Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2017–2018

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 1 **KONINKLIJKE BOODSCHAP**

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een voorstel van wet tot wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet).

De memorie van toelichting, die het wetsvoorstel vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

Wassenaar, 22 januari 2018 Willem-Alexander

kst-34864-1
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2017–2018

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 2

VOORSTEL VAN WET

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben dat het wenselijk is om de Omgevingswet aan te vullen met regels met het oog op de bescherming van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK 1 WIJZIGINGEN IN DE OMGEVINGSWET

Artikel 1.1 (Omgevingswet)

De Omgevingswet wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 2.28 wordt als volgt gewijzigd:

1. De punt aan het slot van onderdeel g wordt vervangen door een komma.

2. Na onderdeel g wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:

h. het beschermen van de gezondheid en het milieu, met betrekking tot het beschermen van de bodem of het voorkomen van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege het gebruik van de bodem.

kst-34864-2
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

B

Aan artikel 4.12, eerste lid, onder a, wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:

3°. met betrekking tot het op of in de bodem brengen van meststoffen,.

C

Aan artikel 10.3 wordt een lid toegevoegd, luidende:

5. Een rechthebbende gedoogt maatregelen, in het kader van het beschermen van de kwaliteit van grondwaterlichamen, opgenomen in:

a. een regionaal waterprogramma als bedoeld in artikel 3.8,

b. een programma van een waterschap als bedoeld in artikel 3.7, of

c. een programma van het college van burgemeester en wethouders.

D

Na artikel 10.10 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 10.10a (gedoogplicht maatregelen toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem)

1. Een rechthebbende gedoogt dat tijdelijke beschermingsmaatregelen als bedoeld in artikel 19.9c worden uitgevoerd ter voorkoming of beperking van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan verontreiniging van de bodem.

2. Artikel 5:27 van de Algemene wet bestuursrecht is van overeenkomstige toepassing.

E

In artikel 10.13 wordt een artikel toegevoegd, luidende:

Artikel 10.13a (gedoogplicht nazorg)

Het college van burgemeester en wethouders kan aan een rechthebbende een gedoogplicht opleggen voor:

a. het verrichten van onderzoek naar verontreiniging van de bodem voor het vaststellen van de doeltreffendheid en effecten van maatregelen ter uitvoering van regels over milieubelastende activiteiten op grond van artikel 4.1 of 4.3, of

b. de uitvoering van maatregelen uit een nazorgplan als bedoeld in artikel 39d of 39e van de Wet bodembescherming of van maatregelen in het kader van nazorg krachtens artikel 39b van die wet, zoals die artikelen luidden voor het tijdstip van inwerkingtreding van artikel 3.1 van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet.

F

Na artikel 10.21 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 10.21a (gedoogplicht verontreiniging van de bodem zorgplicht of ongewoon voorval)

Het college van burgemeester en wethouders kan voor het voorkomen, beperken of ongedaan maken van een verontreiniging of aantasting van de bodem aan een rechthebbende een gedoogplicht opleggen voor:

a. het verrichten van onderzoek door de veroorzaker naar de aard en omvang van die verontreiniging of aantasting,

b. het treffen van maatregelen door de veroorzaker voor het voorkomen, beperken of ongedaan maken van die verontreiniging of aantasting van de bodem en de directe gevolgen daarvan.

G

In artikel 16.33, vierde lid, wordt na «een gedoogplichtbeschikking als bedoeld in artikel 10.19» ingevoegd: of 10.21a.

H

Artikel 16.81 vervalt.

I

Na afdeling 19.2 wordt een afdeling ingevoegd, luidende:

Afdeling 19.2a Toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem

Artikel 19.9a (toepassingsbereik afdeling 19.2a)

1. Deze afdeling is van toepassing als naar het oordeel van het bevoegd gezag:
a. ten minste een redelijk vermoeden bestaat van een toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem, en
b. onmiddellijk tijdelijke beschermingsmaatregelen, met inbegrip van onderzoek naar de aard en omvang van de risico's voor de gezondheid, noodzakelijk zijn om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan verontreiniging op of in de bodem te voorkomen of te beperken.
2. Van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid is in ieder geval sprake bij blootstelling aan concentraties van stoffen die de op grond van artikel 2.24 vastgestelde, ten hoogste toelaatbare concentraties overschrijden.
3. Tijdelijke beschermingsmaatregelen strekken niet tot het ongedaan maken van de aangetroffen verontreiniging.

Artikel 19.9b (aanwijzing en afstemming bevoegd gezag; doormeldings- en informatieplicht bevoegd gezag)

1. Bevoegd gezag voor een toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem is het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de vondst zich voordoet.
2. Artikel 19.2, tweede lid, is van overeenkomstige toepassing.
3. Artikel 19.3 is van overeenkomstige toepassing, waarbij voor «veroorzaker» wordt gelezen: eigenaar of erfpachter.

Artikel 19.9c (treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen)

1. Het bevoegd gezag verplicht de eigenaar of erfpachter tot het onmiddellijk treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen, op de locatie waar de verontreiniging zich bevindt of waar de directe gevolgen van blootstelling aan de verontreiniging zich voordoen, die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevraagd om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van de blootstelling te voorkomen of te beperken.
2. Artikel 19.4, tweede tot en met vijfde lid, is van overeenkomstige toepassing, waarbij voor «veroorzaker» telkens wordt gelezen: eigenaar of erfpachter.

3. Als de eigenaar of erfpachter niet of niet tijdig de vereiste tijdelijke beschermingsmaatregelen treft, kan het bevoegd gezag die maatregelen treffen.

4. Een beslissing tot het treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen wordt op schrift gesteld en geldt als een beschikking. De beschikking wordt onmiddellijk aan de eigenaar of erfpachter gezonden.

Artikel 19.9d (kostenverhaal getroffen maatregelen)

1. Als het bevoegd gezag tijdelijke beschermingsmaatregelen treft of laat treffen door derden, kan het de kosten van die maatregelen verhalen op de eigenaar of erfpachter.

2. De artikelen 5:10, tweede lid, en 5:25 van de Algemene wet bestuursrecht zijn van overeenkomstige toepassing.

J

Na artikel 23.6 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 23.6a (noodregeling bodem)

1. Als een voorziening onmiddellijk is geboden, kunnen met het oog op het beschermen van de bodem, in afwijking van artikel 4.3, bij ministeriële regeling regels worden gesteld over milieubelastende activiteiten.

2. De regeling vervalt twaalf maanden nadat zij in werking is getreden of, als binnen die termijn een algemene maatregel van bestuur ter vervanging van de regeling in werking is getreden, op laatstbedoeld tijdstip. De termijn kan bij ministeriële regeling eenmaal met ten hoogste zes maanden worden verlengd.

K

In de bijlage, onder A, wordt in de alfabetische rangschikking ingevoegd:

toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem: onverwachte vondst van verontreiniging op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan die verontreiniging;.

HOOFDSTUK 2 INTREKKEN EN WIJZIGING VAN ANDERE WETTEN

Paragraaf 2.1 Intrekken van de Wet bodembescherming

Artikel 2.1 (Intrekken Wet Bodembescherming)

De Wet bodembescherming wordt ingetrokken.

Paragraaf 2.2 Wijziging van andere wetten

Artikel 2.2 (Algemene Wet Bestuursrecht)

Bijlage 2 bij de Algemene wet bestuursrecht wordt als volgt gewijzigd:

1. In hoofdstuk 1, artikel 1, vervalt het onderdeel «Wet bodembescherming».

2. In hoofdstuk 2, artikel 2, vervalt het onderdeel «Wet bodembescherming».

Artikel 2.3 (Kaderwet Subsidies I en M)

Na artikel 6 van de Kaderwet subsidies I en M wordt een artikel toegevoegd, luidende:

Artikel 6a (delegatiebevoegdheid)

Onze Minister kan de uitvoering van een algemene maatregel van bestuur of een ministeriële regeling over het verstrekken van subsidies voor de in artikel 3 genoemde activiteiten met inbegrip van het nemen van besluiten op grond van die regels delegeren aan bestuursorganen van provincie of gemeente.

Artikel 2.4 (Wet Bevordering Eigenwoningbezit)

Artikel 20 van de Wet bevordering eigenwoningbezit vervalt.

Artikel 2.5 (Wet Milieubeheer)

De Wet milieubeheer wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 8.47, derde lid, onder c, wordt na «Wet bodembescherming» ingevoegd: , zoals die wet luidde tot het tijdstip waarop de Aanvullingswet bodem Omgevingswet in werking is getreden.

B

In de opsomming van wetten in artikel 13.1, tweede lid, vervalt: de Wet bodembescherming.

C

In artikel 15.20, eerste lid, vervalt het onderdeel met de zinsnede «de artikelen 30 of 31 van de Wet bodembescherming».

D

In artikel 15.31, eerste lid, vervalt onderdeel c.

E

Artikel 17.9, derde lid, onderdeel a, komt te luiden:
a. *de bodem:* het college van burgemeester en wethouders als de verontreiniging beperkt blijft tot het vaste deel daarvan of het college van gedeputeerde staten indien de verontreiniging zich bevindt in of mede uitstrekt tot het grondwater;.

F

In de opsomming van wetten in artikel 20.3, eerste lid, vervalt de zinsnede met betrekking tot de Wet bodembescherming.

Artikel 2.6 (Wet op de economische delicten)

De Wet op de economische delicten wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1a wordt als volgt gewijzigd:

1. Onderdeel 1° wordt als volgt gewijzigd:

a. De zinsneden met betrekking tot de Wet bodembescherming en de Wet van 2 juli 1992, Stb. 415, tot uitbreiding en wijziging van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne en daarmee samenhangende wijzigingen van andere wetten (milieubeleidsplanning en milieukwaliteitseisen; provinciale milieuverordening, totstandkoming algemene maatregelen van bestuur), artikel XIX, voor zover het betreft provinciale verordeningen, vastgesteld krachtens artikel 36 of artikel 41 van de Wet bodembescherming vervallen.

b. In de zinsnede met betrekking tot de Omgevingswet wordt na «19.9 in verbinding met 19.3, tweede lid, 19.4, eerste en tweede lid,» ingevoegd: 19.9b, derde lid, in verbinding met 19.3, tweede lid, en 19.9c, eerste en tweede lid, in verbinding met artikel 19.4, eerste en tweede lid,.

2. In onderdeel 2° vervalt de zinsnede met betrekking tot de Wet bodembescherming.

B

In artikel 6 wordt in de zinsnede met betrekking tot de Omgevingswet na «10.6 tot en met 10.10,» ingevoegd «10.10a,» en na «10.13 tot en met 10.21»: 10.21a.

HOOFDSTUK 3 OVERGANGSRECHT

Artikel 3.1 (eerbiedigend overgangsrecht saneringen)

1. Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op gevallen van ernstige verontreiniging als bedoeld in de Wet bodembescherming of saneringen als bedoeld in die wet waarvoor voor dat tijdstip:
a. een besluit is genomen dat spoedige sanering noodzakelijk is krachtens artikel 29 juncto artikel 37, eerste lid, van de Wet bodembescherming,
b. een saneringsplan is ingediend als bedoeld in artikel 39 van de Wet bodembescherming, of
c. een saneringsplan voor een gedeelte van de verontreiniging van de bodem is ingediend als bedoeld in artikel 40 van de Wet bodembescherming, uitsluitend voor het gedeelte waarop het saneringsplan betrekking heeft.
2. Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op saneringen als bedoeld in de Wet bodembescherming waarvoor voor dat tijdstip een melding is gedaan als bedoeld in artikel 39b, derde lid, van die wet.

Artikel 3.2 (eerbiedigend overgangsrecht gebiedsgerichte aanpak en overige)

Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op:

a. een aanwijzing op grond van artikel 27, tweede lid, van de Wet bodembescherming die is gegeven voor dat tijdstip,

b. een verklaring op grond van de op artikel 28a, van de Wet bodembescherming gebaseerde ministeriele regeling die is afgegeven voor dat tijdstip,

c. een maatregel op grond van artikel 30, eerste en vierde lid, van de Wet bodembescherming die is vastgesteld voor dat tijdstip,

d. een maatregel of een beperking op grond van artikel 37, vierde lid, van de Wet bodembescherming, waarvan het bevoegd gezag voor dat tijdstip in een beschikking als bedoeld in dat lid heeft aangegeven dat die moeten worden genomen of in acht moeten worden genomen,

e. een bevel op grond van artikel 43, eerste lid, onder b, van de Wet bodembescherming dat is gegeven voor dat tijdstip,

f. een voor dat tijdstip vastgesteld en goedgekeurd plan op grond van artikel 55d van de Wet bodembescherming waarin een gebiedsgerichte aanpak is vastgelegd, of

g. het verhalen van kosten van verontreiniging of aantasting van de bodem, bedoeld in artikel 75, van de Wet bodembescherming, als die verontreiniging of aantasting is ontstaan voor dat tijdstip en een vordering daarvoor is ingesteld.

Artikel 3.3 (eerbiedigende werking voor vrijstellingen)

Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft tot en met 31 december 2021 van toepassing op een vrijstelling die op grond van artikel 64 van de Wet bodembescherming voor het gebruik van waterige fracties of reinigingswater is verleend.

Artikel 3.4 (eerbiedigende werking vordering tot schadevergoeding)

Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op een vordering tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 73 van de Wet bodembescherming die aanhangig is gemaakt voor de inwerkingtreding van deze wet.

Artikel 3.5 (gelijkstellingen)

1. Een plan als bedoeld in artikel 3.2, onder f, geldt met ingang van de dag nadat vier jaar zijn verstreken sinds de datum van inwerkingtreding van deze wet als een programma als bedoeld in artikel 3.4 van de Omgevingswet.

2. Een kaart die is vastgesteld met toepassing van artikel 12a, vijfde lid, van de Wet bodembescherming geldt als een deel van een omgevingsplan als bedoeld in artikel 4.2 van de Omgevingswet.

3. Een ontheffing die is verleend op grond van artikel 51 van de Wet bodembescherming wordt aangemerkt als een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit voor de periode waarop de ontheffing betrekking heeft.

Artikel 3.6 (vangnetbepaling)

Bij algemene maatregel van bestuur kan overgangsrecht worden geregeld voor een bepaling in de Wet bodembescherming, die wordt vervangen door een bepaling in een algemene maatregel van bestuur, voor zover hierin niet is voorzien in het overgangsrecht in deze wet.

HOOFDSTUK 4 SLOTBEPALINGEN

Artikel 4.1 (inwerkingtreding)

De artikelen van deze wet treden in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Artikel 4.2 (citeertitel)

Deze wet wordt aangehaald als: Aanvullingswet bodem Omgevingswet.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2017–2018

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 3 **MEMORIE VAN TOELICHTING BIJ AANVULLINGSWET BODEM OMGEVINGSWET**

Algemeen deel		2
1	Inleiding	2
1.1	Algemeen	2
1.2	Algemene opzet stelselherziening en aanvullingswetten	3
1.3	Leeswijzer	5
2.	Aanleiding en achtergrond	5
2.1	Aanleiding beleidsvernieuwing bodem	5
2.2	Doelen en uitgangspunten nieuw omgevingsrecht	9
2.2.1	Beleidsmatige uitgangspunten Omgevingswet	10
2.2.2	Beleidsdoelstelling bodem	11
2.2.3	Normensystematiek	12
2.2.4	Wettechnische uitgangspunten	13
2.3	Rol- en taakverdeling overheid en samenleving	14
2.3.1	Publieke of private verantwoordelijkheid	14
2.3.2	Uitwerking subsidiariteitsbeginsel; verdeling bestuurslagen	15
3.	Instrumentarium voor bodembeleid	19
3.1	Instrumenten Omgevingswet voor uitvoering bodembeleid	19
3.2	Ondersteunende instrumenten Omgevingswet voor bodembeleid	26
3.3	Aanvullende instrumenten voor bodembeleid	31
3.3.1	Voorkomen van bodemverontreiniging en bodemaantasting	32
3.3.1.1	Zorgplichten	32
3.3.1.2	Ongewoon voorval	34
3.3.2	Beheer historische verontreinigingen	34
3.3.2.1	Eisen aan de bodemkwaliteit bij het bouwen van een gebouw met een verblijfsfunctie	34
3.3.2.2	Graven in de bodem	37
3.3.2.3	Toepassen van grond, baggerspecie en bouwstoffen	37
3.3.2.4	Wateractiviteiten	38
3.3.3	Bevoegdheden en maatregelen bij een toevalsvondst op of in de bodem met onaanvaardbare risico?s voor de gezondheid	38

kst-34864-3
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

3.3.3.1 Onverwachte gebeurtenis of vondst in het stelsel van de Omgevingswet 38
3.3.3.2 Onaanvaardbare risico?s voor de gezondheid 39
3.3.3.3 Kostenverhaal, rol van de veroorzaker 40
3.4 Voormalige stortplaatsen 41
3.5 Overgangsrecht 42
4 Verhouding tot bestaande en voorgenomen regelgeving en beleid 45
4.1 Algemeen 45
4.2 Internationale kaders 45
4.3 Relevante wet- en regelgeving 50
4.4 Verhouding tot privaatrecht 54
4.5 Beleid relevant voor bodem 56
5 Handhaving en uitvoering 58
5.1 Algemeen 58
5.2 Handhaving van bodemregelgeving 59
6 Effecten van het wetsvoorstel 60
7 Advisering en consultatie toetsversie 63
7.1 Informele consultatie 63
7.2 Formele consultatie 63
Artikelsgewijs 72

Algemeen deel

1. Inleiding

1.1 Algemeen

Met dit wetsvoorstel wordt een belangrijke stap gezet in de omgang met de kwaliteit van onze bodem. Met de komst van de Omgevingswet[1] wordt voor bodem als onderdeel van de fysieke leefomgeving een nieuw juridisch fundament geboden. Het stelsel van de Omgevingswet gaat uit van een paradigmawisseling: van bescherming van de fysieke leefomgeving door een werende benadering van activiteiten, naar een beleidscyclus waar de continue zorg voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving centraal staat en ruimte is voor ontwikkeling. De vertrekpunten van de nieuwe bodemregelgeving sluiten aan bij deze paradigmawisseling.

De bodem is een essentieel onderdeel van de fysieke leefomgeving. In het verleden zijn (soms ernstige) bodemverontreinigingen ontstaan door allerlei activiteiten op en in de bodem. Met de Wet bodembescherming zijn grote stappen gezet om deze last uit het verleden te reduceren. Locaties met onaanvaardbare humane, ecologische en verspreidingsrisico?s (de zogeheten spoedlocaties) zullen naar verwachting na inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn aangepakt of beheerst. Daarmee zijn de grote risico?s onder controle gebracht.
Tegelijkertijd is het niet realistisch om te denken dat de bodem overal de best mogelijke kwaliteit heeft; de bodem is nooit volledig schoon. Bovendien wordt de bodem steeds intensiever gebruikt. Dit spanningsveld tussen gebruik en kwaliteit vraagt om een nieuw wettelijk kader dat uitgaat van de bodemkwaliteit zoals die is en dat het mogelijk maakt om binnen deze randvoorwaarde de juiste combinaties te zoeken van functie en kwaliteit. In die context is nu minder behoefte aan een wettelijk instrumentarium gericht op geïsoleerde interventie, zoals de Wet bodembescherming op dit moment biedt.

Het nieuwe wettelijke instrumentarium voor bodem berust op drie pijlers:

[1] Wet van 23 maart 2016, houdende regels over het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving (Omgevingswet) (Stb. 2016, 156).

1) het voorkomen van nieuwe verontreiniging of aantasting (preventie);
2) het meewegen van bodemkwaliteit als onderdeel van een brede afweging van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving in relatie tot functies (toedeling van functies);
3) het op duurzame en doelmatige wijze beheren van resterende historische verontreinigingen (beheer van historische bodemverontreinigingen).

De nieuwe regels komen in de plaats van de huidige regels voor het beheer van bodemkwaliteit, zoals de Wet bodembescherming, het Besluit bodemkwaliteit en het Besluit uniforme saneringen. De verplichtingen uit een aantal EU-richtlijnen (onder meer de kaderrichtlijn water (2000/60/EG) en de grondwaterrichtlijn (2006/118/EG)) vormen een kader voor de drie pijlers.

Met pijler 1 worden nieuwe verontreinigingen en aantasting voorkomen door gebruik van de zorgplichten en (algemene) regels voor burgers en bedrijven. Het gaat niet alleen om de verontreinigingen door chemische stoffen maar ook om aantasting door het aanbrengen van veranderingen in de geologische opbouw (structuur) van de bodem of in de fysisch-mechanische eigenschappen van de bodem.

Met pijler 2 krijgt de integrale benadering van de fysieke leefomgeving, waarbij ook aspecten als de chemische, fysische en ecologische bodemkwaliteit worden betrokken, vorm in de omgevingsvisie en het omgevingsplan. In die gevallen waarin bijvoorbeeld de bodem of alleen het grondwater niet volledig schoon is, of de fysische kwaliteit van de bodem een rol kan spelen bij de ontwikkeling van een gebied, biedt de omgevingsvisie en het omgevingsplan de mogelijkheid om keuzes te maken en om een balans te vinden tussen risico's en maatschappelijk gewenste activiteiten. Voor grondwater wordt hierbij de lijn van de gebiedsgerichte aanpak voortgezet.

In pijler 3 vraagt de bescherming van de gezondheid en het milieu, waaronder planten en dieren, om het verstandig omgaan met resterende historische verontreinigingen. Onder de Wet bodembescherming was de beschikking een belangrijk instrument bij het omgaan met historische verontreinigingen. Alleen in bepaalde gevallen werd gewerkt met algemene regels, zoals in het Besluit uniforme saneringen. Onder de Omgevingswet wordt dit omgedraaid en zullen in eerste instantie vooral algemene regels van toepassing zijn. Slechts in uitzonderingsgevallen zal behoefte bestaan aan het werken met een vergunningplicht.

Dit wetsvoorstel is beperkt van omvang. Het toepassingsgebied, het instrumentenpakket, het belangenkader en de delegatiegrondslagen van de Omgevingswet zijn in de meeste gevallen breed genoeg om bodem daarin te kunnen betrekken. Er bleek slechts een beperkt aantal aanvullingen op het wettelijke stelsel van de Omgevingswet nodig te zijn om het nieuwe bodembeleid op het niveau van wet en uitvoeringsregelgeving adequaat te kunnen regelen. Die aanvullingen zijn opgenomen in dit wetsvoorstel.

1.2 Algemene opzet stelselherziening en aanvullingswetten

Met de Omgevingswet heeft de regering de stelselherziening van het omgevingsrecht in gang gezet. Tegelijk met de totstandkoming van het wetsvoorstel voor de Omgevingswet was een aantal onderdelen van het omgevingsrecht inhoudelijk in beweging. Het was niet wenselijk lopende wetgevingstrajecten stil te leggen in afwachting van integratie in de Omgevingswet. Ook waren beleidstrajecten soms niet ver genoeg om de

resultaten mee te nemen bij de aanbieding van het wetsvoorstel voor de Omgevingswet aan de Afdeling advisering van de Raad van State in juli 2013. Dit leidt ertoe dat een aantal inhoudelijke onderwerpen niet is opgenomen in de Omgevingswet en inbouw daarvan aanvullingswetten vereist. Het gaat om eigenstandige wetstrajecten voor wijziging van de Omgevingswet. Om te voorkomen dat initiatiefnemers en bevoegde instanties tijdens een overgangsperiode moeten werken met «oud» en «nieuw» recht, zet de regering eropin om deze aanvullingswetten tegelijk met de Omgevingswet in werking te laten treden. De volgende aanvullingswetten zijn voorzien:

– bodem (Wet bodembescherming);
– geluid (Wet geluidhinder en hoofdstuk 11 van de Wet milieubeheer);
– grondeigendom (onteigeningswet, Wet inrichting landelijk gebied, Wet voorkeursrecht gemeenten);
– natuur (Wet natuurbescherming).

Dit wetsvoorstel is een onderdeel van de aanvullingswetgeving. Deze stelselherziening omvat daarnaast de volgende onderdelen:

– Het wetsvoorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet. De Invoeringswet voorziet in overgangsrecht en in aanpassingen van andere wetten aan de Omgevingswet. Het wetsvoorstel omvat ook wijzigingen van de Omgevingswet, onder meer naar aanleiding van inzichten die zijn opgedaan bij de uitwerking van de uitvoeringsregelgeving of naar aanleiding van recente wetswijzigingen[2]. De Invoeringswet vervult daarnaast op onderdelen dezelfde functie als de aanvullingswetten: het wetsvoorstel vult de Omgevingswet aan met een regeling voor schade en met de grondslagen voor het Digitaal stelsel Omgevingswet.
– De totstandkoming van nieuwe uitvoeringsregelgeving:
    • het Omgevingsbesluit, dat nadere algemene en procedurele bepalingen bevat;
    • het Besluit kwaliteit leefomgeving, dat de inhoudelijke normstelling voor bestuurlijk handelen bevat;
    • het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit bouwwerken leefomgeving, die de inhoudelijke algemene, rechtstreeks werkende regels bevatten die op rijksniveau zullen worden gesteld over activiteiten;
    • het Invoeringsbesluit Omgevingswet, dat naast de uitwerking van de Invoeringswet ook een aantal inhoudelijke onderwerpen omvat die niet in de vier bovengenoemde basisbesluiten konden worden meegenomen;
    • aanvullingsbesluiten bij de genoemde aanvullingswetten;
    • de verdere uitwerking in ministeriële regelingen.

Afstemming op andere wijzigingen van de Omgevingswet

Dit wetsvoorstel wijzigt de Omgevingswet zoals die is gepubliceerd in Stb. 2016, 156. De Omgevingswet zal verder nog worden gewijzigd door de Invoeringswet Omgevingswet en de andere voorziene Aanvullingswetten

[2] Wet van 17 december 2014 tot wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen en enkele andere wetten in verband met de afschaffing van de plusregio's (Stb. 2014, 557); Wijziging van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving) (Stb. 2015, 521); Rijkswet van 14 april 2016, houdende goedkeuring van het op 13 december 2006 te New York tot stand gekomen Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (Trb. 2007, 169 en Trb. 2014, 113) (Stb. 2016, 182); Wet van 2 november 2016 tot wijziging van de Waterwet en enkele andere wetten (nieuwe normering primaire waterkeringen) (Stb. 2016, 431); Wet van 25 januari 2017 tot wijziging van de Wet milieubeheer en de Crisis- en herstelwet in verband met de uitvoering van Richtlijn 2014/52/EU van het Europees parlement en de Raad van 16 april 2014 tot wijziging van Richtlijn 2011/92/EU betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten (PbEU 2014, L 124) (implementatie herziening mer-richtlijn), (Stb. 2017, 30).

(geluid, natuur en grondeigendom). In dit wetsontwerp is nog geen rekening gehouden met die andere wijzigingsvoorstellen. Het kan daardoor voorkomen dat nieuw in te voegen artikelen of onderdelen hetzelfde nummer krijgen. Op dit moment valt de volgorde van totstandkoming van de verschillende wetsvoorstellen nog niet te bepalen. In een latere fase zullen in de wetsvoorstellen wetstechnisch op elkaar worden afgestemd. Ook zullen daarin zo nodig samenloopbepalingen worden opgenomen om ervoor te zorgen dat de wijzigingen op een correcte manier in de Omgevingswet worden opgenomen.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de herziening van het bodembeleid en de verbeterdoelen en uitgangspunten van de stelselherziening van het omgevingsrecht. Ook de rol en taakverdeling tussen overheid en samenleving en de verdeling van de publieke verantwoordelijkheid over bestuurslagen worden beschreven.

Hoofdstuk 3 gaat in op de instrumenten voor uitvoering van het bodembeleid en het overgangsrecht. Hoofdstuk 4 beschrijft de verhouding met bestaande en voorgenomen wetgeving en beleid. Hoofdstuk 5 behandelt de uitvoering, het toezicht en de handhaving.

Hoofdstuk 6 beschrijft de effecten van het wetsvoorstel voor burgers, bedrijven en openbaar bestuur. Hoofdstuk 7 bevat een samenvatting van de adviezen over het wetsvoorstel en de reacties van maatschappelijke actoren tijdens de consultatie.

2. Aanleiding en achtergrond

2.1 Aanleiding beleidsvernieuwing bodem

Onze bodem is van grote waarde. De bodem levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke behoeften: de energievoorziening, de drinkwatervoorziening, voedselveiligheid, grondwaterreserves, natuur, klimaatmitigatie en klimaatadaptatie. Een duurzaam, efficiënt beheer en gebruik van onze bodem biedt daarmee een belangrijke bijdrage aan de gezondheid, het welzijn en de welvaart. Onder bodem verstaan we het vaste deel van de aarde met de zich daarin bevindende vloeibare en gasvormige bestanddelen en organismen.[3] Bodem omvat dus de vaste bodem en het grondwater, die een samenhangend systeem vormen.

Gelijktijdig worden er steeds meer activiteiten verricht in de bodem. Het beheer van de ruimte in de bodem vraagt meer aandacht. Het besef groeit dat elk gebruik van de bodem, dus ook de aanwezigheid van een historische verontreiniging of een ondergrondse energieopslag (warmte-koude opslag), een ander gebruik kan beïnvloeden. Het is noodzakelijk om goed af te wegen welk gebruik waar en onder welke randvoorwaarden kan worden toegestaan. Daarom heeft de regering het initiatief genomen voor een Structuurvisie Ondergrond (STRONG). Provincies leggen samen met gemeenten, drinkwaterbedrijven en waterbeheerders de risico's voor drinkwaterbronnen in gebiedsdossiers vast. Ook besteden gemeenten en provincies steeds meer aandacht aan de ondergrond[4] in hun ruimtelijke

[3] Definitie uit artikel 1.1 van de Omgevingswet, opgenomen in Bijlage A. Begrippen.

[4] De term «ondergrond» vloeit voort uit de Wet ruimtelijke ordening. Die wet ziet op het ordenen van de ondergrondse ruimte en op het op elkaar afstemmen van activiteiten in de ondergrond. In dat verband worden ruimtelijke activiteiten in de ondergrond onderscheiden van die in de bovengrond.

plannen. Zij willen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid op een innovatieve manier de bodem zo goed mogelijk gebruiken. Daarbij wordt de link gelegd tussen de natuurlijke kwaliteiten van het bodem- en watersysteem en de (beoogde) boven- en ondergrondse functies.
Een integrale benadering van de bodem was al mogelijk met bestaande regelgeving op grond van de Wet ruimtelijke ordening en de Waterwet. Met het nieuwe instrumentarium van de Omgevingswet zal dit nog beter worden ondersteund en kan worden ingespeeld op de dynamiek in de fysieke leefomgeving.

Voorbeeld: Ruimte in Rotterdam

Steden als Rotterdam kennen een hoge dichtheid. Zeker in de centrumgebieden moeten vele functies een plek krijgen en is het ambitieniveau, onder andere op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid en herstellend vermogen, hoog. Hier invulling aan geven is een complexe opgave. Ruimtelijk gezien bieden boven- en ondergrond mogelijkheden om de benodigde functies in te passen. Rotterdam beziet boven- en ondergrond samen als de totale beschikbare ruimte om ruimtelijke vraagstukken op te lossen. Ruimte om functies te combineren en te stapelen. Als dat slim gebeurt, kan de ruimtelijke kwaliteit worden verhoogd of de kwaliteit worden behouden met een hogere dichtheid aan functies.

Bijna iedere functie claimt ruimte in boven- en ondergrond. Denk aan het openbaar vervoer met metrolijnen inclusief de bijbehorende stations zowel op als onder het maaiveld, ondergronds parkeren, de ruimte die groen van de ondergrond vraagt en het ondergrondse deel van bouwwerken. Maar ook minder voor de hand liggende claims zijn relevant, zoals draagkracht. Want alle bouwwerken, ook die zonder ondergrondse voorzieningen, claimen onderliggende ruimte om het object te dragen. Iets waar rekening mee moet worden gehouden bij het inpassen van functies die deze draagkracht negatief kunnen beïnvloeden. Daarnaast kunnen bodemverontreiniging en archeologische waarden soms beperkingen met zich mee brengen waardoor deze ook gezien kunnen worden als ruimtelijke claims.

Om de potenties van de stad goed te benutten en tot een optimaal gebruik van de ruimte in de stad te komen, heeft Rotterdam een visie opgesteld voor het duurzaam gebruik en beheer van de ondergrond. Het als één ruimte beschouwen van boven- en ondergrond is een van de uitgangspunten die daarin is vastgelegd en die een belangrijke leidraad vormt bij het formuleren van nieuw beleid. Op basis hiervan streeft Rotterdam naar een integraal beleid voor boven- en ondergrond.

De bodem is een uniek en traag systeem dat slechts moeilijk herstelt van een verontreiniging of aantasting. Verontreinigingen en aantasting van de bodem hebben langdurige effecten en kunnen tot hoge kosten leiden wanneer het gebruik van een locatie verandert. Dit is bijvoorbeeld het geval bij historische bodemverontreinigingen en het verwijderen van niet meer in gebruik zijnde heipalen in de bodem. Daarom is het belangrijk om nieuwe bodemverontreinigingen en -aantastingen te voorkomen en deze zoveel mogelijk ongedaan te maken als ze zich toch voordoen. Het beginsel dat «de vervuiler betaalt» is hierbij leidend, zoals bedoeld in de het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie,[5] in de artikelen

[5] Artikel 191 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

3.3 en 23.6 van de Omgevingswet en de richtlijn milieuaansprakelijkheid.[6] Het deel van de regelgeving in de Wet bodembescherming dat is gericht op het voorkomen van nieuwe verontreiniging en aantasting werkt in de praktijk goed. De inhoud van deze regelgeving zal worden opgenomen in de op de Omgevingswet gebaseerde uitvoeringsregelgeving.
De zogenoemde historische verontreinigingen ontstaan voor de inwerkingtreding van de Wet bodembescherming op 1 januari 1987, blijven aandacht vragen. De huidige kwaliteit van de bodem is de resultante van langdurige natuurlijke en door de mens gecreëerde processen. Daarbij zijn de grootste door de mens veroorzaakte verontreinigingen ontstaan na de industriële revolutie.
Bodemsaneringsbeleid is al lang niet meer het aanwijzen van vervuilde plekken en deze vervolgens afgraven. Gaandeweg is het besef gekomen, dat het een illusie is om de bodem ooit weer in de «oorspronkelijke» toestand terug te brengen. En dat hoeft ook niet, zolang we maar verstandig omgaan met de bodem. Zeker als we de kwaliteit bekijken in relatie tot de functie, voldoet de bodemkwaliteit op veel plaatsen uitstekend. Het bodemsaneringsbeleid heeft zich de afgelopen decennia steeds meer ontwikkeld naar bodembeheer. De aanzet voor deze vernieuwing is gegeven in het Nationaal Milieubeleidsplan 4,[7] waarin is aangegeven dat de bodem blijvend moet worden beheerd, omdat deze immers niet overal 100% schoon zal zijn.

Er is de afgelopen decennia veel tijd en inspanning gestoken in het inventariseren van historische bodemverontreinigingen. Inzet was om uiteindelijk de grote risico's onder controle te brengen. Met het Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties,[8] het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020[9] en het Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015[10] worden deze zogeheten spoedlocaties aangepakt. Wanneer de convenantafspraken in 2020 zijn uitgevoerd, zijn alle bekende historische bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid (voorheen: humane risico's) en alle bekende locaties met spoedeisende risico's van verspreiding en ecologische risico's gesaneerd of beheerst. De uitvoering van de convenantafspraken vindt plaats onder de Wet bodembescherming, welke regels via het overgangsrecht in dit wetsvoorstel voor lopende gevallen blijven gelden.

> In de convenanten zijn over diverse onderwerpen afspraken gemaakt. De afspraken over de aanpak van de spoedlocaties laten zich als volgt samenvatten:
>
> **Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties (2010–2015)**
> – Bevoegde overheden hebben uiterlijk in 2015 alle humane spoedlocaties gesaneerd dan wel de risico's beheerst.
>
> **Convenant bodem en ondergrond 2016–2020**
> – Bevoegde overheden hebben alle spoedlocaties met onaanvaardbare verspreidings- of ecologische risico's in 2020 gesaneerd dan wel hebben ten minste de risico's van deze locaties op basis van een beschikt saneringsplan beheerst of er zijn tijdelijke beveiligingsmaatregelen in uitvoering.

[6] Richtlijn/2004/35/EG van het Europees parlement en de Raad van 21 april 2004 betreffende milieuaansprakelijkheid met betrekking tot het voorkomen en herstellen van milieuschade (PbEU 2004, L 143).
[7] Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, *Een wereld en een wil: werken aan duurzaamheid, Nationaal Milieubeleidsplan 4*, Den Haag 2001.
[8] Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties, Stcrt. 2009, 18077.
[9] Convenant bodem en ondergrond 2016–2020, Stcrt. 2015, 14854.
[10] Convenant bodem en bedrijfsleven 2015, Stcrt. 2015, 14097.

– Decentrale overheden hebben uiterlijk in 2020 de hoofdlijnen van een gebiedsgericht beheer van (ernstige) grondwaterverontreinigingen vastgesteld, voor gebieden waarvoor behoefte bestaat aan het gebiedsgericht beheren van (ernstige) verontreinigingen in het grondwater en waarvan geacht wordt dat dit gebiedsgericht beheer ook juridisch, technisch en financieel haalbaar is.
Het kan onder meer gaan om een gebied met (ernstige) grondwaterverontreinigingen die individueel beschouwd geen dusdanige verspreidingsrisico's hebben dat zij spoedig moeten worden gesaneerd, maar die, in samenhang beschouwd, toch een bedreiging voor kwetsbare objecten (kunnen gaan) vormen.
Hiervoor is tenminste het gebied begrensd, is de opgave in beeld gebracht, zijn de bestaande en voorziene functies in boven- en ondergrond in beeld gebracht, heeft overleg met belanghebbenden plaatsgevonden en zijn oplossingsrichtingen verkend.

Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015
– Het bedrijfsleven spant zich in om alle bij het bedrijfsleven in gebruik zijnde spoedlocaties uiterlijk op 31 december 2020 te saneren of te beheersen.

Uit de voortgangsrapportages van de bodemconvenanten[11] blijkt dat het einde van de beleidsopgave om de grote risico's onder controle te brengen in zicht is. Vele duizenden locaties zijn aangepakt. Wat resteert zijn verontreinigingen waarvan de risico's kleiner zijn: geen onaanvaardbare risico's op verspreiding naar gevoelige gebieden en geen onaanvaardbare risico's voor de gezondheid. De overgebleven verontreinigingen bevinden zich in de bodem en zijn daardoor niet of onvoldoende kenbaar. Dit betekent dat onverwachte vondsten nooit zijn uit te sluiten. De verwachting is dat de meeste risicovolle bodemverontreinigingen inmiddels bekend zijn en dat er slechts een beperkt aantal nieuwe gevallen per jaar ontdekt zullen worden, waar sprake kan zijn van grotere risico's.

In Nederland zijn mogelijk nog circa 170.000 locaties waar, op basis van activiteiten in het verleden, **de kans** bestaat dat de bodem verontreinigd kan zijn. Veelal zal onderzoek moeten uitwijzen of de bodem daadwerkelijk verontreinigd is en in welke mate. Indien nodig kan aanpak van die locaties plaatsvinden op een natuurlijk moment van herontwikkeling.

Sinds de start van de bodemsaneringsoperatie in 1980 zijn meer dan 40.000 locaties gesaneerd.

Verwacht wordt dat circa 10 tot 40 locaties per jaar «ontdekt» worden, waar nog sprake kan zijn van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als er geen maatregelen worden genomen. Het wegnemen van de risico's vindt onder de Omgevingswet plaats door de regeling van de toevalsvondst voor bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid; bij gelegenheid van een concrete (bouw)activiteit kan de verontreiniging verder worden aangepakt. (Bron: Eindrapportage Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties 2010–2015)

[11] http://www.rwsleefomgeving.nl/publish/pages/111465/eindrapportage_Convenant_bodemontwikkelingsbeleid_en_aanpak_spoedlocaties_2010-2015.pdf

Met de afronding van de aanpak van spoedlocaties wordt het tijd om de overstap te maken naar een integrale, meer gebiedsgerichte systematiek van omgaan met de overgebleven verontreinigingen in de bodem. Dit bouwt voort op de keuze die al onder de Wet bodembescherming is gemaakt, om de niet-spoedeisende gevallen pas aan te pakken wanneer sprake is van een activiteit op die locatie. Dit wetsvoorstel zet daarin een volgende stap door een verontreinigde locatie niet meer per «geval van verontreiniging» te beschouwen, maar uit te gaan van de benodigde bodemkwaliteit op de locatie in relatie tot het (gewenste) gebruik. Zo kan de aanpak integreren met de ruimtelijke ontwikkelingen en het beheer van een gebied. Waar de verontreiniging een belemmering vormt voor het gebruik van de bodem, wordt deze op een natuurlijk moment aangepakt in het proces. Zo wordt werk met werk gemaakt. Alleen als onverhoopt onaanvaardbare risico's zichtbaar worden, kan en moet nog steeds actief worden opgetreden, zodat blootstelling aan deze risico's wordt beperkt.

De Omgevingswet is een uitgelezen kans om deze nieuwe aanpak te realiseren. De integrale benadering van de leefomgeving, eenvoudiger regelgeving en ruimte voor decentrale afwegingen passen uitstekend op de gewenste beleidsherziening voor de bodem. Het wettelijke instrumentarium van de Omgevingswet volstaat op hoofdlijnen, maar wel is daarbij een aantal specifieke accenten aangebracht, zoals bij de regeling van de toevalsvondst, die elementen van het ongewoon voorval gebruikt. Bodem is daarmee onderdeel geworden van de samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in het omgevingsrecht.

2.2 Doelen en uitgangspunten nieuw omgevingsrecht

De beleidsvernieuwing bodem is onderdeel van de stelselherziening van het omgevingsrecht. Deze beleidsvernieuwing draagt, voor wat betreft bodem, bij aan het realiseren van de verbeterdoelen van de stelselherziening van het omgevingsrecht. Bij dit wetsvoorstel zijn de uitgangspunten van die stelselherziening in acht genomen. Deze doelen en uitgangspunten zijn hieronder kort weergegeven.

De maatschappelijke doelen van de Omgevingswet

In artikel 1.3 van de Omgevingswet zijn de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet weergegeven. De Omgevingswet is, met het oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, gericht op het in onderlinge samenhang: (a) bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit en (b) doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften. Op grond van artikel 2.1, eerste lid, van de wet vormen deze maatschappelijke doelen het oogmerk van taak- en bevoegdheidsuitoefening van bestuursorganen, voor zover daarover geen specifieke regels zijn gesteld. De Omgevingswet beoogt een betere balans te brengen tussen beide doelen, door enerzijds meer samenhangende afweging van belangen op gebiedsniveau mogelijk te maken en anderzijds de fysieke leefomgeving te verbeteren wanneer de kwaliteit tekort schiet. De Omgevingswet draagt zo bij aan de versterking van de economie én aan de kwaliteit van de fysieke leefomgeving van ons land. De Omgevingswet dient ruimte te laten voor private en publieke initiatieven en een fysieke leefomgeving te bewerkstelligen die veilig, gezond en prettig is om in te leven.

Naast deze maatschappelijke doelen van de Omgevingswet worden ook vier verbeterdoelen onderscheiden. De verbeterdoelen drukken uit wat de regering wil bereiken met de stelselherziening van het omgevingsrecht. De vier verbeterdoelen van de stelselherziening van het omgevingsrecht zijn:

– vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht;
– bewerkstelligen van een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid, besluitvorming en regelgeving;
– vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door een actieve en flexibele aanpak mogelijk te maken voor het bereiken van doelen voor de fysieke leefomgeving;
– versnellen en verbeteren van besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving.

2.2.1 Beleidsmatige uitgangspunten Omgevingswet

Naast de vier verbeterdoelen is een aantal beleidsmatige uitgangspunten gebruikt bij de stelselherziening van het omgevingsrecht. Voorbeelden hiervan zijn het uitgangspunt van een gelijkwaardig beschermingsniveau en het uitgangspunt van vertrouwen. Daarnaast zijn enkele algemene uitgangspunten van het regeringsbeleid ook van belang voor het omgevingsrecht, zoals het uitgangspunt van lastenluwe implementatie van EU-regelgeving. Deze uitgangspunten zijn uitgebreid beschreven in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel voor de Omgevingswet.[12] Voor dit wetsvoorstel zijn vooral de volgende uitgangspunten van belang:

– Europees recht en internationale verdragen: uitgangspunt is dat in de Omgevingswet voor onderwerpen die door EU-richtlijnen en relevante internationale verdragen worden bestreken, niets anders of méér wordt vastgelegd dan wat die richtlijnen of verdragen voorschrijven, tenzij daar na afweging van alle belangen aanleiding toe is en het Europees recht hiervoor ruimte biedt. Voor dit wetsvoorstel zijn met name de kaderrichtlijn water, de grondwaterrichtlijn, de richtlijn milieuaansprakelijkheid, de stortrichtlijn, de kaderrichtlijn afvalstoffen en de richtlijn industriële emissies van belang (zie paragraaf 4.2).
– Gelijkwaardige bescherming: uitgangspunt is dat het niveau van bescherming van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit gelijkwaardig blijft aan het oude niveau. De vormgeving van het juridische instrumentarium kan wel worden aangepast, maar het achterliggende beleidsdoel blijft in beginsel gehandhaafd. Voor bodem is dit uitgangspunt in de meeste gevallen ook gehanteerd, waarbij wel wordt opgemerkt dat (in het kader van het verbeterdoel van vergroting van de bestuurlijke afwegingsruimte) aan gemeenten de ruimte wordt geboden om de inhoud van de bodemregels in het omgevingsplan af te stemmen op de lokale situatie en ambities. Het gelijkwaardig beschermingsniveau wordt niet altijd door het Rijk gerealiseerd, maar is een optelsom van regels die gesteld worden door het Rijk en regels van decentrale overheden. De rechtsbescherming met de Omgevingswet mag niet minder worden. De vereenvoudiging van procedures voor initiatiefnemers leidt niet tot inperking van de rechten van andere belanghebbenden.
– Aansluiten bij de bestaande bestuurlijke taakverdeling: uitgangspunt is dat de gemeente primair verantwoordelijk is en blijft voor de zorg van de fysieke leefomgeving («decentraal tenzij»). In een aantal situaties is om pragmatische redenen of omwille van doelmatigheid gekozen voor een toedeling van een taak aan een ander bestuursorgaan. Ook voor bodem is dit uitgangspunt van de Omgevingswet gevolgd. Dit heeft op

[12] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 30-49.

sommige vlakken geleid tot een verschuiving van taken vergeleken met de situatie onder de Wet bodembescherming. Voor het gebruik van meststoffen «op of in de bodem» is wel aangesloten op de thans bestaande taakverdeling, waarbij de verantwoordelijkheid ook nu al op centraal niveau is belegd.
– Vertrouwen: uitgangspunt is meer ruimte voor maatschappelijke initiatieven, betere betrokkenheid van de maatschappij bij besluitvormingsprocessen en minder regels gericht op de verzekering van professioneel gedrag van overheden. Ook voor bodem is dit uitgangspunt van de Omgevingswet gevolgd. Meer ruimte voor maatschappelijke initiatieven is goed mogelijk omdat de meest ernstige verontreinigingen bij inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn beheerst, zodat voor de lichtere verontreinigingen meer ruimte kan worden gegeven aan activiteiten binnen bepaalde kaders.
  Doelmatig onderzoek en vermindering onderzoekslasten: onderzoek is geen doel op zich, maar een bijdrage aan zorgvuldige besluitvorming. Het is primair aan het bevoegd gezag om te bepalen of er voldoende onderbouwend onderzoek is gedaan om een besluit te kunnen nemen. Gemeenten worden gestimuleerd om het aantal en verplichte bodemonderzoeken (en daarmee de onderzoekslasten van de nieuwe regelgeving) terug te dringen.

2.2.2 Beleidsdoelstelling bodem
De algemene doelstelling van het bodembeleid kan als volgt worden geformuleerd:
Het waarborgen van de gebruikswaarde van de bodem (vaste bodem en grondwater) en het faciliteren van het duurzaam gebruik van de functionele eigenschappen van de bodem, door het in onderlinge samenhang:
– *beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen en aantastingen;*
– *evenwichtig toedelen van functies aan locaties, rekening houdend met de kwaliteiten van de bodem;*
– *duurzaam en doelmatig beheren van de resterende historische verontreinigingen en -aantastingen.*

Deze algemene doelstelling voor bodem wordt niet in de Omgevingswet opgenomen; de Omgevingswet brengt de sectorale doelstellingen samen in artikel 1.3. Bij de toepassing van de Omgevingswet is er oog voor de onderlinge relaties tussen onderdelen van de fysieke leefomgeving, zoals bodem en water.

De ingezette koers van het nieuwe bodembeleid ziet op het verlaten van de sectorale benadering van de bodem en richt zich op waardecreatie door het zoeken van een combinatie met gebiedsontwikkeling of het duurzaam inzetten van bodemdiensten. De instrumenten voor uitvoering van het bodembeleid worden langs deze beleidslijn ontwikkeld. In principe is er beleidsmatig geen grote koerswijziging voorzien, maar wel een aantal accentverschuivingen in het wettelijk instrumentarium.

Vernieuwende elementen bodem

De nieuwe koers in het bodembeleid wordt gekenschetst door de volgende verschuivingen:
– Gebiedsbenadering en regulering van activiteiten in plaats van sanering van het geval.
– Omgevingsplan gericht op activiteiten in plaats van het saneren om milieuhygiënische redenen.
– Vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte in plaats van een centraal gereguleerde aanpak.

– Versnellen en verbeteren van de besluitvorming over bouwactiviteiten door onder meer het verminderen van het aantal bodemonderzoeken en het zoveel mogelijk inzetten van algemene regels in plaats van beschikkingen.

2.2.3 Normensystematiek

De (gebruiks-)waarde van de bodem wordt grotendeels bepaald door de (fysische, biologische en chemische kwaliteit) van de bodem. De kwaliteit van de bodem is beïnvloed door het gebruik van de bodem, nu en in het verleden. De bodem kan door verstandig beheer optimaal worden gebruikt.

In de uitvoeringsregelgeving wordt een robuust normenstelsel uitgewerkt dat wordt gebaseerd op het stelsel onder de Wet bodembescherming. Het huidige of beoogde gebruik van de bodem bepaalt welke norm van belang is. Er worden drie basisvormen van bodemgebruik onderscheiden: landbouw/natuur, wonen en industrie. De kaders die de overheid voor deze vormen van gebruik stelt, zijn gebaseerd op de risicogrenswaarden die voor de betreffende situaties zijn afgeleid. Deze grenswaarden worden op zowel humane als ecologische risico's bepaald. De kaders die het Rijk in algemene regels geeft, tezamen met de kaders van decentrale overheden in omgevingsplan en omgevingsverordening, bieden in beginsel een gelijkwaardig beschermingsniveau. De bestuurlijke afwegingsruimte wordt begrensd waar dat nodig is voor de bescherming van mens, plant en dier. Voor grondwater is het normenkader onder de Wet bodembescherming minder uitgewerkt, met name op het gebied van gebiedsgerichte aanpak. Het is de ambitie om het totale normenkader voor grondwater op termijn (na de inwerkingtreding van de Omgevingswet) op basis van ervaringen in de context van het nieuwe stelsel uit te werken en te verbeteren.
Mede naar aanleiding het RIVM-rapport «Omgaan met normen in de Omgevingswet»[13] en het daarin opgenomen advies om tot eenduidigheid in de terminologie te komen, wordt in het normenkader voor bodem aangesloten bij de termen die binnen het nieuwe omgevingsrecht worden gebruikt voor onder meer geluid.

– De *maximale waarde* geeft aan waar de risico's onaanvaardbaar zijn en een activiteit zoals bouwen of toepassen van grond niet is toegestaan.
– Bij de *voorkeurswaarde* is de kwaliteit van de bodem duurzaam geschikt en kan de bodem onbelemmerd worden gebruikt.
– In het gebied daartussen zit een *afwegingsruimte*.

Per milieubelastende activiteit zal in de uitvoeringsregelgeving worden uitgewerkt welke normen van toepassing zijn, wat de hoogte is van die normen, tot wie de norm zich richt en wat de ruimte is voor maatwerk en lokaal beleid.

[13] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, *Omgaan met normen in de Omgevingswet*; RIVM rapport 601044002/20013; Roels et al 2013.

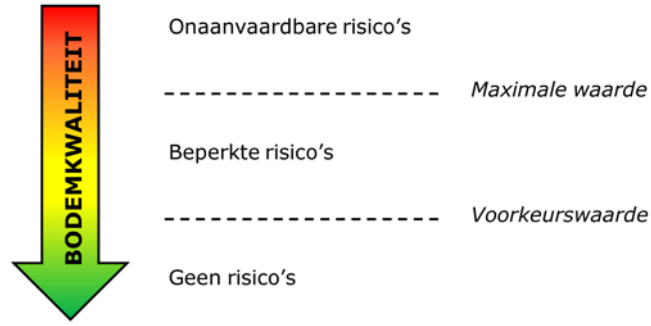

Op deze wijze ontstaat een geharmoniseerd stelsel voor verschillende aspecten (bodem, geluid, veiligheid, etc.) die binnen een integrale beoordeling aan de orde kunnen zijn. De consequentie is dat de termen afwijken van die welke in gebruik zijn binnen het kader van de Wet bodembescherming.

2.2.4 Wettechnische uitgangspunten

De inbouw van de bodemregelgeving gebeurt in lijn met de structuur van de Omgevingswet. Daarom heeft dit wetsvoorstel geen grote gevolgen voor de structuur van de Omgevingswet. Het nieuwe bodembeleid past ook goed in de doelen en instrumenten van de Omgevingswet. Conform de bij de Omgevingswet gekozen lijn om inhoudelijke regels over de fysieke leefomgeving te bundelen op het niveau van algemene maatregel van bestuur, worden algemene rijksregels en instructieregels voor bestuursorganen vastgelegd in algemene maatregelen van bestuur krachtens de Omgevingswet. Dit sluit aan bij de ingezette ontwikkeling in de bodemregelgeving om meer in algemene regels vast te leggen. Wél zijn op wetsniveau taakopdrachten aan de verschillende bestuurslagen te vinden, zoals de opdracht om regels te stellen over een bepaald onderwerp.

De wettechnische uitgangspunten die zijn gehanteerd voor de Omgevingswet blijven onverkort gelden. Het betreft bijvoorbeeld:

– zo veel mogelijk aansluiten bij de Algemene wet bestuursrecht;
– consistente aanpak voor het verdelen van onderwerpen over de verschillende regelingsniveaus;
– consistente terminologie;
– beknopt en eenvoudig taalgebruik.

Inhoudelijke normen zijn in het stelsel van de Omgevingswet voor een groot deel gebundeld op het niveau van algemene maatregel van bestuur. De belangrijkste redenen daarvoor zijn de toegankelijkheid voor gebruikers (burgers, bedrijven en overheden) en de tijdige omzetting van Europese en internationale regelgeving. Het parlement is via een voorhangprocedure betrokken bij de totstandkoming van deze »algemene maatregelen van bestuur.[14] Wettelijke sturing gebeurt niet alleen door regeling op wetsniveau, maar ook door delegatiegrondslagen inhoudelijk te normeren en begrenzen. Daarom wordt aangegeven met het oog op welk doel of specifiek belangenkader uitvoeringsregels kunnen of moeten worden gesteld. Daarmee wordt de bevoegdheid zowel inhoudelijk genormeerd als begrensd.

[14] Zie artikel 23.5 Omgevingswet.

2.3 Rol- en taakverdeling overheid en samenleving

2.3.1 Publieke of private verantwoordelijkheid
De Omgevingswet gaat uit van de zorg van de overheid voor het belang van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, zoals vastgelegd in artikel 21 van de Grondwet. Dit publieke belang is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu. De Omgevingswet maakt een krachtige overheidsrol mogelijk waar het moet en een rol op afstand waar dat kan. De Omgevingswet onderscheidt daarbij twee rollen voor de overheid: het waarborgen van de kwaliteit en het geven van ruimte voor ontwikkeling.

Het beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen en aantastingen (pijler 1, preventie) vraagt om een actieve taak voor de overheid. Activiteiten op of in de bodem kunnen de kwaliteit van de bodem negatief beïnvloeden. Daarbij dwingt de onomkeerbaarheid van de meeste vormen van nadelige beïnvloeding van de bodem tot een sterk preventief beleid. Eenmaal opgetreden verontreinigingen en aantastingen zijn vanwege kosten of de beperkte technische mogelijkheden dikwijls niet, of niet goed, ongedaan te maken. De overheid stelt daarom kaders voor activiteiten, zoals voor milieubelastende activiteiten, en neemt die op in algemene regels om nadelige beïnvloeding van de bodem te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken.

Overheidsinterventie bij het evenwichtig toedelen van functies aan locaties, rekening houdend met de kwaliteiten van de bodem (pijler 2) is evident. Boven en onder de grond speelt al van oudsher een belangenconcurrentie, gezien de diversiteit aan belangen die het gebruik betreffen. Op rijksniveau zijn daarom al in het verleden regels gesteld voor het afwegen en op elkaar afstemmen van alle betrokken belangen. Het betreft de afweging tussen onder meer milieu, natuur, water, economie en wonen. Onder de Omgevingswet komt daarbij ook bodem nadrukkelijker in beeld. Bij een evenwichtige toedeling van functies aan locaties, zoals dat gebeurt in het omgevingsplan, moet ook rekening worden gehouden met de kwaliteit(en) van de bodem.

> **Voorbeeld: visie gemeente Zwolle ondergrondse thema's**
>
> De gemeente Zwolle heeft een visie op ondergrondse thema's als drinkwaterwinning, bodem- en grondwatersanering en bodemenergie. En plukt daar straks de vruchten van: sanering van de vervuilde binnenstadsbodem kan voor weinig geld meeliften met energiebesparende warmte- en koudeopslag.

Bij het duurzaam en doelmatig beheren van historische bodemverontreinigingen (pijler 3) heeft de overheid niet de taak zelf de bodemkwaliteit op een bepaald niveau te brengen. De eigenaar van de grond is en blijft verantwoordelijk voor de bodemkwaliteit. De overheid heeft wel een belangrijke rol doordat zij voorwaarden stelt aan activiteiten en locatiespecifieke maatregelen kan opleggen.
Onder de Wet bodembescherming vond sanering plaats op basis van een beschikking of algemene regels. Onder de Omgevingswet zal de eigenaar vaker de aanpak volgens algemene regels uitvoeren. In alle gevallen geldt dat de aanpak pas plaatsvindt op een natuurlijk moment en op een door hen gekozen wijze, binnen de ruimte die de wet biedt. Dit mag evenwel geen onaanvaardbare veiligheids- en gezondheidsrisico's opleveren voor hemzelf of voor derden.[15] De gewenste kwaliteit zal in veel gevallen samenhangen met het beoogde gebruik. Maar ook een gewenste

[15] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 41.

ecologische kwaliteit of het beperken van verspreiding in het grondwater kan een reden zijn om maatregelen aan de eigenaar op te leggen.

Daarnaast stelt de overheid de grens vast, waarboven de bodemkwaliteit onaanvaardbare risico's voor de gezondheid oplevert. Als deze bovengrens wordt overschreden, is de eigenaar verplicht om tijdelijke beschermingsmaatregelen te nemen om de gezondheidsrisico's te beperken. Verzuimt de eigenaar dit te doen, dan zal de overheid in zijn plaats en voor zijn kosten de tijdelijke beschermingsmaatregelen nemen. De kosten kunnen eventueel verhaald worden op de eigenaar of erfpachter. De definitieve aanpak van de historische verontreiniging kan wachten op een natuurlijk moment, bijvoorbeeld bij een bouwactiviteit.

Als de bodemkwaliteit niet overeenkomt met de toegedeelde functie, en de functie wordt gerealiseerd, ontstaat er eveneens een publiek belang, omdat bedrijven en particulieren niet altijd uit eigen beweging risicoreducerende maatregelen nemen. Zij moeten kosten maken, waarvan zij niet direct de positieve gevolgen ondervinden of zich daarvan bewust zijn. Daarom is door de overheid een kader ontwikkeld, waarbij, zoveel mogelijk door het stellen van algemene regels, in ieder geval bij het uitvoeren van een activiteit, zoals het bouwen van een gebouw met een verblijfsfunctie, de risico's worden beperkt.

Het grondwater neemt een bijzondere positie in binnen het publieke domein. Het grondwater stroomt, is moeilijk beheersbaar en het betreft een collectief goed (onder andere voor de bereiding van drinkwater). En er is geen «eigenaar» van het grondwater.[16] Ook voor het grondwater moeten nieuwe verontreinigingen voorkomen worden. Europese richtlijnen[17] geven hiervoor een kader (zie paragraaf 4.2). De aanpak van een historische grondwaterverontreiniging per individueel geval is technisch, financieel en/of milieuhygiënisch vaak niet doelmatig. Een gebiedsgericht beheer van grondwaterverontreinigingen maakt integratie van waterkwantiteitsbeheer en waterkwaliteitsbeheer mogelijk. Een rol van de overheid bij het grondwater is daarmee onvermijdelijk.

2.3.2 Uitwerking subsidiariteitsbeginsel; verdeling bestuurslagen
Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen zijn alle belast met de zorg voor de fysieke leefomgeving. Onder de Omgevingswet liggen de taken voor de fysieke leefomgeving in beginsel bij de gemeenten en waar het gaat om het waterbeheer bij de waterschappen, tenzij er dragende argumenten zijn om die taken op een hoger niveau te beleggen («decentraal, tenzij»). Dit beginsel is verankerd in artikel 2.3 van de Omgevingswet. Gemeenten zijn de overheidslaag die het dichtst bij de burger staat. De gemeente draagt zorg voor een veilige en leefbare woon- en werkomgeving en is het eerste aanspreekpunt als het gaat om voorzieningen voor de burger. Zij brengt samenhang aan tussen de verschillende beleidsterreinen in de lokale context. Deze decentralisatiegedachte sluit aan bij de beoogde verdeling van de publieke bodemtaken over de bestuurslagen. Met name bij het duurzaam en doelmatig beheer van historische bodemverontreinigingen geldt een grote mate van beleidsvrijheid voor lagere overheden om rekening te houden met specifieke lokale omstandigheden.

[16] Het grondwater wordt eigendom van de grondeigenaar zodra het door een bron, put of pomp aan de oppervlakte is gekomen, zie artikel 20 van Boek 5 van het Burgerlijk Wetboek.
[17] Kaderrichtlijn water 2000/60/EG en grondwaterrichtlijn 2006/118/EG.

Voorbeeld specifieke lokale omstandigheden

Door de eeuwenlange ophogingen en bedrijvigheid zijn veel oude binnensteden verontreinigd geraakt met zware metalen. Deze bevinden zich veelal in de bovenste meter van de stadsbodem. Dit is de contactzone waar kinderen kunnen spelen en waar gewassen in kunnen worden geteeld. In steden waar van oudsher veel chemische wasserijen aanwezig waren, bevinden zich dikwijls koolwaterstoffen in het grondwater. Beide voorbeelden verlangen een verschillende aanpak en vragen om lokaal maatwerk.

Weer een andere aanpak is nodig bij het omgaan met (voormalige) slootdempingen in het landelijk gebied, waarvan de agrariër hinder kan hebben bij goed landbouwkundig gebruik van zijn perceel. In een schone gemeente kan de nadruk in het bodembeheer juist weer liggen op ambitieuze doelstellingen ten aanzien van hergebruik van grond.

De bestuursorganen dienen hun taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet op een doelmatige en doeltreffende wijze uit te oefenen en daarbij rekening te houden met elkaars taken en bevoegdheden, waarbij zo nodig afstemming met andere bestuursorganen plaatsvindt. Dit is erop gericht om onnodige bureaucratie te voorkomen en om bestuursorganen de ruimte te geven voor maatwerkoplossingen. De Omgevingswet bevat geen verplichte specifieke afstemmingsbepalingen tussen overheden. De Wet bodembescherming kende bepalingen over het informeren van andere betrokken overheden. In de praktijk voeren de decentrale overheden goed overleg over het uitvoeren van hun taken en bevoegdheden. Het is niet noodzakelijk die betrokkenheid wettelijk te verankeren. Overheden kunnen de onderlinge afstemming zelf op verschillende manieren vormgeven, toegespitst op de specifieke situatie en de betrokken partijen. Dit uitgangspunt is vastgelegd in artikel 2.2 van de Omgevingswet.

De bevoegdheidsverdeling wordt voor de drie pijlers van het bodembeleid als volgt uitgewerkt.

Eerste pijler: Beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen en aantastingen.

De bescherming van de bodem vindt voornamelijk plaats met behulp van algemene regels in de uitvoeringsregelgeving gericht op preventie, deels in de vorm van de zorgplichten. Voorkomen moet worden dat er onomkeerbare schade optreedt waardoor het natuurlijk kapitaal van de bodem vermindert. Voor bodembedreigende activiteiten, zoals de opslag van bulkvloeistoffen (benzine, chemicaliën en dergelijke), is ervoor gekozen om deze preventieve regels te stellen op rijksniveau. Het betreft hier een maatschappelijk vraagstuk van algemeen belang, namelijk de bescherming van de bodemkwaliteit, waarbij het uit het oogpunt van efficiency, eenheid in regelgeving en transparantie gewenst is om dit vraagstuk te regelen met landelijk uniforme regels. Bij deze algemene rijksregels over milieubelastende activiteiten wordt wel ruimte gegeven voor aanvullende (of afwijkende) decentrale regels. Dit wordt expliciet in de desbetreffende rijksregels aangegeven.

Daarnaast kunnen provincie gemeente en waterschap, ter uitvoering van hun taken regels stellen over activiteiten. Zo kan de provincie, ter uitvoering van de kaderrichtlijnwater en de grondwaterrichtlijn in haar programma en omgevingsverordening regels stellen over activiteiten en via een instructie in het omgevingsplan van een gemeente. In de

uitvoeringsregelgeving kan een vergunningplicht aan de orde zijn als het noodzakelijk wordt geacht dat het bevoegd gezag voorafgaand met de activiteit instemt.

Tweede pijler: Evenwichtig toedelen van functies aan locaties, rekening houdend met de kwaliteiten van de bodem.
De gemeente is primair aan zet om functies toe te delen aan locaties, rekening houdend met onder meer de kwaliteit van de bodem. In de omgevingsvisie maakt de gemeente een brede afweging van belangen en kunnen ook de ambities voor bodem worden vastgelegd. In het omgevingsplan vindt vervolgens de daadwerkelijke toedeling van functies aan locaties plaats en stelt de gemeente overige regels die daarvoor nodig zijn. Over de inhoud van het omgevingsplan worden in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet instructieregels gesteld. In dit wetsvoorstel is geregeld dat het Rijk in ieder geval instructieregels stelt met het oog op de bescherming van de bodem of ter voorkoming van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege het gebruik van de bodem. Zo kan bijvoorbeeld worden voorkomen dat bodembedreigende activiteiten in de nabijheid van kwetsbare gebieden worden verricht. Daarnaast kan op die manier rekening worden gehouden met historische bodemverontreinigingen, die van invloed zijn op het huidige of het toekomstige gebruik.
Ook provincies stellen een omgevingsvisie vast met de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het provinciale grondgebied en de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid. Zij stellen onder meer regels ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater met het oog op de waterwinning in deze grondwaterbeschermingsgebieden. In de keuze van de aard van de regels is de provincie vrij. Dit kunnen instructieregels zijn, algemene regels gericht tot eenieder, een verplichte omgevingsvergunning voor bepaalde activiteiten of een combinatie daarvan.
Waterschappen stellen geen omgevingsvisie vast, maar kunnen in hun waterbeheerprogramma aanvullende functies aan watersystemen toekennen, als dit uitdrukkelijk is voorzien in het regionale waterprogramma van de provincie.

Derde pijler: Duurzaam en doelmatig beheren van de resterende historische bodemverontreinigingen en -aantastingen.

Het beheer van de historische verontreinigingen in de vaste bodem, waar deze tot risico's voor de gezondheid en milieu leiden, berust bij de gemeente. Dit is conform het uitgangspunt van de Omgevingswet: decentraal, tenzij. Dit betekent tegelijkertijd een wijziging in de bestaande bestuurlijke verhoudingen. De Wet bodembescherming kent het bevoegd gezag nog toe aan de twaalf provincies en 29 grotere gemeenten. Bodemsanering in de kleinere gemeenten werd door of onder het gezag van de provincie uitgevoerd. De reden voor deze situatie was de benodigde mate van deskundigheid die moest worden opgebouwd voor het goed kunnen laten uitvoeren van een bodemsanering. Inmiddels is deze situatie veranderd. Praktisch alle bekende locaties met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid, de ecologie en onaanvaardbare verspreidingsrisico's zijn aangepakt. De resterende verontreinigingen worden aangepakt onder de Omgevingswet, op het moment dat er op de betrokken locatie een activiteit plaatsvindt. In de aanloop naar de Omgevingswet zijn afspraken[18] gemaakt over een goede en zorgvuldige overgang van taken en verantwoordelijkheden en over het beheren, delen en verder ontwikkelen van kennis. De bestaande informatievoorziening,

[18] Convenant Bodem en Ondergrond 2016–2020, Stcrt. 2015, 14854; artikel 12 en 13.

ondersteuning en vraagbaakfunctie, zoals deze nu door Rijkswaterstaat/Bodem+ wordt verricht, wordt gedurende de implementatieperiode voortgezet als onderdeel van het Informatiepunt Omgevingswet. Daarnaast werken de regionale uitvoeringsdiensten (RUD's) aan gemeenschappelijke kennisopbouw.

De overheid geeft de kwaliteit aan die hoort bij een bepaalde bodemfunctie. Om die bodemfunctie, bijvoorbeeld wonen, te kunnen realiseren, moet een initiatiefnemer ervoor zorgen dat de kwaliteit van de bodem overeenkomt met de bodemfunctie wonen of kan hij maatregelen nemen om blootstelling aan de verontreiniging te voorkomen. Dit systeem wordt in de uitvoeringsregelgeving uitgewerkt. De inhoud van deze regels zal sterk lijken op de huidige regelgeving, bijvoorbeeld de regels voor het toepassen van grond en voor uniforme saneringen. Gemeenten krijgen in het nieuwe stelsel een bepaalde mate van beleidsvrijheid, bijvoorbeeld op het gebied van normstelling. Zij krijgen zo mogelijkheden om rekening te houden met gebiedseigen relevante feiten en omstandigheden; er kunnen dus integrale afwegingen worden gemaakt.
Het Rijk stelt de grens waarboven gesproken wordt van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan bodemverontreiniging. Als sprake is van onaanvaardbare risico's, dan zijn specifieke regels van toepassing.
Het beheer van de grondwaterkwaliteit is en blijft onderdeel van het beheer van watersystemen dat weer onderdeel is van de fysieke leefomgeving zoals bedoeld in artikel 1.2 en 1.3 van de Omgevingswet. Net als nu onder de Waterwet, de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming, is er niet één grondwaterbeheerder. Het grondwaterkwaliteitbeheer is een zaak van alle bestuursorganen die, conform de bedoeling van de Omgevingswet, de onderlinge taken en bevoegdheden goed op elkaar moeten afstemmen (artikel 2.2 Omgevingswet).

Ten aanzien van historische grondwaterverontreinigingen verandert de taakverdeling door het niet meer beschikbaar zijn van het saneringsinstrumentarium van de Wet bodembescherming. De nadruk komt onder de Omgevingswet te liggen op het gebiedsgericht beheer van grondwaterverontreinigingen. De provincie heeft een kerntaak in het ontwikkelen en coördineren van het beleid voor de fysieke leefomgeving. Het beheer van watersystemen is in de Omgevingswet neergelegd bij de provincie (artikel 2.18 Omgevingswet). De provincie stelt de beleidskaders, strategische doelen en gekwantificeerde opgaven voor watersystemen vast, die niet bij het Rijk in beheer zijn. Het beheer van historische grondwaterverontreinigingen maakt hier onderdeel van uit.
Ook het waterschap, dat onder de Wet bodembescherming nog nauwelijks een rol speelde in de aanpak van grondwaterverontreinigingen, zal bij de vormgeving van het grondwaterbeheer rekening moeten houden met bestaande verontreinigingen. De gemeente zal eveneens in beleid en regelgeving rekening moeten houden met de erfenis uit het verleden. Dit betekent niet dat waterschappen en gemeenten gehouden zijn de historische gevallen aan te pakken. Uitgangspunt van het nieuwe bodembeleid is immers dat deze historische bodemverontreinigingen geen onaanvaardbare risico's voor de gezondheid met zich mee mogen brengen en niet leiden tot bedreiging van kwetsbare functies zoals drinkwaterwinningen en andere winningen van voor menselijke consumptie geschikt water. Alleen wanneer de Europese doelstellingen dan wel regionale of lokale opgaven hiertoe aanleiding geven, is er reden om in de onderlinge programma's en verordeningen (waaronder het omgevingsplan en de waterschapsverordening) hiervan werk te maken. Een belangrijke regisserende en coördinerende rol is toebedacht aan de provincie (zie ook art. 2.18, lid 1, onder a, Omgevingswet).

3. Instrumentarium voor bodembeleid

3.1 Instrumenten Omgevingswet voor uitvoering bodembeleid

Voor de uitvoering van het bodembeleid is het reguliere instrumentarium van de Omgevingswet in de meeste gevallen afdoende; aanvullingen vinden plaats door dit wetsvoorstel. Om dit instrumentarium van het nieuwe bodembeleid, inclusief de aanpak van verontreinigde locaties, te beschrijven, kan gebruik worden gemaakt van het bestuurskundige concept van de beleidscyclus, dat ook in de memorie van toelichting bij de Omgevingswet is beschreven.[19] De beleidscyclus duidt aan hoe het beleidsproces in het omgevingsrecht verloopt en in welke fase van beleidsvorming en -uitvoering van welke instrumenten gebruik kan worden gemaakt. Aan de linkerzijde van de cyclus, in het gedeelte dat wordt aangeduid met «uitvoering», staan de initiatiefnemers van activiteiten en projecten centraal. Voorop staat de eigen verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer voor de kwaliteit van de bodem, die met name tot uitdrukking komt in de zorgplichten (zie paragraaf 3.3.1.1 over de zorgplichten). Waar inkaderen van activiteiten door de overheid nodig is, gebeurt dat zoveel mogelijk door algemene regels (zie paragraaf 3.3.2 over instrumenten voor specifieke activiteiten). Als toestemming van de overheid in specifieke gevallen wel gewenst is, verloopt die primair via een omgevingsvergunning (zie paragraaf 3.3.2.4 over wateractiviteiten).

De zorg van de overheid is er in algemene zin op gericht de fysieke leefomgeving te verbeteren waar deze tekortschiet en kwaliteiten te behouden waar deze goed zijn. De beleidscyclus vormt het algemene denkmodel voor situaties dat overheden een opgave in de fysieke leefomgeving oppakken en daarvoor beleid formuleren. Een strategische, integrale omgevingsvisie voor het gehele grondgebied is nodig om te bepalen hoe de taken van een bestuursorgaan worden ingevuld en om de verdere ambities voor de fysieke leefomgeving te formuleren. In programma's formuleert de overheid de maatregelen die leiden tot de gewenste kwaliteit van een onderdeel van de fysieke leefomgeving, een aspect of een gebied (zie onderdeel programma in deze paragraaf). De zorg van de overheid wordt inhoudelijk ingekleurd en geconcretiseerd met regels die gericht zijn tot bestuursorganen, zogenaamde instructieregels (zie paragraaf 3.3.2.1 over bouwen van een gebouw met een verblijfsfunctie) en in algemene regels voor burgers en bedrijven. Voor bodem worden de beleidsdoelstellingen waar nodig verwerkt in de instructieregels en de algemene regels zelf. Via monitoring bepaalt de overheid of aan omgevingswaarden of aan andere doelstellingen voor de fysieke leefomgeving wordt voldaan en wat de staat of kwaliteit van de fysieke leefomgeving is. Voor bodem is, behalve voor grondwater, de inzet van omgevingswaarden op rijksniveau vooralsnog niet voorzien. De verantwoordelijkheid voor het bereiken van een aanvaardbare kwaliteit van de bodem ligt voor een belangrijk deel bij de eigenaar van een perceel. De kaders die de overheid hiervoor stelt, zijn opgenomen in algemene rijksregels die zich richten tot deze eigenaren en initiatiefnemers van een activiteit. Wat een aanvaardbare kwaliteit is, verschilt per locatie; een woonwijk vereiste een andere kwaliteit dan een industrieterrein. Instrumenten als instructieregels over het omgevingsplan en de omgevingsverordening of beoordelingsregels voor de omgevingsvergunning bieden voldoende sturingsmogelijkheden. Het stelsel van de Omgevingswet voorziet in de mogelijkheid van omgevingswaarden op decentraal niveau. Het is dan ook denkbaar dat een gemeente of provincie op basis van lokale omstandigheden en ambitieniveau kiest voor een lokale omgevingswaarde. De cyclische aanpak is een uiting van een paradigma-

[19] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 22-25.

wisseling: van behoud en bescherming naar een actieve aanpak om voortdurend te werken aan een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Figuur 1: De beleidscyclus van de Omgevingswet.

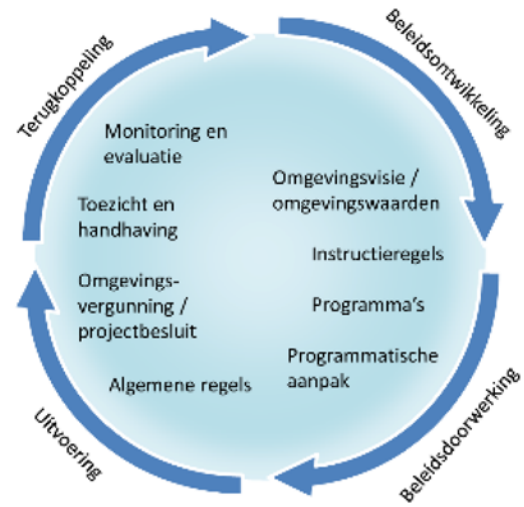

De Omgevingswet kent zes kerninstrumenten: de omgevingsvisie, het programma, decentrale regels (omgevingsplan, omgevingsverordening, waterschapsverordening), algemene rijksregels, omgevingsvergunning en het projectbesluit.[20] Daarnaast geeft de Omgevingswet ondersteunende instrumenten, zoals gedoogplichten, regels over grondexploitatie, financiële instrumenten, advisering, bevoegdheden in bijzondere omstandigheden en regels over informatievoorziening. Deze zes kerninstrumenten en de ondersteunende instrumenten kunnen worden ingezet voor het waarborgen van de gebruikswaarde van de bodem en het duurzaam gebruik van de functionele eigenschappen van de bodem.

Omgevingsvisie

De visievorming op verschillende terreinen wordt in de omgevingsvisie niet alleen samengevoegd, maar ook met elkaar verbonden. In dit verband komt ook aan de orde op welke wijze het bestuursorgaan wil omgaan met de (fysische, ecologische en chemische) kwaliteit van de bodem en wat de lange termijn ambitie voor de bodem, en het daarvan onderdeel uitmakende grondwater, is. Een toename van activiteiten in de ondergrond en het bodemgebonden bovengronds gebruik maken een goede afweging van alle kwaliteiten en belangen noodzakelijk. Het gaat om de bescherming van de gezondheid en het milieu, waaronder planten en dieren, als ook om thema's als het verlies van organische stof of verzilting.

De gemeenten spelen de hoofdrol bij het beheer en de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving: zij zorgt voor de openbare ruimte, via het omgevingsplan dragen ze zorg voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties en zij zijn het bevoegd gezag voor het merendeel van de activiteiten van burgers en bedrijven. Uit artikel 2.1, derde lid, van de Omgevingswet volgt dat bij de uitoefening van taken en bevoegdheden op grond van die wet een groot aantal aspecten aan de orde kan zijn.

[20] In de memorie van toelichting behorende bij de Omgevingswet worden deze instrumenten uitgebreid beschreven (Kamerstukken II, 2013/14, 33 962, nr. 3). In deze memorie van toelichting wordt een zeer beknopte beschrijving van de instrumenten gegeven.

In een omgevingsvisie kan het gemeentebestuur de ontwikkelingen van de gemeente op lange termijn koppelen aan haar ambitie ten aanzien van de kwaliteiten van de bodem, bijvoorbeeld op het gebied van de strategische doelen voor klimaat, waterregulatie, biodiversiteit en natuurwaarden. Hierin kunnen ook bodemaantasting, biodiversiteit en andere ecologische en fysische aspecten aan de orde komen.

Voorbeeld: visie op duurzaam gebruik van bodem en water

De bodem is onderdeel van het dynamische grond-water-sedimentsysteem. De bodem is opgebouwd uit diverse goed waterdoorlatende lagen, die gescheiden zijn door slecht doorlatende, veelal kleilagen. In het algemeen bevatten de diepere waterdoorlatende lagen de (strategische) drinkwatervoorraden en wordt in de ondiepere lagen (de occupatielaag) de ondergrondse infrastructuur aangebracht. Om de kwaliteit van het bodemsysteem met de verschillende bodemlagen en het daarin voorkomende grondwater te borgen, is het van belang om de natuurlijke bodemopbouw zoveel mogelijk intact te laten. Dit houdt in dat voor een toepassing in de diepere ondergrond die meerdere bodemlagen doorsnijdt, zoals bijvoorbeeld bij bodemenergiesystemen en (drink)waterwinning sprake moet zijn van een duurzaam gebruik van bodem en water. Dit betekent dat de toepassing niet ten koste mag gaan van het belang van de bescherming van bodem en water en dat een zorgvuldige afweging zal moeten worden gemaakt met andere belangrijke functies die de bodem kan vervullen.

Het is ongewenst dat grondwater uit verschillende watervoerende pakketten of grondwater van verschillende kwaliteiten (ook binnen één watervoerend pakket) worden vermengd. Door vermenging van diepere en ondiepere waterlagen kunnen namelijk schone diepere lagen verontreinigd raken. Door het aantrekken van brak of zout grondwater kan verzilting van zoet grondwater optreden. Deze effecten kunnen leiden tot verarming van de diversiteit in grondwaterkwaliteit, met consequenties voor ecosystemen en (toekomstige) gebruiksmogelijkheden.

Ook de provincie is verplicht om een provinciale omgevingsvisie op te stellen. In deze omgevingsvisie kan de provincie rekening houden met de kwaliteiten van de bodem bij het bepalen van de ambities voor de uitvoering van de taken die aan de provincie is toebedeeld, bijvoorbeeld voor kwetsbare gebieden zoals natuurgebieden, het beheer van watersystemen die aan haar zijn toegedeeld en het beschermen van de kwaliteit van het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden, met het oog op de winning van water voor de bereiding van drinkwater.
De verplichting om een omgevingsvisie op te stellen geldt niet voor waterschappen. Waterschappen kunnen wel betrokken worden bij omgevingsvisies die door andere bestuursorganen worden opgesteld.

Het Rijk stelt de nationale omgevingsvisie vast en betrekt daarbij zijn beleidsvoornemens voor de ondergrond. Hierbij wordt gekeken naar de kwaliteiten van de bodem.
Binnen het STRONG Programma Bodem en Ondergrond werkt het Rijk samen met decentrale overheden aan een gezamenlijke visie op het veilig, duurzaam en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond en een gezamenlijke afwegingssystematiek. Beiden dienen als inspiratiebron voor alle overheden bij het maken van eigen producten.

Programma

Er zijn verplichte en vrijwillige programma's. Verplichte programma's op grond van hoofdstuk 3 van de Omgevingswet zijn het provinciale regionaal waterprogramma en het waterbeheerprogramma van de waterschappen ter uitvoering van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn.

In het provinciale regionale waterprogramma stelt de provincie de beleidskaders, de strategische doelen en gekwantificeerde opgaven vast voor watersystemen die niet in het beheer zijn bij het Rijk. Deze waterprogramma's, nu vooral gericht op de kwantiteitsaspecten van een grondwaterlichaam, zullen met de intrekking van de specifieke regeling in de Wet bodembescherming ook aandacht gaan besteden aan kwaliteitsaspecten. Het waterprogramma bevat ook de maatregelen die door de provincie worden genomen, bijvoorbeeld op grond van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn. Waar nodig zullen deze programma's maatregelen bevatten gericht op het beheer van historische verontreinigingen. De kwaliteit van het grondwater in een grondwaterlichaam, waarop een historische verontreiniging van invloed kan zijn, zal een volwaardig onderdeel worden van het beheer van het watersysteem.

Het provinciale regionale waterprogramma werkt door als kader voor het beheer door waterschappen. Een waterschap stelt een waterbeheerprogramma op, waarbij het, voor zover dit betrekking heeft op hun taken, rekening houdt met het regionale waterprogramma. Het waterbeheerprogramma van het waterschap bestaat uit: een programma van de maatregelen en voorzieningen, in aanvulling op en ter uitwerking van wat in het rijks- of regionale waterprogramma is opgenomen over maatregelen, onder vermelding van de bijbehorende termijnen, aanvullende toekenning van maatschappelijke functies aan rijkswateren of regionale wateren, voor zover het rijks- respectievelijk regionale waterprogramma voorziet in de mogelijkheid daartoe, en de uitwerking van de waterbeheeraspecten van het regionale watersysteem.

Naast deze verplichte programma's kunnen vrijwillige programma's uitvoering geven aan doelen en ambities op kleinere schaal gesteld in de omgevingsvisie, bijvoorbeeld ter bescherming van een waterwinning of voor de ontwikkeling van een andere gewenste kwaliteit voor een gebied. Ook nieuwe verontreinigingen kunnen aan de orde komen. Daarop zullen weliswaar in principe andere regels, zoals de zorgplichten, worden toegepast, maar het is niet uitgesloten dat in samenhang daarmee ook door de beheerder van het grondwater maatregelen worden getroffen.

Het gebiedsgericht beheer van historische grondwaterverontreiniging zal onder de Omgevingswet mogelijk blijven, in de vorm van een onverplicht programma. Voor zowel het opstellen als het uitvoeren van de verschillende programma's zullen de betrokken overheden onderling moeten samenwerken en afstemmen. De eerder aan het gebiedsgericht beheer van grondwaterverontreinigingen verbonden beperkingen, zoals die voortkwamen uit de bevoegdheidsverdeling en de reikwijdte van de Wet bodembescherming,[21] komen te vervallen, wat de inzet van dit meer volwaardige instrument zal bevorderen.

[21] De Wet bodembescherming maakte het niet mogelijk om een integrale afweging in het gebied te maken. Daarnaast kon alleen (met medewerking van) het bevoegd gezag Wet bodembescherming een gebiedsgerichte benadering van het diepere grondwater worden gerealiseerd.

Algemene regels over activiteiten in de fysieke leefomgeving

Een belangrijke categorie regels die overheden stellen om invulling te geven aan hun taken op het gebied van de fysieke leefomgeving, vormen de regels over activiteiten die door burgers en bedrijven of overheden in de fysieke leefomgeving worden uitgevoerd. Deze regels kunnen door gemeenten (in een omgevingsplan), waterschappen (in de waterschapsverordening), provincies (in de omgevingsverordening) en door het Rijk (in een algemene maatregel van bestuur en ministeriële regeling) worden gesteld.

Algemene rijksregels

Voor het beschermen van de bodem zullen regels worden gesteld over bodemrelevante activiteiten. Deze regels strekken ertoe dat geen significante verontreiniging wordt veroorzaakt. Daarnaast zullen eisen gesteld worden aan activiteiten, wanneer er een (vermoeden van een) historische bodemverontreiniging aan de orde is. Deze regels kunnen betrekking hebben op de normering, de onderzoeksverplichtingen en de uniforme aanpak van de verontreiniging en worden opgenomen in de uitvoeringsregelgeving. Deze regels zullen optimale ruimte bieden voor lokaal maatwerk.

Omgevingsplan

In het omgevingsplan worden functies aan locaties toegedeeld en wordt aangegeven op welke wijze en onder welke voorwaarden activiteiten ter plaatse kunnen worden verricht. De kwaliteit van de bodem is een van de belangen die bij het toedelen van functies wordt meegewogen. Daarbij kan rekening worden gehouden met de ecologische en fysische kwaliteit van de bodem of met een historische bodemverontreiniging, die van invloed is op het huidige en toekomstige gebruik. Ook kunnen nieuwe industriële activiteiten bijvoorbeeld beter niet in de buurt van kwetsbare bodemgebieden worden gesitueerd. Het omgevingsplan biedt een ruimere mogelijkheid voor integrale afweging van bodemkwaliteit (inclusief ecologische of fysische kwaliteit), dan in het huidige bestemmingsplan. Het bestemmingsplan houdt rekening met mogelijke (spoed)sanering vanuit oogpunt van uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan en het begrip «goede ruimtelijke ordening» vraagt om rekening te houden met de bodemkwaliteit voor zover de bestemming daar gevoelig voor is (bijvoorbeeld een kinderspeelplaats), maar een integrale afweging komt minder tot uitdrukking in gescheiden instrumenten. Daarnaast kan het omgevingsplan locatiespecifieke regels stellen aan activiteiten, zoals het bouwen of het aanleggen van werken met het oog op bodembelangen.

Met locatiespecifieke regels kan de gemeente in het omgevingsplan aangeven waar maatregelen aan de bodem noodzakelijk zijn voordat een activiteit mag worden uitgevoerd. Dit zullen vaak locaties zijn met een historische bodemverontreiniging, die onder de Wet bodembescherming een beschikking ernstig geval van bodemverontreiniging hebben gekregen. Deze waren niet zo ernstig dat ze snel moesten worden aangepakt, maar deze niet-spoed gevallen konden wachten tot een natuurlijk moment: wanneer bouw- of graafwerkzaamheden zouden worden uitgevoerd. De noodzaak tot het nemen van maatregelen kan zowel liggen in humane, ecologische als verspreidingsrisico's. Het stellen van deze locatiespecifieke regels belasten de eigenaar van de grond. Een zorgvuldige afweging door de gemeente is dan ook noodzakelijk. Hierbij kan wel worden opgemerkt dat wanneer er sprake is van een beschikking van ernstige bodemverontreiniging op grond van de Wet bodembe-

scherming, de eigenaar wist dat er een verplichting op zijn perceel rustte en dat op een gegeven moment de bodem zou moeten worden gesaneerd.

Een initiatiefnemer (burger of bedrijf) zal, als hij een activiteit op of in de bodem wil uitvoeren, eerst het omgevingsplan moeten raadplegen om te zien welke eisen er gesteld zijn. In het omgevingsplan kunnen bijvoorbeeld restricties opgenomen zijn ten aanzien van functies vanwege de aanwezige bodemkwaliteit.

Omgevingsverordening

Om invulling te geven aan haar taak stelt de provincie regels op over de fysieke leefomgeving in de omgevingsverordening. Provincies hebben ter uitvoering van de kaderrichtlijn water en grondwaterrichtlijn een taak bij het beheer van watersystemen die niet in beheer zijn bij het Rijk, en de bescherming van de kwaliteit van het grondwater waaruit water voor de bereiding van drinkwater wordt gewonnen.
De taak van de provincie omvat allereerst de aanwijzing van grondwaterbeschermingsgebieden. Voor die gebieden stelt de provincie in haar omgevingsverordening regels die ertoe strekken de kwaliteit van het te onttrekken water te beschermen zodat het geschikt is als grondstof voor de drinkwatervoorziening en andere hoogwaardige toepassingen. Dit wordt nader ingekleed via instructieregels op grond van artikel 2.24 van de Omgevingswet (zie artikel 2.27, onder d, Omgevingswet). De door de provincie te stellen regels kunnen zich richten tot gemeenten om bepaalde regels in het omgevingsplan op te nemen die het beschermen van de bodem in die gebieden effectueren (getrapte instructieregels, met toepassing van artikel 2.22 van de Omgevingswet). De regels in de omgevingsverordening kunnen zich ook rechtstreeks richten tot burgers en bedrijven (artikel 4.1 Omgevingswet). Het betreft dan veelal regels aan milieubelastende activiteiten die de kwaliteit van het grondwater negatief kunnen beïnvloeden.

Waterschapsverordening

De verordening van het waterschap bevat regels over de fysieke leefomgeving. Gelet op het functionele karakter van het waterschap hebben deze regels niet betrekking op de hele fysieke leefomgeving, maar alleen op het watersysteem binnen het beheergebied van het waterschap. De waterschapsverordening bevat onder meer de gebods- en verbodsbepalingen, die zich richten tot onderhoudsplichtigen en diegenen die handelingen uitvoeren in watersystemen. Dit kan bijvoorbeeld een verbod betreffen om zonder een omgevingsvergunning een activiteit te verrichten.
Waar dit in het belang van de bescherming van de grondwaterkwaliteit c.q. het beheer van historische grondwaterverontreinigingen noodzakelijk is, bevat de waterschapsverordening ook regels die voortvloeien uit door de provincie vastgestelde instructieregels.[22]

Omgevingsvergunning

Een omgevingsvergunningplicht kan ontstaan uit de Omgevingswet zelf of op grond van een waterschapsverordening, een omgevingsverordening van de provincie of een omgevingsplan van de gemeente. gemeente, provincie, waterschap en Rijk kunnen bevoegd gezag zijn voor een omgevingsvergunning voor activiteiten met gevolgen voor de fysieke leefomgeving, zoals milieubelastende activiteiten en lozingsactiviteiten. In

[22] zie hiervoor de artikelsgewijze toelichting, Kamerstukken II, vergaderjaar 2013–2014, 33 962, nr. 3, p. 426-427.

de bij algemene maatregel van bestuur uit te werken beoordelingsregels voor die omgevingsvergunningen zullen ook de gevolgen voor de bodem worden meegenomen.

Het beschermen van de bodem is één van de belangen die kunnen worden betrokken bij het beoordelen van aanvragen om een omgevingsvergunning. Hetzelfde geldt overigens bij het opstellen van direct werkende rijksregels over milieubelastende activiteiten.
Het huidige toetsingskader uit de Nederlandse Richtlijn Bodem (NRB) zal de basis vormen voor de uitwerking van het toetsingskader in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet. Aan de omgevingsvergunning kan een gemeente maatwerk voor de initiatiefnemer koppelen.

Projectbesluit

Een groot project van bovengemeentelijk of nationaal belang kan worden uitgevoerd met een projectbesluit, dat diverse aspecten van de leefomgeving raakt. Bij een projectbesluit kan regelgeving of besluitvorming op het gebied van bodem of grondwater(kwaliteit) in het spel zijn. Bijvoorbeeld in verband met grondverzet, bronbemaling in de buurt van een verontreiniging of verbetering van de bodemkwaliteit voor een gevoelige functie.

Het bevoegd gezag voor het projectbesluit kan bepalen dat de met het project geassocieerde uitvoeringsbesluiten gecoördineerd worden voorbereid (zie artikel 5.45 van de Omgevingswet). Het kan bijvoorbeeld gaan om een omgevingsvergunning waarbij bodemaspecten spelen. Binnen het projectbesluit vindt een integrale afweging plaats waarbij alle geldende normen en beoordelingsregels worden betrokken (waaronder die voor bodem).

Beperkte omvang van dit wetsvoorstel

De Omgevingswet biedt over het geheel genomen al voldoende ruimte om het onderwerp bodem te kunnen regelen en om het instrumentarium van de Omgevingswet ook voor bodem te kunnen inzetten op de wijze zoals in deze memorie van toelichting beschreven. Hierdoor kan dit wetsvoorstel beperkt van omvang blijven.

Het toepassingsgebied, het instrumentenpakket, het belangenkader en de delegatiegrondslagen van de Omgevingswet zijn in de meeste gevallen breed genoeg om bodem daarin te kunnen betrekken. De Omgevingswet is van toepassing op de fysieke leefomgeving en op activiteiten die gevolgen hebben of kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving (artikel 1.2 Omgevingswet). Bodem wordt daar expliciet genoemd als onderdeel van de fysieke leefomgeving. De in de Omgevingswet opgenomen grondslagen voor het stellen van instructieregels door het Rijk (hoofdstuk 2 van de Omgevingswet) zijn op zich voldoende ruim om ook vanwege het beschermen van de bodem regels te kunnen stellen over bijvoorbeeld de inhoud van een omgevingsplan. Omwille van de duidelijkheid wordt dit nog geëxpliciteerd in artikel 2.28 van de Omgevingswet. Ook de grondslagen in hoofdstuk 4 van de Omgevingswet (Algemene regels over activiteiten in de fysieke leefomgeving) voor het stellen van rechtstreeks werkende decentrale en Rijksregels zijn voldoende ruim. De regels over de omgevingsvergunning in hoofdstuk 5 van de Omgevingswet zijn eveneens voldoende breed voor bodem. In deze memorie van toelichting wordt op diverse punten beschreven welke gevolgen de invoering van de Omgevingswet instrumenten heeft op het beleidsterrein van bodem. In de toelichting op de uitvoeringsregelgeving zal de vergelijking met de

huidige situatie nader worden toegelicht, omdat met de uitvoeringsregelgeving het beeld completer zal zijn.

Uiteindelijk bleek slechts een beperkt aantal aanvullingen op het wettelijke stelsel van de Omgevingswet nodig te zijn om het nieuwe bodembeleid adequaat te kunnen instrumenteren op het niveau van wet en uitvoeringsregelgeving. Die aanvullingen zijn opgenomen in dit wetsvoorstel. De meeste aanvullingen hebben betrekking op de ondersteunende instrumenten die hierna in paragraaf 3.2 worden behandeld.

3.2 Ondersteunende instrumenten Omgevingswet voor bodembeleid

Gedoogplichten

Hoofdstuk 10 van de Omgevingswet bevat gedoogplichten die van rechtswege gelden (afdeling 10.2) en gedoogplichten die bij beschikking moeten worden opgelegd (afdeling 10.3). Zonder gedoogplicht is het niet mogelijk om een inbreuk te maken op het eigendoms- of zakelijk recht in de gevallen waarin een grondeigenaar of een andere rechthebbende, zoals een pachter of huurder, geen medewerking wil verlenen. Omdat doorgaans voor de werken van algemeen belang waar de gedoogplichten in dit hoofdstuk op zien het niet nodig is de grond te onteigenen, kan worden volstaan met een beperktere ingreep in het eigendomsrecht, namelijk een gedoogplicht. Aan het opleggen van een gedoogplicht bij beschikking zijn op basis van de Omgevingswet, artikel 10.11, criteria verbonden. Zo is het onder meer een voorwaarde dat er een redelijke poging is ondernomen om tot overeenstemming te komen en moet de ingreep niet dusdanig zijn dat onteigening in de rede ligt. Paragraaf 4.10 van de memorie van toelichting bij de Omgevingswet bevat een meer uitgebreide toelichting op de algemene werking van het instrument gedoogplicht[23].

Voor bodem zijn er vier situaties te onderscheiden waarin het noodzakelijk kan zijn dat er een gedoogplicht van rechtswege geldt of een gedoogplicht bij beschikking wordt opgelegd. Het gaat dan om de volgende situaties:
1. het dulden van grondwaterbeheer (van rechtswege);
2. maatregelen toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem (van rechtswege);
3. nazorg (bij beschikking);
4. verontreiniging van de bodem zorgplicht of ongewoon voorval (bij beschikking).

De huidige Wet bodembescherming kent een delegatiegrondslag voor gedoogplichten voor bodemonderzoek; die gedoogplichten worden met dit wetsvoorstel op het niveau van de wet geregeld. Daarbij wordt bovendien de reikwijdte enigszins verbreed om milieuschade te kunnen aanpakken, zoals hierna en in de artikelsgewijze toelichting nader wordt toegelicht.

De aanpak van milieuschade is van groot algemeen belang, temeer als die verontreiniging significante gezondheidsrisico's oplevert (vooral bij de toevalsvondst kunnen acute en onaanvaardbare gezondheidsrisico's aan de orde zijn). Daarnaast zijn de drinkwatervoorziening en duurzame energie (bodemenergiesystemen) afhankelijk van een doeltreffend grondwaterbeheer.

[23] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr 3.

Aangezien een verontreiniging, vooral van het grondwater, niet ophoudt bij de grens van een perceel, zijn bij de aanpak van een dergelijke verontreiniging vaak meerdere eigenaren betrokken. Dat betekent dat de noodzakelijke maatregelen in beginsel alleen mogelijk zijn als alle betrokken eigenaren toegang en medewerking verlenen.

Het algemeen belang van de aanpak van milieuschade delft in de huidige uitvoeringspraktijk soms het onderspit als een van de betrokken eigenaren niet wil meewerken, bijvoorbeeld omdat geen overeenstemming wordt bereikt over de voorwaarden voor instemming.

Daarom bestaat behoefte aan een instrument dat het bevoegd gezag in staat stelt om een afweging te maken of in een voorkomend geval het algemeen belang van milieumaatregelen zwaarder weegt dan het individuele belang van een van de eigenaren van verontreinigde percelen en een (beperkte) inbreuk op eigendomsrecht gerechtvaardigd is. De rechtsbescherming voor de betrokken eigenaren is verzekerd doordat er beroep open staat tegen een gedoogplichtbeschikking. De Omgevingswet regelt in hoofdstuk 15 de mogelijkheden tot vergoeding van schade die kan voortvloeien uit een gedoogplicht.

Het gaat bij gedoogplichten voor de aanpak van bodemverontreiniging om sterk uiteenlopende maatregelen, afhankelijk van de situatie: soms gaat het alleen om de aanleg van een peilbuis om monitoring mogelijk te maken, om monsters te nemen ten behoeve van bodemonderzoek, of het kan gaan om het afgraven van grond of het slaan van een (ondergrondse) damwand. Er is dan ook een per geval verschillende mate waarin een dergelijke maatregel inbreuk zou kunnen maken op de gebruiksmogelijkheden van een perceel. Dat is dan ook sterk bepalend voor de belangenafweging. Aan een gedoogplicht gaat uiteraard de inspanning vooraf om in minnelijk overleg overeenstemming te bereiken. Als toch een gedoogplicht noodzakelijk is omwille van het algemeen belang dan is een zorgvuldige belangenafweging van groot belang.

Publiekrechtelijk kostenverhaal (grondexploitatie)

In hoofdstuk 12 van de Omgevingswet zijn de hoofdlijnen van het wettelijk stelsel van publiekrechtelijk kostenverhaal bij locatie- en gebiedsontwikkeling (grondexploitatie) opgenomen. Dit wordt nader uitgewerkt in het aanvullingsspoor Grondeigendom.

Financiële bepalingen

Hoofdstuk 13 van de Omgevingswet bevat financiële bepalingen die rechtstreeks betrekking hebben op besluiten. Het gaat om financiële bepalingen over vergunningen, leges en interbestuurlijke financieringsregelingen.

De Wet bodembescherming bevat – sinds 1998 – een legesverbod voor beschikkingen (artikel 86a), omwille van het verlagen van de lasten voor bedrijven en de aanname dat leges milieu-investeringen zouden afremmen. Voor alle andere onderdelen van wetten die in de Omgevingswet opgaan, zoals de Wabo-vergunning, is het heffen van leges onder het huidige recht toegestaan. Ook onder de Omgevingswet blijft het voor die onderdelen van wetten mogelijk om leges te heffen. Continuering van het verbod voor bodem zou betekenen dat binnen één omgevingsvergunning zowel legesplichtige als niet-legesplichtige onderdelen bestaan. Het streven naar integratie en uniformering is aanleiding om de bestaande uitzonderingen op de hoofdregel te schrappen. Met de intrekking van de Wet bodembescherming is het

voormalige legesverbod opgeheven. Gemeenten en provincies maken de keuze of zij leges heffen voor besluiten die ze nemen op verzoek van burgers en bedrijven en bepalen de hoogte daarvan.[24]

Het instrument financiële zekerheid kan worden ingezet bij het vooruitzicht dat maatregelen op termijn getroffen zullen worden omdat het bevoegd gezag de garantie wil hebben dat de veroorzaker te zijner tijd in staat zal zijn om de schadelast te dragen.
Onder de Omgevingswet kan het bevoegd gezag in voorkomende gevallen financiële zekerheidsstelling stellen. Voor activiteiten die onder algemene regels vallen, biedt hoofdstuk 4 van de Omgevingswet de algemene grondslag om bij algemene maatregel van bestuur te regelen dat er een bevoegdheid is voor het stellen van maatwerkvoorschriften. Op basis van die bevoegdheid kan het bevoegd gezag, als daar in een concreet geval aanleiding voor is, via een maatwerkvoorschrift financiële zekerheid stellen. Voor vergunningplichtige activiteiten bevat artikel 13.5 van de Omgevingswet een grondslag om aan de vergunning het voorschrift te verbinden dat financiële zekerheid wordt gesteld voor het nakomen van verplichtingen die in de vergunning zijn opgenomen of ter dekking van aansprakelijkheid voor schade die voortvloeit uit door de activiteit veroorzaakte nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving. De gevallen waarom het gaat, worden bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het is aan het bevoegd gezag om te beoordelen of uitstel met financiële zekerheidsstelling aan de orde is, bijvoorbeeld op basis van de voorgestelde maatregelen, de eventuele risico's voor de gezondheid en het milieu, de kosten in verhouding tot die risico's (doelmatigheid), de belangen van derden en de redelijkheid van de voorgestelde termijn. Het bevoegd gezag kan op deze wijze waarborgen dat de betaling van de kosten gewaarborgd blijft en deze kosten niet uiteindelijk voor rekening van de samenleving komen.

Bij bodemactiviteiten gaat het vaak om activiteiten die vallen onder algemene regels, waaronder de zorgplichten en de regels voor milieubelastende activiteiten. De zorgplichten die van toepassing zijn op het veroorzaken van nieuwe verontreinigingen, verplicht tot het direct nemen van maatregelen om de aantasting of verontreiniging en de directe gevolgen daarvan te beperken en zoveel mogelijk ongedaan te maken. Indien er sprake is van een ongewoon voorval, moeten die maatregelen onverwijld worden genomen.
Deze maatregelen kunnen ingrijpend zijn en kostbaar, bijvoorbeeld als het slopen van een bedrijfsgebouw noodzakelijk is om de verontreiniging ongedaan te maken. Indien in de nabije toekomst al werkzaamheden zijn gepland, is het niet altijd doelmatig om te verplichten dat de maatregelen direct worden genomen, zeker als de milieu en gezondheidsrisico's niet onaanvaardbaar zijn. Het is dan denkbaar dat de veroorzaker en de gemeente afspraken maken over een geschikt moment om de maatregelen uit te voeren. Onder het huidige artikel 13 van de Wet bodembescherming bestaat in de uitvoeringspraktijk onzekerheid over de mogelijkheid om tot een afweging te komen over het moment van het treffen van maatregelen. Bovendien heeft het bevoegd gezag onvoldoende zekerheid dat van uitstel geen afstel komt.

De Bedrijvenregeling, juridisch verankerd in het Besluit financiële bepalingen bodemsanering en de Regeling financiële bepalingen bodemsanering 2005, is een subsidieregeling voor eigenaren en erfpachters van in gebruik zijnde en blijvende bedrijfsterreinen voor de

[24] Kader voor de hoogte van leges is dat de optelsom van alle inkomsten uit leges niet hoger mag zijn dan de kosten die de gemeente daadwerkelijk maakt voor het uitvoeren van al die diensten.

aanpak van historische bodemverontreinigingen. Deze regeling werkt in de praktijk goed. De Omgevingswet biedt geen basis voor subsidieregelingen. De Bedrijvenregeling wordt daarom ingepast in en onder de Kaderwet subsidies I en M. De Bedrijvenregeling zal, voor zover nodig, worden gewijzigd. Dit zal worden meegenomen in de uitvoeringsregelgeving.

Kostenverhaal is mogelijk bij maatregelen in bijzondere omstandigheden. Wanneer de overheid (gemeente) zelf onderzoek doet en maatregelen treft in het kader van het wegnemen van onaanvaardbare risico's die samenhangen met historische bodemverontreinigingen, worden kosten gemaakt. Kosten die samenhangen met de bodemkwaliteit van een terrein komen in principe voor rekening van de eigenaar of erfpachter. Met het instrument zoals neergelegd in artikel 19.6 van de Omgevingswet kunnen de kosten, die gepaard gaan met het nemen van maatregelen, in het geval van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid worden verhaald.
De financiële instrumenten uit de Wet bodembescherming, gerelateerd aan de saneringsparagraaf, zoals de verplichte aankoopregeling op grond van de Wet bodembescherming, komen te vervallen. Het voornemen is om de mogelijkheid van kostenverhaal op grond van artikel 75 van de Wet bodembescherming te reguleren via de Invoeringswet Omgevingswet.

In dit wetsvoorstel worden geen voorstellen gedaan voor nieuwe financiële instrumenten.
In het Kabinetsstandpunt van 17 maart 2014 naar aanleiding van het OESO rapport «Water Governance in the Netherlands: Fit for the future?»[25] is aangegeven dat er een nadere verkenning van het bekostigingsvraagstuk van het Nederlandse waterbeheer zal plaatsvinden. Als algemene richting geldt daarbij het principe dat degenen die profijt hebben of ingrepen doen die effect hebben op het waterbeheer (zoals bijvoorbeeld de landbouw en de industrie) ook de daarbij behorende kosten dragen (het beginsel dat de gebruiker/vervuiler betaalt) en om de bekostiging zoveel mogelijk decentraal te beleggen, waar dit efficiënt is.

Digitalisering en informatie

De afgelopen 40 jaar is er veel bodemdata en informatie verzameld en vastgelegd. Daarnaast is het gebruik van en de behoefte aan goede bodemdata en -informatie de laatste decennia sterk toegenomen. Dit betreft data en informatie over waar verontreinigingen (kunnen) zitten, over de kwaliteit (aard, mate en oorzaak van verontreiniging) van een perceel en inzicht in de algemene en basis of achtergrond kwaliteit van de bodem. Gevallen van ernstige bodemverontreiniging werden geregistreerd in het kadaster. Door informatiebeheer kwam er zicht op en inzicht in de omvang van de bodemverontreiniging in Nederland en de voortgang van de saneringsoperatie.

Ook onder de Omgevingswet is feitelijke bodeminformatie en een goed beheer van deze informatie essentieel voor beleidsontwikkeling en besluitvorming. Informatie kan voor decentrale overheden noodzakelijk zijn om een integrale afweging te kunnen maken. Daarnaast hebben initiatiefnemers behoefte aan duidelijke, online toegankelijke informatie over geldend beleid en gestelde regels. Het gebruik van die gegevens kan ook leiden tot verbreding van kennis en vermindering van onderzoekslasten.

[25] Kamerstukken II, 2013–2014, 28 966, nr. 27.

Bodeminformatie kan betrekking hebben op:
– de toestand (fysische, biologische en chemische kwaliteit) van de bodem (onderzoek, landsdekkend beeld, enzovoorts) onder andere ter voorbereiding van het opstellen van een omgevingsvisie;
– de aanvaarbaarheid van risico's (onderzoek);
– de gevolgen van activiteiten voor de bodem (verontreiniging, aantasting) ter voorbereiding van een vergunningaanvraag;
– het toepassen van grond (geschiktheid kwaliteit, Bodemkwaliteitskaart);
– het gebruik en de functie van de bodem (omgevingsplan).

In de Omgevingswet is aangegeven dat informatie goed ontsloten dient te zijn en, wanneer mogelijk, ook herbruikbaar ter voorkoming van dubbel onderzoek (hergebruik van gegevens). Het digitaal stelsel van informatievoorziening over de fysieke leefomgeving voorziet in het gecoördineerd verzamelen van omgevingsdocumenten en andere gegevens over de fysieke leefomgeving. Doel hiervan is het op een toegankelijke manier ontsluiten van gegevens of informatie over de fysieke leefomgeving, het verminderen van onderzoekslasten en het ondersteunen van bestuursorganen bij de uitoefening van hun taken op grond van de Omgevingswet. Op 21 april 2016 is over dit digitale stelsel een financieel akkoord Omgevingswet gesloten door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, de VNG, het IPO en de UvW.

Hoofdstuk 16 van de Omgevingswet biedt specifieke procedurele bepalingen voor elektronisch verkeer rond besluitvorming over de fysieke leefomgeving. Het betreft onder meer regels over het elektronisch indienen van een aanvraag of een melding, de landelijke voorziening waar deze indiening plaatsvindt en eisen aan omgevingsdocumenten. Hoofdstuk 20 van de Omgevingswet regelt het gegevensbeheer en de toegang tot gegevens, waaronder omgevingsdocumenten. Bodeminformatie is onderdeel van de gegevens over de fysieke leefomgeving.

Adviseurs

Hoofdstuk 17 van de Omgevingswet bevat regels over adviesorganen en adviseurs. In de nieuwe regelgeving voor bodem komt de rol van de Technische Commissie Bodem (TCB) als vaste adviescommissie te vervallen. Het betrokken onderdeel van de Wet bodembescherming keert daarom niet terug in de nieuwe wetgeving. De commissie heeft haar diensten bewezen bij alle veranderingen in het bodembeleid van de afgelopen jaren. In de brede context en integrale benadering van de fysieke leefomgeving passen de werkzaamheden van een sectorale commissie echter niet langer. Dit is ook in lijn met het kabinetsbeleid[26] om nieuwe vaste adviesraden en -commissies op rijksniveau te bezien op hun nut en noodzaak. Daarom is besloten om de algemene advieswerkzaamheden van de commissie in 2016 te beëindigen.[27] De werkzaamheden van de TCB blijven tot de intrekking van de Wet bodembescherming beperkt tot de wettelijk verplichte adviezen. Omdat kennis een belangrijk element is in het bodembeleid, wordt gezocht naar een flexibeler model voor technisch-wetenschappelijke kennis die afhankelijk van de maatschappelijke opgave kan worden ingezet voor onderzoek en advisering. De TCB is gevraagd hierover mee te denken en te adviseren. Ook de andere overheden worden hierbij betrokken.

[26] Zoals vastgelegd in de Kaderwet adviescolleges.
[27] Kamerstukken II 2015/16, 28 663, nr. 64.

Bijzondere omstandigheden

Bijzondere omstandigheden vergen bijzondere bevoegdheden. Deze zijn neergelegd in hoofdstuk 19 van de Omgevingswet. De verplichtingen en bevoegdheden hebben vooral betrekking op «ongewone voorvallen». Dat zijn gebeurtenissen die afwijken van het normale verloop van activiteiten en die significante nadelige gevolgen (kunnen) hebben voor de fysieke leefomgeving. Deze regels gaan over het (laten) nemen van maatregelen en het inwinnen van nadere informatie. Voor bodem zijn twee bijzondere omstandigheden te onderscheiden, die vragen om bijzondere bevoegdheden:

– een bodemverontreiniging als gevolg van een ongewoon voorval (zie paragraaf 3.3.1.2);
– een toevalsvondst op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid (zie paragraaf 3.3.3).

Daarnaast wordt met het wetsvoorstel een noodregeling bodem ingevoegd in hoofdstuk 23 van de Omgevingswet. De bevoegdheid om een noodregeling te treffen strekt ter vervanging van artikel 20 Wet bodembescherming en is bedoeld voor bijzondere omstandigheden waarin het volgen van de normale wettelijke procedure voor een algemene maatregel van bestuur te veel tijd zou kosten. Zie verder de artikelsgewijze toelichting bij artikel 23.6a van dit wetsvoorstel.

Monitoring

Monitoring van nazorgverplichtingen bij de vaste bodem, bijvoorbeeld van het in stand houden van een leeflaag of de beheersing van een (rest)verontreinigingen in het grondwater, wordt uitgevoerd door de eigenaar of de initiatiefnemer. De verplichting tot monitoring wordt, wanneer dat aan de orde is, opgelegd in algemene regels of in vergunningvoorschriften. De huidige monitoringverplichtingen van grondwater door de overheid uit het Besluit kwaliteitseisen monitoring water 2009, ter implementatie van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn, blijven bestaan en worden opgenomen in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet. Voor de monitoring van de grondwaterkwaliteit wordt gebruikt gemaakt van het landelijk meetnet grondwaterkwaliteit van het RIVM en/of de provinciale meetnetten grondwaterkwaliteit.

3.3 Aanvullende instrumenten voor bodembeleid

In onderstaand schema wordt op hoofdlijnen aangegeven hoe wordt omgegaan met de risico's ontstaan door een bodemverontreiniging onder de Omgevingswet. In het schema is pijler 2, die ziet op het evenwichtig toedelen van functies aan locaties en niet op activiteiten, niet opgenomen.

	Bodemverontreinigingen onder de Omgevingswet		
	Pijler 1	**Pijler 3**	
Soort verontreiniging	Op of na 1 januari 1987 of op of na 1 juli 1993 voor asbest (nieuwe verontreinigingen)	Ontstaan voor 1 januari 1987 respectievelijk 1 juli 1993 (historische verontreinigingen)	
Doel	Voorkomen van nieuwe verontreinigingen en aantastingen; gevolgen beperken en zoveel mogelijk ongedaan maken	Voorkomen van blootstelling aan onaanvaardbare risico's voor de gezondheid	Beheer van risico's; zo nodig risicoreducerende maatregelen op natuurlijk moment

	Bodemverontreinigingen onder de Omgevingswet				
	Pijler 1	Pijler 3			
Wie aan zet	Maatregelen door veroorzaker	Maatregel door grondeigenaar (burger of bedrijf)	Maatregel door overheid als grondeigenaar (burger of bedrijf) niet handelt	Maatregel door burger of bedrijf/ Initiatiefnemer	Maatregel door overheid
Instrumenten	– Zorgplichten – Preventieve bepalingen – Maatregel in bijzondere omstandigheden (ongewoon voorval)	Regeling van de toevalsvondst op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de mens	Regeling van de toevalsvondst op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de mens	Regels gekoppeld aan activiteiten, zoals – bouwen – graven in verontreinigde grond – toepassen grond, baggerspecie en bouwstoffen – wateractiviteiten	Programma (omgevingsvisie)

3.3.1 Voorkomen van bodemverontreiniging en bodemaantasting
Ter bescherming van de bodem worden op rijksniveau regels gesteld voor milieubelastende activiteiten, de zogenaamde preventieve bepalingen die betrekking hebben op het verrichten van activiteiten op of in de bodem. De inhoud van deze preventieve bodemregelgeving onder de Wet bodembescherming wordt in beginsel zonder inhoudelijke wijzigingen verwerkt in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet. Daarnaast zijn zorgplichten (zie paragraaf 3.3.1.1) van toepassing. Voor milieubelastende activiteiten, die niet op rijksniveau worden gereguleerd, kunnen andere overheden regels stellen.
Wanneer er zich een bijzondere omstandigheid voordoet, kunnen de bevoegdheden van afdeling 19.1 van de Omgevingswet over het ongewoon voorval worden ingezet (zie paragraaf 3.3.1.2).

3.3.1.1 Zorgplichten

De zorgplicht is in de Wet bodembescherming (artikel 13) een belangrijk instrument voor het voorkomen en herstellen van nieuwe bodemverontreinigingen en aantastingen. Daarmee geeft het ook invulling en uitvoering aan het principe van «de vervuiler betaalt», mede voortvloeiend uit de EU-richtlijn milieuaansprakelijkheid[28].

Het gaat hierbij niet alleen om verontreinigingen door chemische stoffen, maar ook om aantasting door het aanbrengen van veranderingen in de (geologische) structuur van de bodem of in de fysisch-mechanische eigenschappen van de bodem. Kort gezegd komt het erop neer dat een ieder ervoor moet zorgen dat nieuwe bodemverontreinigingen en bodemaantastingen worden voorkomen. Doet zo'n verontreiniging of aantasting zich toch voor, dan is de veroorzaker verplicht (meestal onverwijld) alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd om de verontreiniging of aantasting en de directe gevolgen daarvan te beperken en zoveel mogelijk ongedaan te maken.

Artikel 13 van de Wet bodembescherming is van toepassing op een uitgebreide verzameling handelingen (benoemd in de artikelen 6 tot en met 11 van die wet) die verontreiniging of aantasting kunnen veroorzaken. De zorgplicht geldt sinds 1 januari 1987. Uitsluitend voor de stof asbest is de zorgplicht op 1 juli 1993 in werking getreden, de datum waarop de verkoop en het bedrijfsmatig gebruik van asbest werd verboden. Dergelijke nieuwe gevallen van bodemverontreiniging met asbest dienen op grond van de zorgplicht (ongeacht het asbestgehalte) voor zover

[28] Paragraaf 4.2 van deze memorie van toelichting.

redelijkerwijs mogelijk is, volledig tot de nulwaarde (detectiegrens) verwijderd te worden.

Deze zorgplicht heeft zelfstandige betekenis naast meer specifieke voorschriften met een preventief karakter, bijvoorbeeld bepalingen van het Activiteitenbesluit milieubeheer (binnen Wm-inrichtingen). Artikel 13 kan zowel strafrechtelijk als bestuursrechtelijk worden gehandhaafd.

Uit het voorgaande is af te leiden dat artikel 13 van de Wet bodembescherming hoofdzakelijk twee functionaliteiten kent:
– een verbod om te verontreinigen of aan te tasten, en
– een handhaafbare verplichting voor de veroorzaker om maatregelen te nemen om verontreiniging of aantasting ongedaan te maken.

Het nieuwe stelsel brengt met zich dat de diverse functionaliteiten van artikel 13 Wet bodembescherming op verschillende plaatsen binnen het stelsel van de Omgevingswet een plaats krijgen, zoals in onderstaand schema is weergegeven.

Instrument in stelsel Omgevingswet	Hoe werkt het instrument en welke functie van artikel 13 Wet bodembescherming krijgt daar een plaats?
Algemene zorgplicht in de wet (artikel 1.7 OW activiteit met nadelige gevolgen)	Eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat zijn activiteit nadelige gevolgen kan hebben voor de fysieke leefomgeving, is verplicht alle maatregelen te nemen om die te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken. Deze bepaling omvat beide functies zoals hierboven benoemd en is bestuursrechtelijk handhaafbaar (last onder dwangsom en bestuursdwang) maar niet strafrechtelijk.
Algemene rijksregels voor activiteiten in ontwerpBesluit activiteiten leefomgeving, in het bijzonder de specifieke zorgplicht	De specifieke zorgplicht in het ontwerpBesluit activiteiten leefomgeving regelt het voorkomen, beperken of ongedaan maken van nadelige gevolgen. Deze specifieke zorgplicht betreft beide functies en is zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk handhaafbaar. Deze specifieke zorgplicht geldt voor een beperkt aantal activiteiten (alleen degenen die zijn aangewezen in het ontwerpBesluit activiteiten leefomgeving).
Ongewoon voorval (afdeling 19.1 Ow)	Afdeling 19.1 regelt dat het bevoegd gezag aanwijzingen kan geven aan de veroorzaker van een ongewoon voorval over preventieve en herstelmaatregelen, of de bevoegdheid om die maatregelen zo nodig zelf te treffen (met kostenverhaal). Afdeling 19.1 verplicht de veroorzaker niet *van rechtswege* om die maatregelen te treffen, anders dan artikel 13 Wet bodembescherming.
Omgevingsplan of omgevingsverordening	Gemeenten en provincies kunnen in het omgevingsplan respectievelijk de omgevingsverordening een verbod, een opruimplicht of andere regels stellen. Bestuursrechtelijke en strafrechtelijke handhaving mogelijk (overtreding van een decentrale verordening kent in de huidige Wet op de economische delicten een andere strafmaat dan rijksregels).

Een functionaliteit die nog niet is gedekt door de instrumenten zoals hierboven weergegeven, is het verbod om door (opzettelijk) handelen of nalaten te verontreinigen of aan te tasten en de strafrechtelijke handhaving daarvan. Het gaat om een vangnet voor activiteiten die niet onder het ontwerpBesluit activiteiten leefomgeving vallen en waarvoor ook decentraal geen bodembeschermende regels zijn gesteld, maar wel significant zijn. Daarom bestaat het voornemen om in de Invoeringswet Omgevingswet een aanvullende voorziening met die strekking te regelen, conform het streven in de stelselherziening om zoveel mogelijk uniform te regelen voor de diverse aspecten van de fysieke leefomgeving.

3.3.1.2 Ongewoon voorval

Een ongewoon voorval betreft een actuele gebeurtenis die noopt tot snel ingrijpen, zonder eerst de verschillende fasen te doorlopen, die normaal aan het tegengaan van verontreinigingen voorafgaan. Door op korte termijn maatregelen te nemen, kan immers worden voorkomen dat de dreigende verontreiniging daadwerkelijk plaatsvindt of dat de al optredende verontreiniging ernstiger vormen aanneemt.

De regeling voor ongewone voorvallen is te vinden in hoofdstuk 19 van de Omgevingswet (Bevoegdheden in bijzondere omstandigheden). Een ongewoon voorval, dat een verontreiniging of aantasting van de bodem tot gevolg heeft, valt onder het begrip ongewoon voorval zoals dat onder de Omgevingswet is gedefinieerd.[29] De regeling uit afdeling 19.1 van de Omgevingswet is daarmee van toepassing.
De sturingsmogelijkheid komt te liggen bij de gemeenten. Daarnaast is in het nieuwe stelsel geen rol meer weggelegd voor de commissaris van de Koning. Dit strookt met het uitgangspunt van de Omgevingswet dat slechts één bestuurslaag verantwoordelijk is. De gemeente –als bevoegd gezag – verplicht de veroorzaker tot het treffen van maatregelen die redelijkerwijs van hem kunnen worden verlangd en beoordeelt daarbij welke maatregelen nodig zijn. Daarnaast kan de gemeente aanwijzingen geven. Wanneer nodig kan de gemeente zelf overgaan tot het treffen van maatregelen en vervolgens de kosten verhalen op de veroorzaker.

3.3.2 Beheer historische verontreinigingen
In het omgaan met historische verontreinigingen staat in het toekomstige stelsel niet meer «het geval van bodemverontreiniging» centraal, maar wordt naar de kwaliteit van de bodem gekeken wanneer daar een natuurlijke aanleiding voor is, namelijk bij (voorgenomen) activiteiten in de fysieke leefomgeving. Onder de Wet bodembescherming werd voor het omgaan met historische verontreinigingen en het doen van onderzoek «het geval van bodemverontreiniging» als uitgangspunt genomen. In het nieuwe systeem bepaalt de activiteit de benodigde bodemkwaliteit en het gebied dat moet worden onderzocht.
Met het oog op een doelmatige en doeltreffende uitoefening van taken en bevoegdheden wordt een aantal specifieke activiteiten in of op de bodem op rijksniveau gereguleerd.
Het betreft eisen aan de bodemkwaliteit bij het bouwen van een gebouw met een verblijfsfunctie (paragraaf 3.3.2.1), graven in de bodem (projectmatig grondverzet en tijdelijk uitplaatsen) (paragraaf 3.3.2.2), het toepassen van grond, baggerspecie en bouwstoffen (paragraaf 3.3.2.3), en wateractiviteiten, zoals wateronttrekkingsactiviteiten (paragraaf 3.3.2.4). Voor andere activiteiten dan bouwen van een gebouw met een verblijfsfunctie kunnen gemeenten regels opnemen in het omgevingsplan.

3.3.2.1 Eisen aan de bodemkwaliteit bij het bouwen van een gebouw met een verblijfsfunctie

Een categorie activiteiten in relatie tot bodemkwaliteit waarvoor het Rijk regels stelt, betreft het bouwen van een gebouw met een verblijfsfunctie, dat de bodem raakt en waar langdurig mensen verblijven.

---

[29] Ongewoon voorval: gebeurtenis, ongeacht de oorzaak daarvan, die afwijkt van het normale verloop van een activiteit, zoals een storing, ongeluk, calamiteit, waardoor significante nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving ontstaan of dreigen te ontstaan, waaronder: a. een geval van een inbreuk op vergunningvoorwaarden als bedoeld in artikel 8 van de richtlijn industriële emissies, of b. een zwaar ongeval als bedoeld in artikel 3, onderdeel 13, van de Seveso-richtlijn.

Deze activiteiten leveren indirecte potentiële risico's voor de gezondheid op wanneer er sprake is van een bodemverontreiniging. De risico's voor de gezondheid komen niet zozeer voort uit de activiteit bouwen, maar als gevolg van blootstelling aan de bodemverontreiniging, bijvoorbeeld via gewassen in de tuin, huisstof of uitdamping bij het gebruik van de gebouwen. Het bouwen van een gebouw met een verblijfsfunctie op een bodemkwaliteit boven de door het Rijk vastgestelde maximale waarde is daarom alleen mogelijk nadat de initiatiefnemer maatregelen heeft genomen om de blootstelling aan de bodemverontreiniging in voldoende mate te beperken. Dit zal worden vastgelegd in de uitvoeringsregelgeving.

Deze regeling op rijksniveau biedt een basisbeschermingsniveau door een instructieregel te stellen. De gemeente stelt in het omgevingsplan vast welke eisen worden gesteld aan de kwaliteit van de bodem bij het realiseren van functies door middel van bouwactiviteiten.
Het voorgenomen type bodemgebruik en de gewenste bodemkwaliteit spelen in de afweging een rol. Gemeenten stellen in hun omgevingsplan per gebied de grens vast waarboven niet kan worden gebouwd zonder dat de initiatiefnemer aanvullende maatregelen neemt. Een aanvullende maatregel kan de voorwaarde zijn om eerst een bodemsanering te uit te voeren maar is niet beperkt tot sanering; het kan ook gaan om een andere maatregel om blootstelling te beperken, bijvoorbeeld een constructieve maatregel. Die afweging maakt het lokale bevoegd gezag in het omgevingsplan. Deze grens mag niet hoger zijn dan de door het Rijk vastgestelde maximale waarde. Bij de keuze van de waarde kan de gemeente bijvoorbeeld het gebruik van de grond in het specifieke gebied of het belang van de ecologie meewegen. Zo kunnen gemeenten met ecologieambities strenge eisen stellen en gemeenten met dichtbebouwde binnensteden zich richten op onaanvaardbare risico's voor de gezondheid.

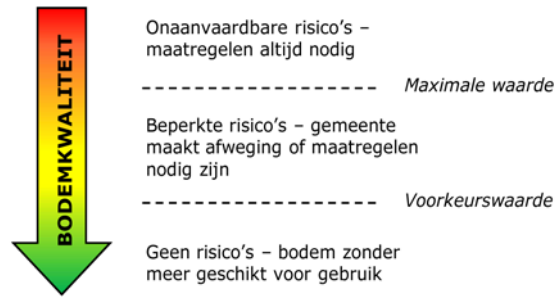

Aandachtsgebieden in verband met bodemonderzoek

Om te bepalen of op een bepaalde locatie sprake is van een bodemverontreiniging die risico's oplevert, is bodeminformatie nodig. Op basis van de onderzoeken uit het verleden is goed bekend waar er mogelijk sprake is van bodemverontreinigingen. Een gemeente kan aangeven waar de kans op een nog niet ontdekte bodemverontreiniging dusdanig groot is dat het gerechtvaardigd is dat de gemeente een initiatiefnemer verplicht een bodemonderzoek te doen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij een gevoelig gebruik in diffuus verontreinigde gebieden (historische binnensteden) of, op locaties waar in het verleden bodembedreigende activiteiten zijn uitgevoerd. Het is dus niet meer nodig om voor iedere bouwactiviteit eerst een (kostbaar) bodemonderzoek te doen. Door deze meer gerichte benadering is de verwachting dat het aantal onderzoeken kan worden beperkt. Beperking van de onderzoekslasten past binnen de verbeterdoelen van de stelselherziening van het omgevingsrecht. De betere beschikbaarheid van informatie over de bodem maakt doorlooptijden van procedures korter en helpt om onderzoekslasten te verlagen.

Of en in welke mate een gemeente dergelijke informatie op een kaart zal zetten, is afhankelijk van de beschikbaarheid en de mate van digitalisering van informatie in een gemeente, alsmede de te verwachten (ruimtelijke) ontwikkelingen. Gemeenten zullen worden gestimuleerd om op basis van deze gegevens aandachtsgebieden aan te wijzen waar een gerede kans bestaat dat de voorgenomen functie van een gebouw kan leiden tot risico's voor de gezondheid en waar derhalve een uitgebreid bodemonderzoek aan de orde is. Bij de uitvoeringsregelgeving zal ook worden bezien of de reeds ingediende of opgestelde bodemonderzoeken in de toekomst kunnen worden hergebruikt of andere beschikbare bodeminformatie volstaat om een goede beoordeling van een bouwplan te maken.

Eisen aan bodemonderzoek

Uit het oogpunt van efficiency worden landelijke, uniforme regels gesteld voor de uitvoering van bodemonderzoek, onder meer gebaseerd op de nu al door iedere gemeente toegepaste NEN-normen en beoordelingsrichtlijnen en protocollen voor de kwaliteit van uitvoering. Voor bodemonderzoek wordt nu in zowel de nationale regels als de lokale regels gebruik gemaakt van deze NEN-normen, beoordelingsrichtlijnen en protocollen. Deze normen en beoordelingsrichtlijnen werken naar ieders tevredenheid en geven duidelijkheid aan alle betrokkenen over de wijze waarop bodemonderzoek moet worden uitgevoerd. Dit is ook van belang voor het hergebruik van grond en in relatie tot Arbowetgeving. Met landelijke, uniforme regels wordt voorkomen dat iedere gemeente in het omgevingsplan uitvoerige, technische regelgeving moet opnemen, die naar verwachting in iedere gemeente gelijk zal zijn. In de huidige uitvoeringspraktijk is gebleken dat hierbij weinig behoefte is aan lokaal maatwerk. Uniforme regelgeving is ook van belang voor de voorspelbaarheid en een efficiënte uitvoering door aannemers en adviesbureaus.

Risicoreducerende maatregelen

Als bij een voorgenomen bouwactiviteit blijkt dat voor de locatie de bij de bodemfunctie wonen behorende waarde wordt overschreden, kan het bouwen alleen doorgang vinden nadat de initiatiefnemer maatregelen heeft genomen om de risico's te reduceren, zoals het verbeteren van de bodemkwaliteit, het aanbrengen van een afdeklaag of het aanpassen van het bouwplan. De Wet bodembescherming kent al (sinds 10 jaar) algemene regels voor bodemsanering in standaardsituaties (het Besluit uniforme saneringen). Dit besluit bevat verschillende aanpakken zoals het ontgraven tot de terugsaneerwaarde en het aanbrengen van een isolatielaag. Deze regels worden in de uitvoeringspraktijk breed als positief ervaren. Omwille van een gelijkwaardig beschermingsniveau en uit een oogpunt van efficiency zullen deze regels op rijksniveau worden vastgelegd met mogelijkheden voor lokaal maatwerk waar dat nodig is. Bij het opstellen van de uitvoeringsregelgeving wordt bezien of de regels op basis van de ervaringen tot nu toe verder kunnen worden vereenvoudigd, op meer situaties kunnen worden toegepast en of in dat uitzonderlijke gevallen een vergunningplicht wenselijk is.

Onderdeel van risicoreducerende maatregelen kunnen nazorgverplichtingen en gebruiksbeperkingen zijn. Deze verplichtingen of beperkingen worden geregistreerd en kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben het in stand houden van een leeflaag of verhardingslaag of het naleven van een beperking dat er niet op grotere diepte gegraven mag worden in de resterende verontreiniging.

Het registreren van dit type maatregelen is en blijft vanwege de kenbaarheid nodig. Onder de Wet bodembescherming worden deze geregistreerd in de gemeentelijke beperkingen registratie of bij het Kadaster, verplicht op grond van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken. Hoe om te gaan met de registratie onder de Omgevingswet is een onderwerp dat nog in ontwikkeling is en zal verder vormgegeven worden in de uitvoeringsregelgeving.

3.3.2.2 Graven in de bodem

Naast de bouw van een gebouw met een verblijfsfunctie zijn er veel andere activiteiten waarbij grondwerk plaatsvindt, met name projectmatig grondverzet en tijdelijke uitplaatsen. Daarbij moet gedacht worden aan de bouw van opslagruimten, de aanleg van infrastructuur, landschapsinrichting, het leggen en verleggen van kabels en leidingen of andere ondergrondse infrastructuur en het inrichten van de openbare ruimte met verharding, straatmeubilair en groen.

Het is wenselijk om grondwerk ook in de Omgevingswet te reguleren om milieufraude, ongewenste verspreiding van verontreinigingen en daaruit voortkomende mogelijke risico's, functieverlies en waardevermindering te voorkomen. In de uitvoeringsregelgeving zullen regels worden gesteld aan het graven in de bodem. De regels kunnen betrekking hebben op de mogelijkheden voor het tijdelijk uitplaatsen van de grond, het gescheiden ontgraven van verschillende kwaliteiten, het afvoeren van de grond naar een verwerker, het eventueel daarbij benodigde onderzoek en kwaliteitsborging. Bij de uitwerking van de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet zal worden bezien op welke wijze en bij welke activiteiten bodemonderzoek aan de orde is.

Op overtollige grond die moet worden afgevoerd, zijn de regels voor afvalstoffen van toepassing. Hergebruik moet worden gezien als een uitzondering op het stortverbod.

3.3.2.3 Toepassen van grond, baggerspecie en bouwstoffen

Voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn regels opgenomen in met name het Besluit bodemkwaliteit. Uitgangspunt van het Besluit bodemkwaliteit is een goede balans tussen bescherming van de bodemkwaliteit enerzijds en het bieden van voldoende afzetmogelijkheden voor bouwstoffen, grond en baggerspecie anderzijds. Dit komt tegemoet aan de wens om maatschappelijke ontwikkelingen zoals woningbouw en de baggeropgave doorgang te laten vinden zonder de kwaliteit van de bodem te bedreigen. De regels uit het Besluit bodemkwaliteit bieden hiervoor een toereikend kader. Het voornemen is om een deel van deze regels, gericht op de toepasser, te verwerken in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet, met enkele verbeterpunten die in de evaluatie van 2011[30] zijn benoemd. De grondslagen in hoofdstuk 4 van de Omgevingswet over rijksregels over milieubelastende activiteiten bieden hiervoor voldoende basis.

In datzelfde Besluit bodemkwaliteit zijn ook regels opgenomen voor de kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden in het bodembeheer (erkenningsregeling Kwalibo). De erkenningsregeling vindt zijn grondslag in, en is een uitwerking van hoofdstuk 11a van de Wet milieubeheer. Dit onderdeel van de Wet milieubeheer met de erkenningsregeling Kwalibo in het Besluit bodemkwaliteit en de product gerelateerde voor grond-

[30] Bijlage bij brief van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu van 29 juni 2011 inzake de «Voortgang bodemsanering» (Kamerstukken II 2010/11, 30 015, nr. 44).

baggerspecie en bouwstoffen gaan vooralsnog niet over naar de Omgevingswet, maar blijft achter in de desbetreffende regelgeving. Omdat het belang van een goede kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden in het bodembeheer onder de Omgevingswet onverminderd groot is, wordt voor een goede aansluiting tussen de erkenningsregeling Kwalibo en het stelsel van de Omgevingswet gezorgd bij de uitwerking van de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet.

3.3.2.4 Wateractiviteiten

Als gevolg van wateractiviteiten, zoals een grondwateronttrekking of als gevolg van het bouwen op een waterkering, kunnen historische grondwaterverontreinigingen worden beïnvloed (verminderd of verplaatst). Daarnaast kan door infiltratie de kwaliteit van het grondwater worden beïnvloed als het ingebrachte water een behoorlijke volume betreft met een hoge concentratie aan stoffen. Dit is meestal niet het geval omdat vaak redelijk schoon oppervlaktewater of elders onttrokken grondwater of hemelwater in de bodem wordt geïnfiltreerd dan wel geloosd.

In het systeem van de Omgevingswet worden deze activiteiten – het onttrekken van grondwater door een daartoe bestemde voorziening, en het in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater, in samenhang met het onttrekken van grondwater door een daartoe bestemde voorziening – aangeduid als wateronttrekkingsactiviteiten. Over deze activiteiten kunnen op grond van hoofdstuk 4 van de Omgevingswet algemene regels worden gesteld. Deze activiteiten kunnen ook, in bij algemene maatregel van bestuur aangewezen gevallen, worden onderworpen aan een vergunningplicht.

Bij wateractiviteiten kan, net als bij het bouwen van een gebouw met een verblijfsfunctie en bij grondwerk, onderzoek naar de bodemkwaliteit aan de orde zijn.

3.3.3 Bevoegdheden en maatregelen bij een toevalsvondst op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid
De bodem in Nederland is in het algemeen van goede kwaliteit. In de afgelopen decennia zijn de meest verontreinigde en risicovolle locaties actief opgespoord en gesaneerd of beheerst. Veel historische bodemverontreiniging is al gesaneerd. Ondanks al die inspanningen en alle kennis die is verzameld over bodemkwaliteit kan het niet volledig worden uitgesloten dat er toch een keer een onverwachte vondst kan opduiken die onaanvaardbare risico's voor de mens kan opleveren. In een dergelijke situatie is doortastend optreden nodig en daarvoor wordt de regeling van de toevalsvondst voorgesteld.

3.3.3.1 Onverwachte gebeurtenis of vondst in het stelsel van de Omgevingswet

Het stelsel van de Omgevingswet voorziet in diverse instrumenten die mogelijkheden bieden om op te treden bij een onverwachte gebeurtenis of vondst in relatie tot de bodem. Deze zijn deels te vinden in de Omgevingswet zelf en deels in de voorgenomen uitvoeringsregelgeving. Deze regelingen zijn deels gekoppeld aan activiteiten die worden verricht. Het gaat hierbij om:

– zorgplicht in de Omgevingswet

Artikel 1.7 van de Omgevingswet bepaalt dat eenieder die activiteiten verricht die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving, verplicht is om deze gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te

beperken of ongedaan te maken. Artikel 1.7 richt zich tot degene die de activiteit verricht.

– zorgplicht in uitvoeringsregelgeving

In het ontwerpBesluit activiteiten leefomgeving zal als onderdeel van de algemene rijksregels voor aangewezen milieubelastende activiteiten een specifieke, bestuurs- en strafrechtelijk handhaafbare zorgplicht worden opgenomen. Deze zorgplicht geldt voor degene die de desbetreffende activiteit verricht.

– ongewoon voorval

Hoofdstuk 19 van de Omgevingswet bevat bepalingen over ongewone voorvallen. Het gaat daarbij om gebeurtenissen die afwijken van het normale verloop van een activiteit, waardoor significante nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving ontstaan of dreigen te ontstaan. Deze regels zijn gericht tot het bevoegd gezag en tot de veroorzaker.

Anders dan de hiervoor genoemde instrumenten en situaties, is het ook denkbaar dat er verontreiniging wordt ontdekt die niet direct te herleiden is tot een (actuele of recente) activiteit. In aanvulling op bovengenoemde, aan activiteiten gerelateerde regelingen bevat dit wetsvoorstel een regeling voor onverwachte vondsten van een verontreiniging in of op de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van de bloostelling aan die verontreiniging. Dit wordt een toevalsvondst genoemd (artikel I, onderdeel K, bevat een definitie; zie ook de toelichting op dat onderdeel). Een toevalsvondst betekent in feite dat een reeds aanwezige maar tot dan toe onbekende verontreiniging wordt ontdekt, waarvan de veroorzaker niet (onmiddellijk) bekend is. Onder sommige omstandigheden is het niet ondenkbaar dat de vondst van onaanvaardbare risico's eruit bestaat dat een verontreiniging van een andere aard blijkt te zijn dan eerder gedacht, of door voortschrijdend inzicht een stof schadelijker blijkt dan aanvankelijk werd gedacht. De ernst van de risico's vereist dan ook snel en slagvaardig handelen om verdere blootstelling zoveel mogelijk te voorkomen. De bijzondere omstandigheid dat het gaat om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid rechtvaardigt een aanvullende wettelijke regeling op bovenstaande instrumenten en artikel 1.6 (een ieder draagt voldoende zorg voor de leefomgeving).

Afdeling 19.2a van dit wetsvoorstel biedt voor toevalsvondsten een regeling over het wegnemen van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan een (al dan niet historische) bodemverontreiniging. De maatregelen die dan in opdracht van het bevoegd gezag moeten worden getroffen, beperken zich tot tijdelijke beschermingsmaatregelen ter voorkoming van blootstelling. Denk aan het plaatsen van een hek met waarschuwingsborden rondom een terrein. Het gaat om andere maatregelen dan bij een ongewoon voorval of bij bodemsanering: de regeling van de toevalsvondst vergt niet dat de eigenaar de verontreiniging ongedaan maakt.

3.3.3.2 Onaanvaardbare risico's voor de gezondheid

Omdat het gaat om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid rechtvaardigt dat dat de overheid optreedt als de eigenaar dat niet onmiddellijk kan of wil. De voorgestelde regeling geeft ook een opdracht aan het bevoegd gezag om in dat geval op te treden.

Niet alle risico's voor de gezondheid als gevolg van bodemverontreiniging rechtvaardigen de toepassing van de regeling voor de toevalsvondst. De reikwijdte is beperkt tot onaanvaardbare risico's. Het moet gaat om acute risico's die zich – ook bij relatief korte blootstelling – voordoen en chronische en/of acute negatieve effecten voor de gezondheid opleveren. In eerste instantie is doorgaans nog weinig feitelijke informatie bekend, daarom is een redelijk vermoeden van onaanvaardbare risico's voldoende om de regeling voor de toevalsvondst toe te passen. Een maatregel op grond van deze regeling kan onder meer inhouden dat bodemonderzoek wordt uitgevoerd om exact vast te stellen waaruit de bodemverontreiniging bestaat. De norm en beoordelingsmethode voor onaanvaardbaar risico is zonder inhoudelijke wijzigingen overgenomen uit de huidige bodemregelgeving en wordt in de uitvoeringsregelgeving vastgelegd; diezelfde norm wordt gehanteerd bij het voorkomen van onaanvaardbare risico's bij bouwen op verontreinigde bodem (instructieregels in het ontwerpBesluit kwaliteit leefomgeving).

Het is niet ondenkbaar dat er een onverwachte vondst wordt gedaan van tot dan toe onbekende verontreiniging met risico's voor plant of dier of verspreiding in het grondwater. Het stelsel van de Omgevingswet als geheel, met inbegrip van de hierboven opgesomde instrumenten en decentrale regels, voorziet in een adequaat instrumentarium om op decentraal niveau een adequate regeling te treffen om met risico's voor plant en dier of verspreiding (waaronder een onverwachte vondst) om te gaan. Die decentrale regeling kan een voorziening treffen voor een onverwachte vondst en ook voor de vervolgstappen van het beoordelen van de bron, de omvang en eventuele aanpak van verontreiniging. Het gaat in het bijzonder om het omgevingsplan, omgevingsverordening, regionaal waterprogramma, programma en omgevingsvergunning en maatwerkvoorschriften. Onder meer in paragraaf 2.3.1, 2.3.2, 3.1 en 3.3.2.4 is meer uitgebreid beschreven hoe die instrumenten kunnen worden ingezet voor het beheer van bestaande verontreinigingen in het grondwater. Zie paragraaf 4.3 over hoe natuurbescherming een plek krijgt in het nieuwe stelsel. Alleen voor onaanvaardbare risico's voor de gezondheid werd een aparte regeling op wetsniveau gerechtvaardigd geacht.

3.3.3.3 Kostenverhaal, rol van de veroorzaker

Er is gekozen voor de eigenaar als normaddressaat van de regeling voor de toevalsvondst en niet de veroorzaker, vooral vanuit de noodzaak om over een slagvaardige regeling te beschikken. Vaak gaat het ook om verontreinigingen uit het verleden waarvoor een veroorzaker niet meer of zeer moeizaam te vinden is, terwijl snelheid juist geboden is.

Die keuze past in de uitgangspunten van de Omgevingswet. De eigenaar (of erfpachter) van een perceel is primair aan zet om maatregelen te nemen om blootstelling te voorkomen, mede omdat de Omgevingswet in de eerste plaats de burger aanspreekt op zijn eigendom en hij wordt beschouwd als primair verantwoordelijk voor de kwaliteit van zijn eigendom[31].

Die verantwoordelijkheid heeft de eigenaar al vanuit de privaatrechtelijke maatschappelijke zorgvuldigheid; hij kan aansprakelijk zijn als hij anderen schade berokkent. De regeling voor de toevalsvondst schrijft dan ook niet voor dat de eigenaar van rechtswege verplicht is om bepaalde maatregelen te treffen. De regeling voor de toevalsvondst is meer gericht tot het bevoegd gezag en geeft een opdracht om publiekrechtelijke bevoegdheden te gebruiken indien nodig vanwege de onaanvaardbare risico's. Als

[31] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, p. 41.

het bevoegd gezag een aanwijzing geeft op grond van de regeling voor de toevalsvondst (artikel 19.9c, eerste lid) is de eigenaar wel verplicht om die aanwijzingen op te volgen, of te dulden dat het college van burgemeester en wethouders zelf maatregelen treft (artikel 19.9c, derde lid).

De regeling voorziet daarbij in de mogelijkheid van kostenverhaal voor de laatstgenoemde maatregelen. Kostenverhaal op de eigenaar zal niet altijd redelijk zijn; de eigenaar heeft enerzijds wel een eigen verantwoordelijkheid om zorgvuldig om te gaan met de aangetroffen bodemverontreiniging, maar anderzijds is hij meestal niet de veroorzaker daarvan. In de regeling van de toevalsvondst is kostenverhaal daarom wel mogelijk maar niet verplicht. Voor de toevalsvondst wordt bewust een andere regeling voorgesteld dan bij een ongewoon voorval, waar kostenverhaal op de veroorzaker wettelijk verplicht is vanuit het principe «de vervuiler betaalt». Dat betekent dat een deel van de kosten ten laste zouden kunnen komen van de publieke middelen. Dat is overigens geen beleidswijziging, aangezien ook de huidige Wet bodembescherming in die mogelijkheid voorziet (vangnettaak van het bevoegd gezag in artikel 48 Wet bodembescherming). Zie ook de artikelsgewijze toelichting op het voorgestelde artikel 19.9d.

De regeling voor de toevalsvondst spreekt de eigenaar (of erfpachter) aan op diens eigen verantwoordelijkheid, terwijl andere wettelijke instrumenten waarborgen dat de veroorzaker niet buiten schot blijft:
– Als de veroorzaker alsnog bekend wordt, heeft de eigenaar in elk geval altijd de mogelijkheid om via het civiele recht de veroorzaker aan te spreken voor zijn schade (in dit geval de kosten die de eigenaar gemaakt heeft door de desbetreffende beschermingsmaatregelen te treffen en eventueel kosten van latere bodemsanering).
– Daarnaast is het kabinet voornemens om in het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet een afzonderlijke regeling op te nemen voor kostenverhaal op de veroorzaker van maatregelen die door de overheid zijn getroffen (zoals bijvoorbeeld in de toepassing van artikel 19.9c, derde lid).
– Er kan ook sprake zijn van (bestuursrechtelijke of strafrechtelijke) handhaving als er aantoonbaar wettelijke voorschriften zijn overtreden, waaronder artikel 1.7 Omgevingswet of de specifieke zorgplicht in het ontwerpBesluit activiteiten leefomgeving, en de verontreiniging daardoor is ontstaan. Bij bestuursrechtelijke handhaving kan sprake zijn van kostenverhaal.

3.4 Voormalige stortplaatsen

Voor voormalige stortplaatsen is op dit moment geen specifiek juridisch kader beschikbaar. Het Stortbesluit bodembescherming is alleen van toepassing op stortplaatsen, waar na 1995 nog is gestort. Vaak wordt voor het aanpakken van bodemverontreinigingen als gevolg van deze voormalige stortplaatsen, het verplaatsen of herschikken van de stort, het saneren van stoffen boven de interventiewaarde en bij eventuele herontwikkeling van het gebied, de saneringparagraaf van de Wet bodembescherming gebruikt. Van de voormalige stortplaatsen zijn veelal de risico's bekend.[32] Meestal zijn er op grond van de Wet bodembescherming beschikkingen genomen over de ernst en spoedeisendheid en in voorkomende gevallen zijn beheersmaatregelen genomen. Bestaande

[32] De uitkomsten van het NAVOS-onderzoek hebben geleid tot een nadere nuancering van de stortplaatsenproblematiek. Zie ook het Advies Nazorg Voormalige Stortplaatsen (NAVOS), april 2005 en het Rapport Achtergronden bij het advies Nazorg Voormalige Stortplaatsen (NAVOS), april 2005 en de brief aan de Tweede Kamer (TK 2008–2009, 30 015, nr. 29, blz. 4 en 5).

beschikkingen ernst en spoed vallen onder het overgangsrecht en de Wet bodembescherming blijft daarop van toepassing. Het saneringsinstrumentarium van de Wet bodembescherming is evenwel voor nieuw ontdekte situaties niet meer beschikbaar.

Voor zover ten tijde van inwerkingtreding van de Omgevingswet geen beschikking ernst en spoed is vastgesteld, kan het beheer van de bekende voormalige stortplaatsen plaatsvinden met het instrumentarium van de Omgevingswet. De gemeente kan bij herinrichting van een gebied een daarin gelegen voormalige stortplaats in haar omgevingsvisie betrekken en indien nodig, in het omgevingsplan hierover nadere regels stellen.

Als sprake is van een nog onbekende stortplaats, die na de inwerkingtreding van de Omgevingswet ontdekt wordt, kan bij onaanvaardbare risico's voor de gezondheid de regeling van de toevalsvondst op of in de bodem van de – in dit wetsvoorstel opgenomen – nieuwe afdeling 19.2a worden gebruikt. Bezien wordt of het nodig is om aanvullende regels te stellen in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet.

3.5 Overgangsrecht

Het overgangsrecht is een belangrijk onderdeel van dit wetsvoorstel. Ook voor de uitvoeringspraktijk is het overgangsrecht van grote betekenis. Dit komt omdat bodemsaneringen vaak veel tijd nodig hebben; inclusief voorbereidingen en nazorg is een periode van 10 jaar niet ongewoon. De uitvoering van bodemsaneringen is in volle gang. Dat zal ook op het beoogde tijdstip van inwerkingtreding van de Omgevingswet het geval zijn.

Volgens het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 hebben de voor de Wet bodembescherming bevoegde decentrale overheden nog tot 1 januari 2021 de tijd om de afgesproken locaties aan te pakken, naast het afronden van saneringen die al in gang zijn gezet. Tot ver in de jaren »20 van deze eeuw zal daarom nog worden gewerkt aan bodemsaneringen op grond van de Wet bodembescherming. Het is van belang dat deze saneringen nog met het instrumentarium van de huidige Wet bodembescherming kunnen worden uitgevoerd. Halverwege overstappen naar een nieuwe wet geeft vertraging en kent bezwaren onder andere uit een oogpunt van rechtszekerheid. Bovendien zal de Omgevingswet, juist vanwege de in hoofdstuk 2 van deze memorie van toelichting beschreven beleidsvernieuwing voor bodem, niet voorzien in het saneringsinstrumentarium dat de Wet bodembescherming nu kent. Het overgangsrecht voorziet erin dat gevallen van sanering van bodemverontreiniging die op het tijdstip van inwerkingtreding van de Omgevingswet al in procedure zijn onder de Wet bodembescherming, op basis van het oude recht kunnen worden afgerond (eerbiedigende werking, artikel 3.1). Onder het overgangsrecht kan het instrumentarium van de Wet bodembescherming worden toegepast. Dit geeft invulling aan het uitgangspunt van een betrouwbare overheid.

Voor de inwerkingtreding van dit wetsvoorstel is het verder van belang dat de Omgevingswet en dit wetsvoorstel leiden tot een andere taakverdeling over decentrale overheden dan zoals deze volgt uit de Wet bodembescherming. Waar onder de Wet bodembescherming de twaalf provincies en 29 gemeenten bevoegd gezag zijn, valt de bodemtaak onder de Omgevingswet aan alle gemeenten toe. Voor de grondwaterkwaliteit houdt de provincie een rol die raakt aan bodemkwaliteit. Deze veranderingen maken dat de overgang van de Wet bodembescherming naar de Omgevingswet zorgvuldig moet gebeuren.

Bij het opstellen en de vormgeving van het overgangsrecht voor bodem zijn de algemene uitgangspunten voor het overgangsrecht bij de Omgevingswet in acht genomen. Belangrijke juridische randvoorwaarden zijn: het borgen van rechtszekerheid (duidelijk moet zijn welke regels in welk geval gelden), het streven naar een eenvoudig en uitvoerbaar overgangsrecht (bij voorkeur een zo strak mogelijk overgangsregime, met zo beperkt mogelijke differentiatie) en uniformiteit (overgangsrecht is uniform, tenzij er goede redenen zijn om te kiezen voor differentiatie per bestuursorgaan of per rechtsfiguur). Toepassing van deze algemene uitgangspunten heeft geleid tot de volgende hoofdlijnen voor het overgangsrecht in dit wetsvoorstel.

a. Voortzetting sanering onder Wet bodembescherming
Als criterium voor de toepasselijkheid van het overgangsrecht (eerbiedigende werking) geldt dat wanneer dit wetsvoorstel in werking treedt er een beschikking «geval van ernstige bodemverontreiniging» is genomen en dat spoedige sanering noodzakelijk is. Met deze beschikking is een duidelijk rechtsfeit gecreëerd dat voor zowel het bevoegd gezag als betrokkenen van belang is. Om onder het overgangsrecht van dit wetsvoorstel te vallen, hoeft de beschikking ten tijde van inwerkingtreding van de Omgevingswet niet onherroepelijk te zijn. Eventueel bezwaar en beroep wordt op grond van het overgangsrecht conform het oude recht afgewikkeld. Dit overgangsrecht geldt ook voor gevallen van ernstige verontreinigingen of saneringen waarvoor een saneringsplan als bedoeld in artikel 39 of artikel 40 (bij gedeeltelijke sanering) van de Wet bodembescherming is ingediend of voor saneringen waarvoor een melding is gedaan als bedoeld in artikel 39b, derde lid van de Wet bodembescherming. Ook geldt er eerbiedigend overgangsrecht voor situaties waarin voor inwerkingtreding:
– een aanwijzing is gegeven op grond van artikel 27, tweede lid, Wet bodembescherming;
– een maatregel is opgelegd op grond van artikel 30, eerste en vierde lid, Wet bodembescherming;
– een maatregel of beperking is opgelegd op grond van artikel 37, vierde lid, Wet bodembescherming;
– een maatregel is opgenomen in een nazorgplan ingevolge artikel 39d Wet bodembescherming;
– een bevel is opgelegd op grond van in artikel 43, eerste lid, onder b, Wet bodembescherming;
– een plan, waarin een gebiedsgerichte aanpak is vastgelegd, op grond van artikel 55d van de Wet bodembescherming is vastgesteld en goedgekeurd;
– een verontreiniging of aantasting van de bodem is ontstaan voor inwerkingtreding van deze wet en de kosten kunnen worden verhaald zoals is opgenomen in artikel 75 van de Wet bodembescherming.

In de artikelsgewijze toelichting wordt hier nader op ingegaan.

b. Geen vaste einddatum voor saneringen
Bodemsaneringen duren vaak lang, zeker als er sprake is van nazorgmaatregelen als bedoeld in artikel 39d en maatregelen als bedoeld in artikel 37, vierde lid van de Wet bodembescherming. En als deze maatregelen na de eigenlijke sanering worden meegerekend, is het lastig om een vaste einddatum te kiezen voor het overgangsrecht. Voor gevallen die op deze einddatum niet zijn afgerond, zou dan toch weer een specifieke voorziening moeten worden getroffen zodat er een aparte regeling blijft bestaan naast de Omgevingswet. Dat creëert een onoverzichtelijk geheel van differentiatie binnen het overgangsrecht. Daarom kent dit wetsvoorstel geen vaste einddatum voor het eerbiedigend overgangsrecht. Een uitzondering vormt een vastgesteld en goedgekeurd

gebiedsplan op grond van artikel 55d Wet bodembescherming, dat met ingang van de eerste dag van het vierde kalenderjaar na de datum van inwerkingtreding van het wetsvoorstel van rechtswege een programma wordt als bedoeld in artikel 3.4 van de Omgevingswet.

Als bij de inwerkingtreding van deze wet een gebiedsplan is vastgesteld en goedgekeurd, is het zinvol om de gebiedsbeheerder nog de ingevolge het overgangsrecht saneringsplichtige de mogelijkheid te geven om gebruik te maken van de mogelijkheden die gebiedsgericht grondwaterbeheer biedt. Immers er zijn nog saneringen die onder de Wet bodembescherming vallen (ingevolge de eerbiedigende werking), die nog wel in een gebiedsplan kunnen worden opgenomen. Na vier jaar hebben betrokkenen voldoende tijd gekregen om gebruik te maken van de gebiedsgerichte aanpak. De Omgevingswet biedt het bevoegd gezag vanaf het moment van inwerkingtreding overigens vooruitlopend op deze overgang, de mogelijkheid om een programma vast te stellen en het beheer daarin op te nemen. Als van deze mogelijkheid geen gebruik wordt gemaakt, wordt het plan na ommekomst van de voornoemde periode van rechtswege een programma.

Zie verder de artikelsgewijze toelichting bij artikel 3.2 van dit wetsvoorstel.

c. Bevoegd gezag status
De huidige bevoegd gezag status is geregeld in de Wet bodembescherming. De bevoegde overheden kennen de locaties die moeten worden aangepakt en zijn daar nu ook al mee bezig. Zij hebben daarover onderling afspraken gemaakt in het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 ter afronding van de werkvoorraad. Het is daarom het meest praktisch dat de betreffende bestuursorganen de begeleiding van de gehele sanering afronden. Dat is het geval bij eerbiedigend overgangsrecht.
Uiteraard vraagt dit goede samenwerking tussen een provincie die bevoegd gezag is onder de Wet bodembescherming en de betreffende gemeente die onder de Omgevingswet verantwoordelijk wordt. Omdat het voorstelbaar is dat de provincie deze taak op een gegeven moment wil beëindigen bestaat de mogelijkheid van delegatie van die taak aan de gemeente. Immers op basis van de Provinciewet (artikel 107, eerste lid) kunnen provinciale bevoegdheden worden gedelegeerd voor zover de aard en de schaal van die bevoegdheden zich daartoe lenen. In het uitvoeringsprogramma van het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 tussen overheden worden nadere afspraken gemaakt om de delegatie praktisch in te vullen. Het is uiteindelijk aan de overheden zelf om keuzes te maken in hoeverre de uitvoering en de handhaving van saneringen en maatregelen, vallende onder het eerbiedigend overgangsrecht, over te dragen en zo ja, op welke wijze.

Waterbodems
Met de inwerkingtreding van de Waterwet is de regeling van de Wet bodembescherming voor verontreinigde waterbodems komen te vervallen. Via eerbiedigend overgangsrecht in de Invoeringswet Waterwet (artikel 2.30) bleef de Wet bodembescherming van toepassing op een spoedeisende sanering van een waterbodem die vóór inwerkingtreding van de Waterwet bij beschikking was aangemerkt als ernstig en spoedeisend. Het moment waarop de Wet bodembescherming niet meer van toepassing is op deze gevallen, is het moment dat het bevoegd gezag op grond van de Wet bodembescherming onherroepelijk heeft ingestemd met het evaluatieverslag van de sanering[33]. Vanaf dat moment valt de

[33] De artikelsgewijze toelichting op artikel 3.1 gaat nader in op de werking – en het eindigen – van eerbiedigend overgangsrecht bij saneringen.

waterbodem onder de Waterwet (of onder de Omgevingswet als vervanger van de Waterwet, als de Omgevingswet in werking is getreden op dat moment). Dit wetsvoorstel brengt in dit overgangsrecht in de Invoeringswet Waterwet geen wijzigingen aan.

4. Verhouding tot bestaande en voorgenomen regelgeving en beleid

4.1 Algemeen

Dit hoofdstuk besteedt om te beginnen in paragraaf 4.2 aandacht aan de meest relevante Europese en internationale kaders. In dit wetsvoorstel vindt in beginsel geen (her)implementatie van EU-richtlijnen plaats. Als de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Omgevingswet al aandacht heeft besteed aan een EU-richtlijn wordt volstaan met een korte beschrijving van inhoud en relatie tot bodem, met een verwijzing naar de relevante paragraaf in die memorie.

Naast regels en instrumenten die specifiek zijn gericht op de bescherming van de kwaliteit van de bodem, blijven ook andere wetten relevant. Het betreft hier delen van de Wet milieubeheer en andere wetten die bepaalde aspecten van de fysieke leefomgeving reguleren of specifieke belangen borgen, en die niet (of nog niet) worden geïntegreerd in de Omgevingswet. Voorbeelden hiervan zijn de Meststoffenwet en de Kernenergiewet. In paragraaf 4.3 van dit hoofdstuk wordt ingegaan op deze andere wetten. De Omgevingswet treedt terug als een specifieke wet voorziet in een uitputtende regeling. Dit is expliciet gemaakt in artikel 1.4 van de Omgevingswet, dat de lex-specialis-regel vastlegt. In de toelichting bij het voorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet zal nader worden ingegaan op de relatie tussen de Omgevingswet en wetten die gedeeltelijk opgaan in de Omgevingswet of naar deze wet zullen verwijzen. Naast het publiekrecht is ook een rol weggelegd voor het privaatrecht, onder andere bij grondtransacties en via toepassing van de regels van het Burgerlijk Wetboek inzake de onrechtmatige daad. Daarop wordt in paragraaf 4.4 van dit hoofdstuk ook ingegaan.

Tot slot wordt de beleidsmatige context van dit wetsvoorstel geschetst in paragraaf 4.5. Dit wetsvoorstel, met het toekomstige bodembeleid wordt geplaatst in de bredere context van kabinetsbeleid op het gebied van water, drinkwater, ondergrond en klimaat.

4.2 Internationale kaders

Kaderrichtlijn water en grondwaterrichtlijn[34]

De kaderrichtlijn water (KRW) vereist dat grondwaterlichamen in een goede grondwatertoestand worden gebracht en gehouden. Onder goede grondwatertoestand wordt verstaan: een goede chemische toestand en een goede kwantitatieve toestand. Voor grondwaterlichamen vereist de KRW verder dat de inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater wordt voorkomen of beperkt, de achteruitgang van de toestand van alle grondwaterlichamen wordt voorkomen en grondwaterverontreiniging geleidelijk wordt verminderd door elke significante en aanhoudende stijgende tendens van de concentratie van een verontreinigende stof als gevolg van menselijke activiteiten om te buigen.

[34] Slechts datgene wat relevant is in het kader van dit wetsvoorstel is hier opgenomen. Het beoogt geen uitputtend beeld te schetsen van alle Europese verplichtingen ten aanzien van (verontreinigd) grondwater.

De grondwaterrichtlijn (GWR) richt zich op specifieke maatregelen ter voorkoming en beheersing van grondwaterverontreiniging. De lidstaten moeten maatregelen vaststellen en uitvoeren om een goede grondwaterkwaliteit te behouden en bereiken en om de inbreng van stoffen in het grondwater te voorkomen. Bij het voorkomen van verontreinigingen gaat het zowel om lozingen (direct of indirect) als om het voorkomen van onbedoelde inbreng door lekkage of een incident. Behalve preventieve wettelijke kaders zoals bijvoorbeeld een vergunningstelsel voor lozingen, zijn soms ook feitelijke maatregelen nodig, bijvoorbeeld beheersmaatregelen tegen verspreiding (ingeval van het beheer van aanwezige historische verontreiniging).

Een inbreng kan namelijk ook afkomstig zijn uit historische verontreinigingsbronnen. Het «guidance document» (richtsnoer) van de Europese Commissie voor de toepassing van de GWR[35] gaat in op inbreng vanuit bronnen van historische verontreiniging in de bodem, waaruit verontreiniging «lekt» in het grondwater. Het guidance document maakt expliciet duidelijk dat maatregelen voor het voorkomen en beperken van inbreng van verontreiniging in het grondwater ook verplicht zijn voor de inbreng en verspreiding van mobiele historische verontreiniging in het grondwater. De GWR maakt (in artikel 6) onderscheid tussen gevaarlijke stoffen en verontreinigende stoffen: de inbreng van gevaarlijke stoffen moet worden voorkomen, de inbreng van verontreinigende stoffen moet worden beperkt.[36] Daaruit volgt als het ware een soort van «prioritering» tussen de ernst van verschillende soorten verontreinigingen van het grondwater en de maatregelen die daarvoor moeten worden genomen.

Implementatie van de genoemde richtlijnen heeft vooral plaatsgevonden in de Waterwet en de bijbehorende uitvoeringsregelgeving zoals het Waterbesluit, en in hoofdstuk 5 van de Wet milieubeheer en de bijbehorende uitvoeringsregelgeving, zoals het Besluit kwaliteitseisen monitoring water 2009 (Bkmw). De Waterwet is al geïntegreerd in de hoofdstukken 2, 3 en 4 van het wetsvoorstel voor de Omgevingswet[37] en ook de bijbehorende uitvoeringsregelgeving wordt geïntegreerd in de uitvoeringsbesluiten onder de Omgevingswet. De herimplementatie van de KRW en GWR is daarmee in beginsel compleet (ook zonder dit wetsvoorstel).

In de huidige Nederlandse context moeten de provincies de noodzakelijke maatregelen als bedoeld in de GWR en in de KRW opnemen in de regionale waterplannen (artikel 4.11 Waterbesluit). Ook de Minister van Infrastructuur en Milieu moet in het nationaal waterplan de maatregelen als bedoeld in de GWR en de KRW opnemen (artikel 4.6 van het Waterbesluit). Met deze plannen wordt uitvoering gegeven aan de wettelijke verplichting (zie artikel 4.1, 4.4 en 4.6 Waterwet) om een maatregelenprogramma op te stellen als bedoeld in artikel 11 van de KRW. De maatregelen uit de GWR zijn daarvan een nadere uitwerking. Paragraaf 8.6 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Omgevingswet[38] gaat nader in op de implementatie in de Omgevingswet.

---

[35] WFD CIS Guidance Document No. 17. Guidance on preventing or limiting direct and indirect inputs.
in the context of the Groundwater directive 2006/118/EC.

[36] De Circulaire bodemsanering per 1 juli 2013, Stcrt. 2013, 16675, dient niet ter implementatie van de grondwaterrichtlijn. Het genoemde onderscheid is niet zo goed zichtbaar. Het is wenselijk om het onderscheid duidelijker te maken in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet.

[37] Kamerstukken I 2014/15, 33 962, A.

[38] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3.

Ook het instrumentarium van de Wet bodembescherming wordt benut bij de uitvoering van de KRW en GWR, maar de KRW en de GWR zijn niet geïmplementeerd in de Wet bodembescherming.[39] Veelal verwijzen regionale waterplannen voor wat betreft maatregelen voor de aanpak van grondwaterkwaliteit naar het benutten van het saneringsinstrument van de Wet bodembescherming. Het bevoegd gezag voor deze wet voert de maatregelen uit, of ziet erop toe dat de veroorzaker of eigenaar de maatregelen uitvoert. Het belangrijkste verschil met het instrumentarium van de Waterwet is dat de Wet bodembescherming een instrument geeft om de noodzakelijke maatregelen geheel of gedeeltelijk neer te leggen bij de eigenaar. Die mogelijkheid blijft na inwerkingtreding van de Omgevingswet wel bestaan via het overgangsrecht voor spoedgevallen, mits de gevalsbeschikking is genomen vóór inwerkingtreding (zie paragraaf 3.5 van deze toelichting).

De grondwaterrichtlijn geeft in artikel 6, derde lid, enkele uitzonderingen die de lidstaat kan toepassen bij het vaststellen van maatregelen. Afhankelijk van verschillende factoren zoals locatie, omvang, stoffen, effecten, kosten, enzovoorts, kan een locatiespecifieke beoordeling soms rechtvaardigen dat gemotiveerd wordt afgezien van maatregelen. Die beoordeling kan ook van invloed zijn op de keuze of de termijn van maatregelen die moeten worden uitgevoerd. Wel zal per locatie moet worden gemotiveerd waarom die uitzondering van toepassing is als rechtvaardiging om af te zien van het nemen van maatregelen op die locatie. Uit het voorgaande blijkt dat op de vraag of het Europees verplicht is om bronnen in de bodem aan te pakken geen algemeen, eenduidig antwoord te geven is. De provincies zullen – net als nu – een locatiespecifieke beoordeling moeten maken, onderbouwd aan de hand van de toetsingskaders die zijn geïmplementeerd in nationale wetgeving. De uitkomst van die beoordeling wordt vastgelegd in de regionale waterprogramma's.

EU bodembeleid

Bodempreventie is al via vele EU-richtlijnen geregeld, zoals bijvoorbeeld de richtlijn industriële emissies, de kaderrichtlijn afvalstoffen, de kaderrichtlijn water, de grondwaterrichtlijn en het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Voor bodembeheer en -herstel heeft de EU de thematische strategie bodembescherming in 2004 aangenomen. Onderdeel van deze bodemstrategie is een bindend wettelijk kader. Vooralsnog is het de Commissie niet gelukt om een meerderheid voor een «kaderrichtlijn bodem»[40] te krijgen. Conform actie 25 van het 7^{e} Milieu Actie Programma werkt de Commissie gestaag aan een voorstel voor een wettelijk kader. De EU-procedure van een Impact Assessment is reeds gestart. De Commissie ziet bodem als een «cross cutting theme» om verschillende Substainable Development Goals te realiseren. Een ontwerpvoorstel is op dit moment niet bekend.

Stortrichtlijn

De stortrichtlijn[41] stelt beperkingen aan het type en de hoeveelheid afval die mag worden gestort en de wijze waarop een stortplaats moet worden beheerd. De richtlijn stelt ook eisen aan de nazorg voor gesloten stortplaatsen.
De richtlijn is geïmplementeerd in de Wet milieubeheer (artikelen 8.47 tot en met 8.41 en 15.42 tot en met 15.49) en de uitvoeringsregelgeving

[39] Zie ook de transponeringstabellen in de toelichting bij het Waterbesluit (Stb. 2009, 548).
[40] COM(2006)232.
[41] Richtlijn 1999/31/EG betreffende het storten van afvalstoffen (PbEU 1999, L 182).

(Stortbesluit en Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen).[42] Deze richtlijn heeft dus geen consequenties voor dit wetsvoorstel. De provincies zijn bevoegd gezag en financieren deze taak door middel van een heffing.

Richtlijn milieuaansprakelijkheid

De richtlijn milieuaansprakelijkheid (2004/35/EG) verplicht lidstaten om milieuschade te voorkomen of te herstellen op kosten van de veroorzaker. De richtlijn is geïmplementeerd in titel 17.2 van de Wet milieubeheer en blijft voorlopig in die wet.[43] Bij de implementatie van de richtlijn is de Wet bodembescherming ongewijzigd gebleven. De richtlijn en de jurisprudentie spelen in de bodemregelgeving wel een rol bij het vormgeven van de aansprakelijkheid van de veroorzaker van een bodemverontreiniging. De reikwijdte van de richtlijn is beperkt tot aansprakelijkheid bij (dreigende) gevaren voor de volksgezondheid. Voor diffuse, wijdverbreide verontreinigingen is de richtlijn alleen van toepassing als de milieuschade nog op enige manier te herleiden is tot de veroorzaker.[44]
De Richtlijn is niet van toepassing op schade die is veroorzaakt door een emissie, gebeurtenis of incident die/dat heeft plaatsgevonden:
– voor 30 april 2007 (de dag waarop de Richtlijn in nationaal recht moet zijn omgezet);
– na 30 april 2007, als de schade het gevolg is van een activiteit van voor die datum;
– meer dan 30 jaar geleden.

Richtlijn industriële emissies

Deze richtlijn beoogt milieuvervuiling door industrie te voorkomen of beperken.[45] De richtlijn kent een integrale aanpak ter bescherming van diverse milieucompartimenten en water. Het gaat om technische eisen (BBT, Beste Beschikbare Technieken) maar ook om voldoende toezicht en monitoring. De richtlijn levert daarmee een bijdrage aan de preventieve kant van bodembescherming. Paragraaf 8.11 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Omgevingswet[46] gaat nader in op de implementatie van de preventieve bodembeschermingsregels in de Omgevingswet.

Verdrag van Aarhus

Dit Verdrag waarborgt openbaarheid van milieu-informatie en publieksparticipatie bij besluitvorming over het milieu en is vertaald naar diverse EU-richtlijnen. De voornaamste richtlijn[47] over dit onderwerp is geïmplementeerd in de Wet openbaarheid van bestuur, de Wet milieubeheer en de openbare voorbereidingsprocedure in de Algemene wet bestuursrecht. Voor de toepassing van het verdrag van Aarhus in de Omgevingswet wordt verwezen naar paragraaf 8.18 en 8.20 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Omgevingswet[48]. Het verdrag vraagt geen implementatie via dit wetsvoorstel.

---

[42] Stb 1997, 532 (Kamerstukken 24 321) en Stb. 2001, 336.
[43] Kamerstukken II 201/14, 33 962, nr. 3, p. 246. De nota naar aanleiding van het verslag meldt dat bij de invoeringswet wordt bezien of afdeling 17.2 kan opgaan in de Omgevingswet (Kamerstukken II 2014/15, 33 962 nr. 12, p. 234).
[44] Artikel 4, vijfde lid, en punt 13 van de considerans van richtlijn 2004/35/EG.
[45] Voorheen bekend als IPPC-installaties, naar de afkorting van de voorloper van de richtlijn industriële emissies.
[46] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3.
[47] Richtlijn 2003/4/EG inzake de toegang van het publiek tot milieu-informatie.
[48] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3.

Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en fundamentele vrijheden

Voor het stellen van verboden en geboden voor perceeleigenaren is het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) en vooral artikel 1 van het Eerste Protocol, dat het eigendomsrecht beschermt, van belang. Dat geldt zowel bij regels op rijksniveau als decentraal, vooral het omgevingsplan. Een eventuele inmenging moet een gerechtvaardigd algemeen belang dienen, waarbij er een goed evenwicht moet zijn tussen het algemene belang dat met de maatregel wordt gediend en de belangen van de betrokken perceeleigenaren. Pagina 143 en 144 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Omgevingswet[49] illustreren dat evenwicht met enkele voorbeelden.

Mededinging en staatssteun

Uitgangspunt van de Omgevingswet is om niets meer of anders te regelen dan EU-richtlijnen voorschrijven.[50] Verdergaande nationale maatregelen zijn toegestaan onder het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie[51], mits die voldoen aan de verdragsbepalingen over vrij verkeer en mededinging.
Dit geldt uiteraard alleen als er bestaande EU-richtlijnen zijn, wat voor bodemkwaliteit alleen voor het grondwater geldt maar niet voor de vaste bodem.

Er geldt op grond van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie een verbod op staatssteun. Regelgeving of besluiten (op rijksniveau of decentraal) ter uitvoering van bodembeleid mogen dat verbod niet overtreden. Het verbod betreft iedere vorm van steun aan ondernemingen bekostigd met overheidsmiddelen, waardoor de mededinging op de Europese interne markt wordt vervalst of dit dreigt te gebeuren en het handelsverkeer nadelig wordt beïnvloed. Steun is niet altijd een herkenbare subsidie of gift, maar iedere maatregel die feitelijk dat gevolg heeft (bijvoorbeeld een lening tegen veel lagere rente dan marktrente, of het kopen van goederen, diensten of aandelen tegen een hogere prijs dan de marktwaarde). Staatssteun moet worden gemeld bij de Europese Commissie en kan onder bepaalde voorwaarden toch toelaatbaar zijn.[52]

BES-eilanden

Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat sinds 2010 uit vier landen: Nederland, Aruba, Curaçao en Sint-Maarten. De Nederlandse Antillen bestaan niet meer. Nederland bestaat uit een Europees deel (Nederland) en een Caribisch deel: de openbare lichamen Bonaire, St. Eustatius en Saba zijn samen de BES-eilanden. Op de BES-eilanden geldt niet de Omgevingswet maar de Wet VROM BES, die grondslagen bevat om verschillende milieuonderwerpen voor die eilanden afzonderlijk te regelen

[49] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3.
[50] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, p. 35.
[51] Het op 25 maart 1957 te Rome tot stand gekomen Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, artikel 193 (geconsolideerde versie, Trb. 2008, 51).
[52] De Europese Commissie kan de Staatssteun goedkeuren door middel van een beschikking. Er gelden ook een aantal generieke vrijstellingen, waaronder voor bodemsanering onder bepaalde voorwaarden, zoals vastgelegd in artikel 45 van de nieuwe Algemene Groepsvrijstelling (Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard, PbEU L187, 26 juni 2014).

bij of krachtens algemene maatregel van bestuur, waaronder bodembescherming.[53]

4.3 Relevante wet- en regelgeving

Mijnbouw, waaronder de winning van schaliegas

De Mijnbouwwet ziet voornamelijk op de verhouding tussen de overheid en private actoren en valt in zoverre buiten de reikwijdte van de Omgevingswet. Een relatief beperkt aantal bepalingen uit die wet is omgevingsrechtelijk van aard en zal, met inbegrip van de op die bepalingen gebaseerde uitvoeringsregelgeving, wel naar het stelsel van de Omgevingswet overgaan. Het huidige Besluit algemene regels mijnbouw wordt – voor zover het algemene regels betreft – ondergebracht in het Besluit activiteiten leefomgeving. De afbakening tussen bodem- en mijnbouwregelgeving zal verder vorm krijgen in de uitvoeringsregelgeving.
Het voornemen is onder de Omgevingswet diverse milieubelastende activiteiten in het kader van de mijnbouw (zoals het winnen van delfstoffen) aan te wijzen als omgevingsvergunningplichtige activiteiten als bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, onder b, van de Omgevingswet. Bij de beoordeling van de aanvraag om een vergunning voor de milieubelastende activiteiten met betrekking tot mijnbouw zal ook de bescherming van de kwaliteit van de bodem in de beschouwing worden betrokken.

Ontgrondingen

De Ontgrondingenwet wordt geïntegreerd in de Omgevingswet. Zowel een vergunningplicht als algemene regels (ontwerpBesluit activiteiten leefomgeving) zijn mogelijk. Net als onder de huidige Ontgrondingenwet maakt de kwaliteit van de bodem onder de Omgevingswet onderdeel uit van het afwegingskader bij de beoordeling van een ontgronding (artikel 5.23, eerste lid, van de Omgevingswet). Het gaat niet alleen om de chemische kwaliteit, maar ook om een beoordeling van de aantasting van de kwaliteit van de bodem in fysisch en biologisch opzicht.

Archeologie

In Nederland wordt de zorg voor het cultureel erfgoed gezien als een verantwoordelijkheid van overheden en particulieren samen. Archeologie gaat over overblijfselen, voorwerpen en andere sporen van menselijke aanwezigheid uit het verleden in zowel in de bodem als onder water. Bij activiteiten in de ondergrond kan sprake zijn van samenloop met het toetsingskader voor archeologie. Bovendien sluit de regeling van de toevalsvondst in de bodem aan bij die van archeologie.
Het overheidsbeleid is gericht op het behoud, duurzaam beheer en verbetering van de toegankelijkheid van zowel de overblijfselen zelf, als de informatie die daarover beschikbaar is. De beginselen van het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed[54] van 16 januari 1992 zijn uitgewerkt in de Erfgoedwet en voor wat betreft de omgang met cultureel erfgoed in de fysieke leefomgeving, de Omgevingswet.

---

[53] Wet van 22 december 2011, houdende regels inzake de volkshuisvesting, de ruimtelijke ordening en het milieubeheer in de openbare lichamen Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (Wet volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer BES), Kamerstukken II 2011/12, 32 473.

[54] Verdrag van de Raad van Europa van 16-01-1922, ook wel Verdrag van Valletta of Conventie van Malta genoemd.

Kernenergie

De regels die bij of krachtens de Kernenergiewet zijn gesteld, hebben ook betekenis voor de kwaliteit van de bodem. Daarbij gaat het onder meer om de verlening van vergunning voor nucleaire inrichtingen en voor handelingen met splijtstoffen, radioactieve stoffen en toestellen. De Kernenergiewet zal als afzonderlijke wet blijven bestaan. Deze wet stelt regels over diverse categorieën nucleaire inrichtingen en daarmee verband houdende gevolgen voor mens en milieu, als ook over handelingen met splijtstoffen en radioactieve (afval)stoffen ter bescherming van mens en milieu tegen de schadelijke gevolgen van ioniserende straling.

Onontplofte explosieven

Op het opruimen van niet ontplofte explosieven is de Wet bodembescherming niet van toepassing. Ook de nieuwe bodemregels zullen hierop niet van toepassing zijn. Het bepalende uitgangspunt is hier de openbare orde en veiligheid. Op grond van de Gemeentewet (artikel 172) is de burgemeester belast met de handhaving hiervan.

Natuur

De nieuwe Wet natuurbescherming[55] vervangt het huidige wettelijke stelsel voor de natuurbescherming, zoals neergelegd in de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet. Het voorstel regelt allereerst de taken en bevoegdheden ten behoeve van de bescherming van natuurgebieden en planten- en diersoorten. Daarnaast bevat het voorstel onder meer bepalingen over de jacht en over houtopstanden. Het voorgestelde nieuwe stelsel neemt de Europese regelgeving als uitgangspunt.
De taken en verantwoordelijkheden worden in het wetsvoorstel zoveel mogelijk bij de provincies neergelegd, overeenkomstig het uitgangspunt «decentraal tenzij».
De Wet natuurbescherming zal worden opgenomen in de Omgevingswet door middel van de Aanvullingswet natuur Omgevingswet. De reikwijdte van de Omgevingswet is zo ruim dat alle instrumenten van deze wet kunnen worden ingezet voor natuur en landschap in de breedste betekenis. Dat geldt eveneens voor de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater. Voorts zullen de zorgplichten ook in natuurgebieden van toepassing zijn.

Drinkwater

De Drinkwaterwet is primair gericht op de levering van drinkwater en bevat hoofdzakelijk bepalingen over de taken van drinkwaterbedrijven, de kwaliteit van drinkwater, de leveringszekerheid en continuïteit, de doelmatigheid van de drinkwatersector en de tarieven. De bepalingen richten zich vooral op de drinkwaterbedrijven (sectorwetgeving). Naar hun aard vallen deze bepalingen buiten de reikwijdte van de Omgevingswet. Van belang is wel de ruim geformuleerde bepaling in artikel 2 van de Drinkwaterwet die alle bestuursorganen opdracht geeft om zorg te dragen voor de «duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening» (eerste lid). Deze bepaling raakt dus alle bestuursorganen die een bevoegdheid hebben die relevant kan zijn voor de drinkwatervoorziening.

[55] Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming) (Stb. 2016, 34).

Voor de openbare drinkwatervoorziening zijn wel verschillende omgevingsgerichte onderwerpen van belang, zoals bescherming van de bronnen voor de productie van drinkwater, vergunningverlening voor de onttrekking van grondwater en de aanleg van watervoorzieningswerken. Ook het beheer van de kwaliteit van het grondwater kan hier worden genoemd. Wetgeving die hierop betrekking heeft vormt geen onderdeel van de Drinkwaterwet maar is opgenomen in andere wetten, zoals de Wet milieubeheer, de Waterwet en de Wabo, met eventuele doorwerking in provinciale verordeningen. Via de opname van deze wetten in de Omgevingswet vindt integratie van deze aspecten plaats.

Meststoffen

Bij en krachtens de Meststoffenwet zijn regels gegeven over de bescherming van de bodem als gevolg van het gebruik van meststoffen. De bepalingen omvatten het verhandelen, de afvoer en heffingen op het overschot van meststoffen. Deze wet zal als afzonderlijke wet blijven bestaan. Het Besluit gebruik meststoffen zal wel worden geïntegreerd in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet.

Gewasbeschermingsmiddelen en biociden

De Wet Gewasbeschermingsmiddelen en biociden regelt de toelating, het op de markt brengen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Op grond van deze wet worden bij de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden de daarvoor geldende voorwaarden in acht genomen. Daarnaast maken verplichtingen zoals dat professionele gebruikers, distributeurs en voorlichters beschikken over een bewijs van vakbekwaamheid, het bijhouden van een gewasbeschermingsmonitor en van administraties en het keuren van apparatuur voor de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen deel uit van deze regeling.

De milieugerelateerde normen staan in het ontwerpBesluit activiteiten leefomgeving. Dit ontwerpbesluit richt zich vooral op de vervolgfase: het realiseren van een duurzamer gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Deze regels worden gesteld ter bescherming van het oppervlaktewater, de bodem en de gezondheid. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om regels over het aanmaken van gewasbeschermingsmiddelen, het behandelen van gewassen in dompelbaden, regels om de verwaaiing (drift) van gewasbeschermingsmiddelen naar oppervlaktewater te verminderen of om de restanten van gewasbeschermingsmiddelen uit lege verpakkingen te verwijderen. Deze regels hebben betrekking op agrarische activiteiten. Voor niet-agrarische activiteiten zijn deze regels in hoofdstuk 5 van het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden ondergebracht.

Afvalstoffen

De regels over het beheer van afvalstoffen betreffen onder meer de afgifte en de ontvangst van bedrijfs- en gevaarlijke afvalstoffen, de opslag en de stort van afvalstoffen, en aspecten van het vervoer van afvalstoffen. De Kaderrichtlijn afvalstoffen biedt een Europeesrechtelijk kader voor een doelmatig en duurzaam beheer van afvalstoffen. Afvalstoffen zijn alle stoffen, preparaten of voorwerpen, waarvan de houder zich ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen (artikel 1.1 van de Wet milieubeheer en de Kaderrichtlijn afvalstoffen). In het licht van wetgeving en jurisprudentie moet ervan uit worden gegaan dat grond, zeker verontreinigde grond, na het ontgraven onder bepaalde omstandigheden als afvalstof moet worden beschouwd. Er zijn twee vormen van zich ontdoen van afvalstoffen, te weten «verwijdering» en «nuttige toepassing». Het streven van het afvalbeleid is altijd geweest om

definitieve verwijdering (lozing, verbranding, storten) zoveel mogelijk te voorkomen en maximale nuttige toepassing en hergebruik te stimuleren. Dit streven is terug te zien in het Besluit bodemkwaliteit, dat hergebruik van grond zoveel mogelijk stimuleert, binnen de randvoorwaarde van bescherming van de bodemkwaliteit.

Riolering

Tot de zorg van de overheid voor de fysieke leefomgeving behoort ook de zorg voor collectieve voorzieningen in de fysieke leefomgeving, waaronder riolering. Ook gelet op artikel 1.3 van de Omgevingswet speelt daarbij de leefomgevingskwaliteit een rol. Onderdeel daarvan is aandacht voor de bescherming van de kwaliteit van de bodem. Immers, een riolering of een stelsel van rioleringen dat niet aan de eisen voldoet, kan een bron zijn van verontreiniging van de bodem, inclusief het grondwater. De gemeentelijke zorgplicht voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater gaat over naar art. 2.16 van de Omgevingswet.

Bovengronds vervoer van (gevaarlijke) stoffen

De Wet vervoer gevaarlijke stoffen is het wettelijk kader voor regels over het vervoer van gevaarlijke stoffen in en door Nederland. De wet heeft niet alleen betrekking op het vervoeren van gevaarlijke stoffen, maar ook op daarmee samenhangende activiteiten, zoals het vullen van tanks en het laden en lossen van gevaarlijke stoffen. De bij en krachtens deze wet gestelde regels hebben onder meer betrekking op de aanduiding en verpakking van gevaarlijke stoffen, de vervoermiddelen en wijze van vervoer en op de deskundigheid van de vervoerder. Zij dragen ook bij aan het voorkomen van verontreiniging van de bodem.

Ondergronds vervoer van gevaarlijke stoffen (buisleidingen)

De algemene zorgplicht van de Omgevingswet, de zorgplicht van hoofdstuk 9 van de Wet milieubeheer en de zorgplicht bodem hebben alle betekenis voor het transport van stoffen door buisleidingen. Het Besluit externe veiligheid buisleidingen verduidelijkt dat de bestaande zorgplichten voor de exploitanten van buisleidingen de plicht inhouden om alles te doen wat redelijkerwijs verwacht mag worden om lekkages en ongevallen als gevolg daarvan te voorkomen.[56] Zowel het omgevingsplan, in algemene rijksregels voor mijnbouw of milieubelastende activiteiten, als instrumenten als bijvoorbeeld ongewoon voorval en de zorgplicht bieden waarborgen voor het voorkomen van verontreinigingen in de bodem. Als de lekkage van een buisleiding toch bodemverontreiniging veroorzaakt, is de eigenaar van de buisleiding verantwoordelijk voor het ongedaan maken van de verontreiniging.

Bij het toewijzen van functies moeten de gevolgen voor de bodemkwaliteit worden betrokken. Dit geldt ook voor het aanleggen en onderhoud van ondergrondse buisleidingen. Hierbij spelen, naast chemische aspecten, ook fysische (zoals temperatuur van het grondwater), biologische (zoals het aanwezige bodemleven) en mechanische (zoals seismische gevoeligheid) een rol.

Kwaliteitsborging (Kwalibo)

Hoofdstuk 11A van de Wet milieubeheer biedt onder meer een basis om regels te stellen aan de kwaliteit van werkzaamheden en de integriteit van degenen die deze werkzaamheden uitvoeren. Hiervan is gebruik gemaakt

[56] Zie Nota van toelichting bij Besluit externe veiligheid buisleidingen, Stb. 2010, 686, blz. 12

in het Besluit bodemkwaliteit (kwaliteitsborging in het bodembeheer) en het Besluit melden bedrijfsafvalstoffen en gevaarlijke afvalstoffen. Hoofdstuk 10 van de Wet milieubeheer (afvalstoffen) gaat grotendeels op een later tijdstip over naar de Omgevingswet, evenals hoofdstuk 11A van de Wet milieubeheer. De regels die over kwaliteitsborging zijn opgenomen in het Besluit bodemkwaliteit, blijven gebaseerd op hoofdstuk 11A van de Wet milieubeheer.

Arbeidsomstandighedenregelgeving

Het onderwerp arbeidsomstandigheden behoort niet tot de reikwijdte van de Omgevingswet. Wel is de regelgeving voor de arbeidsomstandigheden relevant voor het omgaan met bodemverontreiniging. Zo wordt onderzoek naar asbest op of in de bodem niet alleen uitgevoerd op basis van de Wet bodembescherming maar ten behoeve van de arbeidsomstandighedenregelgeving. Deze regelgeving blijft dan ook onverkort van toepassing.

Basisregistratie ondergrond

De Wet basisregistratie ondergrond regelt de oprichting van een basisregistratie ondergrond (BRO) met gegevens over de bodem en ondergrond. Het betrokken wetsvoorstel is op 16 oktober 2015 gepubliceerd in het Staatsblad (Staatsblad 2015, 362). De BRO zal gegevens bevatten over de bodemkundige opbouw van de ondergrond, over constructies in de ondergrond en over gebruiksrechten met betrekking tot de ondergrond. Het gaat om (1) gegevens over de fysieke werkelijkheid, onder meer afkomstig uit boringen en verkenningen, om (2) administratief-juridische gegevens over vergunningen en meldingen die recht geven om delfstoffen of aardwarmte te winnen of stoffen op te slaan en om (3) modellen. Bestuursorganen die een gegeven genereren of ontvangen dat is opgenomen in een zogenoemd brondocument en dat is aangewezen om in de BRO te worden opgenomen, zijn verplicht om dat gegeven aan de BRO te leveren. Wanneer bestuursorganen gegevens over de bodem en ondergrond nodig hebben, zijn zij verplicht om de BRO te gebruiken. Ook derden kunnen de BRO kosteloos raadplegen. Naar verwachting zal de wet in 2018 in werking treden, waarna de BRO in tranches zal worden gerealiseerd.

4.4 Verhouding tot privaatrecht

Eigendom grondwater

Hiervoor (zie paragraaf 2.3.1) is al aangegeven dat er geen «eigenaar» is van het grondwater. Grondwater is in juridische zin aan te merken als een «res nullius». Een «res nullius» is een roerende zaak die aan niemand toebehoort, maar vatbaar is voor toe-eigening. Grondwater wordt pas eigendom van degene die het grondwater heeft onttrokken op het moment dat het door een bron, put of pomp aan de oppervlakte is gekomen (artikel 5:20 lid 1 onder c van het Burgerlijk Wetboek).

Verhaalsrecht via privaatrecht

De eigenaar van een perceel waarin sprake is van verontreinigd grondwater kan aansprakelijk zijn jegens anderen, bijvoorbeeld de eigenaar van een buurperceel. Mede bepalend voor aansprakelijkheid is of het verontreinigde grondwater het buurperceel bereikt en de eigenaar van het

buurperceel als gevolg van de verontreiniging de ruimte onder de oppervlakte in het grondwater – niet meer vrijelijk kan gebruiken.[57] Laatstbedoelde eigenaar kan op grond van de Wet bodembescherming het bevoegd gezag verzoeken de nodige bestuursrechtelijke instrumenten in te zetten (nu en zolang het overgangsrecht van dit wetsvoorstel van toepassing is). De in het wetsvoorstel voorziene wijzigingen brengen mee dat het niet meer mogelijk is om de overheid te vragen om een beschikking of bevel, teneinde interventie in de bodem door de eigenaar af te dwingen. Het vervallen van het instrumentarium van de Wet bodembescherming neemt niet weg dat, volgens de huidige stand van wetgeving en jurisprudentie, de gedupeerde eigenaar gebruik zal kunnen maken van het privaatrecht om op basis daarvan een vordering in te stellen tegen de eigenaar van het perceel waarvandaan de verontreiniging komt. Grondslag van de vordering kan zijn artikel 6:162 van het Burgerlijk Wetboek (onrechtmatige daad bestaande uit het maken van inbreuk op een eigendomsrecht) al dan niet gecombineerd met een vordering ter zake van het toebrengen van onrechtmatige hinder in de zin van artikel 5:37 van het Burgerlijk Wetboek. Of de vordering slaagt, is sterk afhankelijk van de specifieke omstandigheden van het geval. Volgens de laatste stand van zaken in de jurisprudentie is het enkele feit dat verontreiniging in het grondwater naar een buurperceel stroomt vanaf een naastgelegen terrein op zichzelf niet voldoende om een schadevordering toe te wijzen. Schade en causaal verband zijn niet snel aan te tonen; verontreiniging van het grondwater heeft bijvoorbeeld minder effect op de bodemfunctie dan verontreiniging van de vaste bodem. Bovendien is vaak onbekend waar de pluim zich op welk moment in de tijd bevond, dus ook of bepaalde maatregelen op een bepaald moment effectief hadden kunnen zijn om die (eventuele) schade te voorkomen.[58]

Overeenkomsten (afkoop)

Privaatrechtelijke overeenkomsten spelen een belangrijke rol in aanvulling op het publiekrechtelijk instrumentarium. Er zijn bijvoorbeeld overeenkomsten die dienen om overdracht van de saneringsplicht mogelijk te maken en daarbij afspraken te maken over een redelijke financiële vergoeding. Hieronder worden twee varianten daarvan besproken.

De huidige Wet bodembescherming kent het instrument gebiedsgericht grondwaterbeheer (artikel 55c en verder). Dat instrument is ontworpen als oplossing voor de aanpak van meerdere pluimen in het grondwater die elkaar beïnvloeden, die moeilijk te herleiden zijn tot een individuele bron en die de ruimtelijke ontwikkeling van een gebied belemmeren. Het instrument houdt in dat enerzijds de saneringsplichtigen in een gebied de bron van grondwaterverontreiniging op hun terrein saneren, terwijl anderzijds een bestuursorgaan het beheer van de pluimen in het grondwater op zich neemt. De saneringsplichtigen betalen gezamenlijk de kosten van dat – meestal zeer langdurige – beheer.
De gebiedsbeheerder kan een privaatrechtelijke overeenkomst sluiten met de saneringsplichtigen. De overeenkomst gaat vooral over de financiële vergoeding die de saneringsplichtige betaalt (afkoop). Die saneringsplichtigen zijn dan van rechtswege een publiekrechtelijke verplichting kwijt. Omdat de saneringsplicht in de toekomst (na inwerkingtreding van het onderhavige wetsvoorstel) niet meer zal bestaan, ontbreekt alsdan een behoefte voor het sluiten van bedoelde afkoopovereenkomsten.

---

[57] Een recente uitspraak betreft het arrest van 28 juli 2015 van het Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GDHA:2015:2047.
[58] Zie het hiervoor genoemde arrest van 28 juli 2015.

Het streven is wel om ook in de toekomst te faciliteren dat een bedrijf dat bodemmaatregelen gaat nemen die volledig kan uitbesteden aan een zogenoemde ontzorgorganisatie.[59] Het bedrijf dat bodemmaatregelen wil (laten) nemen zal dan een overeenkomst van opdracht en vertegenwoordiging sluiten met een ontzorgorganisatie. Doel van de overeenkomst is het laten uitvoeren van publiekrechtelijke verplichtingen. De bedoeling is dat ontzorgorganisatie het aanspreekpunt is voor het bevoegd gezag, ook voor toezicht en handhaving. In de uitvoeringsregelgeving zal de verhouding tussen publiekrechtelijke en privaatrechtelijke bevoegdheden aan de orde moeten komen, opdat duidelijkheid bestaat over het vraagstuk van de tweewegenleer en onaanvaardbare doorkruising.

Privaatrechtelijke vergoeding voor gebruik van gemeentelijke eigendom (ook ondergronds)

Er zijn gemeenten die een exploitant van bijvoorbeeld een bodemenergiesysteem een vergoeding laten betalen voor het gebruik van gemeentelijk eigendom. Voor het (ondergrondse) gebruik wordt veelal een recht van opstal gevestigd. Dat voorkomt ook dat de gemeente als eigenaar van de grond tevens eigenaar wordt van het bodemenergiesysteem (door natrekking). Ook andere privaatrechtelijke overeenkomsten (denk onder andere aan verhuur) zijn mogelijk. Elk instrument zal uitgaan van een privaatrechtelijke overeenkomst waarvan de genoemde vergoeding onderdeel is. Hiervoor hoeft dus geen speciale wettelijke regeling in het leven te worden geroepen; er is geen publiekrechtelijke bevoegdheid in het spel, zodat er geen sprake is van onaanvaardbare doorkruising daarvan. De geschetste casus verschilt niet wezenlijk van het tegen betaling ter beschikking stellen (ongeacht de precieze juridische vorm) van grond door een gemeente voor bijvoorbeeld de realisatie van een ondergrondse parkeergarage (waarbij vanzelfsprekend de nodige publiekrechtelijke bouwvoorschriften in aanmerking genomen moeten worden). De overheid handelt op dat moment uitsluitend als privaatrechtelijk rechtssubject, zoals iedere burger zou kunnen.

4.5 Beleid relevant voor bodem

Structuurvisie Ondergrond (STRONG)

Binnen het STRONG Programma Bodem en Ondergrond heeft het Rijk samen met decentrale overheden een gezamenlijke visie op het veilig, duurzaam en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond en een gezamenlijke afwegingssystematiek opgesteld. Beiden dienen als inspiratiebron voor alle overheden bij het maken van eigen producten. Het Rijk heeft de kernpunten hiervan opgenomen in de Structuurvisie Ondergrond. De Structuurvisie Ondergrond gaat over ruimtelijke activiteiten die voor Nederland van nationaal belang zijn. De structuurvisie is een bouwsteen voor de toekomstige nationale omgevingsvisie op basis van de Omgevingswet. Indien dit voor borging van nationale belangen noodzakelijk is, zal het Rijk door middel van uitvoeringsregelgeving aanvullende voorschriften stellen voor decentrale overheden. Daarnaast vormt de Structuurvisie het kader voor besluitvorming over Mijnbouwactiviteiten waarvoor het Rijk (de Minister van Economische Zaken) bevoegd gezag is. Met deze structuurvisie kan het Rijk bijvoorbeeld aardwarmtewinning en gasopslag afwegen tegen andere functies in een gebied, zodat de bodem en ondergrond zo efficiënt mogelijk, duurzaam en toekomstbestendig wordt gebruikt. Bij die afweging kunnen ook aspecten als bodemverontreiniging, de drinkwatervoorziening, het beheer van het

[59] Bodemcentrum is een ontzorgorganisatie voor bodemsanering en ook Bosatex (voor bedrijven in de textielreinigingbranche) vervult die rol.

grondwatersysteem en reeds aanwezige bodemdaling in het desbetreffende gebied worden betrokken. Provincies en gemeenten stellen eigen omgevingsvisies op en houden daarbij waar nodig rekening met de Structuurvisie Ondergrond. Zowel op provinciaal als lokaal gemeentelijk niveau is een verbrede, integrale en samenhangende benadering essentieel.
Deze verbreding is van belang, alleen al vanwege het grondwater. Veel ondergrondse en bovengrondse activiteiten hebben effect op het grondwater, zowel op de kwantiteit als op de kwaliteit.

Beleidsnota Drinkwater

In de Beleidsnota Drinkwater wordt het belang van drinkwater en de bescherming van drinkwaterbronnen benadrukt. Een goede kwaliteit van de bodem en het daarin aanwezige grondwater is een belangrijke randvoorwaarde voor de productie van drinkwater uit grondwater (een groot deel van de Nederlandse drinkwaterproductie). Tot de aandachtspunten behoren historische bodemverontreinigingen die drinkwaterwinningen in potentie kunnen bedreigen. Aanpak van historische bodemverontreinigingen is ingericht via twee sporen, namelijk het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 en de specifieke gebiedsgerichte aanpak.

Het Convenant bodem en ondergrond bevat afspraken over het gebiedsgerichte beheer van grondwaterverontreinigingen, die een bedreiging kunnen gaan vormen voor bijvoorbeeld drinkwaterwinningen. De specifieke gebiedsgerichte aanpak ziet op overige bodemverontreinigingen, die een mogelijke bedreiging vormen voor drinkwaterwinningen. Deze bodemverontreinigingen worden meegenomen via de gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen. De provincies brengen deze verontreinigingen nader in beeld en bezien in samenspraak met relevante partijen of en zo ja welke maatregelen genomen moeten worden. Het rijk houdt hierbij de vinger aan de pols.

Structuurvisie buisleidingen

De Structuurvisie Buisleidingen is een visie van het Rijk waarmee het Rijk voor de komende 20 tot 30 jaar ruimte wil reserveren in Nederland voor toekomstige buisleidingen van nationaal belang voor gevaarlijke stoffen. Het gaat daarbij met name om ondergrondse buisleidingen voor het transport van aardgas, olieproducten en chemicaliën, die provinciegrensen vaak ook landgrensoverschrijdend zijn. In de Structuurvisie wordt een hoofdstructuur van verbindingen aangegeven waarlangs ruimte moet worden vrijgehouden, om ook in de toekomst een ongehinderde doorgang van buisleidingtransport mogelijk te maken.

Bestuursakkoord water

In mei 2011 hebben het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW) en de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin) het Bestuursakkoord Water ondertekend. Het Bestuursakkoord heeft een looptijd tot 2020.

Doel van het Bestuursakkoord Water is te blijven zorgen voor de veiligheid tegen overstromingen, een goede kwaliteit water en voldoende zoet water. De vijf partners willen dit bereiken door doelmatiger te werken, dat wil zeggen:
goede kwaliteit tegen lagere kosten en minder bestuurlijke drukte. Noodzakelijke investeringen leiden daardoor niet tot sterke stijging van de

lokale lasten voor burgers en bedrijven. De partners streven daarnaast ook naar doelmatigheid, door met minder kosten en minder bestuurlijke drukte de werkzaamheden te verrichten.

Nationaal Waterplan 2016–2021

Het Nationaal Waterplan vormt het kader voor de regionale waterplannen en de beheerplannen. Er is geen formele hiërarchie tussen deze plannen, maar op grond van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (zoals het zorgvuldigheidsbeginsel en het motiveringsbeginsel) kan bij het vaststellen van een regionaal waterplan of een beheerplan niet zomaar worden afgeweken van het Nationaal Waterplan.
De looptijd van het huidige Nationaal Waterplan is tot 22 december 2021 en wordt (evenals alle andere plannen op grond van de Waterwet) iedere zes jaar herzien. De uitvoering van het Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties is een belangrijke voorwaarde voor het bereiken van de doelen van het Nationaal Waterplan.

Klimaatbeleid

De Klimaatagenda weerbaar, welvarend en groen[60] schetst het kabinetsbeleid over klimaatverandering. Daarbij gaat het om het voorkomen van klimaatverandering (mitigatie) en het aanpassen aan klimaatverandering (adaptatie). Het klimaatbeleid van Nederland richt zich op maatregelen om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen (adaptatie). Het gaat bijvoorbeeld om maatregelen voor waterveiligheid, zoetwatervoorziening, landbouw, natuur en gezondheid. Daarnaast ziet het beleid op de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen, zodat het klimaat niet zo snel en sterk verandert (mitigatie). Denk aan overstappen van fossiele brandstoffen op duurzame energiebronnen en bijvoorbeeld aan Warmte Koude Opslag.

5. Handhaving en uitvoering

5.1 Algemeen

Hoofdstuk 18 van de Omgevingswet bevat regels over de handhaving van de bij of krachtens de wet gestelde bepalingen. Dat hoofdstuk deelt handhavingstaken toe aan bestuursorganen en regelt in aanvulling op de Algemene wet bestuursrecht een aantal handhavings- en toezichtbevoegdheden. Ook bevat het bepalingen over het aanwijzen van toezichthoudende ambtenaren.

Zoals in de memorie van toelichting bij de Omgevingswet is aangegeven,[61] zullen met de Invoeringswet Omgevingswet in de Omgevingswet regels worden opgenomen die gericht zijn op het bevorderen van de kwaliteit van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving en op de samenwerking bij de handhaving: het zogenoemde VTH-stelsel. De wet van 9 december 2015 tot wijziging van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving) is op 14 april 2016 in werking getreden.[62]

De bepalingen van hoofdstuk 18 van de Omgevingswet hebben ook betrekking op activiteiten in of op de bodem en bieden voldoende grondslag om er in de uitvoeringsregelgeving verder uitwerking aan te

---

[60] Kamerstukken II 2013/14, 32 813, nr. 70.
[61] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 238 e.v.
[62] Wet van 9 december 2015 tot wijziging van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving) (Stb. 2015, 521).

geven. Daarom bevat dit wetsvoorstel op dit vlak geen aanvullende regels en wordt op deze plaats verwezen naar paragraaf 4.18.1 van de memorie van toelichting bij de Omgevingswet. Hieronder, in de paragrafen 5.2 en 5.3, wordt ingegaan op enkele aspecten van handhaving die voor bodem specifiek relevant zijn.

5.2 Handhaving van bodemregelgeving

Bij activiteiten in of op de bodem zijn veel partijen betrokken. Bij bodemsanering zijn de opdrachtgever, het onderzoeksbureau, de aannemer, de transporteur, de bodemintermediair, het bevoegd gezag en de eindverwerker allemaal schakels in de keten. Er kunnen potentieel dingen misgaan, er is veel geld mee gemoeid en de gevolgen van onzorgvuldig of niet juist handelen zijn vaak onomkeerbaar. Een goed toezicht en adequate handhaving is daarom van groot belang, zeker bij lopende saneringen die onder het overgangsrecht van dit wetsvoorstel vallen en nog onder het regime van de Wet bodembescherming worden afgehandeld. Omdat bij de bovengenoemde keten verschillende handhavingspartijen zijn betrokken, is samenwerking tussen deze partijen van essentieel belang.

De bestuursrechtelijke handhavingstaak berust onder de Omgevingswet bij het bevoegd gezag, dat daarvoor bij of krachtens die wet is aangewezen. Voor het taakveld bodem zal dat bevoegd gezag in veel gevallen het college van burgemeester en wethouders zijn.,

Op dit moment worden de meeste overtredingen van de bodemregelgeving bestuursrechtelijk aangepakt met gebruikmaking van herstelsancties zoals bestuursdwang en last onder dwangsom.

Ook kunnen overtredingen strafrechtelijk worden aangepakt, omdat overtreding van diverse voorschriften uit de Wet bodembescherming strafbaar is gesteld op grond van de Wet op de economische delicten. In het omgevingsrecht is er verder vooralsnog voor gekozen om bij de invulling van de punitieve handhaving de huidige situatie te continueren. Zoals in de memorie van toelichting bij de Omgevingswet is aangegeven,[63] acht de regering het wenselijk om in het kader van de stelselherziening van het omgevingsrecht te komen tot een eenduidige, overzichtelijke en efficiënte opzet en inrichting van de punitieve handhaving. In de Invoeringswet Omgevingswet wordt hierop uitvoerig ingegaan. Dit betekent dat voor de te handhaven omgevingsrechtelijke (bodem)voorschriften strafbaarstelling plaatsvindt in de Wet op de economische delicten. Daarnaast blijft een lik-op-stuk-boete-instrument voor lichtere, eenvoudig bewijsbare overtredingen in de vorm van de sinds enige jaren bestaande bestuurlijke strafbeschikking onderdeel van de instrumentenkoffer van decentrale overheden (dit ter continuering van de Richtlijn bestuurlijke strafbeschikkingsbevoegdheid milieu en keurfeiten).

De Inspectie Leefomgeving en Transport heeft een HUF-toets (handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en fraudebestendigheid) uitgevoerd op het wetsvoorstel. De Inspectie constateert dat het wetsvoorstel zich beperkt tot een aantal specifieke aanvullingen en dat de inhoudelijke keuzes pas in de uitvoeringsregelgeving aan de orde komen. Bij de totstandkoming van deze regelgeving wordt aandacht gevraagd voor een verdere verbetering van de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de regelgeving voor werkzaamheden die onder Kwalibo worden uitgevoerd.

---

[63] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 243-244.

6. Effecten van het wetsvoorstel

Algemeen

Via dit wetsvoorstel worden de bodemregels opgenomen in het stelsel van de Omgevingswet. Belangrijke onderdelen van de nieuwe bodemregelgeving binnen het nieuwe stelsel van omgevingsrecht zijn onder andere de verschuiving van het bevoegd gezag en de introductie van een activiteitgerichte benadering. De verdere uitwerking zal vorm krijgen in de uitvoeringsregelgeving. De mogelijkheden die dit wetsvoorstel schept, zullen pas met die uitvoeringsregelgeving voldoende scherp uitgewerkt zijn om goed inzichtelijk te kunnen maken welke gevolgen de nieuwe bodemregels onder de Omgevingswet hebben voor decentrale overheden, bedrijven en burgers.

Effect op de regeldruk voor burgers en bedrijven

Het Adviescollege toetsing regeldruk constateert in zijn advies over de toetsversie van het wetsvoorstel dat de overstap naar het hanteren van algemene regels voor activiteiten in plaats van een saneringsplicht en de daarmee te verwachten afname van vergunningen op zich een vermindering van de regeldruk voor burgers en bedrijven betekent.
Het Adviescollege merkt op dat een volledig beeld van de effecten op de regeldruk vooralsnog ontbreekt. Het wetsvoorstel bevat weliswaar een kwalitatieve weergave van de effecten op de regeldruk, maar nog geen kwantificering van de effecten en beveelt daarom aan om gebruik te maken van bijvoorbeeld scenario's. De regering zal deze aanbeveling overnemen bij het kwantificeren van de effecten als gevolg van de uitvoeringsregelgeving voor bodem.

Effect op bestuurlijke lasten voor overheden

De effecten van dit wetsvoorstel zijn nader beschreven door SIRA Consulting. Kwalitatief kan worden aangegeven dat de nieuwe regelgeving zal leiden tot initiële kosten voor de betrokken overheden, maar dat daartegenover staat dat de structurele kosten lager zullen zijn dan in de huidige situatie.

Een groter aantal activiteiten zal onder algemene regels gaan vallen, waardoor het aantal meldingen zal toenemen en het aantal vergunningen zal afnemen. Wel kan een verschuiving plaatsvinden van uitvoering naar handhaving. In het vervolgproces, met name in de uitvoeringsregelgeving, zal een duidelijker beeld ontstaan van de wijzigingen in de uitvoeringslasten en van de handhavingskosten. Er is een financieel afsprakenkader met de decentrale overheden over de verdeling van kosten die samenhangen met de invoering van de Omgevingswet.[64] Uitgangspunt van het overgangsrecht is dat op saneringen die zijn aangevangen vóór de inwerkingtreding van deze wet en op de beschikte spoedlocaties, het huidige recht (de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde regelgeving) van toepassing blijft. Dit wetsvoorstel heeft voor deze locaties geen gevolgen. Voor deze locaties heeft dit wetsvoorstel dus ook geen financiële of maatschappelijke effecten.

Door het nieuwe systeem waarbij niet langer sprake is van een gevalsgerichte aanpak, maar van een activiteitgerichte aanpak, zullen niet meer in alle gevallen maatregelen vanwege bodemkwaliteit nodig zijn. Voor verontreinigingen die niet onder overgangsrecht in artikel 3.1 vallen, worden de Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving het toetsings-

[64] Kamerstukken II 2016/17, 33 118 nr. 35.

kader voor de betreffende activiteit, de noodzakelijke bodemkwaliteit en de wijze van aanpak. Gemeenten kunnen de afweging maken dat een initiatiefnemer geen of minder ingrijpende maatregelen hoeft uit te voeren, als geen sprake is van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid bij een activiteit. Dit wordt verder uitgewerkt in de uitvoeringsregelgeving. Dan zal een inschatting worden gemaakt wat de consequenties daarvan zijn voor de uitvoeringspraktijk. De bestuurslasten zijn mede afhankelijk van de uitwerking in de uitvoeringsregelgeving en de mate van beleidsvrijheid voor gemeenten.

Naar aanleiding van de evaluatie van het Besluit bodemkwaliteit[65] is het voornemen om aanpassingen door te voeren in de kwaliteitseisen bij de toepassing van bouwstoffen, grond en baggerspecie. Deze wijzigingen worden opgenomen in de uitvoeringsregelgeving. Daarbij zal het onder andere gaan om het verduidelijken van begrippen, het verduidelijken van de toetsingskaders, veranderingen in de meldverplichtingen en de borging van historisch onderzoek. Dan kunnen de financiële effecten van deze aanpassingen worden gekwantificeerd.

Bovendien zal de verdergaande digitalisering van het omgevingsrecht in het kader van de Omgevingswet leiden tot een daling van de structurele kosten voor de decentrale overheden. Al met al is aannemelijk dat de reductie van de structurele kosten binnen afzienbare tijd de initiële kosten zal compenseren.

Effecten op het milieu

Het wetsvoorstel brengt geen significante wijzingen aan in de Omgevingswet. Een concrete beoordeling van de milieueffecten van dit wetsvoorstel zal geen extra informatie opleveren ten opzichte van de door het PBL uitgevoerde Milieueffectentoets voor de Omgevingswet. Daarin worden alleen algemene kansen en risico's benoemd. Pas als de uitvoeringsregelgeving voor de bodem bekend is, zullen de effecten op het milieu op een adequate wijze kunnen worden beoordeeld.

Effect op de rechtspraak

De contouren van de rechtsbescherming onder de Omgevingswet zijn beschreven in hoofdstuk 6 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Omgevingswet.[66] Waar voor de rechtsbescherming onder de Omgevingswet wettelijke voorzieningen nodig zijn, worden deze opgenomen in de Invoeringswet Omgevingswet. Als vertrekpunt van de Omgevingswet geldt dat het niveau van rechtsbescherming gelijkwaardig is aan het niveau zoals dat geldt onder de huidige wetgeving op het gebied van het omgevingsrecht. Dit wetsvoorstel sluit aan bij de vormgeving van de rechtsbescherming onder de Omgevingswet. Uitgangspunt voor de rechtsbescherming onder de Omgevingswet is beroep in twee instanties. Dit betekent beroep in eerste aanleg bij de rechtbank met de mogelijkheid van hoger beroep bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Dit volgt de hoofdregel van de Awb. Argumenten voor beroep in twee instanties zijn onder andere zorgvuldigheid en kwaliteit van de rechtspraak, ruimte voor de hogere rechter om aan rechtsvorming te doen en de mogelijkheid van een herkansing voor partijen. Verder brengt het de rechtspraak dichter bij de burger.

[65] Kamerstukken II 2010–2011, 30 015, nr. 44.
[66] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 295-303.

Op dit uitgangspunt wordt onder de Omgevingswet in een aantal gevallen een uitzondering gemaakt. In die gevallen is gekozen voor beroep in eerste en enige aanleg bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Het gaat daarbij om besluiten waarvan het vaststellen van de rechtmatigheid voorwaarde is voor het vaststellen van de rechtmatigheid van andere besluiten. Materiële onzekerheid over de vervolgbesluiten moet worden voorkomen, en dit rechtvaardigt de keuze voor een snellere route, namelijk beroep in één instantie. Zo is het bijvoorbeeld wenselijk om zo snel mogelijk duidelijkheid te verkrijgen over de uitkomst van een beroep tegen een omgevingsplan, omdat op basis van dit omgevingsplan vervolgens ook omgevingsvergunningen worden verleend. Deze benadering betekent concreet voor de Omgevingswet dat is gekozen voor beroep in één instantie voor de vaststelling of wijziging van een omgevingsplan en projectbesluiten.

Voor gedoogplichtbeschikkingen wordt aangesloten bij de rechtsbescherming zoals die op grond van de Omgevingswet en de Invoeringswet wordt geregeld. Dit wetsvoorstel bevat enkele gedoogplichten die de huidige Wet bodembescherming niet kent, maar omdat gedoogplichten niet vaak voorkomen, wordt geen significante toename verwacht van de belasting van de rechtspraak.

De appellabele beschikkingen op grond van de Wet bodembescherming worden vrijwel geheel vervangen door algemene regels (rijksregels of in het omgevingsplan). Daarnaast kan bodemkwaliteit soms een rol spelen in bestemmingsplannen waartegen burgers in beroep opkomen; het gaat dan meestal om de vraag of het bestemmingsplan (financieel) uitvoerbaar is als bodemsanering aan de orde is. De beschikkingen op grond van de Wet bodembescherming waar het vooral om gaat, zijn de beschikkingen die bepalen of er sprake is van een geval van verontreiniging dat moet worden gesaneerd, goedkeuring of afkeuring van een saneringsplan, goedkeuring of afkeuring van een evaluatieverslag. Andere beschikkingen op grond van de Wet bodembescherming spelen in veel mindere mate een rol in de belasting van de rechtspraak. De ontwikkeling naar algemene regels was al ingezet met de komst van het Besluit uniforme saneringen, omdat het overgrote deel van de saneringen tamelijk uniform en niet technisch ingewikkeld bleek te zijn, zodat een standaardaanpak volstaat. Maatwerk kan worden geleverd met een omgevingsvergunning of maatwerkvoorschrift, die appellabel zijn. Ook het omgevingsplan is appellabel, als vervanging voor het bestemmingsplan en voor een deel van de huidige beschikkingen op grond van de Wet bodembescherming.

Voor beschikkingen op grond van de Wet bodembescherming is rechtspraak in twee feitelijke instanties nieuw omdat de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State nu bevoegd is in eerste en enige instantie voor beschikkingen op de grond van de Wet bodembescherming. De beoordeling van diverse milieugeschillen is al bij de rechtbanken belegd. Inhoudelijk is er geen reden om aan te nemen dat de rechtbanken geschillen die te maken hebben met bodemkwaliteit niet zouden aankunnen. Bovendien wordt bodemkwaliteit juist onder de Omgevingswet meer integraal onderdeel van andere appellabele besluiten over de leefomgeving die al ter beoordeling van de rechtbanken staat, in het bijzonder ruimtelijke ordening (omgevingsplan). Tot slot kan een rechtbank desgewenst de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak (StAB) vragen om een deskundigenbericht uit te brengen.

Dit wetsvoorstel is kaderstellend voor de uitvoeringsregelgeving. Zonder die nadere uitwerking kan niet op voorhand worden geduid wat de exacte gevolgen zijn voor de werklast van de sectoren bestuursrecht van de rechtbanken. In het vervolgproces, met name in de uitvoeringsregel-

geving, zal naar verwachting een duidelijker beeld ontstaan van de werklastgevolgen voor de sectoren bestuursrecht van de rechtbanken en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. In overeenstemming met het daartoe strekkende verzoek zal het ontwerp van de uitvoeringsregelgeving ter toetsing worden voorgelegd aan de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en aan de Raad voor de rechtspraak.

Voor de inbreng van de Raad voor de Rechtspraak en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in de toetsfase van dit wetsvoorstel wordt verwezen naar hoofdstuk 7.

7. Advisering en consultatie toetsversie

7.1 Informele consultatie

Met het oog op een zo groot mogelijk draagvlak en een goede beleids- en wetgevingskwaliteit is op veel manieren ervaring en expertise betrokken bij de beleidsvernieuwing en de ontwikkeling van het wetsvoorstel. Gedurende deze fase is diverse malen overlegd met het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de Unie van Waterschappen (UvW) en het bedrijfsleven vertegenwoordigd door VNO-NCW. De reacties uit deze overleggen zijn gebruikt bij het verder ontwikkelen en toelichten van het wetsvoorstel en de memorie van toelichting. Op deze wijze heeft ook het overgangsrecht verder vorm gekregen.et Het

7.2 Formele consultatie

In de periode 22 maart tot en met 17 mei 2016 heeft formele toetsing en consultatie op het wetsvoorstel plaatsgevonden. De Technische commissie bodem (TCB) is advies gevraagd over de voorgestelde positie van bodem in de Omgevingswet. Conform de Code interbestuurlijke verhoudingen is het ontwerp voorgelegd aan het IPO, de VNG en de UvW. De Adviescommissie Omgevingswet,[67] de Raad voor de Rechtspraak en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State hebben als onderdeel van hun advies concrete opmerkingen gemaakt en aanbevelingen gedaan. Ook is het wetsvoorstel onderworpen aan een toets op administratieve lasten (het Adviescollege toetsing regeldruk) en een toets op de handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en fraudebestendigheid (Inspectie Leefomgeving en Transport). Daarnaast is aan VNO-NCW (inclusief MKB-NL) en de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin) gevraagd om te reageren op het wetsvoorstel en is de uitvoerbaarheid getoetst door ProRail en RWS. Andere reacties kwamen van individuele gemeenten, regionale omgevingsdiensten, provincies, de Dienst voor het kadaster en de openbare registers, het Havenbedrijf Rotterdam N.V., natuur- en milieuorganisaties, kennisinstituten, brancheverenigingen, individuele adviseurs en adviesbureaus.
De ingekomen reacties in de consultatieronde zijn voor overweging en verwerking gerubriceerd naar onderwerp. In dit hoofdstuk worden per onderwerp de hoofdpunten van de inbreng en de wijze van verwerking besproken. Opmerkingen van tekstuele aard zijn waar relevant in het wetsvoorstel en in deze memorie van toelichting verwerkt; de teksten zijn gecontroleerd op nieuwe ontwikkelingen en waar nodig geactualiseerd. Er

[67] De Adviescommissie Omgevingswet is voortgekomen uit de vijf externe Adviesgroepen (adviesgroepen «Woningbouw, stedelijke herstructurering en cultuur», «Milieu, energie en duurzaamheid», «Verkeer en vervoer», «Natuur en landelijk gebied» en «Water») die op verschillende momenten in het proces van de totstandkoming van de Omgevingswet advies uitbrengen over de ambtelijke voorstellen van het departement.

zijn veel suggesties gedaan die de uitvoeringsregelgeving of de implementatie betreffen. Deze worden betrokken bij die trajecten.

Reikwijdte

Veel partijen hebben in hun inspraakreactie opmerkingen gemaakt over de beperkte reikwijdte van het wetsvoorstel. De focus lijkt vooral te liggen op humane risico's, waarbij de ecologische en verspreidingsrisico's uit beeld lijken te zijn. Andere onderdelen, zoals bodemaantasting, benutting van natuurlijk kapitaal voor functies als drinkwater en natuur, biodiversiteit en duurzame keuzes in het ecosysteemdenken, komen naar het oordeel van deze partijen in de Aanvullingswet bodem onvoldoende aan bod. De TCB merkt in dit verband op dat het wetsvoorstel onvoldoende mogelijkheden geeft om ambities voor de bescherming of voor de verbetering vorm te geven, indien er geen activiteiten in de zin van de Omgevingswet plaatsvinden.

De regering realiseert zich terdege dat de bodem een belangrijke functie heeft bij verschillende maatschappelijke opgaven, zoals de transitie naar duurzame energie, de voedselvoorziening, biodiversiteit, klimaatadaptatie, de voorziening van voldoende en schoon drinkwater. In de nationale omgevingsvisie zal aandacht worden besteed aan de bijdrage die bodem kan leveren aan deze maatschappelijke opgaven. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het evenwichtig toedelen van functies aan locaties en stellen regels inzake de wenselijke bodemkwaliteit. Het gaat om de bescherming van de gezondheid en het milieu, waaronder planten en dieren, alsook om thema's als het verlies van organische stof of verzilting. De Omgevingswet stelt de gemeente in de gelegenheid in een samenhangende aanpak al deze aspecten mee te nemen als onderdeel van de integrale afweging bij het opstellen van de omgevingsvisie en het omgevingsplan. Deze werkwijze is op verzoek van de Commissie Omgevingswet in paragraaf 3.1 van de memorie van toelichting verduidelijkt.

Convenanten

Door een aantal partijen, waaronder de Adviescommissie Omgevingswet, wordt getwijfeld aan het vertrekpunt bij het wetvoorstel, dat de (grote) saneringsoperaties met humane risico's zijn gesaneerd bij de inwerkingtreding van de wet. De Adviescommissie bepleit voorbereidingen te treffen voor een overgangsbeleid.

Eind jaren tachtig is begonnen met de inventarisatie en aanpak van de risico's van historische bodemverontreinigingen. Deze inventarisatie is gevolgd door een gerichte inventarisatie bij het bedrijfsleven onder de noemer BSB-operatie: de aanpak van gasfabriek terreinen, de georganiseerde aanpak van bodemverontreinigingen bij tankstations, de actie tankslag, het georganiseerd aanpakken van VOCl verontreinigingen bij chemische wasserijen enzovoorts. In de afgelopen decennia zijn vele duizenden locaties aangepakt. Het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 en het Convenant bodem en bedrijfsleven zijn het sluitstuk. Wanneer deze convenantafspraken in 2020 zijn uitgevoerd, zijn alle nu bekende historische bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid (voorheen: humane risico's) en alle bekende locaties met risico's van verspreiding en ecologische risico's gesaneerd of beheerst. De uitvoering van de convenantafspraken vindt plaats onder de Wet bodembescherming en het overgangsrecht. Dit laatste maakt het mogelijk dat, mits er een beschikking ernst en spoed is, de locatie onder het overgangsrecht kan worden aangepakt. De regering realiseert zich dat de ambitie rondom de afronding van de saneringsoperatie groot is, maar

ziet dat de afspraken door partijen voortvarend worden opgepakt en uitgevoerd. Jaarlijks vindt er monitoring van de voortgang van de uitvoering van de convenantafspraken plaats. Naast deze bestuurlijke borging bevat het wetsvoorstel overgangsrecht, dat het juridisch mogelijk maakt de convenantafspraken daadwerkelijk uit te (blijven) voeren. Na 2020 geeft de Omgevingswet instrumenten voor een integrale, meer gebiedsgerichte systematiek voor de omgang met de overgebleven verontreinigingen. Het beleid is niet meer gericht op een separaat «geval van verontreiniging», maar op het (gewenste) gebruik van de bodem in samenhang met andere aspecten van de leefomgeving en de daarbij benodigde bodemkwaliteiten. Het natuurlijke moment van ontwikkeling wordt gebruikt om de resterende verontreinigingen aan te pakken. Mocht de bodemkwaliteit incidenteel toch tot onaanvaardbare risico's voor de gezondheid kunnen leiden, dan biedt dit wetsvoorstel een specifiek instrument om blootstelling daaraan te voorkomen indien de eigenaar tekortschiet, in de vorm van de regeling van de toevalsvondst op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid (zie de artikelsgewijze toelichting op artikel 19.9a).

Beginsel de vervuiler betaalt; rol van de eigenaar

Verschillende partijen hebben opmerkingen gemaakt over de invulling van het beginsel de vervuiler betaalt. De memorie van toelichting zou de indruk wekken dat dit beginsel voor (historische) verontreinigingen verlaten wordt. Tevens stellen partijen dat een grotere verantwoordelijkheid bij de eigenaar of erfpachter wordt neergelegd.

Het beginsel dat de vervuiler betaalt blijft onverkort gelden voor alle gevallen van verontreiniging ontstaan op of na 1 januari 1987.[68] Ook de regeling van het ongewoon voorval richt zich op de veroorzaker. De veroorzaker van een bodemverontreiniging is op grond van de zorgplichten of de regeling van het ongewoon voorval gehouden om maatregelen te treffen om de gevolgen van de verontreiniging weg te nemen.
Voor oudere bodemverontreinigingen blijkt het echter steeds lastiger om aan te tonen wie de veroorzaker is. Dit bleek al vrij direct na de invoering van de Wet bodembescherming. Als dit wetsvoorstel in werking treedt, zijn de historische verontreinigingen ten minste 30 jaar oud, vaak veel ouder. Met het voortschrijden van de tijd wordt de relatie tussen de veroorzaker in het verleden en de huidige eigenaar steeds losser. In 2006 is er al voor gekozen om bij bedrijfsterreinen de eigenaar of erfpachter aan te spreken. Voor eigenaren of erfpachters van bedrijfsterreinen betekent de regeling van de toevalsvondst op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid geen verschuiving in verantwoordelijkheden.
Naar het oordeel van de regering is het daarnaast niet meer dan redelijk om een eigenaar van een stuk grond aan te spreken op gevolgen van het gebruik van een terrein. De eigenaar is en blijft verantwoordelijk voor de bodemkwaliteit. Het aanspreken van de eigenaar past ook in het uitgangspunt van de Omgevingswet die niet de overheid, maar de burger als opdrachtgever of eigenaar, primair verantwoordelijk stelt voor de kwaliteit van zijn eigendom: woning of ander (verblijfs)gebouw en de grond. De relatie tussen het beginsel dat de vervuiler betaalt en de regeling van de toevalsvondst op of in de bodem is nader toegelicht in paragraaf 3.3.3.

---

[68] Richtlijn milieuaansprakelijkheid, PbEU 2004, L 143.

Een aantal partijen vraagt zich af in hoeverre eigenaren verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor voortschrijdende inzichten over bodemkwaliteiten, zoals nieuw onderkende risico's van bestaande stoffen of voor nieuwe bedreigingen, zoals medicijnresten.

Door voortschrijdende inzichten kunnen onverwachte nieuwe risico's zichtbaar worden. De overheid zal in dergelijke gevallen bezien of gezien de aard en omvang van deze risico's maatregelen noodzakelijk zijn. Hierbij hebben zowel het Rijk als andere overheden een verantwoordelijkheid. Een goed overleg tussen de betrokken overheden en betrokken eigenaren is hiervoor noodzakelijk, waarbij ook de financiële aspecten ter sprake kunnen komen. Indien sprake is van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid, biedt deregeling van de toevalsvondst op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid, in combinatie met de gedoogplicht van artikel 10.10a, in ieder geval mogelijkheden voor de gemeente om in te grijpen ter voorkoming van (het voortduren van) acute gezondheidsrisico's.

Decentrale afwegingsruimte

Een aantal partijen, waaronder ProRail, RWS en VNO-NCW, maakt opmerkingen over de decentrale afwegingsruimte. Decentrale afwegingsruimte kan volgens hen leiden tot grote verschillen tussen gemeenten. Door met name gemeenten wordt gepleit voor een generiek kader met de mogelijkheid van gebiedsspecifiek beleid door gemeenten. Door andere partijen wordt bepleit om in de uitvoeringsregelgeving beperkingen te stellen aan de decentrale afwegingsruimte.

De Omgevingswet heeft als uitgangspunt dat de gemeente primair verantwoordelijk is voor de zorg van de fysieke leefomgeving («decentraal, tenzij»). Dit uitgangspunt geldt ook voor bodem. Daarnaast heeft de stelselherziening van het omgevingsrecht als een van de verbeterdoelen dat de bestuurlijke afwegingsruimte wordt vergroot (zie paragraaf 2.2). Het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte op decentraal niveau heeft als inherent gevolg dat er verschillen ontstaan tussen gemeenten. Elke gemeente zal een eigen, integraal lange termijnperspectief ontwikkelen. Dit zal in eerste instantie neerslaan in de omgevingsvisie en uiteindelijk, in juridisch bindende vorm, in het omgevingsplan. In de gemaakte opmerkingen wordt gewezen op risico's, zoals het risico van te veel ruimte met onvoldoende borging van de bescherming van de bodem of, het tegenovergestelde, te strikte invulling met weinig ruimte voor ontwikkeling. In reactie hierop wordt opgemerkt dat bestuursorganen op basis van de Algemene wet bestuursrecht gehouden zijn tot zorgvuldig handelen en een evenwichtige belangenafweging. De regering gaat ervan uit dat gemeenten bij het vaststellen van het omgevingsplan een goede balans vinden tussen de maatschappelijke doelen zoals neergelegd in artikel 1.3 van de Omgevingswet. De kaders voor de in het omgevingsplan op te nemen regels over bodem, waaronder de normensystematiek, worden opgenomen in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet. Het omgevingsplan wordt voorbereid met toepassing van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht) en staat open voor beroep bij de bestuursrechter.

Bezien vanuit de uitvoerbaarheid van de Omgevingswet zijn verschillen tussen gemeenten voor lokale burgers en bedrijven niet op voorhand een probleem. Zij hebben immers alleen van doen met het lokale omgevingsplan dat juist is toegesneden op de specifieke situatie en de opgaven in die gemeente. Voor provinciaal en landelijk opererende bedrijven en organisaties kan dit lastiger zijn. Zij zullen zich per gemeente

moeten vergewissen van de regels in het omgevingsplan. Het feit dat de gemeentelijke regels in het nieuwe stelsel gebundeld zijn in één omgevingsplan per gemeente en de ontsluiting van die regels via het digitale stelsel dragen aanzienlijk bij aan de inzichtelijkheid van de op gemeentelijk niveau gestelde regels. Opgemerkt wordt nog dat onderwerpen die zich naar hun aard veeleer lenen voor uniforme uitwerking in direct werkende regels op rijksniveau, zullen worden vastgelegd in de uitvoeringsregelgeving op grond van de Omgevingswet. Voorbeelden hiervan zijn uniforme regels over de aanpak van bodemverontreinigingen en het toepassen van grond en baggerspecie, met de mogelijkheid tot maatwerk. Bij de uitwerking van de uitvoeringsregelgeving zullen de mogelijkheden voor algemene uniforme regels worden verkend, bijvoorbeeld voor de beheerders van grote infrastructurele werken.

Normensystematiek

Door veel partijen wordt opgemerkt dat er nog veel onduidelijk is over de nieuwe normensystematiek en hoe die in de praktijk gaat werken. De beleidsruimte kan leiden tot verschillen tussen gemeenten en kan mogelijk leiden tot rechtsongelijkheid. Door zowel gemeenten als bedrijfsleven wordt gevraagd om een generiek normenkader, dat door het Rijk vastgesteld wordt.

In lijn met de wens van gemeenten en bedrijfsleven wordt in de uitvoeringsregelgeving een landelijk werkend stelsel van normen en regels voor het beheer van de bodem uitgewerkt, met ruimte voor lokaal beleid en maatwerk. Met een generiek stelsel is een belangrijk instrument voor het doelmatig en duurzaam beheer van bodem vastgelegd en wordt invulling gegeven aan het uitgangspunt «decentraal, tenzij». De toelichting is hierop aangepast (zie paragraaf 2.2.3).

Zorgplicht

Door verschillende partijen wordt belang gehecht aan het beleidsneutraal overzetten van artikel 13 van de Wet bodembescherming. Volgens deze partijen is dit mogelijk niet het geval, onder andere omdat, naar zij hebben begrepen, aangesloten wordt bij (milieubelastende) activiteiten in het ontwerp voor het Besluit activiteiten leefomgeving. De vraag wordt gesteld of straks een verontreiniging bijvoorbeeld als gevolg van lekkage na een ongeluk met een vrachtwagen, door gevelreiniging of bluswater nog wel kan worden aanpakt op grond van de zorgplicht.

Met de notie dat de regering veel belang hecht aan het behouden van het beschermingsniveau van de (bodem)zorgplicht, wordt aan de werking en reikwijdte van de huidige zorgplicht zo goed mogelijk invulling gegeven binnen de regelgeving in en onder de Omgevingswet. In de uitvoeringsregelgeving wordt dit uitgewerkt. Daarbij wordt opgemerkt dat het beleidsneutraal overbrengen van de bodemzorgplicht niet op voorhand betekent dat de tekst van artikel 13 Wet bodembescherming één op één wordt overgeschreven. De bodemzorgplicht zal mogelijk vorm krijgen door een samenstel van nieuwe regels in en onder de Omgevingswet.

Regeling van de toevalsvondst op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid

Diverse partijen hebben opmerkingen gemaakt over de regeling van de toevalsvondst op of in de bodem in artikel 19.9a van het wetsvoorstel. De opmerkingen hebben betrekking op het toepassingsbereik, de rol van de eigenaar en veroorzaker, en de financiële consequenties.

De Raad voor de rechtspraak en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State constateren dat noch de wettekst, noch de toelichting duidelijkheid geeft over wat onder een toevalsvondst op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid wordt verstaan.

De regering heeft aan deze opmerkingen gehoor gegeven door de regeling van de toevalsvondst op of in de bodem in dit wetsvoorstel aan te passen en de memorie van toelichting op de genoemde punten te verduidelijken.

Grondwater

Diverse partijen hebben opmerkingen gemaakt over het onderdeel grondwater. Onder meer het IPO, de VNG, gemeenten en de UvW vragen in hun inspraakreactie om een verduidelijking van de bevoegdheidsverdeling bij met name historische grondwaterverontreinigingen.

Naar aanleiding hiervan is de bevoegdheidsverdeling bij grondwater waar mogelijk in de memorie van toelichting verhelderd. Het is dan ook niet nodig om de bevoegdheidsverdeling voor grondwater in de wet vast te leggen. De Omgevingswet sluit aan bij de bestaande bestuurlijke taakverdeling. De gevolgen hiervan voor de omgang met historische grondwaterverontreinigingen is in het algemene deel van de memorie van toelichting aangevuld, mede naar aanleiding van de consultatie.

Door diverse partijen zijn vragen gesteld over de status onder de Omgevingswet van bestaande gebiedsplannen die onder de Wet bodembescherming zijn opgesteld en over de manier waarop bedrijven gestimuleerd kunnen worden om mee te werken aan een gebiedsgerichte aanpak.

Het gebiedsgericht grondwaterbeheer richt zich op in samenhang saneren en beheren van grondwaterverontreiniging in een bepaald afgebakend gebied. De aanpak van dergelijke verontreinigingen wordt vastgelegd in een zogenaamd gebiedsplan.
Gebiedsplannen, die onder artikel 55 d van de Wet bodembescherming zijn vastgesteld en goedgekeurd, vallen onder het (eerbiedigend) overgangsrecht. Net als onder de Wet bodembescherming geldt er onder de Omgevingswet geen verplichting tot een gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreinigingen in een programma. Stimulerende werking ging onder de Wet bodembescherming namelijk uit van bijvoorbeeld een beschikking ernst en niet-spoed, waar ooit iets mee gedaan moest worden. Onder de Omgevingswet worden er nog steeds eisen gesteld aan de bodemkwaliteit bij bouwen, de afvoer van grond, enzovoorts en gemeenten kunnen in hun omgevingsplan aanvullende eisen stellen. Deelnemen in de uitvoering van een programma onder de Omgevingswet, kan dus nog steeds aantrekkelijk zijn voor een eigenaar. Overigens kan dan ook nog gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden die het Besluit financiële bepalingen biedt.

Een aantal partijen heeft opmerkingen gemaakt bij de normstelling voor grondwater.
De normen voor grondwater worden door dit wetsvoorstel niet gewijzigd. Wel bestaat het voornemen om na de inwerkingtreding van de Omgevingswet de normensystematiek van grondwater te actualiseren, op basis van ervaringen in de context van het nieuwe stelsel.

Door een aantal partijen wordt gewezen op de mogelijkheid van een «vergrijzing» van het grondwater door toename van verontreinigde stoffen, die geen directe risico's veroorzaken, maar wel bijdragen aan een gestage verslechtering van de grondwaterkwaliteit.

Het beheer van watersystemen, waartoe het grondwater behoort, en de ambities voor grondwaterlichamen zijn deels geformuleerd in de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn. Provincies moeten in hun grondwaterkwaliteitsbeleid (artikel 2.18 en artikel 3.8 van de Omgevingswet) aangeven hoe zij ter uitvoering van de grondwaterrichtlijn omgaan met historische grondwaterverontreinigingen. Verder zijn in het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 afspraken gemaakt om een actief beleid te formuleren door het hanteren van een gebiedsgerichte aanpak, daar waar de kwaliteit van het grondwater moet worden verbeterd of in ieder geval verslechtering moet worden gestopt. Deze aanpak is erop gericht een mogelijk gestage verslechtering van de grondwaterkwaliteit tegen te gaan.

Kennis en bodeminformatie

Door verschillende gemeenten en de VNG, zijn zorgen geuit over de beschikbare kennis en capaciteit bij de gemeenten nu zij de zorg voor de bodem krijgen toebedeeld. Het opstellen van gemeentelijke regels en het verantwoord toepassen van maatwerk vraagt veel en nieuwe kennis en kunde.

Als onderdeel van de implementatie van de Omgevingswet wordt veel aandacht besteed aan de uitvoering. De Omgevingswet biedt de instrumenten, maar het is aan iedereen – burgers, bedrijven en overheden – om daar uitvoering aan te geven. Een goede uitvoering, die bijdraagt aan de verbeterdoelen van de stelselherziening, is daarmee echter niet vanzelfsprekend. Het gaat dan onder meer om het vergroten van het gebruiksgemak van het omgevingsrecht en snellere en betere besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving; ook vermindering van onderzoekslasten is hier van belang. Behalve voldoen aan het wettelijk instrumentarium zijn er andere randvoorwaarden: de juiste kennis, het toepassen van het juiste instrument op de juiste wijze, een cultuur waarin gewerkt wordt vanuit vertrouwen, voldoende capaciteit in de uitvoering en tot slot de juiste digitale systemen en ondersteuning. Voor bodem betekent dit dat een ander soort informatie nodig is. Het gaat niet langer om een «to-do» lijst met bijvoorbeeld de aanpak van spoedlocaties, maar om het faciliteren van ruimtelijke afwegingen en duurzaam beheer van de bodem, waar verontreinigde grond onderdeel van uitmaakt. Het opstellen van gemeentelijke regels en het verantwoord toepassen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften vraagt veel en nieuwe kennis en kunde. In Nederland is voldoende kennis te organiseren, met bijvoorbeeld gezamenlijke omgevingsdiensten, maar ook bij kennisinstellingen en bedrijven, om tot een verantwoorde en adequate afweging te komen bij het maken en toepassen van gemeentelijke regelgeving. Daarnaast zijn in het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 afspraken gemaakt over specifieke kennisontwikkeling voor de bodem en ondergrond. Hiertoe is een kennisagenda opgesteld, waaruit blijkt aan welke kennis en innovaties behoefte bestaat. De kennisagenda vormt de basis voor het programma van de kennisinstituten. Ook is een »bodempool» opgezet voor een flexibele inzet van bodemexpertise en wordt geïnvesteerd in opleidingstrajecten. Zo werken verschillende overheidslagen aan gezamenlijke kennisontwikkeling met het oog op een succesvolle transitie naar de Omgevingswet.

Door partijen, waaronder de TCB, wordt onderschreven dat eenvoudig beschikbare en betrouwbare bodeminformatie van cruciaal belang is. Zij vragen zich af hoe de wetgever de toegankelijkheid hiervan borgt.

Aan het georganiseerd ontsluiten van informatie over bodemverontreiniging wordt al jaren gewerkt. Ook over bodeminformatie zijn binnen het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 afspraken gemaakt. Binnen het digitale stelsel omgevingswet wordt gewerkt aan het ontsluiten van bodeminformatie. Op 21 april 2016 is over dit digitale stelsel een financieel akkoord Omgevingswet gesloten door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, de VNG, het IPO en de UvW. Bij de overgang van taken van de provincie naar de gemeente onderkennen de provincies het belang om te werken aan een zogenaamde «warme» overdracht van taken naar gemeenten.

Een aantal partijen, waaronder VNG, merkt op dat bodemonderzoek onvoldoende geharmoniseerd is met andere kaders, zoals de arboregelgeving. Gewezen wordt bijvoorbeeld op onvoldoende afstemming en de verschillende termijnen van houdbaarheid van de onderzoeksrapporten.

Bodemonderzoek kan op grond van verschillende regelgeving noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld ter vaststelling van de kwaliteit van de bodem (Omgevingswet) of ter voorkoming van directe en indirecte blootstelling aan verontreinigingen in de bodem door werknemers (Arbeidsomstandighedenbesluit). Het is onvermijdelijk dat in de Omgevingswet en de arboregelgeving verschillende afwegingen worden gemaakt over de noodzaak van een bodemonderzoek. Wel zal ernaar worden gestreefd de bodemonderzoeksmethoden waar mogelijk praktisch te harmoniseren.

Financiën

Door met name gemeenten en provincies worden vragen gesteld over de financiële middelen bij inwerkingtreding van de Omgevingswet, zoals het overhevelen van budgetten.

Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen hebben een gezamenlijke ambitie om van de Omgevingswet een succes te maken. Deze ambitie is vastgelegd in het Bestuursakkoord implementatie Omgevingswet. De principeafspraak over de kostenverdeling is als volgt: de rijksoverheid draagt de investeringskosten, iedere partij draagt zelf de transitiekosten, de uitvoeringskosten van de gezamenlijke voorzieningen worden gedeeld en de bespaarde kosten komen ten gunste van ieder van de betrokken partijen. Het principeakkoord is verder uitgewerkt in het Hoofdlijnenakkoord financiële afspraken stelselherziening omgevingsrecht.

Op basis van het uitvoeringsprogramma van het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 zullen tussen overheden nadere afspraken worden gemaakt om de overheveling van de taken praktisch in te vullen. In het convenant is afgesproken dat de partijen uiterlijk in 2019 in kaart hebben gebracht wat de opgave na 2020 is en wat de verdeling van de middelen zal zijn over de partijen. De consequenties voor de gemeenten die niet bevoegd gezag waren onder de Wet bodembescherming, moeten in deze twee trajecten duidelijk worden. Daarbij wordt ook rekening gehouden met apparaatskosten. Het voornemen is niet dat de inkomsten van leges de apparaatskosten volledig vervangen. In het kader van het uitvoeringsprogramma worden de provincies en gemeenten ondersteund bij het realiseren van de warme overdracht van de provincie naar de betreffende gemeenten.

Ook vragen partijen om een vangnetconstructie, indien de eigenaar niet in staat is om de kosten te dragen of daarvoor redelijkerwijs niet verantwoordelijk kan worden gesteld.

Net zoals nu onder de Wet bodembescherming, zullen onder de Omgevingswet de gedecentraliseerde middelen bestemd zijn voor besteding aan bodem en grondwater. Deze middelen kunnen ook gebruikt worden, indien de gemeente kosten moet maken die niet op de eigenaar te verhalen zijn.

Gemeenten plaatsen een kanttekening bij het SIRA-rapport, waarin wordt gesteld, dat het al met al aannemelijk is dat de reductie van de structurele kosten binnen afzienbare tijd de initiële kosten zal compenseren.

De reductie van de structurele kosten speelt vooral op het niveau van de uitvoeringsregelgeving. Bij de uitwerking daarvan zal hier nadrukkelijk naar worden gekeken.

Rechtsbescherming

De Raad voor de Rechtspraak wijst erop, dat in de memorie van toelichting slechts een korte, zeer algemene paragraaf gewijd is aan het onderwerp rechtsbescherming, die geen duidelijkheid biedt. Zij adviseert concreet uiteen te zetten op welke wijze de rechtsbescherming voor beroepen die uit het wetsvoorstel voortvloeien wordt vormgegeven.

In reactie hierop wordt verwezen naar hoofdstuk 6 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Omgevingswet,[69] waarin uitgebreid en per instrument van de wet uitgesplitst, is ingegaan op de vormgeving van de rechtsbescherming. Zoals daar is aangegeven, zal de rechtsbescherming worden geregeld via de Invoeringswet Omgevingswet. Het instrumentenpakket van de Omgevingswet is dekkend voor het onderwerp bodem en dit wetsvoorstel bevat dan ook geen aanvullende instrumenten op die welke al in de Omgevingswet zijn voorzien.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State merkt op dat een gedoogplicht voor rechthebbenden verstrekkende gevolgen kan hebben. In antwoord op de vraag van de Afdeling bestuursrechtspraak kan worden bevestigd dat de beroepsmogelijkheden voor belanghebbenden adequaat zullen worden geregeld door aansluiting bij het systeem van de Algemene wet bestuursrecht.

Overgangsrecht

Veel partijen hadden opmerkingen die betrekking hebben op het (ontbreken) van het overgangsrecht in het wetsvoorstel. Het overgangsrecht is langs de in het algemeen deel van de toelichting geschetste lijnen in het wetsvoorstel uitgewerkt. Verder is de memorie van toelichting op dit punt uitgebreid.

[69] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 295-302.

Artikelsgewijs

HOOFDSTUK 1 WIJZIGINGEN IN DE OMGEVINGSWET

Artikel 1.1

Onderdeel A

Artikel 2.28 (verplichte instructieregels Rijk omgevingsplan en projectbesluit)

Met deze aanvulling van artikel 2.28 van de Omgevingswet wordt verzekerd dat op grond van artikel 2.24 van de Omgevingswet door het Rijk in ieder geval instructieregels worden gesteld over omgevingsplannen en projectbesluiten met het oog op het beschermen van de gezondheid en het milieu, met betrekking tot het beschermen van de bodem en ter voorkoming van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid in verband met het gebruik van de bodem (boven de maximale waarde zoals beschreven in paragraaf 2.2.3). Dit past binnen de rol van het Rijk in de toekomstige bodemregelgeving, waarbij het Rijk medeverantwoordelijkheid draagt voor het voorkomen van onaanvaardbare risico's. En dit doet tevens recht aan het principe van «decentraal, tenzij» zoals vastgelegd in artikel 2.3 van de Omgevingswet. Hiermee wordt de facultatieve delegatiegrondslag van artikel 2.24 gekleurd en wordt richting gegeven aan de uitvoeringsregelgeving waarmee bodem wordt ingebouwd in het stelsel van het nieuwe omgevingsrecht.

Onderdeel B

Artikel 4.12 (Rijk bevoegd gezag voor rijksregels)

Dit artikel strekt tot aanvulling van artikel 4.12 van de Omgevingswet. Voor de activiteiten, genoemd in artikel 4.12, worden bij algemene maatregel van bestuur gevallen aangewezen waarvoor een daarbij aangewezen Minister het bevoegd gezag is. Het gaat hier om een aantal gevallen waarvoor het bevoegd gezag al op het niveau van het Rijk is belegd.

Artikel 65 van de Wet bodembescherming biedt nu de mogelijkheid om bij een algemene maatregel van bestuur een bij die maatregel aangewezen bestuursorgaan de bevoegdheid te geven om ontheffing te verlenen van bij die maatregel aangegeven verboden en verplichtingen. Aan dit artikel is nader invulling gegeven in artikel 7 van het Besluit gebruik meststoffen. In het Besluit gebruik meststoffen staan eisen voor het op of in de bodem brengen van meststoffen met het oog op het terugdringen van de belasting van bodem en water door fosfaat en stikstof. Het Besluit gebruik meststoffen strekt (mede) ter implementatie van richtlijn nr. 91/676/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 december 1991, inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (PbEG 1991, L 375). Artikel 7 van het Besluit gebruik meststoffen bevat een mogelijkheid voor de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om, in overeenstemming met de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat en op aanvraag, voor onderzoek een ontheffing van een aantal van de verboden te verlenen. Het gaat om ontheffing van de verplichting tot het emissiearm uitrijden en het verbod meststoffen op of in de bodem te brengen. Op die manier wordt het mogelijk gemaakt om in, individuele, experimentele situaties af te wijken van de verplichting tot het emissiearm aanwenden en wordt de ontwikkeling bevorderd van nieuwe technieken die erop gericht zijn de verliezen

van fosfaat en stikstof bij het gebruik van dierlijke meststoffen te beperken.

Gelet op de aard van de taken en bevoegdheden kunnen deze niet op voldoende doelmatige wijze door het lokaal bevoegd gezag worden behartigd; lokale afwegingsruimte is niet wenselijk. Daarbij komt dat de taken en bevoegdheden mede strekken ter uitvoering van Europese verplichtingen. Daarom dient de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bevoegd gezag te blijven. Door de voorgestelde aanvulling van artikel 4.12 van de Omgevingswet wordt hiervoor een basis gecreëerd. Hierdoor komt het instrument maatwerkvoorschriften voor het op of in de bodem brengen van meststoffen beschikbaar en wordt het meest aangesloten bij de werking van de ontheffing van artikel 7 van het Besluit gebruik meststoffen.

Onderdeel C (gedoogplicht dulden van grondwaterbeheer)

Artikel 10.3, vijfde lid (nieuw)

Artikel 10.3 van de Omgevingswet (gedoogplichten waterbeheer) wordt aangevuld met een gedoogplicht voor maatregelen in verband met de bescherming van grondwaterkwaliteit.

Grondwaterverontreiniging wordt in toenemende mate gebiedsgericht beheerd in plaats van per locatie. De aanpak verschilt per gebied, mede afhankelijk van factoren als het type verontreiniging, type activiteiten in het gebied, grondwaterstromen, enzovoorts.

Het grondwater is een zogenoemde *res nullius* (eigendom van niemand) en wordt daarom beheerd door de overheid. Dat neemt niet weg dat het grondwater verbonden en in contact is met de vaste bodem erboven, die wel in eigendom is. Onderdeel van het grondwaterbeheer kan bijvoorbeeld zijn dat verontreinigd grondwater op een bepaalde manier wordt verplaatst en vervolgens gefilterd. Dat roept de vraag op of het in contact brengen van verontreinigd grondwater met de vaste bodem erboven inbreuk maakt op het eigendomsrecht van de eigenaar van dat perceel. Dat is veelal niet het geval omdat daardoor nog niet het normale gebruik wordt beperkt. Voor zover daarvan sprake zou zijn, gaat het om een geringe invloed.

Het algemene belang van een doeltreffend grondwaterbeheer is groot, bijvoorbeeld vanwege het belang voor de winning van drinkwater of duurzame energievoorziening (bodemenergiesystemen). Het is daarom niet wenselijk dat een discussie met een individuele eigenaar, die toch voor inbreuk op zijn eigendomsrecht vreest, het grondwaterbeheer van het gehele gebied bedreigt. Mocht er al sprake zijn van beperking van het genot van eigendom als gevolg van grondwaterbeheer, bijvoorbeeld omdat het oppompen van grondwater niet mogelijk is, dan moet de rechthebbende dat dulden op grond van deze gedoogplicht.

Overigens is vaker sprake van een gebiedsgerichte aanpak van grondwaterbeheer in stedelijk gebied (omdat vooral daar historisch gezien grondwaterverontreiniging is ontstaan), terwijl juist in stedelijk gebied minder sprake is van het gebruik van grondwater voor besproeiing van voedselgewassen en vergelijkbare toepassingen.

Voorgesteld wordt om deze gedoogplicht van rechtswege op te leggen, met als belangrijkste redenen:
– het gaat doorgaans om een geringe inbreuk die het normale gebruik nauwelijks beperkt,

– in samenhang met het feit dat het in veel gevallen gaat om een gebiedsgerichte aanpak die het moeilijk maakt om voor elke individuele eigenaar een beschikking te slaan.

De gedoogplicht betreft het gedogen van maatregelen «in het kader van het beschermen van de kwaliteit van grondwaterlichamen». In de Omgevingswet omvat de term «beschermen» zowel beschermen als verbeteren (zie de definitie in bijlage A bij de Omgevingswet).

Omdat een gedoogplicht van rechtswege rechtstreeks op grond van de wet geldt, staat geen rechtsbescherming via het publiek recht open. Wel kunnen burgers te allen tijde een beroep doen op de civiele rechter om de rechtmatigheid van het handelen van de overheid (zo nodig vooraf) te laten toetsen.

Om een goede afweging van de noodzaak en de betrokken belangen te waarborgen, evenals de participatie van de betrokken rechthebbenden, moeten de maatregelen wel zijn voorzien in het regionale waterprogramma. Een gemeentelijk programma kan ook de basis vormen voor de maatregelen, bijvoorbeeld als de gemeente zelf initiatieven onderneemt om de grondwaterkwaliteit te verbeteren om ontwikkelingen te faciliteren. In voorkomende gevallen kan het zelfs zo zijn dat de provincie een deel van het grondwaterbeheer heeft toegewezen aan een gemeente in de provinciale omgevingsverordening (artikel 2.18, tweede lid van de Omgevingswet).

Onderdeel D

Artikel 10.10a (gedoogplicht maatregelen toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem)

Het voorgestelde artikel bevat een gedoogplicht ter ondersteuning van het wettelijk instrumentarium in het voorgestelde artikel 19.9a Omgevingswet bij een toevalsvondst op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid; dan geldt een regeling die is gebaseerd op het instrument ongewoon voorval (afdeling 19.1 van de Omgevingswet). Voor een nadere toelichting op de regeling: zie de toelichting op artikel 19.9a en verder.

Artikel 19.9c, derde lid, geeft het college van burgemeester en wethouders de bevoegdheid om maatregelen te nemen. Als de rechthebbende om welke reden dan ook niet meewerkt aan de uitvoering van die maatregelen of geen toegang verleent, is doorzettingsmacht nodig vanwege de onaanvaardbare risico's voor de gezondheid. Artikel 5:27 van de Algemene wet bestuursrecht, dat toegang geeft tot plaatsen ten behoeve van de uitoefening van bestuursdwang, geeft voldoende basis voor het binnentreden en is daarom van overeenkomstige toepassing verklaard (expliciet geregeld omdat in dit geval geen sprake is van bestuursdwang).

Vanwege de vereiste spoed in samenhang met de hoge mate van risico's voor de gezondheid wordt een gedoogplicht van rechtswege voorgesteld. In voorkomende gevallen is een rechthebbende op grond van dit artikel verplicht om de noodzakelijke maatregelen te dulden die het college van burgemeester en wethouders treft om de risico's voor de gezondheid terug te brengen tot een aanvaardbaar niveau. Het gaat daarbij niet zozeer om het wegnemen van de verontreiniging als wel om het voorkomen dat mensen risico lopen doordat ze aan de risico's van de verontreiniging worden blootgesteld. Het kan bijvoorbeeld gaan om plaatsing van een hek om (het betreffende deel van) de locatie af te sluiten of het aanbrengen van waarschuwende tekens.

Onderdeel E

Artikel 10.13a (gedoogplicht nazorg)

Deze gedoogplicht ondersteunt maatregelen die moeten worden getroffen na afloop van maatregelen ten aanzien van de bodemkwaliteit. Het gaat vaak om monitoring van de effectiviteit van de maatregelen, maar ook onbedoelde effecten kunnen zo worden gesignaleerd. Het college van burgemeester en wethouders kan indien nodig aan een rechthebbende een gedoogplicht opleggen voor het verrichten van onderzoek of voor de uitvoering van nazorgmaatregelen door derden.

Onderdeel F

Artikel 10.21a (gedoogplicht verontreiniging van de bodem en zorgplicht of ongewoon voorval)

Eenieder die handelingen uitvoert op of in de bodem is op grond van de specifieke zorgplicht voor bodem (thans artikel 13 van de Wet bodembescherming) verplicht om een verontreiniging van de bodem of het grondwater te voorkomen of, als dat niet mogelijk is, die verontreiniging ongedaan te maken.

Het voornemen is om via het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet een verbod te regelen om de bodem te verontreinigen of aan te tasten, dat zowel strafrechtelijk als bestuursrechtelijk is te handhaven. Daarnaast bestaat het ongewoon voorval met nadelige gevolgen voor de bodem. Deze gedoogplicht is bruikbaar voor beide situaties. De gedoogplicht heeft betrekking op maatregelen die de veroorzaker treft, in aanvulling op het algemene wettelijke kader voor toezicht en handhaving door de overheid.

Het is denkbaar dat de verontreiniging zich uitstrekt tot een perceel (of het grondwater onder dat perceel) waarvan een derde de rechthebbende is, waardoor de veroorzaker diens medewerking nodig heeft. De rechthebbende heeft er in beginsel zelf ook alle belang bij dat de veroorzaker de verontreiniging opruimt, maar de opruimwerkzaamheden kunnen ook op hun beurt schade veroorzaken. Het kan bijvoorbeeld gaan om schade aan een siertuin, schade aan een verharding op een bedrijfsterrein, of eventueel ook gederfde omzet van het naastgelegen bedrijf als de opruimwerkzaamheden een normale bedrijfsvoering belemmeren.

Het is denkbaar dat het niet lukt om tijdig overeenstemming te bereiken over de voorwaarden voor toestemming, waaronder eventuele schadevergoeding voor de opruimwerkzaamheden. In dat geval zou de veroorzaker de noodzakelijke maatregelen niet mogen uitvoeren. Dat is onwenselijk gelet op het belang van de bescherming van het milieu en het grondwater (eventuele drinkwatervoorraden in het grondwater) tegen verontreiniging. Bovendien is het onwenselijk dat een derde het feitelijk onmogelijk kan maken voor een (welwillende) veroorzaker om een wettelijk voorschrift ter bescherming van de leefomgeving na te leven.

Het college van burgemeester en wethouders kan indien nodig een gedoogplicht opleggen aan de rechthebbende van het perceel waar de milieuschade (of onmiddellijke dreiging daarvan) zich voordoet, om daar preventieve en herstelmaatregelen te dulden (onderdeel b). De gedoogplicht kan ook onderzoek omvatten om de aard en omvang van de verontreiniging of aantasting vast te stellen, om de juiste aanpak te bepalen (onderdeel a).

Onderdeel G (toepassing afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht bij gedoogplicht voor verontreiniging van de bodem en zorgplicht of ongewoon voorval)

Bij het voorbereiden van een gedoogplichtbeschikking wordt in de meeste gevallen de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (afdeling 3.4 van de Awb) gevolgd. De maatregelen om verontreiniging te voorkomen of ongedaan te maken, moeten echter in beginsel onverwijld worden genomen om de milieuschade zoveel mogelijk te beperken.

Voor deze bijzondere categorie situaties wordt voorgesteld om die procedure buiten toepassing te laten in deze specifieke situatie, omdat de maatregelen vaak onmiddellijk moeten worden uitgevoerd om zinvol te kunnen zijn. De Omgevingswet biedt die mogelijkheid al (in artikel 16.33, vierde lid) voor gedoogplichten bij beschikking als de maatregelen spoedeisend zijn (bij archeologische toevalsvondsten).

Onderdeel H (bouwen op verontreinigde bodem)

Artikel 16.81 van de Omgevingswet bevat een aanvullende inwerkingtredingsbepaling voor beschikkingen in verband met bodemverontreiniging. Het gaat om een regeling voor latere inwerkingtreding van de omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit, indien tevens sprake is van een saneringssituatie op grond van de Wet bodembescherming. Deze regeling is overgenomen uit artikel 6.2c van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. Artikel 16.81 was zekerheidshalve opgenomen in het wetsvoorstel Omgevingswet omdat ten tijde van het opstellen van dat wetsvoorstel nog onvoldoende zicht bestond op de inhoud van de nieuwe bodemregelgeving. Zoals elders in deze memorie van toelichting is aangegeven, bestaat er bij de inbouw van bodem in het stelsel van de Omgevingswet geen behoefte meer aan een specifiek op sanering gericht instrumentarium. Hiermee is de behoefte aan een inwerkingtredingsbepaling zoals in artikel 16.81 is opgenomen, komen te vervallen. Deze regeling was overigens op wetsniveau opgenomen omdat het gaat om een materie die in generieke zin op formeel wetsniveau is geregeld (in de Algemene wet bestuursrecht). Ook onder de nieuwe bodemregelgeving kan sprake zijn van voornemens tot bouwen op verontreinigde bodem. Dan is een koppeling tussen de bouwactiviteit en bodemonderzoek aan de orde. Bouwactiviteiten en onderzoeksplichten worden verder uitgewerkt in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet. Naar huidig inzicht bieden de bestaande grondslagen in de Omgevingswet voldoende basis om die koppeling op een adequate wijze te regelen. Een beschrijving van de voorgenomen wijze van uitwerking van het onderwerp bouwen van bouwwerken met een verblijfsfunctie is opgenomen in paragraaf 3.3.2.1 van het algemeen deel van deze memorie van toelichting. Op wetsniveau is een specifieke bepaling over inwerkingtreding daarom niet langer noodzakelijk.

Onderdeel I

Afdeling 19.2a toevalsvondst van verontreiniging in of op de bodem

Voor een algemene en meer uitgebreide toelichting op de achtergronden van de regeling van de toevalsvondst wordt verwezen naar paragraaf 3.3.3 van deze toelichting. Zie ook de toelichting op onderdeel K, waar de begripsomschrijving van de toevalsvondst wordt geregeld.

Artikel 19.9a (toepassingsbereik afdeling 19.2a)

Dit artikel geeft aan dat deze afdeling van toepassing is vanaf het moment dat naar het oordeel van het bevoegd gezag er ten minste een redelijk vermoeden bestaat van een toevalsvondst van verontreiniging in of op de bodem. Het bevoegd gezag gaat na of er een redelijk vermoeden bestaat van blootstelling aan een verontreiniging met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid.

Het bevoegd gezag beoordeelt ook of de toevalsvondst tijdelijke beschermingsmaatregelen vereist. De tijdelijke beschermingsmaatregelen moeten er toe leiden dat onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling worden weggenomen. Soms volstaat een eenvoudige maatregel (ventilatie bij uitdamping), soms zijn tijdelijke beveiligingsmaatregelen nodig, bijvoorbeeld het plaatsen van een hek om een braakliggend terrein om te voorkomen dat spelende kinderen in aanraking komen met de verontreiniging.

Het college van burgemeester en wethouders kan op grond van het instrumentarium van de toevalsvondst van verontreiniging in of op de bodem niet meer eisen dan het onmiddellijk treffen van maatregelen leidende tot het wegnemen van onaanvaardbare gezondheidsrisico's als gevolg van blootstelling. Bij de uitoefening van deze bevoegdheid zal de gemeente de realistische uitvoering van de desbetreffende maatregelen in acht moeten nemen. Dit vloeit voort uit algemene bestuursrechtelijke beginselen.

In de praktijk kan het voorkomen dat er – naast het onmiddellijk treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen – ook nader onderzoek nodig is. Dat onderzoek kan de bodemkwaliteit betreffen maar ook een onderzoek naar de kwaliteit van de luchtkwaliteit in gebouwen kan noodzakelijk zijn vanwege mogelijke gezondheidsrisico's door uitdamping van verontreiniging. Als de eigenaar dat onderzoek naar de verontreiniging nalaat, is overheidsoptreden noodzakelijk. De aanleiding tot het bodemonderzoek kan ook in andere omstandigheden liggen, zoals stankoverlast, verkleuringen in de bodem enzovoorts. Mede naar aanleiding van de reacties op de internetconsultatie is ter verduidelijking opgenomen dat onder tijdelijke beschermingsmaatregelen ook onderzoek kan vallen.

Aan de hand van onderzoek kan, indien nodig, gekeken worden of en hoe verder met de verontreiniging moet worden omgegaan. Of op dat moment, of op een later moment, een verdergaande aanpak van de verontreiniging plaatsvindt, is de keuze van de eigenaar of erfpachter. Indien het bevoegd gezag dat nodig acht, kan in het omgevingsplan de locatie worden aangewezen als locatie waar maatregelen moeten worden genomen.

Voor het beoordelen van de risico's voor de gezondheid is de daadwerkelijke blootstelling van mensen aan de verontreiniging leidend. Voor het vaststellen van wat een onaanvaardbaar risico voor de gezondheid is, wordt aangesloten bij de concentraties van stoffen en de beoordelingsmethode zoals deze worden uitgewerkt en vastgelegd in de uitvoeringsregelgeving op basis van artikel 2.24 van de Omgevingswet (tweede lid).

Er is een onderscheid tussen het ongedaan maken van de verontreiniging en tijdelijke beschermingsmaatregelen bij een toevalsvondst. Het ongedaan maken van de verontreiniging valt niet onder de tijdelijke beschermingsmaatregelen bij een toevalsvondst, maar is iets dat op een later moment kan plaatsvinden, afhankelijk van de afweging die daarover wordt gemaakt. Dit is aangegeven in het derde lid.

Artikel 19.9b (aanwijzing bevoegd gezag; doormeldings- en informatieplicht bevoegd gezag)

Eerste lid

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de vondst zich voordoet oefent primair de taken en bevoegdheden uit op het gebied van bodem. Het college is daarom ook het bevoegd gezag voor het uitoefenen van de bevoegdheden bij een toevalsvondst van verontreiniging in of op de bodem. Het sluit ook goed aan bij de verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur om bij de toedeling van functies aan locaties rekening te houden met de bodemkwaliteit.

Tweede en derde lid

Het bevoegd gezag kan gebruik maken van een aantal bevoegdheden uit afdeling 19.1 om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid tegen te gaan. Het gaat dan om artikel 19.2, tweede lid, en artikel 19.3. Daarbij gaat het onder meer om de afstemming van de maatregelen indien meerdere bestuursorganen bij de maatregelen zijn betrokken (artikel 19.2, tweede lid).

Artikel 19.3 regelt dat het bevoegd gezag dat een melding ontvangt ook andere betrokken bestuursorganen informeert, bijvoorbeeld provincie en waterschap als er een relatie is met het grondwater. Het kan ook zijn dat de melding is binnengekomen bij een ander bestuursorgaan dan het college van burgemeester en wethouders.

Een telefoontje van een bezorgde burger kan al een melding zijn in de zin van artikel 19.3. Volgens de memorie van toelichting bij de Omgevingswet kan het bevoegd gezag op wat voor manier dan ook op de hoogte raken van een ongewoon voorval, en dus ook van een toevalsvondst van verontreiniging in of op de bodem, en dan is het aan het bevoegd gezag om door te vragen om te bepalen of actie moet worden ondernomen. Het tweede lid van artikel 19.3 voorziet daarom in de bevoegdheid om aanvullende informatie op te vragen, omdat de initiële melding summier kan zijn.

Artikel 19.9c (treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen)

De eigenaar of erfpachter is verantwoordelijk voor de bodemkwaliteit van zijn perceel en de daaruit vervloeiende (gezondheids)risico's, zoals eerder is aangegeven in paragraaf 3.3.3 van deze toelichting. Dat geldt ook als sprake is van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan een verontreiniging in of op de bodem. Het is de verantwoordelijkheid van de eigenaar om diens eigendom, gezinsleden of andere medebewoners of huurders te beschermen door de nodige tijdelijke beschermingsmaatregelen te nemen. Het eerste lid maakt duidelijk dat de eigenaar eventuele aanwijzingen van het bevoegd gezag moet opvolgen.

Artikel 19.9c geeft een opdracht aan het bevoegd gezag om publiekrechtelijke bevoegdheden te gebruiken indien nodig vanwege onaanvaardbare risico's voor de gezondheid. Het bevoegd gezag kan gebruik maken van een aantal bevoegdheden uit artikel 19.4 tweede tot en met vijfde lid, bij het opleggen van de verplichting tot het treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen. Ingevolge het tweede lid van artikel 19.4 kunnen aanwijzingen worden gegeven over het treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen. De desbetreffende beschikking dient ingevolge artikel 19.4, derde lid, op schrift te worden gesteld met het oog op rechtsbe-

scherming. Het vierde en vijfde lid van artikel 19.4 regelen hoe gehandeld moet worden als de toevalsvondst van verontreiniging in of op de bodem de doelmatige werking van een zuiveringtechnisch werk belemmert of dreigt te belemmeren.

Welke tijdelijke beschermingsmaatregelen nodig zijn, is niet in algemene zin aan te geven. Het gaat bij uitstek om maatwerk. Het doel van deze regeling is dat mensen niet worden blootgesteld aan onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege de blootstelling aan de verontreiniging. Dat geeft wel richting aan het type maatregelen; het gaat alleen om onderzoek en tijdelijke beschermingsmaatregelen om mens en risico van elkaar te scheiden. Dit kan betekenen dat een maatregel inhoudt dat een gebied of locatie wordt afgeschermd om de mensen niet met de verontreiniging in contact te laten komen. De maatregel moet in ieder geval ertoe leiden dat blootstelling aan onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege de blootstelling aan de verontreiniging wordt voorkomen of beperkt. Die maatregelen zien niet op het verwijderen van de verontreiniging. Het gaat er alleen om verdere blootstelling te voorkomen of te beperken.

Het derde lid regelt de bevoegdheid voor het bevoegd gezag, in dit geval het college van burgemeester en wethouders, om zo nodig op te treden. Als de eigenaar niet of niet tijdig maatregelen treft, moet het bevoegd gezag afwegen of het zelf tijdelijke beschermingsmaatregelen treft of laat treffen om erger te voorkomen. Hierbij kunnen de aard en omvang van de verontreiniging en de risico's voor de gezondheid een rol spelen. Het is in sommige gevallen noodzakelijk dat de overheid zelf de noodzakelijk tijdelijke beschermingsmaatregelen neemt. Dit houdt verband met het publieke belang van bescherming van de gezondheid. Ook is veelal meer deskundigheid aanwezig bij het bevoegd gezag. Dat laatste is uiteraard niet van doorslaggevend belang; voorop staat of de situatie voldoet aan het wettelijke criterium dat «de eigenaar of erfpachter niet of niet tijdig de vereiste tijdelijke beschermingsmaatregelen treft».

Als het bevoegd gezag besluit om maatregelen te treffen, dient deze beslissing op schrift te worden gesteld en aan de eigenaar of erfpachter te worden gezonden (vierde lid). Ook dient van die beschikking een publieke kennisgeving te worden gedaan, zodat ook andere belanghebbenden hiervan kennis kunnen nemen. De grondslag voor deze kennisgeving is opgenomen in artikel 16.88 Omgevingswet. Zo kan de eigenaar van het perceel zich melden en verweren, wanneer hij het niet eens is met de voorgenomen of getroffen maatregelen of deze bijvoorbeeld niet proportioneel vindt. Van de beschikking worden ook de bestuursorganen en instanties die op grond van artikel 19.3, eerste lid, zijn geïnformeerd op de hoogte gesteld.

Artikel 19.9d (kostenverhaal getroffen tijdelijke beschermingsmaatregelen)

Zoals eerder in paragraaf 3.3.3 is aangegeven, is kostenverhaal niet altijd redelijk en daarom facultatief (anders dan bij kostenverhaal op een veroorzaker). Artikel 5:25 van de Algemene wet bestuursrecht lijkt al enige afwegingsruimte te creëren door de formulering «tenzij deze kosten redelijkerwijze niet of niet geheel te zijnen laste behoren te komen». In dit geval wordt echter ruimere bestuurlijke afwegingsruimte wenselijk geacht. Omdat het doorgaans gaat om historische bodemverontreiniging is de keuze aan de gemeente, zowel uit oogpunt van redelijkheid (de huidige eigenaar is doorgaans niet de veroorzaker) zoals doelmatigheid (bijvoorbeeld als zeer eenvoudige maatregelen bleken te volstaan, zodat de kosten van invordering niet in verhouding staan tot de kosten van de maatregelen). Indien de veroorzaker toch bekend is of wordt, komen de in

paragraaf 3.3.3 genoemde mogelijkheden voor kostenverhaal op de veroorzaker in aanmerking.

Onderdeel J

Artikel 23.6a (noodregeling bodem)

Deze bevoegdheid om een noodregeling te treffen strekt ter vervanging van het huidige artikel 20 van de Wet bodembescherming. De bevoegdheid is bedoeld voor bijzondere omstandigheden, waarin het volgen van de normale wettelijke procedure voor het vaststellen van een algemene maatregel van bestuur te veel tijd zou kosten. Te denken valt aan gevallen waarin plotseling in de uitvoeringspraktijk stoffen verschijnen waarvan het gebruik of de toepassing een ernstige bodemverontreinigende werking blijkt te hebben. Ook is het mogelijk dat men tot de ontdekking komt dat een al bestaande en toegepaste techniek of stof veel schadelijker is voor de bodem dan tot dat moment werd verondersteld. Een voorbeeld hiervan is de stof MTBE die aan brandstof wordt toegevoegd als loodvervanger. Pas in de uitvoeringspraktijk bleek deze stof te kunnen doordringen in de bodem door vloeistofdichte vloeren, terwijl wetenschappelijke inzichten daarover op dat moment nog ontbraken. Een voordeel van een generieke regeling op grond van dit artikel is niet alleen de publicatie en kenbaarheid voor gebruikers en de brede werking, maar ook de gelegenheid om een brede afweging te kunnen maken op basis van zowel beleidsmatige als wetenschappelijke inzichten als een dergelijke situatie zich voordoet.

Een ministeriële regeling die met toepassing van artikel 23.6a is vastgesteld, moet uiteraard zo spoedig mogelijk (maar uiterlijk binnen één jaar) worden vervangen door een algemene maatregel van bestuur. De termijn van zes maanden uit de huidige Wet bodembescherming wordt, gelet op de procedurele vereisten voor de totstandkoming en inwerkingtreding van een algemene maatregel van bestuur, te kort bevonden. Dat brengt het risico met zich dat de tijdelijke regeling al vervalt voordat er een definitieve regeling is. Uiteraard streeft de regering ernaar zo spoedig mogelijk te komen tot bestendige regulering ter vervanging van een tijdelijke noodregeling.

Het is overigens niet uit te sluiten dat wetenschappelijke inzichten in eerste instantie voldoende aanleiding geven om een noodregeling te treffen, met het voorzorgsbeginsel in gedachten, maar dat snel voortschrijdende wetenschappelijke inzichten ertoe leiden dat die afwijkende regeling niet meer noodzakelijk of gerechtvaardigd wordt geacht voordat de genoemde periode van maximaal een jaar is verstreken. Dan is het niet alleen mogelijk maar zelfs wenselijk dat die tijdelijke noodregeling eerder wordt ingetrokken (dan kan weer worden teruggevallen op de regelgeving zoals die gold voordat de noodregeling in werking trad).

Onderdeel K

Het begrip toevalsvondst van verontreiniging in of op de bodem

Bij een toevalsvondst van verontreiniging in of op de bodem gaat het om het onverwacht aantreffen van bodemverontreiniging met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege blootstelling aan die verontreiniging. In paragraaf 3.3.3 is meer uitgebreid besproken wanneer daarvan sprake is. De begripsomschrijving in samenhang met artikel 19.9a brengt bovendien tot uitdrukking wat het onderscheidende karakter is van de toevalsvondst in verhouding tot sanering, ongewoon voorval of de algemene zorgplicht in de Omgevingswet.

HOOFDSTUK 2 WIJZIGINGEN IN ANDERE WETTEN

Artikel 2.1 (intrekken Wet bodembescherming)

De Wet bodembescherming wordt ingetrokken. De op de Wet bodembescherming gebaseerde algemene maatregelen van bestuur of regelingen vervallen van rechtswege. Het gaat om de volgende besluiten:
– Regeling beoordeling reinigbaarheid grond 2006;
– Besluit overige niet- meldingplichtige gevallen bodemsanering;
– Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen;
– Besluit uniforme saneringen;[70]
– Besluit aanwijzing bevoegd gezaggemeenten.

De twee laatste besluiten vervallen van rechtswege maar zullen op basis van artikel 3.1 en 3.2 (eerbiedigend overgangsrecht) nog wel worden toegepast in de in die artikelen opgenomen situaties. Ook voor de verklaring in de eerstgenoemde Regeling is eerbiedigende werking geregeld. In de uitvoeringsregelgeving krijgt de inhoud van de regeling een nieuwe plek.

Voorts vervalt met het intrekken van de Wet bodembescherming de wettelijke grondslag voor een gedeelte van sommige algemene maatregelen van bestuur, als die maatregel berust op meerdere wettelijke grondslagen. De volgende besluiten, waarvoor dit geldt, zullen worden aangepast in de uitvoeringsregelgeving:
– Aanwijzingsbesluit Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (registreren bodeminformatie);
– Besluit bodemkwaliteit;
– Besluit gebruik meststoffen.

Het Besluit financiële bepalingen bodemsanering (bedrijvenregeling) wordt in de uitvoeringsregelgeving omgehangen naar de Kaderwet subsidies I en M.

Artikel 2.2 (Algemene wet bestuursrecht)

Artikel 1 van bijlage 2 bij de Algemene wet bestuursrecht (Awb) bevat de zogenoemde negatieve lijst. Deze lijst bevat de besluiten die van beroep zijn uitgesloten. Op de huidige negatieve lijst is het besluit opgenomen tot afwijzing van een verzoek om een bevel op grond van artikel 43 van de Wet bodembescherming, waarvoor de grondslag als gevolg van dit wetsvoorstel vervalt. Daarom vervalt ook de noodzaak van opname van artikel 43 van de Wet bodembescherming op de negatieve lijst.

In artikel 2 van bijlage 2 bij de Awb zijn de besluiten opgenomen waartegen beroep in eerste en enige aanleg openstaat bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, in afwijking van de hoofdregel van de Algemene wet bestuursrecht van beroep in twee instanties. Alle appellabele besluiten die op grond van de Wet bodembescherming zijn of worden genomen, kennen beroep in één instantie, te weten beroep in eerste en enige aanleg bij de Afdeling bestuursrechtspraak. De oorspronkelijke gedachte achter deze keuze was dat het beoordelen van bodemsanering relatief veel expertise vereiste, waardoor concentratie van rechtsbescherming wenselijk was. Nu de saneringsoperatie grotendeels is afgerond, vervalt dit argument. Dat is anders als het eerbiedigend overgangsrecht van toepassing is: dan blijft het oude recht gelden en kunnen lopende beroepszaken worden afgerond.

[70] Vergelijkbare algemene regels over activiteiten als graven en geschikt maken van de bodemkwaliteit worden geregeld in de uitvoeringsregelgeving.

Uitgangspunt voor de rechtsbescherming onder de Omgevingswet is, aansluitend op het stelsel van de Awb, de mogelijkheid van beroep in twee instanties. Dit wetsvoorstel volgt die algemene lijn (zoals toegelicht in hoofdstuk 6 van deze memorie van toelichting). De Invoeringswet Omgevingswet regelt dit zodat in dit wetsvoorstel verdere aanpassing van bijlage 2 niet aan de orde is.

Artikel 2.3 (Kaderwet subsidies I en M)

De bevoegdheid van artikel 76j, vierde lid, Wet bodembescherming om de uitvoering van een subsidieregeling te delegeren aan andere bestuursorganen wordt opgenomen in de Kaderwet subsidies I en M. Omdat de Kaderwet het hele beleidsterrein omvat van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is de bepaling niet beperkt tot bodem. Het Besluit financiële bepalingen bodemsanering, dat nu berust op artikel 76j, wordt in de uitvoeringsregelgeving omgehangen naar de Kaderwet subsidies I en M.

Artikel 2.4 (Wet bevordering eigen woningbezit)

Aan de in de Wet bevordering eigenwoningbezit opgenomen beperking dat geen subsidie mag gaan naar een woning op verontreinigde grond is geen behoefte meer.
Artikel 20 Wet bevordering eigenwoningbezit BEW (hierna: de Wet BEW) bepaalt dat voor een primaire toekenning ten behoeve van een bestaande woning is vereist dat deze zich niet bevindt op bodem, waarvan ingevolge de Wet bodembescherming is vastgesteld dat deze ernstig verontreinigd is. In artikel 6, zesde lid, aanhef en onderdeel a, van de Wet BEW is bepaald dat bij ministeriële regeling een bedrag kan worden vastgesteld, dat gedurende een kalenderjaar ten hoogste beschikbaar is voor de verstrekking van nieuwe eigenwoningbijdragen krachtens die wet. Sinds 2011 is binnen de begroting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (en voorheen Ministerie van VROM) geen budget meer beschikbaar voor het voor de eerste maal toekennen van eigenwoningbijdragen op grond van de Wet BEW, waardoor geen primaire toekenningen meer worden gedaan. De verwijzing kan daarom worden geschrapt.

Artikel 2.5 (Wet milieubeheer)

Onderdeel A

In onderdeel A wordt geborgd dat het in artikel 8.47, derde lid, onder c, Wet Milieubeheer gaat om de Wet bodembescherming zoals die gold tot het tijdstip waarop de Aanvullingswet bodem omgevingswet in werking treedt.

Onderdelen B, C, D en F

Met het intrekken van de Wet bodembescherming kan de Wet bodembescherming ook vervallen in de opsomming in de artikelen 13.1, tweede lid, 15.20, eerste lid, 15.31, eerste lid, onderdeel en 20.3 eerste lid.

Onderdeel E

Het artikel genoemd in onderdeel E regelt het bevoegd gezag als bedoeld in de Wet bodembescherming voor wat betreft bodem ingeval er sprake is van milieuschade. Voor bodem is het bevoegd gezag na inwerkingtreding van de Omgevingswet afhankelijk van tot hoever de verontreiniging zich uitstrekt. Als de verontreiniging beperkt blijft tot het vaste deel is het

college van burgemeester en wethouders bevoegd gezag. Als de verontreiniging zich bevindt of mede uitstrekt tot het grondwater het college van gedeputeerde staten.

Artikel 2.6 (Wet op de economische delicten)

De voorgestelde wijzigingen van artikel 1a van de Wet op de economische delicten (hierna: Wed) volgen logischerwijze uit dit wetsvoorstel. De verwijzingen in dit artikel naar bepalingen uit de Wet bodembescherming die wordt ingetrokken, komen te vervallen.
Het uitgangspunt in de Invoeringswet zal worden dat voor zover onder het regime van de Omgevingswet identieke of vergelijkbare regels terugkeren, deze zoveel mogelijk beleidsneutraal «teruggeplaatst» worden binnen de indeling van artikel 1a van de Wet op de economische delicten. Met de stelselherziening is namelijk in het algemeen geen wijziging beoogd in de strafmaat (waaronder de maximum boete) die via de artikelen 1a en 6 van de Wed wordt gekoppeld aan een overtreding van die regels.
In dit wetsvoorstel wordt een aantal artikelen aan de Omgevingswet toegevoegd aan de artikelen 1a en 6 die niet in de Invoeringswet zullen worden meegenomen. Het gaat om de bepalingen betreffende toevalsvondst (onderdeel I van dit wetsvoorstel). De desbetreffende bepalingen worden toegevoegd aan artikel 1a van de Wet economische delicten. Voor wat betreft de rubricering van strafbare feiten binnen het stramien van de Wet economische delicten zal de Invoeringswet uitgaan van het opnemen van een strafbaarstelling als overtreding voor alle gedoogplichten uit hoofdstuk 10 van de Omgevingswet. De in dit wetsvoorstel opgenomen gedoogplichten worden, als ze niet onder de reikwijdte van de bepalingen van de Invoeringswet vallen, ook onder dit regime gebracht. Het gaat dan alleen om de artikelen 10.10a en 20.21a. De andere toegevoegde artikelen betreffende de gedoogplicht (artikel 10.13a en artikel 10.3, derde lid) vallen onder de in de Invoeringswet op te nemen gedoogartikelen 10.13 tot en met 10.21.

HOOFDSTUK 3 OVERGANGSRECHT

Zoals in het algemeen deel van deze memorie van toelichting (paragraaf 3.5) is toegelicht: Als de spoedgevallen zijn gesaneerd of beheerst (ten minste: beschikt), blijven nog lichtere en kleine bodemverontreinigingen over. Omdat het nieuwe bodembeleid erop is toegesneden om juist die verontreinigingen aan te pakken met meer eenvoudige procedures en een meer integrale beoordeling, is in beginsel onmiddellijke werking van de nieuwe bodemregels voortvloeiend uit de Omgevingswet mogelijk.

Toch zijn er enkele bijzondere categorieën saneringen of situaties waarvoor eerbiedigend overgangsrecht wenselijk is. Het gaat vooral om saneringen of maatregelen die onder de huidige Wet bodembescherming zijn of worden voorbereid, waarvan het in het belang van het milieu of mogelijk ook in het belang van de eigenaar wenselijk is om die keuzes te blijven respecteren.

Hoofdlijn van het overgangsrecht is dat het huidige recht (de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde regelgeving of andere toepasselijke wet- en regelgeving) van toepassing blijft op verontreinigingen, waarvan is vastgesteld dat sprake is van spoed (actueel risico) of als saneringen in een bepaalde fase zijn geraakt op het tijdstip waarop deze wet in werking treedt. In het algemeen haakt het overgangsrecht aan bij een objectief vast te stellen aanknopingspunt in het saneringstraject, zoals het indienen van een saneringsplan of een op grond van de Wet bodembescherming genomen besluit.

Artikel 3.1 regelt dat het thans geldende recht van toepassing blijft op vastgestelde ernstige gevallen van verontreinigingen waarbij een spoedige sanering noodzakelijk is, op ingediende gehele of deelsaneringsplannen en op aangemelde saneringen volgens algemene regels in het Besluit uniforme saneringen. De Wet bodembescherming blijft van toepassing ingevolge deze eerbiedigende werking totdat het besluit tot instemming met een evaluatieverslag of een nazorgplan onherroepelijk is geworden. Ook blijft de Wet bodembescherming van toepassing op in het evaluatieverslag of in het nazorgplan opgenomen maatregelen of beperkingen. De Circulaire bodemsanering per 1 juli 2013 blijft eveneens van toepassing.

Eventuele bezwaren en beroepen die zijn ingediend worden afgewikkeld conform de Wet bodembescherming en de Algemene wet bestuursrecht.

Artikel 3.2 regelt dat het thans geldende recht van toepassing blijft op maatregelen of beperkingen als bedoeld in artikel 37, vierde lid, en op vastgestelde en goedgekeurde gebiedsplannen als bedoeld in artikel 55d, van de Wet bodembescherming. Dit geldt eveneens voor een maatregel op grond van artikel 30, eerste en vierde lid, een bevel op grond van artikel 43, eerste lid, onder b, van de Wet bodembescherming en een verklaring op basis van de Regeling beoordeling reinigbaarheid 2006. Ook is in artikel 3.2 eerbiedigend overgangsrecht opgenomen voor artikel 75 van de Wet bodembescherming.

Artikel 3.3 regelt dat een vrijstellingsregeling op grond van artikel 64 van de Wet bodembescherming van toepassing blijft.

Artikel 3.4 regelt de eerbiedigende werking bij vorderingen ten aanzien van bestaande gedoogplichten.

In artikel 3.5 is geregeld dat plannen, kaarten en verleende ontheffingen in de systematiek van de Omgevingswet een plek krijgen en dat een ontheffing verleend op grond van artikel 51, van de Wet bodembescherming wordt aangemerkt als een omgevingsvergunning voor een omgevingsactiviteit.

Artikel 3.1 (eerbiedigend overgangsrecht saneringen)

Eerste lid, onderdeel a (vastgestelde ernstige verontreinigingen spoed)

In aansluiting op de gemaakte afspraken in het Convenant bodem en ondergrond zal, als een besluit is genomen met betrekking tot een geval van ernstige verontreiniging dat spoedig moet worden gesaneerd, de uitvoering van de sanering plaatsvinden volgens de bepalingen van de Wet bodembescherming. Het gaat dan om «ernst en spoed» die blijkt uit een beschikking op basis van artikel 29 juncto 37, eerste lid, Wet bodembescherming waarin is aangegeven dat spoedige sanering noodzakelijk is. Deze gevallen vallen onder het overgangsrecht. Het is wenselijk dat voor de uitvoering van de sanering van deze spoedlocaties vervolgens ook het wettelijke instrumentarium van de Wet bodembescherming beschikbaar blijft. Het is onwenselijk als het hele besluitvormingsprocedure opnieuw moet beginnen voor die gevallen waar het, ondanks de inspanningen van de bevoegde overheid en saneerders, nog niet is gelukt om te komen tot een goedgekeurd saneringsplan. De Wet bodembescherming blijft daarom van toepassing tot en met de (formele) afronding van de sanering, dat wil zeggen tot en met onherroepelijke goedkeuring van het evaluatieverslag (zie ook hierna). Nadat is ingestemd met het evaluatieverslag, is er niet langer sprake van een geval van ernstige verontreiniging dat spoedig gesaneerd moet worden en is het overgangsrecht en

de Wet bodembescherming voor wat betreft de sanering uitgewerkt. Indien in het evaluatieverslag is opgenomen dat na afloop van de sanering nog zogenoemde nazorgmaatregelen nodig zijn, blijft de Wet bodembescherming nog wel van toepassing op de uitvoering van de in dit evaluatieverslag aangegeven maatregelen. Hetzelfde geldt voor nazorgmaatregelen en beperkingen in het gebruik die in het nazorgplan zijn opgenomen. Eventuele bezwaren en beroepen die zijn ingediend voor de inwerkingtreding van deze wet en de eventuele bezwaren en beroepen betreffende gevallen die onder het overgangsrecht vallen, worden afgewikkeld conform de Wet bodembescherming. Op nieuwe activiteiten op die locatie na het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet zijn in beginsel de Omgevingswet en de bijbehorende uitvoeringsregelgeving van toepassing.

Eerste lid, onderdeel b en c (saneringsplan of deelsaneringsplan ingediend)

Op het moment dat een saneringsplan als bedoeld in artikel 39 van de Wet bodembescherming is ingediend, is al veel tijd en geld geïnvesteerd in de voorbereiding en/of uitvoering van een saneringsaanpak die voldoet aan de wettelijke eisen die uit de Wet bodembescherming voortvloeien. Dit geschiedt meestal in nauw overleg met het bevoegd gezag Wet bodembescherming. Als intussen nieuwe wetgeving in werking is getreden, zou dat betekenen dat het bodemonderzoek dat al is uitgevoerd, de voorbereiding van de saneringsaanpak en de toetsing door het bevoegd gezag in overeenstemming met het huidige recht niet gebruikt zouden kunnen worden voor de sanering. Het is wenselijk dat de Wet bodembescherming van toepassing blijft op de categorie saneringen die door het indienen van een saneringsplan reeds in gang zijn gezet op het moment dat deze wet in werking treedt. Dat betekent dat de Wet bodembescherming van toepassing blijft totdat de hele sanering is afgerond, tot en met onherroepelijke goedkeuring van het evaluatieverslag.
Als ten tijde van de inwerkingtreding van deze wet geen saneringsplan is ingediend zal de Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving die daarbij hoort het toetsingskader zijn voor de betreffende activiteit en de wijze van aanpak.
Om de sanering af te ronden, dient de saneerder een evaluatieverslag in bij het bevoegd gezag Wet bodembescherming, waarop instemming nodig is (artikel 39c van de Wet bodembescherming). In het evaluatieverslag wordt het bereikte saneringsresultaat beschreven in vergelijking met het saneringsplan. Als het evaluatieverslag nog niet is goedgekeurd, bijvoorbeeld omdat er geen stabiele eindsituatie kan worden bereikt, dan kan de saneringsverplichting formeel niet worden beëindigd. Op deze saneringsaanpak blijft de Wet bodembescherming van toepassing. Indien in het verslag wordt aangegeven dat maatregelen als bedoeld in artikel 39, eerste lid, onderdeel f, van de Wet bodembescherming (beperking in het gebruik of maatregelen) nodig zijn, moet een nazorgplan worden ingediend. Dit nazorgplan en de uitvoering van de in het nazorgplan opgenomen maatregelen vallen onder de reikwijdte van dit deel van het artikel. De desbetreffende maatregelen en beperkingen in het gebruik vallen ook onder de eerbiedigende werking.

In onderdeel c is opgenomen dat ook deelsaneringen onder het thans geldende recht kunnen worden afgewikkeld. Artikel 40 van de Wet bodembescherming biedt immers de mogelijkheid tot gedeeltelijke sanering. Indien hiervoor is gekozen, valt dit gedeelte van de sanering van een geval van ernst en niet-spoed onder de reikwijdte van de Wet bodembescherming. Voor het deel dat niet in het saneringsplan is opgenomen, valt een geval van ernst en niet-spoed onder het regime van de Omgevingswet, in lijn met het vervallen van de beschikkingen

niet-spoed bij inwerkingtreding van de Omgevingswet. In dat opzicht als een saneringsplichtige geen deelsaneringsplan indient: ook dan vervalt immers de beschikking niet-spoed bij inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Raamsaneringsplan

Er is geen apart overgangsrecht voor raamsaneringsplannen. Vanwege de diversiteit die in de uitvoeringspraktijk voorkomt onder de noemer «raamsaneringsplan» is het niet mogelijk gebleken om in het overgangsrecht een sluitende regeling te treffen voor alle mogelijke vormen en combinaties. Immers, een raamsaneringsplan is niet in de Wet bodembescherming geregeld maar is een document dat wel in de uitvoeringspraktijk regelmatig voorkomt als pragmatische bundeling van informatie en (vaak) besluiten.

Er zijn diverse opties om een raamsaneringsplan juridisch te kwalificeren. Vaak is er sprake van een of meer besluiten (een bundel besluiten) in de zin van de Algemene wet bestuursrecht maar dat is niet altijd het geval (bijvoorbeeld een uitvoeringsprogramma gericht op totstandkoming van een saneringsplan in de zin van de Wet bodembescherming). Er zijn verschillende mogelijkheden voor het type besluit: een saneringsplan, een deelsaneringsplan, een nota bodembeheer (Besluit bodemkwaliteit), of nog een ander besluit en diverse combinaties daarvan. Het is daarom altijd maatwerk om per raamsaneringsplan te beoordelen hoe de inhoud daarvan juridisch moet worden gekwalificeerd en op welke delen ervan het eerbiedigend overgangsrecht wel of niet van toepassing is.

Als een saneringsplan via het eerbiedigend overgangsrecht onder de Wet bodembescherming valt[71] dan is dat niet vrijblijvend. Het is niet voor niets dat het onder de Wet bodembescherming niet lichtvaardig mogelijk is om onder een saneringsplan uit te komen: voorkomen moet worden dat een saneringsplichtige zijn wettelijke verplichtingen kan ontduiken. Toch kunnen er legitieme redenen zijn voor een voorkeur om onderdelen uit een lopend raamsaneringsplan over te hevelen naar meer integrale, locatiegebonden voorschriften in het omgevingsplan. Het bevoegd gezag kan per situatie bekijken of het opportuun is om een evaluatieverslag goed te keuren met een nazorgplan voor de nog resterende verontreiniging. Vervolgens kan het bevoegd bezien of de verplichtingen op het gebied van nazorg kunnen worden opgenomen in het omgevingsplan op grond van de Ow gelijktijdig met het beëindigen van de nazorg op grond van de Wet bodembescherming. Dat kan mede inhouden dat de zorg voor de locatie wordt overgedragen van provincie als bevoegd gezag Wet bodembescherming naar de gemeente als bevoegd gezag voor het omgevingsplan. Zoals gezegd is dit maatwerk, gelet op de zeer diverse uitvoeringspraktijk, dat aandacht verdient van alle betrokken partijen in de fase van implementatie voor inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Tweede lid (BUS-melding)

Artikel 39b van de Wet bodembescherming biedt een grondslag voor het stellen van algemene regels voor categorieën eenvoudige gelijksoortige saneringen van korte duur, het Besluit uniforme saneringen. Die algemene regels kunnen – na een daartoe strekkende melding – worden toegepast in plaats van een beschikking op grond van artikel 29 (bij spoed mede op grond van artikel 37, eerste lid) van de Wet bodembescherming. Vanwege de praktische uitvoerbaarheid is er voor gekozen om deze wijze van

[71] Als het geval is beschikt als spoedgeval dan blijft de Wet bodembescherming op grond van het eerste lid van toepassing op dat geval.

saneren, indien tijdig een melding (39b, derde lid, Wet bodembescherming) is gedaan voor de inwerkingtreding van deze wet, te laten plaatsvinden onder de Wet bodembescherming.

Op grond van het Besluit uniforme saneringen kan met de sanering worden begonnen vijf dagen na de melding op grond van artikel 39b van de Wet bodembescherming. Om onder de regels van het Besluit uniforme saneringen te kunnen saneren moet worden gestart met de sanering binnen 12 maanden nadat de melding is gedaan, anders vervalt de melding (artikel 8 Besluit uniforme saneringen). Als de melding vervalt, betekent het dat niet gesaneerd wordt op basis van het Besluit uniforme saneringen. Vanaf dat moment wordt de Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving die daarbij hoort het toetsingskader voor de betreffende activiteit, de noodzakelijke bodemkwaliteit en de wijze van aanpak. Dat is anders als het gaat om een beschikt spoedgeval omdat de Wet bodembescherming op grond van het overgangsrecht (artikel 3.1) van toepassing blijft op de afronding van de spoedsaneringen.

Een sanering onder het Besluit uniforme saneringen eindigt na instemming met het evaluatieverslag, voor zover verplicht, of nadat de saneringsactiviteit is voltooid. Daarna is de Wet bodembescherming, met de daarbij horende uitvoeringsregelgeving niet meer van toepassing. Als op grond van het Besluit uniforme saneringen instandhouding van een leeflaag is voorgeschreven, blijft die verplichting wel van toepassing.

Artikel 3.2

In dit artikel gaat het niet om saneringen als opgenomen in artikel 3.1 maar, onder meer, om maatregelen of beperkingen die worden opgelegd als sanering (nog niet) noodzakelijk wordt geacht en om gebiedsgerichte aanpak. Eerbiedigende werking voor deze situaties wordt eveneens noodzakelijk geacht. Dat wordt hierna per onderdeel toegelicht.

Onderdeel a en c (eerbiedigen bestaande maatregelen vanwege ongewoon voorval of zorgplicht)

Voor wat betreft onderdeel a en c is het van belang dat op grond van deze bepalingen afgegeven aanwijzingen en maatregelen kunnen worden uitgevoerd en gehandhaafd. Indien vóór inwerkingtreding van de Omgevingswet verontreiniging is ontstaan als gevolg van een ongewoon voorval of overtreding van de zorgplicht, kan de handhaving plaatsvinden op grond van het oude recht. Echter, het is ook mogelijk dat het bevoegd gezag Wet bodembescherming gebruik heeft gemaakt van de wettelijke mogelijkheden om daarnaast specifieke maatregelen op te leggen, bijvoorbeeld om verdere verspreiding te voorkomen voordat kan worden overgegaan tot opruimwerkzaamheden. Aangenomen mag worden dat dergelijke maatregelen weloverwogen zijn opgelegd en dat de milieuhygiënische noodzaak ervan niet vervalt enkel door het in werking treden van de Omgevingswet. Het voorgestelde eerbiedigende overgangsrecht in deze onderdelen strekt ertoe dergelijke maatregelen in stand te laten totdat het bevoegd gezag dat ze heeft opgelegd tot het oordeel kan komen dat ze (met toepassing van de Wet bodembescherming) zijn uitgewerkt of kunnen worden ingetrokken.

Onderdeel b (verklaring op grond van Regeling beoordeling reinigbaarheid 2006)

Door deze eerbiedigende werking voor de verklaring over grond ten behoeve van ontgraven van grond kan gebruik worden gemaakt van verklaringen die afgegeven zijn vóór het moment van inwerkingtreding

van deze wet. De verklaring is bijvoorbeeld noodzakelijk om te bewijzen dat zeer ernstig verontreinigde en niet reinigbare grond mag worden gestort (Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen).

Onderdeel d (maatregelen of beperkingen als bedoeld in artikel 37, vierde lid, van de Wet bodembescherming in een beschikking als bedoeld in artikel 37, eerste lid, Wet bodembescherming)

Maatregelen of beperkingen als bedoeld in artikel 37, vierde lid, Wet bodembescherming kunnen in een beschikking op grond van artikel 29 juncto 37, eerste lid, van die wet worden opgelegd indien er sprake is van een ernstig geval (artikel 29 Wet bodembescherming) maar spoedige sanering niet noodzakelijk wordt geacht. Deze maatregelen of beperkingen hebben ten doel te voorkomen dat alsnog actuele risico's ontstaan voor mens, plant of dier. Voorbeelden uit de uitvoeringspraktijk betreffen onder meer een relatie met drinkwaterwinning in de omgeving, verspreidingsrisico of cumulatie van meerdere gevallen van ernst, niet-spoed in elkaars nabijheid. In het belang van de bescherming van de bodem wordt het niettemin wel noodzakelijk geacht bepaalde maatregelen te nemen. Ten gevolge van de gesteldheid van de bodem kan het ook zijn dat beperkingen worden opgelegd op basis van dit artikel. Het is gewenst dat deze maatregelen en beperkingen worden gecontinueerd na inwerkingtreding van deze wet.

Onderdeel e (bevel artikel 43 Wet bodembescherming)

Indien bij een geval van ernstige verontreiniging in een bevel tijdelijke beveiligingsmaatregelen zijn opgelegd, worden deze maatregelen onder het overgangsrecht geëerbiedigd totdat bevoegd gezag deze niet langer nodig acht. Het is wenselijk om te voorkomen dat risico's voor mens, plant of dier opnieuw ontstaan als deze tijdelijke beveiligingsmaatregelen vervallen. Een voorbeeld uit de jurisprudentie is een olieverontreiniging die zich verspreidde na afloop van het verwijderen van een olietank uit een tuin. De tijdelijke beveiligingsmaatregel hield in dat de eigenaar de verdere verspreiding moest tegengaan door het plaatsen van een afdamming.

Onderdeel f (vastgestelde gebiedsplannen als bedoeld in artikel 55d van de Wet bodembescherming)

Gebiedsgerichte aanpak is een instrument dat de gebiedsbeheerder de mogelijkheid biedt om saneringen van gevallen van bodemverontreiniging op verantwoorde en op afgestemde wijze tot stand te brengen op initiatief van deze gebiedsbeheerder[72]. De gebiedsbeheerder kan saneringen onder het gebiedsplan brengen en afspraken maken met de gevalseigenaren over de saneringsverplichtingen. Saneringen die onder het gebiedsplan worden gebracht, kunnen voor wat betreft de aanpak van de pluim beter in een groter verband worden aangepakt dan individueel. Eigenaren die een saneringsplicht hebben, kunnen voor wat betreft de uitvoering van de saneringsplicht gebruik maken van gebiedsplannen. Het is wenselijk om voor de saneringen die onder het eerbiedigend overgangsrecht vallen de mogelijkheid te blijven bieden om de sanering gedeeltelijk over te dragen aan een gebiedsbeheerder. Ook voor een gebiedsbeheerder is het voor de uitvoering van het gebiedsplan wenselijk dat zoveel mogelijk verontreinigingen onder het gebiedsplan kunnen vallen. Het kader dat de Wet bodembescherming biedt voor gebiedsge-

[72] Een uitgebreide beschrijving van de werking van dit instrument is te vinden in de memorie van toelichting bij de betreffende aanvulling van de Wet bodembescherming: Kamerstukken II 2010/11, 32 712, nr. 3.

richt grondwaterbeheer is bekend bij de gebiedsbeheerder en bij de andere overheden.
Degene die een saneringplicht heeft op basis van de Wet bodembescherming kan tegen een vergoeding zijn saneringsplicht (ook die voortvloeit uit dit eerbiedigend overgangsrecht) overdragen aan de gebiedsbeheerder. Dat is aantrekkelijk voor zowel eigenaar als gebiedsbeheerder.

Onderdeel g (kostenverhaal artikel 75 Wet bodembescherming)

Als gevolg van dit onderdeel (kostenverhaal 75 Wet bodembescherming) kunnen de kosten die op basis van de Wet bodembescherming worden gemaakt ten gevolge van verontreiniging of aantasting van de bodem nog worden verhaald (saneringskosten of ongerechtvaardigde verrijking). Een dergelijke vordering verjaart in beginsel 30 jaar na het ontstaan van de verontreiniging indien de schade op dat moment nog niet is ontdekt en de veroorzaker nog niet is achterhaald en aansprakelijk gesteld. Aangezien artikel 75 Wet bodembescherming ook kan worden toegepast ingeval van verontreiniging die met ingang van 1 januari 1987 onder artikel 13 Wet bodembescherming (zorgplicht) valt,[73] kan ook na inwerkingtreding van de Omgevingswet nog sprake zijn van dergelijke schade. Met het oog op het beginsel van «de vervuiler betaalt» is het wenselijk dat de schade, veroorzaakt voor de inwerkingtreding van deze wet, alsnog kan worden verhaald op de veroorzaker zodra die wordt achterhaald. Dit overgangsrecht is beperkt tot reeds ingestelde vorderingen. Het voornemen is om in het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet een bepaling op te nemen met een vergelijkbare strekking als artikel 75 voor waarin nog geen vordering is ingesteld.
Gestuite vorderingen vallen ook onder het eerbiedigend overgangsrecht. Het toepassen van stuiting geschiedt op basis van het Burgerlijk Wetboek (3:319 BW stuiting van de verjaring).

Artikel 3.3 (eerbiedigende werking voor vrijstellingsregelingen)

Door de intrekking van Wet bodembescherming en daarmee artikel 64 komt de grondslag aan de Vrijstellingsregeling waterige fracties en reinigingswater 1998 te vervallen. De vrijstellingsregeling heeft betrekking op het gebruik van waterige fracties en van reinigingswater dat vrijkomt bij het reinigen van stallen. Op grond van het Besluit gebruik meststoffen is het verboden om waterige fracties en reinigingswater aan te wenden. Volgens de vrijstellingsregeling geldt dit verbod onder bepaalde voorwaarden niet. Zo moet door de producent van de waterige fracties of het reinigingswater vooraf een schriftelijke verklaring zijn verstrekt dat waterige fracties of reinigingswater worden geproduceerd. Ook dient degene die gebruik wil maken van de vrijstellingsregeling vooraf een analyserapport op te stellen. De vrijstellingsregeling geldt voor onbepaalde tijd.

De inhoud van de vrijstellingsregeling wordt onderdeel van de uitvoeringsregelgeving van de Omgevingswet. Dat laat onverlet dat het wenselijk is bestaande vrijstellingen nog enige tijd in stand te laten om de betrokken gebruikers voldoende gelegenheid te geven om zich aan te passen aan het nieuwe regime onder de Omgevingswet, waarin het instrument vrijstellingen ontbreekt. Aan de overgangsregeling is wel een einddatum gekoppeld. Door deze overgangsbepaling wordt aan gebruikers van de vrijstellingsregeling rechtszekerheid geboden; het gaat om een kleine groep producenten van waterige fracties en reinigingswater die van de vrijstellingsregeling gebruik maken.

[73] Gerechtshof Leeuwarden 22-10-2003, ECLI:NL:GHLEE:2003:AM2915.

Artikel 3.4 (vorderingen t.a.v. bestaande gedoogplichten)

Er is niet of nauwelijks gebruik gemaakt van de mogelijkheid om gedoogplichten als bedoeld in de artikelen 70, 71 of 72, van de Wet bodembescherming te regelen bij algemene maatregel van bestuur. Alleen in het Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen en in het Besluit bodemkwaliteit zijn dergelijke bepalingen opgenomen. Aangezien het bij bodemonderzoek gaat om een kortdurende activiteit, wordt overgangsrecht voor de gedoogplichten zelf niet noodzakelijk geacht. Wel is het mogelijk dat er nog een vordering van een derde aanhangig is naar aanleiding van eerdere toepassing van een gedoogplicht. Die vordering wordt op grond van artikel 3.4 beoordeeld onder het oude recht.

Artikel 3.5 (gelijkstellingen)

In artikel 3.5, eerste lid, is opgenomen dat vier jaar na de datum van inwerkingtreding van deze wet een gebiedsplan voor gebiedsgericht grondwaterbeheer (zie ook de toelichting op artikel 3.2, onderdeel f) van rechtswege wordt beschouwd als een programma als bedoeld in artikel 3.4 van de Omgevingswet. Deze termijn biedt voldoende mogelijkheid om saneringen die als gevolg van het eerbiedigend overgangsrecht onder de werking van de Wet bodembescherming vallen, alsnog op te nemen in een gebiedsplan na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel[74]. De bevoegdheid om een verontreiniging toe te voegen aan een gebiedsplan blijft van toepassing via het overgangsrecht (artikel 3.2, onderdeel f). Een geval dat is beschikt voor inwerkingtreding en onder overgangsrecht valt, kan op die manier alsnog worden overgenomen door de gebiedsbeheerder als onderdeel van een gebiedsgerichte aanpak in plaats van sanering van een individuele locatie. De gebiedsgerichte aanpak kan de voorkeur hebben bij grondwaterverontreinigingen. Het is goed denkbaar dat pas na een spoedbeschikking, in de fase van het voorbereiden van een saneringsplan (na inwerkingtreding van de Ow), blijkt dat een gebiedsgerichte aanpak beter passend is; dat is dan alsnog mogelijk. Het is echter niet nodig en niet wenselijk deze gebiedsplannen oneindig te laten voortduren nu de Omgevingswet voorziet in de mogelijkheid om een programma vast te stellen en het beheer daarin op te nemen. Zoals in de toelichting op artikel 3.2 is aangeduid, is het karakter van een programma anders dan een gebiedsplan. Overigens kunnen de gemeenten ook hiertoe eerder besluiten en de beheermaatregelen in een programma op nemen.

In het tweede lid is opgenomen dat de bodemkwaliteitskaart en de bodemfunctieklassekaart geacht worden deel uit te maken van een omgevingsplan. Vrijwel alle gemeenten beschikken over een bodemkwaliteitskaart en een bodemfunctieklassekaart voor de toepassing van het Besluit bodemkwaliteit. Het is voor de uitvoeringspraktijk ondoenlijk en te risicovol als die van rechtswege vervallen en allemaal opnieuw moeten worden vastgesteld. In navolging van hetgeen de invoeringswet Omgevingswet zal regelen voor bestemmingsplannen en bijbehorende kaarten worden die aangemerkt als onderdeel van het omgevingsplan vanaf het moment van inwerkingtreding. Dat heeft als voordeel dat er geen juridisch vacuüm kan ontstaan. Tegelijkertijd is de verwachting dat er veel verandert op bodemgebied met de komst van de Omgevingswet en de bijbehorende uitvoeringsregelgeving. Het is daarom van belang dat de bodemkwaliteitskaarten worden heroverwogen en zo nodig geactualiseerd na inwerkingtreding van deze wet. Dat kan bij de uitvoeringsregelgeving worden meegenomen.
Het derde lid zorgt ervoor dat een verleende ontheffing van een bestemmingsplan op grond van artikel 51 van de Wet bodembescherming een

[74] Artikel 55g, tweede lid, van de Wet bodembescherming.

plek krijgt in de systematiek van de Omgevingswet. De ontheffing wordt aangemerkt als een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit voor de periode waarop de ontheffing betrekking had.

Artikel 3.6 Vangnetbepaling

De Wet bodembescherming bevat een groot aantal gedetailleerde regels en normen. De Omgevingswet bevat dergelijke gedetailleerde normen niet op wetsniveau. Hoewel beoogd is in deze wet zo goed en zo uitputtend mogelijk overgangsrecht op te nemen voor een soepele invoering van de transitie van Wet bodembescherming naar het volledig andere wettelijk instrumentarium van de Omgevingswet, bestaat desondanks de mogelijkheid dat een aantal situaties niet zijn voorzien. Vooral vanwege de omvang en complexiteit van de Wet bodembescherming is een vangnetbepaling opgenomen.
De gedetailleerde bepalingen die vragen om overgangsrecht komen onder het regime van de Omgevingswet veelal terecht in de uitvoeringsregelgeving. Bij het opstellen van de uitvoeringsregelgeving zal blijken of nadere overgangsbepalingen nodig zijn. Het kan voorkomen dat het wenselijk is om in aanvulling op het overgangsrecht in deze wet ook een overgangsbepaling in de algemene maatregel van bestuur op te nemen. Dit artikel biedt die mogelijkheid.

HOOFDSTUK 4 SLOTBEPALINGEN

Artikel 4.1 (Inwerkingtreding)

Inwerkingtreding geschiedt op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip. Hiervoor is gekozen om te kunnen borgen dat er sprake is van een redelijke invoeringstermijn. Voor de inwerkingtreding is het ook nodig dat de benodigde uitvoeringsregels gereed zijn. Die zullen op hetzelfde tijdstip in werking treden. De regering streeft ernaar dat dit wetsvoorstel gelijktijdig in werking treedt met de Omgevingswet zelf vanwege de sterke inhoudelijke samenhang. Voor een zorgvuldige invoering kan het aangewezen zijn om onderdelen op een later tijdstip in werking te laten treden. Dit artikel biedt die mogelijkheid.

Artikel 4.2 (citeertitel)

De regering heeft diverse wetsvoorstellen tot aanvulling van de Omgevingswet in voorbereiding. Omwille van consistentie en de herkenbaarheid zijn de diverse aanvullingswetsvoorstellen allemaal voorzien van een citeertitel volgens hetzelfde model.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
S. van Veldhoven-van der Meer

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2017–2018

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 4

ADVIES AFDELING ADVISERING RAAD VAN STATE EN NADER RAPPORT[1]

Hieronder zijn opgenomen het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State d.d. 19 mei 2017 en het nader rapport d.d. 16 januari 2018, aangeboden aan de Koning door de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State is cursief afgedrukt.

Bij Kabinetsmissive van 20 december 2016, no. 2016002259, heeft Uwe Majesteit, op voordracht van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, bij de Afdeling advisering van de Raad van State ter overweging aanhangig gemaakt het voorstel van wet tot wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet), met memorie van toelichting.

De stelselherziening van het omgevingsrecht is in gang gezet met de Omgevingswet. Het voorstel wijzigt de Omgevingswet en regelt dat het onderwerp bodem een plaats krijgt in het nieuwe stelsel. De Wet bodembescherming (Wbb) wordt ingetrokken.

De Afdeling advisering van de Raad van State adviseert het voorstel aan de Tweede Kamer te zenden, maar acht op onderdelen een dragende motivering of aanpassing van het voorstel aangewezen. De stelselherziening kent als algemeen uitgangspunt dat het niveau van bescherming van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit gelijkwaardig blijft aan het oude niveau. De Afdeling acht dat uitgangspunt van belang en adviseert met het oog daarop om het voorgestelde instrument voor toevalsvondsten ook beschikbaar te maken bij risico's voor het milieu of verspreiding van bodemverontreiniging. Daarnaast adviseert de Afdeling

[1] De oorspronkelijke tekst van het voorstel van wet en van de memorie van toelichting zoals voorgelegd aan de Afdeling advisering van de Raad van State is ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer

kst-34864-4
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

om in het instrument voor toevalsvondsten de mogelijkheid op te nemen om de veroorzaker aan te spreken.

Blijkens de mededeling van de Directeur van Uw kabinet van 20 december 2016, nr. 2016002259, machtigde Uwe Majesteit de Afdeling advisering van de Raad van State haar advies inzake het bovenvermelde voorstel van wet rechtstreeks aan mij te doen toekomen. Dit advies, gedateerd 19 mei 2017, nr. W14.16.0417/IV, bied ik U hierbij aan.

De Afdeling advisering van de Raad van State (hierna: Afdeling) adviseert het voorstel aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal te zenden, nadat met hetgeen in het advies is opgenomen rekening zal zijn gehouden. De Afdeling acht op onderdelen een dragende motivering of aanpassing van het voorstel aangewezen. Hieronder ga ik in op het advies van de Afdeling.

1. Toetsing van regelgeving in het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht

a. Nieuwe omgevingsregelgeving

De stelselherziening van het omgevingsrecht is in gang gezet met de Omgevingswet.[2] Een aantal inhoudelijke onderwerpen is nog niet in de Omgevingswet opgenomen. Het onderwerp bodem krijgt met het onderhavige voorstel alsnog een plaats in het stelsel. De onderwerpen geluid, natuur en grondeigendom zullen door middel van drie andere aanvullingswetten ook aan de Omgevingswet worden toegevoegd. Een invoeringswet zal erin voorzien dat de onderwerpen schade, organisatie van vergunningsverlening, toezicht en handhaving, milieueffectrapportage en waterveiligheid in het nieuwe stelsel worden geregeld. Daarnaast zal uitvoeringsregelgeving tot stand worden gebracht. De regering heeft aangekondigd dat daartoe in ieder geval vier algemene maatregelen van bestuur (amvb) behoren: het Omgevingsbesluit, het Besluit kwaliteit leefomgeving, het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit bouwwerken leefomgeving.[3] Daarnaast komen er aanvullings-amvb's.[4] De regering heeft het voornemen om alle nieuwe regelgeving tegelijk met de Omgevingswet in werking te laten treden.

De omvang en complexiteit van de stelselherziening als geheel geven de Afdeling aanleiding in het hiernavolgende eerst uiteen te zetten langs welke algemene lijn de Afdeling de advisering over de regelgeving in het nieuwe stelsel ter hand neemt. Daartoe worden eerst de doelen en uitgangspunten, het instrumentarium en de belangrijkste systeemkeuzes in de Omgevingswet geschetst.

b. Doelen en uitgangspunten Omgevingswet

De maatschappelijke doelen van het nieuwe stelsel kunnen worden samengevat als: ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit van de leefomgeving.[5] Daarnaast zijn er vier verbeterdoelen: (1) het vergroten

---

[2] Wet van 23 maart 2016, houdende regels over het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving (Omgevingswet) (Stb. 2016, 156).

[3] Memorie van toelichting bij de Omgevingswet, Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 29.

[4] Dat blijkt onder meer uit de memorie van toelichting bij het onderhavige voorstel.

[5] Memorie van toelichting bij de Omgevingswet, Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 7. Artikel 1.3 van de Omgevingswet omschrijft de maatschappelijke doelen: «Deze wet is, met het oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, gericht op het in onderlinge samenhang: a. bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, en b. doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.»

van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht; (2) het bewerkstelligen van een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid, besluitvorming en regelgeving; (3) het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door een actieve en flexibele aanpak mogelijk te maken voor het bereiken van doelen voor de fysieke leefomgeving, en (4) het versnellen en verbeteren van besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving.[6] Deze verbeterdoelen vormen de basis voor de beleidsmatige uitgangspunten van het nieuwe stelsel.[7] De belangrijkste uitgangspunten hebben betrekking op:

- *Europees recht en internationale verdragen: voor onderwerpen die door EU-richtlijnen of verdragen worden bestreken, wordt niets anders of méér vastgelegd dan wat die richtlijnen of verdragen voorschrijven, tenzij daar na afweging van alle belangen aanleiding toe is.*
- *Gelijkwaardige bescherming: het niveau van bescherming van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit blijft gelijkwaardig aan het oude niveau. Ook de rechtsbescherming mag niet minder worden.*
- *Flexibiliteit: bestuurlijke afwegingsruimte en maatwerkmogelijkheden. De ruimte voor bestuursorganen om afwegingen te maken wordt groter dan voorheen, maar is niet onbegrensd. Zij vindt haar formele en materiële begrenzing in de doelen van de wet en in de wettelijke afbakening van taken en bevoegdheden en de grondslagen voor algemeen verbindende voorschriften.*
- *Bestuurlijke taakverdeling: de gemeente is en blijft primair verantwoordelijk voor de zorg van de fysieke leefomgeving («decentraal, tenzij»).*

c. Instrumentarium Omgevingswet

De zorg van de overheid voor de leefomgeving wordt in het nieuwe stelsel inhoudelijk gekleurd en geconcretiseerd met normen die gericht zijn tot bestuursorganen – omgevingswaarden en instructieregels – en met algemene regels voor burgers en bedrijven.[8] Omgevingswaarden zijn maatstaven die voor de fysieke leefomgeving of een onderdeel daarvan de gewenste staat of kwaliteit, de toelaatbare belasting door activiteiten, de toelaatbare concentratie of depositie van stoffen als beleidsdoel vastleggen.[9] Omgevingswaarden kunnen bij omgevingsplan (door de gemeente), omgevingsverordening (door de provincie) of amvb worden vastgesteld. Zonder nadere regelstelling werken omgevingswaarden niet door bij de vaststelling van besluiten zoals omgevingsvisies, omgevingsplannen en omgevingsvergunningen. Er kunnen instructieregels worden gesteld die het bevoegd gezag verplichten een omgevingswaarde op een bepaalde wijze te betrekken bij een besluit.[10] Het Rijk en de provincies kunnen bij amvb onderscheidenlijk omgevingsverordening instructieregels geven over de inhoud, toelichting of motivering van besluiten of over de uitoefening van taken door andere overheden.[11] Voor een aantal onderwerpen is het stellen van instructieregels verplicht omdat zij bestaande wettelijke verplichtingen tot provinciale normstelling vervangen of leiden tot beperkingen van eigendomsrechten en gebruiksrechten of omdat zij voortvloeien uit internationale verplichtingen.[12]

---

[6] Memorie van toelichting bij de Omgevingswet, Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 7.
[7] Deze uitgangspunten zijn uitvoerig beschreven in de memorie van toelichting bij de Omgevingswet, Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 30–49.
[8] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 7, 23 en 50. Hoofdstuk 2 van de Omgevingswet bevat de grondslagen voor omgevingswaarden, instructieregels en instructies.
[9] Artikel 2.9 van de Omgevingswet. De omgevingswaarden worden uitgedrukt in meetbare of berekenbare eenheden of anderszins in objectieve termen.
[10] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 96.
[11] Paragraaf 2.5.1 van de Omgevingswet (Doorwerking van beleid door instructieregels).
[12] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 106.

De Omgevingswet kent zes kerninstrumenten: (1) de omgevingsvisie, een samenhangend strategisch plan over de fysieke leefomgeving; (2) het programma, een pakket van beleidsvoornemens en maatregelen die dienen om omgevingswaarden of doelen in de fysieke leefomgeving te bereiken en daaraan te blijven voldoen; (3) decentrale regelgeving, namelijk het omgevingsplan van de gemeente, de waterschapsverordening van het waterschap en de omgevingsverordening van de provincie, waarin het decentraal bestuur gebiedsdekkend de algemene regels en vergunningplichten vastlegt; (4) algemene rijksregels voor activiteiten in de fysieke leefomgeving; (5) de omgevingsvergunning, waarmee een initiatiefnemer via één aanvraag bij één loket toestemming kan verkrijgen voor het geheel van door hem gewenste activiteiten en (6) het projectbesluit, een generieke regeling voor besluitvorming over projecten met een publiek belang. Daarnaast omvat de Omgevingswet ondersteunende instrumenten zoals gedoogplichten, procedurebepalingen en regelingen voor toezicht en handhaving.

d. Keuzes in de Omgevingswet

In haar advies over het voorstel voor de Omgevingswet stelde de Afdeling vast dat de regeling van het materiële omgevingsrecht bijna volledig zal plaatsvinden in uitvoeringsregelingen, alsmede dat de regering in het voorstel vooral kiest voor het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door ruime bevoegdheden toe te kennen aan (decentrale) bestuursorganen, onder meer om van algemeen verbindende voorschriften af te wijken.[13] De Afdeling adviseerde onder meer om toetsingskaders op basis waarvan materiële normen worden gesteld of vergunningaanvragen worden getoetst, alsmede waar mogelijk materiële normen en voorschriften ter zake van handhaving en rechtsbescherming, in het voorstel op te nemen. Zij adviseerde ook om te onderzoeken welke andere materiële normen, waaronder omgevingswaarden en grenswaarden, zich ervoor lenen om in het voorstel te worden vastgelegd. De Afdeling heeft daarbij als voorbeeld gewezen op de materiële normen in de Wet geluidhinder en de Wet geurhinder.[14] Voorts adviseerde de Afdeling materiële en procedurele waarborgen in het voorstel op te nemen die de zorgvuldige toepassing van de afwijkingsmogelijkheden garandeert. Het advies heeft geleid tot enkele wijzigingen.[15] Het karakter van de Omgevingswet is echter ongewijzigd gebleven: een kaderwet die materiële normstelling delegeert naar het niveau van lagere regelgeving.[16] De wetgever heeft daarmee een principiële keuze gemaakt voor een stelsel waarin de amvb het basisniveau is voor inhoudelijke normstelling.

e. Adviseringslijn regelgeving in het nieuwe stelsel

De advisering over de aanvullingswetten, de invoeringswet en de uitvoeringsregelgeving vindt plaats tegen de achtergrond van de Omgevingswet en de keuzes die de wetgever daarmee voor het nieuwe

---

[13] Advies van de Afdeling advisering van de Raad van State van 13 januari 2014 over het voorstel van wet houdende regels over het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving (Omgevingswet), (W14.13.0235/IV), Kamerstukken II, 2013/14, 33 962, nr. 4.

[14] Dat betreft absolute, materiële normen als afstandseisen, maximaal aantal dB(A)»s en maximaal aantal odour units.

[15] Naar aanleiding van het advies van de Afdeling is onder meer geregeld dat de voorhangprocedure van toepassing is op de ontwerpamvb's die de regering vaststelt ter uitvoering van de Omgevingswet. Verder zijn delegatiegrondslagen duidelijker begrensd en ingekaderd en is de reikwijdte van de mogelijkheden voor instructieregels verduidelijkt. Ook zijn in beperkte mate materiële en procedurele waarborgen opgenomen voor het hanteren van de flexibiliteitsinstrumenten.

[16] Er zijn geen omgevingswaarden of grenswaarden in de wet opgenomen.

stelsel heeft gemaakt. De Afdeling neemt deze keuzes als uitgangspunt voor de verdere advisering.

In bovengenoemd advies heeft de Afdeling opgemerkt dat de vraag in hoeverre het voorstel bijdraagt aan de verwerkelijking van het maatschappelijk doel en de geformuleerde verbeterdoelen nog niet kan worden beantwoord. De Afdeling heeft op dit punt daarom een voorbehoud gemaakt.[17] De aanvullingswetten, de invoeringswet en de uitvoeringsbesluiten zijn in het bijzonder van belang. De Afdeling zal ten behoeve van haar advisering daarom telkens onderzoeken in hoeverre de voorgestelde regelgeving bijdraagt aan het behalen van de verbeterdoelen van het stelsel. Daarnaast zal de Afdeling onderzoeken of de nieuwe regelgeving consistent is met het instrumentarium van de Omgevingswet. Zij zal ook nagaan of de voorstellen en ontwerpen voldoen aan de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de Omgevingswet. De Afdeling zal zich in het bijzonder richten op het uitgangspunt van gelijkwaardige bescherming, onder meer in relatie tot bestuurlijke afwegingsruimte. De Afdeling zal daarbij nagaan of in voldoende mate is voorzien in materiële en/of procedurele waarborgen voor een zorgvuldig gebruik van bestuurlijke afwegingsruimte.

1. Toetsing van regelgeving in het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht

In dit onderdeel beschrijft de Afdeling de algemene lijn aan de hand waarvan zij zal adviseren over toekomstige onderdelen van de stelselherziening van het omgevingsrecht. Deze passage komt een bredere betekenis toe dan het voorliggende wetsvoorstel. De algemene lijn zal blijkens het advies (onderdelen a en e) bijvoorbeeld ook worden gehanteerd bij de advisering over het ontwerp van de op de Omgevingswet gebaseerde uitvoeringsregelgeving en het voorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet. De regering is verheugd dat de Afdeling hiermee een richtinggevend kader biedt dat aansluit bij de verbeterdoelen en uitgangspunten van de stelselherziening, de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet en de belangrijkste systeemkeuzes. Ook refereert de Afdeling aan de (kern)instrumenten die in de Omgevingswet zijn opgenomen en geeft zij aan dat de nieuwe regelgeving zal worden onderzocht op consistentie met dat instrumentarium. Genoemde elementen vormen de bouwstenen van de nieuwe regelgeving. Zij lenen zich ook naar het oordeel van de regering goed als toetssteen voor de beoordeling van de ontwikkeling van het nieuwe stelsel.

De Afdeling gaat in onderdeel d specifiek in op de systeemkeuze in de Omgevingswet om de materiële normstelling grotendeels te bundelen in een beperkt aantal algemene maatregelen van bestuur. De Afdeling wijst op enkele wijzigingen, die mede naar aanleiding van het advies van de Afdeling in de Omgevingswet zijn aangebracht, waarmee de delegatiegrondslagen in de Omgevingswet nader met waarborgen zijn omkleed. De Afdeling geeft vervolgens in onderdeel e expliciet aan dat zij de door de wetgever bij de Omgevingswet gemaakte keuzes voor het nieuwe stelsel, waaronder de keuze van de algemene maatregel van bestuur als basisniveau voor inhoudelijke normstelling, als uitgangspunt neemt voor de verdere advisering over onder meer de aanvullingswetten, de

---

[17] De Afdeling heeft in haar advies een voorbehoud gemaakt dat luidt: «*Toch zal op enig moment moeten kunnen worden beoordeeld of het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht beantwoordt aan de doelstellingen van het voorstel. Daarom adviseert de Afdeling om gelijktijdig met het voorstel voor de invoeringswet de ontwerp-amvb's voor advies aan de Afdeling voor te leggen. Op dat moment kan dan beter worden beoordeeld welke andere elementen dan de reeds hiervoor genoemde, eventueel alsnog in de Omgevingswet zouden moeten worden geregeld.*»

Invoeringswet Omgevingswet en de algemene maatregelen van bestuur op grond van de Omgevingswet. Met betrekking tot de uitgangspunten van de stelselherziening zal de Afdeling zich in het bijzonder richten op het uitgangspunt van een gelijkwaardig beschermingsniveau. Ook hiervoor geldt dat de regering de geboden duidelijkheid waardeert. Deze komt ten goede aan de consistentie van de verdere opbouw en inrichting van het nieuwe stelsel.

2. Inhoud voorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet

a. Beleidsvernieuwing bodem

De memorie van toelichting bij het voorstel beschrijft een beleidsvernieuwing voor bodem als onderdeel van de stelselherziening van het omgevingsrecht.[18] De algemene doelstelling is als volgt omschreven: het waarborgen van de gebruikswaarde van de bodem (vaste bodem en grondwater) en het faciliteren van het duurzaam gebruik van de functionele eigenschappen van de bodem, door het in onderlinge samenhang: beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen en aantastingen (pijler 1); evenwichtig toedelen van functies aan locaties, rekening houdend met de kwaliteit van de bodem (pijler 2); duurzaam en doelmatig beheren van resterende historische verontreinigingen (pijler 3).[19] Het nieuwe beleid maakt de overstap van een benadering «per geval van verontreiniging» – zoals die in de Wbb geldt – naar een integrale, meer gebiedsgerichte systematiek van omgaan (beheer) met overgebleven verontreinigingen in de bodem en regulering van activiteiten. De achtergrond van die overstap is in de toelichting uiteengezet.[20] De kern daarvan is dat met de Wbb grote stappen zijn gezet om de (ernstige en spoedeisende) bodemverontreinigingen uit het verleden aan te pakken. Locaties met onaanvaardbare humane, ecologische en verspreidingsrisico's (de zogeheten spoedlocaties) zullen volgens de toelichting naar verwachting na inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn aangepakt of beheerst, zodat de grote risico's onder controle zijn gebracht.

b. Inzet instrumentarium Omgevingswet

In de toelichting is uiteengezet op welke wijze de drie pijlers van het nieuwe bodembeleid vorm zullen krijgen in het instrumentarium van de Omgevingswet.[21]

Pijler 1: Preventie

De bescherming van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen wordt geregeld met algemene regels voor activiteiten in de uitvoeringsregelgeving gericht op preventie, deels in de vorm van een zorgplicht. Bij de algemene rijksregels over milieubelastende activiteiten wordt ruimte gegeven voor aanvullende (of afwijkende) decentrale regels. Daarnaast kunnen provincie, gemeenten en waterschappen ter uitvoering van hun taken regels stellen aan activiteiten.

---

[18] Hoofdstuk 2.

[19] De Wbb onderscheidt historische verontreinigingen – ontstaan vóór 1 januari 1987 – en nieuwe verontreinigingen – ontstaan op of na 1 januari 1987. De Wbb kent voor elk van die typen een ander instrumentarium.

[20] Paragrafen 1.1, 2.1 en 7.2 (onder «Convenanten»).

[21] Paragrafen 1.1, 2.3.1, 2.3.2, 3.1, 3.3.1.

Pijler 2: Functietoedeling, rekening houdend met bodemkwaliteit

De integrale benadering van de fysieke leefomgeving, waarbij ook de kwaliteit van de bodem wordt betrokken, krijgt vooral vorm in de omgevingsvisie en het omgevingsplan. In de omgevingsvisie maakt de gemeente een brede afweging van belangen en kunnen ook de ambities voor bodem worden vastgelegd. In het omgevingsplan vindt de daadwerkelijke toedeling van functies aan locaties plaats en stelt de gemeente de overige regels vast die daarvoor nodig zijn. Over de inhoud van het omgevingsplan worden in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet instructieregels vastgesteld, ook met betrekking tot het onderwerp bodem. Ook provincies kunnen regels stellen – in de vorm van instructieregels, algemene regels voor burgers en bedrijven of een verplichte omgevingsvergunning of een combinatie daarvan –, onder meer ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater. Waterschappen kunnen in hun waterbeheerprogramma aanvullende functies aan watersystemen toekennen.

Pijler 3: Beheer resterende historische verontreinigingen

Als uitgangspunt geldt dat praktisch alle bekende locaties met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid, de ecologie en onaanvaardbare verspreidingsrisico's al zijn aangepakt. Resterende historische verontreinigingen worden aangepakt onder de Omgevingswet. Daarbij geldt dat de eigenaar van de grond in beginsel verantwoordelijk is voor het duurzaam en doelmatig beheren van historische verontreinigingen. De overheid heeft wel een belangrijke rol doordat zij voorwaarden stelt aan activiteiten en locatiespecifieke maatregelen kan opleggen. Onder de Wbb was de beschikking het belangrijkste instrument voor het omgaan met historische verontreinigingen; alleen in bepaalde gevallen werd gewerkt met algemene regels. Onder de Omgevingswet wordt deze benadering omgedraaid en zullen in eerste instantie algemene regels van toepassing zijn. Daarbij geldt dat de aanpak van verontreinigingen pas plaatsvindt op een natuurlijk moment en op een door de eigenaar gekozen wijze. De gewenste kwaliteit van de bodem zal vooral samenhangen met het beoogde gebruik. De overheid geeft de kwaliteit aan die hoort bij een bepaalde bodemfunctie. Dat systeem wordt in de uitvoeringsregelgeving uitgewerkt; de inhoud van deze regels zal volgens de toelichting sterk lijken op de huidige regelgeving onder de Wbb. Het gaat om algemene rijksregels die betrekking hebben op de normering, de onderzoeksverplichtingen en de uniforme aanpak van de verontreinigingen. Het beheer van historische verontreinigingen in de vaste bodem, waar deze tot risico's voor de gezondheid en milieu leiden, berust – conform het uitgangspunt «decentraal, tenzij» – bij de gemeente. De toelichting vermeldt dat gemeenten een grote mate van beleidsvrijheid krijgen, ook op het gebied van normstelling. Zij krijgen daarbij mogelijkheden om rekening te houden met gebiedseigen omstandigheden, zodat integrale afwegingen kunnen worden gemaakt. Het Rijk stelt wel de grens waarboven gesproken wordt van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan bodemverontreiniging.

c. Benodigde aanvullingen op het instrumentarium

Het toepassingsgebied, het instrumentarium, het belangenkader en de delegatiegrondslagen van de Omgevingswet zijn in de meeste gevallen breed genoeg om het onderwerp bodem daarin te kunnen betrekken. Het voorstel voorziet dan ook slechts in een beperkt aantal aanvullingen op de

Omgevingswet dat nog nodig is om het nieuwe bodembeleid te kunnen regelen.[22] De belangrijkste daarvan zijn:

Verplichte instructieregels

Het voorstel verplicht het Rijk instructieregels te stellen met het oog op de bescherming van de bodem of ter voorkoming van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege het gebruik van de bodem.[23]

Vangnetvoorziening voor toevalsvondsten

Het is volgens de toelichting niet uitgesloten dat er toch situaties kunnen voorkomen waarin sprake blijkt te zijn van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid ten gevolge van historische verontreiniging op of in de bodem. De saneringsinstrumenten die de Wbb biedt zijn onder de Omgevingswet voor een dergelijke toevalsvondst niet meer beschikbaar. Het voorstel biedt daarom een vangnetvoorziening, in aanvulling op het in hoofdstuk 19 van de Omgevingswet reeds opgenomen instrument voor een ongewoon voorval.[24] Het gaat om bevoegdheden voor het college van burgemeester en wethouders, gericht op het wegnemen door de eigenaar van de onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan historische bodemverontreinigingen. Het nieuwe instrument fungeert ook als vangnet – naast de zorgplicht – bij een nieuwe bodemverontreiniging indien een veroorzaker niet of niet tijdig is aan te spreken.

Gedoogplichten

Hoofdstuk 10 van de Omgevingswet bevat reeds gedoogplichten die van rechtswege gelden en gedoogplichten die bij beschikking worden opgelegd. Het voorstel voegt daar vier plichten aan toe, namelijk voor het gedogen van grondwaterbeheer (van rechtswege), van maatregelen op grond van de voorziening voor toevalsvondsten (van rechtswege), van nazorg (bij beschikking) en van naleving van de zorgplicht bodem (bij beschikking).[25]

Eerbiedigend overgangsrecht

Het voorstel regelt dat gevallen van sanering van bodemverontreiniging die op het tijdstip van inwerkingtreding van de Omgevingswet al in procedure zijn onder de Wbb, op basis van het oude recht kunnen worden afgerond. Als criterium voor de toepasselijkheid van het overgangsrecht geldt dat wanneer het voorstel in werking treedt er een beschikking «geval van ernstige bodemverontreiniging» is genomen en dat spoedige sanering noodzakelijk is. Omdat bodemsaneringen vaak lang duren, zeker als sprake is van nazorg, kent het voorstel geen einddatum voor het eerbiedigend overgangsrecht.[26]

---

[22] Memorie van toelichting, paragraaf 3.1.

[23] Voorgesteld artikel 2.28, onderdeel g. De toelichting geeft als voorbeeld regels die voorkomen dat bodembedreigende activiteiten plaatsvinden in de nabijheid van kwetsbare gebieden. Daarnaast kan met instructieregels worden geregeld dat rekening wordt gehouden met historische verontreinigingen die van invloed zijn op het gebruik van de bodem.

[24] Voorgesteld artikel 19.9a wordt toegevoegd aan hoofdstuk 19 van de Omgevingswet dat het instrument «ongewoon voorval» bevat.

[25] Voorgestelde artikelen 10.3, vijfde lid, 10.10a, 10.13a en 10.21a.

[26] Voorgestelde artikelen 3.1 tot en met 3.6

2. Inhoud voorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet

De Afdeling geeft een samenvatting van de in de toelichting beschreven beleidsvernieuwing bodem, de inzet van het instrumentarium van de Omgevingswet voor het nieuwe bodembeleid en de specifieke aanvullingen op dat instrumentarium die in dit wetsvoorstel zijn opgenomen.

3. Aansluiting op het instrumentarium van de Omgevingswet

De toelichting stelt dat voor het onderwerp bodem de inzet van omgevingswaarden vooralsnog niet is voorzien.[27] De Afdeling veronderstelt dat hier is bedoeld dat het Rijk het instrument van omgevingswaarden vooralsnog niet zal inzetten. Gemeenten en provincies bepalen immers in beginsel zelf of zij – bij omgevingsplan onderscheidenlijk omgevingsverordening – omgevingswaarden stellen.[28] De stelling in de toelichting is voorts niet onderbouwd. Het komt de Afdeling voor dat het onderwerp bodem zich in beginsel leent voor het vaststellen van omgevingswaarden – die immers bepalen wat de gewenste staat of kwaliteit, de toelaatbare belasting door activiteiten of de toelaatbare concentratie of depositie van stoffen is.[29] De toelichting schiet op dit punt te kort.

De Afdeling adviseert de toelichting met inachtneming van het vorenstaande aan te vullen.

3. Aansluiting op het instrumentarium van de Omgevingswet

Zoals de Afdeling terecht opmerkt, ziet de passage in de toelichting over de inzet van omgevingswaarden op omgevingswaarden op rijksniveau. Voor (vaste) bodem is de inzet van omgevingswaarden op rijksniveau vooralsnog niet voorzien. Wat een aanvaardbare kwaliteit van de bodem is, verschilt per locatie. Een woonwijk vereist bijvoorbeeld een andere kwaliteit dan een industrieterrein en een landelijk gebied kent doorgaans een betere gemiddelde bodemkwaliteit dan een binnenstedelijk gebied met een industriële voorgeschiedenis. Er is geen beleidswijziging beoogd ten opzichte van nu: de rijksoverheid is niet – zoals gebruikelijk is bij omgevingswaarden – zelf verantwoordelijk voor het realiseren van een bepaalde bodemkwaliteit, maar alleen voor het stellen van kaders voor activiteiten.

De Afdeling merkt terecht op dat het stelsel van de Omgevingswet op zichzelf voorziet in de mogelijkheid van omgevingswaarden op decentraal niveau. Het is dan ook denkbaar dat een gemeente respectievelijk een provincie ter uitvoering van hun respectievelijke taken (Hoofdstuk 2 Omgevingswet) op basis van lokale omstandigheden en keuzes met betrekking tot het ambitieniveau overgaat tot het stellen van een omgevingswaarde voor bodem. Voor zover het Rijk zou willen sturen op de inzet van de hiervoor genoemde instrumenten, kan dat door middel van instructieregels over het omgevingsplan of omgevingsverordening of beoordelingsregels voor de omgevingsvergunning. De toelichting (paragraaf 3.1) is op dit punt aangevuld, zoals de Afdeling adviseerde.

---

[27] Memorie van toelichting, paragraaf 3.1.

[28] Artikelen 2.11 en 2.12 van de Omgevingswet. Provincies zijn alleen verplicht om omgevingswaarden te stellen met het oog op het waarborgen van de veiligheid en het voorkomen of beperken van wateroverlast (artikel 2.13 Omgevingswet).

[29] Artikel 2.9 van de Omgevingswet.

4. Uitgangspunt gelijkwaardig beschermingsniveau

Het oude niveau van bescherming in verband met verontreiniging van de bodem wordt bepaald door de Wbb en de daarop gebaseerde uitvoeringsregelgeving (onder meer het Besluit bodemkwaliteit, het Besluit uniforme saneringen, de Regeling bodemkwaliteit en de Circulaire bodembescherming 2013).

Zoals blijkt uit punt 2b – de beschrijving van de wijze waarop de pijlers van het bodembeleid vorm krijgen in het instrumentarium van de Omgevingswet – zal ook voor het onderwerp bodem de regeling van het materiële recht bijna volledig plaatsvinden in de uitvoeringsregelgeving. En ook voor bodem geldt dat wordt gekozen voor het verruimen van bestuurlijke afweging door ruime bevoegdheden toe te kennen aan (decentrale) bestuursorganen. Die systeemkeuzes brengen met zich dat de vraag in hoeverre het voorstel voldoet aan het uitgangspunt van gelijkwaardige (materiële) bescherming op basis van het voorstel niet goed kan worden beantwoord. Er is in ieder geval wel aanleiding voor een opmerking over het toepassingsbereik van het – in de Omgevingswet – op te nemen instrument voor toevalsvondsten (hieronder bij a). Voor het overige zal de Afdeling zich bij de advisering over de uitvoeringsregelgeving opnieuw buigen over de vraag naar het beschermingsniveau. De toelichting bij het voorstel geeft wel in enige mate inzicht in de uitvoeringsregelgeving. De Afdeling signaleert aan de hand daarvan op voorhand een aantal aandachtspunten of risico's als het gaat om het uiteindelijke beschermingsniveau in het nieuwe stelsel, en hecht eraan daar (hieronder vanaf b) thans ten behoeve van het opstellen van de uitvoeringsregelgeving op te wijzen.

a. Toepassingsbereik instrument voor toevalsvondsten

Voorgesteld artikel 19.9a attribueert bevoegdheden aan het college van burgemeester en wethouders voor de voortvarende aanpak van een toevalsvondst van bodemverontreiniging waarbij naar zijn oordeel een redelijk vermoeden bestaat van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege die verontreiniging en onmiddellijk maatregelen nodig zijn. Van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege verontreiniging van de bodem is in ieder geval sprake bij blootstelling aan concentraties van stoffen op of in de bodem die in de uitvoeringsregels nog vast te stellen concentraties overschrijden. Het gaat – samengevat weergegeven – om bevoegdheden om de eigenaar of erfpachter te verplichten tot het treffen van maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verlangd om de onaanvaardbare risico's zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, en voor het college om zelf preventieve of herstelmaatregelen te treffen met een mogelijkheid voor kostenverhaal. Deze regeling beperkt zich tot onaanvaardbare risico's voor de (volks)gezondheid. Het is vanzelfsprekend dat bij dergelijke risico's acuut iets moet gebeuren. Dat kan onmiddellijke sanering zijn. De regeling biedt echter geen soelaas voor gevaren voor het milieu (plant en dier) of voor verspreiding van verontreiniging. Het college staat dus met lege handen bij een toevalsvondst met nadelige gevolgen voor het milieu of verspreiding. Althans, daarvoor staan hem niet de bevoegdheden van het

voorgestelde artikel 19.9a ter beschikking.[30] Onder het regime van de Wbb kunnen dergelijke nadelige gevolgen van verontreiniging onder omstandigheden dan ook wel degelijk tot (onmiddellijke) sanering van de bodem nopen.[31]

Het voorstel biedt in zoverre minder bescherming dan de Wbb. De Afdeling adviseert daarom om in het instrument voor de toevalsvondst te voorzien in bevoegdheden in geval van verontreinigingen die onaanvaardbare risico's voor het milieu of verspreiding met zich brengen.

b. Zorgplicht bodem

De zorgplicht is in de Wbb een belangrijk instrument voor het voorkomen en herstellen van nieuwe bodemverontreinigingen. Het gaat daarbij in wezen om een dubbele zorgplicht, gericht tot een ieder: in de eerste plaats de verplichting om de verontreiniging te voorkomen; in de tweede plaats moet – als de verontreiniging zich toch voordoet – de bodem worden gesaneerd om de directe gevolgen van de verontreiniging te beperken dan wel zoveel mogelijk ongedaan te maken.[32]

In het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht speelt de zorgplicht een belangrijke rol. De Omgevingswet bevat reeds een algemene zorgplicht.[33] In de toelichting bij de Omgevingswet is aangekondigd dat in de uitvoeringsregelgeving specifieke zorgplichten worden opgenomen, indien een concretere omschrijving van een zorgplicht gewenst is.[34] Uit de toelichting bij het thans voorliggende voorstel blijkt dat in verband met de bescherming van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen – pijler 1 van het nieuwe beleid – in de uitvoeringsregels zal worden voorzien in algemene regels voor activiteiten, maar ook in een specifieke zorgplicht bodem. Daarbij is vermeld dat de inhoud van de preventieve regelgeving

---

[30] Paragraaf 3.3.3 van de toelichting stelt dat het tegengaan van verspreiding van verontreiniging in het grondwater onder de Omgevingswet plaatsvindt met behulp van andere instrumenten, zoals het opnemen van maatregelen in het regionale waterprogramma, het stellen van regels aan activiteiten en het inrichten van gebiedsgericht beheer van een grondwaterverontreiniging op basis van een onverplicht programma. Het tegengaan van onaanvaardbare ecologische risico's kan volgens de toelichting plaatsvinden door gebruik te maken van de instrumenten van de Wet natuurbescherming (die op termijn (deels) in de Omgevingswet zal worden opgenomen), zoals de zorgplicht in combinatie met bestuurlijke handhaving. Deze instrumenten bieden echter niet in gelijke mate mogelijkheden voor voortvarend ingrijpen (met onmiddellijke maatregelen) als het voorgestelde instrument van de toevalsvondst.

[31] In de Wbb worden onder het belang van de bescherming van de bodem ook de belangen van plan en dier gerekend.

[32] Artikel 13 Wbb luidt: Ieder die op of in de bodem handelingen verricht als bedoeld in de artikelen 6 tot en met 11 en die weet of redelijkerwijs had kunnen vermoeden dat door die handelingen de bodem kan worden verontreinigd of aangetast, is verplicht alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd, teneinde die verontreiniging of aantasting te voorkomen, dan wel indien die verontreiniging of aantasting zich voordoet, de verontreiniging of de aantasting en de directe gevolgen daarvan te beperken en zoveel mogelijk ongedaan te maken. Indien de verontreiniging of aantasting het gevolg is van een ongewoon voorval, worden de maatregelen onverwijld genomen.

[33] Artikel 1.6 van de Omgevingswet luidt: Een ieder draagt voldoende zorg voor de fysieke leefomgeving. Artikel 1.7: Een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat zijn activiteit nadelige gevolgen kan hebben voor de fysieke leefomgeving, is verplicht: a. alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevraagd om die gevolgen te voorkomen, b. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen: die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken, c. als die gevolgen onvoldoende kunnen worden beperkt: die activiteit achterwege te laten voor zover dat redelijkerwijs van hem kan worden gevraagd.

[34] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, paragraaf 4.1.4. Hier wordt ook ingegaan op de verhouding tussen de algemene en de specifieke zorgplichten: «De wettelijke zorgplicht treedt terug als over een activiteit met het oog op een bepaald belang specifieke zorgplichten bestaan of specifieke regels of voorschriften zijn gesteld krachtens de Omgevingswet, in of krachtens een andere wet of in decentrale regelgeving.»

uit de Wbb – en ook de zorgplicht van artikel 13 – in beginsel zonder beleidsinhoudelijke wijzigingen wordt verwerkt in de uitvoeringsregelgeving.[35] Die mededeling op zichzelf is geruststellend als het gaat om de vraag naar het uiteindelijke beschermingsniveau. Er zijn echter wel aandachtspunten.
De toelichting stelt dat ruimte wordt gecreëerd voor het bedrijfsleven om de aanpak van bodemverontreinigingen die onder de zorgplicht bodem valt meer in te passen binnen de ontwikkelingen en processen van een bedrijf.[36] De Afdeling merkt op dat daarmee wezenlijk wordt afgeweken van het regime van de Wbb dat immers in beginsel verplicht tot terstond en multifunctioneel saneren. Zodoende lijkt op dit punt niet een gelijkwaardig beschermingsniveau te worden nagestreefd.

Voor het overige geeft de toelichting nauwelijks informatie over de zorgplicht bodem. De Afdeling constateert evenwel dat de consultatieversie van het Besluit activiteiten leefomgeving (hierna: Bal) een specifieke zorgplicht bevat (voor het verrichten van milieubelastende activiteiten en lozingsactiviteiten) die – onder meer – is gericht op het beschermen van de kwaliteit van de bodem.[37] Opvallend aan de consultatieversie is dat de zorgplicht waar het gaat om bodem zo wordt ingekleurd dat geen «significante verontreiniging» wordt veroorzaakt. Niet duidelijk is hoe dit zich verhoudt tot de zorgplicht van de Wbb, die élke verontreiniging betreft. Mogelijk wordt in zoverre niet een gelijkwaardig beschermingsniveau geregeld.

De Afdeling adviseert bij de opstelling van de uitvoeringsregelgeving wat betreft de zorgplicht met het vorenstaande rekening te houden.

c. Normenstelsel en bestuurlijke afwegingsruimte

De toelichting stelt dat – wat betreft de kwaliteit van de bodem in relatie tot het gebruik daarvan – in de uitvoeringsregelgeving een robuust normenstelsel wordt uitgewerkt dat wordt gebaseerd op het stelsel van de Wbb.[38] Daarbij wordt aangesloten bij de termen die binnen het nieuwe omgevingsrecht worden gebruikt voor onder meer geluid: maximale waarde en voorkeurswaarde.[39] Tussen de maximale waarde en de voorkeurswaarde zit afwegingsruimte. Per toepassing zal in de uitvoeringsregelgeving worden uitgewerkt welke normen van toepassing zijn, wat de hoogte is van die normen, tot wie de norm zich richt en wat de ruimte is voor maatwerk en lokaal beleid. Gemeenten zonder behoefte aan lokaal maatwerk zullen een generiek kader hanteren door het toepassen van door het rijk vast te stellen defaultwaarden, aldus de toelichting.

De Afdeling vermoedt dat het gebruik van terminologie die afwijkt van die van de Wbb het uiterst lastig maakt om het uiteindelijke beschermingsniveau van het nieuwe normenstelsel te beoordelen. Het gaat er immers om dat een gelijkwaardig beschermingsniveau wordt bereikt. Bij de uitvoeringsregelgeving is op dit punt derhalve een uitvoerige motivering

---

[35] Paragraaf 3.3.1.1. Hierbij is ook vermeld dat dit op voorhand niet betekent dat er sprak eis van het één op één overzetten van deze bepaling. In paragraaf 7.2 is vermeld dat de bodemzorgplicht mogelijk vorm zal krijgen door een samenstel van nieuwe regels onder de Omgevingswet.

[36] Paragraaf 3.3.1.1.

[37] Een concept van dit besluit is op internet gepubliceerd op 1 juli 2016; https://www.internetconsultatie.nl/omgevingswet_besluit_activiteitenleefomgeving.

[38] Paragraaf 2.2.3.

[39] De maximale waarde geeft aan waar de risico's onaanvaardbaar zijn en een activiteit als bouwen of toepassen van grond niet is toegestaan. De voorkeurswaarde geeft aan wanneer de bodem duurzaam geschikt is onbelemmerd kan worden gebruikt.

vereist, bij voorkeur aangevuld met tabellen waarin de verhouding tussen de nieuwe normen en de normen uit het stelsel van de Wbb is aangeduid.

De Afdeling adviseert bij de opstelling van de uitvoeringsregelgeving – en de toelichting daarbij – met het vorenstaande rekening te houden.

4. Uitgangspunt gelijkwaardig beschermingsniveau

In verband met het uitgangspunt van een gelijkwaardig beschermingsniveau maakt de Afdeling een opmerking over het toepassingsbereik van de – in de Omgevingswet op te nemen – regeling voor de toevalsvondst (onderdeel a) en geeft zij een aantal aandachtspunten of risico's mee ten behoeve van het opstellen van de uitvoeringsregelgeving (vanaf onderdeel b).

Voor wat betreft het gelijkwaardig beschermingsniveau in het stelsel is het algemene uitgangspunt van de regering geweest dat het beschermingsniveau van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit gelijkwaardig blijft aan het huidige niveau. In sommige gevallen kan de bescherming wel op een andere wijze worden vormgegeven.[40]

Het principe van «decentraal, tenzij» in de Omgevingswet en het uitgangspunt van gelijkwaardige beschermingsniveau sluiten elkaar niet uit. Het gelijkwaardige beschermingsniveau wordt in het nieuwe stelsel niet altijd door het Rijk gerealiseerd; Het is in veel gevallen een samenstel van regels die worden gesteld door het Rijk en regels van decentrale overheden.

Mede vanwege de verschillen in het instrumentarium in samenhang met een grotere mate van decentralisatie is het in het nieuwe stelsel niet goed mogelijk om uitsluitend per individueel onderdeel af te rekenen of dat onderdeel in de toekomst gelijkwaardig is aan de huidige wetgeving. Er vinden veel kleine en grote verschuivingen plaats en het resultaat daarvan varieert. De zorg voor de leefomgeving wordt op onderdelen gedecentraliseerd, terwijl tegelijkertijd daardoor een betere integratie wordt bewerkstelligd tussen bodemkwaliteit en ruimtelijke ordening, die het actief bereiken van milieudoelstellingen vergemakkelijkt. De beleidscyclus, die als fundament is gebruikt voor de instrumenten in de Omgevingswet, bevordert het sturen op lokale omstandigheden en een bijpassend plan van doelen en maatregelen. Deze gedachtegang werd door het Planbureau voor de Leefomgeving onderschreven in zijn advies over de Omgevingswet[41].

Het moet worden benadrukt dat de vernieuwing van het bodembeleid en de inpassing in het nieuwe stelsel voor omgevingsrecht niet per individueel onderdeel maar als geheel moet worden gewogen. Dat doet recht aan de verbetering die het nieuwe stelsel in samenhang met de beleidsvernieuwing oplevert voor bodemkwaliteit als integraal onderdeel van de fysieke leefomgeving.

Het bovenstaande heeft richting gegeven aan de reactie in dit nader rapport op de diverse onderdelen van het advies van de Afdeling die betrekking hebben op gelijkwaardig beschermingsniveau en, waar dat aan de orde is, worden bovenstaande passage aangehaald.

---

[40] Kamerstukken II 2011/12, nr. 3, paragraaf 2.4.
[41] Kamerstukken II 2011/12, 33 118, nr. 3, aangehaald in paragraaf 11.1.

a. Toepassingsbereik instrument voor toevalsvondsten

De Afdeling beschrijft de strekking van de regeling van de toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem (hierna: toevalsvondst) in het wetsvoorstel en geeft daarbij aan dat de regeling zich beperkt tot onaanvaardbare risico's voor de (volks)gezondheid. De Afdeling onderschrijft de wenselijkheid om in een dergelijke situatie acuut maatregelen te kunnen nemen. De Afdeling adviseert in het instrument van de toevalsvondst ook te voorzien in bevoegdheden als er sprake is van verontreinigingen die onaanvaardbare risico's voor het milieu (plant en dier) of verspreiding met zich brengen. De Afdeling heeft de regeling van de toevalsvondst aldus begrepen dat het daarbij ook om (onmiddellijke) sanering kan gaan.

Naar aanleiding van dit onderdeel in samenhang met onderdeel 5, onderdeel a, van het advies over het verduidelijken van de verhouding tussen de regeling voor de toevalsvondst, de regeling voor een ongewoon voorval en de zorgplicht is de positionering van de regeling voor de toevalsvondst opnieuw bezien en verduidelijkt in paragraaf 3.3.3 van de toelichting, ook in relatie tot andere instrumenten van het nieuwe stelsel. Daarbij wordt ook de vraag van de Afdeling over het toepassingsbereik van de regeling van de toevalsvondst beantwoord.

De regering leidt uit de opmerkingen van de Afdeling af dat de presentatie van de regeling voor de toevalsvondst in de toelichting niet de juiste insteek had. Anders dan de Afdeling kennelijk veronderstelt, is de regeling voor de toevalsvondst niet beoogd als het equivalent van de sanering van een geval van ernst en spoed onder de Wet bodembescherming, maar als een beperkte aanvulling op het instrumentarium van de Omgevingswet voor onverwachte gebeurtenissen of vondsten waarbij het van belang is dat er zorgvuldig wordt gehandeld door eenieder die daarmee wordt geconfronteerd. Onder de Wet bodembescherming hield de meest spoedeisende categorie saneringen in dat die binnen vier jaar diende te worden gesaneerd, terwijl bij een toevalsvondst acuut handelen noodzakelijk is om de verontreiniging af te schermen voor mensen, bijvoorbeeld door het plaatsen van een hek.

Een dergelijke toevallige ontdekking betreft een geheel andere situatie dan de situaties die zich voordoen bij de zorgplicht of een ongewoon voorval, waarbij bij een bedrijf een gebeurtenis plaatsvindt met nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving; in die laatste gevallen worden hoge eisen gesteld aan de veroorzaker om die nadelige gevolgen te voorkomen, te beperken en ongedaan te maken. Van degene die een toevalsvondst doet wordt dat niet verwacht, maar dat neemt niet weg dat ook van de toevallige vinder zorgvuldig handelen wordt verwacht om het algemeen belang te dienen; dat algemeen belang kan bestaan uit het voorkomen van onaanvaardbare gezondheidsschade als gevolg van blootstelling aan bodemverontreiniging, die bij toeval wordt ontdekt.

Het stelsel van de Omgevingswet voorziet al in diverse instrumenten die mogelijkheden bieden om op te treden in dergelijke situaties. Deels zijn die instrumenten te vinden in de Omgevingswet zelf, terwijl anderzijds ook in de verdere uitwerking van het stelsel in de uitvoeringsregelgeving steeds concreter wordt welk palet aan mogelijkheden ter beschikking staan voor de uitvoeringspraktijk.

Het advies van de Afdeling heeft geleid tot een andere opzet van de passages over de toevalsvondst in het algemeen deel (paragraaf 3.3.3) en het artikelsgewijze deel van de toelichting. In die betreffende onderdelen van de toelichting wordt beschreven welke situaties zich kunnen voordoen

en wanneer bij het bevoegd gezag aanleiding kan bestaan om op te treden. Vervolgens wordt beschreven welke instrumenten in het stelsel van de Omgevingswet voorzien in die behoefte, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de rol van veroorzaker, toevallige vinder of bevoegd gezag. Zo wordt beter duidelijk waarom de regering een aanvulling noodzakelijk acht in de vorm van de regeling voor de toevalsvondst voor bodem, als ook wat de verschillen en overeenkomsten zijn met de andere instrumenten in het stelsel.

Door de gewijzigde opzet van de toelichting wordt tevens duidelijker dat het stelsel andere instrumenten kent voor risico's voor plant en dier en verspreidingsrisico's en voor de vervolgstappen van het beoordelen van de bron, de omvang en eventuele aanpak van verontreiniging. Het gaat om omgevingsplan, omgevingsverordening, regionaal waterprogramma, programma en omgevingsvergunning en maatwerkvoorschriften.

Bovendien is de regeling voor de toevalsvondst in het wetsvoorstel meer uitgeschreven, zoals de Afdeling voorstelde (zie onderdeel 5 van het advies en van dit nader rapport). De gewijzigde artikelen richten zich meer uitdrukkelijk op het voorkomen of beperken van de blootstelling aan de verontreiniging als zodanig, om het onderscheid tussen enerzijds zorgvuldig omgaan met een toevallige ontdekking en anderzijds sanering beter tot uitdrukking te brengen.

De Afdeling constateert zelf ook in voetnoot 29 van het advies dat het tegengaan van (onbeheersbare) verspreiding of onaanvaardbare ecologische risico's (zoals dat wordt genoemd onder de Wet bodembescherming) onder de Omgevingswet plaatsvindt door gebruik te maken van andere instrumenten. Anders dan de Afdeling meent, bieden die instrumenten naar het oordeel van de regering voldoende mogelijkheden voor voortvarend ingrijpen. Immers de Omgevingswet kiest uitdrukkelijk voor «decentraal tenzij». Het voortouw voor de bescherming van plant en dier of grondwater ligt bij de decentrale overheden en er is onvoldoende rechtvaardiging om het aan het Rijk te trekken, anders dan bij onaanvaardbare risico's voor de gezondheid.

b. Zorgplicht bodem

De Afdeling wijst ten behoeve van het opstellen van de uitvoeringsregelgeving op een aantal aandachtspunten als het gaat om het uiteindelijke beschermingsniveau in het nieuwe stelsel. De Afdeling constateert terecht dat de zorgplicht een belangrijk instrument is voor het voorkomen en herstellen van bodemverontreinigingen, waarbij onderscheid kan worden gemaakt tussen enerzijds de verplichting om de verontreiniging te voorkomen en anderzijds de verplichting om de verontreiniging ongedaan te maken, althans voor zover dat redelijkerwijs kan worden gevergd van de veroorzaker.

De Afdeling wijst in het advies op de algemene zorgplicht in de Omgevingswet. De Afdeling spreekt zich vervolgens in positieve zin uit over het voornemen van de regering om die aan te vullen met een specifieke zorgplicht bodem die zoveel mogelijk beleidsneutraal is ten opzichte van de Wet bodembescherming. Tegelijkertijd spreekt de Afdeling een zorg uit over de beschreven ruimte voor maatwerk omdat in zoverre geen sprake zou zijn van gelijkwaardig beschermingsniveau ten opzichte van de Wet bodembescherming, die volgens de Afdeling in beginsel verplicht tot terstond en multifunctioneel saneren.
Artikel 13 van de Wet bodembescherming is een belangrijk instrument om nieuwe bodemverontreiniging te voorkomen. Artikel 13 van de Wet

bodembescherming strekt echter niet zover dat daaruit te allen tijde voortvloeit dat terstond en multifunctioneel saneren noodzakelijk is. Dat blijkt uit de zogenoemde dubbele redelijkheidstoets die is vastgelegd in de formulering van het artikel en de uitleg die daar in de uitvoeringspraktijk en in de jurisprudentie aan is gegeven: verontreiniging voor zover die redelijkerwijs kan worden voorkomen en ongedaan maken voor zover dat redelijkerwijs kan worden gevergd. Het hangt af van de specifieke omstandigheden van de situatie af welke maatregelen binnen welke termijn kunnen worden beschouwd als «redelijkerwijs». Dat principe wordt voortgezet onder het nieuwe stelsel.

De Afdeling heeft bovenstaande aandachtspunten gesignaleerd ten behoeve van het opstellen van de uitvoeringsregelgeving. Mede naar aanleiding van dit onderdeel van het advies is opnieuw bezien welke instrumenten en onderdelen van het nieuwe stelsel corresponderen met de functies die artikel 13 van de Wet bodembescherming momenteel vervult. De algemene zorgplicht van artikel 1.6 van de Omgevingswet die de Afdeling noemt, is er daar inderdaad een van. Bij deze exercitie zijn in het bijzonder ook het wetsvoorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet en het ontwerp van de algemene maatregelen van bestuur op grond van de Omgevingswet betrokken, omdat die delen van het stelsel nog in ontwikkeling waren op het moment dat dit wetsvoorstel voor advies werd voorgelegd aan de Afdeling.

Uit deze heroverweging komt naar voren dat diverse instrumenten in de Omgevingswet en de bijbehorende ontwerpbesluiten na inwerkingtreding de functies kunnen vervullen die artikel 13 van de Wet bodembescherming momenteel heeft. De toelichting (paragraaf 3.3.1.1) is aangevuld met een overzicht van deze instrumenten. De toelichting is bovendien de conclusie opgenomen dat het stelsel daarom geen aanvulling behoeft en het niet noodzakelijk wordt geacht om in de uitvoeringsregelgeving een afzonderlijke specifieke zorgplicht bodem op te nemen.

Er is sprake van een gelijkwaardig beschermingsniveau door het samenstel van verschillende instrumenten in het nieuwe stelsel, zoals de gewijzigde toelichting beschrijft, en langs die weg is tegemoetgekomen aan de aandachtspunten van de Afdeling.

c. Normenstelsel en bestuurlijke afwegingsruimte

De Afdeling vermoedt dat het gebruik van terminologie die afwijkt van die van de Wet bodembescherming, het uiterst lastig maakt om het uiteindelijke beschermingsniveau van het nieuwe normenstelsel te boordelen. Het uitgangspunt van het wetsvoorstel is om het beschermingsniveau gelijkwaardig te laten aan dat van de Wet bodembescherming. Het stelsel van de Omgevingswet gaat uit van het wettelijk vastgelegde principe van «decentraal tenzij», waardoor het beschermingsniveau niet meer altijd op landelijk niveau, maar vaak op lokaal niveau wordt geregeld. In verband met dat beschermingsniveau zal in de algemene maatregelen van bestuur op grond van de Omgevingswet nader worden geduid welke normen van toepassing zijn, tot wie de norm zich richt en wat de lokale afwegingsruimte is.

5. Instrument voor toevalsvondsten

Hoofdstuk 19 van de Omgevingswet betreft bevoegdheden in bijzondere omstandigheden. Afdeling 19.1 regelt bevoegdheden voor ongewone voorvallen; de overige afdelingen betreffen archeologische toevalsvondsten, alarmeringswaarden, gevaar voor waterstaatswerken en andere

buitengewone omstandigheden. Het voorstel voegt voor toevalsvondsten op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid een afdeling (19.2a) met één artikel (19.9a) toe aan de Omgevingswet.

De Afdeling onderschrijft dat voor de toevalsvondst een afzonderlijke regeling in hoofdstuk 19 gerechtvaardigd is.[42] Er is echter wel aanleiding om over de voorgestelde regeling een aantal opmerkingen te maken.

a. Begrip toevalsvondst

Het begrip toevalsvondst is niet gedefinieerd, terwijl daar vergaande bevoegdheden en verplichtingen aan zijn gekoppeld. De betekenis van het begrip ligt deels besloten in het tweede lid van het voorgestelde artikel 19.9a waaruit blijkt dat het gaat om een situatie waarbij zich onaanvaardbare risico's voor de gezondheid voordoen. Doordat geen eenduidige omschrijving van het begrip toevalsvondst voorhanden is, ontstaat onduidelijkheid wat betreft de afbakening ten opzichte van de regeling voor een ongewoon voorval en de zorgplicht en de daarvoor geldende regimes. Voorkomen moet worden dat onduidelijkheid kan bestaan over welk instrument van toepassing is. Het verdient daarom de voorkeur het begrip toevalsvondst eenduidig te definiëren, waarbij het vangnetkarakter van de regeling tot uitdrukking komt. Als voorwaarde voor de toepassing van de bevoegdheden bij een toevalsvondst kan dan gelden dat zich onaanvaardbare risico's voor de gezondheid voordoen.

De Afdeling adviseert voor het begrip toevalsvondst een definitie op te nemen, waarin de afbakening ten opzichte van de regeling voor een ongewoon voorval en de zorgplicht tot uitdrukking komt.

b. Toegankelijkheid van de regeling

Het voorgestelde artikel 19.9a verklaart een aantal artikelen van afdeling 19.1 van overeenkomstige toepassing, waarbij in elk van die artikelen voor ten minste één begrip een ander begrip moet worden gelezen. Het gaat daarbij niet altijd om zonder meer logische begripsvervanging, maar ook om substantiële wijzigingen van de strekking van de desbetreffende bepalingen. De voorgestelde regeling is daardoor ontoegankelijk en moeilijk leesbaar, en doet in zoverre af aan het eerste verbeterdoel van de Omgevingswet: het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht.[43]

De Afdeling adviseert om de regeling voor de toevalsvondst te vereenvoudigen door deze zelfstandig leesbaar te maken en daarbij af te zien van verwijzingen.

---

[42] Paragraaf 3.3 van de memorie van toelichting zet uiteen dat er verwantschap is tussen het ongewoon voorval en de toevalsvondst: in beide situaties is sprake van een plotselinge, onverwachte of pas ontdekte situatie die spoedig optreden vergt, maar wijst er ook op dat er verschillen zijn die een nieuwe regeling rechtvaardigen. Anders dan bij een ongewoon voorval, is er bij de toevalvondst geen sprake van een (actuele) gebeurtenis die afwijkt van het normale verloop van een activiteit, zoals een calamiteit. De bijzondere omstandigheid waar het hier om gaat is het vermoeden van een bodemverontreiniging met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid.

[43] Voorts geldt in het algemeen dat verwijzingen naar andere bepalingen worden vermeden, indien de toegankelijkheid van de regeling daardoor onnodig wordt geschaad (aanwijzing 78 van de Aanwijzingen voor de regelgeving).

c. Veroorzaker buiten schot

De voorgestelde bepaling regelt dat in de van overeenkomstige toepassing verklaarde artikelen van afdeling 19.1 – die het ongewone voorval betreffen – voor «veroorzaker» telkens moet worden gelezen «eigenaar of erfpachter». Daarmee voorziet het voorstel in bevoegdheden voor het college van burgemeester en wethouders gericht op het wegnemen door de eigenaar/erfpachter van de desbetreffende locatie – en niet door de veroorzaker – van de onaanvaardbare risico's voor de gezondheid. Voor zover de regeling fungeert als vangnet – naast de zorgplicht – bij een nieuwe bodemverontreiniging waarbij de veroorzaker niet of niet tijdig is aan te spreken, is dat op zichzelf begrijpelijk. Consequentie is echter ook dat de veroorzaker van een historische bodemverontreiniging – die valt in de categorie toevalsvondst – geheel buiten schot blijft. Het risico bestaat dat de kosten van de sanering daardoor uiteindelijk geheel of ten dele ten laste van de publieke middelen kunnen komen. Volgens de toelichting is ervoor gekozen om de veroorzaker buiten schot te laten vanuit de noodzaak om over een slagvaardig instrument te beschikken, terwijl de veroorzaker van deze historische verontreinigingen vaak niet meer te vinden is.[44]

De Wbb kent sinds 2006 een saneringsplicht voor eigenaren/erfpachters van bedrijfsterreinen.[45] Voor eigenaren/erfpachters van bedrijfsterreinen betekent het instrumentarium van de toevalsvondst in beginsel daarom geen verschuiving van verantwoordelijkheden. Dat kan anders liggen voor andere eigenaren/erfpachters. Het saneringsbevel kan opgelegd worden aan de veroorzaker van de verontreiniging en de eigenaar of erfpachter van de betreffende locatie.[46] De eigenaar of erfpachter kan een bevel krijgen, tenzij hij kan aantonen dat hij voldoet aan een aantal voorwaarden.[47] Voor het geval een bevel aan meerdere personen kan worden opgelegd is er in de parlementaire stukken inzake de saneringsregeling van de Wet bodembescherming een beleidsmatige voorkeursvolgorde neergelegd. De hoofdregel daarvan is dat het bevel bij voorkeur wordt opgelegd aan de veroorzaker van de verontreiniging; hier geldt een inspanningsverplichting voor het bevoegd gezag.[48]

De Afdeling merkt op dat de voorgestelde regeling voor toevalsvondsten deze inspanningsverplichting geheel loslaat en het bevoegd gezag geen enkele mogelijkheid biedt om de veroorzaker aan te spreken, zelfs niet wanneer die wel in beeld zou zijn. Mogelijk biedt de regeling daarmee veroorzakers van historische verontreinigingen onbedoeld een makkelijke uitweg: door zich tijdig te ontdoen van het door hén verontreinigde terrein – vóór de toevalsvondst – ontkomen zij aan het treffen van maatregelen. Voorts geeft de voorgestelde regeling in zoverre geen uitdrukking aan het beginsel dat de vervuiler betaalt.[49] Het voorstel doet daardoor geen recht aan hetgeen hierover in de memorie van toelichting bij de Omgevingswet is gesteld, namelijk dat de Omgevingswet en de bijbehorende uitvoerings-

---

[44] Memorie van toelichting, paragraaf 3.3.3.
[45] Artikel 55b van de Wbb.
[46] Artikel 43 van de Wbb.
[47] Artikel 46 van de Wbb.
[48] Oa. Kamerstukken II 1991/92, 21 556, nr. 5, blz. 30–31 en 37.
[49] Artikel 191, tweede lid, VWEU gaat uit van het beginsel dat de vervuiler betaalt en luidt: «De Unie streeft in haar milieubeleid naar een hoog niveau van bescherming, rekening houdend met de uiteenlopende situaties in de verschillende regio's van de Unie. Haar beleid berust op het voorzorgsbeginsel en het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen worden te bestreden, en het beginsel dat de vervuiler betaalt». Het beginsel «de vervuiler betaalt» ligt ook ten grondslag aan het Europese milieusteunkader (Mededeling van de Europese Commissie – Richtsnoeren staatssteun ten behoeve van milieubescherming en energie 2014–2020, PB 2014, C 200, blz. 1, punt 44).

regelgeving uitdrukking zullen geven aan geldende milieubeginselen – zoals het beginsel dat de vervuiler betaalt – zonder dat de beginselen zelf deel uitmaken van de regels.[50]
Het ligt gezien het vorenstaande in de rede om in het instrument voor toevalsvondsten ten minste de mogelijkheid op te nemen om de veroorzaker aan te spreken. Het komt de Afdeling voor dat het opnemen van die mogelijkheid niet hoeft af te doen aan de gewenste slagvaardigheid van het instrument.

De Afdeling adviseert in het voorgestelde instrument voor toevalsvondsten de mogelijkheid op te nemen om de veroorzaker aan te spreken.

d. Evenredigheid

Er zullen zich situaties kunnen voordoen waarin de eigenaar/erfpachter van de verontreinigde locatie, die niet tevens veroorzaker van de verontreiniging is, als gevolg van de toepassing van het instrument voor toevalsvondsten onverwacht met kostbare te nemen maatregelen wordt geconfronteerd. Dat kan ook een particulier of een klein bedrijf zijn. Consequentie van de voorgestelde regeling is dat er voor deze eigenaar/erfpachter niets anders op zit dan zelf op zoek te gaan naar de veroorzaker en de eventueel gemaakte kosten op deze veroorzaker proberen te verhalen met behulp van de mogelijkheden van het civiele recht.

In het algemeen geldt dat de voor een of meer belanghebbenden nadelige gevolgen van een regeling niet onevenredig mogen zijn in verhouding tot de met de regeling te dienen doelen.[51] *In de toelichting bij het voorstel is niet ingegaan op de vraag of zich als gevolg van de toepassing van de regeling voor toevalsvondsten – bijvoorbeeld in de hiervoor geschetste situatie – onevenredige gevolgen kunnen voordoen. Het voorstel bevat ook geen voorziening om dergelijke onevenredige gevolgen te voorkomen.*

De Afdeling adviseert de toelichting met inachtneming van het vorenstaande aan te vullen, en zo nodig in het voorstel een voorziening op te nemen.

5. Instrument voor toevalsvondsten

De Afdeling onderschrijft dat een afzonderlijke regeling voor de toevalsvondst in hoofdstuk 19 van de Omgevingswet gerechtvaardigd is. Niettemin adviseert de Afdeling om de vormgeving van de artikelen van die regeling en de toelichting daarop op enkele punten aan te passen.

a. Begrip toevalsvondst

Het advies van de Afdeling om in het wetsvoorstel een begripsomschrijving op te nemen van het begrip toevalsvondst is overgenomen. Zoals in onderdeel 4 is toegelicht, hebben de maatregelen die de eigenaar moet nemen in het kader van een toevalsvondst een wezenlijk andere strekking dan het saneren van de verontreiniging, zoals bij de zorgplicht of een ongewoon voorval aan de orde kan zijn. De regering heeft dit naar aanleiding van het advies van de Afdeling verduidelijkt in het wetsvoorstel, zoals hierna beschreven onder b. Door de verduidelijking van de artikelen zelf is de afbakening ten opzichte van de zorgplicht en de regeling voor ongewone voorvallen al voldoende aangegeven. Verder is

[50] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, paragraaf 2.3.
[51] Aanwijzing 15 van de Aanwijzingen voor de regelgeving. Deze aanwijzing correspondeert met artikel 3:4, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht.

in de toelichting op diverse plaatsen de strekking van de regeling voor de toevalsvondst verduidelijkt.

b. Toegankelijkheid van de regeling

Het advies van de Afdeling om de regeling voor de toevalsvondst zelfstandig leesbaar te maken, is overgenomen. De voorgestelde afdeling 19.2a is herschreven, waarbij de inhoud van artikel 19.9a is verdeeld over meerdere artikelen en een definitie (het nieuwe onderdeel K). Daarbij is als uitgangspunt gehanteerd dat er een balans dient te zijn tussen leesbaarheid en compactheid. Artikel 10.10a (gedoogplicht) en de wijzigingsartikelen met betrekking tot de Wet economische delicten zijn aangepast aan de nieuwe nummering en redactie van de artikelen over de toevalsvondst.

c. Veroorzaker buiten schot

De Afdeling beschrijft de rol van de eigenaar en die van de veroorzaker. De Afdeling acht het begrijpelijk dat de regeling zich richt tot de eigenaar als de veroorzaker niet of niet tijdig is aan te spreken, maar trekt daarbij tevens de conclusie dat de veroorzaker van een historische bodemverontreiniging – die valt in de categorie toevalsvondst – geheel buiten schot blijft. De Afdeling wijst op het risico dat de kosten van de sanering geheel of ten dele ten laste kunnen komen van de publieke middelen.

Zoals eerder in dit nader rapport is uiteengezet, hebben de maatregelen bij een toevalsvondst een wezenlijk ander karakter dan saneringsmaatregelen. Omdat het uitsluitend gaat om de primair noodzakelijke maatregelen om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling te voorkomen – in afwachting van een latere beoordeling van de verontreiniging en of sanering (en door wie) al dan niet noodzakelijk is, op welke termijn en op welke wijze, enzovoorts – is het passend dat de eigenaar als eerste wordt aangesproken op het beschermen van de gezondheid van personen die gebruik maken van die locatie. Temeer omdat een toevalsvondst vaak een verontreiniging betreft waarvan de veroorzaker niet of niet onmiddellijk bekend is, terwijl de ernst van de situatie wel onmiddellijke maatregelen vereist. Omdat het niet gaat om sanering ligt het in de rede dat het niet om omvangrijke kosten gaat, ook niet als het een particulier betreft.

Ook zonder de regeling van de toevalsvondst ligt het op de weg van de eigenaar om dergelijke maatregelen te treffen (privaatrechtelijke verantwoordelijkheid; matschappelijke zorgvuldigheid). De regeling richt zich meer tot het bevoegd gezag met een opdracht om publiekrechtelijke bevoegdheden te gebruiken indien nodig vanwege de onaanvaardbare risico's. Juist omdat de regeling zich richt tot de eigenaar in plaats van de veroorzaker is, anders dan bij ongewoon voorval, gekozen voor de *facultatieve* mogelijkheid van kostenverhaal op de eigenaar: het bevoegd gezag *kan* daar ook vanaf zien als het bevoegd gezag het niet redelijk of niet wenselijk vindt om die kosten bij de eigenaar neer te leggen. Dat betekent inderdaad dat een deel van de kosten ten laste kunnen komen van de publieke middelen, maar dat is niet een beleidswijziging ten opzichte van de huidige Wet bodembescherming (de vangnettaak van het bevoegd gezag in artikel 48 Wet bodembescherming is vaak aan de orde als bodemverontreiniging particulieren raakt).

De regering heeft overwogen maar niet wenselijk geacht om de veroorzaker onderdeel te maken van de regeling voor de toevalsvondst en die te beperken tot kostenverhaal. Dan doet zich immers de vraag voor waarom niet de hele regeling zich richt op de veroorzaker, in de situaties waarin

toch een veroorzaker bekend is. Dat zou zich echter niet goed verdragen met de kern van de regeling, die zich richt tot degene die het in zijn macht heeft om voorzorgsmaatregelen te treffen.
Dat betekent evenwel niet dat de veroorzaker buiten schot blijft maar daarvoor zijn in het stelsel andere instrumenten beschikbaar. Behalve de mogelijkheid van privaatrechtelijk verhalen van schade, zijn de meest voor de hand liggende publiekrechtelijke alternatieven: het handhaven van de specifieke zorgplicht in het Besluit activiteiten leefomgeving, handhaven (door middel van bestuursdwang) op grond van de algemene zorgplicht in de Omgevingswet (artikel 1.7). Daarnaast is de regering voornemens om in invoeringswet een specifieke regeling voor kostenverhaal op veroorzakers op te nemen (geschoeid op de leest van artikel 75 Wet bodembescherming).

Tot slot ziet de Afdeling als mogelijkheid dat veroorzakers van historische verontreiniging onbedoeld een makkelijke uitweg krijgen met de regeling van de toevalsvondst: door zich tijdig te ontdoen van het door hen verontreinigde terrein ontkomen zij aan het treffen van maatregelen.
Er zijn verschillende mogelijkheden voor hoe die situatie wettelijk is geregeld:
– Indien het gaat om een bedrijfsterrein en het geval is beschikt als spoedgeval valt het onder overgangsrecht op grond van dit wetsvoorstel en geldt de bijzondere regeling van artikel 55b van de Wet bodembescherming om te voorkomen dat de saneringsplichtige zich kan ontdoen van het terrein zonder dat uitvoering van de sanering is gewaarborgd.
– Indien een perceel valt onder een beschikking niet-spoed maar geen sprake is van onaanvaardbare risico's dan biedt het stelsel andere instrumenten (vooral het omgevingsplan) om regels te stellen over aanpak van de verontreiniging.
– De situatie waar de zorgen van de Afdeling zich vermoedelijk vooral op richten, is de situatie dat het geval niet is beschikt op grond van de Wet bodembescherming en ook nog niet bekend is bij het bevoegd gezag, maar wel bij de veroorzaker of eigenaar, is het mogelijk dat hij dat op grond van de Wet bodembescherming had moeten melden (artikel 27, 28 of 55ab). Indien hij dat opzettelijk niet doet, kan dat strafrechtelijk handhaafbaar zijn en strafrechtelijke handhaving blijft mogelijk ook nadat de Omgevingswet al in werking is getreden.

Het stelsel als geheel biedt aldus verschillende mogelijkheden om te zorgen dat de veroorzaker niet buiten schot blijft.

d. Evenredigheid:

De Afdeling wijst erop dat de voor een of meer belanghebbenden nadelige gevolgen van een regeling niet onevenredig mogen zijn in verhouding tot de met die regeling te dienen doelen en adviseert in verband hiermee de toelichting bij de regeling voor de toevalsvondst aan te vullen. Om te beginnen wordt erop gewezen dat verwacht wordt dat het hier niet om tijdelijke beschermingsmaatregelen met (zeer) hoge kosten zal gaan. Het gaat hier immers niet om sanering. De vraag of eventueel sanering nodig is, wordt in een later stadium en met toepassing van een ander instrument dan de regeling voor de toevalsvondst bezien (zie hierover ook onderdeel 4 van dit nader rapport). In de wettelijke bepalingen is de evenredigheid op verschillende manieren gewaarborgd. De eigenaar of erfpachter hoeft alleen de maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden verlangd. Dit volgt uit de regeling voor de toevalsvondst in dit wetsvoorstel. Verder vloeit uit het algemeen bestuursrecht voort dat de maatregelen die de eigenaar of erfpachter volgens het bevoegd gezag moet treffen, evenredig moeten zijn in het licht van het doel, waarbij de kosten worden meegewogen. Bovendien

kan, als het college van burgemeester en wethouders de maatregelen uitvoert, het college de afweging maken in hoeverre het redelijk is de kosten te verhalen op de eigenaar of erfpachter.

6. De Afdeling verwijst naar de bij dit advies behorende redactionele bijlage.

6. Redactionele opmerkingen

Door het overnemen van de opmerkingen van de Afdeling over het vergroten van de toegankelijkheid van de regeling voor de toevalsvondst zijn de door de Afdeling geconstateerde redactionele onvolkomenheden ondervangen.

7. Actualiseren van het wetsvoorstel en de toelichting

Van de gelegenheid is gebruik gemaakt om het wetsvoorstel en de memorie van toelichting op enkele punten te verduidelijken of beter in overeenstemming te brengen met actuele ontwikkelingen, in het bijzonder in de stelselherziening als geheel (te weten het ontwerpwetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet en het ontwerp van de vier algemene maatregelen van bestuur en de voorbereiding van het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet). De belangrijkste punten worden hieronder toegelicht.

a. In artikel 1.1 van het wetsvoorstel zijn artikel 10.21a, onderdeel a, en het opschrift van het artikel verduidelijkt, in lijn met de bedoeling van de wetgever zoals beschreven in de toelichting.
b. In het wetsvoorstel zijn de redactie en verwijzingen op enkele punten aangepast en andere aanpassingen die noodzakelijk zijn in verband met het ontwerpwetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet, dat in de volgorde van inwerkingtreding eerder is voorzien dan dit wetsvoorstel.
c. De redactie van artikel 3.5 (overgangsrecht) is verduidelijkt, in lijn met de bedoeling zoals beschreven in de toelichting.
d. De ondertekening van wet en toelichting is aangepast in verband met de wijzigingen in de portefeuilleverdeling[52]. De Staatssecretaris van Infrastructuur en Water is de eerste ondertekenaar en de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is als verantwoordelijke voor de stelselherziening de tweede ondertekenaar.

De Afdeling advisering van de Raad van State geeft U in overweging het voorstel van wet te zenden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, nadat met het vorenstaande rekening zal zijn gehouden.

De vice-president van de Raad van State,
J.P.H. Donner

Ik moge U, mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, verzoeken het hierbij gevoegde gewijzigde voorstel van wet en de gewijzigde memorie van toelichting aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal te zenden.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
S. van Veldhoven-van der Meer

---

[52] Besluit van 26 oktober 2017 nr. 2017001806, houdende departementale herindeling met betrekking tot de ruimtelijke ontwikkeling, ruimtelijke ordening, de Omgevingswet en het Kadaster, Stcrt. 2017, 62725.

Redactionele bijlage bij het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State betreffende no. W14.16.0417/IV

– In artikel I, in het derde lid van artikel 19.9a, een onderdeel toevoegen, luidende: in artikel 19.5, eerste lid, de zinsnede «of, als niet onmiddellijk of tijdig kan worden vastgesteld welk bestuursorgaan bevoegd is, het college van burgemeester en wethouders» schrappen.
– In artikel I, in het derde lid van artikel 19.9a, een onderdeel toevoegen, luidende: in artikel 19.5, eerste lid, voor «als niet onmiddellijk of tijdig kan worden vastgesteld door wie of waardoor het ongewone voorval is veroorzaakt», wordt gelezen «als niet onmiddellijk of tijdig kan worden vastgesteld wie de eigenaar of erfpachter is».

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2017–2018

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 5

VERSLAG

Vastgesteld 16 maart 2018

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel, heeft de eer als volgt verslag uit te brengen van haar bevindingen.
Onder het voorbehoud dat de regering op de gestelde vragen en de gemaakte opmerkingen tijdig en genoegzaam zal hebben geantwoord, acht de commissie de openbare beraadslaging over dit wetsvoorstel voldoende voorbereid.

Inhoudsopgave **blz.**

1. Inleiding 1
2. Aanleiding en achtergrond 2
3. Instrumentarium voor bodembeleid 4
4. Verhouding tot bestaande en voorgenomen regelgeving en beleid 5

1. Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet. Deze leden willen de regering graag een aantal vragen stellen.

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet. De leden van de CDA-fractie hebben evenwel nog enige vragen.
Deze leden vragen of, en hoe, het oude niveau van bescherming in verband met verontreiniging van de bodem, zoals dat bepaald werd door de Wet Bodembescherming (Wbb), één-op-één wordt overgenomen in de nieuwe wet. Daarbij speelt een rol dat, meer dan in het verleden, gekozen is voor het verruimen van bestuurlijke afweging door ruime bevoegdheden toe te kennen aan (decentrale) bestuursorganen. Die bestuursorganen kunnen immers regels stellen die soepeler zijn dan de regels onder het oude systeem, zo menen zij.

kst-34864-5
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het genoemde wetsvoorstel en willen de regering nog enkele vragen voorleggen.

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van het wets-voorstel en hebben hier vragen en opmerkingen bij.

2. Aanleiding en achtergrond

De leden van de VVD-fractie vragen de regering in hoofdlijnen (eventueel schematisch) weer te geven wat de verschillen zijn tussen de Wet bodembescherming en de nieuwe regeling met betrekking tot de bodem in de Omgevingswet. Op welke vlakken is tot verschuiving van taken gekomen vergeleken met de Wet bodembescherming? Voorts vragen deze leden in hoeverre de omschrijving van het begrip «bodem» overeenkomt met de omschrijving hiervan in de ons omliggende landen? In hoeverre is de toevoeging van een warmtenet een risico voor de bodem? Gaarne krijgen zij een reactie van de regering.
De nieuwe koers in het bodembeleid wordt gekenschetst door een aantal verschuivingen, waarvan het versnellen en verbeteren van de besluit-vorming over bouwactiviteiten door onder meer het verminderen van het aantal bodemonderzoeken en het zoveel mogelijk inzetten van algemene regels in plaats van beschikkingen. De leden van de VVD-fractie krijgen graag een nadere verduidelijking van deze verschuiving. In hoeverre is het verminderen van het aantal bodemonderzoeken mogelijk, gelet op onaanvaardbare risico's voor de gezondheid?

De leden van de CDA-fractie constateren dat de wet een overstap maakt van een benadering «per geval van verontreiniging» zoals die in de huidige Wet bodembescherming (Wbb) geldt, naar een integrale, meer gebiedsgerichte systematiek van omgaan met verontreinigingen in de bodem. Zij vragen of een overzicht gegeven kan van alle ernstige bodemverontreinigingen uit het verleden, die vanwege onaanvaardbare humane, ecologische en versprei-dingsrisico's, nog niet volledig zijn aangepakt of beheerst.
De leden van de CDA-fractie lezen in de memorie van toelichting dat met de beëindiging van de saneringsoperatie er alleen nog minder-ernstig veront-reinigde locaties overblijven. Graag vernemen zij daarom welke locaties nu als «ernstig en minder-ernstige» zijn aangemerkt en welke kosten er verbonden zijn aan de verdere sanering van die locaties.
De leden van de CDA-fractie vragen of het onderscheid in de Wbb inzake historische verontreinigingen – ontstaan vóór 1 januari 1987 – en nieuwe verontreinigingen, ontstaan op of na die datum, met de invoering van de wet in stand blijft.
De leden van de CDA fractie delen de visie dat wat een aanvaardbare kwali-teit van de bodem is, per locatie kan verschillen. Zij vragen zich daarbij af in welke mate gezondheidsrisico's een rol spelen.

Voor de leden van de GroenLinks-fractie is de bescherming van de bodem en daarmee de bescherming van ons grondwater, en dus ons drinkwater en dus onze gezondheid van primair belang. Uiteraard zal er altijd sprake zijn van functiemenging, maar elke activiteit zal moeten worden afgewogen aan de vraag of dit risico's met zich meebrengt voor de veiligheid van ons drinkwater en of die risico's beheersbaar zijn en schade te herstellen is.
De leden van de GroenLinks-fractie zouden graag zien dat in de aanvul-lingswet harde normen wordt opgenomen die ons grond- en drinkwater beschermen. Dat zou enerzijds moeten gelden voor reeds bestaande vervuiling waarvoor een saneringsopgave bestaat als ook voor lozingen van industrie, huishoudens en landbouw. Elke verontreiniging die mogelijk kan leidden tot besmetting van het drinkwater is een probleem

dat moet worden opgelost. Voor bestaande verontreiniging betekend dit een saneringsopgave en voor risico's een verbod op lozingen of anderszins maatregelen om vervuiling te voorkomen.
De leden van de GroenLinks-fractie zijn daarom van mening dat in de wet moet worden opgenomen dat er een saneringsplicht zou moeten komen voor locaties die een bedreiging vormen voor vervuilde locaties en dat de saneringsurgentie hoger wordt naarmate de risico's voor het drinkwater groter zijn. De huidige normen en drempelwaarden zijn wat de leden van de GroenLinks-fractie betreft onvoldoende streng.

Normensystematiek

In de memorie van toelichting wordt gesteld dat per milieubelastende activiteit zal worden uitgewerkt welke normen van toepassing zijn, wat de hoogte is van de normen, tot wie de norm zich richt en wat de ruimte is voor maatwerk en lokaal beleid. De leden van de VVD-fractie vragen of er een uitputtende lijst is van alle milieubelastende activiteiten? Zo ja, hoe ziet die eruit?
De regering gaat uit van drie pijlers van het bodembeleid. De tweede pijler heeft betrekking op het evenwichtig toedelen van functies aan locaties, rekening houdend met de kwaliteiten van de bodem. Het Rijk stelt instructieregels vast, zodat voorkomen kan worden dat bodembedreigende activiteiten in de nabijheid van kwetsbare gebieden worden verricht. De leden van de VVD-fractie vragen wat in dit verband onder «kwetsbare gebieden» moet worden verstaan. Gaarne krijgen zij een reactie van de regering.

De leden van de D66-fractie vragen hoeverre het mogelijk is om te onderzoeken welke andere materiele normen, waaronder omgevingswaarden en grenswaarden, geschikt zijn om in het wetsvoorstel vast te leggen.
Genoemde leden vragen tevens wat de regering ervan vindt om materiele en procedurele waarborgen in het voorstel op te nemen die de zorgvuldige toepassing van de afwijkingsmogelijkheden garanderen.

Wat de leden van de GroenLinks-fractie betreft, is het lozen van vervuilende stoffen op het oppervlaktewater, in de bodem of het injecteren in diepere grondlagen altijd onwenselijk. De leden van de GroenLinks-fractie hebben een voorkeur voor omkering van het systeem, waarbij er alleen mag worden geloosd, als de te lozen stoffen bewezen onbedenkelijk zijn. Dat biedt een veel betere bescherming voor het drinkwater en voorkomt mogelijk dat er milieu- en gezondheidsschade ontstaat door onbekende effecten van opkomende stoffen.
De leden van de GroenLinks-fractie maken zich zorgen dat het beoogde flexibelere afwegingskader in de praktijk vooral veel minder bescherming voor mens en milieu zal opleveren. Voor de leden van de GroenLinks-fractie zou in dat afwegingskader moeten worden opgenomen dat niet alle belangen gelijkwaardig zijn. Bij risicovolle activiteiten geldt het adagium «nee-tenzij» en past flexibiliteit veel minder. Wij herkennen ons in de kritische noten van de Raad van State over de grote mate van beleidsvrijheid voor overheden die vaak weinig kennis en weinig ervaring hebben op dit dossier en vaak ook weinig middelen om goed af te wegen en te handhaven.

Rol- en taakverdeling overheid en samenleving

Nu de Wet bodembescherming in feite in de Omgevingswet wordt geïncorpo-reerd vragen de leden van de VVD-fractie de regering nader in te gaan op de mate van autonomie van de gemeenten. Welke beleidsvrijheid hebben de gemeenten in dezen? Op welke onderdelen moeten zij

zich richten naar het Rijk dan wel de provincie? Specifiek vragen de leden van de VVD-fractie aandacht voor het Rotterdamse haven- en industriegebied. Wat betekent de nieuwe wetgeving voor een duurzaam en zorgvuldig beheer van de mainport Rotterdam, omdat dit gebied zich over meerdere gemeenten uitstrekt? Gaarne krijgen zij een reactie van de regering.

De leden van de CDA fractie lezen in de memorie van toelichting een uiteenzetting van de normensystematiek uiteengezet, maar deze leden vinden dat die uitleg nog veel vragen open laat. Zij vragen daarom of de regering het met de CDA-fractie eens dat goed bodembeheer veel technische kennis vereist over bijvoorbeeld chemie en bodem. In hoeverre is deze kennis aanwezig bij gemeenten en kunnen zij op basis hiervan zelfstandig afwegingen te maken, zo vragen zij. Indien niet alle gemeenten die afweging goed kunnen maken, in hoeverre is het dan voor een goed bodembeleid zinvol om een brede afwegingsruimte aan gemeenten te laten, vragen zij.

De leden van de D66-fractie lezen in het wetsvoorstel dat veel bevoegdheden worden toebedeeld aan de (decentrale) bestuursorganen en vragen in hoe-verre de capaciteit en expertise van de decentrale bestuursorganen voldoende toereikend is voor deze nieuwe taken. In hoeverre acht de regering het wenselijk dan wel nodig om de gemeenten hiervoor extra middelen ter beschikking te stellen? Indien de regering dat niet nodig acht, kan zij regering dit dan toelichten, zo vragen de leden.
Bovengenoemde leden vragen tevens waarom er geen toetsingskader is opgenomen op basis waarvan materiele normen worden gesteld of vergun-ningsaanvragen worden getoetst, ook gelet op handhaving en rechtsbescher-ming?
De leden van de D66-fractie vragen in hoeverre gemeenten voldoende capa-citeit en expertise hebben om de risico's voor de gezondheid en milieu van verontreiniging in de bodem en normstelling hiervoor juist te kunnen inschat-ten? Zij vragen hoe geborgd wordt dat gemeenten een juiste afweging kunnen maken in het «grijze gebied» van beperkte risico's.
Deze leden vragen voorts hoe de zorgplicht van het Besluit activiteiten leefomgeving, waar de zorgplicht gericht lijkt te zijn op het niet veroorzaken van «significante verontreiniging», zich verhoudt tot de zorgplicht van de wet bodem beheer, die élke verontreiniging betreft.

3. Instrumentarium voor bodembeleid

Eén van de instrumenten heeft betrekking op gedoogplichten. De regering stelt dat aan een gedoogplicht de inspanning vooraf gaat om in minnelijk overleg overeenstemming te bereiken. Als toch een gedoogplicht noodzakelijk is dan, zo stelt de regering, is een zorgvuldige belangenafwe-ging van groot belang. Door wie geschiedt die belangenafweging, zo vragen de leden van de VVD-fractie.
Met de intrekking van de Wet bodembescherming wordt het legesverbod opgeheven. Gemeenten en provincies maken de keuze of zij leges heffen voor besluiten die ze nemen op verzoek van burgers en bedrijven en bepalen de hoogte daarvan. De leden van de VVD-fractie vragen de regering hier nader op in te gaan. In welke gevallen zouden gemeenten kunnen besluiten geen leges te heffen en in welke gevallen zouden ze wel kunnen besluiten om leges te heffen? Gaat de mogelijkheid tot legesheffing tegelijkertijd in met de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de andere relevante wetgeving? Of is er sprake van een ander moment? Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie een reactie van de regering.
In de memorie van toelichting wordt gesteld dat een gemeente kan aangeven waar de kans op een nog niet ontdekte bodemverontreiniging dusdanig groot is dat het gerechtvaardigd is dat de gemeente een

initiatiefnemer verplicht een bodemonderzoek te doen. Hoe zullen gemeenten worden gestimuleerd om aandachtsgebieden aan te wijzen waar risico's voor bodemverontreini-ging liggen, zo vragen de leden van de VVD-fractie.

De leden van de CDA-fractie menen dat het principe «de vervuiler betaalt« in stand moet blijven. Als daar van afgestapt wordt, ontstaat het risico dat niet de vervuiler de kosten betaalt, maar de samenleving. Graag vernemen zij of de regering deze visie deelt nu de overheid (en niet de vervuiler) ook financieel verantwoordelijk wordt voor het verbeteren van grondwater-kwaliteit.

De leden van de D66-fractie vragen of de regering van mening is dat het principe «de vervuiler betaalt» als leidend principe moet worden gehanteerd, ook bij een toevalvondst en het bevoegd gezag de mogelijkheid moet hebben om de veroorzaker aan te spreken?

De leden van de GroenLinks-fractie vrezen dat binnen de nieuwe wet het uitgangspunt: «de vervuiler betaalt» niet langer het uitgangspunt is of in elk geval veel minder effectief kan worden toegepast. Het kan niet zo zijn dat een veroorzaker van vervuiling het opruimen ervan mag afwentelen op de samenleving. Daar schuilt niet alleen een grote principiële onrechtvaardigheid in, het moedigt ook aan om slordig te werken dan wel doelbewust te vervuilen en dat kan niet de bedoeling zijn. De leden van de GroenLinks-fractie vragen nadrukkelijk om op dit punt de nodige wijzigingen door te voeren.

Bevoegdheden en maatregelen bij een toevalsvondst

De leden van de CDA-fractie zijn ook benieuwd naar de werkwijze bij zoge-naamde toevalsvondsten. Zij begrijpen dat de nieuwe wet opnieuw bevoegd-heden geeft aan het college van burgemeester en wethouders voor de voort-varende aanpak van een toevalsvondst van bodemverontreiniging waarbij naar het oordeel van genoemd college een redelijk vermoeden bestaat van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege die verontreiniging en onmiddellijk maatregelen nodig zijn. Zij vragen hoe omgegaan wordt in situaties dat gezondheidsrisico's niet het meest prangend zijn, maar het milieu (plant en dier) of de niet-gewenste verspreiding van de verontreiniging.

Overgangsrecht

De leden van de VVD-fractie merken op dat bodemsaneringen vaak lang duren en dit wetsvoorstel daarom geen vaste einddatum voor het eerbiedigend overgangsrecht kent. Dat betekent dus dat er heel lang twee regimes naast elkaar kunnen blijven bestaan. Is een inschatting te geven hoe lang dat zal zijn, zo vragen de leden van de VVD-fractie.

4. Verhouding tot bestaande en voorgenomen regelgeving en beleid

In de memorie van toelichting lezen de leden van de VVD-fractie dat bij activiteiten in de ondergrond sprake kan zijn van samenloop met het toetsingskader voor archeologie. In hoeverre is «archeologie in de bodem» nu uitgewerkt in de Omgevingswet c.q. de Aanvullingswet bodem Omgevings-wet? Wat wordt er in de Erfgoedwet geregeld? Wat wordt er in de Omge-vingswet geregeld? Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie een reactie van de regering.

De leden van de CDA-fractie zouden graag zien dat taken en verantwoordelijkheden ten aanzien van grondwater expliciet worden en niet voor tweeërlei uitleg vatbaar. Zij vernemen graag tot hoever bijvoorbeeld de rol van de provincie strekt gezien haar taak in het beschermen van toekomstig drinkwater en andere Kader Richtlijn Water (KRW)-verplichtingen. Strekt die bevoegdheid zich uit tot het diepere grondwater of ook het hogere grondwater en hoe is dan de relatie met gemeenten, zo vragen zij. Niet alleen zal de taakverdeling op dat beleidsterrein helder moeten zijn, ook zal er een beeld moeten zijn hoe deze verantwoordelijkheden doorwerken in de dagelijkse praktijk van gemeenten, provincies en waterschappen.
Voorts menen deze leden dat ook duidelijk moet zijn wie onder de nieuwe wet financieel verantwoordelijk is voor de aanpak van grondwaterverontreinigingen en eventuele bronverwijdering.
De leden van de CDA-fractie vernemen graag of, en zo ja hoe, de regering maatregelen treft om drinkwaterbronnen te beschermen.
De leden van de CDA-fractie vragen hoe de voorgestane aanpak is ten aanzien van het storten van grond en bagger in diepe plassen. Klopt het dat het Milieu Hygiënisch Toetsingskader (MHT) en de Circulaire diepe plassen uit 2010 herzien worden, zo vragen zij. Indien dat het geval is, dan vernemen deze leden graag op welke wijze en met welk tijdschema dat geschiedt. Ook zijn zij benieuwd hoe inhoud wordt gegeven aan het uitgangspunt dat regels niet strenger zullen worden maar één-op-één zullen worden overgenomen.

Verhouding tot privaatrecht; verhaalsrecht

De eigenaar van een perceel waarin sprake is van verontreinigd grondwater kan aansprakelijk zijn jegens anderen, bijvoorbeeld de eigenaar van een buurperceel. De leden van de VVD-fractie vragen de regering een nadere verduidelijking van deze paragraaf. Wat verandert er in casu met de nieuwe wet?

De voorzitter van de commissie,
Ziengs

De waarnemend griffier van de commissie,
Hendrickx

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 6

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 1 november 2018

Mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, heb ik met belangstelling kennisgenomen van de vragen en opmerkingen van de leden van de fracties van de **VVD**, het **CDA**, **D66** en **GroenLinks**. Hierna wordt bij de beantwoording van de vragen zo veel mogelijk de volgorde van het verslag aangehouden, met dien verstande dat gelijkluidende of in elkaars verlengde liggende vragen tezamen zijn beantwoord. Over het onderwerp grondwater hebben de leden van alle fracties vragen gesteld, daarom wordt in de inleiding extra aandacht besteed aan enkele algemene noties over dat onderwerp die naar voren zijn gekomen in de vragen van de leden.

Deze nota naar aanleiding van het verslag gaat vergezeld van een nota van wijziging (Kamerstuk 34 864, nr. 7). Deze nota bevat een aantal beperkte wijzigingen, deels verband houdend met de vragen die uw Kamer heeft gesteld en deels naar aanleiding van het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet en het in voorbereiding zijnde ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet. Ook wordt van de gelegenheid gebruik gemaakt om enkele kleine technische verbeteringen in het wetsvoorstel door te voeren.

Inhoudsopgave

0. Algemene inleiding
1. Inleiding
2. Aanleiding en achtergrond
3. Instrumentarium voor bodembeleid
4. Verhouding tot bestaande en voorgenomen regelgeving en beleid

Algemene inleiding

Het doel van het Nederlandse bodembeleid is om een balans aan te brengen tussen enerzijds de bescherming van de gezondheid van de mens en het behoud van de functionele eigenschappen die de bodem heeft voor mens, plant en dier en anderzijds het geven van ruimte aan maatschappelijke activiteiten op of in de bodem. Voor de Aanvullingswet

kst-34864-6
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

bodem Omgevingswet zijn in de memorie van toelichting drie pijlers benoemd volgens welke het bodembeleid wordt vormgegeven: het beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen en aantastingen, het evenwichtig toedelen van functies aan locaties en het duurzaam en doelmatig beheren van de resterende historische verontreinigingen en aantastingen.

De uitgangspunten van de Omgevingswet gelden ook voor de Aanvullingswet bodem Omgevingswet (hierna: Aanvullingswet bodem). Verbeterdoelen van de stelselherziening van het omgevingsrecht zijn onder meer het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht en het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte. Daarnaast is een aantal beleidsmatige uitgangspunten gebruikt bij de stelselherziening van het omgevingsrecht zoals het uitgangspunt van vertrouwen en het uitgangspunt van gelijkwaardig beschermingsniveau. De Omgevingswet kent twee maatschappelijke doelen:
– een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit bereiken en in stand houden;
– de fysieke leefomgeving doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen om er maatschappelijke behoeften mee te vervullen.

Het wetsvoorstel voor de Aanvullingswet bodem bevat daarnaast een beleidsvernieuwing, zoals aangegeven in de memorie in de toelichting.

Veel uitvoeringsregelgeving zal gebaseerd zijn op de materiële regels uit bijvoorbeeld het Besluit bodemkwaliteit en het Besluit uniforme saneringen. Er zijn ook verschillen, als gevolg van de nieuwe fase in het bodembeleid en als gevolg van de inpassing in het stelsel van de Omgevingswet. De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de Wet bodembescherming zijn:
– Ingevolge de Omgevingswet, in samenhang met dit wetsvoorstel, zal het bevoegd gezag voor de historische verontreinigingen in de vaste bodem, waar deze tot risico's voor de gezondheid en het milieu leiden, gaan berusten bij de gemeente. Bij de aanpak van saneringen zijn dat volgens de huidige Wet bodembescherming de provincies en 29 grotere gemeenten.
– De zelfstandige wettelijke verplichting om op bepaalde locaties de bodem te saneren, de zogenoemde saneringsplicht, verdwijnt uit rijksregels. Met de afspraken uit de bodemconvenanten[1] zijn de spoedeisende locaties aangepakt of beheerst bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Bij bestaande bodemverontreinigingen wordt meer uitgegaan van activiteiten en een gebiedsgerichte benadering. Daarbij staat niet zozeer het geval van verontreiniging voorop, maar de voorgenomen activiteit en wat daarvoor nodig en mogelijk is met betrekking tot de bodemkwaliteit. Dit wordt door de gemeenten in het omgevingsplan vastgelegd. In het Besluit kwaliteit leefomgeving worden instructieregels opgenomen die gemeenten verplichten om in hun omgevingsplan aan te geven welke maatregelen nodig zijn ten aanzien van de bestaande bodemverontreinigingen. Daarnaast is in het voorstel een vangnet opgenomen met de voorgestelde regeling van de toevalsvondst. Deze regeling belast het bevoegd gezag met het voorschrijven van maatregelen om bij onverwachte onaanvaardbare risico's onmiddellijk te kunnen handelen.
– De bescherming van de grondwaterkwaliteit is en blijft een gedeelde verantwoordelijkheid van Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten, waarbij de provincie een belangrijke regisserende en coördinerende rol heeft. De Omgevingswet kent alleen een iets ander instru-

[1] Het Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties, het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 en het Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015.

mentarium dan dat van de Wet bodembescherming. De gedetailleerde bepalingen in de huidige Circulaire bodemsanering omtrent de beoordeling van de verspreiding van bodemverontreinigingen in het grondwater worden niet opgenomen in het nieuwe stelsel. De decentrale overheden kunnen zelf waar noodzakelijk regels stellen met betrekking tot de grondwaterkwaliteit. Dit vraagt wel om afstemming tussen alle betrokken overheden: Rijk, provincie, waterschap en gemeente. Via verplichte instructieregels van het Rijk aan provincie, of provincie aan gemeenten, kunnen instructies worden gegeven aan provincie en gemeenten, die vervolgens ter uitvoering daarvan regels stellen in respectievelijk de Omgevingsverordening en het Omgevingsplan. (zie ook hieronder in deze nota bij *Verantwoordelijkheden grondwater in relatie tot bodemverontreinigingen*).

Gelijkwaardig beschermingsniveau

Voor wat betreft het uitgangspunt van een gelijkwaardig beschermingsniveau is het algemene uitgangspunt van de regering dat het beschermingsniveau van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit gelijkwaardig blijft aan het huidige niveau. Het uitgangspunt van een gelijkwaardig beschermingsniveau betekent daarbij niet dat elke bepaling op dezelfde wijze terugkomt, maar dat over het geheel gezien hetzelfde beschermingsniveau wordt geboden als de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde besluiten en regelingen bieden. Dat beschermingsniveau ontstaat net als voorheen door een samenspel van keuzes op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Daarbij is de gemeente verantwoordelijk voor het normenkader voor de bodem als onderdeel van de fysieke leefomgeving en is de provincie verantwoordelijk voor het normenkader voor het grondwater als onderdeel van de fysieke leefomgeving. Het uitgangspunt «decentraal, tenzij» in de Omgevingswet en het uitgangspunt van een gelijkwaardig beschermingsniveau sluiten elkaar niet uit. Integendeel, de regering is van oordeel dat daar waar de lokale situatie bepalend is voor de vraag welke regels nodig zijn, het stellen van regels op lokaal niveau nodig is om een adequaat beschermingsniveau te kunnen waarborgen.

Verantwoordelijkheden grondwater in relatie tot bodemverontreinigingen

Het beheer van het grondwater is ook onder de Omgevingswet niet bij één bestuurslaag belegd. Samenwerking tussen de verschillende bestuurslagen is en blijft onontbeerlijk, waarbij er voor grondwater een belangrijke regisserende en coördinerende rol is toebedacht aan de provincies (zie artikel 2.18, eerste lid onder a, Omgevingswet). Het grondwaterkwaliteitsbeheer is een zaak van alle betrokken bestuursorganen. Zij zullen, conform de bedoeling van de Omgevingswet, de uitvoering van hun samenlopende taken en bevoegdheden goed op elkaar moeten afstemmen (artikel 2.2 Omgevingswet).

De provincie heeft de taak om met het oog op de winning van grondwater voor bereiding van voor menselijke consumptie bestemd water, de kwaliteit van het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden te beschermen (artikel 2.18 Omgevingswet). Daarnaast blijft de provincie het beleid vaststellen ter uitvoering van de grondwaterkwaliteit van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn. Dit gebeurt met het regionale waterprogramma (artikel 3.8 Omgevingswet en de instructieregels in hoofdstuk 4 van het Besluit kwaliteit leefomgeving).

Waterschappen en de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (in de praktijk Rijkswaterstaat) zijn ook waterbeheerders. Ik ga er van uit dat de waterbeheerders worden betrokken bij het opstellen van de provinciale

omgevingsvisies en de doorwerking daarvan. Het waterbeheerprogramma van het waterschap dient rekening te houden met en mede uitvoering te geven aan de in het regionale waterprogramma opgenomen maatregelen ter uitvoering van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn (artikel 3.7 Omgevingswet en de instructieregels in hoofdstuk 4 van het Besluit kwaliteit leefomgeving).

Ook gemeenten kunnen betrokken zijn bij maatregelen ter uitvoering van de wettelijke taken van de provincie, bijvoorbeeld daar waar een grondwaterverontreiniging wordt veroorzaakt door een inbreng vanuit de vaste bodem waarover zij het beheer voeren.

Preventie en algemene zorgplichten

Preventie en zorgplicht zijn en blijven belangrijke uitgangspunten voor het bodembeleid. Het gaat er dan primair om te voorkomen dat verontreinigingen ontstaan. Indien toch verontreinigingen ontstaan moeten deze zo veel mogelijk worden beperkt. Preventieve maatregelen zijn voor een groot deel al opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving.[2] Die maatregelen kunnen concreet zijn voorgeschreven in specifieke bepalingen van dat besluit, maar ze kunnen ook volgen uit een in dat besluit opgenomen specifieke zorgplicht.
Zorgplichten zijn een belangrijk instrument voor het voorkomen en herstellen van nieuwe bodemverontreinigingen en aantastingen. In artikel 1.6 van de Omgevingswet is een zorgplicht voor eenieder opgenomen. Artikel 1.7 van de Omgevingswet bevat de verplichting om nadelige gevolgen van activiteiten voor de fysieke leefomgeving te voorkomen en – als die nadelige gevolgen zich toch voordoen – alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van betrokkene kunnen worden gevraagd om die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. In het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet is een aanvullende bepaling opgenomen (artikel 1.7a Omgevingswet) met een strafrechtelijk handhaafbaar verbod om een activiteit te verrichten of na te laten als daardoor aanzienlijke nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving ontstaan of dreigen te ontstaan. Dit wettelijke verbod wordt bij algemene maatregel van bestuur nader uitgewerkt en begrensd. Dit gebeurt (via het Invoeringsbesluit Omgevingswet) in het Omgevingsbesluit. Naast een vangnetfunctie, moeten deze algemene zorgplichten en verbodsbepalingen burgers bewust maken van de eigen verantwoordelijkheid en bieden ze een leidraad en maatstaf voor de beoordeling van gedrag, wanneer geen concrete gedragsbepalingen voorhanden zijn of deze niet toereikend blijken te zijn.

1. Inleiding

Het kabinet constateert dat de leden van de verschillende fracties met belangstelling van het wetsvoorstel kennis hebben genomen.

De door de leden van de **CDA**-fractie geuite zorg of, en hoe, het oude niveau van bescherming in verband met verontreiniging van de bodem, zoals dat bepaald werd door de Wet bodembescherming, een-op-een wordt overgenomen in de nieuwe wet, mede gezien het verruimen van bestuurlijke afwegingsruimte voor (decentrale) bestuursorganen, hoop ik met verwijzing naar het onderdeel *Gelijkwaardig beschermingsniveau* eerder in deze nota weg te kunnen nemen.

[2] Stb. 2018, 293.

2. Aanleiding en achtergrond

Op verzoek van de leden van de **VVD**-fractie is in de *Algemene inleiding* eerder in deze nota op hoofdlijnen weergegeven wat de verschillen zijn tussen de Wet bodembescherming en de nieuwe regeling met betrekking tot de bodem in de Omgevingswet en op welke vlakken tot verschuiving van taken is gekomen vergeleken met de Wet bodembescherming.

Bodem wordt in de Omgevingswet, net als in de Wet bodembescherming, gedefinieerd als het vaste deel van de aarde met de zich daarin bevindende vloeibare en gasvormige bestanddelen en organismen. In antwoord op de vraag van de leden van de **VVD**-fractie in hoeverre de omschrijving van het begrip «bodem» overeenkomt met de omschrijving hiervan in de ons omringende landen, kan worden opgemerkt dat België (zowel Vlaanderen als Wallonië) en Duitsland, maar ook Spanje, Portugal en Zwitserland deze definitie ook hanteren. In sommige gevallen wordt echter niet gesproken van de «vaste» fase, maar van de minerale en organische bestanddelen tussen het aardoppervlak en het gesteente. De bodemopbouw verschilt sterk tussen de lidstaten. Dit betreft onder meer de afstand tussen het aardoppervlak en het gesteente en daarmee ook tussen de toplaag en het grondwater. Dit is de reden dat grondwater niet overal op dezelfde wijze in de definitie en wetgeving van de verschillende landen staat. Er is een verschil tussen bodemvocht (onverzadigde zone) en grondwater (verzadigde zone). In sommige landen is bodemvocht onderdeel van de bodemdefinitie (Duitsland, Nederland) en in andere landen behoort ook het grondwater tot de bodem (Vlaanderen). In de federale lidstaten Duitsland en Oostenrijk met regionale wetgeving staan de gebruiksfuncties van bodem (ecosysteemdiensten) ook in de definitie genoemd. In Frankrijk staan het gebruik en ecosysteemdiensten van de bodem centraal. Een aantal landen (Estland, Tsjechië, Slowakije en Hongarije) heeft een aparte definitie voor bodem in het geval van bodemverontreiniging én voor de bodemkwaliteit voor agrarische productie.

Een goed uitgevoerd en beheerd warmtenet vormt geen risico voor de bodem, zo kan worden opgemerkt in antwoord op een vraag van de leden van de **VVD**-fractie. Er zijn in Nederland al enkele tientallen warmtenetten gerealiseerd en in gebruik. Warmtenetten zijn juist bedoeld om met zo min mogelijk warmteverlies door middel van water warmte te transporteren. Doordat warmteverlies wordt tegengegaan zijn er geen thermische risico's voor de bodem. Er zijn geen gevallen bekend waar de realisatie van een warmtenet tot milieuschade heeft geleid.

Onder de Omgevingswet is het om meerdere redenen goed mogelijk om het aantal onderzoeken te verminderen De leden van de **VVD**-fractie vroegen hiernaar. De locaties met onaanvaardbare risico's, waar deze leden naar verwezen, zijn immers al actief opgespoord en met de eerder genoemde afspraken uit de bodemconvenanten zijn de spoedeisende locaties aangepakt of beheerst bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Daarnaast hebben gemeenten het beste zicht op de beschikbaarheid van bodemgegevens en daarmee op de lokale bodemkwaliteit. Zij kunnen met deze kennis sturen waar wel of niet bodemonderzoek nodig is met het oog op de risico's van bodemverontreiniging. Vooruitlopend op de Omgevingswet worden de gemeenten door middel van het uitvoeringsprogramma van het Convenant bodem en ondergrond 2016 – 2020 gestimuleerd om hun bodemgegevens actief te ontsluiten. Hierdoor wordt het gemakkelijker gebruik te maken van de reeds beschikbare gegevens. Dit betekent minder onderzoek zonder een vergroting van risico's. Op de vraag van de leden van de **VVD-**fractie hoe gemeenten zullen worden gestimuleerd om aandachtsgebieden aan te

wijzen waar risico's voor bodemverontreiniging liggen, kan worden geantwoord dat de gemeenten zelf ook weer gebruik maken van bodemgegevens bij het opstellen van omgevingsvisies en omgevingsplannen. Het ontsluiten van deze bodemgegevens draagt ook bij aan de transparantie van de besluitvorming.

Naar aanleiding van de vraag van de leden van de **CDA**-fractie naar alle ernstige bodemverontreinigingen uit het verleden, die vanwege onaanvaardbare humane, ecologische en verspreidingsrisico's nog niet volledig zijn aangepakt of beheerst, kan ik verwijzen naar de monitoringrapportage van het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020. Daarin is de voortgang van de saneringsopgave weergegeven van ernstige historische bodemverontreinigingen met onaanvaardbare humane, ecologische of verspreidingsrisico's.[3] Hieruit blijkt dat 310 van de circa 1500 locaties nog niet in uitvoering zijn gekomen (stand medio 2017). De bevoegde overheden voor de Wet bodembescherming verwachten dat vrijwel alle locaties voor eind 2020 in uitvoering zullen worden gebracht. Spoedlocaties vallen onder het overgangsrecht in dit wetsvoorstel, zodat het saneringsinstrumentarium van de huidige Wet bodembescherming daarop van toepassing blijft.

De criteria of locaties als ernstig of minder ernstig worden aangemerkt, waar de leden van de **CDA**-fractie naar vragen, zijn opgenomen in de huidige Circulaire bodemsanering. Dit is afhankelijk van volume en concentratie. Er is sprake van een geval van ernstige verontreiniging indien voor tenminste één stof de gemiddelde gemeten concentratie van minimaal 25 m^3 bodemvolume (of 100 m^3 poriënverzadigd bodemvolume in het geval van een grondwaterverontreiniging) hoger is dan de interventiewaarde (Circulaire bodemsanering, paragraaf 2.1). Bij ernstige verontreiniging is sprake van een potentieel risico dat aanleiding geeft tot een vorm van saneren of beheren. Risico's hebben een directe relatie met gebruik van de bodem en daarmee met de functie. Het gebruik van de interventiewaarde als criterium wordt voortgezet onder de Omgevingswet, met dien verstande dat de locaties niet meer individueel in een beschikking worden vastgelegd, maar bodemonderzoek en eventueel een maatregel worden gekoppeld aan een activiteit op die locatie. Gelet op de verbeterdoelen van de stelselherziening van het omgevingsrecht hebben decentrale overheden daarbij veel lokale afwegingsruimte.
Het antwoord op de vraag van de leden van de **CDA**-fractie welke kosten aan verdere sanering van locaties met bodemverontreiniging verbonden zijn, is afhankelijk van de ambities van de gemeente voor verbetering van de bodemkwaliteit. Deze ambitie zal afhangen van het (voorgenomen) gebruik. Locaties met een bodemverontreiniging zullen door de eigenaar of initiatiefnemer vaak tegelijkertijd bij ontwikkeling van de locatie worden aangepakt. Ook de aanwezigheid van een potentieel risico geeft aanleiding tot een vorm van saneren of beheren. Of er daadwerkelijk sprake is van risico's, heeft een directe relatie met gebruik van de bodem en daarmee met de functie. Ook een gemeente als eigenaar van locaties kan hiervoor verantwoordelijk zijn. De kosten zijn afhankelijk van de omvang en diepte van de verontreinigingen en deze kosten maken veelal onderdeel uit van de exploitatie van een ontwikkeling. Dat betekent dat in gebieden waarin veel ruimtelijke druk is, vaak sneller overgegaan zal worden tot aanpak van de bodemverontreiniging dan in gebieden waar die druk kleiner is. Een totaaloverzicht van de kosten is daarom niet te geven.
De voorgestelde aanpak onder de Omgevingswet wijkt niet wezenlijk af van hoe het nu gaat. Het verschil is dat de saneringsplicht wordt

[3] https://www.bodemplus.nl/actueel/nieuwsberichten/2018/aanpak-historische/

vastgelegd in het omgevingsplan van de gemeente in plaats van een beschikking op basis van de Wet bodembescherming. Uit de instructieregels die nog zullen worden toegevoegd aan het Besluit kwaliteit leefomgeving volgt dat gemeenten verplicht zijn om regels over saneringen als voorwaarde voor bepaalde activiteiten (vooral bouwen) op te nemen in het Omgevingsplan.

De vraag van de leden van de **CDA**-fractie of het onderscheid in de Wet bodembescherming inzake historische verontreinigingen – ontstaan vóór 1 januari 1987 – en nieuwe verontreinigingen, ontstaan op of na die datum, met de invoering van de Omgevingswet in stand blijft, kan bevestigend worden beantwoord.

Het onderscheid houdt in de kern in dat een veroorzaker van nieuwe verontreiniging strenger wordt aangesproken dan een eigenaar die toevallig een historische verontreiniging aantreft die hij niet zelf heeft veroorzaakt. Vanaf 1 januari 1987 is in de Wet bodembescherming een instrument opgenomen om de veroorzaker rechtstreeks aan te spreken en te dwingen om de verontreiniging zelf ongedaan te maken (zorgplicht artikel 13 Wet bodembescherming). De lijn van het aanspreken van de veroorzaker wordt voortgezet onder de Omgevingswet. Vanwege het beginsel van rechtsgelijkheid en het beginsel «de vervuiler betaalt» blijft de grens tussen historische bodemverontreinigingen en nieuwe bodemverontreinigingen liggen op 1 januari 1987. Het overgangsrecht wordt met de bijgevoegde nota van wijziging aangevuld om dit te waarborgen.
Ik verwijs hierbij naar de vragen en antwoorden die zien op het onderwerp «de vervuiler betaalt» later in deze nota.

Gezondheidsrisico's vormen een van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de aanvaardbare kwaliteit van de bodem, zo kan ik opmerken in antwoord op vragen van leden van de CDA-fractie. Op lokaal niveau zullen de diverse factoren (zoals de gevoeligheid van de functie en het beoogde gebruik) worden afgewogen. De zorg voor de kwaliteit van de bodem is primair belegd bij de gemeente. Het Rijk zal met het Aanvullingsbesluit bodem enkele aanvullende regels stellen zodat in ieder geval onaanvaardbare gezondheidsrisico's worden vermeden. Zo zal het Rijk regels stellen over het bouwen op zeer verontreinigde bodem.

Drinkwater

Met de leden van de fractie van **GroenLinks** en de **CDA**-fractie deelt het kabinet het primaire belang van de bescherming van het grondwater en dus ons drinkwater en drinkwaterbronnen.

In antwoord op de opmerking van de leden van de fractie van **GroenLinks** over harde normen voor bescherming van grond- en drinkwater wil ik allereerst benadrukken dat de duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening geldt als dwingende reden van groot openbaar belang voor alle bestuursorganen bij het gebruik van een bevoegdheid die voor drinkwater van belang is (artikel 2 Drinkwaterwet).

In antwoord op een vraag van de leden van de **CDA**-fractie merk ik op dat de Omgevingswet een samenhangend pakket maatregelen bevat om drinkwaterbronnen te beschermen. De principes voor de bescherming van het grondwater dat bestemd is voor menselijke consumptie (waaronder drinkwater) zoals vastgelegd in de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn zijn bovendien als instructieregels in het Besluit kwaliteit

leefomgeving opgenomen.[4] Denk daarbij onder meer aan de weging van het waterbelang bij het omgevingsplan, het projectbesluit en de omgevingsvergunning voor de buitenplanse omgevingsplanactiviteit, waarbij ook het waterbelang wordt meegenomen. Via tal van andere – in het stelsel van de Omgevingswet en in de Drinkwaterwet opgenomen – instrumenten wordt ook bijgedragen aan borging van de kwaliteit van de drinkwaterbronnen. Provincies moeten grondwaterbeschermingsgebieden aanwijzen en het grondwater binnen die gebieden beschermen. Daarvoor worden ook harde kwaliteitsnormen gesteld (in vervolg op het huidige Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009). Via algemene regels in het Besluit activiteiten leefomgeving, maar ook via de vergunningverlening, worden emissies van verontreinigende stoffen beperkt. Hierbij is ook maatwerk mogelijk om bijvoorbeeld wateren met drinkwaterfunctie extra te kunnen beschermen. Op deze manier zijn de drinkwaterbronnen en daarmee de drinkwatervoorziening duurzaam veiliggesteld.

De provincie is verantwoordelijk voor het vaststellen van een regionaal waterprogramma ter uitvoering van de genoemde richtlijnen, dat zorgdraagt voor zowel het beschermen of realiseren van een goede chemische toestand en het ombuigen van significante en stijgende trends van verontreinigende stoffen als het voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater. Ook dient met het regionaal waterprogramma uitvoering gegeven te worden aan het streven naar verbetering van de grondwaterkwaliteit en het voorkomen van achteruitgang van de grondwaterkwaliteit omdat anders het risico bestaat dat de zuiveringsinspanning toeneemt voor grondwaterlichamen waarin een waterwinlocatie ligt. Dit kan aanleiding geven om regels te stellen over activiteiten in de omgevings- of waterschapsverordening dan wel het omgevingsplan, bijvoorbeeld over niet door het Rijk gereguleerde lozingen.

Voor wat betreft het voorstel van de leden van de **GroenLinks**-fractie dat in de Aanvullingswet bodem een saneringsplicht zou moeten worden opgenomen voor vervuilde locaties die een bedreiging vormen en dat de saneringsurgentie hoger wordt naarmate de risico's voor het drinkwater groter zijn, kan ik aangeven dat de aanpak van een bodemverontreiniging soms nodig kan zijn ter bescherming van een drinkwaterwinning. In het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 zijn afspraken gemaakt met alle bevoegde overheden om spoedeisende bodemverontreinigingen in kaart te brengen en te starten met een aanpak. Deze blijven met het overgangsrecht vallen onder de Wet bodembescherming; zie hoofdstuk 3 van het wetsvoorstel en p. 42 van de memorie van toelichting. Het Rijk heeft hiervoor middelen ter beschikking gesteld. Daarnaast is onderzoek uitgevoerd naar locaties die net niet spoedeisend zijn maar wel mogelijk op termijn hinder veroorzaken. Met de uitvoering van dit convenant zullen alle belangrijke bodemverontreinigingen in relatie tot drinkwaterwinningen worden aangepakt.

Resterende bodemverontreinigingen die niet onder het overgangsrecht vallen maar waarvan het (op termijn) wenselijk is dat ze worden aangepakt, vallen onder de Omgevingswet. Door het Rijk worden in samenwerking met de provincies en drinkwaterbedrijven tools ontwikkeld, zodat verantwoordelijke partijen invulling kunnen geven aan de vereisten uit Europese richtlijnen, zoals hiervoor beschreven. Door het RIVM is bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar opties voor een nieuwe beoordelingssystematiek voor grondwater en specifiek voor drinkwater met de

[4] Stb. 2018, 292.

ontwikkeling van een «early warning» model.[5] Dit is eerder toegezegd in de Beleidsnota Drinkwater 2014.[6] Op basis daarvan kunnen provincies in gebiedsdossiers – welke onderdeel zijn van regionale waterprogrammas – tijdig maatregelen op basis van de »preventieladder» uit de beleidsnota definiëren. Door het Rijk is een vervolgtraject opgestart met als doel om te komen tot een normenkader voor het gehele bodem- en watersysteem dat provincies kunnen gebruiken om normen vast te stellen. Hierbij worden uiteraard stakeholders zoals de drinkwaterbedrijven betrokken.

De mening van de leden van de **GroenLinks**-fractie dat de huidige normen en drempelwaarden onvoldoende streng zijn, deelt het kabinet niet. De doelstellingen van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn, zoals het voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater, zijn leidend. De drempelwaarden zijn met name gericht op het beoordelen van de goede chemische toestand van grondwaterlichamen. De provincie heeft de ruimte om aanvullende of afwijkende omgevingswaarden vast te stellen; deze kunnen strenger zijn dan de in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen omgevingswaarden voor grondwaterlichamen.

Normensystematiek

In de memorie van toelichting lezen de leden van de **VVD**-fractie dat per milieubelastende activiteit zal worden uitgewerkt welke normen van toepassing zijn, wat de hoogte van de normen is, tot wie die norm zich richt en wat de ruimte is voor maatwerk en lokaal beleid. Deze leden vragen of er een uitputtende lijst van alle milieubelastende activiteiten is. Dit is niet het geval. Een milieubelastende activiteit is volgens de definitie in de Omgevingswet een «activiteit die nadelige gevolgen voor het milieu kan veroorzaken». Daaronder vallen heel veel activiteiten waarvoor in veel gevallen geen regels door het Rijk of decentrale overheden zijn gesteld. In het Besluit activiteiten leefomgeving worden de milieubelastende activiteiten waarvoor het Rijk regels stelt uitputtend aangewezen. Het Aanvullingsbesluit bodem vult het Besluit activiteiten leefomgeving aan. Voorzien zijn activiteiten op het gebied van meststoffen, graven, saneren en opslaan en toepassen van grond en bagger. Tezamen met de activiteiten die al in hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn aangewezen, leidt dit tot een lijst van milieubelastende activiteiten die het Rijk regelt. Daarnaast zullen decentrale overheden zo nodig regels stellen voor overige milieubelastende activiteiten, zoals voor lozingen vanuit particuliere huishoudens, en zo nodig aanvullende regels stellen voor de door het Rijk geregelde activiteiten, bijvoorbeeld maatwerkregels bij lozingen in wateren met een drinkwaterfunctie.

Het bodembeleid bestaat uit drie pijlers. De tweede pijler heeft betrekking op het evenwichtig toedelen van functies aan locaties. Het Rijk stelt instructieregels vast, zodat voorkomen kan worden dat bodembedreigende activiteiten in de nabijheid van kwetsbare gebieden worden verricht. De leden van de **VVD**-fractie vragen wat onder «kwetsbare gebieden» moet worden verstaan. Dit zijn in principe de aangewezen gebieden uit de stroomgebiedsbeheerplannen (kaderrichtlijn water), gebieden met te beschermen grondwaterfuncties, zoals drinkwater- en industriële onttrekkingen (grondwaterrichtlijn), natuurgebieden, grondwaterbeschermingsgebieden. Gemeenten en provincies kunnen hiernaast specifieke, bijvoorbeeld kleinschalige, kwetsbare gebieden aanwijzen,

[5] RIVM, rapport 2017–0129, F.A. Swartjes, Opties voor een adequaat beoordelingskader voor grondwaterkwaliteit.
[6] Bijlage bij Kamerstukken II, 2013/2014, 27 625, nr. 316.

waarbij wel is aangetoond dat verspreiding van de verontreiniging van het grondwater tot onaanvaardbare risico's zal leiden.

De leden van de **D66**-fractie vragen in hoeverre het mogelijk is om te onderzoeken welke andere materiële normen, waaronder omgevingswaarden en grenswaarden, geschikt zijn om in het wetsvoorstel vast te leggen. Het antwoord op deze vraag hangt samen met de systematiek van de Omgevingswet. Tot de verbeterdoelen van de stelselherziening van het omgevingsrecht behoren het vergroten van de inzichtelijkheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht en een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving, onder andere wat betreft de regelgeving.
In de Omgevingswet zijn de hoofdelementen van het wettelijke systeem vastgelegd en wordt de inhoudelijke normstelling gebundeld opgenomen op AMvB-niveau. Dat sluit aan bij de keuzes die de afgelopen decennia, en soms al langer, in grote delen van het omgevingsrecht zijn gemaakt. Het parlement is of wordt via een voorhangprocedure bij de inhoudelijke normstelling op AMvB-niveau betrokken.
Het aanvullingsspoor bodem sluit aan bij deze in de Omgevingswet vastgestelde systematiek. Dit betekent dat de door de leden van de **D66**-fractie genoemde materiële normen in het Aanvullingsbesluit bodem zullen worden opgenomen, die wederom via de voorhangprocedure aan het parlement wordt aangeboden. Voorbeelden van deze materiële normen zijn de interventiewaarde bodemkwaliteit, de stoffenlijst en het maximaal toelaatbaar risico.

Activiteiten die de bodem kunnen bedreigen zullen in het voorgenomen Aanvullingsbesluit bodem worden gereguleerd als milieubelastende activiteiten. De materiële en procedurele waarborgen voor het toepassen van flexibiliteitsmogelijkheden bij de regels over milieubelastende activiteiten waar de leden van de **D66**-fractie tevens naar vragen, liggen al vast in de Omgevingswet en de Algemene wet bestuursrecht. Het is niet nodig daarop nog aanvullingen te doen met dit wetsvoorstel. De artikelen 4.5, eerste lid, en 4.6, tweede lid, van de Omgevingswet waarborgen dat het oogmerk en de strekking van de algemene regels, zoals opgenomen in artikel 4.22 van die wet, ook van toepassing zijn op het gebruik van maatwerkmogelijkheden. Een maatwerkregel of -voorschrift moet net als de algemene regel gericht zijn op de bescherming van de gezondheid en het milieu. Ook moeten bijvoorbeeld passende preventieve maatregelen tegen verontreiniging worden getroffen en mag geen significante verontreiniging worden veroorzaakt. De procedurele regels rond het omgevingsplan, de waterschapsverordening en de omgevingsverordening in afdeling 16.3 van de Omgevingswet borgen de betrokkenheid van burgers en bedrijven bij de voorbereiding van maatwerkregels en andere regels in het omgevingsplan of de verordeningen. Voor de zorgvuldigheid van de besluitvorming, inclusief mogelijkheden voor bezwaar en beroep, bevat de Algemene wet bestuursrecht de vereiste waarborgen.

De leden van de **GroenLinks**-fractie geven een voorkeur aan voor omkering van het systeem, waarbij er alleen mag worden geloosd, als de te lozen stoffen bewezen onbedenkelijk zijn. Ik interpreteer de opmerking van de leden van de **GroenLinks**-fractie als een pleidooi om de regels voor het lozen in de bodem en wellicht ook oppervlaktewaterlichamen en rioolstelsels zo in te richten dat een lozing pas mag plaatsvinden als deze expliciet is toegestaan, ofwel in een vergunning ofwel in algemene regels. Daarbij zou de toestemming in algemene regels of via de vergunning alleen gegeven mogen worden als de te lozen stoffen bewezen onschadelijk zijn. Deze mogelijkheid is bij het opstellen van de Omgevingswet en het Besluit activiteiten leefomgeving nadrukkelijk beschouwd, maar bleek

niet goed werkbaar. In de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving is aangegeven waarom. Daarbij is met name geput uit ervaringen met de regels voor lozen van water en stoffen in oppervlaktewaterlichamen. In het streven naar een uitputtende inhoudelijke regeling waren de regels voor deze lozingen zowel in rijksregels als decentrale regels vaak vormgegeven als een vergunningplicht voor alle lozingen waarvoor nog geen algemene regels waren vastgesteld (ook wel «vergunningplicht, tenzij» genoemd). Op papier lijkt dit systeem meer zekerheid over de inhoud van de regels te bieden, en ook lijken hierdoor alle denkbare lozingen gelijk en adequaat te worden behandeld. Maar bij nadere beschouwing kan bij deze benadering sprake zijn van onzekerheid, ongelijkheid en willekeur, mede doordat ook een vergunningplicht geldt voor tal van nauwelijks bezwaarlijke en vanzelfsprekende lozingen die bij de uitwerking van de algemene regels (nog) niet aan bod kwamen en dus niet van de vergunningplicht zijn vrijgesteld. Als het verlenen van vergunningen te vaak moet of te omslachtig is, mede vanwege de tijdsduur van de te volgen procedure, leidt een dergelijk stelsel uiteindelijk tot het bewust of onbewust gedogen, of tot een groot aantal inhoudelijk overbodige vergunningprocedures met bijbehorende administratieve en bestuurlijke lasten. En ook bij lozingen die expliciet zijn geregeld kunnen de regels niet in zijn algemeenheid uitgaan van alleen lozen bij bewezen onschadelijkheid. Dit laatste speelt met name bij lozingen die in grote aantallen plaatsvinden, en veelal als «diffuse bronnen» worden aangeduid, zoals lozingen van huishoudelijk afvalwater of lozingen die samenhangen met agrarische activiteiten. Ondanks het feit dat ook deze lozingen stoffen bevatten waarvan niet gesteld kan worden dat deze «bewezen onschadelijk» zijn, is hiervoor niet voor een vergunningplicht gekozen. De aanpak van de stoffen in deze lozingen vindt langs verschillende sporen plaats, waarbij ook regelgeving omtrent gebruik van stoffen een rol speelt. Met de aanwezigheid van schadelijke stoffen wordt daarbij rekening gehouden bij het bepalen van de algemeen toegestane lozingsroute. Waar de lozing als te risicovol wordt beschouwd, wordt als lozingsroute het vuilwaterriool gekozen, zodat het afvalwater naar zuiveringtechnische werken wordt getransporteerd. Vanuit de bescherming van het watersysteem heeft dit op twee manieren een positief effect: het water wordt daarin nog gezuiverd, zodat een deel van de stoffen wordt verwijderd, en de lozing vindt plaats op groter oppervlaktewater, waardoor de meest kwetsbare wateren in de haarvaten van het watersysteem niet worden belast. Dit is van belang omdat de «onschadelijkheid» van een stof mede wordt bepaald door de omvang van de lozing in relatie tot het ontvangende watersysteem. In het kader van de zorgplichten voor inzameling en zuivering van afvalwater moeten gemeenten en waterschappen daarom doordachte keuzes maken over de lozingspunten vanuit het afvalwatersysteem.
Hoewel gelet op het voorgaande dus niet voor alle lozingen voor het systeem «vergunningplicht, tenzij bewezen onschadelijk» is gekozen, zijn de regels uiteraard afgestemd op de potentiële omvang en schadelijkheid van de lozingen. Voor de lozingen vanuit puntbronnen met de grootste risico's, zoals complexe bedrijven (waaronder de chemische industrie) geldt wel een vergunningplicht, waarbij de vergunning voor een lozing pas kan worden verleend als geen sprake is van significante verontreiniging. Zeker waar het gaat om lozing van potentieel zeer schadelijke stoffen, zoals zeer zorgwekkende stoffen of opkomende stoffen, is daarbij de nadruk op preventie cruciaal, zoals ook vastgelegd in de voorkeursvolgorde voor afvalwater in artikel 10.29a van de Wet milieubeheer, dat ook onder de Omgevingswet doorwerkt, en de module voor zeer zorgwekkende stoffen in het Besluit activiteiten leefomgeving. Het streven daarbij is om door overschakelen op minder schadelijke stoffen of bijvoorbeeld sluiten van waterkringlopen binnen de bedrijven lozing van afvalwater met dergelijke stoffen geheel te voorkomen.

Het wetsvoorstel voor de Aanvullingswet bodem en het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem bouwen voort op hiervoor beschreven keuze over de aanpak van lozingen. Overigens is het aantal (bodem)lozingen dat het aanvullingsbesluit regelt beperkt. Wat betreft de activiteiten waarover het Rijk regels stelt, zijn de meeste lozingen al in het Besluit activiteiten leefomgeving geregeld.

Voor zover de leden van de **GroenLinks**-fractie zich zorgen maken dat het beoogde meer flexibele afwegingskader in de praktijk vooral veel minder bescherming voor mens en milieu zal opleveren, kan ik deze zorgen wegnemen.

Met de stelselherziening wil de regering ruimte laten aan provincies en gemeenten om keuzes te maken die bij de lokale situatie passen. Decentrale afwegingsruimte geeft decentrale overheden juist de instrumenten om met afweegruimte de leefomgeving beter te beschermen daar waar rijksregels gelet op de lokale situatie niet toereikend zijn. Bijvoorbeeld door extra eisen te stellen in een situatie waarbij sprake is van cumulatie of regels te stellen in gebieden die extra bescherming vragen zoals een grondwaterbeschermingsgebied.

Daar waar het gaat om risicovolle activiteiten blijft de vergunningplicht voor aan te wijzen complexe bedrijven gehandhaafd en daarmee het uitgangspunt van »nee tenzij», zoals in antwoord op de vorige vraag al is toegelicht. Bij het beoordelen van deze vergunning moet worden bezien of eventuele lozingen aanvaardbaar zijn; zo niet, dan wordt de vergunning niet verleend en is er dus sprake van «nee, tenzij».
Specifiek wat bodemlozingen betreft is in aanvulling daarop voor veel risicovolle lozingen de bodem niet als lozingsoptie gegeven, maar het vuilwaterriool, zoals ook uit het antwoord op de vorige vraag volgt. Er mag pas in de bodem geloosd worden als in afwijking van de algemene regels de lozing zou worden toegestaan, bijvoorbeeld bij afwezigheid of onvoldoende capaciteit van dat vuilwaterriool. Ook hier is dus sprake van «nee, tenzij» waar de leden van de **GroenLinks**-fractie om vragen.

Rol- en taakverdeling overheid en samenleving

Nu de Wet bodembescherming in feite in de Omgevingswet wordt geïncorporeerd, vragen de leden van de **VVD**-fractie de regering nader in te gaan op de mate van autonomie van de gemeenten. Welke beleidsvrijheid hebben de gemeenten in deze? Op welke onderdelen moeten zij zich richten naar het Rijk dan wel de provincie?

In de memorie van toelichting bij dit wetsvoorstel is aangegeven dat er beleidsruimte is voor gemeenten om lokale afwegingen te maken. Overigens is dat niet geheel nieuw voor het bodembeleid. Zo biedt het huidige Besluit bodemkwaliteit ruimte om lokale waarden vast te stellen voor specifieke gebieden. Wel zal het Rijk binnen het nieuwe stelsel hieraan grenzen stellen door middel van een instructieregel in het Besluit kwaliteit leefomgeving om onaanvaardbare risico's voor de bodem te voorkomen. Ook de provincie kan in haar omgevingsverordening instructieregels stellen over omgevingsplannen.

Veel preventieve regels voor milieubelastende activiteiten, thans opgenomen in het Activiteitenbesluit milieubeheer, zijn naar het Besluit activiteiten leefomgeving omgezet. Deze regels worden dus landelijk gesteld en gelden, zo kan ik antwoorden op de vraag van de leden van de **VVD**-fractie, voor alle bedrijven bij de mainport Rotterdam ongeacht de gemeente waarin zij liggen. Met het Aanvullingsbesluit bodem worden hier nog regels voor enkele aanvullende milieubelastende activiteiten aan

toegevoegd. Binnen deze regels blijft in de meeste situaties wel maatwerk mogelijk, zodat ingespeeld kan worden op lokale omstandigheden.

De gemeente heeft de taak om met het omgevingsplan te zorgen voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Bij het stellen van regels met het oog op deze evenwichtige toedeling van functies aan locaties worden alle belangen van de fysieke leefomgeving afgewogen. De bodem is een integraal onderdeel van de fysieke leefomgeving en het belang van het beheren en het beschermen van de bodem moet dan ook worden betrokken bij het stellen van regels in het omgevingsplan. De wijze waarop dergelijke afwegingen plaatsvinden is aan de gemeente overgelaten. Zo is de afwegingsruimte voor de gemeente zo ruim mogelijk gehouden. De gemeente kan in haar omgevingsvisie ambities opnemen ten aanzien van de kwaliteit van de bodem, voor zover dat betrekking heeft op het grondgebied van een gemeente. In die gevallen waarin bijvoorbeeld de fysische kwaliteit van de bodem een rol kan spelen bij de ontwikkeling van een gebied, biedt de omgevingsvisie met het omgevingsplan de mogelijkheid om keuzes te maken en om een balans te vinden tussen risico's en maatschappelijk gewenste activiteiten.

Voor bedrijven die op de grens van twee of meer gemeenten liggen en daardoor voor die locatie met omgevingsplannen van meer dan één gemeente te maken hebben, is een goede afstemming tussen gemeenten bij het stellen van regels in het grensgebied van belang. De Omgevingswet voorziet daarin. De instrumenten kunnen in de praktijk «op maat» worden gebruikt, als daar aanleiding voor bestaat. Mede met het oog op situaties met een gemeentegrensoverschrijdend karakter is in artikel 2.2, eerste lid, van de Omgevingswet al bepaald dat bestuursorganen bij het nemen van besluiten rekening houden met elkaars taken en bevoegdheden en zo nodig met elkaar afstemmen. Daarnaast kunnen gemeenten een gezamenlijke omgevingsvisie vaststellen en kunnen ze hun omgevingsplannen gezamenlijk vaststellen, eventueel met een gelijke omgevingswaarde. Verder is in dit verband van belang dat provincies hun taak tot gebiedsgerichte coördinatie, die is vastgelegd in artikel 2.18, eerste lid, onder a, van de wet, actief kunnen invullen. Provincies kunnen daarnaast juridische instrumenten toepassen zoals een instructiebesluit of instructieregels in de omgevingsverordening. De provincie kan een coördinerende rol op zich nemen om actief te sturen op de verdeling van gebruiksruimte in het gebied. De wens tot een gebiedsgerichte benadering en deskundigheid bij de provincie maken dat gemeenten en provincie er gezamenlijk voor kunnen kiezen dat een provincie een grotere regierol krijgt bij de verdeling van gebruiksruimte. De inzet van wettelijke instrumenten is niet altijd nodig. De betrokken bestuursorganen kunnen ook door middel van een bestuursovereenkomst samenwerkingsafspraken maken.

Goed bodembeheer vereist technische kennis over bijvoorbeeld chemie en bodem.
De gemeenten beschikken in de huidige situatie al over kennis, expertise en capaciteit zowel technisch als voor gezondheid, zo kan ik antwoorden op een vraag van de leden van de fracties van **CDA** en **D66**. Immers, de taken vanuit het Besluit bodemkwaliteit liggen nu al bij de gemeenten. Zo hebben veel gemeente een nota bodembeheer vastgesteld. Voor de aanpak van bodemverontreinigingen zijn nu de grote gemeenten en de provincies verantwoordelijk, dat worden onder de Omgevingswet alle gemeenten. In het kader van het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 zijn afspraken gemaakt over een goede overdracht van kennis en expertise tussen de provincies en de gemeenten. De omgevingsdiensten kunnen hierbij een rol spelen. Taken op het gebied van bodem vallen in het basistakenpakket van de omgevingsdiensten. Ook kan de

gemeente gebruik maken van adviezen van de GGD op het gebied van gezondheidseffecten. Daarnaast ondersteunt RWS/Bodem+. Kennis wordt onder andere verspreid door opleidingen, de bodemhelpdesk, handleidingen en websites. De website bodemrichtlijn.nl (richtlijn herstel en beheer (water)bodemkwaliteit) ontsluit relevante informatie op het gebied van bodem- en waterbodembeheer. De website BodemVizier (routeplanner) geeft praktische informatie met vele voorbeelden en informatie om goed bodembeheer in te vullen. Bovendien wordt al vroegtijdig ingezet op ondersteuning in kennis en expertise via het implementatietraject. In dat kader wordt ook aandacht gegeven aan bodem.

Op dit moment acht ik het daarom vooralsnog niet nodig om extra middelen ter beschikking te stellen, zo kan ik antwoorden op de vraag van de leden van de **D66**-fractie. De stelselherziening leidt op diverse punten tot financiële effecten voor de decentrale overheden. Deze dienen in hun samenhang te worden bezien. Per saldo wordt een structurele besparing op de bestuurlijke lasten verwacht. In het financiële akkoord tussen Rijk en medeoverheden is daarover afgesproken dat de medeoverheden niet op deze besparingen worden gekort. Daartegenover staat dat de medeoverheden zelf de implementatie van de Omgevingswet financieren.

Het stelsel van de Omgevingswet bevat de materiële regels en toetsingskaders voor het stellen van materiële normen of het toetsen van vergunningaanvragen, anders dan deze leden veronderstellen. Deze worden opgenomen in de uitvoeringsregelgeving. Het Besluit activiteiten leefomgeving bevat regels voor activiteiten en wijst milieubelastende activiteiten aan waarvoor een vergunningplicht geldt. Voor de beoordeling van deze vergunningen bevat het Besluit kwaliteit leefomgeving concrete regels. Ook bevat het Besluit kwaliteit leefomgeving instructieregels voor de vaststelling van het omgevingsplan. Het concept Aanvullingsbesluit bodem voegt een aantal milieubelastende activiteiten toe aan het Besluit activiteiten leefomgeving, waarvoor regels gesteld worden en/of een vergunningplicht wordt ingesteld. Ook wordt het Besluit kwaliteit leefomgeving op een aantal punten aangevuld, bijvoorbeeld met instructieregels over het bouwen op verontreinigde bodem met bijbehorend toetsingskader en beoordelingsregels voor vergunningen.

De leden van de **D66**-fractie vragen hoe de zorgplicht van het Besluit activiteiten leefomgeving, waar de zorgplicht gericht lijkt te zijn op het niet veroorzaken van «significante verontreiniging», zich verhoudt tot de zorgplicht van de Wet bodembescherming, die élke verontreiniging betreft. Dat ligt genuanceerder dan op het eerste gezicht wellicht het geval lijkt te zijn.

Allereerst wordt opgemerkt dat het oogmerk van beide formuleringen waarop wordt gedoeld gelijk is. Er bestaat geen wezenlijk verschil als het gaat om de inhoud van genoemde bepalingen in het Besluit activiteiten leefomgeving en artikel 13 van de huidige Wet bodembescherming. De zorgplicht in het Besluit activiteiten leefomgeving fungeert als specifieke zorgplicht en als vangnet van de activiteiten mits die activiteiten vallen onder de reikwijdte van dat besluit. Ook artikel 13 Wet bodembescherming fungeert als specifieke zorgplicht en als vangnet van (uitsluitend) de specifieke handelingen die zijn benoemd in hoofdstuk III van de Wet bodembescherming. Zowel de huidige als de toekomstige specifieke zorgplicht zijn niet alleen bestuursrechtelijk maar ook strafrechtelijk handhaafbaar.

Het uitgangspunt is dat er geen bodemverontreiniging mag ontstaan. Er is met beide bepalingen voldoende geborgd dat een nieuwe verontreiniging moet worden voorkomen en dat indien toch een verontreiniging wordt

veroorzaakt deze moet worden verwijderd voor zover dat redelijkerwijs kan worden gevergd. Het Europeesrechtelijk beginsel van preventief handelen dat geldt als één van de uitgangspunten van de Omgevingswet ligt hier mede aan ten grondslag. Het is hierbij onmogelijk om een absolute nullijn te realiseren waarbij er geen enkele inbreng van verontreinigende stoffen in de bodem is. Daarmee wordt het verrichten van handelingen en/of activiteiten immers praktisch onmogelijk.

Artikel 13 van de Wet bodembescherming bevat een dubbele redelijkheidstoets. De zorgplicht bestaat uit preventieve maatregelen om verontreiniging of aantasting te voorkomen. De maatregelen dienen genomen te worden indien degene die de veroorzakende handelingen verricht «weet of redelijkerwijs had kunnen vermoeden» dat de bodem kan worden verontreinigd. Is het kwaad al geschied, dan rust op de veroorzaker de verplichting alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem gevergd kunnen worden om de verontreiniging of de aantasting en de directe gevolgen daarvan te beperken en zoveel mogelijk ongedaan te maken. De invulling van de begrippen «redelijkerwijs» en «zo veel mogelijk» wordt door het bevoegd gezag bepaald. De dubbele redelijkheidstoets in combinatie met de afbakening van de reikwijdte tot specifieke handelingen maakt dat de zorgplicht in de Wet bodembescherming niet elke verontreiniging betreft, zoals deze leden veronderstelden.
Dat is onder de Omgevingswet niet anders.

In het systeem van de Omgevingswet is ervoor gekozen om het Europeesrechtelijke criterium van «geen significante milieuverontreiniging» uit de richtlijn industriële emissies te gebruiken als een expliciete grens waarboven een verontreiniging nooit uit mag komen, ook niet als er geen redelijkerwijs te nemen maatregelen kunnen worden omschreven om die verontreiniging te beperken. Als significante verontreiniging het gevolg zou zijn van een activiteit, dan mag de activiteit niet plaatsvinden. Of een milieuverontreiniging significant is hangt af van de omstandigheden van het geval. Het begrip komt vooral voor in het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit kwaliteit leefomgeving. Voor een uitgebreide omschrijving van dit begrip wordt verwezen naar paragraaf 11.6.1.3 van de nota van toelichting bij het Besluit kwaliteit leefomgeving.
Het bevoegd gezag zal per geval moeten beoordelen of sprake is van significante milieuverontreiniging, waarbij met alle relevante feiten en omstandigheden rekening gehouden wordt. Het omgevingsplan kan daarbij een rol spelen.
De Wet bodembescherming bevat een dergelijke expliciete bovengrens niet.

Al bovengenoemde elementen tezamen bieden een gelijkwaardig beschermingsniveau als de huidige zorgplicht in artikel 13 Wet bodembescherming.

3. Instrumentarium voor bodembeleid

Een van de ondersteunende instrumenten in de Omgevingswet, ook voor het bodembeleid, is de gedoogplicht, waarbij de leden van de **VVD**-fractie vragen door wie een belangenafweging geschiedt indien van een gedoogplicht gebruik moet worden gemaakt. Een gedoogplicht is een (gedeeltelijke) aantasting van het eigendomsrecht en is alleen als ultimum remedium aan de orde. Dat vereist dan ook een zeer zorgvuldige belangenafweging waaruit blijkt dat het maatschappelijk belang in een specifieke situatie zodanig zwaarwegend is dat het gerechtvaardigd is dat de eigenaar medegebruik van zijn eigendom moet dulden. Het bestuursorgaan dat de gedoogplicht oplegt, is ook verantwoordelijk voor die

afweging en motivering en zal die afweging ook voor de rechter moeten verdedigen in geval van beroep.

De leden van de **VVD**-fractie vragen de regering nader in te gaan op de opheffing van het legesverbod. Zij vragen in welke gevallen gemeenten zouden kunnen besluiten wel of geen leges te heffen en of de mogelijkheid tot legesheffing tegelijkertijd ingaat met de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de andere relevante wetgeving.
Decentrale overheden hebben beleids- en beoordelingsvrijheid om te bepalen of zij voor de behandeling van aanvragen tot besluiten leges heffen, zoals bij besluitvorming op basis van de Omgevingswet. Leges kunnen geheven worden voor het genot van door of vanwege het overheidsbestuur verstrekte «diensten». Dat is bepaald in de Gemeentewet, Provinciewet en Waterschapswet. Met de voorgenomen intrekking van de Wet bodembescherming wordt ook het legesverbod voor de behandeling van aanvragen tot bodemgerelateerde beschikkingen opgeheven, bijvoorbeeld bij omgevingsvergunningen en maatwerkvoorschriften op aanvraag die bodemgerelateerd zijn. Daarmee wordt het mogelijk om voor een dergelijke beschikking op aanvraag leges te heffen. In de memorie van toelichting bij de Omgevingswet is deze keuze reeds toegelicht.[7]
In het kader van bodem kan het bijvoorbeeld gaan om leges voor de behandeling van omgevingsvergunningen en om maatwerkvoorschriften die worden aangevraagd door een initiatiefnemer.

Het beginsel dat de vervuiler betaalt is en blijft leidend, in tegenstelling tot wat door de leden van de fracties van het **CDA** en **GroenLinks** wordt gevreesd. Met de Omgevingswet en de Aanvullingswet bodem verandert niet dat er wettelijke instrumenten zijn om de veroorzaker aan te spreken voor het uitvoeren van een sanering van de verontreiniging die hij heeft veroorzaakt, zoals de zorgplicht of het ongewoon voorval, dan wel door de kosten achteraf op de veroorzaker te verhalen.
Dat neemt niet weg dat het kan voorkomen dat het niet mogelijk is om de milieuschade te verhalen op de veroorzaker, vooral bij historische verontreiniging, bijvoorbeeld omdat de veroorzaker inmiddels failliet is of niet te vinden is als de verontreiniging wordt ontdekt, of omdat er geen hard bewijs (meer) is dat dit de veroorzaker is.
Daarom is al in de Wet bodembescherming gekozen om de sanering bij de eigenaar (van een bedrijfsterrein) te leggen of in andere gevallen bij de overheid. De eigenaar heeft immers de lusten en de lasten van eigendom. Dat verandert niet door de komst van de Omgevingswet. Bovendien is al in de Wet bodembescherming de mogelijkheid geopend van deelsanering, waarbij alleen de bron wordt verwijderd en niet de pluim, en houdt sanering niet per definitie in dat een hele pluim wordt verwijderd maar kan het bevoegd gezag ook instemmen met een aanpak van beheren en monitoring. Het aanpakken van een individuele pluim is in de meeste gevallen niet alleen niet nodig maar ook niet effectief en doelmatig, tenzij er sprake is van een bredere gebiedsgerichte aanpak van de grondwaterkwaliteit.

Ik herken me dan ook niet in het beeld dat de leden van de **CDA**-fractie lijken te hebben dat de overheid en niet de vervuiler financieel verantwoordelijk wordt als gevolg van de Omgevingswet en het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem in relatie tot grondwaterkwaliteit. De provincie is ook nu al verantwoordelijk voor grondwaterbeheer (onder meer vanuit de grondwaterrichtlijn) en treft daar ook maatregelen voor op basis van de regionale waterplannen. Grondwater is immers een collectief goed met een groot algemeen belang, zoals de droogte van afgelopen zomer

[7] Kamerstukken II, 2013/14, 33 962, nr. 3, p. 204–205.

zichtbaar heeft gemaakt. Ook die provinciale taak verandert niet wezenlijk met de Omgevingswet en de Aanvullingswet bodem.

Specifiek voor bronverwijdering, waar de leden van de **CDA**-fractie naar vragen, is het zo dat de lijn wordt voortgezet dat de eigenaar in principe die maatregel treft, als voorwaarde voor een activiteit die hij wil ondernemen (bijvoorbeeld bouwen). Als de wens is om de grondwaterkwaliteit te verbeteren dan is bronverwijdering de eerste prioriteit want vanuit die bron verspreidt de verontreiniging zich in het grondwater. Als die bron tevens een bedreiging vormt voor de gezondheid dan bevat het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem een instructieregel om te waarborgen dat een aanpak als voorwaarde geldt voor bouwen van een bodemgevoelig gebouw zoals een woning. Het initiatief ligt bij gemeente of provincie om de afweging te maken of het op een bepaalde locatie nodig of wenselijk is om verspreiding tegen te gaan en om die reden voorwaarden te koppelen aan een activiteit.

Tot slot komt het beginsel dat de vervuiler betaalt ook tot uitdrukking in het feit dat de kosten voor het treffen van preventieve maatregelen en beste beschikbare technieken met het oog op het voorkomen en beperken van lozingen ligt bij de degene die de activiteit verricht. Dit komt tot uitdrukking in pijler 1 zoals beschreven in de memorie van toelichting. Voorkomen is immers beter dan genezen.

Met betrekking tot het beginsel van «de vervuiler betaalt» bij de toevalsvondst, waar de leden van de **D66**-fractie naar vragen, wordt het onderstaande opgemerkt; voor een algemene beschouwing over het beginsel «de vervuiler betaalt» verwijs ik naar het voorgaande antwoord.

De regeling van de toevalsvondst wordt ingezet bij onverwachte bodemverontreinigingen met onaanvaardbaar risico voor de mens waarbij snel handelen nodig is en waarbij de verontreiniging niet direct te herleiden is tot een recente activiteit. Omdat de verontreiniging niet direct te herleiden is, is hier ervoor gekozen om de eigenaar aan te spreken en niet de veroorzaker. De eigenaar, die een privaatrechtelijke, maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft voor de kwaliteit van zijn eigendom, kan aansprakelijk gesteld worden als hij anderen schade berokkent. Die keuze past bij de uitgangspunten van de Omgevingswet. Bij de ontdekking van een bodemverontreiniging kan het gaan om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid van mensen en moet voorkomen worden dat er sprake is van blootstelling. De regeling van de toevalsvondst is daarbij nadrukkelijk gericht op het snel wegnemen van het onmiddellijke risico. De maatregelen die moeten worden getroffen beperken zich tot tijdelijke beschermingsmaatregelen ter voorkoming van blootstelling. Dit kan op een eenvoudige en snelle wijze zoals het plaatsen van een hek met waarschuwingsborgen rondom een terrein. De overheid kan de eigenaar aanspreken – en indien nodig – zelf maatregelen treffen. Deze zogenoemde tijdelijke beschermingsmaatregelen moeten ervoor zorgen dat blootstelling aan onaanvaardbare risico's voor de gezondheid wordt voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld het plaatsen van een hek om de locatie zijn. Er is voorzien in kostenverhaal in deze regeling op grond waarvan het mogelijk is dat de overheid de kosten op de eigenaar verhaalt, maar dat moet dan wel redelijk zijn. Als het niet redelijk is dat de overheid de kosten verhaalt op de eigenaar voor het treffen van dergelijke maatregelen dan kunnen die kosten ten laste komen van de publieke middelen. Dit is een afweging van het bevoegd gezag.
De eigenaar heeft echter altijd de mogelijkheid om via het civiele recht de veroorzaker, als die op enig moment toch bekend wordt, aan te spreken en de kosten voor het treffen van de maatregelen op hem te verhalen. De kosten die de eigenaar maakt voor het (verder) aanpakken van de

bodemverontreiniging kan hij daarbij ook betrekken en verhalen op de veroorzaker.

Wanneer de verontreiniging wel is veroorzaakt door een recente activiteit, kan, afhankelijk van het geval, de zorgplicht of de regeling met betrekking tot het ongewoon voorval van de Omgevingswet van toepassing zijn. Hierbij richten de regels zich op de veroorzaker. Hierbij is het ook mogelijk om kosten te verhalen op de veroorzaker.
Daarnaast bevat het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet een afzonderlijke regeling voor kostenverhaal op de veroorzaker van maatregelen die door de overheid zijn getroffen, waaronder de hiervoor genoemde tijdelijke beschermingsmaatregelen of de kosten van het (verder) aanpakken van de bodemverontreiniging.
Kortom: ook al is de eigenaar aanspreekbaar op het deel waarvoor hij zelf verantwoordelijk is (bescherming tegen blootstelling), dat betekent nog niet dat de veroorzaker niet aangepakt kan worden. Met de hiervoor genoemde instrumenten wordt uitvoering gegeven aan het beginsel «de vervuiler betaalt».

Bevoegdheden en maatregelen bij een toevalsvondst

In relatie tot het instrument toevalsvondst licht ik graag toe hoe omgegaan wordt met situaties waarin gezondheidsrisico's niet het meest prangend zijn, maar het milieu (plant en dier) of de niet-gewenste verspreiding van de verontreiniging. De leden van de **CDA**-fractie vroegen hiernaar.

Zoals hierboven aangegeven bevat dit wetsvoorstel een bijzondere regeling voor onverwachte vondsten in of op de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid. Voor situaties waarin het onverwachte risico bestaat uit ecologische of verspreidingsrisico's kan gebruik gemaakt worden van de overige instrumentarium van de Omgevingswet. Er is anders dan bij humane risico's echter niet voor gekozen om de gemeente te verplichten dergelijke maatregelen op te leggen.

Het stelsel van de Omgevingswet als geheel, met inbegrip van de zorgplichten en decentrale regels, voorziet in een adequaat instrumentarium om op decentraal niveau een adequate regeling te treffen om met risico's voor plant en dier of verspreiding (waaronder een onverwachte vondst) om te gaan (zie ook paragraaf 3.3.3. van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel).

Tevens wordt met de Aanvullingswet natuur de natuurregelgeving opgenomen in de Omgevingswet. Deze borgt de belangen (plant en dier) waarop wordt gedoeld. Daarmee biedt de Omgevingswet verschillende instrumenten om met het oog op bescherming van natuurwaarden – Natura 2000-gebieden en de dieren en planten van beschermde soorten – maatregelen te treffen.

Overigens worden in het Aanvullingsbesluit bodem een aantal milieubelastende activiteiten toegevoegd om risico's te voorkomen, bijvoorbeeld bij het graven in bodem en het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie.

Overgangsrecht

Terecht merken de leden van de **VVD**-fractie op dat bodemsaneringen vaak lang duren. In dat licht vragen deze leden om een inschatting hoelang de twee regimes (Wet bodembescherming en Omgevingswet) naast elkaar kunnen bestaan omdat er geen vaste einddatum is

opgenomen voor het eerbiedigend overgangsrecht. Een duiding van de periode dat de twee regimes naast elkaar blijven bestaan is lastig te geven omdat de tijdsduur van een sanering sterk kan verschillen. Hoe lang een sanering duurt, is afhankelijk van de gekozen wijze van saneren en eventuele nazorgmaatregelen van restverontreinigingen. Het overgangsrecht eindigt op het moment dat risico's van een ernstige bodemverontreiniging zijn weggenomen of beheerst. Zo kan een eenvoudige sanering door afgraven of afdekken van de verontreiniging in de vaste bodem snel worden afgerond. Een grondwatersanering met gebruik van bijvoorbeeld bacteriën zal echter jaren duren. Aangezien dergelijke complexe grondwatersaneringen eerder de uitzondering dan de regel zijn, gaat het slechts om een klein deel van de gevallen waarin het overgangsrecht nog langdurig een rol speelt.
Het overgangsrecht in dit wetsvoorstel biedt een helder kader waarmee op basis van objectieve criteria (met geregistreerde beschikkingen als ijkmoment) kan worden vastgesteld of het overgangsrecht nog van toepassing is in een concrete situatie. Voor een lopende sanering, die onder overgangsrecht valt, eindigt het overgangsrecht in de meeste gevallen door het indienen van een evaluatieverslag over het resultaat van de sanering dat wordt goedgekeurd door het bevoegd gezag (en die beschikking onherroepelijk is geworden). Dat is alleen anders als het bevoegd gezag nazorgverplichtingen oplegt. In beide gevallen is dat kenbaar doordat de betreffende beschikking wordt geregistreerd.

4. Verhouding tot bestaande en voorgenomen regelgeving en beleid

De Aanvullingswet bodem bevat geen bepalingen over archeologie. De leden van de **VVD**-fractie vragen hiernaar. Dit wetsvoorstel vult de Omgevingswet aan, die wel bepalingen over archeologie bevat. De Erfgoedwet, waar deze leden ook naar vragen, en (het stelsel van) de Omgevingswet zijn in die zin complementair en borgen samen de implementatie van het verdrag van Valletta.

Een aantal specifieke bepalingen over de archeologische monumentenzorg dat niet direct of niet uitsluitend gerelateerd is aan de fysieke leefomgeving staat in de Erfgoedwet. Deze wet bevat de relevante definitiebepalingen, regelt de aanwijzing van (archeologische) rijksmonumenten, de subsidieverstrekking voor instandhouding daarvan, het stelsel voor de certificering om het professioneel verrichten van opgravingen te borgen, de meldingsplicht voor archeologische vondsten en waarnemingen, de eigendom van archeologische vondsten, de archeologische depots en de informatievoorziening via een archeologisch informatiesysteem.

In het stelsel van de Omgevingswet zijn geregeld: de borging van het belang van de archeologische monumentenzorg via het omgevingsplan en de grondexploitatie, de vergunningverlening voor het verstoren van archeologische (rijks)monumenten, inclusief de aanvraagvereisten voor aanvragen om omgevingsvergunningen voor dergelijke activiteiten, de voorschriften die in het belang van de archeologische monumentenzorg aan omgevingsvergunningen kunnen worden verbonden en de schadevergoedingsbepalingen, de gedoogplicht tot het toestaan van betreding van terreinen voor noodzakelijk archeologisch onderzoek, en de regeling voor archeologische toevalsvondsten van algemeen belang.

De leden van de **CDA**-fractie zouden graag zien dat taken en verantwoordelijkheden ten aanzien van grondwater expliciet worden en niet voor tweeërlei uitleg vatbaar. Zij vernemen graag tot hoever bijvoorbeeld de rol van de provincie strekt gezien haar taak in het beschermen van

toekomstig drinkwater en andere kaderrichtlijn water-verplichtingen. Strekt die bevoegdheid zich uit tot het diepere grondwater of ook het hogere grondwater en hoe is dan de relatie met gemeenten, zo vragen deze leden. Niet alleen zal de taakverdeling op dat beleidsterrein helder moeten zijn, ook zal er een beeld moeten zijn hoe deze verantwoordelijkheden doorwerken in de dagelijkse praktijk van gemeenten, provincies en waterschappen.

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar het onderdeel *Verantwoordelijkheden grondwater in relatie tot bodemverontreinigingen* eerder in deze nota.

De leden van de **CDA**-fractie vragen hoe de voorgestane aanpak is ten aanzien van het storten van grond en bagger in diepe plassen. Klopt het dat het Milieu Hygiënisch Toetsingskader (MHT) en de Circulaire diepe plassen uit 2010 herzien worden, zo vragen zij. Indien dat het geval is, dan vernemen deze leden graag op welke wijze en met welk tijdschema dat geschiedt. Ook zijn zij benieuwd hoe inhoud wordt gegeven aan het uitgangspunt dat regels niet strenger zullen worden maar een-op-een zullen worden overgenomen.

Bij hergebruik van grond of baggerspecie in een diepe plas moet, binnen het huidige recht, worden voldaan aan de algemene regels van het Besluit bodemkwaliteit. Tevens moet een initiatiefnemer voldoen aan de zorgplicht op grond van artikel 7 van het Besluit bodemkwaliteit. De Circulaire en de Handreiking voor de herinrichting van diepe plassen bieden hiervoor een aanvullend milieu-hygiënisch toetsingskader. Ik heb het voornemen om dit toetsingskader in de Omgevingswet op te nemen door middel van het Aanvullingsspoor bodem. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de nieuwste inzichten. Hiervoor is een nieuw milieu-hygiënisch toetsingskader beschikbaar dat beter aansluit bij de doelstellingen van de kaderrichtlijn water. Nieuwe technische inzichten maken dit mogelijk. Hiermee kan nog beter de invloed van de toepassing van grond en/of baggerspecie op de kwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater worden bepaald.
Op 14 juni 2018 heeft er een Kamerdebat plaatsgevonden over het toepassen van grond in diepe plassen. In dit debat is door de regering toegezegd een evaluatie uit te voeren naar de kaders die daarop van toepassing zijn. De regering zal op basis van de evaluatie bezien of aanpassing van de regelgeving nodig is.

Verhouding tot privaatrecht; verhaalsrecht

Privaatrechtelijk aansprakelijkheidsrecht, waar de leden van de **VVD**-fractie een vraag over stellen, dateert van voor het publiekrechtelijke kader voor bodem(sanering) en is daar altijd naast blijven bestaan. Op dat vlak worden geen grote verschuivingen verwacht als gevolg van dit wetsvoorstel, zo kan ik antwoorden in reactie op de vraag van deze leden. Ongeacht het eventuele bestaan van een publiekrechtelijke regeling was en is het privaatrecht een mogelijkheid waarmee burgers of bedrijven anderen kunnen aanspreken op het veroorzaken van schade door doen of nalaten. Daarbij geldt wel de kanttekening dat in het aansprakelijkheidsrecht altijd de vraag zich voordoet wat de geleden schade is: tot op zekere hoogte zou die schade kunnen liggen in verminderde functionaliteit van een perceel. Echter, in de aangehaalde jurisprudentie bestond de schade vooral uit het ontstaan van een saneringsplicht voor de eigenaar van het

perceel dat de verontreiniging ontving. Een dergelijke saneringsplicht schrijft het Rijk in de toekomst niet meer voor en om die reden wordt in beginsel een neutraal effect verwacht.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
S. van Veldhoven-van der Meer

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 7

NOTA VAN WIJZIGING

Ontvangen 1 november 2018

Het voorstel van wet wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1.1 wordt als volgt gewijzigd:

1. Onderdeel A komt te luiden:

A

Artikel 2.28 wordt als volgt gewijzigd:

1. De punt aan het slot van onderdeel h wordt vervangen door een komma.

2. Na onderdeel h wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:
i. het beschermen van de gezondheid en het milieu, met betrekking tot het beschermen van de bodem of het voorkomen van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege het gebruik van de bodem.

2. Onderdeel E wordt als volgt gewijzigd:

a. De aanhef komt te luiden: Na artikel 10.13a wordt een artikel ingevoegd, luidende:.
b. «Artikel 10.13a (gedoogplicht nazorg)» wordt vervangen door «Artikel 10.13b (gedoogplicht nazorg bodem)».

3. In onderdeel G wordt «artikel 10.19» vervangen door «de artikelen 10.19 en 10.19a» en wordt «10.21a» vervangen door «artikel 10.21a».

4. In onderdeel I wordt in artikel 19.9d, eerste lid, na «erfpachter» ingevoegd «onverminderd artikel 13.3a».

kst-34864-7
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

B

Na artikel 3.2 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 3.2a (bestuursrechtelijke handhaving overtreding zorgplicht artikel 13 Wet bodembescherming)

De artikelen 13, 27 en 95 van de Wet bodembescherming zoals die luidden voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijven van toepassing op voor dat tijdstip veroorzaakte verontreiniging of aantasting als bedoeld in artikel 13 van de Wet bodembescherming die na dat tijdstip wordt ontdekt.

C

In hoofdstuk 3 wordt na artikel 3.6 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 3.7 (voortzetting bestaand overgangsrecht)

Als in verband met de invoering van deze wet een wet, algemene maatregel van bestuur of ministeriële regeling wordt ingetrokken waarin een overgangsrechtelijke bepaling is opgenomen, blijft die overgangsrechtelijke bepaling van toepassing tot die is uitgewerkt.

D

De artikelen 4.1 en 4.2 worden vernummerd tot de artikelen 4.2 en 4.3.

E

In hoofdstuk 4 wordt voor artikel 4.2 (nieuw) een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 4.1 (internetpublicatie, voorhang en andere totstandkomingsvereisten Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet en Aanvullingsregeling bodem Omgevingsrecht)

1. Op de voorbereiding van een algemene maatregel van bestuur in verband met de invoering van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet zijn de artikelen 23.4 en 23.5 van de Omgevingswet van overeenkomstige toepassing.

2. De artikelen, bedoeld in het eerste lid, treden in de plaats van wettelijke voorschriften waarin is bepaald dat:

a. over het ontwerp van een regeling of het voornemen tot het treffen van een regeling advies moet worden gevraagd of extern overleg moet worden gevoerd,

b. van het ontwerp van een regeling kennis moet worden gegeven,

c. de voordracht niet eerder wordt gedaan dan vier weken nadat het ontwerp aan beide kamers der Staten-Generaal is overgelegd,

d. de voordracht voor een algemene maatregel van bestuur moet worden gedaan door een andere Minister dan Onze Minister van Infrastructuur en Milieu,

e. door of namens een van de kamers der Staten-Generaal of een aantal leden daarvan kan worden verlangd dat het onderwerp of de inwerkingtreding van de regeling bij de wet wordt geregeld, en

f. een regeling niet eerder in werking kan treden dan nadat sinds haar vaststelling of bekendmaking een bepaalde termijn is verstreken.

3. Het tweede lid, aanhef en onder a, is niet van toepassing op het vragen van advies aan de Afdeling advisering van de Raad van State.

Toelichting

Onderdeel A

Onderdeel 1 (artikel 2.28)

Dit betreft een wetstechnische wijziging van het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet als gevolg van de Invoeringswet Omgevingswet.

Onderdeel 2 (artikel 10.13b)

Dit betreft een wetstechnische wijziging van het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet als gevolg van de Invoeringswet Omgevingswet en het herstel van een wetstechnische onvolkomenheid in de redactie van de wijzigingsopdracht.

Onderdeel 3 (artikel 16.33)

Dit betreft een wetstechnische wijziging van het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet als gevolg van de Invoeringswet Omgevingswet.

Onderdeel 4 (artikel 19.9d)

In de Invoeringswet Omgevingswet is in artikel 13.3a een bevoegdheid tot kostenverhaal opgenomen, gericht tot de veroorzaker van verontreiniging van een onderdeel van de fysieke leefomgeving. Kostenverhaal bij de toevalsvondst zoals thans opgenomen in artikel 19.9d van het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet richt zich tot de eigenaar die weigert om de noodzakelijke maatregelen te nemen om blootstelling te voorkomen.

Om te voorkomen dat er in de uitvoeringspraktijk onduidelijkheid kan ontstaan over hoe beide regelingen (artikel 13.3a en artikel 19.9d Omgevingswet) voor kostenverhaal zich tot elkaar verhouden, is ervoor gekozen dit te verduidelijken. Samenloop is immers denkbaar, want de regeling van de toevalsvondst betreft de eerste maatregel(en) om blootstelling te voorkomen, terwijl daarna door nader onderzoek de veroorzaker bekend kan worden. Vanuit het beginsel «de vervuiler betaalt» is het zeer wenselijk dat die veroorzaker kan worden aangesproken op de kosten van sanering. De wijziging van artikel 19.9d maakt duidelijk dat beide mogelijkheden van kostenverhaal naast elkaar staan.

Onderdeel B (artikel 3.2a, bestuursrechtelijke handhaving overtreding zorgplicht artikel 13 Wet bodembescherming)

Het nieuwe stelsel van de Omgevingswet bevat diverse instrumenten die tezamen de functies van artikel 13 van de Wet bodembescherming (zorgplicht) overnemen. Deze instrumenten zijn niet van toepassing op overtredingen van artikel 13 Wet bodembescherming die voor inwerkingtreding van deze wet zijn gepleegd (legaliteitsbeginsel; geen terugwerkende kracht).

Er zijn uit de uitvoeringspraktijk vragen gekomen over de mogelijkheid tot handhaving van voor inwerkingtreding van deze wet gepleegde, maar pas na dat tijdstip ontdekte overtredingen van artikel 13 van de Wet bodembescherming. Deze aanvullende overgangsrechtelijke bepaling stelt buiten twijfel dat er een wettelijke grondslag is voor bestuursrechtelijke handhaving (last onder dwangsom en bestuursdwang), waarvoor een

wettelijke grondslag nodig is op het moment dat de beschikking wordt genomen (dus na inwerkingtreding van deze wet). Het systeem van het strafrecht zelf borgt dat strafrechtelijke handhaving mogelijk is van een (nog niet verjaarde) overtreding van een bepaling als die handeling op dat moment strafbaar was.

Onderdeel C (artikel 3.7, voortzetting bestaand overgangsrecht)

Diverse (wijzigings)wetten, algemene maatregelen van bestuur en regelingen op het gebied van bodem bevatten overgangsrecht dat nog niet is uitgewerkt. Door het intrekken van de wettelijke grondslag van een overgangsrechtelijke bepaling kan onduidelijkheid ontstaan over de juridische status van dat overgangsrecht. De voorgestelde bepaling biedt een duidelijke nieuwe wettelijke grondslag, zodat buiten twijfel is dat bestaand overgangsrecht blijft gelden totdat het is uitgewerkt. In artikel 5.1, tweede lid, van de Invoeringswet Omgevingswet is een soortgelijke bepaling opgenomen.

Onderdelen D en E (artikel 4.1 (nieuw), internetpublicatie, voorhang en andere totstandkomingsvereisten Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet en Aanvullingsregeling bodem Omgevingswet)

Het stellen van regels betreffende bodem op het niveau van algemene maatregel van bestuur binnen het nieuwe stelsel van omgevingsrecht krijgt zijn beslag in het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet. Op diverse aan te passen algemene maatregelen van bestuur zijn nu bijzondere procedureregels van toepassing (voorhangprocedures, latere inwerkingtreding, voordrachtprocedures). Die procedures kennen onderling verschillen. Om onnodige procedurelasten en vertraging te voorkomen, wordt daarom voorgesteld om deze totstandkomingsregels te vervangen door de geharmoniseerde regels die in de Omgevingswet zijn opgenomen voor de totstandkoming van algemene maatregelen van bestuur. Dit betekent dat dezelfde waarborgen bestaan. Het betreft onder meer de publicatie van het ontwerp op internet en de mogelijkheid voor eenieder om zienswijzen kenbaar te maken (publieksparticipatie) en, voor algemene maatregelen van bestuur, een voorhangprocedure bij beide kamers van de Staten-Generaal.

In artikel 5.2 van de Invoeringswet Omgevingswet is een soortgelijke bepaling opgenomen voor de totstandkomingsvereisten met betrekking tot het Invoeringsbesluit Omgevingswet en de Invoeringsregeling Omgevingswet. De inhoud en formulering van deze artikelen zijn vergelijkbaar met artikel 10.1 van de Invoeringswet Wabo, artikel 10.1 van de Invoeringswet Wet ruimtelijke ordening en artikel 1A van hoofdstuk 11 van de Aanpassingswet uniforme openbare voorbereidingsprocedure Algemene wet bestuursrecht. Belangrijk verschil is dat daarin de procedures buiten toepassing werden verklaard. Het voorgestelde artikel 4.1 (nieuw) zorgt, net als artikel 5.2 van de Invoeringswet Omgevingswet, voor een *gelijkschakeling* met de procedure op grond van de Omgevingswet.

Deze nota van wijziging onderteken ik mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
S. van Veldhoven-van der Meer

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 8

AMENDEMENT VAN HET LID VAN EIJS

Ontvangen 13 december 2018

De ondergetekende stelt het volgende amendement voor:

In artikel I, onderdeel I, wordt artikel 19.9a als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt voor «blootstelling» ingevoegd «directe of indirecte».

2. In het tweede lid wordt voor «blootstelling» ingevoegd «directe».

3. Na het tweede lid wordt een lid ingevoegd, luidende:
2a. Van indirecte blootstelling is in ieder geval sprake bij bedreiging van de kwaliteit van drinkwatervoorraden wanneer aangetroffen verontreiniging het grondwater kan bereiken.

Toelichting

Ook een indirecte verontreiniging, bijvoorbeeld via het grondwater, kan negatieve gevolgen hebben voor de gezondheid. Door het toevoegen van de verwijzing naar directe of indirecte verontreiniging, beoogt de indiener helder te maken dat ook een indirecte verontreiniging aanleiding kan vormen voor bevoegd gezag om het instrument van de toevalsvondst in te zetten. Door te formuleren wanneer er sprake is van een indirecte blootstelling geeft dat bevoegd gezag een concreet aanknopingspunt om in te grijpen.

Van Eijs

kst-34864-8
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 9

GEWIJZIGD AMENDEMENT VAN HET LID VAN EIJS TER VERVANGING VAN DAT GEDRUKT ONDER NR. 8

Ontvangen 13 december 2018

De ondergetekende stelt het volgende amendement voor:

In artikel I, onderdeel I, wordt artikel 19.9a als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt voor «blootstelling» ingevoegd «directe of indirecte».

2. In het tweede lid wordt voor «blootstelling» ingevoegd «directe».

3. Na het tweede lid wordt een lid ingevoegd, luidende:
2a. Van indirecte blootstelling is in ieder geval sprake bij ernstige bedreiging van de kwaliteit van drinkwatervoorraden wanneer aangetroffen verontreiniging het grondwater kan bereiken.

Toelichting

Ook een indirecte verontreiniging, bijvoorbeeld via het grondwater, kan negatieve gevolgen hebben voor de gezondheid. Door het toevoegen van de verwijzing naar directe of indirecte verontreiniging, beoogt de indiener helder te maken dat ook een indirecte verontreiniging aanleiding kan vormen voor bevoegd gezag om het instrument van de toevalsvondst in te zetten. Door te formuleren wanneer er sprake is van een indirecte blootstelling geeft dat bevoegd gezag een concreet aanknopingspunt om in te grijpen.

Van Eijs

kst-34864-9
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 10

NADER GEWIJZIGD AMENDEMENT VAN HET LID VAN EIJS TER VERVANGING VAN DAT GEDRUKT ONDER NR. 9

Ontvangen 13 december 2018

De ondergetekende stelt het volgende amendement voor:

In artikel 1.1, onderdeel I, wordt artikel 19.9a als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt voor «blootstelling» ingevoegd «directe of indirecte».

2. In het tweede lid wordt voor «blootstelling» ingevoegd «directe».

3. Na het tweede lid wordt een lid ingevoegd, luidende:
2a. Van indirecte blootstelling is in ieder geval sprake bij aanzienlijke bedreiging van de kwaliteit van drinkwatervoorraden wanneer aangetroffen verontreiniging het grondwater kan bereiken.

Toelichting

Ook een indirecte verontreiniging, bijvoorbeeld via het grondwater, kan negatieve gevolgen hebben voor de gezondheid. Door het toevoegen van de verwijzing naar directe of indirecte verontreiniging, beoogt de indiener helder te maken dat ook een indirecte verontreiniging aanleiding kan vormen voor bevoegd gezag om het instrument van de toevalsvondst in te zetten. Door te formuleren wanneer er sprake is van een indirecte blootstelling geeft dat bevoegd gezag een concreet aanknopingspunt om in te grijpen.

Van Eijs

kst-34864-10
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 11

AMENDEMENT VAN HET LID VAN GERVEN

Ontvangen 13 december 2018

De ondergetekende stelt het volgende amendement voor:

Aan artikel 3.1 wordt een lid toegevoegd, luidende:

3. Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op gevallen van verontreiniging als bedoeld in de Wet bodembescherming die op dat tijdstip bekend waren en waarvan het daarvoor bevoegd gezag heeft besloten tot het niet saneren ervan.

Toelichting

Dit amendement regelt dat het bevoegd gezag dat verantwoordelijk was voor het besluit om een geval van verontreiniging niet te saneren, verantwoordelijk blijft voor de sanering indien deze in de toekomst zou moeten plaatsvinden. Dit amendement dient om te voorkomen dat gemeenten opdraaien voor de kosten van saneringen die in het verleden door andere overheden niet zijn uitgevoerd en zorgt ervoor dat deze overheden verantwoordelijk blijven voor deze vervuiling onder het regime van de Wet bodembescherming.

Van Gerven

kst-34864-11
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 12 **MOTIE VAN DE LEDEN SMEULDERS EN KRÖGER**
Voorgesteld 13 december 2018

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er in het huidige wettelijk stelsel minimumbeschermingsnormen zijn voor de bodemkwaliteit;

overwegende dat in het nieuwe stelsel de normen voor bodemkwaliteit in lagere regelgeving worden vastgelegd;

verzoekt de regering, om ervoor zorg te dragen dat het beschermingsniveau van de bodemkwaliteit in lagere regelgeving minimaal gelijk blijft en bij voorkeur wordt verbeterd,

en gaat over tot de orde van de dag.

Smeulders
Kröger

kst-34864-12
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 13 **MOTIE VAN DE LEDEN SMEULDERS EN KRÖGER**
Voorgesteld 13 december 2018

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er in de Wet bodembescherming is opgenomen dat degene die de bodem vervuilt ook de kosten voor de sanering moet betalen;

overwegende dat de VNG zich er zorgen over maakt of dit in het nieuwe stelsel nog wel het geval is;

spreekt uit dat dit principe van «de vervuiler betaalt» ook in de nieuwe Omgevingswet uitgangspunt blijft,

en gaat over tot de orde van de dag.

Smeulders
Kröger

kst-34864-13
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 14 **MOTIE VAN DE LEDEN SMEULDERS EN KRÖGER**
Voorgesteld 13 december 2018

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er bij drinkwaterbedrijven zorgen zijn over het waarborgen van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater;

overwegende dat in het nieuwe stelsel de normen voor bodemkwaliteit en daarmee dus ook de bescherming van grond- en oppervlaktewater voor een groot deel in lagere regelgeving worden vastgelegd;

spreekt uit dat de kwaliteit van het drinkwater altijd voorop dient te staan;

verzoekt de regering, om tijdens het opstellen van het aanvullingsbesluit bodem in overleg te treden met de drinkwaterbedrijven en andere betrokken partijen om te bezien hoe de zorgen over de bescherming van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater kunnen worden gewaarborgd, en de Kamer tijdig over de uitkomsten van dit overleg te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Smeulders
Kröger

kst-34864-14
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 15 **MOTIE VAN DE LEDEN RONNES EN VAN GERVEN**
Voorgesteld 13 december 2018

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat bodemverontreiniging nog steeds een omvangrijk knelpunt voor de drinkwatervoorziening is;

constaterende dat meer dan 150.000 gevallen van bodemverontreiniging in de bodem zullen achterblijven die alleen worden opgepakt als er sprake is van ruimtelijke ontwikkelingen;

constaterende dat informatie over bodemverontreiniging via provincies en gemeenten onvoldoende goed is ontsloten voor derden;

verzoekt de regering, om informatie over bodemverontreiniging met prioriteit in de Basisregistratie Ondergrond op te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Ronnes
Van Gerven

kst-34864-15
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 16 **MOTIE VAN HET LID VAN GERVEN**

Voorgesteld 13 december 2018

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat met de Aanvullingswet bodem de saneringsplicht uit de Wet bodembescherming verdwijnt;

verzoekt de regering, in instructieregels voor lagere overheden een algehele saneringsplicht voor verontreinigde gebieden op te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Van Gerven

kst-34864-16
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 17 **MOTIE VAN HET LID VAN GERVEN**

Voorgesteld 13 december 2018

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat gemeenten in het stelsel van de Omgevingswet verantwoordelijkheid krijgen voor bodemvervuiling en dat zij hierdoor met nieuwe kosten te maken krijgen;

van mening dat de aanpak van bodemvervuiling te belangrijk is om wegens de kosten na te laten;

verzoekt de regering, ervoor zorg te dragen dat gemeenten voldoende gefinancierd worden om aan kennisopbouw te doen voor hun nieuwe taken en om deze taken uit te voeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Van Gerven

kst-34864-17
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 18 **GEWIJZIGDE MOTIE VAN DE LEDEN SMEULDERS EN KRÖGER TER VERVANGING VAN DIE GEDRUKT ONDER NR. 12**

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er in het huidige wettelijk stelsel minimumbeschermingsnormen zijn voor de bodemkwaliteit;

overwegende dat in het nieuwe stelsel de normen voor bodemkwaliteit in lagere regelgeving worden vastgelegd;

verzoekt de regering, om ervoor zorg te dragen dat het beschermingsniveau van de bodemkwaliteit in lagere regelgeving minimaal gelijkwaardig blijft en bij voorkeur wordt verbeterd, en gaat over tot de orde van de dag.

Smeulders
Kröger

kst-34864-18
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 19 **GEWIJZIGDE MOTIE VAN DE LEDEN RONNES EN VAN GERVEN TER VERVANGING VAN DIE GEDRUKT ONDER NR. 15**

Voorgesteld 18 december 2018

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat bodemverontreiniging nog steeds een omvangrijk knelpunt voor de drinkwatervoorziening is;

constaterende dat meer dan 150.000 gevallen van bodemverontreiniging in de bodem zullen achterblijven die alleen worden opgepakt als er sprake is van ruimtelijke ontwikkelingen;

constaterende dat informatie over bodemverontreiniging via provincies en gemeenten onvoldoende goed is ontsloten voor derden;

overwegende dat de prioritering van noodzakelijke saneringen in een stap-voor-stapbenadering worden aangepakt:

verzoekt de regering, om informatie over bodemverontreiniging in de Basisregistratie Ondergrond op te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Ronnes
Van Gerven

kst-34864-19
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 20

Ontvangen ter Griffie op 1 juli 2019.

De voordracht voor de vast te stellen algemene maatregel van bestuur is aan de Kamer overgelegd tot en met 30 september 2019.

De voordracht voor de vast te stellen algemene maatregel van bestuur kan niet eerder worden gedaan dan op 1 oktober 2019.

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 juli 2019

Hierbij bied ik u het ontwerp Aanvullingsbesluit Bodem Omgevingswet aan (hierna: Aanvullingsbesluit)[1]. Ik bied dit besluit aan mede namens de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Het Aanvullingsbesluit vormt samen met de Aanvullingswet Bodem en de Aanvullingsregeling Bodem het zogenoemde aanvullingsspoor bodem van de Omgevingswet.

Het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet regelt het herziene bodembeleid in de besluiten die onder de Omgevingswet hangen. Het besluit regelt de volgende activiteiten: meststoffen, graven, saneren, toepassen van grond en baggerspecie, bouwstoffen of mijnsteen en bouwen op verontreinigde bodem. Verder regelt het Aanvullingsbesluit het overgangsrecht, de bruidsschat (overdracht van rijksregels die gemeenten en waterschappen vanaf 01-01-2021 kunnen aanpassen of schrappen), en wijzigt en trekt andere bestaande besluiten in.

Bij de totstandkoming van het Aanvullingsbesluit is een zorgvuldig en uitgebreid proces doorlopen en is een veelheid aan organisaties en partijen betrokken geweest. Voor de verdere inhoud van het ontwerpbesluit en het totstandkomingsproces verwijs ik u naar de ontwerpnota van toelichting[2].

De voorlegging geschiedt in het kader van de voorhangprocedure van artikel 23.5 van de Omgevingswet en biedt uw Kamer de mogelijkheid zich uit te spreken over het Aanvullingsbesluit, voordat dit aan de Raad van State zal worden voorgelegd.

[1] Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl
[2] Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

kst-34864-20
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

Op grond van de aangehaalde bepalingen geschiedt de voordracht aan de Koning ter verkrijging van het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State over het ontwerpbesluit niet eerder dan vier weken nadat het ontwerpbesluit aan beide Kamers der Staten-Generaal is overgelegd.

Op grond van artikel 2.38 van de Aanwijzingen voor de regelgeving wordt deze termijn in verband met het zomerreces van uw Kamer verlengd tot 1 oktober 2019.

Tijdens de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel Aanvullingswet Bodem Omgevingswet zijn moties aangenomen en is een amendement aangenomen (Handelingen II 2018/19, nr. 37, items 24 en 25). In de Kamerbrief over de visie op duurzaam hergebruik van grond[3] heb ik een aantal toezeggingen aan de Kamer gedaan. Deze moties, het amendement en de toezeggingen hebben betrekking op de inhoud van het Aanvullingsbesluit. In bijlage 1 bij deze brief heb ik opgenomen hoe ik hiermee ben omgegaan.

Een gelijkluidende brief heb ik gezonden aan de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
S. van Veldhoven-van der Meer

[3] Kamerstuk 30 015, nr. 56

Bijlage 1

Amendement, moties en toezeggingen

1. Amendement van het lid van Eijs (Kamerstuk 34 864, nr 10). Het amendement betreft een aanvulling op artikel 19.9a over een toevalsvondst met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid. Het amendement voegt ook indirecte blootstelling toe, die negatieve gevolgen kan hebben voor de gezondheid.

Overeenkomstig het amendement is in de Aanvullingswet bodem toegevoegd dat bij een toevalsvondst ook sprake kan zijn van indirecte blootstelling voor de gezondheid, in ieder geval bij bedreiging van de kwaliteit van drinkwatervoorraden wanneer aangetroffen verontreiniging het grondwater kan bereiken.

2. Motie van de leden Smeulders en Kröger (Kamerstuk 34 864, nr. 18) om een gelijkwaardig en bij voorkeur een verbeterd beschermingsniveau te borgen in lagere regelgeving.

Ter uitvoering van deze motie zijn bij milieubelastende activiteiten regels opgenomen voor de bescherming van de mens en het milieu, voor het vastleggen van het maximaal toelaatbaar risico als grens voor bouwen op verontreinigde bodem en regels voor de zogenoemde toevalsvondst als vangnet om de gezondheid te beschermen. Ook is een instructieregel voor de waterprogramma's in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen over het gebruik van de signaleringsparameter grondwaterkwaliteit. Met deze signaleringsprameters moet de lokale grondwaterkwaliteit nader worden beoordeeld in relatie tot bodemverontreinigingen.

Bevoegde gezagen krijgen meer ruimte om de opgenomen waarden toe te snijden op de lokale situatie, met dien verstande dat het Rijk een minimum beschermingsniveau voorschrijft.

3. Motie van de leden Ronnes en Van Gerven (Kamerstuk 34 864, nr. 19) om «informatie over bodemverontreiniging» in de Basisregistratie Ondergrond op te nemen. De motie houdt in dat, aangezien bodemverontreiniging nog een steeds een omvangrijk knelpunt is voor de drinkwatervoorziening, de informatie over bodemverontreiniging via provincies en gemeenten onvoldoende ontsloten is voor derden, de informatie over bodemverontreinigingen in de Basisregistratie Ondergrond op te nemen.

Ter uitvoering van deze motie heeft de Minister van BZK in februari 2019 opdracht gegeven voor een onderzoek naar de mogelijkheden om aan deze vraag te kunnen voldoen, en naar de implicaties van de verschillende oplossingsrichtingen. De Tweede Kamer wordt hierover nader geïnformeerd.

4. Motie van de leden Smeulders en Kröger (Kamerstuk 34 864, nr. 13) dat het principe «de vervuiler betaalt» ook in de Omgevingswet uitgangspunt blijft.

In het Aanvullingsbesluit bodem blijft, net als in de Omgevingswet als geheel, dit principe het uitgangspunt. In de nota van toelichting is dit principe nogmaals benadrukt.

5. Motie van de leden Smeulders en Kröger (Kamerstuk 34 864, nr. 14) om tijdens het opstellen van dit besluit in overleg te treden met de drinkwaterbedrijven en andere belanghebbenden over de bescherming van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater.

Ter uitvoering van deze motie heeft overleg plaatsgevonden en zijn de resultaten van deze overleggen meegenomen bij de aanpassingen aan het Aanvullingsbesluit bodem.

6. Aangehouden motie van het lid Van Gerven (Kamerstuk 34 864, nr. 16) over een saneringsplicht voor verontreinigde gebieden.

De motie houdt in dat met de Aanvullingswet bodem de saneringsplicht uit de Wet bodembescherming verdwijnt en een verzoekt om instructieregels op te nemen voor lagere overheden over een saneringsplicht voor verontreinigde gebieden.

Ter uitvoering van deze motie zijn in het Aanvullingsbesluit bodem aanvullende instructieregels opgenomen om in het omgevingsplan een verbod op te nemen voor bouwen op verontreinigde bodem tenzij eerst een bodemsanering plaats vindt. Met de bruidsschat wordt die regel opgenomen in het omgevingsplan.

7. Toezegging aan Tweede Kamer (Kamerstuk 30 015, nr. 56) over de visie op duurzaam hergebruik van grond en toezegging aan de Tweede Kamer (Kamerstuk 30 015, nr. 56) over de problematiek rondom diepe plassen, thermisch gereinigde grond en Barneveld en toezegging aan de Tweede Kamer (Kamerstuk 28 663, nr. 72) over AEC-bodemas.

De toezeggingen uit deze brieven heb ik met dit Aanvullingsbesluit ingevuld:

- Nieuwe procedure verondiepen diepe plassen: het instellen van een lozingsvergunning met MER-beoordelingsplicht. Op deze wijze ontstaat er voordat de verondieping start een duidelijk moment van beoordeling van alle aspecten van de verondieping met de mogelijkheid van inspraak, bezwaar en beroep.
- Uitfasering van IBC-toepassing van bodemassen. In vervolg op de Green Deal AEC-bodemassen zullen deze bodemassen vanaf 2020 van zodanige kwaliteit moeten zijn zodat deze vrij kunnen worden toegepast. De toepassing onder gecontroleerde omstandigheden (IBC) is met de inwerkingtreding van de Omgevingswet niet meer mogelijk.
- Voorzetting meldingsplicht AEC-bodemas. Voor vrij toepasbare AEC-bodemas en immobilisaat wordt een meldingsplicht ingesteld. Hiermee is vooraf duidelijk wat de kwaliteit is van het materiaal, de herkomst, het moment van toepassing, et cetera.
- Meld- en registratieverplichting thermisch gereinigde grond. Voor het toepassen van grond en baggerspecie bewerkt, in een grondreinigingsinstallatie, geldt niet de reguliere meldingstermijn van vijf dagen, maar een specifieke termijn van vier weken. De toezichthouder heeft daardoor meer tijd beschikbaar om de verstrekte informatie te controleren en te verifiëren. Bij de melding moet informatie worden verstrekt over de kwaliteit, hoeveelheid, locatie, herkomst, et cetera. Met deze informatie kan de toepassing door het bevoegd gezag worden geregistreerd.

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 21 **BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 september 2019

Hierbij bied ik u, mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het advies van de Integrale Adviescommissie Omgevingswet aan, dat zij heeft uitgebracht over het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet[1].

In 2016 is een Integrale Adviescommissie Omgevingswet samengesteld. De Integrale Adviescommissie Omgevingswet adviseert het kabinet over wetgevingsproducten van de stelselherziening, te weten de voorstellen voor de Invoeringswet Omgevingswet, het Invoeringsbesluit Omgevingswet en de verschillende aanvullingswetten en -besluiten. In december 2018 heeft de commissie advies uitgebracht over het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet (Kamerstuk 34 864, nr. 20). Het advies is opgesteld op basis van de versie van het ontwerp-Aanvullingsbesluit dat in consultatie is gebracht. De commissie heeft bij haar advies ook de ontvangen consultatiereacties betrokken. De commissie heeft bekeken of de regelgeving in de praktijk kan gaan werken. De commissie geeft waardevolle adviezen die ik heb benut voor het versterken van de kwaliteit van het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet (hierna: Aanvullingsbesluit) en de ondersteuning van de uitvoeringspraktijk. Hieronder wordt uiteengezet hoe ik met het advies van de commissie ben omgegaan. Ik sluit daarbij aan bij de volgorde van de onderwerpen die de commissie in haar advies hanteert.

Algemeen beeld van de commissie

Het advies over het Aanvullingsbesluit is overwegend positief en bevat enkele aandachtspunten die verwerkt zijn in het Aanvullingsbesluit zoals dat aan uw Kamer in het kader van de voorhangprocedure is voorgelegd.

[1] Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

kst-34864-21
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

1. Vereenvoudiging regelgeving versus verslechtering informatiepositie

De Wet bodembescherming kent na de afronding van een sanering volgens de regels van deze wet een eindbeschikking die door het bevoegd gezag wordt goedgekeurd. Onder de Omgevingswet is niet voorzien in een eindbeschikking na sanering en wordt het bevoegd gezag geïnformeerd over de resultaten van de sanering. De commissie geeft aan dat het vervallen van deze eindbeschikking leidt tot ongewenste rechtsonzekerheid voor bedrijven. Volgens de commissie blijft een besluit van het bevoegd gezag nodig. De commissie adviseert dit in – de toelichting op – het Aanvullingsbesluit vast te leggen.

Ik heb dit advies opgevolgd door in het algemeen deel van de nota van toelichting bij het Aanvullingsbesluit een beschrijving met de volgende inhoud op te nemen; De gemeente stelt in het omgevingsplan eisen aan de bodemkwaliteit. Voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem biedt het Besluit activiteiten leefomgeving twee standaardaanpakken, met concrete middelvoorschriften. Het verrichten van de sanerende werkzaamheden wordt ondersteund door een systeem van erkenningen. Hiermee verkrijgt de initiatiefnemer een redelijke zekerheid dat de gevraagde sanering volgens de regels wordt uitgevoerd. Door de melding en informatieplichten vooraf is toezicht en handhaving mogelijk tijdens het verrichten van de werkzaamheden. Bij beëindiging van de activiteit geldt een informatieplicht, waarbij de initiatiefnemer een evaluatierapport over moet leggen met informatie over de gerealiseerde uitvoering.
De eigenaar kan vervolgens de gemeente verzoeken de verplichting tot saneren uit het omgevingsplan te schrappen. Daarnaast staat het de gemeente altijd vrij om de eigenaar op een andere wijze te informeren dat naar tevredenheid van de gemeente aan de saneringsplicht is voldaan.

Ad 2. Maatwerk

Al bij de Aanvullingswet bodem heeft de commissie geadviseerd om maatwerk op lokaal niveau optimaal mogelijk te maken en – naast de door het Rijk gestelde inhoudelijke en procedurele randvoorwaarden – geen nadere inhoudelijke instructies te geven. Het komen tot goede inpassing van nieuwe ontwikkelingen vereist een integrale kijk en bestuurlijke ruimte op lokaal niveau.
De commissie onderkent in dat advies het risico van «race to the bottom» of «goldplating».
In voorliggend advies duidt de commissie dit nader. Het is het volgens de commissie de vraag of en zo ja in welke mate, dit zich zal voordoen. Er zijn immers grenzen gesteld vanuit het Aanvullingsbesluit die onder meer de gezondheid borgen. Bovendien dienen maatwerkregels gemotiveerd te worden vanuit de inhoudelijke doelstellingen van de Omgevingswet, het waarborgen van de veiligheid en het beschermen van de gezondheid en het milieu. Voor werken van overheden kunnen de problemen in de uitvoering beperkt blijven door het projectbesluit.

De mogelijkheid van maatwerk op rijksregels is een belangrijk instrument in het nieuwe stelsel om de bestuurlijke afwegingsruimte te vergroten. Naar de mening van de regering zijn voldoende waarborgen in het stelsel ingebouwd die een zorgvuldige toepassing hiervan garanderen. Het verheugt mij dat de commissie deze zienswijze onderschrijft met betrekking tot het Aanvullingsbesluit.

Ad 3. Grondwater

De commissie merkt op dat de verantwoordelijkheden van de drie betrokken bestuurslagen (provincie, gemeente en waterschap) diffuus zijn en dat bodem- en grondwateractiviteiten elkaar kunnen beïnvloeden. De commissie beveelt daarom aan voor een gebiedsgerichte aanpak met alle betrokken bestuursorganen te kiezen en deze werkwijze in de nota van toelichting toe te lichten met een aantal voorbeelden.

Ik heb dit advies als volgt opgevolgd. In het algemeen deel van de nota van toelichting (paragraaf 6.5) is per bestuurslaag aangegeven wat hun rol is en hoe de taakverdeling eruit ziet. Belangrijk hierbij is vooral een goede samenwerking tussen alle partijen en het willen en kunnen benutten van beschikbare instrumenten en voldoende kennis en informatie over bodem en ondergrond bij de aanpak van maatschappelijke opgaven. Er zal een handreiking grondwaterkwaliteit onder de Omgevingswet worden opgesteld. In deze handreiking wordt een groot aantal voorbeelden opgenomen. Daarnaast heb ik het RIVM opdracht gegeven om een zogenaamde Risicotoolbox Grondwater te ontwikkelen, ter ondersteuning van besluitvorming door decentrale overheden als het gaat over grondwaterkwaliteits- beheer.

Ad 4. Algemene regel: bovengrens graven tot 25 m^3

De commissie stelt vast dat er veel werkzaamheden zijn waarbij kleine hoeveelheden grond opgegraven worden en ter plekke weer worden teruggezet. Naar het inzicht van de commissie geeft deze regel op een gebalanceerde wijze invulling aan de uitgangspunten van het nieuwe stelsel.

Gezien het advies van de commissie is het besluit op dit punt niet aangepast. Wel zijn in de bruidsschat bepalingen opgenomen voor graven onder de 25 m^3 in een verontreiniging boven de interventiewaarde omdat deze situaties onder de Wet bodembescherming wel waren gereguleerd.

Ad 5. Mest en gebiedsgericht maatwerk

De commissie adviseert om nader te motiveren waarom de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bevoegd gezag is voor de regels over het op of in de bodem brengen van meststoffen in het Aanvullingsbesluit. Dit in het licht van het uitgangspunt «decentraal, tenzij».
Naar aanleiding van dit advies is in de nota van toelichting nader uiteengezet waarom de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bevoegd gezag is voor de regels over het toepassen van meststoffen. Ook enkele consultatiereacties gaven aanleiding tot een nadere toelichting op deze keuze.
De regels over het toepassen van meststoffen in het Aanvullingsbesluit hangen sterk samen met de Meststoffenwet, die het verhandelen van meststoffen en de hoeveelheden toe te passen meststoffen op landbouwgronden (de gebruiksnormen) reguleert. Voor de Meststoffenwet is genoemde Minister het bevoegd gezag. Ook de technische voorschriften en de regels over de toegestane periodes voor toepassing van meststoffen hebben tot doel de op of in de bodem gebrachte meststoffen doelmatig te gebruiken en uit- en afspoeling naar grond- en oppervlaktewater te voorkomen. Het toezicht op de naleving van deze samenhangende regels, en met name de naleving van de gebruiksnormen, vergt specialistische kennis. Door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag aan te wijzen voor de regels over het toepassen van meststoffen in het Besluit activiteiten leefomgeving, blijft het geheel van deze regels, de gebruiksnormen en de regels over het

verhandelen van meststoffen onder één bevoegd gezag, namelijk bij genoemde Minister, uitgevoerd door de NVWA.
De commissie adviseert verder om de wenselijkheid en de bevoegdheid tot het stellen van maatwerkregels voor decentrale overheden over de regels over het toepassen van meststoffen nader te beschrijven in de nota van toelichting.
Naar aanleiding van deze adviesopmerking van de commissie en in reactie op consultatie-opmerkingen van het IPO en de Unie van Waterschappen is de nota van toelichting aangevuld. Verduidelijkt is dat decentrale overheden – de provincie, het waterschap en gemeente – bevoegd zijn tot het stellen van maatwerkregels over het toepassen van meststoffen, en is aangegeven aan welke inhoudelijke grenzen het stellen van maatwerkregels is gebonden. Zo is een maatwerkregel die versoepeling van de gebruiksnorm inhoudt niet toegestaan. Een aanscherping van deze normen is wel toegestaan. Deze wijziging is niet alleen in de nota van toelichting beschreven, maar ook als zodanig in het Aanvullingsbesluit opgenomen. In de nota van toelichting is ook toegelicht dat het niet is toegestaan om maatwerkregels te stellen die zouden leiden tot het niet toepassen van passende preventieve maatregelen of beste beschikbare technieken. Bijvoorbeeld maatwerk dat het verbod op uitrijden op een bevroren bodem zou opheffen, of maatwerk waarmee een lokale overheid het uitrijseizoen zou verlengen.

Ad 6. Toepassing bouwstoffen en maatwerk

De commissie merkt op dat de veiligheid van bouwstoffen voor alle toepassingen reeds is geborgd. Middels het Besluit activiteiten leefomgeving en deels middels het Besluit bodemkwaliteit zijn alle bouwstoffen voorzien van een (veilige) norm voor de samenstelling van de stof zelf. Het Aanvullingsbesluit biedt de decentrale overheden de mogelijkheid van maatwerkvoorschriften en maatwerkregels voor de toepassing van deze bouwstoffen in de gemeente. De algemene inhoudelijke en procedurele randvoorwaarden daarvoor zijn geregeld. Vanwege de ambities van decentrale overheden op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie, merkt de commissie op dat er geen reden is om bij de toepassing van bouwstoffen een uitzondering te maken op de mogelijkheid tot maatwerk.
Het verheugt mij dat de commissie kan instemmen met de keuzes die in het Aanvullingsbesluit zijn gemaakt met betrekking tot bouwstoffen en de mogelijkheden van maatwerk. De opmerkingen van de commissie geven geen aanleiding om het Aanvullingsbesluit op dit punt aan te passen.

Tot slot merkt de commissie op dat de problemen met het behoud van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving de laatste decennia groter zijn geworden omdat die vaak met een sectorale aanpak en regelgeving worden opgelost. Met de stroomlijning van de regelgeving voor de fysieke leefomgeving in het nieuwe stelsel wordt hieraan het hoofd geboden. De commissie ziet een integrale werkwijze bij de regelgeving rondom de Aanvullingssporen nog niet op alle onderdelen terug en wijst op de noodzaak voor een fundamentele cultuuromslag bij alle bestuurslagen, zowel ambtelijk als bestuurlijk, om het structureel integraal denken en handelen te bewerkstelligen.

De noodzaak van een andere werkwijze, toegesneden op de integrale benadering van de fysieke leefomgeving, wordt onderkend. Invoeringsbegeleiding is daarom een onmisbaar onderdeel van de stelselwijziging, die zich ook uitstrekt tot de Aanvullingssporen. Onder meer het programma

Aan de Slag met de Omgevingswet, een samenwerkingsprogramma van gemeenten (VNG), provincies (IPO), waterschappen (UvW) en het Rijk, voorziet hierin.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
S. van Veldhoven-Van der Meer

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2019–2020

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

Nr. 22

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 19 november 2019

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de brief van 1 juli 2019 over het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet (Kamerstuk 34 864, nr. 20).

De vragen en opmerkingen zijn op 11 oktober 2019 aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voorgelegd. Bij brief van 15 november 2019 zijn de vragen door de Minister voor Milieu en Wonen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Ziengs

De griffier van de commissie,
Roovers

kst-34864-22
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

De leden van de VVD hebben met belangstelling kennisgenomen van het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet. Wel roept het ontwerp nog enkele vragen op.

Het Aanvullingsbesluit Bodem verplicht gemeenten de bodemsaneringstaken over te dragen aan de Omgevingsdiensten. Met de verplichte overdracht naar de Omgevingsdiensten wordt beoogd de kennis over bodemverontreiniging en -sanering te bundelen. De bundeling van kennis is een goede zaak, waarbij overdracht naar Omgevingsdiensten hier mogelijk afbreuk aan kan doen. Waarom kiest de regering niet voor de mogelijkheid om de keuze waar en hoe de gemeenten de bodemsaneringstaken willen onderbrengen aan gemeenten zelf over te laten? Graag ontvangen de leden van de VVD-fractie een reactie van de regering.

Voor een goede voorbereiding op graafwerk is het gewenst dat partijen op een eenvoudige wijze kunnen beschikken over volledige informatie over aanwezige bodemverontreinigingen. Deze informatie is momenteel zeer gebrekkig ontsloten. Kan de regering aangeven of zij bereid is gemeenten te verplichten te investeren in een gezamenlijk bodeminformatiesysteem teneinde de beschikbare bodemgegevens digitaal beschikbaar te maken? Graag ontvangen de leden van de VVD-fractie een reactie van de regering.

Kan de regering verduidelijken waarom er in het Aanvullingsbesluit Bodem nu niet opgenomen is «een noodzaak voor bronaanpak» als een bodemverontreiniging leidt tot overschrijding van de normen van drinkwater in het onttrokken grondwater voor de drinkwaterbereiding? Het betreft hier dan gevallen waar een verontreinigingsbron in de bodem leidt tot uitspoeling van verontreinigingen naar het grondwater, die onttrekkingen voor de drinkwatervoorziening bedreigt. Graag ontvangen de leden van de VVD-fractie een reactie van de regering.

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet.

Deze leden constateren dat de adviezen van de Integrale Adviescommissie Omgevingswet vrijwel geheel zijn overgenomen. Graag ontvangen zij een reactie op de niet overgenomen adviezen.

De leden van de CDA-fractie constateren dat de Integrale Adviescommissie Omgevingswet bij haar advies ook de ontvangen consultatiereacties heeft betrokken. Kunnen de indieners van die consultatiereacties zich ook vinden in de reactie van genoemde Adviescommissie, zo vragen zij.

De leden van de CDA-fractie lezen, ten aanzien van bodemsaneringen, dat er na sanering een informatieplicht jegens de initiatiefnemer is, doch dat het de gemeente altijd vrij staat om de eigenaar op een andere wijze te informeren dat naar tevredenheid van de gemeente aan de saneringsplicht is voldaan. Graag vernemen zij een nadere uitleg over hetgeen met «een andere wijze» wordt bedoeld.

De leden van de CDA-fractie menen dat de verantwoordelijkheden van de drie betrokken bestuurslagen (provincie, gemeente en waterschap) ten aanzien van de hoogte van grondwater eveneens diffuus is. De daarmee samenhangende verantwoordelijkheden zijn van belang aangezien schade aan vastgoed en gezondheid grote impact kunnen hebben. Graag zien zij niet alleen de verantwoordelijkheden ten aanzien van grondwaterkwaliteit nader geduid, maar ook die van grondwaterkwantiteit.

De leden van de CDA-fractie vragen waarom de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bevoegd gezag zou moeten blijven voor de regels over het op of in de bodem brengen van meststoffen in het onderhavige Aanvullingsbesluit. Zou het niet zo kunnen zijn dat de Minister als bevoegd gezag voor de Meststoffenwet het niet onmogelijk maakt andere overheden als bevoegd gezag aan te wijzen voor de regels over het toepassen van meststoffen in het Besluit activiteiten leefomgeving? Zouden mogelijk de Omgevingsdiensten beter de integraliteit kunnen bewaken dan een sectoraal werkende Minister? Zouden Omgevingsdiensten de uitvoering van dit wetsgedeelte door het NVWA goed kunnen aanvullen, zo vragen zij.

De leden van de CDA-fractie zien dat naar aanleiding van de adviesopmerking van de commissie en in reactie op consultatie-opmerkingen van het IPO en de Unie van Waterschappen in de nota van toelichting duidelijk wordt gemaakt dat decentrale overheden bevoegd zijn tot het stellen van maatwerkregels over het toepassen van meststoffen doch dat een maatwerkregel die versoepeling van de gebruiksnorm inhoudt niet is toegestaan. Aangezien een aanscherping van deze normen wel is toegestaan dreigt er een situatie te ontstaan waarbij decentrale overleden «lokale koppen» op landelijke regels gaan stellen. Dat lijkt deze fractie een ongewenste situatie.

De leden van de CDA-fractie constateren dat de actieve bodemsanering in het nieuwe beleid zal worden stopgezet en dat in een groot aantal gevallen de verontreiniging in de zal bodem achterblijven. Graag vernemen zij of de aard en omvang van die verontreinigingen bekend is en of in beeld is of sprake is van bedreiging van gezondheid en bijvoorbeeld grondwaterbronnen voor de drinkwatervoorziening.

De leden van de CDA-fractie zien dat de voormalige Adviescommissie Water (AcW) heeft opgeroepen om meer waarborgen te creëren voor duurzaam en toekomstbestendig grondwaterbeheer omdat er sprake is van achteruitgang van de grondwaterkwaliteit. De AcW adviseert daarom om te komen tot integrale visies van overheden op het grondwater, in samenspraak met drinkwaterbedrijven en onder regie van de provincies. Graag vernemen deze leden wat de visie van de regering op dit standpunt is.

De leden van de CDA-fractie vernemen graag of maatregelen voor grond en grondwater als bodemverontreiniging drinkwaterbronnen bedreigt alsmede signaleringswaarden voor grondwater opgenomen kunnen worden in het onderhavige besluit.

De leden van de CDA-fractie menen dat in het Aanvullingsbesluit Bodem opgenomen dient te worden dat lozing van afvalwater van saneringen op oppervlaktewater of in de bodem geen nadelige effecten mag hebben op de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater.

De leden van de fractie van GroenLinks hebben met interesse kennis genomen van het voorliggende Aanvullingsbesluit Bodem. Zij hebben hierover een aantal opmerkingen en vragen.

De leden van de fractie van GroenLinks hebben eerder al aangegeven dat zij twijfels hebben of de nieuwe systematiek van de Omgevingswet daadwerkelijk eenvoudig en beter wordt. Deze leden zouden daarom graag een nadere toelichting ontvangen van de regering over de vraag hoe precies de keuzes zijn gemaakt over wat ten aanzien van bodembeleid in de wet en wat in het besluit wordt opgenomen. Kan de regering hierbij

ook aangeven wat in de huidige regelgeving in de wet is opgenomen en wat in het stelsel van de Omgevingswet in het besluit wordt ondergebracht?

De leden van de fractie van GroenLinks hebben ook zorgen over het gelijkwaardige beschermingsniveau. Kan de regering heel precies aangeven hoe het huidige beschermingsniveau van de bodem in het nieuwe stelsel wordt gewaarborgd. En kan daar waar het beschermingsniveau afwijkt van het huidige stelsel nader worden gemotiveerd waarom het beschermingsniveau wijzigt?

Ten aanzien van het bodembeleid worden diverse taken gedecentraliseerd naar gemeenten. De leden van de fractie van GroenLinks vernemen graag van de regering of gemeenten in staat zijn om hun nieuwe taken per 1 januari 2021 kwalitatief naar behoren uit te voeren. Welke mogelijke risico's ziet de regering die een goede taakuitvoering per 1 januari 2021 in de weg kunnen staan?

De leden van de fractie van GroenLinks begrijpen dat er ten aanzien van bodemtaken voor de zogenaamde 29 «rechtstreekse gemeenten» die in het kader van de Wet bodembescherming bevoegd gezag zijn voor bodemsanering de verplichting gaat ontstaan om hun bodemsaneringstaken over te dragen aan de Omgevingsdiensten. Vanuit de grotere gemeenten bestaat de wens dat deze verplichting wordt omgezet in keuzevrijheid bij de inrichting van de bodemsaneringstaken. Zij stellen dat verplichte overdracht naar de Omgevingsdiensten in deze gemeenten juist een risico op versnippering van kennis en ervaring kan opleveren, in plaats van een bundeling en versterking. Zij willen dus dat gemeenten zelf de keuze kunnen maken hoe en waar zij de bodemsaneringstaken willen onderbrengen, zodat toegesneden op de lokale situatie, deskundigheid en uitvoeringskwaliteit het best gegarandeerd zijn. Dit omdat onder de Omgevingswet gemeenten immers primair verantwoordelijk zijn voor de leefomgevingskwaliteit en een veilig, duurzaam en efficiënt beheer en gebruik van de bodem komt ten goede aan vele maatschappelijke opgaven, zoals de gezondheid van mens, dier en plant, de bouwopgave, drinkwatervoorziening en energietransitie. Deze leden begrijpen deze wens van de gemeenten en willen daarom graag een nadere toelichting van de regering op het voorstel om, net als in de huidige wetgeving, de gemeenten vrij te laten in hoe zij hun bodemsaneringstaken precies invullen.

Vanuit de gemeenten zijn via de VNG zorgen geuit over het feit dat de regering ervan uit zou gaan dat alle spoedlocaties met betrekking tot Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS, waaronder PFAS) en lood in de bodem zullen zijn gesaneerd per 1 januari 2021 en dat gemeenten dan met een zogenaamde schone lei zullen beginnen zoals afgesproken in het Bodemconvenant. De gemeenten vrezen dat er ook in 2021 nog veel locaties kunnen zijn die verplicht moeten worden gesaneerd. Graag ontvangen de aan het woord zijnde leden hier een reactie op van de regering. Hoe gaat de regering de zorgen van de gemeenten wegnemen en hoe wordt voorkomen dat gemeenten niet voor onmogelijke opgaven worden gesteld?

De leden van de fractie van GroenLinks constateren dat gemeenten nog twee zorgen hebben. Allereerst met betrekking tot de actuele situatie rond PFAS, de grote schade die momenteel ontstaat door het vastgelopen grondverzet, de nieuwe humane spoedopgave en de problematiek van nieuwe ZZS in de bodem vereisen een actief beleid. De geplande budgetten zijn volgens de gemeenten volstrekt ontoereikend om hen in staat te stellen de aan de samenleving beloofde bodemkwaliteit (geen

humane risico's) waar te maken. Hiervoor is, volgens de gemeenten, na 2021 een bedrag nodig van circa 150 miljoen per jaar, moet de kennisinfrastructuur bij het RIVM versterkt worden en vraagt het om een verbinding van het beperkte procesgeld van gemeenten en Rijk. Dat het nodig is om actief in die verbinding te investeren en middelen te hebben om in acute knelpunten met elkaar te kunnen schakelen is volgens de gemeenten zichtbaar geworden in het stokken van het grondverzet door invoering van het tijdelijk handelingskader. Graag ontvangen de leden van de fractie van GroenLinks een reactie van de regering op deze zorg van de gemeenten. Ook willen deze leden graag een nader beeld ontvangen waaruit naar voren komt waar de PFAS bronlocaties liggen, hoeveel locaties er zijn en wat het volgens de regering gaat kosten om deze locaties te saneren? Gemeenten geven aan dat zij geen antwoorden op deze vragen hebben ontvangen van het Ministerie van I en W, terwijl dit volgens hen duidelijk zou moeten zijn voordat bevoegdheden gedecentraliseerd worden. Waarom, zo vragen de leden van de fractie van GroenLinks, is deze duidelijkheid nog niet gegeven en deelt de regering het uitgangspunt dat deze informatie noodzakelijk is om de decentralisatie van bevoegdheden zorgvuldig te kunnen laten plaatsvinden? Zo nee, waarom niet?

De leden van de fractie van GroenLinks hebben geconstateerd dat ook de gezamenlijke publieke en private netbeheerders zorgen hebben over het voorliggende Aanvullingsbesluit. In hun brief aan de Tweede Kamer geven zij aan dat zij op een aantal punten graag aanpassingen zouden willen zien. De leden van de fractie van GroenLinks zouden graag ten aanzien van deze verschillende punten (– Geen decentrale regels onder de 25 m^3 grenswaarde; – Regels voor het tijdelijk uitplaatsen van grond met verontreinigingen zo veel mogelijk vorm als algemene regels;
– Voorkomen van onnodige bodemonderzoeken; – Het beperken en waar mogelijk voorkomen van administratieve lasten; – Betere ontsluiting van informatie over bodemverontreiniging) een reactie van de regering ontvangen.

Ook de drinkwaterbedrijven hebben aanbevelingen gedaan om het Aanvullingsbesluit te verbeteren (Waarborg de totstandkoming van integrale visies van overheden op het grondwaterbeheer onder regie van provincies; Verplicht maatregelen voor grond en grondwater als bodemverontreiniging drinkwaterbronnen bedreigt; Breng signaleringswaarden voor grondwater in lijn met normen voor drinkwater; Neem in het Aanvullingsbesluit Bodem op dat lozing van afvalwater van saneringen op oppervlaktewater of in de bodem geen nadelige effecten mag hebben op de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater). De leden van de fractie van GroenLinks zouden ten aanzien van deze aanbevelingen graag ook een reactie van de regering ontvangen.

De leden van de SP-fractie hebben kennis genomen van het ontwerp-Aanvullingsbesluit Bodem en hebben hierbij enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de SP-fractie vragen de regering in hoeverre in het Aanvullingsbesluit gevolg wordt gegeven aan de gevolgen van het ongeldig verklaren van de Programmatische Aanpak Stikstof. Zij willen weten op welke wijze nieuwe regels op het gebied van stikstofuitstoot in dit besluit gaan worden opgenomen.
De leden van de SP-fractie vragen de regering wanneer zij verdere informatie over een onderzoek naar een basisregistratie op het gebied van bodemverontreiniging gaan ontvangen. Deze leden vragen de regering of alle bodemvervuilingen in Nederland hierin terug zullen zijn te vinden of dat hierin een beperking wordt aangebracht. Deze leden vragen de

regering hierbij of tevens bijzondere aandacht zal worden gevestigd op vervuilingen op het gebied van poly- en perfluoralkylstoffen (PFOA en PFAS) zodat vervuilingen met deze zeer schadelijke stoffen in kaart kunnen worden gebracht en spoedig tot sanering over kan worden gegaan. Tot slot benadrukken de leden van de SP-fractie dat zowel door lagere overheden als door uitvoerders die graafwerkzaamheden uit (laten) voeren de noodzaak van informatie over bodemverontreiniging wordt benadrukt en zij vragen de regering in hoeverre zij gehoor geeft aan hun oproep.
De leden van de SP-fractie lezen dikwijls de woorden «redelijkerwijs» en «zoveel mogelijk» in het voorgestelde Aanvullingsbesluit. Zij vragen de regering hoe in de diverse gevallen dat deze woorden voorkomen deze term ingevuld zou moeten worden, door wie dit gebeurt en welke rechten overheden en burgers aan deze termen kunnen ontlenen. Zij vragen de regering hoe gaat worden bepaald of inspanningen van burgers en bedrijven voldoende zijn geweest als sprake is van een vorm van inspanningsverplichting in het besluit.
De leden van de SP-fractie lezen in het besluit dat bodemverontreiniging waarop toch gaat worden gebouwd zoveel mogelijk ongedaan dient te worden gemaakt. Zij vragen de regering hoe de kwalificatie «zoveel mogelijk» moet worden opgevat.
De leden van de SP-fractie vragen de regering welke samenstelling de in artikel 3.48O uitgezonderde meststoffen bevattende grond of baggerspecie mag hebben en of er hiermee nog wel beperkingen aan de stort van deze grond of baggerspecie blijven bestaan. Deze leden vragen de regering tevens of dit tegemoet komt aan de op handen zijnde wijziging van de Meststoffenwet.
De leden van de SP-fractie maken uit het ontwerpbesluit op dat gemeenten de bodemkwaliteit dienen te toetsen aan de hand van bovengronds gebruik. Deze leden vragen de regering of een dergelijke opdracht tegemoetkomt aan de drinkwaterwinning. Zij vragen de regering of het besluit dusdanig kan worden aangepast zodat dreigende aantasting van drinkwaterbronnen leidt tot verplichte maatregelen tegen de betreffende vervuilingsbron.

II Reactie van de bewindspersoon

Vragen van de leden van de VVD-fractie

[1] De leden van de VVD-fractie hebben vragen gesteld over de verplichting voor gemeenten om bodemsaneringstaken over te dragen aan de Omgevingsdiensten. De leden van VVD-fractie vragen waarom de regering niet gekozen heeft om deze keuze aan de gemeenten over te laten.

De aanwijzing van het verplichte basistakenpakket Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) is onder het huidige recht geregeld in het Besluit omgevingsrecht (Bor). In dit besluit is het zogenoemde basistakenpakket aangewezen dat verplicht moet worden uitgevoerd door omgevingsdiensten. Het uitvoeren van toezicht en handhaving van de bodemsaneringstaak is nu onderdeel van het verplichte basistakenpakket. De verplichte uitvoering van deze taken door omgevingsdiensten is gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving en het vormen van een robuust, landsdekkend netwerk van omgevingsdiensten. De werking van dit VTH-stelsel is begin 2017 geëvalueerd.[1] Daarbij is geconcludeerd dat het VTH-stelsel de komende jaren gebaat is bij continuïteit. Omwille van die

[1] Evaluatie Wijzigingswet VTH. Op weg naar een volwassen stelsel, bijlage bij Kamerstuk 33 872, E.

continuïteit vindt het kabinet het niet wenselijk om de bodemsaneringstaak vrijwillig bij omgevingsdiensten onder te brengen. De huidige onderdelen van het verplichte basistakenpakket uit het Bor worden beleidsarm overgenomen onder het stelsel van de Omgevingswet. Deze omzetting gebeurt niet via dit ontwerp Aanvullingsbesluit bodem maar via het ontwerp Invoeringsbesluit Omgevingswet. Omdat de bodemsaneringstaak nu ook verplicht onderdeel is van het basistakenpakket, blijft dit ook zo geregeld in het ontwerp Invoeringsbesluit. Wel verschuift via het aanvullingsspoor bodem de bevoegdheid rondom bodemsanering van provincies naar gemeenten. Voor de 29 grotere gemeenten die onder de Wet bodembescherming nu ook bevoegd gezag zijn, blijft het bevoegd gezag bij hen belegd. Net als nu blijft ook onder de Omgevingswet de uitvoering – in mandaat – belegd bij omgevingsdiensten. Daarmee blijft continuïteit in de uitvoering door omgevingsdiensten – die beschikken over de vereiste kennis en expertise – gewaarborgd.

[2] De leden van de VVD-fractie vragen of de regering bereid is gemeenten te verplichten om te investeren in een gezamenlijk bodeminformatiesysteem om de beschikbare bodemgegevens digitaal beschikbaar te maken.

Door de Minister van BZK is dit jaar een verkennend onderzoek uitgevoerd naar aanleiding van de motie van de leden Ronnes en Van Gerven[2] waarin de regering wordt gevraagd om informatie over bodemverontreinigingen in de Basisregistratie Ondergrond op te nemen.
De resultaten van dit onderzoek zijn uitvoerig met alle betrokkenen besproken. Over de uitkomsten van deze gesprekken en de voorgenomen beleidslijn wordt u medio november per brief geïnformeerd.

[3] De leden van de VVD-fractie vragen om te verduidelijken waarom er in het ontwerp Aanvullingsbesluit Bodem nu niet «een noodzaak voor bronaanpak» is opgenomen als een bodemverontreiniging leidt tot overschrijding van de normen van drinkwater in het onttrokken grondwater voor de drinkwaterbereiding.

De verantwoordelijkheid voor de bescherming van de grondwaterbeschermingsgebieden en voor het beheer van historische grondwaterverontreinigingen ligt bij de provincie. In het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem is een instructieregel opgenomen met signaleringsparameters voor de grondwaterkwaliteit. De signaleringsparameters voor de grondwaterkwaliteit dienen als signaal voor het beoordelen van risico's van de verspreiding van een (historische) verontreiniging in het grondwater, van de noodzaak van curatieve maatregelen (saneren) en van het type maatregel. De signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit zijn (net als voorheen in de Circulaire bodemsanering 2013), primair gericht op de bescherming van de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, plant of dier heeft (waaronder ten behoeve van de drinkwaterwinning). Op basis van deze instructieregel en hun eigen afwegingen zal de provincie passende maatregelen nemen in de regionale waterprogramma's en regels stellen in de omgevingsverordening. Voor een grondwatersanering zijn er geen algemene rijksregels opgenomen. Deze saneringen zijn meestal zeer complex en vragen om lokaal maatwerk. De fysische en hydrologische plaatselijke omstandigheden bepalen in belangrijke mate de stabiliteit en het gedrag van de verontreiniging.

Er is dan ook een veelheid aan saneringstechnieken, die vaak ook naast elkaar gebruikt worden. Voor het uitvoeren van een dergelijke sanering wordt daarom in de praktijk de voorkeur gegeven aan een saneringsplan

[2] Kamerstuk 34 864, nr. 19

dat maatwerk verzekerde. Onder de Wet bodembescherming werden de historische verontreinigingspluimen daarom veelal gebiedsgericht en in samenhang aangepakt.

Ook onder de Omgevingswet is een gebiedsgerichte benadering het meest geschikt om verontreinigingspluimen te beheren of beheersen. Provincies kunnen al dan niet gezamenlijk met gemeenten en waterschappen hiertoe maatregelen vaststellen in een programma. Dit kan een bronaanpak zijn, maar ook andere maatregelen.

Vragen van de leden van de CDA-fractie

[4 en 5] De leden van de CDA-fractie vragen een reactie op de niet overgenomen adviezen van de Integrale Adviescommissie Omgevingswet. Daarnaast vragen de leden van de CDA-fractie in hoeverre de indieners van die consultatiereacties zich kunnen vinden in de reactie van de genoemde Adviescommissie.

Het kabinet merkt allereerst op dat alle adviezen van de adviescommissie zijn opgevolgd. Zoals ik, mede namens de Minister van BZK, in mijn brief van 9 september 2019 over het advies van de commissie, heb aangegeven is het advies overwegend positief, de enkele aandachtspunten zijn verwerkt in het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem. Op de meeste onderdelen is het advies van de commissie een ondersteuning van de gemaakte keuzes ten aanzien van dit ontwerp Aanvullingsbesluit[3]. Daar waar de commissie adviseert om een bepaalde keuze nader te onderbouwen heeft dit geleid tot een aanvullende onderbouwing die is verwerkt in het algemeen deel van de nota van toelichting van dit ontwerp Aanvullingsbesluit. Zo is bijvoorbeeld in de toelichting – naar aanleiding van het advies – nader gemotiveerd waarom de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is aangewezen als bevoegd gezag voor de regels over het op of in de bodem brengen van meststoffen[4]. De verwerking van de consultatie wordt verantwoord in het internetverslag[5] en in paragraaf 17.2.3 van het algemeen deel van de nota van toelichting van dit ontwerp Aanvullingsbesluit. Er vindt geen gedachtewisseling plaats met de verschillende belanghebbenden die tijdens de consultatie inbreng hebben geleverd over wat zij vinden van de verwerking van het advies van de Adviescommissie.

[6] De leden van de CDA-fractie vragen – ten aanzien van de informatieplicht na sanering – op welke andere wijze de gemeente een eigenaar kan informeren dat naar tevredenheid van de gemeente aan de saneringsplicht is voldaan.

De informatieplicht na afloop van een sanering, waar de leden van de CDA-fractie naar vragen, is een verplichting voor de initiatiefnemer, in de vorm van een verslag van het resultaat en verloop van de sanering. Deze informatie is vooral bedoeld om het bevoegd gezag inzicht te geven of de sanering conform de melding is uitgevoerd, welk eindresultaat is behaald en of er sprake is van gebruiksbeperkingen of nazorgmaatregelen. Om die reden is het bevoegd gezag niet verplicht om te reageren op de verstrekte informatie. Tegelijkertijd is het begrijpelijk dat de initiatiefnemer behoefte kan hebben aan enige vorm van communicatie van het bevoegd gezag ter bevestiging dat de initiatiefnemer naar tevredenheid heeft voldaan aan de wettelijke vereisten. In de nota van toelichting van het Aanvullingsbesluit bodem is beschreven dat het het bevoegd gezag vrij staat om aan die

[3] Kamerstuk 34 864, nr. 21
[4] Aanvullingsbesluit bodem, paragraaf 12.5
[5] https://www.internetconsultatie.nl/aanvullingsbesluit_bodem_omgevingswet/berichten

behoefte tegemoet te komen. Als er in het omgevingsplan gebruiksbeperkingen voor de locatie gelden in relatie tot de bodemverontreiniging kan het bevoegd gezag deze naar aanleiding van de verstrekte gegevens wijzigen of opheffen. Dat kan ook op verzoek van de eigenaar.
De communicatie tussen overheid en burger hoeft niet noodzakelijkerwijs altijd formeel te verlopen. De toelichting draagt daarom uit dat het bevoegd gezag ook op andere manieren aan de initiatiefnemer – bijvoorbeeld via een brief of mondeling – op diens verzoek de boodschap kan overbrengen dat het van oordeel is dat de sanering naar behoren is uitgevoerd.

[7] De leden van de CDA-fractie vragen niet alleen de verantwoordelijkheden ten aanzien van grondwaterkwaliteit nader te duiden, maar ook die van grondwaterkwantiteit.

De verdeling van verantwoordelijkheden voor grondwaterkwantiteit is als volgt. De provincies dragen de zorg voor het integrale waterbeleid voor regionale watersystemen voor zowel kwaliteit, als kwantiteit en veiligheid. Het grondwater behoort ook tot het regionale watersysteem. In het regionale waterprogramma stelt de provincie de beleidskaders, de strategische doelen en gekwantificeerde opgaven vast voor watersystemen die niet in het beheer zijn bij het Rijk. De provincie laat in principe de waterstaatkundige beheertaken aan de waterschappen over. In de praktijk betekent dit dat het operationele beheer van de regionale watersystemen ligt bij de waterschappen op grond van Waterschapswet. Het beheer is steeds gericht op het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste. Waterschappen kunnen de grondwaterstand (in de laaggelegen delen van Nederland) met name beïnvloeden door het nemen van peilbesluiten voor oppervlaktewater. Waterschappen proberen in deze laaggelegen delen via het peilbesluit het gewenste grond- en oppervlaktewaterregime te bereiken. Naast de verantwoordelijkheid voor peilbesluiten, is het waterschap ook bevoegd gezag voor de meeste grondwateronttrekkingen. Bij het beoordelen van vergunningaanvragen en bij het stellen van algemene regels over grondwateronttrekkingen houdt het waterschap rekening met de gevolgen voor de grondwaterstand. Daarnaast is de provincie bevoegd gezag voor een beperkt aantal grondwateronttrekkingen, namelijk die voor de openbare drinkwatervoorziening en omvangrijke industriële toepassingen.
Gemeenten hebben een zorgplicht voor het nemen van doelmatige maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de functies in gemeentelijk gebied te voorkomen of zo veel mogelijk te beperken. Deze zorgplicht geldt niet voor zover het nemen van de maatregelen tot de taak van het waterschap of de provincie behoort. Deze gemeentelijke zorgplicht is in 2008 geïntroduceerd, met de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken. Bij deze zorgplicht moeten de gemeente kijken naar zowel te hoge als te lage grondwaterstanden. Gemeenten hebben beleidsvrijheid om deze zorgplicht nader in te vullen. In het huidige recht wordt dat in het gemeentelijke rioleringsplan gedaan; in het nieuwe stelsel valt te verwachten dat gemeenten hiervoor de omgevingsvisie gebruiken, eventueel gevolgd door een programma daar waar maatregelen moeten worden uitgewerkt. Maatregelen die gemeenten kunnen nemen zijn bijvoorbeeld het aanleggen van ontwateringsstelsels in openbaar gebied, maar ook het veranderen van de functies in een gebied. Als dat gelet op de maatregelen nodig is, kunnen de gemeenten in het omgevingsplan regels stellen over activiteiten, bijvoorbeeld regels over aansluiten op de ontwateringsstelsels en het lozen daarop, of over het in de bodem brengen van regenwater. Waterschappen, gemeenten en provincies stemmen hun taken en bevoegdheden voor de grondwaterkwantiteit steeds op elkaar af (art. 2.2

Omgevingswet). Tot slot ook heeft ook de perceeleigenaar een eigen verantwoordelijkheid. De perceeleigenaar moet ervoor zorgen dat ondergrondse delen van de gebouwen op zijn perceel voldoende waterdicht zijn, zodat een hoge grondwaterstand niet tot bouwkundige problemen leidt. Daarnaast is de perceeleigenaar verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van eventuele drainage op zijn perceel.

Voor het antwoord over de verantwoordelijkheden ten aanzien van grondwaterkwaliteit wordt verwezen naar het antwoord op vraag [3, 12 en 21].

[8] De leden van de CDA-fractie vragen waarom de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bevoegd gezag zou moeten blijven voor de regels over het op of in de bodem brengen van meststoffen in het onderhavige Aanvullingsbesluit. Ook vragen zij of de omgevingsdiensten beter de integraliteit kunnen bewaken dan een sectoraal werkende Minister.

De regels over het op of in de bodem brengen van meststoffen – doorgaans gebruiksvoorschriften genoemd – in het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem hangen sterk samen met de gebruiksnormen voor landbouwgronden die in de Meststoffenwet zijn geregeld. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit blijft ook met het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem bevoegd gezag voor zowel de regels over het op of in de bodem brengen van meststoffen als voor de gebruiksnormen in de Meststoffenwet (die niet opgaat in de Omgevingswet). Daarmee ligt het geheel aan regels over gebruiksnormen en -voorschriften bij één bevoegd gezag. Dit zorgt ervoor dat de samenhang bewaakt kan worden. Ook ligt daarmee de regie voor de verantwoording van het geheel aan regels in het kader van de mestregelgeving in één hand. Want deze mestregelgeving is bedoeld om de (Europese) nitraatrichtlijn in Nederland tot uitvoering te brengen en tevens om vanuit de landbouw bij te dragen aan de doelen van de kaderrichtlijn water. Daarnaast vergt het toezicht op de naleving van deze samenhangende regels specialistische kennis die aanwezig is bij de NVWA en niet bij omgevingsdiensten. Om bovengenoemde redenen is het niet wenselijk andere bestuursorganen aan te wijzen als bevoegd gezag of de uitvoering te beleggen bij een omgevingsdienst. Als de gemeente of de provincie maatwerkregels stelt in het omgevingsplan of de omgevingsverordening zijn zij voor deze maatwerkregels bevoegd gezag. De maatwerkregel wordt dan bijvoorbeeld gesteld vanwege de provinciale verantwoordelijkheid voor grondwaterbeschermingsgebieden (zie vraag [9]). Toezicht op maatwerk valt dan ook onder het lokale bevoegd gezag als onderdeel van het toezicht op de regels in een omgevingsverordening of omgevingsplan.

[9] De leden van de CDA-fractie gaan in op de mogelijkheden van maatwerkregels bij het toepassen van meststoffen, het lijkt de fractie een ongewenste situatie om via maatwerkregels alleen de normen aan te kunnen scherpen.

Het op of in de bodem brengen van meststoffen is een milieubelastende activiteit waarvoor rijksregels worden gesteld in dit ontwerp Aanvullingsbesluit. Gemeenten en provincies kunnen daarover inderdaad maatwerkregels stellen in het omgevingsplan of de omgevingsverordening. Terecht wijzen deze leden er op dat versoepeling van de gebruiksnorm via maatwerkregels daarbij niet is toegestaan. Versoepeling zou namelijk leiden tot een inbreuk op het geheel aan maatregelen dat de Minister van LNV heeft vastgelegd in een vierjarig actieprogramma om daarmee in lijn met de normstelling in Europese regelgeving te handelen. Strengere regels vormen uit hun aard geen inbreuk op de normen.

Het is wenselijk dat geregeld is dat decentrale overheden – via aanscherping of concretisering- maatwerkregels kunnen stellen ter bescherming van bijzondere gebieden, bijvoorbeeld een grondwaterbeschermingsgebied, een kwetsbaar natuurgebied of de zone rond een ecologisch belangrijke beek. Zo kan het met het oog op het beschermen van aangewezen grondwaterbeschermingsgebieden nodig zijn dat de provincie in de omgevingsverordening – regels stelt over het op of in de bodem brengen van meststoffen. Ook onder het huidige recht heeft de provincie deze bevoegdheid. Of de provincie kan -na overleg met het waterschap- concretere of strengere eisen stellen aan het uitrijden van mest in het gebied nabij een kwetsbare beek van waaruit meststoffen in de beek terecht kunnen komen, om de belasting van die beek met nutriënten te beperken.

[10] De leden van de CDA-fractie vragen naar de aard en omvang van de nog resterende verontreinigingen en of die verontreinigingen een bedreiging vormen voor de gezondheid.

Met de decentrale overheden zijn in het Bodemconvenant afspraken gemaakt over de aanpak van de spoedeisende locaties. De saneringsoperatie verloopt volgens verwachting, aan het eind van 2020 zijn de meeste spoedeisende locaties beheerst.[6] In de jaren erna zal de aanpak daarvan onder overgangsrecht worden afgerond.
Dan blijven er nog locaties over. Deze resterende locaties zijn veelal locaties met minder urgentie (geen spoedeisende locaties), vanwege lagere risico's voor de gezondheid. Deze locaties worden onder de Omgevingswet, net als onder de huidige wetgeving, aangepakt bij een ruimtelijke ontwikkeling zoals bijvoorbeeld het bouwen van een woning. Daarnaast blijven er nog gebieden over die diffuus zijn belast. Deze vragen een andere aanpak omdat de traditionele gevalsgerichte benadering daar niet voldoet. Dit speelt bijvoorbeeld voor lood. Voor lood heeft een aantal gemeenten en provincies inventarisaties uitgevoerd en worden maatregelprogramma's opgesteld. Dit is bijvoorbeeld gedaan door de gemeente de Ronde Venen en de provincie Utrecht. Andere bevoegde overheden werken nog aan de inventarisatie. De resultaten daarvan worden begin 2020 verwacht. Het is belangrijk om ten aanzien van de loodproblematiek gezamenlijk op te trekken als rijksoverheid met de bevoegde gezagen. Dit doen we in het kader van de landelijke werkgroep lood. Daarnaast worden ervaringen gedeeld in het kennisproject «Samenwerken onder de Omgevingswet – casus diffuus lood» onder het Uitvoeringsprogramma van het Bodemconvenant. Ik heb uw Kamer hierover op 4 november geïnformeerd.[7]

[11] De leden van de CDA-fractie vragen naar de visie van de regering op het advies van de voormalige Adviescommissie Water om te komen tot integrale visies op het grondwater.

Het kabinet vindt het belangrijk dat er een integrale visie voor een duurzaam en toekomstbestendig grondwaterbeheer komt. Maatschappelijke opgaven als de energietransitie, klimaatadaptatie, duurzame verstedelijking en omschakeling naar een circulaire economie maken steeds meer gebruik van bodem- en grondwatersystemen en hebben impact op de kwaliteit en het functioneren van deze systemen. De complexiteit van veel sectorale opgaven en de toenemende druk op het grondwatersysteem vragen om een samenhangende aanpak, die gericht

[6] Tussenrapportage convenant Bodem en ondergrond 2016–2020, opgesteld door UP Convenant Bodem en ondergrond, d.d. 4 maart 2019 (https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bodemconvenant/publicaties/downloads/mtr-2018-convenant/)
[7] Aanhangsel Handelingen II 2019/20, nr. 650.

moet zijn op duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem en grondwater waarbij benutten en beschermen met elkaar in balans zijn. Door de gewenste gebruiksfuncties via de ruimtelijke ordening vooraf goed op elkaar af te stemmen kunnen veel problemen die bij de uitvoering kunnen ontstaan aan de voorkant worden voorkomen. Van belang hierbij is dat bodem en ondergrond vroegtijdig en in samenhang met bovengrondse activiteiten worden meegenomen in omgevingsvisies, programma's en het stellen van decentrale regels in bijvoorbeeld het omgevingsplan.

[12] De leden van de CDA-fractie vragen of maatregelen voor grond en grondwater als bodemverontreiniging drinkwaterbronnen bedreigt alsmede signaleringswaarden voor grondwater worden opgenomen in het ontwerp Aanvullingsbesluit.

Zowel uit de Omgevingswet en de bijbehorende uitvoeringsregelgeving, de Aanvullingswet bodem als het ontwerp Aanvullingsbesluit volgen maatregelen voor grond en grondwater als bodemverontreiniging drinkwaterbronnen bedreigt.

Bij acute bedreiging van drinkwaterbronnen door bodem- of grondwaterverontreiniging biedt de Aanvullingswet bodem met het instrument toevalsvondst in afdeling 19.2a direct een grondslag voor maatregelen die door het bevoegd gezag getroffen kunnen worden. Bij een toevalsvondst kunnen op grond van de wet alle tijdelijke beschermingsmaatregelen worden genomen om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van directe of indirecte blootstelling aan verontreiniging op of in de bodem te voorkomen of te beperken, als onmiddellijk handelen noodzakelijk is. Van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid is in ieder geval sprake bij blootstelling aan concentraties van stoffen die de vastgestelde maximaal toelaatbare concentraties overschrijden. In het ontwerp Aanvullingsbesluit is aangegeven om welke concentraties het gaat. Het gaat om de concentraties van stoffen die zijn opgenomen in bijlage VA en concentraties in de lucht die onaanvaardbare risico's of geurhinder geven, die zijn opgenomen in bijlage VB. Deze lijst met concentraties is niet limitatief; in geval van verontreiniging met andere kenmerken kan sprake zijn van een toevalsvondst.

Bij reeds bestaande bodemverontreinigingen geldt zowel op grond van de ontwerp Aanvullingswet als het ontwerp Aanvullingsbesluit dat de gemeenten de regels stellen over de wenselijke bodemkwaliteit en de aanpak van historische bodemverontreiniging. In de gemeentelijke omgevingsvisie geeft de gemeente aan wat de ambities zijn met de fysieke leefomgeving en zal deze hier bij de chemische kwaliteit, de ecologische en fysische kwaliteit van de bodem betrekken en legt daarmee de basis voor het evenwichtig toedelen van functies aan locaties in het omgevingsplan.

De provincie zal ter uitvoering van haar taken in de provinciale omgevingsvisie onder meer aandacht besteden aan bodemkwaliteit in relatie tot de algehele grondwaterkwaliteit en specifiek waar dit bestemd is voor menselijke consumptie (drinkwaterbronnen), grondwateronttrekkingen, infiltraties en natuur. Zo wijzen zij grondwaterbeschermingsgebieden aan in de omgevingsverordening. Als er sprake is van drinkwaterwinningen dan worden die locaties expliciet aangewezen en krijgt dat grondwater de maatschappelijke functie drinkwater. Uit de Omgevingswet en de bijbehorende uitvoeringsregelgeving vloeit voort dat alle betrokken bestuursorganen in hun besluitvorming de bescherming van die maatschappelijke functie moeten meewegen.
Ook het beheer van historische grondwaterverontreinigingen maakt hier onderdeel van uit. Waar nodig zullen deze programma's maatregelen

bevatten gericht op het beheer van historische grondwaterverontreinigingen. Het ontwerp Aanvullingsbesluit bevat een instructieregel waarin signaleringsparameters voor de grondwaterkwaliteit worden opgenomen. De signaleringsparameters voor de grondwaterkwaliteit dienen als signaal voor het beoordelen van risico's van verspreiding van (historische) verontreiniging in het grondwater, van de noodzaak tot saneren en het type maatregel. Die risicobeoordeling kan leiden tot de conclusie dat in het kader van beheer van de grondwaterkwaliteit een grondwatersanering moet worden getroffen. Hiermee wordt de uitvoeringspraktijk van de Circulaire bodemsanering 2013 op dit punt voortgezet. Dit wordt verder ondersteund door de zorgplicht in de Drinkwaterwet voor *alle* bestuursorganen met bevoegdheden die relevant zijn voor drinkwaterwinning: «de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening [geldt] als een dwingende reden van groot openbaar belang».

[13] De leden van de CDA-fractie geven aan dat in het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem opgenomen dient te worden dat lozing van afvalwater van saneringen op oppervlaktewater of in de bodem geen nadelige effecten mag op de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater.

Het voorkomen dat lozingen van afvalwater nadelige effecten hebben op de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater is geborgd.
In het Besluit kwaliteit leefomgeving zijn, zoals vereist op grond van artikel 2.15 van de Omgevingswet, omgevingswaarden opgenomen voor de chemische en ecologische toestand van krw-oppervlaktewaterlichamen en voor de chemische en kwantitatieve toestand van grondwaterlichamen ter uitvoering van de kaderrichtlijn en de grondwaterrichtlijn, die de kwaliteit van grond en oppervlaktewater waarborgen. Daarnaast zijn er omgevingswaarden vastgesteld voor oppervlaktewater dat gebruikt wordt voor de bereiding van voor menselijke consumptie bestemd water. Naast deze omgevingswaarden kennen de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn ook andere doelstellingen waaraan voldaan moet worden: geen achteruitgang van de toestand, verbetering van de kwaliteit vanwege vermindering zuiveringsinspanning en ombuiging significante trends. Provincies kunnen aanvullende omgevingswaarden stellen voor niet door het Rijk genormeerde parameters in grondwaterlichamen en oppervlaktewaterlichamen die niet in beheer zijn van het Rijk. Daarnaast mogen provincies ook afwijkende omgevingswaarden stellen, voor zover deze een verdergaande beleidsambitie uitdrukken.
Voor lozing van afvalwater bij de milieubelastende activiteiten graven in de bodem en saneren van de bodem zijn, in lijn met het uitgangspunt «decentraal, tenzij», geen rijksregels meer opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving. Of de lozing van vrijkomend afvalwater aandacht nodig heeft bij de activiteiten graven of saneren, zal vooral afhankelijk zijn van de lokale situatie. De huidige regels over ontwateren en het lozen van afvalwater bij bodemsanering (artikel 3.1 Activiteitenbesluit en Besluit lozen buiten inrichtingen) worden via het Invoeringsbesluit in de bruidsschat meegegeven aan gemeente en waterschap en worden daarmee van rechtswege ingevoegd in het omgevingsplan of de waterschapsverordening. Het Rijk stelt alleen regels in hoofdstuk 6 en 7 van het Besluit activiteiten leefomgeving aan lozingsactiviteiten op een oppervlaktewaterlichaam in beheer bij het Rijk. In het Besluit kwaliteit leefomgeving is geregeld dat ook voor deze decentrale regels over de lozingsactiviteit, deze lozing ook aan de eisen van de kaderrichtlijn water moet voldoen. Met bovenstaande regels is gewaarborgd dat lozingen van afvalwater van saneringen geen nadelige effecten hebben op de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater.

Vragen van de leden van de GroenLinks-fractie

[14] De leden van de GroenLinks fractie vragen een nadere toelichting van de regering over de vraag hoe precies de keuzes zijn gemaakt over wat ten aanzien van bodembeleid in de wet en wat in het besluit wordt opgenomen. Ook willen zij weten wat nu op wetsniveau en besluitniveau is geregeld.

Bij het ontwerpen van het nieuwe stelsel van de Omgevingswet zijn keuzes gemaakt over de verdeling van onderwerpen over de verschillende niveaus van regelgeving. Zo zijn fundamentele onderwerpen op wetsniveau verankerd. Het gaat bijvoorbeeld om de hoofdlijnen van de regeling van het bevoegd gezag bij de omgevingsvergunning, om bevoegdheden die kunnen ingrijpen in het eigendomsrecht (bijv. het opleggen van een gedoogplicht) en om bepalingen over rechtsbescherming en procedurele voorzieningen. In het stelsel worden inhoudelijke regels grotendeels gebundeld op amvb-niveau en geordend naar doelgroep. Het gaat dan om bepalingen die inhoudelijk sturing geven aan de uitoefening van bevoegdheden door bestuursorganen (de instructieregels) en om direct werkende regels voor burgers en bedrijven. Door deze ordening ontstaat er een samenhangend pakket aan regels en wordt de vindbaarheid vergroot. Ook is het hierdoor beter mogelijk om tijdig uitvoering te geven aan de uitvoering van Europese en internationale regels.
Deze keuzes zijn gevolgd bij de Aanvullingswet bodem zoals die op 18 december 2018 door uw Kamer is aanvaard en bij het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem.
Voor bodembeleid betekent dit dat een aantal bepalingen van wetsniveau naar besluitniveau is gebracht. Zo is de zorgplicht van artikel 13 Wet bodembescherming op verschillende niveaus onder de Omgevingswet geborgd. De Omgevingswet kent een algemene zorgplicht voor een veilige en gezonde fysieke leefomgeving op grond van 1.6 en 1.7 Ow en dient als een algemeen vangnet. Daarnaast kent het Besluit activiteiten leefomgeving een specifieke zorgplicht. Een specifieke zorgplicht is toegespitst op specifieke activiteiten voor concreet genoemde belangen, zoals het moeten voorkomen van nieuwe bodemverontreinigingen en bodemaantastingen.
De aanpak van bodemsanering is en blijft op besluitniveau gereguleerd. Gebiedsgerichte aanpak is met instructieregels op besluitniveau gedecentraliseerd.
Een groot gedeelte van de bodemregelgeving opgenomen in regelingen en circulaires wordt juist van regelingsniveau naar besluitniveau overgeheveld en daarmee steviger juridisch verankerd en geïntegreerd.

[15] De leden van de GroenLinks vragen of en hoe een gelijkwaardig beschermingsniveau is gewaarborgd.

Samen met deze leden onderstreept het kabinet het belang van een gelijkwaardig beschermingsniveau. Een gelijkwaardig beschermingsniveau is dan ook het uitgangspunt van de stelselherziening van de Omgevingswet. Dit uitgangspunt betekent daarbij niet dat elke bepaling op dezelfde wijze terugkomt, maar dat over het geheel gezien hetzelfde beschermingsniveau wordt geboden als de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde besluiten en regelingen bieden. Dat beschermingsniveau ontstaat net als voorheen door een samenspel van keuzes op lokaal, regionaal en landelijk niveau. De kern van de huidige bodemregelgeving blijft behouden: beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen.

De normering van de Wet bodembescherming is solide en is in het aanvullingsspoor bodem gehandhaafd. Hiertoe zijn algemene rijksregels en verplichte instructieregels van het Rijk opgenomen in het stelsel, zoals bijvoorbeeld de maximale kwaliteitswaarden voor bodemkwaliteit die niet overschreven mogen worden en beste beschikbare technieken ter bescherming van de bodem.
Het gemeentelijke omgevingsplan is een belangrijk onderdeel van het beschermingskader. Het is aan de gemeenten om zelf keuzes te maken ten aanzien van de regels die zij daarin wil opnemen, rekening houdend met de lokale situatie. Daarbij geeft het Rijk waar nodig bijvoorbeeld via instructieregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving heldere kaders mee voor de bestuurlijke afwegingsruimte binnen een door het Rijk vastgestelde bandbreedte. De in dit ontwerp Aanvullingsbesluit opgenomen activiteiten in het Besluit activiteiten leefomgeving zijn beleidsneutraal overgezet. Daar waar via dit ontwerp Aanvullingsbesluit rijksregels worden overgedragen aan gemeenten biedt de bruidsschat voor gemeenten een gelijkwaardig beschermingsniveau bij de invoering. Zo bevat het omgevingsplan, via de bruidsschat bij inwerkingtreding bijvoorbeeld een weigeringsgrond voor een vergunning bij bouwen op verontreinigde grond indien niet de juiste beschermende of sanerende maatregelen worden getroffen.

[16] De leden van de GroenLinks-fractie vragen of de gemeenten voldoende in staat zullen zijn om hun nieuwe taken per 1 januari 2021 kwalitatief naar behoren uit te voeren.

Er zijn diverse waarborgen ingebouwd voor een goede taakuitoefening van de gemeenten. Goed bodembeheer vereist technische kennis over bijvoorbeeld chemie en bodem. De gemeenten beschikken in de huidige situatie al over kennis, expertise en capaciteit zowel technisch als voor gezondheid en de taken vanuit het Besluit bodemkwaliteit liggen nu al bij alle gemeenten. Over de aanpak van bodemverontreinigingen, die nu de verantwoordelijkheid zijn van de grote gemeenten en de provincies, zijn in het kader van het Convenant bodem en ondergrond 2016–2020 zijn afspraken gemaakt over een goede overdracht van kennis en expertise tussen de provincies en de gemeenten. De bestuurlijke afspraken met de decentrale overheden in het convenant Bodem en Ondergrond lopen eind volgend jaar af. Samen met de convenantpartners ben ik momenteel in gesprek over een vervolg van onze samenwerking na 2020. Hierbij betrek ik de lessen en best practices uit het convenant en het uitvoeringsprogramma Bodem en Ondergrond en de evaluatie van het Kwalibo stelsel die thans wordt uitgevoerd. Daarnaast is net als nu de uitvoering van een deel van de bodemtaken ten aanzien van bodem in mandaat belegd bij de omgevingsdiensten die beschikken over de nodige expertise (zie vraag [1]). Ook kan de gemeente gebruik maken van adviezen van de GGD op het gebied van gezondheidseffecten. Daarnaast biedt Rijkswaterstaat/Bodem+ ondersteuning net als het Informatiepunt Omgevingswet. Ook zijn gemeenten al vanaf 2015 bezig zich stapsgewijs voor te bereiden op wat de Omgevingswet van hun manier van werken, digitale systemen en juridische instrumenten vraagt. Er zijn goede voorbeelden van zowel kleine als grote gemeenten die al voortvarend aan de slag zijn met de implementatie van de Omgevingswet.
Hiermee zijn naar de mening van het kabinet voldoende waarborgen ingebouwd voor een goede taakuitvoering door de gemeenten.

[17] De leden van de GroenLinks-fractie vragen, evenals de leden van de VVD-fractie naar de verplichting van gemeenten om bodemsaneringstaken over te dragen aan de Omgevingsdiensten.

Voor het antwoord op deze vraag wordt verwezen naar het antwoord op vraag [1].

[18] De leden van GroenLinks vragen naar aanleiding van Zorgwekkende Stoffen (ZZS, waaronder PFAS) en lood hoe de zorgen van de gemeenten worden wegnomen en hoe wordt voorkomen dat gemeenten niet voor onmogelijke opgaven worden gesteld?

Het Rijk heeft met de andere overheden afspraken gemaakt in het Bodemconvenant over het beschikken van alle bekende spoedlocaties. Door middel van overgangsrecht is veiliggesteld dat deze nog met het oude recht kunnen worden aangepakt. Dat betekent niet dat de bodem daarmee schoon is.

De vele kleinere verontreinigingen worden door de initiatiefnemer bij een ruimtelijke ontwikkeling aangepakt met behulp van het instrumentarium van de Omgevingswet. Daarnaast vragen diffuse verontreinigingen met bijvoorbeeld lood en andere stoffen zoals PFAS een andere aanpak dan de klassieke gevalsgerichte saneringsverplichting. Voor een overzicht van de acties die ik in gang heb gezet richting een definitief handelingskader PFAS verwijs ik naar mijn kamerbrieven van 9 oktober 2019 (Kamerstuk 28 089, nr. 149), 29 oktober 2019 (Kamerstuk 35 300 XII, nr. 57) en 13 november (Kamerstuk 35 334, nr. 1).

Het huidige bodemconvenant is het kader op basis waarvan het Rijk financiële middelen aan de andere overheden ter beschikking heeft gesteld. Daarbij geldt dat gedurende de looptijd van het Convenant bodem en ondergrond middelen uit de Rijksbegroting beschikbaar zijn (i.e. tot 31/12/2020). Ook na de inwerkingtreding van de Omgevingswet zal de rijksoverheid betrokken blijven bij de problematiek van diffuus lood. De rijksoverheid, IPO, VNG en Unie van Waterschappen zijn met elkaar in gesprek over een mogelijk vervolg op de afspraken uit het Convenant bodem en ondergrond. De aanpak van diffuus lood en opkomende stoffen zijn onderwerpen die hierin mogelijk een plek kan krijgen.

Ook vragen de leden van de GroenLinks-fractie naar een nader beeld waar de PFAS-bronnen liggen, de hoeveelheid en de kosten van sanering van deze locaties.

Een inschatting van een mogelijke saneringsopgave als gevolg van PFAS vraagt een beter beeld van de aanwezigheid van PFAS in de (water)bodem en de interventiewaarde voor PFAS. De daarvoor noodzakelijke onderzoeken vinden onder andere plaats in het kader van de stappen richting het vaststellen van een definitief handelingskader. Ik informeer u hierover via de kamerbrieven met betrekking tot PFAS.

[19] De leden van de GroenLinks-fractie wijzen op de zorgen van de VNG over de geplande budgetten voor bodemsaneringen na 2021.

Samen met de andere overheden werkt het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat aan vraagstukken op het gebied van bodemkwaliteit. De aanpak van historische, urgente en grootschalige bodem en grondwaterverontreinigingen is hierin een belangrijk onderdeel. Hiervoor zijn nu middelen van het Rijk beschikbaar tot en met 2020. De afspraken zijn vastgelegd in het Convenant Bodem en Ondergrond 2016–2020. Samen met de partners bespreekt het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat momenteel welke vervolgafspraken na 2020 noodzakelijk zijn.

[20] De leden van GroenLinks-fractie vragen om een reactie op de voorstellen van de gezamenlijke publieke en private netbeheerders over graven, algemene regels bij tijdelijk uitplaatsen van grond.

De partijen hebben vier voorstellen gedaan. Het eerste voorstel om geen decentrale regels te stellen bij graven onder de 25m^3 is niet overgenomen.
Het kabinet heeft bij de algemene rijksregels voor graven gekozen voor een ondergrens van 25 m^3 voor de omvang van het grondverzet. Dit omdat onder deze grens, vanwege de kleinschaligheid van het werk, de risico's en de effecten op het milieu niet significant genoeg zullen zijn om het stellen van rijksregels te rechtvaardigen. Mocht gelet op de lokale situatie een lokale regel nodig zijn dan is het aan de decentrale overheid om dat te beoordelen. Het kabinet ziet geen reden om deze eigen afweging niet van toepassing te laten zijn.

Het tweede voorstel om de regels voor tijdelijke uitplaatsen van grond zoveel mogelijk in de vorm van algemene regels te regelen heeft het kabinet overgenomen. Het kabinet heeft mede op verzoek van de sector en decentrale overheden gekozen voor het hanteren van algemene rijksregels voor het graven in de bodem. Dit om te borgen dat de regels landelijk zo uniform mogelijk zijn en mede om te voorkomen dat een lappendeken aan decentrale regels per gemeenten ontstaat. De rijksregels zijn daar waar nodig verduidelijkt en beter uitvoerbaar dan de huidige regels.

Het derde voorstel om onnodige bodemonderzoeken te voorkomen is grotendeels overgenomen. Zo zijn de bepalingen voor bodemonderzoek erop gericht dat in veel gevallen volstaan kan worden met het uitvoeren van vooronderzoek. Het vooronderzoek betreft een beknopt historisch onderzoek waarbij op basis van (veelal digitaal) beschikbare informatie onderzocht wordt of de bodem door het historische gebruik verontreinigd kan zijn geraakt. Alleen als de locatie verdacht is op het voorkomen van een verontreiniging en de bodem nog niet eerder onderzocht is, is verder bodemonderzoek noodzakelijk.

Het vierde voorstel om de administratieve lasten daar waar mogelijk te beperken is door het kabinet als volgt ingevuld.
Een speerpunt van dit kabinet is het beperken van onnodige administratieve lasten. Dat is een leidend ontwerpprincipe geweest tijdens het voorbereiden van de nieuwe bodemregelgeving en dat is op diverse plekken in het ontwerp Aanvullingsbesluit terug te zien. Voor het tijdelijk uitnemen van grond is bijvoorbeeld een uitzondering gemaakt op het informeren van het bevoegd gezag over graven in de bodem met een kwaliteit beneden de interventiewaarde bodemkwaliteit. Bij het graven in de bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit geldt voor de melding een termijn van vijf werkdagen in plaats van vier weken (gebruikelijk voor andere milieubelastende activiteiten)voorafgaand aan de start van de activiteit. Ook is de milieukundige begeleiding van de activiteit graven onder de interventiewaarde bodemkwaliteit niet voorgeschreven. Ook is kritisch gekeken naar de inhoud van meldingen en informatieplichten. Waar mogelijk is de gevraagde informatie beperkt, verduidelijkt en/of geüniformeerd. Tot slot zijn voor het uitvoeren van spoedreparaties voor vitale ondergrondse infrastructuur diverse uitzonderingen opgenomen.

Voor het antwoord op het voorstel voor een betere ontsluiting van informatie wordt verwezen naar het antwoord op vraag [2 en 23].

[21] De leden van de GroenLinks-fractie vragen een reactie van de regering naar aanleiding van de aanbevelingen van de drinkwaterbedrijven om het Aanvullingsbesluit te verbeteren, te weten een waarborg dat bij de totstandkoming van integrale visies van overheden op het grondwaterbeheer onder regie van provincies; verplichting van maatregelen voor grond en grondwater als bodemverontreiniging drinkwaterbronnen bedreigt; het in lijn brengen van de signaleringswaarden voor grondwater met de normen voor drinkwater; in het Aanvullingsbesluit Bodem opnemen dat lozing van afvalwater van saneringen op oppervlaktewater of in de bodem geen nadelige effecten mag hebben op de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater.

Het kabinet onderschrijft het belang om te komen tot een integrale visie voor een duurzaam en toekomstbestendig grondwaterbeheer, tevens wordt verwezen naar het antwoord op vraag [11].
De Omgevingswet bevat al het grootste deel van het wettelijk kader dat nodig is om drinkwater te beschermen, ook zonder het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem. Het beheer van de kwaliteit van het grondwater is onder de Omgevingswet, evenals nu, niet bij één overheid belegd. Samenwerking tussen de verschillende bestuurslagen is en blijft onontbeerlijk, zowel bij het voorkòmen van (verdere) verontreiniging als het waar nodig beheren c.q. aanpakken van historische grondwaterverontreinigingen. Naast het uitvoering geven aan de grondwatergerelateerde bepalingen uit de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn, kunnen bestuursorganen ook eigen motieven hebben om werk te maken van de bescherming van de grondwaterkwaliteit. Maatschappelijke opgaven zoals de energietransitie, zoetwatervoorziening, ondergronds bouwen, bodemdaling, droogtebestrijding en de aanpak van opkomende stoffen maken dat in de praktijk een integrale visie en werkwijze wordt verwacht, ook op het water- en bodemsysteem als onderdeel van de fysieke leefomgeving. In relatie tot grondwater dat is bestemd voor drinkwater is in dit verband in ieder geval van belang dat alle bestuursorganen tot taak hebben zorg te dragen voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening op grond van zowel de Omgevingswet als de Drinkwaterwet. Wel wordt opgemerkt dat voor drinkwater gemaakt uit grondwater een norm geldt voor het aan de consument geleverde water. Er is geen norm voor de kwaliteit van het ingenomen grondwater zoals bij oppervlaktewater, met behulp van onder andere de signaleringsparameters voor grondwatersanering wordt de kwaliteit van het grondwater beschermd.

De provincie heeft de taak om, met het oog op de winning van grondwater voor bereiding van voor menselijke consumptie bestemd water, de kwaliteit van het grondwater in aan te wijzen grondwaterbeschermingsgebieden te beschermen. Die aanwijzing vindt plaats in de omgevingsverordening waar ook regels worden gesteld ter bescherming van de grondwaterkwaliteit in deze gebieden. Uit de Omgevingswet volgt dat de provincie verantwoordelijk is voor het realiseren van de doelen van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn. Zo moet het regionale waterprogramma maatregelen bevatten die voorkomen dat er sprake is van achteruitgang van de kwaliteit van het grondwater dat bestemd is voor menselijke consumptie om te voorkomen dat de zuiveringsinspanning omhoog gaat (artikel 7 van de kaderrichtlijn water). De grondwaterrichtlijn concretiseert voor grondwater voorts de milieudoelstellingen uit de kaderrichtlijn water, zoals het behalen van de goede chemische en kwantitatieve toestand, het ombuigen van significante en aanhoudend stijgende trends en het voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater.

De provincies stellen de (wettelijk verplichte) regionale waterprogramma's vast. De Omgevingswet is gestoeld op de samenwerkingsgedachte en het vertrouwen dat provincies, gemeente en waterschap dat als bestuurlijke partners in samenspraak doen. De provincie heeft hierin een regisserende en coördinerende rol.

Voor de reactie over de aanpak van bodem- en grondwatersanering onder de Omgevingswet, de instructieregel met signaleringsparameters voor de beoordeling van grondwaterkwaliteit en de lozing van afvalwater van saneringen op oppervlaktewater of in de bodem wordt verwezen naar de beantwoording op de vragen [3, 12 en 21].

Vragen van de leden van de SP-fractie

[22] De leden van de SP-fractie vragen de regering in hoeverre in het ontwerp Aanvullingsbesluit gevolg wordt gegeven aan de gevolgen van het ongeldig verklaren van de Programmatische Aanpak Stikstof. Zij willen weten op welke wijze nieuwe regels op het gebied van stikstofuitstoot in dit besluit gaan worden opgenomen.

Op dit moment wordt nog onderzocht hoe de stikstofproblematiek kan worden aangepakt. Mocht het na besluitvorming daarover nodig blijken om de regels aan te passen die bijvoorbeeld met het Aanvullingsspoor natuur – waarin de PAS als instrument wordt geregeld – of dit ontwerp Aanvullingsbesluit bodem worden opgenomen in het stelsel van de Omgevingswet, dan zal daar uiteraard in worden voorzien.

[23] De leden van SP-fractie vragen wanneer zij verdere informatie over een onderzoek naar een basisregistratie op het gebied van bodemverontreiniging ontvangen, vragen of daarin alle bodemverontreinigingen in Nederland terug te vinden zijn. Zij vragen daarbij of er tevens bijzondere aandacht zal zijn voor PFOA en PFAS.

Voor de antwoord op de vraag over het onderzoek naar basisregistraties wordt verwezen naar vraag [2].

Tevens benadrukken de leden van de SP-fractie dat zowel door de lagere overheden als door uitvoerders van graafwerkzaamheden de noodzaak van informatie over PFAS en vraagt de regering in hoeverre zij gehoor geeft aan deze oproep.

Ik heb intensief contact met decentrale overheden en het bedrijfsleven over PFAS in grond en baggerspecie. Daarbij wordt zowel ingezet op kennisdeling als praktische ondersteuning
Eind oktober en begin november heb ik door het hele land informatiemarkten georganiseerd over PFAS en het tijdelijk handelingskader voor de omgang met FPAS-houdende grond en baggerspecie. De informatiemarkten waren voor zowel medewerkers van overheden als het bedrijfsleven. In de kamerbrief over «Maatregelenpakket voor de stikstofproblematiek in de woningbouw- en infrastructuursector en voor de PFAS-problematiek» wordt nader ingegaan op diverse maatregelen en acties die ik in gang heb gezet om de gevolgen van PFAS voor projecten tot een minimum te beperken. Voor een overzicht van de acties die ik in gang heb gezet richting een definitief handelingskader PFAS verwijs ik naar mijn kamerbrieven van 9 oktober 2019 (Kamerstuk 28 089, nr. 149), 29 oktober 2019 (Kamerstuk 35 300 XII, nr. 57) en 13 november (Kamerstuk 35 334, nr. 1).

[24] De leden van de SP-fractie lezen dikwijls de woorden «redelijkerwijs» en «zoveel mogelijk» in het voorgestelde ontwerp Aanvullingsbesluit. Zij vragen de regering hoe in de diverse gevallen dat deze woorden voorkomen deze term ingevuld zou moeten worden, door wie dit gebeurt en welke rechten overheden en burgers aan deze termen kunnen ontlenen. Zij vragen de regering hoe gaat worden bepaald of inspanningen van burgers en bedrijven voldoende zijn geweest als sprake is van een vorm van inspanningsverplichting in het besluit. De leden van de SP-fractie lezen in het besluit dat bodemverontreiniging waarop toch gaat worden gebouwd zoveel mogelijk ongedaan dient te worden gemaakt. Zij vragen de regering hoe de kwalificatie «zoveel mogelijk» moet worden opgevat.

Wettelijke voorschriften zijn zo concreet mogelijk, omwille van de rechtszekerheid. Echter sommige situaties komen slechts zeer zelden voor. Termen als «redelijkerwijs» en «zoveel mogelijk» in wettelijke voorschriften (het gaat niet alleen om zorgplichten) dragen bij aan een redelijke toepassing van het betreffende wettelijke voorschrift door het bevoegd gezag, in dit geval doorgaans de gemeente. Dat is zowel in het belang van de initiatiefnemer als van de overheid.

Bij onduidelijkheid kan een initiatiefnemer in overleg gaan met het bevoegd gezag. Bij een verkeerde inschatting van de initiatiefnemer kan het bevoegd gezag de initiatiefnemer instrueren via een maatwerkvoorschrift of in uitzonderingsgevallen (spoed) direct handhaven. De vereiste onderbouwing van het besluit van het bevoegd gezag waarborgt de rechtszekerheid, waar deze leden wellicht zorgen over hebben. Dit is niet nieuw, want ook de huidige Wet bodembescherming kent soms een dergelijke formulering.

[25] De leden van de SP-fractie vragen de regering welke samenstelling de in artikel 3.48O uitgezonderde meststoffen bevattende grond of baggerspecie mag hebben en of er hiermee nog wel beperkingen aan de stort van deze grond of baggerspecie blijven bestaan. Deze leden vragen de regering tevens of dit tegemoet komt aan de op handen zijnde wijziging van de Meststoffenwet.

Op grond van de Meststoffenwet stelt hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet onder meer landbouwkundige en milieukundige eisen waaraan meststoffen moeten voldoen. Meststoffen bevattende grond of baggerspecie is grond of baggerspecie die nutriënten bevatten die als groeistof voor de plant kunnen dienen. Deze grond of baggerspecie mag als meststof worden verhandeld en dus als meststof worden toegepast indien aan de voorwaarden in het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet wordt voldaan. Om die reden valt het dan dus niet onder de regels in het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem voor het toepassen van grond of baggerspecie. De bovengenoemde regels voor meststoffen in het Uitvoeringsbesluit stellen ook eisen aan de kwaliteit van de grond. Het bovengenoemde Uitvoeringsbesluit regelt namelijk dat in geen enkele meststof verontreinigde grond verwerkt mag worden.

Een voorbeeld van een meststof die grond bevat is compost, een mengsel van organische bestanddelen (geen dierlijke meststoffen) en bodembestanddelen (grond). Bovengenoemde afstemming tussen de regels op grond van de Meststoffenwet en de regels over het toepassen van grond en baggerspecie in het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem geldt overigens ook in het huidige recht. Het is niet voorzien dat de op handen zijnde wijziging van de Meststoffenwet hier verandering in brengt.

[26] De leden van de SP-fractie maken uit het ontwerpbesluit op dat gemeenten de bodemkwaliteit dienen te toetsen aan de hand van bovengronds gebruik. Deze leden vragen de regering of een dergelijke opdracht tegemoetkomt aan de drinkwaterwinning. Zij vragen de regering of het besluit dusdanig kan worden aangepast zodat dreigende aantasting van drinkwaterbronnen leidt tot verplichte maatregelen tegen de betreffende vervuilingsbron.

In een dichtbevolkt land als Nederland komt een bepaalde mate van (historische) verontreiniging van de bodem, zeker in stedelijke gebieden, op een zekere schaal voor. In het verleden is daarom een systeem van regels ontwikkeld dat waarborgde dat niet gebouwd wordt op een bodem die dusdanig verontreinigd is, dat grote risico's voor de gezondheid kunnen ontstaan. Ook onder de Omgevingswet is dit gewaarborgd. Het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat – via dit ontwerp aanvullingsbesluit – de instructie dat een omgevingsplan het bouwen op verontreinigde bodem alleen maar toestaat als er sanerende of beschermende maatregelen zijn getroffen. Bij inwerkingtreding bevat het omgevingsplan – via de bruidsschat – een regel over sanering als voorwaarde voor het bouwen op verontreinigde bodem die de interventiewaarde bodemkwaliteit overschrijdt. Het bouwen als zodanig is doorgaans geen bedreiging voor de drinkwaterwinning, maar de verontreiniging kan wel een bedreiging vormen voor de gezondheid van de gebruikers van het gebouw, vandaar dat de regels zich richten op die functie.

Het omgevingsplan met regels over de fysieke leefomgeving is een belangrijk instrument waarmee de doelen uit artikel 1.3 van de wet op gemeenteniveau worden uitgewerkt en geoperationaliseerd en juridische doorwerking krijgen naar burgers en bedrijven.
Daarnaast kan de gemeente verplichten tot een bronaanpak bij de ontwikkeling van een gebied door regels op te nemen in het omgevingsplan (eventueel via een instructieregel van de provincie). De provincie kan daar vanuit het belang van het grondwaterkwaliteit en bescherming van drinkwaterbronnen op sturen in bestuurlijk overleg, met als ultimum remedium een instructieregel aan de gemeente om regels (bijvoorbeeld over bronaanpak) op te nemen in het omgevingsplan. In het omgevingsplan van de gemeente kunnen de in dit besluit voorgestelde algemene rijksregels voor saneren van de bodem van toepassing worden verklaard, indien deze geschikt geacht worden al dan niet in combinatie met maatwerkregels en/of maatwerkvoorschriften.
In relatie tot grondwater dat is bestemd voor drinkwater is in dit verband in ieder geval van belang dat alle bestuursorganen tot taak hebben zorg te dragen voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening op grond van zowel de Omgevingswet (artikel 2.1, derde lid) als de Drinkwaterwet (artikel 2).
Voor de vragen over verplichte maatregelen bij dreigende aantasting van drinkwaterbronnen en de aanpak van bodem- en grondwatersanering onder de Omgevingswet wordt verwezen naar eerdere beantwoording [3, 12 en 21].

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2019–2020

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 23 **MOTIE VAN HET LID VAN GERVEN**

Voorgesteld 12 december 2019

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in het Aanvullingsbesluit bodem de bodemkwaliteit wordt getoetst aan wat bovengronds plaatsvindt en dat maatregelen plaatsvinden op basis van die bovengrondse activiteiten;

voorts constaterende dat bescherming van drinkwaterverontreiniging onder de Omgevingswet aan alle betrokken bestuursorganen over wordt gelaten, maar dat geen duidelijke instructies zijn opgenomen over handelwijzen bij risico's voor de drinkwatervoorziening;

overwegende dat drinkwaterkwaliteit een wezenlijk onderdeel is en moet zijn van het beleid ten aanzien van de aanpak van bodemverontreiniging;

verzoekt de regering, het aanvullingsbesluit dusdanig te wijzigen dat duidelijke instructieregels op worden genomen waaruit blijkt hoe moet worden omgegaan met bodemverontreiniging die de drinkwatervoorziening kan aantasten,

en gaat over tot de orde van de dag.

Van Gerven

kst-34864-23
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2019–2020

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 24 **MOTIE VAN DE LEDEN VAN GERVEN EN LAÇIN**
Voorgesteld 12 december 2019

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat drinkwaterbedrijven waarschuwen voor vervuiling van boven- en ondergrondse drinkwaterbronnen door het hanteren van een hogere norm voor pfas;

voorts constaterende dat niet voor alle gebieden die voor drinkwaterwinning aangewezen zijn nu de norm van 0,1 microgram pfas per kilo grond geldt;
overwegende dat pfas-vervuiling in het drinkwater grote gevolgen voor de volksgezondheid kan hebben;

verzoekt de regering, het aanvullingsbesluit dusdanig te wijzigen dat bij alle gebieden die voor drinkwaterwinning bestemd zijn een norm van 0,1 microgram pfas per kilo grond gaat worden gehanteerd,

en gaat over tot de orde van de dag.

Van Gerven
Laçin

kst-34864-24
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2019–2020

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 25 **MOTIE VAN HET LID RONNES**

Voorgesteld 12 december 2019

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de voormalige Adviescommissie Water (AcW) en ook de Integrale Adviescommissie Omgevingswet aandacht vragen voor de versterking van de governance van het grondwater;

overwegende dat de AcW oproept om meer waarborgen te creëren voor duurzaam en toekomstbestendig grondwaterbeheer omdat de achteruitgang van de grondwaterkwaliteit een urgent probleem is dat met prioriteit moet worden aangepakt;

verzoekt de regering, te waarborgen dat integrale visies van overheden op het grondwaterbeheer onder regie van provincies tot stand komen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Ronnes

kst-34864-25
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2019–2020

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 26 **MOTIE VAN DE LEDEN SMEULDERS EN KRÖGER**

Voorgesteld 12 december 2019

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het van groot belang is om zogenaamde zeer zorgwekkende stoffen, zoals bijvoorbeeld pfas, zo goed mogelijk uit de bodem te verwijderen;

overwegende dat het onwenselijk zou zijn dat door onvoldoende kennis, onvoldoende middelen en/of onvoldoende urgentie in sommige regio's om tot goede bodemsanering over te gaan wanneer er sprake is van de aanwezigheid van zeer zorgwekkende stoffen;

verzoekt de regering, in overleg met decentrale overheden te komen tot kaders waarbinnen decentrale overheden de zeer zorgwekkende stoffen uit de bodem dienen te verwijderen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Smeulders
Kröger

kst-34864-26
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2019–2020

34 864 **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**

Nr. 27 **MOTIE VAN HET LID SMEULDERS**

Voorgesteld 12 december 2019

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat gemeenten zich zorgen maken over de vraag of er na afloop van het huidige Convenant Bodem en Ondergrond 2016–2020 vanaf 2021 voldoende financiële middelen zijn voor bodemsanering;

overwegende dat het voor het waarborgen van een goede bodemsanering van belang is tijdig duidelijkheid te hebben over de noodzakelijke budgetten voor bodemsanering vanaf 1 januari 2021;

verzoekt de regering, om met de relevante partners, waaronder gemeenten en omgevingsdiensten, heldere afspraken te maken over de budgetten, en de Kamer over deze uitkomsten te informeren voor de begrotingsbehandeling voor het jaar 2021,

en gaat over tot de orde van de dag.

Smeulders

kst-34864-27
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

A

GEWIJZIGD VOORSTEL VAN WET

18 december 2018

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben dat het wenselijk is om de Omgevingswet aan te vullen met regels met het oog op de bescherming van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK 1 WIJZIGINGEN IN DE OMGEVINGSWET

Artikel 1.1 (Omgevingswet)

De Omgevingswet wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 2.28 wordt als volgt gewijzigd:

1. De punt aan het slot van onderdeel h wordt vervangen door een komma.

2. Na onderdeel h wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:

i. het beschermen van de gezondheid en het milieu, met betrekking tot het beschermen van de bodem of het voorkomen van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege het gebruik van de bodem.

kst-34864-A
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

B

Aan artikel 4.12, eerste lid, onder a, wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:

3°. met betrekking tot het op of in de bodem brengen van meststoffen,.

C

Aan artikel 10.3 wordt een lid toegevoegd, luidende:

5. Een rechthebbende gedoogt maatregelen, in het kader van het beschermen van de kwaliteit van grondwaterlichamen, opgenomen in:

a. een regionaal waterprogramma als bedoeld in artikel 3.8,

b. een programma van een waterschap als bedoeld in artikel 3.7, of

c. een programma van het college van burgemeester en wethouders.

D

Na artikel 10.10 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 10.10a (gedoogplicht maatregelen toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem)

1. Een rechthebbende gedoogt dat tijdelijke beschermingsmaatregelen als bedoeld in artikel 19.9c worden uitgevoerd ter voorkoming of beperking van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan verontreiniging van de bodem.

2. Artikel 5:27 van de Algemene wet bestuursrecht is van overeenkomstige toepassing.

E

Na artikel 10.13a wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 10.13b (gedoogplicht nazorg bodem)

Het college van burgemeester en wethouders kan aan een rechthebbende een gedoogplicht opleggen voor:

a. het verrichten van onderzoek naar verontreiniging van de bodem voor het vaststellen van de doeltreffendheid en effecten van maatregelen ter uitvoering van regels over milieubelastende activiteiten op grond van artikel 4.1 of 4.3, of

b. de uitvoering van maatregelen uit een nazorgplan als bedoeld in artikel 39d of 39e van de Wet bodembescherming of van maatregelen in het kader van nazorg krachtens artikel 39b van die wet, zoals die artikelen luidden voor het tijdstip van inwerkingtreding van artikel 3.1 van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet.

F

Na artikel 10.21 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 10.21a (gedoogplicht verontreiniging van de bodem zorgplicht of ongewoon voorval)

Het college van burgemeester en wethouders kan voor het voorkomen, beperken of ongedaan maken van een verontreiniging of aantasting van de bodem aan een rechthebbende een gedoogplicht opleggen voor:

a. het verrichten van onderzoek door de veroorzaker naar de aard en omvang van die verontreiniging of aantasting,

b. het treffen van maatregelen door de veroorzaker voor het voorkomen, beperken of ongedaan maken van die verontreiniging of aantasting van de bodem en de directe gevolgen daarvan.

G

In artikel 16.33, vierde lid, wordt na «een gedoogplichtbeschikking als bedoeld in de artikelen 10.19 en 10.19a» ingevoegd: of artikel 10.21a.

H

Artikel 16.81 vervalt.

I

Na afdeling 19.2 wordt een afdeling ingevoegd, luidende:

Afdeling 19.2a Toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem

Artikel 19.9a (toepassingsbereik afdeling 19.2a)

1. Deze afdeling is van toepassing als naar het oordeel van het bevoegd gezag:
a. ten minste een redelijk vermoeden bestaat van een toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem, en
b. onmiddellijk tijdelijke beschermingsmaatregelen, met inbegrip van onderzoek naar de aard en omvang van de risico's voor de gezondheid, noodzakelijk zijn om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van directe of indirecte blootstelling aan verontreiniging op of in de bodem te voorkomen of te beperken.
2. Van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid is in ieder geval sprake bij directe blootstelling aan concentraties van stoffen die de op grond van artikel 2.24 vastgestelde, ten hoogste toelaatbare concentraties overschrijden.
3. Van indirecte blootstelling is in ieder geval sprake bij aanzienlijke bedreiging van de kwaliteit van drinkwatervoorraden wanneer aangetroffen verontreiniging het grondwater kan bereiken.
4. Tijdelijke beschermingsmaatregelen strekken niet tot het ongedaan maken van de aangetroffen verontreiniging.

Artikel 19.9b (aanwijzing en afstemming bevoegd gezag; doormeldings- en informatieplicht bevoegd gezag)

1. Bevoegd gezag voor een toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem is het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de vondst zich voordoet.
2. Artikel 19.2, tweede lid, is van overeenkomstige toepassing.
3. Artikel 19.3 is van overeenkomstige toepassing, waarbij voor «veroorzaker» wordt gelezen: eigenaar of erfpachter.

Artikel 19.9c (treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen)

1. Het bevoegd gezag verplicht de eigenaar of erfpachter tot het onmiddellijk treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen, op de locatie waar de verontreiniging zich bevindt of waar de directe gevolgen van blootstelling aan de verontreiniging zich voordoen, die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevraagd om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van de blootstelling te voorkomen of te beperken.

2. Artikel 19.4, tweede tot en met vijfde lid, is van overeenkomstige toepassing, waarbij voor «veroorzaker» telkens wordt gelezen: eigenaar of erfpachter.

3. Als de eigenaar of erfpachter niet of niet tijdig de vereiste tijdelijke beschermingsmaatregelen treft, kan het bevoegd gezag die maatregelen treffen.

4. Een beslissing tot het treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen wordt op schrift gesteld en geldt als een beschikking. De beschikking wordt onmiddellijk aan de eigenaar of erfpachter gezonden.

Artikel 19.9d (kostenverhaal getroffen maatregelen)

1. Als het bevoegd gezag tijdelijke beschermingsmaatregelen treft of laat treffen door derden, kan het de kosten van die maatregelen verhalen op de eigenaar of erfpachter onverminderd artikel 13.3a.

2. De artikelen 5:10, tweede lid, en 5:25 van de Algemene wet bestuursrecht zijn van overeenkomstige toepassing.

J

Na artikel 23.6 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 23.6a (noodregeling bodem)

1. Als een voorziening onmiddellijk is geboden, kunnen met het oog op het beschermen van de bodem, in afwijking van artikel 4.3, bij ministeriële regeling regels worden gesteld over milieubelastende activiteiten.

2. De regeling vervalt twaalf maanden nadat zij in werking is getreden of, als binnen die termijn een algemene maatregel van bestuur ter vervanging van de regeling in werking is getreden, op laatstbedoeld tijdstip. De termijn kan bij ministeriële regeling eenmaal met ten hoogste zes maanden worden verlengd.

K

In de bijlage, onder A, wordt in de alfabetische rangschikking ingevoegd:

toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem: onverwachte vondst van verontreiniging op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan die verontreiniging;.

HOOFDSTUK 2 INTREKKEN EN WIJZIGING VAN ANDERE WETTEN

Paragraaf 2.1 Intrekken van de Wet bodembescherming

Artikel 2.1 (intrekken Wet bodembescherming)

De Wet bodembescherming wordt ingetrokken.

Paragraaf 2.2 Wijziging van andere wetten

Artikel 2.2 (Algemene wet bestuursrecht)

Bijlage 2 bij de Algemene wet bestuursrecht wordt als volgt gewijzigd:

1. In hoofdstuk 1, artikel 1, vervalt het onderdeel «Wet bodembescherming».

2. In hoofdstuk 2, artikel 2, vervalt het onderdeel «Wet bodembescherming».

Artikel 2.3 (Kaderwet subsidies I en M)

Na artikel 6 van de Kaderwet subsidies I en M wordt een artikel toegevoegd, luidende:

Artikel 6a (delegatiebevoegdheid)

Onze Minister kan de uitvoering van een algemene maatregel van bestuur of een ministeriële regeling over het verstrekken van subsidies voor de in artikel 3 genoemde activiteiten met inbegrip van het nemen van besluiten op grond van die regels delegeren aan bestuursorganen van provincie of gemeente.

Artikel 2.4 (Wet bevordering eigenwoningbezit)

Artikel 20 van de Wet bevordering eigenwoningbezit vervalt.

Artikel 2.5 (Wet milieubeheer)

De Wet milieubeheer wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 8.47, derde lid, onder c, wordt na «Wet bodembescherming» ingevoegd: , zoals die wet luidde tot het tijdstip waarop de Aanvullingswet bodem Omgevingswet in werking is getreden.

B

In de opsomming van wetten in artikel 13.1, tweede lid, vervalt: de Wet bodembescherming.

C

In artikel 15.20, eerste lid, vervalt het onderdeel met de zinsnede «de artikelen 30 of 31 van de Wet bodembescherming».

D

In artikel 15.31, eerste lid, vervalt onderdeel c.

E

Artikel 17.9, derde lid, onderdeel a, komt te luiden:
a. *de bodem:* het college van burgemeester en wethouders als de verontreiniging beperkt blijft tot het vaste deel daarvan of het college van gedeputeerde staten indien de verontreiniging zich bevindt in of mede uitstrekt tot het grondwater;.

F

In de opsomming van wetten in artikel 20.3, eerste lid, vervalt de zinsnede met betrekking tot de Wet bodembescherming.

Artikel 2.6 (Wet op de economische delicten)

De Wet op de economische delicten wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1a wordt als volgt gewijzigd:

1. Onderdeel 1° wordt als volgt gewijzigd:

a. De zinsneden met betrekking tot de Wet bodembescherming en de Wet van 2 juli 1992, Stb. 415, tot uitbreiding en wijziging van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne en daarmee samenhangende wijzigingen van andere wetten (milieubeleidsplanning en milieukwaliteitseisen; provinciale milieuverordening, totstandkoming algemene maatregelen van bestuur), artikel XIX, voor zover het betreft provinciale verordeningen, vastgesteld krachtens artikel 36 of artikel 41 van de Wet bodembescherming vervallen.

b. In de zinsnede met betrekking tot de Omgevingswet wordt na «19.9 in verbinding met 19.3, tweede lid, 19.4, eerste en tweede lid,» ingevoegd: 19.9b, derde lid, in verbinding met 19.3, tweede lid, en 19.9c, eerste en tweede lid, in verbinding met artikel 19.4, eerste en tweede lid,.

2. In onderdeel 2° vervalt de zinsnede met betrekking tot de Wet bodembescherming.

B

In artikel 6 wordt in de zinsnede met betrekking tot de Omgevingswet na «10.6 tot en met 10.10,» ingevoegd «10.10a,» en na «10.13 tot en met 10.21»: 10.21a.

HOOFDSTUK 3 OVERGANGSRECHT

Artikel 3.1 (eerbiedigend overgangsrecht saneringen)

1. Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op gevallen van ernstige verontreiniging als bedoeld in de Wet bodembescherming of saneringen als bedoeld in die wet waarvoor voor dat tijdstip:
a. een besluit is genomen dat spoedige sanering noodzakelijk is krachtens artikel 29 juncto artikel 37, eerste lid, van de Wet bodembescherming,
b. een saneringsplan is ingediend als bedoeld in artikel 39 van de Wet bodembescherming, of
c. een saneringsplan voor een gedeelte van de verontreiniging van de bodem is ingediend als bedoeld in artikel 40 van de Wet bodembescherming, uitsluitend voor het gedeelte waarop het saneringsplan betrekking heeft.
2. Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op saneringen als bedoeld in de Wet bodembescherming waarvoor voor dat tijdstip een melding is gedaan als bedoeld in artikel 39b, derde lid, van die wet.
3. Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op gevallen van verontreiniging als bedoeld in de Wet bodembescherming die op dat tijdstip bekend waren en waarvan het daarvoor bevoegd gezag heeft besloten tot het niet saneren ervan.

Artikel 3.2 (eerbiedigend overgangsrecht gebiedsgerichte aanpak en overige)

Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op:

a. een aanwijzing op grond van artikel 27, tweede lid, van de Wet bodembescherming die is gegeven voor dat tijdstip,

b. een verklaring op grond van de op artikel 28a, van de Wet bodembescherming gebaseerde ministeriële regeling die is afgegeven voor dat tijdstip,

c. een maatregel op grond van artikel 30, eerste en vierde lid, van de Wet bodembescherming die is vastgesteld voor dat tijdstip,

d. een maatregel of een beperking op grond van artikel 37, vierde lid, van de Wet bodembescherming, waarvan het bevoegd gezag voor dat tijdstip in een beschikking als bedoeld in dat lid heeft aangegeven dat die moeten worden genomen of in acht moeten worden genomen,

e. een bevel op grond van artikel 43, eerste lid, onder b, van de Wet bodembescherming dat is gegeven voor dat tijdstip,

f. een voor dat tijdstip vastgesteld en goedgekeurd plan op grond van artikel 55d van de Wet bodembescherming waarin een gebiedsgerichte aanpak is vastgelegd, of

g. het verhalen van kosten van verontreiniging of aantasting van de bodem, bedoeld in artikel 75, van de Wet bodembescherming, als die verontreiniging of aantasting is ontstaan voor dat tijdstip en een vordering daarvoor is ingesteld.

Artikel 3.2a (bestuursrechtelijke handhaving overtreding zorgplicht artikel 13 Wet bodembescherming)

De artikelen 13, 27 en 95 van de Wet bodembescherming zoals die luidden voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijven van toepassing op voor dat tijdstip veroorzaakte verontreiniging of aantasting als bedoeld in artikel 13 van de Wet bodembescherming die na dat tijdstip wordt ontdekt.

Artikel 3.3 (eerbiedigende werking voor vrijstellingen)

Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft tot en met 31 december 2021 van toepassing op een vrijstelling die op grond van artikel 64 van de Wet bodembescherming voor het gebruik van waterige fracties of reinigingswater is verleend.

Artikel 3.4 (eerbiedigende werking vordering tot schadevergoeding)

Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op een vordering tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 73 van de Wet bodembescherming die aanhangig is gemaakt voor de inwerkingtreding van deze wet.

Artikel 3.5 (gelijkstellingen)

1. Een plan als bedoeld in artikel 3.2, onder f, geldt met ingang van de dag nadat vier jaar zijn verstreken sinds de datum van inwerkingtreding van deze wet als een programma als bedoeld in artikel 3.4 van de Omgevingswet.

2. Een kaart die is vastgesteld met toepassing van artikel 12a, vijfde lid, van de Wet bodembescherming geldt als een deel van een omgevingsplan als bedoeld in artikel 4.2 van de Omgevingswet.

3. Een ontheffing die is verleend op grond van artikel 51 van de Wet bodembescherming wordt aangemerkt als een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit voor de periode waarop de ontheffing betrekking heeft.

Artikel 3.6 (vangnetbepaling)

Bij algemene maatregel van bestuur kan overgangsrecht worden geregeld voor een bepaling in de Wet bodembescherming, die wordt vervangen door een bepaling in een algemene maatregel van bestuur, voor zover hierin niet is voorzien in het overgangsrecht in deze wet.

Artikel 3.7 (voortzetting bestaand overgangsrecht)

Als in verband met de invoering van deze wet een wet, algemene maatregel van bestuur of ministeriële regeling wordt ingetrokken waarin een overgangsrechtelijke bepaling is opgenomen, blijft die overgangsrechtelijke bepaling van toepassing tot die is uitgewerkt

HOOFDSTUK 4 SLOTBEPALINGEN

Artikel 4.1 (internetpublicatie, voorhang en andere totstandkomingsvereisten Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet en Aanvullingsregeling bodem Omgevingsrecht)

1. Op de voorbereiding van een algemene maatregel van bestuur in verband met de invoering van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet zijn de artikelen 23.4 en 23.5 van de Omgevingswet van overeenkomstige toepassing.
2. De artikelen, bedoeld in het eerste lid, treden in de plaats van wettelijke voorschriften waarin is bepaald dat:
a. over het ontwerp van een regeling of het voornemen tot het treffen van een regeling advies moet worden gevraagd of extern overleg moet worden gevoerd,
b. van het ontwerp van een regeling kennis moet worden gegeven,
c. de voordracht niet eerder wordt gedaan dan vier weken nadat het ontwerp aan beide kamers der Staten-Generaal is overgelegd,
d. de voordracht voor een algemene maatregel van bestuur moet worden gedaan door een andere minister dan Onze Minister van Infrastructuur en Milieu,
e. door of namens een van de kamers der Staten-Generaal of een aantal leden daarvan kan worden verlangd dat het onderwerp of de inwerkingtreding van de regeling bij de wet wordt geregeld, en
f. een regeling niet eerder in werking kan treden dan nadat sinds haar vaststelling of bekendmaking een bepaalde termijn is verstreken.
3. Het tweede lid, aanhef en onder a, is niet van toepassing op het vragen van advies aan de Afdeling advisering van de Raad van State.

Artikel 4.2 (inwerkingtreding)

De artikelen van deze wet treden in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Artikel 4.3 (citeertitel)

Deze wet wordt aangehaald als: Aanvullingswet bodem Omgevingswet.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

A HERDRUK[1]

GEWIJZIGD VOORSTEL VAN WET

18 december 2018

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben dat het wenselijk is om de Omgevingswet aan te vullen met regels met het oog op de bescherming van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK 1 WIJZIGINGEN IN DE OMGEVINGSWET

Artikel 1.1 (Omgevingswet)

De Omgevingswet wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 2.28 wordt als volgt gewijzigd:

1. De punt aan het slot van onderdeel h wordt vervangen door een komma.

2. Na onderdeel h wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:

i. het beschermen van de gezondheid en het milieu, met betrekking tot het beschermen van de bodem of het voorkomen van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege het gebruik van de bodem.

[1] In verband met de abusievelijke publicatie in artikel 3.1 van de in een niet aangenomen amendement (34 864, 11) voorgestelde toevoeging van een derde lid.

kst-34864-A-n1
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2018

B

Aan artikel 4.12, eerste lid, onder a, wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:

3°. met betrekking tot het op of in de bodem brengen van meststoffen,.

C

Aan artikel 10.3 wordt een lid toegevoegd, luidende:

5. Een rechthebbende gedoogt maatregelen, in het kader van het beschermen van de kwaliteit van grondwaterlichamen, opgenomen in:

a. een regionaal waterprogramma als bedoeld in artikel 3.8,

b. een programma van een waterschap als bedoeld in artikel 3.7, of

c. een programma van het college van burgemeester en wethouders.

D

Na artikel 10.10 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 10.10a (gedoogplicht maatregelen toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem)

1. Een rechthebbende gedoogt dat tijdelijke beschermingsmaatregelen als bedoeld in artikel 19.9c worden uitgevoerd ter voorkoming of beperking van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan verontreiniging van de bodem.

2. Artikel 5:27 van de Algemene wet bestuursrecht is van overeenkomstige toepassing.

E

Na artikel 10.13a wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 10.13b (gedoogplicht nazorg bodem)

Het college van burgemeester en wethouders kan aan een rechthebbende een gedoogplicht opleggen voor:

a. het verrichten van onderzoek naar verontreiniging van de bodem voor het vaststellen van de doeltreffendheid en effecten van maatregelen ter uitvoering van regels over milieubelastende activiteiten op grond van artikel 4.1 of 4.3, of

b. de uitvoering van maatregelen uit een nazorgplan als bedoeld in artikel 39d of 39e van de Wet bodembescherming of van maatregelen in het kader van nazorg krachtens artikel 39b van die wet, zoals die artikelen luidden voor het tijdstip van inwerkingtreding van artikel 3.1 van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet.

F

Na artikel 10.21 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 10.21a (gedoogplicht verontreiniging van de bodem zorgplicht of ongewoon voorval)

Het college van burgemeester en wethouders kan voor het voorkomen, beperken of ongedaan maken van een verontreiniging of aantasting van de bodem aan een rechthebbende een gedoogplicht opleggen voor:

a. het verrichten van onderzoek door de veroorzaker naar de aard en omvang van die verontreiniging of aantasting,

b. het treffen van maatregelen door de veroorzaker voor het voorkomen, beperken of ongedaan maken van die verontreiniging of aantasting van de bodem en de directe gevolgen daarvan.

G

In artikel 16.33, vierde lid, wordt na «een gedoogplichtbeschikking als bedoeld in de artikelen 10.19 en 10.19a» ingevoegd: of artikel 10.21a.

H

Artikel 16.81 vervalt.

I

Na afdeling 19.2 wordt een afdeling ingevoegd, luidende:

Afdeling 19.2a Toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem

Artikel 19.9a (toepassingsbereik afdeling 19.2a)

1. Deze afdeling is van toepassing als naar het oordeel van het bevoegd gezag:
a. ten minste een redelijk vermoeden bestaat van een toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem, en
b. onmiddellijk tijdelijke beschermingsmaatregelen, met inbegrip van onderzoek naar de aard en omvang van de risico's voor de gezondheid, noodzakelijk zijn om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van directe of indirecte blootstelling aan verontreiniging op of in de bodem te voorkomen of te beperken.
2. Van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid is in ieder geval sprake bij directe blootstelling aan concentraties van stoffen die de op grond van artikel 2.24 vastgestelde, ten hoogste toelaatbare concentraties overschrijden.
3. Van indirecte blootstelling is in ieder geval sprake bij aanzienlijke bedreiging van de kwaliteit van drinkwatervoorraden wanneer aangetroffen verontreiniging het grondwater kan bereiken.
4. Tijdelijke beschermingsmaatregelen strekken niet tot het ongedaan maken van de aangetroffen verontreiniging.

Artikel 19.9b (aanwijzing en afstemming bevoegd gezag; doormeldings- en informatieplicht bevoegd gezag)

1. Bevoegd gezag voor een toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem is het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de vondst zich voordoet.
2. Artikel 19.2, tweede lid, is van overeenkomstige toepassing.
3. Artikel 19.3 is van overeenkomstige toepassing, waarbij voor «veroorzaker» wordt gelezen: eigenaar of erfpachter.

Artikel 19.9c (treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen)

1. Het bevoegd gezag verplicht de eigenaar of erfpachter tot het onmiddellijk treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen, op de locatie waar de verontreiniging zich bevindt of waar de directe gevolgen van blootstelling aan de verontreiniging zich voordoen, die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevraagd om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van de blootstelling te voorkomen of te beperken.

2. Artikel 19.4, tweede tot en met vijfde lid, is van overeenkomstige toepassing, waarbij voor «veroorzaker» telkens wordt gelezen: eigenaar of erfpachter.

3. Als de eigenaar of erfpachter niet of niet tijdig de vereiste tijdelijke beschermingsmaatregelen treft, kan het bevoegd gezag die maatregelen treffen.

4. Een beslissing tot het treffen van tijdelijke beschermingsmaatregelen wordt op schrift gesteld en geldt als een beschikking. De beschikking wordt onmiddellijk aan de eigenaar of erfpachter gezonden.

Artikel 19.9d (kostenverhaal getroffen maatregelen)

1. Als het bevoegd gezag tijdelijke beschermingsmaatregelen treft of laat treffen door derden, kan het de kosten van die maatregelen verhalen op de eigenaar of erfpachter onverminderd artikel 13.3a.

2. De artikelen 5:10, tweede lid, en 5:25 van de Algemene wet bestuursrecht zijn van overeenkomstige toepassing.

J

Na artikel 23.6 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 23.6a (noodregeling bodem)

1. Als een voorziening onmiddellijk is geboden, kunnen met het oog op het beschermen van de bodem, in afwijking van artikel 4.3, bij ministeriële regeling regels worden gesteld over milieubelastende activiteiten.

2. De regeling vervalt twaalf maanden nadat zij in werking is getreden of, als binnen die termijn een algemene maatregel van bestuur ter vervanging van de regeling in werking is getreden, op laatstbedoeld tijdstip. De termijn kan bij ministeriële regeling eenmaal met ten hoogste zes maanden worden verlengd.

K

In de bijlage, onder A, wordt in de alfabetische rangschikking ingevoegd:

toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem: onverwachte vondst van verontreiniging op of in de bodem met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan die verontreiniging;.

HOOFDSTUK 2 INTREKKEN EN WIJZIGING VAN ANDERE WETTEN

Paragraaf 2.1 Intrekken van de Wet bodembescherming

Artikel 2.1 (intrekken Wet bodembescherming)

De Wet bodembescherming wordt ingetrokken.

Paragraaf 2.2 Wijziging van andere wetten

Artikel 2.2 (Algemene wet bestuursrecht)

Bijlage 2 bij de Algemene wet bestuursrecht wordt als volgt gewijzigd:

1. In hoofdstuk 1, artikel 1, vervalt het onderdeel «Wet bodembescherming».

2. In hoofdstuk 2, artikel 2, vervalt het onderdeel «Wet bodembescherming».

Artikel 2.3 (Kaderwet subsidies I en M)

Na artikel 6 van de Kaderwet subsidies I en M wordt een artikel toegevoegd, luidende:

Artikel 6a (delegatiebevoegdheid)

Onze Minister kan de uitvoering van een algemene maatregel van bestuur of een ministeriële regeling over het verstrekken van subsidies voor de in artikel 3 genoemde activiteiten met inbegrip van het nemen van besluiten op grond van die regels delegeren aan bestuursorganen van provincie of gemeente.

Artikel 2.4 (Wet bevordering eigenwoningbezit)

Artikel 20 van de Wet bevordering eigenwoningbezit vervalt.

Artikel 2.5 (Wet milieubeheer)

De Wet milieubeheer wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 8.47, derde lid, onder c, wordt na «Wet bodembescherming» ingevoegd: , zoals die wet luidde tot het tijdstip waarop de Aanvullingswet bodem Omgevingswet in werking is getreden.

B

In de opsomming van wetten in artikel 13.1, tweede lid, vervalt: de Wet bodembescherming.

C

In artikel 15.20, eerste lid, vervalt het onderdeel met de zinsnede «de artikelen 30 of 31 van de Wet bodembescherming».

D

In artikel 15.31, eerste lid, vervalt onderdeel c.

E

Artikel 17.9, derde lid, onderdeel a, komt te luiden:
a. *de bodem:* het college van burgemeester en wethouders als de verontreiniging beperkt blijft tot het vaste deel daarvan of het college van gedeputeerde staten indien de verontreiniging zich bevindt in of mede uitstrekt tot het grondwater;.

F

In de opsomming van wetten in artikel 20.3, eerste lid, vervalt de zinsnede met betrekking tot de Wet bodembescherming.

Artikel 2.6 (Wet op de economische delicten)

De Wet op de economische delicten wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1a wordt als volgt gewijzigd:

1. Onderdeel 1° wordt als volgt gewijzigd:

a. De zinsneden met betrekking tot de Wet bodembescherming en de Wet van 2 juli 1992, Stb. 415, tot uitbreiding en wijziging van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne en daarmee samenhangende wijzigingen van andere wetten (milieubeleidsplanning en milieukwaliteitseisen; provinciale milieuverordening, totstandkoming algemene maatregelen van bestuur) , artikel XIX, voor zover het betreft provinciale verordeningen, vastgesteld krachtens artikel 36 of artikel 41 van de Wet bodembescherming vervallen.

b. In de zinsnede met betrekking tot de Omgevingswet wordt na «19.9 in verbinding met 19.3, tweede lid, 19.4, eerste en tweede lid,» ingevoegd: 19.9b, derde lid, in verbinding met 19.3, tweede lid, en 19.9c, eerste en tweede lid, in verbinding met artikel 19.4, eerste en tweede lid,.

2. In onderdeel 2° vervalt de zinsnede met betrekking tot de Wet bodembescherming.

B

In artikel 6 wordt in de zinsnede met betrekking tot de Omgevingswet na «10.6 tot en met 10.10,» ingevoegd «10.10a,» en na «10.13 tot en met 10.21»: 10.21a.

HOOFDSTUK 3 OVERGANGSRECHT

Artikel 3.1 (eerbiedigend overgangsrecht saneringen)

1. Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op gevallen van ernstige verontreiniging als bedoeld in de Wet bodembescherming of saneringen als bedoeld in die wet waarvoor voor dat tijdstip:
a. een besluit is genomen dat spoedige sanering noodzakelijk is krachtens artikel 29 juncto artikel 37, eerste lid, van de Wet bodembescherming,
b. een saneringsplan is ingediend als bedoeld in artikel 39 van de Wet bodembescherming, of
c. een saneringsplan voor een gedeelte van de verontreiniging van de bodem is ingediend als bedoeld in artikel 40 van de Wet bodembescherming, uitsluitend voor het gedeelte waarop het saneringsplan betrekking heeft.
2. Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op saneringen als bedoeld in de Wet bodembescherming waarvoor voor dat tijdstip een melding is gedaan als bedoeld in artikel 39b, derde lid, van die wet.

Artikel 3.2 (eerbiedigend overgangsrecht gebiedsgerichte aanpak en overige)

Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op:

a. een aanwijzing op grond van artikel 27, tweede lid, van de Wet bodembescherming die is gegeven voor dat tijdstip,

b. een verklaring op grond van de op artikel 28a, van de Wet bodembescherming gebaseerde ministeriele regeling die is afgegeven voor dat tijdstip,

c. een maatregel op grond van artikel 30, eerste en vierde lid, van de Wet bodembescherming die is vastgesteld voor dat tijdstip,

d. een maatregel of een beperking op grond van artikel 37, vierde lid, van de Wet bodembescherming, waarvan het bevoegd gezag voor dat tijdstip in een beschikking als bedoeld in dat lid heeft aangegeven dat die moeten worden genomen of in acht moeten worden genomen,

e. een bevel op grond van artikel 43, eerste lid, onder b, van de Wet bodembescherming dat is gegeven voor dat tijdstip,

f. een voor dat tijdstip vastgesteld en goedgekeurd plan op grond van artikel 55d van de Wet bodembescherming waarin een gebiedsgerichte aanpak is vastgelegd, of

g. het verhalen van kosten van verontreiniging of aantasting van de bodem, bedoeld in artikel 75, van de Wet bodembescherming, als die verontreiniging of aantasting is ontstaan voor dat tijdstip en een vordering daarvoor is ingesteld.

Artikel 3.2a (bestuursrechtelijke handhaving overtreding zorgplicht artikel 13 Wet bodembescherming)

De artikelen 13, 27 en 95 van de Wet bodembescherming zoals die luidden voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijven van toepassing op voor dat tijdstip veroorzaakte verontreiniging of aantasting als bedoeld in artikel 13 van de Wet bodembescherming die na dat tijdstip wordt ontdekt.

Artikel 3.3 (eerbiedigende werking voor vrijstellingen)

Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft tot en met 31 december 2021 van toepassing op een vrijstelling die op grond van artikel 64 van de Wet bodembescherming voor het gebruik van waterige fracties of reinigingswater is verleend.

Artikel 3.4 (eerbiedigende werking vordering tot schadevergoeding)

Het recht zoals dat gold voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet blijft van toepassing op een vordering tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 73 van de Wet bodembescherming die aanhangig is gemaakt voor de inwerkingtreding van deze wet.

Artikel 3.5 (gelijkstellingen)

1. Een plan als bedoeld in artikel 3.2, onder f, geldt met ingang van de dag nadat vier jaar zijn verstreken sinds de datum van inwerkingtreding van deze wet als een programma als bedoeld in artikel 3.4 van de Omgevingswet.

2. Een kaart die is vastgesteld met toepassing van artikel 12a, vijfde lid, van de Wet bodembescherming geldt als een deel van een omgevingsplan als bedoeld in artikel 4.2 van de Omgevingswet.

3. Een ontheffing die is verleend op grond van artikel 51 van de Wet bodembescherming wordt aangemerkt als een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit voor de periode waarop de ontheffing betrekking heeft.

Artikel 3.6 (vangnetbepaling)

Bij algemene maatregel van bestuur kan overgangsrecht worden geregeld voor een bepaling in de Wet bodembescherming, die wordt vervangen door een bepaling in een algemene maatregel van bestuur, voor zover hierin niet is voorzien in het overgangsrecht in deze wet.

Artikel 3.7 (voortzetting bestaand overgangsrecht)

Als in verband met de invoering van deze wet een wet, algemene maatregel van bestuur of ministeriële regeling wordt ingetrokken waarin een overgangsrechtelijke bepaling is opgenomen, blijft die overgangsrechtelijke bepaling van toepassing tot die is uitgewerkt

HOOFDSTUK 4 SLOTBEPALINGEN

Artikel 4.1 (internetpublicatie, voorhang en andere totstandkomingsvereisten Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet en Aanvullingsregeling bodem Omgevingsrecht)

1. Op de voorbereiding van een algemene maatregel van bestuur in verband met de invoering van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet zijn de artikelen 23.4 en 23.5 van de Omgevingswet van overeenkomstige toepassing.
2. De artikelen, bedoeld in het eerste lid, treden in de plaats van wettelijke voorschriften waarin is bepaald dat:
a. over het ontwerp van een regeling of het voornemen tot het treffen van een regeling advies moet worden gevraagd of extern overleg moet worden gevoerd,
b. van het ontwerp van een regeling kennis moet worden gegeven,
c. de voordracht niet eerder wordt gedaan dan vier weken nadat het ontwerp aan beide kamers der Staten-Generaal is overgelegd,
d. de voordracht voor een algemene maatregel van bestuur moet worden gedaan door een andere Minister dan Onze Minister van Infrastructuur en Milieu,
e. door of namens een van de kamers der Staten-Generaal of een aantal leden daarvan kan worden verlangd dat het onderwerp of de inwerkingtreding van de regeling bij de wet wordt geregeld, en
f. een regeling niet eerder in werking kan treden dan nadat sinds haar vaststelling of bekendmaking een bepaalde termijn is verstreken.
3. Het tweede lid, aanhef en onder a, is niet van toepassing op het vragen van advies aan de Afdeling advisering van de Raad van State.

Artikel 4.2 (inwerkingtreding)

De artikelen van deze wet treden in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Artikel 4.3 (citeertitel)

Deze wet wordt aangehaald als: Aanvullingswet bodem Omgevingswet.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

B

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR INFRASTRUCTUUR, WATERSTAAT EN OMGEVING

Aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Den Haag, 22 januari 2019

De vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving (IWO) heeft op 15 januari 2019 gesproken over de procedure ten aanzien van het wetsvoorstel houdende wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)[1]. Naar aanleiding van die bespreking bericht de commissie u als volgt.

De commissie IWO verwacht dat de behandeling van het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet[2] in de Eerste Kamer, die mogelijk binnen afzienbare termijn zal aanvangen, voor een belangrijk deel in het teken zal staan van de bespreking van het (verdere) proces van de stelselherziening. Zoals de commissie al eerder heeft laten weten[3], geeft zij er de voorkeur aan eerst de Invoeringswet Omgevingswet te behandelen en daarna de vier aanvullingswetten. In verband hiermee heeft de commissie besloten de behandeling van het thans voorliggende wetsvoorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet aan te houden tot na afronding van de behandeling van het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet.

Een gelijkluidende brief is verzonden aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat.

De voorzitter van de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving,
Nooren

[1] Kamerstukken I 2018/19, 34 864, A
[2] Kamerstukken II 2017/18, 34 986, 2
[3] Kamerstukken I 2018/19, 33 118, AO, blz. 2, voetnoot 5

kst-34864-B
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR INFRASTRUCTUUR, WATERSTAAT EN OMGEVING

Aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat

Den Haag, 22 januari 2019

De vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving (IWO) heeft op 15 januari 2019 gesproken over de procedure ten aanzien van het wetsvoorstel houdende wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)[4]. Naar aanleiding van die bespreking bericht de commissie u als volgt.

De commissie IWO verwacht dat de behandeling van het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet[5] in de Eerste Kamer, die mogelijk binnen afzienbare termijn zal aanvangen, voor een belangrijk deel in het teken zal staan van de bespreking van het (verdere) proces van de stelselherziening. Zoals de commissie al eerder heeft laten weten[6], geeft zij er de voorkeur aan eerst de Invoeringswet Omgevingswet te behandelen en daarna de vier aanvullingswetten. In verband hiermee heeft de commissie besloten de behandeling van het thans voorliggende wetsvoorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet aan te houden tot na afronding van de behandeling van het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet.

Een gelijkluidende brief is verzonden aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De voorzitter van de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving,
Nooren

[4] Kamerstukken I 2018/19, 34 864, A
[5] Kamerstukken II 2017/18, 34 986, 2
[6] Kamerstukken I 2018/19, 33 118, AO, blz. 2, voetnoot 5

Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

C

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 juli 2019

Hierbij bied ik u het ontwerp Aanvullingsbesluit Bodem Omgevingswet[1] aan (hierna: Aanvullingsbesluit). Ik bied dit besluit aan mede namens de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit. Het Aanvullingsbesluit vormt samen met de Aanvullingswet Bodem en de Aanvullingsregeling Bodem het zogenoemde aanvullingsspoor bodem van de Omgevingswet.

Het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet regelt het herziene bodembeleid in de besluiten die onder de Omgevingswet hangen. Het besluit regelt de volgende activiteiten: meststoffen, graven, saneren, toepassen van grond en baggerspecie, bouwstoffen of mijnsteen en bouwen op verontreinigde bodem. Verder regelt het Aanvullingsbesluit het overgangsrecht, de bruidsschat (overdracht van rijksregels die gemeenten en waterschappen vanaf 01-01-2021 kunnen aanpassen of schrappen), en wijzigt en trekt andere bestaande besluiten in.

Bij de totstandkoming van het Aanvullingsbesluit is een zorgvuldig en uitgebreid proces doorlopen en is een veelheid aan organisaties en partijen betrokken geweest. Voor de verdere inhoud van het ontwerpbesluit en het totstandkomingsproces verwijs ik u naar de ontwerpnota van toelichting.

De voorlegging geschiedt in het kader van de voorhangprocedure van artikel 23.5 van de Omgevingswet en biedt uw Kamer de mogelijkheid zich uit te spreken over het Aanvullingsbesluit, voordat dit aan de Raad van State zal worden voorgelegd.

[1] Ter inzage gelegd op de afdeling Inhoudelijke ondersteuning onder griffie nr. 164391.02.

kst-34864-C
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

Op grond van de aangehaalde bepalingen geschiedt de voordracht aan de Koning ter verkrijging van het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State over het ontwerpbesluit niet eerder dan vier weken nadat het ontwerpbesluit aan beide Kamers der Staten-Generaal is overgelegd.

Op grond van artikel 2.38 van de Aanwijzingen voor de regelgeving wordt deze termijn in verband met het zomerreces van uw Kamer verlengd tot 1 oktober 2019.

Tijdens de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel Aanvullingswet Bodem Omgevingswet zijn moties aangenomen en is een amendement aangenomen. In de Kamerbrief over de visie op duurzaam hergebruik van grond[2] heb ik een aantal toezeggingen aan de Kamer gedaan. Deze moties, het amendement en de toezeggingen hebben betrekking op de inhoud van het Aanvullingsbesluit. In bijlage 1 bij deze brief heb ik opgenomen hoe ik hiermee ben omgegaan.

Een gelijkluidende brief heb ik gezonden aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
S. van Veldhoven-Van der Meer

[2] Kamerstukken II 2018/2019, 30 015, nr. 56

BIJLAGE 1

AMENDEMENT, MOTIES EN TOEZEGGINGEN

1. *Amendement van het lid van Eijs (Kamerstukken II 2018/2019, 34 864, nr 8).* Het amendement betreft een aanvulling op artikel 19.9a over een toevalsvondst met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid. Het amendement voegt ook indirecte blootstelling toe, die negatieve gevolgen kan hebben voor de gezondheid.

Overeenkomstig het amendement is in de Aanvullingswet bodem toegevoegd dat bij een toevalsvondst ook sprake kan zijn van indirecte blootstelling voor de gezondheid, in ieder geval bij bedreiging van de kwaliteit van drinkwatervoorraden wanneer aangetroffen verontreiniging het grondwater kan bereiken.

2. *Motie van de leden Smeulders /Kröger (Kamerstukken II 2018/19, 34 864, nr. 18)* om een gelijkwaardig en bij voorkeur een verbeterd beschermingsniveau te borgen in lagere regelgeving.

Ter uitvoering van deze motie zijn bij milieubelastende activiteiten regels opgenomen voor de bescherming van de mens en het milieu, voor het vastleggen van het maximaal toelaatbaar risico als grens voor bouwen op verontreinigde bodem en regels voor de zogenoemde toevalsvondst als vangnet om de gezondheid te beschermen. Ook is een instructieregel voor de waterprogramma's in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen over het gebruik van de signaleringsparameter grondwaterkwaliteit. Met deze signaleringsprameters moet de lokale grondwaterkwaliteit nader worden beoordeeld in relatie tot bodemverontreinigingen.

Bevoegde gezagen krijgen meer ruimte om de opgenomen waarden toe te snijden op de lokale situatie, met dien verstande dat het Rijk een minimum beschermingsniveau voorschrijft.

3. *Motie van de leden Ronnes en van Gerven (Kamerstukken II 2018/2019, 34 864, nr. 19)* om «informatie over bodemverontreiniging» in de Basisregistratie Ondergrond op te nemen. De motie houdt in dat, aangezien bodemverontreiniging nog een steeds een omvangrijk knelpunt is voor de drinkwatervoorziening, de informatie over bodemverontreiniging via provincies en gemeenten onvoldoende ontsloten is voor derden, de informatie over bodemverontreinigingen in de Basisregistratie Ondergrond op te nemen.

Ter uitvoering van deze motie heeft de Minister van BZK in februari 2019 opdracht gegeven voor een onderzoek naar de mogelijkheden om aan deze vraag te kunnen voldoen, en naar de implicaties van de verschillende oplossingsrichtingen. De Tweede Kamer wordt hierover nader geïnformeerd.

4. *Motie van de leden Smeulders en Kröger (Kamerstukken II 2018/2019, 34 864, nr. 13)* dat het principe «de vervuiler betaalt» ook in de Omgevingswet uitgangspunt blijft.

In het Aanvullingsbesluit bodem blijft, net als in de Omgevingswet als geheel, dit principe het uitgangspunt. In de nota van toelichting is dit principe nogmaals benadrukt.

5. *Motie van de leden Smeulders/Kröger (Kamerstukken II 2018/2019, 34 864, nr. 14)* om tijdens het opstellen van dit besluit in overleg te treden met de drinkwaterbedrijven en andere belanghebbenden over de bescherming van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater.

Ter uitvoering van deze motie heeft overleg plaatsgevonden en zijn de resultaten van deze overleggen meegenomen bij de aanpassingen aan het Aanvullingsbesluit bodem.

6. *Aangehouden motie van het lid van Gerven (Kamerstukken II 2018/2019, 34 864, nr. 16)* over een saneringsplicht voor verontreinigde gebieden.

De motie houdt in dat met de Aanvullingswet bodem de saneringsplicht uit de Wet bodembescherming verdwijnt en een verzoekt om instructieregels op te nemen voor lagere overheden over een saneringsplicht voor verontreinigde gebieden.

Ter uitvoering van deze motie zijn in het Aanvullingsbesluit bodem aanvullende instructieregels opgenomen om in het omgevingsplan een verbod op te nemen voor bouwen op verontreinigde bodem tenzij eerst een bodemsanering plaats vindt. Met de bruidsschat wordt die regel opgenomen in het omgevingsplan.

7. *Toezegging aan Tweede Kamer (Kamerstukken II 2018/2019, 30 015, nr. 56)* over de visie op duurzaam hergebruik van grond en toezegging aan de Tweede Kamer (Kamerstukken II 2018/2019, 30 015, nr. 456) over de problematiek rondom diepe plassen, thermisch gereinigde grond en Barneveld en toezegging aan de Tweede Kamer (Kamerstukken II 2018/2019,28 663, nr. 72) over AEC-bodemas.

De toezeggingen uit deze brieven heb ik met dit Aanvullingsbesluit ingevuld:

– Nieuwe procedure verondiepen diepe plassen: het instellen van een lozingsvergunning met MER-beoordelingsplicht. Op deze wijze ontstaat er voordat de verondieping start een duidelijk moment van beoordeling van alle aspecten van de verondieping met de mogelijkheid van inspraak, bezwaar en beroep.
– Uitfasering van IBC-toepassing van bodemassen. In vervolg op de Green Deal AEC-bodemassen zullen deze bodemassen vanaf 2020 van zodanige kwaliteit moeten zijn zodat deze vrij kunnen worden toegepast. De toepassing onder gecontroleerde omstandigheden (IBC) is met de inwerkingtreding van de Omgevingswet niet meer mogelijk.
– Voorzetting meldingsplicht AEC-bodemas. Voor vrij toepasbare AEC-bodemas en immobilisaat wordt een meldingsplicht ingesteld. Hiermee is vooraf duidelijk wat de kwaliteit is van het materiaal, de herkomst, het moment van toepassing, et cetera.
– Meld- en registratieverplichting thermisch gereinigde grond. Voor het toepassen van grond en baggerspecie bewerkt, in een grondreinigingsinstallatie, geldt niet de reguliere meldingstermijn van vijf dagen, maar een specifieke termijn van vier weken. De toezichthouder heeft daardoor meer tijd beschikbaar om de verstrekte informatie te controleren en te verifiëren. Bij de melding moet informatie worden verstrekt over de kwaliteit, hoeveelheid, locatie, herkomst, et cetera. Met deze informatie kan de toepassing door het bevoegd gezag worden geregistreerd.

Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2018–2019

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

D

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 september 2019

Hierbij bied ik u, mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het advies van de Integrale Adviescommissie Omgevingswet aan, dat zij heeft uitgebracht over het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet.

In 2016 is een Integrale Adviescommissie Omgevingswet samengesteld. De Integrale Adviescommissie Omgevingswet adviseert het kabinet over wetgevingsproducten van de stelselherziening, te weten de voorstellen voor de Invoeringswet Omgevingswet, het Invoeringsbesluit Omgevingswet en de verschillende aanvullingswetten en -besluiten. In december 2018 heeft de commissie advies uitgebracht over het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet (bijlage 1[1]). Het advies is opgesteld op basis van de versie van het ontwerp-Aanvullingsbesluit dat in consultatie is gebracht. De commissie heeft bij haar advies ook de ontvangen consultatiereacties betrokken. De commissie heeft bekeken of de regelgeving in de praktijk kan gaan werken. De commissie geeft waardevolle adviezen die ik heb benut voor het versterken van de kwaliteit van het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet (hierna: Aanvullingsbesluit) en de ondersteuning van de uitvoeringspraktijk. Hieronder wordt uiteengezet hoe ik met het advies van de commissie ben omgegaan. Ik sluit daarbij aan bij de volgorde van de onderwerpen die de commissie in haar advies hanteert.

Algemeen beeld van de commissie

Het advies over het Aanvullingsbesluit is overwegend positief en bevat enkele aandachtspunten die verwerkt zijn in het Aanvullingsbesluit zoals dat aan uw Kamer in het kader van de voorhangprocedure is voorgelegd.

[1] Ter inzage gelegd op de afdeling Inhoudelijke ondersteuning onder griffienr. 163810.19.

kst-34864-D
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

Ad 1. Vereenvoudiging regelgeving versus verslechtering informatiepositie

De Wet bodembescherming kent na de afronding van een sanering volgens de regels van deze wet een eindbeschikking die door het bevoegd gezag wordt goedgekeurd. Onder de Omgevingswet is niet voorzien in een eindbeschikking na sanering en wordt het bevoegd gezag geïnformeerd over de resultaten van de sanering. De commissie geeft aan dat het vervallen van deze eindbeschikking leidt tot ongewenste rechtsonzekerheid voor bedrijven. Volgens de commissie blijft een besluit van het bevoegd gezag nodig. De commissie adviseert dit in – de toelichting op – het Aanvullingsbesluit vast te leggen.

Ik heb dit advies opgevolgd door in het algemeen deel van de nota van toelichting bij het Aanvullingsbesluit een beschrijving met de volgende inhoud op te nemen; De gemeente stelt in het omgevingsplan eisen aan de bodemkwaliteit. Voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem biedt het Besluit activiteiten leefomgeving twee standaardaanpakken, met concrete middelvoorschriften. Het verrichten van de sanerende werkzaamheden wordt ondersteund door een systeem van erkenningen. Hiermee verkrijgt de initiatiefnemer een redelijke zekerheid dat de gevraagde sanering volgens de regels wordt uitgevoerd. Door de melding en informatieplichten vooraf is toezicht en handhaving mogelijk tijdens het verrichten van de werkzaamheden. Bij beëindiging van de activiteit geldt een informatieplicht, waarbij de initiatiefnemer een evaluatierapport over moet leggen met informatie over de gerealiseerde uitvoering.
De eigenaar kan vervolgens de gemeente verzoeken de verplichting tot saneren uit het omgevingsplan te schrappen. Daarnaast staat het de gemeente altijd vrij om de eigenaar op een andere wijze te informeren dat naar tevredenheid van de gemeente aan de saneringsplicht is voldaan.

Ad 2. Maatwerk

Al bij de Aanvullingswet bodem heeft de commissie geadviseerd om maatwerk op lokaal niveau optimaal mogelijk te maken en – naast de door het Rijk gestelde inhoudelijke en procedurele randvoorwaarden – geen nadere inhoudelijke instructies te geven. Het komen tot goede inpassing van nieuwe ontwikkelingen vereist een integrale kijk en bestuurlijke ruimte op lokaal niveau.
De commissie onderkent in dat advies het risico van «race to the bottom» of «goldplating».
In voorliggend advies duidt de commissie dit nader. Het is het volgens de commissie de vraag of en zo ja in welke mate, dit zich zal voordoen. Er zijn immers grenzen gesteld vanuit het Aanvullingsbesluit die onder meer de gezondheid borgen. Bovendien dienen maatwerkregels gemotiveerd te worden vanuit de inhoudelijke doelstellingen van de Omgevingswet, het waarborgen van de veiligheid en het beschermen van de gezondheid en het milieu. Voor werken van overheden kunnen de problemen in de uitvoering beperkt blijven door het projectbesluit.

De mogelijkheid van maatwerk op rijksregels is een belangrijk instrument in het nieuwe stelsel om de bestuurlijke afwegingsruimte te vergroten. Naar de mening van de regering zijn voldoende waarborgen in het stelsel ingebouwd die een zorgvuldige toepassing hiervan garanderen. Het verheugt mij dat de commissie deze zienswijze onderschrijft met betrekking tot het Aanvullingsbesluit.

Ad 3. Grondwater

De commissie merkt op dat de verantwoordelijkheden van de drie betrokken bestuurslagen (provincie, gemeente en waterschap) diffuus zijn en dat bodem- en grondwateractiviteiten elkaar kunnen beïnvloeden. De commissie beveelt daarom aan voor een gebiedsgerichte aanpak met alle betrokken bestuursorganen te kiezen en deze werkwijze in de nota van toelichting toe te lichten met een aantal voorbeelden.

Ik heb dit advies als volgt opgevolgd. In het algemeen deel van de nota van toelichting (paragraaf 6.5) is per bestuurslaag aangegeven wat hun rol is en hoe de taakverdeling eruit ziet. Belangrijk hierbij is vooral een goede samenwerking tussen alle partijen en het willen en kunnen benutten van beschikbare instrumenten en voldoende kennis en informatie over bodem en ondergrond bij de aanpak van maatschappelijke opgaven. Er zal een handreiking grondwaterkwaliteit onder de Omgevingswet worden opgesteld. In deze handreiking wordt een groot aantal voorbeelden opgenomen. Daarnaast heb ik het RIVM opdracht gegeven om een zogenaamde Risicotoolbox Grondwater te ontwikkelen, ter ondersteuning van besluitvorming door decentrale overheden als het gaat over grondwaterkwaliteits- beheer.

Ad 4. Algemene regel: bovengrens graven tot 25 m^3

De commissie stelt vast dat er veel werkzaamheden zijn waarbij kleine hoeveelheden grond opgegraven worden en ter plekke weer worden teruggezet. Naar het inzicht van de commissie geeft deze regel op een gebalanceerde wijze invulling aan de uitgangspunten van het nieuwe stelsel.

Gezien het advies van de commissie is het besluit op dit punt niet aangepast. Wel zijn in de bruidsschat bepalingen opgenomen voor graven onder de 25 m^3 in een verontreiniging boven de interventiewaarde omdat deze situaties onder de Wet bodembescherming wel waren gereguleerd.

Ad 5. Mest en gebiedsgericht maatwerk

De commissie adviseert om nader te motiveren waarom de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bevoegd gezag is voor de regels over het op of in de bodem brengen van meststoffen in het Aanvullingsbesluit. Dit in het licht van het uitgangspunt «decentraal, tenzij».

Naar aanleiding van dit advies is in de nota van toelichting nader uiteengezet waarom de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bevoegd gezag is voor de regels over het toepassen van meststoffen. Ook enkele consultatiereacties gaven aanleiding tot een nadere toelichting op deze keuze.

De regels over het toepassen van meststoffen in het Aanvullingsbesluit hangen sterk samen met de Meststoffenwet, die het verhandelen van meststoffen en de hoeveelheden toe te passen meststoffen op landbouwgronden (de gebruiksnormen) reguleert. Voor de Meststoffenwet is genoemde Minister het bevoegd gezag. Ook de technische voorschriften en de regels over de toegestane periodes voor toepassing van meststoffen hebben tot doel de op of in de bodem gebrachte meststoffen doelmatig te gebruiken en uit- en afspoeling naar grond- en oppervlaktewater te voorkomen. Het toezicht op de naleving van deze samenhangende regels, en met name de naleving van de gebruiksnormen, vergt specialistische kennis. Door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag aan te wijzen voor de regels over het

toepassen van meststoffen in het Besluit activiteiten leefomgeving, blijft het geheel van deze regels, de gebruiksnormen en de regels over het verhandelen van meststoffen onder één bevoegd gezag, namelijk bij genoemde Minister, uitgevoerd door de NVWA.

De commissie adviseert verder om de wenselijkheid en de bevoegdheid tot het stellen van maatwerkregels voor decentrale overheden over de regels over het toepassen van meststoffen nader te beschrijven in de nota van toelichting.

Naar aanleiding van deze adviesopmerking van de commissie en in reactie op consultatie-opmerkingen van het IPO en de Unie van Waterschappen is de nota van toelichting aangevuld. Verduidelijkt is dat decentrale overheden – de provincie, het waterschap en gemeente – bevoegd zijn tot het stellen van maatwerkregels over het toepassen van meststoffen, en is aangegeven aan welke inhoudelijke grenzen het stellen van maatwerkregels is gebonden. Zo is een maatwerkregel die versoepeling van de gebruiksnorm inhoudt niet toegestaan. Een aanscherping van deze normen is wel toegestaan. Deze wijziging is niet alleen in de nota van toelichting beschreven, maar ook als zodanig in het Aanvullingsbesluit opgenomen. In de nota van toelichting is ook toegelicht dat het niet is toegestaan om maatwerkregels te stellen die zouden leiden tot het niet toepassen van passende preventieve maatregelen of beste beschikbare technieken. Bijvoorbeeld maatwerk dat het verbod op uitrijden op een bevroren bodem zou opheffen, of maatwerk waarmee een lokale overheid het uitrijseizoen zou verlengen.

Ad 6. Toepassing bouwstoffen en maatwerk

De commissie merkt op dat de veiligheid van bouwstoffen voor alle toepassingen reeds is geborgd. Middels het Besluit activiteiten leefomgeving en deels middels het Besluit bodemkwaliteit zijn alle bouwstoffen voorzien van een (veilige) norm voor de samenstelling van de stof zelf. Het Aanvullingsbesluit biedt de decentrale overheden de mogelijkheid van maatwerkvoorschriften en maatwerkregels voor de toepassing van deze bouwstoffen in de gemeente. De algemene inhoudelijke en procedurele randvoorwaarden daarvoor zijn geregeld. Vanwege de ambities van decentrale overheden op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie, merkt de commissie op dat er geen reden is om bij de toepassing van bouwstoffen een uitzondering te maken op de mogelijkheid tot maatwerk.
Het verheugt mij dat de commissie kan instemmen met de keuzes die in het Aanvullingsbesluit zijn gemaakt met betrekking tot bouwstoffen en de mogelijkheden van maatwerk. De opmerkingen van de commissie geven geen aanleiding om het Aanvullingsbesluit op dit punt aan te passen.

Tot slot merkt de commissie op dat de problemen met het behoud van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving de laatste decennia groter zijn geworden omdat die vaak met een sectorale aanpak en regelgeving worden opgelost. Met de stroomlijning van de regelgeving voor de fysieke leefomgeving in het nieuwe stelsel wordt hieraan het hoofd geboden. De commissie ziet een integrale werkwijze bij de regelgeving rondom de Aanvullingssporen nog niet op alle onderdelen terug en wijst op de noodzaak voor een fundamentele cultuuromslag bij alle bestuurslagen, zowel ambtelijk als bestuurlijk, om het structureel integraal denken en handelen te bewerkstelligen.

De noodzaak van een andere werkwijze, toegesneden op de integrale benadering van de fysieke leefomgeving, wordt onderkend. Invoeringsbegeleiding is daarom een onmisbaar onderdeel van de stelselwijziging, die

zich ook uitstrekt tot de Aanvullingssporen. Onder meer het programma Aan de Slag met de Omgevingswet, een samenwerkingsprogramma van gemeenten (VNG), provincies (IPO), waterschappen (UvW) en het Rijk, voorziet hierin.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
S. van Veldhoven-van der Meer

Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2019–2020

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

F

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR INFRASTRUCTUUR, WATERSTAAT EN OMGEVING[1]

Vastgesteld 12 november 2019

Het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel geeft de commissie aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen en het stellen van de volgende vragen. Zoals gemeld op 13 september 2019[2] acht de commissie het wenselijk de behandeling van de wetsvoorstellen behorend bij de stelselherziening omgevingsrecht synchroon te laten verlopen met de behandeling van de voorgehangen ontwerpbesluiten. De commissie zal daarom in het kader van het voorbereidend onderzoek inzake de Aanvullingswet bodem Omgevingswet tevens ingaan op het voorgehangen[3] ontwerp Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet.

Inleiding

De **VVD**-fractieleden hebben met grote interesse kennisgenomen van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet. Graag stellen zij hierbij, ter nadere inkleuring van hun appreciatie, een aantal vragen aan de regering en wachten haar reactie met grote belangstelling af.

De leden van de fractie van **FVD** hebben met belangstelling kennisgenomen van de Aanvullingswet en hebben naar aanleiding daarvan enkele vragen.

De **CDA**-fractieleden hebben met belangstelling kennisgenomen van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet en het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet. Zij hebben daarover enkele vragen.

---

[1] Samenstelling:
Atsma (CDA), De Boer (GL), Van Dijk (SGP), Nooren (PvdA) *(ondervoorzitter),* Pijlman (D66), Klip-Martin (VVD), Baay-Timmerman (50PLUS), A.J.M. van Kesteren (PVV), arbouw (VVD), Beukering (FVD), Bezaan (PVV), Crone (PvdA), Dessing (FVD), Geerdink (VVD), Gerbrandy (OSF), Janssen (SP), Kluit (GL), Meijer (VVD) *(voorzitter),* Moonen (D66), Nanninga (FVD, Nicolaï (PvdD), Nanninga (FVD), Prins-Modderaar (CDA), Recourt (PvdA), Rietkerk (CDA), Rookmaker (Fractie-Otten), Vendrik (GL), Verkerk (CU), Hermans (FVD)

[2] *Kamerstukken I* 2019/20, 33 118, AW, p. 2.

[3] *Kamerstukken I* 2019/20, 35 054, B.

kst-34864-F
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

De fractieleden van **GroenLinks, PvdA, SP, PvdD, Fractie-Otten, 50PLUS** en **OSF** hebben de Aanvullingswet bodem en het Aanvullingsbesluit bodem gelezen en hebben op basis daarvan gezamenlijk de nodige vragen.

Met belangstelling hebben de leden van de **D66**-fractie kennisgenomen van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet. Zij wensen van de gelegenheid gebruik te maken om enkele vragen te stellen.

De leden van de fractie van de **ChristenUnie** hebben met belangstelling kennisgenomen van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet en de voorhang van het ontwerp van het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet. Zij hebben een aantal vragen naar aanleiding daarvan.

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

In de nieuwe regelgeving voor bodem komt de rol van de Technische Commissie Bodem als vaste adviescommissie te vervallen. Omdat de regering erkent dat kennis een belangrijk element is in het bodembeleid, wordt gezocht naar een flexibeler model voor technisch-wetenschappelijke kennis, die afhankelijk van de maatschappelijke opgave kan worden ingezet voor onderzoek en advisering. In het uitvoeringsprogramma van het Bodemconvenant Bodem en Ondergrond 2016–2020 zijn projecten in uitvoering om de decentrale overheden voor te bereiden op de Omgevingswet en om kennisontwikkeling en verspreiding en borging van kennis te waarborgen.
Waarom was/is de kennisrijke Technische Commissie Bodem niet flexibel of deskundig genoeg om ook onder het nieuwe bodemregime te functioneren? Hoe wordt de noodzakelijke kennisopbouw – essentieel voor de uitvoering – daadwerkelijk geborgd? Dit is met name van belang voor de kleinere gemeenten, die tot nu toe geen verantwoordelijkheid voor de bodemkwaliteit hadden en bovendien de laatste jaren hun menskracht en budgetten richting de gedecentraliseerde welzijns- en zorgtaken hebben gestuurd.
De decentrale afwegingsruimte bij gebruik van de bodem kan leiden tot grote verschillen tussen gemeenten of tussen het beleid van verschillende regionale uitvoeringsdiensten. Hoe wordt dan het gelijkwaardige beschermingsniveau, waar de regering van uitgaat, geborgd?
Ook de Raad van State maakt hier een opmerking over. Als het Rijk zou willen sturen op een aanvaardbare bodemkwaliteit, zou dat kunnen door het vaststellen van instructieregels of beoordelingsregels, zo staat in de aangevulde toelichting te lezen. Wanneer neemt de regering hier dan een besluit over?

In de huidige situatie moeten bedrijven bij een ongewoon voorval meteen maatregelen nemen. Dit is niet altijd doelmatig en kan tot onredelijk hoge kosten leiden. Daarom is de zorgplicht versoepeld en kunnen gemeente en bedrijven nadere afspraken maken over het precieze moment van het treffen van maatregelen. Welke instrumenten kunnen, in het kader van de uitvoerbaarheid en handhaving, worden ingezet als een bedrijf niet meewerkt?

Op 23 oktober jl. werden ook de leden van de VVD-fractie verrast door een, overigens ambtelijke, mail van de VNG. De opmerkingen van de VNG met betrekking tot de Aanvullingswet bodem betreffen pijler 3, doelmatig beheer verontreiniging. Het bevoegd gezag voor dit doelmatig beheer gaat vanaf 2021 over van de 12 provincies en 29 grote gemeenten naar de gemeenten. Deze overgang, overigens passend binnen de Omgevingswet-systematiek, gaat uit van de situatie dat alle grote bekende verontreinigde locaties met onaanvaardbare risico's zijn verdwenen. Er zijn echter recent

nieuwe locaties bekend geworden, waar Zeer Zorgwekkende Stoffen, waaronder PFAS (dat ook weer een verzamelbenaming voor verschillende stoffen is) en lood in de bodem zitten. Dit leidt, volgens de VNG, tot veel noodzakelijke, tot voor kort onvoorziene saneringen en bijbehorende kostenposten. Het Tijdelijk Handelingskader PFAS biedt hierbij onvoldoende soelaas, aldus de VNG. De leden van de VVD-fractie zijn benieuwd naar de antwoorden van de regering op de door de VNG geformuleerde vragen. Deelt zij de mening van de VNG, dat dus eigenlijk vele spoedlocaties nog niet zijn aangepakt? Heeft de regering al een voorstel over de verdeling van de kosten voor beheer en/of sanering, nu de verantwoordelijkheid vanaf 2021 volledig bij de gemeenten ligt? En is de regering over dit punt al in overleg getreden met de VNG en, zo ja, wat is het resultaat van deze gesprekken?
Ziet zij kans om deze nieuwe ontwikkeling een plaats te geven in de uitvoeringsregelgeving?

Vragen en opmerkingen van de leden van de FVD-fractie

Is de wet robuust genoeg voor ingrijpen door de overheid bij een doelbewuste terroristische daad in de vorm van het doelbewust vergiftigen van het grondwater, oppervlaktewater of drinkwater? Wat zijn de consequenties van de PFAS-problematiek voor de Aanvullingswet bodem en het Aanvullingsbesluit bodem?

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De CDA-fractieleden herkennen en erkennen dat door de Aanvullingswet bodem aan gemeenten en provincies beleidsruimte geboden wordt binnen een door de wetgever gedefinieerde voorkeurs- en maximale waarde voor de bodem. Waar wordt deze waarde voor de bodem gedefinieerd, nu de Wet bodembescherming wordt ingetrokken?

Bij de uitvoering van deze wet- en regelgeving hebben de decentrale overheden beleidsruimte. Kan de regering aangeven waar deze beleidsruimte zit?

De CDA-fractieleden vragen aandacht voor de zorgen over de kleine gemeenten. De kleine gemeenten werken regionaal samen in Omgevingsdiensten. De Omgevingsdiensten staan aan de lat voor de VTH-taken. Hebben de kleine gemeenten voldoende middelen om de noodzakelijke kwaliteit te organiseren?

Voorts vragen de CDA-fractieleden aandacht voor de verantwoordelijkheid van grondeigenaren, die tegen hun wil in, verontreiniging of afval in hun tuin c.q. op hun erf of land(goed) aantreffen. Als voorbeeld noemen deze leden drugsafval en chemische ecstacylabs die gedumpt worden. Op dit moment zijn de eigenaren daar gewoon verantwoordelijk voor. Dat leidt vaak tot enorme problemen, want het wordt zomaar op je land neergegooid. Biedt de nieuwe wet dan mogelijkheden voor overheden om te zeggen: wij nemen daar de verantwoordelijkheid voor?

De CDA-fractieleden hebben twijfels bij het vertrekpunt bij de Aanvullingswet bodem dat de (grote) saneringsoperaties met humane risico's zijn gesaneerd bij inwerkingtreding van de wet. Hoe ziet de regering deze ontwikkeling? Is het verstandig om een voorbereiding te treffen voor een overgangsbeleid?

De CDA-fractieleden vragen aandacht voor de noodzakelijke asbestsaneringen, met name in Gelderland en Overijssel. Zijn deze saneringen

uitgevoerd of zijn voor de uitvoering nog Rijksmiddelen nodig c.q. beschikbaar?

Uitgangspunt is dat alle verontreinigde locaties in 2021 gesaneerd zullen zijn en dat gemeenten met een «schone» lei van start kunnen gaan, conform het Bodemconvenant. Echter, de aanwezigheid van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS, waaronder PFAS) en lood in de bodem zorgen ervoor dat er ook na 2021 spoedlocaties zullen zijn. De situatie rond PFAS en lood in de bodem waren ten tijde van het Convenant bodem nog niet in hun volle scherpte in beeld. Hoe denkt de regering hiermee om te gaan? De CDA-fractieleden constateren dat spoedlocaties bij invoering van de Omgevingswet onder verantwoordelijkheid van gemeenten komen te vallen. Is dit juist?

De CDA-fractieleden vragen zich af of bij bodem alle spoedopgaven – ook ZZS, waaronder PFAS – zijn aangepakt, wat voorwaarde is. Kan de regering hier haar mening over geven en kan zij aangeven of saneringen tot kostenverhogingen bij beheer en onderhoud van de openbare ruimte gaan leiden? Hoe groot zullen de kosten zijn voor sanering en beheer voor ZZS, waaronder PFAS? Wie draait op voor deze kosten?

Bij een toevalsvondst kan aan de eigenaar de verplichting worden opgelegd om maatregelen te nemen ter voorkoming van een onaanvaardbaar risico voor de gezondheid van personen. Als de veroorzaker bekend is, is verhaalsrecht mogelijk op grond van artikel 13.3a, derde lid, van de Omgevingswet, ook als geen sprake is van een onrechtmatige daad. Dit is in lijn met de aangenomen motie «de vervuiler betaalt»[4]. De verhaalsmogelijkheden zijn echter zeer beperkt. Dit is een probleem gezien de eerder geuite zorgen van de Raad van State. Waarom is er, gezien de aangenomen motie en het uitgangspunt, geen sterkere verhaalspositie in de wet opgenomen?

Verwijzend naar paragrafen 3.2.26 en 4.1.2.4 van het Bal en paragraaf 5.1.4.5.3 van het Bkl vragen de CDA-fractieleden naar de uitvoering van het verondiepen van diepe plassen met licht verontreinigende grond, waarbij het doel natuurontwikkeling is. Wie is er verantwoordelijk voor het toestaan van deze activiteit? Wie is eventueel de vergunningverlener? Gaat de WvO boven de Omgevingsvergunning of andersom?

Ten slotte vragen de CDA-fractieleden toelichting op de brieven van de VNG/G40 en het IPO van oktober 2019. Zijn de medeoverheden nog steeds met de regering in goed overleg en zijn zij het eens met de invoering van het Aanvullingsbesluit?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fracties van GroenLinks, PvdA, SP, PvdD, Fractie-Otten, 50PLUS en OSF gezamenlijk

Voor de leden van de fracties van GroenLinks, PvdA, SP, PvdD, Fractie-Otten, 50PLUS en OSF (hierna: gezamenlijke fractieleden) is een belangrijk uitgangspunt dat de bodem niet alleen de ondergrond is waarop we kunnen bouwen, infrastructuur aanleggen en onze gebruiksfuncties een plek geven. De ondergrond bestaat uit verschillende systemen (een abiotisch systeem, een biotisch systeem en het watersysteem) die alle met de Aanvullingswet bodem (AWB) beschermd, verbeterd en ontwikkeld moeten worden.
In de lagenbenadering vormt de ondergrond de basislaag, die de randvoorwaarden bepaalt voor de lagen erboven (netwerklaag en occupatielaag). De ondergrond laag wordt gekenmerkt door de lange

[4] *Kamerstukken II* 2018/19, 34 864, nr. 13.

ontstaansgeschiedenis; belangrijke veranderingen vergen al gauw meer dan 100 jaar. Ter vergelijking: de netwerklaag heeft een veranderingssnelheid van circa 20–80 jaar; de occupatielaag minder dan 40 jaar.
Het moge duidelijk zijn dat het gebruik van de bodem van grote invloed kan zijn op de verschillende systemen in de bodem. Dit maakt de kwaliteit van de bodem kwetsbaar voor veranderingen en daarbij is de ene bodem kwetsbaarder en minder veerkrachtig is dan de andere.
Het is sinds het stilleggen van de PAS (en recenter de PFAS) duidelijk dat wetgeving en meer specifiek bodemkwaliteit, in toenemende mate bepalend zullen zijn voor het behalen van resultaten op het vlak van economie, milieu, duurzaamheid en klimaat. Met name bij het (kunnen) toestaan van nieuwe activiteiten. Denk aan stikstofbinding in relatie tot landbouwgebruik, aan de aanwezigheid van PFAS in relatie tot grondverzet, en aan waterkwaliteit en -kwantiteit in relatie tot de doelstellingen van de Europese habitatrichtlijnen. De gezamenlijke fractieleden stellen hun vragen dan ook in dit licht.

Op bladzijde 10 onder 2.2.1 van de memorie van toelichting van de AWB schrijft de regering dat het uitgangspunt van de Omgevingswet, en dus ook de AWB, vertrouwen is. Kan zij in dit licht reflecteren op de verschillende fraudes door bedrijven (kalveren, visserij, tuinbouw) en kwetsbaarheden in het openbaar bestuur (bijvoorbeeld drugsgerelateerde kwetsbaarheid), die afgelopen maanden aan het licht gekomen zijn en die raken aan de vraag of het basisprincipe van vertrouwen, zoals nu vormgegeven in de Omgevingswet, voldoende rechtsbescherming biedt aan ondernemers en burgers en dus nog op zijn plaats is. Vindt de regering de uitgangspunten van vertrouwen naar alle initiatiefnemers en lokale overheden, zoals nu verwerkt, nog steeds op zijn plaats? Kan de regering aangeven of er sinds het aannemen van de Omgevingswet voor haar redenen zijn ontstaan om aanvullende maatregelen te nemen om te garanderen dat de grotere ruimte voor initiatieven binnen de AWB niet ten koste gaat van het beginsel van gelijkwaardige bescherming, zoals verwoord op bladzijde 10 van de memorie van toelichting? Zo ja, welke maatregelen zijn dat dan? Deze vraag leeft vanzelfsprekend ook rondom het gehele stelsel van de Omgevingswet, maar daar de wetten ook apart beoordeeld moeten worden, stellen de gezamenlijke fractieleden de vraag ook graag hier. Kan de regering tot slot aangeven op welke wijze (ook, of wellicht juist als het basisprincipe «vertrouwen» gehanteerd wordt) de controle en handhaving vorm krijgen? Is het huidige controle- en handhavingssysteem op orde, mede in het licht van de in verschillende media geventileerde kritiek op de zeer gebrekkige handhavingscapaciteit in de landbouw? Wat is hun capaciteit en hoe groot is de kans dat een willekeurig project gecontroleerd wordt (bijvoorbeeld als percentage van het totaal aantal projecten)? Welk budget is hiervoor gereserveerd? Groeien deze uitgaven en, zo ja, met hoeveel?

In de Aanvullingswet bodem missen de gezamenlijke fractieleden de doorvertaling van het concept van lagenbenadering en daardoor een duidelijke regiefunctie om doelstellingen ten aanzien van bodemkwaliteit te kunnen behalen. Zeker wanneer er meerdere overheidslagen (en voor een langere tijd) bij de opgave van verbetering van de bodemkwaliteit betrokken zijn. En helemaal wanneer er sprake is van beweging door de bodem heen, zoals bij water en sommige soorten vervuiling. Kan de regering motiveren waarom ze besloten heeft het betreffende advies van de Integrale Adviescommissie Omgevingswet (advies e) niet over te nemen en hoe ze nu de (onduidelijkere) rol- en taakverdeling door tijd en ruimte in de bodem wil organiseren?

De beleidsdoelstellingen bodem zijn niet een-op-een vertaald in de wet. Het aspect «evenwichtig toedelen van functies aan locaties, rekening

houdend met de kwaliteit van de bodem»[5] is vertaald in «het meewegen van de bodemkwaliteit als onderdeel van een bredere afweging van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving in relatie tot functies (toedeling functies)»[6]. De gezamenlijke fractieleden constateren dat de ecologische kwaliteit van de bodem onder de huidige wetgeving al behoorlijk het onderspit heeft gedolven, zie de PFAS- en de stikstofcrisis. Kan de regering aangeven waarom zij van mening is dat met de AWB en de achterliggende besluiten, de positie van de beleidsdoelstellingen van het bodembeleid verbeteren en een verbetering op dat vlak te verwachten is?

In paragraaf 2.1 van de memorie van toelichting beschrijft de regering in de eerste alinea de brede definitie van bodem: «Onder bodem verstaan we het vaste deel van de aarde met de zich daarin bevindende vloeibare en gasvormige bestanddelen en organismen. Bodem omvat dus de vaste bodem en het grondwater, die een samenhangend systeem vormen.»[7] In de rest van het wetsvoorstel legt de regering de nadruk op humane risico's als motivatie om locaties vervuild te verklaren en instrumentarium uit de Omgevingswet in te zetten. Overigens lijkt de memorie van toelichting hierin niet consequent. Er wordt bijvoorbeeld alleen gesproken van humane risico's en op bladzijdes 10 en 32 weer van een breed palet aan aspecten.
Bodembeheer is in de ogen van de gezamenlijke fractieleden echter meer dan humane risico's, en dat geeft ook de Integrale Adviescommissie Omgevingswet aan. Met de invulling van het instrumentarium onder de Omgevingswet worden kansen gemist om in grotere gebieden bodemkwaliteit en waterkwaliteit te verbeteren met gebiedsgericht beleid.
De (magere) ecologische kwaliteit van de bodem is een belangrijke reden waarom natuurwaarden (in het landelijk gebied) achteruitgaan. Is de regering met de gezamenlijke fractieleden van mening dat doelen ten aanzien van verbetering van de bodemkwaliteit, zoals verwoord op bladzijde 3 van de memorie van toelichting over pijler 3 («[...] gezondheid en het milieu, waaronder planten en dieren [...]»[8]), integraal onderdeel zijn van de doelen en instrumenten van de AWB en dus de Omgevingswet? Zo niet, waarom niet? Zo ja, kan de regering aangeven welke verplichtende instrumenten voor gemeenten en grondeigenaren de Omgevingswet (en aanhangende regelgeving) uiteindelijk geeft om een verbetering van de bodemkwaliteit (verdergaand dan gezondheidsrisico's) voor elkaar te krijgen?

Op bladzijde 12 van de memorie van toelichting beschrijft de regering de opzet van het normenkader. Er is sprake van een maximale waarde, een voorkeurswaarde waarbij de bodem onbelemmerd gebruikt kan worden en alle ruimte die daartussen zit, is de afwegingsruimte. Moeten de gezamenlijke fractieleden dit lezen als dat de afwegingsruimte voor gemeenten zich tussen de maximale waarde en de voorkeurswaarde bevindt? Impliceert dit dat de gemeenten geen strengere normen mogen hanteren dan de voorkeurswaarde? Ook niet als ze in het kader van bijvoorbeeld bodembiodiversiteit of koolstofvastlegging dat in de toekomst wel zouden willen? Immers, vrij gebruik van de bodem is niet hetzelfde als een kwaliteitsverbetering kunnen realiseren via het instrumentarium van de AWB.

Een van de vragen die de gezamenlijke fractieleden over het instrumentarium van de Omgevingswet hebben, is de mate waarin het in staat is om transities in het ruimtelijk domein te versnellen en de participatie

---

[5] *Kamerstukken II* 2017/18, 34 864, nr. 3, p. 11.
[6] *Kamerstukken II* 2017/18, 34 864, nr. 3, p. 3.
[7] *Kamerstukken II* 2017/18, 34 864, nr. 3, p. 5.
[8] *Kamerstukken II* 2017/18, 34 864, nr. 3, p. 3.

daarbinnen te vergroten. De volgende vraag is in dat kader: is de regering, met de kennis van nu, van mening dat de stikstofcrisis beter aangepakt kan worden binnen de kaders van de Omgevingswet en de AWB? Zo ja, kan de regering toelichten waarom en op welke wijze dat zou kunnen? Zo niet, waarom niet?

Op bladzijde 21 van de memorie van toelichting schrijft de regering dat bij een toepassing zoals in de diepere ondergrond die meerdere bodemlagen doorsnijdt, de toepassing niet ten koste mag gaan van het belang van de bescherming van de bodem en water en dat een zorgvuldige afweging gemaakt moet worden met andere belangrijke functies die een bodem kan vervullen. Kan de regering aangeven op basis van welke waarden deze afweging tot stand moet komen? Zijn dat de vier prioriteiten van de NOVI? Zo ja, kan de regering aangeven hoe de volgende vier prioriteiten een uitkomst geven die de kwaliteit van de bodem bevoordeeld?
– Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie
– Duurzaam economisch groeipotentieel
– Sterke en gezonde steden en regio's
– Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied

Zo niet, welke waarden en in welke prioriteit zijn dan volgens de regering richtinggevend bij de afweging in gemeenten?

(Historische) locaties met (ernstige en spoedeisende) bodemverontreinigingen zullen volgens de AWB bij inwerkingtreding van de Invoeringswet Omgevingswet grotendeels opgelost zijn. Zowel de Raad van State als de Integrale Adviescommissie Omgevingswet vraagt zich echter af of dat het geval zal zijn. Daarbij gaan zij uit van niet alleen effecten op humane risico's, maar kijken zij ook naar de ecologische risico's en het risico op verspreiding. Ook de VNG geeft in haar recente schrijven aan de leden van de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving aan, mede in het licht van de PFAS, hier ernstige twijfels over te hebben. De ervaringen met de decentralisatie van de jeugdzorg hebben de gezamenlijke fractieleden scherper gemaakt op de concrete middelen die een gemeente van het Rijk meekrijgt bij decentralisaties. Kan de regering daarom aangeven hoeveel locaties met alle typen verontreiniging (dus niet alleen die met humane risico's) er nu, eind 2019, nog zijn en in welke gemeenten deze gelegen zijn? Wat de globale planningen van de saneringen/vastleggingen zijn en of het inderdaad nog steeds haalbaar wordt geacht om alle locaties voor 1 januari 2021 opgelost te hebben? Kan de regering reageren op de voornoemde brief van de VNG, waarin gesteld wordt dat door de aanpak van Zeer Zorgwekkende Stoffen (en met name PFAS) er verwacht wordt dat er komende tijd nog enkele duizenden nieuwe vervuilde locaties, waarvan minimaal 1.000 spoedlocaties, bijkomen en dat met de sanering van deze locaties honderden miljoenen euro's gemoeid zijn. Kan de regering aangeven hoe ze met de (financiële) problematiek van de PFAS om wil gaan? Verwacht zij dat deze wordt afgehandeld onder het nieuwe stelsel van de Omgevingswet wanneer deze per 1 januari 2021 in werking treedt of komt er een apart kader?

Kan de regering de (financiële) analyse met de Eerste Kamer delen op basis waarvan ze inschat dat de resterende saneringsopgave zonder (extra (gelabelde)) middelen door gemeenten kan worden overgenomen (kan zonder PFAS als bovenstaande vraag over de PFAS apart beantwoord wordt)? Kan de regering, ter vergelijking, aangeven welke middelen (met apart aangegeven daarbinnen de Rijksmiddelen) er afgelopen tien jaar per provincie besteed zijn aan de sanering van bodemvervuilingen in hun eigen grondgebied? Kan zij vervolgens aangeven welk bedrag de gemeenten aan extra middelen hebben ontvangen om bodemsaneringen van de provincies over te nemen en ook in de toekomst uit te kunnen voeren?

In de toekomst gaat de Omgevingswet ervan uit dat nog resterende vervuilde locaties aangepakt gaan worden bij herontwikkeling of gebiedsontwikkeling. Niet alle gemeenten zullen komende decennia hun vervuilde locaties echter kostenneutraal kunnen saneren via een herontwikkeling of een gebiedsgerichte aanpak, wanneer vanwege krimpdynamiek of juist grondspeculatie de opbrengsten voor gebiedsontwikkeling al marginaal zijn bijvoorbeeld. Dat brengt het risico met zich dat de kosten van een sanering alsnog netto bij de gemeente worden neergelegd of dat een vervuilde locatie blijft bestaan. Deelt de regering dat dit risico toeneemt met de AWB? Is daarbij nog een onderscheid te maken tussen locaties met risico's voor de volksgezondheid en locaties met risico's voor natuur of milieu? Heeft de regering een analyse gedaan welke locaties, en met name gemeenten, hier meer risico lopen dan andere? Zo ja, kan de Kamer deze analyse ontvangen? Zo niet, waarom niet en kan de regering dat motiveren?

Op bladzijde 97 van de nota van toelichting wordt geschreven over de informatie- en meldplicht (nu alleen melding bij bevoegd gezag). De gezamenlijke fractieleden zouden het goed vinden als in elk geval de eerste jaren na inwerkingtreding van de Omgevingswet ook de andere overheden op de hoogte worden gehouden van meldingen, maatwerkvoorschriften, vergunningen en hoe daarmee is omgegaan. Zij doen de regering daarom de suggestie om van bevoegd gezag naar belanghebbende medeoverheden een informatieverplichting toe te voegen.

De regels voor de toevalsvondst lijken alleen van toepassing op risico's voor de volksgezondheid (onder andere memorie van toelichting bladzijde 40). In Natura2000-gebieden zouden toch ook minimaal de beschermde soorten als referentie genomen moeten worden. Kan de regering dit toezeggen? Welke instrumenten hebben (lokale) overheden in het geval van ernstige vervuiling met schade voor ecologische systemen als gevolg van bodemverontreiniging die geen gezondheidsrisico's in zich dragen, aan te pakken en acuut en gedwongen weg te nemen?

In de AWB staat duidelijk beschreven dat grondeigenaren/pachter verantwoordelijk zijn voor het (oplossing) van bodemverontreiniging (zie bladzijde 26 van de memorie van toelichting). Tegelijkertijd meldt de memorie van toelichting op bladzijde 55 dat «het niet meer mogelijk is om de overheid te vragen om een beschikking of bevel, teneinde interventie in de bodem door de eigenaar af te dwingen.»[9] Ook schrijft de regering op bladzijde 66 dat verschillen tussen gemeenten voor lokale burgers en bedrijven niet op voorhand een probleem zijn.
Het is voor de gezamenlijke fractieleden op dit punt nu niet precies helder wat de gevolgen voor eigenaren/pachters kunnen zijn van de lokale afwegingsruimte die gemeenten hebben om eigen (normerende) omgevingswaarden te stellen. Kan de regering daarom expliciteren wat de gevolgen zijn voor grondeigenaar B in de volgende situatie. Grondeigenaar A heeft een terrein in gemeente A, grondeigenaar B in gemeente B, die strengere normen hanteert voor stof X. Stof X heeft gevolgen voor de gezondheid en het milieu. Grondeigenaar A loost stof X op locatie in gemeente A en houdt zich daarbij aan het omgevingsplan van de gemeente A. Hij heeft verder ook geen plannen om de locatie te ontwikkelen. Doordat de stof zich via de bodem verspreidt naar gemeente B, die strengere normen hanteert, overschrijdt grondeigenaar B de lokale normen en moet dit van de gemeente B oplossen, omdat er een activiteit gepland wordt. De gezamenlijke fractieleden ontvangen graag een beschrijving van wat er dan zou moeten gebeuren, wie in deze situatie

[9] *Kamerstukken II* 2017/18, 34 864, nr. 3, p. 55.

verantwoordelijk is en hoe eventuele financiële gevolgen verhaald (kunnen) worden.
De Omgevingswet bevat geen verplichte specifieke afstemmingsbepalingen waardoor de verantwoordelijkheid voor het oplossen van deze situatie niet meer bij gemeenten ligt. Klopt dat? Kan de regering aangeven hoe met de AWB voorkomen wordt dat eigenaar B in de beschreven situatie (financieel) verantwoordelijk wordt voor een situatie die hij zelf niet kan voorkomen of oplossen? Zeker in het geval dat eigenaar B een kleine particulier is en eigenaar A een groot bedrijf of de gemeente zelf, kan het voor eigenaar B problematisch zijn om de kosten te dragen dan wel privaatrechtelijk te verhalen. Ziet de regering hier een probleem en hoe kan dat volgens haar worden opgelost?

Een van de uitgangspunten van de Omgevingswet is de «betere betrokkenheid van de maatschappij bij besluitvormingsprocessen», aldus de memorie van toelichting op bladzijde 11. Is de regering het met de gezamenlijke fractieleden eens dat om een betere betrokkenheid van de maatschappij voor elkaar te krijgen, een gelijkwaardige informatiepositie belangrijk is? Kan de regering gedetailleerd aangeven welke informatie over de bodem in het DSO opgenomen is of definitief wordt?

Kan de regering aangeven wat de huidige stand van zaken is bij het opnemen van de basisregistratie ondergrond in het DSO? Zal de basisregistratie ondergrond volledig worden opgenomen in het DSO en toegankelijk zijn voor alle burgers en bedrijven (en dus niet alleen initiatiefnemende)? En wat is op dit moment de planning voor opname van de informatie over bodemverontreiniging in de basisregistratie? Is de opzet en financiering daarvan (ook als het een doorontwikkeling betreft) gewaarborgd? Kan de regering bevestigen dat alle bekende 170.000 (en later ook nieuw ontdekte) locaties via het DSO ontsloten worden, zodat alle burgers (en dus niet alleen initiatiefnemers, grondeigenaren) altijd zicht hebben op deze informatie, ook in alle gemeenten?
Zo niet, kan de regering aangeven hoe eigenaren, omwonenden, pachters en overige belanghebbenden dan in staat gesteld worden om een oordeel te vellen over de staat van de bodem, zodat ze risico's en ontwikkelingen (op het vlak van gezondheid, milieu en aansprakelijkheid) van bepaalde locaties goed kunnen inschatten?

Kan de regering aangeven hoe het proces van kennisdeling tussen gemeenten en waarborging van de mate van deskundigheid geregeld is tijdens de implementatieperiode en vooral ook na de inwerkingtreding van de ABW? Zeker gezien het opheffen van de Technische Commissie Bodem (TCB) (zie bladzijde 30 van de memorie van toelichting) en de opmerkingen van onder andere de VNG in het consultatieproces (bladzijde 69 van de memorie van toelichting). Op bladzijde 17 van de memorie van toelichting beschrijft de regering daarnaast dat een van de redenen waarom de provincies en 29 gemeenten en niet alle gemeenten verantwoordelijk waren voor bodemsanering, in de opbouw van de benodigde deskundigheid lag. De PFAS laat zien dat er telkens «nieuwe» vormen van verontreiniging kunnen ontstaan. Kan de regering aangeven of zij in dit licht de gekozen werkwijze nog steeds het meest passend vindt? Zo ja, kan zij kwantitatief motiveren waarom dit minder werk en kosten oplevert dan de meer gecentraliseerde aanpak van kennisontwikkeling en -borging uit de huidige aanpak?

De Integrale Adviescommissie Omgevingswet heeft geadviseerd om voorwaarden op te nemen voor beëindiging van activiteiten, zodat men niet meer restsituaties zonder oplossing krijgt. De regering heeft dat advies niet overgenomen. Kan de regering aangeven wat de redenen zijn waarom niet?

De motie-Van Gerven[10] (aangehouden) verzoekt om het opnemen van instructieregels voor lagere overheden bij het verdwijnen van een saneringsplicht van verontreinigde gebieden. Bladzijde 23 van de memorie van toelichting van de Aanvullingswet bodem stelt dat het binnen het omgevingsplan mogelijk is dat gemeenten dergelijke aanvullende regels stellen; er staat niet dat die ook gesteld moeten worden. Verder worden de regels voor bouwen op verontreinigde grond onderdeel van de bruidsschat, en dus onderdeel van de beleidsregels waar gemeenten zelf maatwerk in kunnen ontwikkelen. Deelt de regering de mening van de gezamenlijke fractieleden dat hiermee onvoldoende invulling is gegeven aan de geest van de motie-Van Gerven en kan zij aangeven hoe zij wil borgen dat er onder het nieuwe stelsel bij herontwikkeling pas gebouwd gaat worden nadat sanering heeft plaatsgevonden, zoals ook de bedoeling is van de AWB?

Naar aanleiding van een toezegging aan de Tweede Kamer[11] over de visie op duurzaam hergebruik van grond en een toezegging aan de Tweede Kamer[12] over de problematiek rondom diepe plassen, thermisch gereinigde grond in Barneveld en een toezegging aan de Tweede Kamer[13] over AEC-bodemas hebben de gezamenlijke fractieleden een vraag. In vervolg op de Green Deal AEC-bodemassen[14] zullen deze bodemassen vanaf 2020 van zodanige kwaliteit moeten zijn, zodat deze vrij kunnen worden toegepast. De toepassing onder gecontroleerde omstandigheden (IBC) is met inwerkingtreding van de Omgevingswet niet meer mogelijk. Kan de regering aangeven hoe de controle eruit ziet, die waarborgt dat de kwaliteit voldoende verbeterd is om voor vrije toepasbaarheid geschikt te zijn?

Voor veel (bouw)activiteiten vervalt de verplichte vergunning en verliest de overheid een formeel communicatiemoment. Daar de zorgplichten en verantwoordelijkheden van eigenaren vergroot worden, is het des te belangrijker dat de informatie over wat daaronder verstaan wordt, toegankelijk is en daadwerkelijk gedeeld wordt. Kan de regering aangeven hoe de communicatie over de eisen, verwachtingen aan eigenaren en beperkingen aan locatiegebruik naar eigenaren en gebruikers van (potentieel) vervuilde locaties in de toekomst verloopt? Is dat een actief proces of wordt er alleen gecommuniceerd op het moment dat er een initiatief rondom een locatie loopt?

Op bladzijde 35 van de memorie van toelichting schrijft de regering dat een «gemeente kan aangeven waar de kans op een nog niet ontdekte bodemverontreiniging [...] een initiatiefnemer verplicht een bodemonderzoek te doen.»[15] Kan de regering aangeven of hier bedoeld is dat gemeenten deze eis altijd moeten stellen wanneer er sprake is van verdenking van vervuilde grond, of dat de gemeente dit zelf mag bepalen (dat geïmpliceerd wordt door het gebruik van het woord «kan»).

---

[10] *Kamerstukken II* 2018/19, 34 864, nr. 16.
[11] *Kamerstukken II* 2018/19, 30 015, nr. 56.
[12] *Kamerstukken II* 2018/19, 30 015, nr. 456.
[13] *Kamerstukken II* 2018/19, 28 663, nr. 72.
[14] Bodemassen zijn residu bij verbranding van afval in een afvalenergiecentrale (AEC). Daar zitten nog verontreinigende stoffen in, zoals zware metalen en zouten. Deze bodemassen mogen alleen worden toegepast als secundair bouwmateriaal wanneer risico op uitloging naar bodem en grondwater wordt voorkomen. In Green Deal is afgesproken dat verontreinigende bouwstoffen worden uitgefaseerd, metalen worden teruggewonnen en producenten verantwoordelijkheid nemen voor hele keten. Het doel is dat bodemassen weer vrij toepasbaar worden als primaire bouwstof.
[15] *Kamerstukken II* 2017/18, 34 864, nr. 3, p. 35.

Bladzijde 133 en 135 van de nota van toelichting beschrijven dat gemeenten regels kunnen stellen voor graafwerkzaamheden onder andere ter voorkoming van biologische bedreigingen in de bodem. Voor bijvoorbeeld Aziatische duizendknoop is dit onvoldoende scherp geformuleerd, tenzij er een algemene regel is dat bij bodemwerkzaamheden te allen tijde wordt voorkomen dat duizendknoop zich kan ontwikkelen/verspreiden. Dat betekent ook standaard schonegrondverklaringen en doelmatig verwijderen. Kan de regering aangeven of een dergelijk beschermende regel ter voorkoming van biologische bedreigingen in de bodem gemaakt is?

Kan de regering aangeven wanneer de Wet milieubeheer overgaat naar de Omgevingswet? Op bladzijde 54 van de memorie van toelichting wordt gesproken van een «later stadium». Wat wordt hiermee bedoeld?

Op bladzijde 60 van de memorie van toelichting geeft de regering aan dat zij de aanbeveling van het Adviescollege toetsing regeldruk overneemt betreffende het kwantificeren van de effecten als gevolg van de uitvoeringsregelgeving voor bodem. Kunnen de gezamenlijke fractieleden deze rapportage ontvangen, gezien ook het door hen gewenste zicht op de werkdruk bij lokale overheden als gevolg van de Omgevingswet?

Bladzijdes 61 en 62 van de memorie van toelichting beschrijven de effecten op de rechtspraak. De gezamenlijke fractieleden willen allereerst opmerken dat wanneer er de facto een beroepsmogelijkheid wordt weggenomen, er volgens hen geen sprake kan zijn van gelijke rechtsbescherming voor burgers.

Op de deskundigenbijeenkomst van 15 oktober 2019 waarschuwden verschillende juridische experts voor te optimistische aannames ten aanzien van de procesmatige versimpeling onder de Omgevingswet. Kan de regering aangeven waarop zij baseert dat de Raad van State alle extra zaken aankan, die eerder bij een lager hof tot afronding kwamen en nu direct bij de Raad van State terechtkomen? Kan de regering aangeven hoeveel zaken zij verwacht en wat voor de AWB de toename ten opzichte van de huidige regeling zal zijn? Kan zij tevens aangeven welk plan B er ontwikkeld is voor het geval dat de Raad van State meer zaken krijgt dan verwacht en wanneer (criterium) dat in werking zal treden? De gezamenlijke fractieleden nemen voor het gemak daarbij aan dat de regering ook niet zit te wachten op langere doorlooptijden van procedures, omdat de Raad van State het extra werk vanwege de invoering van de Omgevingswet niet op tijd kan verwerken. Is er voorzien in extra budget voor onder meer opleiding voor de rechtspraak? Is het niet aannemelijk dat met de invoering van een (onderdeel van) een grote wetswijziging er in ieder geval in aanvang meer geprocedeerd gaat worden, omdat nieuwe wettelijke bepalingen door middel van jurisprudentievorming eerst moeten worden uitgekristalliseerd alvorens de praktijk weet waar ze aan toe is?

Welke evaluatie is er voor de Aanvullingswet bodem gepland? Op welke momenten en op welke wijze? Is de regering van plan om daar VNG, IPO, UvW, belangenorganisaties en gebruikers bij te betrekken?

Aanvullingsbesluit bodem

Het Aanvullingsbesluit bodem lijkt vooral ter voorkoming/tegengaan van negatieve ontwikkelingen. Het is onduidelijk waar de instrumentele ruimte expliciet wordt gegeven om positieve stimulansen te geven, bijvoorbeeld meer doelgerichte regelgeving. Klopt dat en, zo niet, kan de regering

aangeven hoe gemeenten en andere overheden dat voor elkaar kunnen krijgen?

Bodemdaling is een groot probleem dat om innovatieve aanpak vraagt. De kosten die gepaard gaan met bijvoorbeeld investeringen in de publieke ruimte in gebieden met bodemdaling zijn extreem hoog. Om innovatieve oplossingen in bodemdalinggebieden mogelijk te maken, moet er gezocht worden naar ophoogmaterialen en bouwstoffen die leiden tot win-winsituaties. Uiteraard geldt ook voor deze materialen dat ze dienen te voldoen aan alle kwaliteitseisen. Uit het nieuwe ontwerpAanvullingsbesluit dat nu voorligt, blijkt dat artikel 32 nu artikel 33 is geworden, maar verder ongewijzigd is gebleven. Daarmee lijkt nu experimenteerruimte voor bodemdalinggebieden te zijn dichtgeregeld. Klopt dit en vindt de regering dit wenselijk? Deelt zij de mening van de gezamenlijke fractieleden dat het wenselijk is om in het Aanvullingsbesluit bodem lokale afwegingsruimte voor de toepassing van innovatieve bouwmaterialen om bodemdaling tegen te gaan en beheer en onderhoud van de openbare ruimte duurzamer en kwalitatief beter te maken, mogelijk te maken. Zo ja, op welke wijze?

Het vernietigen van graszoden klinkt dramatisch (paragraaf 4.118 van het Aanvullingsbesluit). Leidt deze omschrijving niet tot een groot grijs middengebied, waar discussie kan ontstaan over de vraag wat vernietigen precies is? Kan de regering nader omschrijven wat ze hier precies bedoelt?

Voor tijdelijk afgraven en weer terugbrengen van de bodem is het blijkbaar niet nodig om de werkzaamheden door een erkend bedrijf te laten begeleiden (artikelen 4.1232 – 4.1235 van het Aanvullingsbesluit). Klopt dat? Zo ja, wat kan het bevoegd gezag doen als door ondeskundige uitvoering een afsluitende kleilaag wordt open gegraven/lekgeprikt of als een kwetsbaar bodemdalingsgebied te veel aan de lucht wordt blootgesteld of als grondwater vervuild raakt/wegstroomt? Wat is hiervan het gevolg voor de aansprakelijkheid van de particuliere eigenaar? Kan de regering aangeven of bij genoemde voorbeelden de gemeente (bodemgebruik) of de provincie (grondwater) het bevoegd gezag is?

Het lijkt de gezamenlijke fractieleden nuttig om zo snel mogelijk nog een lid toe te voegen aan artikel 4.1249 van het Aanvullingsbesluit (afvaladministratie): «g. de aanbieder: degene die aansprakelijk is voor de partij grond/baggerspecie.» Hierdoor wordt het terugvinden van een veroorzaker van bodemvervuiling eenvoudiger. Wil de regering dit toezeggen?

Het lozen van afvalwater afkomstig van licht/matig verontreinigde baggerspecie op oppervlaktewater (artikel 4.1251 van het Aanvullingsbesluit) kan een grote impact hebben op de realisatie van de Kaderrichtlijn Water (KRW). De gezamenlijke fractieleden zouden graag hier de chemische en ecologische doelen van de KRW expliciet benoemd zien. Wil de regering toezeggen dat de chemische en ecologische doelen van de KRW worden opgenomen in dit artikel en dat handhavers/monitors daarbij de verdere monitoring ook op controleren? Dit geldt overigens ook voor het opslaan van baggerspecie in oppervlaktewater.

De KRW komt voor op bladzijde 1 van de nota van toelichting (in het rijtje relevante wetten) en vervolgens pas weer in de toelichting op bladzijde 85 (uitgangspunten Aanvullingsbesluit bodem). Kan de regering aangeven hoe de gemeenten concrete handvatten hebben gekregen voor het toetsen van activiteiten onder de Omgevingswet aan de KRW?

Kan de regering aangeven hoe met de Aanvullingswet bodem de komende tien jaar een verschuiving op gang zal komen dat wat nu als Best Beschikbare Alternatief wordt gezien, opschuift naar «gangbaar», zodat betere, duurzamer technieken of nieuwe inzichten sneller ingezet worden? Zie bijvoorbeeld artikel 4.1270 van het Aanvullingsbesluit, waarin wordt gesproken over «gangbare maatstaven» en «redelijkerwijs nodig».

Ten aanzien van kwaliteitsklassen hebben de gezamenlijke fractieleden een vraag. Gaat het hier om de gemiddelde kwaliteit van het hele toepassingsgebied of is er ook een maximale waarde voor elke verontreiniging/stof per deellocatie?

De gezamenlijke fractieleden vinden het jammer dat de AWB niet expliciet inspeelt op het belang van 3D-bestemmingsplannen, waarbij ook de ondergrond wordt meegenomen. Zou de regering dit alsnog kunnen overwegen hoe dit meegenomen kan worden?

Besluit kwaliteit leefomgeving

Ten aanzien van de bodemfunctieklassen landbouw/natuur hebben de gezamenlijke fractieleden een aantal vragen. Het bevreemdt hen dat deze artikelen alleen zijn toegespitst op het toepassen van grond, baggerspecie en (vermengde) mijnsteen. Bodembeheer en bodemfunctiegebieden in het kader van de Omgevingswet gaan immers over meer. Kan de regering aangeven welke artikelen gaan over biodiversiteit, bodemstructuur en bodemleven? In de toelichting wordt het wel regelmatig genoemd, maar in het Aanvullingsbesluit is deze kant van de bodem onderbelicht.
Het zou goed zijn als hier ook meer in gedifferentieerd kan worden, bijvoorbeeld in bodemdalingsgevoelige gebieden géén teelten/rassen die afhankelijk zijn van lage waterpeilen. In de voorgestelde artikelen 5.89p en 6.3 zou daarvoor een extra lid opgenomen moeten worden. Is de regering het hiermee eens?

Artikel VII Besluit bodemkwaliteit

Naar aanleiding van het voorgestelde artikel 29, vijfde lid hebben de gezamenlijke fractieleden een vraag. Zij zouden het logisch vinden als de milieuverklaring bodemkwaliteit voor toepassen van grond of baggerspecie in oppervlakte óók stroming/opwerveling als aspect meeneemt. Dus niet alleen of het zoet of zout is of een diepe plas. Of kan de regering aangeven of er altijd rekening gehouden wordt met mogelijke opwerveling?

Begrijpen de gezamenlijke fractieleden het goed dat de meldingstermijn nog steeds op vier weken gesteld is? Voor (kleine) gemeenten en complexe projecten lijken vier weken best krap om te kunnen beoordelen of alle aangeleverde informatie klopt en de activiteit verantwoord is: of toch een vergunning verplicht is of dat maatwerkvoorschriften nodig zijn. Zeker daar de informatie over een gehele omgevingsactiviteit gewogen moet worden en het niet meer deelaspecten betreft. Hoe kijkt de regering hiertegen aan?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

Ten eerste is een van de uitgangspunten bij de decentralisatie van de bodemtaken dat alle spoedopgaven van bronlocaties aangepakt zijn. Gemeenten zouden dan met een «schone lei» van start kunnen gaan, conform het Bodemconvenant. Uit recente ontwikkelingen rondom Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS), waaronder PFAS, blijkt dat er voor PFAS enkele duizenden bronlocaties bijkomen, waarvan circa 1.000 spoedlo-

caties. Spoedlocaties zullen bij invoering van de Omgevingswet onder verantwoordelijkheid van gemeenten komen te vallen, en leiden tot saneringen en kostenverhogingen bij beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Er is inmiddels een tijdelijk handelingskader PFAS opgesteld.

De kosten voor beheers- of saneringsactiviteiten alleen voor PFAS kunnen in de honderden miljoenen euro's lopen. Bovendien volgt er nog een opgave van de overige Zeer Zorgwekkende Stoffen. Daarom hebben de D66-fractieleden een aantal vragen. Is de regering bekend met het feit dat de veronderstelling dat bij bodem de spoedopgaven aangepakt zijn, onjuist is? En kan de regering aangeven wat (de verdeling van) de kosten voor beheers- of saneringsactiviteiten zijn, nu met de Zeer Zorgwekkende Stoffen er een grote hoeveelheid nieuwe locaties bijkomen? En wie gaat deze kosten van de nieuwe locaties betalen?

Verder hebben de D66-fractieleden vragen over de handhaving. Door de introductie van de Omgevingswet ontstaan er verschillen in regelgeving tussen gemeenten. Bestuurders krijgen de mogelijkheid bij bodem en geluid om maatwerk per situatie te leveren. Daarbij zullen zij zich laten adviseren door een advies vanuit de handhaving. Veelal hebben gemeenten deze taken belegd bij Omgevingsdiensten. Deze diensten dienen dan te adviseren over situationeel maatwerk en te handhaven. Hoe ziet de regering deze combinatie van taken door de Omgevingsdiensten? En hoe ziet ze de extra aandacht die dit vraagt bij de Omgevingsdiensten bovenop de inspanningen op de recent ingezette VTH-koers?

Daarnaast schrijft de Integrale Adviescommissie Omgevingswet dat de verantwoordelijkheden voor het beheer van grondwaterkwaliteit, alsook het daarmee samenhangende beheer van grondwaterkwantiteit, onduidelijk blijft. Met de verwachte toename van de problematiek van de klimaatverandering is het extra noodzakelijk deze onduidelijkheid weg te nemen.
Wat doet de regering met de adviezen van de Integrale Adviescommissie Omgevingswet, die tot een drietal concrete oplossingsrichtingen komt om de onduidelijkheid in de nieuwe wetgeving op te lossen?

Ten slotte is er een motie[16] aangenomen in de Tweede Kamer die stelt dat het uitgangspunt van de aanvullingswet bodem Omgevingswet «de vervuiler betaalt» moet zijn. Dit is voor de leden van de D66-fractie ook een belangrijk punt. Wanneer het gaat om het dumpen van drugsafval op het terrein van een particulier of publieke gronden, is dit een discutabel punt. Uiteraard mits de particulier zelf niet de veroorzaker is van het gedumpte drugsafval. Toenmalig Staatssecretaris Van Veldhoven heeft in februari van dit jaar aangegeven dat er geld is vrijgemaakt voor dit probleem. De gemeente spelen een aanzienlijke rol bij het opruimen van het drugsafval. De D66-fractieleden hebben hier een aantal vragen over. Is het bedrag dat vrij is gemaakt voldoende gebleken? En heeft de regering nagedacht over een structurele financiële oplossing voor gemeenten die te maken krijgen met drugsafval?

In de provincie Gelderland, Brabant en Limburg zijn de problemen groter dan in de overige provincies. De gemeenten binnen deze provincies zullen vaker te maken krijgen met het gedumpte drugsafval. Hoe zorgt de regering ervoor dat deze gemeenten niet onevenredig zwaar de financiële lasten moeten dragen voor dit maatschappelijk probleem? En tot slot: hoe verhoudt deze problematiek zich tot de Aanvullingswet bodem Omgevingswet?

---

[16] *Kamerstukken II* 2018/19, 34 864, nr. 13.

Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie

Waardering

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben bij de behandeling van de Omgevingswet hun waardering uitgesproken voor de grote inspanning die geleverd wordt om een helder, toegankelijk en eenvoudiger stelsel voor het omgevingsrecht te creëren, waarin vertrouwen en ruimte voor initiatief fundamentele uitgangspunten zijn. Zij willen deze waardering graag opnieuw uitspreken. Zowel met betrekking tot het geheel van het stelsel in het algemeen, als met betrekking tot de Aanvullingswet bodem en het Aanvullingsbesluit bodem in het bijzonder.

De leden van de fractie van de ChristenUnie stemmen in met de drie pijlers onder het bodembeleid, te weten:
– Voorkomen nieuwe verontreiniging of aantasting (preventie).
– Meewegen van bodemkwaliteit als onderdeel van de kwaliteit van de fysieke omgeving (toedeling functies).
– Duurzaam en doelmatig beheren van resterende historische verontreinigingen (beheer historische verontreinigingen).

Zij benadrukken dat deze pijlers gezien moeten worden in samenhang met een afgewogen visie op natuur en duurzaamheid.

Kwaliteit van de wetgeving

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen ten eerste of de Aanvullingswet bodem en het Aanvullingsbesluit bodem leiden tot betere kwaliteit van en meer samenhang in de wetgeving met betrekking tot de bodem.

De achtergrond van deze vraag is als volgt. De Aanvullingswet bodem en het Aanvullingsbesluit bodem maken deel uit van een stelselherziening omgevingsrecht. Het oude stelsel van wetten en besluiten wordt vervangen door een nieuw stelsel. Anders gezegd: een oude «ordening» van wetten en besluiten wordt vervangen door een nieuwe «ordening» van wetten en besluiten. Een goede «ordening» van wetten en besluiten leidt tot:
a) een vermindering van het aantal grensvlakken tussen verschillende wetten en besluiten;
b) een natuurlijker positionering van de grensvlakken;
c) een helderdere relatie tussen de verschillende wetten en besluiten.

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben de vraag naar de kwaliteit van de ordening van het nieuwe stelsel neergelegd bij bestuurders van lagere overheden. Wat hen opviel, was dat ze geheel verschillende antwoorden kregen. De ene bestuurder zegt: het is overzichtelijk geworden en ik ervaar geen knelpunten. Een andere bestuurder zegt: op papier is het eenvoudiger geworden, maar ik moet nog zien of dat ook in de praktijk naar voren komt. En weer een andere bestuurder zegt: het blijft complex ten gevolge van sectorale belangen, verdeling van bevoegdheden van de verschillende gezagen en de complexiteit van de keten of netwerk van belanghebbenden.

Dit blijkt uit de volgende voorbeelden:
a) De Aanvullingswet bodem kent een verschuiving van «saneren» naar «gebiedsbenadering». Hoe kan voorkomen worden dat er grote verschillen ontstaan in decentrale visie en wetgeving tussen een gemeente en haar buurgemeenten?

b) De Aanvullingswet bodem kent een verschuiving van een gereguleerde aanpak naar een meer bestuurlijke afwegingsruimte. Hoe kan ervoor gezorgd worden dat de provincie haar coördinerende rol op regionaal en provinciaal niveau kan spelen?

De bovenstaande overwegingen leiden tot de volgende vragen van de leden van de fractie van de ChristenUnie aan de regering. Kan de regering aannemelijk kan maken – zowel kwalitatief als kwantitatief – dat in het nieuwe stelsel de wetten en besluiten met betrekking tot de bodem beter geordend zijn dan in het oude stelsel? Is daarmee de conclusie gerechtvaardigd dat de kwaliteit van de wetgeving en de besluiten van het nieuwe stelsel inderdaad beter is dan die van het oude?
Het nieuwe stelsel nodigt de bevoegde gezagen uit om a) integraal te denken (bodem, geluid, natuur en eigendom), b) intensief met elkaar samen te werken, en c) intensief met betrokken partijen samen te werken. Op welke manier bevordert de regering dat de benodigde verandering in gedrag plaatsvindt bij de bevoegde gezagen?

Rechtsbescherming

In het nieuwe stelsel heeft de overheid bewust gekozen voor kaderwetten waarin de hoofdelementen zijn uitgewerkt en voor besluiten en regelingen waarin de materiële normstellingen worden uitgewerkt. Dit geldt ook voor de Aanvullingswet bodem en het Aanvullingsbesluit bodem. De leden van de fractie van de ChristenUnie begrijpen deze keuze vanuit het oogpunt van flexibiliteit en maatwerk op lokaal niveau.

Maar vanuit staatsrechtelijk oogpunt plaatsen zij daar een aantal kanttekeningen bij.
Groothuijse[17] bespreekt in zijn notitie «Invoeringswet Omgevingswet ten behoeve van de Eerste Kamer Commissie IWO», d.d. 12 april 2019, zowel de delegatie en de decentralisatie van bevoegdheden. Over delegatie van bevoegdheden schrijft hij dat een «veelvuldige en vergaande delegatie van de regelgevende bevoegdheid, waarbij essentiële normen en zorgvuldige begrenzing van die bevoegdheid in de wet ontbreken, onvoldoende recht doen aan het primaat van de wetgever en de daarmee samenhangende democratische legitimatie van de wetgeving.»[18] Volgens de ChristenUnie-fractieleden geldt deze conclusie ook voor de decentralisatie van bevoegdheden. Groothuijse merkt tevens op dat de uitoefening van gedelegeerde regelgevende bevoegdheid door de (bestuurs)rechter exceptief getoetst kan worden aan rechtsbeginselen. Hij geeft daarbij de volgende waarschuwing: «Democratische controle tijdens de totstandkoming van wet- en regelgeving en rechterlijke (exceptieve) toetsing achteraf in concrete gevallen zijn dan ook twee verschillende en niet inwisselbare vormen van controle.»[19]

---

[17] Op 16 april 2019 hebben informele gesprekken plaatsgevonden met externe deskundigen die op verzoek notities hebben aangeleverd ter bespreking met de vaste commissie voor IWO. Deze deskundigen zijn: de heer Groothuijse (universitair hoofddocent Omgevingsrecht, Universiteit Utrecht), mevrouw Tonkens (hoogleraar Burgerschap en Humanisering van de Publieke Sector, Universiteit voor Humanistiek te Utrecht), de heer Hurenkamp (political scientist, Universiteit voor Humanistiek te Utrecht) en de heer Zevenbergen (hoogleraar land administration and management, Universiteit Twente).
De notitie van de heer Groothuijse, de notitie van mevrouw Tonkens en de heer Hurenkamp, en de notitie van de heer Zevenbergen zijn ter inzage gelegd ter griffie onder de volgende respectievelijke nummers: 163810.12, 163810.10 en 163810.11. Naar aanleiding van de gesprekken op 16 april 2019 zijn er drie vervolgnotities opgesteld. Deze zijn eveneens ter inzage gelegd ter griffie, onder de volgende respectievelijke nummers: 163810.12, 163810.10 en 163810.13.

[18] Notitie 12 april 2019, p. 1, griffienummer 163810.12.

[19] Notitie 12 april 2019, p. 9, griffienummer 163810.12.

Een vergelijkbare kritiek gaf de Integrale Adviescommissie Omgevingswet over het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem met betrekking tot de noodzaak van nadere regels bij het afwijken van voorkeurswaarden. Met name gaat het om de invulling van de beleidsruimte tussen voorkeurswaarde en maximale waarde.

De bovenstaande overwegingen leiden tot de volgende vragen van de leden van de fractie van de ChristenUnie aan de regering. Hoe blijft de regering het primaat van de wetgever en de democratische legitimatie van regelgeving met betrekking tot de bodem in algemene zin bevorderen? Hoe kan de regering waarborgen dat bij het gebruik van de experimenteerbepaling, die nauwelijks wettelijk begrensd is en waarmee kan worden afgeweken van bestaande regelgeving, het primaat van de wetgever en de democratische legitimatie gehandhaafd blijft? En hoe kan de regering waarborgen dat bij beleidsrijke omzettingen in het Aanvullingsbesluit bodem, met name gaat het over het saneren van de bodem (zie het overzicht van de regering), het primaat van de wetgever en de democratische legitimatie gehandhaafd blijven? Hoe kan de regering voorkomen dat de regelgevende bevoegdheid van de waterschapsbesturen door het Rijk wordt aangetast, bijvoorbeeld in projectbesluiten?[20] Deze vraag is met name van belang in verband met de vervuiling en het beheer van grondwater en in de voorziening van drinkwater.

Humane spoedlocaties

De VNG wijst in haar notitie van 23 oktober 2019 op het Convenant Bodem en Ondergrond waarin afspraken zijn gemaakt over de afronding van de sanering van de zogenaamde humane spoedlocaties. De bedoeling was om deze saneringen voor de invoering van de Omgevingswet af te ronden, zodat de gemeenten met een «schone lei» kunnen beginnen. Op het moment dat dit convenant werd gesloten, was de problematiek van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS), waaronder PFAS en lood, nog niet in volle scherpte bekend. Na invoering van de Omgevingswet zullen bronlocaties en spoedlocaties onder verantwoordelijkheid van de gemeenten vallen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben hierover de volgende vragen aan de regering. Kan de regering een overzicht geven van alle ZZS'sen, het aantal spoedlocaties van deze ZZS'sen en het aantal bronlocaties? Heeft de regering afspraken met de gemeenten gemaakt wanneer deze nieuwe spoedlocaties gesaneerd gaan worden en wie dat gaat betalen? En hoe zien die afspraken eruit? Heeft de regering afspraken met de gemeenten gemaakt wanneer deze nieuwe bronlocaties gesaneerd gaan worden en wie dat gaat betalen? En hoe zien die afspraken eruit? Hoe kan de regering voorkomen dat gemeenten geen prioriteit geven aan het saneren van spoedlocaties en aan het saneren van bronlocaties die ook een gevaar vormen? Deze vragen zijn met name van belang in relatie tot de kwaliteit van het grondwater, de winning van drinkwater en het beheer van de natuur.

Participatie

Voor een goede uitvoering van de Aanvullingswet bodem en het Aanvullingsbesluit bodem is participatie van belanghebbenden van groot belang. De Omgevingswet en het Omgevingsbesluit regelen dat participatie plaatsvindt. Deze wet en dit besluit beogen de initiatiefnemers te stimuleren in gesprek te gaan met de omgeving en belanghebbenden te betrekken bij het initiatief. De leden van de fractie van de ChristenUnie

[20] Notitie 12 april 2019, p. 4, griffienummer 163810.12.

hebben in het kader van de Aanvullingswet bodem en het Aanvullingsbesluit bodem de volgende overwegingen.

De Aanvullingswet bodem en het Aanvullingsbesluit bodem kennen een verschuiving van een centraal gereguleerde aanpak naar een meer bestuurlijke afwegingsruimte. Vaak gaat deze verschuiving gepaard met het verminderen van het aantal specifieke regels en het zoveel mogelijk inzetten van algemene regels. Deze verschuiving stelt hogere eisen aan het participatieproces dan in het verleden.
De problematiek van de bodem kent een eigen dynamiek. Met name in het geval van vervuiling komt dat naar voren. «Je ziet het niet» en «je ruikt het niet», maar toch beïnvloedt het «je gezondheid en welzijn». Emoties kunnen – terecht of onterecht – gemakkelijk hoog oplopen.
Tonkens en Hurenkamp stellen in hun «Werknotitie effectieve burgerparticipatie» van 12 april 2019 dat participatie alleen effectief is als a) participatie gericht is op het vergroten macht en invloed, b) participatie gericht is op uiteenlopende categorieën burgers, en 3) als de participatie gestructureerd is als proces, en gestructureerd is in de tijd.[21]

Deze overwegingen leiden bij de leden van de fractie van de ChristenUnie tot de volgende vragen aan de regering. Hoe gaat de regering bevorderen dat initiatiefnemers en gezagen bij participatie inzetten op de drie aspecten van Tonkens en Hurenkamp om recht te kunnen doen aan de genoemde verschuiving in de wetgeving en dynamiek met betrekking tot de bodem? Hoe kan de regering de positie van «zwakke betrokkenen» in het participatieve proces versterken indien initiatiefnemers en/of gezagen dit proces met onvoldoende aandacht voor de belangen van deze zwakke betrokkenen uitvoeren of al uitgevoerd hebben? Onder «zwakke betrokkenen» verstaan de ChristenUnie-fractieleden partijen als burgers of belangengroepen die weinig institutionele macht hebben, die vaak een achterstandspositie in kennis en netwerk hebben, en die geen of beperkte financiële middelen hebben om een rechtszaak te starten.

DSO en de bodem

Uit de diverse deskundigenbijeenkomsten in de Eerste Kamer (onder andere die van 15 oktober 2019) en onderzoeken (onder andere I&O-onderzoek 2019/149, d.d. augustus 2019) blijkt dat – voorzichtig uitgedrukt – nog het nodige werk verzet moet worden om de overheden op 1 januari 2020 aan te sluiten op het DSO en de oefenfase te starten. Met als uiteindelijke doel dat het systeem op 1 januari 2021 volledig operationeel zal zijn. In de memorie van toelichting wordt gesteld dat het reguliere instrumentarium van de Omgevingswet in het algemeen voldoende is en dat er aanvullende instrumenten zijn in de Aanvullingswet bodem.
De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben met betrekking tot DSO en de bodem de volgende vragen aan de regering. Welke reguliere instrumenten van de Omgevingswet zijn nodig voor het uitvoeren van de Aanvullingswet bodem? Zijn deze reguliere instrumenten klaar op 1 januari 2020, zodat er voldoende tijd is om te oefenen? Indien deze instrumenten later klaar zijn dan 1 januari 2020, is de resterende tijd in de ogen van de gebruikers voldoende? Zo nee, hoe gaat de regering hiermee om? Is een meer «geleidelijke» invoering mogelijk? Welke aanvullende instrumenten geeft de Aanvullingswet bodem? Zijn deze aanvullende instrumenten klaar op 1 januari 2020, zodat er voldoende tijd is om te oefenen? Indien deze instrumenten later klaar zijn dan 1 januari 2020, is de resterende tijd in de ogen van de gebruikers voldoende? Zo nee, hoe gaat de regering hiermee om? Is een meer «geleidelijke» invoering mogelijk?

[21] Notitie 12 april 2019, p. 8–9, griffienummer 163810.10.

Kwaliteit bodem, grondwater en oppervlaktewater

De leden van de fractie van de ChristenUnie menen dat er veel wijsheid ligt in de Engelse uitdrukking «*the proof is in the eating of the pudding*». Niet alleen op het gebied van de Engelse politiek, maar ook met het oog op de Aanvullingswet bodem en het Aanvullingsbesluit bodem. Concreet: kan de regering garanderen dat de kwaliteit van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater door de invoering van de betreffende wet en het betreffende besluit, op het huidige niveau blijft? Zou de regering, gezien de grote vraagstukken rond ecologie, duurzaamheid en drinkwater, niet moeten streven naar een verbetering van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater? Hoe kan de regering dat bevorderen?

De leden van de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving zien de antwoorden van de regering met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk 15 november 2019.

De voorzitter van de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving,
Meijer

De griffier van de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving,
De Boer

Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2019–2020

34 864 Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

G

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 22 november 2019

Hierbij bied ik u aan de memorie van antwoord met betrekking tot bovengenoemd wetsvoorstel, waarin tevens de vragen zijn beantwoord die zijn gesteld in het kader van de voorhang van het genoemde ontwerpbesluit.

De Minister voor Milieu en Wonen,
S. van Veldhoven-van der Meer

kst-34864-G
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

Met belangsteling heb ik kennisgenomen van voorlopig verslag van de vaste Commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving van de Eerste Kamer over de ontwerp Aanvullingswet bodem en het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet van 12 november 2019.

Hierbij bied ik u de beantwoording aan. Bij de beantwoording van de vragen wordt de volgorde van het verslag aangehouden en zijn de vragen voorzien van een nummer.

Vragen van de leden van de VVD-fractie

[1] De leden van de VVD-fractie hebben een vraag gesteld over hoe de noodzakelijke kennisopbouw wordt geborgd, met name voor de kleine gemeenten, na het opheffen van de Technische Commissie Bodem.

De Technische Commissie Bodem heeft waardevol werk gedaan bij de kennis- en beleidsontwikkeling op het gebied van bodem. Het opheffen van de commissie, conform kabinetsbeleid om adviesorganen te stroomlijnen[1], betekent niet dat de kennis daarmee verdwijnt. De leden van de Technische Commissie Bodem zijn afkomstig van diverse kennisinstellingen en de kennis blijft aanwezig bij die kennisinstellingen. Op deze kennisinstituten kan altijd een beroep worden gedaan. Ook de omgevingsdiensten, die een deel van de taken op het gebied van bodemsanering uitvoeren, beschikken over de vereiste kennis en expertise. Onder de Omgevingswet verandert dit niet. Ook kan de gemeente gebruik maken van de adviezen van de GGD en ondersteunt RWS/Bodem+.

[2] De leden van de VVD-fractie vragen hoe het gelijkwaardig beschermingsniveau gewaarborgd is, indien decentrale afwegingsruimte leidt tot grote verschillen tussen gemeenten of regionale uitvoeringsdiensten.

Algemeen uitgangspunt van de Omgevingswet is dat het beschermingsniveau van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit gelijkwaardig blijft aan het huidige niveau. Dat geldt ook voor de regels in het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem en het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem. Het uitgangspunt van een gelijkwaardig beschermingsniveau betekent niet dat elke regel op dezelfde wijze terugkomt of dat op elke locatie dezelfde bescherming nodig is, maar dat over het geheel gezien hetzelfde beschermingsniveau wordt geboden als de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde besluiten en regelingen. Dat beschermingsniveau ontstaat – net als nu – door een samenspel van keuzen op lokaal, regionaal en landelijk niveau. De kern van de bodemregelgeving blijft bij de overgang naar de Omgevingswet overeind: een robuust normenstelsel om de bodem te beschermen tegen verontreiniging. De provincies en de gemeenten hebben – net als onder het huidige recht – ruimte om een lokale afweging te maken passend bij de lokale situatie. Voor de toepassing van deze bestuurlijke afwegingsruimte bevatten het wetsvoorstel en het ontwerpbesluit inhoudelijke waarborgen, zoals de instructieregels voor bouwen en bodemkwaliteit in het Besluit kwaliteit leefomgeving. De toepassing van deze afwegingsruimte in de praktijk is onderdeel van de evaluatie van de Omgevingswet. Daarnaast draagt het overgangsrecht bij aan een gelijkwaardig beschermingsniveau onder meer doordat via de bruidsschat de huidige rijksregels worden overgedragen aan gemeenten en waterschappen. Deze bruidsschat is het ijkpunt voor de gemeenten en waterschappen voor het omzetten van deze regels in het omgevingsplan en de waterschapverordening.

---

[1] Kamerstukken II 2017/18, 34 864, nr. 3 (p. 30).

[3] De leden van de VVD-fractie vragen in dezelfde context wanneer de regering een besluit neemt over de vraag of het Rijk wil sturen op een aanvaardbare bodemkwaliteit door het vaststellen van instructieregels of beoordelingsregels.

De regering heeft een besluit genomen over de mate waarin het Rijk op dit moment sturing van rijkswege door middel van instructieregels of beoordelingsregels gerechtvaardigd acht in het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem zoals dat nu bij uw Kamer voorligt. De huidige keuze vertegenwoordigt een gelijkwaardig beschermingsniveau in vergelijking tot het huidige recht.

Naast rechtstreeks werkende rijksregels voor milieubelastende activiteiten op of in de bodem (Besluit activiteiten leefomgeving, via Aanvullingsbesluit bodem) bevat het ontwerp-Aanvullingsbesluit instructieregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Het gaat voornamelijk om instructieregels voor het omgevingsplan over bouwen op verontreinigde bodem. Daarnaast zijn er ook instructieregels beoogd over de decentrale aanpak van grondwaterverontreinigingen, over nazorg en over bodemkwaliteitskaarten.

Vanzelfsprekend blijft het kabinet na inwerkingtreding van de Omgevingswet monitoren hoe de regels in de uitvoeringspraktijk werken. De regering kan zo nodig aanvullend kaders of richting geven aan de praktijk zoals die zich ontwikkelt door middel van nieuwe instructieregels of beoordelingsregels. In dat geval is de geëigende weg de voorbereiding van een AMvB tot wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit kwaliteit leefomgeving, in overleg met Tweede en Eerste Kamer (door middel van voorhang).

[4] De leden van de VVD-fractie hebben een vraag over de verplichtingen voor bedrijven om bij een ongewoon voorval maatregelen te treffen. Het onmiddellijk treffen van maatregelen is volgens hen niet altijd doelmatig. Daarom zou de zorgplicht versoepeld zijn en kunnen gemeenten nadere afspraken maken over wanneer maatregelen getroffen moeten worden. Deze leden vragen welke instrumenten er zijn als een bedrijf in het kader van de uitvoerbaarheid en handhaving niet meewerkt?

Allereerst wordt opgemerkt dat de specifieke zorgplicht voor bedrijven in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) niet versoepeld is. Bij een ongewoon voorval moet het bevoegd gezag direct daarover worden geïnformeerd. Net als onder het huidige recht kunnen bedrijven na het informeren in overleg met het bevoegd gezag gaan over wanneer en hoe maatregelen moeten worden getroffen, afhankelijk van de aard van het ongewoon voorval en het risico van verdere verspreiding of aantasting van grond- of oppervlaktewater. Immers, als het gaat om mobiele verontreiniging is snel handelen noodzakelijk.

Het treffen van maatregelen om een ongewoon voorval te voorkomen en om de gevolgen daarvan ongedaan te maken valt onder de specifieke zorgplicht in het Bal (als zich een ongewoon voorval voordoet bij een milieubelastende activiteit waarop het Bal van toepassing is). Het bevoegd gezag zal moeten afwegen welke maatregelen noodzakelijk en redelijk zijn, rekening houdend met alle individuele omstandigheden van de situatie. Het bevoegd gezag kan deze maatregelen via een maatwerkvoorschrift of vergunningvoorschrift opleggen.

Als deze maatregelen niet worden getroffen, is dat een overtreding van de specifieke zorgplicht van het Bal of van het (maatwerk)voorschrift. Het bevoegd gezag kan bij een dergelijke overtreding strafrechtelijk of

bestuursrechtelijk handhavend optreden. Dat laatste kan in de vorm van een dwangsom of het toepassen van bestuursdwang. Bij bestuursdwang kan het bijvoorbeeld gaan om het stilleggen van (een deel van) het bedrijf of het treffen van maatregelen op kosten van het bedrijf.

[5] De leden de VVD-fractie vragen naar aanleiding van de recente ontwikkelingen op het gebied van PFAS of het kabinet de mening van de VNG deelt dat er nog veel spoedlocaties niet aangepakt zijn.

De spoedlocaties zoals bedoeld in de toelichting bij het wetsvoorstel en het ontwerpbesluit zijn de spoedeisende ernstige historische bodemverontreinigingen veroorzaakt voor 1987 waarover in de bodemconvenanten afspraken zijn gemaakt. Hiervan verloopt de aanpak voorspoedig.

Met de decentrale overheden zijn in het Bodemconvenant afspraken gemaakt over de aanpak van de spoedeisende locaties. De saneringsoperatie verloopt volgens verwachting, aan het eind van 2020 zijn de meeste spoedeisende locaties beheerst.[2] In de jaren erna zal de aanpak daarvan onder overgangsrecht worden afgerond.

Dan blijven er nog andere locaties over met bodemverontreiniging. Deze resterende locaties zijn veelal locaties met minder urgentie (geen spoedeisende locaties), vanwege lagere risico's voor de gezondheid. Deze locaties worden onder de Omgevingswet, net als onder de huidige wetgeving, aangepakt bij een ruimtelijke ontwikkeling zoals bijvoorbeeld het bouwen van een woning. Daarnaast blijven er nog gebieden over die diffuus zijn belast. Deze vragen een andere aanpak omdat de traditionele gevalsgerichte benadering daar niet voldoet. Zie ook de beantwoording op vraag [14].

Ook vragen de leden van de VVD-fractie naar de verdeling van de kosten voor beheer en/of sanering vanaf 2021.

De afspraken over de middelen van het Rijk tot en met 2020 zijn vastgelegd in het Convenant Bodem en Ondergrond 2016–2020. Samen met de partners, waaronder de VNG, bespreekt het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat momenteel welke vervolgafspraken na 2020 noodzakelijk zijn. Zie ook de beantwoording op vragen [14, 30].

Vragen en opmerkingen van de leden van de FVD-fractie

[6] De leden van de FvD-fractie vragen of de wet robuust genoeg is voor ingrijpen door de overheid bij een doelbewuste terroristische daad in de vorm van het doelbewust vergiftigen van het grondwater, oppervlaktewater of drinkwater?

De Aanvullingswet bodem bevat in aanvulling op de Omgevingswet robuuste bevoegdheden om de gevolgen van een doelbewuste terroristische daad aan te pakken. Daarnaast geldt ook andere relevante wetgeving om op te treden in geval van een terroristische daad.

Het voorkomen van en reageren op een terroristische aanslag kent een eigen wettelijk kader binnen het beleidsterrein van nationale veiligheid en openbare orde. Daar gaat de Omgevingswet niet over. Dat gezegd hebbende, kent de Omgevingswet wel diverse instrumenten die ook relevant kunnen zijn voor crisisbestrijding, zoals de zorgplicht, ongewoon

[2] Tussenrapportage convenant Bodem en convenant Bodem en ondergrond 2016, opgesteld door UP Bodemconvenant, d.d. 4 maart 2019 (https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bodemconvenant/publicaties/downloads/mtr-2018-convenant/).

voorval en regels over bijzondere bevoegdheden van bestuursorganen in buitengewone omstandigheden (hoofdstuk 19 van de Omgevingswet).

Met het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem wordt een specifieke wettelijke regeling voor een toevalsvondst aan dit hoofdstuk 19 toegevoegd (afdeling 19.2a). De toevalsvondst heeft ook betrekking op acute maatregelen om indirecte blootstelling via grondwater en drinkwater te voorkomen, als bij ontdekking onmiddellijk handelen nodig en ook nog mogelijk is om erger te voorkomen.

Voor de goede orde: de drinkwaterregelgeving, die niet opgaat in de Omgevingswet, bevat primair het wettelijk kader voor het bewaken van de continuïteit en de kwaliteit van de drinkwatervoorziening. Die rol ligt voornamelijk bij de drinkwaterbedrijven en ook bij de Minister van Infrastructuur en Waterstaat en de ILT als toezichthouder. Omdat drinkwater een eerste levensbehoefte is, bevat die regelgeving ook robuuste en zoveel mogelijk open geformuleerde noodbevoegdheden om te kunnen doen wat noodzakelijk is om te borgen dat het leveren van veilig drinkwater mogelijk blijft. De drinkwaterregelgeving heeft expliciet aandacht voor veiligheid en cybersecurity, waarbij bijvoorbeeld voor diverse scenario's per drinkwaterbedrijf draaiboeken zijn vastgelegd in een leveringsplan.

[7] De leden van de FVD-fractie hebben gevraagd naar de consequenties van de PFAS-problematiek voor de Aanvullingswet bodem en het Aanvullingsbesluit bodem.

De actuele PFAS problematiek heeft in beginsel geen consequenties voor de Aanvullingswet bodem, gelet op de inhoud van het wetsvoorstel (voornamelijk betrekking op sanering van historische verontreiniging). Onderdelen van het Besluit bodemkwaliteit en de Regeling bodemkwaliteit gaan straks op in het stelsel van de Omgevingswet. Indien naar aanleiding van de PFAS-problematiek aanpassing van regelgeving in de toekomst aan de orde is, zal dit te zijner tijd in de regelgeving worden verwerkt conform de reguliere procedure.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

[8] De CDA-fractieleden herkennen en erkennen dat door de Aanvullingswet bodem aan gemeenten en provincies beleidsruimte geboden wordt binnen een door de wetgever gedefinieerde voorkeurs- en maximale waarde voor de bodem. Waar wordt deze waarde voor de bodem gedefinieerd, nu de Wet bodembescherming wordt ingetrokken?

Zoals de CDA-fractieleden herkennen en erkennen biedt het wetsvoorstel volgens de uitgangspunten van de Omgevingswet beleidsruimte voor decentrale overheden om lokale afwegingen te maken. Wel zal het Rijk binnen het nieuwe stelsel hieraan grenzen stellen door middel van instructieregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Zo kan de gemeente in haar omgevingsvisie en omgevingsplan ambities opnemen ten aanzien van de kwaliteit van de bodem, voor zover dat betrekking heeft op het grondgebied van een gemeente. In het Besluit kwaliteit leefomgeving worden instructieregels opgenomen die gemeenten verplichten om in hun omgevingsplan aan te geven welke maatregelen nodig zijn ten aanzien van de bestaande bodemverontreinigingen om onaanvaardbare risico's te voorkomen.

In het ontwerpbesluit worden in § 5.1.4.5.1 van het Besluit kwaliteit leefomgeving instructieregels opgenomen voor bouwen op bodemge-

voelige locaties, die de uitoefening van taken en bevoegdheden door gemeenten borgen. Het Rijk wil voorkomen dat er wordt gebouwd op locaties met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid van de mens. Gemeenten zijn verplicht in het omgevingsplan de waarde vast te stellen waarboven er bij de realisatie van gebouwen op bodemgevoelige locaties maatregelen moeten worden genomen. De waarde voor de toelaatbare kwaliteit die een gemeente in het omgevingsplan vaststelt, mag niet leiden tot een overschrijding van het blootstellingsniveau van het maximaal toelaatbaar risico (MTR) voor de mens (zoals worden opgenomen in bijlage VA bij het Besluit kwaliteit leefomgeving). De blootstelling en daarop gebaseerde waarden voor de toelaatbare kwaliteit moeten per gebied en/of gebruiksfunctie worden berekend. Desgewenst kan de toelaatbare bodemkwaliteit worden gebaseerd op de gevoeligste functie binnen het gebied. Met de instructieregel waarborgt het Rijk dat de gemeente in het omgevingsplan regels stelt die voorkomen dat er onaanvaardbare gezondheidsrisico's ontstaan bij het toelaten van een bodemgevoelige locatie. De toelaatbare kwaliteit van de bodem is een voorwaarde voor bouwen op verontreinigde bodem en is dus geen omgevingswaarde.

Ook wordt in het Besluit kwaliteit leefomgeving een instructieregel opgenomen met signaleringsparameters voor de grondwaterkwaliteit ter beoordeling van sanerende maatregelen.

[9] De leden van de CDA-fractie willen weten waar de beleidsruimte zit voor decentrale overheden bij de uitvoering van deze wet- en regelgeving.

De afwegingsruimte voor decentrale overheden bestaat allereerst uit de bevoegdheid om maatwerk te stellen ten opzichte van de algemene rijksregels in het Besluit activiteiten leefomgeving. Voor het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem gaat het dan om maatwerk over de regels voor milieubelastende activiteiten die met het ontwerpbesluit aan het Besluit activiteiten leefomgeving worden toegevoegd, zoals de regels voor graven en saneren. Deze maatwerkmogelijkheid is niet onbegrensd. Maatwerk moet – net als de algemene regels op rijksniveau – gemotiveerd worden in het licht van bijvoorbeeld het beschermen van het milieu. Met maatwerk kan een locatiespecifieke bescherming worden geboden. Maatwerk moet bovendien altijd blijven voldoen aan de beste beschikbare technieken. Naast deze kaders voor maatwerk wordt daarnaast in dit ontwerp Aanvullingsbesluit maatwerk soms ook nog specifiek begrensd in de rijksregels.

Ten tweede hebben decentrale overheden ruimte om normen te stellen binnen de kaders van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Ze kunnen bijvoorbeeld de waarde vaststellen voor bodemkwaliteit voor locaties met gebouwen met een verblijfsfunctie waarbij geen maatregelen hoeven te worden getroffen. Deze toelaatbare waarde mag de interventiewaarde bodemkwaliteit zijn, of soepeler of strenger. Maar nooit meer dan het maximaal toelaatbaar risico (MTR). Voor het antwoord op deze vraag wordt ook verwezen naar het antwoord op vragen [8, 41].

Tot slot hebben decentrale overheden lokale afwegingsruimte voor het stellen van regels aan activiteiten die niet meer op rijksniveau worden geregeld. Een voorbeeld daarvan zijn de regels over graven in de bodem in een omvang die kleiner is dan 25 kubieke meter (kleinschalig grondverzet) in het omgevingsplan.

[10] De leden van de CDA-fractie vragen of de kleine gemeenten voldoende middelen hebben om de noodzakelijke kwaliteit voor de VTH-taken bij de omgevingsdiensten te organiseren.

De CDA-fractieleden vragen aandacht voor de zorgen over de kleine gemeenten. De kleine gemeenten werken regionaal samen in Omgevingsdiensten. De Omgevingsdiensten staan aan de lat voor de VTH-taken. Hebben de kleine gemeenten voldoende middelen om de noodzakelijke kwaliteit te organiseren?

De VTH-taken van gemeenten voor bodem blijven ook onder de Omgevingswet bij de omgevingsdiensten. In het voorgestelde basistaken pakket worden alle milieubelastende activiteiten op of in de bodem van hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving aangewezen, dus inclusief de milieubelastende taken op het gebied van bodem en de daarbij behorende werkzaamheden. Dit wijkt niet wezenlijk af van hoe het nu is geregeld in het basistakenpakket. Een omgevingsdienst kan door bundeling van taken en daarmee expertise de VTH-taken in de regel efficiënter uitvoeren. Hierdoor kan met relatief minder (financiële) middelen het juiste kwaliteitsniveau behaald worden. Bovendien zijn er in verhouding minder toezichthouders nodig voor het uitvoeren van dezelfde taak door één omgevingsdienst in plaats van toezicht door alle bevoegde overheden afzonderlijk. De kleinere gemeenten profiteren daar ook van.

Voor het antwoord op deze vraag wordt ook verwezen naar het antwoord op vraag [1].

[11] Voorts vragen de CDA-fractieleden aandacht voor de verantwoordelijkheid van grondeigenaren, die tegen hun wil in, verontreiniging of afval, zoals drugsafval en chemische ecstacylabs, in hun tuin c.q. op hun erf of land(goed) aantreffen. Dat leidt vaak tot enorme problemen. Biedt de nieuwe wet dan mogelijkheden voor overheden om te zeggen: wij nemen daar de verantwoordelijkheid voor?

Met betrekking tot het opruimen van drugsdumpingen ligt er – gelet op de verantwoordelijkheden in het voorkomen van mogelijke schade voor volksgezondheid en milieu – een verantwoordelijkheid bij regionale en lokale overheden. Vanuit het Rijk was voor de jaren 2015, 2016 en 2017 in totaal € 3 miljoen beschikbaar gesteld voor het co-financieren van de opruimkosten van drugsdumpingen, via een amendement op de begroting van Infrastructuur en Waterstaat. De totale onderbesteding van deze afgelopen, tijdelijke co-financieringsregeling bedroeg € 1,2 miljoen. De meeste provincies hebben inmiddels provinciale subsidieregelingen ingesteld, die worden gevoed door de resterende € 1,2 miljoen vanuit het Rijk.

Het kabinet maakt nu voor de periode 2019 tot en met 2024 structureel nog € 1 miljoen per jaar vrij op de begroting van het Ministerie van Justitie en Veiligheid om de directe kosten van het opruimen van drugsdumpingen te kunnen (co)financieren. Met de beschikbaar gestelde middelen zullen de particuliere grondeigenaren volledig worden gecompenseerd voor de directe opruimkosten van drugsdumpingen op hun grond en worden ook gemeenten voor een gedeelte gecompenseerd voor de financiële gevolgen van drugsdumpingen[3].

[12] De leden van de CDA-fractie vragen naar de stand van zaken omtrent de saneringsoperaties met humane risico's.

Met de decentrale overheden zijn in het Convenant Bodem en Ondergrond 2016–2020 afspraken gemaakt over de aanpak van de spoedeisende locaties. De saneringsoperatie verloopt volgens verwachting, aan het eind

[3] Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, Aanhangsel 3367.

van 2020 zijn de meeste spoedeisende locaties beheerst.[4] In de jaren erna zal de aanpak daarvan onder overgangsrecht worden afgerond. Zie ook het antwoord op vraag [5].

[13] De leden van de CDA-fractie vragen of de noodzakelijke asbestsaneringen, met name in Gelderland en Overijssel uitgevoerd zijn en of er nog Rijksmiddelen nodig zijn voor de uitvoering hiervan.

Na de inwerkingtreding van de Omgevingswet zullen er nog asbestbodemsaneringen noodzakelijk zijn. Bijvoorbeeld de werkvoorraad zoals weergegeven in de samenwerkingsovereenkomst asbestbodemsaneringsopgave 2016–2022 in Overijssel is bij de invoering van de Omgevingswet nog niet afgerond. Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is in overleg met de provincie Overijssel over de uitvoering van deze saneringen en de financiering daarvan.

Het reserveren van verdere rijksmiddelen voor asbestbodemsaneringen is onderwerp van gesprekken over de wijze van samenwerking en financiering tussen de overheidspartijen na de afronding van het Convenant Bodem en Ondergrond 2016–2020.

[14] De leden van de CDA-fractie stellen dat de na uitvoering van het Bodemconvenant de gemeenten met een schone lei kunnen starten. Tevens vragen de leden hoe de regering omgaat met mogelijke spoedlocaties rond PFAS en lood.

Het Rijk heeft met de andere overheden afspraken gemaakt in het Convenant Bodem en Ondergrond 2016–2020 over het beschikken van alle bekende spoedlocaties. Door middel van overgangsrecht is veiliggesteld dat deze historische verontreinigingen nog onder het oude recht kunnen worden aangepakt. Dat betekent niet dat de bodem daarmee schoon is.

Diffuse verontreinigingen vragen nog de nodige aandacht. Dit vergt echter een andere aanpak dan de klassieke gevalsgerichte saneringsverplichting. Voor een overzicht van de acties die ik in gang heb gezet richting een definitief handelingskader PFAS verwijs ik naar mijn kamerbrieven van 9 oktober 2019 (Kamerstukken II 2019/20, 28 089, nr. 149) en 29 oktober 2019 (Kamerstukken II 2019/20, 35 300 XII, nr. 57). Verder verwijs ik naar het antwoord op vraag [5]. Lood bijvoorbeeld vraagt een andere aanpak omdat de traditionele gevalsgerichte benadering daar niet voldoet. Dit vraagt om lokaal maatwerk. Voor lood heeft een aantal gemeenten en provincies inventarisaties uitgevoerd en worden maatregelprogramma's opgesteld. Dit is bijvoorbeeld gedaan door de gemeente de Ronde Venen en de provincie Utrecht. Andere bevoegde overheden werken nog aan de inventarisatie. De resultaten daarvan worden begin 2020 verwacht. Het is belangrijk om ten aanzien van de loodproblematiek gezamenlijk op te trekken als rijksoverheid met de bevoegde gezagen. Dit doen we door middel van de landelijke werkgroep lood. Daarnaast worden ervaringen gedeeld in het kennisproject «Samenwerken onder de Omgevingswet – casus diffuus lood» onder het Uitvoeringsprogramma van het Bodemconvenant. Ik heb de Tweede Kamer hierover op 4 november geïnformeerd.[5]

---

[4] Tussenrapportage convenant Bodem en convenant Bodem en ondergrond 2016, opgesteld door UP Bodemconvenant, d.d. 4 maart 2019 (https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/bodem-ondergrond/bodemconvenant/publicaties/downloads/mtr-2018-convenant/).

[5] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/11/04/beantwoording-vragen-van-de-leden-stoffer-sgp-en-dik-faber-cu-over-sanering-van-ernstig-vervuilde-bodems-in-gemeente-de-ronde-venen.

Voor het antwoord op deze vraag wordt ook verwezen naar het antwoord op vragen [5, 12, 30].

[15] De CDA-fractieleden constateren dat spoedlocaties bij invoering van de Omgevingswet onder verantwoordelijkheid van gemeenten komen te vallen. Is dit juist?

Spoedlocaties blijven met het overgangsrecht vallen onder de Wet bodembescherming met bijbehorend bevoegd gezag. Dit is toegelicht in hoofdstuk 3 van het wetsvoorstel en p. 42 van de memorie van toelichting. Resterende bodemverontreinigingen die niet onder het overgangsrecht vallen, maar waarvan het (op termijn) wenselijk is dat ze worden aangepakt, vallen onder de Omgevingswet. Onder de Omgevingswet, zoals gewijzigd door dit wetsvoorstel, zal het bevoegd gezag voor de historische verontreinigingen in de vaste bodem, waar deze tot risico's voor de gezondheid en het milieu leiden, gaan berusten bij de gemeente. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de bodemsanering berust zowel onder de Wet bodembescherming als onder de Omgevingswet doorgaans bij eigenaren.

[16] De leden van de CDA-fractie vragen of de spoedopgaven aangepakt zijn en in hoeverre saneringen tot kostenverhogingen bij beheer en onderhoud van de openbare ruimte gaan leiden. Tevens vragen deze leden naar de hoogte van deze kosten en wie deze kosten betaalt.

Bij het onderhoud van de openbare ruimte wordt grond, als er al sprake is van ontgraving, meestal teruggeplaatst. Er is dan geen sprake van een bodemsanering. Voor deze graafwerkzaamheden wordt met het Aanvullingsbesluit bodem een aantal eenvoudige regels gesteld, die niet wezenlijk verschillen van die onder de huidige Wet bodembescherming. Voor het antwoord wordt verder verwezen naar het antwoord op vragen [5, 12, 14, 30].

[17] De leden van de CDA-fractie zien in artikel 13.3a, derde lid, van de Omgevingswet wel de aangenomen motie over «de vervuiler betaalt» terug, maar zien slechts zeer beperkte verhaalsmogelijkheden en vragen waarom geen sterkere verhaalspositie in de wet is opgenomen.

De regering deelt het belang van het principe van «de vervuiler betaalt», dat ook de Tweede Kamer heeft ondersteund in de genoemde motie. Het beginsel dat «de vervuiler betaalt» is en blijft leidend onder de Omgevingswet.

Het voorgestelde artikel 13.3a Omgevingswet (in het wetsvoorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet) is een voortzetting van het huidige artikel 75 Wet bodembescherming (Wbb). Dat artikel geeft een machtiging om de privaatrechtelijke weg te bewandelen voor het verhaal van kosten van sanering op de veroorzaker. Het gaat om kosten van bodemsanering die de overheid in eerste instantie voor eigen rekening heeft genomen en waarbij de specifieke verontreiniging rechtstreeks is te herleiden tot een specifieke veroorzaker.

Voor bestaande vorderingen bevat het overgangsrecht in de Aanvullingswet een voorziening dat artikel 75 Wbb van toepassing blijft en aansluitend geldt artikel 13.3a Omgevingswet voor nog in te stellen vorderingen.

Dit verhaalsrecht is niet onbegrensd: de zeer ruime verjaringstermijn, die in het Burgerlijk Wetboek geldt voor bodemverontreiniging, stelt de grens op dertig jaar na het ontstaan van die verontreiniging, omwille van de

rechtszekerheid. Dit verhaalsrecht is dan ook niet van toepassing op historische verontreiniging, veroorzaakt voor 1987.

Met het derde lid van dat artikel wordt geregeld dat er ook een verhaalsrecht is, zelfs als geen sprake is van een onrechtmatige daad maar wel van ernstige verwijtbaarheid. Dit is mede als voortzetting van artikel 75 Wbb. Dit is een extra waarborg om het principe van «de vervuiler betaalt» te kunnen waarmaken. In de praktijk is artikel 75 Wbb succesvol toegepast; inmiddels zijn voor de betrokken historische verontreinigingen verhaalsacties uitgevoerd op de veroorzakers. Ook voor verontreinigingen waarop de zorgplicht in artikel 13 van de Wet bodembescherming van toepassing is en die in eerste instantie door de overheid zijn aangepakt, blijkt dit verhaalsrecht nuttig te zijn geweest (en zal dat dus ook in de toekomst blijven). De regering deelt dan ook niet het beeld, dat deze leden hebben, dat de verhaalsmogelijkheden zeer beperkt zijn.

[18] De CDA-fractieleden vragen wie verantwoordelijk is voor het toestaan van het verondiepen van diepe plassen met licht verontreinigde grond met natuurontwikkeling als doel en wie de vergunningverlener is. Zij vragen naar de omgevingsvergunning in relatie tot de voorgaande regelgeving.

Naast de algemene regels voor het toepassen van grond of baggerspecie die gelden voor het verondiepen van diepe plassen (als milieubelastende activiteit), geldt er na wijziging door het Aanvullingsbesluit bodem in het Besluit activiteiten leefomgeving een vergunningplicht voor de lozingsactiviteit met daaraan gekoppeld een mer-beoordelingsplicht en een vergunningplicht voor het verondiepen als beperkingengebied activiteit. De waterbeheerder is voor beide vergunningen het bevoegd gezag en daarmee verantwoordelijk voor het toestaan van het verondiepen. Voor regionale wateren is dat het waterschap, voor rijkswateren is dat de Minister van Infrastructuur en Waterstaat/Rijkswaterstaat.
De vergunningplicht en de mer-beoordelingsplicht zijn nieuw ten opzichte van de huidige regelgeving, die nu een generieke vrijstelling van de vergunningplicht bevat voor toepassingen van grond en baggerspecie. Voor het verondiepen van een diepe plas is een voorafgaande toetsing in de vorm van een vergunning en een mer-beoordelingsplicht wenselijk, mede vanwege de potentieel grote effecten op de oppervlakte- en grondwaterkwaliteit. Met de vergunningplicht is er een mogelijkheid tot bezwaar en beroep en kunnen locatiespecifieke voorschriften in de vergunning worden opgenomen. Daarnaast borgt de mer-beoordelingsplicht een integrale beoordeling van de milieuaspecten.

Naast de lozingsvergunning geldt ook een vergunningplicht voor het verondiepen als beperkingengebiedactiviteit met betrekking tot een waterstaatswerk. Deze vergunningplicht bestaat ook in het huidige recht. Bij het verlenen van deze vergunning wordt met name gelet op de effecten op de ecologie (zoals de afwerking van oevers) en de waterveiligheid. Het doel van de verondieping, zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling van natuur of recreatieve waarde, heeft geen invloed op de vraag wie bevoegd gezag is.

[20] De leden van de CDA-fractie vragen naar een toelichting op de vragen van de VNG/G40 en het IPO en of de regering nog in gesprek is met de medeoverheden en of deze overheden het eens zijn met de invoering van het Aanvullingsbesluit.

Voor de beantwoording over de vragen van de VNG/G40 en het IPO wordt verwezen naar het antwoord op vragen [5, 12, 14, 16]. Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is en blijft in gesprek met de medeoverheden.

Bij de totstandkoming van het Aanvullingsbesluit bodem zijn de medeoverheden, maar ook het bedrijfsleven, nauw betrokken geweest.

[21] De gezamenlijke fractieleden maken enkele opmerkingen over het uitgangspunt van vertrouwen in onder meer initiatiefnemers en lokale overheden, dat aan de stelselherziening en dus ook aan de Aanvullingswet bodem Omgevingswet ten grondslag ligt. Zij vragen of dit uitgangspunt nog op zijn plaats is, gelet op de verschillende fraudes door bedrijven en kwetsbaarheden in het openbaar bestuur die de afgelopen maanden aan het licht zijn gekomen. Zij vragen de regering om hierop te reflecteren.

Naar de mening van de regering kan het uitgangspunt van vertrouwen nog steeds als vertrekpunt worden genomen bij deze stelselherziening, ook als het gaat om de centrale en decentrale overheden. Het feit dat dit vertrouwen in incidentele gevallen wordt beschaamd, maakt dit niet anders. Binnen onze rechtsstaat zijn er corrigerende mechanismen, bijvoorbeeld de inzet van strafrecht, die in dergelijke gevallen een belangrijke rol kunnen spelen.

De gezamenlijke fractieleden vragen verder of de regering kan aangeven of er sinds het aannemen van de Omgevingswet voor haar redenen zijn ontstaan om aanvullende maatregelen te nemen om te garanderen dat de grotere ruimte voor initiatieven als gevolg van dit wetsvoorstel niet ten koste gaat van het beginsel van gelijkwaardige bescherming.

De regering is van mening dat ruimte voor initiatieven niet op gespannen voet hoeft te staan met gelijkwaardige bescherming en rechtszekerheid. Een voorbeeld daarvan is het omgevingsplan. Een veel gehoorde klacht uit de huidige praktijk is dat gedetailleerde bestemmingsplannen vaak een statisch keurslijf vormen en niet voldoende kunnen inspelen op nieuwe initiatieven. In dergelijke gevallen moeten initiatieven vaak worden gefaciliteerd door af te wijken van het bestemmingsplan. Dit is juist rechtsonzeker. Een omgevingsplan met een meer globaal karakter biedt meer ruimte voor initiatieven zonder van het omgevingsplan af te hoeven wijken. Dit heeft als voordeel dat de burger meer rechtszekerheid heeft dat ontwikkelingen binnen deze kaders zullen blijven. Belanghebbenden kunnen tegen de vaststelling van het omgevingsplan beroep instellen, zodat de rechtsbescherming is gewaarborgd. In de nota naar aanleiding van het verslag bij de Omgevingswet is de regering uitgebreid op de rechtsbescherming ingegaan.[6]

[22] De gezamenlijke fractieleden willen weten hoe de handhaving – mede in het licht van het uitgangspunt van vertrouwen – vorm krijgt. Specifiek hebben zij daarover vragen over de handhaving in de landbouw.

Het uitgangspunt van vertrouwen wil niet zeggen dat er geen toezicht is op de naleving van regelgeving. Integendeel, burgers en bedrijven en de overheid mogen van elkaar verwachten dat zij zich houden aan vastgestelde besluiten en regels. Daar hoort ook bij dat de overheid degenen die de vastgestelde regels niet naleven ter verantwoording kan roepen. Handhavend optreden draagt bij aan een gelijk speelveld en doet recht aan het rechtsgevoel van de samenleving. Die samenleving verlangt dat regels worden nageleefd, dat gegeven vertrouwen niet wordt beschaamd en dat geen onherstelbare inbreuken worden gepleegd op een veilige, schone en gezonde fysieke leefomgeving of de omgevingskwaliteit.

---

[6] Kamerstukken II 2014/15, 33 962, nr. 12, hoofdstuk 4.

Op 28 september 2018 heeft de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) de Versterkte handhavingsstrategie Mest aangeboden aan de Tweede Kamer (Kamerstukken 2018–2019, 33 037, nr. 311). Deze strategie is erop gericht om de naleving van de regelgeving bij de aanwending, transport en verwerking van mest te verbeteren. Kernelementen van de strategie zijn intensivering van samenwerking tussen verschillende toezichthouders en slimmer gebruik maken van moderne technologie. Er wordt ingezet op repressieve maatregelen, preventieve maatregelen en automatisering. Hiervoor heeft het kabinet ook extra middelen vrijgemaakt.

De NVWA zet haar capaciteit deels flexibel in op basis van risicoanalyses. Dat betekent dat de capaciteit voor controles op de verschillende onderdelen van wat nu onder het Besluit gebruik meststoffen valt, en dat via dit ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem zal worden opgenomen in Besluit activiteiten leefomgeving, van jaar tot jaar kan variëren.

De monitor Versterkte handhavingsstrategie Mest 2018, die de Minister van LNV op 28 juni jl. aan de Tweede Kamer heeft toegestuurd (Kamerstukken II 2018/19, 33 037, nr. 358), rapporteert de resultaten en voortgang op de Versterkte handhavingsstrategie Mest in 2018 en geeft tevens een kwalitatief beeld van de voortgang in de eerste helft van 2019.

[23] De leden van de gezamenlijke fracties vragen waarom de regering het advies van de Integrale Adviescommissie Omgevingswet (advies e) niet heeft overgenomen. Het advies, waar de leden naar verwijzen, heeft betrekking op het voorstel om een grondwaterbeheerder aan te wijzen met eigen bevoegdheden.

De verantwoordelijkheden voor de grondwaterkwaliteit blijven onder de Omgevingswet gelijk aan die onder het huidige recht. Grondwater is en blijft één van de onderdelen van de fysieke leefomgeving waarvoor het niet goed mogelijk is om één bestuursorgaan aan te wijzen dat integraal beheerverantwoordelijk is. Dat betekent dat bestuurlijke samenwerking en co-actorschap onontbeerlijk zijn, waarbij elk bestuursorgaan vanuit zijn eigen taken en bevoegdheden een deel van de grondwateropgaven aanpakt. In een eerdere evaluatie van de praktijk van het grondwaterbeheer is bovendien de conclusie getrokken dat er geen directe aanleiding is om de bestaande bevoegdheidsverdeling te wijzigen.[7] De suggestie van de commissie om één grondwaterbeheerder aan te wijzen, niet alleen voor het beheer van de waterkwaliteit maar ook voor het beheer van de waterkwantiteit, is in dit licht niet overgenomen.

[24] De gezamenlijke fractieleden constateren dat de ecologische kwaliteit van de bodem onder de huidige wetgeving al behoorlijk het onderspit heeft gedolven, onder verwijzing naar de PFAS- en de stikstofcrisis. Zij wijzen erop dat de beleidsdoelstelling «evenwichtig toedelen van functies» – vertaald naar bodem – niet is vastgelegd in de wet en zij vragen of de regering kan aangeven waarom zij van mening is dat met de Aanvullingswet bodem en de achterliggende besluiten, de positie van de beleidsdoelstellingen van het bodembeleid verbeteren en een verbetering op dat vlak te verwachten is.

Het «evenwichtig toedelen van functies aan locaties» (artikel 4.2 Omgevingswet), rekening houdend met de kwaliteit van de bodem, waar deze leden naar vragen, is een belangrijke pijler in het toekomstig bodembeleid en in de Omgevingswet als geheel.[8] Het legt een expliciete

[7] Kamerstukken II 2014/15, 27 625, nr. 341.
[8] Zie de memorie van antwoord bij het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem, p.2.

taak bij de gemeente om in het omgevingsplan een integrale afweging te maken omtrent de fysieke leefomgeving. Daarmee wordt dat wat nu «ruimtelijke ordening» is veel breder getrokken. De gemeente kan in het Omgevingsplan lokaal beleid vastleggen, door het opnemen van strengere normen bijvoorbeeld ten behoeve van ecologie en biodiversiteit.

Voor bodem betekent dit dat er naar verwachting – meer dan met de huidige aanpak van historische verontreiniging vanuit de Wet bodembescherming – beter en in een eerder stadium van planvorming zal worden gekeken naar niet alleen (kleinere) verontreinigingen maar ook naar wat de bodem bijdraagt aan allerlei maatschappelijke functies: bijvoorbeeld ruimtelijk gebruik, de dragende functie of de bijdrage van bodemenergiesystemen aan de energietransitie.

[25] De gezamenlijke fractieleden vragen of de regering van mening is dat doelen ten aanzien van verbetering van de bodemkwaliteit, zoals in de memorie van toelichting in verband met pijler 3 verwoord («[...] gezondheid en het milieu, waaronder planten en dieren [...]»), integraal onderdeel zijn van de doelen en instrumenten van dit aanvullingswetsvoorstel en dus de Omgevingswet. Deze leden vragen, voor het geval die vraag bevestigend wordt beantwoord, welke verplichtende instrumenten voor gemeenten en grondeigenaren de Omgevingswet (en aanhangende regelgeving) uiteindelijk geeft om verbetering van de bodemkwaliteit (verdergaand dan gezondheidsrisico's) te realiseren.
Het verbeteren van de bodemkwaliteit, waaronder voor planten en dieren, krijgt gestalte met behulp van de instrumenten van de Omgevingswet waar dit wetsvoorstel bij aansluit. De Omgevingswet biedt daarvoor voldoende aanknopingspunten. Dat dit niet altijd woordelijk is terug te zien in dit wetsvoorstel, komt doordat dit wetsvoorstel uitsluitend de Omgevingswet aanvult voor zover dat nodig is, dat wil zeggen voor zover een onderwerp niet al in de Omgevingswet zelf is geregeld.

Het beschermen én verbeteren van de fysieke leefomgeving, waaronder bodem, is al een kernelement van de Omgevingswet. Los van dit wetsvoorstel en het ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem bevat de Omgevingswet zelf al een stimulans voor decentrale overheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, waaronder de bodem en het grondwater, te verbeteren. De Omgevingswet is, met het oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, gericht op – onder meer – het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving, ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur (artikel 1.3).[9] De maatschappelijke doelen van artikel 1.3 vormen mede het kader voor het opstellen van het omgevingsplan (artikel 4.1, eerste lid, Omgevingswet).

Waar de Omgevingswet spreekt over «het beschermen van milieu», wordt daaronder mede het verbeteren van het milieu verstaan; zie de begripsomschrijving van «beschermen van het milieu» in de bijlage bij de wet. De zinsnede «het beschermen van het milieu» komt in de wet onder meer voor in de delegatiegrondslag voor algemene rijksregels over milieubelastende activiteiten (artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.22, eerste lid, Omgevingswet). Hetzelfde geldt voor de beoordelingsregels voor een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een milieubelastende activiteit (artikel 5.26, eerste lid, Omgevingswet) en voor de voorschriften die kunnen worden verbonden aan een omgevingsvergunning

[9] Het gedeelte na de laatste komma wordt toegevoegd via het wetsvoorstel Aanvullingswet natuur Omgevingswet (Kamerstukken I 2018/19, 34 985, A).

(artikel 5.34, eerste lid, Omgevingswet). Verder biedt de Omgevingswet decentrale overheden de mogelijkheid om programma's vast te stellen, die gericht zijn op het bereiken van de doelstellingen voor de fysieke leefomgeving, bijvoorbeeld doelstellingen voor de bodem- of grondwaterkwaliteit die gemeenten of provincies in hun omgevingsvisie hebben geformuleerd. Die doelstellingen kunnen zijn gericht op verbetering. In algemene zin geldt verder dat ook EU-eisen kunnen dwingen tot verbetering van het milieu. Die eisen zullen dan in het Omgevingswet-stelsel worden omgezet.

Bij het formuleren van beleidsdoelen en het opstellen van beleidsinstrumenten (omgevingsvisie, programma) kan een doelstelling gericht op verbetering worden geformuleerd. Bij de juridische instrumenten ligt verbetering van het milieu besloten in de wettelijke grondslagen. Afhankelijk van hoe die grondslagen worden ingevuld, kunnen instrumenten zoals het omgevingsplan en vergunningen mede gericht zijn op verbetering.

In de memorie van toelichting bij dit wetsvoorstel is een totaalbeeld gegeven van de doelen en inhoud van het nieuwe bodembeleid. Dat beleid wordt vormgegeven binnen het kader van de Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving, met inbegrip van de aanvullingen via het aanvullingsspoor bodem, en verder uitgewerkt, ingevuld en uitgevoerd door alle bestuurslagen. Het bodembeleid bestaat uit de drie pijlers die de gezamenlijke fractieleden ook aanhalen. Het aspect van beschermen en verbeteren van de bodemkwaliteit, ook in ecologisch opzicht, is een essentieel onderdeel van het toekomstige bodembeleid.

De Omgevingswet is gebaseerd op het principe «decentraal, tenzij» en legt het sturen op de kwaliteit van de fysieke leefomgeving daarom primair bij de decentrale overheden. Zowel gemeenten en provincies als waterschappen hebben dus een belangrijke taak op het gebied van de kwaliteit van bodem en grondwater, in alle opzichten die onder de huidige Wet bodembescherming vallen: chemisch, fysisch en ecologisch. Het Rijk stelt niet over al die aspecten zelf regels. De rijksregels in het Aanvullingsbesluit bodem concentreren zich op het verder aanvullen van de preventieve regels die het Rijk aan zich trekt voor een aantal activiteiten en het stellen van kaders vanuit het Rijk. Die kaders richten zich, in de vorm van instructieregels, voornamelijk op het begrenzen van de decentrale beleidsruimte op het gebied van humane risico's. Dat neemt niet weg dat het Rijk in nauw overleg met gemeenten blijft over uitgangspunten en grote opgaven.

[26] De leden van de gezamenlijke fractie vragen naar de afwegingsruimte voor gemeenten en of de gemeenten strengere normen kunnen vaststellen.

De decentrale afwegingsruimte voor gemeenten wordt aan de bovenzijde begrensd door de instructieregel met betrekking tot bouwen op verontreinigde bodem. De gemeente kan in het Omgevingsplan lokaal beleid vastleggen, door het opnemen van strengere normen bijvoorbeeld ten behoeve van biodiversiteit.

Ook wordt verwezen naar het antwoord op vragen [8, 9].

[27] Een van de vragen die de gezamenlijke fractieleden over het instrumentarium van de Omgevingswet hebben, is de mate waarin het in staat is om transities in het ruimtelijk domein te versnellen en de participatie daarbinnen te vergroten. Deze leden vragen in dit verband

naar de aanpak van de stikstofcrisis binnen de kaders van de Omgevingswet en dit aanvullingswetsvoorstel.

De stelselherziening van het omgevingsrecht is gericht op het bevorderen van een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid, besluitvorming en regelgeving. De Omgevingswet bevat, na aanvulling via het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet en de aanvullingswetsvoorstellen, een dekkend instrumentarium voor het realiseren van opgaven of het realiseren van een transitie in de fysieke leefomgeving.

De samenhangende set instrumenten voor de fysieke leefomgeving is een belangrijke winst van het nieuwe stelsel. Deze set instrumenten kan worden ingezet binnen de gehele beleidscyclus, dus vanaf de visie- en beleidsvorming tot en met de monitoring. Zo bevat de Omgevingswet grondslagen om de algemene rijksregels waar nodig aan te vullen met het oog op opgaves in de leefomgeving, zoals energietransitie. Gemeenten kunnen in hun omgevingsplannen regels te stellen over de ruimtelijke inpassing van maatregelen in een bepaald gebied. Met een projectbesluit kunnen Rijk, provincies en waterschappen projecten realiseren voor het verwezenlijken van opgaves in de leefomgeving, zoals met betrekking tot klimaat(adaptatie) bijvoorbeeld bij waterstaatswerken. Ook biedt de Omgevingswet mogelijkheden voor vaststellen van programma's voor bijvoorbeeld een gebiedsgerichte aanpak.

Waar mogelijk zet de Omgevingswet in op versnelling en verbetering van besluitvorming. Met participatie aan de voorkant van de besluitvorming en waarborgen voor rechtsbescherming. Uw Kamer is eerder dit jaar in het kader van de behandeling van het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet geïnformeerd over het onderwerp participatie.[10] Een nieuwe wet is echter niet genoeg. De kwaliteit van de fysieke leefomgeving wordt immers niet alleen bepaald door wet- en regelgeving. De Omgevingswet beoogt een impuls te geven aan bestuurlijke en ambtelijke processen en samenwerking en het maken van politieke keuzes in samenhang.

[28] In het kader van de omgevingsvisie wordt in de memorie van toelichting (blz. 21) opgemerkt dat bij een toepassing zoals in de diepere ondergrond die meerdere bodemlagen doorsnijdt, de toepassing niet ten koste mag gaan van het belang van de bescherming van de bodem en water en dat een zorgvuldige afweging gemaakt moet worden met andere belangrijke functies die een bodem kan vervullen. De gezamenlijke fractieleden vragen op basis van welke waarden deze afweging door de gemeenten tot stand moet komen.

Het voorbeeld uit de memorie van toelichting waar de fractieleden naar refereren, is een voorbeeld van een gemeenlijk omgevingsvisie. Bij het opstellen van de omgevingsvisie en het formuleren van daarin op te nemen beleidsuitgangspunten heeft de gemeenteraad veel vrijheid. De Omgevingswet en de daarop gebaseerde uitvoeringsregelgeving sturen niet op de inhoud van de omgevingsvisie. De Omgevingswet beschrijft alleen uit welke onderdelen een omgevingsvisie moet bestaan (artikel 3.2) en regelt de doorwerking van beginselen, waaronder het beginsel van preventief handelen (artikel 3.3). Verder zal de gemeenteraad rekening moeten houden met het beleid zoals neergelegd in de omgevingsvisie van het Rijk (de NOVI) en de provinciale omgevingsvisie. Het hangt af van de lokale omstandigheden hoe een gemeente wil omgaan met de kwaliteit van de bodem en wat de lange termijn ambitie is voor de bodem, en het

[10] Kamerstukken I 2018/19, 34 986, B.

daarvan onderdeel uitmakende grondwater, in relatie tot activiteiten in de ondergrond en het bodemgebonden bovengronds gebruik. De gemeente zal daarbij zelf een afweging van alle kwaliteiten en belangen maken. In de omgevingsvisie kan het gemeentebestuur de ontwikkelingen van de gemeente op lange termijn koppelen aan haar ambitie ten aanzien van de kwaliteiten van de bodem. Daarbij kunnen de vier genoemde prioriteiten uit de NOVI een rol spelen. Het is aan de gemeente om die afweging te maken: zij zorgt voor de openbare ruimte, via het omgevingsplan draagt zij zorg voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties en de gemeente is bevoegd gezag voor het merendeel van de activiteiten van burgers en bedrijven.

[29] De leden van de gezamenlijk fractie vragen naar de stand van zaken rondom de aanpak van spoedlocaties alsmede naar de aanpak van met name PFAS.

Voor het antwoord op de vraag over de stand van zaken met betrekking tot de aanpak van spoedlocaties wordt verwezen naar het antwoord op vragen [5, 12]. Overigens betreft dit niet alleen locatie met humane risicos maar ook locaties met ecologische spoed of verspreidingsrisico's. Voor de antwoorden op de vragen met betrekking tot PFAS wordt verwezen naar de antwoorden op vraag [14].

[30] De leden van de gezamenlijke fracties vragen naar de middelen voor de resterende saneringsopgaven.

De afspraken over de middelen van het Rijk tot en met 2020 zijn vastgelegd in het Convenant Bodem en Ondergrond 2016–2020. Samen met de partners, waaronder de VNG, bespreekt het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat momenteel welke vervolgafspraken na 2020 noodzakelijk zijn. Ook vragen de leden van de gezamenlijke fractie naar een overzicht van de van de afgelopen 10 jaar.

De afgelopen tien jaar is er op twee momenten een rijksbijdrage verstrekt aan de provincies en de 29 grote gemeenten die allen bevoegd gezag onder de Wet bodembescherming zijn.

In de eerste periode, 2010 tot en met 2014, ontvingen de provincies een totale rijksbijdrage van € 433 miljoen. Daarnaast ontvingen 29 rechtstreekse gemeenten, nog eens € 281 miljoen. Totaal was de bijdrage van het rijk dus € 714 miljoen, oftewel € 143 miljoen per jaar. Gegevens over de bedragen die provincies uit andere bronnen dan de rijksbijdrage hebben besteed, zijn niet beschikbaar bij het Rijk. Er is echter wel een indicatie van te geven. Tot 2009 werd er jaarlijks een landelijke monitoringsrapportage aan de Tweede Kamer aangeboden. Uit deze rapportages bleek dat de multiplier gemiddeld rond de 2 lag. Dit betekent dat de bodemsaneringskosten die door de markt en uit eigen middelen van overheden worden betaald, ongeveer op hetzelfde niveau liggen als de middelen die het Rijk beschikbaar heeft gesteld.

In de periode 2015 tot en met 2020 ontvingen de provincies totaal € 266 miljoen en de 29 grote gemeenten € 341 miljoen, waarmee de totale rijksbijdrage voor deze 6 jaar rond de € 600 miljoen of € 100 miljoen per jaar ligt. Zie het overzicht van de Rijksbijdrage per provincie.

	2010–2014	2015–2020	Totaal
Groningen	17.614.717	12.653.310	30.268.027
Fryslân	24.499.033	14.222.434	38.721.467
Drenthe	10.144.520	17.437.764	27.582.283
Overijssel	63.222.502	57.243.863	120.466.365
Flevoland	6.060.777	3.776.262	9.837.039
Gelderland	75.180.671	23.075.499	98.256.169
Utrecht	11.205.168	16.924.834	28.130.002
Noord-Holland	41.061.994	25.096.155	66.158.148
Zuid-Holland	65.329.428	35.660.045	100.989.474
Zeeland	7.998.364	11.880.589	19.878.954
Noord-Brabant	102.573.431	37.495.451	140.068.882
Limburg	8.799.581	10.514.555	19.314.136
totaal provincies	**433.690.185**	**265.980.761**	**699.670.946**

Samen met de partners, waaronder de VNG, bespreekt het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat momenteel welke vervolgafspraken na 2020 noodzakelijk zijn over bodemsaneringen en de financiering daarvan.

Ook wordt verwezen naar het antwoord op vragen [5, 12, 14, 16].

[31] De leden van de gezamenlijk fracties constateren dat de nog resterende bodemverontreinigingen aangepakt gaan worden bij een ontwikkeling en dat in gemeenten waar geen gebiedsontwikkelingen zijn, het risico bestaat dat een verontreiniging blijft bestaan. Deelt de regering deze constatering, zo vragen zij.

Deze resterende locaties zijn veelal locaties met minder urgentie (geen spoedeisende locaties), vanwege lagere risico's voor de gezondheid. Deze locaties worden onder de Omgevingswet, net als onder de huidige wetgeving, aangepakt bij een ruimtelijke ontwikkeling zoals bijvoorbeeld het bouwen van een woning. Door de Omgevingswet wordt dit niet anders. Die locaties waar sprake is van spoed, zijn in het kader van het Convenant Bodem en Ondergrond 2016–2020 beheerst.

Zie ook beantwoording op vragen [5, 12, 14, 16].

[32] De leden van de gezamenlijke fracties doen de suggestie om een informatieverplichting op te nemen waardoor medeoverheden op de hoogte worden gehouden van meldingen, maatwerkvoorschriften en vergunningen.

De regering dankt de leden voor de suggestie, maar vindt een informatieplicht om medeoverheden te informeren over meldingen, maatwerkvoorschriften en vergunningen niet wenselijk. Een dergelijke informatieplicht zou leiden tot een toename van bestuurlijke lasten, terwijl in de meeste gevallen een melding of een besluit over een maatwerkvoorschrift niet van belang is voor een medeoverheid. De Omgevingswet regelt daarnaast dat een bestuursorgaan rekening moet houden met de taken en bevoegdheden van andere bestuursorganen (artikel 2.2 Ow). Zo nodig moet er afstemming met andere bestuursorganen plaatsvinden of moet deze geïnformeerd worden. Dit betekent bijvoorbeeld dat als een bestuursorgaan een maatwerkvoorschrift stelt dat ook van belang is voor een buurgemeente hij vooraf moet afstemmen en deze moet informeren. Specifieke toe- en doorzendverplichtingen van een aanvraag, een vergunning of een ontwerpbeschikking zijn dan ook in het Omgevingsbesluit bewust niet overgenomen om bestuurlijke lasten te verminderen. De Omgevingswet voorziet wel in regeling voor medebetrokkenheid van andere overheden bij het verlenen van een omgevingsvergunning. Een ander bestuursorgaan heeft adviesrecht wanneer dat nodig is vanwege de

taak of verantwoordelijkheid van een ander bestuursorgaan of vanwege de expertise over de activiteit. Op die manier is dit bestuursorgaan ook geïnformeerd over de verleende vergunning.

Via publieke kennisgeving worden omwonenden en andere belanghebbenden geïnformeerd over de voorgenomen activiteit in hun omgeving. Voor hen kan het immers van belang zijn om te weten dat een bepaalde activiteit wordt gestart. De Omgevingswet schrijft daarom voor dat een vergunning zo spoedig mogelijk na bekendmaking van het besluit aan de aanvrager, het besluit wordt meegedeeld. In het Omgevingsbesluit is verder bepaald dat het bevoegd gezag kennisgeeft van een melding van meldingsplichtige activiteiten, in één of meer dag-, nieuws- of huis-aan-huisbladen of op een andere geschikte wijze. Op dezelfde wijze moet het bevoegd gezag kennisgeven van maatwerkvoorschriften op grond van hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Omwonenden, andere belanghebbenden en medeoverheden kunnen met deze kennisgevingen dus altijd op de hoogte raken van een activiteit in de fysieke leefomgeving.

[33] Volgens de leden van de fracties van GroenLinks, PvdA, SP, PvdD, Fractie-Otten, 50PLUS en OSF lijken de regels voor de toevalsvondst alleen van toepassing op risico's voor de volksgezondheid. Zij vragen of de regering kan bevestigen dat in Natura2000-gebieden ook minimaal de beschermde soorten als referentie genomen moeten worden.

De regeling van de toevalsvondst is bedoeld voor een onverwachte geconstateerde bodemverontreinigingen met onaanvaardbaar risico voor de volksgezondheid waarbij snel handelen nodig is en die niet direct te herleiden is tot een veroorzaker. In dat geval moet het bevoegd gezag handelen. Bijvoorbeeld door de eigenaar te verplichten tijdelijke maatregelen te nemen die de eigenaar snel en in redelijkheid kan treffen om het acute risico weg te nemen. Bijvoorbeeld het plaatsen van een hek met waarschuwingsborden. Het gaat om andere maatregelen dan bij een ongewoon voorval of bij bodemsanering: de regeling van de toevalsvondst vergt niet dat de eigenaar de verontreiniging ongedaan maakt.

Als de toevalsvondst geen onaanvaardbaar risico oplevert voor de volksgezondheid, maar wel voor beschermde soorten, bevat de Omgevingswet andere instrumenten om de eigenaar aan te spreken op het nemen van maatregelen. Allereerst is op basis van de algemene zorgplicht in artikel 1.6 van de Omgevingswet is eenieder verplicht voldoende zorg te dragen voor de fysieke leefomgeving. Als het bestuursorgaan bij een toevalsvondst de eigenaar verzoekt om bepaalde maatregelen te nemen vanwege ecologische of verspreidingsrisico's dan moeten die maatregelen op grond van deze zorgplicht ook worden uitgevoerd.

Uiteraard moet bij de uitvoering van werkzaamheden ook altijd rekening worden gehouden met ter plekke aanwezige soorten. Als dieren of planten van beschermde soorten nadelige effecten kunnen ondervinden waardoor de verbodsbepalingen van hoofdstuk 3 van de huidige Wet natuurbescherming in het geding komen (verbod op doden, plukken, vernietigen van voortplantingsplaatsen, vernietigen van nesten etc.), zal een ontheffing moeten worden aangevraagd. Daarvoor zijn over het algemeen gedeputeerde staten van provincies bevoegd gezag, soms de Minister van LNV (militaire terreinen, hoofdinfrastructuur e.d.). Deze regels worden met het aanvullingsspoor natuur in het stelsel van de Omgevingswet opgenomen.

[34] Welke instrumenten hebben (lokale) overheden in het geval van ernstige vervuiling met schade voor ecologische systemen als gevolg van

bodemverontreiniging die geen gezondheidsrisico's in zich dragen, aan te pakken en acuut en gedwongen weg te nemen?

Voor ecologische en verspreidingsrisico's biedt de Omgevingswet voldoende instrumenten, zoals de zorgplichtbepalingen, het verbod op activiteiten met aanzienlijke nadelige gevolgen en de bepalingen voor een ongewoon voorval. Zorgplichten zijn een belangrijk instrument voor het voorkomen en herstellen van nieuwe bodemverontreinigingen en aantastingen. In artikel 1.6 van de Omgevingswet is een zorgplicht voor eenieder opgenomen. Artikel 1.7 van de Omgevingswet bevat de verplichting om nadelige gevolgen van activiteiten voor de fysieke leefomgeving te voorkomen en – als die nadelige gevolgen zich toch voordoen – alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van betrokkene kunnen worden gevraagd om die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. In het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet is een aanvullende bepaling opgenomen (artikel 1.7a Omgevingswet) met een strafrechtelijk handhaafbaar verbod om een activiteit te verrichten of na te laten als daardoor aanzienlijke nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving ontstaan of dreigen te ontstaan. In hoofdstuk 19 van de Omgevingswet is de regeling met betrekking tot het ongewoon voorval opgenomen. Met deze instrumenten kunnen deze risico's tijdig worden aangepakt.

Het stelsel van de Omgevingswet als geheel, met inbegrip van de zorgplichten en decentrale regels, voorziet in een adequaat instrumentarium om op decentraal niveau een adequate regeling te treffen om met risico's voor plant en dier of verspreiding (waaronder een onverwachte vondst) om te gaan (zie ook paragraaf 3.3.3. van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel).

Ook wordt verwezen naar het antwoord op vragen [25, 51].

[35] Het is voor de gezamenlijke fractieleden niet precies helder wat de gevolgen voor eigenaren/pachters kunnen zijn van de lokale afwegingsruimte die gemeenten hebben om eigen (normerende) omgevingswaarden te stellen. Kan de regering daarom expliciteren wat de gevolgen zijn voor grondeigenaar B in de volgende situatie. Grondeigenaar A heeft een terrein in gemeente A, grondeigenaar B in gemeente B, die strengere normen hanteert voor stof X. Stof X heeft gevolgen voor de gezondheid en het milieu. Grondeigenaar A loost stof X op locatie in gemeente A en houdt zich daarbij aan het omgevingsplan van de gemeente A. Hij heeft verder ook geen plannen om de locatie te ontwikkelen. Doordat de stof zich via de bodem verspreidt naar gemeente B, die strengere normen hanteert, overschrijdt grondeigenaar B de lokale normen en moet dit van de gemeente B oplossen, omdat er een activiteit gepland wordt. Kan de regering aangeven hoe met de Aanvullingswet bodem voorkomen wordt dat eigenaar B in de beschreven situatie (financieel) verantwoordelijk wordt voor een situatie die hij zelf niet kan voorkomen of oplossen? Ziet de regering hier een probleem en hoe kan dat volgens haar worden opgelost?

Voorop staat dat iemand als grondeigenaar A niet moedwillig de bodem ernstig mag verontreinigen. In dat geval gaat het over een veroorzaker van een verontreiniging en biedt de Omgevingswet instrumenten om te zorgen dat de «vervuiler betaalt». Een lozing op de bodem met significante risico's voor de bodem of het grondwater valt onder rijksregels. De gemeente kan waar nodig regels stellen aan lozingen waarvoor de risico's voor milieu en gezondheid beperkt zijn.

Onder de Omgevingswet kan de gemeente op diverse manieren sturen op dergelijke lozingen. Dit is de situatie waarop in de vraag vermoedelijk wordt gedoeld en waar in het onderstaande antwoord van wordt uitgegaan.

De gemeente heeft de taak om met het omgevingsplan te zorgen voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties, waarbij alle belangen van de fysieke leefomgeving afgewogen worden. Ook kunnen regels worden gesteld over milieubelastende activiteiten, waaronder lozingen op de bodem. De bodem is een integraal onderdeel van de fysieke leefomgeving en het belang van het beheren en het beschermen van de bodem moet dan ook worden betrokken bij het stellen van regels in het omgevingsplan. De wijze waarop dergelijke afwegingen plaatsvinden is aan de gemeente overgelaten.

De gemeente kan in haar omgevingsvisie ambities opnemen ten aanzien van de kwaliteit van de bodem, voor zover dat betrekking heeft op het grondgebied van een gemeente. In die gevallen waarin bijvoorbeeld de fysische kwaliteit van de bodem een rol kan spelen bij de ontwikkeling van een gebied, biedt de omgevingsvisie met het omgevingsplan de mogelijkheid om keuzes te maken en om een balans te vinden tussen risico's en maatschappelijk gewenste activiteiten. Bovendien is het juist de bedoeling dat de normen per locatie kunnen verschillen: extra bescherming waar dat nodig is, soepeler waar dat kan en bovenal concreter toegespitst op de locatie.

Voor grondeigenaren of bedrijven die op de grens van twee of meer gemeenten liggen – zoals in de casus uit de vraag – en die daardoor voor die locatie met omgevingsplannen van meer dan één gemeente te maken hebben, is een goede afstemming tussen gemeenten bij het stellen van regels in het grensgebied van belang. De Omgevingswet voorziet daarin. De instrumenten kunnen in de praktijk «op maat» worden gebruikt, als daar aanleiding voor bestaat. Mede met het oog op situaties met een gemeentegrensoverschrijdend karakter is in artikel 2.2, eerste lid, van de Omgevingswet al bepaald dat bestuursorganen bij het nemen van besluiten rekening houden met elkaars taken en bevoegdheden en zo nodig met elkaar afstemmen. Deze bepaling vervangt een aantal specifieke overlegverplichtingen uit het huidige recht.

Daarnaast kunnen gemeenten een gezamenlijke omgevingsvisie vaststellen en kunnen ze hun omgevingsplannen gezamenlijk vaststellen, eventueel met een gelijke omgevingswaarde. Verder is in dit verband van belang dat provincies hun taak tot gebiedsgerichte coördinatie, die is vastgelegd in artikel 2.18, eerste lid, onder a, van de wet, actief kunnen invullen. Provincies kunnen daarnaast juridische instrumenten toepassen zoals een instructiebesluit of instructieregels in de omgevingsverordening. De provincie kan een coördinerende rol op zich nemen om actief te sturen op de verdeling van gebruiksruimte in het gebied. De wens tot een gebiedsgerichte benadering en deskundigheid bij de provincie maken dat gemeenten en provincie er gezamenlijk voor kunnen kiezen dat een provincie een grotere regierol krijgt bij de verdeling van gebruiksruimte. De inzet van wettelijke instrumenten is niet altijd nodig. De betrokken bestuursorganen kunnen ook door middel van een bestuursovereenkomst of convenant samenwerkingsafspraken maken.

In het kader van de implementatieondersteuning zijn handreikingen voorbereid waarin ook aandacht wordt besteed aan afstemming tussen decentrale regels van verschillende gemeenten.

[36] De gezamenlijke fracties vragen of de regering het met hen eens is dat om een betere betrokkenheid van de maatschappij voor elkaar te krijgen, een gelijkwaardige informatiepositie belangrijk is? Kan de regering gedetailleerd aangeven welke informatie over de bodem in het DSO opgenomen is of definitief wordt opgenomen?

De regering is het met deze leden eens dat een gelijkwaardige informatiepositie belangrijk is voor de betrokkenheid van de samenleving. Het realiseren van een betere informatiepositie tussen initiatiefnemers zoals burgers en bedrijven is daarom een belangrijk doel van de Omgevingswet en het daarbij horende Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). De regering ontsluit hiertoe informatie over de fysieke leefomgeving. Het gaat om te beginnen om wet- en regelgeving, maar ook om informatie uit besluiten, of andere rechtsfiguren op grond van de Omgevingswet. Ook wet- en regelgeving over bodem wordt zo in het DSO vindbaar, net zoals dat het geval is voor de andere onderwerpen van de Omgevingswet. Het streven is om ook andere informatie over de fysieke leefomgeving te ontsluiten, zoals informatie over de staat van die leefomgeving.
Dit laatste wordt stapsgewijs opgepakt op basis van het advies van het Bureau ICT Toetsing. Het BIT adviseerde om het DSO vooralsnog te beperken tot een minimale invulling van het huidig dienstverleningsniveau en van daaruit verder te werken. Dit betekent dat pas na realisatie van het basisniveau van het digitale stelsel begonnen wordt met de verdere ontsluiting van aanvullende informatie over de leefomgeving. Bijvoorbeeld ontsluiting van informatie uit de Basisregistratie Ondergrond (Bro) die nu los van het DSO stapsgewijs wordt voltooid. Dergelijke informatie kan immers relevant zijn voor initiatiefnemers en overheden. Als die informatie elders in een bruikbare vorm digitaal beschikbaar is, dan kan deze vanaf de inwerkingtreding wel via het DSO worden ontsloten door technische koppeling (link) met de vindplaats, bijvoorbeeld een website.
Op termijn kan verdere informatie over bodem aan het DSO worden gekoppeld, zodat de informatiepositie van initiatiefnemers nog verder wordt versterkt en het mogelijk wordt om informatie in samenhang en in relatie met een bepaalde locatie en/of activiteit te tonen. Het tempo en de volgorde daarvan wordt niet door de regering alleen bepaald maar is onderwerp van gesprek met de andere overheden als onderdeel van de uitbouw van het DSO. Om deze reden kan nu geen eindbeeld worden geschetst wat er in bijvoorbeeld 2029 in het DSO ontsloten wordt.

[37] De gezamenlijke fracties vragen naar de huidige stand van zaken bij het opnemen van de basisregistratie ondergrond in het DSO. Deze leden vragen of de basisregistratie ondergrond volledig wordt opgenomen in het DSO en of dit toegankelijk is voor alle burgers en bedrijven (en dus niet alleen initiatiefnemende). Verder vragen deze leden naar de planning voor opname van de informatie over bodemverontreiniging in de basisregistratie en of de opzet en financiering daarvan (ook als het een doorontwikkeling betreft) is gewaarborgd. Daarnaast vragen zij of de regering kan bevestigen dat alle bekende 170.000 (en later ook nieuw ontdekte) locaties via het DSO ontsloten worden, zodat alle burgers (en dus niet alleen initiatiefnemers, grondeigenaren) altijd zicht hebben op deze informatie, ook in alle gemeenten? Zo niet, of de regering aangeven hoe eigenaren, omwonenden, pachters en overige belanghebbenden dan in staat gesteld worden om een oordeel te vellen over de staat van de bodem, zodat ze risico's en ontwikkelingen (op het vlak van gezondheid, milieu en aansprakelijkheid) van bepaalde locaties goed kunnen inschatten.

Door de Minister van BZK is dit jaar een verkennend onderzoek uitgevoerd naar aanleiding van de motie Ronnes-Van Gerven (Kamerstukken II,

34 864, nr. 19) waarin de regering wordt gevraagd om informatie over bodemverontreinigingen in de Basisregistratie Ondergrond op te nemen. De resultaten van dit onderzoek zijn uitvoerig met alle betrokken belangenpartijen besproken. Over de uitkomsten van deze gesprekken en onderzoeken en de voorgenomen beleidslijn worden de Tweede en de Eerste Kamer door de Minister voor Milieu en Wonen binnenkort per brief geïnformeerd.

Ten aanzien van de vraag over de bekende locaties en nieuw ontdekte locaties merkt de regering op dat deze gegevens met prioriteit worden opgenomen in de basisregistratie voor de ondergrond. Daarmee is de opzet, toegankelijkheid, doorontwikkeling en financiering geborgd. Inzake de voorgenomen beleidslijn verwijst de regering naar de bovengenoemde brief van de Minister voor Milieu en Wonen aan de Tweede Kamer. Het streven is om informatie over de staat van de fysieke leefomgeving via het DSO te ontsluiten. Bijvoorbeeld informatie uit de Basisregistratie Ondergrond (Bro) die nu los van het DSO stapsgewijs wordt voltooid. Indien andere bodeminformatie in een bruikbare vorm digitaal beschikbaar is, kan deze op termijn ook aan het DSO worden gekoppeld. Dergelijke informatie kan immers relevant zijn voor initiatiefnemers en overheden. Op basis van het advies van het Bureau ICT Toetsing wordt echter pas na realisatie van het basisniveau van het digitale stelsel met deze verdere ontsluiting aangevangen. Het tempo en de volgorde daarvan wordt niet door de regering alleen bepaald maar is onderwerp van gesprek met de andere overheden als onderdeel van de uitbouw van het DSO. Inzake de hierover voorgenomen beleidslijn wordt verwezen naar de hierboven genoemde brief van de Minister voor Milieu en Wonen aan de Tweede Kamer.

[38] De leden van de gezamenlijke fracties vragen naar het proces van kennisdeling tussen gemeenten en de waarborgen van de mate van deskundigheid tijdens de implementatieperiode en na inwerkingtreding van de Omgevingswet. Ook vragen deze leden naar het effect van het opheffen van de TCB op de beschikbaarheid van kennis en de vragen van de VNG hierover.

De implementatie van de Aanvullingswet bodem is een onderdeel van het brede implementatietraject van de stelselherziening van het omgevingsrecht. Gemeenten en andere overheden worden begeleid via een interbestuurlijk programma Aan de slag met de Omgevingswet. In dit programma werkt het kabinet nauw samen met de koepelorganisaties van gemeenten, provincies en waterschappen. In het uitvoeringsprogramma van het Bodemconvenant bodem en ondergrond 2016–2020 zijn projecten in uitvoering om de decentrale overheden voor te bereiden op de Omgevingswet en om kennisontwikkeling, verspreiding van kennis en borging van kennis te waarborgen. Voor grondwater is in het eerdergenoemde uitvoeringsprogramma een traject gestart om samen met de provincies en gemeentes hieraan verder invulling te geven (een zogenoemde warme overdracht).

Voor het antwoord op de vraag over de TCB wordt verwezen naar het antwoord op vraag [1].

[39] De leden van de gezamenlijke fracties vragen de regering of decentralisatie van bodemsaneringen naar alle gemeenten, gezien de benodigde deskundigheid, nog steeds passend is. Dit ook in het licht van de ontwikkelingen op het gebied van PFAS. Kan de regering motiveren dat dit minder werk en kosten oplevert dan een meer gecentraliseerde aanpak van kennisontwikkeling en kennisborging.

Het kabinet kan bevestigen dat het beleggen van de bodemsaneringstaak bij gemeenten nog steeds passend is en dat dit ook efficiënt is. Voor de bescherming van bodem en grondwater en het duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond voor maatschappelijke opgaven als de energietransitie, klimaatadaptatie, drinkwater- en voedselvoorziening en circulaire economie is een goede informatievoorziening en beschikbaarheid van kennis over het bodem-watersysteem voor alle partijen van groot belang.

De Omgevingswet heeft als uitgangspunt dat de gemeente primair verantwoordelijk is voor de zorg voor de fysieke leefomgeving. Dit uitgangspunt geldt ook voor bodem. Juist de gemeenten kunnen de bodemkwaliteit van een locatie en de eventuele noodzaak om maatregelen te treffen, bezien in samenhang met de ruimtelijke ontwikkelingen binnen hun grondgebied. Daarbij blijft de deskundigheid voor de uitvoering van de bodemsaneringstaak gewaarborgd. Net als nu blijft immers ook onder de Omgevingswet de uitvoering van de bodemsaneringstaak – in mandaat – belegd bij omgevingsdiensten. Daarmee blijft er continuïteit in de uitvoering door omgevingsdiensten en blijft de vereiste kennis en expertise gewaarborgd.

Hierbij is ook op te merken dat het karakter van de bodemsaneringen verandert. De afgelopen dertig jaar heeft bodembeleid sterk in het teken gestaan van het opruimen om (spoed)locaties: bodemverontreinigingen met zodanige risico's voor mens of milieu dat een zelfstandige aanpak gerechtvaardigd is. Dit zijn vaak complexe saneringen met aanzienlijke kosten. Hierover zijn afspraken gemaakt met de decentrale overheden in de bodemconvenanten. Het staartje van deze saneringsoperatie zal nog doorlopen na 2020, onder het overgangsrecht in de Aanvullingswet bodem. De opgave die nu overblijft onder de Omgevingswet zijn verontreinigingen van kleinere omvang en met minder risico voor mens en milieu. Daarbij is juist de relatie tot (voorgenomen) gebruik en de natuurlijke momenten van aanpak van belang. Hierop heeft bij uitstek de gemeente het meeste zicht.

Daarnaast wordt onder regie van het Rijk gewerkt aan een goede informatievoorziening en beschikbaarheid van kennis. Bij het huidige kennislandschap rond bodem en ondergrond – waarbij het gaat om kennisontwikkeling, kennisverspreiding en toepassing van kennis in de praktijk – zijn veel partijen actief zijn betrokken: universiteiten, kennisinstellingen, publieke en private partijen waaronder het adviserend en uitvoerend bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Omdat het huidige Bodemconvenant in 2020 eindigt, verkent het Rijk samen met de convenantspartijen en andere bij bodem en ondergrond betrokken organisaties of en zo ja op welke wijze de huidige kennis- en informatie-infrastructuur rond bodem, ondergrond en grondwater kan en moet worden versterkt, zodanig dat deze ook in de toekomst alle betrokken partijen op een adequate wijze kan ondersteunen bij de uitvoering van hun taken. Daarbij wordt verbinding gezocht met het traject «Kennis voor decentrale overheden» dat in het kader van de Omgevingswet wordt uitgevoerd en met internationale trajecten op het gebied van kennis en innovatie waarbij Nederlandse partijen zijn betrokken en een rol (kunnen) spelen.

[40] De leden van de fracties van GroenLinks, PvdA, SP, PvdD, Fractie-Otten, 50PLUS en OSF vragen waarom het advies van de Integrale Adviescommissie Omgevingswet, om voorwaarden op te nemen in de omgevingsvergunning over het beëindigen van activiteiten, niet is overgenomen.

Het advies van de Integrale Adviescommissie Omgevingswet is in lijn met de beoordelingsregels voor omgevingsvergunningen voor wateronttrekkingsactiviteiten in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Op grond van artikel 8.84 van dat besluit wordt de omgevingsvergunning voor een grondwateronttrekking alleen verleend als de activiteit verenigbaar is met het belang van het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste. Artikel 8.85 van het besluit biedt het bevoegd gezag vervolgens de mogelijkheid om – als dat nodig is – voorschriften aan de vergunning te verbinden over het na het staken van de activiteit wegnemen, compenseren of beperken van door de activiteit of het staken daarvan veroorzaakte nadelige gevolgen voor het watersysteem. Provincies (die bevoegd gezag zijn voor grootschalige industriële grondwateronttrekkingen en onttrekkingen voor de openbare drinkwatervoorziening) kunnen dus bij het verlenen of actualiseren van de omgevingsvergunning voor het onttrekken van grondwater voorschriften aan de vergunning verbinden om de nadelige gevolgen voor bijvoorbeeld de grondwaterstand in stedelijke gebied door het beëindigen van een onttrekking te voorkomen of te beperken. De regering is dus, met de adviescommissie, van mening dat dat verstandig beleid is.

[41] De leden van de gezamenlijke fracties wijzen op de motie-Van Gerven[11] (aangehouden). Met de motie wordt verzocht een algehele saneringsplicht voor verontreinigde gebieden op te nemen in instructieregels. Ze vragen of de mening wordt gedeeld dat met het ontwerpbesluit onvoldoende invulling is gegeven aan de geest van de motie-Van Gerven. Daarnaast vragen zij of de regering kan aangeven hoe zij wil borgen dat er onder het nieuwe stelsel bij herontwikkeling pas gebouwd gaat worden nadat sanering heeft plaatsgevonden?

Met deze leden is de regering van mening dat bodemsanering een belangrijke voorwaarde is om de gezondheid van mensen te beschermen bij het bouwen op verontreinigde bodem. Om die reden heeft de regering in het ontwerpbesluit een instructieregel met die strekking opgenomen. Dat is echter iets anders dan de strekking van de motie van de heer Van Gerven: de regering kan zich niet vinden in een algehele saneringsplicht voor elke aanwezige vervuiling. Een uitgangspunt van het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem is juist dat de bodem geschikt moet zijn voor de geplande functie. Daarom is tijdens het debat aangegeven dat er een saneringsplicht blijft – en dat ziet u ook terug in het ontwerpbesluit – maar geen algehele saneringsplicht die inhoudt dat elke verontreiniging meteen gesaneerd moet worden.[12] Zo'n algehele saneringsplicht is er nu overigens ook niet onder de Wet bodembescherming. Dat zou geen doelmatige aanpak zijn. Binnen de wettelijke kaders moet nu en in de toekomst worden gekeken welke verontreiniging moet worden aangepakt, op welke manier en ook wanneer.

Via de bruidsschat bevat het omgevingsplan bij inwerkingtreding ook al bovengenoemde regels over bouwen op verontreinigde grond (zie daarvoor vraag [43]). De gemeente mag de regels van de bruidsschat aanpassen maar altijd binnen de kaders van de instructieregels van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Hiermee waarborgt het Rijk dat de regels die gemeente in het omgevingsplan regels stelt altijd voorkomen dat er onaanvaardbare gezondheidsrisico's ontstaan bij het toelaten van bouwen op een bodemgevoelige locatie.

[42] De leden van de gezamenlijke fracties constateren dat AEC-bodemas met de inwerkingtreding van de Omgevingswet vrij toepasbaar is. De

[11] Kamerstukken 2018/19, 34 864, nr. 16.
[12] Handelingen II 2018/19, 34 864, nr. 16, p. 18.

leden vragen hoe de controle plaatsvindt, die waarborgt dat de kwaliteit voldoende verbeterd is voor vrije toepasbaarheid.

Na 2020 kan AEC bodemas niet meer onder IBC-condities worden toegepast. Dit betekent dat strengere eisen gaan gelden voor de AEC-bodemassen. Voor toepassing moet kwaliteit van de bodemassen met een milieuverklaring worden aangetoond. Daarnaast wordt voor AEC-bodemassen de meldingsplicht gehandhaafd. Hierdoor is gericht toezicht door het bevoegd gezag mogelijk.

[43] De leden van de fracties van GroenLinks, PvdA, SP, PvdD, Fractie-Otten, 50PLUS en OSF wijzen er op dat voor veel (bouw)activiteiten de vergunningplicht vervalt. Zo verliest de overheid volgens hen een formeel communicatiemoment. Zij willen weten hoe de communicatie over de eisen, verwachtingen aan eigenaren en beperkingen aan locatiegebruik naar eigenaren en gebruikers van (potentieel) vervuilde locaties in de toekomst verloopt? Is dat een actief proces of wordt er alleen gecommuniceerd op het moment dat er een initiatief is rondom een locatie?

Voor de vraag in hoeverre activiteiten op een locatie zijn toegestaan dient men altijd het omgevingsplan te raadplegen. Het omgevingsplan is primair bepalend of en onder welke voorwaarden een activiteit is toegelaten. Bij de vaststelling van een omgevingsplan moeten de instructieregels van het Rijk en de provincie hierover door gemeenten naar de lokale situatie vertaald worden. Voor locaties waarvan de bodem is verontreinigd of waarvan het niet zeker is of de bodem vrij is van verontreiniging, zal het omgevingsplan regels bevatten dat pas eerst gebouwd mag worden nadat is aangetoond dat de bodem daarvoor geschikt is. Dat kan betekenen dat eerst maatregelen getroffen moeten worden om de bodem daarvoor geschikt te maken. In die situaties zal er voor het bouwen een vergunningplicht of op zijn minst een melding- of informatieplicht blijven gelden waarmee een initiatiefnemer voorafgaand aan het bouwen moet aantonen dat de bodem daarvoor geschikt is (gemaakt). Los van het feit dat er dus geen communicatiemoment verloren gaat waar dat nodig is, is het omgevingsplan te allen tijde raadpleegbaar voor eigenaren en gebruikers.

Daarnaast blijft gelden dat bij de aanpak van een bodemverontreiniging en in het kader van nazorg bodemsaneringsmaatregelen maatregelen worden genomen die soms langdurig in stand moeten worden gehouden. Dergelijke beheers- of nazorgvoorzieningen moeten met het oog op de kenbaarheid ook na de inwerkingtreding van de Omgevingswet in het beperkingenregister of kadaster worden opgenomen. Dit wordt geregeld via de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Wkpb). Deze wet geeft het kader dat bepaalt welke specifieke bodembesluiten publiekrechtelijke beperkingen bevatten en bij het publiek beter kenbaar moeten worden gemaakt. Reeds plaatsgevonden registraties onder de Wkpb zullen blijven bestaan. De Wkpb zal deels worden ingebouwd in het stelsel van de Omgevingswet. Ter voorbereiding voor de inbouw is een apart traject voor de modernisering van de Wkpb opgestart (Beter Kenbaar). Als de transitie in het kader van Beter Kenbaar is voltooid, zullen alle publiekrechtelijke beperkingenbesluiten in de BRK zijn ingeschreven. Een deel van die besluiten zal echter in de periode vanaf 2021 op enig moment onder de regelgeving van de Omgevingswet (Ow) gaan vallen, en alsdan onderdeel gaan uitmaken van de informatievoorziening van het DSO.

[44] De leden van de fracties van GroenLinks, PvdA, SP, PvdD, Fractie-Otten, 50PLUS en OSF stellen een vraag over de verplichting een bodemonderzoek te verrichten. Het gaat om locaties waarover nog geen

bodeminformatie bekend is en waar de kans op een nog niet ontdekte bodemverontreiniging groot is. Deze leden willen weten of in deze gevallen de gemeente een bodemonderzoek moet vragen wanneer er sprake is van verdenking van vervuilde grond, of dat de gemeente dit zelf mag bepalen.

In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem heeft de regering de mogelijkheid gecreëerd om selectiever te kijken naar de meerwaarde van het doen van (nieuw) bodemonderzoek bij bouwen. Die meerwaarde is er voornamelijk als in het verleden bodembedreigende activiteiten zijn uitgevoerd, of in diffuus verontreinigde gebieden (zoals historische binnensteden). Daar staat tegenover dat in meer recent (vanaf circa 1990) aangelegde woonwijken vaak al bodemonderzoek bekend is en ook informatie dat tijdens het bouwrijp maken schone grond is aangebracht.

In het ontwerpbesluit dat nu voorligt, kan de gemeente gebieden aanwijzen waar bodemonderzoek niet nodig wordt geacht, omdat er vaak meer aanknopingspunten aanwezig zijn om die vrijstelling te onderbouwen, dan andersom.

Zoals in de nota van toelichting is beschreven (paragraaf 7.2): De aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit kent een aantal aanvraagvereisten. Een van deze vereisten is het overleggen van een bodemonderzoek. Ook dit aanvraagvereiste maakt deel van de bruidsschat voor bouwen, die al is opgenomen in het Invoeringsbesluit. Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet maakt dit deel uit van het omgevingsplan en kunnen gemeenten dus kiezen voor het aanwijzen van locaties waar de initiatiefnemer geen bodemonderzoek hoeft te doen voorafgaand aan het bouwen, als daar een dragende onderbouwing voor is.

Voor de vergunningvrije bouwwerken bevat het Aanvullingsbesluit een instructieregel van het Rijk dat het omgevingsplan een verplichting moet bevatten om die bouwactiviteit vooraf te melden, onder overlegging van een bodemonderzoek (artikel 5.89l). Ook bij die verplichting is het mogelijk om locaties aan te wijzen waar die verplichting niet van toepassing is; dit is geëxpliciteerd in de instructieregel om gemeenten uitdrukkelijk toe te staan om de melding niet in alle gevallen van toepassing te laten zijn.

[45] De leden van de gezamenlijke fractie vragen of er regels opgenomen zijn ter voorkoming van biologische bedreigingen in de bodem.

Er zijn geen regels opgenomen ter voorkoming van de biologische bedreigingen in het Aanvullingsbesluit bodem. Dit is regelgeving op het gebied van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij. Op de invasieve soorten, zoals de Aziatische duizendknoop, is de Europese verordening invasieve uitheemse soorten van toepassing. Op de, aan deze verordening gekoppelde lijst met zorgwekkende invasieve soorten, is deze verordening van toepassing. In verordening is opgenomen dat de soorten op de lijst niet opzettelijk mogen worden vervoerd. Dit is vooral bedoeld voor de handel van invasieve soorten. Echter het staat er zodanig expliciet dat het verspreiden van grond en baggerspecie met invasieve soorten er ook onder wordt geschaard.

Indien de lokale situatie dat vereist, kan een gemeente desgewenst een regel opnemen in het Omgevingsplan.

[46] De gezamenlijke fractieleden vragen wanneer de Wet milieubeheer overgaat naar de Omgevingswet.

Bij de totstandkoming van de Omgevingswet heeft de regering gekozen voor een gefaseerde aanpak in modules. De Omgevingswet vormt de basis: deze wet bevat de kerninstrumenten voor het nieuwe omgevingsrecht. Daarnaast is in deze eerste module een aantal wetten al geïntegreerd in de Omgevingswet. Dat geldt ook voor de regels van de Wet milieubeheer over plaatsgebonden activiteiten. Met het wetsvoorstel Aanvullingswet geluid (onderdeel van de eerste module) krijgt ook hoofdstuk 11 van de Wet milieubeheer over geluidproductieplafonds een plek in de Omgevingswet. Na inwerkingtreding van het nieuwe stelsel bestaat de Wet milieubeheer nog uit de regelingen voor niet-plaatsgebonden handelingen, waaronder hoofdstuk 11A over de kwaliteit van werkzaamheden en de integriteit van degenen die deze werkzaamheden uitvoeren, en de regelingen over afvalstoffen. In de Omgevingswet zijn hoofdstukken gereserveerd om deze regels op een later moment te integreren. Over de inhoud en planning van latere modules ter aanvulling van de Omgevingswet moet nog worden besloten. Nadere informatie over eventuele latere modules is opgenomen in de nota naar aanleiding van het verslag bij de Omgevingswet (Kamerstukken II 2014/15, 33 962, nr. 12, p. 296–298).

[47] De gezamenlijke fractieleden vragen of zij de rapportage van het Adviescollege toetsing regeldruk mogen ontvangen.

De gevraagde rapportage is te vinden op de website van het college: https://www.atr-regeldruk.nl/wp-content/uploads/2018/09/U124-Ministerie-van-IenW-Aanvullingsbesluit-bodem-w.g.pdf.

[48] In het kader van de effecten op de rechtspraak merken de gezamenlijke fractieleden op dat wanneer er de facto een beroepsmogelijkheid wordt weggenomen, er volgens hen geen sprake kan zijn van gelijke rechtsbescherming voor burgers.

Deze opmerking houdt vermoedelijk verband met de passage in de memorie van toelichting over appellabele beschikkingen op grond van de Wet bodembescherming; deze worden vrijwel geheel vervangen door algemene regels (rijksregels of regels in het omgevingsplan). In reactie hierop merkt de regering op dat het bij de stelselherziening gehanteerde uitgangspunt van een gelijkwaardige rechtsbescherming niet in de weg kan staan aan legitieme keuzes met betrekking tot het te hanteren instrumentarium. Als dat zo zou zijn, zou elke vernieuwing immers bij voorbaat onmogelijk zijn. Zoals in de betreffende passage in de toelichting is aangegeven, hebben in het verleden vergelijkbare bewegingen plaatsgevonden waarbij individuele beschikkingen zijn vervangen door algemene regels. Dit wetsvoorstel trekt die lijn door.

[49] De leden van de fracties van GroenLinks, PvdA, SP, PvdD, Fractie-Otten, 50PLUS en OSF stellen gezamenlijk een aantal vragen over de gevolgen van het wetvoorstel voor de rechtspraak. Zij vragen zich af of de Raad van State alle extra zaken aankan, die eerst bij een lager hof tot afronding kwamen.

De regering benadrukt allereerst dat de rechtsgang rondom zaken over bodem niet anders is dan onder de huidige praktijk. Vergunningen of ontheffingen kennen beroep in twee instanties: bij de rechtbank en daarna de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Ten aanzien van de huidige bestemmingsplannen, waarvan de regels straks opgaan in het omgevingsplan, geldt een beroep in één instantie (rechtstreeks naar de

Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State). Deze lijn wordt ook gevolgd bij het omgevingsplan. In verband met het te verwachten aantal zaken is van belang dat het aantal besluitmomenten in het bodemsaneringstraject met het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet wordt teruggebracht. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in haar advies over dit wetsvoorstel opgemerkt dat ze de vereenvoudiging van de rijksregels inzake bodemsanering en deze vermindering van het aantal besluitmomenten in het bodemsaneringstraject positief beoordeelt.

Deze leden vragen hoeveel zaken de regering verwacht en wat de toename is ten opzichte van de huidige regels. Onder de nieuwe wetgeving is het mogelijk om per locatie specifieke en concrete eisen te stellen of af te zien van vergunningplichten. Dit kan juist tot minder zaken leiden omdat de regels specifiek en eenduidig zijn.

Deze leden vragen naar het plan B in het geval Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State meer zaken krijgt dan verwacht. De regering gaat de effecten van de Omgevingswet op de werklast van de rechtspraak monitoren. Daarbij kijkt ze ook specifiek naar de werklast van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Mochten zich hier problemen voordoen dan worden hier met de Raad van State afspraken over gemaakt.
De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State beschikt over een ruime mate van kennis en ervaring als het gaat om de toetsing van bestemmingplannen en over de toetsing van besluiten op grond van de Wet bodembescherming. De Afdeling bestuursrechtspraak is zich op dit moment aan het voorbereiden op de komst van de Omgevingswet. Dat geldt ook voor de rechtspraak. Het Ministerie van BZK voert daarover geregeld overleg met de Stichting studiecentrum rechtspleging, de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en de Raad voor de Rechtspraak. Tijdens dat overleg wordt onder meer gesproken over de vormgeving van opleidingen voor de rechtspraak.

Deze leden vragen naar extra opleidingsbudget voor de rechtspraak. De regering heeft voor het jaar (2020), het jaar voorafgaand aan de voorgenomen datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet, een budget van € 600.000 vrijgemaakt voor opleidingskosten voor de Omgevingswet aanvullend op het reguliere opleidingsbudget.
De regering erkent dat de introductie van de nieuwe wetgeving voor de rechtspraktijk enige tijd tot een verzwaring van de werklast kan leiden doordat er bij aanvang mogelijk meer geprocedeerd gaat worden ook ten behoeve van jurisprudentievorming. De Omgevingswet en het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem voorzien daarbij in uitgebreid en gefaseerd overgangsrecht. Dit betekent dat de eerste paar jaar na inwerkingtreding nog oude zaken op basis van het oude recht kunnen worden afgehandeld. Nieuwe zaken worden vanaf een half jaar na inwerkingtreding verwacht. De regering verwacht dus een meer geleidelijke overgang naar zaken onder het nieuwe recht. In het prijsakkoord met de Raad voor de rechtspraak voor de periode 2020–2022 is voorzien in dekking van deze ingeschatte werklastgevolgen. Ook zal de regering, zoals hiervoor aangegeven, gaan monitoren wat de effecten van de invoering van de Omgevingswet op de rechtspraak zijn.

[50] De gezamenlijke fractieleden vragen naar het moment en de opzet van de evaluatie van het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem. Worden VNG, IPO, UvW, belangenorganisaties en gebruikers bij de evaluatie betrokken, zo vragen deze leden.

In de Omgevingswet is vastgelegd dat binnen vijf jaar na inwerkingtreding, en vervolgens weer na vijf jaar, een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van de Omgevingswet aan het parlement wordt gestuurd. Deze evaluatie omvat het hele stelsel, dus ook de Aanvullingswet en het Aanvullingsbesluit bodem. Het wetenschappelijk rapport dat het Planbureau voor de leefomgeving op grond van de Omgevingswet ten minste eenmaal in de vier jaar uitbrengt over de ontwikkeling van de kwaliteit van bij regeling aangewezen onderdelen van de fysieke leefomgeving, kan bij de evaluatie worden gebruikt. In het nader rapport[13] bij het voorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet is aangegeven dat op basis van de eerste ervaringen met het nieuwe stelsel wordt bekeken in welke vorm en in welke samenstelling de evaluatie zal worden uitgevoerd. Daarbij kan per onderwerp een andere keuze worden gemaakt. De regering vindt het wel van belang dat de ervaringen van de uitvoeringspraktijk steeds worden betrokken. De precieze vormgeving en invulling van de evaluatie wordt nog uitgewerkt. Uw Kamer wordt daarover geïnformeerd.

[51] De gezamenlijke fractieleden vragen of hun beeld klopt dat het Aanvullingsbesluit bodem vooral gericht is op het tegengaan van negatieve ontwikkelingen en, als dat niet zo is, welke ruimte de decentrale overheden hebben om positieve stimulansen te geven.

Het Aanvullingsbesluit bodem bevat verschillende regels over milieubelastende activiteiten door bedrijven, die bedoeld zijn om de mogelijke negatieve gevolgen voor de bodem- en grondwaterkwaliteit te voorkomen of te beperken. Dat zijn bijvoorbeeld regels over het op of in de bodem brengen van meststoffen of grond- en baggerspecie. Het ontwerp-Aanvullingsbesluit biedt daarnaast echter ook specifieke ruimte om positieve ontwikkelingen van de bodemkwaliteit te stimuleren. Een voorbeeld daarvan is de instructieregel voor gemeenten om de landbodem in het omgevingsplan in te delen in bodemfunctieklassen. Bij die indeling moeten gemeenten rekening houden met de functie die in het omgevingsplan is toegedeeld. Zo kunnen gemeenten sturen op verbetering van de bodemkwaliteit, zodat die kwaliteit aansluit bij het beoogde gebruik van locaties.

Los van het ontwerpbesluit bevat de Omgevingswet zelf ook al een stimulans voor decentrale overheden om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving (waaronder de bodem en het grondwater) te verbeteren. Een van de maatschappelijke doelstellingen van de wet is het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit (artikel 1.3 Omgevingswet). Steeds waar in de wet – of in het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem of het ontwerpbesluit – regels zijn gesteld over het beschermen van het milieu, wordt daaronder ook het verbeteren van het milieu verstaan (zie de begripsomschrijving van beschermen van het milieu in de bijlage bij de wet). En de Omgevingswet biedt decentrale overheden de mogelijkheid om programma's vast te stellen, die gericht zijn op het bereiken van de doelstellingen voor de fysieke leefomgeving, bijvoorbeeld doelstellingen voor de bodem- of grondwaterkwaliteit die gemeenten of provincies in hun omgevingsvisie hebben geformuleerd.

[52] De gezamenlijke fractieleden vragen zich af of de experimenteerruimte voor bodemdalingsgebieden dichtgeregeld is en vragen of de regering het wenselijk vindt dat er lokale afwegingsruimte is voor de toepassing van innovatieve bouwmaterialen om bodemdaling tegen te

[13] Kamerstukken II 2017/18, 34 986, nr. 4.

gaan en zo beheer en onderhoud van de openbare ruimte duurzamer en kwalitatief beter te maken.

Het experimenteren met bouwstoffen om de bodemdaling te vertragen juicht het kabinet toe. Echter de bouwstoffen moeten dan wel aan de algemene eisen voldoen, wanneer dit binnen het experiment niet het geval is dan wordt opnieuw een bouwstof met een IBC-kwaliteit geïntroduceerd. Deze laagwaardige vorm van recycling past immers niet binnen de doelstelling van de circulaire economie. Het ontwerp Aanvullingsbesluit biedt dan ook geen ruimte om van de generieke normen af te wijken. De uitdaging zal zijn om binnen het experiment zowel aandacht te hebben voor de civieltechnische eigenschappen als de chemische kwaliteit van de bouwstof.

[53] De leden van de fracties van GroenLinks, PvdA, SP, PvdD, Fractie-Otten, 50PLUS en OSF vragen of nader kan worden omschreven wat precies bedoeld wordt met het vernietigen van graszoden als milieubelastende activiteit in paragraaf 4.118 van het Aanvullingsbesluit bodem.

Wat hier is bedoeld is een zo precies mogelijke omzetting van de bestaande regels in het Besluit gebruik meststoffen. Met het Aanvullingsbesluit bodem worden deze regels nu omgezet naar het Besluit activiteiten leefomgeving onder de Omgevingswet. Het Besluit gebruik meststoffen vervalt als de Omgevingswet in werking treedt. In de Nota van Toelichting is nauwkeurig omschreven wat er wordt bedoeld met het vernietigen van zode van gras en is ook afgebakend voor welke gronden deze regels gelden. Onder vernietigen wordt het hele proces verstaan, dat kan beginnen met een bespuiting met een middel waardoor het gewas afsterft maar ook met een mechanische bewerking, tot en met het met de bodem vermengen van het materiaal. Het gaat in deze paragraaf alleen om het vernietigen van de zode van gras op weidegronden. Weidegronden zijn landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die voor ten minste 50% zijn beteeld met gras dat wordt gebruikt voor beweiding van dieren of wordt gebruikt als voer voor dieren. Deze begripsomschrijving is te vinden in bijlage I bij het besluit en komt ook overeen met die in het Besluit gebruik meststoffen. In de praktijk is er bij deze regels in het Besluit gebruik meststoffen nauwelijks discussie over wat vernietigen van de zode van gras van weidegrond is.

[54] De leden van de gezamenlijke fractie vragen of het klopt dat het niet nodig is om werkzaamheden door een erkend bedrijf te laten uitvoeren. Zo ja, wat kan het bevoegd gezag doen als door ondeskundige uitvoering een afsluitende kleilaag wordt open gegraven/lekgeprikt of als een kwetsbaar bodemdalingsgebied te veel aan de lucht wordt blootgesteld of als grondwater vervuild raakt/wegstroomt? Wat is hiervan het gevolg voor de aansprakelijkheid van de particuliere eigenaar? Kan de regering aangeven of bij genoemde voorbeelden de gemeente (bodemgebruik) of de provincie (grondwater) het bevoegd gezag is?

Anders dan deze leden veronderstellen is bij de activiteit graven in de bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit is altijd sprake van een erkenningsplicht voor degene die de werkzaamheden uitvoert (de aannemer die het graafwerk uitvoert). En daarmee is sprake van kwaliteitsborging. Dit volgt uit artikel 4.1232. Bij tijdelijk uitgraven en weer terugbrengen is dus geen uitzondering op deze erkenningsplicht. Die uitzondering is er wel voor de milieukundige begeleiding van de werkzaamheden. Dit volgt uit artikel 4.1233 en betreft een voortzetting van een bestaande uitzondering uit de Regeling uniforme saneringen.

Bij het tijdelijk uitnemen van grond en weer terugplaatsen van grond is zelden sprake van een diepere ontgraving waarbij een afsluitende kleilaag wordt open gegraven. Deze risico's doen zich vooral voor bij grotere/diepere ontgravingen en bij het plaatsen van mechanische boringen. Voor het plaatsen van mechanische boringen geldt daarom vanuit het Besluit bodemkwaliteit een erkenningsplicht volgens de BRL 2100 waarmee geborgd is dat bij het doorboren van ondoorlaatbare lagen deze volledig hersteld en gedicht worden. Van aansprakelijkheid in principe dan ook geen sprake; in hoofdstuk 4 van de memorie van toelichting is overigens ingegaan op vraagstukken rondom privaatrechtelijke aansprakelijkheid voor grondwaterverontreiniging.

Over de milieubelastende activiteit graven in een kwetsbaar bodemdalingsgebied stelt het Rijk geen algemene regels. Een gemeente kan hier in het omgevingsplan regels voor stellen om te voorzien in de lokale beschermingsbehoefte in de betreffende gemeente.

Ter bescherming van het grondwater kunnen decentrale overheden zelf waar noodzakelijk regels stellen en maatregelen voorschrijven. De bescherming van de grondwaterkwaliteit is en blijft een gedeelde verantwoordelijkheid. Dit vraagt wel om afstemming tussen alle betrokken overheden: Rijk, provincie, waterschap en gemeente. Via verplichte instructieregels kunnen instructies worden gegeven aan provincie respectievelijk gemeenten, die vervolgens ter uitvoering daarvan regels stellen in respectievelijk de Omgevingsverordening en het Omgevingsplan.

[55] Het lijkt de gezamenlijke fractieleden nuttig om zo snel mogelijk nog een lid toe te voegen aan artikel 4.1249 van het Aanvullingsbesluit (afvaladministratie): «g. de aanbieder: degene die aansprakelijk is voor de partij grond/baggerspecie.» Hierdoor wordt het terugvinden van een veroorzaker van bodemvervuiling eenvoudiger. Wil de regering dit toezeggen?

Het is niet nodig in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) een registratie voor te schrijven van aanbieders van partijen grond of baggerspecie omdat dit al verplicht is op grond van andere regelgeving.

Op grond van artikel 10.40 Wet milieubeheer en artikel 2 van Besluit melden bedrijfsafvalstoffen en gevaarlijke afvalstoffen is het voor iedereen aan wie grond of baggerspecie wordt afgegeven verplicht te registreren van wie dit afkomstig is. Deze informatie moet vijf jaar lang beschikbaar blijven voor het bevoegd gezag. Bij grote grondopslagen moet deze informatie gemeld worden bij het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen.

Deze verplichtingen blijven gelden naast het Bal. De eis ook in het Bal opnemen zou een dubbeling zijn.

[56] De gezamenlijk fractieleden vragen om bij het lozen van afvalwater in oppervlaktewater afkomstig van het opslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie, als ook het opslaan zelf, expliciet de chemische en ecologische doelen van de kaderrichtlijn water op te nemen.

Het kabinet is niet voornemens de chemische en ecologische doelen van de kaderrichtlijn water op te nemen bij de bepalingen over het opslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie in oppervlaktewater. De in het Besluit bodemkwaliteit opgenomen maximale waarden voor licht of matig verontreinigde baggerspecie borgen dat deze baggerspecie zonder bewerking nuttig kan worden toegepast. Voor lozingen afkomstig vanuit

op- en of overslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie zijn algemene regels van toepassing. Bij de vaststelling van deze algemene regels is rekening gehouden met de effecten op chemische en ecologische doelen van de kaderrichtlijn water. Daarnaast borgt het gebruik van de beste beschikbare technieken dat uitloging van verontreinigingen vanuit het opslaan van matig of licht verontreinigde baggerspecie in oppervlaktewater en het lozen van verontreinigingen tot een minimum beperkt wordt. Mocht derhalve toch een negatief effect kunnen ontstaan dan kan het bevoegd gezag maatwerkvoorschriften opleggen.

[57] De gezamenlijke fractieleden vragen aan te geven hoe de gemeenten concrete handvatten hebben gekregen om activiteiten in het omgevingsplan te toetsen aan de kaderrichtlijn water.

Het is primair de provincie die samen met de waterbeheerders uitvoering geeft aan de kaderrichtlijn water en ook grondwaterrichtlijn. De provincies en waterbeheerders zetten zowel hun instrumenten als kennis in om te borgen dat de activiteiten die in het omgevingsplan gereguleerd worden in overeenstemming zijn met en uitvoering geven aan de kaderrichtlijn water. Hieronder een weergave hoe dit systeem werkt.

Met de waterprogramma's wordt uitvoering gegeven aan zowel de kaderrichtlijn water als grondwaterrichtlijn. Milieubelastende activiteiten waar de gemeente bevoegd voor is, kunnen de doelen van deze EU-richtlijnen beïnvloeden. Het is dan ook goed denkbaar dat de provincie hierover in gesprek gaat met de gemeente en, al dan niet via een instructieregel, regels in het omgevingsplan laat opnemen of aanpassen zodat het omgevingsplan in overeenstemming is met de kaderrichtlijn water.
Veel waterbeheerders zijn daarnaast al in gesprek met gemeenten in het kader van de omgevingsvisie en brengen het waterbelang via deze weg in.

Tot slot heeft de gemeente de plicht om bij het stellen van regels in haar omgevingsplan die gevolgen kan hebben voor het watersysteem, de waterbeheerder te betrekken. De waterbeheerder zal met haar kennis de gemeente adviseren over regels in het omgevingsplan en daarmee borgen dat de regels in lijn zijn met de kaderrichtlijn water.

[58] Kan de regering aangeven hoe met de Aanvullingswet bodem de komende tien jaar een verschuiving op gang zal komen dat wat nu als Best Beschikbare Alternatief wordt gezien, opschuift naar «gangbaar», zodat betere, duurzamer technieken of nieuwe inzichten sneller ingezet worden? Zie bijvoorbeeld artikel 4.1270 van het Aanvullingsbesluit, waarin wordt gesproken over «gangbare maatstaven» en «redelijkerwijs nodig».

De termen in artikel 4.1270 zien niet op de in het milieurecht gebruikte termen om te duiden dat de beste beschikbare technieken of alternatieven moeten worden ingezet om bijvoorbeeld een lozing te minimaliseren. De termen in artikel 4.1270 gaan over de nuttige toepassing van materialen in een functionele toepassing en geven aan dat er in een toepassing niet meer materiaal mag worden toegepast dan gebruikelijk is voor een dergelijke toepassing. Een veel gebruikt voorbeeld is een geluidwerende voorziening die in een gegeven situatie een hoogte van 5 meter nodig heeft voor het weren van geluid, maar in de praktijk veel hoger wordt uitgevoerd bijvoorbeeld 10 meter omdat voor het toepassen van grond in die geluidwal wordt betaald. Een initiatiefnemer heeft daarmee een financiële prikkel om over te dimensioneren. Het hogere deel van de in dit voorbeeld geschetste geluidwal is niet functioneel en daarmee in strijd

met het oogmerk van artikel 4.1270: het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen.

In het Besluit bodemkwaliteit wordt niet gesproken over «beste beschikbare technieken» (zoals bij milieu of bij lozingen), maar bevat wel een vergelijkbaar mechanisme. De beoordelingsrichtlijnen, die worden aangewezen in de Regeling bodemkwaliteit, bevatten de laatste stand der techniek en worden dan ook continu aangepast aan de meest recente innovaties.

In het kader van de doelstellingen van de circulaire economie streeft het kabinet naar een verdere verduurzaming en hoogwaardige vormen van recycling. Hiervoor moeten de prikkels voor het realiseren van deze doelstellingen de goed kant op wijzen. Hierbij heb ik ook aandacht voor zuinig gebruik en doelmatig beheer van afvalstoffen, opdat deze afvalstoffen niet in grotere hoeveelheden worden toepast dan nodig voor de beoogde functionele toepassing.

[59] De leden van de gezamenlijke fractie vragen of bij de kwaliteitsklassen uitgegaan wordt van een gemiddelde kwaliteit of zijn er maximale waarden per verontreiniging/stof per deellocatie.

Voor genormeerde stoffen geldt het volgende. Om de kwaliteit van de (water)bodem en/of een partij toe te passen grond of baggerspecie in te delen in een kwaliteitsklasse, moeten de gehaltes van alle onderzochte stoffen per stof getoetst worden aan de maximale waarden die horen bij de klassegrenzen van de betreffende kwaliteitsklasse. Voldoen alle stoffen aan de klassegrenzen dan kan indeling in een kwaliteitsklasse plaatsvinden. Voor de landbodem zijn dat onder andere de kwaliteitsklassen landbouw/natuur, wonen en industrie. Overigens is dit nu in het Besluit bodemkwaliteit op gelijke wijze geregeld.

[60] De gezamenlijke fractieleden vinden het jammer dat de Aanvullingswet bodem niet expliciet inspeelt op het belang van 3D-bestemmingsplannen, waarbij ook de ondergrond wordt meegenomen. In artikel 2.4 van de Omgevingswet zou dat expliciet opgenomen kunnen worden. Zij vragen of de regering dat kan toezeggen.

Het kabinet hecht veel belang aan een goede 3D ordening van de ondergrond en aan de samenhang tussen activiteiten en bestemming in de bovengrond en in de ondergrond. Het is echter niet nodig om dit expliciet – via de Aanvullingswet bodem – te regelen in artikel 2.4 van de Omgevingswet. Dat artikel regelt dat het omgevingsplan regels over de fysieke leefomgeving bevat. Daar valt het stellen van regels over de ondergrond ook onder.

Een goede 3D ordening komt daarnaast tot uiting in de Structuurvisie Ondergrond en in de nationale omgevingsvisie (beiden van later datum dan de memorie van toelichting bij de Aanvullingswet). De leidraad van de Structuurvisie Ondergrond is duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond, waarbij benutten en beschermen met elkaar in balans zijn. Kernpunten hierin zijn het verbinden van ondergrond en bovengrond via driedimensionale (3D) ruimtelijke ordening, het toepassen van de watersysteembenadering, een goede samenwerking tussen alle overheden en het betrekken van de omgeving. Dit is eveneens opgenomen de nationale omgevingsvisie.

In dit kader zijn gemeenten ook gefaciliteerd door de rijksoverheid om ondergrond en 3D beleid op te nemen in hun omgevingsplannen. Bij meervoudig gebruik van de ondergrond is het zinvol een aparte paragraaf

over het gebruik van ondergrond in visies en plannen op te nemen en de verschillende activiteiten via het grondwater op elkaar af te stemmen.

De memorie van toelichting bij de Aanvullingswet heeft een sterkere focus op verontreiniging, naar de aard van de inhoud van het wetsvoorstel, terwijl de Structuurvisie ondergrond en de nationale Omgevingsvisie de ruimtelijke aspecten van de ondergrond verder uitwerken en zodoende elkaar aanvullen.

[61] Ten aanzien van de bodemfunctieklassen landbouw/natuur hebben de gezamenlijke fractieleden een aantal vragen. Het bevreemdt hen dat deze artikelen alleen zijn toegespitst op het toepassen van grond, baggerspecie en (vermengde) mijnsteen. Bodembeheer en bodemfunctiegebieden in het kader van de Omgevingswet gaan immers over meer. Zij vragen de regering om aan te geven welke artikelen gaan over biodiversiteit, bodemstructuur en bodemleven. In de toelichting wordt het wel regelmatig genoemd, maar in het Aanvullingsbesluit vinden de gezamenlijke fractieleden deze kant van de bodem onderbelicht.

De regels over het toepassen zijn overgenomen van het huidige Besluit Bodemkwaliteit. Doel van de regels is zoveel mogelijk hergebruik mogelijk te maken terwijl mens en milieu worden beschermd. Dit vraagt een nationale aanpak omdat op deze manier een markt van grond en bagger ontstaat. Biodiversiteit, bodemstructuur en bodemleven vragen meer een lokale aanpak. Er is om die reden gekozen voor de inzet van andere instrumenten dan de algemene rijksregels. De regering acht het van belang dat decentrale overheden bij het opstellen van hun omgevingsvisie aandacht hebben voor de brede kwaliteiten van het bodem- en watersysteem en de biodiversiteit. Het bodem- en watersysteem is de drager van de fysieke leefomgeving en levert een belangrijke bijdrage aan vele maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld op het punt van klimaatadaptatie. Aandacht voor behoud en versterking van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, waaronder het bodem- en watersysteem, is ook in lijn met het centrale doel van de Omgevingswet. Dit is aan bestuursorganen als zorg opgedragen in artikel 1.3 in samenhang met artikel 2.1 van de Omgevingswet. Een belangrijk ontwerpprincipe van de Omgevingswet is ook dat beleidsruimte is gegeven aan decentrale overheden; niet alles dat van belang is voor een goede fysieke leefomgeving wordt door het Rijk geregeld. Decentrale overheden kunnen in hun omgevingsvisie bodemgerelateerde ambities opnemen, bijvoorbeeld in termen van het bevorderen van biodiversiteit of het behoud van een open bodemstructuur en dat doorvertalen naar een programma of regels in hun omgevingsplan of verordening.

[62] De gezamenlijke fractieleden zouden het goed vinden als bij het indelen in bodemfunctieklassen ook meer gedifferentieerd kan worden, bijvoorbeeld in bodemdalingsgevoelige gebieden géén teelten/rassen die afhankelijk zijn van lage waterpeilen. Zij vragen of de regering het ermee eens is om in de voorgestelde artikelen 5.89p en 6.3 zou daarvoor een extra lid op te nemen.

De bodemfunctieklassen zijn ingericht om het hergebruik van grond te vereenvoudigen. Dit stelsel is overgenomen van het huidige Besluit bodemkwaliteit. Gemeenten kunnen waar dat nodig is aanvullende eisen stellen naar aanleiding van specifieke omstandigheden. Het is van belang dat juist die indeling eenduidig is, omdat grond en baggerspecie beweegt op een landelijke markt en dus onderling vergelijkbaar moet zijn in de toetsing aan die lokale normen.

Gemeenten in bodemdalingsgevoelige gebieden zijn zich zeer bewust van de interactie tussen bodemgebruik en het tegengaan of juist bevorderen van bodemdaling door dat gebruik. Via de instrumenten van de Omgevingswet (omgevingsvisie, programma, omgevingsplan) kunnen zij de gewenste differentiatie van bodemgebruik in samenspraak met grondeigenaren vastleggen en afdwingen. De regering acht het in lijn met de keuze «decentraal tenzij» niet noodzakelijk om op dit punt via een instructieregel van gemeenten af te dwingen dat daar lokaal beleid en regels voor komen. Gemeenten moeten goed in staat worden geacht daar in regionaal verband afspraken over te maken. Hoewel ik dus met deze leden het verband zie tussen gewassen en bodemdaling, is de regering vooralsnog niet voornemens hierover op het niveau van het Rijk instructieregels over te stellen in het Aanvullingsbesluit bodem (artikel 5.89p heeft voor de goede orde overigens uitsluitend betrekking op het indelen van de bodem in bodemfunctieklassen (klasse wonen, industrie, natuur/landbouw) en toegepaste grond en baggerspecie moet aan deze klasse worden getoetst).

[63] Naar aanleiding van het voorgestelde artikel 29, vijfde lid, Besluit bodemkwaliteit hebben de gezamenlijke fractieleden een vraag. Zij zouden het logisch vinden als de milieuverklaring bodemkwaliteit voor toepassen van grond of baggerspecie in oppervlaktewater óók stroming/opwerveling als aspect meeneemt. Dus niet alleen of het zoet of zout is of een diepe plas. Zij vragen of de regering kan aangeven of er altijd rekening gehouden wordt met mogelijke opwerveling.

De milieuverklaring bodemkwaliteit ziet op kwaliteitseisen van respectievelijk bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen. Deze kwaliteitseisen zijn gekoppeld aan getalswaarden (normen) in het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit. Stroming/opwerveling is niet gekoppeld aan de milieuverklaring bodemkwaliteit.

Aangezien de wijze van toepassen vaak niet bekend is ten tijde van de afgifte van een milieuverklaring bodemkwaliteit wordt daarover geen informatie opgenomen in de milieuverklaring. In de omgevingsvergunning of op grond van de zorgplicht met maatwerkvoorschriften worden eisen gesteld aan vertroebeling en opwerveling. Dit zijn voorwaarden die gekoppeld zijn aan de wijze van toepassen van grond en baggerspecie. De initiatiefnemer moet hieraan invulling geven door voor de toepassing geschikte grond en baggerspecie te gebruiken die bij de voorgenomen wijze van toepassen voldoet aan de eisen voor vertroebeling en opwerveling.

[64] De gezamenlijke fractieleden vinden dat de meldingstermijn van vier weken voor (kleine) gemeenten en complexe projecten best krap is om te kunnen beoordelen of alle aangeleverde informatie klopt, of de activiteit verantwoord, of toch een vergunning verplicht en of er maatwerkvoorschriften nodig zijn. Ze willen weten hoe de regering hier tegen aankijkt.

De meldingstermijn van vier weken continueert de gangbare meldingstermijnen in het huidige recht, zoals in het Activiteitenbesluit milieubeheer. De regering vindt deze dus niet te krap. De meldingsplicht is bedoeld om het bevoegd gezag voorafgaand te informeren over de start van de activiteit. Daarbij kan het bevoegd gezag ook beoordelen of een maatwerkvoorschrift nodig is. De melding is niet bedoeld om voorafgaand te beoordelen of een activiteit toegelaten kan worden. Na het doen van de melding en het verstrijken van de meldingstermijn mag de activiteit starten, waarbij aan de algemene regels voor de activiteit moet worden voldaan. Ook is de melding niet bedoeld om na te gaan of een vergunningplicht geldt. Als een vergunningplicht is aangewezen, bijvoorbeeld in

het Bal of in het omgevingsplan is het de verantwoordelijkheid voor degene die de activiteit wil verrichten om deze voor de start aan te vragen. Om na te gaan of een vergunningplicht geldt, kan de initiatiefnemer gebruik maken van de vergunningcheck in het DSO of de initiatiefnemer kan informeren bij het bevoegd gezag. Het ligt voor de hand dat het bevoegd gezag de initiatiefnemer informeert als de activiteit die gemeld wordt toch vergunningplichtig is. Maar ook na het de termijn van vier weken kan het bevoegd gezag een maatwerkvoorschrift opleggen of handhavend optreden tegen het verrichten van een vergunningplichtige activiteit zonder vergunning.

[65] De leden van de D66-fractie vragen naar de stand van zaken omtrent de saneringsopgaven en naar de kosten voor beheers en saneringsactiviteiten, mede in het licht van de recente ontwikkelingen op het gebied van PFAS.

Voor het antwoord op deze vragen van de leden van de D66-fractie wordt verwezen naar de antwoorden op de vragen [5, 12, 14, 16, 30].

[66] De leden van de D66-fractie constateren dat omgevingsdiensten zowel adviseren als handhaven. Ze vragen naar de mening van de regering over deze combinatie van taken en de extra aandacht die dit vraagt van omgevingsdiensten bovenop de inspanningen in het kader van VTH.

Het bevoegd gezag (gemeente of provincie) kan bij een omgevingsdienst een adviestaak beleggen. Bijvoorbeeld bij de totstandkoming van een omgevingsplan. De adviestaak is een extra taak naast de verplichte taken op gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Het is logisch dat omgevingsdiensten en het bevoegd gezag onderling afspraken maken over de uitvoering van de adviestaken. Dit is inherent aan het gedachtengoed van het VTH-stelsel.

Uiteraard is scheiding van rollen belangrijk. Onder de Omgevingswet is het bevoegd gezag, zoals ook nu onder de Wabo, verplicht een verordening op te stellen voor de kwaliteit van de uitvoering en handhaving. In deze verordening wordt verwezen naar een set kwaliteitscriteria. In de verordening staat dat voor de specialistische functies een scheiding op object- of dossierniveau geldt. Een specialist die een advies heeft uitgebracht in het vergunningverleningsproces voor een bepaald dossier kan niet dezelfde zijn die in het toezicht- en handhavingsproces een advies opstelt voor ditzelfde dossier. Deze lijn kan ook worden doorgetrokken voor adviestaken.

[67] De Integrale Adviescommissie Omgevingswet schrijft dat de verantwoordelijkheden voor het beheer van grondwaterkwaliteit, alsook het daarmee samenhangende beheer van grondwaterkwantiteit, onduidelijk blijft. Met de verwachte toename van de problematiek van de klimaatverandering is het extra noodzakelijk deze onduidelijkheid weg te nemen. Wat doet de regering met de adviezen van de Integrale Adviescommissie Omgevingswet, die tot een drietal concrete oplossingsrichtingen komt om de onduidelijkheid in de nieuwe wetgeving op te lossen?

De Omgevingswet verandert niets aan de verantwoordelijkheden voor de grondwaterkwaliteit. Grondwater is en blijft één van de onderdelen van de fysieke leefomgeving waarvoor het niet goed mogelijk is om één bestuursorgaan aan te wijzen dat integraal beheerverantwoordelijk is.[14] Dat betekent dat bestuurlijke samenwerking en co-actorschap onont-

[14] Kamerstukken II 2018/19, 34 986, nr. 7, blz. 8–10.

beerlijk zijn, waarbij elk bestuursorgaan vanuit zijn eigen taken en bevoegdheden een deel van de grondwateropgaven aanpakt. In een eerdere evaluatie van de praktijk van het grondwaterbeheer is bovendien de conclusie getrokken dat er geen directe aanleiding is om de bestaande bevoegdheidsverdeling te wijzigen[15]. De suggestie van de Adviescommissie om één grondwaterbeheerder aan te wijzen, niet alleen voor het beheer van de waterkwaliteit maar ook voor het beheer van de waterkwantiteit, is in dit licht niet overgenomen.

In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel is conform het advies de bevoegdheidsverdeling bij grondwater verhelderd. Ook is in de memorie van toelichting aandacht geschonken aan de coördinerende rol van de provincie en aan de overdracht van kennis door de provincie aan de gemeenten. Ook in de nota van toelichting op het ontwerp Aanvullingsbesluit bodem worden passages hierover opgenomen (in hoofdstuk 6). Het advies van de commissie om bij de vergunningverlening voorwaarden op te nemen over de beëindiging van de onttrekking, volgt al uit het samenstel van beoordelingsregels voor wateronttrekkingsactiviteiten in het Besluit kwaliteit leefomgeving. De relatie tussen onttrekkingen en verontreinigingspluimen is één van de onderwerpen waar het bevoegd gezag aandacht aan moet besteden. Zie ook het antwoord op vraag [40].

[68] De leden van de D66-fractie wijzen op een motie die is aangenomen in de Tweede Kamer die stelt dat het uitgangspunt van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet «de vervuiler betaalt» moet zijn.[16] Toenmalig Staatssecretaris Van Veldhoven heeft in februari van dit jaar aangegeven dat er geld is vrijgemaakt voor het probleem rondom het dumpen van drugsafval. De gemeente spelen een aanzienlijke rol bij het opruimen van het drugsafval. De D66-fractieleden hebben hier een aantal vragen over. Zij vragen of het bedrag dat vrij is gemaakt voldoende is gebleken. En heeft de regering nagedacht over een structurele financiële oplossing voor gemeenten die te maken krijgen met drugsafval?

Vanuit het Rijk was voor de jaren 2015, 2016 en 2017 in totaal € 3 miljoen beschikbaar gesteld voor het co-financieren van de opruimkosten van drugsdumpingen, via een amendement op de begroting van Infrastructuur en Waterstaat. De totale onderbesteding van deze afgelopen, tijdelijke co-financieringsregeling bedroeg € 1,2 miljoen. De meeste provincies hebben inmiddels provinciale subsidieregelingen ingesteld, die worden gevoed door de resterende € 1,2 miljoen vanuit het Rijk. Het kabinet maakt voor de periode 2019 tot en met 2024 structureel nog € 1 miljoen per jaar vrij op de begroting van het Ministerie van Justitie en Veiligheid om de directe kosten van het opruimen van drugsdumpingen te kunnen (co)financieren. Hieruit dient 100% van de directe opruimkosten op particulier terrein te worden gefinancierd. Op basis van een raming van een onafhankelijk onderzoeksbureau is hiervoor naar inschatting van IPO en VNG de komende jaren circa € 400.000 per jaar nodig. Dan blijft er nog een substantieel bedrag over dat beschikbaar is voor de cofinanciering van de opruimkosten op gemeentegrond. Betrokken partners, waaronder het IPO en VNG, zijn positief over deze voorstellen.

[69] De leden van de D66-fractie vragen hoe de regering ervoor zorgt dat de gemeenten in de provincies Gelderland, Brabant en Limburg niet onevenredig zwaar de financiële lasten moeten dragen voor gedumpt drugsafval. En tot slot: hoe verhoudt deze problematiek zich tot de Aanvullingswet bodem Omgevingswet?

---

[15] Kamerstukken II 2014/15, 27 625, nr. 341.
[16] Kamerstukken II 2018/19, 34 864, nr. 13.

Vanuit het Rijk was voor de jaren 2015, 2016 en 2017 in totaal € 3 miljoen beschikbaar gesteld voor het co-financieren van de opruimkosten van drugsdumpingen, via een amendement op de begroting van Infrastructuur en Waterstaat. Bij deze inmiddels afgelopen, tijdelijke co-financieringsregeling was er sprake van een verdeelsleutel. Deze verdeelsleutel diende als maatstaf voor de toekenning aan de afzonderlijke provincies van hun aandeel die het provinciefonds beschikbaar stelde. De verdeelsleutel was gebaseerd op het aantal gevallen van drugsdumpingen dat in de voorafgaande jaar bij de provincies gemeld en opgeruimd is. Op 4 juli jl. is in een brief door de Minister van Justitie en Veiligheid aan de Tweede Kamer een nieuwe regeling toegezegd. Het kabinet maakt voor de periode 2019 tot en met 2024 structureel nog € 1 miljoen per jaar vrij op de begroting van het Ministerie van Justitie en Veiligheid om de directe kosten van het opruimen van drugsdumpingen te kunnen (co)financieren. Met de beschikbaar gestelde middelen zullen de particuliere grondeigenaren volledig worden gecompenseerd voor de directe opruimkosten van drugsdumpingen op hun grond en worden ook gemeenten voor een gedeelte gecompenseerd voor de financiële gevolgen van drugsdumpingen. De middelen zijn nog niet beschikbaar. Net als in de oude regeling zal ook in de nieuwe regeling rekening worden gehouden met provincies die onevenredig zwaar worden getroffen.

[70 en 71] De leden van de fractie van de ChristenUnie spreken hun waardering uit voor de grote inspanning die geleverd wordt om een helder, toegankelijk en eenvoudiger stelsel voor het omgevingsrecht te creëren. Zij stellen enkele vragen over de ordening en de kwaliteit van de wetten en besluiten met betrekking tot bodem in het nieuwe stelsel, afgezet tegen de situatie in het oude stelsel.

De regering dankt deze leden voor de uitgesproken waardering. Een van de verbeterdoelen van de stelselherziening is het vergroten van de toegankelijkheid voor de gebruiker. Net als bij andere stelselherzieningen gaat dat gepaard met het vervangen van een oude ordening van wetten en besluiten door een nieuwe ordening. Deze leden wijzen hier zelf ook op. Een stelselherziening vergt daarom altijd gewenning bij degenen die ermee gaan werken, of dat nu overheden zijn of burgers en bedrijven. Het duurt enige tijd voordat een nieuwe ordening en een aangepast instrumentarium zijn geïnternaliseerd. Vanuit het interbestuurlijke programma «Aan de slag met de Omgevingswet» wordt onder meer aan decentrale overheden ondersteuning geboden bij de implementatie van de Omgevingswet. Het aspect van gedragsverandering waar deze leden op wijzen, is onderdeel van dit implementatietraject.

In verband met de ordening van de regelgeving wijzen deze leden op de relatie en de grensvlakken tussen de verschillende wetten en besluiten. Hierover kan het volgende worden opgemerkt. Met dit wetsvoorstel wordt de Wet bodembescherming ingetrokken. De onderwerpen die nu in die wet zijn geregeld krijgen, voor zover in verband met de beleidsvernieuwing bodem nog relevant en na aanpassingen vanwege de inbouw in het stelsel van de Omgevingswet, een plaats in dat stelsel. Deze onderwerpen worden voortaan op het niveau van de formele wet samenhangend geregeld binnen één integratiekader. Ook op AMvB-niveau vindt een herordening van regels plaats. De nieuwe regels komen in de plaats van de huidige regels voor het beheer van bodemkwaliteit, waaronder de regels uit het Besluit uniforme saneringen, het Besluit gebruik meststoffen en het Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen (deze besluiten worden door het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet ingetrokken) en een deel van de regels uit het Besluit bodemkwaliteit. Het Stortbesluit bodembescherming en het Infiltratiebesluit bodembescherming worden ingetrokken via het Invoeringsbesluit Omgevingswet.

Leidend bij de inbouw van het onderwerp bodem in de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet is het onderscheid tussen de vier op die wet gebaseerde AMvB's. De grensvlakken tussen deze AMvB's worden bepaald door de doelgroep en de inhoud van de regels: direct werkende inhoudelijke regels zijn opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit bouwwerken leefomgeving, inhoudelijke regels voor bestuursorganen in het Besluit kwaliteit leefomgeving en procedurele en algemene onderwerpen in het Omgevingsbesluit. Binnen deze AMvB's is vervolgens een nadere structuur aangebracht. Zo is het Besluit kwaliteit leefomgeving ingedeeld in hoofdstukken die zijn geordend naar instrument (omgevingsplan, omgevingsvergunning en dergelijke) en is het Besluit activiteiten leefomgeving geordend naar activiteit (zo voegt het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet aan het Besluit activiteiten leefomgeving regels toe over onder meer de volgende milieubelastende activiteiten: het saneren van de bodem, het op of in de bodem brengen van meststoffen en het toepassen van grond of baggerspecie). Deze heldere indelingscriteria maken de regels voor de gebruiker eenvoudig vindbaar. De inhoud van eerdergenoemde huidige AMvB's is, langs deze lijnen opnieuw geordend en voor zover nog relevant in verband met de beleidsvernieuwing bodem, opgenomen in genoemde vier AMvB's onder de Omgevingswet.

Naar de mening van de regering is hiermee sprake van een betere ordening – en in zoverre ook een betere kwaliteit – van de regels in vergelijking met het oude stelsel. De kwaliteit van de regelgeving wordt overigens niet alleen bepaald door de ordening van de regels, maar ook door het instrumentenpakket en de gebruikte terminologie. Ook in deze opzichten levert integratie van bodem in het stelsel van de Omgevingswet winst op.

Deze leden zien een verschuiving van een gereguleerde aanpak naar meer bestuurlijke afwegingsruimte en vragen in hoeverre binnen het nieuwe stelsel is geborgd dat de provincie haar coördinerende rol op regionaal en provinciaal niveau kan spelen. Het stelsel van de Omgevingswet biedt diverse instrumenten waarmee bestuursorganen hun taken ten aanzien van de fysieke leefomgeving kunnen uitvoeren. Via de aanvullingsregelgeving worden die voor bodem geconcretiseerd per bestuurslaag. Daarbij behoudt de provincie haar coördinerende rol op regionaal en provinciaal niveau. Zij kan daarvoor onder meer instructieregels stellen over de uitoefening van bevoegdheden door gemeenten. Daarmee kan gericht doorwerking worden gegeven aan provinciale belangen voor zover die niet op een doelmatige of doeltreffende manier door het gemeentebestuur kunnen worden behartigd. Hiermee kan worden voorzien in regulering op maat, met behoud van zo veel mogelijk bestuurlijke afwegingsruimte voor gemeenten.

Deze leden wijzen op de verschuiving van «saneren» naar «gebiedsbenadering» en vragen hoe kan worden voorkomen dat er grote verschillen ontstaan in decentrale visie en wetgeving tussen een gemeente en haar buurgemeenten. De Omgevingswet kent als uitgangspunt dat de gemeente primair verantwoordelijk is en blijft voor de zorg van de fysieke leefomgeving («decentraal tenzij»). Dit heeft op onderdelen geleid tot een verschuiving van taken van provincies naar gemeenten.[17] Het vergroten van de mogelijkheden tot het voeren van gebiedsspecifiek beleid is een direct uitvloeisel van een van de verbeterdoelen van deze stelselherziening, te weten het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door een actieve en flexibele aanpak mogelijk te maken voor het bereiken van doelen voor de fysieke leefomgeving. Dit kan leiden tot verschillen tussen

[17] Nota van toelichting bij het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet, p. 85–86.

gemeenten. Tegelijkertijd bevat het stelsel van de Omgevingswet in samenhang met het algemene bestuursrecht waarborgen tegen al te grote verschillen. Zo moeten gemeenten bij het vaststellen van hun omgevingsvisie rekening houden met beleidsuitspraken opgenomen in de nationale en provinciale omgevingsvisie en zijn gemeenten ervoor verantwoordelijk om ook rekening te houden met andere gemeenten (dit volgt ook uit artikel 2.2 van de Omgevingswet). Ook moet een gemeente eventuele instructieregels (en instructies) van Rijk of provincie in acht nemen.

[72] De leden van de fractie van de ChristenUnie stellen enkele vragen over het primaat van de wetgever en de democratische legitimatie van regelgeving. Vergelijkbare vragen zijn aan de orde geweest bij de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel Omgevingswet en de Tweede Kamerbehandeling van het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet. Voor een uitgebreider exposé over de staatsrechtelijke aspecten kan ook worden verwezen naar de brief van 22 oktober 2018 (Kamerstukken II 2018/19, 34 986, nr. 6). Hetgeen in dat kader in algemene zin is gewisseld geldt ook voor aanvullingssporen zoals het aanvullingsspoor bodem.

Over de democratische legitimatie van regelgeving kan het volgende worden opgemerkt. Uitgangspunt is dat ontwerp-AMvB's binnen het stelsel van de Omgevingswet (zoals het ontwerp van het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet) en ook toekomstige wijzigingen daarvan bij het parlement worden voorgehangen. Dit geeft beide kamers van de Staten-Generaal de mogelijkheid om over de inhoud van de AMvB's met de verantwoordelijke bewindspersoon van gedachten te wisselen. Hoewel het recht van amendement ontbreekt, kunnen beide kamers via moties aandringen op wijzigingen in de AMvB's. Van deze mogelijkheid is reeds gebruik gemaakt. De brief van 9 juli 2018 over de hoofdlijnen van het ontwerp-Invoeringsbesluit Omgevingswet bevat een overzicht van de wijzigingen die in dat spoor als gevolg van moties worden aangebracht in de Omgevingswet of in de daarop gebaseerde uitvoeringsregelgeving.[18] Ook al eerder, bij de totstandkoming van de vier basis-AMvB's onder de Omgevingswet, hebben aangenomen moties en toezeggingen aan het parlement tijdens de voorhang geleid tot aanpassingen in de betrokken besluiten of de daarbij behorende toelichting. De parlementaire betrokkenheid bij de uitvoeringsregelgeving wordt voortgezet bij volgende stappen binnen de stelselherziening zoals de aanvullingsbesluiten. Dat is gewaarborgd in artikel 23.5 van de Omgevingswet. Het voorleggen van ontwerp-AMvB's aan beide Kamers van de Staten-Generaal borgt dat daarover vroegtijdig een openbaar debat kan plaatsvinden. Dat geldt dus ook voor het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet, met inbegrip van de beleidsrijke omzettingen daarbinnen zoals de regels over het saneren van de bodem, en voor latere wijzigingen.

In het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet is wat betreft de verdeling van onderwerpen over de wet en lagere niveaus van regelgeving aangesloten bij de keuzes die door de formele wetgever bij de Omgevingswet zijn gemaakt. Wettelijke sturing gebeurt niet alleen door regeling op wetsniveau maar ook door delegatiegrondslagen inhoudelijk te normeren en te begrenzen. Dit gebeurt onder meer via verplichtingen tot het stellen van regels (zie bijvoorbeeld de aanvulling in dit wetsvoorstel van artikel 2.28 van de Omgevingswet over verplichte instructieregels van het Rijk over het omgevingsplan). Daarnaast is in de Omgevingswet aangegeven met het oog op welk doel of specifiek belangenkader regels bij AMvB kunnen worden gesteld. Daarmee wordt de bevoegdheid zowel inhoudelijk genormeerd als begrensd. Deze en

[18] Kamerstukken II 2017/18, 33 118, nr. 111.

andere vormen van wettelijke sturing op uitoefening van regelgevende bevoegdheden gelden ook voor eventuele toekomstige wijzigingen. Verder merk ik op dat de Afdeling advisering van de Raad van State heeft aangegeven dat zij de door de wetgever bij de Omgevingswet gemaakte keuzes voor het nieuwe stelsel, waaronder de keuze van de algemene maatregel van bestuur als basisniveau voor inhoudelijke normstelling, als uitgangspunt neemt voor de verdere advisering.[19]

Over het gebruik van de experimenteerbepaling kan het volgende worden opgemerkt. Anders dan de leden van de fractie van de ChristenUnie lijken te veronderstellen, wordt de wettelijke experimenteerbepaling van artikel 23.3 van de Omgevingswet in dat artikel al begrensd. Zo kan een experiment alleen worden aangewezen als het, met het oog op duurzame ontwikkeling, beoogt bij te dragen aan het nastreven van het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. De Omgevingswet bevat daarnaast een aantal inhoudelijke waarborgen voor de algemene maatregel van bestuur waarin het experiment wordt opgenomen. Zo mag het experiment niet langer duren dan nodig voor het doel van het experiment en mag niet langer dan tien jaar worden afgeweken van omgevingswaarden. De parlementaire betrokkenheid bij het experiment is verzekerd door een voorhangprocedure voor te schrijven.

Voor een reactie op het advies van de Integrale Adviescommissie Omgevingswet over het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem met betrekking tot de noodzaak van nadere regels bij het afwijken van voorkeurswaarden wordt kortheidshalve verwezen naar de brief van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 15 maart 2019 (Kamerstukken I 2018/19, 33 118, AT, p. 3–4) en de daarbij behorende bijlage 4.

Deze leden vragen verder hoe de regering kan voorkomen dat de regelgevende bevoegdheid van de waterschapsbesturen door het Rijk wordt aangetast, bijvoorbeeld in projectbesluiten. Deze vraag is volgens hen met name van belang in verband met de vervuiling en het beheer van grondwater en in de voorziening van drinkwater.
De onderliggende notitie waar deze leden naar verwijzen, stelt dat de Omgevingswet slechts beperkte waarborgen bevat tegen potentiële aantastingen van de regelgevende bevoegdheid van het waterschapsbestuur door de regering, onder andere doordat het subsidiariteitsvereiste (artikel 2.3 Omgevingswet) slechts ziet op de verhoudingen tussen het Rijk enerzijds en provincie- en gemeentebestuur anderzijds. In reactie op deze vraag wordt het volgende opgemerkt. De waterschapstaken met betrekking tot de fysieke leefomgeving zijn wettelijk geregeld; zie artikel 2.17 van de Omgevingswet, dat ook verwijst naar op grond van andere wetten (waaronder op grond van de Waterschapswet – in samenhang met de provinciale verordening – aan het waterschapsbestuur toegedeelde taken).

Het klopt dat het subsidiariteitsvereiste van artikel 2.3 van de Omgevingswet alleen ziet op de verhouding tussen het Rijk enerzijds en provincies en gemeenten anderzijds, respectievelijk op de verhouding tussen provincies en gemeenten. Het in artikel 2.2, derde lid, van de Omgevingswet neergelegde beginsel van «minst belastende interventie» heeft echter wel een brede werking en ziet dus ook op de verhouding

[19] Adviezen over de Aanvullingswet bodem Omgevingswet, (Kamerstukken II 2017/18, 34 864, nr. 4) en de Aanvullingswet geluid Omgevingswet (Kamerstukken II 2018/19, 35 054, nr. 4). In het advies over de vier algemene maatregelen van bestuur en de Invoeringswet Omgevingswet is deze lijn gecontinueerd (Kamerstukken II 2017/18, 34 986, nr. 4).

tussen het Rijk en waterschappen, onder andere wanneer een rijksprojectbesluit wordt vastgesteld. Dit artikellid is bij amendement in de Omgevingswet opgenomen. Uit dit beginsel vloeit voort dat een bestuursorgaan bij de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden zo min mogelijk treedt in de taken en bevoegdheden van andere bestuursorganen.[20] Daarnaast is in bijzondere wettelijke bepalingen geborgd dat niet lichtvaardig door het Rijk kan worden getreden in de bevoegdheden van het waterschap (bijvoorbeeld artikel 5.53, vierde lid, Omgevingswet).

[73] De leden van de ChristenUnie-fractie vragen een overzicht van de alle ZZS-en en het aantal spoedlocaties. Tevens vragen deze leden naar de afspraken die de regering gemaakt heeft over de aanpak en de financiering. Daarnaast vragen de leden naar hoe voorkomen kan worden dat gemeenten geen prioriteit geven aan het saneren van bronlocaties die een gevaar vormen voor de kwaliteit van het grondwater, de winning van drinkwater en het beheer van de natuur.

Het overzicht van alle ZZS-en is te vinden op de website van het RIVM.[21]

Voor de aanpak van spoedlocaties, PFAS en lood wordt verwezen naar het antwoord op de vragen [5,12, 14, 16, 29, 30].

Over de aanpak voor het saneren van de bronlocaties door gemeenten zijn afspraken gemaakt in het Bodemconvenant voor de aanpak van de spoedlocaties. De bevoegdheidsverdeling in de Omgevingswet heeft als consequentie dat de gemeente verantwoordelijk is voor de vaste bodem in relatie tot boven- en ondergrondse functies en de provincie voor het grondwater.

De provincie voert overleg met gemeenten over locaties die het meest bedreigend zijn voor de kwaliteit van grondwater en drinkwaterwinning. De gemeente kan sturen op sanering van die locaties onder meer via het omgevingsplan en door ambtshalve maatwerkvoorschriften op bodemsaneringen die bij herontwikkeling plaatsvinden. Als ultimum remedium geeft de Omgevingswet een bevoegdheid aan provincies om instructies of instructieregels vast te stellen voor gemeenten als de gemeentelijke medewerking noodzakelijk is om de provinciale taak uit te oefenen.

Tevens wordt met de Aanvullingswet natuur de natuurregelgeving opgenomen in de Omgevingswet. Deze borgt de belangen (plant en dier) waarop wordt gedoeld. Daarmee biedt de Omgevingswet verschillende instrumenten om met het oog op bescherming van natuurwaarden Natura 2000-gebieden en de dieren en planten van beschermde soorten maatregelen te treffen.

[74] De leden van de fractie van de Christen Unie vragen hoe de regering bevordert dat initiatiefnemers en bevoegde gezagen bij participatie inzetten op de drie aspecten van Tonkens en Hurenkamp[22] om recht te kunnen doen aan de genoemde verschuiving in de wetgeving en dynamiek met betrekking tot de bodem. Zij vragen hoe de regering de

---

[20] Zie de memorie van antwoord bij het wetsvoorstel Omgevingswet (Kamerstukken I 2015/16, 33 962, E, p. 9).

[21] Https://rvszoeksysteem.rivm.nl/ZZSlijst/TotaleLijst.

[22] Tonkens en Hurenkamp stellen in hun «Werknotitie effectieve burgerparticipatie» (dd. 12 april 2019) dat participatie alleen effectief is als a) participatie gericht is op het vergroten macht en invloed, b) participatie gericht is op uiteenlopende categorieën burgers, en 3) als de participatie gestructureerd is als proces, en gestructureerd is in de tijd.

positie van «zwakke betrokkenen»[23] in het participatieve proces kan versterken indien initiatiefnemers en/of gezagen dit proces met onvoldoende aandacht voor de belangen van deze zwakke betrokkenen uitvoeren of al uitgevoerd hebben?

Met de Omgevingswet wordt participatie gestimuleerd. Ook wanneer algemene regels worden gesteld door decentrale overheden, zoals bij het omgevingsplan, gelden er waarborgen voor participatie. Zo geldt een motiveringsplicht voor participatie bij het vaststellen van het omgevingsplan. De gemeenteraad kan kaders stellen voor participatie en daarop controleren. Met de voorgenomen wijziging van artikel 150 van de Gemeentewet wordt dit ook vastgelegd in de wet. Gemeenteraden stellen na wijziging – van de Gemeentewet die nog bij Uw Kamer aanhangig wordt gemaakt – bij verordening regels over participatie. Op deze wijze wordt het debat hierover gestimuleerd en is voor alle partijen inzichtelijk op welke wijze een participatieproces verloopt.

Participatie is te allen tijde maatwerk. Tonkens en Hurenkamp noemen in hun Werknotitie hierbij enkele uitdagingen en mogelijke oplossingen. Ook in andere onderzoeken worden nuttige suggesties en aanbevelingen gedaan voor een effectief participatieproces. De drie aspecten die Tonkens en Hurenkamp in de Werknotitie noemen, zijn belangrijk maar niet uitputtend. Zo noemt de Nationale ombudsman in zijn onderzoek duidelijkheid over de kaders, een open houding en gedrag van de betrokken ambtenaren, het beschikbaar stellen van voldoende tijd en geld en de evaluatie van het participatieproces als belangrijke aspecten.[24]

Het kabinet heeft de Inspiratiegids Participatie Omgevingswet opgesteld met praktijkverhalen, tips en aanbevelingen voor bestuursorganen en initiatiefnemers. Expliciet wordt in de gids aandacht geschonken aan het gegeven van «zwakke betrokkenen». Bijvoorbeeld in het nieuwe praktijkverhaal over de samenwerking tussen gemeente Wierden en het buurtschap Notter-Zuna.

In de gids wordt ook verwezen naar relevante literatuur. Er zal ook een verwijzing worden opgenomen naar de werknotitie van Tonkens en Hurenkamp.

De regering heeft het vertrouwen dat initiatiefnemers en bestuursorganen de verantwoordelijkheid nemen om in het participatieproces iedereen te laten meetellen. Mocht onvoldoende aandacht zijn geschonken aan de belangen van deze zwakke betrokkenen, dan kan de gemeenteraad daarop bijsturen.

[75, 76] De leden van de fractie van de ChristenUnie stellen met betrekking tot DSO en de bodem een aantal vragen. Welke reguliere en aanvullende instrumenten van de Omgevingswet zijn nodig voor het uitvoeren van de Aanvullingswet bodem? Zijn instrumenten klaar op 1 januari 2020, zodat er voldoende tijd is om te oefenen? Indien deze instrumenten later klaar zijn dan 1 januari 2020, is de resterende tijd in de ogen van de gebruikers voldoende? Zo nee, hoe gaat de regering hiermee om? Is een meer «geleidelijke» invoering mogelijk?

---

[23] Onder «zwakke betrokkenen» verstaan de ChristenUnie-fractieleden partijen als burgers of belangengroepen die weinig institutionele macht hebben, die vaak een achterstandspositie in kennis en netwerk hebben, en die geen of beperkte financiële middelen hebben om een rechtszaak te starten.

[24] «Een goed begin is het halve werk. Een onderzoek naar participatie bij infrastructurele rijksprojecten». 10 oktober 2019 | Rapportnummer: 2019/041.

Het aanvullingsspoor bodem sluit aan bij de instrumenten van de Omgevingswet: de algemene regels, (waaronder de decentrale regels in de omgevingsverordening, waterschapsverordening, omgevingsplan, de algemene regels in de basis AMvB's), de omgevingsvisie, het programma, de omgevingsvergunning en het projectbesluit. Er is voor het aanvullingspoor bodem niet voorzien in aanvullende kerninstrumenten. De regering acht het van belang dat dit instrumentarium van de Omgevingswet tijdig in het DSO beschikbaar komt.

Voorzien wordt dat de belangrijkste van deze instrumenten technisch beschikbaar zijn in het DSO op 1 januari 2020. Tevens is het basisniveau van het DSO voldoende klaar om in 2020 te kunnen starten met aansluiten, oefenen en vullen van het DSO. Gekozen is voor een stapsgewijze invoering met voldoende tijd om te oefenen. De invoeringsbegeleiding is daarbij een onmisbaar onderdeel van de stelselwijziging en heeft uiteraard ook betrekking op de aanvullingssporen. Onder meer het programma Aan de Slag met de Omgevingswet, een samenwerkingsprogramma van gemeenten (VNG), provincies (IPO), waterschappen (UvW) en het Rijk, voorziet hierin.
Na inwerkingtreding gaat het oefenen en (aan)vullen verder, onder meer omdat er voor gemeenten en waterschappen sprake is van een transitieperiode voor het omzetten van het omgevingsplan en waterschapsverordening die voldoet aan de Omgevingswet. Deze periode kunnen zij benutten om regelgeving specifieker en gebruikersgericht toegankelijk te maken. Daarbij kunnen en mogen overheden eigen keuzes maken in het tempo, volledigheid en diepgang van bijvoorbeeld vragenbomen en zo hun dienstverleningsniveau bepalen.

[77] De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of de regering kan garanderen dat de kwaliteit van de bodem, het oppervlaktewater en het grondwater door de Aanvullingswet bodem Omgevingswet en het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet op het huidige niveau blijft en of de regering niet zou moeten streven naar verbetering van die kwaliteit.

Ook voor het Aanvullingsspoor bodem is het algemene uitgangspunt van de regering dat het beschermingsniveau van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit gelijkwaardig blijft aan het huidige niveau. Het uitgangspunt van een gelijkwaardig beschermingsniveau betekent daarbij niet dat elke bepaling op dezelfde wijze terugkomt, maar dat over het geheel gezien hetzelfde beschermingsniveau wordt geboden als de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde besluiten en regelingen bieden.
Vanzelfsprekend kan de regering niet garanderen dat de kwaliteit van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater op iedere locatie in Nederland op het huidige niveau blijft. De fysieke leefomgeving wordt immers gebruikt voor activiteiten en dat brengt inherente risico's voor de kwaliteit van die leefomgeving met zich mee. De regelgeving draagt wel bij aan het behoud van de kwaliteit van de bodem. Zo worden via het aanvullingsspoor bodem preventieve regels in het stelsel van de Omgevingswet opgenomen. Het voorkomen van nieuwe verontreiniging of aantasting is een van de pijlers van het nieuwe wettelijke instrumentarium voor bodem. Dit gebeurt onder andere door het gebruik van zorgplichten en (algemene) regels voor burgers en bedrijven. Verder zijn er regels om in geval van verontreiniging op te kunnen treden om zo achteruitgang te voorkomen; denk aan regels over het saneren van de bodem en over de toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem. Dit is verdere uitwerking van de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet: met het oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, gericht op – onder meer – het bereiken en in stand houden van

een veilige en gezonde fysieke leefomgeving, ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur (artikel 1.3).
Met het nieuwe stelsel voor het omgevingsrecht, inclusief het aanvullingsspoor bodem, wordt een gelijkwaardig niveau van bescherming van de fysieke leefomgeving als in het huidige recht bereikt. Dat beschermingsniveau ontstaat, net als voorheen, door een samenspel van keuzes op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Het nieuwe stelsel, inclusief het aanvullingsspoor bodem, stimuleert bovendien dat de kwaliteit van de fysieke leefomgeving ook verbetert. Kortheidshalve wordt voor een verdere uitleg hierover verwezen naar het antwoord op vragen [25, 51].

De Minister voor Milieu en Wonen,
S. van Veldhoven-van der Meer

Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2019–2020

34 986	**Aanvulling en wijziging van de Omgevingswet, intrekking van enkele wetten over de fysieke leefomgeving, wijziging van andere wetten en regeling van overgangsrecht voor de invoering van de Omgevingswet (Invoeringswet Omgevingswet)**
34 864	**Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**
35 054	**Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op de beheersing van geluid afkomstig van wegen, spoorwegen en industrieterreinen (Aanvullingswet geluid Omgevingswet)**
34 985	**Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten in verband met de overgang van de Wet natuurbescherming naar de Omgevingswet (Aanvullingswet natuur Omgevingswet)**
35 133	**Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten vanwege opname in de Omgevingswet van regels over het vestigen van een voorkeursrecht, regels over onteigening, bijzondere regels voor het inrichten van gebieden en, met het oog op verschillende typen gebiedsontwikkelingen, een verdere aanpassing van de regels over kostenverhaal (Aanvullingswet grondeigendom Omgevingswet)**

M[1]

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG
Vastgesteld 8 november 2019

[1] Letter M heeft alleen betrekking op wetsvoorstel 34 986.

kst-34986-M
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

De leden van de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving[2] hebben kennisgenomen van de brief van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 11 oktober 2019[3], waarbij zij de mate van beleidsarme omzetting betreffende het ontwerp van het Invoeringsbesluit Omgevingswet en de ontwerpen van de aanvullingsbesluiten heeft aangegeven in een overzicht.
Naar aanleiding hiervan hebben zij de Minister op 17 oktober 2019 een brief gestuurd met het verzoek een dergelijk overzicht eveneens te mogen ontvangen voor het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet en voor de wetsvoorstellen inzake de vier aanvullingswetten.

De Minister voor Milieu en Wonen heeft op 7 november 2019 gereageerd.

De commissie brengt bijgaand verslag uit van het gevoerde schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving,
De Boer

---

[2] Samenstelling:
Atsma (CDA), De Boer (GL), Van Dijk (SGP), Nooren (PvdA) (*ondervoorzitter),* Pijlman (D66), Klip-Martin (VVD), Baay-Timmerman (50PLUS), A.J.M. van Kesteren (PVV), arbouw (VVD), Beukering (FVD), Bezaan (PVV), Crone (PvdA), Dessing (FVD), Geerdink (VVD), Gerbrandy (OSF), Janssen (SP), Kluit (GL), Meijer (VVD) (*voorzitter),* Moonen (D66), Nanninga (FVD, Nicolaï (PvdD), Nanninga (FVD), Prins-Modderaar (CDA), Recourt (PvdA), Rietkerk (CDA), Rookmaker (Fractie-Otten), Vendrik (GL), Verkerk (CU), Hermans (FVD)

[3] *Kamerstukken I* 2019/20, 33 118, AX.

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR INFRASTRUCTUUR, WATERSTAAT EN OMGEVING

Aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Den Haag, 17 oktober 2019

De leden van de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving (IWO) hebben met instemming kennisgenomen van uw brief van 11 oktober 2019[4], waarbij u de mate van beleidsarme omzetting betreffende het ontwerp van het Invoeringsbesluit Omgevingswet en de ontwerpen van de aanvullingsbesluiten heeft aangegeven in een overzicht. Naar aanleiding van uw brief hebben zij het volgende verzoek aan u.

De leden ervaren het door u toegestuurde overzicht als zeer nuttig bij de verdere behandeling van de stelselwijziging van het omgevingsrecht. Derhalve vragen zij u of u ook bereid bent een dergelijk overzicht de Kamer te doen toekomen betreffende het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet en de wetsvoorstellen inzake de vier aanvullingswetten.

De leden van de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag zo spoedig mogelijk.

De voorzitter van de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving,
H.J. Meijer

Een afschrift van deze brief is verzonden aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat en de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

[4] *Kamerstukken I* 2019/20, 33 118, AX.

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR MILIEU EN WONEN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 november 2019

Naar aanleiding van de brief over de beleidsrijkheid van het ontwerpInvoeringsbesluit Omgevingswet en de vier ontwerpaanvullingsbesluiten[5] heeft uw Kamer verzocht om een vergelijkbare brief over het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet en de wetsvoorstellen voor de aanvullingswetten bodem, geluid, natuur en grondeigendom[6] die bij uw Kamer in behandeling zijn. Aan dat verzoek voldoe ik graag met bijgaande tabellen.

In de tabellen is voor onderwerpen uit de vijf wetsvoorstellen met een «+» aangegeven dat de omzetting beleidsrijk is en met «-» dat de omzetting beleidsarm is. Als een onderwerp grotendeels beleidsarm wordt omgezet, maar een specifiek deelaspect wel beleidsrijk wordt omgezet, is dit aangeven met «+/-» en toegelicht. In lijn met de eerdere brief zijn in de tabellen niet de wijzigings- en intrekkingsbepalingen of overgangsrechtelijke bepalingen opgenomen (die zijn steeds beleidsarm).

Zoals aangegeven in de brief over de AMvB's wordt met «*beleidsarme omzetting*» gedoeld op omzetting van huidige regelgeving die niet verder gaat dan nodig is om te passen binnen het stelsel van de Omgevingswet. Dat houdt ook in dat de regelgeving voor nieuwe onderwerpen wordt ingepast in de bestaande structuur, systeemkeuzes en terminologie van de Omgevingswet. Met «*beleidsrijke omzetting*» wordt gedoeld op omzettingen die verder gaan dan een noodzakelijke stelselinpassing en waarbij de omzetting nieuwe beleidskeuzes bevat die niet direct volgen uit de Omgevingswet of de bestaande wetgeving. Daarbij kan het ook gaan om amendementen van de Tweede Kamer of moties van uw Kamer of de Tweede Kamer.

Samenvattend kan over de vijf wetsontwerpen het volgende worden gezegd:

- Het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet actualiseert de Omgevingswet, past een groot aantal wetten aan in verband met de komst van de Omgevingswet en regelt het overgangsrecht. Het wetsvoorstel is daardoor grotendeels beleidsarm. Daarnaast worden er enkele onderwerpen aan de Omgevingswet toegevoegd, zoals regels over nadeelcompensatie en de «knip» bij vergunningverlening voor bouwen. Deze onderwerpen zijn deels beleidsrijk.
- Het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem bevat zowel beleidsarme als beleidsrijke delen. De beleidsvernieuwing wordt gekenschetst door een verschuiving van sanering naar regulering van activiteiten, het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte en meer algemene regels in plaats van beschikkingen.
- Het wetsvoorstel Aanvullingswet geluid is deels beleidsrijk, deels beleidsarm. Het omvat zowel de beleidsrijke vernieuwing van de Wet geluidhinder als de beleidsarme omzetting van hoofdstuk 11 van de Wet milieubeheer.
- Het wetsvoorstel Aanvullingswet natuur is een beleidsneutrale omzetting van de recent tot stand gekomen Wet natuurbescherming en daarom geheel beleidsarm.
- Het wetsvoorstel Aanvullingswet grondeigendom is deels beleidsrijk, deels beleidsarm. De omzetting van de Wet voorkeursrecht gemeenten en de onteigeningswet omvat naast de inpassing in het stelsel ook

[5] Kamerstukken I 2019/20, 33 118, AX.
[6] Resp. Kamerstukken 34986, 34864, 35054, 34985 en 35133.

enkele beleidsrijke vernieuwingen. De omzetting van de Wet inrichting landelijk gebied is beleidsarm. Beleidsrijk is verder de bij amendement ingevoegde regeling voor het publiekrechtelijk afdwingen van financiële bijdragen.

Dat bepaalde onderwerpen beleidsrijk zijn omgezet laat onverlet dat het invoeringsspoor en de vier aanvullingssporen, en daarmee ook het stelsel als geheel, een gelijkwaardig beschermingsniveau van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit als uitgangspunt kennen.

De Minister voor Milieu en Wonen,
S. van Veldhoven – van der Meer

Bijlage

Wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet

Onderwerp	Vindplaats in Invoeringswet Omgevingswet	Vindplaats huidig recht	Beleidsrijke (+) of beleidsarme (-) omzetting	Toelichting
Verbod activiteiten met aanzienlijke nadelige gevolgen	Art. 1.7a Ow	Art. 13 Wet bodembescherming	+	Verbreding en wijziging werkwijze ten opzichte van huidige wetgeving. Zie par. 2.1.6 MvT Iw Ow.
Reikwijdte omgevingsplan, omgevingsverordening en waterschapsverordening	Art. 2.7, eerste lid, Ow	–	+	Grondslag om bij AMvB te bepalen welke regels onderdeel zijn van omgevingsplan, omgevingsverordening en waterschapsverordening. Zie p. 139 e.v. MvT Iw Ow.
Implementatie herziene NEC-richtlijn	o.a. Art. 3.9 Ow	Besluit uitvoering EG-richtlijn nationale emissieplafonds	–	Implementatie EU-richtlijn. Zie par. 2.1.5 MvT Iw Ow.
Aanpassing redactie art. 4.2 (omgevingsplan bevat voor het hele grondgebied van de gemeente in ieder geval de regels die nodig zijn met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties)	Art. 4.2 Ow	–	–	Betreft verduidelijking van art. 4.2 dat reeds in Ow is opgenomen. Zie par. 2.2.1.1 MvT Iw Ow.
Mijnbouwlocatieactiviteit	o.a. Artt. 4.3, 4.24, 5.1, 5.27 en bijlage Ow	Art. 7a Mijnbouwwet § 2.2, 2.3 en art. 44, 45, 45a Mijnbouwbesluit	–	Wijziging begrip en omzetting recent gewijzigde regelgeving. Zie p. 170 e.v. MvT Iw Ow.
Regels in voorbereidingsbesluiten als voorbeschermingsregels worden onderdeel van het omgevingsplan of de omgevingsverordening	Artt. 4.14, 4.15 en 4.16 Ow	Artt. 3.7, 4.1 en 4.3 Wro	–	Het doel en de functie van een voorbeschermingsbesluit wijzigen niet, de daarbij gestelde regels worden omwille van de kenbaarheid in het omgevingsplan of de verordening zelf opgenomen. Zie par. 2.2.1.3 MvT Iw Ow.
Vervangen «afwijkactiviteit» door omgevingsplanactiviteit	o.a. Artt. 5.1, 5.21 en bijlage Ow	Artt. 2.1, eerste lid, onder c, en 2.12 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	–	Betreft technische aanpassing om terminologie te stroomlijnen. Zie par. 2.2.1.2 MvT Iw Ow.
Splitsen vergunningplicht voor de bouwactiviteit	o.a. Art. 5.1 Ow	Artt. 2.1, eerste lid, onder a, en 2.10 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	+	De zgn. «knip» tussen de technische bouwactiviteit en de ruimtelijke bouwactiviteit. Zie par. 2.2.1.4 MvT Iw Ow.
Schrappen brandveilig gebruiksactiviteit	o.a. Artt. 5.1, 5.2, 5.25 en bijlage Ow	Artt. 2.1, eerste lid, onder d, en 2.13 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	+	Schrappen vergunningplicht. Zie p. 173 e.v. MvT Iw Ow.
Omgevingsvergunning beperkte milieutoets	Artt. 5.1, 5.26 Ow	Artt. 2.1, eerste lid, onder i, en 2.17 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	–	Omgevingsvergunning beperkte milieutoets vormt onderdeel milieubelastende activiteit. In toetsingskader krijgt deze een expliciete plaats. Zie p. 191 e.v. MvT Iw Ow.
Gedeeltelijke verlening omgevingsvergunning bij meervoudige aanvraag	Art. 5.33a	Art. 2.21 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	–	Dit artikel formuleert een nieuwe hoofdregel hoe op een meervoudige aanvraag te beslissen als de aangevraagde activiteiten deels vergunbaar en deels onvergunbaar zijn. In dat geval wordt de vergunning voor de vergunbare activiteiten verleend en voor het overige geweigerd. Zie Kamerstukken II 2018/19, 34 986, nr. 8 (eerste nota van wijziging).
Meervoudig vergunninghouderschap	Art. 5.37a Ow	–	+	Geeft uitvoering aan art. 4, derde lid, van de richtlijn industriële emissies. Zie par. 2.2.4 MvT Iw Ow.
Kostenverhaal tussen overheden (vergoeding extra kosten)	Art. 13.3	Art. 6.8 en 6.9 Wet ruimtelijke ordening	–	Zie p. 212 e.v. MvT Iw Ow.

Onderwerp	Vindplaats in Invoeringswet Omgevingswet	Vindplaats huidig recht	Beleidsrijke (+) of beleidsarme (-) omzetting	Toelichting
Kostenverhaal door een bestuursorgaan bij bijvoorbeeld historische verontreiniging of aantasting van landbodems en waterbodems Verhaal kosten waterstaats- en zuiveringtechnische werken Schadevergoeding bij beschikking	Art. 13.3a e.v. Ow	Art. 75 Wet bodembescherming en art. 7.22 Waterwet Art. 12c Waterstaatswet 1900, art. 9 Wet beheer rijkswaterstaatswerken en art. 7.21 Waterwet Art. 7.17, eerste lid, Waterwet	–	Zie p. 215 e.v. MvT Iw Ow.
Gebruiksvergoeding bij een gedoogplicht	Art. 13.3e Ow	–	+	Nieuwe regeling i.v.m. amendement-Bisschop en Ronnes (Kamerstukken II 2018/19, 34 986, nr. 50).
Heffingen grondwaterbeschermingsheffing ontgrondingenheffing grondwaterontrekkingsheffing	Afdeling 13.2A Ow Art. 13.4 Ow Art. 13.4a Ow Art. 13.4b Ow	Art. 15.34 Wet milieubeheer Art. 21f Ontgrondingenwet Art. 7.7 Waterwet	–	Zie p. 218 e.v. MvT Iw Ow.
Financiële zekerheidstelling	Art. 13.5 Ow	Art. 3, derde lid, onder f, Ontgrondingenwet, art. 6.20 Waterwet, art. 2.33a en 4.1 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	–	Omzetting huidige regelgeving en implementatie EU-richtlijnen.
Uitwerking schadebepalingen (nadeelcompensatie)	Hoofdstuk 15 Ow (nadeelcompensatie)	Schadevergoedingsbepalingen diverse wetten, waaronder planschade op grond van afdeling 6.1 Wro.	+	Verschuiving aangrijpingspunt nadeelcompensatie Zie par. 2.1.1 en 2.1.2 MvT Iw Ow.
Aanwijzing verzwaard adviesrecht gemeenteraad in bepaalde gevallen	Art. 16.15a en 16.15b	Paragraaf 2.5 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	+	Nieuwe regeling i.v.m. amendement-Ronnes (Kamerstukken II 2018/19, 34 986, nr. 53).
Toepassen uniforme openbare voorbereidingsprocedure omgevingsvergunningen	Paragraaf 16.5.3 Ow	Art. 3.10 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	+	Wijzigingen als gevolg van o.a. amendement Smeulders c.s. (Kamerstukken II 2018/19, 34 986, 49).
Inwerkingtreding omgevingsvergunning	Art. 16.79	Art. 6.1 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	+	Grondslag voor bevoegd gezag om te bepalen dat de inwerkingtredingstermijn voor onomkeerbare activiteiten in bepaalde gevallen niet 2 maar 4 weken bedraagt. Uitvloeisel motie Meijer c.s. (Kamerstukken I 2015/16, 33 962, K). Zie verder p. 250–251 Mvt Iw Ow.
Aanvulling als gevolg van herziening van de mer-richtlijn	Afdeling 16.4 Ow	Hoofdstuk 7 Wet milieubeheer	–	Omzetting recent gewijzigde regelgeving. Zie par. 2.1.5 MvT Iw Ow.
Participatie bij vergunningverlening in door de gemeenteraad aangewezen gevallen (van buitenplanse omgevingsplanactiviteiten)	Art. 16.55 Ow	–	+	Wijzigingen als gevolg van o.a. amendement Van Eijs c.s. (Kamerstukken II 2018/19, 34 986, 56).
Bestuurlijke boete	Paragraaf 18.1.4 Ow	Art. 92a Woningwet, Wet luchtvaart, Spoorwegwet	–	Aansluiting bij bestaande mogelijkheden en uitvoering twee eerdere toezeggingen (voor milieuregels uit het huidige Besluit risico's zware ongevallen 2015 en ter bescherming van het cultureel erfgoed en werelderfgoed). Zie par. 2.1.3.1 MvT Iw Ow.
Handhaving en uitvoering	Afdeling 18.3 Ow	§ 5.2 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	–	Omzetting recent gewijzigde regelgeving naar terminologie en instrumenten Ow. Zie par. 2.1.3 MvT Iw Ow.

Onderwerp	Vindplaats in Invoeringswet Omgevingswet	Vindplaats huidig recht	Beleidsrijke (+) of beleidsarme (-) omzetting	Toelichting
Bijzondere omstandigheden	Afdeling 19.0 Ow	Diverse bepalingen bestaande wetgeving die opgaat in Ow.	+/-	Maakt duidelijk dat regels ogv par. 4.1.1 ook kunnen zijn toegesneden op bijzondere omstandigheden. Zie p. 306 MvT Iw Ow.
Monitoring en gegevensverzameling waterkwaliteit	Art. 20.2 Ow	Art. 5.3, derde lid, Wet milieubeheer	–	Aanvulling grondslag ter uitvoering van kaderrichtlijn water Zie p. 311 e.v. MvT Iw Ow.
Digitaal stelsel Omgevingswet	Afdeling 20.5 Ow	–	+	Nieuwe grondslagen voor digitaal stelsel Ow Zie par. 2.1.4 MvT Iw Ow.
Voorhangprocedure inwerkingtredings-KB Omgevingswet	Art. 23.10 Ow	–	+	Waarborg voor parlementaire betrokkenheid bij inwerkingtreding Omgevingswet (go/no-go-moment). Zie tweede nota van wijziging Iw Ow (Kamerstukken II 2018/19, 34 986, 9, p. 23 e.v.).

Wetsvoorstel Aanvullingswet bodem

Onderwerp	Vindplaats in Aanvullingswet bodem	Vindplaats huidig recht	Beleidsrijke (+) of beleidsarme (-) omzetting	Toelichting
Grondslagen voor normstelling activiteiten met gevolgen voor de bodem	–	Artt. 6 tot en met 12b Wet bodembescherming	–	De grondslag is al opgenomen in artikel 4.3 van de Omgevingswet. Daarmee wordt voorzien in een beleidsarme omzetting. De normstelling wordt – net als onder de Wet bodembescherming – gebundeld op AMvB-niveau.
Zorgplicht	–	Art. 13 Wet bodembescherming	–	De zorgplicht is al opgenomen in de artikelen 1.6 en 1.7 van de Omgevingswet en artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Met de voorgestelde Invoeringswet wordt daar nog artikel 1.7a aan toegevoegd, dat een grondslag bevat voor strafrechtelijke handhaving voor gevallen die niet onder de andere zorgplichten vallen. Daarmee wordt voorzien in een beleidsarme omzetting v.w.b. de Wet bodembescherming.
Saneren van de bodem	Art. 2.28 Ow en Hoofdstuk 3 Overgangsrecht	Hoofdstuk IV Wet bodembescherming	+	De zelfstandige saneringsplicht wordt vervangen door een verplichting om de bodemkwaliteit mee te wegen als onderdeel van een brede afweging van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving in relatie tot functies. Een eventuele sanering wordt gekoppeld aan de ontwikkeling van een gebied. De gemeenten worden verantwoordelijk voor de bodemkwaliteit, het beheren van de resterende historische bodemverontreinigingen behoort daar ook toe. Op grond van artikel 4.3 van de Omgevingswet worden algemene regels over het saneren van de bodem vastgesteld.
Gedoogplichten	Artt. 10.3, 10.10a, 10.13b en 10.21a Ow	De huidige Wet bodembescherming kent een delegatiegrondslag naar het niveau van AMvB voor gedoogplichten voor bodemonderzoek en onderzoek naar grondwater (artt. 70 en 72). De Waterwet bevat gedoogplichten voor het dulden van waterbeheer.	+/-	De gedoogplicht houdt in dat een eigenaar (of andere rechthebbende) van een stuk grond moet toestaan dat in het algemeen belang een ander in, op of boven die grond iets doet of aanbrengt. Gedoogplichten worden in de Omgevingswet op het niveau van de wet geregeld. De reikwijdte van de gedoogplichten wordt verbreed om ook in geval van bodem- of grondwaterverontreiniging met milieuschade tot gevolg direct te kunnen handelen evenals na afloop van maatregelen nazorg te verrichten.

Onderwerp	Vindplaats in Aanvullingswet bodem	Vindplaats huidig recht	Beleidsrijke (+) of beleidsarme (-) omzetting	Toelichting
Bouwen op verontreinigde bodem	Schrappen art. 16.81 Ow	– Art. 6.2c Wet algemene bepalingen omgevingsrecht – Art. 8 Woningwet – hoofdstuk IV Wet bodembescherming	+	De bestaande regeling voor latere inwerkingtreding van de omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit, als sprake is van een saneringssituatie op grond van de Wet bodembescherming is niet langer nodig.
Toevalsvondst	Afdeling 19.2a Ow	–	+	Dit instrument biedt een mogelijkheid voor het bevoegd gezag om onmiddellijk te kunnen handelen bij het ontdekken van een al aanwezige, maar tot dan toe onbekende verontreiniging met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid, waarvan de veroorzaker niet bekend is, in situaties waarin de eigenaar niet zelf verantwoordelijkheid neemt voor het beschermen van zichzelf en andere bewoners tegen de acute gezondheidsrisico's die naar voren zijn gekomen.
Noodregeling	Art. 23.6a Ow	Art. 20 Wet bodembescherming	–	
Bevoegd gezag	N.v.t.	Art. 88 Wet bodembescherming	+	De Wet bodembescherming kent een bijzondere governance voor bodem en grondwater met de provincie als bevoegd gezag en daarnaast ook 29 aangewezen grote gemeenten. De governance wordt straks eenvoudiger door de bevoegdheidsverdeling van de Omgevingswet te volgen (gemeente tenzij; provincies voor het sturen op grondwaterkwaliteit)

Wetsvoorstel Aanvullingswet geluid

Onderwerp	Vindplaats in Aanvullingswet geluid	Vindplaats huidig recht	Beleidsrijke (+) of beleidsarme (-) omzetting	Toelichting
Geluidproductieplafonds provinciewegen, en aangewezen lokale spoorwegen en industrieterreinen	Onderdelen C, E en F, artt. 2.11a, 2.12a en 2.13a Ow	– Hoofdstukken V, VI en VII Wet geluidhinder	+	Beheersing van geluid, zowel bij besluitvorming als tijdens gebruik. Onderdeel beleidsvernieuwing SWUNG II.
Geluidproductieplafonds rijkswegen en hoofdspoorwegen	Onderdeel G, art. 2.15, tweede lid (nieuw)	– Titel 11.3 Wet milieubeheer	–	Beheersing van geluid, zowel bij besluitvorming als tijdens gebruik. Beleidsarme omzetting SWUNG I.
Expliciet beleggen taak tot beheersing geluid	Onderdelen H, I, J en K, artt. 2.16, eerste lid, onder c; 2.17, eerste lid, onder c; 2.18, eerste lid, onder f; 2.19, derde lid, onder b Ow	Geen	+/-	Geluidbeheersing tijdens gebruik is nu niet expliciet geregeld als wettelijke taak. Geluidbeheersing bij besluitvorming wel d.m.v. toedeling bevoegdheden in Wet geluidhinder en hoofdstuk 11 Wet milieubeheer.
Instructiebesluit geluid	Onderdelen R en S, art. 2.33, tweede lid, onder b (nieuw) en 2.34, tweede lid, onder c (nieuw) Ow	Geen (want andere vormgeving)	+	De mogelijkheid om een instructiebesluit te geven vervangt de mogelijkheid onder huidig recht om de bevoegdheid (bijv. voor industrieterreinen) over te nemen
Besluit geluidwerende maatregelen aan gevel	Onderdeel T, art. 2.43 Ow	– Hoofdstuk VIIIb Wet geluidhinder – Artt. 11.38 en 11.39 Wet milieubeheer	–	De bevoegdheid om bij overschrijding binnenwaarde gevelmaatregelen te nemen bestaat ook onder huidig recht
Sanering gemeentewegen, waterschapswegen, lokale spoorwegen, provinciewegen[1]	Onderdeel AD, art. 22.18 Ow	Hoofdstuk V, § 5 en hoofdstuk VI, afd. 3 Wet geluidhinder	+/-	Sanering van bestaande te hoge geluidbelasting met instrument «programma» als gevolg van inpassing in Omgevingswet

[1] Sanering rijkswegen en hoofdspoorwegen blijft geregeld in de Wet milieubeheer (zie artikel 3.3 wetsvoorstel, overgangsrecht).

Wetsvoorstel Aanvullingswet natuur

Onderwerp	Vindplaats in Aanvullingswet natuur	Vindplaats huidig recht	Beleidsrijke (+) of beleidsarme (-) omzetting	Toelichting
Natuurbescherming	Alle bepalingen	Wet natuurbescherming	–	Voor de overgang van het stelsel van de Wet natuurbescherming geldt als uitgangspunt beleidsneutraliteit. Ook geldt als uitgangspunt dat wordt aangesloten bij de voorheen op grond van die wet al geldende verdeling van taken en bevoegdheden tussen de overheden.

Wetsvoorstel Aanvullingswet grondeigendom

Onderwerp	Vindplaats in Aanvullingswet grondeigendom	Vindplaats huidig recht	Beleidsrijke (+) of beleidsarme (-) omzetting	Toelichting
Bevoegdheid vestiging en gelding voorkeursrecht	Onderdeel E, voorgestelde afdeling 9.1 Ow	Artt. 5, 6, 9a en 9c Wet voorkeursrecht gemeenten	–	De huidige instrumenten worden vervangen door instrumenten die zo dicht mogelijk blijven bij de oude grondslagen voor vestiging van een voorkeursrecht, namelijk de omgevingsvisie, het programma en het omgevingsplan.
Vervreemding na vestiging voorkeursrecht	Onderdeel E, voorgestelde afdeling 9.2 Ow	Artt. 10, 14, 15, 24 en 26 Wet voorkeursrecht gemeenten	+/-	De regels voor bekendmaking en mededeling van de voorkeursrecht-beschikking worden beter afgestemd op de Awb. Nieuw is de regeling van verval van rechtswege van een voorkeursrecht dat al vijf jaar is gebaseerd op een omgevingsplan en gevestigd is op een onroerende zaak die het bevoegd gezag niet wenst te verwerven.
Procedures onteigening en schadeloosstelling	Onderdeel G, voorgestelde afdelingen 11.2 en 11.3 Ow	Onteigeningswet	+/-	Er wordt een scheiding aangebracht tussen de onteigeningsprocedure en de schadeloosstellingsprocedure. Beide procedures worden afzonderlijk van elkaar doorlopen. De schadeloosstelling wordt niet langer vastgesteld in een dagvaardingsprocedure maar in een verzoekprocedure.
Onteigeningsbevoegdheid	Onderdeel G, voorgesteld art. 11.4 Ow en voorgestelde afdeling 16.9 Ow	Onteigeningswet	+/-	Onteigening vindt niet langer plaats op grond van een koninklijk besluit maar op grond van een onteigeningsbeschikking genomen door het bestuursorgaan dat het aangaat, dat vervolgens door de bestuursrechter moet worden bekrachtigd.
Verkrijging na onteigening	Onderdeel G, voorgestelde afdeling 11.4 Ow	Onteigeningswet	+/-	De onroerende zaak wordt verkregen door inschrijving van een notariële onteigeningsakte in de openbare registers nadat aan een aantal wettelijke voorwaarden is voldaan. De rechtbank spreekt niet langer de onteigening uit.
Instrumenten landinrichting	• Onderdeel H, voorgestelde afdelingen 12.1 en 12.2 Ow • Onderdeel B, voorgesteld art. 3.14a Ow	Wet inrichting landelijk gebied	–	Het inrichtingsplan wordt vervangen door het inrichtingsprogramma en het inrichtingsbesluit. Wijziging van de begrenzing van een herverkavelingsblok gebeurt door wijziging van het inrichtingsbesluit zelf, niet langer door een afzonderlijk besluit.
Regeling voor kavelruil	Onderdeel H, voorgestelde afdeling 12. Ow	Wet inrichting landelijk gebied	–	Alleen de werkingssfeer van de regeling voor kavelruil wordt licht gewijzigd: kavelruil wordt ook mogelijk in het stedelijk gebied en tussen het landelijk en het stedelijk gebied. Daarnaast wordt het appartementsrecht een te ruilen recht.
Regeling voor kostenverhaal	Onderdeel I, voorgestelde afdeling 13.6 Ow	Afdeling 6.4 Wet ruimtelijke ordening	–	Beleidsarm, met uitzondering van het toevoegen van een regeling voor kostenverhaal bij organische gebiedsontwikkeling.

Onderwerp	Vindplaats in Aanvullingswet grondeigendom	Vindplaats huidig recht	Beleidsrijke (+) of beleidsarme (-) omzetting	Toelichting
Financiële bijdragen naast kostenverhaal	• 1e nota van wijziging, voorgestelde afdeling 13.7 • TK-amendement nr. 34, ingevoegde artt. 13.23 en 13.24	Art. 6.24 Wro	+	Artikel 13.22 bevat een neutrale omzetting van de mogelijkheid om met initiatiefnemers een financiële bijdrage aan ontwikkelingen overeen te komen. Bij amendement is daar een nieuwe regeling voor het publiekrechtelijk afdwingen van financiële bijdragen toegevoegd.
Uitbreiding grondslag aanwijzen bestuursorganen met mede-handhavende taak	Onderdeel Ka (3e nota van wijziging), gewijzigd art. 18.3 Ow	Art. 5.2, vierde lid, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	–	Op grond van artikel 18.3 Ow berust de mogelijkheid tot handhaving van een verleende omgevingsvergunning in bij AMvB aangewezen gevallen mede bij het bestuursorgaan dat met de verlening van die vergunning heeft ingestemd. De voorgestelde wijziging maakt het mogelijk om met het oog op een doelmatige uitoefening van de handhavingstaak bij AMvB ook andere bestuursorganen een mede-handhavende taak toe te kennen voor een regel of besluit op grond van de Ow.

Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2019–2020

35 233	**Wijziging van de Meststoffenwet in verband met de implementatie van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn**
35 347	**Regels voor de aanpak van de stikstofproblematiek in relatie tot natuur (Spoedwet aanpak stikstof)**
34 986	**Aanvulling en wijziging van de Omgevingswet, intrekking van enkele wetten over de fysieke leefomgeving, wijziging van andere wetten en regeling van overgangsrecht voor de invoering van de Omgevingswet (Invoeringswet Omgevingswet)**
34 864	**Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**
35 054	**Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op de beheersing van geluid afkomstig van wegen, spoorwegen en industrieterreinen (Aanvullingswet geluid Omgevingswet)**

A[1]

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 2 december 2019

Op 28 november 2019 heeft de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, naar aanleiding van de vergaderingen van de vaste commissies voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (EZK/LNV) en voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving (IWO) van 26 november 2019, een brief gestuurd aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en aan de Minister voor Milieu en Wonen. De Voorzitter heeft de Ministers verzocht in onderlinge afstemming te komen tot een afgewogen (her)prioritering van enkele wetsvoorstellen waarvoor is verzocht om afhandeling door de

[1] Letter A heeft alleen betrekking op wetsvoorstel 35 233.

kst-35233-A
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

Eerste Kamer vóór het kerstreces. In het belang van een zorgvuldige behandeling van deze wetsvoorstellen en een ordentelijke plenaire planning heeft de Voorzitter de Ministers gevraagd hem op de kortst mogelijke termijn te informeren over de gewenste prioriteitstelling.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft op 29 november 2019 gereageerd, mede namens de Minister voor Milieu en Wonen.

De vaste commissies voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving brengen bijgaand verslag uit van het gevoerde schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissies voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving,
De Boer

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Den Haag, 28 november 2019

In de vergaderingen van de vaste commissies voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (EZK/LNV) en voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving (IWO) is op dinsdag 26 november jl. verzocht om onderlinge afstemming tussen u en de Minister voor Milieu en Wonen, teneinde – zo mogelijk – te komen tot een afgewogen (her)prioritering van de wetsvoorstellen waarvoor recentelijk is verzocht[2] om afhandeling door de Eerste Kamer vóór het komende kerstreces.
De commissies voorzien dat het, gelet op de nog beperkt beschikbare tijd alsmede gelet op de overlap van woordvoerders bij deze onderwerpen, niet mogelijk is alle onderdelen van dit pakket nog voor het kerstreces te behandelen. Zij vragen daarom om heroverweging.

Het betreft de volgende wetsvoorstellen; de drie eerstgenoemde voorstellen zijn in schriftelijke behandeling in de Eerste Kamer en de twee laatstgenoemde voorstellen zijn thans nog in behandeling bij de Tweede Kamer:
- Invoeringswet Omgevingswet (34 986)
- Aanvullingswet bodem Omgevingswet (34 864)
- Aanvullingswet geluid Omgevingswet (35 054)
- Regels voor de aanpak van de stikstofproblematiek in relatie tot natuur (Spoedwet aanpak stikstof)(35 347)
- Wijziging van de Meststoffenwet in verband met de implementatie van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn (35 233)

Gelet op het verzoek van beide commissies en in het belang van een zorgvuldige behandeling van deze wetsvoorstellen en een ordentelijke plenaire planning, verzoek ik u hierbij mij op de kortst mogelijke termijn te informeren of uw onderlinge afstemming heeft geleid tot een aangepaste prioriteitstelling.

De Voorzitter Eerste Kamer der Staten-Generaal,
J.A. Bruijn

---

[2] In de brief van de Minister voor Milieu en Wonen van 8 november 2019 is verzocht in ieder geval twee van de drie wetvoorstellen en bijbehorende algemene maatregelen van bestuur(Invoeringswet Omgevingswet, Aanvullingswet bodem Omgevingswet of Aanvullingswet geluid Omgevingswet) nog dit jaar te behandelen en het derde wetsvoorstel zo snel als mogelijk daarna (Kamerstukken I, 2019–2020, 34 986, N, blz. 5). In de brief van de Minister van LNV van 22 november 2019 is verzocht de Spoedwet aanpak stikstof en de wijziging van de Meststoffenwet nog voor het kerstreces in behandeling te nemen (Kamerstukken I, 2019–2020, 35 347/35 233, A).

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL

Aan de Minister voor Milieu en Wonen

Den Haag, 28 november 2019

In de vergaderingen van de vaste commissies voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (EZK/LNV) en voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving (IWO) is op dinsdag 26 november jl. verzocht om onderlinge afstemming tussen u en de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, teneinde – zo mogelijk – te komen tot een afgewogen (her)prioritering van de wetsvoorstellen waarvoor recentelijk is verzocht[3] om afhandeling door de Eerste Kamer vóór het komende kerstreces. De commissies voorzien dat het, gelet op de nog beperkt beschikbare tijd alsmede gelet op de overlap van woordvoerders bij deze onderwerpen, niet mogelijk is alle onderdelen van dit pakket nog voor het kerstreces te behandelen. Zij vragen daarom om heroverweging.

Het betreft de volgende wetsvoorstellen; de drie eerstgenoemde voorstellen zijn in schriftelijke behandeling in de Eerste Kamer en de twee laatstgenoemde voorstellen zijn thans nog in behandeling bij de Tweede Kamer:

- Invoeringswet Omgevingswet (34 986)
- Aanvullingswet bodem Omgevingswet (34 864)
- Aanvullingswet geluid Omgevingswet (35 054)
- Regels voor de aanpak van de stikstofproblematiek in relatie tot natuur (Spoedwet aanpak stikstof)(35 347)
- Wijziging van de Meststoffenwet in verband met de implementatie van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn (35 233)

Gelet op het verzoek van beide commissies en in het belang van een zorgvuldige behandeling van deze wetsvoorstellen en een ordentelijke plenaire planning, verzoek ik u hierbij mij op de kortst mogelijke termijn te informeren of uw onderlinge afstemming heeft geleid tot een aangepaste prioriteitstelling.

De Voorzitter Eerste Kamer der Staten-Generaal,
J.A. Bruijn

---

[3] In de brief van de Minister voor Milieu en Wonen van 8 november 2019 is verzocht in ieder geval twee van de drie wetvoorstellen en bijbehorende algemene maatregelen van bestuur(Invoeringswet Omgevingswet, Aanvullingswet bodem Omgevingswet of Aanvullingswet geluid Omgevingswet) nog dit jaar te behandelen en het derde wetsvoorstel zo snel als mogelijk daarna (Kamerstukken I, 2019–2020, 34 986, N. blz. 5). In de brief van de Minister van LNV van 22 november 2019 is verzocht de Spoedwet aanpak stikstof en de wijziging van de Meststoffenwet nog voor het kerstreces in behandeling te nemen (Kamerstukken I, 2019–2020, 35 347/35 233, A).

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 november 2019

Bij deze reageer ik, mede namens de Minister voor Milieu en Wonen, op uw brief van 28 november 2019 waarin u het kabinet verzoekt om een aangepaste prioriteitstelling met betrekking tot een vijftal wetsvoorstellen waarvoor recentelijk is verzocht om afhandeling door de Eerste Kamer voor het komende kerstreces (uw brieven met kenmerk 165120.01U/JAB/WDB en 165120.02U/JAB/WDB).

Gelet op het feit dat uw commissies voor EZK/LNV en IWO voorzien dat niet alle wetsvoorstellen behandeld kunnen worden voor het kerstreces, verzoekt het kabinet uw Kamer om in ieder geval de volgende drie wetsvoorstellen voor het kerstreces van dit jaar af te handelen:

- Invoeringswet Omgevingswet (34 986), tezamen met het Invoeringsbesluit Omgevingswet.
- Wijziging van de Meststoffenwet in verband met de implementatie van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn (35 233).
- Regels voor de aanpak van de stikstofproblematiek in relatie tot natuur (Spoedwet aanpak stikstof)(35 347).

Verder verzoekt het kabinet uw Kamer om de volgende wetsvoorstellen zo spoedig als mogelijk, maar in elk geval in januari 2020 af te handelen:

- Aanvullingswet bodem Omgevingswet (34 864), tezamen met aanvullingsbesluit bodem.
- Aanvullingswet geluid Omgevingswet (35 054), tezamen met aanvullingsbesluit geluid.

Graag neem ik nader contact op met u en de voorzitter van de commissie EZK/LNV om te bespreken hoe gekomen kan worden tot een spoedige behandeling van de twee wetsvoorstellen waarvoor ik eerstverantwoordelijk Minister ben. Beide wetsvoorstellen zijn momenteel in behandeling door de Tweede Kamer en deze zullen na instemming door de Tweede Kamer zo spoedig mogelijk worden aangeboden aan uw Kamer.

De Minister voor Milieu en Wonen neemt contact op met u en de voorzitter van de commissie IWO om te bespreken hoe gekomen kan worden tot een spoedige behandeling van de drie wetsvoorstellen waarvoor zij eerstverantwoordelijk Minister is.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
C.J. Schouten

Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2019–2020

33 118	**Omgevingsrecht**
34 864	**Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**
34 985	**Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten in verband met de overgang van de Wet natuurbescherming naar de Omgevingswet (Aanvullingswet natuur Omgevingswet)**
34 986	**Aanvulling en wijziging van de Omgevingswet, intrekking van enkele wetten over de fysieke leefomgeving, wijziging van andere wetten en regeling van overgangsrecht voor de invoering van de Omgevingswet (Invoeringswet Omgevingswet)**
35 054	**Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op de beheersing van geluid afkomstig van wegen, spoorwegen en industrieterreinen (Aanvullingswet geluid Omgevingswet)**
35 133	**Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten vanwege opname in de Omgevingswet van regels over het vestigen van een voorkeursrecht, regels over onteigening, bijzondere regels voor het inrichten van gebieden en, met het oog op verschillende typen gebiedsontwikkelingen, een verdere aanpassing van de regels over kostenverhaal (Aanvullingswet grondeigendom Omgevingswet)**

AY[1] **BRIEF VAN DE MINISTER VOOR MILIEU EN WONEN**

kst-33118-AY
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2019

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 november 2019

Over ruim een jaar is de ingangsdatum van de Omgevingswet gepland. Zoals toegezegd schets ik u daarom namens het kabinet in deze brief de stand van zaken van de wetgeving, het DSO en de implementatie. Daarnaast beschrijf ik of de geplande inwerkingtreding per 2021 haalbaar is en/of welke extra maatregelen nodig zijn. Ik doe dat een jaar voor de inwerkingtreding, omdat het voor alle betrokkenen belangrijk is om duidelijkheid en eenduidigheid te hebben over de inwerkingtreding.

Inwerkingtreding per 01-01-2021: wenselijk en mogelijk

De inschatting van de bestuurlijke partners en mijzelf is dat het wenselijk en mogelijk is de Omgevingswet per 1 januari 2021 in werking te laten treden. Dat was ook de mening tijdens de bestuurdersbijeenkomst over de Omgevingswet die ik op 18 november jl. heb bijgewoond. Hoewel niet alle deadlines zijn gehaald en er nog werk verzet moet worden, heb ik er met de bestuurlijke partners vertrouwen in dat wij deze zaken in het komende jaar met onze gezamenlijke aanpak voor elkaar kunnen krijgen.

Ik heb echter ook oor voor zorgen, vanuit de wens om de overgang echt goed te laten plaatsvinden en bijvoorbeeld voldoende te kunnen oefenen met DSO, of laatste uitvoeringstechnische punten uit de praktijk ook nog in de regelgeving mee te kunnen nemen. Mede daarom is er in overleg met uw Kamer voor een extra tussenstap gekozen. In het wetsvoorstel Invoeringswet is vastgelegd dat de inwerkingtredingsdatum wordt vastgelegd in een koninklijk besluit (KB). Ik streef ernaar om uiterlijk 1 juli het koninklijk besluit voor de inwerkingtreding bij u voor te hangen, waarna we definitief met elkaar bepalen of de wet daadwerkelijk per 1 januari 2021 in werking treedt.

Ik zal het KB bij u voorhangen als ik in overleg met de bestuurlijke partners beoordeel dat dit verantwoord is. Dat beoordelen we aan de hand van de volgende elementen: mate van stabiliteit van de wetgeving, de voortgang van de implementatie op de minimale vereisten bij de bevoegde gezagen en de voortgang op het DSO. Vervolgens kunt ook u beoordelen, of we er klaar voor zijn. Indien u niet met dit ontwerp instemt, zal dit besluit niet worden voorgedragen aan de Koning.

Eerder heb ik u erover geïnformeerd dat de voorbereiding op de inwerkingtreding gericht is op het ten minste kunnen uitvoeren van de minimaal vereiste taken.[2] Belangrijk hierbij is het bieden van continuïteit van dienstverlening aan burgers en bedrijven. Meer ambitie mag natuurlijk, en is ook wenselijk, maar is direct bij inwerkingtreding niet per se noodzakelijk om van start te kunnen gaan. We hebben geleerd van andere stelselherzieningen door implementatie vanaf het begin een plek te geven in de stapsgewijze aanpak, die doorloopt na inwerkingtreding. Ook het overgangsrecht heeft een belangrijke rol in inwerkingtreding. Het draagt bij aan een soepele overgang in realiseerbare stappen van het oude naar het nieuwe stelsel, bijvoorbeeld voor de waterschapsverordening en het omgevingsplan.

Door uit te gaan van een groeipad verkleinen we risico's en geven we ruimte voor de cultuurverandering die nodig is om de volledige winst van de Omgevingswet uiteindelijk te kunnen verzilveren. De stelselherziening

[1] De letters AY hebbena lleen betrekking op 33 118.
[2] Kamerstukken II, 2018/19, 33 118, nr. 119.

is immers meer dan alleen wet- en regelgeving met ondersteunende ICT. We beogen een andere manier van werken en dat heeft niet iedereen op één specifieke datum en op één moment gelijktijdig onder de knie. Ofwel, het hoeft niet af te zijn om er klaar voor te zijn, zoals de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in haar brief van 27 juni 2019 heeft beschreven.

Met de inwerkingtreding per 1 januari 2021 kunnen bevoegde gezagen met de Omgevingswet urgente maatschappelijke opgaven zoals de woningbouwopgave en de energietransitie het hoofd bieden en zo een goede balans vinden tussen de bescherming en benutting van de fysieke leefomgeving. Het enthousiasme om met het instrumentarium aan de slag te gaan is groot. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat er via de Crisis- en herstelwet al in bijna 200 gebieden wordt geëxperimenteerd met het bestemmingsplan met verbrede reikwijdte. Daarmee wordt vooruitgelopen op het omgevingsplan uit de Omgevingswet.

Ook burgers en bedrijven hebben behoefte aan de cultuurverandering en transformatie bij de overheid. De stelselherziening van de Omgevingswet vindt juist plaats om burgers en bedrijven beter te bedienen. Ze heeft als uitgangspunt om het omgevingsrecht inzichtelijk, voorspelbaar en gemakkelijk in het gebruik. We maken regels minder complex, stimuleren betrokkenheid van burgers en bieden ruimte voor innovaties. Inwerkingtreding op de beoogde datum maakt het mogelijk die voordelen tijdig te benutten.

Ik zie mij ook in mijn oordeel gesteund door het advies «Recht doen aan de Omgeving(swet)» van de Integrale onafhankelijke Adviescommissie Omgevingswet. De commissie heeft op mijn verzoek aanvullend op haar eerdere adviezen een samenhangend advies uitgebracht over het samenstel van de wetgevingsproducten. De commissie is van mening dat het juridische bouwwerk systematisch en stevig in elkaar zit en daarmee de potentie van de Omgevingswet waar kan maken. De commissie maakt ook onderscheid tussen het oordeel voor in werking kunnen treden en de fase daarna: het groeipad dat nodig is om de potentie van het nieuwe stelsel ten volle te benutten.
Dit onderscheid onderschrijf ik. De commissie bevestigt dat het nieuwe stelsel de gewenste rechtszekerheid en voorspelbaarheid zal bieden. Zoals toegezegd aan uw Kamer stuur ik u hierbij het advies met daarbij een reactie op het advies.

In de navolgende onderdelen van deze brief schets ik de stand van zaken en zet ik uiteen wat er komend jaar nog nodig is.

1. Voortgang wetgeving

1.1 Stand van zaken

De afgelopen jaren hebben regering en parlement in nauwe samenwerking gewerkt aan een zorgvuldige totstandkoming van het nieuwe stelsel van de Omgevingswet. De totstandkoming van de wetgeving is erop gericht om het stelsel op 1 januari 2021 in werking te laten treden. De Invoeringswet en de vier Aanvullingswetten zijn op dit moment aanhangig bij uw Kamer. De onderliggende besluiten – het Invoeringsbesluit en de vier aanvullingsbesluiten – zijn dit jaar voorgehangen bij uw Kamer. Zij worden in uw Kamer synchroon behandeld met de desbetreffende wetten. Ik heb met de bestuurlijke partners afgesproken om voor de behandeling van het aanvullingsspoor geluid nog een bestuurlijk overleg te voeren over de laatste uitvoeringstechnische punten. Onderstaande tabel geeft per wetgevingsproduct de stand van zaken weer.

Uw Kamer heeft mij op 15 november een brief gestuurd met serieuze aarzelingen bij het eerder gecommuniceerde tentatieve tijdpad, maar aangegeven tot de procedurevergadering van 3 december hieraan vast te houden en dan te bezien hoe zij de verdere behandeling wil vormgeven. Het tentatieve behandelschema schetst een tijdpad waarbij de behandelingen begin volgend jaar kunnen zijn afgerond.

Wetgevingsproduct	*Parlementaire behandeling*
Invoeringswet	Bij de EK ingediend op 7 maart 2019
Invoeringsbesluit	Aangeboden ter voorhang bij EK en TK op 29 mei 2019
Aanvullingswet bodem	Bij de EK ingediend op 18 december 2018
Aanvullingsbesluit bodem	Aangeboden ter voorhang bij EK en TK op 1 juli 2019
Aanvullingswet natuur	Bij de EK ingediend op 4 juli 2019
Aanvullingsbesluit natuur	Aangeboden ter voorhang bij EK en TK op 6 september 2019
Aanvullingswet geluid	Bij de EK ingediend op 2 juli 2019
Aanvullingsbesluit geluid	Aangeboden ter voorhang bij EK en TK op 14 oktober 2019
Aanvullingswet grondeigendom	Bij de EK ingediend op 17 oktober 2019
Aanvullingsbesluit grondeigendom	Aangeboden ter voorhang bij EK en TK op 21 oktober 2019
Inwerkingtredings-KB	Aanbieding bij EK en TK voorzien rond de zomer 2020

Verder is de Omgevingsregeling in november gepubliceerd. De ontwerpen van de Invoeringsregeling en de Aanvullingsregeling grondeigendom worden in december 2019 in consultatie gebracht. De ontwerpen van de overige drie aanvullingsregelingen worden uiterlijk begin 2020 in consultatie gebracht.

Via www.omgevingswetportaal.nl stel ik integrale geconsolideerde versies beschikbaar van de Omgevingswet, de vier AMvB's en de Omgevingsregeling. Deze geven een goed beeld van hoe het nieuwe stelsel er in zijn totaliteit uit komt te zien. Ik zal de geconsolideerde versies op gezette tijden actualiseren, gezien het belang hiervan voor de uitvoeringspraktijk bij de voorbereiding op het nieuwe stelsel.

In bijlage 2 geef ik de stand van zaken van de ontwikkeling van de wetgeving meer gedetailleerd weer. Het betreft het hoofdspoor, de aanvullingssporen, het invoeringsspoor. Daarnaast geef ik de stand van zaken van twee andere wetsvoorstellen die nodig zijn voor de inwerkingtreding van het stelsel, namelijk het wetsvoorstel tot wijziging van de Awb en enkele andere wetten[3] en het voorstel voor de Wet elektronische publicaties[4]. Deze wetsvoorstellen zijn sinds 10 juli 2019, respectievelijk 6 juni 2019, in behandeling bij de Tweede Kamer en liggen op koers voor de inwerkingtreding op 1 januari2021. Ook de voortgang van de Crisis- en herstelwet is in beeld gebracht inclusief de stand van zaken omtrent de

[3] Kamerstukken II 2018/19, 35 256, nr. 2.
[4] Kamerstukken II 2018/19, 35 218, nr. 2.

motie van het Kamerlid Verheijen en de toezegging aan de Tweede Kamer over het toepassingsbereik van het projectuitvoeringsbesluit.

1.2 Stappen in 2020

- Voor een goede voorbereiding van de uitvoeringspraktijk en de vulling van het DSO is het wenselijk dat de regelgeving in de eerste helft van 2020 wordt vastgesteld en gepubliceerd zodat de overheden zo snel mogelijk kunnen vullen en oefenen met de echte regelgeving. Concreet gaat het om de regels van het invoeringsspoor en van de vier aanvullingssporen. Na de voorhang worden de AMvB's voor advies voorgelegd aan de Afdeling advisering van de Raad van State. Ook uw inzet en die van de Raad van State is nodig om de regelgeving op tijd gereed te hebben.
- In de planning is opgenomen om 1 juli 2020 hetontwerp van het inwerkingtredings-KB bij uw Kamer voor te hangen. De datum van inwerkingtreding staat in dat KB.[5] Ik zal dat – zoals gezegd – alleen doen als ik dit samen met de bestuurlijke partners verantwoord vindt. Indien het parlement niet instemt, zal het KB niet worden voorgedragen aan de Koning. Naast het inwerkingtredings-KB zal ik u een nieuwe integrale voortgangsbrief doen toekomen, zodat u die kunt betrekken bij uw afweging over de inwerkingtreding. Deze rapportage zal onder meer worden gebaseerd op de monitor en de onderzoeken die momenteel worden uitgevoerd naar het DSO.

2. Digitaal Stelsel Omgevingswet

Het Digitaal Stelsel Omgevingswet is een samenhangend geheel met centrale en decentrale componenten die met elkaar samenwerken. Daarvoor is niet alleen een werkende Landelijke voorziening (DSO-LV) nodig, maar ook dat overheden voldoende tijd hebben om lokale systemen in te richten en aan te sluiten, het stelsel te voorzien van inhoud (vullen) en ermee te oefenen.

2.1 Stand van zaken

2.1.1 Digitaal Stelsel Omgevingswet – Landelijke voorziening

Eind 2019 wordt het grootste deel van DSO-LV opgeleverd, waarop alle bevoegd gezagen kunnen aansluiten, waarmee ze kunnen oefenen, en wat ze kunnen vullen met hun eigen regelgeving. In de voorbereiding hierop worden veel «meters gemaakt» en moet tegelijkertijd in 2020 nog veel werk worden verzet. Niet alles kan en hoeft in één keer. Het primaire proces staat voorop: burgers en bedrijven moeten vergunningen kunnen aanvragen, overheden moeten die kunnen behandelen en het moet duidelijk zijn welke regels wanneer gelden.

Per 1-10-2019 is er een voortgang van 75% van de eisen van het basisniveau gerealiseerd. De prognose voor het vierde kwartaal van 2019 is dat per 31-12-2019 een voortgang van 83% is gerealiseerd. Dit is ruim voldoende om het aansluiten, vullen en oefenen te kunnen ondersteunen. De resterende functionaliteit is niet van direct belang om te kunnen aansluiten, vullen en oefenen door alle medeoverheden. Voorbeelden van functionaliteiten die in 2020 af zullen worden gemaakt zijn archivering of het ambtshalve indienen van een papieren aanvraag.

[5] Conform toezegging in Kamerstukken I 2018/19, 33 118, nr. AO en opgenomen in het voorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet.

Met de aanstaande oplevering is het gedefinieerde basisniveau DSO-LV in belangrijke mate gerealiseerd, maar niet volledig af op het oorspronkelijk geplande moment. In overleg met de koepels en het Rijk is geïnventariseerd welke punten nog openstaan en geprioriteerd welke functionaliteiten nodig zijn om wel meteen in 2020 te kunnen starten met aansluiten en oefenen. Het basisniveau van het DSO-LV zal vervolgens in 2020 worden voltooid. DSO-LV wordt daarmee in twee stappen opgeleverd. Met de versie per eind 2019 maken we een tussenstap zodat bevoegd gezagen en leveranciers kunnen starten met hun voorbereidingen voor aansluiten, vullen en oefenen. De conclusie dat het verantwoord is om deze stap nu te zetten, baseer ik op het statusrapport over het DSO-LV met betrekking tot aansluiten, vullen en oefenen, dat ik op 19 november naar uw Kamer stuurde. Ik benadruk dat hoe uitgebreid, zorgvuldig en goed alle voorbereidingen ook zijn geweest, de echte werking toont zich pas na verloop van tijd in het daadwerkelijk gebruik. Daarom is het van belang zo spoedig als mogelijk te starten. Het iteratieve proces van aansluiten, doorontwikkeling en uitbouw met extra functionaliteit en informatie zal plaatsvinden onder regie van de Strategische beheerorganisatie. Met het basisniveau, medio 2020, staat er een volledig werkend stelsel conform het hiervoor geformuleerde Programma van Eisen. In de bijlage wordt een overzicht gegeven van de geplande fasering van de op te leveren onderdelen van DSO-LV in het eerste deel van 2020.

Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt een Omgevingsloket opgeleverd dat een vergelijkbare functionaliteit als de huidige voorzieningen biedt, met een aantal belangrijke pluspunten op het gebied van gebruikersvriendelijkheid. Zo is het nieuwe loket beter toegankelijk voor mensen met een visuele beperking, zijn de publieksteksten op taalniveau B1 geschreven, en is het loket gevuld met regelgeving van alle overheidslagen, waar het huidige Omgevingsloket Online (OLO) alleen de landelijke regelgeving bevat. De belangrijkste meerwaarde van het nieuwe loket is weergegeven in bijlage 2.

Het BIT adviseerde in 2017 om het DSO-LV vooralsnog te beperken tot een minimale invulling van het huidig dienstverleningsniveau en van daaruit verder te werken. Dit advies is opgevolgd. In lijn met het advies is er een knip gemaakt tussen het basisniveau dat er moet zijn bij inwerkingtreding van de wet en de uitbouw die daarna plaatsvindt. Voor het benutten van de kansen van de vrijwel bereikte grootschalige modernisering van het omgevingsrecht is het van belang ook na het basisniveau functionaliteit en informatie toe te voegen aan het DSO richting de bestuurlijk geformuleerde eindambities (zogeheten *scenario 3*). Het afgelopen jaar is er door de bestuurlijke partners en het Rijk een eerste prioritering aangegeven voor de uitbouw. Maar voordat hiermee wordt aangevangen is het van belang eerst de aandacht te richten op het realiseren van het basisniveau.

2.1.2 Uitdagingen

Standaarden worden gebruikt door softwareleveranciers om koppelingen tussen lokale systemen en het DSO te realiseren. Twee noodzakelijke standaarden[6] (voor vergunningen en meldingen en het zoeken via vragenbomen) zijn al geruime tijd beschikbaar. Medeoverheden en hun leveranciers kunnen sindsdien, zowel begeleid als zelfstandig, hun systemen aansluiten op het DSO om daarmee te oefenen. De Standaard Officiële Publicaties (STOP) met de bijbehorende toepassingsprofielen voor omgevingsdocumenten (TPOD's) is met vertraging tot stand gekomen. Ik verwijs hier ook naar de kamerbrief van 27 juni[7] waarin u

[6] Standaard Aanvragen en Meldingen (STAM) en Standaard Toepasbare Regels (STTR).
[7] Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 33 118, nr. 119.

bent geïnformeerd over de STOP TPOD standaard. Inmiddels is deze standaard als 0.98 kern-versie opgeleverd en interbestuurlijk vastgesteld. De standaard is nog beperkt in de praktijk beproefd en zal nog aangevuld worden met een aantal modules. Dat vergt nog aandacht de komende tijd.

Overheden moeten besluiten op grond van de Omgevingswet elektronisch bekend maken en beschikbaar stellen. De Bekendmakingswet verplicht hiertoe en stelt eisen aan de manier waarop dat moet gebeuren. Dit heeft impact voor de werking van DSO-LV. Zo wordt bijvoorbeeld straks een wijziging van het omgevingsplan met behulp van de bovengenoemde STOP-TPOD standaard bekendgemaakt via de Landelijke Voorziening Bekend maken en Beschikbaar stellen (LVBB) en ontsloten via DSO-LV. De DSO-LV afhankelijkheid van LVBB maakt dat wijzigingen in techniek en planning in die landelijke voorziening impact heeft op de techniek en planning van DSO-LV. Het synchroon brengen van beide landelijke voorzieningen heeft in de afgelopen periode veel aandacht gekregen en dit traject zal in de loop van het eerste half jaar van 2020 worden afgerond.

De extra inzet die gedurende de zomermaanden nodig was voor de ontwikkeling van de STOP-TPOD standaard heeft impact gehad op de voortgang van andere onderdelen van het DSO en op de tijd die beschikbaar is voor de implementatie in de uitvoeringspraktijk. Bijvoorbeeld op het tijdig kunnen publiceren van de omgevingsverordeningen door de provincies. Deze moeten op 1 januari 2021 zijn vastgesteld en gepubliceerd. Op dit moment is de planning nog steeds haalbaar, maar de rek is er wel in belangrijke mate uit waardoor nieuwe vraagstukken niet zonder meer binnen de planning opgevangen kunnen worden. Samen met de provincies houd ik hier stevig vinger aan de pols, om direct aanvullende maatregelen te kunnen treffen indien dat nodig blijkt.

Ook bij gemeenten en waterschappen zorgt de latere oplevering van de standaarden voor extra druk. Voor deze bevoegd gezagen geldt weliswaar niet dat zij een waterschapsverordening of een omgevingsplan moeten vaststellen of publiceren per 1 januari 2021, maar indien een gemeente een wijziging van het omgevingsplan van rechtswege voorbereidt voor direct na inwerkingtreding van de wet, moet dat wel conform de eisen en de standaarden van de Omgevingswet. En daarmee zijn ook zij aangewezen op beschikbare software. Voor deze bevoegd gezagen ligt er daarom druk op het aanschaffen/aanbesteden of het aanpassen van software. Ook hier geldt dat dit nu als een haalbare planning wordt ingeschat, maar de tijd is ook niet ruim bemeten. En ook hier geldt dat er stevig vinger aan de pols wordt gehouden en erop zeer intensieve basis met softwareleveranciers wordt samengewerkt om de doelen te halen. In samenspraak met de VNG zal ik daarnaast bezien of er aanvullende mitigerende maatregelen genomen moeten worden.

2.1.3 Tussenbalans oplevering DSO-LV

Uw Kamer heeft begin oktober gevraagd om een tussenbalans met betrekking tot de gereedheid van het DSO en heeft in dit verband gevraagd om onafhankelijke externe toetsing.

Ik zet de verschillende stappen in het kader van het externe toetsingstraject gefaseerd in gang. Op 19 november heb ik als eerste stap een statusrapport met betrekking tot aansluiten, vullen en oefenen naar uw Kamer gestuurd. Dit statusrapport geeft inzicht in en overzicht van de stabiliteit van DSO-LV ten behoeve van aansluiten, vullen en oefenen. Op basis van de in het statusrapport beschreven feiten concludeer ik dat we, samen met de medeoverheden, nu kunnen beginnen aan de volgende

stap: het gaan werken met het DSO in de uitvoeringspraktijk. De komende tijd zullen we met alle partners de nog resterende punten oppakken, om het hele basisniveau conform alle gestelde eisen op te leveren.

Naar aanleiding van het statusrapport stelt de ADR vervolgens voor het einde van het jaar een rapport van bevindingen op (fase 2). De vervolgstap is het uitvoeren van een Gateway Review in het eerste kwartaal van 2020. Tot slot ben ik voornemens om eind 2019 het BIT te vragen, in lijn met de motie Ronnes[8] hierover en mijn toezegging daarover aan de Tweede Kamer, advies uit te brengen over de stap naar doorontwikkeling en uitbouw.

2.1.4 Aandacht voor de gebruiker:

Ik vind het zeer van belang dat het DSO ook toegankelijk en bruikbaar is voor gebruikers, in het bijzonder ook voor mensen met een beperking of die laaggeletterd zijn. In het ontwerp van het DSO en onze gebruikerstesten besteden we hier veel aandacht aan. In het kader van het externe toetsingstraject is door Stichting Accessibility een tweede nulmeting gedaan naar toegankelijkheid van het DSO. Uit dit onderzoek is gebleken dat het DSO-LV op dit moment aan een groot deel van de eisen op dit vlak voldoet en dat te zien is dat er bij de technische ontwikkeling van het DSO-LV rekening is gehouden met digitale toegankelijkheid. Tegelijkertijd wijst Stichting Accessibility mij ook op een aantal aandachtspunten in de techniek. Met nog ruim een jaar te gaan totdat de eerste burgers en bedrijven gebruik gaan maken van de landelijke voorziening is er nog voldoende tijd voor het doorvoeren van de overige verbeteringen. Voor een deel van de aandachtspunten zijn op dit moment ook al oplossingen in de maak.

Daarnaast wordt in goed overleg met het MKB een MKB-toets gedefinieerd. Dit is een uitwerking van de motie van Bisschop en Ronnes[9] in een drietal fases. In de eerste fase is een algemene toelichting gegeven op de werking van het DSO, waar enkele tientallen MKB-ondernemers aanwezig waren. Fase 2 betreft een pilot met een met voor het MKB relevante inhoud gevuld DSO. Fase 3 betreft een toets of pilot in een late (bijna klaar) fase van het DSO met MKB-ondernemers. Deze fase zullen we voor inwerkingtreden van de Omgevingswet afronden. Deze opzet maakt het mogelijk ook het midden en kleinbedrijf, net als alle andere belanghebbende partijen, te betrekken bij de implementatie het DSO.

2.2 Stappen in 2020

Door de lokale overheden en rijkspartijen wordt het aansluiten van de lokale componenten op het DSO in 2020 verder voorbereid en gerealiseerd. Daarvoor moeten de lokale systemen worden aangepast of nieuwe worden verworven. Voor ondersteuning hierbij is een team met technische expertise toegevoegd aan de implementatieondersteuning van het programma Aan de Slag met de Omgevingswet. Dit migratieteam zal in 2020 en 2021 beschikbaar zijn.

Bij de oplevering van DSO-LV wordt niet over één nacht ijs gegaan. Alle technische voorzieningen worden uitgebreid getest en getoetst, hun werking in de keten wordt bekeken en het DSO-LV wordt begin 2020, ruim voor inwerkingtreding van de wet, in beheer genomen. In mijn recente brief aan de uw Kamer over het statusrapport[10] heb ik het zorgvuldige

[8] Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 34 986, nr. 26.
[9] Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 34 986, nr. 31.
[10] Vergaderjaar 19/20 EK 34 986, Q.

traject van invoering uiteengezet. Daarin heb ik aangegeven hoe ik het parlement hierover informeer.

In de beheerovereenkomst Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke voorziening (DSO-LV)[11] zijn bestuurlijke afspraken gemaakt over het beheer van de landelijke voorziening en het te doorlopen acceptatieproces. Een interbestuurlijk acceptatieteam met vertegenwoordigers van gemeenten, provincies, waterschappen en het Rijk stelt vast of het geleverde product (DSO-LV) voldoet aan de gestelde eisen in de opdracht en of het in gebruik kan worden genomen. De vormgeving en uitwerking van de Omgevingswet en het bijbehorende DSO vinden niet in een ivoren toren plaats maar vanaf het begin in gezamenlijkheid met de andere overheden. Het acceptatieproces loopt sinds medio 2019 en wordt afgerond in 2020.

De migratie van oude naar nieuwe voorzieningen is in voorbereiding waarbij zowel de technische als de informatie-organisatorische aspecten worden uitgewerkt. Om de overgang van het oude naar het nieuwe stelsel vloeiend te laten verlopen is er voor de overstap van de huidige voorzieningen naar DSO-LV overgangsrecht opgesteld. Het primaire proces staat daarbij voorop: initiatiefnemers moeten aanvragen kunnen blijven indienen en meldingen kunnen doen. In de afgelopen jaren zijn gemeenten via het migratieproject geassisteerd om hun bestemmingsplannen en verordeningen voor 2021 op orde te brengen.

Om DSO-LV goed te kunnen gebruiken moet de in het DSO opgenomen inhoud (regelgeving van het Rijk, provinciale verordeningen en visies, waterschapsverordeningen, omgevingsplannen) «bewerkt» worden zodat deze op een toegankelijke manier ontsloten is. Daarvoor is onder meer nodig dat bevoegd gezagen vragenbomen opstellen, die de burger en initiatiefnemer op een makkelijke en logische manier door een vergunningcheck of aanvraag leidt. Ook is het nodig om de regelgeving te annoteren, zodat regels op een locatie te vinden zijn. De ervaringen die hiermee worden opgedaan, zullen ook gebruikt worden om DSO-LV te verbeteren. Voor deze werkzaamheden is het hele jaar 2020 voorzien. Overheden krijgen daarbij praktische hulp in de vorm van workshops en trainingen, en er is een bibliotheek van vragenbomen beschikbaar waaruit eenieder kan putten.

3. Implementatie

3.1 Stand van zaken

3.1.1 Randvoorwaarden/minimale eisen

De ambities van de Omgevingswet vergen van alle partijen een omslag in denken en doen. Het proces van verandering is opgestart vanuit het besef dat deze verandering tijd en inspanning vraagt. Daarom is een meerjarige transitieperiode voorzien, waarbij veranderingen stap voor stap kunnen worden doorgevoerd.

Sinds 2016 monitor ik samen met de bestuurlijke partners de voortgang van de implementatie bij de bevoegd gezagen. De rapportages van deze monitoring ontvangt u zoals toegezegd periodiek. Nu de beoogde inwerkingtredingsdatum dichterbij komt, heb ik ervoor gekozen om de focus van de monitor te verleggen en de monitor te concentreren op de vraag hoe ver organisaties zijn met het voorbereiden van de 5 criteria op de lijst met minimale eisen, die in de brief van 27 juni zijn opgenomen.

[11] Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 33 118, nr. -116.

Naast de meting van de voortgang door de bevoegde gezagen op de vijf minimale eisen is de voortgang van de implementatie bij de uitvoeringsdiensten gemeten volgens de oorspronkelijke opzet. Dit levert informatie op over de invoering bij onder meer de omgevingsdiensten.

3.1.2 Uitkomsten monitor implementatie Omgevingswet.

Een uitgebreide samenvatting van de opzet en uitkomsten van de monitor is opgenomen in bijlage 2. De rapportage is in zijn geheel toegevoegd als bijlage 3, evenals de rapportage over de uitvoeringsdiensten (bijlage 4).[12] De monitor is uitgevoerd in augustus en september van dit jaar. Het geeft dus de situatie weer van 16 maanden voor inwerkingtreding van de wet. Dat betekent dat nog niet alle voorbereidingen kunnen zijn opgestart. Het gaat er nu om of er voldoende tijd is om de zaken die nog moeten worden gedaan ook daadwerkelijk uit te voeren.

Voor de *omgevingsvisie* en de *omgevingsverordening* (Criterium 1 en 2) geldt dat de voorbereidingen goed lopen. Het Rijk en de provincies, die voor 2021 een omgevingsvisie moeten publiceren, werken hier allen aan en zullen die op tijd kunnen publiceren (vóór 2021 mag dit nog via de website ruimtelijkeplannen.nl). Zie verder bijlage 2 voor een uitgebreidere stand van zaken omtrent de nationale omgevingsvisie.
De omgevingsverordening wordt door 67% van de provincies inhoudelijk voorbereid. De provincies lopen een gezamenlijk traject rondom het implementeren van de nieuwe standaarden en het aanpassen van de software. 92% is bezig met het aanschaffen of aanpassen van de benodigde systemen. De inschatting is dat alle provincies per 1 januari 2021 hun vastgestelde omgevingsverordening kunnen publiceren als de standaarden stabiel blijken te zijn.

Rijk, provincies en waterschappen zullen, indien ze een *projectbesluit* willen vaststellen, dit conform de regels van de nieuwe wet moeten kunnen opstellen en vaststellen (criterium 3). Dit vergt vooral voorbereidingen in de sfeer van processen en samenwerking. Alle betrokken

[12] In uw brief van 15 november 2019 met als kenmerk 164662.22.1u laat u weten dat er behoefte is aan actuele informatie over de voorbereiding van de omgevingsdiensten op de stelselherziening. Deze rapportage bevat de meest recente informatie hierover. Dit is een vervolg op het onderzoek dat u op 27 juni ontving (Kamerstukken I 2018/19 33 118 nr. AV).

rijkspartijen hebben hun voorbereidingen gestart, 75% van de provincies en 90% van de waterschappen. Om het publiceren van het projectbesluit in te regelen is een stabiele STOP-TPOD standaard van belang.

Een gemeente moet *wijzigingen in het omgevingsplan* na 1 januari 2021 conform de eisen van de Omgevingswet kunnen doorvoeren (criterium 4). Daarvoor is gemonitord of de procesmatige zaken geregeld worden, en of de benodigde technische stappen zijn genomen om wijzigingen via de Landelijke Voorziening Bekend maken en Beschikbaar stellen (LVBB) te publiceren. Bijna 60% van de gemeenten heeft de voorbereidingen gestart voor het inrichten van de processen. Het is nog niet mogelijk om omgevingsplannen te ontsluiten via LVBB en DSO, dat kan pas in 2020. Ruim 60% van de gemeenten is gestart met de voorbereidingen. Voor een deel van de gemeenten is dit nog niet in beeld. Op dit punt wordt door de VNG extra ondersteuning ingezet.

Alle bestuurslagen hebben te maken met het *aanvragen van vergunningen en meldingen* (criterium 5). Voor dit onderdeel kijkt de monitor naar de techniek (is aangesloten op DSO-LV of zijn de voorbereidingen daarvoor gestart), naar de indieningsvereisten (toepasbare regels), naar het voorbereiden van een gewijzigde vergunningenprocedure en naar de vraag of de organisatie ook in staat is de aanvraag te beoordelen. De uitkomsten worden meer uitgebreid toegelicht in de bijlage. Op grond hiervan is de schatting dat veel organisaties op de goede weg zijn omdat ze bezig zijn met de techniek en processen voor vergunningverlening. De werkzaamheden voor dit onderdeel zullen voor een groot deel in de eerste helft van 2020 moeten plaatsvinden om op 1 januari 2021 goed beslagen ten ijs te komen.

In iedere monitor wordt gevraagd of de organisatie verwacht op tijd klaar te zijn als zij met de huidige inspanningen verder gaat. Het overall beeld is dat 68% van alle organisaties er vertrouwen in heeft dat ze op tijd klaar zal zijn. Daarvoor is bij het merendeel van de organisaties wel meer inspanning nodig dan aanvankelijk gepland. 27% deed niet mee aan het onderzoek. 2% verwacht dat ze het niet gaan halen en 4% weet het niet. Met de organisaties uit deze laatste categorieën is door de koepels contact opgenomen.

Alle 29 omgevingsdiensten deden in september mee aan het onderzoek. Al deze organisaties verwachten dat ze op tijd klaar zijn voor met de voorbereidingen. Bijna 40% verwacht dat de huidige aanpak en inspanningen daarvoor voldoende zijn, de andere organisaties moeten meer doen dan tot nu toe gepland. Wat opvalt in het onderzoek is dat in de vorige uitvraag al duidelijk was dat bijna alle omgevingsdiensten samenwerken met andere overheden in de regio en die samenwerking is in 2019 nog weer toegenomen. De samenwerking tussen specifiek gemeenten en omgevingsdiensten verdient – zowel volgens gemeenten als volgens omgevingsdiensten – meer aandacht in 2020. Die aandacht zou zich moeten richten op een goede inbedding van de uitvoering van taken voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) in het omgevingsplan, en de samenwerkingsafspraken en financiële arrangementen die daaruit volgen.

3.2 Stappen in 2020

De monitor laat zien hoe veel er al gebeurt in het land, maar ook dat er sprake is van voorlopers en achterblijvers. Ik roep daarom alle bevoegd gezagen op om in 2020 volop in te blijven zetten op de Omgevingswet, zodat we gezamenlijk alle voorbereidingen op tijd afronden.

Bevoegd gezagen zijn zelf verantwoordelijk voor de implementatie van de Omgevingswet in de eigen organisatie. De koepels en het programma Aan de Slag ondersteunen hen daarbij met specifieke producten en diensten en met implementatieondersteuning. De uitkomsten uit de monitor worden door de koepels gebruikt om contact te zoeken met de organisaties die nog onvoldoende vaart lijken te maken. Daardoor kunnen ze inventariseren wat deze organisaties extra nodig hebben.

Nu de inwerkingtreding dichterbij komt, zal ik de invoeringsondersteuning vanuit het programma ADS nog gerichter inzetten bijvoorbeeld voor de migratie naar het nieuwe digitale stelsel. Kennis en expertise moet in deze fase maximaal beschikbaar zijn voor bevoegde gezagen. Het team van de Regionale Implementatieondersteuners, dat ik samen met de koepels heb ingesteld, heeft een belangrijke rol bij de invoeringsondersteuning. Dit team zal het contact in de interbestuurlijke regio's onderhouden, kennis aandragen en meedenken bij knelpunten. Bij de invoeringsondersteuning zal uiteraard ook aandacht zijn voor de aanvullingssporen.

Het spectrum aan ondersteuning vanuit de koepels en binnen het Rijk is te omvangrijk om in deze brief volledig uiteen te zetten. Een aantal activiteiten worden hieronder uitgelicht.

De VNG helpt gemeenten met een roadmap waarin alle te nemen stappen worden uitgelijnd en er wordt beter bekendheid gegeven aan de ondersteunende middelen via een producten- en dienstencatalogus. Voor de digitaliseringsopgave bij gemeenten wordt ingezet op leveranciersmanagement, en wordt ondersteuning verzorgd bij de verwerving van software. Daarnaast worden voorbeelddocumenten en voorbeeldprocessen gemaakt, zoals voor wijzigingen in het omgevingsplan.

Ook aan provincies wordt ondersteuning geboden door IPO. De provincies werken met elkaar en in hun regio aan de implementatie van de Omgevingswet. Zo loopt er een gezamenlijk traject om de nieuwe standaarden te implementeren en software aan te passen. Provinciale programmamanagers komen bij elkaar om de stand van zaken te delen, te leren van elkaars ervaringen en gezamenlijk producten te ontwikkelen. Provincies worden op verschillende terreinen door hun koepel ondersteund, bijvoorbeeld het gezamenlijk oefenen met DSO, de Handreiking Omgevingsverordening en oefensessies over het annoteren van de omgevingsverordening.

Naar aanleiding van de monitor concluderen de waterschappen dat de waterschappen op koers liggen. Ondersteuningsproducten zijn in de laatste periode uitgebreid, onder meer met een handreiking projectbesluit. Deze worden de komende periode nog meer onder de aandacht gebracht.

Op basis van de contacten met de rijkspartijen is bekend dat er behoefte is aan ondersteuning bij het aansluiten op het DSO-LV en het maken van afspraken met andere overheden over de vergunningverlening als het gaat om geven van advies (met instemming). Voor het aansluiten van het DSO-LV wordt een gezamenlijke aansluitstrategie/aanpak opgesteld als hulpmiddel bij het tijdig aansluiten. Verder worden rijkspartijen ondersteund bij vragen over vergunningverlening in de regio.

Via deze brief wil ik u ook informeren over de wegwijzer die is opgenomen in de Inspiratiegids Participatie.[13] Hiermee geef ik uitvoering aan mijn toezegging van 19 februari jl. aan de Tweede Kamer om samen met gemeenten een «participatieprotocol» te maken voor vergunningaan-

[13] https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/wegwijzer.

vragen onder de Omgevingswet. De wegwijzer wordt ondersteund met praktijkvoorbeelden in het land.

Aanvullend op de eerder genoemde pijlers zorg ik dat ook voor de periode na 1 januari 2021 substantiële juridische, beleidsmatige en technische expertise over de Omgevingswet en het DSO beschikbaar is. Deze experts zullen het stelsel in uitvoering nauwlettend in het oog houden en kunnen voortvarend handelen indien nodig.[14] Het gaat om het snel kunnen helpen met vragen over de juridische uitwerking van de wet in praktijk en eventueel oplossen van juridische of technische invoeringsproblemen die aan het licht komen in de uitvoeringspraktijk.

Ten slotte is in dit kader de aanbeveling van de Integrale Adviescommissie Omgevingswet relevant om een externe partij in te stellen die de regering adviseert over het bewaken van de kaders van het stelsel. Ik zal deze aanbeveling met mijn collega's in het kabinet en met mijn bestuurlijke partners nader bespreken.

4. Tot slot

Alle bestuurlijke partners hebben hun vertrouwen uitgesproken dat het haalbaar is om toe te werken naar inwerkingtreding op 1 januari 2021. Het leidende motto is daarbij dat niet alles af hoeft te zijn om er klaar voor te zijn. Ook na inwerkingtreding zal nog aan het implementatieproces moeten worden gewerkt.

Om voldoende klaar te zijn is al ontzettend veel in gang gezet, en er moet in het laatste jaar ook nog veel werk worden verzet. Voor sommige onderdelen is minder tijd dan oorspronkelijk voorzien. Dat vraagt veel van alle partijen. Dat iedereen zich ervoor wil inzetten om de wet op 1 januari 2021 in werking te laten treden, is voor mij een waardevol signaal.

De komende maanden blijf ik, samen met de bestuurlijke partners, de ontwikkeling van het DSO-LV en de aansluiting daarop door alle overheden goed in de gaten houden. Ook wordt in de eerste helft van het jaar nogmaals de monitor naar de implementatie in de uitvoeringspraktijk uitgevoerd. Deze informatie zal ik betrekken bij de afweging rond de zomer 2020. Daaruit zal blijken of we met elkaar nog steeds vertrouwen hebben in 1 januari 2021 als ingangsdatum. Alleen als dat het geval is zal het KB in voorhang worden gebracht.

De Minister voor Milieu en Wonen,
S. van Veldhoven-van der Meer

[14] In de brief van 11 januari 2019 aan de EK (Vergaderjaar 18/19 EK 33 118, AO) is dit aangekondigd als een transitieteam. Voor een belangrijk deel krijgt deze toezegging vorm langs de drie interbestuurlijke pijlers voor de invoeringsondersteuning.

Bijlage 1: Advies integrale Adviescommissie met reactie[15]

Bijlage 2: Voortgang wetgeving, DSO en implementatie[16]

Bijlage 3: Rapport monitor voortgang invoering Omgevingswet gevoegde gezagen[17]

Bijlage 4: Rapport monitor voortgang invoering Omgevingswet uitvoeringsdiensten[18]

[15] Ter inzage gelegd op de afdeling Inhoudelijke ondersteuning.
[16] Ter inzage gelegd op de afdeling Inhoudelijke ondersteuning.
[17] Ter inzage gelegd op de afdeling Inhoudelijke ondersteuning.
[18] Ter inzage gelegd op de afdeling Inhoudelijke ondersteuning.

16
Aanvullingswet bodem Omgevingswet

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet) (34864).**

De **voorzitter**:
Aan de orde is de Aanvullingswet bodem Omgevingswet.

Heel hartelijk welkom aan de minister en de staatssecretaris. Hartelijk welkom aan de mensen op de publieke tribune en aan mijn collega's.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**:
Ik geef het woord als eerste aan mevrouw Laan van de VVD.

Mevrouw **Laan-Geselschap** (VVD):
Dank u wel, voorzitter. Toen ik 16 jaar was, dacht ik nooit: als ik later groot ben, wil ik me gaan bezighouden met de Aanvullingswet bodem Omgevingswet. Dat zou op die leeftijd ook niet zo goed zijn. Nu denk ik daar toch iets anders over. Deze aanvullingswet gaat over de bodem, over onze ondergrond, over het fundament van Nederland.

Voorzitter. Laat ik vooropstellen dat de VVD een groot voorstander is van de Omgevingswet. Het is een goede zaak dat de verantwoordelijkheid voor de fysieke leefomgeving bij gemeenten komt te liggen. Gemeenten hebben het beste zicht op de lokale bodemkwaliteit. Daarnaast worden gemeenten verantwoordelijk voor het handhaven van de regels. Hiermee komt de zorg voor de bodem bij hetzelfde bevoegde gezag te liggen als de zorg voor de ruimtelijke ordening, bouwen en andere aspecten van de leefomgeving. Dit vergroot de integratie van de verschillende beleidsterreinen en de mogelijkheid voor gericht lokaal beleid. Deze stelselherziening biedt een goede gelegenheid om een goede aanpak van het omgevingsrecht vorm te geven. Het huidige omgevingsrecht is namelijk veel te veel verdeeld over wetten en onderliggende regels. Procedures duren vaak lang, met als gevolg dat er weinig ruimte is voor initiatieven van bewoners en ondernemers. Dat maakt het er voor de gebruikers niet overzichtelijker op.

Voorzitter. Ik heb een vraag over de nieuwe verantwoordelijkheid voor gemeenten. Op welke wijze gaan de provincies en 29 grote gemeenten die momenteel verantwoordelijk zijn voor het bodembeleid, hun kennis en kunde delen met alle gemeenten? Kortom, hoe gaan de gemeenten ervoor zorgen dat zij uitvoering kunnen geven aan dit beleid? Heeft het ministerie daarbij een rol? Wat kan het ministerie doen om hen te ondersteunen?

Voorzitter. Een ander punt is de saneringsplicht. Die verdwijnt uit de rijksregels. In het Besluit kwaliteit leefomgeving worden instructieregels opgenomen die gemeenten straks verplichten om in hun omgevingsplan aan te geven welke maatregelen nodig zijn ten aanzien van de bestaande bodemverontreiniging. Kunnen de aanwezige bewindspersonen aangeven of hiermee de saneringsplicht die we nu kennen, in principe gehandhaafd blijft? Oftewel: zijn de maatregelen die kunnen worden opgenomen in het omgevingsplan, even verstrekkend als de saneringsplicht die nu in de rijksregels staat? Ik stel deze vraag omdat ik benieuwd ben naar de lokale afwegingsmogelijkheid. Ik kan mij zo voorstellen dat vervuilde grond niet altijd gesaneerd hoeft te worden. Nieuwe technieken laten zien dat op niet schone grond toch gebouwd kan worden. De grond kan bijvoorbeeld worden afgedekt. Hoe kijkt de minister naar deze ontwikkelingen?

Voorzitter. De laatste vraag, maar zeker niet de minst belangrijke. Indien de bodem vervuild is en die opgeruimd of gesaneerd dient te worden, kun je diep in je buidel tasten. Hierbij is het wel van belang wie in de buidel moet tasten. Is het de eigenaar van de grond? Is het de vervuiler? Of is het de gemeente? Wetende dat de gemeente verantwoordelijk wordt voor het bodembeleid, is mij dat toch niet helemaal duidelijk. Verandert er daarmee iets ten opzichte van de huidige situatie? Zo ja, wat dan? Graag een concrete uitleg van de bewindspersonen.

Tot zover mijn eerste termijn, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank. Het woord is aan de heer Smeulders van GroenLinks.

De heer **Smeulders** (GroenLinks):
Dank u wel, voorzitter. Vandaag behandelen we de eerste aanvullingswet op de nieuwe Omgevingswet. De invoering van het nieuwe wettelijke stelsel is een langjarig traject. Het is vandaag de eerste keer dat ik, als redelijk nieuw Kamerlid, over de Omgevingswet praat. Ik permitteer mij daarom om te beginnen met enkele meer algemene opmerkingen over de Omgevingswet.

Het zal u, denk ik, niet verbazen, maar ik begin met te zeggen dat GroenLinks heel veel waarde hecht aan een goede bescherming van onze leefomgeving en aan een goede ruimtelijke ordening. Het is zeker zo dat sommige taken beter op lokaal niveau kunnen worden uitgevoerd en dat bevoegdheden daar worden neergelegd. Maar wij zijn wel bezorgd of het gelijkwaardige beschermingsniveau in het nieuwe stelsel gewaarborgd kan worden.

Minister van staat Herman Tjeenk Willink schreef in zijn recente boek een heel treffende passage waar ik graag mijn verhaal mee wil beginnen:

"Terwijl Nederland in het buitenland nog steeds bekend staat om zijn ruimtelijke planning en stedenbouw, werden de laatste decennia zonder veel plichtplegingen onze ruimtelijke tradities op het gebied van volkshuisvesting, landinrichting en het openbaar vervoer overboord gezet. De gezaghebbende Rijksplanologische Dienst met zijn provinciale vertakkingen werd opgeheven, woningbouwcorporaties werden in de markt gezet, juridisch gesplitst en onder toezicht geplaatst, Staatsbosbeheer werd geprivatiseerd, Rijkswaterstaat inhoudelijk gemarginaliseerd en de Rijksgebouwendienst omgevormd tot Rijksvastgoedbedrijf. Of is

dat alles de consequentie van de opvatting dat grond vooral koopbaar is en niet in de eerste plaats habitat, leefomgeving? Zo draagt de overheid zelf bij aan de uitholling van onze identiteit."

Tot zover Herman Tjeenk Willink. Zijn uitspraken verwoorden in mijn ogen mooi dat wij in Nederland een goede en langjarige traditie hebben op het gebied van ruimtelijke ordening, van gecoördineerd ruimtelijk beleid. Maar helaas is dit de afgelopen jaren uitgehold, zoals Tjeenk Willink helder aangeeft. De nieuwe Omgevingswet is hier helaas een voorbeeld van. De nadruk in het nieuwe stelsel ligt helaas op deregulering, minder regels, meer maatwerk op lokaal niveau. Maar zijn gemeenten wel in staat om met de beperkte middelen die zij hebben alle belangen goed tegen elkaar af te wegen? GroenLinks was en is hier niet van overtuigd en heeft daarom tegen de invoering van de Omgevingswet gestemd.

Betekent dit dat wij bij de pakken neer gaan zitten? Nee, geenszins. We zijn immers in de volgende fase beland. In de aanloop naar de invoering van de Omgevingswet passeren hier nog tal van aanvullingswetten, invoeringswetten en aanvullingsbesluiten. Wij zullen die allemaal op hun merites beoordelen en per geval bekijken of wij het een verbetering vinden of niet. Mogelijk kunnen verbeteringen worden toegevoegd.

Voorzitter. Met veel plezier ga ik nu specifiek in op de voorliggende Aanvullingswet bodem. De kwaliteit van onze bodem is erg belangrijk en lijkt eigenlijk vanzelfsprekend. Helaas is dat niet zo. Als we de bodem niet goed genoeg beschermen, kan die vervuild raken. Dat kan grote gevolgen hebben voor het oppervlaktewater, het grondwater en uiteindelijk ook voor ons drinkwater.

Ik wil om te beginnen graag een aantal algemene vragen stellen aan beide bewindspersonen. De eerste is misschien wel de belangrijkste. Kunnen zij garanderen dat met de voorliggende wet en de verdere regelgeving die hieruit gaat volgen, de kwaliteit van de bodem en daarmee het grondwater en oppervlaktewater niet achteruitgaan? Zijn zij het met ons eens dat deze wet er eigenlijk voor moet zorgen dat het beschermingsniveau eigenlijk verbetert? Voor ons is dat echt een essentieel punt.

Denken de bewindspersonen dat de decentrale overheden voldoende kennis in huis hebben om ervoor te zorgen dat zij snel en adequaat kunnen optreden bij bodemverontreiniging? Zijn decentrale overheden wel altijd goed in staat om een goede afweging te maken tussen de verschillende belangen? Ik noem een voorbeeld. Ik kan mij voorstellen dat er een belangenconflict kan ontstaan tussen de bemesting van een landbouwperceel en de kwaliteit van het drinkwater. Wat GroenLinks betreft moet de kwaliteit van het drinkwater altijd voorgaan. Ik ben benieuwd of de bewindspersonen daar ook zo over denken.

Zijn zij er zeker van dat in alle gevallen duidelijk is wie bevoegd gezag is? We moeten voorkomen dat overheden naar elkaar gaan wijzen. Zo geven provincies bijvoorbeeld aan dat er nog vragen zijn over wat er gebeurt bij zogenaamde toevalsvondsten van bepaalde stoffen in het grondwater. Wie staat er dan aan de lat? Is dat het college van B en W als bevoegd gezag inzake toevalsvondsten of het college van Gedeputeerde Staten als eindverantwoordelijke voor prevent and limit? Vergeef me deze vreselijke Engelse term.

Dan de bronaanpak. De VNG heeft er in haar reactie op het wetsvoorstel op gewezen dat wie de bodem vervuilt, op dit moment daar ook verantwoordelijk voor is, ook voor de kosten van de sanering. Dat is volgens mij heel helder en GroenLinks is het ook volledig eens met het principe dat de vervuiler betaalt. Maar de VNG geeft ook aan dat dat in het nieuwe stelsel niet meer automatisch het uitgangspunt is. Eigenaren zijn straks alleen nog voor hun eigen percelen verantwoordelijk, en grensoverschrijdende verontreinigingen zouden voor rekening komen van de eigenaren van de belendende percelen. Ook zijn de eigenaren van het perceel waar de verontreiniging plaatsvindt, niet langer verantwoordelijk voor de aanpak van grondwaterverontreiniging. Dat wordt een taak van de overheid.

Gemeenten geven aan dat zij hier geen voorstander van zijn. Als GroenLinks onderschrijven we dat standpunt volledig. Voor gemeenten is onduidelijk of de eigenaren van percelen waar de verontreiniging ontstaat, verplicht kunnen worden om via een omgevingsplan saneringen uit te voeren. Graag een uitgebreide reactie van het kabinet op dit punt, op deze zorgen van gemeenten. En graag ook een toelichting waarom het huidige stelsel, dat volgens de gemeenten prima werkt, van het kabinet op dit punt moet worden aangepast. Want wij zijn daar echt heel erg benieuwd naar.

In het verlengde van dit punt ook nog een vraag over het vervallen van de juridisch verplichte sanering zoals die nu geregeld is in de Wet bodembescherming. Daar waar onder de huidige wet de overheid een vangnet vormde voor particuliere eigenaren van verontreinigingen, verdwijnt dit onder de Omgevingswet. Gemeenten maken zich hier zorgen over, en in onze ogen terecht. Zij willen voorkomen dat de overheid als hoeder van het grondwater tegen het nu onder de Wet bodembescherming gedekte deel van de kosten van de bronaanpak aanloopt. Of een particulier, omdat die bijvoorbeeld een deel van de bron van zijn bedrijfsbuurman op zijn terrein heeft. Graag ook op dit punt een uitgebreide toelichting van het kabinet hoe het aankijkt tegen deze zorgen van de VNG. Daarbij graag expliciet ook aandacht voor mogelijke nadeelcompensatie die voor de eigenaren van percelen kan worden gevraagd.

Ten aanzien van het overgangsrecht hebben gemeenten nog een zorg geuit. Er bestaan namelijk vraagtekens over wie opdraait voor de kosten van het alsnog saneren van oude verontreinigingen. Deze zijn in de bodemsaneringsoperatie niet aangepakt en vallen in principe niet onder het overgangsrecht. Is het kabinet nog steeds van oordeel dat deze verontreinigingen niet hoeven te worden gesaneerd? En wat als op een later moment blijkt dat sanering toch nodig is? Wie gaat dan de rekening daarvan betalen? Gemeenten stellen als oplossing voor om de doorwerking van de Kaderrichtlijn Water te adresseren in het overgangsrecht. Wat vindt het kabinet van dit idee?

Voorzitter. GroenLinks maakt zich met de komst van de Omgevingswet sowieso zorgen over de kwaliteit van ons grond- en oppervlaktewater. En niet alleen wij; de drinkwaterbedrijven delen onze zorgen. Vewin, de koepel van de drinkwaterbedrijven, heeft ons dringend opgeroepen om de eisen die gesteld worden aan de kwaliteit van het grondwater, aan te scherpen. Graag hoor ik van de

bewindspersonen hoe zij tegen deze zorgen aankijken. Op dat punt heb ik ook nog een aantal specifieke vragen. Zijn de bewindspersonen bereid om goed te kijken, in overleg met de drinkwaterbedrijven, of de huidige, vrij algemeen geformuleerde zorgplicht niet uitgebreid zou moeten worden met een specifiekere lijst criteria, zoals die bijvoorbeeld al wel gelden voor drinkwater? En hoe verhoudt zich de algemeen geformuleerde zorgplicht tot de regelgeving ten aanzien van giftige stoffen? Tot slot op dit punt: kan het kabinet garanderen dat decentrale overheden ervoor zorgen dat verplichtingen uit bijvoorbeeld de Kaderrichtlijn Water onverkort op een goede manier worden nageleefd?

Dat was het, voorzitter, voor de inhoud. U merkt dat wij nog heel veel vragen hebben. Ik voeg daar nog één aan toe, en die gaat over het proces. Van diverse kanten krijgen wij namelijk opmerkingen over het Aanvullingsbesluit bodem. Kunnen de bewindspersonen aangeven wanneer we het Aanvullingsbesluit, met reacties op de ingebrachte consultaties, tegemoet kunnen zien? We kijken daar met heel veel belangstelling naar uit, omdat daarin concreter wordt geregeld wat er precies gaat gebeuren. Dat is minstens zo belangrijk als deze wet zelf. Ik zie uit naar de beantwoording van de bewindspersonen.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Het woord is aan de heer Ronnes van het CDA.

□

De heer **Ronnes** (CDA):
Voorzitter. Voor ons ligt de Aanvullingswet bodem en dat is een wijziging van de Omgevingswet. Het gaat om de bescherming van de bodem met inbegrip van grondwater en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem. Deze Aanvullingswet bodem is onder andere ook van belang voor drinkwaterbedrijven, omdat veel van ons drinkwater wordt gehaald uit het grondwater. Delen de bewindspersonen de conclusie dat de actieve sanering van bodemverontreinigingen zal stoppen omdat de huidige Wet bodembescherming gaat vervallen? Dat lijkt ons niet gewenst. Om een veilige drinkwatervoorziening te waarborgen, is het nodig dat er een wettelijk kader blijft bestaan om knelpunten van bodemverontreinigingen aan te pakken, zeker als die de drinkwatervoorziening bedreigen. Wij vinden het samen met de drinkwaterbedrijven daarom gewenst dat de Aanvullingswet bodem wordt aangescherpt. In de aanvullingswet moet opgenomen worden dat er sprake is van een onaanvaardbare situatie als een bodemverontreiniging een drinkwaterwinning bedreigt. Of, zo vraag ik de bewindspersonen, moet dit via het aanvullende besluit dat nog naar de Kamer toe komt? Wij zijn ook van mening dat het nodig is dat de informatie over alle bodemverontreinigingen die in de bodem achterblijven via de basisregistratie ondergrond beschikbaar komt. Ik vraag aan de bewindspersonen of dat ook het geval zal zijn.

In de Aanvullingswet bodem wordt onderscheid gemaakt tussen het beheer van de historische verontreinigingen in vaste bodem, dat wordt gezien als een verantwoordelijkheid van de gemeente, en het beheer van grondwaterverontreinigingen, dat een verantwoordelijkheid is van de provincie. Bij de grote steden wordt de gemeente bevoegd gezag voor grond en grondwater. Daarom vraag ik de minister, of de staatssecretaris natuurlijk, hoe de toekomst is bij complexe industriële locaties met meerdere verontreinigingsbronnen. Kan dat ertoe leiden dat er per verontreinigingsbron sprake is van verschillende bevoegde gezagen? Gaan de provincie en de gemeente elkaar niet in de weg zitten? Het is zelfs denkbaar dat de provincie en de gemeente verschillende normen, eisen en voorwaarden hanteren voor die verontreinigingsbron. Dat kan in onze ogen niet de bedoeling zijn. Het CDA wil één bevoegd gezag voor zowel grond als grondwater, waarbij de huidige lijn met de gemeente als enig bevoegd gezag zou moeten worden voortgezet. Deelt de minister die wens? Of de staatssecretaris; ik heb het voorbereid voor de minister, maar er zijn twee bewindspersonen aanwezig.

Voorzitter. De Aanvullingswet bodem wil ook een beleidsvernieuwing waarbij de aanpak van verontreinigingen wijzigt van gevalsgericht naar gebiedsgericht. We vinden dat een prima aanpak. Er wordt dan niet gewerkt van de ene naar de andere bodemverontreiniging, maar er wordt naar een geheel gebied gekeken. In de Rotterdamse haven is daar ervaring mee opgedaan en de resultaten zijn goed. Het Rotterdamse project in het Botlekgebied is mede gefinancierd door het ministerie van IenW. Hoe gaat het verder met dat project in het licht van deze nieuwe wet? Komt die gebiedsgerichte aanpak onder het overgangsrecht van de wet te vallen?

Voorzitter. De Wet bodembescherming regelt dat ook voldaan moet worden aan de Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn. Dat is logisch, want verontreinigingen in de grond komen immers ook vaak voor in het grondwater. Met het overzetten van de Wbb naar het nieuwe stelsel van de Omgevingswet komt deze waarborg te vervallen en kunnen vanuit de Kaderrichtlijn Water nieuwe normen en eisen worden gesteld aan de grondwaterkwaliteit. Wij vragen ons af of dat wenselijk is. Graag een nadere toelichting.

Uit de beantwoording van de Kamervragen is duidelijk geworden dat het overgangsrecht vanuit de Wbb eindigt op het moment dat risico's van ernstige historische bodemverontreiniging zijn weggenomen of zijn beheerst, dus een eindig overgangsrecht. Dit betekent ons inziens dat als van grootschalige grondwaterverontreinigingen de risico's zijn weggenomen of beheerst, het overgangsrecht vervalt. Is onze visie dan juist? Als dat zo is, dan is onze vraag hoe de minister gaat voorkomen dat er voor een dergelijk onder de Wbb beheerste verontreiniging onder de Omgevingswet weer een nieuwe saneringsmaatregel wordt geëist? Dat kan tot situaties leiden dat een verontreiniging twee keer gesaneerd dient te worden.

Tot slot nog enkele vragen over de rol van de gemeenten. Is de minister het met de CDA-fractie eens dat goed bodembeheer veel technische kennis vereist over bijvoorbeeld chemie en bodem? In hoeverre is deze kennis aanwezig bij gemeenten? Kunnen zij op basis hiervan de nodige zelfstandige afwegingen maken?

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank. De heer Van Gerven van de SP.

De heer **Van Gerven** (SP):
Voorzitter. Meer vrijheid en opener normen. Dat is waar de Omgevingswet voor stond en, als ik het huidige wetsvoorstel lees, ook voor staat. In feite is het de decentralisering van het ruimtelijkeordeningsbeleid: open normen die door gemeenten en provincies moeten worden vastgesteld zonder een al te dwingend keurslijf. Voor de SP is de voorwaarde voor de Omgevingswet altijd ook geweest dat bestaande beschermingsniveaus gehandhaafd blijven, bijvoorbeeld op het gebied van drinkwaterkwaliteit.

Welke gevolgen heeft deze wet voor burgers en gemeenten? De decentralisaties in de zorg, bijvoorbeeld — ik noem de Wet maatschappelijke ondersteuning — hebben ervoor gezorgd dat er enorme verschillen ontstonden tussen gemeenten, waardoor directe buren met vergelijkbare aandoeningen verschillende zorg kregen, het voorzieningenniveau afnam en de bureaucratie als kool groeide. Kan het kabinet mij de garantie verstrekken dat iets soortgelijks niet ook met deze wet gaat gebeuren, dat directe buren aan weerszijden van een gemeentegrens niet met totaal verschillende saneringseisen te maken krijgen voor dezelfde vervuiling en dat de bureaucratie niet juist toe gaat nemen omdat de verantwoordelijkheid nu bij pakweg — wat zijn het? — 350 gemeenten komt te liggen? ICT moet de oplossing bieden, onder andere. Ik heb daar een hard hoofd in.

De bodem heeft niet de mogelijkheid om te klagen als hem onrecht wordt aangedaan. Wie gaat ervoor zorgen, nu de saneringsplicht uit de Wet bodembescherming vervalt, dat nieuw geconstateerde vervuiling ook goed en volledig gesaneerd zal worden? Is er met alle afwegingsruimte voor de gemeenten wel duidelijkheid wie de boel moet opruimen? Onder de Wet bodembescherming is duidelijk dat de eigenaar van de grond waar de bron van de vervuiling zit, ook de taak heeft om vervuiling onder andere percelen, de pluim, aan te pakken. De aanvullingswet schept hierover bij mij vooral veel onduidelijkheid. Ik ben er niet gerust op dat ernstige vervuilingen, zeker als die geen directe gezondheidsrisico's opleveren, adequaat worden aangepakt. 150.000 vervuilingen laten we zitten. Welk beschermingsniveau is er voor het milieu? Zadelen we met deze wet de toekomst niet op met een te vrijblijvende aanpak van deze risico's?

Voor mijn fractie spant het met deze wet nog te veel om de vraag of wij het kind niet met het badwater weggooien door het afschaffen van de saneringsplicht. Er wordt aan een amendement op dat vlak gewerkt. Volgens de monitor van het Convenant Bodem en Ondergrond uit 2017 waren er destijds 310 ernstig vervuilde locaties die nog met spoed gesaneerd moeten worden. Hoe staat het hiermee? Wat gaat er met deze locaties gebeuren als ze in 2020 bij het aflopen van het convenant niet zijn gesaneerd? Neemt het kabinet dan de verantwoordelijkheid voor deze saneringen of komen deze in het luchtledige van de Omgevingswet te vallen? Worden ze het probleem van de eigenaar van de grond of worden ze het probleem van de gemeente? Ik zie hier nog een hoop onduidelijkheid en hoop dat het kabinet hier meer duidelijkheid in kan scheppen. Want het kan niet zo zijn dat ernstige vervuilingen die in het verleden om welke reden dan ook niet zijn aangepakt, blijven zitten omdat de verantwoordelijkheid met de stelselwijziging verschuift.

Voorzitter. De vervuiling die dit Convenant Bodem en Ondergrond moest aanpakken betrof alleen de ernstigste vervuiling binnen Nederland. Op duizenden andere plekken is nog sprake van vervuiling van grond die onder de huidige wet voor bodemsanering aangepakt moet worden als zich een logisch moment voordoet, bijvoorbeeld bij nieuwbouw. Maar wat gebeurt er met deze locaties in de nieuwe wet? Kunnen gemeenten de eigenaren van de grond wel verplichten de vervuilingsbron aan te pakken? En moet dat dan ook op kosten van de perceeleigenaar gebeuren? Of is daarbij nadeelcompensatie van toepassing, zoals nu ook het geval is? Wat is er voorzien voor de gevallen dat vervuiling zich over de gemeentegrenzen heen verspreidt en deze gemeenten in hun Omgevingsvisie verschillende aanpakken en normen hanteren?

Voorzitter. De aanvullingswet stelt nu geen expliciete eisen aan lozingen van afvalwater en grondwatersanering om te voorkomen dat deze drinkwaterbronnen vervuilen. Weliswaar zijn in de Drinkwaterwet eisen opgenomen, maar toch ben ik er nog niet helemaal gerust op dat dit zijn uitwerking zal hebben in de Omgevingswet. Kan het kabinet mij de toezegging doen dat de normen vastgesteld in de Drinkwaterwet evengoed gelden als deze aanvullingswet wordt aangenomen, en dat daarmee de kwaliteit van ons drinkwater beschermd wordt? Bij de waterwinbedrijven, verenigd in de Vewin, bestaan hierover grote zorgen. Zij willen dat in de Aanvullingswet bodem de totstandkoming van bodemnormen wordt veiliggesteld. Ook hadden ze nog andere vragen die ik graag wil doorgeleiden naar het kabinet.

Ten eerste: hoe kijkt het kabinet aan tegen verplichte saneringsmaatregelen voor grond en grondwater als bodemverontreiniging grondwater bedreigt? Is dat geregeld? Ten tweede. Er zijn meer dan 150.000 gevallen van bodemverontreiniging. Wordt informatie over deze verontreinigingen opgenomen in de Basisregistratie Ondergrond? Ten derde: is het kabinet bereid in de Aanvullingswet bodem op te nemen dat de lozing van afvalwater van saneringen op oppervlaktewater geen nadelige effecten mag hebben op de drinkwatervoorziening?

Voorzitter. Dan een ander punt. Met deze wet wordt ook het legesverbod uit de Wet bodembescherming afgeschaft. Ooit werd dit geïntroduceerd om de lasten van saneringen voor bedrijven te verlagen, met de aanname dat deze leges dat afremmen. Betekent het afschaffen van dit verbod dat deze aanname is veranderd? Gemeenten en provincies moeten nu zelf de keuze maken om leges te heffen. Worden hier ook grenzen aan gesteld, bijvoorbeeld dat zij maximaal kostendekkend mogen zijn? In een noot bij het wetsvoorstel wordt wel gesteld dat de inkomsten uit leges niet hoger mogen zijn dan de uitvoeringslasten van verleende diensten, maar toch: blijft dit van kracht met deze wetswijziging? En hoe wordt voorkomen dat deze leges een melkkoe worden, die de drempel om vervuiling aan te pakken onnodig verhogen?

Tot slot, voorzitter. De staatssecretaris heeft vorige maand vragen van mijn collega Laçin en mijzelf beantwoord over plastic afval uit België dat gevonden is bij het verondiepen in het kader van het project Over de Maas. De staatssecretaris geeft in haar antwoorden aan dat daarbij 20% bodemvreemd materiaal mag worden gebruikt. Enorm vreemd. Maar ze schreef ook dat wat daar gebeurd is, niet kan en dat het plastic eerst zou moeten worden verwijderd.

Dat is daar overduidelijk niet gebeurd. De staatssecretaris zegt te komen met een wijziging van de Regeling bodemkwaliteit. De vraag die bij ons rijst is hoe deze gevallen in de toekomst worden behandeld in de Omgevingswet. Kan de staatssecretaris aangeven hoe binnen het stelsel van de Omgevingswet oppervlaktewatervervuiling als bij Over de Maas zal worden aangepakt? En is de bescherming in dit soort gevallen in goede handen? Blijft de vervuiler echt aansprakelijk? En hebben gemeenten en provincies nog steeds dezelfde mogelijkheden om te handhaven?

Dat was het in eerste termijn, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank. Tot slot mevrouw Van Eijs van D66.

Mevrouw **Van Eijs** (D66):
Voorzitter. Toen ik laatst in Zuid-Limburg met mensen sprak over de Omgevingswet en de Aanvullingswet bodem die nu voorligt, vroeg men of de unieke Zuid-Limburgse grotten wel in deze systematiek passen. Gelukkig heb ik onlangs begrepen dat dit wel goed zit. Maar de vraag is of dit voor andere punten ook geldt, vandaar de volgende vragen.

Met de Omgevingswet worden alle gemeenten verantwoordelijk voor de aanpak van bodemverontreiniging. De staatssecretaris geeft in haar antwoorden op de schriftelijke vragen aan dat er gezorgd wordt voor een goede overdracht van kennis en expertise tussen provincie en gemeente en ze geeft tegelijkertijd aan dat er een besparing zal plaatsvinden. Omgevingsdiensten kunnen helpen, maar hebben zij hier straks wel de capaciteit voor? D66 maakt zich zorgen over de aanpak van bodemverontreiniging. Een voorbeeld van hoe het mis heeft kunnen gaan, kennen we uit Barneveld. We zien dat provincie en gemeente worstelen met de aanpak. Mochten gemeenten toch extra steun nodig hebben of er niet uitkomen met de aanpak van bodemverontreiniging, wordt er dan ook hulp geboden vanuit het ministerie? Is het niet verstandig om hiervoor middelen opzij te zetten?

Voorzitter. Ook een indirecte verontreiniging, bijvoorbeeld een verontreiniging die via het grondwater een drinkwatervoorziening bedreigt, kan negatieve gevolgen hebben voor de gezondheid. Het lijkt erop dat de nieuwe wet niet voldoende bescherming biedt. Met het instrument van de toevalsvondst zou het bevoegd gezag op een directe wijze effectief kunnen ingrijpen. We hebben hiertoe een amendement ingediend en horen graag hoe de staatssecretaris tegen het amendement aankijkt.

D66 hecht erg aan het principe dat de vervuiler betaalt. Alleen lijkt deze Aanvullingswet bodem dit principe te ondermijnen. Het lijkt erop dat eigenaren nu alleen nog maar voor hun eigen perceel verantwoordelijk zijn en niet voor aangrenzende percelen die worden verontreinigd door bodemverontreiniging die door de vervuiler is veroorzaakt. Klopt dat beeld en, zo ja, is de staatssecretaris het met ons eens dat dit onwenselijk is? Hoe gaat ze dit oplossen? Hoe blijft de veroorzaker degene die de troep opruimt of daar in ieder geval voor moet betalen?

Dan nog een laatste wellicht wat technische vraag. In de huidige Wet bodembeheer staan data waarop de verschillende categorieën bodemvervuiling gesaneerd moeten zijn. Blijven deze deadlines onder de nieuwe wetgeving van kracht?

Voorzitter, het zal duidelijk zijn dat D66 er zeker van wil zijn dat met de invoer van deze wet de gezondheid van mensen in de toekomst zo veel mogelijk beschermd wordt tegen een verontreinigde bodem of de indirecte gevolgen daarvan.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Ik kijk naar de beide bewindspersonen. Hebt u behoefte aan een korte schorsing? Dat is het geval.

De vergadering wordt van 16.34 uur tot 16.53 uur geschorst.

De **voorzitter**:
Ik geef het woord aan de minister.

Minister **Ollongren**:
Dank u wel, voorzitter. Dank dat we even de tijd kregen om een en ander te bekijken, want er zijn heel wat vragen gesteld. De verdeling is als volgt. Ik ben als minister van BZK natuurlijk verantwoordelijk voor de Omgevingswet en het stelsel. Daar richt ik mij op. Als het echt gaat over de inhoud van de bodem, dan zal de staatssecretaris uw vragen beantwoorden.

Voorzitter. Misschien vooraf enkele woorden over de Omgevingswet zelf, net zoals de heer Smeulders deed. Ik denk dat die echt gaat helpen met brede, integrale vraagstukken waar we mee bezig zijn. Dat zullen we juist bij dit soort onderwerpen gaan zien. We spreken hier vaak over de woningbouw, over energietransitie en over klimaatadaptatie. Iedere keer staat er dan een andere bewindspersoon voor u. Wat deze wet gaat doen, is ons helpen om die vraagstukken te tackelen in Nederland, en dat op een nieuwe manier. Het gaat dus eigenlijk om het in praktijk brengen van de bestuurlijke vernieuwing, met participatie vooraf, met een gelijkwaardigere informatiepositie voor iedereen, burger en overheid, met een betere samenwerking tussen de overheden en de lagen daartussen en met veel meer transparantie in de regels en in de besluitvorming. Ik zie dus eigenlijk geen uitholling van de ruimtelijke ordening of de ruimtelijke ontwikkeling. De heer Smeulders vreesde daarvoor. Ik zie eigenlijk het tegendeel: ik zie meer mogelijkheden voor integrale afwegingen, juist daar waar de problemen ook moeten worden aangepakt.

De heer Smeulders haalde Herman Tjeenk Willink aan. Die wil ik ook altijd graag aanhalen. Ik zeg er wel meteen bij dat ik het boek nog niet heb gelezen, sterker nog, ik heb het nog niet eens kunnen kopen. Maar de heer Smeulders en ik weten dat Herman Tjeenk Willink eigenlijk al heel lang hamert op het punt dat het nooit moet gaan om regels om de regels, maar dat het altijd moet gaan om regels waarbij men zich duidelijk rekenschap heeft gegeven van de praktijk. Het moet niet gaan over de bulk of over schaalvergroting, maar over maatwerk. Hij vraagt ook altijd veel aandacht voor deskundigheid. We kunnen daar misschien een andere keer nog wat uitvoeriger over debatteren, maar ik zie hierin een beweging die juist de kant op gaat die onder anderen Herman Tjeenk Willink ook propageert.

De stelselherziening als geheel is natuurlijk een heel bijzonder traject, met de Omgevingswet, de invoeringswet, de aanvullingswetten en de AMvB's die daarbij horen. Het vorige kabinet heeft al heel veel gedaan en heel veel stappen gezet. Wij bouwen daar verder aan stap voor stap op weg naar dat nieuwe stelsel. Bij iedere stap is er betrokkenheid van de Kamer en kan de Kamer een oordeel geven. Bij iedere stap komt er ook meer duidelijkheid over de rol van de andere partijen hierin, zoals vandaag ook weer blijkt. Ik noemde de decentrale overheden al, maar het gaat dan bijvoorbeeld ook om bedrijven. Dat is belangrijk, want zij moeten zich ook goed kunnen voorbereiden op de inwerkingtreding.

De Aanvullingswet bodem is zo'n stap. We weten allemaal dat de bodem in Nederland intensief en eigenlijk ook steeds intensiever wordt gebruikt en dat dat in potentie een spanningsveld oplevert tussen de kwaliteit ervan en het gebruik. Dat vraagt om een integrale aanpak waarbij de bodem in samenhang met andere onderdelen van de fysieke leefomgeving wordt bezien. Dat is wat het wetsvoorstel doet: het integreert bodem in de Omgevingswet en het zoekt de balans tussen het beschermen en het benutten ervan. Het gaat eigenlijk van een sectorale naar een samenhangende benadering met de instrumenten die in de Omgevingswet staan. Dat vinden wij vanuit het kabinet een goede zaak.

Ik wil van mijn kant een aantal concrete vragen beantwoorden die gaan over die stelselvraagstukken en over de rol van bijvoorbeeld de gemeenten daarbij. De heer Smeulders vroeg ook: zijn de gemeenten goed in staat om de belangen af te wegen, want ik snap heel goed dat dat belangrijk is? Ik denk dat de gemeenten daartoe in staat zijn. Er zijn natuurlijk hele grote verschillen tussen de gemeenten in Nederland. Ze zijn verschillend van omvang, maar ook regionaal zijn er grote verschillen. Het is dus belangrijk dat gemeenten de regels kunnen aanpassen aan de lokale situatie. Dat heet in ons jargon dan "bestuurlijke afwegingsruimte". De Omgevingswet moet heel duidelijk de kaders daarvoor stellen. Die moet zorgen dat er waarborgen zijn waar gemeenten binnen moeten blijven. De gemeenten krijgen aan de ene kant dus wel die afwegingsruimte, de vrijheid om voor lokale problematiek lokale oplossingen te vinden, maar dat is wel binnen hele duidelijke kaders. Daar moeten ze binnen blijven. Dus die kaders beperken die ruimte ook in zekere zin. Het is ruimte geven en kaders stellen. Tijdens de voorbereiding van het nieuwe stelsel worden de gemeenten ook goed daarin ondersteund. Ik heb er vertrouwen in dat we op die manier de gemeenten voorbereiden om te kunnen werken met de Omgevingswet. Ik kan u zeggen dat veel gemeenten echt staan te trappelen om dat te doen.

Wij hebben daarbij natuurlijk ook belang bij het vroegtijdig delen van kennis. Daar werd naar gevraagd door mevrouw Laan en volgens mij ook de heer Smeulders. Niet alleen de gemeenten — dat zei u ook niet, hoor — maar alle bevoegde gezagen worden trouwens ondersteund bij de invoering van de Omgevingswet. Het kan de gemeente zijn, het kan de provincie zijn, het kan een waterschap zijn. Maar we kiezen hier voor een geleidelijke aanpak met ondersteuning: Aan de slag. Dat doen we door kennisoverdracht bij bijeenkomsten, door handleidingen te maken en door best practices te delen. Dat zit in het zogenaamde interbestuurlijke implementatieprogramma. De omgevingsdiensten voeren natuurlijk die taken uit. Dat doen ze straks ook. Dat waarborgt een solide uitvoering, ook bij de kleinere gemeenten. Daar ben ik van overtuigd.

Mevrouw **Laan-Geselschap** (VVD):
Mijn vraag ging specifiek niet over de invoering van de Omgevingswet, want ik weet dat u druk bezig bent via allerlei overlegorganen om alle gemeenten daarin mee te nemen. Het ging mij specifiek over waar we het nu over hebben: de Bodemwet en de kennis daarover. Er bereiken ons signalen dat er bij kleinere gemeenten sprake is van een gebrek aan kennis; dat is ook logisch. U zegt er heel kort iets over. U bent ervan overtuigd dat het goed is omdat dit via de DCMR en andere aanverwante artikelen gaat. Even de vraag of ze daar echt de kennis voor hebben, want het gaat snel in als het goed gaat. Hoe zorgen we ervoor dat iedereen precies weet waar het over gaat, want het blijkt vandaag ook maar weer dat het heel technisch is.

Minister **Ollongren**:
Het zijn twee dingen. Het ene is de stelselwijziging als zodanig en wat die betekent voor gemeenten. Het andere is inhoudelijke kennis als het gaat over bodem. Maar die wordt voor een deel nu ook in de uitvoering gedaan door de omgevingsdiensten, die die kennis natuurlijk hebben en houden. Zij gaan ook door met de uitvoering. Alle gemeenten worden goed meegenomen in de stelselwijziging en wat die betekent. Als mevrouw Laan signalen heeft dat kleine gemeenten daar toch soms nog moeite mee hebben, dan moeten we daar iets aan doen. Ik vind het heel belangrijk dat ook de kleine gemeenten zich betrokken en geïnformeerd weten en ook mee kunnen doen aan dat hele implementatieprogramma.

De heer **Ronnes** (CDA):
Ik moet me toch eventjes aansluiten bij mevrouw Laan wat betreft de zorgen over de kleine gemeentes. Omgevingsdiensten staan aan de lat voor de VTH-taken. De rest zijn optionele taken. Gemeenten kunnen zelf kiezen of zij meer taken bij een omgevingsdienst neerleggen. Is het een idee om in de zin van een soort convenant met de VNG daar afspraken over te maken om de gemeentes de goede richting op te sturen?

Minister **Ollongren**:
Ik krijg nu dit signaal van mevrouw Laan en de heer Ronnes, maar in mijn beleving hebben we goede afspraken gemaakt, ook met de VNG, over hoe we hierin samen optrekken en over hoe we de gemeentes ook bereiken. Maar naar aanleiding van dit signaal ga ik zeker ook met de VNG en andere betrokkenen kijken of dat goed genoeg is. De heer Ronnes suggereert om dat in een convenant vast te leggen. Ik wil niks op voorhand uitsluiten, maar ik denk dat dit nog niet eens nodig is. Ik denk dat dit vooral gaat over de praktijk: werkende weg. Ik zeg wel de heer Ronnes en mevrouw Laan toe dat ik naar aanleiding van het signaal dat nog een keer ga bezien. Een volgende keer zal ik daar ook op terugkomen.

Dan de vraag over de financiële middelen. De heer Smeulders vroeg of gemeenten nu voldoende geld hebben om dit te realiseren. De hele stelselherziening heeft financiële effecten; dat onderken ik. Ik denk dat het goed is om die ook in samenhang te bezien. Van de hele stelselherziening

wordt per saldo een structurele besparing verwacht. In het financieel akkoord is afgesproken dat die besparingen niet worden afgeroomd. Die mogen de gemeenten, de provincies en de waterschappen dus gewoon houden. Als zij, omdat het eenvoudiger wordt, per saldo middelen overhouden, dan kunnen zij die gewoon inzetten om bepaalde onderdelen van het werk misschien beter te doen. Dat is aan hen. Met andere woorden: op die manier kunnen ze de implementatie van de Omgevingswet zelf financieren en zijn er op voorhand geen extra middelen voor nodig. We zullen dat natuurlijk wel heel goed in de gaten moeten houden, maar de basisafspraak om geen geld af te romen dat overblijft, zodat er ruimte bestaat om te investeren in kwaliteit, vind ik heel goed.

Er waren ook wat vragen over een ongelijk speelveld. De heer Gerven vreesde daarvoor en vroeg of decentralisering leidt tot een ongelijk speelveld. Ik zei net al dat de kaders hetzelfde zijn. Het is belangrijk voor partijen en bedrijven dat zij in gelijke gevallen gelijke regels hebben, want je wilt een gelijk speelveld creëren. Dat is een belangrijk argument om landelijk uniforme regels te stellen voor activiteiten, bijvoorbeeld de technische regels voor bescherming van de bodem. Een concreet voorbeeld is een vloeistofdichte vloer bij een tankstation.

Daarnaast moeten alle gemeenten van het Rijk een verbod op bouwen op verontreinigde grond opnemen in hun omgevingsplan, uiteraard vanwege gezondheidsoverwegingen. Daar hebben ze geen ruimte in; dat moet in dat omgevingsplan zitten. Om het antwoord dat ik net gaf, ook op een andere manier te geven: het is belangrijk dat gemeenten hun eigen afweging kunnen maken die recht doet aan de lokale situatie, maar binnen de kaderstellende bandbreedte van het Rijk. Dat is de gedachte hierachter.

De heer Gerven vroeg ook nog naar de leges. Het klopt dat er leges kunnen worden gevraagd in het kader van de Omgevingswet. Dat geldt voor milieu en dus ook voor bodem. Die moeten kostendekkend zijn en zij mogen niet meer dan kostendekkend zijn. Die leges zijn inkomsten. Als iets eerst vergunningsvrij was en er nu een vergunning wordt gevraagd, kunnen er leges worden geheven, maar omdat die niet meer dan kostendekkend kunnen zijn, is dat niet een soort nieuw verdienmodel maar een hele redelijke manier, volgens mij, om om te gaan met kosten van de behandeling.

De woordvoerders van VVD, GroenLinks en SP, en misschien ook anderen, hebben vragen gesteld over de nadeelcompensatie. Mevrouw Van Veldhoven zal straks nader ingaan op de saneringsplicht bij historische verontreiniging. Als het gaat om een saneringsplicht — stel dat die in het omgevingsplan opgenomen is — dan geldt dat de eigenaar van de grond de kosten van verwijdering van een vervuilingsbron of andere maatregelen moet betalen, in verreweg de meeste gevallen, in ieder geval als de eigenaar de vervuilingsbron heeft veroorzaakt. Dat staat buiten kijf. Maar ook als een eigenaar bij aankoop had kunnen weten dat verwijdering van die bron of andere maatregelen nodig waren, staat de eigenaar gewoon aan de lat. Je kunt je voorstellen, maar dat zullen de uitzonderingen zijn, dat de eigenaar niet wist dat de grond verontreinigd was en dat ook niet had kunnen weten. In dat geval zou de eigenaar in aanmerking kunnen komen voor nadeelcompensatie. Daarbij kunnen we ons voorstellen dat het kan gaan om kosten die onevenredig hoog zijn en waar totaal geen rekening mee kon worden gehouden. Ik verwacht niet dat dit vaak zal moeten worden toegekend, maar het is wel mogelijk.

De heer Gerven vroeg ook waarom bodemvervuiling niet is opgenomen in de Basisregistratie Ondergrond. Zoals het nu is, komen er tot en met 2022 26 geprioriteerde registratieobjecten in de Basisregistratie Ondergrond, bijvoorbeeld grondwaterputten en olie- en gasvergunningen. Die zitten daar allemaal in. Zodra de eerste fase is afgerond, waar dat allemaal in zit, is er ook weer ruimte voor doorontwikkeling. Dat is ook de hele gedachte achter deze stelselwijziging. Je doet niet alles in één keer helemaal perfect, want je weet toch dat dat niet kan, maar je begint, je bouwt het zorgvuldig op en als de eerste fase is afgerond, ga je doorontwikkelen. Dat kan ook in deze registratie. We kunnen ook nu al beginnen met daarover nadenken. Op dit moment zitten er dus 26 zaken in en voor andere kunnen we voorbereiden dat we die in de doorontwikkeling zouden kunnen meenemen.

De heer **Van Gerven** (SP):
Om het nog wat nader te specificeren, ik heb begrepen dat er in Nederland pak 'm beet 150.000 vervuilingen zijn geconstateerd, een ongelofelijk aantal. Gelet op die decentralisatie naar de gemeenten zou het natuurlijk heel goed zijn als de gemeenten hun deel van die 150.000 in een soort basisregistratie hebben staan, zodat ze die film in ieder geval ook lokaal hebben. Hoe kijkt de minister daartegen aan? Hoe gaan we dat realiseren?

Minister **Ollongren**:
Het allerbelangrijkste is natuurlijk dat die kennis er is. Waar we het nu over hebben, is eigenlijk de omschakeling van het ene stelsel naar het andere stelsel. Ik ben het met de heer Van Gerven eens dat het in ieder geval niet mag gebeuren dat er in die omschakeling iets van dit soort kennis verloren gaat. Ik zei zonet al dat ervoor is gekozen om het in de eerste fase te beperken tot 26 registratieobjecten. De bodemvervuiling en de aantallen die de heer Van Gerven noemt, die categorie, zit daar dus niet in. Misschien weet staatssecretaris Van Veldhoven daar nog meer van af. Maar die kennis mag niet verloren gaan. Als het nodig en nuttig is om dat mee te nemen in de volgende fase, dan moet dat in de volgende fase gebeuren.

De heer **Van Gerven** (SP):
Mag ik daaruit concluderen dat het de bedoeling is dat de kennis die er nu over de vervuilingen is, uiteindelijk een-op-een wordt overgetankt naar de gemeentes, die daarvoor dan ook de verantwoordelijkheid krijgen? Ik weet dat dat natuurlijk heel veel gevraagd is, maar de gemeente moet daar op de een of andere manier heel makkelijk bij kunnen als het om haar gebied of haar regio gaat.

Minister **Ollongren**:
Wat ik net zei, is dat er in ieder geval niks verloren mag gaan bij de overgang van het ene stelsel naar het andere stelsel, ook niet aan kennis van dit soort zaken. Overigens moeten we juist als het gaat om de bodemvervuiling gewoon uitgaan van een gelijkwaardig beschermingsniveau.

Mevrouw Van Veldhoven zal dat zo nog verder toelichten. Als in de doorontwikkeling blijkt dat het nodig is om dit wel onderdeel van die basisregistratie te laten zijn, dan zullen we dat bezien. Ik kan nu nog niet precies zeggen op welke wijze dat dan zou gebeuren. Daarmee zou ik op die kwestie vooruitlopen. Datgene wat de heer Van Gerven vraagt kan ik nu niet toezeggen, maar wel de zorg voor het niet tussen wal en schip belanden van precies dit punt.

De **voorzitter**:
Daarmee bent u aan het einde gekomen van uw beantwoording.

Minister **Ollongren**:
Zeker.

De **voorzitter**:
Dan is nu het woord aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat het misschien goed is dat ik even begin met te zeggen wat de relatie van dit wetsvoorstel is met het hoofdspoor en op welke manier de overgang is geregeld.

De Wet bodembescherming zal bij de inwerkingtreding van de aanvullingswet worden ingetrokken. Daarmee wordt nu tegemoetgekomen aan veel van de zorgen die door de Kamerleden zijn gemeld. Daarvoor in de plaats komen bodemregels in de Omgevingswet, regels met betrekking tot het beschermen van de bodem of het voorkomen van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege het gebruik van de bodem. In het hoofdspoor — dat is het Besluit activiteiten leefomgeving — is al preventieve bodemregelgeving opgenomen. Dat biedt voor bedrijven een volledig en duidelijk kader. Het aanvullingsspoor bodem geeft vorm aan de beleidsvernieuwing op het gebied van bodem. Het vult de regels aan voor een aantal specifieke activiteiten: graven, bodemsanering en toepassing van grond, bagger en bouwstoffen of meststoffen, het opslaan van de grond en bagger en het beheren van bestaande verontreinigingen. Het aanvullingsspoor bodem voegt tevens een aantal instructies toe aan het Besluit kwaliteit leefomgeving, onder meer over het bouwen op verontreinigde grond.

Een soepele overgang van de Wet bodembescherming naar de Omgevingswet regelen we door het overgangsrecht in de aanvullingswet, door afspraken in het Convenant bodem en ondergrond, een aantal regels in wat dan "de bruidsschat" heet en door taken op het gebied van bodem in het basispakket van de omgevingsdiensten.

Een heel aantal van u heeft met name vragen gesteld over historische vervuilingen. Het overgangsrecht is dus echt een belangrijk onderdeel van dit wetsvoorstel en van groot belang. De saneringen waarover beschikt is of waarvoor een melding op grond van het Besluit uniforme saneringen is gedaan, worden afgerond volgens het oude recht. Ik denk dat dat voor u allen een belangrijk punt is. Voor spoedeisende saneringen is de aanwijzing daarvan door de overheid al voldoende. Daarnaast zijn in het Convenant bodem en ondergrond afspraken gemaakt over een goede overdracht van kennis en informatie van dossiers — dat is eigenlijk het punt dat de heer Van Gerven net maakte — die van de provincie naar de gemeenten overgaan. Dat is een zogeheten "warme overdracht". Die gesprekken tussen provincie en gemeenten worden nu al gevoerd.

Dan is er nog wat wij dan "de bruidsschat" noemen. Dat is een set aan regels over onderwerpen die in de Omgevingswet overgaan van het Rijk naar decentrale overheden. Die worden dan toegevoegd aan het omgevingsplan van de gemeente of aan de waterschapsverordening. Voor bodem is dat bijvoorbeeld een regel over het verbod op bouwen op verontreinigde grond. Dat was een van de punten die GroenLinks naar voren bracht. Die regels worden dan vormgegeven in het aanvullingsbesluit bodem. In het basistakenpakket van de omgevingsdiensten zijn de taken toezicht en handhaving opgenomen. Dit wordt geregeld via het invoeringsbesluit.

De ondersteuning van het ministerie van BZK is net al aan de orde gekomen. Maar er was ook nog de vraag over. Als nou een kleine gemeente uiteindelijk met een vraag blijft zitten, hebben we altijd nog het loket Bodem+, waarvanuit expertise kan worden geleverd.

Voorzitter. Dan een aantal concretere vragen. Ik begin met het gelijkwaardige beschermingsniveau, daarna kom ik op preventie en zorgplicht, dan de toevalsvondst, met name in relatie tot drinkwater, dan het belangrijke punt van "de vervuiler betaalt" en ten slotte een aantal overige vragen.

De **voorzitter**:
De heer Ronnes heeft nog een vraag over uw eerste opmerkingen, denk ik.

De heer **Ronnes** (CDA):
Ja, over die 150.000 gevallen die achterblijven en die pas weer boven water komen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Is het niet toch goed om af te dwingen dat deze bodemverontreinigingen met prioriteit worden geregistreerd in de basisregistratie ondergrond? Is het niet goed om die gewoon heel helder vast te leggen?

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Ja, maar volgens mij is er net met de minister van gedachten gewisseld over de registratie in de basisregistratie ondergrond, dus laat ik het nou niet zo doen dat ik op iets wat zij net heeft gezegd een nadere toelichting probeer te geven.

De heer **Ronnes** (CDA):
Maar de staatssecretaris geeft zojuist aan dat gewaarborgd wordt dat ze vastgelegd worden, maar ze zegt niets over de wijze waarop. Dus laat ik daar in de tweede termijn een suggestie voor doen, misschien wel via een motie. Laat ik het op die manier doen.

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Laten we eens kijken of we wellicht wat preciezer kunnen zijn in wat u bedoelt en wat ik daar dan over kan zeggen. Wellicht is een motie daar de juiste manier voor.

Voorzitter. We beginnen even met het gelijkwaardige beschermingsniveau. De minister gaf het net ook al aan: dat is het uitgangspunt van de Omgevingswet. Dat is voor mij ook belangrijk. Het beschermingsniveau van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit blijft gelijkwaardig aan het huidige niveau. De kern van de bodemregelgeving blijft bij de overgang dan ook overeind. Dan gaat het om het beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen. Dat is natuurlijk uiteindelijk waar de wet over gaat. We hebben afspraken gemaakt over het opruimen van historische vervuilingen, maar de wet gaat natuurlijk over bescherming tegen nieuwe verontreiniging. Het beschermingsniveau ontstaat onder deze wet, net als voorheen overigens, door een samenspel van verschillende bestuurslagen. Het gaat dus om keuzes op landelijk niveau, maar ook op regionaal en lokaal niveau. Op het niveau van de uitvoeringsbesluiten wordt een en ander verder uitgewerkt. Daarbij worden de randvoorwaarden op rijksniveau vastgelegd. Provincies en gemeenten maken vervolgens lokale afwegingen binnen die randvoorwaarden, die passen bij de specifieke lokale situatie. Zo zit natuurlijk het hele stelsel van de wet in elkaar. Dus een van de vragen was: wat is nou het voordeel hiervan? Nou, het voordeel is dat er meer lokaal maatwerk mogelijk is.

Dan de saneringsplicht. Een belangrijke vraag was: blijft de saneringsplicht gehandhaafd? Ja, de saneringsplicht blijft onderdeel van de regelgeving, maar komt nu terecht in het omgevingsplan op het niveau van de gemeente. Daarin kunnen verplichtingen aan de eigenaar worden opgelegd. En op besluitniveau geeft het Rijk middels instructies hiervoor ook nog randvoorwaarden mee.

De heer Ronnes had hierover ook een vraag gesteld, die met name betrekking had op de oude verontreinigingen. Ik heb daarvan al aangegeven hoe die onder het overgangsrecht vallen. Daar zijn afspraken over gemaakt. Die zullen allemaal volgens de oude wetgeving worden afgerond.

Dan het punt preventie en zorgplicht.

De **voorzitter**:
Over dat vorige punt heeft de heer Van Gerven een vraag.

De heer **Van Gerven** (SP):
Ja, want wij — en niet alleen de SP, maar diverse partijen — waren erg voor het opnemen van die saneringsplicht in de Aanvullingswet. Die zit niet in de wet, maar die wordt naar beneden verschoven. Dat is nu eigenlijk niet helemaal helder. Laat ik het als volgt eens vragen. Er is nu een saneringsplicht. Die geldt voor die 150.000 vervuilingen, waarvan er een aantal echt wordt aangepakt. Een aantal wordt beheerd en zo nodig later opgepakt als er ontwikkelingen zijn. Als de wet waar we het nu over hebben van kracht wordt, is de toepassing van de saneringsplicht dan hetzelfde? Laat ik het zo eens vragen.

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Ja, ik denk dat die in grote mate hetzelfde is, want ook nu is er niet bij elke verontreiniging een saneringsplicht. Bij een verontreiniging die geen ernstige risico's heeft, wordt bijvoorbeeld een afweging gemaakt tussen de ecologische schade die je zou toebrengen en het opleggen van een saneringsplicht. Wanneer er wel ernstige risico's zijn, zijn er wel redenen om dat echt te moeten doen. Die afweging wordt nu gemaakt en die zal straks ook gemaakt worden. Daarbij is het van belang dat die in het omgevingsplan van de gemeente wordt vastgelegd.

De heer **Van Gerven** (SP):
Dat begrijp ik, maar het punt is het volgende. Je hebt 350 gemeentes. De wet wordt opener, er is wat meer afwegingsruimte. Nu gaan 350 gemeentes die afweging maken. Zij kunnen tot een andere afweging komen dan bijvoorbeeld een gedeelte van de samenleving of een hogere overheid. Straks heb je veel meer kapiteins op het schip dan nu. Nu is het dus wat makkelijker om het af te stemmen en straks is dat moeilijker. Laat ik het zo vragen. Heeft een hogere overheid, dus provincie of Rijk, nog mogelijkheden om in te grijpen als ze denkt dat iets echt niet deugt?

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Het is een gelaagd stelsel. Het Rijk geeft dus middels instructies echt randvoorwaarden mee waar de gemeente aan moet voldoen. Er zijn randvoorwaarden die essentieel worden geacht, waar een gemeente dus niet zomaar buiten kan treden. In de omgevingsverordening kan de provincie het ook nog inkaderen. Daarnaast is er het omgevingsplan, waarin de gemeente zegt: dit is de manier waarop we dat moeten doen. Waar voorwaarden noodzakelijk zijn, worden die via kaders gesteld en waar ruimte mogelijk is, wordt die aan de gemeente gelaten. Via de optelsom van de instructieregels en de provinciale verordening wordt voor de gemeente de ruimte bepaald die zij op dit punt nog heeft in het omgevingsplan. Je moet er dus in die optelsom naar kijken.

De **voorzitter**:
U vervolgt uw betoog.

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
De SP heeft ook gevraagd wie ervoor gaat zorgen dat toekomstige vervuiling goed wordt opgeruimd. Ik denk dat dat inderdaad belangrijk is; de minister legde dat net ook helder uit. We hebben een aantal historische vervuilingen, waarvoor we afspraken hebben gemaakt over de saneringen; die worden afgerond onder de oude wet. Straks gaan we met een nieuwe wet werken. Daarin staat het voorkomen van nieuwe verontreinigingen centraal. Dit doen we met name specifiek met preventieve bepalingen en zorgplichten. De dubbele vloer werd net al even genoemd, maar je kunt ook denken aan dubbelwandige tanks of vloeistofdichte vloeren. Dat zijn allemaal voorwaarden die kunnen worden opgelegd om te voorkomen dat er verontreinigingen plaatsvinden. Dit soort preventieve bepalingen zijn opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving, het Bal. Daarin staan een heleboel voorschriften waaraan moet worden voldaan om nieuwe verontreinigingen te voorkomen. De Omgevingswet bevat daarnaast natuurlijk een algemene

zorgplicht. Die regelt dat zowel overheden als bedrijven en burgers verantwoordelijk zijn voor een veilige en gezonde fysieke leefomgeving. Dat is het algemene vangnet. Stel dat zich een situatie voordoet waarin het heel erg voor de hand ligt dat je als bedrijf, als eigenaar, bepaalde voorzieningen treft die niet specifiek benoemd zijn in het Bal. Dan kan het wel zo zijn dat die onder de algemene zorgplicht vallen. Iedereen moet er gewoon voor zorgen dat er geen verontreiniging ontstaat. Doet zo'n verontreiniging zich dan toch voor, dan is de veroorzaker verplicht alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd om de verontreiniging en de directe gevolgen daarvan te beperken en zo veel mogelijk ongedaan te maken. Dit gebod is zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk handhaafbaar en is bedoeld voor datgene wat niet is geregeld in algemene regels of zorgplichten.

We hebben de historische verontreinigingen en het voorkomen van nieuwe verontreinigingen gehad, maar het kan zo zijn — daarover heb ik het in de voorbereiding gehad — dat je zomaar ergens op een lekkend vat in de duinen stuit, een toevalsvondst. Hoe zit dat dan in relatie tot het drinkwater? Drinkwater is een eerste levensbehoefte. De bescherming van het drinkwater wordt terecht altijd breed in de Kamer heel hoog geplaatst. Er is een heel palet aan instrumenten en regels beschikbaar in de Omgevingswet en in de AMvB's. Hierover heeft uw Kamer al besloten. De Omgevingswet bevat een voortzetting van instrumenten en wettelijke eisen om het drinkwaterbelang te borgen, zoals de grondwaterbeschermingsgebieden, de regionale waterplannen, waterkwaliteitseisen en de implementatie van de Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn. De Drinkwaterrichtlijn gaat overigens niet op in de Omgevingswet, dus die blijft zelfstandig gehandhaafd.

De Aanvullingswet bodem en het Aanvullingsbesluit bodem voegen aan dat palet dat ik net genoemd heb, nog regels toe over bodemsanering en preventievoorschriften, die dus ook weer moeten helpen om verontreinigingen te voorkomen. De taken en bevoegdheden blijven dan ook decentraal belegd bij provincies en waterschappen. Die hebben immers de deskundigheid en de lokale kennis om te zien wat er nodig is in een drinkwatergebied. Dat gebeurt uiteraard in goed overleg met de drinkwaterbedrijven. Dus de provincie zit nu maar ook straks stevig op de bok om het drinkwaterbelang te beschermen. De Drinkwaterwet geeft bovendien een opdracht aan alle betrokken bestuursorganen om het drinkwaterbelang zwaar mee te laten wegen. Het drinkwaterbelang is ook in de Kamer gedefinieerd als een dwingende reden van groot openbaar belang. Dus bij alle bevoegdheden die relevant kunnen zijn voor drinkwater geldt dat dit zwaar moeten worden meegenomen.

Vanwege het belang van drinkwater vind ik het goed om de mogelijkheden voor het aanpakken van die urgente situatie — dat lekkende vat in de duinen dat wellicht niet alleen tot een bodemverontreiniging zou kunnen leiden maar dat via mogelijk een effect op het water ook een indirect effect op de gezondheid van mensen zou kunnen hebben — nog explicieter te maken. Ik kan me daar iets bij voorstellen. Daarom is er een amendement ingediend om de toevalsvondst uit te breiden naar situaties waarbij een ernstige verontreiniging van het drinkwater zou kunnen ontstaan. Ik loop daar dan alvast een klein beetje op vooruit.

De heer Smeulders vroeg hoe de bescherming van de drinkwaterwinning voldoende solide geborgd wordt. Ik heb net al een aantal punten gemaakt over de algemene kaders, maar in de bodemconvenanten zijn ook afspraken gemaakt over grondwatersaneringen. Dat is dus dat grote bodemconvenant dat ook betrekking heeft op de historische verontreiniging. De uitvoering loopt goed. Drinkwaterbedrijven zijn betrokken. Een greep uit de wettelijk geborgde of verplichte taken: strategisch grondwaterbeheer door de provincie, monitoring, natuurlijk het bekende instrument van de grondwaterbeschermingsgebieden, de omgevingswaarden, een regionaal waterplan, sturen op onttrekkingen en natuurlijk het belang dat de kwaliteit niet achteruitgaat. Dus de Aanvullingswet bodem is eigenlijk het puzzelstukje sanering waar we met elkaar over spreken. Heel veel van de andere waarborgen zijn al op andere plekken geborgd.

Als er een toevalsvondst is, wie staat er dan aan de lat? Dat was ook een vraag van de heer Smeulders. In principe is de eigenaar altijd zelf verantwoordelijk voor de veiligheid. Als de eigenaar niet handelt, kan de gemeente hem verplichten tot maatregelen. Maar dan gaat het wel om maatregelen die de eigenaar zelf kan treffen, bijvoorbeeld het stoppen van een lekkage. Het ligt voor de hand dat een gemeente dat op zich neemt als het voor een eigenaar te ingrijpend wordt, bijvoorbeeld als er een damwand moet worden geplaatst. Dus ook hier is er natuurlijk een redelijkheid en is het ook steeds de vraag: is het de eigenaar zelf bij wie bijvoorbeeld in een installatie iets misgaat, waardoor zo'n situatie ontstaat of gaat het om iets anders? Het vat in de duinen zou ook een vat in de achtertuin kunnen zijn, waarvan je eigenlijk geen kennis had, waarvan je eigenlijk geen weet had kunnen hebben, maar waarvoor dan toch maatregelen genomen moeten worden. Dan is dat maatwerk belangrijk, want dan moet een gemeente ook kunnen kijken wat in redelijkheid van de eigenaar van zo'n perceel gevraagd kan worden om die toevalsvondst zo snel mogelijk gewoon te kunnen saneren.

De heer **Smeulders** (GroenLinks):
Ik heb ook gevraagd of provincies mogelijk verantwoordelijk zijn. Volgens mij is dat in het huidige stelsel soms het geval. Zij hebben zelf richting de Kamer aangegeven dat dat in het nieuwe stelsel voor hen niet helemaal helder is. De staatssecretaris geeft nu aan dat het de gemeentes zijn. Zijn de provincies het daarmee niet?

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Daar kom ik zo meteen nog even op. Wie of wat; daar moet ik vrij precies over zijn. Ik kom zo meteen even terug op hoe die verantwoordelijkheidsverdeling op dat punt ligt.

Het CDA vraagt ook: als zowel de gemeente als de provincie een verantwoordelijkheid heeft, kan er dan in een gebied niet een heel complexe situatie ontstaan? Daarbij is het belangrijk om de gelaagdheid van dit systeem goed in het oog te houden. De provincie geeft in haar omgevingsverordening kaders waar de omgevingsplannen van de gemeenten weer in moeten passen. In zo'n gebied is die samenwerking altijd van groot belang, omdat er op elkaar passende bevoegdheden zijn. De provincie gaat over grondwater en de gemeente gaat over de bodemactiviteit in de gemeente. Dat is misschien voor een deel ook het antwoord op de vraag van de heer Smeulders. Maar in een

gebiedsgerichte aanpak komen die dingen natuurlijk bij elkaar. Dan is het belangrijk dat de provinciale verordening kaderstellend is voor de gemeentelijke omgevingsplannen. Dus zo kan geborgd worden dat het goed op elkaar past.

De heer **Ronnes** (CDA):
Wie is dan het bevoegd gezag? Je kunt het regelen in de verordeningen, maar op het moment dat je dan maatregelen moet opleggen vanwege vervuiling, wie staat er dan aan de lat?

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
De gemeente kan de eigenaar verplichten om maatregelen te nemen.

De heer **Smeulders** (GroenLinks):
In het verlengde daarvan heb ik de volgende vraag. Stel dat de gemeente dat niet doet. Kan de provincie het dan doen?

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
De provincie verplicht in zijn provinciale verordening aan de gemeenten om bepaalde maatregelen op te nemen in het omgevingsplan. Dus ik denk dat de provincie eerder zal sturen op de vraag of de gemeenten in hun omgevingsplannen op een goede wijze rekening houden met datgene waar de provincie op heeft gestuurd in de omgevingsverordening, dan in een individueel geval in te grijpen. Maar er is natuurlijk altijd zoiets als interbestuurlijk toezicht, waarbij het in ultimum altijd mogelijk is voor een hogere bestuurslaag om in te grijpen.

De heer **Smeulders** (GroenLinks):
Misschien is het goed om hier in de tweede termijn wat verder op door te gaan, want ik heb zelf als wethouder ook een keer zo'n casus meegemaakt, waarbij de provincie wel degelijk nog een rol had. Volgens mij gaat die rol nu verdwijnen. Ik vraag me af of dat verstandig is. Misschien moeten we er straks dus even op doorgaan.

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Het is misschien goed om dan even de specifieke casus te delen. De bevoegdheidsverdeling is als volgt: de provincie gaat over grondwater en de gemeente gaat over bodemactiviteiten. Op het snijvlak daarvan kan er een onduidelijke situatie ontstaan. Daarom is het misschien wel goed om de specifieke casus op dat punt tegen het licht te houden.

De heer **Ronnes** (CDA):
Nu wordt het een beetje verwarrend. U zei net dat de gemeente aan zet is om de veroorzaker aan te schrijven, ook voor het deel dat te maken heeft met het grondwater.

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Nee. Een verontreiniging van het grondwater komt er via een verontreiniging van de bodem. De gemeente is er verantwoordelijk voor om de eigenaar stappen te laten nemen, ook om de lekkage te stoppen in de bodem, aangezien het kan doorlekken in het grondwater. De gemeente is dan aan zet.

De **voorzitter**:
U vervolgt uw betoog.

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Nog even ter verduidelijking, er is natuurlijk wel samenwerking met de provincie als die risico's voor het grondwater ontstaan. Dat is natuurlijk logisch, want voor het grondwater is de provincie het bevoegd gezag. Maar we hebben het nu eigenlijk over de toevalsvondst. Daarbij is de gemeente altijd het bevoegd gezag.

Dan de totstandkoming van bodemnormen. De normen staan in de Omgevingswet op besluitniveau. Met het Aanvullingsbesluit bodem zullen de normen voor grondwater worden opgenomen. De provincie krijgt hierbij binnen een bandbreedte ruimte voor maatwerk, zodat ze rekening kan houden met bijvoorbeeld de drinkwaterwinning. De provincie moet maatregelen nemen indien via het omgevingsplan ... Maar daar ben ik net denk ik op ingegaan.

Is bij lozing op het oppervlaktewater het belang van drinkwaterwinning wel geborgd? Dat was een vraag van de heer Van Gerven. Ja, dat is geborgd, want de regels over lozing zorgen ervoor dat alle passende preventieve maatregelen tegen verontreiniging van het oppervlaktewater of de bodem worden genomen en dat de best beschikbare technieken worden toegepast. Meestal is dat voldoende om de waterkwaliteit te beschermen.

Bij lozingen in de buurt van een innamepunt kunnen voor de drinkwaterwinning extra maatregelen nodig zijn. Dat maakt onderdeel uit van de emissietoets voor vergunningplichtige lozingen. Die toets houdt dus rekening met de invloed van lozing op een innamepunt voor drinkwater. Naarmate je dichter bij zo'n innamepunt zit, zijn er stringentere regels van toepassing. Bij lozingen die onder algemene regels vallen, kan de waterkwaliteit ter plaatse via maatwerkvoorschriften worden geborgd. Het Bal regelt dat de emissietoets ook geldt bij het stellen van die maatwerkvoorschriften.

Wat zijn de kaders die ervoor zorgen dat de provincies drinkwaterwinningen beschermen? In het Bkl staan omgevingswaarden voor enkele stoffen in het grondwater. Bij het overschrijden daarvan is een programmatische aanpak gewoon verplicht. De generieke instructie in het Bkl is dat er geen achteruitgang van de grondwaterkwaliteit bestemd voor drinkwaterwinning mag zijn. Dat is gekoppeld aan een verplichte monitoring. Zo wordt dat extra beschermd. In de gebiedsdossiers drinkwaterwinningen worden alle problemen per winninggebied met alle stakeholders in kaart gebracht en worden maatregelen afgesproken.

Dan nog even verder over "de vervuiler betaalt." De VVD vroeg: blijft het principe "de vervuiler betaalt" overeind? Ja, dat blijft absoluut het uitgangspunt in de Omgevingswet. Ik heb net al wat gezegd over de grote verontreinigingen, de spoedverontreinigingen die voor 1987 zijn ontstaan. Daar zijn afspraken over gemaakt. Bij overige verontreinigingen van voor 1987 wordt in principe de eigenaar van het perceel aangesproken bij de aanpak. Dat is de aanpak

op een natuurlijk moment, bijvoorbeeld bij de bouw. Dat is nu het geval en dat is straks ook het geval. Dat wordt straks geregeld in het gemeentelijk omgevingsplan. Dat bindt dus de eigenaar. Daarbij kunnen ook eventuele financiële afspraken worden gemaakt. Het maakt ook hier weer uit of het de eigenaar zelf is die de verontreiniging heeft veroorzaakt of niet. Voor de overheid blijven alleen de gevallen over waarin de veroorzaker niet bekend is of het verhalen van de kosten van het perceel echt niet redelijk kan worden geacht. Ik zei net al: als je per ongeluk een vaatje in je tuin vindt waarbij je echt niet kon aannemen dat daar ooit een groot bedrijf stond dat wellicht iets in de tuin heeft begraven, dan had je ook geen reden om daar onderzoek naar te doen. Dan kan het zijn dat het niet redelijk is om het op de eigenaar te verhalen.

De **voorzitter**:
Daar heeft de heer Smeulders een vraag over.

De heer **Smeulders** (GroenLinks):
Het is nu de tweede keer dat de staatssecretaris het voorbeeld van een vaatje in de tuin noemt. Ik noem als voorbeeld drugsafval, chemische ecstacylabs die gedumpt worden. Op dit moment zijn de eigenaren daar gewoon verantwoordelijk voor. Dat leidt vaak tot enorme problemen, want het wordt zomaar op jouw land neergegooid. Biedt de nieuwe wet dan mogelijkheden voor overheden om te zeggen: wij nemen daar de verantwoordelijkheid voor, want het is echt aantoonbaar dat je daar helemaal niks aan kan doen?

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Dit is een wat aanpalend onderwerp, maar daarover ben ik ook absoluut in gesprek met de provincies en de decentrale overheden. Mijn ministerie heeft geld beschikbaar gesteld voor het aanpakken van dat drugsafval. Er is nog steeds geld beschikbaar en nu zijn we aan het kijken hoe we tot een structurele regeling komen. Ik denk dat het in het voorbeeld van het individu dat inderdaad een vaatje in zijn tuin krijgt gedumpt eigenlijk vrij onredelijk is om van betrokkene te vragen om de kosten voor zijn rekening te nemen. Dat is disproportioneel. Voor een gemeente of zo is dat natuurlijk net weer een ander verhaal. Maar we zijn daarover in gesprek met de decentrale overheden en ik deel wel de zorg van de heer Smeulders dat het eigenlijk lastig is om te zeggen dat het eerlijk is om iemand die gewoon een vaatje in zijn tuin gedumpt krijgt als particulier daarvoor aansprakelijk te stellen. Maar daar komen we nog bij uw Kamer op terug.

De heer **Smeulders** (GroenLinks):
Ik ben blij met het antwoord van de staatssecretaris. Wat ik specifiek zou willen weten, is: helpt deze wet nou en biedt deze meer mogelijkheden voor overheden om hun eigen afweging te maken? U heeft het ook over particulieren, maar geld dat bijvoorbeeld ook voor terreinbeherende organisaties?

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Op dat alles moet ik terugkomen in de brief die we hierover gaan schrijven. Laten we daar nu niet al te veel op vooruitlopen. Ik denk dat dit een landelijk vraagstuk is waarover we met het ministerie van Justitie en Veiligheid en de provincies en de gemeenten moeten spreken om tot een goede oplossing te komen. Het is natuurlijk een gevolg van criminaliteit en niet van legale activiteiten. Het is dus belangrijk om met elkaar te kijken hoe we dit goed oplossen, maar de zorgen van de heer Smeulders over de kosten voor de particulier snap ik.

Mevrouw **Laan-Geselschap** (VVD):
Ik heb ook nog een andere portefeuille, namelijk veiligheid en terrorisme. Ik hoor een aantal dingen waarvan ik, in navolging van mijn collega, ook wel vrolijk wordt. Heeft de staatssecretaris enig beeld van het moment waarop we daar meer informatie over zouden kunnen krijgen? Wat is de tijdlijn?

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Wat ik u net allemaal vertelde, kon ik zo uit mijn geheugen opdiepen, maar met een exacte tijdlijn lukt dat niet. Dat zou ik even moeten nakijken. Volgens mij heeft de minister van BZK hierover ook iets gezegd tijdens de begrotingsbehandeling en misschien heeft zij ook een tijdlijn verbonden aan dat onderzoek en dus ... U geeft zelf aan dat het niet direct betrekking heeft op dit debat en daarom kunnen we het misschien even informeel laten weten.

Voorzitter. Moeten gemeenten grondwatersaneringen die in het verleden niet zijn aangepakt, gaan betalen? Over het beheer van de historische grondwaterverontreinigingen zijn afspraken gemaakt. Daarbij is het uitgangspunt dat alle spoedlocaties met onaanvaardbare risico's in 2020 zijn gesaneerd of dat ten minste de risico's op deze locaties beheersbaar zijn of dat tijdelijke beveiligingsmaatregelen in uitvoering zijn. Verder is afgesproken dat de decentrale overheden uiterlijk in 2020 de hoofdlijnen van een gebiedsgericht beheer van grondwaterverontreiniging hebben vastgesteld, waar daaraan behoefte bestaat en waar gebiedsbeheer juridisch, technisch en financieel haalbaar is. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om een gebied met verontreinigingen die elk afzonderlijk niet noodzaken tot spoedige sanering, maar samen toch een bedreiging zouden kunnen vormen. Hiervoor geldt dat deze taak is toebedeeld aan de provincies. De VNG hoeft zich daar dus geen zorgen over te maken. Dat was dat punt waar ik nog even op zou terugkomen.

Dan was er de vraag van de heer Smeulders of gemeenten via omgevingsplannen eigenaren kunnen verplichten om te betalen. Ja, dat kan. Gemeenten kunnen in hun omgevingsplan eigenaren of bedrijven verplichten te saneren en daarmee om te betalen.

Dan was er nog een vraag over perceelgrensoverschrijdende gevallen. Er wordt nu vaak gekozen voor een deelsanering voor alleen het deel waar de activiteit plaatsvindt, omdat het soms onredelijk zou zijn vanwege de buitensporige kosten om het te verhalen op een eigenaar die niet de vervuiler is. Maar indien een verontreiniging grensoverschrijdend is, kan de eigenaar van een naburig perceel op grond van het privaatrecht de buur waar de bron van de verontreiniging is, wel aanspreken. Bij oude verontreinigingen is dat weer lastig, maar als de vervuiler gewoon bekend is, kan dat gedaan worden.

De heer **Van Gerven** (SP):
Even op dit laatste punt. Als ik het goed heb begrepen dan is de situatie nu zo. Als er een vervuiling wordt geconstateerd, die opgeruimd moet worden, op het perceel van de eigenaar en die vervuiling verspreidt zich naar de buurman, dan moet de eigenaar van het perceel ook het perceel van de buurman, die hele pluim dus, aanpakken. Klopt dat?

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Als de eigenaar van dat moment de vervuiler is, dan geldt gewoon als algemeen principe in de Omgevingswet dat de vervuiler betaalt. Dan kan hij er dus op aangesproken worden. Als het een vervuiling is die is ontstaan zonder dat de eigenaar daar weet van kon hebben, is dat een andere situatie. Dan wordt natuurlijk ook steeds bekeken in welke mate de sanering noodzakelijk is vanwege de risico's voor de gezondheid. Maar in principe geldt "de vervuiler betaalt" in het omgevingsrecht en dat wil zeggen: als ik op dit moment iets vervuil en het komt in uw tuin terecht, dan kunt u mij daarop aanspreken.

De heer **Van Gerven** (SP):
In de huidige Wet bodembescherming is dat zo geregeld, maar is het ook zo geregeld bij de nieuwe aanvullingswet? Want uit alle verhalen die ik heb gelezen, begreep ik dat het dan ophoudt bij de grens en dat de buurman bij wie die vervuiling is opgetreden, ook zelf aansprakelijk gesteld kan worden. Klopt dat? Dan hebben we namelijk een nieuwe situatie en als dat zo zou zijn, zou ik dat toch niet eerlijk vinden.

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Er is misschien een de-jure- en een de-factosituatie, want in de praktijk is het lang niet altijd het geval dat het bevoegd gezag vraagt om alles op te ruimen. Soms is het ook de vraag of de vervuiling dusdanig is dat ze consequenties heeft die je echt zou willen terugdraaien. Het bevoegde gezag vraagt dat niet meer, omdat het onredelijk zou zijn vanwege buitensporige kosten, zeker als het gaat om een eigenaar die niet de vervuiler is.

We hebben verschillende situaties. De situatie waarin je actief vervuiler bent, waarin de veroorzaker, de vervuiler, bekend is. Die kan daarvoor gewoon aansprakelijk worden gesteld, ook buiten het eigen perceel. Dan heb je de situatie waarin er eigenlijk toch sprake is van een min of meer historische vervuiling, waarbij de eigenaar aansprakelijk gesteld kan worden om dat te stoppen. Dan wordt er met de gemeente gekeken in welke mate die eigenaar dat zelf kan dragen of dat daar support voor geleverd moet worden. Dan kan een buur nog steeds privaatrechtelijk de eigenaar aansprakelijk stellen, maar onder de huidige regelgeving is het ook al zo dat lang niet altijd de gehele vervuiling wordt opgeruimd.

De heer **Van Gerven** (SP):
Even nog, want het is heel erg ingewikkeld. Laat ik het zo eens vragen. Het principe dat de vervuiler betaalt, is nu van toepassing in de huidige wet. Is dat principe in gelijke mate van toepassing in de nieuwe wet?

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Ja, voorzitter. "De vervuiler betaalt" is gewoon het algemene principe. Dus als ik een actieve vervuiler ben, ben ik ook verantwoordelijk voor de vervuiling die ik buiten mijn eigen perceel veroorzaak.

De heer **Van Gerven** (SP):
Dus ik begrijp dat dat niet verandert.

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Dat verandert niet.

Mevrouw **Van Eijs** (D66):
Ik heb daar nog één aanvullende vraag over. "De vervuiler betaalt", is het dan zo dat die alleen privaatrechtelijk aansprakelijk kan worden gesteld voor de vervuiling bij de buurman of buurvrouw, of ook door het bevoegd gezag?

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Nee, kijk, hier zit dus het verschil. Als de vervuiler bekend is ... Dat is precies waar het hier om hangt. Als ik een bedrijf heb en ik heb geen vloeistofdichte vloer en die vloeistof lekt niet alleen in mijn grond, maar ook in die van de buren, dan ben ik gewoon de vervuiler en ben ik daar ook voor aansprakelijk, want ik veroorzaak die vervuiling. Als nou, nadat ik die garage heb verlaten, iemand daar een leuk appartement in bouwt en er blijken nog allerlei lekkende olievaten te liggen, wat die persoon op geen enkele wijze heeft kunnen weten, dan ontstaat er een iets andere situatie, waarin de koper van dat appartement niet een-op-een op dezelfde manier daarvoor aansprakelijk kan worden gesteld.

Dan wordt er dus gekeken wat er redelijkerwijs van deze eigenaar kan worden gevraagd, wat er redelijkerwijs noodzakelijk is om de rest van de vervuiling op te ruimen en wie daarvan welke kosten kan dragen. Dat is de situatie waarin gemeenten dus uiteindelijk een rekening kunnen krijgen, zeg ik maar even heel simpel, maar dat is nu ook zo. Waar het echt op niemand meer te verhalen is, blijft er altijd een rekening liggen bij de overheid, op enig niveau. Dus dat verandert niet. Overigens gaat het eigenlijk bijna nooit om particulieren, maar heel vaak om bedrijfsterreinen.

Dan zijn er nog de overige vragen. De vraag over kennis en kunde is, denk ik, al beantwoord. De minister heeft ook gezegd: natuurlijk is dat iets wat we goed moeten borgen, goed in de gaten moeten houden. De spoedsaneringen lopen door in het overgangsrecht. Ik heb een prachtig overzicht hier en ben graag bereid dat te delen met de heer Van Gerven, over wat de prognose is wanneer alle spoedlocaties zullen zijn afgerond.

Het CDA had nog een vraag over "van gevalsgericht naar gebiedsgericht". Waar gebiedsgericht beter is dan gevalsgericht, heeft de overheid de mogelijkheid om hier afspraken over te maken. Dat blijft eigenlijk hetzelfde als nu.

Dan was er nog de vraag van het CDA: het overgangsrecht is eindig en hoe voorkomen we dat er dan onder de nieuwe wet opnieuw een saneringsplicht wordt opgelegd? Saneren hoeft maar één keer. Het overgangsrecht eindigt als de Wbb-sanering is afgerond. Dan is de verontreiniging

gewoon aangepakt. Daar komt dan dus geen nieuwe saneringsplicht onder de Omgevingswet.

De spoedlocaties hebben we gehad. Er was nog een vraag van de heer Van Gerven. Hij refereerde terecht aan de brief die ik recent aan de Kamer heb gestuurd over de Regeling bodemkwaliteit. Ik heb de regels aangescherpt voor de hoeveelheid bodemvreemd materiaal die zich bijvoorbeeld in slib mag bevinden waarmee plassen verondiept mogen worden. Daar mogen straks slechts sporadisch plastics in aanwezig zijn. Deze regels worden onder de Omgevingswet gewoon voortgezet en die komen dan terecht in het Bal via het aanvullingsbesluit. De regels die we net hebben afgesproken, gaan straks dus gewoon door en die worden in de nieuwe systematiek ondergebracht. Daarmee werken ze dus ook voor toekomstige projecten. Dat was nog een vraag.

Er was nog een vraag van GroenLinks over de afweging tussen landbouw en drinkwater, of daar niet een spanning zou kunnen ontstaan. Daar geldt dus dat de Drinkwaterwet niet opgaat in de Omgevingswet. De Drinkwaterwet stelt eisen over welk water je mag gebruiken om drinkwater van te maken en die veranderen niet met deze Omgevingswet. Je mag niet van elk water drinkwater maken. Daar stelt de Drinkwaterwet specifieke eisen aan. Die veranderen niet en daarmee is er dus niet die directe spanning van kies ik voor drinkwater of kies ik voor landbouw.

Er is ook nog gevraagd wanneer het Aanvullingsbesluit bodem komt. De voorhang komt naar uw Kamer in het eerste of tweede kwartaal van volgend jaar.

Ik denk dat ik daarmee de vragen beantwoord heb.

De **voorzitter**:
Ik kijk even naar de leden of dat het geval is, voordat we doorgaan naar de tweede termijn. Zijn er nog vragen onbeantwoord gebleven? Dat lijkt niet het geval. Dan zou ik door willen gaan met de tweede termijn van de kant van de Kamer, met als eerste spreker mevrouw Laan. Zij geeft aan geen behoefte te hebben aan een inbreng in tweede termijn. Dan is het woord aan de heer Smeulders. Ik stel een spreektijd van twee of drie minuten voor. U hebt zich in de eerste termijn allemaal heel netjes aan uw spreektijd gehouden.

☐

De heer **Smeulders** (GroenLinks):
Voorzitter. Dat moet lukken. Er stond nog één vraag van ons open, over de toevalsvondsten en over wat de gemeente nou doet en wat de provincie nou doet. Ik heb zelf meegemaakt toen ik wethouder was in Helmond dat er lekkende vaten werden aangetroffen en dat de provincie het bevoegd gezag was. De staatssecretaris zegt nu heel stellig dat de gemeente echt het bevoegd gezag is. Gaat dit nou leiden tot een verschuiving van bevoegdheden? Daar ben ik gewoon heel erg benieuwd naar. Het is volgens mij belangrijk dat helder is wie het bevoegd gezag is. Het kan op zo'n moment niet de bedoeling zijn dat er gehandhaafd moet worden en dat de verschillende overheidsorganisaties naar elkaar gaan kijken.

Ik heb drie moties die ik wil indienen. Die ga ik voorlezen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er in het huidige wettelijk stelsel minimumbeschermingsnormen zijn voor de bodemkwaliteit;

overwegende dat in het nieuwe stelsel de normen voor bodemkwaliteit in lagere regelgeving worden vastgelegd;

verzoekt de regering om ervoor zorg te dragen dat het beschermingsniveau van de bodemkwaliteit in lagere regelgeving minimaal gelijk blijft en bij voorkeur wordt verbeterd,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Smeulders en Kröger. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 12 (34864).

De heer **Smeulders** (GroenLinks):
Dan mijn tweede motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er in de Wet bodembescherming is opgenomen dat degene die de bodem vervuilt ook de kosten voor de sanering moet betalen;

overwegende dat de VNG zich er zorgen over maakt of dit in het nieuwe stelsel nog wel het geval is;

spreekt uit dat dit principe van "de vervuiler betaalt" ook in de nieuwe Omgevingswet uitgangspunt blijft,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Smeulders en Kröger. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 13 (34864).

De heer **Smeulders** (GroenLinks):
Mijn laatste motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er bij drinkwaterbedrijven zorgen zijn over het waarborgen van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater;

overwegende dat in het nieuwe stelsel de normen voor bodemkwaliteit en daarmee dus ook de bescherming van grond- en oppervlaktewater voor een groot deel in lagere regelgeving worden vastgelegd;

spreekt uit dat de kwaliteit van het drinkwater altijd voorop dient te staan;

verzoekt de regering om tijdens het opstellen van het aanvullingsbesluit bodem in overleg te treden met de drinkwaterbedrijven en andere betrokken partijen om te bezien hoe de zorgen over de bescherming van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater kunnen worden gewaarborgd, en de Kamer tijdig over de uitkomsten van dit overleg te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Smeulders en Kröger. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 14 (34864).

De heer Ronnes.

☐

De heer **Ronnes** (CDA):
Dank u wel, voorzitter. Uit de beraadslaging in de eerste termijn blijkt wel hoe technisch en hoe ingewikkeld de materie is, maar ik denk dat we er een goed debat over hebben gevoerd. Er blijft toch nog één ding bij mij hangen. Dat gaat over het vastleggen van die 150.000 gevallen van bodemverontreiniging die achter zullen blijven en die alleen worden opgepakt op het moment dat er ruimtelijke ontwikkelingen zijn. Daarvoor heb ik een motie voorbereid.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat bodemverontreiniging nog steeds een omvangrijk knelpunt voor de drinkwatervoorziening is;

constaterende dat meer dan 150.000 gevallen van bodemverontreiniging in de bodem zullen achterblijven die alleen worden opgepakt als er sprake is van ruimtelijke ontwikkelingen;

constaterende dat informatie over bodemverontreiniging via provincies en gemeenten onvoldoende goed is ontsloten voor derden;

verzoekt de regering om informatie over bodemverontreiniging met prioriteit in de Basisregistratie Ondergrond op te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Ronnes en Van Gerven. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 15 (34864).

De heer Van Gerven.

☐

De heer **Van Gerven** (SP):
Voorzitter. Het debat was inderdaad af en toe een technische hersenkraker, maar we gaan vrolijk nog even verder. Er komt vast wel weer licht aan het einde van de tunnel.

Allereerst nog iets uit het slot van de staatssecretaris: die oppervlaktewatervervuiling bij Over de Maas. Is in de nieuwe situatie bij zo'n geval dan de provincie de instantie om te handhaven? Dat is dus nog een concrete vraag.

Nog een tweede concrete vraag, over het water. Als het grondwater wordt bedreigd, is dan een verplichte sanering noodzakelijk? Laat ik het zo nog eens vragen.

Dan twee moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat met de Aanvullingswet bodem de saneringsplicht uit de Wet bodembescherming verdwijnt;

verzoekt de regering in instructieregels voor lagere overheden een algehele saneringsplicht voor verontreinigde gebieden op te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Gerven. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 16 (34864).

De heer **Van Gerven** (SP):
Voorzitter. Ik ben me ervan bewust dat we al uitvoerig hebben gedelibereerd over wat in deze motie staat, maar ik wil het zo scherp mogelijk krijgen, dus vandaar.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat gemeenten in het stelsel van de Omgevingswet verantwoordelijkheid krijgen voor bodemvervuiling en dat zij hierdoor met nieuwe kosten te maken krijgen;

van mening dat de aanpak van bodemvervuiling te belangrijk is om wegens de kosten na te laten;

verzoekt de regering ervoor zorg te dragen dat gemeenten voldoende gefinancierd worden om aan kennisopbouw te doen voor hun nieuwe taken en om deze taken uit te voeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Gerven. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 17 (34864).

De heer **Van Gerven** (SP):
Voorzitter. Dat laatste is natuurlijk ter vermeerdering van de bruidsschat aan de gemeenten.

De **voorzitter**:
Dank. Tot slot mevrouw Van Eijs.

☐

Mevrouw **Van Eijs** (D66):
Voorzitter, geen motie van mijn kant maar nog wel een aantal opmerkingen en ook wat vragen.

Het is inderdaad complexe materie. Een "technische hersenkraker", werd het net genoemd en zo voelt het ook wel een beetje. We maken ons toch wel zorgen over de kennis van vervuilingen en van hoe je dat dan aanpakt, over hoe een en ander overgedragen wordt, over de capaciteit bij gemeenten in het algemeen in relatie tot de Omgevingswet en de ondersteuning die we zullen krijgen. De minister geeft aan dat ze gaat kijken of er eventueel iets nodig is, maar we hopen echt dat dit ook gaat gebeuren. Wij vinden het ingewikkeld en ik denk dat gemeenten zelf het ook ingewikkeld vinden.

De vervuiler betaalt. Goed om te horen dat dit principe overeind blijft. Dat is in ieder geval een geruststelling.

Er staat nog een vraag open uit de eerste termijn. De saneringen zouden nu afgerond worden op een bepaalde datum. De minister of de staatssecretaris — ik weet niet meer precies wie dit ook alweer zei — geeft aan dat ze volgens een convenant zullen worden afgerond voor een bepaalde tijd. Vallen al die saneringen daar nu onder? Mij is dat niet helemaal duidelijk. Ik vind de vraag van het CDA, die in de vorm van een motie is gesteld, heel goed: blijft de kennis over de saneringen wel overeind? Als we het nu niet voor een bepaalde datum hebben opgeruimd, is het wel belangrijk dat in ieder geval duidelijk is wat er in de bodem zit zodat er in de toekomst eventueel alsnog ingegrepen kan worden.

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank. Ik kijk naar de beide bewindspersonen. Ik kan me voorstellen dat ze kort willen schorsen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Voorzitter: **Arib**

De **voorzitter**:
Ik geef de minister het woord.

☐

Minister **Ollongren**:
Heel veel dank, voorzitter. Mag ik beginnen met mijn excuses aanbieden aan de heer Ván Gerven? Want ik heb hem consequent "de heer Gerven" genoemd, en zo heet hij niet. Dus dat spijt me en dat zal ik niet meer doen, meneer Van Gerven.

Voorzitter. Ik zal reageren op een tweetal moties. De staatssecretaris zal nog een aantal vragen beantwoorden en de overige moties behandelen. Dan weet u dat maar vast.

De eerste motie waarover ik wat wil zeggen — en dan ga ik meteen ook weer wat dieper in op de inhoud — is de motie op stuk nr. 15, van de heer Ronnes. Die motie gaat over de kwestie waarover wij ook in de eerste termijn spraken, die 150.000 vervuilingen. Ik heb in de eerste termijn gezegd: je kunt niet alles tegelijk, dus er is voor gekozen om te beginnen met 26 objecten, waarbij het ook gaat om belangrijke onderwerpen die maatschappelijke waarde hebben. Die 150.000 gevallen moet je eigenlijk zien als een soort risicolijst van situaties waarin verontreiniging zou kunnen optreden. Het is natuurlijk belangrijk om die kennis te hebben en die kennis is er ook. Ik zei ook net: het mag nooit zo zijn dat de stelselwijziging leidt tot het verdwijnen van die kennis. Daar wordt ook voor gezorgd. In de stuurgroep BRO zitten het IPO, de VNG en ook andere zogenaamde bronhouders, bijvoorbeeld de drinkwaterbedrijven. Daar wordt ook de prioritering besproken en gewogen. Dat past allemaal in die stap-voor-stapbenadering, waarbij ik net al zei: dit zijn de eerste 26; er kan altijd voor worden gekozen om iets toe te voegen. Dat is volgens mij ook zoals het zou kunnen. Ik denk dat we binnen het huidige programma moeten kijken hoe we de bodemsaneringsgegevens in die BRO krijgen.

Ik geef deze uitleg om vervolgens naar de motie te kijken en te zeggen: zoals het hier staat, naar de letter, is het net iets anders dan de stap-voor-benadering die ik net schets. Maar als de heer Ronnes zegt dat hij met die toelichting wel uit de voeten kan, dan zou hij daar misschien aanleiding in kunnen zien om de motie aan te houden of aan te passen, of zouden wij elkaar anderszins kunnen vinden op dit punt.

De heer **Ronnes** (CDA):
Ik wil graag even bekijken of ik de motie zo aanpas dat ik in elk geval die stap-voor-stapbenadering erin zet, maar het uiteindelijke resultaat moet wel zijn dat er echt een compleet en goed overzicht ontstaat van waar in Nederland potentiële vervuiling zit.

Minister **Ollongren**:
Dat vind ik heel fijn om te horen, want dan denk ik dat we elkaar kunnen vinden. Dat vind het kabinet namelijk ook erg belangrijk.

De **voorzitter**:
Dus de motie wordt aangepast?

De heer **Ronnes** (CDA):
Ik ga kijken of ik de motie in die vorm kan aanpassen, met een aantal toevoegingen of aanpassingen.

De **voorzitter**:
Wat is dan het oordeel van de minister?

Minister **Ollongren**:
Dan ga ik ervan uit dat de heer Ronnes de motie straks zo heeft aangepast dat ik graag het oordeel daarover aan de Kamer laat.

De heer **Van Gerven** (SP):
Ik heb ook nog een vraag. Kan de minister aangeven aan welke termijn er bij die stap-voor-stapbenadering gedacht wordt? Op welke termijn kan die gerealiseerd zijn?

Minister **Ollongren**:
Dat is wel een goede en ook een terechte vraag van de heer Van Gerven, maar ik vind het wel lastig om dat nu heel precies aan te geven. Ik kan wel toezeggen dat daar aandacht voor is. Het stond al op de agenda en het staat nu nog wat nadrukkelijker op de agenda naar aanleiding van dit debat. Het moet ook niet blijven liggen of iets dergelijks, maar ik zou dan precies moeten uitzoeken wat de planning is om dat nog nader te kunnen aanduiden.

De **voorzitter**:
Kan de Kamer daar dan misschien over worden geïnformeerd?

Minister **Ollongren**:
Dat zou kunnen. Misschien kan ik het heel snel doen en kan ik het zo ook nog eventjes melden. Dat was allemaal naar aanleiding van de motie op stuk nr. 15, van de heer Ronnes.

Dan kom ik bij de motie op stuk nr. 17, van de heer Van Gerven. Die motie ziet op de financiële middelen. Ook daarbij ga ik even een poging doen om te kijken of we misschien toch dichter bij elkaar zitten dan op het eerste oog lijkt. Ik heb zonet gezegd dat er afspraken zijn gemaakt over de financiële consequenties van de stelselwijziging en van de invoering. De afspraak over de transitie luidt dat iedere bestuurslaag de eigen kosten draagt. We hebben ook gezegd dat als er besparingen worden gerealiseerd als gevolg van de stelselwijziging, omdat dingen bijvoorbeeld eenvoudiger worden, die niet worden afgeroomd. Die blijven bij de gemeente of de bestuurslaag die de besparing heeft gerealiseerd. Zij kunnen die vervolgens naar bevind van zaken inzetten.

Ik heb ook gezegd dat we voor de ondersteuning en voor de invoeringsbegeleiding zorgen. Dat geldt ook hier voor bodem. Met andere woorden: ik vind het heel belangrijk dat er voldoende ondersteuning is en dat de gemeenten er niet op achteruitgaan door deze stelselwijziging of, sterker nog, dat ze eventuele meeropbrengsten zelf kunnen houden. Maar als ik in de motie lees "u moet er geld bij leggen", dan zijn de heer Van Gerven en ik elkaar weer kwijtgeraakt. Ik vraag hem of hij zijn motie zo bedoelt zoals ik net zeg of dat hij zegt dat er geld naartoe moet.

De heer **Van Gerven** (SP):
Ik weet natuurlijk niet of er geld naartoe moet. Er wordt van uitgegaan dat de stelselwijziging leidt tot kostenbesparingen. De opbrengsten daarvan kan de gemeente inzetten voor kwaliteit. Laat ik het dan zo vragen. Het wordt allemaal gemonitord, neem ik aan, en duidelijk in beeld gehouden wat die operatie kost, wat die de gemeenten kost en dergelijke in vergelijking met nu. Stel dat de gemeenten er apert slechter van worden. Wat gaat de minister dan doen?

Minister **Ollongren**:
Nu begrijp ik de heer Van Gerven goed, maar daarmee vrees ik dat we niet dichter bij elkaar zijn gekomen, want hij zegt met deze motie dat hij in zo'n geval nu al wil afspreken dat er geld bij komt. Ik ga ervan uit dat dit niet nodig is. Ik ga ervan uit dat gemeenten ook in zekere zin geld hieraan overhouden en kunnen investeren hierin. Dan ontraad ik toch de motie, omdat de uitleg van de heer Van Gerven mij nu duidelijk is.

De **voorzitter**:
Tot slot, meneer Van Gerven.

De heer **Van Gerven** (SP):
Ik vraag dat omdat het kabinet van de veronderstelling uitgaat dat die nieuwe wet tot besparingen zal leiden, maar deze zou ook juist tot minder besparingen kunnen leiden. We hebben erover gedelibereerd of deze niet ook tot meer bureaucratie en juridisering zou kunnen leiden, wat dan weer tot kosten leidt. Vandaar mijn motie. Ik begrijp dat we het niet helemaal eens zijn, maar dan is dat in ieder geval vastgelegd.

Minister **Ollongren**:
Zo is het.

Mevrouw de voorzitter. Tot slot kan ik de heer Van Gerven zeggen naar aanleiding van zijn vraag van daarnet dat er wel een proces is, zoals ik het net schetste. Maar dat proces voorziet niet in een tijdpad. De onderwerpen worden geïnventariseerd en besproken en er worden businesscases gemaakt. Dan wordt het tempo bepaald. Ik kan op voorhand niet precies zeggen wanneer dat aan de orde is.

De **voorzitter**:
Er zijn ook amendementen ingediend, heb ik begrepen. Die worden behandeld door de staatssecretaris.

Minister **Ollongren**:
Ja.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Dank u wel, voorzitter. Ik begin bij de motie van de heer Smeulders en mevrouw Kröger op stuk nr. 12, die vraagt om ervoor te zorgen dat het beschermingsniveau van de bodemkwaliteit in de lagere regelgeving minimaal gelijk blijft. Als de heer Smeulders het woord "gelijk" vervangt door "gelijkwaardig", dan kan ik deze motie oordeel Kamer geven. Dat komt omdat de systematiek van de Omgevingswet stuurt op die gelijkwaardigheid. Uiteindelijk is het effect ervan van belang voor het milieu. Als de heer Smeulders er dus "gelijkwaardig" van wil maken, dan kan deze motie aan het oordeel van de Kamer worden overgelaten.

De heer **Smeulders** (GroenLinks):
Ja, dat is prima.

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Oordeel Kamer.

Dan de motie op stuk nr. 13. Het is eigenlijk niet aan mij om die te beoordelen, want de Kamer spreekt hier iets uit. Zij spreekt iets uit wat de essentie is van wat we in de Omgevingswet met elkaar vastleggen. Ik zou ook kunnen zeggen dat de motie overbodig is, maar aangezien de Kamer het zelf uitspreekt, laat ik dat natuurlijk aan haar.

Dan de motie op stuk nr. 14, die de regering verzoekt om in overleg te treden met de drinkwaterbedrijven om te bezien hoe zorgen kunnen worden weggenomen en geborgd en om de Kamer daarover te informeren. Oordeel Kamer.

De motie op stuk nr. 15 is door de minister behandeld.

Er was nog een vraag over de toevalsvondst van een lekkend vat: wie is daarvoor aan zet? De gemeente is dan aan zet. Maar als het te maken heeft met de grondwaterkwaliteit, gebeurt dat in samenwerking met de provincie. Heel vaak zul je zien dat die samenwerking van belang is, maar het is de gemeente die dan aan zet is.

Dan kom ik bij de heer Van Gerven. Hij had als eerste de vraag wie het bevoegd gezag is in een situatie zoals die bij de Maas aan de hand is geweest. De waterbeheerder is dan bevoegd gezag. Bij Over de Maas is dat Rijkswaterstaat maar op andere locaties kan dat ook een waterschap zijn. Dat met betrekking tot de plassen. De waterlichamen hebben hun eigen bevoegd gezag.

De heer Van Gerven vroeg: als grondwater wordt bedreigd, is sanering dan verplicht? Om spraakverwarring te voorkomen, ik denk dat niet elke vervuiling meteen een bedreiging is. Soms dreigen de discussies langs elkaar heen te lopen. Als er echt sprake is van een bedreiging, is het logisch dat de provincie die daarvoor verantwoordelijk is, zegt dat er inderdaad gesaneerd moet worden, maar niet elke vervuiling is meteen ook een bedreiging. Het is echt maatwerk in om te kijken of dat nodig is.

Dat betekent dat ik de motie-Van Gerven op stuk nr. 16, die vraagt om een algehele saneringsplicht voor verontreinigde gebieden op te nemen, moet ontraden. De spoedlocaties, waar echt sprake is van bedreiging, zijn geregeld. Een saneringsplicht blijft, maar een algehele saneringsplicht is er niet voor elke verontreiniging; nu niet en straks ook niet. Binnen de normen en kaders die we daarvoor stellen, is het besluit aan de gemeente. Dat is de opbouw van dat stelsel. Er zijn een aantal spoedlocaties aangewezen waar die sanering dringend is. Daarover zijn ook afspraken gemaakt. Dat wordt ook allemaal aangepakt. Dat blijft zelfs onder de oude regelgeving. Er blijft een saneringsplicht, maar er is geen algehele saneringsplicht om te zeggen dat elke verontreiniging meteen gesaneerd moet worden, dus de motie wordt ontraden in de huidige vorm.

De **voorzitter**:
Kort, meneer Van Gerven.

De heer **Van Gerven** (SP):
Ik houd de motie aan, gezien de discussie. Dan komen we daar later wellicht op terug, ervan uitgaande dat de saneringsplicht die nu geldt, ook in de nieuwe regels zal gelden, maar dan voor de lagere overheden.

De **voorzitter**:
Op verzoek van de heer Van Gerven stel ik voor zijn motie (34864, nr. 16) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Mevrouw Van Eijs vroeg of er voor de sanering van alle spoedlocaties afspraken zijn gemaakt. Voor de echte spoedlocaties met ernstige verontreinigingen is inderdaad een hele set aan afspraken gemaakt. Die blijven onder de oude regelgeving en dat noemen we dan de spoedlocaties. Dat zijn ze niet alle 150.000, maar de minister heeft daar in antwoord op de motie helder antwoord op gegeven, denk ik. Die spoedlocaties zijn eigenlijk een subcategorie waarvoor die specifieke saneringsafspraken zijn gemaakt.

Dan zijn er nog twee amendementen waarop ik even wil reageren. Het amendement-Van Eijs op stuk nr. 10 gaat erover dat er een toevalstreffer is waarbij er een aanzienlijke bedreiging van de kwaliteit van drinkwatervoorraden zou kunnen ontstaan wanneer de aangetroffen verontreiniging het grondwater kan bereiken. Ik heb al gezegd dat ik me kan voorstellen dat we dat uitbreiden naar deze indirecte blootstelling, dus dit amendement laat ik over aan het oordeel van de Kamer.

Het amendement-Van Gerven op stuk nr. 11 zegt eigenlijk dat we de oude wet van toepassing moeten laten zijn voor alle verontreinigingen die bekend waren, dus niet de ernstige verontreinigingen of bedreigingen waarover we afspraken hebben gemaakt. Dan houd je dat heel lang twee

wetsstelsels naast elkaar van toepassing zijn. Dat lijkt ons geen goed idee, dus dit amendement op stuk nr. 11 moet ik om die reden ontraden.

Voorzitter, daarmee ben ik aan het eind van mijn beantwoording.

De heer **Ronnes** (CDA):
Ik heb over het amendement van mevrouw-Van Eijs nog even de vraag hoe de staatssecretaris het begrip "indirect" definieert. Wat betekent dat? Is dat met een voorbeeld aan te geven?

Staatssecretaris **Van Veldhoven**:
Dat is misschien het lekkende vaatje. Als het lekkende vaatje vlakbij een drinkwatergebied ligt, vormt het misschien niet direct an sich een risico voor de volksgezondheid, omdat het niet middenin een woonwijk is, maar als het wel een risico zou kunnen vormen voor de volksgezondheid via het grondwater, omdat het dichtbij een drinkwaterinnamepunt ligt, kan ik mij voorstellen dat die toevalsvondst dan ook van toepassing is.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Daarmee zijn we aan het eind gekomen van dit debat.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**:
Over de ingediende moties en amendementen zullen we volgende week dinsdag stemmen. Ik dank de minister en de staatssecretaris.

De vergadering wordt van 18.21 uur tot 19.32 uur geschorst.

Voorzitter: **Bergkamp**

24
Stemmingen Aanvullingswet bodem Omgevingswet

Aan de orde zijn **de stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet) (34864)**.

(Zie vergadering van 13 december 2018.)

In stemming komt het nader gewijzigde amendement-Van Eijs (stuk nr. 10).

De **voorzitter**:
Ik constateer dat de leden van de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, 50PLUS, D66, de SGP, het CDA, de ChristenUnie, de PVV en FvD voor dit nader gewijzigde amendement hebben gestemd en de leden van de fractie van de VVD ertegen, zodat het is aangenomen.

In stemming komt het amendement-Van Gerven (stuk nr. 11).

De **voorzitter**:
Ik constateer dat de leden van de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, 50PLUS en FvD voor dit amendement hebben gestemd en de leden van de overige fracties ertegen, zodat het is verworpen.

In stemming komt het wetsvoorstel, zoals op onderdelen gewijzigd door de aanneming van het nader gewijzigde amendement-Van Eijs (stuk nr. 10).

De **voorzitter**:
Ik constateer dat de leden van de fracties van de PvdA, DENK, 50PLUS, D66, de VVD, de SGP, het CDA, de ChristenUnie, de PVV en FvD voor dit wetsvoorstel hebben gestemd en de leden van de overige fracties ertegen, zodat het is aangenomen.

25
Stemmingen moties Aanvullingswet bodem Omgevingswet

Aan de orde zijn **de stemmingen over moties**, ingediend bij de behandeling van het wetsvoorstel **Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)**,

te weten:

- de motie-Smeulders/Kröger over het beschermingsniveau van de bodemkwaliteit in lagere regelgeving (34864, nr. 12);
- de motie-Smeulders/Kröger over het principe van "de vervuiler betaalt" ook als uitgangspunt in de Omgevingswet (34864, nr. 13);
- de motie-Smeulders/Kröger over het waarborgen van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater (34864, nr. 14);
- de motie-Ronnes/Van Gerven over informatie over bodemverontreiniging met prioriteit in de Basisregistratie Ondergrond opnemen (34864, nr. 15);
- de motie-Van Gerven over voldoende financiering bij gemeenten voor de aanpak van bodemvervuiling (34864, nr. 17).

(Zie vergadering van 13 december 2018.)

De **voorzitter**:
De motie-Smeulders/Kröger (34864, nr. 12) is in die zin gewijzigd dat zij thans luidt:

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er in het huidige wettelijk stelsel minimumbeschermingsnormen zijn voor de bodemkwaliteit;

overwegende dat in het nieuwe stelsel de normen voor bodemkwaliteit in lagere regelgeving worden vastgelegd;

verzoekt de regering om ervoor zorg te dragen dat het beschermingsniveau van de bodemkwaliteit in lagere regelgeving minimaal gelijkwaardig blijft en bij voorkeur wordt verbeterd,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 18, was nr. 12 (34864).

De **voorzitter**:
De motie-Ronnes/Van Gerven (34864, nr. 15) is in die zin gewijzigd dat zij thans luidt:

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat bodemverontreiniging nog steeds een omvangrijk knelpunt voor de drinkwatervoorziening is;

constaterende dat meer dan 150.000 gevallen van bodemverontreiniging in de bodem zullen achterblijven die alleen worden opgepakt als er sprake is van ruimtelijke ontwikkelingen;

constaterende dat informatie over bodemverontreiniging via provincies en gemeenten onvoldoende goed is ontsloten voor derden;

overwegende dat de prioritering van noodzakelijke saneringen in een stap-voor-stapbenadering worden aangepakt;

verzoekt de regering om informatie over bodemverontreiniging in de Basisregistratie Ondergrond op te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 19, was nr. 15 (34864).

Ik stel vast dat wij nu over deze gewijzigde moties kunnen stemmen.

In stemming komt de gewijzigde motie-Smeulders/Kröger (34864, nr. 18, was nr. 12).

De **voorzitter**:
Ik constateer dat de leden van de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, 50PLUS, D66, de SGP, het CDA, de ChristenUnie, de PVV en FvD voor deze gewijzigde motie hebben gestemd en de leden van de fractie van de VVD ertegen, zodat zij is aangenomen.

In stemming komt de motie-Smeulders/Kröger (34864, nr. 13).

De **voorzitter**:
Ik constateer dat de leden van de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, 50PLUS, D66, de SGP, het CDA, de ChristenUnie, de PVV en FvD voor deze motie hebben gestemd en de leden van de fractie van de VVD ertegen, zodat zij is aangenomen.

In stemming komt de motie-Smeulders/Kröger (34864, nr. 14).

De **voorzitter**:
Ik constateer dat deze motie met algemene stemmen is aangenomen.

In stemming komt de gewijzigde motie-Ronnes/Van Gerven (34864, nr. 19, was nr. 15).

De **voorzitter**:
Ik constateer dat deze gewijzigde motie met algemene stemmen is aangenomen.

In stemming komt de motie-Van Gerven (34864, nr. 17).

De **voorzitter**:
Ik constateer dat de leden van de fracties van de SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, 50PLUS en de SGP voor deze motie hebben gestemd en de leden van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

WIJ WILLEM-ALEXANDER,
BIJ DE GRATIE GODS,
KONING DER NEDERLANDEN,
PRINS VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

Besluit tot wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit kwaliteit leefomgeving, het Omgevingsbesluit en enkele andere besluiten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet)

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat van, nr. /BSK-, Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken, gedaan mede namens Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;

Gelet op de kaderrichtlijn water, de nitraatrichtlijn, de nec-richtlijn, Richtlijn nr. 86/278/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 juni 1986, betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw (PbEG 1986, L 278), de artikelen 2.1, derde lid, 2.24, eerste lid, 4.3, eerste en tweede lid, 4.12, 5.1, eerste en tweede lid, 5.18, 5.26, 5.34, 16.43, eerste en vierde lid, 18.2, vierde en zesde lid, 19.0, 20.10 van de Omgevingswet, de artikelen 8.40, eerste lid, 9.2.2.1, eerste lid, 9.5.2, eerste lid, 10.2, tweede lid, en 11a.2, eerste lid, van de Wet milieubeheer en de artikelen 4 en 5 van de Kaderwet subsidies I en M;

De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van, nr.);

Gezien het nader rapport van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat van, nr. /BSK-, Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken, uitgebracht mede namens Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Hoofdstuk 1. Wijziging in de uitvoeringsregelgeving van de Omgevingswet[1]

Artikel I (Besluit activiteiten leefomgeving)

Het Besluit activiteiten leefomgeving wordt als volgt gewijzigd:

[1] Deze voorhangversie van het Aanvullingsbesluit bodem is na de consultatie vernummerd op basis van het Invoeringsbesluit Omgevingswet voorhangversie d.d. 29 mei 2019.

A

Na artikel 2.7 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 2.8 (bevoegd gezag Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)
Voor het op of in de bodem brengen van meststoffen, bedoeld in paragraaf 3.2.17, is Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het bevoegd gezag:
a. waaraan een melding wordt gedaan;
b. dat een maatwerkvoorschrift kan stellen; of
c. dat beslist op een aanvraag om toestemming om een gelijkwaardige maatregel te treffen.

B

Artikel 3.40, tweede lid, onder a en b, komt te luiden:

a. het opslaan en samenvoegen van grond als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit van kwaliteitsklasse landbouw/natuur, wonen of industrie;
b. het opslaan en samenvoegen van baggerspecie als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit van kwaliteitsklasse niet verontreinigd, licht verontreinigd of matig verontreinigd;

C

Artikel 3.40b, tweede lid, komt te luiden:

2. Onder de aanwijzing vallen niet:
a. het op of in de bodem brengen van meststoffen, bedoeld in paragraaf 3.2.20, voor zover dat een nuttig toepassing is;
b. het toepassen van bouwstoffen, bedoeld in paragraaf 3.2.25, voor zover dat een nuttige toepassing is;
c. het toepassen van grond of baggerspecie, bedoeld in paragraaf 3.2.26, voor zover dat een nuttige toepassing is;
d. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg, bedoeld in paragraaf 3.2.27, voor zover dat een nuttige toepassing is;
e. een stortplaats of winningsafvalvoorziening als bedoeld in paragraaf 3.3.12;
f. het lozen van afvalwater op of in de bodem; en
g. het op of in de bodem brengen van huishoudelijke afvalstoffen die nog niet zijn ingezameld of afgegeven.

D

Na paragraaf 3.2.19 worden acht paragrafen ingevoegd, luidende:

§ 3.2.20 Het op of in de bodem brengen van meststoffen

Artikel 3.48a (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het op of in de bodem brengen van meststoffen.
2. De aanwijzing omvat ook het vernietigen van de zode van gras op weidegronden.
3. Onder de aanwijzing vallen niet het in een siertuin of moestuin bij een particulier huishouden of een volkstuin op of in de bodem brengen van alleen:
a. meststoffen anders dan dierlijke meststoffen; of
b. dierlijke meststoffen anders dan drijfmest als de hoeveelheid per tuin per jaar ten hoogste 160 liter is.

Artikel 3.48b (aanwijzing vergunningplichtige gevallen)
Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een milieubelastende activiteit te verrichten, geldt voor de milieubelastende activiteit, bedoeld in artikel 3.48a, voor zover het gaat om het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater.

Artikel 3.48c (algemene regels)
Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 3.48a, wordt voldaan aan de regels over:
a. het op of in de bodem brengen van meststoffen, bedoeld in paragraaf 4.116;
b. het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib, bedoeld in paragraaf 4.117; en
c. het vernietigen van de zode van gras op weidegronden, bedoeld in paragraaf 4.118.

§ 3.2.21 Graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit

Artikel 3.48d (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 2.1 worden aangewezen het graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in bijlage IIA, als het bodemvolume waarin wordt gegraven meer is dan 25 kubieke meter.
2. De aanwijzing omvat ook:
a. het zeven van de uitkomende grond op dezelfde locatie;
b. het tijdelijk opslaan van grond; en
c. het terugplaatsen van grond na afloop van tijdelijk uitnemen van grond.
3. Onder de aanwijzing valt niet het graven in de waterbodem.

Artikel 3.48e (algemene regels)
1. Bij het verrichten van de activiteiten, bedoeld in artikel 3.48d, wordt voldaan aan de regels over graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in paragraaf 4.119.
2. Ook wordt voldaan aan de regels over het voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2.

§ 3.2.22 Graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Artikel 3.48f (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in bijlage IIA, als het bodemvolume waarin wordt gegraven meer is dan 25 kubieke meter.
2. De aanwijzing omvat ook:
a. het zeven van uitkomende grond op de locatie;
b. het tijdelijk opslaan van grond; en
c. het terugplaatsen van grond na afloop van tijdelijk uitnemen van grond.
3. Onder de aanwijzing valt niet het graven in de waterbodem.

Artikel 3.48g (algemene regels)
1. Bij het verrichten van de activiteiten, bedoeld in artikel 3.48f, wordt voldaan aan de regels over graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in paragraaf 4.120.
2. Ook wordt voldaan aan de regels over het voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2.

§ 3.2.23 Saneren van de bodem

Artikel 3.48h (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het saneren van de bodem.
2. Onder de aanwijzing valt niet:
a. een grondwatersanering; en
b. het beperken of ongedaan maken van verontreiniging van de waterbodem.

Artikel 3.48i (algemene regels)
1. Bij het verrichten van de activiteiten, bedoeld in artikel 3.48h, wordt voldaan aan de regels over het saneren van de bodem, bedoeld in paragraaf 4.121.
2. Ook wordt voldaan aan de regels over het voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2.

§ 3.2.24 Opslaan, zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van zonder bewerking herbruikbare grond of baggerspecie

Artikel 3.48j (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het opslaan van grond of baggerspecie.
2. De aanwijzing omvat ook:
a. het zeven en samenvoegen van grond bij het opslaan; en
b. het zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van baggerspecie bij het opslaan.
3. Onder de aanwijzing valt niet:
a. het opslaan van grond op de locatie van het graven, en
b. het opslaan van baggerspecie op de locatie van het baggeren.

Artikel 3.48k (aanwijzing vergunningplichtige gevallen)
1. Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een milieubelastende activiteit te verrichten, geldt voor de milieubelastende activiteit, bedoeld in artikel 3.48j, voor zover het gaat om het opslaan, zeven, mechanisch ontwateren of samenvoegen van: a. grond van de kwaliteitsklasse matig verontreinigd of sterk verontreinigd;
b. baggerspecie van de kwaliteitsklasse sterk verontreinigd; of
c. grond of baggerspecie, die niet beschikt over een milieuverklaring bodemkwaliteit, tenzij:
i. de locatie van herkomst bekend is; en
ii. de bodemkwaliteit van de locatie van herkomst voldoet aan de kwaliteitsklasse industrie voor landbodem of de kwaliteitsklasse matig verontreinigd voor waterbodem.
2. Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam te verrichten, geldt voor het lozen op een oppervlaktewaterlichaam van afvalwater afkomstig van de milieubelastende activiteit, bedoeld in het eerste lid.

Artikel 3.48l (algemene regels)
Bij het verrichten van de activiteiten, bedoeld in artikel 3.48j, wordt voldaan aan de regels over:
a. het ontvangen van afvalstoffen, bedoeld in paragraaf 4.50, als de activiteit niet als vergunningplichtig is aangewezen in dit hoofdstuk; en
b. het opslaan en zeven van zonder bewerking herbruikbare grond en baggerspecie, bedoeld in paragraaf 4.122.

§ 3.2.25 Toepassen van bouwstoffen

Artikel 3.48m (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het toepassen van bouwstoffen.

2. Onder de aanwijzing vallen niet:
a. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen, waarop paragraaf 3.2.27 van toepassing is; en
b. het toepassen van bouwstoffen binnen een gebouw, als de bouwstoffen zo worden toegepast dat geen contact met hemelwater, oppervlaktewater of grondwater kan optreden.

Artikel 3.48n (algemene regels)
Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 3.48m, wordt voldaan aan de regels over het toepassen van bouwstoffen, bedoeld in paragraaf 4.123.

§ 3.2.26 Toepassen van grond of baggerspecie

Artikel 3.48o (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van grond of baggerspecie.
2. Onder de aanwijzing vallen niet:
a. het toepassen van grond of baggerspecie als die op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet mag worden verhandeld;
b. het terugplaatsen van grond na afloop van tijdelijk uitnemen, bedoeld in artikel 3.48d, tweede lid, onder c, en artikel 3.48f, tweede lid, onder c;
c. het terugplaatsen van baggerspecie na afloop van tijdelijk uitnemen; en
d. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen, bedoeld in paragraaf 3.2.27.
3. In deze paragraaf wordt verstaan onder:
a. *baggerspecie*: baggerspecie als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit; en
b. *grond*: grond als bedoeld in artikel 1 het Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 3.48p (aanwijzing vergunningplichtige gevallen)
Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam te verrichten, geldt voor het brengen van stoffen in een oppervlaktewaterlichaam bij de milieubelastende activiteit, bedoeld in artikel 3.48o, voor zover het gaat om het toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas.

Artikel 3.48qr (algemene regels)
Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 3.48o, wordt voldaan aan de regels over het toepassen van grond of baggerspecie, bedoeld in paragraaf 4.124.

§ 3.2.27 *Toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg*

Artikel 3.48r (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen.
2. Onder de aanwijzing valt niet:
a. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen die afkomstig is uit een gebied buiten het bij ministeriële regeling aangewezen herkomstgebied in de provincie Limburg;
b. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen buiten een bij ministeriële regeling aangewezen toepassingsgebied;
c. het terugplaatsen van mijnsteen of vermengde mijnsteen na afloop van tijdelijk uitnemen, bedoeld in artikel 3.48d, tweede lid, onder c, en artikel 3.48f, tweede lid, onder c.

Artikel 3.48s (algemene regels)
Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 3.48r, wordt voldaan aan de regels over het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg, bedoeld in paragraaf 4.125.

E

Na paragraaf 3.5.7 wordt een paragraaf toegevoegd, luidende:

§ 3.5.8 Grondbank of grondreinigingsbedrijf

Artikel 3.178 (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 2.1 worden aangewezen:
a. het opslaan van meer dan één partij ingezamelde of afgegeven grond of baggerspecie; en
b. het bewerken van grond of baggerspecie.
2. De aanwijzing omvat ook andere milieubelastende activiteiten die worden verricht op dezelfde locatie die dat opslaan en bewerken functioneel ondersteunen.
3. Onder de aanwijzing valt niet het bewerken van grond of baggerspecie, als dat alleen bestaat uit:
a. het zeven van grond bij het graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in paragraaf 3.2.21;
b. het zeven van grond bij het graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in paragraaf 3.2.22;
c. het saneren van de bodem, bedoeld in paragraaf 3.2.23;
d. het zeven of samenvoegen van grond of baggerspecie of het mechanisch ontwateren van baggerspecie bij het opslaan van grond of baggerspecie, bedoeld in paragraaf 3.2.24; of
e. het als grondstof inzetten van grond in een productieproces of reparatieproces.

Artikel 3.179 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen)
1. Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een milieubelastende activiteit te verrichten, geldt voor de milieubelastende activiteit, bedoeld in artikel 3.178, voor zover het gaat om het bewerken van grond van de kwaliteitsklasse, matig verontreinigd of zwaar verontreinigd of baggerspecie van de kwaliteitsklasse zwaar verontreinigd.
2. Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam te verrichten, geldt voor het lozen op een oppervlaktewaterlichaam van afvalwater afkomstig van de milieubelastende activiteit, bedoeld in het eerste lid.

Artikel 3.180 (algemene regels)
1. Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 3.178, wordt voldaan aan de regels over:
a. het kleinschalig tanken, bedoeld in paragraaf 4.38;
b. het grootschalig tanken, bedoeld in paragraaf 4.39;
c. het ontvangen van afvalstoffen, bedoeld in paragraaf 4.49, als de activiteit niet als vergunningplichtig is aangewezen in dit hoofdstuk; en
d. het laden en lossen van vaartuigen of drijvende werktuigen, bedoeld in paragraaf 4.107.
2. Ook wordt voldaan aan de regels over energiebesparing, bedoeld in paragraaf 5.4.1, als de activiteit niet als vergunningplichtig is aangewezen in dit hoofdstuk.

Artikel 3.181 (gegevens en bescheiden)
1. Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 3.178, worden aan het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2, gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht; en
b. de verwachte datum van het begin van de activiteit.
2. Ten minste vier weken voor de begrenzing wijzigt, worden de gewijzigde gegevens verstrekt aan het bevoegd gezag.

F

In artikel 3.184, derde lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel j vervalt “en” aan het einde van de zin.

2. Na onderdeel k worden onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel k door een puntkomma, twee onderdelen toegevoegd, luidende:

l. het opslaan van grond of baggerspecie, bedoeld in paragraaf 3.2.24; en
m. een grondbank of grondreinigingsbedrijf, bedoeld in paragraaf 3.5.8.

G

Artikel 3.185, derde lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel q, onder 1°, vervalt de zinsnede “als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit die op grond van dat besluit mogen worden toegepast als bouwstof”.

2. De onderdelen r en s vervallen.

3. De onderdelen t tot en met aa worden vernummerd tot r tot en met y.

H

Artikel 3.192, derde lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel c wordt na “hout of houtachtig materiaal” ingevoegd “of grond als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit van de kwaliteitsklasse landbouw/natuur” en wordt aan het slot toegevoegd: of.

2. In onderdeel d vervalt “of” aan het einde van de zin en wordt een punt toegevoegd.

3. Onderdeel e vervalt.

I

Na paragraaf 4.115 worden tien paragrafen toegevoegd:

§ 4.116 Het op of in de bodem brengen van meststoffen

Artikel 4.1182 (toepassingsbereik)
1. Deze paragraaf is van toepassing op het op of in de bodem brengen van meststoffen.
2. Deze paragraaf is niet van toepassing op het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib en op het vernietigen van de zode van gras.
3. In deze paragraaf wordt onder fosfaat verstaan: fosfaat als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Meststoffenwet.

Artikel 4.1183 (bodem: meststoffen of afvalstoffen)
Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem worden alleen meststoffen op of in de bodem gebracht die op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet mogen worden verhandeld.

Artikel 4.1184 (bodem en water: meststoffen op bevroren bodem of sneeuw)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem of van een oppervlaktewaterlichaam worden dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten en stikstofkunstmest niet op of in de bodem gebracht als de bovenste laag van de bodem geheel of gedeeltelijk is bevroren of geheel of gedeeltelijk is bedekt met sneeuw.

2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van stikstofkunstmest op kleigronden waarop graan wordt geteeld, en als de maximumtemperatuur op de dag waarop de stikstofkunstmest op of in de bodem wordt gebracht 5 °C of meer is en wordt verwacht dat de minimumtemperatuur tijdens het volgende etmaal 0 °C of meer is.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van vaste mest op grasland als voor de gronden beheer gericht op het in stand houden van natuurwaarden is vastgesteld ter uitvoering van de Wet natuurbescherming, ter uitvoering van een voorwaarde die is verbonden aan een verleende subsidie op grond van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies of Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit met dat beheer heeft ingestemd, en aan het beheer beperkingen zijn verbonden over de hoeveelheid meststoffen, uitgedrukt in kg stikstof en fosfaat, die op of in de bodem worden gebracht.

Artikel 4.1185 (bodem: meststoffen op met water verzadigde bodemlaag)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem worden dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest niet op of in de bodem gebracht als de bovenste bodemlaag met water is verzadigd.

Artikel 4.1186 (bodem: meststoffen bij bevloeien en beregenen)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem worden van 1 september tot en met 31 januari dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest niet op of in de bodem gebracht als de bodem tegelijkertijd wordt bevloeid of beregend.

Artikel 4.1187 (bodem: perioden voor vaste mest)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt vaste mest van 1 september tot en met 31 januari niet op of in de bodem gebracht.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van vaste mest op:
a. grasland dat ligt op kleigronden of veengronden:
1°. in de periode van 1 september tot en met 15 september; of
2°. in de periode van 1 december tot en met 31 januari als het gaat om vaste mest waarin zichtbaar een substantiële hoeveelheid stro aanwezig is;
b. bouwland dat ligt op kleigronden of veengronden; of
c. bouwland dat ligt op zandgronden of lössgronden, als op die gronden bomen worden geteeld en het op of in de bodem brengen plaatsvindt voorafgaand aan de aanplant van de bomen.
3. Extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak zijn bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 19.0 van de wet. Het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 2.8, kan voor het op of in de bodem brengen van vaste mest bij besluit als bedoeld in artikel 19.0 van de wet bepalen dat zich een bijzondere omstandigheid voordoet. Het besluit kan inhouden dat de periode om vaste mest op of in de bodem te brengen wordt gewijzigd.

Artikel 4.1188 (bodem: perioden voor drijfmest)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt drijfmest van 1 augustus tot en met 15 februari niet op of in de bodem gebracht.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van drijfmest op:
a. grasland, in de periode van 1 augustus tot en met 31 augustus;
b. bouwland, in de periode van 1 augustus tot en met 15 september als hierop:
1°. uiterlijk op 15 september winterkoolzaad voor zaadwinning in het volgende kalenderjaar wordt gezaaid;
2°. uiterlijk op 15 september een groenbemester wordt ingezaaid of geplant die niet eerder dan acht weken na de datum van inzaaien of planten wordt vernietigd; of
3°. in het aansluitende najaar bloembollen worden geplant.
3. Extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak zijn bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 19.0 van de wet. Het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 2.8, kan voor het op of in de bodem brengen van drijfmest bij besluit als bedoeld in artikel

19.0 van de wet bepalen dat zich een bijzondere omstandigheid voordoet. Het besluit kan inhouden dat de periode om drijfmest op of in de bodem te brengen wordt gewijzigd.

Artikel 4.1189 (bodem: perioden voor stikstofkunstmest)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt van 16 september tot en met 31 januari geen stikstofkunstmest op of in de bodem van bouwland of grasland gebracht.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op bouwland waarop:
a. vollegrondsgroente wordt geteeld;
b. alleen fruit wordt geteeld en waarop ureum wordt gebruikt;
c. alleen fruit wordt geteeld, in de periode van 16 september tot en met 15 oktober;
d. voor een tweede of latere zaadoogst in het volgende kalenderjaar winterkoolzaad of de graszaadgewassen rietzwenkgras, roodzwenkgras of veldbeemdgras worden geteeld, in de periode van 16 september tot en met 15 oktober; of
e. hyacinten of tulpen worden geteeld, in de periode van 16 januari tot en met 31 januari.

Artikel 4.1190 (bodem: meststoffen op hellingen bij geulenerosie)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem worden dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest, niet op of in de bodem gebracht op gronden met een hellingspercentage van ten minste 7% als deze zijn aangetast door de versnelde afvoer van bodemmateriaal door afstromend water en daarbij geulen van meer dan 30 cm diepte zijn ontstaan.

Artikel 4.1191 (bodem: meststoffen op hellingen niet-beteelde gronden)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem worden dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest niet op of in de bodem gebracht op niet-beteelde gronden met een hellingspercentage van ten minste 7%.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van dierlijke meststoffen op niet-beteelde gronden met een hellingspercentage tussen de 7% en 18%, als deze grond uiterlijk acht dagen na het op of in de bodem brengen hiervan zijn ingezaaid:
a. met een ander gewas dan mais, aardappelen of bieten; of
b. met mais, aardappelen of bieten:
1°. op gronden met een aaneengesloten lengte van ten hoogste 300 meter die aan beide einden over de volle breedte door een duidelijk waarneembare kavelgrens zijn afgebakend; of
2°. op gronden die over de volle breedte worden begrensd door gronden die zijn beteeld met een ander gewas dan mais, aardappelen of bieten over een aaneengesloten lengte van ten minste 100 meter.

Artikel 4.1192 (bodem: meststoffen op hellingen bouwland)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem worden op bouwland met een hellingspercentage van ten minste 18% geen dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen of stikstofkunstmest gebracht.

Artikel 4.1193 (bodem: telen van mais op zandgronden en lössgronden)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem wordt aansluitend op de teelt van mais op zandgronden en lössgronden:
a. uiterlijk op 1 oktober gras, winterrogge, bladkool, bladrammenas, wintertarwe, wintergerst, triticale of Japanse haver geteeld; of
b. uiterlijk op 31 oktober spelt, triticale, wintergerst, winterrogge of wintertarwe als hoofdteelt in het volgende jaar geteeld.
2. Het eerste lid, onder a, is niet van toepassing als uiterlijk op 31 oktober spelt, triticale, wintergerst, winterrogge of wintertarwe wordt geteeld:
a. aansluitend op de teelt van mais dat biologisch is geteeld overeenkomstig de voorschriften die zijn gesteld bij of krachtens de bio-verordening; of
b. aansluitend op de teelt van mais, niet zijnde snijmais.

3. Het gewas dat aansluitend op mais wordt geteeld, wordt niet voor 1 februari van het volgende kalenderjaar vernietigd.

Artikel 4.1194 (bodem: informeren na telen mais van ander gewas)
Het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2, wordt uiterlijk op 1 oktober geïnformeerd als een gewas als bedoeld in artikel 4.1193, eerste lid, onder b, of tweede lid, wordt geteeld.

Artikel 4.1195 (bodem: meststoffen op natuurgronden)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem worden op natuurgronden alleen dierlijke meststoffen en compost op of in de bodem gebracht.
2. Het totaal van de gebruikte hoeveelheid dierlijke meststoffen en compost bedraagt ten hoogste 20 kg/ha/j fosfaat.
3. Als het gaat om grasland is het totaal van de gebruikte hoeveelheid dierlijke meststoffen en compost, niet groter is dan 70 kg/ha/j fosfaat en 170 kg/ha/j stikstof.
4. Bij het bepalen van de gebruikte hoeveelheid compost wordt 50% van de hoeveelheid fosfaat in compost met een maximum van 3,5 kg fosfaat per 1.000 kg droge stof niet in aanmerking genomen.

Artikel 4.1196 (bodem: meststoffen bij beheer natuurgronden)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem is artikel 4.1195, tweede en derde lid, niet van toepassing op het brengen van dierlijke meststoffen of compost op gronden waarvoor beheer gericht op het in stand houden van natuurwaarden is vastgesteld ter uitvoering van de Wet natuurbescherming, ter uitvoering van een voorwaarde die is verbonden aan een verleende subsidie op grond van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies of Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit met dat beheer heeft ingestemd, en aan het beheer beperkingen zijn verbonden over de te gebruiken hoeveelheid dierlijke meststoffen of compost, uitgedrukt in kg stikstof en fosfaat per ha per jaar.
2. Op overeenkomsten inzake aan het beheer van natuurgronden verbonden beperkingen voor de hoeveelheid op of in de bodem te brengen dierlijke meststoffen die zijn gesloten voor 1 januari 2020 en die na die datum niet zijn gewijzigd of verlengd blijven die beperkingen voor de toepassing van dit artikel gelden.

Artikel 4.1197 (bodem: meststoffen overige gronden)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem worden op overige gronden alleen de volgende meststoffen op of in de bodem gebracht:
a. dierlijke meststoffen;
b. herwonnen fosfaten;
c. compost;
d. overige organische meststoffen die alleen zijn geproduceerd uit materialen van plantaardige herkomst; of
e. anorganische meststoffen.
2. Het totaal van de hoeveelheid meststoffen, bedoeld in het eerste lid, bedraagt ten hoogste 20 kg/ha/j fosfaat.
3. Als het gaat om grasland is het totaal van de hoeveelheid meststoffen die op of in de bodem wordt gebracht, niet groter dan 90 kg/ha/j fosfaat en 170 kg/ha/j stikstof.
4. Als het gaat om bouwland is het totaal van de hoeveelheid meststoffen die op of in de bodem wordt gebracht niet groter dan 60 kg/ha/j fosfaat en 170 kg/ha/j stikstof.
5. Bij het bepalen van de gebruikte hoeveelheid meststoffen wordt 50% van de hoeveelheid fosfaat in compost met een maximum van 3,5 kg fosfaat per 1.000 kg droge stof niet in aanmerking genomen.

Artikel 4.1198 (bodem: afbakening mogelijkheid maatwerk)
Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift worden de gebruiksnormen in deze paragraaf niet versoepeld.

Artikel 4.1199 (lucht: emissiearm op of in de bodem brengen meststoffen)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de lucht wordt bij het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen voldaan aan het BBT-document emissiearm aanwenden.
2. Het eerste lid is niet van toepassing bij het op of in de bodem brengen van drijfmest om winderosie te voorkomen:
a. als de drijfmest afkomstig is van runderen;
b. in geval van bouwland dat ligt op zandgrond;
c. in de periode van 1 maart tot en met 31 mei; en
d. als op de gronden een gewas is ingezaaid, geplant of gepoot:
1°. in veenkoloniaal gebied in de provincie Drenthe, de provincie Groningen ten zuiden van het Eemskanaal, de provincie Overijssel ten noorden van de lijn Zwolle-Ommen-Nijverdal-Almelo-Albergen-Tubbergen en de provincie Friesland ten oosten van de lijn Elsloo-Oosterwolde-Haulerwijk; of
2°. op Texel.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van vaste mest op gronden waar het hellingspercentage minder dan 7% is en waarop gras wordt geteeld of waarop alleen fruit wordt geteeld.

§ 4.117 Het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib

Artikel 4.1200 (toepassingsbereik)
1. Deze paragraaf is van toepassing op het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib.
2. Deze paragraaf is niet van toepassing op het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib dat afkomstig is van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater.

Artikel 4.1201 (bodem: zuiveringsslib alleen op landbouwgronden)
Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem wordt zuiveringsslib alleen op landbouwgronden op of in de bodem gebracht.

Artikel 4.1202 (bodem: zuiveringsslib of afvalstoffen)
Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem wordt alleen zuiveringsslib op of in de bodem gebracht dat op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet mag worden verhandeld.

Artikel 4.1203 (bodem en water: zuiveringsslib op bevroren bodem of sneeuw)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem of van een oppervlaktewaterlichaam wordt zuiveringsslib niet op of in de bodem gebracht als de bovenste laag van de bodem geheel of gedeeltelijk is bevroren of geheel of gedeeltelijk is bedekt met sneeuw.

Artikel 4.1204 (bodem: zuiveringsslib bij met water verzadigde bodemlaag)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt zuiveringsslib niet op of in de bodem gebracht als de bovenste bodemlaag met water is verzadigd.

Artikel 4.1205 (bodem: zuiveringsslib bij bevloeien of beregenen)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt zuiveringsslib van 1 september tot en met 31 januari niet op of in de bodem gebracht als de bodem tegelijkertijd wordt bevloeid of beregend.

Artikel 4.1206 (bodem: perioden voor steekvast zuiveringsslib)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt steekvast zuiveringsslib van 1 september tot en met 31 januari niet op of in de bodem gebracht.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van steekvast zuiveringsslib op:

a. grasland dat ligt op kleigronden of veengronden, in de periode van 1 september tot en met 15 september;
b. bouwland dat ligt op kleigronden of veengronden; en
c. bouwland dat ligt op zandgronden of lössgronden, als op die gronden bomen worden geteeld en het op of in de bodem brengen plaatsvindt voorafgaand aan de aanplant van de bomen.
3. Extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak zijn bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 19.0 van de wet. Het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 2.8, kan voor het op of in de bodem brengen van steekvast zuiveringsslib bij besluit als bedoeld in artikel 19.0 van de wet bepalen dat zich een bijzondere omstandigheid voordoet. Het besluit kan inhouden dat de periode om steekvast zuiveringsslib op of in de bodem te brengen wordt gewijzigd.

Artikel 4.1207 (bodem: perioden voor-vloeibaar zuiveringsslib)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt vloeibaar zuiveringsslib van 1 augustus tot en met 15 februari niet op of in de bodem gebracht.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van vloeibaar zuiveringsslib op:
a. grasland, in de periode van 1 augustus tot en met 31 augustus;
b. bouwland, in de periode van 1 augustus tot en met 15 september, als hierop:
1°. uiterlijk op 15 september winterkoolzaad voor zaadwinning in het volgende kalenderjaar wordt gezaaid;
2°. uiterlijk op 15 september een groenbemester wordt ingezaaid of geplant die niet eerder dan acht weken na de datum van inzaaien of planten wordt vernietigd; of
3°. in het aansluitende najaar bloembollen worden geplant.
3. Extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak zijn bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 19.0 van de wet. Het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 2.8, kan voor het op of in de bodem brengen van vloeibaar zuiveringsslib bij besluit als bedoeld in artikel 19.0 van de wet bepalen dat zich een bijzondere omstandigheid voordoet. Het besluit kan inhouden dat de periode om vloeibaar zuiveringsslib op of in de bodem te brengen wordt gewijzigd.

Artikel 4.1208 (bodem: zuiveringsslib op hellingen bij geulenerosie)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt geen zuiveringsslib op of in de bodem gebracht op gronden met een hellingspercentage van ten minste 7% als de grond is aangetast door de versnelde afvoer van bodemmateriaal door oppervlakkig afstromend water en daarbij geulen van meer dan 30 cm diepte zijn ontstaan.

Artikel 4.1209 (bodem: zuiveringsslib op hellingen niet-beteelde gronden)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt zuiveringsslib niet op of in de bodem gebracht op niet-beteelde gronden met een hellingspercentage van ten minste 7%.

Artikel 4.1210 (bodem: zuiveringsslib op hellingen bouwland)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt zuiveringsslib niet op bouwland gebracht met een hellingspercentage van ten minste 18%.

Artikel 4.1211 (bodem: telen van mais op zandgronden en lössgronden)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem wordt aansluitend op de teelt van mais op zandgronden en lössgronden:
a. uiterlijk op 1 oktober gras, winterrogge, bladkool, bladrammenas, wintertarwe, wintergerst, triticale of Japanse haver geteeld; of
b. uiterlijk op 31 oktober spelt, triticale, wintergerst, winterrogge of wintertarwe als hoofdteelt in het volgende jaar geteeld.
2. Het eerste lid, onder a, is niet van toepassing als uiterlijk op 31 oktober spelt, triticale, wintergerst, winterrogge of wintertarwe wordt geteeld aansluitend op de teelt van mais, niet zijnde snijmais.

3. Het gewas dat aansluitend op mais wordt geteeld, wordt niet voor 1 februari van het volgende kalenderjaar vernietigd.

Artikel 4.1212 (bodem: informeren na telen mais van ander gewas)
Het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2, wordt uiterlijk op 1 oktober geïnformeerd als een gewas als bedoeld in artikel 4.1211, eerste lid, onder b, of tweede lid, wordt geteeld.

Artikel 4.1213 (lucht: emissiearm op of in de bodem brengen zuiveringsslib)
1. Met het oog op het beperken van emissie in de lucht wordt bij het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib voldaan aan het BBT-document emissiearm aanwenden.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van steekvast zuiveringsslib op landbouwgronden waar het hellingspercentage minder dan 7% is en waarop gras wordt geteeld of waarop alleen fruit wordt geteeld.

§ 4.118 Het vernietigen van de zode van gras

Artikel 4.1214 (toepassingsbereik)
Deze paragraaf is van toepassing op het vernietigen van de zode van gras op weidegronden.

Artikel 4.1215 (bodem: vernietigen zode gras op weidegronden)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt de zode van gras op weidegronden niet vernietigd.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op:
a. weidegronden die liggen op kleigronden of veengronden in de periode van 1 februari tot en met 15 september;
b. weidegronden die liggen op zandgronden of lössgronden:
1°. in de periode van 1 februari tot en met 10 mei als aansluitend op het vernietigen van de zode van gras de teelt van een relatief stikstofbehoeftig gewas als bedoeld in bijlage IVA bij dit besluit begint;
2°. in de periode van 11 mei tot en met 31 mei als aansluitend op het vernietigen van de zode van gras de teelt van gras begint;
3°. in de periode van 1 juni tot en met 31 augustus als aansluitend op het vernietigen van de zode van gras de teelt van gras begint;
c. weidegronden die liggen op kleigronden in de periode van 1 november tot en met 31 december als na het vernietigen van de zode van gras het planten of zaaien van een ander gewas dan gras begint.
3. Het eerste lid is ook niet van toepassing als de zode van gras in de periode van 1 juni tot en met 15 juli wordt vernietigd en aansluitend uiterlijk 16 juli de teelt van Japanse haver, Tagetes erecta of Tagetes patula begint die wordt ingezet voor aaltjesbeheersing in een vervolgteelt uiterlijk in het volgende jaar.
4. Japanse haver, Tagetes erecta, of Tagetes patula wordt niet verwijderd in de periode tussen het moment van inzaaien en 23 oktober van dat jaar.
5. Het eerste lid is ook niet van toepassing op weidegronden in de periode van 16 september tot en met 30 november als aansluitend op het vernietigen van de zode van gras tulp, krokus, iris of muscari wordt geplant.

Artikel 4.1216 (bodem: informeren vernietigen zode van gras)
Het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2, wordt voorafgaand aan het vernietigen van de zode van gras, bedoeld in artikel 4.1215, tweede lid, onder b, onder 3°, geïnformeerd als en wanneer deze op weidegronden wordt vernietigd.

Artikel 4.1217 (bodem: stikstofhoudende meststoffen, bemonsterplicht en meetmethode)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem worden op gronden die zijn beteeld met gewassen als bedoeld in artikel 4.1215, tweede lid, onder a en b, onder 1° en 2°,

alleen stikstofhoudende meststoffen gebracht als de hoeveelheid stikstof, rekening houdend met de minerale stikstof en met de toevoer van stikstof door netto-mineralisatie van de organische stikstof in die gronden, onvoldoende is om te voldoen aan de behoefte van het gewas.
2.De hoeveelheid organische stikstof in de grond wordt vastgesteld met een representatief grondmonster, dat wordt geanalyseerd door een laboratorium met een accreditatie volgens NEN-EN-ISO/IEC 17025 voor een methode die geschikt is voor de vaststelling daarvan.

Artikel 4.1218 (bodem: vernietigen zode van gras bij herverkaveling en nutsvoorzieningen)
Artikel 4.1215, eerste lid, is niet van toepassing op:
a. het vernietigen van de zode van gras op weidegronden als onderdeel van kavelinrichtingswerken die worden verricht na vaststelling van een plan van toedeling, op grond van:
1°. een landinrichtingsplan dat is vastgesteld overeenkomstig de artikelen 73 tot en met 83 van de Landinrichtingswet, waarin is voorzien in herverkaveling als bedoeld in hoofdstuk VII van de Landinrichtingswet;
2°. een herinrichtingsplan dat is vastgesteld overeenkomstig de artikelen 16 tot en met 20 van de Herinrichtingswet Oost-Groningen en de Gronings-Drentse Veenkoloniën, waarin is voorzien in herverkaveling als bedoeld in artikel 3, tweede lid, onder b, van de Herinrichtingswet Oost-Groningen en de Gronings-Drentse Veenkoloniën; of
3°. een inrichtingsplan dat is vastgesteld overeenkomstig de artikelen 17 tot en met 20 van de Wet inrichting landelijk gebied; en
b. het vernietigen van de zode van gras op weidegronden, als de zode van gras wordt vernietigd voor de aanleg of het onderhoud van een net als bedoeld in artikel 20, tweede lid, van Boek 5 van het Burgerlijk Wetboek.

§ 4.119 Graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit

Artikel 4.1219 (toepassingsbereik)
Deze paragraaf is van toepassing op het graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit.

Artikel 4.1220 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1219, worden gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht;
b. de verwachte datum van het begin van de activiteit; en
c. een omschrijving van de verwachte duur van de activiteit.
2. Onverwijld na het wijzigen van de begrenzing of de verwachte datum van het begin van de activiteit worden de gewijzigde gegevens verstrekt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op graven als het uitsluitend gaat om het tijdelijk uitnemen van grond.
4. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. In dat geval is artikel 4.1228 van toepassing.

Artikel 4.1221 (aanwijzing modules: voorafgaand bodemonderzoek)
1. Bij het verrichten van de activiteiten, bedoeld in artikel 4.1219, wordt voldaan aan de regels over het voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. In dat geval is artikel 4.1228 van toepassing.

Artikel 4.1222 (bodem en afval: gescheiden houden grond)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen worden bij het graven, terugplaatsen of afvoeren

van grond, partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen, waarin de partijen op grond van artikel 29 van het Besluit bodemkwaliteit zijn ingedeeld, gescheiden gehouden.

Artikel 4.1223 (bodem: tijdelijke opslag van vrijkomende grond)
1. Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt grond die bij het graven is vrijgekomen niet langer dan acht weken na beëindiging van het graven in de directe nabijheid van de ontgravingslocatie opgeslagen.
2. Gescheiden partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen als bedoeld in artikel 4.1222 worden gescheiden opgeslagen.

§ 4.120 Graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Artikel 4.1224 (toepassingsbereik)
Deze paragraaf is van toepassing op het graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.

Artikel 4.1225 (melding)
1. Het is verboden de activiteit, bedoeld in artikel 4.1224, te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden.
2. Een melding bevat:
a. de onderzoeken, bedoeld in paragraaf 5.2.2;
b. gegevens over de ontgraving aangeduid op een kaart en op een dwarsprofiel;
c. het bodemvolume in kubieke meter waarin de activiteit wordt verricht;
d. de verwachte hoeveelheid terug te plaatsen grond in kubieke meter; en
e. de verwachte hoeveelheid af te voeren grond per kwaliteitsklasse als bedoeld in artikel 4.1230 in kubieke meter.
3. Ten minste vijf werkdagen voordat de activiteit op een andere manier wordt verricht dan overeenkomstig die gegevens worden de gewijzigde gegevens.
4. In afwijking van het eerste lid geldt voor graven als het uitsluitend gaat om het tijdelijk uitnemen van grond een termijn van vijf werkdagen.
5. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. In dat geval is artikel 4.1228 van toepassing.

Artikel 4.1226 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1224, worden gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht;
b. de verwachte datum van het begin van de activiteit;
c. een omschrijving van de verwachte duur van de activiteit; en
d. de aanleiding en het doel van de activiteit.
2. Onverwijld na het wijzigen van de begrenzing of de verwachte datum van het begin van de activiteit worden de gewijzigde gegevens verstrekt.
3. In afwijking van het eerste lid geldt een termijn van vijf werkdagen als de activiteit bestaat uit het tijdelijk uitnemen van grond.
4. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. In dat geval is artikel 4.1228 van toepassing.

Artikel 4.1227 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1224, worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt:
a. de naam en het adres van degene die de werkzaamheden gaat verrichten; en

b. de naam en het adres van de natuurlijke persoon en de onderneming die de milieukundige begeleiding gaan verrichten.
2. Onverwijld na het wijzigen van gegevens bedoeld in het eerste lid worden de gewijzigde gegevens verstrekt.

Artikel 4.1228 (gegevens en bescheiden: na de activiteit ingeval van spoedreparatie)
Ingeval van een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur worden onverwijld na afloop van de activiteit gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de begrenzing van de activiteit;
b. de datum waarop de activiteit is uitgevoerd; en
c. de aanleiding en het doel van de activiteit.

Artikel 4.1229 (aanwijzing modules: voorafgaand bodemonderzoek)
1. Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1224, wordt voldaan aan de regels over voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. In dat geval is artikel 4.1228 van toepassing.

Artikel 4.1230 (bodem en afval: gescheiden houden grond)
1. Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen worden bij het graven, het opslaan en het afvoeren of terugplaatsen van grond partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen waarin de partijen op grond van artikel 30 van het Besluit bodemkwaliteit zijn ingedeeld, gescheiden gehouden.
2. Het gescheiden houden gebeurt door verontreinigde of zwaar verontreinigde grond die vrijkomt bij het graven op te delen in partijen volgens de volgende criteria:
a. apart houden van verschillende grondsoorten;
b. apart houden van partijen met een gewogen gehalte asbest onder en boven de interventiewaarde bodemkwaliteit; en
c. apart houden van partijen die uitsluitend zijn verontreinigd met organische verbindingen tot boven de maximale waarde van de kwaliteitsklasse industrie.

Artikel 4.1231 (bodem: tijdelijke opslag van vrijkomende grond)
1. Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt grond die bij het graven is vrijgekomen niet langer dan acht weken na beëindiging van het graven in de directe nabijheid van de ontgravingslocatie opgeslagen.
2. Gescheiden partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen als bedoeld in artikel 4.1230 worden gescheiden opgeslagen.

Artikel 4.1232 (bodem en afval: kwaliteitsborging)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt het graven verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 7000.

Artikel 4.1233 (bodem en afval: milieukundige begeleiding graafwerkzaamheden)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt de activiteit begeleid door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 6000 als:
a. een deel van de verontreinigde grond niet wordt teruggebracht in het ontgravingsprofiel, maar zal worden afgevoerd;
b. op de locatie al een afdeklaag in de vorm van een leeflaag of een andere duurzame afdeklaag aanwezig is en de ontgraving dieper reikt dan deze laag; of

c. de ontgraving betrekking heeft op bodemlagen van verschillende bodemkwaliteitsklassen waardoor selectief graven noodzakelijk is.

Artikel 4.1234 (gegevens en bescheiden: bij beëindigen activiteit)
Ten hoogste vijf werkdagen na het beëindigen van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1224, worden gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de datum van de beëindiging van de activiteit;
b. indien van toepassing: de resultaten van de milieukundige begeleiding met daarbij in elk geval:
1° de vermelding van een aanduiding van de uitgevoerde ontgraving op een kaart en dwarsprofiel;
2° de bestemming van grond die niet wordt teruggeplaatst; en
3° de bijzondere omstandigheden die zich hebben voorgedaan.

§ 4.121 Saneren van de bodem

Artikel 4.1235 (toepassingsbereik)
Deze paragraaf is van toepassing op het saneren van de bodem.

Artikel 4.1236 (melding)
1. Het is verboden de activiteit, bedoeld in artikel 4.1235, te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden.
2. Een melding bevat:
a. de onderzoeken, bedoeld in paragraaf 5.2.2;
b. de keuze voor de saneringsaanpak;
c. in geval van een saneringsaanpak als bedoeld in artikel 4.1241 een omschrijving van de werkzaamheden, waaronder in ieder geval:
1º. het type afdeklaag, bedoeld in artikel 4.1241;
2º. de situering van de afdeklaag aangeduid op een kaart en op een dwarsprofiel;
3º. indien van toepassing: de maximale hoeveelheid af te voeren en de maximale hoeveelheid te herschikken grond in kubieke meter;
4º. indien van toepassing: de situering van de herschikte grond op een kaart;
d. in geval van een saneringsaanpak als bedoeld in artikel 4.1242 een omschrijving van de werkzaamheden, waaronder in ieder geval:
1º gegevens over de ontgraving aangeduid op een kaart en op een dwarsprofiel;
2º het bodemvolume waarin de werkzaamheden plaatsvinden;
3º de hoeveelheid af te voeren grond per kwaliteitsklasse in kubieke meter; en
4º een aanduiding van de terugsaneerwaarde, bedoeld in artikel 4.1242;
e. indien van toepassing: een omschrijving van de maatregelen om uitdamping van vluchtige verontreiniging tegen te gaan, bedoeld in artikel 4.1245;
f. als afvalwater wordt geloosd: de lozingsroutes.
3. Ten minste vijf werkdagen voordat de activiteit op een andere manier wordt verricht dan overeenkomstig de gegevens in het tweede lid worden de gewijzigde gegevens verstrekt.

Artikel 4.1237 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 3.48h, worden gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht; en
b. de verwachte datum van het begin van de activiteit.
2. Onverwijld na het wijzigen van de begrenzing of verwachte datum van het begin van de activiteit wijzigt, worden de gewijzigde gegevens verstrekt.

Artikel 4.1238 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1235, worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt:
a. de naam en het adres van degene die de werkzaamheden gaat verrichten; en

b. de naam en het adres van de natuurlijke persoon en de onderneming die de milieukundige begeleiding gaan verrichten.
2. Onverwijld na het wijzigen van de gegevens uit het eerste lid worden de gewijzigde gegevens verstrekt.

Artikel 4.1239 (aanwijzing modules: voorafgaand bodemonderzoek)
Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1235, wordt voldaan aan de regels over het voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2.

Artikel 4.1240 (bodem: twee standaard saneringsaanpakken)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid en het beschermen van de kwaliteit van de bodem wordt het saneren van de bodem uitgevoerd volgens artikel 4.1241 of 4.1242 of met een combinatie van beide aanpakken.

Artikel 4.1241 (bodem: afdekken als saneringsaanpak)
1. Er wordt een afdeklaag aangebracht die blootstelling van mensen aan verontreiniging op of in de bodem voorkomt.
2. De afdeklaag bestaat uit:
a. een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag; of
b. een laag grond of baggerspecie met een minimale dikte van 1,0 meter met een kwaliteit die volgt uit artikel 4.1272.
3. Onder een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag wordt in ieder geval verstaan een verhardingslaag die bestaat uit beton, asfalt, asfaltbeton, stelconplaten of bestrating met klinkers of tegels.
4. Verontreinigde grond die is vrijgekomen, wordt alleen herschikt op het gedeelte van de locatie waar een afdeklaag wordt aangebracht overeenkomstig dit artikel.

Artikel 4.1242 (bodem: verwijderen van verontreiniging als saneringsaanpak)
Verontreiniging van de bodem wordt verwijderd door de grond te ontgraven totdat de stof, die boven de interventiewaarde bodemkwaliteit of de lokale waarde in het omgevingsplan was aangetroffen, niet meer voorkomt in een concentratie hoger dan het niveau van de waarde die gelijk is aan de waarde voor de bodemfunctieklasse landbouw/natuur, wonen of industrie waarin de landbodem op grond van het Besluit kwaliteit leefomgeving is ingedeeld.

Artikel 4.1243 (bodem: kwaliteitsborging)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het voorkomen van verspreiding van verontreinigde grond, het behoud van gebruiksmogelijkheden van grond en de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen, wordt het saneren van de bodem verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 7000.

Artikel 4.1244 (bodem: milieukundige begeleiding sanering)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem, en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt de activiteit begeleid door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 6000.

Artikel 4.1245 (bodem: aanvullende maatregelen uitdampen)
1. Met het oog op het beschermen van de gezondheid worden in geval van aanwezigheid van verontreinigingen met vluchtige verbindingen in de bodem maatregelen genomen om te voorkomen dat er blootstelling kan plaatsvinden aan uitdamping vanuit die verontreiniging naar een gebouw op een bodemgevoelige locatie.
2. Aan het eerste lid wordt in ieder geval voldaan als een dampdichte laag of voldoende ventilatievoorzieningen in het gebouw worden aangebracht.

Artikel 4.1246 (gegevens en bescheiden: bij beëindigen activiteit)
1. Ten hoogste vier weken na het beëindigen van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1235, worden gegevens en bescheiden verstrekt in de vorm van een evaluatieverslag volgens BRL 6000 dat in ieder geval de volgende gegevens bevat:
a. het resultaat van de milieukundige begeleiding bestaande uit processturing met daarbij in ieder geval een opsomming van bijzondere omstandigheden die zich hebben voorgedaan tijdens het saneren van de bodem; en
b. de resultaten van de milieukundige begeleiding, indien van toepassing, bestaande uit verificatie van het eindresultaat van de saneringsaanpak.
2. In geval van aanwezigheid van verontreinigingen met vluchtige verbindingen wordt tevens een onderzoek verstrekt dat aantoont dat de kwaliteit van de binnenlucht met de in artikel 4.1245, tweede lid, bedoelde maatregelen voldoet aan de Toxicologische Toelaatbare Concentratie in Lucht (TCL) in µg per k lucht zoals opgenomen in bijlage VB van het Besluit kwaliteit leefomgeving.
3. Tevens worden indien van toepassing gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de aanduiding van gebruiksbeperkingen; en
b. aanduiding van nazorgmaatregelen als bedoeld in paragraaf 5.1.4.5.2 van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

§ 4.122 Opslaan, zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van zonder bewerking herbruikbare grond of baggerspecie

Artikel 4.1247 (toepassingsbereik)
Deze paragraaf is van toepassing op:
a. het opslaan, zeven en samenvoegen van grond van de kwaliteitsklasse landbouw/natuur, wonen of industrie; en
b. het opslaan, zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van baggerspecie van de kwaliteitsklasse niet verontreinigd, licht verontreinigd of matig verontreinigd.

Artikel 4.1248 (melding)
1. Het is verboden een activiteit als bedoeld in artikel 4.1247 te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden.
2. Een melding bevat:
a. een aanduiding van de kwaliteitsklasse van de opgeslagen grond;
b. een aanduiding van de kwaliteitsklasse van de opgeslagen baggerspecie;
c. een aanduiding of verschillende partijen grond of partijen baggerspecie worden samengevoegd;
d. als partijen worden samengevoegd of dit gebeurt tot een partij die groter is dan 25 m^3;
e. als partijen worden samengevoegd een aanduiding van kwaliteitsklassen van de samen te voegen partijen;
f. als afvalwater wordt geloosd: de lozingsroutes; en
g. als op een oppervlaktewaterlichaam wordt geloosd: de locaties van de lozingspunten en het maximale lozingsdebiet in m^3/u.
3. Ten minste vier weken voordat de activiteit op een andere manier wordt verricht dan overeenkomstig die gegevens, wordt een melding gedaan.
4. In afwijking van het eerste en derde lid geldt een termijn van vijf werkdagen als de activiteit het eenmalig opslaan van één partij grond of één partij baggerspecie is.
5. Dit artikel is niet van toepassing voor zover de activiteit als vergunningplichtig is aangewezen in hoofdstuk 3.

Artikel 4.1249 (afval: administratie partijen grond)
Met het oog op doelmatig beheer van afvalstoffen wordt een administratie bijgehouden van de opgeslagen partijen grond of partijen baggerspecie, met daarin per partij geregistreerd:
a. de herkomst;
b. de kwaliteitsklasse;
c. de kwaliteitsverklaringen;
d. de plaats van opslag;

e. de hoeveelheid; en
f. de aanvangsdatum van de opslag.

Artikel 4.1250 (aanwijzing modules: eindonderzoek bodem en bodembeschermende voorzieningen)
1. Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1247, wordt voldaan aan de regels over:
a. het eindonderzoek bodem, bedoeld in paragraaf 5.2.1, als het gaat om het opslaan van grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie of baggerspecie van de kwaliteitsklasse licht verontreinigd of matig verontreinigd; en
b. bodembeschermende voorzieningen, bedoeld in paragraaf 5.4.2.
2. Het eerste lid, onder a, is niet van toepassing als:
a. de activiteit het eenmalig opslaan van één partij grond of één partij baggerspecie is,
b. voorafgaand aan het opslaan de bodemkwaliteitsklasse van de bodem op de plaats van opslaan in een milieuverklaring die is opgesteld overeenkomstig de bepalingen in het besluit bodemkwaliteit is vastgesteld; en
c. de grond of baggerspecie volgens artikel 4.1270, eerste lid, onder a, op de plaats van opslaan mag worden toegepast.

Artikel 4.1251 (water: lozingsroutes bij opslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie)
1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het te lozen afvalwater afkomstig van het opslaan, zeven of ontwateren van baggerspecie van de kwaliteitsklasse licht verontreinigd of matig verontreinigd geloosd op een oppervlaktewaterlichaam.
2. Als een maatwerkvoorschrift is gesteld waarin een andere lozingsroute is toegestaan, wordt het te lozen afvalwater, bedoeld in het eerste lid, geloosd op een oppervlaktewaterlichaam of via die andere route.

Artikel 4.1252 (water: lozing op een oppervlaktewaterlichaam)
Voor het afvalwater dat wordt geloosd op een oppervlaktewaterlichaam zijn de emissiegrenswaarden de waarden, bedoeld in tabel 4.1252, gemeten in een steekmonster.

Tabel 4.1252 Emissiegrenswaarden

Stof	**Emissiegrenswaarde in mg/l**
Onopgeloste stoffen	100
Chemisch zuurstofverbruik	200

Artikel 4.1253 (water: meetmethoden)
1. Op het bemonsteren van afvalwater is NEN 6600-1 van toepassing, en een monster is niet gefiltreerd.
2. Op het conserveren van een monster is NEN-EN-ISO 5667-3 van toepassing.
3. Bij het analyseren van een monster worden onopgeloste stoffen meegenomen, en op het analyseren is van toepassing:
a. voor onopgeloste stoffen: NEN-EN 872; en
b. voor chemisch zuurstofverbruik: NEN 6633 of NEN-ISO 15705.

Artikel 4.1254 (bodem: bodembeschermende voorziening bij opslaan baggerspecie)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem met bodembedreigende stoffen wordt baggerspecie van de kwaliteitsklasse licht verontreinigd of matig verontreinigd opgeslagen in een met folie beklede grondput volledig omringd door een dijklichaam:
a. waarvan het binnendijkse volume ten minste gelijk is aan de maximale inhoud van het baggerdepot; en
b. dat is bestand tegen krachten die ontstaan bij het opslaan van baggerspecie.

2. Folie dat voor een baggerdepot wordt gebruikt is gecertificeerd voor gebruik bij het opslaan van baggerspecie door een conformiteitsbeoordelingsinstantie met een accreditatie voor BRL-K519, BRL-K537, BRL-K538, BRL-K546 of BRL-K1149.
3. Het eerste lid is niet van toepassing als de baggerspecie volgens artikel 4.1272 op de plaats van het opslaan mag worden toegepast.

Artikel 4.1255 (afval en bodem: samenvoegen partijen)
1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalstoffen en het voorkomen van verontreiniging van de bodem worden verschillende partijen grond of partijen baggerspecie niet samengevoegd tot een partij die groter is dan 25 m^3.
2. Het eerste lid is niet van toepassing als de partijen grond of partijen baggerspecie:
a. in dezelfde kwaliteitsklasse zijn ingedeeld; en
b. zijn gekeurd en samengevoegd overeenkomstig BRL 9335 of BRL 7500, door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit hiervoor.
3. Het eerste lid is ook niet van toepassing als de partijen grond of partijen baggerspecie:
a. kleiner zijn dan 100 ton; en
b. zijn samengevoegd overeenkomstig BRL 9335 of BRL 7500, door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit hiervoor.
4. Het eerste lid is ook niet van toepassing als:
a. het gaat om grond van kwaliteitsklasse landbouw/natuur of niet verontreinigde baggerspecie; en
b. de partijen grond of de partijen baggerspecie voorzien zijn van een erkende kwaliteitsverklaring, overeenkomstig BRL 9313 of BRL 9321.

Artikel 4.1256 (afval: termijn opslaan)
1. In het belang van een doelmatig beheer van afvalstoffen wordt een partij grond of een partij baggerspecie niet langer dan drie jaar opgeslagen.
2. In een oppervlaktewaterlichaam wordt een partij grond of een partij baggerspecie niet langer dan tien jaar opgeslagen.

§ 4.123 Toepassen van bouwstoffen

Artikel 4.1257 (toepassingsbereik)
1. Deze paragraaf is van toepassing op het toepassen van bouwstoffen.
2. In deze paragraaf wordt onder werk verstaan: bouwwerk, infrastructuur of andere functionele toepassing van bouwstoffen.
3. De regels van deze paragraaf gelden voor het toepassen van partijen als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit afzonderlijk, tenzij anders is bepaald.
4. In deze paragraaf wordt verstaan onder:
a. *baggerspecie*: baggerspecie als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit; en
b. *grond*: grond als bedoeld in artikel 1 het Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 4.1258 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Als avi-bodemassen of immobilisaten worden toegepast, worden ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1257, de volgende gegevens en bescheiden verstrekt aan het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2:
a. de verwachte datum van het begin van het toepassen;
b. de verwachte datum waarop het werk zal zijn voltooid;
c. een milieuverklaring bodemkwaliteit;
d. de herkomst van de avi-bodemassen en immobilisaten;
e. de kwaliteit van de avi-bodemassen of immobilisaten; en
f. de hoeveelheid avi-bodemassen of immobilisaten die in totaal in het werk zal worden toegepast.
2. Het eerste lid, onder b, d, e en f, is niet van toepassing als de gegevens al eerder voor het werk zijn verstrekt.

3. In deze paragraaf wordt onder immobilisaat verstaan: vormgegeven bouwstoffen die het product zijn van een methode van verwerking waarbij de chemische of fysische eigenschappen van een afvalstof worden gewijzigd met het doel daarin aanwezige verontreinigende stoffen vast te leggen.

Artikel 4.1259 (gegevens en bescheiden: tijdens en na afloop van de activiteit)
1. Tijdens het toepassen van de bouwstoffen zijn de volgende gegevens en bescheiden beschikbaar:
a. een milieuverklaring bodemkwaliteit waaruit blijkt dat de bouwstoffen voldoen aan de daarvoor geldende kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit; en
b. een afleverbon, afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit.
2. Het eerste lid is niet van toepassing als:
a. metselmortel of een natuursteenproduct, met uitzondering van breuksteen en steenslag, wordt toegepast;
b. vormgegeven bouwstoffen als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit zonder verandering van de eigenschappen of samenstelling in ongewijzigde vorm en onder dezelfde omstandigheden opnieuw worden toegepast;
c. asfalt of asfaltbeton waarvan volgens bij ministeriële regeling gestelde regels is vastgesteld dat het niet teerhoudend is, opnieuw in dezelfde wegverharding wordt toegepast;
d. bouwstoffen die tijdelijk uit een werk zijn weggenomen, in dat werk op of nabij dezelfde locatie in ongewijzigde vorm en onder dezelfde omstandigheden opnieuw worden toegepast zonder dat de eigendom daarvan wordt overgedragen; en
e. bouwstoffen worden toegepast door een natuurlijk persoon, anders dan in het uitoefenen van zijn beroep of bedrijf, en de in het werk toegepaste hoeveelheid bouwstoffen in totaal ten hoogste 25 m^3 bedraagt.
3. Afleverbonnen en milieuverklaringen bodemkwaliteit worden ten minste vijf jaar na het toepassen van de bouwstoffen bewaard.

Artikel 4.1260 (milieu, grondstof, afvalstof: functionele toepassing)
1. Met het oog op het beschermen van het milieu worden bouwstoffen alleen toegepast voor het aanleggen, in stand houden, herstellen, veranderen of uitbreiden van een werk.
2. Het toepassen van bouwstoffen in een werk wordt, voor zover de bouwstoffen een afvalstof zijn, aangemerkt als een nuttige toepassing als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet milieubeheer.
3. Met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen worden in afwijking van het eerste lid geen bouwstoffen toegepast met het doel:
a. een oppervlaktewaterlichaam te verondiepen of tot landbodem te ontwikkelen; of
b. de bodem op te hogen voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden, tuinen of recreatieterreinen.

Artikel 4.1261 (grondstof en afvalstof: functionele hoeveelheid)
Met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen worden bouwstoffen niet toegepast in een grotere hoeveelheid dan voor het voltooien van het werk volgens gangbare civieltechnische, bouwtechnische, milieuhygiënische, ecologische of esthetische maatstaven redelijkerwijs nodig is.

Artikel 4.1262 (bodem en water: beschermende maatregelen)
1. Met het oog op het beschermen van de bodem en het voorkomen van verontreiniging van een oppervlaktewaterlichaam worden bouwstoffen:
a. niet met de bodem vermengd; en
b. zo toegepast dat ze kunnen worden verwijderd.
2. Bouwstoffen worden verwijderd als het werk waarin ze zijn toegepast, buiten gebruik is gesteld, tenzij het verwijderen van de bouwstoffen grotere nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving heeft dan het niet verwijderen.

Artikel 4.1263 (grondstof en afvalstof: bouwstoffen vermengd met grond of baggerspecie)
Met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen worden geen bouwstoffen toegepast die zijn vermengd met meer dan 20 gewichtsprocent grond of baggerspecie, tenzij de grond of baggerspecie als grondstof voor de bouwstoffen heeft gediend.

Artikel 4.1264 (milieu: kwaliteitseisen)
Met het oog op het beschermen van het milieu worden alleen bouwstoffen toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de voor bouwstoffen geldende kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit.

§ 4.124 Toepassen van grond of baggerspecie

Artikel 4.1265 (toepassingsbereik)
1. Deze paragraaf is van toepassing op het op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van grond of baggerspecie.
2. De regels van deze paragraaf gelden voor het toepassen van partijen als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit afzonderlijk, tenzij anders is bepaald.
3. In deze paragraaf wordt verstaan onder:
a. *baggerspecie*: baggerspecie als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit; en
b. *grond*: grond als bedoeld in artikel 1 het Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 4.1266 (melding)
1. Het is verboden de activiteit, bedoeld in artikel 4.1265, te verrichten zonder dit ten minste vijf werkdagen voor het begin ervan te melden.
2. Een melding bevat:
a. de vermelding van de functionele toepassing, in het kader waarvan de grond of baggerspecie wordt toegepast, en een onderbouwing van de functionaliteit van de toepassing;
b. de dimensionering van de functionele toepassing in het kader waarvan de grond of baggerspecie wordt toegepast;
c. de hoeveelheid grond of baggerspecie die in totaal in het kader van de functionele toepassing wordt toegepast;
d. de verwachte datum waarop voor het eerst grond of baggerspecie in het kader van de functionele toepassing wordt toegepast;
e. de coördinaten van de ontvangende landbodem, tenzij het adres daarvan is vermeld;
f. de coördinaten van het ontvangende oppervlaktewaterlichaam;
g. als gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid van grootschalig toepassen volgens artikel 4.1274, eerste lid: de vermelding daarvan;
h. als sprake is van toepassen in het kader van opvulling van een diepe plas als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i: de vermelding daarvan; en
i. als sprake is van toepassen in het kader van verspreiding van baggerspecie als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid: de vermelding daarvan, met aanduiding van het toepasselijke onderdeel.
3. Ten minste vijf werkdagen of ten minste vier weken als het gaat om het toepassen, bedoeld in het vijfde lid, voordat de activiteit op een andere manier wordt verricht dan overeenkomstig die gegevens, wordt een melding gedaan, met dien verstande dat een vermelding als bedoeld in het tweede lid, onder g, dat gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid van grootschalig toepassen volgens artikel 4.1274, eerste lid, niet kan worden gewijzigd.
4. Het eerste lid, is niet van toepassing als:
a. de grond of baggerspecie wordt toegepast door een natuurlijk persoon, anders dan in het uitoefenen van zijn beroep of bedrijf, en ten hoogste 25 m^3 grond of baggerspecie in totaal in het kader van de functionele toepassing wordt toegepast;
b. de grond of baggerspecie wordt toegepast op een bedrijf voor het telen van gewassen in de openlucht als bedoeld in paragraaf 3.6.3 en de grond wordt ontgraven uit en toegepast op tot dat bedrijf behorende landbouwgronden;

c. in het kader van de functionele toepassing in totaal ten hoogste 50 m^3 grond van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur' als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit wordt toegepast;
d. in het kader van de functionele toepassing in totaal ten hoogste 50 m^3 baggerspecie van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur' als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit wordt toegepast, tenzij de activiteit wordt verricht in de territoriale zee of in de exclusieve economische zone;
e. baggerspecie wordt toegepast in het kader van de verspreiding over aan een oppervlaktewaterlichaam grenzende terreinen, bedoeld in artikel 4.1269, derde lid, onder a;
f. de activiteit als vergunningplichtig is aangewezen in hoofdstuk 3; en
g. voor de functionele toepassing in het kader waarvan de grond of baggerspecie wordt toegepast, al eerder een melding is gedaan.
5. In afwijking van het eerste lid geldt een termijn van vier weken voor:
a. het toepassen van grond of baggerspecie die overeenkomstig BRL SIKB 7500 is bewerkt in een grondreinigingsinstallatie; en
b. het grootschalig toepassen van grond of baggerspecie, bedoeld in artikel 4.1274, eerste lid.

Artikel 4.1267 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1265, worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt aan het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2:
a. de verwachte datum van het begin van het toepassen;
b. de verwachte datum waarop de functionele toepassing in het kader waarvan de grond of baggerspecie wordt toegepast, zal zijn voltooid of beëindigd;
c. een milieuverklaring bodemkwaliteit voor de grond of baggerspecie;
d. de herkomst van de grond of baggerspecie;
e. de kwaliteit van de grond of baggerspecie;
f. een milieuverklaring bodemkwaliteit voor de ontvangende bodem;
g. als sprake is van het toepassen van grond of baggerspecie in een afdeklaag op grootschalig toegepaste grond of baggerspecie, bedoeld in artikel 4.1274, derde lid, of het toepassen van grond of baggerspecie, bedoeld in artikel 4.1276, derde lid: de kwaliteitsklasse van de aangrenzende landbodem; en
h. als bij het toepassen van baggerspecie in een zoet oppervlaktewaterlichaam zout of brak water in het oppervlaktewaterlichaam terecht kan komen: de hoeveelheid water en het zoutgehalte in milligram per liter.
2. Het eerste lid is niet van toepassing als:
a. de grond of baggerspecie wordt toegepast door een natuurlijk persoon, anders dan in het uitoefenen van zijn beroep of bedrijf, en in het kader van de functionele toepassing in totaal ten hoogste 25 m^3 grond of baggerspecie wordt toegepast;
b. de grond of baggerspecie wordt toegepast op een bedrijf voor het telen van gewassen in de openlucht als bedoeld in paragraaf 3.6.3 en de grond wordt ontgraven uit en toegepast op tot dat bedrijf behorende landbouwgronden;
c. in het kader van de functionele toepassing alleen grond van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur' als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit wordt toegepast;
d. in het kader van de functionele toepassing alleen baggerspecie van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse 'algemeen toepasbaar' als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit wordt toegepast, tenzij de activiteit wordt verricht in de territoriale zee of in de exclusieve economische zone; en
e. baggerspecie wordt toegepast in het kader van de verspreiding over aan een oppervlaktewaterlichaam grenzende terreinen, bedoeld in artikel 4.1269, derde lid, onder a.
3. Het eerste lid, aanhef en onder c, e en f, is niet van toepassing op het toepassen van baggerspecie in het kader van een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder g, als de baggerspecie afkomstig is uit de territoriale zee en uit een vooronderzoek overeenkomstig NEN 5717 niet is gebleken van redenen om aan te nemen dat de zeebodem waaruit de baggerspecie afkomstig is, is verontreinigd.

4. Het eerste lid, aanhef en onder f, is niet van toepassing op:
a. het toepassen van grond of baggerspecie in het kader van opvulling van een diepe plas als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i;
b. het toepassen van baggerspecie in het kader van verspreiding daarvan als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid; en
c. grootschalig toepassen van grond of baggerspecie als bedoeld in artikel 4.1274, eerste lid.
5. Het eerste lid, onder b, d, e en f, is niet van toepassing als de gegevens en bescheiden voor het toepassen van grond of baggerspecie in het kader van de functionele toepassing al eerder zijn verstrekt.
6. In afwijking van het eerste lid geldt een termijn van vier weken voor:
a. het toepassen van grond of baggerspecie die volgens BRL SIKB 7500 is bewerkt in een grondreinigingsinstallatie, als voor het toepassen van grond of baggerspecie die in die installatie is bewerkt, voor de functionele toepassing in het kader waarvan de grond of baggerspecie wordt toegepast, niet al eerder gegevens en bescheiden zijn verstrekt;
b. het toepassen van grond in het kader van opvulling van een diepe plas als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i; en
c. het toepassen van baggerspecie in het kader van opvulling van een diepe plas als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i, als de baggerspecie niet afkomstig is uit hetzelfde oppervlaktewaterlichaam waarin de diepe plas ligt.
7. Als sprake is van toepassen van grond of baggerspecie die volgens BRL SIKB 7500 is bewerkt in een grondreinigingsinstallatie, wordt dit vermeld bij het verstrekken van de gegevens en bescheiden volgens het eerste lid en wordt ook aangegeven volgens welke reinigingsmethode de grond of baggerspecie is gereinigd, tenzij deze informatie in de milieuverklaring bodemkwaliteit is vermeld.

Artikel 4.1268 (gegevens en bescheiden: tijdens en na afloop van de activiteit)
1. De gegevens en bescheiden, bedoeld in de artikelen 4.1266 en 4.1267, zijn ook beschikbaar tijdens het verrichten van de activiteit.
2. Als op grond van artikel 4.1267, tweede lid, onder c, d of e geen gegevens en bescheiden hoeven te worden verstrekt, is voor de grond of baggerspecie die wordt toegepast, een milieuverklaring bodemkwaliteit beschikbaar.
3. De milieuverklaring bodemkwaliteit wordt ten minste vijf jaar na het toepassen grond of baggerspecie bewaard.

Artikel 4.1269 (milieu: functionele toepassing)
1. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt grond of baggerspecie alleen toegepast:
a. voor het aanleggen, in stand houden, herstellen, veranderen of uitbreiden van een werk dat als functionele toepassing is aangewezen in het tweede lid; of
b. in het kader van een functionele toepassing die is aangewezen in het derde lid.
2. Als functionele toepassing worden de volgende werken aangewezen:
a. wegen of spoorwegen, met inbegrip van bijbehorende geluidswallen, en bouwwerken en dijken;
b. ophogingen op of in de landbodem voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden, tuinen of recreatieterreinen;
c. ophogingen op of in de landbodem voor het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van een terrein of het bevorderen van de landbouwkundige waarde, natuurwaarde of recreatieve waarde van een terrein;
d. afdeklagen op saneringslocaties, bovenafdichtingen op stortplaatsen, gesloten stortplaatsen en voormalige stortplaatsen en afdeklagen op grootschalig toegepaste grond of baggerspecie als bedoeld in artikel 4.1274, derde lid, of in gevallen als bedoeld in artikel 4.1276, derde lid;
e. herinrichtingen van winplaatsen of voormalige winplaatsen voor delfstoffen, met uitzondering van winplaatsen en voormalige winplaatsen in oppervlaktewaterlichamen, voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden, tuinen of recreatieterreinen of het stabiliseren van wanden;
f. voorzieningen in oppervlaktewaterlichamen, met uitzondering van diepe plassen, voor het voorkomen of beperken van overstromingen of wateroverlast, het bevorderen van de natuurwaarde

of recreatieve waarde daarvan, het bevorderen van de doorvaart van de scheepvaart of het herstellen of verbeteren van de ligging, vorm, afmeting en constructie van een waterstaatswerk;
g. suppleties van baggerspecie langs de kustlijn voor het herstellen of verbeteren van de kustverdediging;
h. opvullingen van oppervlaktewaterlichamen, met uitzondering van diepe plassen, tot landbodem voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden of recreatieterreinen; en
i. opvullingen van diepe plassen voor het bevorderen van de natuurwaarde of recreatieve waarde van de diepe plas, het ontwikkelen tot landbodem voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden of recreatieterreinen of het stabiliseren van wanden.
3. Als functionele toepassingen worden ook aangewezen:
a. de verspreiding, met inbegrip van verspreiding in een weilanddepot, van baggerspecie die in een oppervlaktewaterlichaam dat behoort tot de regionale wateren, is terechtgekomen door afspoeling en afkalving van materiaal van gronden die liggen aan of in het oppervlaktewaterlichaam:
1°. voor het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van die gronden; of
2°. op landbouwgronden tot ten hoogste 10 km afstand van de plaats van vrijkomen;
b. de verspreiding van baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam, met uitzondering van uiterwaarden, gorzen, slikken, stranden of platen, voor het herstellen of verbeteren van de ecologische en morfologische functies van het sediment; of
c. de verspreiding van baggerspecie afkomstig uit een watergang die ligt in tot een oppervlaktewaterlichaam behorende uiterwaarden, gorzen, slikken, stranden of platen, voor het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van die gronden.
4. Het toepassen van grond of baggerspecie in het kader van een functionele toepassing wordt, voor zover de grond of baggerspecie een afvalstof is, aangemerkt als een nuttige toepassing als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet milieubeheer.

Artikel 4.1270 (grondstof, afvalstof: functionele hoeveelheid)
Met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt grond of baggerspecie niet toegepast in een grotere hoeveelheid dan voor het voltooien van de functionele toepassing in het kader waarvan de grond of baggerspecie wordt toegepast, volgens gangbare civieltechnische, bouwtechnische, milieuhygiënische, ecologische of esthetische maatstaven redelijkerwijs nodig is.

Artikel 4.1271 (milieu: bodemvreemd materiaal)
1. Met het oog op de bescherming van het milieu wordt alleen grond of baggerspecie toegepast als:
a. daarin ten hoogste 20 gewichtsprocent steenachtig materiaal of hout voorkomt en dat bodemvreemde materiaal al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de bodem aanwezig was en niet is te voorkomen dat de grond of baggerspecie daarmee is vermengd; en
b. daarin alleen sporadisch ander bodemvreemd materiaal dan steenachtig materiaal of hout voorkomt en dat bodemvreemde materiaal al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de bodem aanwezig was, voor zover redelijkerwijs niet kan worden gevergd dat het uit de grond of baggerspecie wordt verwijderd voordat de grond of baggerspecie wordt toegepast.
2. Als in grond of baggerspecie bodemvreemd materiaal voorkomt, is tijdens het toepassen van de grond of baggerspecie bewijs voorhanden dat het materiaal al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de bodem aanwezig was.

Artikel 4.1272 (milieu: kwaliteitseisen)
1. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt in het kader van functionele toepassingen als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, a tot en met e en g, en derde lid, onder a en c, op de landbodem alleen grond of baggerspecie toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vierde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor:
a. de kwaliteitsklasse waarin de ontvangende landbodem volgens dat besluit is ingedeeld; en

b. de bodemfunctieklasse landbouw/natuur, wonen of industrie, waarin de ontvangende landbodem volgens artikel 5.89p van het Besluit kwaliteit leefomgeving is ingedeeld, of de bodemfunctieklasse landbouw/natuur als de ontvangende landbodem niet in de bodemfunctieklasse wonen of industrie is ingedeeld.
2. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt in het kader van een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, a, d en f tot en met i, en artikel 4.1269, derde lid, onder b en c, in een oppervlaktewaterlichaam alleen grond of baggerspecie toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan:
a. de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vierde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteitsklasse waarin de ontvangende waterbodem volgens dat besluit is ingedeeld;
b. als sprake is van toepassen van grond in een oppervlaktewaterlichaam: de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor grond van de kwaliteitsklasse 'industrie'; en
c. als sprake is van toepassen van baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam: de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor baggerspecie van de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigd'.

Artikel 4.1273 (maatwerk kwaliteitseisen)
1. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift kan het toepassen van grond of baggerspecie van een kwaliteit die niet voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 4.1272, eerste of tweede lid, alleen worden toegestaan als de toe te passen grond of baggerspecie afkomstig is uit een bodembeheergebied dat is aangewezen bij ministeriële regeling, in het omgevingsplan of de waterschapsverordening op grond van artikel 5.89o of artikel 6.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en ook weer binnen dat gebied wordt toegepast.
2. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift als bedoeld in het eerste lid kan het toepassen van grond of baggerspecie waarin een stof aanwezig is in een zodanige concentratie dat de grond of baggerspecie volgens de voor die stof geldende kwaliteitseis, bedoeld in artikel 29, tweede of derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, als sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie moet worden aangemerkt, alleen worden toegestaan als:
a. de toe te passen grond of baggerspecie is ontgraven uit een locatie waar de bodem diffuus sterk met de stof is verontreinigd; en
b. de grond of baggerspecie wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd.

Artikel 4.1274 (milieu: grootschalig toepassen)
1. Grond of baggerspecie mag in afwijking van artikel 4.1272, eerste en tweede lid, ook volgens dit artikel worden toegepast als sprake is van toepassen in het kader van:
a. het aanleggen van een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder a, als het een weg of spoorweg betreft, waarin ten minste 5.000 m^3 grond of baggerspecie in een laagdikte van ten minste 0,5 m zal worden toegepast;
b. het aanleggen van een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder a, als het een bouwwerk of dijk betreft, of een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder e of f, waarin ten minste 5.000 m^3 grond of baggerspecie in een laagdikte van ten minste 2 m zal worden toegepast; of
c. het in stand houden, herstellen, veranderen of uitbreiden van een functionele toepassing als bedoeld onder a of b, die is aangelegd:
1° als sprake is van het toepassen in een oppervlaktewaterlichaam: na 1 januari 2008; of
2° als sprake is van het toepassen op of in de landbodem: na 1 juli 2008.
2. Met het oog op het beschermen van het milieu worden alleen grond en baggerspecie toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder a, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteit 'emissiearme grond' of de kwaliteit 'emissiearme baggerspecie', en de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, tweede en derde lid, van dat besluit, die gelden voor:
a. als sprake is van het op of in de landbodem toepassen van grond of baggerspecie: grond van de kwaliteitsklasse 'industrie';

b. als sprake is van het in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van grond: grond van de kwaliteitsklasse ‘industrie’; of
c. als sprake is van het in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van baggerspecie: baggerspecie van de kwaliteitsklasse ‘matig verontreinigd’.
3. In een geval als bedoeld in het eerste lid, onder a of c in samenhang met a:
a. wordt op de toegepaste grond of baggerspecie, met uitzondering van grond of baggerspecie die in bermen en taluds wordt toegepast, een aaneengesloten laag bouwstoffen aangebracht en in stand gehouden; en
b. worden in de bermen en taluds tot de dichtst bijgelegen fysieke afscheiding met een afstand van ten hoogste 10 m vanaf de rand van de verharding van de weg of het ballastbed van de spoorweg alleen grond en baggerspecie toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor grond van de kwaliteitsklasse ‘industrie’.
4. In een geval als bedoeld in het eerste lid, onder b of c in samenhang met b, wordt op de toegepaste grond of baggerspecie:
a. een aaneengesloten laag bouwstoffen aangebracht en in stand gehouden; of
b. een afdeklaag van grond of baggerspecie aangebracht en in stand gehouden met een laagdikte van ten minste 0,5 m waarin alleen grond of baggerspecie wordt toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de eisen die volgens artikel 4.1272, eerste of tweede lid, gelden voor:
1° het toepassen van grond of baggerspecie op of in de aangrenzende landbodem; of
2° als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam en dat oppervlaktewaterlichaam niet tot landbodem wordt ontwikkeld: het toepassen van grond of baggerspecie op of in de aangrenzende waterbodem.
5. Dit artikel is niet van toepassing op het toepassen van grond of baggerspecie in de territoriale zee of in de exclusieve economische zone.

Artikel 4.1275 (maatwerk grootschalig toepassen)
1. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift kan het grootschalig toepassen van grond of baggerspecie van een kwaliteit die niet voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 4.1274, tweede lid, alleen worden toegestaan als de toe te passen grond of baggerspecie afkomstig is uit een bodembeheergebied dat is aangewezen bij ministeriële regeling, in het omgevingsplan of de waterschapsverordening op grond van artikel 5.89o of artikel 6.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en ook weer binnen dat gebied wordt toegepast.
2. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift als bedoeld in het eerste lid kan het toepassen van grond of baggerspecie waarin een stof aanwezig is in een zodanige concentratie dat de grond of baggerspecie volgens de voor die stof geldende kwaliteitseis, bedoeld in artikel 29, tweede of derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, als sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie moet worden aangemerkt, alleen worden toegestaan als:
a. de toe te passen grond of baggerspecie is ontgraven uit een locatie waar de bodem diffuus sterk met de stof is verontreinigd; en
b. de grond of baggerspecie wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd.

Artikel 4.1275 (milieu: toepassen in een diepe plas)
1. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt, in afwijking van artikel 4.1272, tweede lid, in het kader van het toepassen van grond of baggerspecie in opvullingen van een diepe plas als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i, alleen grond of baggerspecie toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder c, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteit ‘voor toepassen in een diepe plas geschikte grond’ of de kwaliteit ‘voor toepassen in een diepe plas geschikte baggerspecie’.
2. Op de toegepaste grond of baggerspecie wordt binnen een jaar nadat het toepassen is voltooid of onderbroken een aaneengesloten afdeklaag met een laagdikte van 0,5 m aangebracht en in stand gehouden van grond of baggerspecie van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder d, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor:

a. als het grond betreft: de kwaliteit ‘voor toepassen als afdeklaag in een diepe plas geschikte grond’; en
b. als het baggerspecie betreft: de kwaliteit ‘voor toepassen als afdeklaag in een diepe plas geschikte baggerspecie’.
3. Als de diepe plas bij de herinrichting geheel of gedeeltelijk tot landbodem is ontwikkeld, wordt binnen een jaar na de beëindiging van het toepassen een aaneengesloten afdeklaag met een laagdikte van 0,5 m aangebracht en in stand gehouden van grond of baggerspecie van een kwaliteit die voldoet aan de eisen die volgens artikel 4.1270, eerste lid, gelden voor het toepassen van grond of baggerspecie op of in de aangrenzende landbodem.

Artikel 4.1277 (maatwerk toepassen in een diepe plas)
1. Met een maatwerkregel, maatwerkvoorschrift of vergunningvoorschrift kan het toepassen van grond of baggerspecie van een kwaliteit die niet voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 4.1276, eerste tot en met derde lid, alleen worden toegestaan als de toe te passen grond of baggerspecie afkomstig is uit een bodembeheergebied dat is aangewezen bij ministeriële regeling, in het omgevingsplan of de waterschapsverordening op grond van artikel 5.89o of artikel 6.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en ook weer binnen dat gebied wordt toegepast.
2. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift als bedoeld in het eerste lid kan het toepassen van grond of baggerspecie waarin een stof aanwezig is in een zodanige concentratie dat de grond of baggerspecie volgens de voor die stof geldende kwaliteitseis, bedoeld in artikel 29, tweede of derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, als sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie moet worden aangemerkt, alleen worden toegestaan als:
a. de toe te passen grond of baggerspecie is ontgraven uit een locatie waar de bodem diffuus sterk met de stof is verontreinigd; en
b. de grond of baggerspecie wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd.

Artikel 4.1278 (milieu: verspreiden)
Met het oog op het beschermen van het milieu wordt, in afwijking van artikel 4.1272, eerste en tweede lid, in het kader van verspreiding van baggerspecie, bedoeld in artikel 4.1269, derde lid, alleen baggerspecie toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder b, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteit ‘voor verspreiden geschikte baggerspecie’.

Artikel 4.1279 (maatwerk verspreiden)
1. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift kan het toepassen van baggerspecie van een kwaliteit die niet voldoet aan de kwaliteitseisen bedoeld in artikel 4.1278, eerste lid, alleen worden toegestaan als de toe te passen baggerspecie afkomstig is uit een bodembeheergebied dat is aangewezen bij ministeriële regeling, in het omgevingsplan of de waterschapsverordening op grond van artikel 5.89o of artikel 6.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en ook weer binnen dat gebied wordt toegepast.
2. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift als bedoeld in het eerste lid kan het toepassen van baggerspecie waarin een stof aanwezig is in een zodanige concentratie dat baggerspecie volgens de voor die stof geldende kwaliteitseis, bedoeld in artikel 29, tweede en derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, als sterk verontreinigde baggerspecie moet worden aangemerkt, alleen worden toegestaan als:
a. de toe te passen baggerspecie is ontgraven uit een locatie waar de bodem diffuus sterk met de stof is verontreinigd; en
b. de baggerspecie wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd.

Artikel 4.1280 (milieu: toepassen van tarragrond)
1. Als sprake is van toepassen van tarragrond wordt in afwijking van artikel 4.1272, eerste lid, met het oog op het beschermen van het milieu alleen tarragrond toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen voor tarragrond, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder e, van het

Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteitsklasse en de bodemfunctieklasse, waarin de ontvangende landbodem is ingedeeld.
2. Als sprake is van het grootschalig toepassen van tarragrond wordt in afwijking van artikel 4.1274, tweede lid, onder a, met het oog op het beschermen van het milieu alleen tarragrond toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen voor tarragrond, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder a, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteit 'emissiearme grond' en voor de kwaliteitsklasse waarin de ontvangende landbodem is ingedeeld.
3. Tarragrond wordt alleen op de landbodem toegepast.
4. Tarragrond die is ontstaan bij het schoonmaken van aardappelen die zijn behandeld met chloorprofam, wordt niet toegepast in een gebied dat op grond van artikel 7.6 van het Besluit kwaliteit leefomgeving is aangewezen als onderdeel van het natuurnetwerk Nederland.

§ 4.125 Toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg

Artikel 4.1281 (toepassingsbereik)
1. Deze paragraaf is van toepassing op het op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen.
2. De regels van deze paragraaf gelden voor het toepassen van partijen als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit afzonderlijk, tenzij anders is bepaald.
3. In deze paragraaf wordt verstaan onder:
a. *baggerspecie*: baggerspecie als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit; en
b. *grond*: grond als bedoeld in artikel 1 het Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 4.1282 (melding)
1. Het is verboden een activiteit als bedoeld in artikel 4.1281 te verrichten zonder dit ten minste vijf werkdagen voor het begin ervan te melden.
2. Een melding bevat:
a. een vermelding van de functionele toepassing in het kader waarvan in de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, en een onderbouwing van de functionaliteit van het werk;
b. de dimensionering van de functionele toepassing in het kader waarvan de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast;
c. de hoeveelheid mijnsteen of vermengde mijnsteen die in totaal in het kader van de functionele toepassing wordt toegepast;
d. de verwachte datum waarop voor het eerst mijnsteen of vermengde mijnsteen in het kader van de functionele toepassing wordt toegepast;
e. de coördinaten van de ontvangende landbodem, tenzij het adres daarvan is vermeld;
f. de coördinaten van het ontvangende oppervlaktewaterlichaam; en
g. als gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid van grootschalig toepassen volgens artikel 4.1290, eerste lid: de vermelding daarvan.
3. Ten minste vijf werkdagen of ten minste vier weken als het gaat om het toepassen, bedoeld in het zesde lid, voordat de activiteit op een andere manier wordt verricht dan overeenkomstig die gegevens, wordt een melding gedaan, met dien verstande dat een vermelding als bedoeld in het eerste lid, onder g, dat gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid van grootschalig toepassen volgens artikel 4.1290, eerste lid, niet kan worden gewijzigd.
4. Het eerste lid is niet van toepassing als de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast door een natuurlijk persoon, anders dan in het uitoefenen van zijn beroep of bedrijf, en in het werk ten hoogste 25 m^3 mijnsteen of vermengde mijnsteen in totaal in het kader van de functionele toepassing wordt toegepast.
5. Dit artikel is niet van toepassing als voor het werk waarin de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, al eerder een melding is gedaan.
6. In afwijking van het eerste lid geldt een termijn van vier weken voor het grootschalig toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen, bedoeld in artikel 4.1290.

Artikel 4.1283 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1281, worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt aan het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2:
a. de verwachte datum van het begin van het toepassen;
b. de verwachte datum waarop de functionele toepassing in het kader waarvan de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, zal zijn voltooid of beëindigd;
c. een milieuverklaring bodemkwaliteit voor de mijnsteen of vermengde mijnsteen;
d. de herkomst van de mijnsteen of vermengde mijnsteen;
e. de kwaliteit van de mijnsteen of vermengde mijnsteen;
f. een milieuverklaring bodemkwaliteit voor de ontvangende bodem; en
g. als sprake is van het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in een afdeklaag op een grootschalige toepassing, bedoeld in artikel 4.1290, vierde lid: de kwaliteitsklasse van de aangrenzende landbodem.
2. Het eerste lid is niet van toepassing als in het kader van de functionele toepassing in totaal ten hoogste 25 m^3 mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast door een natuurlijk persoon, anders dan in het uitoefenen van zijn beroep of bedrijf.
3. Het eerste lid, aanhef en onder f, is niet van toepassing op grootschalig toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen als bedoeld in artikel 4.1290.
4. Het eerste lid, onder b, d, e en f, is niet van toepassing als de gegevens en bescheiden voor de functionele toepassing in het kader waarvan de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, al eerder zijn verstrekt.

Artikel 4.1284 (gegevens en bescheiden: tijdens en na afloop van de activiteit)
De gegevens en bescheiden, bedoeld in de artikelen 4.1282 en 4.1283, zijn ook beschikbaar tijdens het verrichten van de activiteit.

Artikel 4.1285 (milieu: functionele toepassing)
1. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt mijnsteen of vermengde mijnsteen alleen toegepast in een toepassingsgebied voor het aanleggen, in stand houden, herstellen, veranderen of uitbreiden van een functionele toepassing die is aangewezen in het tweede lid.
2. Als functionele toepassing worden aangewezen:
a. bouwwerken, dijken, wegen of spoorwegen, met inbegrip van daartoe behorende geluidswallen;
b. ophogingen op of in de landbodem voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, natuurgronden, tuinen of recreatieterreinen;
c. ophogingen op of in de landbodem voor het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van een terrein of het bevorderen van de natuurwaarde of recreatieve waarde van een terrein;
d. afdeklagen op grootschalig toegepaste mijnsteen of vermengde mijnsteen als bedoeld in artikel 4.1290, vierde lid, onder c;
e. herinrichtingen van winplaatsen of voormalige winplaatsen voor delfstoffen, met uitzondering van winplaatsen en voormalige winplaatsen in oppervlaktewaterlichamen, voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, natuurgronden, tuinen of recreatieterreinen of het stabiliseren van wanden; en
f. voorzieningen in oppervlaktewaterlichamen, met uitzondering van diepe plassen, voor het voorkomen of beperken van overstromingen of wateroverlast, het bevorderen van de natuurwaarde of recreatieve waarde daarvan, het bevorderen van de doorvaart van de scheepvaart of het herstellen of verbeteren van de ligging, vorm, afmeting en constructie van een waterstaatswerk.
3. Het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in het kader van functionele toepassing wordt, voor zover de mijnsteen of vermengde mijnsteen een afvalstof is, aangemerkt als een nuttige toepassing als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet milieubeheer.

Artikel 4.1286 (grondstof, afvalstof: functionele hoeveelheid)
Met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen worden mijnsteen of vermengde mijnsteen niet toegepast in een grotere hoeveelheid dan voor het voltooien van de functionele toepassing in het kader waarvan de mijnsteen of vermengde

mijnsteen wordt toegepast, volgens gangbare civieltechnische, bouwtechnische, milieuhygiënische, ecologische of esthetische maatstaven redelijkerwijs nodig is.

Artikel 4.1287 (milieu: bodemvreemd materiaal)
1. Met het oog op de bescherming van het milieu worden alleen mijnsteen of vermengde mijnsteen toegepast, als:
a. daarin ten hoogste 20 gewichtsprocent steenachtig materiaal, met uitzondering van mijnsteen, of hout voorkomt en dat bodemvreemde materiaal al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de bodem aanwezig was en niet is te voorkomen dat de mijnsteen of vermengde mijnsteen daarmee is vermengd; en
b. daarin alleen sporadisch ander bodemvreemd materiaal dan steenachtig materiaal of hout voorkomt en dat bodemvreemde materiaal al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de bodem aanwezig was, voor zover redelijkerwijs niet kan worden gevergd dat het uit de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt verwijderd voordat de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast.
2. Als in mijnsteen of vermengde mijnsteen bodemvreemd materiaal voorkomt, is tijdens het toepassen van de mijnsteen of vermengde mijnsteen bewijs voorhanden dat het materiaal al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de vermengde mijnsteen aanwezig was.

Artikel 4.1288 (milieu: kwaliteitseisen)
1. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt op de landbodem alleen mijnsteen of vermengde mijnsteen toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vierde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor:
a. de kwaliteitsklasse waarin de ontvangende landbodem volgens dat besluit is ingedeeld; en
b. de bodemfunctieklasse landbouw/natuur, wonen of industrie, waarin de ontvangende landbodem volgens artikel 5.89p van het Besluit kwaliteit leefomgeving is ingedeeld, of de bodemfunctieklasse landbouw/natuur als de ontvangende landbodem niet in de bodemfunctieklasse wonen of industrie is ingedeeld.
2. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt in een oppervlaktewaterlichaam alleen mijnsteen of vermengde mijnsteen toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan:
a. de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vierde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteitsklasse waarin de ontvangende waterbodem volgens dat besluit is ingedeeld;
b. als sprake is van toepassen van vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met grond, in een oppervlaktewaterlichaam: de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor grond van de kwaliteitsklasse ‘industrie’; en
c. als sprake is van toepassen van vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met baggerspecie, in een oppervlaktewaterlichaam: de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor baggerspecie van de kwaliteitsklasse ‘matig verontreinigd’.

Artikel 4.1289 (maatwerk kwaliteitseisen)
1. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift kan het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen van een kwaliteit die niet voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 4.1288, eerste of tweede lid, alleen worden toegestaan als de toe te passen mijnsteen of vermengde mijnsteen afkomstig is uit een bodembeheergebied dat is aangewezen bij ministeriële regeling, in het omgevingsplan of de waterschapsverordening op grond van artikel 5.89o of artikel 6.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en ook weer binnen dat gebied wordt toegepast.
2. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift als bedoeld in het eerste lid kan het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen waarin een stof aanwezig is in een zodanige concentratie dat de mijnsteen of vermengde mijnsteen volgens de voor die stof geldende kwaliteitseis, bedoeld in artikel 29, tweede of derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, als sterk verontreinigde mijnsteen of sterk verontreinigde vermengde mijnsteen moet worden aangemerkt, alleen worden toegestaan als:

a. de toe te passen mijnsteen of vermengde mijnsteen is ontgraven uit een locatie waar de bodem diffuus sterk met de stof is verontreinigd; en
b. de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd.

Artikel 4.1290 (grootschalig toepassen)
1. Mijnsteen of vermengde mijnsteen mag in afwijking van artikel 4.1288, eerste en tweede lid, ook volgens dit artikel worden toegepast als sprake is van toepassen voor:
a. een weg of spoorweg als bedoeld in artikel 4.1285, tweede lid, onder a, waarin bij het aanleggen ten minste 5.000 m^3 mijnsteen of vermengde mijnsteen in een laagdikte van ten minste 0,5 m zal worden toegepast;
b. een ander functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1285, tweede lid, onder a, of een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1285, tweede lid, onder d of e, waarin bij de aanleg ten minste 5000 m^3 mijnsteen of vermengde mijnsteen in een laagdikte van ten minste 2 m zal worden toegepast; of
c. het in stand houden, herstellen, veranderen of uitbreiden van een functionele toepassing als bedoeld onder a of b, dat is aangelegd na 1 juli 2008.
2. Met het oog op het beschermen van het milieu worden alleen mijnsteen of vermengde mijnsteen toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder a, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteit 'emissiearme mijnsteen' of de kwaliteit 'emissiearme vermengde mijnsteen', en de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, tweede en derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor:
a. als sprake is van het op of in de landbodem toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen: grond van de kwaliteitsklasse 'industrie';
b. als sprake is van het in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met grond: grond van de kwaliteitsklasse 'industrie'; of
c. als sprake is van het in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met baggerspecie: baggerspecie van de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigd'.
3. In een geval als bedoeld in het eerste lid, onder a of c in samenhang met a:
a. wordt op de toegepaste mijnsteen of vermengde mijnsteen, met uitzondering van mijnsteen of vermengde mijnsteen die in bermen en taluds wordt toegepast, een aaneengesloten laag bouwstoffen aangebracht en in stand gehouden; en
b. worden in de bermen en taluds tot de dichtst bijgelegen fysieke afscheiding met een afstand van ten hoogste 10 m vanaf de rand van de verharding van de weg of het ballastbed van de spoorweg alleen mijnsteen of vermengde mijnsteen toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor grond van de kwaliteitsklasse 'industrie'.
4. In een geval als bedoeld in het eerste lid, onder b of c in samenhang met b, wordt op de toegepaste mijnsteen of vermengde mijnsteen:
a. een aaneengesloten laag bouwstoffen aangebracht en in stand gehouden;
b. een afdeklaag van grond of baggerspecie aangebracht en in stand gehouden met een laagdikte van ten minste 0,5 m, waarin alleen grond of baggerspecie worden toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen die volgens artikel 4.1272, eerste of tweede lid, gelden voor:
1° het toepassen van grond of baggerspecie op of in de aangrenzende landbodem;
2° als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam en dat oppervlaktewaterlichaam niet tot landbodem wordt ontwikkeld: het toepassen van grond of baggerspecie op de aangrenzende waterbodem; of
c. een afdeklaag van mijnsteen of vermengde mijnsteen aangebracht en in stand gehouden met een laagdikte van ten minste 0,5 m, waarin alleen mijnsteen of vermengde mijnsteen worden toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen die volgens artikel 4.1288, eerste en tweede lid, gelden voor:
1° het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen op of in de aangrenzende landbodem; of

2° als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam en dat oppervlaktewaterlichaam niet tot landbodem wordt ontwikkeld: het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen op of in de aangrenzende waterbodem.

Artikel 4.1291 (maatwerk grootschalig toepassen)
1. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift kan het grootschalig toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen van een kwaliteit die niet voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 4.1288, eerste en tweede lid, alleen worden toegestaan als de toe te passen mijnsteen of vermengde mijnsteen afkomstig is uit een bodembeheergebied dat is aangewezen bij ministeriële regeling, in het omgevingsplan of de waterschapsverordening op grond van artikel 5.89o of artikel 6.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en ook weer binnen dat gebied wordt toegepast.
2. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift als bedoeld in het eerste lid kan het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen waarin een stof aanwezig is in een zodanige concentratie dat de mijnsteen of vermengde mijnsteen volgens de voor die stof geldende kwaliteitseis, bedoeld in artikel 29, tweede, derde of vierde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, als sterk verontreinigde mijnsteen of sterk verontreinigde vermengde mijnsteen moet worden aangemerkt, alleen worden toegestaan als:
a. de toe te passen mijnsteen of vermengde mijnsteen is ontgraven uit een locatie waar de bodem diffuus sterk met de stof is verontreinigd; en
b. de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd.

J

Na paragraaf 5.2.1 wordt een paragraaf toegevoegd, luidende:

§ 5.2.2 Voorafgaand bodemonderzoek

Artikel 5.7a (vooronderzoek bodem)
Het vooronderzoek bodem voldoet aan NEN 5725.

Artikel 5.7b (verkennend bodemonderzoek)
1. Als uit het vooronderzoek bodem blijkt dat er een verdenking bestaat van de aanwezigheid van een verontreiniging van de bodem wordt een verkennend bodemonderzoek verricht.
2. Een verkennend bodemonderzoek voldoet aan NEN 5740.
3. Het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000.
4. De laboratoriumanalyse wordt verricht door een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS 3000.

Artikel 5.7c (verkennend bodemonderzoek asbest)
1.Als uit het vooronderzoekbodem of het verkennend bodemonderzoek blijkt dat er een verdenking bestaat op aanwezigheid van asbest in de bodem wordt een verkennend bodemonderzoek asbest verricht.
2. Een verkennend bodemonderzoek asbest voldoet aan NEN 5707.
3. Het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000.
4. De laboratoriumanalyse wordt verricht door een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS 3000.

Artikel 5.7d (nader bodemonderzoek)
1. Als uit het verkennend bodemonderzoek blijkt dat een nader bodemonderzoek nodig is, wordt een nader bodemonderzoek verricht.

2. Een nader bodemonderzoek voldoet aan NTA 5755.
3. Het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000.
4. De laboratoriumanalyse wordt verricht door een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS 3000.

Artikel 5.7e (nader bodemonderzoek asbest)
1. Als uit het verkennend bodemonderzoek asbest blijkt dat er een nader bodemonderzoek nodig is, wordt een nader bodemonderzoek asbest verricht.
2. Een nader bodemonderzoek asbest voldoet aan NEN 5707.
3. Het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000.
4. De laboratoriumanalyse wordt verricht door een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS 3000.

Artikel 5.7f (water: lozing bij voorafgaand bodemonderzoek)
1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het te lozen afvalwater afkomstig van voorafgaand bodemonderzoek als bedoeld in de artikelen 5.7b, 5.7c, 5.7d, en 5.7e geloosd in een vuilwaterriool.
2. Als een maatwerkvoorschrift is gesteld waarin een andere lozingsroute is toegestaan, wordt het te lozen afvalwater geloosd in een vuilwaterriool of via die andere route.

K

Na artikel 6.56h worden in paragraaf 6.2.7.5 vijf artikelen ingevoegd, luidende:

§ 6.2.7.5 Lozingen bij graven en saneringen

Artikel 6.56ha (melding lozingsactiviteit bij graven en saneringen)
1. Het is verboden de volgende activiteiten te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden:
a. het lozen van afvalwater afkomstig van graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit;
b. het lozen van afvalwater afkomstig van het saneren van de bodem; en
c. het lozen van afvalwater afkomstig van een grondwatersanering.
2. Een melding bevat:
a. de resultaten van de beschikbare bodemonderzoeken of grondwateronderzoeken;
b. de locaties van de lozingspunten;
c. het maximale lozingsdebiet in kubieke meter per uur.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op het lozen van afvalwater afkomstig van graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, als de lozing minder dan 48 uur duurt.

Artikel 6.56hb (gegevens en bescheiden over lozingsactiviteit)
1. Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 6.56ha, worden gegevens en bescheiden over de verwachte datum van het begin van de activiteit verstrekt aan het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 6.3.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het lozen van afvalwater afkomstig van graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, als de lozing minder dan 48 uur duurt.

Artikel 6.56hc (niet lozen bij grondwateronderzoek)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van een oppervlaktewaterlichaam wordt afvalwater afkomstig van een voorafgaand onderzoek voor een grondwatersanering, niet geloosd op een oppervlaktewaterlichaam in beheer bij het Rijk.

Artikel 6.56hd (water: lozing op oppervlaktewater)
Voor het afvalwater afkomstig van saneren van de bodem, grondwatersanering, of graven in bodem met een kwaliteit graven onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit dat wordt geloosd op een oppervlaktewaterlichaam zijn de emissiegrenswaarden de waarden, bedoeld in tabel 6.56hd, gemeten in een steekmonster.

Tabel 6.56hd Emissiegrenswaarden afvalwater

Stoffen	**Emissiegrenswaarde in µg/l**
Naftaleen	0,2
PAK's	1
BTEX	50
Tetrachlooretheen	3
Trichlooretheen	20
1,2-dichlooretheen	20
1,1,1-trichloorethaan	20
Vinylchloride	8
Som van de vijf hier bovenstaande stoffen	*20*
Monochloorbenzeen	7
Dichloorbenzenen	3
Trichloorbenzenen	1
Minerale olie	1.000
Cadmium	4
Kwik	1
Koper	10
Nikkel	40
Lood	50
Zink	100
Chroom	20
Onopgeloste stoffen	50.000

Artikel 6.56he (water: meetmethoden)
1. Op het bemonsteren van afvalwater is NEN 6600-1 van toepassing, en een monster is niet gefiltreerd.
2. Op het conserveren van een monster is NEN-EN-ISO 5667-3 van toepassing.
3. Bij het analyseren van een monster worden onopgeloste stoffen meegenomen, en op het analyseren is van toepassing:
a. voor naftaleen, BTEX: NEN-EN-ISO 15680;
b. voor polycyclische aromatische koolwaterstoffen: NEN-EN-ISO 17993;

c. voor tetrachlooretheen, trichlooretheen, 1,2-dichlooretheen, 1,1,1-trichloorethaan, vinylchloride, de som van de vijf hiervoor genoemde stoffen, monochloorbenzeen, dichloorbenzeen, trichloorbenzenen: NEN-EN-ISO 10301 of NEN-EN-ISO 15680, waarbij voor vinylchloride enkel NEN-EN-ISO 15680 gebruikt kan worden;
d. voor minerale olie: NEN-ISO 9377-2;
e. voor cadmium, koper, nikkel, lood, zink en chroom: NEN 6966 of NEN-EN-ISO 17294-2 of NEN-EN-ISO 11885, waarbij de elementen ontsloten NEN-EN-ISO 15587-1 of NEN-EN-ISO 15587-2,
f. voor kwik: NEN-EN-ISO 17294-2 of NEN-EN-ISO 12846 of NEN-EN-ISO 17852, waarbij kwik wordt ontsloten volgens NEN-EN-ISO 15587-1 of NEN-EN-ISO 15587-2;
g. voor onopgeloste stoffen: NEN-EN 872.

L

Na artikel 7.61h worden in paragraaf 7.2.7.5 vijf artikelen ingevoegd, luidende:

Artikel 7.61i (melden lozingsactiviteit bij graven en saneringen)
1. Het is verboden de volgende activiteiten te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden:
a. het lozen van afvalwater afkomstig van graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit;
b. het lozen van afvalwater afkomstig van het saneren van de bodem; en
c. het lozen van afvalwater afkomstig van een grondwatersanering.
2. Een melding bevat:
a. de resultaten van de beschikbare bodemonderzoeken of grondwateronderzoeken;
b. de locaties van de lozingspunten;
c. het maximale lozingsdebiet in kubieke meter per uur.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op het lozen van afvalwater afkomstig van graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, als de lozing minder dan 48 uur duurt.

Artikel 7.61j (gegevens en bescheiden over lozingsactiviteit)
Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 7.61i, worden gegevens en bescheiden over de verwachte datum van het begin van de activiteit verstrekt aan het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 7.3.

Artikel 7.61k (niet lozen bij grondwateronderzoek)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de Noordzee wordt afvalwater afkomstig van een voorafgaand onderzoek voor een grondwatersanering niet geloosd.

Artikel 7.61l (water: emissiegrenswaarden afvalwater graven en saneringen)
Voor het afvalwater afkomstig van saneren van de bodem, grondwatersanering, of graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit dat wordt geloosd op de Noordzee zijn de emissiegrenswaarden de waarden, bedoeld in tabel 7.61l, gemeten in een steekmonster.

Tabel 7.61l Emissiegrenswaarden afvalwater

Stoffen	Emissiegrenswaarde in µg/l
Naftaleen	0,2
PAK's	1
BTEX	50
Tetrachlooretheen	3
Trichlooretheen	20

1,2-dichlooretheen	20
1,1,1-trichloorethaan	20
Vinylchloride	8
Som van de vijf hier bovenstaande stoffen	*20*
Monochloorbenzeen	7
Dichloorbenzenen	3
Trichloorbenzenen	1
Minerale olie	1.000
Cadmium	4
Kwik	1
Koper	10
Nikkel	40
Lood	50
Zink	100
Chroom	20
Onopgeloste stoffen	50.000

Artikel 7.61m (water: meetmethoden)
1. Op het bemonsteren van afvalwater is NEN 6600-1 van toepassing, en een monster is niet gefiltreerd.
2. Op het conserveren van een monster is NEN-EN-ISO 5667-3 van toepassing.
3. Bij het analyseren van een monster worden onopgeloste stoffen meegenomen, en op het analyseren is van toepassing:
a. voor naftaleen, BTEX: NEN-EN-ISO 15680;
b. voor polycyclische aromatische koolwaterstoffen: NEN-EN-ISO 17993;
c. voor tetrachlooretheen, trichlooretheen, 1,2-dichlooretheen, 1,1,1-trichloorethaan, vinylchloride, de som van de vijf hiervoor genoemde stoffen, monochloorbenzeen, dichloorbenzeen, trichloorbenzenen: NEN-EN-ISO 10301 of NEN-EN-ISO 15680, waarbij voor vinylchloride enkel NEN-EN-ISO 15680 gebruikt kan worden;
d. voor minerale olie: NEN-ISO 9377-2;
e. voor cadmium, koper, nikkel, lood, zink en chroom: NEN 6966 of NEN-EN-ISO 17294-2 of NEN-EN-ISO 11885, waarbij de elementen ontsloten NEN-EN-ISO 15587-1 of NEN-EN-ISO 15587-2,
f. voor kwik: NEN-EN-ISO 17294-2 of NEN-EN-ISO 12846 of NEN-EN-ISO 17852, waarbij kwik wordt ontsloten volgens NEN-EN-ISO 15587-1 of NEN-EN-ISO 15587-2;
g. voor onopgeloste stoffen: NEN-EN 872.

M

In bijlage I, deel A, worden in de alfabetische volgorde de volgende begripsomschrijvingen ingevoegd:

avi-bodemas: bodemas dat resteert na verbranding in een installatie die alleen of in hoofdzaak is bedoeld voor het verbranden van huishoudelijke afvalstoffen en bedrijfsafvalstoffen in een roosteroven of een wervelbedoven;
bodemfunctieklasse: bodemfunctieklasse 'landbouw/natuur', 'wonen' of 'industrie', waarin de ontvangende landbodem op grond van het Besluit kwaliteit leefomgeving is ingedeeld;

bouwland: landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die ten minste een deel van het kalenderjaar in de openlucht beteeld zijn met gewassen, met uitzondering van grasland en weidegronden;
bouwstoffen: bouwstoffen als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit;
compost: compost als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet;
diepe plas: oppervlaktewaterlichaam, ontstaan als gevolg van zandwinning, grindwinning of kleiwinning of een dijkdoorbraak;
erkende grondverwerker: activiteit bestaande uit het verwerken van bedrijfsafvalstoffen en gevaarlijke afvalstoffen als bedoeld in artikel 3.185 waarvoor een erkenning is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit;
grasland: landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die voor ten minste 50% zijn beteeld met gras dat bedoeld is als voer voor dieren;
grond: grond als bedoeld in artikel 1 het Besluit bodemkwaliteit;
grondwatersanering: het beheren, beperken of ongedaan maken van verontreiniging van het grondwater;
herwonnen fosfaten: herwonnen fosfaten als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet;
interventiewaarde bodemkwaliteit: waarde waarboven significante risico's voor mens, plant of dier bestaan als gevolg van verontreiniging van de bodem;
kleigronden: kleigrond als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Meststoffenwet;
landbouwgronden: landbouwgronden als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder g, van de Meststoffenwet;
landbodem: bodem, niet zijnde waterbodem;
mijnsteen: mijnsteen als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit;
milieuverklaring bodemkwaliteit: milieuverklaring bodemkwaliteit, afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit;
natuurgronden: natuurterreinen als bedoeld in artikel 3, tweede lid, van de Meststoffenwet en de artikelen 25a en 32 van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet*;*
niet-beteelde gronden: bouwland waarop niet kan worden waargenomen dat deze met een gewas is bedekt;
overige gronden: andere gronden dan natuurgronden en landbouwgronden;
overige organische meststoffen: overige organische meststoffen als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet;
saneren van de bodem: beperken of ongedaan maken van de blootstelling aan de verontreiniging van de bodem of het beperken of ongedaan maken van de verontreiniging van de bodem;
steekvast zuiveringsslib: zuiveringsslib dat niet verpompbaar is;
tarragrond: tarragrond als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit;
tijdelijk uitnemen van grond: het uitnemen van grond uit de bodem om die vervolgens op of in de directe nabijheid van de ontgravingslocatie onder dezelfde omstandigheden en zonder te zijn bewerkt weer terug te brengen in de bodem;
veengronden: veengrond als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Meststoffenwet;
vermengde mijnsteen: mijnsteen die met ten hoogste 80 gewichtsprocent grond of baggerspecie is vermengd;
vloeibaar zuiveringsslib: zuiveringsslib dat verpompbaar is;
waterbodem: bodem van een oppervlaktewaterlichaam waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust;
weidegronden: landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die voor ten minste 50% zijn beteeld met gras voor het beweiden van dieren of voor het gebruik als voer voor dieren;
zandgronden of lössgronden: zandgronden of lössgronden als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Meststoffenwet;
zuiveringsslib: zuiveringsslib als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet;

N

Na bijlage II en IV worden twee bijlagen ingevoegd, luidende:

Bijlage IIA bij de in artikel 3.48d van dit besluit aangeduide waarde van de verontreiniging waarboven significante risico's voor mens, plant of dier, bestaan als gevolg van verontreiniging van de bodem (interventiewaarde bodemkwaliteit)

Tabel 3.48d: interventiewaarde bodemkwaliteit, waarde voor anorganische stoffen in de bodem ter bepaling van de toepasselijke regels bij de milieubelastende activiteit graven.

Stof	CAS Nr.	Interventiewaarde bodemkwaliteit (mg/kg ds) [1] [2]
1. Metalen		
Antimoon	7440-36-0	22
Arseen	7440-38-2	76
Barium[3]	7440-39-3	-
Cadmium	7440-43-9	13
Chroom III		180
Chroom VI		78
Kobalt	7440-48-4	190
Koper	7440-50-8	190
Kwik (anorganisch)		36
Kwik (organisch)		4
Lood	7439-92-1	530
Molybdeen	7439-98-7	190
Nikkel	7440-02-0	100
Zink	7440-66-6	720
2. Overige anorganische stoffen		
Cyanide (vrij)	57-12-5	20
Cyanide (complex)		50
Thiocyanaat		20
3. Aromatische verbindingen		
Benzeen	71-43-2	1,1
Ethylbenzeen	100-41-4	110
Tolueen	108-88-3	32
Xylenen (som)[4]		17
Styreen (vinylbenzeen)	100-42-5	86
Fenol	108-95-2	14
Cresolen (som) [4]		13
4. Polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's)		
PAK's (totaal) (som 10) [4]		40
5. Gechloreerde koolwaterstoffen		
a. (vluchtige) koolwaterstoffen		
Monochlooretheen (Vinylchloride)[5]	75-01-4	0,1
Dichloormethaan	75-09-2	3,9
1,1-dichloorethaan	75-34-3	15
1,2-dichloorethaan	107-06-2	6,4
1,1-dichlooretheen[5]	75-35-4	0,3
1,2-dichlooretheen (som) [4]	540-59-0	1

Stof	CAS Nr.	Interventiewaarde bodemkwaliteit (mg/kg ds) [1 2]
Dichloorpropanen (som) [4]		2
Trichloormethaan (chloroform)	67-66-3;75-62-7	5,6
1,1,1-trichloorethaan	71-55-6	15
1,1,2-trichloorethaan	79-00-5	10
Trichlooretheen (Tri)	79-01-6	2,5
Tetrachloormethaan (Tetra)	56-23-5	0,7
Tetrachlooretheen (Per)	127-18-4	8,8
b. Chloorbenzenen		
Monochloorbenzeen	108-90-7	15
Dichloorbenzenen (som) [4]	25321-22-6	19
Trichloorbenzenen (som) [4]		11
Tetrachloorbenzenen (som) [4]	12408-10-5	2,2
Pentachloorbenzeen	608-93-5	6,7
Hexachloorbenzeen	118-74-1	2
c. Chloorfenolen		
Monochloorfenolen (som) [4]	25167-80-0	5,4
Dichloorfenolen(som) [4]		22
Trichloorfenolen(som) [4]		22
Tetrachloorfenolen (som) [4]		21
Pentachloorfenol	87-86-5	12
d. polychloorbifenylen (PCB's)		
PCB's (som 7) [4]		1
e. Overige gechloreerde koolwaterstoffen		
Monochlooranilinen (som) [4]		50
Dioxine (som TEQ) [4, 6]		0,00018
Chloornaftaleen (som) [4]	25586-43-0	23
6. Bestrijdingsmiddelen		
a. organochloor-bestrijdingsmiddelen		
Chloordaan (som) [4]	57-74-9	4
DDT (som) [4]		1,7
DDE (som) [4]		2,3
DDD (som) [4]		34
Aldrin	309-00-2	0,32
Drins (som) [4]		4
α-endosulfaan	959-98-8	4
α-HCH	319-84-6	17
β-HCH	319-85-7	1,6
γ-HCH (lindaan)	58-89-9	1,2
Heptachloor	76-44-8	4
Heptachloorepoxide (som) [4]	1024-57-3	4
b. organotinbestrijdingsmiddelen		
Organotinverbindingen (som) [4]		2,5
c. chloorfenoxy-azijnzuur herbiciden		
MCPA	94-74-6	4
d. Overige bestrijdingsmiddelen		
Atrazine	1912-24-9	0,71
Carbaryl	63-25-2	0,45

Stof	CAS Nr.	Interventiewaarde bodemkwaliteit (mg/kg ds) [1] [2]
Carbofuran[5]	1563-66-2	0,017
7. Overige stoffen		
Asbest[7]	1332-21-4	100
Cyclohexanon	108-94-1	150
Dimethyl ftalaat	131-11-3	82
Diethyl ftalaat	84-66-2	53
Di-isobutyl ftalaat	84-69-5	17
Dibutyl ftalaat	84-74-2	36
Butyl benzylftalaat	85-68-7	48
Dihexyl ftalaat	84-75-3	220
Di(2-ethylhexyl)ftalaat	117-81-7	60
Minerale olie[8]	8042-47-5	5000
Pyridine	110-86-1	11
Tetrahydrofuran	109-99-9	7
Tetrahydrothiofeen	110-01-0	8,8
Tribroommethaan (bromoform)	75-25-2	75

[1] De waarden in deze tabel gelden voor standaardbodem (10% organische stof en 25% lutum). Het omrekenen van de meetwaarden naar standaardbodem gebeurt op bij ministeriële regeling bepaalde wijze.
[2] Het omgaan met meetwaarden beneden de bepalingsgrens van het laboratorium op bij ministeriële regeling bepaalde wijze.
[3] De norm voor barium wordt op termijn herzien. Gebleken is dat de interventiewaarde voor barium lager was dan het gehalte dat van nature in de bodem voorkomt. Indien er sprake is van verhoogde bariumgehalten ten opzichte van de natuurlijke achtergrond als gevolg van een antropogene bron, kan dit gehalte worden beoordeeld op basis van de voormalige interventiewaarde voor barium van 920 mg/kg d.s.
[4] De bij ministeriële regeling geregelde samenstelling van de somparameters.
[5] De interventiewaarde voor grond voor deze stoffen is gelijk of kleiner dan de bepalingsgrens (intralaboratorium reproduceerbaarheid).
[6] De bij ministeriële regeling geregelde berekening van de som TEQ voor dioxine.
[7] Gewogen norm (concentratie serpentijn asbest + 10 x concentratie amfibool asbest). Serpentijn asbest bestaat uit chrysotiel. Amfibool asbest bestaat uit amosiet, crocidoliet, tremoliet, actinoliet en anthofylliet.
[8] De definitie van minerale olie wordt beschreven bij de analysenorm. Als er sprake is van verontreiniging met mengsels (bijvoorbeeld benzine of huisbrandolie), wordt behalve het alkaangehalte ook het gehalte aan aromatische of polycyclische aromatische koolwaterstoffen bepaald. Met deze somparameter is om praktische redenen volstaan. Nadere toxicologische en chemische differentiatie wordt bestudeerd.

Bijlage IVA bij artikel 4.1208 van dit besluit (relatief stikstofbehoeftige gewassen)

Aardbei
Aardappelen
Acidanthera
Andijvie
Anemone coronaria
Augurk
Bleek- en groenselderij
Bloemkool

Boerenkool
Broccoli
Buitenbloemen
Chinese kool
Courgette
Fritillaria imperialis
Gladiool
Gras
Graszaad
Graszoden
Iris
Japanse haver
Hyacint
Karwij
Knolbegonia
Knolselderij
Knolvenkel
Koolraap
Koolrabi
Koolzaad
Krokus
Kroten
Kruiden
Laanbomen: opzetters
Landbouwstambonen
Lelie
Mais
Meloen
Muscari
Narcis
Paksoi
Plantui, 2e jaars
Pompoen
Prei
Raapstelen
Rabarber
Rode kool
Savooiekool
Schorseneren
Sla
Spinazie
Spitskool
Spruitkool
Stam- en stokbonen
Suikerbiet
Suikermais
Tagetes, mits geteeld uiterlijk 16 juli
Triticale
Tulp
Vaste planten
Venkel
Voederbiet
Wintergerst
Winterrogge
Wintertarwe

Winterui
Witte kool
Zaaiui
Zomertarwe

Artikel II (Besluit kwaliteit leefomgeving)

Het Besluit kwaliteit leefomgeving wordt als volgt gewijzigd:

A

Na afdeling 3.4 wordt een afdeling toegevoegd, luidende:

Afdeling 3.5 Toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem

Artikel 3.18 (hoogst toelaatbare concentraties)

De ten hoogste toelaatbare concentraties van stoffen waarbij in ieder geval sprake is van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid, bedoeld in artikel 19.9a van de wet, zijn:
a. de concentraties, bedoeld in bijlage VA, waarbij de berekende concentratie overeenkomt met het levenslang gemiddelde blootstellingsniveau van het maximaal toelaatbaar risico humaan, uitgedrukt in stof per kilogram lichaamsgewicht per dag, en
b. de concentraties in lucht of onaanvaardbare hinder door geuroverlast, bedoeld in bijlage VB, uitgedrukt in µg stof m^3.

B

Na artikel 4.12 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 4.12a (signaleringsparameter beoordeling grondwatersanering)
Bij de beoordeling of als maatregel in een waterbeheerprogramma, een regionaal waterprogramma of het nationale waterprogramma, een grondwatersanering van historische grondwaterverontreiniging nodig is, wordt rekening gehouden met de signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit, bedoeld in bijlage VC.

C

§ 5.1.4.5 komt te luiden:

§ 5.1.4.5 Bodemkwaliteit

§ 5.1.4.5.1 Toelaten van een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie

Artikel 5.89g (toepassingsbereik)
Deze subparagraaf is van toepassing op een bodemgevoelig gebouw, zijnde:
a. een gebouw of een gedeelte van een gebouw dat de bodem raakt, voor zover aannemelijk is dat personen meer dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zullen zijn; of
b. een woonschip of woonwagen.

Artikel 5.89h (definitie bodemgevoelige locatie)
Als bodemgevoelige locaties worden in ieder geval beschouwd:
a. de locatie waarop een bodemgevoelig gebouw is toegelaten op grond van een omgevingsplan of een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit;
b. een onmiddellijk aan een gebouw als bedoeld onder a grenzende aaneengesloten tuin of terrein; of

c. een onmiddellijk aan een op grond van een omgevingsplan of een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit toegelaten woonschip of woonwagen grenzende tuin of grenzend terrein.

Artikel 5.89i (waarde toelaatbare kwaliteit bodem)
1. Een omgevingsplan bevat waarden voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem voor een omgevingsplanactiviteit bestaande uit het bouwen van een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie voor de in bijlage XIIIB aangewezen stoffen die de gezondheid bedreigen, uitgedrukt in milligram per kilo droge stof uit de bodem.
2. Een omgevingsplan kan per gebied of per gebruiksfunctie verschillende waarden voor de toelaatbare kwaliteit van bodemgevoelige locaties bevatten.

Artikel 5.89j (waarde toelaatbare kwaliteit bodem: blootstelling)
1. Bij het vaststellen van de waarden, bedoeld in artikel 5.89i, wordt rekening gehouden met de waarden, bedoeld in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. Een omgevingsplan kan hogere waarden bevatten dan de waarden, bedoeld in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving. Een hogere waarde dan de interventiewaarde is een berekende concentratie die overeenkomt met het blootstellingsniveau van het maximaal toelaatbaar risico humaan zoals opgenomen in bijlage VA in stof per kg lichaamsgewicht per dag.
3. De grenswaarde, bedoeld in het tweede lid, wordt berekend per locatie en voor de meest gevoelige gebruiksfunctie.
4. Op het berekenen van de grenswaarde zijn de bij ministeriële regeling gestelde regels van toepassing.

Artikel 5.89k (maatregelen bij overschrijding waarde toelaatbare kwaliteit bodem; bouwverbod in het omgevingsplan)
1. Een omgevingsplan bepaalt dat het bouwen van een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie bij overschrijding van een waarde als bedoeld in artikel 5.89i, eerste lid, uitsluitend is toegelaten nadat de in het omgevingsplan voorgeschreven sanerende of andere beschermende maatregelen zijn getroffen.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op het bouwen van een woonschip of woonwagen.

Artikel 5.89l (melding bouwactiviteit)
1. Een omgevingsplan regelt dat het verboden is om het bouwen van een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie, die niet vergunningplichtig is op grond van het omgevingsplan te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden.
2. Een melding wordt ondertekend en bevat ten minste:
a. de onderzoeken, bedoeld in paragraaf 5.2.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving;
b. naam en adres van degene die de bouwactiviteit verricht;
c. het adres waarop de bouwactiviteit wordt verricht; en
d. de dagtekening.
3. Het tweede lid, onder a, is niet van toepassing op locaties die zijn aangewezen in het omgevingsplan waar een overschrijding als bedoeld in artikel 5.89k redelijkerwijs uit te sluiten is.

Artikel 5.89m (ingebruikname na maatregelen op verontreinigde bodem)
1. Een omgevingsplan bepaalt dat bij overschrijding van een waarde als bedoeld in artikel 5.89i, eerste lid, een bodemgevoelig gebouw of een gedeelte daarvan op een bodemgevoelige locatie alleen in gebruik wordt genomen nadat het college van burgemeester en wethouders is geïnformeerd over de wijze waarop de sanerende of andere beschermende maatregelen, bedoeld in artikel 5.89k, zijn uitgevoerd.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op een woonschip of woonwagen, met dien verstande dat dat lid alleen geldt voor de tuin of het terrein aangrenzend aan het woonschip of de woonwagen.

§ 5.1.4.5.2 Nazorg

Artikel 5.89n (nazorg)
Een omgevingsplan regelt dat, op welke manier en binnen welke termijn de volgende maatregelen in stand moeten worden gehouden, en moeten worden onderhouden, of vervangen:
a. de sanering van de bodem door middel van een afdeklaag, die heeft plaatsgevonden op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving, een omgevingsplan, een omgevingsvergunning of een maatwerkvoorschrift;
b. maatregelen die de bron niet wegnemen maar de blootstellingsroute blokkeren.

§ 5.1.4.5.3 Aanwijzing bodembeheergebieden en indeling landbodem in bodemfunctieklassen

Artikel 5.89o (aanwijzing bodembeheergebieden)
1. In een omgevingsplan kunnen een of meer gebieden worden aangewezen voor:
a. het toepassen van grond of baggerspecie op of in de landbodem, bedoeld in artikel 4.1265 van het Besluit activiteiten leefomgeving;
b. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen op of in de landbodem in het toepassingsgebied, bedoeld in artikel 4.1281 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. Gebieden worden aangewezen met het oog op het bevorderen dat grond of baggerspecie, in een geval als bedoeld in het eerste lid onder a, of mijnsteen of vermengde mijnsteen, in een geval als bedoeld in het eerste lid, onder b, die binnen het aangewezen gebied zijn ontgraven, binnen dat gebied weer zo kunnen worden toegepast dat op de schaal van het gebied een goed resultaat wordt behaald uit een oogpunt van het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen.
3. In het omgevingsplan wordt de geometrische begrenzing van het aangewezen gebied vastgesteld.

Artikel 5.89p (indeling landbodem in bodemfunctieklassen)
1. In het omgevingsplan wordt de landbodem in bodemfunctieklassen ingedeeld voor:
a. het toepassen van grond of baggerspecie, bedoeld in artikel 4.1265 van het Besluit activiteiten leefomgeving; en
b. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in het toepassingsgebied, bedoeld in artikel 4.1281 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. Bij de indeling in bodemfunctieklassen wordt rekening gehouden met de functie die in het omgevingsplan aan de locatie is toegedeeld.
3. De landbodem kan worden ingedeeld in de bodemfunctieklassen landbouw/natuur, wonen en industrie, bedoeld in artikel 29, vierde lid, onder c, van het Besluit bodemkwaliteit.

D

In hoofdstuk 6 wordt na artikel 6.2 een artikel toegevoegd, luidende:

Artikel 6.3 (aanwijzing beheergebieden oppervlaktewaterlichaam)
1. In een waterschapsverordening kunnen een of meer gebieden worden aangewezen voor:
a. het toepassen van grond of baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam, bedoeld in artikel 4.1265 van het Besluit activiteiten leefomgeving;
b. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in een oppervlaktewaterlichaam in het toepassingsgebied, bedoeld in artikel 4.1281 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. Gebieden worden aangewezen met het oog op het bevorderen dat grond of baggerspecie, in een geval als bedoeld in het eerste lid, onder a, of mijnsteen of vermengde mijnsteen, in een geval als bedoeld in het eerste lid, onder b, die binnen het aangewezen gebied zijn ontgraven, binnen dat gebied weer zo kunnen worden toegepast dat op de schaal van het gebied een goed resultaat wordt behaald uit een oogpunt van het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen.

3. In de waterschapsverordening wordt de geometrische begrenzing van een aangewezen gebied vastgesteld.

E

Na paragraaf 8.5.2.6 wordt een paragraaf ingevoegd, luidende:

§ 8.5.2.6a Specifieke voorschriften omgevingsvergunning milieubelastende activiteit – het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib

Artikel 8.70a (toepassingsbereik voorschriften over zuiveringsslib)
Deze paragraaf is van toepassing op een omgevingsvergunning voor een milieubelastende activiteit die betrekking heeft op het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater, bedoeld artikel 3.48b van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 8.70b (voorschriften over zuiveringsslib)
Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat alleen zuiveringsslib op of in de bodem wordt gebracht dat op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet mag worden verhandeld.

Artikel 8.70c (voorschriften over de locatie)
Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat het brengen van zuiveringsslib alleen plaatsvindt op landbouwgronden, voor zover de waarden voor een of meer van de in landbouwgronden aanwezige stoffen, bedoeld in tabel 8.70c, niet worden overschreden.

Tabel 8.70c Grenswaarden

Stof	**Grenswaarde**
Cadmium	ten hoogste 0,4 + 0,007 (L + 3H) mg/kg ds
Chroom	ten hoogste 50 + 2 L mg/kg ds
Koper	ten hoogste 15 + 0,6 (L + H) mg/kg ds
Kwik	ten hoogste 0,2 + 0,0017 (2 L + H) mg/kg ds
Nikkel	ten hoogste 10 + L mg/kg ds
Lood	ten hoogste 50 + L + H mg/kg ds
Zink	ten hoogste 50 + 1,5 (2 L + H) mg/kg ds
Arseen	ten hoogste 15 + 0,4 (L + H) mg/kg ds

L = % Lutum
H = % organische stof

Artikel 8.70d (voorschriften over het moment van het op of in de bodem brengen)
Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat het brengen van zuiveringsslib op:
a. grasland of weidegronden, niet plaatsvindt in de periode dat deze worden beweid;
b. bouwland met voedergewassen, niet plaatsvindt als er binnen drie weken wordt geoogst;
c. bouwland met groenteaanplant of fruitaanplant, anders dan fruitbomenaanplant, niet plaatsvindt in de groeiperiode van de groenten of het fruit; en
d. bouwland voor het telen van rauw te consumeren groenten of fruit, niet plaatsvindt minder dan tien maanden voor de oogst.

Artikel 8.70e (voorschriften over de hoeveelheid)
1. Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat het zuiveringsslib in een kalenderjaar op landbouwgronden wordt gebracht waarop in hetzelfde jaar een gewas wordt geteeld.

2. Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat de hoeveelheid te brengen vloeibaar zuiveringsslib niet groter is dan:
1°. twee ton droge stof per hectare per jaar op bouwland; en
2°. één ton droge stof per hectare per jaar op grasland.
3. Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat de hoeveelheid te brengen steekvast zuiveringsslib niet groter is dan:
1°. vier ton droge stof per hectare per twee jaren op bouwland; en
2°. twee ton droge stof per hectare per twee jaren op grasland.
4. Tijdens de perioden, bedoeld in het tweede en derde lid, blijft het grondgebruik voor de gehanteerde hectares gelijk.
5. Voor de toepassing van het tweede en derde lid is de situatie op 15 mei van een kalenderjaar waarin zuiveringsslib wordt gebruikt, bepalend voor de vraag of sprake is van bouwland of grasland. Als niet op 15 mei maar in de loop van het kalenderjaar een gewas wordt geteeld is voor de toepassing van het tweede en derde lid sprake van bouwland.

Artikel 8.70f (voorschriften over aanvullende voorwaarden)
Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden over het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib:
a. bij specifieke weers-, geologische – en fysieke omstandigheden;
b. bij het bevloeien of beregenen van de bodem; en
c. gedurende bepaalde perioden.

Artikel 8.70g (voorschriften over monsterneming en analyse)
1. Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat het zuiveringsslib voordat het op of in de bodem wordt gebracht wordt bemonsterd en geanalyseerd.
2. Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat van de bemonstering en analyse een rapportage wordt opgesteld die ten minste tien jaar na de bemonstering wordt bewaard.
3. Bij ministeriële regeling worden regels gesteld over het verbinden van voorschriften aan een omgevingsvergunning over wijze en frequentie van de bemonstering en analyse, bedoeld in het eerste lid, en de rapportage, bedoeld in het tweede lid.

F

Na bijlage V worden drie bijlagen en na bijlage XIIIA wordt één bijlage ingevoegd, luidende:

Bijlage VA bij de artikelen 3.18 en 5.89j, tweede lid (MTR)

MTRhumaan = het humane Maximaal Toelaatbare Risiconiveau in µg per kg lichaamsgewicht per dag. Voor niet-carcinogene stoffen komt het overeen met de "Tolerable Daily Intake (TDI)". Voor carcinogene stoffen is het gebaseerd op een extra kans op een tumorincidentie van 1 op 10.000 bij levenslange blootstelling (CRoral).

I Metalen	Cas-nr	MTR_{humaan} (µg/kg lg/d)
Antimoon	7440-36-0	0,9
Arseen	7440-38-2	1,0
Cadmium	7440-43-9	0,5
ChroomIII (oplosbaar)		5
Chroom III (onoplosb. + metallisch)		5
Chroom VI		5
Cobalt	7440-48-4	1,4
Koper	7440-50-8	140
Kwik (organisch)		0,1

Kwik (anorganisch)		2,0
Lood	7439-92-1	2,8
Molybdeen	7439-98-7	10
Nikkel	7440-02-0	50
Zink	7440-66-6	500
II Anorganische verbindingen		
Cyaniden vrij (blauwzuur)	57-12-5	50
Cyaniden complex		800
Thiocyanaat		11
III Aromatische verbindingen		
Benzeen	71-43-2	3,3
Ethylbenzeen	100-41-4	100
Fenol	108-95-2	40
Cresolen (som)[1]		50
Tolueen	108-88-3	223
Xylenen (som) [1]		150
Catechol (o-dihydroxybenzeen)	120-80-9	40
Resorcinol (m-dihydroxybenzeen)	108-46-3	20
Hydrochinon (p-dihydroxybenzeen)	123-31-9	25
Styreen (vinylbenzeen)	100-42-5	120
IV Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's)		
Naftaleen	91-20-3	40
Antraceen	120-12-7	40
Fenanthreen	85-01-8	40
Fluorantheen	206-44-0	50
Benzo(a)anthraceen	56-55-3	5,0
Chryseen	218-01-9	50
Benzo(a)pyreen	50-32-8	0,5
Benzo(ghi)peryleen	191-24-2	30
Benzo(k)fluorantheen	207-08-9	5,0
Indeno(1,2,3cd)pyreen	193-39-5	5,0
V Gechloreerde koolwaterstoffen: vluchtige gechloreerde koolwaterstoffen		
Vinylchloride	75-01-4	0,6
Dichloormethaan	75-09-2	60
1,1-dichloorethaan	75-34-3	80
1,2-dichloorethaan	107-06-2	14
1,1-dichlooretheen	75-35-4	3
1,2-dichlooretheen(cis)	156-59-2	6,0
1,2-dichlooretheen(trans)	156-60-5	17
Dichloorpropaan (1,2)	78-87-5	70
Dichloorpropaan (1,3)	142-28-9	50
Trichloormethaan (chloroform)	67-66-3;75-62-7	30
1,1,1-trichloorethaan	71-55-6	80
1,1,2-trichloorethaan	79-00-5	4
Trichlooretheen (tri)	79-01-6	50
Tetrachloormethaan (tetra)	56-23-5	4,0
Tetrachlooretheen (per)	127-18-4	16

VI Gechloreerde koolwaterstoffen: chloorbenzenen		
Monochloorbenzeen	108-90-7	200
1,2 dichloorbenzeen	95-50-1	430
1,4 dichloorbenzeen	106-46-7	100
Trichloorbenzenen(indiv)	12002-48-1	8,0
Tetrachloorbenzenen (som) [1]	12408-10-5	0,5
Pentachloorbenzeen	608-93-5	0,5
Hexachloorbenzeen	118-74-1	0,16
VII Gechloreerde koolwaterstoffen: chloorfenolen		
Monochloorfenolen (som) [1]	25167-80-0	3
Dichloorfenolen (som) [1]		3
Trichloorfenolen (som) [1]		3
Tetrachloorfenolen (som) [1]		3
Pentachloorfenol	87-86-5	3
VIII Overige gechloreerde koolwaterstoffen		
Chloornaftaleen (som) [1]		80
Monochlooranilinen (som) [1]		0,9
PCB's (som) [1]		0,01
Trichloorbifenyl (2,5,2')	7012-37-5	0,09
Hexachloorbifenyl (2,2',4,4',5,5')	35065-27-1	0,09
Dioxinen (som TEQ) [2]		0,000002
IX Bestrijdingsmiddelen		
DDT/DDE/DDD (som) [1]		0,5
DDT (som) [1]		20
DDE (som) [1]		20
Aldrin,dieldrin,endrin (som) [1]		0,1
Aldrin	309-00-2	0,1
Dieldrin	60-57-1	0,1
Endrin	72-20-8	0,2
HCH(som) [1]		1
a-HCH	319-84-6	1,0
b-HCH	319-85-7	0,02
c-HCH	58-89-9	0,04
Atrazine	1912-24-9	5,0
Carbaryl	63-25-2	3,0
Carbofuran	1563-66-2	2,0
Chloordaan (som) [1]		0,5
Endosulfan	115-29-7	6
Heptachloor	76-44-8	0,3
Heptachloorepoxide (som) [1]	1024-57-3	0,4
Maneb	12427-38-2	50
MCPA	94-74-6	1,5
Organotinverbindingen (som) [1]		0,4
Tributyltin	688-73-3	0,4
Trifenyltin	892-20-6	0,4
X Overige organische verbindingen		
Cyclohexanon	108-94-1	4,6

Butylbenzylftalaat	85-68-7	500
Di(2-ethylhexyl)ftalaat	117-81-7	25
Ftalaten(som) [1]		4,0
Pyridine	110-86-1	1
Tetrahydrofuran	109-99-9	10
Tetrahydrothiofeen	110-01-0	180
Tribroommethaan	75-25-2	20
XI Minerale olie		
TPH alifaten >EC10-EC12		0,1
TPH alifaten >EC12-EC16		0,1
TPH alifaten >EC16-EC21		2
TPH alifaten >EC5-EC6		2
TPH alifaten >EC6-EC8		2
TPH alifaten >EC8-EC10		0,1
TPH aromaten >EC10-EC12		0,04
TPH aromaten >EC12-EC16		0,04
TPH aromaten >EC16-EC21		0,03
TPH aromaten >EC21-EC35		0,03
TPH aromaten >EC5-EC7		0,2
TPH aromaten >EC7-EC8		0,2
TPH aromaten >EC8-EC10		0,04

[1] De bij ministeriële regeling geregelde samenstelling van de somparameters.
[2] De bij ministeriële regeling geregelde berekening van de som TEQ voor dioxine.

Bijlage VB bij de artikelen 3.18 en 5.89j, tweede lid

TCL = toxicologisch maximaal Toelaatbare Concentratie in Lucht in µg per m3 lucht.

Geurdrempel = De geurdrempel van een gasvormige stof is de laagste concentratie van die stof in lucht waarbij de geur ervan nog waarneembaar is door de mens, uitgedrukt in µg/m3.

	TCL (µg/m³)	**Geurdrempel laagste (µg/m³)**	**Geurdrempel mediaan (µg/m³)**
1. Metalen			
Arseen	1,0	–	–
Barium (niet oplosbaar)	1,0	–	–
Chroom III (onoplosb. + metallisch)	60	–	–
Chroom VI	0,0025	–	–
Cobalt	0,5	–	–
Koper	1,0	–	–
Kwik (metallisch)	0,2	–	–
Molybdeen	12	–	–
Nikkel	0,05	–	–
2. Anorganische verbindingen			

Cyaniden vrij (blauwzuur)	25	2.000	900
3. Aromatische verbindingen			
Benzeen	20	80.000	5.000
Ethylbenzeen	770	90.000	9.000
Fenol	20	700	20
Cresolen (som)[2]	170	–	–
Tolueen	400	20.000	600
Xylenen (som)[2]	870	8.000	400
Styreen (vinylbenzeen)	900	3.000	70
4. Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's)			
Naftaleen	–	800	50
5. Gechloreerde koolwaterstoffen			
a. vluchtige gechloreerde koolwaterstoffen			
Vinylchloride	3,6	40.000	30.000
Dichloormethaan	3.000	300.000	5.000
1,1-dichloorethaan	370	600.000	200.000
1,2-dichloorethaan	48	100.000	20.000
1,1-dichlooretheen	14	–	–
1,2-dichlooretheen(cis)	30	–	–
1,2-dichlooretheen(trans)	60	–	–
Dichloorpropaan (1,2)	12	10.000	1.000
Dichloorpropaan (1,3)	12	10.000	1.000
Trichloormethaan (chloroform)	100	700.000	300.000
1,1,1-trichloorethaan	380	900.000	90.000
1,1,2-trichloorethaan	17	–	–
Trichlooretheen (tri)	200	50.000	1.000
Tetrachloormethaan (tetra)	60	1.000.000	300.000
Tetrachlooretheen (per)	250	100.000	10.000
b. chloorbenzenen			
Chloorbenzenen (som)[2]	–	7.000	400
Monochloorbenzeen	500	–	–
1,2 dichloorbenzeen	600	–	–
1,4 dichloorbenzeen	670	–	–
Trichloorbenzenen(indiv)	50	–	–

Tetrachloorbenzenen (som)[2]	600	–	–
Pentachloorbenzeen	600	–	–
Hexachloorbenzeen	0,75	–	–
c. chloorfenolen			
Chloorfenolen (som)[2]	–	400	20
d. Overige gechloreerde koolwaterstoffen			
Chloornaftaleen (som)[2]	1	–	–
Monochlooranilinen (som)[2]	4	–	–
PCB's (som) [2]	0,5	–	–
6. Bestrijdingsmiddelen			
Aldrin	0,35	–	–
Dieldrin	0,35	–	–
Endrin	0,7	–	–
HCH(som) [2]	0,25	–	–
a-HCH	0,25	–	–
b-HCH	0,25	–	–
c-HCH	0,14	–	–
Carbaryl	10	–	–
Chloordaan (som)[2]	0,02	–	–
Heptachloor	0,5	–	–
Heptachloorepoxide (som)[2]	0,5	–	–
Maneb	18	–	–
MCPA	7	–	–
Tributyltin	0,02	–	–
7. Overige organische verbindingen			
Cyclohexanon	136	10.000	500
Pyridine	120	900	9
Tetrahydrofuran	35	20.000	300
Tetrahydrothiofeen	650	3	3
Tribroommethaan	100	–	–

[2] De bij ministeriële regeling geregelde samenstelling van de somparameters.
– Geen TCL, of geurdrempel beschikbaar

Bijlage VC bij artikel 4.12a (signaleringsparameter beoordeling grondwatersanering)

Stofnaam	Interventiewaarde (µg/l) [2]

1. Metalen	
Antimoon	20
Arseen	60
Barium	625
Cadmium	6
Chroom	30
Kobalt	100
Koper	75
Kwik	0,3
Lood	75
Molybdeen	300
Nikkel	75
Zink	800
2. Overige anorganische stoffen	
Cyanide (vrij)	1.500
Cyanide (complex)	1.500
Thiocyanaat	1.500
3. Aromatische verbindingen	
Benzeen	30
Ethylbenzeen	150
Tolueen	1.000
Xylenen (som)[1]	70
Styreen (vinylbenzeen)	300
Fenol	2.000
Cresolen (som)[1]	200
4. Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's) [3]	
Naftaleen	70
Fenantreen	5
Antraceen	5
Fluorantheen	1
Chryseen	0,2
Benzo(a)antraceen	0,5
Benzo(a)pyreen	0,05

Benzo(k)fluorantheen	0,05
Indeno(1,2,3cd)pyreen	0,05
Benzo(ghi)peryleen	0,05
5. Gechloreerde koolwaterstoffen	
a. (vluchtige) koolwaterstoffen	
Monochlooretheen (Vinylchloride)	5
Dichloormethaan	1.000
1,1-dichloorethaan	900
1,2-dichloorethaan	400
1,1-dichlooretheen	10
1,2-dichlooretheen (som)[1]	20
Dichloorpropanen (som)[1]	80
Trichloormethaan (chloroform)	400
1,1,1-trichloorethaan	300
1,1,2-trichloorethaan	130
Trichlooretheen (Tri)	500
Tetrachloormethaan (Tetra)	10
Tetrachlooretheen (Per)	40
b. chloorbenzenen[5]	
Monochloorbenzeen	180
Dichloorbenzenen (som)[1]	50
Trichloorbenzenen (som)[1]	10
Tetrachloorbenzenen (som)[1]	2,5
Pentachloorbenzenen	1
Hexachloorbenzeen	0,5
c. chloorfenolen[5]	
Monochloorfenolen(som)[1]	100
Dichloorfenolen(som)[1]	30
Trichloorfenolen(som)[1]	10
Tetrachloorfenolen(som)[1]	10
Pentachloorfenol	3
d. polychloorbifenylen (PCB's)	
PCB's (som 7)[1]	0,01

e. Overige gechloreerde koolwaterstoffen	
Monochlooranilinen (som)[1]	30
Chloornaftaleen (som)[1]	6
6. Bestrijdingsmiddelen	
a.organochloor-bestrijdingsmiddelen	
Chloordaan (som)[1]	0,2
DDT/DDE/DDD (som)[1]	0,01
Drins (som)[1]	0,1
α-endosulfan	5
HCH-verbindingen (som)[1]	1
Heptachloor	0,3
Heptachloorepoxide (som)[1]	3
b.organofosforpesticiden	
c. organotinbestrijdingsmiddelen	
Organotinverbindingen (som)[1]	0,7
d. chloorfenoxy-azijnzuur herbiciden	
MCPA	50
e. overige bestrijdingsmiddelen	
Atrazine	150
Carbaryl	60
Carbofuran	100
7. Overige stoffen	
Cyclohexanon	15.000
Ftalaten (som)[1]	5
Minerale olie[4]	600
Pyridine	30
Tetrahydrofuran	300
Tetrahydrothiofeen	5.000
Tribroommethaan (bromoform)	630

[1] De bij ministeriële regeling bepaalde samenstelling van de somparameters het optellen van meetwaarden beneden de bepalingsgrens.
[2] Het omgaan met meetwaarden beneden de bepalingsgrens van het laboratorium gebeurt op bij

ministeriële regeling bepaalde wijze.
[3] Voor grondwater zijn effecten van PAK's, chloorbenzenen en chloorfenolen indirect, als fractie van de individuele parameters, optelbaar (dat wil zeggen 0,5 x parameter stof A heeft evenveel effect als 0,5 x parameter stof B). Dit betekent dat een somformule gebruikt moet worden om te beoordelen of van overschrijding van de parameter sprake is. Er is sprake van overschrijding van de parameter voor de som van een groep stoffen indien $\Sigma(Ci/Ii) > 1$, waarbij Ci = gemeten concentratie van een stof uit een betreffende groep en Ii = parameter voor de betreffende stof uit de betreffende groep.
[4] De definitie van minerale olie wordt beschreven bij de analysenorm. Indien er sprake is van verontreiniging met mengsels (bijvoorbeeld benzine of huisbrandolie) dan dient naast het alkaangehalte ook het gehalte aan aromatische en/of polycyclische aromatische koolwaterstoffen te worden bepaald. Met deze somparameter is om praktische redenen volstaan. Nadere toxicologische en chemische differentiatie wordt bestudeerd.

Bijlage XXIIIB bij artikel 5.89i, eerste lid (stoffenlijst toelaatbare kwaliteit bodem)

Stofnaam	**CAS-nr**
1. Metalen	
Antimoon	7440-36-0
Arseen	7440-38-2
Cadmium	7440-39-3
Chroom III	7440-43-9
Chroom VI	
Kobalt	
Koper	7440-48-4
Kwik (anorganisch)	7440-50-8
Kwik (organisch)	
Lood	
Molybdeen	7439-92-1
Nikkel	7439-98-7
Zink	7440-02-0
2. Overige anorganische stoffen	
Cyanide (vrij)	57-12-5
Cyanide (complex)	
Thiocyanaat	
3. Aromatische verbindingen	
Benzeen	71-43-2
Ethylbenzeen	100-41-4
Tolueen	108-88-3
Xylenen (som)[1]	
Styreen (vinylbenzeen)	100-42-5
Fenol	108-95-2
Cresolen (som) [1]	
4. Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's)	
PAK's (totaal) (som 10) [1]	
5. Gechloreerde koolwaterstoffen	
a. (vluchtige) koolwaterstoffen	
Monochlooretheen (Vinylchloride)	75-01-4
Dichloormethaan	75-09-2
1,1-dichloorethaan	75-34-3
1,2-dichloorethaan	107-06-2
1,1-dichlooretheen	75-35-4

1,2-dichlooretheen (som) [1]	540-59-0
Dichloorpropanen (som) [1]	
Trichloormethaan (chloroform)	67-66-3;75-62-7
1,1,1-trichloorethaan	71-55-6
1,1,2-trichloorethaan	79-00-5
Trichlooretheen (Tri)	79-01-6
Tetrachloormethaan (Tetra)	56-23-5
Tetrachlooretheen (Per)	127-18-4
b. chloorbenzenen	
Monochloorbenzeen	108-90-7
Dichloorbenzenen (som) [1]	25321-22-6
Trichloorbenzenen (som) [1]	
Tetrachloorbenzenen (som) [1]	12408-10-5
Pentachloorbenzenen	608-93-5
Hexachloorbenzeen	118-74-1
c. chloorfenolen	
Monochloorfenolen(som) [1]	25167-80-0
Dichloorfenolen(som) [1]	
Trichloorfenolen(som) [1]	
Tetrachloorfenolen(som) [1]	
Pentachloorfenol	87-86-5
d. polychloorbifenylen (PCB's)	
PCB's (som 7) [1]	
e. Overige gechloreerde koolwaterstoffen	
Monochlooranilinen (som) [1]	
Dioxine (som TEQ) [2]	
Chloornaftaleen (som) [1]	25586-43-0
6. Bestrijdingsmiddelen	
a.organochloor-bestrijdingsmiddelen	
Chloordaan (som) [1]	57-74-9
DDT (som) [1]	
DDE (som) [1]	
DDD (som) [1]	
Aldrin	309-00-2
Drins (som) [1]	
α-endosulfan	959-98-8
α-HCH	319-84-6
β-HCH	319-85-7
γ-HCH (lindaan)	58-89-9
Heptachloor	76-44-8
Heptachloorepoxide (som) [1]	1024-57-3
c. organotinbestrijdingsmiddelen	
Organotinverbindingen (som) [1]	
d. chloorfenoxy-azijnzuur herbiciden	
MCPA	94-74-6
e. overige bestrijdingsmiddelen	
Atrazine	1912-24-9
Carbaryl	63-25-2
Carbofuran	1563-66-2
7. Overige stoffen	
Asbest	1332-21-4

Cyclohexanon	108-94-1
Dimethyl ftalaat	131-11-3
Diethyl ftalaat	84-66-2
Di-isobutyl ftalaat	84-69-5
Dibutyl ftalaat	84-74-2
Butyl benzylftalaat	85-68-7
Dihexyl ftalaat	84-75-3
Di(2-ethylhexyl)ftalaat	117-81-7
Minerale olie	8042-47-5
Pyridine	110-86-1
Tetrahydrofuran	109-99-9
Tetrahydrothiofeen	110-01-0
Tribroommethaan (bromoform)	75-25-2

[1] De bij ministeriële regeling geregelde samenstelling van de somparameters.
[2] De bij ministeriële regeling geregelde berekening van de som TEQ voor dioxine.

Artikel III (Invoeringsbesluit Omgevingswet)

Het Invoeringsbesluit Omgevingswet wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 7.1 wordt als volgt gewijzigd:

1. Aan hoofdstuk 2, afdeling 2.3, artikel 2.3.1.1, derde lid, wordt een lid toegevoegd, luidende:

4. Het tweede lid geldt niet voor paragraaf 2.3.6a

2. In afdeling 2.3 worden in de volgorde van de nummering de volgende paragrafen ingevoegd, luidende:

§ 2.3.6a Bodembeheer

§2.3.6a.1 Bouwen op verontreinigde bodem

Artikel 2.3.6a.1.1 (bodemsanering bij bouwen op verontreinigde bodem, lokale waarde)
1. Het is verboden om een gebouw te bouwen op een bodemgevoelig locatie ingeval van overschrijding van de lokale waarde voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem tenzij een sanering van de bodem is uitgevoerd in overeenstemming met paragraaf 4.121 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. De lokale waarde, bedoeld in artikel 5.89j Besluit kwaliteit leefomgeving, is de interventiewaarde bodemkwaliteit, die is opgenomen in bijlage IIA Besluit activiteiten leefomgeving.
3. Er is sprake van overschrijding van de lokale waarde indien voor ten minste één stof de gemiddelde gemeten concentratie in meer dan 25 kubieke meter bodemvolume hoger is dan de interventiewaarde bodemkwaliteit.
4. Het zinsdeel "met een bodemvolume van ten minste 25 kubieke meter" in het derde lid is niet van toepassing voor asbest.

§2.3.6a.2 Nazorg na saneren van de bodem

Artikel 2.3.6a.2.1 (nazorg na afloop van saneren van de bodem)
1. De eigenaar, erfpachter of gebruiker van een locatie treft de noodzakelijke maatregelen gericht op het voor onbepaalde tijd in stand houden en onderhouden of vervangen van een afdeklaag

indien sanering van de bodem heeft plaatsgevonden op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving, een omgevingsplan, een omgevingsvergunning of een maatwerkvoorschrift.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing voor tijdelijke beschermingsmaatregelen die de bron van verontreiniging niet wegnemen maar de blootstellingsroute blokkeren als bedoeld in artikel 19.9c van de Omgevingswet.

§2.3.6a.3 Kleinschalig graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Artikel 2.3.6a.3.1 (toepassingsbereik)
1. Deze paragraaf is van toepassing op het graven in bodem waarbij het bodemvolume waarin wordt gegraven kleiner dan of gelijk is aan 25 kubieke meter en sprake is van:
a. locaties waarvoor voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet een beschikking als bedoeld in artikel 29 juncto artikel 37, eerste lid, van de Wet bodembescherming is verleend, waarin is vastgesteld dat bij het huidige dan wel voorgenomen gebruik van de bodem of de mogelijke verspreiding van de verontreiniging geen sprake is van zodanige risico's voor mens, plant of dier dat spoedige sanering noodzakelijk is; of
b. locaties of gebieden waar de bodem op grond van een bodemkwaliteitskaart, vastgesteld op basis van artikel 29, derde lid van het Besluit bodemkwaliteit, diffuus is verontreinigd tot boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.
2. Graven in de bodem als bedoeld in het eerste lid omvat ook:
a. het zeven van de uitkomende grond op dezelfde locatie;
b. het tijdelijk opslaan van grond; en
c. het terugplaatsen van grond na afloop van tijdelijk uitnemen.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de waterbodem.

Artikel 2.3.6a.3.2 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Degene die een activiteit verricht, zoals omschreven in artikel 2.3.6a.3.2, verstrekt ten minste vijf werkdagen voor het begin van die activiteit aan het bevoegd gezag, gegevens en bescheiden over:
a. de begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht;
b. de verwachte datum van het begin van de activiteit; en
c. een omschrijving van de verwachte duur van de activiteit.
2. Onverwijld na het wijzigen van de begrenzing of de verwachte datum van het begin van de activiteit worden de gewijzigde gegevens verstrekt aan het college van burgemeester en wethouders.
3. Het eerste lid is niet van toepassing als het uitsluitend gaat om het tijdelijk uitnemen van grond.
4. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur.

Artikel 2.3.6a.3.3 (bodem en afval: tijdelijke opslag van vrijkomende grond)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt grond die bij het graven is vrijgekomen niet langer dan acht weken na beëindiging van het graven in de directe nabijheid van de ontgravingslocatie opgeslagen.

Artikel 2.3.6a.3.4 (bodem en afval: milieukundige begeleiding bij nazorg)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen, wordt de activiteit op de locaties zoals aangeduid in artikel 2.3.6a.2.1 milieukundig begeleid volgens BRL 6000 door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL 6000 als op de locatie sprake is van een afdeklaag in de vorm van een leeflaag of andere duurzame afdeklaag aanwezig is en de ontgraving dieper reikt dan deze laag.

§2.3.6a.4 Historische bodemverontreiniging zonder onaanvaardbaar risico

Artikel 2.3.6a.4.1 (toepassingsbereik)
Deze paragraaf is van toepassing op locaties waarvoor voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet een beschikking krachtens artikel 29 juncto artikel 37, eerste lid, van de Wet bodembescherming is verleend, waarin is vastgesteld dat bij het huidige dan wel voorgenomen gebruik van de bodem of de mogelijke verspreiding van de verontreiniging geen sprake is van zodanige risico's voor mens, plant of dier dat spoedige sanering noodzakelijk is.

Artikel 2.3.6a.4.2 (specifieke zorgplicht)
Degene die op de locatie, bedoeld in artikel 2.3.6a.4.1, een activiteit verricht, neemt in het belang van bescherming van de bodem maatregelen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd om verdere verontreiniging van de bodem te voorkomen of te beperken, of – indien dat redelijkerwijs mogelijk is in samenhang met de activiteit die wordt verricht - ongedaan te maken.

§2.3.6a.5 Maatwerkregels voor het saneren van de bodem in het gebied De Kempen

Artikel 2.3.6a.5.1 (definities)
In deze paragraaf wordt verstaan onder:
a. zinkassen: een restproduct van de (voormalige) thermische zinkertsverwerkende bedrijven in de Nederlandse en Belgische Kempen;
b. moestuin: (een deel van) een perceel dat, bedoeld is om gewassen te telen voor eigen consumptie;
c. siertuin: (een deel van) een perceel waar geen gewassen worden of zullen worden geteeld voor eigen consumptie en waar geen beweiding van landbouwhuisdieren plaatsvindt;
d. industrie: (een deel van) een perceel dat bedoeld is voor het gebruik industrie;
e. Protocol Bodemonderzoek Zivest/zinkassenerven: het voor het projectgebied de Kempen geldende onderzoeksprotocol, versie juni 2019[2];
f. bodemfunctieklasse: bodemfunctieklasse 'landbouw/natuur', 'wonen' of 'industrie', waarin de ontvangende landbodem op grond van het Besluit kwaliteit leefomgeving is ingedeeld.

Artikel 2.3.6a.5.2 (reikwijdte)
De voorschriften in deze paragraaf zijn van toepassing als maatwerkregels ten opzichte van paragraaf 4.121 het Besluit activiteiten leefomgeving als:
a. het saneren van de bodem vindt plaats op een locatie gelegen binnen een gemeente in het gebied de Kempen zoals aangewezen bij ministeriële regeling;
b. het huidig dan wel toekomstig gebruik van de locatie betreft wonen met moestuin, wonen met siertuin of industrie;
c. de verontreiniging van de bodem bestaat uit of het gevolg is van zinkassen; en
d. het betreft een saneringsaanpak als bedoeld in artikel 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 2.3.6a.5.3 (bodemonderzoek)
1. Voor het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 2.3.6a.5.1, wordt voldaan aan de regels over het voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. In afwijking van de artikelen 5.7b (verkennend bodemonderzoek NEN 5740) en 5.7d (nader bodemonderzoek NTA 5755) van het Besluit activiteiten leefomgeving is het ook toegestaan om het bodemonderzoek te verrichten overeenkomstig het Protocol Bodemonderzoek Zivest/zinkassenerven.

Artikel 2.3.6a.5.4 (Saneringsaanpak: open ontgraving tot niveau terugsaneerwaarde)
In afwijking van paragraaf 4.121 het Besluit activiteiten leefomgeving bestaat de saneringsaanpak bij deze categorie saneringen uit:
a. het ontgraven van de aanwezige verontreinigde grond en zinkassen tot minimaal het niveau

[2] www.zinkindekempen.nl.

van de terugsaneerwaarde bedoeld in artikel 2.3.6a.5.5;
b. het van de saneringslocatie afvoeren van de ontgraven verontreinigde grond en zinkassen; en
c. het aanvullen van de ontgraving met grond of baggerspecie met een kwaliteit bedoeld in artikel 4.1272 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 2.3.6a.5.5 (Terugsaneerwaarde)
1. De terugsaneerwaarden, bedoeld in artikel 2.3.6a.5.4, onder a, komen overeen met de terugsaneerwaarden zoals aangegeven in artikel 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. In afwijking van het eerste lid zijn de terugsaneerwaarden, bedoeld in het eerste lid, voor de stoffen arseen, cadmium, koper, lood en zink ten hoogste gelijk aan de lokale maximale waarden voor het betreffende gebruik, zoals genoemd in tabel 2.3.6a.5.5.

Tabel 2.3.6a.5.5

Stof	Terugsaneerwaarden (mg/kg ds)[1]		
	Gebruik wonen met moestuin	Gebruik wonen met siertuin	Gebruik industrie
Arseen	55	55	76
Cadmium	3,7	12	12
Koper	190	190	190
Lood	85	276	530
Zink	720	720	720

[1] De waarden uit deze tabel gelden voor standaardbodem (10% organische stof en 25% lutum). Het omrekenen van de meetwaarden naar standaardbodem gebeurt op bij ministeriële regeling bepaalde wijze.

B

In de toelichting bij het tijdelijk deel van het omgevingsplan wordt in de tekst zoals die is opgenomen in bijlage 2 bij de nota van toelichting van het Invoeringsbesluit in de volgorde van de nummering de tekst ingevoegd die in bijlage 4 bij de nota van toelichting bij dit besluit is opgenomen.

Artikel IV (Omgevingsbesluit)

Het Omgevingsbesluit wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 4.12 komt te luiden:

Artikel 4.12 (bevoegd gezag Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)
Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit beslist op een enkel- of meervoudige aanvraag om een omgevingsvergunning als de aanvraag alleen betrekking heeft op een of meer van de volgende activiteiten:
a. een milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 3.48b van het Besluit activiteiten leefomgeving; of
b. een Natura 2000-activiteit of flora- en fauna-activiteit die is aangewezen op grond van artikel 1.3, vijfde lid, van de Wet natuurbescherming.

B

Artikel 4.31, eerste lid, komt te luiden:
1. Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is adviseur voor een aanvraag om een omgevingsvergunning voor zover de aanvraag betrekking heeft op:

a. een milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 3.48b van het Besluit activiteiten leefomgeving; of
b. een Natura 2000-activiteit of flora- en fauna-activiteit die is aangewezen op grond van artikel 1.3, vijfde lid, van de Wet natuurbescherming.

C

In artikel 13.1, onder b, wordt ingevoegd:
3°. bij een milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 3.48m, 3.48o of 3.48r van het Besluit activiteiten leefomgeving, voor zover het gaat om het in opdracht op of in de landbodem toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen.

D

Na artikel 13.1a wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 13.1b (toedeling aanvullende handhavingstaak toepassen bouwstoffen, grond of baggerspecie aan ander bestuursorgaan)

De bestuursrechtelijke handhavingstaak, bedoeld in artikel 18.1 van de wet, berust bij het in opdracht op of in de bodem aanbrengen van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengd mijnsteen bij het verrichten van de milieubelastende activiteiten, bedoeld in de artikelen 3.200, 3.205, 3.208, 3.211, 3.215 en 3.218 van het Besluit activiteiten leefomgeving ook bij Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat.

E

In bijlage V wordt bij onderdeel 'K. Waterbeheer' na onderdeel K9 een onderdeel K10 ingevoegd, luidende:

K10	Toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas	Niet van toepassing	Aanleg, wijziging of uitbreiding	De omgevingsvergunning voor een wateractiviteit

Hoofdstuk 2. Intrekken en wijziging en intrekking andere regelgeving

Artikel V (ntrekken)

De volgende besluiten worden ingetrokken:

a. Besluit aanwijzing bevoegdgezaggemeenten Wet bodembescherming;
b. Besluit overige niet-meldingplichtige gevallen bodemsanering;
c. Besluit gebruik meststoffen;
d. Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen;
e. Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer;
f. Besluit uniforme saneringen.

Artikel VI (Aanwijzingsbesluit Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken)

Hoofdstuk VII van de bijlage bij het Aanwijzingsbesluit Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken wordt de categorie Wet bodembescherming als volgt gewijzigd:

1. Het opschrift van de categorie komt te luiden: Wet bodembescherming en bodem in de Omgevingswet.

2. Aan de beschrijvingen van categorieën van beperkingenbesluiten worden onder vervanging van de puntkomma aan het slot van het laatste gedachtestreepje na het laatste gedachtestreepje de volgende beschrijvingen toegevoegd:
- (artikel 19.9c, eerste lid, van de Omgevingswet) beschikking van het college van burgemeester en wethouders, houdende tijdelijke beschermingsmaatregelen;
- (artikel 10.13a van de Omgevingswet) beschikking van het college van burgemeester en wethouders, houdende een gedoogplicht voor nazorg als bedoeld in artikel 10.13 van de Omgevingswet.

Artikel VII (Besluit bodemkwaliteit)

Het Besluit bodemkwaliteit wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1 komt te luiden:

Artikel 1
1. In dit besluit en de daarop berustende bepalingen wordt, tenzij anders bepaald, verstaan onder:
accreditatie: bewijs waarmee de Raad voor Accreditatie kenbaar maakt dat gedurende een bepaalde periode een gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat de hierin genoemde persoon of instelling competent is voor het uitvoeren van de desbetreffende werkzaamheid;
baggerspecie: materiaal dat is vrijgekomen uit de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam en dat bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouding en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter;
bodemfunctie: bodemfunctie als bedoeld in artikel 5.89p van het Besluit kwaliteit leefomgeving, zoals aangegeven in het omgevingsplan;
bodemfunctieklasse: bodemfunctieklasse als bedoeld in artikel 5.89p van het Besluit kwaliteit leefomgeving waarin de ontvangende landbodem in het omgevingsplan is ingedeeld;
bodemkwaliteitskaart: kaart als bedoeld in artikel 28, derde lid;
bouwstoffen: materiaal waarin de totaalgehalten aan silicium, calcium of aluminium tezamen meer dan 10 gewichtsprocent van dat materiaal bedragen, met uitzondering van vlakglas, metallisch aluminium, grond of baggerspecie, dat is bestemd om te worden toegepast;
certificaat: verklaring waarmee een door Onze Minister erkende certificeringsinstelling kenbaar maakt dat gedurende een bepaalde periode een gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat de hierin genoemde persoon voldoet aan het voor de certificering geldende normdocument;
erkenning bodemkwaliteit: op grond van artikel 9, eerste lid, gegeven beschikking waarbij wordt vastgesteld dat een persoon of een instelling voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens dit besluit geldende voorwaarden;
grond: vast materiaal dat bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouding en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter, niet zijnde baggerspecie;
instelling: certificeringsinstelling, inspectie-instelling, laboratorium of andere instelling, die beoordeelt of een persoon, stof, product, installatie, voorziening of ander object overeenstemt met een normdocument;
mijnsteen: bouwstoffen, in hoofdzaak bestaande uit gebroken schalie en zandsteen met bijmengingen van kolengruis, die als nevengesteente zijn vrijgekomen bij de winning van steenkool;

normdocument: op grond van artikel 25 aangewezen beoordelingsrichtlijn, protocol of andere richtlijn, code, aanbeveling of norm waarin eisen zijn opgenomen ter bevordering van de kwaliteit van werkzaamheden of de uitvoering daarvan;
Onze Minister: Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat;
persoon: natuurlijk persoon of rechtspersoon;
Raad voor Accreditatie: Raad voor Accreditatie als bedoeld in artikel 1 van de Wet aanwijzing nationale accreditatie-instantie;
vermengde mijnsteen: mijnsteen die met ten hoogste 80 gewichtsprocent grond of baggerspecie is vermengd;
werkzaamheid: op grond van artikel 8a, eerste lid, aangewezen werkzaamheid.
2. Voor de toepassing van dit besluit en de daarop berustende bepalingen wordt een hoeveelheid bouwstoffen als een partij aangemerkt als de bouwstoffen een vergelijkbare aard en samenstelling en dezelfde herkomst of producent hebben en als eenheid worden verhandeld of toegepast.
3. Voor de toepassing van dit besluit en de daarop berustende bepalingen wordt een hoeveelheid grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen als een partij aangemerkt als dat materiaal een vergelijkbare aard en samenstelling heeft en een eenheid vormt die is ontstaan door:
a. het ontgraven van een hoeveelheid van het materiaal, die van oorsprong in de bodem:
1°. fysiek aaneengesloten is; of
2°. gedeeltelijk onderbroken is en waarbij de onderlinge afstand tussen de niet aaneengesloten hoeveelheden niet meer 25 m bedraagt;
b. het ontgraven van een van oorsprong in de bodem niet fysiek aaneengesloten hoeveelheid van dat materiaal die niet meer dan 25 m^3 bedraagt;
c. het bewerken van het materiaal; of
d. het samenvoegen of splitsen van partijen van het materiaal.
4. Een milieuverklaring bodemkwaliteit kan de vorm hebben van een verklaring op grond van een partijkeuring, erkende kwaliteitsverklaring, fabrikant eigen verklaring, verklaring op grond van een bodemonderzoek of verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart.

B

De artikelen 1a tot en met 8 vervallen.

C

In hoofdstuk 2, afdeling 1, wordt voor artikel 9 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 8a
Bij regeling van Onze Minister worden met betrekking tot bouwstoffen, grond, baggerspecie, vermengde mijnsteen, de bodem of bodemenergiesystemen werkzaamheden aangewezen als bedoeld in artikel 11a.2, tweede lid, van de Wet milieubeheer.

D

De hoofdstukken 3 en 4 komen te luiden:

HOOFDSTUK 3 – Afgifte van milieuverklaringen bodemkwaliteit

Artikel 26
Dit hoofdstuk gaat over de afgifte van milieuverklaringen bodemkwaliteit en het daarvoor te verrichten onderzoek voor het uitvoeren van handelingen met bouwstoffen overeenkomstig artikel 33 en het toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen overeenkomstig het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 27
1. Een verklaring op grond van een partijkeuring heeft betrekking op de kwaliteit van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen en wordt afgegeven voor een partij.
2. Een erkende kwaliteitsverklaring heeft betrekking op de kwaliteit van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen en wordt afgegeven voor een partij of een product.
3. Een fabrikant-eigenverklaring heeft betrekking op de kwaliteit van bouwstoffen of bij ministeriële regeling aangewezen typen grond of baggerspecie en wordt afgegeven voor een product.
4. Een verklaring op grond van een bodemonderzoek heeft betrekking op de kwaliteit van de bodem op een in de verklaring aangegeven locatie of op de kwaliteit van grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen die uit de bodem op die locatie is of wordt ontgraven.
5. Een verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart heeft betrekking op de kwaliteit van de bodem op een in de verklaring aangegeven locatie op de bodemkwaliteitskaart of op de kwaliteit van grond of baggerspecie, die uit de bodem op die locatie is of wordt ontgraven.

Artikel 28
1. Een verklaring op grond van een partijkeuring, erkende kwaliteitsverklaring of verklaring op grond van een bodemonderzoek wordt afgegeven op grond van een onderzoek dat is verricht door een persoon of instelling die beschikt over een erkenning bodemkwaliteit als die voor het uitvoeren van die werkzaamheid op grond van artikel 15, eerste lid, is vereist.
2. Een fabrikant-eigenverklaring wordt afgegeven door de fabrikant op grond van een onderzoek dat voldoet aan de bij of krachtens dit besluit gestelde eisen.
3. Een verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart wordt afgegeven op grond van een onderzoek dat is verricht met gebruikmaking van een door de gemeenteraad vastgestelde bodemkwaliteitskaart die voldoet aan de op grond van artikel 32, derde lid, gestelde eisen.

Artikel 29
1. Een milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van bouwstoffen, vermeldt of de bouwstoffen voldoen aan de daarvoor geldende kwaliteitseisen.
2. Een milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van grond, mijnsteen of vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met grond, vermeldt:
a. de kwaliteitsklasse waarin de grond, mijnsteen of vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met grond, is ingedeeld met behulp van de kwaliteitseisen die gelden voor de volgende kwaliteitsklassen van grond: ‘landbouw/natuur’, ‘wonen’, ‘industrie’, ‘matig verontreinigd’ en ‘sterk verontreinigd’;
b. de kwaliteitsklasse van baggerspecie waarmee de kwaliteit van de grond, mijnsteen of vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met grond, overeenkomt, getoetst aan de hand van de kwaliteitseisen die gelden voor de volgende kwaliteitsklassen van baggerspecie: ‘niet verontreinigd, ‘licht verontreinigd’, ‘matig verontreinigd’ en ‘sterk verontreinigd’.
3. Een milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van baggerspecie of met baggerspecie vermengde mijnsteen vermeldt:
a. de kwaliteitsklasse waarin de baggerspecie of met baggerspecie vermengde mijnsteen is ingedeeld met behulp van de kwaliteitseisen die gelden voor de volgende kwaliteitsklassen van baggerspecie: ‘algemeen toepasbaar’, ‘licht verontreinigd’, ‘matig verontreinigd’ en ‘sterk verontreinigd;
b. de kwaliteitsklasse van grond waarmee de kwaliteit van de baggerspecie of met baggerspecie vermengde mijnsteen overeenkomt, getoetst aan de hand van de kwaliteitseisen die gelden voor de volgende kwaliteitsklassen van grond: ‘landbouw/natuur’, ‘wonen’ en ‘industrie’, ‘matig verontreinigd’ en ‘sterk verontreinigd’.
4. Een milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van de bodem vermeldt de kwaliteitsklasse waarin de bodem is ingedeeld met behulp van de kwaliteitseisen die gelden voor de volgende kwaliteitsklassen van de bodem:
a. voor de landbodem de volgende kwaliteitsklassen: ‘landbouw/natuur’, ‘wonen’, ‘industrie’, ‘matig verontreinigd’ en ‘sterk verontreinigd;

b. voor de waterbodem de volgende kwaliteitsklassen: 'niet verontreinigd', 'licht verontreinigd', 'matig verontreinigd' en 'sterk verontreinigd';
c. voor de landbodem de volgende bodemfunctieklassen: 'landbouw/natuur', 'wonen' en 'industrie'.
5. Een milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van grond of baggerspecie kan vermelden of de grond of baggerspecie voldoet aan de kwaliteitseisen die gelden voor de volgende kwaliteiten van grond en baggerspecie:
a. 'emissiearme grond of emissiearme baggerspecie';
b. 'voor verspreiden op de landbodem geschikte baggerspecie';
c. 'voor verspreiden in zoet oppervlaktewater geschikte baggerspecie';
d. 'voor verspreiden in zout oppervlaktewater geschikte baggerspecie';
e. 'voor toepassen in een diepe plas geschikte grond';
f. 'voor toepassen in een diepe plas geschikte baggerspecie';
g. 'voor toepassen als afdeklaag in een diepe plas geschikte grond';
h. 'voor toepassen als afdeklaag in een diepe plas geschikte baggerspecie'; of
i. 'tarragrond'.
6. Een milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van mijnsteen of vermengde mijnsteen kan vermelden of de mijnsteen of vermengde mijnsteen voldoet aan de kwaliteitseisen die gelden voor de kwaliteit 'emissiearme grond'.
7. De kwaliteitseisen, bedoeld in dit artikel, zijn de kwaliteitseisen, vastgesteld op grond van artikel 32, eerste lid.

Artikel 30
1. Een milieuverklaring bodemkwaliteit bevat voor elke relevante kwaliteitseis de gegevens waarop de verklaring is gebaseerd of een verwijzing naar een rapport waarin deze gegevens zijn opgenomen.
2. Een milieuverklaring bodemkwaliteit vermeldt:
a. welk type milieuverklaring bodemkwaliteit het betreft;
b. de naam van degene die de verklaring heeft afgegeven;
c. de herkomst van de grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen waarop de verklaring betrekking heeft; en
d. de hoeveelheid grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen waarop de verklaring betrekking heeft, uitgedrukt in ton.

Artikel 31
1. Als er op grond van de activiteiten die op de locatie van het ontgraven hebben plaatsgevonden, de ontstaansgeschiedenis van een partij of anderszins aanleiding bestaat om te veronderstellen dat in grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen stoffen aanwezig zijn waardoor dat materiaal niet geschikt is om op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam te worden toegepast, wordt daarnaar het nodige onderzoek verricht voordat met betrekking tot het materiaal een milieuverklaring bodemkwaliteit wordt afgegeven.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing als er aanleiding bestaat om te veronderstellen dat in grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen bodemvreemd materiaal voorkomt dat daarin al voor het ontgraven of bewerken aanwezig was.
3. Als uit een onderzoek als bedoeld in het eerste of tweede lid blijkt dat de aanwezigheid van stoffen of bodemvreemd materiaal grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen ongeschikt maakt voor het toepassen op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam, wordt dit in de milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van de grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen aangegeven, waarbij tevens het gewichtspercentage van het bodemvreemde materiaal of de concentraties van de stoffen worden vermeld.

Artikel 32
1. Bij regeling van Onze Minister worden de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vastgesteld.

2. Kwaliteitseisen kunnen betrekking hebben op stoffen of fysische eigenschappen en kunnen de vorm hebben van maximale emissiewaarden, maximale concentratiewaarden of andere samenstellingseisen.
3. Bij regeling van Onze Minister worden eisen gesteld waaraan een bodemkwaliteitskaart als bedoeld in artikel 28, derde lid, moet voldoen om als grondslag voor de afgifte van een verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart te kunnen worden gebruikt.
4. Bij regeling van Onze Minister kunnen voor de goede uitvoering van dit hoofdstuk regels worden gesteld met betrekking tot:
a. de wijze waarop wordt vastgesteld of een materiaal als bouwstoffen, grond of baggerspecie wordt aangemerkt;
b. de wijze waarop wordt vastgesteld of sprake is van vormgegeven bouwstoffen;
c. de wijze waarop wordt bepaald of bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen de daarbij aangegeven eigenschappen of samenstelling bezitten;
d. de wijze waarop de concentraties van de daarbij aangegeven stoffen in bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen of de bodem worden bepaald;
e. de wijze waarop het onderzoek, bedoeld in artikel 28, derde lid, wordt verricht;
f. de wijze waarop de emissies van de daarbij aangegeven stoffen uit bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen worden bepaald;
g. het splitsen en samenvoegen van partijen bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen;
h. de wijze waarop grond, baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen of de bodem in een kwaliteitsklasse worden ingedeeld;
i. de wijze waarop wordt vastgesteld of de kwaliteit van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen of de bodem voldoet aan de bij of krachtens dit besluit gestelde kwaliteitseisen;
j. de wijze waarop werkzaamheden in het onderzoek voor de afgifte van een milieuverklaring bodemkwaliteit worden verricht, waaronder monsterneming, de behandeling en analyse van monsters en de rapportage over de resultaten van het onderzoek;
k. de wijze waarop een milieuverklaring bodemkwaliteit wordt afgegeven;
l. de gevallen waarin of de voorwaarden waaronder het vooronderzoek, het toelatingsonderzoek, de kwaliteitsbewaking bij de vervaardiging van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen, en de onderscheiden vormen van milieuverklaringen bodemkwaliteit mogen worden afgegeven of gebruikt;
m. de wijze waarop wordt bepaald of een hoeveelheid bouwstoffen, grond, baggerspecie mijnsteen of vermengde mijnsteen na splitsing of samenvoeging van partijen als verschillende partijen wordt aangemerkt; en
m. de inhoud en vormgeving van de milieuverklaring bodemkwaliteit.

HOOFDSTUK 4 – Handelingen met bouwstoffen

Artikel 33
1. Het vervaardigen, invoeren, voor toepassing in Nederland of voor handelsdoeleinden voor de Nederlandse markt voorhanden hebben, vervoeren of aan een ander ter beschikking stellen van bouwstoffen is verboden, tenzij voor de partij:
a. een milieuverklaring beschikbaar is waaruit blijkt dat de kwaliteit van de bouwstoffen voldoet aan de daarvoor geldende kwaliteitseisen;
b. een afleverbon voorhanden is die de vereiste gegevens over de herkomst bevat.
2. Bij ministeriële regeling kunnen regels worden gesteld over de inhoud en vormgeving van een afleverbon en kunnen gevallen worden aangewezen waarin een afleverbon niet is vereist.

E

De artikelen 65, 66, 75 tot en met 79, en 82 vervallen.

Artikel VIII (Besluit financiële bepalingen bodemsanering)

Het Besluit financiële bepalingen bodemsanering wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 1 wordt in de begripsomschrijving van "wet" "Wet bodembescherming" vervangen door: "Wet bodembescherming, zoals deze luidde voor de inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet".

B

In hoofdstuk 1 wordt na artikel 1 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 1a
Dit besluit berust na het tijdstip van inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet mede op de artikelen 4 en 5 van de Kaderwet subsidies I en M.

C

Artikel 9 komt te luiden:

Artikel 9
Onze Minister kan, met inachtneming van de navolgende artikelen, op aanvraag subsidie verstrekken aan de eigenaar of als op het bedrijfsterrein een recht van erfpacht rust de erfpachter van een bedrijfsterrein voor het saneren van een geval van ernstige verontreiniging van een bedrijfsterrein ten aanzien waarvan voor de inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet:
a. een besluit is genomen dat spoedige sanering noodzakelijk is krachtens artikel 29 juncto artikel 37, eerste lid, van de wet;
b. een saneringsplan als bedoeld in artikel 39, van de wet is ingediend,
c. een saneringsplan voor een gedeelte van de verontreiniging van de bodem is ingediend als bedoeld in artikel 40 van de wet, uitsluitend voor het gedeelte waarop het saneringsplan betrekking heeft, of
d. een melding als bedoeld in artikel 39b, derde lid, van de wet is gedaan.

D

Artikel 31, eerste lid, komt te luiden:
1. Onze Minister kan op aanvraag een projectsubsidie verstrekken aan de coördinerende rechtspersoon, voor het collectief saneren van een aantal gevallen van ernstige verontreiniging van bedrijfsterreinen waar voor de inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet:
a. een besluit is genomen dat spoedige sanering noodzakelijk is krachtens artikel 29 juncto artikel 37, eerste lid, van de wet;
b. een saneringsplan als bedoeld in artikel 39, van de wet is ingediend, of
c. een saneringsplan voor een gedeelte van de verontreiniging van de bodem als bedoeld in artikel 40 van de wet is ingediend, uitsluitend voor het gedeelte waarop het saneringsplan betrekking heeft, of
d. waarvoor een melding is gedaan als bedoeld in artikel 39b, derde lid, van de wet.

Artikel IX (Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden)

Artikel 1, onder f, van het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden komt te luiden:

f. bodem: bodem als bedoeld in de bijlage, onder A, bij de Omgevingswet;

Artikel X (Besluit inrichting landelijk gebied)

Artikel 13 van het Besluit inrichting landelijk gebied wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt het zinsdeel "die deel uitmaken van een onderzoeksgeval als bedoeld in artikel 1 van de Wet bodembescherming" vervangen door: waar bodemonderzoek wordt uitgevoerd als bedoeld in artikel 5.7b tot en met 5.7e van het Besluit activiteiten leefomgeving.

2. In het tweede lid wordt het zinsdeel die deel uitmaken van een geval van verontreiniging als bedoeld in artikel 1 van de Wet bodembescherming" vervangen door: waarvan de kwaliteit de achtergrondwaarde zoals vastgesteld op grond van het Besluit bodemkwaliteit overschrijdt.

3. Het derde lid komt te luiden:

   3. Gronden met een verontreiniging van de bodem die een interventiewaarde bodemkwaliteit als bedoeld in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving overschrijdt zijn niet uitruilbaar, tenzij de locatie overeenkomstig de Wet bodembescherming, het Besluit activiteiten leefomgeving, het omgevingsplan, een maatwerkvoorschrift of omgevingsvergunning is gesaneerd en geen LAC-signaalwaarden worden overschreden.

Artikel XI (Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen)

Het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 1, eerste lid, onderdelen 17a, 17b, 30 en 31 wordt "in de ministeriele regeling op grond van artikel 28a Wet bodembescherming" vervangen door: "in dit besluit".

B

Na artikel 1 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 1a
1. Onze minister van Infrastructuur en Waterstaat kan op verzoek een verklaring afgeven waaruit blijkt dat grond als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onderdelen 17a, 17b, 30 en 31, van dit besluit niet reinigbaar en niet koud-immobiliseerbaar is.
2. Bij ministeriele regeling kunnen nadere regels worden gesteld over de beoordeling van de reinigbaarheid van grond en het afgeven van een verklaring van niet reinigbaarheid van grond.

Artikel XII (Besluit vrijstelling stortverbod buiten inrichtingen)

In artikel 2, eerste lid, onder e, van het Besluit vrijstelling stortverbod buiten inrichtingen wordt "het Besluit gebruik meststoffen" vervangen door: "paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving".

Artikel XIII (Productenbesluit asbest)

Artikel 2, onder e, van het Productenbesluit asbest komt te luiden:
e. het herschikken van verontreinigde grond, als bedoeld in artikel 4.1241, vierde lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving, tenzij aan die grond opzettelijk asbest is toegevoegd.

Artikel XIV (Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet)

Het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 5, derde lid, komt te luiden:
3. Meststoffen zijn niet met afvalstoffen of reststoffen gemengd, tenzij het betreft:
a) de krachtens het tweede lid, aangewezen stoffen;
b) afvalwaterstromen die gelet op de op grond van artikel 4.3, eerste lid, 4.5, eerste lid of 4.6, eerste lid, van de Omgevingswet gestelde maatwerkvoorschriften gelijkmatig over de landbouwgronden verspreid mogen worden.

B

Artikel 29, eerste lid, onder b, wordt 'waarvoor het in (…)verbod niet geldt' vervangen door 'en voldoet aan paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving'.

C

In artikel 32, tweede lid, onder b, onder 4°, wordt 'het beheersregime dat (…) van mestgebruik geldt;'˜ vervangen door 'waarop een beheer wordt gevoerd dat beperkingen verbindt aan de gebruikte hoeveelheid meststoffen op de desbetreffende percelen;'.

Hoofdstuk 3. Overgangsrecht

Artikel XV (overgangsrecht voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en voor overige handelingen met bouwstoffen)

1. Het oude recht blijft van toepassing op het voor toepassing in Nederland of voor handelsdoeleinden voor de Nederlandse markt voorhanden hebben, vervoeren of aan een ander ter beschikking stellen van IBC-bouwstoffen of het toepassen van IBC-bouwstoffen, uitgezonderd avi-bodemas, in een werk waarvoor voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit een melding is gedaan op grond van artikel 32, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, tot zes maanden na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit.
2. Op het aangebracht houden van bouwstoffen, grond en baggerspecie die voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit zijn aangebracht of die met toepassing van in dit artikel opgenomen overgangsrecht na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit zijn aangebracht, blijft het oude recht van toepassing.
3. Als voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit een melding is gedaan op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit voor het toepassen van grond of baggerspecie voor het verondiepen en dempen van een oppervlaktewaterlichaam, bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder d, van het Besluit bodemkwaliteit, blijft, als het een diepe plas betreft die is ontstaan als gevolg van zandwinning, grindwinning of kleiwinning of een dijkdoorbraak, op het toepassen van grond en baggerspecie in de diepe plas het oude recht van toepassing tot drie jaar na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit.
4. Baggerspecie uit een watergang mag tot twee jaar na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit ook over de aan de watergang grenzende percelen worden verspreid als wordt voldaan aan het oude recht.
5. Als met toepassing van artikel 32b in samenhang met hoofdstuk 4, afdeling 1, paragraaf 2, van het Besluit bodemkwaliteit, zoals dat luidde voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit, een gebiedsspecifiek toetsingskader is vastgesteld voor het toepassen van mijnsteen en mijnsteen dat is vermengd met ten hoogste 80% gewichtsprocent grond of baggerspecie, geldt het oude recht tot een bij koninklijk besluit vast te stellen tijdstip.

6. Een omgevingsvergunning van rechtswege als bedoeld in artikel 4.14 van de Invoeringswet Omgevingswet voor een milieubelastende activiteit en voor een lozingsactiviteit die bestaat uit het toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas, bedoeld in artikel 3.48p van het Besluit activiteiten leefomgeving, zoals dat luidt na inwerkingtreding van de artikelen I en VII van het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet, geldt voor een termijn van drie jaar na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit.
7. Een kaart als bedoeld in artikel 57, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, zoals dat luidde voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit, geldt als een bodemkwaliteitskaart als bedoeld in artikel 28, derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, zoals gewijzigd door dit besluit, tot een bodemkwaliteitskaart volgens die bepaling is vastgesteld, maar niet langer dan vijf jaar na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit.
8. Een melding die op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit is gedaan voor het toepassen van grond of baggerspecie geldt als een melding op grond van artikel 4.1266, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving.
9. Een melding die op grond van artikel 33b in samenhang met artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit is gedaan voor het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen geldt als een melding op grond van artikel 4.1282, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving.
10. Als in verband met de invoering van dit besluit bepalingen van het Besluit bodemkwaliteit komen te vervallen, waarin een overgangsrechtelijke bepaling was opgenomen, blijft die overgangsrechtelijke bepaling van toepassing tot die is uitgewerkt.

Hoofdstuk 4. Slotbepalingen en inwerkingtreding

Artikel XVI (inwerkingtreding)

De artikelen van dit besluit treden in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Artikel XVII (citeertitel)

Dit besluit wordt aangehaald als: Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Inhoud

1 Inleiding 77
1.1 Bodem in het stelsel van de Omgevingswet 77
1.2 Grondslag en reikwijdte Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet 79
1.3 Medebetrokkenheid 80
1.4 Leeswijzer 80
2 Aanleiding en achtergrond 82
2.1 Naar duurzaam beheer van bodemkwaliteiten 82
2.2 Inpassen in instrumentenpalet Omgevingswet 83
2.3 Integraal afwegingskader instrumenten duurzaam bodembeheer 84
2.4 Uitgangspunten voor het Aanvullingsbesluit bodem 85
3 Hoofdkeuzes 87
3.1 Inleiding 87
3.2 Het Aanvullingsbesluit bodem en het uitgangspunt decentraal, tenzij 87
3.3 Algemene kenmerken normen bodemkwaliteit 89
3.4 Hoofdkeuzes besluiten onder de Omgevingswet 94
3.4.1 Bodemregels in het Besluit activiteiten leefomgeving: hoofdkeuzes 94
3.4.2 Bodemregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving: hoofdkeuzes 98
3.4.3 Bodemregels in het Omgevingsbesluit: hoofdkeuzes 100
3.4.4 Andere relevante hoofdkeuzes 100
4 Inzet preventieve instrumenten 101
4.1 Inleiding 101
4.2 Weging bodembelang bij toedelen functies aan locaties in omgevingsplan 101
4.3 Algemene rijksregels voor activiteiten ter bescherming van de bodem en de zorgplicht 102
5 Inzet instrumenten historische verontreinigingen in de bodem 106
5.1 Inleiding 106
5.2 Samenhang graven, bouwen, saneren, opslaan en toepassen 107
5.3 Informatie over de kwaliteit van de bodem 109
5.4 Digitalisering 112
5.5 Registratie 113
6 Inzet instrumenten beheer grondwaterkwaliteit 115
6.1 Inleiding 115
6.2 Beleidskeuzes 115
6.3 Wijzigingen ten opzichte van de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 119
6.4 Effecten 120
6.5 Grondwaterkwaliteitsbeheer onder de Omgevingswet 120
7 Bouwen op verontreinigde bodem 124

7.1 Inleiding 124
7.2 Beleidskeuzes 124
7.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 127
7.4 Effecten 128
7.5 Bouwen op verontreinigde bodem onder de Omgevingswet 128
8 Milieubelastende activiteit graven in bodem 133
8.1 Inleiding 133
8.2 Beleidskeuzes 133
8.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 137
8.4 Effecten 137
8.5 Graven onder de Omgevingswet 138
9 Milieubelastende activiteit opslaan van grond en baggerspecie 143
9.1 Inleiding 143
9.2 Beleidskeuzes 143
9.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 144
9.4 Effecten 146
9.5 Opslaan van grond en baggerspecie onder de Omgevingswet 146
10 Milieubelastende activiteit saneren van de bodem 148
10.1 Inleiding 148
10.2 Beleidskeuzes 148
10.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 149
10.4 Effecten 150
10.5 Saneren van de bodem onder de Omgevingswet 150
11 Milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen 154
11.1 Inleiding 154
11.1.1 Algemeen 154
11.1.2 Beleidsontwikkelingen 155
11.2 Consequenties inbouw stelsel omgevingsrecht 156
11.3 Beleidskeuzes 158
11.4 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 164
11.5 Effecten 166
11.6 Toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen onder de Omgevingswet 166
12 Milieubelastende activiteit het op of in de bodem brengen van meststoffen 168
12.1 Inleiding 168
12.2 Beleidskeuzes 168
12.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 171
12.4 Effecten 171
12.5 Het op of in der bodem brengen van meststoffen onder de Omgevingswet 171
13 Overige onderwerpen 174
13.1 Financiële instrumenten 174

13.2 Voormalige stortplaatsen 175
14 Verhouding tot voorgaande en voorgenomen regelgeving 176
14.1 Algemeen 176
14.2 Relatie bodemregels met andere regelgeving 176
14.3 Voorgaande regelgeving bodem 177
14.4 EU-regelgeving 178
14.4.1 EU-richtlijnen, EU-verordeningen en verdragen 178
14.4.2 Notificatie 180
15 Uitvoering, toezicht en handhaving 181
15.1 Inleiding 181
15.2 Graven, saneren en toepassen 181
15.3 Ketentoezicht 183
15.4 Grondwater 184
15.5 Het op of in de bodem brengen van meststoffen 184
16. Effecten 186
16.1 Effect op de regeldruk voor burgers en bedrijven 186
16.2 Effect op de bestuurlijke lasten voor overheden 186
17 Totstandkoming besluit en consultatie 190
17.1 Totstandkoming besluit 190
17.2 Consultatie 190
17.2.1 Algemeen 190
17.2.2 milieubelastende activiteiten graven in de bodem, saneren van de bodem, toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie, en (vermengde) mijnsteen 192
17.2.3 Milieubelastende activiteit op of in de bodem brengen van meststoffen 196
17.4 Moties en toezeggingen 197
17.5 Voorhang 198
18 Invoering 199
18.1 Implementatieprogramma 199
18.2 Invoeringsondersteuning aan gebruikers 199
18.3 Veranderopgave van overheden 200
18.5 Overdracht informatie als gevolg van overdracht van taken van provincie naar gemeenten 200
19 Overgangsrecht en bruidsschat 201
19.1 Overgangsrecht 201
19.2 Bruidsschat 204

1 Inleiding

1.1 Bodem in het stelsel van de Omgevingswet

De bodem is een essentieel onderdeel van de fysieke leefomgeving. De bodem levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke behoeften: de energievoorziening, de drinkwatervoorziening, voedselveiligheid, grondwaterreserves, natuur, klimaatmitigatie en klimaatadaptatie. Een duurzaam, efficiënt beheer en gebruik van onze bodem biedt daarmee een belangrijke bijdrage aan de gezondheid, het welzijn en de welvaart. Onder bodem wordt verstaan het vaste deel van de aarde met de zich daarin bevindende vloeibare en gasvormige bestanddelen en organismen.[3] Bodem omvat dus de vaste bodem en het grondwater, die een samenhangend systeem vormen.

De Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving bieden het nieuwe juridische kader voor maatschappelijke opgaven en ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Het stelsel is gericht op: "het met het oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, en in onderlinge samenhang:

a. bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, en
b. doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften."

Deze zogenoemde maatschappelijke doelen zijn opgenomen in artikel 1.3 van de Omgevingswet.

Het doel van het Nederlandse bodembeleid is om een balans aan te brengen tussen beide belangen: enerzijds de bescherming van de gezondheid van de mens en het behoud van de functionele eigenschappen die de bodem heeft voor mens, plant en dier, en anderzijds het geven van ruimte aan maatschappelijke activiteiten op of in de bodem. De uitdaging voor het beleid is de balans tussen deze maatschappelijke opgaven te vinden en te behouden. Zodra een evenwichtige balans is bereikt tussen beschermen en benutten, is sprake van duurzaam bodembeheer:[4]

> *het waarborgen van de gebruikswaarde van de bodem (vaste bodem en grondwater) en het faciliteren van het duurzaam gebruik van de functionele eigenschappen van de bodem, door het in onderlinge samenhang:*
> - *beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen en aantastingen (pijler 1);*
> - *evenwichtig toedelen van functies aan locaties en het stellen van andere regels die met het oog daarop nodig zijn in het omgevingsplan, rekening houdend met de kwaliteiten van de bodem (pijler 2);*
> - *duurzaam en doelmatig beheren van de resterende historische verontreinigingen en –aantastingen (pijler 3).*

De Rijksregelgeving binnen het stelsel bestaat uit de Omgevingswet, vier daarbij behorende algemene maatregelen van bestuur en de Omgevingsregeling. Het toepassingsgebied, het instrumentenpakket, het belangenkader en de delegatiegrondslagen van de Omgevingswet zijn in de meeste gevallen breed genoeg om bodem daarin te kunnen betrekken. De Omgevingswet is, om het duurzaam beheer van de bodem op het niveau van wet adequaat te kunnen regelen, aangevuld met een beperkt aantal onderwerpen:

- een verplichte instructieregel over omgevingsplannen en projectbesluiten met het oog op het beschermen van de bodem en ter voorkoming van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid in verband met het gebruik van de bodem;

[3] Definitie uit artikel 1.1 van de Omgevingswet, opgenomen in bijlage A. Begrippen
[4] Zie paragraaf 2.2 van de memorie van toelichting bij de Aanvullingswet bodem Omgevingswet; Kamerstukken II, 2017/18, 34 864, nr. 3.

- het Rijk is bevoegd gezag voor regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen;
- de verplichting voor de gemeenten om tijdelijke beschermingsmaatregelen te eisen van eigenaar of pachter bij een toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem;
- de gedoogplichten voor het dulden van grondwaterbeheer, van maatregelen bij toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem, van nazorg en voor de naleving van de verplichtingen uit de zorgplicht bodem;
- een noodregeling bodem als een voorziening onmiddellijk geboden is.

Deze aanvullingen zijn opgenomen in de Aanvullingswet bodem[5].

Vier algemene maatregelen van bestuur onder de Omgevingswet

Op grond van de Omgevingswet zijn vier algemene maatregelen van bestuur vastgesteld:

- Het Besluit activiteiten leefomgeving.[6] Dit besluit stelt rechtstreeks werkende rijksregels over activiteiten in de fysieke leefomgeving aan burgers, bedrijven en overheden in de rol van initiatiefnemer.
- Het Besluit bouwwerken leefomgeving.[7] Dit besluit stelt algemene, rechtstreeks werkende regels aan activiteiten met betrekking tot bouwwerken, zoals bouwen en slopen. Dit besluit is gericht tot eenieder die deze activiteiten uitvoert, in de praktijk vooral burgers en bedrijven.
- Het Besluit kwaliteit leefomgeving.[8] Dit besluit richt zich tot bestuursorganen en bevat de inhoudelijke normen voor de bestuurlijke taakuitoefening en besluitvorming.
- Het Omgevingsbesluit.[9] Dit besluit bevat de algemene en procedurele bepalingen voor de uitwerking van de instrumenten van de wet die voor eenieder van belang zijn, zowel voor overheden als voor bedrijven en burgers.

In totaal zijn ongeveer zestig sectorale algemene maatregelen van bestuur opgegaan in de vier besluiten onder de Omgevingswet[10]. Dit Aanvullingsbesluit voegt daar een aantal regels over bodem aan toe. De indeling van de algemene maatregelen van bestuur, die gekoppeld is aan doelgroepen en type regelgeving, is gevisualiseerd in figuur 1.1.

Figuur 1.1 - de indeling van de AMvB's

[5] Kamerstukken II, 2017/18, 34 864, nr. 2.
[6] Stb 2018, 293.
[7] Stb 2018, 291.
[8] Stb 2018, 292.
[9] Stb 2018, 290.
[10] Kamerstukken II, 2013/14, 33 962, nr. 3.

De gekozen indeling van de algemene maatregelen van bestuur betekent dat de verschillende doelgroepen de regels die op hen van toepassing zijn eenvoudiger kunnen vinden. Een initiatiefnemer heeft, naast regels die opgenomen zijn in het omgevingsplan, vooral te maken met het Besluit activiteiten leefomgeving. Dat besluit geeft helder aan welke algemene rijksregels gelden voor bijvoorbeeld het graven in de bodem of het saneren van de bodem. Daarbij geeft dat besluit aan in welke gevallen een vergunning nodig is. Als een burger of bedrijf als onderdeel van zijn plannen ook iets wil (her)bouwen of slopen, kan hij terecht in het Besluit bouwwerken leefomgeving. Hij kan in het Omgevingsbesluit vinden welke procedures hij moet doorlopen en wie het bevoegde gezag is voor het verlenen van de omgevingsvergunning. In het omgevingsplan van de gemeente vindt hij ten slotte welke gemeentelijke regels verder nog gelden voor zijn initiatief. Zo kan een bodemonderzoek verplicht zijn of er kunnen beperkingen op het perceel rusten bij het realiseren van de toegekende functie als gevolg van de bodemkwaliteit.

Voor een gemeente, waterschap en de provincie is ook het Besluit kwaliteit leefomgeving van belang. Dat besluit schrijft voor welke regels het bestuursorgaan moet opnemen in zijn omgevingsplan of verordening en welk beoordelingskader geldt bij vergunningen. De bodemregels over het omgevingsplan richten zich met name op het stellen van regels aan locaties die beperkingen opleggen aan het bouwen op verontreinigde bodem, op het vastleggen van nazorg en gebruiksbeperkingen en het vaststellen van een bodemfunctieklassekaart voor toepassen van grond en baggerspecie. In het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit bouwwerken leefomgeving kan het bestuursorgaan vinden welke ruimte er is om maatwerk te bieden in aanvulling op of in afwijking van de algemene rijksregels. Hiermee kan hij waar nodig extra ruimte creëren voor gewenste ontwikkelingen en innovaties, of juist strengere eisen stellen als de situatie hierom vraagt. Het Omgevingsbesluit geeft ten slotte duidelijkheid over procedures en over instrumenten als milieueffectrapportage en kostenverhaal.

Dit Aanvullingsbesluit bevat een aantal regels over bodem. De drie genoemde pijlers vormen voor deze regels het kader. Daarnaast zijn de vier verbeterdoelen van de stelselherziening van het omgevingsrecht sturend voor de vorm en inhoud van de bodemregels. De vier verbeterdoelen zijn:

- het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht;
- het bewerkstelligen van een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid, besluitvorming en regelgeving;
- het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door een actieve en flexibele aanpak mogelijk te maken voor het bereiken van doelen voor de fysieke leefomgeving;
- het versnellen en verbeteren van besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving[11].

Voor het bereiken van de verbeterdoelen en het instrumenteren van het duurzaam bodembeheer worden de regels over bodem die als gevolg van de beleidsvernieuwing worden herzien ingepast in de algemene maatregelen van bestuur onder de Omgevingswet.

1.2 Grondslag en reikwijdte Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet

Het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet (hierna dit Aanvullingsbesluit) bestrijkt de milieubelastende activiteiten: graven in bodem, opslaan van grond en baggerspecie, saneren van de bodem, toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en het op of in de bodem brengen van meststoffen. De regels hierover worden hierbij opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving. Ook worden er instructieregels gesteld over het bouwen op verontreinigde grond, voor het toepassen van grond en baggerspecie, het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib en over een signaleringsparameter voor maatregelen ten behoeve van de grondwaterkwaliteit. De instructieregels worden toegevoegd aan het Besluit kwaliteit leefomgeving.

[11] Kamerstukken II, 2013/14, 33 962, nr. 3.

Daarnaast worden het Omgevingsbesluit en een aantal andere besluiten, waaronder het Besluit bodemkwaliteit gewijzigd.

Invoeringswet Omgevingswet

Het voorliggende besluit is gebaseerd op de tekst van de Omgevingswet zoals die in het Staatsblad in geplaatst (Stb. 2016, 156). Er is in de artikelen van dit Aanvullingsbesluit in beginsel geanticipeerd op wijzigingen, bijvoorbeeld in terminologie, die voortvloeien uit het voorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet en het Invoeringsbesluit Omgevingswet[12]. Waar dat nodig is voor het begrip van dit besluit, is in de toelichting wel melding gemaakt van voorgenomen wijzigingen.

Algemene regels over activiteiten in een ministeriële regeling

De Omgevingswet biedt onder andere in artikel 4.3, derde lid, de grondslag om algemene regels bij ministeriële regeling te stellen, als deze uitvoeringstechnische, administratieve en meet- of rekenvoorschriften inhouden. Voor verschillende activiteiten wordt van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

1.3 Medebetrokkenheid

De inhoud van dit aanvullingsbesluit is afgestemd met andere departementen en in het bijzonder met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties en de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

1.4 Leeswijzer

Het systeem van de algemene maatregelen van bestuur onder de Omgevingswet, die zijn aangevuld met dit Aanvullingsbesluit bodem, zijn al beschreven in de omvangrijke nota's van toelichting bij die regelgeving[13].

In deze nota van toelichting wordt voornamelijk beschreven wat het nieuwe bodembeleid inhoudt, wat de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet betekent voor bodem en wat het Aanvullingsbesluit bodem regelt.

Hoofdstuk 2 beschrijft de aanleiding en achtergrond van dit Aanvullingsbesluit in het licht van de stelselherziening.

Hoofdstuk 3 van deze toelichting beschrijft de belangrijkste beleidsmatige uitgangspunten voor de totstandkoming van dit besluit en de hoofdkeuzes die in dit besluit zijn gemaakt.

Hoofdstuk 4 t/m 11 gaan in op de hoofdlijnen van dit Aanvullingsbesluit voor de verschillende onderwerpen van de beleidsvernieuwing bodem. Hoofdstuk 4 beschrijft de inzet van preventieve instrumenten. In hoofdstuk 5 is een beschouwing gegeven over de inzet van instrumenten bij historische verontreinigingen in de bodem. Hoofdstuk 6 bespreekt de inzet van instrumenten voor het beheer van grondwaterkwaliteit. Hoofdstuk 7 beschrijft de systematiek van het bouwen op verontreinigde grond. Hoofdstuk 8, 9, 10 en 11 gaan in op de milieubelastende activiteiten, respectievelijk graven in bodem, opslaan van grond en baggerspecie, saneren van de bodem en het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie. Hoofdstuk 12 beschrijft de milieubelastende activiteit het op of in de bodem brengen van meststoffen. Hoofdstuk 13 bespreekt de overige onderwerpen.

Hoofdstuk 14 beschrijft de verhouding tot bestaande en voorgenomen regelgeving en geeft een beknopte toelichting op de manier waarop de regels vanuit het voorheen geldende recht zijn overgenomen in dit besluit.

[12] Deze voorhangversie van het Aanvullingsbesluit bodem is na de consultatie vernummerd op basis van het Invoeringsbesluit Omgevingswet voorhangversie d.d. 29 mei 2019.
[13] Stb 2018, 290 t/m 293.

Hoofdstuk 15 gaat in op uitvoering, (interbestuurlijk) toezicht en handhaving van de onderdelen van dit besluit.

Hoofdstuk 16 beschrijft de effecten van het besluit op bestuurslasten, de rechtspraak, administratieve lasten en het milieu nadat de desbetreffende toetsen zullen zijn uitgevoerd.

Hoofdstuk 17 beschrijft de resultaten van de toetsing en internetconsultatie.

Hoofdstuk 18 gaat in op de invoering van dit Aanvullingsbesluit en hoofdstuk 19 beschrijft het overgangsrecht en de bruidsschat.

De artikelsgewijze toelichting beschrijft vervolgens voor zover nodig per artikel de keuzes en achtergronden.

2 Aanleiding en achtergrond

2.1 Naar duurzaam beheer van bodemkwaliteiten

De ingezette koers van duurzaam bodembeheer ziet op het verlaten van de sectorale benadering van de bodem en richt zich op waardecreatie door het zoeken van een combinatie met gebiedsontwikkeling of het duurzaam inzetten van bodemdiensten.[14] De instrumenten voor de uitvoering van duurzaam bodembeheer zijn langs deze beleidslijn ontwikkeld. In principe is er geen grote koerswijziging voorzien, maar wel een aantal accentverschuivingen in het wettelijk instrumentarium.

Beleidsvernieuwing bodem
De beleidsvernieuwing wordt gekenschetst door de volgende verschuivingen:

a. Gebiedsaanpak en regulering van activiteiten in plaats van sanering van het geval.
b. Regels in het Omgevingsplan gericht op activiteiten in plaats van het saneren om milieuhygiënische redenen.
c. Vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte in plaats van een centraal gereguleerde aanpak.
d. Versnellen en verbeteren van de besluitvorming over bouwactiviteiten door onder meer het verminderen van het aantal bodemonderzoeken en het zoveel mogelijk inzetten van algemene regels in plaats van beschikkingen.

Duurzaam bodembeheer krijgt in drie pijlers gestalte. Het beschermen van de bodem, (inclusief grondwater), tegen nieuwe verontreinigingen en aantastingen (pijler 1) vraagt om een actieve rol van de overheid. Dit vertaalt zich in kaders door de overheid voor diegenen die milieubelastende activiteiten onder het Besluit activiteiten leefomgeving verrichten om de nadelige beïnvloeding van de bodem en oppervlaktewaterlichamen te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken. Ook is er een op preventie gericht kader voor het onttrekken van grondwater dan wel, het in samenhang hiermee, infiltreren van water in de bodem.

Ook bij het evenwichtig toedelen van functies aan locaties door gemeenten (pijler 2) spelen de kwaliteiten (fysische, ecologische en chemische) van de bodem een rol in de afweging van belangen. Gemeenten stellen regels over de wenselijke bodemkwaliteit. Ook regels die een bepaalde activiteit op een locatie wel, niet of onder voorwaarden mogelijk maken, kunnen de bodemkwaliteit betreffen. Bij beheer van historische bodemverontreinigingen gaat het in de tweede pijler om het vergroten van de gebruikswaarde van de bodem door het zoeken van combinaties met gebiedsontwikkelingen of met het duurzaam inzetten van bodemdiensten, zoals bodemvruchtbaarheid, drinkwaterproductie, biologische- en duurzame landbouw.

Het duurzaam en doelmatig beheer van historische verontreinigingen (pijler 3) vindt plaats door een samenspel tussen de eigenaar van de bodem en de overheid. De eigenaar van de bodem is en blijft verantwoordelijk voor de bodemkwaliteit. Het Rijk stelt kaders voor activiteiten, zoals voor het bouwen van een woning op verontreinigde bodem. De gemeente en de provincie kunnen voorwaarden stellen aan de chemische kwaliteit van de bodem vanuit ambities voor de geschiktheid van de bodem vanuit ecologisch oogpunt of ter bescherming of verbetering van de grondwaterkwaliteit. Ook het waterschap zal zich als beheerder van het regionaal watersysteem de bescherming van de grondwaterkwaliteit aantrekken, in het bijzonder waar het de eerste pijler van het bodembeheer betreft: preventie (zie nader hoofdstuk 6 waar de verantwoordelijkheden met betrekking tot het beheer van de grondwaterkwaliteit wordt beschreven).

Het gaat erom dat overheden, in samenspraak met burgers en bedrijven, komen tot een goede afweging van alle belangen bij het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Dit vraagt om meer oog voor de samenhang van relevante aspecten van de fysieke leefomgeving. Zo

[14] Zie hoofdstuk 2 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet (*Kamerstukken II, 2017/18, 34 864, nr. 3)*

wordt bodem niet meer als een geïsoleerd compartiment beschouwd, maar in de context van het bodem- en watersysteem.

2.2 Inpassen in instrumentenpalet Omgevingswet

De Omgevingswet biedt een vernieuwd palet aan instrumenten, die in een aantal gevallen bij algemene maatregel van bestuur verder zijn uitgewerkt. De beleidscyclus[15] is een denkmodel dat overheden kunnen gebruiken om te komen tot een evenwichtige en effectieve inzet van het wettelijke instrumentarium.

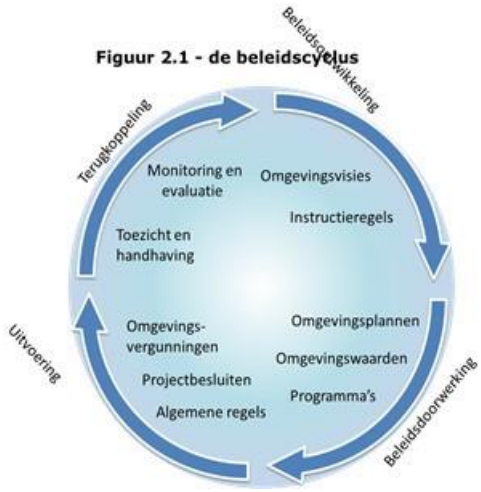

De cyclus begint bij het opstellen van een strategische, integrale omgevingsvisie voor het gehele grondgebied. Hierin formuleren de betrokken overheidslagen ambities voor de fysieke leefomgeving en de daarbij behorende sturingsfilosofie. Een dergelijke omgevingsvisie omvat ook de ambities op het gebied van de bodemkwaliteiten en de gewenste ontwikkelingen op en in de bodem, vaak in relatie tot maatschappelijke opgaves. Rijk, provincies en gemeenten maken elk een eigen omgevingsvisie. In de nationale omgevingsvisie kan bijvoorbeeld aardwarmtewinning en gasopslag worden afgewogen tegen andere functies in een gebied, zodat de bodem en ondergrond zo efficiënt mogelijk, duurzaam en toekomstbestendig worden gebruikt. Bij die afweging kunnen ook aspecten als bodemverontreiniging, de drinkwatervoorziening en de problematiek rondom kabels en leidingen worden betrokken. De provincie zal ter uitvoering van haar taken in de omgevingsvisie onder meer aandacht besteden aan bodemkwaliteit in relatie tot de algehele grondwaterkwaliteit en specifiek waar dit bestemd is voor menselijke consumptie, grondwateronttrekkingen, infiltraties en natuur. De omgevingsvisie van de gemeente geeft bijvoorbeeld aan wat haar ambities zijn met de fysieke leefomgeving en legt de basis voor het evenwichtig toedelen van functies aan locaties in het omgevingsplan. Hier kan de gemeente de chemische kwaliteit, de ecologische en fysische kwaliteit van de bodem betrekken.

Het Rijk en de provincies kunnen door instructieregels die gericht zijn tot andere bestuursorganen, sturing geven waar nodig voor de uitoefening van taken of bevoegdheden. De gemeente maakt op basis van deze instructieregels en de eigen ambities (vastgelegd in de omgevingsvisie) een omgevingsplan (en de provincie een omgevingsverordening). In programma's formuleert de overheid waar nodig de maatregelen die leiden tot de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Algemene regels in het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit bouwwerken leefomgeving, in verordeningen van provincie of waterschap en in het omgevingsplan van de gemeente geven directe sturing aan de bescherming van de bodem bij de uitvoering van activiteiten. Voor

[15] *Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 22-25.*

activiteiten waar toestemming vooraf nodig is, wordt die gegeven met een omgevingsvergunning of een projectbesluit.

Op basis van de gestelde regels wordt toezicht gehouden op de naleving van de regels en wordt zo nodig gehandhaafd. Via monitoring bepaalt de overheid of aan omgevingswaarden of andere doelstellingen wordt voldaan. Als de omgevingswaarden, zoals goede chemische toestand van het grondwaterlichaam, niet worden gehaald, moet de overheid een programma vaststellen om dit alsnog voor elkaar te krijgen.

2.3 Integraal afwegingskader instrumenten duurzaam bodembeheer

Het Integraal Afwegingskader beleid en regelgeving[16] is een hulpmiddel om te bepalen of regelgeving nodig en wenselijk is en om te komen tot de meest doelmatige vorm hiervan. Het nieuwe stelsel, waarvan de Aanvullingswet bodem Omgevingswet[17] en dit Aanvullingsbesluit onderdeel uitmaken, vervangt de Wet bodembescherming en de daaronder hangende uitvoeringsregels die betrekking hebben op duurzaam bodembeheer. Uit de memorie van toelichting bij de Aanvullingswet bodem[18] blijkt dat de inzet van het instrumentarium van de Omgevingswet voldoende ruimte biedt om doelmatig bodembeheer te realiseren en dat een beperkte aanvulling nodig is met specifieke bodemregels.

Bij iedere bodemregel is steeds systematisch gekeken welk probleem de regelgeving beoogt op te lossen, wat het doel is van de betreffende regel en of overheidsinterventie op rijksniveau gerechtvaardigd is. De bescherming van de bodem (pijler 1) is een maatschappelijk vraagstuk van algemeen belang, waarbij vanwege een gelijk speelveld voor bedrijven en een gelijk beschermingsniveau voor burgers aan een aantal categorieën van activiteiten algemene rijksregels zijn gesteld. Hiervoor zijn voornamelijk de gemeenten het bevoegd gezag. Het voorkomen van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege het gebruik van de bodem is de basis om via instructieregels eisen te stellen aan de bodemkwaliteit bij het evenwichtig toedelen van functies aan locaties door gemeenten (pijler 2). Het beheer van historische bodemverontreinigingen (pijler 3) is primair een taak van gemeenten; zij ontwikkelen hiervoor beleid in de omgevingsvisie en stellen regels in het omgevingsplan. Voor een aantal activiteiten die betrekking hebben op historische bodemverontreinigingen zijn landelijke uniforme regels gesteld, om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid te voorkomen en het hergebruik van afvalstoffen mogelijk te maken. Het beheer van de grondwaterkwaliteit is en blijft onderdeel van het beheer van watersystemen als gevolg van implementatie van Europees recht en kan mede aanleiding geven tot het beheer van bodemverontreinigingen indien deze de grondwaterkwaliteit (dreigen) te beïnvloeden. De verantwoordelijkheid voor een goede grondwaterkwaliteit berust (zoals dat gold voor inwerkingtreding van de Omgevingswet) bij de provincies en daar waar vanuit historische verontreinigingen de grondwaterkwaliteit negatief wordt beïnvloed, zal met de gemeente moeten worden afgestemd over de te nemen maatregelen. Hierbij zal de watersysteembeheerder worden betrokken.

De regels in dit Aanvullingsbesluit borduren in veel gevallen voort op regels uit bestaande regelgeving, die haar nut in het verleden heeft bewezen. Aan de hand van de verbeterdoelen en uitgangspunten van de stelselherziening is steeds gezocht naar de meest doelmatige vorm van regelgeving. Door deze kritische blik is in samenspraak met betrokkenen een nieuwe set van regels ontwikkeld, die op onderdelen is vereenvoudigd vergeleken met de daarvoor geldende regels. Het heeft in enkele gevallen geleid tot inzet van andere juridische instrumenten, zoals meer gebruik van algemene regels of juist tot het niet meer stellen van rijksregels.

In het algemeen deel van deze nota van toelichting wordt op verschillende plekken ingegaan op de vragen die volgen uit het Integraal Afwegingskader:

[16] www.naarhetiak.nl
[17] *Kamerstukken II, 2017/18, 34 864, nr. 2.*
[18] *Kamerstukken II, 2017/18, 34 864, nr. 3.*

- In paragraaf 1.1 en 2.1 wordt ingegaan op de plaats van bodem in het stelsel van de Omgevingswet.

- In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de aanleiding en achtergrond, met de doelen van de stelselherziening en van dit besluit.

- Uit hoofdstuk 3 kan worden geconcludeerd wat overheidsinterventie rechtvaardigt en wat het beste instrument is.

- In hoofdstuk 17 van het algemeen deel van deze toelichting wordt ingegaan op de effecten van de stelselherziening en dit besluit voor burgers, bedrijven, overheid en milieu.

- In hoofdstuk 18 van het algemeen deel van deze toelichting wordt ingegaan op welke partijen betrokken zijn geweest bij de consultatie.

2.4 Uitgangspunten voor het Aanvullingsbesluit bodem

De vier verbeterdoelen, benoemd in paragraaf 1.1, zijn de basis voor de beleidsmatige uitgangspunten die zijn gebruikt bij de stelselherziening van het omgevingsrecht. De uitgangspunten zijn uitgebreid beschreven in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel voor de Omgevingswet[19]. Voor dit Aanvullingsbesluit zijn de belangrijkste uitgangspunten:

1. Europees recht en internationale verdragen: uitgangspunt is dat in de Omgevingswet voor onderwerpen die door EU-richtlijnen en relevante internationale verdragen worden bestreken, niets anders of méér wordt vastgelegd dan wat die richtlijnen of verdragen voorschrijven, tenzij daar na afweging van alle belangen aanleiding toe is en het Europees recht hiervoor ruimte biedt. Voor dit Aanvullingsbesluit zijn met name de kaderrichtlijn water, de grondwaterrichtlijn, de richtlijn milieuaansprakelijkheid, de richtlijn storten van afvalstoffen, de kaderrichtlijn afvalstoffen, de nitraatrichtlijn, de richtlijn zuiveringsslib en de richtlijn industriële emissies van belang. In paragraaf 15.4 wordt op verschillende richtlijnen, verordeningen en verdragen nader ingegaan.

2. Gelijkwaardige bescherming: uitgangspunt is dat het niveau van bescherming van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit gelijkwaardig blijft aan het oude niveau. De vormgeving van het juridische instrumentarium kan wel worden aangepast, maar het achterliggende beleidsdoel blijft in beginsel gehandhaafd. Voor bodem is dit uitgangspunt in de meeste gevallen ook gehanteerd, waarbij wordt opgemerkt dat (in het kader van het verbeterdoel van vergroting van de bestuurlijke afwegingsruimte) aan gemeenten de ruimte wordt geboden om de inhoud van de bodemregels in het omgevingsplan af te stemmen op de lokale situatie en ambities. Dit is een keuze van de wetgever in de Omgevingswet zelf. Ook gelijkwaardige rechtsbescherming is een uitgangspunt. De rechtsbescherming met de Omgevingswet mag niet minder worden. De vereenvoudiging van procedures voor initiatiefnemers leidt niet tot inperking van de rechten van andere belanghebbenden.

3. Flexibiliteit (afwegingsruimte en maatwerkmogelijkheden): uitgangspunt is dat ruimte wordt geboden om betere en meer samenhangende afwegingen te maken, die rekening houden met lokale omstandigheden en ontwikkelingen. Daarbij is flexibiliteit altijd bedoeld om de doelen van de wet te dienen, dus om de fysieke leefomgeving te beschermen en doelmatig te benutten. In de bodemregelgeving is de flexibiliteit in een aantal gevallen beperkt. Voorbeelden hiervan zijn de producteisen die vanuit Europa aan bouwstoffen
worden gesteld en de grenswaarden waarboven gemeenten geen eigen normen mogen stellen.

4. Aansluiten bij de bestaande bestuurlijke taakverdeling, met tegelijkertijd het uitgangspunt van de Omgevingswet dat de gemeente primair verantwoordelijk is en blijft voor de zorg van de fysieke leefomgeving ('decentraal tenzij'). Zo is bijvoorbeeld de taakverdeling bij het toepassen van grond en baggerspecie ongewijzigd bij de gemeente (op de landbodem) en de waterkwaliteitsbeheerder (op de waterbodem) gebleven. Maar het uitgangspunt 'decentraal, tenzij' heeft bij het beheer van historische bodemverontreinigingen geleid tot een verschuiving van taken van provincies en grote gemeenten naar alle gemeenten. Bij het beheer van historische

[19] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 30-49.

grondwaterverontreinigingen kan sprake zijn van een verschuiving van grote gemeenten naar de provincies.

5. Doelmatig onderzoek en vermindering onderzoekslasten: onderzoek is geen doel op zich, maar een bijdrage aan zorgvuldige besluitvorming. Gemeenten worden gestimuleerd om het aantal bodemonderzoeken (en daarmee de onderzoekslasten van de nieuwe regelgeving) terug te dringen door bestaande informatie uit eerdere onderzoeken en historische informatie over een gebied of locatie beschikbaar te stellen.

3 Hoofdkeuzes

3.1 Inleiding

De bodem is een onderdeel van de fysieke leefomgeving (artikel 1.2, tweede lid, onder e, Omgevingswet). Onder de Wet bodembescherming was de bodem beschermd door regels die voornamelijk op Rijksniveau waren vastgesteld. Zo was er de verplichting tot het nemen van preventieve maatregelen bij het uitvoeren van handelingen in of op de bodem en bij een eventueel nieuw ontstane bodemverontreiniging de verplichting tot het direct opruimen. Daarnaast was er een uitgebreide regeling ontstaan om de (soms ernstige) historische bodemverontreinigingen, ontstaan door allerlei activiteiten op of in de bodem in het verleden, aan te pakken of te beheren. Ook andere activiteiten, zoals het graven in de bodem, de opslag van grond en baggerspecie, het toepassen van grond, baggerspecie, bouwmaterialen en het op of in de bodem brengen van meststoffen werden door rijksregels gereguleerd. De regels waren gericht op het zorgvuldig uitvoeren van handelingen en het voorkomen van verspreiding en vermenging van verontreinigde grond. De regels die zagen op het toepassen hadden mede tot doel om afvalstoffen nuttig toe te passen.

In de Omgevingswet staat het subsidiariteitsbeginsel centraal. De uitoefening van taken en bevoegdheden wordt op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Omgevingswet in principe overgelaten aan de gemeente. Het subsidiariteitsbeginsel wordt ook wel aangeduid met het principe *'decentraal, tenzij'*.

Een taak of bevoegdheid wordt alleen door het Rijk uitgeoefend (artikel 2.3, derde lid, Omgevingswet):

- als er een nationaal belang is en dat belang niet op een doelmatige en doeltreffende wijze door het provinciebestuur, waterschapsbestuur of gemeentebestuur kan worden behartigd;
- voor de uitvoering van een internationaalrechtelijke verplichting;
- voor een doelmatige en doeltreffende uitoefening van de taken en bevoegdheden.

Voor de bodemregels in de verschillende algemene maatregelen van bestuur is gekeken in hoeverre het noodzakelijk is dat het Rijk regels stelt.

3.2 Het Aanvullingsbesluit bodem en het uitgangspunt decentraal, tenzij

In dit Aanvullingsbesluit stelt het Rijk regels ter uitvoering van een internationaalrechtelijke verplichting en voor een doelmatige en doeltreffende uitoefening van taken en bevoegdheden. Deze regels hebben de vorm van instructieregels als het gaat over de uitvoering van taken en bevoegdheden van andere overheden. Deze instructieregels zijn opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Verder stelt het Rijk in dit Aanvullingsbesluit locatieonafhankelijke regels van technische aard ten behoeve van een duurzaam bodembeheer. Deze regels zien op milieubelastende activiteiten en lozingsactiviteiten op een oppervlaktewaterlichaam of lozingsactiviteiten op zuiveringtechnisch werk en zijn opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving. Bij de milieubelastende activiteiten in dit Aanvullingsbesluit is het waarborgen van een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau van belang. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteiten kunnen veroorzaken, rechtvaardigen het stellen van regels op centraal niveau. In de artikelsgewijze toelichting is dit bij elke milieubelastende activiteit nader geduid. Het opnemen van regels in het Besluit kwaliteit leefomgeving en het Besluit activiteiten leefomgeving is gebonden aan een aantal hoofdkeuzes, die zijn samengevat in paragraaf 3.4.

Internationaalrechtelijke en Europeesrechtelijke verplichtingen

Internationaalrechtelijke en Europeesrechtelijke verplichtingen – met name de implementatie van Europese richtlijnen - kunnen verplichten tot regels van het Rijk. Regels die direct of indirect de bodem beschermen zijn opgenomen in de kaderrichtlijn afvalstoffen, de kaderrichtlijn water, de grondwaterrichtlijn, de richtlijn milieuaansprakelijkheid, de richtlijn storten van afvalstoffen en de

richtlijn industriële emissies. De implementatie van deze regelgeving vereist veelal het stellen van regels over activiteiten, gericht tot degene die de activiteiten uitvoert of instructieregels gericht op het uitoefenen van taken en bevoegdheden door andere overheden. Voor bodem betekent dit onder meer het verankeren van de uitgangspunten van de richtlijn milieuaansprakelijkheid (de vervuiler betaalt) en de kaderrichtlijn afvalstoffen (het bevorderen van hergebruik en het voorkomen van milieuverontreiniging) in algemene regels. De herimplementatie van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn heeft al plaatsgevonden in het hoofdspoor, evenals de herimplementatie van diverse richtlijnen zoals de Richtlijn industriële emissies, die ook bodembeschermende maatregelen voorschrijven.
De regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen strekken ter implementatie van de nitraatrichtlijn, de NEC-richtlijn, de kaderrichtlijn water en Richtlijn nr. 86/278/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 juni 1986, betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw (PbEG 1986, L 278).

Doelmatige en doeltreffende uitoefening van taken en bevoegdheden

Het Rijk kan ook regels stellen als dat voor een doelmatige uitoefening van taken en bevoegdheden nodig is. Bij een aantal categorieën van milieubelastende activiteiten en daarmee samenhangende lozingsactiviteiten, zijn in dit Aanvullingsbesluit rijksregels gesteld vanwege gelijk speelveld voor bedrijven en een gelijkwaardig beschermingsniveau voor burgers. Door het stellen van rijksregels wordt bevorderd dat er geen scheve concurrentieverhoudingen ontstaan tussen bedrijven, dat landelijk opererende bedrijven een zekere uniformiteit van regels ervaren en dat burgers in het hele land een gelijke mate van bescherming genieten. Uniforme regels voor activiteiten op of in de bodem bevorderen een gelijk speelveld voor landelijk opererende aannemers en adviesbureaus. Dit speelt onder meer bij de algemene rijksregels over graven, saneren van de bodem, het toepassen van grond, baggerspecie en bouwstoffen en de opslag van grond en baggerspecie. Voor een deel van de activiteiten binnen deze categorieën kan de bescherming van de bodem en de mens in belangrijke mate worden gerealiseerd door het stellen van passende en preventieve maatregelen en regels gebaseerd op de beste beschikbare technieken (BBT). Deze regels zijn onafhankelijk van de locatie. Het zou voor de concurrentieverhoudingen en de bescherming van de fysieke leefomgeving en de mens niet bevorderlijk zijn als het wel of niet treffen van deze locatieonafhankelijke preventieve en BBT-maatregelen onderdeel zou worden van een lokale discussie over bijvoorbeeld een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. Door het stellen van algemene rijksregels wordt eveneens het risico van afwenteling voorkomen, namelijk het risico dat vrijgekomen verontreinigde grond in de keten verdwijnt, wordt vermengd of de bodem elders verontreinigt. De regels betreffen vooral technische voorschriften die locatie onafhankelijk gesteld kunnen worden. Binnen deze regels blijft in de meeste situaties wel maatwerk mogelijk, zodat ingespeeld kan worden op lokale omstandigheden.

Voor de verschillende onderdelen van het doelmatig bodembeheer is het principe ‘decentraal, tenzij’ als volgt ingevuld.

Voor de bescherming van de bodem heeft het Rijk passende preventieve maatregelen en BBT voorgeschreven ter bescherming van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen en aantastingen. De regels over bodempreventie als onderdeel van de regels voor de milieubelastende activiteiten, die al in het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit kwaliteit leefomgeving zijn opgenomen, voldoen. Dit laat onverlet dat de gemeente, vanuit haar taak voor de zorg van de fysieke leefomgeving, aanvullende regels in het omgevingsplan kan stellen voor activiteiten die niet door het Rijk zijn gereguleerd. Dit wordt onder de noemer preventieve instrumenten verder beschreven en uitgewerkt in hoofdstuk 4 van deze toelichting. Ook de provincie en het waterschap kunnen aanvullende regels stellen in omgevings- en waterschapsverordening ten aanzien van (water)activiteiten die het Rijk niet reguleert met het oog op het beschermen van het grondwater tegen nieuwe verontreinigingen. De taken van de provincie en het waterschap die hiertoe aanleiding geven worden in hoofdstuk 6 toegelicht.
Voor lozingen van afvalwater bij de milieubelastende activiteiten graven in de bodem en saneren van de bodem worden geen rijksregels opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving.

Of de lozing van vrijkomend afvalwater aandacht nodig heeft, zal vooral afhankelijk zijn van de lokale situatie. In lijn met het uitgangspunt "decentraal, tenzij" kan het stellen van regels beter worden overgelaten aan de gemeente en het waterschap. Regels over lozen van grondwater bij bodemsanering (artikel 3.1 Activiteitenbesluit en Besluit lozen buiten inrichtingen) worden via het Invoeringsbesluit in de bruidsschat meegegeven aan gemeente en waterschap. Dit wordt verder in hoofdstuk 6 toegelicht.

De kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn vormen het kader voor de bescherming en verbetering van de grondwaterkwaliteit. Deze richtlijnen zijn in het hoofdspoor volledig geïmplementeerd in de besluiten onder de Omgevingswet. Op grond van deze richtlijnen wordt met een planmatige aanpak gewerkt aan het realiseren van een goede grondwatertoestand. De richtlijnen bieden het kader voor het beheer van historische verontreinigingen waar deze de grondwaterkwaliteit beïnvloeden, in zowel de vaste bodem als in het grondwater. De keuzes over het beheer van historische verontreinigingen in relatie tot het grondwater worden, gezien de specifieke verantwoordelijkheid voor de grondwaterkwaliteit van de provincies en de algemene watersysteembeheertaak van de waterschappen en het Rijk, aan die overheden overgelaten, zij het dat gemeenten in beeld kunnen komen als de grondwaterkwaliteit negatief wordt beïnvloed door uitloging ('inbreng') vanuit een verontreiniging van de vaste bodem. In hoofdstuk 6 van deze toelichting wordt in grote lijnen beschreven hoe dit systeem werkt.

Voor het omgaan met historische verontreinigingen in de bodem en om de risico's van blootstelling aan deze bodemverontreinigingen te beperken zijn instructieregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving vereist. Bij het toedelen van functies aan locaties kan namelijk worden bereikt dat rekening wordt gehouden met de kwaliteiten van de bodem. Er worden beperkingen opgenomen voor het realiseren van gebouwen op een bodemgevoelige locatie[20]. Deze gebouwen mogen niet worden gerealiseerd als er blootstelling aan onaanvaardbare risico's van bodemverontreiniging mogelijk is, tenzij er maatregelen worden genomen. Deze maatregelen, tezamen met de regels voor het graven, opslaan en het toepassen van grond en baggerspecie, bevatten vooral locatie onafhankelijke technische voorschriften die landelijk uniform worden gesteld in het Besluit activiteiten leefomgeving. Zie verder de milieubelastende activiteit graven (hoofdstuk 8), de milieubelastende activiteit opslaan van grond en baggerspecie (hoofdstuk 9), de milieubelastende activiteit saneren van de bodem (hoofdstuk 10) en de milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen (hoofdstuk 11). Door gemeenten waar nodig ruimte te laten voor nadere invulling, aanvulling of afwijking van regels, kan gebiedsgericht of voor een individueel geval maatwerk worden geleverd. Bij het toepassen van grond en baggerspecie is dit niet helemaal nieuw. Het Besluit bodemkwaliteit gaf immers, weliswaar onder strikte voorwaarden, een mogelijkheid voor het stellen van lokale maximale waarden onder het gebiedspecifieke beleid. Het samenstel van regels voor het beheer van historische verontreinigingen in de bovengrond wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 5 van deze toelichting.

Met dit aanvullingsbesluit worden de regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen onder de systematiek van de Omgevingswet gebracht (hoofdstuk 12). De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit blijft ook onder de Omgevingswet het bevoegd gezag. Gelet op de aard van de taken en bevoegdheden ligt dit voor de hand. De regels strekken mede ter uitvoering van Europese verplichtingen.

3.3 Algemene kenmerken normen bodemkwaliteit

Dit Aanvullingsbesluit bevat een toetsingskader met normen voor de chemische bodem- en grondwaterkwaliteit die door het Rijk zijn vastgesteld. Het Rijk stelt hiermee de bandbreedte vast van het generieke normenkader. Bevoegde overheden hebben volgens de Omgevingswet de bevoegdheid en het instrumentarium voor de vaststelling van een compleet lokaal normenkader voor bodem en grondwater in het kader van de fysieke leefomgeving.

[20] Artikel 5.89h Besluit kwaliteit leefomgeving geeft aan wat een bodemgevoelige locatie is.

In de Wet bodembescherming en onderliggende regelgeving waren er normen voor de bodemkwaliteit en de grondwaterkwaliteit en diverse normen voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en het aanwenden van meststoffen en andere stikstofhoudende verbindingen. Deze normen zijn ongewijzigd overgebracht naar de systematiek van de Omgevingswet. De regering heeft de inhoudelijke normstelling vastgelegd op het niveau van algemene maatregel van bestuur.[21] De gehanteerde juridische begrippen zijn zo veel mogelijk geharmoniseerd. Dit draagt bij aan de inzichtelijkheid van de nieuwe regeling. Voor sommige normen is het, gezien de systematiek van de omgevingswet, niet nodig ze op rijksniveau vast te stellen en worden daarom niet meer opgenomen in het aanvullingsbesluit. Van andere normen is de terminologie en het kader waarin ze gebruikt worden veranderd, bijvoorbeeld de signaleringswaarde voor grondwater. Normen die niet in dit Aanvullingsbesluit op rijksniveau zijn opgenomen en dus niet meer passend bleken in de systematiek van de Omgevingswet, kunnen worden gebruikt bij de onderbouwing van een duurzaam bodembeheer en voor de gewenste gebiedskwaliteit in omgevingsvisies, omgevingsplannen, omgevingsverordeningen. Veel van deze normen, zoals de streefwaarden grondwater of de voormalige Indicatieve Niveaus voor Ernstige Verontreiniging (INEV's) zijn beschikbaar in het normenzoeksysteem op de website van het RIVM: https://rvs.rivm.nl/normen. In een omgevingsvisie worden de ambities en beleidsdoelen beschreven voor de kwaliteit van het bodem en watersysteem, welke verder worden uitgewerkt in het omgevingsplan of de omgevingsverordening.

Gelijkwaardig beschermingsniveau
Het uitgangspunt van een gelijkwaardig beschermingsniveau betekent dat het beschermingsniveau van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit gelijkwaardig blijft aan het huidige niveau. Het principe van "decentraal, tenzij" in de Omgevingswet en het uitgangspunt van gelijkwaardige beschermingsniveau sluiten elkaar niet uit. Het uitgangspunt gelijkwaardig beschermingsniveau betekent niet dat elke norm op hetzelfde niveau terugkomt, maar dat over het geheel gezien hetzelfde beschermingsniveau wordt geboden als de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde besluiten en regelingen biedt. Dat beschermingsniveau ontstaat net als voorheen door een samenspel van keuzen op lokaal, regionaal en landelijk niveau. De stelselherziening maakt de landelijke bijdrage aan het beschermingsniveau iets kleiner en de lokale en regionale bijdrage groter. Het omgevingsplan zal de basis vormen van het beschermingskader. Het Aanvullingsbesluit geeft voor enkele activiteiten normwaarden als uitgangspunt. Voor het bouwen van woningen op verontreinigde grond geeft dit Aanvullingsbesluit via instructieregels normwaarden die in geen geval mogen worden overschreden. Hiermee is de gemeente verantwoordelijk voor het normenkader voor de bodem als onderdeel van de fysieke leefomgeving en is de provincie verantwoordelijk voor het normenkader voor het grondwater als onderdeel van de fysieke leefomgeving.

Het moet worden benadrukt dat de vernieuwing van het bodembeleid en de inpassing in het nieuwe stelsel voor omgevingsrecht niet per individueel onderdeel maar als geheel moet worden gewogen. Dat doet recht aan de verbetering die het nieuwe stelsel in samenhang met de beleidsvernieuwing oplevert voor bodemkwaliteit als integraal onderdeel van de fysieke leefomgeving.

Systeemverantwoordelijkheid van het rijk
Het blijft de verantwoordelijkheid van het Rijk te zorgen voor een algemene kennisbasis waarop zowel nationale als lokale normen kunnen worden gebaseerd. De kennis over chemische stoffen en de effecten op mens en milieu wordt steeds groter. Via het RIVM zorgt het Rijk ervoor dat deze kennis ter beschikking komt. Tevens draagt het Rijk er met RIVM zorg voor dat deze kennis wordt vertaald in een consistent stelsel van normen. Omdat met de komst van de Omgevingswet het Rijk terughoudend is geweest met het gelijktijdig aanpassen van de normen heeft het Rijk aan het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) opdracht gegeven voorstellen te doen om het normenstelsel te actualiseren. De resultaten hiervan zullen begin 2021 beschikbaar komen. Naar verwachting kunnen die in 2023 in de wetgeving worden verwerkt.

[21] Handelingen 2013/14, 33 962, nr. 3, pagina 372.

Voor de omgang met een diffuus voorkomende verontreiniging zoals lood wordt verwezen naar paragraaf 5.1 van de nota van toelichting.

Normen in het Besluit activiteiten leefomgeving

Het Aanvullingsbesluit reguleert een aantal milieubelastende activiteiten en stelt daar regels over. Het gaat om de volgende activiteiten:

Graven in bodem
Bij de milieubelastende activiteiten graven in bodem wordt onderscheid gemaakt tussen graven in de bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit en graven in de bodem beneden de interventiewaarde bodemkwaliteit. De interventiewaarden bodemkwaliteit geven aan wanneer de functionele eigenschappen die de bodem heeft voor de mens, dier en plant ernstig zijn verminderd of dreigen te worden verminderd. Bij graven boven de interventiewaarden bodemkwaliteit zijn meer regels van toepassing, zoals een meldingsplicht, de erkenningsregeling voor de uitvoering en de milieukundige begeleiding. De interventiewaarde bodemkwaliteit is opgenomen in bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving. Deze waarde geldt altijd, ongeacht de locatie. Het is dus niet doelmatig om deze waarde decentraal vast te stellen. De gemeente heeft geen mogelijkheid om met maatwerk de interventiewaarden in het omgevingsplan aan te passen, omdat maatwerk op het toepassingsbereik van de algemene rijksregels niet is toegestaan. Zie hoofdstuk 8.

Niet voor alle stoffen zijn interventiewaarden bodemkwaliteit vastgesteld. Indien stoffen worden aangetoond waarvoor in bijlage IIA geen interventiewaarde bodemkwaliteit zijn vastgesteld, zijn deze stoffen dus niet bepalend voor de indeling in de activiteiten graven in de bodem beneden of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. De aanwezigheid van een niet genormeerde stof kan er dus niet toe leiden dat de regels voor de activiteit graven in de bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit van toepassing zijn. Wel kan het bevoegd gezag indien gewenst maatwerkregels of –voorschriften vaststellen indien in bepaalde gebieden of op bepaalde locaties niet genormeerde stoffen voorkomen. Voor stoffen waarvoor geen interventiewaarden zijn vastgesteld in bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving, zijn mogelijk Indicatieve Niveaus voor Ernstige Verontreiniging (INEV's) beschikbaar in het normenzoeksysteem op de website van het RIVM.[22] Deze 'indicatieve' interventiewaarden, die waren opgenomen in bijlage 1 van de Circulaire bodemsanering, kennen een minder wetenschappelijke onderbouwing dan de vastgestelde interventiewaarden, en kunnen door het bevoegd gezag gebruikt worden bij de afweging of maatwerkregels of –voorschriften noodzakelijk zijn.

Opslaan van grond en baggerspecie
Bij de milieubelastende activiteit opslaan van grond en baggerspecie worden in dit Aanvullingsbesluit geen eisen gesteld aan de kwaliteit van de grond en de baggerspecie die wordt opgeslagen; er gelden alleen technische eisen. Wel zijn er emissiegrenswaarden opgenomen voor het lozen van afvalwater afkomstig van deze activiteit op een oppervlaktewaterlichaam en is aangesloten bij de verschillende kwaliteitsklassen voor grond en baggerspecie die ook bij de activiteit toepassen van grond en baggerspecie gehanteerd worden. Zie hoofdstuk 9.

Saneren van de bodem
De milieubelastende activiteit saneren van de bodem kent twee standaardaanpakken waarmee de bodemkwaliteit geschikt gemaakt kan worden voor de toekomstige functie. Gekozen kan worden uit de standaardaanpak waarbij de verontreiniging wordt verwijderd en de standaardaanpak waarbij de verontreiniging wordt afgeschermd door (en dus wordt blootstelling voorkomen) een afdeklaag of een aaneengesloten verhardingslaag. In de regels voor het verwijderen is aangegeven tot welk niveau moet worden ontgraven. Hiervoor is aangesloten bij de waarden die worden gehanteerd bij het toepassen van grond, waarbij maatwerk mogelijk is. Zie hoofdstuk 10.

[22] https://rvs.rivm.nl/normen

Toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie

Hergebruik van bouwstoffen, grond en baggerspecie is wenselijk in het kader van de circulaire economie, mits de kwaliteit aan bepaalde voorwaarden voldoet om behoud van een goede bodemkwaliteit te waarborgen. De generieke kwaliteitseisen, waaraan bouwstoffen, grond en baggerspecie moeten voldoen, zijn als kwaliteitsklasse beschreven in dit Aanvullingsbesluit. Voor de hierbij behorende getalswaarden wordt vervolgens verwezen naar het Besluit bodemkwaliteit en de Regeling bodemkwaliteit. Het achterblijven van de getalswaarden in het Besluit bodemkwaliteit is het gevolg van de 'knip' die is aangebracht in de regels die zich richten tot degene die bouwstoffen, grond of baggerspecie toepast en de regels die zich tot andere actoren in de keten richten. De regels die zich richten tot degene die bouwstoffen, grond en baggerspecie toepast, kunnen gevolgen hebben voor de fysieke leefomgeving en vallen onder de scope van de Omgevingswet. De overige regels zijn de zogenaamde productgerelateerde eisen en die vallen niet onder de scope van de Omgevingswet.[23] Zie voor een nadere toelichting hoofdstuk 11.

De getalswaarden voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn onveranderd; alleen voor het toetsingskader voor diepe plassen is aangesloten bij de normering in het kader van de kaderrichtlijn water voor oppervlaktewaterkwaliteit en de grondwaterkwaliteit en voor het toetsingskader voor het verspreiden van baggerspecie op de landbodem is aangesloten bij normen die passen bij het landbouwkundig gebruik.

Voor de milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie wordt een landelijk kader gegeven. Gemeenten kunnen ervoor kiezen om via maatwerk lokale waarden vast te stellen. Dit is vergelijkbaar met het gebiedspecifieke beleid onder het Besluit bodemkwaliteit voor grond en baggerspecie. Dit geldt ook voor waterschappen voor toepassingen in oppervlaktewaterlichamen van regionale oppervlaktewateren. Voor het toepassen van baggerspecie worden verschillende regels gesteld, afhankelijk van het soort toepassing: toepassen van baggerspecie op de landbodem, in een oppervlaktewaterlichaam, in grootschalige toepassingen, in diepe plassen en het verspreiden van baggerspecie op de landbodem, in zoet oppervlaktewater en in zout oppervlaktewater.

Het op of in de bodem brengen van meststoffen

Voor de milieubelastende activiteit het op of in de bodem brengen van meststoffen gelden regels die beperkingen stellen aan de periode waarin, de omstandigheden waaronder en de wijze waarop meststoffen op of in de bodem kunnen worden gebracht. Ook voorschriften voor het bemonsteren en analyseren van zuiveringsslib maken deel uit van dit Aanvullingsbesluit. Zie hoofdstuk 12.

Normen in het Besluit kwaliteit leefomgeving

Bouwen op verontreinigde bodem

In het Besluit kwaliteit leefomgeving zijn instructieregels opgenomen, die de uitoefening van taken en bevoegdheden door andere overheden borgen. Het Rijk wil voorkomen dat er op een wijze gebouwd wordt op locaties, waardoor onaanvaardbare risico's voor de gezondheid van de mens kunnen ontstaan. Gemeenten zijn verplicht, op grond van instructieregels, in het omgevingsplan de waarde vast te stellen waarboven er bij de realisatie van gebouwen op bodemgevoelige locaties maatregelen moeten worden genomen. Het Rijk waarborgt dat deze waarde niet mag leiden tot onaanvaardbare risico's voor de gezondheid. De waarde voor de toelaatbare kwaliteit die een gemeente in het omgevingsplan vaststelt, mag niet leiden tot een overschrijding van het blootstellingsniveau van het maximaal toelaatbaar risico voor de mens zoals opgenomen in bijlage VA. De blootstelling en daarop gebaseerde waarden voor de toelaatbare kwaliteit moeten per gebied en/of gebruiksfunctie worden berekend. Desgewenst kan de toelaatbare bodemkwaliteit worden gebaseerd op de gevoeligste functie binnen het gebied. Bij ministeriële regeling worden regels gesteld over de berekening. De beoordeling van de mogelijke aanwezigheid van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid voor bodemgevoelige gebouwen kan worden uitgevoerd met de risicotoolbox bodem.[24]

[23] *Kamerstukken II, 2013/14, 33 962, nr. 3, pagina 29-30.*

[24] https://www.risicotoolboxbodem.nl/beoordelen-en-toetsen

Met deze instructieregel waarborgt het Rijk dat de gemeente in het omgevingsplan regels stelt die voorkomen dat er onaanvaardbare gezondheidsrisico's ontstaan bij het toelaten van een bodemgevoelige locatie. De toelaatbare kwaliteit van de bodem is een voorwaarde voor bouwen op verontreinigde bodem en is dus geen omgevingswaarde.

Toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem
Ook bij het beoordelen van een toevalsvondst worden het blootstellingsniveau van het maximaal toelaatbaar risico voor de mens zoals opgenomen in bijlage VA en de Toelaatbare Concentratie in Lucht (TCL) en geurdrempels zoals opgenomen in bijlage VB gebruikt. Met behulp van de risicotoolbox bodem kan berekend worden in een voorkomende situatie sprake is van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid.

Grondwater
De interventiewaarden voor grondwater uit de Circulaire bodemsanering 2013 komen als signaleringsparameters grondwaterkwaliteit terug in dit Aanvullingsbesluit. Deze signaleringsparameters zijn geen omgevingswaarden maar indicatoren waarmee de lokale grondwaterkwaliteit nader wordt beoordeeld. Indien bij een (historische) grondwaterverontreiniging de signaleringsparameters worden overschreden, wordt beoordeeld of het treffen van een saneringsmaatregel noodzakelijk is. In het hoofdspoor zijn de milieukwaliteitseisen uit het Besluit kwaliteitseisen monitoring water 2009, die de implementatie vormde van de milieudoelstellingen uit de kaderrichtlijn water voor de goede chemische en goede kwantitatieve toestand van grondwaterlichamen, als omgevingswaarden in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen. Het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009 bevatte geen milieukwaliteitseisen voor het voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater. Ook dit Aanvullingsbesluit voegt hier geen omgevingswaarden aan toe, omdat de beoordeling of de inbreng moet worden voorkomen of beperkt primair aan de provincie wordt overgelaten.

De streefwaarden uit de Circulaire bodemsanering 2013 komen niet meer terug in dit Aanvullingsbesluit.

Genormeerde en niet-genormeerde stoffen

In dit Aanvullingsbesluit zijn voor diverse stoffen normwaarden opgenomen bij de milieubelastende activiteiten en voor instructieregels bij het bouwen op verontreinigde bodem en signaleringswaarden grondwaterkwaliteit. Voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie wordt verwezen naar de normwaarden (of kwaliteitseisen) zoals opgenomen in het Besluit bodemkwaliteit.

Daarnaast zijn er stoffen, zoals nutriënten (fosfaat, nitraat), andere 'macroparameters' (chloride) en verontreinigende stoffen die slechts incidenteel als bodemverontreiniging worden aangetroffen en waarvoor geen normwaarden zijn opgenomen in dit Aanvullingsbesluit. Dergelijke stoffen worden aangeduid als niet-genormeerde stoffen. Ook bij niet-genormeerde stoffen kan er sprake zijn van mogelijke (on)aanvaardbare risico's en zal met deze stoffen rekening moeten worden gehouden bij milieubelastende activiteiten en bij het beheer van het gebied. Waar nodig kan het bevoegd gezag zelf normen (laten) bepalen. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van beschikbare kennis bij het RIVM, bijvoorbeeld een lijst met indicatieve niveaus voor ernstige verontreinigingen (INEV).[25] Voor het omgaan met niet- genormeerde stoffen, met name gericht op incidenteel voorkomende stoffen was in bijlage 6 van de Circulaire bodemsanering een beschrijving opgenomen hoe hierbij te handelen. Deze beschrijving zal worden geactualiseerd en op een nader te bepalen wijze beschikbaar worden gesteld.

Overigens geldt voor de initiatiefnemer, die een activiteit verricht waarbij niet-genormeerde stoffen betrokken zijn, de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 Besluit activiteiten leefomgeving. Het

[25] https://rvs.rivm.nl/normen

voorzorgbeginsel heeft bij het uitvoeren van deze zorgplicht specifieke betekenis. Ook voor een niet-genormeerde stof betekent dat een belasting met deze stof voorkomen dient te worden.

Voor van nature of in de directe omgeving reeds voorkomende stoffen kan een achtergrondconcentratie (voor een gebied) worden vastgesteld, die tevens als herstelwaarde gebruikt kan worden. Indien een stof niet van nature of reeds in een gebied aanwezig is kan de bepalingsgrens van het laboratorium gebruikt worden.

Daarnaast is voor de omgang met (potentieel) zeer zorgwekkende stoffen (ZZS-en) aangekondigd dat samen met decentrale overheden een algemene methodiek zal worden opgesteld. Deze zogenoemde opkomende stoffen zijn stoffen die nog niet (wettelijk) genormeerd zijn en waarvan de schadelijkheid nog niet (volledig) is vastgesteld. Wat het beleid precies gaat inhouden kan van stof tot stof verschillen, maar uitgangspunt blijft dat de aanwezige ZZS-en geen onaanvaardbare risico's voor mens en milieu mogen opleveren. In dit proces zal bekeken worden hoe de algemene methodiek past binnen het stelsel van de Omgevingswet.

3.4 Hoofdkeuzes besluiten onder de Omgevingswet

In de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit kwaliteit leefomgeving en het Omgevingsbesluit zijn hoofdkeuzes benoemd, die van toepassing zijn op de regels van dit Aanvullingsbesluit.

3.4.1 Bodemregels in het Besluit activiteiten leefomgeving: hoofdkeuzes

Het Besluit activiteiten leefomgeving bevat algemene regels waaraan burgers en bedrijven zich moeten houden als ze bepaalde activiteiten uitvoeren in de fysieke leefomgeving en bepaalt voor welke activiteiten een omgevingsvergunning nodig is. Dit Aanvullingsbesluit brengt een aantal activiteiten binnen het toepassingsbereik van het Besluit activiteiten leefomgeving: graven in bodem, saneren van de bodem, opslaan van grond en baggerspecie, toepassen van bouwstoffen, toepassen van grond en baggerspecie en het op of in de bodem brengen van meststoffen.

De inbouw van de bodemregels is gebonden aan een aantal hoofdkeuzes, die in het Besluit activiteiten leefomgeving is gemaakt.[26] Hieronder wordt een opsomming gegeven van de belangrijkste hoofdkeuzes, waarbij is aangegeven op welke wijze de hoofdkeuze is doorgevoerd in het Aanvullingsbesluit.

Bevoegd gezag

De gemeente is in principe het bevoegd gezag waaraan een melding wordt gedaan, dat een maatwerkvoorschrift kan stellen, dat een gelijkwaardige maatregel kan goedkeuren en dat zorg draagt voor de bestuursrechtelijke handhaving (gelet op artikel 18.2 van de Omgevingswet). Voor lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam en het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam is de waterbeheerder bevoegd gezag. Voor het op of in de bodem brengen van meststoffen is dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Activiteiten in afdeling 3.2 kunnen los voorkomen, maar ook in combinatie met andere activiteiten. Een bodemsanering kan bijvoorbeeld plaats vinden op een terrein dat niet in gebruik is, maar het kan ook op het terrein van een actief bedrijf plaats vinden. Als de activiteit samenloopt met een andere activiteit die elders in het Besluit activiteiten leefomgeving is aangewezen als milieubelastende activiteit, met een ander bevoegd gezag, dan gaat die aanwijzing voor. Dit kan het geval zijn bij:

- Complexe bedrijven: Voor een beperkt aantal activiteiten met een hoog milieurisico zijn gedeputeerde staten als bevoegd gezag aangewezen.
- Het exploiteren van een buisleiding met gevaarlijke stoffen: voor bepaalde buisleidingen is de minister van Infrastructuur en Waterstaat bevoegd gezag.

[26] Stb. 2018, 293.

- Een militair terrein of een terrein met een militair object als bedoeld in artikel 5.146, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving: voor alle activiteiten op een militair terrein is de minister van Infrastructuur en Waterstaat bevoegd gezag.
- Mijnbouwwerken: De minister van Economische Zaken en Klimaat is bevoegd gezag voor het opsporen of winnen van delfstoffen of aardwarmte, het opslaan van stoffen met een mijnbouwwerk en voor het aanleggen van dat mijnbouwwerk.

Zorgplichten

De specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving is van toepassing op alle milieubelastende activiteiten, dus ook op het opslaan, graven, saneren en toepassen van grond baggerspecie en bouwstoffen en het op of in de bodem brengen van meststoffen. De specifieke zorgplicht doet een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van degene die de activiteit verricht en geeft voor expliciet benoemde activiteiten en belangen duidelijkheid over de maatregelen die in ieder geval van degene die de activiteit verricht wordt verwacht en aspecten waarmee in ieder geval rekening moet worden gehouden. De specifieke zorgplicht uit artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving is bestuursrechtelijk en strafrechtelijk handhaafbaar. Zie over zorgplichten verder paragraaf 4.3.

Ongewoon voorval

Bij het uitvoeren van een milieubelastende activiteit kan zich een ongewoon voorval voordoen. Het gaat hierbij om een gebeurtenis die afwijkt van de normale omstandigheden waaronder een activiteit plaatsvindt en waardoor significante nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving zijn of worden veroorzaakt of dreigen te worden veroorzaakt. Als zich een ongewoon voorval voordoet is het van belang dat dit zo snel mogelijk bekend wordt bij bevoegde bestuursorganen en andere betrokkenen. Voor zover, bijvoorbeeld een ongewoon voorval plaatsvindt bij een activiteit die aangewezen is in het Besluit activiteiten leefomgeving, bevat artikel 2.22 van het Besluit activiteiten leefomgeving een expliciete verplichting om bepaalde informatie te verstrekken. Artikel 2.22 vult afdeling 19.1 van de Omgevingswet met bepalingen over het ongewoon voorval, nader in.

Doel en middelvoorschriften

Het heeft de voorkeur om regels over milieubelastende activiteiten en lozingsactiviteiten te stellen in de vorm van doelvoorschriften. Doelvoorschriften bieden ruimte aan de initiatiefnemer om zelf die maatregelen te kiezen die het beste bij zijn bedrijfsvoering passen. In dit Aanvullingsbesluit zijn doelvoorschriften opgenomen voor bijvoorbeeld de lozing van afvalwater afkomstig van het opslaan van grond en baggerspecie, in de vorm van emissiegrenswaarden. In andere gevallen zijn middelvoorschriften gesteld. Bij graven, saneren en het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie is de bescherming van het milieu het beste te realiseren door het voorschrijven van een bepaalde werkwijze. Waar mogelijk is bij de regels in dit Aanvullingsbesluit wel keuzeruimte geboden tussen verschillende werkwijzen. Bij bijvoorbeeld het saneren van de bodem is een tweetal standaardaanpakken beschreven.

Gelijkwaardige maatregelen

Artikel 4.7 Omgevingswet biedt de mogelijkheid om gelijkwaardige maatregelen toe te passen, als daarvoor voorafgaande toestemming is verkregen van het bevoegd gezag. De Omgevingswet biedt de mogelijkheid om bij algemene maatregel van bestuur te bepalen dat geen voorafgaande toestemming is vereist. In het Aanvullingsbesluit wordt niet deze mogelijkheid gegeven. De activiteiten zijn van dien aard dat een voorafgaande toestemming van het bevoegd gezag gewenst blijft. Dit is in lijn met de keuze die voor de meeste activiteiten in het Besluit activiteiten leefomgeving is gemaakt.

Maatwerk

De Omgevingswet heeft als uitgangspunt dat het stellen van maatwerkvoorschriften en maatwerkregels in de algemene regels in ruime mate mogelijk wordt gemaakt. Dit biedt flexibiliteit voor de initiatiefnemer en maakt het mogelijk dat de regels over een activiteit kunnen worden toegeschreven op bijzondere lokale situaties. Artikel 2.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving geeft aan gemeenten, waterschappen en provincies de bevoegdheid tot het stellen van maatwerkregels en artikel 2.13 van datzelfde besluit de bevoegdheid tot het stellen van maatwerkvoorschriften. Maatwerkvoorschriften en maatwerkregels spelen een belangrijke rol bij het zoeken naar evenwicht tussen flexibiliteit, rechtszekerheid en voorspelbaarheid van de algemene regels. Maatwerkregels zijn regels die worden gesteld in het omgevingsplan, de omgevingsverordening of de waterschapsverordening. Deze maatwerkregels kunnen worden gesteld aan bepaalde activiteiten en/of aan bepaalde locaties en kunnen daarmee zowel gelden voor bestaande als toekomstige activiteiten. Maatwerkvoorschriften zijn individuele beschikkingen, die zowel ambtshalve, op verzoek van degene die de activiteit verricht of op verzoek van andere belanghebbende kunnen worden gesteld aan een bepaalde activiteit. Ze zijn gericht tot degene die de activiteit verricht en zijn dus gekoppeld aan een specifieke activiteit. Maatwerk biedt de mogelijkheid om de voordelen van het stellen van algemene regels te combineren met een individuele of gebiedsgerichte benadering waar dat nodig is, door een algemene regel nader in te vullen of om daarvan af te wijken. De bevoegdheid tot het stellen van maatwerkvoorschriften ligt bij het bevoegd gezag voor de algemene regels (artikel 4.5 Omgevingswet). Maatwerkvoorschriften worden voorbereid met de reguliere procedure van de afdeling 4.1.2 van de Algemene wet bestuursrecht.

Uitgangspunt blijft dat maatwerkvoorschriften terughoudend moeten worden toegepast. Maar als het stellen van maatwerkvoorschriften nodig is om de doelen van de wet te bereiken, voorziet het Besluit activiteiten leefomgeving in de mogelijkheid om die in te zetten. Dit geldt ook voor het stellen van maatwerkregels met dien verstande dat indien het activiteiten betreft waaraan in het Besluit activiteiten leefomgeving regels worden gesteld in verband met aan het Rijk toebedeelde taken, zoals het beheer van de rijkswateren, de mogelijkheid tot het stellen van maatwerkregels niet wordt geboden.

Aan de maatwerkmogelijkheden zijn grenzen. Maatwerk kan niet gesteld worden met een ander oogmerk dan het oogmerk van het voorschrift dat wordt aangevuld of waarvan wordt afgeweken. Hiermee is geborgd dat het bevoegd gezag niet willekeurig mag omspringen met de mogelijkheid van maatwerk. Ook de strekking van de algemene rijksregel moet bij het stellen van maatwerkvoorschriften en maatwerkregels in acht worden genomen. Zo kan maatwerk er bijvoorbeeld nooit toe leiden dat in een specifiek geval toepassing van beste beschikbare technieken niet nodig is of significante verontreiniging wordt veroorzaakt. Ook is het niet mogelijk om maatwerk toe te passen op de erkenningsplicht bij de uitvoering van diverse werkzaamheden. Deze erkenningsplicht volgt uit hoofdstuk 2 van het Besluit bodemkwaliteit. De ruimte die de gemeente en waterbeheerder hebben bij het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften wordt in dit Aanvullingsbesluit voor de milieubelastende activiteiten graven, opslaan, saneren en toepassen bepaald door het duurzaam bodembeheer: het zoeken naar de balans tussen beschermen en benutten op een specifieke locatie.

Het stellen van maatwerkvoorschriften en maatwerkregels kent procedurele waarborgen. Zie hiervoor paragraaf 3.4.2 van het algemeen deel van de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving.[27] Maatwerkvoorschriften en maatwerkregels kunnen niet gesteld worden over bepalingen waarin milieubelastende activiteiten zijn aangewezen. Door maatwerk is het dus niet mogelijk het toepassingsbereik van de algemene rijksregels te veranderen. Ook kunnen geen maatwerkvoorschriften worden gesteld over de bepalingen met meldplichten en over de erkenningsplichten uit het Besluit bodemkwaliteit. Als de mogelijkheden voor maatwerk beperkt zijn als gevolg van Europese en internationale verplichtingen, is dit vermeld bij de inhoudelijke bepalingen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de algemene rijksregels voor de milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie welke zijn gesteld ter implementatie van de vereisten van onder andere de kaderrichtlijn afvalstoffen, gericht op het doelmatig beheren

[27] Stb. 2018, 293.

van afvalstoffen en het voorkomen van schade aan het milieu door het gebruik van afvalstoffen. Eveneens is bepaald dat met een maatwerkvoorschrift niet kan worden afgeweken van de specifieke zorgplichten. Nadere invulling van de specifieke zorgplichten door middel van maatwerk is uiteraard wel mogelijk. Zie verder voor maatwerkvoorschriften en maatwerkregels paragraaf 3.4 van de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving.[28]

De hiervoor aangegeven algemene uitgangpunten gelden voor de milieubelastende activiteiten die met dit Aanvullingsbesluit in het Besluit activiteiten leefomgeving worden opgenomen. De maatwerkmogelijkheid is ruim opengesteld, met de hierboven genoemde inhoudelijke inperkingen en procedurele waarborgen. Ook geldt het uitgangspunt dat maatwerk terughoudend en alleen vanwege bijzondere omstandigheden wordt toegepast voor alle milieubelastende activiteiten die met dit Aanvullingsbesluit in het Besluit activiteiten leefomgeving worden opgenomen. Bij toepassen van grond en baggerspecie is daarnaast bepaald dat geen mogelijkheid bestaat om maatwerkvoorschriften vast te stellen die de uitvoering van het projectbesluit belemmeren.

Overigens wordt het effect van de decentrale afwegingsruimte op het gelijke speelveld, de regeldruk voor bedrijven en het beschermingsniveau opgenomen in de implementatiemonitor. Daarnaast wordt de Omgevingswet vijf jaar na inwerkingtreding geëvalueerd (artikel 23.9 Omgevingswet).

Informatieverplichting en meldplicht

In dit Aanvullingsbesluit is in diverse gevallen voorzien in het verstrekken van informatie (gegevens en bescheiden) aan het bevoegd gezag. Hierbij moeten de informatieplichten worden onderscheiden van de meldplichten. Bij een meldingsplicht is het verboden de activiteit te verrichten zonder te melden, bij een informatieplicht geldt een dergelijk verbod niet.

Bij een informatieverplichting gaat het veelal om informatie die voorafgaand aan het starten van de activiteit moet worden verstrekt, zoals de begrenzing van de locatie waarop de milieubelastende activiteit wordt verricht en de datum waarop met de activiteit wordt gestart. Deze informatie is onder meer nodig voor het kunnen uitoefenen van toezicht.

In gevallen waarin risico's voor de fysieke leefomgeving aanwezig zijn wordt een voorafgaande melding vereist. Deze melding geeft het bevoegd gezag de tijd voor een initiële controle van de activiteit, zodat het zich ervan kan vergewissen dat de regels worden nageleefd. Daarnaast kan het bevoegd gezag beoordelen of het nodig is om maatwerkvoorschriften te stellen. In het meldingsstelsel is niet voorzien in een inhoudelijke beoordeling van de gemelde activiteit door het bevoegd gezag, gevolgd door een beschikking. Als die melding is gedaan, mag de activiteit (uiteraard onder het voldoen aan overige in de algemene regels gestelde voorschriften) plaatsvinden.[29]

De artikelen waarin de informatieverplichtingen en meldingsplichten zijn opgenomen, zijn zo veel mogelijk bij de specifieke activiteiten opgenomen omdat dat de mogelijkheid biedt de informatievraag zo goed mogelijk op de activiteit toe te spitsen.

Vergunningplichten

Voor een aantal milieubelastende activiteiten is in dit Aanvullingsbesluit een vergunningplicht ingesteld. Het betreft allereerst een vergunningplicht voor het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater. Het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties komt in de praktijk nog maar sporadisch voor. Die vergunningplicht heeft alleen betrekking op het uitrijden van dit zuiveringsslib. Andere soorten zuiveringsslib zoals afkomstig uit de voedselindustrie die vaak op of in de bodem van landbouwgronden worden gebracht kunnen wel afdoende met algemene regels worden gereguleerd. Het stellen van algemene regels draagt in dat geval bij aan de beperking van de administratieve en bestuurlijke lasten.

[28] Stb. 2018, 293.

[29] Zie verder over de informatieverplichting en meldingsplicht: *Kamerstukken II 2015/16, 33 962, nr. 23, p. 29 en 31.*

Het opslaan, zeven, mechanisch ontwateren, immobiliseren of samenvoegen van (sterk) verontreinigde grond of (sterk) verontreinigde baggerspecie is ook onder een vergunningplicht gebracht, evenals het lozen van hiervan afkomstige afvalwater op een oppervlaktewater. Het bevoegd gezag moet preventief toetsen of de algemene regels voldoende zijn en aan die regels in het specifieke geval kan worden voldaan, omdat alleen daarmee een adequate bescherming van de fysieke leefomgeving is gewaarborgd. Dit geldt ook voor de vergunningplicht voor een grondbank of grondreinigingsbedrijf, voor zover het opslaan en bewerken van matig en sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie betreft. Het betreft hier immers sterk verontreinigd materiaal en gelet op de risico's voor de leefomgeving kan niet worden volstaan met een melding.

Voor het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas is eveneens een vergunningplicht ingesteld. Deze vergunning heeft onder meer tot doel het doelmatig beheer van afvalstoffen te beoordelen. Hierbij wordt vastgesteld of de verondieping gedurende de gehele looptijd van de activiteit nuttig is en of de verondieping recht doet aan bijvoorbeeld de ecologische randvoorwaarden en andere doelstellingen van de herinrichting. Het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas is eveneens een lozingsactiviteit, waarvoor een vergunningplicht geldt. Zowel de gevolgen voor de waterkwaliteit als de ecologische kwaliteit moeten hiermee worden beperkt.

3.4.2 Bodemregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving: hoofdkeuzes

Het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat de inhoudelijke kaders voor overheidsorganen, waarbinnen zij hun taken en bevoegdheden op het terrein van de fysieke leefomgeving uitoefenen. Het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat omgevingswaarden en instructieregels die gelden voor bestuursorganen bij het vaststellen van programma's, omgevingsplannen, omgevingsverordeningen, waterschapsverordeningen en projectbesluiten.
Het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat kaders voor het ruimtelijk beleid op decentraal niveau, zoals vastgelegd in omgevingsplannen en omgevingsverordeningen. In paragraaf 4.2 wordt de relatie tussen ruimtelijke ordening bodemkwaliteit nader beschreven.

Een omgevingswaarde is, kort gezegd, een maatstaf voor de staat of kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat omgevingswaarden voor luchtkwaliteit, de kwaliteit voor oppervlaktewaterlichamen, de kwaliteit voor grondwaterlichamen, de kwaliteit voor zwemwater en voor de veiligheid tegen overstromingsrisico's. De omgevingswaarde beschrijft de daadwerkelijke kwaliteit die op een bepaald moment op een bepaalde plaats moet worden bereikt, nagestreefd of in stand gehouden. Omgevingswaarden onder de Omgevingswet zijn vormgegeven als resultaatsverplichting of inspanningsverplichting. Daarbij wordt een bestuursorgaan aangewezen dat deze verplichting moet halen of nastreven.

Voor bodem is, behalve voor de reeds in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen omgevingswaarden voor grondwater (zie paragraaf 4.2.2.2), de inzet van omgevingswaarden op rijksniveau niet voorzien. De gevolgen van een lage bodemkwaliteit zijn over het algemeen zeer lokaal en de risico's afhankelijk van lokale omstandigheden zoals bodemfunctie, bodemopbouw en blootstellingsroutes. Daarom is er voor gekozen de verantwoordelijkheid voor het bereiken van een aanvaardbare kwaliteit van de bodem ligt voor een belangrijk deel bij de eigenaar van een perceel te leggen. Deze heeft het perceel in zijn beheer en is daarmee verantwoordelijk voor de kwaliteit van de bodem en is daarom goed in staat om waar noodzakelijk maatregelen te treffen. De kaders die de overheid hiervoor stelt, zijn opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving dat zich richt tot deze eigenaren en initiatiefnemers van een activiteit. Wat een aanvaardbare kwaliteit is, verschilt per locatie; wonen vereist een andere kwaliteit dan industrie. Instrumenten als instructieregels over het omgevingsplan, omgevingsverordening of beoordelingsregels voor de omgevingsvergunning bieden voldoende sturingsmogelijkheden. Het stelsel van de Omgevingswet voorziet in de mogelijkheid van omgevingswaarden op decentraal niveau. Het is dan ook denkbaar dat een gemeente of provincie op basis van lokale omstandigheden en ambitieniveau kiest voor een lokale omgevingswaarde. Instructieregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving die gelden voor omgevingsplannen zijn in beginsel ook van toepassing op projectbesluiten.

Dit Aanvullingsbesluit voegt een aantal instructieregels toe, waarbij de volgende hoofdkeuzes zijn gemaakt.

De instructieregels van dit Aanvullingsbesluit zien vooral op de uitoefening van taken en bevoegdheden door gemeenten. Zij regelen de doorwerking van rijksbeleid naar gemeenten.

De instructieregels hebben allereerst betrekking op het bouwen op aangewezen bodemgevoelige locaties en de daarbij behorende bodemkwaliteit en op de nazorg en instandhouding van bodemmaatregelen. Zij hebben een bindend karakter voor decentrale overheden. Decentrale overheden zijn verplicht uitvoering te geven aan de instructieregel, maar de formulering van de instructieregel kan een zekere mate van lokale beleidsvrijheid geven. De afwegingsruimte van de gemeente ligt in het vaststellen van de lokale waarde en de bijbehorende maatregelen, mits de lokale waarden niet leiden tot onaanvaardbare risico's zoals vastgesteld op grond van deze instructieregel. De instructieregels voor het omgevingsplan zijn ook van overeenkomstige toepassing op projectbesluiten. Een projectbesluit kan immers een omgevingsplan wijzigen. Dat betekent dat het bevoegd gezag ervoor moet zorg dragen dat de wijziging van het omgevingsplan niet als gevolg heeft dat het omgevingsplan strijdig is met een instructieregel. De instructieregel geldt ook voor Rijksprojectbesluiten, net als andere instructieregels die een algemeen belang dienen (bijvoorbeeld geluid, luchtkwaliteit, gezondheid, enzovoorts). Alleen het Rijk is niet gebonden aan instructieregels als die vooral een specifiek Rijksbelang dienen, omdat het Rijk geacht kan worden dit belang zelf mee te wegen in zijn eigen besluitvorming. Dit is verder uiteengezet in hoofdstuk 12 van het algemeen deel van de toelichting op het Besluit kwaliteit leefomgeving en de artikelsgewijze toelichting op artikel 9.1.

Daarnaast wordt via een instructieregel de gemeente verplicht om in het omgevingsplan een bodemfunctiekaart op te nemen. Op de bodemfunctiekaart wordt met het oog op het toepassen van grond en baggerspecie de landbodem van het gemeentelijk grondgebied ingedeeld in bodemfunctieklassen.

Het Rijk geeft eveneens een instructieregel mee aan de provincie met signaleringsparameters voor maatregelen grondwaterkwaliteit, waarvoor bij overschrijding een nadere locatiespecifieke beoordeling nodig is.
De beoogde strekking van de instructieregel is om in ieder geval voor locaties met (historische) grondwaterverontreiniging een risicobeoordeling te maken als de verontreiniging de aangegeven signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit overschrijden. Die risicobeoordeling kan leiden tot de conclusie dat de provincie in het kader van beheer van grondwaterkwaliteit een sanerende maatregel moet treffen. Hiermee wordt het staande beleid van de Circulaire bodemsanering 2013 voortgezet.

Ten slotte worden via een instructieregel specifieke voorschriften verbonden aan de omgevingsvergunning voor het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib, afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling. Deze vergunning wordt verstrekt door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Maar ook de al in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen instructieregels krijgen door dit Aanvullingsbesluit een bredere werking die zich uitstrekt over het duurzaam bodembeheer. Dit volgt uit de reikwijdte van de Omgevingswet. De Omgevingswet is alleen van toepassing als er geen bijzondere wet van toepassing is op dat onderwerp. Omdat de bepalingen van de Wet bodembescherming geheel opgaan in de Omgevingswet of in de bijbehorende uitvoeringsregelgeving wordt de Wet bodembescherming ingetrokken en wordt de Omgevingswet van toepassing op bodem.

Een voorbeeld hiervan is de instructieregel die bepaalt dat gemeenten in een omgevingsplan rekening houden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen (artikel 5.37 Besluit kwaliteit leefomgeving). De gevolgen voor historische grondwaterverontreinigingen vallen, door de intrekking van de Wet bodembescherming, hier nu ook onder.

3.4.3 Bodemregels in het Omgevingsbesluit: hoofdkeuzes

Het Omgevingsbesluit regelt enkele algemene en procedurele onderwerpen ter uitwerking van de Omgevingswet. Het Omgevingsbesluit heeft onder meer betrekking op:

- de toedeling van bevoegdheden bij de omgevingsvergunning;
- procedures;
- kostenverhaal;
- digitale voorzieningen;
- financiële bepalingen.

In dit Aanvullingsbesluit wordt de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aangewezen voor beslissingen op een aanvraag om een omgevingsvergunning als die aanvraag betrekking heeft op de milieubelastende activiteit het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater.

Voor bodem is een aantal van de overige onderwerpen relevant, zoals kostenverhaal, de financiële bepalingen en digitale voorzieningen. Deze onderwerpen worden echter niet in dit Aanvullingsbesluit geregeld maar in andere trajecten, zoals de Invoeringswet en het Invoeringsbesluit. In hoofdstuk 13 van dit Aanvullingsbesluit wordt kort ingegaan op de financiële onderwerpen.

3.4.4 Andere relevante hoofdkeuzes

In de voorbije decennia is voor het bodembeleid een aantal richtlijnen, circulaires of handreikingen opgesteld:

- Nederlandse Richtlijn Bodembescherming
- Circulaire Toepassing zorgplicht Wbb bij MTBE- en ETBE-verontreinigingen
- Circulaire bodemsanering 2013
- Circulaire herinrichting diepe plassen
- Beleidsregel kostenverhaal

De circulaires blijven van kracht voor situaties die onder het overgangsrecht op grond van hoofdstuk 3 van de Aanvullingswet bodem ("het oude *recht* blijft van toepassing") vallen. Voor nieuwe situaties is bezien of normerende onderdelen uit van het Rijk of mede van het Rijk afkomstige richtlijnen en circulaires in dit Aanvullingsbesluit kunnen worden opgenomen.[30]

De Nederlandse Richtlijn Bodembescherming is als zelfstandig document ingetrokken en de best bestaande technieken (BBT) zijn in het Besluit activiteiten leefomgeving opgenomen in de artikelen over bodembeschermende voorzieningen bij de betreffende activiteiten. Daarnaast wordt de NRB gebruikt voor vergunningplichtige activiteiten en daarvoor worden de BBT-maatregelen in een nieuw gevormd BBT-document voor bodem opgenomen, als bijlage in het Besluit kwaliteit leefomgeving. De overige informatie uit de NRB blijft behouden en zal op de website van het Informatiepunt Omgevingswet geplaatst worden.

Essentiele onderdelen uit de Circulaire bodemsanering per 1 juli 2013, de Circulaire herinrichting diepe plassen en de Beleidsregel kostenverhaal, zijn opgenomen in dit Aanvullingsbesluit. De resterende onderdelen worden geactualiseerd en ter beschikking gesteld. De Circulaire toepassing zorgplicht Wbb bij MTBE en ETBE verontreinigingen wordt eveneens geactualiseerd en ter beschikking gesteld als kennisdocument.

[30] Stb. 2018, 292; paragraaf 2.3.6. van het algemene deel van de nota van toelichting.

4 Inzet preventieve instrumenten

4.1 Inleiding

Een belangrijke pijler van het bodembeleid is het voorkomen van nieuwe verontreinigingen in en aantastingen van de bodem. Het gaat niet alleen om verontreinigingen door chemische stoffen maar ook om aantasting door het aanbrengen van veranderingen in de geologische opbouw (structuur) van de bodem of in de fysisch-mechanische eigenschappen van de bodem. Dit betekent dat eventuele negatieve effecten van maatschappelijke activiteiten op de kwaliteit van de bodem moeten worden tegengegaan zonder deze activiteiten onmogelijk te maken. Het gaat hierbij om het bouwen van huizen, het aanleggen van wegen, het uitbaggeren van vaarwegen en diverse andere activiteiten die invloed kunnen uitoefenen op de kwaliteit van de bodem. De uitdaging voor het beleid en uitvoering is om de balans tussen deze verschillende activiteiten te vinden en te behouden. Zodra een evenwichtige situatie is bereikt, is sprake van duurzaam bodembeheer. Het beschermen van de bodem richt zich op verschillende kwaliteiten. De uitgewerkte regels die door het Rijk met dit Aanvullingsbesluit zijn gesteld in de hoofdstukken 3, 4 en 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving richten zich alleen op de verontreinigingen op of in de bodem en de milieuhygiënische kwaliteiten. Andere aspecten zoals ecologische of fysische kwaliteiten, vallen onder de algemene zorgplichten van de Omgevingswet, zoals opgenomen in de artikelen 1.6, 1.7 en 1.7a. Verdere concretisering hiervan is overgelaten aan het bevoegd gezag bij het stellen van maatwerkvoorschriften, bij toezicht en handhaving, en aan de gemeente of de provincie, via het stellen van maatwerkregels of decentrale regels.

De omgevingsvisies van het Rijk, de provincie en gemeente geven de integrale langetermijnvisie over de gewenste ontwikkelingen van de fysieke leefomgeving. Het bestuursorgaan is vrij in de wijze waarop de omgevingsvisie wordt ingevuld. Het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat daarover geen regels. De wet geeft alleen aan dat in de omgevingsvisie rekening moet worden gehouden met de milieubeginselen. Het ligt in lijn der verwachtingen dat de gemeenten de visie over de gewenste ontwikkelingen van de bodemkwaliteiten veelal zullen samenvoegen en in verband brengen met de visie op andere terreinen, zoals ruimtelijke ontwikkeling, water, natuur en gebruik van de ondergrond en gekoppeld worden aan de maatschappelijke opgaven (zoals klimaatadaptatie, energietransitie, gezonde stad). Bij het opstellen van de omgevingsvisie zullen gemeenten wat betreft de bodemkwaliteiten gebruik maken van alle beschikbare bodeminformatie. Deze informatie kan betrekking hebben op de opbouw en eigenschappen van de bodem, de fysische, chemische en ecologische kwaliteiten van de bodem, et cetera.

De inzet van de preventieve instrumenten vindt plaats bij het toedelen van functies aan locaties door het rekening houden met de kwaliteiten van de bodem en door het stellen van regels aan activiteiten ter bescherming van de bodem.

4.2 Weging bodembelang bij toedelen functies aan locaties in omgevingsplan

De gemeente heeft de taak om met het omgevingsplan te zorgen voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties en het in dat verband stellen van andere regels die met het oog daarop nodig zijn (artikel 4.2, eerste lid, Omgevingswet). Dat vereist een integrale toetsing aan alle aspecten van de fysieke leefomgeving. Met het toedelen van functies aan locaties wordt aangegeven welke functies die locaties hebben en op welke wijze en onder welke voorwaarden deze functies kunnen worden gerealiseerd.

Ook provincies delen functies toe aan gebieden door de aanwijzing van grondwaterbeschermingsgebieden of de maatschappelijke functie drinkwater, waarbij rekening wordt gehouden met bodemkwaliteiten.

Door middel van instructieregels, kunnen zowel door het Rijk als de provincie meer concrete regels gesteld worden over onder meer de inhoud van omgevingsplannen. In paragraaf 5.1 van het Besluit kwaliteit leefomgeving zijn de instructieregels van het Rijk opgenomen met het oog op de

evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Paragraaf 5.1.4.5 van het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat instructieregels voor het beschermen van de gezondheid en van het milieu. De instructieregels voor bouwen van gebouwen op bodemgevoelige locaties op verontreinigde bodem (zie hoofdstuk 7) verplichten gemeenten met het oog op de gezondheid van aanwezige personen in het omgevingsplan voorwaarden te stellen.

Bij het toedelen van functies aan locaties vindt een integrale afweging plaats. De bodem is een integraal onderdeel van de fysieke leefomgeving en verwacht wordt dan ook dat gemeenten het belang van het beheren en het beschermen van de bodem meenemen bij het toedelen van functies aan locaties. Dit houdt enerzijds in, dat bodemkarakteristieken, zoals bodemopbouw, aardkundige waarden, bodemvruchtbaarheid, maar ook een historische bodemverontreiniging bepalend kunnen zijn voor welke activiteiten wel en niet kunnen worden toegestaan. Bij het opstellen van een omgevingsplan is voor het vormgeven van een duurzaam bodembeheer inzicht in de bestaande bodemkwaliteit een vereiste. De regels die zijn opgenomen bij de diverse milieubelastende activiteiten kunnen gebruikt worden als kader.

Anderzijds zullen voor het evenwichtig toedelen van functies aan locaties ook bovengrondse en ondergrondse activiteiten ten opzichte van elkaar afgewogen worden.

De wijze waarop dergelijke afwegingen plaatsvinden is aan de gemeente overgelaten. Zo is de afwegingsruimte voor de gemeente zo ruim mogelijk gehouden. De gemeente kan in haar omgevingsvisie ambities opnemen ten aanzien van de fysieke leefomgeving en dus ook ambities over bijvoorbeeld de fysische, chemische en ecologische kwaliteit van de bodem, voor zover dat betrekking heeft op het grondgebied van een gemeente. Dergelijke ambities kunnen als motivering dienen bij het toedelen van functies aan locaties. In die gevallen waarin bijvoorbeeld de fysische kwaliteit van de bodem een rol kan spelen bij de ontwikkeling van een gebied, biedt de omgevingsvisie met het omgevingsplan de mogelijkheid om keuzes te maken en om een balans te vinden tussen risico's en maatschappelijk gewenste activiteiten.

4.3 Algemene rijksregels voor activiteiten ter bescherming van de bodem en de zorgplicht

Voor het beschermen van de kwaliteit van de bodem tegen verontreinigingen en aantastingen heeft het Rijk algemene regels gesteld voor milieubelastende activiteiten in het Besluit activiteiten leefomgeving. Een groot deel van deze preventieve regels, voorheen opgenomen in het Activiteitenbesluit milieubeheer, zijn al naar het Besluit activiteiten leefomgeving omgezet. Voor verschillende milieubelastende activiteiten zijn bodembeschermende voorzieningen voorgeschreven om de bodem te beschermen tegen stoffen die de kwaliteit van de bodem kunnen bedreigen. Veelal is er ook voorgeschreven dat voorzieningen periodiek moeten worden beoordeeld en goedgekeurd door een certificerende instelling met een erkenning bodemkwaliteit en is een eindsituatieonderzoek na beëindiging van de activiteit verplicht.

Als beschermingsniveau wordt ook in het nieuwe stelsel het uitgangspunt van de Nederlandse Richtlijn Bodembescherming van een verwaarloosbaar bodemrisico gehanteerd. Dit is in de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 Besluit activiteiten leefomgeving omschreven als 'de verontreiniging van de bodem met bodem verontreinigende stoffen wordt zoveel mogelijk voorkomen, waarbij herstel van de bodem redelijkerwijs mogelijk blijft'. Zie verder paragraaf 4.8.6 van het algemene deel van de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving.

Andere preventieve maatregelen die zijn gericht op controle en onderhoud van voorzieningen en toezicht op het juist verrichten van de activiteit en gericht ingrijpen bij incidenten, zijn niet expliciet voorgeschreven in het Besluit activiteiten leefomgeving, maar zijn een onderdeel van de specifieke zorgplicht. Dat gelekte en gemorste vloeistoffen moeten worden opgeruimd is een voorbeeld van een dergelijke maatregel en een kwestie van 'good housekeeping'. Dergelijke maatregelen vallen als vanzelfsprekend binnen het toepassingsgebied van de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Zorgplichten

In het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht is de zorgplicht van de Wet bodembescherming op een andere wijze vormgegeven. De bescherming die het Rijk in artikel 13 Wet bodembescherming bood tegen verontreinigingen en aantastingen van de bodem, is nu geregeld in de Omgevingswet, het Omgevingsbesluit en in het Besluit activiteiten leefomgeving en kan door gemeenten geregeld worden in regels in het omgevingsplan. Hieronder wordt dit nader uitgelegd.

Zorgplichten zijn een belangrijk instrument voor het voorkomen en herstellen van nieuwe bodemverontreinigingen en aantastingen. In artikel 1.6 van de Omgevingswet is een zorgplicht voor eenieder opgenomen. Eenieder draagt voldoende zorg voor de fysieke leefomgeving. Artikel 1.7 van de Omgevingswet bevat de verplichting om nadelige gevolgen van activiteiten voor de fysieke leefomgeving te voorkomen en – als die nadelige gevolgen zich toch voordoen – alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevraagd om die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of aangedaan te maken. Naast een vangnetfunctie, moeten deze algemene zorgplichten burgers bewust maken van de eigen verantwoordelijkheid en biedt het een leidraad en maatstaf voor de beoordeling van gedrag, wanneer geen concrete gedragsbepalingen voorhanden zijn of deze niet toereikend blijken te zijn.[31] Deze algemene zorgplichten zijn niet strafrechtelijk handhaafbaar.

In artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving is een specifieke zorgplicht[32] opgenomen voor degene die een milieubelastende activiteit of lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam of zuiveringstechnisch werk verricht. Van de initiatiefnemer wordt verwacht dat hij zich inspant om zelf te beoordelen of zijn activiteit nadelige gevolgen heeft en ook hoe hij die gevolgen redelijkerwijs kan voorkomen of beperken. Onder handelen wordt uiteraard ook het nalaten om te handelen verstaan. Dit Aanvullingsbesluit wijzigt artikel 2.11 niet, maar de specifieke zorgplicht is eveneens van toepassing op de milieubelastende activiteiten die dit Aanvullingsbesluit invoegt in het Besluit activiteiten leefomgeving. Degene die bijvoorbeeld een graafactiviteit uitvoert is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevraagd om de gevolgen voor de bodem te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken en die activiteit achterwege te laten als die gevolgen voor de bodem onvoldoende kunnen worden beperkt.

In het tweede deel van de specifieke zorgplicht van het Besluit activiteiten leefomgeving is met een niet-limitatieve opsomming aangegeven wat de specifieke zorgplicht in ieder geval inhoudt voor degene die de activiteit verricht, waar ook het herstel van de bodem wordt genoemd. Bij het verrichten van een milieubelastende activiteit moet degene die de activiteit verricht ervoor zorgen dat het herstel van de bodem redelijkerwijs mogelijk blijft. Dat betekent bijvoorbeeld dat op locaties met een bekende bodemverontreiniging, die is ontstaan in of na 1987, geen permanente bebouwing mag worden gebouwd die het onmogelijk maakt om een bodemverontreiniging op te ruimen. Als die bebouwing noodzakelijk wordt, zal de bodemverontreiniging alsnog eerst zoveel mogelijk ongedaan moeten worden gemaakt.

De specifieke zorgplicht houdt daarmee het midden tussen de algemene zorgplicht van de wet en de meer uitgewerkte doelvoorschriften en middelvoorschriften. Specifieke zorgplichten kunnen zowel in algemene rijksregels als in decentrale algemene regels worden ingezet. Gelet op het invullen van het uitgangspunt "decentraal, tenzij" zullen specifieke zorgplichten met name in het omgevingsplan, omgevingsverordening en de waterschapsverordening een belangrijke rol spelen. Deze kunnen daarbij worden toegesneden op de activiteiten die decentraal worden geregeld. Specifieke zorgplichten in het omgevingsplan kunnen een rol spelen voor activiteiten die niet onder het Besluit activiteiten leefomgeving gereguleerd zijn, maar ook aanvullend zijn voor activiteiten die deels gereguleerd zijn. Decentrale overheden kunnen een specifieke zorgplicht opnemen in het omgevingsplan, die zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk handhaafbaar is.

[31] *Kamerstukken II, 2013/14, 33 962, nr. 3.*

[32] Naast de hier beschreven specifieke zorgplicht gelden er ook specifieke zorgplichten voor bijvoorbeeld beperkingengebiedactiviteiten (artikel 6.6 van het Besluit activiteiten leefomgeving) en bouw- en sloopactiviteiten (artikel 7.4 van het Besluit bouwwerken leefomgeving)

De regering is voornemens om middels de Invoeringswet een artikel 1.7a toe te voegen met een zowel bestuurs- als strafrechtelijk handhaafbaar verbod op activiteiten met (mogelijk) aanzienlijk nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving, voor zover die activiteiten niet specifiek gereguleerd zijn op grond van de Omgevingswet. Artikel 1.7a fungeert als vangnet voor activiteiten die aanzienlijke nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving hebben of dreigen te hebben, maar waarop geen specifieke regels of voorschriften, zoals specifieke zorgplichten, vergunningvoorschriften of maatwerkvoorschriften van toepassing zijn. Daarmee wordt gewaarborgd dat tegen handelen of nalaten dat leidt tot aanzienlijke nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving en waarbij sprake is van opzet of schuld (waaronder het verontreinigen, aantasten, verstoren of beschadigen) kan worden opgetreden, als over die activiteit of dat nalaten geen specifieke regels zijn gesteld. Het betreft een aanvulling van de Omgevingswet in de vorm van een vangnet en een grondslag voor uitwerking waarmee bestuurs- en strafrechtelijk handhaafbare regels kunnen worden gesteld voor nog onbenoemde activiteiten en bij ongewone voorvallen. De zorgplichten, opgenomen in artikel 1.6 en artikel 1.7 van de Omgevingswet zijn alleen bestuursrechtelijk handhaafbaar en niet strafrechtelijk. Daarnaast is de zowel bestuurs- als strafrechtelijk handhaafbare specifieke zorgplicht uit het Besluit activiteiten leefomgeving (artikel 2.11) alleen van toepassing op de milieubelastende activiteiten en lozingsactiviteiten op een oppervlaktewaterlichaam of zuiveringtechnisch werk, die in het Besluit activiteiten leefomgeving zijn aangewezen. Dit betreft niet alle activiteiten, maar de door het Rijk gereguleerde activiteiten. In het Omgevingsbesluit worden op grond van artikel 1.7a Omgevingswet gevallen aangewezen die onder het wettelijke verbod vallen. Dit betreft onder meer een voortzetting van enkele gevallen die voorheen onder de reikwijdte van de zorgplicht van artikel 13 Wet bodembescherming vielen.

Artikel 13 Wet bodembescherming is onder de Omgevingswet als volgt vormgegeven.

Artikel 13 Wet bodembescherming	Artikel 1.6 en 1.7 Omgevingswet: algemene zorgplichten
	Hoofdstuk 19 Omgevingswet: ongewoon voorval
	Artikel 2.11 en hoofdstuk 19 Besluit activiteiten leefomgeving: specifieke zorgplicht
	artikel 1.7a Omgevingswet en artikel 1.3 Omgevingsbesluit: vangnetbepaling en uitwerking (voornemen).
	Eventuele aanvullende regels in het omgevingsplan

Bestuurlijke afwegingsruimte

Evenals onder de Wet bodembescherming geeft een aantal elementen van de bepalingen van de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 uit het Besluit activiteiten leefomgeving ruimte voor bestuurlijke afweging. De afweging, die voorheen onder artikel 13 van de Wet bodembescherming plaatsvond in de zogenaamde 'dubbele redelijkheidstoets' bij het voorkomen en opruimen van bodemverontreiniging, valt in het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht nog steeds onder de verantwoordelijkheid van de decentrale overheden.

Veroorzakers van een bodemverontreiniging of een bodemaantasting zijn verplicht de gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken, en als die gevolgen onvoldoende kunnen worden beperkt, die activiteit achterwege te laten voor zover dat redelijkerwijs van diegene kan worden gevraagd. In de praktijk blijkt het soms lastig om invulling te geven aan wat is 'redelijk' is en wat 'zoveel mogelijk' is. Daarom is in het kader van het Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015[33] door overheden en bedrijfsleven gezamenlijk een advies opgesteld voor een afwegingskader om invulling te geven aan de in de zorgplicht opgenomen begrippen 'redelijkerwijs

[33] Convenant bodem en bedrijfsleven 2015, Stcrt. 2015, 14097; (artikel 3.1, sub b en c).

te nemen maatregelen' en 'het zoveel mogelijk ongedaan maken' in die situaties waarin onverhoopt toch bodemverontreiniging is ontstaan.

Uitgangspunt is en blijft dat invulling wordt gegeven aan het principe 'de vervuiler betaalt'. Snel handelen kan vaak de schade in sterke mate beperken: een kraan afsluiten of dichtdraaien, een verontreiniging uit de bodem scheppen zijn eenvoudige handelingen die erger kunnen voorkomen. Als sprake is van een situatie waarbij door een activiteit nadelige gevolgen voor de leefomgeving zijn ontstaan moet de degene die de activiteit verricht zo snel mogelijk te zorgen dat de oorzaak van de verontreiniging gestopt wordt en maatregelen te nemen om extra nadelige gevolgen voor de bodem te voorkomen en, indien mogelijk, zo veel mogelijk verontreiniging te verwijderen.

Rijk en decentrale overheden hebben samengewerkt in een ambtelijke werkgroep om een handvat te geven voor de invulling van die afweging. De werkgroep[34] benoemt een aantal factoren die een rol kan spelen in de afweging. Wat moet worden verstaan onder het 'zoveel mogelijk' ongedaan maken wordt bepaald door een aantal factoren. Uitgangspunt van de zorgplicht is het volledig verwijderen van de (nieuwe) bodemverontreiniging met toepassing van het BBT-document voor bodem, zoals opgenomen in bijlage XVIII bij het Besluit kwaliteit leefomgeving. De toepasbaarheid van deze technieken zijn mede afhankelijk van de locatiespecifieke omstandigheden, zoals de situatie van de ondergrond, de eigenschappen van een verontreiniging, de inrichting van het terrein en de onder- en bovengrondse functies in de omgeving. Als bijvoorbeeld een verontreiniging niet toegankelijk is zonder sloopwerkzaamheden of langdurige buitengebruikstelling van een activiteit en daardoor niet gelijk wordt verwijderd, zal dit de technische mogelijkheden sterk beperken en is het beter een geschikt moment hiervoor af te spreken.

Bij de beantwoording van de vraag wat redelijkerwijs van de veroorzaker mag worden gevraagd in verband met het nemen van maatregelen, kan gekeken worden naar de volgende factoren:

- het tijdstip van het ontstaan van de verontreiniging ;
- de kosten voor het (nagenoeg) volledig verwijderen van de verontreiniging in verhouding tot de milieuwinst;
- de mate van verantwoordelijkheid;
- de ligging en de mogelijkheid van uitstel tot een natuurlijk moment.

Zo is het mogelijk dat de terreineigenaar kan aantonen dat hij niet de veroorzaker van de verontreiniging is en dat hij alles wat binnen zijn mogelijkheden lag heeft gedaan om de oorzaken te voorkomen. Indien de verontreiniging bijvoorbeeld in een grondwaterbeschermingsgebied ligt kan de redelijkheid verlangen dat er snel begonnen wordt met de uitvoering van de zorgplicht. Ook kan relevant zijn of de veroorzaker een particulier is of iemand die handelt in de uitoefening van beroep of bedrijf, want van wie professioneel omgaat met bodembedreigende stoffen mag redelijkerwijs meer kennis worden verwacht dan van een particulier.

Uitstel tot een natuurlijk moment kan in uitzonderingsgevallen aan de orde zijn als de gemeente een ontwikkeling heeft gepland in het gebied waar de verontreiniging zich bevindt of als een bedrijf een maatregel kan passen in de ontwikkelingen of processen van bedrijfsvoering; bijvoorbeeld een voornemen van bedrijfsbeëindiging of van vervanging van een bedrijfsgebouw. Voorwaarde is dat een uitstel op dergelijke gronden het (milieu)rendement van de te nemen maatregelen niet noemenswaardig beperkt en er een aantal zekerheden worden ingebouwd. Zo kan een plan van aanpak worden gevraagd voor de aanpak, inclusief de eventuele tijdelijke maatregelen en/of monitoring en er kunnen financiële afspraken worden vastgelegd, die zekerheid bieden dat de beoogde herstelwerkzaamheden in de toekomst (kunnen) worden uitgevoerd.

[34] Werkgroep zorgplicht van het Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant bodem en ondergrond.

5 Inzet instrumenten historische verontreinigingen in de bodem

5.1 Inleiding

Naast preventieve maatregelen en de zorgplicht blijft het beheer van de zogenoemde historische verontreinigingen, ontstaan voor de inwerkingtreding van de Wet bodembescherming op 1 januari 1987 (pijler 3), aandacht vragen. De gemeente is verantwoordelijk voor het stellen van regels over de aanpak van historische verontreinigingen in de bodem, waar deze tot risico's voor de gezondheid en het milieu leiden.

Er is de afgelopen decennia veel tijd en inspanning gestoken in het inventariseren van deze historische bodemverontreinigingen. Inzet was om de grote risico's onder controle te brengen. Met het Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties, het Convenant bodem en ondergrond 2016 – 2020 en het Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015 worden deze zogeheten spoedlocaties aangepakt. Wanneer de convenantafspraken in 2020 zijn uitgevoerd, zijn alle bekende historische bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid (voorheen: humane risico's) en alle bekende locaties met spoedeisende risico's van verspreiding via het grondwater en ecologische risico's gesaneerd of beheerst. Indien er zich onverhoopt toch een situatie voordoet, waar sprake is van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid, is in de Aanvullingswet bodem het instrument van toevalsvondst met onaanvaardbare risico's voor gezondheid opgenomen. Afdeling 19.2a van de Aanvullingswet biedt voor toevalsvondsten een regeling voor het wegnemen van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan een (al dan niet historische) bodemverontreiniging. De maatregelen die dan in opdracht van het bevoegd gezag moeten worden getroffen, beperken zich tot tijdelijke beschermingsmaatregelen ter voorkoming van blootstelling.[35] In die situatie is de eigenaar verplicht om de onaanvaardbare risico's weg te nemen, en kan de gemeente eventueel ingrijpen, bijvoorbeeld indien de eigenaar nalatig is.

Nu de aanpak van de onder de Wet bodembescherming beschikte spoedlocaties (humane spoed, spoed ten gevolge van verspreiding van verontreinigd grondwater en ecologische spoed) onder controle is, kan de regelgeving zich richten op de ernstige verontreinigingen, waarbij geen onaanvaardbare risico's zijn. De Wet bodembescherming gaf een beoordelingsmethodiek om te bepalen of een verontreiniging ernstig was en een procedure om deze verontreinigingen (op termijn) aan te pakken. Alleen indien de risico's voor mens en ecologie of de risico's van verspreiding van de verontreiniging onaanvaardbaar waren, was de aanpak gebonden aan een termijn. In alle andere gevallen vond de aanpak plaats op een geschikt moment, namelijk op een moment dat de kwaliteit relatief eenvoudig te verbeteren is of het noodzakelijk wordt om de risico's te beperken, veelal gekoppeld aan een ruimtelijke ontwikkeling. Deze laatste beleidslijn wordt voortgezet onder de Omgevingswet en ondersteund met een samenstel van instructieregels en algemene regels.
Een bijzonder aandachtspunt is het beheer van de zogenaamde diffuse verontreinigingen. Dit zijn bodemverontreinigingen die ontstaan zijn door de toenemende invloed van de mens op het milieu en die niet ontstaan zijn uit een duidelijke puntbron maar bijvoorbeeld door het opbrengen en verspreiden van verontreinigd bodemmateriaal in het verleden. Diffuse verontreinigingen bestrijken een groter gebied, waardoor geen duidelijke begrenzing van een 'geval van bodemverontreiniging' was aan te geven zoals de Wet bodembescherming dat vroeg. Deze locaties zijn deels aangepakt. Voor de aanpak van diffuse bodemverontreiniging kunnen lokale overheden specifiek beleid ontwikkelen, toegesneden op de lokale of regionale problematiek. Bijvoorbeeld om voor de aanpak van diffuus lood, een actueel voorkomend probleem, beoogt de aanpak niet het uitsluitend voldoen aan de norm, maar het terugdringen van de blootstelling. Dit vraagt een locatieafhankelijke, gedifferentieerde aanpak waarvoor de Omgevingswet meer ruimte biedt dan de Wet Bodembescherming.

[35] *Kamerstukken II, 2017/18, 34864, nr. 3, paragraaf 3.3.3.*

Dit Aanvullingsbesluit vult het Besluit kwaliteit leefomgeving en het Besluit activiteiten leefomgeving aan met regels over bouwen op een bodemgevoelige locatie, regels over graven in bodem, saneren van de bodem en toepassen van grond en bagger op of in de bodem dan wel in een oppervlaktelichaam.

5.2 Samenhang graven, bouwen, saneren, opslaan en toepassen

De regels voor het graven, bouwen (op een bodemgevoelige locatie), saneren, opslaan, toepassen, reinigen, immobiliseren en storten staan niet op zichzelf. Deze regels hebben een sterke onderlinge relatie en geven invulling aan de doelstellingen van duurzaam bodembeheer, zorgvuldig omgaan met afvalstoffen en de circulaire economie. Duurzaam bodembeheer zoekt een balans tussen de maatschappelijke opgave om de bodem te beschermen dan wel waar mogelijk de bodemkwaliteit te verbeteren en de maatschappelijke opgave die voortvloeit uit het gebruik van de bodem. Graven in bodem, saneren van de bodem, opslaan van grond en baggerspecie, reinigen, immobilisatie, storten en toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn als aparte milieubelastende activiteiten in het Besluit activiteiten leefomgeving gereguleerd. Per te verrichten activiteit zijn regels van toepassing. Waar nodig zijn deze regels op elkaar afgestemd. De milieubelastende activiteiten graven, saneren, opslaan en toepassen zijn geen activiteiten die los kunnen worden gezien van het doel om ergens een maatschappelijke opgave in de fysieke leefomgeving te realiseren. Zo is graven geen doel op zich, maar er wordt bijvoorbeeld in de bodem gegraven om een riolering te onderhouden ten behoeve van het deugdelijk functioneren van de afvoer van vuil en hemelwater met het oog op de volksgezondheid en de waterhuishouding.

De regels voor graven in bodem zijn erop gericht dat verspreiding en/of vermenging van verontreinigde grond wordt voorkomen. De regels voor graven in bodem hebben niet tot doel om tot een bodemsanering te verplichten en een verbetering van de bodemkwaliteit af te dwingen. De regels geven de mogelijkheid de grond op de locatie tijdelijk op te slaan, op dezelfde plaats en onder dezelfde omstandigheden terug te brengen (bijvoorbeeld bij de aanleg van kabels en leidingen), maar geven ook de ruimte om de grond af te voeren (bijvoorbeeld bij de aanleg van een ondergrondse parkeergarage). Grond die afgevoerd moet worden omdat die niet op dezelfde plaats en onder dezelfde omstandigheden kan worden teruggebracht moet op de plaats van toepassen (al dan niet na reinigen of immobiliseren) een functionele en nuttige bijdrage leveren aan de realisatie van een maatschappelijk gewenste functie, bijvoorbeeld de ophoging van een terrein ten behoeve van woningbouw. Met het oogmerk van het beschermen van de bodem moet de toe te passen grond ook aansluiten bij de bodemkwaliteit ter plaatse van het toepassen. Bij het graven dient – ook vanwege het doelmatig beheer van afvalstoffen rekening te worden gehouden met het gescheiden ontgraven van die verschillende milieuhygiënische kwaliteiten.

In hoeverre maatregelen nodig zijn om de bodemkwaliteit bij een initiatief te verbeteren volgt – behoudens bij situaties waarbij sprake is van een toevalsvondst, zoals deze opgenomen is in de Aanvullingswet bodem – niet uit de algemene regels van het Besluit activiteiten leefomgeving, maar uit het omgevingsplan. De gemeente moet namelijk in het omgevingsplan een waarde vastleggen waarboven het verplicht wordt om maatregelen (beperken blootstelling of bodemsanering) te nemen bij het realiseren van een bodemgevoelig locatie (zie hoofdstuk 7). Ook kan zij in andere situaties een verbetering van de bodemkwaliteit verplicht stellen in het omgevingsplan, bijvoorbeeld bij functie- of gebruikswijzigingen.

Bij de standaard aanpakken van de activiteit saneren van de bodem wordt doorgaans gebruik gemaakt (al dan niet een combinatie) van graven en het toepassen van grond, baggerspecie of bouwstoffen. Immers bij het verwijderden van een verontreiniging tot de waarde bedoeld in artikel 4.1242 is eveneens sprake van de activiteit graven (inclusief gescheiden ontgraven en zo nodig tijdelijke opslag). En bij het aanvullen van de ontgravingsput met aanvulgrond is sprake van de activiteit toepassen van grond en baggerspecie. Bij de saneringsaanpak aanbrengen van een afdeklaag is tevens sprake van de activiteit toepassen van grond en baggerspecie (in het geval van het aanbrengen van een laag grond) of van de activiteit toepassen van een bouwstof (aanbrengen

van een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag). Dit betekent dus dat bij de uitvoering van de activiteit saneren van de bodem tevens sprake is van de activiteit graven in de bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit en/of van de activiteit toepassen van grond en baggerspecie of de activiteit toepassen van bouwstoffen. De meld- en informatieverplichtingen zijn daarom zoveel mogelijk met elkaar in overeenstemming. Via het omgevingsloket kan via één melding dus gelijktijdig aan de verplichtingen voor de verschillende activiteiten worden voldaan. Ook is het mogelijk om één van de activiteiten op een later moment te melden, denk bijvoorbeeld aan de toe te passen partij grond of baggerspecie die bij een bodemsanering als aanvulgrond wordt toegepast.

Voorbeeld 1:
Stel een initiatiefnemer wil bouwen op een bodemgevoelige locatie en moet daarvoor vijf meter diep graven. Uit bodemonderzoek blijkt dat de eerste halve meter verontreinigd is. Indien de gemeten concentraties hoger zijn dan de waarden voor bodemgevoelige gebouwen, opgenomen in het omgevingsplan, moeten maatregen worden genomen. Het afgraven van de eerste halve meter valt onder de regels van de milieubelastende activiteit saneren van de bodem, standaardaanpak verwijderen van de verontreiniging, en onder de milieubelastende activiteit graven. Het afgraven van de volgende 4 ½ meter valt alleen onder de regels van de milieubelastende activiteit graven in bodem. De gemeten concentraties in de verontreinigde bodem bepalen dan welke regels op dit graven van toepassing zijn: graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.
Als het niet de realisatie van een bodemgevoelig gebouw betreft zijn voor het vijf meter diep graven alleen de regels voor de milieubelastende activiteit graven in bodem van toepassing.

Voorbeeld 2:
Stel een initiatiefnemer wil een aantal nieuwe woningen (bouwen op een bodemgevoelige locatie) met tuin realiseren. Omdat de bodemkwaliteit volgens het omgevingsplan niet voldoende is, zijn sanerende maatregelen nodig volgens de milieubelastende activiteit saneren van de bodem. De initiatiefnemer kiest daarbij voor de saneringsaanpak aanbrengen van een afdeklaag in de vorm van een laag van 1,0 m grond. Om deze laag grond te kunnen realiseren is het eerst nodig het bestaande maaiveld met 0,5 meter af te graven. Op het ontgraven van deze 0,5 m is de activiteit graven van toepassing. Op het aanbrengen van de laag aanvulgrond (dikte 1,0 m volgens de standaard aanpak) is de activiteit toepassen van grond en baggerspecie van toepassing.

Zodra grond uit de bodem wordt ontgraven (bij de milieubelastende activiteit graven in bodem of bij de milieubelastende activiteit saneren van de bodem), kunnen de regels voor de milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie worden gebruikt om de grond elders te kunnen toepassen. Immers als er geen mogelijkheden zijn deze grond op of nabij dezelfde plaats en onder dezelfde omstandigheden terug te brengen, moet deze grond uiteindelijk op een andere plaats functioneel en nuttig worden toegepast. Soms gebeurt dit rechtstreeks (milieubelastende activiteit toepassen van grond), soms wordt de grond eerst in depot gezet (milieubelastende activiteit opslaan van grond), gekeurd en/of samengevoegd met andere partijen. Voorwaarde voor het mogen toepassen van deze grond is dat deze voldoet aan de bodemkwaliteitsklasse die op de locatie van toepassen wordt vereist.

Indien de uitgegraven grond niet toepasbaar is, kan de grond vaak gereinigd of geïmmobiliseerd worden door erkende verwerkers, waarna de gereinigde grond weer toepasbaar is als grond (na reiniging) of als bouwstof (na immobilisatie). In een enkel geval is de uitgegraven grond zodanig verontreinigd dat deze niet gereinigd of geïmmobiliseerd kan worden en gestort moet worden op een daarvoor vergunde stortplaats. Het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen regelt

dat het uitsluitend toegestaan is om grond te storten indien daarvoor door de Minister Infrastructuur en Waterstaat een ontheffing is verleend, een zogenaamde verklaring van niet reinigbaarheid verontreinigde grond. Slechts een klein percentage van de uitgegraven grond moet gestort worden.

Voor de inwerkingtreding van dit Aanvullingsbesluit was het opvullen van een gesaneerde locatie met grond van een geschikte kwaliteitsklasse een onderdeel van bodemsanering. Onder de Omgevingswet zijn dit twee milieubelastende activiteiten geworden: de activiteit saneren met de standaardaanpak verwijderen door ontgraven en de activiteit het toepassen van grond.
Indien de grond tijdelijk wordt opgeslagen op de locatie van herkomst zijn de regels voor tijdelijk opslaan uit de milieubelastende activiteit graven van toepassing. Indien de grond elders wordt opgeslagen, gelden de regels voor de milieubelastende activiteit opslaan van grond of voor de grondbanken.

5.3 Informatie over de kwaliteit van de bodem

Bodemonderzoek

Om de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem te bepalen kan het uitvoeren van een bodemonderzoek noodzakelijk zijn. Bij het stellen van regels voor bodemonderzoek is zijn ook de onderzoeklasten beperkt: onderzoek is alleen nodig als er aanleiding is om te veronderstellen dat er verontreiniging zal worden aangetroffen en voor zover deze verontreiniging nog niet eerder onderzocht of bekend is. Er zijn verschillende soorten onderzoek, waarbij een volgend onderzoek alleen nodig is als de noodzaak daartoe blijkt uit het eerder uitgevoerde onderzoek.
Daarnaast is het mogelijk om minder uitvoerig onderzoek te doen bij reguliere en veel voorkomende activiteiten met een beperkt effect op de fysieke leefomgeving. Zo wordt bij graven in de bodem met een omvang van kleiner dan 25 m^3 in dit Aanvullingsbesluit geen onderzoeksverplichting ingesteld. Om de onderzoekslasten verder terug te dringen worden gemeenten gestimuleerd om bestaande bodeminformatie uit bijvoorbeeld de landelijke inventarisatie en al uitgevoerde bodemonderzoeken digitaal beschikbaar te stellen. Dit zodat een initiatiefnemer eenvoudig een vooronderzoek kan uitvoeren en kan vaststellen of nader bodemonderzoek noodzakelijk is. Een gemeente kan overwegen om waar mogelijk gebieden aan te wijzen in het omgevingsplan waar bij activiteiten geen bodemonderzoek noodzakelijk is.

Informatie over de huidige bodemkwaliteit is noodzakelijk voorafgaand aan het uitvoeren van enkele milieubelastende activiteiten en voor het realiseren van een bodemgevoelig gebouw. Zo kent het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit) regels voor graven in bodem onder de interventiewaarde bodemkwaliteit en regels voor graven in bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. De melding, die vooraf gaat aan de activiteit graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit met volume grondverzet groter dan 25 m^3, moet informatie bevatten over de bodemkwaliteit zodat duidelijk is welke regels uit het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing zijn.

Het milieuhygiënisch bodemonderzoek in Nederland is in normen en protocollen uitgewerkt met als doel om een uniform, controleerbaar en onderling vergelijkbaar systeem te krijgen, zodat onderzoeken die door verschillende bedrijven worden uitgevoerd uniform en goed vergelijkbaar zijn en bovendien voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen.

Verplicht bodemonderzoek is aan de orde bij het bouwen op een bodemgevoelige locatie en bij de milieubelastende activiteiten graven in bodem, saneren van de bodem en in sommige situaties bij het toepassen van grond en baggerspecie. Deze verplichting wordt geregeld in dit Aanvullingsbesluit. Een verplicht onderzoek kan ook voortvloeien uit regels die zijn opgenomen in het omgevingsplan.

Er zijn verschillende soorten onderzoek:

- vooronderzoek bodem(NEN 5725),
- verkennend bodemonderzoek (NEN 5740) en verkennend bodemonderzoek asbest (NEN 5707)
- nader bodemonderzoek (NTA 5755) en nader onderzoek asbest (NEN5707)

Vooronderzoek bodem

Het vooronderzoek bodem heeft als doel informatie te verzamelen om vast te stellen of de locatie verdacht is op het voorkomen van een verontreiniging en daarmee op de noodzaak om een verkennend bodemonderzoek of verkennend bodemonderzoek asbest uit te voeren. Onderdeel van het vooronderzoek is het raadplegen van het bodeminformatiesysteem van de gemeente. Dit bodeminformatiesysteem geeft voor elk gebied aan wat de gemiddelde kwaliteit is en of er mogelijk kwaliteitsveranderingen zijn, bijvoorbeeld door een in het verleden aangebrachte (stedelijke) ophooglaag. Daarnaast zijn bekende verontreinigingen (of het vermoeden daarvan), door specifieke plaatsgebonden activiteiten uit het verleden veroorzaakt (zogenaamde puntbronnen), apart op de kaart aangegeven. De kaart bevat ook gegevens over bodemsaneringen die eerder zijn uitgevoerd en waarbij mogelijk een restverontreiniging is achtergebleven of waar een afdeklaag is aangebracht.

Als sprake is van een verdachte locatie die niet eerder is onderzocht, dient het vooronderzoek ook ter invulling van het veld- en laboratoriumonderzoek en draagt het vooronderzoek bij aan de verklaring van de resultaten van het uit te voeren verkennend of nader bodemonderzoek. In verband met een eventuele aanwezigheid van asbest in de bodem moet het vooronderzoek ook betrekking hebben op het al dan niet asbestverdacht zijn van de locatie. Het vooronderzoek kan er eveneens op gericht zijn om te toetsen of een in het verleden uitgevoerd vooronderzoek en/of bodemonderzoek nog voldoende actueel en representatief is. Het vooronderzoek dient uitgevoerd te worden volgens de NEN 5725.

Alleen als er indicaties zijn voor puntbronnen (ruimtelijk goed af te bakenen bronnen van verontreiniging) of er ruimtelijke kwaliteitsverschillen binnen het geplande grondwerk te verwachten zijn is een verkennend bodemonderzoek nodig. Dit onderstreept het belang van het gemeentelijk bodeminformatiesysteem. Het is aan de gemeente om in het bodeminformatiesysteem vast te stellen of er indicaties zijn voor ruimtelijke variaties in bodemkwaliteit en of het uitvoeren van een bodemonderzoek noodzakelijk is. Als bekend is dat een gebied diffuus verontreinigd is (bijvoorbeeld als gevolg van het gebruik van historisch ophoogmateriaal) en de kwaliteit daarvan is voldoende in kaart gebracht (op een bodemkwaliteitskaart), dan kan worden afgezien van bodemonderzoek.

Het uitvoeren van vooronderzoek is niet alleen van belang voor de graafwerkzaamheden zelf, maar ook voor de afzet van de grond in de keten. Het vooronderzoek is onderdeel van een milieuhygiënische verklaring die nodig is om de grond elders toe te passen en noodzakelijk voor de acceptatie van de grond bij een grondbank.

Verkennend bodemonderzoek (asbest)

Het verkennend bodemonderzoek heeft als doel om vast te stellen of op een locatie bodemverontreiniging aanwezig is, dan wel de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem of van een daaruit te verwijderen hoeveelheid grond vast te stellen, zodat bij het graven en ook het afvoeren onderscheid gemaakt kan worden tussen partijen grond met een verschillende milieuhygiënische kwaliteit. Bovendien wordt met het onderzoek bepaald of de interventiewaarde bodemkwaliteit wordt overschreden, zodat kan worden bepaald of bij het graven in de bodem sprake is van de activiteit graven in een bodem met kwaliteit kleiner of groter dan de interventiewaarde bodemkwaliteit. Het onderzoek moet worden uitgevoerd volgens NEN 5740 en als sprake is van een verdenking op asbest volgens NEN 5707. In de meeste situaties kan volstaan worden met het uitvoeren van een verkennend bodemonderzoek en is nader bodemonderzoek niet noodzakelijk.

Nader bodemonderzoek (asbest)

Wanneer uit de resultaten van een verkennend onderzoek volgt dat een nader onderzoek noodzakelijk is, wordt dit nader bodemonderzoek uitgevoerd volgens NTA 5755. Een nader onderzoek kan bijvoorbeeld noodzakelijk zijn om een correcte partij-indeling te maken of bij de activiteit saneren van de bodem met de standaardaanpak verwijderen om de verontreiniging af te perken. Voor de invulling van de onderzoeksinspanning van het vervolgonderzoek bestaat een grote bandbreedte, die voor een belangrijk deel afhangt van de aanleiding en doelstelling van het onderzoek en de eventuele 'gevoeligheid' van het gebruik en de bestemming van de locatie. Het principe van de NTA 5755 is dat eerst het onderzoeksdoel wordt vastgesteld en dat vervolgens door een zogenaamd conceptueel model een onderzoeksstrategie wordt ontwikkeld. Als sprake is van een verontreiniging met asbest wordt het nader onderzoek uitgevoerd volgens NEN 5707.

Houdbaarheidstermijn onderzoek

Er zijn in het Aanvullingsbesluit geen specifieke termijnen opgenomen voor de geldigheid van een onderzoek. De beoordeling of een eerder uitgevoerd onderzoek nog voldoende actueel en representatief is, is altijd maatwerk en onderdeel van het vooronderzoek.

Kwaliteitsborging bij uitvoering van onderzoek

Bij de uitvoering van het milieuhygiënisch bodemonderzoek wordt het veldwerk net als de maaiveld inspectie bij asbest in bodemonderzoek uitgevoerd door organisaties en personen die erkend zijn volgens het Besluit bodemkwaliteit voor de BRL 2000 of AS2000 inclusief onderliggende protocollen. Ook de laboratoria die de chemische analyses van grond of grondwatermonsters uitvoeren moeten erkend zijn volgens AS3000 en onderliggende protocollen. Hierdoor is sprake van kwaliteitsborging bij de uitvoering van deze werkzaamheden en wordt eveneens geborgd dat de uitvoering van het veldwerk en chemische analyses op een uniforme manier plaatsvindt.

Opdrachtgevers mogen voor de uitvoering van het bodemonderzoek alleen gebruik maken van erkende bodemintermediairs als de resultaten van het bodemonderzoek gebruikt worden in het kader van overheidsbesluitvorming en/of overlegd moeten worden in het kader van een meldings- of informatieplicht (aanleveren gegevens en bescheiden).

Afvalwater dat vrijkomt bij bodemonderzoek

Het lozen van grondwater dat vrijkomt bij een bodemonderzoek is gereguleerd in dit Aanvullingsbesluit. Er zijn geen emissiegrenswaarden opgenomen, omdat de samenstelling pas bekend is nadat het monster is onderzocht. Omdat de hoeveelheid grondwater dat vrijkomt bij het nemen van bodemmonsters relatief klein is, maar niet uitgesloten kan worden dat het grondwater niet schoon is, is het vuilwaterriool de voorgeschreven lozingsroute.

Relatie met arbeidsomstandigheden

Vanuit de arbeidsomstandighedenregelgeving is de opdrachtgever verplicht te beschikken over informatie over de kwaliteit van de bodem. Deze verplichting geldt naast de verplichtingen die de Omgevingswet aan een initiatiefnemer stelt. Door het CROW is richtlijn CROW 400-richtlijn 'Werken in en met verontreinigde bodem' opgesteld, die door de Inspectie ZSW wordt geaccepteerd als stand der techniek. De richtlijn is bedoeld als hulpmiddel om de risico's op blootstelling aan gevaarlijke stoffen in te schatten. In deze richtlijn wordt een getrapte wijze van uitvoeren van onderzoek voorgeschreven, waarbij minimaal een vooronderzoek moet worden uitgevoerd en in geval van verdenking op het voorkomen van een bodemverontreiniging ook een fysiek bodemonderzoek. Vaak kunnen hiervoor dezelfde onderzoeken worden gebruikt die ook in het kader van de Omgevingswet worden uitgevoerd. Bij de regels voor bodemonderzoek in dit aanvullingsbesluit is zoveel mogelijk aangesloten op de getrapte manier van onderzoek uitvoeren en is verwezen naar dezelfde NEN normen.

5.4 Digitalisering

Het Omgevingsbesluit bevat een apart hoofdstuk over digitale voorzieningen. Digitalisering is een belangrijk onderdeel van de stelselherziening van het omgevingsrecht.
Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen werken samen aan het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO): een samenhangend en samenwerkend geheel van, vooral bestaande, digitale voorzieningen, gegevensverzamelingen en afspraken.

Degene die een activiteit of combinatie van activiteiten wil verrichten wordt via het Digitaal Stelsel Omgevingswet ondersteund bij doen van meldingen en het verstrekken van gegevens en bescheiden. De initiatiefnemer zal elke melding kunnen doen en alle gegevens en bescheiden via datzelfde loket kunnen verstrekken. Het digitale gebruik zal worden gestimuleerd, maar ook blijft de mogelijkheid bestaan om een aanvraag of melding op papier in te dienen. Voor de nadere uitwerking van de wijze van het indienen wordt verwezen naar de toelichting Algemeen deel, Hoofdstuk 4.11.1, wijze van indienen van het Omgevingsbesluit.

Het DSO wordt stapsgewijs gerealiseerd. Daarbij is het eindbeeld om 'met een klik op de kaart te kunnen zien wat mag en kan'. In eerste instantie zal de focus liggen op 'zien wat mag en moet', gebaseerd op de wet, de uitvoeringsregelgeving en de omgevingsdocumenten. Door de jaren heen zal het DSO door het toevoegen van informatiebronnen een steeds rijker antwoord kunnen geven op 'wat kan'. Aanvankelijk zal het stelsel voornamelijk ruimtelijke gegevens beslaan. In de toekomst kan dit aangevuld worden met andere informatie, bijvoorbeeld op het gebied van bodem, geluid, verkeer, luchtkwaliteit, natuur en cultureel erfgoed.

Het DSO ondersteunt de interactie tussen de betrokkenen die de wet uitvoeren, of die hierop een beroep doen. Initiatiefnemers, belanghebbenden en bevoegd gezag kunnen sneller beschikken over informatie, over de huidige toestand van de fysieke leefomgeving en over de regels die daar gelden. Het brengt partijen in een meer gelijke informatiepositie, wat helpt bij de afstemming over initiatieven vroegtijdig in het proces. Het helpt het bevoegd gezag bij het maken van de omgevingsvisie, het opstellen van plannen en het voorbereiden en nemen van besluiten over initiatieven. De betere beschikbaarheid van informatie over de fysieke leefomgeving maakt doorlooptijden korter en helpt om onderzoekslasten te verlagen.

Het concept van het DSO is ontwikkeld parallel aan de totstandkoming van de wet. Bij de Kamerbehandeling van de wet is een eerste stap gezet om het DSO een juridische basis te geven met het amendement Smaling[36]. In het voorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet en het Invoeringsbesluit Omgevingswet wordt een aantal wijzigingen die het DSO een volledige juridische basis geven.

Bodeminformatie op kaarten

Zorgvuldige besluitvorming vereist dat relevante bodeminformatie wordt betrokken, onder meer bij het toedelen van functies aan locaties en het stellen van regels met het oog op deze functies. Deze functie- en locatiespecifieke regels richten zich rechtstreeks tot burgers en bedrijven en zijn sterk bepalend voor de mogelijkheid om een locatie te ontwikkelen. Een van deze regels in het omgevingsplan, gesteld op basis van een door het Rijk gestelde instructieregel, bepaalt dat het niet zonder meer mogelijk is om een bodemgevoelig gebouw te realiseren boven een door de gemeente vastgestelde waarde.

Een initiatiefnemer moet zich dus bij het bouwen op een bodemgevoelige locatie houden aan de regels die voor zijn locatie gelden en in het omgevingsplan zijn opgenomen. Dit betekent ook dat hij de bodemkwaliteit van zijn perceel moet kennen, om te bepalen welke maatregelen er nodig zijn om het bodemgevoelige gebouw te kunnen realiseren. Informatie over de bodemkwaliteit is dus van essentieel belang.

[36] *Kamerstukken II, 2014/15, 33 962, nr. 89.*

Het is voor een initiatiefnemer een handig hulpmiddel, als de gemeente bestaande bodeminformatie digitaal beschikbaar zou stellen, bijvoorbeeld op een kaart. Een dergelijke kaart zou op basis van bestaande informatie (bijvoorbeeld informatie over historische activiteiten en gebruik van de locatie dan wel eerder uitgevoerd bodemonderzoek) een goed onderbouwde indicatie over de beschikbare bodemgegevens en aanwezige bodemkwaliteit kunnen geven. Volledige zekerheid over de bodemkwaliteit is echter niet te geven. Dit ligt in de aard van de bodem, het is nu eenmaal niet zichtbaar wat in de bodem zit.

De regering zal een dergelijke bodeminformatiekaart niet verplicht voorschrijven. Daarvoor is de informatie die bij gemeenten beschikbaar is te divers. Ook zal vanuit dit Aanvullingsbesluit geen minimale eisen worden geformuleerd voor bodeminformatiesystemen. Sommige gemeenten zijn al ver met het digitaliseren van dergelijke gegevens, terwijl andere gemeenten nog aan het begin staan van het uniformeren en digitaliseren van onderzoeksgegeven. Bovendien zijn er gemeenten waar weinig ontwikkelingen plaatsvinden, zodat het verplicht opstellen van een dergelijke kaart tot onevenredig grote bestuurslasten kan leiden. Indien een gemeente overgaat tot het opstellen van een 'bodemonderzoekskaart', maakt zij een analyse van de bestaande informatie over de bodemkwaliteit. Het gaat dan om historische gegevens, beschikbare onderzoeken, landelijke inventarisaties, registraties van het kadaster of het gemeentelijke bodeminformatiesysteem. Voor een initiatiefnemer biedt deze kaart een basis om te bepalen of en zo ja welk bodemonderzoek nog nodig is. Dergelijke initiatieven van gemeenten beperken de onderzoekslasten en bevorderen de toegang tot bodeminformatie voor burgers.

5.5 Registratie

Door de gewijzigde benadering van bodemverontreinigingen onder de Omgevingswet wordt een bodemverontreiniging niet meer beschouwd als een apart traject waarin de overheid beschikkingen neemt, maar wordt het een milieubelastende activiteit saneren van de bodem waarop algemene regels uit het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing zijn of regels uit het omgevingsplan. Dit heeft tot gevolg dat er geen registratie in het beperkingenregister of inschrijving in het kadaster meer plaatsvindt van overheidsbeslissingen, die zijn aangewezen in de bijlage van het Aanwijzingsbesluit Wet publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken. Wel kunnen bij de aanpak van een bodemverontreiniging en in het kader van nazorg bodemsaneringsmaatregelen worden genomen die soms langdurig in stand moeten worden gehouden, zoals een aangebrachte folie, een geïnstalleerde pomp of een aangelegde damwand. Dergelijke beheers- of nazorgvoorzieningen moeten met het oog op de kenbaarheid ook na de inwerkingtreding van de Omgevingswet in het beperkingenregister of kadaster worden opgenomen. Het voornemen is dit te regelen via de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Wkpb). Deze wet geeft het kader dat bepaalt welke specifieke bodembesluiten publiekrechtelijke beperkingen bevatten en bij het publiek beter kenbaar moeten worden gemaakt. Reeds plaatsgevonden registraties onder de Wkpb zullen blijven bestaan. Het gaat hier om onder andere de beschikking inzake ernst van de verontreiniging en spoed van de sanering (artikel 29 en artikel 37 Wet bodembescherming), het bevel op grond van de artikelen 30, 43 en 49 Wet bodembescherming, de instemming met het verslag uniforme sanering (artikel 39b Wet bodembescherming) en de instemming met nazorgplan (artikel 39d Wet bodembescherming).[37]

De Wkpb zal deels worden ingebouwd in het stelsel van de Omgevingswet. Ter voorbereiding voor de inbouw is een apart traject voor de modernisering van de Wkpb opgestart (Beter Kenbaar). Als de transitie in het kader van Beter Kenbaar is voltooid, zullen alle publiekrechtelijke beperkingenbesluiten in de BRK zijn ingeschreven. Een deel van die besluiten zal echter in de periode vanaf 2021 op enig moment onder de regelgeving van de Omgevingswet (Ow) gaan vallen, en alsdan onderdeel gaan uitmaken van de informatievoorziening van het DSO. Het kan voorkomen dat een bestaande beperking, die al in de BRK is geregistreerd, wordt 'vervangen' door

[37] Zie verder het Aanwijzingsbesluit Wkpb. Het Aanwijzingsbesluit Wkpb voorziet in de aanwijzing van beperkingenbesluiten.

een corresponderende beperking in een omgevingsplan of op basis van een ander voorschrift uit de Ow-regelgeving. De ‘oude’ (bestaande) beperking moet dan door het Kadaster in de BRK worden doorgehaald op het moment dat de overeenkomstige beperking op grond van de Omgevingswet wordt gepubliceerd (en daarna wordt getoond in het DSO).

6 Inzet instrumenten beheer grondwaterkwaliteit

6.1 Inleiding

Het grondwater neemt een bijzondere positie in binnen het bodembeleid. Grondwater is onderdeel van de bodem en daarmee is het beheer van de grondwaterkwaliteit onderdeel van het beheer van de bodemkwaliteit. Grondwaterlichamen zijn echter ook onderdeel van de watersystemen en zo maakt het beheer van grondwaterlichamen, waaronder de grondwaterkwaliteit, onderdeel uit van het beheer van watersystemen dat in de Omgevingswet is gedefinieerd (artikel 1.1 Omgevingswet). Dit was ook al het geval onder de Waterwet en de Wet bodembescherming.

Een bodemverontreiniging kan consequenties hebben voor de kwaliteit van het grondwater. Dit betreft niet alleen de in het grondwater (verzadigde zone) aanwezige verontreinigingen, maar ook een verontreiniging in de onverzadigde zone die (in potentie) kan uitlogen naar het grondwater omdat zij mobiele eigenschappen bezit. Het beheer van de grondwaterkwaliteit raakt dan ook het beheer van zowel in de vaste bodem als in het grondwater aanwezige verontreinigingen.

De vernieuwing van het bodembeleid en de inpassing in het stelsel van de Omgevingswet leiden ertoe dat bodemkwaliteit als zodanig onderdeel is van de onder de Omgevingswet gevraagde integrale afweging. Dit komt concreet tot uitdrukking in de verplichte omgevingsvisie van met name de provincies en de gemeenten, de al dan niet verplicht vast te stellen programma's van de decentrale overheden en de regels die worden gesteld in de omgevingsverordening, het omgevingsplan en de waterschapsverordening. Hierin worden de eigen ambities verwoord en uitgewerkt en met het instrumentarium wordt uitvoering gegeven aan de Europese verplichtingen van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn. De kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn bevatten milieudoelstellingen voor grondwater die het kader bieden voor het beheer van historische bodemverontreinigingen waar deze de grondwaterkwaliteit beïnvloeden. Dit betreft zowel verontreinigingen in de vaste bodem als in het grondwater zelf. Tevens borgen deze milieudoelstellingen een gelijkwaardig beschermingsniveau ten aanzien van de grondwaterkwaliteit en specifiek voor grondwater dat bestemd is voor menselijke consumptie.

6.2 Beleidskeuzes

Saneringen met als doel het beschermen van de grondwaterkwaliteit

Een sanering om de grondwaterkwaliteit te beschermen kan gericht zijn op een bron van verontreiniging (bronaanpak) of tot de in het grondwater aanwezige verontreinigingspluim (grondwatersanering). Een bron van verontreiniging die een bedreiging vormt voor de grondwaterkwaliteit kan zich zowel in de verzadigde als de zich boven de grondwaterspiegel aanwezige onverzadigde zone bevinden.

De aanleiding voor een dergelijke sanering wordt in de regel bepaald door de Europese doelstellingen en verplichtingen waarvoor de provincies verantwoordelijkheid dragen. In relatie tot de grondwaterkwaliteit valt in het bijzonder te wijzen op het bereiken van een goede chemische toestand van het grondwater, het voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater en het voorkomen van achteruitgang en streven naar verbetering van de kwaliteit van grondwater dat bestemd is voor menselijke consumptie ten einde de zuiveringsinspanning te verminderen. Conform de uitgangspunten van de Omgevingswet zullen provincies – gezien hun verantwoordelijkheid – beleid ontwikkelen voor het beheer van historische grondwaterverontreinigingen met passende maatregelen en eventueel regels in de omgevingsverordening stellen. De gemeente kan verplichten tot een bronaanpak bij de ontwikkeling van een gebied door regels op te nemen in het omgevingsplan (eventueel via een instructieregel van de provincie). In het omgevingsplan kunnen de in dit besluit voorgestelde regels voor saneren van de bodem (zie hoofdstuk 10) van toepassing

worden verklaard, indien deze geschikt geacht worden al dan niet in combinatie met maatwerkregels en/of maatwerkvoorschriften.

Met de bruidsschat wordt een algemene regel aan het omgevingsplan toegevoegd, die de voorwaarden en saneringsverplichtingen zoals vastgelegd in beschikkingen ernst, niet spoed laat doorwerken totdat de gemeente deze regels heeft vervangen naar lokale regels.

Met name bij grondwaterverontreiniging met een bronzone in de vaste bodem en een pluim in het grondwater zijn zowel de gemeente als de provincie in beeld. Er zal hierover dus ook afstemming tussen decentrale overheden moeten plaatsvinden.

Voor een sanering ten behoeve van de grondwaterkwaliteit zijn er geen algemene rijksregels opgenomen. In de praktijk werd beperkt gebruik gemaakt van de regels in het Besluit uniforme saneringen (‘BUS-mobiel’). Deze saneringen zijn meestal zeer complex en vragen om lokaal maatwerk. De fysische en hydrologische plaatselijke omstandigheden bepalen in belangrijke mate de stabiliteit en het gedrag van de verontreiniging. Bovendien kunnen verontreinigingspluimen in elkaar overlopen. Er is dan ook een veelheid aan saneringstechnieken, die vaak ook naast elkaar gebruikt worden. Voor het uitvoeren van een dergelijke sanering werd daarom in de praktijk de voorkeur gegeven aan een saneringsplan dat maatwerk verzekerde. Dit is door de grote verscheidenheid aan te gebruiken technieken, ook moeilijk als één activiteit te beschrijven. Het zijn meestal diverse activiteiten naast elkaar die al dan niet tezamen verontreinigingen in het grondwater kunnen verwijderen dan wel beheren.

Onder de Wet bodembescherming werden de historische verontreinigingspluimen daarom veelal gebiedsgericht en in samenhang aangepakt. Ook onder de Omgevingswet lijkt een gebiedsgerichte benadering het meest geschikt om verontreinigingspluimen te beheren of beheersen. Een of meerdere bestuursorganen kunnen al dan niet gezamenlijk hiertoe maatregelen vaststellen in een programma. Door privaatrechtelijke afspraken kan een bestuursorgaan vervolgens met burgers of bedrijven afspraken maken om deelgenoot te worden van de gebiedsgerichte aanpak.

Signaleringsparameters maatregelen grondwaterkwaliteit

Door de integratie van het beheer van bodem- en grondwaterkwaliteit in het systeem van de Omgevingswet, verdwijnt de beoordelingssystematiek voor de aanpak van grondwaterverontreiniging, zoals we die kenden uit de Wet bodembescherming en de Circulaire bodemsanering 2013.
Onder Omgevingswet stelt de provincie de beleidskaders, strategische doelen en gekwantificeerde opgaven voor watersystemen en het grondwaterbeheer vast, die niet bij het Rijk in beheer zijn. Dit wordt weer uitgewerkt in de verplichte waterprogramma’s. Het beheer van historische grondwaterverontreinigingen maakt hier onderdeel van uit. Deze waterprogramma’s, nu vooral gericht op de kwantiteitsaspecten van een grondwaterlichaam, zullen met de intrekking van de specifieke regeling in de Wet bodembescherming ook aandacht gaan besteden aan kwaliteitsaspecten. Het waterprogramma bevat verschillende maatregelen.

Waar nodig zullen deze programma’s maatregelen bevatten gericht op het beheer van historische grondwaterverontreinigingen. De kwaliteit van het grondwater in een grondwaterlichaam, waarop een historische verontreiniging van invloed kan zijn, zal een volwaardig onderdeel worden van het beheer van het watersysteem.

In een instructieregel worden signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit opgenomen. De signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit dienen als signaal voor het beoordelen van risico’s van verspreiding van (historische) verontreiniging in het grondwater, van de noodzaak van curatieve maatregelen (saneren) en het type maatregel. De signaleringsparameters zijn nadrukkelijk geen omgevingswaarden. De signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit zijn (net als voorheen in de Circulaire bodemsanering), primair gericht op bescherming van de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, plant of dier heeft.

Indien de grondwaterkwaliteit (een of meerdere van) deze signaleringsparameters overschrijdt, wordt beoordeeld of het treffen van een saneringsmaatregel noodzakelijk is ter bescherming van de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, plant of dier heeft. Voor deze beoordeling wordt gebruik gemaakt van de Risicotoolbox grondwater, die mede voor dit doel door het RIVM wordt ontwikkeld.

Die risicobeoordeling kan leiden tot de conclusie dat in het kader van beheer van grondwaterkwaliteit een grondwatersanering moet worden getroffen. Een directe verplichting tot nemen van saneringsmaatregelen bij overschrijding van de signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit is niet wenselijk. Grondwaterverontreinigingen zijn zeer divers door het samenspel van soorten stoffen, verspreidingsgedrag, bodemsamenstelling, natuurlijke afbraak, etc. Een nadere locatiespecifieke beoordeling is daarom op zijn plaats. Hiermee wordt de uitvoeringspraktijk van de Circulaire bodemsanering 2013 deels voortgezet.
De signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit zijn opgenomen in bijlage VC van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Wateronttrekkingsactiviteiten die verontreinigingspluimen beïnvloeden

Dit Aanvullingsbesluit voegt geen regels toe over de beïnvloeding van verontreinigingspluimen door het onttrekken van grondwater. Op grond van de Wet bodembescherming werd getoetst of bij een grondwateronttrekking die een verontreiniging verplaatste dan wel verminderde, het belang van de bodem werd geschaad. Een dergelijke beoordeling vindt voor vergunningplichtige grondwateronttrekkingen (op grond van artikel 16.3 en 16.4 Besluit activiteiten leefomgeving) die onder het bevoegd gezag vallen van de provincies nu plaats op grond van artikel 8.83 en 8.84 van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Een vergunning mag alleen worden verleend indien deze verenigbaar is met de doelen ten aanzien van het beschermen en behouden van de kwaliteit van het watersysteem, het vervullen van maatschappelijke functies door het watersysteem, zoals drinkwater, maar ook de in het regionale waterprogramma opgenomen maatregelen. Dat betekent dus ook dat een indirect effect als gevolg van het verplaatsen of verspreiden van een verontreinigingspluim meegenomen moet worden. Voor het Rijk (Rijkswaterstaat) volgt dit uit artikel 6.37, eerste lid Besluit activiteiten leefomgeving jo. artikel 8.83 Besluit kwaliteit leefomgeving. Voor de waterschappen wordt hierin voorzien door de aan de waterschapsverordening toegevoegde bruidsschat, zoals opgenomen in het Invoeringsbesluit, waar de beoordelingsregels voor de wateronttrekkingsactiviteiten onderdeel vanuit maken. De aanwezigheid van dergelijke verontreinigingspluimen zal moeten blijken uit het regionale waterprogramma.

Voor grondwateronttrekkingen die niet door het Rijk als vergunningplichtig aangemerkt zijn, kunnen waterschappen in de waterschapsverordening regels stellen ter voorkoming van (verspreiding van) verontreiniging van het grondwater. Dergelijke regels kunnen betrekking hebben op de beoordeling van het effect, al dan niet cumulatief, op een verontreinigingspluim die verplaatst of verspreid wordt. Bij vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen is het sowieso van belang rekening te houden met de gevolgen hiervan voor in de bodem aanwezige verontreinigingen. Waar potentieel nadelige gevolgen optreden zullen in de regel mitigerende maatregelen worden voorgeschreven. Of er nadelige gevolgen voor het milieu of voor de functie en het gebruik van grondwater ontstaan en welke maatregelen daarbij horen, moet volgen uit een afwegingsystematiek die nog ontwikkeld gaat worden. Hiervoor kunnen decentrale overheden gebruikmaken van de door het RIVM te ontwikkelen Risicotoolbox grondwater.

Lozingen afvalwater dat vrijkomt bij graven en saneren: decentraal

Graven en saneren zijn milieubelastende activiteiten waarbij afvalwater kan vrijkomen. Lozing van dit afvalwater kan via verschillende lozingsroutes plaatsvinden. Het lozen van afvalwater afkomstig van graven of saneren, op een oppervlaktewaterlichaam (of een zuiveringtechnisch werk) is een lozingsactiviteit. Het lozen van afvalwater afkomstig van graven of saneren, op of in de bodem of op een vuilwaterriool valt onder de milieubelastende activiteiten graven of saneren in het Besluit

activiteiten leefomgeving, maar is verder niet gereguleerd in dat besluit (zie hierna). Bij het graven en saneren kan het verschillen wat de gewenste lozingsroute is.

Of de lozing van vrijkomend afvalwater aandacht nodig heeft, zal vooral afhankelijk zijn van de lokale situatie. Een regeling via algemene rijksregels of door het Rijk ingestelde vergunningplichten ligt daarom niet voor de hand. In lijn met het uitgangspunt "decentraal, tenzij" kan het stellen van regels beter worden overgelaten aan de gemeente en het waterschap (bij een lozing op oppervlaktewater in beheer van het waterschap).
Het Rijk stelt alleen regels in hoofdstuk 6 en 7 het Besluit activiteiten leefomgeving aan lozingsactiviteiten op een oppervlaktewaterlichaam in beheer bij het Rijk, omdat in dat geval de Minister van Infrastructuur en Waterstaat waterbeheerder van het oppervlaktewaterlichaam is.

In het Activiteitenbesluit milieubeheer en het Besluit lozen buiten inrichtingen waren voorschriften opgenomen over het lozen van afvalwater, om de nadelige gevolgen voor het milieu van vrijkomend afvalwater te beperken. Uitgangspunt hierbij was dat het afvalwater verontreinigd was en daarom gereinigd moet worden.

In dit Aanvullingsbesluit is het lozen van afvalwater afkomstig van de milieubelastende activiteiten graven in de bodem en saneren van de bodem niet gereguleerd. Met dien verstande dat bij de milieubelastende activiteit saneren bij de melding wel de lozingsroute wordt uitgevraagd (artikel 4.1236).
Bij graven vindt geen reiniging van het vrijkomende afvalwater plaats. Het water dat hier wordt onttrokken dient ter drooghouding van de put (bemalen).
Bij saneren van de bodem worden in het Besluit activiteiten leefomgeving twee saneringsmethoden voorgeschreven, te weten afdekken en ontgraven. Bij deze laatste vorm van saneren (ontgraven) vindt op de saneringslocatie geen reiniging plaats van de bodem. In feite is bij deze vorm van saneren qua kwaliteit en kwantiteit weinig verschil in benadering van graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.
Wil men bijvoorbeeld een in situ sanering toepassen en komt hier afvalwater bij vrij, dan zal dit alleen via maatwerk kunnen omdat het afwijkt van de toegestane standaardmethoden in de paragraaf over bodemsanering in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

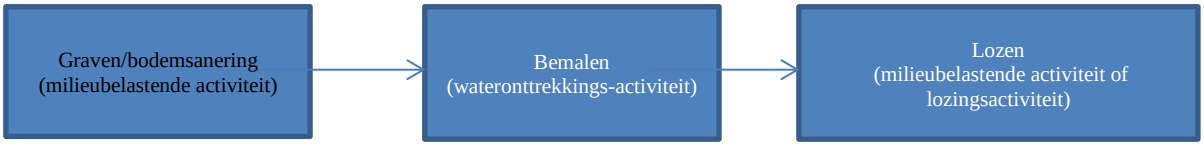

Lozingsroute

De lozingsroute voor het vrijkomende afvalwater bepaalt wie het bevoegd gezag is. Voor het lozen van afvalwater op het rioolstelsel of op of in de bodem is de gemeente bevoegd gezag. Wanneer het afvalwater geloosd wordt op een oppervlaktewaterlichaam is dit een lozingsactiviteit. Voor lozingsactiviteiten op oppervlaktewateren is de waterbeheerder (waterschap of de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (in de praktijk Rijkswaterstaat) als bevoegd gezag aangewezen.

Bij de keuze van de lozingsroute is afstemming tussen de bestuursorganen cruciaal en ook verplicht op grond van artikel 2.2 van de wet.
Indien een bepaalde lozingsroute gewenst is, is het aan het bevoegd gezag om hier regels over op te stellen. Hierbij wordt aangesloten bij de voorkeursvolgorde voor het omgaan met afvalwater. Deze blijven in hoofdstuk 10 van de Wet milieubeheer staan (artikel 10.29a Wet milieubeheer).

Lozingsroute op:	Bevoegd gezag	Soort activiteit
Rijkswateren	Waterbeheerder (Rijkswaterstaat)	Wateractiviteit
Regionale wateren	Waterbeheerder (Waterschap)	Wateractiviteit
Vuilwaterriool	Gemeente	Milieubelastende activiteit
Op of in de bodem (ook bij lozing > 10 meter diep)	Gemeente	Milieubelastende activiteit

Bruidsschat
De lozingsregels voor ontwateren (graven) en saneren die niet meer door het Rijk worden gereguleerd, zijn in de bruidsschat bij het Invoeringsbesluit opgenomen en worden daarmee van rechtswege ingevoegd in het omgevingsplan of de waterschapsverordening.

Lozen van afvalwater afkomstig van de milieubelastende activiteit opslaan van grond en baggerspecie

Bij de milieubelastende activiteit opslaan van grond en baggerspecie worden in dit Aanvullingsbesluit geen eisen gesteld aan de kwaliteit van de grond en de baggerspecie die wordt opgeslagen. Het mechanisch ontwateren is wel opgenomen als onderdeel van deze activiteit en er zijn emissiegrenswaarden opgenomen voor het lozen van afvalwater afkomstig van deze activiteit.

Lozen van afvalwater dat vrijkomt bij bodemonderzoek

Het lozen van grondwater dat vrijkomt bij een bodemonderzoek, zoals bedoeld in hoofdstuk 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving, is gereguleerd in dit Aanvullingsbesluit. Er zijn geen emissiegrenswaarden opgenomen, omdat de samenstelling pas bekend is nadat het monster is onderzocht. De hoeveelheid grondwater die vrijkomt bij het nemen van bodemmonsters kan verontreinigd zijn, daarom is het vuilwaterriool de voorgeschreven lozingsroute.

6.3 Wijzigingen ten opzichte van de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

- *Een grondwatersanering of bronaanpak wordt niet langer door het Rijk gereguleerd*. De noodzaak voor een dergelijke sanering kan volgen uit verplichtingen vanuit Europese regelgeving of uit ambities van een gemeente, waterschap of provincie ten aanzien van de kwaliteit van het grondwater.
- *Geen algemene rijksregels voor beïnvloeding verontreinigingspluim door grondwateronttrekking*. Het Rijk stelt geen regels aan grondwateronttrekkingen waarvoor de regionale waterbeheerder bevoegd gezag is.
- *De provincie is eindverantwoordelijk om uitvoering te geven aan de grondwaterrichtlijn*. Door het wegvallen van het instrumentarium en het normenkader van de Wet bodembescherming dient de provincie zelf invulling te geven aan de eisen van deze richtlijn. Het Rijk is bereid hierbij te ondersteunen indien wenselijk.
- *Bepalen monitoren verontreinigingspluimen.* Bij het wegvallen van de Wet bodembescherming, dient de provincie in beginsel alle verontreinigingspluimen, ook in het stedelijke gebied, te beschouwen alvorens te bepalen welke daarvan gemonitord dienen te worden op grond van artikel 5, vijfde lid, van de grondwaterrichtlijn. Vanuit de Wet bodembescherming werden veel, met name kleinere, verontreinigingspluimen in het stedelijk gebied gemonitord. Hierdoor kon de provincie zich vanuit haar taak om aanvullende

trendbeoordelingen uit te voeren ten aanzien van verontreinigingspluimen beperken tot de grootschalige verontreinigingspluimen.

- *Geen eisen lozen afvalwater grondwatersanering.* Het lozen van afvalwater dat vrijkomt bij het uitvoeren van een grondwatersanering wordt niet langer door algemene rijksregels gereguleerd. Voor lozingen van dit afvalwater is het aan gemeenten (voor lozingen in de bodem en in het openbare vuilwaterriool) en de waterschappen (voor lozingen in regionale wateren) in navolging van het Besluit activiteiten leefomgeving regels te stellen in het omgevingsplan respectievelijk de waterschapsverordening.
- *Gelijkwaardig beschermingsniveau.* De milieudoelstellingen uit de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn blijven het kader vormen voor de bescherming en verbetering van de kwaliteit van het grondwater. Dit helpt gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk om in onderlinge afstemming verantwoorde keuzes te maken, in het bijzonder waar het de ontwikkeling van de omgevingsvisies, de programma's en de decentrale verordeningen (het omgevingsplan daaronder begrepen) betreft.

6.4 Effecten

- *Samenhangende benadering:* Het beheer van de grondwaterkwaliteit, en daarmee ook de in het grondwater aanwezige verontreinigingen, wordt nadrukkelijker dan voorheen onderdeel van de taak beheer van watersystemen. Dit vereist van de waterschappen een duidelijkere rol in het beheer van de grondwaterkwaliteit dan voorheen het geval was. De waterschappen zullen zich als algemeen watersysteembeheerder de bescherming van de grondwaterkwaliteit aantrekken, in het bijzonder waar het de eerste pijler van het bodembeheer betreft: preventie. Het gaat dan vooral om het inbrengen van de eigen visie op het grondwater in de omgevingsvisies van provincies en gemeenten, rekening houden met het regionaal waterprogramma van de provincie, het waar nodig formuleren van maatregelen in het waterbeheerprogramma en het in, onderlinge afstemming met provincies en gemeenten, stellen van regels aan grondwaterbedreigende activiteiten in de waterschapsverordening. Ook dienen zij bij de beoordeling van wateractiviteiten rekening te houden met de gevolgen voor de grondwaterkwaliteit (en dus ook aanwezige grondwaterverontreinigingen).
- *Vergroten inzichtelijkheid:* De provincie zal nadrukkelijker regie voeren als eindverantwoordelijke voor de uitvoering van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn en als gebiedsgerichte coördinator van de taken en bevoegdheden die belegd zijn met henzelf, waterschappen en gemeenten.
- *Integraler:* Een meer integrale en gebiedsgerichte werkwijze leidt in de praktijk tot meer samenwerking tussen de beleidsdomeinen bodem, water en ondergrond. Het beheer van de bodem in het algemeen en die van de grondwaterkwaliteit in het bijzonder is onderdeel van de fysieke leefomgeving. Het nieuwe stelsel verplicht ook om als (gezamenlijke) overheden een visie te ontwikkelen op het beheer van het grondwater in de eigen omgevingsvisie (afgestemd met de waterbeheerder), in het bijzonder ook het beheer van de grondwaterkwaliteit (zie het eerste punt hierboven).

6.5 Grondwaterkwaliteitsbeheer onder de Omgevingswet

Inleiding
Het beheer van de kwaliteit van het grondwater is ook onder de Omgevingswet niet bij één overheid belegd. Samenwerking tussen de verschillende bestuurslagen is en blijft onontbeerlijk, zowel bij het voorkomen van (verdere) verontreiniging als het waar nodig beheren c.q. aanpakken van historische grondwaterverontreinigingen. Naast het uitvoering geven aan de grondwatergerelateerde bepalingen uit de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn, kunnen bestuursorganen ook eigen motieven hebben om werk te maken van de bescherming van de grondwaterkwaliteit. Het toegenomen en verder toenemende gebruik van de ondergrond kan hier een belangrijke aanleiding voor vormen. Maatschappelijke opgaven zoals de energietransitie,

zoetwatervoorziening, ondergronds bouwen, bodemdaling, droogtebestrijding en de aanpak van opkomende stoffen maken dat van de praktijk een integrale visie en werkwijze wordt verwacht, ook op het water- en bodemsysteem als onderdeel van de fysieke leefomgeving. In relatie tot de grondwater dat is bestemd voor drinkwater is in dit verband in ieder geval van belang dat alle bestuursorganen tot taak hebben zorg te dragen voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening op grond van zowel de Omgevingswet (artikel 2.1, derde lid) als de Drinkwaterwet (artikel 2).

Provincies
In het licht van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn is er voor de provincie, als 'hoeder van het grondwater', een belangrijke regisserende en coördinerende rol toebedeeld (artikel 2.18, lid 1 onder a Omgevingswet). De provincie heeft de taak om, met het oog op de winning van grondwater voor bereiding van voor menselijke consumptie bestemd water, de kwaliteit van het grondwater in aan te wijzen grondwaterbeschermingsgebieden te beschermen (artikel 2.18 Omgevingswet). Die aanwijzing vindt plaats in de omgevingsverordening waar ook regels worden gesteld ter bescherming van de grondwaterkwaliteit in deze gebieden.[38] Uit artikel 3.8 Omgevingswet volgt dat de provincie verantwoordelijk is voor het realiseren van de doelen van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn. Zo moet het regionale waterprogramma maatregelen bevatten die voorkomen dat er sprake is van achteruitgang van de kwaliteit van het grondwater dat bestemd is voor menselijke consumptie waardoor het risico bestaat dat de zuiveringsinspanning omhoog gaat conform artikel 7 van de kaderrichtlijn water (artikel 4.21 van het Besluit kwaliteit leefomgeving). De grondwaterrichtlijn concretiseert voor grondwater voorts de milieudoelstellingen uit de kaderrichtlijn water, zoals het behalen van de goede chemische en kwantitatieve toestand, het ombuigen van significante en aanhoudend stijgende trends en het voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater (zie hoofdstuk 4 van het Besluit kwaliteit leefomgeving). Onderdeel van het vaststellen van maatregelen ter voorkoming van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater is het vaststellen welke stoffen als gevaarlijk geduid worden.

De informatie die nodig is om te bepalen waar maatregelen aan de orde zijn, volgt uit het deel van het monitoringsprogramma van de kaderrichtlijn water waarvoor de provincie verantwoordelijk is. De monitoring vindt niet alleen plaats op het niveau van het grondwaterlichaam ten behoeve van de goede toestand, maar is ook gericht op verontreinigingspluimen waar deze een risico vormen voor verspreiding dan wel de menselijke gezondheid en milieu.

In samenspraak met gemeente en de waterbeheerders, zal de provincie bezien welke maatregelen in welk waterprogramma opgenomen gaan worden. De provincie heeft hierin een regisserende en coördinerende rol.

Ook als onder de signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit wordt gebleven, kan het noodzakelijk zijn dat maatregelen worden vastgesteld. De provincie heeft in beginsel de mogelijkheid bijvoorbeeld kleinschaligere, kwetsbare functies toe te delen aan gebieden, zoals bepaalde particuliere waterwinningen, of bepaalde natuurgebieden aan te wijzen.

Het palet aan sanerende maatregelen is rijkgeschakeerd – individueel maatwerk is het uitgangspunt – en varieert van uitsluitend conceptuele modellering, monitoring via peilbuizen, tot een beheerregime (verspreiding voorkomen, o.a. door sturen op onttrekkingen), tot saneren van een pluim (bijvoorbeeld door langjarige inzet van een damwand gecombineerd met bacteriën die de verontreiniging vernietigen). De beoordeling wordt beïnvloed door o.a. factoren als omvang, verspreiding, ecologische effecten, kosteneffectiviteit en bescherming van drinkwaterbronnen.

[38] Onder de Wet milieubeheer gold voor provincies ook al een verplichting tot het aanwijzen van grondwaterbeschermingsgebieden.

Ook het zogenoemde gebiedsgerichte grondwaterbeheer blijft mogelijk als maatregel, maar nu in de vorm van een (onverplicht)programma.

Naast de sanerende maatregel zijn ook andere maatregelen denkbaar die bijdragen aan de verbetering van de grondwaterkwaliteit. In samenspraak met gemeente en de waterbeheerders, zal de provincie bezien welke maatregelen in welk instrument opgenomen gaan worden. Een maatregel kan ertoe leiden dat in de omgevingsverordening, de waterschapsverordening dan wel het omgevingsplan regels gesteld kunnen worden aan activiteiten die potentieel de grondwaterkwaliteit bedreigen. Die regels kunnen voor gemeenten en waterschappen voortkomen uit een door de provincie opgelegde instructieregel zoals opgenomen in de omgevingsverordening.[39] Provincies houden bij de vergunningverlening voor de onder hun bevoegdheid vallende onttrekkingen van grondwater (en het brengen van water in de bodem ter aanvulling van het grondwater in samenhang met het onttrekken van grondwater door een daarvoor bestemde voorziening) rekening met de gevolgen hiervan voor de grondwaterkwaliteit. De artikelen 8.84 en 8.89 van het Besluit kwaliteit leefomgeving geven het beoordelingskader voor deze wateronttrekkingsactiviteiten. Voor waterschappen geeft het Rijk gelijkluidende beoordelingsregels mee via de zogenaamde bruidsschat.

Waterschappen en de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (de watersysteembeheerders)
Waterschappen en de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (in de praktijk Rijkswaterstaat) worden betrokken bij het opstellen van de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies. Het waterbeheerprogramma van het waterschap dient rekening te houden met en mede uitvoering te geven aan de in het regionale waterprogramma opgenomen maatregelen ter uitvoering van de kaderrichtlijn water en grondwaterrichtlijn (artikel 3.7 Omgevingswet en artikel 4.3 Besluit kwaliteit leefomgeving). Ook het nationale waterprogramma bevat maatregelen ter uitvoering van de kaderrichtlijn water en grondwaterrichtlijn (artikel 4.10 Besluit kwaliteit leefomgeving).

Ook houden waterschappen bij de beoordeling van niet door het Rijk vergunningplichtig gestelde grondwateronttrekkingen (en het brengen van water in de bodem ter aanvulling van het grondwater in samenhang met het onttrekken van grondwater door een daarvoor bestemde voorziening) rekening met de gevolgen hiervan voor de grondwaterkwaliteit. Waterschappen moeten daartoe in beginsel zelf een beoordelingskader te ontwikkelen, zij het dat via de bruidsschat beoordelingsregels voor wateronttrekkingsactiviteiten aan de waterschapsverordening worden toegevoegd. Het beoordelingskader van het Besluit kwaliteit leefomgeving is immers alleen van toepassing op in het Besluit activiteiten leefomgeving gereguleerde activiteiten. De waterschappen stellen, net als nu onder het systeem van de Waterwet, in de waterschapsverordening regels aan de onttrekkingen van grondwater. Concreet valt daarbij te denken aan regels aan bemalingen (voor bijvoorbeeld bronneringen) of onttrekkingen voor niet-industriële toepassingen dan wel voor kleinere industriële toepassingen. In relatie tot historische bodemverontreinigingen zullen waterschappen ook regels kunnen stellen aan grondwateronttrekkingen die verontreinigingspluimen beïnvloeden, zodat de kwaliteit van het watersysteem geborgd blijft. Regulering kan ook plaats vinden door het stellen van algemene regels dan wel het bij de vergunningverlening rekening houden met mogelijk nadelige gevolgen voor de grondwaterkwaliteit. Voor de waterschappen, die onder het stelsel van de Wet bodembescherming nauwelijks een rol hadden in de aanpak van grondwaterverontreinigingen, verandert er hierdoor wel wat. Meer dan nu het geval is, zullen zij bij de vormgeving van het grondwaterbeheer rekening moeten houden met bestaande grondwaterverontreinigingen, zij het dat hun taak gericht blijft op de eerste pijler van het bodembeleid (preventie). Wat de twee andere pijlers betreft is afstemming nodig met de provincie en de gemeenten om uiteindelijk als gezamenlijke overheden één grondwaterbeleid te voeren.

Gemeenten
Ook gemeenten kunnen betrokken zijn bij maatregelen ter verbetering van de grondwaterkwaliteit, bijvoorbeeld daar waar een grondwaterverontreiniging wordt veroorzaakt door uitloging vanuit de

[39] Aanvullingswet bodem, Kamerstukken II, vergaderjaar 2013-2014, 33 962, nr. 3, p. 426-427.

vaste bodem waarover zij het beheer voeren. Daarnaast kan de gemeente zelf maatregelen nemen om de lokale ambities te realiseren. Beleidsmatig geeft de gemeente in de omgevingsvisie aan wat haar ambities zijn met de fysieke leefomgeving, ook met betrekking tot het beheer van historische grondwaterverontreinigingen. Het ligt voor de hand dat, in relatie tot grondwaterverontreinigingen het provinciale regionale waterprogramma hiervoor richtinggevend is. In de omgevingsvisie legt de gemeente de basis voor het evenwichtig toedelen van functies aan locaties in het omgevingsplan. Hierbij worden, rekening houdend met de verschillende milieubeginselen, naast de chemische kwaliteit, ook de ecologische en fysische kwaliteit van de bodem inclusief het grondwater betrokken. De gemeente kan in het omgevingsplan regels stellen indien dat met het oog op bijvoorbeeld de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening nodig is. Zo kan bijvoorbeeld worden voorkomen dat bodembedreigende activiteiten in de nabijheid van kwetsbare gebieden worden gerealiseerd. Daarnaast kan op die manier rekening worden gehouden met historische verontreinigingen, die van invloed zijn op het huidige of het toekomstige gebruik.

7 Bouwen op verontreinigde bodem

7.1 Inleiding

In een dichtbevolkt land als Nederland komt een bepaalde mate van (historische) verontreiniging van de bodem, zeker in stedelijke gebieden, op grote schaal voor. In het verleden is daarom een systeem van regels ontwikkeld dat waarborgde dat niet gebouwd wordt op een bodem die dusdanig verontreinigd is, dat grote risico's voor de gezondheid kunnen ontstaan.

In grote lijnen kwam dit neer op: een decentraal verbod om op verontreinigde grond te bouwen, een verplicht onderzoek naar de gesteldheid van de bodem en, bij overschrijding van de landelijk vastgestelde toegestane concentraties, in veel gevallen het verplicht nemen van saneringsmaatregelen. Dit systeem is grotendeels ongewijzigd ingebouwd in de systematiek van de Omgevingswet.

Voordat verder wordt ingegaan op de gemaakte beleidskeuzes om dit systeem onder de Omgevingswet vorm te geven, wordt een schets gegeven van de gebruikte instrumenten.

1. De regels voor het tegengaan van bouwen op verontreinigde bodem krijgen een plek in het omgevingsplan van de gemeente. Het omgevingsplan met regels over de fysieke leefomgeving is een belangrijk instrument waarmee de doelen uit artikel 1.3 van de wet op gemeenteniveau worden uitgewerkt en geoperationaliseerd en juridische doorwerking krijgen naar burgers en bedrijven.
2. Het Rijk geeft instructieregels aan de gemeente om verschillende regels in het omgevingsplan op te nemen om het bouwen op verontreinigde bodem zoveel mogelijk tegen te gaan. Deze instructieregels zijn opgenomen in hoofdstuk 5 van het Besluit kwaliteit leefomgeving, dat instructieregels bevat die de randvoorwaarden stellen voor het vaststellen en wijzigingen van het omgevingsplan. De instructieregels in afdeling 5.1 zijn gesteld met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties als bedoeld in artikel 4.2, eerste lid, van de wet, in combinatie met een of meer belangen, vermeld in artikel 2.1, derde lid, van de wet. De instructieregels die dit Aanvullingsbesluit toevoegt zijn mede gesteld met het oog op het beschermen van de gezondheid en van het milieu, in het bijzonder van de bodemkwaliteit, en belanden in paragraaf 5.1.4.5

De in dit Aanvullingsbesluit opgenomen instructieregels zijn ingegeven vanuit de doelmatige of doeltreffende behartiging van het algemeen belang. Bij het opstellen van de instructieregels in dit Aanvullingsbesluit is steeds overwogen of het vanwege nationaal belang of overwegingen omtrent doelmatigheid en doeltreffendheid nodig is om instructieregels te geven (subsidiariteit) en op welke wijze de afwegingsruimte voor het bevoegd gezag zo ruim mogelijk gehouden kan worden (proportionaliteit). Gezien het belang voor de volksgezondheid, zijn de regels voor het tegengaan van bouwen op verontreinigde bodem in de meeste gevallen van basistype 3 ('in acht nemen' in al zijn varianten). Waar mogelijk is voor instructieregels van basistype 2 ('rekening houden met') gekozen[40].

7.2 Beleidskeuzes

Dwingende beperkingen bij bodemgevoelige locatie

- Op grond van artikel 4.2, eerste lid, van de wet stelt de gemeente in het omgevingsplan de regels met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Die regels bepalen welke activiteiten op welke locatie zijn toegestaan. Het Rijk kan in een instructieregel dwingende beperkingen stellen aan activiteiten die het omgevingsplan op bepaalde locaties mag toelaten. De instructieregels in dit Aanvullingsbesluit in verband met bouwen op verontreinigde bodem geven dwingende beperkingen op het toelaten van een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie.

[40] Zie voor een nadere toelichting op de werking van deze basistypen paragraaf 2.3.2.3 van de nota van toelichting bij het Besluit kwaliteit leefomgeving (Stb. 2018, 292)

Deze dwingende beperkingen hebben dezelfde werking als een bouwverbod: een activiteit in strijd met deze voorwaarden is verboden.
Een bodemgevoelige locatie is een locatie met een (deel van een) gebouw waar aannemelijk is dat personen meer dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zijn en een aan dat gebouw grenzende tuin of terrein. Het gebruik van een dergelijke locatie is gevoelig voor risico's als gevolg van blootstelling aan een aanwezige bodemverontreiniging. De omschrijving van een bodemgevoelige locatie sluit aan bij de term *verblijfsfunctie* die werd gebruikt in de regels[41] voor bouwen op verontreinigde grond zoals die golden voor inwerkingtreding van de wet.
Onder de aanduiding bodemgevoelige locatie vallen dus niet gebouwen waarin personen korter dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zijn (bijvoorbeeld gebouwen voor de opslag van materialen en goederen), bouwwerken geen gebouw zijnde (bijvoorbeeld een brug) en bouwwerken die de grond niet raken (zoals een extra verdieping toevoegen). Bij dit soort gebouwen is het gezondheidsrisico dat voortvloeit uit de bouwactiviteit verwaarloosbaar.

Onder de aanduiding bodemgevoelige locatie valt eveneens de direct aan dat gebouw grenzende tuin of het grenzend terrein op hetzelfde perceel. Zeker bij een huis met tuin kunnen gezondheidsrisico's optreden als de bodem van de tuin verontreinigd is. Een tuin of perceel kan ook grenzen aan een drijvend bouwwerk of een woonwagen.

Instructieregel: Toelaatbare kwaliteit bodem; geen onaanvaardbare risico's voor de gezondheid

De eerste instructieregel richt zich op de kwaliteit die de bodem mag hebben om een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie toe te laten. Die toelaatbare kwaliteit is geen eis aan de bodem zelf, en is dus geen omgevingswaarde. Het Rijk geeft in een instructieregel aan de gemeente de opdracht om bij het evenwichtig toedelen van functies aan locaties in de daarbij behorende regels een toelaatbare waarde op te nemen. De waarden voor de toelaatbare kwaliteit wordt weergegeven in milligram per kilogram droge stof voor de in bijlage XIIIB aangewezen stoffen.

De toelaatbare kwaliteit is een dwingende beperking en geeft de kwaliteit waaraan de bodem moet voldoen om een bodemgevoelige locatie toe te laten, zonder dat er maatregelen nodig zijn. De gemeente kan voor de toelaatbare kwaliteit de interventiewaarde bodemkwaliteit, zoals opgenomen in bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving, vastleggen in het omgevingsplan. De interventiewaarde bodemkwaliteit is wetenschappelijk onderbouwd, gebaseerd op een (combinatie van) humane en ecologische risico en behoeft verder geen motivering. De gemeente kan ook een andere waarde voor de toelaatbare kwaliteit onder of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit vastleggen, welke kan variëren per gebied. De gemeenteraad zal die andere waarde in het omgevingsplan moeten motiveren.

Maximaal toelaatbaar risico
De waarde voor de toelaatbare kwaliteit die een gemeente in het omgevingsplan vaststelt, mag niet resulteren in een blootstellingsniveau dat hoger is dan het maximaal toelaatbaar risico (MTR) voor de mens zoals opgenomen in bijlage VA. Met deze instructieregel waarborgt het Rijk dat de gemeente in het omgevingsplan regels stelt die voorkomen dat er onaanvaardbare gezondheidsrisico's ontstaan bij het toelaten van bouwen op een bodemgevoelige locatie. De toelaatbare kwaliteit van de bodem is een voorwaarde voor bouwen op verontreinigde bodem en is dus geen omgevingswaarde. Het maximaal toelaatbaar risico komt overeen met het criterium dat onder de Wet bodembescherming werd gehanteerd bij het beoordelen of er sprake was van een spoedeisend geval van sanering vanwege onaanvaardbare gezondheidsrisico's.
Als uit bodemonderzoek blijkt dat er geen overschrijding is van de lokale waarde verplicht de instructieregel niet tot het treffen van de in het omgevingsplan voorgeschreven maatregelen. In dat geval zou het dus ook mogelijk zijn om – zonder maatregelen – woningen te bouwen op locaties die onder de Wet bodembescherming werden beschouwd als dusdanig ernstig verontreinigd dat spoedige sanering was vereist. Daar ligt dan ook de grens van onaanvaardbare gezondheidsrisico's in deze rijksregels.

41 Kamerstukken II 1997/98, 24 809, nr. 3, p. 4-6.

Bij de beoordeling van de mogelijke aanwezigheid van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid voor bodemgevoelige gebouwen kan de risicotoolbox bodem[42] worden gebruikt. Enerzijds om de bodemkwaliteit te toetsen en anderzijds voor de waarde in het omgevingsplan, rekening houdend met het MTR.

Bodemonderzoek; indieningsvereiste

Om te kunnen beoordelen of de in het omgevingsplan opgenomen toelaatbare kwaliteit van de bodem is overschreden, moet onderzoek naar de gesteldheid van de bodem worden uitgevoerd. Het Rijk geeft geen instructieregel aan de gemeente om in het omgevingsplan een onderzoekplicht op te nemen. Het doen van een onderzoek vloeit voort uit de indieningsvereisten van de vergunningaanvraag voor een omgevingsplanactiviteit of de melding van een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie.

De wet (door de Invoeringswet Omgevingswet) brengt een splitsing aan in de vergunningplicht voor de bouwactiviteit in een technische vergunning en een vergunning voor een omgevingsplanactiviteit.
Een preventieve vergunningtoets aan de regels voor technische bouwkwaliteit uit het Besluit bouwwerken leefomgeving wordt nodig geacht voor bepaalde bouwwerken die zijn aangewezen in het Besluit bouwwerken leefomgeving. De rest van de bouwwerken is niet vergunningplichtig, voor wat betreft de technische toets (uiteraard moet wel worden voldaan aan de eisen in het Besluit bouwwerken leefomgeving). De vergunningplicht voor het ruimtelijk deel van de bouwactiviteit blijft als uitgangspunt gelden, maar wordt geregeld op het niveau van het omgevingsplan; de oude regels worden in het omgevingsplan opgenomen via de bruidsschat voor bouwen in het Invoeringsbesluit. De uitzonderingen op deze vergunningplicht uit het Besluit omgevingsrecht zijn gelijkwaardig omgezet.

De aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit kent een aantal indieningsvereisten. Een van deze vereisten is het overleggen van een bodemonderzoek. Ook dit indieningsvereiste maakt deel van de hiervoor genoemde bruidsschat voor bouwen. Zie voor de uitleg van de verschillende bodemonderzoeken paragraaf 5.3. van deze toelichting.

Na inwerkingtreding van het stelsel kunnen gemeenten de regels in de bruidsschat aanpassen om deze beter aan te laten sluiten op de lokale situatie en wensen. Dit kan inhouden dat de regel wordt gewijzigd, geschrapt of inhoudelijk gelijk wordt overgenomen vanuit het tijdelijk deel van het omgevingsplan. Gemeenten kunnen dan ook aanpassingen doen in de regels over ruimtelijk vergunningvrij bouwen in het omgevingsplan. Zij kunnen bijvoorbeeld regelen dat veel meer bouwactiviteiten vergunningvrij worden, bijvoorbeeld ook uitbouwen aan de voorkant van een bestaand gebouw of nieuwe gebouwen. Bij het aanpassen van deze regels in het omgevingsplan is de gemeente gehouden aan instructieregels. Het Aanvullingsbesluit bevat een instructieregel van het Rijk aan de gemeente om in het omgevingsplan te regelen dat een bouwactiviteiten op een bodemgevoelige locatie, waarvoor geen omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit meer nodig is maar die plaatsvinden op een bodemgevoelige locatie, die overeenkomstig de regels in het omgevingsplan worden uitgevoerd, vooraf te melden. Deze melding bevat ten minste de bodemonderzoeken, bedoeld in paragraaf 5.2.2. van het Besluit activiteiten leefomgeving. Wanneer een gemeente er dus voor kiest meer bouwactiviteiten ruimtelijk vergunningsvrij te maken in het omgevingsplan, zal het tegelijk moeten bezien of het op grond van artikel 5.89l Besluit kwaliteit leefomgeving verplicht is een meldingsplicht voor bodemgevoelige gebouwen in te stellen.

Instructieregel bij overschrijding toelaatbare kwaliteit: maatregelen en melding ingebruikname

Het Rijk verplicht gemeenten in een instructieregel om in het omgevingsplan sanerende of andere beschermende maatregelen voor te schrijven voor het toelaten van een bouwactiviteit van een gebouw op een bodemgevoelige locatie, als sprake is van overschrijding van de in het omgevingsplan opgenomen waarden voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem. De resultaten

[42] https://www.risicotoolboxbodem.nl/beoordelen-en-toetsen

van het bodemonderzoek en de in het omgevingsplan opgenomen waarden en voorwaarden bepalen of en zo ja welke maatregelen nodig zijn.

De gemeente is vrij in de keuze welke maatregelen zij voorschrijft. De gemeente kan hiervoor in het omgevingsplan de saneringsregels "aan" zetten, door een sanering van de bodem volgens de regels van paragraaf 4.121 uit het Besluit activiteiten leefomgeving voor te schrijven als voorwaarde voor het bouwen. Immers, het Besluit activiteiten leefomgeving stelt slechts voorwaarden aan een milieubelastende activiteit waar de initiatiefnemer zelf vrijwillig voor kiest, maar verplicht nooit om die activiteit te gaan ondernemen of die activiteit te blijven voortzetten. In de algemene rijksregels in het Besluit activiteiten leefomgeving is het niet bezwaarlijk dat de initiatiefnemer afziet van een voorgenomen milieubelastende activiteit of die alsnog beëindigt; na het beëindigen van de activiteit gelden de voorschriften eenvoudigweg niet meer.
Een maatregel kan verschillen per blootstellingsroute. In de artikelsgewijze toelichting bij paragraaf 5.1.4.5.1 wordt hier nader op ingegaan.

Als de bodemkwaliteit de waarde in het omgevingsplan overschrijdt en de initiatiefnemer neemt de voorgeschreven maatregelen, bijvoorbeeld het uitvoeren van een sanering van de bodem volgens de standaardaanpakken uit het Besluit activiteiten leefomgeving, dan bepaalt het omgevingsplan dat een gebouw of deel van een gebouw op een bodemgevoelige locatie alleen in gebruik wordt genomen nadat het college van burgemeester en wethouders is geïnformeerd over hoe en of de sanerende of andere beschermende maatregelen zijn uitgevoerd.

Bruidsschat:

Om de overgang van de regels voor bouwen op verontreinigde bodem naar het omgevingsplan soepel te laten verlopen, zijn enkele essentiële bepalingen onderdeel gemaakt van de bruidsschat.

1. Voor het tegengaan van bouwen op verontreinigde bodem is een bruidsschatregel opgenomen als overbruggingsmaatregel in het tijdelijke deel van het omgevingsplan vanaf het moment van inwerkingtreding van de Omgevingswet. Totdat op gemeentelijk niveau eigen beleid wordt gemaakt, geldt via de bruidsschat een (sanerings)maatregel als voorwaarde voor bouwen bij overschrijding van de interventiewaarde. Dat betekent dat, zo lang de bruidsschat geldt, bij overschrijding van de interventiewaarde bodemkwaliteit uit bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving een maatregel moet worden getroffen voor de bouwactiviteit is toegestaan. Het is verboden te bouwen in strijd met het omgevingsplan, zodat daarmee een verbod op bouwen op verontreinigde grond geldt, behoudens maatregelen. De gekozen tijdelijke lokale waarde is een voortzetting van het huidige beschermingsniveau en de tijdelijke standaardmaatregel is een sanering conform het Besluit activiteiten leefomgeving. In individuele gevallen is zo nodig een maatwerkvoorschrift mogelijk.
2. Beoordelingsregel om een vergunningaanvraag voor een ruimtelijke vergunning voor bouwen te beoordelen op basis van bodemonderzoek.

De bruidsschatregels zorgen ervoor dat vanaf het moment van inwerkingtreding van de wet, de cruciale bepalingen voor het bouwverbod op verontreinigde bodem in het omgevingsplan zijn opgenomen. Daartoe behoort ook het overleggen van een bodemonderzoek bij een aanvraag voor een ruimtelijke vergunning voor bouwen.

7.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

Meer bestuurlijke afwegingsruimte
Onder de Omgevingswet is het mogelijk om te differentiëren in de toelaatbare kwaliteit van de bodem bij bouwen op verontreinigde bodem. Voor de inwerkingtreding van de regels van de Omgevingswet was de Interventiewaarde in principe de grens waarboven maatregelen genomen moesten worden als gebouwd werd op verontreinigde bodem.

De beleidsvrijheid die het bevoegd gezag had onder de Wet bodembescherming om per geval te beoordelen welke maatregelen noodzakelijk, effectief en doelmatig waren, wordt voortgezet. Onder

de Omgevingswet gebeurt dat meer in de vorm van maatwerkregels in het omgevingsplan en maatwerkvoorschriften voor individuele gevallen.

Geen expliciet bouwverbod in regelgeving
Door de instructieregels, die dit Aanvullingsbesluit in het Besluit kwaliteit leefomgeving invoegt, bevat het omgevingsplan een aantal dwingende beperkingen op het toelaten van een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie. De instructieregels bevatten geen expliciet bouwverbod, maar de instructieregels beogen hetzelfde doel. Gemeenten bepalen welke instrumenten zij inzetten om bouwen op verontreinigde grond te reguleren, maar moeten daarbij altijd de instructieregels toepassen.

Knip in technische eisen en ruimtelijke toetsing bij bouwen op verontreinigde bodem
In de Invoeringswet Omgevingswet en het ontwerp-Invoeringsbesluit Omgevingswet is de zogenoemde 'knip' geregeld, die onder de Omgevingswet de technische toets van een bouwplan scheidt van de ruimtelijke toets. De ruimtelijke toets vindt plaats op grond van de regels in het omgevingsplan. Het ruimtelijk deel van de vergunningplicht voor bouwactiviteiten wordt op wetsniveau geschrapt, maar komt als onderdeel van de bruidsschat terug in het omgevingsplan.

7.4 Effecten

Gelijkwaardig beschermingsniveau: De interventiewaarden bodemkwaliteit, opgenomen in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit) komen overeen met de interventiewaarden uit de voormalige Circulaire bodemsanering, die onder de Wet bodembescherming als vaste drempel golden waarboven een nadere risicobeoordeling gerechtvaardigd werd geacht, omdat mogelijk een saneringsmaatregel noodzakelijk was. De beschreven instructieregels voor bouwen op verontreinigde bodem zorgen ervoor dat de werking van artikel 6.2c van de Wabo en van artikel 52a van de Woningwet blijven gewaarborgd.

De gemeente bepaalt in het omgevingsplan een toelaatbare waarde voor bodemgevoelige gebouwen. Deze waarde is in principe de interventiewaarde bodemkwaliteit, net als onder de voormalige Wet bodembescherming. De bestuurlijke afwegingsruimte kan ertoe leiden dat een gemeente toestaat om te bouwen op een locatie met een bodemkwaliteit slechter dan de interventiewaarde, waarbij dan uitgesloten moet worden dat er onaanvaardbare risico's voor de gezondheid ontstaan. De gemeente kan ook een betere bodemkwaliteit voor bodemgevoelige gebouwen (lagere waarden) vaststellen in het omgevingsplan.

Meer decentrale beleidsvrijheid: De beleidsvrijheid die het bevoegd gezag had onder de Wet bodembescherming om per geval te beoordelen welke maatregelen noodzakelijk, effectief en doelmatig waren, wordt voortgezet. Onder de Omgevingswet gebeurt dat meer in de vorm van maatwerkregels in het omgevingsplan en maatwerkvoorschriften voor individuele gevallen.

Meer samenhangende benadering: De inbouw in de systematiek van de Omgevingswet zorgt voor een meer integrale en flexibele afweging. Bodembelangen worden gewogen met ruimtelijke ordening en water- en milieubelangen.

7.5 Bouwen op verontreinigde bodem onder de Omgevingswet

Het belangrijkste instrument voor gemeenten om bouwen op verontreinigde bodem te reguleren is het omgevingsplan. Een omgevingsplan bevat, op grond van een aantal instructieregels van het Rijk voor bodemgevoelige locaties en de gemeentelijke ambitie, in ieder geval:

- waarden voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem voor locaties waar een bouwactiviteit is toegelaten;
- verplichte maatregelen als de toelaatbare kwaliteit van de bodem wordt overschreden; (dit komt neer op een bouwverbod, omdat het bouwen zonder die maatregelen in strijd is met het omgevingsplan en dus een omgevingsplanactiviteit is, die op grond van de wet verboden is zonder omgevingsvergunning);
- een meldplicht voor aanvang van de bouwactiviteit met bodemonderzoek;
- een informatieplicht voor ingebruikname van een gebouw op een dergelijke locatie.

Toepassingsbereik

De regels in het omgevingsplan hebben betrekking op het bouwen op verontreinigde bodem. Niet elke bouwactiviteit valt onder het toepassingsbereik. Er moet sprake zijn van een bodemgevoelige locatie, dus een gebouw of een deel van een gebouw dat de bodem raakt en waar personen meer dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zullen zijn. Ook de aangrenzende tuin of perceel maakt hier onderdeel van uit.

De gemeente kan in het omgevingsplan andere locaties aanwijzen als bodemgevoelige locatie, zoals kinderspeelplaatsen of moestuinen/stadslandbouw.

De regels zijn alleen van toepassing op vergunningplichtige gebouwen op grond van het omgevingsplan. Net als in de situatie voor inwerkingtreding van de Omgevingswet is er een aantal bouwwerken waarbij de bodemkwaliteit niet getoetst wordt. Het gaat hier om kleinere uitbouwen, dakkapellen enz. Deze bouwwerken waren opgenomen in bijlage 2 van het Besluit omgevingsrecht. Via het Invoeringsbesluit wordt dit gecontinueerd en blijven deze kleine zaken vergunningvrij.

Toelaatbare kwaliteit

De gemeente stelt in het omgevingsplan een waarde vast voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem in het omgevingsplan, die het meest recht doet aan alle belangen die lokaal een rol spelen, zoals de huidige bodemkwaliteit, het ambitieniveau voor het gebied, mogelijke gezondheidsrisico's, de bouwopgave, kosteneffectiviteit, energietransitie, ruimtelijke kwaliteit, en andere belangen van de fysieke leefomgeving. De gemeente kan gebruik maken van de waarden, bedoeld bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving. Deze interventiewaarden bodemkwaliteit zijn wetenschappelijk onderbouwd en gebaseerd op een combinatie van humane en ecologische risico's. De gemeente kan ook per stof een andere waarde vaststellen. Deze waarde mag niet hoger zijn dan de waarde die correspondeert met een blootstelling hoger dan het maximaal toelaatbaar risiconiveau, zoals opgenomen in bijlage VA en de waarden voor toelaatbare concentraties in lucht en geurwaarden, zoals opgenomen in bijlage VB en moet per locatie worden berekend. Bij de beoordeling kan gebruik worden gemaakt van de risicotoolbox bodem.

De waarde kan ook per gebied verschillen. In een historische binnenstad zal meer historische bodemverontreiniging aanwezig zijn, waarvoor door de gemeente een andere afweging wordt gemaakt dan voor schonere gebieden. Differentiatie per gebied is nodig om verschillende redenen. Als de lokale waarden gebaseerd zouden zijn op het niveau van de minst goede bodemkwaliteit (in de binnenstad), kan er sprake zijn van kwaliteitsverlies doordat pas maatregelen vereist zijn bij een aanzienlijke verontreiniging. Als de lokale waarden zouden zijn gebaseerd op het niveau van de schoonste wijk, dan ligt de lokale waarde voor een stof vrij laag en kunnen al vanaf dat lage niveau maatregelen voorgeschreven zijn. De gezondheidsrisico's zullen dat niet altijd rechtvaardigen en de maatregelen, zoals sanering, zijn daarom waarschijnlijk niet doelmatig.

Deze in het omgevingsplan opgenomen waarden zijn nadrukkelijk geen omgevingswaarde. Het is geen eis waaraan de lokale bodemkwaliteit moet voldoen, maar een dwingende beperking op het toelaten van een bodemgevoelige locatie. Als de bodemkwaliteit niet voldoet, dan is het niet wenselijk dat een bouwactiviteit doorgang vindt, althans niet zonder een bodemsanering of het toepassen van een andere beschermende maatregel. Voor andere functies kan de bodem wel geschikt zijn zonder dat er maatregelen moeten worden genomen.

Bodemonderzoek

Een initiatiefnemer moet, voorafgaand aan het bouwen op een bodemgevoelige locatie, weten wat de bodemkwaliteit is. Zonder deze kennis is het niet mogelijk om na te gaan of de bodemkwaliteit voldoet aan de voorwaarden die in het omgevingsplan zijn gesteld.

Het toelaten van een omgevingsplanactiviteit bestaande uit een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie is het aangrijpingspunt om een bodemonderzoek uit te voeren en af te wegen of er eventuele maatregelen nodig zijn. Dit bodemonderzoek bestaat minimaal uit een vooronderzoek. Alleen als uit het vooronderzoek blijkt dat de locatie verdacht is op het voorkomend van een bodemverontreiniging en deze niet eerder onderzocht zijn, is verder (fysiek) bodemonderzoek nodig. Zie hiervoor de uitleg in paragraaf 5.3. Die eventuele maatregelen zijn bedoeld om mogelijke onaanvaardbare blootstelling aan de verontreiniging te voorkomen en richten zich op zowel de kwaliteit van de verblijfsruimten als de kwaliteit van de tuin. Het moment dat er een bouwplan is, is bij uitstek het moment om de bodemkwaliteit te onderzoeken en eventueel maatregelen te treffen zoals aangegeven in het Omgevingsplan. Het treffen van maatregelen, zoals een eventuele bodemsanering, kan dan het meest doelmatig plaatsvinden (werk met werk maken).

Bodemonderzoek is op grond van de rijksregels alleen aan de orde bij het bouwen op een bodemgevoelig gebouw. Een bodemonderzoek is een indieningsvereiste bij de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit bestaande uit een bouwactiviteit(ruimtelijke vergunning) en bij een melding van een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie. Het bodemonderzoek strekt zich uit tot (een deel van) het terrein (zie ook artikelsgewijze toelichting bij artikel 5.89g). Mocht blijken dat (een deel van) het terrein is verontreinigd dan is nog niet gezegd dat dit aanleiding is voor maatregelen. Dit hangt af de blootstellingsmogelijkheden en de regels in het omgevingsplan. Bij een tuin rond een school of kinderdagverblijf kan de sanering van de bodem wel aan de orde zijn, bij een parkeerplaats is dat de vraag.

Als de bodemkwaliteit van een bepaald gebied of locatie al voldoende bekend is, kan de gemeente in het omgevingsplan aangeven dat afgezien kan worden van de verplichting om een bodemonderzoek uit te voeren. Dit zijn bijvoorbeeld gebieden die voldoende schoon worden geacht of gebieden waarvoor al bodemonderzoek is uitgevoerd.

De verplichting om een bodemonderzoek te overleggen, kan op verschillende manieren ontstaan.

- De bodemkwaliteit voldoet aan de toelaatbare kwaliteit bodem in het bestemmingsplan. Bij de aanvraag van een ruimtelijke bouwvergunning of bij de melding van een bouwactiviteit zullen de resultaten van een bodemonderzoek moeten worden overlegd. Alleen zo kan bij de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit of de melding van een bouwactiviteit worden aangetoond dat bij een bodemgevoelige locatie de bodemkwaliteit voldoet.
- De bodemkwaliteit overschrijdt de toegestane waarden in het omgevingsplan, waardoor het in principe niet is toegestaan om een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie uit te voeren, tenzij er maatregelen worden genomen. Als de initiatiefnemer de voorgeschreven maatregelen neemt, handelt de initiatiefnemer in overeenstemming met het omgevingsplan en is een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit niet nodig. Er geldt dan een meldplicht op grond van het omgevingsplan, waarbij de bodemonderzoeken worden overlegd. Het treffen van de in het omgevingsplan omschreven maatregelen heft het bouwverbod op.
- De bodemkwaliteit overschrijdt de toegestane waarden in het omgevingsplan, en de initiatiefnemer handelt niet of kan niet handelen in overeenstemming met het omgevingsplan, waardoor een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit nodig is. Een van de indieningseisen voor de omgevingsvergunning is het overleggen van onderzoeken.

Voor de manier waarop bodemonderzoek moet worden uitgevoerd en de mogelijkheden om gebruik te maken van bestaand onderzoek, wordt verwezen naar paragraaf 5.3 van deze toelichting.

Maatregelen

De gemeente kan in het omgevingsplan, bij overschrijding van de toelaatbare kwaliteit, als maatregel de regels van paragraaf 4.121 over saneren van de bodem uit het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit) van toepassing verklaren, eventueel aangevuld met

maatwerkregels. Ook andere maatregelen om gezondheidsrisico's te voorkomen zijn denkbaar, zoals maatregelen aan het gebouw zelf, waaronder dampdichte folie of extra ventilatie in de kruipruimte. De gemeente kan in het omgevingsplan ook andere of aanvullende saneringsmaatregelen of beschermende maatregelen opnemen, zoals het opleggen van gebruiksbeperkingen of het geven van gebruiksadviezen zoals een verbod op het telen van gewassen.

Op basis van de uitkomst van het aangeleverde bodemonderzoek kan het bevoegd gezag zo nodig een individuele afweging maken die kan leiden tot aanvullende of andere eisen (maatwerkvoorschriften) om de gezondheid van mensen te beschermen. Ook de initiatiefnemer kan vragen om een individueel maatwerkvoorschrift voor een maatregel, die afwijkt van wat het omgevingsplan voorschrijft.

De "saneringsplicht" als maatregel uit de Wet bodembescherming bestaat onder de Omgevingswet uit een combinatie van regels uit het omgevingsplan met de regels voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem.

Maatwerk

Uit het bodemonderzoek kan blijken dat aanvullende maatregelen nodig zijn om te voorkomen dat er risico's ontstaan. Maatregelen kunnen voortvloeien uit het omgevingsplan, een maatwerkvoorschrift of een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit.

De initiatiefnemer heeft de mogelijkheid om via een maatwerkvoorschrift een afwijkende aanpak te vragen. Het kan daarbij gaan om een andere dikte van de afdeklaag of om het in situ saneren van de locatie. Ook de gemeente kan naar aanleiding van de aanvraag omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit een maatwerkvoorschrift opnemen, indien daar gezien de locatie aanleiding voor is. Zowel de initiatiefnemer als de gemeente moeten een maatwerkvoorschrift onderbouwen.

Voor meer uitleg over maatwerk zie paragraaf 3.4.1 van dit Aanvullingsbesluit.

Informeren voor ingebruikname

De initiatiefnemer heeft, als uit onderzoek blijkt dat de toelaatbare waarde is overschreden, een informatieplicht voordat het bodemgevoelig gebouw in gebruik wordt genomen. Deze informatieplicht stelt de gemeente in staat om na te gaan of de noodzakelijke maatregelen ook daadwerkelijk conform de voorgestelde aanpak zijn uitgevoerd.

De initiatiefnemer

Hierboven is het systeem van regels beschreven dat het bouwen op verontreinigde bodem onder de Omgevingswet reguleert. Voor de initiatiefnemer is het omgevingsplan het primaire toetsingskader voor de mogelijkheden en beperkingen van zijn voorgenomen activiteit. Als een initiatiefnemer een bodemgevoelige locatie wil realiseren, bijvoorbeeld een woning met tuin, dan doorloopt hij de volgende stappen.

Een initiatiefnemer wil een woning met tuin realiseren

- In het omgevingsplan is aangeven wat de toelaatbare bodemkwaliteit is en of er gebruiksbeperkingen gelden, als er op het beoogde perceel een woning gaat worden gebouwd.

- In het omgevingsplan is aangegeven dat voor een woning een ruimtelijke omgevingsvergunning nodig is. Een van de indieningsvereiste van een omgevingsvergunning is het overleggen van een bodemonderzoek. Als er geen omgevingsvergunning vereist zou zijn, geldt er voor een bodemgevoelige locatie een meldplicht vooraf, waarbij eveneens een bodemonderzoek moet worden ingediend. Dit bodemonderzoek betreft de gehele bodemgevoelige locatie.

  Uit het uitgevoerde vooronderzoek blijkt of de locatie verdacht is op het voorkomen van een bodemverontreiniging en of de locatie niet eerder is onderzocht. Als de locatie onverdacht is of reeds voldoende bodemonderzoek is uitgevoerd, is geen verder bodemonderzoek noodzakelijk. Als de locatie verdacht is op het voorkomen van en bodemverontreiniging en/of eerder bodemonderzoek nog niet toereikend zijn, moet een verkennend bodemonderzoek en indien noodzakelijk ook een nader bodemonderzoek worden uitgevoerd. Uit dit bodemonderzoek blijkt of de toelaatbare bodemkwaliteit wordt overschreden.
- Voldoet de bodemkwaliteit aan de toelaatbare kwaliteit bodem in het omgevingsplan, dan moeten bij de aanvraag van een omgevingsvergunning of bij de melding van een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie, de resultaten van het bodemonderzoek worden overlegd. Alleen zo kan bij de aanvraag voor een omgevingsvergunning of de melding van een bouwactiviteit worden aangetoond dat bij een bodemgevoelige locatie de bodemkwaliteit voldoet.

- In de situatie dat de bodemkwaliteit de toegestane waarden in het omgevingsplan overschrijdt, is het in principe niet toegestaan om een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie uit te voeren, zonder dat er maatregelen worden genomen.

- In het omgevingsplan is aangegeven welke maatregelen genomen moeten worden.

- Als een saneringsmaatregel is voorgeschreven, dan wordt die uitgevoerd volgens de regels voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem, zoals opgenomen in paragraaf 4.120 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Op de milieubelastende activiteit saneren is ook een meldplicht vooraf en een informatieplicht achteraf van toepassing.

- De initiatiefnemer kan een verzoek om een maatwerkvoorschrift indienen, als hij een andere maatregel wil uitvoeren of de maatregel anders wil uitvoeren. Ook de gemeente kan ambtshalve een maatwerkvoorschrift opleggen voor bijvoorbeeld een aanvullende maatregel.

- In het omgevingsplan is aangegeven dat de initiatiefnemer, bij overschrijding van de waarden voor de toegestane bodemkwaliteit, de gemeente moet informeren voordat de woning in gebruik genomen mag worden.

- Bij deze informatieplicht worden ook het eindresultaat van de sanering overlegd. Indien er sprake is van een afdeklaag of maatregelen die de blootstellingsroute blokkeren moet de gemeente in het omgevingsplan aangeven hoe en binnen welke termijn deze maatregelen in stand gehouden moeten worden en onderhouden of vervangen.

8 Milieubelastende activiteit graven in bodem

8.1 Inleiding

In Nederland vinden er iedere dag graafwerkzaamheden plaats in de bodem, bijvoorbeeld voor de aanleg en het onderhoud van infrastructurele werken, om bouwactiviteiten uit te voeren, om de bodem te saneren etc. De kwaliteit van de bodem waarin gegraven wordt, verschilt afhankelijk van de locatie. Door de graafwerkzaamheden kunnen mensen worden blootgesteld aan verontreinigingen in de bodem en kunnen deze verontreinigingen worden verspreid en effect hebben op de vrijkomende grond (afvalstof).

Het Rijk stelt regels aan het graven, met het oog op de bescherming van de gezondheid, de bescherming van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen.

De bescherming van de gezondheid krijgt vorm door het instellen van een grens aan de bodemkwaliteit, interventiewaarde bodemkwaliteit, waarboven extra eisen worden gesteld aan de graafwerkzaamheden. Deze extra eisen zien onder meer op een meldplicht voorafgaand aan de start van de activiteit en extra kwaliteitsborging door de erkenningsplicht voor de uitvoering en de milieukundige begeleiding. De kwaliteit van de bodem wordt beschermd door het hanteren van het uitgangspunt dat de bodemkwaliteit op een bepaalde locatie door verspreiding of vermenging niet achteruit gaat. Door achteruitgang van de bodemkwaliteit kan de blootstelling van de mens en het ecosysteem aan toxische stoffen toenemen en kunnen de gebruiksmogelijkheden van de bodem verminderen. Verspreiding en vermenging van leiden weliswaar tot lagere concentraties, maar ook tot grotere volumes verontreinigde grond (vergrijzing). Doelmatige beheer van afvalstoffen vereist dat de regelgeving in de gehele keten op een logische manier op elkaar aansluit. Grond, die bij een project vrijkomt en afgevoerd moet worden (men moet zich ervan ontdoen), is een afvalstof, maar kan vaak elders nuttig worden toegepast. Bij hogere concentraties verontreiniging moet de grond worden gereinigd, geïmmobiliseerd of gestort. De afvoerkosten zijn sterk afhankelijk van de concentraties aan verontreinigingen. Een mengverbod in de gehele keten van grondwerk, transport en verwerking voorkomt dat de concentraties worden verlaagd door schone grond met verontreinigde grond te vermengen.

De regels voor graven zijn vergelijkbaar met de regels die nu zijn opgenomen in de categorie tijdelijk uitplaatsen uit het Besluit en de Regeling uniforme sanering.

De regels van de activiteit graven in de bodem richten zich op de milieuhygiënische kwaliteit en (chemische) verontreiniging van de bodem en bevatten geen regels die zich richten op biologisch en fysische kwaliteiten van de bodem. Gemeenten kunnen in het omgevingsplan regels stellen voor graafwerkzaamheden ter bescherming van biologische of fysische kwaliteiten of ter voorkoming van biologische bedreigingen van de bodem (bijvoorbeeld aaltjes, invasieve planten, ziekten, behoud van het bodemleven) of ter voorkoming van fysische bedreigingen van de bodem (bijvoorbeeld bodemverdichting, bodemdaling, behoud van aardkundige en geomorfologische waarden).

8.2 Beleidskeuzes

Toepassingsbereik

Onder de milieubelastende activiteit ‘graven in bodem’ wordt het projectmatig grondverzet en het tijdelijk uitplaatsen verstaan.

De regels voor graven gelden voor alle graafwerkzaamheden in de bodem (boven de hierna beschreven ondergrenzen). De regels hebben betrekking op bijvoorbeeld het leggen van kabels en

leidingen (tijdelijk uitplaatsen), maar ook op het graven bij een gebouw of bij het bouwen van een parkeergarage. Ook het op de locatie tijdelijk opslaan van de uitkomende grond, maakt hier onderdeel van uit.

De regels zijn niet van toepassing op het graven in de waterbodem. Graven in de waterbodem van regionale wateren wordt geregeld in de waterschapsverordening. Graven in rijkswateren is reeds gereguleerd in hoofdstuk 6 en 7 het Besluit activiteiten leefomgeving.

'Niet in betekenende mate' (NIBM): ondergrens

Het is niet nodig om voor alle graafactiviteiten (dezelfde) regels te stellen; er worden ondergrenzen gesteld. De achtergrond voor een ondergrens, ook wel aangeduid als 'niet in betekende mate' (NIBM) is dat het niet nodig is om regels te stellen, indien de risico's verwaarloosbaar zijn vanwege bijvoorbeeld de kleinschaligheid van de werkzaamheden of het ontbreken van noemenswaardige verontreinigingen. De ondergrens vormt een goede balans tussen het beschermen van de bodem en andere belangen en het voorkomen van te veel administratieve- en onderzoekslasten. Op twee niveaus is een ondergrens ingebouwd, namelijk een ondergrens op basis van de milieuhygiënische kwaliteit en een ondergrens op basis van de omvang van het grondverzet.

In onderstaande tabel staat aangegeven welke regels van toepassing zijn bij graven in de bodem.

Bodemvolume	<Interventiewaarde bodemkwaliteit	≥ Interventiewaarde bodemkwaliteit
‹ 25 m³	Geen rijksregels, zorgplicht	Geen rijksregels, zorgplicht[43]
≥ 25 m³	Basisregels en een informatieplicht (m.u.v. tijdelijke uitname)	Basisregels + aanvullende regels en een meldplicht

Op grond van de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 Besluit activiteiten leefomgeving zal de initiatiefnemer onder meer zorgvuldig moeten graven en moeten afdekken bij verstuiving.

Ondergrens milieuhygiënisch kwaliteit (interventiewaarde bodemkwaliteit)

Bij graven in bodem die niet sterk verontreinigd is, zijn de gevolgen van onzorgvuldig graven veel kleiner dan bij grond die sterker verontreinigd is. Bij de aanwijzing van de milieubelastende activiteit graven in bodem in het Besluit activiteiten leefomgeving wordt daarom een onderscheid gemaakt in graven in bodem onder interventiewaarde bodemkwaliteit (paragraaf 3.2.21 van het Besluit activiteiten leefomgeving) en graven in bodem boven interventiewaarde bodemkwaliteit (paragraaf 3.2.22 van het Besluit activiteiten leefomgeving). Op deze twee onderscheiden milieubelastende activiteiten zijn deels dezelfde en deels aanvullende regels van toepassing.

De regels die betrekking hebben op beide milieubelastende activiteiten zien op het uitvoeren van bodemonderzoek (vooronderzoek en indien noodzakelijk verkennend en/of nader bodemonderzoek), het gescheiden houden van grond, de tijdelijke uitname van grond, de tijdelijke opslag van vrijkomende grond en de afvoer van grond. Ook bij concentraties onder de interventiewaarde bodemkwaliteit zijn er namelijk verschillende kwaliteitsklassen (overeenkomend

[43] Gemeenten kunnen in het omgevingsplan decentrale regels opnemen voor het graven in de bodem in een omvang kleiner dan 25 m³. Via een zogenaamde bruidsschat regel zijn voor het graven in de bodem op locaties waarbij uit eerdere besluitvorming is vastgesteld dat de interventiewaarde bodemkwaliteit is overschreden, bepalingen opgenomen in het Invoeringsbesluit die dienen ter vervanging van de bepaling uit artikel 28 van de Wet bodembescherming.

met de kwaliteitsklassen die bij het toepassen van grond op de landbodem worden gebruikt) te benoemen, met verschillende toepassingsmogelijkheden en daardoor verschillende economische waarden. De regels zijn gesteld om het vermengen van afvalstoffen te voorkomen en geven enkele basisregels voor zorgvuldig graven. Daarnaast wordt door de regels, gesteld aan de milieubelastende activiteit toepassen van grond, baggerspecie en bouwstoffen (zie hoofdstuk 11), gewaarborgd dat op een locatie geen ongeschikte grond wordt toegepast. Bij graven onder de interventiewaarde is een informatieplicht opgenomen. Door het instellen van een dergelijke verplichting is het voor toezicht en handhaving mogelijk om de grondstromen te volgen. Voor het tijdelijk uitnemen van de grond en weer terugplaatsen is een uitzondering opgenomen en geldt geen informatieplicht.

Bij graven in bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit zijn vervolgens nog aanvullende regels gesteld over melding voorafgaand aan de activiteit, kwaliteitsborging gericht op degene die de activiteit uitvoert, de milieukundige begeleiding bij graafwerkzaamheden, en de gegevens en bescheiden die moeten worden overlegd bij beëindiging van de graafactiviteit (zogenaamd evaluatieverslag).
De meldplicht voor aanvang van de activiteit en het aanleveren van gegevens en bescheiden over het beëindigen van de activiteit in (sterk) verontreinigde bodem maakt risicogericht toezicht en handhaving mogelijk. De erkenningsplicht voor de uitvoering en de milieukundige begeleiding zorgen voor kwaliteitsborging van zowel de correcte uitvoering van het graafwerk zoals het voorkomen dat bodemlagen van verschillende kwaliteiten worden vermengd als de correcte afvoer van de grond. De erkenningsplicht voor de uitvoering en de milieukundige begeleiding is alleen verplicht bij het deel van de graafwerkzaamheden waar daadwerkelijk sprake is van een overschrijding van de interventiewaarde bodemkwaliteit. Deze benadering komt overeen met de praktijk zoals die werd uitgevoerd onder de Wet bodembescherming.

Ondergrens omvang van de activiteit

Bij kleinschalig grondverzet, zoals hovenierswerk, graafwerkzaamheden voor het planten van bomen of het plaatsen van ondergrondse containers en straatmeubilair of het realiseren van een huisaansluiting bij kabels en leidingen, zijn de negatieve effecten meestal beperkt. De grens voor kleinschalig grondverzet wordt gelegd op 25 m^3. Dit betekent dat er in het Besluit activiteiten leefomgeving geen regels gesteld worden aan graafwerkzaamheden met een aaneengesloten grondverzet kleiner dan 25 m^3, ongeacht de kwaliteit van de bodem. Dit kleinschalig graafwerk heeft geen effecten op de gezondheid en effecten op het milieu worden aanvaardbaar geacht.
De gemeente kan desgewenst in haar omgevingsplan wel eisen stellen aan grondverzet < 25 m^3, zoals informatieplicht voor gebieden waarvoor bekend is dat deze diffuus verontreinigd is boven de interventiewaarden of locaties waarvoor uit eerder bodemonderzoek bekend is dat deze verontreinigd zijn tot boven de interventiewaarde.

Bruidsschatregels voor kleinschalig grondverzet

Via een bruidsschatregel worden bij inwerkingtreding van de Omgevingswet automatisch regels toegevoegd aan het omgevingsplan voor grondverzet kleiner dan 25 m^3 en waarvoor onder de Wet bodembescherming wel regels golden. Deze bruidsschatregels gelden alleen voor locaties waarbij via eerdere besluitvorming is vastgesteld dat de interventiewaarde bodemkwaliteit is overschreden. Het gaat hierbij ten eerste om locaties waarvoor eerder onder artikel 29 van de Wet bodembescherming een besluit over de ernst is genomen zonder dat op basis van artikel 37 van de Wet bodembescherming sprake is van actuele risico's waarbij spoedige sanering noodzakelijk is. Daarnaast gaat het om gebieden die diffuus verontreinigd zijn met één of meerdere stoffen boven de interventiewaarde en zijn aangegeven op een bodemkwaliteitskaart. De inhoudelijke regels bestaan uit een informatieplicht (met uitzondering van tijdelijke uitname), regels voor tijdelijke opslag en afvoer van de grond en verplichte milieukundige begeleiding indien een eerder in het kader van een sanering aangebrachte leeflaag wordt doorgraven. Gemeenten kunnen na

inwerkingtreding van de Omgevingsplan de bruidsschatbepaling in het omgevingsplan aanpassen en deze voor meer of minder locaties of gebieden laten gelden.

Geen onderscheid stofgroepen en eigenschappen van de verontreiniging

Er wordt bij het graven in bodem geen onderscheid meer gemaakt tussen mobiele en immobiele verontreinigingen en zijn geen stofgroepen uitgesloten, zoals dat voorheen onder het Besluit uniforme saneringen (BUS) wel werd gedaan. De regels voor graven in bodem zijn op alle categorieën of situaties van toepassing, ongeacht de verontreinigende stof of de kenmerken van de verontreiniging. Dit betekent dat ook graven in met PCB's verontreinigde grond onder algemene regels kan worden uitgevoerd. Onder het Besluit uniforme saneringen (BUS) was dit niet mogelijk omdat de stofgroep waaronder PCB's vallen was uitgesloten in BUS. Hiervoor moest een saneringsplan opgesteld worden en een beschikking worden aangevraagd.

Hoewel het aantal chemische verbindingen enorm groot is, beperkt het bodemonderzoek zich tot de analyse van een standaard stoffenpakket. De gedachte hierachter is dat het standaardpakket de meest voorkomende parameters bevat. Ook de maatregelen die genomen moeten worden, zijn in alle gevallen gelijk. Het standaardpakket moet worden aangevuld als het historisch vooronderzoek daar aanleiding toe geeft, bijvoorbeeld vanwege de historie van de locatie of specifieke bedrijfsprocessen, of als de locatie asbestverdacht is.

Graven in het grondwater

Bij het graven in de bodem wordt geen onderscheid gemaakt tussen graven boven en onder de grondwaterstand. Ook de aanwezigheid van een verontreiniging in het grondwater is geen bezwaar om gebruik te maken van de activiteiten graven in de bodem onder of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.

Als gegraven wordt dieper dan het grondwaterniveau, kan sprake zijn van graven 'in den natte' (zonder geforceerde bemaling) of van graven 'in den droge' (met geforceerde bemaling / open put bemaling al dan niet met drains of onttrekkingsfilters). Als sprake is van graven 'in den natte' zal ook in geval van (de nabijheid van) een grondwaterverontreiniging, de gevolgen voor het verspreiden van het grondwater meestal beperkt zijn. Als sprake is van graven 'in den droge' en dus sprake is van bemaling om de grondwaterstand te verlagen, kunnen de effecten op een eventueel aanwezige grondwaterstand wel groter zijn. Het onttrekken van grondwater is echter een wateractiviteit met afzonderlijke regels. Bij graven met een bodemkwaliteit waarbij overschrijding is geconstateerd van de interventiewaarde (vaste bodem) is sprake van een erkenningsplicht voor de uitvoering (BRL 7000) en milieukundige begeleiding, onderdeel processturing (BRL 6000) waardoor extra kwaliteitsborging plaatsvindt op het zorgvuldig graven en omgang met het grondwater.

Indien noodzakelijk kan de waterkwaliteitsbeheerder extra maatwerkregels stellen. Daarnaast is de specifieke zorgplicht van toepassing. Indien naar oordeel van gemeente of provincie noodzakelijk, kunnen aan het graven alsnog maatwerkregels of maatwerkvoorschriften worden vastgesteld ter voorkoming van negatieve gevolgen voor de grondwaterkwaliteit (met name voorkoming van verspreiding van grondwaterverontreiniging), bijvoorbeeld in gebieden met kwel of in directe nabijheid van een grondwaterverontreiniging.

Zeven van bodemvreemd materiaal toegestaan

Zeven wordt niet gezien als een bewerking en in toegestaan bij de milieubelastende activit3eit graven. Onder de algemene regels van het BUS was het zeven op de ontgravingslocatie niet toegestaan, waardoor altijd een beschikking op een saneringsplan nodig was. Zeven is een relatief eenvoudige en veelvoorkomende bewerking om puin uit de grond te halen en daarmee de verdichtbaarheid te verbeteren, mogelijke beschadigingen aan kabels en leidingen te voorkomen en toekomstig graafwerk te vereenvoudigen. Is het zeven gericht op het realiseren van een kwaliteitsverbetering bij een partij niet toepasbare grond, dan is dat mogelijk op de

locatie van de ontgraving, mits de organisatie die de grond zeeft beschikt over een erkenning (BRL 7500) en de betreffende locatie is gemeld bij de certificerende instelling. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen als een partij asbesthoudende grond (boven de hergebruikswaarde van 100 mg/kg) wordt gezeefd zodat de partij daarna weer als herbruikbare grond teruggeplaatst kan worden.

Beperking maatwerk

Volgens artikel 2.12 Besluit activiteiten leefomgeving is het niet toegestaan om maatwerkvoorschriften of maatwerkregels te stellen over de aanwijzing van de milieubelastende activiteit. De interventiewaarden bodemkwaliteit maken onderdeel uit van die aanwijzing. Gemeenten kunnen daarom niet de interventiewaarden bodemkwaliteit via maatwerk aanpassen; ze zouden daarmee immers de reikwijdte van de algemene rijksregels aanpassen.

Voor de bepalingen rond de erkenningsplicht voor de uitvoering en de milieukundige begeleiding is maatwerk ook niet toegestaan. Deze regels hebben hun grondslag in hoofdstuk 11a Wet milieubeheer en dat hoofdstuk kent geen grondslag voor lokaal maatwerk.
Op de ingestelde meldingsplicht[44] is geen maatwerk toegestaan. Wel kan een gemeente decentrale regels stellen voor onderwerpen die het Rijk niet regelt, bijvoorbeeld hoe om te gaan met lagen met bodemvreemde materialen.

8.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

- *Beter onderscheid graven in bodem en saneren van de bodem.* Er is een duidelijk onderscheid gemaakt in de regels tussen graven (projectmatig grondverzet, zonder saneringsdoelstelling) enerzijds en saneren van de bodem (met saneringsdoelstelling) anderzijds. Dit Aanvullingsbesluit voegt de milieubelastende activiteit graven in bodem en de milieubelastende activiteit saneren van de bodem in. In de Wet bodembescherming was dit onderscheid niet altijd duidelijk, waardoor voor iedere handeling met verontreinigde grond, ongeacht aanleiding of doelstelling, een melding en/of saneringsplan verplicht was.

- *Kleine ontgravingen: niet in betekenende mate.* Met de introductie van 'niet in betekenende mate' wordt duidelijker gemaakt wanneer wel of geen sprake is van een verplicht bodemonderzoek en wanneer een melding aan het bevoegd gezag gedaan moet worden.

- *Algemene regels voor graven in bodem gelden altijd: voor alle stoffen.* De regels voor graven in bodem gelden voor alle stofgroepen en ongeacht of er sprake is van een mobiele of immobiele verontreiniging. Het onder de Wet bodembescherming aangebrachte onderscheid is komen te vervallen.
- *Toezicht en handhaving:* meer gebruik maken van algemene regels en niet meer gebruik maken van vergunningen (beschikking op saneringsplan) betekent een verdere verschuiving van controle en instemming voorafgaand aan een activiteit naar toezicht en handhaving tijdens een activiteit. Voor het grondverzet groter dan 25 m^3 is via een meld- of informatieplicht geborgd dat de overheid geïnformeerd is over de voorgenomen activiteit. Voor grondverzet kleiner dan 25 m^3 geldt geen meld- of informatieplicht op grond van Rijksregels.

8.4 Effecten

- *Vergroten gebruiksgemak:* De regels voor graven in bodem zijn beknopt en duidelijk geformuleerd. Ze staan bij elkaar en sluiten aan op bestaande regels. Door de keuze voor

[44] Zie artikel 4.1225 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

landelijke regelgeving, zijn de regels uniform en daardoor makkelijker toe te passen door aannemers en adviseurs.

- *Verplicht onderzoek.* De verplichting tot het doen van een onderzoek bij graven in de landbodem lijkt een wijziging, maar onder de Wet bodembescherming gold deze verplichting ook, zij het indirect. De Wet bodembescherming hanteerde het uitgangspunt dat de bodemkwaliteit bekend moest zijn om aan te tonen dat geen sprake was van een meldingsplicht op grond van artikel 28 van die wet. In dit Aanvullingsbesluit is de verplichting tot het doen van een onderzoek nu explicieter gemaakt. Daarbij past wel de constatering dat vaker volstaan kan worden met alleen een vooronderzoek en er dus minder vaak een vervolgbodemonderzoek nodig zal zijn. Overigens kan een gemeente in het Omgevingsplan aandachtsgebieden aanwijzen, waarbij deze verplichting niet geldt, omdat de kwaliteit voldoende bekend is. Dit kan door middel van een maatwerkregel.

- *Geen vergunningen, uitsluitend algemene regels:* De reikwijdte van de algemene regels is vergroot, onder meer door de algemene regels op alle soorten verontreiniging van toepassing te verklaren. Dat betekent onder meer dat het niet meer nodig is om saneringsplannen in te dienen bij graafwerk.

- *Vermindering onderzoekslasten:* Door het loslaten van de gevalsbenadering is het in principe alleen nodig om kennis te hebben van de kwaliteit van de grond op de locatie waar gegraven wordt. Vaak kan volstaan worden met een vooronderzoek (historisch onderzoek)
- *Flexibiliteit*. Flexibiliteit in de vorm van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften kent een eenvoudige procedure in tegenstelling tot BUS, waarvoor veel meer eisen golden en flexibiliteit niet mogelijk was.
- *Gelijkwaardig beschermingsniveau.* De basisregels voor de milieubelastende activiteit graven in bodem waarborgen een gelijkwaardig beschermingsniveau.

8.5 Graven onder de Omgevingswet

Regels in het Besluit activiteiten leefomgeving

De regels voor graven in (verontreinigde) landbodem zijn opgenomen in enerzijds paragraaf 3.2.21 met paragraaf 4.119 en anderzijds paragraaf 3.2.22 met paragraaf 4.120 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Het onderscheid tussen beide paragrafen volgt uit de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem waarin gegraven wordt. Indien geen sprake is van een overschrijding van de interventiewaarde bodemkwaliteit voor welke stof dan ook, dan gelden de basisregels voor graven zoals omschreven in paragraaf 3.2.21 en 4.119. Indien voor één of meerdere stoffen sprake is van een overschrijding van de interventiewaarde bodemkwaliteit, zijn de regels uit paragraaf 3.2.22 en 4.1120 van toepassing. Daarnaast is de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

De milieubelastende activiteit graven in bodem omvat het zeven, de tijdelijke opslag, het terugplaatsen en het afvoeren. De regels zijn vergelijkbaar met de regels zoals deze waren opgenomen in de categorie tijdelijk uitplaatsen uit het Besluit uniforme saneringen.

De milieubelastende activiteit graven in bodem

De regels in dit Aanvullingsbesluit over graven in bodem betreffen al het graafwerk dat in de bodem dat wordt uitgevoerd voor bijvoorbeeld de aanleg van gebouwen, inrichting openbare ruimte, landschapsinrichting, funderingsherstel en het aanleggen, beheer en onderhoud aan ondergrondse infrastructuur zoals kabels, leidingen, rioleringen, duikers, funderingen en vergelijkbare objecten. Bij deze activiteiten is na afloop van de werkzaamheden veelal sprake van een herstel van de situatie, zoals deze aanwezig was vóór uitvoering van de werkzaamheden, ook wel aangeduid als tijdelijke uitname. In veel gevallen zal in die situaties

sprake zijn van ontgravingen van beperkte omvang en diepte en met een nagenoeg neutrale grondbalans. Het kan echter voorkomen dat een deel van grond van de locatie wordt afgevoerd, bijvoorbeeld omdat niet alle grond in het ontgravingscunet teruggeplaatst kan worden. Ook kan het voorkomen dat alle ontgraven grond van de locatie wordt afgevoerd, bijvoorbeeld omdat het maaiveld wordt verlaagd of bij de aanleg van een parkeerkelder.

Kenmerkend voor veel van dit grondverzet is dat er geen sprake is van het saneren van de bodem; het oogmerk is anders, want de bodem wordt niet geschikt gemaakt voor het (toekomstige) gebruik. In hoeverre maatregelen verplicht zijn om blootstelling aan de risico's van de bodemkwaliteit te voorkomen volgt – behoudens bij situaties waarbij sprake is van een toevalsvondst – niet uit algemene regels maar uit het omgevingsplan.

Voor kleinschalig grondverzet < 25 m^3 gelden er geen algemene rijksregels uit het Besluit activiteiten leefomgeving, maar is de algemene zorgplicht van de wet van toepassing. Daarbij wordt opgemerkt dat voor het toepassen van kleine partijen grond en baggerspecie bij de activiteit toepassen van grond en baggerspecie geen ondergrens is opgenomen. Het toepassen van kleine partijen grond zal nooit ongereguleerd plaatsvinden. Bij het aanbieden van een partij grond en baggerspecie aan een grondbank of grondreiniger gelden acceptatie-eisen.

Een tabel met een overzicht van de rijksregels die gelden voor de verschillende situaties is opgenomen in paragraaf 8.2.

Het is belangrijk dat de initiatiefnemer voorafgaand aan het uitvoeren van graven kennis heeft van de bodemkwaliteit. Zonder die kennis is onduidelijk welke regels uit het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing zijn. Daarnaast is het niet mogelijk om grond van verschillende kwaliteiten te herkennen en gescheiden te ontgraven en te behandelen en bestaat het gevaar dat verontreinigde grond zich kan verspreiden. Zie verder voor de uitleg van de verschillende bodemonderzoeken paragraaf 5.3.

Basisregels graven in bodem

Voor graven in bodem met een kwaliteit onder of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit gelden een aantal basisregels. Deze basisregels hebben betrekking op:

- informatieplicht;
- zorgvuldig graven door gescheiden houden van verschillende kwaliteiten;
- tijdelijke uitname van grond;
- tijdelijke opslag van grond tijdens het graven;
- omgaan met bodemvreemd materiaal;
- afvoeren van grond.

Informatieplicht
Voor het graven in de bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde geldt een informatieplicht, waarbij de gegevens bestaan uit de begrenzing van de locatie, de datum waarop de activiteit wordt gestart en de verwachte einddatum van de activiteit. Indien sprake is van tijdelijke uitname van de bodem of sprake is spoedreparaties van ondergrondse infrastructuur, geldt een uitzondering op de informatieplicht.
Indien voldaan is aan de informatieplicht kan een initiatiefnemer na vijf werkdagen starten met de werkzaamheden. Het bevoegd gezag kan op basis van deze informatie ook toezicht uitoefenen en controleren of de initiatiefnemer voorafgaand aan het werk een vooronderzoek en/of bodemonderzoek heeft uitgevoerd en of de algemene regels voor graven worden nageleefd. Vaak beschikt het bevoegd gezag al over informatie over de plaats en het moment waarop waarschijnlijk gegraven gaat worden, bijvoorbeeld omdat de (bouw)activiteit al om een andere reden gemeld is of dat de gemeente zelf de opdrachtgever is. Bij grondverzet in de openbare ruimte zijn gemeenten vaak al op de hoogte van het voorgenomen grondverzet op grond van de regels die in

het omgevingsplan worden opgenomen (en voorheen in de Algemene plaatselijke verordening) over het opbreken van de openbare weg.

Zorgvuldig graven: gescheiden houden van verschillende kwaliteiten
Tijdens het graven kunnen meerdere partijen grond ontstaan met verschillende kwaliteitsklassen, die gescheiden opgeslagen en/of afgevoerd moeten worden. Zo wordt voorkomen dat vermenging plaatsvindt en dat rekening kan worden gehouden met de verschillende kwaliteiten en daarbij behorende toepassingsmogelijkheden. Ook bij tijdelijke uitname, waarbij de uitkomende grond weer op of nabij en onder dezelfde omstandigheden wordt teruggeplaatst, moet dit onderscheid gemaakt worden.
Bij het gescheiden houden van verschillende kwaliteitsklasse wordt aangesloten bij de indeling in kwaliteitsklassen die voor de milieubelastende activiteit toepassen van grond en baggerspecie wordt gehanteerd. Dit zijn de kwaliteitsklassen landbouw/natuur, wonen en industrie. Om dit onderscheid goed te kunnen maken is vooronderzoek en in sommige situaties ook fysiek bodemonderzoek noodzakelijk. Soms volgt uit de bodemkwaliteitskaart al dat in een bepaald gebied sprake is van een kenmerkende bodemopbouw, waarmee rekening moet worden gehouden. Bij locaties waarbij op grond van het historische bodemgebruik de kwaliteit verdacht is, is fysiek bodemonderzoek noodzakelijk. De partijindeling dient zodanig plaats te vinden dat elke partij (binnen bepaalde marges) redelijk homogeen is.

Tijdelijke uitname van grond
Bij tijdelijke uitname moet de grond zonder te zijn bewerkt, op of nabij dezelfde plaats en onder dezelfde omstandigheden opnieuw in die toepassing worden aangebracht. Het gaat meestal om werkzaamheden ten behoeve van de aanleg en het onderhoud van ondergrondse infrastructuur.

Tijdelijke opslag van grond tijdens het graven
Het is toegestaan om op of nabij de plaats waar de grond is vrijgekomen, dus binnen de grenzen van de ontgravingslocatie, de grond tijdelijk op te slaan. Het opslaan van grond is toegestaan gedurende de looptijd van de werkzaamheden tot uiterlijk acht weken na het dichten van de ontgravingsput of cunet. Deze periode van acht weken is bedoeld om een afvoerbestemming te vinden voor de partij grond. Tijdelijke depots dienen uiterlijk acht weken na afronding van de graafwerkzaamheden te zijn opgeruimd. Als het voornemen bestaat om de grond langer dan de toegestane periode op te slaan of de vrijgekomen grond op een andere locatie dan de ontgravingslocatie op te slaan, gelden de regels voor het opslaan van grond en baggerspecie van paragraaf 3.2.24 (zie ook hoofdstuk 9).
Bij het opslaan van de grond moeten de bij het ontgraven gescheiden partijen (van verschillende milieuhygiënische kwaliteit) fysiek gescheiden worden opgeslagen. Tussen de deelpartijen wordt enige afstand aangehouden of er wordt een fysieke scheidingswand aangebracht. Hiermee wordt voorkomen dat partijen verontreinigde grond van verschillende kwaliteit en samenstelling worden gemengd.

Omgaan met bodemvreemd materiaal
Bij het graven in de bodem kan het voorkomen dat lagen worden aangetroffen die bestaan uit meer dan 50% bodemvreemd materiaal.[45] Het gaat dan om bodemlagen die bestaan uit puin of andere afvalstoffen al dan niet vermengd met een grondfractie die in het verleden in de bodem zijn gebracht. Voorbeelden zijn slootdempingen, oude puinpaden, kleinere of grotere (ongereguleerde) stortgaten of stortplaatsen. Dergelijke lagen zijn veelal niet direct elders toepasbaar en dienen te worden gezeefd of afgevoerd naar een verwerker. Door het zeven kan het percentage bodemvreemd materiaal worden teruggebracht en kan deze grond eventueel onder de regels van de milieubelastende activiteit toepassen van grond en baggerspecie worden toegepast.

Gemeenten hebben de mogelijkheid om in het omgevingsplan aanvullende regels te stellen aan het omgaan met ontgraven van lagen met bodemvreemd materiaal, zoals in gebieden, waar regelmatig lagen met bodemvreemde materialen worden aangetroffen, bijvoorbeeld bij

[45] Dit is vaste jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State over de definitie van bodem in de Wet bodembescherming; deze lijn is overgenomen in de Omgevingswet.

voormalige stortplaatsen. Gemeenten kunnen bij deze regels rekening houden met cultureel erfgoed (i.c. bekende of aantoonbaar te verwachten archeologische monumenten) of aardkundig erfgoed. Op weg- en erfverhardingen die meer dan 100 mg/kg aan asbest (gewogen gehalte) bevatten is het Besluit asbestwegen van toepassing.

Afvoeren van grond
De gescheiden gehouden partijen grond kunnen worden afgevoerd om elders te worden toegepast, volgens de regels van de milieubelastende activiteit toepassen van grond en baggerspecie. Grond die op basis van de milieuhygiënische kwaliteit niet toepasbaar is dient te worden afgevoerd naar een verwerker (reiniger, immobiliseerder of stortplaats).

Er zijn verschillende verwerkingsmethoden, afhankelijk van de grondsoort en het type verontreiniging. Om een zo doelmatig mogelijke verwerking te realiseren wordt een partij-indeling gemaakt, waarbij elke partij (binnen bepaalde marges) redelijk homogeen is zowel voor wat betreft grondsoort als verontreinigingen, rekening houdend met de verwerkingsmogelijkheden.

Storten van grond is niet zonder meer mogelijk. Volgens de voorkeursvolgorde voor afvalverwijdering mogen alleen díe afvalstoffen worden gestort die niet in aanmerking komen voor hergebruik, nuttige toepassing of verbranding met energieterugwinning. Storten van grond is alleen onder overlegging van een verklaring van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, waaruit blijkt dat de grond niet reinigbaar is (de zogeheten verklaring van niet reinigbaarheid grond).

Aanvullende regels voor graven in bodem met kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Als gegraven wordt in de bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, zijn naast de basisregels voor graven een aantal extra regels van toepassing:

- het vooraf melden van de activiteit bij het bevoegd gezag;
- extra informatieplicht vooraf en achteraf
- enkele eisen aan de kwaliteitsborging van de werkzaamheden;

Melding start activiteit
Initiatiefnemers moeten uiterlijk vier weken voorafgaand aan de start van de activiteit een melding te doen. Voor tijdelijke uitname is dit uiterlijk vijf werkdagen. De gegevens die gemeld moeten worden zijn:

- de onderzoeksrapporten;
- een globale omschrijving van de werkzaamheden, waaronder een aanduiding van de ontgraving op een kaart met een dwarsprofiel, bodemvolume, verwachte hoeveelheid terug te plaatsen grond en de verwachte hoeveelheid af te voeren grond.

De initiatiefnemer heeft verder de verplichting om wijzigingen in de gegevens door te geven indien er zich na de melding wijzigingen voordoen in de gegevens die zijn gemeld, bijvoorbeeld als sprake is van een afwijkende (veelal latere) datum van de start van de werkzaamheden. Nalaten van het melden van de wijzigingen betekent dat er geen melding is gedaan en dat de milieubelastende activiteit dus niet is toegestaan.
De melding wordt verricht door de opdrachtgever, de uitvoerend aannemer of een derde zoals een adviseur of directievoerder betrokken bij een project. Indien er geen melding wordt uitgevoerd of in strijd met de regels wordt gegraven in grond, kan degene die de melding had moeten doen worden aangesproken. Voor het uitsluitend tijdelijk uitnemen van grond geldt een termijn van vijf werkdagen. Indien sprake is van graven ten behoeve van spoedreparaties van ondergrondse infrastructuur geldt een uitzondering op de meldplicht. Wel dient in dat geval na afloop van de activiteit een aantal gegevens en bescheiden te worden overlegd.

Extra informatieplicht vooraf en achteraf
De initiatiefnemer verstrekt vooraf de gegevens over de naam en adres van degene die de activiteit uitvoert en van degene die de milieukundige begeleiding uitvoert.
Na beëindiging van de activiteit moet binnen ten hoogste vijf werkdagen informatie worden verstrekt over de datum van beëindiging, de bestemming van de grond die niet wordt

teruggeplaatst en bijzondere omstandigheden die zich hebben voorgedaan. De activiteit is beëindigd indien alle grond op de locatie is teruggeplaatst of afgevoerd van de locatie. Bijzondere omstandigheden tijdens het graven, zoals het onverwacht aantreffen van een afwijkende verontreiniging, worden vermeld in het evaluatieverslag milieukundige. De achtergrond voor deze informatieplicht is het informeren van het bevoegd gezag, zodat deze hiermee bij het toekomstig toezicht en handhaving van de regels in het omgevingsplan en de maatwerkvoorschriften rekening kan houden. Ook kan het bevoegd gezag deze informatie gebruiken om het bodeminformatiesysteem actueel te houden.

Eisen aan kwaliteitsborging van de werkzaamheden
De activiteit wordt uitgevoerd door een organisatie of instelling die daartoe op grond van het Besluit bodemkwaliteit is erkend. In hoofdstuk 2 "Kwaliteit van de uitvoering" van de Regeling van het Besluit bodemkwaliteit staan de werkzaamheden aangegeven waarvoor de bedoelde erkenning is vereist. Voor de hier bedoelde graafwerkzaamheden (uitvoering van bodemsaneringen) is de Beoordelingsrichtlijn uitvoering (water)bodemsaneringen (BRL 7000 en bijbehorende protocollen) van toepassing.
De milieubelastende activiteit graven in bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit wordt uitgevoerd onder begeleiding van een milieukundige. De milieukundige begeleiding wordt gedaan door een persoon of instelling die op grond van Besluit bodemkwaliteit beschikt over een erkenning voor de BRL 6000 In de bij het genoemde Besluit horende Regeling staan werkzaamheden aangegeven waarvoor de bedoelde erkenning is vereist en staan verwijzingen naar het desbetreffende Beoordelingsrichtlijn (BRL) en de onderliggende protocollen. In de BRL 6000 wordt onderscheid gemaakt tussen milieukundige processturing en milieukundige verificatie. Bij de activiteit graven is alleen milieukundige processturing nodig. Bij graven in bodem zal de borging van de kwaliteit van de uitvoering zich alleen richten op werkzaamheden rondom de grond- en eventueel de afvalstromen, zoals op de graafwerkzaamheden in een aangebrachte afdeklaag als gevolg van een eerdere sanering. De kwaliteitsborging richt zich met name op het vrijkomen van grond en afval, op de afvoer en de eventuele verwerking daarvan, op het eventueel terugplaatsen van de grond, op de aanvoer van grond en de controle van de kwaliteit. Een continue aanwezigheid van de milieukundige processturing op het werk is om die reden doorgaans niet noodzakelijk. Dit is belangrijk omdat grondwerkzaamheden bij (projectmatig) graven in het algemeen ondergeschikt zijn aan het doel waarvoor het wordt uitgevoerd, namelijk de aanleg van kabels of leidingen, het maken van een funderingsconstructie, het uitvoeren van funderingsherstel met aanleg van een kelder, en dergelijke.

9 Milieubelastende activiteit opslaan van grond en baggerspecie

9.1 Inleiding

De regels over het opslaan van grond en baggerspecie hebben betrekking op het opslaan van grond en baggerspecie op een andere locatie dan waar het ontgraven is. De regels gaan over het voorkomen van bodemverontreiniging, het stellen van eisen aan een mogelijke lozing en regels om toezicht op grondstromen mogelijk te maken.

Het opslaan van goederen of van een stof of product is het in voorraad hebben daarvan met het doel het later te vervoeren, toe te passen of te verwerken. Dit omvat ook het van en naar een transportmiddel zetten (laden en lossen of overslaan); zonder die handeling is opslaan niet mogelijk. Opslaan is altijd tijdelijk, in afwachting van een ander doel.

Het op of in de bodem brengen van afvalstoffen is een andere activiteit. Op of in de bodem brengen is, anders dan opslaan, niet tijdelijk. Degene die de afvalstoffen op of in de bodem brengt heeft niet het doel later iets anders met de afvalstoffen te doen. Er zijn twee redenen om afvalstoffen op of in de bodem te brengen. In de eerste plaats kan het gaan om het nuttig toepassen van de afvalstof zijn. Voor grond of baggerspecie is dat bijvoorbeeld beschreven in hoofdstuk 11. In de tweede plaats kan het doel het verwijderen of storten zijn. Dit is alleen onder strikte voorwaarden toegestaan op een stortplaats (zie paragraaf 3.3.12 van het Besluit activiteit leefomgeving). Hiervoor is altijd een vergunning nodig. Storten buiten stortplaatsen (paragraaf 3.5.10 van het Besluit activiteit leefomgeving) is niet toegestaan.

De regels van dit hoofdstuk gelden niet voor tijdelijk opslaan op de locatie van ontgraven bij de milieubelastende activiteit graven in de bodem. Het kan daarbij gaan om het tijdelijk opslaan ten behoeve van tijdelijke uitname of voorgaand aan de afvoer van de grond naar een andere locatie. Ook valt daaronder het opslaan van grond gedurende de graafwerkzaamheden en een periode van acht weken na beëindiging van het graven, bijvoorbeeld in afwachting van de resultaten van een keuring en de afvoer naar elders. De regels voor deze vorm van tijdelijk opslaan zijn beschreven in hoofdstuk 8 van dit Aanvullingsbesluit.

Een grensgeval is langdurige opslag. Uit de kaderrichtlijn afvalstoffen volgt dat als afvalstoffen langdurig worden opgeslagen (voor grond en baggerspecie is dat langer dan drie jaar op land, en langer dan 10 jaar in het oppervlaktewater) de regels voor stortplaatsen moeten gaan gelden. In het Besluit activiteiten leefomgeving wordt bij langdurige opslag paragraaf 3.3.12 van toepassing, wat onder andere betekent dat er vergunningplicht met daarnaast specifieke regels voor stortplaatsen gaan gelden en dat de provincie bevoegd gezag wordt.

9.2 Beleidskeuzes

Gelijke set eisen voor opslaan van grond en baggerspecie

De eisen voor de verschillende vormen van opslag zijn altijd hetzelfde. Grond wordt onder andere opgeslagen bij werken, bij grondbanken, bij gemeentewerven en onderhoudssteunpunten van provincie of Rijkswaterstaat, maar ook bij bedrijven in de grond-, weg- en waterbouw en bij opslag- en transportbedrijven. Alleen op de locatie waar de grond ontgraven wordt gelden andere eisen, vanwege de samenhang met de eisen voor het graven zelf (het tijdelijk opslaan). In alle andere gevallen geldt dezelfde set regels.

Het opslaan van baggerspecie is beperkt tot de zogenaamde doorgangsdepots. Voor alle doorgangsdepots gelden dezelfde eisen. De zogenaamde "weilandsdepots" (gekoppeld aan het verspreiden van baggerspecie op de landbodem) vallen onder de toepassing van baggerspecie, zie hoofdstuk 11. Depots waarin baggerspecie gestort wordt, vallen niet onder het opslaan, maar onder de regels voor stortplaatsen in paragraaf 3.3.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Vergunningplicht voor matig of sterk verontreinigde grond en sterk verontreinigde baggerspecie

Matig en sterk verontreinigde grond en sterk verontreinigde baggerspecie kan niet zonder meer nuttig worden toegepast. Door bewerking van de grond kan deze mogelijk alsnog geschikt gemaakt worden voor nuttige toepassingen. Het kan ook voorkomen dat de verontreiniging zo ernstig is, dat de grond of baggerspecie moet worden gestort.

Bij deze categorie kunnen allerlei vormen van verontreiniging voorkomen, waardoor een individuele beoordeling van deze categorie nodig is. Daarom is het opslaan van matig en sterk verontreinigde grond en sterk verontreinigde baggerspecie, en ook andere samenhangende bewerkingen hiervan onder de vergunningplicht gehouden.

Algemene regels voor grond en baggerspecie die zonder bewerking herbruikbaar is

Het opslaan dat vooraf gaat aan een nuttige toepassing, ook indien er sprake is van een afvalstof, is geregeld door het stellen van algemene regels. Schone grond of baggerspecie (kwaliteitsklasse landbouw/natuur), grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie en licht of matig verontreinigde baggerspecie kunnen zonder bewerking nuttig worden toegepast. Het storten van deze grond en baggerspecie is verboden.

Bij de regels over opslaan ook regels over samenhangende handelingen

Bij het opslaan zijn ook veel voorkomende samenhangende handelingen meegenomen, zoals het samenvoegen van partijen grond en baggerspecie, zeven van grond en ontwateren van baggerspecie waarbij afvalwater vrijkomt. Dit zijn handelingen die in principe onder dezelfde voorwaarden uitgevoerd kunnen worden als het opslaan.

Versoepeling bodemvoorschrift grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie

De bodemvoorschriften voor grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie in het Activiteitenbesluit waren opgesteld met als aanname dat dit materiaal uitloogt. Echter, de maximale waarden van de Regeling bodemkwaliteit zijn vastgesteld voor relatief immobiele verontreinigingen waardoor wordt aangenomen dat, in zijn algemeenheid, de risico's voor de grondwaterkwaliteit aanvaardbaar zijn. Ook onderzoek[46] is gebleken dat de uitloging van licht verontreinigde grond veel langzamer verloopt dan oorspronkelijk werd aangenomen. Bij een maximale opslagduur van drie jaar zal de uitloging op de plaats van opslag niet van enige betekenis zijn, en kan een bodembeschermende voorziening achterwege blijven. Wel zal altijd na beëindiging van de opslag alle opgeslagen grond weggehaald moeten worden, en is nog steeds een eindsituatieonderzoek verplicht. Aan de opslag van verontreinigde grond in grondwaterbeschermingsgebieden kunnen door het bevoegd gezag aanvullende voorwaarden worden gesteld.

9.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

- *Geen onderscheid meer tussen inrichtingen en toepassingen.* De regels voor tijdelijke opslag waren opgenomen in het Besluit bodemkwaliteit, de regels voor opslag binnen inrichtingen werden geregeld in het Activiteitenbesluit. In sommige gevallen konden beide naast elkaar gelden. In heel bijzondere gevallen kon een opslag zelfs onder geen van beide vallen. De voorschriften voor de opslag en de meldingseisen van de twee besluiten waren net anders. Deze wijziging maakt er één set eisen van die in alle gevallen gelden, behalve voor de opslag op de locatie van het ontgraven.

[46] Onderzoek Onderbouwing Uitloogbeslissystematiek, BRL 9308, F. Lame, TNO-NITG, 2003

- *Geen vergunningplicht meer voor grootschalige opslag.* De vergunningplicht vervalt voor het opslaan van meer dan 10.000 m^3 schone grond of baggerspecie (kwaliteitsklasse landbouw/natuur), grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie of licht of matig verontreinigde baggerspecie. Ook vervalt de vergunningplicht voor het mechanisch ontwateren en het zeven van de kwaliteit grond en baggerspecie. Voor deze activiteit gelden algemene regels. Voor het storten en voor langdurige opslag blijft de vergunningplicht gelden op grond van paragraaf 3.3.12 en 3.5.10 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

- *Beperking van de meldingseisen voor opslag.* De meldingseisen voor het opslaan van grond en baggerspecie zijn in overeenstemming met elkaar gebracht, dit betekent een beperking ten opzichte van de eisen van het Besluit bodemkwaliteit. De meldingseisen zijn concreter gemaakt ten opzichte van het Activiteitenbesluit.

- *Verduidelijken van de eisen voor baggerdepots.* De eisen voor baggerdepots, zoals deze opgenomen waren in het Activiteitenbesluit zijn verduidelijkt, de eisen zijn nu specifiek uitgeschreven. Deze eisen van het Activiteitenbesluit zijn de basis voor de voorschriften in het Besluit activiteiten leefomgeving en worden ook van toepassing op de grootschalige opslag die voorheen vergunningplichtig was. Net als de voorschriften in de milieu- en lozingsvergunning gaan deze voorschriften uit van het toepassen van de beste beschikbare technieken, rekening houdend met de geldende BBT-referentiedocumenten. De eisen in een goed opgestelde milieu- of lozingsvergunning zijn dus gelijkwaardig aan de algemene regels. Het algemene overgangsrecht in het Invoeringsbesluit zorgt ervoor dat eventuele afwijkende voorschriften in de vergunning worden omgezet naar maatwerkvoorschriften.

- *Opnemen van regel over samenvoegen van partijen*. In dit Aanvullingsbesluit is een voorschrift opgenomen over het samenvoegen van partijen grond en baggerspecie dat in de Regeling bodemkwaliteit stond, maar juist bij opslag relevant is. Overigens is het samenvoegen van partijen grond of baggerspecie, tevens een menghandeling volgens het Landelijk afvalstoffenbeheerplan (LAP) als een of meer van de partijen ook een afvalstof is. De algemene bepalingen voor het mengen van afvalstoffen in het Besluit activiteiten leefomgeving die gebaseerd zijn op het LAP (paragraaf 3.2.13, artikel 3.196 van paragraaf 3.5.11 en bijlage II) treden terug voor deze specifieke regel.

- *Bij langdurige opslag gaan regels voor stortplaatsen gelden.* Zoals eerder aangegeven wordt bij langdurig opslaan (langer dan drie jaar op land, en langer dan 10 jaar in het oppervlaktewater) paragraaf 3.3.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing, wat onder andere betekent dat er vergunningplicht met daarnaast specifieke regels voor stortplaatsen gaan gelden en dat de provincie bevoegd gezag wordt.

- *Zorgplicht voor stuiven.* Het stuiven van grond kan voor hinder zorgen. Dit is doorgaans eenvoudig te voorkomen door bijvoorbeeld de grond te bevochtigen. Grond is niet heel stuifgevoelig, en daarom zijn hier geen specifieke voorschriften voor gesteld. Wel volgt uit de zorgplicht dat bij het opslaan redelijke maatregelen genomen moeten worden om stuiven te voorkomen.

- *Gelijkwaardig beschermingsniveau.* Het voorgeschreven voorzieningenniveau is overgenomen van de regels die golden vanuit het Activiteitenbesluit milieubeheer en het Besluit bodemkwaliteit. De enige afwijking is een versoepeling voor de eisen van het Activiteitenbesluit voor het opslaan van grond van kwaliteitsklasse wonen of industrie. Deze versoepeling is mogelijk omdat de eisen in het Activiteitenbesluit gebaseerd waren op de aanname dat deze grond tijdens opslag uit kan logen. Dit blijkt niet het geval te zijn. Het gelijkwaardige beschermingsniveau kan dus bereikt worden met een beperktere voorziening.

9.4 Effecten

- *Gebruiksvriendelijk:* Er is één set regels voor opslaan van grond en baggerspecie, die niet meer verschillen afhankelijk van duur en locatie. In de voorschriften zijn samenhangende bepalingen opgenomen die voorheen verspreid stonden in het Besluit bodemkwaliteit en de bijbehorende regeling en het Activiteitenbesluit.
- *Minder vergunningen:* De vergunningplicht voor grootschalige opslag van schone en licht verontreinigde grond is vervallen. Ook zijn enkele eenvoudige met opslaan samenhangende handelingen zoals zeven en ontwateren die op dit moment tot vergunningplicht leiden onder algemene regels gebracht.

- *Vermindering administratieve lasten:* De meldplicht voor het opslaan is versimpeld. Bij de melding moet algemene informatie over het soort grond of baggerspecie en bijkomende handelingen worden gemeld. Informatie over individuele partijen moet wel worden geregistreerd, maar hoeft niet te worden opgestuurd.

- *Vermindering nalevingslasten:* Het Activiteitenbesluit schrijft voorzieningen voor om bodemverontreiniging door uitloging van licht verontreinigde grond te voorkomen. Nu duidelijk is dat de uitloging tijdens opslag niet van enige betekenis is, vervallen deze voorschriften.

- *Verduidelijking van de regels, beter handhaafbaar*: Met dit Aanvullingsbesluit is ook invulling gegeven aan een aantal verbeterdoelen uit het verbetertraject van het Besluit bodemkwaliteit. Zo was de tijdelijke opslag gekoppeld aan een gekende toepassing en daarmee ontstaat een ongelijk speelveld ten opzichte van een grondbank die onder een vergunning of de algemene regels van het Activiteitenbesluit moet opereren. Verder is het samenvoegen van partijen grond alleen toegestaan indien in lijn met de erkenningsplicht wordt gewerkt. Hierdoor is de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de regels vereenvoudigd. En er zijn minder vergaande bodembeschermingsmaatregelen nodig bij een tijdelijke opslag die op de plaats van opslag (kan ook de ontgravingslocatie zijn) eenmalig en kortdurend is en bovendien wordt uitgevoerd met herbruikbare grond.

9.5 Opslaan van grond en baggerspecie onder de Omgevingswet

Er geldt één set eisen voor het opslaan van grond en baggerspecie, welke is opgenomen in paragraaf 4.124. Deze regels zijn nog niet van toepassing als de grond of baggerspecie wordt neergelegd op de locatie van het ontgraven of baggeren, maar gaat gelden zodra het materiaal naar een andere locatie wordt gebracht. De eisen blijven gelden tot de grond of baggerspecie een nuttige toepassing krijgt (of in zeldzame gevallen: tot deze gestort wordt op een stortplaats). Vanaf het transport naar een andere locatie dan het ontgraven of baggeren tot de uiteindelijke toepassing (of het storten) gelden ongeacht duur of locatie dezelfde eisen.

Er is in de eisen een belangrijk onderscheid tussen grond en baggerspecie die zonder bewerking herbruikbaar is en sterk verontreinigd materiaal. Grond die zonder bewerking herbruikbaar is, is grond van de kwaliteitsklasse landbouw/natuur, wonen of industrie. Baggerspecie die zonder bewerking herbruikbaar is, is schone baggerspecie of licht of matig verontreinigde baggerspecie. Matig en sterk verontreinigde grond en sterk verontreinigde baggerspecie is materiaal dat niet zonder bewerking nuttig kan worden toegepast.

Voor grond of baggerspecie die zonder bewerking herbruikbaar is, is het uitgangspunt dat voor het opslaan algemene regels gelden, in combinatie met een meldplicht. De meldplicht zorgt ervoor dat het bevoegd gezag weet dat er grond of baggerspecie wordt opgeslagen, en weet om welke kwaliteit het gaat. Ook moet gemeld worden of er partijen worden samengevoegd. Let wel: de melding vertelt eenmalig dat er partijen worden samengevoegd, het is niet zo dat er iedere keer gemeld moet worden als er samengevoegd wordt. Degene die opslaat moet naast de

melding ook informatie bijhouden over de individuele partijen. Er gelden verder geen specifieke voorschriften voor het opslaan van grond. Wel is het zo dat na het beëindigen van de opslag van grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie een eindsituatieonderzoek gedaan wordt, voor het geval er licht verontreinigd materiaal is achtergebleven. Als dat zo is moet die verontreiniging worden opgeruimd. Voor het opslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie gelden voorschriften ter beschermen van de bodem, en er worden eisen aan de lozing gesteld om het oppervlaktewater te beschermen. Het samenvoegen van partijen grond is alleen toegestaan onder strikte voorwaarden.

Voor het opslaan van matig en sterk verontreinigde grond en sterk verontreinigde baggerspecie geldt altijd vergunningplicht. Ook geldt vergunningplicht voor bewerking van sterk verontreinigde grond bij een grondreinigingsbedrijf.

10 Milieubelastende activiteit saneren van de bodem

10.1 Inleiding

De milieubelastende activiteit saneren van de bodem is gericht op maatregelen om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid van de mens te voorkomen door het wegnemen of beperken van de blootstelling aan historische verontreiniging of door het wegnemen of beperken van die historische verontreiniging. De regels (paragraaf 3.2.23 en paragraaf 4.121 van het Besluit activiteiten leefomgeving) geven twee uniforme landelijke standaardaanpakken en zijn het resultaat van de inbouw van de saneringsaanpak voor immobiele verontreinigingen uit het Besluit uniforme saneringen, de Regeling uniforme saneringen en de Circulaire bodemsanering in dit Aanvullingsbesluit. De standaardaanpakken bevatten grotendeels technische voorschriften, die locatie onafhankelijk zijn. Door het voorschrijven van standaardaanpakken ontstaat een gelijk speelveld en een gelijkwaardig beschermingsniveau. Het milieuhygiënische belang van het stellen van algemene regels aan bodemsanering is groot. Het merendeel deel van de saneringen heeft betrekking op kleinschalige en eenvoudige verontreinigingssituaties. Daarbij gaat het om een aanzienlijke hoeveelheid sterk verontreinigde bodem, die met toepassing van regels op een zorgvuldige manier kan worden ontgraven en indien van toepassing op een uniforme manier kan worden gesaneerd.

10.2 Beleidskeuzes

Maatregelen door standaardaanpakken

De regels voor saneren van de bodem geven de initiatiefnemer de keuze tussen twee standaardaanpakken: afdekken of verwijderen door ontgraven. Afdekken vindt plaats door het aanbrengen van een afdeklaag bestaande uit een laag grond of baggerspecie of een duurzaam aaneengesloten verharding. Het ontgraven van de verontreinigde bodem vindt plaats tot de kwaliteitsklasse van de grond die geldt voor die locatie[47]. Een combinatie van afdekken en verwijderen door ontgraven is ook mogelijk. Daarnaast moeten, indien nodig, aanvullende maatregelen worden genomen om blootstelling aan uitdamping te voorkomen door het aanbrengen van een dampdichte laag of extra ventilatievoorzieningen. Door het uitvoeren van meetonderzoek in de binnenlucht moet worden aangetoond dat de maatregelen tegen uitdamping effectief zijn. Mochten de standaardaanpakken niet toereikend zijn, dan is maatwerk mogelijk.

Toepassingsbereik standaardaanpakken

De regels in dit Aanvullingsbesluit sluiten geen stofgroepen uit. De voorgeschreven standaardaanpakken bieden voldoende garanties om voor alle stoffen de risico's aan blootstelling te beperken. In de Rijksregels voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem is geen ondergrens opgenomen. Gemeenten kunnen in het omgevingsplan wel een minimumomvang bepalen. Als bodemsanering aan de orde is, is dit vaak een voorwaarde om een andere activiteit, zoals het bouwen van een huis, te kunnen uitvoeren. Bij die voorwaarde in het omgevingsplan kan eventueel een minimum omvang worden bepaald.

Maatwerk

Voor veel situaties zijn de standaardaanpakken afdoende, maar voor een aantal situaties voldoet deze aanpak mogelijk niet. De gemeente kan voor een saneringsaanpak maatwerkregels in het omgevingsplan opnemen, bijvoorbeeld als de bodemopbouw of de bodemkwaliteit in een specifiek gebied daartoe aanleiding geeft. Dit kan ook aan de orde zijn in gebieden met veel bodemvreemd materiaal als gevolg van slootdempingen of in gebieden met veel aaneengesloten verhardingslagen

[47] Tot tenminste het niveau van de waarde die gelijk is aan de waarde voor de bodemfunctieklasse landbouw/natuur, wonen of industrie waarin de landbodem op grond van het Besluit bodemkwaliteit is ingedeeld,

ter borging van klimaatadaptatie. Het is nadrukkelijk niet het doel om andere dan de standaard saneringsaanpakken te verbieden of innovatie tegen te gaan.

De initiatiefnemer heeft de mogelijkheid om met een verzoek om een maatwerkvoorschrift een alternatieve aanpak aan te vragen. De gemeente neemt een besluit over het verzoek om een maatwerkvoorschrift, maar kan ook ambtshalve een maatwerkvoorschrift opleggen.

Bevoegd gezag

De gemeente is behoudens enkele uitzonderingen (zie paragraaf 3.4.1 van deze toelichting), evenals bij de milieubelastende activiteiten graven en toepassen van grond, bevoegd gezag bij de activiteit saneren van de bodem. De gemeente legt de gebiedskwaliteit vast, beoordeelt de melding, beslist over maatwerkregels en is belast met het toezicht en de handhaving. De gemeente heeft zo zicht op de totale keten.

10.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

- *Geen gevalsbenadering.* De Wet bodembescherming ging uit van de gevalsbenadering van een bodemverontreiniging. De Omgevingswet laat deze gevalsdefinitie los en stelt de activiteit centraal.

- *Alle gemeenten bevoegd gezag*. De gemeente is, behoudens enkele uitzonderingen (zie paragraaf 3.4.1 van dit besluit), het bevoegd gezag voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem. Onder Wet bodembescherming waren de provincies en de grotere gemeenten bevoegd gezag.

- *Geen beperkingen.* De randvoorwaarden (bijvoorbeeld limitatieve lijst met toegestane stofgroepen) die golden voor het toepassen van de regels uit het Besluit uniforme regels, zijn geschrapt. Onder de Omgevingswet zijn de mogelijkheden voor standaard aanpakken uitgebreid naar alle stofgroepen.

- *Twee standaardaanpakken.* De regels omtrent uniforme saneringen uit het Besluit uniformeren saneringen kende vier categorieën: immobiel, mobiel, tijdelijk uitplaatsen en Projectgebied De Kempen. De categorie immobiel, die functiegericht saneren tot doel had, komt terug in de standaard aanpakken van de milieubelastende activiteit saneren van de bodem. Tijdelijk uitplaatsen en het overig projectmatig grondverzet (zonder saneringsdoelstelling) zijn in activiteit graven in bodem opgenomen.
  De categorie Projectgebied de Kempen is niet meer noodzakelijk omdat afwijkende eisen een aan saneringsaanpak voor deze regio desgewenst in een omgevingsplan kunnen worden opgenomen. De regels uit de Regeling uniforme saneringen voor de categorie projectgebied De Kempen zijn opgenomen in de bruidsschat, die bij inwerkingtreding van de Omgevingswet direct onderdeel is van het omgevingsplan voor een aantal aangewezen gemeenten in de regio de Kempen. De Regeling uniforme saneringen bevatte ook een specifieke saneringsaanpak voor de sanering van (niet publiek toegankelijke) spoorweggronden (aanbrengen ballastmateriaal of splitbed). Mocht een dergelijke sanering noodzakelijk zijn, dan kan door middel van een maatwerkvoorschrift afgeweken worden van de standaardaanpak.

- *Meer algemene regels*. De saneringsaanpakken hebben minder randvoorwaarden (bijvoorbeeld geen lijst met toegestane stofgroepen) en er zijn meer mogelijkheden om van de algemene regels af te wijken (via maatwerkregels voor een gebied of maatwerkvoorschriften voor een individuele locatie). De verwachting is dat voor verontreinigingen die een afwijkende aanpak rechtvaardigen (bijvoorbeeld mobiele verontreinigingen) de initiatiefnemer met het bevoegd gezag in gesprek zal gaan over een afwijkende saneringsaanpak en deze invullen via maatwerkvoorschriften.

- *Geen eindbeslissing bevoegd gezag.* Na afloop van de sanering wordt er geen besluit meer over het evaluatieverslag genomen, maar kan worden volstaan met het informeren van het bevoegd gezag hierover.

- *Wanneer en hoe moet worden gesaneerd zijn apart geregeld.* De gemeente geeft in het omgevingsplan aan bij welke (bouw)activiteiten maatregelen moeten worden genomen. Voor die maatregelen kan de gemeente verwijzen de standaardaanpakken saneren van de bodem uit het Besluit activiteiten leefomgeving.

- *Gelijkwaardig beschermingsniveau:* de standaardaanpakken voor saneren van de bodem zijn gebaseerd op best bestaande technieken en vormen door de uniformiteit de basis voor een gelijkwaardig beschermingsniveau. De doelstellingen doelmatig beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het beheer van afvalstoffen, begrenzen de maatwerkmogelijkheden voor gemeenten.

10.4 Effecten

- *Minder vergunningen, meer algemene regels:* De reikwijdte van de algemene regels is vergroot, onder meer door de algemene regels voor alle soorten verontreiniging van toepassing te verklaren.

- *Gebruiksvriendelijk:* De regels voor saneren van de bodem zijn beknopt en duidelijk geformuleerd. De meest voorkomende saneringsaanpakken zijn opgenomen via modules in algemene regels. Door de keuze voor landelijke regelgeving, zijn de regels uniform en daardoor makkelijker toe te passen door aannemers en adviseurs. Gemeenten hoeven niet zelf standaardmethodes te omschrijven in het omgevingsplan. In de formulering van de verhardingslaag is verduidelijkt wat daar "in elk geval" onder wordt verstaan.

- *Minder bestuurlijke lasten:* de regels voor saneren van de bodem zijn door het Rijk gesteld, waardoor gemeenten niet individueel de locatie onafhankelijke (voornamelijk) technische voorschriften hoeven vast te stellen.

- *Snellere procedures*: Het hanteren van algemene regels met meldingsplicht in plaats van beschikkingen betekent dat de uitvoering van activiteiten, zoals bouwplannen, sneller kan plaatsvinden, waardoor de maatschappelijke kosten afnemen. De goedkeuring op het evaluatieverslag is vervallen.

- *Vermindering onderzoekslasten*: onder de nieuwe regelgeving is het in veel situaties niet meer nodig om fysiek bodemonderzoek uit te voeren. Vaak kan worden volstaan met het raadplegen van de kaart met aandachtsgebieden voor bodemonderzoek uit het omgevingsplan eventueel aangevuld met een historisch onderzoek (vooronderzoek NEN 5725). Alleen bij situaties waarbij de locatie verdacht is of er onvoldoende informatie beschikbaar is, is fysiek bodemonderzoek nodig.

10.5 Saneren van de bodem onder de Omgevingswet

Het ontstaan van de plicht tot saneren van de bodem

Het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit) kent, anders dan onder de Wet bodembescherming, geen zelfstandige saneringsplicht. Wel blijven de regels uitgangspunt voor de aanpak van historische verontreinigingen. Saneren van de bodem wordt altijd gekoppeld aan een activiteit. In het omgevingsplan wordt aangegeven voor welke activiteiten (in ieder geval voor een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie) de bodemkwaliteit een rol speelt. Zie hoofdstuk 7 over Bouwen op verontreinigde grond. De gemeente schrijft in het omgevingsplan voor of en zo ja, welke maatregelen, met het oog op het gebruik in combinatie met de aanwezige bodemkwaliteit,

moeten worden genomen. De gemeente kan voor de te nemen maatregelen verwijzen naar de milieubelastende activiteit “saneren van de bodem”, waar twee standaardaanpakken zijn beschreven met de instandhoudingsplicht. De gemeente kan ook een andere maatregel opnemen, in de vorm van een maatwerkregel in het omgevingsplan. Voor de motivatie van een andere saneringswijze, bijvoorbeeld een in-situ-sanering, kan gebruik worden gemaakt van de resultaten van de Beleidsvernieuwing Bodem (Bever) en van de handreiking voor het maken van keuzen en afspraken over de aanpak van mobiele verontreinigingen (Rosa). Een overzicht van saneringstechnieken is opgenomen op de landelijke website www.bodemrichtlijn.nl.

Een initiatiefnemer kan ook een bodemsanering op eigen initiatief uitvoeren en daarbij gebruik maken van de regels van de milieubelastende activiteit saneren van de bodem, al dan niet met een verzoek om een maatwerkvoorschrift.

Bij een toevalsvondst worden in principe alleen beheermaatregelen genomen waarmee directe contactmogelijkheden worden voorkomen, maar een sanering kan niet altijd worden uitgesloten.

Standaardaanpakken

De activiteit saneren van de bodem kent twee standaardaanpakken: het ontgraven van verontreinigde grond tot de kwaliteitsklasse zoals aangegeven in het omgevingsplan en het aanbrengen van een afdeklaag (laag grond of baggerspecie van voldoende dikte en kwaliteit of een duurzaam aaneengesloten verharding).

Standaardaanpak afdekken
In veel gevallen volstaat het aanbrengen van een afdeklaag. Deze kan bestaan uit een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag of het aanbrengen van een laag grond. Een laag grond heeft een standaarddikte van één meter. Onder de afdeklaag wordt als regel een signaallaag aangebracht, die tot doel heeft te waarschuwen voor verontreiniging die zich onder die signaallaag bevindt. Dit geldt in het bijzonder bij uitvoering van werkzaamheden in de bodem tot onder de afdeklaag. Aan de aard van de signaallaag worden geen specifieke eisen gesteld. Een signaallaag hoeft bijvoorbeeld niet te worden aangebracht indien de afdeklaag wordt aangebracht op kleigrond of veengrond en de afdeklaag wordt opgebouwd uit een bovenlaag van teelaarde en een onderlaag van zand. In dat geval geeft de zandlaag voldoende signalerende werking. In geval van een afdeklaag bestaat uit zand op een onderliggende bodem die ook uit zand bestaat, ontbreekt deze signalering en moet een hiervan afwijkende constructie, zoals bijvoorbeeld een geodoek, onder de afdeklaag worden aangebracht. Als sprake is van aanvoer van grond van elders gelden de regels voor het toepassen van grond voor het aanbrengen van een afdeklaag.

Afdekken kan ook plaatsvinden door een aaneengesloten verhardingslaag. Door het aanbrengen van een verhardingslaag wordt de verontreiniging geïsoleerd. De verhardingslaag is een afdeklaag, bestaande uit beton, asfalt, stelconplaten of flinke oppervlakten aaneengesloten bestrating met klinkers en tegels. Als deze constructies duurzaam en aaneengesloten zijn uitgevoerd, kunnen blootstellingrisico’s in voldoende mate worden tegengegaan. Via maatwerkregels kan de gemeente in het omgevingsplan voorwaarden opnemen voor het gebruik van de standaard aanpak afdekken, bijvoorbeeld een maximale percentage duurzaam aaneengesloten verhardingslagen als het niet gewenst is dat grote oppervlakten worden aangebracht.

Standaardaanpak ontgraven
Zeker voor situaties waarbij een dunne laag met sterk verontreinigde grond aanwezig is, kan de bodemsanering op eenvoudige wijze worden gerealiseerd door het verwijderen van de betreffende verontreinigde laag door middel van ontgraven. De verontreinigde grond wordt afgevoerd van de locatie. Binnen het te ontwikkelen gebied dient minimaal de kwaliteitsklasse van de grond op die locatie behaald te worden, zoals aangegeven op de bodemfunctieklassekaart van de gemeente. Dit kan de kwaliteitsklasse landbouw/natuur, wonen of industrie zijn. De

gemeente heeft de mogelijkheid om voor een of meerdere stoffen een afwijkende waarde vast te stellen. Het resultaat van de bodemsanering wordt gecontroleerd door de milieukundige begeleider, onderdeel verificatie controlemonsters van de putbodem en indien van toepassing ook de putwanden worden genomen en geanalyseerd op de te saneren stoffen. Indien blijkt dat de kwaliteitsklassen niet overeenkomen, zal aanvullend gegraven moeten worden. Uiteraard wordt alleen gegraven binnen de begrenzing van de locatie die gesaneerd wordt (lees: waar de ontwikkeling plaatsvindt waarvoor de sanering nodig is).

Combinaties van standaardaanpakken: ontgraven en afdekken
Het is ook mogelijk om de beide standaardaanpakken te combineren. Ter plekke van een tuin kan de verontreiniging worden verwijderd tot de waarde als bedoeld in artikel 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving, terwijl de vloer of de fundering van het gebouw kan functioneren als een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag.

Meldingen

Tenminste vier werken voordat met de activiteit saneren van de bodem wordt begonnen, moet de initiatiefnemer de activiteit melden. De meldplicht heeft niet tot doel om volledige beoordeling van de activiteit vooraf door het bevoegd gezag mogelijk te maken. Als de melding is gedaan, mag de activiteit onder de gestelde voorwaarden plaatsvinden. Het bevoegd gezag controleert het meldingsformulier en bijbehorende rapporten en documenten. De controle wordt niet gevolgd door een formeel besluit (beschikking) in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. In verband met het toezicht op de naleving is het van belang dat het bevoegd gezag op de hoogte is van eventuele wijzigingen in de gegevens die eerder met betrekking tot de bodemsanering zijn gemeld. Dergelijke wijzigingen kunnen zich ook voordoen door onvoorziene omstandigheden. Als gebleken is dat als gevolg van de wijziging de voorgenomen activiteit niet meer in overeenstemming is met de melding, dan kan het bevoegd gezag in het kader van de handhaving aan de saneerder meedelen aan welke eisen van de melding niet is voldaan. Deze mededeling is geen besluit (beschikking) in de zin van artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht.

In verband met de handhaving is het wenselijk een termijn te stellen voor de melding door de initiatiefnemer aan het bevoegd gezag van de voltooiing van de bodemsanering.

Instemming eindresultaat sanering

Ten hoogste vier weken na het beëindigen van de activiteit wordt het bevoegd gezag geïnformeerd over de resultaten van de sanering, in de vorm van een evaluatieverslag. Er vindt geen instemming meer plaats van het bevoegd gezag.

Dit verslag, dat de initiatiefnemer moet overleggen, is een gestandaardiseerd rapport met gedetailleerde informatie over de gerealiseerde uitvoering. Dat stelt de toezichthouder in staat om het resultaat te toetsen aan de eisen van het Besluit activiteiten leefomgeving.
De milieubelastende activiteit saneren van de bodem biedt twee standaardaanpakken, met concrete middelvoorschriften. Bij de uitvoering van de sanerende werkzaamheden wordt ondersteund door een systeem van erkenningen. Door de melding en informatieplichten vooraf is toezicht en handhaving mogelijk tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. Bij beëindiging van de activiteit geldt een informatieplicht, waarbij de initiatiefnemer een evaluatierapport moet overleggen met informatie over de gerealiseerde uitvoering. De onzekerheid over of het saneringsresultaat toereikend is, bestaat vooral bij de saneringsmethode afgraven en niet zozeer bij de saneringsmethode leeflaag.
Het eindoordeel is met name van belang als de sanering plaatsvindt in samenhang met bouwen en er enige tijd zit tussen afronding sanering en start bouwen (bijvoorbeeld bij bedrijfsbeëindiging en doorverkoop). Een mogelijkheid is dat de gemeente de saneringsplicht op basis van het omgevingsplan buiten toepassing verklaart op de betreffende locatie op het moment dat de sanering is uitgevoerd. Daarnaast kan de eigenaar aan de gemeente verzoeken de verplichting tot

saneren uit het omgevingsplan te schrappen. Wanneer dit een locatiespecifieke verplichting betreft kan deze worden aangepast; bij een algemene regel kan een dit met een maatwerkvoorschrift gebeuren. Daarnaast staat het de gemeente altijd vrij om de eigenaar op een andere wijze te informeren dat naar tevredenheid van de gemeente aan de saneringsplichten is voldaan.

Nazorg

In dit Aanvullingsbesluit is – net zoals in het Besluit uniforme saneringen- afgezien van de plicht om een nazorgplan op te stellen, omdat het opstellen van een nazorgplan voor eenvoudige standaardsaneringen geen toegevoegde waarde oplevert en bovendien een onevenredige belasting betekent voor diegene die saneert. Voor de saneringsaanpak waarbij een afdeklaag wordt aangebracht zijn in dit Aanvullingsbesluit instructieregels opgenomen, die er toe leiden dat beperkingen in het gebruik na afloop van een uitgevoerde sanering worden opgenomen in het omgevingsplan. Zo wordt geborgd dat de aangebrachte afdeklaag in stand wordt gehouden en waar nodig hersteld en/of vervangen wordt.

11 Milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen

11.1 Inleiding

11.1.1 Algemeen

Het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie gebeurt in Nederland op grote schaal. Nederland ligt in de delta van de rivieren Rijn, Maas, Schelde en IJssel en in de strijd tegen het water is grondverzet altijd een belangrijk middel geweest. Baggeren, ophogen van polders, dijken bouwen, zandsuppleties: het zijn activiteiten die bij het Nederlandse rivieren-, polder- en kustlandschap behoren. Daarnaast is Nederland een land dat een sterke bevolkingsontwikkeling heeft doorgemaakt (5 miljoen inwoners in 1900, tegen 17 miljoen nu) waarbij die groei ook gepaard is gegaan met behoefte aan woningbouw, bedrijventerreinen en infrastructuur en daarmee ook met een omvangrijke grondverzetsopgave. Ook nu en in de toekomst zal het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie dagelijks aan de orde zijn.

De regels over het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn gesteld vanuit de doelstelling duurzaam bodembeheer en circulaire economie. Dat wil zeggen een balans zoeken tussen enerzijds bescherming van de bodemkwaliteit voor mens en milieu, en anderzijds gebruik maken van geschikte bouwstoffen, grond en baggerspecie voor de realisatie van eerdergenoemde maatschappelijke ontwikkelingen.

Het Aanvullingsbesluit bodem voegt drie milieubelastende activiteiten in waarvoor regels worden gesteld:

- toepassen van bouwstoffen;
- toepassen van grond en toepassen van baggerspecie. De regels voor toepassen van grond en baggerspecie kennen een verbijzondering voor diepe plassen, grootschalige toepassingen, verspreiding van baggerspecie en tarragrond;
- toepassen van mijnsteen en toepassen van vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg. De regels voor toepassen van mijnsteen kennen een verbijzondering voor grootschalige toepassingen.

De regels die gelden voor de Milieubelastende activiteiten toepassen zijn grotendeels afkomstig uit het Besluit bodemkwaliteit. Een deel van de regels uit het Besluit bodemkwaliteit is ingebouwd in het Besluit activiteiten leefomgeving. De systematiek van de wet en de keuzes die daar gemaakt zijn, hebben gevolgen gehad voor de wijze waarop die regels zijn ingebouwd (zie paragraaf 11.2). Een ander deel is ingebouwd in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Het deel van de regels dat in het Besluit bodemkwaliteit achterblijft is in dit Aanvullingsbesluit vernummerd, beter gestructureerd en aangevuld met een aantal regels uit de Regeling bodemkwaliteit. De regels, die voorheen waren opgenomen in het Besluit bodemkwaliteit, zijn in principe beleidsneutraal overgezet, met enkele aanpassingen als gevolg van de evaluatie van het Besluit bodemkwaliteit in 2011 en als toezeggingen van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat in reactie op enkele recente negatieve berichten over grondverzet. In een brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat van 11 december 2018[48] zijn maatregelen aangekondigd die in dit besluit zijn vastgelegd (zie paragraaf 11.1.2).

De regels voor het opslaan van grond en baggerspecie zijn apart geregeld als milieubelastende activiteit (zie hoofdstuk 9 opslaan van grond en baggerspecie). Voor het opslaan op de locatie van ontgraven zijn regels gesteld onder de milieubelastende activiteit graven.

[48] Kamerstukken II, 2018/19, 30015, 56.

11.1.2 Beleidsontwikkelingen

In het voorjaar van 2011 is het Besluit bodemkwaliteit onderwerp geweest van een evaluatie, uitgevoerd door en met de bij de uitvoering betrokken overheden en het bedrijfsleven.[49] De geconstateerde knelpunten zijn aangepakt aan de hand van een verbeterplan. Een aantal knelpunten is opgelost door de stelselherziening van de Omgevingswet: het aanwijzen van een coördinerend bevoegd gezag, verduidelijken van de normadressant en verduidelijking van het kader waarbinnen van de door het Rijk vastgestelde regels mag worden afgeweken. Andere knelpunten uit de evaluatie zijn meegenomen bij de inbouw van (een deel van) het Besluit bodemkwaliteit in de Omgevingswet. Dit zijn onder andere:

- De kernbegrippen functionele toepassing waarin grond en baggerspecie kunnen worden toegepast en het begrip partij waarvoor een milieuverklaring wordt verstrekt zijn verduidelijkt. Hiermee wordt beoogd om de discussies in de praktijk te verminderen. Ook de definities van partijen bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn verduidelijkt.
- De normstelling voor het verspreiden van baggerspecie op landbouwgrond is aangescherpt en daarmee toegesneden op het landbouwkundig gebruik. Tegelijkertijd is voor het verspreiden van baggerspecie op landbouwpercelen de afstand van het landbouwperceel tot de watergang niet meer beperkt tot de naastliggende percelen maar tot 10 km. De gecombineerde aanpassing van de norm en afstandsmaat zijn doorgevoerd om discussies in de praktijk over de van toepassing zijnde regels op te heffen.
- Een nieuw milieuhygiënische toetsingskader voor het toepassen van grond en baggerspecie in diepe plassen wordt geïntroduceerd dat specifiek is toegesneden op het beschermen van de kwaliteit van het oppervlaktewaterlichaam en het grondwaterlichaam. Het toetsingskader zal worden opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit. Dit komt voort uit aanbevelingen van de werkgroep Diepe plassen die is ingesteld naar aanleiding van het advies van de commissie Verheijen.[50]
- Voor knelpunten op het gebied van de informatiepositie van toezichthouders wordt verwezen naar hoofdstuk 16.

Ook een verplichting die voortvloeit uit de Green Deal[51] wordt in dit besluit geëffectueerd. Een belangrijke voorwaarde voor het welslagen van de Green Deal kwaliteitsverbetering AVI-bodemas (ook wel aangeduid als AEC-bodemas) is het uitfaseren van de mogelijkheid om bouwstoffen onder IBC-condities toe te passen.

Als gevolg van recente incidenten is aan de Tweede Kamer een aantal toezeggingen gedaan[52]:

- vergunningplicht voor diepe plassen. Verondiepingen van diepe plassen zijn force projecten, zowel in financieel opzicht als in volume (tot miljoenen m^3), met een mogelijke invloed op de natuurwaarde en ecologie en een uitvoeringstermijn van 10 jaar. Met een vergunningplicht wordt geborgd dat de beoordeling van de noodzaak van een verondieping goed wordt onderbouwd en gemotiveerd. Op een besluit is dan bezwaar en beroep mogelijk. Een vergunning biedt ook de mogelijkheid om voorschriften in de vergunning op te nemen, gebaseerd op de locatie specifieke omstandigheden en de herkomst van de toe te passen grond en baggerspecie.
- omzetting van de in de Regeling bodemkwaliteit doorgevoerde verduidelijking van de regels rond bodemvreemd materiaal (met name plastics);

[49] Evaluatie Besluit bodemkwaliteit, AgentschapNL, 29 april 2011. De resultaten van de evaluatie zijn samengebracht in een rapportage die op 29 juni 2011 aan de Tweede Kamer is verzonden (Kamerstukken II, 2011/12, 300 15, nr. 44).
[50] Verantwoord grootschalig toepassen van grond en baggerspecie. Rapport van deskundigencommissie, juni 2009.
[51] Green Deal Verduurzaming nuttige toepassing AEC-bodemas, GD 076, juli 2018.
[52] Brief van 11 december 2019, TK 2018/19, 30015, nr. 56.

- omzetting van de in de Regeling bodemkwaliteit[53] doorgevoerde verduidelijking van de regels rondom het vooronderzoek;
- invoeren van een informatieplicht voor AVI-bodemas-granulaat en immobilisaat en een specifieke informatieplicht voor gereinigde grond[54] om te borgen dat het bevoegd gezag op de hoogte is van deze toepassingen met het oog op de controle van de kwaliteit van het product en met het oog op het hergebruik nadat de toepassing zijn functionaliteit heeft verloren.

Daarnaast wordt voor de omgang met (potentieel) zeer zorgwekkende stoffen (ZZS-en) verwezen naar paragraaf 3.4.

11.2 Consequenties inbouw stelsel omgevingsrecht

De Omgevingswet hanteert een zevental uitgangspunten die leidend zijn voor de stelselherziening: strikte (her)implementatie Europeesrecht, gelijkwaardig beschermingsniveau, flexibiliteit (afwegingsruimte en maatwerkmogelijkheden), aansluiten bij bestaande rollen en verantwoordelijkheden van burgers, bedrijven en overheid, aansluiten bij bestaande bestuurlijke taakverdeling, vertrouwen en geen ingrijpende vernieuwing handhavingsinstrumentarium. Genoemde uitgangpunten hebben gevolgen gehad voor de wijze waarop de regels voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie, door dit Aanvullingsbesluit, in het stelsel van de Omgevingswet, zijn ingebouwd.

<u>Plaatsgebonden activiteiten</u>
De wet integreert het omgevingsrecht dat ziet op plaatsgebonden activiteiten van burgers, bedrijven en overheden in de fysieke leefomgeving. Niet-plaatsgebonden activiteiten met gevolgen voor de fysieke leefomgeving, zoals de stoffen- en productenregelgeving uit de Wet milieubeheer, zijn (nog) niet in de wet opgenomen. Deze regels krijgen in de toekomst bij de inbouw in de Omgevingswet een apart regime.

Het Besluit bodemkwaliteit bevat regels die zich richten tot degene die bouwstoffen, grond en baggerspecie toepast ter bescherming van de fysieke leefomgeving en stelt product-gerelateerde regels die zich richten tot andere actoren in de keten van bouwstoffen, grond en baggerspecie. Alleen de regels voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn ingebouwd in regelgeving onder de Omgevingswet. De niet-plaatsgebonden regels die zich richten tot de producent, importeur, transporteur, handelaar van bouwstoffen en de regels die zich richten tot degene die onderzoeken verrichten en milieuverklaringen afgeven voor bouwstoffen, grond en baggerspecie achter gebleven in het Besluit bodemkwaliteit. Daarnaast zijn de regels voor de kwaliteitsborging (zogenoemde kwalibo-regels) achtergebleven in het Besluit bodemkwaliteit. Inbouw van deze regels in dit Aanvullingsbesluit, zou vooruitlopen op de keuzes voor het apart regime, die met de inbouw van niet-plaatsgebonden activiteiten gemaakt worden en die voor alle relevante niet-plaatsgebonden activiteiten gelden.

De kwaliteitseisen voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn nodig voor zowel het toepassen (Besluit activiteiten leefomgeving) als voor het afgeven van een milieuverklaring voor bouwstoffen, grond en baggerspecie (Besluit bodemkwaliteit). Uit oogpunt van consistentie zijn de kwaliteitseisen net als voorheen opgenomen in het Besluit bodemkwaliteit, en wordt in het Besluit activiteiten leefomgeving naar deze kwaliteitseisen verwezen. Hiermee is geborgd dat zowel de toepasser (Besluit activiteiten leefomgeving) als degene die een milieuverklaring opstelt ten behoeve van dat toepassen (Besluit bodemkwaliteit) werkt met dezelfde kwaliteitseisen.

[53] Regeling van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, van 28 november 2018, nr. IENW/BSK 2018/255698, tot wijziging van de Regeling bodemkwaliteit (actualisering verwijzingen normdocument 2018.2) en enkele andere regelingen (verwijzing naar normdocumenten), Stcrt 2018, 68042.
[54] Brief van 20 november 2018, II 2017/18, 28 663, 72.

Maatwerk
In het Besluit activiteiten leefomgeving is de mogelijkheid voor het stellen van maatwerkvoorschriften en maatwerkregels ruim geboden, zodat – met enkele uitzonderingen – over alle bepalingen maatwerkvoorschriften en maatwerkregels kunnen worden gesteld. Deze systematiek wijkt af van de regels in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit kende deze mogelijkheid alleen, onder voorwaarden, voor het toepassen van grond en baggerspecie. De belangrijkste voorwaarde voor het toestaan van maatwerk (gebiedsspecifiek beleid), was het handhaven van het standstill beginsel op gebiedsniveau, dat wil zeggen dat bij maatwerk de bodemkwaliteit binnen een bepaald aangewezen gebied niet mag verslechteren. Deze voorwaarde uit het Besluit bodemkwaliteit is omgezet in een instructieregel en in een voorwaarde voor het stellen van soepelere kwaliteitseisen binnen het bodembeheergebied. De instructieregel richt zich zowel tot gemeenten als waterbeheerders, die bij het vaststellen van maatwerkregels of voorschriften die een versoepeling van de in het Besluit activiteiten leefomgeving gestelde kwaliteitseisen inhouden een bodembeheergebied moeten aanwijzen. Een belangrijke voorwaarde voor het stellen aan soepelere kwaliteitseisen is dat toe te passen partijen grond of baggerspecie afkomstig moet zijn uit dit aangewezen bodembeheergebied.

Het ruim bieden van maatwerkmogelijkheden zorgt er ook voor dat dit mogelijk wordt voor toepassingen, waarbij dit voorheen niet mogelijk was: het toepassen van bouwstoffen, het verspreiden van baggerspecie op de landbodem en het grootschalig toepassen van grond en baggerspecie.

Het is niet de verwachting dat van de mogelijkheid tot het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften voor deze toepassingen veelvuldig gebruik zal worden gemaakt.
Bij het toepassen van bouwstoffen zijn er beperkingen. In de bouwstoffenketen zijn, naast degene die bouwstoffen toepast, andere normadressanten (de producent, importeur, transporteur, verhandelaar) betrokken die namelijk gebonden zijn aan het Besluit bodemkwaliteit, dat op rijksniveau voor het product kwaliteitseisen stelt. Het is op grond van dit besluit uitsluitend toegestaan om bouwstoffen op de markt te brengen, die ten minste voldoen aan deze kwaliteitseisen. Het is daarom niet mogelijk de kwaliteitseisen met maatwerk te versoepelen, enkel te verscherpen. Het hanteren van de kwaliteitseisen van het Besluit bodemkwaliteit voorkomt dat er opnieuw bouwstoffen onder IBC-condities worden toegepast[55].
De kwaliteitseisen voor bouwstoffen in het Besluit activiteiten leefomgeving zijn gesteld met het oog op de bescherming van het milieu. Deze kwaliteitseisen bieden een voldoende generiek beschermingsniveau. Daardoor is de verwachting dat maatwerk alleen aan zal orde zijn in specifieke situaties waar bijzondere bescherming nodig is. Tot op heden is gebleken dat van de mogelijkheid tot aanscherping van deze kwaliteitseisen in de provinciale milieuverordening voor grondwaterbeschermingsgebieden en waterwingebieden geen gebruik is gemaakt.
Het verspreiden van baggerspecie op de landbodem betreft gebiedseigen materiaal en vanuit een doelmatig beheer van afvalstoffen liggen strengere kwaliteitseisen niet voor de hand. Daarnaast zijn de kwaliteitseisen aangescherpt op landbouwkundig gebruik van de percelen waarop baggerspecie wordt verspreid. Maatwerk zal alleen in specifieke situaties aan de orde zijn.
Bij grootschalige toepassingen, waarbij eveneens een projectbesluit is vastgesteld, is geen maatwerk mogelijk.

Hoe de toepassing van de flexibiliteit in het stelsel zal uitpakken bij het vinden van de balans tussen beschermen en benutten, zal in praktijk worden gemonitord en onderdeel zijn van de wettelijke evaluatie.

Afvalstoffen
De regels van de milieubelastende activiteit toepassen van grond en baggerspecie gelden voor alle kwaliteiten grond en baggerspecie, dus ook voor het toepassen van schone grond en baggerspecie (kwaliteitsklasse landbouw/natuur). Grond en baggerspecie die wordt toegepast is in de regel een

[55] Green Deal Verduurzaming nuttige toepassing AEC-bodemas, GD 076, juli 2018.

afvalstof in de zin van de kaderrichtlijn afvalstoffen, omdat het materiaal is waarvan men zich ontdoet. Op grond van de kaderrichtlijn afvalstoffen is voor handelingen met afvalstoffen een vergunning vereist, tenzij lidstaten de mogelijkheid scheppen om vrijstelling te verlenen van de vergunningplicht binnen de in artikel 24 en artikel 25 van de kaderrichtlijn afvalstoffen genoemde voorwaarden. Voor de regels van dit Aanvullingsbesluit over het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie is gebruik gemaakt van de mogelijkheid die artikel 24 van de Kaderrichtlijn afvalstoffen biedt. Als een lidstaat een handeling als nuttige toepassing interpreteert, die niet in bijlage IIB KRA staat, ligt de bewijslast volledig bij de lidstaat. Daarom is voor het toepassen van bouwstoffen (gereguleerd in paragraaf 4.123) en het toepassen van grond en baggerspecie (gereguleerd in paragraaf 4.124) en het toepassen van mijnsteen en vermengd mijnsteen (gereguleerd in paragraaf 4.125), gemotiveerd waarom die activiteit kan worden gekwalificeerd als nuttige toepassing. Daarbij is tevens aangegeven waarom een toepassing die schijnt te lijken op een verwijderingshandeling in bijlage IIA KRA desondanks niet als verwijderingshandeling, maar toch als nuttige toepassing moet worden gekwalificeerd.

De status van afvalstof vervalt veelal pas nadat de partij daadwerkelijk functioneel is toegepast en niet als uit de milieuverklaring blijkt dat de partij toepasbaar is.

Bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn in een aantal gevallen geen afvalstof, omdat er geen sprake is van ontdoen maar winning/productie, dan wel omdat er een einde-afval-regeling van toepassing is. Om te voorkomen dat een toepasser zich telkens de ingewikkelde vraag moet stellen of sprake is van een afvalstof of niet, zijn de regels voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie altijd van toepassing ongeacht de afvalstatus van de toegepaste materialen. Dit is niet anders dan onder het Besluit bodemkwaliteit.

Toezicht en handhaving
Een goede samenwerking tussen de handhavingspartners in de keten is een noodzaak om de kwaliteit van grondstromen goed vast te stellen, zodat de grondstromen gebruik worden voor de projecten waarvoor ze geschikt zijn. Ook de initiatiefnemers en opdrachtgevers hebben hierin een rol. Het toezicht door de ILT op degene die in opdracht grond en baggerspecie toepast is in dit Aanvullingsbesluit geregeld door in het Omgevingsbesluit een aparte bepaling op te nemen. De bestaande handhavingsbevoegdheden van de ILT zijn hiermee beleidsneutraal overgezet.

11.3 Beleidskeuzes

Toepassingsbereik: functionele toepassing

Bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen en vermengd mijnsteen mogen alleen onder algemene regels worden toegepast in een functionele toepassing. De omschrijving van wat kan worden gezien als een functionele toepassingen moet daarom duidelijk zijn omschreven. Om die reden zijn de aanduiding van verschillende soorten functionele toepassingen verduidelijkt en specifieker gemaakt. Voor de doorgevoerde wijzigingen en een toelichting op de functionele toepassingen wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting.

Bij de melding wordt extra informatie gevraagd, ter onderbouwing van de functionaliteit van de toepassing, om de toets op de functionaliteit voor initiatiefnemer en toezichthouder expliciet te maken.

Diepe plassen: nieuw toetsingskader

Grond en baggerspecie worden in een diepe plas toegepast voor opvullingen van diepe plassen voor het bevorderen van de natuurwaarde of recreatieve waarde van de diepe plas, het stabiliseren van wanden, of het ontwikkelen van landbodem voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden of recreatieterreinen

Met het nieuwe milieu-hygiënische toetsingskader wordt, voor een deel van de te onderzoeken stoffen, een nieuwe bepalingsmethode en nieuwe kwaliteitseisen voor de bescherming van het

grond- en oppervlaktewater geïntroduceerd. Deze nieuwe kwaliteitseisen en bepalingsmethode worden in de Regeling bodemkwaliteit opgenomen. Hiervoor wordt een aparte juridische procedure doorlopen, waarbij tijdens de consultatie inspraak op het nieuwe kader mogelijk is. De nieuwe bepalingsmethode geeft een realistischer beeld van de biologische beschikbaarheid van de in de grond en baggerspecie aanwezige stoffen en de effecten op de kwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater. De nieuwe bepalingsmethode is gebaseerd op een extractie met een mildere concentratie van salpeterzuur (0,43M HNO_3), ook wel Aqua Nitrosa genoemd.
De nieuwe kwaliteitseisen sluiten beter aan bij de doelstellingen uit de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn.

Wanneer een diepe plas volledig wordt gedempt (en dus geen oppervlaktewater meer is), moet de toegepaste grond in de afdeklaag voldoen aan de kwaliteitseisen van de omringende landbodem.

Diepe plassen: vergunningplicht en mer-beoordeling

De afgelopen 10 jaar is het aantal initiatieven tot het verondiepen van een diepe plas toegenomen. In 2017 en 2018 is de nodige maatschappelijke onrust ontstaan rondom een aantal verondiepingsprojecten. Bij deze projecten was discussie over nut en noodzaak en de mate van verondieping, de betrokkenheid van belanghebbenden en de controle op de kwaliteit van geïmporteerde grond en baggerspecie. Door de beschikbare bergingscapaciteit en het aanbod uit eigen land is de import van buitenlandse grond en baggerspecie de laatste jaren toegenomen. Gezien de maatschappelijke onrust is in 2018 een evaluatie uitgevoerd naar de wettelijke kaders voor het verondiepen van diepe plassen en het toezicht daarop. De Tweede Kamer is op 11 december 2018 (Kamerstukken II 2018/19, 27625, nr. 456) over de uitkomsten van de evaluatie geïnformeerd. In deze brief is het belang van transparante besluitvorming, duidelijke regels toegespitst op de specifieke situatie en betrokkenheid van de omgeving bij de voorbereiding van een initiatief genoemd. Daarom wordt voor het verondiepen van een diepe plas via dit besluit in het Besluit activiteiten leefomgeving een vergunningplicht aangewezen voor de lozingsactiviteit.

Het verondiepen van een diepe plas is een ingrijpend project dat verschillende activiteiten omvat die onder de Omgevingswet zijn gereguleerd. Met dit besluit wordt het toepassen van grond en baggerspecie als milieubelastende activiteit aangewezen in het Besluit activiteiten leefomgeving, en daarnaast wordt het verondiepen van een diepe plas ook aangewezen als een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam en een beperkingengebiedactiviteit met betrekking tot een waterstaatswerk. Daarnaast moet het initiatief tot verondieping in overeenstemming zijn met de regels in het omgevingsplan en de voorschriften over beëindiging van de zandwinning in de oorspronkelijke verleende ontgrondingsvergunning.

Voor het verondiepen als beperkingengebiedactiviteit geldt ingevolge het Besluit activiteiten leefomgeving al een vergunningplicht voor rijkswateren of de waterschapsverordening (regionale wateren; alle waterschappen hanteren een vergunningplicht voor grootschalig dempen). Voor het verondiepen als milieubelastende activiteit en als lozingsactiviteit is voorzien in algemene regels en wordt nu tevens een vergunningplicht ingesteld voor de lozingsactiviteit, dit gecombineerd met een mer-beoordelingsplicht. Met de mer-beoordelingsplicht worden bij de beoordeling van de lozingsactiviteit ook andere milieueffecten beoordeeld dan de gevolgen voor het watersysteem (bijvoorbeeld de daarmee gepaard gaande effecten voor geluid, lucht, etc.). Daarmee worden al die effecten integraal onderdeel van het besluitvormingsproces. Hiermee kunnen voorschriften in de lozingsvergunning worden opgenomen die zo nodig ook maatwerk kunnen inhouden op de algemene regels over het toepassen van grond en baggerspecie in het Besluit activiteiten leefomgeving.
Omdat sprake is van een activiteit die voor een belangrijk deel in het oppervlaktewaterlichaam plaatsvindt, is de beoordeling van de effecten in het kader van de onderscheiden juridische activiteiten, en met name de wateractiviteiten en de milieubelastende activiteit, sterk met elkaar verweven. Vanuit de oogmerken van de wateractiviteiten wordt het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas getoetst op het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste, het beschermen en verbeteren van de

chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen en het vervullen van de maatschappelijke functies door watersystemen. Voor de lozingsactiviteit zijn daarnaast enkele beoordelingsregels voor de milieubelastende activiteit van overeenkomstige toepassing. Vanuit de milieubelastende activiteit moet het waarborgen van de veiligheid, het beschermen van de gezondheid en het beschermen van het milieu, waaronder het beschermen en verbeteren van de kwaliteit van lucht, bodem en de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen, het zuinig gebruik van energie en grondstoffen en een doelmatig beheer van afvalstoffen aandacht krijgen, en zo nodig tot aanvullende voorschriften leiden. Het wordt gelet op de verwevenheid van de beoordeling van de onderscheiden juridische activiteiten bij het verondiepen van diepe plassen wenselijk geacht om een voorafgaande integrale beoordeling te verzekeren, waarbij in samenhang wordt getoetst of er bij de voorgenomen uitvoering van de activiteit sprake kan zijn van aanzienlijke milieueffecten, en zo ja, hoe deze aanzienlijke milieueffecten op een samenhangende wijze kunnen worden gereguleerd.

Om een voorafgaande integrale beoordeling van alle aspecten te waarborgen, wordt het verondiepen van een diepe plas aangewezen als mer-beoordelingplichtig project in bijlage V bij het Omgevingsbesluit. In die bijlage zijn projecten aangewezen, waarvoor integraal beoordeeld moet worden of er aanzienlijke milieugevolgen kunnen optreden. In de bijlage zijn tevens de daarbij behorende besluiten aangewezen, bij de voorbereiding waarvan de mer-beoordeling moet plaatsvinden. Voor het verondiepen van een diepe plas is het besluit over de vergunning voor de lozingsactiviteit aangewezen. Als sprake is van een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam in beheer bij het Rijk, is de Minister van Infrastructuur en Waterstaat hiervoor bevoegd gezag.

Gezien de omvang van veel verondiepingsprojecten en de grote hoeveelheden grond en baggerspecie die worden toegepast, kunnen de eventueel optredende effecten op de grondwater- en oppervlaktewaterkwaliteit, de natuur en de ecologische waarden, maar ook op de omgeving gedurende de verondieping groot zijn. Als belangrijke nadelige milieugevolgen kunnen worden uitgesloten, hoeft geen milieueffectrapport te worden gemaakt. De mer-beoordeling kan ook leiden tot het verbinden van voorschriften aan de omgevingsvergunning voor de lozingsactiviteit om het tegengaan van belangrijke nadelige milieugevolgen te borgen, waarbij die voorschriften ook andere gevolgen voor het milieu kunnen betreffen dan die welke volgen uit het oogmerk van de regels voor de wateractiviteiten. Artikel 16.53 van de Omgevingswet waarborgt dat bij het nemen van het besluit over de vergunning voor de lozingsactiviteit het bevoegd gezag voor de wateractiviteit rekening moet houden met alle gevolgen die het project voor het milieu kan hebben, ook als die gevolgen zouden vallen buiten het oogmerk van de activiteit waaraan de vergunningplicht is gekoppeld.

Op bovenbeschreven wijze wordt in de vergunningprocedure ook bezien of de verondieping voldoet aan eisen van functionaliteit van de toepassing en of de verondieping daadwerkelijk recht doet aan bijvoorbeeld de te ontwikkelen natuurwaarden of andere functionele doelstellingen van de herinrichting. Het verondiepen van een plas is bijvoorbeeld functioneel als grond en baggerspecie wordt toegepast om de wanden van de plas te stabiliseren, om de natuurwaarde of recreatieve waarde te bevorderen of om de plas tot landbodem te ontwikkelen.

Voor de samenstelling van de toe te passen grond en baggerspecie gelden voorts algemene rijksregels met generieke samenstellingseisen. Hiermee wordt een minimaal beschermingsniveau geborgd. Voor zover de locatiespecifieke omstandigheden dit vereisen, kan in de vergunning van de generieke samenstellingseisen gemotiveerd worden afgeweken en is daarmee maatwerk mogelijk.

Gelet op de keuze om de mer-beoordeling te koppelen aan een omgevingsvergunning voor een lozingsactiviteit is de waterbeheerder (het dagelijks bestuur van een waterschap en voor de rijkswateren de minister van Infrastructuur en Waterstaat) het bevoegd gezag. Vanwege bovenbeschreven samenhang tussen de verschillende juridische activiteiten verdient bij het verondiepen van een diepe plas toepassing van artikel 2.2 van de wet (rekening houden met

elkaars taken en bevoegdheden en afstemming tussen bestuursorganen) bijzondere aandacht. Zo zal de waterbeheerder bij de beoordeling van de lokale hinder met de gemeente afstemmen. In de regel zal het zwaartepunt van de milieueffecten in het waterspoor liggen, nu verondiepingsprojecten merendeels plaatsvinden ter verbetering van de waterkwaliteit of om waterstaatkundige redenen. Mocht in een specifiek geval echter blijken dat beoordeling van andere dan wateraspecten doorslaggevend is en het meer voor de hand ligt dat de gemeente die integrale milieubeoordeling uitvoert en de vergunning verleent, dan kan gebruik worden gemaakt van de flexibiliteitsregeling van artikel 5.16 van de wet, die het mogelijk maakt dat de waterbeheerder de bevoegdheid voor de vergunning voor de wateractiviteiten, inclusief de bijbehorende mer-beoordeling, aan de gemeente overdraagt. De gemeente moet hiermee wel instemmen. Het nieuwe bevoegd gezag is na vergunningverlening ook het bevoegd gezag voor toezicht en handhaving op de verleende vergunning. Het overdragen van deze bevoegdheid kan bijvoorbeeld aan de orde zijn indien er vrijwel uitsluitend belangen spelen die specifiek de gemeente aangaan (bijvoorbeeld indien een diepe plas (gedeeltelijk) wordt gedempt, uitsluitend om woningbouw mogelijk te maken).

De waterbeheerder is bevoegd gezag voor zowel de lozingsactiviteit als de beperkingengebiedactiviteit. De omgevingsvergunningen voor de lozingsactiviteit en de beperkingengebiedactiviteit kunnen in één aanvraag of in aparte aanvragen worden aangevraagd.

Verspreiding baggerspecie op de landbodem: verspreidingsnormen en afstandsnorm

Het Nederlandse polderlandschap bestaat uit een stelsel van polders waar via bemaling de waterstand door de waterschappen op een afgesproken peil wordt gehouden. Om de afvoercapaciteit van deze sloten en watergangen op peil te houden worden met een cyclus van eens in de 5-10 jaar uitgebaggerd. Het uitgebaggerde materiaal is door afkalven, afspoeling en intrappen (door vee) in de sloten en watergangen terecht gekomen en wordt al eeuwenlang op de direct aan de sloten en watergangen grenzende percelen toegepast.

Voor verspreiden van baggerspecie op de landbodem bij landbouwkundig gebruik zijn specifieke kwaliteitseisen van toepassing die zijn gebaseerd op het principe van toxische druk van *het mengsel van verontreinigende stoffen* dat in de baggerspecie aanwezig is. Deze kwaliteitseisen zijn aangescherpt zodat ze beter aansluiten bij het landbouwkundig gebruik. Tegelijkertijd is de mogelijkheden tot verspreiden niet meer beperkt tot het aangrenzende perceel, maar ook mogelijk op landbouwpercelen op een afstand van 10 kilometer van de locatie waarvan de baggerspecie afkomstig is. Waterschappen hebben met de afstandsmaat van 10 kilometer binnen het gebied van herkomst de mogelijkheid om op relatief korte afstand van het baggeren een bestemmingsperceel te zoeken waarvan de bodemgesteldheid verbeterd moet worden.

Dit leidt tot een betere afstemming op het landbouwkundig gebruik en voorkomt discussies over wat als aangrenzend perceel moet worden beschouwd. Met deze kwaliteitseisen is een balans gevonden tussen het benutten van de baggerspecie voor het verbeteren van de bodemgesteldheid en het beschermen van de agrarische producten afkomstig van landbouwgronden. Hiermee wordt de bodemgesteldheid van die aangrenzende percelen, vaak met een agrarische functie, hersteld of verbeterd.

Hiermee is het mogelijk dat gebiedseigen baggerspecie binnen een beheergebied kan worden toegepast, waarbij rekening wordt gehouden met landbouwkundig gebruik.

Door het gebruik van gebiedseigen baggerspecie voor het verbeteren van het landbouwkundig gebruik, wordt op het niveau van het poldergebied standstill beoogd en wordt voorkomen dat veel afvoer van baggerspecie uit het gebied of aanvoer uit andere gebieden plaatsvindt. Bovendien draagt baggerspecie vaak bij aan de bodemvruchtbaarheid van landbouwgronden.

In artikel 10.3 van de wet is vanwege het belang van het onderhoud van het watersysteem de verplichting opgenomen voor eigenaren van aan watergangen grenzende percelen om de vrijkomende baggerspecie uit deze watergangen op hun perceel te ontvangen. Waterschappen zullen bij voorkeur gebruik maken van deze verplichting, maar in sommige gevallen is

verspreiding vanwege het gebruik van het aan de watergang grenzende perceel voor woondoeleinden ongewenst of onmogelijk. In die gevallen voorziet de afstandsmaat in een vergroting van de mogelijkheden voor het waterschap om op vrijwillige basis met terreineigenaren binnen het poldergebied te zoeken naar een geschikte bestemming voor de baggerspecie.

Voor het verspreiden van baggerspecie op landbouwgrond om de bodemgesteldheid te verbeteren wordt vaak gebruik gemaakt van een weilanddepot. Dit depot is geen tijdelijke opslag als bedoeld in de milieubelastende activiteit tijdelijke opslag maar een voorziening ten behoeve van de definitieve toepassing van de baggerspecie. Het weilanddepot is een voorziening die voorkomt dat de opgebrachte baggerspecie vanwege de hoeveelheid vocht in de baggerspecie, wegvloeit van het perceel waar het is opgebracht en zo de sloten van dat perceel vult. Bij een weilanddepot wordt van de bouwvoor een kade gemaakt waarbinnen de baggerspecie wordt ingebracht. De baggerspecie wordt toegepast onder het regime voor verspreiden van baggerspecie op de landbodem (zie artikel 4.1275). In een weilanddepot hoeven geen bodembeschermende voorzieningen te worden aangebracht. Nadat de baggerspecie is ingedroogd worden de kades door de baggerspecie geploegd en wordt het perceel weer voor agrarische doeleinden ingezet.

Maatwerk toepassen mijnsteen en vermengde mijnsteen

Voor het toepassen van mijnsteen en met grond en baggerspecie vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg zijn aparte regels gesteld. Hiervoor bestaan twee redenen. In de eerste plaats voldoet vermengde mijnsteen niet aan de omschrijving van het begrip grond. In de tweede plaats beogen de specifieke regels recht te doen aan de bijzondere problematiek in de voormalige mijnbouwgebieden, waar grote hoeveelheden mijnsteen en vermengde mijnsteen geconcentreerd en niet terugneembaar zijn toegepast.

De specifieke regels voor de voormalige mijnbouwgebieden houden in dat mijnsteen en vermengde mijnsteen daar mag worden toegepast volgens regels die overeenkomen met de regels voor het toepassen van grond en baggerspecie. De essentie hiervan is dat de mijnsteen en vermengde mijnsteen, anders dan bij bouwstoffen, niet terugneembaar hoeven te worden toegepast. Ze worden na toepassen dus blijvend onderdeel van de bodem. In verband daarmee gelden onder meer andere kwaliteitseisen.

Ten opzichte van de eerdere regeling in het Besluit bodemkwaliteit zijn enkele zaken gewijzigd. In het Besluit bodemkwaliteit was een voorwaarde voor het toepassen van vermengde mijnsteen in de mijnbouwgebieden dat de gemeente of waterbeheerder daarvoor lokaal beleid had vastgesteld in een nota bodembeheer. De betrokken bestuursorganen, op één gemeente na, hebben in dat kader lokaal beleid vastgesteld dat via het overgangsrecht nog enige tijd geldig is. Na afloop van het overgangsrecht of zoveel eerder als de gemeente of waterbeheerder wenselijk acht, gelden de kwaliteitseisen van artikel 4.1284. De gemeente of waterbeheerder kan maatwerkvoorschriften of maatwerkregels stellen, waarin van die eisen wordt afgeweken.

De beleidsvrijheid die gemeenten hebben voor het stellen van kwaliteitseisen via maatwerk is niet langer begrensd door de interventiewaarde bodemkwaliteit. Dat sluit aan bij de wens van de betrokken gemeenten om voor van nature voorkomende verontreinigingen een afwijkende kwaliteitseis boven de interventiewaarde bodemkwaliteit vast te mogen stellen. Uit onderzoek[56] is gebleken dat in de mijnsteen in enkele gevallen van nature voorkomende gehalten nikkel zijn aangetroffen boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. Via maatwerkregels en maatwerkvoorschriften kunnen de betrokken overheden mijnsteen met een gehalten boven de interventiewaarden bodemkwaliteit in de mijnsteengebieden toepassen.

[56] Onderzoek naar natuurlijke gehalten stoffen in mijnsteen, LievenseCSO, 25 april 2016.

IBC-variant voor bouwstoffen: uitfaseren

Onder de Omgevingswet is het niet meer mogelijk om bouwstoffen, die niet voldoen aan de maximale emissiewaarden voor niet-vormgegeven bouwstoffen toch toe te passen, door gebruik te maken van het toepassingskader voor IBC-bouwstoffen. Het toepassen van IBC-bouwstoffen past namelijk niet meer in het streven naar een circulaire economie en wordt uitgefaseerd. Hiervoor is een aantal redenen. IBC-bouwstoffen kunnen na beëindiging van hun toepassing in een volgende levensfase niet in de normale recyclingketen van bouwstoffen worden opgenomen. Zij zouden dan alleen opnieuw als IBC-bouwstoffen kunnen worden toegepast. Daarnaast blijft er altijd een risico op verontreiniging van de bodem en het oppervlaktewater bestaan. De isolerende voorzieningen die bij het toepassen van IBC-bouwstoffen moeten worden aangebracht, bieden op termijn niet altijd voldoende bescherming. Ten slotte is de kennis van gemeentelijke overheden van de risico's bij toepassing van IBC-bouwstoffen beperkt.

AVI-bodemas
Het toepassen van bouwstoffen onder IBC-condities betrof vrijwel uitsluitend AVI (Afval-verbrandingsinstallaties)-bodemassen. Als gevolg van in 2012 afgesloten Green Deal over AVI-bodemassen[57] is het mogelijk om het toepassen van IBC-bouwstoffen[58] uit te faseren. Doelstelling van deze Green Deal is om bodemassen zodanig te bewerken dat er een kwaliteitsverbetering optreedt, zodat toepassing niet meer onder IBC-omstandigheden nodig is en in 2020 alle AVI-bodemas wordt opgewerkt. Daarom is het toepassen van IBC-bouwstoffen onder de Omgevingswet niet meer mogelijk, behoudens overgangsrecht voor een periode van zes maanden om bestaande voorraden nog te kunnen afzetten.

Voor het uitfaseren van de IBC-bouwstoffen is ook het Besluit vrijstellingen stortverbod buiten inrichtingen gewijzigd. Dit wijzigingsbesluit maakt een einde aan de vrijstelling van het verbod om buiten een inrichting afvalstoffen op of in de bodem brengen, voor het toepassen van AVI-bodemas als IBC-bouwstof overeenkomstig het Besluit bodemkwaliteit.

Na inwerkingtreding van het Besluit activiteiten leefomgeving zullen IBC-bouwstoffen die vrijkomen uit werken of als afvalstof uit een bewerkingsproces zoals afvalverbranding, zodanig moeten worden bewerkt dat ze na bewerking voldoen aan de emissie-eisen voor bouwstoffen. Als bewerking niet mogelijk is, kan het materiaal worden gestort, na verleende ontheffing van het stortverbod. Op het tijdelijk uitnemen van IBC-bouwstoffen uit een IBC-toepassing die is aangelegd onder het Besluit bodemkwaliteit, blijven op grond van overgangsrecht de regels van dat Besluit bodemkwaliteit van toepassing.

Informatieplicht AVI bodemas granulaat, immobilisaat en gereinigde grond en baggerspecie

AVI-bodemas granulaat en immobilisaat
Voor het toepassen van bouwstoffen zijn geen meld- en informatieplichten opgenomen, behalve voor het toepassen van AVI-bodemas en immobilisaten. Vier weken voor aanvang van de activiteit moet het toepassen van AVI-bodemas en immobilisaten kenbaar worden gemaakt bij het bevoegd gezag door het verstrekken van specifieke gegevens en bescheiden (zie artikel 4.1258). Deze informatieplicht geldt niet als AVI-bodemas wordt gebruikt als toeslagmateriaal bij de productie van beton.

AVI-bodemas is het restproduct van de verbranding van huisvuil. Als gevolg van de Green Deal Verduurzaming AVI-bodemas, zijn AVI-bodemassen na 2020 zodanig opgewerkt dat het zonder isolerende voorzieningen kan worden toegepast in functionele toepassingen. De opgewerkte AVI-bodemas is een relatief nieuw product. Daarnaast is de keten van productie tot afzet van AVI-bodemas complex en kent veel spelers. Bij toezichthouders bestaat daarom behoefte om

[57] Green Deal Verduurzaming AEC-bodemassen afgesloten in 2012 tussen de Vereniging Afvalbedrijven en de toenmalige staatssecretaris van Milieu.
[58] IBC-bouwstof: bouwstof die vanwege de mate van emissie alleen met isolatie- beheers- en controlemaatregelen mag worden toegepast.

specifiek toezicht te kunnen houden op de kwaliteit van AVI-bodemas en de locatie van toepassing. Met de informatieplicht is geborgd dat altijd voorafgaand aan de toepassing de kwaliteit van het AVI-bodemas kenbaar is en de locatie bekend is.

Voor immobilisaten geldt ook een informatieplicht. Door toevoeging van bindmiddel en overige additieven worden bij immobilisaten verontreinigingen in bouwstoffen gebonden en emissies beperkt. Immobilisaten zijn vaak voor een deel samengesteld uit bouwstoffen die in ongebonden vorm niet voldoen aan de emissie-eisen van het Besluit bodemkwaliteit. Ook hiervoor bestaat de behoefte voor specifiek toezicht op de kwaliteit voor en na de gebruiksfase. Immers bij immobilisaten doet zich aan het einde van de levensduur het probleem voor dat deze verontreinigde stoffen bevatten die vrij kunnen komen als bij het verwijderen het immobilisaten wordt gebroken of verkleind.

Gereinigde grond en baggerspecie
Gereinigde grond en baggerspecie is grond of baggerspecie die zonder eerdere bewerking niet voor toepassing geschikt was en na bewerking door een erkende instantie op basis van de BRL7500 is gereinigd, kan wel voor toepassing geschikt zijn. Toezichthouders hebben de behoefte om specifiek toezicht te houden op de kwaliteit van de gereinigde grond en de wijze van toepassen.

Gereinigde grond die aan de kwaliteitseisen voldoet kan namelijk door zijn specifieke eigenschappen niet onder alle omstandigheden, zoals in het oppervlaktewater, worden toegepast. Daarom wordt in 2019 de normstelling en de onderzoeksmethode voor thermisch gereinigde grond (TGG) geëvalueerd[59]. Omdat gereinigde grond niet onder alle omstandigheden kan worden toegepast, is het bij verwijdering en hergebruik van belang om de herkomstlocatie te kennen en de nieuwe toepassingslocatie. Met een informatieplicht heeft het bevoegd gezag kennis van de kwaliteit van de toegepaste grond en de locatie waar deze wordt toegepast. De termijn voor het verstrekken van de informatie, voorafgaand aan de toepassing, bedraagt vier weken. Hierdoor heeft het bevoegd gezag de mogelijkheid om maatwerkvoorschriften te stellen ter bescherming van de bodem en het oppervlaktewater. Voor iedere volgende partij gereinigde grond die wordt toegepast, geldt een termijn van vijf werkdagen voor de informatieplicht.

11.4 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

De omzetting van de regels voor toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen heeft geleid tot verschillende wijzigingen ten opzichte van de situatie voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet. In deze paragraaf zijn de belangrijkste wijzigingen beschreven.

Systeem
- *Verdeling regels in het Besluit activiteiten leefomgeving en regels in het Besluit bodemkwaliteit.* Niet alle bepalingen van het Besluit bodemkwaliteit zijn in dit Aanvullingsbesluit opgenomen. De eisen aan de toepasser zijn opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving. Eisen aan andere normadressanten en productgerelateerde eisen vallen niet onder de scope van de omgevingswet en zijn daarom achtergebleven in het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit.
- *Definities aangepast en afgestemd op de wet*. Zo heet de milieuverklaring nu milieuverklaring bodemkwaliteit, de erkenning in het kader van kwalibo is nu erkenning bodemkwaliteit. Een nuttige en functionele toepassing heet nu functionele toepassing.

Toepassen algemeen
- *Functionele toepassing verduidelijkt.* In de artikelen is duidelijker verwoord dat de toepasser uitsluitend bouwstoffen, grond en baggerspecie mag toepassen in functionele toepassingen.
- *Benaming klassen zijn aangepast.* Door het vervallen van de gevalsbenadering uit de Wet bodembescherming, waren de termen ernstig en niet-ernstig verontreinigd aan vervanging toe.

[59] Evaluatie genoemd in brief aan Tweede Kamer: TK, 2018-2019, 30015, nr.56.

Voor baggerspecie is aangesloten bij termen die beter duiden met wat voor materiaal je te maken hebt.

Bouwstoffen

- *Informatieplicht AVI-bodemas granulaat en immobilisaat.*
  Voor deze bouwstoffen moet voorafgaand aan de toepassing informatie worden verstrekt aan het bevoegd gezag.
- *Vrijstelling milieuverklaring bouwstoffen zonder eigendomsoverdracht anders ingevuld.*
  De vrijstelling van milieuverklaring is uitgebreid voor alle vormgegeven bouwstoffen, die niet van vorm veranderen en onder dezelfde omstandigheden worden toegepast. Deze vormengegeven bouwstoffen zijn onder genoemde omstandigheden geen risico voor het milieu, zelfs als ze aan een andere eigenaar worden overgedragen. Dit zijn bijvoorbeeld stoeptegels, die in een andere straat in ongewijzigde vorm worden hergebruikt als verharding. Bij de niet-vormgegeven bouwstoffen is de vrijstelling van de milieuverklaring beperkt tot de tijdelijke uitname. Voor andere gevallen kan niet worden gesteld dat er geen risico's zijn voor het milieu, ook niet als het eigendom niet wordt overgedragen. Het Besluit bodemkwaliteit kende een vrijstelling van een milieuverklaring, als de bouwstoffen zonder eigendomsoverdracht opnieuw werden toegepast.

Grond en baggerspecie

- *Wijziging rechtsgevolg melding toepassen grond of baggerspecie.* Als het voornemen om grond of baggerspecie toe te passen niet is gemeld, is het toepassen niet toegestaan. Het achterwege laten van een melding heeft dus grote gevolgen. Dit is een verschil ten opzichte van de meldingsplicht die eerder in het Besluit bodemkwaliteit was opgenomen. Het niet naleven van die meldingsplicht betekende alleen dat een administratief voorschrift was overtreden. Dit had geen gevolgen voor het toepassen als zodanig. Het toepassen was ook zonder melding legaal, zo lang aan de inhoudelijke voorschriften van het Besluit bodemkwaliteit werd voldaan. De reden van deze wijziging is dat de melding onmisbaar is voor het houden van (risico)gestuurd toezicht. Dit instrument vervult in het systeem van algemene regels daarom een belangrijke functie.
- *Hoeveelheidsgrens vrijstelling natuurlijk persoon*. Omdat particulieren – natuurlijke personen - in bijvoorbeeld een tuin beperkt grondverzet uitvoeren, is een hoeveelheidsgrens opgenomen van 25 m^3. Hieronder gelden voor een particulier geen administratieve verplichtingen.
- *Verspreiden baggerspecie op de landbodem gewijzigd*. De kwaliteitseisen zijn aangescherpt en afgestemd op het landbouwkundig gebruik van de percelen waarop de baggerspecie wordt toegepast. Voor het verspreiden naast het aangrenzend perceel een afstandsmaat aangehouden van 10 kilometer bij het verspreiden van baggerspecie op landbouwpercelen, inclusief het gebruik van weilanddepots.
- *Kwaliteitseisen diepe plassen gewijzigd*. Voor het toepassen van grond en baggerspecie in diepe plassen zijn de kwaliteitseisen afgestemd op de kwaliteitseisen voor het oppervlaktewater en grondwater. Hierdoor zal een deel van de grond en baggerspecie, die nu in een diepe plas kan worden toegepast, een andere bestemming krijgen bijvoorbeeld toepassing op land of in de Rijks baggerspeciedepots.
- *Meer maatwerk mogelijk.* De mogelijkheden voor maatwerk voor verspreiden van baggerspecie, grootschalige toepassingen en het toepassen van bouwstoffen is in principe groter dan onder het Besluit bodemkwaliteit. De verwachting is dat hier beperkt gebruik van wordt gemaakt. Het gebruik van maatwerk in de praktijk wordt gemonitord.
- *Vergunningplicht met MER-beoordeling verondieping diepe plassen.* Naast de beperkingengebiedsactiviteitvergunning wordt ook een vergunningplicht ingesteld voor het functioneel toepassen en de lozingsactiviteit.
- *Informatieplicht gereinigde grond*. Voor deze materialen moet voorafgaand aan de toepassing informatie worden verstrekt aan het bevoegd gezag.

Mijnsteen

- *Verruiming maatwerk.* Maatwerk is nu, naar wens van de regio, ook mogelijk boven de interventiewaarde bodemkwaliteit vanwege natuurlijk verhoogde gehalten nikkel.

11.5 Effecten

- *Snellere procedures.* In dit Aanvullingsbesluit is een aantal begrippen verduidelijkt, is duidelijker omschreven wat functionele toepassingen zijn en is tevens verduidelijkt wanneer er sprake is van een melding dan wel een informatieplicht. Dit heeft als resultaat dat de toepassing van algemene rijksregels minder vaak zal leiden tot discussies en zorgt voor minder bestuurlijke en administratieve lasten.
- *Gebruikersvriendelijker.* De resterende bepalingen van het Besluit bodemkwaliteit zijn herschikt en gestructureerd waardoor duidelijker is welke eisen aan de milieuverklaringen worden gesteld.
- *Samenhangende benadering.* De inbouw van de regels voor toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie in de systematiek van de Omgevingswet zorgt voor een meer integrale en flexibele afweging.
- *Gelijkwaardig beschermingsniveau.* De eisen uit het Besluit bodemkwaliteit zijn voor een groot deel beleidsneutraal overgezet. Op onderdelen is er (meer) ruimte voor maatwerk, die door de decentrale overheden op verschillende wijze kan worden benut. De Omgevingswet biedt hiervoor kaders die de mogelijkheden tot maatwerk begrenzen. Het lokale bestuur heeft al ervaring met maatwerk bij het toepassen van grond en baggerspecie. De ervaring leert dat bij het toepassen van maatwerk de bescherming van de bodem nadrukkelijk in acht worden genomen. De regels voor bouwen, saneren, opslaan en toepassen van grond en baggerspecie komen in het omgevingsplan bij elkaar; een integrale en transparante afweging door het lokale bestuur kan helpen bij het maken van een verantwoorde keuze. Voor diepe plassen is een nieuw milieu-hygiënisch toetsingskader ontwikkeld. Dit kader biedt een betere onderbouwing voor een verantwoorde toepassing van grond en baggerspecie in een diepe plas.

11.6 Toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen onder de Omgevingswet

In hoofdzaak gaat het bij het toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen om het gebruik daarvan in een functionele toepassing met een kwaliteit die geschikt is voor die toepassing of voldoet aan de maatwerkregels die zijn gesteld. De aanduiding van die kwaliteit vindt plaats in een milieuverklaring die op grond van het Besluit bodemkwaliteit is afgegeven. Daarnaast gelden er, net als bij de andere milieubelastende activiteiten, meld- en informatieverplichtingen en zijn de regels over maatwerk aan de orde.

Functionele toepassing

Bij elke milieubelastende activiteit wordt in hoofdstuk 4 in een artikel aangegeven wat onder een functionele toepassing moet worden verstaan. Voor bouwstoffen betreft het artikel 4.1259, voor toepassen van grond en baggerspecie artikel 4.1269 en voor het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen artikel 4.1282. Voor de toelichting op deze artikelen wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting.

Kwaliteitseisen

Bij elke milieubelastende activiteit wordt in hoofdstuk 4 kwaliteitseisen gesteld. Voor bouwstoffen betreft dit artikel 4.1263, voor toepassen van grond en baggerspecie artikel 4.1273 en voor het toepassen van mijnsteen en vermengd mijnsteen artikel 4.1286. Voor de toelichting op deze artikelen wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting.

Voor grond en baggerspecie zijn in artikel 4.1274 (grootschalige toepassing), in artikel 4.1276 (diepe plassen), in artikel 4.1277 (verspreiden) en in artikel 4.1278 (tarra-grond) specifieke kwaliteitseisen gesteld, in afwijking van artikel 4.1273.

Voor mijnsteen en vermengde mijnsteen zijn in artikel 4.1287 (grootschalige toepassing) specifieke kwaliteitseisen gesteld, in afwijking van artikel 4.1286.

Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift kan van de kwaliteitseisen worden afgeweken. Hieraan zijn voorwaarden aan verbonden; zie de toelichting bij paragraaf 11.2 over maatwerk.

Kwaliteit van het toe te passen materiaal en milieuverklaring afgegeven overeenkomstig Besluit bodemkwaliteit

De kwaliteit van het toe te passen materiaal moet voldoen aan de kwaliteitseisen. Dit is een verantwoordelijkheid van degene die toepast. Voor het aantonen van die kwaliteit moet gebruik gemaakt worden van een milieuverklaring die overeenkomstig het Besluit bodemkwaliteit is afgegeven.

Meldplicht en informatieverplichtingen

Voor het toepassen van bouwstoffen gelden in principe geen meld- en informatieverplichtingen, met uitzondering van AVI-bodemassen en immobilisaten (artikel 4.1258).

Voor het toepassen van grond en baggerspecie geldt een meldplicht (artikel 4.1266) met onder meer een onderbouwing van de functionaliteit van de toepassing. Daarnaast is er een informatieplicht voor per partij op grond van artikel 4.1267 en 4.1268.

Voor het toepassen van mijnsteen en vermengd mijnsteen geldt een meldplicht (artikel 4.1280) met onder meer een onderbouwing van de functionaliteit van de toepassing. Daarnaast is er een informatieplicht per partij op grond van artikel 4.1281.

Voor een nadere uitleg en de concrete meld- en informatieverplichtingen wordt verwezen naar de artikelen en de toelichting daarop.

12 Milieubelastende activiteit het op of in de bodem brengen van meststoffen

12.1 Inleiding

Dit aanvullingsbesluit voorziet ook in de inbouw van het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen in het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit kwaliteit leefomgeving en het Omgevingsbesluit. Het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen waren gebaseerd op de Wet bodembescherming. Met het intrekken van de Wet bodembescherming is de juridische grondslag aan het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen ontvallen; omzetting van het besluit en de regeling was noodzakelijk. Hiertoe voorziet dit aanvullingsbesluit in een wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving: het op of in de bodem brengen van meststoffen is als nieuwe richtingaanwijzer in hoofdstuk 3 opgenomen (paragraaf 3.2.20). In hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn de algemene rijksregels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen ingevoegd. Ook zijn in het Besluit kwaliteit leefomgeving instructieregels voor het bevoegd gezag opgenomen en strekt de wijziging van het Omgevingsbesluit er toe enkele procedurele aspecten te regelen.

De algemene rijksregels in het Besluit activiteiten leefomgeving hebben tot doel de belasting van de bodem en het water door fosfaat- en stikstofhoudende verbindingen afkomstig uit meststoffen terug te dringen en om de emissie van stoffen die tot verzuring kunnen leiden te beperken. In lijn met het Besluit gebruik meststoffen zijn regels gesteld met beperkingen aan de periode waarin, de omstandigheden waaronder en de wijze waarop deze op of in de bodem kunnen worden gebracht.

De regels in dit aanvullingsbesluit zijn ook noodzakelijk ter implementatie van de nitraatrichtlijn[60], de kaderrichtlijn water[61] , de nec-richtlijn[62] en de zuiveringsslibrichtlijn.[63]

12.2 Beleidskeuzes

Toepassingsbereik

Dit aanvullingsbesluit bevat net als het Besluit gebruik meststoffen, regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen. Hieronder valt ook het vernietigen van de zode van gras op weidegronden. Meer concreet staan die regels in paragraaf 3.2.20 en de paragrafen 4.116, 4.117 en 4.118 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Deze paragrafen gelden voor landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden, tenzij in de regels nadrukkelijk anders bepaald.

Kleinschalig gebruik van meststoffen valt onder bepaalde voorwaarden buiten de reikwijdte. Zo valt een particulier huishouden, die niet meer dan 160 liter per jaar vaste mest op of in de bodem van zijn siertuin brengt, niet onder het toepassingsbereik

Paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving dat via dit aanvullingsbesluit aan het Besluit activiteiten leefomgeving wordt toegevoegd, geldt voor wat betreft meststoffen alleen voor

[60] Richtlijn nr. 91/676/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 december 1991, inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (PbEG 1991, L 375).
[61] Richtlijn nr. 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 oktober 2000, tot het vaststellen van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (PbEG L 327).
[62] Richtlijn 2001/81/EG inzake nationale emissieplafonds voor bepaalde luchtverontreinigde stoffen (PbEG L 309; hierna: NEC-richtlijn).
[63] Richtlijn nr. 86/278/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 juni 1986, betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw (PbEG 1986, L 278; hierna: zuiveringsslibrichtlijn).

de *nuttige* toepassing van meststoffen. Zodra geen sprake meer is van nuttige toepassing is sprake van het verwijderen van bedrijfsafvalstoffen. De laatstgenoemde categorie valt niet onder het toepassingsbereik, maar onder de reikwijdte van paragraaf 3.5.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Dit is een voortzetting van de regels zoals die voor inwerkingtreding van dit aanvullingsbesluit golden.

Bevoegd gezag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is en blijft onder de Omgevingswet het bevoegd gezag voor het op of in de bodem brengen van meststoffen als bedoeld in paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Dit is in artikel 2.8 van het Besluit activiteiten leefomgeving geregeld.

Gelet op de aard van de taken en bevoegdheden ligt dit voor de hand. De regels strekken mede ter uitvoering van Europese verplichtingen en hangen nauw samen met de Meststoffenwet.

Maatwerk

De Omgevingswet kent de instrumenten vrijstellingen en ontheffingen niet. In plaats daarvan kan gebruik worden gemaakt van het instrument maatwerk. Met de aanwijzing van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag is omzetting van het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen naar de Omgevingswet niet van invloed op de mogelijkheid om in specifieke gevallen aangepaste voorschriften via maatwerk te stellen. Voor onverwachte en uitzonderlijke situaties die nog niet zijn te voorzien met een meer algemeen karakter kunnen ook algemene rijksregels vast worden gesteld in het Besluit activiteiten leefomgeving of via de ter uitvoering van de Omgevingswet vastgestelde uitvoeringsregeling.

Dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bevoegd gezag is laat onverlet dat lokale overheden maatwerkregels kunnen stellen. Zo kunnen bij maatwerkregel strengere gebruiksnormen worden vastgesteld ter bescherming van bijzondere gebieden, bijvoorbeeld een drinkwaterwinningsgebied, een kwetsbaar natuurgebied of de zone rond een ecologisch belangrijke beek. Dit kan de vorm hebben van een verbod op het gebruik van meststoffen.

Een maatwerkregel die een gebruiksnorm voor een bepaald gebied versoepelt zal een risico van overschrijding van de omgevingswaarden voor het grondwater en het oppervlaktewater betekenen. Dergelijk maatwerk is niet toegestaan (artikel 4.1198 van het Besluit activiteiten leefomgeving).

Andere maatwerkregels kunnen alleen gesteld worden als een lokale overheid kan motiveren dat dat nodig is vanwege “onvoorziene situaties, bijzondere gevallen of lokale omstandigheden”. Voor technische regels is dat meestal niet het geval. Bij het stellen van maatwerkregels zal in kaart gebracht moeten worden wat de gevolgen zijn voor het bereiken van de omgevingswaarden voor het grondwater, het oppervlaktewater en de ammoniakemissie. Maatwerk dat leidt tot een hogere belasting van het grondwater of het oppervlaktewater met stikstof of fosfaat of de lucht met ammoniak past niet binnen de randvoorwaarden van maatwerk en is daarmee niet toegestaan. Ook is het niet toegestaan om maatwerkregels te stellen die zouden leiden tot het niet toepassen van passende preventieve maatregelen of beste beschikbare technieken. Maatwerk dat bijvoorbeeld het verbod op uitrijden op een bevroren bodem zou opheffen is niet toegestaan. Ook kan een lokale overheid het uitrijseizoen via een maatwerkregel niet verlengen. Extreme weersomstandigheden zijn een *bovenregionale* bijzondere omstandigheid en de rijksregels kennen een voorziening op landelijk niveau (op grond van artikel 19.0 van de Omgevingswet). Een gemeente of provincie kan zich hier niet op beroepen.

Zuiveringsslib

De regels voor het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib is maar voor een beperkte en specifieke groep bedrijven relevant. Om die reden is er voor gekozen een aparte paragraaf in

hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving op te nemen, zodat wordt voorkomen dat degenen die niets met zuiveringsslib doen, onnodig worden belast met de voor zuiveringsslib geldende regels. De algemene regels gelden voor schoon zuiveringsslib. Dat zuiveringsslib is voornamelijk afkomstig uit de voedingsmiddelenindustrie. In uitzonderlijke gevallen wordt nog gebruik gemaakt van zuiveringsslib afkomstig rioolwaterzuiveringsinstallaties. Deze categorie is vergunningplichtig (het nieuwe artikel 3.48b van het Besluit kwaliteit leefomgeving). De aanvraag hiertoe dient bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit te worden ingediend.

Afvalwaterstromen

Het Besluit activiteiten leefomgeving heeft betrekking op een aantal afvalwaterstromen waaronder:
- afvalwater afkomstig van het reinigen en ontsmetten van dierenverblijven en veewagens,
- naspoelwater afkomstig van het reinigen en spoelen bij het melken,
- vrijkomende vloeistoffen afkomstig van het opslaan van vaste mest, champost en dikke fractie,
- vrijkomende vloeistoffen afkomstig van de opslag van kuilvoer of vaste bijvoedermiddelen, en
- afvalwater afkomstig van het reinigen van werktuigen, voertuigen en apparatuur, waarmee geen gewasbeschermingsmiddelen zijn toegepast.

Deze afvalwaterstromen kunnen worden verwijderd door:
a. het gelijkmatig verspreiden van deze afvalwaterstromen over landbouwgronden, en
b. het brengen in de mestkelder, waarna de stromen tezamen met de mest worden verspreid over de landbouwgronden.

Deze afvalwaterstromen zijn geen *dierlijke meststoffen* in de zin van de Meststoffenwet, omdat deze afvalwaterstromen *geen product zijn van dierlijke meststoffen*. Deze afvalstromen zijn ook geen *meststoffen* in de zin van Meststoffenwet, omdat deze *niet bestemd* zijn voor de toepassingen waarvoor meststoffen dienen. Het zijn afvalstoffen waarvoor het milieuhygiënisch verantwoord is om deze in geringe hoeveelheden (bereikt door gelijkmatige verspreiding) op de bodem te brengen. Dat deze enige hoeveelheden nutriënten bevatten maakt ze nog niet tot meststof.

De oorspronkelijke tekst van artikel 5 van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet strookte niet met bovenstaande in het Besluit activiteiten leefomgeving. Artikel 5 is daarom in dit aanvullingsbesluit aangepast, zodat is verzekerd dat de betreffende afvalwaterstromen met de inhoud van de mestkelder mogen worden gemengd en over de landbouwgronden kunnen worden uitgereden zonder dat daarbij - onbedoeld - de Meststoffenwet wordt overtreden.

Geen aparte (vrijstellings)regeling voor waterige fracties en reinigingswater

Water dat vrijkomt bij het reinigen van stallen is relatief schoon en mag gelijkmatig over de landbouwgronden worden verspreid. Dit is geregeld in artikel 4.813 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Waterige fracties komen vrij bij het verwerken van mest. Dat is relatief schoon afvalwater. Op grond van artikel 4.862 van het Besluit activiteiten leefomgeving kan dit afvalwater ook gelijkmatig over landbouwgronden worden verspreid. Voordat deze regels inwerking traden was dit geregeld in de Vrijstellingsregeling waterige fracties en reinigingswater 1998. Deze Vrijstellingsregeling was gebaseerd op de Wet bodembescherming en is vervallen. Nu het Besluit activiteiten leefomgeving voorziet in de mogelijk om afvalwater afkomstig van waterige fracties of reinigingswater over landbouwgronden uit te rijden is geen aparte voorziening meer nodig. Een aparte voorziening in verband met het verdwijnen van de grondslag van de vrijstellingsregeling via dit aanvullingsbesluit is dus niet nodig.

Natuurgronden

Onder natuurgronden worden natuurterreinen verstaan als bedoeld in de Meststoffenwet. In artikel 1, eerste lid, onder II, sub 2°, van die wet gaat het om een in Nederland gelegen natuurterrein dat de hoofdfunctie natuur heeft. Ook in artikel 3, tweede lid, van de

Meststoffenwet en de artikelen 25a en 32 van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet wordt gerefereerd aan een natuurterrein met de hoofdfunctie natuur. De reikwijdte van dit begrip is niet zo breed dat hieronder elk perceel met natuurschoon valt. Alleen die gebieden die erkend zijn als natuurgebied vallen onder het begrip natuurgrond. Het gaat om Natura 2000-gebieden en andere door de provincie als natuur aangemerkte gebieden. Onder de mestregelgeving vallen de natuurterreinen met een zogenaamde N-typering (N staat hier voor Natuur). Dat zijn door de provincie aangewezen percelen of gebieden waarvoor een specifiek natuurbeheer geldt, welke met een N-type wordt geduid, afhankelijk van het type beheer. De gronden met een N-type vallen niet onder hoofdstuk III van de Meststoffenwet waarin de basis van het gebruiksnormenstelsel (voor stikstof en fosfaat) is geregeld. De gebruiksnormen voor dierlijke mest op natuurgronden komen nu in het Besluit activiteiten leefomgeving. In het Besluit gebruik meststoffen was een begripsomschrijving van 'natuurterrein' opgenomen zonder een directe koppeling met de Meststoffenwet te leggen. Die koppeling is nu wel gelegd. Noch de aangepaste term 'natuurgronden' noch de aangepaste omschrijving betekenen een inhoudelijke wijziging ten opzichte van de situatie voordat dit aanvullingsbesluit in werking trad.

12.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

- *Zo min mogelijk verboden.* In het Besluit activiteiten leefomgeving is er voor gekozen zo min mogelijk bepalingen als verbod te formuleren. In dit aanvullingsbesluit is deze lijn bij het omzetten van het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen voortgezet. De artikelen die op of in de bodem brengen van meststoffen regelen, zijn - anders dan het Besluit gebruik meststoffen - niet als verbod geformuleerd. Voor de handhaafbaarheid maakt dit geen verschil.

- *Activiteit staat centraal.* In de regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen staat niet de verontreiniging zelf, maar de activiteit centraal: het gaat om het op of in de bodem brengen van meststoffen.

12.4 Effecten

Deze regelgeving komt op verschillende punten tegemoet aan de uitgangspunten van de Omgevingswet.

- *Gebruiksvriendelijk:* de artikelen zijn beknopter en duidelijker geformuleerd.
- *Integraler:* de inhoudelijke regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen en afvalwaterstromen die meststoffen bevatten staan nu in een besluit, te weten het Besluit activiteiten leefomgeving.

12.5 Het op of in der bodem brengen van meststoffen onder de Omgevingswet

Milieubelastende activiteit: werking van paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving

Via dit aanvullingsbesluit wordt een nieuwe pararaaf 3.2.20 aan het Besluit activiteiten leefomgeving toegevoegd. In deze paragraaf is de milieubelastende activiteit omschreven als het op of in de bodem brengen van meststoffen. Hieronder wordt ook het vernietigen van zode van gras op weidegronden verstaan.

De zode van gras heeft een vermestende werking; hierbij komt een aanzienlijke hoeveelheid nitraat vrij. Daarom is het nodig hiervoor regels te stellen. De *teelt* van graszoden valt niet onder de reikwijdte van deze paragraaf.

In paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving is vastgelegd welke algemene regels op de activiteit van toepassing zijn. Concreet zijn dit de algemene regels in de paragrafen 4.116 (Het op of in de bodem brengen van meststoffen), 4.117 (Het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib) en 4.118 (Het vernietigen van de zode van gras) van het Besluit activiteiten leefomgeving.

De algemene regels: paragrafen 4.116, 4.117 en 4.118 Besluit activiteiten leefomgeving

Dit aanvullingsbesluit voegt een drietal nieuwe paragrafen aan hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving toe: 4.116, 4.117 en 4.118. De algemene regels in deze paragrafen sluiten inhoudelijk aan bij die van het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen: deze bevatten voorschriften die beperkingen stellen aan de periode waarin, de omstandigheden waaronder en de wijze waarop meststoffen op of in de bodem worden gebracht. De artikelen gelden voor alle typen gronden (landbouwgronden, natuurgronden, overige gronden), tenzij specifiek iets anders is bepaald.

Aanwijzing bevoegd gezag via wijziging Omgevingsbesluit

Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is het bevoegd gezag. De aanwijzing van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag is via een wijziging van Besluit activiteiten leefomgeving opgenomen. Ook het Omgevingsbesluit is in verband hiermee aangepast. De reden om de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag aan te wijzen voor de regels voor de ten hoogste toegestane hoeveelheden toe te passen meststoffen is dat deze gebruiksnormen voor landbouwgronden in de Meststoffenwet zijn geregeld. Hiervoor is de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het bevoegd gezag. Omdat de natuurgronden en overige gronden niet onder de reikwijdte van de Meststoffenwet vallen, is destijds besloten om de gebruiksnormen voor deze gronden te regelen in het Besluit gebruik meststoffen. Deze regels verhuizen nu mee naar het Besluit activiteiten leefomgeving. Door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag aan te wijzen voor deze bepalingen in het Besluit activiteiten leefomgeving blijft het geheel aan gebruiksnormen onder één bevoegd gezag.

Voor wat betreft de technische voorschriften en de toegestane periodes voor toepassing van het gebruik van meststoffen zou het principe “decentraal, tenzij” hebben kunnen leiden tot het aanwijzen van de lokale overheid als bevoegd gezag. Dit is niet gedaan omdat deze voorschriften een onlosmakelijk geheel vormen met de hiervoor genoemde gebruiksnormen, die als een geheel zijn opgenomen in het actieprogramma Nitraatrichtlijn. Dat actieprogramma stelt de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit elke vier jaar op en bespreekt hij met de Europese Commissie. Door de bevoegdheid bij de minister te houden wil hij garanties aan de Europese Commissie kunnen blijven geven dat er niet, of slechts bij uitzondering, van de regels wordt afgeweken. Dit is mede van belang voor het in stand houden van de derogatie op de Nitraatrichtlijn. Ook is er rond bijvoorbeeld de toegestane uitrijdperiodes synergie als de handhavende partij zowel de regels van de Meststoffenwet als de voorschriften van het Besluit activiteiten leefomgeving handhaaft.

Invoeren vergunningplicht zuiveringsslib via wijziging Besluit kwaliteit leefomgeving

Daarnaast geldt er een vergunningplicht voor zuiveringsslib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties. Die vergunningplicht, in de vorm van instructieregels aan het bevoegd gezag, is gerealiseerd door een wijziging van het Besluit kwaliteit leefomgeving in dit aanvullingsbesluit.

Typen gronden

Er wordt een onderscheid gemaakt in 3 hoofdcategorieën gronden: landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden. Op deze gronden kunnen grasland, weidegronden en

bouwland voorkomen (de subcategorieën). De drie hoofdcategorieën en de drie subcategorieën gronden kunnen bestaan uit klei, veen, zand of löss.

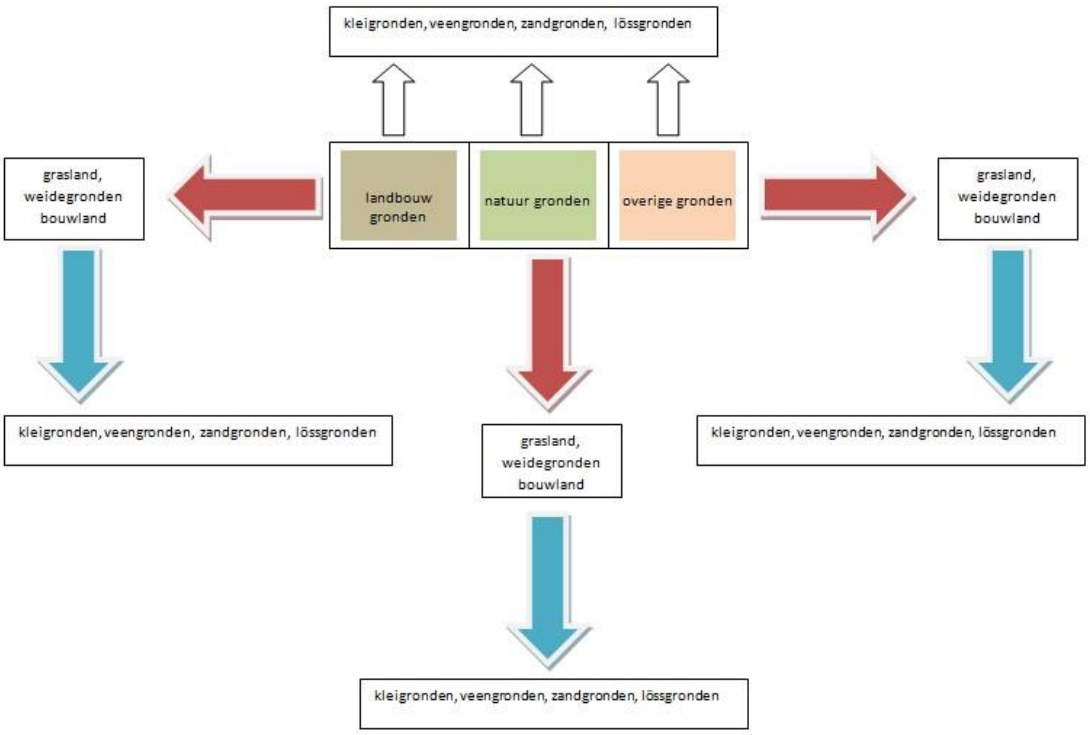

Nitraatrichtlijn

De Nitraatrichtlijn verplicht de lidstaten tot het stellen van een aantal regels inzake het bemesten Via dit aanvullingsbesluit zijn deze regels opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving.

Verhouding tot de Meststoffenwet

De verhouding van de regels onder de Omgevingswet ten opzichte van die in de Meststoffenwet is ongewijzigd gebleven. De Meststoffenwet stelt regels met het oog op de nuttige toepassing en het doelmatig gebruik van meststoffen. Meer concreet gaat het om regels voor het verhandelen van meststoffen, de afvoer van mestoverschotten en de productie van mest en gebruiksnormen. De Meststoffenwet beperkt zich tot het stellen van regels voor gronden die behoren tot de oppervlakte landbouwgrond van het bedrijf. Natuurgronden en overige gronden vallen hier buiten. Om te waarborgen dat op die gronden niet teveel fosfaat op of in de bodem wordt gebracht bevat het Besluit activiteiten leefomgeving via dit aanvullingsbesluit ook voor deze gronden een gebruiksnorm. Het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet is via dit aanvullingsbesluit aangepast om onduidelijkheden te voorkomen over het uitrijden van afvalwater met restanten dierlijke meststoffen.

13 Overige onderwerpen

13.1 Financiële instrumenten

Financiële instrumenten kunnen een belangrijke rol spelen bij een duurzaam beheer van de bodem. Naast verschillende instrumenten die een grondslag bieden om partijen aan te kunnen spreken[64], als er schade is ontstaan aan de fysieke leefomgeving, zoals de zorgplicht voor verontreinigingen die ontstaan zijn op of na 1 januari 1987 of de toevalsvondst met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid. Daarnaast zijn er instrumenten van financiële aard, zoals het instrument kostenverhaal bij schade of het beperken van schade aan de fysieke leefomgeving. De genoemde instrumenten zijn geen onderdeel van dit Aanvullingsbesluit, maar zijn via het hoofdspoor in de Omgevingswet of in de bijbehorende besluiten overgezet.

Daarnaast speelt het financieel instrumentarium subsidiering een rol. De subsidieregeling was opgenomen in het Besluit financiële bepalingen bodemsanering en de Regeling financiële bepalingen bodemsanering 2005, bekend als 'de bedrijvenregeling'. De grondslag voor het Besluit wordt de Kaderwet subsidies I en M, waaronder de subsidieregeling komt te hangen.

In deze paragraaf worden de meest relevante financiële instrumenten beschreven, zoals al opgenomen in de Omgevingswet en de bijbehorende besluiten.

Verhaal van kosten bij verontreiniging fysieke leefomgeving

De Omgevingswet kent het instrument om kosten te verhalen die door de overheid zijn gemaakt bij schade aan de fysieke leefomgeving. In de Wet bodembescherming was in artikel 75 de mogelijkheid tot verhaal van kosten opgenomen, welk instrument is geëvalueerd in 2007[65]. Deze Evaluatie Kostenverhaal geeft weer dat kostenverhaal destijds als instrument het meest geëigende middel was om zorg te dragen voor een bijdrage van het bedrijfsleven aan de maatschappelijke kosten van de aanpak van de historische bodemverontreiniging en daarmee aan het beginsel 'de vervuiler betaalt'. Dit beginsel is geïmplementeerd uit de richtlijn milieuaansprakelijkheid. De mogelijkheid om mede invulling te blijven geven aan het beginsel 'de vervuiler betaalt' is een van de redenen waarom dit instrument is opgenomen, om kosten van schade aan de fysieke leefomgeving te kunnen verhalen.

Financiële zekerheid

Het instrument financiële zekerheid kan worden ingezet bij het vooruitzicht dat maatregelen op termijn getroffen zullen worden, waarbij het bevoegd gezag de garantie wil hebben dat de veroorzaker te zijner tijd in staat zal zijn om de schadelast te dragen. De mogelijkheid om financiële zekerheid in te zetten is een discretionaire bevoegdheid van het bevoegde gezag, dat wil zeggen dat deze zekerheid kan worden gevraagd als het bevoegd gezag dat wenselijk acht.

Voor bodem kan financiële zekerheid worden gesteld voor het opruimen van nieuwe verontreinigingen indien dit door omstandigheden niet onmiddellijk mogelijk of wenselijk is. Op deze manier blijft de betaling van de kosten gewaarborgd en komt deze niet uiteindelijk voor rekening van de overheid.

Subsidie voor bodemsanering van bedrijfsterreinen

Het Besluit financiële bepalingen bodemsanering en de Regeling financiële bepalingen bodemsanering 2005 (tezamen ook wel bedrijvenregeling genoemd) worden vervangen door een regeling onder de Kaderwet Subsidies I en M. De Wet bodembescherming is ingetrokken, maar in

[64] Kamerstukken II, 2017/18, 34864, nr. 3 Memorie van toelichting paragraaf 3.3.3.1 t/m 3.3.3.3.
[65] Zie voor het Evaluatieverslag kostenverhaal 2007 en de Hoofdlijnennotitie kostenverhaal 2007 als bijlagen bij de brief aan de Tweede Kamer, 2007-2008, 30015 nr. 20.

dit besluit is opgenomen dat de bedrijvenregeling blijft gelden voor gevallen die onder het overgangsrecht van de aanvullingswet vallen.

13.2 Voormalige stortplaatsen

Voor voormalige stortplaatsen, gesloten voor 1995, is op dit moment geen specifiek juridisch kader beschikbaar. Het Stortbesluit bodembescherming is alleen van toepassing op stortplaatsen, waar na 1995 nog is gestort. Vaak werd voor het aanpakken van bodemverontreinigingen als gevolg van deze voormalige stortplaatsen, het verplaatsen of herschikken van de stort, het saneren van stoffen boven de interventiewaarde bodemkwaliteit en bij eventuele herontwikkeling van het gebied, de saneringsparagraaf van de Wet bodembescherming gebruikt. In het kader van de afspraken uit het convenant Bodem en ondergrond 2016- 2020 en in het kader van de overdracht van taken van provincies naar gemeenten is de problematiek van de zogenoemde navos stortplaatsen benoemd. Het betreft stortplaatsen waar op grond van de saneringsparagraaf Wet bodembescherming een beschikking is genomen over de ernst van de verontreinigingen en de spoedeisendheid als het gaat om de aanpak van de stortplaats.

Een dergelijke beschikking valt op grond van de Aanvullingswet bodem onder het overgangsrecht als het is beschikt als een spoedgeval. Het recht zoals dat gold onder de Wet bodembescherming blijft van toepassing en de bevoegde overheden van de Wet bodembescherming blijven bevoegd.

Voor zover ten tijde van inwerkingtreding van de Omgevingswet geen beschikking ernst en spoed is vastgesteld, vallen deze voormalige stortplaatsen onder de Omgevingswet en worden gemeenten bevoegd gezag. Het beheer van de bekende voormalige stortplaatsen kan plaatsvinden met het instrumentarium van de Omgevingswet. De gemeente kan bij herinrichting van een gebied een daarin gelegen voormalige stortplaats in haar omgevingsvisie betrekken en indien nodig, in het omgevingsplan nadere regels stellen. Bijvoorbeeld door het toekennen van de functie ‘voormalige stortplaats’ en aan die functie gekoppelde voorschriften. Als sprake is van een nog onbekende stortplaats, die na de inwerkingtreding van de Omgevingswet ontdekt wordt, kan bij onaanvaardbare risico’s voor de gezondheid de regels voor de toevalsvondst op of in de bodem uit afdeling 19.2a mogelijk aan de orde zijn. Deze regeling houdt in dat de onaanvaardbare blootstellingsrisico’s weggenomen worden.

De provincie kan, indien uit een voormalige stortplaats verontreinigde stoffen lekken naar het grondwater, regels stellen ter bescherming van de grondwaterkwaliteit.

14 Verhouding tot voorgaande en voorgenomen regelgeving

14.1 Algemeen

Dit Aanvullingsbesluit bevat regels die afkomstig zijn uit algemene maatregelen van bestuur, regelingen, circulaires en beleidsregels. Een aantal besluiten met regels over de bodem is reeds ingebouwd, een aantal besluiten en regelingen wordt door dit Aanvullingsbesluit ingebouwd, een aantal besluiten en regelingen is komen te vervallen en een aantal besluiten en regelingen blijft (deels) naast de omgevingsregelgeving bestaan. In dit hoofdstuk wordt hier nader op ingegaan. Aanvullend daarop bevat dit hoofdstuk een korte beschrijving van de verhouding tussen dit besluit en de voorheen geldende regelgeving. Verder wordt globaal ingegaan op de voor dit besluit belangrijkste EU-richtlijnen, verordeningen en verdragen.

14.2 Relatie bodemregels met andere regelgeving

Bij de activiteiten in de bodem kan sprake zijn van samenloop met andere regelgeving. Deels valt die regelgeving onder de Omgevingswet (bijvoorbeeld ontgrondingen) en deels daar buiten (bijvoorbeeld arbeidsomstandighedenregelgeving). Het zoeken naar een goede balans tussen beschermen en benutten van de bodem, raakt ook andere bodembelangen, zoals bescherming van geomorfologische belangen. Over een aantal voor bodem relevante onderwerpen kunnen decentrale overheden ook regels stellen in bijvoorbeeld omgevingsplan, omgevingsverordening of waterschapsverordening.

Arbeidsomstandigheden
De regelgeving op het gebied van arbeidsomstandigheden is relevant bij het uitvoeren van activiteiten in de bodem. Vanuit de Arbeidsomstandighedenwet hebben zowel de opdrachtgever en de opdrachtnemer hun verantwoordelijkheden. Van belang is dat de opdrachtgever de beschikking heeft over informatie over de kwaliteit van de bodem. Door het CROW is de CROW 400-richtlijn 'Werken in en met verontreinigde bodem' opgesteld, die is bedoeld als hulpmiddel om de risico’s te bepalen op blootstelling aan gevaarlijke stoffen in te schatten.

Explosieven
Onontplofte explosieven, leveren een gevaar op als ze verplaatst of aangeraakt worden bij graafwerkzaamheden. Het onverwachts aantreffen van niet gesprongen explosieven tijdens graafwerkzaamheden, kan zorgen voor gevaarlijke situaties voor werknemers en omwonenden. De Omgevingswet en uitvoeringsregelgeving stellen geen regels. Wel is het vanuit de arbeidsomstandigheden -regelgeving en vanuit orde en veiligheid (Gemeentewet) noodzakelijk om hier aandacht aan te besteden. Een aantal gemeenten hebben een risicokaart opgesteld voor de mogelijke aanwezigheid van explosieven.

Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten (WION)
In de ondergrond liggen vele kabels en leidingen. De aanleg, het onderhoud en de verwijdering van kabels en leidingen gaat vaak gepaard met grondverzet. Goede informatie over en inpassing van deze infrastructuur in de ondergrond is belangrijk voor het onderhoud en de veiligheid van deze netwerken. De Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten (WION) stelt aan gravers (grondroerders) de verplichting om bij elke ‘mechanische grondroering’ een graafmelding bij het Kadaster te doen. En kabel- en leidingbeheerders moeten al hun (ondergrondse) kabels en leidingen binnen vastgestelde nauwkeurigheid digitaal beschikbaar hebben en aanbieden als het Kadaster daarom vraagt. Daarmee wordt beoogd het aantal graafschades te verminderen, en de nauwkeurigheid van de gegevens te verbeteren.

Ontgrondingen
De Ontgrondingenwet is geïntegreerd in de Omgevingswet en het Besluit activiteiten leefomgeving, waarbij deels een vergunningplicht geldt en deels algemene regels. Bodemkwaliteit maakt onderdeel uit van het afwegingskader bij de beoordeling van een ontgronding.
De achtergrond van het stellen van regels aan ontgrondingen anders is dan bij het graven. In de praktijk zal weinig overlap zijn tussen beide activiteiten; de regels voor graven gelden vooral graven in bodemlagen die verontreinigd zijn (doorgaans de bovenste meters in veelal stedelijk gebied) en ontgrondingen vaker gaan over diepere ontgravingen of ontgravingen in het (doorgaans schonere) buitengebied.

Graven in waterkeringen of andere beperkingengebiedactiviteiten
Bij het graven in de bodem kan ook sprake zijn van een beperkingengebiedactiviteit als deze plaatsvindt in het beperkingengebied van een weg in beheer bij het Rijk, een waterstaatswerk in beheer bij het Rijk of een spoorweg. Het waterschap kan in de waterschapsverordening regels opnemen over het uitvoeren van activiteiten in het beperkingengebied van regionale waterstaatswerken (zoals waterkeringen). In deze gevallen kan het graven ook een activiteit op grond van de waterschapsverordening zijn.

Bescherming van cultureel erfgoed, met inbegrip van bekende en aantoonbaar te verwachten en archeologische monumenten
Bij graafwerkzaamheden kan een samenloop met archeologie voorkomen.
Gemeenten houden in het omgevingsplan rekening met bekende en aantoonbaar te verwachten archeologische monumenten, en kunnen in dat verband bijvoorbeeld onderzoek naar de archeologische waarde van een locatie verplicht stellen bij het verrichten van activiteiten die tot bodemverstoring leiden. Deze beschermende regels gelden naast de regels over graven in de bodem.

Bescherming van aardkundige en geomorfologische waarden
Aardkundige waarden betreft een belangrijke natuurlijke variatie van geologie, landschapsvormen, bodemeigenschappen en/ of –processen. Deze locaties, gebieden of fenomenen kunnen door de overheid worden beschermd. De waarde hangt onder andere af van de zeldzaamheid en reproduceerbaarheid. Met name provincies hebben bepaalde gebieden of locaties beschermd, bijvoorbeeld aangewezen als aardkundig monument.

14.3 Voorgaande regelgeving bodem

Een aantal besluiten is alleen gebaseerd op de Wet bodembescherming. Met het intrekken van de Wet bodembescherming hebben deze besluiten geen wettelijke grondslag meer. Deze besluiten hoeven niet te worden omgehangen omdat de inhoud van deze besluiten is uitgewerkt in dit Aanvullingsbesluit. Wel blijven deze besluiten en onderliggende ministeriële regelingen van kracht indien het overgangsrecht van toepassing is. Het beperken of ongedaan maken van de blootstelling aan de verontreiniging wordt geregeld in dit Aanvullingsbesluit. Deze besluiten worden ingetrokken. Het gaat om de volgende besluiten:

- Besluit uniforme saneringen, BUS
- Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen:
- Besluit overige niet-meldingplichtige gevallen bodemsanering (BONG)
- Besluit aanwijzing bevoegd gezag gemeenten Wet bodembescherming
- Besluit gebruik meststoffen
- Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer

Het Besluit OM-afdoening (houdende regels aangaande de buitengerechtelijke afdoening van strafbare feiten) is de verantwoordelijkheid van de minister van Justitie en Veiligheid. Dit besluit wordt regelmatig gewijzigd. De in bijlage II van het Besluit OM-afdoening opgenomen bepalingen

van de Wet bodembescherming zullen worden gewijzigd zodra bekend is op welk moment de Aanvullingswet bodem in werking treedt.

Het Besluit vaststelling decentralisatie- en integratie-uitkeringen valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie en de minister van Financiën. Dit besluit wordt jaarlijks vastgesteld zodat een wijziging in dit Aanvullingsbesluit niet nodig is.

Voor het overgangsrecht wordt verwezen naar hoofdstuk 20.

Besluit bodemkwaliteit

Dit besluit wordt gewijzigd, zie artikel VII van dit Aanvullingsbesluit. Zie hoofdstuk 11 van deze toelichting.

Besluit gebruik meststoffen en Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen

Het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen waren gebaseerd op de Wet bodembescherming. Met het intrekken van de Wet bodembescherming is de juridische grondslag aan het Besluit gebruik meststoffen en de uitvoeringsregeling ontvallen; omzetting van het besluit en de uitvoeringsregeling was noodzakelijk. Het Besluit gebruik meststoffen bevatte voorschriften die beperkingen stelden aan de periode waarin, de omstandigheden waaronder en de wijze waarop meststoffen op of in de bodem konden worden gebracht. Het doel hiervan was de belasting van de bodem en het water door fosfaat- en stikstofverbindingen afkomstig uit meststoffen terug te dringen en om de emissie van potentieel verzurende stoffen te beperken. De regels uit het Besluit gebruik meststoffen en die uit de uitvoeringsregeling zijn nu opgenomen in dit aanvullingsbesluit.

Waterbesluit

In het Waterbesluit (en de bijbehorende Waterregeling) werden verschillende onderwerpen ter uitwerking van de Waterwet geregeld. Een groot deel van de inhoud van hoofdstuk 6 van het Waterbesluit en de Waterregeling is in dit besluit opgenomen. In de hoofdstukken 6 en 7 van dit besluit zijn de vergunningplichten (of uitzonderingen op de vergunningplicht) en algemene regels opgenomen voor beperkingengebiedactiviteiten met betrekking tot waterstaatswerken in beheer bij het Rijk, wateronttrekkingsactiviteiten in de rijkswateren en stortingsactiviteiten op zee. De indieningsvereisten voor de aanvraag van een watervergunning, die in hoofdstuk 6 van de Waterregeling waren opgenomen, worden omgezet in indieningsvereisten voor omgevingsvergunningen voor wateractiviteiten in de ministeriële regeling op grond van artikel 16.55, tweede lid, van de wet.

Andere onderwerpen die in het Waterbesluit en de Waterregeling waren opgenomen, zijn nu in het Omgevingsbesluit en het Besluit kwaliteit leefomgeving te vinden. Het Omgevingsbesluit bevat onder andere de toedeling van taken en handhavingsbepalingen. In het Besluit kwaliteit leefomgeving zijn onder andere de instructieregels voor waterbeheerprogramma's, regionale waterprogramma's en het nationale waterprogramma opgenomen en monitoringsbepalingen. De bepalingen over heffingen, die waren opgenomen in hoofdstuk 7 van het Waterbesluit en de Waterregeling, zullen via het invoeringsspoor in het Omgevingsbesluit worden opgenomen

14.4 EU-regelgeving

14.4.1 EU-richtlijnen, EU-verordeningen en verdragen

Voor het omgevingsrecht is een groot aantal EU-richtlijnen van belang, evenals enkele EU-verordeningen en verdragen. Een groot deel van de richtlijnen en verdragen wordt in de Omgevingswet en dit besluit ge(her)ïmplementeerd. Uitgangspunt is dat er zo weinig mogelijk aanvullend wordt geregeld ten opzichte van het internationale recht en lastenluw wordt

geïmplementeerd. In de artikelsgewijze toelichting is meer concreet aangegeven waar sprake is van specifieke implementatie-(verplichtingen). Een meer uitgebreide beschrijving is opgenomen in hoofdstuk 4 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem.

Grondwaterrichtlijn

De grondwaterrichtlijn (2006/118/EG) heeft tot doel om de verontreiniging van grondwater te voorkomen. Deze richtlijn sluit aan bij de systematiek van de kaderrichtlijn water. Kortheidshalve wordt verwezen naar de toelichting bij de omzetting van die richtlijn. In de hoofdstukken 2 tot en met 5 van dit besluit zijn een specifieke zorgplicht, algemene regels en vergunningplichten opgenomen voor milieubelastende activiteiten. Deze dienen mede ter voorkoming of beperking van de verontreiniging van het grondwater, en vormen zo een invulling van de eisen in artikel 6, eerste lid van de grondwaterrichtlijn aan het maatregelenprogramma van artikel 11 van de kaderrichtlijn water (onder de Omgevingswet: het regionaal of nationaal waterprogramma).

Kaderrichtlijn afvalstoffen

De kaderrichtlijn afvalstoffen (2008/98/EG) heeft als doel de bescherming van het milieu en de menselijke gezondheid door preventie of beperking van de negatieve gevolgen van de productie en het beheer van afvalstoffen en de beperking van gevolgen in het algemeen van het gebruik van hulpbronnen en de verbetering van de efficiëntie van het gebruik ervan. De richtlijn beoogt ertoe bij te dragen de Europese Unie meer tot een recyclingmaatschappij te maken, de productie van afval te voorkomen en afvalstoffen als grondstof te gebruiken.

De richtlijn is vooral geïmplementeerd in artikel 1.1 en in hoofdstuk 10 van de Wet milieubeheer. Daarnaast heeft implementatie plaatsgevonden in diverse algemene maatregelen van bestuur, zoals het Besluit vrijstellingen stortverbod buiten inrichtingen en het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen, die naast het onderhavige besluit blijven bestaan. De op grond van de richtlijn vereiste vergunningplicht was geregeld in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en het Besluit omgevingsrecht en is nu opgenomen in de paragrafen 3.2.16 en 3.5.11 van dit besluit.

Kaderrichtlijn water

De kaderrichtlijn water (2000/60/EG) heeft tot doel om, kort gezegd, de oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen in een goede toestand te brengen en te houden. De kaderrichtlijn water is grotendeels omgezet via omgevingswaarden, instructieregels en monitoringsbepalingen in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Op grond van artikel 10 van de kaderrichtlijn water moeten de lidstaten er zorg voor dragen dat alle lozingen in oppervlaktewaterlichamen worden beheerst overeenkomstig de in dat artikel genoemde gecombineerde aanpak. Die aanpak bestaat uit het toepassen van op de beste beschikbare technieken gebaseerde beheersingsmaatregelen, emissiegrenswaarden of beheersingsmaatregelen voor diffuse effecten, die zijn opgenomen in een aantal Europese richtlijnen, en het vaststellen van strengere emissiebeheersingsmaatregelen als dat nodig is op grond van een kwaliteitsdoelstelling van de kaderrichtlijn water.

Op grond van artikel 11 van de kaderrichtlijn water stellen de lidstaten een maatregelenprogramma vast om de doelstellingen van die richtlijn te verwezenlijken. Tot die maatregelen behoren het beperken van de hoeveelheid meststoffen in grondwater en in een oppervlaktewaterlichaam. Hieraan is in dit Aanvullingsbesluit uitvoering gegeven.

Nitraatrichtlijn

De nitraatrichtlijn (91/676/EEG) is er op gericht de waterkwaliteit te beschermen door te voorkomen dat nitraten uit agrarische bronnen het grond- en oppervlaktewater verontreinigen en door goede landbouwpraktijken te stimuleren. Hiertoe zijn in Nederland actieprogramma's opgezet. Ter uitvoering van de maatregelen uit de actieprogramma's zijn er regels opgesteld. Die

uitvoeringsregels staan vooral in de Meststoffenwet en de hierop gebaseerde regelgeving. Zo bevatten deze regels gebruiksnormen voor meststoffen. Ook dit Aanvullingsbesluit bevat regels ter uitvoering van de actieprogramma's van de nitraatrichtlijn zoals de uitrijdperioden voor meststoffen. Meer concreet staan deze in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Ook verplicht de Nitraatrichtlijn de lidstaten tot het stellen van bijzondere regels inzake het bemesten van steile hellingen (onderdeel A van bijlage II en bijlage III). Deze staan in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Zuiveringsslibrichtlijn

De zuiveringsslibrichtlijn (86/278/EEG) heeft tot doel voorschriften te geven voor het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw zodat nadelige gevolgen voor bodem, planten, dieren en mensen worden voorkomen. Ook beoogt de richtlijn een juist gebruik van zuiveringsslib te bevorderen. Zuiveringsslib is een meststof. Hiertoe zijn in dit Aanvullingsbesluit nadere voorschriften ter uitvoering van de richtlijn opgenomen.

NEC-richtlijn

De NEC-richtlijn (2016/2284/EG) heeft onder meer tot doel de emissies van verzurende en eutrofiërende stoffen te beperken en zo de bescherming van het milieu en de menselijke gezondheid op leefniveau te verbeteren. Door het vaststellen van nationale emissieplafonds, en het regelmatig herzien daarvan, wordt uiteindelijk beoogd te bereiken dat de kritische niveaus en de kritische belasting niet meer worden overschreden. Op grond van de NEC-richtlijn dient Nederland de jaarlijkse nationale emissie van ammoniak terug te brengen. De regels in dit Aanvullingsbesluit ten aanzien van het emissiearm op of in de bodem brengen van drijfmest op bouwland geven hier nader invulling aan.

14.4.2 Notificatie

Richtlijn (EU) 2015/1535

Het ontwerpbesluit is op ... ingevolge artikel 5, eerste lid, van Richtlijn (EU) 2015/1535 van het Europees Parlement en de Raad van 9 september 2015 betreffende een informatieprocedure op het gebied van technische voorschriften en regels betreffende diensten van de informatiemaatschappij (codificatie) (PbEU 2015, L241) voorgelegd aan de Europese Commissie.

De volgende bepalingen in het ontwerpbesluit bevatten vermoedelijk technische voorschriften: …

Deze bepalingen verenigbaar zijn met de artikelen 34 tot en met 36 VWEU (vrij verkeer van goederen), omdat ….

Naar aanleiding van de reacties van de Europese Commissie wordt het volgende opgemerkt. ...

Overeenkomst inzake technische handelsbelemmeringen

Ter voldoening aan artikel 2, negende lid, en/of artikel 5, zesde lid, van de op 15 april 1994 te Marrakech tot stand gekomen Overeenkomst inzake technische handelsbelemmeringen (Trb. 1994, 235), deelt de Minister van Infrastructuur en Waterstaat mee dat een voorstel van ontwerpbesluit houdende ... waarin technische voorschriften worden gesteld aan ..., is gemeld aan het Secretariaat van de Wereldhandelsorganisatie. Informatie over deze technische voorschriften kan worden ingewonnen bij het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

15 Uitvoering, toezicht en handhaving

15.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen ingegaan op het toezicht en de handhaving van de in dit besluit opgenomen regels. Daarbij wordt ook ingegaan op de afstemming met de bodemregelgeving die achterblijft in het Besluit bodemkwaliteit. Meer in het bijzonder wordt ingegaan op de volgende onderwerpen: milieubelastende activiteiten (graven in de bodem, saneren van de bodem en toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie), het op of in de bodem brengen van meststoffen, ketentoezicht en grondwaterbeheer.

In de memorie van toelichting van de wet en de nota's van toelichting bij de besluiten wordt in algemene zin ingegaan op uitvoering, handhaving en toezicht. Het Invoeringsbesluit Omgevingswet bevat bepalingen die hoofdstuk 7 van het Besluit omgevingsrecht invoegen, zoals dat is komen te luiden na inwerkingtreding van het Wijzigingsbesluit verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving, ook wel bekend als het VTH-spoor.

15.2 Graven, saneren en toepassen

Uitvoering
Een van de verbeterdoelen van de stelselherziening is het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht.
In dit Aanvullingsbesluit zijn de regels over graven, (tijdelijk) opslaan van grond en baggerspecie, saneren en het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie bijeengebracht. Voor deze milieubelastende activiteiten zijn op grond van artikel 2.3 van het Besluit activiteiten leefomgeving behoudens een aantal uitzonderingen- de gemeenten het bevoegd gezag voor meldingen, maatwerkvoorschriften en de instemming met gelijkwaardige maatregelen (voor zover dit plaatsvindt op de landbodem). Wanneer dezelfde activiteiten plaatsvinden in het oppervlaktewater is, afhankelijk van het watersysteem, de Minister van Infrastructuur en Waterstaat of het dagelijks bestuur van het waterschap op grond van artikel 2.4 of 2.6 van het Besluit activiteiten leefomgeving het bevoegd gezag.

Handhaving en toezicht
Handhaving begint met het houden van toezicht op de naleving van wettelijke voorschriften. Het toezicht omvat een breed scala van activiteiten waartoe ook voorlichting behoort. Voorlichting kan helpen om de initiatiefnemer te wijzen op de eigen verantwoordelijkheid. Zo ontstaat meer bewustwording over de naleving van de veelal algemene regels inclusief de (specifieke) zorgplicht. Immers onder de Omgevingswet wordt iedere initiatiefnemer geacht om voldoende zorg te betrachten voor de fysieke leefomgeving in het kader van de activiteiten die hij ontplooit.
Toezicht is voorts het actief verzamelen van informatie over een bepaalde activiteit om te onderzoeken of voldaan wordt aan gestelde eisen, het zich daarna vormen van een oordeel daarover en het eventueel naar aanleiding daarvan interveniëren. Als blijkt dat er activiteiten plaatsvinden die in strijd zijn met wet- of regelgeving, dan kunnen handhavingsmiddelen worden ingezet.

Uit de Evaluatie van het Besluit bodemkwaliteit in 2011 is gebleken dat het (verder) versterken van het professioneel opdrachtgeverschap van overheden een belangrijke bijdrage kan leveren aan het verbeteren van het naleefgedrag (voorbeeldfunctie overheid). Daarbij horen volgens de voornoemde evaluatie zowel stimulerende maatregelen (trainingen, voorlichting, hulpmiddelen (bijvoorbeeld standaard aanvragen werkzaamheden of contracten)) als sancties (optreden tegen opdrachtgevers die in strijd met de regels handelen). Deze aanbeveling is nog immer actueel en zeker van belang gelet op het feit dat er wijzigingen optreden in de informatiepositie van de toezichthouder. Ook bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet zal onverminderd worden ingezet op voorbeeldgedrag van de overheid bij activiteiten in de bodem en met grond, baggerspecie en bouwstoffen.

Informatie ten behoeve van toezicht en handhaving

Met de inwerkingtreding van de wet zal het bevoegd gezag minder meldingen gaan ontvangen dan onder de Wet bodembescherming. Dit is in lijn met het uitganspunt van het stelstel om de bestuurlijke lasten te verminderen, maar dit kan van invloed zijn op de informatievoorziening voor toezicht en handhaving. Om ervoor te zorgen dat het bevoegd gezag informatie ontvangt, voorafgaand aan een graafactiviteit is een informatieplicht opgenomen als sprake is van een graafactiviteit in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit met een omvang van meer dan 25 m3. Dit houdt in dat het bevoegd gezag voorafgaand aan de graafactiviteit wordt geïnformeerd. Op deze wijze wordt het bevoegd gezag – ondanks het ontbreken van de meldplicht zoals die gold onder de Wet bodembescherming – toch geïnformeerd en kan deze informatie in het kader van het toezicht worden gebruikt. Via een bruidsschatregel is eveneens voorzien in een informatieplicht als sprake is van graven met een omvang kleiner dan 25 m^3 op locaties of gebieden waarbij al voorafgaand aan inwerkingtreding van de Omgevingswet is vastgesteld dat de bodem verontreinigd is tot boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.

In onderstaande tabel is inzichtelijk gemaakt wat de verschillen zijn tussen de Wet bodembescherming en de regelgeving onder de Omgevingswet.

	Wet bodembescherming (artikel 28 e.v.)	**Regelgeving onder Omgevingswet (algemene regels graven)**
Graven in grond < interventiewaarde, omvang grondverzet < 25 m^3	Geen melding	Geen melding (geen rijksregels van toepassing)
Graven in grond < interventiewaarde, omvang grondverzet > 25 m^3 maar < 50 m^3	Geen melding	informatieplicht (rijksregels graven < IW)
Graven in grond < interventiewaarde, omvang grondverzet > 50 m3	Wel melding	informatieplicht (rijksregels graven < IW)
Graven in grond < interventiewaarde, uitsluitend tijdelijke uitname	Geen melding	Geen melding (rijksregels graven < IW)
Graven in grond > interventiewaarde (omvang verontreiniging > IW < 25m3) en omvang grondverzet < 25 m3	Geen melding	Geen melding (geen rijksregels van toepassing)
Graven in grond > interventiewaarde (omvang verontreiniging > IW < 25m3) en omvang grondverzet > 25 m3	Geen melding	Wel melding (rijksregels graven > IW)
Graven in grond > interventiewaarde (omvang verontreiniging > IW > 25m3) en omvang grondverzet < 25 m3	Wel melding (aangevuld met saneringsplan of BUS melding)	Geen melding (geen rijksregels van toepassing) Wel is voorzien in een informatieplicht in de bruidsschat (tijdelijke uitname uitgezonderd van de informatieplicht)

Naast deze informatie- en meldplichten plicht blijft het in het kader van voorbereidingen voor het toezicht van belang dat informatie over graafwerkzaamheden (wie, wat, waar en wanneer) op andere wijze beschikbaar komt. Bij de overheid is namelijk al veel informatie bekend over activiteiten in de bodem of met grond, baggerspecie en bouwstoffen. Deze informatie kan binnen dezelfde organisatie worden gedeeld en benut door het bevoegd gezag om risico gestuurd toezicht en prioriteitstelling vorm te geven.

Het ontsluiten van bij de overheid beschikbare informatie over graafwerkzaamheden (bijvoorbeeld actuele bodemkwaliteitskaarten, maar ook bekende historische informatie of uitgevoerde onderzoeken) ten behoeve van het toezicht is bij de implementatie van de Omgevingswet dus een belangrijke eerste stap.

Daarbij wordt opgemerkt dat graafwerkzaamheden veelal ondersteunend dan wel volgend zijn op ruimtelijke ontwikkelingen zoals het aanleggen van een woonwijk, de herontwikkeling van een gebied maar ook aan de orde zijn bij het voldoen aan maatschappelijke opgaven, zoals bijvoorbeeld in het kader van de energietransitie. Over al deze ruimtelijke ontwikkelingen is tijdig informatie bekend bij het bevoegd gezag die ook bruikbaar is als het gaat om het risico gestuurd toezicht op graafwerkzaamheden. Bovendien kan door een gemeente in de omgevingsvisie en het omgevingsplan worden aangegeven hoe wordt omgegaan met de maatschappelijke opgaven en op dat moment al worden nagedacht over het toezicht dat nodig is om de geformuleerde ambities waar te maken. Daarbij kunnen tevens de handhavingservaringen worden betrokken om te identificeren welke regels meer of minder worden nageleefd. En als laatste moet de beschikbare bodeminformatie voor een ieder goed worden ontsloten om de naleving te verbeteren.
Het is en blijft van belang dat de informatie adequaat ontsloten is.

Meldingen bij toepassen van grond en baggerspecie
De melding die vooraf dient te gaan aan de toepassing van grond en baggerspecie krijgt onder het Besluit activiteiten leefomgeving een ander karakter dan onder het Besluit bodemkwaliteit. In paragraaf 4.124 toepassen van grond en baggerspecie zijn de veranderingen uitgebreid beschreven. Als het voornemen om grond of baggerspecie toe te passen niet wordt gemeld, dan is het toepassen niet toegestaan. Het achterwege laten van een melding heeft tot gevolg dat het toepassen illegaal heeft plaatsgevonden. Onder het Besluit bodemkwaliteit was daarvan geen sprake en waren er geen gevolgen verbonden aan het niet van het melden van een toepassing, zolang de alsnog gedane melding maar voldeed aan de algemene regels. De meldingen hebben een belangrijke functie voor het houden van (risico)gestuurd toezicht en handhaving van algemene regels.

15.3 Ketentoezicht

Voor het toezicht op de gehele keten zijn naast de regels in het Besluit activiteiten leefomgeving ook de regels die betrekking hebben op de deskundigheid en integriteit van bodemintermediairs en kwaliteit van de uitvoering door deze bodemintermediairs van belang. Deze zogenoemde kwalibo regelgeving blijft achter in het Besluit bodemkwaliteit. Voor een algemene toelichting op deze regelgeving wordt verwezen naar de toelichting op het Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer. Het toezicht op de kwalibo regelgeving is op grond van artikel 18.2a, derde lid Wet Milieubeheer een verantwoordelijkheid van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat die deze verantwoordelijkheid heeft neergelegd bij de Inspectie Leefomgeving en Transport.

De regels uit het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit bodemkwaliteit gelden voor alle activiteiten en werkzaamheden in de keten, waardoor op alle activiteiten en werkzaamheden in de keten toezicht kan worden uitgeoefend. Samenwerking tussen de bevoegde overheden, ieder vanuit haar eigen bevoegdheid, is daarbij noodzakelijk. Deze samenwerking wordt vorm gegeven door regionale overleggen tussen bevoegde gezagen over ketentoezicht (kennis delen en afstemming van toezicht en handhaving) en vervolgens door samenwerking in concrete toezichtsacties in de keten waarbij elk bevoegd gezag vanuit haar eigen verantwoordelijkheid intervenieert. Afstemming over de in te zetten handhavingsinstrumenten is daarvoor noodzakelijk. Hoofdstuk 5 van de Wabo en het Besluit omgevingsrecht (verbetering, vergunningverlening, toezicht en handhaving)[66] geven een transparant kader met bijbehorende voorwaarden voor de beoogde versterking van de landsbrede samenwerking in het omgevingsrecht. Het doel is een informatiegestuurde en risicogerichte handhaving die de nodige efficiency en effectiviteit met zich meebrengt.

De Inspectie zal onder de Omgevingswet zijn regierol kunnen blijven vervullen. Gelet op de uitgangspunten in het stelsel van de Omgevingswet is er voor gekozen om niet meer expliciet alle taken en bevoegdheden op te nemen, onder andere voor onderling afgestemde handhaving. De overheidszorg voor de fysieke leefomgeving krijgt vorm door het uitoefenen van taken en bevoegdheden door de bestuursorganen en openbare lichamen of, onder hun verantwoordelijkheid,

[66] Staatsblad 2017, 193.

door andere organisaties of personen. Artikel 2.2 van de Omgevingswet vraagt alle bestuursorganen te zorgen voor samenwerking en afstemming van hun taken.[67]
Het toezicht op de kwalibo regelgeving raakt aan de bevoegdheden van alle bestuursorganen die met grondstromen te maken hebben, zodat het voor de hand ligt dat de Inspectie een voortrekkersrol blijft vervullen als invulling van artikel 2.2 van de Omgevingswet. Dit artikel vervangt daarmee artikel 4 eerste lid van het Besluit bodemkwaliteit waarbij het gaat om het afstemmen met overheden en de regierol van de Inspectie in het kader van handhaving bij bodem.

15.4 Grondwater

Grondwater is onderdeel van het watersysteem en de bevoegdheidsverdeling ten aanzien van de taak beheer van watersystemen is hier leidend. Dat betekent dat voor wateren die in het beheer zijn van het Rijk de Minister van Infrastructuur en Waterstaat bevoegd gezag is en voor de regionale wateren het bestuursorgaan welke bij omgevingsverordening de taak beheer van watersystemen krijgt toebedeeld.

Daarnaast kent het Besluit activiteiten leefomgeving vergunningplichtige wateronttrekkingsactiviteiten waarbij grondwater onttrokken wordt (artikel 14.2) en waarvoor gedeputeerde staten bevoegd gezag voor is, ook waar deze grondwateronttrekking plaatsvindt in een oppervlaktewaterlichaam dat in beheer is van het Rijk.
Met het intrekken van de Wet Bodembescherming vervalt de bevoegdheid ten aanzien van grondwatersaneringen. De bij de provincie belegde taken ten aanzien van het beschermen van grondwaterbeschermingsgebieden (artikel 2.18 Omgevingswet) of de uitvoering van de kaderrichtlijn water en grondwaterrichtlijn (artikel 3.8 Omgevingswet), maar ook aan een gebied door de gemeente toegekende functies (artikel 4.2 Omgevingswet) kunnen onder andere aanleiding geven tot het stellen van regels aan activiteiten ter bescherming of verbetering van de grondwaterkwaliteit (zie verder hoofdstuk 6). Afhankelijk van het type activiteit waaraan regels gesteld worden, landen deze, al dan niet via een instructieregel, in de omgevings- of waterschapsverordening of het omgevingsplan en zijn respectievelijk gedeputeerde staten, het waterschap of de gemeente bevoegd gezag.

15.5 Het op of in de bodem brengen van meststoffen

Op grond van artikel 18.2 van de wet berust de bestuursrechtelijke handhavingstaak bij het bestuursorgaan dat op grond van paragraaf 4.1.3 is aangewezen als bevoegd gezag. Meer concreet is de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag aangewezen (artikel 4.12 Omgevingswet). Hij was ook bevoegd gezag voor het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit blijft dan ook toezien op de naleving van de regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen om uitspoeling en afspoeling van met name nitraat te voorkomen.

De bestuursrechtelijke handhavingstaak omvat het toezicht op de naleving en het opleggen en ten uitvoer leggen van bestuursrechtelijke sancties. De Nederlandse voedsel- en warenautoriteit (hierna: NVWA) is namens de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij met het toezicht en de handhaving belast. Ook de politie houdt toezicht. De politie beperkt zich daarbij tot "heterdaad" feiten. De NVWA controleert onder meer het gebruik van vanggewassen, de gebruiksnormen op natuurgronden en overige gronden en de uitrijdperioden. Ook de waterschappen hebben een verantwoordelijkheid in het kader van toezicht en handhaving bij het op of in de bodem brengen van meststoffen in de nabijheid van een oppervlaktewaterlichaam.

Een van de verbeterdoelen van de stelselherziening is het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht. Hiertoe zijn de regels van het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen zo veel mogelijk

[67] Zie voor een uitgebreide toelichting paragraaf 4.2.2. van de memorie van toelichting bij de Omgevingswet.

geconcentreerd op één niveau (in het Besluit activiteiten leefomgeving). Op die wijze kunnen de toezichthouders hun taken eenvoudiger uitvoeren.

De op te leggen sancties kunnen zowel bestuursrechtelijk (op grond van de Omgevingswet) als strafrechtelijk (via de Wet economische delicten) van aard zijn.

16 Effecten

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de effecten die het aanvullingsbesluit naar verwachting zal hebbenop de Nederlandse samenleving. Aan bod komen achtereenvolgens de financiële effecten op burgers en bedrijven, het effect op het milieu en het effect op de rechtspraak en handhaafbaarheid. Om voorafgaande aan de inwerkingtreding van de wet en het Aanvullingsbesluit een inschatting te maken is een aantal onderzoeken gedaan en toetsen uitgevoerd. Het gaat om de volgende toetsen en adviezen:

- Adviescollege Toetsing Regeldruk (ATR) toets
- Onderzoek naar financiële effecten (SIRA)
- Bedrijfseffectentoets
- Milieueffectentoets (RIVM)
- Advies van de Raad voor de rechtspraak
- Advies van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
- HUF toets

De effecten uit deze toetsen en adviezen zijn betrokken bij de verwerking van de consultatie.
De financiële effectentoets Aanvullingsbesluit bodem geeft een vergelijking tussen de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde regelgeving en de financiële effecten en de afgeleide consequenties van dit Aanvullingsbesluit. Er zijn verschillende actoren die te maken krijgen met dit Aanvullingsbesluit. Allereerst hebben overheden een taak als beleidsmaker, toetser, handhaver en vergunningverlener. Daarnaast gelden de regels voor initiatiefnemers, zoals bedrijven, overheden en particulieren. Ten slotte zijn de regels van belang voor de bodembranche, zoals voor advies- en veldwerkbureaus, saneringsbedrijven, grondbanken en grondverwerkers en toeleveringsbedrijven, bijvoorbeeld leveranciers van veldwerkapparatuur.
In de toets is onderscheid gemaakt in regeldruk, administratieve lasten en nalevingskosten en de financiële effecten voor de overheden en het bedrijfsleven. Het onderzoek is uitgevoerd middels bureauonderzoek, twee werksessies met deskundigen (overheden en bedrijfsleven) en interviews.

16.1 Effect op de regeldruk voor burgers en bedrijven

Het onderzoeksbureau SIRA Consulting heeft in 2018 en in 2019 onderzoek gedaan naar de financiële effecten van het aanvullingsbesluit voor burgers, bedrijven en overheden. Het gaat bij de financiële effecten om de administratieve lasten, zoals de kosten van regeldruk. Daarnaast heeft SIRA gekeken naar de bestuurlijke lasten. Dit zijn de kosten die overheden maken voor de uitvoering van de regelgeving. De verschuiving van kosten tussen overheden, die het gevolg zijn van de verschuiving van de wettelijke taken tussen overheden, behoort niet tot de scope van dit onderzoek.
Het hoofdrapport van het SIRA-onderzoek was gebaseerd op de ter consultatie gelegde versie van het Aanvullingsbesluit. Nadien zijn enkele herberekeningen uitgevoerd, als gevolg van wijzigingen naar aanleiding van de consultatiereacties. Hoewel niet alle effecten kwantificeerbaar zijn, en er in de berekeningen alleen gewerkt kan worden met een bandbreedte, is er gemiddeld sprake van een besparing op de kosten voor initiatiefnemers: bedrijven, overheden en incidenteel ook voor burgers.
Voor de bestuurlijke lasten voor overheden worden ook structurele besparingen verwacht.
Door de brede opzet van de Omgevingswet kunnen alle partijen in meer of mindere mate te maken krijgen met de effecten van het nieuwe stelsel. De effecten doen zich met name voor bij bedrijven en overheden die actief zijn in de fysieke omgeving.

16.2 Effect op de bestuurlijke lasten voor overheden

De regelgeving in het Aanvullingsbesluit kan in relatie tot de besluiten uit het hoofdspoor voor overheden leiden tot een besparing op de bestuurlijke lasten.

De algemene regels voor het saneren van de bodem worden eenvoudiger en uniformer. De voorspelbaarheid wat de initiatiefnemer moet doen wordt daarmee beter en de regels zijn eenvoudiger handhaafbaar. Dit zorgt voor lastenverlaging. Ook het beoordelen van een aanvraag voor een maatwerkvoorschrift wordt eenvoudiger omdat de aanpak van de bodemverontreiniging gekoppeld is aan het initiatief in plaats van aan de omvang van de verontreiniging. De verwachting is dat ook het bodemonderzoek daarmee eenvoudiger kan zijn. Daarnaast is er een onderscheid gemaakt tussen de milieubelastende activiteit graven en de milieubelastende activiteit saneren. Dit leidt naar verwachting gemiddeld ook tot meer besparingen.

Het invoeren van een ondergrens van 25 m^3 grondverzet voor regels aan graafwerkzaamheden, ongeacht de kwaliteit leidt ook tot enige verlaging van lasten. Het duidelijker begrippenkader voor toepassen van grond en baggerspecie zal eveneens tot minder discussie leiden tussen bevoegd gezag en initiatiefnemers en daarmee tot een verlaging van bestuurlijke lasten en de lasten voor het bedrijfsleven.

Als gevolg van de algemene toegenomen vereenvoudiging en verduidelijking van de regels zal naar verwachting tot een vermindering leiden van de inzet van de bodem adviesbureaus.

Initiatiefnemers en adviesbureaus zullen wel voortaan rekening moeten houden met lokale verschillen, maar deze verschillen hebben vaak hun achtergrond in de lokale bodemgesteldheid. Voor het grondwaterverontreinigingen kan het uitwerken en het onderbouwen van afwegingen welke grondwaterverontreinigingen nog aangepakt moeten worden vanwege de effecten op de algemene kwaliteit van het grondwater tot eenmalige bestuurlijke lasten leiden. Voor het bedrijfsleven en burgers leidt het tot duidelijkheid welke grondwaterverontreinigingen nog aangepakt moeten worden en welke niet meer. Dit leidt tot een vermindering van lasten omdat niet alle grondwaterverontreinigingen bij een initiatief aangepakt hoeven worden.

Een mogelijk te verwachten effect is dat voor de gemeenten het uitwerken en het onderbouwen van een locatiespecifieke waarde waarboven niet zonder meer een bodemgevoelig gebouw mag worden gerealiseerd tot enige aanvullende bestuurlijke lasten kan leiden. Gemeenten worden hierin gefaciliteerd doordat standaardbepalingen opgenomen zijn in de bruidsschat, zodat op termijn en op een geschikt moment een gemeente een afweging kan maken. Daarnaast is een risicotoolbox van het RIVM beschikbaar.

Over het algemeen wordt er structureel gemiddeld een reductie van kosten verwacht door de invoering van het Aanvullingsbesluit bodem. De meeste kosten kunnen worden bespaard bij de gemeenten. Echter niet alle effecten kunnen al worden gekwantificeerd. Dit geldt bijvoorbeeld voor de effecten als gevolg van de invulling van de decentrale afwegingsruimte. De eenmalige kosten voor de gemeenten voor het verwerken van het bodembeleid in de gemeentelijke omgevingsplannen zijn berekend in een bandbreedte van 8 miljoen euro tot circa 22 miljoen euro. Voor provincies, waterschappen en burgers worden geen specifieke eenmalige kosten verwacht. Voor provincies zijn de eenmalige kosten een gevolg van de inspanningen om een aantal taken naar de gemeenten over te dragen, ten tijde van het onderzoek is hiervan nog geen kwantitatief inzicht beschikbaar.

16.3 Effect op het milieu

Het uitgangspunt van een gelijkwaardige bescherming bij het Aanvullingsbesluit houdt in dat het niveau van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit gelijkwaardig blijft aan het oude niveau van de Wet bodembescherming. Door het RIVM is bekeken in hoeverre dit Aanvullingsbesluit invulling geeft aan het uitgangspunt van gelijkwaardig beschermingsniveau voor de bodem en in hoeverre is geborgd dat de ambities van het Rijk voor bodem kunnen worden gerealiseerd.

Voor het beschermingsniveau constateert het RIVM dat met het Aanvullingsbesluit op een aantal punten het niveau gelijk blijft. Dit betreft de onderdelen die onder het ‘overgangsrecht’ worden

benoemd, de bescherming van de mens en het ecosysteem door regels voor de milieubelastende activiteiten, het maximaal toelaatbaar risico als grens voor bouwen op verontreinigde grond en de regels voor de zogenoemde 'toevalsvondst' als vangnet om de gezondheid te beschermen.

De normen in dit Aanvullingsbesluit (zoals de maximaal toelaatbaar risico (MTR), de interventiewaarde bodemkwaliteit en de signaleringsparameter grondwaterkwaliteit) en in het Besluit bodemkwaliteit (kwaliteitsklassen landbouw/natuur, wonen, industrie) behouden dezelfde getalsmatige waarden. Bevoegde overheden krijgen meer ruimte om deze waarden af te stemmen op de lokale situaties, met dien verstande dat het Rijk een minimum beschermingsniveau voorschrijft.

In de regels voor de milieubelastende activiteit is bestuurlijke afwegingsruimte gegeven in de vorm van het stellen van maatwerkvoorschriften en maatwerkregels. Op deze manier kan optimaal rekening worden gehouden met de lokale omstandigheden en kunnen strengere eisen worden gesteld aan de bescherming van de fysieke leefomgeving voor die gebieden waar dat nodig is en meer ruimte bieden als dat kan. De regelgeving onder de Wet bodembescherming bood op een aantal onderdelen al flexibiliteit om in te spelen op regionale en lokale verschillen, maar dit wordt in dit Aanvullingsbesluit beter en consequenter ontsloten. Gemeenten en provincies maken nu ook al gebruik van deze mogelijkheden. Zij gaan hier zorgvuldig mee om.

Als gevolg van de verschuiving van taken en bevoegdheden van het Rijk naar decentrale overheden, wordt het realiseren van gelijkwaardige beschermdoelen meer afhankelijk van keuzes van medeoverheden. Voor de rijksregels die onder de Omgevingswet door decentrale overheden worden gesteld, zal via de bruidsschat worden voorkomen dat er een lacune ontstaat bij de inwerkingtreding van het stelsel. Tot slot wordt in dit Aanvullingsbesluit de bestuurlijke afwegingsruimte begrensd waar dat nodig is voor de bescherming van de fysieke leefomgeving.

16.4 Effect op de rechterlijke macht en de handhaafbaarheid

In deze paragraaf wordt eerst ingegaan op de effecten voor de rechtspraak en de gevolgen voor de organisatie en de werklast van de rechtspraak. Bij de effecten op de rechtspraak en de gevolgen voor de organisatie wordt het advies betrokken dat de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling bestuursrechtspraak) en de Raad voor de rechtspraak hebben uitgebracht over het Aanvullingsbesluit. Vervolgens worden de conclusies van de Inspectie Leefomgeving en Transport over effecten op de handhaafbaarheid en de uitvoerbaarheid behandeld.

Raad voor de Rechtspraak en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
Met het Besluit worden wijzigingen aangebracht in de uitvoeringsregelgeving van de Omgevingswet, te weten het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit kwaliteit leefomgeving, het Omgevingsbesluit en enkele andere besluiten. Deze wijzigingen worden aangebracht met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem. De Raad kan in grote lijnen instemmen met het Aanvullingsbesluit en heeft geen inhoudelijke opmerkingen. In het advies van de Raad voor de rechtspraak over het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet wordt verwezen naar het eerdere advies van de Raad bij de Invoeringswet Omgevingswet. In dat advies is aangegeven dat verwacht wordt dat de Omgevingswet, de aanvullingswetten, de amvb's en de Invoeringswet Omgevingswet substantiële werklastgevolgen hebben voor de Rechtspraak. De regering verwacht op de langere termijn geen structurele werklastverzwaring als gevolg van de invoering van de Omgevingswet. In de overgangsperiode verwacht de regering een tijdelijke stijging van het aantal zaken in verband met jurisprudentievorming. De regering onderzoekt samen met de Raad wat een reële inschatting van deze kosten is. In het prijsakkoord met de Raad voor de rechtspraak voor de periode 2020-2022 zal worden voorzien in dekking van deze ingeschatte werklastgevolgen. Vanaf inwerkingtreding van de Omgevingswet zal monitoring van de effecten voor de rechtspraak

plaatsvinden. Op die manier kunnen de eventuele extra werklastgevolgen voor de Rechtspraak goed in beeld komen. Wanneer uit de monitoring substantieel extra kosten blijken zal het Ministerie van BZK in samenspraak met het Ministerie van JenV en met de betrokken beleidsdepartementen afspraken maken over de verdeling van deze kosten. De Raad verwacht naar aanleiding van dit Aanvullingsbesluit geen substantiële wijzigingen in het aantal zaken en/of de complexiteit daarvan ten opzichte van deze eerdere opmerkingen.

De Afdeling ziet geen aanleiding tot vragen of opmerkingen vanuit een oogpunt van rechtsbescherming of rechtspleging, met dien verstande dat de vereenvoudiging van de rijksregels inzake bodemsanering en de vermindering van het aantal besluitmomenten in een bodemsaneringstraject als gevolg van die vereenvoudiging door de Afdeling positief worden gewaardeerd.

Handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid (Toets ILT)
De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) heeft het Aanvullingsbesluit bodem getoetst op handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en fraudegevoeligheid.
De ILT merkt op dat de definities en begrippen niet altijd aansluiten bij de definities en begrippen die in het Besluit bodemkwaliteit gebruikt worden. De definities en begrippen zijn, waar nodig verduidelijkt en aangepast, zodanig dat er geen discrepantie is met de begrippen in het Besluit bodemkwaliteit.
De ILT merkt in haar advies op dat de informatiepositie van het bevoegd gezag steeds belangrijker wordt om het toezicht en de handhaving effectiever, efficiënter en risicogericht in te richten. In het Aanvullingsbesluit bodem komen meerdere meldverplichtingen te vervallen en wordt er meer verantwoordelijkheid voor het goed uitvoeren van de werkzaamheden bij de bedrijven gelegd. Om gehoor te geven aan deze opmerkingen heeft de regering een informatieplicht ingesteld voor de milieubelastende activiteit graven onder de interventiewaarde bodemkwaliteit. Tevens is in het algemeen deel van de nota van toelichting een overzicht van meldplichten opgenomen waarin de verschillen tussen het aanvullingsbesluit en de meldplichten uit regelgeving onder de Wet bodembescherming zijn aangegeven. Hieruit blijkt dat het verschil in informatiegegevens nagenoeg minimaal is.

Door de ILT wordt opgemerkt dat de meldingen voor toepassen van grond en baggerspecie onder de Omgevingswet aan het bevoegd gezag (gemeente of provincie) zal plaatsvinden in plaats van aan de Minister. Hierdoor wordt, naar alle waarschijnlijkheid, geen landelijk register meer bijgehouden. Wanneer de ILT, die namens de Minister de ketenregierol uitoefent, geen toegang heeft tot informatie over gemelde toepassingen met bouwstoffen, grond en of baggerspecie kan het effect zijn dat bij kennisgevingen die door de ILT in het kader van de EVOA worden beoordeeld niet kan worden bepaald of er bij import van grond sprake is van een nuttige toepassing. De ILT raadt aan om het vervallen van de meldplicht aan de Minister daarom te heroverwegen. Het was niet de intentie om deze meldplicht te laten vervallen, dit is in dit Aanvullingsbesluit gerepareerd. ILT pleit voor het inrichten van een landelijk meldloket, zodat verschillende meldingen, bijvoorbeeld voor graven en saneren, gecombineerd kunnen worden. Deze landelijke meldvoorziening wordt in het DSO gerealiseerd.

Tot slot merkt de ILT op dat met de inwerkingtreding van het Aanvullingsbesluit bodem naar schatting de toezichtslasten toenemen met circa 6 fte, als gevolg van het wegvallen van diverse meldverplichtingen. Zoals eerder opgemerkt komt de regering aan dit bezwaar grotendeels tegemoet met het toevoegen van een informatieverplichting voor graven in bodem onder de interventiewaarde bodemkwaliteit.

17 Totstandkoming besluit en consultatie

17.1 Totstandkoming besluit

Bij de totstandkoming van dit besluit is een zorgvuldig en uitgebreid proces doorlopen, waarbij voortdurend overleg is gevoerd en afstemming heeft plaatsgevonden met de bestuurlijke partners, het bedrijfsleven en andere partijen uit de praktijk.

17.2 Consultatie

In de periode van 10 juli tot en met 11 september 2018 heeft een formele toetsing en consultatie op het ontwerp-aanvullingsbesluit plaatsgevonden. Conform de Code interbestuurlijke verhoudingen is het ontwerp voorgelegd aan het IPO, de VNG en de UvW. Het ontwerp besluit is eveneens voorgelegd aan de Raad voor de Rechtspraak en Afdeling bestuursrecht van de Raad van State, die geen aanleiding zagen tot vragen of opmerkingen. De Adviescommissie Omgevingswet heeft als onderdeel van haar advies concrete opmerkingen gemaakt en aanbevelingen gedaan. Ook is het wetsvoorstel onderworpen aan een toets op administratieve lasten (het Adviescollege toetsing regeldruk) en een toets op de handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en fraudebestendigheid (Inspectie Leefomgeving en Transport). Daarnaast is aan VNO-NCW (inclusief MKB-NL) en de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin) gevraagd om te reageren op het wetsvoorstel en is de uitvoerbaarheid getoetst door Prorail en Rijkswaterstaat. De overige reacties kwamen van individuele gemeenten, omgevingsdiensten, provincies, natuur- en milieuorganisaties, brancheverenigingen, individuele bedrijven, adviseurs en adviesbureaus. De ingekomen reacties in de consultatieronde zijn voor overweging en verwerking gerubriceerd naar onderwerp. In dit hoofdstuk worden per onderwerp de hoofdpunten van de inbreng en de wijze van verwerking besproken. Opmerkingen van tekstuele aard zijn waar relevant in het ontwerp-aanvullingsbesluit en in deze nota van toelichting verwerkt; de teksten zijn gecontroleerd op nieuwe ontwikkelingen en waar nodig geactualiseerd.

In onderstaande wordt eerst ingegaan op opmerkingen van algemene aard en daarna op de gemaakte opmerkingen per milieubelastende activiteit.

17.2.1 Algemeen

Terminologie, definities, functionaliteit
In dit Aanvullingsbesluit zijn naar aanleiding van de gemaakte opmerkingen in de consultatie de terminologieën en definities aangepast en verduidelijkt. Dit betreft zowel de artikelen met artikelsgewijze toelichting, als het algemeen deel van de nota van toelichting.

Meldingen, meldtermijnen en informatiepositie bij uitvoering en handhaving
Door decentrale overheden en de ILT, zijn opmerkingen gemaakt over de verminderde informatiepositie van de toezichthouders voor het houden van toezicht op grondstromen. Met name het ontbreken van een meldplicht voor graafactiviteiten in een bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde wordt als onwenselijk ervaren. De zorg is uitgesproken over een verwachte toename van bestuurlijke lasten en het behoud van een gelijkwaardig beschermingsniveau. De regering heeft aan deze opmerkingen gehoor gegeven door het instellen van een informatieplicht voor de activiteit graven met een volume van meer dan 25 m^3 in een kwaliteit beneden de interventiewaarde bodemkwaliteit. Hiervan is alleen tijdelijke uitname uitgezonderd. Ter verduidelijking is in hoofdstuk 16 een tabel opgenomen met een overzicht van de verschillen tussen dit ontwerp aanvullingsbesluit en de Wet bodembescherming.

Ook zijn door de decentrale overheden en het bedrijfsleven opmerkingen gemaakt over de te korte meldtermijnen bij de diverse milieubelastende activiteiten en over de gevraagde informatie bij informatie- en meldverplichtingen. Naar aanleiding hiervan zijn de meldtermijnen en de informatievereisten aangepast en waar mogelijk vereenvoudigd.

Maatwerk
Door het bedrijfsleven is de zorg uitgesproken over de ruime mogelijkheden voor decentraal maatwerk. De wijze waarop maatwerk is opengesteld is in het hoofdspoor gemaakt, dit besluit volgt de gemaakte keuze. Echter als maatwerkregels of maatwerkvoorschriften worden gesteld voor kwaliteitseisen, dan kan dat niet gesteld worden met een ander oogmerk dan in de regels over de kwaliteitseisen in het besluit is voorgeschreven. Ook moet telkens de strekking van de regels in acht worden genomen. Dit moet blijken uit de motivering bij de maatwerkregel of het maatwerkvoorschrift.

Grondwaterkwaliteit
Door zowel decentrale overheden als het bedrijfsleven zijn vragen gesteld over de praktische uitvoering van het grondwaterkwaliteitsbeheer onder de wet. Met name zijn er zorgen over de borging van de omgang met historische verontreinigingen en het continueren van gebiedsgericht grondwaterbeheer. De regulering van het grondwaterbeheer is en blijft de verantwoordelijkheid van verschillende overheden; er zal een Handreiking grondwaterkwaliteit onder de Omgevingswet worden opgesteld. Daarnaast heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat het RIVM opdracht gegeven om een zogenaamde Risicotoolbox Grondwater te ontwikkelen, ter ondersteuning van besluitvorming door decentrale overheden als over grondwaterkwaliteitsbeheer.

Daarnaast wordt gewezen op het ontbreken van een normen- en toetsingskader.
Door de integratie van het beheer van bodem- en grondwaterkwaliteit in het systeem van de Omgevingswet, verdwijnt de beoordelingssystematiek voor de aanpak van grondwaterverontreiniging, zoals we die kenden uit de Wet bodembescherming en de Circulaire bodemsanering 2013.
De regering heeft gevolg gegeven aan deze zorg. In dit aanvullingsbesluit is een instructieregel opgenomen voor de provincie met de signaleringswaarde grondwaterkwaliteit, waarmee de lokale grondwaterkwaliteit nader kan worden beoordeeld.
Zie voor meer uitleg hoofdstuk 6 van het algemene deel van de toelichting en de artikelsgewijze toelichting bij artikel 4.12a van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Lozingen
De regulering van lozingen bij de milieubelastende activiteiten graven in de bodem en saneren van de bodem is heroverwogen. Of een lozing aandacht nodig heeft zal vooral afhangen van de lokale situatie. In lijn met het uitgangspunt ‘decentraal tenzij’ kan het stellen van regels beter worden overgelaten aan de gemeente en het waterschap. De lozingsregels bij de milieubelastende activiteit saneren van de bodem zijn daarom geschrapt. De regels over lozingen op rijkswateren bij saneren van de bodem zijn verplaatst naar hoofdstuk 6 en 7 van het Besluit activiteiten leefomgeving en zijn aangepast aan BBT. Het waterschap heeft de mogelijkheid om de emissiegrenswaarden uit deze hoofdtukken over te nemen in haar waterschapsverordening. In hoofdstuk 6 is nader ingegaan op lozingen. Een wijziging ten opzichte van de consultatie versie is dat bij de lozingen bij graven op Rijkswater een vrijstelling van de meldingsplicht is opgenomen voor kortdurende lozingen.

De lozingsregels bij het graven in de bodem en het saneren van de bodem gaan met de bruidsschat in het Invoeringsbesluit beleidsneutraal over. Dit betekent dat in beginsel dat de lozingsroutes en de emissie – eisen gelijk blijven aan de regeling, zoals die gold voor inwerkingtreding van de Omgevingswet. De decentrale overheden kunnen deze regels aan passen aan de lokale/regionale situatie.

Bronaanpak grondwater bij saneren van de bodem
Door decentrale overheden en door de VEWIN is opgemerkt dat het niet gewenst is dat maatregelen gericht op een verontreiniging van het grondwater uitgesloten zijn. In de nota van toelichting is verduidelijkt dat saneren van de bodem uitgevoerd wordt om de locatie geschikt te

maken voor bovengronds gebruik. Deze algemene regels kunnen ook gebruikt worden voor de uitvoering van een sanering die mede tot doel heeft om (een deel van) een verontreiniging weg te nemen ter verbetering van de kwaliteit van het grondwater. Het uitvoeren van een grondwatersanering kan echter niet onder deze activiteit worden uitgevoerd.

Ook zijn suggesties gedaan om een standaardaanpak toe te voegen aan de activiteit saneren, die primair gericht zijn op het verbeteren van de grondwaterkwaliteit. Omdat dit soort saneringen doorgaans complexe saneringen zijn die slecht passen binnen algemene regels, heeft de regering besloten om hieraan niet tegemoet te komen.

Besluit bodemkwaliteit, Kwalibo en acties uit het verbetertraject
Vooral vanuit het bedrijfsleven, met name de adviessector, is opgemerkt dat het ongewenst is dat de regels uit het Besluit bodemkwaliteit zijn opgesplitst in regels die onder de Omgevingswet vallen (milieubelastende activiteiten in het Besluit activiteiten leefomgeving) en in regels die in het Besluit bodemkwaliteit achterblijven. De Unie van Waterschappen en Rijkswaterstaat merken op dat aandacht hiervoor bij de implementatie (via communicatie) belangrijk is. De Omgevingswet integreert het plaatsgebonden omgevingsrecht; niet plaatsgebonden activiteiten met gevolgen voor de fysieke leefomgeving zijn (nog) niet in de wet opgenomen. In de nota van toelichting (paragraaf 11.1) is dit verduidelijkt.

Vanuit het bedrijfsleven zijn opmerkingen gemaakt over kwalibo, met name de beleidsevaluatie gemist wordt. Op 11 december 2018 is door de Staatssecretaris toegezegd dat het kwalibostelsel geëvalueerd wordt[68]. De resultaten van deze evaluatie worden op een later moment verwerkt in de regelgeving.

Tot slot is opgemerkt dat een aantal acties die voortkomen uit het Verbetertraject Besluit bodemkwaliteit gemist worden in het Aanvullingsbesluit. De nota van toelichting is hierop aangepast.

Zorgplicht
Door met name de VNG zijn opmerkingen gemaakt over de omzetting van artikel 13 van de Wet bodembescherming naar de Omgevingswet. Er bestaat geen wezenlijk verschil tussen de inhoud van artikel 13 Wet bodembescherming en artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Beide fungeren als een specifieke zorgplicht. Daarnaast wordt via de Invoeringswet Omgevingswet een extra vangnet opgenomen voor activiteiten die niet onder het Besluit activiteiten leefomgeving vallen. Al deze elementen tezamen bieden een beschermingsniveau dat gelijkwaardig is aan de zorgplicht van artikel 13 Wet bodembescherming. In de toelichting in paragraaf 4.3 is dit verduidelijkt.

Overgangsrecht zorgplicht
Door het IPO zijn zorgen geuit over het bevoegd gezag bij lopende zorgplichtgevallen. Tevens zijn door de uitvoeringspraktijk opmerkingen gemaakt over de mogelijkheid tot handhaving van voor inwerkingtreding van deze wet gepleegde, maar pas na dat tijdstip ontdekte overtredingen van de zorgplicht van de Wet bodembescherming. In de Aanvullingswet bodem is voor deze situaties een aanvullende overgangsrechtelijke bepaling (artikel 3.2 a, via de Aanvullingswet geluid) opgenomen. Het systeem van het strafrecht zelf borgt dat strafrechtelijke handhaving mogelijk is van een (nog niet verjaarde) overtreding als die handeling op dat moment strafbaar was.

17.2.2 milieubelastende activiteiten graven in de bodem, saneren van de bodem, toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie, en (vermengde) mijnsteen

Graven in de bodem: grondwater niet uitsluiten
Door decentrale overheden en het bedrijfsleven is aangegeven dat het uitsluiten van het graven in grondwater in de aanwijzing van de milieubelastende activiteiten graven, veel onduidelijkheid geeft en tot ongewenste situaties kan leiden. De regering komt tegemoet aan dit verzoek door de uitzondering van grondwater te schrappen. In de toelichting (paragraaf 8.2) is verduidelijkt welke

[68] Kamerstukken II 2018/2019, 30015, nr. 56.

mogelijkheden er zijn om door het opnemen van maatwerk die ongewenste situaties te voorkomen.

Graven in de bodem: Inhoudelijke bepalingen bij graven
Naar aanleiding van opmerkingen, door decentrale overheden en het bedrijfsleven zijn de eisen van partij-indelingen (gescheiden graven) in de artikelen aangepast en zoveel mogelijk vereenvoudigd. Ook is de termijn bij tijdelijke opslag na afloop van de activiteit verlengd van vier weken naar acht weken.

Saneren van de bodem: Toetsing na einde sanering
Door gemeenten, bedrijfsleven en de integrale adviescommissie Omgevingswet zijn opmerkingen gemaakt over het vervallen van de goedkeuring van het evaluatieverslag (eindmelding sanering). Dit kan leiden tot ongewenste rechtsonzekerheid. De milieubelastende activiteit saneren van de bodem biedt twee standaardaanpakken, met concrete middelvoorschriften. Bij de uitvoering van de sanerende werkzaamheden wordt ondersteund door een systeem van erkenningen. Door de melding en informatieplichten vooraf is toezicht en handhaving mogelijk tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. Bij beëindiging van de activiteit geldt een informatieplicht, waarbij de initiatiefnemer een evaluatierapport moet overleggen met informatie over de gerealiseerde uitvoering.
Daarnaast kan de eigenaar aan de gemeente verzoeken de verplichting tot saneren uit het omgevingsplan te schrappen. Wanneer dit een locatiespecifieke verplichting betreft kan deze worden aangepast; bij een algemene regel kan een dit met een maatwerkvoorschrift gebeuren. Daarnaast staat het de gemeente altijd vrij om de eigenaar op een andere wijze te informeren dat naar tevredenheid van de gemeente aan de saneringsplichten is voldaan.

Saneren van de bodem: Inhoudelijke bepalingen bij saneren van de bodem
In de consultatie zijn door diverse organisaties inhoudelijke opmerkingen gemaakt over de standaardaanpakken bij saneren van de bodem en de eisen ter voorkoming van uitdampingen van een verontreiniging. Op een aantal punten heeft dit geleid tot aanpassing van het betreffende artikel of tot verduidelijking in de toelichting.
Vanuit het bedrijfsleven is opgemerkt dat de standaard aanpakken geen ruimte geven voor het uitvoeren van een in-situ sanering of andere innovatieve technieken. Dit heeft echter niet geleid tot aanpassing van de artikelen en standaard aanpakken. De uitvoering van een in-situ sanering is meestal complex, maar kan via maatwerk(voorschriften) worden uitgevoerd. In de toelichting is dit verduidelijkt en is ook opgemerkt dat de regels niet tot doel hebben om innovatie tegen te gaan.

Tot slot zijn veel opmerkingen gemaakt over hoe de activiteit saneren zich verhoudt tot andere activiteiten zoals bouwen op verontreinigde bodem, graven in de bodem en het toepassen van grond en baggerspecie en bouwstoffen. In de toelichting is dit verduidelijkt en zijn extra voorbeelden opgenomen.

Toepassen van grond en baggerspecie: mogelijkheden tot maatwerk bij het toepassen van bouwstoffen, verspreiden van baggerspecie en grootschalige toepassingen
Enerzijds is er weerstand vanuit het bedrijfsleven tegen de mogelijkheden voor maatwerk bij het toepassen van bouwstoffen, anderzijds zijn er wensen voor een soepeler maatwerk in specifieke situaties. Voor de mogelijkheden voor maatwerk is aangesloten bij de keuzes uit het hoofdspoor van de Omgevingswet. Wanneer maatwerkregels of maatwerkvoorschriften worden gesteld voor kwaliteitseisen, dan kan dat niet gesteld worden met een ander oogmerk dan in de regels over de kwaliteitseisen in het besluit is voorgeschreven. Ook moet telkens de strekking van de regels in acht worden genomen. Dit moet blijken uit de motivering bij de maatwerkregel of het maatwerkvoorschrift.
Rijkswaterstaat en de Unie van Waterschappen (UvW) geven aan dat het ongewenst is dat maatwerk mogelijk is op de regels voor het verspreiden van baggerspecie en voor het realiseren van grootschalige toepassingen. Ook op dit punt leidt deze inspraak niet tot een andere keuze. Wel is in de toelichting verduidelijkt dat, in geval via een projectbesluit afgeweken wordt van algemene

regels of maatwerkregels, maatwerk niet mogelijk is. Voor het verspreiden van baggerspecie op de landbodem kunnen de UvW en de VNG onderling bestuurlijke afspraken maken over het achterwege laten van maatwerk op de regels voor verspreiden.

Instructieregels bouwen op verontreinigde bodem
In de consultatie zijn opmerkingen gemaakt door decentrale overheden en het bedrijfsleven over de instructieregels over het bouwen op bodemgevoelige locaties op verontreinigde bodem. De term bodemgevoelige locatie roept vragen op en er zijn vragen gesteld over de wijze waarop lokale waarden vastgesteld kunnen worden door gemeenten. Ook de relatie met de regels voor bouwen en het in gebruik nemen van een gebouw en de relatie het omgevingsplan zijn genoemd. Dit heeft geleid tot enkele verduidelijkingen in de toelichting.

Ook is door gemeenten opgemerkt dat een volumegrens voor de omvang van een verontreiniging boven de interventiewaarde beter geschrapt kan worden. Aan dit punt is tegemoet gekomen. In de bruidsschat zijn voor bouwen op verontreinigde bodem regels opgenomen om te voorkomen dat een vacuüm ontstaat ten opzichte van de regels uit de Wet bodembescherming, waar nu wel een volumegrens wordt gehanteerd.

Bodemonderzoek en Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)
Door zowel overheden als bedrijven zijn opmerkingen en vragen gesteld over de regels voor bodemonderzoek, waaronder de relatie tussen het vooronderzoek en de beschikbare bodeminformatie op kaarten van gemeenten, de noodzaak van bodemonderzoek bij reeds bekende diffuse verontreinigingen, de relatie met de arbeidsomstandighedenregelgeving, geldigheidstermijn van onderzoek en de noodzaak van aanpassing van NEN normen. De inspraak heeft niet geleid tot grote wijzigingen in de artikelen over het uitvoeren van bodemonderzoek. Wel zijn een aantal verduidelijkingen doorgevoerd in de toelichting.

Normen
Door diverse organisaties zijn opmerkingen gemaakt over normen. Dit heeft onder andere geleid tot aanpassing van bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving met de normen voor de interventiewaarden bodemkwaliteit en bijlage VC voor de signaleringsparameter beoordeling grondwatersanering. Er is verduidelijkt dat het RIVM zorgdraagt voor aanpassing van en het beschikbaar houden de Risicotoolbox, een instrument waarmee gemeenten lokale waarden kunnen afleiden voor het bouwen op bodemgevoelige locaties en voor het toepassen van grond en baggerspecie (voorheen gebiedsspecifiek beleid met Lokale Maximale Waarden). In de consultatie zijn opmerkingen gemaakt over een aantal concrete stoffen (onder andere: arseen barium, lood, minerale olie, PCB’s en PFAS). Echter omdat gekozen is voor het beleidsneutraal overzetten van normen, zijn ook naar aanleiding van de consultatiereacties geen wijzigingen in de hoogte van de normen doorgevoerd. Wel is de toelichting aangevuld met een verduidelijking over diffuus voorkomende stoffen zoals lood. In de toelichting is verduidelijk dat de normen inhoudelijk niet gewijzigd zijn, maar dat het Rijk aan het RIVM de opdracht heeft gegeven tot actualisatie. De resultaten daarvan worden op een later moment in de regelgeving verwerkt.

Over het nieuwe milieuhygiënische toetsingskader voor het toepassen van grond en baggerspecie in diepe plassen en voor verspreiden van baggerspecie op de landbodem zijn vooral vanuit het bedrijfsleven maar ook door decentrale overheden vragen gesteld en opmerkingen gemaakt. Dit toetsingskader wordt echter uitgewerkt in een nog door te voeren wijziging van de Regeling bodemkwaliteit (onderdeel van de Aanvullingsregeling bodem Omgevingswet), die op een later moment in consultatie gaat.

Adviescollege Toetsing Regeldruk
Het Adviescollege Toetsing Regeldruk (ATR) heeft op 10 september 2018 advies uitgebracht op de consultatie versie van het aanvullingsbesluit bodem omgevingswet en op de toetsversie van de regeldrukeffecten rapportage.

Het College constateert dat in de lijn van de Omgevingswet het Aanvullingsbesluit bodem een bijdrage levert aan het gebruiksgemak van het omgevingsrecht, evenals aan het versnellen en

verbeteren van besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving. Bij meerdere onderdelen van het aanvullingsbesluit is bewust gekozen voor minder belastende alternatieven en is het beperken van regeldruk daarbij expliciet betrokken. De saneringen kunnen namelijk opgepakt worden op een natuurlijk moment en de uitvoering van de saneringen kan veelal plaats vinden door een standaardaanpak, waarbij volstaan kan worden met een melding in plaats van een separaat besluit op een saneringsplan. Een besluit hoeft alleen te worden genomen bij een verzoek om een maatwerkvoorschrift of een gelijkwaardige maatregel.

Het college geeft in haar advies aan dat een vooronderstelling voor het Aanvullingsbesluit is dat (ernstige) historische bodemverontreinigingen op spoedlocaties waarover convenantafspraken bestaan, in 2020 zijn gesaneerd. Het college adviseert om te verduidelijken in hoeverre de afspraken uit de convenanten zijn gerealiseerd, welk deel van de historische verontreinigen op dit moment nog dient te worden gesaneerd, hoe handhaving daarbij aan de orde is en in hoeverre de saneringen voor de inwerkintreding van de Omgevingswet gereed zijn.

Het Uitvoeringsprogramma convenant bodem en ondergrond 2016-2020 monitort de voortgang van de convenantafspraken. Begin 2019 is de tussenrapportage convenant Bodem en ondergrond 2016-2020 gepubliceerd[69], wat laat zien dat van de 1383 spoedlocaties die bij de start van het convenant zijn geïdentificeerd er in 2018 al 210 in uitvoering zijn gebracht. Slechts voor 26 locaties zijn planningen gemaakt voor de uitvoering na 2020. Op deze gevallen is het overgangsrecht van toepassing. De overige spoedlocaties zijn afgerond, of in uitvoering en daarbij ligt de aanpak van de spoedlocaties op koers. Voor de overige ernstige bodemverontreinigingen, niet zijnde spoed, zo'n 150.000 locaties, kan de uitvoering op een natuurlijk moment plaatsvinden. De standaardaanpakken in het Aanvullingsbesluit bodem faciliteren dit.

Het college adviseert in de toelichting op te nemen wat de stand van zaken is wat het DSO betreft en daarbij aandacht te besteden aan de mate waarin de onderzoekslasten zullen afnemen als gevolg van de digitale beschikbaarheid van (bodem) onderzoek en overige bodemgegevens.
In paragraaf 5.4 van de nota van toelichting is de huidige stand van zaken opgenomen ten aanzien van het DSO.
Tijdens de behandeling van de Aanvullingswet bodem heeft de Tweede Kamer[70] een motie aangenomen, om te onderzoeken in hoeverre historische gegevens via de wet basis registratie ondergrond (BRO) kunnen worden meegenomen.

Het college geeft aan dat het uitgangspunt "decentraal tenzij" in het aanvullingsbesluit bodem ook naar voren komt.
Het college ziet wel een risico dat als gevolg van de gemeente (beleids)vrijheid de kans groot is dat er verschillende optreden in de uitvoering en dat bedrijven die in meerdere gemeenten actief zijn, geconfronteerd worden met verschillende eisen en werkwijzen en dat hier door de werkbaarheid van de nieuwe regelgeving afneemt en dat de (ervaren) werkdruk voor bedrijven toeneemt.

Met de beleidsvrijheid kunnen gemeenten beter inspelen op de lokale bodemsituatie. Bijvoorbeeld de aanwezigheid van diffuse bodemverontreinigingen als gevolg van stedelijke ophoog lagen of het natuurlijk voorkomen van bepaalde stoffen in de bodem, bijvoorbeeld natuurlijk arseen, rechtvaardigt het vast stellen van lokale waarden. Landelijke wetgeving kan hierin niet het gewenste maatwerk leveren.
Daarnaast haalt het college aan dat de uitwerking van het principe 'decentraal, tenzij" in het aanvullingsbesluit resulteert dat de taken in het kader van het beheer van de historische verontreinigingen verschuift van provincie en de grote gemeenten naar alle gemeenten en dat belangrijk is dat kennis over bodem voldoende aanwezig is bij gemeenten als zij in de nieuwe situatie verantwoordelijk worden voor de uitvoering.

[69] Tussenrapportage convenant Bodem en ondergrond 2016-2020, definitief 6.0 van 4 maart 2019 vastgesteld door de stuurgroep Ondergrond, Bodem en Grondwater d.d. februari 2019.
[70] Kamerstukken II 2018/2019, 34864, nr. 19

Binnen de uitvoering van het uitvoeringsprogramma van de convenantafspraken Bodem en ondergrond 2016-2020 is veel aandacht aan de overdracht van taken en de voorbereiding op de omgevingswet. De gemeenten zijn zich samen met provincie aan het voorbereiden op de situatie onder de Omgevingswet onder de noemer 'warme overdracht". Onder dit noemer vindt ook kennisdeling over de bodem plaats.
Het college adviseert in de toelichting bij het aanvullingsbesluit bodem aandacht te besteden aan de harmonisatie van het omgevingsrecht en de arbeidsomstandighedenregelgeving ten aanzien van bepalingen over bodem(onderzoek) en de wijziging die in het aanvullingsbesluit daarin regelt ten opzichte van de huidige situatie en hierover nader af te stemmen met de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
Het is correct dat voor burgers, bedrijven en overheden de duidelijkheid over de noodzaak van bodemonderzoek van belang is, ongeacht uit welk domein van regelgeving deze volgt. Wel dient gekeken te worden met welk oogmerk het bodemonderzoek wordt uitgevoerd. Bodemonderzoek vanuit het aanvullingsbesluit bodem beoogt verantwoord met de bodem om te gaan en de risico's als gevolg van de aanwezigheid van bodemverontreiniging te ondervangen. De regels voor bodemonderzoek om verantwoord (professioneel) te werken met bodem hebben een geheel ander oogmerk. Dit beoogt werknemers, zoals grondwerkers, die veelvuldig en langdurig met grond werken te beschermen en zijn daarom niet te harmoniseren. Niettemin wordt in het Aanvullingsbesluit in beide gevallen voor het uitvoeren van het bodemonderzoek naar dezelfde NEN normen verwezen, zodat in de praktijk dezelfde onderzoeken gebruikt kunnen worden.

Het college adviseert in de toelichting nader te motiveren waarom bij bepalingen in het aanvullingsbesluit is gekozen voor dwingend voorschrijving van norm documenten en waarom niet volstaan kan worden met facultatieve voorschrijving.
Met de Kwalibo-regeling (KWALIBO staat voor Kwaliteitsborging bij bodemintermediairs) wordt beoogt de betrouwbaarheid van het werk van intermediairs te vergroten door kwaliteitseisen te stellen aan werkzaamheden in het bodembeheer en aan de integriteiteisen aan de uitvoerders. Het werken volgens norm documenten maakt hier een essentieel onderdeel vanuit. Er zijn namelijk vele honderden erkende en gecertificeerde organisaties en werknemers bezig met het vaststellen van de kwaliteit van de bodem. Het kunnen vergelijken van de uitkomsten van bodemonderzoeken door te werken met norm documenten is essentieel voor de betrouwbaarheid voor de uitvoering. Daarnaast borgt het werken met dezelfde normdocumenten de uniformiteit van uitvoering van werkzaamheden en de vergelijkbaarheid van onderzoeksresultaten.

17.2.3 Milieubelastende activiteit op of in de bodem brengen van meststoffen

Lozen van afvalwater
De Unie van Waterschappen (hierna: UvW) en het Interprovinciaal Overleg (hierna: IPO) hebben opmerkingen op het uitzonderen van het lozen van afvalwater op of in de bodem van de aanwijzing als milieubelastende activiteit in artikel 3.48a, tweede lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving. Het IPO vindt dit ongewenst vanwege de verantwoordelijkheid van provincies voor de grondwaterkwaliteit. De UvW vraagt zich af of de uitsluiting van de afvalwaterstromen in de aanwijzing van de milieubelastende activiteit niet overbodig is nu alleen meststoffen op of in de bodem mogen worden gebracht die volgens de bepalingen van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet als meststoffen mogen worden verhandeld. Naar aanleiding van deze reacties is besloten om de uitzondering voor afvalwaterstromen uit artikel 3.48a van het Besluit activiteiten leefomgeving te schrappen. In plaats daarvan is in de toelichting een passage opgenomen waarin wordt verduidelijkt dat deze afvalwaterstromen niet worden beschouwd als meststoffen en daarom buiten de aanwijzing vallen. Ook is verduidelijkt dat voor deze afvalwaterstromen specifieke bepalingen ten aanzien van het op of in de bodem brengen zijn opgenomen in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Ondergrens voor de milieubelastende activiteit.
De UvW en het IPO constateren dat een ondergrens ontbreekt in de aanwijzing van het op of in de bodem brengen van meststoffen. Daardoor zou het toepassen van geringe hoeveelheden

meststoffen binnen de reikwijdte vallen. Naar aanleiding hiervan is in de aanwijzing van de milieubelastende activiteit een ondergrens opgenomen. Onder de aanwijzing vallen niet het in een siertuin of moestuin bij een particulier huishouden of een volkstuin op of in de bodem brengen van alleen meststoffen anders dan dierlijke meststoffen of dierlijke meststoffen anders dan drijfmest als de hoeveelheid per tuin per jaar ten hoogste 160 liter is.

Afwijking van uitrijdperiodes voor meststoffen.
Naar aanleiding van de ontvangen reacties vanuit de agrarische sector is het artikel waarin de mogelijkheid was opgenomen af te wijken van de uitrijdperiode voor meststoffen aangepast. Er is aangesloten op het nieuwe artikel 19.0 van de Omgevingswet, dat de grondslag biedt om in algemene regels onderwerpen aan te wijzen waarvoor het daarbij aangewezen bevoegd gezag bij besluit kan bepalen dat een in die algemene regels genoemde bijzondere omstandigheid zich voordoet. Extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak zijn aangewezen als bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 19.0 van de wet.

Bevoegdheden voor decentrale overheden.
Meerdere organisaties hebben aangegeven het wenselijk te vinden dat decentrale overheden over meer bevoegdheden beschikken. Naar aanleiding van deze reacties is in toelichting verduidelijkt waarom het belangrijk is dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het bevoegd gezag is. Ook is verduidelijkt dat decentrale overheden ook bevoegdheden hebben. Zo hebben zij de mogelijkheid om maatwerkregels te stellen.

Vernietigen van zode van gras op weidegronden
Vanuit meerdere organisaties zijn er vragen gesteld over de reikwijdte van de regels over het vernietigen van zode van gras. Naar aanleiding hiervan is de reikwijdte in de aanwijzing van het vernietigen van de zode van gras verduidelijkt dat dit specifiek om het vernietigen op weidegronden gaat.

17.4 Moties en toezeggingen

De Aanvullingswet bodem is op 18 december 2018 aangenomen door de Tweede Kamer. Bij de behandeling zijn een aantal moties aangenomen die, in dit Aanvullingsbesluit, zijn verwerkt.

Aan de motie van Smeulders/Kroger[71] over een gelijkwaardig en bij voorkeur verbeterd beschermingsniveau in lagere regelgeving is gevolg gegeven door bij milieubelastende activiteiten regels op te nemen voor de bescherming van de mens en het milieu, het vastleggen van het maximaal toelaatbaar risico als grens voor bouwen op verontreinigde bodem en regels voor de zogenoemde toevalsvondst als vangnet om de gezondheid te beschermen.
Bevoegde gezagen krijgen meer ruimte om de opgenomen waarden toe te snijden op de lokale situatie, met dien verstande dat het Rijk een minimum beschermingsniveau voorschrijft.

De motie van Smeulders/Kroger[72] om tijdens het opstellen van dit besluit in overleg te treden met de drinkwaterbedrijven en andere belanghebbenden over de bescherming van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater is uitgevoerd; de resultaten van deze overleggen zijn meegenomen bij de aanpassingen aan dit besluit.

De Tweede Kamer heeft in december 2018 een motie aangenomen van de leden Ronnes en Van Gerven[73], waarin de regering wordt gevraagd om ‘informatie over bodemverontreiniging in de Basisregistratie Ondergrond op te nemen’. De minister van BZK heeft vervolgens in februari 2019 opdracht gegeven voor een onderzoek naar de mogelijkheden om aan deze vraag te kunnen

[71] Kamerstukken II 2018/2019, 34864, nr. 18
[72] Kamerstukken II 2018/2019, 34864, nr. 14
[73] Kamerstukken II 2018/2019, 34864, nr. 19

voldoen, en de implicaties van de verschillende oplossingsrichtingen. De Tweede Kamer wordt hierover nader geïnformeerd.

De aangehouden motie van Gerven[74] over een saneringsplicht voor verontreinigde gebieden is in dit aanvullingsbesluit verwerkt door het opnemen van instructieregels met betrekking tot het bouwen op verontreinigde bodem en door het opnemen van regels in de bruidsschat over historische bodemverontreiniging zonder ernstig risico.

Recente toezeggingen

Op 11 december heeft de regering de Tweede Kamer geïnformeerd over haar visie op duurzaam hergebruik van grond (TK, 2018-2019, 30015, nr. 56) en de problematiek rondom diepe plassen, thermisch gereinigde grond en Barneveld (TK, 2018-2019, 27625, nr. 456). Op 20 november 2018 heeft de regering een brief aan de kamer gezonden over AEC-bodemas (TK, 2018-2019 , 28663, nr. 72).

In de brieven is aangegeven dat de regels rondom het verondiepen van plassen helder moeten zijn, sprake moet zijn van transparante besluitvorming, en de omgeving op een goede manier bij de herinrichting moet worden betrokken. Voor het verondiepen van plassen is daarom in het Aanvullingsbesluit een vergunningplicht ingesteld.

In het Aanvullingsbesluit bodem is voor grond en baggerspecie bewerkt in een grondreinigingsinstallatie, AVI-bodemas en immobilisaat een specifieke meldingsplicht opgenomen. Hiermee is gevolg gegeven aan de toezeggingen die in de brieven zijn gedaan. Hiermee wordt het bevoegd gezag tijdig geïnformeerd over de kwaliteit van de toe te passen materialen en is toezicht mogelijk.

Met het Aanvullingsbesluit wordt in vervolg op de Green Deal Verduurzaming nuttige toepassing AEC-bodemas (AVI-bodemas) uit 2012 de mogelijkheid om bouwstoffen onder IBC condities toe te passen uit gefaseerd. Het merendeel van de IBC-bouwstoffen die worden toegepast zijn Avi-bodemassen. Het Aanvullingsbesluit bodem biedt geen mogelijkheid meer om bouwstoffen onder IBC condities toe te passen, behoudens het overgangsrecht. De kwaliteit van de AVI bodemassen moet daarom worden verbeterd. Hierover zijn afspraken gemaakt binnen de Green Deal.

17.5 Voorhang

PM in te vullen na afloop van de voorhang

[74] Kamerstukken II 2018/2019, 34864, nr. 16

18 Invoering

18.1 Implementatieprogramma

Voor de stelselherziening van het omgevingsrecht is een uitgebreid implementatieprogramma opgezet in samenwerking met de bestuurlijke koepels VNG, IPO en Unie van Waterschappen. Het doel van dit programma is om de uitvoeringspraktijk in staat te stellen om de wet en de bijbehorende AMvB's vanaf het moment van invoering op goede wijze toe te passen. In 2024 is de implementatie geheel afgerond en is het werken met de Omgevingswet voor iedereen de standaard geworden. Het programma zet niet alleen in op kennisoverdracht over de nieuwe regelgeving, maar ook op het vermogen om deze te kunnen toepassen in de geest van de stelselherziening. Het gaat daarbij dus nadrukkelijk ook om kunde, houding en gedrag. Het programma bestaat uit drie hoofdonderdelen:

- invoeringsondersteuning aan gebruikers;
- veranderopgave van overheden;
- Digitaal Stelsel Omgevingswet.

De implementatie van de Aanvullingswet bodem is een onderdeel van het brede implementatietraject van de stelselherziening van het omgevingsrecht.

In het uitvoeringsprogramma van het Bodemconvenant bodem en ondergrond 2016-2020 zijn projecten in uitvoering om de decentrale overheden voor te bereiden op de Omgevingswet en om kennisontwikkeling, verspreiding van kennis en borging van kennis te waarborgen. Voor grondwater is in het eerdergenoemde uitvoeringsprogramma een traject gestart om samen met de provincies en gemeentes hieraan verder invulling te geven.

De Programmaraad Aan de Slag met de Omgevingswet, waarin alle overheden zijn vertegenwoordigd, bewaakt de voortgang en de samenhang tussen de verschillende onderdelen van het implementatieprogramma. Om zicht te houden op een succesvolle uitvoering van het programma is de Monitor Omgevingswet ingericht, die, eventuele knelpunten signaleert en inzichtelijk maakt in hoeverre de doelstellingen van de Omgevingswet worden gerealiseerd.

18.2 Invoeringsondersteuning aan gebruikers

Bij de invoering van de Omgevingswet zijn overheden, burgers en bedrijven intensief betrokken. Om de doelen van de wet te realiseren is een verandering nodig in beleidsvorming, werkprocessen, informatiesystemen, (bestuurs)cultuur bij overheden en de wijze van samenwerking tussen overheden, kortom een grote transitieopgave. Bovendien zullen initiatiefnemers en belanghebbenden hun werkwijze moeten aanpassen om conform de bedoelingen van de wet te werken. Dit vraagt om aandacht van het bevoegd gezag, zij zullen hen gaan informeren over de nieuwe werkwijze.

Het programma Aan de slag met de Omgevingswet en de programma’s van de koepels en rijk dragen zorg voor de overdracht van kennis over de wet en onderliggende regelgeving en het DSO-LV en beogen een impuls te geven aan het anders werken dat hoort bij de Omgevingswet. Zij stimuleren bevoegd gezag om tijdig met de ontwikkeling van de kerninstrumenten van de wet aan de slag te gaan en met het voorbereiden van de aansluiting op het DSO LV. Dat gebeurt via bijeenkomsten, pilots en praktijkproeven, kennisproducten, en inzet van deskundigen. Onderdeel van de invoeringsondersteuning is ook het Informatiepunt Omgevingswet waar via de website kennis wordt gedeeld en overheden en professionals vragen kunnen stellen.
Goede voorbeelden worden gedeeld via de websites van de programma’s. Er wordt ook gebruik gemaakt van netwerken, die essentieel zijn voor de overdracht van informatie, kennis en ervaring tussen betrokkenen en daarmee voor de brede verandering van werkwijze.

Ook voor het aspect bodem is invoeringsondersteuning voorzien, naast de al lopende initiatieven.

18.3 Veranderopgave van overheden

De invoering van de Omgevingswet is een omvangrijke opgave, waarbij honderden overheden en vele burgers en bedrijven betrokken zijn. Om de doelen van de wet te realiseren is een verandering nodig op het gebied van de samenwerking, het beleid, de werkprocessen, de informatiesystemen en de (bestuurs)cultuur bij overheden, kortom een grote transitieopgave. Bovendien zullen initiatiefnemers en belanghebbenden van niet-overheden hun werkwijze moeten aanpassen om conform de bedoelingen van de wet te werken.

De Programmaraad, waarin alle overheden zijn vertegenwoordigd, coördineert de veranderopgave waarvoor de verschillende overheden aan de lat staan. Ook ondersteunt de Programmaraad de veranderopgave via de het programma Aan de Slag met de Omgevingswet door onder meer het geven van trainingen, het beschikbaar stellen van informatie en goede voorbeelden, het organiseren van proeftuinen en experimenten, het steunen van goede initiatieven en pilots, het opzetten van netwerken en expert pools en het realiseren van collectieve voorzieningen, zoals het Digitaal Stelsel Omgevingswet. De basis is ‘zelf leren’ en ‘ervaring opdoen’.

18.4 Digitaal stelsel Omgevingswet

Digitalisering is een belangrijk hulpmiddel voor een goede en eenvoudige uitvoering van de wet. Er moet een geordend en verbonden geheel van gegevensverzamelingen, afspraken en ICT-voorzieningen komen. Als onderdeel van de implementatie wordt door het programma Digitaal Stelsel Omgevingswet een landelijke voorziening gerealiseerd. Andere delen van het open stelsel worden gerealiseerd door koepels en door andere ICT-leveranciers. De ingang is een centrale gebruikersvoorziening die toegang geeft tot de beschikbare informatie, onder meer via een verbeelding op de kaart en gerichte vragen. Gezamenlijk met alle programma’s wordt de invoering hiervan voorbereid.

18.5 Overdracht informatie als gevolg van overdracht van taken van provincie naar gemeenten

Onder de Omgevingswet is de gemeente primair verantwoordelijk voor de zorg van de fysieke leefomgeving. Onder de Wet bodembescherming waren voor de bodemsaneringen de provincies en 29 grotere gemeenten bevoegd gezag. Met de komst van de Omgevingswet verandert dit en zijn alle gemeenten in principe bevoegd gezag.

De provincies hebben in de loop der jaren veel kennis verzameld over de staat van de bodem. Dit kan bestaan uit historische informatie, bodemonderzoeken, beschikkingen van ernstige verontreinigingen die niet onder het overgangsrecht vallen, resultaten van afgeronde bodemsaneringen etc. Het is van groot belang dat deze kennis en informatie wordt overgedragen aan de betreffende gemeente. Het is aan de provincies en gemeenten de overdracht van informatie goed te regelen. De omgevingsdiensten kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. In het uitvoeringsprogramma van het Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020 is dit gemonitord en waar nodig is dit ondersteund.

De provincie draagt niet alles over aan de gemeente. Ze behoudt haar verantwoordelijkheid voor de grondwaterkwaliteit, ook als deze beïnvloed wordt door de bodemkwaliteit (zie hoofdstuk 6). Daarnaast zullen volgens het overgangsrecht lopende bodemsaneringen en voorgenomen spoedsaneringen volledig onder de Wet bodembescherming blijven vallen, inclusief de daarbij behorende bevoegd gezag verdeling.

19 Overgangsrecht en bruidsschat

19.1 Overgangsrecht

Dit besluit bewerkstelligt veranderingen ten opzichte van het voorheen bestaande recht.

Overgangsrecht bodemsaneringen

In dit Aanvullingsbesluit zijn geen overgangsbepalingen opgenomen voor bodemsaneringen. In de Aanvullingswet bodem Omgevingswet is namelijk eerbiedigend overgangsrecht opgenomen voor bodemsaneringen of maatregelen die onder de huidige Wet bodembescherming zijn of worden voorbereid.

Hoofdlijn van dat overgangsrecht is dat het huidige recht (de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde regelgeving of andere toepasselijke wet- en regelgeving) van toepassing blijft op verontreinigingen, waarvan is vastgesteld dat sprake is van spoed (actueel risico) of als bodemsaneringen in een bepaalde fase zijn geraakt op het tijdstip waarop deze wet in werking treedt. Het overgangsrecht haakt aan bij een objectief vast te stellen aanknopingspunt in het saneringstraject, zoals het indienen van een saneringsplan of een op grond van de Wet bodembescherming genomen besluit.

Het nieuwe bodembeleid zoals uitgewerkt in dit Aanvullingsbesluit is erop toegesneden om verontreinigingen aan te pakken met meer eenvoudige procedures en een meer integrale beoordeling en is na inwerkingtreding onmiddellijk van toepassing.

Overgangsrecht milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en voor overige handelingen met bouwstoffen.

Voor de milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en voor overige handelingen met bouwstoffen zijn overgangsbepalingen opgenomen.

De overgangsbepalingen hebben betrekking op de volgende situaties:

1. het voor toepassing in Nederland of voor handelsdoeleinden voor de Nederlandse markt voorhanden hebben, vervoeren of aan een ander ter beschikking stellen van IBC-bouwstoffen of het toepassen van IBC-bouwstoffen, uitgezonderd AVI-bodemas, in een werk waarvoor voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit een melding is gedaan op grond van artikel 32, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit.

2. het aangebracht houden van bouwstoffen, grond en baggerspecie die voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit zijn aangebracht of die met toepassing van in dit artikel opgenomen overgangsrecht na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit zijn aangebracht.

3. Als voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit een melding is gedaan op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit voor het toepassen van grond of baggerspecie voor het verondiepen en dempen van een oppervlaktewaterlichaam, bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder d, van het Besluit bodemkwaliteit, voor zover het een diepe plas betreft die is ontstaan als gevolg van zandwinning, grindwinning of kleiwinning of een dijkdoorbraak.

4. Baggerspecie uit een watergang mag tot twee jaar ook over de aan de watergang grenzende percelen worden verspreid als wordt voldaan aan het oude recht.

5. Als een gebiedsspecifiek toetsingskader is vastgesteld voor het toepassen van mijnsteen en mijnsteen dat is vermengd met ten hoogste 80% gewichtsprocent grond of baggerspecie, geldt het oude recht tot een bij koninklijk besluit vast te stellen tijdstip.

6. Een omgevingsvergunning van rechtswege als bedoeld in artikel 4.14 van de Invoeringswet Omgevingswet voor een milieubelastende activiteit en voor een lozingsactiviteit die bestaat uit het toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas, geldt voor een termijn van drie jaar.

7. Een kaart als bedoeld in artikel 57, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit (oud) geldt als een bodemkwaliteitskaart als bedoeld in artikel 28, derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit (nieuw) tot een bodemkwaliteitskaart volgens die bepaling is vastgesteld, maar niet langer dan vijf jaar na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit.

8. Een melding die op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit is gedaan voor het toepassen van grond of baggerspecie geldt als een melding op grond van artikel 4.1266, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving.

9. Een melding die op grond van artikel 33b in samenhang met artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit is gedaan voor het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen geldt als een melding op grond van artikel 4.1282, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving.

10. Als in verband met de invoering van dit besluit bepalingen van het Besluit bodemkwaliteit komen te vervallen, waarin een overgangsrechtelijke bepaling was opgenomen, blijft die overgangsrechtelijke bepaling van toepassing tot die is uitgewerkt.

In artikel XV van de artikelsgewijze toelichting is nader ingegaan op bovengenoemde situaties.

Er is geen overgangsrecht nodig in de volgende situaties.

Het vervaardigen en invoeren van bouwstoffen, het verhandelen van al vervaardigde bouwstoffen
De kwaliteitseisen voor bouwstoffen blijven gelijk. Bouwstoffen die al waren vervaardigd voor het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit en die zijn voorzien van een milieuverklaring waaruit blijkt dat ze voldoen aan de eisen van het Besluit bodemkwaliteit, kunnen volgens het nieuwe recht worden verhandeld onder dezelfde voorwaarden die volgens het oude recht golden. Het nieuwe recht bepaalt dat er een milieuverklaring beschikbaar moet zijn die is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit, waaruit blijkt dat de partij voldoet aan de kwaliteitseisen die voor de bouwstoffen gelden volgens dat besluit. De kwaliteitseisen waaraan bouwstoffen volgens het nieuwe recht moeten voldoen, zijn dezelfde waaraan bouwstoffen volgens het oude recht moesten voldoen. Van de milieuverklaringen die op grond van het oude recht zijn afgegeven, kan daarom ook onder het nieuwe recht nog steeds gebruik worden gemaakt.
Voor IBC-bouwstoffen verandert de situatie na het tijdstip van inwerkingtreding wel. Daarom is hiervoor wel overgangsrecht opgenomen.

Het toepassen van al vervaardigde bouwstoffen
De kwaliteitseisen voor bouwstoffen blijven gelijk. Bouwstoffen die al waren vervaardigd voor het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit en die zijn voorzien van een milieuverklaring waaruit blijkt dat ze voldoen aan de eisen van het Besluit bodemkwaliteit, kunnen volgens het nieuwe recht worden toegepast onder dezelfde voorwaarden die volgens het oude recht golden. Er is daarom geen overgangsrecht nodig, behalve voor IBC-bouwstoffen.

Het toepassen van grond en baggerspecie, in het bijzonder het toepassen in functionele toepassingen die al in uitvoering zijn genomen
De voorschriften waaronder mag worden toegepast blijven gelijk en gelden op moment van inwerkingtreding van dit besluit. Om dezelfde reden heeft het nieuwe recht ook geen gevolgen voor overeenkomsten en aanbestedingen.

Gebruiken van milieuhygiënische verklaringen die zijn afgegeven voor het tijdstip van inwerkingtreding van dit besluit

De regels voor de afgifte van milieuverklaringen wijzigen niet. Behalve voor de naamsverandering van milieuhygiënische verklaringen in milieuverklaring bodemkwaliteit, is er geen aanleiding voor het treffen van overgangsrecht. De afgegeven milieuhygiënische verklaringen blijven geldig om aan te tonen dat de bouwstoffen, grond, baggerspecie of de ontvangende bodem voldoen aan de kwaliteitseisen die in het kader van het Besluit bodemkwaliteit zijn gesteld.

Omdat voor het verspreiden van baggerspecie en voor het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas volgens het nieuwe recht wel enkele gewijzigde kwaliteitseisen gaan gelden, kan voor deze toepassingen alleen van een milieuverklaring gebruikt worden gemaakt als daaruit blijkt dat de grond of baggerspecie feitelijk aan de nieuwe kwaliteitseisen voldoet.

De afgifte van milieuverklaringen
Er zijn geen wijziging aangebracht in de bevoegdheid tot de afgifte van milieuverklaringen. Alleen voor enkele nieuwe categorieën van grond en baggerspecie kunnen wijzigingen optreden voor de informatie die in een milieuverklaring moet worden opgenomen. Omdat de (erkende) personen en instanties die milieuverklaringen mogen afgeven zich op de nieuwe situatie kunnen voorbereiden, is er op dit punt geen overgangsrecht nodig.

Het gebruik van milieuverklaringen, in het bijzonder de gewijzigde benamingen van categorieën van grond en baggerspecie en de invoering van nieuwe categorieën van grond en baggerspecie
Het Besluit activiteiten leefomgeving bepaalt dat bij het toepassen van grond of baggerspecie een milieuverklaring beschikbaar moet zijn, waaruit blijkt dat de grond of de baggerspecie aan de voor de toepassing geldende milieukwaliteitseisen voldoet. Omdat sprake is van enkele nieuwe categorieën van grond en baggerspecie zal niet altijd zonder meer duidelijk zijn of voor het toepassen van grond of baggerspecie van een al afgegeven milieuverklaring gebruik kan worden gemaakt. Weliswaar zijn voor de meeste categorieën van grond en baggerspecie de kwaliteitseisen waaraan moet worden voldaan, niet gewijzigd, maar een al afgegeven milieuverklaring spreekt zich niet altijd uitdrukkelijk uit voor welke toepassingen hiervan gebruik kan worden gemaakt. In dat geval moet worden nagegaan of uit de al afgegeven milieuverklaring blijkt dat feitelijk aan de kwaliteitseisen voor de voorgenomen toepassing van grond of baggerspecie wordt voldaan. In geval van twijfel of bij gebreke aan duidelijkheid moet een nieuwe milieuverklaring worden opgesteld. Het is echter niet wenselijk om overgangsrecht op te nemen dat nog gedurende een bepaalde periode van al afgegeven milieuverklaringen gebruik kan worden gemaakt, omdat dan niet zeker is of de grond of baggerspecie die wordt toegepast aan het nieuwe recht dat daarop met ingang van het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit van toepassing is, voldoet.

De afgifte en gebruik van afleveringsbonnen
De regels over de afgifte van afleveringsbonnen zijn ongewijzigd. Er is ook geen andere wettelijke grondslag voor de afgifte van afleveringsbonnen gekomen. Daarom is er op dit punt geen overgangsrecht nodig. Afleveringsbonnen die zijn afgegeven voor het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit, kunnen ook daarna nog als afleveringsbon worden gebruikt.

Invoeringsbepalingen

Doel van het Aanvullingsbesluit bodem

Het Aanvullingsbesluit bodem behoort bij de Aanvullingswet bodem, die de Omgevingswet aanvult in verband met de nieuwe regels over bodembescherming. Het Aanvullingsbesluit bodem wijzigt andere algemene maatregelen van bestuur (besluiten). Daarbij gaat het niet alleen om besluiten op grond van de Omgevingswet, maar ook om besluiten op grond van andere wetten. Het Aanvullingsbesluit fungeert dus ook als invoeringsbesluit.

Niet alle wijzigingen die voortvloeien uit de nieuwe regels voor bodembescherming, zijn opgenomen in het Aanvullingsbesluit bodem. Voor een deel zijn deze wijzigingen al opgenomen in het Invoeringsbesluit Omgevingswet. Zo worden verscheidene besluiten (mede) op grond van de

Wet bodembescherming al ingetrokken in het Invoeringsbesluit Omgevingswet. Bovendien kunnen enkele wijzigingen mee in een periodieke wijziging onder verantwoordelijkheid van een andere minister (voorbeelden hiervan zijn het actualiseren van het Besluit OM afdoening en het Besluit decentralisatie- en integratie-uitkeringen).

Het Aanvullingsbesluit bodem heeft verscheidene doelen:

a. Het aanpassen van algemene maatregelen van bestuur onder de Omgevingswet aan de nieuwe regels over bodembescherming. Het gaat daarbij vooral om het Besluit activiteiten leefomgeving en BKL. De nieuwe regels kunnen beleidsneutraal zijn maar ook licht of meer ingrijpend afwijken van de oude.

b. Het aanpassen van andere algemene maatregelen van bestuur die worden geraakt door de nieuwe regels over bodembescherming. Dit betreft besluiten die zijn gebaseerd op andere wetten dan de Omgevingswet. Het gaat daarbij met name om het vervangen van verwijzingen naar de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde algemene maatregelen van bestuur door verwijzingen naar bepalingen uit het stelsel van de Omgevingswet. In principe gaat het om technische aanpassingen. Een voorbeeld is het vervangen van de verwijzing naar de definitie van "bodem" in artikel 1 van de Wet bodembescherming naar de definitie van "bodem" in de bijlage bij de Omgevingswet.

c. Het intrekken van besluiten die waren gebaseerd op de Wet bodembescherming en die niet al in het Invoeringsbesluit Omgevingswet worden ingetrokken. Deze intrekking gebeurt expliciet, ook al zouden de besluiten door het intrekken van de Wet bodembescherming al van rechtswege vervallen. Deze expliciete intrekking volgt uit de 10e wijziging van de Aanwijzingen voor de regelgeving.

Het gaat hierbij alleen om besluiten die niet al worden ingetrokken in het Invoeringsbesluit Omgevingswet. Vanzelfsprekend worden alleen besluiten ingetrokken die niet meer nodig zijn omdat zij worden vervangen door de regels van het stelsel van de Omgevingswet of omdat de bodem voortaan anders dan tot nu toe wordt beschermd. Zo wordt de uitgebreide saneringsparagraaf van de Wet bodembescherming vervangen door een andere systematiek.

In sommige gevallen wordt een besluit niet ingetrokken, maar krijgt het een nieuwe grondslag. Dit geldt bij voorbeeld voor het Besluit financiële bepalingen bodemsanering, dat een nieuwe grondslag krijgt in de (gewijzigde) Kaderwet subsidies I en M. Soms wordt niet het gehele besluit ingetrokken, maar slechts een gedeelte. Dat geldt bij voorbeeld voor het Besluit bodemkwaliteit. Het gedeelte van een besluit dat niet wordt ingetrokken, heeft wel een nieuwe wettelijke grondslag nodig omdat de Wet bodembescherming die functie niet meer kan vervullen. Het is ook mogelijk dat een deel van een besluit berust op een wet die in stand blijft. Voor het Besluit bodemkwaliteit is bij voorbeeld hoofdstuk 11a van de Wet milieubeheer een van de grondslagen. Dit is niet veranderd.

Het oude recht blijft nog wel van toepassing op de sanering van ernstige en spoedeisende gevallen van bodemverontreiniging die al in gang was gezet op het tijdstip van inwerkingtreding van de nieuwe regels. Dit overgangsrecht is niet in het Aanvullingsbesluit bodem opgenomen. Het is al te vinden in de Aanvullingswet bodem.

19.2 Bruidsschat

Een bijzondere categorie overgangsrecht is de zogenoemde 'bruidsschat'. Dit is een set regels over onderwerpen die onder de Omgevingswet overgaan van het Rijk naar decentrale overheden. De inhoud van de regels wordt automatisch, van rechtswege, met het invoeringsbesluit ingevoegd in het omgevingsplan of de waterschapsverordening. Hiermee wordt een rechtsvacuüm voorkomen. Voor de provincies is geen bruidsschat nodig, omdat zij zelf hun omgevingsverordeningen voor inwerkingtreding van de Omgevingswet vaststellen. Gemeenten en waterschappen kunnen vanaf dag één van de stelselherziening de regels van de bruidsschat, voor zover instructieregels daaraan niet in de weg staan, hanteren, aanpassen of laten vervallen.

Dit Aanvullingsbesluit voegt een aantal regels toe aan de bruidsschat. In onderstaande wordt een overzicht gegeven van de toevoegingen.

1. Bouwen op verontreinigde bodem

Deze bepalingen geven invulling aan de overeenkomstige instructieregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Voor de door de gemeente vast te stellen bodemwaarden waarboven eerst een sanering nodig is voordat er mag worden gebouwd wordt de huidige interventiewaarde gebruikt. Hiermee wordt de werking van deze regels overeenkomstig met de huidige situatie.

2. Nazorg na saneren van de bodem

De gemeente dient volgens instructieregels van het Rijk in het Besluit kwaliteit leefomgeving regels in het omgevingsplan vast te stellen voor het in stand houden van afdeklagen en andere beschermende voorzieningen. De bruidsschat voorziet in deze verplichting met bepalingen die zijn afgeleid van de overeenkomstige bepalingen uit het huidige Besluit Uniforme Saneringen.

3. Kleinschalig graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Er worden in het Besluit activiteiten leefomgeving geen algemene rijksregels gesteld aan graafactiviteiten met een volume van minder dan 25 kubieke meter. Op verzoek van VNG zijn in de bruidsschat regels opgenomen voor ontgravingen van een volume kleiner dan 25 kubieke meter in een bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.

4. Historische bodemverontreiniging zonder onaanvaardbaar risico

Locaties met een beschikking ernstige bodemverontreiniging zonder spoed en die nog niet in uitvoering zijn, vallen niet onder het overgangsrecht. Deze situaties vallen straks onder de in het omgevingsplan te stellen regels over bouwen of hiervoor neemt de gemeente in het omgevingsplan locatiespecifieke regels op. Dit laatste zal met name spelen bij bodemsaneringen van grondwaterverontreinigingen. Op verzoek van de VNG wordt er met de bruidsschat een algemene regel in het tijdelijk deel van het omgevingsplan gezet die aan een initiatiefnemer op die locaties waarop ooit een beschikking op grond van de Wet bodembescherming is genomen, vergelijkbare plichten oplegt.

5. Maatwerkregels voor het saneren van de bodem in het gebied De Kempen

Het Besluit uniforme saneringen kent een specifieke regeling voor het gebied De Kempen. Deze zijn in de vorm van bruidsschatregels opgenomen.

6. Lozingen

De rijksregels voor lozingen bij graven en saneren worden niet voortgezet maar gedecentraliseerd. Overeenkomstige bepalingen zijn opgenomen in de bruidsschat in het Invoeringsbesluit.

In onderdeel 2a van de artikelsgewijze toelichting wordt nader ingegaan op de bruidsschat.

Toelichting artikelsgewijs

Artikel I (wijziging Besluit activiteiten leefomgeving)

Onderdeel A

Artikel 2.8 (bevoegd gezag Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.12 van de wet]

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is het bevoegd gezag voor de algemene regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen. Onder het op of in de bodem brengen van meststoffen wordt ook begrepen het vernietigen van de zode van gras op weidegronden.

De minister is dus het bevoegd gezag dat op aanvraag of ambtshalve maatwerkvoorschriften kan stellen, waaraan een melding moet worden gedaan en dat beslist op een aanvraag om toestemming om een gelijkwaardige maatregel te mogen treffen. De bevoegdheid voor bestuursrechtelijke handhaving van overtredingen van de algemene regels ligt op grond van artikel 18.2, eerste lid, van de wet ook bij de minister. Het bevoegd gezag voor de vergunningverlening is geregeld in het Omgevingsbesluit.

Onderdeel B (Wijziging artikel 3.40, tweede lid)

Deze aanpassing van artikel 3.40 schrapt de vergunningplicht voor het opslaan van meer dan 10.000 m^3 zonder bewerking herbruikbare grond of baggerspecie meegenomen van werkzaamheden op een andere locatie (bijvoorbeeld bouwwerkzaamheden of agrarisch loonwerk).

Onderdeel C

Wijziging artikel 3.40b

In paragraaf 3.2.14 van het Besluit activiteiten leefomgeving is opgenomen dat er voor het storten van afvalstoffen buiten een stortplaats een vergunningplicht geldt. Deze aanpassing van de aanwijzing milieubelastende activiteiten in 3.2.14 zorgt ervoor dat die vergunningplicht niet geldt voor de activiteiten het op of in de bodem brengen van meststoffen, bedoeld in paragraaf 3.2.20, het toepassen van bouwstoffen bedoeld in paragraaf 3.2.25, toepassen van grond of baggerspecie bedoeld in paragraaf 3.2.26 en het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen als bedoeld in paragraaf 3.2.27. Bij deze activiteiten is er vaak - maar niet altijd - sprake van het op of in de bodem brengen van een afvalstof.

In de bepaling is als voorwaarde opgenomen dat paragraaf 3.2.14 alleen terugtreedt als het gaat om nuttige toepassing van een afvalstof. Het begrip 'nuttige toepassing' is in bijlage I gedefinieerd onder verwijzing naar de wet milieubeheer. Als de activiteit voldoet aan de regels van de 'eigen' paragraaf zal er normaal gesproken sprake zijn van een nuttige toepassing. In uitzonderlijke gevallen kan het gebeuren dat een genoemde activiteit niet of niet volledig is gericht op nuttige toepassing. Een voorbeeld is het op of in de bodem brengen van dierlijke mest die verontreinigd is geraakt met asbest. Bij een dergelijke handeling geldt wel de vergunningplicht van paragraaf 3.2.14. Overigens komt de vergunningplicht in dit geval neer op een verbod; de beoordelingsregels voor de vergunningverlening in het Besluit kwaliteit leefomgeving staan het verlenen van een vergunning voor deze situatie niet toe.
Paragraaf 3.2.14 geldt in dit geval *naast* de eigen paragraaf met regels over het gebruiken van meststoffen of het toepassen van bouwstoffen, grond of baggerspecie.

Onderdeel D (Toevoegen van acht nieuwe paragrafen voor milieubelastende activiteiten)

In afdeling 3.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving worden acht nieuwe paragrafen toegevoegd. De paragrafen zijn steeds op dezelfde wijze opgebouwd. Het eerste artikel van een

paragraaf geeft aan wat de milieubelastende activiteit is waarop die paragraaf van toepassing is. Het tweede artikel maakt duidelijk of er voor die activiteit een vergunningplicht geldt. Vervolgens bepaalt het artikel daarna welke algemene regels en modules op de activiteit van toepassing zijn. De algemene regels zijn opgenomen in hoofdstuk 4, de modules staan in hoofdstuk 5. Sommige paragrafen bevatten verder een artikel dat regelt dat voor het begin van de activiteit gegevens en bescheiden moeten worden verstrekt aan het bevoegd gezag. Voor een toelichting op de manier waarop paragrafen in hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgebouwd wordt verwezen naar paragraaf 5.2 van de algemene toelichting bij dat besluit. Hieronder zijn de artikelen van de nieuwe paragrafen nader toegelicht.

Paragraaf 3.2.20. Het op of in de bodem brengen van meststoffen

Artikel 3.48a (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste en tweede lid

Dit artikel geeft aan dat het brengen van meststoffen op of in de bodem een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteiten op rijksniveau is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteiten kunnen veroorzaken zijn vooral de verontreiniging van de bodem en het water door overbelasting door onder andere fosfaat- en stikstofverbindingen afkomstig uit meststoffen. Het doel is deze terug te dringen en de emissies (uitspoeling en afspoeling) te beperken. De regels bestaan vooral uit passende preventieve maatregelen en beste beschikbare technieken.

Meststoffen zijn in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving omschreven als meststoffen, bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder d, van de Meststoffenwet. In de Meststoffenwet worden meststoffen omschreven als dierlijke meststoffen, ongeacht hun bestemming, en producten die zijn bestemd om:

1°. te worden toegevoegd aan grond of aan een groeimedium en die geheel of gedeeltelijk bestaan uit stoffen, organismen daaronder begrepen, of mengsels van stoffen, die als zodanig kunnen dienen om grond of een groeimedium geschikt of beter geschikt te maken als voedingsbodem voor planten,
2°. te worden gebruikt als groeimedium,
3°. te worden gebruikt als voedsel voor planten of delen van planten, voor zover deze producten niet al zijn begrepen onder 1° of 2°.

Onder het op of in de bodem brengen van meststoffen wordt ook begrepen het vernietigen van de zode van gras op weidegronden. Dit is een milieubelastende activiteit waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden.

Het vernietigen van de zode van gras begint op het moment dat er op het grasgewas bewerkingen plaatsvinden die tot doel hebben het gras te vernietigen. Als de eerste bewerking een bespuiting is met een middel waardoor het gewas afsterft, is dat het begin van de vernietiging. Als er geen bespuiting plaatsvindt, is de eerste bewerking vaak een stukmaken van de oppervlakkig in de bodem liggende zode (door middel van frezen). Uiteindelijk wordt de vernietigde zode in de bovenste 20 tot 25 cm van de bodem vermengd. Bij vertering van de vernietigde zode van gras komen de daarin aanwezige nutriënten in de bodem vrij en kunnen gaan uit- of afspoelen. Het gaat in deze paragraaf alleen om het vernietigen van de zode van gras op weidegronden. Weidegronden zijn landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die voor ten minste 50% zijn beteeld met gras dat wordt gebruikt voor beweiding van dieren of wordt gebruikt als voer voor dieren (zie de begripsomschrijving in bijlage I). Sportvelden of wegbermen bijvoorbeeld vallen buiten de reikwijdte. De regelgeving is erop gericht dat de bij vernietiging vrijkomende nutriënten, in het bijzonder stikstofverbindingen, niet uitspoelen.

Derde lid

In het derde lid is aangegeven dat de milieubelastende activiteit zich niet uitstrekt tot kleinschalig gebruik van meststoffen. Deze uitzondering is gemaakt om het kleinschalige karakter van de genoemde activiteit en daarmee de geringe milieubelasting. Meer concreet gaat het om het brengen van meststoffen op of in de bodem van een siertuin of moestuin bij een particulier huishouden of in een volkstuin. Een huishouden in een bedrijfswoning valt hier niet onder *particulier* huishouden. Voor het brengen van dierlijke meststoffen op of in de bodem geldt een extra voorwaarde: de uitzondering geldt tot een maximum van 160 liter per tuin per jaar en geldt niet voor drijfmest. Het op of in de bodem brengen van drijfmest en het op of in de bodem brengen van grotere hoeveelheden van andere dierlijke meststoffen dan die 160 liter zijn dus altijd een milieubelastende activiteit waarvoor de regels in de hoofdstukken 2 tot en met 5 gelden.

Afvalwaterstromen die restanten meststoffen bevatten vallen wel buiten de aanwijzing als deze stromen op zichzelf geen meststoffen zijn. Voor deze afvalwaterstromen zijn specifieke bepalingen over het op of in de bodem brengen opgenomen in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Zo is in artikel 4.839 van het Besluit activiteiten leefomgeving bepaald dat vrijkomende vloeistoffen afkomstig van het opslaan van vaste mest en dikke fractie gelijkmatige over landbouwgronden worden uitgereden.

Het Besluit activiteiten leefomgeving heeft betrekking op een aantal afvalwaterstromen waaronder:
- afvalwater afkomstig van het reinigen en ontsmetten van dierenverblijven en veewagens,
- naspoelwater afkomstig van het reinigen en spoelen bij het melken,
- vrijkomende vloeistoffen afkomstig van het opslaan van vaste mest, champost en dikke fractie,
- vrijkomende vloeistoffen afkomstig van de opslag van kuilvoer of vaste bijvoedermiddelen, en
- afvalwater afkomstig van het reinigen van werktuigen, voertuigen en apparatuur, waarmee geen gewasbeschermingsmiddelen zijn toegepast.

Deze afvalwaterstromen kunnen worden verwijderd door:
a. het gelijkmatig verspreiden van deze afvalwaterstromen over landbouwgronden, en
b. het brengen in de mestkelder, waarna de stromen tezamen met de mest worden verspreid over de landbouwgronden.

Deze afvalwaterstromen zijn geen *dierlijke meststoffen* in de zin van de Meststoffenwet, omdat deze afvalwaterstromen *geen product zijn van dierlijke meststoffen*. Deze afvalstromen zijn ook geen *meststoffen* in de zin van Meststoffenwet, omdat deze *niet bestemd* zijn voor de toepassingen waarvoor meststoffen dienen. Het zijn afvalstoffen waarvoor het milieuhygiënisch verantwoord is om deze in geringe hoeveelheden (bereikt door gelijkmatige verspreiding) op de bodem te brengen. Dat deze enige hoeveelheden nutriënten bevatten maakt ze nog niet tot meststof.

Artikel 3.48b (aanwijzing vergunningplichtige gevallen) [artikel 5.1, tweede lid, van de wet]

Dit artikel wijst het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater aan als gevallen waarvoor een omgevingsvergunning nodig is. In de praktijk komt het nog maar sporadisch voor dat dit type zuiveringsslib over landbouwgronden wordt uitgereden. Aan de vergunning worden op grond van de artikelen 8.70a tot en met 8.70g van het Besluit kwaliteit leefomgeving voorschriften verbonden. Deze voorschriften vloeien voort uit richtlijn zuiveringsslib.[75] Die richtlijn heeft tot doel voorschriften te geven voor het gebruik van

[75] Richtlijn 86/278/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 juni 1986 betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw (PbEG 1986, L 181).

zuiveringsslib in de landbouw, zodat de nadelige gevolgen voor bodem, planten, dieren en mensen worden voorkomen en een juist gebruik van het zuiveringsslib wordt bevorderd. Voor zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater en van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijke en stedelijk afvalwater stelt de richtlijn eisen bij het op de bodem brengen op landbouwgronden. Andere soorten zuiveringsslib die op of in de bodem van landbouwgronden worden gebracht zijn niet vergunningplichtig; wel gelden ook hiervoor de bepalingen in paragraaf 4.117 'Het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib´ van het Besluit activiteiten leefomgeving. Aan deze soorten zuiveringsslib stelt de richtlijn zuiveringsslib geen nadere eisen.

Artikel 3.48c (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen dat voor de activiteiten in hoofdstuk 4 eisen zijn opgenomen. Het gaat om de regels in de paragrafen 4.116, 4.117 en 4.118 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van dat besluit.

Paragraaf 3.2.21. Graven in bodem met een kwaliteit onder interventiewaarde bodemkwaliteit

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.21 bevat bepalingen over het graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit. Deze activiteit kan zelfstandig worden verricht of als onderdeel van andere activiteiten. Meestal wordt graven bedrijfsmatig uitgevoerd en in uitzonderlijke gevallen door particulieren. De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48d (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel geeft aan dat graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen het vermengen van partijen grond met verschillende kwaliteitsklassen. Het doel is de partijen grond met verschillende kwaliteitsklassen gescheiden te houden tijdens het graven, de opslag en het vervoer. Bij graven kan sprake zijn van het tijdelijk uitnemen en na afloop weer terugplaatsen van grond, maar ook van afvoer van grond naar elders.

In Nederland komt de activiteit graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde zeer vaak voor.

De interventiewaarde bodemkwaliteit is opgenomen in bijlage IIA bij dit besluit. De interventiewaarde bodemkwaliteit geeft aan wanneer de functionele eigenschappen van de bodem voor de mens, dier en plant ernstig zijn verminderd of dreigen te worden verminderd, als gevolg van verontreiniging van de bodem.

In de beschrijving van de milieubelastende activiteit is een grens van 25 kubieke meter opgenomen. Het gaat om het bodemvolume waarin wordt gegraven. De hoeveelheid 25 kubieke meter is ongeveer gelijk aan de hoeveelheid die in een vrachtwagen of grote container past. Bij dergelijke kleinschalige werkzaamheden staan de kosten die voortkomen uit het naleven van de regels van bij het uitvoeren van deze activiteit (bijvoorbeeld het uitvoeren van bodemonderzoek) niet in verhouding tot de eventuele negatieve gevolgen die de activiteit voor de fysieke

leefomgeving kan hebben. Zie voor nadere toelichting voor deze grens ook de toelichting in paragraaf 8.5 van het algemeen deel van de nota van toelichting. Bij graafwerkzaamheden tot 25 kubieke meter kan gedacht worden aan graafwerkzaamheden voor het planten van bomen, het plaatsen van straatmeubilair en het realiseren van een huisaansluiting bij kabels en leidingen. Voor graven in een omvang kleiner dan 25 kubieke meter kan de gemeente in het omgevingsplan decentrale regels stellen.

Tweede lid

De aangewezen milieubelastende activiteit omvat ook zeven, het tijdelijk opslaan en het terugplaatsen na afloop van het tijdelijk uitnemen. Met zeven wordt veelal puin uit de grond gehaald waardoor de verdichtbaarheid en de civieltechnische toepassingsmogelijkheden worden verbeterd voordat de grond wordt teruggeplaatst of elders wordt toegepast. Dit zeven is niet gericht op kwaliteitsverbetering en wordt bij deze activiteit niet beschouwd als bewerking.
Met het tijdelijk opslaan van de grond wordt bedoeld het opslaan van de bij het graven vrijkomende grond tijdens de activiteit, voorafgaand aan het terugplaatsen of afvoeren van de grond. Bemalen dat nodig is voor het graven valt niet onder de milieubelastende activiteit, maar is een wateractiviteit.

Derde lid

In het derde lid is aangegeven dat de milieubelastende activiteit zich niet uitstrekt tot graven in de waterbodem. Hiermee komt tot uiting dat deze activiteit zich beperkt tot de landbodem. Onder waterbodem wordt verstaan de bodem van een oppervlaktewaterlichaam waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust (zie ook bijlage I Begripsbepalingen). Het graven in de bodem of oever van een oppervlaktewater-lichaam, waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust, valt niet onder de reikwijdte van de activiteit graven in de waterbodem. Dit betekent dat de regels voor de milieubelastende activiteit graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde wel gelden voor voormalige drogere oevergebieden. Het begrip droge(re) oevergebieden komt niet meer terug onder de Omgevingswet.

Artikel 3.48e (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen dat voor de activiteiten in hoofdstuk 4 eisen zijn opgenomen. Het gaat om de regels in paragraaf 4.119 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Ook paragraaf 5.2.2 over het uitvoeren van bodemonderzoek is van toepassing verklaard.
Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

Paragraaf 3.2.22. Graven in bodem met een kwaliteit boven interventiewaarde bodemkwaliteit

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.22 bevat bepalingen over het graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. Deze activiteit kan zelfstandig worden verricht of als onderdeel van andere activiteiten, bijvoorbeeld als onderdeel van de activiteit saneren van de bodem (zie paragraaf 3.2.23). Meestal wordt het graven bedrijfsmatig uitgevoerd en in uitzonderlijke gevallen ook door particulieren. De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48f (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel geeft aan dat graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen het vermengen van partijen grond met verschillende kwaliteitsklassen en het ondoelmatig beheer van afvalstoffen. De regels bestaan vooral uit een nationale uitwerking van passende preventieve maatregelen en beste bestaande technieken.

Graven in een bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit komt vaak voor. In Nederland hebben ongeveer 600 organisaties een erkenning om de milieubelastende activiteit graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde mogen uitvoeren. Circa 170 organisaties mogen deze activiteit milieukundig begeleiden.

Het graven in bodem die verontreiniging bevat boven de interventiewaarde bodemkwaliteit is een milieubelastende activiteit, voor zover in een bodemvolume wordt gegraven van meer dan 25 kubieke meter. De waarde is opgenomen in bijlage IIA bij dit besluit en wordt aangeduid als interventiewaarde bodemkwaliteit. De interventiewaarde bodemkwaliteit geeft aan wanneer de functionele eigenschappen van de bodem voor de mens, dier en plant ernstig zijn verminderd of dreigen te worden verminderd. Om onder omschrijving van de milieubelastende activiteit graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde te vallen moet één enkele stof boven de interventiewaarde bodemkwaliteit uitkomen.

In de beschrijving van de milieubelastende activiteit is een grens van 25 kubieke meter opgenomen. Het gaat om de omvang van het totale grondverzet. De hoeveelheid 25 kubieke meter is ongeveer gelijk aan de hoeveelheid die in een vrachtwagen of grote container past. Bij graafwerkzaamheden tot 25 kubieke meter kan gedacht worden aan graafwerkzaamheden voor het planten van bodem, het plaatsen van straatmeubilair en het realiseren van een huisaansluiting bij kabels en leidingen. Bij dergelijke kleinschalige werkzaamheden staan de kosten die voorkomen uit het naleven van de regels bij het uitvoeren van deze activiteit (bijvoorbeeld het uitvoeren van bodemonderzoek) niet in verhouding tot de eventuele negatieve gevolgen die de activiteit voor de fysieke leefomgeving kan hebben. Zie voor een nadere toelichting op het hanteren van deze grens ook de toelichting in paragraaf 8.5.

Voor graven in een omvang kleiner dan 25 kubieke meter kan de gemeente in het omgevingsplan decentrale regels stellen. Zo kan een gemeente voor bepaalde gebieden of locaties, waarvoor vast staat dat de interventiewaarden bodemkwaliteit wordt overschreden, een beperkte informatieplicht instellen, zodat toezicht mogelijk is. Of een gemeente kan in het omgevingsplan regels stellen aan de uitkomende grond, zodat deze wordt afgevoerd naar een erkende grondbank of verwerker

Tweede lid

De aangewezen milieubelastende activiteit omvat ook het zeven, het tijdelijk opslaan en het terugplaatsen van grond na tijdelijke uitname. Met zeven wordt veelal puin uit de grond gehaald waardoor de verdichtbaarheid en de civieltechnische toepassingsmogelijkheden worden verbeterd voor het terugplaatsen of elders toepassen. Zeven is niet altijd gericht op kwaliteitsverbetering en wordt bij deze activiteit niet beschouwd als bewerking. Met het opslaan van de grond wordt bedoeld het opslaan van de bij het graven vrijkomende grond tijdens de activiteit voorafgaand aan het terugplaatsen of afvoeren van de grond.

Is het zeven wel gericht op het realiseren van een kwaliteitsverbetering bij een partij niet toepasbare grond, dan is dat mogelijk op de locatie van de ontgraving, mits de organisatie die de grond zeeft beschikt over een erkenning (BRL 7500) en de locatie is gemeld bij de certificerende instelling. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen als een partij asbesthoudende grond (boven de hergebruikswaarde van 100 mg/kg) wordt gezeefd zodat de partij daarna weer als herbruikbare grond teruggeplaatst kan worden.

Bemalen van grondwater dat nodig is voor het graven valt niet onder deze milieubelastende activiteit, maar is een wateractiviteit.

Derde lid

In het derde lid is aangegeven dat de milieubelastende activiteit zich niet uitstrekt tot graven in de waterbodem. Hiermee komt tot uiting dat deze activiteit zich beperkt tot de landbodem. Onder waterbodem wordt verstaan de bodem van een oppervlaktewaterlichaam waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust (zie ook bijlage I Begripsbepalingen). Het graven in de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust, valt niet onder de reikwijdte van de activiteit graven in de waterbodem. Dit betekent dat de regels voor de milieubelastende activiteit graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde wel gelden voor voormalige drogere oevergebieden. Het begrip droge(re) oevergebieden komt niet meer terug onder de Omgevingswet.

Artikel 3.48g (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen dat voor de activiteiten in hoofdstuk 4 eisen zijn opgenomen. Het gaat om de regels in de paragrafen 4.120 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Ook paragraaf 5.2.2 over het uitvoeren van bodemonderzoek is van toepassing verklaard.
Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

§ 3.2.23 Saneren van de bodem

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.23 bevat bepalingen over het saneren van de bodem. Deze activiteit kan zelfstandig worden verricht of als onderdeel van andere activiteiten. Doorgaans gaat deze activiteit gepaard met de activiteit graven in de bodem met kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit (paragraaf 3.2.22 van het Besluit activiteiten leefomgeving), bijvoorbeeld als voor het uitvoeren van de sanering verontreinigde grond ontgraven moet worden. Ook kan het voorkomen dat de regels voor de activiteiten toepassen van bouwstoffen (paragraaf 3.2.25 van het Besluit activiteiten leefomgeving) of het toepassen van grond of baggerspecie (paragraaf 3.2.26 van het Besluit activiteiten leefomgeving) ook gelden, omdat voor de sanering een afdeklaag (verhardingslaag bestaande uit bouwstoffen of een leeflaag bestaande uit grond of baggerspecie) nodig is of dat na het verwijderen van verontreinigde grond de ontgravingsput moet worden opgevuld met schonere grond of baggerspecie. De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48h (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel geeft aan dat saneren van bodem een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen de onaanvaardbare risico's van blootstelling aan de verontreiniging, het ongewenst verspreiden van verontreinigde grond en het ondoelmatig beheer van afvalstoffen. De regels bestaan vooral uit een nationale uitwerking van passende preventieve maatregelen en beste bestaande technieken.

Onder het saneren van de bodem wordt verstaan het beperken of ongedaan maken van de blootstelling van de verontreiniging van de bodem of het beperken of ongedaan maken van de

verontreiniging van de bodem. Met beperken of ongedaan maken van de blootstelling wordt bedoeld dat de contactmogelijkheden met de verontreiniging wordt voorkomen zodat de bodem op de locatie geschikt is voor het toekomstig gebruik. Dit kan gerealiseerd worden door het aanbrengen van een afdeklaag (verhardingslaag of laag grond of baggerspecie). Met het beperken of ongedaan maken van en verontreiniging wordt bedoeld dat de verontreiniging daadwerkelijk wordt verwijderd. Dit kan gerealiseerd worden door middel van ontgraving en afvoer van de grond.

De activiteit saneren van bodem komt in Nederland regelmatig voor, bijvoorbeeld als sprake is van een ontwikkeling van een locatie, waarvan de bodem verontreinigd is, en waarvan het toekomstige gebruik gevoeliger wordt. Een sanering kan noodzakelijk zijn bij de realisatie van een gebouw op een bodemgevoelige locatie en voorgeschreven zijn in het omgevingsplan. Het kan ook gaan om een vrijwillige sanering, bijvoorbeeld bij de aankoop of verkoop van een terrein. Ongeveer 450 organisaties hebben een erkenning om deze activiteit te mogen uitvoeren. Circa 170 organisaties hebben een erkenning om deze activiteit milieukundig te begeleiden (onderdeel processturing en verificatie).

Tweede lid

De sanerende maatregelen, die hoofdzakelijk zijn gericht op het saneren van het grondwater, vallen niet onder de aanwijzing in het eerste lid. Hiermee wordt bedoeld dat het uitvoeren van een grondwatersanering niet onder deze activiteit valt. Het uitvoeren van een grondwatersanering is een activiteit waarvan de regulering is overgelaten aan provincie, gemeente en waterschap. Zie voor een nadere uiteenzetting over grondwaterverontreiniging in het algemeen deel van de toelichting in 6.2 (geen aparte rijksregels grondwatersaneringen) en in paragraaf 10.1 (geen standaardaanpak grondwaterverontreiniging).

Wel is het mogelijk om onder deze activiteit de (zogenaamde) bron van een mobiele verontreiniging te verwijderen uit de vaste bodem. Hoewel de activiteit zich dan richt op het verwijderen van de vaste bodem, heeft de activiteit (indirect) wel een positieve invloed op de kwaliteit van het grondwater.

Sanerende maatregelen die zijn gericht op een verontreiniging in de waterbodem vallen niet onder de aanwijzing in het eerste lid. Dit betekent dat een waterbodemsanering niet onder deze activiteit kan worden uitgevoerd. De regels voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem gelden voor voormalige droge oevergebieden.

Artikel 3.48i (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen dat voor de activiteiten in hoofdstuk 4 eisen zijn opgenomen. Het gaat om de regels in de paragrafen 4.121 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Ook paragraaf 5.2.2 over het uitvoeren van bodemonderzoek is van toepassing verklaard.
Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

Paragraaf 3.2.24 Opslaan, zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van zonder bewerking herbruikbare grond of baggerspecie

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.24 voegt artikelen over opslaan van grond en baggerspecie op de bodem in. De toegevoegde activiteiten kunnen zelfstandig worden verricht, maar ook in meerdere bedrijfstakken voorkomen. De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48j (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel geeft aan dat opslaan van grond en baggerspecie een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen bodemverontreiniging en verontreinigingen als gevolg van lozing. Het doel is emissies te beperken en het toezicht op grondstromen mogelijk te maken De regels bestaan vooral uit een nationale uitwerking van passende preventieve maatregelen en beste bestaande technieken.

Opslag van grond en baggerspecie komt in Nederland regelmatig voor; binnen iedere gemeente bevinden zich meerdere opslaglocaties, zoals grondbanken, loonwerkbedrijven, hoveniers, gemeentelijke milieustraten en baggerdepots. Circa 330 organisaties hebben een erkenning om partijen grond of baggerspecie te mogen samenvoegen.

Onder opslaan van grond of baggerspecie wordt verstaan het in voorraad hebben met het doel het later te vervoeren, toe te passen of te verwerken. Bij het opslaan horen ook activiteiten die het opslaan mogelijk maken, zoals overslaan en laden en lossen op de bodem. Storten en toepassen (op of in de bodem brengen met het doel het daar te laten) valt niet onder deze paragraaf. Storten valt onder paragraaf 3.3.12 en 3.5.10 en toepassen van grond en baggerspecie onder paragraaf 4.124.

Bij het opslaan van baggerspecie vindt rijping plaats en zakken de vaste delen uit, waardoor boven de baggerspecie water komt te staan. Dit wordt ook wel passief ontwateren genoemd en is onderdeel van het opslaan, en valt dus ook onder de activiteit.

Tweede lid

Het tweede lid brengt ook zeven en samenvoegen bij het opslaan onder de activiteit, en voor baggerspecie ook het actief (mechanisch) ontwateren.

Derde lid

De regels gelden niet voor het opslaan, zeven of samenvoegen van grond op de locatie van ontgraven en het opslaan van baggerspecie nabij de locatie van het baggeren. Hiervoor zijn de regels voor graven (in geval van de tijdelijke opslag bij de activiteiten graven) of voor toepassen van baggerspecie (in geval van de realisatie van een zogenaamd weilanddepot bij het verspreiden van baggerspecie) van toepassing. De verwachting is dat particulieren niet onder deze regels vallen, omdat als ze grond opslaan, dit over het algemeen op de locatie van het ontgraven is.

Artikel 3.48k (aanwijzing vergunningplichtige gevallen) [artikel 5.1, tweede lid, van de wet]

Eerste lid

De vergunningplicht geldt voor het opslaan van grond of baggerspecie die niet of niet zonder bewerking kan worden hergebruikt. Het betreft dan matig of sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie. Matig of sterk verontreinigde grond en sterk verontreinigde baggerspecie zijn gedefinieerd in bijlage I behorende bij dit besluit (artikel I, onderdeel M).
Ook geldt vergunningplicht voor het opslaan van grond of baggerspecie van onbekende kwaliteit. Onbekende kwaliteit wil zeggen dat de kwaliteit niet is vastgesteld in een milieuverklaring bodemkwaliteit en ook niet kan worden afgeleid uit de herkomst. Dergelijke partijen mogen alleen worden opgeslagen op een locatie die daarvoor vergunning heeft, zoals bijvoorbeeld een

grondbank. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om een gedumpte partij, of een partij waarvan de herkomst of samenstelling onzeker is, omdat er gefraudeerd is met de milieuverklaring bodemkwaliteit. De beperking vervalt zodra er een milieuverklaring bodemkwaliteit is afgegeven en daaruit blijkt dat de partij tenminste voldoet aan de kwaliteitsklasse industrie voor grond of matig verontreinigd voor baggerspecie. Als namelijk blijkt dat de partij grond matig of sterk verontreinigd is of de partij baggerspecie sterk verontreinigd is, geldt de vergunningplicht alsnog vanwege de aanwijzing onder a en b.
Voor het afgeven van een milieuverklaring bodemkwaliteit is tijd nodig. Het is niet de bedoeling dat in de periode tot het beschikbaar komen van de milieuverklaring het opslaan van alle grond of baggerspecie vergunningsplichtig is. In de meeste gevallen is namelijk de herkomst van de partij bekend en is voldoende aannemelijk wat de verwachte kwaliteit is. Bij het ontgraven is vooronderzoek en in sommige situaties ook verkennend of nader bodemonderzoek uitgevoerd, waaruit de verwachte kwaliteit blijkt. Vandaar dat het opslaan van grond en baggerspecie afkomstig van een bekende en onverdachte locatie, in afwachting van de afgifte van de milieuverklaring bodemkwaliteit, is vrijgesteld van de vergunningplicht.

Tweede lid

In het tweede lid is aangegeven dat de vergunningplicht zowel geldt voor de milieubelastende activiteit als voor het lozen van afvalwater afkomstig van die activiteit op een oppervlaktewaterlichaam.

Artikel 3.48l (algemene regels)

Dit artikel geeft aan welke paragrafen met regels in hoofdstuk 4 van toepassing zijn als de activiteit onder het toepassingsbereik van artikel 3.48j valt. Het gaat om regels voor opslaan en zeven zonder bewerking herbruikbare grond en baggerspecie opgenomen in paragraaf 4.122. Deze voorschriften gelden voor het opslaan van schone grond en baggerspecie en voor grond van kwaliteitsklasse wonen of industrie en licht of matig verontreinigde baggerspecie. Voor het deel van de activiteit waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

Als de opgeslagen grond een afvalstof is, gelden voorschriften voor het ontvangen van afvalstoffen, bedoeld in paragraaf 4.50, voor zover voor die activiteit geen vergunningplicht bestaat. Als het gaat om (vergunningplichtige) sterk verontreinigde grond of baggerspecie gelden de voorschriften van paragraaf 4.50 niet. In dat geval zal het bevoegd gezag soortgelijke of uitgebreidere voorschriften in de vergunning opnemen.

Paragraaf 3.2.25 Toepassen van bouwstoffen

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.25 voegt artikelen over het toepassen van bouwstoffen in. De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48m (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel geeft aan dat toepassen van bouwstoffen een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen bodemverontreiniging, het ongewenst uitlogen van verontreinigende stoffen en een ondoelmatig

beheer van afvalstoffen. De regels bestaan vooral uit implementatie van Europese regels en uit een nationale uitwerking van passende preventieve maatregelen en beste bestaande technieken.

In Nederland worden bouwstoffen vaak toegepast, zoals bij menig bouw- en infrastructureel project.

Tweede lid

In het tweede lid, onder a, is aangegeven dat deze paragraaf niet van toepassing is op het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen waarop paragraaf 3.2.27 van toepassing is. Het gaat om mijnsteen en vermengde mijnsteen die afkomstig is uit en weer wordt toegepast in de bij ministeriele regeling aangewezen mijnsteengebieden in Limburg. Verwezen wordt naar de toelichting op artikel 3.48r.

In het tweede lid, onder b, is ook een uitzondering gemaakt voor het toepassen van bouwstoffen binnen een gebouw, als de bouwstoffen zo worden toegepast dat geen contact met hemelwater, oppervlaktewater of grondwater kan optreden. In dat geval treden er geen emissies uit de bouwstoffen op en bestaat er dus ook geen risico voor verontreiniging van de bodem en het oppervlaktewater, zoals de voorschriften van paragraaf 4.123 beogen te voorkomen. Het toepassen van bouwstoffen in bouwwerken valt onder het Besluit bouwwerken leefomgeving. De regels van dat besluit zijn onder meer gesteld met het oog op de duurzaamheid en moet onder meer de milieubelasting door in een bouwwerk toegepaste materialen beperkt worden gehouden. Hiermee biedt het Besluit bouwwerken leefomgeving uitkomst in bijzondere situaties waarin bij het toepassen van bouwstoffen binnen een gebouw toch een risico van verontreiniging van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater bestaat.

Artikel 3.48n (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen dat voor de activiteit toepassen van bouwstoffen in hoofdstuk 4 eisen zijn opgenomen. Het gaat om de regels in paragraaf 4.123 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

Paragraaf 3.2.26 Toepassen van grond en baggerspecie

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.26 voegt artikelen over het toepassen van grond en baggerspecie in. De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48o (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel geeft aan dat toepassen van grond of baggerspecie op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het toepassen van grond en baggerspecie vindt plaats in het kader van tal van andere activiteiten die gericht zijn op het realiseren van maatschappelijke functies. Als die andere activiteiten afzonderlijk zijn gereguleerd in het Besluit activiteiten leefomgeving, dan gelden eveneens de regels van paragraaf 3.2.26 (en paragraaf 4.124).

Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen bodemverontreiniging, het ongewenst verspreiden van partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen en een ondoelmatig beheer van afvalstoffen. De regels bestaan vooral uit implementatie van Europese regels en uit een nationale uitwerking van passende preventieve maatregelen en beste bestaande technieken.

Toepassen van grond en baggerspecie op de (water)bodem komt in Nederland zeer vaak voor, zoals in infrastructurele projecten, bij ophogingen, dempingen of verondiepingen, en bij verspreiding van baggerspecie.

Tweede lid

In het tweede lid, onder a, is een uitzondering gemaakt voor meststoffen. Op basis van de Meststoffenwet zijn in hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet onder meer de landbouwkundige en milieukundige eisen gesteld waaraan meststoffen moeten voldoen, om als meststof verhandeld en gebruikt te mogen worden. Op het gebruik van meststoffen op of in de bodem is naast de gebruiksvoorschriften van paragraaf 4.116 van het Besluit activiteiten leefomgeving, het stelsel van gebruiksnormen van de Meststoffenwet van toepassing. De meststoffenregels en de regels over het toepassen van grond en baggerspecie zijn op elkaar afgestemd. Dit betekent dat de regels voor toepassen niet gelden als de stoffen op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet als meststof mogen worden verhandeld. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat meststoffen onder de noemer van grond of baggerspecie worden toegepast om zo niet te hoeven voldoen aan het stelsel van gebruiksnormen. Een voorbeeld hiervan is compost. Dit materiaal kan aan de definitie van grond voldoen, terwijl het in het Besluit activiteiten leefomgeving ook aangewezen is als meststof. Als compost wordt gebruikt met het oogmerk om meststoffen op of in de bodem te brengen, zijn de meststoffenregels van toepassing. Compost valt dan niet onder de milieubelastende activiteit van paragraaf 3.2.26 het toepassen van grond en baggerspecie.

Grond of baggerspecie die bij het toepassen een zekere mate van bemesting van de bodem tot gevolg kunnen hebben, maar die niet vallen onder de landbouwkundige en milieukundige eisen van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet, moeten op hun beurt voldoen aan de toepassingseisen die in deze paragraaf worden gesteld. Enkele voorbeelden hiervan zijn de samengestelde grondproducten, waaronder boomgrond en teelaarde. Dergelijke producten worden geproduceerd onder BRL 9335, protocol 9335-4. Ook deze BRL stelt als voorwaarde dat dierlijke meststoffen niet zijn toegestaan als groenproduct. Het tweede lid onder a heeft nadrukkelijk niet als doel om materiaal dat de 20% grens voor overige organische meststoffen overschrijdt automatisch als meststof te beschouwen. Dergelijk materiaal moet als grond kunnen worden toegepast. Een voorbeeld hiervan is veen.

In het tweede lid, onder b, is bepaald dat paragraaf 3.2.26 niet van toepassing is op het graven in bodem van een kwaliteit onder interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in paragraaf 3.2.21 en graven in bodem van een kwaliteit boven interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in paragraaf 3.2.22.

In het tweede lid, onder c, is een uitzondering gemaakt voor het terugplaatsen van baggerspecie na afloop van tijdelijk uitnemen. Dat betekent dat op het terugplaatsen van baggerspecie na afloop van tijdelijk uitnemen geen regels zijn gesteld anders dan de zorgplicht.

In het tweede lid, onder d, is aangegeven dat deze paragraaf niet van toepassing is op het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen waarop paragraaf 3.2.27 van toepassing is. Het gaat om mijnsteen en vermengde mijnsteen die afkomstig is uit en weer wordt toegepast in de bij ministeriele regeling aangewezen mijnsteengebieden in Limburg. Verwezen wordt naar de toelichting op artikel 3.48r.

Derde lid

In het derde lid is aangegeven wat onder de begrippen 'grond' en 'baggerspecie' moet worden verstaan bij de toepassing van paragraaf 3.2.26. De begrippen worden gebruikt in de betekenis die ze hebben in het Besluit bodemkwaliteit.

Baggerspecie wordt hierin omschreven als materiaal dat is vrijgekomen uit de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam en dat bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouden en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter.
De definitie van baggerspecie heeft betrekking op het fijne bodemmateriaal (maximale korrelgrootte van 2 millimeter) alsmede op van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind (2–63 mm). Ook natuurlijke mengsels van fijn bodemmateriaal en schelpen en grind vallen onder het begrip baggerspecie. Het fijne bodemmateriaal bestaat doorgaans uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof. In uitzonderingsgevallen komt ook baggerspecie voor met vrijwel geen organische stof (bijvoorbeeld dekzanden) of vrijwel geen minerale delen (bijvoorbeeld mineraalarm veen). Schelpen en grind zijn in de definitie opgenomen omdat zij regelmatig in de bodem voorkomen, en toepassing ervan als bodem geen bezwaren uit milieuoogpunt kent. Uitsluiting van deze materialen zou het toepassen van baggerspecie nodeloos beperken. Natuurlijke bodemmaterialen groter dan 63 mm worden in de bodemkunde beschouwd als stenen en worden niet gerekend tot de grondmatrix.
Het begrip baggerspecie is nevengeschikt aan het begrip grond. Baggerspecie is dus niet opgevat als een categorie grond maar als een zelfstandige categorie. Baggerspecie is bodemmateriaal dat vrijkomt uit het oppervlaktewater of de voor dat water bestemde ruimte.

Onder grond wordt hier verstaan vast materiaal dat bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouding en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter en ten hoogste 20% bodemvreemd materiaal, niet zijnde baggerspecie.
De definitie van grond heeft betrekking op het fijne bodemmateriaal (maximale korrelgrootte van 2 millimeter) alsmede op van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind (2–63 mm). Ook natuurlijke mengsels van fijn bodemmateriaal en schelpen en grind vallen onder het begrip grond. Het fijne bodemmateriaal bestaat doorgaans uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof. In uitzonderingsgevallen komt ook grond voor met vrijwel geen organische stof (bijvoorbeeld dekzanden) of vrijwel geen minerale delen (bijvoorbeeld mineraalarm veen). Schelpen en grind zijn in de definitie opgenomen omdat zij regelmatig in de bodem voorkomen, en toepassing ervan als bodem geen bezwaren uit milieuoogpunt kent. Uitsluiting van deze materialen zou het toepassen van grond nodeloos beperken. Natuurlijke bodemmaterialen groter dan 63 mm worden in de bodemkunde beschouwd als stenen en worden niet gerekend tot de grondmatrix.

Artikel 3.48p (aanwijzing vergunningplichtige gevallen) [artikel 5.1, tweede lid, van de wet]

Voor het verondiepen van een plas moet een Omgevingsvergunning voor een lozingsactiviteit worden aangevraagd. Daarbij is het verondiepen van een diepe plas een complexe en omvangrijke activiteit waarvoor een integrale beoordeling noodzakelijk is en sprake kan zijn van aanzienlijke milieueffecten. Daarom is voor deze lozingsactiviteit ook een mer-beoordelingsplicht ingesteld, door het verondiepen van diepe plassen toe te voegen aan bijlage V bij het Omgevingsbesluit. Bij de mer-beoordelingsplicht moet rekening worden gehouden met alle gevolgen die het project voor het milieu kan hebben, ook als die gevolgen zouden vallen buiten het oogmerk van de wateractiviteit waaraan de vergunningplicht is gekoppeld. Bij de

vergunningprocedure wordt uitgegaan van de algemene regels voor het verondiepen van een diepe plas gelden. Voor de beoordeling van de lokale hinder is het noodzakelijk dat de waterbeheerder afstemt met de gemeente. Mocht in een specifiek geval blijken dat beoordeling van andere dan wateraspecten doorslaggevend is en het meer voor de hand ligt dat de gemeente die integrale milieubeoordeling uitvoert en de vergunning verleent, kan gebruikt worden gemaakt van de flexibiliteitsregeling van artikel 5.16 van de wet, die het mogelijk maakt dat de waterbeheerder de bevoegdheid voor de vergunning voor de wateractiviteiten, inclusief de bijbehorende mer-beoordeling, aan de gemeente overdraagt.

Artikel 3.48q (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen welke paragraaf met regels in hoofdstuk 4 van toepassing is. Het gaat om de regels in paragraaf 4.124 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit. De zorgplicht werkt als vangnet voor kennelijk onzorgvuldig handelen waardoor nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving kunnen optreden.

Paragraaf 3.2.27 toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.27 voegt artikelen over het toepassen van mijnsteen en met grond en baggerspecie vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg in.
De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48r (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Het eerste lid geeft aan dat het op of in de bodem brengen of in een oppervlaktewaterlichaam brengen van mijnsteen en vermengd mijnsteen een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen bodemverontreiniging, het ongewenst uitlogen van verontreinigende stoffen en een ondoelmatig beheer van afvalstoffen.

Pure mijnsteen is een bouwstof. Het toepassen van mijnsteen valt daarom in beginsel onder paragraaf 3.2.25 van het Besluit activiteiten leefomgeving, die betrekking heeft op het toepassen van bouwstoffen. In deze paragraaf is aangegeven dat paragraaf 3.2.25 geen betrekking heeft op het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen, waarop paragraaf 3.2.27 van toepassing is. In de voormalige mijnbouwgebieden is sprake van een bijzondere problematiek. Zeer grote hoeveelheden mijnsteen zijn daar tijdens de actieve mijnbouwperiode vrijgekomen en in het verleden niet terugneembaar toegepast als bodem. De bodem is vermengd geraakt en bij het ontgraven komt mijnsteen vrij, dat in veel gevallen vermengd is met grond en baggerspecie. Het beleid is erop gericht om de vrijkomende mijnsteen en vermengde mijnsteen in de bij regeling aangewezen gebieden te concentreren. Bouwstoffen mogen volgens de regels van paragraaf 4.123 van het Besluit activiteiten leefomgeving niet met de bodem worden vermengd. Het toepassen van mijnsteen en vermengd mijnsteen in voormalige mijnbouwgebieden is daarom van de regels voor het toepassen van bouwstoffen uitgezonderd (artikel 3.48m, tweede lid, onder a van het Besluit activiteiten leefomgeving). Hierop is niet paragraaf 3.2.25, maar paragraaf 3.2.27 van toepassing.

Als de mijnsteen minder dan 20% (gewichtspercentage) van de grond of baggerspecie uitmaakt, moet het materiaal - overeenkomstig de voorwaarden voor bodemvreemde materialen uit artikel 4.1271 - als grond en baggerspecie worden toegepast en zijn de paragrafen 3.2.26 en 4.124 van toepassing.

Tweede lid

Paragraaf 3.2.27 geldt niet bij toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen die afkomstig is uit een gebied buiten het bij ministeriele regeling aangewezen herkomstgebied in de provincie Limburg (onder a). Paragraaf 3.2.27 geldt eveneens niet als mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast buiten een bij ministeriele regeling aangewezen toepassingsgebied (onder b). Onder c en d is duidelijk gemaakt dat paragraaf 3.2.27 niet van toepassing is op graven in bodem van een kwaliteit onder interventiewaarde bodemkwaliteit en op graven in bodem van een kwaliteit boven interventiewaarde bodemkwaliteit. Deze milieubelastende activiteiten zijn geregeld in respectievelijk paragraaf 3.2.21 en paragraaf 3.2.22.

Artikel 3.48s (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen welke paragraaf met regels in hoofdstuk 4 van toepassing is. Het gaat om de regels in paragraaf 4.125 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Deze specifieke regels beogen recht te doen aan de bijzondere problematiek in de voormalige mijnbouwgebieden, waar grote hoeveelheden mijnsteen en vermengde mijnsteen zijn geconcentreerd en niet terugneembaar toegepast. In de in de Omgevingsregeling aangewezen toepassingsgebieden gelden de specifieke regels uit paragraaf 4.125 ook voor het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen die uit aangewezen herkomstgebieden afkomstig zijn.
Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

Een belangrijk verschil met de voormalige regeling in het Besluit bodemkwaliteit is dat de regels van paragraaf 4.125 rechtstreeks in het aangewezen toepassingsgebied gelden. Op grond van het Besluit bodemkwaliteit moesten de gemeenten eerst lokaal beleid in de vorm van een nota bodembeheer vaststellen.

Onderdeel E

Paragraaf 3.5.8 Grondbank of grondreinigingsbedrijf

Afdeling 3.5 wijst bedrijfstakken in de afvalsector aan waarvoor de rijksregels gelden. Iedere paragraaf wijst een bepaald bedrijfstype aan, zoals autodemontage of metaalrecycling. Paragraaf 3.5.8 wijst grondreinigingsbedrijven en grondbanken aan.

Artikel 3.178 (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel bepaalt dat het opslaan van meer dan één partij ingezamelde of afgegeven grond of baggerspecie (bijvoorbeeld een grondbank) een milieubelastende activiteit is en dat het bewerken van grond of baggerspecie (grondreinigingsbedrijf) een milieubelastende activiteit is, waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 gelden. Via de combinatie van dit artikel met artikel 3.1 is het lozen vanuit deze activiteit een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam of zuiveringtechnisch werk waarvoor deze hoofdstukken gelden.

De rijksoverheid stelt regels voor deze activiteit om een gelijk speelveld en gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De regels bestaan vooral uit een nationale uitwerking van passende preventieve maatregelen en beste beschikbare technieken. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken zijn vooral bodemverontreiniging en ondoelmatig beheer van afvalstoffen.

Het gaat in Nederland om enkele honderden grondbanken en 76 grondreinigingsbedrijven.

Hoofdactiviteit van een grondbank is het opslaan, maar die activiteit is niet exclusief voor de grondbanken. Paragraaf 3.2.24 regelt het opslaan van grond en baggerspecie, en niet meer dan dat. Paragraaf 3.5.8 is breder en wordt van toepassing als het opslaan aan twee extra voorwaarden voldoet:

1. De grond of baggerspecie is ingezameld of afgegeven – het materiaal is dus niet afkomstig van eigen werkzaamheden.
2. Het gaat om meerdere partijen.

Deze paragraaf is een aanvulling op de regels voor het opslaan die al volgen uit 3.2.24. Overigens, als een grondbank op een locatie maar één partij opslaat, gelden alleen de regels van opslaan. Bedrijven die grond opslaan van eigen werkzaamheden opslaan, vallen onder andere paragrafen, bijvoorbeeld agrarische loonwerkbedrijven (paragraaf 3.6.5) of bouwbedrijven (paragraaf 3.7.1).

Hoofdactiviteit van een grondreinigingsbedrijf is het bewerken. Onder het bewerken van grond of baggerspecie worden alle handelingen verstaan om de eigenschappen van het materiaal te veranderen, meestal om het ergens voor geschikt te maken. Veel voorkomende handelingen met grond of baggerspecie die onder "bewerken" vallen zijn bijvoorbeeld zeven, mechanisch ontwateren, reinigen of immobiliseren. Handelingen die daar niet onder vallen zijn bijvoorbeeld opslaan (valt onder paragraaf 3.2.24), toepassen (valt onder paragraaf 3.2.26) of storten (valt onder de paragrafen 3.3.12 of 3.5.10).

Tweede lid

Door de toevoeging van functioneel ondersteunende activiteiten in het tweede lid omvat de aanwijzing het hele bedrijf. Functioneel ondersteunende activiteiten zijn activiteiten die ten dienste staan van het exploiteren en dit ook mogelijk maken. Functioneel ondersteunen is breed bedoeld, en omvat naast technische ondersteuning van het hoofdproces, ook facilitaire voorzieningen zoals een centrale persluchtvoorziening of een laboratorium, facilitaire diensten zoals onderhoud, administratie of beveiliging, en faciliteiten voor personeel en bezoekers zoals een kantine of parkeerterrein.

Derde lid

Het derde lid zorgt ervoor dat handelingen die onder het begrip bewerken vallen en al in een andere paragraaf geregeld zijn, worden uitgezonderd van deze paragraaf.
Het zeven van grond kan onder vier andere paragrafen vallen: paragraaf 3.2.21(Graven in bodem met een kwaliteit onder interventiewaarde bodemkwaliteit), paragraaf 3.2.22 (Graven in bodem met een kwaliteit boven interventiewaarde bodemkwaliteit), paragraaf 3.2.23 (Bodemsanering) of paragraaf 3.2.24 (Opslaan van grond en baggerspecie).
Het samenvoegen van partijen valt onder paragraaf 3.2.24. Bij het graven is geregeld dat de grond in partijen wordt ingedeeld. Samenvoegen is daarna alleen nog toegestaan onder de voorwaarden van artikel 4.1255.
Het mechanisch ontwateren van baggerspecie valt onder paragraaf 3.2.24.
Ook bij het saneren van de bodem kunnen handelingen voorkomen die onder bewerken vallen, en niet onder deze paragraaf vallen, maar onder paragraaf 3.2.23.

Tenslotte wordt ook het inzetten van grond in een productie- of reparatieproces uitgezonderd. Dat kan ook een vorm van bewerking zijn of een vorm van bewerking omvatten. Als de grond waar het om gaat geen afvalstof is, gelden de regels voor het proces. Bijvoorbeeld voor het inzetten van klei

in de keramische industrie gelden de regels die volgen uit paragraaf 3.4.5 Minerale productenindustrie. Als de grond daarentegen wel een afvalstof is, gelden daarnaast ook de regels die volgen uit paragraaf 3.5.11. Een voorbeeld is het inzetten van grond die een afvalstof is voor het maken van bemeste tuinaarde, potgrond of substraatmateriaal voor de glastuinbouw. Paragraaf 3.5.11 zorgt ervoor dat hiervoor een vergunningplicht geldt, tenzij er uitsluitend niet verontreinigde grond wordt ingezet.

Artikel 3.179(aanwijzing vergunningplichtige gevallen) [artikel 5.1, tweede lid, van de wet]

De vergunningplicht geldt voor het bewerken van grond van de kwaliteitsklasse matig verontreinigd of sterk verontreinigd, of baggerspecie van de kwaliteitsklasse sterk verontreinigd, en omvat zowel milieu als lozen. De vergunningplicht voor het opslaan van matig of sterk verontreinigd materiaal volgt uit paragraaf 3.2.24, die eveneens van toepassing is. De vergunning geldt niet meer voor het hele bedrijf, maar alleen voor de vergunningplichtige activiteit(en). Een initiatiefnemer die zowel bewerkt als opslaat, kan voor beide activiteiten in één keer een vergunning aanvragen.

Artikel 3.180(algemene regels)

In dit artikel is opgenomen dat voor de activiteiten in hoofdstuk 4 eisen zijn opgenomen. Het gaat om de regels voor kleinschalig tanken in paragraaf 4.38, voor grootschalig tanken in paragraaf 4.39, voor het ontvangen van afvalstoffen paragraaf 4.49 en voor het laden en lossen van schepen paragraaf 4.109. Daarnaast gelden regels over energiebesparing op grond van paragraaf 5.4.1. Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

Artikel 3.181 (gegevens en bescheiden)

Dit artikel regelt dat degene die de milieubelastende activiteit verricht vier weken voor het begin van de activiteit gegevens en bescheiden moet verstrekken aan het bevoegd gezag. Dit geldt ook als deze gegevens en bescheiden wijzigen. Deze informatieplicht is iets anders dan een melding in de zin van artikel 4.4 van de wet.; het daaruit voortvloeiende verbod om te starten met de activiteit is dan ook niet van toepassing.

Uit artikel 2.17 volgt welke algemene gegevens verstrekt moeten worden. Naast die algemene gegevens gaat het hier om:

- De begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht. Dit gaat om de volledige in artikel 3.178aangewezen activiteit, dus bijvoorbeeld de gehele milieustraat, inclusief de ondersteunende activiteiten, bedoeld in het tweede lid. De bedoelde begrenzing is waar de locatie van het geheel aan activiteiten begint en ophoudt. Deze begrenzing kan bijvoorbeeld op een kaartje worden ingetekend.
- De verwachte datum van het begin van de activiteit. Degene die de activiteit gaat verrichten moet laten weten wanneer de kernactiviteit daadwerkelijk verricht zal worden. Het gaat hier om de verwachte datum van het begin van de activiteit; een dag vertraging in de planning leidt dus niet tot een overtreding van deze bepaling.

Het verstrekken van gegevens en bescheiden kan zowel elektronisch als per post; zie hiervoor afdeling 2.1 van het Omgevingsbesluit en de toelichting daarop.

Onderdeel F

Wijziging artikel 3.184

Paragraaf 3.5.11 (verwerken van bedrijfsafvalstoffen of gevaarlijke stoffen) is een restcategorie van handelingen met afvalstoffen. Specifieke handelingen die geregeld worden in een eigen paragraaf worden uitgezonderd. Dit zijn het opslaan van grond of baggerspecie (paragraaf 3.2.24) en het bewerken van grond of baggerspecie (paragraaf 3.5.8 Grondbank of grondreinigingsbedrijf). Het inzetten van grond als grondstof in een productieproces is uitgezonderd van paragraaf 3.5.8 en valt dus wel onder 3.5.11.

Onderdeel G

Wijziging artikel 3.185, derde lid (begrip grond in producten)

Het begrip 'bouwstof' wordt al gedefinieerd in bijlage 1. De eerdere toevoeging met verwijzing naar de definitie in het Besluit bodemkwaliteit is daardoor overbodig geworden en kan vervallen.

In artikel 3.184 is opgenomen dat paragraaf 3.5.11 (verwerken van bedrijfsafvalstoffen of gevaarlijke stoffen) niet geldt voor het opslaan van grond of baggerspecie. Onderdeel r en s bevatten specifieke uitzonderingen voor het opslaan van grond en baggerspecie in artikel 3.186. Deze zijn niet langer nodig en kunnen vervallen.

Onderdeel H

Wijziging artikel 3.192 *(hergebruik grond in producten)*

Paragraaf 3.5.11 (Verwerken van bedrijfsafvalstoffen en gevaarlijke afvalstoffen) stelt als hoofdregel vergunningplicht in voor handelingen met afvalstoffen anders dan verbranden en storten. Voor een aantal handelingen gericht op het nuttig toepassen van afvalstoffen in productieprocessen wordt die vergunningplicht opgeheven, zodat alleen algemene regels en een meldplicht gelden. Deze wijziging neemt het verwerken van grond van de kwaliteitsklasse landbouw/natuur in producten (denk aan bemeste tuinaarde, potgrond of substraat voor de glastuinbouw) in die vrijstelling op.

Onderdeel I

§ 4.116 Het op of in de bodem brengen van meststoffen

Artikel 4.1182 (toepassingsbereik)

Eerste lid

Paragraaf 4.116 stelt regels aan het brengen van meststoffen op of in de bodem. De regels gelden ook voor mengsels van meststoffen. Meststoffen moeten zo gelijkmatig als met het oog op goede landbouwpraktijken mogelijk is over de bodem worden verspreid.

Tweede lid

Deze paragraaf is niet van toepassing op het brengen van zuiveringsslib op of in de bodem; zuiveringsslib is in paragraaf 4.117 van het Besluit activiteiten leefomgeving geregeld. Dit geldt ook voor het vernietigen van de zode van gras op weidegronden.

Derde lid

In deze paragraaf wordt voor de betekenis van 'fosfaat' aangesloten bij de Meststoffenwet. In die wet wordt fosfaat omschreven als fosfor, in welke vorm of verbinding dan ook. De hoeveelheid fosfaat wordt bepaald door de hoeveelheid fosfor (in massa-eenheden) te vermenigvuldigen met de factor 2,29.

Artikel 4.1183 (bodem: meststoffen of afvalstoffen)

Alleen meststoffen die op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet verhandeld mogen worden, mogen daadwerkelijk als meststof op of in de bodem worden gebracht. Dit betekent ook dat het gebruik van meststoffen waarvoor krachtens artikel 21, eerste lid, onder h, van de regels van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet is afgeweken, moet plaatsvinden in overeenstemming met de bij de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet vastgestelde regels.

Artikel 4.1184 (bodem en water: meststoffen op bevroren bodem of sneeuw)

Eerste lid

Als de bovenste laag van de bodem geheel of gedeeltelijk is bevroren of geheel of gedeeltelijk is bedekt met sneeuw, is opname van dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten en stikstofkunstmest door de gewassen niet mogelijk. Het is dan niet toegestaan de genoemde meststoffen op of in de bodem te brengen. Deze bepaling heeft als oogmerk verontreiniging van de bodem, waaronder ook grondwater, of van een oppervlaktewaterlichaam te voorkomen.

Tweede lid

Op grond van het eerste lid is het voor graantelers op kleigronden niet toegestaan stikstofkunstmest in het vroege voorjaar op graanpercelen op of in de bodem te brengen. Om telers hierin tegemoet te komen staat het tweede lid toe om op kleigronden waarop graan wordt geteeld stikstofkunstmest op of in de bodem te brengen als de grond licht bevroren is. De voorwaarde over de temperatuur is gesteld zodat de bodem in de loop van de dag zal ontdooien en de stikstofkunstmest kan oplossen. Als stikstofkunstmest onder die omstandigheden wordt toegediend is het risico van afspoeling gering. Er zijn geen specifieke regels opgenomen over de wijze waarop de temperatuur moet worden bepaald. Hiervoor geldt de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Derde lid

In het derde lid wordt het brengen van vaste mest op grasland onder voorwaarden uitgezonderd van de verplichting in het eerste lid. Dat is aan de orde als dat grasland ligt op gronden die in beheer zijn voor natuurwaarden en waarin het gebruik van vaste mest onderdeel is van het beheer.

In diverse beheerspakketten die in het kader van de Wet natuurbescherming, de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies of met instemming van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit tot stand zijn gekomen, is het onontkoombaar dat bemesting met vaste mest plaatsvindt op bevroren, al dan niet besneeuwde, bodem. Deze mogelijkheid wordt echter alleen geboden als in het beheerspakket expliciet staat aangegeven dat het op of in de bodem brengen van vaste mest op grasland wenselijk is. Voor de gronden in beheer voor natuurwaarden blijven de andere artikelen in deze paragraaf onverkort gelden.

Artikel 4.1185 (bodem: meststoffen op met water verzadigde bodemlaag)

Meststoffen worden niet op of in de bodem gebracht als de bovenste bodemlaag met water verzadigd is. Dat ziet op de omstandigheid dat de bodem zo doorweekt is dat het water niet wegzakt. Daardoor ontstaat het gevaar van afspoeling van meststoffen naar een oppervlaktewaterlichaam of van uitspoeling naar het grondwater.

Artikel 4.1186 (bodem: meststoffen bij bevloeien en beregenen)

Als meststoffen worden toegepast op gronden waar bevloeiing of beregening plaatsvindt, ontstaat het gevaar van afspoeling naar een oppervlaktewaterlichaam of van uitspoeling naar het grondwater. Met dit artikel wordt invulling gegeven aan het voorkomen hiervan. Dat dit voor de periode van 1 september tot en met 31 januari geldt hangt samen met de grote kans op af- en uitspoeling in die periode, onder andere omdat gewassen dan veel minder tot niet groeien en dus ook weinig tot geen vocht en nutriënten opnemen.

Artikel 4.1187 (bodem: perioden voor vaste mest)

Eerste lid

Deze bepaling regelt de periode waarin het niet is toegestaan vaste mest op of in de bodem te brengen. Het doel is zoveel mogelijk tegen te gaan dat minerale stikstof in de vaste mest door uitspoeling of afspoeling het grondwater of een oppervlaktewaterlichaam belast.

Tweede lid

Deze bepaling regelt dat het eerste lid niet van toepassing is in een aantal omstandigheden en tijdens een aantal periodes, waarin het risico op verontreiniging van de bodem door een gift van vaste mest beperkt is en de landbouwkundige noodzaak zo'n gift rechtvaardigt. Op grasland gelegen op kleigronden of veengronden is de periode voor het op de bodem brengen van vaste strorijke mest eerder opengesteld. Dit geldt alleen voor vaste mest waarin zichtbaar een substantiële hoeveelheid stro aanwezig is. De maatregel is bedoeld om op minderdraagkrachtige gronden op tijd te kunnen beginnen met het op de bodem brengen van vaste mest afkomstig van huisvestingssystemen waarin stro wordt gebruikt om daarop landbouwhuisdieren te houden. Hierdoor is de kans ook kleiner dat in april, mei of juni bij het weiden van de dieren of de oogst van het gras stroresten in het gras aanwezig zijn.

Derde lid

De redactie van het derde lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving wordt aangepast aan het nieuwe artikel 19.0 van de wet, dat wordt geïntroduceerd door het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet. Artikel 19.0 van de wet biedt de grondslag om in algemene regels als bedoeld in paragraaf 4.1.1 van de wet onderwerpen aan te wijzen waarvoor het daarbij aangewezen bevoegd gezag bij besluit kan bepalen dat een in die algemene regels genoemde bijzondere omstandigheid zich voordoet. In dat besluit wordt bepaald welke regels gelden in verband met die bijzondere omstandigheid. De regels in het besluit kunnen afwijken van de algemene regels.

In het derde lid wordt die bijzondere omstandigheid gevormd door extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak, die rechtvaardigen dat vaste mest regionaal ook in een gewijzigde periode op of in de bodem wordt gebracht. Hiervan kan vooral sprake zijn als landbouwers in een bepaalde regio door extreme weersomstandigheden niet of redelijkerwijs niet in staat zijn geweest de vaste mest binnen de regulier toegelaten periode toe te dienen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij aanhoudende regenval in de maanden juli en augustus. Met het oog hierop voorziet het derde lid in de mogelijkheid om de periode, bedoeld in het eerste lid, te wijzigen als daarvoor een landbouwkundige noodzaak bestaat. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bepaalt (in lijn met artikel 19.0 van de wet) op welke locaties en voor welke periode deze wijziging geldt. Artikel 19.0 van de wet laat het aan het bevoegd gezag over om te bepalen welke regels in de gegeven omstandigheden het meest passend zijn. Dat kunnen dus ook andere regels zijn dan een wijziging van de periode.

Artikel 4.1188 (bodem: perioden voor drijfmest)

Eerste lid

Dit artikel regelt de periode waarin het niet is toegestaan drijfmest op of in de bodem te brengen. Het doel is zoveel mogelijk tegen te gaan dat minerale stikstof in drijfmest het grondwater of een oppervlaktewaterlichaam door uitspoeling of afspoeling belast.

Tweede lid

Deze bepaling regelt dat het eerste lid niet van toepassing is in een aantal omstandigheden en tijdens een aantal periodes, waarin het risico op verontreiniging van de bodem door een gift van drijfmest beperkt is en de landbouwkundige noodzaak zo'n gift rechtvaardigt. Zo is het eerste lid niet van toepassing op bouwland in de periode van 1 augustus tot en met 15 september als hierop uiterlijk op 15 september een groenbemester wordt ingezaaid of geplant die niet eerder dan acht weken na de datum van inzaaien of planten wordt vernietigd. In bijlage A bij de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet zijn de groenbemesters als overkoepelende term gebruikt voor gewassen die in de praktijk als groenbemesters worden geteeld; ze zijn niet specifiek benoemd. Wel is er, vanwege de maximale mestgift op groenbemesters, onderscheid gemaakt in vlinderbloemige en niet-vlinderbloemige gewassen. De reden is dat vlinderbloemigen zelf stikstof uit de lucht in de bodem vastleggen.

Derde lid

De redactie van het derde lid wordt aangepast aan het nieuwe artikel 19.0 van de wet, dat wordt aangepast aan het nieuwe artikel 19.0 van de wet, dat wordt geïntroduceerd door het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet. Artikel 19.0 van de wet biedt de grondslag om in algemene regels als bedoeld in paragraaf 4.1.1 van de wet onderwerpen aan te wijzen waarvoor het daarbij aangewezen bevoegd gezag bij besluit kan bepalen dat een in die algemene regels genoemde bijzondere omstandigheid zich voordoet. In dat besluit wordt bepaald welke regels gelden in verband met die bijzondere omstandigheid. De regels in het besluit kunnen afwijken van de algemene regels.

In het derde lid wordt die bijzondere omstandigheid gevormd door extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak, die rechtvaardigen dat drijfmest regionaal ook in een gewijzigde periode op of in de bodem wordt gebracht. Hiervan kan vooral sprake zijn als landbouwers in een bepaalde regio door extreme weersomstandigheden niet of redelijkerwijs niet in staat zijn geweest de vaste mest binnen de regulier toegelaten periode toe te dienen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij aanhoudende regenval in de maanden juli en augustus. Met het oog hierop voorziet het derde lid in de mogelijkheid om de periode, bedoeld in het eerste lid, te wijzigen als daarvoor een landbouwkundige noodzaak bestaat. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bepaalt (in lijn met artikel 19.0 van de wet) op welke locaties en voor welke periode deze wijziging geldt. Artikel 19.0 van de wet laat het aan het bevoegd gezag over om te bepalen welke regels in de gegeven omstandigheden het meest passend zijn. Dat kunnen dus ook andere regels zijn dan een wijziging van de periode.

Artikel 4.1189 (bodem: perioden voor stikstofkunstmest)

Eerste lid

Volgens dit lid is het niet toegestaan om tijdens de maanden in het najaar en de winter stikstofkunstmest op of in de bodem te brengen. Het doel van deze bepaling is om uitspoeling van stikstof zoveel mogelijk tegen te gaan.

Tweede lid

In dit lid wordt een aantal uitzonderingen gemaakt op het verbod in het eerste lid met het oog op het landbouwkundige belang. Het tweede lid, onderdeel e, heeft betrekking op de teelt van hyacinten en tulpen. Om van de teelt hiervan te kunnen spreken zullen deze gelijkmatig op het bouwland moeten zijn verdeeld.

Artikel 4.1190 (bodem: meststoffen op hellingen bij geulenerosie)

Het is niet toegestaan dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest op of in de bodem te brengen op gronden met een hellingspercentage van 7 of meer die zijn aangetast door geulenerosie. Dit is de meest ernstige vorm van bodemerosie in Nederland, waarbij zich geulen van ten minste 30 centimeter diepte hebben gevormd. Het doel van dit artikel is om afspoeling naar lagergelegen gronden of een oppervlaktewaterlichaam of uitspoeling naar grondwater te voorkomen. Voor het vaststellen van het hellingspercentage maakt het bevoegd gezag gebruik van de kaarten van het GIS Competence Center, dat onderdeel is van RVO.

Artikel 4.1191 (bodem: meststoffen op hellingen niet-beteelde gronden)

Eerste lid

Het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest is niet toegestaan op niet-beteelde gronden met een hellingspercentage van ten minste 7%, ook zonder dat sprake is van geulenerosie. Als op deze bodem geen gewas is ingezaaid of gepoot, bestaat er grote kans op afspoeling van de genoemde meststoffen met het bodemmateriaal naar lagergelegen gronden. Van niet-beteelde gronden is sprake als niet kan worden waargenomen dat deze met een gewas is bedekt. Voor het vaststellen van het hellingspercentage maakt het bevoegd gezag gebruik van de kaarten van het GIS Competence Center, dat onderdeel is van RVO.

Tweede lid

In de praktijk worden dierlijke meststoffen vrijwel altijd vóór het inzaaien of poten van een gewas op of in de bodem gebracht. Feitelijk vindt het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen dus altijd plaats op niet-beteelde gronden. Om te voorkomen dat het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen op hellingen met een percentage van meer dan 7% tot 18% niet meer mogelijk zou zijn, bepaalt het tweede lid dat het eerste lid niet geldt als uiterlijk acht dagen na het bemesten een gewas wordt ingezaaid of gepoot. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen maïs, aardappelen en bieten enerzijds en overige gewassen anderzijds.

Maïs, aardappelen en bieten zijn sterk erosiebevorderende gewassen. Daarom is voor grond met een hellingspercentage van 7% tot 18% waarop maïs, aardappelen of bieten worden geteeld het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen vóór het inzaaien of poten van deze gewassen alleen toegestaan als die percelen een bepaalde maximumlengte hebben en door een duidelijk zichtbare kavelgrens zijn afgebakend of over de volle breedte worden begrensd door gronden waarop een ander gewas wordt geteeld dan maïs, aardappelen of bieten. Een duidelijk waarneembare kavelgrens is bijvoorbeeld een weg, een heg of een houtwal. Als de gronden worden begrensd door gronden waarop andere gewassen dan maïs, aardappelen of bieten worden geteeld, moet de met die gewassen beteelde gronden een lengte hebben van ten minste honderd meter. Zo wordt erosie voorkomen.

Artikel 4.1192 (bodem: meststoffen op hellingen bouwland)

Volgens dit artikel is het niet toegestaan dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest op bouwland met een hellingspercentage van meer dan 18% te brengen. Op bouwland worden andere gewassen dan gras geteeld (zie ook de begripsomschrijving in bijlage I). Bouwland op hellingen is gevoeliger voor afspoeling dan grasland. Het doel van dit artikel is afspoeling van de meststoffen naar lagergelegen gronden of op een oppervlaktewaterlichaam te voorkomen. Voor het vaststellen van het hellingspercentage maakt het bevoegd gezag gebruik van de kaarten van het GIS Competence Center, dat onderdeel is van RVO.

Artikel 4.1193 (bodem: telen van maïs op zandgronden en lössgronden)

Eerste lid

Dit artikel stelt regels aan het telen van gewassen na mais op zandgronden en lössgronden. Maïs is een stikstofbehoeftig gewas. Om te voorkomen dat er stikstof die niet door de mais wordt opgenomen uitspoelt naar grondwater of een oppervlaktewaterlichaam, is het op zandgronden en lössgronden verplicht om na mais een vanggewas te telen.

De term vanggewas wordt gebruikt voor een groenbemester die in staat is om in de nazomer nog een redelijke hoeveelheid stikstof (nitraat) uit de bodem te benutten en is bedoeld om te telen na een hoofdgewas dat relatief veel stikstof (nitraat) in de bodem achterlaat. Op een vanggewas is daarom, in tegenstelling tot groenbemesters (zie artikel 4.1188 van het Besluit activiteiten leefomgeving) geen bemesting toegestaan. Omdat een vanggewas veel stikstof uit de bodem moet kunnen opnemen, is in het artikel bepaald welke gewassen als vanggewas zijn toegestaan.

De regels in het eerste lid zijn gericht op de teelt van snijmais; in het volgende lid gaat het vooral om de andere teelten van mais zoals corn cob mix (CCM), korrelmais en maiskolvensilage (MKS). De algemene regel is dat uiterlijk op 1 oktober een in dit artikel aangewezen vanggewas wordt geteeld. Dat kan door onderzaai gelijktijdig met of enkele weken na het inzaaien van snijmais of door inzaai op uiterlijk 1 oktober. Het is toegestaan om een mengsel in te zaaien of te planten. Dat mengsel moet dan wel voor minstens twee derde deel bestaan uit een van de aangewezen gewassen en moet in ieder geval zichtbaar zijn op de bodem.

Tweede lid

Voor biologische geteelde mais en voor op gangbare wijze geteelde suikermais, corn cob mix, korrelmais en maiskolvensilage geldt dat het vanggewas uiterlijk op 31 oktober moet zijn ingezaaid of gepoot, omdat het voor deze typen mais niet altijd mogelijk is om voor 1 oktober te oogsten of onderzaai te plegen. Ook is de mogelijkheid opgenomen om na de teelt van mais, en uiterlijk op 31 oktober, een gewas te telen dat dient als hoofdteelt in het volgende kalenderjaar. Deze hoofdteelt wordt dan in het volgende jaar geoogst

Derde lid

Dit lid verbiedt de vernietiging van het vanggewas tot 1 februari van het daaropvolgende jaar. Dit is om ervoor te zorgen dat het vanggewas ook daadwerkelijk de kans krijgt om de stikstof uit de bodem op te nemen en tegelijk om te voorkomen dat bij vroegtijdige vernietiging stikstof uit het vernietigde vanggewas uitspoelt.

Artikel 4.1194 (bodem: informeren na telen mais van ander gewas)

Als na de teelt van mais en uiterlijk op 31 oktober een gewas wordt geteeld dat dient als hoofdteelt (artikel 4.1193, eerste lid, onder b, van het Besluit activiteiten leefomgeving), moet de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hiervan uiterlijk 1 oktober van het desbetreffende jaar worden geïnformeerd. Dit is om bij inspectie van het perceel tijdens de maand oktober te kunnen beoordelen of aan de eisen wordt voldaan.

Artikel 4.1195 (bodem: meststoffen op natuurgronden)

Eerste en tweede lid

Op natuurgronden worden alleen dierlijke meststoffen en compost op of in de bodem gebracht. Uiteraard geldt dit ook voor mengsels van deze meststoffen. De hoeveelheid fosfaat in die

meststoffen die op of in de bodem van natuurgronden worden gebracht is begrensd. De gebruikte hoeveelheid fosfaat staat gelijk aan de hoeveelheid fosfaat in de op de bodem gebrachte hoeveelheid mest, zowel tijdens de begrazing van de gronden als door de aangevoerde dierlijke meststoffen. Als ook compost of mengsels op of in de bodem worden gebracht, mag de totale hoeveelheid fosfaat in de dierlijke meststoffen en compost de 20 kilogram niet overschrijden.

Derde lid

Voor grasland is een aparte bepaling opgenomen. Hierop mag maximaal 70 kilogram fosfaat per hectare per jaar worden gebruikt en maximaal 170 kilogram stikstof per hectare per jaar. Deze norm is gebaseerd op de mestproductie uit beweiding of de bemestingsbehoefte bij ruwvoerwinning van het desbetreffende grasland. De daarmee samenhangende gift van meststoffen is verantwoord uit het oogpunt van milieudoelen en uit het oogpunt van weidevogelbeheer.

Vierde lid

Bij het bepalen van de hoeveelheid compost, bedoeld in het tweede lid, gelden voor compost bijzondere regels voor het bepalen van de hoeveelheid fosfaat in deze meststoffen. Compost bestaat uit twee componenten, namelijk organische afvalstoffen en bodembestanddelen, zoals zand of klei. De organische component is een meststof die onder meer fosfaat bevat. De fosfaatverbindingen in de organische component tellen mee voor het bepalen van de hoeveelheid fosfaat. Ook de bodembestanddelen van compost bevatten fosfaat. De hoeveelheid fosfaat in het bodembestanddeel moet in principe buiten beschouwing blijven bij het bepalen van de hoeveelheid fosfaat, want door dit toe te voegen aan de bodem neemt het totale fosfaatgehalte van de bodem niet toe. Gelet op specifieke bodem-verbeterende eigenschappen van compost, de plantaardige oorsprong van de organische component en het nuttig hergebruik van afvalstoffen wordt 50 procent van de hoeveelheid fosfaat in compost buiten beschouwing gelaten, met een maximum van 3,5 kilogram fosfaat per 1000 kilogram droge stof. Hierbij is aangesloten op de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet.

Artikel 4.1196 (bodem: meststoffen bij beheer natuurgronden)

Eerste lid

Dierlijke meststoffen en compost mogen normaliter alleen op natuurgronden op of in de bodem worden gebracht als aan het tweede of derde lid is voldaan. Deze leden zijn echter niet van toepassing als op het terrein een beheer wordt gevoerd en aan het beheer beperkingen zijn verbonden aan de op of in de bodem te brengen hoeveelheid dierlijke meststoffen of compost. Voorwaarde is wel dat het op of in de bodem brengen in overeenstemming is met dat beheer. Het gaat om beheer in het kader van de Wet natuurbescherming in samenhang met de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies of beheer dat tot stand is gekomen met instemming van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Tweede lid

De aan het beheer van natuurgronden verbonden beperkingen moeten vanaf 1 januari 2020 worden uitgedrukt in kilogrammen stikstof en fosfaat. Met het oog op regeldruk is het niet wenselijk dat beheerscontracten moeten worden herzien als gevolg van deze aanpassing. Daarom bevat dit artikel een overgangsbepaling. Beheerscontracten die zijn afgesloten voor 1 januari 2020 behoeven pas bij wijziging of verlenging aan het voorschrift te voldoen dat de hoeveelheid dierlijke meststoffen die op of in de bodem worden gebracht worden uitgedrukt in kilogrammen stikstof en fosfaat per hectare per jaar.

Artikel 4.1197 (bodem: meststoffen overige gronden)

Eerste en tweede lid

Op overige gronden worden alleen dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen of anorganische meststoffen op of in de bodem gebracht. Uiteraard geldt dit ook voor mengsels van deze meststoffen. De hoeveelheid fosfaat die op of in de bodem van overige gronden mag worden gebracht is begrensd. De gebruikte hoeveelheid fosfaat staat gelijk aan de hoeveelheid fosfaat in de op de bodem gebrachte hoeveelheid mest, zowel tijdens de begrazing van de gronden als door de aangevoerde meststoffen. In het geval via maatwerkvoorschriften het op of in de bodem brengen van andere meststoffen wordt toegestaan is het ongewenst dat van de normen in dit lid wordt afgeweken in verband met de door Brussel verleende derogatie. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zal in het maatwerkvoorschrift bepalen dat de fosfaatnorm van 20 kilogram per hectare per jaar ook in die gevallen niet mag worden overschreden.

Derde en vierde lid

De gebruiksnorm voor grasland en bouwland is gedifferentieerd, omdat de fosfaatbehoefte op grasland hoger is dan op bouwland. Voor grasland op overige gronden bedraagt de maximale hoeveelheid meststoffen, bedoeld in het eerste lid, die op of in de bodem kan worden gebracht 90 kilogram fosfaat per hectare per jaar en 170 kilogram stikstof per hectare per jaar. Voor bouwland op overige gronden bedraagt de maximale hoeveelheid meststoffen, bedoeld in het eerste lid, die in de bodem kan worden gebracht 60 kilogram fosfaat per hectare per jaar en 170 kilogram stikstof per hectare per jaar. In de praktijk betreft het hier voornamelijk gronden van hobbyboeren. Net als landbouwbedrijven hebben deze hobbyboeren ruimte nodig voor bemesting. De algemene norm van 20 kilogram fosfaat per hectare als opgenomen in het tweede lid is voor deze doelgroep veel te laag. De normen in het derde en vierde lid zijn uit het oogpunt van gewasbehoefte van deze teelten en uit het oogpunt van milieubelasting verantwoord. Hogere normen zijn voor deze teelten over het algemeen niet nodig, maar ook niet wenselijk, omdat anders voor meststoffen zou worden afgeweken van het algemene regime zoals dat op grond van de nitraatrichtlijn voor landbouwbedrijven geldt.

Vijfde lid

Bij het bepalen van de hoeveelheid meststoffen gelden voor compost bijzondere regels voor het bepalen van de hoeveelheid fosfaat. Compost bestaat uit twee componenten, namelijk organische afvalstoffen en bodembestanddelen, zoals zand of klei. De organische component is een meststof die onder meer fosfaat bevat. De fosfaatverbindingen in de organische component tellen mee voor het bepalen van de hoeveelheid fosfaat. Ook de bodembestanddelen van compost bevatten echter fosfaat. De hoeveelheid fosfaat in het bodembestanddeel moet in principe buiten beschouwing blijven bij het bepalen van de hoeveelheid fosfaat, want door dit toe te voegen aan de bodem neemt het totale fosfaatgehalte van de bodem niet toe. Gelet op specifieke bodem verbeterende eigenschappen van compost, de plantaardige oorsprong van de organische component en het nuttige hergebruik van afvalstoffen wordt 50 procent van de hoeveelheid fosfaat in compost buiten beschouwing gelaten, met een maximum van 3,5 kilogram fosfaat per 1000 kilogram droge stof. Hierbij is aangesloten op de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet.

Artikel 4.1198 (bodem: afbakening mogelijkheid maatwerk)

Het toepassen van maatwerk voor het versoepelen van de gebruiksnormen is niet toegestaan. Dit hangt direct samen met de nitraatrichtlijn; een versoepeling van de gebruiksnormen voor de totale hoeveelheid meststoffen als bedoeld in de artikelen 4.1195 en 4.1197 van het Besluit activiteiten leefomgeving zou hiermee in strijd zijn. Een maatwerkregel die een gebruiksnorm voor een bepaald gebied zou versoepelen zou via de bodem een risico van overschrijding van de

omgevingswaarden voor het grondwater en het oppervlaktewater kunnen betekenen. Om die reden wordt die mogelijkheid met dit artikel uitgesloten.

Artikel 4.1199 (lucht: emissiearm op of in de bodem brengen meststoffen)

Eerste lid

Dierlijke meststoffen worden emissiearm op of in de bodem gebracht. Onder het emissiearm op of in de bodem brengen wordt het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen verstaan in overeenstemming met de regels die in het BBT-document emissiearm aanwenden zijn opgenomen. Dit document beschrijft welke methoden mogen worden gebruikt (op basis van de best beschikbare technieken) voor het emissiearm op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen. Ook worden hierin de specifieke emissiebeperkende aanwendmethoden en bedrijfssystemen aangewezen. De mate waarin ammoniakemissie plaatsvindt is afhankelijk van de specifieke eigenschappen van de toegepaste methode. In het BBT-document is beschreven welke soorten methoden zijn toegestaan en worden specifieke emissiebeperkende aanwendmethoden en bedrijfssystemen benoemd.
De mate van emissie van deze aanwendmethoden en bedrijfssystemen is niet alleen af te leiden uit de wijze waarop de dierlijke meststoffen op of in de bodem wordt gebracht. Er zijn aanvullende technische gegevens nodig om te kunnen beoordelen of er sprake is van een voldoende laag ammoniakemissieniveau.

Tweede lid

Dit lid bevat een uitzondering van de verplichting in het eerste lid dierlijke meststoffen emissiearm aan te wenden. Op zandgronden in veenkoloniaal gebied en op Texel is de bodemgesteldheid van de gronden bijzonder gevoelig voor verstuiving van ingezaaide percelen en beschadiging van jonge planten (winderosie). Het gevaar voor stuifschade doet zich vooral voor in het vroege voorjaar bij droogte in combinatie met harde wind. Afdekken met een laagje runderdrijfmest is een effectieve maatregel om verstuiving te beperken. De voorziening is beperkt tot de maanden waarin het gevaar van schade door winderosie het meest aanwezig is.

Derde lid

Dit lid bevat een uitzondering op de verplichting tot emissiearme aanwending van vaste mest. Op grasland en in de fruitteelt is het inwerken van vaste mest niet goed mogelijk.

Paragraaf 4.117 Brengen van zuiveringsslib op of in de bodem

Artikel 4.1200 (toepassingsbereik)

Eerste lid

Deze paragraaf stelt regels aan het brengen van zuiveringsslib op of in de bodem. Zuiveringsslib is een organische meststof.

Tweede lid

Deze paragraaf is niet van toepassing op het brengen van zuiveringsslib dat afkomstig is van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater op of in de bodem. De regels voor het brengen van zuiveringsslib op of in de bodem is maar voor een beperkte en specifieke groep mensen relevant. Om die reden is gekozen hiervoor een aparte paragraaf in dit hoofdstuk van het Besluit activiteiten leefomgeving op te nemen. Deze algemene regels gelden voor schoon zuiveringsslib, voornamelijk afkomstig uit de voedingsmiddelenindustrie. Mocht er in uitzonderlijke gevallen nog zuiveringsslib op of in de bodem worden gebracht die afkomstig is van

rioolwaterzuiveringsinstallaties dan geldt voor die categorie een vergunningplicht (zie artikel 3.48b van het Besluit kwaliteit leefomgeving). De aanvraag hiertoe wordt bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ingediend.

Artikel 4.1201 (bodem: zuiveringsslib alleen op landbouwgronden)

De regels voor zuiveringsslib hebben betrekking op landbouwgronden; op andere gronden is het gebruik niet toegestaan.

Artikel 4.1202 (bodem: zuiveringsslib of afvalstoffen)

Alleen zuiveringsslib dat op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet verhandeld mag worden, mag daadwerkelijk worden gebruikt. Dit betekent ook dat het gebruik van zuiveringsslib waarvoor krachtens artikel 21, eerste lid, onder h, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet is afgeweken van het minimumgehalte aan organische stof of van de maximale waarden voor zware metalen of organische microverontreinigingen, moet plaatsvinden in overeenstemming met de bij de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet vastgestelde doseringsbeperkingen. Hiermee wordt beoogd onacceptabele belasting van de bodem te voorkomen.

Artikel 4.1203 (bodem en water: zuiveringsslib op bevroren bodem of sneeuw)

Als de bovenste laag van de bodem is bevroren of is bedekt met sneeuw, is opname van zuiveringsslib door de gewassen niet mogelijk. Het is dan niet toegestaan zuiveringsslib op of in de bodem te brengen. Deze bepaling heeft als oogmerk het beperken van verontreiniging van het *milieu* en houdt in dat ook verontreiniging van een oppervlaktewaterlichaam of het riool wordt voorkomen.

Artikel 4.1204 (bodem: zuiveringsslib op met water verzadigde bodemlaag)

Zuiveringsslib wordt niet op of in de bodem gebracht als de bovenste bodemlaag met water verzadigd is. Dat ziet op de omstandigheid dat de bodem zo doorweekt is dat het water niet wegzakt. Daardoor ontstaat het gevaar van afspoeling van zuiveringsslib naar een oppervlaktewaterlichaam of van uitspoeling naar het grondwater.

Artikel 4.1205 (bodem: zuiveringsslib bij bevloeien of beregenen)

Als zuiveringsslib wordt toegepast op gronden waar bevloeiing of beregening plaatsvindt, ontstaat het gevaar van afspoeling naar een oppervlaktewaterlichaam of van uitspoeling naar het grondwater. Met dit artikel wordt invulling gegeven aan het voorkomen hiervan. Dat dit voor de periode van 1 september tot en met 31 januari geldt hangt samen met de grote kans op af- en uitspoeling in die periode, onder andere omdat gewassen dan veel minder tot niet groeien en dus ook weinig tot geen vocht en nutriënten opnemen.

Artikel 4.1206 (bodem: perioden voor steekvast zuiveringsslib)

Eerste lid

Er wordt een onderscheid gemaakt in vloeibaar en steekvast zuiveringsslib. Vloeibaar zuiveringsslib is verpompbaar, steekvast zuiveringsslib niet. Het is niet toegestaan om steekvast zuiveringsslib van 1 september tot en met 31 januari op of in de bodem te brengen. De regels hebben tot doel zoveel mogelijk tegen te gaan dat minerale stikstof in het zuiveringsslib door uitspoeling of afspoeling het grondwater of een oppervlaktewaterlichaam belast.

Tweede lid

Het eerste lid is niet van toepassing op grasland dat ligt op kleigronden- of veengronden van 1 tot en met 15 september (onder a). Ook geldt het eerste lid niet bij het op of in de bodem brengen van steekvast zuiveringsslib op of in de bodem van bouwland op kleigronden of veengronden (onder b). Steekvast zuiveringsslib bevat veelal een betrekkelijk laag gehalte aan minerale stikstof en een relatief hoog gehalte aan organisch gebonden stikstof. Op kleigronden en veengronden vindt meer denitrificatie plaats.

Het eerste lid geldt ook niet voor bouwland dat ligt op zandgronden of lössgronden als het steekvast zuiveringsslib voorafgaand aan de aanplant van bomen op of in de bodem wordt gebracht. De aanplant vindt veelal in de eerste helft van de winter plaats. Gelet op het beperkte areaal aanplant en het beperkte gehalte minerale stikstof in steekvast zuiveringsslib, is het milieurisico gering.

Derde lid

De redactie van het derde lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving wordt aangepast aan het nieuwe artikel 19.0 van de wet, dat wordt geïntroduceerd door het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet. Artikel 19.0 van de wet biedt de grondslag om in algemene regels als bedoeld in paragraaf 4.1.1 van de wet onderwerpen aan te wijzen waarvoor het daarbij aangewezen bevoegd gezag bij besluit kan bepalen dat een in die algemene regels genoemde bijzondere omstandigheid zich voordoet. In dat besluit wordt bepaald welke regels gelden in verband met die bijzondere omstandigheid. De regels in het besluit kunnen afwijken van de algemene regels.

In geval het derde lid, wordt die bijzondere omstandigheid gevormd door extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak, die rechtvaardigen dat steekvast zuiveringsslib mest regionaal ook in een gewijzigde periode op of in de bodem wordt gebracht. Hiervan kan vooral sprake zijn als landbouwers in een bepaalde regio door extreme weersomstandigheden niet of redelijkerwijs niet in staat zijn geweest het steekvaste zuiveringsslib binnen de regulier toegelaten periode toe te dienen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij aanhoudende regenval in de maanden juli en augustus. Met het oog hierop voorziet het derde lid in de mogelijkheid om de periode, bedoeld in het eerste lid, te wijzigen als daarvoor een landbouwkundige noodzaak bestaat. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bepaalt (in lijn met artikel 19.0 van de wet) op welke locaties en voor welke periode deze bekorting geldt. Artikel 19.0 van de wet laat het aan het bevoegd gezag over om te bepalen welke regels in de gegeven omstandigheden het meest passend zijn. Dat kunnen dus ook andere regels zijn dan een wijziging van de periode.

Artikel 4.1207 (bodem: perioden voor vloeibaar zuiveringsslib)

Eerste lid

Er wordt een onderscheid gemaakt in vloeibaar en steekvast zuiveringsslib. Vloeibaar zuiveringsslib is verpompbaar, steekvast zuiveringsslib niet. Het is niet toegestaan vloeibaar zuiveringsslib van 1 augustus tot en met 15 februari op of in de bodem te brengen. Vloeibaar zuiveringsslib is zuiveringsslib dat verpompbaar is. Hierdoor wordt zoveel mogelijk tegengegaan dat minerale stikstof in vloeibaar zuiveringsslib het grondwater of een oppervlaktewaterlichaam door uitspoeling of afspoeling belast.

Tweede lid

Deze bepaling regelt dat het eerste lid niet van toepassing is in een aantal omstandigheden en tijdens een aantal periodes, waarin het risico op verontreiniging van de bodem door een gift van vloeibaar zuiveringsslib beperkt is en de landbouwkundige noodzaak zo'n gift rechtvaardigt. Zo is het eerste lid niet van toepassing op grasland in de maand augustus (onder a) en voor bouwland

onder voorwaarden van 1 tot en met 15 september (onder b). Vloeibaar zuiveringsslib mag in die periode op bouwland worden gebracht als uiterlijk op 15 september winterkoolzaad wordt ingezaaid (onder b, onder 1°). Hieraan is wel de voorwaarde verbonden dat het voor zaadwinning voor het daaropvolgende kalenderjaar is bedoeld. Ook is het op of in de bodem brengen van vloeibaar zuiveringsslib in de periode van 1 augustus tot en met 15 september toegestaan, als hierop uiterlijk op 15 september een groenbemester wordt ingezaaid of geplant die niet eerder dan acht weken na de datum van inzaaien of planten wordt vernietigd. In bijlage A bij de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet zijn de groenbemesters als overkoepelende term gebruikt voor gewassen die in de praktijk als groenbemesters worden geteeld; ze zijn niet specifiek benoemd. Wel is er, vanwege de maximale mestgift op groenbemesters, onderscheid gemaakt in vlinderbloemige en niet-vlinderbloemige gewassen. De reden is dat vlinderbloemigen zelf stikstof uit de lucht in de bodem vastleggen. Ten slotte is het op of in de bodem brengen van vloeibaar zuiveringsslib in de periode van 1 augustus tot en met 15 september toegestaan als in het aansluitende najaar bloembollen worden geplant (onder b, onder 3°).

Derde lid

De redactie van artikel 4.1207, derde, van het Besluit activiteiten leefomgeving wordt aangepast aan het nieuwe artikel 19.0 van de wet, dat wordt geïntroduceerd door het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet. Artikel 19.0 van de wet biedt de grondslag om in algemene regels als bedoeld in paragraaf 4.1.1 van de wet onderwerpen aan te wijzen waarvoor het daarbij aangewezen bevoegd gezag bij besluit kan bepalen dat een in die algemene regels genoemde bijzondere omstandigheid zich voordoet. In dat besluit wordt bepaald welke regels gelden in verband met die bijzondere omstandigheid. De regels in het besluit kunnen afwijken van de algemene regels.

In geval van artikel 4.1207, derde lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving wordt die bijzondere omstandigheid gevormd door extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak, die rechtvaardigen dat vloeibaar zuiveringsslib regionaal ook in de gewijzigde periode op of in de bodem wordt gebracht. Hiervan kan vooral sprake zijn als landbouwers in een bepaalde regio door extreme weersomstandigheden niet of redelijkerwijs niet in staat zijn geweest het vloeibare zuiveringsslib binnen de regulier toegelaten periode toe te dienen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij aanhoudende regenval in de maanden juli en augustus. Met het oog hierop voorziet het derde lid in de mogelijkheid om de periode, bedoeld in het eerste lid, te wijzigen als daarvoor een landbouwkundige noodzaak bestaat. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bepaalt (in lijn met artikel 19.0 van de wet) op welke locaties en voor welke periode deze wijziging geldt. Artikel 19.0 van de wet laat het aan het bevoegd gezag over om te bepalen welke regels in de gegeven omstandigheden het meest passend zijn. Dat kunnen dus ook andere regels zijn dan een wijziging van de periode.

Artikel 4.1208 (bodem: zuiveringsslib op hellingen bij geulenerosie)

Als hoofdregel geldt dat het niet is toegestaan zuiveringsslib te gebruiken op gronden met een hellingspercentage van ten minste 7% die zijn aangetast door geulenerosie. Dit is de meest ernstige vorm van bodemerosie in Nederland, waarbij zich geulen van ten minste 30 centimeter diepte hebben gevormd. Het doel van dit artikel is om afspoeling naar lagergelegen gronden of een oppervlaktewaterlichaam of uitspoeling naar grondwater te voorkomen. Voor het vaststellen van het hellingspercentage maakt het bevoegd gezag gebruik van de kaarten van het GIS Competence Center, dat onderdeel is van RVO.

Artikel 4.1209 (bodem: zuiveringsslib op hellingen niet-beteelde gronden)

Het gebruik van zuiveringsslib is niet toegestaan op een niet-beteelde gronden met een hellingspercentage van 7 of meer, ook zonder dat sprake is van geulenerosie (zie artikel 4.1208 van het Besluit activiteiten leefomgeving). Als op deze bodem geen gewas is ingezaaid of gepoot,

bestaat er groot gevaar voor afspoeling van de genoemde meststoffen met het bodemmateriaal naar lagergelegen gronden. Niet-beteelde gronden zijn gronden waarop niet kan worden waargenomen dat deze met een gewas zijn bedekt. Voor het vaststellen van het hellingspercentage maakt het bevoegd gezag gebruik van de kaarten van het GIS Competence Center, dat onderdeel is van RVO.

Artikel 4.1210 (bodem: zuiveringsslib op hellingen bouwland)

Volgens dit artikel is het niet toegestaan zuiveringsslib te brengen op bouwland van landbouwgronden met een hellingspercentage van meer dan 18%. Op bouwland worden andere gewassen dan gras geteeld (zie ook de begripsomschrijving in bijlage I). Bouwland op hellingen is gevoeliger voor afspoeling dan grasland. Het doel van dit artikel is om afspoeling van zuiveringsslib naar lagergelegen gronden of een oppervlaktewaterlichaam te voorkomen. Voor het vaststellen van het hellingspercentage maakt het bevoegd gezag gebruik van de kaarten van het GIS Competence Center, dat onderdeel is van RVO.

Artikel 4.1211 (bodem: telen van maïs op zandgronden en lössgronden)

Eerste lid

Dit artikel stelt regels aan het telen van gewassen na mais op zandgronden en lössgronden. Maïs is een stikstofbehoeftig gewas. Om te voorkomen dat er stikstof die niet door de mais wordt opgenomen uitspoelt naar grondwater of een oppervlaktewaterlichaam, is het op zandgronden en lössgronden verplicht om na mais een vanggewas te telen.

De term vanggewas wordt gebruikt voor een groenbemester die in staat is om in de nazomer nog een redelijke hoeveelheid stikstof (nitraat) uit de bodem te benutten en is bedoeld om te telen na een hoofdgewas dat relatief veel stikstof (nitraat) in de bodem achterlaat. Op een vanggewas is daarom, in tegenstelling tot groenbemesters (zie artikel 4.1207 van het Besluit activiteiten leefomgeving) geen bemesting toegestaan. Omdat een vanggewas veel stikstof uit de bodem moet kunnen opnemen, is in het artikel bepaald welke gewassen als vanggewas zijn toegestaan.

De regels in het eerste lid zijn vooral gericht op de teelt van snijmais; in het volgende lid gaat het vooral om de andere teelten van mais zoals corn cob mix (CCM), korrelmais en maiskolvensilage (MKS). De algemene regel is dat uiterlijk op 1 oktober een in dit artikel aangewezen vanggewas wordt geteeld. Dat kan door onderzaai gelijktijdig met of enkele weken na het inzaaien van snijmais of door inzaai op uiterlijk 1 oktober. Vanggewassen nemen in het najaar nog een substantiële hoeveelheid stikstof op. Het is toegestaan om een mengsel in te zaaien of te planten. Dat mengsel moet dan wel voor minstens twee derde deel bestaan uit een van de aangewezen gewassen en moet in ieder zichtbaar zijn op het de bodem.

Tweede lid

Voor geteelde suikermais, corn cob mix, korrelmais en maiskolvensilage geldt dat het vanggewas uiterlijk op 31 oktober moet zijn ingezaaid of gepoot, omdat het voor deze typen mais niet altijd mogelijk is om voor 1 oktober te oogsten of onderzaai te plegen. Ook is de mogelijkheid opgenomen om na de teelt van mais, en uiterlijk op 31 oktober, een gewas te telen dat dient als hoofdteelt in het volgende kalenderjaar. Deze hoofdteelt wordt dan in het volgende jaar geoogst

Derde lid

Dit lid verbiedt de vernietiging van het vanggewas tot 1 februari van het daaropvolgende jaar. Dit is om ervoor te zorgen dat het vanggewas ook daadwerkelijk de kans krijgt om de stikstof uit de bodem op te nemen en tegelijk om te voorkomen dat bij vroegtijdige vernietiging stikstof uit het vernietigde vanggewas uitspoelt.

Artikel 4.1212 (bodem: informeren na telen mais van ander gewas)

Als na de teelt van mais en uiterlijk op 31 oktober een gewas wordt geteeld dat dient als hoofdteelt (artikel 4.1211, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving), moet de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hiervan uiterlijk 1 oktober van het desbetreffende jaar worden geïnformeerde. Dit is om bij inspectie van het perceel tijdens de maand oktober te kunnen beoordelen of aan de eisen wordt voldaan. Zo nodig kan de minister een formulier vaststellen (artikel 4:4 Algemene wet bestuursrecht).

Artikel 4.1213 (lucht: emissiearm op of in de bodem brengen zuiveringsslib)

Eerste lid

Zuiveringsslib wordt emissiearm op of in de bodem gebracht. Onder het emissiearm op of in de bodem brengen wordt het gebruik van zuiveringsslib verstaan op grond van de regels die in het BBT-document emissiearm aanwenden zijn opgenomen. Dit document beschrijft welke methoden mogen worden gebruikt (op basis van de best beschikbare technieken) voor het emissiearm op of in de bodem brengen van zuiveringsslib. Ook worden hierin de specifieke emissiebeperkende aanwendmethoden en bedrijfssystemen aangewezen.
De mate waarin ammoniakemissie plaatsvindt is afhankelijk van de specifieke eigenschappen van de toegepaste methode. In het BBT-document is beschreven welke soorten methoden zijn toegestaan en worden specifieke emissiebeperkende aanwendmethoden en bedrijfssystemen benoemd.
De mate van emissie van deze aanwendmethoden en bedrijfssystemen is niet alleen af te leiden uit de wijze waarop het zuiveringsslib op of in de bodem wordt gebracht. Er zijn aanvullende technische gegevens nodig om te kunnen beoordelen of er sprake is van een voldoende laag ammoniakemissieniveau.

Tweede lid

Dit lid bevat een uitzondering op de verplichting tot het emissiearm op of in de bodem brengen van zuiveringsslib. De uitzondering geldt bij het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib op landbouwgronden met een hellingspercentage van minder dan 7 procent. Het moet om gronden gaan waarop ofwel gras wordt geteeld ofwel waarop alleen fruitteelt wordt uitgeoefend.

Paragraaf 4.118 Het vernietigen van de zode van gras

Artikel 4.1214 (toepassingsbereik)

Deze paragraaf stelt regels aan het vernietigen van de zode van gras op weidegronden. Dit moet worden onderscheiden van de producten die vrijkomen bij de graszodenteelt. Deze geproduceerde graszoden worden bijvoorbeeld gebruikt op gazons, sportvelden of recreatieterreinen.

Artikel 4.1215 (bodem: vernietigen zode gras op weidegronden)

Eerste lid

Het vernietigen van de zode van gras op weidegronden niet toegestaan. Hieronder valt elke wijze van vernietiging van de zode van gras of dit nu mechanisch of chemisch gebeurt. Deze bepaling is opgenomen, omdat het vernietigen van de zode van gras tot gevolg heeft dat uitspoelingsgevoelige stikstofverbindingen (nitraten) vrijkomen bij de vertering hiervan. Er is sprake van ophoping van minerale stikstof in de bodem door het afsterven van de wortels en stoppels en versnelde mineralisatie van organische stof in de bodem. Deze ophoping is groter naarmate de periode tussen het vernietigen van de zode van gras en het telen van een nieuw gewas groter is en

naarmate het vervolggewas minder stikstof opneemt. Deze minerale stikstof is gevoelig voor verlies via uitspoeling naar grondwater en afspoeling naar een oppervlaktewaterlichaam, zeker in de periode buiten het groeiseizoen.

Tweede lid

Dit lid bevat enkele uitzonderingen op het eerste lid. Deze uitzonderingen gelden voor weidegronden. Weidegronden worden in bijlage I omschreven als landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die voor ten minste 50% zijn beteeld met gras dat wordt gebruikt voor de beweiding van dieren of wordt gebruikt als voer voor dieren. Hierbij geldt dat de zode van gras alleen mag worden vernietigd en op of in de bodem mag worden gebracht in de periode van het jaar dat het risico op verlies van stikstof het geringst is.
In het tweede lid, onder a, is een uitzondering opgenomen voor weidegronden die liggen op kleigronden of veengronden. Het tweede lid, onderdeel b, bevat een uitzondering voor zandgronden en lössgronden. Voor zandgronden en lössgronden is het risico op uitspoeling het grootst. Om die reden is de periode dat de zode van gras op die gronden mogen worden vernietigd het kortst (onder b). Om het mineralenverlies als gevolg van het vernietigen van de zode van gras tegen te gaan geldt voor deze gronden dat aansluitend een stikstofbehoeftig gewas of gras wordt geteeld (onder b, onder 1). In bijlage IVA zijn de stikstofbehoeftige gewassen benoemd. Tot de stikstofbehoeftige gewassen wordt ook gras gerekend. Het vernietigen van de zode van gras op zandgronden en lössgronden is na 10 mei toegestaan tot en met 31 augustus als aansluitend herinzaai met gras plaatsvindt (onder b, onder 2 en 3). Sinds 1 januari 2019 is het ook toegestaan om van 1 juni tot en met 31 augustus de zode van gras te vernietigen als aansluitend herinzaai met gras plaatsvindt; daarbij geldt de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit vooraf moet worden geïnformeerd (artikel 4.1216 van het Besluit activiteiten leefomgeving), omdat via de Uitvoeringsregeling meststoffenwet is geregeld dat er dan een korting op de stikstofgebruiksnorm plaatsvindt (artikel 28f, onder b).

In onderdeel c is een uitzondering opgenomen op het eerste lid voor het vernietigen van de zode van gras in de periode van 1 november tot en met 31 december voor weidegronden gelegen op kleigronden als vervolgens als eerstvolgend gewas een ander gewas dan gras wordt geteeld.

De temperatuur van de bodem is in november en december lager dan in bijvoorbeeld september. De mineralisatie van de stikstof uit de vernietigde zode van gras ligt daardoor in de wintermaanden in het algemeen op een laag niveau, zodat er weinig uitspoeling kan optreden. Kleigronden worden doorgaans in het najaar geploegd voordat de vorstperiode intreedt, omdat dan de kans het grootst is dat er een goed zaaibed in het voorjaar kan worden gemaakt. De mineralisatie van de stikstof uit de vernietigde zode van gras ligt daardoor in de wintermaanden in het algemeen op een laag niveau, zodat er weinig uitspoeling kan optreden. Bovendien is kleigrond minder uitspoelingsgevoelig, zodat deze maatregel ook mogelijk is.

Derde lid

In dit lid is de uitzondering opgenomen dat het vernietigen van de zode van gras is toegestaan in de periode van 1 juni tot en met 15 juli als aansluitend wordt begonnen met het telen van een gewas en om aaltjesbeheersing toe te passen voor een hoofdteelt die vervolgens moet plaatsvinden, uiterlijk in het volgende voorjaar. Voor deze periode is gekozen omdat het aaltjesbeheersend gewas een bepaalde periode op de bodem moet blijven staan om effectief te zijn in de aaltjesbeheersing. Het belangrijkste aaltjesbeheersende gewas voor de bestrijding van wortellesieaaltjes, Tagetes, moet ten minste 100 dagen als groen gewas op het land te staan. Onder andere hierdoor en rekening houdend met de toenemende kans op flinke nachtvorsten in de maand november, is vernietigen van de zode van gras na half juli te laat. Dat biedt ook de mogelijkheid de inzaai van Tagetes tot en met 15 juli toe te staan.

Vierde lid

De in het derde lid aangewezen aaltjesbeheersende gewassen Japanse haver, Tagetes errecta en Tagetes patula mogen in ieder geval niet voor 23 oktober van het jaar waarin ze zijn ingezaaid worden vernietigd. Op deze manier wordt bereikt dat het aaltjesbeheersende gewas in alle gevallen 100 dagen actief kan zijn. Om de effectiviteit van Japanse haver te verhogen is het toegestaan dit gewas tussentijds te maaien om zaadvorming van het gewas tegen te gaan.

Vijfde lid

Naast het telen van stikstofbehoeftige gewassen worden in de praktijk ook specifieke tuinbouwgewassen geteeld, die vanuit oogpunt van vruchtwisseling en ziektebestrijding voordelen met zich mee brengen. Het gaat hierbij om tulp, krokus, iris en muscari. Deze gewassen zijn over het algemeen ook stikstofbehoeftig. Het vernietigen van de zode van gras is in de periode van 16 september tot en met 30 november toegestaan als direct na de vernietiging tulp, krokus, iris en muscari worden geplant. Dit zijn voorjaarsbloeiers. Door het telen van deze voorjaarsbloeiers op de bodem waarop de zode van gras zijn vernietigd wordt de oogstzekerheid verhoogd en het risico van het optreden van ziekten verkleind. De temperatuur van de bodem daalt tijdens het najaar en de winter, waardoor er minder stikstof mineraliseert en dus ook minder kan uitspoelen naar het grondwater. Daarnaast is het areaal tulp dat na gras op weidegronden wordt geteeld niet groot. Het areaal aan krokus, iris en muscari is nog kleiner.

Artikel 4.1216 (bodem: informeren vernietigen zode van gras)

Als de zode van gras in de periode van 1 juni tot en met 31 augustus wordt vernietigd, wordt de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hierover vooraf geïnformeerd. Dit is vanwege de korting op de stikstofgebruiksnorm die dan plaatsvindt (zie toelichting bij art. 4.1215 van het Besluit activiteiten leefomgeving).

Artikel 4.1217 (bodem: stikstofhoudende meststoffen, bemonsterplicht en meetmethode)

Eerste lid

Bemesting van de gewassen, bedoeld in artikel 4.1215, tweede lid, met uitzondering van onderdeel 3, van het Besluit activiteiten leefomgeving, mag alleen plaatsvinden als een bodemanalyse uitwijst dat dit noodzakelijk is. Bij de toegelaten stikstofbehoeftige gewassen zal vaak een aanvullende stikstofbemesting nodig zijn, omdat uit de vernietigde zode niet voldoende stikstof vrijkomt om de behoefte van het gewas volledig te dekken. Eventuele bemesting van dit gewas kan op grond van dit artikel alleen plaatsvinden op basis van een bemestingsadvies dat ook is gebaseerd op bodemanalyse. Hiermee wordt tegengegaan dat onnodige bemesting plaatsvindt en de stikstof alsnog uitspoelt naar grond- en oppervlaktewater. Voor de zode die wordt vernietigd in de periode van 1 juni tot en met 31 augustus geldt dat er een korting van 50 kg per hectare op de stikstofgebruiksnorm plaatsvindt volgens artikel 28f, onder b, van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet.

Tweede lid

Er wordt een grondmonster genomen voor het bepalen van de minerale stikstof. Het grondmonster dient te worden bemonsterd en geanalyseerd door een hiervoor geaccrediteerd laboratorium dat voldoet aan NEN-EN-ISO/IEC 17025 of een buitenlands laboratorium met een gelijkwaardig kwaliteitsborgingsniveau. Zie hiervoor ook artikel 1.3 van het Besluit activiteiten leefomgeving over wederzijdse erkenning. Voor de Nederlandse testlaboratoria geldt dat deze moeten voldoen aan de basiseisen die gesteld worden door de Raad van Accreditatie. Dit betekent dat het managementsysteem en de technische competentie van het laboratorium door onafhankelijke deskundigen worden getoetst en moeten voldoen aan de eisen van NEN-EN-ISO/IEC 17025. De

omvang van de technische competentie staat voor elk geaccrediteerd laboratorium vermeld op de website van de Raad voor Accreditatie (www.rva.nl), zodat eenieder kan zien welk laboratorium waarvoor is geaccrediteerd.

Artikel 4.1218 (bodem: vernietigen zode van gras bij herverkaveling en nutsvoorzieningen)

Onder a
In dit artikel is een uitzondering voor herverkavelingsprojecten opgenomen van artikel 4.1215, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving. In het kader van de wettelijke herverkaveling wordt een plan van toedeling vastgesteld. Op basis van dit vastgestelde plan van toedeling wordt de kavelovergang uitgevoerd. Hierbij wordt de bodem geschikt gemaakt voor eenzelfde soort grondgebruik als plaatsvond op de oude kavel. Ook worden werken uitgevoerd die de nieuwe kavels ontsluiten. Een deel van de werken wordt door de grondgebruiker zelf uitgevoerd, een deel wordt in de vorm van aanbesteding gecombineerd met andere werkzaamheden door aannemers uitgevoerd. Het ruilproces moet zoveel mogelijk buiten het groeiseizoen plaats vinden om kosteneffectief te zijn. In het voorjaar zijn, in verband met verstoring van het broedseizoen, werkzaamheden beperkt. Dit betekent dat al deze werkzaamheden moeten worden uitgevoerd in de periode augustus tot en met maart. Een deel van de werkzaamheden heeft betrekking op het vernietigen van de zode van gras. Het gaat hierbij om maximaal 7.000 hectares landbouwgronden per jaar waarvan circa 3.000 hectares weidegronden. Gezien de beperkte omvang van deze oppervlakte en het belang van deze werkzaamheden zijn de milieukundige risico's aanvaardbaar.

Onder b
Voor de planning en uitvoering van nutsvoorzieningen, zoals de aanleg van pijpleidingen, kan de inhoud van artikel 4.1215, eerste lid, een aanzienlijk financieel nadeel hebben. Om aan dat bezwaar tegemoet te komen voorziet dit onderdeel voor de uitvoering van nutsvoorzieningen van groot openbaar belang in een uitzondering op artikel 4.1215. Meer concreet gaat het om netten. Netten kunnen zijn gelegen of worden aangelegd in landbouwgronden waarop gras wordt geteeld. Als de beheerder van een net werkzaamheden wil verrichten aan het net of een nieuw net aan wil leggen, is het nodig om in de landbouwgronden te graven en de zode van gras te vernietigen.

De gevolgen voor de fysieke leefomgeving van deze uitzondering is beperkt, ook omdat de afgegraven zode van gras op een hoop bewaard wordt, waardoor de uitspoeling van nutriënten gering is.

§ 4.119 Graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit

Paragraaf 4.119 geeft basisregels voor de activiteit graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde. De basisregels hebben betrekking op het bodemonderzoek, het gescheiden houden van grond, de tijdelijke uitname van grond en de tijdelijke opslag van vrijgekomen grond.

De voorschriften van paragraaf 4.119 richten zich tot degene die feitelijk de activiteit uitvoert, degene die daartoe opdracht heeft gegeven en de eigenaar en de beheerder van de locatie waar de activiteit wordt uitgevoerd. Wie bij overtreding van de bepalingen van dit besluit zal worden aangesproken, is sterk afhankelijk van de omstandigheden van het geval en de fase waarin de activiteit zich bevindt.

Artikel 4.1219 (toepassingsbereik)

In dit artikel is geregeld dat het graven in bodem met een kwaliteit lager of gelijk aan de interventiewaarde bodemkwaliteit onder het toepassingsbereik van deze paragraaf valt.

Graven in bodem ziet op het grondverzet waaronder tijdelijk uitnemen en terugplaatsen van grond, maar ook op de afvoer van de grond. In de beschrijving van de milieubelastende activiteit in artikel

3.48d is een grens van 25 kubieke meter opgenomen voor de omvang van het grondverzet. De regels in deze paragraaf zijn niet van toepassing op kleinschalig grondverzet. De regels gelden voor alle graafwerkzaamheden in de bodem, bijvoorbeeld voor het leggen van kabels en leidingen (tijdelijk uitplaatsen) of bij het bouwen van een ondergrondse parkeergarage (projectmatig grondverzet met afvoer van grond). De interventiewaarde bodemkwaliteit geeft de waarde aan, waarboven significante risico's voor mens, plant of dier optreden en is opgenomen in bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit). Voor nadere een toelichting op deze activiteit wordt verwezen naar de toelichting op artikel 3.48d van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 4.1220 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Dit artikel bevat een informatieplicht. Voordat met het graven wordt gestart dient het bevoegd gezag te worden geïnformeerd over de activiteit. Deze informatieverplichting is geen melding in de zin van de wet. Het verbod om te starten met het verrichten van de activiteit ziet hier dan ook niet op.

Eerste lid

De gegevens en bescheiden worden ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit graven aangeleverd. Met deze informatie wordt het bevoegd gezag in kennis gesteld van een aantal praktische gegevens, waardoor het bevoegd gezag beter zicht heeft op de activiteiten binnen de gemeente. Dit bevordert het houden van gericht toezicht. Uit de verstrekte gegevens en bescheiden moet blijken wat de begrenzing is van de locatie waar de activiteit plaats vindt, de verwachte datum van het begin van de activiteit en de duur van de activiteit. De begrenzing van de locatie kan bijvoorbeeld op een kaart worden ingetekend. Met de verwachte datum van het begin van de activiteit wordt het moment waarop naar verwachting de activiteit zal starten bedoeld. Een dag vertraging in de planning leidt dus niet tot een overtreding van deze bepaling. Wel moet een wijziging van de startdatum onverwijld worden doorgegeven (zie het tweede lid). Het verstrekken van gegevens en bescheiden kan zowel elektronisch als per post; zie daarvoor afdeling 12.1 van het Omgevingsbesluit en de toelichting daarop.

Tweede lid

Als de verstrekte informatie over begrenzing of startdatum wijzigt, geeft de initiatiefnemer de wijziging onverwijld door. Dit betekent dat ook als er een wijziging in die gegevens optreedt tijdens de uitvoering van de activiteit, de initiatiefnemer het bevoegd gezag opnieuw moet informeren.

Derde lid

De informatieplicht van dit artikel geldt niet als de activiteit uitsluitend bestaat uit het tijdelijk uitnemen en weer terugplaatsen van de grond (inclusief de daarbij behorende tijdelijke opslag). Zie voor een toelichting op de voorwaarden voor tijdelijke uitname de toelichting bij artikel 4.1223.

Vierde lid

De informatieplicht is niet van toepassing als het graven in bodem plaatsvindt in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. Hierbij moet gedacht worden aan het herstellen van gasleidingen en (drink)waterleidingen in geval van lekkages of het herstellen van een kabelbreuk (elektriciteit, gasvezels et cetera). Bij een dergelijke spoedoperatie is het niet redelijk en ook niet mogelijk om vijf werkdagen vooraf een bodemonderzoek uit te voeren en te voldoen aan de termijn van de informatieplicht. De hoeveelheid te ontgraven grond moet proportioneel zijn voor het uitvoeren van een spoedreparatie. Op het uitvoeren van spoedreparaties is uiteraard wel de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing. Van de initiatiefnemer wordt verwacht dat hij zich inspant om zelf te beoordelen of zijn handelen nadelige gevolgen heeft en hoe hij de gevolgen redelijkerwijs kan

voorkomen of beperken. Als bijvoorbeeld bekend is – of visueel eenvoudig is vast te stellen – dat er verschil is in de kwaliteit van de grond, worden de verschillende lagen voorzichtigheidshalve gescheiden gehouden. Zie voor een toelichting op de specifieke zorgplichten paragraaf 3.1 van het algemeen deel van de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving en de artikelsgewijze toelichting bij artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 4.1221 (aanwijzing modules: voorafgaand bodemonderzoek)

Eerste lid

Dit artikel verklaart de bepalingen over voorafgaand bodemonderzoek van toepassing op graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit. Het gaat om het vooronderzoek bodem en afhankelijk van de uitkomsten van het vooronderzoek ook het verkennend bodemonderzoek, het verkennend bodemonderzoek asbest, het nader bodemonderzoek, het nader bodemonderzoek asbest zoals opgenomen in paragraaf 5.2.2. Het is belangrijk dat de initiatiefnemer voorafgaand aan het uitvoeren van graven kennis heeft van de bodemkwaliteit. Zonder die kennis is het niet mogelijk om grond van verschillende kwaliteiten te herkennen en gescheiden te ontgraven en bestaat het gevaar dat verontreinigde grond zich kan verspreiden.

Tweede lid

Bij een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur ontbreekt de tijd om een voorafgaand bodemonderzoek uit te voeren. Zie ook de toelichting bij artikel 4.1220, vierde lid.

Artikel 4.1222 (bodem en afval: gescheiden houden grond)

Dit artikel bepaalt dat partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen gescheiden worden gehouden. Bij het graven onder de interventiewaarde bodemkwaliteit gaat het meestal om grond die herbruikbaar is en nadat het elders is vrijgekomen, onder de regels van paragraaf 4.124 (toepassen van grond en baggerspecie) kan worden toegepast. Het gaat dan om grond die voldoet aan de kwaliteitsklassen landbouw/natuur, wonen en industrie. Bij graven in de bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit kan ook niet herbruikbare grond vrijkomen (kwaliteitsklasse matig verontreinigd). Toepassen onder de regels van paragraaf 4.124 is dan niet mogelijk.

Tijdens het graven kunnen meerdere partijen grond ontstaan met verschillende kwaliteitsklassen. Deze partijen moeten gescheiden worden ontgraven, zodat deze ook gescheiden opgeslagen en/of afgevoerd kunnen worden. Het gescheiden houden van partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen is voorgeschreven om ongewenste verspreiding van verontreinigde grond zoveel mogelijk te voorkomen en doelmatige (circulaire) afvalverwerking en duurzaam bodemgebruik te bevorderen. Bij het ontgraven wordt de grond direct ingedeeld in te onderscheiden kwaliteitsklassen. De indeling vindt plaats op basis van de kwaliteitsklassen die bij de activiteit toepassen van grond en baggerspecie (paragraaf 4.124) en in het Besluit bodemkwaliteit worden gebruikt. Er worden vier kwaliteitsklassen onderscheiden: kwaliteitsklassen landbouw/natuur, wonen, industrie en matig verontreinigd. Een nadere toelichting op zorgvuldig graven is opgenomen in paragraaf 8.5 (zorgvuldig graven) van het algemeen deel van de toelichting.

Artikel 4.1223 (bodem: tijdelijke opslag van vrijkomende grond)

Dit artikel staat de tijdelijke opslag van vrijkomende grond toe gedurende de looptijd van de werkzaamheden en gedurende maximaal acht weken na het beëindigen van de werkzaamheden, mits de partijen van verschillende kwaliteitsklassen gescheiden worden opgeslagen.

Eerste lid

Tijdens of na afloop van graven kan het noodzakelijk zijn om de grond tijdelijk op te slaan, bijvoorbeeld omdat de grond tijdelijk uitgenomen wordt en na afloop van de werkzaamheden weer wordt teruggebracht in het oorspronkelijk ontgravingsprofiel of omdat de grond naar elders moet worden afgevoerd. In artikel 4.1222 is aangegeven op welke wijze met de grond moet worden omgegaan die bij het graven vrijkomt en hoe deze wordt ingedeeld. De periode van acht weken is bedoeld om een afvoerbestemming te vinden voor de partij grond. Het is niet toegestaan om de grond langer dan acht weken na het dichten van de ontgravingsput of cunet op te slaan.

Na afloop van de termijn van acht weken is het niet langer toegestaan om de grond langer op te slaan op de locatie. Er zijn dan in elk geval vier opties:

1. De vrijgekomen grond wordt afgevoerd naar een andere locatie om daartoe te passen. Grond die voldoet aan de kwaliteitseisen voor toepassing (voldoet minimaal aan de kwaliteitsklasse industrie), kan elders worden toegepast onder de regels voor toepassen uit paragraaf 4.124 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Bij het ontgraven is de uitgenomen grond in overeenstemming met artikel 4.1222 ingedeeld in partijen grond in verschillende kwaliteitsklassen: landbouw/natuur, wonen en industrie;
2. Het bevoegd gezag geeft op verzoek van de initiatiefnemer een maatwerkvoorschrift af met een langere termijn dan acht weken; of
3. Het bevoegd geeft op verzoek van de initiatiefnemer een omgevingsvergunning af voor de opslag van afvalstoffen (voetnoot: de regels voor tijdelijke opslag van grond en baggerspecie in paragraaf 3.2.24 sluiten opslag op dezelfde locatie als het graven uit).
4. Als de vrijgekomen grond niet elders toepasbaar is, wordt afgevoerd naar:
    - een opslaglocatie elders die is vergund of waar het onder algemene regels is toegestaan om grond en baggerspecie op te slaan;
    - een verwerker voor reiniging of immobilisatie (grondreinigingsbedrijf), of
    - een stortplaats, waar de grond met een verklaring van niet-reinigbaarheid en niet-immobiliseerbaarheid (ontheffing van het stortverbod voor grond zoals opgenomen in het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen) kan worden gestort.

Tweede lid

De partijen die bij het ontgraven zijn onderscheiden, moeten ook gedurende de tijdelijke opslag gescheiden worden gehouden. Tussen de deelpartijen wordt enige afstand aangehouden of een fysieke scheidingswand aangebracht. Zie voor een nadere toelichting ook paragraaf 8.5 (tijdelijke opslag). Dit artikel bevat geen regels die verplichten tot maatregelen om te voorkomen dat de bodem ter plaatse van de tijdelijke opslag verontreinigd raakt, of dat emissies zich verspreiden naar de omgeving. De achtergrond hiervan is dat de opslag doorgaans een kortdurend karakter kent en plaatsvindt op de locatie van ontgraving, waardoor meestal de uitkomende grond een vergelijkbare kwaliteit heeft als de onderliggende bodem. Het nemen van bodembeschermende maatregelen als het aanbrengen van een folie is in principe niet nodig. Dit kan anders zijn wanneer de uitgegraven grond een slechtere kwaliteit heeft, bijvoorbeeld bij de ontgraving van een spot met minerale olie verontreinigde grond. In dat geval kan van de initiatiefnemer op basis van de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving verwacht worden dat maatregelen worden genomen ter bescherming van de onderliggende bodem, zoals het aanbrengen van een folie. Een ander voorbeeld is dat als sprake is van droge condities het noodzakelijk is dat voorkomen moet worden dat verwaaiing of verstuiving van het opgeslagen materiaal kan plaatsvinden. Dit kan gerealiseerd worden door het vochtig houden van de grond, het afdekken van het depot of door het opslaan van grond in dichte containers.

§ 4.120 Graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Paragraaf 4.120 geeft dezelfde regels als paragraaf 4.119 en een aantal aanvullende regels voor de activiteit graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde. De regels hebben

betrekking op het bodemonderzoek, het gescheiden houden van grond, de tijdelijke uitname van grond, de tijdelijke opslag van vrijgekomen grond en de afvoer van grond. De aanvullende regels richten zich op een melding vooraf, kwaliteitsborging van de werkzaamheden en een informatieplicht bij beëindiging van de activiteit.

De voorschriften van paragraaf 4.120 richten zich tot degene die feitelijk de activiteit uitvoert, degene die daartoe opdracht heeft gegeven en de eigenaar en de beheerder van de locatie waar de activiteit wordt uitgevoerd. Wie bij overtreding van de bepalingen van dit besluit zal worden aangesproken, is sterk afhankelijk van de omstandigheden van het geval en de fase waarin de activiteit zich bevindt.

Artikel 4.1224 (toepassingsbereik)

In dit artikel is geregeld dat het graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit onder het toepassingsbereik van deze paragraaf valt.

Graven in bodem ziet op het projectmatig grondverzet en het tijdelijk uitplaatsen, maar ook op de afvoer van grond. In de beschrijving van de milieubelastende activiteit is een grens van 25 kubieke meter opgenomen. De regels in deze paragraaf zijn niet van toepassing op kleinschalig grondverzet. De regels gelden voor alle graafwerkzaamheden in de bodem, bijvoorbeeld voor het leggen van kabels en leidingen (tijdelijk uitplaatsen) of bij het bouwen van een ondergrondse parkeergarage (projectmatig grondverzet met afvoer van grond). De interventiewaarde bodemkwaliteit geeft de waarde aan, waarboven significante risico's voor mens, plant of dier optreden en is opgenomen in bijlage IIA. Voor nadere een toelichting op deze activiteit wordt verwezen naar de toelichting op artikel 3.48f.

Artikel 4.1225 (melding) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Dit artikel regelt de eisen aan de melding voorafgaand aan de activiteit.

Eerste lid

Het graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit moet ten minste vier weken voor het begin ervan worden gemeld aan het bevoegd gezag. Bij gebreke van de melding is de activiteit verboden. De termijn van vier weken is noodzakelijk voor het bevoegd gezag om de onderzoeksrapporten te beoordelen en wanneer nodig maatwerkvoorschriften te stellen. Een maatwerkvoorschrift in de vorm van een extra maatregel kan nodig zijn als in de directe nabijheid van een ontgraving een grondwaterverontreiniging is gelegen, die door de activiteit ongewenst kan worden verspreid.

De melding wordt gedaan door de opdrachtgever, de uitvoerend aannemer of een derde zoals een adviseur of directievoerder, betrokken bij het project. Als geen melding wordt gedaan of in strijd met de regels wordt gegraven in grond, kan degene die de melding had moeten doen worden aangesproken. Bepalingen over het elektronisch verkeer en de mogelijkheden om per post een melding te doen zijn opgenomen in het Omgevingsbesluit, zie daarvoor afdeling 12.1 van dat besluit en de toelichting daarop.

Tweede lid

In dit lid is aangegeven welke gegevens en bescheiden bij de melding moeten worden overlegd. De melding bevat de resultaten van de onderzoeken die zijn uitgevoerd (onder a). Daarnaast bevat de melding een globale omschrijving van de werkzaamheden, zoals gegevens over de ontgraving aangeduid op een kaart en dwarsprofiel (onder b), het bodemvolume (onder c), de verwachte hoeveelheid terug te plaatsen grond in kubieke meters (onder d) en de verwachte hoeveelheid af

te voeren grond per kwaliteitsklasse in kubieke meters (onder e). De aanduiding op een kaart (horizontale richting) en een dwarsprofiel (verticale richting) is noodzakelijk om duidelijk te maken waar en tot welke diepte gegraven gaat worden. Een dwarsprofiel is een doorsnijding van een terrein met een verticaal vlak, aangebracht loodrecht op de as ervan.

Derde lid

De initiatiefnemer is verplicht om wijzigingen op de melding opnieuw te melden binnen een termijn van vijf werkdagen voor het begin van de (gewijzigde) activiteit. Nalaten van het doorgeven van de wijziging betekent dat er geen melding is gedaan en dat de milieubelastende activiteit niet is toegestaan.

Vierde lid

Voor het tijdelijk uitplaatsen van grond geldt een meldtermijn van vijf werkdagen. Het betreft hier een kortdurende activiteit waarbij de grond alleen tijdelijk wordt uitgenomen en zonder te zijn bewerkt wordt teruggeplaatst in hetzelfde ontgravingsprofiel. Het terugplaatsen gebeurt onder dezelfde omstandigheden als de grond is aangetroffen, voordat de activiteit werd uitgevoerd. Zie voor een nadere toelichting op de voorwaarden voor het tijdelijk uitnemen de toelichting bij artikel 4.1231.

Vijfde lid

De meldplicht is niet van toepassing op graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. Voor dergelijke spoedoperaties geldt een informatieplicht na beëindiging van de activiteit. Zie verder de toelichting op artikel 4.1228.

Artikel 4.1226 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Dit artikel bevat een informatieplicht. Voordat met de activiteit graven wordt gestart moet het bevoegd gezag worden geïnformeerd over de activiteit. Deze informatieverplichting is geen melding in de zin van de Omgevingswet. Het verbod om te starten met het verrichten van de activiteit ziet hier dan ook niet op. De informatieplicht uit dit artikel kan gelijktijdig worden uitgevoerd met de meldplicht uit artikel 4.1225.

Eerste lid

De gegevens en bescheiden worden ten minste vier weken voor het begin van de activiteit graven aangeleverd. Met deze informatie wordt het bevoegd gezag in kennis gesteld van een aantal praktische gegevens. Uit de verstrekte gegevens en bescheiden moet blijken wat de begrenzing is van de locatie waar de activiteit plaats vindt, de verwachte datum van het begin van de activiteit, de duur van de activiteit en de aanleiding en doel van de activiteit. Door gegevens over de aanleiding en het doel van de activiteit kan het bevoegd gezag zich een beeld vormen van de context van de graafactiviteit met het oog op toezicht.

Het verstrekken van gegevens en bescheiden kan zowel elektronisch als per post; zie daarvoor afdeling 12.1 van het Omgevingsbesluit en de toelichting daarop.

Tweede lid

Als de verstrekte informatie over begrenzing, startdatum, duur of aanleiding en doel van de activiteit wijzigt, geeft de initiatiefnemer de wijziging onverwijld door. Dit betekent dat ook als er een wijziging in die gegevens optreedt tijdens de uitvoering van de activiteit, de initiatiefnemer het bevoegd gezag opnieuw moet informeren.

Derde lid

Voor het tijdelijk uitplaatsen van grond geldt een meldtermijn van vijf werkdagen. Het betreft hier een kortdurende activiteit waarbij de grond alleen tijdelijk wordt uitgenomen en zonder te zijn bewerkt wordt teruggeplaatst in hetzelfde ontgravingsprofiel. Het terugplaatsen gebeurt onder dezelfde omstandigheden als de grond is aangetroffen, voordat de activiteit werd uitgevoerd.

Vierde lid

De informatieplicht is niet van toepassing op graven in bodem bij een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. Gezien de aard van een spoedreparatie is het niet haalbaar om de gegevens en bescheiden uit het eerste lid vier weken voor het begin van de activiteit te verstrekken. In de plaats daarvan is in artikel 4.1228 een informatieplicht na afloop van de activiteit opgenomen.

Artikel 4.1227 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Eerste lid

Dit artikel bevat een informatieverplichting bij het begin van de activiteit. De informatieplicht uit dit artikel kan gelijktijdig worden uitgevoerd met de meldplicht uit artikel 4.1225 en de informatieplicht uit artikel 4.1226, maar kan ook los hiervan op een later moment worden uitgevoerd.

Vijf werkdagen voor het begin van de activiteit moet informatie worden verstrekt aan het bevoegd gezag. De informatie bevat de naam en het adres van degene die de activiteit uitvoert, de uitvoerende aannemer. Als een milieukundig begeleider moet worden ingeschakeld (zie voor de voorwaarden artikel 4.1233) moet de naam en het adres van de milieukundig begeleider worden aangegeven. Deze informatie is niet altijd vier weken van tevoren bekend, waardoor een termijn van vijf werkdagen geldt voor het verstrekken van deze informatie. Aan de hand van deze gegevens kan het bevoegd gezag controleren of de milieukundige begeleiding wordt gedaan door een onderneming met een erkenning. Het gaat hier om informatieverplichting en niet om een meldplicht. Nalaten van de informatieverplichting leidt niet tot een verbod om de activiteit te verrichten. Het verstrekken van gegevens en bescheiden kan zowel elektronisch als per post; zie daarvoor afdeling 12.1 van het Omgevingsbesluit en de toelichting daarop.

In de praktijk van grondverzet en sanering is het gebruikelijk dat de informatie door de opdrachtgever, de adviseur of de uitvoerder wordt verstrekt. Voor adequaat toezicht en handhaving is het van belang dat de uitvoerder en milieukundige begeleider bekend is. Aan de hand van deze gegevens kan het bevoegd gezag beter controleren of de uitvoering van de activiteit en de milieukundige begeleiding wordt gedaan door een onderneming met een erkenning.

Tweede lid

Als de verstrekte informatie wijzigt, geeft de initiatiefnemer de wijziging onverwijld door. Dit betekent dat ook als er een wijziging in die gegevens optreedt tijdens de uitvoering van de activiteit, de initiatiefnemer het bevoegd gezag opnieuw moet informeren.

Artikel 4.1228 (gegevens en bescheiden: na de activiteit ingeval van spoedreparatie)

De artikelen 4.1225, 4.1226, 4.1227 en 4.1229 zijn niet van toepassing als het graven in de bodem plaats vindt in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. Het gaat hier bijvoorbeeld om het herstellen van gasleidingen en (drink)waterleidingen in geval van lekkages of het herstellen van een kabelbreuk (elektriciteit, gasvezels et cetera). Bij een spoedreparatie is het immers niet redelijk en mogelijk om vooraf bodemonderzoek uit te voeren en

te voldoen aan de termijnen van de meld- en informatieverplichtingen. De hoeveelheid te ontgraven grond moet wel proportioneel zijn voor het uitvoeren van een spoedreparatie. Op het uitvoeren van spoedreparaties is uiteraard wel de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van toepassing. Van de initiatiefnemer wordt verwacht dat hij zich inspant om zelf te beoordelen of zijn handelen nadelige gevolgen heeft en hoe hij de gevolgen redelijkerwijs kan voorkomen of beperken. Als bijvoorbeeld bekend is – of visueel eenvoudig is vast te stellen – dat er verschil is in de kwaliteit van de grond, moeten de verschillende lagen gescheiden worden gehouden. Ook kan het nodig zijn de grond op een zeil neer te leggen, bijvoorbeeld als de uitkomende grond verontreinigd is met minerale olie. Zie voor een toelichting op de specifieke zorgplichten paragraaf 3.1 van het algemeen deel van de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving en de artikelsgewijze toelichting bij artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
Bij een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur moet de hoeveelheid te ontgraven grond altijd proportioneel zijn voor het uitvoeren van de spoedreparatie. Bij een dergelijke spoedoperatie moeten wel achteraf gegevens worden verstrekt over de begrenzing van de activiteit, de datum van uitvoering van de activiteit en de aanleiding en het doel van de activiteit.

Artikel 4.1229 (aanwijzing modules: voorafgaand bodemonderzoek)

Eerste lid

Dit artikel verklaart de bepalingen over voorafgaand bodemonderzoek van toepassing op graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. Het gaat om het vooronderzoek bodem en afhankelijk van de uitkomsten van het vooronderzoek, het verkennend bodemonderzoek, het verkennend bodemonderzoek asbest, het nader bodemonderzoek, het nader bodemonderzoek asbest, zoals opgenomen in paragraaf 5.2.2. Zie ook de toelichting op deze paragraaf. Het is belangrijk dat de initiatiefnemer voorafgaand aan het uitvoeren van graven kennis heeft van de bodemkwaliteit. Zonder die kennis is het niet mogelijk om grond van verschillende kwaliteiten te herkennen en gescheiden te ontgraven en bestaat het gevaar dat verontreinigde grond zich kan verspreiden.

Tweede lid

Een voorafgaand bodemonderzoek is niet verplicht gesteld bij het graven in de bodem in verband met een spoedoperatie van vitale ondergrondse structuur, omdat de tijd simpelweg ontbreekt. Zie voor nadere uitleg, de artikelsgewijze toelichting bij artikel 4.1228.

Artikel 4.1230 (bodem en afval: gescheiden houden grond)

Dit artikel bepaalt dat partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen gescheiden worden gehouden.

Eerste lid

Bij het ontgraven en afvoeren van grond wordt onderscheid gemaakt in partijen van verschillende kwaliteitsklassen. Dit geldt ook bij het terugplaatsen van grond in de bodem. Het gescheiden houden van partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen is voorgeschreven om ongewenste verspreiding van verontreinigde grond zoveel mogelijk te voorkomen en doelmatige (circulaire) afvalverwerking en duurzaam bodemgebruik te bevorderen. Bij het ontgraven wordt de grond direct ingedeeld in een kwaliteitsklasse. De indeling vindt plaats op basis van de kwaliteitsklassen die bij de activiteit toepassen van grond en baggerspecie (paragraaf 4.124) worden gebruikt en in het Besluit bodemkwaliteit zijn opgenomen. Het gaat dan om grond die voldoet aan de kwaliteitsklassen landbouw/natuur, wonen en industrie. Bij graven in de bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit kan ook niet matig of sterk verontreinigde grond vrijkomen, waarvoor directe toepassing onder de regels van paragraaf 4.124 niet mogelijk is. Een

nadere toelichting is opgenomen in paragraaf 8.5 (zorgvuldig graven) van het algemeen deel van de toelichting.

Tweede lid

In het tweede lid zijn de aanvullende eisen opgenomen die gelden voor de indeling van partijen matig en sterk verontreinigde grond. Dit is grond die verontreinigd is boven de maximale waarde industrie, en daarom niet generiek elders toepasbaar is onder de activiteit toepassen van grond en baggerspecie (zie paragraaf 4.124). Deze sterk of matig verontreinigde grond moet worden afgevoerd naar een verwerker (grondreiniger, immobilisatiebedrijf of stortplaats). De criteria zijn afkomstig van bijlage 4 van de Regeling beoordeling reinigbaarheid grond 2006. De matig verontreinigde of sterk verontreinigde grond wordt gescheiden ontgraven en ingedeeld in partijen op basis van grondsoort, verontreinigingsgraad en soort verontreiniging. Deze indeling is van belang voor de verwerking van de verontreinigde grond. Meer informatie hierover is te vinden op de website van de Richtlijn herstel en beheer (water)bodemkwaliteit: www.bodemrichtlijn.nl.

Uit het voorafgaand bodemonderzoek blijkt welke grondsoorten aanwezig zijn en kan al een inschatting worden gemaakt voor de indeling van grondsoorten (zand, veen en klei) (onder a). Vooral de hoeveelheid fijne delen van de grond is bepalend voor de reinigingskosten en de keuze van de reinigingstechnieken. Des te minder fijne delen (fractie < 32 tot 63 µm plus organische stof) de grond bevat des te minder residu ontstaat bij natte of 'extractieve' reiniging. Grond met minder dan 40 gewichtsprocenten aan fijne delen is in het algemeen nat reinigbaar. Zwak siltig, matig siltig en kleiig zand kan daarom vrijwel altijd nat worden gereinigd. De grondsoorten sterk siltig zand, uiterst siltig zand en sterk tot zwak zandige klei zijn mogelijk nat reinigbaar.

Ook dient onderscheid gemaakt te worden tussen lagen met meer en minder bodemvreemd materiaal. Een laag die bestaat uit meer dan 50% (gewichtspercentage) aan bodemvreemd materiaal, wordt niet gezien als grond maar als puin of afval. De aanwezigheid van puin en/of afval kan de kosten en/of het resultaat van de reiniging beïnvloeden. In veel gevallen verdient het daarom aanbeveling om puin en afval op de locatie af te zeven op maximaal 32 mm. Als afzeven niet mogelijk is, dan wordt een indeling gemaakt van partijen met en partijen zonder puin en/of afval.

Na indeling in kwaliteitsklassen (verschillende kwaliteitsklassen toepassen van grond en niet toepasbare grond, aangeduid als matig en sterk verontreinigde grond) en grondsoort is voor verontreinigde asbesthoudende grond een indeling nodig op asbestgehalten om een beoordeling van de reinigingsmogelijkheden te maken (onder b). Bij deze indeling spelen de hergebruikswaarde voor asbesthoudende grond (100 mg/kg droge stof gewogen) een belangrijke rol.

Bij aanwezigheid van organische verbindingen boven de maximale waarde Industrie (bijvoorbeeld minerale olie, PAK of vluchtige koolwaterstoffen) dient bij het graven en afvoer onderscheid te maken tussen partijen die uitsluitend verontreinigd zijn met organische verbindingen en partijen die (bovendien) verontreinigd zijn met anorganische verbindingen (metalen en/of asbest) (onder c). Hierdoor wordt voorkomen dat door vermenging een partij ontstaat die niet meer gereinigd kan worden. Door gescheiden ontgraven kan een deel van de grond wel gereinigd kan worden. Met de reinigingstechnieken thermische en biologische reiniging kunnen bijvoorbeeld alleen organische verbindingen afgebroken worden. Het immobiliseren van verontreinigde grond is daarentegen alleen mogelijk met grond die verontreinigd is met metalen.
Het gehanteerde onderscheid komt in de plaats van het criterium dat in bijlage 4 bij de Regeling beoordeling reinigbaarheid grond 2006 was opgenomen en getrapt stuurde op de aanwezigheid van minerale olie, PAK, cyanide en chloorkoolwaterstoffen, waardoor de verwerkingskosten toenamen. Dit criterium werd in de praktijk nauwelijks meer toegepast.

Artikel 4.1231 (bodem: tijdelijke opslag van vrijkomende grond)

Dit artikel staat de tijdelijke opslag van vrijkomende grond toe gedurende de looptijd van de werkzaamheden en gedurende maximaal acht weken na het beëindigen van de werkzaamheden, mits de partijen van verschillende kwaliteitsklassen gescheiden worden opgeslagen.

Eerste lid

Tijdens of na afloop van graven kan het noodzakelijk zijn om de grond tijdelijk op te slaan, bijvoorbeeld omdat de grond tijdelijk uitgenomen wordt en na afloop van de werkzaamheden weer wordt teruggebracht in het oorspronkelijk ontgravingsprofiel of omdat de grond naar elders moet worden afgevoerd. In artikel 4.1222 is aangegeven op welke wijze met de grond moet worden omgegaan die bij het graven vrijkomt en hoe deze wordt ingedeeld. De periode van acht weken is bedoeld om een afvoerbestemming te vinden voor de partij grond. Het is niet toegestaan om de grond langer dan acht weken na het dichten van de ontgravingsput of cunet op te slaan.

Na afloop van de termijn van acht weken is het niet langer toegestaan om de grond langer op te slaan op de locatie. Er zijn dan in elk geval vier opties:

1. De vrijgekomen grond wordt afgevoerd naar een andere locatie om aldaar toe te passen. Grond die voldoet aan de kwaliteitseisen voor toepassing (voldoet minimaal aan de kwaliteitsklasse industrie), kan elders worden toegepast onder de regels voor toepassen uit paragraaf 4.124 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Bij het ontgraven is de uitgenomen grond in overeenstemming met artikel 4.1222 ingedeeld in partijen grond in verschillende kwaliteitsklassen: landbouw/natuur, wonen en industrie;
2. Het bevoegd gezag geeft op verzoek van de initiatiefnemer een maatwerkvoorschrift af met een langere termijn dan acht weken; of
3. Het bevoegd geeft op verzoek van de initiatiefnemer een omgevingsvergunning af voor de opslag van afvalstoffen (voetnoot: de regels voor tijdelijke opslag van grond en baggerspecie in paragraaf 3.2.24 sluiten opslag op dezelfde locatie als het graven uit).
4. Als de vrijgekomen grond niet elders toepasbaar is, wordt afgevoerd naar:
    - een opslaglocatie elders die is vergund of waar het onder algemene regels is toegestaan om grond en baggerspecie op te slaan;
    - een verwerker voor reiniging of immobilisatie (grondreinigingsbedrijf), of
    - een stortplaats, waar de grond met een verklaring van niet-reinigbaarheid en niet-immobiliseerbaarheid (ontheffing van het stortverbod voor grond zoals opgenomen in het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen) kan worden gestort.

Tweede lid

De partijen grond die bij het ontgraven zijn onderscheiden, moeten ook gedurende de tijdelijke opslag gescheiden worden gehouden. Tussen de deelpartijen wordt enige afstand aangehouden of een fysieke scheidingswand aangebracht. Zie voor een nadere toelichting ook paragraaf 8.5 (tijdelijke opslag) van deze toelichting.

Dit artikel bevat geen regels over maatregelen om te voorkomen dat de bodem ter plaatse van de tijdelijke opslag verontreinigd raakt, of dat emissies zich verspreiden naar de omgeving. Deze verplichting vloeit al voort uit de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan maatregelen om verwaaiing van verontreinigde grond en vooral van asbest tegen te gaan.

Artikel 4.1232 (bodem en afval: kwaliteitsborging)

Dit artikel regelt dat de activiteit wordt uitgevoerd door een onderneming die daartoe op grond van het Besluit bodemkwaliteit is erkend. Alleen personen of ondernemingen die een erkenning bodemkwaliteit hebben op grond van BRL SIKB 7000 voor het graven mogen de activiteit graven in

bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit verrichten. Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden.

Artikel 4.1233 (bodem en afval: milieukundige begeleiding graafwerkzaamheden)

Dit artikel regelt in welke situaties de activiteit onder milieukundige begeleiding moet plaatsvinden. Milieukundige begeleiding is noodzakelijk wanneer een deel van de verontreinigde grond wordt afgevoerd (onder a), de graafwerkzaamheden dieper reiken dan een eerder in het kader van een bodemsanering aangebrachte afdeklaag zoals bijvoorbeeld een leeflaag (onder b) of als selectief graven noodzakelijk is bij bodemlagen met verschillende kwaliteitsklassen (onder c). Van milieukundige begeleiding kan worden afgezien als bijvoorbeeld geen verontreinigde grond wordt afgevoerd van de locatie en dus alle verontreinigde grond in het ontgravingsprofiel wordt teruggebracht. Hiervan is sprake bij tijdelijke uitname (artikel 4.1231). Omdat het praktisch gezien bijna nooit mogelijk is om alle grond weer terug te brengen in het profiel van ontgraving wordt hiervoor een ondergrens gehanteerd van 25 kubieke meter. Dit wil zeggen dat wordt voldaan aan de genoemde voorwaarde als ten hoogste 25 kubieke meter verontreinigde grond niet kan worden teruggeplaatst en van de saneringslocatie moet worden afgevoerd.

Alleen personen of ondernemingen die een 'erkenning bodemkwaliteit' hebben op grond van BRL SIKB 6000 voor het uitvoeren van milieukundige begeleiding de activiteit graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit mogen de werkzaamheden begeleiden. Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming met een erkenning voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden.

Volgens de BRL SIKB 6000 is een continue aanwezigheid van de milieukundige doorgaans niet noodzakelijk. De milieukundige dient aanwezig te zijn bij kritische werkzaamheden, dus op die werkzaamheden die van invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de leefomgeving. Dit is belangrijk omdat grondwerkzaamheden in het algemeen ondergeschikt zijn aan het doel waarvoor het wordt uitgevoerd, namelijk de aanleg van kabels of leidingen, het maken van een funderingsconstructie, het uitvoeren van funderingsherstel met aanleg van een kelder e.d. Bij projectmatig grondverzet richten de kritische werkzaamheden zich uitsluitend om de genoemde grond- en afvalstromen.

Tijdens de milieukundige begeleiding houdt de milieukundige begeleider een logboek bij. Na afloop van de activiteit rapporteert de milieukundige begeleider in het evaluatieverslag milieukundige processturing volgens de BRL 6000. Het evaluatieverslag van de milieukundige processturing is onderdeel van de gegevens en bescheiden die de initiatiefnemer aan het einde van de activiteit aan het bevoegd gezag moet overleggen (zie artikel 4.1234).

Artikel 4.1234 (gegevens en bescheiden: bij beëindigen activiteit)

Dit artikel bevat een informatieverplichting bij beëindiging van de activiteit.
Binnen vijf werkdagen na beëindiging van de activiteit moet het bevoegd gezag worden geïnformeerd over de datum van beëindiging van de activiteit (onder a). Met de resultaten van de milieukundige begeleiding (onder b) wordt de processturing bedoeld en niet de verificatie van het saneringsresultaat (zie aldaar bij informatieplicht na afloop van sanering). De initiatiefnemer verstrekt gegevens en bescheiden over de aanduiding van de daadwerkelijk uitgevoerde ontgraving (onder 1°), de bestemming van de grond die niet wordt teruggeplaatst en (onder 2°) over eventuele bijzonderheden die zich hebben voorgedaan (onder 3°). De activiteit is afgerond als alle grond op de locatie is teruggeplaatst of afgevoerd van de locatie.

Wanneer van toepassing verstrekt de initiatiefnemer gegevens en bescheiden over de milieukundige processturing, waaronder in ieder geval de aanduiding van de uitgevoerde ontgraving (aangeduid op een kaart of een dwarsprofiel) en de bestemming van de grond die niet wordt teruggeplaatst. De resultaten van de milieukundige processturing betreft een beknopt evaluatieverslag dat door de milieukundig begeleider onder de BRL 6000 is opgesteld. Dit evaluatieverslag is ook van belang voor een correcte registratie in het bodeminformatiesysteem van de gemeente en kan van belang zijn als op een later moment een nieuwe activiteit in de bodem gaat plaatsvinden. Voor de afvoer van de grond kan worden volstaan met het vermelden van de bestemming(en) van de afgevoerde partij(en). Het is niet nodig om transportbegeleidingsformulieren of weegoverzichten te overleggen. Het bevoegd gezag kan desgewenst de afvoerbestemming controleren door deze te vergelijken met de gegevens die in het kader van de acceptatie van afvalstoffen aan een meldingsplichtige inrichting vanuit het Besluit melden afvalstoffen zijn gemeld in het registratiesysteem van het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA). Vanzelfsprekend is een evaluatieverslag van de milieukundige processturing alleen noodzakelijk als milieukundige begeleiding op grond van artikel 4.1233 verplicht is.

Daarnaast verstrekt de initiatiefnemer gegevens en bescheiden over eventuele bijzonderheden en wijzigingen die zich ten opzichte van de melding hebben voorgedaan. Een voorbeeld van een bijzondere omstandigheid is het onverwacht aantreffen van een verontreiniging.

§ 4.121 Saneren van de bodem

Paragraaf 4.121 geeft regels voor de activiteit saneren van de bodem. De voorschriften van paragraaf 4.121 richten zich tot degene die feitelijk de activiteit uitvoert, degene die daartoe opdracht heeft gegeven en de eigenaar en de beheerder van de locatie waar de activiteit wordt uitgevoerd. Wie bij overtreding van de bepalingen van dit besluit zal worden aangesproken, is sterk afhankelijk van de omstandigheden van het geval en de fase waarin de activiteit zich bevindt.

Artikel 4.1235 (toepassingsbereik)

Dit artikel bepaalt de reikwijdte van paragraaf 4.121. Deze paragraaf is van toepassing op het saneren van de bodem. Het omgevingsplan geeft aan in hoeverre maatregelen verplicht zijn om de bodem geschikt te maken voor het (toekomstige) gebruik, bijvoorbeeld bij de realisatie van een gebouw op een bodemgevoelige locatie. Ook kan een initiatiefnemer besluiten om vrijwillig een sanering van de bodem uit te voeren. Voor een toelichting op deze activiteit wordt verwezen naar de toelichting op artikel 3.48h.

Artikel 4.1236 (melding) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Dit artikel bevat de plicht om een melding te doen voorafgaand aan de activiteit en geeft de eisen waaraan de melding moet voldoen.

Eerste lid

Het saneren van verontreiniging van de bodem moet ten minste vier weken voor het begin ervan worden gemeld aan het bevoegd gezag. Bij gebreken van de melding is de activiteit verboden. De meldplicht heeft niet tot doel om beoordeling van de activiteit vooraf door het bevoegd gezag mogelijk te maken. Als de melding is gedaan, mag de activiteit plaatsvinden.[76] Het bevoegd gezag controleert het meldingsformulier en bijbehorende rapporten en documenten. De controle wordt niet gevolgd door een formeel besluit (beschikking) in de zin van de Algemene wet bestuursrecht.

[76] Stb. 2018, 293, p. 509.

Zowel de initiatiefnemers las het bevoegd gezag hebben de mogelijkheid om respectievelijk maatwerkvoorschriften aan te vragen of maatwerkvoorschriften op te leggen als daar een noodzaak toe is. Een initiatiefnemer kan bijvoorbeeld een verzoek doen om een geringere dikte van de leeflaag dan de standaard dikte van 1,0 meter. Ook kan de initiatiefnemer een voorstel doen voor een afwijkende saneringsaanpak, bijvoorbeeld een in-situ sanering in plaats van verwijdering van de verontreiniging door middel van ontgraven. Als een initiatiefnemer een verzoek doet voor een maatwerkvoorschrift, dan is dit in een afzonderlijke procedure met eigen termijnen. Het is dus niet nodig dat het bevoegd gezag hierover al binnen de termijn van vier weken na de melding van de activiteit een besluit neemt. Als het bevoegd gezag daarentegen besluit om ambtshalve een maatwerkvoorschrift op te leggen, zal dit wel binnen de termijn van vier weken moeten gebeuren.

In de praktijk van sanering is het gebruikelijk dat de informatie door de opdrachtgever, de milieukundig begeleider of de uitvoerder wordt verstrekt. De melding wordt verricht door de initiatiefnemer. De initiatiefnemer kan de eigenaar of erfpachter zijn van het terrein waar de bodemsanering plaatsvindt of de gemachtigde namens de eigenaar of erfpachter.

Tweede lid

In dit lid is aangegeven welke specifieke gegevens en bescheiden bij de melding moeten worden overgelegd. Deze gegevens worden verstrekt in aanvulling op de algemene gegevens van afdeling 2.6 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Een melding is pas compleet als alle gegevens die worden gevraagd zijn versterkt. Bepalingen over het elektronisch verkeer en de mogelijkheden om per post een melding te doen zijn opgenomen in het Omgevingsbesluit, zie daarvoor afdeling 14.1 van dat besluit en de toelichting daarop. Zie voor bepalingen over de bekendmaking van meldingen door het bevoegd gezag afdeling 10.5 van dat besluit.

De melding bevat de resultaten van de onderzoeken die zijn uitgevoerd (onder a). Daarnaast bevat de melding de keuze voor de saneringsaanpak (onder b) en een omschrijving van de werkzaamheden, afhankelijk van de saneringsaanpak afdekken (onder c) of verwijderen van de verontreiniging (onder d). Een aanduiding van de geplande maatregelen en te ontgraven bodemvolumes moeten op een kaart en dwarsprofiel worden weergegeven. De aanduiding op een kaart (horizontale richting) en een dwarsprofiel (verticale richting) is noodzakelijk om duidelijk te maken waar en tot welke diepte gegraven gaat worden. Een dwarsprofiel is een doorsnijding van een terrein met een verticaal vlak, aangebracht loodrecht op de as ervan. Als dit van toepassing is, bevat de informatie ook een omschrijving van de maatregelen om uitdamping van vluchtige verontreinigingen tegen te gaan (onder e).

Als er tijdens de werkzaamheden afvalwater wordt geloosd, bevat de melding de lozingsroutes (onder f). De gegevens over de lozingsroutes worden verstrekt omdat in principe verschillende lozingsroutes zijn toegestaan.

Onder herschikken wordt verstaan het verplaatsen van verontreinigde grond van het ene deel van de locatie naar een ander deel van diezelfde locatie. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat op de ene plaats grond wordt weggegraven (bijvoorbeeld voor de aanleg van een leeflaag), terwijl op een andere plaats binnen de locatie juist weer ruimte is om onder de afdeklaag grond kwijt te kunnen. Herschikken is alleen toegestaan op dat deel van de locatie waar een afdeklaag wordt aangebracht, om te voorkomen dat bij toekomstig gebruik contactmogelijkheden ontstaan met de verontreinigde grond die herschikt.

Een melding van de kwaliteit van de grond die wordt gebruikt als afdeklaag of aanvulgrond, vindt plaats bij de milieubelastende activiteit toepassen.

Aan de hand van deze gegevens kan het bevoegd gezag bijvoorbeeld beoordelen of voldaan is aan de algemene regels uit deze paragraaf en wanneer van toepassing aan de maatwerkregels uit het

omgevingsplan en of toezicht nodig is. De gegevens van de melding hebben onder meer als doel risicogericht toezicht mogelijk te maken.

Derde lid

De initiatiefnemer blijft zowel voorafgaand als tijdens de uitvoering van de bodemsanering verantwoordelijk voor de actualiteitswaarde van de melding. De initiatiefnemer is verplicht om wijzigingen op de melding opnieuw te melden binnen een termijn van vijf werkdagen voor het begin van de (gewijzigde) activiteit. Het betreft hier bijvoorbeeld het wijzigen van de saneringsaanpak.
Nalaten van deze wijziging van de melding betekent dat de milieubelastende activiteit niet is toegestaan. Na vijf werkdagen mag de activiteit, conform de gemelde wijzigingen worden uitgevoerd. Voor de continuïteit van de bodemsanering is de periode van vijf werkdagen wenselijk. Voor het bevoegd gezag biedt die periode voldoende mogelijkheid om te controleren of de wijziging van de melding in overeenstemming is met de algemene regels uit deze paragraaf en wanneer van toepassing met maatwerkregels uit het omgevingsplan. Een risico gestuurde handhaving is dan mogelijk.

Als zich tijdens de sanering onvoorziene omstandigheden voordoen die leiden tot een wijziging van de in het tweede lid vermelde gegevens, moeten deze wijzigingen aan het bevoegd gezag worden gemeld. In die situatie is het niet altijd mogelijk om vijf werkdagen te wachten voordat de activiteit kan worden voortgezet en kan in overleg met het bevoegd gezag de activiteit eerder worden voortgezet. Een voorbeeld hiervan is als tijdens de sanering blijkt uit de controlemonsters blijkt dat de verontreiniging omvangrijker is, waardoor de maximale hoeveelheid bodemvolume vrij te komen grond groter wordt.

Artikel 4.1237 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Dit artikel bevat een informatieplicht; voordat met het saneren van de bodem wordt gestart dient het bevoegd gezag te worden geïnformeerd over de activiteit. Deze informatieverplichting is geen melding in de zin van de Omgevingswet. Het verbod om te starten met het verrichten van de activiteit ziet hier dan ook niet op. De informatieplicht uit dit artikel kan gelijktijdig worden uitgevoerd met de meldplicht uit artikel 4.1236.

Eerste lid

De gegevens en bescheiden worden ten minste vier weken voor het begin van de activiteit saneren van de bodem aangeleverd. Met deze informatie wordt het bevoegd gezag in kennis gesteld van een aantal praktische gegevens. Uit de verstrekte gegevens en bescheiden moet blijken wat de begrenzing is van de locatie waar de activiteit plaats vindt (aangeduid op een kaart) en de verwachte datum van het begin van de activiteit. Het verstrekken van gegevens en bescheiden kan zowel elektronisch als per post; zie daarvoor afdeling 12.1 van het Omgevingsbesluit en de toelichting daarop.

Tweede lid

Als de verstrekte informatie over begrenzing of startdatum wijzigt, geeft de initiatiefnemer de wijziging onverwijld door. Dit betekent dat ook als er een wijziging in die gegevens optreedt tijdens de uitvoering van de activiteit, de initiatiefnemer het bevoegd gezag opnieuw moet informeren.

Artikel 4.1238 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Eerste lid

Dit artikel bevat een informatieverplichting voor het begin van de activiteit. De informatieplicht uit dit artikel kan gelijktijdig worden uitgevoerd met de meldplicht uit artikel 4.1236 en de informatieplicht uit artikel 4.1237, maar kan ook los hiervan op een later moment worden uitgevoerd. Vijf werkdagen voor het begin van de activiteit informatie moeten de gegevens en bescheiden worden verstrekt aan het bevoegd gezag. Met deze informatie wordt het bevoegd gezag in kennis gesteld van een aantal praktische gegevens, waardoor het bevoegd gezag beter zicht heeft op de activiteiten binnen haar gemeente. Dit bevordert het houden van gericht toezicht. De informatie bevat de naam en het adres van degene die de activiteit uitvoert. Als een milieukundig begeleider wordt ingeschakeld moet de naam en het adres van de milieukundig begeleider worden aangegeven. Aan de hand van deze gegevens kan het bevoegd gezag controleren dat de uitvoerder van de sanering en de milieukundige begeleiding worden gedaan door een onderneming met een erkenning. Het gaat hier om informatieverplichting en niet om een meldplicht. Nalaten van de informatieverplichting leidt niet tot een verbod om de activiteit te verrichten. Het verstrekken van gegevens en bescheiden kan zowel elektronisch als per post; zie daarvoor afdeling 12.1 van het Omgevingsbesluit en de toelichting daarop.

Tweede lid

Als de in het eerste lid verstrekte gegevens wijzigen, dan worden deze direct aan het bevoegd gezag verstrekt. Dit kan zich voordoen wanneer de naam van de milieukundig begeleider kort voor het begin van de activiteit of tijdens de uitvoering wijzigt.

Artikel 4.1239 (aanwijzing modules: voorafgaand bodemonderzoek)

Dit artikel verklaart de bepalingen over voorafgaand bodemonderzoek van toepassing op bodemsanering. Het gaat om het vooronderzoek bodem, en afhankelijk van de uitkomsten van het vooronderzoek, ook het verkennend bodemonderzoek, het verkennend bodemonderzoek asbest, het nader bodemonderzoek en het nader bodemonderzoek asbest, zoals opgenomen in paragraaf 5.2.2 (zie ook de toelichting op deze paragraaf). Het is belangrijk dat de initiatiefnemer voorafgaand aan het uitvoeren van de bodemsanering kennis heeft van de bodemkwaliteit. Zonder die kennis is het niet mogelijk de noodzaak tot het uitvoeren van de sanering te bepalen en kan in het geval van de saneringsaanpak verwijderen van de verontreiniging de omvang van de voorgenomen ontgraving (in horizontale en verticale richting) niet bepaald worden. Daarnaast is van belang dat in geval van het verwijderen van de verontreiniging in de bodem om vrijkomende grond van verschillende kwaliteiten te herkennen en gescheiden te ontgraven.

Artikel 4.1240 (bodem: twee standaard saneringsaanpakken)

Dit artikel geeft twee standaard saneringsaanpakken om de blootstelling aan de verontreiniging van de bodem ongedaan te maken of te beperken. Het betreft het afdekken van de verontreiniging (artikel 4.1241) en het ontgraven van verontreiniging (artikel 4.1242). Ook is een combinatie van beide aanpakken mogelijk, bijvoorbeeld dat op een deel van de locatie de verontreiniging in de bodem wordt verwijderd en een deel van de locatie een afdeklaag wordt aangebracht. In de voorafgaande melding geeft de initiatiefnemer de keuze voor de saneringsaanpak aan. De initiatiefnemer is zelf het beste in staat om een afweging te maken tussen het volledig ontgraven of het laten bestaan van een restverontreiniging, waardoor de waarde van het perceel belast blijft met deze verontreiniging (nazorg en gebruiksbeperkingen).

Gemeenten hebben de mogelijkheid om in het omgevingsplan maatwerkregels te stellen, die (gedeeltelijk) afwijken van de standaardaanpakken. Ook kan de gemeente een bepaalde saneringsaanpak voorschrijven of uitsluiten, bijvoorbeeld als het om het belang van klimaatadaptatie gewenst is dat geen grote oppervlakten aan verhardingslagen worden aangebracht. Daarnaast kan de initiatiefnemer via een verzoek om een maatwerkvoorschrift een alternatieve saneringsaanpak, bijvoorbeeld een in-situ sanering, voorstellen, die door de gemeente wordt beoordeeld.

Artikel 4.1241 (bodem: afdekken als saneringsaanpak)

Dit artikel regelt de saneringsaanpak het afdekken, waarmee de blootstelling aan de verontreiniging in de bodem ongedaan of beperkt wordt. Contactmogelijkheden met de verontreiniging zijn daarmee in het dagelijks gebruik van de locatie niet meer mogelijk.

Eerste lid

De saneringsaanpak afdekken is het aanbrengen van een afdeklaag die blootstelling van mensen aan verontreiniging op of in de bodem bij het dagelijks gebruik van de bodem voorkomt. In veel gevallen volstaat het aanbrengen van een afdeklaag. Met het afdekken wordt eveneens voorkomen dat contact door derden met verontreinigde grond plaatsvindt.

Tweede lid

Een afdeklaag bestaat uit een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag of uit een laag grond of baggerspecie van voldoende dikte (in de praktijk en hierna ook wel aangeduid als een leeflaag). Voor het aanbrengen van de afdeklaag kan het noodzakelijk zijn om eerst een deel van de verontreinigde grond te verwijderen. Als er sprake is van aanvoer van grond van elders voor het aanbrengen van de afdeklaag, gelden de regels voor het toepassen van grond.

Door het aanbrengen van een aaneengesloten verhardingslaag wordt de verontreiniging geïsoleerd. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de aanleg van een vloer van een gebouw of een verharingslaag in een buitenruimte bestaande uit tegels.

Een leeflaag bestaat uit een laag grond of baggerspecie van bepaalde dikte en opbouw en met een op het gebruik afgestemde kwaliteit, die tot doel heeft direct contact met de onderliggende verontreinigde bodem in voldoende mate tegen te gaan. Bij het aanbrengen van een leeflaag wordt een minimale dikte van 1,0 meter voorgeschreven. Wanneer daarbij nog een verontreinigende laag van geringe dikte achterblijft, kan het verwijderen ervan, ondanks de hogere kosten, voor de initiatiefnemer tot voordelen leiden (afwezigheid van nazorgverplichtingen en gebruiksbeperkingen, minder belemmeringen in geval van gebruiksveranderingen in de toekomst).

Het aanbrengen van een leeflaag met een dikte van meer dan 1,0 meter, bijvoorbeeld door op de saneringslocatie aanwezige of aan te brengen beplantingen, is altijd toegestaan.
Het aanbrengen van een leeflaag met een dikte van minder dan 1,0 meter kan met een maatwerkvoorschrift of maatwerkregel worden toegestaan. Zo kan een gemeente, in de laag gelegen polders in het westen van Nederland, waarbij het grondwater reikt tot enkele decimeters onder het bestaande maaiveld, in het omgevingsplan een minimumdikte van 0,50 meter opnemen. Deze gebieden kennen al beperkingen in het gebruik, waardoor het aanbrengen van een leeflaag met een standaarddikte van 1,0 m niet noodzakelijk is. Aan de keuze voor een geringere dikte dan de standaarddikte ligt in de meeste gevallen een afweging ten grondslag, waarbij naast gebruiksbeperkingen ook eventuele extra nazorgverplichtingen een rol spelen.

De kwaliteitseis voor de leeflaag en aanvulgrond in de contactzone hangt af van de toepassingseis voor de locatie, die volgt uit de regels voor het toepassen van grond en baggerspecie, zoals opgenomen in artikel 4.1272 (zie paragraaf 4.124 van dit Aanvullingsbesluit).

Onder de leeflaag wordt als regel een signaallaag aangebracht, tussen de grond in de leeflaag en de onderliggende verontreinigde bodem. Een dergelijke laag heeft tot doel heeft te waarschuwen voor de verontreiniging die zich onder die laag bevindt. Een voorbeeld van een signaallaag is een geodoek die wordt aangebracht onder de leeflaag. Aan de aard van de signaallaag zijn geen specifieke eisen gesteld.

Derde lid

Aan een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag wordt in ieder geval voldaan als de verhardingslaag bestaat uit beton, asfalt, asfaltbeton, stelconplaten of bestrating met klinkers of tegels. Hiermee wordt voorzien in een zodanige isolatie dat geen blootstelling aan de verontreinigingen mogelijk is. Voor verhardingsconstructies met stelconplaten, of bestrating met klinkers of tegels zal sprake moeten zijn van aaneengesloten oppervlakten van deze materialen om te kunnen spreken van een duurzame afdeklaag.

Vierde lid

Onder herschikken wordt verstaan het verplaatsen van verontreinigde grond van het ene deel van de locatie naar een ander deel van de locatie. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat op de ene plaats grond wordt weggegraven (bijvoorbeeld voor de aanleg van een leeflaag), terwijl op een andere plaats binnen de locatie juist weer ruimte is om onder de afdeklaag grond kwijt te kunnen. Herschikken is alleen toegestaan op dat deel van de locatie waar een afdeklaag wordt aangebracht, om te voorkomen dat bij toekomstig gebruik contactmogelijkheden ontstaan met de verontreinigde grond die herschikt is Uit dit vierde lid volgt dat op herschikken van grond niet de regels gelden voor het toepassen van grond.

Artikel 4.1242 (bodem: verwijderen van verontreiniging als saneringsaanpak)

Dit artikel regelt de saneringsaanpak verwijderen van de verontreiniging. Verwijderen van de verontreiniging van de bodem vindt plaats door het ontgraven van verontreinigde grond, al dan niet met een bemaling of onttrekking van grondwater voor het verlagen van de grondwaterstand ter plaatse. Een andere saneringstechniek dan verwijderen van een verontreiniging door middel van ontgraving bijvoorbeeld door een in-situ saneringstechniek, is mogelijk door het aanvragen van een maatwerkvoorschrift.

Ontgraving vindt plaats tot het concentratieniveau voor stoffen in de bodem, dat met de sanering moet worden gerealiseerd. Als bijvoorbeeld alleen zink boven het concentratieniveau zit, vindt alleen voor zink afgraving plaatst tot het juiste kwaliteitsniveau. De te realiseren concentratieniveaus vloeien voort uit de bodemfunctiekaart.

De gemeente stelt een bodemfunctiekaart vast, waarin haar grondgebied wordt ingedeeld in de bodemfunctieklassen landbouw/natuur, wonen en industrie. Deze drie bodemfunctieklassen zijn een clustering van verschillende bij elkaar horende bodemfuncties. Daarmee geeft de gemeente aan welke kwaliteit van de landbodem in haar gebied wordt nagestreefd. Zie verder de toelichting bij artikel 10.36b van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Bij elke onderscheiden bodemfunctieklasse horen generieke kwaliteitsnormen op basis van het meest gevoelige scenario binnen die bodemfunctieklasse, vastgesteld bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit. Dit zijn de maximale waarde wonen en maximale waarde industrie.

De Regeling bodemkwaliteit geeft vervolgens per stof de getalsmatige invulling van de achtergrondwaarde, de maximale waarde wonen en de maximale waarde industrie. Dit zijn de concentratieniveaus voor stoffen in de bodem, die met de sanering moeten worden gerealiseerd. De bodemkwaliteit die met de sanering wordt bereikt, is dus per gebied verschillend en wordt bepaald door de functie van het gebied.

De gemeente heeft de mogelijkheid om voor een of meerdere stoffen een afwijkende waarde vast te stellen door in haar omgevingsplan maatwerkregels op te nemen, die daartoe strekken.

Na afloop van het verwijderen van de verontreiniging wordt door de milieukundig begeleider, onderdeel verificatie (zie artikel 4.1244), controlemonsters genomen en geanalyseerd op de te saneren stoffen.
Wanneer blijkt dat de kwaliteitsklassen niet overeenkomen met het te bereiken niveau, zal aanvullend gegraven moeten worden.

Artikel 4.1243 (bodem: kwaliteitsborging)

Dit artikel regelt dat de activiteit wordt uitgevoerd door een onderneming die daartoe op grond van het Besluit bodemkwaliteit is erkend. Alleen personen of ondernemingen die een erkenning bodemkwaliteit hebben op grond van BRL SIKB 7000 voor het verrichten van bodemsanering zijn bevoegd de activiteit bodemsanering te verrichten. Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden. In hoofdstuk 2 "Kwaliteit van de uitvoering" van de Regeling van het Besluit bodemkwaliteit staan de werkzaamheden aangegeven waarvoor de bedoelde erkenning is vereist.

Artikel 4.1244 (milieu: milieukundige begeleiding sanering)

Dit artikel regelt dat alleen personen of ondernemingen die een erkenning bodemkwaliteit hebben op grond van BRL 6000 voor het uitvoeren van milieukundige begeleiding de activiteit bodemsanering mogen begeleiden. Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden.

Binnen de BRL 6000 wordt onderscheid gemaakt tussen milieukundige processturing en milieukundige verificatie. Met de processturing wordt bedoeld het geven van milieukundige sturing van de bodemsanering in het veld. Hieronder vallen onder meer het aangeven van de verontreinigingsgrenzen, het aangeven van de bestemming van vrijkomende grond- en afvalstromen, het maken van een beschrijving van de uitvoering van de sanering en wanneer nodig het nemen van monsters voor voortgangscontrole. Onder verificatie wordt verstaan het beschrijven van het eindresultaat van de sanering en controleren of het resultaat van de sanering overeenkomt met de gestelde saneringsdoelstelling behorende bij de gekozen saneringsaanpak. Hieronder vallen onder andere de controlebemonstering van putbodems en putwanden en het vaststellen of de dikte van de leeflaag voldoende is.

Volgens het protocol BRL 6000 is een continue aanwezigheid van de milieukundige doorgaans niet noodzakelijk. De milieukundige dient aanwezig te zijn bij kritische werkzaamheden, dus op die werkzaamheden die van invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de leefomgeving. Dit is belangrijk omdat bodemsanering in het algemeen ondergeschikt zijn aan het doel waarvoor het wordt uitgevoerd, zoals het bouwen van woningen, de aanleg van een industrieterrein of de herstructurering van binnensteden. In de BRL 6000 staat gedefinieerd welke werkzaamheden als kritische en niet-kritische werkzaamheden beschouwd moeten worden. Zo wordt het ontgraven van grond uit een homogeen verontreinigde bodem, waarbij de ontgravingscontour is bepaald door de in de bodem te realiseren functie (zoals bijvoorbeeld een aan te leggen kelder of parkeergarage), niet als kritische werkzaamheid beschouwd.

De invulling van de milieukundige begeleiding is voor de verschillende saneringsaanpakken situatie specifiek. Zo zal bij de saneringsaanpak verwijderen van de verontreiniging gecontroleerd worden of na de sanering aan de gewenste bodemkwaliteit is voldaan. Dit betekent concreet dat in het kader van de milieukundige verificatie putwanden en putbodem zullen worden gecontroleerd.

Continue milieukundige begeleiding is noodzakelijk als een deel van de verontreinigde grond wordt afgevoerd, de graafwerkzaamheden dieper reiken dan een eerder aangebrachte afdeklaag of als selectief graven noodzakelijk is bij bodemlagen met verschillende kwaliteitsklassen.

Tijdens de milieukundige begeleiding houdt de milieukundige begeleider een logboek bij. Na afloop van de activiteit rapporteert de milieukundige begeleiding in het evaluatieverslag milieukundige processturing en milieukundige verificatie volgens de BRL 6000.

Artikel 4.1242 (bodem: aanvullende maatregelen uitdampen)

Eerste lid

Bij de bodemsanering worden zo nodig maatregelen genomen om blootstelling aan uitdamping van vluchtige verbindingen vanuit de vaste bodem en het grondwater te voorkomen. Bij vluchtige verbindingen moet gedacht worden aan vluchtige aromaten (benzeen, tolueen, ethylbenzeen en xylenen) en vluchtige koolwaterstoffen, die zowel in de vaste bodem als in het grondwater kunnen voorkomen.

Als gekozen is voor de saneringsaanpak verwijderen van een verontreiniging, is doorgaans geen sprake meer van uitdamping, omdat het grootste deel van de vracht van de verontreiniging is verwijderd. Extra maatregelen om uitdamping van vluchtige verbindingen te voorkomen zijn dan meestal niet meer nodig. Een uitzondering hierop is als eveneens sprake is van een verontreiniging in het grondwater. Als echter volstaan wordt met het aanbrengen van een afdeklaag om de blootstelling aan de verontreiniging bij het bovengrondse gebruik te voorkomen, kan nog wel sprake zijn van risico's op uitdamping omdat (het grootste deel van) de verontreiniging onder de afdeklaag blijft zitten en daardoor voor uitdamping kan zorgen.

Het voorkomen van uitdamping is vaak maatwerk en is om die reden als doelvoorschrift geformuleerd. In het tweede lid is een standaardmaatregel opgenomen, waarmee voldaan wordt aan het doelvoorschrift. Ter controle moeten na afloop wel binnenluchtmetingen worden uitgevoerd, die als onderdeel van de gegevens en bescheiden (artikel 4.1246) moeten worden overlegd aan het bevoegd gezag.

Naast uitdamping vanuit de bodem naar een binnenruimte kunnen er ook andere negatieve optreden, bijvoorbeeld dreigende permeatie van een al aanwezige of nog aan te leggen drinkwaterleiding. Het bevoegd gezag zal dan aanvullende maatregelen in de vorm van een maatwerkvoorschrift opleggen.

Tweede lid

Uitdamping wordt in ieder geval voorkomen door het aanbrengen van een dampdichte laag of een extra ventilatievoorzieningen in een gebouw. Ter controle moeten binnenluchtmetingen worden uitgevoerd, waarmee gecontroleerd wordt of een al aanwezige vloer voldoende bescherming biedt of dat aanvullende maatregelen getroffen moeten worden, zoals het aanbrengen van een dampdichte coating of extra ventilatie. De resultaten van het onderzoek naar de binnenluchtkwaliteit worden getoetst aan de Toxicologische Toelaatbare Concentratie in Lucht (TCL) in µg per m^3 lucht, zoals opgenomen bijlage VBvan het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Artikel 4.1246 (gegevens en bescheiden: bij beëindiging activiteit)

Dit artikel bevat een informatieverplichting bij beëindiging van de activiteit.

Eerste lid

Binnen vier weken na beëindiging van de bodemsanering moet het bevoegd gezag worden geïnformeerd. De initiatiefnemer verstrekt gegevens en bescheiden over het resultaat van de milieukundige processturing en het resultaat van de milieukundige verificatie. Deze gegevens worden verstrekt in de vorm van een evaluatieverslag zoals bedoeld in de BRL 6000.

Onderdeel van de milieukundige processturing is een omschrijving van de bijzondere omstandigheden die zich tijdens de sanering hebben voorgedaan. Het kan hierbij gaan om een omvangrijkere ontgraving of het aantreffen van een onverwachte verontreiniging zoals het aantreffen van asbest als gevolg waarvan de saneringsuitvoering moet worden aangepast. Deze wijzigingen zijn volgens het derde lid van artikel 4.1236 al aan het bevoegd gezag gemeld. Het kan ook gaan om kleinere onvoorziene omstandigheden die niet als wijziging gemeld hoeven te worden en doorgaans minder of geen gevolgen hebben op de gekozen saneringsaanpak en –werkwijze. Voorbeelden hiervan zijn het plaatselijk dieper of verder ontgraven zonder dat de totaal af te voeren hoeveelheid bodemvolume grond noemenswaardig (circa 10%) toeneemt.

Het resultaat van de milieukundige verificatie gaat vooral over het controleren van het eindresultaat van de sanering. In geval van verwijdering van de verontreiniging gaat het om de resultaten van de controlebemonstering, inclusief analysecertificaten en aanduiding van de plaatsen van bemonstering op een kaart. Als sprake is van een restverontreiniging onder een afdeklaag, waardoor na afloop van de sanering nog gebruiksbeperkingen (bijvoorbeeld niet dieper graven dan de onderzijde van de leeflaag) en nazorg (instandhouden van de afdeklaag) gelden, moeten deze eveneens worden vermeld. Het bevoegd gezag kan naar aanleiding daarvan en in overeenstemming met de instructieregel uit artikel 5.89m van het Besluit kwaliteit leefomgeving de gebruiksbeperkingen en nazorg vastleggen in het omgevingsplan, zodat deze ook voor toekomstige eigenaren en gebruikers van de locatie bekend zijn.

Deze informatie geeft het bevoegd gezag inzicht in of de sanering conform de melding is uitgevoerd, welk eindresultaat is behaald en of de grond op een juiste manier is afgevoerd. Daarnaast wordt deze informatie geregistreerd in het bodeminformatiesysteem, zodat deze opvraagbaar is als in de toekomst op de dezelfde locatie nieuwe activiteiten plaatsvinden waarbij de kwaliteit van de bodem van belang is.

Tweede lid

Als op de locatie een verontreiniging met vluchtige verbindingen is aangetroffen, wordt binnen vier weken na beëindiging van de bodemsanering, maar voorafgaand aan het ingebruiknemen van een bodemgevoelig gebouw ook een onderzoek naar de kwaliteit van de binnenlucht verstrekt. Met de resultaten uit dit onderzoek kan worden aangetoond dat de genomen maatregelen effectief zijn.

Derde lid

Bij het beëindigen van de activiteit worden ook gegevens en bescheiden verstrekt over eventuele gebruiksbeperkingen en nazorgmaatregelen. Deze gegevens stelt het bevoegd gezag in staat om in het omgevingsplan op te nemen op welke manier en binnen welke termijn deze maatregelen in stand moeten worden gehouden, moeten worden onderhouden of moeten worden vervangen (artikel 5.89n van het Besluit kwaliteit leefomgeving).

§ 4.122 Opslaan, zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van zonder bewerking herbruikbare grond of baggerspecie

Artikel 4.1247 (toepassingsbereik)

Dit artikel bepaalt de reikwijdte van paragraaf 4.122. Deze paragraaf is van toepassing op het opslaan, zeven en samenvoegen van niet verontreinigde grond of grond van kwaliteitsklasse

landbouw/natuur, wonen of industrie en het opslaan zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van niet, licht en matig verontreinigde baggerspecie.

Bij het opslaan van grond is ook van belang dat stuiven voorkomen wordt. Omdat grond niet bijzonder stuifgevoelig is, kan dit eenvoudig door bijvoorbeeld de grond te bevochtigen. Dit volgt uit de zorgplicht, en wordt niet in concrete voorschriften uitgewerkt. Als in een bijzonder geval stuiven een probleem blijft, kan het bevoegd gezag bij maatwerk de zorgplicht nader invullen. Het bevoegd gezag kan hiervoor de standaardvoorschriften uit paragraaf 4.103 opslaan goederen als uitgangspunt nemen.

Artikel 4.1248 (melding) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Dit artikel bevat de plicht om een melding te doen voorafgaand aan de activiteit en geeft de eisen waaraan de melding moet voldoen.

Eerste lid

Artikel 4.1248 regelt dat het opslaan, zeven en samenvoegen van grond of baggerspecie niet mag worden gestart zonder dat dit ten minste vier weken voor het begin ervan wordt gemeld aan het bevoegd gezag. Zie over het instrument melding paragraaf 3.5 van het algemeen deel van de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving.

Tweede lid

Bij deze melding worden de algemene gegevens en bescheiden uit artikel 2.16 van het Besluit activiteiten leefomgeving en de aanvullende gegevens in het tweede lid gevoegd.
De melding een aanduiding van de kwaliteitsklasse van de opgeslagen grond (onder a) en van de opgeslagen baggerspecie (onder b), en een aanduiding of verschillende partijen grond of baggerspecie worden samengevoegd (onder c). Als partijen worden samengevoegd wordt aangegeven of dit gebeurt tot een partij die groter is dan 25 m kubieke meter (onder d), met een aanduiding van kwaliteitsklasse van de samen te voegen partijen (onder e). Op grond van protocol 9335-1 mag een samengevoegde partij nooit gunstiger worden gekwalificeerd dan de kwaliteitsklasse van de partijen voorafgaand aan het samenvoegen. Let wel: de melding vertelt eenmalig dat er partijen worden samengevoegd, het is niet zo dat er iedere keer gemeld moet worden als er samengevoegd wordt.

Als er tijdens de werkzaamheden afvalwater wordt geloosd, bevat de melding de lozingsroutes (onder f) en als op een oppervlaktewater wordt geloosd, worden de locaties van de lozingspunten en het maximale lozingsdebiet in m^3/u gemeld (onder g). De gegevens over de lozing worden verstrekt omdat verschillende lozingsroutes zijn toegestaan. Voor alle lozingsroutes is het debiet van de lozing van belang. Bij lozen op het oppervlaktewater is de locatie van het lozingspunt relevant voor de waterbeheerder.

Derde lid

In het derde lid is geregeld dat de meldplicht ook geldt als de activiteit op een andere manier wordt verricht dan in overeenstemming met de gegevens die bij de melding zijn gevoegd. Met deze verplichting wordt bereikt, dat gegevens die het bevoegd gezag heeft actueel blijven, het bevoegd gezag voorafgaand aan de wijziging op de hoogte is en zo nodig actie kan ondernemen.

Vierde lid

Bij werkzaamheden kan het nodig zijn ergens tijdelijk grond op te slaan. Een meldingstermijn van vier weken is dan erg lang. Als dit eenmalig gebeurt en het gaat maar om één partij grond of

baggerspecie geldt een kortere meldingstermijn. In die gevallen zal er ook geen sprake zijn van samenvoegen of van de noodzaak voor een eindsituatieonderzoek (zie de toelichting bij artikel 4.1250). Een initiatiefnemer kan per locatie maar één keer gebruik maken van de kortere meldingstermijn.

Vijfde lid

Uit het vijfde lid volgt dat het de activiteit niet hoeft te worden gemeld als deze als vergunningplichtig is aangewezen in hoofdstuk 3. Het bevoegd gezag beschikt dan door de aanvraag van de omgevingsvergunning al over de relevante informatie.

Artikel 4.1249 (afval: administratie partijen grond en baggerspecie)

Dit artikel regelt de administratie van partijen grond. De initiatiefnemer houdt een administratie bij van de genoemde informatie over de opgeslagen grond of baggerspecie. De administratie hoeft niet actief aan het bevoegd gezag te worden gestuurd, het is voldoende als de handhaver de administratie kan inzien.

Naast de administratieplicht geldt op grond van hoofdstuk 10 Wet milieubeheer dat documenten over de overdracht van afvalstoffen ook bewaard moeten worden. Deze informatie hangt met de administratie samen. Het ligt voor de hand die bij elkaar te bewaren.

Artikel 4.1250 (aanwijzing modules: eindonderzoek bodem en bodembeschermende voorzieningen)

Dit artikel geeft aan welke bodembeschermende maatregelen moeten worden genomen tijdens het verrichten van de activiteit en geeft een aantal uitzonderingen.

Eerste lid

Na het opslaan van grond van kwaliteit wonen of industrie of licht of matig verontreinigde baggerspecie is een eindonderzoek bodem verplicht. Daarnaast moet worden voldaan aan de regels over bodembeschermende voorzieningen, alleen voor zover deze paragraaf een bodembeschermende voorziening voorschrijft. Alleen artikel 4.1254 bevat bodembeschermende maatregelen voor het opslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie.

Tweede lid

Het tweede lid zorgt ervoor dat een initiatiefnemer bij het eenmalig opslaan van één partij grond of baggerspecie ervoor kan kiezen om van tevoren de bodemkwaliteit te onderzoeken. Als de grond ter plaatse van de opslag ook toegepast zou mogen worden (schoon of schoner is dan de onderliggende bodem) dan is een verontreiniging niet aannemelijk en kan het eindsituatieonderzoek achterwege blijven.

Artikel 4.1251 (water: lozingsroutes bij opslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie)

Dit artikel geeft de lozingsroutes aan van het afvalwater dat ontstaat door het opslaan, zeven of ontwateren van licht of matig verontreinigde baggerspecie.

Eerste lid

Dit lid bepaalt dat het afvalwater afkomstig van de opslag van licht of matig verontreinigde baggerspecie wordt geloosd op een oppervlaktewaterlichaam. Er is geen plicht om dit afvalwater te lozen, maar als geloosd wordt moet dat via de voorgeschreven route. Het gaat hier immers alleen

om het ‘te lozen’ afvalwater; afvalwater kan ook worden afgevoerd naar een verwerker of worden hergebruikt.

Er gelden geen lozingseisen voor grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie, omdat vastgesteld is dat de uitloging bij licht verontreinigde grond langzaam verloopt, en de uitloging bij opslag niet significant is.

Tweede lid

In het tweede lid is geregeld dat als een alternatieve route via een maatwerkvoorschrift is toegestaan, het niet meer verplicht is gebruik te maken van de voorkeursroute, maar er nog wel gebruik van mag worden gemaakt. Overigens ligt het bij baggerspecie niet voor de hand een andere lozingsroute toe te staan.

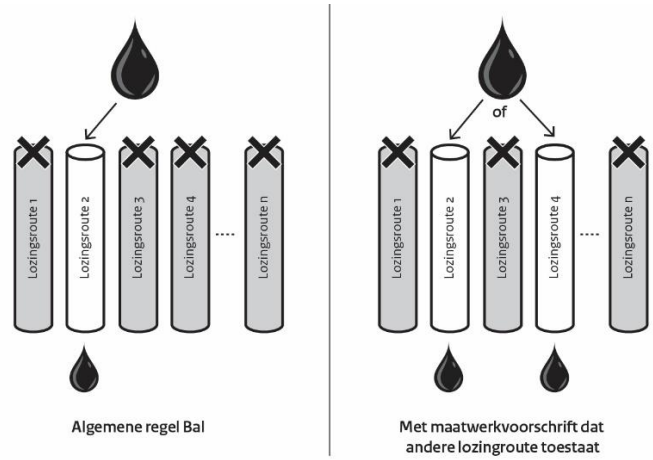

Artikel 4.1252 (water: lozing op een oppervlaktewaterlichaam)

Licht of matig verontreinigde baggerspecie kan verschillende microverontreinigingen bevatten, zoals PAK’s of zware metalen. De maximale gehaltes zijn vastgelegd in het Besluit bodemkwaliteit. Die verontreinigingen zijn gebonden aan de vaste bestanddelen van de baggerspecie, en worden genormeerd via de onopgeloste stoffen. De eis aan chemisch zuurstofverbruik is een maatstaf voor de rijping van de bagger. Een baggerdepot dat is ingericht volgens het CIW-document Lozingen uit tijdelijke baggerspeciedepots voldoet in beginsel aan deze eisen.

Artikel 4.1253 (water: meetmethoden)

Dit artikel geeft aan welke normen gehanteerd worden voor het meten van emissiegrenswaarden. Artikelen met normbladen voor het bemonsteren van afvalwater schrijven niet voor dat het afvalwater moet worden bemonsterd, maar wel wat er moet gebeuren áls er wordt bemonsterd. Er zijn normen opgenomen voor het bemonsteren en conserveren. Ook zijn de analysemethoden die moeten worden gebruikt voor de stoffen waaraan in artikel 4.1252 emissiegrenswaarden worden gesteld voorgeschreven. De versies van de NEN-EN-normen zijn overigens vastgesteld bij ministeriële regeling.

Monsters moeten worden geconserveerd om te voorkomen dat in de monsters verandering optreedt voor de te analyseren parameter tussen het moment van bemonstering en het moment van analyse.

Artikel 4.1254 (bodem: bodembeschermende voorziening bij opslaan baggerspecie)

Dit artikel regelt de bodembeschermende voorzieningen bij de opslag van licht of matig verontreinigde baggerspecie op de landbodem. Dit artikel is niet van toepassing op zogenaamde

weilanddepots, omdat dan sprake is van een functionele toepassing van baggerspecie (zie artikel 4.1269, derde lid, onder a).

Eerste lid

Bij het opslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie is een bodembeschermende voorziening nodig, omdat tijdens de rijping van de bagger allerlei componenten naar de ondergrond kunnen uitlogen.

Er gelden geen bodemeisen voor grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie, omdat vastgesteld is dat de uitloging bij licht verontreinigde grond langzaam verloopt, en de uitloging bij opslag niet significant is. Wel geldt dat grond na opslag volledig verwijderd moet worden en dat na opslag een eindonderzoek plaats vindt (artikel 4.1250).

Tweede lid

De eisen aan het folie zijn vergelijkbaar met de eisen voor foliebassins voor drijfmest.

Derde lid

De bodembeschermende voorziening kan achterwege blijven als de baggerspecie op de plaats van opslag ook toegepast zou mogen worden.

Artikel 4.1255 (afval en bodem: samenvoegen partijen)

Dit artikel stelt regels aan het samenvoegen van partijen grond of baggerspecie. Samenvoegen ziet op het creëren van een nieuwe partij grond of baggerspecie die vervolgens kan worden toegepast. Het samenvoegen van partijen grond of baggerspecie gaat over handelingen die worden uitgevoerd voordat de grond of baggerspecie in een functionele toepassing als omschreven in artikel 4.1268 van het Besluit activiteiten leefomgeving wordt toegepast. Samenvoegen van partijen grond of baggerspecie kan effect hebben op de milieuhygiënische kwaliteit van de grond of baggerspecie. Daarom zijn er regels aan samenvoegen gesteld. Deze regels zijn een voortzetting van artikel 4.3.2 van de Regeling bodemkwaliteit.

Eerste lid

Verschillende partijen grond of baggerspecie mogen zonder erkenning bodemkwaliteit worden samengevoegd tot een partij van maximaal 25 m^3. Deze hoeveelheid is gebaseerd op de omvang van een grote container of vrachtwagen. Door het stellen van een volumegrens kunnen bijvoorbeeld gemeentewerven kleine hoeveelheden grond van particulieren zonder erkenning innemen, waarna deze kleine hoeveelheid vervolgens kan worden aangeboden aan een organisatie die deze kleine partijen mogen samenvoegen tot grotere partijen. Voor het samenvoegen van partijen grond of baggerspecie van meer dan 25 m^3 is wel een erkenning nodig.

Tweede lid

Het samenvoegen van verschillende partijen grond of baggerspecie tot een partij die groter is dan 25 kubieke meter, is alleen toegestaan, als deze partijen:
a. in dezelfde bodemkwaliteitsklasse zijn ingedeeld en
b. zijn gekeurd en samengevoegd op grond van BRL 9335 of BRL 7500 door een onderneming met een erkenning.

Het is nadrukkelijk niet toegestaan om grond of baggerspecie die voldoet aan de kwaliteitseisen uit artikel 4.1272 samen te voegen met grond of baggerspecie met een kwaliteit die niet toepasbaar is. Dan zou er immers sprake zijn van het wegmengen van verontreinigde grond of baggerspecie.

Dit is in strijd met het besluit, maar ook onderdeel B7 van het Landelijk Afvalbeheer Plan (LAP), in het bijzonder met paragraaf II van het Sectorplan 39 (Grond) en Sectorplan 40 (Baggerspecie).

Het samenvoegen van partijen die in dezelfde bodemkwaliteitsklasse zijn ingedeeld is wel toegestaan. Hierbij moet gewerkt worden volgens BRL 9335 of BRL 7500 door een onderneming die hiervoor over een erkenning bodemkwaliteit beschikt. BRL 9335 regelt het samenvoegen van verschillende partijen herbruikbare grond of baggerspecie. Het samenvoegen (clusteren) van verschillende partijen verontreinigde grond of baggerspecie vooruitlopend op bewerking (reiniging of immobilisatie) valt onder de BRL 7500. Deze BRL stelt voorwaarden aan het clusteren met als belangrijkste uitgangspunt dat separate reiniging (dat wil zeggen gebruikmakend van één techniek) tot eenzelfde kwaliteit van eindproducten en restproducten leidt. Dit volgt uit het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP) als uitwerking van Hoofdstuk 10 Wet milieubeheer: "Een menghandeling mag niet tot gevolg hebben dat een van de afvalstoffen (of beide) op een laagwaardiger wijze wordt verwerkt"

Derde lid

In afwijking van het tweede lid onder a is het toch mogelijk om partijen grond of baggerspecie die in onbekende kwaliteitsklassen zijn ingedeeld samen te voegen. Het moet hierbij gaan om partijen kleiner dan 100 ton en het samenvoegen moet gebeuren op grond van BRL 9335 of BRL 7500. Protocol 9335-1, onderdeel van BRL 9335, geeft de mogelijkheid om kleine partijen grond en baggerspecie van onbekende kwaliteit op basis van beperkte voorinformatie op te bulken tot een partij van maximaal 100 ton. Als het samenvoegen plaatsvindt voorafgaand aan het storten (met verklaring van niet reinigbaarheid), is de Regeling beoordeling reinigbaarheid grond van toepassing en moet het samenvoegen plaatsvinden door een BRL 9335 erkend bedrijf. Paragraaf 6.3.6 van protocol 9335-1 geeft de mogelijkheid om kleine partijen niet-reinigbare grond (tot 100 ton) samen te voegen tot één partij van maximaal 500 ton, waarvoor een verklaring van niet-reinigbaarheid aangevraagd kan worden. Ook als de inrichting zelf niet de procesmatige bewerking uitvoert, maar toch niet-herbruikbare partijen samenvoegt, geldt de erkenningsplicht.

Vierde lid

Het vierde lid regelt een uitzondering op de erkenningsplicht voor het samenvoegen van partijen niet-verontreinigde grond of baggerspecie, die voorzien zijn van een erkende kwaliteitsverklaring op grond van BRL 9313 of BRL 9321. Het gaat hierbij om zand uit dynamische wingebieden (primaire winning uit zee) en industriezand en (gebroken) industriegrind (industriële winning). In de uitvoeringspraktijk wordt dit ook wel primair materiaal genoemd. Een uitzondering op de erkenningsplicht is gerechtvaardigd, omdat het samenvoegen van partijen schoon primair gewonnen materiaal milieuhygiënisch weinig risico’s geeft. De erkenningsplicht blijft overigens wel gelden voor het samenvoegen van partijen grond of baggerspecie die zijn geleverd met een andere milieuverklaring dan de erkende kwaliteitsverklaring zoals een partijkeuring, een waterbodemonderzoek of een bodemkwaliteitskaart.

Artikel 4.1256 (afval: termijn opslaan)

Dit artikel regelt de maximale termijn van opslag van grond of baggerspecie.

Eerste lid

Als grond of baggerspecie langer dan drie jaar wordt opgeslagen zou volgens Europees recht de eisen voor het storten van afvalstoffen gaan gelden. Omdat het storten van deze kwaliteit grond of baggerspecie verboden is, is gekozen voor een verbod op het langer opslaan. Dit betekent dat een partij grond of baggerspecie binnen drie jaar een nuttige toepassing moet krijgen.
Een bijzondere situatie kan zich voordoen als de grond of baggerspecie in opslag ligt voor toepassing in een concreet werk, maar de uitvoering van dit werk door overmacht vertraagd wordt.

Zolang de nuttige toepassing van de grond of baggerspecie in een specifiek werk geborgd blijft, is het mogelijk om bij maatwerk toe te staan dat de grond langer opgeslagen wordt.

Tweede lid

De Europese termijn van drie jaar geldt niet voor het opslaan in een oppervlaktewaterlichaam. Hiervoor wordt uitgegaan van een maximale termijn van tien jaar.

Paragraaf 4.123 Toepassen van bouwstoffen

Paragraaf 4.123 geeft regels voor de activiteit toepassen van bouwstoffen.

Artikel 4.1257 (toepassingsbereik)

Dit artikel bepaalt de reikwijdte van paragraaf 4.123. Deze paragraaf is van toepassing op het toepassen van bouwstoffen. Paragraaf 4.123 gaat over het toepassen van bouwstoffen op of in de landbodem en in een oppervlaktewaterlichaam.

Eerste lid

Het toepassen van bouwstoffen omvat zowel het aanbrengen als het daarna aangebracht houden van bouwstoffen. Ook het tijdelijk uitnemen en opnieuw toepassen van bouwstoffen valt hieronder. De activiteit toepassen van bouwstoffen duidt dus niet op een eenmalige activiteit. De bepalingen van paragraaf 4.123 blijven van toepassing zo lang de bouwstoffen in de functionele toepassing, waarin ze zijn aangebracht, aanwezig blijven.

Bijlage I verwijst voor een omschrijving van het begrip bouwstof naar het Besluit bodemkwaliteit, dat hierover verschillende bepalingen bevat. Het begrip 'bouwstof' wordt in het Besluit bodemkwaliteit omschreven als een materiaal waarin de totaalgehalten aan silicium, calcium of aluminium samen meer dan 10 gewichtsprocent van dat materiaal bedragen, uitgezonderd vlakglas, metallisch aluminium, grond of baggerspecie, dat is bestemd om te worden toegepast. Het Besluit bodemkwaliteit bevat regels om in geval van twijfel te kunnen bepalen of sprake is van een bouwstof of niet. Er zijn ook regels gesteld om te kunnen bepalen of sprake is van een bouwstof, respectievelijk grond of baggerspecie. Door de verwijzing naar het begrip bouwstof in het Besluit bodemkwaliteit zijn deze regels ook relevant voor de toepassing van paragraaf 4.123. In de praktijk levert het meestal geen problemen op om vast te stellen of sprake is van een bouwstof.
Daarnaast bepaalt het Besluit bodemkwaliteit dat onder bouwstof ook wordt verstaan een bouwstof die is vermengd met ten hoogste 20 gewichtsprocenten grond of baggerspecie, voor zover deze grond of baggerspecie daar geen functioneel onderdeel van uitmaakt. Paragraaf 4.123 is ook van toepassing op deze uitbreiding van het begrip bouwstof.

In de definitie van het begrip bouwstof zijn vlakglas, metallisch aluminium, grond of baggerspecie uitgezonderd. Paragraaf 4.123 is hierop niet van toepassing. Grondstoffen of halffabricaten die niet direct worden toegepast, worden niet als bouwstof aangemerkt en vallen daarom eveneens buiten paragraaf 4.123.

Tweede lid

Met deze bepaling wordt duidelijk gemaakt dat de regels steeds van toepassing zijn op een partij bouwstoffen. Door dit eenmalig te regelen kan de toevoeging 'van een partij bouwstoffen' in veel artikelen worden weggelaten.

Derde lid

Het begrip werk is een breed begrip dat functionele toepassingen van bouwstoffen op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam dekt. In de omschrijving van het werk zijn naast overige functionele toepassingen, de begrippen bouwwerk[77] en infrastructuur[78] opgenomen, beiden gedefinieerd in de bijlage bij artikel 1.1 van de wet. Het gaat bijvoorbeeld om dijken, viaducten, (spoor)wegen of geluidswallen. Een belangrijke eigenschap van een werk is dat het een functioneel karakter moet hebben. De situaties waarin geen bouwstoffen mogen worden toegepast zijn geregeld in artikel 4.1260.

Artikel 4.1258 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Deze bepaling bevat een informatieverplichting voor het toepassen van AVI-bodemassen en immobilisaten. Het begrip AVI-bodemassen is gedefinieerd in bijlage 1 Begrippen van het Besluit activiteiten leefomgeving. De reden voor deze informatieverplichting is toegelicht in paragraaf 11.3 van het algemene deel van de toelichting.

Eerste lid

De informatie moet vier weken voor het begin van de activiteit worden verstrekt. Deze ruime termijn – in vergelijking met de termijn van vijf dagen die geldt voor het toepassen van grond en baggerspecie - is nodig om het bevoegd gezag voldoende gelegenheid te geven om de informatie te beoordelen en zo nodig een controle in te plannen. AVI-bodemassen, die resteren na verbranden in een afvalverbrandingsinstallatie zijn zonder verdere bewerking niet toepasbaar. Na bewerking ontstaat een vrij toepasbare bouwstof, mits deze aan de kwaliteitseisen voldoet.
Dit kan door het AVI-bodemas granulaat te reinigingen of bijvoorbeeld AVI-bodemas als immobolisaat toe te passen. Voor immobilisaten geldt in algemene zin dat die worden samengesteld uit onderdelen, bijvoorbeeld sorteerzeefzand, die zelfstandig niet toepasbaar zijn als bouwstof. Omdat de kwaliteit van het immobilisaat sterk afhankelijk is van de materialen die zijn verwerkt en de reiniging van AVI- bodemas een nieuw proces is en de kwaliteit mede wordt beïnvloed door het uitgangsmateriaal is het belangrijk om tijdig zicht te hebben op de herkomst en de kwaliteit van de toe te passen materialen, temeer deze materialen veelal in grote hoeveelheden worden toegepast.

Op basis van deze specifieke informatieplicht is het bevoegd gezag in de gelegenheid om deze toepassingen te registreren, waardoor bij eventueel vrijkomen van de toegepaste AVI-bodemassen of immobilisaten deze te onderscheiden zijn van andere bouwstoffen. Vanwege de specifieke milieuhygiënische eigenschappen van AVI-bodemas en immobilisaten is het wenselijk dat deze materialen met het oog op de circulaire economie bij vrijkomen apart worden behandeld en niet worden vermengd met reguliere bouwstoffen in de recyclingketen.

Onder a en b
Informatie over de verwachte data waarop het toepassen zal beginnen en eindigen is van belang voor het houden van fysiek toezicht. Het bevoegd gezag kan langsgaan op de locatie waar het werk wordt gerealiseerd.

Onder c
Uit de milieuverklaring bodemkwaliteit, die is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit, volgt onder meer informatie over de kwaliteit van de toe passen AVI-bodemassen of immobilisaten.

[77] Bouwwerk: constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die op de plaats van bestemming hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond, bedoeld om ter plaatse te functioneren, met inbegrip van de daarvan deel uitmakende bouwwerkgebonden installaties.
[78] Infrastructuur: wegen en vaarwegen, waaronder routenetwerken voor wandelen, fietsen en varen, en spoorwegen, havens, luchthavens, energie-infrastructuur, buisleidingen, openbare hemelwater- en ontwateringsstelsels en vuilwaterriolen, infrastructuur voor watervoorzieningswerken als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Drinkwaterwet en andere vitale infrastructuur.

Onder d
Informatie over de herkomst van de AVI-bodemassen of immobilisaten geeft inzicht waar deze bouwstof is geproduceerd en is nodig met het oog op de ketenhandhaving. Als deze informatie is opgenomen in de milieuverklaring, dan voldoet het verstrekken van de milieuverklaring.

Onder e
Uit een milieuverklaring die voor de partij is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit krijgt het bevoegd gezag informatie over de kwaliteit van elke partij AVI-bodemas of immobilisaat. De wijze waarop een milieuverklaring moet worden afgegeven en het daarvoor genodigde onderzoek moet worden verricht, is niet in het Besluit activiteiten leefomgeving geregeld, maar in het Besluit bodemkwaliteit.

Onder f
Het is van belang dat bekend is hoeveel AVI-bodemassen of immobilisaten in totaal in het werk wordt toegepast. Zo kan het bevoegd gezag beoordelen of sprake is van een functionele toepassing, die voldoet aan de functionele hoeveelheid en kan zij haar toezichtcapaciteit afstemmen op de omvang van de toepassing. Het toepassen kan eventueel in fasen plaatsvinden, maar de hoeveelheid van al deze fasen samen moet bekend zijn.

Tweede lid

Informatie over de verwachte datum waarop het werk zal zijn voltooid, de herkomst, de kwaliteit en de hoeveelheid AVI-bodemassen of immobilisaten kan al eerder zijn verstrekt en hoeft niet nogmaals te worden verstrekt. Dit kan het geval zijn als in een werk verschillende partijen worden toegepast. Bij het verstrekken van informatie van de eerste partij kan dan al informatie zijn verstrekt over de onderdelen b, d, e en f van het eerste lid.

Derde lid

Het begrip immobilisaat is niet opgenomen in de begrippenlijst in bijlage 1 van het Besluit activiteiten leefomgeving, maar is specifiek voor de toepassing van deze paragraaf gedefinieerd als vormgegeven bouwstoffen die het product is van een methode van verwerking waarbij de chemische of fysische eigenschappen van een afvalstof worden gewijzigd met het doel daarin aanwezige verontreinigende stoffen vast te leggen.

Artikel 4.1259 (gegevens en bescheiden: tijdens en na afloop van de activiteit)

Paragraaf 4.123 bevat voor bouwstoffen, met uitzondering van AVI-bodemas en immobilisaten, geen meld- en informatieverplichtingen. De bouwstoffen die door een initiatiefnemer worden gebruikt moeten wel voldoen aan de eisen die worden gesteld in paragraaf 4.123. Om dit te kunnen aantonen moet de initiatiefnemer tijdens en na afloop van de activiteit een aantal gegevens en bescheiden beschikbaar hebben. Dit bevordert het houden van effectief toezicht op het toepassen van bouwstoffen.

Eerste lid

Bouwstoffen mogen overeenkomstig het Besluit bodemkwaliteit alleen op de markt worden gebracht als ze zijn voorzien van een milieuverklaring bodemkwaliteit waaruit blijkt dat de bouwstoffen voldoen aan de daarvoor geldende kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit.

Om te kunnen beoordelen of de bouwstoffen die worden toegepast voldoen aan de vereiste kwaliteitseisen (zie de toelichting op artikel 4.1264), moet elke partij bouwstoffen vergezeld gaan

van een milieuverklaring waaruit dit blijkt (onder a). Deze milieuverklaring moet voldoen aan een aantal vereisten, die zijn vermeld in het Besluit bodemkwaliteit. De milieuverklaring wordt afgegeven door een onderneming met een erkenning. Voor het afgeven van de milieuverklaringen van het type erkende kwaliteitsverklaring en partijkeuring moet de onderneming hiervoor is gecertificeerd en over een door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat verleende erkenning beschikt. De milieuverklaring mag alleen worden afgegeven als de bouwstoffen volgens een voorgeschreven methode aan de daarvoor geldende milieukwaliteitseisen zijn getoetst en daaruit is gebleken dat ze voor alle parameters aan de eisen voldoen.

Elke partij bouwstoffen wordt eveneens begeleid door een afleverbon, die is afgegeven in overeenstemming met de regels van het Besluit bodemkwaliteit (onder b). Aan de hand van de afleverbon kan worden gecontroleerd of de partij die wordt toegepast, ook de partij is waarvoor de milieuverklaring is afgegeven.

De milieuverklaring en de bij de partij behorende afleverbon moet tijdens en na afloop van de activiteit beschikbaar zijn.

Tweede lid

Het tweede lid bevat een aantal uitzonderingen op de verplichting om voor elke partij bouwstoffen tijdens en na afloop van de activiteit te beschikken over een milieuverklaring en een afleverbon. Deze uitzonderingen hebben betrekking op bouwstoffen die zodanig van aard zijn of onder zodanige omstandigheden (opnieuw) worden toegepast dat er geen risico bestaat van verontreiniging van de bodem of het oppervlaktewaterlichaam. De hoge kosten die met de afgifte van een milieuverklaring zijn gemoeid, staan in deze gevallen in geen verhouding tot de geringe risico’s die het gebruik van deze bouwstoffen meebrengen. De uitzonderingen van dit lid hebben alleen betrekking op de administratieve verplichtingen. De inhoudelijke verplichtingen die volgen uit de andere artikelen van paragraaf 4.123, zoals de kwaliteitseisen waaraan moet worden voldaan, blijven van toepassing.

Onder a
De uitzonderingspositie, die metselmortel of natuursteenproducten had onder het Besluit bodemkwaliteit, is voortgezet. De branches van metselmortel en natuursteenproducten kenmerken zich door een groot aantal kleine productiebedrijven. De hoge kosten die met de afgifte van een milieuverklaring zijn gemoeid, staan in geen verhouding tot de geringe risico’s die deze bouwstoffen meebrengen. Voor breuksteen en steenslag zijn wel een milieuverklaring en een afleverbon vereist. Deze bouwstoffen worden op veel grotere schaal toegepast, waardoor de kosten van onderzoek en milieuverklaringen voor deze branche minder bezwaarlijk zijn.

Onder b
De onder b omschreven uitzondering voor vormgegeven bouwstoffen die zonder verandering van de eigenschappen of samenstelling, in ongewijzigde vorm (bijvoorbeeld dakpannen en bakstenen) en onder dezelfde omstandigheden opnieuw worden toegepast (onder b), heeft alleen betrekking op de hernieuwde toepassing van vormgegeven bouwstoffen. Bij de eerste toepassing van vormgegeven bouwstoffen is wel bij elke partij een milieuverklaring en afleverbon vereist. Dus als de bouwstoffen een bewerking hebben ondergaan of worden toegepast onder andere omstandigheden dan bij de eerdere toepassing aan de orde was, zijn bij elke partij een milieuverklaring en afleverbon vereist. In dergelijke gevallen kan namelijk niet zonder meer worden gesteld dat de risico’s voor het milieu zo beperkt zijn dat een milieuverklaring en afleverbon overbodig zijn.
Ten opzichte van het Besluit bodemkwaliteit (voorheen artikel 29, eerste lid, sub b) is deze uitzondering verruimd. In het Besluit bodemkwaliteit gold de uitzondering alleen voor de vormgegeven bouwstoffen ‘beton, keramiek, natuursteen en bakstenen’. Voor die beperking is nu geen reden meer, omdat aan de uitzondering is toegevoegd dat de vormgegeven producten in ongewijzigde vorm moeten worden toegepast. In dat geval houdt de bouwstof dezelfde

oppervlakte-eigenschappen als die de bouwstof bij de eerste toepassing had. De oppervlakte-eigenschappen van de vormgegeven bouwstof zijn bepalend voor het uitlogen van stoffen. Bij een ongewijzigde vorm is het onwaarschijnlijk dat de bouwstof die bij de eerste toepassing voldeed aan de eisen van artikel 4.1264, dat bij hernieuwde toepassing niet meer zou doen.

Onder c
Asfalt of asfaltbeton, dat niet-teerhoudend is en wordt toegepast in dezelfde wegverharding, is vrijgesteld van het eerste lid. Dit is een voortzetting van de uitzondering die niet-teerhoudend asfalt of asfaltbeton had onder het Besluit bodemkwaliteit. Deze uitzondering voor asfalt of asfaltbeton dat opnieuw (in situ) op dezelfde locatie in wegverharding wordt toegepast geldt alleen als in overeenstemming met de ministeriele regeling is aangetoond dat het materiaal niet-teerhoudend is. Naar schatting worden jaarlijks enkele honderdduizenden tonnen asfalt hergebruikt als onderdeel van wegverhardingen inclusief de fundering (gebonden asfaltgranulaat). Hergebruik vindt plaats in één procesgang, waarin het asfalt (al dan niet warm) wordt gemengd met bindmiddel, onder het gewenste profiel wordt aangebracht en wordt verdicht, dit alles zonder tussenkomst van een asfaltcentrale. Asfalt en asfaltbeton voldoen in de meeste gevallen aan de eisen van paragraaf 4.123, tenzij oude teerhoudende lagen aanwezig zijn en de samenstellingseisen voor PAK's worden overschreden. Dit teerhoudend asfaltgranulaat (TAG) moet apart worden afgevoerd. Voor het identificeren van de teerhoudende delen, voor asfalt dat opnieuw in dezelfde wegverharding wordt toegepast, wordt de CROW-publicatie[79] gehanteerd die in de regeling is aangewezen. Wanneer niet-teerhoudend asfalt elders wordt toegepast, is een nieuwe milieuverklaring bodemkwaliteit nodig.

Onder d
Paragraaf 4.123 is van toepassing op elke handeling waarbij bouwstoffen in een werk worden aangebracht. Hieronder valt ook het tijdelijk verwijderen van bouwstoffen uit een werk om deze vervolgens in hetzelfde werk weer aan te brengen, zoals bij werkzaamheden aan ondergrondse kabels en leidingen of het hergebruiken van bouwstoffen bij een verbreding van een (vaar)weg. In dergelijke situaties worden er in beginsel geen nieuwe verontreinigingen in het milieu gebracht en verandert er in feite weinig tot niets aan de milieubelasting door de bouwstoffen. Om die reden is het niet nodig om, voor bouwstoffen die tijdelijk uit een werk zijn weggenomen, in dat werk op of nabij dezelfde locatie in ongewijzigde vorm en onder dezelfde omstandigheden opnieuw worden toegepast zonder dat de eigendom daarvan wordt overgedragen, te beschikken over een milieuverklaring bodemkwaliteit en afleverbon. Onder het Besluit bodemkwaliteit gold deze vrijstelling ook voor toepassen van bouwstoffen onder dezelfde omstandigheden indien de eigendom niet werd overgedragen, dus ook bij toepassing in een ander werk. Die vrijstelling is ingeperkt, met dien verstande dat de vrijstelling voor vormgegeven bouwstoffen is verruimd (zie bij onderdeel b) en de inperking dus alleen geldt voor niet-vormgegeven bouwstoffen. Dit is gedaan omdat bij niet-vormgegeven bouwstoffen niet altijd kan worden ingestaan voor de kwaliteit van eerder toegepaste granulaten en ingeval van toepassing in een ander werk, ook al wordt het eigendom niet overgedragen, niet kan worden gesteld dat de milieuomstandigheden ter plaatse niet veranderen.

Onder e
De uitzondering onder e betreft het toepassen van bouwstoffen door een natuurlijke persoon die deze activiteit niet verricht in het kader van de uitoefening van zijn beroep of bedrijf. Het gaat bijvoorbeeld om doe-het-zelvers en woningeigenaren. Particulieren zijn, net als onder het Besluit bodemkwaliteit het geval was, uitgezonderd van de verplichtingen op grond van het eerste lid. Om te verduidelijken dat de vrijstelling betrekking heeft op de hoeveelheden bouwstoffen die normaliter door een particulier worden gebruikt, is de hoeveelheid waarvoor de uitzondering geldt begrensd op 25 m^3. De bouwstoffen die particulieren aanschaffen zijn al gekeurd voordat zij op de markt zijn gebracht en voldoen daardoor in principe aan de kwaliteitseisen.

[79] CROW-publicatie 210, Richtlijn omgaan met vrijkomend asfalt, juli 2015.

Derde lid

Om achteraf te kunnen controleren of het werk met geschikte bouwstoffen is gerealiseerd is bepaald dat afleverbonnen en de milieuverklaringen bodemkwaliteit ten minste vijf jaar na het toepassen van de bouwstoffen bewaard moeten worden.

Artikel 4.1260 (milieu, grondstof, afvalstof: functionele toepassing)

Dit artikel regelt met het oog op het beschermen van het milieu welke functionele toepassingen met bouwstoffen zijn toegestaan.

Eerste lid

Het toepassen van bouwstoffen is alleen toegestaan als er sprake is van toepassen van bouwstoffen voor het aanleggen, in stand houden, herstellen of uitbreiden in een werk. Zoals blijkt uit de omschrijving van het begrip 'in een werk' wordt hiermee hetzelfde bedoeld als een 'functionele toepassing'. In artikel 4.1257, tweede lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving is aangegeven wat onder een werk moet worden verstaan. Het is meestal duidelijk wanneer er sprake is van een functionele toepassing van bouwstoffen, omdat bouwstoffen speciaal met het oog op een functionele toepassing in een werk worden geproduceerd en het in het algemeen te duur zal zijn om niet in een functionele toepassing te gebruiken. Het gaat niet alleen om de aanleg, maar ook om de instandhouding, het herstel en de uitbreiding van de toepassing.

Wanneer er geen sprake is van een functionele toepassing, dan voldoet het toepassen van de bouwstoffen niet aan artikel 4.1260, eerste lid, en is het toepassen dus niet toegestaan. Er is dan sprake van het verwijderen (storten) van afvalstoffen, wat op grond van de kaderrichtlijn afvalstoffen alleen mag wanneer hiervoor een individuele afvalstoffenvergunning is verleend. Deze afvalstoffenvergunning kan alleen betrekking hebben op het storten van afvalstoffen. Het is niet mogelijk om via een vergunning alsnog een toepassing die niet functioneel is te realiseren.

Tweede lid

Bouwstoffen kunnen een afvalstof zijn, waarbij zich twee situaties kunnen voordoen. Afvalstoffen kunnen worden gebruikt als grondstof voor de vervaardiging van bouwstoffen of kunnen worden bewerkt zodat ze als bouwstof kunnen worden toegepast. Daarnaast kunnen bouwstoffen vrijkomen uit een eerdere toepassing en dan de juridische status van afvalstof krijgen.

Tegen het toepassen van afvalstoffen als bouwstof bestaat geen principieel bezwaar. Integendeel, verantwoord hergebruik (nuttige toepassing) van afvalstoffen is juist gewenst met het oog op een zuinig gebruik van grondstoffen. Ook verdient verantwoord hergebruik de voorkeur boven bijvoorbeeld verbranden of storten uit het oogpunt van een doelmatig beheer van afvalstoffen (artikel 10.4 Wet milieubeheer en LAP3, hoofdstuk B.7).

Daarom bepaalt het tweede lid dat het toepassen van bouwstoffen in een functionele toepassing, voor zover het daarbij om afvalstoffen gaat, als een nuttige toepassing als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet milieubeheer wordt aangemerkt.

Zo lang wordt voldaan aan de voorschriften voor het toepassen van bouwstoffen in paragraaf 4.123, is het niet relevant dat bouwstoffen afvalstoffen zijn of daaruit zijn vervaardigd. De regels in deze paragraaf bieden voldoende bescherming tegen eventuele nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving. De kaderrichtlijn afvalstoffen staat toe dat vrijstelling van de vergunningplicht kan worden verleend bij nuttige toepassing van afvalstoffen in overeenstemming met de algemene regels die voldoende bescherming bieden voor de gezondheid van de mens en het milieu en daarbij

ook aan een aantal andere in de artikelen 25 en 26 van de richtlijn aangegeven voorwaarden is voldaan.

Bij toepassing van afvalstoffen in een functionele toepassing is geen sprake van verwijdering van afvalstoffen waarvoor volgens artikel 3.183 van het Besluit activiteiten leefomgeving een vergunning is vereist. In paragraaf 3.5.8 is voor het toepassen van afvalstoffen als bouwstof een uitzondering gemaakt op de vergunningplicht die die paragraaf instelt voor het op of in de bodem brengen van afvalstoffen.

Derde lid

In het derde lid is een aantal toepassingen van bouwstoffen, die op zichzelf onder omstandigheden als functionele toepassingen kunnen worden aangemerkt, verboden. Bouwstoffen mogen niet worden toegepast om een oppervlaktewaterlichaam te verondiepen (‘dempen’) of tot landbodem te ontwikkelen. Ook is het toepassen van bouwstoffen om de bodem op te hogen voor de verwezenlijking van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden, tuinen of recreatieterreinen niet toegestaan. Dergelijke ‘laagwaardige’ toepassingen van bouwstoffen, waarvoor bovendien grote hoeveelheden nodig zijn, zijn onwenselijk met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen. Voor deze toepassingen is voldoende grond en baggerspecie voorhanden. Daarnaast is het bij dergelijke toepassingen moeilijk om aan enkele voorschriften van paragraaf 4.123 te voldoen. Op grond van artikel 4.1261 mogen geen grotere hoeveelheden bouwstoffen worden gebruikt dan volgens gangbare civieltechnische, bouwtechnische, milieuhygiënische, ecologische of esthetische maatstaven redelijkerwijs nodig zijn. De genoemde toepassingen zijn echter niet gangbaar. Verder kan niet worden voldaan aan artikel 4.1261, waarin terugneembaarheid van de toegepaste bouwstoffen is voorgeschreven. De bouwstoffen gaan in de genoemde toepassingen veelal blijvend onderdeel uitmaken van de bodem.

Voor een fundering onder een gebouw, weg of parkeerterrein mogen wel bouwstoffen worden gebruikt, omdat daarbij niet het oogmerk bestaat dat de bouwstoffen blijvend onderdeel van de bodem gaan uitmaken. De fundering is om civieltechnische redenen nodig en behoort dus tot de functionele toepassing.

Artikel 4.1261 (grondstof en afvalstof: functionele hoeveelheid)

Het toepassen van bouwstoffen moet niet alleen als zodanig functioneel zijn, maar er mogen ook niet meer bouwstoffen worden toegepast dan nodig is om de functionele toepassing aan haar functie te laten voldoen. Dit met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen. De hoeveelheid bouwstoffen die nodig is verschilt van geval tot geval en wordt beoordeeld aan de hand van civieltechnische, bouwtechnische, ecologische of esthetische maatstaven. Zo mag een geluidswal in beginsel niet hoger worden dan nodig is voor de bescherming tegen de geluidsoverlast. Ook mag geen ‘geluidswal’ worden aangelegd als er geen objecten zijn die tegen geluidsoverlast moeten worden beschermd. De grens wat redelijkerwijs nodig is, valt niet scherp te trekken. Dit artikel is daarom vooral bedoeld om te kunnen optreden in situaties waarin het duidelijk is dat een te grote hoeveelheid bouwstoffen is toegepast.

Bij toepassing van een te grote hoeveelheid bouwstoffen kan zowel sprake zijn van overtreding van artikel 4.1261 als van artikel 4.1260. Dit hangt af van de situatie. Als er weliswaar te veel bouwstoffen zijn toegepast, maar de activiteit nog wel overwegend als een functionele toepassing kan worden aangemerkt, ligt het meer voor de hand om op te treden op grond van artikel 4.1261. Handhaving is er dan op gericht om het teveel aan bouwstoffen te verwijderen, waarbij de functionele toepassing kan blijven bestaan.
Als een te grote, niet functionele hoeveelheid bouwstoffen wordt gebruikt, worden de bouwstoffen als afvalstoffen aangemerkt, omdat de initiatiefnemer zich dan feitelijk van de bouwstoffen

ontdoet. Dit is ongewenst met het oog op zowel het zuinig gebruik van grondstoffen als het doelmatig beheer van afvalstoffen. Voor het verwijderen van afvalstoffen is een vergunning nodig.

Artikel 4.1262 (bodem en water: beschermende maatregelen)

Dit artikel geeft met het oog op het beschermen van de bodem en het voorkomen van verontreiniging van een oppervlaktewaterlichaam de beschermende maatregelen, die bij het toepassen van bouwstoffen moeten worden genomen.

Eerste lid

Bouwstoffen worden zodanig toegepast dat zij niet met de bodem vermengd (kunnen) raken (onder a) en verwijderd kunnen worden (onder b). De verplichting dat de bouwstoffen terugneembaar worden toegepast is een voortdurende verplichting. Het toepassen van bouwstoffen omvat volgens artikel 4.1260, eerste lid, niet alleen het aanbrengen, herstellen en uitbreiden van bouwstoffen in een werk, maar ook het in stand houden van dat werk. Dit betekent dat de terugneembaarheid van de bouwstoffen tijdens de volle duur van de (functionele) toepassing verzekerd moet blijven. Zo nodig moeten maatregelen worden genomen om de terugneembaarheid mogelijk te houden.

Tweede lid

Bouwstoffen worden na (gehele of gedeeltelijke) buitengebruikstelling van het werk waarin ze zijn toegepast, weer verwijderd. Dit, omdat door het op of in de bodem brengen van materialen die niet van nature in de bodem voorkomen, de bodem fysisch of chemisch verontreinigd kan raken of kan worden aangetast.

Onder omstandigheden kan verwijdering van bouwstoffen na buitengebruikstelling van het werk grotere nadelige gevolgen hebben voor de bodem of het oppervlaktewaterlichaam dan het daar laten van de bouwstoffen. Het gaat vooral om situaties waarin ondoorlatende bodemlagen beschadigd kunnen raken, zoals bijvoorbeeld bij verwijdering van betonnen heipalen in dergelijke bodemlagen.

Voor bouwstoffen die al waren toegepast voor het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit, geldt volgens het overgangsrecht het recht dat van toepassing was op het moment waarop de bouwstoffen werden aangebracht. Feitelijk betekent dit dat de terugnameverplichting geldt voor alle bouwstoffen die na 1 januari 1999 zijn toegepast omdat vanaf die datum de terugneembaarheidsverplichting in het Bouwstoffenbesluit is opgenomen en daarna vanaf 1 januari 2008 (toepassingen in oppervlaktewater) of vanaf 1 juli 2008 (toepassingen op de landbodem) in het Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 4.1263 (grondstof en afvalstof: bouwstoffen vermengd met grond of baggerspecie)

In een partij bouwstoffen kan onbedoeld grond of baggerspecie zijn terechtgekomen (bijvoorbeeld bij ontgraving van bouwpuin voorafgaand aan het breken). Dit is niet meteen een reden om de partij bouwstoffen als niet toepasbaar te beoordelen, hoewel grond en baggerspecie zijn uitgezonderd in de definitie van een bouwstof. Wel geldt dat, met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen, de partij bouwstoffen met niet meer dan 20 gewichtsprocenten grond of baggerspecie mag zijn vermengd. De grond of baggerspecie mag niet bewust worden toegevoegd.

Het gaat bij deze bepaling niet om grond of baggerspecie die als grondstof wordt toegepast voor het maken van een bouwstof (zoals in beton), die inherent in de bouwstof aanwezig is (zoals in geïmmobiliseerde grond of drinkwaterreststoffen), of die om civieltechnische redenen aanwezig is in de bouwstof (zoals in BSA-granulaat).

Als er in een bouwstof meer dan 20 % grond en baggerspecie aanwezig is, kan de bouwstof niet worden toegepast en zal voorafgaand aan het toepassen een ontmenging moeten plaatsvinden, bijvoorbeeld door uitzeven.

Artikel 4.1264 (milieu: kwaliteitseisen)

Dit artikel regelt dat er kwaliteitseisen worden gesteld aan bouwstoffen die mogen worden toegepast. Om verontreiniging van bodem en grondwater te voorkomen mogen alleen bouwstoffen worden toegepast die aan de kwaliteitseisen van artikel 29, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit voldoen. Uit de bij de bouwstof behorende milieuverklaring bodemkwaliteit moet blijken dat de bouwstoffen voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen.

De kwaliteitseisen zijn gebaseerd op normen voor de maximale toegestane emissie (uitloging van metalen en anorganische stoffen uit de bouwstof) aangevuld met normen voor de maximaal aanwezige concentratie aan verontreinigende stoffen (voor organische stoffen). De kwaliteitseisen zijn van toepassing op alle bouwstoffen in alle toepassingen.

Er is onderscheid gemaakt tussen vormgegeven bouwstoffen, zoals beton en bakstenen, en niet vormgegeven bouwstoffen, zoals assen en granulaten. Dit onderscheid is nodig omdat de wijze van uitloging bij deze typen bouwstoffen verschilt en daarom verschillend moet worden gemeten. De eisen zijn zo gesteld, dat geen locatiespecifieke beoordeling nodig is om rekening te kunnen houden met eventuele relevante verschillen in lokale bodemkwaliteit en de eigenschappen van bouwstoffen. Voor de onderbouwing van de kwaliteitseisen en de uitgangspunten die daarbij zijn gehanteerd, wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 29, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit.

De kwaliteitseisen gelden in de hele keten, dus ook voor het vervaardigen, invoeren, voor handen hebben, vervoeren of het aan een ander ter beschikking stellen (op grond van het Besluit bodemkwaliteit). Ook in dergelijke gevallen moeten de bouwstoffen bij die handelingen vergezeld gaan van een milieuverklaring bodemkwaliteit waaruit blijkt dat de bouwstoffen aan de gestelde kwaliteitseisen voldoen.

Degene die de bouwstoffen waarop de milieuverklaring betrekking heeft, toepast, zal in het algemeen afgaan op de bij de bouwstoffen behorende milieuverklaring. In geval van twijfel moet hij zelf nagaan of de bouwstoffen aan de (kwaliteits)eisen voldoen. Twijfel kan ontstaan bij organoleptische of visuele waarneming van verontreinigingen (zoals stank of olievlekken), bij bouwstoffen die in het verleden werden toegepast en waarvan bekend is dat ze vrijwel nooit aan de eisen voldeden en door beschikbare informatie over het vorige gebruik van de bouwstoffen.

Als de bouwstoffen die zijn toegepast, niet aan de kwaliteitseisen voldoen, is sprake van een overtreding van artikel 4.1264 en niet van het Besluit bodemkwaliteit. Het voorschrift dat bouwstoffen die worden toegepast, aan de gestelde kwaliteitseisen moeten voldoen, is immers gesteld in dit artikel. Voor de reden waarom voor de kwaliteitseisen verwezen wordt naar het Besluit bodemkwaliteit wordt verwezen naar paragraaf 11.2 van het algemeen deel van deze toelichting.

Artikel 4.1264 richt zich tot degene die bouwstoffen toepast en niet tot de leveranciers. Degene die de bouwstoffen toepast heeft het in zijn macht om de bouwstoffen ook te verwijderen. Hieronder wordt niet alleen verstaan degene die de bouwstoffen daadwerkelijk heeft aangebracht (de aannemer) maar ook de eigenaar van de functionele toepassing waarin de bouwstoffen zijn aangebracht. Het begrip toepassen omvat namelijk zowel het aanbrengen als het aangebracht houden. Als de eigenaar van het werk kosten moet maken die voortvloeien uit het leveren van bouwstoffen die niet voldoen aan de gestelde eisen kunnen deze kosten eventueel langs civielrechtelijke weg op de leverancier van de bouwstoffen worden verhaald, omdat de leverancier

bouwstoffen heeft geleverd die ondanks de bijbehorende milieuverklaring niet aan de daarvoor geldende kwaliteitseisen voldoen.

Over de kwaliteit van bouwstoffen kunnen in principe maatwerkvoorschriften en maatwerkregels worden gesteld. In de praktijk zal hiervoor geen reden zijn. Zie voor een toelichting hierop paragraaf 11.2 van het algemeen deel van de toelichting.

Paragraaf 4.124 Toepassen van grond en baggerspecie

Paragraaf 4.124 geeft regels voor de activiteit toepassen van grond en baggerspecie.
De voorschriften van paragraaf 4.124 richten zich tot degene die de grond of baggerspecie feitelijk toepast, degene die daartoe opdracht heeft gegeven en de eigenaar en de beheerder van de landbodem of het oppervlaktewaterlichaam waarop of waarin de grond of baggerspecie is toegepast. Wie bij overtreding van de bepalingen van dit besluit zal worden aangesproken, is sterk afhankelijk van de omstandigheden van het geval en de fase waarin de toepassing zich bevindt.

De bepalingen van paragraaf 4.124 richten zich ook tot 'particulieren', te weten: natuurlijke personen die de grond of baggerspecie anders dan in het kader van de uitoefening van hun beroep of bedrijf toepassen. Zij hoeven echter niet aan alle bepalingen van deze paragraaf te voldoen. Voor hen gelden verschillende uitzonderingen, die vooral tot doel hebben om de kosten en andere lasten die het toepassen van kleine hoeveelheden grond en baggerspecie anders zou meebrengen, te beperken. Vergelijkbare uitzonderingen gelden voor landbouwers die grond en baggerspecie binnen hun eigen bedrijf uit landbouwgronden ontgraven en daarop ook weer toepassen. In al deze gevallen moet bij het toepassen van grond of baggerspecie wel worden voldaan aan de inhoudelijke bepaling, zoals de artikelen 4.1269 (functionele toepassing), 4.1270 (functionele hoeveelheid) en 4.1272 (kwaliteitseisen).

Artikel 4.1265 (toepassingsbereik)

Dit artikel bepaalt de reikwijdte van paragraaf 4.124. Deze paragraaf stelt regels aan het toepassen van grond of baggerspecie op of in de landbodem of in een oppervlaktewaterlichaam.

Eerste lid

Het toepassen van grond en baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam omvat ook het toepassen van grond en baggerspecie op of in de bodem onder oppervlaktewater (waterbodem) of op of in de oeverbodem. In het algemeen zal grond of baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam op of in de waterbodem of oeverbodem worden toegepast. Het is bovendien mogelijk dat de baggerspecie in het oppervlaktewater wordt verspreid, bijvoorbeeld vanuit een schip. Ook deze vorm van toepassing valt onder de regels van paragraaf 4.124.
Het toepassen van grond en baggerspecie is alleen toegestaan als sprake is van het toepassen in bepaalde functionele toepassingen, die zijn gespecificeerd in artikel 4.1269, tweede lid.

Tweede lid

Het tweede lid regelt dat het bij het toepassen van grond of baggerspecie steeds om het toepassen van afzonderlijke partijen gaat. Door dit aan het begin van de paragraaf te regelen, zijn omslachtige bepalingen voorkomen. Onder het begrip 'partij' (baggerspecie, grond) wordt een identificeerbare hoeveelheid van vergelijkbare milieukwaliteit verstaan, die is bedoeld om als geheel te worden toegepast.

Omdat een partij voor het toepassen vergezeld moet gaan van een milieuverklaring die is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit, zijn de regels om te bepalen in welke gevallen sprake is van een partij opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit, die op grond van het Besluit bodemkwaliteit is vastgesteld.

Derde lid

In het derde lid is aangegeven wat onder de begrippen 'grond' en 'baggerspecie' moet worden verstaan bij de toepassing van paragraaf 4.124. De begrippen worden gebruikt in de betekenis die ze hebben in het Besluit bodemkwaliteit.

Baggerspecie wordt hierin omschreven als materiaal dat is vrijgekomen uit de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam en at bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouden en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter.
De definitie van baggerspecie heeft betrekking op het fijne bodemmateriaal (maximale korrelgrootte van 2 millimeter) alsmede op van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind (2–63 mm). Ook natuurlijke mengsels van fijn bodemmateriaal en schelpen en grind vallen onder het begrip baggerspecie. Het fijne bodemmateriaal bestaat doorgaans uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof. In uitzonderingsgevallen komt ook baggerspecie voor met vrijwel geen organische stof (bijvoorbeeld dekzanden) of vrijwel geen minerale delen (bijvoorbeeld mineraalarm veen). Schelpen en grind zijn in de definitie opgenomen omdat zij regelmatig in de bodem voorkomen, en toepassing ervan als bodem geen bezwaren uit milieuoogpunt kent. Uitsluiting van deze materialen zou het toepassen van baggerspecie nodeloos beperken. Natuurlijke bodemmaterialen groter dan 63 mm worden in de bodemkunde beschouwd als stenen en worden niet gerekend tot de grondmatrix.
Het begrip baggerspecie is nevengeschikt aan het begrip grond. Baggerspecie is dus niet opgevat als een categorie grond maar als een zelfstandige categorie. Baggerspecie is bodemmateriaal dat vrijkomt uit het oppervlaktewater of de voor dat water bestemde ruimte.

Hieraan kan worden toegevoegd dat de plaats waar het materiaal vrijkomt, bepaalt of er sprake is van baggerspecie. Baggerspecie wordt ontgraven uit de waterbodem of oeverbodem van een oppervlaktewaterlichaam. Tijdens de behandeling, bewerking of tijdelijke opslag van het materiaal is nog steeds sprake van baggerspecie. Pas nadat de baggerspecie op de landbodem is aangebracht, is niet langer sprake van baggerspecie. Het materiaal gaat dan deel uitmaken van de bodem omdat het vereiste van terugneembaarheid, anders dan bij het toepassen van bouwstoffen, niet geldt.

Onder grond wordt hier verstaan vast materiaal dat bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouding en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter en ten hoogste 20% bodemvreemd materiaal, niet zijnde baggerspecie.
De definitie van grond heeft betrekking op het fijne bodemmateriaal (maximale korrelgrootte van 2 millimeter) alsmede op van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind (2–63 mm). Ook natuurlijke mengsels van fijn bodemmateriaal en schelpen en grind vallen onder het begrip grond. Het fijne bodemmateriaal bestaat doorgaans uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof. In uitzonderingsgevallen komt ook grond voor met vrijwel geen organische stof (bijvoorbeeld dekzanden) of vrijwel geen minerale delen (bijvoorbeeld mineraalarm veen). Schelpen en grind zijn in de definitie opgenomen omdat zij regelmatig in de bodem voorkomen, en toepassing ervan als bodem geen bezwaren uit milieuoogpunt kent. Uitsluiting van deze materialen zou het toepassen van grond nodeloos beperken. Natuurlijke bodemmaterialen groter dan 63 mm worden in de bodemkunde beschouwd als stenen en worden niet gerekend tot de grondmatrix.

Artikel 4.1266 (melding) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Dit artikel regelt de eisen aan de melding voorafgaand aan de activiteit. De meldingsplicht moet worden onderscheiden van de verplichting die is opgenomen in artikel 4.1267 om bepaalde gegevens en bescheiden aan het bevoegd gezag toe te zenden.

Eerste lid

Volgens het eerste lid is het verboden grond of baggerspecie toe te passen zonder dit ten minste vijf werkdagen voor het begin van het toepassen te melden. Een melding is pas compleet als alle gegevens die worden gevraagd zijn versterkt. De meldplicht heeft niet tot doel om beoordeling van de activiteit vooraf door het bevoegd gezag mogelijk te maken. Als de melding is gedaan, mag de activiteit onder de gestelde voorwaarden plaatsvinden.[80] Het bevoegd gezag controleert het meldingsformulier en bij behorende rapporten en documenten. De controle wordt niet gevolgd door een formeel besluit (beschikking) in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Het bevoegd gezag gaat alleen na of de melding al dan niet voldoet aan de eisen van dit artikel. Het is het bevoegd gezag niet toegestaan andere eisen toe te voegen. Als de melding niet conform de vereisten is ingediend, kan het bevoegd gezag in het kader van de handhaving aan de initiatiefnemer meedelen aan welke eisen van het Besluit activiteiten leefomgeving niet is voldaan. Deze mededeling is geen besluit (beschikking) in de zin van artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht. Zie voor bepalingen over de bekendmaking van meldingen door het bevoegd gezag afdeling 10.5 van het Omgevingsbesluit.

Als het voornemen om grond of baggerspecie toe te passen niet is gemeld, is het toepassen niet toegestaan. Het achterwege laten van een melding heeft dus grote gevolgen. Dit is een verschil met de meldingsplicht die voorheen in het Besluit bodemkwaliteit was opgenomen, toen met het niet naleven van die meldingsplicht alleen een administratief voorschrift was overtreden. Dit had geen gevolgen voor het toepassen als zodanig, dat was toegestaan zolang aan de inhoudelijke voorschriften van het Besluit bodemkwaliteit werd voldaan. De reden van deze wijziging is dat de melding onmisbaar is voor het houden van (risico)gestuurd toezicht.

Met een termijn van vijf dagen is een evenwicht beoogd tussen enerzijds de wens van het bedrijfsleven om de melding zo kort mogelijk voordat de activiteit plaatsvindt te mogen indienen (omdat men de grond en baggerspecie na de verkrijging graag meteen wil toepassen of het moment van toepassing kan wijzigen) en de wens van het bevoegd gezag om enige tijd te hebben om de ingediende melding te controleren (onder andere met het oog op het (risicogestuurd) toezicht, in het bijzonder het fysieke toezicht op de locatie van toepassen).

Tweede lid

In het tweede lid is aangegeven welke informatie de melding bevat, naast de algemene informatie die een melding bevat op grond van afdeling 2.6 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Gelet op het toegenomen belang van de melding is kritisch gekeken welke informatie behoort tot de meldingsplicht van artikel 4.1266, en welke informatie behoort tot de informatieplicht van artikel 4.1267.

De melding bevat informatie die bepalend is of het toepassen van grond en baggerspecie in de voorgenomen vorm op de voorgenomen locatie als zodanig is toegestaan. Mocht het bevoegd gezag op grond van de melding hierover twijfels hebben, dan kan het deze twijfels met de initiatiefnemer bespreken, voordat het toepassen plaatsvindt. Het brengt veel onnodige moeite en kosten mee om een toepassing achteraf weer te verwijderen wanneer blijkt dat zij in de voorgenomen vorm op de voorgenomen locatie niet is toegestaan. De gegevens die de melding bevat, stelt het bevoegd gezag in staat om tijdig in te grijpen als het toepassen niet (op de beoogde locatie of in de beoogde vorm) is toegestaan. Specifieke informatie over de afzonderlijke partijen die worden toegepast, is minder cruciaal voor de beoordeling van de toelaatbaarheid van

[80] Stb. 2018, 293.

de beoogde toepassing als zodanig. Daarom geldt voor de afzonderlijke partijen alleen de informatieplicht op grond van artikel 4.1267.

Onder a
De functionele toepassingen die zijn toegestaan, zijn in artikel 4.1269 limitatief opgesomd. In de melding wordt aangegeven welke van de opgesomde functionele toepassing wordt gerealiseerd met een onderbouwing waarom de initiatiefnemer de toepassing als functioneel ziet. Veelal is het realiseren van een functionele toepassing het gevolg van een ruimtelijk besluit, zoals bijvoorbeeld bij de aanleg van een weg.

Onder b
Ook de dimensionering moet worden gemeld. Hieruit kan worden opgemaakt of er inderdaad sprake is van een functionele toepassing en niet meer grond of baggerspecie wordt toepast dan noodzakelijk is voor het realiseren van de functionele toepassing (artikel 4.1270 functionele hoeveelheid).

Onder c
De hoeveelheid grond of baggerspecie die zal worden toegepast stelt het bevoegd gezag in staat om zich een oordeel te vormen of inderdaad sprake is van een functionele toepassing en in het bijzonder of daarbij wordt voldaan aan artikel 4.1270 (functionele hoeveelheid). Het gaat om de hoeveelheid grond of baggerspecie die in totaal in het kader van de beoogde functionele toepassing zal worden toegepast. Het toepassen kan eventueel in fasen plaatsvinden, maar de melding bevat de hoeveelheid van al deze fasen samen.

Onder d
De verwachte datum van het begin van het toepassen is belangrijk om zicht te hebben op de termijn van uitvoering en de toezichtmomenten te kunnen bepalen. Het stelt het bevoegd gezag in staat op de locatie te kijken of daadwerkelijk de functionele toepassing en de omvang zoals gemeld wordt gerealiseerd.

Onder e en f
Dit meldingsvereiste vult artikel 2.16 van het Besluit activiteiten leefomgeving aan, waarin is bepaald dat in de melding van de activiteit het adres van de voorgenomen activiteit moet worden vermeld. Locaties waar grond en baggerspecie worden toegepast, bevinden zich vaak in het buitengebied en hebben niet altijd een adres. Daarom moeten bij de melding de gegevens over de coördinaten van hetzij de ontvangende landbodem hetzij het ontvangende oppervlaktewaterlichaam worden verstrekt. Mocht van de ontvangende landbodem het adres vermeld zijn, dan kunnen de coördinaten achterwege worden gelaten.
De informatie over de locatie waar de grond of baggerspecie zal worden toegepast stelt het bevoegd gezag in staat zich een beeld vormen of de voorgenomen toepassing van grond of baggerspecie op de beoogde locatie is toegestaan. Dit is bijvoorbeeld niet het geval als de activiteit waarbij de grond of de baggerspecie wordt toegepast niet in overeenstemming is met de functie die de locatie in het omgevingsplan is toegewezen.

Onder g
Als de initiatiefnemer ervoor kiest om bij grootschalig toepassen van grond of baggerspecie gebruik te maken van artikel 4.1274, moet worden vermeld dat het toepassen zal plaatsvinden in overeenstemming met artikel 4.1274. Het is van belang dat voordat met het toepassen van grond of baggerspecie wordt aangevangen, duidelijk wordt gemaakt onder welke regime dit zal gebeuren en dus welke regels gelden.

Onder h en i
Tot slot moet uit een melding blijken of sprake is van een bijzondere categorie van toepassen van grond of baggerspecie als bedoeld in artikel 4.1276 (toepassen van grond en baggerspecie in een

diepe plas) of 4.1278 (verspreiden van baggerspecie). Voor het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas en het verspreiden gelden namelijk afwijkende regels.

Derde lid

Als het toepassen op een andere manier wordt gedaan dan in de melding is aangegeven moet dit in een melding tenminste vijf werkdagen voorafgaand aan die wijziging worden gemeld. In het vijfde lid is voor enkele situaties een meldtermijn van vier weken ingesteld, die termijn geldt eveneens voor de het op een andere manier toepassen dan in de melding is aangegeven. De keuze om grootschalig toe te passen kan niet meer worden gewijzigd. Dit is gedaan omdat er andere eisen gelden voor grootschalig toepassen dan voor niet-grootschalig toepassen.

Vierde lid

Om de administratieve lasten te beperken in situaties waarin het toepassen alleen geringe risico's voor het milieu meebrengt zijn enkele uitzonderingen op de meldplicht gemaakt. Deze uitzonderingen waren ook al opgenomen in het Besluit bodemkwaliteit. Dit betekent niet dat voor het toepassen van grond of baggerspecie in de uitgezonderde gevallen geen inhoudelijke regels gelden, maar alleen dat het toepassen niet vooraf hoeft te worden gemeld. Evenmin betekent dit dat er geen toezicht mogelijk is of gehouden zal worden op de naleving van die regels als hiertoe aanleiding bestaat.

Onder a
Er hoeft niet te worden gemeld als grond of baggerspecie wordt toegepast door particulieren, dat wil zeggen natuurlijke personen die dit niet doen in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf. Het gaat vaak om het toepassen van geringe hoeveelheden grond of baggerspecie, veelal in tuinen. Naar aanleiding van recente ontwikkelingen[81] is de afbakening verder verduidelijkt door de invoering van een maximum hoeveelheid toe te passen grond of baggerspecie van ten hoogste 25 kubieke meter. Als meer grond of baggerspecie wordt toegepast, is er in de regel geen sprake van toepassen door een natuurlijk persoon, anders dan in de uitoefening van zijn beroep of bedrijf.

Onder b
De meldingsplicht geldt niet voor bedrijven voor het telen van gewassen in de openlucht als bedoeld in paragraaf 3.6.3, voor zover zij grond toepassen op landbouwgronden binnen hun bedrijf, die is ontgraven uit landbouwgronden binnen hun bedrijf. Een goede bedrijfsvoering vergt dat bij deze bedrijven veelvuldig grondbewerking en grondverzet plaatsvinden. Een meldplicht voor deze activiteiten zou ook onevenredig hoge administratieve lasten meebrengen, terwijl de risico's voor de ontvangende bodem beperkt zijn. De formulering van de uitzondering bevat enkele wijzigingen ten opzichte van het voormalige artikel 42 van het Besluit bodemkwaliteit. Zo wordt niet meer de eis gesteld dat de grond wordt toegepast op landbouwgronden waarop vergelijkbare gewassen worden geteeld als op de landbouwgronden waaruit de grond of baggerspecie is ontgraven. Deze bepaling gaf in de praktijk aanleiding tot discussie omdat niet duidelijk was wat onder 'vergelijkbare gewassen' werd verstaan. Het gaat in het vierde lid, onder b, om 'landbouwgronden'. De uitzondering op de meldingsplicht geldt niet voor andere terreinen binnen het bedrijf, zoals het erf rondom bedrijfsgebouwen. Op dergelijke terreinen worden vaak bedrijfsactiviteiten verricht die wel tot verontreiniging kunnen leiden.

Onder c en d
Er hoeft geen melding te worden gedaan als in totaal ten hoogste 50 kubieke meter grond of baggerspecie van de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur' of baggerspecie van de kwaliteitsklasse 'algemeen toepasbaar' wordt toegepast. Er bestaat bij een dergelijke hoeveelheid in beginsel geen risico voor de ontvangende bodem. Wel moet op grond van artikel 4.1268, tweede lid een milieuverklaring beschikbaar zijn waaruit de kwaliteit van de grond of baggerspecie blijkt. Op grond

[81] Raad van State 7 maart 2018, ECLI:NL:RVS:2018-784.

van internationale verplichtingen in het kader van het London Protocol is het niet toegestaan deze uitzondering op de meldingsplicht ook te maken voor activiteiten in de territoriale zee of in de exclusieve economische zone.

Onder e
Een melding is ook niet vereist, als het voornemen bestaat om baggerspecie toe te passen in een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid, onder a. Het betreft de verspreiding, met inbegrip van verspreiding in een weilanddepot, van baggerspecie die in een oppervlaktewaterlichaam dat behoort tot de regionale wateren, is terechtgekomen door afspoeling en afkalving van materiaal van gronden die liggen aan of in het oppervlaktewaterlichaam. De verspreiding dient voor het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van die gronden of de verspreiding vindt plaats op landbouwgronden tot ten hoogste 10 kilometer afstand van de plaats van vrijkomen. Waterschappen zijn verantwoordelijk voor dit onderhoud van watergangen en overleggen jaarlijks hun onderhoudsplannen aan de gemeente, ook omdat verspreiding vaak op gemeentelijke percelen plaatsvindt. De gemeente is bekend met het tijdstip waarop de activiteit gaat plaatsvinden. Wel moet ook in dit geval een milieuverklaring beschikbaar zijn waaruit blijkt dat sprake is van voor verspreiden geschikte baggerspecie. Dit is geregeld in artikel 4.1268, tweede lid.

Onder f
Een melding is niet vereist als de activiteit als voor de activiteit een vergunning is verplicht op grond van hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving. De gegevens die een melding volgens artikel 4.1266, tweede lid, bevat, maken in dat geval onderdeel uit van de vergunningaanvraag.

Onder g
Een melding is eveneens niet vereist als al eerder een melding is gedaan voor de functionele toepassing waarin de grond of baggerspecie wordt toegepast. Er hoeft niet iedere keer opnieuw te worden gemeld als op dezelfde locatie in het kader van dezelfde functionele toepassing nieuwe partijen grond en baggerspecie worden toegepast. Er kan dan worden volstaan met specifieke informatie die op die partijen betrekking heeft (informatieplicht van artikel 4.1267).

Vijfde lid

Voor het toepassen van grond of baggerspecie die in overeenstemming met BRL SIKB 7500 is bewerkt in een grondreinigingsinstallatie geldt geen meldingstermijn van vijf dagen, maar van vier weken (onder a). Bij toezichthouders bestaat de behoefte om enerzijds specifiek toezicht te houden op de kwaliteit van gereinigde grond die wordt toegepast en anderzijds om te kunnen toetsen of de specifieke eigenschappen van gereinigde grond, haar geschikt maken voor toepassing op de beoogde locatie van toepassing. Zo heeft bijvoorbeeld thermisch gereinigde grond in een aantal gevallen eigenschappen die toepassing met name in of nabij oppervlaktewater belemmeren. Sommige stoffen, met name zware metalen en sulfaat, kunnen in hogere concentraties voorkomen en de zuurgraad van thermisch gereinigde grond kan te laag zijn, waardoor de grond ongeschikt is voor toepassing. Ook zijn in thermisch gereinigde grond stoffen aangetroffen, die normaal niet in relevante contracties in grond voorkomen en waarvoor in het Besluit bodemkwaliteit nog geen kwaliteitseisen zijn opgenomen. Sulfaat is daarvan een voorbeeld. Ten slotte zijn nieuwe stoffen, zoals GenX en PFOA, aangetroffen, waarvan de herkomst onduidelijk is, en waarvoor (nog) geen kwaliteitseisen zijn geformuleerd. Het voorzorgbeginsel heeft voor de initiatiefnemer die thermisch gereinigde grond of baggerspecie toepast, specifieke betekenis bij de zorg voor de fysieke leefomgeving die hij moet betrachten op grond van de zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Door in afwijking van de informatieplicht voor grond en baggerspecie voor de eerste toepassing van gereinigde grond geen termijn van vijf werkdagen maar vier weken in te stellen, wordt het bevoegd gezag in staat gesteld om voor gereinigde grond en baggerspecie te onderzoeken of

toepassen van gereinigde grond op de locatie van toepassing mogelijk is en of eventuele aanvullende maatwerkvoorschriften nodig zijn ter bescherming van bodem en oppervlaktewater. Voor volgende partijen gereinigde grond die worden toegepast geldt de normale termijn van 5 werkdagen, maar moet wel specifiek per toe te passen partij onder de aandacht van het bevoegd gezag worden gebracht dat het om gereinigde grond of baggerspecie gaat.

Ook bij het grootschalig toepassen van grond of baggerspecie geldt een termijn van vier weken (onder b). Gezien de grote hoeveelheden grond of baggerspecie die hierbij worden toegepast, wordt het bevoegd gezag ruim de tijd gegeven om de melding te kunnen beoordelen.

Artikel 4.1267 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Deze bepaling bevat een informatieverplichting per toe te passen partij. Deze moet worden onderscheiden van de meldingsplicht, die geldt voor de toepassing als geheel (zie toelichting op artikel 4.1266).

Eerste lid

De informatie moet ten minste vijf dagen voor het begin van de activiteit (lees: per toe te passen partij) worden verstrekt. Met een termijn van vijf dagen is een evenwicht beoogd tussen enerzijds de wens van het bedrijfsleven om de melding zo kort mogelijk voordat de activiteit plaatsvindt te mogen indienen (omdat men de grond en baggerspecie na de verkrijging graag meteen wil toepassen of het moment van toepassing kan wijzigen) en de wens van het bevoegd gezag om enige tijd te hebben om de ingediende informatie te beoordelen (onder andere met het oog op een beter (risicogestuurd) toezicht, in het bijzonder het fysieke toezicht op de locatie van toepassen).

Als uit de informatie die op grond van dit artikel is verstrekt, blijkt dat het toepassen in strijd is met bepaalde verplichtingen, dan kan de strijdigheid vaak nog worden opgeheven zonder dat de functionele toepassing als geheel in gevaar komt. Dit is bijvoorbeeld het geval als de grond of baggerspecie niet voldoet aan de toepasselijke kwaliteitseisen. In dat geval kunnen andere partijen grond of baggerspecie worden toegepast in plaats van de partijen die niet voldoen. Deze informatie hoeft niet in de melding te worden opgenomen, omdat het de bedoeling is dat in beginsel met een eenmalige melding voor een functionele toepassing kan worden volstaan en op dat moment nog niet voor alle partijen grond en baggerspecie die zullen worden toegepast, een milieuverklaring kan worden verstrekt. De verstrekking van een milieuverklaring voor elke partij grond of baggerspecie die wordt toegepast, is daarom opgenomen in de (telkens terugkerende) informatieverplichting op grond van dit artikel.

Onder a en b
Informatie over de verwachte data waarop het toepassen zal beginnen en eindigen is van belang voor het houden van fysiek toezicht. Het bevoegd gezag kan langsgaan op de locatie waar de toepassing plaatsvindt. In deze bepaling is duidelijk gemaakt dat het verstrekken van de verwachte einddatum (van voltooiing dan wel beëindiging) ziet op de functionele toepassing als geheel. Het is niet de bedoeling dat de informatie onder a en b voor iedere afzonderlijk wordt verstrekt. Dit volgt ook uit het vijf lid, waarin is geregeld dat bepaalde gegevens en bescheiden niet onnodig meerdere keren moeten worden verstrekt.

Onder c
Een milieuverklaring bodemkwaliteit, afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit, geeft informatie over de kwaliteit van elke partij. Hierin wordt bijvoorbeeld aangegeven in welke kwaliteitsklasse de grond of baggerspecie is ingedeeld. De wijze waarop een milieuverklaring moet worden afgegeven en het daarvoor benodigde onderzoek, is niet in het Besluit activiteiten leefomgeving opgenomen, maar blijft geregeld in het Besluit bodemkwaliteit. De reden hiervan is dat de initiatiefnemer doorgaans niet degene is die het onderzoek doet en op grond daarvan een milieuverklaring afgeeft. Deze personen en bedrijven die milieuverklaringen afgeven, passen geen

grond of baggerspecie toe en verrichten ook geen andere activiteiten die van invloed zijn op de fysieke leefomgeving. Zij zijn daarom geen normaddressaten van het Besluit activiteiten leefomgeving, maar van het Besluit bodemkwaliteit, dat is gebaseerd op hoofdstuk 11a van de Wet milieubeheer. De regels van dit hoofdstuk hebben tot doel om de deskundigheid en betrouwbaarheid van de personen en instellingen die bepaalde gevoelige werkzaamheden verrichten, te waarborgen. Zie ook paragraaf 11.2 van het algemeen deel van de toelichting bij dit Aanvullingsbesluit.

Onder d
Informatie over de herkomst van elke partij grond of baggerspecie geeft zicht op de 'grondstromen' en is nodig met het oog op de ketenhandhaving. Dit houdt in dat duidelijk moet zijn waar de grond of baggerspecie wordt ontgraven en waar deze naartoe gaat. Verder is deze informatie nodig om te kunnen beoordelen of voor de milieuverklaring toereikend onderzoek heeft plaatsgevonden. Als grond bijvoorbeeld uit een boomgaard afkomstig is, moet in het onderzoek worden nagegaan of in de grond bestrijdingsmiddelen voorkomen waarvan in de boomgaard gebruik is gemaakt.

Onder e
Uit een milieuverklaring die voor de partij is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit krijgt het bevoegd gezag informatie over de kwaliteit van elke partij grond of baggerspecie. De wijze waarop een milieuverklaring moet worden afgegeven en het benodigde onderzoek dat daarvoor moet worden verricht blijft geregeld in het Besluit bodemkwaliteit.

Onder f
Voor de meeste toepassingen van grond en baggerspecie is het noodzakelijk om voor het bepalen van de kwaliteitseisen aan die grond of baggerspecie worden gesteld, ook de kwaliteit van de ontvangende bodem te kennen. Bij de informatieplicht wordt daarom ook gevraagd om een milieuverklaring bodemkwaliteit van de ontvangende bodem. In het tweede tot en met vijfde lid wordt voor die gevallen waarin het niet noodzakelijk is om de ontvangende bodemkwaliteit te kennen of waarvoor een milieuverklaring bodemkwaliteit van de ontvangende bodem al eerder is verstrekt, vrijstelling gegeven van de plicht om de milieuverklaring bodemkwaliteit van de ontvangende bodem (nogmaals) te verstrekken.

Onder g
Als de kwaliteitseis die voor de toegepaste grond of baggerspecie geldt aan de kwaliteit van de aangrenzende landbodem is gerelateerd, moet informatie worden verstrekt over de kwaliteitsklasse van de aangrenzende landbodem. Dit is het geval bij toepassen van grond en baggerspecie in een afdeklaag op een grootschalige toepassing als bedoeld in artikel 4.1274, derde lid, en bij toepassen in een diepe plas waarbij de plas tot landbodem wordt ontwikkeld als bedoeld in artikel 4.1276, derde lid.

Onder h
Als bij het toepassen van baggerspecie uit brak of zout water in een zoet oppervlaktewaterlichaam kan terechtkomen, moet ook informatie worden verstrekt over de hoeveelheid water die wordt meegevoerd met de baggerspecie en het zoutgehalte van het water, uitgedrukt in milligram per liter. Wanneer in een zoet oppervlaktewaterlichaam baggerspecie wordt toegepast dat met behulp van water via transportleidingen vanuit zee wordt aangevoerd, kan dit het ecosysteem negatief beïnvloeden.
Het gaat niet alleen om het toepassen van baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam, maar ook om het toepassen van baggerspecie op de landbodem. In het laatste geval kan ook brak of zout water in oppervlaktewaterlichamen terechtkomen, door water dat uit de baggerspecie loopt en nalevering door uitspoeling na neerslag.
De informatieplicht is beperkt tot het zoutgehalte van (transport)water dat met de baggerspecie in het oppervlaktewater kan terechtkomen. De baggerspecie (zand) zelf kan ook zouthoudend zijn. Voor de leveranciers daarvan geldt op grond van het Besluit bodemkwaliteit een normdocument dat al voorschrijft dat het zand geen hoger gehalte dan 200 mg/kg mag bevatten.

Tweede lid

Om de administratieve lasten te beperken in situaties waarin het toepassen alleen geringe risico's voor het milieu meebrengt zijn enkele uitzonderingen op de informatieplicht voor het begin van de activiteit gemaakt. Deze uitzonderingen op de informatieverplichting zijn vergelijkbaar met de uitzonderingen op de meldingsplicht van artikel 4.1266.

Onder a
Er hoeft geen informatie voor het begin van de activiteit te worden verstrekt als grond of baggerspecie wordt toegepast door particulieren, dat wil zeggen natuurlijke personen die dit niet doen in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf. Het gaat vaak om het toepassen van geringe hoeveelheden grond of baggerspecie, veelal in tuinen. Naar aanleiding van recente ontwikkelingen[82] is de afbakening verder verduidelijkt door de invoering van een maximum hoeveelheid toe te passen grond of baggerspecie van ten hoogste 25 kubieke meter. Als meer grond of baggerspecie wordt toegepast, is er in de regel geen sprake van toepassen door een natuurlijk persoon, anders dan in de uitoefening van zijn beroep of bedrijf.

Onder b
De informatieplicht geldt niet voor bedrijven die gewassen in de openlucht telen, als bedoeld in paragraaf 3.6.3, voor zover zij grond of baggerspecie die is ontgraven uit landbouwgronden binnen hun bedrijf, vervolgens weer op die landbouwgronden toepassen. Een goede bedrijfsvoering vergt dat bij deze bedrijven veelvuldig grondbewerking en grondverzet plaatsvinden. Een meldplicht voor deze activiteiten zou ook onevenredig hoge administratieve lasten meebrengen, terwijl de risico's beperkt zijn.

De formulering van de uitzondering bevat enkele wijzigingen ten opzichte van het voormalige artikel 42 van het Besluit bodemkwaliteit. Zo wordt niet meer de eis gesteld dat de grond wordt toegepast op landbouwgronden waarop vergelijkbare gewassen worden geteeld als op de landbouwgronden waaruit de grond of baggerspecie is ontgraven. Deze bepaling gaf in de praktijk aanleiding tot discussie omdat niet duidelijk was wat onder 'vergelijkbare gewassen' werd verstaan. Het gaat in het tweede lid, onder b, om 'landbouwgronden'. De uitzondering op de informatieplicht geldt niet voor andere terreinen binnen het bedrijf, zoals het erf rondom bedrijfsgebouwen. Op dergelijke terreinen worden vaak bedrijfsactiviteiten verricht die wel tot verontreiniging kunnen leiden.

Onder c
De informatieplicht uit het eerste lid is niet van toepassing als in het kader van de gehele functionele toepassing uitsluitend grond wordt toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur'. Als naast grond van de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur' in het kader van de gehele functionele toepassing ook grond van een andere kwaliteitsklasse wordt toegepast, geldt de informatieplicht van het eerste lid ook voor grond met de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur'.

Onder d
De informatieplicht uit het eerste lid is niet van toepassing als alleen in het kader van de gehele functionele toepassing uitsluitend baggerspecie wordt toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse 'algemeen toepasbaar'. Als naast baggerspecie van de kwaliteitsklasse 'algemeen toepasbaar' in het kader van de gehele toepassing ook baggerspecie van een andere kwaliteitsklasse wordt toegepast, geldt de informatieplicht van het eerste lid ook voor de baggerspecie met de kwaliteitsklasse 'algemeen toepasbaar'.

[82] Raad van State 7 maart 2018, ECLI:NL:RVS:2018-784.

Op grond van internationale verplichtingen in het kader van het London Protocol is het niet toegestaan deze uitzondering op de informatieplicht ook te maken voor activiteiten in de territoriale zee of in de exclusieve economische zone.

Onder e
De informatieplicht is ook niet van toepassing, als het voornemen bestaat om baggerspecie toe te passen in een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid, onder a. Het gaat daarbij om het gelijkmatig toepassen (verspreiden) op de landbodem van baggerspecie die is vrijgekomen uit een watergang. Deze toepassing moet plaatsvindt op ten hoogste 10 km afstand van de plaats van vrijkomen en het toepassen moet tot doel hebben de bodemgesteldheid van landbouwgronden of natuurgronden te herstellen of verbeteren. Waterschappen zijn verantwoordelijk voor dit onderhoud van watergangen en overleggen jaarlijks hun onderhoudsplannen aan de gemeente, ook omdat verspreiding vaak ook op gemeentelijke percelen plaatsvindt. De gemeente is bekend met het tijdstip waarop de activiteit gaat plaatsvinden. Wel moet ook in dit geval een milieuverklaring beschikbaar zijn waaruit blijkt dat sprake is van voor verspreiden geschikte baggerspecie. Dit is geregeld in artikel 4.1268, tweede lid.

Derde lid

Dit lid regelt een uitzondering op de in het eerste lid genoemde informatieverplichtingen. Het betreft baggerspecie afkomstig uit de territoriale zee, wanneer uit een vooronderzoek NEN 5757 aangenomen kan worden dat de zeebodem waaruit de baggerspecie afkomstig is, niet is verontreinigd. De milieuverklaring bodemkwaliteit voor de baggerspecie, de kwaliteit van de baggerspecie en een milieuverklaring bodemkwaliteit waarin de kwaliteitsklasse van de ontvangende bodem is vermeld hoeven niet te worden verstrekt.

Vierde lid

De uitzonderingen die in het vierde lid zijn opgenomen betreft gevallen waarin geen milieuverklaring over ontvangende bodem of de aangrenzende landbodem hoeft te worden verstrekt. Het gaat om het toepassen van grond of baggerspecie in opvullingen van een diepe plas als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i of voor het verspreiden of toepassen van baggerspecie in een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid.

Een milieuverklaring over de ontvangende bodem of de aangrenzende landbodem hoeft ook niet te worden verstrekt bij grootschalige toepassingen bedoeld in artikel 4.1274, eerste lid. Bij dergelijke activiteiten is de kwaliteit van de ontvangende bodem namelijk niet van belang voor de toelaatbaarheid van het toepassen van grond of baggerspecie. Alleen de kwaliteit van de grond of baggerspecie zelf is bepalend.

Vijfde lid

Wanneer informatie over de verwachte datum waarop de functionele toepassing zal zijn voltooid of beëindigd, de herkomst van de grond of baggerspecie, de kwaliteit van de grond of baggerspecie of de kwaliteitsklasse waarin de van de ontvangende landbodem of waterbodem is vermeld al eerder is verstrekt, dan hoeven deze gegevens niet nogmaals vijf werkdagen voor het begin van de activiteit aan het bevoegd gezag te worden verstrekt.

Zesde lid

Dit lid geeft aan in welke gevallen een termijn van vier weken geldt in plaats van vijf werkdagen.

Onder a
Voor het toepassen van grond of baggerspecie die in overeenstemming met BRL SIKB 7500 is bewerkt in een grondreinigingsinstallatie geldt geen termijn van vijf dagen, maar van vier weken.

Bij toezichthouders bestaat de behoefte om enerzijds specifiek toezicht te houden op de kwaliteit van gereinigde grond die wordt toegepast en anderzijds om te kunnen toetsen of de specifieke eigenschappen van gereinigde grond, haar geschikt maken voor toepassing op de beoogde locatie van toepassing. Zo heeft bijvoorbeeld thermisch gereinigde grond in een aantal gevallen eigenschappen die toepassing in of nabij oppervlaktewater belemmeren. Door in afwijking van de informatieplicht voor grond en baggerspecie voor de eerste toepassing van gereinigde grond geen termijn van vijf werkdagen maar vier weken in te stellen, wordt het bevoegd gezag in staat gesteld om voor gereinigde grond en baggerspecie te onderzoeken of toepassen van gereinigde grond op de locatie van toepassing mogelijk is en of eventuele aanvullende maatwerkvoorschriften nodig zijn ter bescherming van bodem en oppervlaktewater. Voor navolgende partijen gereinigde grond die worden toegepast geldt de normale termijn van vijf werkdagen, maar moet wel specifiek per toe te passen partij onder de aandacht van het bevoegd gezag worden gebracht dat het om gereinigde grond of baggerspecie gaat.

Onder b en c
Voor het toepassen van grond (onder b) in een diepe plas en baggerspecie die niet afkomstig is uit hetzelfde oppervlaktewaterlichaam waarin de diepe plas ligt (onder c) geldt geen termijn van vijf werkdagen maar van vier weken. Dit is nodig omdat het bevoegd gezag meer tijd nodig heeft dan bij gebiedseigen baggerspecie om te kunnen beoordelen of de kwaliteit van de gebiedsvreemde grond of baggerspecie kan leiden tot ongewenste effecten op de kwaliteit van het grondwater en oppervlaktewater.

Zevende lid

Dit lid bevat een extra informatieplicht als sprake is van grond of baggerspecie die volgens BRL SIKB 7500 is bewerkt in een grondreinigingsinstallatie. Bij de gegevens en bescheiden die worden verstrekt volgens artikel 4.1267, eerste lid, wordt aangegeven met welke reinigingsmethode de grond of baggerspecie gereinigd is, tenzij deze informatie in de milieuverklaring bodemkwaliteit is vermeld.

Artikel 4.1268 (gegevens en bescheiden: tijdens en na afloop van de activiteit)

Dit artikel regelt dat bepaalde gegevens en bescheiden aanwezig moeten zijn tijdens en na afloop van het verrichten van de activiteit. Dit is bedoeld om ervoor te zorgen dat deze gegevens bij toezicht en handhaving op de locatie van toepassen beschikbaar zijn.

Eerste lid

Met het oog op het toezicht en de handhaving is het wenselijk dat de informatie die op grond van artikel 4.1266 en artikel 4.1267 vooraf aan het bevoegd gezag moet worden verstrekt, beschikbaar is tijdens het toepassen van grond en baggerspecie. Daarom is in het eerste lid een bepaling op genomen die daartoe verplicht.

Tweede lid

Als op grond van artikel 4.1267, tweede lid, onder c, d of e geen informatie hoeft te worden verstrekt, moet voor de grond of baggerspecie die wordt toegepast, wel een milieuverklaring bodemkwaliteit aanwezig zijn.

Derde lid

Met het oog op het toezicht en de handhaving moet de milieuverklaring bodemkwaliteit ten minste vijf jaar na het toepassen van een partij grond of baggerspecie worden bewaard. De kwaliteit van de grond en baggerspecie die is toegepast, is achteraf niet altijd meer goed vast te stellen. Anders

dan voor het toepassen van bouwstoffen geldt voor het toepassen van grond en baggerspecie niet de eis van terugneembaarheid. Grond en baggerspecie gaan onderdeel van de bodem uitmaken.

Artikel 4.1269 (milieu: functionele toepassing)

Eerste lid

Dit artikel regelt dat grond en baggerspecie alleen mogen worden toegepast in een in het tweede lid aangewezen werk of in een in het derde lid opgesomde functionele toepassing.

Onder a en b
Het toepassen van grond en baggerspecie betreft niet alleen de aanleg van de functionele toepassing maar ook de instandhouding, het herstel, de verandering en de uitbreiding daarvan. Het opnemen van deze termen is bedoeld als een verduidelijking ten opzichte van de voormalige regels uit het Besluit bodemkwaliteit, waarmee geen inhoudelijke wijziging is beoogd.

Het is niet altijd de bedoeling om de aangebrachte grond of baggerspecie in de functionele toepassing aangebracht te houden. Zo zal baggerspecie die in oppervlaktewater is verspreid (functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid, onder a), in het algemeen niet op de locatie van de toepassing blijven liggen. Paragraaf 4.124 verplicht niet om grond of baggerspecie na het aanbrengen ook aangebracht te houden. Wel geldt paragraaf 4.124 ook na het aanbrengen, zo lang er sprake is van functionele toepassing en de grond of baggerspecie daarin blijft aangebracht. Als niet langer van een functionele toepassing sprake is, hoeft de grond of baggerspecie, anders dan bij bouwstoffen het geval is, niet te worden verwijderd. De grond of baggerspecie gaat na de toepassing namelijk deel uitmaken van de bodem. Bij de vaststelling van de kwaliteitseisen waaraan grond en baggerspecie bij het toepassen moet voldoen, is daarmee rekening gehouden.

Om te voorkomen dat er discussie ontstaat over de vraag of grond en baggerspecie in een werk of een functionele toepassing zijn toegepast, bevat het tweede lid een limitatief aantal werken en het derde lid een limitatieve opsomming van toepassingen die als functioneel worden aangemerkt. Een functionele toepassing kan een zichtbaar resultaat zijn, zoals een geluidswal. Dit hoeft echter niet altijd het geval te zijn, omdat voor het toepassen van grond of baggerspecie niet de eis van terugneembaarheid geldt. Als sprake is van een toepassing die niet in het tweede of derde lid is genoemd, is er doorgaans sprake van het storten of verwijderen van afvalstoffen en kan niet worden gesproken van een nuttige toepassing in de zin van de Wet milieubeheer. Het toepassen is dan in beginsel niet toegestaan.

Sommige categorieën van activiteiten vertonen overlap en zouden kunnen worden samengevoegd in een algemene categorie-omschrijving. Toch zijn zij als afzonderlijke categorieën onderscheiden, omdat voor specifieke categorieën in paragraaf 4.124 soms specifieke bepalingen gelden. Een algemene categorie-omschrijving bemoeilijkt dit.

Tweede lid

Onder a
Deze functionele toepassing betreft het toepassen van grond en baggerspecie in wegen of spoorwegen, bouwwerken en dijken. In deze opsomming zijn dijken ter verduidelijking specifiek benoemd. Uit de omschrijving van het begrip weg[83] in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving volgt dat onder wegen ook de grondlichamen vallen waarop wegen zijn aangelegd. Voor geluidswallen is uitdrukkelijk vermeld dat zij ook tot de weg of spoorweg behoren.

Onder b

[83] Weg: weg met inbegrip van de daarin gelegen kunstwerken en wat verder naar zijn aard daartoe behoort.

Als gevolg van inklinking treedt vooral in het veenweidegebied bodemdaling op. Om in die gebieden bedrijventerreinen of woningbouwlocaties te kunnen verwezenlijken is het door een hoge grondwaterstand vaak noodzakelijk om eerst de bodem op te hogen. Het opnemen van het ophogen van tuinen en recreatieterreinen als functionele toepassing is een verduidelijking van de bestaande praktijk. Onder recreatieterreinen vallen bijvoorbeeld golf- en crossbanen.
De omschrijving onder b omvat niet het na ophoging toepassen van grond of baggerspecie in het kader van de (her)inrichting van het terrein; dit valt onder c.

Onder c
Ophoging van de landbodem kan noodzakelijk zijn voor het herstel of verbetering van de bodemgesteldheid van een terrein of om de landbouwkundige, de natuurwaarde of de recreatieve waarde van een terrein te bevorderen.
In natuurgebieden kan grondverzet nodig zijn, met het oog op natuurontwikkeling, bijvoorbeeld om variëteit in biotopen te krijgen. Niet iedere ophoging van natuurgronden is een functionele toepassing. Dit is alleen het geval als hierdoor de natuurwaarde wordt verhoogd.
Onder de omschrijving van deze functionele toepassing valt ook het aanvullen van een gat dat is ontstaan als gevolg van het saneren van de bodem, de sloop van een kelder of de aanleg van een ondergrondse parkeergarage.

Onder d
Saneringslocaties en stortplaatsen worden doorgaans afgedekt met een afdeklaag, zoals een leeflaag of bovenafdichting. Een afdeklaag omvat niet de onderliggende egalisatie- of steunlaag. Deze laag wordt als onderdeel van het stortlichaam gezien. Hierop zijn de voorschriften van paragraaf 4.124 niet van toepassing, maar gelden de regels voor het storten van afvalstoffen.

Ook op grootschalige toepassingen en bij het toepassen in diepe plassen moet een afdeklaag worden aangebracht. Deze afdeklaag is geen onderdeel van de grootschalige toepassing en valt onder de algemene regels voor het toepassen van grond en baggerspecie.

Onder e
Om het mogelijk te maken dat voormalige winplaatsen van delfstoffen na beëindiging van de winning een nieuwe functie kunnen gaan vervullen, is het vaak nodig dat zij met het oog op de veiligheid en herinrichting worden gestabiliseerd en aangevuld. Het stabiliseren is bedoeld om de veiligheid te waarborgen.

Onder f
Ophogingen, verondiepingen en dempingen in oppervlaktewaterlichamen houden verband met de water(bodem)opgave. Het gaat hierbij om het klimaatbestendig maken van oppervlaktewaterlichamen ter bescherming tegen overstromingen en wateroverlast, het bevorderen van natuurwaarden en recreatieve waarden, waaronder het verwezenlijken van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden, en het in stand houden van de afvoer- en scheepvaartfunctie van watersystemen. Ten opzichte van voormalige artikel 35 van het Besluit bodemkwaliteit zijn recreatieve waarden toegevoegd. In het Besluit bodemkwaliteit omvatte deze categorie ook ‘de toepassing van grond of baggerspecie in ophogingen in waterbouwkundige constructies’. Deze activiteit valt nu onder categorie a.

Onder g
Suppleties van de kustlijn voor het herstellen en verbeteren van de kustverdediging zijn vaak omvangrijke toepassingen die worden uitgevoerd met zand dat specifiek voor dat doel wordt gewonnen uit de zee. Het betreffende zand is vaak niet-verontreinigd, waardoor er specifiek voor deze toepassing in artikel 4.1267, derde lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving een vrijstelling is gegeven van enkele informatieplichten. Om dit mogelijk te maken is onderdeel g als nieuwe specifieke toepassing opgenomen.

Onder h

Voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden of recreatieterreinen kan het nodig zijn om oppervlaktewaterlichamen te dempen (‘ontwikkelen tot landbodem’). Dit betreft bijvoorbeeld oppervlaktewaterlichamen in voormalige havengebieden of watergangen in polders. Voor het toepassen van grond en baggerspecie in diepe plassen is een afzonderlijke categorie i opgenomen, omdat hiervoor een afzonderlijk regime geldt (dat is opgenomen in artikel 4.1276).

Onder i
Als gevolg van de integratie van de Circulaire diepe plassen is deze functionele toepassing toegevoegd en in de regelgeving is deze functionele toepassing toegevoegd en in een afzonderlijke categorie opgenomen omdat voor deze activiteit in artikel 4.1276 specifieke bepalingen zijn opgenomen. Stabiliseren van diepe plassen vindt plaats met het oog op de veiligheid. Hierdoor wordt voorkomen dat oevers instorten doordat wanden te steil zijn.

Derde lid

Voor het verspreiden van baggerspecie is een nieuw lid opgenomen. Bij werkzaamheden voor het waterbeheer, zoals het op diepte brengen en houden van havens en vaarwegen, komt sediment vrij dat daardoor aan het watersysteem wordt onttrokken. Dit sediment wordt in het watersysteem teruggebracht, zodat het de ecologische en (hydro)morfologische functies die het in een natuurlijke sedimenthuishouding heeft zo goed mogelijk kan blijven vervullen. Behalve in rivieren en de kustgebieden wordt baggerspecie ook verspreid in meren en plassen. Dit gebeurt op veel kleinere schaal, maar wel met vergelijkbare ecologische en morfologische oogmerken.

Onder a
De omschrijving van de aanwijzing van de functionele toepassing verspreiding is verduidelijkt. Door aan te geven dat een oppervlaktewaterlichaam ‘behoort tot de regionale wateren’ wordt uitgesloten dat verspreiden van baggerspecie uit de rijkswateren (bijvoorbeeld uit de Rijn of uit de Noordzee) op de landbodem onder deze functionele toepassing valt.

Onder verspreiden van baggerspecie valt expliciet ook het verspreiden in een weilanddepot. Hiervoor worden kades opgetrokken met grond afkomstig uit de bouwvoor. Daarna wordt de baggerspecie ingebracht; de kades zorgen ervoor dat de baggerspecie niet kan wegvloeien. Als de baggerspecie vervolgens is ontwaterd en gerijpt blijft deze op de plek van het weilanddepot liggen en wordt de gerijpte baggerspecie omgeploegd om weer als weiland te kunnen worden gebruikt. Naar aanleiding van de evaluatie van het Besluit bodemkwaliteit is het eerder gehanteerde begrip ‘aangrenzende percelen’, aangevuld met landbouwgronden die zijn gelegen op een afstand van maximaal 10 kilometer van de plaats van vrijkomen van de baggerspecie. Zo wordt discussie voorkomen over wat precies onder aangrenzend perceel wordt verstaan. De grens van 10 kilometer is gekoppeld aan het verspreiden op landbouwgronden omdat de normstelling voor het verspreiden van baggerspecie is afgestemd op het landbouwkundig gebruik. Zie hierover ook hoofdstuk 11 van het algemeen deel van deze toelichting.

Onder b
Het verspreiden van baggerspecie op de tot het oppervlaktewaterlichaam behorende uiterwaarden, gorzen, slikken, stranden en platen, is uitgezonderd. Deze vallen (deels) onder c van het derde lid. Het gaat onder b immers om het verspreiden voor het herstellen of verbeteren van de ecologische of morfologische functies van het sediment.

Als in bedoelde gebieden (kleine) watergangen liggen, is het wel toegestaan om (onderhouds)baggerspecie die daaruit vrijkomt, op de oeverbodem en aangrenzende percelen te verspreiden (zie onder c, respectievelijk onder a). Er moet dan wel sprake zijn van het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van die gronden.

Onder c

Onder ‘watergang’ wordt een smal lijnvormig oppervlaktewaterlichaam verstaan, zoals een sloot. Het gaat bij deze functionele toepassing dus niet om baggerspecie uit grote oppervlaktewaterlichamen, waaruit bij het baggeren veel grotere hoeveelheden vrijkomen. Hier gaat het om het verspreiden van baggerspecie op de tot het oppervlaktewaterlichaam behorende uiterwaarden, gorzen, slikken, stranden en platen, voor het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van die gronden.

Vierde lid

In het vierde lid is omwille van de duidelijkheid vastgelegd dat bij toepassen van grond en baggerspecie die als afvalstoffen moeten worden aangemerkt, sprake is van een nuttige toepassing van afvalstoffen als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet milieubeheer, als het toepassen plaatsvindt in een functionele toepassing en in overeenstemming met de bepalingen van paragraaf 4.124, Er hoeft dan niet meer aangetoond te worden dat de afvalstoffen niet worden verwijderd.

Bij de functionele toepassingen die in artikel 4.1269 zijn opgenomen, is sprake van een nuttige toepassing als bedoeld in categorie R5 van bijlage II bij de kaderrichtlijn afvalstoffen (‘Recycling/terugwinning van anorganische materialen’) of categorie R11 van bijlage II (Gebruik van afvalstoffen die bij een van de onder R 1 tot en met R 10 genoemde handelingen vrijkomen, in casu herstellen van de natuurlijke functies van het sediment in watersystemen).

Artikel 4.1270 (grondstof, afvalstof: functionele hoeveelheid)

De toepassing van grond en baggerspecie moet niet alleen als zodanig functioneel zijn, maar er mag ook, met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen, niet meer grond en baggerspecie worden toegepast dan nodig is om de functionele toepassing aan haar functie te laten beantwoorden. De hoeveelheid grond en baggerspecie die nodig is om een functionele toepassing aan haar functie te laten beantwoorden, verschilt van geval tot geval en wordt beoordeeld aan de hand van civieltechnische, bouwtechnische, ecologische of esthetische maatstaven. Zo mag een geluidswal in beginsel niet hoger worden dan nodig is voor de bescherming tegen de geluidsoverlast. Ook mag in beginsel geen ‘geluidswal’ worden aangelegd als er geen objecten zijn die tegen geluidsoverlast moeten worden beschermd. De grens wat redelijkerwijs nodig is, valt niet scherp te trekken. Dit artikel is daarom vooral bedoeld om te kunnen optreden in situaties waarin het duidelijk is dat een te grote hoeveelheid grond of baggerspecie is toegepast.

Bij toepassing van een te grote hoeveelheid grond en baggerspecie kan zowel sprake zijn van overtreding van artikel 4.1270 als van artikel 4.1269. Dit hangt af van de situatie. Als er weliswaar te veel grond en baggerspecie zijn toegepast, maar het geheel op zichzelf nog wel overwegend als een functionele toepassing kan worden aangemerkt, ligt het meer voor de hand om op te treden op grond van artikel 4.1270. Handhaving is er dan op gericht dat het teveel aan grond en baggerspecie wordt verwijderd, waarbij de functionele toepassing als zodanig kan blijven bestaan. Als een te grote, niet functionele hoeveelheid grond en baggerspecie wordt gebruikt, worden de grond en baggerspecie als afvalstoffen aangemerkt, omdat de initiatiefnemer zich dan feitelijk van de grond en baggerspecie ontdoet door middel van verwijderen. Dit is ongewenst met het oog op zowel het zuinig gebruik van grondstoffen als het doelmatig beheer van afvalstoffen. Er is dan sprake van handelen in strijd met artikel 4.1269 en artikel 4.1270.

Artikel 4.1271 (milieu: bodemvreemd materiaal)

Eerste lid

In grond of baggerspecie bevindt zich vaak bodemvreemd materiaal, zoals puin, hout of baksteenscherven. Doorgaans is de aanwezigheid van bodemvreemd materiaal in grond of baggerspecie niet bezwaarlijk, maar het is wel noodzakelijk dit met het oog op de bescherming van het milieu te begrenzen. Als er onnodig bodemvreemd materiaal in grond of baggerspecie

voorkomt, is sprake van een afvalstof die niet geschikt is voor nuttige toepassing, omdat zij dan kan leiden tot verontreiniging van de (water)bodem en het milieu die te voorkomen is. Deze bepaling komt erop neer dat bij het onnodig voorkomen van bodemvreemd materiaal de grond of baggerspecie niet mag worden toegepast. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen enerzijds steenachtig materiaal en hout (onder a) en anderzijds ander bodemvreemd materiaal (onder b), zoals plastic en piepschuim.

Voor steenachtig materiaal en hout geldt dat bij normaal gebruik van de bodem niet altijd is te voorkomen dat dit in de bodem terechtkomt en daarvan deel gaat uitmaken. Steenachtig materiaal en hout mag tot ten hoogste 20 gewichtsprocent in de ontgraven grond of baggerspecie aanwezig zijn, maar alleen als het al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de grond of baggerspecie aanwezig was en niet is te voorkomen dat de grond of baggerspecie daarmee is vermengd. Als er in een partij meer dan 20 gewichtsprocent steenachtig materiaal zit kan dit bodemvreemde materiaal door middel van zeven worden verwijderd waardoor de partij weer geschikt wordt voor toepassing op grond van deze paragraaf.

Wat betreft ander bodemvreemd materiaal dan steenachtig materiaal of hout, zoals plastics, geldt dat het alleen sporadisch in de ontgraven grond of baggerspecie mag voorkomen. Bij normaal gebruik van de bodem raakt dit materiaal doorgaans niet met de bodem vermengd, maar blijft het eventueel op de bodem liggen. Bij zorgvuldig ontgraven of bewerken van de grond of baggerspecie en eerst afvoeren van het verzamelde bodemvreemde materiaal hoort dit niet alsnog in de grond of baggerspecie terecht te komen. Het begrip ‘sporadisch’ geeft in dit verband aan dat in toe te passen grond of baggerspecie geringe hoeveelheden ander bodemvreemd materiaal aanwezig mogen zijn, omdat dit niet altijd is te voorkomen. Er is voor het begrip sporadisch gekozen omdat er geen precieze criteria zijn, zoals een bepaald gewichtspercentage, om te bepalen hoeveel ander bodemvreemd materiaal er in grond of baggerspecie ten hoogste mag voorkomen. Plastics en piepschuim bijvoorbeeld zijn zeer lichte materialen waarvoor het gewichtspercentage geen geschikt criterium is. Bovendien wordt de inhoud van dit begrip ook bepaald door wat redelijkerwijs kan worden verwijderd bij het zorgvuldig ontgraven of voor het toepassen. Het gaat er echter in de praktijk niet zozeer om dat de grens wat in dit verband al dan niet sporadisch is scherp kan worden vastgesteld, maar dat doeltreffend kan worden opgetreden in gevallen waarin het evident is dat meer dan sporadisch bodemvreemd materiaal in grond of baggerspecie voorkomt.

Op grond van milieuhygiënische overwegingen kan in het omgevingsplan door maatwerkregels de grens voor bodemvreemd materiaal voor specifieke toepassingen lager worden vastgesteld dan 20 gewichtsprocent, bijvoorbeeld voor gebieden met een bijzonder beschermingsniveau. Dit betekent niet dat het materiaal niet als grond of baggerspecie wordt beschouwd, maar dat de grond of baggerspecie in de gegeven context niet mag worden toegepast.

Tweede lid

Het eerste lid betreft bodemvreemd materiaal dat al in de bodem zit als het wordt afgegraven. Het gaat nadrukkelijk niet om het bijmengen van bodemvreemd materiaal in grond of baggerspecie. Om die reden is het van belang dat aangetoond kan worden dat voorafgaand aan het ontgraven of bewerken al bodemvreemd materiaal in de bodem aanwezig was. Dit kan bijvoorbeeld blijken uit het vooronderzoek bij de milieuverklaring, de milieuverklaring zelf en/of uit foto’s.

Artikel 4.1272 (milieu: kwaliteitseisen)

Eerste lid

Het eerste lid bevat de kwaliteitseisen die zijn gesteld voor de functionele toepassingen op de landbodem bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder a tot en met e, en g, en het derde lid, onder a en c. De kwaliteitseisen hebben betrekking op twee uitgangspunten: het toepassen van grond of baggerspecie mag niet leiden tot verslechtering van de actuele kwaliteit van de bodem

(onder a) en het toepassen van grond of baggerspecie moet in overeenstemming zijn met de kwaliteitseisen die gelden voor de beoogde functie van de landbodem (onder b). De kwaliteit van de grond of baggerspecie die wordt toegepast, moet voldoen aan de strengste van beide eisen. Dit werd in het generieke toetsingskader onder het voormalig Besluit bodemkwaliteit ook wel de 'dubbele toets' genoemd.

Bodemfunctieklassen hebben alleen betrekking op de landbodem. Voor de waterbodem zijn geen bodemfunctieklassen vastgesteld en wordt alleen met kwaliteitsklassen gewerkt. In het Besluit bodemkwaliteit worden de volgende kwaliteitsklassen en functieklassen onderscheiden.

In de toelichting op het Besluit bodemkwaliteit en vooral de daarop gebaseerde Regeling bodemkwaliteit is ingegaan op de uitgangspunten bij de vaststelling van de kwaliteitseisen voor de onderscheiden parameters.

Uit de combinatie van kwaliteitseisen in het eerste lid, onder a en b, volgt in feite al (zie het schema) dat het niet is toegestaan grond of baggerspecie toe te passen die niet voldoet aan de kwaliteitseisen voor een landbodem die is ingedeeld in de bodemfunctieklasse industrie. Er bestaat namelijk geen bodemfunctieklasse van de landbodem die correspondeert met de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigd' of 'sterk verontreinigd' van grond.

De kwaliteit van de ontvangende bodem is uitgangspunt. De bodemfunctieklasse van de ontvangende bodem wordt bepaald aan de hand van de bodemfunctiekaart. Zie hiervoor de toelichting bij artikel 5.89p van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Bij het toepassen van grond of baggerspecie moet de kwaliteit van de grond of baggerspecie die wordt toegepast, worden afgestemd op de kwaliteit van de ontvangende bodem. Voor de kwaliteit van grond die op landbodem wordt toegepast, is het eenvoudig. Grond en landbodem zijn namelijk onderverdeeld in overeenkomende kwaliteitsklassen. Dit betekent dat een milieuverklaring dat grond in de kwaliteitsklasse 'wonen' is ingedeeld gebruikt kan worden om de grond toe te passen op de landbodem van de kwaliteitsklasse 'wonen' of de bodemfunctieklasse 'wonen'.

De systematiek voor de indeling van de waterbodem in een kwaliteitsklasse is deels op andere uitgangspunten gebaseerd dan de indeling van de landbodem in een kwaliteitsklasse. Hierdoor worden er voor baggerspecie/de waterbodem andere kwaliteitsklassen onderscheiden dan voor de landbodem. Dat betekent dat bij toepassen van grond op de waterbodem respectievelijk bij toepassen van baggerspecie op de landbodem getoetst moet worden of de grond voldoet aan de kwaliteitseisen voor de waterbodem respectievelijk of de baggerspecie voldoet aan de kwaliteitseisen voor de landbodem.

Als bijvoorbeeld licht verontreinigde baggerspecie op de landbodem wordt toegepast moet uit vergelijking van de kwaliteit die voor de onderscheiden parameters is aangegeven in de milieuverklaring die voor de baggerspecie is afgegeven, met de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse en bodemfunctieklasse waarin de ontvangende landbodem is ingedeeld, worden afgeleid of de baggerspecie mag worden toegepast. De kwaliteit van de baggerspecie moet voldoen aan de kwaliteitseisen die gelden voor de kwaliteitsklasse waarin de ontvangende landbodem is ingedeeld.

De initiatiefnemer kan worden aangesproken als een partij toegepaste grond of baggerspecie die hij toepast niet voldoet aan de toepasselijke kwaliteitseisen. Doorgaans heeft namelijk (alleen) de initiatiefnemer het in zijn macht om maatregelen te nemen om de overtreding ongedaan te maken. De onderneming die de milieuverklaring bodemkwaliteit heeft afgegeven of het onderzoek heeft verricht, kan dergelijke maatregelen niet nemen omdat hij geen zeggenschap heeft over het terrein waar de grond of baggerspecie is toegepast. Ingeval de onderneming met een erkenning die het onderzoek ten behoeve van de milieuverklaring heeft verricht een fout heeft gemaakt en op grond daarvan is ten onrechte een milieuverklaring afgegeven, dan mag dat geen reden zijn dat de nadelige gevolgen voor het milieu blijven bestaan omdat die onderneming met een erkenning feitelijk niet in staat is om de benodigde maatregelen te nemen. Het is daarom van belang dat de initiatiefnemer als opdrachtgever afspraken maakt die hem in staat stellen de kosten van eventueel noodzakelijke maatregelen als gevolg van een verkeerde milieuverklaring te verhalen op de onderneming van wie hij de bij de milieuverklaring horende grond of baggerspecie ontvangt.

Tweede lid

Het eerste lid bevat de kwaliteitseisen die zijn gesteld voor de functionele toepassingen in een oppervlaktewaterlichaam bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder a, d en f tot en met i, en derde lid, onder b en c.

Voor het toepassen van grond of baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam gelden met het oog op het beschermen van het milieu andere kwaliteitseisen dan voor toepassen van grond en baggerspecie op de landbodem. Het toepassen van grond of baggerspecie mag niet leiden tot verslechtering van de actuele kwaliteit van de waterbodem (onder a). In onder b is aangegeven dat als grond in een oppervlaktewaterlichaam wordt toegepast de kwaliteit, onverminderd de kwaliteitseisen onder a, ook moet voldoen aan de kwaliteitsklasse ‘industrie’. Onder c is aangegeven dat als baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam wordt toegepast de kwaliteit, onverminderd de kwaliteitseisen onder a, ook moet voldoen aan de kwaliteitsklasse ‘matig verontreinigd’.

Voor oppervlaktewaterlichamen bestaan geen bodemfunctieklassen. Daarom zou het op grond van het eerste lid, onder a, mogelijk zijn dat grond met de kwaliteit 'matig verontreinigd' of 'sterk verontreinigd' in een oppervlaktewaterlichaam met een waterbodem van dezelfde kwaliteit wordt toegepast. Dat is echter niet wenselijk. Het tweede lid, voorkomt dat. Ook sterk verontreinigde baggerspecie mag volgens deze bepaling niet op een waterbodem van dezelfde kwaliteit worden toegepast.

Wat betreft het verschil in kwaliteitsklasse dat in het tweede lid, voor het toepassen van grond en baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam, wordt gemaakt, kan het volgende worden opgemerkt. Uit het schema blijkt dat de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigde grond' deels samenvalt met de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigde waterbodem'. Op een matig verontreinigde waterbodem mag matig verontreinigde baggerspecie worden toegepast. Het is echter niet wenselijk dat 'matig verontreinigde grond' van dezelfde kwaliteit als een matig verontreinigde waterbodem in een oppervlaktewaterlichaam wordt toegepast. Matig verontreinigde grond mag namelijk ook niet op de landbodem worden toegepast. Als matig verontreinigde grond wel op een matig verontreinigde waterbodem zou mogen worden toegepast, ontstaat het risico dat matig verontreinigde grond die in het kader van saneringen vrijkomt bij ontgravingen uit de landbodem en die niet op de landbodem mag worden toegepast, wel in oppervlaktewaterlichamen wordt toegepast. Hierdoor zou de beoogde kwaliteitsverbetering van de waterbodem en het watersysteem worden belemmerd. Het tweede lid, voorkomt dit.

Artikel 4.1273 (maatwerk kwaliteitseisen) [artikel 2.12, tweede lid en artikel 2.13, tweede lid van het Besluit activiteiten leefomgeving]

In het eerste en tweede lid, zijn enkele specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen voor het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften waarbij kwaliteitseisen waaraan grond en baggerspecie bij het toepassen moeten voldoen, worden versoepeld. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts gebruik kan worden gemaakt van soepelere eisen als de grond of baggerspecie afkomstig is uit een aangewezen bodembeheergebied.

In artikel 2.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn algemene bepalingen opgenomen over het stellen van maatwerkregels en in artikel 2.13 over het stellen van maatwerkvoorschriften. Hieruit blijkt dat maatwerkregels en maatwerkvoorschriften kunnen worden gesteld, waarin wordt afgeweken van de hoofdstukken 3 tot en met 5, tenzij in die hoofdstukken anders is bepaald. De eisen kunnen bijvoorbeeld worden aangescherpt als het wenselijk is om lokaal verdergaande bescherming te bieden. Het is echter niet wenselijk dat kwaliteitseisen zonder meer – binnen de kaders van artikel 2.11 en 2.12 - kunnen worden versoepeld. Daarom zijn hiervoor in artikel 4.1273 specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen. Dit zijn 'andere bepalingen' in de zin van artikel 2.12, respectievelijk 2.13.

Versoepeling van de kwaliteitseisen is in beginsel in strijd met 'standstill'. Er kunnen zich echter bijzondere lokale omstandigheden voordoen, waarin versoepeling van de kwaliteitseisen uit algemene milieuoverwegingen wenselijk is. Er zijn enkele beperkingen en voorwaarden aan de versoepeling van de kwaliteitseisen gesteld, om aan 'standstill' zoveel mogelijk recht te doen, bijvoorbeeld door dit op gebiedsniveau te hanteren.

De aanleiding voor locatie specifieke regels is meestal dat de vraag naar en het aanbod van grond en baggerspecie in een bepaald gebied beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Als er sprake is van verontreinigde grond of baggerspecie die op een bepaalde locatie in overeenstemming met de algemene regels van paragraaf 4.124 niet kan worden toegepast, omdat voor een of meer stoffen niet wordt voldaan aan de kwaliteitseisen die daarvoor gelden op grond van artikel 4.1272, eerste lid, kan dit door versoepeling van de kwaliteitseisen voor die stoffen alsnog mogelijk worden gemaakt. In veel binnensteden is bijvoorbeeld sprake van te hoge gehalten aan lood en cadmium, die niet voldoen aan de kwaliteitseisen die op grond van het Besluit bodemkwaliteit voor die stoffen zijn gesteld. Wanneer dergelijke verontreinigde grond of baggerspecie die in het gebied vrijkomt, ook weer binnen dat gebied wordt toegepast, kan dit uit het belang van een doelmatig beheer van afvalstoffen wenselijk zijn. Zo wordt voorkomen dat de grond of baggerspecie over grotere afstanden moet worden vervoerd om elders wel volgens de regels te kunnen worden toegepast of om op een andere (lager in de voorkeursvolgorde voor afvalverwerking) wijze moeten worden verwerkt. Ook wordt door het toepassen van deze grond of baggerspecie het gebruik van primaire grondstoffen beperkt. Doordat de grond of baggerspecie uit het gebied afkomstig is en ook weer binnen het gebied wordt toegepast, is er op gebiedsniveau sprake van 'standstill'.

Als echter sprake is van sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie, is het niet wenselijk dat die grond of baggerspecie wordt toegepast op een locatie die niet sterk is verontreinigd met de betreffende stof, ook niet als op gebiedsniveau 'standstill' is gewaarborgd. Er is dan namelijk sprake van een serieus kwaliteitsprobleem dat niet groter moet worden door toe te staan dat de grond of baggerspecie elders wordt toegepast waar geen sprake is van een sterke verontreiniging met de betreffende stof. In het tweede lid wordt onder voorwaarden toegestaan dat sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie afkomstig uit diffuus sterk verontreinigde gebieden via maatwerkregels of maatwerkvoorschriften toch wordt toegepast. Als voorwaarde wordt gesteld dat de grond of baggerspecie weer wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd. In dat geval is er binnen de diffuse verontreiniging sprake van 'standstill' zonder dat de sterke verontreiniging verder wordt verspreid. In de artikelen 44, 45 en 46 van het Besluit bodemkwaliteit, waren vergelijkbare regelingen opgenomen.

Voor het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften is als voorwaarde opgenomen dat het gebied waar de locatiespecifieke regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) wordt aangewezen in het omgevingsplan, als sprake is van toepassen op de landbodem, of in de waterschapsverordening, als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Dit is geregeld in de artikelen 5.89p (omgevingsplan) en 6.3 (waterschapsverordening) van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De grond of baggerspecie die niet voldoet aan de kwaliteitseisen moet afkomstig zijn uit het bodembeheergebied en ook weer binnen dat gebied worden toegepast. In het Besluit bodemkwaliteit was het verplicht hiervoor een kaart op te stellen. Deze verplichting is komen te vervalen. Dat neemt niet weg, dat het voor de hand ligt dat zowel bij een versoepeling als bij een aanscherping van de kwaliteitseisen een kaart wordt vastgesteld, waaruit blijkt waar de aangescherpte of versoepelde eisen gelden.

Het bodembeheergebied is niet bij voorbaat aan de grenzen van de gemeente of het beheergebied van de waterbeheerder gebonden. Een gemeente of waterbeheerder kan een groter gebied aanwijzen, waaruit grond of baggerspecie afkomstig moet zijn. Dit betekent niet dat de grond of baggerspecie ook buiten de grenzen van de gemeente of het beheergebied mag worden toegepast. Dat is alleen het geval als de andere gemeente(n) of waterbeheerder(s) dat in hun lokale beleid hebben bepaald. Een gemeente of waterbeheerder heeft immers geen bevoegdheid om te bepalen wat er buiten de grenzen van de gemeente of het beheergebied (niet) is toegestaan.

Artikel 4.1274 (milieu: grootschalig toepassen)

Dit artikel bevat de regels voor het toepassen van grote hoeveelheden grond en baggerspecie. Voorwaarde om van artikel 4.1274 gebruik te mogen maken is dat de initiatiefnemer bij de melding op grond van artikel 4.1266 aangeeft dat sprake is van grootschalig toepassen en dat daarbij van artikel 4.1274 gebruik zal worden gemaakt. Deze voorwaarde is gesteld omdat het niet wenselijk is dat voor een en dezelfde functionele toepassing tegelijkertijd verschillende regels gelden. De

initiatiefnemer moet vooraf een keuze maken welk regime hij wil toepassen. Dit was onder het Besluit bodemkwaliteit ook al het geval.

Eerste lid

Onder grootschalig toepassen wordt verstaan het toepassen van een hoeveelheid van ten minste 5000 kubieke meter grond of baggerspecie in een laagdikte van ten minste 2 meter (voor de aanleg van wegen en spoorwegen geldt een laagdikte van 0,5 meter). Het gaat om de totale hoeveelheid grond of baggerspecie die bij de aanleg in de functionele toepassing wordt aangebracht.

De functionele toepassingen waarvoor van de regeling voor grootschalig toepassen gebruik kan worden gemaakt, zijn de omschreven in artikel 4.1269, tweede lid, onder a, e of f.

Ook bij andere functionele toepassingen dan bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder a, e of f, kan sprake zijn van het toepassen van grond of baggerspecie in een hoeveelheid die voldoet aan de criteria voor grootschalig toepassen. In die gevallen kan echter geen gebruik worden gemaakt van de specifieke regeling voor grootschalig toepassen in artikel 4.1274, omdat voor deze toepassingen het ongewenst is dat in afwijking van de eisen uit artikel 4.1272 wordt gewerkt. De hoofdregel is dat bij toepassingen, die onderdeel van de bodem worden, de kwaliteit van de grond en baggerspecie aansluit bij zowel de kwaliteit van de ontvangende bodem (‘standstill’) en (ingeval toepassing op de landbodem) de bodemfunctie.

De omschrijving van de functionele toepassing onder b sluit uit dat afdeklagen op saneringslocaties, bovenafdichtingen op stortplaatsen, gesloten stortplaatsen en voormalige stortplaatsen onder deze functionele toepassing vallen. Bij een grootschalige toepassing moet immers ten minste 5.000 kubieke meter grond of baggerspecie in een laagdikte van ten minste twee meter worden toegepast. Een dergelijke dikte als afdeklaag of bovenafdichting is in strijd met de functionele hoeveelheid. Overigens kan na het afdekken van een saneringslocatie of het afdichten van een (gesloten of voormalige) stortplaats hierop nog steeds een functionele toepassing worden gerealiseerd. En ook via grootschalig toepassen, en wel voor de in het eerste lid expliciet aangewezen functionele toepassingen. Bijvoorbeeld de aanleg van een weg.

De regeling voor grootschalig toepassen geldt ook voor het toepassen van grond of baggerspecie in een grootschalige toepassing voor de instandhouding, het herstel, de verandering of de uitbreiding van die toepassing, ook als het toepassen van grond of baggerspecie zelf daarbij niet voldoet aan het vereiste dat ten minste 5.000 m^3 grond of baggerspecie in een laagdikte van ten minste 2 m (wegen en spoorwegen: 0,5 m) wordt toegepast. Het gaat hierbij alleen om de instandhouding, het herstel, de verandering of de uitbreidingen van toepassingen die al bij de aanleg voldeden aan de eisen voor grootschalig toepassen en waarbij toen gebruik is gemaakt van de specifieke regeling voor grootschalig toepassen[84].

Tweede lid

Als is voldaan aan de voorwaarden voor grootschalige toepassing, zijn niet de kwaliteitseisen van artikel 4.1272, eerste lid, Besluit activiteiten leefomgeving, van toepassing maar de kwaliteitseisen die op grond van artikel 29 van het Besluit bodemkwaliteit gelden voor de kwaliteit emissiearme grond of emissiearme baggerspecie. Benadrukt wordt dat deze kwaliteit geen kwaliteitsklasse betreft. Dat is van belang in verband met het verbod om grond en baggerspecie van verschillende kwaliteitsklassen met elkaar te vermengen.

Bij deze kwaliteitseisen gaat het om de emissiegrenswaarden, die betrekking hebben op de emissies (uitloging van metalen en anorganische stoffen) van verontreinigende stoffen die in de

[84] Het betreft toepassingen vanaf 1 juli 2008, de datum van inwerkingtreding van het Besluit bodemkwaliteit.

grond of baggerspecie voorkomen. Deze kwaliteit is niet in kwaliteitsklassen onderverdeeld. Het enige criterium is dat de emissie uit de grond of baggerspecie niet te hoog is. Deze kwaliteitseis is niet gerelateerd aan de kwaliteit van de ontvangende bodem, omdat de kwaliteitseis op zichzelf al voldoende verzekert dat het grondwater – ook als er geen sprake is van standstill – niet met verontreinigende stoffen wordt belast. Daarnaast moet de grond of baggerspecie voldoen aan de kwaliteitsklasse 'industrie' als sprake is van toepassing op de landbodem (onder a), voldoen aan de kwaliteitsklasse 'industrie' als sprake is van toepassing van grond in een oppervlaktewaterlichaam (onder b) of voldoen aan de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigd' als sprake is van toepassing van baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam (onder c).

In de formulering van onder c is er rekening mee gehouden dat er voor baggerspecie geen kwaliteitsklasse 'industrie' bestaat en ook geen daarmee corresponderende kwaliteitsklasse. De kwaliteitsklasse 'matig verontreinigd' van baggerspecie valt weliswaar (ten dele) samen met de kwaliteitsklasse 'industrie' van grond, maar komt daarmee niet overeen. Daarom is bepaald dat baggerspecie bij toepassen op de landbodem de kwaliteit moet hebben die overeenkomt met de kwaliteitsklasse 'industrie' van grond. Bij toepassen van grond in een oppervlaktewaterlichaam doet zich dat probleem omgekeerd niet voor, omdat de kwaliteitseisen waaraan de grond moet voldoen, niet zijn gerelateerd aan de kwaliteit van de baggerspecie die mag worden toegepast of de kwaliteit van de ontvangende waterbodem. Om redenen vermeld in de toelichting op artikel 4.1272, tweede lid, mag in een oppervlaktewaterlichaam alleen grond van de kwaliteitsklasse industrie worden toegepast.

Derde lid

In het derde lid is bepaald dat bij een grootschalige toepassing van grond en baggerspecie ter verwezenlijking van een weg of spoorweg (eerste lid, onder a) of na de aanleg van een dergelijk werk op toepassingen voor de instandhouding, het herstel, de verandering of de uitbreiding van een dergelijke toepassing (eerste lid, onder c juncto a) een aaneengesloten laag bouwstoffen moet worden aangebracht en in stand moet worden gehouden. Dat geldt echter niet voor de bijbehorende bermen en taluds. Op bermen en taluds mag grond van de kwaliteitsklasse industrie of baggerspecie van de kwaliteit die overeenkomt met de kwaliteitsklasse industrie van grond, worden toegepast. Bermen en taluds raken door afspoeling van verontreinigingen op de weg langzaam verontreinigd, waardoor het niet zinvol is om een afdeklaag aan te brengen van een schonere kwaliteit dan de kwaliteit industrie. Afdekken van de bermen en taluds heeft geen zin omdat de verontreinigingen van de weg dan op de afdeklaag terecht komen. Voor een berm of talud wordt gerekend tot de dichtst bijgelegen fysieke afscheiding, met een afstand van ten hoogste 10 meter vanaf de rand van de verharding van de weg of het ballastbed van de spoorweg. In tegenstelling tot het Besluit bodemkwaliteit gelden de regels uit het derde lid nu ook voor gemeentelijke wegen. Als omwille van het gebruik van de bermen en taluds van gemeentelijke wegen de behoefte bestaat om daar schonere kwaliteit dan de kwaliteit industrie toe te passen, kan de gemeente dat via maatwerkregels in het omgevingsplan vastleggen.

Vierde lid

In het vierde lid is bepaald dat op andere grootschalige toepassingen dan ter verwezenlijking van een weg of spoorweg (eerste lid, onder b) of na de aanleg van een dergelijk werk op toepassingen voor de instandhouding, het herstel, de verandering of de uitbreiding van een dergelijke toepassing (eerste lid, onder c juncto b) een aaneengesloten laag bouwstoffen moet worden aangebracht en in stand gehouden of een afdeklaag van grond of baggerspecie met een laagdikte van 0,5 m. In die afdeklagen van grond of baggerspecie mogen alleen partijen worden toegepast die voldoen aan de kwaliteitseisen die volgens artikel 4.1272, eerste en tweede lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden voor de aangrenzende landbodem of, bij toepassen in een oppervlaktewaterlichaam, dat niet tot landbodem wordt ontwikkeld, de kwaliteitseisen van de aangrenzende waterbodem. Door het aanbrengen van de afdeklaag wordt de blootstelling in het

gebied aan verontreinigingen niet gewijzigd en wordt de grootschalige toepassing ingepast in de omgeving.

Vijfde lid

De regels voor grootschalig toepassen zijn niet van toepassing op het toepassen van grond en baggerspecie in de territoriale zee of in de exclusieve economische zone. Deze beperking vloeit voort uit afspraken die gemaakt zijn in het London Protocol.

Artikel 4.1275 (maatwerk grootschalig toepassen) [artikel 2.12, tweede lid en artikel 2.13, tweede lid van het Besluit activiteiten leefomgeving]

In het eerste en tweede lid, zijn enkele specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen voor het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften waarbij kwaliteitseisen waaraan grond en baggerspecie bij het toepassen moeten voldoen, worden versoepeld. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts gebruik kan worden gemaakt van soepelere eisen als de grond of baggerspecie afkomstig is uit een aangewezen bodembeheergebied.

Versoepeling van de kwaliteitseisen is in beginsel in strijd met 'standstill'. Er kunnen zich echter bijzondere lokale omstandigheden voordoen, waarin versoepeling van de kwaliteitseisen uit algemene milieuoverwegingen wenselijk is. Er zijn enkele beperkingen en voorwaarden aan de versoepeling van de kwaliteitseisen gesteld, om aan 'standstill' zoveel mogelijk recht te doen, bijvoorbeeld door dit op gebiedsniveau te hanteren.

Voor het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften is als voorwaarde opgenomen dat het gebied waar de locatiespecifieke regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) wordt aangewezen in het omgevingsplan, als sprake is van toepassen op de landbodem, of in de waterschapsverordening, als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Dit is geregeld in de artikelen 5.89p (omgevingsplan) en 6.3 (waterschapsverordening) van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De grond of baggerspecie die niet voldoet aan de kwaliteitseisen moet afkomstig zijn uit het bodembeheergebied en ook weer binnen dat gebied worden toegepast.

Het bodembeheergebied is niet bij voorbaat aan de grenzen van de gemeente of het beheergebied van de waterbeheerder gebonden. Een gemeente of waterbeheerder kan een groter gebied aanwijzen, waaruit grond of baggerspecie afkomstig moet zijn. Dit betekent niet dat de grond of baggerspecie ook buiten de grenzen van de gemeente of het beheergebied mag worden toegepast. Voor een verdere wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 4.1273 en naar hoofdstuk 11 van het algemeen deel van de toelichting.

Artikel 4.1276 (milieu: toepassen in een diepe plas)

Dit artikel geeft de regels voor toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas. Het toepassen van grond en baggerspecie is aangewezen als vergunningplichtige lozingsactiviteit, zie de toelichting bij artikel 3.48p. De eisen die aan het toepassen van grond en baggerspecie worden gesteld in artikel 4.1276 gelden, tenzij in die vergunning anders is bepaald.

Eerste lid

Deze bepaling heeft betrekking op het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas. Dit is een activiteit als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i. Met het oog op de vereiste functionaliteit van de activiteit en de omvang van een diepe plas gaat het hier altijd om hoeveelheden die voldoen aan de vereisten voor grootschalige toepassingen als bedoeld in de zin van artikel 4.1274. Voor toepassing van grond en baggerspecie in diepe plassen geldt echter met het oog op het beschermen van het milieu een afzonderlijk toetsingskader.

Bij toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas is de algemene bepaling voor het toepassen van grond en baggerspecie (artikel 4.1272) en die voor grootschalig toepassen (artikel 4.1274) niet van toepassing, omdat bij een diepe plas sprake is van een bijzondere situatie. De diepe plas staat in namelijk verbinding met het (diepere) grondwater en soms in verbinding met andere oppervlaktewaterlichamen. Daarmee is rekening gehouden bij het stellen van kwaliteitseisen waaraan de grond of baggerspecie moet voldoen bij toepassen in een diepe plas. De kwaliteitseisen 'voor toepassen in een diepe plas geschikte grond' en 'voor toepassen in een diepe plas geschikte baggerspecie' zijn opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit die is vastgesteld op grond van het Besluit bodemkwaliteit. Dat de toe te passen partijen aan deze kwaliteitseisen voldoen moet blijken uit een bijbehorende milieuverklaring die is afgegeven op grond van een onderzoek dat door een onderneming met een erkenning is verricht in overeenstemming met het Besluit bodemkwaliteit en de Regeling bodemkwaliteit.

De specifieke kwaliteitseisen in combinatie met de onderzoeksmethode zijn zo vastgesteld dat bij het toepassen van grond of baggerspecie wordt voldaan aan de doelstellingen van de kaderrichtlijn water voor de kwaliteit van het grondwater en het oppervlaktewaterlichaam.

In artikel 4.1269, tweede lid, onder i, gaat het alleen om toepassingen van grond of baggerspecie in een diepe plas die zijn bedoeld om de wanden van de plas te stabiliseren, om de plas te verondiepen voor de bevordering van de natuurwaarde of recreatieve waarde van de plas of om de plas tot landbodem te ontwikkelen voor de verwezenlijking van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden of recreatieterreinen. Als in een diepe plas voor andere doeleinden grond of baggerspecie wordt toegepast, dan moet worden voldaan aan de voorschriften die op die activiteit van toepassing zijn en valt de activiteit niet onder artikel 4.1275. Meestal is dan echter geen sprake van een functionele toepassing, maar van het verwijderen van afvalstoffen wat op grond van paragraaf 4.124 niet is toegestaan.

Tweede

Nadat een activiteit als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i heeft plaatsgevonden moet op de aangebrachte grond of baggerspecie binnen een jaar een afdeklaag van grond of baggerspecie worden aangebracht. Er kunnen daarbij twee situaties worden onderscheiden, namelijk de situatie dat nog steeds sprake is van een oppervlaktewaterlichaam (tweede lid) en de situatie dat de diepe plas tot landbodem is ontwikkeld en niet langer sprake is van een oppervlaktewaterlichaam (derde lid).

Als na het toepassen van de grond of baggerspecie sprake blijft van een oppervlaktewaterlichaam moet een afdeklaag worden aangebracht die tot doel heeft om de kwaliteit van het oppervlaktewater te beschermen. De grond of baggerspecie die in de afdeklaag wordt toegepast, moet voldoen aan de kwaliteitseisen die in de Regeling bodemkwaliteit zijn opgenomen voor 'voor toepassen als afdeklaag in een diepe plas geschikte grond' en 'voor toepassen als afdeklaag in een diepe plas geschikte baggerspecie'. Dat de grond of baggerspecie aan deze kwaliteitseisen voldoet moet blijken uit een milieuverklaring die is afgegeven op grond van een onderzoek dat door een onderneming met een erkenning is verricht in overeenstemming met het Besluit bodemkwaliteit en de Regeling bodemkwaliteit.

De afdeklaag moet worden aangebracht binnen een jaar na voltooiing van de activiteit waarvoor een melding is gedaan. De afdeklaag moet ook worden aangebracht als de activiteit voor een periode van langer dan een jaar wordt onderbroken. Het is niet wenselijk dat het oppervlaktewater na een jaar nog langer wordt blootgesteld aan de grond of baggerspecie die in de diepe plas is toegepast. De activiteit moet zo snel mogelijk worden afgerond en niet voor langere duur worden onderbroken.

Om te voorkomen dat na verloop van tijd de toegepaste grond of baggerspecie vrij komt te liggen, waardoor het oppervlaktewater verontreinigd kan worden, moet de laagdikte van de afdeklaag ten minste 0,5 meter zijn.

Derde lid

Als de diepe plas bij de herinrichting geheel of gedeeltelijk tot landbodem is ontwikkeld en dus niet langer sprake is van een oppervlaktewaterlichaam, moet eveneens een afdeklaag worden aangebracht. Het aanbrengen van de afdeklaag moet binnen een jaar na de beëindiging van de activiteit plaatsvinden en de laagdikte van de afdeklaag moet ten minste 0,5 meter zijn. De kwaliteit van de grond of baggerspecie die in de afdeklaag wordt toegepast, moet dan overeenkomen met de kwaliteitseisen die volgens artikel 4.1272, eerste lid, gelden voor het toepassen van grond en baggerspecie op of in de aangrenzende landbodem. Op deze wijze wordt de nieuw ontwikkelde landbodem ingepast in de omgeving.

4.1277 (maatwerk toepassen in een diepe plas) [artikel 2.12, tweede lid en artikel 2.13, tweede lid van het Besluit activiteiten leefomgeving]

In het eerste en tweede lid, zijn enkele specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen voor het stellen van maatwerkregels, maatwerkvoorschriften en vergunningvoorschriften, waarbij kwaliteitseisen waaraan grond en baggerspecie bij het toepassen moeten voldoen, worden versoepeld. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts gebruik kan worden gemaakt van soepelere eisen als de grond of baggerspecie afkomstig is uit een aangewezen bodembeheergebied.

Versoepeling van de kwaliteitseisen is in beginsel in strijd met 'standstill'. Er kunnen zich echter bijzondere lokale omstandigheden voordoen, waarin versoepeling van de kwaliteitseisen uit algemene milieuoverwegingen wenselijk is. Er zijn enkele beperkingen en voorwaarden aan de versoepeling van de kwaliteitseisen gesteld, om aan 'standstill' zoveel mogelijk recht te doen, bijvoorbeeld door dit op gebiedsniveau te hanteren.

Voor het stellen van maatwerkregels, maatwerkvoorschriften en vergunningvoorschriften is als voorwaarde opgenomen dat het gebied waar de locatiespecifieke regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) wordt aangewezen in het omgevingsplan, als sprake is van toepassen op de landbodem, of in de waterschapsverordening, als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Dit is geregeld in de artikelen 5.89p (omgevingsplan) en 6.3 (waterschapsverordening) van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De grond of baggerspecie die niet voldoet aan de kwaliteitseisen moet afkomstig zijn uit het bodembeheergebied en ook weer binnen dat gebied worden toegepast.

Het bodembeheergebied is niet bij voorbaat aan de grenzen van de gemeente of het beheergebied van de waterbeheerder gebonden. Een gemeente of waterbeheerder kan een groter gebied aanwijzen, waaruit grond of baggerspecie afkomstig moet zijn. Dit betekent niet dat de grond of baggerspecie ook buiten de grenzen van de gemeente of het beheergebied mag worden toegepast. Voor een verdere wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 4.1273 en naar hoofdstuk 11 van het algemeen deel van de toelichting.

Artikel 4.1278 (milieu: verspreiden)

Dit artikel bevat een specifieke regeling voor het verspreiden (met inbegrip van verspreiden in een weilanddepot) van baggerspecie in functionele toepassingen als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid.

Eerste lid

In afwijking van artikel 4.1272, eerste en derde lid, gelden voor verspreiden van baggerspecie specifieke kwaliteitseisen voor de baggerspecie die wordt verspreid. Deze kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder b, van het Besluit bodemkwaliteit, worden aangeduid als kwaliteit 'voor verspreiden geschikte baggerspecie'. De kwaliteitseisen zijn verschillend al naar gelang de baggerspecie wordt verspreid (al dan niet door middel van een weilanddepot) op de landbodem of in een oppervlaktewaterlichaam (waarbij onderscheid is tussen zoet en zout oppervlaktewaterlichaam).

Benadrukt wordt dat de kwaliteit 'voor verspreiden geschikte baggerspecie' geen kwaliteitsklasse betreft. Dit is van belang vanwege het verbod om baggerspecie van verschillende kwaliteitsklassen met elkaar te vermengen.

De kwaliteitseisen zijn opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit op grond van het Besluit bodemkwaliteit. De reden daarvan is dat voor baggerspecie van de kwaliteit 'voor verspreiden geschikt' een milieuverklaring nodig is waaruit blijkt dat de baggerspecie voldoet aan de daarvoor geldende kwaliteitseisen. De afgifte van de milieuverklaring vindt plaats op grond van het Besluit bodemkwaliteit door een onderneming met een erkenning. Voor de afgifte van een milieuverklaring moet worden getoetst aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteit 'voor verspreiden geschikte baggerspecie' die zijn opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit. Dit neemt niet weg dat de baggerspecie bij het toepassen altijd aan de kwaliteitseisen moet voldoen, ongeacht of daar een (eventueel ten onrechte afgegeven) milieuverklaring bij zit. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 4.1272, eerste lid.

De zinsnede 'in afwijking van artikel 4.1272, eerste en tweede lid' betekent dat er bij het verspreiden van baggerspecie alleen aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteit 'voor verspreiden geschikte baggerspecie' hoeft te worden getoetst en niet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse en (bij toepassen op de landbodem) bodemfunctieklasse waarin de ontvangende bodem is ingedeeld.

Op de landbodem mag baggerspecie afkomstig uit een oppervlaktewaterlichaam dat behoort tot de regionale wateren op bodem met de functie landbouwgrond worden verspreid tot hoogstens 10 km afstand van de plaats van vrijkomen.

Op landbouwgrond mag in beginsel uitsluitend 'voor verspreiden geschikte baggerspecie' worden verspreid. Voor verspreiden op landbouwgrond gelden de kwaliteitseisen voor 'verspreiden geschikte baggerspecie' in plaats van de kwaliteitseisen die op grond van artikel 4.1272 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn gesteld. Dit is een gevolg van het feit dat de kwaliteitseisen voor de bodemfunctie 'landbouw/natuur' zijn gebaseerd op de achtergrondwaarden in onbelaste gebieden en Nederland en het voor het imago van landbouwproducten wenselijk is dat landbouwgewassen op een 'bodem van kwaliteit landbouw/natuur' worden geteeld. De achtergrondwaarden zijn niet opgesteld met het oog op het voorkomen van risico's voor voedselkwaliteit, waardoor ook op bodems die niet voldoen aan de kwaliteitseisen voor de bodemfunctie 'landbouw/natuur' in sommige gevallen goede landbouwproducten kunnen worden geproduceerd.

De meeste vrijkomende baggerspecie voldoet niet voor alle parameters aan de kwaliteitseisen voor de bodemfunctie 'landbouw/natuur'. Dat zou beperkingen voor het toepassen van baggerspecie meebrengen, waardoor de baggerspecie niet kan worden verspreid in de nabijheid van de plaats waar zij vrijkomt. Dit wordt omwille van de noodzaak van de baggerwerkzaamheden en met het oog op de circulaire economie en klimaatadaptatie onwenselijk geacht. Daarom zijn voor het verspreiden van baggerspecie op de landbodem specifieke normen afgeleid. Deze zijn gericht op mengseltoxiciteit, de ms-PAF (meerdere stoffen, Potentieel Aangetaste Fractie). Dit houdt in dat wordt uitgegaan van de risico's die de relevante stoffen meebrengen in het mengsel waarin zij voorkomen. De kwaliteitseisen geven dus een totaalbeoordeling van de kwaliteit van het mengsel in verhouding tot de risico's. Hierin is rekening gehouden met de ruimte die boven de

kwaliteitseisen voor de functie landbouw/natuur nog aanwezig is om minder strenge kwaliteitseisen te stellen zonder dat dit ertoe leidt dat de bodem niet meer voor de functie landbouw geschikt is als gevolg van onacceptabele risico's voor de kwaliteit van de producten of de gezondheid van het vee.

Artikel 4.1279(maatwerk verspreiden) [artikel 2.12, tweede lid en artikel 2.13, tweede lid van het Besluit activiteiten leefomgeving]

In het eerste en tweede lid, zijn enkele specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen voor het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften waarbij kwaliteitseisen waaraan grond en baggerspecie bij het toepassen moeten voldoen, worden versoepeld. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts gebruik kan worden gemaakt van soepelere eisen als de grond of baggerspecie afkomstig is uit een aangewezen bodembeheergebied.

Versoepeling van de kwaliteitseisen is in beginsel in strijd met 'standstill'. Er kunnen zich echter bijzondere lokale omstandigheden voordoen, waarin versoepeling van de kwaliteitseisen uit algemene milieuoverwegingen wenselijk is. Er zijn enkele beperkingen en voorwaarden aan de versoepeling van de kwaliteitseisen gesteld, om aan 'standstill' zoveel mogelijk recht te doen, bijvoorbeeld door dit op gebiedsniveau te hanteren.

Voor het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften is als voorwaarde opgenomen dat het gebied waar de locatiespecifieke regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) wordt aangewezen in het omgevingsplan, als sprake is van toepassen op de landbodem, of in de waterschapsverordening, als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Dit is geregeld in de artikelen 5.89p (omgevingsplan) en 6.3 (waterschapsverordening) van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De grond of baggerspecie die niet voldoet aan de kwaliteitseisen moet afkomstig zijn uit het bodembeheergebied en ook weer binnen dat gebied worden toegepast.

Het bodembeheergebied is niet bij voorbaat aan de grenzen van de gemeente of het beheergebied van de waterbeheerder gebonden. Een gemeente of waterbeheerder kan een groter gebied aanwijzen, waaruit grond of baggerspecie afkomstig moet zijn. Dit betekent niet dat de grond of baggerspecie ook buiten de grenzen van de gemeente of het beheergebied mag worden toegepast. Voor een verdere wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 4.1273 en naar hoofdstuk 11 van het algemeen deel van de toelichting.

Wat betreft het via maatwerk mogelijk maken van verspreiden van sterk verontreinigde baggerspecie op de landbodem kan nog worden opgemerkt dat dit vrijwel niet aan de orde zal zijn omdat zich doorgaans geen diffuse zware verontreiniging voordoet van zowel de waterbodem als de landbodem. Het kan echter wel het geval zijn, bijvoorbeeld als een beek door een diffuus sterk verontreinigd gebied loopt.

Artikel 4.1280 (milieu: toepassen van tarragrond)

Dit artikel bevat met het oog op het beschermen van het milieu specifieke bepalingen over het toepassen van tarragrond. Onder tarragrond wordt verstaan de aanhangende grond die vrijkomt bij het behandelen van het gewas na de oogst. Het wordt ook wel spoelgrond of zeefgrond genoemd en komt, afhankelijk van de oogstomstandigheden en gehanteerde scheidingstechnieken, zowel in droge vorm als in natte vorm voor. Voor het toepassen van tarragrond gelden in principe de regels voor het toepassen van grond, met een aantal verschillen die in dit artikel zijn opgenomen.

Eerste en tweede lid

Tarragrond hoeft voor enkele stoffen niet te voldoen aan de kwaliteitseisen die op grond van artikel 4.1272, eerste lid, en artikel 4.1274, tweede lid, onder a, gelden voor de kwaliteitsklasse en de functieklasse waarin de ontvangende landbodem is ingedeeld.
Tarragrond kan voor bepaalde stoffen niet voldoen aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse en de functieklasse van de ontvangende landbodem, respectievelijk de kwaliteitseisen voor de kwaliteit emissiearme grond in geval van grootschalig toepassen van tarragrond. Desondanks bestaan er geen milieuhygiënische bezwaren tegen het toepassen van tarragrond.

In tarragrond komt vers en onbestorven organisch materiaal van gewasresten, zoals loof en wortelen, voor. Bij de afbraak van dit organisch materiaal ontstaan verschillende afbraakproducten. Bij afbraak onder anaërobe condities ontstaan als tussenproducten onder andere stoffen als cresolen, fenol, tolueen en overige stoffen, die in het laboratorium als minerale olie worden gedetecteerd, in gehaltes die niet voldoen aan de kwaliteitseisen die gelden voor de kwaliteitsklasse waarin de grond voor andere stoffen is ingedeeld. Dit verschijnsel kan zich ook voordoen in de bodem van landbouwpercelen, bijvoorbeeld na zware regenval of kort na het onderwerken van oogstrestanten. In de landbouw en in de verwerkende industrie, waar tarragrond vrijkomt, ontstaan vorengenoemde stoffen in de tarragrond door natuurlijke processen. Zij worden niet aan de tarragrond toegevoegd. Door het biologische afbraakproces zullen de stoffen in tarragrond na enige tijd niet meer boven de achtergrondwaarden of de maximale waarden voor de kwaliteitsklassen wonen en industrie worden aangetroffen. Naarmate het afbraakproces onder meer aërobe condities plaatsvindt zal het afbraakproces nog sneller verlopen.
Daarom kunnen voor tarragrond hogere waarden voor genoemde stoffen worden toegestaan dan op grond van het Besluit bodemkwaliteit voor grond gelden.

De kwaliteitseisen voor tarragrond zijn opgenomen in de op het Besluit bodemkwaliteit gebaseerde Regeling bodemkwaliteit. Het onderzoek van de kwaliteit vindt plaats in overeenstemming met het Besluit bodemkwaliteit, evenals de afgifte van een milieuverklaring op grond van het onderzoek, waaruit blijkt dat de tarragrond aan de toepasselijke kwaliteitseisen voldoet.

Derde lid

Tarragrond mag alleen op de landbodem worden toegepast. Bij het toepassen van tarragrond in een oppervlaktewaterlichaam of onder grondwaterniveau kunnen door de aanwezigheid van onbestorven organisch materiaal ongewenste gevolgen voor de fysieke leefomgeving optreden, zoals zuurstofloosheid van het oppervlaktewaterlichaam. Daarom is het toepassen van de tarragrond alleen toegestaan op de landbodem.

Vierde lid

In het vierde lid is een speciale regeling opgenomen voor tarragrond die afkomstig is van aardappelen die behandeld zijn met chloorprofam. Tarragrond van aardappelen is over het algemeen schone grond. Bij de opslag van aardappelen wordt als kiemremmer de werkzame stof chloorprofam gebruikt. In de praktijk voldoet deze tarragrond door de aanwezigheid van chloorprofam niet altijd aan de toepasselijke kwaliteitseisen voor grond. Als de tarragrond van aardappelen op de landbodem boven het grondwaterniveau wordt toegepast, verloopt de afbraak van chloorprofam zo snel dat er geen risico’s zijn voor de kwaliteit van het grondwater. Het beleid is erop gericht dat professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw zal worden verboden. In verband hiermee is in het vierde lid bepaald dat het toepassen van tarragrond van aardappelen in Natura 2000-gebieden en gebieden die zijn opgenomen in de natuurnetwerk Nederland niet is toegestaan.

§ 4.125 Toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg

Paragraaf 4.125 bevat regels over het toepassen van (pure) mijnsteen en met grond en baggerspecie vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg.

Artikel 4.1281 (toepassingsbereik)

Eerste lid

Dit artikel bepaalt de reikwijdte van paragraaf 4.125. Deze paragraaf is van toepassing op het toepassen van (pure) mijnsteen en met grond en baggerspecie vermengde mijnsteen. Uit de aanwijzing van de milieubelastende activiteit in artikel 3.48r volgt dat paragraaf 4.125 uitsluitend van toepassing is op het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen die afkomstig is uit een bij ministeriele regeling aangewezen herkomstgebied in de provincie Limburg in een toepassingsgebied in de provincie Limburg dat bij ministeriële regeling is aangewezen. Zie voor de aanwijzing van de gebieden de toelichting bij artikel 3.48r van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Mijnsteen en met ten hoogste 20 % grond en baggerspecie vermengde mijnsteen is een bouwstof waarop paragraaf 4.123 van toepassing is. In artikel 3.48m is het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen waarop paragraaf 3.2.27 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing is uitgezonderd van de activiteit toepassen van bouwstoffen.
Dit betekent dat voor het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen die afkomstig is uit een bij ministeriele regeling aangewezen herkomstgebied in de provincie Limburg en die wordt toegepast in een bij ministeriele regeling aangewezen toepassingsgebied in de provincie Limburg de regels uit paragraaf 4.125 (voor toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen) gelden.

Voor het toepassen van mijnsteen en met ten hoogste 20 % grond en baggerspecie vermengde mijnsteen die afkomstig is *van buiten* bij ministeriele regeling aangewezen herkomstgebied in de provincie Limburg of voor het toepassen van mijnsteen en met ten hoogste 20 % grond en baggerspecie vermengde mijnsteen die wordt toegepast *buiten een* bij ministeriele regeling aangewezen toepassingsgebied in de provincie Limburg zijn de regels voor toepassen van bouwstoffen uit paragraaf 4.123 van toepassing. Afhankelijk van waar de mijnsteen en vermengde mijnsteen vandaan komt en wordt toegepast is dus of paragraaf 4.125 of paragraaf 4.123 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing, maar nooit gelijktijdig.

Onder mijnsteen wordt materiaal verstaan dat in het verleden in grote hoeveelheden is vrijgekomen als nevengesteente bij de winning van steenkool. Mijnsteen bestaat in hoofdzaak uit gebroken schalie en zandsteen met bijmenging van kolengruis.

Bij het opruimen van de ‘kolenbergen’ zijn grote hoeveelheden mijnsteen toegepast in voormalige groeves (voor kleiwinning), voormalige grindgaten in de (uiterwaarden van de) Maas en als mijnsteenbergen op de voormalige mijnterreinen. In de laatste decennia van de vorige eeuw is mijnsteen ook grootschalig gebruikt als ophoogmateriaal voor woningbouw, industrieterreinen en parken. Mijnsteen is daardoor in Limburg op grote schaal aanwezig in de (water)bodem. Het beleid in dit gebied is de afgelopen decennia gericht geweest op het concentreren van bij graafwerkzaamheden vrijkomende mijnsteen en vermengde mijnsteen in de gebieden waar het reeds grootschalig is toegepast. Verspreiden van de mijnsteen en vermengde mijnsteen naar buiten de gebieden is vanwege de milieuhygiënische eigenschappen van de mijnsteen en vermengde mijnsteen ongewenst. In paragraaf 4.125 zijn de voorwaarden voor toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen opgenomen die een voortzetting beogen van het beleid om de mijnsteen en vermengde mijnsteen die vrijkomt te concentreren binnen de grenzen van het bij ministeriele regeling aangewezen toepassingsgebied in de provincie Limburg.

Tweede lid

In het tweede lid is bepaald dat aan de voorschriften van paragraaf 4.125 wordt voldaan voor elke partij mijnsteen of vermengd mijnsteen, die wordt toegepast, tenzij daarin anders is bepaald.

Derde lid

Baggerspecie wordt hierin omschreven als materiaal dat is vrijgekomen uit de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam en at bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouden en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter.
De definitie van baggerspecie heeft betrekking op het fijne bodemmateriaal (maximale korrelgrootte van 2 millimeter) alsmede op van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind (2–63 mm). Ook natuurlijke mengsels van fijn bodemmateriaal en schelpen en grind vallen onder het begrip baggerspecie. Het fijne bodemmateriaal bestaat doorgaans uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof. In uitzonderingsgevallen komt ook baggerspecie voor met vrijwel geen organische stof (bijvoorbeeld dekzanden) of vrijwel geen minerale delen (bijvoorbeeld mineraalarm veen). Schelpen en grind zijn in de definitie opgenomen omdat zij regelmatig in de bodem voorkomen, en toepassing ervan als bodem geen bezwaren uit milieuoogpunt kent. Uitsluiting van deze materialen zou het toepassen van baggerspecie nodeloos beperken. Natuurlijke bodemmaterialen groter dan 63 mm worden in de bodemkunde beschouwd als stenen en worden niet gerekend tot de grondmatrix.
Het begrip baggerspecie is nevengeschikt aan het begrip grond. Baggerspecie is dus niet opgevat als een categorie grond maar als een zelfstandige categorie. Baggerspecie is bodemmateriaal dat vrijkomt uit het oppervlaktewater of de voor dat water bestemde ruimte.

Hieraan kan worden toegevoegd dat de plaats waar het materiaal vrijkomt, bepaalt of er sprake is van baggerspecie. Baggerspecie wordt ontgraven uit de waterbodem of oeverbodem van een oppervlaktewaterlichaam. Tijdens de behandeling, bewerking of tijdelijke opslag van het materiaal is nog steeds sprake van baggerspecie. Pas nadat de baggerspecie op de landbodem is aangebracht, is niet langer sprake van baggerspecie. Het materiaal gaat dan deel uitmaken van de bodem omdat het vereiste van terugneembaarheid, anders dan bij het toepassen van bouwstoffen, niet geldt.

Onder grond wordt hier verstaan vast materiaal dat bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouding en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter en ten hoogste 20% bodemvreemd materiaal, niet zijnde baggerspecie.
De definitie van grond heeft betrekking op het fijne bodemmateriaal (maximale korrelgrootte van 2 millimeter) alsmede op van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind (2–63 mm). Ook natuurlijke mengsels van fijn bodemmateriaal en schelpen en grind vallen onder het begrip grond. Het fijne bodemmateriaal bestaat doorgaans uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof. In uitzonderingsgevallen komt ook grond voor met vrijwel geen organische stof (bijvoorbeeld dekzanden) of vrijwel geen minerale delen (bijvoorbeeld mineraalarm veen). Schelpen en grind zijn in de definitie opgenomen omdat zij regelmatig in de bodem voorkomen, en toepassing ervan als bodem geen bezwaren uit milieuoogpunt kent. Uitsluiting van deze materialen zou het toepassen van grond nodeloos beperken. Natuurlijke bodemmaterialen groter dan 63 mm worden in de bodemkunde beschouwd als stenen en worden niet gerekend tot de grondmatrix.

Artikelen 4.1282 (melding) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Dit artikel regelt de eisen aan de melding voorafgaand aan de activiteit. De meldingsplicht moet worden onderscheiden van de verplichting die is opgenomen in artikel 4.1283 om bepaalde gegevens en bescheiden aan het bevoegd gezag toe te zenden.

Eerste lid

Volgens het eerste lid is het verboden mijnsteen en met grond en bagger vermengde mijnsteen toe te passen zonder dit ten minste vijf werkdagen voor het begin van het toepassen te melden. Een melding is pas compleet als alle gegevens die worden gevraagd zijn versterkt. De meldplicht heeft niet tot doel om beoordeling van de activiteit vooraf door het bevoegd gezag mogelijk te maken. Als de melding is gedaan, mag de activiteit onder de gestelde voorwaarden plaatsvinden.[85] Het bevoegd gezag controleert het meldingsformulier en bij behorende rapporten en documenten. De controle wordt niet gevolgd door een formeel besluit (beschikking) in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Het bevoegd gezag gaat alleen na of de melding al dan niet voldoet aan de eisen van dit artikel. Het is het bevoegd gezag niet toegestaan andere eisen toe te voegen. Wanneer de melding niet conform de vereisten is ingediend, kan het bevoegd gezag in het kader van de handhaving aan de initiatiefnemer meedelen aan welke eisen van het Besluit niet is voldaan. Deze mededeling is geen besluit (beschikking) in de zin van artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht. Bepalingen over het elektronisch verkeer en de mogelijkheden om per post een melding te doen zijn opgenomen in het Omgevingsbesluit, zie daarvoor afdeling 14.1 van dat besluit en de toelichting daarop. Zie voor bepalingen over de bekendmaking van meldingen door het bevoegd gezag afdeling 10.5 van dat besluit.

Als het voornemen om mijnsteen en met grond of baggerspecie vermengde mijnsteen toe te passen niet is gemeld, is het toepassen niet toegestaan. Het achterwege laten van een melding heeft dus grote gevolgen.

Tweede lid

In het tweede lid is de specifieke informatie opgesomd die bij de melding moet worden verstrekt, naast de algemene informatie die al moet worden verstrekt op grond van afdeling 2.6 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Gelet op het toegenomen belang van de melding is kritisch gekeken welke informatie, onder de meldingsplicht van artikel 4.1282 valt, en welke onder de informatieplicht van artikel 4.1283.

De meldingsplicht heeft betrekking op de informatie die bepalend is of het toepassen van mijnsteen en met grond en baggerspecie vermengd mijnsteen in de voorgenomen vorm op de voorgenomen locatie als zodanig is toegestaan Het brengt veel onnodige moeite en kosten mee om een toepassing achteraf weer te verwijderen wanneer blijkt dat zij in de voorgenomen vorm op de voorgenomen locatie niet is toegestaan. De gegevens die in de melding moeten worden verstrekt, stelt het bevoegd gezag in staat om tijdig in te grijpen als het toepassen niet (op de beoogde locatie of in de beoogde vorm) is toegestaan. Specifieke informatie over de afzonderlijke partijen die worden toegepast, is minder cruciaal voor de beoordeling van de toelaatbaarheid van de beoogde toepassing als zodanig. Daarom geldt voor de afzonderlijke partijen alleen de informatieplicht op grond van artikel 4.1283.

Onder a
De functionele toepassingen die zijn toegestaan, zijn in artikel 4.1285, tweede lid, limitatief opgesomd. In de melding wordt aangegeven welke van de opgesomde functionele toepassing wordt gerealiseerd en wordt onderbouwd waarom de initiatiefnemer de toepassing als functioneel ziet. Veelal is het realiseren van een functionele toepassing het gevolg van een ruimtelijk besluit, zoals bij de aanleg van een weg.

[85] Stb. 2018, 293

Onder b
De melding omvat eveneens de dimensionering (de omvang in lengte, hoogte en breedte) van de functionele toepassing. Hieruit kan worden opgemaakt of er inderdaad sprake is van een functionele toepassing en of niet meer mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toepast dan noodzakelijk is voor het realiseren van de functionele toepassing (artikel 4.1286 functionele hoeveelheid).

Onder c
De hoeveelheid mijnsteen of met grond of baggerspecie vermengd mijnsteen die zal worden toegepast stelt het bevoegd gezag in staat om zich een oordeel te vormen of inderdaad sprake is van een functionele toepassing en in het bijzonder of daarbij wordt voldaan aan artikel 4.1286 (functionele hoeveelheid). Het gaat om de hoeveelheid mijnsteen of vermengd mijnsteen die in totaal in het kader van de beoogde functionele toepassing zal worden toegepast. Het toepassen kan eventueel in fasen plaatsvinden, maar de melding bevat de hoeveelheid van al deze fasen samen.
Er kan sprake zijn van grootschalig toepassen als bedoeld in artikel 4.1290. Ook hierbij wordt gekeken naar de totale hoeveelheid die in het kader van de beoogde functionele toepassing zal worden toegepast. De omvang van de totale toepassing geeft het bevoegd gezag ook een indruk van de gevolgen van de functionele toepassing voor de fysieke leefomgeving en de mate waarin toezicht op de uitvoering aan de orde is.

Onder d
De verwachte datum van het begin van het toepassen is mede belangrijk om (risicogestuurd) toezicht uit te oefenen.

Onder e en f
Dit meldingsvereiste vult artikel 2.16 van het Besluit activiteiten leefomgeving aan, waarin is bepaald dat in de melding van de activiteit het adres van de voorgenomen activiteit moet worden vermeld. Locaties waar mijnsteen en vermengde mijnsteen worden toegepast hebben niet altijd een adres. Daarom moeten bij de melding de gegevens over de coördinaten van de ontvangende landbodem of het ontvangende oppervlaktewaterlichaam worden verstrekt. Mocht van de ontvangende landbodem het adres vermeld zijn, dan kunnen de coördinaten achterwege worden gelaten.
De informatie over de locatie waar de mijnsteen of vermengde mijnsteen zal worden toegepast stelt het bevoegd gezag in staat zich een beeld vormen of de voorgenomen toepassing van mijnsteen of vermengde mijnsteen op de beoogde locatie is toegestaan. Dit is bijvoorbeeld niet het geval als de activiteit waarbij de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast niet in overeenstemming is met de functie die aan de locatie in het omgevingsplan is toegewezen. Voor mijnsteen en vermengde mijnsteen geldt bovendien dat deze moeten worden toegepast in een bij ministeriële regeling aangewezen toepassingsgebied. Dit kan het bevoegd gezag controleren aan de hand van de gemelde locatie.

Onder g
Als de initiatiefnemer ervoor kiest om bij grootschalig toepassen van mijnsteen en vermengd mijnsteen gebruik te maken van artikel 4.1290, moet bij de melding een verklaring worden verstrekt dat het toepassen zal plaatsvinden in overeenstemming met artikel 4.1290. Het is van belang dat voordat met het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt aangevangen, duidelijk wordt gemaakt onder welk regime dit zal gebeuren.

Derde lid

Als het toepassen op een andere manier wordt uitgevoerd dan in de melding is aangegeven moet dit tenminste vijf werkdagen voorafgaand aan die wijziging worden gemeld. Op grond van het zesde lid geldt voor het grootschalig toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen een meldtermijn van vier weken, welke termijn eveneens geldt voor de het op een andere manier

toepassen dan in de melding is aangegeven. De keuze om grootschalig toe te passen kan niet meer worden gewijzigd, omdat er voor grootschalig toepassen andere eisen gelden.

Vierde lid

Om de administratieve lasten te beperken in situaties waarin het toepassen alleen geringe risico's voor het milieu meebrengt zijn enkele uitzonderingen op de meldplicht gemaakt. Dit betekent niet dat voor het toepassen van mijnsteen en vermengd mijnsteen in de uitgezonderde gevallen geen inhoudelijke regels gelden, maar alleen dat het toepassen niet vooraf hoeft te worden gemeld. Evenmin betekent dit dat er geen toezicht mogelijk is of gehouden zal worden op de naleving van die regels als hiertoe aanleiding bestaat, bijvoorbeeld omdat er signalen zijn dat sprake is van overtreding daarvan.

Er hoeft niet te worden gemeld als mijnsteen en vermengd mijnsteen wordt toegepast door particulieren, dat wil zeggen natuurlijke personen die dit niet doen in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf. Het gaat vaak om het toepassen van geringe hoeveelheden mijnsteen en vermengd mijnsteen, veelal in tuinen. Naar aanleiding van recente ontwikkelingen [86] is de afbakening verder verduidelijkt door de invoering van een maximum hoeveelheid toe te passen mijnsteen of vermengde mijnsteen van ten hoogste 25 kubieke meter. Als meer mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, is er in de regel geen sprake van toepassen door een natuurlijk persoon, anders dan in de uitoefening van zijn beroep op bedrijf

Vijfde lid

Er hoeft ook niet iedere keer opnieuw te worden gemeld als op dezelfde locatie in dezelfde functionele toepassing nieuwe partijen mijnsteen en vermengd mijnsteen worden toegepast. Er kan dan worden volstaan met specifieke informatie die op die partijen betrekking heeft (informatieplicht van artikel 4.1283).

Zesde lid

Gezien de grote hoeveelheid mijnsteen of gemengd mijnsteen waarvan sprake kan zijn, geeft het zesde lid het bevoegd gezag vier weken om de melding te beoordelen.

Artikel 4.1283 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Deze bepaling bevat een informatieverplichting per toe te passen partij mijnsteen of vermengde mijnsteen. Deze informatieverplichting moet worden onderscheiden van de meldingsplicht, die geldt voor de toepassing als geheel (zie toelichting op artikel 4.1282).

Eerste lid

De informatie moet ten minste vijf dagen voor het begin van de activiteit worden verstrekt. Met een termijn van vijf dagen is een evenwicht beoogd tussen enerzijds de wens van het bedrijfsleven om de melding zo kort mogelijk voordat de activiteit plaatsvindt te mogen indienen (omdat men de mijnsteen en vermengde mijnsteen na de verkrijging graag meteen wil toepassen of het moment van toepassing kan wijzigen) en de wens van het bevoegd gezag om enige tijd te hebben om de ingediende informatie te beoordelen (onder andere met het oog op een beter (risico-gestuurd) toezicht, in het bijzonder het fysieke toezicht op de locatie van toepassen).
Als uit de informatie die op grond van dit artikel is verstrekt, blijkt dat het toepassen in strijd is met bepaalde verplichtingen, dan kan de strijdigheid vaak nog worden opgeheven zonder dat de functionele toepassing als geheel in gevaar komt. Dit is bijvoorbeeld het geval als de mijnsteen of vermengde mijnsteen niet voldoet aan de toepasselijke kwaliteitseisen. In dat geval kunnen andere

[86] Raad van State 7 maart 2018, ECLI:NL:RVS:2018-784.

partijen mijnsteen of vermengde mijnsteen alsnog worden toegepast in plaats van de partijen die niet voldoen. Deze informatie hoeft niet in de melding te worden opgenomen, omdat het de bedoeling is dat in beginsel met een eenmalige melding voor een functionele toepassing kan worden volstaan en op het moment van melding nog niet voor alle partijen mijnsteen en vermengde mijnsteen die zullen worden toegepast, een milieuverklaring kan worden verstrekt. De verstrekking van een milieuverklaring voor elke partij mijnsteen of vermengde mijnsteen die wordt toegepast, is daarom opgenomen in de (telkens terugkerende) informatieverplichting op grond van dit artikel.

Onder a en b
Informatie over de verwachte data waarop het toepassen zal beginnen en eindigen is van belang voor het houden van fysiek toezicht. Het bevoegd gezag kan langsgaan op de locatie waar de toepassing plaatsvindt.

Onder c
Uit een milieuverklaring die voor de partij is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit krijgt het bevoegd gezag informatie over de kwaliteit van elke partij mijnsteen en vermengde mijnsteen. De wijze waarop een milieuverklaring moet worden afgegeven en het daarvoor genodigde onderzoek moet worden verricht, is niet in het Besluit activiteiten leefomgeving geregeld, maar blijft geregeld in het Besluit bodemkwaliteit.

Onder d
Voor mijnsteen en vermengde mijnsteen geldt dat deze volgens paragraaf 4.125 Besluit activiteiten leefomgeving afkomstig moet zijn van een bij ministeriële regeling aangewezen herkomstgebied in de provincie Limburg. Dit kan het bevoegd gezag controleren aan de hand van de herkomst. Informatie over de herkomst van elke partij mijnsteen en gemengd mijnsteen geeft zicht op de ‘grondstromen’ en is nodig met het oog op de ketenhandhaving. Dit houdt in dat het duidelijk moet zijn waar de mijnsteen en gemengd mijnsteen wordt ontgraven en waar deze naar toe gaat. Verder is deze informatie nodig om te kunnen beoordelen of voor de milieuverklaring toereikend onderzoek heeft plaatsgevonden.

Onder e
Uit een milieuverklaring die voor de partij is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit krijgt het bevoegd gezag informatie over de kwaliteit van elke partij mijnsteen of vermengde mijnsteen. De wijze waarop een milieuverklaring moet worden afgegeven en het benodigde onderzoek dat daarvoor moet worden verricht blijft geregeld in het Besluit bodemkwaliteit.

Onder f
Voor de meeste toepassingen van mijnsteen en vermengde mijnsteen is het noodzakelijk om voor het bepalen van de kwaliteitseisen voor de mijnsteen of vermengde mijnsteen ook de kwaliteit van de ontvangende bodem te kennen. Bij de informatieplicht wordt daarom ook gevraagd om een milieuverklaring bodemkwaliteit van de ontvangende bodem. In het derde lid is aangegeven dat bij grootschalig toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen het niet noodzakelijk is om de ontvangende bodemkwaliteit te kennen.

Onder g
Als de kwaliteitseis die voor de toegepaste mijnsteen en gemengd mijnsteen geldt aan de kwaliteit van de aangrenzende landbodem is gerelateerd, moet informatie worden verstrekt in de vorm van de kwaliteitsklasse van de aangrenzende landbodem. Dit is het geval bij toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen in een afdeklaag op een grootschalige toepassing als bedoeld in artikel 4.1290, vierde lid.

Tweede lid

Om de administratieve lasten te beperken in situaties waarin het toepassen alleen geringe risico's voor het milieu meebrengt zijn enkele uitzonderingen op de informatieplicht voor het begin van de activiteit gemaakt. Deze uitzonderingen op de informatieverplichting zijn vergelijkbaar met de uitzonderingen op de meldingsplicht van artikel 4.1282.

Er hoeft geen informatie voor het begin van de activiteit te worden verstrekt als mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast door particulieren, dat wil zeggen natuurlijke personen die dit niet doen in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf. Het gaat vaak om het toepassen van geringe hoeveelheden, veelal in tuinen. Naar aanleiding van recente ontwikkelingen[87] is de afbakening verder verduidelijkt door in de bepaling een maximum hoeveelheid toe te passen mijnsteen of vermengde mijnsteen op te nemen van ten hoogste 25 m^3. Als meer mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, is er in de regel geen sprake van toepassen door een natuurlijk persoon, anders dan in de uitoefening van zijn beroep op bedrijf.

Derde lid

Bij grootschalige toepassing is de kwaliteit van de ontvangende bodem niet van belang voor de toelaatbaarheid van het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen. Alleen de kwaliteit van de mijnsteen en vermengde mijnsteen is bepalend. De in het derde lid, onder f, bedoelde informatie is in die gevallen niet relevant.

Vierde lid

Bepaalde gegevens en bescheiden hoeven voor het begin van de activiteit niet te worden verstrekt, als zij al eerder zijn verstrekt.

Artikel 4.1284 (gegevens en bescheiden: tijdens en na afloop van de activiteit)

Dit artikel regelt dat de gegevens en bescheiden, bedoeld in artikel 4.1282 en 4.1283 beschikbaar zijn tijdens het verrichten van de activiteit. Deze informatie wordt ten minste vijf jaar nadat de activiteit is verricht bewaard.

Artikel 4.1285 (milieu: functionele toepassing)

Eerste lid

Dit artikel regelt dat mijnsteen en vermengde mijnsteen met het oog op het beschermen van het milieu alleen mogen worden toegepast in een bij ministeriele regeling aangewezen toepassingsgebied in Limburg en in het tweede lid aangewezen functionele toepassing.

Het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen betreft niet alleen de aanleg van de functionele toepassing maar ook de instandhouding, het herstel, de verandering en de uitbreiding daarvan. Het opnemen van deze termen is bedoeld als een verduidelijking ten opzichte van de voormalige regels uit het Besluit bodemkwaliteit, waarmee geen inhoudelijke wijziging is beoogd.

Tweede lid

Toepassen van mijnsteen is niet in elke functionele toepassing toegestaan, maar alleen in functionele toepassingen die limitatief zijn opgesomd. Ook de mogelijkheid van grootschalige toepassing staat open (artikel 4.1290). Niet alle functionele toepassingen die zijn genoemd in de paragraaf voor grond en baggerspecie (artikel 4.1269) zijn voor de toepassing van mijnsteen en vermengde mijnsteen relevant of gebruikelijk.

[87] Raad van State 7 maart 2018, ECLI:NL:RVS:2018-784.

Onder a
Deze functionele toepassing betreft het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen in wegen of spoorwegen, bouwwerken en dijken. Uit de omschrijving van het begrip weg[88] in Bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving volgt dat onder wegen ook de grondlichamen vallen waarop wegen zijn aangelegd. Voor geluidswallen is uitdrukkelijk vermeld dat zij ook tot de weg of spoorweg behoren.

Onder b
Als gevolg van inklinking treedt bodemdaling op. Om in die gebieden bedrijventerreinen of woningbouwlocaties te kunnen verwezenlijken is het door een hoge grondwaterstand vaak noodzakelijk om eerst de bodem op te hogen. Het opnemen van het ophogen van tuinen en recreatieterreinen als functionele toepassing is bedoeld als verduidelijking en is een juridisering van bestaande praktijk. Onder "recreatieterreinen" vallen bijvoorbeeld golf- en crossbanen.
De omschrijving onder b omvat niet het na ophoging toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in het kader van de (her)inrichting van het terrein, dit valt onder onderdeel c.

Onder c
Ophoging van de landbodem kan noodzakelijk zijn voor het herstel of verbetering van de bodemgesteldheid van een terrein, of om de landbouwkundige, natuurwaarde of recreatieve waarde van het terrein te bevorderen.
In natuurgebieden kan grondverzet nodig zijn, met het oog op natuurontwikkeling, bijvoorbeeld om variëteit in biotopen te krijgen. Niet iedere ophoging van natuurgronden is een functionele toepassing. Dit is alleen het geval als hierdoor de natuurwaarde wordt verhoogd.

Onder d
Op grootschalige toepassingen van mijnsteen en vermengde mijnsteen moet een afdeklaag worden aangebracht. Deze afdeklaag is geen onderdeel van de grootschalige toepassing en valt onder de algemene regels voor het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen.

Onder e
Om het mogelijk te maken dat voormalige winplaatsen van delfstoffen na beëindiging van de winning een nieuwe functie kunnen gaan vervullen, is het vaak nodig dat zij met het oog op de veiligheid en herinrichting worden gestabiliseerd en aangevuld. Het stabiliseren is bedoeld om de veiligheid te waarborgen.

Onder f
Ophogingen, verondiepingen en dempingen in oppervlaktewaterlichamen houden verband met de water(bodem)opgave. Het gaat hierbij om het klimaatbestendig maken van oppervlaktewaterlichamen ter bescherming tegen overstromingen en wateroverlast, het bevorderen van natuurwaarden en recreatieve waarden, waaronder het verwezenlijken van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden, en het in stand houden van de afvoer- en scheepvaartfunctie van watersystemen. Ten opzichte van het voormalige artikel 35 van het Besluit bodemkwaliteit zijn recreatieve waarden toegevoegd. In het Besluit bodemkwaliteit omvatte deze categorie ook 'de toepassing van grond of baggerspecie in ophogingen in waterbouwkundige constructies'. Deze activiteit valt nu onder a.

Derde lid

In het derde lid, is voor de duidelijkheid vastgelegd dat bij toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen die als afvalstoffen moeten worden aangemerkt, in een functionele toepassing en in overeenstemming met de andere bepalingen van paragraaf 4.124, sprake is van een nuttige toepassing van afvalstoffen als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet milieubeheer. Er hoeft dan niet meer aangetoond te worden dat de afvalstoffen niet worden verwijderd.

[88] Weg: weg met inbegrip van de daarin gelegen kunstwerken en wat verder naar zijn aard daartoe behoort.

Artikel 4.1286 (grondstof, afvalstof: functionele hoeveelheid)

De toepassing van mijnsteen en gemengd mijnsteen moet niet alleen als zodanig functioneel zijn, maar er mogen ook met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen niet meer mijnsteen en vermengde mijnsteen worden toegepast dan nodig is om de functionele toepassing aan haar functie te laten beantwoorden. De hoeveelheid mijnsteen en vermengde mijnsteen die nodig is om een functionele toepassing aan haar functie te laten beantwoorden, verschilt van geval tot geval. Dit wordt beoordeeld aan de hand van civieltechnische, bouwtechnische, ecologische of esthetische maatstaven. Zo mag een geluidswal in beginsel niet hoger worden dan nodig is voor de bescherming tegen de geluidsoverlast. Ook mag in beginsel geen 'geluidswal' worden aangelegd als er geen objecten zijn die tegen geluidsoverlast moeten worden beschermd. De grens wat redelijkerwijs nodig is, valt niet scherp te trekken. Dit artikel is daarom vooral bedoeld om te kunnen optreden in situaties waarin het duidelijk is dat een te grote hoeveelheid mijnsteen en vermengde mijnsteen is toegepast.

Bij toepassing van een te grote hoeveelheid mijnsteen en vermengde mijnsteen kan zowel sprake zijn van overtreding van artikel 4.1285 als van artikel 4.1286. Dit hangt af van de situatie. Als er weliswaar te veel mijnsteen en gemengd mijnsteen zijn toegepast, maar het geheel op zichzelf nog wel overwegend als een functionele toepassing kan worden aangemerkt, ligt het meer voor de hand om op te treden op grond van artikel 4.1286. Handhaving is er dan op gericht dat het teveel aan mijnsteen en vermengde mijnsteen wordt verwijderd, waarbij de functionele toepassing als zodanig kan blijven bestaan.
Als een te grote, niet functionele hoeveelheid mijnsteen en vermengde mijnsteen wordt gebruikt, worden de mijnsteen en gemengd mijnsteen als afvalstoffen aangemerkt, omdat de initiatiefnemer zich dan feitelijk van de mijnsteen en vermengde mijnsteen ontdoet door middel van verwijderen. Dit is ongewenst met het oog op zowel het zuinig gebruik van grondstoffen als het doelmatig beheer van afvalstoffen. Er is dan sprake van handelen in strijd met artikel 4.1285 en artikel 4.1286 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 4.1287 (milieu: bodemvreemd materiaal)

Eerste lid

In mijnsteen en vermengde mijnsteen bevindt zich soms bodemvreemd materiaal, zoals puin, hout of baksteenscherven. Doorgaans is de aanwezigheid van bodemvreemd materiaal in mijnsteen en vermengde mijnsteen niet bezwaarlijk, maar het is wel noodzakelijk dit met het oog op het beschermen van het milieu te begrenzen. Als er onnodig bodemvreemd materiaal voorkomt, is sprake van een afvalstof die niet geschikt is voor nuttige toepassing, omdat zij dan kan leiden tot verontreiniging van de (water)bodem en het milieu die te voorkomen is. Deze bepaling komt erop neer dat bij het onnodig voorkomen van bodemvreemd materiaal de mijnsteen en vermengde mijnsteen niet mag worden toegepast. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen enerzijds steenachtig materiaal en hout (onder a) en anderzijds ander bodemvreemd materiaal (onder b), zoals plastic en piepschuim.

Voor steenachtig materiaal en hout geldt dat bij normaal gebruik van de bodem niet altijd is te voorkomen dat dit in de bodem terechtkomt en daarvan deel gaat uitmaken. Steenachtig materiaal en hout mag tot ten hoogste 20 gewichtsprocent in de ontgraven mijnsteen en vermengde mijnsteen aanwezig zijn, maar alleen als het al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de mijnsteen en vermengde mijnsteen aanwezig was en niet is te voorkomen dat mijnsteen en de vermengde mijnsteen daarmee is vermengd. Als er in een partij meer dan 20 gewichtsprocent steenachtig materiaal zit kan dit bodemvreemde materiaal door middel van zeven worden verwijderd waardoor de partij weer geschikt wordt voor toepassing op grond van deze paragraaf.

Wat betreft ander bodemvreemd materiaal dan steenachtig materiaal of hout, zoals plastics, geldt dat het alleen sporadisch in de ontgraven mijnsteen en vermengde mijnsteen mag voorkomen. Bij normaal gebruik van de bodem raakt dit materiaal doorgaans niet met de bodem vermengd, maar blijft het eventueel op de bodem liggen. Bij zorgvuldig ontgraven of bewerken van de mijnsteen en vermengde mijnsteen en eerst afvoeren van het verzamelde bodemvreemde materiaal hoort dit niet alsnog in de mijnsteen en vermengde mijnsteen terecht te komen. Het begrip 'sporadisch' geeft in dit verband aan dat in toe te passen vermengde mijnsteen geringe hoeveelheden ander bodemvreemd materiaal aanwezig mogen zijn, omdat dit niet altijd is te voorkomen. Er is voor het begrip sporadisch gekozen omdat er geen precieze criteria zijn, zoals een bepaald gewichtspercentage, om te bepalen hoeveel ander bodemvreemd materiaal in de mijnsteen of vermengde mijnsteen ten hoogste mag voorkomen. Plastics en piepschuim bijvoorbeeld zijn zeer lichte materialen waarvoor het gewichtspercentage geen geschikt criterium is. Bovendien wordt de inhoud van dit begrip onder andere bepaald door wat redelijkerwijs kan worden verwijderd bij het zorgvuldig ontgraven of voor het toepassen. Het gaat er echter in de praktijk niet zozeer om dat de grens wat in dit verband al dan niet sporadisch is scherp kan worden vastgesteld, maar dat doeltreffend kan worden opgetreden in gevallen waarin het evident is dat meer dan sporadisch bodemvreemd materiaal in mijnsteen en vermengde mijnsteen voorkomt.

Op grond van milieuhygiënische overwegingen kan in het omgevingsplan door maatwerkregels de grens voor bodemvreemd materiaal voor specifieke toepassingen lager worden vastgesteld dan 20 gewichtsprocent, bijvoorbeeld voor gebieden met een bijzonder beschermingsniveau. Dit betekent niet dat het materiaal niet als mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt beschouwd, maar dat de mijnsteen of vermengde mijnsteen in de gegeven context niet mag worden toegepast.

Tweede lid

Het eerste lid betreft bodemvreemd materiaal dat al in de bodem zit als het wordt afgegraven. Het gaat nadrukkelijk niet om het bijmengen van bodemvreemd materiaal in mijnsteen en vermengde mijnsteen. Om die reden is het van belang dat aangetoond kan worden dat voorafgaand aan het ontgraven al bodemvreemd materiaal in de bodem aanwezig was. Dit kan bijvoorbeeld blijken uit het vooronderzoek bij de milieuverklaring, de milieuverklaring zelf of uit foto's.

Artikel 4.1288 (milieu: kwaliteitseisen)

De kwaliteitseisen die gelden bij het toepassen van mijnsteen en vermengde zijn in overeenstemming met de kwaliteitseisen die gelden bij het toepassen van grond en baggerspecie zoals gesteld in artikel 4.1272. Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 4.1272.

Artikel 4.1289 (maatwerk kwaliteitseisen)

De eisen aan maatwerk kwaliteitseisen die gelden bij het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen zijn in overeenstemming met de eisen aan maatwerk kwaliteitseisen die gelden bij het toepassen van grond en baggerspecie zoals gesteld in artikel 4.1273.

In het eerste en tweede lid, zijn enkele specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen voor het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften waarbij kwaliteitseisen waaraan mijnsteen en vermeng mijnsteen bij het toepassen moeten voldoen. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts gebruik kan worden gemaakt van soepelere eisen als de grond of baggerspecie afkomstig is uit een aangewezen bodembeheergebied.

Versoepeling van de kwaliteitseisen is in beginsel in strijd met 'standstill'. Er kunnen zich echter bijzondere lokale omstandigheden voordoen, waarin versoepeling van de kwaliteitseisen uit algemene milieuoverwegingen wenselijk is. Er zijn enkele beperkingen en voorwaarden aan de

versoepeling van de kwaliteitseisen gesteld, om aan 'standstill' zoveel mogelijk recht te doen, bijvoorbeeld door dit op gebiedsniveau te hanteren.

Voor het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften is als voorwaarde opgenomen dat het gebied waar de locatiespecifieke regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) wordt aangewezen in het omgevingsplan, als sprake is van toepassen op de landbodem, of in de waterschapsverordening, als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Dit is geregeld in de artikelen 5.89p (omgevingsplan) en 6.3 (waterschapsverordening) van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De grond of baggerspecie die niet voldoet aan de kwaliteitseisen moet afkomstig zijn uit het bodembeheergebied en ook weer binnen dat gebied worden toegepast. Voor een toelichting wordt verder verwezen naar de toelichting op artikel 4.1273 en in hoofdstuk 11 van het algemene deel.

Artikel 4.1290 (grootschalig toepassen)

De kwaliteitseisen die gelden bij het grootschalig toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen zijn in overeenstemming met de kwaliteitseisen die gelden bij het grootschalig toepassen van grond en baggerspecie zoals gesteld in artikel 4.1274. Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 4.1274.

Artikel 4.1291 (maatwerk grootschalig toepassen)

De eisen aan maatwerk kwaliteitseisen die gelden bij het grootschalig toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen zijn in overeenstemming met de eisen aan maatwerk kwaliteitseisen die gelden bij het grootschalig toepassen van grond en baggerspecie zoals gesteld in artikel 4.1275.

De eisen aan maatwerk kwaliteitseisen die gelden bij het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen zijn in overeenstemming met de eisen aan maatwerk kwaliteitseisen die gelden bij het toepassen van grond en baggerspecie zoals gesteld in artikel 4.1273.

In het eerste en tweede lid, zijn enkele specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen voor het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften waarbij kwaliteitseisen waaraan mijnsteen en vermeng mijnsteen bij het toepassen moeten voldoen. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts gebruik kan worden gemaakt van soepelere eisen als de grond of baggerspecie afkomstig is uit een aangewezen bodembeheergebied.

Versoepeling van de kwaliteitseisen is in beginsel in strijd met 'standstill'. Er kunnen zich echter bijzondere lokale omstandigheden voordoen, waarin versoepeling van de kwaliteitseisen uit algemene milieuoverwegingen wenselijk is. Er zijn enkele beperkingen en voorwaarden aan de versoepeling van de kwaliteitseisen gesteld, om aan 'standstill' zoveel mogelijk recht te doen, bijvoorbeeld door dit op gebiedsniveau te hanteren.

Voor het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften is als voorwaarde opgenomen dat het gebied waar de locatiespecifieke regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) wordt aangewezen in het omgevingsplan, als sprake is van toepassen op de landbodem, of in de waterschapsverordening, als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Dit is geregeld in de artikelen 5.89p (omgevingsplan) en 6.3 (waterschapsverordening) van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De grond of baggerspecie die niet voldoet aan de kwaliteitseisen moet afkomstig zijn uit het bodembeheergebied en ook weer binnen dat gebied worden toegepast. Voor een toelichting wordt verder verwezen naar de toelichting op artikel 4.1273 en in hoofdstuk 11 van het algemene deel.

Onderdeel J

Paragraaf 5.2.2 (Voorafgaand bodemonderzoek)

Deze paragraaf bevat bepalingen over het voorafgaand bodemonderzoek. Het gaat om het vooronderzoek bodem, het verkennend bodemonderzoek, het verkennend bodemonderzoek asbest, nader bodemonderzoek en het nader bodemonderzoek asbest. Een voorafgaand bodemonderzoek is verplicht als in hoofdstuk 4 een bepaling met die strekking is opgenomen. Zie voor meer toelichting op deze onderzoeken en de samenhang ook paragraaf 5.3 (informatie over bodemkwaliteiten) van het algemeen deel van de toelichting.

Deze onderzoeken vallen doordat ze in het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen en toegepast moeten worden bij de aangewezen milieubelastende activiteiten ook onder de specifieke zorgplicht van het Besluit activiteiten leefomgeving. Voor deze onderzoeken zijn geen andere eisen opgenomen dan dat ze voldoen aan de in de artikelen genoemde NEN-normen en dat het veldwerk en uitvoering van chemische analyses moeten worden uitgevoerd volgens de in de artikelen aangewezen Beoordelingsrichtlijnen en protocollen en door daarvoor erkende organisaties. Ook zijn lozingsroutes voor afvalwater dat vrijkomt bij bodemonderzoek opgenomen.

Artikel 5.7a (vooronderzoek bodem)

Eerste lid

Voordat een activiteit wordt uitgevoerd in de bodem, dient eerst te worden onderzocht of de locatie verdacht is op het voorkomen van een bodemverontreiniging en bodemonderzoek nodig is. Hiertoe wordt een zogenoemd vooronderzoek bodem verricht. Dit vooronderzoek vindt plaats in overeenstemming met NEN 5725. Aangesloten kan worden bij de verschillende onderzoeksaanleidingen die omschreven zijn in NEN 5725.
Doel van het vooronderzoek bodem is om na te gaan of sprake is van een verdachte locatie wat betreft het voorkomen van een (puntbron) bodemverontreiniging waarbij de kans aanwezig is dat de bodemkwaliteit afwijkend is van de locatiegebonden kwaliteit (zoals uit een bodemkwaliteitskaart blijkt) en er sprake is van een bodemverontreiniging.

Het vooronderzoek bestaat uit het raadplegen van (digitale) informatiebronnen over de locatie waar de activiteit plaatsvindt. Het vooronderzoek hoeft niet te worden uitgevoerd door een onderneming met een erkenning. Uit het vooronderzoek volgt of de locatie van ontgraving verdacht is op het voorkomen van mogelijke verontreiniging.

Op basis van de resultaten van het vooronderzoek bodem moet duidelijk zijn welke vervolgonderzoeken noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld uitvoeren van een verkennend bodemonderzoek of het uitvoeren van een verkennend onderzoek asbest.

Als al eerder uitgevoerd verkennend bodemonderzoek beschikbaar is, wordt in het vooronderzoek bodem gemotiveerd in hoeverre het eerder uitgevoerde onderzoek voldoende actueel en representatief is.

Overigens is het uitvoeren van een vooronderzoek bodem ook omwille van arbeidsomstandigheden (verplichting vanuit de arbo-wetgeving) van belang. Ook in de CROW-publicatie 400 is aangegeven dat uit vooronderzoek bodem de noodzaak voor vervolgonderzoek zal kunnen blijken, om vast te kunnen stellen of maatregelen of voorzieningen nodig zijn om veilig te kunnen werken.

Artikel 5.7b (verkennend bodemonderzoek)

Eerste lid

Als de noodzaak daartoe blijkt uit het vooronderzoek bodem, wordt een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd.

Tweede, derde en vierde lid

Het verkennend bodemonderzoek voldoet aan NEN 5740 en het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of door een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000. Het veldwerk bestaat onder andere uit het nemen van grond(water)monsters en het plaatsen van handboringen en peilbuizen. Laboratoriumanalyses worden uitgevoerd door een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 3000.
Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij dit besluit omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden.
In de NEN 5740 is aangegeven wanneer vervolgonderzoek noodzakelijk is. Het kan dan gaan om een nader bodemonderzoek (artikel 5.7d).

Artikel 5.7c (verkennend bodemonderzoek asbest)

Eerste lid

Uit het vooronderzoek NEN 5725 kan blijken dat een verkennend onderzoek asbest nodig is. Het gaat dan om specifiek onderzoek naar asbest in de bodem, in overeenstemming met NEN 5707. Een verkennend onderzoek asbest conform NEN 5707 kan gecombineerd uitgevoerd worden met een verkennend onderzoek NEN 5740.

Tweede, derde en vierde lid

Het verkennend bodemonderzoek asbest voldoet aan NEN 5707 en het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of door een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000. Het veldwerk bestaat onder andere uit het nemen van grond(water)monsters en het plaatsen van handboringen en peilbuizen. Laboratoriumanalyses worden uitgevoerd door een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 3000.
Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij dit besluit omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden. In de NEN 5707 is aangegeven wanneer vervolgonderzoek noodzakelijk is. Het kan dan gaan om een nader bodemonderzoek asbest (artikel 5.7e). Soms wordt het nader bodemonderzoek asbest gelijktijdig uitgevoerd met het verkennend bodemonderzoek asbest

Artikel 5.7d (nader onderzoek bodem)

Eerste lid

Uit het verkennend bodemonderzoek NEN 5740 kan blijken dat een vervolgonderzoek van de bodem nodig is. Is dit het geval, dan wordt dit nader bodemonderzoek uitgevoerd in overeenstemming met NTA 5755. Dit is het onderzoek dat onder de Wet bodembescherming werd aangeduid als het nader bodemonderzoek. In het nader onderzoek kan, wanneer noodzakelijk, de omvang van een verontreiniging worden bepaald (bijvoorbeeld voorafgaand aan de activiteit saneren van de bodem in geval van de saneringsaanpak verwijderen van de verontreiniging) of de partij-indeling worden bepaald (bij de activiteiten graven in de bodem).

Tweede, derde en vierde lid

Het nader bodemonderzoek voldoet aan NTA 5755 en dat veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000. Het veldwerk bestaat onder andere uit het nemen van grond(water)monsters en het plaatsen van handboringen en peilbuizen. Laboratoriumanalyses worden uitgevoerd door een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 3000.
Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij dit besluit omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden.

Artikel 5.7e (nader bodemonderzoek asbest)

Eerste lid

Uit het verkennend bodemonderzoek asbest NEN 5707 kan blijken dat een vervolgonderzoek naar asbest in de bodem nodig is. Is dit het geval dan wordt dit nader bodemonderzoek asbest uitgevoerd in overeenstemming met NEN 5707. Met een nader onderzoek asbest kan per ruimtelijke eenheid een asbestgehalte worden bepaald en/of een in het verkennend onderzoek aangetoonde verontreiniging in horizontale of verticale richting worden afgeperkt.

Tweede, derde en vierde lid

Het nader bodemonderzoek asbest voldoet aan NEN 5707 en het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000. Het veldwerk bestaat onder andere uit het nemen van grond(water)monsters en het plaatsen van handboringen en peilbuizen. Laboratoriumanalyses worden uitgevoerd door een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 3000.
Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij dit besluit omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden.

Artikel 5.7f (water: lozing bij voorafgaand bodemonderzoek)

Eerste lid
Bij het uitvoeren van een bodemonderzoek kan als gevolg het nemen van bodemmonsters of grondwatermonsters afvalwater vrijkomen. De samenstelling van dit afvalwater is vaak onbekend. Omdat niet uitgesloten kan worden dat dit afvalwater verontreinigende stoffen bevat, maar het daarbij geringe hoeveelheden betreft, is het vuilwaterriool de voorgeschreven lozingsroute.

Tweede lid

Het is mogelijk om met een maatwerkvoorschrift af te wijken van de voorgeschreven lozingsroute door een andere lozingsroute dan het vuilwaterriool toe te staan. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat er geen mogelijkheid is om nabij de locatie van het bodemonderzoek te lozen op het vuilwaterriool en het lozen op oppervlaktewater of op of in de bodem de voorkeur geniet en zich niet verzet tegen de bescherming van het milieu.

Onderdeel K

Artikel 6.56ha (melding) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Eerste lid

Dit artikel regelt dat het lozen van afvalwater afkomstig van een bodemsanering, een grondwatersanering of graven onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit in een oppervlaktewaterlichaam in beheer van het Rijk niet mag worden verricht voordat een melding aan het bevoegd gezag is gedaan. Zie voor de uitleg over het instrument melding paragraaf 3.5 van het algemeen deel van deze nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving.

Tweede lid

In de paragrafen 4.119, 4.120 en 4.121 van het Besluit activiteiten leefomgeving (in dit Aanvullingsbesluit) is geregeld dat bij graven in de bodem (zowel onder als boven de interventiewaarden bodemkwaliteit) en bij bodemsaneringen een of meer voorafgaande bodemonderzoeken moeten worden uitgevoerd. Deze bodemonderzoeken geven(deels) ook inzicht in de kwaliteit van het te lozen afvalwater. De resultaten van de verrichte onderzoeken moeten daarom met de melding worden ingediend bij het bevoegd gezag. Het gaat alleen om onderzoeken die al beschikbaar zijn; de meldplicht leidt daarom niet tot extra onderzoekslasten. Ook voor bodemsaneringen en grondwatersaneringen geldt dat er onderzoeken beschikbaar zullen zijn waaruit de kwaliteit van het grondwater blijkt. Dit is niet geregeld in het Besluit activiteiten leefomgeving, maar in de omgevingsverordening van de provincie of het omgevingsplan van de gemeente. Deze onderzoeken moeten eveneens worden ingediend bij de melding.

Derde lid

In het derde lid is geregeld dat een melding niet is vereist als korter dan 48 uur afvalwater afkomstig van graven in bodem (zowel onder als boven de interventiewaarden bodemkwaliteit) wordt geloosd. Dergelijke kortdurende lozingen hebben alleen geringe gevolgen voor de oppervlaktewaterkwaliteit en worden vaak binnen korte termijn uitgevoerd. Een melding vier weken van tevoren sluit niet goed aan bij de uitvoeringspraktijk.

Artikel 6.56hb (bescheiden en gegevens over lozingsactiviteit)

Eerste lid

Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, wordt het bevoegd gezag geïnformeerd over wanneer de lozingen van start gaan, en hoe lang dit naar verwachting zal duren, zodat het bevoegd gezag hier in de planning van toezicht rekening mee kan houden.

Tweede lid

In het tweede lid is geregeld dat het bevoegd gezag niet hoeft te worden geïnformeerd als korter dan 48 uur afvalwater afkomstig van graven in bodem (zowel onder als boven de interventiewaarden bodemkwaliteit) wordt geloosd. Dergelijke kortdurende lozingen hebben alleen geringe gevolgen voor de oppervlaktewaterkwaliteit en worden vaak binnen korte termijn uitgevoerd. Een informatieplicht vier weken van tevoren sluit niet goed aan bij de uitvoeringspraktijk.

Artikel 6.56hc (niet lozen bij grondwateronderzoek)

Bij het uitvoeren van een onderzoek naar de kwaliteit van het grondwater voorafgaand aan een grondwatersanering kan afvalwater vrijkomen. De samenstelling van dit afvalwater is vaak pas

bekend na analyse van de monsters en nog niet op het moment van lozen. Omdat dit afvalwater onbekende gehalten aan verontreinigende stoffen bevat, is het niet wenselijk dat dit afvalwater op een oppervlaktewaterlichaam in beheer van het Rijk geloosd wordt. Het afvalwater kan worden afgevoerd per as naar een erkende verwerker. Ook kan het omgevingsplan van de gemeente de mogelijkheid bieden om dit afvalwater te lozen in het openbare vuilwaterriool.

Artikel 6.56hd (water: emissiegrenswaarden afvalwater graven en saneringen)

Dit artikel bevat emissiegrenswaarden voor stoffen die vaak in de afvalwaterstroom afkomstig van graven of saneringen. De emissiegrenswaarden in tabel 6.56hd zijn gebaseerd op het vereiste beschermingsniveau voor het aquatische milieu en een vertaling van de gehalten die met de beste beschikbare technieken kunnen worden bereikt.

Artikel 6.56he (water: meetmethoden)

Dit artikel geeft aan welke normen gehanteerd worden voor het meten van emissiegrenswaarden. Artikelen met normbladen voor het bemonsteren van afvalwater schrijven niet voor dat het afvalwater moet worden bemonsterd, maar wel wat er moet gebeuren áls er wordt bemonsterd. Er zijn normen opgenomen voor het bemonsteren en conserveren. Ook zijn de analysemethoden die moeten worden gebruikt voor de stoffen in tabel 6.56hd. De versies van de NEN-EN-normen zijn vastgesteld bij ministeriële regeling.

Monsters moeten worden geconserveerd om te voorkomen dat in de monsters verandering optreedt voor de te analyseren parameter tussen het moment van bemonstering en het moment van analyse.

Onderdeel L

Artikel 7.61i (melding lozingsactiviteit bij graven en saneren) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Eerste lid

Dit artikel regelt dat het lozen van afvalwater afkomstig van een bodemsanering, een grondwatersanering of graven onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit op de Noordzee niet mag worden verricht voordat een melding aan het bevoegd gezag is gedaan. Zie voor de uitleg over het instrument melding paragraaf 3.5 van het algemeen deel van deze nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving.

Tweede lid

In de paragrafen 4.119, 4.120 en 4.121 van het Besluit activiteiten leefomgeving (in dit Aanvullingsbesluit) is geregeld dat bij graven in de bodem (zowel onder als boven de interventiewaarden bodemkwaliteit) en bij bodemsaneringen een of meer voorafgaande bodemonderzoeken moeten worden uitgevoerd. Deze bodemonderzoeken geven ook inzicht in de kwaliteit van het te lozen afvalwater. De resultaten van de verrichte onderzoeken moeten daarom met de melding worden ingediend bij het bevoegd gezag. Het gaat alleen om onderzoeken die al beschikbaar zijn; de meldplicht leidt daarom niet tot extra onderzoekslasten. Ook voor bodemsaneringen en grondwatersaneringen geldt dat er onderzoeken beschikbaar zullen zijn waaruit de kwaliteit van het grondwater blijkt. Dit is niet geregeld in het Besluit activiteiten leefomgeving, maar in de omgevingsverordening van de provincie of het omgevingsplan van de gemeente. Deze onderzoeken moeten eveneens worden ingediend bij de melding.

Derde lid

In het derde lid is geregeld dat een melding niet is vereist als korter dan 48 uur afvalwater afkomstig van graven in bodem (zowel onder als boven de interventiewaarden bodemkwaliteit) wordt geloosd. Dergelijke kortdurende lozingen hebben alleen geringe gevolgen voor de oppervlaktewaterkwaliteit en worden vaak binnen korte termijn uitgevoerd. Een melding vier weken van tevoren sluit niet goed aan bij de uitvoeringspraktijk.

Artikel 7.61j (gegevens en bescheiden lozingsactiviteit)

Eerste lid

Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, wordt het bevoegd gezag geïnformeerd over wanneer de lozingen van start gaan, en hoe lang dit naar verwachting zal duren, zodat het bevoegd gezag hier in de planning van het toezicht rekening mee kan houden.

Tweede lid

In het tweede lid is geregeld dat het bevoegd gezag niet hoeft te worden geïnformeerd als korter dan 48 uur afvalwater afkomstig van graven in bodem (zowel onder als boven de interventiewaarden bodemkwaliteit) wordt geloosd. Dergelijke kortdurende lozingen hebben alleen geringe gevolgen voor de oppervlaktewaterkwaliteit en worden vaak binnen korte termijn uitgevoerd. Een informatieplicht vier weken van tevoren sluit niet goed aan bij de uitvoeringspraktijk.

Artikel 7.61k (niet lozen bij grondwateronderzoek)

Bij het uitvoeren van een onderzoek naar de kwaliteit van het grondwater voorafgaand aaneen grondwatersanering kan afvalwater vrijkomen. Een proefbronnering is hier een voorbeeld van. De samenstelling van dit afvalwater is vaak pas bekend na analyse van de monsters en nog niet op het moment van lozen. Omdat dit afvalwater onbekende gehalten aan verontreinigende stoffen bevat, is het niet wenselijk dat dit afvalwater op zee geloosd wordt. Het afvalwater kan worden afgevoerd per as naar een erkende verwerker. Ook kan het omgevingsplan van de gemeente de mogelijkheid bieden om dit afvalwater te lozen in het openbare vuilwaterriool.

Artikel 7.61l (water: emissiegrenswaarden afvalwater graven en saneringen)

Dit artikel bevat emissiegrenswaarden voor stoffen die vaak in de afvalwaterstroom afkomstig van graven of saneringen voorkomen.
De emissiegrenswaarden in tabel 7.61l zijn gebaseerd op het vereiste beschermingsniveau voor het aquatische milieu en een vertaling van de gehalten die met de beste beschikbare technieken kunnen worden bereikt.

Artikel 7.61m (water: meetmethoden)

Dit artikel geeft aan welke normen gehanteerd worden voor het meten van emissiegrenswaarden. Artikelen met normbladen voor het bemonsteren van afvalwater schrijven niet voor dat het afvalwater moet worden bemonsterd, maar wel wat er moet gebeuren áls er wordt bemonsterd. Er zijn normen opgenomen voor het bemonsteren en conserveren. Ook zijn de analysemethoden die moeten worden gebruikt voor de stoffen waaraan in het artikel 7.61l emissiegrenswaarden worden gesteld voorgeschreven. De versies van de NEN-EN-normen zijn vastgesteld bij ministeriële regeling.

Monsters moeten worden geconserveerd om te voorkomen dat in de monsters verandering optreedt voor de te analyseren parameter tussen het moment van bemonstering en het moment van analyse.

Onderdeel M

Bijlage I bij artikel 1.1 van het Besluit activiteiten leefomgeving (BEGRIPPEN)

In de lijst van begrippen in de bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving zijn enkele begrippen toegevoegd, die worden gebruikt in de nieuwe paragrafen 4.123 en 4.124 over het toepassen van bouwstoffen, respectievelijk het toepassen van grond en baggerspecie en het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen. De meeste van deze begrippen worden gebruikt in de betekenis die zij hebben in het Besluit bodemkwaliteit. Daarom wordt in de omschrijvingen van die begrippen eenvoudigweg naar de in het Besluit bodemkwaliteit opgenomen omschrijvingen verwezen.

AVI-bodemas
AVI-bodemas is bodemas dat resteert na verbranding in een installatie die uitsluitend of in hoofdzaak is bedoeld voor het verbranden van huishoudelijke afvalstoffen en bedrijfsafvalstoffen in een roosteroven of een wervelbedoven. AVI-bodemas is ook bekend onder de term AEC-bodemas.

Bodemfunctieklasse
Met bodemfunctieklasse wordt bedoeld de bodemfunctieklasse waarin de ontvangende landbodem op de bodemfunctiekaart is ingedeeld op grond van artikel 5.89p van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Bouwland
Onder bouwland worden landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden verstaan waarop ten minste een deel van het jaar een gewas in de openlucht wordt geteeld. Hieronder worden geen gronden verstaan die voor ten minste 50% of meer zijn beteeld zijn met gras dat bestemd is als voer voor dieren.

Bouwstoffen
Dit begrip wordt gebruikt in de betekenis die het heeft in het Besluit bodemkwaliteit. Bouwstof wordt daarin omschreven als materiaal waarin de totaalgehalten aan silicium, calcium of aluminium samen meer dan 10 gewichtsprocent van dat materiaal bedragen, uitgezonderd vlakglas, metallisch aluminium, grond of baggerspecie, dat is bestemd om te worden toegepast.

Compost
Onder compost wordt verstaan compost als bedoeld in artikel 1 van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet. Dat is een product afkomstig van een aeroob proces dat bestaat uit een of meer organische afvalstoffen die al dan niet met bodembestanddelen zijn gemengd en die met behulp van micro-organismen zijn afgebroken en omgezet tot een homogeen en zo stabiel eindproduct dat daarin alleen nog een langzame afbraak van humeuze verbindingen plaatsvindt. Compost bevat geen dierlijke meststoffen en is niet verpompbaar.
De definitie van compost kent enige overlap met de definities voor grond en baggerspecie, die binnen de activiteit toepassen van grond en baggerspecie worden gebruikt. Zo kan de grondsoort veen, die voornamelijk bestaat uit organische bestanddelen, zowel onder de definitie van compost vallen als onder de definities van grond en baggerspecie. Bepalend voor de vraag of het materiaal als compost of als grond of baggerspecie moet worden beschouwd is het oogmerk waaronder het materiaal wordt gebruikt (aanwenden van meststoffen op de bodem of het toepassen van grond of baggerspecie op de land- of waterbodem).

Diepe plas
Onder een diepe plas wordt verstaan een oppervlaktewaterlichaam dat is ontstaan als gevolg van zand-, grind- of kleiwinning of een dijkdoorbraak. Een van nature diep water valt hier niet onder. In de gevallen die zijn genoemd, heeft het oppervlaktewaterlichaam doorgaans een aanzienlijke diepte. Er is daarom geen specifieke diepte aangegeven. Het oppervlaktewaterlichaam valt in zijn geheel onder het begrip diepe plas, ook al kan het langs de oevers ondiepten hebben. Als delen

van het oppervlaktewaterlichaam na het toepassen van grond of baggerspecie zijn verondiept, blijven die gedeelten van het oppervlaktewaterlichaam deel uitmaken van de diepe plas. Alleen als een delen van een diepe plas tot landbodem zijn ontwikkeld, maken zij geen deel meer uit van de diepe plas. Er is daar dan immers geen sprake meer van een oppervlaktewaterlichaam, behalve voor zover eventueel sprake is van het oevergebied van het oppervlaktewaterlichaam.

Erkende grondverwerker
Een door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat erkende persoon of instelling waarvan is vastgesteld dat de persoon of instelling voor zijn werkzaamheden voldoet aan de voorwaarden van het Besluit bodemkwaliteit. De werkzaamheden betreffen het verwerken van bedrijfsafvalstoffen en gevaarlijke afvalstoffen.

Grasland
Onder grasland worden landbouwgronden, natuurgronden of overige gronden verstaan die voor 50 procent of meer zijn beteeld met gras dat bestemd is als voer voor dieren. Dat kan direct door beweiding zijn, maar ook door winning van het gewas voor vervoedering. Het begrip dieren is breder dan landbouwhuisdieren. Hierbij is niet relevant is of deze dieren voor gebruiks- of winstdoeleinden worden gehouden. Uit de formulering 'dat bestemd is als voer voor dieren' blijkt niet alleen een toekomstig of voorgenomen gebruik, maar ook een zekere duurzaamheid in het gebruik de bestemming van de gronden bepaald.

Grondwatersanering
Dit begrip is een verbijzondering van het begrip "saneren uit de bodem" zoals die in de Wet bodembescherming voor kwam. Het begrip komt voor bij de aanwijzing van de milieubelastende activiteit saneren, om aan te geven dat het Rijk alleen standaard saneringsmethodes regelt voor bodemsanering die wordt uitgevoerd in de vaste bodem en primair met het oog op de functies van de bovengrond; het reguleren van grondwatersanering wordt onder de Omgevingswet overgelaten aan provincies zoals nader is toegelicht in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem[89]. Omdat dit begrip is beperkt tot de verzadigde zone van het grondwater komt de term 'blootstelling' er niet meer in voor (risico van uitdamping uit het grondwater wordt wel gereguleerd in het Besluit activiteiten leefomgeving).

Herwonnen fosfaten
Dit begrip wordt gebruikt in de betekenis van artikel 1, eerste lid, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet. Herwonnen fosfaten zijn:
- struviet, hoofdzakelijk bestaand uit magnesiumammoniumfosfaat dat is vrijgekomen bij de zuivering van industrieel proceswater of huishoudelijk, stedelijk- of industrieel afvalwater, of ander afvalwater door precipitatie met opgelost magnesium, ammonium of kalium;
- magnesiumfosfaat, dat is vrijgekomen bij pasteurisatie of bij drogen van struviet, of
- dicalciumfosfaat, hoofdzakelijk bestaand uit dicalciumfosfaat, dat is vrijgekomen bij de zuivering van huishoudelijk, stedelijk- of industrieel afvalwater, of ander afvalwater door precipitatie met opgelost calcium.

Interventiewaarde bodemkwaliteit
De interventiewaarden bodemkwaliteit zijn gebaseerd op mogelijke onaanvaardbare risico's voor de mens, plant of dier als gevolg van verontreiniging van de bodem. De meest gevoelige receptor is bepalend voor de gehanteerde interventiewaarde. Bij de beoordeling en interpretatie van de bodemkwaliteit is het dus belangrijk om de relatie te leggen tussen de achtergrond van een interventiewaarde[90] (ecologie of humaan) en de situatie ter plaatse. Het gaat om de interventiewaarde uit bijlage I van de Circulaire bodemsanering 2013. In de toelichting op bijlage IIA is aangegeven hoe de interventiewaarden bodemkwaliteit zijn bepaald.

[89] Kamerstukken II 2017/18, 34 864, nr. 3.
[90] Meer informatie hierover is beschikbaar op het normenzoeksysteem op de website van het RIVM: https://rvs.rivm.nl/normen en het rapport 'Ken uw (water)bodemkwaliteit, de risico's inzichtelijk'

Kleigronden
Dit begrip heeft de betekenis die het heeft in artikel 1, eerste lid, van de Meststoffenwet. Kleigronden zijn gronden, niet zijnde veengronden, of zandgronden of lössgronden.

Landbouwgronden
Onder dit begrip worden landbouwgronden als bedoeld in artikel 1 van de Meststoffenwet verstaan. Dit zijn gronden waarop daadwerkelijk enige vorm van landbouw wordt uitgeoefend.

Landbodem
Het begrip bodem omvat zowel de landbodem als de bodem van een oppervlaktewaterlichaam. De bodem van een oppervlaktewaterlichaam wordt als waterbodem aangeduid. Het onderscheid tussen landbodem en waterbodem is van belang omdat het regime voor het toepassen van grond en baggerspecie in paragraaf 4.124 daar verschillend is.

Mijnsteen
Dit begrip wordt gebruik in de betekenis die het heeft in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit. Onder mijnsteen wordt materiaal verstaan dat in het verleden in grote hoeveelheden is vrijgekomen als nevengesteente bij de winning van steenkool. Mijnsteen bestaat in hoofdzaak uit gebroken schalie en zandsteen met bijmengingen van kolengruis. Mijnsteen voldoet aan de omschrijving van het begrip bouwstof en moet dus als een bouwstof worden aangemerkt. Mijnsteen is na het opruimen van de 'kolenbergen' door de grote hoeveelheden waarin het voorhanden was, vaak op de landbodem en in oppervlaktewaterlichamen toegepast en daardoor deel gaan uitmaken van de bodem in specifieke gebieden in de provincie Limburg. Partijen mijnsteen zijn hierdoor vermengd geraakt met grond en baggerspecie. Daarom zijn de bepalingen die voor het toepassen van mijnsteen gelden, ook van toepassing op mijnsteen dat is vermengd met ten hoogste 80% gewichtsprocenten grond of baggerspecie. Als mijnsteen in minder dan 20% gewichtsprocenten in grond of baggerspecie voorkomt, is volgens de omschrijvingen van de begrippen grond en baggerspecie in het Besluit bodemkwaliteit sprake van grond, respectievelijk baggerspecie. In grond of baggerspecie mag volgens die omschrijvingen namelijk tot 20% bodemvreemd materiaal voorkomen.

Milieuverklaring bodemkwaliteit
Verklaring over de milieuhygiënische kwaliteit van een specifieke partij of de bodem, die is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit. In het Besluit bodemkwaliteit zijn in hoofdstuk 3 regels opgenomen voor de afgifte van milieuverklaringen bodemkwaliteit.

Natuurgronden
Onder natuurgronden wordt een natuurterrein verstaan als bedoeld in de Meststoffenwet en het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet. In artikel 3, tweede lid, van de Meststoffenwet en de artikelen 25a en 32 van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet wordt gerefereerd aan een natuurterrein met de hoofdfunctie natuur. De reikwijdte van dit begrip is niet zo breed dat hieronder alle gronden met natuurschoon valt. Alleen die gebieden die erkend zijn als natuurgebied vallen onder het begrip natuurgrond. Het gaat om Natura 2000-gebieden en andere door de provincie als natuur aangemerkte gebieden die volgens de Index Natuur & Landschap een zogenaamde N-typering hebben.

Saneren van de bodem
Het saneren van de bodem houdt in het beperken of ongedaan maken van de blootstelling aan de verontreiniging van de bodem of van de verontreiniging van de bodem. Hierdoor wordt de bodem geschikt gemaakt voor het (toekomstige) gebruik. Het gaat veelal om een (sterk) verontreinigde bodem. Het omgevingsplan van de gemeente zal aangeven zijn in hoeverre maatregelen verplicht zijn om blootstelling aan de risico's van de bodemkwaliteit te voorkomen.

Tarragrond
Dit begrip wordt gebruikt in de betekenis die het heeft in het Besluit bodemkwaliteit. Tarragrond is de aanhangende grond die vrijkomt bij het behandelen van gewassen na de oogst. Tarragrond kent ook andere benamingen, zoals spoelgrond en zeefgrond, en verschillende verschijningsvormen; afhankelijk van de oogstomstandigheden en de gehanteerde scheidingtechnieken komt tarragrond vrij als droge of natte stromen. Voor de toepassing van tarragrond, en de beoordeling daarvan onder dit besluit, maakt dit geen verschil: natte en droge tarragrond zijn beide grond in de zin van het Besluit bodemkwaliteit.

Tijdelijk uitnemen van grond
Tijdelijk uitnemen is een verbijzondering van het (ontgraven). Het gaat hierbij om ontgraven van grond die vervolgens weer wordt teruggeplaatst (al dan niet na tijdelijke opslag in de nabijheid van de locatie van ontgraven). Gedacht kan worden aan de aanleg, reparatie of vervanging van ondergrondse kabels en leidingen. Indien dit terugplaatsen gebeurt in hetzelfde ontgravingsprofiel kunnen minder zware voorschriften gelden, omdat het gaat om relatief eenvoudige en veel voorkomende graafwerkzaamheden; er geldt dan een ander regime dan wanneer een bouwput wordt gegraven waarbij ook wordt gesaneerd of wanneer (veel) grond wordt afgevoerd (om elders te worden toegepast of naar een grondverwerker).
Door een bewerking kunnen de fysische of chemische eigenschappen van de grond wijzigen, waardoor het terugbrengen van de bewerkte grond als een nieuwe toepassing moet worden beschouwd. Een uitzondering is gemaakt voor het uitzeven van bodemvreemde bestanddelen. Voor zover dit uitzeven niet gericht is op het veranderen van de milieuhygiënische kwaliteit, wordt dit niet aangemerkt als een bewerking. Het gaat hierbij vaak om het verwijderen van bodemvreemde bestanddelen zoals puin of afval die om andere dan milieuhygiënische redenen uit de partij wordt verwijderd, voordat deze wordt teruggebracht.
Met het oog op de controleerbaarheid moet de grond in dezelfde toepassing worden teruggebracht. De zinsnede "op of in de directe nabijheid" laat enige afwegingsruimte. Als sprake is van dezelfde toepassing en aan de overige voorwaarden wordt voldaan, dan hoeft de grond niet precies weer op de plaats van uitname te worden aangebracht. Wat mogelijk is, verschilt per situatie, waarbij de afbakening logisch en uitlegbaar (en daardoor ook handhaafbaar) moet zijn. Logisch en uitlegbaar hebben bijvoorbeeld te maken met de begrenzing van een bepaald te realiseren project of met het historische gebruik van een bepaald gebied. Voorwaarde is wel dat in deze situaties er weinig tot niets verandert aan de milieubelasting van de bodem of waterbodem. Hierbij kunnen de volgende voorbeelden worden gegeven:

- het in het kader van de (spoor)wegenbouw of –reconstructie wegnemen van bermgrond voorafgaand aan (spoor)wegverbreding en het opnieuw terugbrengen als bermgrond in de nieuwe berm (zelfde soort toepassing: berm wordt berm, maar niet op de exact zelfde plaats);
- bij het verplaatsen van een sloot wordt de grond die vrijkomt uit de nieuw te graven sloot gebruikt om de bestaande sloot mee te vullen (bodem wordt weer bodem);
- bij werkzaamheden in een berm in het buitengebied kan de terugplaatsing van uitgenomen grond over een relatief lange afstand plaatsvinden, mits geen aanwijzingen zijn dat er verschillen bestaan in bodemkwaliteitsklasse;
- bij de aanleg van een gebouw of woning kan uitkomende grond voor de aanleg van funderingen of kruipruimte gebruikt worden binnen het bouwperceel op plaatsen waar grond nodig is, zoals rond de aangebrachte funderingen of ter plaatse van de tuin;

Er is geen sprake van terugplaatsen "onder dezelfde omstandigheden" als bijvoorbeeld grond van boven de grondwaterspiegel wordt teruggeplaatst naar onder de grondwaterspiegel en vice versa of als grond afkomstig uit de kern van een weglichaam of geluidswal wordt teruggeplaatst als afdeklaag van het weglichaam of de geluidswal (onderlaag wordt toplaag).

Veengronden
Dit begrip wordt gebruikt in de betekenis van artikel 1, eerste lid, van de Meststoffenwet. Het betreft een perceel waarvan volgens representatieve grondmonsters ten minste de helft van de oppervlakte voor meer dan de helft van de dikte van de grondlaag tot een diepte van 80 centimeter onder het maaiveld bestaat uit veen.

Vermengde mijnsteen
Vermengde mijnsteen is mijnsteen waar tot 80 gewichtsprocent grond en bagger bij zit. Het mijnsteen is voorheen niet terugneembaar op of in de bodem toegepast in de voormalige mijnbouwgebieden in Limburg en daarvoor onderdeel van de bodem geworden. Als daar grond of bagger uit de bodem wordt ontgraven, is het vaak vermengd met mijnsteen. In de voormalige mijnsteengebieden in de provincie Limburg wordt het mijnsteen niet als bodemvreemd materiaal behandeld. Als er minder dan 20% mijnsteen in de grond of baggerspecie zit, is sprake van grond en baggerspecie. Het begrip vermengde mijnsteen is alleen relevant voor de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg. Als grond of baggerspecie buiten die gebieden mijnsteen bevat, dan wordt het daar wel als bodemvreemd materiaal behandeld en mag er niet meer dan 20 gewichtsprocent in zitten.

Waterbodem
Een oppervlaktewaterlichaam is in de Omgevingswet omschreven als een 'samenhangend geheel van vrij aan het aardoppervlak voorkomend water, met de daarin aanwezige stoffen, en de bijbehorende bodem en oevers, en ook flora en fauna.'[91] Door in het begrip aan te sluiten bij de bevoegdheid voor het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap wordt duidelijk gemaakt dat de voormalige drogere oevergebieden niet tot de waterbodem behoren omdat het Rijk of het waterschap in de voormalige drogere oevergebieden niet het beheer van de waterkwaliteit verzorgen. De voormalige drogere oevergebieden worden tot de landbodem gerekend.

Weidegronden.
Weidegronden zijn landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die voor ten minste 50% zijn beteeld met gras voor het beweiden van dieren of voor het gebruik als voer voor dieren.

Weidegronden
Voor de toepassing van artikel 4.1215 van het Besluit activiteiten leefomgeving is een begripsomschrijving van weidegronden opgenomen. Deze lijkt veel op die van grasland. Weidegronden zijn landbouwgronden, natuurgronden of overige gronden die voor 50 procent of meer zijn beteeld met gras dat wordt gebruikt voor de beweiding van dieren of als voer voor die dieren. Een aparte begripsomschrijving is nodig om buiten twijfel te stellen dat voor de toepassing van de voorwaarden en beperkingen voor het vernietigen van de zode van gras niet de toekomstige bestemming, maar het voorafgaande of het huidige gebruik van de grond bepalend is. Hiermee wordt gewaarborgd dat niet een enkele wijziging in de toekomstige bestemming van de zode van gras ertoe kan leiden dat de voorwaarden en beperkingen van artikel 4.1215 van het Besluit activiteiten leefomgeving niet van toepassing zouden zijn.

Zandgronden of lössgronden
Onder dit begrip worden zandgronden en lössgronden verstaan als bedoeld in artikel 1 van de Meststoffenwet. Dat zijn gronden waarvan volgens representatieve grondmonsters ten minste de helft van de oppervlakte voor meer dan de helft van de dikte van de grondlaag tot een diepte van 80 centimeter onder het maaiveld bestaat uit zand of löss.

Zuiveringsslib
Onder zuiveringsslib wordt zuiveringsslib als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet bedoeld. Dat is slib dat afkomstig is van een installatie voor de zuivering van huishoudelijk, stedelijk- of industrieel afvalwater, of ander afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk, stedelijk en industrieel afvalwater. Ook wordt volgens het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet onder zuiveringsslib slib verstaan dat afkomstig is van septictanks en andere installaties voor de verzameling, afvoer en behandeling van afvalwater. De vet- en zandvangers zijn hiervan uitgezonderd.

[91] Bijlage bij artikel 1.1 van de Omgevingswet, A. Begrippen.

Onderdeel N

Bijlage IIA, behorende bij de in artikel 3.48d aangeduide waarde van de verontreiniging waarboven significante risico's voor mens, plant of dier, bestaan als gevolg van verontreiniging van de bodem (interventiewaarde bodemkwaliteit)

Bij het reguleren van de milieubelastende activiteit graven wordt een onderscheid gemaakt tussen graven in grond beneden de interventiewaarde bodemkwaliteit en graven in grond boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. Het gaat om de interventiewaarde uit de voormalige Circulaire bodemsanering. Deze waarden zijn ten opzichte van de Circulaire bodemsanering niet gewijzigd. In geval van overschrijding van de interventiewaarde zijn bij de activiteit graven andere regels van toepassing.

Deze interventiewaarden zijn gebaseerd op mogelijke onaanvaardbare risico's voor de mens, plant of dier als gevolg van verontreiniging van de bodem. De meest gevoelige receptor is bepalend voor de gehanteerde interventiewaarde. Bij de beoordeling en interpretatie van de bodemkwaliteit is het dus belangrijk om de relatie te leggen tussen de achtergrond van een interventiewaarde (ecologie of humaan) en de situatie ter plaatse. De interventiewaarden bodemkwaliteit zijn als volgt bepaald.

Humaan
Voor de mens is de bodemconcentratie bepaald die in bij het bodemgebruik 'wonen met tuin' leidt tot blootstelling ter hoogte van het MTR-humaan (Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau voor de mens). Dit is een blootstellingsniveau, waarbij bij levenslange blootstelling voor stoffen met een drempelwaarde geen nadelige effecten zijn te verwachten. Deze grens is gelijk aan de NOAEL (No observed adverse effect level) uit toxiciteitstudies. Door middel van veiligheidsfactoren (voor gevoelige individuen en mogelijke effecten in gevoelige levensfasen) wordt de NOAEL geëxtrapoleerd tot MTR. Voor stoffen zonder drempelwaarde (genotoxisch carcinogenen) geldt dat er altijd een risico is op een nadelig effect. Voor deze stoffen is beleidsmatig een risiconiveau van een extra risico op overlijden van 10-6 per jaar (dit komt overeen met 10-4 levenslang) vastgesteld waaraan het MTR-humaan is gekoppeld. De situatie 'wonen met tuin' is een relatief gevoelige wijze van bodemgebruik, waarbij rekening wordt gehouden met alle blootstellingsroutes van de mens. De humane blootstelling aan bodemverontreiniging wordt modelmatig berekend. Het model CSOIL[92] berekent de blootstelling van de mens aan verontreinigende stoffen in droge bodems. De MTR-waarden waren voor veel stoffen ook opgenomen in de voormalige Circulaire bodemsanering (2013) en zijn in dit aanvullingsbesluit opgenomen in bijlage VA van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Ecologie
Het beschermingsdoel van plant of dier is het voorkomen van (onaanvaardbare) schadelijke effecten van stoffen op de structuur en de functie van ecosystemen. Bij te veel effecten raakt het ecosysteem verstoord en kan de bodem haar functie in brede zin (bijvoorbeeld voor voedselproductie) niet langer vervullen. De bescherming van het bodemecosysteem is geoperationaliseerd door het beschermen van soorten organismen en processen in de bodem, waarbij de strengste van deze twee de norm bepaalt. Voor ecologie wordt de bodemconcentratie bepaald die leidt tot 50% potentieel aangetaste soorten/processen (HC50). Met andere woorden de concentratie waarbij bij 50% van de bodemorganismen/processen een negatief effect (door directe toxiciteit) niet is uit te sluiten. Dit wordt ook wel het ernstig risiconiveau genoemd. In de interventiewaarde bodemkwaliteit wordt doorgaans geen rekening gehouden met de doorvergiftiging en biomagnificatie van stoffen in de voedselketen. Dit aspect is vooral relevant als er op locatie sprake is van grotere groengebieden waar dieren zoals roofvogels kunnen foerageren.

[92] Voor een uitgebreide beschrijving van het model CSOIL en de relevante blootstellingroutes per bodemgebruiksscenario wordt verwezen naar Brand et.al, 2007.

Voor meer informatie over de onderbouwing en achtergrond van de interventiewaarden wordt verwezen naar het NOBO-rapport.[93]

Bodemtypecorrectie
De normen voor de beoordeling van de kwaliteit van de bodem zijn bodemtype-afhankelijk en gebaseerd op een standaardbodem met een lutum percentage van 25 % en een organische stof percentage van 10 %. Bij de beoordeling van een locatie worden de gemeten gehalten door middel van een bodemtypecorrectie omgerekend naar standaardbodem, zodat de meetwaarden vergeleken kunnen worden met de normen. De wijze van omrekening is beschreven in bijlage G, onderdeel III van de Regeling bodemkwaliteit.

Artikel II (Besluit kwaliteit leefomgeving)

Onderdeel A

In de Aanvullingswet bodem Omgevingswet is een Afdeling 19.2a Toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem opgenomen. Deze afdeling is van toepassing als er een redelijk vermoeden bestaat van een toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem en onmiddellijk tijdelijke beschermingsmaatregelen noodzakelijk zijn om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan verontreiniging op of in de bodem te voorkomen of te beperken. In artikel 19.9a, tweede lid, is aangegeven dat van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid in ieder geval sprake is bij blootstelling aan concentraties van stoffen die op grond van artikel 2.24 vastgestelde maximaal toelaatbare concentraties overschrijden. In artikel 3.18 is aangegeven om welke concentraties het in deze gaat. Het gaat om de concentraties van stoffen die zijn opgenomen in bijlage VA. Deze bijlage is ook van toepassing op paragraaf 5.1.4.5.1 over het toelaten van een bodemgevoelige locatie, artikel 5.89j, tweede lid, Besluit kwaliteit leefomgeving.

De beoordeling van de mogelijke aanwezigheid van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid in het geval van een toevalsvondst kan worden gedaan met de risicotoolbox bodem.[94] Een beoordeling met deze module maakt het mogelijk om enerzijds de actuele bodemkwaliteit te toetsen aan de instructie aan gemeenten met betrekking tot bodemgevoelige gebouwen of worden gebruikt voor de onderbouwing en vaststelling in het omgevingsplan van de gewenste bodemkwaliteit voor bodemgevoelige. De toetsing van de risico's voor de gezondheid vindt plaats aan MTR (Bijlage VA van het Besluit kwaliteit leefomgeving) en TCL (Bijlage VBvan het Besluit kwaliteit leefomgeving).

Onderdeel B

Artikel 4.12a (signaleringsparameters beoordeling grondwatersanering) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Het beheer van het grondwater is ook onder de Omgevingswet niet bij één bestuurslaag belegd. Samenwerking tussen de verschillende bestuurslagen is en blijft onontbeerlijk, waarbij er voor grondwater een belangrijke regisserende en coördinerende rol is toebedacht aan de provincies (zie artikel 2.18, eerste lid onder a, Omgevingswet). Het grondwaterkwaliteitsbeheer is een zaak van alle betrokken bestuursorganen. Zij zullen, conform de bedoeling van de Omgevingswet, de uitvoering van hun samenlopende taken en bevoegdheden goed op elkaar moeten afstemmen (artikel 2.2 Omgevingswet).
Onder de Omgevingswet stelt de provincie de beleidskaders, strategische doelen en gekwantificeerde opgaven voor watersystemen en het grondwaterbeheer vast, die niet bij het Rijk in beheer zijn. Dit wordt onder meer uitgewerkt in regionale waterprogramma's. Het beheer van historische grondwaterverontreinigingen maakt hier onderdeel van uit. Deze waterprogramma's, nu

[93] VROM, 2008: NOBO: Normstelling en bodemkwaliteitsbeoordeling. Onderbouwing en beleidsmatige keuzes voor de bodemnormen in 2005, 2006 en 2007.
[94] https://www.risicotoolboxbodem.nl/beoordelen-en-toetsen.

vooral gericht op de kwantiteitsaspecten van een grondwaterlichaam, zullen met de intrekking van de specifieke regeling in de Wet bodembescherming ook aandacht gaan besteden aan kwaliteitsaspecten. Het regionaal waterprogramma, als het gaat om regionale wateren, of het nationale waterprogramma, als het gaat om rijkswateren. Het waterbeheerprogramma van het waterschap dient rekening te houden met en mede uitvoering te geven aan de in het regionale waterprogramma opgenomen maatregelen ter uitvoering van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn (artikel 3.7 Omgevingswet en de instructieregels in hoofdstuk 4 van het Besluit kwaliteit leefomgeving). Waar nodig zullen deze waterprogramma's maatregelen bevatten gericht op het beheer van historische grondwaterverontreinigingen.
Deze instructieregel ziet op verontreinigingen die zich al in het grondwater (verzadigde zone) bevinden. De beoogde strekking van de instructieregel is om in ieder geval voor locaties met historische grondwaterverontreiniging een risicobeoordeling te maken als de verontreiniging de aangegeven signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit overschrijden. Deze locatiespecifieke beoordeling wordt uitgevoerd met behulp van een daarvoor ontwikkelde tool uit de Risicotoolbox grondwater. Het gaat met name om locaties waarbij een vermoeden is van een aanwezige grondwaterverontreiniging. Dat vermoeden kan gebaseerd zijn op historisch onderzoek, onder de Wet bodembescherming beschikte locaties of andere informatie. De risicobeoordeling kan leiden tot de conclusie dat in het kader van beheer van grondwaterkwaliteit een sanerende maatregel nodig zijn.

De instructieregel levert deels een bijdrage aan invulling en uitwerking van artikel 6 van de grondwaterrichtlijn. Ook een bronaanpak in relatie tot grondwaterkwaliteit behoort tot de maatregelen ter uitvoering van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn. Maar deze signaleringsparameter voor grondwaterkwaliteit kan niet gebruikt worden om te bepalen of een bronaanpak in relatie tot grondwaterkwaliteit nodig is.

Onderdeel C

Paragraaf 5.1.4.5 Bodemkwaliteit

Paragraaf 5.1.4.5.1 Bouwen op verontreinigde bodem

De regels voor bouwen op verontreinigde bodem zijn en blijven grotendeels gedecentraliseerd. De gemeente is bevoegd tot het stellen van regels met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Het Rijk geeft instructie aan de gemeente om te waarborgen dat de gemeente in het omgevingsplan regels stelt die voorkomen dat er onaanvaardbare gezondheidsrisico's ontstaan. De instructieregels geven aan wat gemeenten ten minste moeten doen en sluiten niet uit dat gemeenten lokale aanvullende regels stellen binnen de lokale afwegingsruimte. Zie verder hoofdstuk 7 van het algemeen deel van deze toelichting voor een schets van de algemene beleidsmatige uitgangspunten voor de instructieregels voor bouwen op verontreinigde bodem en een beschrijving van de koppeling tussen bouwactiviteiten, bodemonderzoek en (eventuele) maatregelen om gezondheidsrisico's te voorkomen.

Artikel 5.89g (toepassingsbereik)

Dit artikel geeft het toepassingsbereik van de instructieregels van het Rijk aan de gemeenten voor het bouwen op verontreinigde grond.

Eerste lid

De instructieregel is van toepassing op het toelaten van een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie. Dit sluit aan bij artikel 2.25, derde lid, van de Omgevingswet dat bepaalt dat het Rijk instructieregels kan geven over de toedeling van functies aan locaties door gemeenten.

Tweede lid

Dit lid geeft aan wat een bodemgevoelig gebouw is. Een bodemgevoelig gebouw is een gebouw of een gedeelte van een gebouw dat de bodem raakt en waar personen meer dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zijn (onder a). De omschrijving sluit aan bij de term *verblijfsfunctie* die werd gebruikt in de voormalige regels over het tegengaan van bouwen op verontreinigde grond in de Woningwet. Met verblijffunctie werd een plek aangeduid waar mensen gemiddeld ten minste twee uur per etmaal aaneengesloten verblijven[95]. De term *gebouw* is in het Besluit kwaliteit leefomgeving en het Besluit bouwen leefomgeving gedefinieerd als: bouwwerk dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. De term bouwwerk[96] is in de Omgevingswet gedefinieerd. Onder een bodemgevoelig gebouw vallen ook een woonschip of een woonwagen (onder b).

In een gebouw kunnen zich alle in het Besluit bouwen leefomgeving gehanteerde gebruiksfuncties[97] bevinden, mits daar personen meer dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zijn. Voorbeelden van gebouwen die buiten de reikwijdte vallen zijn een transformatorhuisje, een gemaal, een schuur bij een woning of een loods waar alleen kort wordt geladen of gelost en waar de rest van de tijd geen personen of werknemers verblijven.
De instructieregel is van toepassing op het bouwen (toelaten) van een gebouw of een deel van een gebouw *dat de grond raakt*. De ratio hiervan is dat daar blootstelling kan plaatsvinden en risico's voor de gezondheid kunnen optreden. Het gaat bijvoorbeeld niet om het aanbouwen van een uitbouw op de eerste verdieping of een dakkapel (voor zover daarvoor een omgevingsvergunning voor het bouwen is vereist), omdat bij een dergelijke bouwactiviteit de gezondheidsrisico's door de bodemkwaliteit niet toenemen.

Artikel 5.89h (definitie bodemgevoelige locatie)

Dit artikel bepaalt wat in ieder geval onder een bodemgevoelige locatie moet worden verstaan.

Een bodemgevoelige locatie is een locatie waarop een bodemgevoelig gebouw is toegelaten op grond van een omgevingsplan of een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit (onder a). De term 'toelaten' geeft aan dat hier ook een gebouw of deel van een gebouw wordt verstaan dat nog niet aanwezig is. Evenals bij geluid wordt aangesloten bij het moment dat een woning is geprojecteerd, dat wil zeggen dat de functie wonen is toegewezen aan de locatie. Dat kan een andere functie zijn dan de huidige functie, bijvoorbeeld als gevolg van functiewijziging al dan niet na sloop van bestaande bebouwing. Ook als een woning nog niet feitelijk aanwezig is, kan er sprake zijn van een gebouw in de zin van paragraaf 5.1.4.5.1. Zie verder paragraaf 7.5 van het algemeen deel van de toelichting.

Een bodemgevoelige locatie is ook een aaneengesloten terrein direct grenzend aan een bodemgevoelig gebouw (onder b). Omdat het aaneengesloten van één eigenaar kan bestaan uit meerdere kadastrale percelen, is ervoor gekozen om niet uit te gaan van het kadastrale perceel. Dit sluit aan bij de voormalige regels over het tegengaan van bouwen op verontreinigde grond in de Woningwet.[98] De tuin is immers bij uitstek gevoelig voor contact door mensen met bodemverontreiniging. Het bouwen van een gebouw op een bodemgevoelige locatie wordt ook kortweg aangeduid als: bouwen van een bodemgevoelig gebouw.

---

[95] Kamerstukken II 1997/98, 24 809, nr. 3, blz. 4-6.
[96] Bijlage I van de Omgevingswet: constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die op de plaats van bestemming hetzij direct hetzij indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond, bedoeld om ter plaatse te functioneren, met inbegrip van de daarvan deel uitmakende bouwwerkgebonden installaties, anders dan een schip dat wordt gebruikt voor verblijf van personen en dat is bestemd en wordt gebruikt voor de vaart.
[97] Bijlage I bij artikel 1.1 van het Besluit bouwwerken leefomgeving, B. Begrippen: gebruiksfuncties.
[98] Uit de nota naar aanleiding van het verslag bij de betreffende wijziging van de Woningwet komt naar voren dat het moet gaan om het gedeelte van het perceel waar de blootstelling zich daadwerkelijk kan voordoen. De toelichting gaf het voorbeeld van een landgoed dat niet in zijn geheel hoeft te worden onderzocht maar bijvoorbeeld wel het gedeelte rondom een woning op dat landgoed (Kamerstukken II 1997/98, 24 809, nr. 5, blz. 10).

Bovendien valt een onmiddellijk aan een woonschip of woonwagen grenzende tuin of grenzend terrein onder de definitie van een bodemgevoelige locatie.

Artikel 5.89i (waarde toelaatbare kwaliteit bodem) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Eerste lid

De gemeente heeft op grond van de Omgevingswet onder meer de bevoegdheid om in het omgevingsplan functies evenwichtig toe te delen aan locaties en met het oog hierop algemene regels vast te stellen. Deze regels kunnen voorwaarden bevatten voor het uitvoeren van activiteiten door een initiatiefnemer. Dit artikel bevat de verplichting voor de gemeenten om in het omgevingsplan waarden op te nemen voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem voor bodemgevoelige locaties waar een bodemgevoelig gebouw is toegelaten. Deze waarden geven voor de in bijlage VC aangewezen stoffen aan wanneer de gezondheid van de mens wordt bedreigd, als er geen maatregelen worden genomen.

De gemeente stelt een waarde in het omgevingsplan vast die het meest recht doet aan alle belangen die lokaal een rol spelen. Artikel 5.89i geeft het kader voor het vaststellen van de waarden voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem.

De reikwijdte van de instructieregel is beperkt tot een vaste stoffenlijst, opgenomen in bijlage VC bij het Besluit kwaliteit leefomgeving (in dit Aanvullingsbesluit). Wanneer er een vermoeden bestaat van de aanwezigheid van andere gezondheidsbedreigende stoffen is het aan de gemeente om ook voor die andere stoffen een waarde in het omgevingsplan vast te stellen.

Tweede lid

De lokale norm kan binnen een gemeente per gebied verschillen. Dit lid is erop gericht dat de gemeente gebruik maakt van de bevoegdheid tot differentiatie van de waarden per gebied op grond van de Omgevingswet.

Artikel 5.89j (waarde toelaatbare kwaliteit bodem: blootstelling) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Eerste lid

Bij het vaststellen van de waarde van de toelaatbare kwaliteit van de bodem wordt rekening gehouden met de interventiewaarde bodem, zoals opgenomen in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving en met de bij ministeriële regeling aangegeven blootstellingsroutes. Een instructie met de formulering “rekening houden met” stuurt inhoudelijk de belangenafweging. De formulering betekent dat het bestuursorgaan beoordelingsvrijheid heeft; als het bestuursorgaan daar goede redenen voor heeft, is afwijken (mits gemotiveerd) toegestaan. De motivering moet worden vermeld bij de bekendmaking van het besluit (artikel 3:47, eerste lid Awb).

De interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit) komen overeen met de interventiewaarden uit de voormalige Circulaire bodemsanering, die onder de Wet bodembescherming als vaste drempel gold waarboven een saneringsafweging rechtvaardig werd geacht. De interventiewaarde bodemkwaliteit is goed onderbouwd door wetenschappelijk onderzoek over gezondheidsrisico’s en biedt bescherming tegen onaanvaardbare risico’s voor de gezondheid en onaanvaardbare ecologische risico’s.

De geselecteerde stoffen waarvoor een interventiewaarde is vastgesteld, zijn het meest relevant voor de gezondheidsrisico’s via de meest voorkomende blootstellingsroutes, en deze stoffen komen relatief vaak in verontreinigingen in Nederland voor.

Tweede lid

De concentratie van een verontreiniging in de bodem mag niet leiden tot een levenslange gemiddelde blootstelling die het maximaal toelaatbaar risico voor de mens zoals opgenomen in bijlage VA overschrijdt.

De waarde voor de toelaatbare kwaliteit die een gemeente in het omgevingsplan vaststelt, mag niet hoger zijn dan het blootstellingsniveau van het maximaal toelaatbaar risico voor de mens zoals opgenomen in bijlage VA. Met deze instructieregel waarborgt het Rijk dat de gemeente in het omgevingsplan regels stelt die voorkomen dat er onaanvaardbare gezondheidsrisico's ontstaan bij het toelaten van een bodemgevoelige locatie. De toelaatbare kwaliteit van de bodem is geen eis aan de bodem zelf, en is dus geen omgevingswaarde.

Derde lid en vierde lid

De blootstelling moet worden berekend per locatie en voor de meest gevoelige gebruiksfunctie. Bij ministeriële regeling worden regels gesteld over de berekening. De beoordeling van de mogelijke aanwezigheid van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid voor bodemgevoelige gebouwen kan worden gedaan met de risicotoolbox bodem, module Beoordelen van de bodemkwaliteit voor een bodemgevoelig gebouw[99]. Een beoordeling met deze module maakt het mogelijk om enerzijds de actuele bodemkwaliteit te toetsen aan de instructie aan gemeenten met betrekking tot bodemgevoelige gebouwen of worden gebruikt voor de onderbouwing en vaststelling in het omgevingsplan van de gewenste bodemkwaliteit voor bodemgevoelige. De toetsing van de risico's voor de gezondheid vindt plaats aan MTR en TCL.

Artikel 5.89k (maatregelen bij overschrijding waarde toelaatbare kwaliteit bodem: bouwverbod in omgevingsplan) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Dit artikel geeft instructie aan de gemeente om een bepaling in het omgevingsplan op te nemen dat inhoudt dat de initiatiefnemer sanerende of andere beschermende maatregelen treft voordat een (deel van een) gebouw op een bodemgevoelige locatie te bouwen op een locatie waar de toelaatbare kwaliteit van de bodem wordt overschreden.

Eerste lid

Deze instructieregel voorziet in een harde, dwingende doorwerking. De gemeente moet zich bij het uitoefenen van de bevoegdheid om regels te stellen met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties, aan deze instructieregel houden. Het omgevingsplan bevat een bepaling die sanerende of andere beschermende maatregelen voorschrijft, als een initiatiefnemer wil bouwen op een bodemgevoelige locatie wanneer er overschrijding plaatsvindt van de in dat omgevingsplan opgenomen toelaatbare kwaliteit van de bodem.

Het omgevingsplan kan als maatregel de regels van paragraaf 4.121 over bodemsanering uit het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit) van toepassing verklaren, eventueel aangevuld met maatwerkregels. Ook andere maatregelen om gezondheidsrisico's te voorkomen zijn denkbaar, zoals maatregelen aan het gebouw zelf, waaronder dampdichte folie of extra ventilatie in de kruipruimte. Een ander voorbeeld is een verbod op het telen van gewassen in de tuin of een gebruiksaanwijzing.

Op basis van de uitkomst van een bodemonderzoek kan het bevoegd gezag zo nodig een individuele afweging maken die kan leiden tot aanvullende of andere eisen (maatwerkvoorschriften) om de gezondheid van mensen te beschermen. Ook de initiatiefnemer

[99] https://www.risicotoolboxbodem.nl/beoordelen-en-toetsen

kan vragen om een individueel maatwerkvoorschrift voor een maatregel die afwijkt van wat het omgevingsplan voorschrijft.

Tweede lid

In het tweede lid is duidelijk gemaakt dat onder bouwen van een bodemgevoelig gebouw ook het plaatsen van een woonschip of woonwagen valt.

Artikel 5.89l (melding bouwactiviteit) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Eerste en tweede lid

Dit artikel regelt een meldingsplicht voor het bouwen van een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie, waarbij de initiatiefnemer een bodemonderzoek moet overleggen.
De achtergronden van dit bodemonderzoek zijn beschreven in hoofdstuk 7 van deze toelichting.
De wet (door de Invoeringswet Omgevingswet) brengt een splitsing aan in de vergunningplicht voor de bouwactiviteit in een technische vergunning en een vergunning voor een omgevingsplanactiviteit. Dat betekent dat een bouwactiviteit in sommige gevallen wel vergunningplichtig is en vaak ook niet. Om die reden is de instructieregel opgenomen dat het omgevingsplan een meldingsplicht moet bevatten, zodat de initiatiefnemer in alle gevallen zich bij het bevoegd gezag moet melden met het bouwplan en een bodemonderzoek. Uit het systeem van de Omgevingswet volgt dat deze meldingsplicht terugtreedt in de situatie dat een activiteit (bovendien) vergunningplichtig is.
De meldingstermijn is vier weken en loopt dus parallel met de termijn voor de milieubelastende activiteiten saneren van de bodem in het Besluit activiteiten leefomgeving (paragraaf 4.121). Dat stelt het bevoegd gezag in de gelegenheid om het bouwplan te beoordelen in het licht van de bodemkwaliteit zoals die blijkt uit het bodemonderzoek dat de initiatiefnemer heeft overlegd, in samenhang met de melding van saneren van de bodem op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving (als een dergelijke sanering aan de orde is). Het bevoegd gezag kan een afweging maken over een maatwerkvoorschrift, de inzet van toezicht, enzovoorts.
Ook de inhoud van de melding is ontleend aan de standaard elementen van een melding zoals hoofdstuk 2 van het Besluit activiteiten leefomgeving regelt, zodat de meldingen zoveel mogelijk zijn geüniformeerd. Als een bodemsanering aan de orde is, bevat de melding op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving de daarvoor relevante informatie.

Derde lid

Het derde lid maakt het mogelijk dat gemeenten aandachtsgebieden of locaties aanwijzen waar geen bodemonderzoek nodig is. Dit betreft bijvoorbeeld gebieden waarvan het de bodemkwaliteit bekend is, omdat in het verleden uitgebreid bodemonderzoek heeft plaatsgevonden en waar nodig, de bodem is gesaneerd.

Artikel 5.89m (ingebruikname na maatregelen bij bodemgevoelige locaties op verontreinigde bodem) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Eerste lid

Dit artikel bevat een instructie aan gemeenten om in het omgevingsplan te bepalen dat een (deel van het) bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie alleen in gebruik mag worden genomen nadat de gemeente is geïnformeerd over de wijze van uitvoering van de in het omgevingsplan voorgeschreven maatregelen. Deze instructieregel voorziet in een harde, dwingende doorwerking. De gemeente moet bij het uitoefenen van de bevoegdheid om regels te stellen met het oog op een evenwichtige toedeling van functies zich aan deze instructieregel houden.

Ter bescherming van de gezondheid van de gebruikers van een bodemgevoelig gebouw is het van belang om te waarborgen dat de voorgeschreven maatregelen daadwerkelijk zijn uitgevoerd. Daartoe dient deze informatieplicht als voorwaarde voor ingebruikname. Het Besluit activiteiten leefomgeving kent ook een vergelijkbare informatieplicht na beëindiging van de activiteit bodemsanering. De initiatiefnemer kan in één keer aan beide informatieplichten voldoen.

Tweede lid

De instructie aan gemeenten, dat een bodemgevoelig gebouw alleen in gebruik mag worden genomen nadat de gemeente is geïnformeerd over de wijze waarop de voorgeschreven maatregelen zijn genomen, ziet ook op de ingebruikname van een tuin of het terrein grenzend aan het woonschip of de woonwagen.

§ 5.1.4.5.2 Nazorg

Artikel 5.89n (nazorg) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Als een bodemsanering is uitgevoerd door het aanbrengen van een afdeklaag (een leeflaag van schone grond of een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag) om blootstelling te voorkomen, dan is het voor de bescherming van de gezondheid van belang dat die afdeklaag in stand blijft. Door een bedoelde of onbedoelde handeling, kan het resultaat van deze bodemsanering ongedaan gemaakt worden. Deze instructieregel zorgt ervoor dat het omgevingsplan regels bevat die de instandhouding, het onderhoud en het zo nodig het vervangen van de afdeklaag en andere maatregelen die de blootstellingsroute blokkeren garanderen. Het omgevingsplan geeft ook aan op welke manier en binnen welke termijn de maatregelen in stand gehouden moeten worden. Na afloop van de uitgevoerde sanering dient de initiatiefnemer gegevens en bescheiden te overleggen over de uitgevoerde sanering in de vorm van een evaluatieverslag volgens de BRL 6000. In dit evaluatieverslag worden – wanneer gekozen is voor de saneringsaanpak aanbrengen van een afdeklaag – de gebruiksbeperkingen en nazorgmaatregelen beschreven. Naar aanleiding van dit evaluatieverslag moet de gemeente het omgevingsplan aanpassen.

De instructieregel voorziet in een harde, dwingende doorwerking. De gemeente moet bij het uitoefenen van de bevoegdheid om regels te stellen met het oog op een evenwichtige toedeling van functies en het beschermen van de gezondheid, zich aan deze instructieregel houden. De regels in het omgevingsplan hebben de vorm van een algemeen verbindend voorschrift, dat de eigenaar of erfpachter verplicht om een afdeklaag in stand te houden, te onderhouden of te vervangen, als een bodemsanering door middel van een afdeklaag heeft plaatsgevonden op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving, een omgevingsplan, een omgevingsvergunning of een maatwerkvoorschrift. Zoals bij alle algemene regels in het omgevingsplan gaan er in de dynamiek van een gebied langzamerhand nieuwe situaties onder die algemene regel vallen. Door middel van registratie van meldingen en informatieplichten via de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen wordt de locatie van een dergelijke afdeklaag gekoppeld aan een locatie (kadastraal perceel).

De verplichting tot nazorg is niet geregeld in het Besluit activiteiten leefomgeving, onder andere omdat de verplichting zich niet richt tot degene die de sanering uitvoert. Bestaande nazorgverplichtingen voor een isolatielaag of grond van het voormalige Besluit uniforme saneringen vallen onder het overgangsrecht, zoals geregeld in het Aanvullingswet bodem.

§ 5.1.4.5.3 Aanwijzing bodembeheergebieden en indeling landbodem in bodemfunctieklassen

Artikel 5.89o (aanwijzing bodembeheergebieden) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

In een omgevingsplan kunnen een of meerdere gebieden worden aangewezen. Het aanwijzen van bodembeheerplannen is onder meer een voorwaarde voor het stellen van maatwerk aan

kwaliteitseisen van paragraaf 4.124 en 4.125. Het bodembeheergebied is niet bij voorbaat aan de grenzen van de gemeente gebonden. Een gemeente kan, onder voorwaarden, een groter gebied aanwijzen, waaruit grond of baggerspecie afkomstig moet zijn.

Eerste lid

In het omgevingsplan kunnen voor het toepassen van grond en baggerspecie, mijnsteen en vermengd mijnsteen, bodembeheergebieden worden aangewezen. Ingeval van (vermengde) mijnsteen kunnen deze gebieden enkel in het herkomstgebied liggen. Zie hiervoor de toelichting bij artikel 3.48r van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Tweede lid

Het aanwijzen van (een) bodembeheergebied(en) gebeurt met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is het principe van 'standstill' op gebiedsniveau. Dit houdt in dat door een kwaliteitsverbetering elders binnen het aangewezen gebied (omdat hier de bodemkwaliteit door activiteiten in het – verre – verleden minder is) een verslechtering compenseert. De milieuwinst die hiermee wordt gerealiseerd moet uiteraard wel kunnen worden aangetoond. Als een groter gebied wordt aangewezen waaruit de grond of baggerspecie afkomstig mag zijn, dan betekent dit niet dat de grond of baggerspecie zondermeer ook buiten de grenzen van de gemeente mag worden toegepast. Dat is alleen het geval als de andere gemeente(n) dat in hun omgevingsplan hebben bepaald. Een gemeente heeft immers geen bevoegdheden buiten de grenzen van de gemeente. Het is wenselijk dat in dergelijke gevallen bij de totstandkoming van het omgevingsplan afstemming plaatsvindt met de andere betrokken bestuursorganen. Deze afstemming is niet alleen van belang om alle betrokken belangen en meningen te inventariseren, maar ook omdat kan blijken dat er mogelijkheden zijn om het lokale beleid te optimaliseren of uit te breiden tot andere gemeenten. Afstemming is niet alleen van belang buiten de grenzen van de gemeente maar ook daarbinnen. Zo heeft de gemeente op haar grondgebied ook te maken met de beheergebieden van een of meer waterbeheerders.

Derde lid

De bodembeheergebieden worden in het omgevingsplan vastgelegd. Het gaat om de geometrische begrenzing. Het is aan de gemeente te bepalen hoe dit wordt vastgelegd, bijvoorbeeld door de grenzen op een kaart vast te leggen. Als maatwerkregels of maatwerkvoorschriften worden gesteld, is het met het oog op de kenbaarheid wenselijk dat het gebied waar de regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) op een kaart wordt aangegeven. De kaart wordt opgenomen in het omgevingsplan als sprake is van toepassen op de landbodem. Hoewel dit niet uitdrukkelijk is bepaald, ligt het voor de hand dat ook bij aanscherping van de kwaliteitseisen een kaart wordt vastgesteld, waaruit blijkt waar de aangescherpte eisen gelden.

Artikel 5.89p (indeling landbodem in bodemfunctieklassen) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Voor het voldoen aan de doelstelling dat toe te passen grond, baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen geschikt zijn voor het gebruik is het noodzakelijk dat de gemeenten op een kaart de bodemfunctieklassen voor hun gebied hebben vastgelegd. De bodemfunctieklasse beschrijft het gebruik van de bodem. Er wordt uitgegaan van de indeling in drie klassen van de bodem die de verschillende bodemfuncties omvatten: landbouw/natuur, wonen en industrie. Bij het aanwijzen van deze klassen wordt rekening gehouden met de functie die in het omgevingsplan aan die locatie is toegedeeld. Bijvoorbeeld: wonen met tuin wordt ingedeeld in de bodemfunctieklasse wonen.

De bodemfunctieklassen zijn nader uitgewerkt in de Regeling bodemkwaliteit. De maximale waarden van deze bodemfunctieklassen zijn mede bepalend voor de vraag aan welke kwaliteit de toe te passen grond of baggerspecie moet voldoen.

Onderdeel D

Artikel 6.3 (aanwijzing beheergebieden oppervlaktewaterlichaam) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Eerste lid

Net als gemeenten in het omgevingsplan kunnen waterbeheerders in de waterschapsverordening een of meer gebieden aanwijzen voor het toepassen van grond, baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen in een oppervlaktewaterlichaam. Het aanwijzen van bodembeheerplannen is onder meer een voorwaarde voor het stellen van maatwerk aan kwaliteitseisen van paragraaf 4.124 en 4.125.
Deze beheergebieden oppervlaktewaterlichaam zijn niet bij voorbaat aan de grenzen van het beheergebied van de waterbeheerder gebonden. Een waterschap kan een groter gebied aanwijzen, waaruit grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen afkomstig moet zijn. Hieraan zijn wel beperkingen verbonden. Ingeval van (vermengde) mijnsteen kunnen deze gebieden enkel in het herkomstgebied liggen. Zie hiervoor de toelichting bij artikel 3.48r van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Voordat maatwerkregels of maatwerkvoorschriften kunnen worden gesteld, is het wenselijk dat het gebied waar de regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) op een kaart wordt aangegeven. Deze kaart wordt opgenomen in de waterschapsverordening als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Hoewel dit niet uitdrukkelijk is bepaald, ligt het voor de hand dat ook bij aanscherping van de kwaliteitseisen een kaart wordt vastgesteld, waaruit blijkt waar de aangescherpte eisen gelden.

Tweede lid

Het aanwijzen van (een) bodembeheergebied(en) gebeurt met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is het principe van ‘standstill’ op gebiedsniveau. Dit houdt in dat door een kwaliteitsverbetering elders binnen het aangewezen gebied (omdat hier de bodemkwaliteit door activiteiten in het – verre – verleden minder is) een verslechtering compenseert. De milieuwinst die hiermee wordt gerealiseerd moet uiteraard wel kunnen worden aangetoond. Als een groter gebied wordt aangewezen waaruit de grond of baggerspecie afkomstig mag zijn, dan betekent dit niet dat de grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen ook buiten de grenzen van het beheergebied mag worden toegepast. Dat is alleen het geval als de andere gemeente(n) of waterbeheerder(s)dat in hun waterschapsverordening of omgevingsplan hebben bepaald. Een waterbeheerder heeft immers geen bevoegdheden buiten de grenzen van het beheergebied. Het is wenselijk dat in dergelijke gevallen bij de totstandkoming van de waterschapsverordening afstemming plaatsvindt met de andere betrokken bestuursorganen. Het is niet alleen van belang om alle betrokken belangen. Deze afstemming is niet alleen van belang om meningen te inventariseren, maar ok omdat kan blijken dat er mogelijkheden zijn om het lokale beleid te optimaliseren of uit te breiden tot andere beheergebieden van waterbeheerders. Dat geldt overigens niet alleen buiten de grenzen van het beheergebied maar ook daarbinnen. Zo heeft de waterbeheerder in haar beheergebied ook te maken met de grondgebieden van een of meer gemeenten.

Derde lid

De bodembeheergebieden worden in de waterschapsverordening vastgelegd. Het gaat om de geometrische begrenzing. Het is aan de beheerder te bepalen hoe dit wordt vastgelegd,

bijvoorbeeld door de grenzen op een kaart vast te leggen. Indien maatwerkregels of maatwerkvoorschriften worden gesteld, is het met het oog op de kenbaarheid wenselijk dat het gebied waar de regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) op een kaart wordt aangegeven. Deze kaart wordt opgenomen in de waterschapsverordening. Hoewel dit niet uitdrukkelijk is bepaald, ligt het voor de hand dat ook bij aanscherping van de kwaliteitseisen een kaart wordt vastgesteld, waaruit blijkt waar de aangescherpte eisen precies gelden.

Onderdeel E

§ 8.5.2.6a Specifieke voorschriften omgevingsvergunning milieubelastende activiteit – het brengen van zuiveringsslib op of in de bodem

Artikelen 8.70a (toepassingsbereik voorschriften over het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib)

Deze paragraaf is van toepassing op de milieubelastende activiteit die door het Rijk in artikel 3.48b van het Besluit activiteiten leefomgeving als vergunningplichtig is aangemerkt. Meer concreet gaat het om het brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater op of in de bodem. De voorschriften strekken ter implementatie van de richtlijn zuiveringsslib. In de praktijk komt het nog maar zelden voor dat zuiveringsslib afkomstig van deze installaties op of in de bodem van landbouwgronden wordt gebracht. Het is niet toegestaan om zuiveringsslib op of in de bodem te brengen van natuurgronden of overige gronden.

Zuiveringsslib is een organische meststof. Het zuiveringsslib dat op of in de bodem van landbouwgronden wordt gebracht is relatief schoon zuiveringsslib, voornamelijk afkomstig uit de voedingsmiddelenindustrie. Voor dit schone zuiveringsslib zijn regels in paragraaf 4.117 van het Besluit activiteiten leefomgeving opgenomen. De vergunningplicht in dit artikel heeft betrekking op minder schone zuiveringsslib van de rioolwaterzuiveringsinstallaties. Dit zuiveringsslib mag alleen onder strikte voorwaarden, die uit de richtlijn zuiveringsslib voortvloeien, op of in de bodem van landbouwgronden worden gebracht. De aanvraag voor de omgevingsvergunning dient bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit te worden ingediend. Hij is het bevoegd gezag voor zuiveringsslib.

Artikel 8.70b (voorschriften over zuiveringsslib)

Zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater mag alleen op of in de bodem worden gebracht als dit zuiveringsslib voldoet aan de voorwaarden die zijn gesteld in hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit gebruik meststoffen, waarin ook grenswaarden zijn gesteld aan de gehalten van een aantal zware metalen.

Artikel 8.70c (voorschriften over de locatie)

In dit artikel zijn grenswaarden gesteld aan de hoeveelheden van een aantal zware metalen die ten hoogste aanwezig mogen zijn in de bodem om zuiveringsslib op of in de bodem te brengen. Dit ter bescherming van de bodem.

Artikel 8.70d (voorschriften over het moment van het op of in de bodem)

In dit artikel zijn periodes vastgelegd waarbinnen zuiveringsslib niet op of in de bodem mag worden gebracht in verband met de gezondheid van grazend vee (onder a) en de voedselveiligheid (onder a t/m d). Wat geldt onder a heeft naast de gezondheid van het vee ook te maken met

risicostoffen die via de dieren door de mens kunnen worden opgenomen; dat geldt vooral voor melk.

Artikel 8.70e (voorschriften over de hoeveelheid)

In dit artikel zijn grenswaarden gesteld voor de hoeveelheid zuiveringsslib die per tijdseenheid en per oppervlakte-eenheid op of in de bodem mag worden gebracht. Daarnaast is bepaald dat het zuiveringsslib gelijkmatig moet worden verspreid. Deze bepalingen dienen ter bescherming van de bodem.

De hoeveelheid zuiveringsslib die op of in de bodem mag worden gebracht is niet onbeperkt en moet passen binnen het gebruiksnormenstelsel. Daarbij telt de hoeveelheid stikstof in zuiveringsslib voor 40% mee en fosfaat voor 100%.

Tijdens deze perioden mag het grondgebruik voor de hectaren waarop vloeibaar of steekvast zuiveringsslib op of in de bodem wordt gebracht niet worden gewijzigd. Dat betekent dat bouwland niet mag worden omgezet naar grasland en andersom. Dit hangt samen met het verschil in risico van ophoping van ongewenste stoffen in de bodem, wat ook weer in verhouding staat tot het risico voor de volksgezondheid (artikel 8.70d). Op bouwland is die kleiner omdat de bovenste 20 cm door grondbewerking wordt gemengd. Op grasland vindt geen vermenging plaats zoals op bouwland en hopen ongewenste stoffen zich op in de bovenste vijf tot tien cm.

Artikel 8.70f (voorschriften over aanvullende voorwaarden)

Bij het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater worden aanvullend ook voorschriften in de vergunning opgenomen over het brengen van zuiveringsslib op of in de bodem bij specifieke weers-, geologische – en fysiologische omstandigheden, bij het bevloeien of beregen van de bodem, en gedurende bepaalde perioden. Deze voorwaarden hangen samen met de risico's in verhouding tot ongewenste stoffen die in zuiveringsslib aanwezig kunnen zijn.

Artikel 8.70g (voorschriften over monsterneming en analyse)

Voordat zuiveringsslib op landbouwgronden op of in de bodem mag worden gebracht moet de bodem worden bemonsterd en geanalyseerd. Dit is om vast te stellen dat één of meer van de (ongewenste) stoffen in de bodem de toetsingswaarden van tabel 8.70c niet overschrijden. Vervolgens dient van de bemonstering en analyse een rapportage te worden opgesteld die ten minste tien jaar na de bemonstering moet worden bewaard.

Onderdeel F

Bijlage VAbij artikel 3.18 en artikel 5.89j, tweede lid

Deze bijlage bevat een overzicht van MTR-waarden voor stoffen waarvoor een interventiewaarde is afgeleid. Het Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau voor de mens (MTR-humaan) in het blootstellingsniveau (uitgedrukt in µg per kg lichaamsgewicht per dag) dat levenslang gemiddeld niet mag worden overschreden.
Voor niet-carcinogene stoffen komt het overeen met de "Tolerable Daily Intake (TDI)". Voor carcinogene stoffen is het gebaseerd op een extra kans op een tumorincidentie van 1 op 10.000 bij levenslange blootstelling.

Voor de samenstelling van de somparameters wordt in de Omgevingsregeling verwezen naar bijlage N van de Regeling bodemkwaliteit.

Voor de som TEQ wordt in de Omgevingsvergunning verwezen naar bijlage B bij de Regeling bodemkwaliteit.

Bijlage VB bij artikel 3.18 en artikel 5.89j, tweede lid

Deze bijlage bevat een overzicht van TCL-waarden en geurdrempels voor stoffen waarvoor een interventiewaarde is afgeleid.

De TCL is de toxicologisch maximaal Toelaatbare Concentratie in Lucht in µg per m^3 lucht. De TCL geeft de concentratie aan in lucht die, door in de bodem aanwezige vluchtige verontreinigingen, niet mag worden overschreden.

Voor de samenstelling van de somparameters wordt in de Omgevingsregeling verwezen naar bijlage N van de Regeling bodemkwaliteit.
Vanuit het oogpunt van hinder zijn geurdrempels vastgesteld. De geurdrempel van een gasvormige stof is de laagste concentratie van die stof in lucht waarbij de geur ervan nog waarneembaar is door de mens. De geurdrempel geeft de concentratie aan in lucht die, door in de bodem aanwezige vluchtige verontreinigingen, wegens hinder niet mag worden overschreden.

Bijlage VC bij artikel 4.12a (signaleringsparameters maatregelen grondwaterkwaliteit)

Als signaleringsparameters grondwater wordt gebruik gemaakt van de bestaande interventiewaarden, zoals opgenomen in de Circulaire bodemsanering 2013. De stoffen in deze lijst zijn een concrete uitwerking van stoffen die behoren tot de stofgroepen die zijn genoemd in bijlage VIII van de KRW. Alleen de stofgroepen nummer 11 en 12 niet zijn opgenomen in de stoffen lijst van signaleringsparameters, omdat deze stoffen via het landbouwbeleid zijn gereguleerd. De signaleringsparameters geven de concentraties in het grondwater waaronder het grondwater geschikt is voor de meeste functies en er geen onaanvaardbare bedreigingen voor gezondheid en milieu zijn. Worden de signaleringsparameters overschreden dan is dat niet meer altijd het geval. Dit zal afhangen van de lokale situatie, zoals de functie van het grondwater en het bodemgebruik ter plaatse.
In beginsel kunnen de genoemde stoffen op de lijst van signaleringsparameter als verontreinigende stoffen worden aangemerkt, omdat deze stoffen altijd een potentieel risico van toxiciteit, persistentie en/of bio-accumulatie in zich hebben. Juist omdat de risico's voor de mens of milieu afhankelijk zijn van de mate van blootstelling of locatie en de gevoeligheid voor aantasting van het ecosysteem, voldoet een generieke waarde alleen als signaleringsparameter en is een nadere beoordeling noodzakelijk als deze signaleringsparameter wordt overschreden. Na beoordeling van de risico's kan het bevoegd gezag een afweging maken of een sanerende maatregel nodig is.
De signaleringsparameters komen niet altijd overeen met de drinkwaternormen uit het Drinkwaterbesluit. De norm volgens het Drinkwaterbesluit is van toepassing is op de drinkwaterkwaliteit op het leveringspunt. Deze norm behoort daarom niet tot het bodembeleid. Wel kunnen curatieve maatregelen eerder aan de orde zijn in gebieden die meer bescherming behoeven. De provincie wijst bijvoorbeeld grondwaterbeschermingsgebieden aan in de omgevingsverordening. Daar komt bij dat er, ondanks dat de signaleringsparameters grondwaterkwaliteit niet zijn overschreden, nog altijd andere doelstellingen van de kaderrichtlijn water uit hoofdstuk 4 Besluit kwaliteit leefomgeving aan de orde kunnen zijn.
De lijst van stoffen waarvoor parameters zijn vastgesteld is niet uitputtend. De provincie zal zich ervan moeten vergewissen of er in het gebied andere stoffen aanwezig zijn waarvoor een afweging of maatregelen moeten worden genomen noodzakelijk is.
Op dit moment vindt er een evaluatie van het algemene bodem en grondwaternormenkader plaats. Gelet op het beperkte tijdspad wordt gebruik gemaakt van de normenlijst en –waarden zoals deze nu gelden inde Circulaire bodemsanering 2013. Gewenste verbeteringen worden op een later moment meegenomen in het traject van de aanpassingen van het normenkader op het gebied van grondwaterkwaliteit.

Bijlage XIIIB bij artikel 5.89i, eerste lid

Deze bijlage bevat een overzicht van stoffen, waarvoor op grond van een instructieregel aan de gemeente, een waarde in het omgevingsplan moet worden opgenomen.

Voor de samenstelling van de somparameters wordt in de Omgevingsregeling verwezen naar bijlage N van de Regeling bodemkwaliteit.
Voor de som TEQ wordt in de Omgevingsvergunning verwezen naar bijlage B bij de Regeling bodemkwaliteit.

Artikel III

Het Invoeringsbesluit Omgevingswet wordt gewijzigd met bruidsschatregels.

Onderdeel A

Aan artikel 7.1 Hoofdstukken bruidsschat omgevingsplan worden in afdeling 2.3 Milieubelastende activiteiten de bruidsschatregels toegevoegd voor bodembeheer (§ 2.3.6a).

§ 2.3.6a.1 Bouwen op verontreinigde bodem
§ 2.3.6a.2 Nazorg na saneren van de bodem
§ 2.3.6a.3 Kleinschalig graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit
§ 2.3.6a.4 Historische bodemverontreiniging zonder onaanvaardbaar risico
§ 2.3.6a.5 Maatwerkregels voor het saneren van de bodem in het gebied De Kempen

Artikel IV (Omgevingsbesluit)

Onderdeel A

Dit artikel is gewijzigd en regelt nu ook dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bevoegd gezag is om te beslissen op een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een (of meer) milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 3.48b van het Besluit activiteiten leefomgeving, te weten het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater. Deze aanwijzing van het bevoegd strekt ter implementatie van de richtlijn zuiveringsslib. Deze richtlijn bevat dwingende regels voor rioolwaterzuiveringsinstallaties. In de praktijk komt het nog maar zelden voor dat zuiveringsslib afkomstig van deze installaties op of in de bodem (van landbouwgronden) wordt gebracht. Dat laat onverlet dat hiervoor wel een bevoegd gezag dient te worden aangewezen. In aansluiting op het Besluit gebruik meststoffen zoals dit voor het in werking treden van dit besluit gold is de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het bevoegd gezag (zie ook artikel 2.8 van het Besluit activiteiten leefomgeving).
Bovengenoemde milieubelastende activiteit wordt niet aangewezen als magneetactiviteit. Dit betekent dat bij meervoudige aanvragen om een omgevingsvergunning waarvan deze activiteit onderdeel is, een ander bestuursorgaan dan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag kan zijn aangewezen, afhankelijk van het samenstel van activiteiten dat is aangevraagd[100]. In dat geval krijgt deze minister het recht van advies en instemming. Dit is geregeld in artikel 4.31 dat bij dit besluit in verband hiermee wordt gewijzigd. Hiermee wordt invulling gegeven aan het uitgangspunt dat het bevoegd gezag voor een enkelvoudige aanvraag om een omgevingsvergunning het recht van advies en instemming heeft wanneer de desbetreffende activiteit opgaat in een meervoudige aanvraag om een omgevingsvergunning waarvoor een ander bestuursorgaan als bevoegd gezag is aangewezen.

[100] Zie voor een nadere uitleg van het begrip magneetactiviteit de nota van toelichting bij het Omgevingsbesluit zoals dat oorspronkelijk is vastgesteld (Stb. 2018, 290, p. 145).

Onderdeel B

Artikel 4.31, eerste lid, is gewijzigd en regelt nu ook, in samenhang met het tweede lid van het artikel, dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het recht van advies en het recht van instemming heeft voor een aanvraag om een omgevingsvergunning voor zover die betrekking heeft op een milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 3.48b van het Besluit activiteiten leefomgeving, te weten het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater. Hiervan kan op grond van artikel 4.18, eerste lid, van het Omgevingsbesluit alleen sprake zijn als de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit niet zelf bevoegd gezag is voor de aanvraag. De gevallen waarin deze minister bevoegd gezag is, worden geregeld in artikel 4.12 van het Omgevingsbesluit. Zowel artikel 4.12 als het onderhavige artikel worden bij dit besluit gewijzigd. In de artikelsgewijze toelichting op artikel 4.12 is al ingegaan op de wijziging van deze beide artikelen, in onderlinge samenhang bezien. Kortheidshalve wordt verder volstaan met een verwijzing daarnaar.

Onderdeel D

Dit is een voortzetting van de handhavingsbevoegdheid die door de Inspectie Leefomgeving en Transport wordt uitgevoerd op het in opdracht toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie. Hierbij moet vooral te worden gedacht aan (onder)aannemers. Deze handhavingstaak is exclusief toegekend aan de landelijke inspectie en niet aan individuele gemeenten, omdat aannemers veelal landelijk opereren. Op deze wijze kan invulling worden gegeven aan doelmatig ketentoezicht. Het toezicht van de inspectie draagt bij aan het ketentoezicht op landelijk niveau. Bovendien moet de opdrachtnemer die de werkzaamheden in opdracht uitvoert voor aangewezen werkzaamheden beschikken over een erkenning bodemkwaliteit (ook wel Kwalibo genoemd). De inspectie is ook belast met het toezicht op het naleven van deze erkenningsregeling. Het overtreden van de voorschriften in het BAL kan daar ook gevolgen voor hebben. Door de bundeling van bevoegdheden kan de inspectie op adequate wijze landelijk handhaven.

Onderdeel E

Voor de aanleg, wijziging of uitbreiding van een verondieping van een diepe plas is een mer-beoordeling ingesteld. Bij een mer-beoordeling bepaalt het bevoegd gezag of er aanzienlijke milieueffecten kunnen optreden, in dat geval moet voor het project een milieueffectrapport worden gemaakt voordat de omgevinsgvergunning kan worden verleend. De mer-beoordeling heeft een zelfstandig milieu–beoordelingskader, dat volgt uit de mer-richtlijn. Bij de mer-beoordeling is het ook mogelijk voorschriften aan de vergunning te verbinden als hiermee aanzienlijke milieueffecten kunnen worden vermeden. Dit geldt ook voor milieueffecten die buiten het normale beoordelingskader van de betreffende vergunning vallen, zie artikel 16.53, eerste lid, van de wet. Als het resultaat van de mer-beoordeling is dat een milieueffectrapport nodig is, weigert het bevoegd gezag de vergunning, en zal de initiatiefnemer eerst een milieueffectrapport op moeten stellen, voordat dezelfde vergunning opnieuw kan worden aangevraagd. Voor een omgevingsvergunning waarvoor een milieueffectrapport moet worden gemaakt, is afdeling 3.4 van de Awb van toepassing op de voorbereiding van het besluit.
Als het resultaat van de mer-beoordeling is dat een milieueffectrapport niet nodig is, verleent het bevoegd gezag de vergunning, en neemt het resultaat van de beoordeling of sprake is van aanzienlijke milieueffecten met de bijbehorende motivering op in het besluit. Belanghebbenden die het hiermee oneens zijn kunnen in beroep gaan tegen de vergunning.

Artikel V (intrekken)

De Wet bodembescherming wordt ingetrokken. De in dit artikel opgenomen besluiten hebben vanaf dat moment geen wettelijke grondslag meer en kunnen worden ingetrokken. Deze besluiten (en ministeriele regelingen) kunnen wel gebruikt worden als het overgangsrecht voor de Wet bodembescherming van toepassing is.

Het Uitvoeringsbesluit bodembeheer was, op artikel 21 na, door artikel 66 Besluit bodemkwaliteit ingetrokken. Artikel 21 Uitvoeringsbesluit bodembeer wijzigde het Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen. Omdat artikel 21 Uitvoeringsbesluit bodembeheer nooit in werking is getreden en het Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen eveneens door artikel IV wordt ingetrokken, kon het Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer geheel worden ingetrokken.

Artikel VI (Aanwijzingsbesluit Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen)

De Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Wkpb) heeft ten doel de publiekrechtelijke verplichtingen die rusten op een perceel beter kenbaar te maken door die te registreren in het Kadaster. Ook bodembeschikkingen op grond van de Wet bodembescherming waaruit publiekrechtelijke beperkingen voortvloeien vallen hieronder.

Het Aanwijzingsbesluit Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (hierna: Aanwijzingsbesluit Wkpb) wijst de concrete besluiten aan waarop de registratieverplichting van toepassing is.

De huidige lijst van besluiten op grond van de Wet bodembescherming in het Aanwijzingsbesluit Wkpb blijft ongewijzigd, omdat de beschikkingen ook na inwerkingtreding van de Omgevingswet nog aan de orde kunnen zijn op grond van het overgangsrecht in de Aanvullingswet bodem (artikel 3.2).

Niet alle besluiten hoeven te worden geregistreerd op grond van de Wkpb omdat ook onderdeel van de stelselherziening is om veel juridisch relevante documenten te ontsluiten via het Digitaal Stelsel Omgevingsrecht (DSO). Dit krijgt verder vorm in het Invoeringsbesluit. Bovendien vallen onder de Omgevingswet veel meer activiteiten onder algemene regels, waardoor er voor het uitvoeren van een activiteit nauwelijks nog op rechtsgevolg gerichte beschikkingen van het bevoegd gezag aan te pas komen die kunnen worden geregistreerd.
Er worden daarom in dit Aanvullingsbesluit vooralsnog twee besluiten toegevoegd aan het Aanwijzingsbesluit Wkpb:

1. *registratie van maatregelen in verband met toevalsvondsten*. De verplichting om maatregelen te treffen wegens een toevalsvondst (artikel 19.9a van de Omgevingswet) is van invloed op de rechten en plichten van de eigenaar van een perceel en kan gezien worden als een publiekrechtelijke beperking die registratie rechtvaardigt. Het registreren van een bevel om maatregelen te treffen is een voortzetting van vergelijkbare registratieverplichtingen onder de Wet bodembescherming (bijvoorbeeld een bevel op grond van artikel 30, 43 of 49 van de Wet bodembescherming).

2. *gedoogplicht voor nazorg*. Wat verder als een publiekrechtelijke beperking kenbaar moet worden gemaakt, zijn gedoogplichten voor nazorgverplichtingen zoals het in stand houden van een afschermende folie, een damwand, peilbuizen of geïnstalleerde pomp(put). Het gaat om voorzieningen die nodig zijn om verspreiding van restverontreiniging na afloop van een sanering te voorkomen. Vaak zijn dat verontreinigingen die zich in het grondwater bevinden. De voorzieningen kunnen een beperkend effect hebben op het gebruik van een perceel en een gedoogplicht kan in dat geval de eigenaar ertoe dwingen daaraan mee te werken. Die gedoogplicht moet worden geregistreerd omwille van de kenbaarheid daarvan, ook voor een toekomstige eigenaar.

Artikel VII (Besluit bodemkwaliteit)

Onderdeel A

Deze bepaling bevat het nieuwe hoofdstuk I van het Besluit bodemkwaliteit.
Dit omvat alleen nog een artikel 1 waarin begripsomschrijvingen zijn opgenomen.

De artikelen 1a tot en met artikel 8 van het Besluit bodemkwaliteit zijn vervallen.

Het merendeel van de daarin opgenomen bepalingen had betrekking op het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie. Deze onderdelen van het besluit zijn nu opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving.

Voor de toepassing van hoofdstuk 3 (nieuw) is de Minister van Infrastructuur en Waterstaat het bevoegd gezag voor de bestuursrechtelijke handhaving. Dit hoefde niet te worden geregeld, omdat dit voor besluiten op grond van artikel 11a.2 al is geregeld in artikel 18.2a, derde lid, van de Wet milieubeheer. Hoofdstuk 3 is gebaseerd op artikel 11a.2, eerste lid, van de Wet milieubeheer.

Voor de toepassing van hoofdstuk 4 (nieuw) is eveneens de Minister van Infrastructuur en Milieu het bevoegd gezag voor de bestuursrechtelijke handhaving. Dit hoefde evenmin te worden geregeld, omdat dit voor besluiten op grond van de titels 9.2 tot en met 9.5 al is geregeld in artikel 18.2b, eerste lid, onder b, van de Wet milieubeheer. Hoofdstuk 4 is gebaseerd op artikelen 9.2.2.1, eerste lid, en 9.5.2, eerste lid, van de Wet milieubeheer.

Artikel 28 van het Besluit bodemkwaliteit (oud) is nu als artikel 32 opgenomen in hoofdstuk 4. Daarom kan ook artikel 8, vierde lid (oud) worden geschrapt. Het 'toepassen van bouwstoffen' waarvan in artikel 28, vierde lid, (oud) sprake is, wordt nu niet meer geregeld in het Besluit bodemkwaliteit, maar in het Besluit activiteiten leefomgeving. Dit aspect is voor de regeling van het bevoegd gezag voor artikel 32 (nieuw) anders dan voor artikel 28 (oud) het geval was, niet meer relevant.

De artikelen 2, 3 en 4 van het Besluit bodemkwaliteit (oud) zijn geschrapt omdat zij betrekking hebben op het toepassen van bouwstoffen. Die artikelen hoefden in het kader van de Omgevingswet niet terug te keren omdat daarin al in algemene zin is geregeld welke bestuursorganen bevoegd gezag zijn. De nieuwe regeling komt inhoudelijk overeen met de regeling die in de artikelen 2, 3 en 4 was getroffen.

De artikelen 5, 6 en 7 (zorgplicht) van het Besluit bodemkwaliteit (oud) bevatten algemene bepalingen die uitgangspunten bevatten voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie. Vergelijkbare bepalingen zijn nu opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving. De zorgplicht is nu opgenomen in artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 8 (gedoogplicht) is nu ook in het kader van de Omgevingswet geregeld.
Onderdeel C

HOOFDSTUK 3. MILIEUVERKLARINGEN EN ONDERZOEK

Artikel 26

In dit artikel is het onderwerp van hoofdstuk 3 aangegeven. Dit is ten opzichte van het eerdere Besluit bodemkwaliteit een nieuw hoofdstuk. Hierin zijn alle bepalingen bijeengebracht die eerder in hoofdstuk 3 (toepassen van bouwstoffen) en hoofdstuk 4 (toepassen van grond en baggerspecie) waren opgenomen, voor zover die betrekking hadden op:

- het afgeven van milieuverklaringen bodemkwaliteit voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen;
- het verrichten van onderzoek voor de afgifte van milieuverklaringen ten behoeve van andere handelingen met bouwstoffen dan het toepassen, zoals het vervaardigen, invoeren en verhandelen;
- het verrichten van onderzoek voor de afgifte van milieuverklaringen.

De bepalingen over het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie die in hoofdstuk 1, 3, en 4 waren opgenomen, zijn nu opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving.

De onderverdeling van bepalingen van de voormalige hoofdstukken 1, 3 en 4 die naar het Besluit activiteiten leefomgeving zijn verhuisd, respectievelijk nog steeds in het Besluit bodemkwaliteit staan, is bepaald door de normaddressaat van die bepalingen.

De bepalingen in het Besluit bodemkwaliteit zijn gericht tot de personen en instellingen die onderzoek verrichten en de milieuverklaringen afgeven. De verklaringen hebben betrekking op de kwaliteit van bouwstoffen, grond en baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen en op de kwaliteit van de bodem waarop grond en baggerspecie worden toegepast (de ontvangende bodem). Daarnaast hebben de verklaringen betrekking op de kwaliteit van bouwstoffen met het oog op het vervaardigen, invoeren en verhandelen van bouwstoffen (geregeld in hoofdstuk 4 van het Besluit bodemkwaliteit) en ook het toepassen van bouwstoffen (geregeld in het Besluit activiteiten leefomgeving). De bouwstoffen moeten daarbij namelijk zijn voorzien van een milieuverklaring dat zij aan de daarvoor geldende milieukwaliteitseisen voldoen.

Voor verschillende werkzaamheden moeten de personen en instellingen die deze werkzaamheden verrichten, hiervoor zijn gecertificeerd en door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat zijn erkend. Dit is geregeld in hoofdstuk 2 van het Besluit bodemkwaliteit. De werkzaamheden hebben geen gevolgen voor de fysieke leefomgeving en zijn daarom niet opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving. De grondslag van deze bepalingen is artikel 11a.2 van de Wet milieubeheer.

De bepalingen in het Besluit activiteiten leefomgeving zijn gericht tot degenen die bouwstoffen, grond en baggerspecie toepassen. Deze werkzaamheden hebben wel gevolgen voor de fysieke leefomgeving en moeten daarom in het kader van de Omgevingswet worden gesteld.
Er is echter wel een sterke relatie tussen de bepalingen die in het Besluit bodemkwaliteit, respectievelijk het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen. Degene die bouwstoffen, grond en baggerspecie toepassen moeten daarbij beschikken over de nodige milieuverklaringen bodemkwaliteit die zijn afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit en die betrekking hebben op de kwaliteit van de bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen en ontvangende bodem. De kwaliteit wordt getoetst aan de kwaliteitseisen die hiervoor zijn opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit en die betrekking hebben op een groot aantal parameters. Deze kwaliteitseisen zijn echter niet alleen van belang voor het onderzoek en de afgifte van milieuverklaringen, maar ook voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen omdat het volgens het Besluit activiteiten leefomgeving verboden is om bouwstoffen, grond en baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen toe te passen, die niet aan de kwaliteitseisen voldoen. In het Besluit activiteiten leefomgeving wordt e verwezen naar de kwaliteitseisen die in het kader van het Besluit bodemkwaliteit zijn gesteld.

Tot slot wordt bij het toepassen uitgegaan van de vereiste milieuverklaring(en) en wordt de kwaliteit van de bouwstoffen, grond en baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen niet meer zelfstandig aan de kwaliteitseisen getoetst. Dit is namelijk juist het onderwerp van de bepalingen die zijn opgenomen in het nieuwe hoofdstuk 3 van het Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 27

Deze bepaling geeft aan welke vormen een milieuverklaring kan hebben, namelijk een verklaring op grond van een partijkeuring, erkende kwaliteitsverklaring, fabrikant eigen verklaring, verklaring op grond van een bodemonderzoek of verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart. Onder deze laatste vorm valt ook de waterbodemkwaliteitskaart, omdat de waterbodem valt onder de definitie van bodem. Telkens is aangegeven welke vorm van de milieuverklaring voor bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen, vermengde mijnsteen en bodem gebruikt kan worden. Dit betekent dat in beginsel geen gebruik kan worden gemaakt van andere vormen van een milieuverklaring, tenzij het een verklaring betreft die in een andere lidstaat van de Europese Unie is afgegeven en gelijke waarborgen biedt.

Onder het oude Besluit bodemkwaliteit was het niet mogelijk gebiedsspecifiek beleid op te stellen voor de verspreiding van baggerspecie over het aangrenzend perceel. Daardoor konden gemeenten de waterbodemkwaliteitskaart van beheerders niet als bewijsmiddel van de te verspreiden baggerspecie accepteren. In het Besluit activiteiten leefomgeving is door de mogelijkheid van het stellen van maatwerkregels de eerdere beperking voor gebiedsspecifiek beleid voor verspreiding van baggerspecie op het aangrenzend perceel komen te vervallen. Hierdoor is het nu wel mogelijk de waterbodemkwaliteitskaart als bewijsmiddel van de kwaliteit te gebruiken. De regels voor het gebruik van de waterbodemkwaliteitskaart worden net als in het voormalige Besluit bodemkwaliteit in de Regeling bodemkwaliteit opgenomen.

Artikel 27 regelt de hoofdzaken van elk van de onderscheiden vormen van een milieuverklaring, namelijk waarop de verklaring betrekking heeft (mogelijkheden: bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen, vermengde mijnsteen, bodem) en waarvoor de verklaring wordt afgegeven (mogelijkheden: een partij, product of locatie).

Artikel 27 kan schematisch als volgt worden weergegeven:

onderwerp waarop de verklaring betrekking heeft	partijkeuring	erkende kwaliteitsverklaring	fabrikant eigen verklaring	verklaring op grond van een bodemonderzoek	verklaring op grond van een bodemkwaliteits-kaart
bouwstof	ja / partij	ja / partij of (elke partij van) product	ja / (elke partij van) product	nee	nee
grond	ja / partij	ja / partij of (elke partij van) product	ja / (elke partij van) product	ja / (elke partij uit) bodemlocatie	ja / (elke partij uit) bodemlocatie
baggerspecie	ja / partij	ja / partij of (elke partij van) product	ja / (elke partij van) product	ja / (elke partij uit) bodemlocatie	ja / (elke partij uit) bodemlocatie
Mijnsteen en vermengde mijnsteen	ja / partij	ja / partij of (elke partij van) product	nee	ja / (elke partij uit) bodemlocatie	nee
bodem	nee	nee	nee	ja / bodemlocatie	ja / bodemlocatie

Een verklaring op grond van een partijkeuring, een erkende kwaliteitsverklaring en een fabrikant-eigenverklaring hebben betrekking op de kwaliteit van een bouwstof, grond of baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen.
Een verklaring op grond van een bodemonderzoek en een verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart hebben betrekking op de kwaliteit van de bodem en de daaruit ontgraven partijen grond en baggerspecie, die dezelfde kwaliteit hebben als de bodem waaruit zij zijn ontgraven. Een verklaring op grond van een bodemonderzoek heeft betrekking op de kwaliteit van

de bodem en de daaruit ontgraven partijen mijnsteen en vermengde mijnsteen, die dezelfde kwaliteit hebben als de bodem waaruit zij zijn ontgraven.

De verdere uitwerking zal plaatsvinden in de Regeling bodemkwaliteit.

Artikel 28

Artikel 28 regelt voor elk van de onderscheiden vormen van een milieuverklaring wie een dergelijke verklaring mag afgeven.

Eerste lid

Een erkenning is vereist wanner voor de afgifte van een milieuverklaring enige werkzaamheid moet worden verricht waarvoor een erkenning is vereist. Die werkzaamheden worden aangewezen in de Regeling bodemkwaliteit. Een erkenning voor de afgifte van een milieuverklaring zelf is niet altijd vereist; het gaat erom dat de aangewezen werkzaamheden door onderneming met een erkenning zijn verricht.

Artikel 28 kan schematisch als volgt worden weergegeven:

werkzaamheden waarvoor erkenning is voorgeschreven	partij-keuring	erkende kwaliteitsverklaring	fabrikant eigen verklaring	verklaring op grond van een bodemonderzoek	verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart
analyse van bouwstoffen, grond of baggerspecie	ja	ja	nee	nee	nee
analyse voor bodemonderzoek	nee	nee	nee	ja	nee
monsterneming bij partijkeuringen	ja	ja	nee	nee	nee
vervaardigen van bouwstoffen, grond of baggerspecie	nee	ja	nee	nee	nee
veldwerk	nee	nee	nee	ja	nee
samenvoegen van partijen grond of baggerspecie	nee	ja	nee	nee	nee
afgifte van de milieuverklaring	nee	ja	nee	nee	nee

Uit het schema blijkt dat een verklaring op grond van een partijkeuring, erkende kwaliteitsverklaring of verklaring op grond van een bodemonderzoek alleen mogen worden afgegeven op grond van een onderzoek dat is verricht door een onderneming die daartoe beschikt over een erkenning die is verleend door de ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken op grond van hoofdstuk 2 van het Besluit bodemkwaliteit.

Tweede lid

Een fabrikant-eigenverklaring wordt afgegeven door de fabrikant. Hij hoeft hiervoor niet te beschikken over een erkenning die is verleend door de ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken op grond van hoofdstuk 2 van het Besluit bodemkwaliteit. Het onderzoek moet echter wel voldoen aan de eisen die daaraan in de Regeling bodemkwaliteit zijn gesteld. Ook de fabrikant van de bouwstof, grond of baggerspecie is geen normaddressaat van de Omgevingswet, reden waarom ook de regels over deze vorm van milieuverklaring in het Besluit

bodemkwaliteit zijn blijven staan. Een overzicht van verleende fabrikant-eigenverklaring staat op de website www.bodemplus.nl.

Derde lid

Tot slot kan een verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart worden afgegeven door eenieder. Deze persoon hoeft dus ook niet op grond van hoofdstuk 2 te zijn erkend. Voor de afgifte moet gebruik worden gemaakt van een bodemkwaliteitskaart die is vastgesteld door de gemeenteraad of een waterbodemkwaliteitskaart die is vastgesteld door het bestuur van het waterschap. Op deze kaart wordt voor de onderscheiden deelgebieden aangegeven wat de kwaliteit van de bodem is en de grond en baggerspecie die daaruit afkomstig is. De bodemkwaliteitskaart moet worden opgesteld op grond van de regels die daartoe zijn opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit.

De afgifte van een verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart houdt in feite niet meer in dan dat wordt verklaard dat de partij grond of baggerspecie waarop ze betrekking heeft, afkomstig is van een gebied dat op de kaart is aangegeven en de kwaliteit heeft die voor dat gebied op de kaart is vermeld. In de Regeling bodemkwaliteit worden nog enkele eisen gesteld aan de afgifte van de verklaring. Op de bodemkwaliteitskaart worden zowel de kwaliteitsklasse als de concentratie waarop de indeling in een kwaliteitsklasse is gebaseerd weergegeven.
De verdere uitwerking zal plaatsvinden in de Regeling bodemkwaliteit.

Artikel 29

Deze bepaling geeft in hoofdlijnen de inhoud van een milieuverklaring bodemkwaliteit voor bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen.
Eerste lid

De milieuverklaring geeft aan dat de bouwstof waarop zij betrekking heeft, voldoet aan alle kwaliteitseisen die voor elke in de Regeling bodemkwaliteit aangegeven parameter zijn opgenomen. Deze kwaliteitseisen hebben, op grond van de Verordening bouwproducten[101], alleen betrekking op de milieukwaliteit van een vormgegeven en niet-vormgegeven bouwstof. In het kader van deze verordening zijn tot nu toe geen geharmoniseerde meetmethoden vastgesteld. Voor andere kwaliteitseisen is dit veelal wel het geval en dan is het niet toegestaan om een overlappende nationale milieuverklaring naast de CE-verklaring te vragen.

Als de bouwstof voldoet aan alle kwaliteitseisen voor alle parameters, mag een milieuverklaring worden afgegeven, zo niet, dan moet de aanvraag om een milieuverklaring worden geweigerd. Als de milieuverklaring is afgegeven mag de bouwstof worden vervaardigd, ingevoerd, verhandeld of toegepast.

Tweede lid

Grond, mijnsteen en vermengde mijnsteen kunnen op verschillende wijzen worden ingedeeld in kwaliteitsklassen. Het volgende schema geeft aan welke verschillende kwaliteitsklassen er zijn van de waterbodem, baggerspecie, de landbodem en grond. Daarnaast is aangewezen welke bodemfunctieklassen van de landbodem er zijn en hoe deze zich verhouden tot de kwaliteitsklassen.

[101] Verordening (EU) nr. 305/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2011 tot vaststelling van geharmoniseerde voorwaarden voor het verhandelen van bouwproducten en tot intrekking van Richtlijn 89/106/EEG van de Raad (PbEU L 088).

Uit het schema blijkt dat de klassen voor waterbodem en baggerspecie corresponderen, wat logisch is, omdat baggerspecie uit de waterbodem wordt ontgraven. Om dezelfde reden corresponderen ook de kwaliteitsklassen van grond en landbodem.

De kwaliteitsklassen van baggerspecie en de waterbodem enerzijds en grond en de landbodem anderzijds corresponderen echter niet geheel met elkaar (wat in het schema te zien is doordat de verticale lijnen verspringen). De systematiek voor de indeling van de waterbodem in een kwaliteitsklasse is deels op andere uitgangspunten gebaseerd dan de indeling van de landbodem in een kwaliteitsklasse. Hierdoor worden er voor baggerspecie/de waterbodem maar 4 kwaliteitsklassen onderscheiden, terwijl er voor grond/de landbodem 5 kwaliteitsklassen bestaan. Voor baggerspecie/de waterbodem worden de kwaliteitsklassen 'niet verontreinigd' (algemeen toepasbaar) 'licht verontreinigd', 'matig verontreinigd' en 'sterk verontreinigd' onderscheiden, terwijl voor grond/de landbodem sprake is van de kwaliteitsklassen 'landbouw/natuur', 'wonen', 'industrie', 'matig verontreinigd' en 'sterk verontreinigd'.

Dit verschil tussen grond/landbodem en baggerspecie/waterbodem heeft gevolgen voor de inhoud van de milieuverklaringen. Een milieuverklaring voor een partij grond maakt wel duidelijk of de grond mag worden toegepast op de landbodem, omdat de kwaliteitsklassen van grond parallel lopen met de kwaliteitsklassen en bodemfunctieklassen voor de landbodem.

Een milieuverklaring voor een partij grond die alleen zou vermelden dat de grond is ingedeeld in (bijvoorbeeld) de kwaliteitsklasse industrie maakt echter niet duidelijk of die grond op een matig verontreinigde waterbodem mag worden toegepast, omdat de grond mogelijk niet voldoet aan de milieukwaliteitseisen voor een matig verontreinigde waterbodem, maar door het uitgangspunt van *standstill* alleen op een matig verontreinigde waterbodem mag worden toegepast. De reden dat grond in dat geval de kwaliteit moet hebben die overeenkomt met matig verontreinigde baggerspecie, die wel op een matig verontreinigde waterbodem mag worden toegepast, is dat de

grond niet terugneembaar hoeft te worden toegepast en op den duur deel gaat uitmaken van de waterbodem. Daarom is het niet wenselijk dat alle grond van de kwaliteitsklasse industrie op een matig verontreinigde waterbodem mag worden toegepast, omdat dat in strijd zou zijn met het uitgangspunt van *stand-still*. In verband hiermee is het wenselijk dat de milieuverklaring voor een partij grond hierover voldoende informatie geeft en omgekeerd een milieuverklaring voor een partij baggerspecie ook voldoende informatie geeft om te kunnen bepalen of de baggerspecie al dan niet op de landbodem mag worden toegepast.

Grond kan niet worden ingedeeld in een kwaliteitsklasse baggerspecie, omdat die niet op grond betrekking heeft maar alleen op baggerspecie. Dit is in het tweede lid tot uitdrukking gebracht in de formulering dat de grond een kwaliteit moet hebben die overeenkomt met een bepaalde kwaliteitsklasse baggerspecie. Concreet betekent dit dat voor grond van de kwaliteitsklasse industrie in de milieuverklaring moet worden aangegeven of de kwaliteit overeenkomt met de kwaliteitsklasse matig verontreinigde baggerspecie, in welk geval de grond op een matig verontreinigde waterbodem mag worden toegepast, of met de kwaliteitsklasse matig verontreinigde baggerspecie, in welk geval de grond niet op de licht verontreinigde waterbodem mag worden toegepast.

Derde lid

Het derde lid is een vergelijkbare bepaling voor baggerspecie als het tweede lid voor grond, zodat naar de toelichting in het voorgaande kan worden verwezen.

Voor het goede begrip kan hier nog worden vermeld dat grond, respectievelijk baggerspecie, het aangrijpingspunt van de regelgeving is. Het verschil tussen grond en baggerspecie is de herkomst. Grond komt uit de landbodem en baggerspecie uit de waterbodem (als onderdeel van een oppervlaktewaterlichaam). Grond, respectievelijk baggerspecie, is het meest geschikte aangrijpingspunt voor regulering van het toepassen daarvan in het kader van het Besluit activiteiten leefomgeving. In het Besluit activiteiten leefomgeving is namelijk de activiteit het uitgangspunt, en niet het te beschermen (milieu)belang. Vanuit het oogpunt van milieubescherming is echter niet zozeer de herkomst relevant, maar de plaats waar grond of baggerspecie wordt toegepast. Op de landbodem geldt een ander beschermingsregime dan in oppervlaktewaterlichamen. Dit komt in het schema tot uitdrukking, omdat voor de landbodem en voor oppervlaktewaterlichamen een verschillende indeling in kwaliteitsklassen is gemaakt. In grote lijnen zijn er twee beschermingsregimes: een regime voor het toepassen van grond en baggerspecie op de landbodem en een regime voor het toepassen van grond en baggerspecie in oppervlaktewateren. Dit is de reden dat in het tweede en derde lid is aangegeven dat een milieuverklaring voor grond of baggerspecie, niet kan volstaan met een indeling van de grond of baggerspecie, in een kwaliteitsklasse voor grond, respectievelijk baggerspecie, omdat de milieuverklaring dan alleen aangeeft in hoeverre de grond op de landbodem kan worden toegepast, respectievelijk de baggerspecie in een oppervlaktewater. De milieuverklaring moet echter ook vermelden wat de kwaliteit van de grond is voor het toepassen in een oppervlaktewaterlichaam, respectievelijk de kwaliteit van baggerspecie voor het toepassen op de landbodem.

Het tweede en derde lid geven aan welke informatie over de kwaliteit van de grond of baggerspecie in ieder geval in een milieuverklaring moet zijn vermeld.

Vierde lid

Het vierde lid geeft aan welke informatie in een milieuverklaring over de bodem moet staan. Hierin moet de kwaliteitsklasse worden vermeld, waarin de landbodem, respectievelijk waterbodem, met behulp van de daarvoor geldende kwaliteitseisen is ingedeeld, en voor de landbodem ook de bodemfunctieklasse.

Deze informatie is nodig voor het toepassen van grond of baggerspecie, omdat het van zowel de kwaliteit van de grond of baggerspecie als de kwaliteit van de bodem afhangt of grond of baggerspecie op de bodem mag worden toegepast.

Vijfde lid

Het vijfde lid geeft aan welke informatie over de kwaliteit van grond of baggerspecie desgewenst in een milieuverklaring kan worden vermeld. Deze informatie is nodig met het oog op bijzondere vormen van toepassen, waarvoor specifieke kwaliteitseisen gelden, vooral het grootschalig toepassen, het gelijkmatig toepassen (verspreiden; alleen baggerspecie), het toepassen in een afdeklaag in een diepe plas, het toepassen in een diepe plas en het toepassen van tarragrond. Deze informatie hoeft dus niet standaard in de milieuverklaring te worden vermeld. In geval van een bijzondere toepassing waarvoor specifieke kwaliteitseisen gelden, moet echter wel altijd uit de milieuverklaring blijken dat de grond of baggerspecie aan die eisen voldoet. De initiatiefnemer moet daar dus zelf goed op letten en zo nodig opdracht geven de kwaliteit van de grond of baggerspecie die hij wil toepassen, aanvullend te laten onderzoeken, als de milieuverklaring nog niet de vereiste informatie bevat.

In deze gevallen is er geen sprake van een indeling in kwaliteitsklassen. Grond of baggerspecie heeft wel, of niet, de vereiste kwaliteit om te worden gekwalificeerd als 'geschikt voor de specifieke vorm van toepassen'. Alleen bij grootschalig toepassen is sprake van 'emissiearme grond' of emissiearme baggerspecie', omdat emissiearme grond of baggerspecie om grootschalig te mogen worden toegepast ook moet voldoen aan kwaliteitseisen voor de landbodem of waterbodem (zie de toelichting op artikel 4.1273 van het Besluit activiteiten leefomgeving). Het begrip voor grootschalig toepassen geschikte grond of baggerspecie zou dan tot verwarring aanleiding kunnen geven, omdat dit begrip suggereert dat grond die aan de kwaliteitseisen voor de emissies van verontreinigende stoffen voldoet grootschalig mag worden toegepast, wat dus niet het geval hoeft te zijn.

Wat betreft de kwaliteit 'voor verspreiden geschikte baggerspecie' zal in de Regeling bodemkwaliteit, waarin de kwaliteitseisen voor de relevante parameters worden opgenomen, onderscheid worden gemaakt tussen 'voor verspreiden op de landbodem geschikte baggerspecie', 'voor verspreiden in een zoet oppervlaktewaterlichaam geschikte baggerspecie' en 'voor verspreiden een zout oppervlaktewaterlichaam geschikte baggerspecie'.

Als een initiatiefnemer voornemens is om grond of baggerspecie specifiek toe te passen moet hij over een milieuverklaring beschikken die de informatie geeft of de grond of baggerspecie de kwaliteit heeft om op de voorgenomen wijze te mogen worden toegepast. Zo nodig moet hij opdracht geven om de kwaliteit van de grond of baggerspecie te laten onderzoeken en als de grond of baggerspecie aan d toepasselijke kwaliteitseisen voldoet, de benodigde milieuverklaring af te geven. Voor het 'normaal' toepassen van grond of baggerspecie kan worden volstaan met een milieuverklaring die de in het tweede of derde lid bedoelde informatie bevat en een milieuverklaring die informatie geeft over de ontvangende landbodem of waterbodem. Omdat er extra kosten aan verbonden zijn om de in het vijfde lid bedoelde bijzondere toepassingsmogelijkheden en bijbehorende kwaliteitseisen te onderzoeken, is het niet verplicht gesteld dat een milieuverklaring voor een partij grond of baggerspecie die informatie bevat.

Zesde lid

Het zesde lid regelt een andere bijzondere vorm van toepassen, waarvoor specifieke kwaliteitseisen gelden, namelijk mijnsteen of vermengde mijnsteen. Ook hiervoor geldt, dat deze informatie niet standaard in de milieuverklaring hoeft te worden vermeld. Zie hiervoor de toelichting bij het vijfde lid.

Zevende lid

De kwaliteitseisen, bedoeld in dit artikel, zijn de kwaliteitseisen, vastgesteld op grond van artikel 32, eerste lid.

Artikel 30

In dit artikel is bepaald dat een milieuverklaring bodemkwaliteit voor elke relevante kwaliteitseis de gegevens moet bevatten, waarop zij is gebaseerd. Dit zijn bijvoorbeeld de meetgegevens van de stoffen die in het laboratorium zijn onderzocht. Ook stoffen die niet genormeerd zijn dienen in de milieuverklaring te worden vermeld. Het is ook mogelijk dat naar een bestaand rapport wordt verwezen, waarin deze gegevens al zijn opgenomen. De milieuverklaring vermeldt altijd een aantal cruciale aspecten. Namelijk welk type milieuverklaring bodemkwaliteit het betreft, de naam van degene die de verklaring heeft afgegeven, de herkomst van de grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen waarop de verklaring betrekking heeft en de hoeveelheid grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen waarop de verklaring betrekking heeft, uitgedrukt in ton.

Artikel 31

Dit artikel zorgt ervoor dat, als er op basis van voorinformatie aanwijzingen zijn dat er stoffen kunnen voorkomen die niet genormeerd zijn (bijvoorbeeld vanwege het gebruik van bestrijdingsmiddelen in een boomgaard) of dat er bodemvreemd materiaal in de te ontgraven partij voorkomt, er vooronderzoek wordt uitgevoerd voordat er een milieuverklaring wordt afgegeven. Als uit het vooronderzoek blijkt dat de stoffen ook daadwerkelijk voorkomen, moet er melding van worden gemaakt in de milieuverklaring.

Als uit het vooronderzoek blijkt dat er bodemvreemd materiaal voorkomt in de partij grond en baggerspecie, waardoor de toepassing niet is toegestaan, moet ook daarvan melding worden gemaakt in de milieuverklaring.

Artikel 32

In dit artikel worden alle onderwerpen opgesomd, waarover bij ministeriële regeling (van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat) regels kunnen worden gesteld. Eerder kwamen dergelijke bepalingen verspreid over het Besluit bodemkwaliteit voor. Al deze specifieke bepalingen zijn nu allemaal bij elkaar gezet in één bepaling, wat een overzichtelijker beeld geeft van alle onderwerpen. Bij de omschrijving van de onderwerpen is ook rekening gehouden met de bepaling die eerder in de Regeling bodemkwaliteit voorkwamen. Het betreft allemaal uitvoeringstechnische, in beginsel beleidsarme, onderwerpen en dus ook bepalingen.

De regels zullen worden opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit. In verband met de wijzigingen in het Besluit bodemkwaliteit en de overheveling van onderwerpen naar het Besluit activiteiten leefomgeving, zal die regeling worden aangepast.

HOOFDSTUK 4. HANDELINGEN MET BOUWSTOFFEN

Artikel 33

Dit artikel heeft betrekking op de kwaliteitseisen waaraan bouwstoffen moeten voldoen wanneer daarmee andere handelingen worden verricht dan het toepassen van bouwstoffen, waarvoor in het Besluit activiteiten leefomgeving regels zijn opgenomen. Met andere handelingen wordt gedoeld op handelingen uit de hele keten, vanaf het vervaardigen of in Nederland invoeren tot het moment dat de bouwstof wordt getransporteerd naar de toepassingslocatie.

Eerste lid

De kwaliteitseisen voor bouwstoffen gelden gedurende de hele keten, vanaf het vervaardigen of in Nederland invoeren en gedurende het verhandelen. Behalve het toepassen hebben de andere handelingen in de keten geen gevolgen voor de fysieke omgeving. Daarom zijn die handelingen, anders dan het toepassen, niet in het Besluit activiteiten leefomgeving geregeld. Dat bouwstoffen aan de kwaliteitseisen voldoen, moet blijken uit een milieuverklaring die de bouwstoffen vergezelt. Degene die de bouwstoffen toepast zal doorgaans op de milieuverklaring mogen afgaan, tenzij er aanwijzingen zijn dat de milieuverklaring niet kan kloppen. In dat geval is er aanleiding de bouwstoffen nader te laten onderzoeken en kan het toepassen in strijd zijn met de zorgplicht. De opdrachtgever voor het voor de milieuverklaring benodigde onderzoek zal doorgaans de producent of importeur van de bouwstoffen zijn. De initiatiefnemer ontvangt bij de levering van de bouwstoffen de milieuverklaring en hoeft de kwaliteit van de bouwstoffen niet meer te laten onderzoeken.

Bij de levering van de bouwstoffen moet ook een afleverbon worden verstrekt waaruit de herkomst van de bouwstoffen blijkt (onderdeel b). Dit is nodig om te kunnen nagaan dat het nog steeds de bouwstoffen betreft waarop de milieuverklaring betrekking heeft.

Tweede lid

Het tweede lid bevat een grondslag om in de Regeling bodemkwaliteit uitwerkingsregels op te nemen over de inhoud en vormgeving van een afleverbon. Ook kunnen bij ministeriële regeling uitzonderingen worden gemaakt op de verplichting dat er bij de bouwstoffen een afleverbon moet zijn.

Onderdeel D

De artikelen 65, 66, 75 tot en met 79 en 82 hebben hun praktische betekenis verloren en kunnen worden geschrapt. Artikel 75 is nu opgenomen in het overgangsrecht van het onderhavige besluit en kan daarom eveneens worden geschrapt.

Artikel VIII (Besluit financiële bepalingen bodemsanering)

Onderdeel A

Het Besluit financiële bepalingen bodemsanering zal na inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem omgevingswet alleen gaan gelden voor die gevallen die onder het eerbiedigend overgangsrecht van de Aanvullingswet bodem omgevingswet vallen. Dat betekent dat het huidige recht van toepassing blijft op vastgestelde ernstige gevallen van verontreinigingen waarbij een spoedige sanering noodzakelijk is, op ingediende sanerings- of deelsaneringsplannen en op aangemelde saneringen volgens algemene regels in het Besluit uniforme saneringen. Voor inwerkingtreding ingediende BUS-meldingen blijven nog één jaar geldig via het overgangsrecht. De Wet bodembescherming blijft van toepassing op grond van deze eerbiedigende werking totdat het besluit tot instemming met een evaluatieverslag of een nazorgplan onherroepelijk is geworden. Hetzelfde geldt voor het Besluit financiële bepalingen bodemsanering. De begripsbepaling is hierop aangepast.

Onderdeel B

Bij inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem omgevingswet vervalt de Wet bodembescherming en dus ook de wettelijke grondslag voor het Besluit financiële bepalingen bodemsanering. Met deze bepaling is geregeld dat het Besluit financiële bepalingen bodemsanering ook gebaseerd wordt op de Kaderwet subsidies I en M.

Onderdeel C

Zoals hiervoor aangegeven zal het Besluit financiële bepalingen bodemsanering na inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem omgevingswet alleen gaan gelden voor die gevallen die onder het eerbiedigend overgangsrecht van de Aanvullingswet vallen. Dit is aangegeven in dit artikel. Aangesloten is bij de gevallen opgenomen in artikel 3.1 Aanvullingswet bodem omgevingswet. Artikel 3.1 regelt dat het huidige recht van toepassing blijft op vastgestelde ernstige gevallen van verontreinigingen waarbij een spoedige sanering noodzakelijk is, op ingediende saneringsplannen en op aangemelde saneringen volgens algemene regels in het Besluit uniforme saneringen. Voor inwerkingtreding ingediende BUS-meldingen blijven nog één jaar geldig via het overgangsrecht. De Wet bodembescherming blijft van toepassing op grond van deze eerbiedigende werking totdat het besluit tot instemming met een evaluatieverslag of een nazorgplan onherroepelijk is geworden. Met dit artikel verandert er niets aan de subsidievoorwaarden zoals opgenomen in artikel 11 van dit besluit.

Onderdeel D

Het verstrekken van een projectsubsidie aan de coördinerende rechtspersoon voor het collectief saneren van een aantal gevallen van ernstige verontreinigingen blijft mogelijk voor de gevallen die onder het overgangsrecht (artikel 3.1 Aanvullingswet bodem omgevingswet) vallen.

Artikel XI (Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden)

Met het intrekken van de Wet bodembescherming is een nieuwe begripsomschrijving van het begrip bodem in het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden nodig. Het begrip bodem in de Omgevingswet is dezelfde als in de Wet bodembescherming en levert dus geen inhoudelijke wijziging op.

Artikel X (Besluit inrichting landelijk gebied)

De ratio van artikel 13 Besluit inrichting landelijk gebied is dat het onwenselijk is om gronden aan een andere dan de inbrengende eigenaar toe te delen wanneer als gevolg van bodemverontreiniging het gebruik in overeenstemming met de bestemming van de grond ernstig is beperkt of onduidelijkheid bestaat over de toekomstige waarde van die grond[102]. Omdat het Besluit inrichting landelijk gebied wordt ingebouwd via het aanvullingsspoor eigendom is in het Aanvullingsbesluit bodem volstaan met zoveel mogelijk beleidsneutrale aanpassing aan de nieuwe bodemregelgeving.

Het eerste lid bevatte de term "onderzoeksgeval als bedoeld in de Wet bodembescherming", welke term niet meer bestaat als aparte juridische status onder de Omgevingswet. Conform de hiervoor beschreven ratio van artikel 13 is dit aldus gewijzigd dat uitruil niet mogelijk is als bodemonderzoek *wordt* uitgevoerd en nog niet is afgerond.

Het tweede lid bevatte de term "geval van verontreiniging". Een geval van verontreiniging is niet hetzelfde als een saneringsgeval: het is alles wat verontreinigd is (bijvoorbeeld als gevolg van overtreding van de zorgplicht). Het equivalent daarvan onder de Omgevingswet is dan ook een locatie waar de kwaliteit van de bodem de achtergrondwaarde overschrijdt.

Het eerste lid bevatte de term "saneringsgeval". Een saneringsgeval werd onder de Wet bodembescherming gemarkeerd door een beschikking per locatie waarbij die juridische status werd toegekend. Onder de Omgevingswet volgt de noodzaak tot sanering uit algemene regels in het omgevingsplan. Omdat dit per gemeente kan verschillen, zou uitruil van gronden in verschillende gemeentes onmogelijk kunnen worden. Daarom wordt in het derde lid de bestaande interventiewaarde bodemkwaliteit gehanteerd als uniforme maatstaf. Onderdeel b van artikel 13 is

[102] Toelichting op artikel 13, Stb. 2006, 243.

overbodig geworden omdat het verwees naar zogenoemde IBC-saneringen die inmiddels zijn afgeschaft.

Artikel XI (Besluit stortplaatsen en stortverbod afvalstoffen)

Onderdeel A

De verwijzingen in het eerste artikel van het Besluit stortplaatsen en stortverbod afvalstoffen naar de ministeriële regeling op grond van artikel 28a Wet bodembescherming moeten na het intrekken van de Wet bodembescherming worden aangepast. In de begripsbepalingen wordt nu verwezen naar het Besluit stortplaatsen en stortverbod afvalstoffen (onderdeel A).

Onderdeel B

In onderdeel B wordt een nieuw artikel 1a ingevoegd. Dit artikel geeft nu aan de Minister van Infrastructuur en Water de bevoegdheid om een verklaring van niet-reinigbaarheid af te geven en een grondslag om nadere regels te stellen over het afgeven van een verklaring van niet-reinigbaarheid van grond.

Dit artikel is daarmee de nieuwe grondslag voor de Regeling reinigbaarheid grond 2006, die zal worden omgehangen.

Artikel XII (Besluit vrijstelling stortverbod buiten inrichtingen)

In artikel 2 van het Besluit vrijstelling stortverbod buiten inrichtingen is de verwijzing naar het Besluit gebruik meststoffen vervangen door paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel XIII Productenbesluit asbest

In artikel 2, onder e, is de verwijzing voor het verplaatsen van verontreinigde grond binnen een geval van ernstige verontreiniging als bedoeld in artikel 1 van de Wet bodembescherming vervangen door herschikken van verontreinigde grond als bedoeld in artikel 4.1241, vierde lid en tijdelijk uitplaatsen volgens artikel 4.1231 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Het gaat dan om het herschikken van verontreinigde grond dat plaats vindt op het gedeelte van de locatie waar in het kader van saneren een afdeklaag wordt aangebracht. Doel van de bepaling is te regelen dat het Besluit activiteiten leefomgeving daarop van toepassing is en niet het Productenbesluit.

Artikel XIV (Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet)

Onder A

Het Besluit activiteiten leefomgeving heeft betrekking op een aantal afvalwaterstromen waaronder:
- afvalwater afkomstig van het reinigen en ontsmetten van dierenverblijven en veewagens,
- vrijkomende vloeistoffen afkomstig van het opslaan van vaste mest, champost en dikke fractie,
- vrijkomende vloeistoffen afkomstig van de opslag van kuilvoer of vaste bijvoedermiddelen, en
- afvalwater afkomstig van het reinigen van werktuigen, voertuigen en apparatuur, waarmee geen gewasbeschermingsmiddelen zijn toegepast.

Champost is het restproduct dat overblijft na de teelt van champignons en bevat een gehalte aan dierlijke meststoffen, want het groeimedium voor de champignons bestaat vooral uit (strorijke) paardenmest en pluimveemest.

De afvalwaterstromen kunnen worden verwijderd door:
1. het gelijkmatig verspreiden van deze afvalwaterstromen over landbouwgronden, en

2. het brengen in de mestkelder, waarna de stromen samen met mest worden verspreid over de landbouwgronden.

Opvang in de mestkelder was niet toegestaan omdat afvalstoffen op grond van de Meststoffenwet niet vermengd mogen worden met meststoffen. Omdat lozen in de mestkelder wel wenselijk is voor dergelijke afvalwaterstromen, voorziet het aanvullingsbesluit in een voorziening waardoor dit mogelijk wordt.

Deze afvalwaterstromen zijn geen *dierlijke meststoffen* in de zin van de Meststoffenwet, omdat deze afvalwaterstromen *geen product zijn van dierlijke meststoffen*. Deze afvalstromen zijn ook geen *meststoffen* in de zin van Meststoffenwet. De afvalwaterstromen zijn *niet bestemd* voor de toepassingen waarvoor meststoffen dienen. Het zijn afvalstoffen waarvoor het milieuhygiënisch verantwoord is om deze in geringe hoeveelheden (bereikt door gelijkmatige verspreiding) op de bodem te brengen. Dat ze enige hoeveelheden nutriënten bevatten maakt ze nog niet tot meststof. De oorspronkelijke tekst van artikel 5 van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet strookte hier niet mee. Dit artikel is daarom aangepast, zodat is verzekerd dat de afvalwaterstromen met de inhoud van de mestkelder mogen worden gemengd en over de landbouwgronden kunnen worden uitgereden zonder dat daarbij de Meststoffenwet wordt overtreden.

Vorenstaande laat onverlet dat voor afvalwaterstromen zonder meststoffen de specifieke zorgplicht van het Besluit activiteiten leefomgeving geldt voor zover in het Besluit activiteiten leefomgeving geen specifieke regels zijn opgenomen. Bij het op of in de bodem brengen van afvalwater over landbouwgronden moet degene die de activiteit verricht zich ervan te vergewissen of dit strookt met de specifieke zorgplicht voor bodem en oppervlaktewaterlichaam. Het op of in de bodem brengen van afvalwater afkomstig van het reinigen van dierenverblijven, besneeuwde of met water verzadigde bodem is hiermee in strijd.

De correcte volgorde om een dierenverblijf of veewagen te reinigen is:
a. het verwijderen van de vaste mest,
b. het aanbrengen van het reinigingsmiddel, en
c. naspoelen.

Met het afvalwater afkomstig van het reinigen en ontsmetten van dierenverblijven wordt het naspoelwater bedoeld waarin nog enkel sporen van nutriënten in zitten. Wat bij de eerste stap vrijkomt is dierlijke mest, ook als een boer of veetransporteur ervoor kiest om de hogedrukspuit erop te zetten. Het verschil tussen het naspoelwater en drijfmest is duidelijk te zien.

Wat onder gelijkmatig verspreiden van afvalwaterstromen over landbouwgronden wordt verstaan zal per situatie verschillen. Hieronder valt in ieder geval niet het op of in de bodem brengen van de afvalwaterstromen over steeds weer dezelfde bodem.

Spuiwater van luchtwassers vormt een aparte categorie afvalwater. Op grond van de Meststoffenwet wordt dit aangemerkt als meststof, die als stikstofkunstmest kan worden toegepast. De omgang met spuiwater, als meststof, is daarmee eenduidig gereguleerd. Lozen in de mestkelder en hierna verspreiden over landbouwgronden is voor deze afvalwaterstromen mogelijk.

Afvalwaterstromen afkomstig van de professionele mestverwerkers vallen niet onder de uitzondering van artikel 5.

Onder B

De wijziging van artikel 29 (Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet) heeft een wetstechnisch karakter. Door het vervallen van het Besluit gebruik meststoffen is de verwijzing aangepast.

Onder C

De wijziging van artikel 32 heeft een wetstechnisch karakter. Door het vervallen van het Besluit gebruik meststoffen is de verwijzing aangepast.

Artikel XV (overgangsrecht voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en voor overige handelingen met bouwstoffen)

In artikel XV is overgangsrecht opgenomen voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en voor overige handelingen met bouwstoffen.

Eerste lid

Het oude recht blijft van toepassing op het voor toepassing in Nederland of voor handelsdoeleinden voor de Nederlandse markt voorhanden hebben, vervoeren of aan een ander ter beschikking stellen van IBC-bouwstoffen of het toepassen van IBC-bouwstoffen, uitgezonderd AVI-bodemas, in een werk waarvoor voor de inwerkingtreding van dit besluit een melding is gedaan op grond van artikel 32, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, tot zes maanden na de inwerkingtreding van dit besluit.

Op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving bestaat er geen mogelijkheid meer om IBC-bouwstoffen toe te passen. Zonder overgangsrecht zouden IBC-bouwstoffen die al vervaardigd zijn, dus niet meer mogen worden verhandeld en toegepast. Het eerste lid is opgenomen met het oog op de belangen die zijn gemoeid met het kunnen blijven verhandelen en toepassen van voorraden van legaal vervaardigde IBC-bouwstoffen. Het overgangsrecht houdt in dat op het verhandelen en toepassen van al vervaardigde IBC-bouwstoffen het oude recht van toepassing blijft.

Het overgangsrecht is beperkt tot situaties waarin het toepassen plaatsvindt in het kader van een IBC-werk dat zoals blijkt uit een melding die daarvoor op grond van artikel 32 van het Besluit bodemkwaliteit (oud) al voor het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit in uitvoering is genomen. Het is namelijk niet de bedoeling dat er na het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit nog nieuwe IBC-toepassingen in uitvoering worden gebracht.

De duur van het overgangsrecht is beperkt tot een half jaar na het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit, omdat wordt verwacht dat wordt geanticipeerd op de nieuwe situatie dat geen IBC-toepassingen meer zijn toegestaan.

Tweede lid

Op het aangebracht houden van bouwstoffen, grond en baggerspecie die voor de inwerkingtreding van dit besluit zijn aangebracht of die met toepassing van in dit artikel opgenomen overgangsrecht na de inwerkingtreding van dit besluit zijn aangebracht, blijft het oude recht van toepassing.

Er is overgangsrecht opgenomen omdat het nieuwe recht ten opzichte van het oude recht op een aantal punten inhoudelijk is gewijzigd. Het overgangsrecht houdt in dat voor bestaande toepassingen de regelgeving die gold ten tijde van het toepassen (in de zin van aangebracht houden) van de bouwstoffen, grond of baggerspecie, ook na het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit blijft gelden. Dit houdt in dat zowel het Bouwstoffenbesluit als het Besluit bodemkwaliteit (oud) en zelfs eerdere regelgeving (of het ontbreken daarvan) relevant blijft. Zo blijft op het toepassen (in de zin van aanbrengen) dat ten tijde van het Bouwstoffenbesluit heeft plaatsgevonden, dat besluit van toepassing, en niet het Besluit bodemkwaliteit (oud). Voor die laatste situatie was al vergelijkbaar overgangsrecht opgenomen in artikel 75 van het Besluit

bodemkwaliteit (oud). Voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie dat in een verder verleden bijvoorbeeld heeft plaatsgevonden (nog voor het Bouwstoffenbesluit), gold meestal geen specifieke landelijke regelgeving. Wel konden toen algemene verplichtingen, zoals de zorgplicht in artikel 13 van de Wet bodembescherming en de afvalstoffenregelgeving relevant zijn. Ter wille van de eenvoud heeft het overgangsrecht betrekking op alle toepassingen van bouwstoffen, grond en baggerspecie die al bestonden voor de inwerkingtreding van dit besluit. Verder heeft het overgangsrecht betrekking op toepassingen die op grond van overgangsrecht nog na de inwerkingtreding van dit besluit op grond van het oude recht zijn aangebracht.

Het overgangsrecht is ten opzichte van artikel 75 van het Besluit bodemkwaliteit (oud) in die zin verduidelijkt dat nu uitdrukkelijk is bepaald dat het alleen geldt voor het aangebracht houden van bouwstoffen, grond en baggerspecie in de functionele toepassing waarin deze materialen voor het tijdstip van inwerkingtreding van dit besluit zijn aangebracht, en ook voor de instandhouding en het herstel van die toepassingen. Hieruit volgt onder meer dat het overgangsrecht niet geldt voor uitbreidingen van eerdere toepassingen, waarbij bouwstoffen, grond en baggerspecie nieuw worden aangebracht. Het is namelijk niet wenselijk dat op het nieuw aanbrengen van bouwstoffen, grond en baggerspecie verschillende (ingewikkelde) rechtsregimes naast elkaar van toepassing zijn, tenzij dit zou worden gerechtvaardigd door zwaarwegende belangen die vergen dat in bepaalde bestaande toepassingssituaties het oude recht ook voor bepaalde nieuwe toepassingen blijft gelden. Bij nieuwe toepassingen kan rekening worden gehouden met het nieuwe recht en worden ook als het gaat om nieuwe toepassingen in het kader van bestaande toepassingen geen situaties voorzien waarin dit redelijkerwijs niet kan worden gevergd.

Voor mijnsteen en vermengde mijnsteen is geen overgangsrecht nodig, omdat volgens het oude recht is mijnsteen een bouwstof is waarmee vermengde mijnsteen wordt gelijkgesteld en dus ook een bouwstof is.

Derde en vierde lid

Als voor de inwerkingtreding van dit besluit een melding is gedaan op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit voor het toepassen van grond of baggerspecie voor het verondiepen en dempen van een oppervlaktewaterlichaam, bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder d, van het Besluit bodemkwaliteit, blijft, als het een diepe plas betreft die is ontstaan als gevolg van zandwinning, grindwinning of kleiwinning of een dijkdoorbraak, op het toepassen van grond en baggerspecie in de diepe plas het oude recht van toepassing tot drie jaar na de inwerkingtreding van dit besluit.

Een omgevingsvergunning van rechtswege als bedoeld in artikel 4.14 van de Invoeringswet Omgevingswet voor een lozingsactiviteit die bestaat uit het toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas, bedoeld in artikel 3.48q van het Besluit activiteiten leefomgeving, zoals dat luidt na inwerkingtreding van artikel I van het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet, geldt voor een termijn van drie jaar na de inwerkingtreding van dit besluit.

Wat betreft het toepassen (in de zin van aanbrengen) van grond en baggerspecie in diepe plassen houdt het overgangsrecht in dat het oude recht na het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit voor het toepassen blijft gelden als de functionele toepassing al voor dat tijdstip in uitvoering was genomen. Dit laatste moet blijken uit de melding die op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit voor het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas is gedaan. Reden voor het overgangsrecht is dat voor het toepassen van grond en baggerspecie in het onderhavige besluit een nieuw specifiek normenkader is ontwikkeld. Voor de praktijk is het van belang dat enige tijd wordt gegund om daarop in te spelen en dat eveneens de mogelijkheid wordt geboden partijen grond en baggerspecie die niet aan de nieuwe normen voldoen, maar waarvoor al leveringscontracten zijn afgesloten, nog volgens het oude recht toe te passen. Voor het toepassen in de zin van aangebracht houden, van grond of baggerspecie blijft het oude recht eveneens gelden. Dit is echter al geregeld in de algemene bepaling dat het oude recht

van toepassing blijft op het aangebracht houden van voor de inwerkingtreding van dit besluit aangebrachte grond of baggerspecie.

Omdat het oude recht geen vergunningplicht kende, is er een fictieve vergunning gecreëerd. Anders zou er op de datum van inwerkingtreding van dit besluit reeds een vergunning moeten zijn, hetgeen onuitvoerbaar is. Voor de duur van de vergunning geldt dezelfde periode van drie jaar als voor de melding die op grond van artikel 42, eerste lid, van het oude besluit is gedaan.

Vijfde lid

Baggerspecie uit een watergang mag tot twee jaar na de inwerkingtreding van dit besluit ook over de aan de watergang grenzende percelen worden verspreid als wordt voldaan aan het oude recht.

Wat betreft het verspreiden van baggerspecie op de landbodem houdt het overgangsrecht in dat de waterbeheerder ervoor kan kiezen nog twee jaar na het tijdstip van inwerkingtreding van het oude recht gebruik te maken in situaties waarin al eerder vanuit dezelfde watergang baggerspecie op aangrenzende percelen is verspreid en er met de eigenaren van ontvangende landbouwpercelen afspraken zijn gemaakt dat de baggerspecie die voldoet aan de kwaliteitseisen volgens het oude recht, op hun percelen mag worden verspreid. De kwaliteitseisen zijn in de nieuwe regeling namelijk iets strenger geworden. Een termijn van twee jaar is voor de waterbeheerders voldoende om op de nieuwe regels in te spelen. Volgens het nieuwe recht is verspreiding tot op 10 km mogelijk. De waterbeheerder kan er ook voor kiezen om in bestaande situaties direct volgens het nieuwe recht te werken. Voor het verspreiden van grond en baggerspecie uit een watergang over aangrenzende percelen dat na de inwerkingtreding van dit besluit voor het eerst plaatsvindt, geldt meteen het nieuwe recht.

Zesde lid

Een kaart als bedoeld in artikel 57, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit (oud) geldt als een bodemkwaliteitskaart als bedoeld in artikel 28, derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit (nieuw) tot een bodemkwaliteitskaart volgens die bepaling is vastgesteld, maar niet langer dan vijf jaar na de inwerkingtreding van dit besluit.

In het kader van het Besluit bodemkwaliteit konden burgemeester en wethouders in het generieke toetsingskader bodemkwaliteitskaarten vaststellen die onder meer als grondslag konden dienen voor de afgifte van milieuhygiënische verklaringen voor het toepassen van grond en baggerspecie op de landbodem. Het is in het belang van de continuïteit van het lokale beleid wenselijk dat die kaarten na het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit hun geldigheid nog gedurende enige tijd behouden. Omdat de bodemkwaliteitskaarten een andere wettelijke grondslag krijgen, is overgangsrecht wenselijk. Het overgangsrecht houdt in dat bodemkwaliteitskaarten die zijn vastgesteld op grond van artikel 57, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit (oud) worden aangemerkt als kaarten als bedoeld in artikel 27 van het Besluit bodemkwaliteit (nieuw) totdat nieuwe bodemkwaliteitskaarten zijn vastgesteld. Het overgangsrecht bedraagt een periode van ten hoogste vijf jaar. Deze periode sluit aan bij de maximale geldigheidsduur van bodemkwaliteitskaarten volgens artikel 4.3.5 van de Regeling bodemkwaliteit (oud).

Overigens is het zo, dat de Aanvullingswet geluid overgangsrecht bevat voor alle kaarten die op grond van art. 12 lid 5 Wet bodembescherming zijn vastgesteld. Het gaat hierbij om de bodemfunctiekaart en de bodemkwaliteitskaart als verplicht onderdelen van het gebiedsspecifieke toetsingskader. Deze kaarten worden onderdeel van het omgevingsplan.

Zevende en achtste lid

Een melding die op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit is gedaan voor het toepassen van grond of baggerspecie geldt als een melding op grond van artikel 4.1266, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Een melding die op grond van artikel 33b in samenhang met artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit is gedaan voor het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen geldt als een melding op grond van artikel 4.1282, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Als op grond van het Besluit bodemkwaliteit voor het toepassen van grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen al een melding is gedaan, is er geen reden om na het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit opnieuw een melding in te dienen of informatie te. Omdat de meldingen in het nieuwe recht een andere wettelijke grondslag hebben gekregen, is het wenselijk om te voorzien in overgangsrecht dat ter voldoening aan artikel 4.1266 en artikel 4.1282 meldingen voor het toepassen van grond of baggerspecie die in overeenstemming met het Besluit bodemkwaliteit zijn ingediend, hun geldigheid behouden. Voor de verplichting om informatie te verstrekken is geen overgangsrecht nodig, omdat het hierbij gaat om het feitelijk verstrekken van informatie. Als de informatie al eerder in het kader van een melding is verstrekt, is aan de informatieverplichting voldaan.

Negende lid

Als met toepassing van artikel 32b juncto hoofdstuk 4, afdeling 1, paragraaf 2, van het Besluit bodemkwaliteit (oud) een gebiedsspecifiek toetsingskader is vastgesteld voor het toepassen van mijnsteen en mijnsteen dat is vermengd met ten hoogste 80% gewichtsprocent grond of baggerspecie, geldt het oude recht tot een bij koninklijk besluit vast te stellen tijdstip.

In het kader van het Besluit bodemkwaliteit was het mogelijk in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg gebiedsspecifiek beleid vast te stellen voor het toepassen van mijnsteen, daaronder ook begrepen mijnsteen die tot 80% gewichtsprocenten met grond of baggerspecie was vermengd. De mijnsteengebieden waren door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat op de kaart aangewezen. Daarbij waren twee kaarten van belang, een kaart van de herkomstgebieden van de mijnsteen en een kaart met de toepassingsgebieden van mijnsteen. Met het oog op de continuïteit van het lokale beleid is het wenselijk dat hiervoor overgangsrecht wordt opgenomen. Het overgangsrecht houdt in dat het lokale beleid op grond van artikel 33b (oud) van het Besluit bodemkwaliteit van kracht blijft totdat in het kader van de Omgevingswet nieuw beleid is vastgesteld. Deze overgangsperiode bedraagt tot een bij koninklijk besluit vast te stellen tijdstip. In die tijd moet het redelijkerwijs mogelijk zijn om het nieuwe beleid vast te stellen. De betrokken gemeenten moeten het lokale beleid opnemen in het omgevingsplan. Als al voor het vast te stellen tijdstip nieuw lokaal beleid is vastgesteld, is het overgangsrecht voor de oude lokale beleid uitgewerkt en is dat van rechtswege vervallen. Voor de kaarten is geen overgangsrecht nodig. Deze zullen in de Regeling omgevingsrecht worden opgenomen die tegelijkertijd met het Besluit activiteiten leefomgeving in werking zal treden.

Tiende lid

Als in verband met de invoering van dit besluit bepalingen van het Besluit bodemkwaliteit komen te vervallen, waarin een overgangsrechtelijke bepaling was opgenomen, blijft die overgangsrechtelijke bepaling van toepassing tot die is uitgewerkt.

In het Besluit bodemkwaliteit was overgangsrecht opgenomen. Dit is ten dele nog steeds relevant, bijvoorbeeld dat het oude recht dat voor de inwerkingtreding gold, van toepassing blijft totdat het is uitgewerkt. Het is van belang dat ook eerder overgangsrecht in stand blijft.

Artikel XVI (inwerkingtreding)

Inwerkingtreding geschiedt op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip. Hiervoor is gekozen om te kunnen borgen dat er sprake is van een redelijke invoeringstermijn. Voor de inwerkingtreding is het ook nodig dat alle benodigde uitvoeringsregels gereed zijn. Die zullen op hetzelfde tijdstip in werking treden. De regering streeft ernaar dat de Aanvullingswet bodem en dit Aanvullingsbesluit gelijktijdig in werking treedt met de Omgevingswet zelf wegens de sterke inhoudelijke samenhang. Voor een zorgvuldige invoering kan het aangewezen zijn om onderdelen op een later tijdstip in werking te laten treden. Dit artikel biedt die mogelijkheid.

Artikel XVII (citeertitel)

De regering heeft diverse algemene maatregelen van bestuur tot aanvulling van de besluiten op grond van de Omgevingswet in voorbereiding. Omwille van consistentie en de herkenbaarheid zijn de diverse aanvullingsbesluiten allemaal voorzien van een citeertitel volgens hetzelfde model.

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

S. van Veldhoven - van der Meer

Bijlage 1

Omzettingstabel Besluiten onder Wet bodembescherming naar Besluiten onder de Omgevingswet

Besluiten onder Wet bodembescherming	**na inwerkingtreding Omgevingswet**
Besluit lozing afvalwater huishoudens	Wordt ingetrokken (hoofdspoor)
Besluit bodemkwaliteit (excl. Kwalibo voormalig Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer)	H 2 blijft achter in het Bbk. Dit hoofdstuk berust in principe op H 11a Wet milieubeheer. Producteisen en verplichtingen die richten tot de keten blijven achter in H3 en H4 van het Bbk Artikel VII Aanvullingsbesluit (besluit wordt gewijzigd) en in BAL (toepassen bouwstoffen paragraaf 3.2.25 en 4.123) (toepassen van grond en baggerspecie paragraaf 3.2.26 en 4.124)(toepassen mijnsteen paragraaf 3.2.27 en 4.1.125)
Besluit gebruik dierlijke meststoffen 1998	Blijft bestaan.
Invoeringsbesluit waterwet	Blijft bestaan.
Wijzigingsbesluit Besluit tankstations milieubeheer, enz. (financiële zekerheid, keuringsdocumenten en bevoegdgezagorganen)	Hoofdspoor. Wordt ingetrokken.
Infiltratiebesluit bodembescherming	Niet meer nodig onder OW
Stortbesluit bodembescherming	Loopt via hoofdspoor.
Besluit uniforme saneringen (BUS)	Paragraaf 3.221 en 4.119 (graven beneden interventiewaarde bodemkwaliteit) BAL Paragraaf 3.2.22 en 4.120 (graven boven interventiewaarde bodemkwaliteit) BAL Paragraaf 3.2.23 en 4.121 (saneren) BAL
Besluit financiële bepalingen bodemsanering	Artikel VIII Aanvullingsbesluit. Het Bfbb komt te hangen onder de Kaderwet subsidies IenM.
Aanwijzingsbesluit Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken	Artikel VI Aanvullingsbesluit (besluit wordt gewijzigd)
Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen	Ingetrokken. Onderzoeksplicht nu bij graven en saneren geregeld. Voorafgaand bodemonderzoek in paragraaf 5.2.2 BAL
Besluit aanwijzing bevoegd gezag gemeenten Wet bodembescherming	Ingetrokken. Niet meer nodig onder Omgevingswet.
Besluit houdende regels met betrekking tot het uitvoeren en gebruik maken van bodemenergiesystemen (Bodemenergie)	Ingetrokken. Niet meer nodig onder Omgevingswet.

Besluit overige niet-meldplichtige gevallen bodemsanering	Ingetrokken. Niet meer nodig onder Omgevingswet.

Regelingen onder Wet bodembescherming	**Na inwerkingtreding Omgevingswet**
Regeling bodemkwaliteit	Paragraaf 3.2.21 en 4.119 (graven beneden interventiewaarde bodemkwaliteit) BAL Paragraaf 3.2.22 en 4.120 (graven boven interventiewaarde bodemkwaliteit) BAL Paragraaf 3.2.23 en 4.121 (saneren) BAL
Regeling financiële bepalingen bodemsanering 2005	Wordt later gewijzigd
Regeling beperkingenregistratie Wet bodembescherming	Wordt later gewijzigd
Regeling inrichting landelijk gebied (investeringsbudget)	Wordt later gewijzigd
Regeling beoordeling reinigbaarheid grond 2006	In artikel XI wordt het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen gewijzigd om een grondslag te creëren voor de afgifte van een niet reinigbaarheidsverklaring. De indeling in partijen (bijlage 4 van de Regeling beoordeling reinigbaarheid grond 2006) is uitgewerkt in 4.1222 en 4.1230.

Mandaat/delegatiebesluit	**Na inwerkingtreding Omgevingswet**
Delegatiebesluit subsidie bodemsanering bedrijfsterreinen	Wordt later gewijzigd
Besluit mandaat, volmacht en machtiging Rijkswaterstaat 2011, zoals gewijzigd op 1 januari 2013	Wordt later gewijzigd
Besluit mandaat, volmacht en machtiging Artikel 75 lid 7 Wet bodembescherming (Stcrt. 2005, 159)	Wordt later gewijzigd

Circulaires en beleidsregels	**Na inwerkingtreding Omgevingswet**
Circulaire Toepassing zorgplicht Wbb bij MTBE- en ETBE-verontreinigingen (Stcrt. 2008, 246)	vervallen
Circulaire bodemsanering 2009	Deels opgenomen in bijlagen IIA van het BAL en bijlagen VA en VB van het BKL
Circulaire herinrichting diepe plassen	Paragraaf 3.2.26 en 4.124 (toepassen van grond en baggerspecie) van het BAL
Beleidsregel kostenverhaal artikel 75 Wet bodembescherming april 2007 (Stcrt. 2007, 90 en gerectificeerd Stcrt. 2007, 93)	Wordt meegenomen in hoofdspoor

Bijlage 2

Richtlijn 86/278/EEG van de Raad van 12 juni 1986 betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij gebruik van zuiveringsslib in de landbouw

Bepaling EU-regeling (nitraatrichtlijn)	Bepaling in implementatieregeling of in bestaande regelgeving	Omschrijving beleidsruimte	Toelichting op de keuze(n) bij de invulling van beleidsruimte en andere toelichting
Artikel 1	Behoeft geen implementatie		
Artikel 2	Artikel 3.48a Bal, artikel 8.70a Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 3	Artikel 8.70c Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 4	Artikel 16 Uitvoeringsbesluit Msw, artikelen 8.70c en 8.70^{e} Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 5	Artikel 8.70c Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 6	Artikel 16, 55 en 56 Uitvoeringsbesluit Msw		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 7	Artikel 8.70d Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 8	Artikel 8.70^{e} Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 9	Artikel 21 Uitvoeringsbesluit Msw, artikel 8.70g Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 10	Artikelen 44 en 46 Uitvoeringsbesluit Msw		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 11			Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 12		Mogelijkheid om strengere maatregelen te nemen dan richtlijn	Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 13	Behoeft geen implementatie		
Artikel 14	Behoeft geen implementatie		
Artikel 15	Behoeft geen implementatie		
Artikel 15 bis	Behoeft geen implementatie		
Artikel 16	Niet meer relevant		
Artikel 17	Behoeft geen implementatie		
Artikel 18	Behoeft geen implementatie		
Bijlage IA	Artikel 8.70c Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage IB	Artikel 8.70c Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage IC	Artikel 8.70c Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage IIA	Artikel 8.70g Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage IIB	Artikel 8.70g Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage IIC	Artikel 8.70g Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn

Bijlage 3

Richtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen

Bepaling EU-regeling (nitraatrichtlijn)	Bepaling in implementatieregeling of in bestaande regelgeving	Omschrijving beleidsruimte	Toelichting op de keuze(n) bij de invulling van beleidsruimte en andere toelichting
Artikel 1	Behoeft geen implementatie		
Artikel 2	Behoeft geen implementatie		
Artikel 3	Behoeft geen implementatie		
Artikel 4	Behoeft geen implementatie		
Artikel 5, eerste lid	Behoeft geen implementatie		
Artikel 5, tweede lid	Behoeft geen implementatie	Actieprogramma kan betrekking hebben op alle kwetsbare zones of er kunnen verschillende actieprogramma's worden vastgesteld	
Artikel 5, derde lid	Behoeft geen implementatie		
Artikel 5, vierde lid	Artikelen 5 en 7 tot en met 13 Meststoffenwet, artikelen 21a tot en met 26 en 27 tot en met 30 Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet, artikelen 24 tot en met 35g, 36, 65 tot en met 70 en 73 tot en met 103 van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet, artikelen 2.11, 4.723j, 4.723k, 4.781, 4.782, 4.791m, 4.791n, 4.811, 4.812, 4.813, 4.815, 4.838, 4.839, 4.858, 4.862, 4.877 4.1183 tot en met 4.1192, 4.1195 tot en met 4.1197, 4.1201 tot en met 4.1210, 4.1214, 4.1215, 4.1217, 4.1218 Bal en artikelen 8.70e en 8.70f Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 5, vijfde tot en met zevende lid	5d Meststoffenwet		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 6 tot en met 13	Behoeft geen implementatie		
Bijlage I	Behoeft geen implementatie		
Bijlage II	Artikelen 25, 27 tot en met 30, 31 tot en met 37 Meststoffenwet, artikel 27 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet, artikelen 4.723j, 4.723k, 4.781, 4.782, 4.791m, 4.791n, 4.811, 4.812, 4.813, 4.815, 4.838, 4.839, 4.858, 4.862, en 4.877. 4.1183 tot en met 4.1192, 4.1195 tot en met 4.1197, 4.1201 tot en met 4.1210, 4.1214, 4.1215, 4.1217, 4.1218 Bal	Ja, mogelijkheid om aanvullende punten in codes voor goede landbouwpraktijken mee te nemen	Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage III, onder 1, onder 1	Artikelen 4.1186, 4.1187, 4.1188, 4.1189, 4.1205, 4.1206, 4.1207 Bal, artikel 8.70f Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage III, onder 1, onder 2	Artikelen 27 tot en met 30 Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet, artikel 36 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage III, onder 1, onder 3	Artikelen 5 en 7 tot en met 13 Meststoffenwet, artikelen 21a tot en met 26 Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet, artikelen 24 tot en met 35g Uitvoeringsregeling Meststoffenwet, en artikelen 4.723j, 4.723k, 4.781, 4.782, 4.791m, 4.791n, 4.811, 4.812, 4.813, 4.815, 4.838, 4.839, 4.858, 4.862, en 4.877, 4.1183 tot en met 4.1192, 4.1195 tot en met 4.1197, 4.1201tot en met 4.1210, 4.1214, 4.1215, 4.1217, 4.1218 Bal en artikelen 8.70e en 8.70f Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage III, onder 2	Artikel 9 Meststoffenwet en artikel 24 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet	Ja, mogelijkheid om andere hoeveelheden vast te stellen	Gebruik van gemaakt in artikel 9 Meststoffenwet en artikel 24 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet
Bijlage III, onder 3	Artikelen 65 tot en met 70 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet en artikelen 73 tot en met 103 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage III, onder 4	Behoeft geen implementatie		Feitelijk handelen
Bijlage IV	Behoeft geen implementatie		
Bijlage V	Behoeft geen implementatie		

BIJLAGE 4

Toelichting hoofdstukken bruidsschat omgevingsplan

In Bijlage 2 Toelichting bruidsschat omgevingsplan wordt na paragraaf 2.3.6 de tekst opgenomen zoals die in deze bijlage is opgenomen.

§ 2.3.6a Bodembeheer

§2.3.6a.1 Bouwen op verontreinigde bodem

Artikel 2.3..6a.1.1 (bodemsanering bij bouwen op verontreinigde bodem: lokale waarde)

Eerste lid

De regels voorkomen dat er een bodemgevoelig gebouw kan worden gerealiseerd op een bodemgevoelige locatie, waar sprake is van een bodemkwaliteit die een lokale waarde overschrijdt. Dit om de situatie voor inwerkingtreding van de Omgevingswet te continueren. Voorheen was dit geregeld via de Woningwet, waar een verbod voor bouwen op verontreinigde bodem gold.

Daartoe wordt in het omgevingsplan een verbod opgenomen om zonder vergunning een bodemgevoelig gebouw te bouwen.

De saneringsmaatregelen worden uitgevoerd in overeenstemming met de milieubelastende activiteit saneren van de bodem, zoals opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Hierin staan twee standaardaanpakken beschreven. Indien deze aanpakken niet voldoen kan degene die saneert een maatwerkvoorschrift aanvragen bij het bevoegd gezag.

Tweede lid

In het omgevingsplan wordt als lokale waarde de interventiewaarde bodemkwaliteit vastgelegd in bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving. Voorheen was dit ook de waarde waaraan getoetst werd.

Derde lid

Gelijkwaardig met de regels van Wet bodembescherming is hierbij opgenomen dat sprake is van een overschrijding van deze interventiewaarde indien voor tenminste een stof de gemiddelde gemeten concentratie in meer dan 25 kubieke meter bodemvolume. Voorheen werd dit ‘het geval van bodemverontreiniging’ genoemd. Hierbij kan sprake zijn van onaanvaardbare risico’s, en moet afhankelijk van de functie en het gebruik spoedig gesaneerd worden.

§2.3.6a.2 Nazorg na saneren van de bodem

Artikel 2.3.6a.2.1 (nazorg: na saneren van de bodem)

Eerste lid

Dit artikel regelt dat de eigenaar, erfpachter of gebruiker van een locatie, waarvoor onder het Besluit uniforme saneringen een isolatielaag is aangebracht alle maatregelen moet nemen om deze isolatielaag in stand te houden, te onderhouden en te vervangen.

Door een bedoelde of onbedoelde handeling, kan het resultaat van deze bodemsanering ongedaan gemaakt worden, waardoor bij het dagelijkse gebruik van de locatie blootstelling en contactmogelijkheden met de verontreinigde bodem kunnen ontstaan. De maatregelen kunnen

bestaan uit het herstellen van de afdeklaag als deze bijvoorbeeld door werkzaamheden op de locatie beschadigd is geraakt of een te geringe dikte heeft gekregen.
Ook onder de Omgevingswet is het gewenst dat leeflagen in stand worden gehouden of dat gebruiksbeperkingen in acht worden genomen.
Als een bodemsanering is uitgevoerd door het aanbrengen van een afdeklaag (een leeflaag van schone grond of een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag) om blootstelling te voorkomen, dan is het voor de bescherming van de gezondheid van belang dat die afdeklaag in stand blijft. Het gaat in dit artikel om een afdeklaag, die is aangebracht als onderdeel van een sanering zoals bedoeld in paragraaf 4.121 van het Besluit activiteiten leefomgeving, een omgevingsplan, een omgevingsvergunning of op basis van een maatwerkvoorschrift.

De regels voor saneren komen in verschillende instrumenten en besluiten terug. Het Besluit activiteiten leefomgeving regelt de milieubelastende activiteit saneren waarbij saneren met een leeflaag/isolatielaag is toegestaan. Ook is het mogelijk dat gemeenten in hun omgevingsplan maatwerkregels stelt of een omgevingsvergunning verplicht stelt voor het saneren.

Tweede lid

Tijdelijke beschermingsmaatregelen die zijn genomen als gevolg van een toevalsvondst moeten eveneens in stand worden gehouden. Het zijn maatregelen die de bron van verontreiniging niet wegnemen, maar de blootstellingsroute (blijven) blokkeren.

§2.3.6a.3 Kleinschalig graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Deze paragraaf heeft betrekking op het graven in de bodem in een omvang die kleiner is dan 25 kubieke meter (ook wel aangeduid als kleinschalig grondverzet) en richt zich op locaties waarbij reeds via besluitvorming onder de Wet bodembescherming of via het Besluit bodemkwaliteit is vastgesteld dat de bodem verontreinigd is met één of meerdere stoffen tot boven de interventiewaarde bodemkwaliteit in een omvang groter dan 25 kubieke meter. Het idee is dat de gemeente de algemene verwijzing naar locaties via 2.3.6a.3.1 op een gegeven moment vervangt door de regels via coördinaten aan specifieke locaties te koppelen. Daarbij kunnen gemeenten uiteraard de regels voor minder locaties laten gelden (de locaties die niet meer ernstig-geen spoed zijn eraf halen) of juist voor meer locaties laten gelden (wel ernstig en geen spoed, maar eerder geen beschikking afgegeven). En uiteraard kunnen gemeenten daarbij de regel die voor die locaties geldt aanpassen, voor alle locaties, of alleen voor sommige, of elke locatie een eigen op die locatie toegesneden regel.

In het Besluit activiteiten leefomgeving is voorzien in algemene regels voor de milieubelastende activiteiten graven in de bodem met een kwaliteit beneden de interventiewaarde bodemkwaliteit (paragraaf 4.119) en graven in de bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit (paragraaf 4.120). In het toepassingsbereik van beide milieubelastende activiteiten is aangegeven dat deze alleen van toepassing zijn als het bodemvolume waarin wordt gegraven meer is dan 25 kubieke meter. De achtergrond hiervan is dat het rijk geen regels wil stellen aan kleinschalig grondverzet.

Onder de Wet bodembescherming voorzag artikel 28 van de Wet bodembescherming van een meldingsplicht indien sprake was van voorgenomen handelingen in een geval van ernstige bodemverontreiniging. Een geval van ernstige bodemverontreiniging was onder de Wet bodembescherming gedefinieerd als geval van verontreiniging waarbij de bodem zodanig is of dreigt te worden verontreinigd, dat de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, plant of dier heeft, ernstig zijn of dreigen te worden verminderd. In de Circulaire bodemsanering is deze definitie verder uitgewerkt en aangegeven dat sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging indien voor ten minste één stof het gemiddelde gemeten concentratie van minimaal 25 kubieke meter bodemvolume in het geval van bodemverontreiniging, of 100 kubieke meter poriënverzadigde bodemvolume in het geval van een grondwaterverontreiniging, hoger is dan de interventiewaarde. De Wet bodembescherming kende – in tegenstelling tot de

milieubelastende activiteiten voor graven in een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit – geen ondergrens voor de omvang van het grondverzet.

Deze paragraaf stelt een beperkt aantal bepalingen voor kleinschalig grondverzet (omvang bodemvolume kleiner dan 25 kubieke meter) die plaatsvinden op locaties die onder de Wet bodembescherming werden beschouwd als handelingen in een geval van ernstige bodemverontreiniging. Deze bepalingen komen dus in de plaats van de bepalingen die volgen uit artikel 28 van de Wet bodembescherming.

Deze bepalingen zien op een informatieplicht, enkele inhoudelijke regels aan tijdelijke opslag en afvoer van de grond en verplichte milieukundige begeleiding indien een in het kader van een eerder uitgevoerde bodemsanering aangebrachte afdeklaag wordt doorgraven. Deze bepalingen zijn over het algemeen eenvoudig na te leven en leiden met uitzondering van de milieukundige begeleiding bij het doorgraven van een afdeklaag niet of nauwelijks tot extra kosten. Besloten is om geen onderzoeksverplichtingen op te leggen zoals opgenomen in paragraaf 5.2.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 2.3.6a.3.1 (toepassingsbereik)

Dit artikel beschrijft het toepassingsbereik van deze paragraaf.

Eerste lid

Deze paragraaf heeft in de eerste plaats betrekking op het graven in de bodem in een omvang die kleiner is dan 25 m3 en wordt ook wel aangeduid als kleinschalig grondverzet en richt zich op locaties waarbij reeds via besluitvorming onder de Wet bodembescherming of via het Besluit bodemkwaliteit is vastgesteld dat de bodem verontreinigd is met één of meerdere stoffen tot boven de interventiewaarde bodemkwaliteit in een omvang groter dan 25 m3. In het eerste lid is tevens aangegeven op welke locaties de paragraaf daarnaast van toepassing is.

a. Onder sub a staat vermeld dat het gaat om locaties waarvoor voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet een beschikking als bedoeld in artikel 29 van de Wet bodembescherming is verleend, waarin is vastgesteld dat sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging zonder dat sprake is van actuele risico's voor mens, plant of dier of verspreiding van het grondwater (zogenaamde beschikking ernst en geen spoed). Hiervoor is gekozen om dat voor deze locaties via eerder onderzoek is vastgesteld dat de bodem verontreinigd is tot boven de interventiewaarde en hierover besluitvorming heeft plaatsgevonden. Locaties die op grond van artikel 29 en 37 van de Wet bodembescherming zijn beschikt als ernstig waarbij de sanering spoedeisend is (ernst en spoed) vallen niet onder het toepassingsbereik omdat deze locaties onder het overgangsrecht voor de Wet bodembescherming blijven vallen.
b. Onder sub b staat vermeld dat het gaat om locaties of gebieden waar de bodem op grond van een bodemkwaliteitskaart, vastgesteld op basis van artikel 29, derde lid van het Besluit bodemkwaliteit (voorheen artikel 57 van het oude Besluit bodemkwaliteit), diffuus is verontreinigd tot boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. Voorbeelden hiervan zijn delen van de binnenstad van (grote) steden waarbij de bodem verontreinigd is met enkele metalen (bijvoorbeeld lood, koper of zink).

Tweede lid

De aangewezen activiteit omvat ook zeven, of het tijdelijk opslaan en het terugplaatsen na afloop van het tijdelijk uitnemen bij het tijdelijk uitnemen en terugplaatsen. Met zeven wordt veelal puin uit de grond gehaald waardoor de verdichtbaarheid en de civieltechnische toepassingsmogelijkheden worden verbeterd voordat de grond wordt teruggeplaatst of elders wordt toegepast. Dit zeven is niet gericht op kwaliteitsverbetering en wordt bij deze activiteit niet beschouwd als bewerking.

Met het tijdelijk opslaan van de grond wordt bedoeld het opslaan van de bij het graven vrijkomende grond tijdens de activiteit, voorafgaand aan het terugplaatsen of afvoeren van de grond. Bemalen dat nodig is voor het graven valt niet onder de milieubelastende activiteit, maar is een wateractiviteit.

Derde lid

In het derde lid is aangegeven dat de milieubelastende activiteit zich niet uitstrekt tot graven in de waterbodem. Hiermee komt tot uiting dat deze activiteit zich beperkt tot de landbodem. Onder waterbodem wordt verstaan de bodem van een oppervlaktewaterlichaam waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust (zie ook bijlage I Begripsbepalingen). Het graven in de bodem of oever van een oppervlaktewater lichaam waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust, valt niet onder de reikwijdte van de activiteit graven in de waterbodem. Dit betekent dat de regels voor de milieubelastende activiteit graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde wel gelden voor voormalige droge oevergebieden, die als term/aanduiding niet meer terugkomen onder de Omgevingswet.

Artikel 2.3.6a.3.2 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Dit artikel bevat een informatieplicht. Voordat met het graven wordt gestart dient het bevoegd gezag te worden geïnformeerd over de activiteit. De informatieplicht uit dit artikel in het omgevingsplan zorgt ervoor dat het bevoegd gezag over kleinschalige grondverzet geïnformeerd wordt. Deze bepaling komt in de plaats voor het voormalige artikel 28 uit de Wet bodembescherming die stelde dat alle handelingen (dus ook kleinschalig grondverzet) die plaatsvinden in een geval van ernstige verontreiniging moeten worden gemeld. Voor grondverzet in een omvang groter dan 25 kubieke meter is via de algemene regels uit paragraaf 4.120 (graven in de bodem met kwaliteit boven de interventiewaarde) een meldplicht volgt. Voor grondverzet in een omvang kleiner dan of gelijk aan 25 kubieke meter (ook wel aangeduid als kleinschalig grondverzet) geldt op grond van de algemene regels uit deze paragraaf uit het Besluit activiteiten leefomgeving geen informatie of meldplicht.

Eerste lid

De gegevens en bescheiden worden ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit graven aangeleverd. Met deze informatie wordt het bevoegd gezag in kennis gesteld van een aantal praktische gegevens, zodat het voor het bevoegd gezag mogelijk is om toezicht te houden. Uit de verstrekte gegevens en bescheiden moet blijken wat de begrenzing is van de locatie waar de activiteit plaats vindt, de verwachte datum van het begin van de activiteit en de duur van de activiteit.

Tweede lid

Als de verstrekte informatie over begrenzing of startdatum wijzigt, geeft de initiatiefnemer de wijziging onverwijld door. Dit betekent dat ook als er een wijziging in die gegevens optreedt tijdens de uitvoering van de activiteit, de initiatiefnemer het bevoegd gezag opnieuw moet informeren.

Derde lid

De informatieplicht van dit artikel geldt niet als de activiteit uitsluitend bestaat uit het tijdelijk uitnemen en weer terugplaatsen van de grond.

Vierde lid

De informatieplicht is niet van toepassing als het graven in bodem plaatsvindt in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. Hierbij moet gedacht worden aan het

herstellen van gasleidingen en (drink)waterleidingen in geval van lekkages of het herstellen van een kabelbreuk (elektriciteit, gasvezels et cetera). Bij een dergelijke spoedoperatie is het niet redelijk en ook niet mogelijk om vooraf een bodemonderzoek uit te voeren en te voldoen aan de termijn van de informatieplicht (vijf werkdagen). De hoeveelheid te ontgraven grond moet proportioneel zijn voor het uitvoeren van een spoedreparatie. Op het uitvoeren van spoedreparaties is uiteraard wel de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing. Van de initiatiefnemer wordt verwacht dat hij zich inspant om zelf te beoordelen of zijn handelen nadelige gevolgen heeft en hoe hij de gevolgen redelijkerwijs kan voorkomen of beperken. Als bijvoorbeeld bekend is – of visueel eenvoudig is vast te stellen – dat er verschil is in de kwaliteit van de grond, worden de verschillende lagen voorzichtigheidshalve gescheiden gehouden.

Artikel 2.3.6a.3.3 (bodem en afval: tijdelijke opslag van vrijkomende grond)

Dit artikel staat de tijdelijke opslag van vrijkomende grond toe gedurende de looptijd van de werkzaamheden en gedurende maximaal acht weken na het beëindigen van de werkzaamheden, mits de partijen van verschillende kwaliteitsklassen gescheiden worden opgeslagen.

Tijdens of na afloop van graven kan het noodzakelijk zijn om de grond tijdelijk op te slaan, bijvoorbeeld omdat de grond tijdelijk uitgenomen wordt en na afloop van de werkzaamheden weer wordt teruggebracht in het oorspronkelijk ontgravingsprofiel of omdat de grond naar elders moet worden afgevoerd. De periode van acht weken is bedoeld om een afvoerbestemming te vinden voor de partij grond. Het is niet toegestaan om de grond langer dan acht weken na het dichten van de ontgravingsput of cunet op te slaan. Als het voornemen bestaat om de grond langer dan de toegestane periode op te slaan of de vrijgekomen grond op een andere locatie dan de ontgravingslocatie op te slaan, gelden de regels voor het opslaan van grond en baggerspecie van paragraaf 3.2.24 uit het Besluit activiteiten leefomgeving.

Dit artikel bevat geen regels die verplichten tot maatregelen om te voorkomen dat de bodem ter plaatse van de tijdelijke opslag verontreinigd raakt, of dat emissies zich verspreiden naar de omgeving. De achtergrond hiervan is dat de opslag doorgaans een kortdurend karakter kent en plaatsvindt op de locatie van ontgraving, waardoor meestal de uitkomende grond een vergelijkbare kwaliteit heeft als de onderliggende bodem. Het nemen van bodembeschermende maatregelen als het aanbrengen van een folie is in principe niet nodig. Dit kan anders zijn indien de uitgegraven grond een slechtere kwaliteit heeft, bijvoorbeeld bij de ontgraving van een spot met minerale olie verontreinigde grond. In dat geval kan van de initiatiefnemer op basis van de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving verwacht worden dat maatregelen worden genomen ter bescherming van de onderliggende bodem, zoals het aanbrengen van een folie. Een ander voorbeeld is dat als sprake is van droge condities het noodzakelijk is dat voorkomen moet worden dat verwaaiing of verstuiving van het opgeslagen materiaal kan plaatsvinden. Dit kan gerealiseerd worden door het vochtig houden van de grond, het afdekken van het depot of door het opslaan van grond in dichte containers.

Artikel 2.3.6a.3.4 (bodem en afval: milieukundige begeleiding bij nazorg)

Dit artikel regelt in welke situaties de activiteit onder milieukundige begeleiding moet plaatsvinden. Milieukundige begeleiding is noodzakelijk indien de graafwerkzaamheden dieper reiken dan een eerder in het kader van een bodemsanering aangebrachte afdeklaag zoals bijvoorbeeld een leeflaag. De milieukundige begeleiding dient uitgevoerd te worden volgens de BRL 6000. Tijdens de milieukundige begeleiding houdt de milieukundige begeleider een logboek bij. Na afloop van de activiteit rapporteert de milieukundige begeleider in het evaluatieverslag milieukundige processturing volgens de BRL 6000.

Volgens de BRL SIKB 6000 is een continue aanwezigheid van de milieukundige doorgaans niet noodzakelijk. De milieukundige dient aanwezig te zijn bij kritische werkzaamheden, dus op die

werkzaamheden die van invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de leefomgeving. In dit geval is het moment van doorgraven en weer herstellen van de afdeklaag het kritische moment.

§2.3.6a.4 Historische bodemverontreiniging zonder onaanvaardbaar risico

Artikel 2.3.6a.4.1 (toepassingsbereik)

Deze paragraaf is van toepassing op locaties waarvoor voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet een beschikking als bedoeld in artikel 29 van de Wet bodembescherming is verleend, waarin is vastgesteld dat het huidige dan wel voorgenomen gebruik van de bodem of de mogelijke verspreiding van de verontreiniging niet leiden tot zodanige risico's voor mens, plant of dier dat spoedige sanering noodzakelijk is.

Artikel 2.3.6a.4.2 (specifieke zorgplicht)

Degene die op de locatie, bedoeld in artikel 2.3.6a.4.1, een activiteit verricht, neemt in het belang van bescherming van de bodem maatregelen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd om verdere verontreiniging van de bodem te voorkomen of te beperken, of – indien dat redelijkerwijs mogelijk is in samenhang met de activiteit die wordt verricht - ongedaan te maken. Onder verontreiniging van de bodem wordt tevens verstaan de verontreiniging van het grondwater.

§2.3.6a.5 Maatwerkregels voor het saneren van de bodem in het gebied De Kempen

Deze paragraaf gaat over een specifieke saneringsaanpak in het gebied De Kempen in een deel van de provincies Noord-Brabant en Limburg. Het betreft maatwerkregels ten opzichte van de algemene regels uit paragraaf 4.121 (saneren van de bodem) van het Besluit activiteiten leefomgeving. Het betreft een voortzetting van de categorie Projectgebied de Kempen uit de voormalige Regeling uniforme saneringen (paragraaf 3.4 van de Regeling uniforme saneringen). Bij het overzetten van de regels uit het Besluit en de Regeling uniforme saneringen naar het Besluit activiteiten leefomgeving is ervoor gekozen om de regels voor de categorie Projectgebied de Kempen niet op te nemen als onderdeel van de rijksregels voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem, maar deze via bruidsschatregels als maatwerkregels toe te voegen aan het omgevingsplan voor gemeenten die zijn gelegen in het Projectgebied De Kempen. De gemeenten kunnen – na inwerkingtreding van de Omgevingswet – ervoor kiezen om deze maatwerkregels te wijzigen of te laten vervallen.

De maatwerkregels voor het saneren van de bodem in de Kempen richten zich op verontreinigingssituaties met en ten gevolge van zinkassen in het gebied de Kempen. Het maatwerk beperkt zich tot afwijkende regels voor het saneren bij gebruik als moestuinen, siertuinen en industrie. Er wordt op basis van een onderscheid in moestuinen, siertuinen en industrie uitgegaan van een sanering door middel van een ontgraving van verontreinigde grond en zinkassen tot het niveau van een voor het gebied gedefinieerde terugsaneerwaarde.
De omvang van de bodemverontreiniging in de Nederlandse Kempen kenmerkt zich onder meer doordat zinkassen, als restproducten van de toenmalige zinkertsverwerkende industrie in dit gebied, op velerlei wijze zijn toegepast als verhardingsmateriaal van wegen, paden, opritten en erven. Zinkassen leveren een eeuwigdurende belasting op voor de bodem en het grondwater en vormen daarmee een maatschappelijk probleem. In de periode van 2001 tot en met 2015 zijn 1.030 particuliere locaties (met subsidie van de overheid), 40 km onverharde zinkwegen, 53 km waterbodems gesaneerd. In totaal is 700.000 m^3 verontreinigde grond met zinkassen en 530.000 m^3 verontreinigde baggerspecie ontgraven en afgevoerd uit het gebied door het project Actief Bodembeheer de Kempen (ABdK).[103] ABdK heeft eind 2015 haar taken afgerond of overgedragen. Het projectbureau is daarmee opgeheven. Ondanks dat veel van de locaties die zijn verontreinigd met zinkassen zijn gesaneerd, kan het zijn dat er nog steeds verontreinigde percelen bestaan en op een later moment alsnog onderzocht worden en mogelijk ook gesaneerd worden.

[103] Bron: http://www.zinkindekempen.nl/downloads/ABdK_Evaluatie_december_2015_DEF.pdf.

Artikel 2.3.6a.5.1 (definities)

Zinkassen
Zinkassen betreft een restproduct en is een verzamelnaam van afvalproducten van de (voormalige) thermisch zinkertsverwerkende bedrijven in de Nederlandse en Belgische Kempen. De chemische samenstelling van zinkassen is karakteristiek door een reeks zware metalen met zekere onderlinge verhoudingen, in gehalten doorgaans afnemend in orde van zink, lood, cadmium, koper, arseen en cadmium, echter met grote verschillen in bandbreedte. Dit materiaal is in het verleden toegepast als verhardingsmateriaal van wegen, paden, opritten en erven, maar levert een bedreiging voor de bodem en het grondwater. Onder zinkassen wordt ook verstaan: zinkslakken, sintels en kelderassen.

Moestuin, siertuin en industrie
Onder moestuin wordt verstaan (een deel van) een perceel dat bedoeld is om gewassen te telen voor eigen consumptie. Onder siertuin wordt verstaan (een deel van) een perceel waar geen gewassen worden of zullen worden geteeld voor eigen consumptie en waar geen beweiding van landbouwhuisdieren plaatsvindt. Onder het begrip moes-, siertuinen en industrie worden in voorkomende situaties ook verstaan de aan deze tuinen of industrie grenzende wegbermen, voor zover deze bermen onderdeel vormen van de saneringsaanpak. Met deze pragmatische invulling van het begrip wordt voorkomen dat voor een eventuele sanering van de aan de tuinen of industrie grenzende wegbermen een afwijkende (strengere) terugsaneerwaarde zou moeten worden gehanteerd dan voor de tuinen of industrie zelf nodig is.

Protocol Bodemonderzoek Zivest/zinkassenerven
Dit betreft het voor het projectgebied de Kempen geldende onderzoeksprotocol. Zie verder de toelichting bij artikel 2.3.6a.5.3 (bodemonderzoek).

Artikel 2.3.6a.5.2 (reikwijdte)

Dit artikel beschrijft de reikwijdte van deze paragraaf. Het betreft moestuinen en/of siertuinen of industrie (inclusief en bedrijfsterreinen), inclusief aangrenzende bermen, gelegen in de regio De Kempen, gelegen in een deel van de provincies Noord-Brabant en Limburg. Het betreft een verontreinigingssituatie waarbij zinkassen in de bodem aanwezig zijn of waarbij de bodem verontreinigd is geraakt door de aanwezigheid van zinkassen in het verleden. De situering en omvang van het projectgebied de Kempen wordt aangewezen middels een lijst met gemeenten bij ministeriële regeling.

De saneringsaanpak die in de artikelen 3.2.6a.5.4 en 3.2.6a.5.5 wordt beschreven, betreft maatwerk op het artikel 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Dit artikel regelt dat de aanwezige verontreiniging moet worden verwijderd door middel van ontgraving tot de terugsaneerwaarde die overeenkomt met de bodemkwaliteitsklasse die hoort bij de bodemfunctieklasse die door de gemeente is aangewezen.

De overige artikelen uit het Besluit activiteiten leefomgeving (onder andere de meldplicht, het aanleveren van gegevens en bescheiden, de erkenningsplicht voor de uitvoering en milieukundige begeleiding en het aanleveren van een evaluatieverslag) zijn wel van toepassing. Dit geldt ook voor de relevante bepalingen uit de activiteit graven in de bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit (bijvoorbeeld de regels voor het gescheiden houden van partijen en voor tijdelijke opslag) en de activiteit toepassen van grond en baggerspecie (voor het aanvullen van de ontgraving met grond of baggerspecie).

Artikel 2.3.6a.5.3 (bodemonderzoek)

In afwijking van paragraaf 5.2.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving kan voor het verkennend en nader onderzoek op (verdachte) zinkaslocaties ook gebruik gemaakt worden van het voor het projectgebied de Kempen ontwikkelde protocol Bodemonderzoek Zivest/zinkassenerven. Dit onderzoek komt dan in de plaats van het verkennend bodemonderzoek én het nader bodemonderzoek. Het uitvoeren van vooronderzoek wordt wel uitgevoerd volgens artikel 5.7a (uitvoeren vooronderzoek volgens NEN 5725) van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Doel van het onderzoeksprotocol Bodemonderzoek Zivest/zinkassenerven is het bepalen van de omvang van de aanwezige zinkassen en de hoeveelheid verontreinigde grond in de onder- en naastliggende bodem, zodat de interventiewaarden en de gebiedsgerichte terugsaneerwaarden voor siertuin en/of moestuin bepaald kunnen worden. Voor de saneringsuitvoering is de contour behorende bij de maximale waarden voor het gebruik als siertuin, moestuin of industrie van belang. Het grondwater wordt alleen indicatief onderzocht.

Artikel 2.3.6a.5.4 (Saneringsaanpak: open ontgraving tot niveau terugsaneerwaarde)

Dit artikel komt in de plaats van artikel 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving. In dit artikel is beschreven dat het verwijderen van de verontreinigde grond en zinkassen door middel van een open ontgraving tot minimaal het niveau van de terugsaneerwaarde (zie artikel 2.3.6a.55) en het vervolgens naar een erkende verwerker afvoeren van de verontreinigde grond en zinkassen. Na afloop van de ontgraving wordt de ontgravingsput weer aangevuld met grond of baggerspecie. De kwaliteit van de grond of baggerspecie moet voldoen aan artikel 4.1272 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 2.3.6a.5.5 (Terugsaneerwaarde)

Dit artikel beschrijft het niveau van de terugsaneerwaarden bij de ontgraving van de verontreinigde grond en zinkassen.

Eerste lid

Voor de meeste stoffen komen de terugsaneerwaarden overeen met de terugsaneerwaarden zoals aangeduid in artikel 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving, namelijk de bodemkwaliteitswaarden die horen bij de bodemfunctieklasse zoals die door de gemeente voor een gebied is aangewezen op een bodemfunctieklassekaart.

Tweede lid

In het tweede lid is aangegeven dat voor de stoffen arseen, cadmium, koper, lood en zink afwijkende terugsaneerwaarden gelden. Het gaat om afwijkende waarden die verschillen per gebruik, namelijk ‘wonen met moestuin’, ‘wonen met siertuin’ of ‘industrie’ zoals vermeld in de bij dit artikel horende tabel. De gebiedsgerichte terugsaneerwaarden voor moes- en siertuin zijn afgeleid van de in De Kempen aangetroffen achtergrondwaarden in de bodem voor locaties waarbij grond met zinkassen voorkomt en gebaseerd op een specifiek uitgevoerde risicobeoordeling vanuit het geldende gebruik. Voor de terugsaneerwaarden voor het gebruik industrie wordt aangesloten bij de generieke waarden voor de bodemfunctieklasse Industrie, aangezien de achtergrondwaarden in de bodem op deze terreinen waarbij grond met zinkassen voorkomt, hiermee in redelijke mate vergelijkbaar zijn. Uitzondering hierop vormt de stof cadmium, waarvoor wordt uitgegaan van de waarde zoals deze is vastgesteld voor siertuinen.

Met deze gebiedsgerichte verbijzondering voor moestuin en siertuin is eerder door Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant ingestemd op 6 april 2004 onder nummer 982886 en door Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg op 1 juni 2004 onder besluit 2004/30014.

WIJ WILLEM ALEXANDER,
BIJ DE GRATIE GODS,
KONING DER NEDERLANDEN,
PRINS VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

Besluit tot wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit kwaliteit leefomgeving, het Omgevingsbesluit en enkele andere besluiten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet)

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat van, nr. /BSK-, Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken, gedaan mede namens Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;

Gelet op de kaderrichtlijn water, de nitraatrichtlijn, de nec-richtlijn, Richtlijn nr. 86/278/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 juni 1986, betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw (PbEG 1986, L 278), de artikelen 2.1, derde lid, 2.24, eerste lid, 4.3, eerste en tweede lid, 4.12, 5.1, eerste en tweede lid, 5.18, 5.26, 5.34, 16.43, eerste en vierde lid, 18.2, vierde en zesde lid, 19.0, 20.10 van de Omgevingswet, de artikelen 8.40, eerste lid, 9.2.2.1, eerste lid, 9.5.2, eerste lid, 10.2, tweede lid, en 11a.2, eerste lid, van de Wet milieubeheer en de artikelen 4 en 5 van de Kaderwet subsidies I en M;

De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van, nr.);

Gezien het nader rapport van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat van, nr. /BSK-, Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken, uitgebracht mede namens Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Hoofdstuk 1. Wijziging in de uitvoeringsregelgeving van de Omgevingswet[1]

Artikel I (Besluit activiteiten leefomgeving)

Het Besluit activiteiten leefomgeving wordt als volgt gewijzigd:

A

[1] Deze voorhangversie van het Aanvullingsbesluit bodem is na de consultatie vernummerd op basis van het Invoeringsbesluit Omgevingswet voorhangversie d.d. 29 mei 2019.

Na artikel 2.7 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 2.8 (bevoegd gezag Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)
Voor het op of in de bodem brengen van meststoffen, bedoeld in paragraaf 3.2.17, is Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het bevoegd gezag:
a. waaraan een melding wordt gedaan;
b. dat een maatwerkvoorschrift kan stellen; of
c. dat beslist op een aanvraag om toestemming om een gelijkwaardige maatregel te treffen.

B

Artikel 3.40, tweede lid, onder a en b, komt te luiden:

a. het opslaan en samenvoegen van grond als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit van kwaliteitsklasse landbouw/natuur, wonen of industrie;
b. het opslaan en samenvoegen van baggerspecie als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit van kwaliteitsklasse niet verontreinigd, licht verontreinigd of matig verontreinigd;

C

Artikel 3.40b, tweede lid, komt te luiden:

2. Onder de aanwijzing vallen niet:
a. het op of in de bodem brengen van meststoffen, bedoeld in paragraaf 3.2.20, voor zover dat een nuttig toepassing is;
b. het toepassen van bouwstoffen, bedoeld in paragraaf 3.2.25, voor zover dat een nuttige toepassing is;
c. het toepassen van grond of baggerspecie, bedoeld in paragraaf 3.2.26, voor zover dat een nuttige toepassing is;
d. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg, bedoeld in paragraaf 3.2.27, voor zover dat een nuttige toepassing is;
e. een stortplaats of winningsafvalvoorziening als bedoeld in paragraaf 3.3.12;
f. het lozen van afvalwater op of in de bodem; en
g. het op of in de bodem brengen van huishoudelijke afvalstoffen die nog niet zijn ingezameld of afgegeven.

D

Na paragraaf 3.2.19 worden acht paragrafen ingevoegd, luidende:

§ 3.2.20 Het op of in de bodem brengen van meststoffen

Artikel 3.48a (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het op of in de bodem brengen van meststoffen.
2. De aanwijzing omvat ook het vernietigen van de zode van gras op weidegronden.
3. Onder de aanwijzing vallen niet het in een siertuin of moestuin bij een particulier huishouden of een volkstuin op of in de bodem brengen van alleen:
a. meststoffen anders dan dierlijke meststoffen; of
b. dierlijke meststoffen anders dan drijfmest als de hoeveelheid per tuin per jaar ten hoogste 160 liter is.

Artikel 3.48b (aanwijzing vergunningplichtige gevallen)

Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een milieubelastende activiteit te verrichten, geldt voor de milieubelastende activiteit, bedoeld in artikel 3.48a, voor zover het gaat om het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater.

Artikel 3.48c (algemene regels)
Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 3.48a, wordt voldaan aan de regels over:
a. het op of in de bodem brengen van meststoffen, bedoeld in paragraaf 4.116;
b. het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib, bedoeld in paragraaf 4.117; en
c. het vernietigen van de zode van gras op weidegronden, bedoeld in paragraaf 4.118.

§ 3.2.21 Graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit

Artikel 3.48d (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 2.1 worden aangewezen het graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in bijlage IIA, als het bodemvolume waarin wordt gegraven meer is dan 25 kubieke meter.
2. De aanwijzing omvat ook:
a. het zeven van de uitkomende grond op dezelfde locatie;
b. het tijdelijk opslaan van grond; en
c. het terugplaatsen van grond na afloop van tijdelijk uitnemen van grond.
3. Onder de aanwijzing valt niet het graven in de waterbodem.

Artikel 3.48e (algemene regels)
1. Bij het verrichten van de activiteiten, bedoeld in artikel 3.48d, wordt voldaan aan de regels over graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in paragraaf 4.119.
2. Ook wordt voldaan aan de regels over het voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2.

§ 3.2.22 Graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Artikel 3.48f (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in bijlage IIA, als het bodemvolume waarin wordt gegraven meer is dan 25 kubieke meter.
2. De aanwijzing omvat ook:
a. het zeven van uitkomende grond op de locatie;
b. het tijdelijk opslaan van grond; en
c. het terugplaatsen van grond na afloop van tijdelijk uitnemen van grond.
3. Onder de aanwijzing valt niet het graven in de waterbodem.

Artikel 3.48g (algemene regels)
1. Bij het verrichten van de activiteiten, bedoeld in artikel 3.48f, wordt voldaan aan de regels over graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in paragraaf 4.120.
2. Ook wordt voldaan aan de regels over het voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2.

§ 3.2.23 Saneren van de bodem

Artikel 3.48h (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het saneren van de bodem.
2. Onder de aanwijzing valt niet:
a. een grondwatersanering; en
b. het beperken of ongedaan maken van verontreiniging van de waterbodem.

Artikel 3.48i (algemene regels)
1. Bij het verrichten van de activiteiten, bedoeld in artikel 3.48h, wordt voldaan aan de regels over het saneren van de bodem, bedoeld in paragraaf 4.121.
2. Ook wordt voldaan aan de regels over het voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2.

§ 3.2.24 Opslaan, zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van zonder bewerking herbruikbare grond of baggerspecie

Artikel 3.48j (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het opslaan van grond of baggerspecie.
2. De aanwijzing omvat ook:
a. het zeven en samenvoegen van grond bij het opslaan; en
b. het zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van baggerspecie bij het opslaan.
3. Onder de aanwijzing valt niet:
a. het opslaan van grond op de locatie van het graven, en
b. het opslaan van baggerspecie op de locatie van het baggeren.

Artikel 3.48k (aanwijzing vergunningplichtige gevallen)
1. Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een milieubelastende activiteit te verrichten, geldt voor de milieubelastende activiteit, bedoeld in artikel 3.48j, voor zover het gaat om het opslaan, zeven, mechanisch ontwateren of samenvoegen van: a. grond van de kwaliteitsklasse matig verontreinigd of sterk verontreinigd;
b. baggerspecie van de kwaliteitsklasse sterk verontreinigd; of
c. grond of baggerspecie, die niet beschikt over een milieuverklaring bodemkwaliteit, tenzij:
i. de locatie van herkomst bekend is; en
ii. de bodemkwaliteit van de locatie van herkomst voldoet aan de kwaliteitsklasse industrie voor landbodem of de kwaliteitsklasse matig verontreinigd voor waterbodem.
2. Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam te verrichten, geldt voor het lozen op een oppervlaktewaterlichaam van afvalwater afkomstig van de milieubelastende activiteit, bedoeld in het eerste lid.

Artikel 3.48l (algemene regels)
Bij het verrichten van de activiteiten, bedoeld in artikel 3.48j, wordt voldaan aan de regels over:
a. het ontvangen van afvalstoffen, bedoeld in paragraaf 4.50, als de activiteit niet als vergunningplichtig is aangewezen in dit hoofdstuk; en
b. het opslaan en zeven van zonder bewerking herbruikbare grond en baggerspecie, bedoeld in paragraaf 4.122.

§ 3.2.25 Toepassen van bouwstoffen

Artikel 3.48m (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het toepassen van bouwstoffen.
2. Onder de aanwijzing vallen niet:

a. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen, waarop paragraaf 3.2.27 van toepassing is; en
b. het toepassen van bouwstoffen binnen een gebouw, als de bouwstoffen zo worden toegepast dat geen contact met hemelwater, oppervlaktewater of grondwater kan optreden.

Artikel 3.48n (algemene regels)
Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 3.48m, wordt voldaan aan de regels over het toepassen van bouwstoffen, bedoeld in paragraaf 4.123.

§ 3.2.26 Toepassen van grond of baggerspecie

Artikel 3.48o (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van grond of baggerspecie.
2. Onder de aanwijzing vallen niet:
a. het toepassen van grond of baggerspecie als die op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet mag worden verhandeld;
b. het terugplaatsen van grond na afloop van tijdelijk uitnemen, bedoeld in artikel 3.48d, tweede lid, onder c, en artikel 3.48f, tweede lid, onder c;
c. het terugplaatsen van baggerspecie na afloop van tijdelijk uitnemen; en
d. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen, bedoeld in paragraaf 3.2.27.
3. In deze paragraaf wordt verstaan onder:
a. *baggerspecie*: baggerspecie als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit; en
b. *grond*: grond als bedoeld in artikel 1 het Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 3.48p (aanwijzing vergunningplichtige gevallen)
Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam te verrichten, geldt voor het brengen van stoffen in een oppervlaktewaterlichaam bij de milieubelastende activiteit, bedoeld in artikel 3.48o, voor zover het gaat om het toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas.

Artikel 3.48qr (algemene regels)
Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 3.48o, wordt voldaan aan de regels over het toepassen van grond of baggerspecie, bedoeld in paragraaf 4.124.

§ 3.2.27 *Toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg*

Artikel 3.48r (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 2.1 wordt aangewezen het op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen.
2. Onder de aanwijzing valt niet:
a. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen die afkomstig is uit een gebied buiten het bij ministeriële regeling aangewezen herkomstgebied in de provincie Limburg;
b. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen buiten een bij ministeriële regeling aangewezen toepassingsgebied;
c. het terugplaatsen van mijnsteen of vermengde mijnsteen na afloop van tijdelijk uitnemen, bedoeld in artikel 3.48d, tweede lid, onder c, en artikel 3.48f, tweede lid, onder c.

Artikel 3.48s (algemene regels)
Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 3.48r, wordt voldaan aan de regels over het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg, bedoeld in paragraaf 4.125.

E

Na paragraaf 3.5.7 wordt een paragraaf toegevoegd, luidende:

§ 3.5.8 Grondbank of grondreinigingsbedrijf

Artikel 3.178 (aanwijzing milieubelastende activiteiten)
1. Als milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 2.1 worden aangewezen:
a. het opslaan van meer dan één partij ingezamelde of afgegeven grond of baggerspecie; en
b. het bewerken van grond of baggerspecie.
2. De aanwijzing omvat ook andere milieubelastende activiteiten die worden verricht op dezelfde locatie die dat opslaan en bewerken functioneel ondersteunen.
3. Onder de aanwijzing valt niet het bewerken van grond of baggerspecie, als dat alleen bestaat uit:
a. het zeven van grond bij het graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in paragraaf 3.2.21;
b. het zeven van grond bij het graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in paragraaf 3.2.22;
c. het saneren van de bodem, bedoeld in paragraaf 3.2.23;
d. het zeven of samenvoegen van grond of baggerspecie of het mechanisch ontwateren van baggerspecie bij het opslaan van grond of baggerspecie, bedoeld in paragraaf 3.2.24; of
e. het als grondstof inzetten van grond in een productieproces of reparatieproces.

Artikel 3.179 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen)
1. Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een milieubelastende activiteit te verrichten, geldt voor de milieubelastende activiteit, bedoeld in artikel 3.178, voor zover het gaat om het bewerken van grond van de kwaliteitsklasse, matig verontreinigd of zwaar verontreinigd of baggerspecie van de kwaliteitsklasse zwaar verontreinigd.
2. Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam te verrichten, geldt voor het lozen op een oppervlaktewaterlichaam van afvalwater afkomstig van de milieubelastende activiteit, bedoeld in het eerste lid.

Artikel 3.180 (algemene regels)
1. Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 3.178, wordt voldaan aan de regels over:
a. het kleinschalig tanken, bedoeld in paragraaf 4.38;
b. het grootschalig tanken, bedoeld in paragraaf 4.39;
c. het ontvangen van afvalstoffen, bedoeld in paragraaf 4.49, als de activiteit niet als vergunningplichtig is aangewezen in dit hoofdstuk; en
d. het laden en lossen van vaartuigen of drijvende werktuigen, bedoeld in paragraaf 4.107.
2. Ook wordt voldaan aan de regels over energiebesparing, bedoeld in paragraaf 5.4.1, als de activiteit niet als vergunningplichtig is aangewezen in dit hoofdstuk.

Artikel 3.181 (gegevens en bescheiden)
1. Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 3.178, worden aan het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2, gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht; en
b. de verwachte datum van het begin van de activiteit.
2. Ten minste vier weken voor de begrenzing wijzigt, worden de gewijzigde gegevens verstrekt aan het bevoegd gezag.

F

In artikel 3.184, derde lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel j vervalt "en" aan het einde van de zin.

2. Na onderdeel k worden onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel k door een puntkomma, twee onderdelen toegevoegd, luidende:

l. het opslaan van grond of baggerspecie, bedoeld in paragraaf 3.2.24; en
m. een grondbank of grondreinigingsbedrijf, bedoeld in paragraaf 3.5.8.

G

Artikel 3.185, derde lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel q, onder 1°, vervalt de zinsnede "als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit die op grond van dat besluit mogen worden toegepast als bouwstof".

2. De onderdelen r en s vervallen.

3. De onderdelen t tot en met aa worden vernummerd tot r tot en met y.

H

Artikel 3.192, derde lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel c wordt na "hout of houtachtig materiaal" ingevoegd "of grond als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit van de kwaliteitsklasse landbouw/natuur" en wordt aan het slot toegevoegd: of.

2. In onderdeel d vervalt "of" aan het einde van de zin en wordt een punt toegevoegd.

3. Onderdeel e vervalt.

I

Na paragraaf 4.115 worden tien paragrafen toegevoegd:

§ 4.116 Het op of in de bodem brengen van meststoffen

Artikel 4.1182 (toepassingsbereik)
1. Deze paragraaf is van toepassing op het op of in de bodem brengen van meststoffen.
2. Deze paragraaf is niet van toepassing op het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib en op het vernietigen van de zode van gras.
3. In deze paragraaf wordt onder fosfaat verstaan: fosfaat als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Meststoffenwet.

Artikel 4.1183 (bodem: meststoffen of afvalstoffen)
Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem worden alleen meststoffen op of in de bodem gebracht die op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet mogen worden verhandeld.

Artikel 4.1184 (bodem en water: meststoffen op bevroren bodem of sneeuw)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem of van een oppervlaktewaterlichaam worden dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten en stikstofkunstmest niet op of in de bodem gebracht als de bovenste laag van de bodem geheel of gedeeltelijk is bevroren of geheel of gedeeltelijk is bedekt met sneeuw.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van stikstofkunstmest op kleigronden waarop graan wordt geteeld, en als de maximumtemperatuur op de dag waarop de

stikstofkunstmest op of in de bodem wordt gebracht 5 °C of meer is en wordt verwacht dat de minimumtemperatuur tijdens het volgende etmaal 0 °C of meer is.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van vaste mest op grasland als voor de gronden beheer gericht op het in stand houden van natuurwaarden is vastgesteld ter uitvoering van de Wet natuurbescherming, ter uitvoering van een voorwaarde die is verbonden aan een verleende subsidie op grond van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies of Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit met dat beheer heeft ingestemd, en aan het beheer beperkingen zijn verbonden over de hoeveelheid meststoffen, uitgedrukt in kg stikstof en fosfaat, die op of in de bodem worden gebracht.

Artikel 4.1185 (bodem: meststoffen op met water verzadigde bodemlaag)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem worden dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest niet op of in de bodem gebracht als de bovenste bodemlaag met water is verzadigd.

Artikel 4.1186 (bodem: meststoffen bij bevloeien en beregenen)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem worden van 1 september tot en met 31 januari dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest niet op of in de bodem gebracht als de bodem tegelijkertijd wordt bevloeid of beregend.

Artikel 4.1187 (bodem: perioden voor vaste mest)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt vaste mest van 1 september tot en met 31 januari niet op of in de bodem gebracht.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van vaste mest op:
a. grasland dat ligt op kleigronden of veengronden:
1°. in de periode van 1 september tot en met 15 september; of
2°. in de periode van 1 december tot en met 31 januari als het gaat om vaste mest waarin zichtbaar een substantiële hoeveelheid stro aanwezig is;
b. bouwland dat ligt op kleigronden of veengronden; of
c. bouwland dat ligt op zandgronden of lössgronden, als op die gronden bomen worden geteeld en het op of in de bodem brengen plaatsvindt voorafgaand aan de aanplant van de bomen.
3. Extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak zijn bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 19.0 van de wet. Het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 2.8, kan voor het op of in de bodem brengen van vaste mest bij besluit als bedoeld in artikel 19.0 van de wet bepalen dat zich een bijzondere omstandigheid voordoet. Het besluit kan inhouden dat de periode om vaste mest op of in de bodem te brengen wordt gewijzigd.

Artikel 4.1188 (bodem: perioden voor drijfmest)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt drijfmest van 1 augustus tot en met 15 februari niet op of in de bodem gebracht.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van drijfmest op:
a. grasland, in de periode van 1 augustus tot en met 31 augustus;
b. bouwland, in de periode van 1 augustus tot en met 15 september als hierop:
1°. uiterlijk op 15 september winterkoolzaad voor zaadwinning in het volgende kalenderjaar wordt gezaaid;
2°. uiterlijk op 15 september een groenbemester wordt ingezaaid of geplant die niet eerder dan acht weken na de datum van inzaaien of planten wordt vernietigd; of
3°. in het aansluitende najaar bloembollen worden geplant.
3. Extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak zijn bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 19.0 van de wet. Het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 2.8, kan voor het op of in de bodem brengen van drijfmest bij besluit als bedoeld in artikel 19.0 van de wet bepalen dat zich een bijzondere omstandigheid voordoet. Het besluit kan inhouden dat de periode om drijfmest op of in de bodem te brengen wordt gewijzigd.

Artikel 4.1189 (bodem: perioden voor stikstofkunstmest)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt van 16 september tot en met 31 januari geen stikstofkunstmest op of in de bodem van bouwland of grasland gebracht.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op bouwland waarop:
a. vollegrondsgroente wordt geteeld;
b. alleen fruit wordt geteeld en waarop ureum wordt gebruikt;
c. alleen fruit wordt geteeld, in de periode van 16 september tot en met 15 oktober;
d. voor een tweede of latere zaadoogst in het volgende kalenderjaar winterkoolzaad of de graszaadgewassen rietzwenkgras, roodzwenkgras of veldbeemdgras worden geteeld, in de periode van 16 september tot en met 15 oktober; of
e. hyacinten of tulpen worden geteeld, in de periode van 16 januari tot en met 31 januari.

Artikel 4.1190 (bodem: meststoffen op hellingen bij geulenerosie)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem worden dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest, niet op of in de bodem gebracht op gronden met een hellingspercentage van ten minste 7% als deze zijn aangetast door de versnelde afvoer van bodemmateriaal door afstromend water en daarbij geulen van meer dan 30 cm diepte zijn ontstaan.

Artikel 4.1191 (bodem: meststoffen op hellingen niet-beteelde gronden)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem worden dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest niet op of in de bodem gebracht op niet-beteelde gronden met een hellingspercentage van ten minste 7%.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van dierlijke meststoffen op niet-beteelde gronden met een hellingspercentage tussen de 7% en 18%, als deze grond uiterlijk acht dagen na het op of in de bodem brengen hiervan zijn ingezaaid:
a. met een ander gewas dan mais, aardappelen of bieten; of
b. met mais, aardappelen of bieten:
1°. op gronden met een aaneengesloten lengte van ten hoogste 300 meter die aan beide einden over de volle breedte door een duidelijk waarneembare kavelgrens zijn afgebakend; of
2°. op gronden die over de volle breedte worden begrensd door gronden die zijn beteeld met een ander gewas dan mais, aardappelen of bieten over een aaneengesloten lengte van ten minste 100 meter.

Artikel 4.1192 (bodem: meststoffen op hellingen bouwland)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem worden op bouwland met een hellingspercentage van ten minste 18% geen dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen of stikstofkunstmest gebracht.

Artikel 4.1193 (bodem: telen van mais op zandgronden en lössgronden)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem wordt aansluitend op de teelt van mais op zandgronden en lössgronden:
a. uiterlijk op 1 oktober gras, winterrogge, bladkool, bladrammenas, wintertarwe, wintergerst, triticale of Japanse haver geteeld; of
b. uiterlijk op 31 oktober spelt, triticale, wintergerst, winterrogge of wintertarwe als hoofdteelt in het volgende jaar geteeld.
2. Het eerste lid, onder a, is niet van toepassing als uiterlijk op 31 oktober spelt, triticale, wintergerst, winterrogge of wintertarwe wordt geteeld:
a. aansluitend op de teelt van mais dat biologisch is geteeld overeenkomstig de voorschriften die zijn gesteld bij of krachtens de bio-verordening; of
b. aansluitend op de teelt van mais, niet zijnde snijmais.
3. Het gewas dat aansluitend op mais wordt geteeld, wordt niet voor 1 februari van het volgende kalenderjaar vernietigd.

Artikel 4.1194 (bodem: informeren na telen mais van ander gewas)

Het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2, wordt uiterlijk op 1 oktober geïnformeerd als een gewas als bedoeld in artikel 4.1193, eerste lid, onder b, of tweede lid, wordt geteeld.

Artikel 4.1195 (bodem: meststoffen op natuurgronden)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem worden op natuurgronden alleen dierlijke meststoffen en compost op of in de bodem gebracht.
2. Het totaal van de gebruikte hoeveelheid dierlijke meststoffen en compost bedraagt ten hoogste 20 kg/ha/j fosfaat.
3. Als het gaat om grasland is het totaal van de gebruikte hoeveelheid dierlijke meststoffen en compost, niet groter is dan 70 kg/ha/j fosfaat en 170 kg/ha/j stikstof.
4. Bij het bepalen van de gebruikte hoeveelheid compost wordt 50% van de hoeveelheid fosfaat in compost met een maximum van 3,5 kg fosfaat per 1.000 kg droge stof niet in aanmerking genomen.

Artikel 4.1196 (bodem: meststoffen bij beheer natuurgronden)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem is artikel 4.1195, tweede en derde lid, niet van toepassing op het brengen van dierlijke meststoffen of compost op gronden waarvoor beheer gericht op het in stand houden van natuurwaarden is vastgesteld ter uitvoering van de Wet natuurbescherming, ter uitvoering van een voorwaarde die is verbonden aan een verleende subsidie op grond van de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies of Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit met dat beheer heeft ingestemd, en aan het beheer beperkingen zijn verbonden over de te gebruiken hoeveelheid dierlijke meststoffen of compost, uitgedrukt in kg stikstof en fosfaat per ha per jaar.
2. Op overeenkomsten inzake aan het beheer van natuurgronden verbonden beperkingen voor de hoeveelheid op of in de bodem te brengen dierlijke meststoffen die zijn gesloten voor 1 januari 2020 en die na die datum niet zijn gewijzigd of verlengd blijven die beperkingen voor de toepassing van dit artikel gelden.

Artikel 4.1197 (bodem: meststoffen overige gronden)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem worden op overige gronden alleen de volgende meststoffen op of in de bodem gebracht:
a. dierlijke meststoffen;
b. herwonnen fosfaten;
c. compost;
d. overige organische meststoffen die alleen zijn geproduceerd uit materialen van plantaardige herkomst; of
e. anorganische meststoffen.
2. Het totaal van de hoeveelheid meststoffen, bedoeld in het eerste lid, bedraagt ten hoogste 20 kg/ha/j fosfaat.
3. Als het gaat om grasland is het totaal van de hoeveelheid meststoffen die op of in de bodem wordt gebracht, niet groter dan 90 kg/ha/j fosfaat en 170 kg/ha/j stikstof.
4. Als het gaat om bouwland is het totaal van de hoeveelheid meststoffen die op of in de bodem wordt gebracht niet groter dan 60 kg/ha/j fosfaat en 170 kg/ha/j stikstof.
5. Bij het bepalen van de gebruikte hoeveelheid meststoffen wordt 50% van de hoeveelheid fosfaat in compost met een maximum van 3,5 kg fosfaat per 1.000 kg droge stof niet in aanmerking genomen.

Artikel 4.1198 (bodem: afbakening mogelijkheid maatwerk)
Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift worden de gebruiksnormen in deze paragraaf niet versoepeld.

Artikel 4.1199 (lucht: emissiearm op of in de bodem brengen meststoffen)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de lucht wordt bij het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen voldaan aan het BBT-document emissiearm aanwenden.

2. Het eerste lid is niet van toepassing bij het op of in de bodem brengen van drijfmest om winderosie te voorkomen:
a. als de drijfmest afkomstig is van runderen;
b. in geval van bouwland dat ligt op zandgrond;
c. in de periode van 1 maart tot en met 31 mei; en
d. als op de gronden een gewas is ingezaaid, geplant of gepoot:
1°. in veenkoloniaal gebied in de provincie Drenthe, de provincie Groningen ten zuiden van het Eemskanaal, de provincie Overijssel ten noorden van de lijn Zwolle-Ommen-Nijverdal-Almelo-Albergen-Tubbergen en de provincie Friesland ten oosten van de lijn Elsloo-Oosterwolde-Haulerwijk; of
2°. op Texel.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van vaste mest op gronden waar het hellingspercentage minder dan 7% is en waarop gras wordt geteeld of waarop alleen fruit wordt geteeld.

§ 4.117 Het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib

Artikel 4.1200 (toepassingsbereik)
1. Deze paragraaf is van toepassing op het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib.
2. Deze paragraaf is niet van toepassing op het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib dat afkomstig is van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater.

Artikel 4.1201 (bodem: zuiveringsslib alleen op landbouwgronden)
Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem wordt zuiveringsslib alleen op landbouwgronden op of in de bodem gebracht.

Artikel 4.1202 (bodem: zuiveringsslib of afvalstoffen)
Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem wordt alleen zuiveringsslib op of in de bodem gebracht dat op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet mag worden verhandeld.

Artikel 4.1203 (bodem en water: zuiveringsslib op bevroren bodem of sneeuw)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem of van een oppervlaktewaterlichaam wordt zuiveringsslib niet op of in de bodem gebracht als de bovenste laag van de bodem geheel of gedeeltelijk is bevroren of geheel of gedeeltelijk is bedekt met sneeuw.

Artikel 4.1204 (bodem: zuiveringsslib bij met water verzadigde bodemlaag)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt zuiveringsslib niet op of in de bodem gebracht als de bovenste bodemlaag met water is verzadigd.

Artikel 4.1205 (bodem: zuiveringsslib bij bevloeien of beregenen)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt zuiveringsslib van 1 september tot en met 31 januari niet op of in de bodem gebracht als de bodem tegelijkertijd wordt bevloeid of beregend.

Artikel 4.1206 (bodem: perioden voor steekvast zuiveringsslib)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt steekvast zuiveringsslib van 1 september tot en met 31 januari niet op of in de bodem gebracht.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van steekvast zuiveringsslib op:
a. grasland dat ligt op kleigronden of veengronden, in de periode van 1 september tot en met 15 september;
b. bouwland dat ligt op kleigronden of veengronden; en

c. bouwland dat ligt op zandgronden of lössgronden, als op die gronden bomen worden geteeld en het op of in de bodem brengen plaatsvindt voorafgaand aan de aanplant van de bomen.
3. Extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak zijn bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 19.0 van de wet. Het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 2.8, kan voor het op of in de bodem brengen van steekvast zuiveringsslib bij besluit als bedoeld in artikel 19.0 van de wet bepalen dat zich een bijzondere omstandigheid voordoet. Het besluit kan inhouden dat de periode om steekvast zuiveringsslib op of in de bodem te brengen wordt gewijzigd.

Artikel 4.1207 (bodem: perioden voor vloeibaar zuiveringsslib)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt vloeibaar zuiveringsslib van 1 augustus tot en met 15 februari niet op of in de bodem gebracht.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van vloeibaar zuiveringsslib op:
a. grasland, in de periode van 1 augustus tot en met 31 augustus;
b. bouwland, in de periode van 1 augustus tot en met 15 september, als hierop:
1°. uiterlijk op 15 september winterkoolzaad voor zaadwinning in het volgende kalenderjaar wordt gezaaid;
2°. uiterlijk op 15 september een groenbemester wordt ingezaaid of geplant die niet eerder dan acht weken na de datum van inzaaien of planten wordt vernietigd; of
3°. in het aansluitende najaar bloembollen worden geplant.
3. Extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak zijn bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 19.0 van de wet. Het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 2.8, kan voor het op of in de bodem brengen van vloeibaar zuiveringsslib bij besluit als bedoeld in artikel 19.0 van de wet bepalen dat zich een bijzondere omstandigheid voordoet. Het besluit kan inhouden dat de periode om vloeibaar zuiveringsslib op of in de bodem te brengen wordt gewijzigd.

Artikel 4.1208 (bodem: zuiveringsslib op hellingen bij geulenerosie)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt geen zuiveringsslib op of in de bodem gebracht op gronden met een hellingspercentage van ten minste 7% als de grond is aangetast door de versnelde afvoer van bodemmateriaal door oppervlakkig afstromend water en daarbij geulen van meer dan 30 cm diepte zijn ontstaan.

Artikel 4.1209 (bodem: zuiveringsslib op hellingen niet-beteelde gronden)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt zuiveringsslib niet op of in de bodem gebracht op niet-beteelde gronden met een hellingspercentage van ten minste 7%.

Artikel 4.1210 (bodem: zuiveringsslib op hellingen bouwland)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt zuiveringsslib niet op bouwland gebracht met een hellingspercentage van ten minste 18%.

Artikel 4.1211 (bodem: telen van mais op zandgronden en lössgronden)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem wordt aansluitend op de teelt van mais op zandgronden en lössgronden:
a. uiterlijk op 1 oktober gras, winterrogge, bladkool, bladrammenas, wintertarwe, wintergerst, triticale of Japanse haver geteeld; of
b. uiterlijk op 31 oktober spelt, triticale, wintergerst, winterrogge of wintertarwe als hoofdteelt in het volgende jaar geteeld.
2. Het eerste lid, onder a, is niet van toepassing als uiterlijk op 31 oktober spelt, triticale, wintergerst, winterrogge of wintertarwe wordt geteeld aansluitend op de teelt van mais, niet zijnde snijmais.
3. Het gewas dat aansluitend op mais wordt geteeld, wordt niet voor 1 februari van het volgende kalenderjaar vernietigd.

Artikel 4.1212 (bodem: informeren na telen mais van ander gewas)

Het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2, wordt uiterlijk op 1 oktober geïnformeerd als een gewas als bedoeld in artikel 4.1211, eerste lid, onder b, of tweede lid, wordt geteeld.

Artikel 4.1213 (lucht: emissiearm op of in de bodem brengen zuiveringsslib)
1. Met het oog op het beperken van emissie in de lucht wordt bij het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib voldaan aan het BBT-document emissiearm aanwenden.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het brengen van steekvast zuiveringsslib op landbouwgronden waar het hellingspercentage minder dan 7% is en waarop gras wordt geteeld of waarop alleen fruit wordt geteeld.

§ 4.118 Het vernietigen van de zode van gras

Artikel 4.1214 (toepassingsbereik)
Deze paragraaf is van toepassing op het vernietigen van de zode van gras op weidegronden.

Artikel 4.1215 (bodem: vernietigen zode gras op weidegronden)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem wordt de zode van gras op weidegronden niet vernietigd.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op:
a. weidegronden die liggen op kleigronden of veengronden in de periode van 1 februari tot en met 15 september;
b. weidegronden die liggen op zandgronden of lössgronden:
1°. in de periode van 1 februari tot en met 10 mei als aansluitend op het vernietigen van de zode van gras de teelt van een relatief stikstofbehoeftig gewas als bedoeld in bijlage IVA bij dit besluit begint;
2°. in de periode van 11 mei tot en met 31 mei als aansluitend op het vernietigen van de zode van gras de teelt van gras begint;
3°. in de periode van 1 juni tot en met 31 augustus als aansluitend op het vernietigen van de zode van gras de teelt van gras begint;
c. weidegronden die liggen op kleigronden in de periode van 1 november tot en met 31 december als na het vernietigen van de zode van gras het planten of zaaien van een ander gewas dan gras begint.
3. Het eerste lid is ook niet van toepassing als de zode van gras in de periode van 1 juni tot en met 15 juli wordt vernietigd en aansluitend uiterlijk 16 juli de teelt van Japanse haver, Tagetes erecta of Tagetes patula begint die wordt ingezet voor aaltjesbeheersing in een vervolgteelt uiterlijk in het volgende jaar.
4. Japanse haver, Tagetes erecta, of Tagetes patula wordt niet verwijderd in de periode tussen het moment van inzaaien en 23 oktober van dat jaar.
5. Het eerste lid is ook niet van toepassing op weidegronden in de periode van 16 september tot en met 30 november als aansluitend op het vernietigen van de zode van gras tulp, krokus, iris of muscari wordt geplant.

Artikel 4.1216 (bodem: informeren vernietigen zode van gras)
Het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2, wordt voorafgaand aan het vernietigen van de zode van gras, bedoeld in artikel 4.1215, tweede lid, onder b, onder 3°, geïnformeerd als en wanneer deze op weidegronden wordt vernietigd.

Artikel 4.1217 (bodem: stikstofhoudende meststoffen, bemonsterplicht en meetmethode)
1. Met het oog op het beperken van verontreiniging van de bodem worden op gronden die zijn beteeld met gewassen als bedoeld in artikel 4.1215, tweede lid, onder a en b, onder 1° en 2°, alleen stikstofhoudende meststoffen gebracht als de hoeveelheid stikstof, rekening houdend met de minerale stikstof en met de toevoer van stikstof door netto-mineralisatie van de organische stikstof in die gronden, onvoldoende is om te voldoen aan de behoefte van het gewas.

2.De hoeveelheid organische stikstof in de grond wordt vastgesteld met een representatief grondmonster, dat wordt geanalyseerd door een laboratorium met een accreditatie volgens NEN-EN-ISO/IEC 17025 voor een methode die geschikt is voor de vaststelling daarvan.

Artikel 4.1218 (bodem: vernietigen zode van gras bij herverkaveling en nutsvoorzieningen)
Artikel 4.1215, eerste lid, is niet van toepassing op:
a. het vernietigen van de zode van gras op weidegronden als onderdeel van kavelinrichtingswerken die worden verricht na vaststelling van een plan van toedeling, op grond van:
1°. een landinrichtingsplan dat is vastgesteld overeenkomstig de artikelen 73 tot en met 83 van de Landinrichtingswet, waarin is voorzien in herverkaveling als bedoeld in hoofdstuk VII van de Landinrichtingswet;
2°. een herinrichtingsplan dat is vastgesteld overeenkomstig de artikelen 16 tot en met 20 van de Herinrichtingswet Oost-Groningen en de Gronings-Drentse Veenkoloniën, waarin is voorzien in herverkaveling als bedoeld in artikel 3, tweede lid, onder b, van de Herinrichtingswet Oost-Groningen en de Gronings-Drentse Veenkoloniën; of
3°. een inrichtingsplan dat is vastgesteld overeenkomstig de artikelen 17 tot en met 20 van de Wet inrichting landelijk gebied; en
b. het vernietigen van de zode van gras op weidegronden, als de zode van gras wordt vernietigd voor de aanleg of het onderhoud van een net als bedoeld in artikel 20, tweede lid, van Boek 5 van het Burgerlijk Wetboek.

§ 4.119 Graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit

Artikel 4.1219 (toepassingsbereik)
Deze paragraaf is van toepassing op het graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit.

Artikel 4.1220 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1219, worden gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht;
b. de verwachte datum van het begin van de activiteit; en
c. een omschrijving van de verwachte duur van de activiteit.
2. Onverwijld na het wijzigen van de begrenzing of de verwachte datum van het begin van de activiteit worden de gewijzigde gegevens verstrekt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op graven als het uitsluitend gaat om het tijdelijk uitnemen van grond.
4. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. In dat geval is artikel 4.1228 van toepassing.

Artikel 4.1221 (aanwijzing modules: voorafgaand bodemonderzoek)
1. Bij het verrichten van de activiteiten, bedoeld in artikel 4.1219, wordt voldaan aan de regels over het voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. In dat geval is artikel 4.1228 van toepassing.

Artikel 4.1222 (bodem en afval: gescheiden houden grond)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen worden bij het graven, terugplaatsen of afvoeren van grond, partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen, waarin de partijen op grond van artikel 29 van het Besluit bodemkwaliteit zijn ingedeeld, gescheiden gehouden.

Artikel 4.1223 (bodem: tijdelijke opslag van vrijkomende grond)
1. Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt grond die bij het graven is vrijgekomen niet langer dan acht weken na beëindiging van het graven in de directe nabijheid van de ontgravingslocatie opgeslagen.
2. Gescheiden partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen als bedoeld in artikel 4.1222 worden gescheiden opgeslagen.

§ 4.120 Graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Artikel 4.1224 (toepassingsbereik)
Deze paragraaf is van toepassing op het graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.

Artikel 4.1225 (melding)
1. Het is verboden de activiteit, bedoeld in artikel 4.1224, te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden.
2. Een melding bevat:
a. de onderzoeken, bedoeld in paragraaf 5.2.2;
b. gegevens over de ontgraving aangeduid op een kaart en op een dwarsprofiel;
c. het bodemvolume in kubieke meter waarin de activiteit wordt verricht;
d. de verwachte hoeveelheid terug te plaatsen grond in kubieke meter; en
e. de verwachte hoeveelheid af te voeren grond per kwaliteitsklasse als bedoeld in artikel 4.1230 in kubieke meter.
3. Ten minste vijf werkdagen voordat de activiteit op een andere manier wordt verricht dan overeenkomstig die gegevens worden de gewijzigde gegevens.
4. In afwijking van het eerste lid geldt voor graven als het uitsluitend gaat om het tijdelijk uitnemen van grond een termijn van vijf werkdagen.
5. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. In dat geval is artikel 4.1228 van toepassing.

Artikel 4.1226 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1224, worden gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht;
b. de verwachte datum van het begin van de activiteit;
c. een omschrijving van de verwachte duur van de activiteit; en
d. de aanleiding en het doel van de activiteit.
2. Onverwijld na het wijzigen van de begrenzing of de verwachte datum van het begin van de activiteit worden de gewijzigde gegevens verstrekt.
3. In afwijking van het eerste lid geldt een termijn van vijf werkdagen als de activiteit bestaat uit het tijdelijk uitnemen van grond.
4. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. In dat geval is artikel 4.1228 van toepassing.

Artikel 4.1227 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1224, worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt:
a. de naam en het adres van degene die de werkzaamheden gaat verrichten; en
b. de naam en het adres van de natuurlijke persoon en de onderneming die de milieukundige begeleiding gaan verrichten.
2. Onverwijld na het wijzigen van gegevens bedoeld in het eerste lid worden de gewijzigde gegevens verstrekt.

Artikel 4.1228 (gegevens en bescheiden: na de activiteit ingeval van spoedreparatie)
Ingeval van een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur worden onverwijld na afloop van de activiteit gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de begrenzing van de activiteit;
b. de datum waarop de activiteit is uitgevoerd; en
c. de aanleiding en het doel van de activiteit.

Artikel 4.1229 (aanwijzing modules: voorafgaand bodemonderzoek)
1. Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1224, wordt voldaan aan de regels over voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. In dat geval is artikel 4.1228 van toepassing.

Artikel 4.1230 (bodem en afval: gescheiden houden grond)
1. Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen worden bij het graven, het opslaan en het afvoeren of terugplaatsen van grond partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen waarin de partijen op grond van artikel 30 van het Besluit bodemkwaliteit zijn ingedeeld, gescheiden gehouden.
2. Het gescheiden houden gebeurt door verontreinigde of zwaar verontreinigde grond die vrijkomt bij het graven op te delen in partijen volgens de volgende criteria:
a. apart houden van verschillende grondsoorten;
b. apart houden van partijen met een gewogen gehalte asbest onder en boven de interventiewaarde bodemkwaliteit; en
c. apart houden van partijen die uitsluitend zijn verontreinigd met organische verbindingen tot boven de maximale waarde van de kwaliteitsklasse industrie.

Artikel 4.1231 (bodem: tijdelijke opslag van vrijkomende grond)
1. Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt grond die bij het graven is vrijgekomen niet langer dan acht weken na beëindiging van het graven in de directe nabijheid van de ontgravingslocatie opgeslagen.
2. Gescheiden partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen als bedoeld in artikel 4.1230 worden gescheiden opgeslagen.

Artikel 4.1232 (bodem en afval: kwaliteitsborging)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt het graven verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 7000.

Artikel 4.1233 (bodem en afval: milieukundige begeleiding graafwerkzaamheden)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt de activiteit begeleid door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 6000 als:
a. een deel van de verontreinigde grond niet wordt teruggebracht in het ontgravingsprofiel, maar zal worden afgevoerd;
b. op de locatie al een afdeklaag in de vorm van een leeflaag of een andere duurzame afdeklaag aanwezig is en de ontgraving dieper reikt dan deze laag; of
c. de ontgraving betrekking heeft op bodemlagen van verschillende bodemkwaliteitsklassen waardoor selectief graven noodzakelijk is.

Artikel 4.1234 (gegevens en bescheiden: bij beëindigen activiteit)

Ten hoogste vijf werkdagen na het beëindigen van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1224, worden gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de datum van de beëindiging van de activiteit;
b. indien van toepassing: de resultaten van de milieukundige begeleiding met daarbij in elk geval:
1° de vermelding van een aanduiding van de uitgevoerde ontgraving op een kaart en dwarsprofiel;
2° de bestemming van grond die niet wordt teruggeplaatst; en
3° de bijzondere omstandigheden die zich hebben voorgedaan.

§ 4.121 Saneren van de bodem

Artikel 4.1235 (toepassingsbereik)
Deze paragraaf is van toepassing op het saneren van de bodem.

Artikel 4.1236 (melding)
1. Het is verboden de activiteit, bedoeld in artikel 4.1235, te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden.
2. Een melding bevat:
a. de onderzoeken, bedoeld in paragraaf 5.2.2;
b. de keuze voor de saneringsaanpak;
c. in geval van een saneringsaanpak als bedoeld in artikel 4.1241 een omschrijving van de werkzaamheden, waaronder in ieder geval:
1º. het type afdeklaag, bedoeld in artikel 4.1241;
2º. de situering van de afdeklaag aangeduid op een kaart en op een dwarsprofiel;
3º. indien van toepassing: de maximale hoeveelheid af te voeren en de maximale hoeveelheid te herschikken grond in kubieke meter;
4º. indien van toepassing: de situering van de herschikte grond op een kaart;
d. in geval van een saneringsaanpak als bedoeld in artikel 4.1242 een omschrijving van de werkzaamheden, waaronder in ieder geval:
1º gegevens over de ontgraving aangeduid op een kaart en op een dwarsprofiel;
2º het bodemvolume waarin de werkzaamheden plaatsvinden;
3º de hoeveelheid af te voeren grond per kwaliteitsklasse in kubieke meter; en
4º een aanduiding van de terugsaneerwaarde, bedoeld in artikel 4.1242;
e. indien van toepassing: een omschrijving van de maatregelen om uitdamping van vluchtige verontreiniging tegen te gaan, bedoeld in artikel 4.1245;
f. als afvalwater wordt geloosd: de lozingsroutes.
3. Ten minste vijf werkdagen voordat de activiteit op een andere manier wordt verricht dan overeenkomstig de gegevens in het tweede lid worden de gewijzigde gegevens verstrekt.

Artikel 4.1237 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 3.48h, worden gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht; en
b. de verwachte datum van het begin van de activiteit.
2. Onverwijld na het wijzigen van de begrenzing of verwachte datum van het begin van de activiteit wijzigt, worden de gewijzigde gegevens verstrekt.

Artikel 4.1238 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1235, worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt:
a. de naam en het adres van degene die de werkzaamheden gaat verrichten; en
b. de naam en het adres van de natuurlijke persoon en de onderneming die de milieukundige begeleiding gaan verrichten.
2. Onverwijld na het wijzigen van de gegevens uit het eerste lid worden de gewijzigde gegevens verstrekt.

Artikel 4.1239 (aanwijzing modules: voorafgaand bodemonderzoek)
Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1235, wordt voldaan aan de regels over het voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2.

Artikel 4.1240 (bodem: twee standaard saneringsaanpakken)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid en het beschermen van de kwaliteit van de bodem wordt het saneren van de bodem uitgevoerd volgens artikel 4.1241 of 4.1242 of met een combinatie van beide aanpakken.

Artikel 4.1241 (bodem: afdekken als saneringsaanpak)
1. Er wordt een afdeklaag aangebracht die blootstelling van mensen aan verontreiniging op of in de bodem voorkomt.
2. De afdeklaag bestaat uit:
a. een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag; of
b. een laag grond of baggerspecie met een minimale dikte van 1,0 meter met een kwaliteit die volgt uit artikel 4.1272.
3. Onder een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag wordt in ieder geval verstaan een verhardingslaag die bestaat uit beton, asfalt, asfaltbeton, stelconplaten of bestrating met klinkers of tegels.
4. Verontreinigde grond die is vrijgekomen, wordt alleen herschikt op het gedeelte van de locatie waar een afdeklaag wordt aangebracht overeenkomstig dit artikel.

Artikel 4.1242 (bodem: verwijderen van verontreiniging als saneringsaanpak)
Verontreiniging van de bodem wordt verwijderd door de grond te ontgraven totdat de stof, die boven de interventiewaarde bodemkwaliteit of de lokale waarde in het omgevingsplan was aangetroffen, niet meer voorkomt in een concentratie hoger dan het niveau van de waarde die gelijk is aan de waarde voor de bodemfunctieklasse landbouw/natuur, wonen of industrie waarin de landbodem op grond van het Besluit kwaliteit leefomgeving is ingedeeld.

Artikel 4.1243 (bodem: kwaliteitsborging)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het voorkomen van verspreiding van verontreinigde grond, het behoud van gebruiksmogelijkheden van grond en de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen, wordt het saneren van de bodem verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 7000.

Artikel 4.1244 (bodem: milieukundige begeleiding sanering)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem, en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt de activiteit begeleid door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 6000.

Artikel 4.1245 (bodem: aanvullende maatregelen uitdampen)
1. Met het oog op het beschermen van de gezondheid worden in geval van aanwezigheid van verontreinigingen met vluchtige verbindingen in de bodem maatregelen genomen om te voorkomen dat er blootstelling kan plaatsvinden aan uitdamping vanuit die verontreiniging naar een gebouw op een bodemgevoelige locatie.
2. Aan het eerste lid wordt in ieder geval voldaan als een dampdichte laag of voldoende ventilatievoorzieningen in het gebouw worden aangebracht.

Artikel 4.1246 (gegevens en bescheiden: bij beëindigen activiteit)
1. Ten hoogste vier weken na het beëindigen van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1235, worden gegevens en bescheiden verstrekt in de vorm van een evaluatieverslag volgens BRL 6000 dat in ieder geval de volgende gegevens bevat:

a. het resultaat van de milieukundige begeleiding bestaande uit processturing met daarbij in ieder geval een opsomming van bijzondere omstandigheden die zich hebben voorgedaan tijdens het saneren van de bodem; en
b. de resultaten van de milieukundige begeleiding, indien van toepassing, bestaande uit verificatie van het eindresultaat van de saneringsaanpak.
2. In geval van aanwezigheid van verontreinigingen met vluchtige verbindingen wordt tevens een onderzoek verstrekt dat aantoont dat de kwaliteit van de binnenlucht met de in artikel 4.1245, tweede lid, bedoelde maatregelen voldoet aan de Toxicologische Toelaatbare Concentratie in Lucht (TCL) in µg per k lucht zoals opgenomen in bijlage VB van het Besluit kwaliteit leefomgeving.
3. Tevens worden indien van toepassing gegevens en bescheiden verstrekt over:
a. de aanduiding van gebruiksbeperkingen; en
b. aanduiding van nazorgmaatregelen als bedoeld in paragraaf 5.1.4.5.2 van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

§ 4.122 Opslaan, zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van zonder bewerking herbruikbare grond of baggerspecie

Artikel 4.1247 (toepassingsbereik)
Deze paragraaf is van toepassing op:
a. het opslaan, zeven en samenvoegen van grond van de kwaliteitsklasse landbouw/natuur, wonen of industrie; en
b. het opslaan, zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van baggerspecie van de kwaliteitsklasse niet verontreinigd, licht verontreinigd of matig verontreinigd.

Artikel 4.1248 (melding)
1. Het is verboden een activiteit als bedoeld in artikel 4.1247 te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden.
2. Een melding bevat:
a. een aanduiding van de kwaliteitsklasse van de opgeslagen grond;
b. een aanduiding van de kwaliteitsklasse van de opgeslagen baggerspecie;
c. een aanduiding of verschillende partijen grond of partijen baggerspecie worden samengevoegd;
d. als partijen worden samengevoegd of dit gebeurt tot een partij die groter is dan 25 m^3;
e. als partijen worden samengevoegd een aanduiding van kwaliteitsklassen van de samen te voegen partijen;
f. als afvalwater wordt geloosd: de lozingsroutes; en
g. als op een oppervlaktewaterlichaam wordt geloosd: de locaties van de lozingspunten en het maximale lozingsdebiet in m^3/u.
3. Ten minste vier weken voordat de activiteit op een andere manier wordt verricht dan overeenkomstig die gegevens, wordt een melding gedaan.
4. In afwijking van het eerste en derde lid geldt een termijn van vijf werkdagen als de activiteit het eenmalig opslaan van één partij grond of één partij baggerspecie is.
5. Dit artikel is niet van toepassing voor zover de activiteit als vergunningplichtig is aangewezen in hoofdstuk 3.

Artikel 4.1249 (afval: administratie partijen grond)
Met het oog op doelmatig beheer van afvalstoffen wordt een administratie bijgehouden van de opgeslagen partijen grond of partijen baggerspecie, met daarin per partij geregistreerd:
a. de herkomst;
b. de kwaliteitsklasse;
c. de kwaliteitsverklaringen;
d. de plaats van opslag;
e. de hoeveelheid; en
f. de aanvangsdatum van de opslag.

Artikel 4.1250 (aanwijzing modules: eindonderzoek bodem en bodembeschermende voorzieningen)
1. Bij het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1247, wordt voldaan aan de regels over:
a. het eindonderzoek bodem, bedoeld in paragraaf 5.2.1, als het gaat om het opslaan van grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie of baggerspecie van de kwaliteitsklasse licht verontreinigd of matig verontreinigd; en
b. bodembeschermende voorzieningen, bedoeld in paragraaf 5.4.2.
2. Het eerste lid, onder a, is niet van toepassing als:
a. de activiteit het eenmalig opslaan van één partij grond of één partij baggerspecie is,
b. voorafgaand aan het opslaan de bodemkwaliteitsklasse van de bodem op de plaats van opslaan in een milieuverklaring die is opgesteld overeenkomstig de bepalingen in het besluit bodemkwaliteit is vastgesteld; en
c. de grond of baggerspecie volgens artikel 4.1270, eerste lid, onder a, op de plaats van opslaan mag worden toegepast.

Artikel 4.1251 (water: lozingsroutes bij opslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie)
1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het te lozen afvalwater afkomstig van het opslaan, zeven of ontwateren van baggerspecie van de kwaliteitsklasse licht verontreinigd of matig verontreinigd geloosd op een oppervlaktewaterlichaam.
2. Als een maatwerkvoorschrift is gesteld waarin een andere lozingsroute is toegestaan, wordt het te lozen afvalwater, bedoeld in het eerste lid, geloosd op een oppervlaktewaterlichaam of via die andere route.

Artikel 4.1252 (water: lozing op een oppervlaktewaterlichaam)
Voor het afvalwater dat wordt geloosd op een oppervlaktewaterlichaam zijn de emissiegrenswaarden de waarden, bedoeld in tabel 4.1252, gemeten in een steekmonster.

Tabel 4.1252 Emissiegrenswaarden

Stof	**Emissiegrenswaarde in mg/l**
Onopgeloste stoffen	100
Chemisch zuurstofverbruik	200

Artikel 4.1253 (water: meetmethoden)
1. Op het bemonsteren van afvalwater is NEN 6600-1 van toepassing, en een monster is niet gefiltreerd.
2. Op het conserveren van een monster is NEN-EN-ISO 5667-3 van toepassing.
3. Bij het analyseren van een monster worden onopgeloste stoffen meegenomen, en op het analyseren is van toepassing:
a. voor onopgeloste stoffen: NEN-EN 872; en
b. voor chemisch zuurstofverbruik: NEN 6633 of NEN-ISO 15705.

Artikel 4.1254 (bodem: bodembeschermende voorziening bij opslaan baggerspecie)
1. Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de bodem met bodembedreigende stoffen wordt baggerspecie van de kwaliteitsklasse licht verontreinigd of matig verontreinigd opgeslagen in een met folie beklede grondput volledig omringd door een dijklichaam:
a. waarvan het binnendijkse volume ten minste gelijk is aan de maximale inhoud van het baggerdepot; en
b. dat is bestand tegen krachten die ontstaan bij het opslaan van baggerspecie.
2. Folie dat voor een baggerdepot wordt gebruikt is gecertificeerd voor gebruik bij het opslaan van baggerspecie door een conformiteitsbeoordelingsinstantie met een accreditatie voor BRL-K519, BRL-K537, BRL-K538, BRL-K546 of BRL-K1149.

3. Het eerste lid is niet van toepassing als de baggerspecie volgens artikel 4.1272 op de plaats van het opslaan mag worden toegepast.

Artikel 4.1255 (afval en bodem: samenvoegen partijen)
1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalstoffen en het voorkomen van verontreiniging van de bodem worden verschillende partijen grond of partijen baggerspecie niet samengevoegd tot een partij die groter is dan 25 m^3.
2. Het eerste lid is niet van toepassing als de partijen grond of partijen baggerspecie:
a. in dezelfde kwaliteitsklasse zijn ingedeeld; en
b. zijn gekeurd en samengevoegd overeenkomstig BRL 9335 of BRL 7500, door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit hiervoor.
3. Het eerste lid is ook niet van toepassing als de partijen grond of partijen baggerspecie:
a. kleiner zijn dan 100 ton; en
b. zijn samengevoegd overeenkomstig BRL 9335 of BRL 7500, door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit hiervoor.
4. Het eerste lid is ook niet van toepassing als:
a. het gaat om grond van kwaliteitsklasse landbouw/natuur of niet verontreinigde baggerspecie; en
b. de partijen grond of de partijen baggerspecie voorzien zijn van een erkende kwaliteitsverklaring, overeenkomstig BRL 9313 of BRL 9321.

Artikel 4.1256 (afval: termijn opslaan)
1. In het belang van een doelmatig beheer van afvalstoffen wordt een partij grond of een partij baggerspecie niet langer dan drie jaar opgeslagen.
2. In een oppervlaktewaterlichaam wordt een partij grond of een partij baggerspecie niet langer dan tien jaar opgeslagen.

§ 4.123 Toepassen van bouwstoffen

Artikel 4.1257 (toepassingsbereik)
1. Deze paragraaf is van toepassing op het toepassen van bouwstoffen.
2. In deze paragraaf wordt onder werk verstaan: bouwwerk, infrastructuur of andere functionele toepassing van bouwstoffen.
3. De regels van deze paragraaf gelden voor het toepassen van partijen als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit afzonderlijk, tenzij anders is bepaald.
4. In deze paragraaf wordt verstaan onder:
a. *baggerspecie*: baggerspecie als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit; en
b. *grond*: grond als bedoeld in artikel 1 het Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 4.1258 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Als avi-bodemassen of immobilisaten worden toegepast, worden ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1257, de volgende gegevens en bescheiden verstrekt aan het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2:
a. de verwachte datum van het begin van het toepassen;
b. de verwachte datum waarop het werk zal zijn voltooid;
c. een milieuverklaring bodemkwaliteit;
d. de herkomst van de avi-bodemassen en immobilisaten;
e. de kwaliteit van de avi-bodemassen of immobilisaten; en
f. de hoeveelheid avi-bodemassen of immobilisaten die in totaal in het werk zal worden toegepast.
2. Het eerste lid, onder b, d, e en f, is niet van toepassing als de gegevens al eerder voor het werk zijn verstrekt.
3. In deze paragraaf wordt onder immobilisaat verstaan: vormgegeven bouwstoffen die het product zijn van een methode van verwerking waarbij de chemische of fysische eigenschappen van een afvalstof worden gewijzigd met het doel daarin aanwezige verontreinigende stoffen vast te leggen.

Artikel 4.1259 (gegevens en bescheiden: tijdens en na afloop van de activiteit)

1. Tijdens het toepassen van de bouwstoffen zijn de volgende gegevens en bescheiden beschikbaar:
a. een milieuverklaring bodemkwaliteit waaruit blijkt dat de bouwstoffen voldoen aan de daarvoor geldende kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit; en
b. een afleverbon, afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit.
2. Het eerste lid is niet van toepassing als:
a. metselmortel of een natuursteenproduct, met uitzondering van breuksteen en steenslag, wordt toegepast;
b. vormgegeven bouwstoffen als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit zonder verandering van de eigenschappen of samenstelling in ongewijzigde vorm en onder dezelfde omstandigheden opnieuw worden toegepast;
c. asfalt of asfaltbeton waarvan volgens bij ministeriële regeling gestelde regels is vastgesteld dat het niet teerhoudend is, opnieuw in dezelfde wegverharding wordt toegepast;
d. bouwstoffen die tijdelijk uit een werk zijn weggenomen, in dat werk op of nabij dezelfde locatie in ongewijzigde vorm en onder dezelfde omstandigheden opnieuw worden toegepast zonder dat de eigendom daarvan wordt overgedragen; en
e. bouwstoffen worden toegepast door een natuurlijk persoon, anders dan in het uitoefenen van zijn beroep of bedrijf, en de in het werk toegepaste hoeveelheid bouwstoffen in totaal ten hoogste 25 m^3 bedraagt.
3. Afleverbonnen en milieuverklaringen bodemkwaliteit worden ten minste vijf jaar na het toepassen van de bouwstoffen bewaard.

Artikel 4.1260 (milieu, grondstof, afvalstof: functionele toepassing)
1. Met het oog op het beschermen van het milieu worden bouwstoffen alleen toegepast voor het aanleggen, in stand houden, herstellen, veranderen of uitbreiden van een werk.
2. Het toepassen van bouwstoffen in een werk wordt, voor zover de bouwstoffen een afvalstof zijn, aangemerkt als een nuttige toepassing als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet milieubeheer.
3. Met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen worden in afwijking van het eerste lid geen bouwstoffen toegepast met het doel:
a. een oppervlaktewaterlichaam te verondiepen of tot landbodem te ontwikkelen; of
b. de bodem op te hogen voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden, tuinen of recreatieterreinen.

Artikel 4.1261 (grondstof en afvalstof: functionele hoeveelheid)
Met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen worden bouwstoffen niet toegepast in een grotere hoeveelheid dan voor het voltooien van het werk volgens gangbare civieltechnische, bouwtechnische, milieuhygiënische, ecologische of esthetische maatstaven redelijkerwijs nodig is.

Artikel 4.1262 (bodem en water: beschermende maatregelen)
1. Met het oog op het beschermen van de bodem en het voorkomen van verontreiniging van een oppervlaktewaterlichaam worden bouwstoffen:
a. niet met de bodem vermengd; en
b. zo toegepast dat ze kunnen worden verwijderd.
2. Bouwstoffen worden verwijderd als het werk waarin ze zijn toegepast, buiten gebruik is gesteld, tenzij het verwijderen van de bouwstoffen grotere nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving heeft dan het niet verwijderen.

Artikel 4.1263 (grondstof en afvalstof: bouwstoffen vermengd met grond of baggerspecie)
Met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen worden geen bouwstoffen toegepast die zijn vermengd met meer dan 20 gewichtsprocent grond of baggerspecie, tenzij de grond of baggerspecie als grondstof voor de bouwstoffen heeft gediend.

Artikel 4.1264 (milieu: kwaliteitseisen)
Met het oog op het beschermen van het milieu worden alleen bouwstoffen toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de voor bouwstoffen geldende kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit.

§ 4.124 Toepassen van grond of baggerspecie

Artikel 4.1265 (toepassingsbereik)
1. Deze paragraaf is van toepassing op het op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van grond of baggerspecie.
2. De regels van deze paragraaf gelden voor het toepassen van partijen als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit afzonderlijk, tenzij anders is bepaald.
3. In deze paragraaf wordt verstaan onder:
a. *baggerspecie*: baggerspecie als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit; en
b. *grond*: grond als bedoeld in artikel 1 het Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 4.1266 (melding)
1. Het is verboden de activiteit, bedoeld in artikel 4.1265, te verrichten zonder dit ten minste vijf werkdagen voor het begin ervan te melden.
2. Een melding bevat:
a. de vermelding van de functionele toepassing, in het kader waarvan de grond of baggerspecie wordt toegepast, en een onderbouwing van de functionaliteit van de toepassing;
b. de dimensionering van de functionele toepassing in het kader waarvan de grond of baggerspecie wordt toegepast;
c. de hoeveelheid grond of baggerspecie die in totaal in het kader van de functionele toepassing wordt toegepast;
d. de verwachte datum waarop voor het eerst grond of baggerspecie in het kader van de functionele toepassing wordt toegepast;
e. de coördinaten van de ontvangende landbodem, tenzij het adres daarvan is vermeld;
f. de coördinaten van het ontvangende oppervlaktewaterlichaam;
g. als gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid van grootschalig toepassen volgens artikel 4.1274, eerste lid: de vermelding daarvan;
h. als sprake is van toepassen in het kader van opvulling van een diepe plas als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i: de vermelding daarvan; en
i. als sprake is van toepassen in het kader van verspreiding van baggerspecie als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid: de vermelding daarvan, met aanduiding van het toepasselijke onderdeel.
3. Ten minste vijf werkdagen of ten minste vier weken als het gaat om het toepassen, bedoeld in het vijfde lid, voordat de activiteit op een andere manier wordt verricht dan overeenkomstig die gegevens, wordt een melding gedaan, met dien verstande dat een vermelding als bedoeld in het tweede lid, onder g, dat gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid van grootschalig toepassen volgens artikel 4.1274, eerste lid, niet kan worden gewijzigd.
4. Het eerste lid, is niet van toepassing als:
a. de grond of baggerspecie wordt toegepast door een natuurlijk persoon, anders dan in het uitoefenen van zijn beroep of bedrijf, en ten hoogste 25 m^3 grond of baggerspecie in totaal in het kader van de functionele toepassing wordt toegepast;
b. de grond of baggerspecie wordt toegepast op een bedrijf voor het telen van gewassen in de openlucht als bedoeld in paragraaf 3.6.3 en de grond wordt ontgraven uit en toegepast op tot dat bedrijf behorende landbouwgronden;
c. in het kader van de functionele toepassing in totaal ten hoogste 50 m^3 grond van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse ‘landbouw/natuur’ als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit wordt toegepast;
d. in het kader van de functionele toepassing in totaal ten hoogste 50 m^3 baggerspecie van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse ‘landbouw/natuur’ als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit wordt toegepast, tenzij de activiteit wordt verricht in de territoriale zee of in de exclusieve economische zone;

e. baggerspecie wordt toegepast in het kader van de verspreiding over aan een oppervlaktewaterlichaam grenzende terreinen, bedoeld in artikel 4.1269, derde lid, onder a;
f. de activiteit als vergunningplichtig is aangewezen in hoofdstuk 3; en
g. voor de functionele toepassing in het kader waarvan de grond of baggerspecie wordt toegepast, al eerder een melding is gedaan.
5. In afwijking van het eerste lid geldt een termijn van vier weken voor:
a. het toepassen van grond of baggerspecie die overeenkomstig BRL SIKB 7500 is bewerkt in een grondreinigingsinstallatie; en
b. het grootschalig toepassen van grond of baggerspecie, bedoeld in artikel 4.1274, eerste lid.

Artikel 4.1267 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1265, worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt aan het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2:
a. de verwachte datum van het begin van het toepassen;
b. de verwachte datum waarop de functionele toepassing in het kader waarvan de grond of baggerspecie wordt toegepast, zal zijn voltooid of beëindigd;
c. een milieuverklaring bodemkwaliteit voor de grond of baggerspecie;
d. de herkomst van de grond of baggerspecie;
e. de kwaliteit van de grond of baggerspecie;
f. een milieuverklaring bodemkwaliteit voor de ontvangende bodem;
g. als sprake is van het toepassen van grond of baggerspecie in een afdeklaag op grootschalig toegepaste grond of baggerspecie, bedoeld in artikel 4.1274, derde lid, of het toepassen van grond of baggerspecie, bedoeld in artikel 4.1276, derde lid: de kwaliteitsklasse van de aangrenzende landbodem; en
h. als bij het toepassen van baggerspecie in een zoet oppervlaktewaterlichaam zout of brak water in het oppervlaktewaterlichaam terecht kan komen: de hoeveelheid water en het zoutgehalte in milligram per liter.
2. Het eerste lid is niet van toepassing als:
a. de grond of baggerspecie wordt toegepast door een natuurlijk persoon, anders dan in het uitoefenen van zijn beroep of bedrijf, en in het kader van de functionele toepassing in totaal ten hoogste 25 m^3 grond of baggerspecie wordt toegepast;
b. de grond of baggerspecie wordt toegepast op een bedrijf voor het telen van gewassen in de openlucht als bedoeld in paragraaf 3.6.3 en de grond wordt ontgraven uit en toegepast op tot dat bedrijf behorende landbouwgronden;
c. in het kader van de functionele toepassing alleen grond van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur' als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit wordt toegepast;
d. in het kader van de functionele toepassing alleen baggerspecie van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse 'algemeen toepasbaar' als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit wordt toegepast, tenzij de activiteit wordt verricht in de territoriale zee of in de exclusieve economische zone; en
e. baggerspecie wordt toegepast in het kader van de verspreiding over aan een oppervlaktewaterlichaam grenzende terreinen, bedoeld in artikel 4.1269, derde lid, onder a.
3. Het eerste lid, aanhef en onder c, e en f, is niet van toepassing op het toepassen van baggerspecie in het kader van een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder g, als de baggerspecie afkomstig is uit de territoriale zee en uit een vooronderzoek overeenkomstig NEN 5717 niet is gebleken van redenen om aan te nemen dat de zeebodem waaruit de baggerspecie afkomstig is, is verontreinigd.
4. Het eerste lid, aanhef en onder f, is niet van toepassing op:
a. het toepassen van grond of baggerspecie in het kader van opvulling van een diepe plas als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i;
b. het toepassen van baggerspecie in het kader van verspreiding daarvan als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid; en
c. grootschalig toepassen van grond of baggerspecie als bedoeld in artikel 4.1274, eerste lid.

5. Het eerste lid, onder b, d, e en f, is niet van toepassing als de gegevens en bescheiden voor het toepassen van grond of baggerspecie in het kader van de functionele toepassing al eerder zijn verstrekt.
6. In afwijking van het eerste lid geldt een termijn van vier weken voor:
a. het toepassen van grond of baggerspecie die volgens BRL SIKB 7500 is bewerkt in een grondreinigingsinstallatie, als voor het toepassen van grond of baggerspecie die in die installatie is bewerkt, voor de functionele toepassing in het kader waarvan de grond of baggerspecie wordt toegepast, niet al eerder gegevens en bescheiden zijn verstrekt;
b. het toepassen van grond in het kader van opvulling van een diepe plas als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i; en
c. het toepassen van baggerspecie in het kader van opvulling van een diepe plas als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i, als de baggerspecie niet afkomstig is uit hetzelfde oppervlaktewaterlichaam waarin de diepe plas ligt.
7. Als sprake is van toepassen van grond of baggerspecie die volgens BRL SIKB 7500 is bewerkt in een grondreinigingsinstallatie, wordt dit vermeld bij het verstrekken van de gegevens en bescheiden volgens het eerste lid en wordt ook aangegeven volgens welke reinigingsmethode de grond of baggerspecie is gereinigd, tenzij deze informatie in de milieuverklaring bodemkwaliteit is vermeld.

Artikel 4.1268 (gegevens en bescheiden: tijdens en na afloop van de activiteit)
1. De gegevens en bescheiden, bedoeld in de artikelen 4.1266 en 4.1267, zijn ook beschikbaar tijdens het verrichten van de activiteit.
2. Als op grond van artikel 4.1267, tweede lid, onder c, d of e geen gegevens en bescheiden hoeven te worden verstrekt, is voor de grond of baggerspecie die wordt toegepast, een milieuverklaring bodemkwaliteit beschikbaar.
3. De milieuverklaring bodemkwaliteit wordt ten minste vijf jaar na het toepassen grond of baggerspecie bewaard.

Artikel 4.1269 (milieu: functionele toepassing)
1. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt grond of baggerspecie alleen toegepast:
a. voor het aanleggen, in stand houden, herstellen, veranderen of uitbreiden van een werk dat als functionele toepassing is aangewezen in het tweede lid; of
b. in het kader van een functionele toepassing die is aangewezen in het derde lid.
2. Als functionele toepassing worden de volgende werken aangewezen:
a. wegen of spoorwegen, met inbegrip van bijbehorende geluidswallen, en bouwwerken en dijken;
b. ophogingen op of in de landbodem voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden, tuinen of recreatieterreinen;
c. ophogingen op of in de landbodem voor het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van een terrein of het bevorderen van de landbouwkundige waarde, natuurwaarde of recreatieve waarde van een terrein;
d. afdeklagen op saneringslocaties, bovenafdichtingen op stortplaatsen, gesloten stortplaatsen en voormalige stortplaatsen en afdeklagen op grootschalig toegepaste grond of baggerspecie als bedoeld in artikel 4.1274, derde lid, of in gevallen als bedoeld in artikel 4.1276, derde lid;
e. herinrichtingen van winplaatsen of voormalige winplaatsen voor delfstoffen, met uitzondering van winplaatsen en voormalige winplaatsen in oppervlaktewaterlichamen, voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden, tuinen of recreatieterreinen of het stabiliseren van wanden;
f. voorzieningen in oppervlaktewaterlichamen, met uitzondering van diepe plassen, voor het voorkomen of beperken van overstromingen of wateroverlast, het bevorderen van de natuurwaarde of recreatieve waarde daarvan, het bevorderen van de doorvaart van de scheepvaart of het herstellen of verbeteren van de ligging, vorm, afmeting en constructie van een waterstaatswerk;
g. suppleties van baggerspecie langs de kustlijn voor het herstellen of verbeteren van de kustverdediging;

h. opvullingen van oppervlaktewaterlichamen, met uitzondering van diepe plassen, tot landbodem voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden of recreatieterreinen; en
i. opvullingen van diepe plassen voor het bevorderen van de natuurwaarde of recreatieve waarde van de diepe plas, het ontwikkelen tot landbodem voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden of recreatieterreinen of het stabiliseren van wanden.
3. Als functionele toepassingen worden ook aangewezen:
a. de verspreiding, met inbegrip van verspreiding in een weilanddepot, van baggerspecie die in een oppervlaktewaterlichaam dat behoort tot de regionale wateren, is terechtgekomen door afspoeling en afkalving van materiaal van gronden die liggen aan of in het oppervlaktewaterlichaam:
1°. voor het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van die gronden; of
2°. op landbouwgronden tot ten hoogste 10 km afstand van de plaats van vrijkomen;
b. de verspreiding van baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam, met uitzondering van uiterwaarden, gorzen, slikken, stranden of platen, voor het herstellen of verbeteren van de ecologische en morfologische functies van het sediment; of
c. de verspreiding van baggerspecie afkomstig uit een watergang die ligt in tot een oppervlaktewaterlichaam behorende uiterwaarden, gorzen, slikken, stranden of platen, voor het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van die gronden.
4. Het toepassen van grond of baggerspecie in het kader van een functionele toepassing wordt, voor zover de grond of baggerspecie een afvalstof is, aangemerkt als een nuttige toepassing als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet milieubeheer.

Artikel 4.1270 (grondstof, afvalstof: functionele hoeveelheid)
Met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt grond of baggerspecie niet toegepast in een grotere hoeveelheid dan voor het voltooien van de functionele toepassing in het kader waarvan de grond of baggerspecie wordt toegepast, volgens gangbare civieltechnische, bouwtechnische, milieuhygiënische, ecologische of esthetische maatstaven redelijkerwijs nodig is.

Artikel 4.1271 (milieu: bodemvreemd materiaal)
1. Met het oog op de bescherming van het milieu wordt alleen grond of baggerspecie toegepast als:
a. daarin ten hoogste 20 gewichtsprocent steenachtig materiaal of hout voorkomt en dat bodemvreemde materiaal al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de bodem aanwezig was en niet is te voorkomen dat de grond of baggerspecie daarmee is vermengd; en
b. daarin alleen sporadisch ander bodemvreemd materiaal dan steenachtig materiaal of hout voorkomt en dat bodemvreemde materiaal al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de bodem aanwezig was, voor zover redelijkerwijs niet kan worden gevergd dat het uit de grond of baggerspecie wordt verwijderd voordat de grond of baggerspecie wordt toegepast.
2. Als in grond of baggerspecie bodemvreemd materiaal voorkomt, is tijdens het toepassen van de grond of baggerspecie bewijs voorhanden dat het materiaal al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de bodem aanwezig was.

Artikel 4.1272 (milieu: kwaliteitseisen)
1. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt in het kader van functionele toepassingen als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, a tot en met e en g, en derde lid, onder a en c, op de landbodem alleen grond of baggerspecie toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vierde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor:
a. de kwaliteitsklasse waarin de ontvangende landbodem volgens dat besluit is ingedeeld; en
b. de bodemfunctieklasse landbouw/natuur, wonen of industrie, waarin de ontvangende landbodem volgens artikel 5.89p van het Besluit kwaliteit leefomgeving is ingedeeld, of de bodemfunctieklasse landbouw/natuur als de ontvangende landbodem niet in de bodemfunctieklasse wonen of industrie is ingedeeld.

2. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt in het kader van een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, a, d en f tot en met i, en artikel 4.1269, derde lid, onder b en c, in een oppervlaktewaterlichaam alleen grond of baggerspecie toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan:
a. de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vierde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteitsklasse waarin de ontvangende waterbodem volgens dat besluit is ingedeeld;
b. als sprake is van toepassen van grond in een oppervlaktewaterlichaam: de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor grond van de kwaliteitsklasse 'industrie'; en
c. als sprake is van toepassen van baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam: de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor baggerspecie van de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigd'.

Artikel 4.1273 (maatwerk kwaliteitseisen)
1. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift kan het toepassen van grond of baggerspecie van een kwaliteit die niet voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 4.1272, eerste of tweede lid, alleen worden toegestaan als de toe te passen grond of baggerspecie afkomstig is uit een bodembeheergebied dat is aangewezen bij ministeriële regeling, in het omgevingsplan of de waterschapsverordening op grond van artikel 5.89o of artikel 6.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en ook weer binnen dat gebied wordt toegepast.
2. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift als bedoeld in het eerste lid kan het toepassen van grond of baggerspecie waarin een stof aanwezig is in een zodanige concentratie dat de grond of baggerspecie volgens de voor die stof geldende kwaliteitseis, bedoeld in artikel 29, tweede of derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, als sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie moet worden aangemerkt, alleen worden toegestaan als:
a. de toe te passen grond of baggerspecie is ontgraven uit een locatie waar de bodem diffuus sterk met de stof is verontreinigd; en
b. de grond of baggerspecie wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd.

Artikel 4.1274 (milieu: grootschalig toepassen)
1. Grond of baggerspecie mag in afwijking van artikel 4.1272, eerste en tweede lid, ook volgens dit artikel worden toegepast als sprake is van toepassen in het kader van:
a. het aanleggen van een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder a, als het een weg of spoorweg betreft, waarin ten minste 5.000 m^3 grond of baggerspecie in een laagdikte van ten minste 0,5 m zal worden toegepast;
b. het aanleggen van een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder a, als het een bouwwerk of dijk betreft, of een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder e of f, waarin ten minste 5.000 m^3 grond of baggerspecie in een laagdikte van ten minste 2 m zal worden toegepast; of
c. het in stand houden, herstellen, veranderen of uitbreiden van een functionele toepassing als bedoeld onder a of b, die is aangelegd:
1° als sprake is van het toepassen in een oppervlaktewaterlichaam: na 1 januari 2008; of
2° als sprake is van het toepassen op of in de landbodem: na 1 juli 2008.
2. Met het oog op het beschermen van het milieu worden alleen grond en baggerspecie toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder a, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteit 'emissiearme grond' of de kwaliteit 'emissiearme baggerspecie', en de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, tweede en derde lid, van dat besluit, die gelden voor:
a. als sprake is van het op of in de landbodem toepassen van grond of baggerspecie: grond van de kwaliteitsklasse 'industrie';
b. als sprake is van het in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van grond: grond van de kwaliteitsklasse 'industrie'; of
c. als sprake is van het in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van baggerspecie: baggerspecie van de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigd'.

3. In een geval als bedoeld in het eerste lid, onder a of c in samenhang met a:
a. wordt op de toegepaste grond of baggerspecie, met uitzondering van grond of baggerspecie die in bermen en taluds wordt toegepast, een aaneengesloten laag bouwstoffen aangebracht en in stand gehouden; en
b. worden in de bermen en taluds tot de dichtst bijgelegen fysieke afscheiding met een afstand van ten hoogste 10 m vanaf de rand van de verharding van de weg of het ballastbed van de spoorweg alleen grond en baggerspecie toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor grond van de kwaliteitsklasse 'industrie'.
4. In een geval als bedoeld in het eerste lid, onder b of c in samenhang met b, wordt op de toegepaste grond of baggerspecie:
a. een aaneengesloten laag bouwstoffen aangebracht en in stand gehouden; of
b. een afdeklaag van grond of baggerspecie aangebracht en in stand gehouden met een laagdikte van ten minste 0,5 m waarin alleen grond of baggerspecie wordt toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de eisen die volgens artikel 4.1272, eerste of tweede lid, gelden voor:
1° het toepassen van grond of baggerspecie op of in de aangrenzende landbodem; of
2° als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam en dat oppervlaktewaterlichaam niet tot landbodem wordt ontwikkeld: het toepassen van grond of baggerspecie op of in de aangrenzende waterbodem.
5. Dit artikel is niet van toepassing op het toepassen van grond of baggerspecie in de territoriale zee of in de exclusieve economische zone.

Artikel 4.1275 (maatwerk grootschalig toepassen)
1. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift kan het grootschalig toepassen van grond of baggerspecie van een kwaliteit die niet voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 4.1274, tweede lid, alleen worden toegestaan als de toe te passen grond of baggerspecie afkomstig is uit een bodembeheergebied dat is aangewezen bij ministeriële regeling, in het omgevingsplan of de waterschapsverordening op grond van artikel 5.89o of artikel 6.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en ook weer binnen dat gebied wordt toegepast.
2. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift als bedoeld in het eerste lid kan het toepassen van grond of baggerspecie waarin een stof aanwezig is in een zodanige concentratie dat de grond of baggerspecie volgens de voor die stof geldende kwaliteitseis, bedoeld in artikel 29, tweede of derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, als sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie moet worden aangemerkt, alleen worden toegestaan als:
a. de toe te passen grond of baggerspecie is ontgraven uit een locatie waar de bodem diffuus sterk met de stof is verontreinigd; en
b. de grond of baggerspecie wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd.

Artikel 4.1275 (milieu: toepassen in een diepe plas)
1. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt, in afwijking van artikel 4.1272, tweede lid, in het kader van het toepassen van grond of baggerspecie in opvullingen van een diepe plas als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i, alleen grond of baggerspecie toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder c, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteit 'voor toepassen in een diepe plas geschikte grond' of de kwaliteit 'voor toepassen in een diepe plas geschikte baggerspecie'.
2. Op de toegepaste grond of baggerspecie wordt binnen een jaar nadat het toepassen is voltooid of onderbroken een aaneengesloten afdeklaag met een laagdikte van 0,5 m aangebracht en in stand gehouden van grond of baggerspecie van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder d, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor:
a. als het grond betreft: de kwaliteit 'voor toepassen als afdeklaag in een diepe plas geschikte grond'; en
b. als het baggerspecie betreft: de kwaliteit 'voor toepassen als afdeklaag in een diepe plas geschikte baggerspecie'.

3. Als de diepe plas bij de herinrichting geheel of gedeeltelijk tot landbodem is ontwikkeld, wordt binnen een jaar na de beëindiging van het toepassen een aaneengesloten afdeklaag met een laagdikte van 0,5 m aangebracht en in stand gehouden van grond of baggerspecie van een kwaliteit die voldoet aan de eisen die volgens artikel 4.1270, eerste lid, gelden voor het toepassen van grond of baggerspecie op of in de aangrenzende landbodem.

Artikel 4.1277 (maatwerk toepassen in een diepe plas)
1. Met een maatwerkregel, maatwerkvoorschrift of vergunningvoorschrift kan het toepassen van grond of baggerspecie van een kwaliteit die niet voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 4.1276, eerste tot en met derde lid, alleen worden toegestaan als de toe te passen grond of baggerspecie afkomstig is uit een bodembeheergebied dat is aangewezen bij ministeriële regeling, in het omgevingsplan of de waterschapsverordening op grond van artikel 5.89o of artikel 6.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en ook weer binnen dat gebied wordt toegepast.
2. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift als bedoeld in het eerste lid kan het toepassen van grond of baggerspecie waarin een stof aanwezig is in een zodanige concentratie dat de grond of baggerspecie volgens de voor die stof geldende kwaliteitseis, bedoeld in artikel 29, tweede of derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, als sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie moet worden aangemerkt, alleen worden toegestaan als:
a. de toe te passen grond of baggerspecie is ontgraven uit een locatie waar de bodem diffuus sterk met de stof is verontreinigd; en
b. de grond of baggerspecie wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd.

Artikel 4.1278 (milieu: verspreiden)
Met het oog op het beschermen van het milieu wordt, in afwijking van artikel 4.1272, eerste en tweede lid, in het kader van verspreiding van baggerspecie, bedoeld in artikel 4.1269, derde lid, alleen baggerspecie toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder b, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteit 'voor verspreiden geschikte baggerspecie'.

Artikel 4.1279 (maatwerk verspreiden)
1. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift kan het toepassen van baggerspecie van een kwaliteit die niet voldoet aan de kwaliteitseisen bedoeld in artikel 4.1278, eerste lid, alleen worden toegestaan als de toe te passen baggerspecie afkomstig is uit een bodembeheergebied dat is aangewezen bij ministeriële regeling, in het omgevingsplan of de waterschapsverordening op grond van artikel 5.89o of artikel 6.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en ook weer binnen dat gebied wordt toegepast.
2. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift als bedoeld in het eerste lid kan het toepassen van baggerspecie waarin een stof aanwezig is in een zodanige concentratie dat baggerspecie volgens de voor die stof geldende kwaliteitseis, bedoeld in artikel 29, tweede en derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, als sterk verontreinigde baggerspecie moet worden aangemerkt, alleen worden toegestaan als:
a. de toe te passen baggerspecie is ontgraven uit een locatie waar de bodem diffuus sterk met de stof is verontreinigd; en
b. de baggerspecie wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd.

Artikel 4.1280 (milieu: toepassen van tarragrond)
1. Als sprake is van toepassen van tarragrond wordt in afwijking van artikel 4.1272, eerste lid, met het oog op het beschermen van het milieu alleen tarragrond toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen voor tarragrond, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder e, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteitsklasse en de bodemfunctieklasse, waarin de ontvangende landbodem is ingedeeld.
2. Als sprake is van het grootschalig toepassen van tarragrond wordt in afwijking van artikel 4.1274, tweede lid, onder a, met het oog op het beschermen van het milieu alleen tarragrond

toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen voor tarragrond, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder a, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteit 'emissiearme grond' en voor de kwaliteitsklasse waarin de ontvangende landbodem is ingedeeld.
3. Tarragrond wordt alleen op de landbodem toegepast.
4. Tarragrond die is ontstaan bij het schoonmaken van aardappelen die zijn behandeld met chloorprofam, wordt niet toegepast in een gebied dat op grond van artikel 7.6 van het Besluit kwaliteit leefomgeving is aangewezen als onderdeel van het natuurnetwerk Nederland.

§ 4.125 Toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg

Artikel 4.1281 (toepassingsbereik)
1. Deze paragraaf is van toepassing op het op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen.
2. De regels van deze paragraaf gelden voor het toepassen van partijen als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit afzonderlijk, tenzij anders is bepaald.
3. In deze paragraaf wordt verstaan onder:
a. *baggerspecie*: baggerspecie als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit; en
b. *grond*: grond als bedoeld in artikel 1 het Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 4.1282 (melding)
1. Het is verboden een activiteit als bedoeld in artikel 4.1281 te verrichten zonder dit ten minste vijf werkdagen voor het begin ervan te melden.
2. Een melding bevat:
a. een vermelding van de functionele toepassing in het kader waarvan in de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, en een onderbouwing van de functionaliteit van het werk;
b. de dimensionering van de functionele toepassing in het kader waarvan de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast;
c. de hoeveelheid mijnsteen of vermengde mijnsteen die in totaal in het kader van de functionele toepassing wordt toegepast;
d. de verwachte datum waarop voor het eerst mijnsteen of vermengde mijnsteen in het kader van de functionele toepassing wordt toegepast;
e. de coördinaten van de ontvangende landbodem, tenzij het adres daarvan is vermeld;
f. de coördinaten van het ontvangende oppervlaktewaterlichaam; en
g. als gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid van grootschalig toepassen volgens artikel 4.1290, eerste lid: de vermelding daarvan.
3. Ten minste vijf werkdagen of ten minste vier weken als het gaat om het toepassen, bedoeld in het zesde lid, voordat de activiteit op een andere manier wordt verricht dan overeenkomstig die gegevens, wordt een melding gedaan, met dien verstande dat een vermelding als bedoeld in het eerste lid, onder g, dat gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid van grootschalig toepassen volgens artikel 4.1290, eerste lid, niet kan worden gewijzigd.
4. Het eerste lid is niet van toepassing als de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast door een natuurlijk persoon, anders dan in het uitoefenen van zijn beroep of bedrijf, en in het werk ten hoogste 25 m^3 mijnsteen of vermengde mijnsteen in totaal in het kader van de functionele toepassing wordt toegepast.
5. Dit artikel is niet van toepassing als voor het werk waarin de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, al eerder een melding is gedaan.
6. In afwijking van het eerste lid geldt een termijn van vier weken voor het grootschalig toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen, bedoeld in artikel 4.1290.

Artikel 4.1283 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 4.1281, worden de volgende gegevens en bescheiden verstrekt aan het bevoegd gezag, bedoeld in afdeling 2.2:
a. de verwachte datum van het begin van het toepassen;

b. de verwachte datum waarop de functionele toepassing in het kader waarvan de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, zal zijn voltooid of beëindigd;
c. een milieuverklaring bodemkwaliteit voor de mijnsteen of vermengde mijnsteen;
d. de herkomst van de mijnsteen of vermengde mijnsteen;
e. de kwaliteit van de mijnsteen of vermengde mijnsteen;
f. een milieuverklaring bodemkwaliteit voor de ontvangende bodem; en
g. als sprake is van het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in een afdeklaag op een grootschalige toepassing, bedoeld in artikel 4.1290, vierde lid: de kwaliteitsklasse van de aangrenzende landbodem.
2. Het eerste lid is niet van toepassing als in het kader van de functionele toepassing in totaal ten hoogste 25 m^3 mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast door een natuurlijk persoon, anders dan in het uitoefenen van zijn beroep of bedrijf.
3. Het eerste lid, aanhef en onder f, is niet van toepassing op grootschalig toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen als bedoeld in artikel 4.1290.
4. Het eerste lid, onder b, d, e en f, is niet van toepassing als de gegevens en bescheiden voor de functionele toepassing in het kader waarvan de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, al eerder zijn verstrekt.

Artikel 4.1284 (gegevens en bescheiden: tijdens en na afloop van de activiteit)
De gegevens en bescheiden, bedoeld in de artikelen 4.1282 en 4.1283, zijn ook beschikbaar tijdens het verrichten van de activiteit.

Artikel 4.1285 (milieu: functionele toepassing)
1. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt mijnsteen of vermengde mijnsteen alleen toegepast in een toepassingsgebied voor het aanleggen, in stand houden, herstellen, veranderen of uitbreiden van een functionele toepassing die is aangewezen in het tweede lid.
2. Als functionele toepassing worden aangewezen:
a. bouwwerken, dijken, wegen of spoorwegen, met inbegrip van daartoe behorende geluidswallen;
b. ophogingen op of in de landbodem voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, natuurgronden, tuinen of recreatieterreinen;
c. ophogingen op of in de landbodem voor het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van een terrein of het bevorderen van de natuurwaarde of recreatieve waarde van een terrein;
d. afdeklagen op grootschalig toegepaste mijnsteen of vermengde mijnsteen als bedoeld in artikel 4.1290, vierde lid, onder c;
e. herinrichtingen van winplaatsen of voormalige winplaatsen voor delfstoffen, met uitzondering van winplaatsen en voormalige winplaatsen in oppervlaktewaterlichamen, voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, natuurgronden, tuinen of recreatieterreinen of het stabiliseren van wanden; en
f. voorzieningen in oppervlaktewaterlichamen, met uitzondering van diepe plassen, voor het voorkomen of beperken van overstromingen of wateroverlast, het bevorderen van de natuurwaarde of recreatieve waarde daarvan, het bevorderen van de doorvaart van de scheepvaart of het herstellen of verbeteren van de ligging, vorm, afmeting en constructie van een waterstaatswerk.
3. Het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in het kader van functionele toepassing wordt, voor zover de mijnsteen of vermengde mijnsteen een afvalstof is, aangemerkt als een nuttige toepassing als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet milieubeheer.

Artikel 4.1286 (grondstof, afvalstof: functionele hoeveelheid)
Met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen worden mijnsteen of vermengde mijnsteen niet toegepast in een grotere hoeveelheid dan voor het voltooien van de functionele toepassing in het kader waarvan de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, volgens gangbare civieltechnische, bouwtechnische, milieuhygiënische, ecologische of esthetische maatstaven redelijkerwijs nodig is.

Artikel 4.1287 (milieu: bodemvreemd materiaal)

1. Met het oog op de bescherming van het milieu worden alleen mijnsteen of vermengde mijnsteen toegepast, als:
a. daarin ten hoogste 20 gewichtsprocent steenachtig materiaal, met uitzondering van mijnsteen, of hout voorkomt en dat bodemvreemde materiaal al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de bodem aanwezig was en niet is te voorkomen dat de mijnsteen of vermengde mijnsteen daarmee is vermengd; en
b. daarin alleen sporadisch ander bodemvreemd materiaal dan steenachtig materiaal of hout voorkomt en dat bodemvreemde materiaal al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de bodem aanwezig was, voor zover redelijkerwijs niet kan worden gevergd dat het uit de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt verwijderd voordat de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast.
2. Als in mijnsteen of vermengde mijnsteen bodemvreemd materiaal voorkomt, is tijdens het toepassen van de mijnsteen of vermengde mijnsteen bewijs voorhanden dat het materiaal al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de vermengde mijnsteen aanwezig was.

Artikel 4.1288 (milieu: kwaliteitseisen)
1. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt op de landbodem alleen mijnsteen of vermengde mijnsteen toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vierde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor:
a. de kwaliteitsklasse waarin de ontvangende landbodem volgens dat besluit is ingedeeld; en
b. de bodemfunctieklasse landbouw/natuur, wonen of industrie, waarin de ontvangende landbodem volgens artikel 5.89p van het Besluit kwaliteit leefomgeving is ingedeeld, of de bodemfunctieklasse landbouw/natuur als de ontvangende landbodem niet in de bodemfunctieklasse wonen of industrie is ingedeeld.
2. Met het oog op het beschermen van het milieu wordt in een oppervlaktewaterlichaam alleen mijnsteen of vermengde mijnsteen toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan:
a. de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vierde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteitsklasse waarin de ontvangende waterbodem volgens dat besluit is ingedeeld;
b. als sprake is van toepassen van vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met grond, in een oppervlaktewaterlichaam: de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor grond van de kwaliteitsklasse ‘industrie’; en
c. als sprake is van toepassen van vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met baggerspecie, in een oppervlaktewaterlichaam: de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor baggerspecie van de kwaliteitsklasse ‘matig verontreinigd’.

Artikel 4.1289 (maatwerk kwaliteitseisen)
1. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift kan het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen van een kwaliteit die niet voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 4.1288, eerste of tweede lid, alleen worden toegestaan als de toe te passen mijnsteen of vermengde mijnsteen afkomstig is uit een bodembeheergebied dat is aangewezen bij ministeriële regeling, in het omgevingsplan of de waterschapsverordening op grond van artikel 5.89o of artikel 6.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en ook weer binnen dat gebied wordt toegepast.
2. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift als bedoeld in het eerste lid kan het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen waarin een stof aanwezig is in een zodanige concentratie dat de mijnsteen of vermengde mijnsteen volgens de voor die stof geldende kwaliteitseis, bedoeld in artikel 29, tweede of derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, als sterk verontreinigde mijnsteen of sterk verontreinigde vermengde mijnsteen moet worden aangemerkt, alleen worden toegestaan als:
a. de toe te passen mijnsteen of vermengde mijnsteen is ontgraven uit een locatie waar de bodem diffuus sterk met de stof is verontreinigd; en
b. de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd.

Artikel 4.1290 (grootschalig toepassen)

1. Mijnsteen of vermengde mijnsteen mag in afwijking van artikel 4.1288, eerste en tweede lid, ook volgens dit artikel worden toegepast als sprake is van toepassen voor:

a. een weg of spoorweg als bedoeld in artikel 4.1285, tweede lid, onder a, waarin bij het aanleggen ten minste 5.000 m^3 mijnsteen of vermengde mijnsteen in een laagdikte van ten minste 0,5 m zal worden toegepast;

b. een ander functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1285, tweede lid, onder a, of een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1285, tweede lid, onder d of e, waarin bij de aanleg ten minste 5000 m^3 mijnsteen of vermengde mijnsteen in een laagdikte van ten minste 2 m zal worden toegepast; of

c. het in stand houden, herstellen, veranderen of uitbreiden van een functionele toepassing als bedoeld onder a of b, dat is aangelegd na 1 juli 2008.

2. Met het oog op het beschermen van het milieu worden alleen mijnsteen of vermengde mijnsteen toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder a, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor de kwaliteit 'emissiearme mijnsteen' of de kwaliteit 'emissiearme vermengde mijnsteen', en de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, tweede en derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor:

a. als sprake is van het op of in de landbodem toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen: grond van de kwaliteitsklasse 'industrie';

b. als sprake is van het in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met grond: grond van de kwaliteitsklasse 'industrie'; of

c. als sprake is van het in een oppervlaktewaterlichaam toepassen van vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met baggerspecie: baggerspecie van de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigd'.

3. In een geval als bedoeld in het eerste lid, onder a of c in samenhang met a:

a. wordt op de toegepaste mijnsteen of vermengde mijnsteen, met uitzondering van mijnsteen of vermengde mijnsteen die in bermen en taluds wordt toegepast, een aaneengesloten laag bouwstoffen aangebracht en in stand gehouden; en

b. worden in de bermen en taluds tot de dichtst bijgelegen fysieke afscheiding met een afstand van ten hoogste 10 m vanaf de rand van de verharding van de weg of het ballastbed van de spoorweg alleen mijnsteen of vermengde mijnsteen toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, die gelden voor grond van de kwaliteitsklasse 'industrie'.

4. In een geval als bedoeld in het eerste lid, onder b of c in samenhang met b, wordt op de toegepaste mijnsteen of vermengde mijnsteen:

a. een aaneengesloten laag bouwstoffen aangebracht en in stand gehouden;

b. een afdeklaag van grond of baggerspecie aangebracht en in stand gehouden met een laagdikte van ten minste 0,5 m, waarin alleen grond of baggerspecie worden toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen die volgens artikel 4.1272, eerste of tweede lid, gelden voor:

1° het toepassen van grond of baggerspecie op of in de aangrenzende landbodem;

2° als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam en dat oppervlaktewaterlichaam niet tot landbodem wordt ontwikkeld: het toepassen van grond of baggerspecie op de aangrenzende waterbodem; of

c. een afdeklaag van mijnsteen of vermengde mijnsteen aangebracht en in stand gehouden met een laagdikte van ten minste 0,5 m, waarin alleen mijnsteen of vermengde mijnsteen worden toegepast van een kwaliteit die voldoet aan de kwaliteitseisen die volgens artikel 4.1288, eerste en tweede lid, gelden voor:

1° het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen op of in de aangrenzende landbodem; of

2° als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam en dat oppervlaktewaterlichaam niet tot landbodem wordt ontwikkeld: het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen op of in de aangrenzende waterbodem.

Artikel 4.1291 (maatwerk grootschalig toepassen)

1. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift kan het grootschalig toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen van een kwaliteit die niet voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 4.1288, eerste en tweede lid, alleen worden toegestaan als de toe te passen mijnsteen of vermengde mijnsteen afkomstig is uit een bodembeheergebied dat is aangewezen bij ministeriële regeling, in het omgevingsplan of de waterschapsverordening op grond van artikel 5.89o of artikel 6.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving en ook weer binnen dat gebied wordt toegepast.
2. Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift als bedoeld in het eerste lid kan het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen waarin een stof aanwezig is in een zodanige concentratie dat de mijnsteen of vermengde mijnsteen volgens de voor die stof geldende kwaliteitseis, bedoeld in artikel 29, tweede, derde of vierde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, als sterk verontreinigde mijnsteen of sterk verontreinigde vermengde mijnsteen moet worden aangemerkt, alleen worden toegestaan als:
a. de toe te passen mijnsteen of vermengde mijnsteen is ontgraven uit een locatie waar de bodem diffuus sterk met de stof is verontreinigd; en
b. de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd.

J

Na paragraaf 5.2.1 wordt een paragraaf toegevoegd, luidende:

§ 5.2.2 Voorafgaand bodemonderzoek

Artikel 5.7a (vooronderzoek bodem)
Het vooronderzoek bodem voldoet aan NEN 5725.

Artikel 5.7b (verkennend bodemonderzoek)
1. Als uit het vooronderzoek bodem blijkt dat er een verdenking bestaat van de aanwezigheid van een verontreiniging van de bodem wordt een verkennend bodemonderzoek verricht.
2. Een verkennend bodemonderzoek voldoet aan NEN 5740.
3. Het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000.
4. De laboratoriumanalyse wordt verricht door een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS 3000.

Artikel 5.7c (verkennend bodemonderzoek asbest)
1.Als uit het vooronderzoekbodem of het verkennend bodemonderzoek blijkt dat er een verdenking bestaat op aanwezigheid van asbest in de bodem wordt een verkennend bodemonderzoek asbest verricht.
2. Een verkennend bodemonderzoek asbest voldoet aan NEN 5707.
3. Het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000.
4. De laboratoriumanalyse wordt verricht door een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS 3000.

Artikel 5.7d (nader bodemonderzoek)
1. Als uit het verkennend bodemonderzoek blijkt dat een nader bodemonderzoek nodig is, wordt een nader bodemonderzoek verricht.
2. Een nader bodemonderzoek voldoet aan NTA 5755.
3. Het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000.

4. De laboratoriumanalyse wordt verricht door een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS 3000.

Artikel 5.7e (nader bodemonderzoek asbest)
1. Als uit het verkennend bodemonderzoek asbest blijkt dat er een nader bodemonderzoek nodig is, wordt een nader bodemonderzoek asbest verricht.
2. Een nader bodemonderzoek asbest voldoet aan NEN 5707.
3. Het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000.
4. De laboratoriumanalyse wordt verricht door een certificatie-instantie of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS 3000.

Artikel 5.7f (water: lozing bij voorafgaand bodemonderzoek)
1. Met het oog op het doelmatig beheer van afvalwater wordt het te lozen afvalwater afkomstig van voorafgaand bodemonderzoek als bedoeld in de artikelen 5.7b, 5.7c, 5.7d, en 5.7e geloosd in een vuilwaterriool.
2. Als een maatwerkvoorschrift is gesteld waarin een andere lozingsroute is toegestaan, wordt het te lozen afvalwater geloosd in een vuilwaterriool of via die andere route.

K

Na artikel 6.56h worden in paragraaf 6.2.7.5 vijf artikelen ingevoegd, luidende:

§ 6.2.7.5 Lozingen bij graven en saneringen

Artikel 6.56ha (melding lozingsactiviteit bij graven en saneringen)
1. Het is verboden de volgende activiteiten te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden:
a. het lozen van afvalwater afkomstig van graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit;
b. het lozen van afvalwater afkomstig van het saneren van de bodem; en
c. het lozen van afvalwater afkomstig van een grondwatersanering.
2. Een melding bevat:
a. de resultaten van de beschikbare bodemonderzoeken of grondwateronderzoeken;
b. de locaties van de lozingspunten;
c. het maximale lozingsdebiet in kubieke meter per uur.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op het lozen van afvalwater afkomstig van graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, als de lozing minder dan 48 uur duurt.

Artikel 6.56hb (gegevens en bescheiden over lozingsactiviteit)
1. Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 6.56ha, worden gegevens en bescheiden over de verwachte datum van het begin van de activiteit verstrekt aan het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 6.3.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op het lozen van afvalwater afkomstig van graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, als de lozing minder dan 48 uur duurt.

Artikel 6.56hc (niet lozen bij grondwateronderzoek)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van een oppervlaktewaterlichaam wordt afvalwater afkomstig van een voorafgaand onderzoek voor een grondwatersanering, niet geloosd op een oppervlaktewaterlichaam in beheer bij het Rijk.

Artikel 6.56hd (water: lozing op oppervlaktewater)
Voor het afvalwater afkomstig van saneren van de bodem, grondwatersanering, of graven in bodem met een kwaliteit graven onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit dat wordt geloosd op een oppervlaktewaterlichaam zijn de emissiegrenswaarden de waarden, bedoeld in tabel 6.56hd, gemeten in een steekmonster.

Tabel 6.56hd Emissiegrenswaarden afvalwater

Stoffen	**Emissiegrenswaarde in µg/l**
Naftaleen	0,2
PAK's	1
BTEX	50
Tetrachlooretheen	3
Trichlooretheen	20
1,2-dichlooretheen	20
1,1,1-trichloorethaan	20
Vinylchloride	8
Som van de vijf hier bovenstaande stoffen	*20*
Monochloorbenzeen	7
Dichloorbenzenen	3
Trichloorbenzenen	1
Minerale olie	1.000
Cadmium	4
Kwik	1
Koper	10
Nikkel	40
Lood	50
Zink	100
Chroom	20
Onopgeloste stoffen	50.000

Artikel 6.56he (water: meetmethoden)
1. Op het bemonsteren van afvalwater is NEN 6600-1 van toepassing, en een monster is niet gefiltreerd.
2. Op het conserveren van een monster is NEN-EN-ISO 5667-3 van toepassing.
3. Bij het analyseren van een monster worden onopgeloste stoffen meegenomen, en op het analyseren is van toepassing:
a. voor naftaleen, BTEX: NEN-EN-ISO 15680;
b. voor polycyclische aromatische koolwaterstoffen: NEN-EN-ISO 17993;
c. voor tetrachlooretheen, trichlooretheen, 1,2-dichlooretheen, 1,1,1-trichloorethaan, vinylchloride, de som van de vijf hiervoor genoemde stoffen, monochloorbenzeen, dichloorbenzeen, trichloorbenzenen: NEN-EN-ISO 10301 of NEN-EN-ISO 15680, waarbij voor vinylchloride enkel NEN-EN-ISO 15680 gebruikt kan worden;
d. voor minerale olie: NEN-ISO 9377-2;

e. voor cadmium, koper, nikkel, lood, zink en chroom: NEN 6966 of NEN-EN-ISO 17294-2 of NEN-EN-ISO 11885, waarbij de elementen ontsloten NEN-EN-ISO 15587-1 of NEN-EN-ISO 15587-2,
f. voor kwik: NEN-EN-ISO 17294-2 of NEN-EN-ISO 12846 of NEN-EN-ISO 17852, waarbij kwik wordt ontsloten volgens NEN-EN-ISO 15587-1 of NEN-EN-ISO 15587-2;
g. voor onopgeloste stoffen: NEN-EN 872.

L

Na artikel 7.61h worden in paragraaf 7.2.7.5 vijf artikelen ingevoegd, luidende:

Artikel 7.61i (melden lozingsactiviteit bij graven en saneringen)
1. Het is verboden de volgende activiteiten te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden:
a. het lozen van afvalwater afkomstig van graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit;
b. het lozen van afvalwater afkomstig van het saneren van de bodem; en
c. het lozen van afvalwater afkomstig van een grondwatersanering.
2. Een melding bevat:
a. de resultaten van de beschikbare bodemonderzoeken of grondwateronderzoeken;
b. de locaties van de lozingspunten;
c. het maximale lozingsdebiet in kubieke meter per uur.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op het lozen van afvalwater afkomstig van graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, als de lozing minder dan 48 uur duurt.

Artikel 7.61j (gegevens en bescheiden over lozingsactiviteit)
Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, bedoeld in artikel 7.61i, worden gegevens en bescheiden over de verwachte datum van het begin van de activiteit verstrekt aan het bevoegd gezag, bedoeld in artikel 7.3.

Artikel 7.61k (niet lozen bij grondwateronderzoek)
Met het oog op het voorkomen van verontreiniging van de Noordzee wordt afvalwater afkomstig van een voorafgaand onderzoek voor een grondwatersanering niet geloosd.

Artikel 7.61l (water: emissiegrenswaarden afvalwater graven en saneringen)
Voor het afvalwater afkomstig van saneren van de bodem, grondwatersanering, of graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit dat wordt geloosd op de Noordzee zijn de emissiegrenswaarden de waarden, bedoeld in tabel 7.61l, gemeten in een steekmonster.

Tabel 7.61l Emissiegrenswaarden afvalwater

Stoffen	Emissiegrenswaarde in µg/l
Naftaleen	0,2
PAK's	1
BTEX	50
Tetrachlooretheen	3
Trichlooretheen	20
1,2-dichlooretheen	20
1,1,1-trichloorethaan	20
Vinylchloride	8

Som van de vijf hier bovenstaande stoffen	*20*
Monochloorbenzeen	7
Dichloorbenzenen	3
Trichloorbenzenen	1
Minerale olie	1.000
Cadmium	4
Kwik	1
Koper	10
Nikkel	40
Lood	50
Zink	100
Chroom	20
Onopgeloste stoffen	50.000

Artikel 7.61m (water: meetmethoden)
1. Op het bemonsteren van afvalwater is NEN 6600-1 van toepassing, en een monster is niet gefiltreerd.
2. Op het conserveren van een monster is NEN-EN-ISO 5667-3 van toepassing.
3. Bij het analyseren van een monster worden onopgeloste stoffen meegenomen, en op het analyseren is van toepassing:
a. voor naftaleen, BTEX: NEN-EN-ISO 15680;
b. voor polycyclische aromatische koolwaterstoffen: NEN-EN-ISO 17993;
c. voor tetrachlooretheen, trichlooretheen, 1,2-dichlooretheen, 1,1,1-trichloorethaan, vinylchloride, de som van de vijf hiervoor genoemde stoffen, monochloorbenzeen, dichloorbenzeen, trichloorbenzenen: NEN-EN-ISO 10301 of NEN-EN-ISO 15680, waarbij voor vinylchloride enkel NEN-EN-ISO 15680 gebruikt kan worden;
d. voor minerale olie: NEN-ISO 9377-2;
e. voor cadmium, koper, nikkel, lood, zink en chroom: NEN 6966 of NEN-EN-ISO 17294-2 of NEN-EN-ISO 11885, waarbij de elementen ontsloten NEN-EN-ISO 15587-1 of NEN-EN-ISO 15587-2,
f. voor kwik: NEN-EN-ISO 17294-2 of NEN-EN-ISO 12846 of NEN-EN-ISO 17852, waarbij kwik wordt ontsloten volgens NEN-EN-ISO 15587-1 of NEN-EN-ISO 15587-2;
g. voor onopgeloste stoffen: NEN-EN 872.

M

In bijlage I, deel A, worden in de alfabetische volgorde de volgende begripsomschrijvingen ingevoegd:

avi-bodemas: bodemas dat resteert na verbranding in een installatie die alleen of in hoofdzaak is bedoeld voor het verbranden van huishoudelijke afvalstoffen en bedrijfsafvalstoffen in een roosteroven of een wervelbedoven;
bodemfunctieklasse: bodemfunctieklasse 'landbouw/natuur', 'wonen' of 'industrie', waarin de ontvangende landbodem op grond van het Besluit kwaliteit leefomgeving is ingedeeld;
bouwland: landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die ten minste een deel van het kalenderjaar in de openlucht beteeld zijn met gewassen, met uitzondering van grasland en weidegronden;
bouwstoffen: bouwstoffen als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit;
compost: compost als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet;

diepe plas: oppervlaktewaterlichaam, ontstaan als gevolg van zandwinning, grindwinning of kleiwinning of een dijkdoorbraak;
erkende grondverwerker: activiteit bestaande uit het verwerken van bedrijfsafvalstoffen en gevaarlijke afvalstoffen als bedoeld in artikel 3.185 waarvoor een erkenning is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit;
grasland: landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die voor ten minste 50% zijn beteeld met gras dat bedoeld is als voer voor dieren;
grond: grond als bedoeld in artikel 1 het Besluit bodemkwaliteit;
grondwatersanering: het beheren, beperken of ongedaan maken van verontreiniging van het grondwater;
herwonnen fosfaten: herwonnen fosfaten als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet;
interventiewaarde bodemkwaliteit: waarde waarboven significante risico's voor mens, plant of dier bestaan als gevolg van verontreiniging van de bodem;
kleigronden: kleigrond als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Meststoffenwet;
landbouwgronden: landbouwgronden als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder g, van de Meststoffenwet;
landbodem: bodem, niet zijnde waterbodem;
mijnsteen: mijnsteen als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit;
milieuverklaring bodemkwaliteit: milieuverklaring bodemkwaliteit, afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit;
natuurgronden: natuurterreinen als bedoeld in artikel 3, tweede lid, van de Meststoffenwet en de artikelen 25a en 32 van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet*;*
niet-beteelde gronden: bouwland waarop niet kan worden waargenomen dat deze met een gewas is bedekt;
overige gronden: andere gronden dan natuurgronden en landbouwgronden;
overige organische meststoffen: overige organische meststoffen als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet;
saneren van de bodem: beperken of ongedaan maken van de blootstelling aan de verontreiniging van de bodem of het beperken of ongedaan maken van de verontreiniging van de bodem;
steekvast zuiveringsslib: zuiveringsslib dat niet verpompbaar is;
tarragrond: tarragrond als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit;
tijdelijk uitnemen van grond: het uitnemen van grond uit de bodem om die vervolgens op of in de directe nabijheid van de ontgravingslocatie onder dezelfde omstandigheden en zonder te zijn bewerkt weer terug te brengen in de bodem;
veengronden: veengrond als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Meststoffenwet;
vermengde mijnsteen: mijnsteen die met ten hoogste 80 gewichtsprocent grond of baggerspecie is vermengd;
vloeibaar zuiveringsslib: zuiveringsslib dat verpompbaar is;
waterbodem: bodem van een oppervlaktewaterlichaam waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust;
weidegronden: landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die voor ten minste 50% zijn beteeld met gras voor het beweiden van dieren of voor het gebruik als voer voor dieren;
zandgronden of lössgronden: zandgronden of lössgronden als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Meststoffenwet;
zuiveringsslib: zuiveringsslib als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet;

N

Na bijlage II en IV worden twee bijlagen ingevoegd, luidende:

Bijlage IIA bij de in artikel 3.48d van dit besluit aangeduide waarde van de verontreiniging waarboven significante risico's voor mens, plant of dier, bestaan als gevolg van verontreiniging van de bodem (interventiewaarde bodemkwaliteit)

Tabel 3.48d: interventiewaarde bodemkwaliteit, waarde voor anorganische stoffen in de bodem ter bepaling van de toepasselijke regels bij de milieubelastende activiteit graven.

Stof	CAS Nr.	Interventiewaarde bodemkwaliteit (mg/kg ds) [1] [2]
1. Metalen		
Antimoon	7440-36-0	22
Arseen	7440-38-2	76
Barium[3]	7440-39-3	-
Cadmium	7440-43-9	13
Chroom III		180
Chroom VI		78
Kobalt	7440-48-4	190
Koper	7440-50-8	190
Kwik (anorganisch)		36
Kwik (organisch)		4
Lood	7439-92-1	530
Molybdeen	7439-98-7	190
Nikkel	7440-02-0	100
Zink	7440-66-6	720
2. Overige anorganische stoffen		
Cyanide (vrij)	57-12-5	20
Cyanide (complex)		50
Thiocyanaat		20
3. Aromatische verbindingen		
Benzeen	71-43-2	1,1
Ethylbenzeen	100-41-4	110
Tolueen	108-88-3	32
Xylenen (som)[4]		17
Styreen (vinylbenzeen)	100-42-5	86
Fenol	108-95-2	14
Cresolen (som) [4]		13
4. Polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's)		
PAK's (totaal) (som 10) [4]		40
5. Gechloreerde koolwaterstoffen		
a. (vluchtige) koolwaterstoffen		
Monochlooretheen (Vinylchloride)[5]	75-01-4	0,1
Dichloormethaan	75-09-2	3,9
1,1-dichloorethaan	75-34-3	15
1,2-dichloorethaan	107-06-2	6,4
1,1-dichlooretheen[5]	75-35-4	0,3
1,2-dichlooretheen (som) [4]	540-59-0	1
Dichloorpropanen (som) [4]		2
Trichloormethaan (chloroform)	67-66-3;75-62-7	5,6
1,1,1-trichloorethaan	71-55-6	15
1,1,2-trichloorethaan	79-00-5	10

Stof	CAS Nr.	Interventiewaarde bodemkwaliteit (mg/kg ds) [1 2]
Trichlooretheen (Tri)	79-01-6	2,5
Tetrachloormethaan (Tetra)	56-23-5	0,7
Tetrachlooretheen (Per)	127-18-4	8,8
b. Chloorbenzenen		
Monochloorbenzeen	108-90-7	15
Dichloorbenzenen (som) [4]	25321-22-6	19
Trichloorbenzenen (som) [4]		11
Tetrachloorbenzenen (som) [4]	12408-10-5	2,2
Pentachloorbenzeen	608-93-5	6,7
Hexachloorbenzeen	118-74-1	2
c. Chloorfenolen		
Monochloorfenolen (som) [4]	25167-80-0	5,4
Dichloorfenolen(som) [4]		22
Trichloorfenolen(som) [4]		22
Tetrachloorfenolen (som) [4]		21
Pentachloorfenol	87-86-5	12
d. polychloorbifenylen (PCB's)		
PCB's (som 7) [4]		1
e. Overige gechloreerde koolwaterstoffen		
Monochlooranilinen (som) [4]		50
Dioxine (som TEQ) [4, 6]		0,00018
Chloornaftaleen (som) [4]	25586-43-0	23
6. Bestrijdingsmiddelen		
a. organochloor-bestrijdingsmiddelen		
Chloordaan (som) [4]	57-74-9	4
DDT (som) [4]		1,7
DDE (som) [4]		2,3
DDD (som) [4]		34
Aldrin	309-00-2	0,32
Drins (som) [4]		4
α-endosulfaan	959-98-8	4
α-HCH	319-84-6	17
β-HCH	319-85-7	1,6
γ-HCH (lindaan)	58-89-9	1,2
Heptachloor	76-44-8	4
Heptachloorepoxide (som) [4]	1024-57-3	4
b. organotinbestrijdingsmiddelen		
Organotinverbindingen (som) [4]		2,5
c. chloorfenoxy-azijnzuur herbiciden		
MCPA	94-74-6	4
d. Overige bestrijdingsmiddelen		
Atrazine	1912-24-9	0,71
Carbaryl	63-25-2	0,45
Carbofuran[5]	1563-66-2	0,017
7. Overige stoffen		
Asbest[7]	1332-21-4	100
Cyclohexanon	108-94-1	150

Stof	CAS Nr.	Interventiewaarde bodemkwaliteit (mg/kg ds) [1] [2]
Dimethyl ftalaat	131-11-3	82
Diethyl ftalaat	84-66-2	53
Di-isobutyl ftalaat	84-69-5	17
Dibutyl ftalaat	84-74-2	36
Butyl benzylftalaat	85-68-7	48
Dihexyl ftalaat	84-75-3	220
Di(2-ethylhexyl)ftalaat	117-81-7	60
Minerale olie[8]	8042-47-5	5000
Pyridine	110-86-1	11
Tetrahydrofuran	109-99-9	7
Tetrahydrothiofeen	110-01-0	8,8
Tribroommethaan (bromoform)	75-25-2	75

[1] De waarden in deze tabel gelden voor standaardbodem (10% organische stof en 25% lutum). Het omrekenen van de meetwaarden naar standaardbodem gebeurt op bij ministeriële regeling bepaalde wijze.
[2] Het omgaan met meetwaarden beneden de bepalingsgrens van het laboratorium op bij ministeriële regeling bepaalde wijze.
[3] De norm voor barium wordt op termijn herzien. Gebleken is dat de interventiewaarde voor barium lager was dan het gehalte dat van nature in de bodem voorkomt. Indien er sprake is van verhoogde bariumgehalten ten opzichte van de natuurlijke achtergrond als gevolg van een antropogene bron, kan dit gehalte worden beoordeeld op basis van de voormalige interventiewaarde voor barium van 920 mg/kg d.s.
[4] De bij ministeriële regeling geregelde samenstelling van de somparameters.
[5] De interventiewaarde voor grond voor deze stoffen is gelijk of kleiner dan de bepalingsgrens (intralaboratorium reproduceerbaarheid).
[6] De bij ministeriële regeling geregelde berekening van de som TEQ voor dioxine.
[7] Gewogen norm (concentratie serpentijn asbest + 10 x concentratie amfibool asbest). Serpentijn asbest bestaat uit chrysotiel. Amfibool asbest bestaat uit amosiet, crocidoliet, tremoliet, actinoliet en anthofylliet.
[8] De definitie van minerale olie wordt beschreven bij de analysenorm. Als er sprake is van verontreiniging met mengsels (bijvoorbeeld benzine of huisbrandolie), wordt behalve het alkaangehalte ook het gehalte aan aromatische of polycyclische aromatische koolwaterstoffen bepaald. Met deze somparameter is om praktische redenen volstaan. Nadere toxicologische en chemische differentiatie wordt bestudeerd.

Bijlage IVA bij artikel 4.1208 van dit besluit (relatief stikstofbehoeftige gewassen)

Aardbei
Aardappelen
Acidanthera
Andijvie
Anemone coronaria
Augurk
Bleek- en groenselderij
Bloemkool
Boerenkool
Broccoli
Buitenbloemen
Chinese kool

Courgette
Fritillaria imperialis
Gladiool
Gras
Graszaad
Graszoden
Iris
Japanse haver
Hyacint
Karwij
Knolbegonia
Knolselderij
Knolvenkel
Koolraap
Koolrabi
Koolzaad
Krokus
Kroten
Kruiden
Laanbomen: opzetters
Landbouwstambonen
Lelie
Mais
Meloen
Muscari
Narcis
Paksoi
Plantui, 2e jaars
Pompoen
Prei
Raapstelen
Rabarber
Rode kool
Savooiekool
Schorseneren
Sla
Spinazie
Spitskool
Spruitkool
Stam- en stokbonen
Suikerbiet
Suikermais
Tagetes, mits geteeld uiterlijk 16 juli
Triticale
Tulp
Vaste planten
Venkel
Voederbiet
Wintergerst
Winterrogge
Wintertarwe
Winterui
Witte kool
Zaaiui
Zomertarwe

Artikel II (Besluit kwaliteit leefomgeving)

Het Besluit kwaliteit leefomgeving wordt als volgt gewijzigd:

A

Na afdeling 3.4 wordt een afdeling toegevoegd, luidende:

Afdeling 3.5 Toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem

Artikel 3.18 (hoogst toelaatbare concentraties)

De ten hoogste toelaatbare concentraties van stoffen waarbij in ieder geval sprake is van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid, bedoeld in artikel 19.9a van de wet, zijn:
a. de concentraties, bedoeld in bijlage VA, waarbij de berekende concentratie overeenkomt met het levenslang gemiddelde blootstellingsniveau van het maximaal toelaatbaar risico humaan, uitgedrukt in stof per kilogram lichaamsgewicht per dag, en
b. de concentraties in lucht of onaanvaardbare hinder door geuroverlast, bedoeld in bijlage VB, uitgedrukt in µg stof m^3.

B

Na artikel 4.12 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 4.12a (signaleringsparameter beoordeling grondwatersanering)
Bij de beoordeling of als maatregel in een waterbeheerprogramma, een regionaal waterprogramma of het nationale waterprogramma, een grondwatersanering van historische grondwaterverontreiniging nodig is, wordt rekening gehouden met de signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit, bedoeld in bijlage VC.

C

§ 5.1.4.5 komt te luiden:

§ 5.1.4.5 Bodemkwaliteit

§ 5.1.4.5.1 Toelaten van een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie

Artikel 5.89g (toepassingsbereik)
Deze subparagraaf is van toepassing op een bodemgevoelig gebouw, zijnde:
a. een gebouw of een gedeelte van een gebouw dat de bodem raakt, voor zover aannemelijk is dat personen meer dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zullen zijn; of
b. een woonschip of woonwagen.

Artikel 5.89h (definitie bodemgevoelige locatie)
Als bodemgevoelige locaties worden in ieder geval beschouwd:
a. de locatie waarop een bodemgevoelig gebouw is toegelaten op grond van een omgevingsplan of een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit;
b. een onmiddellijk aan een gebouw als bedoeld onder a grenzende aaneengesloten tuin of terrein; of
c. een onmiddellijk aan een op grond van een omgevingsplan of een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit toegelaten woonschip of woonwagen grenzende tuin of grenzend terrein.

Artikel 5.89i (waarde toelaatbare kwaliteit bodem)
1. Een omgevingsplan bevat waarden voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem voor een omgevingsplanactiviteit bestaande uit het bouwen van een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie voor de in bijlage XIIIB aangewezen stoffen die de gezondheid bedreigen, uitgedrukt in milligram per kilo droge stof uit de bodem.
2. Een omgevingsplan kan per gebied of per gebruiksfunctie verschillende waarden voor de toelaatbare kwaliteit van bodemgevoelige locaties bevatten.

Artikel 5.89j (waarde toelaatbare kwaliteit bodem: blootstelling)
1. Bij het vaststellen van de waarden, bedoeld in artikel 5.89i, wordt rekening gehouden met de waarden, bedoeld in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. Een omgevingsplan kan hogere waarden bevatten dan de waarden, bedoeld in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving. Een hogere waarde dan de interventiewaarde is een berekende concentratie die overeenkomt met het blootstellingsniveau van het maximaal toelaatbaar risico humaan zoals opgenomen in bijlage VA in stof per kg lichaamsgewicht per dag.
3. De grenswaarde, bedoeld in het tweede lid, wordt berekend per locatie en voor de meest gevoelige gebruiksfunctie.
4. Op het berekenen van de grenswaarde zijn de bij ministeriële regeling gestelde regels van toepassing.

Artikel 5.89k (maatregelen bij overschrijding waarde toelaatbare kwaliteit bodem; bouwverbod in het omgevingsplan)
1. Een omgevingsplan bepaalt dat het bouwen van een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie bij overschrijding van een waarde als bedoeld in artikel 5.89i, eerste lid, uitsluitend is toegelaten nadat de in het omgevingsplan voorgeschreven sanerende of andere beschermende maatregelen zijn getroffen.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op het bouwen van een woonschip of woonwagen.

Artikel 5.89l (melding bouwactiviteit)
1. Een omgevingsplan regelt dat het verboden is om het bouwen van een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie, die niet vergunningplichtig is op grond van het omgevingsplan te verrichten zonder dit ten minste vier weken voor het begin ervan te melden.
2. Een melding wordt ondertekend en bevat ten minste:
a. de onderzoeken, bedoeld in paragraaf 5.2.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving;
b. naam en adres van degene die de bouwactiviteit verricht;
c. het adres waarop de bouwactiviteit wordt verricht; en
d. de dagtekening.
3. Het tweede lid, onder a, is niet van toepassing op locaties die zijn aangewezen in het omgevingsplan waar een overschrijding als bedoeld in artikel 5.89k redelijkerwijs uit te sluiten is.

Artikel 5.89m (ingebruikname na maatregelen op verontreinigde bodem)
1. Een omgevingsplan bepaalt dat bij overschrijding van een waarde als bedoeld in artikel 5.89i, eerste lid, een bodemgevoelig gebouw of een gedeelte daarvan op een bodemgevoelige locatie alleen in gebruik wordt genomen nadat het college van burgemeester en wethouders is geïnformeerd over de wijze waarop de sanerende of andere beschermende maatregelen, bedoeld in artikel 5.89k, zijn uitgevoerd.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op een woonschip of woonwagen, met dien verstande dat dat lid alleen geldt voor de tuin of het terrein aangrenzend aan het woonschip of de woonwagen.

§ 5.1.4.5.2 Nazorg

Artikel 5.89n (nazorg)

Een omgevingsplan regelt dat, op welke manier en binnen welke termijn de volgende maatregelen in stand moeten worden gehouden, en moeten worden onderhouden, of vervangen:
a. de sanering van de bodem door middel van een afdeklaag, die heeft plaatsgevonden op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving, een omgevingsplan, een omgevingsvergunning of een maatwerkvoorschrift;
b. maatregelen die de bron niet wegnemen maar de blootstellingsroute blokkeren.

§ 5.1.4.5.3 Aanwijzing bodembeheergebieden en indeling landbodem in bodemfunctieklassen

Artikel 5.89o (aanwijzing bodembeheergebieden)
1. In een omgevingsplan kunnen een of meer gebieden worden aangewezen voor:
a. het toepassen van grond of baggerspecie op of in de landbodem, bedoeld in artikel 4.1265 van het Besluit activiteiten leefomgeving;
b. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen op of in de landbodem in het toepassingsgebied, bedoeld in artikel 4.1281 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. Gebieden worden aangewezen met het oog op het bevorderen dat grond of baggerspecie, in een geval als bedoeld in het eerste lid onder a, of mijnsteen of vermengde mijnsteen, in een geval als bedoeld in het eerste lid, onder b, die binnen het aangewezen gebied zijn ontgraven, binnen dat gebied weer zo kunnen worden toegepast dat op de schaal van het gebied een goed resultaat wordt behaald uit een oogpunt van het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen.
3. In het omgevingsplan wordt de geometrische begrenzing van het aangewezen gebied vastgesteld.

Artikel 5.89p (indeling landbodem in bodemfunctieklassen)
1. In het omgevingsplan wordt de landbodem in bodemfunctieklassen ingedeeld voor:
a. het toepassen van grond of baggerspecie, bedoeld in artikel 4.1265 van het Besluit activiteiten leefomgeving; en
b. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in het toepassingsgebied, bedoeld in artikel 4.1281 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. Bij de indeling in bodemfunctieklassen wordt rekening gehouden met de functie die in het omgevingsplan aan de locatie is toegedeeld.
3. De landbodem kan worden ingedeeld in de bodemfunctieklassen landbouw/natuur, wonen en industrie, bedoeld in artikel 29, vierde lid, onder c, van het Besluit bodemkwaliteit.

D

In hoofdstuk 6 wordt na artikel 6.2 een artikel toegevoegd, luidende:

Artikel 6.3 (aanwijzing beheergebieden oppervlaktewaterlichaam)
1. In een waterschapsverordening kunnen een of meer gebieden worden aangewezen voor:
a. het toepassen van grond of baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam, bedoeld in artikel 4.1265 van het Besluit activiteiten leefomgeving;
b. het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in een oppervlaktewaterlichaam in het toepassingsgebied, bedoeld in artikel 4.1281 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. Gebieden worden aangewezen met het oog op het bevorderen dat grond of baggerspecie, in een geval als bedoeld in het eerste lid, onder a, of mijnsteen of vermengde mijnsteen, in een geval als bedoeld in het eerste lid, onder b, die binnen het aangewezen gebied zijn ontgraven, binnen dat gebied weer zo kunnen worden toegepast dat op de schaal van het gebied een goed resultaat wordt behaald uit een oogpunt van het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen.
3. In de waterschapsverordening wordt de geometrische begrenzing van een aangewezen gebied vastgesteld.

E

Na paragraaf 8.5.2.6 wordt een paragraaf ingevoegd, luidende:

§ 8.5.2.6a Specifieke voorschriften omgevingsvergunning milieubelastende activiteit – het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib

Artikel 8.70a (toepassingsbereik voorschriften over zuiveringsslib)
Deze paragraaf is van toepassing op een omgevingsvergunning voor een milieubelastende activiteit die betrekking heeft op het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater, bedoeld artikel 3.48b van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 8.70b (voorschriften over zuiveringsslib)
Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat alleen zuiveringsslib op of in de bodem wordt gebracht dat op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet mag worden verhandeld.

Artikel 8.70c (voorschriften over de locatie)
Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat het brengen van zuiveringsslib alleen plaatsvindt op landbouwgronden, voor zover de waarden voor een of meer van de in landbouwgronden aanwezige stoffen, bedoeld in tabel 8.70c, niet worden overschreden.

Tabel 8.70c Grenswaarden

Stof	**Grenswaarde**
Cadmium	ten hoogste 0,4 + 0,007 (L + 3H) mg/kg ds
Chroom	ten hoogste 50 + 2 L mg/kg ds
Koper	ten hoogste 15 + 0,6 (L + H) mg/kg ds
Kwik	ten hoogste 0,2 + 0,0017 (2 L + H) mg/kg ds
Nikkel	ten hoogste 10 + L mg/kg ds
Lood	ten hoogste 50 + L + H mg/kg ds
Zink	ten hoogste 50 + 1,5 (2 L + H) mg/kg ds
Arseen	ten hoogste 15 + 0,4 (L + H) mg/kg ds

L = % Lutum
H = % organische stof

Artikel 8.70d (voorschriften over het moment van het op of in de bodem brengen)
Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat het brengen van zuiveringsslib op:
a. grasland of weidegronden, niet plaatsvindt in de periode dat deze worden beweid;
b. bouwland met voedergewassen, niet plaatsvindt als er binnen drie weken wordt geoogst;
c. bouwland met groenteaanplant of fruitaanplant, anders dan fruitbomenaanplant, niet plaatsvindt in de groeiperiode van de groenten of het fruit; en
d. bouwland voor het telen van rauw te consumeren groenten of fruit, niet plaatsvindt minder dan tien maanden voor de oogst.

Artikel 8.70e (voorschriften over de hoeveelheid)
1. Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat het zuiveringsslib in een kalenderjaar op landbouwgronden wordt gebracht waarop in hetzelfde jaar een gewas wordt geteeld.
2. Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat de hoeveelheid te brengen vloeibaar zuiveringsslib niet groter is dan:
1°. twee ton droge stof per hectare per jaar op bouwland; en
2°. één ton droge stof per hectare per jaar op grasland.

3. Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat de hoeveelheid te brengen steekvast zuiveringsslib niet groter is dan:
1°. vier ton droge stof per hectare per twee jaren op bouwland; en
2°. twee ton droge stof per hectare per twee jaren op grasland.
4. Tijdens de perioden, bedoeld in het tweede en derde lid, blijft het grondgebruik voor de gehanteerde hectares gelijk.
5. Voor de toepassing van het tweede en derde lid is de situatie op 15 mei van een kalenderjaar waarin zuiveringsslib wordt gebruikt, bepalend voor de vraag of sprake is van bouwland of grasland. Als niet op 15 mei maar in de loop van het kalenderjaar een gewas wordt geteeld is voor de toepassing van het tweede en derde lid sprake van bouwland.

Artikel 8.70f (voorschriften over aanvullende voorwaarden)
Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden over het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib:
a. bij specifieke weers-, geologische – en fysieke omstandigheden;
b. bij het bevloeien of beregenen van de bodem; en
c. gedurende bepaalde perioden.

Artikel 8.70g (voorschriften over monsterneming en analyse)
1. Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat het zuiveringsslib voordat het op of in de bodem wordt gebracht wordt bemonsterd en geanalyseerd.
2. Aan een omgevingsvergunning worden voorschriften verbonden die inhouden dat van de bemonstering en analyse een rapportage wordt opgesteld die ten minste tien jaar na de bemonstering wordt bewaard.
3. Bij ministeriële regeling worden regels gesteld over het verbinden van voorschriften aan een omgevingsvergunning over wijze en frequentie van de bemonstering en analyse, bedoeld in het eerste lid, en de rapportage, bedoeld in het tweede lid.

F

Na bijlage V worden drie bijlagen en na bijlage XIIIA wordt één bijlage ingevoegd, luidende:

Bijlage VA bij de artikelen 3.18 en 5.89j, tweede lid (MTR)

MTRhumaan = het humane Maximaal Toelaatbare Risiconiveau in µg per kg lichaamsgewicht per dag. Voor niet-carcinogene stoffen komt het overeen met de "Tolerable Daily Intake (TDI)". Voor carcinogene stoffen is het gebaseerd op een extra kans op een tumorincidentie van 1 op 10.000 bij levenslange blootstelling (CRoral).

I Metalen	Cas-nr	MTR_{humaan} (µg/kg lg/d)
Antimoon	7440-36-0	0,9
Arseen	7440-38-2	1,0
Cadmium	7440-43-9	0,5
ChroomIII (oplosbaar)		5
Chroom III (onoplosb. + metallisch)		5
Chroom VI		5
Cobalt	7440-48-4	1,4
Koper	7440-50-8	140
Kwik (organisch)		0,1
Kwik (anorganisch)		2,0
Lood	7439-92-1	2,8
Molybdeen	7439-98-7	10
Nikkel	7440-02-0	50

Zink	7440-66-6	500
II Anorganische verbindingen		
Cyaniden vrij (blauwzuur)	57-12-5	50
Cyaniden complex		800
Thiocyanaat		11
III Aromatische verbindingen		
Benzeen	71-43-2	3,3
Ethylbenzeen	100-41-4	100
Fenol	108-95-2	40
Cresolen (som)[1]		50
Tolueen	108-88-3	223
Xylenen (som) [1]		150
Catechol (o-dihydroxybenzeen)	120-80-9	40
Resorcinol (m-dihydroxybenzeen)	108-46-3	20
Hydrochinon (p-dihydroxybenzeen)	123-31-9	25
Styreen (vinylbenzeen)	100-42-5	120
IV Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's)		
Naftaleen	91-20-3	40
Antraceen	120-12-7	40
Fenanthreen	85-01-8	40
Fluorantheen	206-44-0	50
Benzo(a)anthraceen	56-55-3	5,0
Chryseen	218-01-9	50
Benzo(a)pyreen	50-32-8	0,5
Benzo(ghi)peryleen	191-24-2	30
Benzo(k)fluorantheen	207-08-9	5,0
Indeno(1,2,3cd)pyreen	193-39-5	5,0
V Gechloreerde koolwaterstoffen: vluchtige gechloreerde koolwaterstoffen		
Vinylchloride	75-01-4	0,6
Dichloormethaan	75-09-2	60
1,1-dichloorethaan	75-34-3	80
1,2-dichloorethaan	107-06-2	14
1,1-dichlooretheen	75-35-4	3
1,2-dichlooretheen(cis)	156-59-2	6,0
1,2-dichlooretheen(trans)	156-60-5	17
Dichloorpropaan (1,2)	78-87-5	70
Dichloorpropaan (1,3)	142-28-9	50
Trichloormethaan (chloroform)	67-66-3;75-62-7	30
1,1,1-trichloorethaan	71-55-6	80
1,1,2-trichloorethaan	79-00-5	4
Trichlooretheen (tri)	79-01-6	50
Tetrachloormethaan (tetra)	56-23-5	4,0
Tetrachlooretheen (per)	127-18-4	16
VI Gechloreerde koolwaterstoffen: chloorbenzenen		
Monochloorbenzeen	108-90-7	200
1,2 dichloorbenzeen	95-50-1	430
1,4 dichloorbenzeen	106-46-7	100

Trichloorbenzenen(indiv)	12002-48-1	8,0
Tetrachloorbenzenen (som) [1]	12408-10-5	0,5
Pentachloorbenzeen	608-93-5	0,5
Hexachloorbenzeen	118-74-1	0,16
VII Gechloreerde koolwaterstoffen: chloorfenolen		
Monochloorfenolen (som) [1]	25167-80-0	3
Dichloorfenolen (som) [1]		3
Trichloorfenolen (som) [1]		3
Tetrachloorfenolen (som) [1]		3
Pentachloorfenol	87-86-5	3
VIII Overige gechloreerde koolwaterstoffen		
Chloornaftaleen (som) [1]		80
Monochlooranilinen (som) [1]		0,9
PCB's (som) [1]		0,01
Trichloorbifenyl (2,5,2')	7012-37-5	0,09
Hexachloorbifenyl (2,2',4,4',5,5')	35065-27-1	0,09
Dioxinen (som TEQ) [2]		0,000002
IX Bestrijdingsmiddelen		
DDT/DDE/DDD (som) [1]		0,5
DDT (som) [1]		20
DDE (som) [1]		20
Aldrin,dieldrin,endrin (som) [1]		0,1
Aldrin	309-00-2	0,1
Dieldrin	60-57-1	0,1
Endrin	72-20-8	0,2
HCH(som) [1]		1
a-HCH	319-84-6	1,0
b-HCH	319-85-7	0,02
c-HCH	58-89-9	0,04
Atrazine	1912-24-9	5,0
Carbaryl	63-25-2	3,0
Carbofuran	1563-66-2	2,0
Chloordaan (som) [1]		0,5
Endosulfan	115-29-7	6
Heptachloor	76-44-8	0,3
Heptachloorepoxide (som) [1]	1024-57-3	0,4
Maneb	12427-38-2	50
MCPA	94-74-6	1,5
Organotinverbindingen (som) [1]		0,4
Tributyltin	688-73-3	0,4
Trifenyltin	892-20-6	0,4
X Overige organische verbindingen		
Cyclohexanon	108-94-1	4,6
Butylbenzylftalaat	85-68-7	500
Di(2-ethylhexyl)ftalaat	117-81-7	25
Ftalaten(som) [1]		4,0
Pyridine	110-86-1	1
Tetrahydrofuran	109-99-9	10

Tetrahydrothiofeen	110-01-0	180
Tribroommethaan	75-25-2	20
XI Minerale olie		
TPH alifaten >EC10-EC12		0,1
TPH alifaten >EC12-EC16		0,1
TPH alifaten >EC16-EC21		2
TPH alifaten >EC5-EC6		2
TPH alifaten >EC6-EC8		2
TPH alifaten >EC8-EC10		0,1
TPH aromaten >EC10-EC12		0,04
TPH aromaten >EC12-EC16		0,04
TPH aromaten >EC16-EC21		0,03
TPH aromaten >EC21-EC35		0,03
TPH aromaten >EC5-EC7		0,2
TPH aromaten >EC7-EC8		0,2
TPH aromaten >EC8-EC10		0,04

[1] De bij ministeriële regeling geregelde samenstelling van de somparameters.
[2] De bij ministeriële regeling geregelde berekening van de som TEQ voor dioxine.

Bijlage VB bij de artikelen 3.18 en 5.89j, tweede lid

TCL = toxicologisch maximaal Toelaatbare Concentratie in Lucht in µg per m3 lucht.

Geurdrempel = De geurdrempel van een gasvormige stof is de laagste concentratie van die stof in lucht waarbij de geur ervan nog waarneembaar is door de mens, uitgedrukt in µg/m3.

	TCL (µg/m^3)	**Geurdrempel laagste (µg/m^3)**	**Geurdrempel mediaan (µg/m^3)**
1. Metalen			
Arseen	1,0	–	–
Barium (niet oplosbaar)	1,0	–	–
Chroom III (onoplosb. + metallisch)	60	–	–
Chroom VI	0,0025	–	–
Cobalt	0,5	–	–
Koper	1,0	–	–
Kwik (metallisch)	0,2	–	–
Molybdeen	12	–	–
Nikkel	0,05	–	–
2. Anorganische verbindingen			
Cyaniden vrij (blauwzuur)	25	2.000	900
3. Aromatische verbindingen			
Benzeen	20	80.000	5.000
Ethylbenzeen	770	90.000	9.000

Fenol	20	700	20
Cresolen (som)[2]	170	–	–
Tolueen	400	20.000	600
Xylenen (som)[2]	870	8.000	400
Styreen (vinylbenzeen)	900	3.000	70
4. Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's)			
Naftaleen	–	800	50
5. Gechloreerde koolwaterstoffen			
a. vluchtige gechloreerde koolwaterstoffen			
Vinylchloride	3,6	40.000	30.000
Dichloormethaan	3.000	300.000	5.000
1,1-dichloorethaan	370	600.000	200.000
1,2-dichloorethaan	48	100.000	20.000
1,1-dichlooretheen	14	–	–
1,2-dichlooretheen(cis)	30	–	–
1,2-dichlooretheen(trans)	60	–	–
Dichloorpropaan (1,2)	12	10.000	1.000
Dichloorpropaan (1,3)	12	10.000	1.000
Trichloormethaan (chloroform)	100	700.000	300.000
1,1,1-trichloorethaan	380	900.000	90.000
1,1,2-trichloorethaan	17	–	–
Trichlooretheen (tri)	200	50.000	1.000
Tetrachloormethaan (tetra)	60	1.000.000	300.000
Tetrachlooretheen (per)	250	100.000	10.000
b. chloorbenzenen			
Chloorbenzenen (som)[2]	–	7.000	400
Monochloorbenzeen	500	–	–
1,2 dichloorbenzeen	600	–	–
1,4 dichloorbenzeen	670	–	–
Trichloorbenzenen(indiv)	50	–	–
Tetrachloorbenzenen (som)[2]	600	–	–
Pentachloorbenzeen	600	–	–
Hexachloorbenzeen	0,75	–	–
c. chloorfenolen			

Chloorfenolen (som)[2]	–	400	20
d. Overige gechloreerde koolwaterstoffen			
Chloornaftaleen (som)[2]	1	–	–
Monochlooranilinen (som)[2]	4	–	–
PCB's (som) [2]	0,5	–	–
6. Bestrijdingsmiddelen			
Aldrin	0,35	–	–
Dieldrin	0,35	–	–
Endrin	0,7	–	–
HCH(som) [2]	0,25	–	–
a-HCH	0,25	–	–
b-HCH	0,25	–	–
c-HCH	0,14	–	–
Carbaryl	10	–	–
Chloordaan (som)[2]	0,02	–	–
Heptachloor	0,5	–	–
Heptachloorepoxide (som)[2]	0,5	–	–
Maneb	18	–	–
MCPA	7	–	–
Tributyltin	0,02	–	–
7. Overige organische verbindingen			
Cyclohexanon	136	10.000	500
Pyridine	120	900	9
Tetrahydrofuran	35	20.000	300
Tetrahydrothiofeen	650	3	3
Tribroommethaan	100	–	–

[2] De bij ministeriële regeling geregelde samenstelling van de somparameters.
– Geen TCL, of geurdrempel beschikbaar

Bijlage VC bij artikel 4.12a (signaleringsparameter beoordeling grondwatersanering)

Stofnaam	Interventiewaarde (µg/l) [2]
1. Metalen	
Antimoon	20
Arseen	60
Barium	625

Cadmium	6
Chroom	30
Kobalt	100
Koper	75
Kwik	0,3
Lood	75
Molybdeen	300
Nikkel	75
Zink	800
2. Overige anorganische stoffen	
Cyanide (vrij)	1.500
Cyanide (complex)	1.500
Thiocyanaat	1.500
3. Aromatische verbindingen	
Benzeen	30
Ethylbenzeen	150
Tolueen	1.000
Xylenen (som)[1]	70
Styreen (vinylbenzeen)	300
Fenol	2.000
Cresolen (som)[1]	200
4. Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's) [3]	
Naftaleen	70
Fenantreen	5
Antraceen	5
Fluorantheen	1
Chryseen	0,2
Benzo(a)antraceen	0,5
Benzo(a)pyreen	0,05
Benzo(k)fluorantheen	0,05
Indeno(1,2,3cd)pyreen	0,05
Benzo(ghi)peryleen	0,05
5. Gechloreerde koolwaterstoffen	

a. (vluchtige) koolwaterstoffen	
Monochlooretheen (Vinylchloride)	5
Dichloormethaan	1.000
1,1-dichloorethaan	900
1,2-dichloorethaan	400
1,1-dichlooretheen	10
1,2-dichlooretheen (som)[1]	20
Dichloorpropanen (som)[1]	80
Trichloormethaan (chloroform)	400
1,1,1-trichloorethaan	300
1,1,2-trichloorethaan	130
Trichlooretheen (Tri)	500
Tetrachloormethaan (Tetra)	10
Tetrachlooretheen (Per)	40
b. chloorbenzenen[5]	
Monochloorbenzeen	180
Dichloorbenzenen (som)[1]	50
Trichloorbenzenen (som)[1]	10
Tetrachloorbenzenen (som)[1]	2,5
Pentachloorbenzenen	1
Hexachloorbenzeen	0,5
c. chloorfenolen[5]	
Monochloorfenolen(som)[1]	100
Dichloorfenolen(som)[1]	30
Trichloorfenolen(som)[1]	10
Tetrachloorfenolen(som)[1]	10
Pentachloorfenol	3
d. polychloorbifenylen (PCB's)	
PCB's (som 7)[1]	0,01
e. Overige gechloreerde koolwaterstoffen	
Monochlooranilinen (som)[1]	30
Chloornaftaleen (som)[1]	6
6. Bestrijdingsmiddelen	

a.organochloor-bestrijdingsmiddelen	
Chloordaan (som)[1]	0,2
DDT/DDE/DDD (som)[1]	0,01
Drins (som)[1]	0,1
α-endosulfan	5
HCH-verbindingen (som)[1]	1
Heptachloor	0,3
Heptachloorepoxide (som)[1]	3
b.organofosforpesticiden	
c. organotinbestrijdingsmiddelen	
Organotinverbindingen (som)[1]	0,7
d. chloorfenoxy-azijnzuur herbiciden	
MCPA	50
e. overige bestrijdingsmiddelen	
Atrazine	150
Carbaryl	60
Carbofuran	100
7. Overige stoffen	
Cyclohexanon	15.000
Ftalaten (som)[1]	5
Minerale olie[4]	600
Pyridine	30
Tetrahydrofuran	300
Tetrahydrothiofeen	5.000
Tribroommethaan (bromoform)	630

[1] De bij ministeriële regeling bepaalde samenstelling van de somparameters het optellen van meetwaarden beneden de bepalingsgrens.
[2] Het omgaan met meetwaarden beneden de bepalingsgrens van het laboratorium gebeurt op bij ministeriële regeling bepaalde wijze.
[3] Voor grondwater zijn effecten van PAK's, chloorbenzenen en chloorfenolen indirect, als fractie van de individuele parameters, optelbaar (dat wil zeggen 0,5 x parameter stof A heeft evenveel effect als 0,5 x parameter stof B). Dit betekent dat een somformule gebruikt moet worden om te beoordelen of van overschrijding van de parameter sprake is. Er is sprake van overschrijding van de parameter voor de som van een groep stoffen indien $\Sigma(Ci/Ii) > 1$, waarbij Ci = gemeten concentratie van een stof uit een betreffende groep en Ii = parameter voor de betreffende stof uit de betreffende groep.

[4] De definitie van minerale olie wordt beschreven bij de analysenorm. Indien er sprake is van verontreiniging met mengsels (bijvoorbeeld benzine of huisbrandolie) dan dient naast het alkaangehalte ook het gehalte aan aromatische en/of polycyclische aromatische koolwaterstoffen te worden bepaald. Met deze somparameter is om praktische redenen volstaan. Nadere toxicologische en chemische differentiatie wordt bestudeerd.

Bijlage XXIIIB bij artikel 5.89i, eerste lid (stoffenlijst toelaatbare kwaliteit bodem)

Stofnaam	**CAS-nr**
1. Metalen	
Antimoon	7440-36-0
Arseen	7440-38-2
Cadmium	7440-39-3
Chroom III	7440-43-9
Chroom VI	
Kobalt	
Koper	7440-48-4
Kwik (anorganisch)	7440-50-8
Kwik (organisch)	
Lood	
Molybdeen	7439-92-1
Nikkel	7439-98-7
Zink	7440-02-0
2. Overige anorganische stoffen	
Cyanide (vrij)	57-12-5
Cyanide (complex)	
Thiocyanaat	
3. Aromatische verbindingen	
Benzeen	71-43-2
Ethylbenzeen	100-41-4
Tolueen	108-88-3
Xylenen (som)[1]	
Styreen (vinylbenzeen)	100-42-5
Fenol	108-95-2
Cresolen (som) [1]	
4. Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's)	
PAK's (totaal) (som 10) [1]	
5. Gechloreerde koolwaterstoffen	
a. (vluchtige) koolwaterstoffen	
Monochlooretheen (Vinylchloride)	75-01-4
Dichloormethaan	75-09-2
1,1-dichloorethaan	75-34-3
1,2-dichloorethaan	107-06-2
1,1-dichlooretheen	75-35-4
1,2-dichlooretheen (som) [1]	540-59-0
Dichloorpropanen (som) [1]	
Trichloormethaan (chloroform)	67-66-3;75-62-7
1,1,1-trichloorethaan	71-55-6
1,1,2-trichloorethaan	79-00-5
Trichlooretheen (Tri)	79-01-6
Tetrachloormethaan (Tetra)	56-23-5
Tetrachlooretheen (Per)	127-18-4

b. chloorbenzenen	
Monochloorbenzeen	108-90-7
Dichloorbenzenen (som) [1]	25321-22-6
Trichloorbenzenen (som) [1]	
Tetrachloorbenzenen (som) [1]	12408-10-5
Pentachloorbenzenen	608-93-5
Hexachloorbenzeen	118-74-1
c. chloorfenolen	
Monochloorfenolen(som) [1]	25167-80-0
Dichloorfenolen(som) [1]	
Trichloorfenolen(som) [1]	
Tetrachloorfenolen(som) [1]	
Pentachloorfenol	87-86-5
d. polychloorbifenylen (PCB's)	
PCB's (som 7) [1]	
e. Overige gechloreerde koolwaterstoffen	
Monochlooranilinen (som) [1]	
Dioxine (som TEQ) [2]	
Chloornaftaleen (som) [1]	25586-43-0
6. Bestrijdingsmiddelen	
a.organochloor-bestrijdingsmiddelen	
Chloordaan (som) [1]	57-74-9
DDT (som) [1]	
DDE (som) [1]	
DDD (som) [1]	
Aldrin	309-00-2
Drins (som) [1]	
α-endosulfan	959-98-8
α-HCH	319-84-6
β-HCH	319-85-7
γ-HCH (lindaan)	58-89-9
Heptachloor	76-44-8
Heptachloorepoxide (som) [1]	1024-57-3
c. organotinbestrijdingsmiddelen	
Organotinverbindingen (som) [1]	
d. chloorfenoxy-azijnzuur herbiciden	
MCPA	94-74-6
e. overige bestrijdingsmiddelen	
Atrazine	1912-24-9
Carbaryl	63-25-2
Carbofuran	1563-66-2
7. Overige stoffen	
Asbest	1332-21-4
Cyclohexanon	108-94-1
Dimethyl ftalaat	131-11-3
Diethyl ftalaat	84-66-2
Di-isobutyl ftalaat	84-69-5
Dibutyl ftalaat	84-74-2
Butyl benzylftalaat	85-68-7
Dihexyl ftalaat	84-75-3
Di(2-ethylhexyl)ftalaat	117-81-7

Minerale olie	8042-47-5
Pyridine	110-86-1
Tetrahydrofuran	109-99-9
Tetrahydrothiofeen	110-01-0
Tribroommethaan (bromoform)	75-25-2

[1] De bij ministeriële regeling geregelde samenstelling van de somparameters.
[2] De bij ministeriële regeling geregelde berekening van de som TEQ voor dioxine.

Artikel III (Invoeringsbesluit Omgevingswet)

Het Invoeringsbesluit Omgevingswet wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 7.1 wordt als volgt gewijzigd:

1. Aan hoofdstuk 2, afdeling 2.3, artikel 2.3.1.1, derde lid, wordt een lid toegevoegd, luidende:

4. Het tweede lid geldt niet voor paragraaf 2.3.6a

2. In afdeling 2.3 worden in de volgorde van de nummering de volgende paragrafen ingevoegd, luidende:

§ 2.3.6a Bodembeheer

§2.3.6a.1 Bouwen op verontreinigde bodem

Artikel 2.3.6a.1.1 (bodemsanering bij bouwen op verontreinigde bodem, lokale waarde)
1. Het is verboden om een gebouw te bouwen op een bodemgevoelig locatie ingeval van overschrijding van de lokale waarde voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem tenzij een sanering van de bodem is uitgevoerd in overeenstemming met paragraaf 4.121 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. De lokale waarde, bedoeld in artikel 5.89j Besluit kwaliteit leefomgeving, is de interventiewaarde bodemkwaliteit, die is opgenomen in bijlage IIA Besluit activiteiten leefomgeving.
3. Er is sprake van overschrijding van de lokale waarde indien voor ten minste één stof de gemiddelde gemeten concentratie in meer dan 25 kubieke meter bodemvolume hoger is dan de interventiewaarde bodemkwaliteit.
4. Het zinsdeel "met een bodemvolume van ten minste 25 kubieke meter" in het derde lid is niet van toepassing voor asbest.

§2.3.6a.2 Nazorg na saneren van de bodem

Artikel 2.3.6a.2.1 (nazorg na afloop van saneren van de bodem)
1. De eigenaar, erfpachter of gebruiker van een locatie treft de noodzakelijke maatregelen gericht op het voor onbepaalde tijd in stand houden en onderhouden of vervangen van een afdeklaag indien sanering van de bodem heeft plaatsgevonden op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving, een omgevingsplan, een omgevingsvergunning of een maatwerkvoorschrift.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing voor tijdelijke beschermingsmaatregelen die de bron van verontreiniging niet wegnemen maar de blootstellingsroute blokkeren als bedoeld in artikel 19.9c van de Omgevingswet.

§2.3.6a.3 Kleinschalig graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Artikel 2.3.6a.3.1 (toepassingsbereik)
1. Deze paragraaf is van toepassing op het graven in bodem waarbij het bodemvolume waarin

wordt gegraven kleiner dan of gelijk is aan 25 kubieke meter en sprake is van:
a. locaties waarvoor voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet een beschikking als bedoeld in artikel 29 juncto artikel 37, eerste lid, van de Wet bodembescherming is verleend, waarin is vastgesteld dat bij het huidige dan wel voorgenomen gebruik van de bodem of de mogelijke verspreiding van de verontreiniging geen sprake is van zodanige risico's voor mens, plant of dier dat spoedige sanering noodzakelijk is; of
b. locaties of gebieden waar de bodem op grond van een bodemkwaliteitskaart, vastgesteld op basis van artikel 29, derde lid van het Besluit bodemkwaliteit, diffuus is verontreinigd tot boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.
2. Graven in de bodem als bedoeld in het eerste lid omvat ook:
a. het zeven van de uitkomende grond op dezelfde locatie;
b. het tijdelijk opslaan van grond; en
c. het terugplaatsen van grond na afloop van tijdelijk uitnemen.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de waterbodem.

Artikel 2.3.6a.3.2 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)
1. Degene die een activiteit verricht, zoals omschreven in artikel 2.3.6a.3.2, verstrekt ten minste vijf werkdagen voor het begin van die activiteit aan het bevoegd gezag, gegevens en bescheiden over:
a. de begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht;
b. de verwachte datum van het begin van de activiteit; en
c. een omschrijving van de verwachte duur van de activiteit.
2. Onverwijld na het wijzigen van de begrenzing of de verwachte datum van het begin van de activiteit worden de gewijzigde gegevens verstrekt aan het college van burgemeester en wethouders.
3. Het eerste lid is niet van toepassing als het uitsluitend gaat om het tijdelijk uitnemen van grond.
4. Het eerste lid is niet van toepassing op het graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur.

Artikel 2.3.6a.3.3 (bodem en afval: tijdelijke opslag van vrijkomende grond)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen wordt grond die bij het graven is vrijgekomen niet langer dan acht weken na beëindiging van het graven in de directe nabijheid van de ontgravingslocatie opgeslagen.

Artikel 2.3.6a.3.4 (bodem en afval: milieukundige begeleiding bij nazorg)
Met het oog op het beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen, wordt de activiteit op de locaties zoals aangeduid in artikel 2.3.6a.2.1 milieukundig begeleid volgens BRL 6000 door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL 6000 als op de locatie sprake is van een afdeklaag in de vorm van een leeflaag of andere duurzame afdeklaag aanwezig is en de ontgraving dieper reikt dan deze laag.

§2.3.6a.4 Historische bodemverontreiniging zonder onaanvaardbaar risico

Artikel 2.3.6a.4.1 (toepassingsbereik)
Deze paragraaf is van toepassing op locaties waarvoor voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet een beschikking krachtens artikel 29 juncto artikel 37, eerste lid, van de Wet bodembescherming is verleend, waarin is vastgesteld dat bij het huidige dan wel voorgenomen gebruik van de bodem of de mogelijke verspreiding van de verontreiniging geen sprake is van zodanige risico's voor mens, plant of dier dat spoedige sanering noodzakelijk is.

Artikel 2.3.6a.4.2 (specifieke zorgplicht)
Degene die op de locatie, bedoeld in artikel 2.3.6a.4.1, een activiteit verricht, neemt in het belang van bescherming van de bodem maatregelen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd

om verdere verontreiniging van de bodem te voorkomen of te beperken, of – indien dat redelijkerwijs mogelijk is in samenhang met de activiteit die wordt verricht - ongedaan te maken.

§2.3.6a.5 Maatwerkregels voor het saneren van de bodem in het gebied De Kempen

Artikel 2.3.6a.5.1 (definities)
In deze paragraaf wordt verstaan onder:
a. zinkassen: een restproduct van de (voormalige) thermische zinkertsverwerkende bedrijven in de Nederlandse en Belgische Kempen;
b. moestuin: (een deel van) een perceel dat, bedoeld is om gewassen te telen voor eigen consumptie;
c. siertuin: (een deel van) een perceel waar geen gewassen worden of zullen worden geteeld voor eigen consumptie en waar geen beweiding van landbouwhuisdieren plaatsvindt;
d. industrie: (een deel van) een perceel dat bedoeld is voor het gebruik industrie;
e. Protocol Bodemonderzoek Zivest/zinkassenerven: het voor het projectgebied de Kempen geldende onderzoeksprotocol, versie juni 2019[2];
f. bodemfunctieklasse: bodemfunctieklasse 'landbouw/natuur', 'wonen' of 'industrie', waarin de ontvangende landbodem op grond van het Besluit kwaliteit leefomgeving is ingedeeld.

Artikel 2.3.6a.5.2 (reikwijdte)
De voorschriften in deze paragraaf zijn van toepassing als maatwerkregels ten opzichte van paragraaf 4.121 het Besluit activiteiten leefomgeving als:
a. het saneren van de bodem vindt plaats op een locatie gelegen binnen een gemeente in het gebied de Kempen zoals aangewezen bij ministeriële regeling;
b. het huidig dan wel toekomstig gebruik van de locatie betreft wonen met moestuin, wonen met siertuin of industrie;
c. de verontreiniging van de bodem bestaat uit of het gevolg is van zinkassen; en
d. het betreft een saneringsaanpak als bedoeld in artikel 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 2.3.6a.5.3 (bodemonderzoek)
1. Voor het verrichten van de activiteit, bedoeld in artikel 2.3.6a.5.1, wordt voldaan aan de regels over het voorafgaand bodemonderzoek, bedoeld in paragraaf 5.2.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. In afwijking van de artikelen 5.7b (verkennend bodemonderzoek NEN 5740) en 5.7d (nader bodemonderzoek NTA 5755) van het Besluit activiteiten leefomgeving is het ook toegestaan om het bodemonderzoek te verrichten overeenkomstig het Protocol Bodemonderzoek Zivest/zinkassenerven.

Artikel 2.3.6a.5.4 (Saneringsaanpak: open ontgraving tot niveau terugsaneerwaarde)
In afwijking van paragraaf 4.121 het Besluit activiteiten leefomgeving bestaat de saneringsaanpak bij deze categorie saneringen uit:
a. het ontgraven van de aanwezige verontreinigde grond en zinkassen tot minimaal het niveau van de terugsaneerwaarde bedoeld in artikel 2.3.6a.5.5;
b. het van de saneringslocatie afvoeren van de ontgraven verontreinigde grond en zinkassen; en
c. het aanvullen van de ontgraving met grond of baggerspecie met een kwaliteit bedoeld in artikel 4.1272 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 2.3.6a.5.5 (Terugsaneerwaarde)
1. De terugsaneerwaarden, bedoeld in artikel 2.3.6a.5.4, onder a, komen overeen met de terugsaneerwaarden zoals aangegeven in artikel 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
2. In afwijking van het eerste lid zijn de terugsaneerwaarden, bedoeld in het eerste lid, voor de stoffen arseen, cadmium, koper, lood en zink ten hoogste gelijk aan de lokale maximale waarden voor het betreffende gebruik, zoals genoemd in tabel 2.3.6a.5.5.

[2] www.zinkindekempen.nl.

Tabel 2.3.6a.5.5

Stof	Terugsaneerwaarden (mg/kg ds)[1]		
	Gebruik wonen met moestuin	Gebruik wonen met siertuin	Gebruik industrie
Arseen	55	55	76
Cadmium	3,7	12	12
Koper	190	190	190
Lood	85	276	530
Zink	720	720	720

[1] De waarden uit deze tabel gelden voor standaardbodem (10% organische stof en 25% lutum). Het omrekenen van de meetwaarden naar standaardbodem gebeurt op bij ministeriële regeling bepaalde wijze.

B

In de toelichting bij het tijdelijk deel van het omgevingsplan wordt in de tekst zoals die is opgenomen in bijlage 2 bij de nota van toelichting van het Invoeringsbesluit in de volgorde van de nummering de tekst ingevoegd die in bijlage 4 bij de nota van toelichting bij dit besluit is opgenomen.

Artikel IV (Omgevingsbesluit)

Het Omgevingsbesluit wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 4.12 komt te luiden:

Artikel 4.12 (bevoegd gezag Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)
Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit beslist op een enkel- of meervoudige aanvraag om een omgevingsvergunning als de aanvraag alleen betrekking heeft op een of meer van de volgende activiteiten:
a. een milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 3.48b van het Besluit activiteiten leefomgeving; of
b. een Natura 2000-activiteit of flora- en fauna-activiteit die is aangewezen op grond van artikel 1.3, vijfde lid, van de Wet natuurbescherming.

B

Artikel 4.31, eerste lid, komt te luiden:
1. Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is adviseur voor een aanvraag om een omgevingsvergunning voor zover de aanvraag betrekking heeft op:
a. een milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 3.48b van het Besluit activiteiten leefomgeving; of
b. een Natura 2000-activiteit of flora- en fauna-activiteit die is aangewezen op grond van artikel 1.3, vijfde lid, van de Wet natuurbescherming.

C

In artikel 13.1, onder b, wordt ingevoegd:
3°. bij een milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 3.48m, 3.48o of 3.48r van het Besluit activiteiten leefomgeving, voor zover het gaat om het in opdracht op of in de landbodem toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen.

D

Na artikel 13.1a wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 13.1b (toedeling aanvullende handhavingstaak toepassen bouwstoffen, grond of baggerspecie aan ander bestuursorgaan)

De bestuursrechtelijke handhavingstaak, bedoeld in artikel 18.1 van de wet, berust bij het in opdracht op of in de bodem aanbrengen van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengd mijnsteen bij het verrichten van de milieubelastende activiteiten, bedoeld in de artikelen 3.200, 3.205, 3.208, 3.211, 3.215 en 3.218 van het Besluit activiteiten leefomgeving ook bij Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat.

E

In bijlage V wordt bij onderdeel 'K. Waterbeheer' na onderdeel K9 een onderdeel K10 ingevoegd, luidende:

K10	Toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas	Niet van toepassing	Aanleg, wijziging of uitbreiding	De omgevingsvergunning voor een wateractiviteit

Hoofdstuk 2. Intrekken en wijziging en intrekking andere regelgeving

Artikel V (ntrekken)

De volgende besluiten worden ingetrokken:

a. Besluit aanwijzing bevoegdgezaggemeenten Wet bodembescherming;
b. Besluit overige niet-meldingplichtige gevallen bodemsanering;
c. Besluit gebruik meststoffen;
d. Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen;
e. Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer;
f. Besluit uniforme saneringen.

Artikel VI (Aanwijzingsbesluit Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken)

Hoofdstuk VII van de bijlage bij het Aanwijzingsbesluit Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken wordt de categorie Wet bodembescherming als volgt gewijzigd:

1. Het opschrift van de categorie komt te luiden: Wet bodembescherming en bodem in de Omgevingswet.

2. Aan de beschrijvingen van categorieën van beperkingenbesluiten worden onder vervanging van de puntkomma aan het slot van het laatste gedachtestreepje na het laatste gedachtestreepje de volgende beschrijvingen toegevoegd:
- (artikel 19.9c, eerste lid, van de Omgevingswet) beschikking van het college van burgemeester en wethouders, houdende tijdelijke beschermingsmaatregelen;
- (artikel 10.13a van de Omgevingswet) beschikking van het college van burgemeester en wethouders, houdende een gedoogplicht voor nazorg als bedoeld in artikel 10.13 van de Omgevingswet.

Artikel VII (Besluit bodemkwaliteit)

Het Besluit bodemkwaliteit wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1 komt te luiden:

Artikel 1
1. In dit besluit en de daarop berustende bepalingen wordt, tenzij anders bepaald, verstaan onder:
accreditatie: bewijs waarmee de Raad voor Accreditatie kenbaar maakt dat gedurende een bepaalde periode een gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat de hierin genoemde persoon of instelling competent is voor het uitvoeren van de desbetreffende werkzaamheid;
baggerspecie: materiaal dat is vrijgekomen uit de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam en dat bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouding en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter;
bodemfunctie: bodemfunctie als bedoeld in artikel 5.89p van het Besluit kwaliteit leefomgeving, zoals aangegeven in het omgevingsplan;
bodemfunctieklasse: bodemfunctieklasse als bedoeld in artikel 5.89p van het Besluit kwaliteit leefomgeving waarin de ontvangende landbodem in het omgevingsplan is ingedeeld;
bodemkwaliteitskaart: kaart als bedoeld in artikel 28, derde lid;
bouwstoffen: materiaal waarin de totaalgehalten aan silicium, calcium of aluminium tezamen meer dan 10 gewichtsprocent van dat materiaal bedragen, met uitzondering van vlakglas, metallisch aluminium, grond of baggerspecie, dat is bestemd om te worden toegepast;
certificaat: verklaring waarmee een door Onze Minister erkende certificeringsinstelling kenbaar maakt dat gedurende een bepaalde periode een gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat de hierin genoemde persoon voldoet aan het voor de certificering geldende normdocument;
erkenning bodemkwaliteit: op grond van artikel 9, eerste lid, gegeven beschikking waarbij wordt vastgesteld dat een persoon of een instelling voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens dit besluit geldende voorwaarden;
grond: vast materiaal dat bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouding en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter, niet zijnde baggerspecie;
instelling: certificeringsinstelling, inspectie-instelling, laboratorium of andere instelling, die beoordeelt of een persoon, stof, product, installatie, voorziening of ander object overeenstemt met een normdocument;
mijnsteen: bouwstoffen, in hoofdzaak bestaande uit gebroken schalie en zandsteen met bijmengingen van kolengruis, die als nevengesteente zijn vrijgekomen bij de winning van steenkool;
normdocument: op grond van artikel 25 aangewezen beoordelingsrichtlijn, protocol of andere richtlijn, code, aanbeveling of norm waarin eisen zijn opgenomen ter bevordering van de kwaliteit van werkzaamheden of de uitvoering daarvan;
Onze Minister: Onze Minister van Infrastructuur en Waterstaat;
persoon: natuurlijk persoon of rechtspersoon;
Raad voor Accreditatie: Raad voor Accreditatie als bedoeld in artikel 1 van de Wet aanwijzing nationale accreditatie-instantie;
vermengde mijnsteen: mijnsteen die met ten hoogste 80 gewichtsprocent grond of baggerspecie is vermengd;
werkzaamheid: op grond van artikel 8a, eerste lid, aangewezen werkzaamheid.
2. Voor de toepassing van dit besluit en de daarop berustende bepalingen wordt een hoeveelheid bouwstoffen als een partij aangemerkt als de bouwstoffen een vergelijkbare aard en samenstelling en dezelfde herkomst of producent hebben en als eenheid worden verhandeld of toegepast.

3. Voor de toepassing van dit besluit en de daarop berustende bepalingen wordt een hoeveelheid grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen als een partij aangemerkt als dat materiaal een vergelijkbare aard en samenstelling heeft en een eenheid vormt die is ontstaan door:
a. het ontgraven van een hoeveelheid van het materiaal, die van oorsprong in de bodem:
1°. fysiek aaneengesloten is; of
2°. gedeeltelijk onderbroken is en waarbij de onderlinge afstand tussen de niet aaneengesloten hoeveelheden niet meer 25 m bedraagt;
b. het ontgraven van een van oorsprong in de bodem niet fysiek aaneengesloten hoeveelheid van dat materiaal die niet meer dan 25 m^3 bedraagt;
c. het bewerken van het materiaal; of
d. het samenvoegen of splitsen van partijen van het materiaal.
4. Een milieuverklaring bodemkwaliteit kan de vorm hebben van een verklaring op grond van een partijkeuring, erkende kwaliteitsverklaring, fabrikant eigen verklaring, verklaring op grond van een bodemonderzoek of verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart.

B

De artikelen 1a tot en met 8 vervallen.

C

In hoofdstuk 2, afdeling 1, wordt voor artikel 9 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 8a
Bij regeling van Onze Minister worden met betrekking tot bouwstoffen, grond, baggerspecie, vermengde mijnsteen, de bodem of bodemenergiesystemen werkzaamheden aangewezen als bedoeld in artikel 11a.2, tweede lid, van de Wet milieubeheer.

D

De hoofdstukken 3 en 4 komen te luiden:

HOOFDSTUK 3 – Afgifte van milieuverklaringen bodemkwaliteit

Artikel 26
Dit hoofdstuk gaat over de afgifte van milieuverklaringen bodemkwaliteit en het daarvoor te verrichten onderzoek voor het uitvoeren van handelingen met bouwstoffen overeenkomstig artikel 33 en het toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen overeenkomstig het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 27
1. Een verklaring op grond van een partijkeuring heeft betrekking op de kwaliteit van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen en wordt afgegeven voor een partij.
2. Een erkende kwaliteitsverklaring heeft betrekking op de kwaliteit van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen en wordt afgegeven voor een partij of een product.
3. Een fabrikant-eigenverklaring heeft betrekking op de kwaliteit van bouwstoffen of bij ministeriële regeling aangewezen typen grond of baggerspecie en wordt afgegeven voor een product.
4. Een verklaring op grond van een bodemonderzoek heeft betrekking op de kwaliteit van de bodem op een in de verklaring aangegeven locatie of op de kwaliteit van grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen die uit de bodem op die locatie is of wordt ontgraven.

5. Een verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart heeft betrekking op de kwaliteit van de bodem op een in de verklaring aangegeven locatie op de bodemkwaliteitskaart of op de kwaliteit van grond of baggerspecie, die uit de bodem op die locatie is of wordt ontgraven.

Artikel 28

1. Een verklaring op grond van een partijkeuring, erkende kwaliteitsverklaring of verklaring op grond van een bodemonderzoek wordt afgegeven op grond van een onderzoek dat is verricht door een persoon of instelling die beschikt over een erkenning bodemkwaliteit als die voor het uitvoeren van die werkzaamheid op grond van artikel 15, eerste lid, is vereist.
2. Een fabrikant-eigenverklaring wordt afgegeven door de fabrikant op grond van een onderzoek dat voldoet aan de bij of krachtens dit besluit gestelde eisen.
3. Een verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart wordt afgegeven op grond van een onderzoek dat is verricht met gebruikmaking van een door de gemeenteraad vastgestelde bodemkwaliteitskaart die voldoet aan de op grond van artikel 32, derde lid, gestelde eisen.

Artikel 29

1. Een milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van bouwstoffen, vermeldt of de bouwstoffen voldoen aan de daarvoor geldende kwaliteitseisen.
2. Een milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van grond, mijnsteen of vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met grond, vermeldt:
a. de kwaliteitsklasse waarin de grond, mijnsteen of vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met grond, is ingedeeld met behulp van de kwaliteitseisen die gelden voor de volgende kwaliteitsklassen van grond: 'landbouw/natuur', 'wonen', 'industrie', 'matig verontreinigd' en 'sterk verontreinigd';
b. de kwaliteitsklasse van baggerspecie waarmee de kwaliteit van de grond, mijnsteen of vermengde mijnsteen, als het gaat om mijnsteen vermengd met grond, overeenkomt, getoetst aan de hand van de kwaliteitseisen die gelden voor de volgende kwaliteitsklassen van baggerspecie: 'niet verontreinigd, 'licht verontreinigd', 'matig verontreinigd' en 'sterk verontreinigd'.
3. Een milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van baggerspecie of met baggerspecie vermengde mijnsteen vermeldt:
a. de kwaliteitsklasse waarin de baggerspecie of met baggerspecie vermengde mijnsteen is ingedeeld met behulp van de kwaliteitseisen die gelden voor de volgende kwaliteitsklassen van baggerspecie: 'algemeen toepasbaar', 'licht verontreinigd', 'matig verontreinigd' en 'sterk verontreinigd;
b. de kwaliteitsklasse van grond waarmee de kwaliteit van de baggerspecie of met baggerspecie vermengde mijnsteen overeenkomt, getoetst aan de hand van de kwaliteitseisen die gelden voor de volgende kwaliteitsklassen van grond: 'landbouw/natuur', 'wonen' en 'industrie', 'matig verontreinigd' en 'sterk verontreinigd'.
4. Een milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van de bodem vermeldt de kwaliteitsklasse waarin de bodem is ingedeeld met behulp van de kwaliteitseisen die gelden voor de volgende kwaliteitsklassen van de bodem:
a. voor de landbodem de volgende kwaliteitsklassen: 'landbouw/natuur', 'wonen', 'industrie', 'matig verontreinigd' en 'sterk verontreinigd;
b. voor de waterbodem de volgende kwaliteitsklassen: 'niet verontreinigd', 'licht verontreinigd', 'matig verontreinigd' en 'sterk verontreinigd';
c. voor de landbodem de volgende bodemfunctieklassen: 'landbouw/natuur', 'wonen' en 'industrie'.
5. Een milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van grond of baggerspecie kan vermelden of de grond of baggerspecie voldoet aan de kwaliteitseisen die gelden voor de volgende kwaliteiten van grond en baggerspecie:
a. 'emissiearme grond of emissiearme baggerspecie';
b. 'voor verspreiden op de landbodem geschikte baggerspecie';
c. 'voor verspreiden in zoet oppervlaktewater geschikte baggerspecie';
d. 'voor verspreiden in zout oppervlaktewater geschikte baggerspecie';
e. 'voor toepassen in een diepe plas geschikte grond';
f. 'voor toepassen in een diepe plas geschikte baggerspecie';

g. ‘voor toepassen als afdeklaag in een diepe plas geschikte grond’;
h. ‘voor toepassen als afdeklaag in een diepe plas geschikte baggerspecie’; of
i. ‘tarragrond’.
6. Een milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van mijnsteen of vermengde mijnsteen kan vermelden of de mijnsteen of vermengde mijnsteen voldoet aan de kwaliteitseisen die gelden voor de kwaliteit ‘emissiearme grond’.
7. De kwaliteitseisen, bedoeld in dit artikel, zijn de kwaliteitseisen, vastgesteld op grond van artikel 32, eerste lid.

Artikel 30
1. Een milieuverklaring bodemkwaliteit bevat voor elke relevante kwaliteitseis de gegevens waarop de verklaring is gebaseerd of een verwijzing naar een rapport waarin deze gegevens zijn opgenomen.
2. Een milieuverklaring bodemkwaliteit vermeldt:
a. welk type milieuverklaring bodemkwaliteit het betreft;
b. de naam van degene die de verklaring heeft afgegeven;
c. de herkomst van de grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen waarop de verklaring betrekking heeft; en
d. de hoeveelheid grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen waarop de verklaring betrekking heeft, uitgedrukt in ton.

Artikel 31
1. Als er op grond van de activiteiten die op de locatie van het ontgraven hebben plaatsgevonden, de ontstaansgeschiedenis van een partij of anderszins aanleiding bestaat om te veronderstellen dat in grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen stoffen aanwezig zijn waardoor dat materiaal niet geschikt is om op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam te worden toegepast, wordt daarnaar het nodige onderzoek verricht voordat met betrekking tot het materiaal een milieuverklaring bodemkwaliteit wordt afgegeven.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing als er aanleiding bestaat om te veronderstellen dat in grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen bodemvreemd materiaal voorkomt dat daarin al voor het ontgraven of bewerken aanwezig was.
3. Als uit een onderzoek als bedoeld in het eerste of tweede lid blijkt dat de aanwezigheid van stoffen of bodemvreemd materiaal grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen ongeschikt maakt voor het toepassen op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam, wordt dit in de milieuverklaring bodemkwaliteit die betrekking heeft op de kwaliteit van de grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen aangegeven, waarbij tevens het gewichtspercentage van het bodemvreemde materiaal of de concentraties van de stoffen worden vermeld.

Artikel 32
1. Bij regeling van Onze Minister worden de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vastgesteld.
2. Kwaliteitseisen kunnen betrekking hebben op stoffen of fysische eigenschappen en kunnen de vorm hebben van maximale emissiewaarden, maximale concentratiewaarden of andere samenstellingseisen.
3. Bij regeling van Onze Minister worden eisen gesteld waaraan een bodemkwaliteitskaart als bedoeld in artikel 28, derde lid, moet voldoen om als grondslag voor de afgifte van een verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart te kunnen worden gebruikt.
4. Bij regeling van Onze Minister kunnen voor de goede uitvoering van dit hoofdstuk regels worden gesteld met betrekking tot:
a. de wijze waarop wordt vastgesteld of een materiaal als bouwstoffen, grond of baggerspecie wordt aangemerkt;
b. de wijze waarop wordt vastgesteld of sprake is van vormgegeven bouwstoffen;
c. de wijze waarop wordt bepaald of bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen de daarbij aangegeven eigenschappen of samenstelling bezitten;

d. de wijze waarop de concentraties van de daarbij aangegeven stoffen in bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen of de bodem worden bepaald;
e. de wijze waarop het onderzoek, bedoeld in artikel 28, derde lid, wordt verricht;
f. de wijze waarop de emissies van de daarbij aangegeven stoffen uit bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen worden bepaald;
g. het splitsen en samenvoegen van partijen bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen;
h. de wijze waarop grond, baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen of de bodem in een kwaliteitsklasse worden ingedeeld;
i. de wijze waarop wordt vastgesteld of de kwaliteit van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen of de bodem voldoet aan de bij of krachtens dit besluit gestelde kwaliteitseisen;
j. de wijze waarop werkzaamheden in het onderzoek voor de afgifte van een milieuverklaring bodemkwaliteit worden verricht, waaronder monsterneming, de behandeling en analyse van monsters en de rapportage over de resultaten van het onderzoek;
k. de wijze waarop een milieuverklaring bodemkwaliteit wordt afgegeven;
l. de gevallen waarin of de voorwaarden waaronder het vooronderzoek, het toelatingsonderzoek, de kwaliteitsbewaking bij de vervaardiging van bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen, en de onderscheiden vormen van milieuverklaringen bodemkwaliteit mogen worden afgegeven of gebruikt;
m. de wijze waarop wordt bepaald of een hoeveelheid bouwstoffen, grond, baggerspecie mijnsteen of vermengde mijnsteen na splitsing of samenvoeging van partijen als verschillende partijen wordt aangemerkt; en
m. de inhoud en vormgeving van de milieuverklaring bodemkwaliteit.

HOOFDSTUK 4 – Handelingen met bouwstoffen

Artikel 33
1. Het vervaardigen, invoeren, voor toepassing in Nederland of voor handelsdoeleinden voor de Nederlandse markt voorhanden hebben, vervoeren of aan een ander ter beschikking stellen van bouwstoffen is verboden, tenzij voor de partij:
a. een milieuverklaring beschikbaar is waaruit blijkt dat de kwaliteit van de bouwstoffen voldoet aan de daarvoor geldende kwaliteitseisen;
b. een afleverbon voorhanden is die de vereiste gegevens over de herkomst bevat.
2. Bij ministeriële regeling kunnen regels worden gesteld over de inhoud en vormgeving van een afleverbon en kunnen gevallen worden aangewezen waarin een afleverbon niet is vereist.

E

De artikelen 65, 66, 75 tot en met 79, en 82 vervallen.

Artikel VIII (Besluit financiële bepalingen bodemsanering)

Het Besluit financiële bepalingen bodemsanering wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 1 wordt in de begripsomschrijving van "wet" "Wet bodembescherming" vervangen door: "Wet bodembescherming, zoals deze luidde voor de inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet".

B

In hoofdstuk 1 wordt na artikel 1 een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 1a
Dit besluit berust na het tijdstip van inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet mede op de artikelen 4 en 5 van de Kaderwet subsidies I en M.

C

Artikel 9 komt te luiden:

Artikel 9
Onze Minister kan, met inachtneming van de navolgende artikelen, op aanvraag subsidie verstrekken aan de eigenaar of als op het bedrijfsterrein een recht van erfpacht rust de erfpachter van een bedrijfsterrein voor het saneren van een geval van ernstige verontreiniging van een bedrijfsterrein ten aanzien waarvan voor de inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet:
a. een besluit is genomen dat spoedige sanering noodzakelijk is krachtens artikel 29 juncto artikel 37, eerste lid, van de wet;
b. een saneringsplan als bedoeld in artikel 39, van de wet is ingediend,
c. een saneringsplan voor een gedeelte van de verontreiniging van de bodem is ingediend als bedoeld in artikel 40 van de wet, uitsluitend voor het gedeelte waarop het saneringsplan betrekking heeft, of
d. een melding als bedoeld in artikel 39b, derde lid, van de wet is gedaan.

D

Artikel 31, eerste lid, komt te luiden:
1. Onze Minister kan op aanvraag een projectsubsidie verstrekken aan de coördinerende rechtspersoon, voor het collectief saneren van een aantal gevallen van ernstige verontreiniging van bedrijfsterreinen waar voor de inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem Omgevingswet:
a. een besluit is genomen dat spoedige sanering noodzakelijk is krachtens artikel 29 juncto artikel 37, eerste lid, van de wet;
b. een saneringsplan als bedoeld in artikel 39, van de wet is ingediend, of
c. een saneringsplan voor een gedeelte van de verontreiniging van de bodem als bedoeld in artikel 40 van de wet is ingediend, uitsluitend voor het gedeelte waarop het saneringsplan betrekking heeft, of
d. waarvoor een melding is gedaan als bedoeld in artikel 39b, derde lid, van de wet.

Artikel IX (Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden)

Artikel 1, onder f, van het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden komt te luiden:

f. bodem: bodem als bedoeld in de bijlage, onder A, bij de Omgevingswet;

Artikel X (Besluit inrichting landelijk gebied)

Artikel 13 van het Besluit inrichting landelijk gebied wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt het zinsdeel “die deel uitmaken van een onderzoeksgeval als bedoeld in artikel 1 van de Wet bodembescherming” vervangen door: waar bodemonderzoek wordt uitgevoerd als bedoeld in artikel 5.7b tot en met 5.7e van het Besluit activiteiten leefomgeving.

2. In het tweede lid wordt het zinsdeel die deel uitmaken van een geval van verontreiniging als bedoeld in artikel 1 van de Wet bodembescherming” vervangen door: waarvan de kwaliteit de achtergrondwaarde zoals vastgesteld op grond van het Besluit bodemkwaliteit overschrijdt.

3. Het derde lid komt te luiden:

3. Gronden met een verontreiniging van de bodem die een interventiewaarde bodemkwaliteit als bedoeld in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving overschrijdt zijn niet uitruilbaar, tenzij de locatie overeenkomstig de Wet bodembescherming, het Besluit activiteiten leefomgeving, het omgevingsplan, een maatwerkvoorschrift of omgevingsvergunning is gesaneerd en geen LAC-signaalwaarden worden overschreden.

Artikel XI (Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen)

Het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 1, eerste lid, onderdelen 17a, 17b, 30 en 31 wordt "in de ministeriele regeling op grond van artikel 28a Wet bodembescherming" vervangen door: "in dit besluit".

B

Na artikel 1 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 1a
1. Onze minister van Infrastructuur en Waterstaat kan op verzoek een verklaring afgeven waaruit blijkt dat grond als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onderdelen 17a, 17b, 30 en 31, van dit besluit niet reinigbaar en niet koud-immobiliseerbaar is.
2. Bij ministeriele regeling kunnen nadere regels worden gesteld over de beoordeling van de reinigbaarheid van grond en het afgeven van een verklaring van niet reinigbaarheid van grond.

Artikel XII (Besluit vrijstelling stortverbod buiten inrichtingen)

In artikel 2, eerste lid, onder e, van het Besluit vrijstelling stortverbod buiten inrichtingen wordt "het Besluit gebruik meststoffen" vervangen door: "paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving".

Artikel XIII (Productenbesluit asbest)

Artikel 2, onder e, van het Productenbesluit asbest komt te luiden:
e. het herschikken van verontreinigde grond, als bedoeld in artikel 4.1241, vierde lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving, tenzij aan die grond opzettelijk asbest is toegevoegd.

Artikel XIV (Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet)

Het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 5, derde lid, komt te luiden:
3. Meststoffen zijn niet met afvalstoffen of reststoffen gemengd, tenzij het betreft:
a) de krachtens het tweede lid, aangewezen stoffen;
b) afvalwaterstromen die gelet op de op grond van artikel 4.3, eerste lid, 4.5, eerste lid of 4.6, eerste lid, van de Omgevingswet gestelde maatwerkvoorschriften gelijkmatig over de landbouwgronden verspreid mogen worden.

B

Artikel 29, eerste lid, onder b, wordt ‘waarvoor het in (…)verbod niet geldt’ vervangen door ‘en voldoet aan paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving’.

C

In artikel 32, tweede lid, onder b, onder 4°, wordt ‘het beheersregime dat (…) van mestgebruik geldt;’ vervangen door ‘waarop een beheer wordt gevoerd dat beperkingen verbindt aan de gebruikte hoeveelheid meststoffen op de desbetreffende percelen;’.

Hoofdstuk 3. Overgangsrecht

Artikel XV (overgangsrecht voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en voor overige handelingen met bouwstoffen)

1. Het oude recht blijft van toepassing op het voor toepassing in Nederland of voor handelsdoeleinden voor de Nederlandse markt voorhanden hebben, vervoeren of aan een ander ter beschikking stellen van IBC-bouwstoffen of het toepassen van IBC-bouwstoffen, uitgezonderd avi-bodemas, in een werk waarvoor voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit een melding is gedaan op grond van artikel 32, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, tot zes maanden na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit.
2. Op het aangebracht houden van bouwstoffen, grond en baggerspecie die voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit zijn aangebracht of die met toepassing van in dit artikel opgenomen overgangsrecht na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit zijn aangebracht, blijft het oude recht van toepassing.
3. Als voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit een melding is gedaan op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit voor het toepassen van grond of baggerspecie voor het verondiepen en dempen van een oppervlaktewaterlichaam, bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder d, van het Besluit bodemkwaliteit, blijft, als het een diepe plas betreft die is ontstaan als gevolg van zandwinning, grindwinning of kleiwinning of een dijkdoorbraak, op het toepassen van grond en baggerspecie in de diepe plas het oude recht van toepassing tot drie jaar na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit.
4. Baggerspecie uit een watergang mag tot twee jaar na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit ook over de aan de watergang grenzende percelen worden verspreid als wordt voldaan aan het oude recht.
5. Als met toepassing van artikel 32b in samenhang met hoofdstuk 4, afdeling 1, paragraaf 2, van het Besluit bodemkwaliteit, zoals dat luidde voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit, een gebiedsspecifiek toetsingskader is vastgesteld voor het toepassen van mijnsteen en mijnsteen dat is vermengd met ten hoogste 80% gewichtsprocent grond of baggerspecie, geldt het oude recht tot een bij koninklijk besluit vast te stellen tijdstip.
6. Een omgevingsvergunning van rechtswege als bedoeld in artikel 4.14 van de Invoeringswet Omgevingswet voor een milieubelastende activiteit en voor een lozingsactiviteit die bestaat uit het toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas, bedoeld in artikel 3.48p van het Besluit activiteiten leefomgeving, zoals dat luidt na inwerkingtreding van de artikelen I en VII van het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet, geldt voor een termijn van drie jaar na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit.
7. Een kaart als bedoeld in artikel 57, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, zoals dat luidde voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit, geldt als een bodemkwaliteitskaart als bedoeld in artikel 28, derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit, zoals gewijzigd door dit besluit, tot een bodemkwaliteitskaart volgens die bepaling is vastgesteld, maar niet langer dan vijf jaar na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit.

8. Een melding die op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit is gedaan voor het toepassen van grond of baggerspecie geldt als een melding op grond van artikel 4.1266, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving.
9. Een melding die op grond van artikel 33b in samenhang met artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit is gedaan voor het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen geldt als een melding op grond van artikel 4.1282, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving.
10. Als in verband met de invoering van dit besluit bepalingen van het Besluit bodemkwaliteit komen te vervallen, waarin een overgangsrechtelijke bepaling was opgenomen, blijft die overgangsrechtelijke bepaling van toepassing tot die is uitgewerkt.

Hoofdstuk 4. Slotbepalingen en inwerkingtreding

Artikel XVI (inwerkingtreding)

De artikelen van dit besluit treden in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Artikel XVII (citeertitel)

Dit besluit wordt aangehaald als: Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Inhoud

1 Inleiding 77
1.1 Bodem in het stelsel van de Omgevingswet 77
1.2 Grondslag en reikwijdte Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet 79
1.3 Medebetrokkenheid 80
1.4 Leeswijzer 80
2 Aanleiding en achtergrond 82
2.1 Naar duurzaam beheer van bodemkwaliteiten 82
2.2 Inpassen in instrumentenpalet Omgevingswet 83
2.3 Integraal afwegingskader instrumenten duurzaam bodembeheer 84
2.4 Uitgangspunten voor het Aanvullingsbesluit bodem 85
3 Hoofdkeuzes 87
3.1 Inleiding 87
3.2 Het Aanvullingsbesluit bodem en het uitgangspunt decentraal, tenzij 87
3.3 Algemene kenmerken normen bodemkwaliteit 89
3.4 Hoofdkeuzes besluiten onder de Omgevingswet 94
3.4.1 Bodemregels in het Besluit activiteiten leefomgeving: hoofdkeuzes 94
3.4.2 Bodemregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving: hoofdkeuzes 98
3.4.3 Bodemregels in het Omgevingsbesluit: hoofdkeuzes 100
3.4.4 Andere relevante hoofdkeuzes 100
4 Inzet preventieve instrumenten 101
4.1 Inleiding 101
4.2 Weging bodembelang bij toedelen functies aan locaties in omgevingsplan 101
4.3 Algemene rijksregels voor activiteiten ter bescherming van de bodem en de zorgplicht 102
5 Inzet instrumenten historische verontreinigingen in de bodem 106
5.1 Inleiding 106
5.2 Samenhang graven, bouwen, saneren, opslaan en toepassen 107
5.3 Informatie over de kwaliteit van de bodem 109
5.4 Digitalisering 112
5.5 Registratie 113
6 Inzet instrumenten beheer grondwaterkwaliteit 115
6.1 Inleiding 115
6.2 Beleidskeuzes 115
6.3 Wijzigingen ten opzichte van de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 119
6.4 Effecten 120
6.5 Grondwaterkwaliteitsbeheer onder de Omgevingswet 120
7 Bouwen op verontreinigde bodem 124

7.1 Inleiding 124
7.2 Beleidskeuzes 124
7.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 127
7.4 Effecten 128
7.5 Bouwen op verontreinigde bodem onder de Omgevingswet 128
8 Milieubelastende activiteit graven in bodem 133
8.1 Inleiding 133
8.2 Beleidskeuzes 133
8.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 137
8.4 Effecten 137
8.5 Graven onder de Omgevingswet 138
9 Milieubelastende activiteit opslaan van grond en baggerspecie 143
9.1 Inleiding 143
9.2 Beleidskeuzes 143
9.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 144
9.4 Effecten 146
9.5 Opslaan van grond en baggerspecie onder de Omgevingswet 146
10 Milieubelastende activiteit saneren van de bodem 148
10.1 Inleiding 148
10.2 Beleidskeuzes 148
10.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 149
10.4 Effecten 150
10.5 Saneren van de bodem onder de Omgevingswet 150
11 Milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen 154
11.1 Inleiding 154
11.1.1 Algemeen 154
11.1.2 Beleidsontwikkelingen 155
11.2 Consequenties inbouw stelsel omgevingsrecht 156
11.3 Beleidskeuzes 158
11.4 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 164
11.5 Effecten 166
11.6 Toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen onder de Omgevingswet 166
12 Milieubelastende activiteit het op of in de bodem brengen van meststoffen 168
12.1 Inleiding 168
12.2 Beleidskeuzes 168
12.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet 171
12.4 Effecten 171
12.5 Het op of in der bodem brengen van meststoffen onder de Omgevingswet 171
13 Overige onderwerpen 174
13.1 Financiële instrumenten 174

13.2 Voormalige stortplaatsen 175
14 Verhouding tot voorgaande en voorgenomen regelgeving 176
14.1 Algemeen 176
14.2 Relatie bodemregels met andere regelgeving 176
14.3 Voorgaande regelgeving bodem 177
14.4 EU-regelgeving 178
14.4.1 EU-richtlijnen, EU-verordeningen en verdragen 178
14.4.2 Notificatie 180
15 Uitvoering, toezicht en handhaving 181
15.1 Inleiding 181
15.2 Graven, saneren en toepassen 181
15.3 Ketentoezicht 183
15.4 Grondwater 184
15.5 Het op of in de bodem brengen van meststoffen 184
16. Effecten 185
16.1 Effect op de regeldruk voor burgers en bedrijven 186
16.2 Effect op de bestuurlijke lasten voor overheden 186
17 Totstandkoming besluit en consultatie 190
17.1 Totstandkoming besluit 190
17.2 Consultatie 190
17.2.1 Algemeen 190
17.2.2 milieubelastende activiteiten graven in de bodem, saneren van de bodem, toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie, en (vermengde) mijnsteen 192
17.2.3 Milieubelastende activiteit op of in de bodem brengen van meststoffen 196
17.4 Moties en toezeggingen 197
17.5 Voorhang 198
18 Invoering 199
18.1 Implementatieprogramma 199
18.2 Invoeringsondersteuning aan gebruikers 199
18.3 Veranderopgave van overheden 200
18.5 Overdracht informatie als gevolg van overdracht van taken van provincie naar gemeenten 200
19 Overgangsrecht en bruidsschat 201
19.1 Overgangsrecht 201
19.2 Bruidsschat 204

1 Inleiding

1.1 Bodem in het stelsel van de Omgevingswet

De bodem is een essentieel onderdeel van de fysieke leefomgeving. De bodem levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke behoeften: de energievoorziening, de drinkwatervoorziening, voedselveiligheid, grondwaterreserves, natuur, klimaatmitigatie en klimaatadaptatie. Een duurzaam, efficiënt beheer en gebruik van onze bodem biedt daarmee een belangrijke bijdrage aan de gezondheid, het welzijn en de welvaart. Onder bodem wordt verstaan het vaste deel van de aarde met de zich daarin bevindende vloeibare en gasvormige bestanddelen en organismen.[3] Bodem omvat dus de vaste bodem en het grondwater, die een samenhangend systeem vormen.

De Omgevingswet en de uitvoeringsregelgeving bieden het nieuwe juridische kader voor maatschappelijke opgaven en ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Het stelsel is gericht op: "het met het oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, en in onderlinge samenhang:

a. bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, en
b. doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften."

Deze zogenoemde maatschappelijke doelen zijn opgenomen in artikel 1.3 van de Omgevingswet.

Het doel van het Nederlandse bodembeleid is om een balans aan te brengen tussen beide belangen: enerzijds de bescherming van de gezondheid van de mens en het behoud van de functionele eigenschappen die de bodem heeft voor mens, plant en dier, en anderzijds het geven van ruimte aan maatschappelijke activiteiten op of in de bodem. De uitdaging voor het beleid is de balans tussen deze maatschappelijke opgaven te vinden en te behouden. Zodra een evenwichtige balans is bereikt tussen beschermen en benutten, is sprake van duurzaam bodembeheer:[4]

> *het waarborgen van de gebruikswaarde van de bodem (vaste bodem en grondwater) en het faciliteren van het duurzaam gebruik van de functionele eigenschappen van de bodem, door het in onderlinge samenhang:*
> - *beschermen van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen en aantastingen (pijler 1);*
> - *evenwichtig toedelen van functies aan locaties en het stellen van andere regels die met het oog daarop nodig zijn in het omgevingsplan, rekening houdend met de kwaliteiten van de bodem (pijler 2);*
> - *duurzaam en doelmatig beheren van de resterende historische verontreinigingen en –aantastingen (pijler 3).*

De Rijksregelgeving binnen het stelsel bestaat uit de Omgevingswet, vier daarbij behorende algemene maatregelen van bestuur en de Omgevingsregeling. Het toepassingsgebied, het instrumentenpakket, het belangenkader en de delegatiegrondslagen van de Omgevingswet zijn in de meeste gevallen breed genoeg om bodem daarin te kunnen betrekken. De Omgevingswet is, om het duurzaam beheer van de bodem op het niveau van wet adequaat te kunnen regelen, aangevuld met een beperkt aantal onderwerpen:

- een verplichte instructieregel over omgevingsplannen en projectbesluiten met het oog op het beschermen van de bodem en ter voorkoming van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid in verband met het gebruik van de bodem;

[3] Definitie uit artikel 1.1 van de Omgevingswet, opgenomen in bijlage A. Begrippen
[4] Zie paragraaf 2.2 van de memorie van toelichting bij de Aanvullingswet bodem Omgevingswet; Kamerstukken II, 2017/18, 34 864, nr. 3.

- het Rijk is bevoegd gezag voor regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen;
- de verplichting voor de gemeenten om tijdelijke beschermingsmaatregelen te eisen van eigenaar of pachter bij een toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem;
- de gedoogplichten voor het dulden van grondwaterbeheer, van maatregelen bij toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem, van nazorg en voor de naleving van de verplichtingen uit de zorgplicht bodem;
- een noodregeling bodem als een voorziening onmiddellijk geboden is.

Deze aanvullingen zijn opgenomen in de Aanvullingswet bodem[5].

Vier algemene maatregelen van bestuur onder de Omgevingswet

Op grond van de Omgevingswet zijn vier algemene maatregelen van bestuur vastgesteld:

- Het Besluit activiteiten leefomgeving.[6] Dit besluit stelt rechtstreeks werkende rijksregels over activiteiten in de fysieke leefomgeving aan burgers, bedrijven en overheden in de rol van initiatiefnemer.
- Het Besluit bouwwerken leefomgeving.[7] Dit besluit stelt algemene, rechtstreeks werkende regels aan activiteiten met betrekking tot bouwwerken, zoals bouwen en slopen. Dit besluit is gericht tot eenieder die deze activiteiten uitvoert, in de praktijk vooral burgers en bedrijven.
- Het Besluit kwaliteit leefomgeving.[8] Dit besluit richt zich tot bestuursorganen en bevat de inhoudelijke normen voor de bestuurlijke taakuitoefening en besluitvorming.
- Het Omgevingsbesluit.[9] Dit besluit bevat de algemene en procedurele bepalingen voor de uitwerking van de instrumenten van de wet die voor eenieder van belang zijn, zowel voor overheden als voor bedrijven en burgers.

In totaal zijn ongeveer zestig sectorale algemene maatregelen van bestuur opgegaan in de vier besluiten onder de Omgevingswet[10]. Dit Aanvullingsbesluit voegt daar een aantal regels over bodem aan toe. De indeling van de algemene maatregelen van bestuur, die gekoppeld is aan doelgroepen en type regelgeving, is gevisualiseerd in figuur 1.1.

Figuur 1.1 - de indeling van de AMvB's

[5] Kamerstukken II, 2017/18, 34 864, nr. 2.
[6] Stb 2018, 293.
[7] Stb 2018, 291.
[8] Stb 2018, 292.
[9] Stb 2018, 290.
[10] Kamerstukken II, 2013/14, 33 962, nr. 3.

De gekozen indeling van de algemene maatregelen van bestuur betekent dat de verschillende doelgroepen de regels die op hen van toepassing zijn eenvoudiger kunnen vinden. Een initiatiefnemer heeft, naast regels die opgenomen zijn in het omgevingsplan, vooral te maken met het Besluit activiteiten leefomgeving. Dat besluit geeft helder aan welke algemene rijksregels gelden voor bijvoorbeeld het graven in de bodem of het saneren van de bodem. Daarbij geeft dat besluit aan in welke gevallen een vergunning nodig is. Als een burger of bedrijf als onderdeel van zijn plannen ook iets wil (her)bouwen of slopen, kan hij terecht in het Besluit bouwwerken leefomgeving. Hij kan in het Omgevingsbesluit vinden welke procedures hij moet doorlopen en wie het bevoegde gezag is voor het verlenen van de omgevingsvergunning. In het omgevingsplan van de gemeente vindt hij ten slotte welke gemeentelijke regels verder nog gelden voor zijn initiatief. Zo kan een bodemonderzoek verplicht zijn of er kunnen beperkingen op het perceel rusten bij het realiseren van de toegekende functie als gevolg van de bodemkwaliteit.

Voor een gemeente, waterschap en de provincie is ook het Besluit kwaliteit leefomgeving van belang. Dat besluit schrijft voor welke regels het bestuursorgaan moet opnemen in zijn omgevingsplan of verordening en welk beoordelingskader geldt bij vergunningen. De bodemregels over het omgevingsplan richten zich met name op het stellen van regels aan locaties die beperkingen opleggen aan het bouwen op verontreinigde bodem, op het vastleggen van nazorg en gebruiksbeperkingen en het vaststellen van een bodemfunctieklassekaart voor toepassen van grond en baggerspecie. In het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit bouwwerken leefomgeving kan het bestuursorgaan vinden welke ruimte er is om maatwerk te bieden in aanvulling op of in afwijking van de algemene rijksregels. Hiermee kan hij waar nodig extra ruimte creëren voor gewenste ontwikkelingen en innovaties, of juist strengere eisen stellen als de situatie hierom vraagt. Het Omgevingsbesluit geeft ten slotte duidelijkheid over procedures en over instrumenten als milieueffectrapportage en kostenverhaal.

Dit Aanvullingsbesluit bevat een aantal regels over bodem. De drie genoemde pijlers vormen voor deze regels het kader. Daarnaast zijn de vier verbeterdoelen van de stelselherziening van het omgevingsrecht sturend voor de vorm en inhoud van de bodemregels. De vier verbeterdoelen zijn:

- het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht;
- het bewerkstelligen van een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid, besluitvorming en regelgeving;
- het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door een actieve en flexibele aanpak mogelijk te maken voor het bereiken van doelen voor de fysieke leefomgeving;
- het versnellen en verbeteren van besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving[11].

Voor het bereiken van de verbeterdoelen en het instrumenteren van het duurzaam bodembeheer worden de regels over bodem die als gevolg van de beleidsvernieuwing worden herzien ingepast in de algemene maatregelen van bestuur onder de Omgevingswet.

1.2 Grondslag en reikwijdte Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet

Het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet (hierna dit Aanvullingsbesluit) bestrijkt de milieubelastende activiteiten: graven in bodem, opslaan van grond en baggerspecie, saneren van de bodem, toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en het op of in de bodem brengen van meststoffen. De regels hierover worden hierbij opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving. Ook worden er instructieregels gesteld over het bouwen op verontreinigde grond, voor het toepassen van grond en baggerspecie, het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib en over een signaleringsparameter voor maatregelen ten behoeve van de grondwaterkwaliteit. De instructieregels worden toegevoegd aan het Besluit kwaliteit leefomgeving.

[11] Kamerstukken II, 2013/14, 33 962, nr. 3.

Daarnaast worden het Omgevingsbesluit en een aantal andere besluiten, waaronder het Besluit bodemkwaliteit gewijzigd.

Invoeringswet Omgevingswet

Het voorliggende besluit is gebaseerd op de tekst van de Omgevingswet zoals die in het Staatsblad in geplaatst (Stb. 2016, 156). Er is in de artikelen van dit Aanvullingsbesluit in beginsel geanticipeerd op wijzigingen, bijvoorbeeld in terminologie, die voortvloeien uit het voorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet en het Invoeringsbesluit Omgevingswet[12]. Waar dat nodig is voor het begrip van dit besluit, is in de toelichting wel melding gemaakt van voorgenomen wijzigingen.

Algemene regels over activiteiten in een ministeriële regeling

De Omgevingswet biedt onder andere in artikel 4.3, derde lid, de grondslag om algemene regels bij ministeriële regeling te stellen, als deze uitvoeringstechnische, administratieve en meet- of rekenvoorschriften inhouden. Voor verschillende activiteiten wordt van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

1.3 Medebetrokkenheid

De inhoud van dit aanvullingsbesluit is afgestemd met andere departementen en in het bijzonder met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties en de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

1.4 Leeswijzer

Het systeem van de algemene maatregelen van bestuur onder de Omgevingswet, die zijn aangevuld met dit Aanvullingsbesluit bodem, zijn al beschreven in de omvangrijke nota's van toelichting bij die regelgeving[13].

In deze nota van toelichting wordt voornamelijk beschreven wat het nieuwe bodembeleid inhoudt, wat de uitvoeringsregelgeving onder de Omgevingswet betekent voor bodem en wat het Aanvullingsbesluit bodem regelt.

Hoofdstuk 2 beschrijft de aanleiding en achtergrond van dit Aanvullingsbesluit in het licht van de stelselherziening.

Hoofdstuk 3 van deze toelichting beschrijft de belangrijkste beleidsmatige uitgangspunten voor de totstandkoming van dit besluit en de hoofdkeuzes die in dit besluit zijn gemaakt.

Hoofdstuk 4 t/m 11 gaan in op de hoofdlijnen van dit Aanvullingsbesluit voor de verschillende onderwerpen van de beleidsvernieuwing bodem. Hoofdstuk 4 beschrijft de inzet van preventieve instrumenten. In hoofdstuk 5 is een beschouwing gegeven over de inzet van instrumenten bij historische verontreinigingen in de bodem. Hoofdstuk 6 bespreekt de inzet van instrumenten voor het beheer van grondwaterkwaliteit. Hoofdstuk 7 beschrijft de systematiek van het bouwen op verontreinigde grond. Hoofdstuk 8, 9, 10 en 11 gaan in op de milieubelastende activiteiten, respectievelijk graven in bodem, opslaan van grond en baggerspecie, saneren van de bodem en het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie. Hoofdstuk 12 beschrijft de milieubelastende activiteit het op of in de bodem brengen van meststoffen. Hoofdstuk 13 bespreekt de overige onderwerpen.

Hoofdstuk 14 beschrijft de verhouding tot bestaande en voorgenomen regelgeving en geeft een beknopte toelichting op de manier waarop de regels vanuit het voorheen geldende recht zijn overgenomen in dit besluit.

[12] Deze voorhangversie van het Aanvullingsbesluit bodem is na de consultatie vernummerd op basis van het Invoeringsbesluit Omgevingswet voorhangversie d.d. 29 mei 2019.
[13] Stb 2018, 290 t/m 293.

Hoofdstuk 15 gaat in op uitvoering, (interbestuurlijk) toezicht en handhaving van de onderdelen van dit besluit.

Hoofdstuk 16 beschrijft de effecten van het besluit op bestuurslasten, de rechtspraak, administratieve lasten en het milieu nadat de desbetreffende toetsen zullen zijn uitgevoerd.

Hoofdstuk 17 beschrijft de resultaten van de toetsing en internetconsultatie.

Hoofdstuk 18 gaat in op de invoering van dit Aanvullingsbesluit en hoofdstuk 19 beschrijft het overgangsrecht en de bruidsschat.

De artikelsgewijze toelichting beschrijft vervolgens voor zover nodig per artikel de keuzes en achtergronden.

2 Aanleiding en achtergrond

2.1 Naar duurzaam beheer van bodemkwaliteiten

De ingezette koers van duurzaam bodembeheer ziet op het verlaten van de sectorale benadering van de bodem en richt zich op waardecreatie door het zoeken van een combinatie met gebiedsontwikkeling of het duurzaam inzetten van bodemdiensten.[14] De instrumenten voor de uitvoering van duurzaam bodembeheer zijn langs deze beleidslijn ontwikkeld. In principe is er geen grote koerswijziging voorzien, maar wel een aantal accentverschuivingen in het wettelijk instrumentarium.

Beleidsvernieuwing bodem
De beleidsvernieuwing wordt gekenschetst door de volgende verschuivingen:

a. Gebiedsaanpak en regulering van activiteiten in plaats van sanering van het geval.
b. Regels in het Omgevingsplan gericht op activiteiten in plaats van het saneren om milieuhygiënische redenen.
c. Vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte in plaats van een centraal gereguleerde aanpak.
d. Versnellen en verbeteren van de besluitvorming over bouwactiviteiten door onder meer het verminderen van het aantal bodemonderzoeken en het zoveel mogelijk inzetten van algemene regels in plaats van beschikkingen.

Duurzaam bodembeheer krijgt in drie pijlers gestalte. Het beschermen van de bodem, (inclusief grondwater), tegen nieuwe verontreinigingen en aantastingen (pijler 1) vraagt om een actieve rol van de overheid. Dit vertaalt zich in kaders door de overheid voor diegenen die milieubelastende activiteiten onder het Besluit activiteiten leefomgeving verrichten om de nadelige beïnvloeding van de bodem en oppervlaktewaterlichamen te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken. Ook is er een op preventie gericht kader voor het onttrekken van grondwater dan wel, het in samenhang hiermee, infiltreren van water in de bodem.

Ook bij het evenwichtig toedelen van functies aan locaties door gemeenten (pijler 2) spelen de kwaliteiten (fysische, ecologische en chemische) van de bodem een rol in de afweging van belangen. Gemeenten stellen regels over de wenselijke bodemkwaliteit. Ook regels die een bepaalde activiteit op een locatie wel, niet of onder voorwaarden mogelijk maken, kunnen de bodemkwaliteit betreffen. Bij beheer van historische bodemverontreinigingen gaat het in de tweede pijler om het vergroten van de gebruikswaarde van de bodem door het zoeken van combinaties met gebiedsontwikkelingen of met het duurzaam inzetten van bodemdiensten, zoals bodemvruchtbaarheid, drinkwaterproductie, biologische- en duurzame landbouw.

Het duurzaam en doelmatig beheer van historische verontreinigingen (pijler 3) vindt plaats door een samenspel tussen de eigenaar van de bodem en de overheid. De eigenaar van de bodem is en blijft verantwoordelijk voor de bodemkwaliteit. Het Rijk stelt kaders voor activiteiten, zoals voor het bouwen van een woning op verontreinigde bodem. De gemeente en de provincie kunnen voorwaarden stellen aan de chemische kwaliteit van de bodem vanuit ambities voor de geschiktheid van de bodem vanuit ecologisch oogpunt of ter bescherming of verbetering van de grondwaterkwaliteit. Ook het waterschap zal zich als beheerder van het regionaal watersysteem de bescherming van de grondwaterkwaliteit aantrekken, in het bijzonder waar het de eerste pijler van het bodembeheer betreft: preventie (zie nader hoofdstuk 6 waar de verantwoordelijkheden met betrekking tot het beheer van de grondwaterkwaliteit wordt beschreven).

Het gaat erom dat overheden, in samenspraak met burgers en bedrijven, komen tot een goede afweging van alle belangen bij het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Dit vraagt om meer oog voor de samenhang van relevante aspecten van de fysieke leefomgeving. Zo

[14] Zie hoofdstuk 2 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem Omgevingswet (*Kamerstukken II, 2017/18, 34 864, nr. 3)*

wordt bodem niet meer als een geïsoleerd compartiment beschouwd, maar in de context van het bodem- en watersysteem.

2.2 Inpassen in instrumentenpalet Omgevingswet

De Omgevingswet biedt een vernieuwd palet aan instrumenten, die in een aantal gevallen bij algemene maatregel van bestuur verder zijn uitgewerkt. De beleidscyclus[15] is een denkmodel dat overheden kunnen gebruiken om te komen tot een evenwichtige en effectieve inzet van het wettelijke instrumentarium.

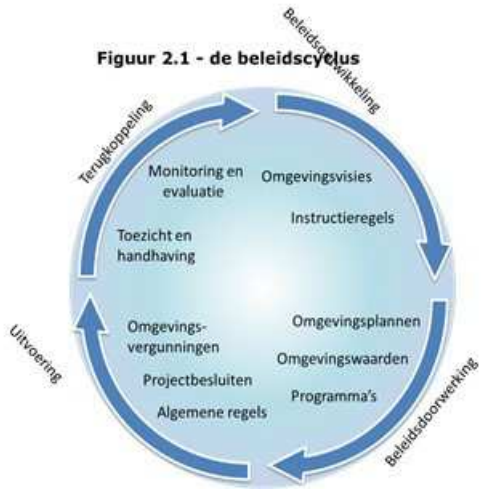

De cyclus begint bij het opstellen van een strategische, integrale omgevingsvisie voor het gehele grondgebied. Hierin formuleren de betrokken overheidslagen ambities voor de fysieke leefomgeving en de daarbij behorende sturingsfilosofie. Een dergelijke omgevingsvisie omvat ook de ambities op het gebied van de bodemkwaliteiten en de gewenste ontwikkelingen op en in de bodem, vaak in relatie tot maatschappelijke opgaves. Rijk, provincies en gemeenten maken elk een eigen omgevingsvisie. In de nationale omgevingsvisie kan bijvoorbeeld aardwarmtewinning en gasopslag worden afgewogen tegen andere functies in een gebied, zodat de bodem en ondergrond zo efficiënt mogelijk, duurzaam en toekomstbestendig worden gebruikt. Bij die afweging kunnen ook aspecten als bodemverontreiniging, de drinkwatervoorziening en de problematiek rondom kabels en leidingen worden betrokken. De provincie zal ter uitvoering van haar taken in de omgevingsvisie onder meer aandacht besteden aan bodemkwaliteit in relatie tot de algehele grondwaterkwaliteit en specifiek waar dit bestemd is voor menselijke consumptie, grondwateronttrekkingen, infiltraties en natuur. De omgevingsvisie van de gemeente geeft bijvoorbeeld aan wat haar ambities zijn met de fysieke leefomgeving en legt de basis voor het evenwichtig toedelen van functies aan locaties in het omgevingsplan. Hier kan de gemeente de chemische kwaliteit, de ecologische en fysische kwaliteit van de bodem betrekken.

Het Rijk en de provincies kunnen door instructieregels die gericht zijn tot andere bestuursorganen, sturing geven waar nodig voor de uitoefening van taken of bevoegdheden. De gemeente maakt op basis van deze instructieregels en de eigen ambities (vastgelegd in de omgevingsvisie) een omgevingsplan (en de provincie een omgevingsverordening). In programma's formuleert de overheid waar nodig de maatregelen die leiden tot de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Algemene regels in het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit bouwwerken leefomgeving, in verordeningen van provincie of waterschap en in het omgevingsplan van de gemeente geven directe sturing aan de bescherming van de bodem bij de uitvoering van activiteiten. Voor

[15] *Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 22-25.*

activiteiten waar toestemming vooraf nodig is, wordt die gegeven met een omgevingsvergunning of een projectbesluit.

Op basis van de gestelde regels wordt toezicht gehouden op de naleving van de regels en wordt zo nodig gehandhaafd. Via monitoring bepaalt de overheid of aan omgevingswaarden of andere doelstellingen wordt voldaan. Als de omgevingswaarden, zoals goede chemische toestand van het grondwaterlichaam, niet worden gehaald, moet de overheid een programma vaststellen om dit alsnog voor elkaar te krijgen.

2.3 Integraal afwegingskader instrumenten duurzaam bodembeheer

Het Integraal Afwegingskader beleid en regelgeving[16] is een hulpmiddel om te bepalen of regelgeving nodig en wenselijk is en om te komen tot de meest doelmatige vorm hiervan. Het nieuwe stelsel, waarvan de Aanvullingswet bodem Omgevingswet[17] en dit Aanvullingsbesluit onderdeel uitmaken, vervangt de Wet bodembescherming en de daaronder hangende uitvoeringsregels die betrekking hebben op duurzaam bodembeheer. Uit de memorie van toelichting bij de Aanvullingswet bodem[18] blijkt dat de inzet van het instrumentarium van de Omgevingswet voldoende ruimte biedt om doelmatig bodembeheer te realiseren en dat een beperkte aanvulling nodig is met specifieke bodemregels.

Bij iedere bodemregel is steeds systematisch gekeken welk probleem de regelgeving beoogt op te lossen, wat het doel is van de betreffende regel en of overheidsinterventie op rijksniveau gerechtvaardigd is. De bescherming van de bodem (pijler 1) is een maatschappelijk vraagstuk van algemeen belang, waarbij vanwege een gelijk speelveld voor bedrijven en een gelijk beschermingsniveau voor burgers aan een aantal categorieën van activiteiten algemene rijksregels zijn gesteld. Hiervoor zijn voornamelijk de gemeenten het bevoegd gezag. Het voorkomen van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid vanwege het gebruik van de bodem is de basis om via instructieregels eisen te stellen aan de bodemkwaliteit bij het evenwichtig toedelen van functies aan locaties door gemeenten (pijler 2). Het beheer van historische bodemverontreinigingen (pijler 3) is primair een taak van gemeenten; zij ontwikkelen hiervoor beleid in de omgevingsvisie en stellen regels in het omgevingsplan. Voor een aantal activiteiten die betrekking hebben op historische bodemverontreinigingen zijn landelijke uniforme regels gesteld, om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid te voorkomen en het hergebruik van afvalstoffen mogelijk te maken. Het beheer van de grondwaterkwaliteit is en blijft onderdeel van het beheer van watersystemen als gevolg van implementatie van Europees recht en kan mede aanleiding geven tot het beheer van bodemverontreinigingen indien deze de grondwaterkwaliteit (dreigen) te beïnvloeden. De verantwoordelijkheid voor een goede grondwaterkwaliteit berust (zoals dat gold voor inwerkingtreding van de Omgevingswet) bij de provincies en daar waar vanuit historische verontreinigingen de grondwaterkwaliteit negatief wordt beïnvloed, zal met de gemeente moeten worden afgestemd over de te nemen maatregelen. Hierbij zal de watersysteembeheerder worden betrokken.

De regels in dit Aanvullingsbesluit borduren in veel gevallen voort op regels uit bestaande regelgeving, die haar nut in het verleden heeft bewezen. Aan de hand van de verbeterdoelen en uitgangspunten van de stelselherziening is steeds gezocht naar de meest doelmatige vorm van regelgeving. Door deze kritische blik is in samenspraak met betrokkenen een nieuwe set van regels ontwikkeld, die op onderdelen is vereenvoudigd vergeleken met de daarvoor geldende regels. Het heeft in enkele gevallen geleid tot inzet van andere juridische instrumenten, zoals meer gebruik van algemene regels of juist tot het niet meer stellen van rijksregels.

In het algemeen deel van deze nota van toelichting wordt op verschillende plekken ingegaan op de vragen die volgen uit het Integraal Afwegingskader:

[16] www.naarhetiak.nl
[17] *Kamerstukken II, 2017/18, 34 864, nr. 2.*
[18] *Kamerstukken II, 2017/18, 34 864, nr. 3.*

- In paragraaf 1.1 en 2.1 wordt ingegaan op de plaats van bodem in het stelsel van de Omgevingswet.

- In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de aanleiding en achtergrond, met de doelen van de stelselherziening en van dit besluit.

- Uit hoofdstuk 3 kan worden geconcludeerd wat overheidsinterventie rechtvaardigt en wat het beste instrument is.

- In hoofdstuk 17 van het algemeen deel van deze toelichting wordt ingegaan op de effecten van de stelselherziening en dit besluit voor burgers, bedrijven, overheid en milieu.

- In hoofdstuk 18 van het algemeen deel van deze toelichting wordt ingegaan op welke partijen betrokken zijn geweest bij de consultatie.

2.4 Uitgangspunten voor het Aanvullingsbesluit bodem

De vier verbeterdoelen, benoemd in paragraaf 1.1, zijn de basis voor de beleidsmatige uitgangspunten die zijn gebruikt bij de stelselherziening van het omgevingsrecht. De uitgangspunten zijn uitgebreid beschreven in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel voor de Omgevingswet[19]. Voor dit Aanvullingsbesluit zijn de belangrijkste uitgangspunten:

1. Europees recht en internationale verdragen: uitgangspunt is dat in de Omgevingswet voor onderwerpen die door EU-richtlijnen en relevante internationale verdragen worden bestreken, niets anders of méér wordt vastgelegd dan wat die richtlijnen of verdragen voorschrijven, tenzij daar na afweging van alle belangen aanleiding toe is en het Europees recht hiervoor ruimte biedt. Voor dit Aanvullingsbesluit zijn met name de kaderrichtlijn water, de grondwaterrichtlijn, de richtlijn milieuaansprakelijkheid, de richtlijn storten van afvalstoffen, de kaderrichtlijn afvalstoffen, de nitraatrichtlijn, de richtlijn zuiveringsslib en de richtlijn industriële emissies van belang. In paragraaf 15.4 wordt op verschillende richtlijnen, verordeningen en verdragen nader ingegaan.

2. Gelijkwaardige bescherming: uitgangspunt is dat het niveau van bescherming van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit gelijkwaardig blijft aan het oude niveau. De vormgeving van het juridische instrumentarium kan wel worden aangepast, maar het achterliggende beleidsdoel blijft in beginsel gehandhaafd. Voor bodem is dit uitgangspunt in de meeste gevallen ook gehanteerd, waarbij wordt opgemerkt dat (in het kader van het verbeterdoel van vergroting van de bestuurlijke afwegingsruimte) aan gemeenten de ruimte wordt geboden om de inhoud van de bodemregels in het omgevingsplan af te stemmen op de lokale situatie en ambities. Dit is een keuze van de wetgever in de Omgevingswet zelf. Ook gelijkwaardige rechtsbescherming is een uitgangspunt. De rechtsbescherming met de Omgevingswet mag niet minder worden. De vereenvoudiging van procedures voor initiatiefnemers leidt niet tot inperking van de rechten van andere belanghebbenden.

3. Flexibiliteit (afwegingsruimte en maatwerkmogelijkheden): uitgangspunt is dat ruimte wordt geboden om betere en meer samenhangende afwegingen te maken, die rekening houden met lokale omstandigheden en ontwikkelingen. Daarbij is flexibiliteit altijd bedoeld om de doelen van de wet te dienen, dus om de fysieke leefomgeving te beschermen en doelmatig te benutten. In de bodemregelgeving is de flexibiliteit in een aantal gevallen beperkt. Voorbeelden hiervan zijn de producteisen die vanuit Europa aan bouwstoffen
worden gesteld en de grenswaarden waarboven gemeenten geen eigen normen mogen stellen.

4. Aansluiten bij de bestaande bestuurlijke taakverdeling, met tegelijkertijd het uitgangspunt van de Omgevingswet dat de gemeente primair verantwoordelijk is en blijft voor de zorg van de fysieke leefomgeving ('decentraal tenzij'). Zo is bijvoorbeeld de taakverdeling bij het toepassen van grond en baggerspecie ongewijzigd bij de gemeente (op de landbodem) en de waterkwaliteitsbeheerder (op de waterbodem) gebleven. Maar het uitgangspunt 'decentraal, tenzij' heeft bij het beheer van historische bodemverontreinigingen geleid tot een verschuiving van taken van provincies en grote gemeenten naar alle gemeenten. Bij het beheer van historische

[19] Kamerstukken II 2013/14, 33 962, nr. 3, blz. 30-49.

grondwaterverontreinigingen kan sprake zijn van een verschuiving van grote gemeenten naar de provincies.

5. Doelmatig onderzoek en vermindering onderzoekslasten: onderzoek is geen doel op zich, maar een bijdrage aan zorgvuldige besluitvorming. Gemeenten worden gestimuleerd om het aantal bodemonderzoeken (en daarmee de onderzoekslasten van de nieuwe regelgeving) terug te dringen door bestaande informatie uit eerdere onderzoeken en historische informatie over een gebied of locatie beschikbaar te stellen.

3 Hoofdkeuzes

3.1 Inleiding

De bodem is een onderdeel van de fysieke leefomgeving (artikel 1.2, tweede lid, onder e, Omgevingswet). Onder de Wet bodembescherming was de bodem beschermd door regels die voornamelijk op Rijksniveau waren vastgesteld. Zo was er de verplichting tot het nemen van preventieve maatregelen bij het uitvoeren van handelingen in of op de bodem en bij een eventueel nieuw ontstane bodemverontreiniging de verplichting tot het direct opruimen. Daarnaast was er een uitgebreide regeling ontstaan om de (soms ernstige) historische bodemverontreinigingen, ontstaan door allerlei activiteiten op of in de bodem in het verleden, aan te pakken of te beheren. Ook andere activiteiten, zoals het graven in de bodem, de opslag van grond en baggerspecie, het toepassen van grond, baggerspecie, bouwmaterialen en het op of in de bodem brengen van meststoffen werden door rijksregels gereguleerd. De regels waren gericht op het zorgvuldig uitvoeren van handelingen en het voorkomen van verspreiding en vermenging van verontreinigde grond. De regels die zagen op het toepassen hadden mede tot doel om afvalstoffen nuttig toe te passen.

In de Omgevingswet staat het subsidiariteitsbeginsel centraal. De uitoefening van taken en bevoegdheden wordt op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Omgevingswet in principe overgelaten aan de gemeente. Het subsidiariteitsbeginsel wordt ook wel aangeduid met het principe *'decentraal, tenzij'*.

Een taak of bevoegdheid wordt alleen door het Rijk uitgeoefend (artikel 2.3, derde lid, Omgevingswet):

- als er een nationaal belang is en dat belang niet op een doelmatige en doeltreffende wijze door het provinciebestuur, waterschapsbestuur of gemeentebestuur kan worden behartigd;
- voor de uitvoering van een internationaalrechtelijke verplichting;
- voor een doelmatige en doeltreffende uitoefening van de taken en bevoegdheden.

Voor de bodemregels in de verschillende algemene maatregelen van bestuur is gekeken in hoeverre het noodzakelijk is dat het Rijk regels stelt.

3.2 Het Aanvullingsbesluit bodem en het uitgangspunt decentraal, tenzij

In dit Aanvullingsbesluit stelt het Rijk regels ter uitvoering van een internationaalrechtelijke verplichting en voor een doelmatige en doeltreffende uitoefening van taken en bevoegdheden. Deze regels hebben de vorm van instructieregels als het gaat over de uitvoering van taken en bevoegdheden van andere overheden. Deze instructieregels zijn opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Verder stelt het Rijk in dit Aanvullingsbesluit locatieonafhankelijke regels van technische aard ten behoeve van een duurzaam bodembeheer. Deze regels zien op milieubelastende activiteiten en lozingsactiviteiten op een oppervlaktewaterlichaam of lozingsactiviteiten op zuiveringtechnisch werk en zijn opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving. Bij de milieubelastende activiteiten in dit Aanvullingsbesluit is het waarborgen van een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau van belang. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteiten kunnen veroorzaken, rechtvaardigen het stellen van regels op centraal niveau. In de artikelsgewijze toelichting is dit bij elke milieubelastende activiteit nader geduid. Het opnemen van regels in het Besluit kwaliteit leefomgeving en het Besluit activiteiten leefomgeving is gebonden aan een aantal hoofdkeuzes, die zijn samengevat in paragraaf 3.4.

Internationaalrechtelijke en Europeesrechtelijke verplichtingen

Internationaalrechtelijke en Europeesrechtelijke verplichtingen – met name de implementatie van Europese richtlijnen - kunnen verplichten tot regels van het Rijk. Regels die direct of indirect de bodem beschermen zijn opgenomen in de kaderrichtlijn afvalstoffen, de kaderrichtlijn water, de grondwaterrichtlijn, de richtlijn milieuaansprakelijkheid, de richtlijn storten van afvalstoffen en de

richtlijn industriële emissies. De implementatie van deze regelgeving vereist veelal het stellen van regels over activiteiten, gericht tot degene die de activiteiten uitvoert of instructieregels gericht op het uitoefenen van taken en bevoegdheden door andere overheden. Voor bodem betekent dit onder meer het verankeren van de uitgangspunten van de richtlijn milieuaansprakelijkheid (de vervuiler betaalt) en de kaderrichtlijn afvalstoffen (het bevorderen van hergebruik en het voorkomen van milieuverontreiniging) in algemene regels. De herimplementatie van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn heeft al plaatsgevonden in het hoofdspoor, evenals de herimplementatie van diverse richtlijnen zoals de Richtlijn industriële emissies, die ook bodembeschermende maatregelen voorschrijven.
De regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen strekken ter implementatie van de nitraatrichtlijn, de NEC-richtlijn, de kaderrichtlijn water en Richtlijn nr. 86/278/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 juni 1986, betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw (PbEG 1986, L 278).

Doelmatige en doeltreffende uitoefening van taken en bevoegdheden

Het Rijk kan ook regels stellen als dat voor een doelmatige uitoefening van taken en bevoegdheden nodig is. Bij een aantal categorieën van milieubelastende activiteiten en daarmee samenhangende lozingsactiviteiten, zijn in dit Aanvullingsbesluit rijksregels gesteld vanwege gelijk speelveld voor bedrijven en een gelijkwaardig beschermingsniveau voor burgers. Door het stellen van rijksregels wordt bevorderd dat er geen scheve concurrentieverhoudingen ontstaan tussen bedrijven, dat landelijk opererende bedrijven een zekere uniformiteit van regels ervaren en dat burgers in het hele land een gelijke mate van bescherming genieten. Uniforme regels voor activiteiten op of in de bodem bevorderen een gelijk speelveld voor landelijk opererende aannemers en adviesbureaus. Dit speelt onder meer bij de algemene rijksregels over graven, saneren van de bodem, het toepassen van grond, baggerspecie en bouwstoffen en de opslag van grond en baggerspecie. Voor een deel van de activiteiten binnen deze categorieën kan de bescherming van de bodem en de mens in belangrijke mate worden gerealiseerd door het stellen van passende en preventieve maatregelen en regels gebaseerd op de beste beschikbare technieken (BBT). Deze regels zijn onafhankelijk van de locatie. Het zou voor de concurrentieverhoudingen en de bescherming van de fysieke leefomgeving en de mens niet bevorderlijk zijn als het wel of niet treffen van deze locatieonafhankelijke preventieve en BBT-maatregelen onderdeel zou worden van een lokale discussie over bijvoorbeeld een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. Door het stellen van algemene rijksregels wordt eveneens het risico van afwenteling voorkomen, namelijk het risico dat vrijgekomen verontreinigde grond in de keten verdwijnt, wordt vermengd of de bodem elders verontreinigt. De regels betreffen vooral technische voorschriften die locatie onafhankelijk gesteld kunnen worden. Binnen deze regels blijft in de meeste situaties wel maatwerk mogelijk, zodat ingespeeld kan worden op lokale omstandigheden.

Voor de verschillende onderdelen van het doelmatig bodembeheer is het principe ‘decentraal, tenzij’ als volgt ingevuld.

Voor de bescherming van de bodem heeft het Rijk passende preventieve maatregelen en BBT voorgeschreven ter bescherming van de bodem tegen nieuwe verontreinigingen en aantastingen. De regels over bodempreventie als onderdeel van de regels voor de milieubelastende activiteiten, die al in het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit kwaliteit leefomgeving zijn opgenomen, voldoen. Dit laat onverlet dat de gemeente, vanuit haar taak voor de zorg van de fysieke leefomgeving, aanvullende regels in het omgevingsplan kan stellen voor activiteiten die niet door het Rijk zijn gereguleerd. Dit wordt onder de noemer preventieve instrumenten verder beschreven en uitgewerkt in hoofdstuk 4 van deze toelichting. Ook de provincie en het waterschap kunnen aanvullende regels stellen in omgevings- en waterschapsverordening ten aanzien van (water)activiteiten die het Rijk niet reguleert met het oog op het beschermen van het grondwater tegen nieuwe verontreinigingen. De taken van de provincie en het waterschap die hiertoe aanleiding geven worden in hoofdstuk 6 toegelicht.
Voor lozingen van afvalwater bij de milieubelastende activiteiten graven in de bodem en saneren van de bodem worden geen rijksregels opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving.

Of de lozing van vrijkomend afvalwater aandacht nodig heeft, zal vooral afhankelijk zijn van de lokale situatie. In lijn met het uitgangspunt "decentraal, tenzij" kan het stellen van regels beter worden overgelaten aan de gemeente en het waterschap. Regels over lozen van grondwater bij bodemsanering (artikel 3.1 Activiteitenbesluit en Besluit lozen buiten inrichtingen) worden via het Invoeringsbesluit in de bruidsschat meegegeven aan gemeente en waterschap. Dit wordt verder in hoofdstuk 6 toegelicht.

De kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn vormen het kader voor de bescherming en verbetering van de grondwaterkwaliteit. Deze richtlijnen zijn in het hoofdspoor volledig geïmplementeerd in de besluiten onder de Omgevingswet. Op grond van deze richtlijnen wordt met een planmatige aanpak gewerkt aan het realiseren van een goede grondwatertoestand. De richtlijnen bieden het kader voor het beheer van historische verontreinigingen waar deze de grondwaterkwaliteit beïnvloeden, in zowel de vaste bodem als in het grondwater. De keuzes over het beheer van historische verontreinigingen in relatie tot het grondwater worden, gezien de specifieke verantwoordelijkheid voor de grondwaterkwaliteit van de provincies en de algemene watersysteembeheertaak van de waterschappen en het Rijk, aan die overheden overgelaten, zij het dat gemeenten in beeld kunnen komen als de grondwaterkwaliteit negatief wordt beïnvloed door uitloging ('inbreng') vanuit een verontreiniging van de vaste bodem. In hoofdstuk 6 van deze toelichting wordt in grote lijnen beschreven hoe dit systeem werkt.

Voor het omgaan met historische verontreinigingen in de bodem en om de risico's van blootstelling aan deze bodemverontreinigingen te beperken zijn instructieregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving vereist. Bij het toedelen van functies aan locaties kan namelijk worden bereikt dat rekening wordt gehouden met de kwaliteiten van de bodem. Er worden beperkingen opgenomen voor het realiseren van gebouwen op een bodemgevoelige locatie[20]. Deze gebouwen mogen niet worden gerealiseerd als er blootstelling aan onaanvaardbare risico's van bodemverontreiniging mogelijk is, tenzij er maatregelen worden genomen. Deze maatregelen, tezamen met de regels voor het graven, opslaan en het toepassen van grond en baggerspecie, bevatten vooral locatie onafhankelijke technische voorschriften die landelijk uniform worden gesteld in het Besluit activiteiten leefomgeving. Zie verder de milieubelastende activiteit graven (hoofdstuk 8), de milieubelastende activiteit opslaan van grond en baggerspecie (hoofdstuk 9), de milieubelastende activiteit saneren van de bodem (hoofdstuk 10) en de milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen (hoofdstuk 11). Door gemeenten waar nodig ruimte te laten voor nadere invulling, aanvulling of afwijking van regels, kan gebiedsgericht of voor een individueel geval maatwerk worden geleverd. Bij het toepassen van grond en baggerspecie is dit niet helemaal nieuw. Het Besluit bodemkwaliteit gaf immers, weliswaar onder strikte voorwaarden, een mogelijkheid voor het stellen van lokale maximale waarden onder het gebiedspecifieke beleid. Het samenstel van regels voor het beheer van historische verontreinigingen in de bovengrond wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 5 van deze toelichting.

Met dit aanvullingsbesluit worden de regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen onder de systematiek van de Omgevingswet gebracht (hoofdstuk 12). De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit blijft ook onder de Omgevingswet het bevoegd gezag. Gelet op de aard van de taken en bevoegdheden ligt dit voor de hand. De regels strekken mede ter uitvoering van Europese verplichtingen.

3.3 Algemene kenmerken normen bodemkwaliteit

Dit Aanvullingsbesluit bevat een toetsingskader met normen voor de chemische bodem- en grondwaterkwaliteit die door het Rijk zijn vastgesteld. Het Rijk stelt hiermee de bandbreedte vast van het generieke normenkader. Bevoegde overheden hebben volgens de Omgevingswet de bevoegdheid en het instrumentarium voor de vaststelling van een compleet lokaal normenkader voor bodem en grondwater in het kader van de fysieke leefomgeving.

[20] Artikel 5.89h Besluit kwaliteit leefomgeving geeft aan wat een bodemgevoelige locatie is.

In de Wet bodembescherming en onderliggende regelgeving waren er normen voor de bodemkwaliteit en de grondwaterkwaliteit en diverse normen voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en het aanwenden van meststoffen en andere stikstofhoudende verbindingen. Deze normen zijn ongewijzigd overgebracht naar de systematiek van de Omgevingswet. De regering heeft de inhoudelijke normstelling vastgelegd op het niveau van algemene maatregel van bestuur.[21] De gehanteerde juridische begrippen zijn zo veel mogelijk geharmoniseerd. Dit draagt bij aan de inzichtelijkheid van de nieuwe regeling. Voor sommige normen is het, gezien de systematiek van de omgevingswet, niet nodig ze op rijksniveau vast te stellen en worden daarom niet meer opgenomen in het aanvullingsbesluit. Van andere normen is de terminologie en het kader waarin ze gebruikt worden veranderd, bijvoorbeeld de signaleringswaarde voor grondwater. Normen die niet in dit Aanvullingsbesluit op rijksniveau zijn opgenomen en dus niet meer passend bleken in de systematiek van de Omgevingswet, kunnen worden gebruikt bij de onderbouwing van een duurzaam bodembeheer en voor de gewenste gebiedskwaliteit in omgevingsvisies, omgevingsplannen, omgevingsverordeningen. Veel van deze normen, zoals de streefwaarden grondwater of de voormalige Indicatieve Niveaus voor Ernstige Verontreiniging (INEV's) zijn beschikbaar in het normenzoeksysteem op de website van het RIVM: https://rvs.rivm.nl/normen. In een omgevingsvisie worden de ambities en beleidsdoelen beschreven voor de kwaliteit van het bodem en watersysteem, welke verder worden uitgewerkt in het omgevingsplan of de omgevingsverordening.

Gelijkwaardig beschermingsniveau
Het uitgangspunt van een gelijkwaardig beschermingsniveau betekent dat het beschermingsniveau van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit gelijkwaardig blijft aan het huidige niveau. Het principe van "decentraal, tenzij" in de Omgevingswet en het uitgangspunt van gelijkwaardige beschermingsniveau sluiten elkaar niet uit. Het uitgangspunt gelijkwaardig beschermingsniveau betekent niet dat elke norm op hetzelfde niveau terugkomt, maar dat over het geheel gezien hetzelfde beschermingsniveau wordt geboden als de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde besluiten en regelingen biedt. Dat beschermingsniveau ontstaat net als voorheen door een samenspel van keuzen op lokaal, regionaal en landelijk niveau. De stelselherziening maakt de landelijke bijdrage aan het beschermingsniveau iets kleiner en de lokale en regionale bijdrage groter. Het omgevingsplan zal de basis vormen van het beschermingskader. Het Aanvullingsbesluit geeft voor enkele activiteiten normwaarden als uitgangspunt. Voor het bouwen van woningen op verontreinigde grond geeft dit Aanvullingsbesluit via instructieregels normwaarden die in geen geval mogen worden overschreden. Hiermee is de gemeente verantwoordelijk voor het normenkader voor de bodem als onderdeel van de fysieke leefomgeving en is de provincie verantwoordelijk voor het normenkader voor het grondwater als onderdeel van de fysieke leefomgeving.

Het moet worden benadrukt dat de vernieuwing van het bodembeleid en de inpassing in het nieuwe stelsel voor omgevingsrecht niet per individueel onderdeel maar als geheel moet worden gewogen. Dat doet recht aan de verbetering die het nieuwe stelsel in samenhang met de beleidsvernieuwing oplevert voor bodemkwaliteit als integraal onderdeel van de fysieke leefomgeving.

Systeemverantwoordelijkheid van het rijk
Het blijft de verantwoordelijkheid van het Rijk te zorgen voor een algemene kennisbasis waarop zowel nationale als lokale normen kunnen worden gebaseerd. De kennis over chemische stoffen en de effecten op mens en milieu wordt steeds groter. Via het RIVM zorgt het Rijk ervoor dat deze kennis ter beschikking komt. Tevens draagt het Rijk er met RIVM zorg voor dat deze kennis wordt vertaald in een consistent stelsel van normen. Omdat met de komst van de Omgevingswet het Rijk terughoudend is geweest met het gelijktijdig aanpassen van de normen heeft het Rijk aan het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) opdracht gegeven voorstellen te doen om het normenstelsel te actualiseren. De resultaten hiervan zullen begin 2021 beschikbaar komen. Naar verwachting kunnen die in 2023 in de wetgeving worden verwerkt.

[21] Handelingen 2013/14, 33 962, nr. 3, pagina 372.

Voor de omgang met een diffuus voorkomende verontreiniging zoals lood wordt verwezen naar paragraaf 5.1 van de nota van toelichting.

Normen in het Besluit activiteiten leefomgeving

Het Aanvullingsbesluit reguleert een aantal milieubelastende activiteiten en stelt daar regels over. Het gaat om de volgende activiteiten:

Graven in bodem
Bij de milieubelastende activiteiten graven in bodem wordt onderscheid gemaakt tussen graven in de bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit en graven in de bodem beneden de interventiewaarde bodemkwaliteit. De interventiewaarden bodemkwaliteit geven aan wanneer de functionele eigenschappen die de bodem heeft voor de mens, dier en plant ernstig zijn verminderd of dreigen te worden verminderd. Bij graven boven de interventiewaarden bodemkwaliteit zijn meer regels van toepassing, zoals een meldingsplicht, de erkenningsregeling voor de uitvoering en de milieukundige begeleiding. De interventiewaarde bodemkwaliteit is opgenomen in bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving. Deze waarde geldt altijd, ongeacht de locatie. Het is dus niet doelmatig om deze waarde decentraal vast te stellen. De gemeente heeft geen mogelijkheid om met maatwerk de interventiewaarden in het omgevingsplan aan te passen, omdat maatwerk op het toepassingsbereik van de algemene rijksregels niet is toegestaan. Zie hoofdstuk 8.

Niet voor alle stoffen zijn interventiewaarden bodemkwaliteit vastgesteld. Indien stoffen worden aangetoond waarvoor in bijlage IIA geen interventiewaarde bodemkwaliteit zijn vastgesteld, zijn deze stoffen dus niet bepalend voor de indeling in de activiteiten graven in de bodem beneden of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. De aanwezigheid van een niet genormeerde stof kan er dus niet toe leiden dat de regels voor de activiteit graven in de bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit van toepassing zijn. Wel kan het bevoegd gezag indien gewenst maatwerkregels of –voorschriften vaststellen indien in bepaalde gebieden of op bepaalde locaties niet genormeerde stoffen voorkomen. Voor stoffen waarvoor geen interventiewaarden zijn vastgesteld in bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving, zijn mogelijk Indicatieve Niveaus voor Ernstige Verontreiniging (INEV's) beschikbaar in het normenzoeksysteem op de website van het RIVM.[22] Deze 'indicatieve' interventiewaarden, die waren opgenomen in bijlage 1 van de Circulaire bodemsanering, kennen een minder wetenschappelijke onderbouwing dan de vastgestelde interventiewaarden, en kunnen door het bevoegd gezag gebruikt worden bij de afweging of maatwerkregels of –voorschriften noodzakelijk zijn.

Opslaan van grond en baggerspecie
Bij de milieubelastende activiteit opslaan van grond en baggerspecie worden in dit Aanvullingsbesluit geen eisen gesteld aan de kwaliteit van de grond en de baggerspecie die wordt opgeslagen; er gelden alleen technische eisen. Wel zijn er emissiegrenswaarden opgenomen voor het lozen van afvalwater afkomstig van deze activiteit op een oppervlaktewaterlichaam en is aangesloten bij de verschillende kwaliteitsklassen voor grond en baggerspecie die ook bij de activiteit toepassen van grond en baggerspecie gehanteerd worden. Zie hoofdstuk 9.

Saneren van de bodem
De milieubelastende activiteit saneren van de bodem kent twee standaardaanpakken waarmee de bodemkwaliteit geschikt gemaakt kan worden voor de toekomstige functie. Gekozen kan worden uit de standaardaanpak waarbij de verontreiniging wordt verwijderd en de standaardaanpak waarbij de verontreiniging wordt afgeschermd door (en dus wordt blootstelling voorkomen) een afdeklaag of een aaneengesloten verhardingslaag. In de regels voor het verwijderen is aangegeven tot welk niveau moet worden ontgraven. Hiervoor is aangesloten bij de waarden die worden gehanteerd bij het toepassen van grond, waarbij maatwerk mogelijk is. Zie hoofdstuk 10.

[22] https://rvs.rivm.nl/normen

Toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie
Hergebruik van bouwstoffen, grond en baggerspecie is wenselijk in het kader van de circulaire economie, mits de kwaliteit aan bepaalde voorwaarden voldoet om behoud van een goede bodemkwaliteit te waarborgen. De generieke kwaliteitseisen, waaraan bouwstoffen, grond en baggerspecie moeten voldoen, zijn als kwaliteitsklasse beschreven in dit Aanvullingsbesluit. Voor de hierbij behorende getalswaarden wordt vervolgens verwezen naar het Besluit bodemkwaliteit en de Regeling bodemkwaliteit. Het achterblijven van de getalswaarden in het Besluit bodemkwaliteit is het gevolg van de 'knip' die is aangebracht in de regels die zich richten tot degene die bouwstoffen, grond of baggerspecie toepast en de regels die zich tot andere actoren in de keten richten. De regels die zich richten tot degene die bouwstoffen, grond en baggerspecie toepast, kunnen gevolgen hebben voor de fysieke leefomgeving en vallen onder de scope van de Omgevingswet. De overige regels zijn de zogenaamde productgerelateerde eisen en die vallen niet onder de scope van de Omgevingswet.[23] Zie voor een nadere toelichting hoofdstuk 11.
De getalswaarden voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn onveranderd; alleen voor het toetsingskader voor diepe plassen is aangesloten bij de normering in het kader van de kaderrichtlijn water voor oppervlaktewaterkwaliteit en de grondwaterkwaliteit en voor het toetsingskader voor het verspreiden van baggerspecie op de landbodem is aangesloten bij normen die passen bij het landbouwkundig gebruik.
Voor de milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie wordt een landelijk kader gegeven. Gemeenten kunnen ervoor kiezen om via maatwerk lokale waarden vast te stellen. Dit is vergelijkbaar met het gebiedspecifieke beleid onder het Besluit bodemkwaliteit voor grond en baggerspecie. Dit geldt ook voor waterschappen voor toepassingen in oppervlaktewaterlichamen van regionale oppervlaktewateren. Voor het toepassen van baggerspecie worden verschillende regels gesteld, afhankelijk van het soort toepassing: toepassen van baggerspecie op de landbodem, in een oppervlaktewaterlichaam, in grootschalige toepassingen, in diepe plassen en het verspreiden van baggerspecie op de landbodem, in zoet oppervlaktewater en in zout oppervlaktewater.

Het op of in de bodem brengen van meststoffen
Voor de milieubelastende activiteit het op of in de bodem brengen van meststoffen gelden regels die beperkingen stellen aan de periode waarin, de omstandigheden waaronder en de wijze waarop meststoffen op of in de bodem kunnen worden gebracht. Ook voorschriften voor het bemonsteren en analyseren van zuiveringsslib maken deel uit van dit Aanvullingsbesluit. Zie hoofdstuk 12.

Normen in het Besluit kwaliteit leefomgeving

Bouwen op verontreinigde bodem
In het Besluit kwaliteit leefomgeving zijn instructieregels opgenomen, die de uitoefening van taken en bevoegdheden door andere overheden borgen. Het Rijk wil voorkomen dat er op een wijze gebouwd wordt op locaties, waardoor onaanvaardbare risico's voor de gezondheid van de mens kunnen ontstaan. Gemeenten zijn verplicht, op grond van instructieregels, in het omgevingsplan de waarde vast te stellen waarboven er bij de realisatie van gebouwen op bodemgevoelige locaties maatregelen moeten worden genomen. Het Rijk waarborgt dat deze waarde niet mag leiden tot onaanvaardbare risico's voor de gezondheid. De waarde voor de toelaatbare kwaliteit die een gemeente in het omgevingsplan vaststelt, mag niet leiden tot een overschrijding van het blootstellingsniveau van het maximaal toelaatbaar risico voor de mens zoals opgenomen in bijlage VA. De blootstelling en daarop gebaseerde waarden voor de toelaatbare kwaliteit moeten per gebied en/of gebruiksfunctie worden berekend. Desgewenst kan de toelaatbare bodemkwaliteit worden gebaseerd op de gevoeligste functie binnen het gebied. Bij ministeriële regeling worden regels gesteld over de berekening. De beoordeling van de mogelijke aanwezigheid van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid voor bodemgevoelige gebouwen kan worden uitgevoerd met de risicotoolbox bodem.[24]

[23] *Kamerstukken II, 2013/14, 33 962, nr. 3, pagina 29-30.*
[24] https://www.risicotoolboxbodem.nl/beoordelen-en-toetsen

Met deze instructieregel waarborgt het Rijk dat de gemeente in het omgevingsplan regels stelt die voorkomen dat er onaanvaardbare gezondheidsrisico's ontstaan bij het toelaten van een bodemgevoelige locatie. De toelaatbare kwaliteit van de bodem is een voorwaarde voor bouwen op verontreinigde bodem en is dus geen omgevingswaarde.

Toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem
Ook bij het beoordelen van een toevalsvondst worden het blootstellingsniveau van het maximaal toelaatbaar risico voor de mens zoals opgenomen in bijlage VA en de Toelaatbare Concentratie in Lucht (TCL) en geurdrempels zoals opgenomen in bijlage VB gebruikt. Met behulp van de risicotoolbox bodem kan berekend worden in een voorkomende situatie sprake is van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid.

Grondwater
De interventiewaarden voor grondwater uit de Circulaire bodemsanering 2013 komen als signaleringsparameters grondwaterkwaliteit terug in dit Aanvullingsbesluit. Deze signaleringsparameters zijn geen omgevingswaarden maar indicatoren waarmee de lokale grondwaterkwaliteit nader wordt beoordeeld. Indien bij een (historische) grondwaterverontreiniging de signaleringsparameters worden overschreden, wordt beoordeeld of het treffen van een saneringsmaatregel noodzakelijk is. In het hoofdspoor zijn de milieukwaliteitseisen uit het Besluit kwaliteitseisen monitoring water 2009, die de implementatie vormde van de milieudoelstellingen uit de kaderrichtlijn water voor de goede chemische en goede kwantitatieve toestand van grondwaterlichamen, als omgevingswaarden in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen. Het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009 bevatte geen milieukwaliteitseisen voor het voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater. Ook dit Aanvullingsbesluit voegt hier geen omgevingswaarden aan toe, omdat de beoordeling of de inbreng moet worden voorkomen of beperkt primair aan de provincie wordt overgelaten.

De streefwaarden uit de Circulaire bodemsanering 2013 komen niet meer terug in dit Aanvullingsbesluit.

Genormeerde en niet-genormeerde stoffen

In dit Aanvullingsbesluit zijn voor diverse stoffen normwaarden opgenomen bij de milieubelastende activiteiten en voor instructieregels bij het bouwen op verontreinigde bodem en signaleringswaarden grondwaterkwaliteit. Voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie wordt verwezen naar de normwaarden (of kwaliteitseisen) zoals opgenomen in het Besluit bodemkwaliteit.

Daarnaast zijn er stoffen, zoals nutriënten (fosfaat, nitraat), andere 'macroparameters' (chloride) en verontreinigende stoffen die slechts incidenteel als bodemverontreiniging worden aangetroffen en waarvoor geen normwaarden zijn opgenomen in dit Aanvullingsbesluit. Dergelijke stoffen worden aangeduid als niet-genormeerde stoffen. Ook bij niet-genormeerde stoffen kan er sprake zijn van mogelijke (on)aanvaardbare risico's en zal met deze stoffen rekening moeten worden gehouden bij milieubelastende activiteiten en bij het beheer van het gebied. Waar nodig kan het bevoegd gezag zelf normen (laten) bepalen. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van beschikbare kennis bij het RIVM, bijvoorbeeld een lijst met indicatieve niveaus voor ernstige verontreinigingen (INEV).[25] Voor het omgaan met niet- genormeerde stoffen, met name gericht op incidenteel voorkomende stoffen was in bijlage 6 van de Circulaire bodemsanering een beschrijving opgenomen hoe hierbij te handelen. Deze beschrijving zal worden geactualiseerd en op een nader te bepalen wijze beschikbaar worden gesteld.

Overigens geldt voor de initiatiefnemer, die een activiteit verricht waarbij niet-genormeerde stoffen betrokken zijn, de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 Besluit activiteiten leefomgeving. Het

[25] https://rvs.rivm.nl/normen

voorzorgbeginsel heeft bij het uitvoeren van deze zorgplicht specifieke betekenis. Ook voor een niet-genormeerde stof betekent dat een belasting met deze stof voorkomen dient te worden.

Voor van nature of in de directe omgeving reeds voorkomende stoffen kan een achtergrondconcentratie (voor een gebied) worden vastgesteld, die tevens als herstelwaarde gebruikt kan worden. Indien een stof niet van nature of reeds in een gebied aanwezig is kan de bepalingsgrens van het laboratorium gebruikt worden.

Daarnaast is voor de omgang met (potentieel) zeer zorgwekkende stoffen (ZZS-en) aangekondigd dat samen met decentrale overheden een algemene methodiek zal worden opgesteld. Deze zogenoemde opkomende stoffen zijn stoffen die nog niet (wettelijk) genormeerd zijn en waarvan de schadelijkheid nog niet (volledig) is vastgesteld. Wat het beleid precies gaat inhouden kan van stof tot stof verschillen, maar uitgangspunt blijft dat de aanwezige ZZS-en geen onaanvaardbare risico's voor mens en milieu mogen opleveren. In dit proces zal bekeken worden hoe de algemene methodiek past binnen het stelsel van de Omgevingswet.

3.4 Hoofdkeuzes besluiten onder de Omgevingswet

In de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit kwaliteit leefomgeving en het Omgevingsbesluit zijn hoofdkeuzes benoemd, die van toepassing zijn op de regels van dit Aanvullingsbesluit.

3.4.1 Bodemregels in het Besluit activiteiten leefomgeving: hoofdkeuzes

Het Besluit activiteiten leefomgeving bevat algemene regels waaraan burgers en bedrijven zich moeten houden als ze bepaalde activiteiten uitvoeren in de fysieke leefomgeving en bepaalt voor welke activiteiten een omgevingsvergunning nodig is. Dit Aanvullingsbesluit brengt een aantal activiteiten binnen het toepassingsbereik van het Besluit activiteiten leefomgeving: graven in bodem, saneren van de bodem, opslaan van grond en baggerspecie, toepassen van bouwstoffen, toepassen van grond en baggerspecie en het op of in de bodem brengen van meststoffen.

De inbouw van de bodemregels is gebonden aan een aantal hoofdkeuzes, die in het Besluit activiteiten leefomgeving is gemaakt.[26] Hieronder wordt een opsomming gegeven van de belangrijkste hoofdkeuzes, waarbij is aangegeven op welke wijze de hoofdkeuze is doorgevoerd in het Aanvullingsbesluit.

Bevoegd gezag

De gemeente is in principe het bevoegd gezag waaraan een melding wordt gedaan, dat een maatwerkvoorschrift kan stellen, dat een gelijkwaardige maatregel kan goedkeuren en dat zorg draagt voor de bestuursrechtelijke handhaving (gelet op artikel 18.2 van de Omgevingswet). Voor lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam en het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam is de waterbeheerder bevoegd gezag. Voor het op of in de bodem brengen van meststoffen is dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Activiteiten in afdeling 3.2 kunnen los voorkomen, maar ook in combinatie met andere activiteiten. Een bodemsanering kan bijvoorbeeld plaats vinden op een terrein dat niet in gebruik is, maar het kan ook op het terrein van een actief bedrijf plaats vinden. Als de activiteit samenloopt met een andere activiteit die elders in het Besluit activiteiten leefomgeving is aangewezen als milieubelastende activiteit, met een ander bevoegd gezag, dan gaat die aanwijzing voor. Dit kan het geval zijn bij:

- Complexe bedrijven: Voor een beperkt aantal activiteiten met een hoog milieurisico zijn gedeputeerde staten als bevoegd gezag aangewezen.
- Het exploiteren van een buisleiding met gevaarlijke stoffen: voor bepaalde buisleidingen is de minister van Infrastructuur en Waterstaat bevoegd gezag.

[26] Stb. 2018, 293.

- Een militair terrein of een terrein met een militair object als bedoeld in artikel 5.146, eerste lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving: voor alle activiteiten op een militair terrein is de minister van Infrastructuur en Waterstaat bevoegd gezag.
- Mijnbouwwerken: De minister van Economische Zaken en Klimaat is bevoegd gezag voor het opsporen of winnen van delfstoffen of aardwarmte, het opslaan van stoffen met een mijnbouwwerk en voor het aanleggen van dat mijnbouwwerk.

Zorgplichten

De specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving is van toepassing op alle milieubelastende activiteiten, dus ook op het opslaan, graven, saneren en toepassen van grond baggerspecie en bouwstoffen en het op of in de bodem brengen van meststoffen. De specifieke zorgplicht doet een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van degene die de activiteit verricht en geeft voor expliciet benoemde activiteiten en belangen duidelijkheid over de maatregelen die in ieder geval van degene die de activiteit verricht wordt verwacht en aspecten waarmee in ieder geval rekening moet worden gehouden. De specifieke zorgplicht uit artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving is bestuursrechtelijk en strafrechtelijk handhaafbaar. Zie over zorgplichten verder paragraaf 4.3.

Ongewoon voorval

Bij het uitvoeren van een milieubelastende activiteit kan zich een ongewoon voorval voordoen. Het gaat hierbij om een gebeurtenis die afwijkt van de normale omstandigheden waaronder een activiteit plaatsvindt en waardoor significante nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving zijn of worden veroorzaakt of dreigen te worden veroorzaakt. Als zich een ongewoon voorval voordoet is het van belang dat dit zo snel mogelijk bekend wordt bij bevoegde bestuursorganen en andere betrokkenen. Voor zover, bijvoorbeeld een ongewoon voorval plaatsvindt bij een activiteit die aangewezen is in het Besluit activiteiten leefomgeving, bevat artikel 2.22 van het Besluit activiteiten leefomgeving een expliciete verplichting om bepaalde informatie te verstrekken. Artikel 2.22 vult afdeling 19.1 van de Omgevingswet met bepalingen over het ongewoon voorval, nader in.

Doel en middelvoorschriften

Het heeft de voorkeur om regels over milieubelastende activiteiten en lozingsactiviteiten te stellen in de vorm van doelvoorschriften. Doelvoorschriften bieden ruimte aan de initiatiefnemer om zelf die maatregelen te kiezen die het beste bij zijn bedrijfsvoering passen. In dit Aanvullingsbesluit zijn doelvoorschriften opgenomen voor bijvoorbeeld de lozing van afvalwater afkomstig van het opslaan van grond en baggerspecie, in de vorm van emissiegrenswaarden. In andere gevallen zijn middelvoorschriften gesteld. Bij graven, saneren en het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie is de bescherming van het milieu het beste te realiseren door het voorschrijven van een bepaalde werkwijze. Waar mogelijk is bij de regels in dit Aanvullingsbesluit wel keuzeruimte geboden tussen verschillende werkwijzen. Bij bijvoorbeeld het saneren van de bodem is een tweetal standaardaanpakken beschreven.

Gelijkwaardige maatregelen

Artikel 4.7 Omgevingswet biedt de mogelijkheid om gelijkwaardige maatregelen toe te passen, als daarvoor voorafgaande toestemming is verkregen van het bevoegd gezag. De Omgevingswet biedt de mogelijkheid om bij algemene maatregel van bestuur te bepalen dat geen voorafgaande toestemming is vereist. In het Aanvullingsbesluit wordt niet deze mogelijkheid gegeven. De activiteiten zijn van dien aard dat een voorafgaande toestemming van het bevoegd gezag gewenst blijft. Dit is in lijn met de keuze die voor de meeste activiteiten in het Besluit activiteiten leefomgeving is gemaakt.

Maatwerk

De Omgevingswet heeft als uitgangspunt dat het stellen van maatwerkvoorschriften en maatwerkregels in de algemene regels in ruime mate mogelijk wordt gemaakt. Dit biedt flexibiliteit voor de initiatiefnemer en maakt het mogelijk dat de regels over een activiteit kunnen worden toegeschreven op bijzondere lokale situaties. Artikel 2.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving geeft aan gemeenten, waterschappen en provincies de bevoegdheid tot het stellen van maatwerkregels en artikel 2.13 van datzelfde besluit de bevoegdheid tot het stellen van maatwerkvoorschriften. Maatwerkvoorschriften en maatwerkregels spelen een belangrijke rol bij het zoeken naar evenwicht tussen flexibiliteit, rechtszekerheid en voorspelbaarheid van de algemene regels. Maatwerkregels zijn regels die worden gesteld in het omgevingsplan, de omgevingsverordening of de waterschapsverordening. Deze maatwerkregels kunnen worden gesteld aan bepaalde activiteiten en/of aan bepaalde locaties en kunnen daarmee zowel gelden voor bestaande als toekomstige activiteiten. Maatwerkvoorschriften zijn individuele beschikkingen, die zowel ambtshalve, op verzoek van degene die de activiteit verricht of op verzoek van andere belanghebbende kunnen worden gesteld aan een bepaalde activiteit. Ze zijn gericht tot degene die de activiteit verricht en zijn dus gekoppeld aan een specifieke activiteit. Maatwerk biedt de mogelijkheid om de voordelen van het stellen van algemene regels te combineren met een individuele of gebiedsgerichte benadering waar dat nodig is, door een algemene regel nader in te vullen of om daarvan af te wijken. De bevoegdheid tot het stellen van maatwerkvoorschriften ligt bij het bevoegd gezag voor de algemene regels (artikel 4.5 Omgevingswet). Maatwerkvoorschriften worden voorbereid met de reguliere procedure van de afdeling 4.1.2 van de Algemene wet bestuursrecht.

Uitgangspunt blijft dat maatwerkvoorschriften terughoudend moeten worden toegepast. Maar als het stellen van maatwerkvoorschriften nodig is om de doelen van de wet te bereiken, voorziet het Besluit activiteiten leefomgeving in de mogelijkheid om die in te zetten. Dit geldt ook voor het stellen van maatwerkregels met dien verstande dat indien het activiteiten betreft waaraan in het Besluit activiteiten leefomgeving regels worden gesteld in verband met aan het Rijk toebedeelde taken, zoals het beheer van de rijkswateren, de mogelijkheid tot het stellen van maatwerkregels niet wordt geboden.

Aan de maatwerkmogelijkheden zijn grenzen. Maatwerk kan niet gesteld worden met een ander oogmerk dan het oogmerk van het voorschrift dat wordt aangevuld of waarvan wordt afgeweken. Hiermee is geborgd dat het bevoegd gezag niet willekeurig mag omspringen met de mogelijkheid van maatwerk. Ook de strekking van de algemene rijksregel moet bij het stellen van maatwerkvoorschriften en maatwerkregels in acht worden genomen. Zo kan maatwerk er bijvoorbeeld nooit toe leiden dat in een specifiek geval toepassing van beste beschikbare technieken niet nodig is of significante verontreiniging wordt veroorzaakt. Ook is het niet mogelijk om maatwerk toe te passen op de erkenningsplicht bij de uitvoering van diverse werkzaamheden. Deze erkenningsplicht volgt uit hoofdstuk 2 van het Besluit bodemkwaliteit. De ruimte die de gemeente en waterbeheerder hebben bij het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften wordt in dit Aanvullingsbesluit voor de milieubelastende activiteiten graven, opslaan, saneren en toepassen bepaald door het duurzaam bodembeheer: het zoeken naar de balans tussen beschermen en benutten op een specifieke locatie.

Het stellen van maatwerkvoorschriften en maatwerkregels kent procedurele waarborgen. Zie hiervoor paragraaf 3.4.2 van het algemeen deel van de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving.[27] Maatwerkvoorschriften en maatwerkregels kunnen niet gesteld worden over bepalingen waarin milieubelastende activiteiten zijn aangewezen. Door maatwerk is het dus niet mogelijk het toepassingsbereik van de algemene rijksregels te veranderen. Ook kunnen geen maatwerkvoorschriften worden gesteld over de bepalingen met meldplichten en over de erkenningsplichten uit het Besluit bodemkwaliteit. Als de mogelijkheden voor maatwerk beperkt zijn als gevolg van Europese en internationale verplichtingen, is dit vermeld bij de inhoudelijke bepalingen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de algemene rijksregels voor de milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie welke zijn gesteld ter implementatie van de vereisten van onder andere de kaderrichtlijn afvalstoffen, gericht op het doelmatig beheren van afvalstoffen en het voorkomen van schade aan het milieu door het gebruik van afvalstoffen.

[27] Stb. 2018, 293.

Eveneens is bepaald dat met een maatwerkvoorschrift niet kan worden afgeweken van de specifieke zorgplichten. Nadere invulling van de specifieke zorgplichten door middel van maatwerk is uiteraard wel mogelijk. Zie verder voor maatwerkvoorschriften en maatwerkregels paragraaf 3.4 van de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving.[28]

De hiervoor aangegeven algemene uitgangpunten gelden voor de milieubelastende activiteiten die met dit Aanvullingsbesluit in het Besluit activiteiten leefomgeving worden opgenomen. De maatwerkmogelijkheid is ruim opengesteld, met de hierboven genoemde inhoudelijke inperkingen en procedurele waarborgen. Ook geldt het uitgangspunt dat maatwerk terughoudend en alleen vanwege bijzondere omstandigheden wordt toegepast voor alle milieubelastende activiteiten die met dit Aanvullingsbesluit in het Besluit activiteiten leefomgeving worden opgenomen. Bij toepassen van grond en baggerspecie is daarnaast bepaald dat geen mogelijkheid bestaat om maatwerkvoorschriften vast te stellen die de uitvoering van het projectbesluit belemmeren.

Overigens wordt het effect van de decentrale afwegingsruimte op het gelijke speelveld, de regeldruk voor bedrijven en het beschermingsniveau opgenomen in de implementatiemonitor. Daarnaast wordt de Omgevingswet vijf jaar na inwerkingtreding geëvalueerd (artikel 23.9 Omgevingswet).

Informatieverplichting en meldplicht

In dit Aanvullingsbesluit is in diverse gevallen voorzien in het verstrekken van informatie (gegevens en bescheiden) aan het bevoegd gezag. Hierbij moeten de informatieplichten worden onderscheiden van de meldplichten. Bij een meldingsplicht is het verboden de activiteit te verrichten zonder te melden, bij een informatieplicht geldt een dergelijk verbod niet.

Bij een informatieverplichting gaat het veelal om informatie die voorafgaand aan het starten van de activiteit moet worden verstrekt, zoals de begrenzing van de locatie waarop de milieubelastende activiteit wordt verricht en de datum waarop met de activiteit wordt gestart. Deze informatie is onder meer nodig voor het kunnen uitoefenen van toezicht.

In gevallen waarin risico's voor de fysieke leefomgeving aanwezig zijn wordt een voorafgaande melding vereist. Deze melding geeft het bevoegd gezag de tijd voor een initiële controle van de activiteit, zodat het zich ervan kan vergewissen dat de regels worden nageleefd. Daarnaast kan het bevoegd gezag beoordelen of het nodig is om maatwerkvoorschriften te stellen. In het meldingsstelsel is niet voorzien in een inhoudelijke beoordeling van de gemelde activiteit door het bevoegd gezag, gevolgd door een beschikking. Als die melding is gedaan, mag de activiteit (uiteraard onder het voldoen aan overige in de algemene regels gestelde voorschriften) plaatsvinden.[29]

De artikelen waarin de informatieverplichtingen en meldingsplichten zijn opgenomen, zijn zo veel mogelijk bij de specifieke activiteiten opgenomen omdat dat de mogelijkheid biedt de informatievraag zo goed mogelijk op de activiteit toe te spitsen.

Vergunningplichten

Voor een aantal milieubelastende activiteiten is in dit Aanvullingsbesluit een vergunningplicht ingesteld. Het betreft allereerst een vergunningplicht voor het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater. Het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties komt in de praktijk nog maar sporadisch voor. Die vergunningplicht heeft alleen betrekking op het uitrijden van dit zuiveringsslib. Andere soorten zuiveringsslib zoals afkomstig uit de voedselindustrie die vaak op of in de bodem van landbouwgronden worden gebracht kunnen wel afdoende met algemene regels worden gereguleerd. Het stellen van algemene regels draagt in dat geval bij aan de beperking van de administratieve en bestuurlijke lasten.

[28] Stb. 2018, 293.

[29] Zie verder over de informatieverplichting en meldingsplicht: *Kamerstukken II 2015/16, 33 962, nr. 23, p. 29 en 31.*

Het opslaan, zeven, mechanisch ontwateren, immobiliseren of samenvoegen van (sterk) verontreinigde grond of (sterk) verontreinigde baggerspecie is ook onder een vergunningplicht gebracht, evenals het lozen van hiervan afkomstige afvalwater op een oppervlaktewater. Het bevoegd gezag moet preventief toetsen of de algemene regels voldoende zijn en aan die regels in het specifieke geval kan worden voldaan, omdat alleen daarmee een adequate bescherming van de fysieke leefomgeving is gewaarborgd. Dit geldt ook voor de vergunningplicht voor een grondbank of grondreinigingsbedrijf, voor zover het opslaan en bewerken van matig en sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie betreft. Het betreft hier immers sterk verontreinigd materiaal en gelet op de risico's voor de leefomgeving kan niet worden volstaan met een melding.

Voor het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas is eveneens een vergunningplicht ingesteld. Deze vergunning heeft onder meer tot doel het doelmatig beheer van afvalstoffen te beoordelen. Hierbij wordt vastgesteld of de verondieping gedurende de gehele looptijd van de activiteit nuttig is en of de verondieping recht doet aan bijvoorbeeld de ecologische randvoorwaarden en andere doelstellingen van de herinrichting. Het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas is eveneens een lozingsactiviteit, waarvoor een vergunningplicht geldt. Zowel de gevolgen voor de waterkwaliteit als de ecologische kwaliteit moeten hiermee worden beperkt.

3.4.2 Bodemregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving: hoofdkeuzes

Het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat de inhoudelijke kaders voor overheidsorganen, waarbinnen zij hun taken en bevoegdheden op het terrein van de fysieke leefomgeving uitoefenen. Het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat omgevingswaarden en instructieregels die gelden voor bestuursorganen bij het vaststellen van programma's, omgevingsplannen, omgevingsverordeningen, waterschapsverordeningen en projectbesluiten.
Het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat kaders voor het ruimtelijk beleid op decentraal niveau, zoals vastgelegd in omgevingsplannen en omgevingsverordeningen. In paragraaf 4.2 wordt de relatie tussen ruimtelijke ordening bodemkwaliteit nader beschreven.

Een omgevingswaarde is, kort gezegd, een maatstaf voor de staat of kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat omgevingswaarden voor luchtkwaliteit, de kwaliteit voor oppervlaktewaterlichamen, de kwaliteit voor grondwaterlichamen, de kwaliteit voor zwemwater en voor de veiligheid tegen overstromingsrisico's. De omgevingswaarde beschrijft de daadwerkelijke kwaliteit die op een bepaald moment op een bepaalde plaats moet worden bereikt, nagestreefd of in stand gehouden. Omgevingswaarden onder de Omgevingswet zijn vormgegeven als resultaatsverplichting of inspanningsverplichting. Daarbij wordt een bestuursorgaan aangewezen dat deze verplichting moet halen of nastreven.

Voor bodem is, behalve voor de reeds in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen omgevingswaarden voor grondwater (zie paragraaf 4.2.2.2), de inzet van omgevingswaarden op rijksniveau niet voorzien. De gevolgen van een lage bodemkwaliteit zijn over het algemeen zeer lokaal en de risico's afhankelijk van lokale omstandigheden zoals bodemfunctie, bodemopbouw en blootstellingsroutes. Daarom is er voor gekozen de verantwoordelijkheid voor het bereiken van een aanvaardbare kwaliteit van de bodem ligt voor een belangrijk deel bij de eigenaar van een perceel te leggen. Deze heeft het perceel in zijn beheer en is daarmee verantwoordelijk voor de kwaliteit van de bodem en is daarom goed in staat om waar noodzakelijk maatregelen te treffen. De kaders die de overheid hiervoor stelt, zijn opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving dat zich richt tot deze eigenaren en initiatiefnemers van een activiteit. Wat een aanvaardbare kwaliteit is, verschilt per locatie; wonen vereist een andere kwaliteit dan industrie. Instrumenten als instructieregels over het omgevingsplan, omgevingsverordening of beoordelingsregels voor de omgevingsvergunning bieden voldoende sturingsmogelijkheden. Het stelsel van de Omgevingswet voorziet in de mogelijkheid van omgevingswaarden op decentraal niveau. Het is dan ook denkbaar dat een gemeente of provincie op basis van lokale omstandigheden en ambitieniveau kiest voor een lokale omgevingswaarde. Instructieregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving die gelden voor omgevingsplannen zijn in beginsel ook van toepassing op projectbesluiten.

Dit Aanvullingsbesluit voegt een aantal instructieregels toe, waarbij de volgende hoofdkeuzes zijn gemaakt.

De instructieregels van dit Aanvullingsbesluit zien vooral op de uitoefening van taken en bevoegdheden door gemeenten. Zij regelen de doorwerking van rijksbeleid naar gemeenten.

De instructieregels hebben allereerst betrekking op het bouwen op aangewezen bodemgevoelige locaties en de daarbij behorende bodemkwaliteit en op de nazorg en instandhouding van bodemmaatregelen. Zij hebben een bindend karakter voor decentrale overheden. Decentrale overheden zijn verplicht uitvoering te geven aan de instructieregel, maar de formulering van de instructieregel kan een zekere mate van lokale beleidsvrijheid geven. De afwegingsruimte van de gemeente ligt in het vaststellen van de lokale waarde en de bijbehorende maatregelen, mits de lokale waarden niet leiden tot onaanvaardbare risico's zoals vastgesteld op grond van deze instructieregel. De instructieregels voor het omgevingsplan zijn ook van overeenkomstige toepassing op projectbesluiten. Een projectbesluit kan immers een omgevingsplan wijzigen. Dat betekent dat het bevoegd gezag ervoor moet zorg dragen dat de wijziging van het omgevingsplan niet als gevolg heeft dat het omgevingsplan strijdig is met een instructieregel. De instructieregel geldt ook voor Rijksprojectbesluiten, net als andere instructieregels die een algemeen belang dienen (bijvoorbeeld geluid, luchtkwaliteit, gezondheid, enzovoorts). Alleen het Rijk is niet gebonden aan instructieregels als die vooral een specifiek Rijksbelang dienen, omdat het Rijk geacht kan worden dit belang zelf mee te wegen in zijn eigen besluitvorming. Dit is verder uiteengezet in hoofdstuk 12 van het algemeen deel van de toelichting op het Besluit kwaliteit leefomgeving en de artikelsgewijze toelichting op artikel 9.1.

Daarnaast wordt via een instructieregel de gemeente verplicht om in het omgevingsplan een bodemfunctiekaart op te nemen. Op de bodemfunctiekaart wordt met het oog op het toepassen van grond en baggerspecie de landbodem van het gemeentelijk grondgebied ingedeeld in bodemfunctieklassen.

Het Rijk geeft eveneens een instructieregel mee aan de provincie met signaleringsparameters voor maatregelen grondwaterkwaliteit, waarvoor bij overschrijding een nadere locatiespecifieke beoordeling nodig is.
De beoogde strekking van de instructieregel is om in ieder geval voor locaties met (historische) grondwaterverontreiniging een risicobeoordeling te maken als de verontreiniging de aangegeven signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit overschrijden. Die risicobeoordeling kan leiden tot de conclusie dat de provincie in het kader van beheer van grondwaterkwaliteit een sanerende maatregel moet treffen. Hiermee wordt het staande beleid van de Circulaire bodemsanering 2013 voortgezet.

Ten slotte worden via een instructieregel specifieke voorschriften verbonden aan de omgevingsvergunning voor het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib, afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling. Deze vergunning wordt verstrekt door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Maar ook de al in het Besluit kwaliteit leefomgeving opgenomen instructieregels krijgen door dit Aanvullingsbesluit een bredere werking die zich uitstrekt over het duurzaam bodembeheer. Dit volgt uit de reikwijdte van de Omgevingswet. De Omgevingswet is alleen van toepassing als er geen bijzondere wet van toepassing is op dat onderwerp. Omdat de bepalingen van de Wet bodembescherming geheel opgaan in de Omgevingswet of in de bijbehorende uitvoeringsregelgeving wordt de Wet bodembescherming ingetrokken en wordt de Omgevingswet van toepassing op bodem.

Een voorbeeld hiervan is de instructieregel die bepaalt dat gemeenten in een omgevingsplan rekening houden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen (artikel 5.37 Besluit kwaliteit leefomgeving). De gevolgen voor historische grondwaterverontreinigingen vallen, door de intrekking van de Wet bodembescherming, hier nu ook onder.

3.4.3 Bodemregels in het Omgevingsbesluit: hoofdkeuzes

Het Omgevingsbesluit regelt enkele algemene en procedurele onderwerpen ter uitwerking van de Omgevingswet. Het Omgevingsbesluit heeft onder meer betrekking op:

- de toedeling van bevoegdheden bij de omgevingsvergunning;
- procedures;
- kostenverhaal;
- digitale voorzieningen;
- financiële bepalingen.

In dit Aanvullingsbesluit wordt de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aangewezen voor beslissingen op een aanvraag om een omgevingsvergunning als die aanvraag betrekking heeft op de milieubelastende activiteit het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater.

Voor bodem is een aantal van de overige onderwerpen relevant, zoals kostenverhaal, de financiële bepalingen en digitale voorzieningen. Deze onderwerpen worden echter niet in dit Aanvullingsbesluit geregeld maar in andere trajecten, zoals de Invoeringswet en het Invoeringsbesluit. In hoofdstuk 13 van dit Aanvullingsbesluit wordt kort ingegaan op de financiële onderwerpen.

3.4.4 Andere relevante hoofdkeuzes

In de voorbije decennia is voor het bodembeleid een aantal richtlijnen, circulaires of handreikingen opgesteld:

- Nederlandse Richtlijn Bodembescherming
- Circulaire Toepassing zorgplicht Wbb bij MTBE- en ETBE-verontreinigingen
- Circulaire bodemsanering 2013
- Circulaire herinrichting diepe plassen
- Beleidsregel kostenverhaal

De circulaires blijven van kracht voor situaties die onder het overgangsrecht op grond van hoofdstuk 3 van de Aanvullingswet bodem ("het oude *recht* blijft van toepassing") vallen. Voor nieuwe situaties is bezien of normerende onderdelen uit van het Rijk of mede van het Rijk afkomstige richtlijnen en circulaires in dit Aanvullingsbesluit kunnen worden opgenomen.[30]

De Nederlandse Richtlijn Bodembescherming is als zelfstandig document ingetrokken en de best bestaande technieken (BBT) zijn in het Besluit activiteiten leefomgeving opgenomen in de artikelen over bodembeschermende voorzieningen bij de betreffende activiteiten. Daarnaast wordt de NRB gebruikt voor vergunningplichtige activiteiten en daarvoor worden de BBT-maatregelen in een nieuw gevormd BBT-document voor bodem opgenomen, als bijlage in het Besluit kwaliteit leefomgeving. De overige informatie uit de NRB blijft behouden en zal op de website van het Informatiepunt Omgevingswet geplaatst worden.

Essentiele onderdelen uit de Circulaire bodemsanering per 1 juli 2013, de Circulaire herinrichting diepe plassen en de Beleidsregel kostenverhaal, zijn opgenomen in dit Aanvullingsbesluit. De resterende onderdelen worden geactualiseerd en ter beschikking gesteld. De Circulaire toepassing zorgplicht Wbb bij MTBE en ETBE verontreinigingen wordt eveneens geactualiseerd en ter beschikking gesteld als kennisdocument.

[30] Stb. 2018, 292; paragraaf 2.3.6. van het algemene deel van de nota van toelichting.

4 Inzet preventieve instrumenten

4.1 Inleiding

Een belangrijke pijler van het bodembeleid is het voorkomen van nieuwe verontreinigingen in en aantastingen van de bodem. Het gaat niet alleen om verontreinigingen door chemische stoffen maar ook om aantasting door het aanbrengen van veranderingen in de geologische opbouw (structuur) van de bodem of in de fysisch-mechanische eigenschappen van de bodem. Dit betekent dat eventuele negatieve effecten van maatschappelijke activiteiten op de kwaliteit van de bodem moeten worden tegengegaan zonder deze activiteiten onmogelijk te maken. Het gaat hierbij om het bouwen van huizen, het aanleggen van wegen, het uitbaggeren van vaarwegen en diverse andere activiteiten die invloed kunnen uitoefenen op de kwaliteit van de bodem. De uitdaging voor het beleid en uitvoering is om de balans tussen deze verschillende activiteiten te vinden en te behouden. Zodra een evenwichtige situatie is bereikt, is sprake van duurzaam bodembeheer. Het beschermen van de bodem richt zich op verschillende kwaliteiten. De uitgewerkte regels die door het Rijk met dit Aanvullingsbesluit zijn gesteld in de hoofdstukken 3, 4 en 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving richten zich alleen op de verontreinigingen op of in de bodem en de milieuhygiënische kwaliteiten. Andere aspecten zoals ecologische of fysische kwaliteiten, vallen onder de algemene zorgplichten van de Omgevingswet, zoals opgenomen in de artikelen 1.6, 1.7 en 1.7a. Verdere concretisering hiervan is overgelaten aan het bevoegd gezag bij het stellen van maatwerkvoorschriften, bij toezicht en handhaving, en aan de gemeente of de provincie, via het stellen van maatwerkregels of decentrale regels.

De omgevingsvisies van het Rijk, de provincie en gemeente geven de integrale langetermijnvisie over de gewenste ontwikkelingen van de fysieke leefomgeving. Het bestuursorgaan is vrij in de wijze waarop de omgevingsvisie wordt ingevuld. Het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat daarover geen regels. De wet geeft alleen aan dat in de omgevingsvisie rekening moet worden gehouden met de milieubeginselen. Het ligt in lijn der verwachtingen dat de gemeenten de visie over de gewenste ontwikkelingen van de bodemkwaliteiten veelal zullen samenvoegen en in verband brengen met de visie op andere terreinen, zoals ruimtelijke ontwikkeling, water, natuur en gebruik van de ondergrond en gekoppeld worden aan de maatschappelijke opgaven (zoals klimaatadaptatie, energietransitie, gezonde stad). Bij het opstellen van de omgevingsvisie zullen gemeenten wat betreft de bodemkwaliteiten gebruik maken van alle beschikbare bodeminformatie. Deze informatie kan betrekking hebben op de opbouw en eigenschappen van de bodem, de fysische, chemische en ecologische kwaliteiten van de bodem, et cetera.

De inzet van de preventieve instrumenten vindt plaats bij het toedelen van functies aan locaties door het rekening houden met de kwaliteiten van de bodem en door het stellen van regels aan activiteiten ter bescherming van de bodem.

4.2 Weging bodembelang bij toedelen functies aan locaties in omgevingsplan

De gemeente heeft de taak om met het omgevingsplan te zorgen voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties en het in dat verband stellen van andere regels die met het oog daarop nodig zijn (artikel 4.2, eerste lid, Omgevingswet). Dat vereist een integrale toetsing aan alle aspecten van de fysieke leefomgeving. Met het toedelen van functies aan locaties wordt aangegeven welke functies die locaties hebben en op welke wijze en onder welke voorwaarden deze functies kunnen worden gerealiseerd.

Ook provincies delen functies toe aan gebieden door de aanwijzing van grondwaterbeschermingsgebieden of de maatschappelijke functie drinkwater, waarbij rekening wordt gehouden met bodemkwaliteiten.

Door middel van instructieregels, kunnen zowel door het Rijk als de provincie meer concrete regels gesteld worden over onder meer de inhoud van omgevingsplannen. In paragraaf 5.1 van het Besluit kwaliteit leefomgeving zijn de instructieregels van het Rijk opgenomen met het oog op de

evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Paragraaf 5.1.4.5 van het Besluit kwaliteit leefomgeving bevat instructieregels voor het beschermen van de gezondheid en van het milieu. De instructieregels voor bouwen van gebouwen op bodemgevoelige locaties op verontreinigde bodem (zie hoofdstuk 7) verplichten gemeenten met het oog op de gezondheid van aanwezige personen in het omgevingsplan voorwaarden te stellen.

Bij het toedelen van functies aan locaties vindt een integrale afweging plaats. De bodem is een integraal onderdeel van de fysieke leefomgeving en verwacht wordt dan ook dat gemeenten het belang van het beheren en het beschermen van de bodem meenemen bij het toedelen van functies aan locaties. Dit houdt enerzijds in, dat bodemkarakteristieken, zoals bodemopbouw, aardkundige waarden, bodemvruchtbaarheid, maar ook een historische bodemverontreiniging bepalend kunnen zijn voor welke activiteiten wel en niet kunnen worden toegestaan. Bij het opstellen van een omgevingsplan is voor het vormgeven van een duurzaam bodembeheer inzicht in de bestaande bodemkwaliteit een vereiste. De regels die zijn opgenomen bij de diverse milieubelastende activiteiten kunnen gebruikt worden als kader.

Anderzijds zullen voor het evenwichtig toedelen van functies aan locaties ook bovengrondse en ondergrondse activiteiten ten opzichte van elkaar afgewogen worden.

De wijze waarop dergelijke afwegingen plaatsvinden is aan de gemeente overgelaten. Zo is de afwegingsruimte voor de gemeente zo ruim mogelijk gehouden. De gemeente kan in haar omgevingsvisie ambities opnemen ten aanzien van de fysieke leefomgeving en dus ook ambities over bijvoorbeeld de fysische, chemische en ecologische kwaliteit van de bodem, voor zover dat betrekking heeft op het grondgebied van een gemeente. Dergelijke ambities kunnen als motivering dienen bij het toedelen van functies aan locaties. In die gevallen waarin bijvoorbeeld de fysische kwaliteit van de bodem een rol kan spelen bij de ontwikkeling van een gebied, biedt de omgevingsvisie met het omgevingsplan de mogelijkheid om keuzes te maken en om een balans te vinden tussen risico's en maatschappelijk gewenste activiteiten.

4.3 Algemene rijksregels voor activiteiten ter bescherming van de bodem en de zorgplicht

Voor het beschermen van de kwaliteit van de bodem tegen verontreinigingen en aantastingen heeft het Rijk algemene regels gesteld voor milieubelastende activiteiten in het Besluit activiteiten leefomgeving. Een groot deel van deze preventieve regels, voorheen opgenomen in het Activiteitenbesluit milieubeheer, zijn al naar het Besluit activiteiten leefomgeving omgezet. Voor verschillende milieubelastende activiteiten zijn bodembeschermende voorzieningen voorgeschreven om de bodem te beschermen tegen stoffen die de kwaliteit van de bodem kunnen bedreigen. Veelal is er ook voorgeschreven dat voorzieningen periodiek moeten worden beoordeeld en goedgekeurd door een certificerende instelling met een erkenning bodemkwaliteit en is een eindsituatieonderzoek na beëindiging van de activiteit verplicht.

Als beschermingsniveau wordt ook in het nieuwe stelsel het uitgangspunt van de Nederlandse Richtlijn Bodembescherming van een verwaarloosbaar bodemrisico gehanteerd. Dit is in de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 Besluit activiteiten leefomgeving omschreven als 'de verontreiniging van de bodem met bodem verontreinigende stoffen wordt zoveel mogelijk voorkomen, waarbij herstel van de bodem redelijkerwijs mogelijk blijft'. Zie verder paragraaf 4.8.6 van het algemene deel van de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving.

Andere preventieve maatregelen die zijn gericht op controle en onderhoud van voorzieningen en toezicht op het juist verrichten van de activiteit en gericht ingrijpen bij incidenten, zijn niet expliciet voorgeschreven in het Besluit activiteiten leefomgeving, maar zijn een onderdeel van de specifieke zorgplicht. Dat gelekte en gemorste vloeistoffen moeten worden opgeruimd is een voorbeeld van een dergelijke maatregel en een kwestie van 'good housekeeping'. Dergelijke maatregelen vallen als vanzelfsprekend binnen het toepassingsgebied van de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Zorgplichten

In het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht is de zorgplicht van de Wet bodembescherming op een andere wijze vormgegeven. De bescherming die het Rijk in artikel 13 Wet bodembescherming bood tegen verontreinigingen en aantastingen van de bodem, is nu geregeld in de Omgevingswet, het Omgevingsbesluit en in het Besluit activiteiten leefomgeving en kan door gemeenten geregeld worden in regels in het omgevingsplan. Hieronder wordt dit nader uitgelegd.

Zorgplichten zijn een belangrijk instrument voor het voorkomen en herstellen van nieuwe bodemverontreinigingen en aantastingen. In artikel 1.6 van de Omgevingswet is een zorgplicht voor eenieder opgenomen. Eenieder draagt voldoende zorg voor de fysieke leefomgeving. Artikel 1.7 van de Omgevingswet bevat de verplichting om nadelige gevolgen van activiteiten voor de fysieke leefomgeving te voorkomen en – als die nadelige gevolgen zich toch voordoen – alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevraagd om die gevolgen zoveel mogelijk te beperken of aangedaan te maken. Naast een vangnetfunctie, moeten deze algemene zorgplichten burgers bewust maken van de eigen verantwoordelijkheid en biedt het een leidraad en maatstaf voor de beoordeling van gedrag, wanneer geen concrete gedragsbepalingen voorhanden zijn of deze niet toereikend blijken te zijn.[31] Deze algemene zorgplichten zijn niet strafrechtelijk handhaafbaar.

In artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving is een specifieke zorgplicht[32] opgenomen voor degene die een milieubelastende activiteit of lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam of zuiveringstechnisch werk verricht. Van de initiatiefnemer wordt verwacht dat hij zich inspant om zelf te beoordelen of zijn activiteit nadelige gevolgen heeft en ook hoe hij die gevolgen redelijkerwijs kan voorkomen of beperken. Onder handelen wordt uiteraard ook het nalaten om te handelen verstaan. Dit Aanvullingsbesluit wijzigt artikel 2.11 niet, maar de specifieke zorgplicht is eveneens van toepassing op de milieubelastende activiteiten die dit Aanvullingsbesluit invoegt in het Besluit activiteiten leefomgeving. Degene die bijvoorbeeld een graafactiviteit uitvoert is verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevraagd om de gevolgen voor de bodem te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken en die activiteit achterwege te laten als die gevolgen voor de bodem onvoldoende kunnen worden beperkt.

In het tweede deel van de specifieke zorgplicht van het Besluit activiteiten leefomgeving is met een niet-limitatieve opsomming aangegeven wat de specifieke zorgplicht in ieder geval inhoudt voor degene die de activiteit verricht, waar ook het herstel van de bodem wordt genoemd. Bij het verrichten van een milieubelastende activiteit moet degene die de activiteit verricht ervoor zorgen dat het herstel van de bodem redelijkerwijs mogelijk blijft. Dat betekent bijvoorbeeld dat op locaties met een bekende bodemverontreiniging, die is ontstaan in of na 1987, geen permanente bebouwing mag worden gebouwd die het onmogelijk maakt om een bodemverontreiniging op te ruimen. Als die bebouwing noodzakelijk wordt, zal de bodemverontreiniging alsnog eerst zoveel mogelijk ongedaan moeten worden gemaakt.

De specifieke zorgplicht houdt daarmee het midden tussen de algemene zorgplicht van de wet en de meer uitgewerkte doelvoorschriften en middelvoorschriften. Specifieke zorgplichten kunnen zowel in algemene rijksregels als in decentrale algemene regels worden ingezet. Gelet op het invullen van het uitgangspunt "decentraal, tenzij" zullen specifieke zorgplichten met name in het omgevingsplan, omgevingsverordening en de waterschapsverordening een belangrijke rol spelen. Deze kunnen daarbij worden toegesneden op de activiteiten die decentraal worden geregeld. Specifieke zorgplichten in het omgevingsplan kunnen een rol spelen voor activiteiten die niet onder het Besluit activiteiten leefomgeving gereguleerd zijn, maar ook aanvullend zijn voor activiteiten die deels gereguleerd zijn. Decentrale overheden kunnen een specifieke zorgplicht opnemen in het omgevingsplan, die zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk handhaafbaar is.

[31] *Kamerstukken II, 2013/14, 33 962, nr. 3.*

[32] Naast de hier beschreven specifieke zorgplicht gelden er ook specifieke zorgplichten voor bijvoorbeeld beperkingengebiedactiviteiten (artikel 6.6 van het Besluit activiteiten leefomgeving) en bouw- en sloopactiviteiten (artikel 7.4 van het Besluit bouwwerken leefomgeving)

De regering is voornemens om middels de Invoeringswet een artikel 1.7a toe te voegen met een zowel bestuurs- als strafrechtelijk handhaafbaar verbod op activiteiten met (mogelijk) aanzienlijk nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving, voor zover die activiteiten niet specifiek gereguleerd zijn op grond van de Omgevingswet. Artikel 1.7a fungeert als vangnet voor activiteiten die aanzienlijke nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving hebben of dreigen te hebben, maar waarop geen specifieke regels of voorschriften, zoals specifieke zorgplichten, vergunningvoorschriften of maatwerkvoorschriften van toepassing zijn. Daarmee wordt gewaarborgd dat tegen handelen of nalaten dat leidt tot aanzienlijke nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving en waarbij sprake is van opzet of schuld (waaronder het verontreinigen, aantasten, verstoren of beschadigen) kan worden opgetreden, als over die activiteit of dat nalaten geen specifieke regels zijn gesteld. Het betreft een aanvulling van de Omgevingswet in de vorm van een vangnet en een grondslag voor uitwerking waarmee bestuurs- en strafrechtelijk handhaafbare regels kunnen worden gesteld voor nog onbenoemde activiteiten en bij ongewone voorvallen. De zorgplichten, opgenomen in artikel 1.6 en artikel 1.7 van de Omgevingswet zijn alleen bestuursrechtelijk handhaafbaar en niet strafrechtelijk. Daarnaast is de zowel bestuurs- als strafrechtelijk handhaafbare specifieke zorgplicht uit het Besluit activiteiten leefomgeving (artikel 2.11) alleen van toepassing op de milieubelastende activiteiten en lozingsactiviteiten op een oppervlaktewaterlichaam of zuiveringtechnisch werk, die in het Besluit activiteiten leefomgeving zijn aangewezen. Dit betreft niet alle activiteiten, maar de door het Rijk gereguleerde activiteiten. In het Omgevingsbesluit worden op grond van artikel 1.7a Omgevingswet gevallen aangewezen die onder het wettelijke verbod vallen. Dit betreft onder meer een voortzetting van enkele gevallen die voorheen onder de reikwijdte van de zorgplicht van artikel 13 Wet bodembescherming vielen.

Artikel 13 Wet bodembescherming is onder de Omgevingswet als volgt vormgegeven.

Artikel 13 Wet bodembescherming	Artikel 1.6 en 1.7 Omgevingswet: algemene zorgplichten
	Hoofdstuk 19 Omgevingswet: ongewoon voorval
	Artikel 2.11 en hoofdstuk 19 Besluit activiteiten leefomgeving: specifieke zorgplicht
	artikel 1.7a Omgevingswet en artikel 1.3 Omgevingsbesluit: vangnetbepaling en uitwerking (voornemen).
	Eventuele aanvullende regels in het omgevingsplan

Bestuurlijke afwegingsruimte

Evenals onder de Wet bodembescherming geeft een aantal elementen van de bepalingen van de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 uit het Besluit activiteiten leefomgeving ruimte voor bestuurlijke afweging. De afweging, die voorheen onder artikel 13 van de Wet bodembescherming plaatsvond in de zogenaamde 'dubbele redelijkheidstoets' bij het voorkomen en opruimen van bodemverontreiniging, valt in het nieuwe stelsel van het omgevingsrecht nog steeds onder de verantwoordelijkheid van de decentrale overheden.

Veroorzakers van een bodemverontreiniging of een bodemaantasting zijn verplicht de gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken, en als die gevolgen onvoldoende kunnen worden beperkt, die activiteit achterwege te laten voor zover dat redelijkerwijs van diegene kan worden gevraagd. In de praktijk blijkt het soms lastig om invulling te geven aan wat is 'redelijk' is en wat 'zoveel mogelijk' is. Daarom is in het kader van het Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015[33] door overheden en bedrijfsleven gezamenlijk een advies opgesteld voor een afwegingskader om invulling te geven aan de in de zorgplicht opgenomen begrippen 'redelijkerwijs te nemen maatregelen' en 'het zoveel mogelijk ongedaan maken' in die situaties waarin onverhoopt toch bodemverontreiniging is ontstaan.

[33] Convenant bodem en bedrijfsleven 2015, Stcrt. 2015, 14097; (artikel 3.1, sub b en c).

Uitgangspunt is en blijft dat invulling wordt gegeven aan het principe 'de vervuiler betaalt'. Snel handelen kan vaak de schade in sterke mate beperken: een kraan afsluiten of dichtdraaien, een verontreiniging uit de bodem scheppen zijn eenvoudige handelingen die erger kunnen voorkomen. Als sprake is van een situatie waarbij door een activiteit nadelige gevolgen voor de leefomgeving zijn ontstaan moet de degene die de activiteit verricht zo snel mogelijk te zorgen dat de oorzaak van de verontreiniging gestopt wordt en maatregelen te nemen om extra nadelige gevolgen voor de bodem te voorkomen en, indien mogelijk, zo veel mogelijk verontreiniging te verwijderen.

Rijk en decentrale overheden hebben samengewerkt in een ambtelijke werkgroep om een handvat te geven voor de invulling van die afweging. De werkgroep[34] benoemt een aantal factoren die een rol kan spelen in de afweging. Wat moet worden verstaan onder het 'zoveel mogelijk' ongedaan maken wordt bepaald door een aantal factoren. Uitgangspunt van de zorgplicht is het volledig verwijderen van de (nieuwe) bodemverontreiniging met toepassing van het BBT-document voor bodem, zoals opgenomen in bijlage XVIII bij het Besluit kwaliteit leefomgeving. De toepasbaarheid van deze technieken zijn mede afhankelijk van de locatiespecifieke omstandigheden, zoals de situatie van de ondergrond, de eigenschappen van een verontreiniging, de inrichting van het terrein en de onder- en bovengrondse functies in de omgeving. Als bijvoorbeeld een verontreiniging niet toegankelijk is zonder sloopwerkzaamheden of langdurige buitengebruikstelling van een activiteit en daardoor niet gelijk wordt verwijderd, zal dit de technische mogelijkheden sterk beperken en is het beter een geschikt moment hiervoor af te spreken.

Bij de beantwoording van de vraag wat redelijkerwijs van de veroorzaker mag worden gevraagd in verband met het nemen van maatregelen, kan gekeken worden naar de volgende factoren:

- het tijdstip van het ontstaan van de verontreiniging ;
- de kosten voor het (nagenoeg) volledig verwijderen van de verontreiniging in verhouding tot de milieuwinst;
- de mate van verantwoordelijkheid;
- de ligging en de mogelijkheid van uitstel tot een natuurlijk moment.

Zo is het mogelijk dat de terreineigenaar kan aantonen dat hij niet de veroorzaker van de verontreiniging is en dat hij alles wat binnen zijn mogelijkheden lag heeft gedaan om de oorzaken te voorkomen. Indien de verontreiniging bijvoorbeeld in een grondwaterbeschermingsgebied ligt kan de redelijkheid verlangen dat er snel begonnen wordt met de uitvoering van de zorgplicht. Ook kan relevant zijn of de veroorzaker een particulier is of iemand die handelt in de uitoefening van beroep of bedrijf, want van wie professioneel omgaat met bodembedreigende stoffen mag redelijkerwijs meer kennis worden verwacht dan van een particulier.

Uitstel tot een natuurlijk moment kan in uitzonderingsgevallen aan de orde zijn als de gemeente een ontwikkeling heeft gepland in het gebied waar de verontreiniging zich bevindt of als een bedrijf een maatregel kan passen in de ontwikkelingen of processen van bedrijfsvoering; bijvoorbeeld een voornemen van bedrijfsbeëindiging of van vervanging van een bedrijfsgebouw. Voorwaarde is dat een uitstel op dergelijke gronden het (milieu)rendement van de te nemen maatregelen niet noemenswaardig beperkt en er een aantal zekerheden worden ingebouwd. Zo kan een plan van aanpak worden gevraagd voor de aanpak, inclusief de eventuele tijdelijke maatregelen en/of monitoring en er kunnen financiële afspraken worden vastgelegd, die zekerheid bieden dat de beoogde herstelwerkzaamheden in de toekomst (kunnen) worden uitgevoerd.

[34] Werkgroep zorgplicht van het Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant bodem en ondergrond.

5 Inzet instrumenten historische verontreinigingen in de bodem

5.1 Inleiding

Naast preventieve maatregelen en de zorgplicht blijft het beheer van de zogenoemde historische verontreinigingen, ontstaan voor de inwerkingtreding van de Wet bodembescherming op 1 januari 1987 (pijler 3), aandacht vragen. De gemeente is verantwoordelijk voor het stellen van regels over de aanpak van historische verontreinigingen in de bodem, waar deze tot risico's voor de gezondheid en het milieu leiden.

Er is de afgelopen decennia veel tijd en inspanning gestoken in het inventariseren van deze historische bodemverontreinigingen. Inzet was om de grote risico's onder controle te brengen. Met het Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties, het Convenant bodem en ondergrond 2016 – 2020 en het Convenant Bodem en Bedrijfsleven 2015 worden deze zogeheten spoedlocaties aangepakt. Wanneer de convenantafspraken in 2020 zijn uitgevoerd, zijn alle bekende historische bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid (voorheen: humane risico's) en alle bekende locaties met spoedeisende risico's van verspreiding via het grondwater en ecologische risico's gesaneerd of beheerst. Indien er zich onverhoopt toch een situatie voordoet, waar sprake is van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid, is in de Aanvullingswet bodem het instrument van toevalsvondst met onaanvaardbare risico's voor gezondheid opgenomen. Afdeling 19.2a van de Aanvullingswet biedt voor toevalsvondsten een regeling voor het wegnemen van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan een (al dan niet historische) bodemverontreiniging. De maatregelen die dan in opdracht van het bevoegd gezag moeten worden getroffen, beperken zich tot tijdelijke beschermingsmaatregelen ter voorkoming van blootstelling.[35] In die situatie is de eigenaar verplicht om de onaanvaardbare risico's weg te nemen, en kan de gemeente eventueel ingrijpen, bijvoorbeeld indien de eigenaar nalatig is.

Nu de aanpak van de onder de Wet bodembescherming beschikte spoedlocaties (humane spoed, spoed ten gevolge van verspreiding van verontreinigd grondwater en ecologische spoed) onder controle is, kan de regelgeving zich richten op de ernstige verontreinigingen, waarbij geen onaanvaardbare risico's zijn. De Wet bodembescherming gaf een beoordelingsmethodiek om te bepalen of een verontreiniging ernstig was en een procedure om deze verontreinigingen (op termijn) aan te pakken. Alleen indien de risico's voor mens en ecologie of de risico's van verspreiding van de verontreiniging onaanvaardbaar waren, was de aanpak gebonden aan een termijn. In alle andere gevallen vond de aanpak plaats op een geschikt moment, namelijk op een moment dat de kwaliteit relatief eenvoudig te verbeteren is of het noodzakelijk wordt om de risico's te beperken, veelal gekoppeld aan een ruimtelijke ontwikkeling. Deze laatste beleidslijn wordt voortgezet onder de Omgevingswet en ondersteund met een samenstel van instructieregels en algemene regels.
Een bijzonder aandachtspunt is het beheer van de zogenaamde diffuse verontreinigingen. Dit zijn bodemverontreinigingen die ontstaan zijn door de toenemende invloed van de mens op het milieu en die niet ontstaan zijn uit een duidelijke puntbron maar bijvoorbeeld door het opbrengen en verspreiden van verontreinigd bodemmateriaal in het verleden. Diffuse verontreinigingen bestrijken een groter gebied, waardoor geen duidelijke begrenzing van een 'geval van bodemverontreiniging' was aan te geven zoals de Wet bodembescherming dat vroeg. Deze locaties zijn deels aangepakt. Voor de aanpak van diffuse bodemverontreiniging kunnen lokale overheden specifiek beleid ontwikkelen, toegesneden op de lokale of regionale problematiek. Bijvoorbeeld om voor de aanpak van diffuus lood, een actueel voorkomend probleem, beoogt de aanpak niet het uitsluitend voldoen aan de norm, maar het terugdringen van de blootstelling. Dit vraagt een locatieafhankelijke, gedifferentieerde aanpak waarvoor de Omgevingswet meer ruimte biedt dan de Wet Bodembescherming.

[35] *Kamerstukken II, 2017/18, 34864, nr. 3, paragraaf 3.3.3.*

Dit Aanvullingsbesluit vult het Besluit kwaliteit leefomgeving en het Besluit activiteiten leefomgeving aan met regels over bouwen op een bodemgevoelige locatie, regels over graven in bodem, saneren van de bodem en toepassen van grond en bagger op of in de bodem dan wel in een oppervlaktelichaam.

5.2 Samenhang graven, bouwen, saneren, opslaan en toepassen

De regels voor het graven, bouwen (op een bodemgevoelige locatie), saneren, opslaan, toepassen, reinigen, immobiliseren en storten staan niet op zichzelf. Deze regels hebben een sterke onderlinge relatie en geven invulling aan de doelstellingen van duurzaam bodembeheer, zorgvuldig omgaan met afvalstoffen en de circulaire economie. Duurzaam bodembeheer zoekt een balans tussen de maatschappelijke opgave om de bodem te beschermen dan wel waar mogelijk de bodemkwaliteit te verbeteren en de maatschappelijke opgave die voortvloeit uit het gebruik van de bodem. Graven in bodem, saneren van de bodem, opslaan van grond en baggerspecie, reinigen, immobilisatie, storten en toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn als aparte milieubelastende activiteiten in het Besluit activiteiten leefomgeving gereguleerd. Per te verrichten activiteit zijn regels van toepassing. Waar nodig zijn deze regels op elkaar afgestemd. De milieubelastende activiteiten graven, saneren, opslaan en toepassen zijn geen activiteiten die los kunnen worden gezien van het doel om ergens een maatschappelijke opgave in de fysieke leefomgeving te realiseren. Zo is graven geen doel op zich, maar er wordt bijvoorbeeld in de bodem gegraven om een riolering te onderhouden ten behoeve van het deugdelijk functioneren van de afvoer van vuil en hemelwater met het oog op de volksgezondheid en de waterhuishouding.

De regels voor graven in bodem zijn erop gericht dat verspreiding en/of vermenging van verontreinigde grond wordt voorkomen. De regels voor graven in bodem hebben niet tot doel om tot een bodemsanering te verplichten en een verbetering van de bodemkwaliteit af te dwingen. De regels geven de mogelijkheid de grond op de locatie tijdelijk op te slaan, op dezelfde plaats en onder dezelfde omstandigheden terug te brengen (bijvoorbeeld bij de aanleg van kabels en leidingen), maar geven ook de ruimte om de grond af te voeren (bijvoorbeeld bij de aanleg van een ondergrondse parkeergarage). Grond die afgevoerd moet worden omdat die niet op dezelfde plaats en onder dezelfde omstandigheden kan worden teruggebracht moet op de plaats van toepassen (al dan niet na reinigen of immobiliseren) een functionele en nuttige bijdrage leveren aan de realisatie van een maatschappelijk gewenste functie, bijvoorbeeld de ophoging van een terrein ten behoeve van woningbouw. Met het oogmerk van het beschermen van de bodem moet de toe te passen grond ook aansluiten bij de bodemkwaliteit ter plaatse van het toepassen. Bij het graven dient – ook vanwege het doelmatig beheer van afvalstoffen rekening te worden gehouden met het gescheiden ontgraven van die verschillende milieuhygiënische kwaliteiten.

In hoeverre maatregelen nodig zijn om de bodemkwaliteit bij een initiatief te verbeteren volgt – behoudens bij situaties waarbij sprake is van een toevalsvondst, zoals deze opgenomen is in de Aanvullingswet bodem – niet uit de algemene regels van het Besluit activiteiten leefomgeving, maar uit het omgevingsplan. De gemeente moet namelijk in het omgevingsplan een waarde vastleggen waarboven het verplicht wordt om maatregelen (beperken blootstelling of bodemsanering) te nemen bij het realiseren van een bodemgevoelig locatie (zie hoofdstuk 7). Ook kan zij in andere situaties een verbetering van de bodemkwaliteit verplicht stellen in het omgevingsplan, bijvoorbeeld bij functie- of gebruikswijzigingen.

Bij de standaard aanpakken van de activiteit saneren van de bodem wordt doorgaans gebruik gemaakt (al dan niet een combinatie) van graven en het toepassen van grond, baggerspecie of bouwstoffen. Immers bij het verwijderden van een verontreiniging tot de waarde bedoeld in artikel 4.1242 is eveneens sprake van de activiteit graven (inclusief gescheiden ontgraven en zo nodig tijdelijke opslag). En bij het aanvullen van de ontgravingsput met aanvulgrond is sprake van de activiteit toepassen van grond en baggerspecie. Bij de saneringsaanpak aanbrengen van een afdeklaag is tevens sprake van de activiteit toepassen van grond en baggerspecie (in het geval van het aanbrengen van een laag grond) of van de activiteit toepassen van een bouwstof (aanbrengen

van een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag). Dit betekent dus dat bij de uitvoering van de activiteit saneren van de bodem tevens sprake is van de activiteit graven in de bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit en/of van de activiteit toepassen van grond en baggerspecie of de activiteit toepassen van bouwstoffen. De meld- en informatieverplichtingen zijn daarom zoveel mogelijk met elkaar in overeenstemming. Via het omgevingsloket kan via één melding dus gelijktijdig aan de verplichtingen voor de verschillende activiteiten worden voldaan. Ook is het mogelijk om één van de activiteiten op een later moment te melden, denk bijvoorbeeld aan de toe te passen partij grond of baggerspecie die bij een bodemsanering als aanvulgrond wordt toegepast.

Voorbeeld 1:
Stel een initiatiefnemer wil bouwen op een bodemgevoelige locatie en moet daarvoor vijf meter diep graven. Uit bodemonderzoek blijkt dat de eerste halve meter verontreinigd is. Indien de gemeten concentraties hoger zijn dan de waarden voor bodemgevoelige gebouwen, opgenomen in het omgevingsplan, moeten maatregen worden genomen. Het afgraven van de eerste halve meter valt onder de regels van de milieubelastende activiteit saneren van de bodem, standaardaanpak verwijderen van de verontreiniging, en onder de milieubelastende activiteit graven. Het afgraven van de volgende 4 ½ meter valt alleen onder de regels van de milieubelastende activiteit graven in bodem. De gemeten concentraties in de verontreinigde bodem bepalen dan welke regels op dit graven van toepassing zijn: graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.
Als het niet de realisatie van een bodemgevoelig gebouw betreft zijn voor het vijf meter diep graven alleen de regels voor de milieubelastende activiteit graven in bodem van toepassing.

Voorbeeld 2:
Stel een initiatiefnemer wil een aantal nieuwe woningen (bouwen op een bodemgevoelige locatie) met tuin realiseren. Omdat de bodemkwaliteit volgens het omgevingsplan niet voldoende is, zijn sanerende maatregelen nodig volgens de milieubelastende activiteit saneren van de bodem. De initiatiefnemer kiest daarbij voor de saneringsaanpak aanbrengen van een afdeklaag in de vorm van een laag van 1,0 m grond. Om deze laag grond te kunnen realiseren is het eerst nodig het bestaande maaiveld met 0,5 meter af te graven. Op het ontgraven van deze 0,5 m is de activiteit graven van toepassing. Op het aanbrengen van de laag aanvulgrond (dikte 1,0 m volgens de standaard aanpak) is de activiteit toepassen van grond en baggerspecie van toepassing.

Zodra grond uit de bodem wordt ontgraven (bij de milieubelastende activiteit graven in bodem of bij de milieubelastende activiteit saneren van de bodem), kunnen de regels voor de milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie worden gebruikt om de grond elders te kunnen toepassen. Immers als er geen mogelijkheden zijn deze grond op of nabij dezelfde plaats en onder dezelfde omstandigheden terug te brengen, moet deze grond uiteindelijk op een andere plaats functioneel en nuttig worden toegepast. Soms gebeurt dit rechtstreeks (milieubelastende activiteit toepassen van grond), soms wordt de grond eerst in depot gezet (milieubelastende activiteit opslaan van grond), gekeurd en/of samengevoegd met andere partijen. Voorwaarde voor het mogen toepassen van deze grond is dat deze voldoet aan de bodemkwaliteitsklasse die op de locatie van toepassen wordt vereist.

Indien de uitgegraven grond niet toepasbaar is, kan de grond vaak gereinigd of geïmmobiliseerd worden door erkende verwerkers, waarna de gereinigde grond weer toepasbaar is als grond (na reiniging) of als bouwstof (na immobilisatie). In een enkel geval is de uitgegraven grond zodanig verontreinigd dat deze niet gereinigd of geïmmobiliseerd kan worden en gestort moet worden op een daarvoor vergunde stortplaats. Het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen regelt

dat het uitsluitend toegestaan is om grond te storten indien daarvoor door de Minister Infrastructuur en Waterstaat een ontheffing is verleend, een zogenaamde verklaring van niet reinigbaarheid verontreinigde grond. Slechts een klein percentage van de uitgegraven grond moet gestort worden.

Voor de inwerkingtreding van dit Aanvullingsbesluit was het opvullen van een gesaneerde locatie met grond van een geschikte kwaliteitsklasse een onderdeel van bodemsanering. Onder de Omgevingswet zijn dit twee milieubelastende activiteiten geworden: de activiteit saneren met de standaardaanpak verwijderen door ontgraven en de activiteit het toepassen van grond.
Indien de grond tijdelijk wordt opgeslagen op de locatie van herkomst zijn de regels voor tijdelijk opslaan uit de milieubelastende activiteit graven van toepassing. Indien de grond elders wordt opgeslagen, gelden de regels voor de milieubelastende activiteit opslaan van grond of voor de grondbanken.

5.3 Informatie over de kwaliteit van de bodem

Bodemonderzoek

Om de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem te bepalen kan het uitvoeren van een bodemonderzoek noodzakelijk zijn. Bij het stellen van regels voor bodemonderzoek is zijn ook de onderzoeklasten beperkt: onderzoek is alleen nodig als er aanleiding is om te veronderstellen dat er verontreiniging zal worden aangetroffen en voor zover deze verontreiniging nog niet eerder onderzocht of bekend is. Er zijn verschillende soorten onderzoek, waarbij een volgend onderzoek alleen nodig is als de noodzaak daartoe blijkt uit het eerder uitgevoerde onderzoek.

Daarnaast is het mogelijk om minder uitvoerig onderzoek te doen bij reguliere en veel voorkomende activiteiten met een beperkt effect op de fysieke leefomgeving. Zo wordt bij graven in de bodem met een omvang van kleiner dan 25 m^3 in dit Aanvullingsbesluit geen onderzoeksverplichting ingesteld. Om de onderzoekslasten verder terug te dringen worden gemeenten gestimuleerd om bestaande bodeminformatie uit bijvoorbeeld de landelijke inventarisatie en al uitgevoerde bodemonderzoeken digitaal beschikbaar te stellen. Dit zodat een initiatiefnemer eenvoudig een vooronderzoek kan uitvoeren en kan vaststellen of nader bodemonderzoek noodzakelijk is. Een gemeente kan overwegen om waar mogelijk gebieden aan te wijzen in het omgevingsplan waar bij activiteiten geen bodemonderzoek noodzakelijk is.

Informatie over de huidige bodemkwaliteit is noodzakelijk voorafgaand aan het uitvoeren van enkele milieubelastende activiteiten en voor het realiseren van een bodemgevoelig gebouw. Zo kent het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit) regels voor graven in bodem onder de interventiewaarde bodemkwaliteit en regels voor graven in bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. De melding, die vooraf gaat aan de activiteit graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit met volume grondverzet groter dan 25 m^3, moet informatie bevatten over de bodemkwaliteit zodat duidelijk is welke regels uit het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing zijn.

Het milieuhygiënisch bodemonderzoek in Nederland is in normen en protocollen uitgewerkt met als doel om een uniform, controleerbaar en onderling vergelijkbaar systeem te krijgen, zodat onderzoeken die door verschillende bedrijven worden uitgevoerd uniform en goed vergelijkbaar zijn en bovendien voldoen aan bepaalde kwaliteitseisen.

Verplicht bodemonderzoek is aan de orde bij het bouwen op een bodemgevoelige locatie en bij de milieubelastende activiteiten graven in bodem, saneren van de bodem en in sommige situaties bij het toepassen van grond en baggerspecie. Deze verplichting wordt geregeld in dit Aanvullingsbesluit. Een verplicht onderzoek kan ook voortvloeien uit regels die zijn opgenomen in het omgevingsplan.

Er zijn verschillende soorten onderzoek:

- vooronderzoek bodem(NEN 5725),
- verkennend bodemonderzoek (NEN 5740) en verkennend bodemonderzoek asbest (NEN 5707)
- nader bodemonderzoek (NTA 5755) en nader onderzoek asbest (NEN5707)

Vooronderzoek bodem

Het vooronderzoek bodem heeft als doel informatie te verzamelen om vast te stellen of de locatie verdacht is op het voorkomen van een verontreiniging en daarmee op de noodzaak om een verkennend bodemonderzoek of verkennend bodemonderzoek asbest uit te voeren. Onderdeel van het vooronderzoek is het raadplegen van het bodeminformatiesysteem van de gemeente. Dit bodeminformatiesysteem geeft voor elk gebied aan wat de gemiddelde kwaliteit is en of er mogelijk kwaliteitsveranderingen zijn, bijvoorbeeld door een in het verleden aangebrachte (stedelijke) ophooglaag. Daarnaast zijn bekende verontreinigingen (of het vermoeden daarvan), door specifieke plaatsgebonden activiteiten uit het verleden veroorzaakt (zogenaamde puntbronnen), apart op de kaart aangegeven. De kaart bevat ook gegevens over bodemsaneringen die eerder zijn uitgevoerd en waarbij mogelijk een restverontreiniging is achtergebleven of waar een afdeklaag is aangebracht.

Als sprake is van een verdachte locatie die niet eerder is onderzocht, dient het vooronderzoek ook ter invulling van het veld- en laboratoriumonderzoek en draagt het vooronderzoek bij aan de verklaring van de resultaten van het uit te voeren verkennend of nader bodemonderzoek. In verband met een eventuele aanwezigheid van asbest in de bodem moet het vooronderzoek ook betrekking hebben op het al dan niet asbestverdacht zijn van de locatie. Het vooronderzoek kan er eveneens op gericht zijn om te toetsen of een in het verleden uitgevoerd vooronderzoek en/of bodemonderzoek nog voldoende actueel en representatief is. Het vooronderzoek dient uitgevoerd te worden volgens de NEN 5725.

Alleen als er indicaties zijn voor puntbronnen (ruimtelijk goed af te bakenen bronnen van verontreiniging) of er ruimtelijke kwaliteitsverschillen binnen het geplande grondwerk te verwachten zijn is een verkennend bodemonderzoek nodig. Dit onderstreept het belang van het gemeentelijk bodeminformatiesysteem. Het is aan de gemeente om in het bodeminformatiesysteem vast te stellen of er indicaties zijn voor ruimtelijke variaties in bodemkwaliteit en of het uitvoeren van een bodemonderzoek noodzakelijk is. Als bekend is dat een gebied diffuus verontreinigd is (bijvoorbeeld als gevolg van het gebruik van historisch ophoogmateriaal) en de kwaliteit daarvan is voldoende in kaart gebracht (op een bodemkwaliteitskaart), dan kan worden afgezien van bodemonderzoek.

Het uitvoeren van vooronderzoek is niet alleen van belang voor de graafwerkzaamheden zelf, maar ook voor de afzet van de grond in de keten. Het vooronderzoek is onderdeel van een milieuhygiënische verklaring die nodig is om de grond elders toe te passen en noodzakelijk voor de acceptatie van de grond bij een grondbank.

Verkennend bodemonderzoek (asbest)

Het verkennend bodemonderzoek heeft als doel om vast te stellen of op een locatie bodemverontreiniging aanwezig is, dan wel de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem of van een daaruit te verwijderen hoeveelheid grond vast te stellen, zodat bij het graven en ook het afvoeren onderscheid gemaakt kan worden tussen partijen grond met een verschillende milieuhygiënische kwaliteit. Bovendien wordt met het onderzoek bepaald of de interventiewaarde bodemkwaliteit wordt overschreden, zodat kan worden bepaald of bij het graven in de bodem sprake is van de activiteit graven in een bodem met kwaliteit kleiner of groter dan de interventiewaarde bodemkwaliteit. Het onderzoek moet worden uitgevoerd volgens NEN 5740 en als sprake is van een verdenking op asbest volgens NEN 5707. In de meeste situaties kan volstaan worden met het uitvoeren van een verkennend bodemonderzoek en is nader bodemonderzoek niet noodzakelijk.

Nader bodemonderzoek (asbest)

Wanneer uit de resultaten van een verkennend onderzoek volgt dat een nader onderzoek noodzakelijk is, wordt dit nader bodemonderzoek uitgevoerd volgens NTA 5755. Een nader onderzoek kan bijvoorbeeld noodzakelijk zijn om een correcte partij-indeling te maken of bij de activiteit saneren van de bodem met de standaardaanpak verwijderen om de verontreiniging af te perken. Voor de invulling van de onderzoeksinspanning van het vervolgonderzoek bestaat een grote bandbreedte, die voor een belangrijk deel afhangt van de aanleiding en doelstelling van het onderzoek en de eventuele 'gevoeligheid' van het gebruik en de bestemming van de locatie. Het principe van de NTA 5755 is dat eerst het onderzoeksdoel wordt vastgesteld en dat vervolgens door een zogenaamd conceptueel model een onderzoeksstrategie wordt ontwikkeld. Als sprake is van een verontreiniging met asbest wordt het nader onderzoek uitgevoerd volgens NEN 5707.

Houdbaarheidstermijn onderzoek

Er zijn in het Aanvullingsbesluit geen specifieke termijnen opgenomen voor de geldigheid van een onderzoek. De beoordeling of een eerder uitgevoerd onderzoek nog voldoende actueel en representatief is, is altijd maatwerk en onderdeel van het vooronderzoek.

Kwaliteitsborging bij uitvoering van onderzoek

Bij de uitvoering van het milieuhygiënisch bodemonderzoek wordt het veldwerk net als de maaiveld inspectie bij asbest in bodemonderzoek uitgevoerd door organisaties en personen die erkend zijn volgens het Besluit bodemkwaliteit voor de BRL 2000 of AS2000 inclusief onderliggende protocollen. Ook de laboratoria die de chemische analyses van grond of grondwatermonsters uitvoeren moeten erkend zijn volgens AS3000 en onderliggende protocollen. Hierdoor is sprake van kwaliteitsborging bij de uitvoering van deze werkzaamheden en wordt eveneens geborgd dat de uitvoering van het veldwerk en chemische analyses op een uniforme manier plaatsvindt.

Opdrachtgevers mogen voor de uitvoering van het bodemonderzoek alleen gebruik maken van erkende bodemintermediairs als de resultaten van het bodemonderzoek gebruikt worden in het kader van overheidsbesluitvorming en/of overlegd moeten worden in het kader van een meldings- of informatieplicht (aanleveren gegevens en bescheiden).

Afvalwater dat vrijkomt bij bodemonderzoek

Het lozen van grondwater dat vrijkomt bij een bodemonderzoek is gereguleerd in dit Aanvullingsbesluit. Er zijn geen emissiegrenswaarden opgenomen, omdat de samenstelling pas bekend is nadat het monster is onderzocht. Omdat de hoeveelheid grondwater dat vrijkomt bij het nemen van bodemmonsters relatief klein is, maar niet uitgesloten kan worden dat het grondwater niet schoon is, is het vuilwaterriool de voorgeschreven lozingsroute.

Relatie met arbeidsomstandigheden

Vanuit de arbeidsomstandighedenregelgeving is de opdrachtgever verplicht te beschikken over informatie over de kwaliteit van de bodem. Deze verplichting geldt naast de verplichtingen die de Omgevingswet aan een initiatiefnemer stelt. Door het CROW is richtlijn CROW 400-richtlijn 'Werken in en met verontreinigde bodem' opgesteld, die door de Inspectie ZSW wordt geaccepteerd als stand der techniek. De richtlijn is bedoeld als hulpmiddel om de risico's op blootstelling aan gevaarlijke stoffen in te schatten. In deze richtlijn wordt een getrapte wijze van uitvoeren van onderzoek voorgeschreven, waarbij minimaal een vooronderzoek moet worden uitgevoerd en in geval van verdenking op het voorkomen van een bodemverontreiniging ook een fysiek bodemonderzoek. Vaak kunnen hiervoor dezelfde onderzoeken worden gebruikt die ook in het kader van de Omgevingswet worden uitgevoerd. Bij de regels voor bodemonderzoek in dit aanvullingsbesluit is zoveel mogelijk aangesloten op de getrapte manier van onderzoek uitvoeren en is verwezen naar dezelfde NEN normen.

5.4 Digitalisering

Het Omgevingsbesluit bevat een apart hoofdstuk over digitale voorzieningen. Digitalisering is een belangrijk onderdeel van de stelselherziening van het omgevingsrecht.
Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen werken samen aan het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO): een samenhangend en samenwerkend geheel van, vooral bestaande, digitale voorzieningen, gegevensverzamelingen en afspraken.

Degene die een activiteit of combinatie van activiteiten wil verrichten wordt via het Digitaal Stelsel Omgevingswet ondersteund bij doen van meldingen en het verstrekken van gegevens en bescheiden. De initiatiefnemer zal elke melding kunnen doen en alle gegevens en bescheiden via datzelfde loket kunnen verstrekken. Het digitale gebruik zal worden gestimuleerd, maar ook blijft de mogelijkheid bestaan om een aanvraag of melding op papier in te dienen. Voor de nadere uitwerking van de wijze van het indienen wordt verwezen naar de toelichting Algemeen deel, Hoofdstuk 4.11.1, wijze van indienen van het Omgevingsbesluit.

Het DSO wordt stapsgewijs gerealiseerd. Daarbij is het eindbeeld om 'met een klik op de kaart te kunnen zien wat mag en kan'. In eerste instantie zal de focus liggen op 'zien wat mag en moet', gebaseerd op de wet, de uitvoeringsregelgeving en de omgevingsdocumenten. Door de jaren heen zal het DSO door het toevoegen van informatiebronnen een steeds rijker antwoord kunnen geven op 'wat kan'. Aanvankelijk zal het stelsel voornamelijk ruimtelijke gegevens beslaan. In de toekomst kan dit aangevuld worden met andere informatie, bijvoorbeeld op het gebied van bodem, geluid, verkeer, luchtkwaliteit, natuur en cultureel erfgoed.

Het DSO ondersteunt de interactie tussen de betrokkenen die de wet uitvoeren, of die hierop een beroep doen. Initiatiefnemers, belanghebbenden en bevoegd gezag kunnen sneller beschikken over informatie, over de huidige toestand van de fysieke leefomgeving en over de regels die daar gelden. Het brengt partijen in een meer gelijke informatiepositie, wat helpt bij de afstemming over initiatieven vroegtijdig in het proces. Het helpt het bevoegd gezag bij het maken van de omgevingsvisie, het opstellen van plannen en het voorbereiden en nemen van besluiten over initiatieven. De betere beschikbaarheid van informatie over de fysieke leefomgeving maakt doorlooptijden korter en helpt om onderzoekslasten te verlagen.

Het concept van het DSO is ontwikkeld parallel aan de totstandkoming van de wet. Bij de Kamerbehandeling van de wet is een eerste stap gezet om het DSO een juridische basis te geven met het amendement Smaling[36]. In het voorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet en het Invoeringsbesluit Omgevingswet wordt een aantal wijzigingen die het DSO een volledige juridische basis geven.

Bodeminformatie op kaarten

Zorgvuldige besluitvorming vereist dat relevante bodeminformatie wordt betrokken, onder meer bij het toedelen van functies aan locaties en het stellen van regels met het oog op deze functies. Deze functie- en locatiespecifieke regels richten zich rechtstreeks tot burgers en bedrijven en zijn sterk bepalend voor de mogelijkheid om een locatie te ontwikkelen. Een van deze regels in het omgevingsplan, gesteld op basis van een door het Rijk gestelde instructieregel, bepaalt dat het niet zonder meer mogelijk is om een bodemgevoelig gebouw te realiseren boven een door de gemeente vastgestelde waarde.

Een initiatiefnemer moet zich dus bij het bouwen op een bodemgevoelige locatie houden aan de regels die voor zijn locatie gelden en in het omgevingsplan zijn opgenomen. Dit betekent ook dat hij de bodemkwaliteit van zijn perceel moet kennen, om te bepalen welke maatregelen er nodig zijn om het bodemgevoelige gebouw te kunnen realiseren. Informatie over de bodemkwaliteit is dus van essentieel belang.

[36] *Kamerstukken II, 2014/15, 33 962, nr. 89.*

Het is voor een initiatiefnemer een handig hulpmiddel, als de gemeente bestaande bodeminformatie digitaal beschikbaar zou stellen, bijvoorbeeld op een kaart. Een dergelijke kaart zou op basis van bestaande informatie (bijvoorbeeld informatie over historische activiteiten en gebruik van de locatie dan wel eerder uitgevoerd bodemonderzoek) een goed onderbouwde indicatie over de beschikbare bodemgegevens en aanwezige bodemkwaliteit kunnen geven. Volledige zekerheid over de bodemkwaliteit is echter niet te geven. Dit ligt in de aard van de bodem, het is nu eenmaal niet zichtbaar wat in de bodem zit.

De regering zal een dergelijke bodeminformatiekaart niet verplicht voorschrijven. Daarvoor is de informatie die bij gemeenten beschikbaar is te divers. Ook zal vanuit dit Aanvullingsbesluit geen minimale eisen worden geformuleerd voor bodeminformatiesystemen. Sommige gemeenten zijn al ver met het digitaliseren van dergelijke gegevens, terwijl andere gemeenten nog aan het begin staan van het uniformeren en digitaliseren van onderzoeksgegeven. Bovendien zijn er gemeenten waar weinig ontwikkelingen plaatsvinden, zodat het verplicht opstellen van een dergelijke kaart tot onevenredig grote bestuurslasten kan leiden. Indien een gemeente overgaat tot het opstellen van een 'bodemonderzoekskaart', maakt zij een analyse van de bestaande informatie over de bodemkwaliteit. Het gaat dan om historische gegevens, beschikbare onderzoeken, landelijke inventarisaties, registraties van het kadaster of het gemeentelijke bodeminformatiesysteem. Voor een initiatiefnemer biedt deze kaart een basis om te bepalen of en zo ja welk bodemonderzoek nog nodig is. Dergelijke initiatieven van gemeenten beperken de onderzoekslasten en bevorderen de toegang tot bodeminformatie voor burgers.

5.5 Registratie

Door de gewijzigde benadering van bodemverontreinigingen onder de Omgevingswet wordt een bodemverontreiniging niet meer beschouwd als een apart traject waarin de overheid beschikkingen neemt, maar wordt het een milieubelastende activiteit saneren van de bodem waarop algemene regels uit het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing zijn of regels uit het omgevingsplan. Dit heeft tot gevolg dat er geen registratie in het beperkingenregister of inschrijving in het kadaster meer plaatsvindt van overheidsbeslissingen, die zijn aangewezen in de bijlage van het Aanwijzingsbesluit Wet publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken. Wel kunnen bij de aanpak van een bodemverontreiniging en in het kader van nazorg bodemsaneringsmaatregelen worden genomen die soms langdurig in stand moeten worden gehouden, zoals een aangebrachte folie, een geïnstalleerde pomp of een aangelegde damwand. Dergelijke beheers- of nazorgvoorzieningen moeten met het oog op de kenbaarheid ook na de inwerkingtreding van de Omgevingswet in het beperkingenregister of kadaster worden opgenomen. Het voornemen is dit te regelen via de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Wkpb). Deze wet geeft het kader dat bepaalt welke specifieke bodembesluiten publiekrechtelijke beperkingen bevatten en bij het publiek beter kenbaar moeten worden gemaakt. Reeds plaatsgevonden registraties onder de Wkpb zullen blijven bestaan. Het gaat hier om onder andere de beschikking inzake ernst van de verontreiniging en spoed van de sanering (artikel 29 en artikel 37 Wet bodembescherming), het bevel op grond van de artikelen 30, 43 en 49 Wet bodembescherming, de instemming met het verslag uniforme sanering (artikel 39b Wet bodembescherming) en de instemming met nazorgplan (artikel 39d Wet bodembescherming).[37]

De Wkpb zal deels worden ingebouwd in het stelsel van de Omgevingswet. Ter voorbereiding voor de inbouw is een apart traject voor de modernisering van de Wkpb opgestart (Beter Kenbaar). Als de transitie in het kader van Beter Kenbaar is voltooid, zullen alle publiekrechtelijke beperkingenbesluiten in de BRK zijn ingeschreven. Een deel van die besluiten zal echter in de periode vanaf 2021 op enig moment onder de regelgeving van de Omgevingswet (Ow) gaan vallen, en alsdan onderdeel gaan uitmaken van de informatievoorziening van het DSO. Het kan voorkomen dat een bestaande beperking, die al in de BRK is geregistreerd, wordt 'vervangen' door

[37] Zie verder het Aanwijzingsbesluit Wkpb. Het Aanwijzingsbesluit Wkpb voorziet in de aanwijzing van beperkingenbesluiten.

een corresponderende beperking in een omgevingsplan of op basis van een ander voorschrift uit de Ow-regelgeving. De ‘oude’ (bestaande) beperking moet dan door het Kadaster in de BRK worden doorgehaald op het moment dat de overeenkomstige beperking op grond van de Omgevingswet wordt gepubliceerd (en daarna wordt getoond in het DSO).

6 Inzet instrumenten beheer grondwaterkwaliteit

6.1 Inleiding

Het grondwater neemt een bijzondere positie in binnen het bodembeleid. Grondwater is onderdeel van de bodem en daarmee is het beheer van de grondwaterkwaliteit onderdeel van het beheer van de bodemkwaliteit. Grondwaterlichamen zijn echter ook onderdeel van de watersystemen en zo maakt het beheer van grondwaterlichamen, waaronder de grondwaterkwaliteit, onderdeel uit van het beheer van watersystemen dat in de Omgevingswet is gedefinieerd (artikel 1.1 Omgevingswet). Dit was ook al het geval onder de Waterwet en de Wet bodembescherming.

Een bodemverontreiniging kan consequenties hebben voor de kwaliteit van het grondwater. Dit betreft niet alleen de in het grondwater (verzadigde zone) aanwezige verontreinigingen, maar ook een verontreiniging in de onverzadigde zone die (in potentie) kan uitlogen naar het grondwater omdat zij mobiele eigenschappen bezit. Het beheer van de grondwaterkwaliteit raakt dan ook het beheer van zowel in de vaste bodem als in het grondwater aanwezige verontreinigingen.

De vernieuwing van het bodembeleid en de inpassing in het stelsel van de Omgevingswet leiden ertoe dat bodemkwaliteit als zodanig onderdeel is van de onder de Omgevingswet gevraagde integrale afweging. Dit komt concreet tot uitdrukking in de verplichte omgevingsvisie van met name de provincies en de gemeenten, de al dan niet verplicht vast te stellen programma's van de decentrale overheden en de regels die worden gesteld in de omgevingsverordening, het omgevingsplan en de waterschapsverordening. Hierin worden de eigen ambities verwoord en uitgewerkt en met het instrumentarium wordt uitvoering gegeven aan de Europese verplichtingen van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn. De kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn bevatten milieudoelstellingen voor grondwater die het kader bieden voor het beheer van historische bodemverontreinigingen waar deze de grondwaterkwaliteit beïnvloeden. Dit betreft zowel verontreinigingen in de vaste bodem als in het grondwater zelf. Tevens borgen deze milieudoelstellingen een gelijkwaardig beschermingsniveau ten aanzien van de grondwaterkwaliteit en specifiek voor grondwater dat bestemd is voor menselijke consumptie.

6.2 Beleidskeuzes

Saneringen met als doel het beschermen van de grondwaterkwaliteit

Een sanering om de grondwaterkwaliteit te beschermen kan gericht zijn op een bron van verontreiniging (bronaanpak) of tot de in het grondwater aanwezige verontreinigingspluim (grondwatersanering). Een bron van verontreiniging die een bedreiging vormt voor de grondwaterkwaliteit kan zich zowel in de verzadigde als de zich boven de grondwaterspiegel aanwezige onverzadigde zone bevinden.

De aanleiding voor een dergelijke sanering wordt in de regel bepaald door de Europese doelstellingen en verplichtingen waarvoor de provincies verantwoordelijkheid dragen. In relatie tot de grondwaterkwaliteit valt in het bijzonder te wijzen op het bereiken van een goede chemische toestand van het grondwater, het voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater en het voorkomen van achteruitgang en streven naar verbetering van de kwaliteit van grondwater dat bestemd is voor menselijke consumptie ten einde de zuiveringsinspanning te verminderen. Conform de uitgangspunten van de Omgevingswet zullen provincies – gezien hun verantwoordelijkheid – beleid ontwikkelen voor het beheer van historische grondwaterverontreinigingen met passende maatregelen en eventueel regels in de omgevingsverordening stellen. De gemeente kan verplichten tot een bronaanpak bij de ontwikkeling van een gebied door regels op te nemen in het omgevingsplan (eventueel via een instructieregel van de provincie). In het omgevingsplan kunnen de in dit besluit voorgestelde regels voor saneren van de bodem (zie hoofdstuk 10) van toepassing

worden verklaard, indien deze geschikt geacht worden al dan niet in combinatie met maatwerkregels en/of maatwerkvoorschriften.

Met de bruidsschat wordt een algemene regel aan het omgevingsplan toegevoegd, die de voorwaarden en saneringsverplichtingen zoals vastgelegd in beschikkingen ernst, niet spoed laat doorwerken totdat de gemeente deze regels heeft vervangen naar lokale regels.

Met name bij grondwaterverontreiniging met een bronzone in de vaste bodem en een pluim in het grondwater zijn zowel de gemeente als de provincie in beeld. Er zal hierover dus ook afstemming tussen decentrale overheden moeten plaatsvinden.

Voor een sanering ten behoeve van de grondwaterkwaliteit zijn er geen algemene rijksregels opgenomen. In de praktijk werd beperkt gebruik gemaakt van de regels in het Besluit uniforme saneringen (‘BUS-mobiel’). Deze saneringen zijn meestal zeer complex en vragen om lokaal maatwerk. De fysische en hydrologische plaatselijke omstandigheden bepalen in belangrijke mate de stabiliteit en het gedrag van de verontreiniging. Bovendien kunnen verontreinigingspluimen in elkaar overlopen. Er is dan ook een veelheid aan saneringstechnieken, die vaak ook naast elkaar gebruikt worden. Voor het uitvoeren van een dergelijke sanering werd daarom in de praktijk de voorkeur gegeven aan een saneringsplan dat maatwerk verzekerde. Dit is door de grote verscheidenheid aan te gebruiken technieken, ook moeilijk als één activiteit te beschrijven. Het zijn meestal diverse activiteiten naast elkaar die al dan niet tezamen verontreinigingen in het grondwater kunnen verwijderen dan wel beheren.

Onder de Wet bodembescherming werden de historische verontreinigingspluimen daarom veelal gebiedsgericht en in samenhang aangepakt. Ook onder de Omgevingswet lijkt een gebiedsgerichte benadering het meest geschikt om verontreinigingspluimen te beheren of beheersen. Een of meerdere bestuursorganen kunnen al dan niet gezamenlijk hiertoe maatregelen vaststellen in een programma. Door privaatrechtelijke afspraken kan een bestuursorgaan vervolgens met burgers of bedrijven afspraken maken om deelgenoot te worden van de gebiedsgerichte aanpak.

Signaleringsparameters maatregelen grondwaterkwaliteit

Door de integratie van het beheer van bodem- en grondwaterkwaliteit in het systeem van de Omgevingswet, verdwijnt de beoordelingssystematiek voor de aanpak van grondwaterverontreiniging, zoals we die kenden uit de Wet bodembescherming en de Circulaire bodemsanering 2013.
Onder Omgevingswet stelt de provincie de beleidskaders, strategische doelen en gekwantificeerde opgaven voor watersystemen en het grondwaterbeheer vast, die niet bij het Rijk in beheer zijn. Dit wordt weer uitgewerkt in de verplichte waterprogramma’s. Het beheer van historische grondwaterverontreinigingen maakt hier onderdeel van uit. Deze waterprogramma’s, nu vooral gericht op de kwantiteitsaspecten van een grondwaterlichaam, zullen met de intrekking van de specifieke regeling in de Wet bodembescherming ook aandacht gaan besteden aan kwaliteitsaspecten. Het waterprogramma bevat verschillende maatregelen.

Waar nodig zullen deze programma’s maatregelen bevatten gericht op het beheer van historische grondwaterverontreinigingen. De kwaliteit van het grondwater in een grondwaterlichaam, waarop een historische verontreiniging van invloed kan zijn, zal een volwaardig onderdeel worden van het beheer van het watersysteem.

In een instructieregel worden signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit opgenomen. De signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit dienen als signaal voor het beoordelen van risico’s van verspreiding van (historische) verontreiniging in het grondwater, van de noodzaak van curatieve maatregelen (saneren) en het type maatregel. De signaleringsparameters zijn nadrukkelijk geen omgevingswaarden. De signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit zijn (net als voorheen in de Circulaire bodemsanering), primair gericht op bescherming van de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, plant of dier heeft.

Indien de grondwaterkwaliteit (een of meerdere van) deze signaleringsparameters overschrijdt, wordt beoordeeld of het treffen van een saneringsmaatregel noodzakelijk is ter bescherming van de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, plant of dier heeft. Voor deze beoordeling wordt gebruik gemaakt van de Risicotoolbox grondwater, die mede voor dit doel door het RIVM wordt ontwikkeld.

Die risicobeoordeling kan leiden tot de conclusie dat in het kader van beheer van grondwaterkwaliteit een grondwatersanering moet worden getroffen. Een directe verplichting tot nemen van saneringsmaatregelen bij overschrijding van de signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit is niet wenselijk. Grondwaterverontreinigingen zijn zeer divers door het samenspel van soorten stoffen, verspreidingsgedrag, bodemsamenstelling, natuurlijke afbraak, etc. Een nadere locatiespecifieke beoordeling is daarom op zijn plaats. Hiermee wordt de uitvoeringspraktijk van de Circulaire bodemsanering 2013 deels voortgezet.
De signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit zijn opgenomen in bijlage VC van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Wateronttrekkingsactiviteiten die verontreinigingspluimen beïnvloeden

Dit Aanvullingsbesluit voegt geen regels toe over de beïnvloeding van verontreinigingspluimen door het onttrekken van grondwater. Op grond van de Wet bodembescherming werd getoetst of bij een grondwateronttrekking die een verontreiniging verplaatste dan wel verminderde, het belang van de bodem werd geschaad. Een dergelijke beoordeling vindt voor vergunningplichtige grondwateronttrekkingen (op grond van artikel 16.3 en 16.4 Besluit activiteiten leefomgeving) die onder het bevoegd gezag vallen van de provincies nu plaats op grond van artikel 8.83 en 8.84 van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Een vergunning mag alleen worden verleend indien deze verenigbaar is met de doelen ten aanzien van het beschermen en behouden van de kwaliteit van het watersysteem, het vervullen van maatschappelijke functies door het watersysteem, zoals drinkwater, maar ook de in het regionale waterprogramma opgenomen maatregelen. Dat betekent dus ook dat een indirect effect als gevolg van het verplaatsen of verspreiden van een verontreinigingspluim meegenomen moet worden. Voor het Rijk (Rijkswaterstaat) volgt dit uit artikel 6.37, eerste lid Besluit activiteiten leefomgeving jo. artikel 8.83 Besluit kwaliteit leefomgeving. Voor de waterschappen wordt hierin voorzien door de aan de waterschapsverordening toegevoegde bruidsschat, zoals opgenomen in het Invoeringsbesluit, waar de beoordelingsregels voor de wateronttrekkingsactiviteiten onderdeel vanuit maken. De aanwezigheid van dergelijke verontreinigingspluimen zal moeten blijken uit het regionale waterprogramma.

Voor grondwateronttrekkingen die niet door het Rijk als vergunningplichtig aangemerkt zijn, kunnen waterschappen in de waterschapsverordening regels stellen ter voorkoming van (verspreiding van) verontreiniging van het grondwater. Dergelijke regels kunnen betrekking hebben op de beoordeling van het effect, al dan niet cumulatief, op een verontreinigingspluim die verplaatst of verspreid wordt. Bij vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen is het sowieso van belang rekening te houden met de gevolgen hiervan voor in de bodem aanwezige verontreinigingen. Waar potentieel nadelige gevolgen optreden zullen in de regel mitigerende maatregelen worden voorgeschreven. Of er nadelige gevolgen voor het milieu of voor de functie en het gebruik van grondwater ontstaan en welke maatregelen daarbij horen, moet volgen uit een afwegingsystematiek die nog ontwikkeld gaat worden. Hiervoor kunnen decentrale overheden gebruikmaken van de door het RIVM te ontwikkelen Risicotoolbox grondwater.

Lozingen afvalwater dat vrijkomt bij graven en saneren: decentraal

Graven en saneren zijn milieubelastende activiteiten waarbij afvalwater kan vrijkomen. Lozing van dit afvalwater kan via verschillende lozingsroutes plaatsvinden. Het lozen van afvalwater afkomstig van graven of saneren, op een oppervlaktewaterlichaam (of een zuiveringtechnisch werk) is een lozingsactiviteit. Het lozen van afvalwater afkomstig van graven of saneren, op of in de bodem of op een vuilwaterriool valt onder de milieubelastende activiteiten graven of saneren in het Besluit

activiteiten leefomgeving, maar is verder niet gereguleerd in dat besluit (zie hierna). Bij het graven en saneren kan het verschillen wat de gewenste lozingsroute is.

Of de lozing van vrijkomend afvalwater aandacht nodig heeft, zal vooral afhankelijk zijn van de lokale situatie. Een regeling via algemene rijksregels of door het Rijk ingestelde vergunningplichten ligt daarom niet voor de hand. In lijn met het uitgangspunt "decentraal, tenzij" kan het stellen van regels beter worden overgelaten aan de gemeente en het waterschap (bij een lozing op oppervlaktewater in beheer van het waterschap).
Het Rijk stelt alleen regels in hoofdstuk 6 en 7 het Besluit activiteiten leefomgeving aan lozingsactiviteiten op een oppervlaktewaterlichaam in beheer bij het Rijk, omdat in dat geval de Minister van Infrastructuur en Waterstaat waterbeheerder van het oppervlaktewaterlichaam is.

In het Activiteitenbesluit milieubeheer en het Besluit lozen buiten inrichtingen waren voorschriften opgenomen over het lozen van afvalwater, om de nadelige gevolgen voor het milieu van vrijkomend afvalwater te beperken. Uitgangspunt hierbij was dat het afvalwater verontreinigd was en daarom gereinigd moet worden.

In dit Aanvullingsbesluit is het lozen van afvalwater afkomstig van de milieubelastende activiteiten graven in de bodem en saneren van de bodem niet gereguleerd. Met dien verstande dat bij de milieubelastende activiteit saneren bij de melding wel de lozingsroute wordt uitgevraagd (artikel 4.1236).
Bij graven vindt geen reiniging van het vrijkomende afvalwater plaats. Het water dat hier wordt onttrokken dient ter drooghouding van de put (bemalen).
Bij saneren van de bodem worden in het Besluit activiteiten leefomgeving twee saneringsmethoden voorgeschreven, te weten afdekken en ontgraven. Bij deze laatste vorm van saneren (ontgraven) vindt op de saneringslocatie geen reiniging plaats van de bodem. In feite is bij deze vorm van saneren qua kwaliteit en kwantiteit weinig verschil in benadering van graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.
Wil men bijvoorbeeld een in situ sanering toepassen en komt hier afvalwater bij vrij, dan zal dit alleen via maatwerk kunnen omdat het afwijkt van de toegestane standaardmethoden in de paragraaf over bodemsanering in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Lozingsroute

De lozingsroute voor het vrijkomende afvalwater bepaalt wie het bevoegd gezag is. Voor het lozen van afvalwater op het rioolstelsel of op of in de bodem is de gemeente bevoegd gezag. Wanneer het afvalwater geloosd wordt op een oppervlaktewaterlichaam is dit een lozingsactiviteit. Voor lozingsactiviteiten op oppervlaktewateren is de waterbeheerder (waterschap of de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (in de praktijk Rijkswaterstaat) als bevoegd gezag aangewezen.

Bij de keuze van de lozingsroute is afstemming tussen de bestuursorganen cruciaal en ook verplicht op grond van artikel 2.2 van de wet.
Indien een bepaalde lozingsroute gewenst is, is het aan het bevoegd gezag om hier regels over op te stellen. Hierbij wordt aangesloten bij de voorkeursvolgorde voor het omgaan met afvalwater. Deze blijven in hoofdstuk 10 van de Wet milieubeheer staan (artikel 10.29a Wet milieubeheer).

Lozingsroute op:	Bevoegd gezag	Soort activiteit
Rijkswateren	Waterbeheerder (Rijkswaterstaat)	Wateractiviteit
Regionale wateren	Waterbeheerder (Waterschap)	Wateractiviteit
Vuilwaterriool	Gemeente	Milieubelastende activiteit
Op of in de bodem (ook bij lozing > 10 meter diep)	Gemeente	Milieubelastende activiteit

Bruidsschat
De lozingsregels voor ontwateren (graven) en saneren die niet meer door het Rijk worden gereguleerd, zijn in de bruidsschat bij het Invoeringsbesluit opgenomen en worden daarmee van rechtswege ingevoegd in het omgevingsplan of de waterschapsverordening.

Lozen van afvalwater afkomstig van de milieubelastende activiteit opslaan van grond en baggerspecie

Bij de milieubelastende activiteit opslaan van grond en baggerspecie worden in dit Aanvullingsbesluit geen eisen gesteld aan de kwaliteit van de grond en de baggerspecie die wordt opgeslagen. Het mechanisch ontwateren is wel opgenomen als onderdeel van deze activiteit en er zijn emissiegrenswaarden opgenomen voor het lozen van afvalwater afkomstig van deze activiteit.

Lozen van afvalwater dat vrijkomt bij bodemonderzoek

Het lozen van grondwater dat vrijkomt bij een bodemonderzoek, zoals bedoeld in hoofdstuk 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving, is gereguleerd in dit Aanvullingsbesluit. Er zijn geen emissiegrenswaarden opgenomen, omdat de samenstelling pas bekend is nadat het monster is onderzocht. De hoeveelheid grondwater die vrijkomt bij het nemen van bodemmonsters kan verontreinigd zijn, daarom is het vuilwaterriool de voorgeschreven lozingsroute.

6.3 Wijzigingen ten opzichte van de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

- *Een grondwatersanering of bronaanpak wordt niet langer door het Rijk gereguleerd*. De noodzaak voor een dergelijke sanering kan volgen uit verplichtingen vanuit Europese regelgeving of uit ambities van een gemeente, waterschap of provincie ten aanzien van de kwaliteit van het grondwater.
- *Geen algemene rijksregels voor beïnvloeding verontreinigingspluim door grondwateronttrekking*. Het Rijk stelt geen regels aan grondwateronttrekkingen waarvoor de regionale waterbeheerder bevoegd gezag is.
- *De provincie is eindverantwoordelijk om uitvoering te geven aan de grondwaterrichtlijn*. Door het wegvallen van het instrumentarium en het normenkader van de Wet bodembescherming dient de provincie zelf invulling te geven aan de eisen van deze richtlijn. Het Rijk is bereid hierbij te ondersteunen indien wenselijk.
- *Bepalen monitoren verontreinigingspluimen.* Bij het wegvallen van de Wet bodembescherming, dient de provincie in beginsel alle verontreinigingspluimen, ook in het stedelijke gebied, te beschouwen alvorens te bepalen welke daarvan gemonitord dienen te worden op grond van artikel 5, vijfde lid, van de grondwaterrichtlijn. Vanuit de Wet bodembescherming werden veel, met name kleinere, verontreinigingspluimen in het stedelijk gebied gemonitord. Hierdoor kon de provincie zich vanuit haar taak om aanvullende

trendbeoordelingen uit te voeren ten aanzien van verontreinigingspluimen beperken tot de grootschalige verontreinigingspluimen.

- *Geen eisen lozen afvalwater grondwatersanering.* Het lozen van afvalwater dat vrijkomt bij het uitvoeren van een grondwatersanering wordt niet langer door algemene rijksregels gereguleerd. Voor lozingen van dit afvalwater is het aan gemeenten (voor lozingen in de bodem en in het openbare vuilwaterriool) en de waterschappen (voor lozingen in regionale wateren) in navolging van het Besluit activiteiten leefomgeving regels te stellen in het omgevingsplan respectievelijk de waterschapsverordening.
- *Gelijkwaardig beschermingsniveau.* De milieudoelstellingen uit de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn blijven het kader vormen voor de bescherming en verbetering van de kwaliteit van het grondwater. Dit helpt gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk om in onderlinge afstemming verantwoorde keuzes te maken, in het bijzonder waar het de ontwikkeling van de omgevingsvisies, de programma's en de decentrale verordeningen (het omgevingsplan daaronder begrepen) betreft.

6.4 Effecten

- *Samenhangende benadering:* Het beheer van de grondwaterkwaliteit, en daarmee ook de in het grondwater aanwezige verontreinigingen, wordt nadrukkelijker dan voorheen onderdeel van de taak beheer van watersystemen. Dit vereist van de waterschappen een duidelijkere rol in het beheer van de grondwaterkwaliteit dan voorheen het geval was. De waterschappen zullen zich als algemeen watersysteembeheerder de bescherming van de grondwaterkwaliteit aantrekken, in het bijzonder waar het de eerste pijler van het bodembeheer betreft: preventie. Het gaat dan vooral om het inbrengen van de eigen visie op het grondwater in de omgevingsvisies van provincies en gemeenten, rekening houden met het regionaal waterprogramma van de provincie, het waar nodig formuleren van maatregelen in het waterbeheerprogramma en het in, onderlinge afstemming met provincies en gemeenten, stellen van regels aan grondwaterbedreigende activiteiten in de waterschapsverordening. Ook dienen zij bij de beoordeling van wateractiviteiten rekening te houden met de gevolgen voor de grondwaterkwaliteit (en dus ook aanwezige grondwaterverontreinigingen).
- *Vergroten inzichtelijkheid:* De provincie zal nadrukkelijker regie voeren als eindverantwoordelijke voor de uitvoering van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn en als gebiedsgerichte coördinator van de taken en bevoegdheden die belegd zijn met henzelf, waterschappen en gemeenten.
- *Integraler:* Een meer integrale en gebiedsgerichte werkwijze leidt in de praktijk tot meer samenwerking tussen de beleidsdomeinen bodem, water en ondergrond. Het beheer van de bodem in het algemeen en die van de grondwaterkwaliteit in het bijzonder is onderdeel van de fysieke leefomgeving. Het nieuwe stelsel verplicht ook om als (gezamenlijke) overheden een visie te ontwikkelen op het beheer van het grondwater in de eigen omgevingsvisie (afgestemd met de waterbeheerder), in het bijzonder ook het beheer van de grondwaterkwaliteit (zie het eerste punt hierboven).

6.5 Grondwaterkwaliteitsbeheer onder de Omgevingswet

Inleiding
Het beheer van de kwaliteit van het grondwater is ook onder de Omgevingswet niet bij één overheid belegd. Samenwerking tussen de verschillende bestuurslagen is en blijft onontbeerlijk, zowel bij het voorkomen van (verdere) verontreiniging als het waar nodig beheren c.q. aanpakken van historische grondwaterverontreinigingen. Naast het uitvoering geven aan de grondwatergerelateerde bepalingen uit de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn, kunnen bestuursorganen ook eigen motieven hebben om werk te maken van de bescherming van de grondwaterkwaliteit. Het toegenomen en verder toenemende gebruik van de ondergrond kan hier een belangrijke aanleiding voor vormen. Maatschappelijke opgaven zoals de energietransitie,

zoetwatervoorziening, ondergronds bouwen, bodemdaling, droogtebestrijding en de aanpak van opkomende stoffen maken dat van de praktijk een integrale visie en werkwijze wordt verwacht, ook op het water- en bodemsysteem als onderdeel van de fysieke leefomgeving. In relatie tot de grondwater dat is bestemd voor drinkwater is in dit verband in ieder geval van belang dat alle bestuursorganen tot taak hebben zorg te dragen voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening op grond van zowel de Omgevingswet (artikel 2.1, derde lid) als de Drinkwaterwet (artikel 2).

Provincies
In het licht van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn is er voor de provincie, als 'hoeder van het grondwater', een belangrijke regisserende en coördinerende rol toebedeeld (artikel 2.18, lid 1 onder a Omgevingswet). De provincie heeft de taak om, met het oog op de winning van grondwater voor bereiding van voor menselijke consumptie bestemd water, de kwaliteit van het grondwater in aan te wijzen grondwaterbeschermingsgebieden te beschermen (artikel 2.18 Omgevingswet). Die aanwijzing vindt plaats in de omgevingsverordening waar ook regels worden gesteld ter bescherming van de grondwaterkwaliteit in deze gebieden.[38] Uit artikel 3.8 Omgevingswet volgt dat de provincie verantwoordelijk is voor het realiseren van de doelen van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn. Zo moet het regionale waterprogramma maatregelen bevatten die voorkomen dat er sprake is van achteruitgang van de kwaliteit van het grondwater dat bestemd is voor menselijke consumptie waardoor het risico bestaat dat de zuiveringsinspanning omhoog gaat conform artikel 7 van de kaderrichtlijn water (artikel 4.21 van het Besluit kwaliteit leefomgeving). De grondwaterrichtlijn concretiseert voor grondwater voorts de milieudoelstellingen uit de kaderrichtlijn water, zoals het behalen van de goede chemische en kwantitatieve toestand, het ombuigen van significante en aanhoudend stijgende trends en het voorkomen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater (zie hoofdstuk 4 van het Besluit kwaliteit leefomgeving). Onderdeel van het vaststellen van maatregelen ter voorkoming van de inbreng van verontreinigende stoffen naar het grondwater is het vaststellen welke stoffen als gevaarlijk geduid worden.

De informatie die nodig is om te bepalen waar maatregelen aan de orde zijn, volgt uit het deel van het monitoringsprogramma van de kaderrichtlijn water waarvoor de provincie verantwoordelijk is. De monitoring vindt niet alleen plaats op het niveau van het grondwaterlichaam ten behoeve van de goede toestand, maar is ook gericht op verontreinigingspluimen waar deze een risico vormen voor verspreiding dan wel de menselijke gezondheid en milieu.

In samenspraak met gemeente en de waterbeheerders, zal de provincie bezien welke maatregelen in welk waterprogramma opgenomen gaan worden. De provincie heeft hierin een regisserende en coördinerende rol.

Ook als onder de signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit wordt gebleven, kan het noodzakelijk zijn dat maatregelen worden vastgesteld. De provincie heeft in beginsel de mogelijkheid bijvoorbeeld kleinschaligere, kwetsbare functies toe te delen aan gebieden, zoals bepaalde particuliere waterwinningen, of bepaalde natuurgebieden aan te wijzen.

Het palet aan sanerende maatregelen is rijkgeschakeerd – individueel maatwerk is het uitgangspunt – en varieert van uitsluitend conceptuele modellering, monitoring via peilbuizen, tot een beheerregime (verspreiding voorkomen, o.a. door sturen op onttrekkingen), tot saneren van een pluim (bijvoorbeeld door langjarige inzet van een damwand gecombineerd met bacteriën die de verontreiniging vernietigen). De beoordeling wordt beïnvloed door o.a. factoren als omvang, verspreiding, ecologische effecten, kosteneffectiviteit en bescherming van drinkwaterbronnen.

Ook het zogenoemde gebiedsgerichte grondwaterbeheer blijft mogelijk als maatregel, maar nu in de vorm van een (onverplicht)programma.

[38] Onder de Wet milieubeheer gold voor provincies ook al een verplichting tot het aanwijzen van grondwaterbeschermingsgebieden.

Naast de sanerende maatregel zijn ook andere maatregelen denkbaar die bijdragen aan de verbetering van de grondwaterkwaliteit. In samenspraak met gemeente en de waterbeheerders, zal de provincie bezien welke maatregelen in welk instrument opgenomen gaan worden. Een maatregel kan ertoe leiden dat in de omgevingsverordening, de waterschapsverordening dan wel het omgevingsplan regels gesteld kunnen worden aan activiteiten die potentieel de grondwaterkwaliteit bedreigen. Die regels kunnen voor gemeenten en waterschappen voortkomen uit een door de provincie opgelegde instructieregel zoals opgenomen in de omgevingsverordening.[39] Provincies houden bij de vergunningverlening voor de onder hun bevoegdheid vallende onttrekkingen van grondwater (en het brengen van water in de bodem ter aanvulling van het grondwater in samenhang met het onttrekken van grondwater door een daarvoor bestemde voorziening) rekening met de gevolgen hiervan voor de grondwaterkwaliteit. De artikelen 8.84 en 8.89 van het Besluit kwaliteit leefomgeving geven het beoordelingskader voor deze wateronttrekkingsactiviteiten. Voor waterschappen geeft het Rijk gelijkluidende beoordelingsregels mee via de zogenaamde bruidsschat.

Waterschappen en de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (de watersysteembeheerders)
Waterschappen en de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (in de praktijk Rijkswaterstaat) worden betrokken bij het opstellen van de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies. Het waterbeheerprogramma van het waterschap dient rekening te houden met en mede uitvoering te geven aan de in het regionale waterprogramma opgenomen maatregelen ter uitvoering van de kaderrichtlijn water en grondwaterrichtlijn (artikel 3.7 Omgevingswet en artikel 4.3 Besluit kwaliteit leefomgeving). Ook het nationale waterprogramma bevat maatregelen ter uitvoering van de kaderrichtlijn water en grondwaterrichtlijn (artikel 4.10 Besluit kwaliteit leefomgeving).

Ook houden waterschappen bij de beoordeling van niet door het Rijk vergunningplichtig gestelde grondwateronttrekkingen (en het brengen van water in de bodem ter aanvulling van het grondwater in samenhang met het onttrekken van grondwater door een daarvoor bestemde voorziening) rekening met de gevolgen hiervan voor de grondwaterkwaliteit. Waterschappen moeten daartoe in beginsel zelf een beoordelingskader te ontwikkelen, zij het dat via de bruidsschat beoordelingsregels voor wateronttrekkingsactiviteiten aan de waterschapsverordening worden toegevoegd. Het beoordelingskader van het Besluit kwaliteit leefomgeving is immers alleen van toepassing op in het Besluit activiteiten leefomgeving gereguleerde activiteiten. De waterschappen stellen, net als nu onder het systeem van de Waterwet, in de waterschapsverordening regels aan de onttrekkingen van grondwater. Concreet valt daarbij te denken aan regels aan bemalingen (voor bijvoorbeeld bronneringen) of onttrekkingen voor niet-industriële toepassingen dan wel voor kleinere industriële toepassingen. In relatie tot historische bodemverontreinigingen zullen waterschappen ook regels kunnen stellen aan grondwateronttrekkingen die verontreinigingspluimen beïnvloeden, zodat de kwaliteit van het watersysteem geborgd blijft. Regulering kan ook plaats vinden door het stellen van algemene regels dan wel het bij de vergunningverlening rekening houden met mogelijk nadelige gevolgen voor de grondwaterkwaliteit. Voor de waterschappen, die onder het stelsel van de Wet bodembescherming nauwelijks een rol hadden in de aanpak van grondwaterverontreinigingen, verandert er hierdoor wel wat. Meer dan nu het geval is, zullen zij bij de vormgeving van het grondwaterbeheer rekening moeten houden met bestaande grondwaterverontreinigingen, zij het dat hun taak gericht blijft op de eerste pijler van het bodembeleid (preventie). Wat de twee andere pijlers betreft is afstemming nodig met de provincie en de gemeenten om uiteindelijk als gezamenlijke overheden één grondwaterbeleid te voeren.

Gemeenten
Ook gemeenten kunnen betrokken zijn bij maatregelen ter verbetering van de grondwaterkwaliteit, bijvoorbeeld daar waar een grondwaterverontreiniging wordt veroorzaakt door uitloging vanuit de vaste bodem waarover zij het beheer voeren. Daarnaast kan de gemeente zelf maatregelen nemen om de lokale ambities te realiseren. Beleidsmatig geeft de gemeente in de omgevingsvisie aan wat

[39] Aanvullingswet bodem, Kamerstukken II, vergaderjaar 2013-2014, 33 962, nr. 3, p. 426-427.

haar ambities zijn met de fysieke leefomgeving, ook met betrekking tot het beheer van historische grondwaterverontreinigingen. Het ligt voor de hand dat, in relatie tot grondwaterverontreinigingen het provinciale regionale waterprogramma hiervoor richtinggevend is. In de omgevingsvisie legt de gemeente de basis voor het evenwichtig toedelen van functies aan locaties in het omgevingsplan. Hierbij worden, rekening houdend met de verschillende milieubeginselen, naast de chemische kwaliteit, ook de ecologische en fysische kwaliteit van de bodem inclusief het grondwater betrokken. De gemeente kan in het omgevingsplan regels stellen indien dat met het oog op bijvoorbeeld de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening nodig is. Zo kan bijvoorbeeld worden voorkomen dat bodembedreigende activiteiten in de nabijheid van kwetsbare gebieden worden gerealiseerd. Daarnaast kan op die manier rekening worden gehouden met historische verontreinigingen, die van invloed zijn op het huidige of het toekomstige gebruik.

7 Bouwen op verontreinigde bodem

7.1 Inleiding

In een dichtbevolkt land als Nederland komt een bepaalde mate van (historische) verontreiniging van de bodem, zeker in stedelijke gebieden, op grote schaal voor. In het verleden is daarom een systeem van regels ontwikkeld dat waarborgde dat niet gebouwd wordt op een bodem die dusdanig verontreinigd is, dat grote risico's voor de gezondheid kunnen ontstaan.

In grote lijnen kwam dit neer op: een decentraal verbod om op verontreinigde grond te bouwen, een verplicht onderzoek naar de gesteldheid van de bodem en, bij overschrijding van de landelijk vastgestelde toegestane concentraties, in veel gevallen het verplicht nemen van saneringsmaatregelen. Dit systeem is grotendeels ongewijzigd ingebouwd in de systematiek van de Omgevingswet.

Voordat verder wordt ingegaan op de gemaakte beleidskeuzes om dit systeem onder de Omgevingswet vorm te geven, wordt een schets gegeven van de gebruikte instrumenten.

1. De regels voor het tegengaan van bouwen op verontreinigde bodem krijgen een plek in het omgevingsplan van de gemeente. Het omgevingsplan met regels over de fysieke leefomgeving is een belangrijk instrument waarmee de doelen uit artikel 1.3 van de wet op gemeenteniveau worden uitgewerkt en geoperationaliseerd en juridische doorwerking krijgen naar burgers en bedrijven.
2. Het Rijk geeft instructieregels aan de gemeente om verschillende regels in het omgevingsplan op te nemen om het bouwen op verontreinigde bodem zoveel mogelijk tegen te gaan. Deze instructieregels zijn opgenomen in hoofdstuk 5 van het Besluit kwaliteit leefomgeving, dat instructieregels bevat die de randvoorwaarden stellen voor het vaststellen en wijzigingen van het omgevingsplan. De instructieregels in afdeling 5.1 zijn gesteld met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties als bedoeld in artikel 4.2, eerste lid, van de wet, in combinatie met een of meer belangen, vermeld in artikel 2.1, derde lid, van de wet. De instructieregels die dit Aanvullingsbesluit toevoegt zijn mede gesteld met het oog op het beschermen van de gezondheid en van het milieu, in het bijzonder van de bodemkwaliteit, en belanden in paragraaf 5.1.4.5

De in dit Aanvullingsbesluit opgenomen instructieregels zijn ingegeven vanuit de doelmatige of doeltreffende behartiging van het algemeen belang. Bij het opstellen van de instructieregels in dit Aanvullingsbesluit is steeds overwogen of het vanwege nationaal belang of overwegingen omtrent doelmatigheid en doeltreffendheid nodig is om instructieregels te geven (subsidiariteit) en op welke wijze de afwegingsruimte voor het bevoegd gezag zo ruim mogelijk gehouden kan worden (proportionaliteit). Gezien het belang voor de volksgezondheid, zijn de regels voor het tegengaan van bouwen op verontreinigde bodem in de meeste gevallen van basistype 3 ('in acht nemen' in al zijn varianten). Waar mogelijk is voor instructieregels van basistype 2 ('rekening houden met') gekozen[40].

7.2 Beleidskeuzes

Dwingende beperkingen bij bodemgevoelige locatie

- Op grond van artikel 4.2, eerste lid, van de wet stelt de gemeente in het omgevingsplan de regels met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Die regels bepalen welke activiteiten op welke locatie zijn toegestaan. Het Rijk kan in een instructieregel dwingende beperkingen stellen aan activiteiten die het omgevingsplan op bepaalde locaties mag toelaten. De instructieregels in dit Aanvullingsbesluit in verband met bouwen op verontreinigde bodem geven dwingende beperkingen op het toelaten van een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie.

[40] Zie voor een nadere toelichting op de werking van deze basistypen paragraaf 2.3.2.3 van de nota van toelichting bij het Besluit kwaliteit leefomgeving (Stb. 2018, 292)

Deze dwingende beperkingen hebben dezelfde werking als een bouwverbod: een activiteit in strijd met deze voorwaarden is verboden.
Een bodemgevoelige locatie is een locatie met een (deel van een) gebouw waar aannemelijk is dat personen meer dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zijn en een aan dat gebouw grenzende tuin of terrein. Het gebruik van een dergelijke locatie is gevoelig voor risico's als gevolg van blootstelling aan een aanwezige bodemverontreiniging. De omschrijving van een bodemgevoelige locatie sluit aan bij de term *verblijfsfunctie* die werd gebruikt in de regels[41] voor bouwen op verontreinigde grond zoals die golden voor inwerkingtreding van de wet.
Onder de aanduiding bodemgevoelige locatie vallen dus niet gebouwen waarin personen korter dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zijn (bijvoorbeeld gebouwen voor de opslag van materialen en goederen), bouwwerken geen gebouw zijnde (bijvoorbeeld een brug) en bouwwerken die de grond niet raken (zoals een extra verdieping toevoegen). Bij dit soort gebouwen is het gezondheidsrisico dat voortvloeit uit de bouwactiviteit verwaarloosbaar.

Onder de aanduiding bodemgevoelige locatie valt eveneens de direct aan dat gebouw grenzende tuin of het grenzend terrein op hetzelfde perceel. Zeker bij een huis met tuin kunnen gezondheidsrisico's optreden als de bodem van de tuin verontreinigd is. Een tuin of perceel kan ook grenzen aan een drijvend bouwwerk of een woonwagen.

Instructieregel: Toelaatbare kwaliteit bodem; geen onaanvaardbare risico's voor de gezondheid

De eerste instructieregel richt zich op de kwaliteit die de bodem mag hebben om een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie toe te laten. Die toelaatbare kwaliteit is geen eis aan de bodem zelf, en is dus geen omgevingswaarde. Het Rijk geeft in een instructieregel aan de gemeente de opdracht om bij het evenwichtig toedelen van functies aan locaties in de daarbij behorende regels een toelaatbare waarde op te nemen. De waarden voor de toelaatbare kwaliteit wordt weergegeven in milligram per kilogram droge stof voor de in bijlage XIIIB aangewezen stoffen.

De toelaatbare kwaliteit is een dwingende beperking en geeft de kwaliteit waaraan de bodem moet voldoen om een bodemgevoelige locatie toe te laten, zonder dat er maatregelen nodig zijn. De gemeente kan voor de toelaatbare kwaliteit de interventiewaarde bodemkwaliteit, zoals opgenomen in bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving, vastleggen in het omgevingsplan. De interventiewaarde bodemkwaliteit is wetenschappelijk onderbouwd, gebaseerd op een (combinatie van) humane en ecologische risico en behoeft verder geen motivering. De gemeente kan ook een andere waarde voor de toelaatbare kwaliteit onder of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit vastleggen, welke kan variëren per gebied. De gemeenteraad zal die andere waarde in het omgevingsplan moeten motiveren.

Maximaal toelaatbaar risico
De waarde voor de toelaatbare kwaliteit die een gemeente in het omgevingsplan vaststelt, mag niet resulteren in een blootstellingsniveau dat hoger is dan het maximaal toelaatbaar risico (MTR) voor de mens zoals opgenomen in bijlage VA. Met deze instructieregel waarborgt het Rijk dat de gemeente in het omgevingsplan regels stelt die voorkomen dat er onaanvaardbare gezondheidsrisico's ontstaan bij het toelaten van bouwen op een bodemgevoelige locatie. De toelaatbare kwaliteit van de bodem is een voorwaarde voor bouwen op verontreinigde bodem en is dus geen omgevingswaarde. Het maximaal toelaatbaar risico komt overeen met het criterium dat onder de Wet bodembescherming werd gehanteerd bij het beoordelen of er sprake was van een spoedeisend geval van sanering vanwege onaanvaardbare gezondheidsrisico's.
Als uit bodemonderzoek blijkt dat er geen overschrijding is van de lokale waarde verplicht de instructieregel niet tot het treffen van de in het omgevingsplan voorgeschreven maatregelen. In dat geval zou het dus ook mogelijk zijn om – zonder maatregelen – woningen te bouwen op locaties die onder de Wet bodembescherming werden beschouwd als dusdanig ernstig verontreinigd dat spoedige sanering was vereist. Daar ligt dan ook de grens van onaanvaardbare gezondheidsrisico's in deze rijksregels.

41 Kamerstukken II 1997/98, 24 809, nr. 3, p. 4-6.

Bij de beoordeling van de mogelijke aanwezigheid van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid voor bodemgevoelige gebouwen kan de risicotoolbox bodem[42] worden gebruikt. Enerzijds om de bodemkwaliteit te toetsen en anderzijds voor de waarde in het omgevingsplan, rekening houdend met het MTR.

Bodemonderzoek; indieningsvereiste

Om te kunnen beoordelen of de in het omgevingsplan opgenomen toelaatbare kwaliteit van de bodem is overschreden, moet onderzoek naar de gesteldheid van de bodem worden uitgevoerd. Het Rijk geeft geen instructieregel aan de gemeente om in het omgevingsplan een onderzoekplicht op te nemen. Het doen van een onderzoek vloeit voort uit de indieningsvereisten van de vergunningaanvraag voor een omgevingsplanactiviteit of de melding van een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie.

De wet (door de Invoeringswet Omgevingswet) brengt een splitsing aan in de vergunningplicht voor de bouwactiviteit in een technische vergunning en een vergunning voor een omgevingsplanactiviteit.
Een preventieve vergunningtoets aan de regels voor technische bouwkwaliteit uit het Besluit bouwwerken leefomgeving wordt nodig geacht voor bepaalde bouwwerken die zijn aangewezen in het Besluit bouwwerken leefomgeving. De rest van de bouwwerken is niet vergunningplichtig, voor wat betreft de technische toets (uiteraard moet wel worden voldaan aan de eisen in het Besluit bouwwerken leefomgeving). De vergunningplicht voor het ruimtelijk deel van de bouwactiviteit blijft als uitgangspunt gelden, maar wordt geregeld op het niveau van het omgevingsplan; de oude regels worden in het omgevingsplan opgenomen via de bruidsschat voor bouwen in het Invoeringsbesluit. De uitzonderingen op deze vergunningplicht uit het Besluit omgevingsrecht zijn gelijkwaardig omgezet.

De aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit kent een aantal indieningsvereisten. Een van deze vereisten is het overleggen van een bodemonderzoek. Ook dit indieningsvereiste maakt deel van de hiervoor genoemde bruidsschat voor bouwen. Zie voor de uitleg van de verschillende bodemonderzoeken paragraaf 5.3. van deze toelichting.

Na inwerkingtreding van het stelsel kunnen gemeenten de regels in de bruidsschat aanpassen om deze beter aan te laten sluiten op de lokale situatie en wensen. Dit kan inhouden dat de regel wordt gewijzigd, geschrapt of inhoudelijk gelijk wordt overgenomen vanuit het tijdelijk deel van het omgevingsplan. Gemeenten kunnen dan ook aanpassingen doen in de regels over ruimtelijk vergunningvrij bouwen in het omgevingsplan. Zij kunnen bijvoorbeeld regelen dat veel meer bouwactiviteiten vergunningvrij worden, bijvoorbeeld ook uitbouwen aan de voorkant van een bestaand gebouw of nieuwe gebouwen. Bij het aanpassen van deze regels in het omgevingsplan is de gemeente gehouden aan instructieregels. Het Aanvullingsbesluit bevat een instructieregel van het Rijk aan de gemeente om in het omgevingsplan te regelen dat een bouwactiviteiten op een bodemgevoelige locatie, waarvoor geen omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit meer nodig is maar die plaatsvinden op een bodemgevoelige locatie, die overeenkomstig de regels in het omgevingsplan worden uitgevoerd, vooraf te melden. Deze melding bevat ten minste de bodemonderzoeken, bedoeld in paragraaf 5.2.2. van het Besluit activiteiten leefomgeving. Wanneer een gemeente er dus voor kiest meer bouwactiviteiten ruimtelijk vergunningsvrij te maken in het omgevingsplan, zal het tegelijk moeten bezien of het op grond van artikel 5.89l Besluit kwaliteit leefomgeving verplicht is een meldingsplicht voor bodemgevoelige gebouwen in te stellen.

Instructieregel bij overschrijding toelaatbare kwaliteit: maatregelen en melding ingebruikname

Het Rijk verplicht gemeenten in een instructieregel om in het omgevingsplan sanerende of andere beschermende maatregelen voor te schrijven voor het toelaten van een bouwactiviteit van een gebouw op een bodemgevoelige locatie, als sprake is van overschrijding van de in het omgevingsplan opgenomen waarden voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem. De resultaten

[42] https://www.risicotoolboxbodem.nl/beoordelen-en-toetsen

van het bodemonderzoek en de in het omgevingsplan opgenomen waarden en voorwaarden bepalen of en zo ja welke maatregelen nodig zijn.

De gemeente is vrij in de keuze welke maatregelen zij voorschrijft. De gemeente kan hiervoor in het omgevingsplan de saneringsregels "aan" zetten, door een sanering van de bodem volgens de regels van paragraaf 4.121 uit het Besluit activiteiten leefomgeving voor te schrijven als voorwaarde voor het bouwen. Immers, het Besluit activiteiten leefomgeving stelt slechts voorwaarden aan een milieubelastende activiteit waar de initiatiefnemer zelf vrijwillig voor kiest, maar verplicht nooit om die activiteit te gaan ondernemen of die activiteit te blijven voortzetten. In de algemene rijksregels in het Besluit activiteiten leefomgeving is het niet bezwaarlijk dat de initiatiefnemer afziet van een voorgenomen milieubelastende activiteit of die alsnog beëindigt; na het beëindigen van de activiteit gelden de voorschriften eenvoudigweg niet meer.
Een maatregel kan verschillen per blootstellingsroute. In de artikelsgewijze toelichting bij paragraaf 5.1.4.5.1 wordt hier nader op ingegaan.

Als de bodemkwaliteit de waarde in het omgevingsplan overschrijdt en de initiatiefnemer neemt de voorgeschreven maatregelen, bijvoorbeeld het uitvoeren van een sanering van de bodem volgens de standaardaanpakken uit het Besluit activiteiten leefomgeving, dan bepaalt het omgevingsplan dat een gebouw of deel van een gebouw op een bodemgevoelige locatie alleen in gebruik wordt genomen nadat het college van burgemeester en wethouders is geïnformeerd over hoe en of de sanerende of andere beschermende maatregelen zijn uitgevoerd.

Bruidsschat:

Om de overgang van de regels voor bouwen op verontreinigde bodem naar het omgevingsplan soepel te laten verlopen, zijn enkele essentiële bepalingen onderdeel gemaakt van de bruidsschat.

1. Voor het tegengaan van bouwen op verontreinigde bodem is een bruidsschatregel opgenomen als overbruggingsmaatregel in het tijdelijke deel van het omgevingsplan vanaf het moment van inwerkingtreding van de Omgevingswet. Totdat op gemeentelijk niveau eigen beleid wordt gemaakt, geldt via de bruidsschat een (sanerings)maatregel als voorwaarde voor bouwen bij overschrijding van de interventiewaarde. Dat betekent dat, zo lang de bruidsschat geldt, bij overschrijding van de interventiewaarde bodemkwaliteit uit bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving een maatregel moet worden getroffen voor de bouwactiviteit is toegestaan. Het is verboden te bouwen in strijd met het omgevingsplan, zodat daarmee een verbod op bouwen op verontreinigde grond geldt, behoudens maatregelen. De gekozen tijdelijke lokale waarde is een voortzetting van het huidige beschermingsniveau en de tijdelijke standaardmaatregel is een sanering conform het Besluit activiteiten leefomgeving. In individuele gevallen is zo nodig een maatwerkvoorschrift mogelijk.
2. Beoordelingsregel om een vergunningaanvraag voor een ruimtelijke vergunning voor bouwen te beoordelen op basis van bodemonderzoek.

De bruidsschatregels zorgen ervoor dat vanaf het moment van inwerkingtreding van de wet, de cruciale bepalingen voor het bouwverbod op verontreinigde bodem in het omgevingsplan zijn opgenomen. Daartoe behoort ook het overleggen van een bodemonderzoek bij een aanvraag voor een ruimtelijke vergunning voor bouwen.

7.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

Meer bestuurlijke afwegingsruimte
Onder de Omgevingswet is het mogelijk om te differentiëren in de toelaatbare kwaliteit van de bodem bij bouwen op verontreinigde bodem. Voor de inwerkingtreding van de regels van de Omgevingswet was de Interventiewaarde in principe de grens waarboven maatregelen genomen moesten worden als gebouwd werd op verontreinigde bodem.

De beleidsvrijheid die het bevoegd gezag had onder de Wet bodembescherming om per geval te beoordelen welke maatregelen noodzakelijk, effectief en doelmatig waren, wordt voortgezet. Onder

de Omgevingswet gebeurt dat meer in de vorm van maatwerkregels in het omgevingsplan en maatwerkvoorschriften voor individuele gevallen.

Geen expliciet bouwverbod in regelgeving
Door de instructieregels, die dit Aanvullingsbesluit in het Besluit kwaliteit leefomgeving invoegt, bevat het omgevingsplan een aantal dwingende beperkingen op het toelaten van een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie. De instructieregels bevatten geen expliciet bouwverbod, maar de instructieregels beogen hetzelfde doel. Gemeenten bepalen welke instrumenten zij inzetten om bouwen op verontreinigde grond te reguleren, maar moeten daarbij altijd de instructieregels toepassen.

Knip in technische eisen en ruimtelijke toetsing bij bouwen op verontreinigde bodem
In de Invoeringswet Omgevingswet en het ontwerp-Invoeringsbesluit Omgevingswet is de zogenoemde 'knip' geregeld, die onder de Omgevingswet de technische toets van een bouwplan scheidt van de ruimtelijke toets. De ruimtelijke toets vindt plaats op grond van de regels in het omgevingsplan. Het ruimtelijk deel van de vergunningplicht voor bouwactiviteiten wordt op wetsniveau geschrapt, maar komt als onderdeel van de bruidsschat terug in het omgevingsplan.

7.4 Effecten

Gelijkwaardig beschermingsniveau: De interventiewaarden bodemkwaliteit, opgenomen in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit) komen overeen met de interventiewaarden uit de voormalige Circulaire bodemsanering, die onder de Wet bodembescherming als vaste drempel golden waarboven een nadere risicobeoordeling gerechtvaardigd werd geacht, omdat mogelijk een saneringsmaatregel noodzakelijk was. De beschreven instructieregels voor bouwen op verontreinigde bodem zorgen ervoor dat de werking van artikel 6.2c van de Wabo en van artikel 52a van de Woningwet blijven gewaarborgd.

De gemeente bepaalt in het omgevingsplan een toelaatbare waarde voor bodemgevoelige gebouwen. Deze waarde is in principe de interventiewaarde bodemkwaliteit, net als onder de voormalige Wet bodembescherming. De bestuurlijke afwegingsruimte kan ertoe leiden dat een gemeente toestaat om te bouwen op een locatie met een bodemkwaliteit slechter dan de interventiewaarde, waarbij dan uitgesloten moet worden dat er onaanvaardbare risico's voor de gezondheid ontstaan. De gemeente kan ook een betere bodemkwaliteit voor bodemgevoelige gebouwen (lagere waarden) vaststellen in het omgevingsplan.

Meer decentrale beleidsvrijheid: De beleidsvrijheid die het bevoegd gezag had onder de Wet bodembescherming om per geval te beoordelen welke maatregelen noodzakelijk, effectief en doelmatig waren, wordt voortgezet. Onder de Omgevingswet gebeurt dat meer in de vorm van maatwerkregels in het omgevingsplan en maatwerkvoorschriften voor individuele gevallen.

Meer samenhangende benadering: De inbouw in de systematiek van de Omgevingswet zorgt voor een meer integrale en flexibele afweging. Bodembelangen worden gewogen met ruimtelijke ordening en water- en milieubelangen.

7.5 Bouwen op verontreinigde bodem onder de Omgevingswet

Het belangrijkste instrument voor gemeenten om bouwen op verontreinigde bodem te reguleren is het omgevingsplan. Een omgevingsplan bevat, op grond van een aantal instructieregels van het Rijk voor bodemgevoelige locaties en de gemeentelijke ambitie, in ieder geval:

- waarden voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem voor locaties waar een bouwactiviteit is toegelaten;
- verplichte maatregelen als de toelaatbare kwaliteit van de bodem wordt overschreden; (dit komt neer op een bouwverbod, omdat het bouwen zonder die maatregelen in strijd is met het omgevingsplan en dus een omgevingsplanactiviteit is, die op grond van de wet verboden is zonder omgevingsvergunning);
- een meldplicht voor aanvang van de bouwactiviteit met bodemonderzoek;
- een informatieplicht voor ingebruikname van een gebouw op een dergelijke locatie.

Toepassingsbereik

De regels in het omgevingsplan hebben betrekking op het bouwen op verontreinigde bodem. Niet elke bouwactiviteit valt onder het toepassingsbereik. Er moet sprake zijn van een bodemgevoelige locatie, dus een gebouw of een deel van een gebouw dat de bodem raakt en waar personen meer dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zullen zijn. Ook de aangrenzende tuin of perceel maakt hier onderdeel van uit.

De gemeente kan in het omgevingsplan andere locaties aanwijzen als bodemgevoelige locatie, zoals kinderspeelplaatsen of moestuinen/stadslandbouw.

De regels zijn alleen van toepassing op vergunningplichtige gebouwen op grond van het omgevingsplan. Net als in de situatie voor inwerkingtreding van de Omgevingswet is er een aantal bouwwerken waarbij de bodemkwaliteit niet getoetst wordt. Het gaat hier om kleinere uitbouwen, dakkapellen enz. Deze bouwwerken waren opgenomen in bijlage 2 van het Besluit omgevingsrecht. Via het Invoeringsbesluit wordt dit gecontinueerd en blijven deze kleine zaken vergunningvrij.

Toelaatbare kwaliteit

De gemeente stelt in het omgevingsplan een waarde vast voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem in het omgevingsplan, die het meest recht doet aan alle belangen die lokaal een rol spelen, zoals de huidige bodemkwaliteit, het ambitieniveau voor het gebied, mogelijke gezondheidsrisico's, de bouwopgave, kosteneffectiviteit, energietransitie, ruimtelijke kwaliteit, en andere belangen van de fysieke leefomgeving. De gemeente kan gebruik maken van de waarden, bedoeld bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving. Deze interventiewaarden bodemkwaliteit zijn wetenschappelijk onderbouwd en gebaseerd op een combinatie van humane en ecologische risico's. De gemeente kan ook per stof een andere waarde vaststellen. Deze waarde mag niet hoger zijn dan de waarde die correspondeert met een blootstelling hoger dan het maximaal toelaatbaar risiconiveau, zoals opgenomen in bijlage VA en de waarden voor toelaatbare concentraties in lucht en geurwaarden, zoals opgenomen in bijlage VB en moet per locatie worden berekend. Bij de beoordeling kan gebruik worden gemaakt van de risicotoolbox bodem.

De waarde kan ook per gebied verschillen. In een historische binnenstad zal meer historische bodemverontreiniging aanwezig zijn, waarvoor door de gemeente een andere afweging wordt gemaakt dan voor schonere gebieden. Differentiatie per gebied is nodig om verschillende redenen. Als de lokale waarden gebaseerd zouden zijn op het niveau van de minst goede bodemkwaliteit (in de binnenstad), kan er sprake zijn van kwaliteitsverlies doordat pas maatregelen vereist zijn bij een aanzienlijke verontreiniging. Als de lokale waarden zouden zijn gebaseerd op het niveau van de schoonste wijk, dan ligt de lokale waarde voor een stof vrij laag en kunnen al vanaf dat lage niveau maatregelen voorgeschreven zijn. De gezondheidsrisico's zullen dat niet altijd rechtvaardigen en de maatregelen, zoals sanering, zijn daarom waarschijnlijk niet doelmatig.

Deze in het omgevingsplan opgenomen waarden zijn nadrukkelijk geen omgevingswaarde. Het is geen eis waaraan de lokale bodemkwaliteit moet voldoen, maar een dwingende beperking op het toelaten van een bodemgevoelige locatie. Als de bodemkwaliteit niet voldoet, dan is het niet wenselijk dat een bouwactiviteit doorgang vindt, althans niet zonder een bodemsanering of het toepassen van een andere beschermende maatregel. Voor andere functies kan de bodem wel geschikt zijn zonder dat er maatregelen moeten worden genomen.

Bodemonderzoek

Een initiatiefnemer moet, voorafgaand aan het bouwen op een bodemgevoelige locatie, weten wat de bodemkwaliteit is. Zonder deze kennis is het niet mogelijk om na te gaan of de bodemkwaliteit voldoet aan de voorwaarden die in het omgevingsplan zijn gesteld.

Het toelaten van een omgevingsplanactiviteit bestaande uit een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie is het aangrijpingspunt om een bodemonderzoek uit te voeren en af te wegen of er eventuele maatregelen nodig zijn. Dit bodemonderzoek bestaat minimaal uit een vooronderzoek. Alleen als uit het vooronderzoek blijkt dat de locatie verdacht is op het voorkomend van een bodemverontreiniging en deze niet eerder onderzocht zijn, is verder (fysiek) bodemonderzoek nodig. Zie hiervoor de uitleg in paragraaf 5.3. Die eventuele maatregelen zijn bedoeld om mogelijke onaanvaardbare blootstelling aan de verontreiniging te voorkomen en richten zich op zowel de kwaliteit van de verblijfsruimten als de kwaliteit van de tuin. Het moment dat er een bouwplan is, is bij uitstek het moment om de bodemkwaliteit te onderzoeken en eventueel maatregelen te treffen zoals aangegeven in het Omgevingsplan. Het treffen van maatregelen, zoals een eventuele bodemsanering, kan dan het meest doelmatig plaatsvinden (werk met werk maken).

Bodemonderzoek is op grond van de rijksregels alleen aan de orde bij het bouwen op een bodemgevoelig gebouw. Een bodemonderzoek is een indieningsvereiste bij de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit bestaande uit een bouwactiviteit(ruimtelijke vergunning) en bij een melding van een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie. Het bodemonderzoek strekt zich uit tot (een deel van) het terrein (zie ook artikelsgewijze toelichting bij artikel 5.89g). Mocht blijken dat (een deel van) het terrein is verontreinigd dan is nog niet gezegd dat dit aanleiding is voor maatregelen. Dit hangt af de blootstellingsmogelijkheden en de regels in het omgevingsplan. Bij een tuin rond een school of kinderdagverblijf kan de sanering van de bodem wel aan de orde zijn, bij een parkeerplaats is dat de vraag.

Als de bodemkwaliteit van een bepaald gebied of locatie al voldoende bekend is, kan de gemeente in het omgevingsplan aangeven dat afgezien kan worden van de verplichting om een bodemonderzoek uit te voeren. Dit zijn bijvoorbeeld gebieden die voldoende schoon worden geacht of gebieden waarvoor al bodemonderzoek is uitgevoerd.

De verplichting om een bodemonderzoek te overleggen, kan op verschillende manieren ontstaan.

- De bodemkwaliteit voldoet aan de toelaatbare kwaliteit bodem in het bestemmingsplan. Bij de aanvraag van een ruimtelijke bouwvergunning of bij de melding van een bouwactiviteit zullen de resultaten van een bodemonderzoek moeten worden overlegd. Alleen zo kan bij de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit of de melding van een bouwactiviteit worden aangetoond dat bij een bodemgevoelige locatie de bodemkwaliteit voldoet.
- De bodemkwaliteit overschrijdt de toegestane waarden in het omgevingsplan, waardoor het in principe niet is toegestaan om een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie uit te voeren, tenzij er maatregelen worden genomen. Als de initiatiefnemer de voorgeschreven maatregelen neemt, handelt de initiatiefnemer in overeenstemming met het omgevingsplan en is een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit niet nodig. Er geldt dan een meldplicht op grond van het omgevingsplan, waarbij de bodemonderzoeken worden overlegd. Het treffen van de in het omgevingsplan omschreven maatregelen heft het bouwverbod op.
- De bodemkwaliteit overschrijdt de toegestane waarden in het omgevingsplan, en de initiatiefnemer handelt niet of kan niet handelen in overeenstemming met het omgevingsplan, waardoor een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit nodig is. Een van de indieningseisen voor de omgevingsvergunning is het overleggen van onderzoeken.

Voor de manier waarop bodemonderzoek moet worden uitgevoerd en de mogelijkheden om gebruik te maken van bestaand onderzoek, wordt verwezen naar paragraaf 5.3 van deze toelichting.

Maatregelen

De gemeente kan in het omgevingsplan, bij overschrijding van de toelaatbare kwaliteit, als maatregel de regels van paragraaf 4.121 over saneren van de bodem uit het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit) van toepassing verklaren, eventueel aangevuld met

maatwerkregels. Ook andere maatregelen om gezondheidsrisico's te voorkomen zijn denkbaar, zoals maatregelen aan het gebouw zelf, waaronder dampdichte folie of extra ventilatie in de kruipruimte. De gemeente kan in het omgevingsplan ook andere of aanvullende saneringsmaatregelen of beschermende maatregelen opnemen, zoals het opleggen van gebruiksbeperkingen of het geven van gebruiksadviezen zoals een verbod op het telen van gewassen.

Op basis van de uitkomst van het aangeleverde bodemonderzoek kan het bevoegd gezag zo nodig een individuele afweging maken die kan leiden tot aanvullende of andere eisen (maatwerkvoorschriften) om de gezondheid van mensen te beschermen. Ook de initiatiefnemer kan vragen om een individueel maatwerkvoorschrift voor een maatregel, die afwijkt van wat het omgevingsplan voorschrijft.

De "saneringsplicht" als maatregel uit de Wet bodembescherming bestaat onder de Omgevingswet uit een combinatie van regels uit het omgevingsplan met de regels voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem.

Maatwerk

Uit het bodemonderzoek kan blijken dat aanvullende maatregelen nodig zijn om te voorkomen dat er risico's ontstaan. Maatregelen kunnen voortvloeien uit het omgevingsplan, een maatwerkvoorschrift of een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit.

De initiatiefnemer heeft de mogelijkheid om via een maatwerkvoorschrift een afwijkende aanpak te vragen. Het kan daarbij gaan om een andere dikte van de afdeklaag of om het in situ saneren van de locatie. Ook de gemeente kan naar aanleiding van de aanvraag omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit een maatwerkvoorschrift opnemen, indien daar gezien de locatie aanleiding voor is. Zowel de initiatiefnemer als de gemeente moeten een maatwerkvoorschrift onderbouwen.

Voor meer uitleg over maatwerk zie paragraaf 3.4.1 van dit Aanvullingsbesluit.

Informeren voor ingebruikname

De initiatiefnemer heeft, als uit onderzoek blijkt dat de toelaatbare waarde is overschreden, een informatieplicht voordat het bodemgevoelig gebouw in gebruik wordt genomen. Deze informatieplicht stelt de gemeente in staat om na te gaan of de noodzakelijke maatregelen ook daadwerkelijk conform de voorgestelde aanpak zijn uitgevoerd.

De initiatiefnemer

Hierboven is het systeem van regels beschreven dat het bouwen op verontreinigde bodem onder de Omgevingswet reguleert. Voor de initiatiefnemer is het omgevingsplan het primaire toetsingskader voor de mogelijkheden en beperkingen van zijn voorgenomen activiteit. Als een initiatiefnemer een bodemgevoelige locatie wil realiseren, bijvoorbeeld een woning met tuin, dan doorloopt hij de volgende stappen.

Een initiatiefnemer wil een woning met tuin realiseren

- In het omgevingsplan is aangeven wat de toelaatbare bodemkwaliteit is en of er gebruiksbeperkingen gelden, als er op het beoogde perceel een woning gaat worden gebouwd.

- In het omgevingsplan is aangegeven dat voor een woning een ruimtelijke omgevingsvergunning nodig is. Een van de indieningsvereiste van een omgevingsvergunning is het overleggen van een bodemonderzoek. Als er geen omgevingsvergunning vereist zou zijn, geldt er voor een bodemgevoelige locatie een meldplicht vooraf, waarbij eveneens een bodemonderzoek moet worden ingediend. Dit bodemonderzoek betreft de gehele bodemgevoelige locatie.

  Uit het uitgevoerde vooronderzoek blijkt of de locatie verdacht is op het voorkomen van een bodemverontreiniging en of de locatie niet eerder is onderzocht. Als de locatie onverdacht is of reeds voldoende bodemonderzoek is uitgevoerd, is geen verder bodemonderzoek noodzakelijk. Als de locatie verdacht is op het voorkomen van en bodemverontreiniging en/of eerder bodemonderzoek nog niet toereikend zijn, moet een verkennend bodemonderzoek en indien noodzakelijk ook een nader bodemonderzoek worden uitgevoerd. Uit dit bodemonderzoek blijkt of de toelaatbare bodemkwaliteit wordt overschreden.
- Voldoet de bodemkwaliteit aan de toelaatbare kwaliteit bodem in het omgevingsplan, dan moeten bij de aanvraag van een omgevingsvergunning of bij de melding van een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie, de resultaten van het bodemonderzoek worden overlegd. Alleen zo kan bij de aanvraag voor een omgevingsvergunning of de melding van een bouwactiviteit worden aangetoond dat bij een bodemgevoelige locatie de bodemkwaliteit voldoet.

- In de situatie dat de bodemkwaliteit de toegestane waarden in het omgevingsplan overschrijdt, is het in principe niet toegestaan om een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie uit te voeren, zonder dat er maatregelen worden genomen.

- In het omgevingsplan is aangegeven welke maatregelen genomen moeten worden.

- Als een saneringsmaatregel is voorgeschreven, dan wordt die uitgevoerd volgens de regels voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem, zoals opgenomen in paragraaf 4.120 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Op de milieubelastende activiteit saneren is ook een meldplicht vooraf en een informatieplicht achteraf van toepassing.

- De initiatiefnemer kan een verzoek om een maatwerkvoorschrift indienen, als hij een andere maatregel wil uitvoeren of de maatregel anders wil uitvoeren. Ook de gemeente kan ambtshalve een maatwerkvoorschrift opleggen voor bijvoorbeeld een aanvullende maatregel.

- In het omgevingsplan is aangegeven dat de initiatiefnemer, bij overschrijding van de waarden voor de toegestane bodemkwaliteit, de gemeente moet informeren voordat de woning in gebruik genomen mag worden.

- Bij deze informatieplicht worden ook het eindresultaat van de sanering overlegd. Indien er sprake is van een afdeklaag of maatregelen die de blootstellingsroute blokkeren moet de gemeente in het omgevingsplan aangeven hoe en binnen welke termijn deze maatregelen in stand gehouden moeten worden en onderhouden of vervangen.

8 Milieubelastende activiteit graven in bodem

8.1 Inleiding

In Nederland vinden er iedere dag graafwerkzaamheden plaats in de bodem, bijvoorbeeld voor de aanleg en het onderhoud van infrastructurele werken, om bouwactiviteiten uit te voeren, om de bodem te saneren etc. De kwaliteit van de bodem waarin gegraven wordt, verschilt afhankelijk van de locatie. Door de graafwerkzaamheden kunnen mensen worden blootgesteld aan verontreinigingen in de bodem en kunnen deze verontreinigingen worden verspreid en effect hebben op de vrijkomende grond (afvalstof).

Het Rijk stelt regels aan het graven, met het oog op de bescherming van de gezondheid, de bescherming van de kwaliteit van de bodem en het doelmatig beheer van afvalstoffen.

De bescherming van de gezondheid krijgt vorm door het instellen van een grens aan de bodemkwaliteit, interventiewaarde bodemkwaliteit, waarboven extra eisen worden gesteld aan de graafwerkzaamheden. Deze extra eisen zien onder meer op een meldplicht voorafgaand aan de start van de activiteit en extra kwaliteitsborging door de erkenningsplicht voor de uitvoering en de milieukundige begeleiding. De kwaliteit van de bodem wordt beschermd door het hanteren van het uitgangspunt dat de bodemkwaliteit op een bepaalde locatie door verspreiding of vermenging niet achteruit gaat. Door achteruitgang van de bodemkwaliteit kan de blootstelling van de mens en het ecosysteem aan toxische stoffen toenemen en kunnen de gebruiksmogelijkheden van de bodem verminderen. Verspreiding en vermenging van leiden weliswaar tot lagere concentraties, maar ook tot grotere volumes verontreinigde grond (vergrijzing). Doelmatige beheer van afvalstoffen vereist dat de regelgeving in de gehele keten op een logische manier op elkaar aansluit. Grond, die bij een project vrijkomt en afgevoerd moet worden (men moet zich ervan ontdoen), is een afvalstof, maar kan vaak elders nuttig worden toegepast. Bij hogere concentraties verontreiniging moet de grond worden gereinigd, geïmmobiliseerd of gestort. De afvoerkosten zijn sterk afhankelijk van de concentraties aan verontreinigingen. Een mengverbod in de gehele keten van grondwerk, transport en verwerking voorkomt dat de concentraties worden verlaagd door schone grond met verontreinigde grond te vermengen.

De regels voor graven zijn vergelijkbaar met de regels die nu zijn opgenomen in de categorie tijdelijk uitplaatsen uit het Besluit en de Regeling uniforme sanering.

De regels van de activiteit graven in de bodem richten zich op de milieuhygiënische kwaliteit en (chemische) verontreiniging van de bodem en bevatten geen regels die zich richten op biologisch en fysische kwaliteiten van de bodem. Gemeenten kunnen in het omgevingsplan regels stellen voor graafwerkzaamheden ter bescherming van biologische of fysische kwaliteiten of ter voorkoming van biologische bedreigingen van de bodem (bijvoorbeeld aaltjes, invasieve planten, ziekten, behoud van het bodemleven) of ter voorkoming van fysische bedreigingen van de bodem (bijvoorbeeld bodemverdichting, bodemdaling, behoud van aardkundige en geomorfologische waarden).

8.2 Beleidskeuzes

Toepassingsbereik

Onder de milieubelastende activiteit ‘graven in bodem’ wordt het projectmatig grondverzet en het tijdelijk uitplaatsen verstaan.

De regels voor graven gelden voor alle graafwerkzaamheden in de bodem (boven de hierna beschreven ondergrenzen). De regels hebben betrekking op bijvoorbeeld het leggen van kabels en

leidingen (tijdelijk uitplaatsen), maar ook op het graven bij een gebouw of bij het bouwen van een parkeergarage. Ook het op de locatie tijdelijk opslaan van de uitkomende grond, maakt hier onderdeel van uit.

De regels zijn niet van toepassing op het graven in de waterbodem. Graven in de waterbodem van regionale wateren wordt geregeld in de waterschapsverordening. Graven in rijkswateren is reeds gereguleerd in hoofdstuk 6 en 7 het Besluit activiteiten leefomgeving.

'Niet in betekenende mate' (NIBM): ondergrens

Het is niet nodig om voor alle graafactiviteiten (dezelfde) regels te stellen; er worden ondergrenzen gesteld. De achtergrond voor een ondergrens, ook wel aangeduid als 'niet in betekende mate' (NIBM) is dat het niet nodig is om regels te stellen, indien de risico's verwaarloosbaar zijn vanwege bijvoorbeeld de kleinschaligheid van de werkzaamheden of het ontbreken van noemenswaardige verontreinigingen. De ondergrens vormt een goede balans tussen het beschermen van de bodem en andere belangen en het voorkomen van te veel administratieve- en onderzoekslasten. Op twee niveaus is een ondergrens ingebouwd, namelijk een ondergrens op basis van de milieuhygiënische kwaliteit en een ondergrens op basis van de omvang van het grondverzet.

In onderstaande tabel staat aangegeven welke regels van toepassing zijn bij graven in de bodem.

Bodemvolume	<Interventiewaarde bodemkwaliteit	≥ Interventiewaarde bodemkwaliteit
‹ 25 m^3	Geen rijksregels, zorgplicht	Geen rijksregels, zorgplicht[43]
≥ 25 m^3	Basisregels en een informatieplicht (m.u.v. tijdelijke uitname)	Basisregels + aanvullende regels en een meldplicht

Op grond van de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 Besluit activiteiten leefomgeving zal de initiatiefnemer onder meer zorgvuldig moeten graven en moeten afdekken bij verstuiving.

Ondergrens milieuhygiënisch kwaliteit (interventiewaarde bodemkwaliteit)

Bij graven in bodem die niet sterk verontreinigd is, zijn de gevolgen van onzorgvuldig graven veel kleiner dan bij grond die sterker verontreinigd is. Bij de aanwijzing van de milieubelastende activiteit graven in bodem in het Besluit activiteiten leefomgeving wordt daarom een onderscheid gemaakt in graven in bodem onder interventiewaarde bodemkwaliteit (paragraaf 3.2.21 van het Besluit activiteiten leefomgeving) en graven in bodem boven interventiewaarde bodemkwaliteit (paragraaf 3.2.22 van het Besluit activiteiten leefomgeving). Op deze twee onderscheiden milieubelastende activiteiten zijn deels dezelfde en deels aanvullende regels van toepassing.

De regels die betrekking hebben op beide milieubelastende activiteiten zien op het uitvoeren van bodemonderzoek (vooronderzoek en indien noodzakelijk verkennend en/of nader bodemonderzoek), het gescheiden houden van grond, de tijdelijke uitname van grond, de tijdelijke opslag van vrijkomende grond en de afvoer van grond. Ook bij concentraties onder de interventiewaarde bodemkwaliteit zijn er namelijk verschillende kwaliteitsklassen (overeenkomend

[43] Gemeenten kunnen in het omgevingsplan decentrale regels opnemen voor het graven in de bodem in een omvang kleiner dan 25 m^3. Via een zogenaamde bruidsschat regel zijn voor het graven in de bodem op locaties waarbij uit eerdere besluitvorming is vastgesteld dat de interventiewaarde bodemkwaliteit is overschreden, bepalingen opgenomen in het Invoeringsbesluit die dienen ter vervanging van de bepaling uit artikel 28 van de Wet bodembescherming.

met de kwaliteitsklassen die bij het toepassen van grond op de landbodem worden gebruikt) te benoemen, met verschillende toepassingsmogelijkheden en daardoor verschillende economische waarden. De regels zijn gesteld om het vermengen van afvalstoffen te voorkomen en geven enkele basisregels voor zorgvuldig graven. Daarnaast wordt door de regels, gesteld aan de milieubelastende activiteit toepassen van grond, baggerspecie en bouwstoffen (zie hoofdstuk 11), gewaarborgd dat op een locatie geen ongeschikte grond wordt toegepast. Bij graven onder de interventiewaarde is een informatieplicht opgenomen. Door het instellen van een dergelijke verplichting is het voor toezicht en handhaving mogelijk om de grondstromen te volgen. Voor het tijdelijk uitnemen van de grond en weer terugplaatsen is een uitzondering opgenomen en geldt geen informatieplicht.

Bij graven in bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit zijn vervolgens nog aanvullende regels gesteld over melding voorafgaand aan de activiteit, kwaliteitsborging gericht op degene die de activiteit uitvoert, de milieukundige begeleiding bij graafwerkzaamheden, en de gegevens en bescheiden die moeten worden overlegd bij beëindiging van de graafactiviteit (zogenaamd evaluatieverslag).
De meldplicht voor aanvang van de activiteit en het aanleveren van gegevens en bescheiden over het beëindigen van de activiteit in (sterk) verontreinigde bodem maakt risicogericht toezicht en handhaving mogelijk. De erkenningsplicht voor de uitvoering en de milieukundige begeleiding zorgen voor kwaliteitsborging van zowel de correcte uitvoering van het graafwerk zoals het voorkomen dat bodemlagen van verschillende kwaliteiten worden vermengd als de correcte afvoer van de grond. De erkenningsplicht voor de uitvoering en de milieukundige begeleiding is alleen verplicht bij het deel van de graafwerkzaamheden waar daadwerkelijk sprake is van een overschrijding van de interventiewaarde bodemkwaliteit. Deze benadering komt overeen met de praktijk zoals die werd uitgevoerd onder de Wet bodembescherming.

Ondergrens omvang van de activiteit

Bij kleinschalig grondverzet, zoals hovenierswerk, graafwerkzaamheden voor het planten van bomen of het plaatsen van ondergrondse containers en straatmeubilair of het realiseren van een huisaansluiting bij kabels en leidingen, zijn de negatieve effecten meestal beperkt. De grens voor kleinschalig grondverzet wordt gelegd op 25 m^3. Dit betekent dat er in het Besluit activiteiten leefomgeving geen regels gesteld worden aan graafwerkzaamheden met een aaneengesloten grondverzet kleiner dan 25 m^3, ongeacht de kwaliteit van de bodem. Dit kleinschalig graafwerk heeft geen effecten op de gezondheid en effecten op het milieu worden aanvaardbaar geacht.
De gemeente kan desgewenst in haar omgevingsplan wel eisen stellen aan grondverzet < 25 m^3, zoals informatieplicht voor gebieden waarvoor bekend is dat deze diffuus verontreinigd is boven de interventiewaarden of locaties waarvoor uit eerder bodemonderzoek bekend is dat deze verontreinigd zijn tot boven de interventiewaarde.

Bruidsschatregels voor kleinschalig grondverzet

Via een bruidsschatregel worden bij inwerkingtreding van de Omgevingswet automatisch regels toegevoegd aan het omgevingsplan voor grondverzet kleiner dan 25 m^3 en waarvoor onder de Wet bodembescherming wel regels golden. Deze bruidsschatregels gelden alleen voor locaties waarbij via eerdere besluitvorming is vastgesteld dat de interventiewaarde bodemkwaliteit is overschreden. Het gaat hierbij ten eerste om locaties waarvoor eerder onder artikel 29 van de Wet bodembescherming een besluit over de ernst is genomen zonder dat op basis van artikel 37 van de Wet bodembescherming sprake is van actuele risico's waarbij spoedige sanering noodzakelijk is. Daarnaast gaat het om gebieden die diffuus verontreinigd zijn met één of meerdere stoffen boven de interventiewaarde en zijn aangegeven op een bodemkwaliteitskaart. De inhoudelijke regels bestaan uit een informatieplicht (met uitzondering van tijdelijke uitname), regels voor tijdelijke opslag en afvoer van de grond en verplichte milieukundige begeleiding indien een eerder in het kader van een sanering aangebrachte leeflaag wordt doorgraven. Gemeenten kunnen na

inwerkingtreding van de Omgevingsplan de bruidsschatbepaling in het omgevingsplan aanpassen en deze voor meer of minder locaties of gebieden laten gelden.

Geen onderscheid stofgroepen en eigenschappen van de verontreiniging

Er wordt bij het graven in bodem geen onderscheid meer gemaakt tussen mobiele en immobiele verontreinigingen en zijn geen stofgroepen uitgesloten, zoals dat voorheen onder het Besluit uniforme saneringen (BUS) wel werd gedaan. De regels voor graven in bodem zijn op alle categorieën of situaties van toepassing, ongeacht de verontreinigende stof of de kenmerken van de verontreiniging. Dit betekent dat ook graven in met PCB's verontreinigde grond onder algemene regels kan worden uitgevoerd. Onder het Besluit uniforme saneringen (BUS) was dit niet mogelijk omdat de stofgroep waaronder PCB's vallen was uitgesloten in BUS. Hiervoor moest een saneringsplan opgesteld worden en een beschikking worden aangevraagd.

Hoewel het aantal chemische verbindingen enorm groot is, beperkt het bodemonderzoek zich tot de analyse van een standaard stoffenpakket. De gedachte hierachter is dat het standaardpakket de meest voorkomende parameters bevat. Ook de maatregelen die genomen moeten worden, zijn in alle gevallen gelijk. Het standaardpakket moet worden aangevuld als het historisch vooronderzoek daar aanleiding toe geeft, bijvoorbeeld vanwege de historie van de locatie of specifieke bedrijfsprocessen, of als de locatie asbestverdacht is.

Graven in het grondwater

Bij het graven in de bodem wordt geen onderscheid gemaakt tussen graven boven en onder de grondwaterstand. Ook de aanwezigheid van een verontreiniging in het grondwater is geen bezwaar om gebruik te maken van de activiteiten graven in de bodem onder of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.

Als gegraven wordt dieper dan het grondwaterniveau, kan sprake zijn van graven 'in den natte' (zonder geforceerde bemaling) of van graven 'in den droge' (met geforceerde bemaling / open put bemaling al dan niet met drains of onttrekkingsfilters). Als sprake is van graven 'in den natte' zal ook in geval van (de nabijheid van) een grondwaterverontreiniging, de gevolgen voor het verspreiden van het grondwater meestal beperkt zijn. Als sprake is van graven 'in den droge' en dus sprake is van bemaling om de grondwaterstand te verlagen, kunnen de effecten op een eventueel aanwezige grondwaterstand wel groter zijn. Het onttrekken van grondwater is echter een wateractiviteit met afzonderlijke regels. Bij graven met een bodemkwaliteit waarbij overschrijding is geconstateerd van de interventiewaarde (vaste bodem) is sprake van een erkenningsplicht voor de uitvoering (BRL 7000) en milieukundige begeleiding, onderdeel processturing (BRL 6000) waardoor extra kwaliteitsborging plaatsvindt op het zorgvuldig graven en omgang met het grondwater.

Indien noodzakelijk kan de waterkwaliteitsbeheerder extra maatwerkregels stellen. Daarnaast is de specifieke zorgplicht van toepassing. Indien naar oordeel van gemeente of provincie noodzakelijk, kunnen aan het graven alsnog maatwerkregels of maatwerkvoorschriften worden vastgesteld ter voorkoming van negatieve gevolgen voor de grondwaterkwaliteit (met name voorkoming van verspreiding van grondwaterverontreiniging), bijvoorbeeld in gebieden met kwel of in directe nabijheid van een grondwaterverontreiniging.

Zeven van bodemvreemd materiaal toegestaan

Zeven wordt niet gezien als een bewerking en in toegestaan bij de milieubelastende activit3eit graven. Onder de algemene regels van het BUS was het zeven op de ontgravingslocatie niet toegestaan, waardoor altijd een beschikking op een saneringsplan nodig was. Zeven is een relatief eenvoudige en veelvoorkomende bewerking om puin uit de grond te halen en daarmee de verdichtbaarheid te verbeteren, mogelijke beschadigingen aan kabels en leidingen te voorkomen en toekomstig graafwerk te vereenvoudigen. Is het zeven gericht op het realiseren van een kwaliteitsverbetering bij een partij niet toepasbare grond, dan is dat mogelijk op de

locatie van de ontgraving, mits de organisatie die de grond zeeft beschikt over een erkenning (BRL 7500) en de betreffende locatie is gemeld bij de certificerende instelling. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen als een partij asbesthoudende grond (boven de hergebruikswaarde van 100 mg/kg) wordt gezeefd zodat de partij daarna weer als herbruikbare grond teruggeplaatst kan worden.

Beperking maatwerk

Volgens artikel 2.12 Besluit activiteiten leefomgeving is het niet toegestaan om maatwerkvoorschriften of maatwerkregels te stellen over de aanwijzing van de milieubelastende activiteit. De interventiewaarden bodemkwaliteit maken onderdeel uit van die aanwijzing. Gemeenten kunnen daarom niet de interventiewaarden bodemkwaliteit via maatwerk aanpassen; ze zouden daarmee immers de reikwijdte van de algemene rijksregels aanpassen.

Voor de bepalingen rond de erkenningsplicht voor de uitvoering en de milieukundige begeleiding is maatwerk ook niet toegestaan. Deze regels hebben hun grondslag in hoofdstuk 11a Wet milieubeheer en dat hoofdstuk kent geen grondslag voor lokaal maatwerk.
Op de ingestelde meldingsplicht[44] is geen maatwerk toegestaan. Wel kan een gemeente decentrale regels stellen voor onderwerpen die het Rijk niet regelt, bijvoorbeeld hoe om te gaan met lagen met bodemvreemde materialen.

8.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

- *Beter onderscheid graven in bodem en saneren van de bodem.* Er is een duidelijk onderscheid gemaakt in de regels tussen graven (projectmatig grondverzet, zonder saneringsdoelstelling) enerzijds en saneren van de bodem (met saneringsdoelstelling) anderzijds. Dit Aanvullingsbesluit voegt de milieubelastende activiteit graven in bodem en de milieubelastende activiteit saneren van de bodem in. In de Wet bodembescherming was dit onderscheid niet altijd duidelijk, waardoor voor iedere handeling met verontreinigde grond, ongeacht aanleiding of doelstelling, een melding en/of saneringsplan verplicht was.

- *Kleine ontgravingen: niet in betekenende mate.* Met de introductie van 'niet in betekenende mate' wordt duidelijker gemaakt wanneer wel of geen sprake is van een verplicht bodemonderzoek en wanneer een melding aan het bevoegd gezag gedaan moet worden.

- *Algemene regels voor graven in bodem gelden altijd: voor alle stoffen.* De regels voor graven in bodem gelden voor alle stofgroepen en ongeacht of er sprake is van een mobiele of immobiele verontreiniging. Het onder de Wet bodembescherming aangebrachte onderscheid is komen te vervallen.
- *Toezicht en handhaving:* meer gebruik maken van algemene regels en niet meer gebruik maken van vergunningen (beschikking op saneringsplan) betekent een verdere verschuiving van controle en instemming voorafgaand aan een activiteit naar toezicht en handhaving tijdens een activiteit. Voor het grondverzet groter dan 25 m^3 is via een meld- of informatieplicht geborgd dat de overheid geïnformeerd is over de voorgenomen activiteit. Voor grondverzet kleiner dan 25 m^3 geldt geen meld- of informatieplicht op grond van Rijksregels.

8.4 Effecten

- *Vergroten gebruiksgemak:* De regels voor graven in bodem zijn beknopt en duidelijk geformuleerd. Ze staan bij elkaar en sluiten aan op bestaande regels. Door de keuze voor landelijke regelgeving, zijn de regels uniform en daardoor makkelijker toe te passen door aannemers en adviseurs.

[44] Zie artikel 4.1225 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

- *Verplicht onderzoek.* De verplichting tot het doen van een onderzoek bij graven in de landbodem lijkt een wijziging, maar onder de Wet bodembescherming gold deze verplichting ook, zij het indirect. De Wet bodembescherming hanteerde het uitgangspunt dat de bodemkwaliteit bekend moest zijn om aan te tonen dat geen sprake was van een meldingsplicht op grond van artikel 28 van die wet. In dit Aanvullingsbesluit is de verplichting tot het doen van een onderzoek nu explicieter gemaakt. Daarbij past wel de constatering dat vaker volstaan kan worden met alleen een vooronderzoek en er dus minder vaak een vervolgbodemonderzoek nodig zal zijn. Overigens kan een gemeente in het Omgevingsplan aandachtsgebieden aanwijzen, waarbij deze verplichting niet geldt, omdat de kwaliteit voldoende bekend is. Dit kan door middel van een maatwerkregel.

- *Geen vergunningen, uitsluitend algemene regels:* De reikwijdte van de algemene regels is vergroot, onder meer door de algemene regels op alle soorten verontreiniging van toepassing te verklaren. Dat betekent onder meer dat het niet meer nodig is om saneringsplannen in te dienen bij graafwerk.

- *Vermindering onderzoekslasten:* Door het loslaten van de gevalsbenadering is het in principe alleen nodig om kennis te hebben van de kwaliteit van de grond op de locatie waar gegraven wordt. Vaak kan volstaan worden met een vooronderzoek (historisch onderzoek)
- *Flexibiliteit*. Flexibiliteit in de vorm van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften kent een eenvoudige procedure in tegenstelling tot BUS, waarvoor veel meer eisen golden en flexibiliteit niet mogelijk was.
- *Gelijkwaardig beschermingsniveau.* De basisregels voor de milieubelastende activiteit graven in bodem waarborgen een gelijkwaardig beschermingsniveau.

8.5 Graven onder de Omgevingswet

Regels in het Besluit activiteiten leefomgeving

De regels voor graven in (verontreinigde) landbodem zijn opgenomen in enerzijds paragraaf 3.2.21 met paragraaf 4.119 en anderzijds paragraaf 3.2.22 met paragraaf 4.120 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Het onderscheid tussen beide paragrafen volgt uit de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem waarin gegraven wordt. Indien geen sprake is van een overschrijding van de interventiewaarde bodemkwaliteit voor welke stof dan ook, dan gelden de basisregels voor graven zoals omschreven in paragraaf 3.2.21 en 4.119. Indien voor één of meerdere stoffen sprake is van een overschrijding van de interventiewaarde bodemkwaliteit, zijn de regels uit paragraaf 3.2.22 en 4.1120 van toepassing. Daarnaast is de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

De milieubelastende activiteit graven in bodem omvat het zeven, de tijdelijke opslag, het terugplaatsen en het afvoeren. De regels zijn vergelijkbaar met de regels zoals deze waren opgenomen in de categorie tijdelijk uitplaatsen uit het Besluit uniforme saneringen.

De milieubelastende activiteit graven in bodem

De regels in dit Aanvullingsbesluit over graven in bodem betreffen al het graafwerk dat in de bodem dat wordt uitgevoerd voor bijvoorbeeld de aanleg van gebouwen, inrichting openbare ruimte, landschapsinrichting, funderingsherstel en het aanleggen, beheer en onderhoud aan ondergrondse infrastructuur zoals kabels, leidingen, rioleringen, duikers, funderingen en vergelijkbare objecten. Bij deze activiteiten is na afloop van de werkzaamheden veelal sprake van een herstel van de situatie, zoals deze aanwezig was vóór uitvoering van de werkzaamheden, ook wel aangeduid als tijdelijke uitname. In veel gevallen zal in die situaties sprake zijn van ontgravingen van beperkte omvang en diepte en met een nagenoeg neutrale grondbalans. Het kan echter voorkomen dat een deel van grond van de locatie wordt afgevoerd,

bijvoorbeeld omdat niet alle grond in het ontgravingscunet teruggeplaatst kan worden. Ook kan het voorkomen dat alle ontgraven grond van de locatie wordt afgevoerd, bijvoorbeeld omdat het maaiveld wordt verlaagd of bij de aanleg van een parkeerkelder.

Kenmerkend voor veel van dit grondverzet is dat er geen sprake is van het saneren van de bodem; het oogmerk is anders, want de bodem wordt niet geschikt gemaakt voor het (toekomstige) gebruik. In hoeverre maatregelen verplicht zijn om blootstelling aan de risico's van de bodemkwaliteit te voorkomen volgt – behoudens bij situaties waarbij sprake is van een toevalsvondst – niet uit algemene regels maar uit het omgevingsplan.

Voor kleinschalig grondverzet < 25 m^3 gelden er geen algemene rijksregels uit het Besluit activiteiten leefomgeving, maar is de algemene zorgplicht van de wet van toepassing. Daarbij wordt opgemerkt dat voor het toepassen van kleine partijen grond en baggerspecie bij de activiteit toepassen van grond en baggerspecie geen ondergrens is opgenomen. Het toepassen van kleine partijen grond zal nooit ongereguleerd plaatsvinden. Bij het aanbieden van een partij grond en baggerspecie aan een grondbank of grondreiniger gelden acceptatie-eisen.

Een tabel met een overzicht van de rijksregels die gelden voor de verschillende situaties is opgenomen in paragraaf 8.2.

Het is belangrijk dat de initiatiefnemer voorafgaand aan het uitvoeren van graven kennis heeft van de bodemkwaliteit. Zonder die kennis is onduidelijk welke regels uit het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing zijn. Daarnaast is het niet mogelijk om grond van verschillende kwaliteiten te herkennen en gescheiden te ontgraven en te behandelen en bestaat het gevaar dat verontreinigde grond zich kan verspreiden. Zie verder voor de uitleg van de verschillende bodemonderzoeken paragraaf 5.3.

Basisregels graven in bodem

Voor graven in bodem met een kwaliteit onder of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit gelden een aantal basisregels. Deze basisregels hebben betrekking op:

- informatieplicht;
- zorgvuldig graven door gescheiden houden van verschillende kwaliteiten;
- tijdelijke uitname van grond;
- tijdelijke opslag van grond tijdens het graven;
- omgaan met bodemvreemd materiaal;
- afvoeren van grond.

Informatieplicht
Voor het graven in de bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde geldt een informatieplicht, waarbij de gegevens bestaan uit de begrenzing van de locatie, de datum waarop de activiteit wordt gestart en de verwachte einddatum van de activiteit. Indien sprake is van tijdelijke uitname van de bodem of sprake is spoedreparaties van ondergrondse infrastructuur, geldt een uitzondering op de informatieplicht.
Indien voldaan is aan de informatieplicht kan een initiatiefnemer na vijf werkdagen starten met de werkzaamheden. Het bevoegd gezag kan op basis van deze informatie ook toezicht uitoefenen en controleren of de initiatiefnemer voorafgaand aan het werk een vooronderzoek en/of bodemonderzoek heeft uitgevoerd en of de algemene regels voor graven worden nageleefd. Vaak beschikt het bevoegd gezag al over informatie over de plaats en het moment waarop waarschijnlijk gegraven gaat worden, bijvoorbeeld omdat de (bouw)activiteit al om een andere reden gemeld is of dat de gemeente zelf de opdrachtgever is. Bij grondverzet in de openbare ruimte zijn gemeenten vaak al op de hoogte van het voorgenomen grondverzet op grond van de regels die in het omgevingsplan worden opgenomen (en voorheen in de Algemene plaatselijke verordening) over het opbreken van de openbare weg.

Zorgvuldig graven: gescheiden houden van verschillende kwaliteiten
Tijdens het graven kunnen meerdere partijen grond ontstaan met verschillende kwaliteitsklassen, die gescheiden opgeslagen en/of afgevoerd moeten worden. Zo wordt voorkomen dat vermenging plaatsvindt en dat rekening kan worden gehouden met de verschillende kwaliteiten en daarbij behorende toepassingsmogelijkheden. Ook bij tijdelijke uitname, waarbij de uitkomende grond weer op of nabij en onder dezelfde omstandigheden wordt teruggeplaatst, moet dit onderscheid gemaakt worden.
Bij het gescheiden houden van verschillende kwaliteitsklasse wordt aangesloten bij de indeling in kwaliteitsklassen die voor de milieubelastende activiteit toepassen van grond en baggerspecie wordt gehanteerd. Dit zijn de kwaliteitsklassen landbouw/natuur, wonen en industrie. Om dit onderscheid goed te kunnen maken is vooronderzoek en in sommige situaties ook fysiek bodemonderzoek noodzakelijk. Soms volgt uit de bodemkwaliteitskaart al dat in een bepaald gebied sprake is van een kenmerkende bodemopbouw, waarmee rekening moet worden gehouden. Bij locaties waarbij op grond van het historische bodemgebruik de kwaliteit verdacht is, is fysiek bodemonderzoek noodzakelijk. De partijindeling dient zodanig plaats te vinden dat elke partij (binnen bepaalde marges) redelijk homogeen is.

Tijdelijke uitname van grond
Bij tijdelijke uitname moet de grond zonder te zijn bewerkt, op of nabij dezelfde plaats en onder dezelfde omstandigheden opnieuw in die toepassing worden aangebracht. Het gaat meestal om werkzaamheden ten behoeve van de aanleg en het onderhoud van ondergrondse infrastructuur.

Tijdelijke opslag van grond tijdens het graven
Het is toegestaan om op of nabij de plaats waar de grond is vrijgekomen, dus binnen de grenzen van de ontgravingslocatie, de grond tijdelijk op te slaan. Het opslaan van grond is toegestaan gedurende de looptijd van de werkzaamheden tot uiterlijk acht weken na het dichten van de ontgravingsput of cunet. Deze periode van acht weken is bedoeld om een afvoerbestemming te vinden voor de partij grond. Tijdelijke depots dienen uiterlijk acht weken na afronding van de graafwerkzaamheden te zijn opgeruimd. Als het voornemen bestaat om de grond langer dan de toegestane periode op te slaan of de vrijgekomen grond op een andere locatie dan de ontgravingslocatie op te slaan, gelden de regels voor het opslaan van grond en baggerspecie van paragraaf 3.2.24 (zie ook hoofdstuk 9).
Bij het opslaan van de grond moeten de bij het ontgraven gescheiden partijen (van verschillende milieuhygiënische kwaliteit) fysiek gescheiden worden opgeslagen. Tussen de deelpartijen wordt enige afstand aangehouden of er wordt een fysieke scheidingswand aangebracht. Hiermee wordt voorkomen dat partijen verontreinigde grond van verschillende kwaliteit en samenstelling worden gemengd.

Omgaan met bodemvreemd materiaal
Bij het graven in de bodem kan het voorkomen dat lagen worden aangetroffen die bestaan uit meer dan 50% bodemvreemd materiaal.[45] Het gaat dan om bodemlagen die bestaan uit puin of andere afvalstoffen al dan niet vermengd met een grondfractie die in het verleden in de bodem zijn gebracht. Voorbeelden zijn slootdempingen, oude puinpaden, kleinere of grotere (ongereguleerde) stortgaten of stortplaatsen. Dergelijke lagen zijn veelal niet direct elders toepasbaar en dienen te worden gezeefd of afgevoerd naar een verwerker. Door het zeven kan het percentage bodemvreemd materiaal worden teruggebracht en kan deze grond eventueel onder de regels van de milieubelastende activiteit toepassen van grond en baggerspecie worden toegepast.

Gemeenten hebben de mogelijkheid om in het omgevingsplan aanvullende regels te stellen aan het omgaan met ontgraven van lagen met bodemvreemd materiaal, zoals in gebieden, waar regelmatig lagen met bodemvreemde materialen worden aangetroffen, bijvoorbeeld bij voormalige stortplaatsen. Gemeenten kunnen bij deze regels rekening houden met cultureel erfgoed (i.c. bekende of aantoonbaar te verwachten archeologische monumenten) of aardkundig

[45] Dit is vaste jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State over de definitie van bodem in de Wet bodembescherming; deze lijn is overgenomen in de Omgevingswet.

erfgoed. Op weg- en erfverhardingen die meer dan 100 mg/kg aan asbest (gewogen gehalte) bevatten is het Besluit asbestwegen van toepassing.

Afvoeren van grond
De gescheiden gehouden partijen grond kunnen worden afgevoerd om elders te worden toegepast, volgens de regels van de milieubelastende activiteit toepassen van grond en baggerspecie. Grond die op basis van de milieuhygiënische kwaliteit niet toepasbaar is dient te worden afgevoerd naar een verwerker (reiniger, immobiliseerder of stortplaats).

Er zijn verschillende verwerkingsmethoden, afhankelijk van de grondsoort en het type verontreiniging. Om een zo doelmatig mogelijke verwerking te realiseren wordt een partij-indeling gemaakt, waarbij elke partij (binnen bepaalde marges) redelijk homogeen is zowel voor wat betreft grondsoort als verontreinigingen, rekening houdend met de verwerkingsmogelijkheden.

Storten van grond is niet zonder meer mogelijk. Volgens de voorkeursvolgorde voor afvalverwijdering mogen alleen díe afvalstoffen worden gestort die niet in aanmerking komen voor hergebruik, nuttige toepassing of verbranding met energieterugwinning. Storten van grond is alleen onder overlegging van een verklaring van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, waaruit blijkt dat de grond niet reinigbaar is (de zogeheten verklaring van niet reinigbaarheid grond).

Aanvullende regels voor graven in bodem met kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Als gegraven wordt in de bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit, zijn naast de basisregels voor graven een aantal extra regels van toepassing:

- het vooraf melden van de activiteit bij het bevoegd gezag;
- extra informatieplicht vooraf en achteraf
- enkele eisen aan de kwaliteitsborging van de werkzaamheden;

Melding start activiteit
Initiatiefnemers moeten uiterlijk vier weken voorafgaand aan de start van de activiteit een melding te doen. Voor tijdelijke uitname is dit uiterlijk vijf werkdagen. De gegevens die gemeld moeten worden zijn:

- de onderzoeksrapporten;
- een globale omschrijving van de werkzaamheden, waaronder een aanduiding van de ontgraving op een kaart met een dwarsprofiel, bodemvolume, verwachte hoeveelheid terug te plaatsen grond en de verwachte hoeveelheid af te voeren grond.

De initiatiefnemer heeft verder de verplichting om wijzigingen in de gegevens door te geven indien er zich na de melding wijzigingen voordoen in de gegevens die zijn gemeld, bijvoorbeeld als sprake is van een afwijkende (veelal latere) datum van de start van de werkzaamheden. Nalaten van het melden van de wijzigingen betekent dat er geen melding is gedaan en dat de milieubelastende activiteit dus niet is toegestaan.
De melding wordt verricht door de opdrachtgever, de uitvoerend aannemer of een derde zoals een adviseur of directievoerder betrokken bij een project. Indien er geen melding wordt uitgevoerd of in strijd met de regels wordt gegraven in grond, kan degene die de melding had moeten doen worden aangesproken. Voor het uitsluitend tijdelijk uitnemen van grond geldt een termijn van vijf werkdagen. Indien sprake is van graven ten behoeve van spoedreparaties van ondergrondse infrastructuur geldt een uitzondering op de meldplicht. Wel dient in dat geval na afloop van de activiteit een aantal gegevens en bescheiden te worden overlegd.

Extra informatieplicht vooraf en achteraf
De initiatiefnemer verstrekt vooraf de gegevens over de naam en adres van degene die de activiteit uitvoert en van degene die de milieukundige begeleiding uitvoert.
Na beëindiging van de activiteit moet binnen ten hoogste vijf werkdagen informatie worden verstrekt over de datum van beëindiging, de bestemming van de grond die niet wordt teruggeplaatst en bijzondere omstandigheden die zich hebben voorgedaan. De activiteit is beëindigd indien alle grond op de locatie is teruggeplaatst of afgevoerd van de locatie. Bijzondere

omstandigheden tijdens het graven, zoals het onverwacht aantreffen van een afwijkende verontreiniging, worden vermeld in het evaluatieverslag milieukundige. De achtergrond voor deze informatieplicht is het informeren van het bevoegd gezag, zodat deze hiermee bij het toekomstig toezicht en handhaving van de regels in het omgevingsplan en de maatwerkvoorschriften rekening kan houden. Ook kan het bevoegd gezag deze informatie gebruiken om het bodeminformatiesysteem actueel te houden.

Eisen aan kwaliteitsborging van de werkzaamheden
De activiteit wordt uitgevoerd door een organisatie of instelling die daartoe op grond van het Besluit bodemkwaliteit is erkend. In hoofdstuk 2 "Kwaliteit van de uitvoering" van de Regeling van het Besluit bodemkwaliteit staan de werkzaamheden aangegeven waarvoor de bedoelde erkenning is vereist. Voor de hier bedoelde graafwerkzaamheden (uitvoering van bodemsaneringen) is de Beoordelingsrichtlijn uitvoering (water)bodemsaneringen (BRL 7000 en bijbehorende protocollen) van toepassing.
De milieubelastende activiteit graven in bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit wordt uitgevoerd onder begeleiding van een milieukundige. De milieukundige begeleiding wordt gedaan door een persoon of instelling die op grond van Besluit bodemkwaliteit beschikt over een erkenning voor de BRL 6000 In de bij het genoemde Besluit horende Regeling staan werkzaamheden aangegeven waarvoor de bedoelde erkenning is vereist en staan verwijzingen naar het desbetreffende Beoordelingsrichtlijn (BRL) en de onderliggende protocollen. In de BRL 6000 wordt onderscheid gemaakt tussen milieukundige processturing en milieukundige verificatie. Bij de activiteit graven is alleen milieukundige processturing nodig. Bij graven in bodem zal de borging van de kwaliteit van de uitvoering zich alleen richten op werkzaamheden rondom de grond- en eventueel de afvalstromen, zoals op de graafwerkzaamheden in een aangebrachte afdeklaag als gevolg van een eerdere sanering. De kwaliteitsborging richt zich met name op het vrijkomen van grond en afval, op de afvoer en de eventuele verwerking daarvan, op het eventueel terugplaatsen van de grond, op de aanvoer van grond en de controle van de kwaliteit. Een continue aanwezigheid van de milieukundige processturing op het werk is om die reden doorgaans niet noodzakelijk. Dit is belangrijk omdat grondwerkzaamheden bij (projectmatig) graven in het algemeen ondergeschikt zijn aan het doel waarvoor het wordt uitgevoerd, namelijk de aanleg van kabels of leidingen, het maken van een funderingsconstructie, het uitvoeren van funderingsherstel met aanleg van een kelder, en dergelijke.

9 Milieubelastende activiteit opslaan van grond en baggerspecie

9.1 Inleiding

De regels over het opslaan van grond en baggerspecie hebben betrekking op het opslaan van grond en baggerspecie op een andere locatie dan waar het ontgraven is. De regels gaan over het voorkomen van bodemverontreiniging, het stellen van eisen aan een mogelijke lozing en regels om toezicht op grondstromen mogelijk te maken.

Het opslaan van goederen of van een stof of product is het in voorraad hebben daarvan met het doel het later te vervoeren, toe te passen of te verwerken. Dit omvat ook het van en naar een transportmiddel zetten (laden en lossen of overslaan); zonder die handeling is opslaan niet mogelijk. Opslaan is altijd tijdelijk, in afwachting van een ander doel.

Het op of in de bodem brengen van afvalstoffen is een andere activiteit. Op of in de bodem brengen is, anders dan opslaan, niet tijdelijk. Degene die de afvalstoffen op of in de bodem brengt heeft niet het doel later iets anders met de afvalstoffen te doen. Er zijn twee redenen om afvalstoffen op of in de bodem te brengen. In de eerste plaats kan het gaan om het nuttig toepassen van de afvalstof zijn. Voor grond of baggerspecie is dat bijvoorbeeld beschreven in hoofdstuk 11. In de tweede plaats kan het doel het verwijderen of storten zijn. Dit is alleen onder strikte voorwaarden toegestaan op een stortplaats (zie paragraaf 3.3.12 van het Besluit activiteit leefomgeving). Hiervoor is altijd een vergunning nodig. Storten buiten stortplaatsen (paragraaf 3.5.10 van het Besluit activiteit leefomgeving) is niet toegestaan.

De regels van dit hoofdstuk gelden niet voor tijdelijk opslaan op de locatie van ontgraven bij de milieubelastende activiteit graven in de bodem. Het kan daarbij gaan om het tijdelijk opslaan ten behoeve van tijdelijke uitname of voorgaand aan de afvoer van de grond naar een andere locatie. Ook valt daaronder het opslaan van grond gedurende de graafwerkzaamheden en een periode van acht weken na beëindiging van het graven, bijvoorbeeld in afwachting van de resultaten van een keuring en de afvoer naar elders. De regels voor deze vorm van tijdelijk opslaan zijn beschreven in hoofdstuk 8 van dit Aanvullingsbesluit.

Een grensgeval is langdurige opslag. Uit de kaderrichtlijn afvalstoffen volgt dat als afvalstoffen langdurig worden opgeslagen (voor grond en baggerspecie is dat langer dan drie jaar op land, en langer dan 10 jaar in het oppervlaktewater) de regels voor stortplaatsen moeten gaan gelden. In het Besluit activiteiten leefomgeving wordt bij langdurige opslag paragraaf 3.3.12 van toepassing, wat onder andere betekent dat er vergunningplicht met daarnaast specifieke regels voor stortplaatsen gaan gelden en dat de provincie bevoegd gezag wordt.

9.2 Beleidskeuzes

Gelijke set eisen voor opslaan van grond en baggerspecie

De eisen voor de verschillende vormen van opslag zijn altijd hetzelfde. Grond wordt onder andere opgeslagen bij werken, bij grondbanken, bij gemeentewerven en onderhoudssteunpunten van provincie of Rijkswaterstaat, maar ook bij bedrijven in de grond-, weg- en waterbouw en bij opslag- en transportbedrijven. Alleen op de locatie waar de grond ontgraven wordt gelden andere eisen, vanwege de samenhang met de eisen voor het graven zelf (het tijdelijk opslaan). In alle andere gevallen geldt dezelfde set regels.

Het opslaan van baggerspecie is beperkt tot de zogenaamde doorgangsdepots. Voor alle doorgangsdepots gelden dezelfde eisen. De zogenaamde "weilandsdepots" (gekoppeld aan het verspreiden van baggerspecie op de landbodem) vallen onder de toepassing van baggerspecie, zie hoofdstuk 11. Depots waarin baggerspecie gestort wordt, vallen niet onder het opslaan, maar onder de regels voor stortplaatsen in paragraaf 3.3.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Vergunningplicht voor matig of sterk verontreinigde grond en sterk verontreinigde baggerspecie

Matig en sterk verontreinigde grond en sterk verontreinigde baggerspecie kan niet zonder meer nuttig worden toegepast. Door bewerking van de grond kan deze mogelijk alsnog geschikt gemaakt worden voor nuttige toepassingen. Het kan ook voorkomen dat de verontreiniging zo ernstig is, dat de grond of baggerspecie moet worden gestort.

Bij deze categorie kunnen allerlei vormen van verontreiniging voorkomen, waardoor een individuele beoordeling van deze categorie nodig is. Daarom is het opslaan van matig en sterk verontreinigde grond en sterk verontreinigde baggerspecie, en ook andere samenhangende bewerkingen hiervan onder de vergunningplicht gehouden.

Algemene regels voor grond en baggerspecie die zonder bewerking herbruikbaar is

Het opslaan dat vooraf gaat aan een nuttige toepassing, ook indien er sprake is van een afvalstof, is geregeld door het stellen van algemene regels. Schone grond of baggerspecie (kwaliteitsklasse landbouw/natuur), grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie en licht of matig verontreinigde baggerspecie kunnen zonder bewerking nuttig worden toegepast. Het storten van deze grond en baggerspecie is verboden.

Bij de regels over opslaan ook regels over samenhangende handelingen

Bij het opslaan zijn ook veel voorkomende samenhangende handelingen meegenomen, zoals het samenvoegen van partijen grond en baggerspecie, zeven van grond en ontwateren van baggerspecie waarbij afvalwater vrijkomt. Dit zijn handelingen die in principe onder dezelfde voorwaarden uitgevoerd kunnen worden als het opslaan.

Versoepeling bodemvoorschrift grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie

De bodemvoorschriften voor grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie in het Activiteitenbesluit waren opgesteld met als aanname dat dit materiaal uitloogt. Echter, de maximale waarden van de Regeling bodemkwaliteit zijn vastgesteld voor relatief immobiele verontreinigingen waardoor wordt aangenomen dat, in zijn algemeenheid, de risico's voor de grondwaterkwaliteit aanvaardbaar zijn. Ook onderzoek[46] is gebleken dat de uitloging van licht verontreinigde grond veel langzamer verloopt dan oorspronkelijk werd aangenomen. Bij een maximale opslagduur van drie jaar zal de uitloging op de plaats van opslag niet van enige betekenis zijn, en kan een bodembeschermende voorziening achterwege blijven. Wel zal altijd na beëindiging van de opslag alle opgeslagen grond weggehaald moeten worden, en is nog steeds een eindsituatieonderzoek verplicht. Aan de opslag van verontreinigde grond in grondwaterbeschermingsgebieden kunnen door het bevoegd gezag aanvullende voorwaarden worden gesteld.

9.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

- *Geen onderscheid meer tussen inrichtingen en toepassingen.* De regels voor tijdelijke opslag waren opgenomen in het Besluit bodemkwaliteit, de regels voor opslag binnen inrichtingen werden geregeld in het Activiteitenbesluit. In sommige gevallen konden beide naast elkaar gelden. In heel bijzondere gevallen kon een opslag zelfs onder geen van beide vallen. De voorschriften voor de opslag en de meldingseisen van de twee besluiten waren net anders. Deze wijziging maakt er één set eisen van die in alle gevallen gelden, behalve voor de opslag op de locatie van het ontgraven.

[46] Onderzoek Onderbouwing Uitloogbeslissystematiek, BRL 9308, F. Lame, TNO-NITG, 2003

- *Geen vergunningplicht meer voor grootschalige opslag.* De vergunningplicht vervalt voor het opslaan van meer dan 10.000 m^3 schone grond of baggerspecie (kwaliteitsklasse landbouw/natuur), grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie of licht of matig verontreinigde baggerspecie. Ook vervalt de vergunningplicht voor het mechanisch ontwateren en het zeven van de kwaliteit grond en baggerspecie. Voor deze activiteit gelden algemene regels. Voor het storten en voor langdurige opslag blijft de vergunningplicht gelden op grond van paragraaf 3.3.12 en 3.5.10 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

- *Beperking van de meldingseisen voor opslag.* De meldingseisen voor het opslaan van grond en baggerspecie zijn in overeenstemming met elkaar gebracht, dit betekent een beperking ten opzichte van de eisen van het Besluit bodemkwaliteit. De meldingseisen zijn concreter gemaakt ten opzichte van het Activiteitenbesluit.

- *Verduidelijken van de eisen voor baggerdepots.* De eisen voor baggerdepots, zoals deze opgenomen waren in het Activiteitenbesluit zijn verduidelijkt, de eisen zijn nu specifiek uitgeschreven. Deze eisen van het Activiteitenbesluit zijn de basis voor de voorschriften in het Besluit activiteiten leefomgeving en worden ook van toepassing op de grootschalige opslag die voorheen vergunningplichtig was. Net als de voorschriften in de milieu- en lozingsvergunning gaan deze voorschriften uit van het toepassen van de beste beschikbare technieken, rekening houdend met de geldende BBT-referentiedocumenten. De eisen in een goed opgestelde milieu- of lozingsvergunning zijn dus gelijkwaardig aan de algemene regels. Het algemene overgangsrecht in het Invoeringsbesluit zorgt ervoor dat eventuele afwijkende voorschriften in de vergunning worden omgezet naar maatwerkvoorschriften.

- *Opnemen van regel over samenvoegen van partijen*. In dit Aanvullingsbesluit is een voorschrift opgenomen over het samenvoegen van partijen grond en baggerspecie dat in de Regeling bodemkwaliteit stond, maar juist bij opslag relevant is. Overigens is het samenvoegen van partijen grond of baggerspecie, tevens een menghandeling volgens het Landelijk afvalstoffenbeheerplan (LAP) als een of meer van de partijen ook een afvalstof is. De algemene bepalingen voor het mengen van afvalstoffen in het Besluit activiteiten leefomgeving die gebaseerd zijn op het LAP (paragraaf 3.2.13, artikel 3.196 van paragraaf 3.5.11 en bijlage II) treden terug voor deze specifieke regel.

- *Bij langdurige opslag gaan regels voor stortplaatsen gelden.* Zoals eerder aangegeven wordt bij langdurig opslaan (langer dan drie jaar op land, en langer dan 10 jaar in het oppervlaktewater) paragraaf 3.3.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing, wat onder andere betekent dat er vergunningplicht met daarnaast specifieke regels voor stortplaatsen gaan gelden en dat de provincie bevoegd gezag wordt.

- *Zorgplicht voor stuiven.* Het stuiven van grond kan voor hinder zorgen. Dit is doorgaans eenvoudig te voorkomen door bijvoorbeeld de grond te bevochtigen. Grond is niet heel stuifgevoelig, en daarom zijn hier geen specifieke voorschriften voor gesteld. Wel volgt uit de zorgplicht dat bij het opslaan redelijke maatregelen genomen moeten worden om stuiven te voorkomen.

- *Gelijkwaardig beschermingsniveau.* Het voorgeschreven voorzieningenniveau is overgenomen van de regels die golden vanuit het Activiteitenbesluit milieubeheer en het Besluit bodemkwaliteit. De enige afwijking is een versoepeling voor de eisen van het Activiteitenbesluit voor het opslaan van grond van kwaliteitsklasse wonen of industrie. Deze versoepeling is mogelijk omdat de eisen in het Activiteitenbesluit gebaseerd waren op de aanname dat deze grond tijdens opslag uit kan logen. Dit blijkt niet het geval te zijn. Het gelijkwaardige beschermingsniveau kan dus bereikt worden met een beperktere voorziening.

9.4 Effecten

- *Gebruiksvriendelijk:* Er is één set regels voor opslaan van grond en baggerspecie, die niet meer verschillen afhankelijk van duur en locatie. In de voorschriften zijn samenhangende bepalingen opgenomen die voorheen verspreid stonden in het Besluit bodemkwaliteit en de bijbehorende regeling en het Activiteitenbesluit.
- *Minder vergunningen:* De vergunningplicht voor grootschalige opslag van schone en licht verontreinigde grond is vervallen. Ook zijn enkele eenvoudige met opslaan samenhangende handelingen zoals zeven en ontwateren die op dit moment tot vergunningplicht leiden onder algemene regels gebracht.

- *Vermindering administratieve lasten:* De meldplicht voor het opslaan is versimpeld. Bij de melding moet algemene informatie over het soort grond of baggerspecie en bijkomende handelingen worden gemeld. Informatie over individuele partijen moet wel worden geregistreerd, maar hoeft niet te worden opgestuurd.

- *Vermindering nalevingslasten:* Het Activiteitenbesluit schrijft voorzieningen voor om bodemverontreiniging door uitloging van licht verontreinigde grond te voorkomen. Nu duidelijk is dat de uitloging tijdens opslag niet van enige betekenis is, vervallen deze voorschriften.

- *Verduidelijking van de regels, beter handhaafbaar*: Met dit Aanvullingsbesluit is ook invulling gegeven aan een aantal verbeterdoelen uit het verbetertraject van het Besluit bodemkwaliteit. Zo was de tijdelijke opslag gekoppeld aan een gekende toepassing en daarmee ontstaat een ongelijk speelveld ten opzichte van een grondbank die onder een vergunning of de algemene regels van het Activiteitenbesluit moet opereren. Verder is het samenvoegen van partijen grond alleen toegestaan indien in lijn met de erkenningsplicht wordt gewerkt. Hierdoor is de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de regels vereenvoudigd. En er zijn minder vergaande bodembeschermingsmaatregelen nodig bij een tijdelijke opslag die op de plaats van opslag (kan ook de ontgravingslocatie zijn) eenmalig en kortdurend is en bovendien wordt uitgevoerd met herbruikbare grond.

9.5 Opslaan van grond en baggerspecie onder de Omgevingswet

Er geldt één set eisen voor het opslaan van grond en baggerspecie, welke is opgenomen in paragraaf 4.124. Deze regels zijn nog niet van toepassing als de grond of baggerspecie wordt neergelegd op de locatie van het ontgraven of baggeren, maar gaat gelden zodra het materiaal naar een andere locatie wordt gebracht. De eisen blijven gelden tot de grond of baggerspecie een nuttige toepassing krijgt (of in zeldzame gevallen: tot deze gestort wordt op een stortplaats). Vanaf het transport naar een andere locatie dan het ontgraven of baggeren tot de uiteindelijke toepassing (of het storten) gelden ongeacht duur of locatie dezelfde eisen.

Er is in de eisen een belangrijk onderscheid tussen grond en baggerspecie die zonder bewerking herbruikbaar is en sterk verontreinigd materiaal. Grond die zonder bewerking herbruikbaar is, is grond van de kwaliteitsklasse landbouw/natuur, wonen of industrie. Baggerspecie die zonder bewerking herbruikbaar is, is schone baggerspecie of licht of matig verontreinigde baggerspecie. Matig en sterk verontreinigde grond en sterk verontreinigde baggerspecie is materiaal dat niet zonder bewerking nuttig kan worden toegepast.

Voor grond of baggerspecie die zonder bewerking herbruikbaar is, is het uitgangspunt dat voor het opslaan algemene regels gelden, in combinatie met een meldplicht. De meldplicht zorgt ervoor dat het bevoegd gezag weet dat er grond of baggerspecie wordt opgeslagen, en weet om welke kwaliteit het gaat. Ook moet gemeld worden of er partijen worden samengevoegd. Let wel: de melding vertelt eenmalig dat er partijen worden samengevoegd, het is niet zo dat er iedere keer gemeld moet worden als er samengevoegd wordt. Degene die opslaat moet naast de

melding ook informatie bijhouden over de individuele partijen. Er gelden verder geen specifieke voorschriften voor het opslaan van grond. Wel is het zo dat na het beëindigen van de opslag van grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie een eindsituatieonderzoek gedaan wordt, voor het geval er licht verontreinigd materiaal is achtergebleven. Als dat zo is moet die verontreiniging worden opgeruimd. Voor het opslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie gelden voorschriften ter beschermen van de bodem, en er worden eisen aan de lozing gesteld om het oppervlaktewater te beschermen. Het samenvoegen van partijen grond is alleen toegestaan onder strikte voorwaarden.

Voor het opslaan van matig en sterk verontreinigde grond en sterk verontreinigde baggerspecie geldt altijd vergunningplicht. Ook geldt vergunningplicht voor bewerking van sterk verontreinigde grond bij een grondreinigingsbedrijf.

10 Milieubelastende activiteit saneren van de bodem

10.1 Inleiding

De milieubelastende activiteit saneren van de bodem is gericht op maatregelen om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid van de mens te voorkomen door het wegnemen of beperken van de blootstelling aan historische verontreiniging of door het wegnemen of beperken van die historische verontreiniging. De regels (paragraaf 3.2.23 en paragraaf 4.121 van het Besluit activiteiten leefomgeving) geven twee uniforme landelijke standaardaanpakken en zijn het resultaat van de inbouw van de saneringsaanpak voor immobiele verontreinigingen uit het Besluit uniforme saneringen, de Regeling uniforme saneringen en de Circulaire bodemsanering in dit Aanvullingsbesluit. De standaardaanpakken bevatten grotendeels technische voorschriften, die locatie onafhankelijk zijn. Door het voorschrijven van standaardaanpakken ontstaat een gelijk speelveld en een gelijkwaardig beschermingsniveau. Het milieuhygiënische belang van het stellen van algemene regels aan bodemsanering is groot. Het merendeel deel van de saneringen heeft betrekking op kleinschalige en eenvoudige verontreinigingssituaties. Daarbij gaat het om een aanzienlijke hoeveelheid sterk verontreinigde bodem, die met toepassing van regels op een zorgvuldige manier kan worden ontgraven en indien van toepassing op een uniforme manier kan worden gesaneerd.

10.2 Beleidskeuzes

Maatregelen door standaardaanpakken

De regels voor saneren van de bodem geven de initiatiefnemer de keuze tussen twee standaardaanpakken: afdekken of verwijderen door ontgraven. Afdekken vindt plaats door het aanbrengen van een afdeklaag bestaande uit een laag grond of baggerspecie of een duurzaam aaneengesloten verharding. Het ontgraven van de verontreinigde bodem vindt plaats tot de kwaliteitsklasse van de grond die geldt voor die locatie[47]. Een combinatie van afdekken en verwijderen door ontgraven is ook mogelijk. Daarnaast moeten, indien nodig, aanvullende maatregelen worden genomen om blootstelling aan uitdamping te voorkomen door het aanbrengen van een dampdichte laag of extra ventilatievoorzieningen. Door het uitvoeren van meetonderzoek in de binnenlucht moet worden aangetoond dat de maatregelen tegen uitdamping effectief zijn. Mochten de standaardaanpakken niet toereikend zijn, dan is maatwerk mogelijk.

Toepassingsbereik standaardaanpakken

De regels in dit Aanvullingsbesluit sluiten geen stofgroepen uit. De voorgeschreven standaardaanpakken bieden voldoende garanties om voor alle stoffen de risico's aan blootstelling te beperken. In de Rijksregels voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem is geen ondergrens opgenomen. Gemeenten kunnen in het omgevingsplan wel een minimumomvang bepalen. Als bodemsanering aan de orde is, is dit vaak een voorwaarde om een andere activiteit, zoals het bouwen van een huis, te kunnen uitvoeren. Bij die voorwaarde in het omgevingsplan kan eventueel een minimum omvang worden bepaald.

Maatwerk

Voor veel situaties zijn de standaardaanpakken afdoende, maar voor een aantal situaties voldoet deze aanpak mogelijk niet. De gemeente kan voor een saneringsaanpak maatwerkregels in het omgevingsplan opnemen, bijvoorbeeld als de bodemopbouw of de bodemkwaliteit in een specifiek gebied daartoe aanleiding geeft. Dit kan ook aan de orde zijn in gebieden met veel bodemvreemd materiaal als gevolg van slootdempingen of in gebieden met veel aaneengesloten verhardingslagen

[47] Tot tenminste het niveau van de waarde die gelijk is aan de waarde voor de bodemfunctieklasse landbouw/natuur, wonen of industrie waarin de landbodem op grond van het Besluit bodemkwaliteit is ingedeeld,

ter borging van klimaatadaptatie. Het is nadrukkelijk niet het doel om andere dan de standaard saneringsaanpakken te verbieden of innovatie tegen te gaan.

De initiatiefnemer heeft de mogelijkheid om met een verzoek om een maatwerkvoorschrift een alternatieve aanpak aan te vragen. De gemeente neemt een besluit over het verzoek om een maatwerkvoorschrift, maar kan ook ambtshalve een maatwerkvoorschrift opleggen.

Bevoegd gezag

De gemeente is behoudens enkele uitzonderingen (zie paragraaf 3.4.1 van deze toelichting), evenals bij de milieubelastende activiteiten graven en toepassen van grond, bevoegd gezag bij de activiteit saneren van de bodem. De gemeente legt de gebiedskwaliteit vast, beoordeelt de melding, beslist over maatwerkregels en is belast met het toezicht en de handhaving. De gemeente heeft zo zicht op de totale keten.

10.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

- *Geen gevalsbenadering.* De Wet bodembescherming ging uit van de gevalsbenadering van een bodemverontreiniging. De Omgevingswet laat deze gevalsdefinitie los en stelt de activiteit centraal.

- *Alle gemeenten bevoegd gezag*. De gemeente is, behoudens enkele uitzonderingen (zie paragraaf 3.4.1 van dit besluit), het bevoegd gezag voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem. Onder Wet bodembescherming waren de provincies en de grotere gemeenten bevoegd gezag.

- *Geen beperkingen.* De randvoorwaarden (bijvoorbeeld limitatieve lijst met toegestane stofgroepen) die golden voor het toepassen van de regels uit het Besluit uniforme regels, zijn geschrapt. Onder de Omgevingswet zijn de mogelijkheden voor standaard aanpakken uitgebreid naar alle stofgroepen.

- *Twee standaardaanpakken.* De regels omtrent uniforme saneringen uit het Besluit uniformeren saneringen kende vier categorieën: immobiel, mobiel, tijdelijk uitplaatsen en Projectgebied De Kempen. De categorie immobiel, die functiegericht saneren tot doel had, komt terug in de standaard aanpakken van de milieubelastende activiteit saneren van de bodem. Tijdelijk uitplaatsen en het overig projectmatig grondverzet (zonder saneringsdoelstelling) zijn in activiteit graven in bodem opgenomen.
  De categorie Projectgebied de Kempen is niet meer noodzakelijk omdat afwijkende eisen een aan saneringsaanpak voor deze regio desgewenst in een omgevingsplan kunnen worden opgenomen. De regels uit de Regeling uniforme saneringen voor de categorie projectgebied De Kempen zijn opgenomen in de bruidsschat, die bij inwerkingtreding van de Omgevingswet direct onderdeel is van het omgevingsplan voor een aantal aangewezen gemeenten in de regio de Kempen. De Regeling uniforme saneringen bevatte ook een specifieke saneringsaanpak voor de sanering van (niet publiek toegankelijke) spoorweggronden (aanbrengen ballastmateriaal of splitbed). Mocht een dergelijke sanering noodzakelijk zijn, dan kan door middel van een maatwerkvoorschrift afgeweken worden van de standaardaanpak.

- *Meer algemene regels*. De saneringsaanpakken hebben minder randvoorwaarden (bijvoorbeeld geen lijst met toegestane stofgroepen) en er zijn meer mogelijkheden om van de algemene regels af te wijken (via maatwerkregels voor een gebied of maatwerkvoorschriften voor een individuele locatie). De verwachting is dat voor verontreinigingen die een afwijkende aanpak rechtvaardigen (bijvoorbeeld mobiele verontreinigingen) de initiatiefnemer met het bevoegd gezag in gesprek zal gaan over een afwijkende saneringsaanpak en deze invullen via maatwerkvoorschriften.

- *Geen eindbeslissing bevoegd gezag.* Na afloop van de sanering wordt er geen besluit meer over het evaluatieverslag genomen, maar kan worden volstaan met het informeren van het bevoegd gezag hierover.

- *Wanneer en hoe moet worden gesaneerd zijn apart geregeld.* De gemeente geeft in het omgevingsplan aan bij welke (bouw)activiteiten maatregelen moeten worden genomen. Voor die maatregelen kan de gemeente verwijzen de standaardaanpakken saneren van de bodem uit het Besluit activiteiten leefomgeving.

- *Gelijkwaardig beschermingsniveau:* de standaardaanpakken voor saneren van de bodem zijn gebaseerd op best bestaande technieken en vormen door de uniformiteit de basis voor een gelijkwaardig beschermingsniveau. De doelstellingen doelmatig beschermen van de gezondheid, het beschermen van de kwaliteit van de bodem en het beheer van afvalstoffen, begrenzen de maatwerkmogelijkheden voor gemeenten.

10.4 Effecten

- *Minder vergunningen, meer algemene regels:* De reikwijdte van de algemene regels is vergroot, onder meer door de algemene regels voor alle soorten verontreiniging van toepassing te verklaren.

- *Gebruiksvriendelijk:* De regels voor saneren van de bodem zijn beknopt en duidelijk geformuleerd. De meest voorkomende saneringsaanpakken zijn opgenomen via modules in algemene regels. Door de keuze voor landelijke regelgeving, zijn de regels uniform en daardoor makkelijker toe te passen door aannemers en adviseurs. Gemeenten hoeven niet zelf standaardmethodes te omschrijven in het omgevingsplan. In de formulering van de verhardingslaag is verduidelijkt wat daar "in elk geval" onder wordt verstaan.

- *Minder bestuurlijke lasten:* de regels voor saneren van de bodem zijn door het Rijk gesteld, waardoor gemeenten niet individueel de locatie onafhankelijke (voornamelijk) technische voorschriften hoeven vast te stellen.

- *Snellere procedures*: Het hanteren van algemene regels met meldingsplicht in plaats van beschikkingen betekent dat de uitvoering van activiteiten, zoals bouwplannen, sneller kan plaatsvinden, waardoor de maatschappelijke kosten afnemen. De goedkeuring op het evaluatieverslag is vervallen.

- *Vermindering onderzoekslasten*: onder de nieuwe regelgeving is het in veel situaties niet meer nodig om fysiek bodemonderzoek uit te voeren. Vaak kan worden volstaan met het raadplegen van de kaart met aandachtsgebieden voor bodemonderzoek uit het omgevingsplan eventueel aangevuld met een historisch onderzoek (vooronderzoek NEN 5725). Alleen bij situaties waarbij de locatie verdacht is of er onvoldoende informatie beschikbaar is, is fysiek bodemonderzoek nodig.

10.5 Saneren van de bodem onder de Omgevingswet

Het ontstaan van de plicht tot saneren van de bodem

Het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit) kent, anders dan onder de Wet bodembescherming, geen zelfstandige saneringsplicht. Wel blijven de regels uitgangspunt voor de aanpak van historische verontreinigingen. Saneren van de bodem wordt altijd gekoppeld aan een activiteit. In het omgevingsplan wordt aangegeven voor welke activiteiten (in ieder geval voor een bouwactiviteit op een bodemgevoelige locatie) de bodemkwaliteit een rol speelt. Zie hoofdstuk 7 over Bouwen op verontreinigde grond. De gemeente schrijft in het omgevingsplan voor of en zo ja, welke maatregelen, met het oog op het gebruik in combinatie met de aanwezige bodemkwaliteit,

moeten worden genomen. De gemeente kan voor de te nemen maatregelen verwijzen naar de milieubelastende activiteit “saneren van de bodem”, waar twee standaardaanpakken zijn beschreven met de instandhoudingsplicht. De gemeente kan ook een andere maatregel opnemen, in de vorm van een maatwerkregel in het omgevingsplan. Voor de motivatie van een andere saneringswijze, bijvoorbeeld een in-situ-sanering, kan gebruik worden gemaakt van de resultaten van de Beleidsvernieuwing Bodem (Bever) en van de handreiking voor het maken van keuzen en afspraken over de aanpak van mobiele verontreinigingen (Rosa). Een overzicht van saneringstechnieken is opgenomen op de landelijke website www.bodemrichtlijn.nl.

Een initiatiefnemer kan ook een bodemsanering op eigen initiatief uitvoeren en daarbij gebruik maken van de regels van de milieubelastende activiteit saneren van de bodem, al dan niet met een verzoek om een maatwerkvoorschrift.

Bij een toevalsvondst worden in principe alleen beheermaatregelen genomen waarmee directe contactmogelijkheden worden voorkomen, maar een sanering kan niet altijd worden uitgesloten.

Standaardaanpakken

De activiteit saneren van de bodem kent twee standaardaanpakken: het ontgraven van verontreinigde grond tot de kwaliteitsklasse zoals aangegeven in het omgevingsplan en het aanbrengen van een afdeklaag (laag grond of baggerspecie van voldoende dikte en kwaliteit of een duurzaam aaneengesloten verharding).

Standaardaanpak afdekken
In veel gevallen volstaat het aanbrengen van een afdeklaag. Deze kan bestaan uit een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag of het aanbrengen van een laag grond. Een laag grond heeft een standaarddikte van één meter. Onder de afdeklaag wordt als regel een signaallaag aangebracht, die tot doel heeft te waarschuwen voor verontreiniging die zich onder die signaallaag bevindt. Dit geldt in het bijzonder bij uitvoering van werkzaamheden in de bodem tot onder de afdeklaag. Aan de aard van de signaallaag worden geen specifieke eisen gesteld. Een signaallaag hoeft bijvoorbeeld niet te worden aangebracht indien de afdeklaag wordt aangebracht op kleigrond of veengrond en de afdeklaag wordt opgebouwd uit een bovenlaag van teelaarde en een onderlaag van zand. In dat geval geeft de zandlaag voldoende signalerende werking. In geval van een afdeklaag bestaat uit zand op een onderliggende bodem die ook uit zand bestaat, ontbreekt deze signalering en moet een hiervan afwijkende constructie, zoals bijvoorbeeld een geodoek, onder de afdeklaag worden aangebracht. Als sprake is van aanvoer van grond van elders gelden de regels voor het toepassen van grond voor het aanbrengen van een afdeklaag.

Afdekken kan ook plaatsvinden door een aaneengesloten verhardingslaag. Door het aanbrengen van een verhardingslaag wordt de verontreiniging geïsoleerd. De verhardingslaag is een afdeklaag, bestaande uit beton, asfalt, stelconplaten of flinke oppervlakten aaneengesloten bestrating met klinkers en tegels. Als deze constructies duurzaam en aaneengesloten zijn uitgevoerd, kunnen blootstellingrisico’s in voldoende mate worden tegengegaan. Via maatwerkregels kan de gemeente in het omgevingsplan voorwaarden opnemen voor het gebruik van de standaard aanpak afdekken, bijvoorbeeld een maximale percentage duurzaam aaneengesloten verhardingslagen als het niet gewenst is dat grote oppervlakten worden aangebracht.

Standaardaanpak ontgraven
Zeker voor situaties waarbij een dunne laag met sterk verontreinigde grond aanwezig is, kan de bodemsanering op eenvoudige wijze worden gerealiseerd door het verwijderen van de betreffende verontreinigde laag door middel van ontgraven. De verontreinigde grond wordt afgevoerd van de locatie. Binnen het te ontwikkelen gebied dient minimaal de kwaliteitsklasse van de grond op die locatie behaald te worden, zoals aangegeven op de bodemfunctieklassekaart van de gemeente. Dit kan de kwaliteitsklasse landbouw/natuur, wonen of industrie zijn. De

gemeente heeft de mogelijkheid om voor een of meerdere stoffen een afwijkende waarde vast te stellen. Het resultaat van de bodemsanering wordt gecontroleerd door de milieukundige begeleider, onderdeel verificatie controlemonsters van de putbodem en indien van toepassing ook de putwanden worden genomen en geanalyseerd op de te saneren stoffen. Indien blijkt dat de kwaliteitsklassen niet overeenkomen, zal aanvullend gegraven moeten worden. Uiteraard wordt alleen gegraven binnen de begrenzing van de locatie die gesaneerd wordt (lees: waar de ontwikkeling plaatsvindt waarvoor de sanering nodig is).

Combinaties van standaardaanpakken: ontgraven en afdekken
Het is ook mogelijk om de beide standaardaanpakken te combineren. Ter plekke van een tuin kan de verontreiniging worden verwijderd tot de waarde als bedoeld in artikel 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving, terwijl de vloer of de fundering van het gebouw kan functioneren als een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag.

Meldingen

Tenminste vier werken voordat met de activiteit saneren van de bodem wordt begonnen, moet de initiatiefnemer de activiteit melden. De meldplicht heeft niet tot doel om volledige beoordeling van de activiteit vooraf door het bevoegd gezag mogelijk te maken. Als de melding is gedaan, mag de activiteit onder de gestelde voorwaarden plaatsvinden. Het bevoegd gezag controleert het meldingsformulier en bijbehorende rapporten en documenten. De controle wordt niet gevolgd door een formeel besluit (beschikking) in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. In verband met het toezicht op de naleving is het van belang dat het bevoegd gezag op de hoogte is van eventuele wijzigingen in de gegevens die eerder met betrekking tot de bodemsanering zijn gemeld. Dergelijke wijzigingen kunnen zich ook voordoen door onvoorziene omstandigheden. Als gebleken is dat als gevolg van de wijziging de voorgenomen activiteit niet meer in overeenstemming is met de melding, dan kan het bevoegd gezag in het kader van de handhaving aan de saneerder meedelen aan welke eisen van de melding niet is voldaan. Deze mededeling is geen besluit (beschikking) in de zin van artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht.

In verband met de handhaving is het wenselijk een termijn te stellen voor de melding door de initiatiefnemer aan het bevoegd gezag van de voltooiing van de bodemsanering.

Instemming eindresultaat sanering

Ten hoogste vier weken na het beëindigen van de activiteit wordt het bevoegd gezag geïnformeerd over de resultaten van de sanering, in de vorm van een evaluatieverslag. Er vindt geen instemming meer plaats van het bevoegd gezag.

Dit verslag, dat de initiatiefnemer moet overleggen, is een gestandaardiseerd rapport met gedetailleerde informatie over de gerealiseerde uitvoering. Dat stelt de toezichthouder in staat om het resultaat te toetsen aan de eisen van het Besluit activiteiten leefomgeving.
De milieubelastende activiteit saneren van de bodem biedt twee standaardaanpakken, met concrete middelvoorschriften. Bij de uitvoering van de sanerende werkzaamheden wordt ondersteund door een systeem van erkenningen. Door de melding en informatieplichten vooraf is toezicht en handhaving mogelijk tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. Bij beëindiging van de activiteit geldt een informatieplicht, waarbij de initiatiefnemer een evaluatierapport moet overleggen met informatie over de gerealiseerde uitvoering. De onzekerheid over of het saneringsresultaat toereikend is, bestaat vooral bij de saneringsmethode afgraven en niet zozeer bij de saneringsmethode leeflaag.
Het eindoordeel is met name van belang als de sanering plaatsvindt in samenhang met bouwen en er enige tijd zit tussen afronding sanering en start bouwen (bijvoorbeeld bij bedrijfsbeëindiging en doorverkoop). Een mogelijkheid is dat de gemeente de saneringsplicht op basis van het omgevingsplan buiten toepassing verklaart op de betreffende locatie op het moment dat de sanering is uitgevoerd. Daarnaast kan de eigenaar aan de gemeente verzoeken de verplichting tot

saneren uit het omgevingsplan te schrappen. Wanneer dit een locatiespecifieke verplichting betreft kan deze worden aangepast; bij een algemene regel kan een dit met een maatwerkvoorschrift gebeuren. Daarnaast staat het de gemeente altijd vrij om de eigenaar op een andere wijze te informeren dat naar tevredenheid van de gemeente aan de saneringsplichten is voldaan.

Nazorg

In dit Aanvullingsbesluit is – net zoals in het Besluit uniforme saneringen- afgezien van de plicht om een nazorgplan op te stellen, omdat het opstellen van een nazorgplan voor eenvoudige standaardsaneringen geen toegevoegde waarde oplevert en bovendien een onevenredige belasting betekent voor diegene die saneert. Voor de saneringsaanpak waarbij een afdeklaag wordt aangebracht zijn in dit Aanvullingsbesluit instructieregels opgenomen, die er toe leiden dat beperkingen in het gebruik na afloop van een uitgevoerde sanering worden opgenomen in het omgevingsplan. Zo wordt geborgd dat de aangebrachte afdeklaag in stand wordt gehouden en waar nodig hersteld en/of vervangen wordt.

11 Milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen

11.1 Inleiding

11.1.1 Algemeen

Het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie gebeurt in Nederland op grote schaal. Nederland ligt in de delta van de rivieren Rijn, Maas, Schelde en IJssel en in de strijd tegen het water is grondverzet altijd een belangrijk middel geweest. Baggeren, ophogen van polders, dijken bouwen, zandsuppleties: het zijn activiteiten die bij het Nederlandse rivieren-, polder- en kustlandschap behoren. Daarnaast is Nederland een land dat een sterke bevolkingsontwikkeling heeft doorgemaakt (5 miljoen inwoners in 1900, tegen 17 miljoen nu) waarbij die groei ook gepaard is gegaan met behoefte aan woningbouw, bedrijventerreinen en infrastructuur en daarmee ook met een omvangrijke grondverzetsopgave. Ook nu en in de toekomst zal het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie dagelijks aan de orde zijn.

De regels over het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn gesteld vanuit de doelstelling duurzaam bodembeheer en circulaire economie. Dat wil zeggen een balans zoeken tussen enerzijds bescherming van de bodemkwaliteit voor mens en milieu, en anderzijds gebruik maken van geschikte bouwstoffen, grond en baggerspecie voor de realisatie van eerdergenoemde maatschappelijke ontwikkelingen.

Het Aanvullingsbesluit bodem voegt drie milieubelastende activiteiten in waarvoor regels worden gesteld:

- toepassen van bouwstoffen;
- toepassen van grond en toepassen van baggerspecie. De regels voor toepassen van grond en baggerspecie kennen een verbijzondering voor diepe plassen, grootschalige toepassingen, verspreiding van baggerspecie en tarragrond;
- toepassen van mijnsteen en toepassen van vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg. De regels voor toepassen van mijnsteen kennen een verbijzondering voor grootschalige toepassingen.

De regels die gelden voor de Milieubelastende activiteiten toepassen zijn grotendeels afkomstig uit het Besluit bodemkwaliteit. Een deel van de regels uit het Besluit bodemkwaliteit is ingebouwd in het Besluit activiteiten leefomgeving. De systematiek van de wet en de keuzes die daar gemaakt zijn, hebben gevolgen gehad voor de wijze waarop die regels zijn ingebouwd (zie paragraaf 11.2). Een ander deel is ingebouwd in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Het deel van de regels dat in het Besluit bodemkwaliteit achterblijft is in dit Aanvullingsbesluit vernummerd, beter gestructureerd en aangevuld met een aantal regels uit de Regeling bodemkwaliteit. De regels, die voorheen waren opgenomen in het Besluit bodemkwaliteit, zijn in principe beleidsneutraal overgezet, met enkele aanpassingen als gevolg van de evaluatie van het Besluit bodemkwaliteit in 2011 en als toezeggingen van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat in reactie op enkele recente negatieve berichten over grondverzet. In een brief van de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat van 11 december 2018[48] zijn maatregelen aangekondigd die in dit besluit zijn vastgelegd (zie paragraaf 11.1.2).

De regels voor het opslaan van grond en baggerspecie zijn apart geregeld als milieubelastende activiteit (zie hoofdstuk 9 opslaan van grond en baggerspecie). Voor het opslaan op de locatie van ontgraven zijn regels gesteld onder de milieubelastende activiteit graven.

[48] Kamerstukken II, 2018/19, 30015, 56.

11.1.2 Beleidsontwikkelingen

In het voorjaar van 2011 is het Besluit bodemkwaliteit onderwerp geweest van een evaluatie, uitgevoerd door en met de bij de uitvoering betrokken overheden en het bedrijfsleven.[49] De geconstateerde knelpunten zijn aangepakt aan de hand van een verbeterplan. Een aantal knelpunten is opgelost door de stelselherziening van de Omgevingswet: het aanwijzen van een coördinerend bevoegd gezag, verduidelijken van de normadressant en verduidelijking van het kader waarbinnen van de door het Rijk vastgestelde regels mag worden afgeweken. Andere knelpunten uit de evaluatie zijn meegenomen bij de inbouw van (een deel van) het Besluit bodemkwaliteit in de Omgevingswet. Dit zijn onder andere:

- De kernbegrippen functionele toepassing waarin grond en baggerspecie kunnen worden toegepast en het begrip partij waarvoor een milieuverklaring wordt verstrekt zijn verduidelijkt. Hiermee wordt beoogd om de discussies in de praktijk te verminderen. Ook de definities van partijen bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn verduidelijkt.
- De normstelling voor het verspreiden van baggerspecie op landbouwgrond is aangescherpt en daarmee toegesneden op het landbouwkundig gebruik. Tegelijkertijd is voor het verspreiden van baggerspecie op landbouwpercelen de afstand van het landbouwperceel tot de watergang niet meer beperkt tot de naastliggende percelen maar tot 10 km. De gecombineerde aanpassing van de norm en afstandsmaat zijn doorgevoerd om discussies in de praktijk over de van toepassing zijnde regels op te heffen.
- Een nieuw milieuhygiënische toetsingskader voor het toepassen van grond en baggerspecie in diepe plassen wordt geïntroduceerd dat specifiek is toegesneden op het beschermen van de kwaliteit van het oppervlaktewaterlichaam en het grondwaterlichaam. Het toetsingskader zal worden opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit. Dit komt voort uit aanbevelingen van de werkgroep Diepe plassen die is ingesteld naar aanleiding van het advies van de commissie Verheijen.[50]
- Voor knelpunten op het gebied van de informatiepositie van toezichthouders wordt verwezen naar hoofdstuk 16.

Ook een verplichting die voortvloeit uit de Green Deal[51] wordt in dit besluit geëffectueerd. Een belangrijke voorwaarde voor het welslagen van de Green Deal kwaliteitsverbetering AVI-bodemas (ook wel aangeduid als AEC-bodemas) is het uitfaseren van de mogelijkheid om bouwstoffen onder IBC-condities toe te passen.

Als gevolg van recente incidenten is aan de Tweede Kamer een aantal toezeggingen gedaan[52]:

- vergunningplicht voor diepe plassen. Verondiepingen van diepe plassen zijn force projecten, zowel in financieel opzicht als in volume (tot miljoenen m^3), met een mogelijke invloed op de natuurwaarde en ecologie en een uitvoeringstermijn van 10 jaar. Met een vergunningplicht wordt geborgd dat de beoordeling van de noodzaak van een verondieping goed wordt onderbouwd en gemotiveerd. Op een besluit is dan bezwaar en beroep mogelijk. Een vergunning biedt ook de mogelijkheid om voorschriften in de vergunning op te nemen, gebaseerd op de locatie specifieke omstandigheden en de herkomst van de toe te passen grond en baggerspecie.
- omzetting van de in de Regeling bodemkwaliteit doorgevoerde verduidelijking van de regels rond bodemvreemd materiaal (met name plastics);
- omzetting van de in de Regeling bodemkwaliteit[53] doorgevoerde verduidelijking van de regels rondom het vooronderzoek;

[49] Evaluatie Besluit bodemkwaliteit, AgentschapNL, 29 april 2011. De resultaten van de evaluatie zijn samengebracht in een rapportage die op 29 juni 2011 aan de Tweede Kamer is verzonden (Kamerstukken II, 2011/12, 300 15, nr. 44).
[50] Verantwoord grootschalig toepassen van grond en baggerspecie. Rapport van deskundigencommissie, juni 2009.
[51] Green Deal Verduurzaming nuttige toepassing AEC-bodemas, GD 076, juli 2018.
[52] Brief van 11 december 2019, TK 2018/19, 30015, nr. 56.

- invoeren van een informatieplicht voor AVI-bodemas-granulaat en immobilisaat en een specifieke informatieplicht voor gereinigde grond[54] om te borgen dat het bevoegd gezag op de hoogte is van deze toepassingen met het oog op de controle van de kwaliteit van het product en met het oog op het hergebruik nadat de toepassing zijn functionaliteit heeft verloren.

Daarnaast wordt voor de omgang met (potentieel) zeer zorgwekkende stoffen (ZZS-en) verwezen naar paragraaf 3.4.

11.2 Consequenties inbouw stelsel omgevingsrecht

De Omgevingswet hanteert een zevental uitgangspunten die leidend zijn voor de stelselherziening: strikte (her)implementatie Europeesrecht, gelijkwaardig beschermingsniveau, flexibiliteit (afwegingsruimte en maatwerkmogelijkheden), aansluiten bij bestaande rollen en verantwoordelijkheden van burgers, bedrijven en overheid, aansluiten bij bestaande bestuurlijke taakverdeling, vertrouwen en geen ingrijpende vernieuwing handhavingsinstrumentarium. Genoemde uitgangpunten hebben gevolgen gehad voor de wijze waarop de regels voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie, door dit Aanvullingsbesluit, in het stelsel van de Omgevingswet, zijn ingebouwd.

<u>Plaatsgebonden activiteiten</u>

De wet integreert het omgevingsrecht dat ziet op plaatsgebonden activiteiten van burgers, bedrijven en overheden in de fysieke leefomgeving. Niet-plaatsgebonden activiteiten met gevolgen voor de fysieke leefomgeving, zoals de stoffen- en productenregelgeving uit de Wet milieubeheer, zijn (nog) niet in de wet opgenomen. Deze regels krijgen in de toekomst bij de inbouw in de Omgevingswet een apart regime.

Het Besluit bodemkwaliteit bevat regels die zich richten tot degene die bouwstoffen, grond en baggerspecie toepast ter bescherming van de fysieke leefomgeving en stelt product-gerelateerde regels die zich richten tot andere actoren in de keten van bouwstoffen, grond en baggerspecie. Alleen de regels voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn ingebouwd in regelgeving onder de Omgevingswet. De niet-plaatsgebonden regels die zich richten tot de producent, importeur, transporteur, handelaar van bouwstoffen en de regels die zich richten tot degene die onderzoeken verrichten en milieuverklaringen afgeven voor bouwstoffen, grond en baggerspecie achter gebleven in het Besluit bodemkwaliteit. Daarnaast zijn de regels voor de kwaliteitsborging (zogenoemde kwalibo-regels) achtergebleven in het Besluit bodemkwaliteit. Inbouw van deze regels in dit Aanvullingsbesluit, zou vooruitlopen op de keuzes voor het apart regime, die met de inbouw van niet-plaatsgebonden activiteiten gemaakt worden en die voor alle relevante niet-plaatsgebonden activiteiten gelden.

De kwaliteitseisen voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn nodig voor zowel het toepassen (Besluit activiteiten leefomgeving) als voor het afgeven van een milieuverklaring voor bouwstoffen, grond en baggerspecie (Besluit bodemkwaliteit). Uit oogpunt van consistentie zijn de kwaliteitseisen net als voorheen opgenomen in het Besluit bodemkwaliteit, en wordt in het Besluit activiteiten leefomgeving naar deze kwaliteitseisen verwezen. Hiermee is geborgd dat zowel de toepasser (Besluit activiteiten leefomgeving) als degene die een milieuverklaring opstelt ten behoeve van dat toepassen (Besluit bodemkwaliteit) werkt met dezelfde kwaliteitseisen.

<u>Maatwerk</u>

[53] Regeling van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, van 28 november 2018, nr. IENW/BSK 2018/255698, tot wijziging van de Regeling bodemkwaliteit (actualisering verwijzingen normdocument 2018.2) en enkele andere regelingen (verwijzing naar normdocumenten), Stcrt 2018, 68042.
[54] Brief van 20 november 2018, II 2017/18, 28 663, 72.

In het Besluit activiteiten leefomgeving is de mogelijkheid voor het stellen van maatwerkvoorschriften en maatwerkregels ruim geboden, zodat – met enkele uitzonderingen – over alle bepalingen maatwerkvoorschriften en maatwerkregels kunnen worden gesteld. Deze systematiek wijkt af van de regels in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit kende deze mogelijkheid alleen, onder voorwaarden, voor het toepassen van grond en baggerspecie. De belangrijkste voorwaarde voor het toestaan van maatwerk (gebiedsspecifiek beleid), was het handhaven van het standstill beginsel op gebiedsniveau, dat wil zeggen dat bij maatwerk de bodemkwaliteit binnen een bepaald aangewezen gebied niet mag verslechteren. Deze voorwaarde uit het Besluit bodemkwaliteit is omgezet in een instructieregel en in een voorwaarde voor het stellen van soepelere kwaliteitseisen binnen het bodembeheergebied. De instructieregel richt zich zowel tot gemeenten als waterbeheerders, die bij het vaststellen van maatwerkregels of voorschriften die een versoepeling van de in het Besluit activiteiten leefomgeving gestelde kwaliteitseisen inhouden een bodembeheergebied moeten aanwijzen. Een belangrijke voorwaarde voor het stellen aan soepelere kwaliteitseisen is dat toe te passen partijen grond of baggerspecie afkomstig moet zijn uit dit aangewezen bodembeheergebied.

Het ruim bieden van maatwerkmogelijkheden zorgt er ook voor dat dit mogelijk wordt voor toepassingen, waarbij dit voorheen niet mogelijk was: het toepassen van bouwstoffen, het verspreiden van baggerspecie op de landbodem en het grootschalig toepassen van grond en baggerspecie.

Het is niet de verwachting dat van de mogelijkheid tot het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften voor deze toepassingen veelvuldig gebruik zal worden gemaakt.
Bij het toepassen van bouwstoffen zijn er beperkingen. In de bouwstoffenketen zijn, naast degene die bouwstoffen toepast, andere normadressanten (de producent, importeur, transporteur, verhandelaar) betrokken die namelijk gebonden zijn aan het Besluit bodemkwaliteit, dat op rijksniveau voor het product kwaliteitseisen stelt. Het is op grond van dit besluit uitsluitend toegestaan om bouwstoffen op de markt te brengen, die ten minste voldoen aan deze kwaliteitseisen. Het is daarom niet mogelijk de kwaliteitseisen met maatwerk te versoepelen, enkel te verscherpen. Het hanteren van de kwaliteitseisen van het Besluit bodemkwaliteit voorkomt dat er opnieuw bouwstoffen onder IBC-condities worden toegepast[55].
De kwaliteitseisen voor bouwstoffen in het Besluit activiteiten leefomgeving zijn gesteld met het oog op de bescherming van het milieu. Deze kwaliteitseisen bieden een voldoende generiek beschermingsniveau. Daardoor is de verwachting dat maatwerk alleen aan zal orde zijn in specifieke situaties waar bijzondere bescherming nodig is. Tot op heden is gebleken dat van de mogelijkheid tot aanscherping van deze kwaliteitseisen in de provinciale milieuverordening voor grondwaterbeschermingsgebieden en waterwingebieden geen gebruik is gemaakt.
Het verspreiden van baggerspecie op de landbodem betreft gebiedseigen materiaal en vanuit een doelmatig beheer van afvalstoffen liggen strengere kwaliteitseisen niet voor de hand. Daarnaast zijn de kwaliteitseisen aangescherpt op landbouwkundig gebruik van de percelen waarop baggerspecie wordt verspreid. Maatwerk zal alleen in specifieke situaties aan de orde zijn.
Bij grootschalige toepassingen, waarbij eveneens een projectbesluit is vastgesteld, is geen maatwerk mogelijk.

Hoe de toepassing van de flexibiliteit in het stelsel zal uitpakken bij het vinden van de balans tussen beschermen en benutten, zal in praktijk worden gemonitord en onderdeel zijn van de wettelijke evaluatie.

<u>Afvalstoffen</u>
De regels van de milieubelastende activiteit toepassen van grond en baggerspecie gelden voor alle kwaliteiten grond en baggerspecie, dus ook voor het toepassen van schone grond en baggerspecie (kwaliteitsklasse landbouw/natuur). Grond en baggerspecie die wordt toegepast is in de regel een afvalstof in de zin van de kaderrichtlijn afvalstoffen, omdat het materiaal is waarvan men zich

[55] Green Deal Verduurzaming nuttige toepassing AEC-bodemas, GD 076, juli 2018.

ontdoet. Op grond van de kaderrichtlijn afvalstoffen is voor handelingen met afvalstoffen een vergunning vereist, tenzij lidstaten de mogelijkheid scheppen om vrijstelling te verlenen van de vergunningplicht binnen de in artikel 24 en artikel 25 van de kaderrichtlijn afvalstoffen genoemde voorwaarden. Voor de regels van dit Aanvullingsbesluit over het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie is gebruik gemaakt van de mogelijkheid die artikel 24 van de Kaderrichtlijn afvalstoffen biedt. Als een lidstaat een handeling als nuttige toepassing interpreteert, die niet in bijlage IIB KRA staat, ligt de bewijslast volledig bij de lidstaat. Daarom is voor het toepassen van bouwstoffen (gereguleerd in paragraaf 4.123) en het toepassen van grond en baggerspecie (gereguleerd in paragraaf 4.124) en het toepassen van mijnsteen en vermengd mijnsteen (gereguleerd in paragraaf 4.125), gemotiveerd waarom die activiteit kan worden gekwalificeerd als nuttige toepassing. Daarbij is tevens aangegeven waarom een toepassing die schijnt te lijken op een verwijderingshandeling in bijlage IIA KRA desondanks niet als verwijderingshandeling, maar toch als nuttige toepassing moet worden gekwalificeerd.

De status van afvalstof vervalt veelal pas nadat de partij daadwerkelijk functioneel is toegepast en niet als uit de milieuverklaring blijkt dat de partij toepasbaar is.

Bouwstoffen, grond en baggerspecie zijn in een aantal gevallen geen afvalstof, omdat er geen sprake is van ontdoen maar winning/productie, dan wel omdat er een einde-afval-regeling van toepassing is. Om te voorkomen dat een toepasser zich telkens de ingewikkelde vraag moet stellen of sprake is van een afvalstof of niet, zijn de regels voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie altijd van toepassing ongeacht de afvalstatus van de toegepaste materialen. Dit is niet anders dan onder het Besluit bodemkwaliteit.

Toezicht en handhaving
Een goede samenwerking tussen de handhavingspartners in de keten is een noodzaak om de kwaliteit van grondstromen goed vast te stellen, zodat de grondstromen gebruik worden voor de projecten waarvoor ze geschikt zijn. Ook de initiatiefnemers en opdrachtgevers hebben hierin een rol. Het toezicht door de ILT op degene die in opdracht grond en baggerspecie toepast is in dit Aanvullingsbesluit geregeld door in het Omgevingsbesluit een aparte bepaling op te nemen. De bestaande handhavingsbevoegdheden van de ILT zijn hiermee beleidsneutraal overgezet.

11.3 Beleidskeuzes

Toepassingsbereik: functionele toepassing

Bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen en vermengd mijnsteen mogen alleen onder algemene regels worden toegepast in een functionele toepassing. De omschrijving van wat kan worden gezien als een functionele toepassingen moet daarom duidelijk zijn omschreven. Om die reden zijn de aanduiding van verschillende soorten functionele toepassingen verduidelijkt en specifieker gemaakt. Voor de doorgevoerde wijzigingen en een toelichting op de functionele toepassingen wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting.

Bij de melding wordt extra informatie gevraagd, ter onderbouwing van de functionaliteit van de toepassing, om de toets op de functionaliteit voor initiatiefnemer en toezichthouder expliciet te maken.

Diepe plassen: nieuw toetsingskader

Grond en baggerspecie worden in een diepe plas toegepast voor opvullingen van diepe plassen voor het bevorderen van de natuurwaarde of recreatieve waarde van de diepe plas, het stabiliseren van wanden, of het ontwikkelen van landbodem voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden of recreatieterreinen

Met het nieuwe milieu-hygiënische toetsingskader wordt, voor een deel van de te onderzoeken stoffen, een nieuwe bepalingsmethode en nieuwe kwaliteitseisen voor de bescherming van het grond- en oppervlaktewater geïntroduceerd. Deze nieuwe kwaliteitseisen en bepalingsmethode

worden in de Regeling bodemkwaliteit opgenomen. Hiervoor wordt een aparte juridische procedure doorlopen, waarbij tijdens de consultatie inspraak op het nieuwe kader mogelijk is. De nieuwe bepalingsmethode geeft een realistischer beeld van de biologische beschikbaarheid van de in de grond en baggerspecie aanwezige stoffen en de effecten op de kwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater. De nieuwe bepalingsmethode is gebaseerd op een extractie met een mildere concentratie van salpeterzuur (0,43M HNO_3), ook wel Aqua Nitrosa genoemd.
De nieuwe kwaliteitseisen sluiten beter aan bij de doelstellingen uit de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn.

Wanneer een diepe plas volledig wordt gedempt (en dus geen oppervlaktewater meer is), moet de toegepaste grond in de afdeklaag voldoen aan de kwaliteitseisen van de omringende landbodem.

Diepe plassen: vergunningplicht en mer-beoordeling

De afgelopen 10 jaar is het aantal initiatieven tot het verondiepen van een diepe plas toegenomen. In 2017 en 2018 is de nodige maatschappelijke onrust ontstaan rondom een aantal verondiepingsprojecten. Bij deze projecten was discussie over nut en noodzaak en de mate van verondieping, de betrokkenheid van belanghebbenden en de controle op de kwaliteit van geïmporteerde grond en baggerspecie. Door de beschikbare bergingscapaciteit en het aanbod uit eigen land is de import van buitenlandse grond en baggerspecie de laatste jaren toegenomen. Gezien de maatschappelijke onrust is in 2018 een evaluatie uitgevoerd naar de wettelijke kaders voor het verondiepen van diepe plassen en het toezicht daarop. De Tweede Kamer is op 11 december 2018 (Kamerstukken II 2018/19, 27625, nr. 456) over de uitkomsten van de evaluatie geïnformeerd. In deze brief is het belang van transparante besluitvorming, duidelijke regels toegespitst op de specifieke situatie en betrokkenheid van de omgeving bij de voorbereiding van een initiatief genoemd. Daarom wordt voor het verondiepen van een diepe plas via dit besluit in het Besluit activiteiten leefomgeving een vergunningplicht aangewezen voor de lozingsactiviteit.

Het verondiepen van een diepe plas is een ingrijpend project dat verschillende activiteiten omvat die onder de Omgevingswet zijn gereguleerd. Met dit besluit wordt het toepassen van grond en baggerspecie als milieubelastende activiteit aangewezen in het Besluit activiteiten leefomgeving, en daarnaast wordt het verondiepen van een diepe plas ook aangewezen als een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam en een beperkingengebiedactiviteit met betrekking tot een waterstaatswerk. Daarnaast moet het initiatief tot verondieping in overeenstemming zijn met de regels in het omgevingsplan en de voorschriften over beëindiging van de zandwinning in de oorspronkelijke verleende ontgrondingsvergunning.

Voor het verondiepen als beperkingengebiedactiviteit geldt ingevolge het Besluit activiteiten leefomgeving al een vergunningplicht voor rijkswateren of de waterschapsverordening (regionale wateren; alle waterschappen hanteren een vergunningplicht voor grootschalig dempen). Voor het verondiepen als milieubelastende activiteit en als lozingsactiviteit is voorzien in algemene regels en wordt nu tevens een vergunningplicht ingesteld voor de lozingsactiviteit, dit gecombineerd met een mer-beoordelingsplicht. Met de mer-beoordelingsplicht worden bij de beoordeling van de lozingsactiviteit ook andere milieueffecten beoordeeld dan de gevolgen voor het watersysteem (bijvoorbeeld de daarmee gepaard gaande effecten voor geluid, lucht, etc.). Daarmee worden al die effecten integraal onderdeel van het besluitvormingsproces. Hiermee kunnen voorschriften in de lozingsvergunning worden opgenomen die zo nodig ook maatwerk kunnen inhouden op de algemene regels over het toepassen van grond en baggerspecie in het Besluit activiteiten leefomgeving.
Omdat sprake is van een activiteit die voor een belangrijk deel in het oppervlaktewaterlichaam plaatsvindt, is de beoordeling van de effecten in het kader van de onderscheiden juridische activiteiten, en met name de wateractiviteiten en de milieubelastende activiteit, sterk met elkaar verweven. Vanuit de oogmerken van de wateractiviteiten wordt het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas getoetst op het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste, het beschermen en verbeteren van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen en het vervullen van de maatschappelijke

functies door watersystemen. Voor de lozingsactiviteit zijn daarnaast enkele beoordelingsregels voor de milieubelastende activiteit van overeenkomstige toepassing. Vanuit de milieubelastende activiteit moet het waarborgen van de veiligheid, het beschermen van de gezondheid en het beschermen van het milieu, waaronder het beschermen en verbeteren van de kwaliteit van lucht, bodem en de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen, het zuinig gebruik van energie en grondstoffen en een doelmatig beheer van afvalstoffen aandacht krijgen, en zo nodig tot aanvullende voorschriften leiden. Het wordt gelet op de verwevenheid van de beoordeling van de onderscheiden juridische activiteiten bij het verondiepen van diepe plassen wenselijk geacht om een voorafgaande integrale beoordeling te verzekeren, waarbij in samenhang wordt getoetst of er bij de voorgenomen uitvoering van de activiteit sprake kan zijn van aanzienlijke milieueffecten, en zo ja, hoe deze aanzienlijke milieueffecten op een samenhangende wijze kunnen worden gereguleerd.

Om een voorafgaande integrale beoordeling van alle aspecten te waarborgen, wordt het verondiepen van een diepe plas aangewezen als mer-beoordelingplichtig project in bijlage V bij het Omgevingsbesluit. In die bijlage zijn projecten aangewezen, waarvoor integraal beoordeeld moet worden of er aanzienlijke milieugevolgen kunnen optreden. In de bijlage zijn tevens de daarbij behorende besluiten aangewezen, bij de voorbereiding waarvan de mer-beoordeling moet plaatsvinden. Voor het verondiepen van een diepe plas is het besluit over de vergunning voor de lozingsactiviteit aangewezen. Als sprake is van een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam in beheer bij het Rijk, is de Minister van Infrastructuur en Waterstaat hiervoor bevoegd gezag.

Gezien de omvang van veel verondiepingsprojecten en de grote hoeveelheden grond en baggerspecie die worden toegepast, kunnen de eventueel optredende effecten op de grondwater- en oppervlaktewaterkwaliteit, de natuur en de ecologische waarden, maar ook op de omgeving gedurende de verondieping groot zijn. Als belangrijke nadelige milieugevolgen kunnen worden uitgesloten, hoeft geen milieueffectrapport te worden gemaakt. De mer-beoordeling kan ook leiden tot het verbinden van voorschriften aan de omgevingsvergunning voor de lozingsactiviteit om het tegengaan van belangrijke nadelige milieugevolgen te borgen, waarbij die voorschriften ook andere gevolgen voor het milieu kunnen betreffen dan die welke volgen uit het oogmerk van de regels voor de wateractiviteiten. Artikel 16.53 van de Omgevingswet waarborgt dat bij het nemen van het besluit over de vergunning voor de lozingsactiviteit het bevoegd gezag voor de wateractiviteit rekening moet houden met alle gevolgen die het project voor het milieu kan hebben, ook als die gevolgen zouden vallen buiten het oogmerk van de activiteit waaraan de vergunningplicht is gekoppeld.

Op bovenbeschreven wijze wordt in de vergunningprocedure ook bezien of de verondieping voldoet aan eisen van functionaliteit van de toepassing en of de verondieping daadwerkelijk recht doet aan bijvoorbeeld de te ontwikkelen natuurwaarden of andere functionele doelstellingen van de herinrichting. Het verondiepen van een plas is bijvoorbeeld functioneel als grond en baggerspecie wordt toegepast om de wanden van de plas te stabiliseren, om de natuurwaarde of recreatieve waarde te bevorderen of om de plas tot landbodem te ontwikkelen.

Voor de samenstelling van de toe te passen grond en baggerspecie gelden voorts algemene rijksregels met generieke samenstellingseisen. Hiermee wordt een minimaal beschermingsniveau geborgd. Voor zover de locatiespecifieke omstandigheden dit vereisen, kan in de vergunning van de generieke samenstellingseisen gemotiveerd worden afgeweken en is daarmee maatwerk mogelijk.

Gelet op de keuze om de mer-beoordeling te koppelen aan een omgevingsvergunning voor een lozingsactiviteit is de waterbeheerder (het dagelijks bestuur van een waterschap en voor de rijkswateren de minister van Infrastructuur en Waterstaat) het bevoegd gezag. Vanwege bovenbeschreven samenhang tussen de verschillende juridische activiteiten verdient bij het verondiepen van een diepe plas toepassing van artikel 2.2 van de wet (rekening houden met elkaars taken en bevoegdheden en afstemming tussen bestuursorganen) bijzondere aandacht. Zo

zal de waterbeheerder bij de beoordeling van de lokale hinder met de gemeente afstemmen. In de regel zal het zwaartepunt van de milieueffecten in het waterspoor liggen, nu verondiepingsprojecten merendeels plaatsvinden ter verbetering van de waterkwaliteit of om waterstaatkundige redenen. Mocht in een specifiek geval echter blijken dat beoordeling van andere dan wateraspecten doorslaggevend is en het meer voor de hand ligt dat de gemeente die integrale milieubeoordeling uitvoert en de vergunning verleent, dan kan gebruik worden gemaakt van de flexibiliteitsregeling van artikel 5.16 van de wet, die het mogelijk maakt dat de waterbeheerder de bevoegdheid voor de vergunning voor de wateractiviteiten, inclusief de bijbehorende mer-beoordeling, aan de gemeente overdraagt. De gemeente moet hiermee wel instemmen. Het nieuwe bevoegd gezag is na vergunningverlening ook het bevoegd gezag voor toezicht en handhaving op de verleende vergunning. Het overdragen van deze bevoegdheid kan bijvoorbeeld aan de orde zijn indien er vrijwel uitsluitend belangen spelen die specifiek de gemeente aangaan (bijvoorbeeld indien een diepe plas (gedeeltelijk) wordt gedempt, uitsluitend om woningbouw mogelijk te maken).

De waterbeheerder is bevoegd gezag voor zowel de lozingsactiviteit als de beperkingengebiedactiviteit. De omgevingsvergunningen voor de lozingsactiviteit en de beperkingengebiedactiviteit kunnen in één aanvraag of in aparte aanvragen worden aangevraagd.

Verspreiding baggerspecie op de landbodem: verspreidingsnormen en afstandsnorm

Het Nederlandse polderlandschap bestaat uit een stelsel van polders waar via bemaling de waterstand door de waterschappen op een afgesproken peil wordt gehouden. Om de afvoercapaciteit van deze sloten en watergangen op peil te houden worden met een cyclus van eens in de 5-10 jaar uitgebaggerd. Het uitgebaggerde materiaal is door afkalven, afspoeling en intrappen (door vee) in de sloten en watergangen terecht gekomen en wordt al eeuwenlang op de direct aan de sloten en watergangen grenzende percelen toegepast.

Voor verspreiden van baggerspecie op de landbodem bij landbouwkundig gebruik zijn specifieke kwaliteitseisen van toepassing die zijn gebaseerd op het principe van toxische druk van *het mengsel van verontreinigende stoffen* dat in de baggerspecie aanwezig is. Deze kwaliteitseisen zijn aangescherpt zodat ze beter aansluiten bij het landbouwkundig gebruik. Tegelijkertijd is de mogelijkheden tot verspreiden niet meer beperkt tot het aangrenzende perceel, maar ook mogelijk op landbouwpercelen op een afstand van 10 kilometer van de locatie waarvan de baggerspecie afkomstig is. Waterschappen hebben met de afstandsmaat van 10 kilometer binnen het gebied van herkomst de mogelijkheid om op relatief korte afstand van het baggeren een bestemmingsperceel te zoeken waarvan de bodemgesteldheid verbeterd moet worden.

Dit leidt tot een betere afstemming op het landbouwkundig gebruik en voorkomt discussies over wat als aangrenzend perceel moet worden beschouwd. Met deze kwaliteitseisen is een balans gevonden tussen het benutten van de baggerspecie voor het verbeteren van de bodemgesteldheid en het beschermen van de agrarische producten afkomstig van landbouwgronden. Hiermee wordt de bodemgesteldheid van die aangrenzende percelen, vaak met een agrarische functie, hersteld of verbeterd.

Hiermee is het mogelijk dat gebiedseigen baggerspecie binnen een beheergebied kan worden toegepast, waarbij rekening wordt gehouden met landbouwkundig gebruik.

Door het gebruik van gebiedseigen baggerspecie voor het verbeteren van het landbouwkundig gebruik, wordt op het niveau van het poldergebied standstill beoogd en wordt voorkomen dat veel afvoer van baggerspecie uit het gebied of aanvoer uit andere gebieden plaatsvindt. Bovendien draagt baggerspecie vaak bij aan de bodemvruchtbaarheid van landbouwgronden.

In artikel 10.3 van de wet is vanwege het belang van het onderhoud van het watersysteem de verplichting opgenomen voor eigenaren van aan watergangen grenzende percelen om de vrijkomende baggerspecie uit deze watergangen op hun perceel te ontvangen. Waterschappen zullen bij voorkeur gebruik maken van deze verplichting, maar in sommige gevallen is verspreiding vanwege het gebruik van het aan de watergang grenzende perceel voor

woondoeleinden ongewenst of onmogelijk. In die gevallen voorziet de afstandsmaat in een vergroting van de mogelijkheden voor het waterschap om op vrijwillige basis met terreineigenaren binnen het poldergebied te zoeken naar een geschikte bestemming voor de baggerspecie.

Voor het verspreiden van baggerspecie op landbouwgrond om de bodemgesteldheid te verbeteren wordt vaak gebruik gemaakt van een weilanddepot. Dit depot is geen tijdelijke opslag als bedoeld in de milieubelastende activiteit tijdelijke opslag maar een voorziening ten behoeve van de definitieve toepassing van de baggerspecie. Het weilanddepot is een voorziening die voorkomt dat de opgebrachte baggerspecie vanwege de hoeveelheid vocht in de baggerspecie, wegvloeit van het perceel waar het is opgebracht en zo de sloten van dat perceel vult. Bij een weilanddepot wordt van de bouwvoor een kade gemaakt waarbinnen de baggerspecie wordt ingebracht. De baggerspecie wordt toegepast onder het regime voor verspreiden van baggerspecie op de landbodem (zie artikel 4.1275). In een weilanddepot hoeven geen bodembeschermende voorzieningen te worden aangebracht. Nadat de baggerspecie is ingedroogd worden de kades door de baggerspecie geploegd en wordt het perceel weer voor agrarische doeleinden ingezet.

Maatwerk toepassen mijnsteen en vermengde mijnsteen

Voor het toepassen van mijnsteen en met grond en baggerspecie vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg zijn aparte regels gesteld. Hiervoor bestaan twee redenen. In de eerste plaats voldoet vermengde mijnsteen niet aan de omschrijving van het begrip grond. In de tweede plaats beogen de specifieke regels recht te doen aan de bijzondere problematiek in de voormalige mijnbouwgebieden, waar grote hoeveelheden mijnsteen en vermengde mijnsteen geconcentreerd en niet terugneembaar zijn toegepast.

De specifieke regels voor de voormalige mijnbouwgebieden houden in dat mijnsteen en vermengde mijnsteen daar mag worden toegepast volgens regels die overeenkomen met de regels voor het toepassen van grond en baggerspecie. De essentie hiervan is dat de mijnsteen en vermengde mijnsteen, anders dan bij bouwstoffen, niet terugneembaar hoeven te worden toegepast. Ze worden na toepassen dus blijvend onderdeel van de bodem. In verband daarmee gelden onder meer andere kwaliteitseisen.

Ten opzichte van de eerdere regeling in het Besluit bodemkwaliteit zijn enkele zaken gewijzigd. In het Besluit bodemkwaliteit was een voorwaarde voor het toepassen van vermengde mijnsteen in de mijnbouwgebieden dat de gemeente of waterbeheerder daarvoor lokaal beleid had vastgesteld in een nota bodembeheer. De betrokken bestuursorganen, op één gemeente na, hebben in dat kader lokaal beleid vastgesteld dat via het overgangsrecht nog enige tijd geldig is. Na afloop van het overgangsrecht of zoveel eerder als de gemeente of waterbeheerder wenselijk acht, gelden de kwaliteitseisen van artikel 4.1284. De gemeente of waterbeheerder kan maatwerkvoorschriften of maatwerkregels stellen, waarin van die eisen wordt afgeweken.

De beleidsvrijheid die gemeenten hebben voor het stellen van kwaliteitseisen via maatwerk is niet langer begrensd door de interventiewaarde bodemkwaliteit. Dat sluit aan bij de wens van de betrokken gemeenten om voor van nature voorkomende verontreinigingen een afwijkende kwaliteitseis boven de interventiewaarde bodemkwaliteit vast te mogen stellen. Uit onderzoek[56] is gebleken dat in de mijnsteen in enkele gevallen van nature voorkomende gehalten nikkel zijn aangetroffen boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. Via maatwerkregels en maatwerkvoorschriften kunnen de betrokken overheden mijnsteen met een gehalten boven de interventiewaarden bodemkwaliteit in de mijnsteengebieden toepassen.

IBC-variant voor bouwstoffen: uitfaseren

[56] Onderzoek naar natuurlijke gehalten stoffen in mijnsteen, LievenseCSO, 25 april 2016.

Onder de Omgevingswet is het niet meer mogelijk om bouwstoffen, die niet voldoen aan de maximale emissiewaarden voor niet-vormgegeven bouwstoffen toch toe te passen, door gebruik te maken van het toepassingskader voor IBC-bouwstoffen. Het toepassen van IBC-bouwstoffen past namelijk niet meer in het streven naar een circulaire economie en wordt uitgefaseerd. Hiervoor is een aantal redenen. IBC-bouwstoffen kunnen na beëindiging van hun toepassing in een volgende levensfase niet in de normale recyclingketen van bouwstoffen worden opgenomen. Zij zouden dan alleen opnieuw als IBC-bouwstoffen kunnen worden toegepast. Daarnaast blijft er altijd een risico op verontreiniging van de bodem en het oppervlaktewater bestaan. De isolerende voorzieningen die bij het toepassen van IBC-bouwstoffen moeten worden aangebracht, bieden op termijn niet altijd voldoende bescherming. Ten slotte is de kennis van gemeentelijke overheden van de risico's bij toepassing van IBC-bouwstoffen beperkt.

AVI-bodemas
Het toepassen van bouwstoffen onder IBC-condities betrof vrijwel uitsluitend AVI (Afval-verbrandingsinstallaties)-bodemassen. Als gevolg van in 2012 afgesloten Green Deal over AVI-bodemassen[57] is het mogelijk om het toepassen van IBC-bouwstoffen[58] uit te faseren. Doelstelling van deze Green Deal is om bodemassen zodanig te bewerken dat er een kwaliteitsverbetering optreedt, zodat toepassing niet meer onder IBC-omstandigheden nodig is en in 2020 alle AVI-bodemas wordt opgewerkt. Daarom is het toepassen van IBC-bouwstoffen onder de Omgevingswet niet meer mogelijk, behoudens overgangsrecht voor een periode van zes maanden om bestaande voorraden nog te kunnen afzetten.

Voor het uitfaseren van de IBC-bouwstoffen is ook het Besluit vrijstellingen stortverbod buiten inrichtingen gewijzigd. Dit wijzigingsbesluit maakt een einde aan de vrijstelling van het verbod om buiten een inrichting afvalstoffen op of in de bodem brengen, voor het toepassen van AVI-bodemas als IBC-bouwstof overeenkomstig het Besluit bodemkwaliteit.

Na inwerkingtreding van het Besluit activiteiten leefomgeving zullen IBC-bouwstoffen die vrijkomen uit werken of als afvalstof uit een bewerkingsproces zoals afvalverbranding, zodanig moeten worden bewerkt dat ze na bewerking voldoen aan de emissie-eisen voor bouwstoffen. Als bewerking niet mogelijk is, kan het materiaal worden gestort, na verleende ontheffing van het stortverbod. Op het tijdelijk uitnemen van IBC-bouwstoffen uit een IBC-toepassing die is aangelegd onder het Besluit bodemkwaliteit, blijven op grond van overgangsrecht de regels van dat Besluit bodemkwaliteit van toepassing.

Informatieplicht AVI bodemas granulaat, immobilisaat en gereinigde grond en baggerspecie

AVI-bodemas granulaat en immobilisaat
Voor het toepassen van bouwstoffen zijn geen meld- en informatieplichten opgenomen, behalve voor het toepassen van AVI-bodemas en immobilisaten. Vier weken voor aanvang van de activiteit moet het toepassen van AVI-bodemas en immobilisaten kenbaar worden gemaakt bij het bevoegd gezag door het verstrekken van specifieke gegevens en bescheiden (zie artikel 4.1258). Deze informatieplicht geldt niet als AVI-bodemas wordt gebruikt als toeslagmateriaal bij de productie van beton.

AVI-bodemas is het restproduct van de verbranding van huisvuil. Als gevolg van de Green Deal Verduurzaming AVI-bodemas, zijn AVI-bodemassen na 2020 zodanig opgewerkt dat het zonder isolerende voorzieningen kan worden toegepast in functionele toepassingen. De opgewerkte AVI-bodemas is een relatief nieuw product. Daarnaast is de keten van productie tot afzet van AVI-bodemas complex en kent veel spelers. Bij toezichthouders bestaat daarom behoefte om specifiek toezicht te kunnen houden op de kwaliteit van AVI-bodemas en de locatie van

[57] Green Deal Verduurzaming AEC-bodemassen afgesloten in 2012 tussen de Vereniging Afvalbedrijven en de toenmalige staatssecretaris van Milieu.
[58] IBC-bouwstof: bouwstof die vanwege de mate van emissie alleen met isolatie- beheers- en controlemaatregelen mag worden toegepast.

toepassing. Met de informatieplicht is geborgd dat altijd voorafgaand aan de toepassing de kwaliteit van het AVI-bodemas kenbaar is en de locatie bekend is.

Voor immobilisaten geldt ook een informatieplicht. Door toevoeging van bindmiddel en overige additieven worden bij immobilisaten verontreinigingen in bouwstoffen gebonden en emissies beperkt. Immobilisaten zijn vaak voor een deel samengesteld uit bouwstoffen die in ongebonden vorm niet voldoen aan de emissie-eisen van het Besluit bodemkwaliteit. Ook hiervoor bestaat de behoefte voor specifiek toezicht op de kwaliteit voor en na de gebruiksfase. Immers bij immobilisaten doet zich aan het einde van de levensduur het probleem voor dat deze verontreinigde stoffen bevatten die vrij kunnen komen als bij het verwijderen het immobilisaten wordt gebroken of verkleind.

Gereinigde grond en baggerspecie
Gereinigde grond en baggerspecie is grond of baggerspecie die zonder eerdere bewerking niet voor toepassing geschikt was en na bewerking door een erkende instantie op basis van de BRL7500 is gereinigd, kan wel voor toepassing geschikt zijn. Toezichthouders hebben de behoefte om specifiek toezicht te houden op de kwaliteit van de gereinigde grond en de wijze van toepassen.

Gereinigde grond die aan de kwaliteitseisen voldoet kan namelijk door zijn specifieke eigenschappen niet onder alle omstandigheden, zoals in het oppervlaktewater, worden toegepast. Daarom wordt in 2019 de normstelling en de onderzoeksmethode voor thermisch gereinigde grond (TGG) geëvalueerd[59]. Omdat gereinigde grond niet onder alle omstandigheden kan worden toegepast, is het bij verwijdering en hergebruik van belang om de herkomstlocatie te kennen en de nieuwe toepassingslocatie. Met een informatieplicht heeft het bevoegd gezag kennis van de kwaliteit van de toegepaste grond en de locatie waar deze wordt toegepast. De termijn voor het verstrekken van de informatie, voorafgaand aan de toepassing, bedraagt vier weken. Hierdoor heeft het bevoegd gezag de mogelijkheid om maatwerkvoorschriften te stellen ter bescherming van de bodem en het oppervlaktewater. Voor iedere volgende partij gereinigde grond die wordt toegepast, geldt een termijn van vijf werkdagen voor de informatieplicht.

11.4 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

De omzetting van de regels voor toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen heeft geleid tot verschillende wijzigingen ten opzichte van de situatie voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet. In deze paragraaf zijn de belangrijkste wijzigingen beschreven.

Systeem
- *Verdeling regels in het Besluit activiteiten leefomgeving en regels in het Besluit bodemkwaliteit.* Niet alle bepalingen van het Besluit bodemkwaliteit zijn in dit Aanvullingsbesluit opgenomen. De eisen aan de toepasser zijn opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving. Eisen aan andere normadressanten en productgerelateerde eisen vallen niet onder de scope van de omgevingswet en zijn daarom achtergebleven in het Besluit en de Regeling bodemkwaliteit.
- *Definities aangepast en afgestemd op de wet*. Zo heet de milieuverklaring nu milieuverklaring bodemkwaliteit, de erkenning in het kader van kwalibo is nu erkenning bodemkwaliteit. Een nuttige en functionele toepassing heet nu functionele toepassing.

Toepassen algemeen
- *Functionele toepassing verduidelijkt.* In de artikelen is duidelijker verwoord dat de toepasser uitsluitend bouwstoffen, grond en baggerspecie mag toepassen in functionele toepassingen.
- *Benaming klassen zijn aangepast.* Door het vervallen van de gevalsbenadering uit de Wet bodembescherming, waren de termen ernstig en niet-ernstig verontreinigd aan vervanging toe. Voor baggerspecie is aangesloten bij termen die beter duiden met wat voor materiaal je te maken hebt.

[59] Evaluatie genoemd in brief aan Tweede Kamer: TK, 2018-2019, 30015, nr.56.

Bouwstoffen

- *Informatieplicht AVI-bodemas granulaat en immobilisaat.*
  Voor deze bouwstoffen moet voorafgaand aan de toepassing informatie worden verstrekt aan het bevoegd gezag.
- *Vrijstelling milieuverklaring bouwstoffen zonder eigendomsoverdracht anders ingevuld.*
  De vrijstelling van milieuverklaring is uitgebreid voor alle vormgegeven bouwstoffen, die niet van vorm veranderen en onder dezelfde omstandigheden worden toegepast. Deze vormengegeven bouwstoffen zijn onder genoemde omstandigheden geen risico voor het milieu, zelfs als ze aan een andere eigenaar worden overgedragen. Dit zijn bijvoorbeeld stoeptegels, die in een andere straat in ongewijzigde vorm worden hergebruikt als verharding. Bij de niet-vormgegeven bouwstoffen is de vrijstelling van de milieuverklaring beperkt tot de tijdelijke uitname. Voor andere gevallen kan niet worden gesteld dat er geen risico's zijn voor het milieu, ook niet als het eigendom niet wordt overgedragen. Het Besluit bodemkwaliteit kende een vrijstelling van een milieuverklaring, als de bouwstoffen zonder eigendomsoverdracht opnieuw werden toegepast.

Grond en baggerspecie

- *Wijziging rechtsgevolg melding toepassen grond of baggerspecie.* Als het voornemen om grond of baggerspecie toe te passen niet is gemeld, is het toepassen niet toegestaan. Het achterwege laten van een melding heeft dus grote gevolgen. Dit is een verschil ten opzichte van de meldingsplicht die eerder in het Besluit bodemkwaliteit was opgenomen. Het niet naleven van die meldingsplicht betekende alleen dat een administratief voorschrift was overtreden. Dit had geen gevolgen voor het toepassen als zodanig. Het toepassen was ook zonder melding legaal, zo lang aan de inhoudelijke voorschriften van het Besluit bodemkwaliteit werd voldaan. De reden van deze wijziging is dat de melding onmisbaar is voor het houden van (risico)gestuurd toezicht. Dit instrument vervult in het systeem van algemene regels daarom een belangrijke functie.
- *Hoeveelheidsgrens vrijstelling natuurlijk persoon*. Omdat particulieren – natuurlijke personen - in bijvoorbeeld een tuin beperkt grondverzet uitvoeren, is een hoeveelheidsgrens opgenomen van 25 m^3. Hieronder gelden voor een particulier geen administratieve verplichtingen.
- *Verspreiden baggerspecie op de landbodem gewijzigd*. De kwaliteitseisen zijn aangescherpt en afgestemd op het landbouwkundig gebruik van de percelen waarop de baggerspecie wordt toegepast. Voor het verspreiden naast het aangrenzend perceel een afstandsmaat aangehouden van 10 kilometer bij het verspreiden van baggerspecie op landbouwpercelen, inclusief het gebruik van weilanddepots.
- *Kwaliteitseisen diepe plassen gewijzigd*. Voor het toepassen van grond en baggerspecie in diepe plassen zijn de kwaliteitseisen afgestemd op de kwaliteitseisen voor het oppervlaktewater en grondwater. Hierdoor zal een deel van de grond en baggerspecie, die nu in een diepe plas kan worden toegepast, een andere bestemming krijgen bijvoorbeeld toepassing op land of in de Rijks baggerspeciedepots.
- *Meer maatwerk mogelijk.* De mogelijkheden voor maatwerk voor verspreiden van baggerspecie, grootschalige toepassingen en het toepassen van bouwstoffen is in principe groter dan onder het Besluit bodemkwaliteit. De verwachting is dat hier beperkt gebruik van wordt gemaakt. Het gebruik van maatwerk in de praktijk wordt gemonitord.
- *Vergunningplicht met MER-beoordeling verondieping diepe plassen.* Naast de beperkingengebiedsactiviteitvergunning wordt ook een vergunningplicht ingesteld voor het functioneel toepassen en de lozingsactiviteit.
- *Informatieplicht gereinigde grond*. Voor deze materialen moet voorafgaand aan de toepassing informatie worden verstrekt aan het bevoegd gezag.

Mijnsteen

- *Verruiming maatwerk.* Maatwerk is nu, naar wens van de regio, ook mogelijk boven de interventiewaarde bodemkwaliteit vanwege natuurlijk verhoogde gehalten nikkel.

11.5 Effecten

- *Snellere procedures.* In dit Aanvullingsbesluit is een aantal begrippen verduidelijkt, is duidelijker omschreven wat functionele toepassingen zijn en is tevens verduidelijkt wanneer er sprake is van een melding dan wel een informatieplicht. Dit heeft als resultaat dat de toepassing van algemene rijksregels minder vaak zal leiden tot discussies en zorgt voor minder bestuurlijke en administratieve lasten.
- *Gebruikersvriendelijker.* De resterende bepalingen van het Besluit bodemkwaliteit zijn herschikt en gestructureerd waardoor duidelijker is welke eisen aan de milieuverklaringen worden gesteld.
- *Samenhangende benadering.* De inbouw van de regels voor toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie in de systematiek van de Omgevingswet zorgt voor een meer integrale en flexibele afweging.
- *Gelijkwaardig beschermingsniveau.* De eisen uit het Besluit bodemkwaliteit zijn voor een groot deel beleidsneutraal overgezet. Op onderdelen is er (meer) ruimte voor maatwerk, die door de decentrale overheden op verschillende wijze kan worden benut. De Omgevingswet biedt hiervoor kaders die de mogelijkheden tot maatwerk begrenzen. Het lokale bestuur heeft al ervaring met maatwerk bij het toepassen van grond en baggerspecie. De ervaring leert dat bij het toepassen van maatwerk de bescherming van de bodem nadrukkelijk in acht worden genomen. De regels voor bouwen, saneren, opslaan en toepassen van grond en baggerspecie komen in het omgevingsplan bij elkaar; een integrale en transparante afweging door het lokale bestuur kan helpen bij het maken van een verantwoorde keuze. Voor diepe plassen is een nieuw milieu-hygiënisch toetsingskader ontwikkeld. Dit kader biedt een betere onderbouwing voor een verantwoorde toepassing van grond en baggerspecie in een diepe plas.

11.6 Toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen onder de Omgevingswet

In hoofdzaak gaat het bij het toepassen van bouwstoffen, grond, baggerspecie en mijnsteen om het gebruik daarvan in een functionele toepassing met een kwaliteit die geschikt is voor die toepassing of voldoet aan de maatwerkregels die zijn gesteld. De aanduiding van die kwaliteit vindt plaats in een milieuverklaring die op grond van het Besluit bodemkwaliteit is afgegeven. Daarnaast gelden er, net als bij de andere milieubelastende activiteiten, meld- en informatieverplichtingen en zijn de regels over maatwerk aan de orde.

Functionele toepassing

Bij elke milieubelastende activiteit wordt in hoofdstuk 4 in een artikel aangegeven wat onder een functionele toepassing moet worden verstaan. Voor bouwstoffen betreft het artikel 4.1259, voor toepassen van grond en baggerspecie artikel 4.1269 en voor het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen artikel 4.1282. Voor de toelichting op deze artikelen wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting.

Kwaliteitseisen

Bij elke milieubelastende activiteit wordt in hoofdstuk 4 kwaliteitseisen gesteld. Voor bouwstoffen betreft dit artikel 4.1263, voor toepassen van grond en baggerspecie artikel 4.1273 en voor het toepassen van mijnsteen en vermengd mijnsteen artikel 4.1286. Voor de toelichting op deze artikelen wordt verwezen naar de artikelsgewijze toelichting.

Voor grond en baggerspecie zijn in artikel 4.1274 (grootschalige toepassing), in artikel 4.1276 (diepe plassen), in artikel 4.1277 (verspreiden) en in artikel 4.1278 (tarra-grond) specifieke kwaliteitseisen gesteld, in afwijking van artikel 4.1273.

Voor mijnsteen en vermengde mijnsteen zijn in artikel 4.1287 (grootschalige toepassing) specifieke kwaliteitseisen gesteld, in afwijking van artikel 4.1286.

Met een maatwerkregel of maatwerkvoorschrift kan van de kwaliteitseisen worden afgeweken. Hieraan zijn voorwaarden aan verbonden; zie de toelichting bij paragraaf 11.2 over maatwerk.

Kwaliteit van het toe te passen materiaal en milieuverklaring afgegeven overeenkomstig Besluit bodemkwaliteit

De kwaliteit van het toe te passen materiaal moet voldoen aan de kwaliteitseisen. Dit is een verantwoordelijkheid van degene die toepast. Voor het aantonen van die kwaliteit moet gebruik gemaakt worden van een milieuverklaring die overeenkomstig het Besluit bodemkwaliteit is afgegeven.

Meldplicht en informatieverplichtingen

Voor het toepassen van bouwstoffen gelden in principe geen meld- en informatieverplichtingen, met uitzondering van AVI-bodemassen en immobilisaten (artikel 4.1258).

Voor het toepassen van grond en baggerspecie geldt een meldplicht (artikel 4.1266) met onder meer een onderbouwing van de functionaliteit van de toepassing. Daarnaast is er een informatieplicht voor per partij op grond van artikel 4.1267 en 4.1268.

Voor het toepassen van mijnsteen en vermengd mijnsteen geldt een meldplicht (artikel 4.1280) met onder meer een onderbouwing van de functionaliteit van de toepassing. Daarnaast is er een informatieplicht per partij op grond van artikel 4.1281.

Voor een nadere uitleg en de concrete meld- en informatieverplichtingen wordt verwezen naar de artikelen en de toelichting daarop.

12 Milieubelastende activiteit het op of in de bodem brengen van meststoffen

12.1 Inleiding

Dit aanvullingsbesluit voorziet ook in de inbouw van het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen in het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit kwaliteit leefomgeving en het Omgevingsbesluit. Het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen waren gebaseerd op de Wet bodembescherming. Met het intrekken van de Wet bodembescherming is de juridische grondslag aan het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen ontvallen; omzetting van het besluit en de regeling was noodzakelijk. Hiertoe voorziet dit aanvullingsbesluit in een wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving: het op of in de bodem brengen van meststoffen is als nieuwe richtingaanwijzer in hoofdstuk 3 opgenomen (paragraaf 3.2.20). In hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn de algemene rijksregels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen ingevoegd. Ook zijn in het Besluit kwaliteit leefomgeving instructieregels voor het bevoegd gezag opgenomen en strekt de wijziging van het Omgevingsbesluit er toe enkele procedurele aspecten te regelen.

De algemene rijksregels in het Besluit activiteiten leefomgeving hebben tot doel de belasting van de bodem en het water door fosfaat- en stikstofhoudende verbindingen afkomstig uit meststoffen terug te dringen en om de emissie van stoffen die tot verzuring kunnen leiden te beperken. In lijn met het Besluit gebruik meststoffen zijn regels gesteld met beperkingen aan de periode waarin, de omstandigheden waaronder en de wijze waarop deze op of in de bodem kunnen worden gebracht.

De regels in dit aanvullingsbesluit zijn ook noodzakelijk ter implementatie van de nitraatrichtlijn[60], de kaderrichtlijn water[61] , de nec-richtlijn[62] en de zuiveringsslibrichtlijn.[63]

12.2 Beleidskeuzes

Toepassingsbereik

Dit aanvullingsbesluit bevat net als het Besluit gebruik meststoffen, regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen. Hieronder valt ook het vernietigen van de zode van gras op weidegronden. Meer concreet staan die regels in paragraaf 3.2.20 en de paragrafen 4.116, 4.117 en 4.118 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Deze paragrafen gelden voor landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden, tenzij in de regels nadrukkelijk anders bepaald.

Kleinschalig gebruik van meststoffen valt onder bepaalde voorwaarden buiten de reikwijdte. Zo valt een particulier huishouden, die niet meer dan 160 liter per jaar vaste mest op of in de bodem van zijn siertuin brengt, niet onder het toepassingsbereik

Paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving dat via dit aanvullingsbesluit aan het Besluit activiteiten leefomgeving wordt toegevoegd, geldt voor wat betreft meststoffen alleen voor

[60] Richtlijn nr. 91/676/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 december 1991, inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (PbEG 1991, L 375).
[61] Richtlijn nr. 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 oktober 2000, tot het vaststellen van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (PbEG L 327).
[62] Richtlijn 2001/81/EG inzake nationale emissieplafonds voor bepaalde luchtverontreinigde stoffen (PbEG L 309; hierna: NEC-richtlijn).
[63] Richtlijn nr. 86/278/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 juni 1986, betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw (PbEG 1986, L 278; hierna: zuiveringsslibrichtlijn).

de *nuttige* toepassing van meststoffen. Zodra geen sprake meer is van nuttige toepassing is sprake van het verwijderen van bedrijfsafvalstoffen. De laatstgenoemde categorie valt niet onder het toepassingsbereik, maar onder de reikwijdte van paragraaf 3.5.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Dit is een voortzetting van de regels zoals die voor inwerkingtreding van dit aanvullingsbesluit golden.

Bevoegd gezag

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is en blijft onder de Omgevingswet het bevoegd gezag voor het op of in de bodem brengen van meststoffen als bedoeld in paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Dit is in artikel 2.8 van het Besluit activiteiten leefomgeving geregeld.

Gelet op de aard van de taken en bevoegdheden ligt dit voor de hand. De regels strekken mede ter uitvoering van Europese verplichtingen en hangen nauw samen met de Meststoffenwet.

Maatwerk

De Omgevingswet kent de instrumenten vrijstellingen en ontheffingen niet. In plaats daarvan kan gebruik worden gemaakt van het instrument maatwerk. Met de aanwijzing van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag is omzetting van het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen naar de Omgevingswet niet van invloed op de mogelijkheid om in specifieke gevallen aangepaste voorschriften via maatwerk te stellen. Voor onverwachte en uitzonderlijke situaties die nog niet zijn te voorzien met een meer algemeen karakter kunnen ook algemene rijksregels vast worden gesteld in het Besluit activiteiten leefomgeving of via de ter uitvoering van de Omgevingswet vastgestelde uitvoeringsregeling.

Dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bevoegd gezag is laat onverlet dat lokale overheden maatwerkregels kunnen stellen. Zo kunnen bij maatwerkregel strengere gebruiksnormen worden vastgesteld ter bescherming van bijzondere gebieden, bijvoorbeeld een drinkwaterwinningsgebied, een kwetsbaar natuurgebied of de zone rond een ecologisch belangrijke beek. Dit kan de vorm hebben van een verbod op het gebruik van meststoffen.

Een maatwerkregel die een gebruiksnorm voor een bepaald gebied versoepelt zal een risico van overschrijding van de omgevingswaarden voor het grondwater en het oppervlaktewater betekenen. Dergelijk maatwerk is niet toegestaan (artikel 4.1198 van het Besluit activiteiten leefomgeving).

Andere maatwerkregels kunnen alleen gesteld worden als een lokale overheid kan motiveren dat dat nodig is vanwege “onvoorziene situaties, bijzondere gevallen of lokale omstandigheden”. Voor technische regels is dat meestal niet het geval. Bij het stellen van maatwerkregels zal in kaart gebracht moeten worden wat de gevolgen zijn voor het bereiken van de omgevingswaarden voor het grondwater, het oppervlaktewater en de ammoniakemissie. Maatwerk dat leidt tot een hogere belasting van het grondwater of het oppervlaktewater met stikstof of fosfaat of de lucht met ammoniak past niet binnen de randvoorwaarden van maatwerk en is daarmee niet toegestaan. Ook is het niet toegestaan om maatwerkregels te stellen die zouden leiden tot het niet toepassen van passende preventieve maatregelen of beste beschikbare technieken. Maatwerk dat bijvoorbeeld het verbod op uitrijden op een bevroren bodem zou opheffen is niet toegestaan. Ook kan een lokale overheid het uitrijseizoen via een maatwerkregel niet verlengen. Extreme weersomstandigheden zijn een *bovenregionale* bijzondere omstandigheid en de rijksregels kennen een voorziening op landelijk niveau (op grond van artikel 19.0 van de Omgevingswet). Een gemeente of provincie kan zich hier niet op beroepen.

Zuiveringsslib

De regels voor het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib is maar voor een beperkte en specifieke groep bedrijven relevant. Om die reden is er voor gekozen een aparte paragraaf in

hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving op te nemen, zodat wordt voorkomen dat degenen die niets met zuiveringsslib doen, onnodig worden belast met de voor zuiveringsslib geldende regels. De algemene regels gelden voor schoon zuiveringsslib. Dat zuiveringsslib is voornamelijk afkomstig uit de voedingsmiddelenindustrie. In uitzonderlijke gevallen wordt nog gebruik gemaakt van zuiveringsslib afkomstig rioolwaterzuiveringsinstallaties. Deze categorie is vergunningplichtig (het nieuwe artikel 3.48b van het Besluit kwaliteit leefomgeving). De aanvraag hiertoe dient bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit te worden ingediend.

Afvalwaterstromen

Het Besluit activiteiten leefomgeving heeft betrekking op een aantal afvalwaterstromen waaronder:
- afvalwater afkomstig van het reinigen en ontsmetten van dierenverblijven en veewagens,
- naspoelwater afkomstig van het reinigen en spoelen bij het melken,
- vrijkomende vloeistoffen afkomstig van het opslaan van vaste mest, champost en dikke fractie,
- vrijkomende vloeistoffen afkomstig van de opslag van kuilvoer of vaste bijvoedermiddelen, en
- afvalwater afkomstig van het reinigen van werktuigen, voertuigen en apparatuur, waarmee geen gewasbeschermingsmiddelen zijn toegepast.

Deze afvalwaterstromen kunnen worden verwijderd door:
a. het gelijkmatig verspreiden van deze afvalwaterstromen over landbouwgronden, en
b. het brengen in de mestkelder, waarna de stromen tezamen met de mest worden verspreid over de landbouwgronden.

Deze afvalwaterstromen zijn geen *dierlijke meststoffen* in de zin van de Meststoffenwet, omdat deze afvalwaterstromen *geen product zijn van dierlijke meststoffen*. Deze afvalstromen zijn ook geen *meststoffen* in de zin van Meststoffenwet, omdat deze *niet bestemd* zijn voor de toepassingen waarvoor meststoffen dienen. Het zijn afvalstoffen waarvoor het milieuhygiënisch verantwoord is om deze in geringe hoeveelheden (bereikt door gelijkmatige verspreiding) op de bodem te brengen. Dat deze enige hoeveelheden nutriënten bevatten maakt ze nog niet tot meststof.

De oorspronkelijke tekst van artikel 5 van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet strookte niet met bovenstaande in het Besluit activiteiten leefomgeving. Artikel 5 is daarom in dit aanvullingsbesluit aangepast, zodat is verzekerd dat de betreffende afvalwaterstromen met de inhoud van de mestkelder mogen worden gemengd en over de landbouwgronden kunnen worden uitgereden zonder dat daarbij - onbedoeld - de Meststoffenwet wordt overtreden.

Geen aparte (vrijstellings)regeling voor waterige fracties en reinigingswater

Water dat vrijkomt bij het reinigen van stallen is relatief schoon en mag gelijkmatig over de landbouwgronden worden verspreid. Dit is geregeld in artikel 4.813 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Waterige fracties komen vrij bij het verwerken van mest. Dat is relatief schoon afvalwater. Op grond van artikel 4.862 van het Besluit activiteiten leefomgeving kan dit afvalwater ook gelijkmatig over landbouwgronden worden verspreid. Voordat deze regels inwerking traden was dit geregeld in de Vrijstellingsregeling waterige fracties en reinigingswater 1998. Deze Vrijstellingsregeling was gebaseerd op de Wet bodembescherming en is vervallen. Nu het Besluit activiteiten leefomgeving voorziet in de mogelijk om afvalwater afkomstig van waterige fracties of reinigingswater over landbouwgronden uit te rijden is geen aparte voorziening meer nodig. Een aparte voorziening in verband met het verdwijnen van de grondslag van de vrijstellingsregeling via dit aanvullingsbesluit is dus niet nodig.

Natuurgronden

Onder natuurgronden worden natuurterreinen verstaan als bedoeld in de Meststoffenwet. In artikel 1, eerste lid, onder II, sub 2°, van die wet gaat het om een in Nederland gelegen natuurterrein dat de hoofdfunctie natuur heeft. Ook in artikel 3, tweede lid, van de

Meststoffenwet en de artikelen 25a en 32 van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet wordt gerefereerd aan een natuurterrein met de hoofdfunctie natuur. De reikwijdte van dit begrip is niet zo breed dat hieronder elk perceel met natuurschoon valt. Alleen die gebieden die erkend zijn als natuurgebied vallen onder het begrip natuurgrond. Het gaat om Natura 2000-gebieden en andere door de provincie als natuur aangemerkte gebieden. Onder de mestregelgeving vallen de natuurterreinen met een zogenaamde N-typering (N staat hier voor Natuur). Dat zijn door de provincie aangewezen percelen of gebieden waarvoor een specifiek natuurbeheer geldt, welke met een N-type wordt geduid, afhankelijk van het type beheer. De gronden met een N-type vallen niet onder hoofdstuk III van de Meststoffenwet waarin de basis van het gebruiksnormenstelsel (voor stikstof en fosfaat) is geregeld. De gebruiksnormen voor dierlijke mest op natuurgronden komen nu in het Besluit activiteiten leefomgeving. In het Besluit gebruik meststoffen was een begripsomschrijving van 'natuurterrein' opgenomen zonder een directe koppeling met de Meststoffenwet te leggen. Die koppeling is nu wel gelegd. Noch de aangepaste term 'natuurgronden' noch de aangepaste omschrijving betekenen een inhoudelijke wijziging ten opzichte van de situatie voordat dit aanvullingsbesluit in werking trad.

12.3 Wijzigingen ten opzichte de situatie voor de inwerkingtreding Omgevingswet

- *Zo min mogelijk verboden.* In het Besluit activiteiten leefomgeving is er voor gekozen zo min mogelijk bepalingen als verbod te formuleren. In dit aanvullingsbesluit is deze lijn bij het omzetten van het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen voortgezet. De artikelen die op of in de bodem brengen van meststoffen regelen, zijn - anders dan het Besluit gebruik meststoffen - niet als verbod geformuleerd. Voor de handhaafbaarheid maakt dit geen verschil.

- *Activiteit staat centraal.* In de regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen staat niet de verontreiniging zelf, maar de activiteit centraal: het gaat om het op of in de bodem brengen van meststoffen.

12.4 Effecten

Deze regelgeving komt op verschillende punten tegemoet aan de uitgangspunten van de Omgevingswet.

- *Gebruiksvriendelijk:* de artikelen zijn beknopter en duidelijker geformuleerd.
- *Integraler:* de inhoudelijke regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen en afvalwaterstromen die meststoffen bevatten staan nu in een besluit, te weten het Besluit activiteiten leefomgeving.

12.5 Het op of in der bodem brengen van meststoffen onder de Omgevingswet

Milieubelastende activiteit: werking van paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving

Via dit aanvullingsbesluit wordt een nieuwe pararaaf 3.2.20 aan het Besluit activiteiten leefomgeving toegevoegd. In deze paragraaf is de milieubelastende activiteit omschreven als het op of in de bodem brengen van meststoffen. Hieronder wordt ook het vernietigen van zode van gras op weidegronden verstaan.

De zode van gras heeft een vermestende werking; hierbij komt een aanzienlijke hoeveelheid nitraat vrij. Daarom is het nodig hiervoor regels te stellen. De *teelt* van graszoden valt niet onder de reikwijdte van deze paragraaf.

In paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving is vastgelegd welke algemene regels op de activiteit van toepassing zijn. Concreet zijn dit de algemene regels in de paragrafen 4.116 (Het op of in de bodem brengen van meststoffen), 4.117 (Het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib) en 4.118 (Het vernietigen van de zode van gras) van het Besluit activiteiten leefomgeving.

De algemene regels: paragrafen 4.116, 4.117 en 4.118 Besluit activiteiten leefomgeving

Dit aanvullingsbesluit voegt een drietal nieuwe paragrafen aan hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving toe: 4.116, 4.117 en 4.118. De algemene regels in deze paragrafen sluiten inhoudelijk aan bij die van het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen: deze bevatten voorschriften die beperkingen stellen aan de periode waarin, de omstandigheden waaronder en de wijze waarop meststoffen op of in de bodem worden gebracht. De artikelen gelden voor alle typen gronden (landbouwgronden, natuurgronden, overige gronden), tenzij specifiek iets anders is bepaald.

Aanwijzing bevoegd gezag via wijziging Omgevingsbesluit

Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is het bevoegd gezag. De aanwijzing van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag is via een wijziging van Besluit activiteiten leefomgeving opgenomen. Ook het Omgevingsbesluit is in verband hiermee aangepast. De reden om de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag aan te wijzen voor de regels voor de ten hoogste toegestane hoeveelheden toe te passen meststoffen is dat deze gebruiksnormen voor landbouwgronden in de Meststoffenwet zijn geregeld. Hiervoor is de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het bevoegd gezag. Omdat de natuurgronden en overige gronden niet onder de reikwijdte van de Meststoffenwet vallen, is destijds besloten om de gebruiksnormen voor deze gronden te regelen in het Besluit gebruik meststoffen. Deze regels verhuizen nu mee naar het Besluit activiteiten leefomgeving. Door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag aan te wijzen voor deze bepalingen in het Besluit activiteiten leefomgeving blijft het geheel aan gebruiksnormen onder één bevoegd gezag.

Voor wat betreft de technische voorschriften en de toegestane periodes voor toepassing van het gebruik van meststoffen zou het principe “decentraal, tenzij” hebben kunnen leiden tot het aanwijzen van de lokale overheid als bevoegd gezag. Dit is niet gedaan omdat deze voorschriften een onlosmakelijk geheel vormen met de hiervoor genoemde gebruiksnormen, die als een geheel zijn opgenomen in het actieprogramma Nitraatrichtlijn. Dat actieprogramma stelt de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit elke vier jaar op en bespreekt hij met de Europese Commissie. Door de bevoegdheid bij de minister te houden wil hij garanties aan de Europese Commissie kunnen blijven geven dat er niet, of slechts bij uitzondering, van de regels wordt afgeweken. Dit is mede van belang voor het in stand houden van de derogatie op de Nitraatrichtlijn. Ook is er rond bijvoorbeeld de toegestane uitrijdperiodes synergie als de handhavende partij zowel de regels van de Meststoffenwet als de voorschriften van het Besluit activiteiten leefomgeving handhaaft.

Invoeren vergunningplicht zuiveringsslib via wijziging Besluit kwaliteit leefomgeving

Daarnaast geldt er een vergunningplicht voor zuiveringsslib afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties. Die vergunningplicht, in de vorm van instructieregels aan het bevoegd gezag, is gerealiseerd door een wijziging van het Besluit kwaliteit leefomgeving in dit aanvullingsbesluit.

Typen gronden

Er wordt een onderscheid gemaakt in 3 hoofdcategorieën gronden: landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden. Op deze gronden kunnen grasland, weidegronden en

bouwland voorkomen (de subcategorieën). De drie hoofdcategorieën en de drie subcategorieën gronden kunnen bestaan uit klei, veen, zand of löss.

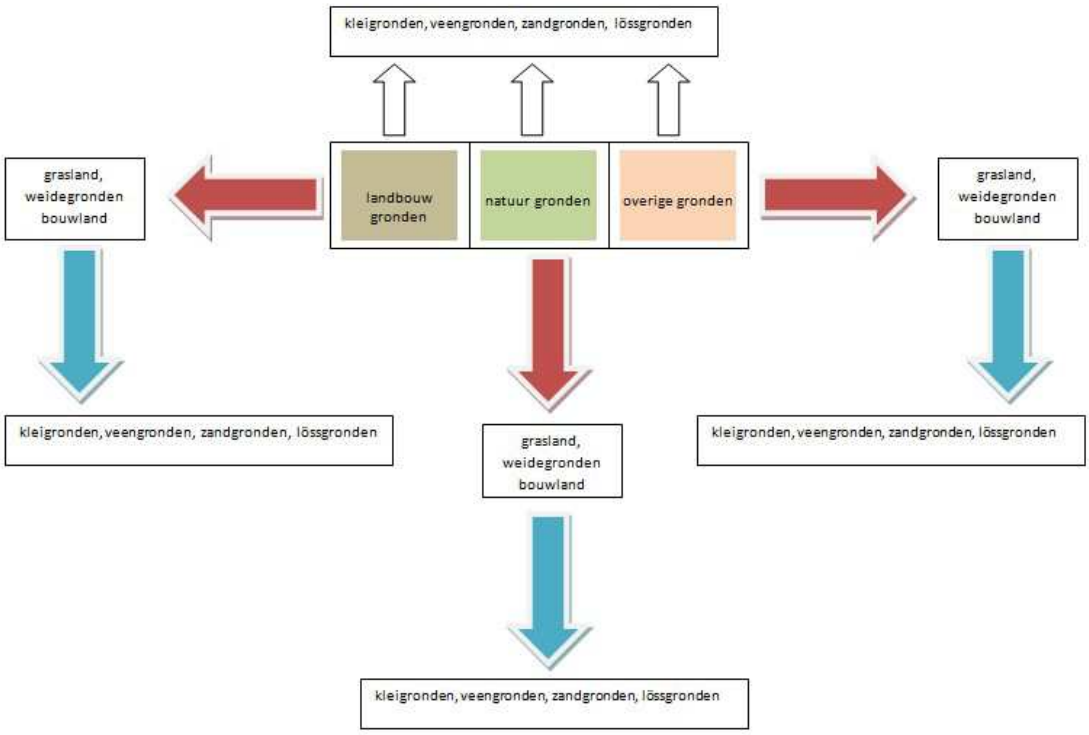

Nitraatrichtlijn

De Nitraatrichtlijn verplicht de lidstaten tot het stellen van een aantal regels inzake het bemesten Via dit aanvullingsbesluit zijn deze regels opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving.

Verhouding tot de Meststoffenwet

De verhouding van de regels onder de Omgevingswet ten opzichte van die in de Meststoffenwet is ongewijzigd gebleven. De Meststoffenwet stelt regels met het oog op de nuttige toepassing en het doelmatig gebruik van meststoffen. Meer concreet gaat het om regels voor het verhandelen van meststoffen, de afvoer van mestoverschotten en de productie van mest en gebruiksnormen. De Meststoffenwet beperkt zich tot het stellen van regels voor gronden die behoren tot de oppervlakte landbouwgrond van het bedrijf. Natuurgronden en overige gronden vallen hier buiten. Om te waarborgen dat op die gronden niet teveel fosfaat op of in de bodem wordt gebracht bevat het Besluit activiteiten leefomgeving via dit aanvullingsbesluit ook voor deze gronden een gebruiksnorm. Het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet is via dit aanvullingsbesluit aangepast om onduidelijkheden te voorkomen over het uitrijden van afvalwater met restanten dierlijke meststoffen.

13 Overige onderwerpen

13.1 Financiële instrumenten

Financiële instrumenten kunnen een belangrijke rol spelen bij een duurzaam beheer van de bodem. Naast verschillende instrumenten die een grondslag bieden om partijen aan te kunnen spreken[64], als er schade is ontstaan aan de fysieke leefomgeving, zoals de zorgplicht voor verontreinigingen die ontstaan zijn op of na 1 januari 1987 of de toevalsvondst met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid. Daarnaast zijn er instrumenten van financiële aard, zoals het instrument kostenverhaal bij schade of het beperken van schade aan de fysieke leefomgeving. De genoemde instrumenten zijn geen onderdeel van dit Aanvullingsbesluit, maar zijn via het hoofdspoor in de Omgevingswet of in de bijbehorende besluiten overgezet.

Daarnaast speelt het financieel instrumentarium subsidiering een rol. De subsidieregeling was opgenomen in het Besluit financiële bepalingen bodemsanering en de Regeling financiële bepalingen bodemsanering 2005, bekend als 'de bedrijvenregeling'. De grondslag voor het Besluit wordt de Kaderwet subsidies I en M, waaronder de subsidieregeling komt te hangen.

In deze paragraaf worden de meest relevante financiële instrumenten beschreven, zoals al opgenomen in de Omgevingswet en de bijbehorende besluiten.

Verhaal van kosten bij verontreiniging fysieke leefomgeving

De Omgevingswet kent het instrument om kosten te verhalen die door de overheid zijn gemaakt bij schade aan de fysieke leefomgeving. In de Wet bodembescherming was in artikel 75 de mogelijkheid tot verhaal van kosten opgenomen, welk instrument is geëvalueerd in 2007[65]. Deze Evaluatie Kostenverhaal geeft weer dat kostenverhaal destijds als instrument het meest geëigende middel was om zorg te dragen voor een bijdrage van het bedrijfsleven aan de maatschappelijke kosten van de aanpak van de historische bodemverontreiniging en daarmee aan het beginsel 'de vervuiler betaalt'. Dit beginsel is geïmplementeerd uit de richtlijn milieuaansprakelijkheid. De mogelijkheid om mede invulling te blijven geven aan het beginsel 'de vervuiler betaalt' is een van de redenen waarom dit instrument is opgenomen, om kosten van schade aan de fysieke leefomgeving te kunnen verhalen.

Financiële zekerheid

Het instrument financiële zekerheid kan worden ingezet bij het vooruitzicht dat maatregelen op termijn getroffen zullen worden, waarbij het bevoegd gezag de garantie wil hebben dat de veroorzaker te zijner tijd in staat zal zijn om de schadelast te dragen. De mogelijkheid om financiële zekerheid in te zetten is een discretionaire bevoegdheid van het bevoegde gezag, dat wil zeggen dat deze zekerheid kan worden gevraagd als het bevoegd gezag dat wenselijk acht.

Voor bodem kan financiële zekerheid worden gesteld voor het opruimen van nieuwe verontreinigingen indien dit door omstandigheden niet onmiddellijk mogelijk of wenselijk is. Op deze manier blijft de betaling van de kosten gewaarborgd en komt deze niet uiteindelijk voor rekening van de overheid.

Subsidie voor bodemsanering van bedrijfsterreinen

Het Besluit financiële bepalingen bodemsanering en de Regeling financiële bepalingen bodemsanering 2005 (tezamen ook wel bedrijvenregeling genoemd) worden vervangen door een regeling onder de Kaderwet Subsidies I en M. De Wet bodembescherming is ingetrokken, maar in

[64] Kamerstukken II, 2017/18, 34864, nr. 3 Memorie van toelichting paragraaf 3.3.3.1 t/m 3.3.3.3.
[65] Zie voor het Evaluatieverslag kostenverhaal 2007 en de Hoofdlijnennotitie kostenverhaal 2007 als bijlagen bij de brief aan de Tweede Kamer, 2007-2008, 30015 nr. 20.

dit besluit is opgenomen dat de bedrijvenregeling blijft gelden voor gevallen die onder het overgangsrecht van de aanvullingswet vallen.

13.2 Voormalige stortplaatsen

Voor voormalige stortplaatsen, gesloten voor 1995, is op dit moment geen specifiek juridisch kader beschikbaar. Het Stortbesluit bodembescherming is alleen van toepassing op stortplaatsen, waar na 1995 nog is gestort. Vaak werd voor het aanpakken van bodemverontreinigingen als gevolg van deze voormalige stortplaatsen, het verplaatsen of herschikken van de stort, het saneren van stoffen boven de interventiewaarde bodemkwaliteit en bij eventuele herontwikkeling van het gebied, de saneringsparagraaf van de Wet bodembescherming gebruikt. In het kader van de afspraken uit het convenant Bodem en ondergrond 2016- 2020 en in het kader van de overdracht van taken van provincies naar gemeenten is de problematiek van de zogenoemde navos stortplaatsen benoemd. Het betreft stortplaatsen waar op grond van de saneringsparagraaf Wet bodembescherming een beschikking is genomen over de ernst van de verontreinigingen en de spoedeisendheid als het gaat om de aanpak van de stortplaats.

Een dergelijke beschikking valt op grond van de Aanvullingswet bodem onder het overgangsrecht als het is beschikt als een spoedgeval. Het recht zoals dat gold onder de Wet bodembescherming blijft van toepassing en de bevoegde overheden van de Wet bodembescherming blijven bevoegd.

Voor zover ten tijde van inwerkingtreding van de Omgevingswet geen beschikking ernst en spoed is vastgesteld, vallen deze voormalige stortplaatsen onder de Omgevingswet en worden gemeenten bevoegd gezag. Het beheer van de bekende voormalige stortplaatsen kan plaatsvinden met het instrumentarium van de Omgevingswet. De gemeente kan bij herinrichting van een gebied een daarin gelegen voormalige stortplaats in haar omgevingsvisie betrekken en indien nodig, in het omgevingsplan nadere regels stellen. Bijvoorbeeld door het toekennen van de functie ‘voormalige stortplaats’ en aan die functie gekoppelde voorschriften. Als sprake is van een nog onbekende stortplaats, die na de inwerkingtreding van de Omgevingswet ontdekt wordt, kan bij onaanvaardbare risico’s voor de gezondheid de regels voor de toevalsvondst op of in de bodem uit afdeling 19.2a mogelijk aan de orde zijn. Deze regeling houdt in dat de onaanvaardbare blootstellingsrisico’s weggenomen worden.

De provincie kan, indien uit een voormalige stortplaats verontreinigde stoffen lekken naar het grondwater, regels stellen ter bescherming van de grondwaterkwaliteit.

14 Verhouding tot voorgaande en voorgenomen regelgeving

14.1 Algemeen

Dit Aanvullingsbesluit bevat regels die afkomstig zijn uit algemene maatregelen van bestuur, regelingen, circulaires en beleidsregels. Een aantal besluiten met regels over de bodem is reeds ingebouwd, een aantal besluiten en regelingen wordt door dit Aanvullingsbesluit ingebouwd, een aantal besluiten en regelingen is komen te vervallen en een aantal besluiten en regelingen blijft (deels) naast de omgevingsregelgeving bestaan. In dit hoofdstuk wordt hier nader op ingegaan. Aanvullend daarop bevat dit hoofdstuk een korte beschrijving van de verhouding tussen dit besluit en de voorheen geldende regelgeving. Verder wordt globaal ingegaan op de voor dit besluit belangrijkste EU-richtlijnen, verordeningen en verdragen.

14.2 Relatie bodemregels met andere regelgeving

Bij de activiteiten in de bodem kan sprake zijn van samenloop met andere regelgeving. Deels valt die regelgeving onder de Omgevingswet (bijvoorbeeld ontgrondingen) en deels daar buiten (bijvoorbeeld arbeidsomstandighedenregelgeving). Het zoeken naar een goede balans tussen beschermen en benutten van de bodem, raakt ook andere bodembelangen, zoals bescherming van geomorfologische belangen. Over een aantal voor bodem relevante onderwerpen kunnen decentrale overheden ook regels stellen in bijvoorbeeld omgevingsplan, omgevingsverordening of waterschapsverordening.

Arbeidsomstandigheden
De regelgeving op het gebied van arbeidsomstandigheden is relevant bij het uitvoeren van activiteiten in de bodem. Vanuit de Arbeidsomstandighedenwet hebben zowel de opdrachtgever en de opdrachtnemer hun verantwoordelijkheden. Van belang is dat de opdrachtgever de beschikking heeft over informatie over de kwaliteit van de bodem. Door het CROW is de CROW 400-richtlijn 'Werken in en met verontreinigde bodem' opgesteld, die is bedoeld als hulpmiddel om de risico’s te bepalen op blootstelling aan gevaarlijke stoffen in te schatten.

Explosieven
Onontplofte explosieven, leveren een gevaar op als ze verplaatst of aangeraakt worden bij graafwerkzaamheden. Het onverwachts aantreffen van niet gesprongen explosieven tijdens graafwerkzaamheden, kan zorgen voor gevaarlijke situaties voor werknemers en omwonenden. De Omgevingswet en uitvoeringsregelgeving stellen geen regels. Wel is het vanuit de arbeidsomstandigheden -regelgeving en vanuit orde en veiligheid (Gemeentewet) noodzakelijk om hier aandacht aan te besteden. Een aantal gemeenten hebben een risicokaart opgesteld voor de mogelijke aanwezigheid van explosieven.

Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten (WION)
In de ondergrond liggen vele kabels en leidingen. De aanleg, het onderhoud en de verwijdering van kabels en leidingen gaat vaak gepaard met grondverzet. Goede informatie over en inpassing van deze infrastructuur in de ondergrond is belangrijk voor het onderhoud en de veiligheid van deze netwerken. De Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten (WION) stelt aan gravers (grondroerders) de verplichting om bij elke ‘mechanische grondroering’ een graafmelding bij het Kadaster te doen. En kabel- en leidingbeheerders moeten al hun (ondergrondse) kabels en leidingen binnen vastgestelde nauwkeurigheid digitaal beschikbaar hebben en aanbieden als het Kadaster daarom vraagt. Daarmee wordt beoogd het aantal graafschades te verminderen, en de nauwkeurigheid van de gegevens te verbeteren.

Ontgrondingen
De Ontgrondingenwet is geïntegreerd in de Omgevingswet en het Besluit activiteiten leefomgeving, waarbij deels een vergunningplicht geldt en deels algemene regels. Bodemkwaliteit maakt onderdeel uit van het afwegingskader bij de beoordeling van een ontgronding.
De achtergrond van het stellen van regels aan ontgrondingen anders is dan bij het graven. In de praktijk zal weinig overlap zijn tussen beide activiteiten; de regels voor graven gelden vooral graven in bodemlagen die verontreinigd zijn (doorgaans de bovenste meters in veelal stedelijk gebied) en ontgrondingen vaker gaan over diepere ontgravingen of ontgravingen in het (doorgaans schonere) buitengebied.

Graven in waterkeringen of andere beperkingengebiedactiviteiten
Bij het graven in de bodem kan ook sprake zijn van een beperkingengebiedactiviteit als deze plaatsvindt in het beperkingengebied van een weg in beheer bij het Rijk, een waterstaatswerk in beheer bij het Rijk of een spoorweg. Het waterschap kan in de waterschapsverordening regels opnemen over het uitvoeren van activiteiten in het beperkingengebied van regionale waterstaatswerken (zoals waterkeringen). In deze gevallen kan het graven ook een activiteit op grond van de waterschapsverordening zijn.

Bescherming van cultureel erfgoed, met inbegrip van bekende en aantoonbaar te verwachten en archeologische monumenten
Bij graafwerkzaamheden kan een samenloop met archeologie voorkomen.
Gemeenten houden in het omgevingsplan rekening met bekende en aantoonbaar te verwachten archeologische monumenten, en kunnen in dat verband bijvoorbeeld onderzoek naar de archeologische waarde van een locatie verplicht stellen bij het verrichten van activiteiten die tot bodemverstoring leiden. Deze beschermende regels gelden naast de regels over graven in de bodem.

Bescherming van aardkundige en geomorfologische waarden
Aardkundige waarden betreft een belangrijke natuurlijke variatie van geologie, landschapsvormen, bodemeigenschappen en/ of –processen. Deze locaties, gebieden of fenomenen kunnen door de overheid worden beschermd. De waarde hangt onder andere af van de zeldzaamheid en reproduceerbaarheid. Met name provincies hebben bepaalde gebieden of locaties beschermd, bijvoorbeeld aangewezen als aardkundig monument.

14.3 Voorgaande regelgeving bodem

Een aantal besluiten is alleen gebaseerd op de Wet bodembescherming. Met het intrekken van de Wet bodembescherming hebben deze besluiten geen wettelijke grondslag meer. Deze besluiten hoeven niet te worden omgehangen omdat de inhoud van deze besluiten is uitgewerkt in dit Aanvullingsbesluit. Wel blijven deze besluiten en onderliggende ministeriële regelingen van kracht indien het overgangsrecht van toepassing is. Het beperken of ongedaan maken van de blootstelling aan de verontreiniging wordt geregeld in dit Aanvullingsbesluit. Deze besluiten worden ingetrokken. Het gaat om de volgende besluiten:

- Besluit uniforme saneringen, BUS
- Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen:
- Besluit overige niet-meldingplichtige gevallen bodemsanering (BONG)
- Besluit aanwijzing bevoegd gezag gemeenten Wet bodembescherming
- Besluit gebruik meststoffen
- Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer

Het Besluit OM-afdoening (houdende regels aangaande de buitengerechtelijke afdoening van strafbare feiten) is de verantwoordelijkheid van de minister van Justitie en Veiligheid. Dit besluit wordt regelmatig gewijzigd. De in bijlage II van het Besluit OM-afdoening opgenomen bepalingen

van de Wet bodembescherming zullen worden gewijzigd zodra bekend is op welk moment de Aanvullingswet bodem in werking treedt.

Het Besluit vaststelling decentralisatie- en integratie-uitkeringen valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie en de minister van Financiën. Dit besluit wordt jaarlijks vastgesteld zodat een wijziging in dit Aanvullingsbesluit niet nodig is.

Voor het overgangsrecht wordt verwezen naar hoofdstuk 20.

Besluit bodemkwaliteit

Dit besluit wordt gewijzigd, zie artikel VII van dit Aanvullingsbesluit. Zie hoofdstuk 11 van deze toelichting.

Besluit gebruik meststoffen en Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen

Het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen waren gebaseerd op de Wet bodembescherming. Met het intrekken van de Wet bodembescherming is de juridische grondslag aan het Besluit gebruik meststoffen en de uitvoeringsregeling ontvallen; omzetting van het besluit en de uitvoeringsregeling was noodzakelijk. Het Besluit gebruik meststoffen bevatte voorschriften die beperkingen stelden aan de periode waarin, de omstandigheden waaronder en de wijze waarop meststoffen op of in de bodem konden worden gebracht. Het doel hiervan was de belasting van de bodem en het water door fosfaat- en stikstofverbindingen afkomstig uit meststoffen terug te dringen en om de emissie van potentieel verzurende stoffen te beperken. De regels uit het Besluit gebruik meststoffen en die uit de uitvoeringsregeling zijn nu opgenomen in dit aanvullingsbesluit.

Waterbesluit

In het Waterbesluit (en de bijbehorende Waterregeling) werden verschillende onderwerpen ter uitwerking van de Waterwet geregeld. Een groot deel van de inhoud van hoofdstuk 6 van het Waterbesluit en de Waterregeling is in dit besluit opgenomen. In de hoofdstukken 6 en 7 van dit besluit zijn de vergunningplichten (of uitzonderingen op de vergunningplicht) en algemene regels opgenomen voor beperkingengebiedactiviteiten met betrekking tot waterstaatswerken in beheer bij het Rijk, wateronttrekkingsactiviteiten in de rijkswateren en stortingsactiviteiten op zee. De indieningsvereisten voor de aanvraag van een watervergunning, die in hoofdstuk 6 van de Waterregeling waren opgenomen, worden omgezet in indieningsvereisten voor omgevingsvergunningen voor wateractiviteiten in de ministeriële regeling op grond van artikel 16.55, tweede lid, van de wet.

Andere onderwerpen die in het Waterbesluit en de Waterregeling waren opgenomen, zijn nu in het Omgevingsbesluit en het Besluit kwaliteit leefomgeving te vinden. Het Omgevingsbesluit bevat onder andere de toedeling van taken en handhavingsbepalingen. In het Besluit kwaliteit leefomgeving zijn onder andere de instructieregels voor waterbeheerprogramma's, regionale waterprogramma's en het nationale waterprogramma opgenomen en monitoringsbepalingen. De bepalingen over heffingen, die waren opgenomen in hoofdstuk 7 van het Waterbesluit en de Waterregeling, zullen via het invoeringsspoor in het Omgevingsbesluit worden opgenomen

14.4 EU-regelgeving

14.4.1 EU-richtlijnen, EU-verordeningen en verdragen

Voor het omgevingsrecht is een groot aantal EU-richtlijnen van belang, evenals enkele EU-verordeningen en verdragen. Een groot deel van de richtlijnen en verdragen wordt in de Omgevingswet en dit besluit ge(her)ïmplementeerd. Uitgangspunt is dat er zo weinig mogelijk aanvullend wordt geregeld ten opzichte van het internationale recht en lastenluw wordt

geïmplementeerd. In de artikelsgewijze toelichting is meer concreet aangegeven waar sprake is van specifieke implementatie-(verplichtingen). Een meer uitgebreide beschrijving is opgenomen in hoofdstuk 4 van de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem.

Grondwaterrichtlijn

De grondwaterrichtlijn (2006/118/EG) heeft tot doel om de verontreiniging van grondwater te voorkomen. Deze richtlijn sluit aan bij de systematiek van de kaderrichtlijn water. Kortheidshalve wordt verwezen naar de toelichting bij de omzetting van die richtlijn. In de hoofdstukken 2 tot en met 5 van dit besluit zijn een specifieke zorgplicht, algemene regels en vergunningplichten opgenomen voor milieubelastende activiteiten. Deze dienen mede ter voorkoming of beperking van de verontreiniging van het grondwater, en vormen zo een invulling van de eisen in artikel 6, eerste lid van de grondwaterrichtlijn aan het maatregelenprogramma van artikel 11 van de kaderrichtlijn water (onder de Omgevingswet: het regionaal of nationaal waterprogramma).

Kaderrichtlijn afvalstoffen

De kaderrichtlijn afvalstoffen (2008/98/EG) heeft als doel de bescherming van het milieu en de menselijke gezondheid door preventie of beperking van de negatieve gevolgen van de productie en het beheer van afvalstoffen en de beperking van gevolgen in het algemeen van het gebruik van hulpbronnen en de verbetering van de efficiëntie van het gebruik ervan. De richtlijn beoogt ertoe bij te dragen de Europese Unie meer tot een recyclingmaatschappij te maken, de productie van afval te voorkomen en afvalstoffen als grondstof te gebruiken.

De richtlijn is vooral geïmplementeerd in artikel 1.1 en in hoofdstuk 10 van de Wet milieubeheer. Daarnaast heeft implementatie plaatsgevonden in diverse algemene maatregelen van bestuur, zoals het Besluit vrijstellingen stortverbod buiten inrichtingen en het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen, die naast het onderhavige besluit blijven bestaan. De op grond van de richtlijn vereiste vergunningplicht was geregeld in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en het Besluit omgevingsrecht en is nu opgenomen in de paragrafen 3.2.16 en 3.5.11 van dit besluit.

Kaderrichtlijn water

De kaderrichtlijn water (2000/60/EG) heeft tot doel om, kort gezegd, de oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen in een goede toestand te brengen en te houden. De kaderrichtlijn water is grotendeels omgezet via omgevingswaarden, instructieregels en monitoringsbepalingen in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Op grond van artikel 10 van de kaderrichtlijn water moeten de lidstaten er zorg voor dragen dat alle lozingen in oppervlaktewaterlichamen worden beheerst overeenkomstig de in dat artikel genoemde gecombineerde aanpak. Die aanpak bestaat uit het toepassen van op de beste beschikbare technieken gebaseerde beheersingsmaatregelen, emissiegrenswaarden of beheersingsmaatregelen voor diffuse effecten, die zijn opgenomen in een aantal Europese richtlijnen, en het vaststellen van strengere emissiebeheersingsmaatregelen als dat nodig is op grond van een kwaliteitsdoelstelling van de kaderrichtlijn water.

Op grond van artikel 11 van de kaderrichtlijn water stellen de lidstaten een maatregelenprogramma vast om de doelstellingen van die richtlijn te verwezenlijken. Tot die maatregelen behoren het beperken van de hoeveelheid meststoffen in grondwater en in een oppervlaktewaterlichaam. Hieraan is in dit Aanvullingsbesluit uitvoering gegeven.

Nitraatrichtlijn

De nitraatrichtlijn (91/676/EEG) is er op gericht de waterkwaliteit te beschermen door te voorkomen dat nitraten uit agrarische bronnen het grond- en oppervlaktewater verontreinigen en door goede landbouwpraktijken te stimuleren. Hiertoe zijn in Nederland actieprogramma's opgezet. Ter uitvoering van de maatregelen uit de actieprogramma's zijn er regels opgesteld. Die

uitvoeringsregels staan vooral in de Meststoffenwet en de hierop gebaseerde regelgeving. Zo bevatten deze regels gebruiksnormen voor meststoffen. Ook dit Aanvullingsbesluit bevat regels ter uitvoering van de actieprogramma's van de nitraatrichtlijn zoals de uitrijdperioden voor meststoffen. Meer concreet staan deze in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Ook verplicht de Nitraatrichtlijn de lidstaten tot het stellen van bijzondere regels inzake het bemesten van steile hellingen (onderdeel A van bijlage II en bijlage III). Deze staan in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Zuiveringsslibrichtlijn

De zuiveringsslibrichtlijn (86/278/EEG) heeft tot doel voorschriften te geven voor het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw zodat nadelige gevolgen voor bodem, planten, dieren en mensen worden voorkomen. Ook beoogt de richtlijn een juist gebruik van zuiveringsslib te bevorderen. Zuiveringsslib is een meststof. Hiertoe zijn in dit Aanvullingsbesluit nadere voorschriften ter uitvoering van de richtlijn opgenomen.

NEC-richtlijn

De NEC-richtlijn (2016/2284/EG) heeft onder meer tot doel de emissies van verzurende en eutrofiërende stoffen te beperken en zo de bescherming van het milieu en de menselijke gezondheid op leefniveau te verbeteren. Door het vaststellen van nationale emissieplafonds, en het regelmatig herzien daarvan, wordt uiteindelijk beoogd te bereiken dat de kritische niveaus en de kritische belasting niet meer worden overschreden. Op grond van de NEC-richtlijn dient Nederland de jaarlijkse nationale emissie van ammoniak terug te brengen. De regels in dit Aanvullingsbesluit ten aanzien van het emissiearm op of in de bodem brengen van drijfmest op bouwland geven hier nader invulling aan.

14.4.2 Notificatie

Richtlijn (EU) 2015/1535

Het ontwerpbesluit is op ... ingevolge artikel 5, eerste lid, van Richtlijn (EU) 2015/1535 van het Europees Parlement en de Raad van 9 september 2015 betreffende een informatieprocedure op het gebied van technische voorschriften en regels betreffende diensten van de informatiemaatschappij (codificatie) (PbEU 2015, L241) voorgelegd aan de Europese Commissie.

De volgende bepalingen in het ontwerpbesluit bevatten vermoedelijk technische voorschriften: …

Deze bepalingen verenigbaar zijn met de artikelen 34 tot en met 36 VWEU (vrij verkeer van goederen), omdat ….

Naar aanleiding van de reacties van de Europese Commissie wordt het volgende opgemerkt. ...

Overeenkomst inzake technische handelsbelemmeringen

Ter voldoening aan artikel 2, negende lid, en/of artikel 5, zesde lid, van de op 15 april 1994 te Marrakech tot stand gekomen Overeenkomst inzake technische handelsbelemmeringen (Trb. 1994, 235), deelt de Minister van Infrastructuur en Waterstaat mee dat een voorstel van ontwerpbesluit houdende ... waarin technische voorschriften worden gesteld aan ..., is gemeld aan het Secretariaat van de Wereldhandelsorganisatie. Informatie over deze technische voorschriften kan worden ingewonnen bij het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

15 Uitvoering, toezicht en handhaving

15.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen ingegaan op het toezicht en de handhaving van de in dit besluit opgenomen regels. Daarbij wordt ook ingegaan op de afstemming met de bodemregelgeving die achterblijft in het Besluit bodemkwaliteit. Meer in het bijzonder wordt ingegaan op de volgende onderwerpen: milieubelastende activiteiten (graven in de bodem, saneren van de bodem en toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie), het op of in de bodem brengen van meststoffen, ketentoezicht en grondwaterbeheer.

In de memorie van toelichting van de wet en de nota's van toelichting bij de besluiten wordt in algemene zin ingegaan op uitvoering, handhaving en toezicht. Het Invoeringsbesluit Omgevingswet bevat bepalingen die hoofdstuk 7 van het Besluit omgevingsrecht invoegen, zoals dat is komen te luiden na inwerkingtreding van het Wijzigingsbesluit verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving, ook wel bekend als het VTH-spoor.

15.2 Graven, saneren en toepassen

Uitvoering
Een van de verbeterdoelen van de stelselherziening is het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht.
In dit Aanvullingsbesluit zijn de regels over graven, (tijdelijk) opslaan van grond en baggerspecie, saneren en het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie bijeengebracht. Voor deze milieubelastende activiteiten zijn op grond van artikel 2.3 van het Besluit activiteiten leefomgeving behoudens een aantal uitzonderingen- de gemeenten het bevoegd gezag voor meldingen, maatwerkvoorschriften en de instemming met gelijkwaardige maatregelen (voor zover dit plaatsvindt op de landbodem). Wanneer dezelfde activiteiten plaatsvinden in het oppervlaktewater is, afhankelijk van het watersysteem, de Minister van Infrastructuur en Waterstaat of het dagelijks bestuur van het waterschap op grond van artikel 2.4 of 2.6 van het Besluit activiteiten leefomgeving het bevoegd gezag.

Handhaving en toezicht
Handhaving begint met het houden van toezicht op de naleving van wettelijke voorschriften. Het toezicht omvat een breed scala van activiteiten waartoe ook voorlichting behoort. Voorlichting kan helpen om de initiatiefnemer te wijzen op de eigen verantwoordelijkheid. Zo ontstaat meer bewustwording over de naleving van de veelal algemene regels inclusief de (specifieke) zorgplicht. Immers onder de Omgevingswet wordt iedere initiatiefnemer geacht om voldoende zorg te betrachten voor de fysieke leefomgeving in het kader van de activiteiten die hij ontplooit.
Toezicht is voorts het actief verzamelen van informatie over een bepaalde activiteit om te onderzoeken of voldaan wordt aan gestelde eisen, het zich daarna vormen van een oordeel daarover en het eventueel naar aanleiding daarvan interveniëren. Als blijkt dat er activiteiten plaatsvinden die in strijd zijn met wet- of regelgeving, dan kunnen handhavingsmiddelen worden ingezet.

Uit de Evaluatie van het Besluit bodemkwaliteit in 2011 is gebleken dat het (verder) versterken van het professioneel opdrachtgeverschap van overheden een belangrijke bijdrage kan leveren aan het verbeteren van het naleefgedrag (voorbeeldfunctie overheid). Daarbij horen volgens de voornoemde evaluatie zowel stimulerende maatregelen (trainingen, voorlichting, hulpmiddelen (bijvoorbeeld standaard aanvragen werkzaamheden of contracten)) als sancties (optreden tegen opdrachtgevers die in strijd met de regels handelen). Deze aanbeveling is nog immer actueel en zeker van belang gelet op het feit dat er wijzigingen optreden in de informatiepositie van de toezichthouder. Ook bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet zal onverminderd worden ingezet op voorbeeldgedrag van de overheid bij activiteiten in de bodem en met grond, baggerspecie en bouwstoffen.

Informatie ten behoeve van toezicht en handhaving

Met de inwerkingtreding van de wet zal het bevoegd gezag minder meldingen gaan ontvangen dan onder de Wet bodembescherming. Dit is in lijn met het uitganspunt van het stelstel om de bestuurlijke lasten te verminderen, maar dit kan van invloed zijn op de informatievoorziening voor toezicht en handhaving. Om ervoor te zorgen dat het bevoegd gezag informatie ontvangt, voorafgaand aan een graafactiviteit is een informatieplicht opgenomen als sprake is van een graafactiviteit in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit met een omvang van meer dan 25 m3. Dit houdt in dat het bevoegd gezag voorafgaand aan de graafactiviteit wordt geïnformeerd. Op deze wijze wordt het bevoegd gezag – ondanks het ontbreken van de meldplicht zoals die gold onder de Wet bodembescherming – toch geïnformeerd en kan deze informatie in het kader van het toezicht worden gebruikt. Via een bruidsschatregel is eveneens voorzien in een informatieplicht als sprake is van graven met een omvang kleiner dan 25 m^3 op locaties of gebieden waarbij al voorafgaand aan inwerkingtreding van de Omgevingswet is vastgesteld dat de bodem verontreinigd is tot boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.

In onderstaande tabel is inzichtelijk gemaakt wat de verschillen zijn tussen de Wet bodembescherming en de regelgeving onder de Omgevingswet.

	Wet bodembescherming (artikel 28 e.v.)	**Regelgeving onder Omgevingswet (algemene regels graven)**
Graven in grond < interventiewaarde, omvang grondverzet < 25 m^3	Geen melding	Geen melding (geen rijksregels van toepassing)
Graven in grond < interventiewaarde, omvang grondverzet > 25 m^3 maar < 50 m^3	Geen melding	informatieplicht (rijksregels graven < IW)
Graven in grond < interventiewaarde, omvang grondverzet > 50 m3	Wel melding	informatieplicht (rijksregels graven < IW)
Graven in grond < interventiewaarde, uitsluitend tijdelijke uitname	Geen melding	Geen melding (rijksregels graven < IW)
Graven in grond > interventiewaarde (omvang verontreiniging > IW < 25m3) en omvang grondverzet < 25 m3	Geen melding	Geen melding (geen rijksregels van toepassing)
Graven in grond > interventiewaarde (omvang verontreiniging > IW < 25m3) en omvang grondverzet > 25 m3	Geen melding	Wel melding (rijksregels graven > IW)
Graven in grond > interventiewaarde (omvang verontreiniging > IW > 25m3) en omvang grondverzet < 25 m3	Wel melding (aangevuld met saneringsplan of BUS melding)	Geen melding (geen rijksregels van toepassing) Wel is voorzien in een informatieplicht in de bruidsschat (tijdelijke uitname uitgezonderd van de informatieplicht)

Naast deze informatie- en meldplichten plicht blijft het in het kader van voorbereidingen voor het toezicht van belang dat informatie over graafwerkzaamheden (wie, wat, waar en wanneer) op andere wijze beschikbaar komt. Bij de overheid is namelijk al veel informatie bekend over activiteiten in de bodem of met grond, baggerspecie en bouwstoffen. Deze informatie kan binnen dezelfde organisatie worden gedeeld en benut door het bevoegd gezag om risico gestuurd toezicht en prioriteitstelling vorm te geven.

Het ontsluiten van bij de overheid beschikbare informatie over graafwerkzaamheden (bijvoorbeeld actuele bodemkwaliteitskaarten, maar ook bekende historische informatie of uitgevoerde onderzoeken) ten behoeve van het toezicht is bij de implementatie van de Omgevingswet dus een belangrijke eerste stap.

Daarbij wordt opgemerkt dat graafwerkzaamheden veelal ondersteunend dan wel volgend zijn op ruimtelijke ontwikkelingen zoals het aanleggen van een woonwijk, de herontwikkeling van een gebied maar ook aan de orde zijn bij het voldoen aan maatschappelijke opgaven, zoals bijvoorbeeld in het kader van de energietransitie. Over al deze ruimtelijke ontwikkelingen is tijdig informatie bekend bij het bevoegd gezag die ook bruikbaar is als het gaat om het risico gestuurd toezicht op graafwerkzaamheden. Bovendien kan door een gemeente in de omgevingsvisie en het omgevingsplan worden aangegeven hoe wordt omgegaan met de maatschappelijke opgaven en op dat moment al worden nagedacht over het toezicht dat nodig is om de geformuleerde ambities waar te maken. Daarbij kunnen tevens de handhavingservaringen worden betrokken om te identificeren welke regels meer of minder worden nageleefd. En als laatste moet de beschikbare bodeminformatie voor een ieder goed worden ontsloten om de naleving te verbeteren.
Het is en blijft van belang dat de informatie adequaat ontsloten is.

Meldingen bij toepassen van grond en baggerspecie
De melding die vooraf dient te gaan aan de toepassing van grond en baggerspecie krijgt onder het Besluit activiteiten leefomgeving een ander karakter dan onder het Besluit bodemkwaliteit. In paragraaf 4.124 toepassen van grond en baggerspecie zijn de veranderingen uitgebreid beschreven. Als het voornemen om grond of baggerspecie toe te passen niet wordt gemeld, dan is het toepassen niet toegestaan. Het achterwege laten van een melding heeft tot gevolg dat het toepassen illegaal heeft plaatsgevonden. Onder het Besluit bodemkwaliteit was daarvan geen sprake en waren er geen gevolgen verbonden aan het niet van het melden van een toepassing, zolang de alsnog gedane melding maar voldeed aan de algemene regels. De meldingen hebben een belangrijke functie voor het houden van (risico)gestuurd toezicht en handhaving van algemene regels.

15.3 Ketentoezicht

Voor het toezicht op de gehele keten zijn naast de regels in het Besluit activiteiten leefomgeving ook de regels die betrekking hebben op de deskundigheid en integriteit van bodemintermediairs en kwaliteit van de uitvoering door deze bodemintermediairs van belang. Deze zogenoemde kwalibo regelgeving blijft achter in het Besluit bodemkwaliteit. Voor een algemene toelichting op deze regelgeving wordt verwezen naar de toelichting op het Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer. Het toezicht op de kwalibo regelgeving is op grond van artikel 18.2a, derde lid Wet Milieubeheer een verantwoordelijkheid van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat die deze verantwoordelijkheid heeft neergelegd bij de Inspectie Leefomgeving en Transport.

De regels uit het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit bodemkwaliteit gelden voor alle activiteiten en werkzaamheden in de keten, waardoor op alle activiteiten en werkzaamheden in de keten toezicht kan worden uitgeoefend. Samenwerking tussen de bevoegde overheden, ieder vanuit haar eigen bevoegdheid, is daarbij noodzakelijk. Deze samenwerking wordt vorm gegeven door regionale overleggen tussen bevoegde gezagen over ketentoezicht (kennis delen en afstemming van toezicht en handhaving) en vervolgens door samenwerking in concrete toezichtsacties in de keten waarbij elk bevoegd gezag vanuit haar eigen verantwoordelijkheid intervenieert. Afstemming over de in te zetten handhavingsinstrumenten is daarvoor noodzakelijk. Hoofdstuk 5 van de Wabo en het Besluit omgevingsrecht (verbetering, vergunningverlening, toezicht en handhaving)[66] geven een transparant kader met bijbehorende voorwaarden voor de beoogde versterking van de landsbrede samenwerking in het omgevingsrecht. Het doel is een informatiegestuurde en risicogerichte handhaving die de nodige efficiency en effectiviteit met zich meebrengt.

De Inspectie zal onder de Omgevingswet zijn regierol kunnen blijven vervullen. Gelet op de uitgangspunten in het stelsel van de Omgevingswet is er voor gekozen om niet meer expliciet alle taken en bevoegdheden op te nemen, onder andere voor onderling afgestemde handhaving. De overheidszorg voor de fysieke leefomgeving krijgt vorm door het uitoefenen van taken en bevoegdheden door de bestuursorganen en openbare lichamen of, onder hun verantwoordelijkheid,

[66] Staatsblad 2017, 193.

door andere organisaties of personen. Artikel 2.2 van de Omgevingswet vraagt alle bestuursorganen te zorgen voor samenwerking en afstemming van hun taken.[67]
Het toezicht op de kwalibo regelgeving raakt aan de bevoegdheden van alle bestuursorganen die met grondstromen te maken hebben, zodat het voor de hand ligt dat de Inspectie een voortrekkersrol blijft vervullen als invulling van artikel 2.2 van de Omgevingswet. Dit artikel vervangt daarmee artikel 4 eerste lid van het Besluit bodemkwaliteit waarbij het gaat om het afstemmen met overheden en de regierol van de Inspectie in het kader van handhaving bij bodem.

15.4 Grondwater

Grondwater is onderdeel van het watersysteem en de bevoegdheidsverdeling ten aanzien van de taak beheer van watersystemen is hier leidend. Dat betekent dat voor wateren die in het beheer zijn van het Rijk de Minister van Infrastructuur en Waterstaat bevoegd gezag is en voor de regionale wateren het bestuursorgaan welke bij omgevingsverordening de taak beheer van watersystemen krijgt toebedeeld.

Daarnaast kent het Besluit activiteiten leefomgeving vergunningplichtige wateronttrekkingsactiviteiten waarbij grondwater onttrokken wordt (artikel 14.2) en waarvoor gedeputeerde staten bevoegd gezag voor is, ook waar deze grondwateronttrekking plaatsvindt in een oppervlaktewaterlichaam dat in beheer is van het Rijk.
Met het intrekken van de Wet Bodembescherming vervalt de bevoegdheid ten aanzien van grondwatersaneringen. De bij de provincie belegde taken ten aanzien van het beschermen van grondwaterbeschermingsgebieden (artikel 2.18 Omgevingswet) of de uitvoering van de kaderrichtlijn water en grondwaterrichtlijn (artikel 3.8 Omgevingswet), maar ook aan een gebied door de gemeente toegekende functies (artikel 4.2 Omgevingswet) kunnen onder andere aanleiding geven tot het stellen van regels aan activiteiten ter bescherming of verbetering van de grondwaterkwaliteit (zie verder hoofdstuk 6). Afhankelijk van het type activiteit waaraan regels gesteld worden, landen deze, al dan niet via een instructieregel, in de omgevings- of waterschapsverordening of het omgevingsplan en zijn respectievelijk gedeputeerde staten, het waterschap of de gemeente bevoegd gezag.

15.5 Het op of in de bodem brengen van meststoffen

Op grond van artikel 18.2 van de wet berust de bestuursrechtelijke handhavingstaak bij het bestuursorgaan dat op grond van paragraaf 4.1.3 is aangewezen als bevoegd gezag. Meer concreet is de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag aangewezen (artikel 4.12 Omgevingswet). Hij was ook bevoegd gezag voor het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit blijft dan ook toezien op de naleving van de regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen om uitspoeling en afspoeling van met name nitraat te voorkomen.

De bestuursrechtelijke handhavingstaak omvat het toezicht op de naleving en het opleggen en ten uitvoer leggen van bestuursrechtelijke sancties. De Nederlandse voedsel- en warenautoriteit (hierna: NVWA) is namens de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij met het toezicht en de handhaving belast. Ook de politie houdt toezicht. De politie beperkt zich daarbij tot "heterdaad" feiten. De NVWA controleert onder meer het gebruik van vanggewassen, de gebruiksnormen op natuurgronden en overige gronden en de uitrijdperioden. Ook de waterschappen hebben een verantwoordelijkheid in het kader van toezicht en handhaving bij het op of in de bodem brengen van meststoffen in de nabijheid van een oppervlaktewaterlichaam.

Een van de verbeterdoelen van de stelselherziening is het vergroten van de inzichtelijkheid, de voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht. Hiertoe zijn de regels van het Besluit gebruik meststoffen en de Uitvoeringsregeling gebruik meststoffen zo veel mogelijk geconcentreerd op één niveau (in het Besluit activiteiten leefomgeving). Op die wijze kunnen de toezichthouders hun taken eenvoudiger uitvoeren.

[67] Zie voor een uitgebreide toelichting paragraaf 4.2.2. van de memorie van toelichting bij de Omgevingswet.

De op te leggen sancties kunnen zowel bestuursrechtelijk (op grond van de Omgevingswet) als strafrechtelijk (via de Wet economische delicten) van aard zijn.

16 Effecten

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de effecten die het aanvullingsbesluit naar verwachting zal hebbenop de Nederlandse samenleving. Aan bod komen achtereenvolgens de financiële effecten op burgers en bedrijven, het effect op het milieu en het effect op de rechtspraak en handhaafbaarheid. Om voorafgaande aan de inwerkingtreding van de wet en het Aanvullingsbesluit

een inschatting te maken is een aantal onderzoeken gedaan en toetsen uitgevoerd. Het gaat om de volgende toetsen en adviezen:

- Adviescollege Toetsing Regeldruk (ATR) toets
- Onderzoek naar financiële effecten (SIRA)
- Bedrijfseffectentoets
- Milieueffectentoets (RIVM)
- Advies van de Raad voor de rechtspraak
- Advies van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
- HUF toets

De effecten uit deze toetsen en adviezen zijn betrokken bij de verwerking van de consultatie.
De financiële effectentoets Aanvullingsbesluit bodem geeft een vergelijking tussen de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde regelgeving en de financiële effecten en de afgeleide consequenties van dit Aanvullingsbesluit. Er zijn verschillende actoren die te maken krijgen met dit Aanvullingsbesluit. Allereerst hebben overheden een taak als beleidsmaker, toetser, handhaver en vergunningverlener. Daarnaast gelden de regels voor initiatiefnemers, zoals bedrijven, overheden en particulieren. Ten slotte zijn de regels van belang voor de bodembranche, zoals voor advies- en veldwerkbureaus, saneringsbedrijven, grondbanken en grondverwerkers en toeleveringsbedrijven, bijvoorbeeld leveranciers van veldwerkapparatuur.
In de toets is onderscheid gemaakt in regeldruk, administratieve lasten en nalevingskosten en de financiële effecten voor de overheden en het bedrijfsleven. Het onderzoek is uitgevoerd middels bureauonderzoek, twee werksessies met deskundigen (overheden en bedrijfsleven) en interviews.

16.1 Effect op de regeldruk voor burgers en bedrijven

Het onderzoeksbureau SIRA Consulting heeft in 2018 en in 2019 onderzoek gedaan naar de financiële effecten van het aanvullingsbesluit voor burgers, bedrijven en overheden. Het gaat bij de financiële effecten om de administratieve lasten, zoals de kosten van regeldruk. Daarnaast heeft SIRA gekeken naar de bestuurlijke lasten. Dit zijn de kosten die overheden maken voor de uitvoering van de regelgeving. De verschuiving van kosten tussen overheden, die het gevolg zijn van de verschuiving van de wettelijke taken tussen overheden, behoort niet tot de scope van dit onderzoek.
Het hoofdrapport van het SIRA-onderzoek was gebaseerd op de ter consultatie gelegde versie van het Aanvullingsbesluit. Nadien zijn enkele herberekeningen uitgevoerd, als gevolg van wijzigingen naar aanleiding van de consultatiereacties. Hoewel niet alle effecten kwantificeerbaar zijn, en er in de berekeningen alleen gewerkt kan worden met een bandbreedte, is er gemiddeld sprake van een besparing op de kosten voor initiatiefnemers: bedrijven, overheden en incidenteel ook voor burgers.
Voor de bestuurlijke lasten voor overheden worden ook structurele besparingen verwacht.
Door de brede opzet van de Omgevingswet kunnen alle partijen in meer of mindere mate te maken krijgen met de effecten van het nieuwe stelsel. De effecten doen zich met name voor bij bedrijven en overheden die actief zijn in de fysieke omgeving.

16.2 Effect op de bestuurlijke lasten voor overheden

De regelgeving in het Aanvullingsbesluit kan in relatie tot de besluiten uit het hoofdspoor voor overheden leiden tot een besparing op de bestuurlijke lasten.

De algemene regels voor het saneren van de bodem worden eenvoudiger en uniformer. De voorspelbaarheid wat de initiatiefnemer moet doen wordt daarmee beter en de regels zijn eenvoudiger handhaafbaar. Dit zorgt voor lastenverlaging. Ook het beoordelen van een aanvraag voor een maatwerkvoorschrift wordt eenvoudiger omdat de aanpak van de bodemverontreiniging gekoppeld is aan het initiatief in plaats van aan de omvang van de verontreiniging. De verwachting is dat ook het bodemonderzoek daarmee eenvoudiger kan zijn. Daarnaast is er een onderscheid

gemaakt tussen de milieubelastende activiteit graven en de milieubelastende activiteit saneren. Dit leidt naar verwachting gemiddeld ook tot meer besparingen.

Het invoeren van een ondergrens van 25 m^3 grondverzet voor regels aan graafwerkzaamheden, ongeacht de kwaliteit leidt ook tot enige verlaging van lasten. Het duidelijker begrippenkader voor toepassen van grond en baggerspecie zal eveneens tot minder discussie leiden tussen bevoegd gezag en initiatiefnemers en daarmee tot een verlaging van bestuurlijke lasten en de lasten voor het bedrijfsleven.

Als gevolg van de algemene toegenomen vereenvoudiging en verduidelijking van de regels zal naar verwachting tot een vermindering leiden van de inzet van de bodem adviesbureaus.

Initiatiefnemers en adviesbureaus zullen wel voortaan rekening moeten houden met lokale verschillen, maar deze verschillen hebben vaak hun achtergrond in de lokale bodemgesteldheid. Voor het grondwaterverontreinigingen kan het uitwerken en het onderbouwen van afwegingen welke grondwaterverontreinigingen nog aangepakt moeten worden vanwege de effecten op de algemene kwaliteit van het grondwater tot eenmalige bestuurlijke lasten leiden. Voor het bedrijfsleven en burgers leidt het tot duidelijkheid welke grondwaterverontreinigingen nog aangepakt moeten worden en welke niet meer. Dit leidt tot een vermindering van lasten omdat niet alle grondwaterverontreinigingen bij een initiatief aangepakt hoeven worden.

Een mogelijk te verwachten effect is dat voor de gemeenten het uitwerken en het onderbouwen van een locatiespecifieke waarde waarboven niet zonder meer een bodemgevoelig gebouw mag worden gerealiseerd tot enige aanvullende bestuurlijke lasten kan leiden. Gemeenten worden hierin gefaciliteerd doordat standaardbepalingen opgenomen zijn in de bruidsschat, zodat op termijn en op een geschikt moment een gemeente een afweging kan maken. Daarnaast is een risicotoolbox van het RIVM beschikbaar.

Over het algemeen wordt er structureel gemiddeld een reductie van kosten verwacht door de invoering van het Aanvullingsbesluit bodem. De meeste kosten kunnen worden bespaard bij de gemeenten. Echter niet alle effecten kunnen al worden gekwantificeerd. Dit geldt bijvoorbeeld voor de effecten als gevolg van de invulling van de decentrale afwegingsruimte. De eenmalige kosten voor de gemeenten voor het verwerken van het bodembeleid in de gemeentelijke omgevingsplannen zijn berekend in een bandbreedte van 8 miljoen euro tot circa 22 miljoen euro. Voor provincies, waterschappen en burgers worden geen specifieke eenmalige kosten verwacht. Voor provincies zijn de eenmalige kosten een gevolg van de inspanningen om een aantal taken naar de gemeenten over te dragen, ten tijde van het onderzoek is hiervan nog geen kwantitatief inzicht beschikbaar.

16.3 Effect op het milieu

Het uitgangspunt van een gelijkwaardige bescherming bij het Aanvullingsbesluit houdt in dat het niveau van gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit gelijkwaardig blijft aan het oude niveau van de Wet bodembescherming. Door het RIVM is bekeken in hoeverre dit Aanvullingsbesluit invulling geeft aan het uitgangspunt van gelijkwaardig beschermingsniveau voor de bodem en in hoeverre is geborgd dat de ambities van het Rijk voor bodem kunnen worden gerealiseerd.

Voor het beschermingsniveau constateert het RIVM dat met het Aanvullingsbesluit op een aantal punten het niveau gelijk blijft. Dit betreft de onderdelen die onder het ‘overgangsrecht’ worden benoemd, de bescherming van de mens en het ecosysteem door regels voor de milieubelastende activiteiten, het maximaal toelaatbaar risico als grens voor bouwen op verontreinigde grond en de regels voor de zogenoemde ‘toevalsvondst’ als vangnet om de gezondheid te beschermen.

De normen in dit Aanvullingsbesluit (zoals de maximaal toelaatbaar risico (MTR), de interventiewaarde bodemkwaliteit en de signaleringsparameter grondwaterkwaliteit) en in het

Besluit bodemkwaliteit (kwaliteitsklassen landbouw/natuur, wonen, industrie) behouden dezelfde getalsmatige waarden. Bevoegde overheden krijgen meer ruimte om deze waarden af te stemmen op de lokale situaties, met dien verstande dat het Rijk een minimum beschermingsniveau voorschrijft.

In de regels voor de milieubelastende activiteit is bestuurlijke afwegingsruimte gegeven in de vorm van het stellen van maatwerkvoorschriften en maatwerkregels. Op deze manier kan optimaal rekening worden gehouden met de lokale omstandigheden en kunnen strengere eisen worden gesteld aan de bescherming van de fysieke leefomgeving voor die gebieden waar dat nodig is en meer ruimte bieden als dat kan. De regelgeving onder de Wet bodembescherming bood op een aantal onderdelen al flexibiliteit om in te spelen op regionale en lokale verschillen, maar dit wordt in dit Aanvullingsbesluit beter en consequenter ontsloten. Gemeenten en provincies maken nu ook al gebruik van deze mogelijkheden. Zij gaan hier zorgvuldig mee om.

Als gevolg van de verschuiving van taken en bevoegdheden van het Rijk naar decentrale overheden, wordt het realiseren van gelijkwaardige beschermdoelen meer afhankelijk van keuzes van medeoverheden. Voor de rijksregels die onder de Omgevingswet door decentrale overheden worden gesteld, zal via de bruidsschat worden voorkomen dat er een lacune ontstaat bij de inwerkingtreding van het stelsel. Tot slot wordt in dit Aanvullingsbesluit de bestuurlijke afwegingsruimte begrensd waar dat nodig is voor de bescherming van de fysieke leefomgeving.

16.4 Effect op de rechterlijke macht en de handhaafbaarheid

In deze paragraaf wordt eerst ingegaan op de effecten voor de rechtspraak en de gevolgen voor de organisatie en de werklast van de rechtspraak. Bij de effecten op de rechtspraak en de gevolgen voor de organisatie wordt het advies betrokken dat de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling bestuursrechtspraak) en de Raad voor de rechtspraak hebben uitgebracht over het Aanvullingsbesluit. Vervolgens worden de conclusies van de Inspectie Leefomgeving en Transport over effecten op de handhaafbaarheid en de uitvoerbaarheid behandeld.

Raad voor de Rechtspraak en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State
Met het Besluit worden wijzigingen aangebracht in de uitvoeringsregelgeving van de Omgevingswet, te weten het Besluit activiteiten leefomgeving, het Besluit kwaliteit leefomgeving, het Omgevingsbesluit en enkele andere besluiten. Deze wijzigingen worden aangebracht met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem. De Raad kan in grote lijnen instemmen met het Aanvullingsbesluit en heeft geen inhoudelijke opmerkingen. In het advies van de Raad voor de rechtspraak over het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet wordt verwezen naar het eerdere advies van de Raad bij de Invoeringswet Omgevingswet. In dat advies is aangegeven dat verwacht wordt dat de Omgevingswet, de aanvullingswetten, de amvb's en de Invoeringswet Omgevingswet substantiële werklastgevolgen hebben voor de Rechtspraak. De regering verwacht op de langere termijn geen structurele werklastverzwaring als gevolg van de invoering van de Omgevingswet. In de overgangsperiode verwacht de regering een tijdelijke stijging van het aantal zaken in verband met jurisprudentievorming. De regering onderzoekt samen met de Raad wat een reële inschatting van deze kosten is. In het prijsakkoord met de Raad voor de rechtspraak voor de periode 2020-2022 zal worden voorzien in dekking van deze ingeschatte werklastgevolgen. Vanaf inwerkingtreding van de Omgevingswet zal monitoring van de effecten voor de rechtspraak plaatsvinden. Op die manier kunnen de eventuele extra werklastgevolgen voor de Rechtspraak goed in beeld komen. Wanneer uit de monitoring substantieel extra kosten blijken zal het Ministerie van BZK in samenspraak met het Ministerie van JenV en met de betrokken beleidsdepartementen afspraken maken over de verdeling van deze kosten. De Raad verwacht naar aanleiding van dit Aanvullingsbesluit geen substantiële wijzigingen in het aantal zaken en/of de complexiteit daarvan ten opzichte van deze eerdere opmerkingen.

De Afdeling ziet geen aanleiding tot vragen of opmerkingen vanuit een oogpunt van rechtsbescherming of rechtspleging, met dien verstande dat de vereenvoudiging van de rijksregels inzake bodemsanering en de vermindering van het aantal besluitmomenten in een bodemsaneringstraject als gevolg van die vereenvoudiging door de Afdeling positief worden gewaardeerd.

Handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid (Toets ILT)
De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) heeft het Aanvullingsbesluit bodem getoetst op handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en fraudegevoeligheid.
De ILT merkt op dat de definities en begrippen niet altijd aansluiten bij de definities en begrippen die in het Besluit bodemkwaliteit gebruikt worden. De definities en begrippen zijn, waar nodig verduidelijkt en aangepast, zodanig dat er geen discrepantie is met de begrippen in het Besluit bodemkwaliteit.
De ILT merkt in haar advies op dat de informatiepositie van het bevoegd gezag steeds belangrijker wordt om het toezicht en de handhaving effectiever, efficiënter en risicogericht in te richten. In het Aanvullingsbesluit bodem komen meerdere meldverplichtingen te vervallen en wordt er meer verantwoordelijkheid voor het goed uitvoeren van de werkzaamheden bij de bedrijven gelegd. Om gehoor te geven aan deze opmerkingen heeft de regering een informatieplicht ingesteld voor de milieubelastende activiteit graven onder de interventiewaarde bodemkwaliteit. Tevens is in het algemeen deel van de nota van toelichting een overzicht van meldplichten opgenomen waarin de verschillen tussen het aanvullingsbesluit en de meldplichten uit regelgeving onder de Wet bodembescherming zijn aangegeven. Hieruit blijkt dat het verschil in informatiegegevens nagenoeg minimaal is.

Door de ILT wordt opgemerkt dat de meldingen voor toepassen van grond en baggerspecie onder de Omgevingswet aan het bevoegd gezag (gemeente of provincie) zal plaatsvinden in plaats van aan de Minister. Hierdoor wordt, naar alle waarschijnlijkheid, geen landelijk register meer bijgehouden. Wanneer de ILT, die namens de Minister de ketenregierol uitoefent, geen toegang heeft tot informatie over gemelde toepassingen met bouwstoffen, grond en of baggerspecie kan het effect zijn dat bij kennisgevingen die door de ILT in het kader van de EVOA worden beoordeeld niet kan worden bepaald of er bij import van grond sprake is van een nuttige toepassing. De ILT raadt aan om het vervallen van de meldplicht aan de Minister daarom te heroverwegen. Het was niet de intentie om deze meldplicht te laten vervallen, dit is in dit Aanvullingsbesluit gerepareerd. ILT pleit voor het inrichten van een landelijk meldloket, zodat verschillende meldingen, bijvoorbeeld voor graven en saneren, gecombineerd kunnen worden. Deze landelijke meldvoorziening wordt in het DSO gerealiseerd.

Tot slot merkt de ILT op dat met de inwerkingtreding van het Aanvullingsbesluit bodem naar schatting de toezichtslasten toenemen met circa 6 fte, als gevolg van het wegvallen van diverse meldverplichtingen. Zoals eerder opgemerkt komt de regering aan dit bezwaar grotendeels tegemoet met het toevoegen van een informatieverplichting voor graven in bodem onder de interventiewaarde bodemkwaliteit.

17 Totstandkoming besluit en consultatie

17.1 Totstandkoming besluit

Bij de totstandkoming van dit besluit is een zorgvuldig en uitgebreid proces doorlopen, waarbij voortdurend overleg is gevoerd en afstemming heeft plaatsgevonden met de bestuurlijke partners, het bedrijfsleven en andere partijen uit de praktijk.

17.2 Consultatie

In de periode van 10 juli tot en met 11 september 2018 heeft een formele toetsing en consultatie op het ontwerp-aanvullingsbesluit plaatsgevonden. Conform de Code interbestuurlijke verhoudingen is het ontwerp voorgelegd aan het IPO, de VNG en de UvW. Het ontwerp besluit is eveneens voorgelegd aan de Raad voor de Rechtspraak en Afdeling bestuursrecht van de Raad van State, die geen aanleiding zagen tot vragen of opmerkingen. De Adviescommissie Omgevingswet heeft als onderdeel van haar advies concrete opmerkingen gemaakt en aanbevelingen gedaan. Ook is het wetsvoorstel onderworpen aan een toets op administratieve lasten (het Adviescollege toetsing regeldruk) en een toets op de handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en fraudebestendigheid (Inspectie Leefomgeving en Transport). Daarnaast is aan VNO-NCW (inclusief MKB-NL) en de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin) gevraagd om te reageren op het wetsvoorstel en is de uitvoerbaarheid getoetst door Prorail en Rijkswaterstaat. De overige reacties kwamen van individuele gemeenten, omgevingsdiensten, provincies, natuur- en milieuorganisaties, brancheverenigingen, individuele bedrijven, adviseurs en adviesbureaus. De ingekomen reacties in de consultatieronde zijn voor overweging en verwerking gerubriceerd naar onderwerp. In dit hoofdstuk worden per onderwerp de hoofdpunten van de inbreng en de wijze van verwerking besproken. Opmerkingen van tekstuele aard zijn waar relevant in het ontwerp-aanvullingsbesluit en in deze nota van toelichting verwerkt; de teksten zijn gecontroleerd op nieuwe ontwikkelingen en waar nodig geactualiseerd.

In onderstaande wordt eerst ingegaan op opmerkingen van algemene aard en daarna op de gemaakte opmerkingen per milieubelastende activiteit.

17.2.1 Algemeen

Terminologie, definities, functionaliteit
In dit Aanvullingsbesluit zijn naar aanleiding van de gemaakte opmerkingen in de consultatie de terminologieën en definities aangepast en verduidelijkt. Dit betreft zowel de artikelen met artikelsgewijze toelichting, als het algemeen deel van de nota van toelichting.

Meldingen, meldtermijnen en informatiepositie bij uitvoering en handhaving
Door decentrale overheden en de ILT, zijn opmerkingen gemaakt over de verminderde informatiepositie van de toezichthouders voor het houden van toezicht op grondstromen. Met name het ontbreken van een meldplicht voor graafactiviteiten in een bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde wordt als onwenselijk ervaren. De zorg is uitgesproken over een verwachte toename van bestuurlijke lasten en het behoud van een gelijkwaardig beschermingsniveau. De regering heeft aan deze opmerkingen gehoor gegeven door het instellen van een informatieplicht voor de activiteit graven met een volume van meer dan 25 m^3 in een kwaliteit beneden de interventiewaarde bodemkwaliteit. Hiervan is alleen tijdelijke uitname uitgezonderd. Ter verduidelijking is in hoofdstuk 16 een tabel opgenomen met een overzicht van de verschillen tussen dit ontwerp aanvullingsbesluit en de Wet bodembescherming.

Ook zijn door de decentrale overheden en het bedrijfsleven opmerkingen gemaakt over de te korte meldtermijnen bij de diverse milieubelastende activiteiten en over de gevraagde informatie bij informatie- en meldverplichtingen. Naar aanleiding hiervan zijn de meldtermijnen en de informatievereisten aangepast en waar mogelijk vereenvoudigd.

Maatwerk
Door het bedrijfsleven is de zorg uitgesproken over de ruime mogelijkheden voor decentraal maatwerk. De wijze waarop maatwerk is opengesteld is in het hoofdspoor gemaakt, dit besluit volgt de gemaakte keuze. Echter als maatwerkregels of maatwerkvoorschriften worden gesteld voor kwaliteitseisen, dan kan dat niet gesteld worden met een ander oogmerk dan in de regels over de kwaliteitseisen in het besluit is voorgeschreven. Ook moet telkens de strekking van de regels in acht worden genomen. Dit moet blijken uit de motivering bij de maatwerkregel of het maatwerkvoorschrift.

Grondwaterkwaliteit
Door zowel decentrale overheden als het bedrijfsleven zijn vragen gesteld over de praktische uitvoering van het grondwaterkwaliteitsbeheer onder de wet. Met name zijn er zorgen over de borging van de omgang met historische verontreinigingen en het continueren van gebiedsgericht grondwaterbeheer. De regulering van het grondwaterbeheer is en blijft de verantwoordelijkheid van verschillende overheden; er zal een Handreiking grondwaterkwaliteit onder de Omgevingswet worden opgesteld. Daarnaast heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat het RIVM opdracht gegeven om een zogenaamde Risicotoolbox Grondwater te ontwikkelen, ter ondersteuning van besluitvorming door decentrale overheden als over grondwaterkwaliteitsbeheer.

Daarnaast wordt gewezen op het ontbreken van een normen- en toetsingskader.
Door de integratie van het beheer van bodem- en grondwaterkwaliteit in het systeem van de Omgevingswet, verdwijnt de beoordelingssystematiek voor de aanpak van grondwaterverontreiniging, zoals we die kenden uit de Wet bodembescherming en de Circulaire bodemsanering 2013.
De regering heeft gevolg gegeven aan deze zorg. In dit aanvullingsbesluit is een instructieregel opgenomen voor de provincie met de signaleringswaarde grondwaterkwaliteit, waarmee de lokale grondwaterkwaliteit nader kan worden beoordeeld.
Zie voor meer uitleg hoofdstuk 6 van het algemene deel van de toelichting en de artikelsgewijze toelichting bij artikel 4.12a van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Lozingen
De regulering van lozingen bij de milieubelastende activiteiten graven in de bodem en saneren van de bodem is heroverwogen. Of een lozing aandacht nodig heeft zal vooral afhangen van de lokale situatie. In lijn met het uitgangspunt ‘decentraal tenzij’ kan het stellen van regels beter worden overgelaten aan de gemeente en het waterschap. De lozingsregels bij de milieubelastende activiteit saneren van de bodem zijn daarom geschrapt. De regels over lozingen op rijkswateren bij saneren van de bodem zijn verplaatst naar hoofdstuk 6 en 7 van het Besluit activiteiten leefomgeving en zijn aangepast aan BBT. Het waterschap heeft de mogelijkheid om de emissiegrenswaarden uit deze hoofdtukken over te nemen in haar waterschapsverordening. In hoofdstuk 6 is nader ingegaan op lozingen. Een wijziging ten opzichte van de consultatie versie is dat bij de lozingen bij graven op Rijkswater een vrijstelling van de meldingsplicht is opgenomen voor kortdurende lozingen.

De lozingsregels bij het graven in de bodem en het saneren van de bodem gaan met de bruidsschat in het Invoeringsbesluit beleidsneutraal over. Dit betekent dat in beginsel dat de lozingsroutes en de emissie – eisen gelijk blijven aan de regeling, zoals die gold voor inwerkingtreding van de Omgevingswet. De decentrale overheden kunnen deze regels aan passen aan de lokale/regionale situatie.

Bronaanpak grondwater bij saneren van de bodem
Door decentrale overheden en door de VEWIN is opgemerkt dat het niet gewenst is dat maatregelen gericht op een verontreiniging van het grondwater uitgesloten zijn. In de nota van toelichting is verduidelijkt dat saneren van de bodem uitgevoerd wordt om de locatie geschikt te

maken voor bovengronds gebruik. Deze algemene regels kunnen ook gebruikt worden voor de uitvoering van een sanering die mede tot doel heeft om (een deel van) een verontreiniging weg te nemen ter verbetering van de kwaliteit van het grondwater. Het uitvoeren van een grondwatersanering kan echter niet onder deze activiteit worden uitgevoerd.

Ook zijn suggesties gedaan om een standaardaanpak toe te voegen aan de activiteit saneren, die primair gericht zijn op het verbeteren van de grondwaterkwaliteit. Omdat dit soort saneringen doorgaans complexe saneringen zijn die slecht passen binnen algemene regels, heeft de regering besloten om hieraan niet tegemoet te komen.

Besluit bodemkwaliteit, Kwalibo en acties uit het verbetertraject
Vooral vanuit het bedrijfsleven, met name de adviessector, is opgemerkt dat het ongewenst is dat de regels uit het Besluit bodemkwaliteit zijn opgesplitst in regels die onder de Omgevingswet vallen (milieubelastende activiteiten in het Besluit activiteiten leefomgeving) en in regels die in het Besluit bodemkwaliteit achterblijven. De Unie van Waterschappen en Rijkswaterstaat merken op dat aandacht hiervoor bij de implementatie (via communicatie) belangrijk is. De Omgevingswet integreert het plaatsgebonden omgevingsrecht; niet plaatsgebonden activiteiten met gevolgen voor de fysieke leefomgeving zijn (nog) niet in de wet opgenomen. In de nota van toelichting (paragraaf 11.1) is dit verduidelijkt.

Vanuit het bedrijfsleven zijn opmerkingen gemaakt over kwalibo, met name de beleidsevaluatie gemist wordt. Op 11 december 2018 is door de Staatssecretaris toegezegd dat het kwalibostelsel geëvalueerd wordt[68]. De resultaten van deze evaluatie worden op een later moment verwerkt in de regelgeving.

Tot slot is opgemerkt dat een aantal acties die voortkomen uit het Verbetertraject Besluit bodemkwaliteit gemist worden in het Aanvullingsbesluit. De nota van toelichting is hierop aangepast.

Zorgplicht
Door met name de VNG zijn opmerkingen gemaakt over de omzetting van artikel 13 van de Wet bodembescherming naar de Omgevingswet. Er bestaat geen wezenlijk verschil tussen de inhoud van artikel 13 Wet bodembescherming en artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Beide fungeren als een specifieke zorgplicht. Daarnaast wordt via de Invoeringswet Omgevingswet een extra vangnet opgenomen voor activiteiten die niet onder het Besluit activiteiten leefomgeving vallen. Al deze elementen tezamen bieden een beschermingsniveau dat gelijkwaardig is aan de zorgplicht van artikel 13 Wet bodembescherming. In de toelichting in paragraaf 4.3 is dit verduidelijkt.

Overgangsrecht zorgplicht
Door het IPO zijn zorgen geuit over het bevoegd gezag bij lopende zorgplichtgevallen. Tevens zijn door de uitvoeringspraktijk opmerkingen gemaakt over de mogelijkheid tot handhaving van voor inwerkingtreding van deze wet gepleegde, maar pas na dat tijdstip ontdekte overtredingen van de zorgplicht van de Wet bodembescherming. In de Aanvullingswet bodem is voor deze situaties een aanvullende overgangsrechtelijke bepaling (artikel 3.2 a, via de Aanvullingswet geluid) opgenomen. Het systeem van het strafrecht zelf borgt dat strafrechtelijke handhaving mogelijk is van een (nog niet verjaarde) overtreding als die handeling op dat moment strafbaar was.

17.2.2 milieubelastende activiteiten graven in de bodem, saneren van de bodem, toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie, en (vermengde) mijnsteen

Graven in de bodem: grondwater niet uitsluiten
Door decentrale overheden en het bedrijfsleven is aangegeven dat het uitsluiten van het graven in grondwater in de aanwijzing van de milieubelastende activiteiten graven, veel onduidelijkheid geeft en tot ongewenste situaties kan leiden. De regering komt tegemoet aan dit verzoek door de uitzondering van grondwater te schrappen. In de toelichting (paragraaf 8.2) is verduidelijkt welke

[68] Kamerstukken II 2018/2019, 30015, nr. 56.

mogelijkheden er zijn om door het opnemen van maatwerk die ongewenste situaties te voorkomen.

Graven in de bodem: Inhoudelijke bepalingen bij graven
Naar aanleiding van opmerkingen, door decentrale overheden en het bedrijfsleven zijn de eisen van partij-indelingen (gescheiden graven) in de artikelen aangepast en zoveel mogelijk vereenvoudigd. Ook is de termijn bij tijdelijke opslag na afloop van de activiteit verlengd van vier weken naar acht weken.

Saneren van de bodem: Toetsing na einde sanering
Door gemeenten, bedrijfsleven en de integrale adviescommissie Omgevingswet zijn opmerkingen gemaakt over het vervallen van de goedkeuring van het evaluatieverslag (eindmelding sanering). Dit kan leiden tot ongewenste rechtsonzekerheid. De milieubelastende activiteit saneren van de bodem biedt twee standaardaanpakken, met concrete middelvoorschriften. Bij de uitvoering van de sanerende werkzaamheden wordt ondersteund door een systeem van erkenningen. Door de melding en informatieplichten vooraf is toezicht en handhaving mogelijk tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. Bij beëindiging van de activiteit geldt een informatieplicht, waarbij de initiatiefnemer een evaluatierapport moet overleggen met informatie over de gerealiseerde uitvoering.
Daarnaast kan de eigenaar aan de gemeente verzoeken de verplichting tot saneren uit het omgevingsplan te schrappen. Wanneer dit een locatiespecifieke verplichting betreft kan deze worden aangepast; bij een algemene regel kan een dit met een maatwerkvoorschrift gebeuren. Daarnaast staat het de gemeente altijd vrij om de eigenaar op een andere wijze te informeren dat naar tevredenheid van de gemeente aan de saneringsplichten is voldaan.

Saneren van de bodem: Inhoudelijke bepalingen bij saneren van de bodem
In de consultatie zijn door diverse organisaties inhoudelijke opmerkingen gemaakt over de standaardaanpakken bij saneren van de bodem en de eisen ter voorkoming van uitdampingen van een verontreiniging. Op een aantal punten heeft dit geleid tot aanpassing van het betreffende artikel of tot verduidelijking in de toelichting.
Vanuit het bedrijfsleven is opgemerkt dat de standaard aanpakken geen ruimte geven voor het uitvoeren van een in-situ sanering of andere innovatieve technieken. Dit heeft echter niet geleid tot aanpassing van de artikelen en standaard aanpakken. De uitvoering van een in-situ sanering is meestal complex, maar kan via maatwerk(voorschriften) worden uitgevoerd. In de toelichting is dit verduidelijkt en is ook opgemerkt dat de regels niet tot doel hebben om innovatie tegen te gaan.

Tot slot zijn veel opmerkingen gemaakt over hoe de activiteit saneren zich verhoudt tot andere activiteiten zoals bouwen op verontreinigde bodem, graven in de bodem en het toepassen van grond en baggerspecie en bouwstoffen. In de toelichting is dit verduidelijkt en zijn extra voorbeelden opgenomen.

Toepassen van grond en baggerspecie: mogelijkheden tot maatwerk bij het toepassen van bouwstoffen, verspreiden van baggerspecie en grootschalige toepassingen
Enerzijds is er weerstand vanuit het bedrijfsleven tegen de mogelijkheden voor maatwerk bij het toepassen van bouwstoffen, anderzijds zijn er wensen voor een soepeler maatwerk in specifieke situaties. Voor de mogelijkheden voor maatwerk is aangesloten bij de keuzes uit het hoofdspoor van de Omgevingswet. Wanneer maatwerkregels of maatwerkvoorschriften worden gesteld voor kwaliteitseisen, dan kan dat niet gesteld worden met een ander oogmerk dan in de regels over de kwaliteitseisen in het besluit is voorgeschreven. Ook moet telkens de strekking van de regels in acht worden genomen. Dit moet blijken uit de motivering bij de maatwerkregel of het maatwerkvoorschrift.
Rijkswaterstaat en de Unie van Waterschappen (UvW) geven aan dat het ongewenst is dat maatwerk mogelijk is op de regels voor het verspreiden van baggerspecie en voor het realiseren van grootschalige toepassingen. Ook op dit punt leidt deze inspraak niet tot een andere keuze. Wel is in de toelichting verduidelijkt dat, in geval via een projectbesluit afgeweken wordt van algemene

regels of maatwerkregels, maatwerk niet mogelijk is. Voor het verspreiden van baggerspecie op de landbodem kunnen de UvW en de VNG onderling bestuurlijke afspraken maken over het achterwege laten van maatwerk op de regels voor verspreiden.

Instructieregels bouwen op verontreinigde bodem
In de consultatie zijn opmerkingen gemaakt door decentrale overheden en het bedrijfsleven over de instructieregels over het bouwen op bodemgevoelige locaties op verontreinigde bodem. De term bodemgevoelige locatie roept vragen op en er zijn vragen gesteld over de wijze waarop lokale waarden vastgesteld kunnen worden door gemeenten. Ook de relatie met de regels voor bouwen en het in gebruik nemen van een gebouw en de relatie het omgevingsplan zijn genoemd. Dit heeft geleid tot enkele verduidelijkingen in de toelichting.

Ook is door gemeenten opgemerkt dat een volumegrens voor de omvang van een verontreiniging boven de interventiewaarde beter geschrapt kan worden. Aan dit punt is tegemoet gekomen. In de bruidsschat zijn voor bouwen op verontreinigde bodem regels opgenomen om te voorkomen dat een vacuüm ontstaat ten opzichte van de regels uit de Wet bodembescherming, waar nu wel een volumegrens wordt gehanteerd.

Bodemonderzoek en Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)
Door zowel overheden als bedrijven zijn opmerkingen en vragen gesteld over de regels voor bodemonderzoek, waaronder de relatie tussen het vooronderzoek en de beschikbare bodeminformatie op kaarten van gemeenten, de noodzaak van bodemonderzoek bij reeds bekende diffuse verontreinigingen, de relatie met de arbeidsomstandighedenregelgeving, geldigheidstermijn van onderzoek en de noodzaak van aanpassing van NEN normen. De inspraak heeft niet geleid tot grote wijzigingen in de artikelen over het uitvoeren van bodemonderzoek. Wel zijn een aantal verduidelijkingen doorgevoerd in de toelichting.

Normen
Door diverse organisaties zijn opmerkingen gemaakt over normen. Dit heeft onder andere geleid tot aanpassing van bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving met de normen voor de interventiewaarden bodemkwaliteit en bijlage VC voor de signaleringsparameter beoordeling grondwatersanering. Er is verduidelijkt dat het RIVM zorgdraagt voor aanpassing van en het beschikbaar houden de Risicotoolbox, een instrument waarmee gemeenten lokale waarden kunnen afleiden voor het bouwen op bodemgevoelige locaties en voor het toepassen van grond en baggerspecie (voorheen gebiedsspecifiek beleid met Lokale Maximale Waarden). In de consultatie zijn opmerkingen gemaakt over een aantal concrete stoffen (onder andere: arseen barium, lood, minerale olie, PCB’s en PFAS). Echter omdat gekozen is voor het beleidsneutraal overzetten van normen, zijn ook naar aanleiding van de consultatiereacties geen wijzigingen in de hoogte van de normen doorgevoerd. Wel is de toelichting aangevuld met een verduidelijking over diffuus voorkomende stoffen zoals lood. In de toelichting is verduidelijk dat de normen inhoudelijk niet gewijzigd zijn, maar dat het Rijk aan het RIVM de opdracht heeft gegeven tot actualisatie. De resultaten daarvan worden op een later moment in de regelgeving verwerkt.

Over het nieuwe milieuhygiënische toetsingskader voor het toepassen van grond en baggerspecie in diepe plassen en voor verspreiden van baggerspecie op de landbodem zijn vooral vanuit het bedrijfsleven maar ook door decentrale overheden vragen gesteld en opmerkingen gemaakt. Dit toetsingskader wordt echter uitgewerkt in een nog door te voeren wijziging van de Regeling bodemkwaliteit (onderdeel van de Aanvullingsregeling bodem Omgevingswet), die op een later moment in consultatie gaat.

Adviescollege Toetsing Regeldruk
Het Adviescollege Toetsing Regeldruk (ATR) heeft op 10 september 2018 advies uitgebracht op de consultatie versie van het aanvullingsbesluit bodem omgevingswet en op de toetsversie van de regeldrukeffecten rapportage.

Het College constateert dat in de lijn van de Omgevingswet het Aanvullingsbesluit bodem een bijdrage levert aan het gebruiksgemak van het omgevingsrecht, evenals aan het versnellen en

verbeteren van besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving. Bij meerdere onderdelen van het aanvullingsbesluit is bewust gekozen voor minder belastende alternatieven en is het beperken van regeldruk daarbij expliciet betrokken. De saneringen kunnen namelijk opgepakt worden op een natuurlijk moment en de uitvoering van de saneringen kan veelal plaats vinden door een standaardaanpak, waarbij volstaan kan worden met een melding in plaats van een separaat besluit op een saneringsplan. Een besluit hoeft alleen te worden genomen bij een verzoek om een maatwerkvoorschrift of een gelijkwaardige maatregel.

Het college geeft in haar advies aan dat een vooronderstelling voor het Aanvullingsbesluit is dat (ernstige) historische bodemverontreinigingen op spoedlocaties waarover convenantafspraken bestaan, in 2020 zijn gesaneerd. Het college adviseert om te verduidelijken in hoeverre de afspraken uit de convenanten zijn gerealiseerd, welk deel van de historische verontreinigen op dit moment nog dient te worden gesaneerd, hoe handhaving daarbij aan de orde is en in hoeverre de saneringen voor de inwerkintreding van de Omgevingswet gereed zijn.

Het Uitvoeringsprogramma convenant bodem en ondergrond 2016-2020 monitort de voortgang van de convenantafspraken. Begin 2019 is de tussenrapportage convenant Bodem en ondergrond 2016-2020 gepubliceerd[69], wat laat zien dat van de 1383 spoedlocaties die bij de start van het convenant zijn geïdentificeerd er in 2018 al 210 in uitvoering zijn gebracht. Slechts voor 26 locaties zijn planningen gemaakt voor de uitvoering na 2020. Op deze gevallen is het overgangsrecht van toepassing. De overige spoedlocaties zijn afgerond, of in uitvoering en daarbij ligt de aanpak van de spoedlocaties op koers. Voor de overige ernstige bodemverontreinigingen, niet zijnde spoed, zo'n 150.000 locaties, kan de uitvoering op een natuurlijk moment plaatsvinden. De standaardaanpakken in het Aanvullingsbesluit bodem faciliteren dit.

Het college adviseert in de toelichting op te nemen wat de stand van zaken is wat het DSO betreft en daarbij aandacht te besteden aan de mate waarin de onderzoekslasten zullen afnemen als gevolg van de digitale beschikbaarheid van (bodem) onderzoek en overige bodemgegevens.
In paragraaf 5.4 van de nota van toelichting is de huidige stand van zaken opgenomen ten aanzien van het DSO.
Tijdens de behandeling van de Aanvullingswet bodem heeft de Tweede Kamer[70] een motie aangenomen, om te onderzoeken in hoeverre historische gegevens via de wet basis registratie ondergrond (BRO) kunnen worden meegenomen.

Het college geeft aan dat het uitgangspunt "decentraal tenzij" in het aanvullingsbesluit bodem ook naar voren komt.
Het college ziet wel een risico dat als gevolg van de gemeente (beleids)vrijheid de kans groot is dat er verschillende optreden in de uitvoering en dat bedrijven die in meerdere gemeenten actief zijn, geconfronteerd worden met verschillende eisen en werkwijzen en dat hier door de werkbaarheid van de nieuwe regelgeving afneemt en dat de (ervaren) werkdruk voor bedrijven toeneemt.

Met de beleidsvrijheid kunnen gemeenten beter inspelen op de lokale bodemsituatie. Bijvoorbeeld de aanwezigheid van diffuse bodemverontreinigingen als gevolg van stedelijke ophoog lagen of het natuurlijk voorkomen van bepaalde stoffen in de bodem, bijvoorbeeld natuurlijk arseen, rechtvaardigt het vast stellen van lokale waarden. Landelijke wetgeving kan hierin niet het gewenste maatwerk leveren.
Daarnaast haalt het college aan dat de uitwerking van het principe 'decentraal, tenzij" in het aanvullingsbesluit resulteert dat de taken in het kader van het beheer van de historische verontreinigingen verschuift van provincie en de grote gemeenten naar alle gemeenten en dat belangrijk is dat kennis over bodem voldoende aanwezig is bij gemeenten als zij in de nieuwe situatie verantwoordelijk worden voor de uitvoering.

[69] Tussenrapportage convenant Bodem en ondergrond 2016-2020, definitief 6.0 van 4 maart 2019 vastgesteld door de stuurgroep Ondergrond, Bodem en Grondwater d.d. februari 2019.
[70] Kamerstukken II 2018/2019, 34864, nr. 19

Binnen de uitvoering van het uitvoeringsprogramma van de convenantafspraken Bodem en ondergrond 2016-2020 is veel aandacht aan de overdracht van taken en de voorbereiding op de omgevingswet. De gemeenten zijn zich samen met provincie aan het voorbereiden op de situatie onder de Omgevingswet onder de noemer 'warme overdracht". Onder dit noemer vindt ook kennisdeling over de bodem plaats.
Het college adviseert in de toelichting bij het aanvullingsbesluit bodem aandacht te besteden aan de harmonisatie van het omgevingsrecht en de arbeidsomstandighedenregelgeving ten aanzien van bepalingen over bodem(onderzoek) en de wijziging die in het aanvullingsbesluit daarin regelt ten opzichte van de huidige situatie en hierover nader af te stemmen met de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
Het is correct dat voor burgers, bedrijven en overheden de duidelijkheid over de noodzaak van bodemonderzoek van belang is, ongeacht uit welk domein van regelgeving deze volgt. Wel dient gekeken te worden met welk oogmerk het bodemonderzoek wordt uitgevoerd. Bodemonderzoek vanuit het aanvullingsbesluit bodem beoogt verantwoord met de bodem om te gaan en de risico's als gevolg van de aanwezigheid van bodemverontreiniging te ondervangen. De regels voor bodemonderzoek om verantwoord (professioneel) te werken met bodem hebben een geheel ander oogmerk. Dit beoogt werknemers, zoals grondwerkers, die veelvuldig en langdurig met grond werken te beschermen en zijn daarom niet te harmoniseren. Niettemin wordt in het Aanvullingsbesluit in beide gevallen voor het uitvoeren van het bodemonderzoek naar dezelfde NEN normen verwezen, zodat in de praktijk dezelfde onderzoeken gebruikt kunnen worden.

Het college adviseert in de toelichting nader te motiveren waarom bij bepalingen in het aanvullingsbesluit is gekozen voor dwingend voorschrijving van norm documenten en waarom niet volstaan kan worden met facultatieve voorschrijving.
Met de Kwalibo-regeling (KWALIBO staat voor Kwaliteitsborging bij bodemintermediairs) wordt beoogt de betrouwbaarheid van het werk van intermediairs te vergroten door kwaliteitseisen te stellen aan werkzaamheden in het bodembeheer en aan de integriteiteisen aan de uitvoerders. Het werken volgens norm documenten maakt hier een essentieel onderdeel vanuit. Er zijn namelijk vele honderden erkende en gecertificeerde organisaties en werknemers bezig met het vaststellen van de kwaliteit van de bodem. Het kunnen vergelijken van de uitkomsten van bodemonderzoeken door te werken met norm documenten is essentieel voor de betrouwbaarheid voor de uitvoering. Daarnaast borgt het werken met dezelfde normdocumenten de uniformiteit van uitvoering van werkzaamheden en de vergelijkbaarheid van onderzoeksresultaten.

17.2.3 Milieubelastende activiteit op of in de bodem brengen van meststoffen

Lozen van afvalwater
De Unie van Waterschappen (hierna: UvW) en het Interprovinciaal Overleg (hierna: IPO) hebben opmerkingen op het uitzonderen van het lozen van afvalwater op of in de bodem van de aanwijzing als milieubelastende activiteit in artikel 3.48a, tweede lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving. Het IPO vindt dit ongewenst vanwege de verantwoordelijkheid van provincies voor de grondwaterkwaliteit. De UvW vraagt zich af of de uitsluiting van de afvalwaterstromen in de aanwijzing van de milieubelastende activiteit niet overbodig is nu alleen meststoffen op of in de bodem mogen worden gebracht die volgens de bepalingen van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet als meststoffen mogen worden verhandeld. Naar aanleiding van deze reacties is besloten om de uitzondering voor afvalwaterstromen uit artikel 3.48a van het Besluit activiteiten leefomgeving te schrappen. In plaats daarvan is in de toelichting een passage opgenomen waarin wordt verduidelijkt dat deze afvalwaterstromen niet worden beschouwd als meststoffen en daarom buiten de aanwijzing vallen. Ook is verduidelijkt dat voor deze afvalwaterstromen specifieke bepalingen ten aanzien van het op of in de bodem brengen zijn opgenomen in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Ondergrens voor de milieubelastende activiteit.
De UvW en het IPO constateren dat een ondergrens ontbreekt in de aanwijzing van het op of in de bodem brengen van meststoffen. Daardoor zou het toepassen van geringe hoeveelheden

meststoffen binnen de reikwijdte vallen. Naar aanleiding hiervan is in de aanwijzing van de milieubelastende activiteit een ondergrens opgenomen. Onder de aanwijzing vallen niet het in een siertuin of moestuin bij een particulier huishouden of een volkstuin op of in de bodem brengen van alleen meststoffen anders dan dierlijke meststoffen of dierlijke meststoffen anders dan drijfmest als de hoeveelheid per tuin per jaar ten hoogste 160 liter is.

Afwijking van uitrijdperiodes voor meststoffen.
Naar aanleiding van de ontvangen reacties vanuit de agrarische sector is het artikel waarin de mogelijkheid was opgenomen af te wijken van de uitrijdperiode voor meststoffen aangepast. Er is aangesloten op het nieuwe artikel 19.0 van de Omgevingswet, dat de grondslag biedt om in algemene regels onderwerpen aan te wijzen waarvoor het daarbij aangewezen bevoegd gezag bij besluit kan bepalen dat een in die algemene regels genoemde bijzondere omstandigheid zich voordoet. Extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak zijn aangewezen als bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 19.0 van de wet.

Bevoegdheden voor decentrale overheden.
Meerdere organisaties hebben aangegeven het wenselijk te vinden dat decentrale overheden over meer bevoegdheden beschikken. Naar aanleiding van deze reacties is in toelichting verduidelijkt waarom het belangrijk is dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het bevoegd gezag is. Ook is verduidelijkt dat decentrale overheden ook bevoegdheden hebben. Zo hebben zij de mogelijkheid om maatwerkregels te stellen.

Vernietigen van zode van gras op weidegronden
Vanuit meerdere organisaties zijn er vragen gesteld over de reikwijdte van de regels over het vernietigen van zode van gras. Naar aanleiding hiervan is de reikwijdte in de aanwijzing van het vernietigen van de zode van gras verduidelijkt dat dit specifiek om het vernietigen op weidegronden gaat.

17.4 Moties en toezeggingen

De Aanvullingswet bodem is op 18 december 2018 aangenomen door de Tweede Kamer. Bij de behandeling zijn een aantal moties aangenomen die, in dit Aanvullingsbesluit, zijn verwerkt.

Aan de motie van Smeulders/Kroger[71] over een gelijkwaardig en bij voorkeur verbeterd beschermingsniveau in lagere regelgeving is gevolg gegeven door bij milieubelastende activiteiten regels op te nemen voor de bescherming van de mens en het milieu, het vastleggen van het maximaal toelaatbaar risico als grens voor bouwen op verontreinigde bodem en regels voor de zogenoemde toevalsvondst als vangnet om de gezondheid te beschermen.
Bevoegde gezagen krijgen meer ruimte om de opgenomen waarden toe te snijden op de lokale situatie, met dien verstande dat het Rijk een minimum beschermingsniveau voorschrijft.

De motie van Smeulders/Kroger[72] om tijdens het opstellen van dit besluit in overleg te treden met de drinkwaterbedrijven en andere belanghebbenden over de bescherming van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater is uitgevoerd; de resultaten van deze overleggen zijn meegenomen bij de aanpassingen aan dit besluit.

De Tweede Kamer heeft in december 2018 een motie aangenomen van de leden Ronnes en Van Gerven[73], waarin de regering wordt gevraagd om 'informatie over bodemverontreiniging in de Basisregistratie Ondergrond op te nemen'. De minister van BZK heeft vervolgens in februari 2019 opdracht gegeven voor een onderzoek naar de mogelijkheden om aan deze vraag te kunnen voldoen, en de implicaties van de verschillende oplossingsrichtingen. De Tweede Kamer wordt hierover nader geïnformeerd.

[71] Kamerstukken II 2018/2019, 34864, nr. 18
[72] Kamerstukken II 2018/2019, 34864, nr. 14
[73] Kamerstukken II 2018/2019, 34864, nr. 19

De aangehouden motie van Gerven[74] over een saneringsplicht voor verontreinigde gebieden is in dit aanvullingsbesluit verwerkt door het opnemen van instructieregels met betrekking tot het bouwen op verontreinigde bodem en door het opnemen van regels in de bruidsschat over historische bodemverontreiniging zonder ernstig risico.

Recente toezeggingen

Op 11 december heeft de regering de Tweede Kamer geïnformeerd over haar visie op duurzaam hergebruik van grond (TK, 2018-2019, 30015, nr. 56) en de problematiek rondom diepe plassen, thermisch gereinigde grond en Barneveld (TK, 2018-2019, 27625, nr. 456). Op 20 november 2018 heeft de regering een brief aan de kamer gezonden over AEC-bodemas (TK, 2018-2019 , 28663, nr. 72).

In de brieven is aangegeven dat de regels rondom het verondiepen van plassen helder moeten zijn, sprake moet zijn van transparante besluitvorming, en de omgeving op een goede manier bij de herinrichting moet worden betrokken. Voor het verondiepen van plassen is daarom in het Aanvullingsbesluit een vergunningplicht ingesteld.

In het Aanvullingsbesluit bodem is voor grond en baggerspecie bewerkt in een grondreinigingsinstallatie, AVI-bodemas en immobilisaat een specifieke meldingsplicht opgenomen. Hiermee is gevolg gegeven aan de toezeggingen die in de brieven zijn gedaan. Hiermee wordt het bevoegd gezag tijdig geïnformeerd over de kwaliteit van de toe te passen materialen en is toezicht mogelijk.

Met het Aanvullingsbesluit wordt in vervolg op de Green Deal Verduurzaming nuttige toepassing AEC-bodemas (AVI-bodemas) uit 2012 de mogelijkheid om bouwstoffen onder IBC condities toe te passen uit gefaseerd. Het merendeel van de IBC-bouwstoffen die worden toegepast zijn Avi-bodemassen. Het Aanvullingsbesluit bodem biedt geen mogelijkheid meer om bouwstoffen onder IBC condities toe te passen, behoudens het overgangsrecht. De kwaliteit van de AVI bodemassen moet daarom worden verbeterd. Hierover zijn afspraken gemaakt binnen de Green Deal.

17.5 Voorhang

PM in te vullen na afloop van de voorhang

[74] Kamerstukken II 2018/2019, 34864, nr. 16

18 Invoering

18.1 Implementatieprogramma

Voor de stelselherziening van het omgevingsrecht is een uitgebreid implementatieprogramma opgezet in samenwerking met de bestuurlijke koepels VNG, IPO en Unie van Waterschappen. Het doel van dit programma is om de uitvoeringspraktijk in staat te stellen om de wet en de bijbehorende AMvB's vanaf het moment van invoering op goede wijze toe te passen. In 2024 is de implementatie geheel afgerond en is het werken met de Omgevingswet voor iedereen de standaard geworden. Het programma zet niet alleen in op kennisoverdracht over de nieuwe regelgeving, maar ook op het vermogen om deze te kunnen toepassen in de geest van de stelselherziening. Het gaat daarbij dus nadrukkelijk ook om kunde, houding en gedrag. Het programma bestaat uit drie hoofdonderdelen:

- invoeringsondersteuning aan gebruikers;
- veranderopgave van overheden;
- Digitaal Stelsel Omgevingswet.

De implementatie van de Aanvullingswet bodem is een onderdeel van het brede implementatietraject van de stelselherziening van het omgevingsrecht.

In het uitvoeringsprogramma van het Bodemconvenant bodem en ondergrond 2016-2020 zijn projecten in uitvoering om de decentrale overheden voor te bereiden op de Omgevingswet en om kennisontwikkeling, verspreiding van kennis en borging van kennis te waarborgen. Voor grondwater is in het eerdergenoemde uitvoeringsprogramma een traject gestart om samen met de provincies en gemeentes hieraan verder invulling te geven.

De Programmaraad Aan de Slag met de Omgevingswet, waarin alle overheden zijn vertegenwoordigd, bewaakt de voortgang en de samenhang tussen de verschillende onderdelen van het implementatieprogramma. Om zicht te houden op een succesvolle uitvoering van het programma is de Monitor Omgevingswet ingericht, die, eventuele knelpunten signaleert en inzichtelijk maakt in hoeverre de doelstellingen van de Omgevingswet worden gerealiseerd.

18.2 Invoeringsondersteuning aan gebruikers

Bij de invoering van de Omgevingswet zijn overheden, burgers en bedrijven intensief betrokken. Om de doelen van de wet te realiseren is een verandering nodig in beleidsvorming, werkprocessen, informatiesystemen, (bestuurs)cultuur bij overheden en de wijze van samenwerking tussen overheden, kortom een grote transitieopgave. Bovendien zullen initiatiefnemers en belanghebbenden hun werkwijze moeten aanpassen om conform de bedoelingen van de wet te werken. Dit vraagt om aandacht van het bevoegd gezag, zij zullen hen gaan informeren over de nieuwe werkwijze.

Het programma Aan de slag met de Omgevingswet en de programma’s van de koepels en rijk dragen zorg voor de overdracht van kennis over de wet en onderliggende regelgeving en het DSO-LV en beogen een impuls te geven aan het anders werken dat hoort bij de Omgevingswet. Zij stimuleren bevoegd gezag om tijdig met de ontwikkeling van de kerninstrumenten van de wet aan de slag te gaan en met het voorbereiden van de aansluiting op het DSO LV. Dat gebeurt via bijeenkomsten, pilots en praktijkproeven, kennisproducten, en inzet van deskundigen. Onderdeel van de invoeringsondersteuning is ook het Informatiepunt Omgevingswet waar via de website kennis wordt gedeeld en overheden en professionals vragen kunnen stellen.
Goede voorbeelden worden gedeeld via de websites van de programma’s. Er wordt ook gebruik gemaakt van netwerken, die essentieel zijn voor de overdracht van informatie, kennis en ervaring tussen betrokkenen en daarmee voor de brede verandering van werkwijze.

Ook voor het aspect bodem is invoeringsondersteuning voorzien, naast de al lopende initiatieven.

18.3 Veranderopgave van overheden

De invoering van de Omgevingswet is een omvangrijke opgave, waarbij honderden overheden en vele burgers en bedrijven betrokken zijn. Om de doelen van de wet te realiseren is een verandering nodig op het gebied van de samenwerking, het beleid, de werkprocessen, de informatiesystemen en de (bestuurs)cultuur bij overheden, kortom een grote transitieopgave. Bovendien zullen initiatiefnemers en belanghebbenden van niet-overheden hun werkwijze moeten aanpassen om conform de bedoelingen van de wet te werken.

De Programmaraad, waarin alle overheden zijn vertegenwoordigd, coördineert de veranderopgave waarvoor de verschillende overheden aan de lat staan. Ook ondersteunt de Programmaraad de veranderopgave via de het programma Aan de Slag met de Omgevingswet door onder meer het geven van trainingen, het beschikbaar stellen van informatie en goede voorbeelden, het organiseren van proeftuinen en experimenten, het steunen van goede initiatieven en pilots, het opzetten van netwerken en expert pools en het realiseren van collectieve voorzieningen, zoals het Digitaal Stelsel Omgevingswet. De basis is ‘zelf leren’ en ‘ervaring opdoen’.

18.4 Digitaal stelsel Omgevingswet

Digitalisering is een belangrijk hulpmiddel voor een goede en eenvoudige uitvoering van de wet. Er moet een geordend en verbonden geheel van gegevensverzamelingen, afspraken en ICT-voorzieningen komen. Als onderdeel van de implementatie wordt door het programma Digitaal Stelsel Omgevingswet een landelijke voorziening gerealiseerd. Andere delen van het open stelsel worden gerealiseerd door koepels en door andere ICT-leveranciers. De ingang is een centrale gebruikersvoorziening die toegang geeft tot de beschikbare informatie, onder meer via een verbeelding op de kaart en gerichte vragen. Gezamenlijk met alle programma’s wordt de invoering hiervan voorbereid.

18.5 Overdracht informatie als gevolg van overdracht van taken van provincie naar gemeenten

Onder de Omgevingswet is de gemeente primair verantwoordelijk voor de zorg van de fysieke leefomgeving. Onder de Wet bodembescherming waren voor de bodemsaneringen de provincies en 29 grotere gemeenten bevoegd gezag. Met de komst van de Omgevingswet verandert dit en zijn alle gemeenten in principe bevoegd gezag.

De provincies hebben in de loop der jaren veel kennis verzameld over de staat van de bodem. Dit kan bestaan uit historische informatie, bodemonderzoeken, beschikkingen van ernstige verontreinigingen die niet onder het overgangsrecht vallen, resultaten van afgeronde bodemsaneringen etc. Het is van groot belang dat deze kennis en informatie wordt overgedragen aan de betreffende gemeente. Het is aan de provincies en gemeenten de overdracht van informatie goed te regelen. De omgevingsdiensten kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. In het uitvoeringsprogramma van het Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020 is dit gemonitord en waar nodig is dit ondersteund.

De provincie draagt niet alles over aan de gemeente. Ze behoudt haar verantwoordelijkheid voor de grondwaterkwaliteit, ook als deze beïnvloed wordt door de bodemkwaliteit (zie hoofdstuk 6). Daarnaast zullen volgens het overgangsrecht lopende bodemsaneringen en voorgenomen spoedsaneringen volledig onder de Wet bodembescherming blijven vallen, inclusief de daarbij behorende bevoegd gezag verdeling.

19 Overgangsrecht en bruidsschat

19.1 Overgangsrecht

Dit besluit bewerkstelligt veranderingen ten opzichte van het voorheen bestaande recht.

Overgangsrecht bodemsaneringen

In dit Aanvullingsbesluit zijn geen overgangsbepalingen opgenomen voor bodemsaneringen. In de Aanvullingswet bodem Omgevingswet is namelijk eerbiedigend overgangsrecht opgenomen voor bodemsaneringen of maatregelen die onder de huidige Wet bodembescherming zijn of worden voorbereid.

Hoofdlijn van dat overgangsrecht is dat het huidige recht (de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde regelgeving of andere toepasselijke wet- en regelgeving) van toepassing blijft op verontreinigingen, waarvan is vastgesteld dat sprake is van spoed (actueel risico) of als bodemsaneringen in een bepaalde fase zijn geraakt op het tijdstip waarop deze wet in werking treedt. Het overgangsrecht haakt aan bij een objectief vast te stellen aanknopingspunt in het saneringstraject, zoals het indienen van een saneringsplan of een op grond van de Wet bodembescherming genomen besluit.

Het nieuwe bodembeleid zoals uitgewerkt in dit Aanvullingsbesluit is erop toegesneden om verontreinigingen aan te pakken met meer eenvoudige procedures en een meer integrale beoordeling en is na inwerkingtreding onmiddellijk van toepassing.

Overgangsrecht milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en voor overige handelingen met bouwstoffen.

Voor de milieubelastende activiteit toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en voor overige handelingen met bouwstoffen zijn overgangsbepalingen opgenomen.

De overgangsbepalingen hebben betrekking op de volgende situaties:

1. het voor toepassing in Nederland of voor handelsdoeleinden voor de Nederlandse markt voorhanden hebben, vervoeren of aan een ander ter beschikking stellen van IBC-bouwstoffen of het toepassen van IBC-bouwstoffen, uitgezonderd AVI-bodemas, in een werk waarvoor voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit een melding is gedaan op grond van artikel 32, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit.

2. het aangebracht houden van bouwstoffen, grond en baggerspecie die voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit zijn aangebracht of die met toepassing van in dit artikel opgenomen overgangsrecht na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit zijn aangebracht.

3. Als voor de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit een melding is gedaan op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit voor het toepassen van grond of baggerspecie voor het verondiepen en dempen van een oppervlaktewaterlichaam, bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder d, van het Besluit bodemkwaliteit, voor zover het een diepe plas betreft die is ontstaan als gevolg van zandwinning, grindwinning of kleiwinning of een dijkdoorbraak.

4. Baggerspecie uit een watergang mag tot twee jaar ook over de aan de watergang grenzende percelen worden verspreid als wordt voldaan aan het oude recht.

5. Als een gebiedsspecifiek toetsingskader is vastgesteld voor het toepassen van mijnsteen en mijnsteen dat is vermengd met ten hoogste 80% gewichtsprocent grond of baggerspecie, geldt het oude recht tot een bij koninklijk besluit vast te stellen tijdstip.

6. Een omgevingsvergunning van rechtswege als bedoeld in artikel 4.14 van de Invoeringswet Omgevingswet voor een milieubelastende activiteit en voor een lozingsactiviteit die bestaat uit het toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas, geldt voor een termijn van drie jaar.

7. Een kaart als bedoeld in artikel 57, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit (oud) geldt als een bodemkwaliteitskaart als bedoeld in artikel 28, derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit (nieuw) tot een bodemkwaliteitskaart volgens die bepaling is vastgesteld, maar niet langer dan vijf jaar na de inwerkingtreding van de artikelen I en VII van dit besluit.

8. Een melding die op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit is gedaan voor het toepassen van grond of baggerspecie geldt als een melding op grond van artikel 4.1266, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving.

9. Een melding die op grond van artikel 33b in samenhang met artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit is gedaan voor het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen geldt als een melding op grond van artikel 4.1282, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving.

10. Als in verband met de invoering van dit besluit bepalingen van het Besluit bodemkwaliteit komen te vervallen, waarin een overgangsrechtelijke bepaling was opgenomen, blijft die overgangsrechtelijke bepaling van toepassing tot die is uitgewerkt.

In artikel XV van de artikelsgewijze toelichting is nader ingegaan op bovengenoemde situaties.

Er is geen overgangsrecht nodig in de volgende situaties.

Het vervaardigen en invoeren van bouwstoffen, het verhandelen van al vervaardigde bouwstoffen
De kwaliteitseisen voor bouwstoffen blijven gelijk. Bouwstoffen die al waren vervaardigd voor het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit en die zijn voorzien van een milieuverklaring waaruit blijkt dat ze voldoen aan de eisen van het Besluit bodemkwaliteit, kunnen volgens het nieuwe recht worden verhandeld onder dezelfde voorwaarden die volgens het oude recht golden. Het nieuwe recht bepaalt dat er een milieuverklaring beschikbaar moet zijn die is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit, waaruit blijkt dat de partij voldoet aan de kwaliteitseisen die voor de bouwstoffen gelden volgens dat besluit. De kwaliteitseisen waaraan bouwstoffen volgens het nieuwe recht moeten voldoen, zijn dezelfde waaraan bouwstoffen volgens het oude recht moesten voldoen. Van de milieuverklaringen die op grond van het oude recht zijn afgegeven, kan daarom ook onder het nieuwe recht nog steeds gebruik worden gemaakt.
Voor IBC-bouwstoffen verandert de situatie na het tijdstip van inwerkingtreding wel. Daarom is hiervoor wel overgangsrecht opgenomen.

Het toepassen van al vervaardigde bouwstoffen
De kwaliteitseisen voor bouwstoffen blijven gelijk. Bouwstoffen die al waren vervaardigd voor het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit en die zijn voorzien van een milieuverklaring waaruit blijkt dat ze voldoen aan de eisen van het Besluit bodemkwaliteit, kunnen volgens het nieuwe recht worden toegepast onder dezelfde voorwaarden die volgens het oude recht golden. Er is daarom geen overgangsrecht nodig, behalve voor IBC-bouwstoffen.

Het toepassen van grond en baggerspecie, in het bijzonder het toepassen in functionele toepassingen die al in uitvoering zijn genomen
De voorschriften waaronder mag worden toegepast blijven gelijk en gelden op moment van inwerkingtreding van dit besluit. Om dezelfde reden heeft het nieuwe recht ook geen gevolgen voor overeenkomsten en aanbestedingen.

Gebruiken van milieuhygiënische verklaringen die zijn afgegeven voor het tijdstip van inwerkingtreding van dit besluit

De regels voor de afgifte van milieuverklaringen wijzigen niet. Behalve voor de naamsverandering van milieuhygiënische verklaringen in milieuverklaring bodemkwaliteit, is er geen aanleiding voor het treffen van overgangsrecht. De afgegeven milieuhygiënische verklaringen blijven geldig om aan te tonen dat de bouwstoffen, grond, baggerspecie of de ontvangende bodem voldoen aan de kwaliteitseisen die in het kader van het Besluit bodemkwaliteit zijn gesteld.

Omdat voor het verspreiden van baggerspecie en voor het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas volgens het nieuwe recht wel enkele gewijzigde kwaliteitseisen gaan gelden, kan voor deze toepassingen alleen van een milieuverklaring gebruikt worden gemaakt als daaruit blijkt dat de grond of baggerspecie feitelijk aan de nieuwe kwaliteitseisen voldoet.

De afgifte van milieuverklaringen
Er zijn geen wijziging aangebracht in de bevoegdheid tot de afgifte van milieuverklaringen. Alleen voor enkele nieuwe categorieën van grond en baggerspecie kunnen wijzigingen optreden voor de informatie die in een milieuverklaring moet worden opgenomen. Omdat de (erkende) personen en instanties die milieuverklaringen mogen afgeven zich op de nieuwe situatie kunnen voorbereiden, is er op dit punt geen overgangsrecht nodig.

Het gebruik van milieuverklaringen, in het bijzonder de gewijzigde benamingen van categorieën van grond en baggerspecie en de invoering van nieuwe categorieën van grond en baggerspecie
Het Besluit activiteiten leefomgeving bepaalt dat bij het toepassen van grond of baggerspecie een milieuverklaring beschikbaar moet zijn, waaruit blijkt dat de grond of de baggerspecie aan de voor de toepassing geldende milieukwaliteitseisen voldoet. Omdat sprake is van enkele nieuwe categorieën van grond en baggerspecie zal niet altijd zonder meer duidelijk zijn of voor het toepassen van grond of baggerspecie van een al afgegeven milieuverklaring gebruik kan worden gemaakt. Weliswaar zijn voor de meeste categorieën van grond en baggerspecie de kwaliteitseisen waaraan moet worden voldaan, niet gewijzigd, maar een al afgegeven milieuverklaring spreekt zich niet altijd uitdrukkelijk uit voor welke toepassingen hiervan gebruik kan worden gemaakt. In dat geval moet worden nagegaan of uit de al afgegeven milieuverklaring blijkt dat feitelijk aan de kwaliteitseisen voor de voorgenomen toepassing van grond of baggerspecie wordt voldaan. In geval van twijfel of bij gebreke aan duidelijkheid moet een nieuwe milieuverklaring worden opgesteld. Het is echter niet wenselijk om overgangsrecht op te nemen dat nog gedurende een bepaalde periode van al afgegeven milieuverklaringen gebruik kan worden gemaakt, omdat dan niet zeker is of de grond of baggerspecie die wordt toegepast aan het nieuwe recht dat daarop met ingang van het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit van toepassing is, voldoet.

De afgifte en gebruik van afleveringsbonnen
De regels over de afgifte van afleveringsbonnen zijn ongewijzigd. Er is ook geen andere wettelijke grondslag voor de afgifte van afleveringsbonnen gekomen. Daarom is er op dit punt geen overgangsrecht nodig. Afleveringsbonnen die zijn afgegeven voor het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit, kunnen ook daarna nog als afleveringsbon worden gebruikt.

Invoeringsbepalingen

Doel van het Aanvullingsbesluit bodem

Het Aanvullingsbesluit bodem behoort bij de Aanvullingswet bodem, die de Omgevingswet aanvult in verband met de nieuwe regels over bodembescherming. Het Aanvullingsbesluit bodem wijzigt andere algemene maatregelen van bestuur (besluiten). Daarbij gaat het niet alleen om besluiten op grond van de Omgevingswet, maar ook om besluiten op grond van andere wetten. Het Aanvullingsbesluit fungeert dus ook als invoeringsbesluit.

Niet alle wijzigingen die voortvloeien uit de nieuwe regels voor bodembescherming, zijn opgenomen in het Aanvullingsbesluit bodem. Voor een deel zijn deze wijzigingen al opgenomen in het Invoeringsbesluit Omgevingswet. Zo worden verscheidene besluiten (mede) op grond van de

Wet bodembescherming al ingetrokken in het Invoeringsbesluit Omgevingswet. Bovendien kunnen enkele wijzigingen mee in een periodieke wijziging onder verantwoordelijkheid van een andere minister (voorbeelden hiervan zijn het actualiseren van het Besluit OM afdoening en het Besluit decentralisatie- en integratie-uitkeringen).

Het Aanvullingsbesluit bodem heeft verscheidene doelen:

a. Het aanpassen van algemene maatregelen van bestuur onder de Omgevingswet aan de nieuwe regels over bodembescherming. Het gaat daarbij vooral om het Besluit activiteiten leefomgeving en BKL. De nieuwe regels kunnen beleidsneutraal zijn maar ook licht of meer ingrijpend afwijken van de oude.

b. Het aanpassen van andere algemene maatregelen van bestuur die worden geraakt door de nieuwe regels over bodembescherming. Dit betreft besluiten die zijn gebaseerd op andere wetten dan de Omgevingswet. Het gaat daarbij met name om het vervangen van verwijzingen naar de Wet bodembescherming en de daarop gebaseerde algemene maatregelen van bestuur door verwijzingen naar bepalingen uit het stelsel van de Omgevingswet. In principe gaat het om technische aanpassingen. Een voorbeeld is het vervangen van de verwijzing naar de definitie van "bodem" in artikel 1 van de Wet bodembescherming naar de definitie van "bodem" in de bijlage bij de Omgevingswet.

c. Het intrekken van besluiten die waren gebaseerd op de Wet bodembescherming en die niet al in het Invoeringsbesluit Omgevingswet worden ingetrokken. Deze intrekking gebeurt expliciet, ook al zouden de besluiten door het intrekken van de Wet bodembescherming al van rechtswege vervallen. Deze expliciete intrekking volgt uit de 10e wijziging van de Aanwijzingen voor de regelgeving.

Het gaat hierbij alleen om besluiten die niet al worden ingetrokken in het Invoeringsbesluit Omgevingswet. Vanzelfsprekend worden alleen besluiten ingetrokken die niet meer nodig zijn omdat zij worden vervangen door de regels van het stelsel van de Omgevingswet of omdat de bodem voortaan anders dan tot nu toe wordt beschermd. Zo wordt de uitgebreide saneringsparagraaf van de Wet bodembescherming vervangen door een andere systematiek.

In sommige gevallen wordt een besluit niet ingetrokken, maar krijgt het een nieuwe grondslag. Dit geldt bij voorbeeld voor het Besluit financiële bepalingen bodemsanering, dat een nieuwe grondslag krijgt in de (gewijzigde) Kaderwet subsidies I en M. Soms wordt niet het gehele besluit ingetrokken, maar slechts een gedeelte. Dat geldt bij voorbeeld voor het Besluit bodemkwaliteit. Het gedeelte van een besluit dat niet wordt ingetrokken, heeft wel een nieuwe wettelijke grondslag nodig omdat de Wet bodembescherming die functie niet meer kan vervullen. Het is ook mogelijk dat een deel van een besluit berust op een wet die in stand blijft. Voor het Besluit bodemkwaliteit is bij voorbeeld hoofdstuk 11a van de Wet milieubeheer een van de grondslagen. Dit is niet veranderd.

Het oude recht blijft nog wel van toepassing op de sanering van ernstige en spoedeisende gevallen van bodemverontreiniging die al in gang was gezet op het tijdstip van inwerkingtreding van de nieuwe regels. Dit overgangsrecht is niet in het Aanvullingsbesluit bodem opgenomen. Het is al te vinden in de Aanvullingswet bodem.

19.2 Bruidsschat

Een bijzondere categorie overgangsrecht is de zogenoemde 'bruidsschat'. Dit is een set regels over onderwerpen die onder de Omgevingswet overgaan van het Rijk naar decentrale overheden. De inhoud van de regels wordt automatisch, van rechtswege, met het invoeringsbesluit ingevoegd in het omgevingsplan of de waterschapsverordening. Hiermee wordt een rechtsvacuüm voorkomen. Voor de provincies is geen bruidsschat nodig, omdat zij zelf hun omgevingsverordeningen voor inwerkingtreding van de Omgevingswet vaststellen. Gemeenten en waterschappen kunnen vanaf dag één van de stelselherziening de regels van de bruidsschat, voor zover instructieregels daaraan niet in de weg staan, hanteren, aanpassen of laten vervallen.

Dit Aanvullingsbesluit voegt een aantal regels toe aan de bruidsschat. In onderstaande wordt een overzicht gegeven van de toevoegingen.

1. Bouwen op verontreinigde bodem

Deze bepalingen geven invulling aan de overeenkomstige instructieregels in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Voor de door de gemeente vast te stellen bodemwaarden waarboven eerst een sanering nodig is voordat er mag worden gebouwd wordt de huidige interventiewaarde gebruikt. Hiermee wordt de werking van deze regels overeenkomstig met de huidige situatie.

2. Nazorg na saneren van de bodem

De gemeente dient volgens instructieregels van het Rijk in het Besluit kwaliteit leefomgeving regels in het omgevingsplan vast te stellen voor het in stand houden van afdeklagen en andere beschermende voorzieningen. De bruidsschat voorziet in deze verplichting met bepalingen die zijn afgeleid van de overeenkomstige bepalingen uit het huidige Besluit Uniforme Saneringen.

3. Kleinschalig graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Er worden in het Besluit activiteiten leefomgeving geen algemene rijksregels gesteld aan graafactiviteiten met een volume van minder dan 25 kubieke meter. Op verzoek van VNG zijn in de bruidsschat regels opgenomen voor ontgravingen van een volume kleiner dan 25 kubieke meter in een bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit.

4. Historische bodemverontreiniging zonder onaanvaardbaar risico

Locaties met een beschikking ernstige bodemverontreiniging zonder spoed en die nog niet in uitvoering zijn, vallen niet onder het overgangsrecht. Deze situaties vallen straks onder de in het omgevingsplan te stellen regels over bouwen of hiervoor neemt de gemeente in het omgevingsplan locatiespecifieke regels op. Dit laatste zal met name spelen bij bodemsaneringen van grondwaterverontreinigingen. Op verzoek van de VNG wordt er met de bruidsschat een algemene regel in het tijdelijk deel van het omgevingsplan gezet die aan een initiatiefnemer op die locaties waarop ooit een beschikking op grond van de Wet bodembescherming is genomen, vergelijkbare plichten oplegt.

5. Maatwerkregels voor het saneren van de bodem in het gebied De Kempen

Het Besluit uniforme saneringen kent een specifieke regeling voor het gebied De Kempen. Deze zijn in de vorm van bruidsschatregels opgenomen.

6. Lozingen

De rijksregels voor lozingen bij graven en saneren worden niet voortgezet maar gedecentraliseerd. Overeenkomstige bepalingen zijn opgenomen in de bruidsschat in het Invoeringsbesluit.

In onderdeel 2a van de artikelsgewijze toelichting wordt nader ingegaan op de bruidsschat.

Toelichting artikelsgewijs

Artikel I (wijziging Besluit activiteiten leefomgeving)

Onderdeel A

Artikel 2.8 (bevoegd gezag Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.12 van de wet]

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is het bevoegd gezag voor de algemene regels voor het op of in de bodem brengen van meststoffen. Onder het op of in de bodem brengen van meststoffen wordt ook begrepen het vernietigen van de zode van gras op weidegronden.

De minister is dus het bevoegd gezag dat op aanvraag of ambtshalve maatwerkvoorschriften kan stellen, waaraan een melding moet worden gedaan en dat beslist op een aanvraag om toestemming om een gelijkwaardige maatregel te mogen treffen. De bevoegdheid voor bestuursrechtelijke handhaving van overtredingen van de algemene regels ligt op grond van artikel 18.2, eerste lid, van de wet ook bij de minister. Het bevoegd gezag voor de vergunningverlening is geregeld in het Omgevingsbesluit.

Onderdeel B (Wijziging artikel 3.40, tweede lid)

Deze aanpassing van artikel 3.40 schrapt de vergunningplicht voor het opslaan van meer dan 10.000 m^3 zonder bewerking herbruikbare grond of baggerspecie meegenomen van werkzaamheden op een andere locatie (bijvoorbeeld bouwwerkzaamheden of agrarisch loonwerk).

Onderdeel C

Wijziging artikel 3.40b

In paragraaf 3.2.14 van het Besluit activiteiten leefomgeving is opgenomen dat er voor het storten van afvalstoffen buiten een stortplaats een vergunningplicht geldt. Deze aanpassing van de aanwijzing milieubelastende activiteiten in 3.2.14 zorgt ervoor dat die vergunningplicht niet geldt voor de activiteiten het op of in de bodem brengen van meststoffen, bedoeld in paragraaf 3.2.20, het toepassen van bouwstoffen bedoeld in paragraaf 3.2.25, toepassen van grond of baggerspecie bedoeld in paragraaf 3.2.26 en het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen als bedoeld in paragraaf 3.2.27. Bij deze activiteiten is er vaak - maar niet altijd - sprake van het op of in de bodem brengen van een afvalstof.

In de bepaling is als voorwaarde opgenomen dat paragraaf 3.2.14 alleen terugtreedt als het gaat om nuttige toepassing van een afvalstof. Het begrip 'nuttige toepassing' is in bijlage I gedefinieerd onder verwijzing naar de wet milieubeheer. Als de activiteit voldoet aan de regels van de 'eigen' paragraaf zal er normaal gesproken sprake zijn van een nuttige toepassing. In uitzonderlijke gevallen kan het gebeuren dat een genoemde activiteit niet of niet volledig is gericht op nuttige toepassing. Een voorbeeld is het op of in de bodem brengen van dierlijke mest die verontreinigd is geraakt met asbest. Bij een dergelijke handeling geldt wel de vergunningplicht van paragraaf 3.2.14. Overigens komt de vergunningplicht in dit geval neer op een verbod; de beoordelingsregels voor de vergunningverlening in het Besluit kwaliteit leefomgeving staan het verlenen van een vergunning voor deze situatie niet toe.
Paragraaf 3.2.14 geldt in dit geval *naast* de eigen paragraaf met regels over het gebruiken van meststoffen of het toepassen van bouwstoffen, grond of baggerspecie.

Onderdeel D (Toevoegen van acht nieuwe paragrafen voor milieubelastende activiteiten)

In afdeling 3.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving worden acht nieuwe paragrafen toegevoegd. De paragrafen zijn steeds op dezelfde wijze opgebouwd. Het eerste artikel van een

paragraaf geeft aan wat de milieubelastende activiteit is waarop die paragraaf van toepassing is. Het tweede artikel maakt duidelijk of er voor die activiteit een vergunningplicht geldt. Vervolgens bepaalt het artikel daarna welke algemene regels en modules op de activiteit van toepassing zijn. De algemene regels zijn opgenomen in hoofdstuk 4, de modules staan in hoofdstuk 5. Sommige paragrafen bevatten verder een artikel dat regelt dat voor het begin van de activiteit gegevens en bescheiden moeten worden verstrekt aan het bevoegd gezag. Voor een toelichting op de manier waarop paragrafen in hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgebouwd wordt verwezen naar paragraaf 5.2 van de algemene toelichting bij dat besluit. Hieronder zijn de artikelen van de nieuwe paragrafen nader toegelicht.

Paragraaf 3.2.20. Het op of in de bodem brengen van meststoffen

Artikel 3.48a (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste en tweede lid

Dit artikel geeft aan dat het brengen van meststoffen op of in de bodem een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteiten op rijksniveau is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteiten kunnen veroorzaken zijn vooral de verontreiniging van de bodem en het water door overbelasting door onder andere fosfaat- en stikstofverbindingen afkomstig uit meststoffen. Het doel is deze terug te dringen en de emissies (uitspoeling en afspoeling) te beperken. De regels bestaan vooral uit passende preventieve maatregelen en beste beschikbare technieken.

Meststoffen zijn in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving omschreven als meststoffen, bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder d, van de Meststoffenwet. In de Meststoffenwet worden meststoffen omschreven als dierlijke meststoffen, ongeacht hun bestemming, en producten die zijn bestemd om:

1°. te worden toegevoegd aan grond of aan een groeimedium en die geheel of gedeeltelijk bestaan uit stoffen, organismen daaronder begrepen, of mengsels van stoffen, die als zodanig kunnen dienen om grond of een groeimedium geschikt of beter geschikt te maken als voedingsbodem voor planten,
2°. te worden gebruikt als groeimedium,
3°. te worden gebruikt als voedsel voor planten of delen van planten, voor zover deze producten niet al zijn begrepen onder 1° of 2°.

Onder het op of in de bodem brengen van meststoffen wordt ook begrepen het vernietigen van de zode van gras op weidegronden. Dit is een milieubelastende activiteit waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden.

Het vernietigen van de zode van gras begint op het moment dat er op het grasgewas bewerkingen plaatsvinden die tot doel hebben het gras te vernietigen. Als de eerste bewerking een bespuiting is met een middel waardoor het gewas afsterft, is dat het begin van de vernietiging. Als er geen bespuiting plaatsvindt, is de eerste bewerking vaak een stukmaken van de oppervlakkig in de bodem liggende zode (door middel van frezen). Uiteindelijk wordt de vernietigde zode in de bovenste 20 tot 25 cm van de bodem vermengd. Bij vertering van de vernietigde zode van gras komen de daarin aanwezige nutriënten in de bodem vrij en kunnen gaan uit- of afspoelen. Het gaat in deze paragraaf alleen om het vernietigen van de zode van gras op weidegronden. Weidegronden zijn landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die voor ten minste 50% zijn beteeld met gras dat wordt gebruikt voor beweiding van dieren of wordt gebruikt als voer voor dieren (zie de begripsomschrijving in bijlage I). Sportvelden of wegbermen bijvoorbeeld vallen buiten de reikwijdte. De regelgeving is erop gericht dat de bij vernietiging vrijkomende nutriënten, in het bijzonder stikstofverbindingen, niet uitspoelen.

Derde lid

In het derde lid is aangegeven dat de milieubelastende activiteit zich niet uitstrekt tot kleinschalig gebruik van meststoffen. Deze uitzondering is gemaakt om het kleinschalige karakter van de genoemde activiteit en daarmee de geringe milieubelasting. Meer concreet gaat het om het brengen van meststoffen op of in de bodem van een siertuin of moestuin bij een particulier huishouden of in een volkstuin. Een huishouden in een bedrijfswoning valt hier niet onder *particulier* huishouden. Voor het brengen van dierlijke meststoffen op of in de bodem geldt een extra voorwaarde: de uitzondering geldt tot een maximum van 160 liter per tuin per jaar en geldt niet voor drijfmest. Het op of in de bodem brengen van drijfmest en het op of in de bodem brengen van grotere hoeveelheden van andere dierlijke meststoffen dan die 160 liter zijn dus altijd een milieubelastende activiteit waarvoor de regels in de hoofdstukken 2 tot en met 5 gelden.

Afvalwaterstromen die restanten meststoffen bevatten vallen wel buiten de aanwijzing als deze stromen op zichzelf geen meststoffen zijn. Voor deze afvalwaterstromen zijn specifieke bepalingen over het op of in de bodem brengen opgenomen in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Zo is in artikel 4.839 van het Besluit activiteiten leefomgeving bepaald dat vrijkomende vloeistoffen afkomstig van het opslaan van vaste mest en dikke fractie gelijkmatige over landbouwgronden worden uitgereden.

Het Besluit activiteiten leefomgeving heeft betrekking op een aantal afvalwaterstromen waaronder:
- afvalwater afkomstig van het reinigen en ontsmetten van dierenverblijven en veewagens,
- naspoelwater afkomstig van het reinigen en spoelen bij het melken,
- vrijkomende vloeistoffen afkomstig van het opslaan van vaste mest, champost en dikke fractie,
- vrijkomende vloeistoffen afkomstig van de opslag van kuilvoer of vaste bijvoedermiddelen, en
- afvalwater afkomstig van het reinigen van werktuigen, voertuigen en apparatuur, waarmee geen gewasbeschermingsmiddelen zijn toegepast.

Deze afvalwaterstromen kunnen worden verwijderd door:
a. het gelijkmatig verspreiden van deze afvalwaterstromen over landbouwgronden, en
b. het brengen in de mestkelder, waarna de stromen tezamen met de mest worden verspreid over de landbouwgronden.

Deze afvalwaterstromen zijn geen *dierlijke meststoffen* in de zin van de Meststoffenwet, omdat deze afvalwaterstromen *geen product zijn van dierlijke meststoffen*. Deze afvalstromen zijn ook geen *meststoffen* in de zin van Meststoffenwet, omdat deze *niet bestemd* zijn voor de toepassingen waarvoor meststoffen dienen. Het zijn afvalstoffen waarvoor het milieuhygiënisch verantwoord is om deze in geringe hoeveelheden (bereikt door gelijkmatige verspreiding) op de bodem te brengen. Dat deze enige hoeveelheden nutriënten bevatten maakt ze nog niet tot meststof.

Artikel 3.48b (aanwijzing vergunningplichtige gevallen) [artikel 5.1, tweede lid, van de wet]

Dit artikel wijst het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater aan als gevallen waarvoor een omgevingsvergunning nodig is. In de praktijk komt het nog maar sporadisch voor dat dit type zuiveringsslib over landbouwgronden wordt uitgereden. Aan de vergunning worden op grond van de artikelen 8.70a tot en met 8.70g van het Besluit kwaliteit leefomgeving voorschriften verbonden. Deze voorschriften vloeien voort uit richtlijn zuiveringsslib.[75] Die richtlijn heeft tot doel voorschriften te geven voor het gebruik van

[75] Richtlijn 86/278/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 12 juni 1986 betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij het gebruik van zuiveringsslib in de landbouw (PbEG 1986, L 181).

zuiveringsslib in de landbouw, zodat de nadelige gevolgen voor bodem, planten, dieren en mensen worden voorkomen en een juist gebruik van het zuiveringsslib wordt bevorderd. Voor zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater en van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijke en stedelijk afvalwater stelt de richtlijn eisen bij het op de bodem brengen op landbouwgronden. Andere soorten zuiveringsslib die op of in de bodem van landbouwgronden worden gebracht zijn niet vergunningplichtig; wel gelden ook hiervoor de bepalingen in paragraaf 4.117 'Het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib´ van het Besluit activiteiten leefomgeving. Aan deze soorten zuiveringsslib stelt de richtlijn zuiveringsslib geen nadere eisen.

Artikel 3.48c (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen dat voor de activiteiten in hoofdstuk 4 eisen zijn opgenomen. Het gaat om de regels in de paragrafen 4.116, 4.117 en 4.118 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van dat besluit.

Paragraaf 3.2.21. Graven in bodem met een kwaliteit onder interventiewaarde bodemkwaliteit

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.21 bevat bepalingen over het graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit. Deze activiteit kan zelfstandig worden verricht of als onderdeel van andere activiteiten. Meestal wordt graven bedrijfsmatig uitgevoerd en in uitzonderlijke gevallen door particulieren. De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48d (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel geeft aan dat graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen het vermengen van partijen grond met verschillende kwaliteitsklassen. Het doel is de partijen grond met verschillende kwaliteitsklassen gescheiden te houden tijdens het graven, de opslag en het vervoer. Bij graven kan sprake zijn van het tijdelijk uitnemen en na afloop weer terugplaatsen van grond, maar ook van afvoer van grond naar elders.

In Nederland komt de activiteit graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde zeer vaak voor.

De interventiewaarde bodemkwaliteit is opgenomen in bijlage IIA bij dit besluit. De interventiewaarde bodemkwaliteit geeft aan wanneer de functionele eigenschappen van de bodem voor de mens, dier en plant ernstig zijn verminderd of dreigen te worden verminderd, als gevolg van verontreiniging van de bodem.

In de beschrijving van de milieubelastende activiteit is een grens van 25 kubieke meter opgenomen. Het gaat om het bodemvolume waarin wordt gegraven. De hoeveelheid 25 kubieke meter is ongeveer gelijk aan de hoeveelheid die in een vrachtwagen of grote container past. Bij dergelijke kleinschalige werkzaamheden staan de kosten die voortkomen uit het naleven van de regels van bij het uitvoeren van deze activiteit (bijvoorbeeld het uitvoeren van bodemonderzoek) niet in verhouding tot de eventuele negatieve gevolgen die de activiteit voor de fysieke

leefomgeving kan hebben. Zie voor nadere toelichting voor deze grens ook de toelichting in paragraaf 8.5 van het algemeen deel van de nota van toelichting. Bij graafwerkzaamheden tot 25 kubieke meter kan gedacht worden aan graafwerkzaamheden voor het planten van bomen, het plaatsen van straatmeubilair en het realiseren van een huisaansluiting bij kabels en leidingen. Voor graven in een omvang kleiner dan 25 kubieke meter kan de gemeente in het omgevingsplan decentrale regels stellen.

Tweede lid

De aangewezen milieubelastende activiteit omvat ook zeven, het tijdelijk opslaan en het terugplaatsen na afloop van het tijdelijk uitnemen. Met zeven wordt veelal puin uit de grond gehaald waardoor de verdichtbaarheid en de civieltechnische toepassingsmogelijkheden worden verbeterd voordat de grond wordt teruggeplaatst of elders wordt toegepast. Dit zeven is niet gericht op kwaliteitsverbetering en wordt bij deze activiteit niet beschouwd als bewerking.
Met het tijdelijk opslaan van de grond wordt bedoeld het opslaan van de bij het graven vrijkomende grond tijdens de activiteit, voorafgaand aan het terugplaatsen of afvoeren van de grond. Bemalen dat nodig is voor het graven valt niet onder de milieubelastende activiteit, maar is een wateractiviteit.

Derde lid

In het derde lid is aangegeven dat de milieubelastende activiteit zich niet uitstrekt tot graven in de waterbodem. Hiermee komt tot uiting dat deze activiteit zich beperkt tot de landbodem. Onder waterbodem wordt verstaan de bodem van een oppervlaktewaterlichaam waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust (zie ook bijlage I Begripsbepalingen). Het graven in de bodem of oever van een oppervlaktewater-lichaam, waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust, valt niet onder de reikwijdte van de activiteit graven in de waterbodem. Dit betekent dat de regels voor de milieubelastende activiteit graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde wel gelden voor voormalige drogere oevergebieden. Het begrip droge(re) oevergebieden komt niet meer terug onder de Omgevingswet.

Artikel 3.48e (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen dat voor de activiteiten in hoofdstuk 4 eisen zijn opgenomen. Het gaat om de regels in paragraaf 4.119 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Ook paragraaf 5.2.2 over het uitvoeren van bodemonderzoek is van toepassing verklaard.
Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

Paragraaf 3.2.22. Graven in bodem met een kwaliteit boven interventiewaarde bodemkwaliteit

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.22 bevat bepalingen over het graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. Deze activiteit kan zelfstandig worden verricht of als onderdeel van andere activiteiten, bijvoorbeeld als onderdeel van de activiteit saneren van de bodem (zie paragraaf 3.2.23). Meestal wordt het graven bedrijfsmatig uitgevoerd en in uitzonderlijke gevallen ook door particulieren. De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48f (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel geeft aan dat graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen het vermengen van partijen grond met verschillende kwaliteitsklassen en het ondoelmatig beheer van afvalstoffen. De regels bestaan vooral uit een nationale uitwerking van passende preventieve maatregelen en beste bestaande technieken.

Graven in een bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit komt vaak voor. In Nederland hebben ongeveer 600 organisaties een erkenning om de milieubelastende activiteit graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde mogen uitvoeren. Circa 170 organisaties mogen deze activiteit milieukundig begeleiden.

Het graven in bodem die verontreiniging bevat boven de interventiewaarde bodemkwaliteit is een milieubelastende activiteit, voor zover in een bodemvolume wordt gegraven van meer dan 25 kubieke meter. De waarde is opgenomen in bijlage IIA bij dit besluit en wordt aangeduid als interventiewaarde bodemkwaliteit. De interventiewaarde bodemkwaliteit geeft aan wanneer de functionele eigenschappen van de bodem voor de mens, dier en plant ernstig zijn verminderd of dreigen te worden verminderd. Om onder omschrijving van de milieubelastende activiteit graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde te vallen moet één enkele stof boven de interventiewaarde bodemkwaliteit uitkomen.

In de beschrijving van de milieubelastende activiteit is een grens van 25 kubieke meter opgenomen. Het gaat om de omvang van het totale grondverzet. De hoeveelheid 25 kubieke meter is ongeveer gelijk aan de hoeveelheid die in een vrachtwagen of grote container past. Bij graafwerkzaamheden tot 25 kubieke meter kan gedacht worden aan graafwerkzaamheden voor het planten van bodem, het plaatsen van straatmeubilair en het realiseren van een huisaansluiting bij kabels en leidingen. Bij dergelijke kleinschalige werkzaamheden staan de kosten die voorkomen uit het naleven van de regels bij het uitvoeren van deze activiteit (bijvoorbeeld het uitvoeren van bodemonderzoek) niet in verhouding tot de eventuele negatieve gevolgen die de activiteit voor de fysieke leefomgeving kan hebben. Zie voor een nadere toelichting op het hanteren van deze grens ook de toelichting in paragraaf 8.5.

Voor graven in een omvang kleiner dan 25 kubieke meter kan de gemeente in het omgevingsplan decentrale regels stellen. Zo kan een gemeente voor bepaalde gebieden of locaties, waarvoor vast staat dat de interventiewaarden bodemkwaliteit wordt overschreden, een beperkte informatieplicht instellen, zodat toezicht mogelijk is. Of een gemeente kan in het omgevingsplan regels stellen aan de uitkomende grond, zodat deze wordt afgevoerd naar een erkende grondbank of verwerker

Tweede lid

De aangewezen milieubelastende activiteit omvat ook het zeven, het tijdelijk opslaan en het terugplaatsen van grond na tijdelijke uitname. Met zeven wordt veelal puin uit de grond gehaald waardoor de verdichtbaarheid en de civieltechnische toepassingsmogelijkheden worden verbeterd voor het terugplaatsen of elders toepassen. Zeven is niet altijd gericht op kwaliteitsverbetering en wordt bij deze activiteit niet beschouwd als bewerking. Met het opslaan van de grond wordt bedoeld het opslaan van de bij het graven vrijkomende grond tijdens de activiteit voorafgaand aan het terugplaatsen of afvoeren van de grond.

Is het zeven wel gericht op het realiseren van een kwaliteitsverbetering bij een partij niet toepasbare grond, dan is dat mogelijk op de locatie van de ontgraving, mits de organisatie die de grond zeeft beschikt over een erkenning (BRL 7500) en de locatie is gemeld bij de certificerende instelling. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen als een partij asbesthoudende grond (boven de hergebruikswaarde van 100 mg/kg) wordt gezeefd zodat de partij daarna weer als herbruikbare grond teruggeplaatst kan worden.

Bemalen van grondwater dat nodig is voor het graven valt niet onder deze milieubelastende activiteit, maar is een wateractiviteit.

Derde lid

In het derde lid is aangegeven dat de milieubelastende activiteit zich niet uitstrekt tot graven in de waterbodem. Hiermee komt tot uiting dat deze activiteit zich beperkt tot de landbodem. Onder waterbodem wordt verstaan de bodem van een oppervlaktewaterlichaam waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust (zie ook bijlage I Begripsbepalingen). Het graven in de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust, valt niet onder de reikwijdte van de activiteit graven in de waterbodem. Dit betekent dat de regels voor de milieubelastende activiteit graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde wel gelden voor voormalige drogere oevergebieden. Het begrip droge(re) oevergebieden komt niet meer terug onder de Omgevingswet.

Artikel 3.48g (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen dat voor de activiteiten in hoofdstuk 4 eisen zijn opgenomen. Het gaat om de regels in de paragrafen 4.120 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Ook paragraaf 5.2.2 over het uitvoeren van bodemonderzoek is van toepassing verklaard.
Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

§ 3.2.23 Saneren van de bodem

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.23 bevat bepalingen over het saneren van de bodem. Deze activiteit kan zelfstandig worden verricht of als onderdeel van andere activiteiten. Doorgaans gaat deze activiteit gepaard met de activiteit graven in de bodem met kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit (paragraaf 3.2.22 van het Besluit activiteiten leefomgeving), bijvoorbeeld als voor het uitvoeren van de sanering verontreinigde grond ontgraven moet worden. Ook kan het voorkomen dat de regels voor de activiteiten toepassen van bouwstoffen (paragraaf 3.2.25 van het Besluit activiteiten leefomgeving) of het toepassen van grond of baggerspecie (paragraaf 3.2.26 van het Besluit activiteiten leefomgeving) ook gelden, omdat voor de sanering een afdeklaag (verhardingslaag bestaande uit bouwstoffen of een leeflaag bestaande uit grond of baggerspecie) nodig is of dat na het verwijderen van verontreinigde grond de ontgravingsput moet worden opgevuld met schonere grond of baggerspecie. De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48h (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel geeft aan dat saneren van bodem een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen de onaanvaardbare risico's van blootstelling aan de verontreiniging, het ongewenst verspreiden van verontreinigde grond en het ondoelmatig beheer van afvalstoffen. De regels bestaan vooral uit een nationale uitwerking van passende preventieve maatregelen en beste bestaande technieken.

Onder het saneren van de bodem wordt verstaan het beperken of ongedaan maken van de blootstelling van de verontreiniging van de bodem of het beperken of ongedaan maken van de

verontreiniging van de bodem. Met beperken of ongedaan maken van de blootstelling wordt bedoeld dat de contactmogelijkheden met de verontreiniging wordt voorkomen zodat de bodem op de locatie geschikt is voor het toekomstig gebruik. Dit kan gerealiseerd worden door het aanbrengen van een afdeklaag (verhardingslaag of laag grond of baggerspecie). Met het beperken of ongedaan maken van en verontreiniging wordt bedoeld dat de verontreiniging daadwerkelijk wordt verwijderd. Dit kan gerealiseerd worden door middel van ontgraving en afvoer van de grond.

De activiteit saneren van bodem komt in Nederland regelmatig voor, bijvoorbeeld als sprake is van een ontwikkeling van een locatie, waarvan de bodem verontreinigd is, en waarvan het toekomstige gebruik gevoeliger wordt. Een sanering kan noodzakelijk zijn bij de realisatie van een gebouw op een bodemgevoelige locatie en voorgeschreven zijn in het omgevingsplan. Het kan ook gaan om een vrijwillige sanering, bijvoorbeeld bij de aankoop of verkoop van een terrein. Ongeveer 450 organisaties hebben een erkenning om deze activiteit te mogen uitvoeren. Circa 170 organisaties hebben een erkenning om deze activiteit milieukundig te begeleiden (onderdeel processturing en verificatie).

Tweede lid

De sanerende maatregelen, die hoofdzakelijk zijn gericht op het saneren van het grondwater, vallen niet onder de aanwijzing in het eerste lid. Hiermee wordt bedoeld dat het uitvoeren van een grondwatersanering niet onder deze activiteit valt. Het uitvoeren van een grondwatersanering is een activiteit waarvan de regulering is overgelaten aan provincie, gemeente en waterschap. Zie voor een nadere uiteenzetting over grondwaterverontreiniging in het algemeen deel van de toelichting in 6.2 (geen aparte rijksregels grondwatersaneringen) en in paragraaf 10.1 (geen standaardaanpak grondwaterverontreiniging).

Wel is het mogelijk om onder deze activiteit de (zogenaamde) bron van een mobiele verontreiniging te verwijderen uit de vaste bodem. Hoewel de activiteit zich dan richt op het verwijderen van de vaste bodem, heeft de activiteit (indirect) wel een positieve invloed op de kwaliteit van het grondwater.

Sanerende maatregelen die zijn gericht op een verontreiniging in de waterbodem vallen niet onder de aanwijzing in het eerste lid. Dit betekent dat een waterbodemsanering niet onder deze activiteit kan worden uitgevoerd. De regels voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem gelden voor voormalige droge oevergebieden.

Artikel 3.48i (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen dat voor de activiteiten in hoofdstuk 4 eisen zijn opgenomen. Het gaat om de regels in de paragrafen 4.121 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Ook paragraaf 5.2.2 over het uitvoeren van bodemonderzoek is van toepassing verklaard.
Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

Paragraaf 3.2.24 Opslaan, zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van zonder bewerking herbruikbare grond of baggerspecie

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.24 voegt artikelen over opslaan van grond en baggerspecie op de bodem in. De toegevoegde activiteiten kunnen zelfstandig worden verricht, maar ook in meerdere bedrijfstakken voorkomen. De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48j (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel geeft aan dat opslaan van grond en baggerspecie een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen bodemverontreiniging en verontreinigingen als gevolg van lozing. Het doel is emissies te beperken en het toezicht op grondstromen mogelijk te maken De regels bestaan vooral uit een nationale uitwerking van passende preventieve maatregelen en beste bestaande technieken.

Opslag van grond en baggerspecie komt in Nederland regelmatig voor; binnen iedere gemeente bevinden zich meerdere opslaglocaties, zoals grondbanken, loonwerkbedrijven, hoveniers, gemeentelijke milieustraten en baggerdepots. Circa 330 organisaties hebben een erkenning om partijen grond of baggerspecie te mogen samenvoegen.

Onder opslaan van grond of baggerspecie wordt verstaan het in voorraad hebben met het doel het later te vervoeren, toe te passen of te verwerken. Bij het opslaan horen ook activiteiten die het opslaan mogelijk maken, zoals overslaan en laden en lossen op de bodem. Storten en toepassen (op of in de bodem brengen met het doel het daar te laten) valt niet onder deze paragraaf. Storten valt onder paragraaf 3.3.12 en 3.5.10 en toepassen van grond en baggerspecie onder paragraaf 4.124.

Bij het opslaan van baggerspecie vindt rijping plaats en zakken de vaste delen uit, waardoor boven de baggerspecie water komt te staan. Dit wordt ook wel passief ontwateren genoemd en is onderdeel van het opslaan, en valt dus ook onder de activiteit.

Tweede lid

Het tweede lid brengt ook zeven en samenvoegen bij het opslaan onder de activiteit, en voor baggerspecie ook het actief (mechanisch) ontwateren.

Derde lid

De regels gelden niet voor het opslaan, zeven of samenvoegen van grond op de locatie van ontgraven en het opslaan van baggerspecie nabij de locatie van het baggeren. Hiervoor zijn de regels voor graven (in geval van de tijdelijke opslag bij de activiteiten graven) of voor toepassen van baggerspecie (in geval van de realisatie van een zogenaamd weilanddepot bij het verspreiden van baggerspecie) van toepassing. De verwachting is dat particulieren niet onder deze regels vallen, omdat als ze grond opslaan, dit over het algemeen op de locatie van het ontgraven is.

Artikel 3.48k (aanwijzing vergunningplichtige gevallen) [artikel 5.1, tweede lid, van de wet]

Eerste lid

De vergunningplicht geldt voor het opslaan van grond of baggerspecie die niet of niet zonder bewerking kan worden hergebruikt. Het betreft dan matig of sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie. Matig of sterk verontreinigde grond en sterk verontreinigde baggerspecie zijn gedefinieerd in bijlage I behorende bij dit besluit (artikel I, onderdeel M).
Ook geldt vergunningplicht voor het opslaan van grond of baggerspecie van onbekende kwaliteit. Onbekende kwaliteit wil zeggen dat de kwaliteit niet is vastgesteld in een milieuverklaring bodemkwaliteit en ook niet kan worden afgeleid uit de herkomst. Dergelijke partijen mogen alleen worden opgeslagen op een locatie die daarvoor vergunning heeft, zoals bijvoorbeeld een

grondbank. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om een gedumpte partij, of een partij waarvan de herkomst of samenstelling onzeker is, omdat er gefraudeerd is met de milieuverklaring bodemkwaliteit. De beperking vervalt zodra er een milieuverklaring bodemkwaliteit is afgegeven en daaruit blijkt dat de partij tenminste voldoet aan de kwaliteitsklasse industrie voor grond of matig verontreinigd voor baggerspecie. Als namelijk blijkt dat de partij grond matig of sterk verontreinigd is of de partij baggerspecie sterk verontreinigd is, geldt de vergunningplicht alsnog vanwege de aanwijzing onder a en b.
Voor het afgeven van een milieuverklaring bodemkwaliteit is tijd nodig. Het is niet de bedoeling dat in de periode tot het beschikbaar komen van de milieuverklaring het opslaan van alle grond of baggerspecie vergunningsplichtig is. In de meeste gevallen is namelijk de herkomst van de partij bekend en is voldoende aannemelijk wat de verwachte kwaliteit is. Bij het ontgraven is vooronderzoek en in sommige situaties ook verkennend of nader bodemonderzoek uitgevoerd, waaruit de verwachte kwaliteit blijkt. Vandaar dat het opslaan van grond en baggerspecie afkomstig van een bekende en onverdachte locatie, in afwachting van de afgifte van de milieuverklaring bodemkwaliteit, is vrijgesteld van de vergunningplicht.

Tweede lid

In het tweede lid is aangegeven dat de vergunningplicht zowel geldt voor de milieubelastende activiteit als voor het lozen van afvalwater afkomstig van die activiteit op een oppervlaktewaterlichaam.

Artikel 3.48l (algemene regels)

Dit artikel geeft aan welke paragrafen met regels in hoofdstuk 4 van toepassing zijn als de activiteit onder het toepassingsbereik van artikel 3.48j valt. Het gaat om regels voor opslaan en zeven zonder bewerking herbruikbare grond en baggerspecie opgenomen in paragraaf 4.122. Deze voorschriften gelden voor het opslaan van schone grond en baggerspecie en voor grond van kwaliteitsklasse wonen of industrie en licht of matig verontreinigde baggerspecie. Voor het deel van de activiteit waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

Als de opgeslagen grond een afvalstof is, gelden voorschriften voor het ontvangen van afvalstoffen, bedoeld in paragraaf 4.50, voor zover voor die activiteit geen vergunningplicht bestaat. Als het gaat om (vergunningplichtige) sterk verontreinigde grond of baggerspecie gelden de voorschriften van paragraaf 4.50 niet. In dat geval zal het bevoegd gezag soortgelijke of uitgebreidere voorschriften in de vergunning opnemen.

Paragraaf 3.2.25 Toepassen van bouwstoffen

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.25 voegt artikelen over het toepassen van bouwstoffen in. De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48m (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel geeft aan dat toepassen van bouwstoffen een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen bodemverontreiniging, het ongewenst uitlogen van verontreinigende stoffen en een ondoelmatig

beheer van afvalstoffen. De regels bestaan vooral uit implementatie van Europese regels en uit een nationale uitwerking van passende preventieve maatregelen en beste bestaande technieken.

In Nederland worden bouwstoffen vaak toegepast, zoals bij menig bouw- en infrastructureel project.

Tweede lid

In het tweede lid, onder a, is aangegeven dat deze paragraaf niet van toepassing is op het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen waarop paragraaf 3.2.27 van toepassing is. Het gaat om mijnsteen en vermengde mijnsteen die afkomstig is uit en weer wordt toegepast in de bij ministeriele regeling aangewezen mijnsteengebieden in Limburg. Verwezen wordt naar de toelichting op artikel 3.48r.

In het tweede lid, onder b, is ook een uitzondering gemaakt voor het toepassen van bouwstoffen binnen een gebouw, als de bouwstoffen zo worden toegepast dat geen contact met hemelwater, oppervlaktewater of grondwater kan optreden. In dat geval treden er geen emissies uit de bouwstoffen op en bestaat er dus ook geen risico voor verontreiniging van de bodem en het oppervlaktewater, zoals de voorschriften van paragraaf 4.123 beogen te voorkomen. Het toepassen van bouwstoffen in bouwwerken valt onder het Besluit bouwwerken leefomgeving. De regels van dat besluit zijn onder meer gesteld met het oog op de duurzaamheid en moet onder meer de milieubelasting door in een bouwwerk toegepaste materialen beperkt worden gehouden. Hiermee biedt het Besluit bouwwerken leefomgeving uitkomst in bijzondere situaties waarin bij het toepassen van bouwstoffen binnen een gebouw toch een risico van verontreiniging van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater bestaat.

Artikel 3.48n (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen dat voor de activiteit toepassen van bouwstoffen in hoofdstuk 4 eisen zijn opgenomen. Het gaat om de regels in paragraaf 4.123 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

Paragraaf 3.2.26 Toepassen van grond en baggerspecie

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.26 voegt artikelen over het toepassen van grond en baggerspecie in. De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48o (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel geeft aan dat toepassen van grond of baggerspecie op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het toepassen van grond en baggerspecie vindt plaats in het kader van tal van andere activiteiten die gericht zijn op het realiseren van maatschappelijke functies. Als die andere activiteiten afzonderlijk zijn gereguleerd in het Besluit activiteiten leefomgeving, dan gelden eveneens de regels van paragraaf 3.2.26 (en paragraaf 4.124).

Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen bodemverontreiniging, het ongewenst verspreiden van partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen en een ondoelmatig beheer van afvalstoffen. De regels bestaan vooral uit implementatie van Europese regels en uit een nationale uitwerking van passende preventieve maatregelen en beste bestaande technieken.

Toepassen van grond en baggerspecie op de (water)bodem komt in Nederland zeer vaak voor, zoals in infrastructurele projecten, bij ophogingen, dempingen of verondiepingen, en bij verspreiding van baggerspecie.

Tweede lid

In het tweede lid, onder a, is een uitzondering gemaakt voor meststoffen. Op basis van de Meststoffenwet zijn in hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet onder meer de landbouwkundige en milieukundige eisen gesteld waaraan meststoffen moeten voldoen, om als meststof verhandeld en gebruikt te mogen worden. Op het gebruik van meststoffen op of in de bodem is naast de gebruiksvoorschriften van paragraaf 4.116 van het Besluit activiteiten leefomgeving, het stelsel van gebruiksnormen van de Meststoffenwet van toepassing. De meststoffenregels en de regels over het toepassen van grond en baggerspecie zijn op elkaar afgestemd. Dit betekent dat de regels voor toepassen niet gelden als de stoffen op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet als meststof mogen worden verhandeld. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat meststoffen onder de noemer van grond of baggerspecie worden toegepast om zo niet te hoeven voldoen aan het stelsel van gebruiksnormen. Een voorbeeld hiervan is compost. Dit materiaal kan aan de definitie van grond voldoen, terwijl het in het Besluit activiteiten leefomgeving ook aangewezen is als meststof. Als compost wordt gebruikt met het oogmerk om meststoffen op of in de bodem te brengen, zijn de meststoffenregels van toepassing. Compost valt dan niet onder de milieubelastende activiteit van paragraaf 3.2.26 het toepassen van grond en baggerspecie.

Grond of baggerspecie die bij het toepassen een zekere mate van bemesting van de bodem tot gevolg kunnen hebben, maar die niet vallen onder de landbouwkundige en milieukundige eisen van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet, moeten op hun beurt voldoen aan de toepassingseisen die in deze paragraaf worden gesteld. Enkele voorbeelden hiervan zijn de samengestelde grondproducten, waaronder boomgrond en teelaarde. Dergelijke producten worden geproduceerd onder BRL 9335, protocol 9335-4. Ook deze BRL stelt als voorwaarde dat dierlijke meststoffen niet zijn toegestaan als groenproduct. Het tweede lid onder a heeft nadrukkelijk niet als doel om materiaal dat de 20% grens voor overige organische meststoffen overschrijdt automatisch als meststof te beschouwen. Dergelijk materiaal moet als grond kunnen worden toegepast. Een voorbeeld hiervan is veen.

In het tweede lid, onder b, is bepaald dat paragraaf 3.2.26 niet van toepassing is op het graven in bodem van een kwaliteit onder interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in paragraaf 3.2.21 en graven in bodem van een kwaliteit boven interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in paragraaf 3.2.22.

In het tweede lid, onder c, is een uitzondering gemaakt voor het terugplaatsen van baggerspecie na afloop van tijdelijk uitnemen. Dat betekent dat op het terugplaatsen van baggerspecie na afloop van tijdelijk uitnemen geen regels zijn gesteld anders dan de zorgplicht.

In het tweede lid, onder d, is aangegeven dat deze paragraaf niet van toepassing is op het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen waarop paragraaf 3.2.27 van toepassing is. Het gaat om mijnsteen en vermengde mijnsteen die afkomstig is uit en weer wordt toegepast in de bij ministeriele regeling aangewezen mijnsteengebieden in Limburg. Verwezen wordt naar de toelichting op artikel 3.48r.

Derde lid

In het derde lid is aangegeven wat onder de begrippen 'grond' en 'baggerspecie' moet worden verstaan bij de toepassing van paragraaf 3.2.26. De begrippen worden gebruikt in de betekenis die ze hebben in het Besluit bodemkwaliteit.

Baggerspecie wordt hierin omschreven als materiaal dat is vrijgekomen uit de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam en dat bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouden en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter.
De definitie van baggerspecie heeft betrekking op het fijne bodemmateriaal (maximale korrelgrootte van 2 millimeter) alsmede op van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind (2–63 mm). Ook natuurlijke mengsels van fijn bodemmateriaal en schelpen en grind vallen onder het begrip baggerspecie. Het fijne bodemmateriaal bestaat doorgaans uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof. In uitzonderingsgevallen komt ook baggerspecie voor met vrijwel geen organische stof (bijvoorbeeld dekzanden) of vrijwel geen minerale delen (bijvoorbeeld mineraalarm veen). Schelpen en grind zijn in de definitie opgenomen omdat zij regelmatig in de bodem voorkomen, en toepassing ervan als bodem geen bezwaren uit milieuoogpunt kent. Uitsluiting van deze materialen zou het toepassen van baggerspecie nodeloos beperken. Natuurlijke bodemmaterialen groter dan 63 mm worden in de bodemkunde beschouwd als stenen en worden niet gerekend tot de grondmatrix.
Het begrip baggerspecie is nevengeschikt aan het begrip grond. Baggerspecie is dus niet opgevat als een categorie grond maar als een zelfstandige categorie. Baggerspecie is bodemmateriaal dat vrijkomt uit het oppervlaktewater of de voor dat water bestemde ruimte.

Onder grond wordt hier verstaan vast materiaal dat bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouding en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter en ten hoogste 20% bodemvreemd materiaal, niet zijnde baggerspecie.
De definitie van grond heeft betrekking op het fijne bodemmateriaal (maximale korrelgrootte van 2 millimeter) alsmede op van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind (2–63 mm). Ook natuurlijke mengsels van fijn bodemmateriaal en schelpen en grind vallen onder het begrip grond. Het fijne bodemmateriaal bestaat doorgaans uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof. In uitzonderingsgevallen komt ook grond voor met vrijwel geen organische stof (bijvoorbeeld dekzanden) of vrijwel geen minerale delen (bijvoorbeeld mineraalarm veen). Schelpen en grind zijn in de definitie opgenomen omdat zij regelmatig in de bodem voorkomen, en toepassing ervan als bodem geen bezwaren uit milieuoogpunt kent. Uitsluiting van deze materialen zou het toepassen van grond nodeloos beperken. Natuurlijke bodemmaterialen groter dan 63 mm worden in de bodemkunde beschouwd als stenen en worden niet gerekend tot de grondmatrix.

Artikel 3.48p (aanwijzing vergunningplichtige gevallen) [artikel 5.1, tweede lid, van de wet]

Voor het verondiepen van een plas moet een Omgevingsvergunning voor een lozingsactiviteit worden aangevraagd. Daarbij is het verondiepen van een diepe plas een complexe en omvangrijke activiteit waarvoor een integrale beoordeling noodzakelijk is en sprake kan zijn van aanzienlijke milieueffecten. Daarom is voor deze lozingsactiviteit ook een mer-beoordelingsplicht ingesteld, door het verondiepen van diepe plassen toe te voegen aan bijlage V bij het Omgevingsbesluit. Bij de mer-beoordelingsplicht moet rekening worden gehouden met alle gevolgen die het project voor het milieu kan hebben, ook als die gevolgen zouden vallen buiten het oogmerk van de wateractiviteit waaraan de vergunningplicht is gekoppeld. Bij de

vergunningprocedure wordt uitgegaan van de algemene regels voor het verondiepen van een diepe plas gelden. Voor de beoordeling van de lokale hinder is het noodzakelijk dat de waterbeheerder afstemt met de gemeente. Mocht in een specifiek geval blijken dat beoordeling van andere dan wateraspecten doorslaggevend is en het meer voor de hand ligt dat de gemeente die integrale milieubeoordeling uitvoert en de vergunning verleent, kan gebruikt worden gemaakt van de flexibiliteitsregeling van artikel 5.16 van de wet, die het mogelijk maakt dat de waterbeheerder de bevoegdheid voor de vergunning voor de wateractiviteiten, inclusief de bijbehorende mer-beoordeling, aan de gemeente overdraagt.

Artikel 3.48q (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen welke paragraaf met regels in hoofdstuk 4 van toepassing is. Het gaat om de regels in paragraaf 4.124 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit. De zorgplicht werkt als vangnet voor kennelijk onzorgvuldig handelen waardoor nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving kunnen optreden.

Paragraaf 3.2.27 toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg

Afdeling 3.2 wijst activiteiten aan die bedrijfstakken overstijgen. Paragraaf 3.2.27 voegt artikelen over het toepassen van mijnsteen en met grond en baggerspecie vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg in.
De regels van afdeling 3.2 gelden in aanvulling op de regels voor specifieke bedrijfstakken. Op activiteiten die in afdeling 3.2 zijn aangewezen, zijn de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing.

Artikel 3.48r (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Het eerste lid geeft aan dat het op of in de bodem brengen of in een oppervlaktewaterlichaam brengen van mijnsteen en vermengd mijnsteen een milieubelastende activiteit is waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden. Het regelen van deze activiteit is nodig om een gelijk speelveld en een gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken betreffen bodemverontreiniging, het ongewenst uitlogen van verontreinigende stoffen en een ondoelmatig beheer van afvalstoffen.

Pure mijnsteen is een bouwstof. Het toepassen van mijnsteen valt daarom in beginsel onder paragraaf 3.2.25 van het Besluit activiteiten leefomgeving, die betrekking heeft op het toepassen van bouwstoffen. In deze paragraaf is aangegeven dat paragraaf 3.2.25 geen betrekking heeft op het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen, waarop paragraaf 3.2.27 van toepassing is. In de voormalige mijnbouwgebieden is sprake van een bijzondere problematiek. Zeer grote hoeveelheden mijnsteen zijn daar tijdens de actieve mijnbouwperiode vrijgekomen en in het verleden niet terugneembaar toegepast als bodem. De bodem is vermengd geraakt en bij het ontgraven komt mijnsteen vrij, dat in veel gevallen vermengd is met grond en baggerspecie. Het beleid is erop gericht om de vrijkomende mijnsteen en vermengde mijnsteen in de bij regeling aangewezen gebieden te concentreren. Bouwstoffen mogen volgens de regels van paragraaf 4.123 van het Besluit activiteiten leefomgeving niet met de bodem worden vermengd. Het toepassen van mijnsteen en vermengd mijnsteen in voormalige mijnbouwgebieden is daarom van de regels voor het toepassen van bouwstoffen uitgezonderd (artikel 3.48m, tweede lid, onder a van het Besluit activiteiten leefomgeving). Hierop is niet paragraaf 3.2.25, maar paragraaf 3.2.27 van toepassing.

Als de mijnsteen minder dan 20% (gewichtspercentage) van de grond of baggerspecie uitmaakt, moet het materiaal - overeenkomstig de voorwaarden voor bodemvreemde materialen uit artikel 4.1271 - als grond en baggerspecie worden toegepast en zijn de paragrafen 3.2.26 en 4.124 van toepassing.

Tweede lid

Paragraaf 3.2.27 geldt niet bij toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen die afkomstig is uit een gebied buiten het bij ministeriele regeling aangewezen herkomstgebied in de provincie Limburg (onder a). Paragraaf 3.2.27 geldt eveneens niet als mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast buiten een bij ministeriele regeling aangewezen toepassingsgebied (onder b). Onder c en d is duidelijk gemaakt dat paragraaf 3.2.27 niet van toepassing is op graven in bodem van een kwaliteit onder interventiewaarde bodemkwaliteit en op graven in bodem van een kwaliteit boven interventiewaarde bodemkwaliteit. Deze milieubelastende activiteiten zijn geregeld in respectievelijk paragraaf 3.2.21 en paragraaf 3.2.22.

Artikel 3.48s (algemene regels)

In dit artikel is opgenomen welke paragraaf met regels in hoofdstuk 4 van toepassing is. Het gaat om de regels in paragraaf 4.125 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Deze specifieke regels beogen recht te doen aan de bijzondere problematiek in de voormalige mijnbouwgebieden, waar grote hoeveelheden mijnsteen en vermengde mijnsteen zijn geconcentreerd en niet terugneembaar toegepast. In de in de Omgevingsregeling aangewezen toepassingsgebieden gelden de specifieke regels uit paragraaf 4.125 ook voor het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen die uit aangewezen herkomstgebieden afkomstig zijn.
Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

Een belangrijk verschil met de voormalige regeling in het Besluit bodemkwaliteit is dat de regels van paragraaf 4.125 rechtstreeks in het aangewezen toepassingsgebied gelden. Op grond van het Besluit bodemkwaliteit moesten de gemeenten eerst lokaal beleid in de vorm van een nota bodembeheer vaststellen.

Onderdeel E

Paragraaf 3.5.8 Grondbank of grondreinigingsbedrijf

Afdeling 3.5 wijst bedrijfstakken in de afvalsector aan waarvoor de rijksregels gelden. Iedere paragraaf wijst een bepaald bedrijfstype aan, zoals autodemontage of metaalrecycling. Paragraaf 3.5.8 wijst grondreinigingsbedrijven en grondbanken aan.

Artikel 3.178 (aanwijzing milieubelastende activiteiten)

Eerste lid

Dit artikel bepaalt dat het opslaan van meer dan één partij ingezamelde of afgegeven grond of baggerspecie (bijvoorbeeld een grondbank) een milieubelastende activiteit is en dat het bewerken van grond of baggerspecie (grondreinigingsbedrijf) een milieubelastende activiteit is, waarvoor de hoofdstukken 2 tot en met 5 gelden. Via de combinatie van dit artikel met artikel 3.1 is het lozen vanuit deze activiteit een lozingsactiviteit op een oppervlaktewaterlichaam of zuiveringtechnisch werk waarvoor deze hoofdstukken gelden.

De rijksoverheid stelt regels voor deze activiteit om een gelijk speelveld en gelijk beschermingsniveau te waarborgen. De regels bestaan vooral uit een nationale uitwerking van passende preventieve maatregelen en beste beschikbare technieken. De nadelige gevolgen voor het milieu die deze activiteit kan veroorzaken zijn vooral bodemverontreiniging en ondoelmatig beheer van afvalstoffen.

Het gaat in Nederland om enkele honderden grondbanken en 76 grondreinigingsbedrijven.

Hoofdactiviteit van een grondbank is het opslaan, maar die activiteit is niet exclusief voor de grondbanken. Paragraaf 3.2.24 regelt het opslaan van grond en baggerspecie, en niet meer dan dat. Paragraaf 3.5.8 is breder en wordt van toepassing als het opslaan aan twee extra voorwaarden voldoet:

1. De grond of baggerspecie is ingezameld of afgegeven – het materiaal is dus niet afkomstig van eigen werkzaamheden.
2. Het gaat om meerdere partijen.

Deze paragraaf is een aanvulling op de regels voor het opslaan die al volgen uit 3.2.24. Overigens, als een grondbank op een locatie maar één partij opslaat, gelden alleen de regels van opslaan. Bedrijven die grond opslaan van eigen werkzaamheden opslaan, vallen onder andere paragrafen, bijvoorbeeld agrarische loonwerkbedrijven (paragraaf 3.6.5) of bouwbedrijven (paragraaf 3.7.1).

Hoofdactiviteit van een grondreinigingsbedrijf is het bewerken. Onder het bewerken van grond of baggerspecie worden alle handelingen verstaan om de eigenschappen van het materiaal te veranderen, meestal om het ergens voor geschikt te maken. Veel voorkomende handelingen met grond of baggerspecie die onder "bewerken" vallen zijn bijvoorbeeld zeven, mechanisch ontwateren, reinigen of immobiliseren. Handelingen die daar niet onder vallen zijn bijvoorbeeld opslaan (valt onder paragraaf 3.2.24), toepassen (valt onder paragraaf 3.2.26) of storten (valt onder de paragrafen 3.3.12 of 3.5.10).

Tweede lid

Door de toevoeging van functioneel ondersteunende activiteiten in het tweede lid omvat de aanwijzing het hele bedrijf. Functioneel ondersteunende activiteiten zijn activiteiten die ten dienste staan van het exploiteren en dit ook mogelijk maken. Functioneel ondersteunen is breed bedoeld, en omvat naast technische ondersteuning van het hoofdproces, ook facilitaire voorzieningen zoals een centrale persluchtvoorziening of een laboratorium, facilitaire diensten zoals onderhoud, administratie of beveiliging, en faciliteiten voor personeel en bezoekers zoals een kantine of parkeerterrein.

Derde lid

Het derde lid zorgt ervoor dat handelingen die onder het begrip bewerken vallen en al in een andere paragraaf geregeld zijn, worden uitgezonderd van deze paragraaf.
Het zeven van grond kan onder vier andere paragrafen vallen: paragraaf 3.2.21(Graven in bodem met een kwaliteit onder interventiewaarde bodemkwaliteit), paragraaf 3.2.22 (Graven in bodem met een kwaliteit boven interventiewaarde bodemkwaliteit), paragraaf 3.2.23 (Bodemsanering) of paragraaf 3.2.24 (Opslaan van grond en baggerspecie).
Het samenvoegen van partijen valt onder paragraaf 3.2.24. Bij het graven is geregeld dat de grond in partijen wordt ingedeeld. Samenvoegen is daarna alleen nog toegestaan onder de voorwaarden van artikel 4.1255.
Het mechanisch ontwateren van baggerspecie valt onder paragraaf 3.2.24.
Ook bij het saneren van de bodem kunnen handelingen voorkomen die onder bewerken vallen, en niet onder deze paragraaf vallen, maar onder paragraaf 3.2.23.

Tenslotte wordt ook het inzetten van grond in een productie- of reparatieproces uitgezonderd. Dat kan ook een vorm van bewerking zijn of een vorm van bewerking omvatten. Als de grond waar het om gaat geen afvalstof is, gelden de regels voor het proces. Bijvoorbeeld voor het inzetten van klei

in de keramische industrie gelden de regels die volgen uit paragraaf 3.4.5 Minerale productenindustrie. Als de grond daarentegen wel een afvalstof is, gelden daarnaast ook de regels die volgen uit paragraaf 3.5.11. Een voorbeeld is het inzetten van grond die een afvalstof is voor het maken van bemeste tuinaarde, potgrond of substraatmateriaal voor de glastuinbouw. Paragraaf 3.5.11 zorgt ervoor dat hiervoor een vergunningplicht geldt, tenzij er uitsluitend niet verontreinigde grond wordt ingezet.

Artikel 3.179(aanwijzing vergunningplichtige gevallen) [artikel 5.1, tweede lid, van de wet]

De vergunningplicht geldt voor het bewerken van grond van de kwaliteitsklasse matig verontreinigd of sterk verontreinigd, of baggerspecie van de kwaliteitsklasse sterk verontreinigd, en omvat zowel milieu als lozen. De vergunningplicht voor het opslaan van matig of sterk verontreinigd materiaal volgt uit paragraaf 3.2.24, die eveneens van toepassing is. De vergunning geldt niet meer voor het hele bedrijf, maar alleen voor de vergunningplichtige activiteit(en). Een initiatiefnemer die zowel bewerkt als opslaat, kan voor beide activiteiten in één keer een vergunning aanvragen.

Artikel 3.180(algemene regels)

In dit artikel is opgenomen dat voor de activiteiten in hoofdstuk 4 eisen zijn opgenomen. Het gaat om de regels voor kleinschalig tanken in paragraaf 4.38, voor grootschalig tanken in paragraaf 4.39, voor het ontvangen van afvalstoffen paragraaf 4.49 en voor het laden en lossen van schepen paragraaf 4.109. Daarnaast gelden regels over energiebesparing op grond van paragraaf 5.4.1. Voor het deel van de activiteit in dit hoofdstuk waarvoor geen specifieke regels in hoofdstuk 4 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen, geldt in ieder geval de specifieke zorgplicht voor de milieubelastende activiteit van artikel 2.11 van dat besluit.

Artikel 3.181 (gegevens en bescheiden)

Dit artikel regelt dat degene die de milieubelastende activiteit verricht vier weken voor het begin van de activiteit gegevens en bescheiden moet verstrekken aan het bevoegd gezag. Dit geldt ook als deze gegevens en bescheiden wijzigen. Deze informatieplicht is iets anders dan een melding in de zin van artikel 4.4 van de wet.; het daaruit voortvloeiende verbod om te starten met de activiteit is dan ook niet van toepassing.

Uit artikel 2.17 volgt welke algemene gegevens verstrekt moeten worden. Naast die algemene gegevens gaat het hier om:

- De begrenzing van de locatie waarop de activiteit wordt verricht. Dit gaat om de volledige in artikel 3.178aangewezen activiteit, dus bijvoorbeeld de gehele milieustraat, inclusief de ondersteunende activiteiten, bedoeld in het tweede lid. De bedoelde begrenzing is waar de locatie van het geheel aan activiteiten begint en ophoudt. Deze begrenzing kan bijvoorbeeld op een kaartje worden ingetekend.
- De verwachte datum van het begin van de activiteit. Degene die de activiteit gaat verrichten moet laten weten wanneer de kernactiviteit daadwerkelijk verricht zal worden. Het gaat hier om de verwachte datum van het begin van de activiteit; een dag vertraging in de planning leidt dus niet tot een overtreding van deze bepaling.

Het verstrekken van gegevens en bescheiden kan zowel elektronisch als per post; zie hiervoor afdeling 2.1 van het Omgevingsbesluit en de toelichting daarop.

Onderdeel F

Wijziging artikel 3.184

Paragraaf 3.5.11 (verwerken van bedrijfsafvalstoffen of gevaarlijke stoffen) is een restcategorie van handelingen met afvalstoffen. Specifieke handelingen die geregeld worden in een eigen paragraaf worden uitgezonderd. Dit zijn het opslaan van grond of baggerspecie (paragraaf 3.2.24) en het bewerken van grond of baggerspecie (paragraaf 3.5.8 Grondbank of grondreinigingsbedrijf). Het inzetten van grond als grondstof in een productieproces is uitgezonderd van paragraaf 3.5.8 en valt dus wel onder 3.5.11.

Onderdeel G

Wijziging artikel 3.185, derde lid (begrip grond in producten)

Het begrip 'bouwstof' wordt al gedefinieerd in bijlage 1. De eerdere toevoeging met verwijzing naar de definitie in het Besluit bodemkwaliteit is daardoor overbodig geworden en kan vervallen.

In artikel 3.184 is opgenomen dat paragraaf 3.5.11 (verwerken van bedrijfsafvalstoffen of gevaarlijke stoffen) niet geldt voor het opslaan van grond of baggerspecie. Onderdeel r en s bevatten specifieke uitzonderingen voor het opslaan van grond en baggerspecie in artikel 3.186. Deze zijn niet langer nodig en kunnen vervallen.

Onderdeel H

Wijziging artikel 3.192 *(hergebruik grond in producten)*

Paragraaf 3.5.11 (Verwerken van bedrijfsafvalstoffen en gevaarlijke afvalstoffen) stelt als hoofdregel vergunningplicht in voor handelingen met afvalstoffen anders dan verbranden en storten. Voor een aantal handelingen gericht op het nuttig toepassen van afvalstoffen in productieprocessen wordt die vergunningplicht opgeheven, zodat alleen algemene regels en een meldplicht gelden. Deze wijziging neemt het verwerken van grond van de kwaliteitsklasse landbouw/natuur in producten (denk aan bemeste tuinaarde, potgrond of substraat voor de glastuinbouw) in die vrijstelling op.

Onderdeel I

§ 4.116 Het op of in de bodem brengen van meststoffen

Artikel 4.1182 (toepassingsbereik)

Eerste lid

Paragraaf 4.116 stelt regels aan het brengen van meststoffen op of in de bodem. De regels gelden ook voor mengsels van meststoffen. Meststoffen moeten zo gelijkmatig als met het oog op goede landbouwpraktijken mogelijk is over de bodem worden verspreid.

Tweede lid

Deze paragraaf is niet van toepassing op het brengen van zuiveringsslib op of in de bodem; zuiveringsslib is in paragraaf 4.117 van het Besluit activiteiten leefomgeving geregeld. Dit geldt ook voor het vernietigen van de zode van gras op weidegronden.

Derde lid

In deze paragraaf wordt voor de betekenis van 'fosfaat' aangesloten bij de Meststoffenwet. In die wet wordt fosfaat omschreven als fosfor, in welke vorm of verbinding dan ook. De hoeveelheid fosfaat wordt bepaald door de hoeveelheid fosfor (in massa-eenheden) te vermenigvuldigen met de factor 2,29.

Artikel 4.1183 (bodem: meststoffen of afvalstoffen)

Alleen meststoffen die op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet verhandeld mogen worden, mogen daadwerkelijk als meststof op of in de bodem worden gebracht. Dit betekent ook dat het gebruik van meststoffen waarvoor krachtens artikel 21, eerste lid, onder h, van de regels van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet is afgeweken, moet plaatsvinden in overeenstemming met de bij de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet vastgestelde regels.

Artikel 4.1184 (bodem en water: meststoffen op bevroren bodem of sneeuw)

Eerste lid

Als de bovenste laag van de bodem geheel of gedeeltelijk is bevroren of geheel of gedeeltelijk is bedekt met sneeuw, is opname van dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten en stikstofkunstmest door de gewassen niet mogelijk. Het is dan niet toegestaan de genoemde meststoffen op of in de bodem te brengen. Deze bepaling heeft als oogmerk verontreiniging van de bodem, waaronder ook grondwater, of van een oppervlaktewaterlichaam te voorkomen.

Tweede lid

Op grond van het eerste lid is het voor graantelers op kleigronden niet toegestaan stikstofkunstmest in het vroege voorjaar op graanpercelen op of in de bodem te brengen. Om telers hierin tegemoet te komen staat het tweede lid toe om op kleigronden waarop graan wordt geteeld stikstofkunstmest op of in de bodem te brengen als de grond licht bevroren is. De voorwaarde over de temperatuur is gesteld zodat de bodem in de loop van de dag zal ontdooien en de stikstofkunstmest kan oplossen. Als stikstofkunstmest onder die omstandigheden wordt toegediend is het risico van afspoeling gering. Er zijn geen specifieke regels opgenomen over de wijze waarop de temperatuur moet worden bepaald. Hiervoor geldt de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Derde lid

In het derde lid wordt het brengen van vaste mest op grasland onder voorwaarden uitgezonderd van de verplichting in het eerste lid. Dat is aan de orde als dat grasland ligt op gronden die in beheer zijn voor natuurwaarden en waarin het gebruik van vaste mest onderdeel is van het beheer.

In diverse beheerspakketten die in het kader van de Wet natuurbescherming, de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies of met instemming van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit tot stand zijn gekomen, is het onontkoombaar dat bemesting met vaste mest plaatsvindt op bevroren, al dan niet besneeuwde, bodem. Deze mogelijkheid wordt echter alleen geboden als in het beheerspakket expliciet staat aangegeven dat het op of in de bodem brengen van vaste mest op grasland wenselijk is. Voor de gronden in beheer voor natuurwaarden blijven de andere artikelen in deze paragraaf onverkort gelden.

Artikel 4.1185 (bodem: meststoffen op met water verzadigde bodemlaag)

Meststoffen worden niet op of in de bodem gebracht als de bovenste bodemlaag met water verzadigd is. Dat ziet op de omstandigheid dat de bodem zo doorweekt is dat het water niet wegzakt. Daardoor ontstaat het gevaar van afspoeling van meststoffen naar een oppervlaktewaterlichaam of van uitspoeling naar het grondwater.

Artikel 4.1186 (bodem: meststoffen bij bevloeien en beregenen)

Als meststoffen worden toegepast op gronden waar bevloeiing of beregening plaatsvindt, ontstaat het gevaar van afspoeling naar een oppervlaktewaterlichaam of van uitspoeling naar het grondwater. Met dit artikel wordt invulling gegeven aan het voorkomen hiervan. Dat dit voor de periode van 1 september tot en met 31 januari geldt hangt samen met de grote kans op af- en uitspoeling in die periode, onder andere omdat gewassen dan veel minder tot niet groeien en dus ook weinig tot geen vocht en nutriënten opnemen.

Artikel 4.1187 (bodem: perioden voor vaste mest)

Eerste lid

Deze bepaling regelt de periode waarin het niet is toegestaan vaste mest op of in de bodem te brengen. Het doel is zoveel mogelijk tegen te gaan dat minerale stikstof in de vaste mest door uitspoeling of afspoeling het grondwater of een oppervlaktewaterlichaam belast.

Tweede lid

Deze bepaling regelt dat het eerste lid niet van toepassing is in een aantal omstandigheden en tijdens een aantal periodes, waarin het risico op verontreiniging van de bodem door een gift van vaste mest beperkt is en de landbouwkundige noodzaak zo'n gift rechtvaardigt. Op grasland gelegen op kleigronden of veengronden is de periode voor het op de bodem brengen van vaste strorijke mest eerder opengesteld. Dit geldt alleen voor vaste mest waarin zichtbaar een substantiële hoeveelheid stro aanwezig is. De maatregel is bedoeld om op minderdraagkrachtige gronden op tijd te kunnen beginnen met het op de bodem brengen van vaste mest afkomstig van huisvestingssystemen waarin stro wordt gebruikt om daarop landbouwhuisdieren te houden. Hierdoor is de kans ook kleiner dat in april, mei of juni bij het weiden van de dieren of de oogst van het gras stroresten in het gras aanwezig zijn.

Derde lid

De redactie van het derde lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving wordt aangepast aan het nieuwe artikel 19.0 van de wet, dat wordt geïntroduceerd door het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet. Artikel 19.0 van de wet biedt de grondslag om in algemene regels als bedoeld in paragraaf 4.1.1 van de wet onderwerpen aan te wijzen waarvoor het daarbij aangewezen bevoegd gezag bij besluit kan bepalen dat een in die algemene regels genoemde bijzondere omstandigheid zich voordoet. In dat besluit wordt bepaald welke regels gelden in verband met die bijzondere omstandigheid. De regels in het besluit kunnen afwijken van de algemene regels.

In het derde lid wordt die bijzondere omstandigheid gevormd door extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak, die rechtvaardigen dat vaste mest regionaal ook in een gewijzigde periode op of in de bodem wordt gebracht. Hiervan kan vooral sprake zijn als landbouwers in een bepaalde regio door extreme weersomstandigheden niet of redelijkerwijs niet in staat zijn geweest de vaste mest binnen de regulier toegelaten periode toe te dienen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij aanhoudende regenval in de maanden juli en augustus. Met het oog hierop voorziet het derde lid in de mogelijkheid om de periode, bedoeld in het eerste lid, te wijzigen als daarvoor een landbouwkundige noodzaak bestaat. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bepaalt (in lijn met artikel 19.0 van de wet) op welke locaties en voor welke periode deze wijziging geldt. Artikel 19.0 van de wet laat het aan het bevoegd gezag over om te bepalen welke regels in de gegeven omstandigheden het meest passend zijn. Dat kunnen dus ook andere regels zijn dan een wijziging van de periode.

Artikel 4.1188 (bodem: perioden voor drijfmest)

Eerste lid

Dit artikel regelt de periode waarin het niet is toegestaan drijfmest op of in de bodem te brengen. Het doel is zoveel mogelijk tegen te gaan dat minerale stikstof in drijfmest het grondwater of een oppervlaktewaterlichaam door uitspoeling of afspoeling belast.

Tweede lid

Deze bepaling regelt dat het eerste lid niet van toepassing is in een aantal omstandigheden en tijdens een aantal periodes, waarin het risico op verontreiniging van de bodem door een gift van drijfmest beperkt is en de landbouwkundige noodzaak zo'n gift rechtvaardigt. Zo is het eerste lid niet van toepassing op bouwland in de periode van 1 augustus tot en met 15 september als hierop uiterlijk op 15 september een groenbemester wordt ingezaaid of geplant die niet eerder dan acht weken na de datum van inzaaien of planten wordt vernietigd. In bijlage A bij de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet zijn de groenbemesters als overkoepelende term gebruikt voor gewassen die in de praktijk als groenbemesters worden geteeld; ze zijn niet specifiek benoemd. Wel is er, vanwege de maximale mestgift op groenbemesters, onderscheid gemaakt in vlinderbloemige en niet-vlinderbloemige gewassen. De reden is dat vlinderbloemigen zelf stikstof uit de lucht in de bodem vastleggen.

Derde lid

De redactie van het derde lid wordt aangepast aan het nieuwe artikel 19.0 van de wet, dat wordt aangepast aan het nieuwe artikel 19.0 van de wet, dat wordt geïntroduceerd door het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet. Artikel 19.0 van de wet biedt de grondslag om in algemene regels als bedoeld in paragraaf 4.1.1 van de wet onderwerpen aan te wijzen waarvoor het daarbij aangewezen bevoegd gezag bij besluit kan bepalen dat een in die algemene regels genoemde bijzondere omstandigheid zich voordoet. In dat besluit wordt bepaald welke regels gelden in verband met die bijzondere omstandigheid. De regels in het besluit kunnen afwijken van de algemene regels.

In het derde lid wordt die bijzondere omstandigheid gevormd door extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak, die rechtvaardigen dat drijfmest regionaal ook in een gewijzigde periode op of in de bodem wordt gebracht. Hiervan kan vooral sprake zijn als landbouwers in een bepaalde regio door extreme weersomstandigheden niet of redelijkerwijs niet in staat zijn geweest de vaste mest binnen de regulier toegelaten periode toe te dienen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij aanhoudende regenval in de maanden juli en augustus. Met het oog hierop voorziet het derde lid in de mogelijkheid om de periode, bedoeld in het eerste lid, te wijzigen als daarvoor een landbouwkundige noodzaak bestaat. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bepaalt (in lijn met artikel 19.0 van de wet) op welke locaties en voor welke periode deze wijziging geldt. Artikel 19.0 van de wet laat het aan het bevoegd gezag over om te bepalen welke regels in de gegeven omstandigheden het meest passend zijn. Dat kunnen dus ook andere regels zijn dan een wijziging van de periode.

Artikel 4.1189 (bodem: perioden voor stikstofkunstmest)

Eerste lid

Volgens dit lid is het niet toegestaan om tijdens de maanden in het najaar en de winter stikstofkunstmest op of in de bodem te brengen. Het doel van deze bepaling is om uitspoeling van stikstof zoveel mogelijk tegen te gaan.

Tweede lid

In dit lid wordt een aantal uitzonderingen gemaakt op het verbod in het eerste lid met het oog op het landbouwkundige belang. Het tweede lid, onderdeel e, heeft betrekking op de teelt van hyacinten en tulpen. Om van de teelt hiervan te kunnen spreken zullen deze gelijkmatig op het bouwland moeten zijn verdeeld.

Artikel 4.1190 (bodem: meststoffen op hellingen bij geulenerosie)

Het is niet toegestaan dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest op of in de bodem te brengen op gronden met een hellingspercentage van 7 of meer die zijn aangetast door geulenerosie. Dit is de meest ernstige vorm van bodemerosie in Nederland, waarbij zich geulen van ten minste 30 centimeter diepte hebben gevormd. Het doel van dit artikel is om afspoeling naar lagergelegen gronden of een oppervlaktewaterlichaam of uitspoeling naar grondwater te voorkomen. Voor het vaststellen van het hellingspercentage maakt het bevoegd gezag gebruik van de kaarten van het GIS Competence Center, dat onderdeel is van RVO.

Artikel 4.1191 (bodem: meststoffen op hellingen niet-beteelde gronden)

Eerste lid

Het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest is niet toegestaan op niet-beteelde gronden met een hellingspercentage van ten minste 7%, ook zonder dat sprake is van geulenerosie. Als op deze bodem geen gewas is ingezaaid of gepoot, bestaat er grote kans op afspoeling van de genoemde meststoffen met het bodemmateriaal naar lagergelegen gronden. Van niet-beteelde gronden is sprake als niet kan worden waargenomen dat deze met een gewas is bedekt. Voor het vaststellen van het hellingspercentage maakt het bevoegd gezag gebruik van de kaarten van het GIS Competence Center, dat onderdeel is van RVO.

Tweede lid

In de praktijk worden dierlijke meststoffen vrijwel altijd vóór het inzaaien of poten van een gewas op of in de bodem gebracht. Feitelijk vindt het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen dus altijd plaats op niet-beteelde gronden. Om te voorkomen dat het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen op hellingen met een percentage van meer dan 7% tot 18% niet meer mogelijk zou zijn, bepaalt het tweede lid dat het eerste lid niet geldt als uiterlijk acht dagen na het bemesten een gewas wordt ingezaaid of gepoot. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen maïs, aardappelen en bieten enerzijds en overige gewassen anderzijds.

Maïs, aardappelen en bieten zijn sterk erosiebevorderende gewassen. Daarom is voor grond met een hellingspercentage van 7% tot 18% waarop maïs, aardappelen of bieten worden geteeld het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen vóór het inzaaien of poten van deze gewassen alleen toegestaan als die percelen een bepaalde maximumlengte hebben en door een duidelijk zichtbare kavelgrens zijn afgebakend of over de volle breedte worden begrensd door gronden waarop een ander gewas wordt geteeld dan maïs, aardappelen of bieten. Een duidelijk waarneembare kavelgrens is bijvoorbeeld een weg, een heg of een houtwal. Als de gronden worden begrensd door gronden waarop andere gewassen dan maïs, aardappelen of bieten worden geteeld, moet de met die gewassen beteelde gronden een lengte hebben van ten minste honderd meter. Zo wordt erosie voorkomen.

Artikel 4.1192 (bodem: meststoffen op hellingen bouwland)

Volgens dit artikel is het niet toegestaan dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen en stikstofkunstmest op bouwland met een hellingspercentage van meer dan 18% te brengen. Op bouwland worden andere gewassen dan gras geteeld (zie ook de begripsomschrijving in bijlage I). Bouwland op hellingen is gevoeliger voor afspoeling dan grasland. Het doel van dit artikel is afspoeling van de meststoffen naar lagergelegen gronden of op een oppervlaktewaterlichaam te voorkomen. Voor het vaststellen van het hellingspercentage maakt het bevoegd gezag gebruik van de kaarten van het GIS Competence Center, dat onderdeel is van RVO.

Artikel 4.1193 (bodem: telen van maïs op zandgronden en lössgronden)

Eerste lid

Dit artikel stelt regels aan het telen van gewassen na mais op zandgronden en lössgronden. Maïs is een stikstofbehoeftig gewas. Om te voorkomen dat er stikstof die niet door de mais wordt opgenomen uitspoelt naar grondwater of een oppervlaktewaterlichaam, is het op zandgronden en lössgronden verplicht om na mais een vanggewas te telen.

De term vanggewas wordt gebruikt voor een groenbemester die in staat is om in de nazomer nog een redelijke hoeveelheid stikstof (nitraat) uit de bodem te benutten en is bedoeld om te telen na een hoofdgewas dat relatief veel stikstof (nitraat) in de bodem achterlaat. Op een vanggewas is daarom, in tegenstelling tot groenbemesters (zie artikel 4.1188 van het Besluit activiteiten leefomgeving) geen bemesting toegestaan. Omdat een vanggewas veel stikstof uit de bodem moet kunnen opnemen, is in het artikel bepaald welke gewassen als vanggewas zijn toegestaan.

De regels in het eerste lid zijn gericht op de teelt van snijmais; in het volgende lid gaat het vooral om de andere teelten van mais zoals corn cob mix (CCM), korrelmais en maiskolvensilage (MKS). De algemene regel is dat uiterlijk op 1 oktober een in dit artikel aangewezen vanggewas wordt geteeld. Dat kan door onderzaai gelijktijdig met of enkele weken na het inzaaien van snijmais of door inzaai op uiterlijk 1 oktober. Het is toegestaan om een mengsel in te zaaien of te planten. Dat mengsel moet dan wel voor minstens twee derde deel bestaan uit een van de aangewezen gewassen en moet in ieder geval zichtbaar zijn op de bodem.

Tweede lid

Voor biologische geteelde mais en voor op gangbare wijze geteelde suikermais, corn cob mix, korrelmais en maiskolvensilage geldt dat het vanggewas uiterlijk op 31 oktober moet zijn ingezaaid of gepoot, omdat het voor deze typen mais niet altijd mogelijk is om voor 1 oktober te oogsten of onderzaai te plegen. Ook is de mogelijkheid opgenomen om na de teelt van mais, en uiterlijk op 31 oktober, een gewas te telen dat dient als hoofdteelt in het volgende kalenderjaar. Deze hoofdteelt wordt dan in het volgende jaar geoogst

Derde lid

Dit lid verbiedt de vernietiging van het vanggewas tot 1 februari van het daaropvolgende jaar. Dit is om ervoor te zorgen dat het vanggewas ook daadwerkelijk de kans krijgt om de stikstof uit de bodem op te nemen en tegelijk om te voorkomen dat bij vroegtijdige vernietiging stikstof uit het vernietigde vanggewas uitspoelt.

Artikel 4.1194 (bodem: informeren na telen mais van ander gewas)

Als na de teelt van mais en uiterlijk op 31 oktober een gewas wordt geteeld dat dient als hoofdteelt (artikel 4.1193, eerste lid, onder b, van het Besluit activiteiten leefomgeving), moet de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hiervan uiterlijk 1 oktober van het desbetreffende jaar worden geïnformeerd. Dit is om bij inspectie van het perceel tijdens de maand oktober te kunnen beoordelen of aan de eisen wordt voldaan.

Artikel 4.1195 (bodem: meststoffen op natuurgronden)

Eerste en tweede lid

Op natuurgronden worden alleen dierlijke meststoffen en compost op of in de bodem gebracht. Uiteraard geldt dit ook voor mengsels van deze meststoffen. De hoeveelheid fosfaat in die

meststoffen die op of in de bodem van natuurgronden worden gebracht is begrensd. De gebruikte hoeveelheid fosfaat staat gelijk aan de hoeveelheid fosfaat in de op de bodem gebrachte hoeveelheid mest, zowel tijdens de begrazing van de gronden als door de aangevoerde dierlijke meststoffen. Als ook compost of mengsels op of in de bodem worden gebracht, mag de totale hoeveelheid fosfaat in de dierlijke meststoffen en compost de 20 kilogram niet overschrijden.

Derde lid

Voor grasland is een aparte bepaling opgenomen. Hierop mag maximaal 70 kilogram fosfaat per hectare per jaar worden gebruikt en maximaal 170 kilogram stikstof per hectare per jaar. Deze norm is gebaseerd op de mestproductie uit beweiding of de bemestingsbehoefte bij ruwvoerwinning van het desbetreffende grasland. De daarmee samenhangende gift van meststoffen is verantwoord uit het oogpunt van milieudoelen en uit het oogpunt van weidevogelbeheer.

Vierde lid

Bij het bepalen van de hoeveelheid compost, bedoeld in het tweede lid, gelden voor compost bijzondere regels voor het bepalen van de hoeveelheid fosfaat in deze meststoffen. Compost bestaat uit twee componenten, namelijk organische afvalstoffen en bodembestanddelen, zoals zand of klei. De organische component is een meststof die onder meer fosfaat bevat. De fosfaatverbindingen in de organische component tellen mee voor het bepalen van de hoeveelheid fosfaat. Ook de bodembestanddelen van compost bevatten fosfaat. De hoeveelheid fosfaat in het bodembestanddeel moet in principe buiten beschouwing blijven bij het bepalen van de hoeveelheid fosfaat, want door dit toe te voegen aan de bodem neemt het totale fosfaatgehalte van de bodem niet toe. Gelet op specifieke bodem-verbeterende eigenschappen van compost, de plantaardige oorsprong van de organische component en het nuttig hergebruik van afvalstoffen wordt 50 procent van de hoeveelheid fosfaat in compost buiten beschouwing gelaten, met een maximum van 3,5 kilogram fosfaat per 1000 kilogram droge stof. Hierbij is aangesloten op de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet.

Artikel 4.1196 (bodem: meststoffen bij beheer natuurgronden)

Eerste lid

Dierlijke meststoffen en compost mogen normaliter alleen op natuurgronden op of in de bodem worden gebracht als aan het tweede of derde lid is voldaan. Deze leden zijn echter niet van toepassing als op het terrein een beheer wordt gevoerd en aan het beheer beperkingen zijn verbonden aan de op of in de bodem te brengen hoeveelheid dierlijke meststoffen of compost. Voorwaarde is wel dat het op of in de bodem brengen in overeenstemming is met dat beheer. Het gaat om beheer in het kader van de Wet natuurbescherming in samenhang met de Kaderwet EZK- en LNV-subsidies of beheer dat tot stand is gekomen met instemming van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Tweede lid

De aan het beheer van natuurgronden verbonden beperkingen moeten vanaf 1 januari 2020 worden uitgedrukt in kilogrammen stikstof en fosfaat. Met het oog op regeldruk is het niet wenselijk dat beheerscontracten moeten worden herzien als gevolg van deze aanpassing. Daarom bevat dit artikel een overgangsbepaling. Beheerscontracten die zijn afgesloten voor 1 januari 2020 behoeven pas bij wijziging of verlenging aan het voorschrift te voldoen dat de hoeveelheid dierlijke meststoffen die op of in de bodem worden gebracht worden uitgedrukt in kilogrammen stikstof en fosfaat per hectare per jaar.

Artikel 4.1197 (bodem: meststoffen overige gronden)

Eerste en tweede lid

Op overige gronden worden alleen dierlijke meststoffen, herwonnen fosfaten, compost, overige organische meststoffen of anorganische meststoffen op of in de bodem gebracht. Uiteraard geldt dit ook voor mengsels van deze meststoffen. De hoeveelheid fosfaat die op of in de bodem van overige gronden mag worden gebracht is begrensd. De gebruikte hoeveelheid fosfaat staat gelijk aan de hoeveelheid fosfaat in de op de bodem gebrachte hoeveelheid mest, zowel tijdens de begrazing van de gronden als door de aangevoerde meststoffen. In het geval via maatwerkvoorschriften het op of in de bodem brengen van andere meststoffen wordt toegestaan is het ongewenst dat van de normen in dit lid wordt afgeweken in verband met de door Brussel verleende derogatie. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zal in het maatwerkvoorschrift bepalen dat de fosfaatnorm van 20 kilogram per hectare per jaar ook in die gevallen niet mag worden overschreden.

Derde en vierde lid

De gebruiksnorm voor grasland en bouwland is gedifferentieerd, omdat de fosfaatbehoefte op grasland hoger is dan op bouwland. Voor grasland op overige gronden bedraagt de maximale hoeveelheid meststoffen, bedoeld in het eerste lid, die op of in de bodem kan worden gebracht 90 kilogram fosfaat per hectare per jaar en 170 kilogram stikstof per hectare per jaar. Voor bouwland op overige gronden bedraagt de maximale hoeveelheid meststoffen, bedoeld in het eerste lid, die in de bodem kan worden gebracht 60 kilogram fosfaat per hectare per jaar en 170 kilogram stikstof per hectare per jaar. In de praktijk betreft het hier voornamelijk gronden van hobbyboeren. Net als landbouwbedrijven hebben deze hobbyboeren ruimte nodig voor bemesting. De algemene norm van 20 kilogram fosfaat per hectare als opgenomen in het tweede lid is voor deze doelgroep veel te laag. De normen in het derde en vierde lid zijn uit het oogpunt van gewasbehoefte van deze teelten en uit het oogpunt van milieubelasting verantwoord. Hogere normen zijn voor deze teelten over het algemeen niet nodig, maar ook niet wenselijk, omdat anders voor meststoffen zou worden afgeweken van het algemene regime zoals dat op grond van de nitraatrichtlijn voor landbouwbedrijven geldt.

Vijfde lid

Bij het bepalen van de hoeveelheid meststoffen gelden voor compost bijzondere regels voor het bepalen van de hoeveelheid fosfaat. Compost bestaat uit twee componenten, namelijk organische afvalstoffen en bodembestanddelen, zoals zand of klei. De organische component is een meststof die onder meer fosfaat bevat. De fosfaatverbindingen in de organische component tellen mee voor het bepalen van de hoeveelheid fosfaat. Ook de bodembestanddelen van compost bevatten echter fosfaat. De hoeveelheid fosfaat in het bodembestanddeel moet in principe buiten beschouwing blijven bij het bepalen van de hoeveelheid fosfaat, want door dit toe te voegen aan de bodem neemt het totale fosfaatgehalte van de bodem niet toe. Gelet op specifieke bodem verbeterende eigenschappen van compost, de plantaardige oorsprong van de organische component en het nuttige hergebruik van afvalstoffen wordt 50 procent van de hoeveelheid fosfaat in compost buiten beschouwing gelaten, met een maximum van 3,5 kilogram fosfaat per 1000 kilogram droge stof. Hierbij is aangesloten op de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet.

Artikel 4.1198 (bodem: afbakening mogelijkheid maatwerk)

Het toepassen van maatwerk voor het versoepelen van de gebruiksnormen is niet toegestaan. Dit hangt direct samen met de nitraatrichtlijn; een versoepeling van de gebruiksnormen voor de totale hoeveelheid meststoffen als bedoeld in de artikelen 4.1195 en 4.1197 van het Besluit activiteiten leefomgeving zou hiermee in strijd zijn. Een maatwerkregel die een gebruiksnorm voor een bepaald gebied zou versoepelen zou via de bodem een risico van overschrijding van de

omgevingswaarden voor het grondwater en het oppervlaktewater kunnen betekenen. Om die reden wordt die mogelijkheid met dit artikel uitgesloten.

Artikel 4.1199 (lucht: emissiearm op of in de bodem brengen meststoffen)

Eerste lid

Dierlijke meststoffen worden emissiearm op of in de bodem gebracht. Onder het emissiearm op of in de bodem brengen wordt het op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen verstaan in overeenstemming met de regels die in het BBT-document emissiearm aanwenden zijn opgenomen. Dit document beschrijft welke methoden mogen worden gebruikt (op basis van de best beschikbare technieken) voor het emissiearm op of in de bodem brengen van dierlijke meststoffen. Ook worden hierin de specifieke emissiebeperkende aanwendmethoden en bedrijfssystemen aangewezen. De mate waarin ammoniakemissie plaatsvindt is afhankelijk van de specifieke eigenschappen van de toegepaste methode. In het BBT-document is beschreven welke soorten methoden zijn toegestaan en worden specifieke emissiebeperkende aanwendmethoden en bedrijfssystemen benoemd.
De mate van emissie van deze aanwendmethoden en bedrijfssystemen is niet alleen af te leiden uit de wijze waarop de dierlijke meststoffen op of in de bodem wordt gebracht. Er zijn aanvullende technische gegevens nodig om te kunnen beoordelen of er sprake is van een voldoende laag ammoniakemissieniveau.

Tweede lid

Dit lid bevat een uitzondering van de verplichting in het eerste lid dierlijke meststoffen emissiearm aan te wenden. Op zandgronden in veenkoloniaal gebied en op Texel is de bodemgesteldheid van de gronden bijzonder gevoelig voor verstuiving van ingezaaide percelen en beschadiging van jonge planten (winderosie). Het gevaar voor stuifschade doet zich vooral voor in het vroege voorjaar bij droogte in combinatie met harde wind. Afdekken met een laagje runderdrijfmest is een effectieve maatregel om verstuiving te beperken. De voorziening is beperkt tot de maanden waarin het gevaar van schade door winderosie het meest aanwezig is.

Derde lid

Dit lid bevat een uitzondering op de verplichting tot emissiearme aanwending van vaste mest. Op grasland en in de fruitteelt is het inwerken van vaste mest niet goed mogelijk.

Paragraaf 4.117 Brengen van zuiveringsslib op of in de bodem

Artikel 4.1200 (toepassingsbereik)

Eerste lid

Deze paragraaf stelt regels aan het brengen van zuiveringsslib op of in de bodem. Zuiveringsslib is een organische meststof.

Tweede lid

Deze paragraaf is niet van toepassing op het brengen van zuiveringsslib dat afkomstig is van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater op of in de bodem. De regels voor het brengen van zuiveringsslib op of in de bodem is maar voor een beperkte en specifieke groep mensen relevant. Om die reden is gekozen hiervoor een aparte paragraaf in dit hoofdstuk van het Besluit activiteiten leefomgeving op te nemen. Deze algemene regels gelden voor schoon zuiveringsslib, voornamelijk afkomstig uit de voedingsmiddelenindustrie. Mocht er in uitzonderlijke gevallen nog zuiveringsslib op of in de bodem worden gebracht die afkomstig is van

rioolwaterzuiveringsinstallaties dan geldt voor die categorie een vergunningplicht (zie artikel 3.48b van het Besluit kwaliteit leefomgeving). De aanvraag hiertoe wordt bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ingediend.

Artikel 4.1201 (bodem: zuiveringsslib alleen op landbouwgronden)

De regels voor zuiveringsslib hebben betrekking op landbouwgronden; op andere gronden is het gebruik niet toegestaan.

Artikel 4.1202 (bodem: zuiveringsslib of afvalstoffen)

Alleen zuiveringsslib dat op grond van hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet verhandeld mag worden, mag daadwerkelijk worden gebruikt. Dit betekent ook dat het gebruik van zuiveringsslib waarvoor krachtens artikel 21, eerste lid, onder h, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet is afgeweken van het minimumgehalte aan organische stof of van de maximale waarden voor zware metalen of organische microverontreinigingen, moet plaatsvinden in overeenstemming met de bij de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet vastgestelde doseringsbeperkingen. Hiermee wordt beoogd onacceptabele belasting van de bodem te voorkomen.

Artikel 4.1203 (bodem en water: zuiveringsslib op bevroren bodem of sneeuw)

Als de bovenste laag van de bodem is bevroren of is bedekt met sneeuw, is opname van zuiveringsslib door de gewassen niet mogelijk. Het is dan niet toegestaan zuiveringsslib op of in de bodem te brengen. Deze bepaling heeft als oogmerk het beperken van verontreiniging van het *milieu* en houdt in dat ook verontreiniging van een oppervlaktewaterlichaam of het riool wordt voorkomen.

Artikel 4.1204 (bodem: zuiveringsslib op met water verzadigde bodemlaag)

Zuiveringsslib wordt niet op of in de bodem gebracht als de bovenste bodemlaag met water verzadigd is. Dat ziet op de omstandigheid dat de bodem zo doorweekt is dat het water niet wegzakt. Daardoor ontstaat het gevaar van afspoeling van zuiveringsslib naar een oppervlaktewaterlichaam of van uitspoeling naar het grondwater.

Artikel 4.1205 (bodem: zuiveringsslib bij bevloeien of beregenen)

Als zuiveringsslib wordt toegepast op gronden waar bevloeiing of beregening plaatsvindt, ontstaat het gevaar van afspoeling naar een oppervlaktewaterlichaam of van uitspoeling naar het grondwater. Met dit artikel wordt invulling gegeven aan het voorkomen hiervan. Dat dit voor de periode van 1 september tot en met 31 januari geldt hangt samen met de grote kans op af- en uitspoeling in die periode, onder andere omdat gewassen dan veel minder tot niet groeien en dus ook weinig tot geen vocht en nutriënten opnemen.

Artikel 4.1206 (bodem: perioden voor steekvast zuiveringsslib)

Eerste lid

Er wordt een onderscheid gemaakt in vloeibaar en steekvast zuiveringsslib. Vloeibaar zuiveringsslib is verpompbaar, steekvast zuiveringsslib niet. Het is niet toegestaan om steekvast zuiveringsslib van 1 september tot en met 31 januari op of in de bodem te brengen. De regels hebben tot doel zoveel mogelijk tegen te gaan dat minerale stikstof in het zuiveringsslib door uitspoeling of afspoeling het grondwater of een oppervlaktewaterlichaam belast.

Tweede lid

Het eerste lid is niet van toepassing op grasland dat ligt op kleigronden- of veengronden van 1 tot en met 15 september (onder a). Ook geldt het eerste lid niet bij het op of in de bodem brengen van steekvast zuiveringsslib op of in de bodem van bouwland op kleigronden of veengronden (onder b). Steekvast zuiveringsslib bevat veelal een betrekkelijk laag gehalte aan minerale stikstof en een relatief hoog gehalte aan organisch gebonden stikstof. Op kleigronden en veengronden vindt meer denitrificatie plaats.

Het eerste lid geldt ook niet voor bouwland dat ligt op zandgronden of lössgronden als het steekvast zuiveringsslib voorafgaand aan de aanplant van bomen op of in de bodem wordt gebracht. De aanplant vindt veelal in de eerste helft van de winter plaats. Gelet op het beperkte areaal aanplant en het beperkte gehalte minerale stikstof in steekvast zuiveringsslib, is het milieurisico gering.

Derde lid

De redactie van het derde lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving wordt aangepast aan het nieuwe artikel 19.0 van de wet, dat wordt geïntroduceerd door het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet. Artikel 19.0 van de wet biedt de grondslag om in algemene regels als bedoeld in paragraaf 4.1.1 van de wet onderwerpen aan te wijzen waarvoor het daarbij aangewezen bevoegd gezag bij besluit kan bepalen dat een in die algemene regels genoemde bijzondere omstandigheid zich voordoet. In dat besluit wordt bepaald welke regels gelden in verband met die bijzondere omstandigheid. De regels in het besluit kunnen afwijken van de algemene regels.

In geval het derde lid, wordt die bijzondere omstandigheid gevormd door extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak, die rechtvaardigen dat steekvast zuiveringsslib mest regionaal ook in een gewijzigde periode op of in de bodem wordt gebracht. Hiervan kan vooral sprake zijn als landbouwers in een bepaalde regio door extreme weersomstandigheden niet of redelijkerwijs niet in staat zijn geweest het steekvaste zuiveringsslib binnen de regulier toegelaten periode toe te dienen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij aanhoudende regenval in de maanden juli en augustus. Met het oog hierop voorziet het derde lid in de mogelijkheid om de periode, bedoeld in het eerste lid, te wijzigen als daarvoor een landbouwkundige noodzaak bestaat. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bepaalt (in lijn met artikel 19.0 van de wet) op welke locaties en voor welke periode deze bekorting geldt. Artikel 19.0 van de wet laat het aan het bevoegd gezag over om te bepalen welke regels in de gegeven omstandigheden het meest passend zijn. Dat kunnen dus ook andere regels zijn dan een wijziging van de periode.

Artikel 4.1207 (bodem: perioden voor vloeibaar zuiveringsslib)

Eerste lid

Er wordt een onderscheid gemaakt in vloeibaar en steekvast zuiveringsslib. Vloeibaar zuiveringsslib is verpompbaar, steekvast zuiveringsslib niet. Het is niet toegestaan vloeibaar zuiveringsslib van 1 augustus tot en met 15 februari op of in de bodem te brengen. Vloeibaar zuiveringsslib is zuiveringsslib dat verpompbaar is. Hierdoor wordt zoveel mogelijk tegengegaan dat minerale stikstof in vloeibaar zuiveringsslib het grondwater of een oppervlaktewaterlichaam door uitspoeling of afspoeling belast.

Tweede lid

Deze bepaling regelt dat het eerste lid niet van toepassing is in een aantal omstandigheden en tijdens een aantal periodes, waarin het risico op verontreiniging van de bodem door een gift van vloeibaar zuiveringsslib beperkt is en de landbouwkundige noodzaak zo'n gift rechtvaardigt. Zo is het eerste lid niet van toepassing op grasland in de maand augustus (onder a) en voor bouwland

onder voorwaarden van 1 tot en met 15 september (onder b). Vloeibaar zuiveringsslib mag in die periode op bouwland worden gebracht als uiterlijk op 15 september winterkoolzaad wordt ingezaaid (onder b, onder 1°). Hieraan is wel de voorwaarde verbonden dat het voor zaadwinning voor het daaropvolgende kalenderjaar is bedoeld. Ook is het op of in de bodem brengen van vloeibaar zuiveringsslib in de periode van 1 augustus tot en met 15 september toegestaan, als hierop uiterlijk op 15 september een groenbemester wordt ingezaaid of geplant die niet eerder dan acht weken na de datum van inzaaien of planten wordt vernietigd. In bijlage A bij de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet zijn de groenbemesters als overkoepelende term gebruikt voor gewassen die in de praktijk als groenbemesters worden geteeld; ze zijn niet specifiek benoemd. Wel is er, vanwege de maximale mestgift op groenbemesters, onderscheid gemaakt in vlinderbloemige en niet-vlinderbloemige gewassen. De reden is dat vlinderbloemigen zelf stikstof uit de lucht in de bodem vastleggen. Ten slotte is het op of in de bodem brengen van vloeibaar zuiveringsslib in de periode van 1 augustus tot en met 15 september toegestaan als in het aansluitende najaar bloembollen worden geplant (onder b, onder 3°).

Derde lid

De redactie van artikel 4.1207, derde, van het Besluit activiteiten leefomgeving wordt aangepast aan het nieuwe artikel 19.0 van de wet, dat wordt geïntroduceerd door het wetsvoorstel Invoeringswet Omgevingswet. Artikel 19.0 van de wet biedt de grondslag om in algemene regels als bedoeld in paragraaf 4.1.1 van de wet onderwerpen aan te wijzen waarvoor het daarbij aangewezen bevoegd gezag bij besluit kan bepalen dat een in die algemene regels genoemde bijzondere omstandigheid zich voordoet. In dat besluit wordt bepaald welke regels gelden in verband met die bijzondere omstandigheid. De regels in het besluit kunnen afwijken van de algemene regels.

In geval van artikel 4.1207, derde lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving wordt die bijzondere omstandigheid gevormd door extreme weersomstandigheden in combinatie met een landbouwkundige noodzaak, die rechtvaardigen dat vloeibaar zuiveringsslib regionaal ook in de gewijzigde periode op of in de bodem wordt gebracht. Hiervan kan vooral sprake zijn als landbouwers in een bepaalde regio door extreme weersomstandigheden niet of redelijkerwijs niet in staat zijn geweest het vloeibare zuiveringsslib binnen de regulier toegelaten periode toe te dienen. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij aanhoudende regenval in de maanden juli en augustus. Met het oog hierop voorziet het derde lid in de mogelijkheid om de periode, bedoeld in het eerste lid, te wijzigen als daarvoor een landbouwkundige noodzaak bestaat. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bepaalt (in lijn met artikel 19.0 van de wet) op welke locaties en voor welke periode deze wijziging geldt. Artikel 19.0 van de wet laat het aan het bevoegd gezag over om te bepalen welke regels in de gegeven omstandigheden het meest passend zijn. Dat kunnen dus ook andere regels zijn dan een wijziging van de periode.

Artikel 4.1208 (bodem: zuiveringsslib op hellingen bij geulenerosie)

Als hoofdregel geldt dat het niet is toegestaan zuiveringsslib te gebruiken op gronden met een hellingspercentage van ten minste 7% die zijn aangetast door geulenerosie. Dit is de meest ernstige vorm van bodemerosie in Nederland, waarbij zich geulen van ten minste 30 centimeter diepte hebben gevormd. Het doel van dit artikel is om afspoeling naar lagergelegen gronden of een oppervlaktewaterlichaam of uitspoeling naar grondwater te voorkomen. Voor het vaststellen van het hellingspercentage maakt het bevoegd gezag gebruik van de kaarten van het GIS Competence Center, dat onderdeel is van RVO.

Artikel 4.1209 (bodem: zuiveringsslib op hellingen niet-beteelde gronden)

Het gebruik van zuiveringsslib is niet toegestaan op een niet-beteelde gronden met een hellingspercentage van 7 of meer, ook zonder dat sprake is van geulenerosie (zie artikel 4.1208 van het Besluit activiteiten leefomgeving). Als op deze bodem geen gewas is ingezaaid of gepoot,

bestaat er groot gevaar voor afspoeling van de genoemde meststoffen met het bodemmateriaal naar lagergelegen gronden. Niet-beteelde gronden zijn gronden waarop niet kan worden waargenomen dat deze met een gewas zijn bedekt. Voor het vaststellen van het hellingspercentage maakt het bevoegd gezag gebruik van de kaarten van het GIS Competence Center, dat onderdeel is van RVO.

Artikel 4.1210 (bodem: zuiveringsslib op hellingen bouwland)

Volgens dit artikel is het niet toegestaan zuiveringsslib te brengen op bouwland van landbouwgronden met een hellingspercentage van meer dan 18%. Op bouwland worden andere gewassen dan gras geteeld (zie ook de begripsomschrijving in bijlage I). Bouwland op hellingen is gevoeliger voor afspoeling dan grasland. Het doel van dit artikel is om afspoeling van zuiveringsslib naar lagergelegen gronden of een oppervlaktewaterlichaam te voorkomen. Voor het vaststellen van het hellingspercentage maakt het bevoegd gezag gebruik van de kaarten van het GIS Competence Center, dat onderdeel is van RVO.

Artikel 4.1211 (bodem: telen van maïs op zandgronden en lössgronden)

Eerste lid

Dit artikel stelt regels aan het telen van gewassen na mais op zandgronden en lössgronden. Maïs is een stikstofbehoeftig gewas. Om te voorkomen dat er stikstof die niet door de mais wordt opgenomen uitspoelt naar grondwater of een oppervlaktewaterlichaam, is het op zandgronden en lössgronden verplicht om na mais een vanggewas te telen.

De term vanggewas wordt gebruikt voor een groenbemester die in staat is om in de nazomer nog een redelijke hoeveelheid stikstof (nitraat) uit de bodem te benutten en is bedoeld om te telen na een hoofdgewas dat relatief veel stikstof (nitraat) in de bodem achterlaat. Op een vanggewas is daarom, in tegenstelling tot groenbemesters (zie artikel 4.1207 van het Besluit activiteiten leefomgeving) geen bemesting toegestaan. Omdat een vanggewas veel stikstof uit de bodem moet kunnen opnemen, is in het artikel bepaald welke gewassen als vanggewas zijn toegestaan.

De regels in het eerste lid zijn vooral gericht op de teelt van snijmais; in het volgende lid gaat het vooral om de andere teelten van mais zoals corn cob mix (CCM), korrelmais en maiskolvensilage (MKS). De algemene regel is dat uiterlijk op 1 oktober een in dit artikel aangewezen vanggewas wordt geteeld. Dat kan door onderzaai gelijktijdig met of enkele weken na het inzaaien van snijmais of door inzaai op uiterlijk 1 oktober. Vanggewassen nemen in het najaar nog een substantiële hoeveelheid stikstof op. Het is toegestaan om een mengsel in te zaaien of te planten. Dat mengsel moet dan wel voor minstens twee derde deel bestaan uit een van de aangewezen gewassen en moet in ieder zichtbaar zijn op het de bodem.

Tweede lid

Voor geteelde suikermais, corn cob mix, korrelmais en maiskolvensilage geldt dat het vanggewas uiterlijk op 31 oktober moet zijn ingezaaid of gepoot, omdat het voor deze typen mais niet altijd mogelijk is om voor 1 oktober te oogsten of onderzaai te plegen. Ook is de mogelijkheid opgenomen om na de teelt van mais, en uiterlijk op 31 oktober, een gewas te telen dat dient als hoofdteelt in het volgende kalenderjaar. Deze hoofdteelt wordt dan in het volgende jaar geoogst

Derde lid

Dit lid verbiedt de vernietiging van het vanggewas tot 1 februari van het daaropvolgende jaar. Dit is om ervoor te zorgen dat het vanggewas ook daadwerkelijk de kans krijgt om de stikstof uit de bodem op te nemen en tegelijk om te voorkomen dat bij vroegtijdige vernietiging stikstof uit het vernietigde vanggewas uitspoelt.

Artikel 4.1212 (bodem: informeren na telen mais van ander gewas)

Als na de teelt van mais en uiterlijk op 31 oktober een gewas wordt geteeld dat dient als hoofdteelt (artikel 4.1211, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving), moet de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hiervan uiterlijk 1 oktober van het desbetreffende jaar worden geïnformeerde. Dit is om bij inspectie van het perceel tijdens de maand oktober te kunnen beoordelen of aan de eisen wordt voldaan. Zo nodig kan de minister een formulier vaststellen (artikel 4:4 Algemene wet bestuursrecht).

Artikel 4.1213 (lucht: emissiearm op of in de bodem brengen zuiveringsslib)

Eerste lid

Zuiveringsslib wordt emissiearm op of in de bodem gebracht. Onder het emissiearm op of in de bodem brengen wordt het gebruik van zuiveringsslib verstaan op grond van de regels die in het BBT-document emissiearm aanwenden zijn opgenomen. Dit document beschrijft welke methoden mogen worden gebruikt (op basis van de best beschikbare technieken) voor het emissiearm op of in de bodem brengen van zuiveringsslib. Ook worden hierin de specifieke emissiebeperkende aanwendmethoden en bedrijfssystemen aangewezen.
De mate waarin ammoniakemissie plaatsvindt is afhankelijk van de specifieke eigenschappen van de toegepaste methode. In het BBT-document is beschreven welke soorten methoden zijn toegestaan en worden specifieke emissiebeperkende aanwendmethoden en bedrijfssystemen benoemd.
De mate van emissie van deze aanwendmethoden en bedrijfssystemen is niet alleen af te leiden uit de wijze waarop het zuiveringsslib op of in de bodem wordt gebracht. Er zijn aanvullende technische gegevens nodig om te kunnen beoordelen of er sprake is van een voldoende laag ammoniakemissieniveau.

Tweede lid

Dit lid bevat een uitzondering op de verplichting tot het emissiearm op of in de bodem brengen van zuiveringsslib. De uitzondering geldt bij het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib op landbouwgronden met een hellingspercentage van minder dan 7 procent. Het moet om gronden gaan waarop ofwel gras wordt geteeld ofwel waarop alleen fruitteelt wordt uitgeoefend.

Paragraaf 4.118 Het vernietigen van de zode van gras

Artikel 4.1214 (toepassingsbereik)

Deze paragraaf stelt regels aan het vernietigen van de zode van gras op weidegronden. Dit moet worden onderscheiden van de producten die vrijkomen bij de graszodenteelt. Deze geproduceerde graszoden worden bijvoorbeeld gebruikt op gazons, sportvelden of recreatieterreinen.

Artikel 4.1215 (bodem: vernietigen zode gras op weidegronden)

Eerste lid

Het vernietigen van de zode van gras op weidegronden niet toegestaan. Hieronder valt elke wijze van vernietiging van de zode van gras of dit nu mechanisch of chemisch gebeurt. Deze bepaling is opgenomen, omdat het vernietigen van de zode van gras tot gevolg heeft dat uitspoelingsgevoelige stikstofverbindingen (nitraten) vrijkomen bij de vertering hiervan. Er is sprake van ophoping van minerale stikstof in de bodem door het afsterven van de wortels en stoppels en versnelde mineralisatie van organische stof in de bodem. Deze ophoping is groter naarmate de periode tussen het vernietigen van de zode van gras en het telen van een nieuw gewas groter is en

naarmate het vervolggewas minder stikstof opneemt. Deze minerale stikstof is gevoelig voor verlies via uitspoeling naar grondwater en afspoeling naar een oppervlaktewaterlichaam, zeker in de periode buiten het groeiseizoen.

Tweede lid

Dit lid bevat enkele uitzonderingen op het eerste lid. Deze uitzonderingen gelden voor weidegronden. Weidegronden worden in bijlage I omschreven als landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die voor ten minste 50% zijn beteeld met gras dat wordt gebruikt voor de beweiding van dieren of wordt gebruikt als voer voor dieren. Hierbij geldt dat de zode van gras alleen mag worden vernietigd en op of in de bodem mag worden gebracht in de periode van het jaar dat het risico op verlies van stikstof het geringst is.
In het tweede lid, onder a, is een uitzondering opgenomen voor weidegronden die liggen op kleigronden of veengronden. Het tweede lid, onderdeel b, bevat een uitzondering voor zandgronden en lössgronden. Voor zandgronden en lössgronden is het risico op uitspoeling het grootst. Om die reden is de periode dat de zode van gras op die gronden mogen worden vernietigd het kortst (onder b). Om het mineralenverlies als gevolg van het vernietigen van de zode van gras tegen te gaan geldt voor deze gronden dat aansluitend een stikstofbehoeftig gewas of gras wordt geteeld (onder b, onder 1). In bijlage IVA zijn de stikstofbehoeftige gewassen benoemd. Tot de stikstofbehoeftige gewassen wordt ook gras gerekend. Het vernietigen van de zode van gras op zandgronden en lössgronden is na 10 mei toegestaan tot en met 31 augustus als aansluitend herinzaai met gras plaatsvindt (onder b, onder 2 en 3). Sinds 1 januari 2019 is het ook toegestaan om van 1 juni tot en met 31 augustus de zode van gras te vernietigen als aansluitend herinzaai met gras plaatsvindt; daarbij geldt de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit vooraf moet worden geïnformeerd (artikel 4.1216 van het Besluit activiteiten leefomgeving), omdat via de Uitvoeringsregeling meststoffenwet is geregeld dat er dan een korting op de stikstofgebruiksnorm plaatsvindt (artikel 28f, onder b).

In onderdeel c is een uitzondering opgenomen op het eerste lid voor het vernietigen van de zode van gras in de periode van 1 november tot en met 31 december voor weidegronden gelegen op kleigronden als vervolgens als eerstvolgend gewas een ander gewas dan gras wordt geteeld.

De temperatuur van de bodem is in november en december lager dan in bijvoorbeeld september. De mineralisatie van de stikstof uit de vernietigde zode van gras ligt daardoor in de wintermaanden in het algemeen op een laag niveau, zodat er weinig uitspoeling kan optreden. Kleigronden worden doorgaans in het najaar geploegd voordat de vorstperiode intreedt, omdat dan de kans het grootst is dat er een goed zaaibed in het voorjaar kan worden gemaakt. De mineralisatie van de stikstof uit de vernietigde zode van gras ligt daardoor in de wintermaanden in het algemeen op een laag niveau, zodat er weinig uitspoeling kan optreden. Bovendien is kleigrond minder uitspoelingsgevoelig, zodat deze maatregel ook mogelijk is.

Derde lid

In dit lid is de uitzondering opgenomen dat het vernietigen van de zode van gras is toegestaan in de periode van 1 juni tot en met 15 juli als aansluitend wordt begonnen met het telen van een gewas en om aaltjesbeheersing toe te passen voor een hoofdteelt die vervolgens moet plaatsvinden, uiterlijk in het volgende voorjaar. Voor deze periode is gekozen omdat het aaltjesbeheersend gewas een bepaalde periode op de bodem moet blijven staan om effectief te zijn in de aaltjesbeheersing. Het belangrijkste aaltjesbeheersende gewas voor de bestrijding van wortellesieaaltjes, Tagetes, moet ten minste 100 dagen als groen gewas op het land te staan. Onder andere hierdoor en rekening houdend met de toenemende kans op flinke nachtvorsten in de maand november, is vernietigen van de zode van gras na half juli te laat. Dat biedt ook de mogelijkheid de inzaai van Tagetes tot en met 15 juli toe te staan.

Vierde lid

De in het derde lid aangewezen aaltjesbeheersende gewassen Japanse haver, Tagetes errecta en Tagetes patula mogen in ieder geval niet voor 23 oktober van het jaar waarin ze zijn ingezaaid worden vernietigd. Op deze manier wordt bereikt dat het aaltjesbeheersende gewas in alle gevallen 100 dagen actief kan zijn. Om de effectiviteit van Japanse haver te verhogen is het toegestaan dit gewas tussentijds te maaien om zaadvorming van het gewas tegen te gaan.

Vijfde lid

Naast het telen van stikstofbehoeftige gewassen worden in de praktijk ook specifieke tuinbouwgewassen geteeld, die vanuit oogpunt van vruchtwisseling en ziektebestrijding voordelen met zich mee brengen. Het gaat hierbij om tulp, krokus, iris en muscari. Deze gewassen zijn over het algemeen ook stikstofbehoeftig. Het vernietigen van de zode van gras is in de periode van 16 september tot en met 30 november toegestaan als direct na de vernietiging tulp, krokus, iris en muscari worden geplant. Dit zijn voorjaarsbloeiers. Door het telen van deze voorjaarsbloeiers op de bodem waarop de zode van gras zijn vernietigd wordt de oogstzekerheid verhoogd en het risico van het optreden van ziekten verkleind. De temperatuur van de bodem daalt tijdens het najaar en de winter, waardoor er minder stikstof mineraliseert en dus ook minder kan uitspoelen naar het grondwater. Daarnaast is het areaal tulp dat na gras op weidegronden wordt geteeld niet groot. Het areaal aan krokus, iris en muscari is nog kleiner.

Artikel 4.1216 (bodem: informeren vernietigen zode van gras)

Als de zode van gras in de periode van 1 juni tot en met 31 augustus wordt vernietigd, wordt de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hierover vooraf geïnformeerd. Dit is vanwege de korting op de stikstofgebruiksnorm die dan plaatsvindt (zie toelichting bij art. 4.1215 van het Besluit activiteiten leefomgeving).

Artikel 4.1217 (bodem: stikstofhoudende meststoffen, bemonsterplicht en meetmethode)

Eerste lid

Bemesting van de gewassen, bedoeld in artikel 4.1215, tweede lid, met uitzondering van onderdeel 3, van het Besluit activiteiten leefomgeving, mag alleen plaatsvinden als een bodemanalyse uitwijst dat dit noodzakelijk is. Bij de toegelaten stikstofbehoeftige gewassen zal vaak een aanvullende stikstofbemesting nodig zijn, omdat uit de vernietigde zode niet voldoende stikstof vrijkomt om de behoefte van het gewas volledig te dekken. Eventuele bemesting van dit gewas kan op grond van dit artikel alleen plaatsvinden op basis van een bemestingsadvies dat ook is gebaseerd op bodemanalyse. Hiermee wordt tegengegaan dat onnodige bemesting plaatsvindt en de stikstof alsnog uitspoelt naar grond- en oppervlaktewater. Voor de zode die wordt vernietigd in de periode van 1 juni tot en met 31 augustus geldt dat er een korting van 50 kg per hectare op de stikstofgebruiksnorm plaatsvindt volgens artikel 28f, onder b, van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet.

Tweede lid

Er wordt een grondmonster genomen voor het bepalen van de minerale stikstof. Het grondmonster dient te worden bemonsterd en geanalyseerd door een hiervoor geaccrediteerd laboratorium dat voldoet aan NEN-EN-ISO/IEC 17025 of een buitenlands laboratorium met een gelijkwaardig kwaliteitsborgingsniveau. Zie hiervoor ook artikel 1.3 van het Besluit activiteiten leefomgeving over wederzijdse erkenning. Voor de Nederlandse testlaboratoria geldt dat deze moeten voldoen aan de basiseisen die gesteld worden door de Raad van Accreditatie. Dit betekent dat het managementsysteem en de technische competentie van het laboratorium door onafhankelijke deskundigen worden getoetst en moeten voldoen aan de eisen van NEN-EN-ISO/IEC 17025. De

omvang van de technische competentie staat voor elk geaccrediteerd laboratorium vermeld op de website van de Raad voor Accreditatie (www.rva.nl), zodat eenieder kan zien welk laboratorium waarvoor is geaccrediteerd.

Artikel 4.1218 (bodem: vernietigen zode van gras bij herverkaveling en nutsvoorzieningen)

Onder a
In dit artikel is een uitzondering voor herverkavelingsprojecten opgenomen van artikel 4.1215, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving. In het kader van de wettelijke herverkaveling wordt een plan van toedeling vastgesteld. Op basis van dit vastgestelde plan van toedeling wordt de kavelovergang uitgevoerd. Hierbij wordt de bodem geschikt gemaakt voor eenzelfde soort grondgebruik als plaatsvond op de oude kavel. Ook worden werken uitgevoerd die de nieuwe kavels ontsluiten. Een deel van de werken wordt door de grondgebruiker zelf uitgevoerd, een deel wordt in de vorm van aanbesteding gecombineerd met andere werkzaamheden door aannemers uitgevoerd. Het ruilproces moet zoveel mogelijk buiten het groeiseizoen plaats vinden om kosteneffectief te zijn. In het voorjaar zijn, in verband met verstoring van het broedseizoen, werkzaamheden beperkt. Dit betekent dat al deze werkzaamheden moeten worden uitgevoerd in de periode augustus tot en met maart. Een deel van de werkzaamheden heeft betrekking op het vernietigen van de zode van gras. Het gaat hierbij om maximaal 7.000 hectares landbouwgronden per jaar waarvan circa 3.000 hectares weidegronden. Gezien de beperkte omvang van deze oppervlakte en het belang van deze werkzaamheden zijn de milieukundige risico's aanvaardbaar.

Onder b
Voor de planning en uitvoering van nutsvoorzieningen, zoals de aanleg van pijpleidingen, kan de inhoud van artikel 4.1215, eerste lid, een aanzienlijk financieel nadeel hebben. Om aan dat bezwaar tegemoet te komen voorziet dit onderdeel voor de uitvoering van nutsvoorzieningen van groot openbaar belang in een uitzondering op artikel 4.1215. Meer concreet gaat het om netten. Netten kunnen zijn gelegen of worden aangelegd in landbouwgronden waarop gras wordt geteeld. Als de beheerder van een net werkzaamheden wil verrichten aan het net of een nieuw net aan wil leggen, is het nodig om in de landbouwgronden te graven en de zode van gras te vernietigen.

De gevolgen voor de fysieke leefomgeving van deze uitzondering is beperkt, ook omdat de afgegraven zode van gras op een hoop bewaard wordt, waardoor de uitspoeling van nutriënten gering is.

§ 4.119 Graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit

Paragraaf 4.119 geeft basisregels voor de activiteit graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde. De basisregels hebben betrekking op het bodemonderzoek, het gescheiden houden van grond, de tijdelijke uitname van grond en de tijdelijke opslag van vrijgekomen grond.

De voorschriften van paragraaf 4.119 richten zich tot degene die feitelijk de activiteit uitvoert, degene die daartoe opdracht heeft gegeven en de eigenaar en de beheerder van de locatie waar de activiteit wordt uitgevoerd. Wie bij overtreding van de bepalingen van dit besluit zal worden aangesproken, is sterk afhankelijk van de omstandigheden van het geval en de fase waarin de activiteit zich bevindt.

Artikel 4.1219 (toepassingsbereik)

In dit artikel is geregeld dat het graven in bodem met een kwaliteit lager of gelijk aan de interventiewaarde bodemkwaliteit onder het toepassingsbereik van deze paragraaf valt.

Graven in bodem ziet op het grondverzet waaronder tijdelijk uitnemen en terugplaatsen van grond, maar ook op de afvoer van de grond. In de beschrijving van de milieubelastende activiteit in artikel

3.48d is een grens van 25 kubieke meter opgenomen voor de omvang van het grondverzet. De regels in deze paragraaf zijn niet van toepassing op kleinschalig grondverzet. De regels gelden voor alle graafwerkzaamheden in de bodem, bijvoorbeeld voor het leggen van kabels en leidingen (tijdelijk uitplaatsen) of bij het bouwen van een ondergrondse parkeergarage (projectmatig grondverzet met afvoer van grond). De interventiewaarde bodemkwaliteit geeft de waarde aan, waarboven significante risico's voor mens, plant of dier optreden en is opgenomen in bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit). Voor nadere een toelichting op deze activiteit wordt verwezen naar de toelichting op artikel 3.48d van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 4.1220 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Dit artikel bevat een informatieplicht. Voordat met het graven wordt gestart dient het bevoegd gezag te worden geïnformeerd over de activiteit. Deze informatieverplichting is geen melding in de zin van de wet. Het verbod om te starten met het verrichten van de activiteit ziet hier dan ook niet op.

Eerste lid

De gegevens en bescheiden worden ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit graven aangeleverd. Met deze informatie wordt het bevoegd gezag in kennis gesteld van een aantal praktische gegevens, waardoor het bevoegd gezag beter zicht heeft op de activiteiten binnen de gemeente. Dit bevordert het houden van gericht toezicht. Uit de verstrekte gegevens en bescheiden moet blijken wat de begrenzing is van de locatie waar de activiteit plaats vindt, de verwachte datum van het begin van de activiteit en de duur van de activiteit. De begrenzing van de locatie kan bijvoorbeeld op een kaart worden ingetekend. Met de verwachte datum van het begin van de activiteit wordt het moment waarop naar verwachting de activiteit zal starten bedoeld. Een dag vertraging in de planning leidt dus niet tot een overtreding van deze bepaling. Wel moet een wijziging van de startdatum onverwijld worden doorgegeven (zie het tweede lid). Het verstrekken van gegevens en bescheiden kan zowel elektronisch als per post; zie daarvoor afdeling 12.1 van het Omgevingsbesluit en de toelichting daarop.

Tweede lid

Als de verstrekte informatie over begrenzing of startdatum wijzigt, geeft de initiatiefnemer de wijziging onverwijld door. Dit betekent dat ook als er een wijziging in die gegevens optreedt tijdens de uitvoering van de activiteit, de initiatiefnemer het bevoegd gezag opnieuw moet informeren.

Derde lid

De informatieplicht van dit artikel geldt niet als de activiteit uitsluitend bestaat uit het tijdelijk uitnemen en weer terugplaatsen van de grond (inclusief de daarbij behorende tijdelijke opslag). Zie voor een toelichting op de voorwaarden voor tijdelijke uitname de toelichting bij artikel 4.1223.

Vierde lid

De informatieplicht is niet van toepassing als het graven in bodem plaatsvindt in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. Hierbij moet gedacht worden aan het herstellen van gasleidingen en (drink)waterleidingen in geval van lekkages of het herstellen van een kabelbreuk (elektriciteit, gasvezels et cetera). Bij een dergelijke spoedoperatie is het niet redelijk en ook niet mogelijk om vijf werkdagen vooraf een bodemonderzoek uit te voeren en te voldoen aan de termijn van de informatieplicht. De hoeveelheid te ontgraven grond moet proportioneel zijn voor het uitvoeren van een spoedreparatie. Op het uitvoeren van spoedreparaties is uiteraard wel de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing. Van de initiatiefnemer wordt verwacht dat hij zich inspant om zelf te beoordelen of zijn handelen nadelige gevolgen heeft en hoe hij de gevolgen redelijkerwijs kan

voorkomen of beperken. Als bijvoorbeeld bekend is – of visueel eenvoudig is vast te stellen – dat er verschil is in de kwaliteit van de grond, worden de verschillende lagen voorzichtigheidshalve gescheiden gehouden. Zie voor een toelichting op de specifieke zorgplichten paragraaf 3.1 van het algemeen deel van de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving en de artikelsgewijze toelichting bij artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 4.1221 (aanwijzing modules: voorafgaand bodemonderzoek)

Eerste lid

Dit artikel verklaart de bepalingen over voorafgaand bodemonderzoek van toepassing op graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit. Het gaat om het vooronderzoek bodem en afhankelijk van de uitkomsten van het vooronderzoek ook het verkennend bodemonderzoek, het verkennend bodemonderzoek asbest, het nader bodemonderzoek, het nader bodemonderzoek asbest zoals opgenomen in paragraaf 5.2.2. Het is belangrijk dat de initiatiefnemer voorafgaand aan het uitvoeren van graven kennis heeft van de bodemkwaliteit. Zonder die kennis is het niet mogelijk om grond van verschillende kwaliteiten te herkennen en gescheiden te ontgraven en bestaat het gevaar dat verontreinigde grond zich kan verspreiden.

Tweede lid

Bij een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur ontbreekt de tijd om een voorafgaand bodemonderzoek uit te voeren. Zie ook de toelichting bij artikel 4.1220, vierde lid.

Artikel 4.1222 (bodem en afval: gescheiden houden grond)

Dit artikel bepaalt dat partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen gescheiden worden gehouden. Bij het graven onder de interventiewaarde bodemkwaliteit gaat het meestal om grond die herbruikbaar is en nadat het elders is vrijgekomen, onder de regels van paragraaf 4.124 (toepassen van grond en baggerspecie) kan worden toegepast. Het gaat dan om grond die voldoet aan de kwaliteitsklassen landbouw/natuur, wonen en industrie. Bij graven in de bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde bodemkwaliteit kan ook niet herbruikbare grond vrijkomen (kwaliteitsklasse matig verontreinigd). Toepassen onder de regels van paragraaf 4.124 is dan niet mogelijk.

Tijdens het graven kunnen meerdere partijen grond ontstaan met verschillende kwaliteitsklassen. Deze partijen moeten gescheiden worden ontgraven, zodat deze ook gescheiden opgeslagen en/of afgevoerd kunnen worden. Het gescheiden houden van partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen is voorgeschreven om ongewenste verspreiding van verontreinigde grond zoveel mogelijk te voorkomen en doelmatige (circulaire) afvalverwerking en duurzaam bodemgebruik te bevorderen. Bij het ontgraven wordt de grond direct ingedeeld in te onderscheiden kwaliteitsklassen. De indeling vindt plaats op basis van de kwaliteitsklassen die bij de activiteit toepassen van grond en baggerspecie (paragraaf 4.124) en in het Besluit bodemkwaliteit worden gebruikt. Er worden vier kwaliteitsklassen onderscheiden: kwaliteitsklassen landbouw/natuur, wonen, industrie en matig verontreinigd. Een nadere toelichting op zorgvuldig graven is opgenomen in paragraaf 8.5 (zorgvuldig graven) van het algemeen deel van de toelichting.

Artikel 4.1223 (bodem: tijdelijke opslag van vrijkomende grond)

Dit artikel staat de tijdelijke opslag van vrijkomende grond toe gedurende de looptijd van de werkzaamheden en gedurende maximaal acht weken na het beëindigen van de werkzaamheden, mits de partijen van verschillende kwaliteitsklassen gescheiden worden opgeslagen.

Eerste lid

Tijdens of na afloop van graven kan het noodzakelijk zijn om de grond tijdelijk op te slaan, bijvoorbeeld omdat de grond tijdelijk uitgenomen wordt en na afloop van de werkzaamheden weer wordt teruggebracht in het oorspronkelijk ontgravingsprofiel of omdat de grond naar elders moet worden afgevoerd. In artikel 4.1222 is aangegeven op welke wijze met de grond moet worden omgegaan die bij het graven vrijkomt en hoe deze wordt ingedeeld. De periode van acht weken is bedoeld om een afvoerbestemming te vinden voor de partij grond. Het is niet toegestaan om de grond langer dan acht weken na het dichten van de ontgravingsput of cunet op te slaan.

Na afloop van de termijn van acht weken is het niet langer toegestaan om de grond langer op te slaan op de locatie. Er zijn dan in elk geval vier opties:

1. De vrijgekomen grond wordt afgevoerd naar een andere locatie om daartoe te passen. Grond die voldoet aan de kwaliteitseisen voor toepassing (voldoet minimaal aan de kwaliteitsklasse industrie), kan elders worden toegepast onder de regels voor toepassen uit paragraaf 4.124 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Bij het ontgraven is de uitgenomen grond in overeenstemming met artikel 4.1222 ingedeeld in partijen grond in verschillende kwaliteitsklassen: landbouw/natuur, wonen en industrie;
2. Het bevoegd gezag geeft op verzoek van de initiatiefnemer een maatwerkvoorschrift af met een langere termijn dan acht weken; of
3. Het bevoegd geeft op verzoek van de initiatiefnemer een omgevingsvergunning af voor de opslag van afvalstoffen (voetnoot: de regels voor tijdelijke opslag van grond en baggerspecie in paragraaf 3.2.24 sluiten opslag op dezelfde locatie als het graven uit).
4. Als de vrijgekomen grond niet elders toepasbaar is, wordt afgevoerd naar:
    - een opslaglocatie elders die is vergund of waar het onder algemene regels is toegestaan om grond en baggerspecie op te slaan;
    - een verwerker voor reiniging of immobilisatie (grondreinigingsbedrijf), of
    - een stortplaats, waar de grond met een verklaring van niet-reinigbaarheid en niet-immobiliseerbaarheid (ontheffing van het stortverbod voor grond zoals opgenomen in het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen) kan worden gestort.

Tweede lid

De partijen die bij het ontgraven zijn onderscheiden, moeten ook gedurende de tijdelijke opslag gescheiden worden gehouden. Tussen de deelpartijen wordt enige afstand aangehouden of een fysieke scheidingswand aangebracht. Zie voor een nadere toelichting ook paragraaf 8.5 (tijdelijke opslag). Dit artikel bevat geen regels die verplichten tot maatregelen om te voorkomen dat de bodem ter plaatse van de tijdelijke opslag verontreinigd raakt, of dat emissies zich verspreiden naar de omgeving. De achtergrond hiervan is dat de opslag doorgaans een kortdurend karakter kent en plaatsvindt op de locatie van ontgraving, waardoor meestal de uitkomende grond een vergelijkbare kwaliteit heeft als de onderliggende bodem. Het nemen van bodembeschermende maatregelen als het aanbrengen van een folie is in principe niet nodig. Dit kan anders zijn wanneer de uitgegraven grond een slechtere kwaliteit heeft, bijvoorbeeld bij de ontgraving van een spot met minerale olie verontreinigde grond. In dat geval kan van de initiatiefnemer op basis van de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving verwacht worden dat maatregelen worden genomen ter bescherming van de onderliggende bodem, zoals het aanbrengen van een folie. Een ander voorbeeld is dat als sprake is van droge condities het noodzakelijk is dat voorkomen moet worden dat verwaaiing of verstuiving van het opgeslagen materiaal kan plaatsvinden. Dit kan gerealiseerd worden door het vochtig houden van de grond, het afdekken van het depot of door het opslaan van grond in dichte containers.

§ 4.120 Graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Paragraaf 4.120 geeft dezelfde regels als paragraaf 4.119 en een aantal aanvullende regels voor de activiteit graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde. De regels hebben

betrekking op het bodemonderzoek, het gescheiden houden van grond, de tijdelijke uitname van grond, de tijdelijke opslag van vrijgekomen grond en de afvoer van grond. De aanvullende regels richten zich op een melding vooraf, kwaliteitsborging van de werkzaamheden en een informatieplicht bij beëindiging van de activiteit.

De voorschriften van paragraaf 4.120 richten zich tot degene die feitelijk de activiteit uitvoert, degene die daartoe opdracht heeft gegeven en de eigenaar en de beheerder van de locatie waar de activiteit wordt uitgevoerd. Wie bij overtreding van de bepalingen van dit besluit zal worden aangesproken, is sterk afhankelijk van de omstandigheden van het geval en de fase waarin de activiteit zich bevindt.

Artikel 4.1224 (toepassingsbereik)

In dit artikel is geregeld dat het graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit onder het toepassingsbereik van deze paragraaf valt.

Graven in bodem ziet op het projectmatig grondverzet en het tijdelijk uitplaatsen, maar ook op de afvoer van grond. In de beschrijving van de milieubelastende activiteit is een grens van 25 kubieke meter opgenomen. De regels in deze paragraaf zijn niet van toepassing op kleinschalig grondverzet. De regels gelden voor alle graafwerkzaamheden in de bodem, bijvoorbeeld voor het leggen van kabels en leidingen (tijdelijk uitplaatsen) of bij het bouwen van een ondergrondse parkeergarage (projectmatig grondverzet met afvoer van grond). De interventiewaarde bodemkwaliteit geeft de waarde aan, waarboven significante risico's voor mens, plant of dier optreden en is opgenomen in bijlage IIA. Voor nadere een toelichting op deze activiteit wordt verwezen naar de toelichting op artikel 3.48f.

Artikel 4.1225 (melding) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Dit artikel regelt de eisen aan de melding voorafgaand aan de activiteit.

Eerste lid

Het graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit moet ten minste vier weken voor het begin ervan worden gemeld aan het bevoegd gezag. Bij gebreke van de melding is de activiteit verboden. De termijn van vier weken is noodzakelijk voor het bevoegd gezag om de onderzoeksrapporten te beoordelen en wanneer nodig maatwerkvoorschriften te stellen. Een maatwerkvoorschrift in de vorm van een extra maatregel kan nodig zijn als in de directe nabijheid van een ontgraving een grondwaterverontreiniging is gelegen, die door de activiteit ongewenst kan worden verspreid.

De melding wordt gedaan door de opdrachtgever, de uitvoerend aannemer of een derde zoals een adviseur of directievoerder, betrokken bij het project. Als geen melding wordt gedaan of in strijd met de regels wordt gegraven in grond, kan degene die de melding had moeten doen worden aangesproken. Bepalingen over het elektronisch verkeer en de mogelijkheden om per post een melding te doen zijn opgenomen in het Omgevingsbesluit, zie daarvoor afdeling 12.1 van dat besluit en de toelichting daarop.

Tweede lid

In dit lid is aangegeven welke gegevens en bescheiden bij de melding moeten worden overlegd. De melding bevat de resultaten van de onderzoeken die zijn uitgevoerd (onder a). Daarnaast bevat de melding een globale omschrijving van de werkzaamheden, zoals gegevens over de ontgraving aangeduid op een kaart en dwarsprofiel (onder b), het bodemvolume (onder c), de verwachte hoeveelheid terug te plaatsen grond in kubieke meters (onder d) en de verwachte hoeveelheid af

te voeren grond per kwaliteitsklasse in kubieke meters (onder e). De aanduiding op een kaart (horizontale richting) en een dwarsprofiel (verticale richting) is noodzakelijk om duidelijk te maken waar en tot welke diepte gegraven gaat worden. Een dwarsprofiel is een doorsnijding van een terrein met een verticaal vlak, aangebracht loodrecht op de as ervan.

Derde lid

De initiatiefnemer is verplicht om wijzigingen op de melding opnieuw te melden binnen een termijn van vijf werkdagen voor het begin van de (gewijzigde) activiteit. Nalaten van het doorgeven van de wijziging betekent dat er geen melding is gedaan en dat de milieubelastende activiteit niet is toegestaan.

Vierde lid

Voor het tijdelijk uitplaatsen van grond geldt een meldtermijn van vijf werkdagen. Het betreft hier een kortdurende activiteit waarbij de grond alleen tijdelijk wordt uitgenomen en zonder te zijn bewerkt wordt teruggeplaatst in hetzelfde ontgravingsprofiel. Het terugplaatsen gebeurt onder dezelfde omstandigheden als de grond is aangetroffen, voordat de activiteit werd uitgevoerd. Zie voor een nadere toelichting op de voorwaarden voor het tijdelijk uitnemen de toelichting bij artikel 4.1231.

Vijfde lid

De meldplicht is niet van toepassing op graven in de bodem in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. Voor dergelijke spoedoperaties geldt een informatieplicht na beëindiging van de activiteit. Zie verder de toelichting op artikel 4.1228.

Artikel 4.1226 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Dit artikel bevat een informatieplicht. Voordat met de activiteit graven wordt gestart moet het bevoegd gezag worden geïnformeerd over de activiteit. Deze informatieverplichting is geen melding in de zin van de Omgevingswet. Het verbod om te starten met het verrichten van de activiteit ziet hier dan ook niet op. De informatieplicht uit dit artikel kan gelijktijdig worden uitgevoerd met de meldplicht uit artikel 4.1225.

Eerste lid

De gegevens en bescheiden worden ten minste vier weken voor het begin van de activiteit graven aangeleverd. Met deze informatie wordt het bevoegd gezag in kennis gesteld van een aantal praktische gegevens. Uit de verstrekte gegevens en bescheiden moet blijken wat de begrenzing is van de locatie waar de activiteit plaats vindt, de verwachte datum van het begin van de activiteit, de duur van de activiteit en de aanleiding en doel van de activiteit. Door gegevens over de aanleiding en het doel van de activiteit kan het bevoegd gezag zich een beeld vormen van de context van de graafactiviteit met het oog op toezicht.

Het verstrekken van gegevens en bescheiden kan zowel elektronisch als per post; zie daarvoor afdeling 12.1 van het Omgevingsbesluit en de toelichting daarop.

Tweede lid

Als de verstrekte informatie over begrenzing, startdatum, duur of aanleiding en doel van de activiteit wijzigt, geeft de initiatiefnemer de wijziging onverwijld door. Dit betekent dat ook als er een wijziging in die gegevens optreedt tijdens de uitvoering van de activiteit, de initiatiefnemer het bevoegd gezag opnieuw moet informeren.

Derde lid

Voor het tijdelijk uitplaatsen van grond geldt een meldtermijn van vijf werkdagen. Het betreft hier een kortdurende activiteit waarbij de grond alleen tijdelijk wordt uitgenomen en zonder te zijn bewerkt wordt teruggeplaatst in hetzelfde ontgravingsprofiel. Het terugplaatsen gebeurt onder dezelfde omstandigheden als de grond is aangetroffen, voordat de activiteit werd uitgevoerd.

Vierde lid

De informatieplicht is niet van toepassing op graven in bodem bij een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. Gezien de aard van een spoedreparatie is het niet haalbaar om de gegevens en bescheiden uit het eerste lid vier weken voor het begin van de activiteit te verstrekken. In de plaats daarvan is in artikel 4.1228 een informatieplicht na afloop van de activiteit opgenomen.

Artikel 4.1227 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Eerste lid

Dit artikel bevat een informatieverplichting bij het begin van de activiteit. De informatieplicht uit dit artikel kan gelijktijdig worden uitgevoerd met de meldplicht uit artikel 4.1225 en de informatieplicht uit artikel 4.1226, maar kan ook los hiervan op een later moment worden uitgevoerd.

Vijf werkdagen voor het begin van de activiteit moet informatie worden verstrekt aan het bevoegd gezag. De informatie bevat de naam en het adres van degene die de activiteit uitvoert, de uitvoerende aannemer. Als een milieukundig begeleider moet worden ingeschakeld (zie voor de voorwaarden artikel 4.1233) moet de naam en het adres van de milieukundig begeleider worden aangegeven. Deze informatie is niet altijd vier weken van tevoren bekend, waardoor een termijn van vijf werkdagen geldt voor het verstrekken van deze informatie. Aan de hand van deze gegevens kan het bevoegd gezag controleren of de milieukundige begeleiding wordt gedaan door een onderneming met een erkenning. Het gaat hier om informatieverplichting en niet om een meldplicht. Nalaten van de informatieverplichting leidt niet tot een verbod om de activiteit te verrichten. Het verstrekken van gegevens en bescheiden kan zowel elektronisch als per post; zie daarvoor afdeling 12.1 van het Omgevingsbesluit en de toelichting daarop.

In de praktijk van grondverzet en sanering is het gebruikelijk dat de informatie door de opdrachtgever, de adviseur of de uitvoerder wordt verstrekt. Voor adequaat toezicht en handhaving is het van belang dat de uitvoerder en milieukundige begeleider bekend is. Aan de hand van deze gegevens kan het bevoegd gezag beter controleren of de uitvoering van de activiteit en de milieukundige begeleiding wordt gedaan door een onderneming met een erkenning.

Tweede lid

Als de verstrekte informatie wijzigt, geeft de initiatiefnemer de wijziging onverwijld door. Dit betekent dat ook als er een wijziging in die gegevens optreedt tijdens de uitvoering van de activiteit, de initiatiefnemer het bevoegd gezag opnieuw moet informeren.

Artikel 4.1228 (gegevens en bescheiden: na de activiteit ingeval van spoedreparatie)

De artikelen 4.1225, 4.1226, 4.1227 en 4.1229 zijn niet van toepassing als het graven in de bodem plaats vindt in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. Het gaat hier bijvoorbeeld om het herstellen van gasleidingen en (drink)waterleidingen in geval van lekkages of het herstellen van een kabelbreuk (elektriciteit, gasvezels et cetera). Bij een spoedreparatie is het immers niet redelijk en mogelijk om vooraf bodemonderzoek uit te voeren en

te voldoen aan de termijnen van de meld- en informatieverplichtingen. De hoeveelheid te ontgraven grond moet wel proportioneel zijn voor het uitvoeren van een spoedreparatie. Op het uitvoeren van spoedreparaties is uiteraard wel de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van toepassing. Van de initiatiefnemer wordt verwacht dat hij zich inspant om zelf te beoordelen of zijn handelen nadelige gevolgen heeft en hoe hij de gevolgen redelijkerwijs kan voorkomen of beperken. Als bijvoorbeeld bekend is – of visueel eenvoudig is vast te stellen – dat er verschil is in de kwaliteit van de grond, moeten de verschillende lagen gescheiden worden gehouden. Ook kan het nodig zijn de grond op een zeil neer te leggen, bijvoorbeeld als de uitkomende grond verontreinigd is met minerale olie. Zie voor een toelichting op de specifieke zorgplichten paragraaf 3.1 van het algemeen deel van de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving en de artikelsgewijze toelichting bij artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving.
Bij een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur moet de hoeveelheid te ontgraven grond altijd proportioneel zijn voor het uitvoeren van de spoedreparatie. Bij een dergelijke spoedoperatie moeten wel achteraf gegevens worden verstrekt over de begrenzing van de activiteit, de datum van uitvoering van de activiteit en de aanleiding en het doel van de activiteit.

Artikel 4.1229 (aanwijzing modules: voorafgaand bodemonderzoek)

Eerste lid

Dit artikel verklaart de bepalingen over voorafgaand bodemonderzoek van toepassing op graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. Het gaat om het vooronderzoek bodem en afhankelijk van de uitkomsten van het vooronderzoek, het verkennend bodemonderzoek, het verkennend bodemonderzoek asbest, het nader bodemonderzoek, het nader bodemonderzoek asbest, zoals opgenomen in paragraaf 5.2.2. Zie ook de toelichting op deze paragraaf. Het is belangrijk dat de initiatiefnemer voorafgaand aan het uitvoeren van graven kennis heeft van de bodemkwaliteit. Zonder die kennis is het niet mogelijk om grond van verschillende kwaliteiten te herkennen en gescheiden te ontgraven en bestaat het gevaar dat verontreinigde grond zich kan verspreiden.

Tweede lid

Een voorafgaand bodemonderzoek is niet verplicht gesteld bij het graven in de bodem in verband met een spoedoperatie van vitale ondergrondse structuur, omdat de tijd simpelweg ontbreekt. Zie voor nadere uitleg, de artikelsgewijze toelichting bij artikel 4.1228.

Artikel 4.1230 (bodem en afval: gescheiden houden grond)

Dit artikel bepaalt dat partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen gescheiden worden gehouden.

Eerste lid

Bij het ontgraven en afvoeren van grond wordt onderscheid gemaakt in partijen van verschillende kwaliteitsklassen. Dit geldt ook bij het terugplaatsen van grond in de bodem. Het gescheiden houden van partijen grond van verschillende kwaliteitsklassen is voorgeschreven om ongewenste verspreiding van verontreinigde grond zoveel mogelijk te voorkomen en doelmatige (circulaire) afvalverwerking en duurzaam bodemgebruik te bevorderen. Bij het ontgraven wordt de grond direct ingedeeld in een kwaliteitsklasse. De indeling vindt plaats op basis van de kwaliteitsklassen die bij de activiteit toepassen van grond en baggerspecie (paragraaf 4.124) worden gebruikt en in het Besluit bodemkwaliteit zijn opgenomen. Het gaat dan om grond die voldoet aan de kwaliteitsklassen landbouw/natuur, wonen en industrie. Bij graven in de bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit kan ook niet matig of sterk verontreinigde grond vrijkomen, waarvoor directe toepassing onder de regels van paragraaf 4.124 niet mogelijk is. Een

nadere toelichting is opgenomen in paragraaf 8.5 (zorgvuldig graven) van het algemeen deel van de toelichting.

Tweede lid

In het tweede lid zijn de aanvullende eisen opgenomen die gelden voor de indeling van partijen matig en sterk verontreinigde grond. Dit is grond die verontreinigd is boven de maximale waarde industrie, en daarom niet generiek elders toepasbaar is onder de activiteit toepassen van grond en baggerspecie (zie paragraaf 4.124). Deze sterk of matig verontreinigde grond moet worden afgevoerd naar een verwerker (grondreiniger, immobilisatiebedrijf of stortplaats). De criteria zijn afkomstig van bijlage 4 van de Regeling beoordeling reinigbaarheid grond 2006. De matig verontreinigde of sterk verontreinigde grond wordt gescheiden ontgraven en ingedeeld in partijen op basis van grondsoort, verontreinigingsgraad en soort verontreiniging. Deze indeling is van belang voor de verwerking van de verontreinigde grond. Meer informatie hierover is te vinden op de website van de Richtlijn herstel en beheer (water)bodemkwaliteit: www.bodemrichtlijn.nl.

Uit het voorafgaand bodemonderzoek blijkt welke grondsoorten aanwezig zijn en kan al een inschatting worden gemaakt voor de indeling van grondsoorten (zand, veen en klei) (onder a). Vooral de hoeveelheid fijne delen van de grond is bepalend voor de reinigingskosten en de keuze van de reinigingstechnieken. Des te minder fijne delen (fractie < 32 tot 63 µm plus organische stof) de grond bevat des te minder residu ontstaat bij natte of 'extractieve' reiniging. Grond met minder dan 40 gewichtsprocenten aan fijne delen is in het algemeen nat reinigbaar. Zwak siltig, matig siltig en kleiig zand kan daarom vrijwel altijd nat worden gereinigd. De grondsoorten sterk siltig zand, uiterst siltig zand en sterk tot zwak zandige klei zijn mogelijk nat reinigbaar.

Ook dient onderscheid gemaakt te worden tussen lagen met meer en minder bodemvreemd materiaal. Een laag die bestaat uit meer dan 50% (gewichtspercentage) aan bodemvreemd materiaal, wordt niet gezien als grond maar als puin of afval. De aanwezigheid van puin en/of afval kan de kosten en/of het resultaat van de reiniging beïnvloeden. In veel gevallen verdient het daarom aanbeveling om puin en afval op de locatie af te zeven op maximaal 32 mm. Als afzeven niet mogelijk is, dan wordt een indeling gemaakt van partijen met en partijen zonder puin en/of afval.

Na indeling in kwaliteitsklassen (verschillende kwaliteitsklassen toepassen van grond en niet toepasbare grond, aangeduid als matig en sterk verontreinigde grond) en grondsoort is voor verontreinigde asbesthoudende grond een indeling nodig op asbestgehalten om een beoordeling van de reinigingsmogelijkheden te maken (onder b). Bij deze indeling spelen de hergebruikswaarde voor asbesthoudende grond (100 mg/kg droge stof gewogen) een belangrijke rol.

Bij aanwezigheid van organische verbindingen boven de maximale waarde Industrie (bijvoorbeeld minerale olie, PAK of vluchtige koolwaterstoffen) dient bij het graven en afvoer onderscheid te maken tussen partijen die uitsluitend verontreinigd zijn met organische verbindingen en partijen die (bovendien) verontreinigd zijn met anorganische verbindingen (metalen en/of asbest) (onder c). Hierdoor wordt voorkomen dat door vermenging een partij ontstaat die niet meer gereinigd kan worden. Door gescheiden ontgraven kan een deel van de grond wel gereinigd kan worden. Met de reinigingstechnieken thermische en biologische reiniging kunnen bijvoorbeeld alleen organische verbindingen afgebroken worden. Het immobiliseren van verontreinigde grond is daarentegen alleen mogelijk met grond die verontreinigd is met metalen.
Het gehanteerde onderscheid komt in de plaats van het criterium dat in bijlage 4 bij de Regeling beoordeling reinigbaarheid grond 2006 was opgenomen en getrapt stuurde op de aanwezigheid van minerale olie, PAK, cyanide en chloorkoolwaterstoffen, waardoor de verwerkingskosten toenamen. Dit criterium werd in de praktijk nauwelijks meer toegepast.

Artikel 4.1231 (bodem: tijdelijke opslag van vrijkomende grond)

Dit artikel staat de tijdelijke opslag van vrijkomende grond toe gedurende de looptijd van de werkzaamheden en gedurende maximaal acht weken na het beëindigen van de werkzaamheden, mits de partijen van verschillende kwaliteitsklassen gescheiden worden opgeslagen.

Eerste lid

Tijdens of na afloop van graven kan het noodzakelijk zijn om de grond tijdelijk op te slaan, bijvoorbeeld omdat de grond tijdelijk uitgenomen wordt en na afloop van de werkzaamheden weer wordt teruggebracht in het oorspronkelijk ontgravingsprofiel of omdat de grond naar elders moet worden afgevoerd. In artikel 4.1222 is aangegeven op welke wijze met de grond moet worden omgegaan die bij het graven vrijkomt en hoe deze wordt ingedeeld. De periode van acht weken is bedoeld om een afvoerbestemming te vinden voor de partij grond. Het is niet toegestaan om de grond langer dan acht weken na het dichten van de ontgravingsput of cunet op te slaan.

Na afloop van de termijn van acht weken is het niet langer toegestaan om de grond langer op te slaan op de locatie. Er zijn dan in elk geval vier opties:

1. De vrijgekomen grond wordt afgevoerd naar een andere locatie om aldaar toe te passen. Grond die voldoet aan de kwaliteitseisen voor toepassing (voldoet minimaal aan de kwaliteitsklasse industrie), kan elders worden toegepast onder de regels voor toepassen uit paragraaf 4.124 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Bij het ontgraven is de uitgenomen grond in overeenstemming met artikel 4.1222 ingedeeld in partijen grond in verschillende kwaliteitsklassen: landbouw/natuur, wonen en industrie;
2. Het bevoegd gezag geeft op verzoek van de initiatiefnemer een maatwerkvoorschrift af met een langere termijn dan acht weken; of
3. Het bevoegd geeft op verzoek van de initiatiefnemer een omgevingsvergunning af voor de opslag van afvalstoffen (voetnoot: de regels voor tijdelijke opslag van grond en baggerspecie in paragraaf 3.2.24 sluiten opslag op dezelfde locatie als het graven uit).
4. Als de vrijgekomen grond niet elders toepasbaar is, wordt afgevoerd naar:
    - een opslaglocatie elders die is vergund of waar het onder algemene regels is toegestaan om grond en baggerspecie op te slaan;
    - een verwerker voor reiniging of immobilisatie (grondreinigingsbedrijf), of
    - een stortplaats, waar de grond met een verklaring van niet-reinigbaarheid en niet-immobiliseerbaarheid (ontheffing van het stortverbod voor grond zoals opgenomen in het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen) kan worden gestort.

Tweede lid

De partijen grond die bij het ontgraven zijn onderscheiden, moeten ook gedurende de tijdelijke opslag gescheiden worden gehouden. Tussen de deelpartijen wordt enige afstand aangehouden of een fysieke scheidingswand aangebracht. Zie voor een nadere toelichting ook paragraaf 8.5 (tijdelijke opslag) van deze toelichting.

Dit artikel bevat geen regels over maatregelen om te voorkomen dat de bodem ter plaatse van de tijdelijke opslag verontreinigd raakt, of dat emissies zich verspreiden naar de omgeving. Deze verplichting vloeit al voort uit de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan maatregelen om verwaaiing van verontreinigde grond en vooral van asbest tegen te gaan.

Artikel 4.1232 (bodem en afval: kwaliteitsborging)

Dit artikel regelt dat de activiteit wordt uitgevoerd door een onderneming die daartoe op grond van het Besluit bodemkwaliteit is erkend. Alleen personen of ondernemingen die een erkenning bodemkwaliteit hebben op grond van BRL SIKB 7000 voor het graven mogen de activiteit graven in

bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit verrichten. Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden.

Artikel 4.1233 (bodem en afval: milieukundige begeleiding graafwerkzaamheden)

Dit artikel regelt in welke situaties de activiteit onder milieukundige begeleiding moet plaatsvinden. Milieukundige begeleiding is noodzakelijk wanneer een deel van de verontreinigde grond wordt afgevoerd (onder a), de graafwerkzaamheden dieper reiken dan een eerder in het kader van een bodemsanering aangebrachte afdeklaag zoals bijvoorbeeld een leeflaag (onder b) of als selectief graven noodzakelijk is bij bodemlagen met verschillende kwaliteitsklassen (onder c). Van milieukundige begeleiding kan worden afgezien als bijvoorbeeld geen verontreinigde grond wordt afgevoerd van de locatie en dus alle verontreinigde grond in het ontgravingsprofiel wordt teruggebracht. Hiervan is sprake bij tijdelijke uitname (artikel 4.1231). Omdat het praktisch gezien bijna nooit mogelijk is om alle grond weer terug te brengen in het profiel van ontgraving wordt hiervoor een ondergrens gehanteerd van 25 kubieke meter. Dit wil zeggen dat wordt voldaan aan de genoemde voorwaarde als ten hoogste 25 kubieke meter verontreinigde grond niet kan worden teruggeplaatst en van de saneringslocatie moet worden afgevoerd.

Alleen personen of ondernemingen die een 'erkenning bodemkwaliteit' hebben op grond van BRL SIKB 6000 voor het uitvoeren van milieukundige begeleiding de activiteit graven in bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit mogen de werkzaamheden begeleiden. Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming met een erkenning voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden.

Volgens de BRL SIKB 6000 is een continue aanwezigheid van de milieukundige doorgaans niet noodzakelijk. De milieukundige dient aanwezig te zijn bij kritische werkzaamheden, dus op die werkzaamheden die van invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de leefomgeving. Dit is belangrijk omdat grondwerkzaamheden in het algemeen ondergeschikt zijn aan het doel waarvoor het wordt uitgevoerd, namelijk de aanleg van kabels of leidingen, het maken van een funderingsconstructie, het uitvoeren van funderingsherstel met aanleg van een kelder e.d. Bij projectmatig grondverzet richten de kritische werkzaamheden zich uitsluitend om de genoemde grond- en afvalstromen.

Tijdens de milieukundige begeleiding houdt de milieukundige begeleider een logboek bij. Na afloop van de activiteit rapporteert de milieukundige begeleider in het evaluatieverslag milieukundige processturing volgens de BRL 6000. Het evaluatieverslag van de milieukundige processturing is onderdeel van de gegevens en bescheiden die de initiatiefnemer aan het einde van de activiteit aan het bevoegd gezag moet overleggen (zie artikel 4.1234).

Artikel 4.1234 (gegevens en bescheiden: bij beëindigen activiteit)

Dit artikel bevat een informatieverplichting bij beëindiging van de activiteit.
Binnen vijf werkdagen na beëindiging van de activiteit moet het bevoegd gezag worden geïnformeerd over de datum van beëindiging van de activiteit (onder a). Met de resultaten van de milieukundige begeleiding (onder b) wordt de processturing bedoeld en niet de verificatie van het saneringsresultaat (zie aldaar bij informatieplicht na afloop van sanering). De initiatiefnemer verstrekt gegevens en bescheiden over de aanduiding van de daadwerkelijk uitgevoerde ontgraving (onder 1°), de bestemming van de grond die niet wordt teruggeplaatst en (onder 2°) over eventuele bijzonderheden die zich hebben voorgedaan (onder 3°). De activiteit is afgerond als alle grond op de locatie is teruggeplaatst of afgevoerd van de locatie.

Wanneer van toepassing verstrekt de initiatiefnemer gegevens en bescheiden over de milieukundige processturing, waaronder in ieder geval de aanduiding van de uitgevoerde ontgraving (aangeduid op een kaart of een dwarsprofiel) en de bestemming van de grond die niet wordt teruggeplaatst. De resultaten van de milieukundige processturing betreft een beknopt evaluatieverslag dat door de milieukundig begeleider onder de BRL 6000 is opgesteld. Dit evaluatieverslag is ook van belang voor een correcte registratie in het bodeminformatiesysteem van de gemeente en kan van belang zijn als op een later moment een nieuwe activiteit in de bodem gaat plaatsvinden. Voor de afvoer van de grond kan worden volstaan met het vermelden van de bestemming(en) van de afgevoerde partij(en). Het is niet nodig om transportbegeleidingsformulieren of weegoverzichten te overleggen. Het bevoegd gezag kan desgewenst de afvoerbestemming controleren door deze te vergelijken met de gegevens die in het kader van de acceptatie van afvalstoffen aan een meldingsplichtige inrichting vanuit het Besluit melden afvalstoffen zijn gemeld in het registratiesysteem van het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA). Vanzelfsprekend is een evaluatieverslag van de milieukundige processturing alleen noodzakelijk als milieukundige begeleiding op grond van artikel 4.1233 verplicht is.

Daarnaast verstrekt de initiatiefnemer gegevens en bescheiden over eventuele bijzonderheden en wijzigingen die zich ten opzichte van de melding hebben voorgedaan. Een voorbeeld van een bijzondere omstandigheid is het onverwacht aantreffen van een verontreiniging.

§ 4.121 Saneren van de bodem

Paragraaf 4.121 geeft regels voor de activiteit saneren van de bodem. De voorschriften van paragraaf 4.121 richten zich tot degene die feitelijk de activiteit uitvoert, degene die daartoe opdracht heeft gegeven en de eigenaar en de beheerder van de locatie waar de activiteit wordt uitgevoerd. Wie bij overtreding van de bepalingen van dit besluit zal worden aangesproken, is sterk afhankelijk van de omstandigheden van het geval en de fase waarin de activiteit zich bevindt.

Artikel 4.1235 (toepassingsbereik)

Dit artikel bepaalt de reikwijdte van paragraaf 4.121. Deze paragraaf is van toepassing op het saneren van de bodem. Het omgevingsplan geeft aan in hoeverre maatregelen verplicht zijn om de bodem geschikt te maken voor het (toekomstige) gebruik, bijvoorbeeld bij de realisatie van een gebouw op een bodemgevoelige locatie. Ook kan een initiatiefnemer besluiten om vrijwillig een sanering van de bodem uit te voeren. Voor een toelichting op deze activiteit wordt verwezen naar de toelichting op artikel 3.48h.

Artikel 4.1236 (melding) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Dit artikel bevat de plicht om een melding te doen voorafgaand aan de activiteit en geeft de eisen waaraan de melding moet voldoen.

Eerste lid

Het saneren van verontreiniging van de bodem moet ten minste vier weken voor het begin ervan worden gemeld aan het bevoegd gezag. Bij gebreken van de melding is de activiteit verboden. De meldplicht heeft niet tot doel om beoordeling van de activiteit vooraf door het bevoegd gezag mogelijk te maken. Als de melding is gedaan, mag de activiteit plaatsvinden.[76] Het bevoegd gezag controleert het meldingsformulier en bijbehorende rapporten en documenten. De controle wordt niet gevolgd door een formeel besluit (beschikking) in de zin van de Algemene wet bestuursrecht.

[76] Stb. 2018, 293, p. 509.

Zowel de initiatiefnemers las het bevoegd gezag hebben de mogelijkheid om respectievelijk maatwerkvoorschriften aan te vragen of maatwerkvoorschriften op te leggen als daar een noodzaak toe is. Een initiatiefnemer kan bijvoorbeeld een verzoek doen om een geringere dikte van de leeflaag dan de standaard dikte van 1,0 meter. Ook kan de initiatiefnemer een voorstel doen voor een afwijkende saneringsaanpak, bijvoorbeeld een in-situ sanering in plaats van verwijdering van de verontreiniging door middel van ontgraven. Als een initiatiefnemer een verzoek doet voor een maatwerkvoorschrift, dan is dit in een afzonderlijke procedure met eigen termijnen. Het is dus niet nodig dat het bevoegd gezag hierover al binnen de termijn van vier weken na de melding van de activiteit een besluit neemt. Als het bevoegd gezag daarentegen besluit om ambtshalve een maatwerkvoorschrift op te leggen, zal dit wel binnen de termijn van vier weken moeten gebeuren.

In de praktijk van sanering is het gebruikelijk dat de informatie door de opdrachtgever, de milieukundig begeleider of de uitvoerder wordt verstrekt. De melding wordt verricht door de initiatiefnemer. De initiatiefnemer kan de eigenaar of erfpachter zijn van het terrein waar de bodemsanering plaatsvindt of de gemachtigde namens de eigenaar of erfpachter.

Tweede lid

In dit lid is aangegeven welke specifieke gegevens en bescheiden bij de melding moeten worden overgelegd. Deze gegevens worden verstrekt in aanvulling op de algemene gegevens van afdeling 2.6 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Een melding is pas compleet als alle gegevens die worden gevraagd zijn versterkt. Bepalingen over het elektronisch verkeer en de mogelijkheden om per post een melding te doen zijn opgenomen in het Omgevingsbesluit, zie daarvoor afdeling 14.1 van dat besluit en de toelichting daarop. Zie voor bepalingen over de bekendmaking van meldingen door het bevoegd gezag afdeling 10.5 van dat besluit.

De melding bevat de resultaten van de onderzoeken die zijn uitgevoerd (onder a). Daarnaast bevat de melding de keuze voor de saneringsaanpak (onder b) en een omschrijving van de werkzaamheden, afhankelijk van de saneringsaanpak afdekken (onder c) of verwijderen van de verontreiniging (onder d). Een aanduiding van de geplande maatregelen en te ontgraven bodemvolumes moeten op een kaart en dwarsprofiel worden weergegeven. De aanduiding op een kaart (horizontale richting) en een dwarsprofiel (verticale richting) is noodzakelijk om duidelijk te maken waar en tot welke diepte gegraven gaat worden. Een dwarsprofiel is een doorsnijding van een terrein met een verticaal vlak, aangebracht loodrecht op de as ervan. Als dit van toepassing is, bevat de informatie ook een omschrijving van de maatregelen om uitdamping van vluchtige verontreinigingen tegen te gaan (onder e).

Als er tijdens de werkzaamheden afvalwater wordt geloosd, bevat de melding de lozingsroutes (onder f). De gegevens over de lozingsroutes worden verstrekt omdat in principe verschillende lozingsroutes zijn toegestaan.

Onder herschikken wordt verstaan het verplaatsen van verontreinigde grond van het ene deel van de locatie naar een ander deel van diezelfde locatie. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat op de ene plaats grond wordt weggegraven (bijvoorbeeld voor de aanleg van een leeflaag), terwijl op een andere plaats binnen de locatie juist weer ruimte is om onder de afdeklaag grond kwijt te kunnen. Herschikken is alleen toegestaan op dat deel van de locatie waar een afdeklaag wordt aangebracht, om te voorkomen dat bij toekomstig gebruik contactmogelijkheden ontstaan met de verontreinigde grond die herschikt.

Een melding van de kwaliteit van de grond die wordt gebruikt als afdeklaag of aanvulgrond, vindt plaats bij de milieubelastende activiteit toepassen.

Aan de hand van deze gegevens kan het bevoegd gezag bijvoorbeeld beoordelen of voldaan is aan de algemene regels uit deze paragraaf en wanneer van toepassing aan de maatwerkregels uit het

omgevingsplan en of toezicht nodig is. De gegevens van de melding hebben onder meer als doel risicogericht toezicht mogelijk te maken.

Derde lid

De initiatiefnemer blijft zowel voorafgaand als tijdens de uitvoering van de bodemsanering verantwoordelijk voor de actualiteitswaarde van de melding. De initiatiefnemer is verplicht om wijzigingen op de melding opnieuw te melden binnen een termijn van vijf werkdagen voor het begin van de (gewijzigde) activiteit. Het betreft hier bijvoorbeeld het wijzigen van de saneringsaanpak.
Nalaten van deze wijziging van de melding betekent dat de milieubelastende activiteit niet is toegestaan. Na vijf werkdagen mag de activiteit, conform de gemelde wijzigingen worden uitgevoerd. Voor de continuïteit van de bodemsanering is de periode van vijf werkdagen wenselijk. Voor het bevoegd gezag biedt die periode voldoende mogelijkheid om te controleren of de wijziging van de melding in overeenstemming is met de algemene regels uit deze paragraaf en wanneer van toepassing met maatwerkregels uit het omgevingsplan. Een risico gestuurde handhaving is dan mogelijk.

Als zich tijdens de sanering onvoorziene omstandigheden voordoen die leiden tot een wijziging van de in het tweede lid vermelde gegevens, moeten deze wijzigingen aan het bevoegd gezag worden gemeld. In die situatie is het niet altijd mogelijk om vijf werkdagen te wachten voordat de activiteit kan worden voortgezet en kan in overleg met het bevoegd gezag de activiteit eerder worden voortgezet. Een voorbeeld hiervan is als tijdens de sanering blijkt uit de controlemonsters blijkt dat de verontreiniging omvangrijker is, waardoor de maximale hoeveelheid bodemvolume vrij te komen grond groter wordt.

Artikel 4.1237 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Dit artikel bevat een informatieplicht; voordat met het saneren van de bodem wordt gestart dient het bevoegd gezag te worden geïnformeerd over de activiteit. Deze informatieverplichting is geen melding in de zin van de Omgevingswet. Het verbod om te starten met het verrichten van de activiteit ziet hier dan ook niet op. De informatieplicht uit dit artikel kan gelijktijdig worden uitgevoerd met de meldplicht uit artikel 4.1236.

Eerste lid

De gegevens en bescheiden worden ten minste vier weken voor het begin van de activiteit saneren van de bodem aangeleverd. Met deze informatie wordt het bevoegd gezag in kennis gesteld van een aantal praktische gegevens. Uit de verstrekte gegevens en bescheiden moet blijken wat de begrenzing is van de locatie waar de activiteit plaats vindt (aangeduid op een kaart) en de verwachte datum van het begin van de activiteit. Het verstrekken van gegevens en bescheiden kan zowel elektronisch als per post; zie daarvoor afdeling 12.1 van het Omgevingsbesluit en de toelichting daarop.

Tweede lid

Als de verstrekte informatie over begrenzing of startdatum wijzigt, geeft de initiatiefnemer de wijziging onverwijld door. Dit betekent dat ook als er een wijziging in die gegevens optreedt tijdens de uitvoering van de activiteit, de initiatiefnemer het bevoegd gezag opnieuw moet informeren.

Artikel 4.1238 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Eerste lid

Dit artikel bevat een informatieverplichting voor het begin van de activiteit. De informatieplicht uit dit artikel kan gelijktijdig worden uitgevoerd met de meldplicht uit artikel 4.1236 en de informatieplicht uit artikel 4.1237, maar kan ook los hiervan op een later moment worden uitgevoerd. Vijf werkdagen voor het begin van de activiteit informatie moeten de gegevens en bescheiden worden verstrekt aan het bevoegd gezag. Met deze informatie wordt het bevoegd gezag in kennis gesteld van een aantal praktische gegevens, waardoor het bevoegd gezag beter zicht heeft op de activiteiten binnen haar gemeente. Dit bevordert het houden van gericht toezicht. De informatie bevat de naam en het adres van degene die de activiteit uitvoert. Als een milieukundig begeleider wordt ingeschakeld moet de naam en het adres van de milieukundig begeleider worden aangegeven. Aan de hand van deze gegevens kan het bevoegd gezag controleren dat de uitvoerder van de sanering en de milieukundige begeleiding worden gedaan door een onderneming met een erkenning. Het gaat hier om informatieverplichting en niet om een meldplicht. Nalaten van de informatieverplichting leidt niet tot een verbod om de activiteit te verrichten. Het verstrekken van gegevens en bescheiden kan zowel elektronisch als per post; zie daarvoor afdeling 12.1 van het Omgevingsbesluit en de toelichting daarop.

Tweede lid

Als de in het eerste lid verstrekte gegevens wijzigen, dan worden deze direct aan het bevoegd gezag verstrekt. Dit kan zich voordoen wanneer de naam van de milieukundig begeleider kort voor het begin van de activiteit of tijdens de uitvoering wijzigt.

Artikel 4.1239 (aanwijzing modules: voorafgaand bodemonderzoek)

Dit artikel verklaart de bepalingen over voorafgaand bodemonderzoek van toepassing op bodemsanering. Het gaat om het vooronderzoek bodem, en afhankelijk van de uitkomsten van het vooronderzoek, ook het verkennend bodemonderzoek, het verkennend bodemonderzoek asbest, het nader bodemonderzoek en het nader bodemonderzoek asbest, zoals opgenomen in paragraaf 5.2.2 (zie ook de toelichting op deze paragraaf). Het is belangrijk dat de initiatiefnemer voorafgaand aan het uitvoeren van de bodemsanering kennis heeft van de bodemkwaliteit. Zonder die kennis is het niet mogelijk de noodzaak tot het uitvoeren van de sanering te bepalen en kan in het geval van de saneringsaanpak verwijderen van de verontreiniging de omvang van de voorgenomen ontgraving (in horizontale en verticale richting) niet bepaald worden. Daarnaast is van belang dat in geval van het verwijderen van de verontreiniging in de bodem om vrijkomende grond van verschillende kwaliteiten te herkennen en gescheiden te ontgraven.

Artikel 4.1240 (bodem: twee standaard saneringsaanpakken)

Dit artikel geeft twee standaard saneringsaanpakken om de blootstelling aan de verontreiniging van de bodem ongedaan te maken of te beperken. Het betreft het afdekken van de verontreiniging (artikel 4.1241) en het ontgraven van verontreiniging (artikel 4.1242). Ook is een combinatie van beide aanpakken mogelijk, bijvoorbeeld dat op een deel van de locatie de verontreiniging in de bodem wordt verwijderd en een deel van de locatie een afdeklaag wordt aangebracht. In de voorafgaande melding geeft de initiatiefnemer de keuze voor de saneringsaanpak aan. De initiatiefnemer is zelf het beste in staat om een afweging te maken tussen het volledig ontgraven of het laten bestaan van een restverontreiniging, waardoor de waarde van het perceel belast blijft met deze verontreiniging (nazorg en gebruiksbeperkingen).

Gemeenten hebben de mogelijkheid om in het omgevingsplan maatwerkregels te stellen, die (gedeeltelijk) afwijken van de standaardaanpakken. Ook kan de gemeente een bepaalde saneringsaanpak voorschrijven of uitsluiten, bijvoorbeeld als het om het belang van klimaatadaptatie gewenst is dat geen grote oppervlakten aan verhardingslagen worden aangebracht. Daarnaast kan de initiatiefnemer via een verzoek om een maatwerkvoorschrift een alternatieve saneringsaanpak, bijvoorbeeld een in-situ sanering, voorstellen, die door de gemeente wordt beoordeeld.

Artikel 4.1241 (bodem: afdekken als saneringsaanpak)

Dit artikel regelt de saneringsaanpak het afdekken, waarmee de blootstelling aan de verontreiniging in de bodem ongedaan of beperkt wordt. Contactmogelijkheden met de verontreiniging zijn daarmee in het dagelijks gebruik van de locatie niet meer mogelijk.

Eerste lid

De saneringsaanpak afdekken is het aanbrengen van een afdeklaag die blootstelling van mensen aan verontreiniging op of in de bodem bij het dagelijks gebruik van de bodem voorkomt. In veel gevallen volstaat het aanbrengen van een afdeklaag. Met het afdekken wordt eveneens voorkomen dat contact door derden met verontreinigde grond plaatsvindt.

Tweede lid

Een afdeklaag bestaat uit een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag of uit een laag grond of baggerspecie van voldoende dikte (in de praktijk en hierna ook wel aangeduid als een leeflaag). Voor het aanbrengen van de afdeklaag kan het noodzakelijk zijn om eerst een deel van de verontreinigde grond te verwijderen. Als er sprake is van aanvoer van grond van elders voor het aanbrengen van de afdeklaag, gelden de regels voor het toepassen van grond.

Door het aanbrengen van een aaneengesloten verhardingslaag wordt de verontreiniging geïsoleerd. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de aanleg van een vloer van een gebouw of een verharingslaag in een buitenruimte bestaande uit tegels.

Een leeflaag bestaat uit een laag grond of baggerspecie van bepaalde dikte en opbouw en met een op het gebruik afgestemde kwaliteit, die tot doel heeft direct contact met de onderliggende verontreinigde bodem in voldoende mate tegen te gaan. Bij het aanbrengen van een leeflaag wordt een minimale dikte van 1,0 meter voorgeschreven. Wanneer daarbij nog een verontreinigende laag van geringe dikte achterblijft, kan het verwijderen ervan, ondanks de hogere kosten, voor de initiatiefnemer tot voordelen leiden (afwezigheid van nazorgverplichtingen en gebruiksbeperkingen, minder belemmeringen in geval van gebruiksveranderingen in de toekomst).

Het aanbrengen van een leeflaag met een dikte van meer dan 1,0 meter, bijvoorbeeld door op de saneringslocatie aanwezige of aan te brengen beplantingen, is altijd toegestaan.
Het aanbrengen van een leeflaag met een dikte van minder dan 1,0 meter kan met een maatwerkvoorschrift of maatwerkregel worden toegestaan. Zo kan een gemeente, in de laag gelegen polders in het westen van Nederland, waarbij het grondwater reikt tot enkele decimeters onder het bestaande maaiveld, in het omgevingsplan een minimumdikte van 0,50 meter opnemen. Deze gebieden kennen al beperkingen in het gebruik, waardoor het aanbrengen van een leeflaag met een standaarddikte van 1,0 m niet noodzakelijk is. Aan de keuze voor een geringere dikte dan de standaarddikte ligt in de meeste gevallen een afweging ten grondslag, waarbij naast gebruiksbeperkingen ook eventuele extra nazorgverplichtingen een rol spelen.

De kwaliteitseis voor de leeflaag en aanvulgrond in de contactzone hangt af van de toepassingseis voor de locatie, die volgt uit de regels voor het toepassen van grond en baggerspecie, zoals opgenomen in artikel 4.1272 (zie paragraaf 4.124 van dit Aanvullingsbesluit).

Onder de leeflaag wordt als regel een signaallaag aangebracht, tussen de grond in de leeflaag en de onderliggende verontreinigde bodem. Een dergelijke laag heeft tot doel heeft te waarschuwen voor de verontreiniging die zich onder die laag bevindt. Een voorbeeld van een signaallaag is een geodoek die wordt aangebracht onder de leeflaag. Aan de aard van de signaallaag zijn geen specifieke eisen gesteld.

Derde lid

Aan een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag wordt in ieder geval voldaan als de verhardingslaag bestaat uit beton, asfalt, asfaltbeton, stelconplaten of bestrating met klinkers of tegels. Hiermee wordt voorzien in een zodanige isolatie dat geen blootstelling aan de verontreinigingen mogelijk is. Voor verhardingsconstructies met stelconplaten, of bestrating met klinkers of tegels zal sprake moeten zijn van aaneengesloten oppervlakten van deze materialen om te kunnen spreken van een duurzame afdeklaag.

Vierde lid

Onder herschikken wordt verstaan het verplaatsen van verontreinigde grond van het ene deel van de locatie naar een ander deel van de locatie. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat op de ene plaats grond wordt weggegraven (bijvoorbeeld voor de aanleg van een leeflaag), terwijl op een andere plaats binnen de locatie juist weer ruimte is om onder de afdeklaag grond kwijt te kunnen. Herschikken is alleen toegestaan op dat deel van de locatie waar een afdeklaag wordt aangebracht, om te voorkomen dat bij toekomstig gebruik contactmogelijkheden ontstaan met de verontreinigde grond die herschikt is Uit dit vierde lid volgt dat op herschikken van grond niet de regels gelden voor het toepassen van grond.

Artikel 4.1242 (bodem: verwijderen van verontreiniging als saneringsaanpak)

Dit artikel regelt de saneringsaanpak verwijderen van de verontreiniging. Verwijderen van de verontreiniging van de bodem vindt plaats door het ontgraven van verontreinigde grond, al dan niet met een bemaling of onttrekking van grondwater voor het verlagen van de grondwaterstand ter plaatse. Een andere saneringstechniek dan verwijderen van een verontreiniging door middel van ontgraving bijvoorbeeld door een in-situ saneringstechniek, is mogelijk door het aanvragen van een maatwerkvoorschrift.

Ontgraving vindt plaats tot het concentratieniveau voor stoffen in de bodem, dat met de sanering moet worden gerealiseerd. Als bijvoorbeeld alleen zink boven het concentratieniveau zit, vindt alleen voor zink afgraving plaatst tot het juiste kwaliteitsniveau. De te realiseren concentratieniveaus vloeien voort uit de bodemfunctiekaart.

De gemeente stelt een bodemfunctiekaart vast, waarin haar grondgebied wordt ingedeeld in de bodemfunctieklassen landbouw/natuur, wonen en industrie. Deze drie bodemfunctieklassen zijn een clustering van verschillende bij elkaar horende bodemfuncties. Daarmee geeft de gemeente aan welke kwaliteit van de landbodem in haar gebied wordt nagestreefd. Zie verder de toelichting bij artikel 10.36b van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Bij elke onderscheiden bodemfunctieklasse horen generieke kwaliteitsnormen op basis van het meest gevoelige scenario binnen die bodemfunctieklasse, vastgesteld bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit. Dit zijn de maximale waarde wonen en maximale waarde industrie.

De Regeling bodemkwaliteit geeft vervolgens per stof de getalsmatige invulling van de achtergrondwaarde, de maximale waarde wonen en de maximale waarde industrie. Dit zijn de concentratieniveaus voor stoffen in de bodem, die met de sanering moeten worden gerealiseerd. De bodemkwaliteit die met de sanering wordt bereikt, is dus per gebied verschillend en wordt bepaald door de functie van het gebied.

De gemeente heeft de mogelijkheid om voor een of meerdere stoffen een afwijkende waarde vast te stellen door in haar omgevingsplan maatwerkregels op te nemen, die daartoe strekken.

Na afloop van het verwijderen van de verontreiniging wordt door de milieukundig begeleider, onderdeel verificatie (zie artikel 4.1244), controlemonsters genomen en geanalyseerd op de te saneren stoffen.
Wanneer blijkt dat de kwaliteitsklassen niet overeenkomen met het te bereiken niveau, zal aanvullend gegraven moeten worden.

Artikel 4.1243 (bodem: kwaliteitsborging)

Dit artikel regelt dat de activiteit wordt uitgevoerd door een onderneming die daartoe op grond van het Besluit bodemkwaliteit is erkend. Alleen personen of ondernemingen die een erkenning bodemkwaliteit hebben op grond van BRL SIKB 7000 voor het verrichten van bodemsanering zijn bevoegd de activiteit bodemsanering te verrichten. Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden. In hoofdstuk 2 "Kwaliteit van de uitvoering" van de Regeling van het Besluit bodemkwaliteit staan de werkzaamheden aangegeven waarvoor de bedoelde erkenning is vereist.

Artikel 4.1244 (milieu: milieukundige begeleiding sanering)

Dit artikel regelt dat alleen personen of ondernemingen die een erkenning bodemkwaliteit hebben op grond van BRL 6000 voor het uitvoeren van milieukundige begeleiding de activiteit bodemsanering mogen begeleiden. Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden.

Binnen de BRL 6000 wordt onderscheid gemaakt tussen milieukundige processturing en milieukundige verificatie. Met de processturing wordt bedoeld het geven van milieukundige sturing van de bodemsanering in het veld. Hieronder vallen onder meer het aangeven van de verontreinigingsgrenzen, het aangeven van de bestemming van vrijkomende grond- en afvalstromen, het maken van een beschrijving van de uitvoering van de sanering en wanneer nodig het nemen van monsters voor voortgangscontrole. Onder verificatie wordt verstaan het beschrijven van het eindresultaat van de sanering en controleren of het resultaat van de sanering overeenkomt met de gestelde saneringsdoelstelling behorende bij de gekozen saneringsaanpak. Hieronder vallen onder andere de controlebemonstering van putbodems en putwanden en het vaststellen of de dikte van de leeflaag voldoende is.

Volgens het protocol BRL 6000 is een continue aanwezigheid van de milieukundige doorgaans niet noodzakelijk. De milieukundige dient aanwezig te zijn bij kritische werkzaamheden, dus op die werkzaamheden die van invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de leefomgeving. Dit is belangrijk omdat bodemsanering in het algemeen ondergeschikt zijn aan het doel waarvoor het wordt uitgevoerd, zoals het bouwen van woningen, de aanleg van een industrieterrein of de herstructurering van binnensteden. In de BRL 6000 staat gedefinieerd welke werkzaamheden als kritische en niet-kritische werkzaamheden beschouwd moeten worden. Zo wordt het ontgraven van grond uit een homogeen verontreinigde bodem, waarbij de ontgravingscontour is bepaald door de in de bodem te realiseren functie (zoals bijvoorbeeld een aan te leggen kelder of parkeergarage), niet als kritische werkzaamheid beschouwd.

De invulling van de milieukundige begeleiding is voor de verschillende saneringsaanpakken situatie specifiek. Zo zal bij de saneringsaanpak verwijderen van de verontreiniging gecontroleerd worden of na de sanering aan de gewenste bodemkwaliteit is voldaan. Dit betekent concreet dat in het kader van de milieukundige verificatie putwanden en putbodem zullen worden gecontroleerd.

Continue milieukundige begeleiding is noodzakelijk als een deel van de verontreinigde grond wordt afgevoerd, de graafwerkzaamheden dieper reiken dan een eerder aangebrachte afdeklaag of als selectief graven noodzakelijk is bij bodemlagen met verschillende kwaliteitsklassen.

Tijdens de milieukundige begeleiding houdt de milieukundige begeleider een logboek bij. Na afloop van de activiteit rapporteert de milieukundige begeleiding in het evaluatieverslag milieukundige processturing en milieukundige verificatie volgens de BRL 6000.

Artikel 4.1242 (bodem: aanvullende maatregelen uitdampen)

Eerste lid

Bij de bodemsanering worden zo nodig maatregelen genomen om blootstelling aan uitdamping van vluchtige verbindingen vanuit de vaste bodem en het grondwater te voorkomen. Bij vluchtige verbindingen moet gedacht worden aan vluchtige aromaten (benzeen, tolueen, ethylbenzeen en xylenen) en vluchtige koolwaterstoffen, die zowel in de vaste bodem als in het grondwater kunnen voorkomen.

Als gekozen is voor de saneringsaanpak verwijderen van een verontreiniging, is doorgaans geen sprake meer van uitdamping, omdat het grootste deel van de vracht van de verontreiniging is verwijderd. Extra maatregelen om uitdamping van vluchtige verbindingen te voorkomen zijn dan meestal niet meer nodig. Een uitzondering hierop is als eveneens sprake is van een verontreiniging in het grondwater. Als echter volstaan wordt met het aanbrengen van een afdeklaag om de blootstelling aan de verontreiniging bij het bovengrondse gebruik te voorkomen, kan nog wel sprake zijn van risico's op uitdamping omdat (het grootste deel van) de verontreiniging onder de afdeklaag blijft zitten en daardoor voor uitdamping kan zorgen.

Het voorkomen van uitdamping is vaak maatwerk en is om die reden als doelvoorschrift geformuleerd. In het tweede lid is een standaardmaatregel opgenomen, waarmee voldaan wordt aan het doelvoorschrift. Ter controle moeten na afloop wel binnenluchtmetingen worden uitgevoerd, die als onderdeel van de gegevens en bescheiden (artikel 4.1246) moeten worden overlegd aan het bevoegd gezag.

Naast uitdamping vanuit de bodem naar een binnenruimte kunnen er ook andere negatieve optreden, bijvoorbeeld dreigende permeatie van een al aanwezige of nog aan te leggen drinkwaterleiding. Het bevoegd gezag zal dan aanvullende maatregelen in de vorm van een maatwerkvoorschrift opleggen.

Tweede lid

Uitdamping wordt in ieder geval voorkomen door het aanbrengen van een dampdichte laag of een extra ventilatievoorzieningen in een gebouw. Ter controle moeten binnenluchtmetingen worden uitgevoerd, waarmee gecontroleerd wordt of een al aanwezige vloer voldoende bescherming biedt of dat aanvullende maatregelen getroffen moeten worden, zoals het aanbrengen van een dampdichte coating of extra ventilatie. De resultaten van het onderzoek naar de binnenluchtkwaliteit worden getoetst aan de Toxicologische Toelaatbare Concentratie in Lucht (TCL) in µg per m^3 lucht, zoals opgenomen bijlage VBvan het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Artikel 4.1246 (gegevens en bescheiden: bij beëindiging activiteit)

Dit artikel bevat een informatieverplichting bij beëindiging van de activiteit.

Eerste lid

Binnen vier weken na beëindiging van de bodemsanering moet het bevoegd gezag worden geïnformeerd. De initiatiefnemer verstrekt gegevens en bescheiden over het resultaat van de milieukundige processturing en het resultaat van de milieukundige verificatie. Deze gegevens worden verstrekt in de vorm van een evaluatieverslag zoals bedoeld in de BRL 6000.

Onderdeel van de milieukundige processturing is een omschrijving van de bijzondere omstandigheden die zich tijdens de sanering hebben voorgedaan. Het kan hierbij gaan om een omvangrijkere ontgraving of het aantreffen van een onverwachte verontreiniging zoals het aantreffen van asbest als gevolg waarvan de saneringsuitvoering moet worden aangepast. Deze wijzigingen zijn volgens het derde lid van artikel 4.1236 al aan het bevoegd gezag gemeld. Het kan ook gaan om kleinere onvoorziene omstandigheden die niet als wijziging gemeld hoeven te worden en doorgaans minder of geen gevolgen hebben op de gekozen saneringsaanpak en –werkwijze. Voorbeelden hiervan zijn het plaatselijk dieper of verder ontgraven zonder dat de totaal af te voeren hoeveelheid bodemvolume grond noemenswaardig (circa 10%) toeneemt.

Het resultaat van de milieukundige verificatie gaat vooral over het controleren van het eindresultaat van de sanering. In geval van verwijdering van de verontreiniging gaat het om de resultaten van de controlebemonstering, inclusief analysecertificaten en aanduiding van de plaatsen van bemonstering op een kaart. Als sprake is van een restverontreiniging onder een afdeklaag, waardoor na afloop van de sanering nog gebruiksbeperkingen (bijvoorbeeld niet dieper graven dan de onderzijde van de leeflaag) en nazorg (instandhouden van de afdeklaag) gelden, moeten deze eveneens worden vermeld. Het bevoegd gezag kan naar aanleiding daarvan en in overeenstemming met de instructieregel uit artikel 5.89m van het Besluit kwaliteit leefomgeving de gebruiksbeperkingen en nazorg vastleggen in het omgevingsplan, zodat deze ook voor toekomstige eigenaren en gebruikers van de locatie bekend zijn.

Deze informatie geeft het bevoegd gezag inzicht in of de sanering conform de melding is uitgevoerd, welk eindresultaat is behaald en of de grond op een juiste manier is afgevoerd. Daarnaast wordt deze informatie geregistreerd in het bodeminformatiesysteem, zodat deze opvraagbaar is als in de toekomst op de dezelfde locatie nieuwe activiteiten plaatsvinden waarbij de kwaliteit van de bodem van belang is.

Tweede lid

Als op de locatie een verontreiniging met vluchtige verbindingen is aangetroffen, wordt binnen vier weken na beëindiging van de bodemsanering, maar voorafgaand aan het ingebruiknemen van een bodemgevoelig gebouw ook een onderzoek naar de kwaliteit van de binnenlucht verstrekt. Met de resultaten uit dit onderzoek kan worden aangetoond dat de genomen maatregelen effectief zijn.

Derde lid

Bij het beëindigen van de activiteit worden ook gegevens en bescheiden verstrekt over eventuele gebruiksbeperkingen en nazorgmaatregelen. Deze gegevens stelt het bevoegd gezag in staat om in het omgevingsplan op te nemen op welke manier en binnen welke termijn deze maatregelen in stand moeten worden gehouden, moeten worden onderhouden of moeten worden vervangen (artikel 5.89n van het Besluit kwaliteit leefomgeving).

§ 4.122 Opslaan, zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van zonder bewerking herbruikbare grond of baggerspecie

Artikel 4.1247 (toepassingsbereik)

Dit artikel bepaalt de reikwijdte van paragraaf 4.122. Deze paragraaf is van toepassing op het opslaan, zeven en samenvoegen van niet verontreinigde grond of grond van kwaliteitsklasse

landbouw/natuur, wonen of industrie en het opslaan zeven, mechanisch ontwateren en samenvoegen van niet, licht en matig verontreinigde baggerspecie.

Bij het opslaan van grond is ook van belang dat stuiven voorkomen wordt. Omdat grond niet bijzonder stuifgevoelig is, kan dit eenvoudig door bijvoorbeeld de grond te bevochtigen. Dit volgt uit de zorgplicht, en wordt niet in concrete voorschriften uitgewerkt. Als in een bijzonder geval stuiven een probleem blijft, kan het bevoegd gezag bij maatwerk de zorgplicht nader invullen. Het bevoegd gezag kan hiervoor de standaardvoorschriften uit paragraaf 4.103 opslaan goederen als uitgangspunt nemen.

Artikel 4.1248 (melding) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Dit artikel bevat de plicht om een melding te doen voorafgaand aan de activiteit en geeft de eisen waaraan de melding moet voldoen.

Eerste lid

Artikel 4.1248 regelt dat het opslaan, zeven en samenvoegen van grond of baggerspecie niet mag worden gestart zonder dat dit ten minste vier weken voor het begin ervan wordt gemeld aan het bevoegd gezag. Zie over het instrument melding paragraaf 3.5 van het algemeen deel van de nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving.

Tweede lid

Bij deze melding worden de algemene gegevens en bescheiden uit artikel 2.16 van het Besluit activiteiten leefomgeving en de aanvullende gegevens in het tweede lid gevoegd.
De melding een aanduiding van de kwaliteitsklasse van de opgeslagen grond (onder a) en van de opgeslagen baggerspecie (onder b), en een aanduiding of verschillende partijen grond of baggerspecie worden samengevoegd (onder c). Als partijen worden samengevoegd wordt aangegeven of dit gebeurt tot een partij die groter is dan 25 m kubieke meter (onder d), met een aanduiding van kwaliteitsklasse van de samen te voegen partijen (onder e). Op grond van protocol 9335-1 mag een samengevoegde partij nooit gunstiger worden gekwalificeerd dan de kwaliteitsklasse van de partijen voorafgaand aan het samenvoegen. Let wel: de melding vertelt eenmalig dat er partijen worden samengevoegd, het is niet zo dat er iedere keer gemeld moet worden als er samengevoegd wordt.

Als er tijdens de werkzaamheden afvalwater wordt geloosd, bevat de melding de lozingsroutes (onder f) en als op een oppervlaktewater wordt geloosd, worden de locaties van de lozingspunten en het maximale lozingsdebiet in m^3/u gemeld (onder g). De gegevens over de lozing worden verstrekt omdat verschillende lozingsroutes zijn toegestaan. Voor alle lozingsroutes is het debiet van de lozing van belang. Bij lozen op het oppervlaktewater is de locatie van het lozingspunt relevant voor de waterbeheerder.

Derde lid

In het derde lid is geregeld dat de meldplicht ook geldt als de activiteit op een andere manier wordt verricht dan in overeenstemming met de gegevens die bij de melding zijn gevoegd. Met deze verplichting wordt bereikt, dat gegevens die het bevoegd gezag heeft actueel blijven, het bevoegd gezag voorafgaand aan de wijziging op de hoogte is en zo nodig actie kan ondernemen.

Vierde lid

Bij werkzaamheden kan het nodig zijn ergens tijdelijk grond op te slaan. Een meldingstermijn van vier weken is dan erg lang. Als dit eenmalig gebeurt en het gaat maar om één partij grond of

baggerspecie geldt een kortere meldingstermijn. In die gevallen zal er ook geen sprake zijn van samenvoegen of van de noodzaak voor een eindsituatieonderzoek (zie de toelichting bij artikel 4.1250). Een initiatiefnemer kan per locatie maar één keer gebruik maken van de kortere meldingstermijn.

Vijfde lid

Uit het vijfde lid volgt dat het de activiteit niet hoeft te worden gemeld als deze als vergunningplichtig is aangewezen in hoofdstuk 3. Het bevoegd gezag beschikt dan door de aanvraag van de omgevingsvergunning al over de relevante informatie.

Artikel 4.1249 (afval: administratie partijen grond en baggerspecie)

Dit artikel regelt de administratie van partijen grond. De initiatiefnemer houdt een administratie bij van de genoemde informatie over de opgeslagen grond of baggerspecie. De administratie hoeft niet actief aan het bevoegd gezag te worden gestuurd, het is voldoende als de handhaver de administratie kan inzien.

Naast de administratieplicht geldt op grond van hoofdstuk 10 Wet milieubeheer dat documenten over de overdracht van afvalstoffen ook bewaard moeten worden. Deze informatie hangt met de administratie samen. Het ligt voor de hand die bij elkaar te bewaren.

Artikel 4.1250 (aanwijzing modules: eindonderzoek bodem en bodembeschermende voorzieningen)

Dit artikel geeft aan welke bodembeschermende maatregelen moeten worden genomen tijdens het verrichten van de activiteit en geeft een aantal uitzonderingen.

Eerste lid

Na het opslaan van grond van kwaliteit wonen of industrie of licht of matig verontreinigde baggerspecie is een eindonderzoek bodem verplicht. Daarnaast moet worden voldaan aan de regels over bodembeschermende voorzieningen, alleen voor zover deze paragraaf een bodembeschermende voorziening voorschrijft. Alleen artikel 4.1254 bevat bodembeschermende maatregelen voor het opslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie.

Tweede lid

Het tweede lid zorgt ervoor dat een initiatiefnemer bij het eenmalig opslaan van één partij grond of baggerspecie ervoor kan kiezen om van tevoren de bodemkwaliteit te onderzoeken. Als de grond ter plaatse van de opslag ook toegepast zou mogen worden (schoon of schoner is dan de onderliggende bodem) dan is een verontreiniging niet aannemelijk en kan het eindsituatieonderzoek achterwege blijven.

Artikel 4.1251 (water: lozingsroutes bij opslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie)

Dit artikel geeft de lozingsroutes aan van het afvalwater dat ontstaat door het opslaan, zeven of ontwateren van licht of matig verontreinigde baggerspecie.

Eerste lid

Dit lid bepaalt dat het afvalwater afkomstig van de opslag van licht of matig verontreinigde baggerspecie wordt geloosd op een oppervlaktewaterlichaam. Er is geen plicht om dit afvalwater te lozen, maar als geloosd wordt moet dat via de voorgeschreven route. Het gaat hier immers alleen

om het ‘te lozen’ afvalwater; afvalwater kan ook worden afgevoerd naar een verwerker of worden hergebruikt.

Er gelden geen lozingseisen voor grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie, omdat vastgesteld is dat de uitloging bij licht verontreinigde grond langzaam verloopt, en de uitloging bij opslag niet significant is.

Tweede lid

In het tweede lid is geregeld dat als een alternatieve route via een maatwerkvoorschrift is toegestaan, het niet meer verplicht is gebruik te maken van de voorkeursroute, maar er nog wel gebruik van mag worden gemaakt. Overigens ligt het bij baggerspecie niet voor de hand een andere lozingsroute toe te staan.

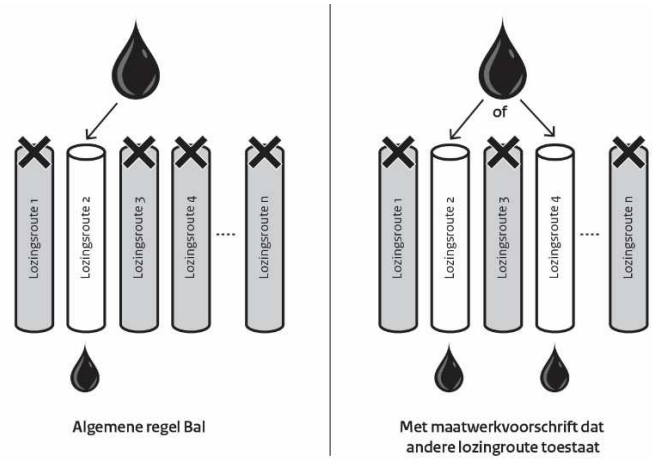

Artikel 4.1252 (water: lozing op een oppervlaktewaterlichaam)

Licht of matig verontreinigde baggerspecie kan verschillende microverontreinigingen bevatten, zoals PAK’s of zware metalen. De maximale gehaltes zijn vastgelegd in het Besluit bodemkwaliteit. Die verontreinigingen zijn gebonden aan de vaste bestanddelen van de baggerspecie, en worden genormeerd via de onopgeloste stoffen. De eis aan chemisch zuurstofverbruik is een maatstaf voor de rijping van de bagger. Een baggerdepot dat is ingericht volgens het CIW-document Lozingen uit tijdelijke baggerspeciedepots voldoet in beginsel aan deze eisen.

Artikel 4.1253 (water: meetmethoden)

Dit artikel geeft aan welke normen gehanteerd worden voor het meten van emissiegrenswaarden. Artikelen met normbladen voor het bemonsteren van afvalwater schrijven niet voor dat het afvalwater moet worden bemonsterd, maar wel wat er moet gebeuren áls er wordt bemonsterd. Er zijn normen opgenomen voor het bemonsteren en conserveren. Ook zijn de analysemethoden die moeten worden gebruikt voor de stoffen waaraan in artikel 4.1252 emissiegrenswaarden worden gesteld voorgeschreven. De versies van de NEN-EN-normen zijn overigens vastgesteld bij ministeriële regeling.

Monsters moeten worden geconserveerd om te voorkomen dat in de monsters verandering optreedt voor de te analyseren parameter tussen het moment van bemonstering en het moment van analyse.

Artikel 4.1254 (bodem: bodembeschermende voorziening bij opslaan baggerspecie)

Dit artikel regelt de bodembeschermende voorzieningen bij de opslag van licht of matig verontreinigde baggerspecie op de landbodem. Dit artikel is niet van toepassing op zogenaamde

weilanddepots, omdat dan sprake is van een functionele toepassing van baggerspecie (zie artikel 4.1269, derde lid, onder a).

Eerste lid

Bij het opslaan van licht of matig verontreinigde baggerspecie is een bodembeschermende voorziening nodig, omdat tijdens de rijping van de bagger allerlei componenten naar de ondergrond kunnen uitlogen.

Er gelden geen bodemeisen voor grond van de kwaliteitsklasse wonen of industrie, omdat vastgesteld is dat de uitloging bij licht verontreinigde grond langzaam verloopt, en de uitloging bij opslag niet significant is. Wel geldt dat grond na opslag volledig verwijderd moet worden en dat na opslag een eindonderzoek plaats vindt (artikel 4.1250).

Tweede lid

De eisen aan het folie zijn vergelijkbaar met de eisen voor foliebassins voor drijfmest.

Derde lid

De bodembeschermende voorziening kan achterwege blijven als de baggerspecie op de plaats van opslag ook toegepast zou mogen worden.

Artikel 4.1255 (afval en bodem: samenvoegen partijen)

Dit artikel stelt regels aan het samenvoegen van partijen grond of baggerspecie. Samenvoegen ziet op het creëren van een nieuwe partij grond of baggerspecie die vervolgens kan worden toegepast. Het samenvoegen van partijen grond of baggerspecie gaat over handelingen die worden uitgevoerd voordat de grond of baggerspecie in een functionele toepassing als omschreven in artikel 4.1268 van het Besluit activiteiten leefomgeving wordt toegepast. Samenvoegen van partijen grond of baggerspecie kan effect hebben op de milieuhygiënische kwaliteit van de grond of baggerspecie. Daarom zijn er regels aan samenvoegen gesteld. Deze regels zijn een voortzetting van artikel 4.3.2 van de Regeling bodemkwaliteit.

Eerste lid

Verschillende partijen grond of baggerspecie mogen zonder erkenning bodemkwaliteit worden samengevoegd tot een partij van maximaal 25 m^3. Deze hoeveelheid is gebaseerd op de omvang van een grote container of vrachtwagen. Door het stellen van een volumegrens kunnen bijvoorbeeld gemeentewerven kleine hoeveelheden grond van particulieren zonder erkenning innemen, waarna deze kleine hoeveelheid vervolgens kan worden aangeboden aan een organisatie die deze kleine partijen mogen samenvoegen tot grotere partijen. Voor het samenvoegen van partijen grond of baggerspecie van meer dan 25 m^3 is wel een erkenning nodig.

Tweede lid

Het samenvoegen van verschillende partijen grond of baggerspecie tot een partij die groter is dan 25 kubieke meter, is alleen toegestaan, als deze partijen:
a. in dezelfde bodemkwaliteitsklasse zijn ingedeeld en
b. zijn gekeurd en samengevoegd op grond van BRL 9335 of BRL 7500 door een onderneming met een erkenning.

Het is nadrukkelijk niet toegestaan om grond of baggerspecie die voldoet aan de kwaliteitseisen uit artikel 4.1272 samen te voegen met grond of baggerspecie met een kwaliteit die niet toepasbaar is. Dan zou er immers sprake zijn van het wegmengen van verontreinigde grond of baggerspecie.

Dit is in strijd met het besluit, maar ook onderdeel B7 van het Landelijk Afvalbeheer Plan (LAP), in het bijzonder met paragraaf II van het Sectorplan 39 (Grond) en Sectorplan 40 (Baggerspecie).

Het samenvoegen van partijen die in dezelfde bodemkwaliteitsklasse zijn ingedeeld is wel toegestaan. Hierbij moet gewerkt worden volgens BRL 9335 of BRL 7500 door een onderneming die hiervoor over een erkenning bodemkwaliteit beschikt. BRL 9335 regelt het samenvoegen van verschillende partijen herbruikbare grond of baggerspecie. Het samenvoegen (clusteren) van verschillende partijen verontreinigde grond of baggerspecie vooruitlopend op bewerking (reiniging of immobilisatie) valt onder de BRL 7500. Deze BRL stelt voorwaarden aan het clusteren met als belangrijkste uitgangspunt dat separate reiniging (dat wil zeggen gebruikmakend van één techniek) tot eenzelfde kwaliteit van eindproducten en restproducten leidt. Dit volgt uit het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP) als uitwerking van Hoofdstuk 10 Wet milieubeheer: "Een menghandeling mag niet tot gevolg hebben dat een van de afvalstoffen (of beide) op een laagwaardiger wijze wordt verwerkt"

Derde lid

In afwijking van het tweede lid onder a is het toch mogelijk om partijen grond of baggerspecie die in onbekende kwaliteitsklassen zijn ingedeeld samen te voegen. Het moet hierbij gaan om partijen kleiner dan 100 ton en het samenvoegen moet gebeuren op grond van BRL 9335 of BRL 7500. Protocol 9335-1, onderdeel van BRL 9335, geeft de mogelijkheid om kleine partijen grond en baggerspecie van onbekende kwaliteit op basis van beperkte voorinformatie op te bulken tot een partij van maximaal 100 ton. Als het samenvoegen plaatsvindt voorafgaand aan het storten (met verklaring van niet reinigbaarheid), is de Regeling beoordeling reinigbaarheid grond van toepassing en moet het samenvoegen plaatsvinden door een BRL 9335 erkend bedrijf. Paragraaf 6.3.6 van protocol 9335-1 geeft de mogelijkheid om kleine partijen niet-reinigbare grond (tot 100 ton) samen te voegen tot één partij van maximaal 500 ton, waarvoor een verklaring van niet-reinigbaarheid aangevraagd kan worden. Ook als de inrichting zelf niet de procesmatige bewerking uitvoert, maar toch niet-herbruikbare partijen samenvoegt, geldt de erkenningsplicht.

Vierde lid

Het vierde lid regelt een uitzondering op de erkenningsplicht voor het samenvoegen van partijen niet-verontreinigde grond of baggerspecie, die voorzien zijn van een erkende kwaliteitsverklaring op grond van BRL 9313 of BRL 9321. Het gaat hierbij om zand uit dynamische wingebieden (primaire winning uit zee) en industriezand en (gebroken) industriegrind (industriële winning). In de uitvoeringspraktijk wordt dit ook wel primair materiaal genoemd. Een uitzondering op de erkenningsplicht is gerechtvaardigd, omdat het samenvoegen van partijen schoon primair gewonnen materiaal milieuhygiënisch weinig risico’s geeft. De erkenningsplicht blijft overigens wel gelden voor het samenvoegen van partijen grond of baggerspecie die zijn geleverd met een andere milieuverklaring dan de erkende kwaliteitsverklaring zoals een partijkeuring, een waterbodemonderzoek of een bodemkwaliteitskaart.

Artikel 4.1256 (afval: termijn opslaan)

Dit artikel regelt de maximale termijn van opslag van grond of baggerspecie.

Eerste lid

Als grond of baggerspecie langer dan drie jaar wordt opgeslagen zou volgens Europees recht de eisen voor het storten van afvalstoffen gaan gelden. Omdat het storten van deze kwaliteit grond of baggerspecie verboden is, is gekozen voor een verbod op het langer opslaan. Dit betekent dat een partij grond of baggerspecie binnen drie jaar een nuttige toepassing moet krijgen.
Een bijzondere situatie kan zich voordoen als de grond of baggerspecie in opslag ligt voor toepassing in een concreet werk, maar de uitvoering van dit werk door overmacht vertraagd wordt.

Zolang de nuttige toepassing van de grond of baggerspecie in een specifiek werk geborgd blijft, is het mogelijk om bij maatwerk toe te staan dat de grond langer opgeslagen wordt.

Tweede lid

De Europese termijn van drie jaar geldt niet voor het opslaan in een oppervlaktewaterlichaam. Hiervoor wordt uitgegaan van een maximale termijn van tien jaar.

Paragraaf 4.123 Toepassen van bouwstoffen

Paragraaf 4.123 geeft regels voor de activiteit toepassen van bouwstoffen.

Artikel 4.1257 (toepassingsbereik)

Dit artikel bepaalt de reikwijdte van paragraaf 4.123. Deze paragraaf is van toepassing op het toepassen van bouwstoffen. Paragraaf 4.123 gaat over het toepassen van bouwstoffen op of in de landbodem en in een oppervlaktewaterlichaam.

Eerste lid

Het toepassen van bouwstoffen omvat zowel het aanbrengen als het daarna aangebracht houden van bouwstoffen. Ook het tijdelijk uitnemen en opnieuw toepassen van bouwstoffen valt hieronder. De activiteit toepassen van bouwstoffen duidt dus niet op een eenmalige activiteit. De bepalingen van paragraaf 4.123 blijven van toepassing zo lang de bouwstoffen in de functionele toepassing, waarin ze zijn aangebracht, aanwezig blijven.

Bijlage I verwijst voor een omschrijving van het begrip bouwstof naar het Besluit bodemkwaliteit, dat hierover verschillende bepalingen bevat. Het begrip ‘bouwstof’ wordt in het Besluit bodemkwaliteit omschreven als een materiaal waarin de totaalgehalten aan silicium, calcium of aluminium samen meer dan 10 gewichtsprocent van dat materiaal bedragen, uitgezonderd vlakglas, metallisch aluminium, grond of baggerspecie, dat is bestemd om te worden toegepast. Het Besluit bodemkwaliteit bevat regels om in geval van twijfel te kunnen bepalen of sprake is van een bouwstof of niet. Er zijn ook regels gesteld om te kunnen bepalen of sprake is van een bouwstof, respectievelijk grond of baggerspecie. Door de verwijzing naar het begrip bouwstof in het Besluit bodemkwaliteit zijn deze regels ook relevant voor de toepassing van paragraaf 4.123. In de praktijk levert het meestal geen problemen op om vast te stellen of sprake is van een bouwstof.
Daarnaast bepaalt het Besluit bodemkwaliteit dat onder bouwstof ook wordt verstaan een bouwstof die is vermengd met ten hoogste 20 gewichtsprocenten grond of baggerspecie, voor zover deze grond of baggerspecie daar geen functioneel onderdeel van uitmaakt. Paragraaf 4.123 is ook van toepassing op deze uitbreiding van het begrip bouwstof.

In de definitie van het begrip bouwstof zijn vlakglas, metallisch aluminium, grond of baggerspecie uitgezonderd. Paragraaf 4.123 is hierop niet van toepassing. Grondstoffen of halffabricaten die niet direct worden toegepast, worden niet als bouwstof aangemerkt en vallen daarom eveneens buiten paragraaf 4.123.

Tweede lid

Met deze bepaling wordt duidelijk gemaakt dat de regels steeds van toepassing zijn op een partij bouwstoffen. Door dit eenmalig te regelen kan de toevoeging ‘van een partij bouwstoffen’ in veel artikelen worden weggelaten.

Derde lid

Het begrip werk is een breed begrip dat functionele toepassingen van bouwstoffen op of in de bodem of in een oppervlaktewaterlichaam dekt. In de omschrijving van het werk zijn naast overige functionele toepassingen, de begrippen bouwwerk[77] en infrastructuur[78] opgenomen, beiden gedefinieerd in de bijlage bij artikel 1.1 van de wet. Het gaat bijvoorbeeld om dijken, viaducten, (spoor)wegen of geluidswallen. Een belangrijke eigenschap van een werk is dat het een functioneel karakter moet hebben. De situaties waarin geen bouwstoffen mogen worden toegepast zijn geregeld in artikel 4.1260.

Artikel 4.1258 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Deze bepaling bevat een informatieverplichting voor het toepassen van AVI-bodemassen en immobilisaten. Het begrip AVI-bodemassen is gedefinieerd in bijlage 1 Begrippen van het Besluit activiteiten leefomgeving. De reden voor deze informatieverplichting is toegelicht in paragraaf 11.3 van het algemene deel van de toelichting.

Eerste lid

De informatie moet vier weken voor het begin van de activiteit worden verstrekt. Deze ruime termijn – in vergelijking met de termijn van vijf dagen die geldt voor het toepassen van grond en baggerspecie - is nodig om het bevoegd gezag voldoende gelegenheid te geven om de informatie te beoordelen en zo nodig een controle in te plannen. AVI-bodemassen, die resteren na verbranden in een afvalverbrandingsinstallatie zijn zonder verdere bewerking niet toepasbaar. Na bewerking ontstaat een vrij toepasbare bouwstof, mits deze aan de kwaliteitseisen voldoet.
Dit kan door het AVI-bodemas granulaat te reinigingen of bijvoorbeeld AVI-bodemas als immobolisaat toe te passen. Voor immobilisaten geldt in algemene zin dat die worden samengesteld uit onderdelen, bijvoorbeeld sorteerzeefzand, die zelfstandig niet toepasbaar zijn als bouwstof. Omdat de kwaliteit van het immobilisaat sterk afhankelijk is van de materialen die zijn verwerkt en de reiniging van AVI- bodemas een nieuw proces is en de kwaliteit mede wordt beïnvloed door het uitgangsmateriaal is het belangrijk om tijdig zicht te hebben op de herkomst en de kwaliteit van de toe te passen materialen, temeer deze materialen veelal in grote hoeveelheden worden toegepast.

Op basis van deze specifieke informatieplicht is het bevoegd gezag in de gelegenheid om deze toepassingen te registreren, waardoor bij eventueel vrijkomen van de toegepaste AVI-bodemassen of immobilisaten deze te onderscheiden zijn van andere bouwstoffen. Vanwege de specifieke milieuhygiënische eigenschappen van AVI-bodemas en immobilisaten is het wenselijk dat deze materialen met het oog op de circulaire economie bij vrijkomen apart worden behandeld en niet worden vermengd met reguliere bouwstoffen in de recyclingketen.

Onder a en b
Informatie over de verwachte data waarop het toepassen zal beginnen en eindigen is van belang voor het houden van fysiek toezicht. Het bevoegd gezag kan langsgaan op de locatie waar het werk wordt gerealiseerd.

Onder c
Uit de milieuverklaring bodemkwaliteit, die is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit, volgt onder meer informatie over de kwaliteit van de toe passen AVI-bodemassen of immobilisaten.

[77] Bouwwerk: constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die op de plaats van bestemming hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond, bedoeld om ter plaatse te functioneren, met inbegrip van de daarvan deel uitmakende bouwwerkgebonden installaties.
[78] Infrastructuur: wegen en vaarwegen, waaronder routenetwerken voor wandelen, fietsen en varen, en spoorwegen, havens, luchthavens, energie-infrastructuur, buisleidingen, openbare hemelwater- en ontwateringsstelsels en vuilwaterriolen, infrastructuur voor watervoorzieningswerken als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Drinkwaterwet en andere vitale infrastructuur.

Onder d
Informatie over de herkomst van de AVI-bodemassen of immobilisaten geeft inzicht waar deze bouwstof is geproduceerd en is nodig met het oog op de ketenhandhaving. Als deze informatie is opgenomen in de milieuverklaring, dan voldoet het verstrekken van de milieuverklaring.

Onder e
Uit een milieuverklaring die voor de partij is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit krijgt het bevoegd gezag informatie over de kwaliteit van elke partij AVI-bodemas of immobilisaat. De wijze waarop een milieuverklaring moet worden afgegeven en het daarvoor genodigde onderzoek moet worden verricht, is niet in het Besluit activiteiten leefomgeving geregeld, maar in het Besluit bodemkwaliteit.

Onder f
Het is van belang dat bekend is hoeveel AVI-bodemassen of immobilisaten in totaal in het werk wordt toegepast. Zo kan het bevoegd gezag beoordelen of sprake is van een functionele toepassing, die voldoet aan de functionele hoeveelheid en kan zij haar toezichtcapaciteit afstemmen op de omvang van de toepassing. Het toepassen kan eventueel in fasen plaatsvinden, maar de hoeveelheid van al deze fasen samen moet bekend zijn.

Tweede lid

Informatie over de verwachte datum waarop het werk zal zijn voltooid, de herkomst, de kwaliteit en de hoeveelheid AVI-bodemassen of immobilisaten kan al eerder zijn verstrekt en hoeft niet nogmaals te worden verstrekt. Dit kan het geval zijn als in een werk verschillende partijen worden toegepast. Bij het verstrekken van informatie van de eerste partij kan dan al informatie zijn verstrekt over de onderdelen b, d, e en f van het eerste lid.

Derde lid

Het begrip immobilisaat is niet opgenomen in de begrippenlijst in bijlage 1 van het Besluit activiteiten leefomgeving, maar is specifiek voor de toepassing van deze paragraaf gedefinieerd als vormgegeven bouwstoffen die het product is van een methode van verwerking waarbij de chemische of fysische eigenschappen van een afvalstof worden gewijzigd met het doel daarin aanwezige verontreinigende stoffen vast te leggen.

Artikel 4.1259 (gegevens en bescheiden: tijdens en na afloop van de activiteit)

Paragraaf 4.123 bevat voor bouwstoffen, met uitzondering van AVI-bodemas en immobilisaten, geen meld- en informatieverplichtingen. De bouwstoffen die door een initiatiefnemer worden gebruikt moeten wel voldoen aan de eisen die worden gesteld in paragraaf 4.123. Om dit te kunnen aantonen moet de initiatiefnemer tijdens en na afloop van de activiteit een aantal gegevens en bescheiden beschikbaar hebben. Dit bevordert het houden van effectief toezicht op het toepassen van bouwstoffen.

Eerste lid

Bouwstoffen mogen overeenkomstig het Besluit bodemkwaliteit alleen op de markt worden gebracht als ze zijn voorzien van een milieuverklaring bodemkwaliteit waaruit blijkt dat de bouwstoffen voldoen aan de daarvoor geldende kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit.

Om te kunnen beoordelen of de bouwstoffen die worden toegepast voldoen aan de vereiste kwaliteitseisen (zie de toelichting op artikel 4.1264), moet elke partij bouwstoffen vergezeld gaan

van een milieuverklaring waaruit dit blijkt (onder a). Deze milieuverklaring moet voldoen aan een aantal vereisten, die zijn vermeld in het Besluit bodemkwaliteit. De milieuverklaring wordt afgegeven door een onderneming met een erkenning. Voor het afgeven van de milieuverklaringen van het type erkende kwaliteitsverklaring en partijkeuring moet de onderneming hiervoor is gecertificeerd en over een door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat verleende erkenning beschikt. De milieuverklaring mag alleen worden afgegeven als de bouwstoffen volgens een voorgeschreven methode aan de daarvoor geldende milieukwaliteitseisen zijn getoetst en daaruit is gebleken dat ze voor alle parameters aan de eisen voldoen.

Elke partij bouwstoffen wordt eveneens begeleid door een afleverbon, die is afgegeven in overeenstemming met de regels van het Besluit bodemkwaliteit (onder b). Aan de hand van de afleverbon kan worden gecontroleerd of de partij die wordt toegepast, ook de partij is waarvoor de milieuverklaring is afgegeven.

De milieuverklaring en de bij de partij behorende afleverbon moet tijdens en na afloop van de activiteit beschikbaar zijn.

Tweede lid

Het tweede lid bevat een aantal uitzonderingen op de verplichting om voor elke partij bouwstoffen tijdens en na afloop van de activiteit te beschikken over een milieuverklaring en een afleverbon. Deze uitzonderingen hebben betrekking op bouwstoffen die zodanig van aard zijn of onder zodanige omstandigheden (opnieuw) worden toegepast dat er geen risico bestaat van verontreiniging van de bodem of het oppervlaktewaterlichaam. De hoge kosten die met de afgifte van een milieuverklaring zijn gemoeid, staan in deze gevallen in geen verhouding tot de geringe risico’s die het gebruik van deze bouwstoffen meebrengen. De uitzonderingen van dit lid hebben alleen betrekking op de administratieve verplichtingen. De inhoudelijke verplichtingen die volgen uit de andere artikelen van paragraaf 4.123, zoals de kwaliteitseisen waaraan moet worden voldaan, blijven van toepassing.

Onder a
De uitzonderingspositie, die metselmortel of natuursteenproducten had onder het Besluit bodemkwaliteit, is voortgezet. De branches van metselmortel en natuursteenproducten kenmerken zich door een groot aantal kleine productiebedrijven. De hoge kosten die met de afgifte van een milieuverklaring zijn gemoeid, staan in geen verhouding tot de geringe risico’s die deze bouwstoffen meebrengen. Voor breuksteen en steenslag zijn wel een milieuverklaring en een afleverbon vereist. Deze bouwstoffen worden op veel grotere schaal toegepast, waardoor de kosten van onderzoek en milieuverklaringen voor deze branche minder bezwaarlijk zijn.

Onder b
De onder b omschreven uitzondering voor vormgegeven bouwstoffen die zonder verandering van de eigenschappen of samenstelling, in ongewijzigde vorm (bijvoorbeeld dakpannen en bakstenen) en onder dezelfde omstandigheden opnieuw worden toegepast (onder b), heeft alleen betrekking op de hernieuwde toepassing van vormgegeven bouwstoffen. Bij de eerste toepassing van vormgegeven bouwstoffen is wel bij elke partij een milieuverklaring en afleverbon vereist. Dus als de bouwstoffen een bewerking hebben ondergaan of worden toegepast onder andere omstandigheden dan bij de eerdere toepassing aan de orde was, zijn bij elke partij een milieuverklaring en afleverbon vereist. In dergelijke gevallen kan namelijk niet zonder meer worden gesteld dat de risico’s voor het milieu zo beperkt zijn dat een milieuverklaring en afleverbon overbodig zijn.
Ten opzichte van het Besluit bodemkwaliteit (voorheen artikel 29, eerste lid, sub b) is deze uitzondering verruimd. In het Besluit bodemkwaliteit gold de uitzondering alleen voor de vormgegeven bouwstoffen ‘beton, keramiek, natuursteen en bakstenen’. Voor die beperking is nu geen reden meer, omdat aan de uitzondering is toegevoegd dat de vormgegeven producten in ongewijzigde vorm moeten worden toegepast. In dat geval houdt de bouwstof dezelfde

oppervlakte-eigenschappen als die de bouwstof bij de eerste toepassing had. De oppervlakte-eigenschappen van de vormgegeven bouwstof zijn bepalend voor het uitlogen van stoffen. Bij een ongewijzigde vorm is het onwaarschijnlijk dat de bouwstof die bij de eerste toepassing voldeed aan de eisen van artikel 4.1264, dat bij hernieuwde toepassing niet meer zou doen.

Onder c
Asfalt of asfaltbeton, dat niet-teerhoudend is en wordt toegepast in dezelfde wegverharding, is vrijgesteld van het eerste lid. Dit is een voortzetting van de uitzondering die niet-teerhoudend asfalt of asfaltbeton had onder het Besluit bodemkwaliteit. Deze uitzondering voor asfalt of asfaltbeton dat opnieuw (in situ) op dezelfde locatie in wegverharding wordt toegepast geldt alleen als in overeenstemming met de ministeriele regeling is aangetoond dat het materiaal niet-teerhoudend is. Naar schatting worden jaarlijks enkele honderdduizenden tonnen asfalt hergebruikt als onderdeel van wegverhardingen inclusief de fundering (gebonden asfaltgranulaat). Hergebruik vindt plaats in één procesgang, waarin het asfalt (al dan niet warm) wordt gemengd met bindmiddel, onder het gewenste profiel wordt aangebracht en wordt verdicht, dit alles zonder tussenkomst van een asfaltcentrale. Asfalt en asfaltbeton voldoen in de meeste gevallen aan de eisen van paragraaf 4.123, tenzij oude teerhoudende lagen aanwezig zijn en de samenstellingseisen voor PAK's worden overschreden. Dit teerhoudend asfaltgranulaat (TAG) moet apart worden afgevoerd. Voor het identificeren van de teerhoudende delen, voor asfalt dat opnieuw in dezelfde wegverharding wordt toegepast, wordt de CROW-publicatie[79] gehanteerd die in de regeling is aangewezen. Wanneer niet-teerhoudend asfalt elders wordt toegepast, is een nieuwe milieuverklaring bodemkwaliteit nodig.

Onder d
Paragraaf 4.123 is van toepassing op elke handeling waarbij bouwstoffen in een werk worden aangebracht. Hieronder valt ook het tijdelijk verwijderen van bouwstoffen uit een werk om deze vervolgens in hetzelfde werk weer aan te brengen, zoals bij werkzaamheden aan ondergrondse kabels en leidingen of het hergebruiken van bouwstoffen bij een verbreding van een (vaar)weg. In dergelijke situaties worden er in beginsel geen nieuwe verontreinigingen in het milieu gebracht en verandert er in feite weinig tot niets aan de milieubelasting door de bouwstoffen. Om die reden is het niet nodig om, voor bouwstoffen die tijdelijk uit een werk zijn weggenomen, in dat werk op of nabij dezelfde locatie in ongewijzigde vorm en onder dezelfde omstandigheden opnieuw worden toegepast zonder dat de eigendom daarvan wordt overgedragen, te beschikken over een milieuverklaring bodemkwaliteit en afleverbon. Onder het Besluit bodemkwaliteit gold deze vrijstelling ook voor toepassen van bouwstoffen onder dezelfde omstandigheden indien de eigendom niet werd overgedragen, dus ook bij toepassing in een ander werk. Die vrijstelling is ingeperkt, met dien verstande dat de vrijstelling voor vormgegeven bouwstoffen is verruimd (zie bij onderdeel b) en de inperking dus alleen geldt voor niet-vormgegeven bouwstoffen. Dit is gedaan omdat bij niet-vormgegeven bouwstoffen niet altijd kan worden ingestaan voor de kwaliteit van eerder toegepaste granulaten en ingeval van toepassing in een ander werk, ook al wordt het eigendom niet overgedragen, niet kan worden gesteld dat de milieuomstandigheden ter plaatse niet veranderen.

Onder e
De uitzondering onder e betreft het toepassen van bouwstoffen door een natuurlijke persoon die deze activiteit niet verricht in het kader van de uitoefening van zijn beroep of bedrijf. Het gaat bijvoorbeeld om doe-het-zelvers en woningeigenaren. Particulieren zijn, net als onder het Besluit bodemkwaliteit het geval was, uitgezonderd van de verplichtingen op grond van het eerste lid. Om te verduidelijken dat de vrijstelling betrekking heeft op de hoeveelheden bouwstoffen die normaliter door een particulier worden gebruikt, is de hoeveelheid waarvoor de uitzondering geldt begrensd op 25 m^3. De bouwstoffen die particulieren aanschaffen zijn al gekeurd voordat zij op de markt zijn gebracht en voldoen daardoor in principe aan de kwaliteitseisen.

Derde lid

[79] CROW-publicatie 210, Richtlijn omgaan met vrijkomend asfalt, juli 2015.

Om achteraf te kunnen controleren of het werk met geschikte bouwstoffen is gerealiseerd is bepaald dat afleverbonnen en de milieuverklaringen bodemkwaliteit ten minste vijf jaar na het toepassen van de bouwstoffen bewaard moeten worden.

Artikel 4.1260 (milieu, grondstof, afvalstof: functionele toepassing)

Dit artikel regelt met het oog op het beschermen van het milieu welke functionele toepassingen met bouwstoffen zijn toegestaan.

Eerste lid

Het toepassen van bouwstoffen is alleen toegestaan als er sprake is van toepassen van bouwstoffen voor het aanleggen, in stand houden, herstellen of uitbreiden in een werk. Zoals blijkt uit de omschrijving van het begrip 'in een werk' wordt hiermee hetzelfde bedoeld als een 'functionele toepassing'. In artikel 4.1257, tweede lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving is aangegeven wat onder een werk moet worden verstaan. Het is meestal duidelijk wanneer er sprake is van een functionele toepassing van bouwstoffen, omdat bouwstoffen speciaal met het oog op een functionele toepassing in een werk worden geproduceerd en het in het algemeen te duur zal zijn om niet in een functionele toepassing te gebruiken. Het gaat niet alleen om de aanleg, maar ook om de instandhouding, het herstel en de uitbreiding van de toepassing.

Wanneer er geen sprake is van een functionele toepassing, dan voldoet het toepassen van de bouwstoffen niet aan artikel 4.1260, eerste lid, en is het toepassen dus niet toegestaan. Er is dan sprake van het verwijderen (storten) van afvalstoffen, wat op grond van de kaderrichtlijn afvalstoffen alleen mag wanneer hiervoor een individuele afvalstoffenvergunning is verleend. Deze afvalstoffenvergunning kan alleen betrekking hebben op het storten van afvalstoffen. Het is niet mogelijk om via een vergunning alsnog een toepassing die niet functioneel is te realiseren.

Tweede lid

Bouwstoffen kunnen een afvalstof zijn, waarbij zich twee situaties kunnen voordoen. Afvalstoffen kunnen worden gebruikt als grondstof voor de vervaardiging van bouwstoffen of kunnen worden bewerkt zodat ze als bouwstof kunnen worden toegepast. Daarnaast kunnen bouwstoffen vrijkomen uit een eerdere toepassing en dan de juridische status van afvalstof krijgen.

Tegen het toepassen van afvalstoffen als bouwstof bestaat geen principieel bezwaar. Integendeel, verantwoord hergebruik (nuttige toepassing) van afvalstoffen is juist gewenst met het oog op een zuinig gebruik van grondstoffen. Ook verdient verantwoord hergebruik de voorkeur boven bijvoorbeeld verbranden of storten uit het oogpunt van een doelmatig beheer van afvalstoffen (artikel 10.4 Wet milieubeheer en LAP3, hoofdstuk B.7).

Daarom bepaalt het tweede lid dat het toepassen van bouwstoffen in een functionele toepassing, voor zover het daarbij om afvalstoffen gaat, als een nuttige toepassing als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet milieubeheer wordt aangemerkt.

Zo lang wordt voldaan aan de voorschriften voor het toepassen van bouwstoffen in paragraaf 4.123, is het niet relevant dat bouwstoffen afvalstoffen zijn of daaruit zijn vervaardigd. De regels in deze paragraaf bieden voldoende bescherming tegen eventuele nadelige gevolgen voor de fysieke leefomgeving. De kaderrichtlijn afvalstoffen staat toe dat vrijstelling van de vergunningplicht kan worden verleend bij nuttige toepassing van afvalstoffen in overeenstemming met de algemene regels die voldoende bescherming bieden voor de gezondheid van de mens en het milieu en daarbij

ook aan een aantal andere in de artikelen 25 en 26 van de richtlijn aangegeven voorwaarden is voldaan.

Bij toepassing van afvalstoffen in een functionele toepassing is geen sprake van verwijdering van afvalstoffen waarvoor volgens artikel 3.183 van het Besluit activiteiten leefomgeving een vergunning is vereist. In paragraaf 3.5.8 is voor het toepassen van afvalstoffen als bouwstof een uitzondering gemaakt op de vergunningplicht die die paragraaf instelt voor het op of in de bodem brengen van afvalstoffen.

Derde lid

In het derde lid is een aantal toepassingen van bouwstoffen, die op zichzelf onder omstandigheden als functionele toepassingen kunnen worden aangemerkt, verboden. Bouwstoffen mogen niet worden toegepast om een oppervlaktewaterlichaam te verondiepen (‘dempen’) of tot landbodem te ontwikkelen. Ook is het toepassen van bouwstoffen om de bodem op te hogen voor de verwezenlijking van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden, tuinen of recreatieterreinen niet toegestaan. Dergelijke ‘laagwaardige’ toepassingen van bouwstoffen, waarvoor bovendien grote hoeveelheden nodig zijn, zijn onwenselijk met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen. Voor deze toepassingen is voldoende grond en baggerspecie voorhanden. Daarnaast is het bij dergelijke toepassingen moeilijk om aan enkele voorschriften van paragraaf 4.123 te voldoen. Op grond van artikel 4.1261 mogen geen grotere hoeveelheden bouwstoffen worden gebruikt dan volgens gangbare civieltechnische, bouwtechnische, milieuhygiënische, ecologische of esthetische maatstaven redelijkerwijs nodig zijn. De genoemde toepassingen zijn echter niet gangbaar. Verder kan niet worden voldaan aan artikel 4.1261, waarin terugneembaarheid van de toegepaste bouwstoffen is voorgeschreven. De bouwstoffen gaan in de genoemde toepassingen veelal blijvend onderdeel uitmaken van de bodem.

Voor een fundering onder een gebouw, weg of parkeerterrein mogen wel bouwstoffen worden gebruikt, omdat daarbij niet het oogmerk bestaat dat de bouwstoffen blijvend onderdeel van de bodem gaan uitmaken. De fundering is om civieltechnische redenen nodig en behoort dus tot de functionele toepassing.

Artikel 4.1261 (grondstof en afvalstof: functionele hoeveelheid)

Het toepassen van bouwstoffen moet niet alleen als zodanig functioneel zijn, maar er mogen ook niet meer bouwstoffen worden toegepast dan nodig is om de functionele toepassing aan haar functie te laten voldoen. Dit met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen. De hoeveelheid bouwstoffen die nodig is verschilt van geval tot geval en wordt beoordeeld aan de hand van civieltechnische, bouwtechnische, ecologische of esthetische maatstaven. Zo mag een geluidswal in beginsel niet hoger worden dan nodig is voor de bescherming tegen de geluidsoverlast. Ook mag geen ‘geluidswal’ worden aangelegd als er geen objecten zijn die tegen geluidsoverlast moeten worden beschermd. De grens wat redelijkerwijs nodig is, valt niet scherp te trekken. Dit artikel is daarom vooral bedoeld om te kunnen optreden in situaties waarin het duidelijk is dat een te grote hoeveelheid bouwstoffen is toegepast.

Bij toepassing van een te grote hoeveelheid bouwstoffen kan zowel sprake zijn van overtreding van artikel 4.1261 als van artikel 4.1260. Dit hangt af van de situatie. Als er weliswaar te veel bouwstoffen zijn toegepast, maar de activiteit nog wel overwegend als een functionele toepassing kan worden aangemerkt, ligt het meer voor de hand om op te treden op grond van artikel 4.1261. Handhaving is er dan op gericht om het teveel aan bouwstoffen te verwijderen, waarbij de functionele toepassing kan blijven bestaan.
Als een te grote, niet functionele hoeveelheid bouwstoffen wordt gebruikt, worden de bouwstoffen als afvalstoffen aangemerkt, omdat de initiatiefnemer zich dan feitelijk van de bouwstoffen

ontdoet. Dit is ongewenst met het oog op zowel het zuinig gebruik van grondstoffen als het doelmatig beheer van afvalstoffen. Voor het verwijderen van afvalstoffen is een vergunning nodig.

Artikel 4.1262 (bodem en water: beschermende maatregelen)

Dit artikel geeft met het oog op het beschermen van de bodem en het voorkomen van verontreiniging van een oppervlaktewaterlichaam de beschermende maatregelen, die bij het toepassen van bouwstoffen moeten worden genomen.

Eerste lid

Bouwstoffen worden zodanig toegepast dat zij niet met de bodem vermengd (kunnen) raken (onder a) en verwijderd kunnen worden (onder b). De verplichting dat de bouwstoffen terugneembaar worden toegepast is een voortdurende verplichting. Het toepassen van bouwstoffen omvat volgens artikel 4.1260, eerste lid, niet alleen het aanbrengen, herstellen en uitbreiden van bouwstoffen in een werk, maar ook het in stand houden van dat werk. Dit betekent dat de terugneembaarheid van de bouwstoffen tijdens de volle duur van de (functionele) toepassing verzekerd moet blijven. Zo nodig moeten maatregelen worden genomen om de terugneembaarheid mogelijk te houden.

Tweede lid

Bouwstoffen worden na (gehele of gedeeltelijke) buitengebruikstelling van het werk waarin ze zijn toegepast, weer verwijderd. Dit, omdat door het op of in de bodem brengen van materialen die niet van nature in de bodem voorkomen, de bodem fysisch of chemisch verontreinigd kan raken of kan worden aangetast.

Onder omstandigheden kan verwijdering van bouwstoffen na buitengebruikstelling van het werk grotere nadelige gevolgen hebben voor de bodem of het oppervlaktewaterlichaam dan het daar laten van de bouwstoffen. Het gaat vooral om situaties waarin ondoorlatende bodemlagen beschadigd kunnen raken, zoals bijvoorbeeld bij verwijdering van betonnen heipalen in dergelijke bodemlagen.

Voor bouwstoffen die al waren toegepast voor het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit, geldt volgens het overgangsrecht het recht dat van toepassing was op het moment waarop de bouwstoffen werden aangebracht. Feitelijk betekent dit dat de terugnameverplichting geldt voor alle bouwstoffen die na 1 januari 1999 zijn toegepast omdat vanaf die datum de terugneembaarheidsverplichting in het Bouwstoffenbesluit is opgenomen en daarna vanaf 1 januari 2008 (toepassingen in oppervlaktewater) of vanaf 1 juli 2008 (toepassingen op de landbodem) in het Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 4.1263 (grondstof en afvalstof: bouwstoffen vermengd met grond of baggerspecie)

In een partij bouwstoffen kan onbedoeld grond of baggerspecie zijn terechtgekomen (bijvoorbeeld bij ontgraving van bouwpuin voorafgaand aan het breken). Dit is niet meteen een reden om de partij bouwstoffen als niet toepasbaar te beoordelen, hoewel grond en baggerspecie zijn uitgezonderd in de definitie van een bouwstof. Wel geldt dat, met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen, de partij bouwstoffen met niet meer dan 20 gewichtsprocenten grond of baggerspecie mag zijn vermengd. De grond of baggerspecie mag niet bewust worden toegevoegd.

Het gaat bij deze bepaling niet om grond of baggerspecie die als grondstof wordt toegepast voor het maken van een bouwstof (zoals in beton), die inherent in de bouwstof aanwezig is (zoals in geïmmobiliseerde grond of drinkwaterreststoffen), of die om civieltechnische redenen aanwezig is in de bouwstof (zoals in BSA-granulaat).

Als er in een bouwstof meer dan 20 % grond en baggerspecie aanwezig is, kan de bouwstof niet worden toegepast en zal voorafgaand aan het toepassen een ontmenging moeten plaatsvinden, bijvoorbeeld door uitzeven.

Artikel 4.1264 (milieu: kwaliteitseisen)

Dit artikel regelt dat er kwaliteitseisen worden gesteld aan bouwstoffen die mogen worden toegepast. Om verontreiniging van bodem en grondwater te voorkomen mogen alleen bouwstoffen worden toegepast die aan de kwaliteitseisen van artikel 29, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit voldoen. Uit de bij de bouwstof behorende milieuverklaring bodemkwaliteit moet blijken dat de bouwstoffen voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen.

De kwaliteitseisen zijn gebaseerd op normen voor de maximale toegestane emissie (uitloging van metalen en anorganische stoffen uit de bouwstof) aangevuld met normen voor de maximaal aanwezige concentratie aan verontreinigende stoffen (voor organische stoffen). De kwaliteitseisen zijn van toepassing op alle bouwstoffen in alle toepassingen.

Er is onderscheid gemaakt tussen vormgegeven bouwstoffen, zoals beton en bakstenen, en niet vormgegeven bouwstoffen, zoals assen en granulaten. Dit onderscheid is nodig omdat de wijze van uitloging bij deze typen bouwstoffen verschilt en daarom verschillend moet worden gemeten. De eisen zijn zo gesteld, dat geen locatiespecifieke beoordeling nodig is om rekening te kunnen houden met eventuele relevante verschillen in lokale bodemkwaliteit en de eigenschappen van bouwstoffen. Voor de onderbouwing van de kwaliteitseisen en de uitgangspunten die daarbij zijn gehanteerd, wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 29, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit.

De kwaliteitseisen gelden in de hele keten, dus ook voor het vervaardigen, invoeren, voor handen hebben, vervoeren of het aan een ander ter beschikking stellen (op grond van het Besluit bodemkwaliteit). Ook in dergelijke gevallen moeten de bouwstoffen bij die handelingen vergezeld gaan van een milieuverklaring bodemkwaliteit waaruit blijkt dat de bouwstoffen aan de gestelde kwaliteitseisen voldoen.

Degene die de bouwstoffen waarop de milieuverklaring betrekking heeft, toepast, zal in het algemeen afgaan op de bij de bouwstoffen behorende milieuverklaring. In geval van twijfel moet hij zelf nagaan of de bouwstoffen aan de (kwaliteits)eisen voldoen. Twijfel kan ontstaan bij organoleptische of visuele waarneming van verontreinigingen (zoals stank of olievlekken), bij bouwstoffen die in het verleden werden toegepast en waarvan bekend is dat ze vrijwel nooit aan de eisen voldeden en door beschikbare informatie over het vorige gebruik van de bouwstoffen.

Als de bouwstoffen die zijn toegepast, niet aan de kwaliteitseisen voldoen, is sprake van een overtreding van artikel 4.1264 en niet van het Besluit bodemkwaliteit. Het voorschrift dat bouwstoffen die worden toegepast, aan de gestelde kwaliteitseisen moeten voldoen, is immers gesteld in dit artikel. Voor de reden waarom voor de kwaliteitseisen verwezen wordt naar het Besluit bodemkwaliteit wordt verwezen naar paragraaf 11.2 van het algemeen deel van deze toelichting.

Artikel 4.1264 richt zich tot degene die bouwstoffen toepast en niet tot de leveranciers. Degene die de bouwstoffen toepast heeft het in zijn macht om de bouwstoffen ook te verwijderen. Hieronder wordt niet alleen verstaan degene die de bouwstoffen daadwerkelijk heeft aangebracht (de aannemer) maar ook de eigenaar van de functionele toepassing waarin de bouwstoffen zijn aangebracht. Het begrip toepassen omvat namelijk zowel het aanbrengen als het aangebracht houden. Als de eigenaar van het werk kosten moet maken die voortvloeien uit het leveren van bouwstoffen die niet voldoen aan de gestelde eisen kunnen deze kosten eventueel langs civielrechtelijke weg op de leverancier van de bouwstoffen worden verhaald, omdat de leverancier

bouwstoffen heeft geleverd die ondanks de bijbehorende milieuverklaring niet aan de daarvoor geldende kwaliteitseisen voldoen.

Over de kwaliteit van bouwstoffen kunnen in principe maatwerkvoorschriften en maatwerkregels worden gesteld. In de praktijk zal hiervoor geen reden zijn. Zie voor een toelichting hierop paragraaf 11.2 van het algemeen deel van de toelichting.

Paragraaf 4.124 Toepassen van grond en baggerspecie

Paragraaf 4.124 geeft regels voor de activiteit toepassen van grond en baggerspecie.
De voorschriften van paragraaf 4.124 richten zich tot degene die de grond of baggerspecie feitelijk toepast, degene die daartoe opdracht heeft gegeven en de eigenaar en de beheerder van de landbodem of het oppervlaktewaterlichaam waarop of waarin de grond of baggerspecie is toegepast. Wie bij overtreding van de bepalingen van dit besluit zal worden aangesproken, is sterk afhankelijk van de omstandigheden van het geval en de fase waarin de toepassing zich bevindt.

De bepalingen van paragraaf 4.124 richten zich ook tot 'particulieren', te weten: natuurlijke personen die de grond of baggerspecie anders dan in het kader van de uitoefening van hun beroep of bedrijf toepassen. Zij hoeven echter niet aan alle bepalingen van deze paragraaf te voldoen. Voor hen gelden verschillende uitzonderingen, die vooral tot doel hebben om de kosten en andere lasten die het toepassen van kleine hoeveelheden grond en baggerspecie anders zou meebrengen, te beperken. Vergelijkbare uitzonderingen gelden voor landbouwers die grond en baggerspecie binnen hun eigen bedrijf uit landbouwgronden ontgraven en daarop ook weer toepassen. In al deze gevallen moet bij het toepassen van grond of baggerspecie wel worden voldaan aan de inhoudelijke bepaling, zoals de artikelen 4.1269 (functionele toepassing), 4.1270 (functionele hoeveelheid) en 4.1272 (kwaliteitseisen).

Artikel 4.1265 (toepassingsbereik)

Dit artikel bepaalt de reikwijdte van paragraaf 4.124. Deze paragraaf stelt regels aan het toepassen van grond of baggerspecie op of in de landbodem of in een oppervlaktewaterlichaam.

Eerste lid

Het toepassen van grond en baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam omvat ook het toepassen van grond en baggerspecie op of in de bodem onder oppervlaktewater (waterbodem) of op of in de oeverbodem. In het algemeen zal grond of baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam op of in de waterbodem of oeverbodem worden toegepast. Het is bovendien mogelijk dat de baggerspecie in het oppervlaktewater wordt verspreid, bijvoorbeeld vanuit een schip. Ook deze vorm van toepassing valt onder de regels van paragraaf 4.124.
Het toepassen van grond en baggerspecie is alleen toegestaan als sprake is van het toepassen in bepaalde functionele toepassingen, die zijn gespecificeerd in artikel 4.1269, tweede lid.

Tweede lid

Het tweede lid regelt dat het bij het toepassen van grond of baggerspecie steeds om het toepassen van afzonderlijke partijen gaat. Door dit aan het begin van de paragraaf te regelen, zijn omslachtige bepalingen voorkomen. Onder het begrip 'partij' (baggerspecie, grond) wordt een identificeerbare hoeveelheid van vergelijkbare milieukwaliteit verstaan, die is bedoeld om als geheel te worden toegepast.

Omdat een partij voor het toepassen vergezeld moet gaan van een milieuverklaring die is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit, zijn de regels om te bepalen in welke gevallen sprake is van een partij opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit, die op grond van het Besluit bodemkwaliteit is vastgesteld.

Derde lid

In het derde lid is aangegeven wat onder de begrippen 'grond' en 'baggerspecie' moet worden verstaan bij de toepassing van paragraaf 4.124. De begrippen worden gebruikt in de betekenis die ze hebben in het Besluit bodemkwaliteit.

Baggerspecie wordt hierin omschreven als materiaal dat is vrijgekomen uit de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam en at bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouden en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter.
De definitie van baggerspecie heeft betrekking op het fijne bodemmateriaal (maximale korrelgrootte van 2 millimeter) alsmede op van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind (2–63 mm). Ook natuurlijke mengsels van fijn bodemmateriaal en schelpen en grind vallen onder het begrip baggerspecie. Het fijne bodemmateriaal bestaat doorgaans uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof. In uitzonderingsgevallen komt ook baggerspecie voor met vrijwel geen organische stof (bijvoorbeeld dekzanden) of vrijwel geen minerale delen (bijvoorbeeld mineraalarm veen). Schelpen en grind zijn in de definitie opgenomen omdat zij regelmatig in de bodem voorkomen, en toepassing ervan als bodem geen bezwaren uit milieuoogpunt kent. Uitsluiting van deze materialen zou het toepassen van baggerspecie nodeloos beperken. Natuurlijke bodemmaterialen groter dan 63 mm worden in de bodemkunde beschouwd als stenen en worden niet gerekend tot de grondmatrix.
Het begrip baggerspecie is nevengeschikt aan het begrip grond. Baggerspecie is dus niet opgevat als een categorie grond maar als een zelfstandige categorie. Baggerspecie is bodemmateriaal dat vrijkomt uit het oppervlaktewater of de voor dat water bestemde ruimte.

Hieraan kan worden toegevoegd dat de plaats waar het materiaal vrijkomt, bepaalt of er sprake is van baggerspecie. Baggerspecie wordt ontgraven uit de waterbodem of oeverbodem van een oppervlaktewaterlichaam. Tijdens de behandeling, bewerking of tijdelijke opslag van het materiaal is nog steeds sprake van baggerspecie. Pas nadat de baggerspecie op de landbodem is aangebracht, is niet langer sprake van baggerspecie. Het materiaal gaat dan deel uitmaken van de bodem omdat het vereiste van terugneembaarheid, anders dan bij het toepassen van bouwstoffen, niet geldt.

Onder grond wordt hier verstaan vast materiaal dat bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouding en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter en ten hoogste 20% bodemvreemd materiaal, niet zijnde baggerspecie.
De definitie van grond heeft betrekking op het fijne bodemmateriaal (maximale korrelgrootte van 2 millimeter) alsmede op van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind (2–63 mm). Ook natuurlijke mengsels van fijn bodemmateriaal en schelpen en grind vallen onder het begrip grond. Het fijne bodemmateriaal bestaat doorgaans uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof. In uitzonderingsgevallen komt ook grond voor met vrijwel geen organische stof (bijvoorbeeld dekzanden) of vrijwel geen minerale delen (bijvoorbeeld mineraalarm veen). Schelpen en grind zijn in de definitie opgenomen omdat zij regelmatig in de bodem voorkomen, en toepassing ervan als bodem geen bezwaren uit milieuoogpunt kent. Uitsluiting van deze materialen zou het toepassen van grond nodeloos beperken. Natuurlijke bodemmaterialen groter dan 63 mm worden in de bodemkunde beschouwd als stenen en worden niet gerekend tot de grondmatrix.

Artikel 4.1266 (melding) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Dit artikel regelt de eisen aan de melding voorafgaand aan de activiteit. De meldingsplicht moet worden onderscheiden van de verplichting die is opgenomen in artikel 4.1267 om bepaalde gegevens en bescheiden aan het bevoegd gezag toe te zenden.

Eerste lid

Volgens het eerste lid is het verboden grond of baggerspecie toe te passen zonder dit ten minste vijf werkdagen voor het begin van het toepassen te melden. Een melding is pas compleet als alle gegevens die worden gevraagd zijn versterkt. De meldplicht heeft niet tot doel om beoordeling van de activiteit vooraf door het bevoegd gezag mogelijk te maken. Als de melding is gedaan, mag de activiteit onder de gestelde voorwaarden plaatsvinden.[80] Het bevoegd gezag controleert het meldingsformulier en bij behorende rapporten en documenten. De controle wordt niet gevolgd door een formeel besluit (beschikking) in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Het bevoegd gezag gaat alleen na of de melding al dan niet voldoet aan de eisen van dit artikel. Het is het bevoegd gezag niet toegestaan andere eisen toe te voegen. Als de melding niet conform de vereisten is ingediend, kan het bevoegd gezag in het kader van de handhaving aan de initiatiefnemer meedelen aan welke eisen van het Besluit activiteiten leefomgeving niet is voldaan. Deze mededeling is geen besluit (beschikking) in de zin van artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht. Zie voor bepalingen over de bekendmaking van meldingen door het bevoegd gezag afdeling 10.5 van het Omgevingsbesluit.

Als het voornemen om grond of baggerspecie toe te passen niet is gemeld, is het toepassen niet toegestaan. Het achterwege laten van een melding heeft dus grote gevolgen. Dit is een verschil met de meldingsplicht die voorheen in het Besluit bodemkwaliteit was opgenomen, toen met het niet naleven van die meldingsplicht alleen een administratief voorschrift was overtreden. Dit had geen gevolgen voor het toepassen als zodanig, dat was toegestaan zolang aan de inhoudelijke voorschriften van het Besluit bodemkwaliteit werd voldaan. De reden van deze wijziging is dat de melding onmisbaar is voor het houden van (risico)gestuurd toezicht.

Met een termijn van vijf dagen is een evenwicht beoogd tussen enerzijds de wens van het bedrijfsleven om de melding zo kort mogelijk voordat de activiteit plaatsvindt te mogen indienen (omdat men de grond en baggerspecie na de verkrijging graag meteen wil toepassen of het moment van toepassing kan wijzigen) en de wens van het bevoegd gezag om enige tijd te hebben om de ingediende melding te controleren (onder andere met het oog op het (risicogestuurd) toezicht, in het bijzonder het fysieke toezicht op de locatie van toepassen).

Tweede lid

In het tweede lid is aangegeven welke informatie de melding bevat, naast de algemene informatie die een melding bevat op grond van afdeling 2.6 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Gelet op het toegenomen belang van de melding is kritisch gekeken welke informatie behoort tot de meldingsplicht van artikel 4.1266, en welke informatie behoort tot de informatieplicht van artikel 4.1267.

De melding bevat informatie die bepalend is of het toepassen van grond en baggerspecie in de voorgenomen vorm op de voorgenomen locatie als zodanig is toegestaan. Mocht het bevoegd gezag op grond van de melding hierover twijfels hebben, dan kan het deze twijfels met de initiatiefnemer bespreken, voordat het toepassen plaatsvindt. Het brengt veel onnodige moeite en kosten mee om een toepassing achteraf weer te verwijderen wanneer blijkt dat zij in de voorgenomen vorm op de voorgenomen locatie niet is toegestaan. De gegevens die de melding bevat, stelt het bevoegd gezag in staat om tijdig in te grijpen als het toepassen niet (op de beoogde locatie of in de beoogde vorm) is toegestaan. Specifieke informatie over de afzonderlijke partijen die worden toegepast, is minder cruciaal voor de beoordeling van de toelaatbaarheid van

[80] Stb. 2018, 293.

de beoogde toepassing als zodanig. Daarom geldt voor de afzonderlijke partijen alleen de informatieplicht op grond van artikel 4.1267.

Onder a
De functionele toepassingen die zijn toegestaan, zijn in artikel 4.1269 limitatief opgesomd. In de melding wordt aangegeven welke van de opgesomde functionele toepassing wordt gerealiseerd met een onderbouwing waarom de initiatiefnemer de toepassing als functioneel ziet. Veelal is het realiseren van een functionele toepassing het gevolg van een ruimtelijk besluit, zoals bijvoorbeeld bij de aanleg van een weg.

Onder b
Ook de dimensionering moet worden gemeld. Hieruit kan worden opgemaakt of er inderdaad sprake is van een functionele toepassing en niet meer grond of baggerspecie wordt toepast dan noodzakelijk is voor het realiseren van de functionele toepassing (artikel 4.1270 functionele hoeveelheid).

Onder c
De hoeveelheid grond of baggerspecie die zal worden toegepast stelt het bevoegd gezag in staat om zich een oordeel te vormen of inderdaad sprake is van een functionele toepassing en in het bijzonder of daarbij wordt voldaan aan artikel 4.1270 (functionele hoeveelheid). Het gaat om de hoeveelheid grond of baggerspecie die in totaal in het kader van de beoogde functionele toepassing zal worden toegepast. Het toepassen kan eventueel in fasen plaatsvinden, maar de melding bevat de hoeveelheid van al deze fasen samen.

Onder d
De verwachte datum van het begin van het toepassen is belangrijk om zicht te hebben op de termijn van uitvoering en de toezichtmomenten te kunnen bepalen. Het stelt het bevoegd gezag in staat op de locatie te kijken of daadwerkelijk de functionele toepassing en de omvang zoals gemeld wordt gerealiseerd.

Onder e en f
Dit meldingsvereiste vult artikel 2.16 van het Besluit activiteiten leefomgeving aan, waarin is bepaald dat in de melding van de activiteit het adres van de voorgenomen activiteit moet worden vermeld. Locaties waar grond en baggerspecie worden toegepast, bevinden zich vaak in het buitengebied en hebben niet altijd een adres. Daarom moeten bij de melding de gegevens over de coördinaten van hetzij de ontvangende landbodem hetzij het ontvangende oppervlaktewaterlichaam worden verstrekt. Mocht van de ontvangende landbodem het adres vermeld zijn, dan kunnen de coördinaten achterwege worden gelaten.
De informatie over de locatie waar de grond of baggerspecie zal worden toegepast stelt het bevoegd gezag in staat zich een beeld vormen of de voorgenomen toepassing van grond of baggerspecie op de beoogde locatie is toegestaan. Dit is bijvoorbeeld niet het geval als de activiteit waarbij de grond of de baggerspecie wordt toegepast niet in overeenstemming is met de functie die de locatie in het omgevingsplan is toegewezen.

Onder g
Als de initiatiefnemer ervoor kiest om bij grootschalig toepassen van grond of baggerspecie gebruik te maken van artikel 4.1274, moet worden vermeld dat het toepassen zal plaatsvinden in overeenstemming met artikel 4.1274. Het is van belang dat voordat met het toepassen van grond of baggerspecie wordt aangevangen, duidelijk wordt gemaakt onder welke regime dit zal gebeuren en dus welke regels gelden.

Onder h en i
Tot slot moet uit een melding blijken of sprake is van een bijzondere categorie van toepassen van grond of baggerspecie als bedoeld in artikel 4.1276 (toepassen van grond en baggerspecie in een

diepe plas) of 4.1278 (verspreiden van baggerspecie). Voor het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas en het verspreiden gelden namelijk afwijkende regels.

Derde lid

Als het toepassen op een andere manier wordt gedaan dan in de melding is aangegeven moet dit in een melding tenminste vijf werkdagen voorafgaand aan die wijziging worden gemeld. In het vijfde lid is voor enkele situaties een meldtermijn van vier weken ingesteld, die termijn geldt eveneens voor de het op een andere manier toepassen dan in de melding is aangegeven. De keuze om grootschalig toe te passen kan niet meer worden gewijzigd. Dit is gedaan omdat er andere eisen gelden voor grootschalig toepassen dan voor niet-grootschalig toepassen.

Vierde lid

Om de administratieve lasten te beperken in situaties waarin het toepassen alleen geringe risico's voor het milieu meebrengt zijn enkele uitzonderingen op de meldplicht gemaakt. Deze uitzonderingen waren ook al opgenomen in het Besluit bodemkwaliteit. Dit betekent niet dat voor het toepassen van grond of baggerspecie in de uitgezonderde gevallen geen inhoudelijke regels gelden, maar alleen dat het toepassen niet vooraf hoeft te worden gemeld. Evenmin betekent dit dat er geen toezicht mogelijk is of gehouden zal worden op de naleving van die regels als hiertoe aanleiding bestaat.

Onder a
Er hoeft niet te worden gemeld als grond of baggerspecie wordt toegepast door particulieren, dat wil zeggen natuurlijke personen die dit niet doen in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf. Het gaat vaak om het toepassen van geringe hoeveelheden grond of baggerspecie, veelal in tuinen. Naar aanleiding van recente ontwikkelingen[81] is de afbakening verder verduidelijkt door de invoering van een maximum hoeveelheid toe te passen grond of baggerspecie van ten hoogste 25 kubieke meter. Als meer grond of baggerspecie wordt toegepast, is er in de regel geen sprake van toepassen door een natuurlijk persoon, anders dan in de uitoefening van zijn beroep of bedrijf.

Onder b
De meldingsplicht geldt niet voor bedrijven voor het telen van gewassen in de openlucht als bedoeld in paragraaf 3.6.3, voor zover zij grond toepassen op landbouwgronden binnen hun bedrijf, die is ontgraven uit landbouwgronden binnen hun bedrijf. Een goede bedrijfsvoering vergt dat bij deze bedrijven veelvuldig grondbewerking en grondverzet plaatsvinden. Een meldplicht voor deze activiteiten zou ook onevenredig hoge administratieve lasten meebrengen, terwijl de risico's voor de ontvangende bodem beperkt zijn. De formulering van de uitzondering bevat enkele wijzigingen ten opzichte van het voormalige artikel 42 van het Besluit bodemkwaliteit. Zo wordt niet meer de eis gesteld dat de grond wordt toegepast op landbouwgronden waarop vergelijkbare gewassen worden geteeld als op de landbouwgronden waaruit de grond of baggerspecie is ontgraven. Deze bepaling gaf in de praktijk aanleiding tot discussie omdat niet duidelijk was wat onder 'vergelijkbare gewassen' werd verstaan. Het gaat in het vierde lid, onder b, om 'landbouwgronden'. De uitzondering op de meldingsplicht geldt niet voor andere terreinen binnen het bedrijf, zoals het erf rondom bedrijfsgebouwen. Op dergelijke terreinen worden vaak bedrijfsactiviteiten verricht die wel tot verontreiniging kunnen leiden.

Onder c en d
Er hoeft geen melding te worden gedaan als in totaal ten hoogste 50 kubieke meter grond of baggerspecie van de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur' of baggerspecie van de kwaliteitsklasse 'algemeen toepasbaar' wordt toegepast. Er bestaat bij een dergelijke hoeveelheid in beginsel geen risico voor de ontvangende bodem. Wel moet op grond van artikel 4.1268, tweede lid een milieuverklaring beschikbaar zijn waaruit de kwaliteit van de grond of baggerspecie blijkt. Op grond

[81] Raad van State 7 maart 2018, ECLI:NL:RVS:2018-784.

van internationale verplichtingen in het kader van het London Protocol is het niet toegestaan deze uitzondering op de meldingsplicht ook te maken voor activiteiten in de territoriale zee of in de exclusieve economische zone.

Onder e
Een melding is ook niet vereist, als het voornemen bestaat om baggerspecie toe te passen in een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid, onder a. Het betreft de verspreiding, met inbegrip van verspreiding in een weilanddepot, van baggerspecie die in een oppervlaktewaterlichaam dat behoort tot de regionale wateren, is terechtgekomen door afspoeling en afkalving van materiaal van gronden die liggen aan of in het oppervlaktewaterlichaam. De verspreiding dient voor het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van die gronden of de verspreiding vindt plaats op landbouwgronden tot ten hoogste 10 kilometer afstand van de plaats van vrijkomen. Waterschappen zijn verantwoordelijk voor dit onderhoud van watergangen en overleggen jaarlijks hun onderhoudsplannen aan de gemeente, ook omdat verspreiding vaak op gemeentelijke percelen plaatsvindt. De gemeente is bekend met het tijdstip waarop de activiteit gaat plaatsvinden. Wel moet ook in dit geval een milieuverklaring beschikbaar zijn waaruit blijkt dat sprake is van voor verspreiden geschikte baggerspecie. Dit is geregeld in artikel 4.1268, tweede lid.

Onder f
Een melding is niet vereist als de activiteit als voor de activiteit een vergunning is verplicht op grond van hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving. De gegevens die een melding volgens artikel 4.1266, tweede lid, bevat, maken in dat geval onderdeel uit van de vergunningaanvraag.

Onder g
Een melding is eveneens niet vereist als al eerder een melding is gedaan voor de functionele toepassing waarin de grond of baggerspecie wordt toegepast. Er hoeft niet iedere keer opnieuw te worden gemeld als op dezelfde locatie in het kader van dezelfde functionele toepassing nieuwe partijen grond en baggerspecie worden toegepast. Er kan dan worden volstaan met specifieke informatie die op die partijen betrekking heeft (informatieplicht van artikel 4.1267).

Vijfde lid

Voor het toepassen van grond of baggerspecie die in overeenstemming met BRL SIKB 7500 is bewerkt in een grondreinigingsinstallatie geldt geen meldingstermijn van vijf dagen, maar van vier weken (onder a). Bij toezichthouders bestaat de behoefte om enerzijds specifiek toezicht te houden op de kwaliteit van gereinigde grond die wordt toegepast en anderzijds om te kunnen toetsen of de specifieke eigenschappen van gereinigde grond, haar geschikt maken voor toepassing op de beoogde locatie van toepassing. Zo heeft bijvoorbeeld thermisch gereinigde grond in een aantal gevallen eigenschappen die toepassing met name in of nabij oppervlaktewater belemmeren. Sommige stoffen, met name zware metalen en sulfaat, kunnen in hogere concentraties voorkomen en de zuurgraad van thermisch gereinigde grond kan te laag zijn, waardoor de grond ongeschikt is voor toepassing. Ook zijn in thermisch gereinigde grond stoffen aangetroffen, die normaal niet in relevante contracties in grond voorkomen en waarvoor in het Besluit bodemkwaliteit nog geen kwaliteitseisen zijn opgenomen. Sulfaat is daarvan een voorbeeld. Ten slotte zijn nieuwe stoffen, zoals GenX en PFOA, aangetroffen, waarvan de herkomst onduidelijk is, en waarvoor (nog) geen kwaliteitseisen zijn geformuleerd. Het voorzorgbeginsel heeft voor de initiatiefnemer die thermisch gereinigde grond of baggerspecie toepast, specifieke betekenis bij de zorg voor de fysieke leefomgeving die hij moet betrachten op grond van de zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Door in afwijking van de informatieplicht voor grond en baggerspecie voor de eerste toepassing van gereinigde grond geen termijn van vijf werkdagen maar vier weken in te stellen, wordt het bevoegd gezag in staat gesteld om voor gereinigde grond en baggerspecie te onderzoeken of

toepassen van gereinigde grond op de locatie van toepassing mogelijk is en of eventuele aanvullende maatwerkvoorschriften nodig zijn ter bescherming van bodem en oppervlaktewater. Voor volgende partijen gereinigde grond die worden toegepast geldt de normale termijn van 5 werkdagen, maar moet wel specifiek per toe te passen partij onder de aandacht van het bevoegd gezag worden gebracht dat het om gereinigde grond of baggerspecie gaat.

Ook bij het grootschalig toepassen van grond of baggerspecie geldt een termijn van vier weken (onder b). Gezien de grote hoeveelheden grond of baggerspecie die hierbij worden toegepast, wordt het bevoegd gezag ruim de tijd gegeven om de melding te kunnen beoordelen.

Artikel 4.1267 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Deze bepaling bevat een informatieverplichting per toe te passen partij. Deze moet worden onderscheiden van de meldingsplicht, die geldt voor de toepassing als geheel (zie toelichting op artikel 4.1266).

Eerste lid

De informatie moet ten minste vijf dagen voor het begin van de activiteit (lees: per toe te passen partij) worden verstrekt. Met een termijn van vijf dagen is een evenwicht beoogd tussen enerzijds de wens van het bedrijfsleven om de melding zo kort mogelijk voordat de activiteit plaatsvindt te mogen indienen (omdat men de grond en baggerspecie na de verkrijging graag meteen wil toepassen of het moment van toepassing kan wijzigen) en de wens van het bevoegd gezag om enige tijd te hebben om de ingediende informatie te beoordelen (onder andere met het oog op een beter (risicogestuurd) toezicht, in het bijzonder het fysieke toezicht op de locatie van toepassen).

Als uit de informatie die op grond van dit artikel is verstrekt, blijkt dat het toepassen in strijd is met bepaalde verplichtingen, dan kan de strijdigheid vaak nog worden opgeheven zonder dat de functionele toepassing als geheel in gevaar komt. Dit is bijvoorbeeld het geval als de grond of baggerspecie niet voldoet aan de toepasselijke kwaliteitseisen. In dat geval kunnen andere partijen grond of baggerspecie worden toegepast in plaats van de partijen die niet voldoen. Deze informatie hoeft niet in de melding te worden opgenomen, omdat het de bedoeling is dat in beginsel met een eenmalige melding voor een functionele toepassing kan worden volstaan en op dat moment nog niet voor alle partijen grond en baggerspecie die zullen worden toegepast, een milieuverklaring kan worden verstrekt. De verstrekking van een milieuverklaring voor elke partij grond of baggerspecie die wordt toegepast, is daarom opgenomen in de (telkens terugkerende) informatieverplichting op grond van dit artikel.

Onder a en b
Informatie over de verwachte data waarop het toepassen zal beginnen en eindigen is van belang voor het houden van fysiek toezicht. Het bevoegd gezag kan langsgaan op de locatie waar de toepassing plaatsvindt. In deze bepaling is duidelijk gemaakt dat het verstrekken van de verwachte einddatum (van voltooiing dan wel beëindiging) ziet op de functionele toepassing als geheel. Het is niet de bedoeling dat de informatie onder a en b voor iedere afzonderlijk wordt verstrekt. Dit volgt ook uit het vijf lid, waarin is geregeld dat bepaalde gegevens en bescheiden niet onnodig meerdere keren moeten worden verstrekt.

Onder c
Een milieuverklaring bodemkwaliteit, afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit, geeft informatie over de kwaliteit van elke partij. Hierin wordt bijvoorbeeld aangegeven in welke kwaliteitsklasse de grond of baggerspecie is ingedeeld. De wijze waarop een milieuverklaring moet worden afgegeven en het daarvoor benodigde onderzoek, is niet in het Besluit activiteiten leefomgeving opgenomen, maar blijft geregeld in het Besluit bodemkwaliteit. De reden hiervan is dat de initiatiefnemer doorgaans niet degene is die het onderzoek doet en op grond daarvan een milieuverklaring afgeeft. Deze personen en bedrijven die milieuverklaringen afgeven, passen geen

grond of baggerspecie toe en verrichten ook geen andere activiteiten die van invloed zijn op de fysieke leefomgeving. Zij zijn daarom geen normaddressaten van het Besluit activiteiten leefomgeving, maar van het Besluit bodemkwaliteit, dat is gebaseerd op hoofdstuk 11a van de Wet milieubeheer. De regels van dit hoofdstuk hebben tot doel om de deskundigheid en betrouwbaarheid van de personen en instellingen die bepaalde gevoelige werkzaamheden verrichten, te waarborgen. Zie ook paragraaf 11.2 van het algemeen deel van de toelichting bij dit Aanvullingsbesluit.

Onder d
Informatie over de herkomst van elke partij grond of baggerspecie geeft zicht op de 'grondstromen' en is nodig met het oog op de ketenhandhaving. Dit houdt in dat duidelijk moet zijn waar de grond of baggerspecie wordt ontgraven en waar deze naartoe gaat. Verder is deze informatie nodig om te kunnen beoordelen of voor de milieuverklaring toereikend onderzoek heeft plaatsgevonden. Als grond bijvoorbeeld uit een boomgaard afkomstig is, moet in het onderzoek worden nagegaan of in de grond bestrijdingsmiddelen voorkomen waarvan in de boomgaard gebruik is gemaakt.

Onder e
Uit een milieuverklaring die voor de partij is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit krijgt het bevoegd gezag informatie over de kwaliteit van elke partij grond of baggerspecie. De wijze waarop een milieuverklaring moet worden afgegeven en het benodigde onderzoek dat daarvoor moet worden verricht blijft geregeld in het Besluit bodemkwaliteit.

Onder f
Voor de meeste toepassingen van grond en baggerspecie is het noodzakelijk om voor het bepalen van de kwaliteitseisen aan die grond of baggerspecie worden gesteld, ook de kwaliteit van de ontvangende bodem te kennen. Bij de informatieplicht wordt daarom ook gevraagd om een milieuverklaring bodemkwaliteit van de ontvangende bodem. In het tweede tot en met vijfde lid wordt voor die gevallen waarin het niet noodzakelijk is om de ontvangende bodemkwaliteit te kennen of waarvoor een milieuverklaring bodemkwaliteit van de ontvangende bodem al eerder is verstrekt, vrijstelling gegeven van de plicht om de milieuverklaring bodemkwaliteit van de ontvangende bodem (nogmaals) te verstrekken.

Onder g
Als de kwaliteitseis die voor de toegepaste grond of baggerspecie geldt aan de kwaliteit van de aangrenzende landbodem is gerelateerd, moet informatie worden verstrekt over de kwaliteitsklasse van de aangrenzende landbodem. Dit is het geval bij toepassen van grond en baggerspecie in een afdeklaag op een grootschalige toepassing als bedoeld in artikel 4.1274, derde lid, en bij toepassen in een diepe plas waarbij de plas tot landbodem wordt ontwikkeld als bedoeld in artikel 4.1276, derde lid.

Onder h
Als bij het toepassen van baggerspecie uit brak of zout water in een zoet oppervlaktewaterlichaam kan terechtkomen, moet ook informatie worden verstrekt over de hoeveelheid water die wordt meegevoerd met de baggerspecie en het zoutgehalte van het water, uitgedrukt in milligram per liter. Wanneer in een zoet oppervlaktewaterlichaam baggerspecie wordt toegepast dat met behulp van water via transportleidingen vanuit zee wordt aangevoerd, kan dit het ecosysteem negatief beïnvloeden.
Het gaat niet alleen om het toepassen van baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam, maar ook om het toepassen van baggerspecie op de landbodem. In het laatste geval kan ook brak of zout water in oppervlaktewaterlichamen terechtkomen, door water dat uit de baggerspecie loopt en nalevering door uitspoeling na neerslag.
De informatieplicht is beperkt tot het zoutgehalte van (transport)water dat met de baggerspecie in het oppervlaktewater kan terechtkomen. De baggerspecie (zand) zelf kan ook zouthoudend zijn. Voor de leveranciers daarvan geldt op grond van het Besluit bodemkwaliteit een normdocument dat al voorschrijft dat het zand geen hoger gehalte dan 200 mg/kg mag bevatten.

Tweede lid

Om de administratieve lasten te beperken in situaties waarin het toepassen alleen geringe risico's voor het milieu meebrengt zijn enkele uitzonderingen op de informatieplicht voor het begin van de activiteit gemaakt. Deze uitzonderingen op de informatieverplichting zijn vergelijkbaar met de uitzonderingen op de meldingsplicht van artikel 4.1266.

Onder a
Er hoeft geen informatie voor het begin van de activiteit te worden verstrekt als grond of baggerspecie wordt toegepast door particulieren, dat wil zeggen natuurlijke personen die dit niet doen in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf. Het gaat vaak om het toepassen van geringe hoeveelheden grond of baggerspecie, veelal in tuinen. Naar aanleiding van recente ontwikkelingen[82] is de afbakening verder verduidelijkt door de invoering van een maximum hoeveelheid toe te passen grond of baggerspecie van ten hoogste 25 kubieke meter. Als meer grond of baggerspecie wordt toegepast, is er in de regel geen sprake van toepassen door een natuurlijk persoon, anders dan in de uitoefening van zijn beroep of bedrijf.

Onder b
De informatieplicht geldt niet voor bedrijven die gewassen in de openlucht telen, als bedoeld in paragraaf 3.6.3, voor zover zij grond of baggerspecie die is ontgraven uit landbouwgronden binnen hun bedrijf, vervolgens weer op die landbouwgronden toepassen. Een goede bedrijfsvoering vergt dat bij deze bedrijven veelvuldig grondbewerking en grondverzet plaatsvinden. Een meldplicht voor deze activiteiten zou ook onevenredig hoge administratieve lasten meebrengen, terwijl de risico's beperkt zijn.

De formulering van de uitzondering bevat enkele wijzigingen ten opzichte van het voormalige artikel 42 van het Besluit bodemkwaliteit. Zo wordt niet meer de eis gesteld dat de grond wordt toegepast op landbouwgronden waarop vergelijkbare gewassen worden geteeld als op de landbouwgronden waaruit de grond of baggerspecie is ontgraven. Deze bepaling gaf in de praktijk aanleiding tot discussie omdat niet duidelijk was wat onder 'vergelijkbare gewassen' werd verstaan. Het gaat in het tweede lid, onder b, om 'landbouwgronden'. De uitzondering op de informatieplicht geldt niet voor andere terreinen binnen het bedrijf, zoals het erf rondom bedrijfsgebouwen. Op dergelijke terreinen worden vaak bedrijfsactiviteiten verricht die wel tot verontreiniging kunnen leiden.

Onder c
De informatieplicht uit het eerste lid is niet van toepassing als in het kader van de gehele functionele toepassing uitsluitend grond wordt toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur'. Als naast grond van de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur' in het kader van de gehele functionele toepassing ook grond van een andere kwaliteitsklasse wordt toegepast, geldt de informatieplicht van het eerste lid ook voor grond met de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur'.

Onder d
De informatieplicht uit het eerste lid is niet van toepassing als alleen in het kader van de gehele functionele toepassing uitsluitend baggerspecie wordt toegepast van een kwaliteit die volgens een milieuverklaring bodemkwaliteit voldoet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse 'algemeen toepasbaar'. Als naast baggerspecie van de kwaliteitsklasse 'algemeen toepasbaar' in het kader van de gehele toepassing ook baggerspecie van een andere kwaliteitsklasse wordt toegepast, geldt de informatieplicht van het eerste lid ook voor de baggerspecie met de kwaliteitsklasse 'algemeen toepasbaar'.

[82] Raad van State 7 maart 2018, ECLI:NL:RVS:2018-784.

Op grond van internationale verplichtingen in het kader van het London Protocol is het niet toegestaan deze uitzondering op de informatieplicht ook te maken voor activiteiten in de territoriale zee of in de exclusieve economische zone.

Onder e
De informatieplicht is ook niet van toepassing, als het voornemen bestaat om baggerspecie toe te passen in een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid, onder a. Het gaat daarbij om het gelijkmatig toepassen (verspreiden) op de landbodem van baggerspecie die is vrijgekomen uit een watergang. Deze toepassing moet plaatsvindt op ten hoogste 10 km afstand van de plaats van vrijkomen en het toepassen moet tot doel hebben de bodemgesteldheid van landbouwgronden of natuurgronden te herstellen of verbeteren. Waterschappen zijn verantwoordelijk voor dit onderhoud van watergangen en overleggen jaarlijks hun onderhoudsplannen aan de gemeente, ook omdat verspreiding vaak ook op gemeentelijke percelen plaatsvindt. De gemeente is bekend met het tijdstip waarop de activiteit gaat plaatsvinden. Wel moet ook in dit geval een milieuverklaring beschikbaar zijn waaruit blijkt dat sprake is van voor verspreiden geschikte baggerspecie. Dit is geregeld in artikel 4.1268, tweede lid.

Derde lid

Dit lid regelt een uitzondering op de in het eerste lid genoemde informatieverplichtingen. Het betreft baggerspecie afkomstig uit de territoriale zee, wanneer uit een vooronderzoek NEN 5757 aangenomen kan worden dat de zeebodem waaruit de baggerspecie afkomstig is, niet is verontreinigd. De milieuverklaring bodemkwaliteit voor de baggerspecie, de kwaliteit van de baggerspecie en een milieuverklaring bodemkwaliteit waarin de kwaliteitsklasse van de ontvangende bodem is vermeld hoeven niet te worden verstrekt.

Vierde lid

De uitzonderingen die in het vierde lid zijn opgenomen betreft gevallen waarin geen milieuverklaring over ontvangende bodem of de aangrenzende landbodem hoeft te worden verstrekt. Het gaat om het toepassen van grond of baggerspecie in opvullingen van een diepe plas als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i of voor het verspreiden of toepassen van baggerspecie in een functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid.

Een milieuverklaring over de ontvangende bodem of de aangrenzende landbodem hoeft ook niet te worden verstrekt bij grootschalige toepassingen bedoeld in artikel 4.1274, eerste lid. Bij dergelijke activiteiten is de kwaliteit van de ontvangende bodem namelijk niet van belang voor de toelaatbaarheid van het toepassen van grond of baggerspecie. Alleen de kwaliteit van de grond of baggerspecie zelf is bepalend.

Vijfde lid

Wanneer informatie over de verwachte datum waarop de functionele toepassing zal zijn voltooid of beëindigd, de herkomst van de grond of baggerspecie, de kwaliteit van de grond of baggerspecie of de kwaliteitsklasse waarin de van de ontvangende landbodem of waterbodem is vermeld al eerder is verstrekt, dan hoeven deze gegevens niet nogmaals vijf werkdagen voor het begin van de activiteit aan het bevoegd gezag te worden verstrekt.

Zesde lid

Dit lid geeft aan in welke gevallen een termijn van vier weken geldt in plaats van vijf werkdagen.

Onder a
Voor het toepassen van grond of baggerspecie die in overeenstemming met BRL SIKB 7500 is bewerkt in een grondreinigingsinstallatie geldt geen termijn van vijf dagen, maar van vier weken.

Bij toezichthouders bestaat de behoefte om enerzijds specifiek toezicht te houden op de kwaliteit van gereinigde grond die wordt toegepast en anderzijds om te kunnen toetsen of de specifieke eigenschappen van gereinigde grond, haar geschikt maken voor toepassing op de beoogde locatie van toepassing. Zo heeft bijvoorbeeld thermisch gereinigde grond in een aantal gevallen eigenschappen die toepassing in of nabij oppervlaktewater belemmeren. Door in afwijking van de informatieplicht voor grond en baggerspecie voor de eerste toepassing van gereinigde grond geen termijn van vijf werkdagen maar vier weken in te stellen, wordt het bevoegd gezag in staat gesteld om voor gereinigde grond en baggerspecie te onderzoeken of toepassen van gereinigde grond op de locatie van toepassing mogelijk is en of eventuele aanvullende maatwerkvoorschriften nodig zijn ter bescherming van bodem en oppervlaktewater. Voor navolgende partijen gereinigde grond die worden toegepast geldt de normale termijn van vijf werkdagen, maar moet wel specifiek per toe te passen partij onder de aandacht van het bevoegd gezag worden gebracht dat het om gereinigde grond of baggerspecie gaat.

Onder b en c
Voor het toepassen van grond (onder b) in een diepe plas en baggerspecie die niet afkomstig is uit hetzelfde oppervlaktewaterlichaam waarin de diepe plas ligt (onder c) geldt geen termijn van vijf werkdagen maar van vier weken. Dit is nodig omdat het bevoegd gezag meer tijd nodig heeft dan bij gebiedseigen baggerspecie om te kunnen beoordelen of de kwaliteit van de gebiedsvreemde grond of baggerspecie kan leiden tot ongewenste effecten op de kwaliteit van het grondwater en oppervlaktewater.

Zevende lid

Dit lid bevat een extra informatieplicht als sprake is van grond of baggerspecie die volgens BRL SIKB 7500 is bewerkt in een grondreinigingsinstallatie. Bij de gegevens en bescheiden die worden verstrekt volgens artikel 4.1267, eerste lid, wordt aangegeven met welke reinigingsmethode de grond of baggerspecie gereinigd is, tenzij deze informatie in de milieuverklaring bodemkwaliteit is vermeld.

Artikel 4.1268 (gegevens en bescheiden: tijdens en na afloop van de activiteit)

Dit artikel regelt dat bepaalde gegevens en bescheiden aanwezig moeten zijn tijdens en na afloop van het verrichten van de activiteit. Dit is bedoeld om ervoor te zorgen dat deze gegevens bij toezicht en handhaving op de locatie van toepassen beschikbaar zijn.

Eerste lid

Met het oog op het toezicht en de handhaving is het wenselijk dat de informatie die op grond van artikel 4.1266 en artikel 4.1267 vooraf aan het bevoegd gezag moet worden verstrekt, beschikbaar is tijdens het toepassen van grond en baggerspecie. Daarom is in het eerste lid een bepaling op genomen die daartoe verplicht.

Tweede lid

Als op grond van artikel 4.1267, tweede lid, onder c, d of e geen informatie hoeft te worden verstrekt, moet voor de grond of baggerspecie die wordt toegepast, wel een milieuverklaring bodemkwaliteit aanwezig zijn.

Derde lid

Met het oog op het toezicht en de handhaving moet de milieuverklaring bodemkwaliteit ten minste vijf jaar na het toepassen van een partij grond of baggerspecie worden bewaard. De kwaliteit van de grond en baggerspecie die is toegepast, is achteraf niet altijd meer goed vast te stellen. Anders

dan voor het toepassen van bouwstoffen geldt voor het toepassen van grond en baggerspecie niet de eis van terugneembaarheid. Grond en baggerspecie gaan onderdeel van de bodem uitmaken.

Artikel 4.1269 (milieu: functionele toepassing)

Eerste lid

Dit artikel regelt dat grond en baggerspecie alleen mogen worden toegepast in een in het tweede lid aangewezen werk of in een in het derde lid opgesomde functionele toepassing.

Onder a en b
Het toepassen van grond en baggerspecie betreft niet alleen de aanleg van de functionele toepassing maar ook de instandhouding, het herstel, de verandering en de uitbreiding daarvan. Het opnemen van deze termen is bedoeld als een verduidelijking ten opzichte van de voormalige regels uit het Besluit bodemkwaliteit, waarmee geen inhoudelijke wijziging is beoogd.

Het is niet altijd de bedoeling om de aangebrachte grond of baggerspecie in de functionele toepassing aangebracht te houden. Zo zal baggerspecie die in oppervlaktewater is verspreid (functionele toepassing als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid, onder a), in het algemeen niet op de locatie van de toepassing blijven liggen. Paragraaf 4.124 verplicht niet om grond of baggerspecie na het aanbrengen ook aangebracht te houden. Wel geldt paragraaf 4.124 ook na het aanbrengen, zo lang er sprake is van functionele toepassing en de grond of baggerspecie daarin blijft aangebracht. Als niet langer van een functionele toepassing sprake is, hoeft de grond of baggerspecie, anders dan bij bouwstoffen het geval is, niet te worden verwijderd. De grond of baggerspecie gaat na de toepassing namelijk deel uitmaken van de bodem. Bij de vaststelling van de kwaliteitseisen waaraan grond en baggerspecie bij het toepassen moet voldoen, is daarmee rekening gehouden.

Om te voorkomen dat er discussie ontstaat over de vraag of grond en baggerspecie in een werk of een functionele toepassing zijn toegepast, bevat het tweede lid een limitatief aantal werken en het derde lid een limitatieve opsomming van toepassingen die als functioneel worden aangemerkt. Een functionele toepassing kan een zichtbaar resultaat zijn, zoals een geluidswal. Dit hoeft echter niet altijd het geval te zijn, omdat voor het toepassen van grond of baggerspecie niet de eis van terugneembaarheid geldt. Als sprake is van een toepassing die niet in het tweede of derde lid is genoemd, is er doorgaans sprake van het storten of verwijderen van afvalstoffen en kan niet worden gesproken van een nuttige toepassing in de zin van de Wet milieubeheer. Het toepassen is dan in beginsel niet toegestaan.

Sommige categorieën van activiteiten vertonen overlap en zouden kunnen worden samengevoegd in een algemene categorie-omschrijving. Toch zijn zij als afzonderlijke categorieën onderscheiden, omdat voor specifieke categorieën in paragraaf 4.124 soms specifieke bepalingen gelden. Een algemene categorie-omschrijving bemoeilijkt dit.

Tweede lid

Onder a
Deze functionele toepassing betreft het toepassen van grond en baggerspecie in wegen of spoorwegen, bouwwerken en dijken. In deze opsomming zijn dijken ter verduidelijking specifiek benoemd. Uit de omschrijving van het begrip weg[83] in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving volgt dat onder wegen ook de grondlichamen vallen waarop wegen zijn aangelegd. Voor geluidswallen is uitdrukkelijk vermeld dat zij ook tot de weg of spoorweg behoren.

Onder b

[83] Weg: weg met inbegrip van de daarin gelegen kunstwerken en wat verder naar zijn aard daartoe behoort.

Als gevolg van inklinking treedt vooral in het veenweidegebied bodemdaling op. Om in die gebieden bedrijventerreinen of woningbouwlocaties te kunnen verwezenlijken is het door een hoge grondwaterstand vaak noodzakelijk om eerst de bodem op te hogen. Het opnemen van het ophogen van tuinen en recreatieterreinen als functionele toepassing is een verduidelijking van de bestaande praktijk. Onder recreatieterreinen vallen bijvoorbeeld golf- en crossbanen.
De omschrijving onder b omvat niet het na ophoging toepassen van grond of baggerspecie in het kader van de (her)inrichting van het terrein; dit valt onder c.

Onder c
Ophoging van de landbodem kan noodzakelijk zijn voor het herstel of verbetering van de bodemgesteldheid van een terrein of om de landbouwkundige, de natuurwaarde of de recreatieve waarde van een terrein te bevorderen.
In natuurgebieden kan grondverzet nodig zijn, met het oog op natuurontwikkeling, bijvoorbeeld om variëteit in biotopen te krijgen. Niet iedere ophoging van natuurgronden is een functionele toepassing. Dit is alleen het geval als hierdoor de natuurwaarde wordt verhoogd.
Onder de omschrijving van deze functionele toepassing valt ook het aanvullen van een gat dat is ontstaan als gevolg van het saneren van de bodem, de sloop van een kelder of de aanleg van een ondergrondse parkeergarage.

Onder d
Saneringslocaties en stortplaatsen worden doorgaans afgedekt met een afdeklaag, zoals een leeflaag of bovenafdichting. Een afdeklaag omvat niet de onderliggende egalisatie- of steunlaag. Deze laag wordt als onderdeel van het stortlichaam gezien. Hierop zijn de voorschriften van paragraaf 4.124 niet van toepassing, maar gelden de regels voor het storten van afvalstoffen.

Ook op grootschalige toepassingen en bij het toepassen in diepe plassen moet een afdeklaag worden aangebracht. Deze afdeklaag is geen onderdeel van de grootschalige toepassing en valt onder de algemene regels voor het toepassen van grond en baggerspecie.

Onder e
Om het mogelijk te maken dat voormalige winplaatsen van delfstoffen na beëindiging van de winning een nieuwe functie kunnen gaan vervullen, is het vaak nodig dat zij met het oog op de veiligheid en herinrichting worden gestabiliseerd en aangevuld. Het stabiliseren is bedoeld om de veiligheid te waarborgen.

Onder f
Ophogingen, verondiepingen en dempingen in oppervlaktewaterlichamen houden verband met de water(bodem)opgave. Het gaat hierbij om het klimaatbestendig maken van oppervlaktewaterlichamen ter bescherming tegen overstromingen en wateroverlast, het bevorderen van natuurwaarden en recreatieve waarden, waaronder het verwezenlijken van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden, en het in stand houden van de afvoer- en scheepvaartfunctie van watersystemen. Ten opzichte van voormalige artikel 35 van het Besluit bodemkwaliteit zijn recreatieve waarden toegevoegd. In het Besluit bodemkwaliteit omvatte deze categorie ook ‘de toepassing van grond of baggerspecie in ophogingen in waterbouwkundige constructies’. Deze activiteit valt nu onder categorie a.

Onder g
Suppleties van de kustlijn voor het herstellen en verbeteren van de kustverdediging zijn vaak omvangrijke toepassingen die worden uitgevoerd met zand dat specifiek voor dat doel wordt gewonnen uit de zee. Het betreffende zand is vaak niet-verontreinigd, waardoor er specifiek voor deze toepassing in artikel 4.1267, derde lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving een vrijstelling is gegeven van enkele informatieplichten. Om dit mogelijk te maken is onderdeel g als nieuwe specifieke toepassing opgenomen.

Onder h

Voor het verwezenlijken van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden of recreatieterreinen kan het nodig zijn om oppervlaktewaterlichamen te dempen (‘ontwikkelen tot landbodem’). Dit betreft bijvoorbeeld oppervlaktewaterlichamen in voormalige havengebieden of watergangen in polders. Voor het toepassen van grond en baggerspecie in diepe plassen is een afzonderlijke categorie i opgenomen, omdat hiervoor een afzonderlijk regime geldt (dat is opgenomen in artikel 4.1276).

Onder i
Als gevolg van de integratie van de Circulaire diepe plassen is deze functionele toepassing toegevoegd en in de regelgeving is deze functionele toepassing toegevoegd en in een afzonderlijke categorie opgenomen omdat voor deze activiteit in artikel 4.1276 specifieke bepalingen zijn opgenomen. Stabiliseren van diepe plassen vindt plaats met het oog op de veiligheid. Hierdoor wordt voorkomen dat oevers instorten doordat wanden te steil zijn.

Derde lid

Voor het verspreiden van baggerspecie is een nieuw lid opgenomen. Bij werkzaamheden voor het waterbeheer, zoals het op diepte brengen en houden van havens en vaarwegen, komt sediment vrij dat daardoor aan het watersysteem wordt onttrokken. Dit sediment wordt in het watersysteem teruggebracht, zodat het de ecologische en (hydro)morfologische functies die het in een natuurlijke sedimenthuishouding heeft zo goed mogelijk kan blijven vervullen. Behalve in rivieren en de kustgebieden wordt baggerspecie ook verspreid in meren en plassen. Dit gebeurt op veel kleinere schaal, maar wel met vergelijkbare ecologische en morfologische oogmerken.

Onder a
De omschrijving van de aanwijzing van de functionele toepassing verspreiding is verduidelijkt. Door aan te geven dat een oppervlaktewaterlichaam ‘behoort tot de regionale wateren’ wordt uitgesloten dat verspreiden van baggerspecie uit de rijkswateren (bijvoorbeeld uit de Rijn of uit de Noordzee) op de landbodem onder deze functionele toepassing valt.

Onder verspreiden van baggerspecie valt expliciet ook het verspreiden in een weilanddepot. Hiervoor worden kades opgetrokken met grond afkomstig uit de bouwvoor. Daarna wordt de baggerspecie ingebracht; de kades zorgen ervoor dat de baggerspecie niet kan wegvloeien. Als de baggerspecie vervolgens is ontwaterd en gerijpt blijft deze op de plek van het weilanddepot liggen en wordt de gerijpte baggerspecie omgeploegd om weer als weiland te kunnen worden gebruikt. Naar aanleiding van de evaluatie van het Besluit bodemkwaliteit is het eerder gehanteerde begrip ‘aangrenzende percelen’, aangevuld met landbouwgronden die zijn gelegen op een afstand van maximaal 10 kilometer van de plaats van vrijkomen van de baggerspecie. Zo wordt discussie voorkomen over wat precies onder aangrenzend perceel wordt verstaan. De grens van 10 kilometer is gekoppeld aan het verspreiden op landbouwgronden omdat de normstelling voor het verspreiden van baggerspecie is afgestemd op het landbouwkundig gebruik. Zie hierover ook hoofdstuk 11 van het algemeen deel van deze toelichting.

Onder b
Het verspreiden van baggerspecie op de tot het oppervlaktewaterlichaam behorende uiterwaarden, gorzen, slikken, stranden en platen, is uitgezonderd. Deze vallen (deels) onder c van het derde lid. Het gaat onder b immers om het verspreiden voor het herstellen of verbeteren van de ecologische of morfologische functies van het sediment.

Als in bedoelde gebieden (kleine) watergangen liggen, is het wel toegestaan om (onderhouds)baggerspecie die daaruit vrijkomt, op de oeverbodem en aangrenzende percelen te verspreiden (zie onder c, respectievelijk onder a). Er moet dan wel sprake zijn van het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van die gronden.

Onder c

Onder ‘watergang’ wordt een smal lijnvormig oppervlaktewaterlichaam verstaan, zoals een sloot. Het gaat bij deze functionele toepassing dus niet om baggerspecie uit grote oppervlaktewaterlichamen, waaruit bij het baggeren veel grotere hoeveelheden vrijkomen. Hier gaat het om het verspreiden van baggerspecie op de tot het oppervlaktewaterlichaam behorende uiterwaarden, gorzen, slikken, stranden en platen, voor het herstellen of verbeteren van de bodemgesteldheid van die gronden.

Vierde lid

In het vierde lid is omwille van de duidelijkheid vastgelegd dat bij toepassen van grond en baggerspecie die als afvalstoffen moeten worden aangemerkt, sprake is van een nuttige toepassing van afvalstoffen als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet milieubeheer, als het toepassen plaatsvindt in een functionele toepassing en in overeenstemming met de bepalingen van paragraaf 4.124, Er hoeft dan niet meer aangetoond te worden dat de afvalstoffen niet worden verwijderd.

Bij de functionele toepassingen die in artikel 4.1269 zijn opgenomen, is sprake van een nuttige toepassing als bedoeld in categorie R5 van bijlage II bij de kaderrichtlijn afvalstoffen (‘Recycling/terugwinning van anorganische materialen’) of categorie R11 van bijlage II (Gebruik van afvalstoffen die bij een van de onder R 1 tot en met R 10 genoemde handelingen vrijkomen, in casu herstellen van de natuurlijke functies van het sediment in watersystemen).

Artikel 4.1270 (grondstof, afvalstof: functionele hoeveelheid)

De toepassing van grond en baggerspecie moet niet alleen als zodanig functioneel zijn, maar er mag ook, met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen, niet meer grond en baggerspecie worden toegepast dan nodig is om de functionele toepassing aan haar functie te laten beantwoorden. De hoeveelheid grond en baggerspecie die nodig is om een functionele toepassing aan haar functie te laten beantwoorden, verschilt van geval tot geval en wordt beoordeeld aan de hand van civieltechnische, bouwtechnische, ecologische of esthetische maatstaven. Zo mag een geluidswal in beginsel niet hoger worden dan nodig is voor de bescherming tegen de geluidsoverlast. Ook mag in beginsel geen ‘geluidswal’ worden aangelegd als er geen objecten zijn die tegen geluidsoverlast moeten worden beschermd. De grens wat redelijkerwijs nodig is, valt niet scherp te trekken. Dit artikel is daarom vooral bedoeld om te kunnen optreden in situaties waarin het duidelijk is dat een te grote hoeveelheid grond of baggerspecie is toegepast.

Bij toepassing van een te grote hoeveelheid grond en baggerspecie kan zowel sprake zijn van overtreding van artikel 4.1270 als van artikel 4.1269. Dit hangt af van de situatie. Als er weliswaar te veel grond en baggerspecie zijn toegepast, maar het geheel op zichzelf nog wel overwegend als een functionele toepassing kan worden aangemerkt, ligt het meer voor de hand om op te treden op grond van artikel 4.1270. Handhaving is er dan op gericht dat het teveel aan grond en baggerspecie wordt verwijderd, waarbij de functionele toepassing als zodanig kan blijven bestaan. Als een te grote, niet functionele hoeveelheid grond en baggerspecie wordt gebruikt, worden de grond en baggerspecie als afvalstoffen aangemerkt, omdat de initiatiefnemer zich dan feitelijk van de grond en baggerspecie ontdoet door middel van verwijderen. Dit is ongewenst met het oog op zowel het zuinig gebruik van grondstoffen als het doelmatig beheer van afvalstoffen. Er is dan sprake van handelen in strijd met artikel 4.1269 en artikel 4.1270.

Artikel 4.1271 (milieu: bodemvreemd materiaal)

Eerste lid

In grond of baggerspecie bevindt zich vaak bodemvreemd materiaal, zoals puin, hout of baksteenscherven. Doorgaans is de aanwezigheid van bodemvreemd materiaal in grond of baggerspecie niet bezwaarlijk, maar het is wel noodzakelijk dit met het oog op de bescherming van het milieu te begrenzen. Als er onnodig bodemvreemd materiaal in grond of baggerspecie

voorkomt, is sprake van een afvalstof die niet geschikt is voor nuttige toepassing, omdat zij dan kan leiden tot verontreiniging van de (water)bodem en het milieu die te voorkomen is. Deze bepaling komt erop neer dat bij het onnodig voorkomen van bodemvreemd materiaal de grond of baggerspecie niet mag worden toegepast. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen enerzijds steenachtig materiaal en hout (onder a) en anderzijds ander bodemvreemd materiaal (onder b), zoals plastic en piepschuim.

Voor steenachtig materiaal en hout geldt dat bij normaal gebruik van de bodem niet altijd is te voorkomen dat dit in de bodem terechtkomt en daarvan deel gaat uitmaken. Steenachtig materiaal en hout mag tot ten hoogste 20 gewichtsprocent in de ontgraven grond of baggerspecie aanwezig zijn, maar alleen als het al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de grond of baggerspecie aanwezig was en niet is te voorkomen dat de grond of baggerspecie daarmee is vermengd. Als er in een partij meer dan 20 gewichtsprocent steenachtig materiaal zit kan dit bodemvreemde materiaal door middel van zeven worden verwijderd waardoor de partij weer geschikt wordt voor toepassing op grond van deze paragraaf.

Wat betreft ander bodemvreemd materiaal dan steenachtig materiaal of hout, zoals plastics, geldt dat het alleen sporadisch in de ontgraven grond of baggerspecie mag voorkomen. Bij normaal gebruik van de bodem raakt dit materiaal doorgaans niet met de bodem vermengd, maar blijft het eventueel op de bodem liggen. Bij zorgvuldig ontgraven of bewerken van de grond of baggerspecie en eerst afvoeren van het verzamelde bodemvreemde materiaal hoort dit niet alsnog in de grond of baggerspecie terecht te komen. Het begrip ‘sporadisch’ geeft in dit verband aan dat in toe te passen grond of baggerspecie geringe hoeveelheden ander bodemvreemd materiaal aanwezig mogen zijn, omdat dit niet altijd is te voorkomen. Er is voor het begrip sporadisch gekozen omdat er geen precieze criteria zijn, zoals een bepaald gewichtspercentage, om te bepalen hoeveel ander bodemvreemd materiaal er in grond of baggerspecie ten hoogste mag voorkomen. Plastics en piepschuim bijvoorbeeld zijn zeer lichte materialen waarvoor het gewichtspercentage geen geschikt criterium is. Bovendien wordt de inhoud van dit begrip ook bepaald door wat redelijkerwijs kan worden verwijderd bij het zorgvuldig ontgraven of voor het toepassen. Het gaat er echter in de praktijk niet zozeer om dat de grens wat in dit verband al dan niet sporadisch is scherp kan worden vastgesteld, maar dat doeltreffend kan worden opgetreden in gevallen waarin het evident is dat meer dan sporadisch bodemvreemd materiaal in grond of baggerspecie voorkomt.

Op grond van milieuhygiënische overwegingen kan in het omgevingsplan door maatwerkregels de grens voor bodemvreemd materiaal voor specifieke toepassingen lager worden vastgesteld dan 20 gewichtsprocent, bijvoorbeeld voor gebieden met een bijzonder beschermingsniveau. Dit betekent niet dat het materiaal niet als grond of baggerspecie wordt beschouwd, maar dat de grond of baggerspecie in de gegeven context niet mag worden toegepast.

Tweede lid

Het eerste lid betreft bodemvreemd materiaal dat al in de bodem zit als het wordt afgegraven. Het gaat nadrukkelijk niet om het bijmengen van bodemvreemd materiaal in grond of baggerspecie. Om die reden is het van belang dat aangetoond kan worden dat voorafgaand aan het ontgraven of bewerken al bodemvreemd materiaal in de bodem aanwezig was. Dit kan bijvoorbeeld blijken uit het vooronderzoek bij de milieuverklaring, de milieuverklaring zelf en/of uit foto’s.

Artikel 4.1272 (milieu: kwaliteitseisen)

Eerste lid

Het eerste lid bevat de kwaliteitseisen die zijn gesteld voor de functionele toepassingen op de landbodem bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder a tot en met e, en g, en het derde lid, onder a en c. De kwaliteitseisen hebben betrekking op twee uitgangspunten: het toepassen van grond of baggerspecie mag niet leiden tot verslechtering van de actuele kwaliteit van de bodem

(onder a) en het toepassen van grond of baggerspecie moet in overeenstemming zijn met de kwaliteitseisen die gelden voor de beoogde functie van de landbodem (onder b). De kwaliteit van de grond of baggerspecie die wordt toegepast, moet voldoen aan de strengste van beide eisen. Dit werd in het generieke toetsingskader onder het voormalig Besluit bodemkwaliteit ook wel de 'dubbele toets' genoemd.

Bodemfunctieklassen hebben alleen betrekking op de landbodem. Voor de waterbodem zijn geen bodemfunctieklassen vastgesteld en wordt alleen met kwaliteitsklassen gewerkt. In het Besluit bodemkwaliteit worden de volgende kwaliteitsklassen en functieklassen onderscheiden.

In de toelichting op het Besluit bodemkwaliteit en vooral de daarop gebaseerde Regeling bodemkwaliteit is ingegaan op de uitgangspunten bij de vaststelling van de kwaliteitseisen voor de onderscheiden parameters.

Uit de combinatie van kwaliteitseisen in het eerste lid, onder a en b, volgt in feite al (zie het schema) dat het niet is toegestaan grond of baggerspecie toe te passen die niet voldoet aan de kwaliteitseisen voor een landbodem die is ingedeeld in de bodemfunctieklasse industrie. Er bestaat namelijk geen bodemfunctieklasse van de landbodem die correspondeert met de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigd' of 'sterk verontreinigd' van grond.

De kwaliteit van de ontvangende bodem is uitgangspunt. De bodemfunctieklasse van de ontvangende bodem wordt bepaald aan de hand van de bodemfunctiekaart. Zie hiervoor de toelichting bij artikel 5.89p van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Bij het toepassen van grond of baggerspecie moet de kwaliteit van de grond of baggerspecie die wordt toegepast, worden afgestemd op de kwaliteit van de ontvangende bodem. Voor de kwaliteit van grond die op landbodem wordt toegepast, is het eenvoudig. Grond en landbodem zijn namelijk onderverdeeld in overeenkomende kwaliteitsklassen. Dit betekent dat een milieuverklaring dat grond in de kwaliteitsklasse 'wonen' is ingedeeld gebruikt kan worden om de grond toe te passen op de landbodem van de kwaliteitsklasse 'wonen' of de bodemfunctieklasse 'wonen'.

De systematiek voor de indeling van de waterbodem in een kwaliteitsklasse is deels op andere uitgangspunten gebaseerd dan de indeling van de landbodem in een kwaliteitsklasse. Hierdoor worden er voor baggerspecie/de waterbodem andere kwaliteitsklassen onderscheiden dan voor de landbodem. Dat betekent dat bij toepassen van grond op de waterbodem respectievelijk bij toepassen van baggerspecie op de landbodem getoetst moet worden of de grond voldoet aan de kwaliteitseisen voor de waterbodem respectievelijk of de baggerspecie voldoet aan de kwaliteitseisen voor de landbodem.

Als bijvoorbeeld licht verontreinigde baggerspecie op de landbodem wordt toegepast moet uit vergelijking van de kwaliteit die voor de onderscheiden parameters is aangegeven in de milieuverklaring die voor de baggerspecie is afgegeven, met de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse en bodemfunctieklasse waarin de ontvangende landbodem is ingedeeld, worden afgeleid of de baggerspecie mag worden toegepast. De kwaliteit van de baggerspecie moet voldoen aan de kwaliteitseisen die gelden voor de kwaliteitsklasse waarin de ontvangende landbodem is ingedeeld.

De initiatiefnemer kan worden aangesproken als een partij toegepaste grond of baggerspecie die hij toepast niet voldoet aan de toepasselijke kwaliteitseisen. Doorgaans heeft namelijk (alleen) de initiatiefnemer het in zijn macht om maatregelen te nemen om de overtreding ongedaan te maken. De onderneming die de milieuverklaring bodemkwaliteit heeft afgegeven of het onderzoek heeft verricht, kan dergelijke maatregelen niet nemen omdat hij geen zeggenschap heeft over het terrein waar de grond of baggerspecie is toegepast. Ingeval de onderneming met een erkenning die het onderzoek ten behoeve van de milieuverklaring heeft verricht een fout heeft gemaakt en op grond daarvan is ten onrechte een milieuverklaring afgegeven, dan mag dat geen reden zijn dat de nadelige gevolgen voor het milieu blijven bestaan omdat die onderneming met een erkenning feitelijk niet in staat is om de benodigde maatregelen te nemen. Het is daarom van belang dat de initiatiefnemer als opdrachtgever afspraken maakt die hem in staat stellen de kosten van eventueel noodzakelijke maatregelen als gevolg van een verkeerde milieuverklaring te verhalen op de onderneming van wie hij de bij de milieuverklaring horende grond of baggerspecie ontvangt.

Tweede lid

Het eerste lid bevat de kwaliteitseisen die zijn gesteld voor de functionele toepassingen in een oppervlaktewaterlichaam bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder a, d en f tot en met i, en derde lid, onder b en c.

Voor het toepassen van grond of baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam gelden met het oog op het beschermen van het milieu andere kwaliteitseisen dan voor toepassen van grond en baggerspecie op de landbodem. Het toepassen van grond of baggerspecie mag niet leiden tot verslechtering van de actuele kwaliteit van de waterbodem (onder a). In onder b is aangegeven dat als grond in een oppervlaktewaterlichaam wordt toegepast de kwaliteit, onverminderd de kwaliteitseisen onder a, ook moet voldoen aan de kwaliteitsklasse ‘industrie’. Onder c is aangegeven dat als baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam wordt toegepast de kwaliteit, onverminderd de kwaliteitseisen onder a, ook moet voldoen aan de kwaliteitsklasse ‘matig verontreinigd’.

Voor oppervlaktewaterlichamen bestaan geen bodemfunctieklassen. Daarom zou het op grond van het eerste lid, onder a, mogelijk zijn dat grond met de kwaliteit 'matig verontreinigd' of 'sterk verontreinigd' in een oppervlaktewaterlichaam met een waterbodem van dezelfde kwaliteit wordt toegepast. Dat is echter niet wenselijk. Het tweede lid, voorkomt dat. Ook sterk verontreinigde baggerspecie mag volgens deze bepaling niet op een waterbodem van dezelfde kwaliteit worden toegepast.

Wat betreft het verschil in kwaliteitsklasse dat in het tweede lid, voor het toepassen van grond en baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam, wordt gemaakt, kan het volgende worden opgemerkt. Uit het schema blijkt dat de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigde grond' deels samenvalt met de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigde waterbodem'. Op een matig verontreinigde waterbodem mag matig verontreinigde baggerspecie worden toegepast. Het is echter niet wenselijk dat 'matig verontreinigde grond' van dezelfde kwaliteit als een matig verontreinigde waterbodem in een oppervlaktewaterlichaam wordt toegepast. Matig verontreinigde grond mag namelijk ook niet op de landbodem worden toegepast. Als matig verontreinigde grond wel op een matig verontreinigde waterbodem zou mogen worden toegepast, ontstaat het risico dat matig verontreinigde grond die in het kader van saneringen vrijkomt bij ontgravingen uit de landbodem en die niet op de landbodem mag worden toegepast, wel in oppervlaktewaterlichamen wordt toegepast. Hierdoor zou de beoogde kwaliteitsverbetering van de waterbodem en het watersysteem worden belemmerd. Het tweede lid, voorkomt dit.

Artikel 4.1273 (maatwerk kwaliteitseisen) [artikel 2.12, tweede lid en artikel 2.13, tweede lid van het Besluit activiteiten leefomgeving]

In het eerste en tweede lid, zijn enkele specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen voor het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften waarbij kwaliteitseisen waaraan grond en baggerspecie bij het toepassen moeten voldoen, worden versoepeld. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts gebruik kan worden gemaakt van soepelere eisen als de grond of baggerspecie afkomstig is uit een aangewezen bodembeheergebied.

In artikel 2.12 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn algemene bepalingen opgenomen over het stellen van maatwerkregels en in artikel 2.13 over het stellen van maatwerkvoorschriften. Hieruit blijkt dat maatwerkregels en maatwerkvoorschriften kunnen worden gesteld, waarin wordt afgeweken van de hoofdstukken 3 tot en met 5, tenzij in die hoofdstukken anders is bepaald. De eisen kunnen bijvoorbeeld worden aangescherpt als het wenselijk is om lokaal verdergaande bescherming te bieden. Het is echter niet wenselijk dat kwaliteitseisen zonder meer – binnen de kaders van artikel 2.11 en 2.12 - kunnen worden versoepeld. Daarom zijn hiervoor in artikel 4.1273 specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen. Dit zijn 'andere bepalingen' in de zin van artikel 2.12, respectievelijk 2.13.

Versoepeling van de kwaliteitseisen is in beginsel in strijd met 'standstill'. Er kunnen zich echter bijzondere lokale omstandigheden voordoen, waarin versoepeling van de kwaliteitseisen uit algemene milieuoverwegingen wenselijk is. Er zijn enkele beperkingen en voorwaarden aan de versoepeling van de kwaliteitseisen gesteld, om aan 'standstill' zoveel mogelijk recht te doen, bijvoorbeeld door dit op gebiedsniveau te hanteren.

De aanleiding voor locatie specifieke regels is meestal dat de vraag naar en het aanbod van grond en baggerspecie in een bepaald gebied beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Als er sprake is van verontreinigde grond of baggerspecie die op een bepaalde locatie in overeenstemming met de algemene regels van paragraaf 4.124 niet kan worden toegepast, omdat voor een of meer stoffen niet wordt voldaan aan de kwaliteitseisen die daarvoor gelden op grond van artikel 4.1272, eerste lid, kan dit door versoepeling van de kwaliteitseisen voor die stoffen alsnog mogelijk worden gemaakt. In veel binnensteden is bijvoorbeeld sprake van te hoge gehalten aan lood en cadmium, die niet voldoen aan de kwaliteitseisen die op grond van het Besluit bodemkwaliteit voor die stoffen zijn gesteld. Wanneer dergelijke verontreinigde grond of baggerspecie die in het gebied vrijkomt, ook weer binnen dat gebied wordt toegepast, kan dit uit het belang van een doelmatig beheer van afvalstoffen wenselijk zijn. Zo wordt voorkomen dat de grond of baggerspecie over grotere afstanden moet worden vervoerd om elders wel volgens de regels te kunnen worden toegepast of om op een andere (lager in de voorkeursvolgorde voor afvalverwerking) wijze moeten worden verwerkt. Ook wordt door het toepassen van deze grond of baggerspecie het gebruik van primaire grondstoffen beperkt. Doordat de grond of baggerspecie uit het gebied afkomstig is en ook weer binnen het gebied wordt toegepast, is er op gebiedsniveau sprake van 'standstill'.

Als echter sprake is van sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie, is het niet wenselijk dat die grond of baggerspecie wordt toegepast op een locatie die niet sterk is verontreinigd met de betreffende stof, ook niet als op gebiedsniveau 'standstill' is gewaarborgd. Er is dan namelijk sprake van een serieus kwaliteitsprobleem dat niet groter moet worden door toe te staan dat de grond of baggerspecie elders wordt toegepast waar geen sprake is van een sterke verontreiniging met de betreffende stof. In het tweede lid wordt onder voorwaarden toegestaan dat sterk verontreinigde grond of sterk verontreinigde baggerspecie afkomstig uit diffuus sterk verontreinigde gebieden via maatwerkregels of maatwerkvoorschriften toch wordt toegepast. Als voorwaarde wordt gesteld dat de grond of baggerspecie weer wordt toegepast op een locatie waar de bodem al voor het toepassen diffuus sterk met de stof was verontreinigd. In dat geval is er binnen de diffuse verontreiniging sprake van 'standstill' zonder dat de sterke verontreiniging verder wordt verspreid. In de artikelen 44, 45 en 46 van het Besluit bodemkwaliteit, waren vergelijkbare regelingen opgenomen.

Voor het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften is als voorwaarde opgenomen dat het gebied waar de locatiespecifieke regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) wordt aangewezen in het omgevingsplan, als sprake is van toepassen op de landbodem, of in de waterschapsverordening, als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Dit is geregeld in de artikelen 5.89p (omgevingsplan) en 6.3 (waterschapsverordening) van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De grond of baggerspecie die niet voldoet aan de kwaliteitseisen moet afkomstig zijn uit het bodembeheergebied en ook weer binnen dat gebied worden toegepast. In het Besluit bodemkwaliteit was het verplicht hiervoor een kaart op te stellen. Deze verplichting is komen te vervalen. Dat neemt niet weg, dat het voor de hand ligt dat zowel bij een versoepeling als bij een aanscherping van de kwaliteitseisen een kaart wordt vastgesteld, waaruit blijkt waar de aangescherpte of versoepelde eisen gelden.

Het bodembeheergebied is niet bij voorbaat aan de grenzen van de gemeente of het beheergebied van de waterbeheerder gebonden. Een gemeente of waterbeheerder kan een groter gebied aanwijzen, waaruit grond of baggerspecie afkomstig moet zijn. Dit betekent niet dat de grond of baggerspecie ook buiten de grenzen van de gemeente of het beheergebied mag worden toegepast. Dat is alleen het geval als de andere gemeente(n) of waterbeheerder(s) dat in hun lokale beleid hebben bepaald. Een gemeente of waterbeheerder heeft immers geen bevoegdheid om te bepalen wat er buiten de grenzen van de gemeente of het beheergebied (niet) is toegestaan.

Artikel 4.1274 (milieu: grootschalig toepassen)

Dit artikel bevat de regels voor het toepassen van grote hoeveelheden grond en baggerspecie. Voorwaarde om van artikel 4.1274 gebruik te mogen maken is dat de initiatiefnemer bij de melding op grond van artikel 4.1266 aangeeft dat sprake is van grootschalig toepassen en dat daarbij van artikel 4.1274 gebruik zal worden gemaakt. Deze voorwaarde is gesteld omdat het niet wenselijk is dat voor een en dezelfde functionele toepassing tegelijkertijd verschillende regels gelden. De

initiatiefnemer moet vooraf een keuze maken welk regime hij wil toepassen. Dit was onder het Besluit bodemkwaliteit ook al het geval.

Eerste lid

Onder grootschalig toepassen wordt verstaan het toepassen van een hoeveelheid van ten minste 5000 kubieke meter grond of baggerspecie in een laagdikte van ten minste 2 meter (voor de aanleg van wegen en spoorwegen geldt een laagdikte van 0,5 meter). Het gaat om de totale hoeveelheid grond of baggerspecie die bij de aanleg in de functionele toepassing wordt aangebracht.

De functionele toepassingen waarvoor van de regeling voor grootschalig toepassen gebruik kan worden gemaakt, zijn de omschreven in artikel 4.1269, tweede lid, onder a, e of f.

Ook bij andere functionele toepassingen dan bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder a, e of f, kan sprake zijn van het toepassen van grond of baggerspecie in een hoeveelheid die voldoet aan de criteria voor grootschalig toepassen. In die gevallen kan echter geen gebruik worden gemaakt van de specifieke regeling voor grootschalig toepassen in artikel 4.1274, omdat voor deze toepassingen het ongewenst is dat in afwijking van de eisen uit artikel 4.1272 wordt gewerkt. De hoofdregel is dat bij toepassingen, die onderdeel van de bodem worden, de kwaliteit van de grond en baggerspecie aansluit bij zowel de kwaliteit van de ontvangende bodem ('standstill') en (ingeval toepassing op de landbodem) de bodemfunctie.

De omschrijving van de functionele toepassing onder b sluit uit dat afdeklagen op saneringslocaties, bovenafdichtingen op stortplaatsen, gesloten stortplaatsen en voormalige stortplaatsen onder deze functionele toepassing vallen. Bij een grootschalige toepassing moet immers ten minste 5.000 kubieke meter grond of baggerspecie in een laagdikte van ten minste twee meter worden toegepast. Een dergelijke dikte als afdeklaag of bovenafdichting is in strijd met de functionele hoeveelheid. Overigens kan na het afdekken van een saneringslocatie of het afdichten van een (gesloten of voormalige) stortplaats hierop nog steeds een functionele toepassing worden gerealiseerd. En ook via grootschalig toepassen, en wel voor de in het eerste lid expliciet aangewezen functionele toepassingen. Bijvoorbeeld de aanleg van een weg.

De regeling voor grootschalig toepassen geldt ook voor het toepassen van grond of baggerspecie in een grootschalige toepassing voor de instandhouding, het herstel, de verandering of de uitbreiding van die toepassing, ook als het toepassen van grond of baggerspecie zelf daarbij niet voldoet aan het vereiste dat ten minste 5.000 m^3 grond of baggerspecie in een laagdikte van ten minste 2 m (wegen en spoorwegen: 0,5 m) wordt toegepast. Het gaat hierbij alleen om de instandhouding, het herstel, de verandering of de uitbreidingen van toepassingen die al bij de aanleg voldeden aan de eisen voor grootschalig toepassen en waarbij toen gebruik is gemaakt van de specifieke regeling voor grootschalig toepassen[84].

Tweede lid

Als is voldaan aan de voorwaarden voor grootschalige toepassing, zijn niet de kwaliteitseisen van artikel 4.1272, eerste lid, Besluit activiteiten leefomgeving, van toepassing maar de kwaliteitseisen die op grond van artikel 29 van het Besluit bodemkwaliteit gelden voor de kwaliteit emissiearme grond of emissiearme baggerspecie. Benadrukt wordt dat deze kwaliteit geen kwaliteitsklasse betreft. Dat is van belang in verband met het verbod om grond en baggerspecie van verschillende kwaliteitsklassen met elkaar te vermengen.

Bij deze kwaliteitseisen gaat het om de emissiegrenswaarden, die betrekking hebben op de emissies (uitloging van metalen en anorganische stoffen) van verontreinigende stoffen die in de

[84] Het betreft toepassingen vanaf 1 juli 2008, de datum van inwerkingtreding van het Besluit bodemkwaliteit.

grond of baggerspecie voorkomen. Deze kwaliteit is niet in kwaliteitsklassen onderverdeeld. Het enige criterium is dat de emissie uit de grond of baggerspecie niet te hoog is. Deze kwaliteitseis is niet gerelateerd aan de kwaliteit van de ontvangende bodem, omdat de kwaliteitseis op zichzelf al voldoende verzekert dat het grondwater – ook als er geen sprake is van standstill – niet met verontreinigende stoffen wordt belast. Daarnaast moet de grond of baggerspecie voldoen aan de kwaliteitsklasse 'industrie' als sprake is van toepassing op de landbodem (onder a), voldoen aan de kwaliteitsklasse 'industrie' als sprake is van toepassing van grond in een oppervlaktewaterlichaam (onder b) of voldoen aan de kwaliteitsklasse 'matig verontreinigd' als sprake is van toepassing van baggerspecie in een oppervlaktewaterlichaam (onder c).

In de formulering van onder c is er rekening mee gehouden dat er voor baggerspecie geen kwaliteitsklasse 'industrie' bestaat en ook geen daarmee corresponderende kwaliteitsklasse. De kwaliteitsklasse 'matig verontreinigd' van baggerspecie valt weliswaar (ten dele) samen met de kwaliteitsklasse 'industrie' van grond, maar komt daarmee niet overeen. Daarom is bepaald dat baggerspecie bij toepassen op de landbodem de kwaliteit moet hebben die overeenkomt met de kwaliteitsklasse 'industrie' van grond. Bij toepassen van grond in een oppervlaktewaterlichaam doet zich dat probleem omgekeerd niet voor, omdat de kwaliteitseisen waaraan de grond moet voldoen, niet zijn gerelateerd aan de kwaliteit van de baggerspecie die mag worden toegepast of de kwaliteit van de ontvangende waterbodem. Om redenen vermeld in de toelichting op artikel 4.1272, tweede lid, mag in een oppervlaktewaterlichaam alleen grond van de kwaliteitsklasse industrie worden toegepast.

Derde lid

In het derde lid is bepaald dat bij een grootschalige toepassing van grond en baggerspecie ter verwezenlijking van een weg of spoorweg (eerste lid, onder a) of na de aanleg van een dergelijk werk op toepassingen voor de instandhouding, het herstel, de verandering of de uitbreiding van een dergelijke toepassing (eerste lid, onder c juncto a) een aaneengesloten laag bouwstoffen moet worden aangebracht en in stand moet worden gehouden. Dat geldt echter niet voor de bijbehorende bermen en taluds. Op bermen en taluds mag grond van de kwaliteitsklasse industrie of baggerspecie van de kwaliteit die overeenkomt met de kwaliteitsklasse industrie van grond, worden toegepast. Bermen en taluds raken door afspoeling van verontreinigingen op de weg langzaam verontreinigd, waardoor het niet zinvol is om een afdeklaag aan te brengen van een schonere kwaliteit dan de kwaliteit industrie. Afdekken van de bermen en taluds heeft geen zin omdat de verontreinigingen van de weg dan op de afdeklaag terecht komen. Voor een berm of talud wordt gerekend tot de dichtst bijgelegen fysieke afscheiding, met een afstand van ten hoogste 10 meter vanaf de rand van de verharding van de weg of het ballastbed van de spoorweg. In tegenstelling tot het Besluit bodemkwaliteit gelden de regels uit het derde lid nu ook voor gemeentelijke wegen. Als omwille van het gebruik van de bermen en taluds van gemeentelijke wegen de behoefte bestaat om daar schonere kwaliteit dan de kwaliteit industrie toe te passen, kan de gemeente dat via maatwerkregels in het omgevingsplan vastleggen.

Vierde lid

In het vierde lid is bepaald dat op andere grootschalige toepassingen dan ter verwezenlijking van een weg of spoorweg (eerste lid, onder b) of na de aanleg van een dergelijk werk op toepassingen voor de instandhouding, het herstel, de verandering of de uitbreiding van een dergelijke toepassing (eerste lid, onder c juncto b) een aaneengesloten laag bouwstoffen moet worden aangebracht en in stand gehouden of een afdeklaag van grond of baggerspecie met een laagdikte van 0,5 m. In die afdeklagen van grond of baggerspecie mogen alleen partijen worden toegepast die voldoen aan de kwaliteitseisen die volgens artikel 4.1272, eerste en tweede lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving gelden voor de aangrenzende landbodem of, bij toepassen in een oppervlaktewaterlichaam, dat niet tot landbodem wordt ontwikkeld, de kwaliteitseisen van de aangrenzende waterbodem. Door het aanbrengen van de afdeklaag wordt de blootstelling in het

gebied aan verontreinigingen niet gewijzigd en wordt de grootschalige toepassing ingepast in de omgeving.

Vijfde lid

De regels voor grootschalig toepassen zijn niet van toepassing op het toepassen van grond en baggerspecie in de territoriale zee of in de exclusieve economische zone. Deze beperking vloeit voort uit afspraken die gemaakt zijn in het London Protocol.

Artikel 4.1275 (maatwerk grootschalig toepassen) [artikel 2.12, tweede lid en artikel 2.13, tweede lid van het Besluit activiteiten leefomgeving]

In het eerste en tweede lid, zijn enkele specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen voor het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften waarbij kwaliteitseisen waaraan grond en baggerspecie bij het toepassen moeten voldoen, worden versoepeld. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts gebruik kan worden gemaakt van soepelere eisen als de grond of baggerspecie afkomstig is uit een aangewezen bodembeheergebied.

Versoepeling van de kwaliteitseisen is in beginsel in strijd met 'standstill'. Er kunnen zich echter bijzondere lokale omstandigheden voordoen, waarin versoepeling van de kwaliteitseisen uit algemene milieuoverwegingen wenselijk is. Er zijn enkele beperkingen en voorwaarden aan de versoepeling van de kwaliteitseisen gesteld, om aan 'standstill' zoveel mogelijk recht te doen, bijvoorbeeld door dit op gebiedsniveau te hanteren.

Voor het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften is als voorwaarde opgenomen dat het gebied waar de locatiespecifieke regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) wordt aangewezen in het omgevingsplan, als sprake is van toepassen op de landbodem, of in de waterschapsverordening, als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Dit is geregeld in de artikelen 5.89p (omgevingsplan) en 6.3 (waterschapsverordening) van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De grond of baggerspecie die niet voldoet aan de kwaliteitseisen moet afkomstig zijn uit het bodembeheergebied en ook weer binnen dat gebied worden toegepast.

Het bodembeheergebied is niet bij voorbaat aan de grenzen van de gemeente of het beheergebied van de waterbeheerder gebonden. Een gemeente of waterbeheerder kan een groter gebied aanwijzen, waaruit grond of baggerspecie afkomstig moet zijn. Dit betekent niet dat de grond of baggerspecie ook buiten de grenzen van de gemeente of het beheergebied mag worden toegepast. Voor een verdere wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 4.1273 en naar hoofdstuk 11 van het algemeen deel van de toelichting.

Artikel 4.1276 (milieu: toepassen in een diepe plas)

Dit artikel geeft de regels voor toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas. Het toepassen van grond en baggerspecie is aangewezen als vergunningplichtige lozingsactiviteit, zie de toelichting bij artikel 3.48p. De eisen die aan het toepassen van grond en baggerspecie worden gesteld in artikel 4.1276 gelden, tenzij in die vergunning anders is bepaald.

Eerste lid

Deze bepaling heeft betrekking op het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas. Dit is een activiteit als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i. Met het oog op de vereiste functionaliteit van de activiteit en de omvang van een diepe plas gaat het hier altijd om hoeveelheden die voldoen aan de vereisten voor grootschalige toepassingen als bedoeld in de zin van artikel 4.1274. Voor toepassing van grond en baggerspecie in diepe plassen geldt echter met het oog op het beschermen van het milieu een afzonderlijk toetsingskader.

Bij toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas is de algemene bepaling voor het toepassen van grond en baggerspecie (artikel 4.1272) en die voor grootschalig toepassen (artikel 4.1274) niet van toepassing, omdat bij een diepe plas sprake is van een bijzondere situatie. De diepe plas staat in namelijk verbinding met het (diepere) grondwater en soms in verbinding met andere oppervlaktewaterlichamen. Daarmee is rekening gehouden bij het stellen van kwaliteitseisen waaraan de grond of baggerspecie moet voldoen bij toepassen in een diepe plas. De kwaliteitseisen 'voor toepassen in een diepe plas geschikte grond' en 'voor toepassen in een diepe plas geschikte baggerspecie' zijn opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit die is vastgesteld op grond van het Besluit bodemkwaliteit. Dat de toe te passen partijen aan deze kwaliteitseisen voldoen moet blijken uit een bijbehorende milieuverklaring die is afgegeven op grond van een onderzoek dat door een onderneming met een erkenning is verricht in overeenstemming met het Besluit bodemkwaliteit en de Regeling bodemkwaliteit.

De specifieke kwaliteitseisen in combinatie met de onderzoeksmethode zijn zo vastgesteld dat bij het toepassen van grond of baggerspecie wordt voldaan aan de doelstellingen van de kaderrichtlijn water voor de kwaliteit van het grondwater en het oppervlaktewaterlichaam.

In artikel 4.1269, tweede lid, onder i, gaat het alleen om toepassingen van grond of baggerspecie in een diepe plas die zijn bedoeld om de wanden van de plas te stabiliseren, om de plas te verondiepen voor de bevordering van de natuurwaarde of recreatieve waarde van de plas of om de plas tot landbodem te ontwikkelen voor de verwezenlijking van bedrijventerreinen, woningbouwlocaties, landbouwgronden, natuurgronden of recreatieterreinen. Als in een diepe plas voor andere doeleinden grond of baggerspecie wordt toegepast, dan moet worden voldaan aan de voorschriften die op die activiteit van toepassing zijn en valt de activiteit niet onder artikel 4.1275. Meestal is dan echter geen sprake van een functionele toepassing, maar van het verwijderen van afvalstoffen wat op grond van paragraaf 4.124 niet is toegestaan.

Tweede

Nadat een activiteit als bedoeld in artikel 4.1269, tweede lid, onder i heeft plaatsgevonden moet op de aangebrachte grond of baggerspecie binnen een jaar een afdeklaag van grond of baggerspecie worden aangebracht. Er kunnen daarbij twee situaties worden onderscheiden, namelijk de situatie dat nog steeds sprake is van een oppervlaktewaterlichaam (tweede lid) en de situatie dat de diepe plas tot landbodem is ontwikkeld en niet langer sprake is van een oppervlaktewaterlichaam (derde lid).

Als na het toepassen van de grond of baggerspecie sprake blijft van een oppervlaktewaterlichaam moet een afdeklaag worden aangebracht die tot doel heeft om de kwaliteit van het oppervlaktewater te beschermen. De grond of baggerspecie die in de afdeklaag wordt toegepast, moet voldoen aan de kwaliteitseisen die in de Regeling bodemkwaliteit zijn opgenomen voor 'voor toepassen als afdeklaag in een diepe plas geschikte grond' en 'voor toepassen als afdeklaag in een diepe plas geschikte baggerspecie'. Dat de grond of baggerspecie aan deze kwaliteitseisen voldoet moet blijken uit een milieuverklaring die is afgegeven op grond van een onderzoek dat door een onderneming met een erkenning is verricht in overeenstemming met het Besluit bodemkwaliteit en de Regeling bodemkwaliteit.

De afdeklaag moet worden aangebracht binnen een jaar na voltooiing van de activiteit waarvoor een melding is gedaan. De afdeklaag moet ook worden aangebracht als de activiteit voor een periode van langer dan een jaar wordt onderbroken. Het is niet wenselijk dat het oppervlaktewater na een jaar nog langer wordt blootgesteld aan de grond of baggerspecie die in de diepe plas is toegepast. De activiteit moet zo snel mogelijk worden afgerond en niet voor langere duur worden onderbroken.

Om te voorkomen dat na verloop van tijd de toegepaste grond of baggerspecie vrij komt te liggen, waardoor het oppervlaktewater verontreinigd kan worden, moet de laagdikte van de afdeklaag ten minste 0,5 meter zijn.

Derde lid

Als de diepe plas bij de herinrichting geheel of gedeeltelijk tot landbodem is ontwikkeld en dus niet langer sprake is van een oppervlaktewaterlichaam, moet eveneens een afdeklaag worden aangebracht. Het aanbrengen van de afdeklaag moet binnen een jaar na de beëindiging van de activiteit plaatsvinden en de laagdikte van de afdeklaag moet ten minste 0,5 meter zijn. De kwaliteit van de grond of baggerspecie die in de afdeklaag wordt toegepast, moet dan overeenkomen met de kwaliteitseisen die volgens artikel 4.1272, eerste lid, gelden voor het toepassen van grond en baggerspecie op of in de aangrenzende landbodem. Op deze wijze wordt de nieuw ontwikkelde landbodem ingepast in de omgeving.

4.1277 (maatwerk toepassen in een diepe plas) [artikel 2.12, tweede lid en artikel 2.13, tweede lid van het Besluit activiteiten leefomgeving]

In het eerste en tweede lid, zijn enkele specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen voor het stellen van maatwerkregels, maatwerkvoorschriften en vergunningvoorschriften, waarbij kwaliteitseisen waaraan grond en baggerspecie bij het toepassen moeten voldoen, worden versoepeld. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts gebruik kan worden gemaakt van soepelere eisen als de grond of baggerspecie afkomstig is uit een aangewezen bodembeheergebied.

Versoepeling van de kwaliteitseisen is in beginsel in strijd met 'standstill'. Er kunnen zich echter bijzondere lokale omstandigheden voordoen, waarin versoepeling van de kwaliteitseisen uit algemene milieuoverwegingen wenselijk is. Er zijn enkele beperkingen en voorwaarden aan de versoepeling van de kwaliteitseisen gesteld, om aan 'standstill' zoveel mogelijk recht te doen, bijvoorbeeld door dit op gebiedsniveau te hanteren.

Voor het stellen van maatwerkregels, maatwerkvoorschriften en vergunningvoorschriften is als voorwaarde opgenomen dat het gebied waar de locatiespecifieke regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) wordt aangewezen in het omgevingsplan, als sprake is van toepassen op de landbodem, of in de waterschapsverordening, als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Dit is geregeld in de artikelen 5.89p (omgevingsplan) en 6.3 (waterschapsverordening) van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De grond of baggerspecie die niet voldoet aan de kwaliteitseisen moet afkomstig zijn uit het bodembeheergebied en ook weer binnen dat gebied worden toegepast.

Het bodembeheergebied is niet bij voorbaat aan de grenzen van de gemeente of het beheergebied van de waterbeheerder gebonden. Een gemeente of waterbeheerder kan een groter gebied aanwijzen, waaruit grond of baggerspecie afkomstig moet zijn. Dit betekent niet dat de grond of baggerspecie ook buiten de grenzen van de gemeente of het beheergebied mag worden toegepast. Voor een verdere wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 4.1273 en naar hoofdstuk 11 van het algemeen deel van de toelichting.

Artikel 4.1278 (milieu: verspreiden)

Dit artikel bevat een specifieke regeling voor het verspreiden (met inbegrip van verspreiden in een weilanddepot) van baggerspecie in functionele toepassingen als bedoeld in artikel 4.1269, derde lid.

Eerste lid

In afwijking van artikel 4.1272, eerste en derde lid, gelden voor verspreiden van baggerspecie specifieke kwaliteitseisen voor de baggerspecie die wordt verspreid. Deze kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 29, vijfde lid, onder b, van het Besluit bodemkwaliteit, worden aangeduid als kwaliteit 'voor verspreiden geschikte baggerspecie'. De kwaliteitseisen zijn verschillend al naar gelang de baggerspecie wordt verspreid (al dan niet door middel van een weilanddepot) op de landbodem of in een oppervlaktewaterlichaam (waarbij onderscheid is tussen zoet en zout oppervlaktewaterlichaam).

Benadrukt wordt dat de kwaliteit 'voor verspreiden geschikte baggerspecie' geen kwaliteitsklasse betreft. Dit is van belang vanwege het verbod om baggerspecie van verschillende kwaliteitsklassen met elkaar te vermengen.

De kwaliteitseisen zijn opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit op grond van het Besluit bodemkwaliteit. De reden daarvan is dat voor baggerspecie van de kwaliteit 'voor verspreiden geschikt' een milieuverklaring nodig is waaruit blijkt dat de baggerspecie voldoet aan de daarvoor geldende kwaliteitseisen. De afgifte van de milieuverklaring vindt plaats op grond van het Besluit bodemkwaliteit door een onderneming met een erkenning. Voor de afgifte van een milieuverklaring moet worden getoetst aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteit 'voor verspreiden geschikte baggerspecie' die zijn opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit. Dit neemt niet weg dat de baggerspecie bij het toepassen altijd aan de kwaliteitseisen moet voldoen, ongeacht of daar een (eventueel ten onrechte afgegeven) milieuverklaring bij zit. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 4.1272, eerste lid.

De zinsnede 'in afwijking van artikel 4.1272, eerste en tweede lid' betekent dat er bij het verspreiden van baggerspecie alleen aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteit 'voor verspreiden geschikte baggerspecie' hoeft te worden getoetst en niet aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse en (bij toepassen op de landbodem) bodemfunctieklasse waarin de ontvangende bodem is ingedeeld.

Op de landbodem mag baggerspecie afkomstig uit een oppervlaktewaterlichaam dat behoort tot de regionale wateren op bodem met de functie landbouwgrond worden verspreid tot hoogstens 10 km afstand van de plaats van vrijkomen.

Op landbouwgrond mag in beginsel uitsluitend 'voor verspreiden geschikte baggerspecie' worden verspreid. Voor verspreiden op landbouwgrond gelden de kwaliteitseisen voor 'verspreiden geschikte baggerspecie' in plaats van de kwaliteitseisen die op grond van artikel 4.1272 van het Besluit activiteiten leefomgeving zijn gesteld. Dit is een gevolg van het feit dat de kwaliteitseisen voor de bodemfunctie 'landbouw/natuur' zijn gebaseerd op de achtergrondwaarden in onbelaste gebieden en Nederland en het voor het imago van landbouwproducten wenselijk is dat landbouwgewassen op een 'bodem van kwaliteit landbouw/natuur' worden geteeld. De achtergrondwaarden zijn niet opgesteld met het oog op het voorkomen van risico's voor voedselkwaliteit, waardoor ook op bodems die niet voldoen aan de kwaliteitseisen voor de bodemfunctie 'landbouw/natuur' in sommige gevallen goede landbouwproducten kunnen worden geproduceerd.

De meeste vrijkomende baggerspecie voldoet niet voor alle parameters aan de kwaliteitseisen voor de bodemfunctie 'landbouw/natuur'. Dat zou beperkingen voor het toepassen van baggerspecie meebrengen, waardoor de baggerspecie niet kan worden verspreid in de nabijheid van de plaats waar zij vrijkomt. Dit wordt omwille van de noodzaak van de baggerwerkzaamheden en met het oog op de circulaire economie en klimaatadaptatie onwenselijk geacht. Daarom zijn voor het verspreiden van baggerspecie op de landbodem specifieke normen afgeleid. Deze zijn gericht op mengseltoxiciteit, de ms-PAF (meerdere stoffen, Potentieel Aangetaste Fractie). Dit houdt in dat wordt uitgegaan van de risico's die de relevante stoffen meebrengen in het mengsel waarin zij voorkomen. De kwaliteitseisen geven dus een totaalbeoordeling van de kwaliteit van het mengsel in verhouding tot de risico's. Hierin is rekening gehouden met de ruimte die boven de

kwaliteitseisen voor de functie landbouw/natuur nog aanwezig is om minder strenge kwaliteitseisen te stellen zonder dat dit ertoe leidt dat de bodem niet meer voor de functie landbouw geschikt is als gevolg van onacceptabele risico's voor de kwaliteit van de producten of de gezondheid van het vee.

Artikel 4.1279(maatwerk verspreiden) [artikel 2.12, tweede lid en artikel 2.13, tweede lid van het Besluit activiteiten leefomgeving]

In het eerste en tweede lid, zijn enkele specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen voor het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften waarbij kwaliteitseisen waaraan grond en baggerspecie bij het toepassen moeten voldoen, worden versoepeld. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts gebruik kan worden gemaakt van soepelere eisen als de grond of baggerspecie afkomstig is uit een aangewezen bodembeheergebied.

Versoepeling van de kwaliteitseisen is in beginsel in strijd met 'standstill'. Er kunnen zich echter bijzondere lokale omstandigheden voordoen, waarin versoepeling van de kwaliteitseisen uit algemene milieuoverwegingen wenselijk is. Er zijn enkele beperkingen en voorwaarden aan de versoepeling van de kwaliteitseisen gesteld, om aan 'standstill' zoveel mogelijk recht te doen, bijvoorbeeld door dit op gebiedsniveau te hanteren.

Voor het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften is als voorwaarde opgenomen dat het gebied waar de locatiespecifieke regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) wordt aangewezen in het omgevingsplan, als sprake is van toepassen op de landbodem, of in de waterschapsverordening, als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Dit is geregeld in de artikelen 5.89p (omgevingsplan) en 6.3 (waterschapsverordening) van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De grond of baggerspecie die niet voldoet aan de kwaliteitseisen moet afkomstig zijn uit het bodembeheergebied en ook weer binnen dat gebied worden toegepast.

Het bodembeheergebied is niet bij voorbaat aan de grenzen van de gemeente of het beheergebied van de waterbeheerder gebonden. Een gemeente of waterbeheerder kan een groter gebied aanwijzen, waaruit grond of baggerspecie afkomstig moet zijn. Dit betekent niet dat de grond of baggerspecie ook buiten de grenzen van de gemeente of het beheergebied mag worden toegepast. Voor een verdere wordt verwezen naar de toelichting bij artikel 4.1273 en naar hoofdstuk 11 van het algemeen deel van de toelichting.

Wat betreft het via maatwerk mogelijk maken van verspreiden van sterk verontreinigde baggerspecie op de landbodem kan nog worden opgemerkt dat dit vrijwel niet aan de orde zal zijn omdat zich doorgaans geen diffuse zware verontreiniging voordoet van zowel de waterbodem als de landbodem. Het kan echter wel het geval zijn, bijvoorbeeld als een beek door een diffuus sterk verontreinigd gebied loopt.

Artikel 4.1280 (milieu: toepassen van tarragrond)

Dit artikel bevat met het oog op het beschermen van het milieu specifieke bepalingen over het toepassen van tarragrond. Onder tarragrond wordt verstaan de aanhangende grond die vrijkomt bij het behandelen van het gewas na de oogst. Het wordt ook wel spoelgrond of zeefgrond genoemd en komt, afhankelijk van de oogstomstandigheden en gehanteerde scheidingstechnieken, zowel in droge vorm als in natte vorm voor. Voor het toepassen van tarragrond gelden in principe de regels voor het toepassen van grond, met een aantal verschillen die in dit artikel zijn opgenomen.

Eerste en tweede lid

Tarragrond hoeft voor enkele stoffen niet te voldoen aan de kwaliteitseisen die op grond van artikel 4.1272, eerste lid, en artikel 4.1274, tweede lid, onder a, gelden voor de kwaliteitsklasse en de functieklasse waarin de ontvangende landbodem is ingedeeld.
Tarragrond kan voor bepaalde stoffen niet voldoen aan de kwaliteitseisen voor de kwaliteitsklasse en de functieklasse van de ontvangende landbodem, respectievelijk de kwaliteitseisen voor de kwaliteit emissiearme grond in geval van grootschalig toepassen van tarragrond. Desondanks bestaan er geen milieuhygiënische bezwaren tegen het toepassen van tarragrond.

In tarragrond komt vers en onbestorven organisch materiaal van gewasresten, zoals loof en wortelen, voor. Bij de afbraak van dit organisch materiaal ontstaan verschillende afbraakproducten. Bij afbraak onder anaërobe condities ontstaan als tussenproducten onder andere stoffen als cresolen, fenol, tolueen en overige stoffen, die in het laboratorium als minerale olie worden gedetecteerd, in gehaltes die niet voldoen aan de kwaliteitseisen die gelden voor de kwaliteitsklasse waarin de grond voor andere stoffen is ingedeeld. Dit verschijnsel kan zich ook voordoen in de bodem van landbouwpercelen, bijvoorbeeld na zware regenval of kort na het onderwerken van oogstrestanten. In de landbouw en in de verwerkende industrie, waar tarragrond vrijkomt, ontstaan vorengenoemde stoffen in de tarragrond door natuurlijke processen. Zij worden niet aan de tarragrond toegevoegd. Door het biologische afbraakproces zullen de stoffen in tarragrond na enige tijd niet meer boven de achtergrondwaarden of de maximale waarden voor de kwaliteitsklassen wonen en industrie worden aangetroffen. Naarmate het afbraakproces onder meer aërobe condities plaatsvindt zal het afbraakproces nog sneller verlopen.
Daarom kunnen voor tarragrond hogere waarden voor genoemde stoffen worden toegestaan dan op grond van het Besluit bodemkwaliteit voor grond gelden.

De kwaliteitseisen voor tarragrond zijn opgenomen in de op het Besluit bodemkwaliteit gebaseerde Regeling bodemkwaliteit. Het onderzoek van de kwaliteit vindt plaats in overeenstemming met het Besluit bodemkwaliteit, evenals de afgifte van een milieuverklaring op grond van het onderzoek, waaruit blijkt dat de tarragrond aan de toepasselijke kwaliteitseisen voldoet.

Derde lid

Tarragrond mag alleen op de landbodem worden toegepast. Bij het toepassen van tarragrond in een oppervlaktewaterlichaam of onder grondwaterniveau kunnen door de aanwezigheid van onbestorven organisch materiaal ongewenste gevolgen voor de fysieke leefomgeving optreden, zoals zuurstofloosheid van het oppervlaktewaterlichaam. Daarom is het toepassen van de tarragrond alleen toegestaan op de landbodem.

Vierde lid

In het vierde lid is een speciale regeling opgenomen voor tarragrond die afkomstig is van aardappelen die behandeld zijn met chloorprofam. Tarragrond van aardappelen is over het algemeen schone grond. Bij de opslag van aardappelen wordt als kiemremmer de werkzame stof chloorprofam gebruikt. In de praktijk voldoet deze tarragrond door de aanwezigheid van chloorprofam niet altijd aan de toepasselijke kwaliteitseisen voor grond. Als de tarragrond van aardappelen op de landbodem boven het grondwaterniveau wordt toegepast, verloopt de afbraak van chloorprofam zo snel dat er geen risico’s zijn voor de kwaliteit van het grondwater. Het beleid is erop gericht dat professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw zal worden verboden. In verband hiermee is in het vierde lid bepaald dat het toepassen van tarragrond van aardappelen in Natura 2000-gebieden en gebieden die zijn opgenomen in de natuurnetwerk Nederland niet is toegestaan.

§ 4.125 Toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg

Paragraaf 4.125 bevat regels over het toepassen van (pure) mijnsteen en met grond en baggerspecie vermengde mijnsteen in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg.

Artikel 4.1281 (toepassingsbereik)

Eerste lid

Dit artikel bepaalt de reikwijdte van paragraaf 4.125. Deze paragraaf is van toepassing op het toepassen van (pure) mijnsteen en met grond en baggerspecie vermengde mijnsteen. Uit de aanwijzing van de milieubelastende activiteit in artikel 3.48r volgt dat paragraaf 4.125 uitsluitend van toepassing is op het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen die afkomstig is uit een bij ministeriele regeling aangewezen herkomstgebied in de provincie Limburg in een toepassingsgebied in de provincie Limburg dat bij ministeriële regeling is aangewezen. Zie voor de aanwijzing van de gebieden de toelichting bij artikel 3.48r van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Mijnsteen en met ten hoogste 20 % grond en baggerspecie vermengde mijnsteen is een bouwstof waarop paragraaf 4.123 van toepassing is. In artikel 3.48m is het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen waarop paragraaf 3.2.27 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing is uitgezonderd van de activiteit toepassen van bouwstoffen.
Dit betekent dat voor het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen die afkomstig is uit een bij ministeriele regeling aangewezen herkomstgebied in de provincie Limburg en die wordt toegepast in een bij ministeriele regeling aangewezen toepassingsgebied in de provincie Limburg de regels uit paragraaf 4.125 (voor toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen) gelden.

Voor het toepassen van mijnsteen en met ten hoogste 20 % grond en baggerspecie vermengde mijnsteen die afkomstig is *van buiten* bij ministeriele regeling aangewezen herkomstgebied in de provincie Limburg of voor het toepassen van mijnsteen en met ten hoogste 20 % grond en baggerspecie vermengde mijnsteen die wordt toegepast *buiten een* bij ministeriele regeling aangewezen toepassingsgebied in de provincie Limburg zijn de regels voor toepassen van bouwstoffen uit paragraaf 4.123 van toepassing. Afhankelijk van waar de mijnsteen en vermengde mijnsteen vandaan komt en wordt toegepast is dus of paragraaf 4.125 of paragraaf 4.123 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing, maar nooit gelijktijdig.

Onder mijnsteen wordt materiaal verstaan dat in het verleden in grote hoeveelheden is vrijgekomen als nevengesteente bij de winning van steenkool. Mijnsteen bestaat in hoofdzaak uit gebroken schalie en zandsteen met bijmenging van kolengruis.

Bij het opruimen van de ‘kolenbergen’ zijn grote hoeveelheden mijnsteen toegepast in voormalige groeves (voor kleiwinning), voormalige grindgaten in de (uiterwaarden van de) Maas en als mijnsteenbergen op de voormalige mijnterreinen. In de laatste decennia van de vorige eeuw is mijnsteen ook grootschalig gebruikt als ophoogmateriaal voor woningbouw, industrieterreinen en parken. Mijnsteen is daardoor in Limburg op grote schaal aanwezig in de (water)bodem. Het beleid in dit gebied is de afgelopen decennia gericht geweest op het concentreren van bij graafwerkzaamheden vrijkomende mijnsteen en vermengde mijnsteen in de gebieden waar het reeds grootschalig is toegepast. Verspreiden van de mijnsteen en vermengde mijnsteen naar buiten de gebieden is vanwege de milieuhygiënische eigenschappen van de mijnsteen en vermengde mijnsteen ongewenst. In paragraaf 4.125 zijn de voorwaarden voor toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen opgenomen die een voortzetting beogen van het beleid om de mijnsteen en vermengde mijnsteen die vrijkomt te concentreren binnen de grenzen van het bij ministeriele regeling aangewezen toepassingsgebied in de provincie Limburg.

Tweede lid

In het tweede lid is bepaald dat aan de voorschriften van paragraaf 4.125 wordt voldaan voor elke partij mijnsteen of vermengd mijnsteen, die wordt toegepast, tenzij daarin anders is bepaald.

Derde lid

Baggerspecie wordt hierin omschreven als materiaal dat is vrijgekomen uit de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam en at bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouden en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter.
De definitie van baggerspecie heeft betrekking op het fijne bodemmateriaal (maximale korrelgrootte van 2 millimeter) alsmede op van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind (2–63 mm). Ook natuurlijke mengsels van fijn bodemmateriaal en schelpen en grind vallen onder het begrip baggerspecie. Het fijne bodemmateriaal bestaat doorgaans uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof. In uitzonderingsgevallen komt ook baggerspecie voor met vrijwel geen organische stof (bijvoorbeeld dekzanden) of vrijwel geen minerale delen (bijvoorbeeld mineraalarm veen). Schelpen en grind zijn in de definitie opgenomen omdat zij regelmatig in de bodem voorkomen, en toepassing ervan als bodem geen bezwaren uit milieuoogpunt kent. Uitsluiting van deze materialen zou het toepassen van baggerspecie nodeloos beperken. Natuurlijke bodemmaterialen groter dan 63 mm worden in de bodemkunde beschouwd als stenen en worden niet gerekend tot de grondmatrix.
Het begrip baggerspecie is nevengeschikt aan het begrip grond. Baggerspecie is dus niet opgevat als een categorie grond maar als een zelfstandige categorie. Baggerspecie is bodemmateriaal dat vrijkomt uit het oppervlaktewater of de voor dat water bestemde ruimte.

Hieraan kan worden toegevoegd dat de plaats waar het materiaal vrijkomt, bepaalt of er sprake is van baggerspecie. Baggerspecie wordt ontgraven uit de waterbodem of oeverbodem van een oppervlaktewaterlichaam. Tijdens de behandeling, bewerking of tijdelijke opslag van het materiaal is nog steeds sprake van baggerspecie. Pas nadat de baggerspecie op de landbodem is aangebracht, is niet langer sprake van baggerspecie. Het materiaal gaat dan deel uitmaken van de bodem omdat het vereiste van terugneembaarheid, anders dan bij het toepassen van bouwstoffen, niet geldt.

Onder grond wordt hier verstaan vast materiaal dat bestaat uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof in een verhouding en met een structuur zoals deze in de bodem van nature worden aangetroffen, alsmede van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind met een korrelgrootte van 2 tot 63 millimeter en ten hoogste 20% bodemvreemd materiaal, niet zijnde baggerspecie.
De definitie van grond heeft betrekking op het fijne bodemmateriaal (maximale korrelgrootte van 2 millimeter) alsmede op van nature in de bodem voorkomende schelpen en grind (2–63 mm). Ook natuurlijke mengsels van fijn bodemmateriaal en schelpen en grind vallen onder het begrip grond. Het fijne bodemmateriaal bestaat doorgaans uit minerale delen met een maximale korrelgrootte van 2 millimeter en organische stof. In uitzonderingsgevallen komt ook grond voor met vrijwel geen organische stof (bijvoorbeeld dekzanden) of vrijwel geen minerale delen (bijvoorbeeld mineraalarm veen). Schelpen en grind zijn in de definitie opgenomen omdat zij regelmatig in de bodem voorkomen, en toepassing ervan als bodem geen bezwaren uit milieuoogpunt kent. Uitsluiting van deze materialen zou het toepassen van grond nodeloos beperken. Natuurlijke bodemmaterialen groter dan 63 mm worden in de bodemkunde beschouwd als stenen en worden niet gerekend tot de grondmatrix.

Artikelen 4.1282 (melding) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Dit artikel regelt de eisen aan de melding voorafgaand aan de activiteit. De meldingsplicht moet worden onderscheiden van de verplichting die is opgenomen in artikel 4.1283 om bepaalde gegevens en bescheiden aan het bevoegd gezag toe te zenden.

Eerste lid

Volgens het eerste lid is het verboden mijnsteen en met grond en bagger vermengde mijnsteen toe te passen zonder dit ten minste vijf werkdagen voor het begin van het toepassen te melden. Een melding is pas compleet als alle gegevens die worden gevraagd zijn versterkt. De meldplicht heeft niet tot doel om beoordeling van de activiteit vooraf door het bevoegd gezag mogelijk te maken. Als de melding is gedaan, mag de activiteit onder de gestelde voorwaarden plaatsvinden.[85] Het bevoegd gezag controleert het meldingsformulier en bij behorende rapporten en documenten. De controle wordt niet gevolgd door een formeel besluit (beschikking) in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Het bevoegd gezag gaat alleen na of de melding al dan niet voldoet aan de eisen van dit artikel. Het is het bevoegd gezag niet toegestaan andere eisen toe te voegen. Wanneer de melding niet conform de vereisten is ingediend, kan het bevoegd gezag in het kader van de handhaving aan de initiatiefnemer meedelen aan welke eisen van het Besluit niet is voldaan. Deze mededeling is geen besluit (beschikking) in de zin van artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht. Bepalingen over het elektronisch verkeer en de mogelijkheden om per post een melding te doen zijn opgenomen in het Omgevingsbesluit, zie daarvoor afdeling 14.1 van dat besluit en de toelichting daarop. Zie voor bepalingen over de bekendmaking van meldingen door het bevoegd gezag afdeling 10.5 van dat besluit.

Als het voornemen om mijnsteen en met grond of baggerspecie vermengde mijnsteen toe te passen niet is gemeld, is het toepassen niet toegestaan. Het achterwege laten van een melding heeft dus grote gevolgen.

Tweede lid

In het tweede lid is de specifieke informatie opgesomd die bij de melding moet worden verstrekt, naast de algemene informatie die al moet worden verstrekt op grond van afdeling 2.6 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Gelet op het toegenomen belang van de melding is kritisch gekeken welke informatie, onder de meldingsplicht van artikel 4.1282 valt, en welke onder de informatieplicht van artikel 4.1283.

De meldingsplicht heeft betrekking op de informatie die bepalend is of het toepassen van mijnsteen en met grond en baggerspecie vermengd mijnsteen in de voorgenomen vorm op de voorgenomen locatie als zodanig is toegestaan Het brengt veel onnodige moeite en kosten mee om een toepassing achteraf weer te verwijderen wanneer blijkt dat zij in de voorgenomen vorm op de voorgenomen locatie niet is toegestaan. De gegevens die in de melding moeten worden verstrekt, stelt het bevoegd gezag in staat om tijdig in te grijpen als het toepassen niet (op de beoogde locatie of in de beoogde vorm) is toegestaan. Specifieke informatie over de afzonderlijke partijen die worden toegepast, is minder cruciaal voor de beoordeling van de toelaatbaarheid van de beoogde toepassing als zodanig. Daarom geldt voor de afzonderlijke partijen alleen de informatieplicht op grond van artikel 4.1283.

Onder a
De functionele toepassingen die zijn toegestaan, zijn in artikel 4.1285, tweede lid, limitatief opgesomd. In de melding wordt aangegeven welke van de opgesomde functionele toepassing wordt gerealiseerd en wordt onderbouwd waarom de initiatiefnemer de toepassing als functioneel ziet. Veelal is het realiseren van een functionele toepassing het gevolg van een ruimtelijk besluit, zoals bij de aanleg van een weg.

[85] Stb. 2018, 293

Onder b
De melding omvat eveneens de dimensionering (de omvang in lengte, hoogte en breedte) van de functionele toepassing. Hieruit kan worden opgemaakt of er inderdaad sprake is van een functionele toepassing en of niet meer mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toepast dan noodzakelijk is voor het realiseren van de functionele toepassing (artikel 4.1286 functionele hoeveelheid).

Onder c
De hoeveelheid mijnsteen of met grond of baggerspecie vermengd mijnsteen die zal worden toegepast stelt het bevoegd gezag in staat om zich een oordeel te vormen of inderdaad sprake is van een functionele toepassing en in het bijzonder of daarbij wordt voldaan aan artikel 4.1286 (functionele hoeveelheid). Het gaat om de hoeveelheid mijnsteen of vermengd mijnsteen die in totaal in het kader van de beoogde functionele toepassing zal worden toegepast. Het toepassen kan eventueel in fasen plaatsvinden, maar de melding bevat de hoeveelheid van al deze fasen samen.
Er kan sprake zijn van grootschalig toepassen als bedoeld in artikel 4.1290. Ook hierbij wordt gekeken naar de totale hoeveelheid die in het kader van de beoogde functionele toepassing zal worden toegepast. De omvang van de totale toepassing geeft het bevoegd gezag ook een indruk van de gevolgen van de functionele toepassing voor de fysieke leefomgeving en de mate waarin toezicht op de uitvoering aan de orde is.

Onder d
De verwachte datum van het begin van het toepassen is mede belangrijk om (risicogestuurd) toezicht uit te oefenen.

Onder e en f
Dit meldingsvereiste vult artikel 2.16 van het Besluit activiteiten leefomgeving aan, waarin is bepaald dat in de melding van de activiteit het adres van de voorgenomen activiteit moet worden vermeld. Locaties waar mijnsteen en vermengde mijnsteen worden toegepast hebben niet altijd een adres. Daarom moeten bij de melding de gegevens over de coördinaten van de ontvangende landbodem of het ontvangende oppervlaktewaterlichaam worden verstrekt. Mocht van de ontvangende landbodem het adres vermeld zijn, dan kunnen de coördinaten achterwege worden gelaten.
De informatie over de locatie waar de mijnsteen of vermengde mijnsteen zal worden toegepast stelt het bevoegd gezag in staat zich een beeld vormen of de voorgenomen toepassing van mijnsteen of vermengde mijnsteen op de beoogde locatie is toegestaan. Dit is bijvoorbeeld niet het geval als de activiteit waarbij de mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast niet in overeenstemming is met de functie die aan de locatie in het omgevingsplan is toegewezen. Voor mijnsteen en vermengde mijnsteen geldt bovendien dat deze moeten worden toegepast in een bij ministeriële regeling aangewezen toepassingsgebied. Dit kan het bevoegd gezag controleren aan de hand van de gemelde locatie.

Onder g
Als de initiatiefnemer ervoor kiest om bij grootschalig toepassen van mijnsteen en vermengd mijnsteen gebruik te maken van artikel 4.1290, moet bij de melding een verklaring worden verstrekt dat het toepassen zal plaatsvinden in overeenstemming met artikel 4.1290. Het is van belang dat voordat met het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt aangevangen, duidelijk wordt gemaakt onder welk regime dit zal gebeuren.

Derde lid

Als het toepassen op een andere manier wordt uitgevoerd dan in de melding is aangegeven moet dit tenminste vijf werkdagen voorafgaand aan die wijziging worden gemeld. Op grond van het zesde lid geldt voor het grootschalig toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen een meldtermijn van vier weken, welke termijn eveneens geldt voor de het op een andere manier

toepassen dan in de melding is aangegeven. De keuze om grootschalig toe te passen kan niet meer worden gewijzigd, omdat er voor grootschalig toepassen andere eisen gelden.

Vierde lid

Om de administratieve lasten te beperken in situaties waarin het toepassen alleen geringe risico's voor het milieu meebrengt zijn enkele uitzonderingen op de meldplicht gemaakt. Dit betekent niet dat voor het toepassen van mijnsteen en vermengd mijnsteen in de uitgezonderde gevallen geen inhoudelijke regels gelden, maar alleen dat het toepassen niet vooraf hoeft te worden gemeld. Evenmin betekent dit dat er geen toezicht mogelijk is of gehouden zal worden op de naleving van die regels als hiertoe aanleiding bestaat, bijvoorbeeld omdat er signalen zijn dat sprake is van overtreding daarvan.

Er hoeft niet te worden gemeld als mijnsteen en vermengd mijnsteen wordt toegepast door particulieren, dat wil zeggen natuurlijke personen die dit niet doen in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf. Het gaat vaak om het toepassen van geringe hoeveelheden mijnsteen en vermengd mijnsteen, veelal in tuinen. Naar aanleiding van recente ontwikkelingen [86] is de afbakening verder verduidelijkt door de invoering van een maximum hoeveelheid toe te passen mijnsteen of vermengde mijnsteen van ten hoogste 25 kubieke meter. Als meer mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, is er in de regel geen sprake van toepassen door een natuurlijk persoon, anders dan in de uitoefening van zijn beroep op bedrijf

Vijfde lid

Er hoeft ook niet iedere keer opnieuw te worden gemeld als op dezelfde locatie in dezelfde functionele toepassing nieuwe partijen mijnsteen en vermengd mijnsteen worden toegepast. Er kan dan worden volstaan met specifieke informatie die op die partijen betrekking heeft (informatieplicht van artikel 4.1283).

Zesde lid

Gezien de grote hoeveelheid mijnsteen of gemengd mijnsteen waarvan sprake kan zijn, geeft het zesde lid het bevoegd gezag vier weken om de melding te beoordelen.

Artikel 4.1283 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Deze bepaling bevat een informatieverplichting per toe te passen partij mijnsteen of vermengde mijnsteen. Deze informatieverplichting moet worden onderscheiden van de meldingsplicht, die geldt voor de toepassing als geheel (zie toelichting op artikel 4.1282).

Eerste lid

De informatie moet ten minste vijf dagen voor het begin van de activiteit worden verstrekt. Met een termijn van vijf dagen is een evenwicht beoogd tussen enerzijds de wens van het bedrijfsleven om de melding zo kort mogelijk voordat de activiteit plaatsvindt te mogen indienen (omdat men de mijnsteen en vermengde mijnsteen na de verkrijging graag meteen wil toepassen of het moment van toepassing kan wijzigen) en de wens van het bevoegd gezag om enige tijd te hebben om de ingediende informatie te beoordelen (onder andere met het oog op een beter (risico-gestuurd) toezicht, in het bijzonder het fysieke toezicht op de locatie van toepassen).
Als uit de informatie die op grond van dit artikel is verstrekt, blijkt dat het toepassen in strijd is met bepaalde verplichtingen, dan kan de strijdigheid vaak nog worden opgeheven zonder dat de functionele toepassing als geheel in gevaar komt. Dit is bijvoorbeeld het geval als de mijnsteen of vermengde mijnsteen niet voldoet aan de toepasselijke kwaliteitseisen. In dat geval kunnen andere

[86] Raad van State 7 maart 2018, ECLI:NL:RVS:2018-784.

partijen mijnsteen of vermengde mijnsteen alsnog worden toegepast in plaats van de partijen die niet voldoen. Deze informatie hoeft niet in de melding te worden opgenomen, omdat het de bedoeling is dat in beginsel met een eenmalige melding voor een functionele toepassing kan worden volstaan en op het moment van melding nog niet voor alle partijen mijnsteen en vermengde mijnsteen die zullen worden toegepast, een milieuverklaring kan worden verstrekt. De verstrekking van een milieuverklaring voor elke partij mijnsteen of vermengde mijnsteen die wordt toegepast, is daarom opgenomen in de (telkens terugkerende) informatieverplichting op grond van dit artikel.

Onder a en b
Informatie over de verwachte data waarop het toepassen zal beginnen en eindigen is van belang voor het houden van fysiek toezicht. Het bevoegd gezag kan langsgaan op de locatie waar de toepassing plaatsvindt.

Onder c
Uit een milieuverklaring die voor de partij is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit krijgt het bevoegd gezag informatie over de kwaliteit van elke partij mijnsteen en vermengde mijnsteen. De wijze waarop een milieuverklaring moet worden afgegeven en het daarvoor genodigde onderzoek moet worden verricht, is niet in het Besluit activiteiten leefomgeving geregeld, maar blijft geregeld in het Besluit bodemkwaliteit.

Onder d
Voor mijnsteen en vermengde mijnsteen geldt dat deze volgens paragraaf 4.125 Besluit activiteiten leefomgeving afkomstig moet zijn van een bij ministeriële regeling aangewezen herkomstgebied in de provincie Limburg. Dit kan het bevoegd gezag controleren aan de hand van de herkomst. Informatie over de herkomst van elke partij mijnsteen en gemengd mijnsteen geeft zicht op de ‘grondstromen’ en is nodig met het oog op de ketenhandhaving. Dit houdt in dat het duidelijk moet zijn waar de mijnsteen en gemengd mijnsteen wordt ontgraven en waar deze naar toe gaat. Verder is deze informatie nodig om te kunnen beoordelen of voor de milieuverklaring toereikend onderzoek heeft plaatsgevonden.

Onder e
Uit een milieuverklaring die voor de partij is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit krijgt het bevoegd gezag informatie over de kwaliteit van elke partij mijnsteen of vermengde mijnsteen. De wijze waarop een milieuverklaring moet worden afgegeven en het benodigde onderzoek dat daarvoor moet worden verricht blijft geregeld in het Besluit bodemkwaliteit.

Onder f
Voor de meeste toepassingen van mijnsteen en vermengde mijnsteen is het noodzakelijk om voor het bepalen van de kwaliteitseisen voor de mijnsteen of vermengde mijnsteen ook de kwaliteit van de ontvangende bodem te kennen. Bij de informatieplicht wordt daarom ook gevraagd om een milieuverklaring bodemkwaliteit van de ontvangende bodem. In het derde lid is aangegeven dat bij grootschalig toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen het niet noodzakelijk is om de ontvangende bodemkwaliteit te kennen.

Onder g
Als de kwaliteitseis die voor de toegepaste mijnsteen en gemengd mijnsteen geldt aan de kwaliteit van de aangrenzende landbodem is gerelateerd, moet informatie worden verstrekt in de vorm van de kwaliteitsklasse van de aangrenzende landbodem. Dit is het geval bij toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen in een afdeklaag op een grootschalige toepassing als bedoeld in artikel 4.1290, vierde lid.

Tweede lid

Om de administratieve lasten te beperken in situaties waarin het toepassen alleen geringe risico's voor het milieu meebrengt zijn enkele uitzonderingen op de informatieplicht voor het begin van de activiteit gemaakt. Deze uitzonderingen op de informatieverplichting zijn vergelijkbaar met de uitzonderingen op de meldingsplicht van artikel 4.1282.

Er hoeft geen informatie voor het begin van de activiteit te worden verstrekt als mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast door particulieren, dat wil zeggen natuurlijke personen die dit niet doen in het kader van de uitoefening van beroep of bedrijf. Het gaat vaak om het toepassen van geringe hoeveelheden, veelal in tuinen. Naar aanleiding van recente ontwikkelingen[87] is de afbakening verder verduidelijkt door in de bepaling een maximum hoeveelheid toe te passen mijnsteen of vermengde mijnsteen op te nemen van ten hoogste 25 m^3. Als meer mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt toegepast, is er in de regel geen sprake van toepassen door een natuurlijk persoon, anders dan in de uitoefening van zijn beroep op bedrijf.

Derde lid

Bij grootschalige toepassing is de kwaliteit van de ontvangende bodem niet van belang voor de toelaatbaarheid van het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen. Alleen de kwaliteit van de mijnsteen en vermengde mijnsteen is bepalend. De in het derde lid, onder f, bedoelde informatie is in die gevallen niet relevant.

Vierde lid

Bepaalde gegevens en bescheiden hoeven voor het begin van de activiteit niet te worden verstrekt, als zij al eerder zijn verstrekt.

Artikel 4.1284 (gegevens en bescheiden: tijdens en na afloop van de activiteit)

Dit artikel regelt dat de gegevens en bescheiden, bedoeld in artikel 4.1282 en 4.1283 beschikbaar zijn tijdens het verrichten van de activiteit. Deze informatie wordt ten minste vijf jaar nadat de activiteit is verricht bewaard.

Artikel 4.1285 (milieu: functionele toepassing)

Eerste lid

Dit artikel regelt dat mijnsteen en vermengde mijnsteen met het oog op het beschermen van het milieu alleen mogen worden toegepast in een bij ministeriele regeling aangewezen toepassingsgebied in Limburg en in het tweede lid aangewezen functionele toepassing.

Het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen betreft niet alleen de aanleg van de functionele toepassing maar ook de instandhouding, het herstel, de verandering en de uitbreiding daarvan. Het opnemen van deze termen is bedoeld als een verduidelijking ten opzichte van de voormalige regels uit het Besluit bodemkwaliteit, waarmee geen inhoudelijke wijziging is beoogd.

Tweede lid

Toepassen van mijnsteen is niet in elke functionele toepassing toegestaan, maar alleen in functionele toepassingen die limitatief zijn opgesomd. Ook de mogelijkheid van grootschalige toepassing staat open (artikel 4.1290). Niet alle functionele toepassingen die zijn genoemd in de paragraaf voor grond en baggerspecie (artikel 4.1269) zijn voor de toepassing van mijnsteen en vermengde mijnsteen relevant of gebruikelijk.

[87] Raad van State 7 maart 2018, ECLI:NL:RVS:2018-784.

Onder a
Deze functionele toepassing betreft het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen in wegen of spoorwegen, bouwwerken en dijken. Uit de omschrijving van het begrip weg[88] in Bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving volgt dat onder wegen ook de grondlichamen vallen waarop wegen zijn aangelegd. Voor geluidswallen is uitdrukkelijk vermeld dat zij ook tot de weg of spoorweg behoren.

Onder b
Als gevolg van inklinking treedt bodemdaling op. Om in die gebieden bedrijventerreinen of woningbouwlocaties te kunnen verwezenlijken is het door een hoge grondwaterstand vaak noodzakelijk om eerst de bodem op te hogen. Het opnemen van het ophogen van tuinen en recreatieterreinen als functionele toepassing is bedoeld als verduidelijking en is een juridisering van bestaande praktijk. Onder "recreatieterreinen" vallen bijvoorbeeld golf- en crossbanen.
De omschrijving onder b omvat niet het na ophoging toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen in het kader van de (her)inrichting van het terrein, dit valt onder onderdeel c.

Onder c
Ophoging van de landbodem kan noodzakelijk zijn voor het herstel of verbetering van de bodemgesteldheid van een terrein, of om de landbouwkundige, natuurwaarde of recreatieve waarde van het terrein te bevorderen.
In natuurgebieden kan grondverzet nodig zijn, met het oog op natuurontwikkeling, bijvoorbeeld om variëteit in biotopen te krijgen. Niet iedere ophoging van natuurgronden is een functionele toepassing. Dit is alleen het geval als hierdoor de natuurwaarde wordt verhoogd.

Onder d
Op grootschalige toepassingen van mijnsteen en vermengde mijnsteen moet een afdeklaag worden aangebracht. Deze afdeklaag is geen onderdeel van de grootschalige toepassing en valt onder de algemene regels voor het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen.

Onder e
Om het mogelijk te maken dat voormalige winplaatsen van delfstoffen na beëindiging van de winning een nieuwe functie kunnen gaan vervullen, is het vaak nodig dat zij met het oog op de veiligheid en herinrichting worden gestabiliseerd en aangevuld. Het stabiliseren is bedoeld om de veiligheid te waarborgen.

Onder f
Ophogingen, verondiepingen en dempingen in oppervlaktewaterlichamen houden verband met de water(bodem)opgave. Het gaat hierbij om het klimaatbestendig maken van oppervlaktewaterlichamen ter bescherming tegen overstromingen en wateroverlast, het bevorderen van natuurwaarden en recreatieve waarden, waaronder het verwezenlijken van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden, en het in stand houden van de afvoer- en scheepvaartfunctie van watersystemen. Ten opzichte van het voormalige artikel 35 van het Besluit bodemkwaliteit zijn recreatieve waarden toegevoegd. In het Besluit bodemkwaliteit omvatte deze categorie ook 'de toepassing van grond of baggerspecie in ophogingen in waterbouwkundige constructies'. Deze activiteit valt nu onder a.

Derde lid

In het derde lid, is voor de duidelijkheid vastgelegd dat bij toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen die als afvalstoffen moeten worden aangemerkt, in een functionele toepassing en in overeenstemming met de andere bepalingen van paragraaf 4.124, sprake is van een nuttige toepassing van afvalstoffen als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, van de Wet milieubeheer. Er hoeft dan niet meer aangetoond te worden dat de afvalstoffen niet worden verwijderd.

[88] Weg: weg met inbegrip van de daarin gelegen kunstwerken en wat verder naar zijn aard daartoe behoort.

Artikel 4.1286 (grondstof, afvalstof: functionele hoeveelheid)

De toepassing van mijnsteen en gemengd mijnsteen moet niet alleen als zodanig functioneel zijn, maar er mogen ook met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen niet meer mijnsteen en vermengde mijnsteen worden toegepast dan nodig is om de functionele toepassing aan haar functie te laten beantwoorden. De hoeveelheid mijnsteen en vermengde mijnsteen die nodig is om een functionele toepassing aan haar functie te laten beantwoorden, verschilt van geval tot geval. Dit wordt beoordeeld aan de hand van civieltechnische, bouwtechnische, ecologische of esthetische maatstaven. Zo mag een geluidswal in beginsel niet hoger worden dan nodig is voor de bescherming tegen de geluidsoverlast. Ook mag in beginsel geen 'geluidswal' worden aangelegd als er geen objecten zijn die tegen geluidsoverlast moeten worden beschermd. De grens wat redelijkerwijs nodig is, valt niet scherp te trekken. Dit artikel is daarom vooral bedoeld om te kunnen optreden in situaties waarin het duidelijk is dat een te grote hoeveelheid mijnsteen en vermengde mijnsteen is toegepast.

Bij toepassing van een te grote hoeveelheid mijnsteen en vermengde mijnsteen kan zowel sprake zijn van overtreding van artikel 4.1285 als van artikel 4.1286. Dit hangt af van de situatie. Als er weliswaar te veel mijnsteen en gemengd mijnsteen zijn toegepast, maar het geheel op zichzelf nog wel overwegend als een functionele toepassing kan worden aangemerkt, ligt het meer voor de hand om op te treden op grond van artikel 4.1286. Handhaving is er dan op gericht dat het teveel aan mijnsteen en vermengde mijnsteen wordt verwijderd, waarbij de functionele toepassing als zodanig kan blijven bestaan.
Als een te grote, niet functionele hoeveelheid mijnsteen en vermengde mijnsteen wordt gebruikt, worden de mijnsteen en gemengd mijnsteen als afvalstoffen aangemerkt, omdat de initiatiefnemer zich dan feitelijk van de mijnsteen en vermengde mijnsteen ontdoet door middel van verwijderen. Dit is ongewenst met het oog op zowel het zuinig gebruik van grondstoffen als het doelmatig beheer van afvalstoffen. Er is dan sprake van handelen in strijd met artikel 4.1285 en artikel 4.1286 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 4.1287 (milieu: bodemvreemd materiaal)

Eerste lid

In mijnsteen en vermengde mijnsteen bevindt zich soms bodemvreemd materiaal, zoals puin, hout of baksteenscherven. Doorgaans is de aanwezigheid van bodemvreemd materiaal in mijnsteen en vermengde mijnsteen niet bezwaarlijk, maar het is wel noodzakelijk dit met het oog op het beschermen van het milieu te begrenzen. Als er onnodig bodemvreemd materiaal voorkomt, is sprake van een afvalstof die niet geschikt is voor nuttige toepassing, omdat zij dan kan leiden tot verontreiniging van de (water)bodem en het milieu die te voorkomen is. Deze bepaling komt erop neer dat bij het onnodig voorkomen van bodemvreemd materiaal de mijnsteen en vermengde mijnsteen niet mag worden toegepast. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen enerzijds steenachtig materiaal en hout (onder a) en anderzijds ander bodemvreemd materiaal (onder b), zoals plastic en piepschuim.

Voor steenachtig materiaal en hout geldt dat bij normaal gebruik van de bodem niet altijd is te voorkomen dat dit in de bodem terechtkomt en daarvan deel gaat uitmaken. Steenachtig materiaal en hout mag tot ten hoogste 20 gewichtsprocent in de ontgraven mijnsteen en vermengde mijnsteen aanwezig zijn, maar alleen als het al voorafgaand aan het ontgraven of bewerken in de mijnsteen en vermengde mijnsteen aanwezig was en niet is te voorkomen dat mijnsteen en de vermengde mijnsteen daarmee is vermengd. Als er in een partij meer dan 20 gewichtsprocent steenachtig materiaal zit kan dit bodemvreemde materiaal door middel van zeven worden verwijderd waardoor de partij weer geschikt wordt voor toepassing op grond van deze paragraaf.

Wat betreft ander bodemvreemd materiaal dan steenachtig materiaal of hout, zoals plastics, geldt dat het alleen sporadisch in de ontgraven mijnsteen en vermengde mijnsteen mag voorkomen. Bij normaal gebruik van de bodem raakt dit materiaal doorgaans niet met de bodem vermengd, maar blijft het eventueel op de bodem liggen. Bij zorgvuldig ontgraven of bewerken van de mijnsteen en vermengde mijnsteen en eerst afvoeren van het verzamelde bodemvreemde materiaal hoort dit niet alsnog in de mijnsteen en vermengde mijnsteen terecht te komen. Het begrip 'sporadisch' geeft in dit verband aan dat in toe te passen vermengde mijnsteen geringe hoeveelheden ander bodemvreemd materiaal aanwezig mogen zijn, omdat dit niet altijd is te voorkomen. Er is voor het begrip sporadisch gekozen omdat er geen precieze criteria zijn, zoals een bepaald gewichtspercentage, om te bepalen hoeveel ander bodemvreemd materiaal in de mijnsteen of vermengde mijnsteen ten hoogste mag voorkomen. Plastics en piepschuim bijvoorbeeld zijn zeer lichte materialen waarvoor het gewichtspercentage geen geschikt criterium is. Bovendien wordt de inhoud van dit begrip onder andere bepaald door wat redelijkerwijs kan worden verwijderd bij het zorgvuldig ontgraven of voor het toepassen. Het gaat er echter in de praktijk niet zozeer om dat de grens wat in dit verband al dan niet sporadisch is scherp kan worden vastgesteld, maar dat doeltreffend kan worden opgetreden in gevallen waarin het evident is dat meer dan sporadisch bodemvreemd materiaal in mijnsteen en vermengde mijnsteen voorkomt.

Op grond van milieuhygiënische overwegingen kan in het omgevingsplan door maatwerkregels de grens voor bodemvreemd materiaal voor specifieke toepassingen lager worden vastgesteld dan 20 gewichtsprocent, bijvoorbeeld voor gebieden met een bijzonder beschermingsniveau. Dit betekent niet dat het materiaal niet als mijnsteen of vermengde mijnsteen wordt beschouwd, maar dat de mijnsteen of vermengde mijnsteen in de gegeven context niet mag worden toegepast.

Tweede lid

Het eerste lid betreft bodemvreemd materiaal dat al in de bodem zit als het wordt afgegraven. Het gaat nadrukkelijk niet om het bijmengen van bodemvreemd materiaal in mijnsteen en vermengde mijnsteen. Om die reden is het van belang dat aangetoond kan worden dat voorafgaand aan het ontgraven al bodemvreemd materiaal in de bodem aanwezig was. Dit kan bijvoorbeeld blijken uit het vooronderzoek bij de milieuverklaring, de milieuverklaring zelf of uit foto's.

Artikel 4.1288 (milieu: kwaliteitseisen)

De kwaliteitseisen die gelden bij het toepassen van mijnsteen en vermengde zijn in overeenstemming met de kwaliteitseisen die gelden bij het toepassen van grond en baggerspecie zoals gesteld in artikel 4.1272. Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 4.1272.

Artikel 4.1289 (maatwerk kwaliteitseisen)

De eisen aan maatwerk kwaliteitseisen die gelden bij het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen zijn in overeenstemming met de eisen aan maatwerk kwaliteitseisen die gelden bij het toepassen van grond en baggerspecie zoals gesteld in artikel 4.1273.

In het eerste en tweede lid, zijn enkele specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen voor het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften waarbij kwaliteitseisen waaraan mijnsteen en vermeng mijnsteen bij het toepassen moeten voldoen. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts gebruik kan worden gemaakt van soepelere eisen als de grond of baggerspecie afkomstig is uit een aangewezen bodembeheergebied.

Versoepeling van de kwaliteitseisen is in beginsel in strijd met 'standstill'. Er kunnen zich echter bijzondere lokale omstandigheden voordoen, waarin versoepeling van de kwaliteitseisen uit algemene milieuoverwegingen wenselijk is. Er zijn enkele beperkingen en voorwaarden aan de

versoepeling van de kwaliteitseisen gesteld, om aan 'standstill' zoveel mogelijk recht te doen, bijvoorbeeld door dit op gebiedsniveau te hanteren.

Voor het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften is als voorwaarde opgenomen dat het gebied waar de locatiespecifieke regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) wordt aangewezen in het omgevingsplan, als sprake is van toepassen op de landbodem, of in de waterschapsverordening, als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Dit is geregeld in de artikelen 5.89p (omgevingsplan) en 6.3 (waterschapsverordening) van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De grond of baggerspecie die niet voldoet aan de kwaliteitseisen moet afkomstig zijn uit het bodembeheergebied en ook weer binnen dat gebied worden toegepast. Voor een toelichting wordt verder verwezen naar de toelichting op artikel 4.1273 en in hoofdstuk 11 van het algemene deel.

Artikel 4.1290 (grootschalig toepassen)

De kwaliteitseisen die gelden bij het grootschalig toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen zijn in overeenstemming met de kwaliteitseisen die gelden bij het grootschalig toepassen van grond en baggerspecie zoals gesteld in artikel 4.1274. Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting op artikel 4.1274.

Artikel 4.1291 (maatwerk grootschalig toepassen)

De eisen aan maatwerk kwaliteitseisen die gelden bij het grootschalig toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen zijn in overeenstemming met de eisen aan maatwerk kwaliteitseisen die gelden bij het grootschalig toepassen van grond en baggerspecie zoals gesteld in artikel 4.1275.

De eisen aan maatwerk kwaliteitseisen die gelden bij het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen zijn in overeenstemming met de eisen aan maatwerk kwaliteitseisen die gelden bij het toepassen van grond en baggerspecie zoals gesteld in artikel 4.1273.

In het eerste en tweede lid, zijn enkele specifieke voorwaarden en beperkingen opgenomen voor het stellen van maatwerkregels en maatwerkvoorschriften waarbij kwaliteitseisen waaraan mijnsteen en vermeng mijnsteen bij het toepassen moeten voldoen. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts gebruik kan worden gemaakt van soepelere eisen als de grond of baggerspecie afkomstig is uit een aangewezen bodembeheergebied.

Versoepeling van de kwaliteitseisen is in beginsel in strijd met 'standstill'. Er kunnen zich echter bijzondere lokale omstandigheden voordoen, waarin versoepeling van de kwaliteitseisen uit algemene milieuoverwegingen wenselijk is. Er zijn enkele beperkingen en voorwaarden aan de versoepeling van de kwaliteitseisen gesteld, om aan 'standstill' zoveel mogelijk recht te doen, bijvoorbeeld door dit op gebiedsniveau te hanteren.

Voor het stellen van maatwerkregels of maatwerkvoorschriften is als voorwaarde opgenomen dat het gebied waar de locatiespecifieke regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) wordt aangewezen in het omgevingsplan, als sprake is van toepassen op de landbodem, of in de waterschapsverordening, als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Dit is geregeld in de artikelen 5.89p (omgevingsplan) en 6.3 (waterschapsverordening) van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De grond of baggerspecie die niet voldoet aan de kwaliteitseisen moet afkomstig zijn uit het bodembeheergebied en ook weer binnen dat gebied worden toegepast. Voor een toelichting wordt verder verwezen naar de toelichting op artikel 4.1273 en in hoofdstuk 11 van het algemene deel.

Onderdeel J

Paragraaf 5.2.2 (Voorafgaand bodemonderzoek)

Deze paragraaf bevat bepalingen over het voorafgaand bodemonderzoek. Het gaat om het vooronderzoek bodem, het verkennend bodemonderzoek, het verkennend bodemonderzoek asbest, nader bodemonderzoek en het nader bodemonderzoek asbest. Een voorafgaand bodemonderzoek is verplicht als in hoofdstuk 4 een bepaling met die strekking is opgenomen. Zie voor meer toelichting op deze onderzoeken en de samenhang ook paragraaf 5.3 (informatie over bodemkwaliteiten) van het algemeen deel van de toelichting.

Deze onderzoeken vallen doordat ze in het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen en toegepast moeten worden bij de aangewezen milieubelastende activiteiten ook onder de specifieke zorgplicht van het Besluit activiteiten leefomgeving. Voor deze onderzoeken zijn geen andere eisen opgenomen dan dat ze voldoen aan de in de artikelen genoemde NEN-normen en dat het veldwerk en uitvoering van chemische analyses moeten worden uitgevoerd volgens de in de artikelen aangewezen Beoordelingsrichtlijnen en protocollen en door daarvoor erkende organisaties. Ook zijn lozingsroutes voor afvalwater dat vrijkomt bij bodemonderzoek opgenomen.

Artikel 5.7a (vooronderzoek bodem)

Eerste lid

Voordat een activiteit wordt uitgevoerd in de bodem, dient eerst te worden onderzocht of de locatie verdacht is op het voorkomen van een bodemverontreiniging en bodemonderzoek nodig is. Hiertoe wordt een zogenoemd vooronderzoek bodem verricht. Dit vooronderzoek vindt plaats in overeenstemming met NEN 5725. Aangesloten kan worden bij de verschillende onderzoeksaanleidingen die omschreven zijn in NEN 5725.
Doel van het vooronderzoek bodem is om na te gaan of sprake is van een verdachte locatie wat betreft het voorkomen van een (puntbron) bodemverontreiniging waarbij de kans aanwezig is dat de bodemkwaliteit afwijkend is van de locatiegebonden kwaliteit (zoals uit een bodemkwaliteitskaart blijkt) en er sprake is van een bodemverontreiniging.

Het vooronderzoek bestaat uit het raadplegen van (digitale) informatiebronnen over de locatie waar de activiteit plaatsvindt. Het vooronderzoek hoeft niet te worden uitgevoerd door een onderneming met een erkenning. Uit het vooronderzoek volgt of de locatie van ontgraving verdacht is op het voorkomen van mogelijke verontreiniging.

Op basis van de resultaten van het vooronderzoek bodem moet duidelijk zijn welke vervolgonderzoeken noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld uitvoeren van een verkennend bodemonderzoek of het uitvoeren van een verkennend onderzoek asbest.

Als al eerder uitgevoerd verkennend bodemonderzoek beschikbaar is, wordt in het vooronderzoek bodem gemotiveerd in hoeverre het eerder uitgevoerde onderzoek voldoende actueel en representatief is.

Overigens is het uitvoeren van een vooronderzoek bodem ook omwille van arbeidsomstandigheden (verplichting vanuit de arbo-wetgeving) van belang. Ook in de CROW-publicatie 400 is aangegeven dat uit vooronderzoek bodem de noodzaak voor vervolgonderzoek zal kunnen blijken, om vast te kunnen stellen of maatregelen of voorzieningen nodig zijn om veilig te kunnen werken.

Artikel 5.7b (verkennend bodemonderzoek)

Eerste lid

Als de noodzaak daartoe blijkt uit het vooronderzoek bodem, wordt een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd.

Tweede, derde en vierde lid

Het verkennend bodemonderzoek voldoet aan NEN 5740 en het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of door een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000. Het veldwerk bestaat onder andere uit het nemen van grond(water)monsters en het plaatsen van handboringen en peilbuizen. Laboratoriumanalyses worden uitgevoerd door een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 3000.
Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij dit besluit omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden.
In de NEN 5740 is aangegeven wanneer vervolgonderzoek noodzakelijk is. Het kan dan gaan om een nader bodemonderzoek (artikel 5.7d).

Artikel 5.7c (verkennend bodemonderzoek asbest)

Eerste lid

Uit het vooronderzoek NEN 5725 kan blijken dat een verkennend onderzoek asbest nodig is. Het gaat dan om specifiek onderzoek naar asbest in de bodem, in overeenstemming met NEN 5707. Een verkennend onderzoek asbest conform NEN 5707 kan gecombineerd uitgevoerd worden met een verkennend onderzoek NEN 5740.

Tweede, derde en vierde lid

Het verkennend bodemonderzoek asbest voldoet aan NEN 5707 en het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of door een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000. Het veldwerk bestaat onder andere uit het nemen van grond(water)monsters en het plaatsen van handboringen en peilbuizen. Laboratoriumanalyses worden uitgevoerd door een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 3000.
Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij dit besluit omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden. In de NEN 5707 is aangegeven wanneer vervolgonderzoek noodzakelijk is. Het kan dan gaan om een nader bodemonderzoek asbest (artikel 5.7e). Soms wordt het nader bodemonderzoek asbest gelijktijdig uitgevoerd met het verkennend bodemonderzoek asbest

Artikel 5.7d (nader onderzoek bodem)

Eerste lid

Uit het verkennend bodemonderzoek NEN 5740 kan blijken dat een vervolgonderzoek van de bodem nodig is. Is dit het geval, dan wordt dit nader bodemonderzoek uitgevoerd in overeenstemming met NTA 5755. Dit is het onderzoek dat onder de Wet bodembescherming werd aangeduid als het nader bodemonderzoek. In het nader onderzoek kan, wanneer noodzakelijk, de omvang van een verontreiniging worden bepaald (bijvoorbeeld voorafgaand aan de activiteit saneren van de bodem in geval van de saneringsaanpak verwijderen van de verontreiniging) of de partij-indeling worden bepaald (bij de activiteiten graven in de bodem).

Tweede, derde en vierde lid

Het nader bodemonderzoek voldoet aan NTA 5755 en dat veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000. Het veldwerk bestaat onder andere uit het nemen van grond(water)monsters en het plaatsen van handboringen en peilbuizen. Laboratoriumanalyses worden uitgevoerd door een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 3000.
Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij dit besluit omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van de ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden.

Artikel 5.7e (nader bodemonderzoek asbest)

Eerste lid

Uit het verkennend bodemonderzoek asbest NEN 5707 kan blijken dat een vervolgonderzoek naar asbest in de bodem nodig is. Is dit het geval dan wordt dit nader bodemonderzoek asbest uitgevoerd in overeenstemming met NEN 5707. Met een nader onderzoek asbest kan per ruimtelijke eenheid een asbestgehalte worden bepaald en/of een in het verkennend onderzoek aangetoonde verontreiniging in horizontale of verticale richting worden afgeperkt.

Tweede, derde en vierde lid

Het nader bodemonderzoek asbest voldoet aan NEN 5707 en het veldwerk wordt verricht door een onderneming met een erkenning bodemkwaliteit voor BRL SIKB 2000 of een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 2000. Het veldwerk bestaat onder andere uit het nemen van grond(water)monsters en het plaatsen van handboringen en peilbuizen. Laboratoriumanalyses worden uitgevoerd door een certificatie- of inspectie-instantie met een erkenning bodemkwaliteit voor AS SIKB 3000.
Een 'erkenning bodemkwaliteit' is in bijlage I bij dit besluit omschreven als een erkenning als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit. Het Besluit bodemkwaliteit omschrijft een erkenning als beschikking van ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken waarbij wordt vastgesteld dat een onderneming voor een werkzaamheid voldoet aan de bij of krachtens het Besluit bodemkwaliteit geldende voorwaarden.

Artikel 5.7f (water: lozing bij voorafgaand bodemonderzoek)

Eerste lid
Bij het uitvoeren van een bodemonderzoek kan als gevolg het nemen van bodemmonsters of grondwatermonsters afvalwater vrijkomen. De samenstelling van dit afvalwater is vaak onbekend. Omdat niet uitgesloten kan worden dat dit afvalwater verontreinigende stoffen bevat, maar het daarbij geringe hoeveelheden betreft, is het vuilwaterriool de voorgeschreven lozingsroute.

Tweede lid

Het is mogelijk om met een maatwerkvoorschrift af te wijken van de voorgeschreven lozingsroute door een andere lozingsroute dan het vuilwaterriool toe te staan. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat er geen mogelijkheid is om nabij de locatie van het bodemonderzoek te lozen op het vuilwaterriool en het lozen op oppervlaktewater of op of in de bodem de voorkeur geniet en zich niet verzet tegen de bescherming van het milieu.

Onderdeel K

Artikel 6.56ha (melding) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Eerste lid

Dit artikel regelt dat het lozen van afvalwater afkomstig van een bodemsanering, een grondwatersanering of graven onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit in een oppervlaktewaterlichaam in beheer van het Rijk niet mag worden verricht voordat een melding aan het bevoegd gezag is gedaan. Zie voor de uitleg over het instrument melding paragraaf 3.5 van het algemeen deel van deze nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving.

Tweede lid

In de paragrafen 4.119, 4.120 en 4.121 van het Besluit activiteiten leefomgeving (in dit Aanvullingsbesluit) is geregeld dat bij graven in de bodem (zowel onder als boven de interventiewaarden bodemkwaliteit) en bij bodemsaneringen een of meer voorafgaande bodemonderzoeken moeten worden uitgevoerd. Deze bodemonderzoeken geven(deels) ook inzicht in de kwaliteit van het te lozen afvalwater. De resultaten van de verrichte onderzoeken moeten daarom met de melding worden ingediend bij het bevoegd gezag. Het gaat alleen om onderzoeken die al beschikbaar zijn; de meldplicht leidt daarom niet tot extra onderzoekslasten. Ook voor bodemsaneringen en grondwatersaneringen geldt dat er onderzoeken beschikbaar zullen zijn waaruit de kwaliteit van het grondwater blijkt. Dit is niet geregeld in het Besluit activiteiten leefomgeving, maar in de omgevingsverordening van de provincie of het omgevingsplan van de gemeente. Deze onderzoeken moeten eveneens worden ingediend bij de melding.

Derde lid

In het derde lid is geregeld dat een melding niet is vereist als korter dan 48 uur afvalwater afkomstig van graven in bodem (zowel onder als boven de interventiewaarden bodemkwaliteit) wordt geloosd. Dergelijke kortdurende lozingen hebben alleen geringe gevolgen voor de oppervlaktewaterkwaliteit en worden vaak binnen korte termijn uitgevoerd. Een melding vier weken van tevoren sluit niet goed aan bij de uitvoeringspraktijk.

Artikel 6.56hb (bescheiden en gegevens over lozingsactiviteit)

Eerste lid

Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, wordt het bevoegd gezag geïnformeerd over wanneer de lozingen van start gaan, en hoe lang dit naar verwachting zal duren, zodat het bevoegd gezag hier in de planning van toezicht rekening mee kan houden.

Tweede lid

In het tweede lid is geregeld dat het bevoegd gezag niet hoeft te worden geïnformeerd als korter dan 48 uur afvalwater afkomstig van graven in bodem (zowel onder als boven de interventiewaarden bodemkwaliteit) wordt geloosd. Dergelijke kortdurende lozingen hebben alleen geringe gevolgen voor de oppervlaktewaterkwaliteit en worden vaak binnen korte termijn uitgevoerd. Een informatieplicht vier weken van tevoren sluit niet goed aan bij de uitvoeringspraktijk.

Artikel 6.56hc (niet lozen bij grondwateronderzoek)

Bij het uitvoeren van een onderzoek naar de kwaliteit van het grondwater voorafgaand aan een grondwatersanering kan afvalwater vrijkomen. De samenstelling van dit afvalwater is vaak pas

bekend na analyse van de monsters en nog niet op het moment van lozen. Omdat dit afvalwater onbekende gehalten aan verontreinigende stoffen bevat, is het niet wenselijk dat dit afvalwater op een oppervlaktewaterlichaam in beheer van het Rijk geloosd wordt. Het afvalwater kan worden afgevoerd per as naar een erkende verwerker. Ook kan het omgevingsplan van de gemeente de mogelijkheid bieden om dit afvalwater te lozen in het openbare vuilwaterriool.

Artikel 6.56hd (water: emissiegrenswaarden afvalwater graven en saneringen)

Dit artikel bevat emissiegrenswaarden voor stoffen die vaak in de afvalwaterstroom afkomstig van graven of saneringen. De emissiegrenswaarden in tabel 6.56hd zijn gebaseerd op het vereiste beschermingsniveau voor het aquatische milieu en een vertaling van de gehalten die met de beste beschikbare technieken kunnen worden bereikt.

Artikel 6.56he (water: meetmethoden)

Dit artikel geeft aan welke normen gehanteerd worden voor het meten van emissiegrenswaarden. Artikelen met normbladen voor het bemonsteren van afvalwater schrijven niet voor dat het afvalwater moet worden bemonsterd, maar wel wat er moet gebeuren áls er wordt bemonsterd. Er zijn normen opgenomen voor het bemonsteren en conserveren. Ook zijn de analysemethoden die moeten worden gebruikt voor de stoffen in tabel 6.56hd. De versies van de NEN-EN-normen zijn vastgesteld bij ministeriële regeling.

Monsters moeten worden geconserveerd om te voorkomen dat in de monsters verandering optreedt voor de te analyseren parameter tussen het moment van bemonstering en het moment van analyse.

Onderdeel L

Artikel 7.61i (melding lozingsactiviteit bij graven en saneren) [artikel 4.3 in samenhang met artikel 4.4, eerste lid, van de wet]

Eerste lid

Dit artikel regelt dat het lozen van afvalwater afkomstig van een bodemsanering, een grondwatersanering of graven onder de interventiewaarde bodemkwaliteit of boven de interventiewaarde bodemkwaliteit op de Noordzee niet mag worden verricht voordat een melding aan het bevoegd gezag is gedaan. Zie voor de uitleg over het instrument melding paragraaf 3.5 van het algemeen deel van deze nota van toelichting bij het Besluit activiteiten leefomgeving.

Tweede lid

In de paragrafen 4.119, 4.120 en 4.121 van het Besluit activiteiten leefomgeving (in dit Aanvullingsbesluit) is geregeld dat bij graven in de bodem (zowel onder als boven de interventiewaarden bodemkwaliteit) en bij bodemsaneringen een of meer voorafgaande bodemonderzoeken moeten worden uitgevoerd. Deze bodemonderzoeken geven ook inzicht in de kwaliteit van het te lozen afvalwater. De resultaten van de verrichte onderzoeken moeten daarom met de melding worden ingediend bij het bevoegd gezag. Het gaat alleen om onderzoeken die al beschikbaar zijn; de meldplicht leidt daarom niet tot extra onderzoekslasten. Ook voor bodemsaneringen en grondwatersaneringen geldt dat er onderzoeken beschikbaar zullen zijn waaruit de kwaliteit van het grondwater blijkt. Dit is niet geregeld in het Besluit activiteiten leefomgeving, maar in de omgevingsverordening van de provincie of het omgevingsplan van de gemeente. Deze onderzoeken moeten eveneens worden ingediend bij de melding.

Derde lid

In het derde lid is geregeld dat een melding niet is vereist als korter dan 48 uur afvalwater afkomstig van graven in bodem (zowel onder als boven de interventiewaarden bodemkwaliteit) wordt geloosd. Dergelijke kortdurende lozingen hebben alleen geringe gevolgen voor de oppervlaktewaterkwaliteit en worden vaak binnen korte termijn uitgevoerd. Een melding vier weken van tevoren sluit niet goed aan bij de uitvoeringspraktijk.

Artikel 7.61j (gegevens en bescheiden lozingsactiviteit)

Eerste lid

Ten minste vier weken voor het begin van de activiteit, wordt het bevoegd gezag geïnformeerd over wanneer de lozingen van start gaan, en hoe lang dit naar verwachting zal duren, zodat het bevoegd gezag hier in de planning van het toezicht rekening mee kan houden.

Tweede lid

In het tweede lid is geregeld dat het bevoegd gezag niet hoeft te worden geïnformeerd als korter dan 48 uur afvalwater afkomstig van graven in bodem (zowel onder als boven de interventiewaarden bodemkwaliteit) wordt geloosd. Dergelijke kortdurende lozingen hebben alleen geringe gevolgen voor de oppervlaktewaterkwaliteit en worden vaak binnen korte termijn uitgevoerd. Een informatieplicht vier weken van tevoren sluit niet goed aan bij de uitvoeringspraktijk.

Artikel 7.61k (niet lozen bij grondwateronderzoek)

Bij het uitvoeren van een onderzoek naar de kwaliteit van het grondwater voorafgaand aaneen grondwatersanering kan afvalwater vrijkomen. Een proefbronnering is hier een voorbeeld van. De samenstelling van dit afvalwater is vaak pas bekend na analyse van de monsters en nog niet op het moment van lozen. Omdat dit afvalwater onbekende gehalten aan verontreinigende stoffen bevat, is het niet wenselijk dat dit afvalwater op zee geloosd wordt. Het afvalwater kan worden afgevoerd per as naar een erkende verwerker. Ook kan het omgevingsplan van de gemeente de mogelijkheid bieden om dit afvalwater te lozen in het openbare vuilwaterriool.

Artikel 7.61l (water: emissiegrenswaarden afvalwater graven en saneringen)

Dit artikel bevat emissiegrenswaarden voor stoffen die vaak in de afvalwaterstroom afkomstig van graven of saneringen voorkomen.
De emissiegrenswaarden in tabel 7.61l zijn gebaseerd op het vereiste beschermingsniveau voor het aquatische milieu en een vertaling van de gehalten die met de beste beschikbare technieken kunnen worden bereikt.

Artikel 7.61m (water: meetmethoden)

Dit artikel geeft aan welke normen gehanteerd worden voor het meten van emissiegrenswaarden. Artikelen met normbladen voor het bemonsteren van afvalwater schrijven niet voor dat het afvalwater moet worden bemonsterd, maar wel wat er moet gebeuren áls er wordt bemonsterd. Er zijn normen opgenomen voor het bemonsteren en conserveren. Ook zijn de analysemethoden die moeten worden gebruikt voor de stoffen waaraan in het artikel 7.61l emissiegrenswaarden worden gesteld voorgeschreven. De versies van de NEN-EN-normen zijn vastgesteld bij ministeriële regeling.

Monsters moeten worden geconserveerd om te voorkomen dat in de monsters verandering optreedt voor de te analyseren parameter tussen het moment van bemonstering en het moment van analyse.

Onderdeel M

Bijlage I bij artikel 1.1 van het Besluit activiteiten leefomgeving (BEGRIPPEN)

In de lijst van begrippen in de bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving zijn enkele begrippen toegevoegd, die worden gebruikt in de nieuwe paragrafen 4.123 en 4.124 over het toepassen van bouwstoffen, respectievelijk het toepassen van grond en baggerspecie en het toepassen van mijnsteen en vermengde mijnsteen. De meeste van deze begrippen worden gebruikt in de betekenis die zij hebben in het Besluit bodemkwaliteit. Daarom wordt in de omschrijvingen van die begrippen eenvoudigweg naar de in het Besluit bodemkwaliteit opgenomen omschrijvingen verwezen.

AVI-bodemas
AVI-bodemas is bodemas dat resteert na verbranding in een installatie die uitsluitend of in hoofdzaak is bedoeld voor het verbranden van huishoudelijke afvalstoffen en bedrijfsafvalstoffen in een roosteroven of een wervelbedoven. AVI-bodemas is ook bekend onder de term AEC-bodemas.

Bodemfunctieklasse
Met bodemfunctieklasse wordt bedoeld de bodemfunctieklasse waarin de ontvangende landbodem op de bodemfunctiekaart is ingedeeld op grond van artikel 5.89p van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Bouwland
Onder bouwland worden landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden verstaan waarop ten minste een deel van het jaar een gewas in de openlucht wordt geteeld. Hieronder worden geen gronden verstaan die voor ten minste 50% of meer zijn beteeld zijn met gras dat bestemd is als voer voor dieren.

Bouwstoffen
Dit begrip wordt gebruikt in de betekenis die het heeft in het Besluit bodemkwaliteit. Bouwstof wordt daarin omschreven als materiaal waarin de totaalgehalten aan silicium, calcium of aluminium samen meer dan 10 gewichtsprocent van dat materiaal bedragen, uitgezonderd vlakglas, metallisch aluminium, grond of baggerspecie, dat is bestemd om te worden toegepast.

Compost
Onder compost wordt verstaan compost als bedoeld in artikel 1 van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet. Dat is een product afkomstig van een aeroob proces dat bestaat uit een of meer organische afvalstoffen die al dan niet met bodembestanddelen zijn gemengd en die met behulp van micro-organismen zijn afgebroken en omgezet tot een homogeen en zo stabiel eindproduct dat daarin alleen nog een langzame afbraak van humeuze verbindingen plaatsvindt. Compost bevat geen dierlijke meststoffen en is niet verpompbaar.
De definitie van compost kent enige overlap met de definities voor grond en baggerspecie, die binnen de activiteit toepassen van grond en baggerspecie worden gebruikt. Zo kan de grondsoort veen, die voornamelijk bestaat uit organische bestanddelen, zowel onder de definitie van compost vallen als onder de definities van grond en baggerspecie. Bepalend voor de vraag of het materiaal als compost of als grond of baggerspecie moet worden beschouwd is het oogmerk waaronder het materiaal wordt gebruikt (aanwenden van meststoffen op de bodem of het toepassen van grond of baggerspecie op de land- of waterbodem).

Diepe plas
Onder een diepe plas wordt verstaan een oppervlaktewaterlichaam dat is ontstaan als gevolg van zand-, grind- of kleiwinning of een dijkdoorbraak. Een van nature diep water valt hier niet onder. In de gevallen die zijn genoemd, heeft het oppervlaktewaterlichaam doorgaans een aanzienlijke diepte. Er is daarom geen specifieke diepte aangegeven. Het oppervlaktewaterlichaam valt in zijn geheel onder het begrip diepe plas, ook al kan het langs de oevers ondiepten hebben. Als delen

van het oppervlaktewaterlichaam na het toepassen van grond of baggerspecie zijn verondiept, blijven die gedeelten van het oppervlaktewaterlichaam deel uitmaken van de diepe plas. Alleen als een delen van een diepe plas tot landbodem zijn ontwikkeld, maken zij geen deel meer uit van de diepe plas. Er is daar dan immers geen sprake meer van een oppervlaktewaterlichaam, behalve voor zover eventueel sprake is van het oevergebied van het oppervlaktewaterlichaam.

Erkende grondverwerker
Een door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat erkende persoon of instelling waarvan is vastgesteld dat de persoon of instelling voor zijn werkzaamheden voldoet aan de voorwaarden van het Besluit bodemkwaliteit. De werkzaamheden betreffen het verwerken van bedrijfsafvalstoffen en gevaarlijke afvalstoffen.

Grasland
Onder grasland worden landbouwgronden, natuurgronden of overige gronden verstaan die voor 50 procent of meer zijn beteeld met gras dat bestemd is als voer voor dieren. Dat kan direct door beweiding zijn, maar ook door winning van het gewas voor vervoedering. Het begrip dieren is breder dan landbouwhuisdieren. Hierbij is niet relevant is of deze dieren voor gebruiks- of winstdoeleinden worden gehouden. Uit de formulering 'dat bestemd is als voer voor dieren' blijkt niet alleen een toekomstig of voorgenomen gebruik, maar ook een zekere duurzaamheid in het gebruik de bestemming van de gronden bepaald.

Grondwatersanering
Dit begrip is een verbijzondering van het begrip "saneren uit de bodem" zoals die in de Wet bodembescherming voor kwam. Het begrip komt voor bij de aanwijzing van de milieubelastende activiteit saneren, om aan te geven dat het Rijk alleen standaard saneringsmethodes regelt voor bodemsanering die wordt uitgevoerd in de vaste bodem en primair met het oog op de functies van de bovengrond; het reguleren van grondwatersanering wordt onder de Omgevingswet overgelaten aan provincies zoals nader is toegelicht in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel Aanvullingswet bodem[89]. Omdat dit begrip is beperkt tot de verzadigde zone van het grondwater komt de term 'blootstelling' er niet meer in voor (risico van uitdamping uit het grondwater wordt wel gereguleerd in het Besluit activiteiten leefomgeving).

Herwonnen fosfaten
Dit begrip wordt gebruikt in de betekenis van artikel 1, eerste lid, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet. Herwonnen fosfaten zijn:
- struviet, hoofdzakelijk bestaand uit magnesiumammoniumfosfaat dat is vrijgekomen bij de zuivering van industrieel proceswater of huishoudelijk, stedelijk- of industrieel afvalwater, of ander afvalwater door precipitatie met opgelost magnesium, ammonium of kalium;
- magnesiumfosfaat, dat is vrijgekomen bij pasteurisatie of bij drogen van struviet, of
- dicalciumfosfaat, hoofdzakelijk bestaand uit dicalciumfosfaat, dat is vrijgekomen bij de zuivering van huishoudelijk, stedelijk- of industrieel afvalwater, of ander afvalwater door precipitatie met opgelost calcium.

Interventiewaarde bodemkwaliteit
De interventiewaarden bodemkwaliteit zijn gebaseerd op mogelijke onaanvaardbare risico's voor de mens, plant of dier als gevolg van verontreiniging van de bodem. De meest gevoelige receptor is bepalend voor de gehanteerde interventiewaarde. Bij de beoordeling en interpretatie van de bodemkwaliteit is het dus belangrijk om de relatie te leggen tussen de achtergrond van een interventiewaarde[90] (ecologie of humaan) en de situatie ter plaatse. Het gaat om de interventiewaarde uit bijlage I van de Circulaire bodemsanering 2013. In de toelichting op bijlage IIA is aangegeven hoe de interventiewaarden bodemkwaliteit zijn bepaald.

[89] Kamerstukken II 2017/18, 34 864, nr. 3.
[90] Meer informatie hierover is beschikbaar op het normenzoeksysteem op de website van het RIVM: https://rvs.rivm.nl/normen en het rapport 'Ken uw (water)bodemkwaliteit, de risico's inzichtelijk'

Kleigronden
Dit begrip heeft de betekenis die het heeft in artikel 1, eerste lid, van de Meststoffenwet. Kleigronden zijn gronden, niet zijnde veengronden, of zandgronden of lössgronden.

Landbouwgronden
Onder dit begrip worden landbouwgronden als bedoeld in artikel 1 van de Meststoffenwet verstaan. Dit zijn gronden waarop daadwerkelijk enige vorm van landbouw wordt uitgeoefend.

Landbodem
Het begrip bodem omvat zowel de landbodem als de bodem van een oppervlaktewaterlichaam. De bodem van een oppervlaktewaterlichaam wordt als waterbodem aangeduid. Het onderscheid tussen landbodem en waterbodem is van belang omdat het regime voor het toepassen van grond en baggerspecie in paragraaf 4.124 daar verschillend is.

Mijnsteen
Dit begrip wordt gebruik in de betekenis die het heeft in artikel 1 van het Besluit bodemkwaliteit. Onder mijnsteen wordt materiaal verstaan dat in het verleden in grote hoeveelheden is vrijgekomen als nevengesteente bij de winning van steenkool. Mijnsteen bestaat in hoofdzaak uit gebroken schalie en zandsteen met bijmengingen van kolengruis. Mijnsteen voldoet aan de omschrijving van het begrip bouwstof en moet dus als een bouwstof worden aangemerkt. Mijnsteen is na het opruimen van de 'kolenbergen' door de grote hoeveelheden waarin het voorhanden was, vaak op de landbodem en in oppervlaktewaterlichamen toegepast en daardoor deel gaan uitmaken van de bodem in specifieke gebieden in de provincie Limburg. Partijen mijnsteen zijn hierdoor vermengd geraakt met grond en baggerspecie. Daarom zijn de bepalingen die voor het toepassen van mijnsteen gelden, ook van toepassing op mijnsteen dat is vermengd met ten hoogste 80% gewichtsprocenten grond of baggerspecie. Als mijnsteen in minder dan 20% gewichtsprocenten in grond of baggerspecie voorkomt, is volgens de omschrijvingen van de begrippen grond en baggerspecie in het Besluit bodemkwaliteit sprake van grond, respectievelijk baggerspecie. In grond of baggerspecie mag volgens die omschrijvingen namelijk tot 20% bodemvreemd materiaal voorkomen.

Milieuverklaring bodemkwaliteit
Verklaring over de milieuhygiënische kwaliteit van een specifieke partij of de bodem, die is afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit. In het Besluit bodemkwaliteit zijn in hoofdstuk 3 regels opgenomen voor de afgifte van milieuverklaringen bodemkwaliteit.

Natuurgronden
Onder natuurgronden wordt een natuurterrein verstaan als bedoeld in de Meststoffenwet en het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet. In artikel 3, tweede lid, van de Meststoffenwet en de artikelen 25a en 32 van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet wordt gerefereerd aan een natuurterrein met de hoofdfunctie natuur. De reikwijdte van dit begrip is niet zo breed dat hieronder alle gronden met natuurschoon valt. Alleen die gebieden die erkend zijn als natuurgebied vallen onder het begrip natuurgrond. Het gaat om Natura 2000-gebieden en andere door de provincie als natuur aangemerkte gebieden die volgens de Index Natuur & Landschap een zogenaamde N-typering hebben.

Saneren van de bodem
Het saneren van de bodem houdt in het beperken of ongedaan maken van de blootstelling aan de verontreiniging van de bodem of van de verontreiniging van de bodem. Hierdoor wordt de bodem geschikt gemaakt voor het (toekomstige) gebruik. Het gaat veelal om een (sterk) verontreinigde bodem. Het omgevingsplan van de gemeente zal aangeven zijn in hoeverre maatregelen verplicht zijn om blootstelling aan de risico's van de bodemkwaliteit te voorkomen.

Tarragrond
Dit begrip wordt gebruikt in de betekenis die het heeft in het Besluit bodemkwaliteit. Tarragrond is de aanhangende grond die vrijkomt bij het behandelen van gewassen na de oogst. Tarragrond kent ook andere benamingen, zoals spoelgrond en zeefgrond, en verschillende verschijningsvormen; afhankelijk van de oogstomstandigheden en de gehanteerde scheidingtechnieken komt tarragrond vrij als droge of natte stromen. Voor de toepassing van tarragrond, en de beoordeling daarvan onder dit besluit, maakt dit geen verschil: natte en droge tarragrond zijn beide grond in de zin van het Besluit bodemkwaliteit.

Tijdelijk uitnemen van grond
Tijdelijk uitnemen is een verbijzondering van het (ontgraven). Het gaat hierbij om ontgraven van grond die vervolgens weer wordt teruggeplaatst (al dan niet na tijdelijke opslag in de nabijheid van de locatie van ontgraven). Gedacht kan worden aan de aanleg, reparatie of vervanging van ondergrondse kabels en leidingen. Indien dit terugplaatsen gebeurt in hetzelfde ontgravingsprofiel kunnen minder zware voorschriften gelden, omdat het gaat om relatief eenvoudige en veel voorkomende graafwerkzaamheden; er geldt dan een ander regime dan wanneer een bouwput wordt gegraven waarbij ook wordt gesaneerd of wanneer (veel) grond wordt afgevoerd (om elders te worden toegepast of naar een grondverwerker).
Door een bewerking kunnen de fysische of chemische eigenschappen van de grond wijzigen, waardoor het terugbrengen van de bewerkte grond als een nieuwe toepassing moet worden beschouwd. Een uitzondering is gemaakt voor het uitzeven van bodemvreemde bestanddelen. Voor zover dit uitzeven niet gericht is op het veranderen van de milieuhygiënische kwaliteit, wordt dit niet aangemerkt als een bewerking. Het gaat hierbij vaak om het verwijderen van bodemvreemde bestanddelen zoals puin of afval die om andere dan milieuhygiënische redenen uit de partij wordt verwijderd, voordat deze wordt teruggebracht.
Met het oog op de controleerbaarheid moet de grond in dezelfde toepassing worden teruggebracht. De zinsnede "op of in de directe nabijheid" laat enige afwegingsruimte. Als sprake is van dezelfde toepassing en aan de overige voorwaarden wordt voldaan, dan hoeft de grond niet precies weer op de plaats van uitname te worden aangebracht. Wat mogelijk is, verschilt per situatie, waarbij de afbakening logisch en uitlegbaar (en daardoor ook handhaafbaar) moet zijn. Logisch en uitlegbaar hebben bijvoorbeeld te maken met de begrenzing van een bepaald te realiseren project of met het historische gebruik van een bepaald gebied. Voorwaarde is wel dat in deze situaties er weinig tot niets verandert aan de milieubelasting van de bodem of waterbodem. Hierbij kunnen de volgende voorbeelden worden gegeven:

- het in het kader van de (spoor)wegenbouw of –reconstructie wegnemen van bermgrond voorafgaand aan (spoor)wegverbreding en het opnieuw terugbrengen als bermgrond in de nieuwe berm (zelfde soort toepassing: berm wordt berm, maar niet op de exact zelfde plaats);
- bij het verplaatsen van een sloot wordt de grond die vrijkomt uit de nieuw te graven sloot gebruikt om de bestaande sloot mee te vullen (bodem wordt weer bodem);
- bij werkzaamheden in een berm in het buitengebied kan de terugplaatsing van uitgenomen grond over een relatief lange afstand plaatsvinden, mits geen aanwijzingen zijn dat er verschillen bestaan in bodemkwaliteitsklasse;
- bij de aanleg van een gebouw of woning kan uitkomende grond voor de aanleg van funderingen of kruipruimte gebruikt worden binnen het bouwperceel op plaatsen waar grond nodig is, zoals rond de aangebrachte funderingen of ter plaatse van de tuin;

Er is geen sprake van terugplaatsen "onder dezelfde omstandigheden" als bijvoorbeeld grond van boven de grondwaterspiegel wordt teruggeplaatst naar onder de grondwaterspiegel en vice versa of als grond afkomstig uit de kern van een weglichaam of geluidswal wordt teruggeplaatst als afdeklaag van het weglichaam of de geluidswal (onderlaag wordt toplaag).

Veengronden
Dit begrip wordt gebruikt in de betekenis van artikel 1, eerste lid, van de Meststoffenwet. Het betreft een perceel waarvan volgens representatieve grondmonsters ten minste de helft van de oppervlakte voor meer dan de helft van de dikte van de grondlaag tot een diepte van 80 centimeter onder het maaiveld bestaat uit veen.

Vermengde mijnsteen
Vermengde mijnsteen is mijnsteen waar tot 80 gewichtsprocent grond en bagger bij zit. Het mijnsteen is voorheen niet terugneembaar op of in de bodem toegepast in de voormalige mijnbouwgebieden in Limburg en daarvoor onderdeel van de bodem geworden. Als daar grond of bagger uit de bodem wordt ontgraven, is het vaak vermengd met mijnsteen. In de voormalige mijnsteengebieden in de provincie Limburg wordt het mijnsteen niet als bodemvreemd materiaal behandeld. Als er minder dan 20% mijnsteen in de grond of baggerspecie zit, is sprake van grond en baggerspecie. Het begrip vermengde mijnsteen is alleen relevant voor de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg. Als grond of baggerspecie buiten die gebieden mijnsteen bevat, dan wordt het daar wel als bodemvreemd materiaal behandeld en mag er niet meer dan 20 gewichtsprocent in zitten.

Waterbodem
Een oppervlaktewaterlichaam is in de Omgevingswet omschreven als een 'samenhangend geheel van vrij aan het aardoppervlak voorkomend water, met de daarin aanwezige stoffen, en de bijbehorende bodem en oevers, en ook flora en fauna.'[91] Door in het begrip aan te sluiten bij de bevoegdheid voor het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap wordt duidelijk gemaakt dat de voormalige drogere oevergebieden niet tot de waterbodem behoren omdat het Rijk of het waterschap in de voormalige drogere oevergebieden niet het beheer van de waterkwaliteit verzorgen. De voormalige drogere oevergebieden worden tot de landbodem gerekend.

Weidegronden.
Weidegronden zijn landbouwgronden, natuurgronden en overige gronden die voor ten minste 50% zijn beteeld met gras voor het beweiden van dieren of voor het gebruik als voer voor dieren.

Weidegronden
Voor de toepassing van artikel 4.1215 van het Besluit activiteiten leefomgeving is een begripsomschrijving van weidegronden opgenomen. Deze lijkt veel op die van grasland. Weidegronden zijn landbouwgronden, natuurgronden of overige gronden die voor 50 procent of meer zijn beteeld met gras dat wordt gebruikt voor de beweiding van dieren of als voer voor die dieren. Een aparte begripsomschrijving is nodig om buiten twijfel te stellen dat voor de toepassing van de voorwaarden en beperkingen voor het vernietigen van de zode van gras niet de toekomstige bestemming, maar het voorafgaande of het huidige gebruik van de grond bepalend is. Hiermee wordt gewaarborgd dat niet een enkele wijziging in de toekomstige bestemming van de zode van gras ertoe kan leiden dat de voorwaarden en beperkingen van artikel 4.1215 van het Besluit activiteiten leefomgeving niet van toepassing zouden zijn.

Zandgronden of lössgronden
Onder dit begrip worden zandgronden en lössgronden verstaan als bedoeld in artikel 1 van de Meststoffenwet. Dat zijn gronden waarvan volgens representatieve grondmonsters ten minste de helft van de oppervlakte voor meer dan de helft van de dikte van de grondlaag tot een diepte van 80 centimeter onder het maaiveld bestaat uit zand of löss.

Zuiveringsslib
Onder zuiveringsslib wordt zuiveringsslib als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet bedoeld. Dat is slib dat afkomstig is van een installatie voor de zuivering van huishoudelijk, stedelijk- of industrieel afvalwater, of ander afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk, stedelijk en industrieel afvalwater. Ook wordt volgens het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet onder zuiveringsslib slib verstaan dat afkomstig is van septictanks en andere installaties voor de verzameling, afvoer en behandeling van afvalwater. De vet- en zandvangers zijn hiervan uitgezonderd.

[91] Bijlage bij artikel 1.1 van de Omgevingswet, A. Begrippen.

Onderdeel N

Bijlage IIA, behorende bij de in artikel 3.48d aangeduide waarde van de verontreiniging waarboven significante risico's voor mens, plant of dier, bestaan als gevolg van verontreiniging van de bodem (interventiewaarde bodemkwaliteit)

Bij het reguleren van de milieubelastende activiteit graven wordt een onderscheid gemaakt tussen graven in grond beneden de interventiewaarde bodemkwaliteit en graven in grond boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. Het gaat om de interventiewaarde uit de voormalige Circulaire bodemsanering. Deze waarden zijn ten opzichte van de Circulaire bodemsanering niet gewijzigd. In geval van overschrijding van de interventiewaarde zijn bij de activiteit graven andere regels van toepassing.

Deze interventiewaarden zijn gebaseerd op mogelijke onaanvaardbare risico's voor de mens, plant of dier als gevolg van verontreiniging van de bodem. De meest gevoelige receptor is bepalend voor de gehanteerde interventiewaarde. Bij de beoordeling en interpretatie van de bodemkwaliteit is het dus belangrijk om de relatie te leggen tussen de achtergrond van een interventiewaarde (ecologie of humaan) en de situatie ter plaatse. De interventiewaarden bodemkwaliteit zijn als volgt bepaald.

Humaan
Voor de mens is de bodemconcentratie bepaald die in bij het bodemgebruik 'wonen met tuin' leidt tot blootstelling ter hoogte van het MTR-humaan (Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau voor de mens). Dit is een blootstellingsniveau, waarbij bij levenslange blootstelling voor stoffen met een drempelwaarde geen nadelige effecten zijn te verwachten. Deze grens is gelijk aan de NOAEL (No observed adverse effect level) uit toxiciteitstudies. Door middel van veiligheidsfactoren (voor gevoelige individuen en mogelijke effecten in gevoelige levensfasen) wordt de NOAEL geëxtrapoleerd tot MTR. Voor stoffen zonder drempelwaarde (genotoxisch carcinogenen) geldt dat er altijd een risico is op een nadelig effect. Voor deze stoffen is beleidsmatig een risiconiveau van een extra risico op overlijden van 10-6 per jaar (dit komt overeen met 10-4 levenslang) vastgesteld waaraan het MTR-humaan is gekoppeld. De situatie 'wonen met tuin' is een relatief gevoelige wijze van bodemgebruik, waarbij rekening wordt gehouden met alle blootstellingsroutes van de mens. De humane blootstelling aan bodemverontreiniging wordt modelmatig berekend. Het model CSOIL[92] berekent de blootstelling van de mens aan verontreinigende stoffen in droge bodems. De MTR-waarden waren voor veel stoffen ook opgenomen in de voormalige Circulaire bodemsanering (2013) en zijn in dit aanvullingsbesluit opgenomen in bijlage VA van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

Ecologie
Het beschermingsdoel van plant of dier is het voorkomen van (onaanvaardbare) schadelijke effecten van stoffen op de structuur en de functie van ecosystemen. Bij te veel effecten raakt het ecosysteem verstoord en kan de bodem haar functie in brede zin (bijvoorbeeld voor voedselproductie) niet langer vervullen. De bescherming van het bodemecosysteem is geoperationaliseerd door het beschermen van soorten organismen en processen in de bodem, waarbij de strengste van deze twee de norm bepaalt. Voor ecologie wordt de bodemconcentratie bepaald die leidt tot 50% potentieel aangetaste soorten/processen (HC50). Met andere woorden de concentratie waarbij bij 50% van de bodemorganismen/processen een negatief effect (door directe toxiciteit) niet is uit te sluiten. Dit wordt ook wel het ernstig risiconiveau genoemd. In de interventiewaarde bodemkwaliteit wordt doorgaans geen rekening gehouden met de doorvergiftiging en biomagnificatie van stoffen in de voedselketen. Dit aspect is vooral relevant als er op locatie sprake is van grotere groengebieden waar dieren zoals roofvogels kunnen foerageren.

[92] Voor een uitgebreide beschrijving van het model CSOIL en de relevante blootstellingroutes per bodemgebruiksscenario wordt verwezen naar Brand et.al, 2007.

Voor meer informatie over de onderbouwing en achtergrond van de interventiewaarden wordt verwezen naar het NOBO-rapport.[93]

Bodemtypecorrectie
De normen voor de beoordeling van de kwaliteit van de bodem zijn bodemtype-afhankelijk en gebaseerd op een standaardbodem met een lutum percentage van 25 % en een organische stof percentage van 10 %. Bij de beoordeling van een locatie worden de gemeten gehalten door middel van een bodemtypecorrectie omgerekend naar standaardbodem, zodat de meetwaarden vergeleken kunnen worden met de normen. De wijze van omrekening is beschreven in bijlage G, onderdeel III van de Regeling bodemkwaliteit.

Artikel II (Besluit kwaliteit leefomgeving)

Onderdeel A

In de Aanvullingswet bodem Omgevingswet is een Afdeling 19.2a Toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem opgenomen. Deze afdeling is van toepassing als er een redelijk vermoeden bestaat van een toevalsvondst van verontreiniging op of in de bodem en onmiddellijk tijdelijke beschermingsmaatregelen noodzakelijk zijn om onaanvaardbare risico's voor de gezondheid als gevolg van blootstelling aan verontreiniging op of in de bodem te voorkomen of te beperken. In artikel 19.9a, tweede lid, is aangegeven dat van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid in ieder geval sprake is bij blootstelling aan concentraties van stoffen die op grond van artikel 2.24 vastgestelde maximaal toelaatbare concentraties overschrijden. In artikel 3.18 is aangegeven om welke concentraties het in deze gaat. Het gaat om de concentraties van stoffen die zijn opgenomen in bijlage VA. Deze bijlage is ook van toepassing op paragraaf 5.1.4.5.1 over het toelaten van een bodemgevoelige locatie, artikel 5.89j, tweede lid, Besluit kwaliteit leefomgeving.

De beoordeling van de mogelijke aanwezigheid van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid in het geval van een toevalsvondst kan worden gedaan met de risicotoolbox bodem.[94] Een beoordeling met deze module maakt het mogelijk om enerzijds de actuele bodemkwaliteit te toetsen aan de instructie aan gemeenten met betrekking tot bodemgevoelige gebouwen of worden gebruikt voor de onderbouwing en vaststelling in het omgevingsplan van de gewenste bodemkwaliteit voor bodemgevoelige. De toetsing van de risico's voor de gezondheid vindt plaats aan MTR (Bijlage VA van het Besluit kwaliteit leefomgeving) en TCL (Bijlage VBvan het Besluit kwaliteit leefomgeving).

Onderdeel B

Artikel 4.12a (signaleringsparameters beoordeling grondwatersanering) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Het beheer van het grondwater is ook onder de Omgevingswet niet bij één bestuurslaag belegd. Samenwerking tussen de verschillende bestuurslagen is en blijft onontbeerlijk, waarbij er voor grondwater een belangrijke regisserende en coördinerende rol is toebedacht aan de provincies (zie artikel 2.18, eerste lid onder a, Omgevingswet). Het grondwaterkwaliteitsbeheer is een zaak van alle betrokken bestuursorganen. Zij zullen, conform de bedoeling van de Omgevingswet, de uitvoering van hun samenlopende taken en bevoegdheden goed op elkaar moeten afstemmen (artikel 2.2 Omgevingswet).
Onder de Omgevingswet stelt de provincie de beleidskaders, strategische doelen en gekwantificeerde opgaven voor watersystemen en het grondwaterbeheer vast, die niet bij het Rijk in beheer zijn. Dit wordt onder meer uitgewerkt in regionale waterprogramma's. Het beheer van historische grondwaterverontreinigingen maakt hier onderdeel van uit. Deze waterprogramma's, nu

[93] VROM, 2008: NOBO: Normstelling en bodemkwaliteitsbeoordeling. Onderbouwing en beleidsmatige keuzes voor de bodemnormen in 2005, 2006 en 2007.
[94] https://www.risicotoolboxbodem.nl/beoordelen-en-toetsen.

vooral gericht op de kwantiteitsaspecten van een grondwaterlichaam, zullen met de intrekking van de specifieke regeling in de Wet bodembescherming ook aandacht gaan besteden aan kwaliteitsaspecten. Het regionaal waterprogramma, als het gaat om regionale wateren, of het nationale waterprogramma, als het gaat om rijkswateren. Het waterbeheerprogramma van het waterschap dient rekening te houden met en mede uitvoering te geven aan de in het regionale waterprogramma opgenomen maatregelen ter uitvoering van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn (artikel 3.7 Omgevingswet en de instructieregels in hoofdstuk 4 van het Besluit kwaliteit leefomgeving). Waar nodig zullen deze waterprogramma's maatregelen bevatten gericht op het beheer van historische grondwaterverontreinigingen.
Deze instructieregel ziet op verontreinigingen die zich al in het grondwater (verzadigde zone) bevinden. De beoogde strekking van de instructieregel is om in ieder geval voor locaties met historische grondwaterverontreiniging een risicobeoordeling te maken als de verontreiniging de aangegeven signaleringsparameters voor grondwaterkwaliteit overschrijden. Deze locatiespecifieke beoordeling wordt uitgevoerd met behulp van een daarvoor ontwikkelde tool uit de Risicotoolbox grondwater. Het gaat met name om locaties waarbij een vermoeden is van een aanwezige grondwaterverontreiniging. Dat vermoeden kan gebaseerd zijn op historisch onderzoek, onder de Wet bodembescherming beschikte locaties of andere informatie. De risicobeoordeling kan leiden tot de conclusie dat in het kader van beheer van grondwaterkwaliteit een sanerende maatregel nodig zijn.

De instructieregel levert deels een bijdrage aan invulling en uitwerking van artikel 6 van de grondwaterrichtlijn. Ook een bronaanpak in relatie tot grondwaterkwaliteit behoort tot de maatregelen ter uitvoering van de kaderrichtlijn water en de grondwaterrichtlijn. Maar deze signaleringsparameter voor grondwaterkwaliteit kan niet gebruikt worden om te bepalen of een bronaanpak in relatie tot grondwaterkwaliteit nodig is.

Onderdeel C

Paragraaf 5.1.4.5 Bodemkwaliteit

Paragraaf 5.1.4.5.1 Bouwen op verontreinigde bodem

De regels voor bouwen op verontreinigde bodem zijn en blijven grotendeels gedecentraliseerd. De gemeente is bevoegd tot het stellen van regels met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Het Rijk geeft instructie aan de gemeente om te waarborgen dat de gemeente in het omgevingsplan regels stelt die voorkomen dat er onaanvaardbare gezondheidsrisico's ontstaan. De instructieregels geven aan wat gemeenten ten minste moeten doen en sluiten niet uit dat gemeenten lokale aanvullende regels stellen binnen de lokale afwegingsruimte. Zie verder hoofdstuk 7 van het algemeen deel van deze toelichting voor een schets van de algemene beleidsmatige uitgangspunten voor de instructieregels voor bouwen op verontreinigde bodem en een beschrijving van de koppeling tussen bouwactiviteiten, bodemonderzoek en (eventuele) maatregelen om gezondheidsrisico's te voorkomen.

Artikel 5.89g (toepassingsbereik)

Dit artikel geeft het toepassingsbereik van de instructieregels van het Rijk aan de gemeenten voor het bouwen op verontreinigde grond.

Eerste lid

De instructieregel is van toepassing op het toelaten van een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie. Dit sluit aan bij artikel 2.25, derde lid, van de Omgevingswet dat bepaalt dat het Rijk instructieregels kan geven over de toedeling van functies aan locaties door gemeenten.

Tweede lid

Dit lid geeft aan wat een bodemgevoelig gebouw is. Een bodemgevoelig gebouw is een gebouw of een gedeelte van een gebouw dat de bodem raakt en waar personen meer dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zijn (onder a). De omschrijving sluit aan bij de term *verblijfsfunctie* die werd gebruikt in de voormalige regels over het tegengaan van bouwen op verontreinigde grond in de Woningwet. Met verblijffunctie werd een plek aangeduid waar mensen gemiddeld ten minste twee uur per etmaal aaneengesloten verblijven[95]. De term *gebouw* is in het Besluit kwaliteit leefomgeving en het Besluit bouwen leefomgeving gedefinieerd als: bouwwerk dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. De term bouwwerk[96] is in de Omgevingswet gedefinieerd. Onder een bodemgevoelig gebouw vallen ook een woonschip of een woonwagen (onder b).

In een gebouw kunnen zich alle in het Besluit bouwen leefomgeving gehanteerde gebruiksfuncties[97] bevinden, mits daar personen meer dan twee uur per dag aaneengesloten aanwezig zijn. Voorbeelden van gebouwen die buiten de reikwijdte vallen zijn een transformatorhuisje, een gemaal, een schuur bij een woning of een loods waar alleen kort wordt geladen of gelost en waar de rest van de tijd geen personen of werknemers verblijven.
De instructieregel is van toepassing op het bouwen (toelaten) van een gebouw of een deel van een gebouw *dat de grond raakt*. De ratio hiervan is dat daar blootstelling kan plaatsvinden en risico's voor de gezondheid kunnen optreden. Het gaat bijvoorbeeld niet om het aanbouwen van een uitbouw op de eerste verdieping of een dakkapel (voor zover daarvoor een omgevingsvergunning voor het bouwen is vereist), omdat bij een dergelijke bouwactiviteit de gezondheidsrisico's door de bodemkwaliteit niet toenemen.

Artikel 5.89h (definitie bodemgevoelige locatie)

Dit artikel bepaalt wat in ieder geval onder een bodemgevoelige locatie moet worden verstaan.

Een bodemgevoelige locatie is een locatie waarop een bodemgevoelig gebouw is toegelaten op grond van een omgevingsplan of een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit (onder a). De term 'toelaten' geeft aan dat hier ook een gebouw of deel van een gebouw wordt verstaan dat nog niet aanwezig is. Evenals bij geluid wordt aangesloten bij het moment dat een woning is geprojecteerd, dat wil zeggen dat de functie wonen is toegewezen aan de locatie. Dat kan een andere functie zijn dan de huidige functie, bijvoorbeeld als gevolg van functiewijziging al dan niet na sloop van bestaande bebouwing. Ook als een woning nog niet feitelijk aanwezig is, kan er sprake zijn van een gebouw in de zin van paragraaf 5.1.4.5.1. Zie verder paragraaf 7.5 van het algemeen deel van de toelichting.

Een bodemgevoelige locatie is ook een aaneengesloten terrein direct grenzend aan een bodemgevoelig gebouw (onder b). Omdat het aaneengesloten van één eigenaar kan bestaan uit meerdere kadastrale percelen, is ervoor gekozen om niet uit te gaan van het kadastrale perceel. Dit sluit aan bij de voormalige regels over het tegengaan van bouwen op verontreinigde grond in de Woningwet.[98] De tuin is immers bij uitstek gevoelig voor contact door mensen met bodemverontreiniging. Het bouwen van een gebouw op een bodemgevoelige locatie wordt ook kortweg aangeduid als: bouwen van een bodemgevoelig gebouw.

---

[95] Kamerstukken II 1997/98, 24 809, nr. 3, blz. 4-6.
[96] Bijlage I van de Omgevingswet: constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die op de plaats van bestemming hetzij direct hetzij indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond, bedoeld om ter plaatse te functioneren, met inbegrip van de daarvan deel uitmakende bouwwerkgebonden installaties, anders dan een schip dat wordt gebruikt voor verblijf van personen en dat is bestemd en wordt gebruikt voor de vaart.
[97] Bijlage I bij artikel 1.1 van het Besluit bouwwerken leefomgeving, B. Begrippen: gebruiksfuncties.
[98] Uit de nota naar aanleiding van het verslag bij de betreffende wijziging van de Woningwet komt naar voren dat het moet gaan om het gedeelte van het perceel waar de blootstelling zich daadwerkelijk kan voordoen. De toelichting gaf het voorbeeld van een landgoed dat niet in zijn geheel hoeft te worden onderzocht maar bijvoorbeeld wel het gedeelte rondom een woning op dat landgoed (Kamerstukken II 1997/98, 24 809, nr. 5, blz. 10).

Bovendien valt een onmiddellijk aan een woonschip of woonwagen grenzende tuin of grenzend terrein onder de definitie van een bodemgevoelige locatie.

Artikel 5.89i (waarde toelaatbare kwaliteit bodem) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Eerste lid

De gemeente heeft op grond van de Omgevingswet onder meer de bevoegdheid om in het omgevingsplan functies evenwichtig toe te delen aan locaties en met het oog hierop algemene regels vast te stellen. Deze regels kunnen voorwaarden bevatten voor het uitvoeren van activiteiten door een initiatiefnemer. Dit artikel bevat de verplichting voor de gemeenten om in het omgevingsplan waarden op te nemen voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem voor bodemgevoelige locaties waar een bodemgevoelig gebouw is toegelaten. Deze waarden geven voor de in bijlage VC aangewezen stoffen aan wanneer de gezondheid van de mens wordt bedreigd, als er geen maatregelen worden genomen.

De gemeente stelt een waarde in het omgevingsplan vast die het meest recht doet aan alle belangen die lokaal een rol spelen. Artikel 5.89i geeft het kader voor het vaststellen van de waarden voor de toelaatbare kwaliteit van de bodem.

De reikwijdte van de instructieregel is beperkt tot een vaste stoffenlijst, opgenomen in bijlage VC bij het Besluit kwaliteit leefomgeving (in dit Aanvullingsbesluit). Wanneer er een vermoeden bestaat van de aanwezigheid van andere gezondheidsbedreigende stoffen is het aan de gemeente om ook voor die andere stoffen een waarde in het omgevingsplan vast te stellen.

Tweede lid

De lokale norm kan binnen een gemeente per gebied verschillen. Dit lid is erop gericht dat de gemeente gebruik maakt van de bevoegdheid tot differentiatie van de waarden per gebied op grond van de Omgevingswet.

Artikel 5.89j (waarde toelaatbare kwaliteit bodem: blootstelling) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Eerste lid

Bij het vaststellen van de waarde van de toelaatbare kwaliteit van de bodem wordt rekening gehouden met de interventiewaarde bodem, zoals opgenomen in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving en met de bij ministeriële regeling aangegeven blootstellingsroutes. Een instructie met de formulering “rekening houden met” stuurt inhoudelijk de belangenafweging. De formulering betekent dat het bestuursorgaan beoordelingsvrijheid heeft; als het bestuursorgaan daar goede redenen voor heeft, is afwijken (mits gemotiveerd) toegestaan. De motivering moet worden vermeld bij de bekendmaking van het besluit (artikel 3:47, eerste lid Awb).

De interventiewaarde bodemkwaliteit, bedoeld in bijlage IIA bij het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit) komen overeen met de interventiewaarden uit de voormalige Circulaire bodemsanering, die onder de Wet bodembescherming als vaste drempel gold waarboven een saneringsafweging rechtvaardig werd geacht. De interventiewaarde bodemkwaliteit is goed onderbouwd door wetenschappelijk onderzoek over gezondheidsrisico’s en biedt bescherming tegen onaanvaardbare risico’s voor de gezondheid en onaanvaardbare ecologische risico’s.

De geselecteerde stoffen waarvoor een interventiewaarde is vastgesteld, zijn het meest relevant voor de gezondheidsrisico’s via de meest voorkomende blootstellingsroutes, en deze stoffen komen relatief vaak in verontreinigingen in Nederland voor.

Tweede lid

De concentratie van een verontreiniging in de bodem mag niet leiden tot een levenslange gemiddelde blootstelling die het maximaal toelaatbaar risico voor de mens zoals opgenomen in bijlage VA overschrijdt.

De waarde voor de toelaatbare kwaliteit die een gemeente in het omgevingsplan vaststelt, mag niet hoger zijn dan het blootstellingsniveau van het maximaal toelaatbaar risico voor de mens zoals opgenomen in bijlage VA. Met deze instructieregel waarborgt het Rijk dat de gemeente in het omgevingsplan regels stelt die voorkomen dat er onaanvaardbare gezondheidsrisico's ontstaan bij het toelaten van een bodemgevoelige locatie. De toelaatbare kwaliteit van de bodem is geen eis aan de bodem zelf, en is dus geen omgevingswaarde.

Derde lid en vierde lid

De blootstelling moet worden berekend per locatie en voor de meest gevoelige gebruiksfunctie. Bij ministeriële regeling worden regels gesteld over de berekening. De beoordeling van de mogelijke aanwezigheid van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid voor bodemgevoelige gebouwen kan worden gedaan met de risicotoolbox bodem, module Beoordelen van de bodemkwaliteit voor een bodemgevoelig gebouw[99]. Een beoordeling met deze module maakt het mogelijk om enerzijds de actuele bodemkwaliteit te toetsen aan de instructie aan gemeenten met betrekking tot bodemgevoelige gebouwen of worden gebruikt voor de onderbouwing en vaststelling in het omgevingsplan van de gewenste bodemkwaliteit voor bodemgevoelige. De toetsing van de risico's voor de gezondheid vindt plaats aan MTR en TCL.

Artikel 5.89k (maatregelen bij overschrijding waarde toelaatbare kwaliteit bodem: bouwverbod in omgevingsplan) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Dit artikel geeft instructie aan de gemeente om een bepaling in het omgevingsplan op te nemen dat inhoudt dat de initiatiefnemer sanerende of andere beschermende maatregelen treft voordat een (deel van een) gebouw op een bodemgevoelige locatie te bouwen op een locatie waar de toelaatbare kwaliteit van de bodem wordt overschreden.

Eerste lid

Deze instructieregel voorziet in een harde, dwingende doorwerking. De gemeente moet zich bij het uitoefenen van de bevoegdheid om regels te stellen met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties, aan deze instructieregel houden. Het omgevingsplan bevat een bepaling die sanerende of andere beschermende maatregelen voorschrijft, als een initiatiefnemer wil bouwen op een bodemgevoelige locatie wanneer er overschrijding plaatsvindt van de in dat omgevingsplan opgenomen toelaatbare kwaliteit van de bodem.

Het omgevingsplan kan als maatregel de regels van paragraaf 4.121 over bodemsanering uit het Besluit activiteiten leefomgeving (dit Aanvullingsbesluit) van toepassing verklaren, eventueel aangevuld met maatwerkregels. Ook andere maatregelen om gezondheidsrisico's te voorkomen zijn denkbaar, zoals maatregelen aan het gebouw zelf, waaronder dampdichte folie of extra ventilatie in de kruipruimte. Een ander voorbeeld is een verbod op het telen van gewassen in de tuin of een gebruiksaanwijzing.

Op basis van de uitkomst van een bodemonderzoek kan het bevoegd gezag zo nodig een individuele afweging maken die kan leiden tot aanvullende of andere eisen (maatwerkvoorschriften) om de gezondheid van mensen te beschermen. Ook de initiatiefnemer

[99] https://www.risicotoolboxbodem.nl/beoordelen-en-toetsen

kan vragen om een individueel maatwerkvoorschrift voor een maatregel die afwijkt van wat het omgevingsplan voorschrijft.

Tweede lid

In het tweede lid is duidelijk gemaakt dat onder bouwen van een bodemgevoelig gebouw ook het plaatsen van een woonschip of woonwagen valt.

Artikel 5.89l (melding bouwactiviteit) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Eerste en tweede lid

Dit artikel regelt een meldingsplicht voor het bouwen van een bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie, waarbij de initiatiefnemer een bodemonderzoek moet overleggen.
De achtergronden van dit bodemonderzoek zijn beschreven in hoofdstuk 7 van deze toelichting.
De wet (door de Invoeringswet Omgevingswet) brengt een splitsing aan in de vergunningplicht voor de bouwactiviteit in een technische vergunning en een vergunning voor een omgevingsplanactiviteit. Dat betekent dat een bouwactiviteit in sommige gevallen wel vergunningplichtig is en vaak ook niet. Om die reden is de instructieregel opgenomen dat het omgevingsplan een meldingsplicht moet bevatten, zodat de initiatiefnemer in alle gevallen zich bij het bevoegd gezag moet melden met het bouwplan en een bodemonderzoek. Uit het systeem van de Omgevingswet volgt dat deze meldingsplicht terugtreedt in de situatie dat een activiteit (bovendien) vergunningplichtig is.
De meldingstermijn is vier weken en loopt dus parallel met de termijn voor de milieubelastende activiteiten saneren van de bodem in het Besluit activiteiten leefomgeving (paragraaf 4.121). Dat stelt het bevoegd gezag in de gelegenheid om het bouwplan te beoordelen in het licht van de bodemkwaliteit zoals die blijkt uit het bodemonderzoek dat de initiatiefnemer heeft overlegd, in samenhang met de melding van saneren van de bodem op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving (als een dergelijke sanering aan de orde is). Het bevoegd gezag kan een afweging maken over een maatwerkvoorschrift, de inzet van toezicht, enzovoorts.
Ook de inhoud van de melding is ontleend aan de standaard elementen van een melding zoals hoofdstuk 2 van het Besluit activiteiten leefomgeving regelt, zodat de meldingen zoveel mogelijk zijn geüniformeerd. Als een bodemsanering aan de orde is, bevat de melding op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving de daarvoor relevante informatie.

Derde lid

Het derde lid maakt het mogelijk dat gemeenten aandachtsgebieden of locaties aanwijzen waar geen bodemonderzoek nodig is. Dit betreft bijvoorbeeld gebieden waarvan het de bodemkwaliteit bekend is, omdat in het verleden uitgebreid bodemonderzoek heeft plaatsgevonden en waar nodig, de bodem is gesaneerd.

Artikel 5.89m (ingebruikname na maatregelen bij bodemgevoelige locaties op verontreinigde bodem) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Eerste lid

Dit artikel bevat een instructie aan gemeenten om in het omgevingsplan te bepalen dat een (deel van het) bodemgevoelig gebouw op een bodemgevoelige locatie alleen in gebruik mag worden genomen nadat de gemeente is geïnformeerd over de wijze van uitvoering van de in het omgevingsplan voorgeschreven maatregelen. Deze instructieregel voorziet in een harde, dwingende doorwerking. De gemeente moet bij het uitoefenen van de bevoegdheid om regels te stellen met het oog op een evenwichtige toedeling van functies zich aan deze instructieregel houden.

Ter bescherming van de gezondheid van de gebruikers van een bodemgevoelig gebouw is het van belang om te waarborgen dat de voorgeschreven maatregelen daadwerkelijk zijn uitgevoerd. Daartoe dient deze informatieplicht als voorwaarde voor ingebruikname. Het Besluit activiteiten leefomgeving kent ook een vergelijkbare informatieplicht na beëindiging van de activiteit bodemsanering. De initiatiefnemer kan in één keer aan beide informatieplichten voldoen.

Tweede lid

De instructie aan gemeenten, dat een bodemgevoelig gebouw alleen in gebruik mag worden genomen nadat de gemeente is geïnformeerd over de wijze waarop de voorgeschreven maatregelen zijn genomen, ziet ook op de ingebruikname van een tuin of het terrein grenzend aan het woonschip of de woonwagen.

§ 5.1.4.5.2 Nazorg

Artikel 5.89n (nazorg) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Als een bodemsanering is uitgevoerd door het aanbrengen van een afdeklaag (een leeflaag van schone grond of een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag) om blootstelling te voorkomen, dan is het voor de bescherming van de gezondheid van belang dat die afdeklaag in stand blijft. Door een bedoelde of onbedoelde handeling, kan het resultaat van deze bodemsanering ongedaan gemaakt worden. Deze instructieregel zorgt ervoor dat het omgevingsplan regels bevat die de instandhouding, het onderhoud en het zo nodig het vervangen van de afdeklaag en andere maatregelen die de blootstellingsroute blokkeren garanderen. Het omgevingsplan geeft ook aan op welke manier en binnen welke termijn de maatregelen in stand gehouden moeten worden. Na afloop van de uitgevoerde sanering dient de initiatiefnemer gegevens en bescheiden te overleggen over de uitgevoerde sanering in de vorm van een evaluatieverslag volgens de BRL 6000. In dit evaluatieverslag worden – wanneer gekozen is voor de saneringsaanpak aanbrengen van een afdeklaag – de gebruiksbeperkingen en nazorgmaatregelen beschreven. Naar aanleiding van dit evaluatieverslag moet de gemeente het omgevingsplan aanpassen.

De instructieregel voorziet in een harde, dwingende doorwerking. De gemeente moet bij het uitoefenen van de bevoegdheid om regels te stellen met het oog op een evenwichtige toedeling van functies en het beschermen van de gezondheid, zich aan deze instructieregel houden. De regels in het omgevingsplan hebben de vorm van een algemeen verbindend voorschrift, dat de eigenaar of erfpachter verplicht om een afdeklaag in stand te houden, te onderhouden of te vervangen, als een bodemsanering door middel van een afdeklaag heeft plaatsgevonden op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving, een omgevingsplan, een omgevingsvergunning of een maatwerkvoorschrift. Zoals bij alle algemene regels in het omgevingsplan gaan er in de dynamiek van een gebied langzamerhand nieuwe situaties onder die algemene regel vallen. Door middel van registratie van meldingen en informatieplichten via de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen wordt de locatie van een dergelijke afdeklaag gekoppeld aan een locatie (kadastraal perceel).

De verplichting tot nazorg is niet geregeld in het Besluit activiteiten leefomgeving, onder andere omdat de verplichting zich niet richt tot degene die de sanering uitvoert. Bestaande nazorgverplichtingen voor een isolatielaag of grond van het voormalige Besluit uniforme saneringen vallen onder het overgangsrecht, zoals geregeld in het Aanvullingswet bodem.

§ 5.1.4.5.3 Aanwijzing bodembeheergebieden en indeling landbodem in bodemfunctieklassen

Artikel 5.89o (aanwijzing bodembeheergebieden) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

In een omgevingsplan kunnen een of meerdere gebieden worden aangewezen. Het aanwijzen van bodembeheerplannen is onder meer een voorwaarde voor het stellen van maatwerk aan

kwaliteitseisen van paragraaf 4.124 en 4.125. Het bodembeheergebied is niet bij voorbaat aan de grenzen van de gemeente gebonden. Een gemeente kan, onder voorwaarden, een groter gebied aanwijzen, waaruit grond of baggerspecie afkomstig moet zijn.

Eerste lid

In het omgevingsplan kunnen voor het toepassen van grond en baggerspecie, mijnsteen en vermengd mijnsteen, bodembeheergebieden worden aangewezen. Ingeval van (vermengde) mijnsteen kunnen deze gebieden enkel in het herkomstgebied liggen. Zie hiervoor de toelichting bij artikel 3.48r van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Tweede lid

Het aanwijzen van (een) bodembeheergebied(en) gebeurt met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is het principe van 'standstill' op gebiedsniveau. Dit houdt in dat door een kwaliteitsverbetering elders binnen het aangewezen gebied (omdat hier de bodemkwaliteit door activiteiten in het – verre – verleden minder is) een verslechtering compenseert. De milieuwinst die hiermee wordt gerealiseerd moet uiteraard wel kunnen worden aangetoond. Als een groter gebied wordt aangewezen waaruit de grond of baggerspecie afkomstig mag zijn, dan betekent dit niet dat de grond of baggerspecie zondermeer ook buiten de grenzen van de gemeente mag worden toegepast. Dat is alleen het geval als de andere gemeente(n) dat in hun omgevingsplan hebben bepaald. Een gemeente heeft immers geen bevoegdheden buiten de grenzen van de gemeente. Het is wenselijk dat in dergelijke gevallen bij de totstandkoming van het omgevingsplan afstemming plaatsvindt met de andere betrokken bestuursorganen. Deze afstemming is niet alleen van belang om alle betrokken belangen en meningen te inventariseren, maar ook omdat kan blijken dat er mogelijkheden zijn om het lokale beleid te optimaliseren of uit te breiden tot andere gemeenten. Afstemming is niet alleen van belang buiten de grenzen van de gemeente maar ook daarbinnen. Zo heeft de gemeente op haar grondgebied ook te maken met de beheergebieden van een of meer waterbeheerders.

Derde lid

De bodembeheergebieden worden in het omgevingsplan vastgelegd. Het gaat om de geometrische begrenzing. Het is aan de gemeente te bepalen hoe dit wordt vastgelegd, bijvoorbeeld door de grenzen op een kaart vast te leggen. Als maatwerkregels of maatwerkvoorschriften worden gesteld, is het met het oog op de kenbaarheid wenselijk dat het gebied waar de regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) op een kaart wordt aangegeven. De kaart wordt opgenomen in het omgevingsplan als sprake is van toepassen op de landbodem. Hoewel dit niet uitdrukkelijk is bepaald, ligt het voor de hand dat ook bij aanscherping van de kwaliteitseisen een kaart wordt vastgesteld, waaruit blijkt waar de aangescherpte eisen gelden.

Artikel 5.89p (indeling landbodem in bodemfunctieklassen) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Voor het voldoen aan de doelstelling dat toe te passen grond, baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen geschikt zijn voor het gebruik is het noodzakelijk dat de gemeenten op een kaart de bodemfunctieklassen voor hun gebied hebben vastgelegd. De bodemfunctieklasse beschrijft het gebruik van de bodem. Er wordt uitgegaan van de indeling in drie klassen van de bodem die de verschillende bodemfuncties omvatten: landbouw/natuur, wonen en industrie. Bij het aanwijzen van deze klassen wordt rekening gehouden met de functie die in het omgevingsplan aan die locatie is toegedeeld. Bijvoorbeeld: wonen met tuin wordt ingedeeld in de bodemfunctieklasse wonen.

De bodemfunctieklassen zijn nader uitgewerkt in de Regeling bodemkwaliteit. De maximale waarden van deze bodemfunctieklassen zijn mede bepalend voor de vraag aan welke kwaliteit de toe te passen grond of baggerspecie moet voldoen.

Onderdeel D

Artikel 6.3 (aanwijzing beheergebieden oppervlaktewaterlichaam) [artikel 2.24, eerste lid, van de wet]

Eerste lid

Net als gemeenten in het omgevingsplan kunnen waterbeheerders in de waterschapsverordening een of meer gebieden aanwijzen voor het toepassen van grond, baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen in een oppervlaktewaterlichaam. Het aanwijzen van bodembeheerplannen is onder meer een voorwaarde voor het stellen van maatwerk aan kwaliteitseisen van paragraaf 4.124 en 4.125.
Deze beheergebieden oppervlaktewaterlichaam zijn niet bij voorbaat aan de grenzen van het beheergebied van de waterbeheerder gebonden. Een waterschap kan een groter gebied aanwijzen, waaruit grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen afkomstig moet zijn. Hieraan zijn wel beperkingen verbonden. Ingeval van (vermengde) mijnsteen kunnen deze gebieden enkel in het herkomstgebied liggen. Zie hiervoor de toelichting bij artikel 3.48r van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Voordat maatwerkregels of maatwerkvoorschriften kunnen worden gesteld, is het wenselijk dat het gebied waar de regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) op een kaart wordt aangegeven. Deze kaart wordt opgenomen in de waterschapsverordening als sprake is van toepassen in een oppervlaktewaterlichaam. Hoewel dit niet uitdrukkelijk is bepaald, ligt het voor de hand dat ook bij aanscherping van de kwaliteitseisen een kaart wordt vastgesteld, waaruit blijkt waar de aangescherpte eisen gelden.

Tweede lid

Het aanwijzen van (een) bodembeheergebied(en) gebeurt met het oog op het zuinig gebruik van grondstoffen en het doelmatig beheer van afvalstoffen. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is het principe van ‘standstill’ op gebiedsniveau. Dit houdt in dat door een kwaliteitsverbetering elders binnen het aangewezen gebied (omdat hier de bodemkwaliteit door activiteiten in het – verre – verleden minder is) een verslechtering compenseert. De milieuwinst die hiermee wordt gerealiseerd moet uiteraard wel kunnen worden aangetoond. Als een groter gebied wordt aangewezen waaruit de grond of baggerspecie afkomstig mag zijn, dan betekent dit niet dat de grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen ook buiten de grenzen van het beheergebied mag worden toegepast. Dat is alleen het geval als de andere gemeente(n) of waterbeheerder(s)dat in hun waterschapsverordening of omgevingsplan hebben bepaald. Een waterbeheerder heeft immers geen bevoegdheden buiten de grenzen van het beheergebied. Het is wenselijk dat in dergelijke gevallen bij de totstandkoming van de waterschapsverordening afstemming plaatsvindt met de andere betrokken bestuursorganen. Het is niet alleen van belang om alle betrokken belangen. Deze afstemming is niet alleen van belang om meningen te inventariseren, maar ok omdat kan blijken dat er mogelijkheden zijn om het lokale beleid te optimaliseren of uit te breiden tot andere beheergebieden van waterbeheerders. Dat geldt overigens niet alleen buiten de grenzen van het beheergebied maar ook daarbinnen. Zo heeft de waterbeheerder in haar beheergebied ook te maken met de grondgebieden van een of meer gemeenten.

Derde lid

De bodembeheergebieden worden in de waterschapsverordening vastgelegd. Het gaat om de geometrische begrenzing. Het is aan de beheerder te bepalen hoe dit wordt vastgelegd,

bijvoorbeeld door de grenzen op een kaart vast te leggen. Indien maatwerkregels of maatwerkvoorschriften worden gesteld, is het met het oog op de kenbaarheid wenselijk dat het gebied waar de regels of voorschriften gelden (het bodembeheergebied) op een kaart wordt aangegeven. Deze kaart wordt opgenomen in de waterschapsverordening. Hoewel dit niet uitdrukkelijk is bepaald, ligt het voor de hand dat ook bij aanscherping van de kwaliteitseisen een kaart wordt vastgesteld, waaruit blijkt waar de aangescherpte eisen precies gelden.

Onderdeel E

§ 8.5.2.6a Specifieke voorschriften omgevingsvergunning milieubelastende activiteit – het brengen van zuiveringsslib op of in de bodem

Artikelen 8.70a (toepassingsbereik voorschriften over het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib)

Deze paragraaf is van toepassing op de milieubelastende activiteit die door het Rijk in artikel 3.48b van het Besluit activiteiten leefomgeving als vergunningplichtig is aangemerkt. Meer concreet gaat het om het brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater op of in de bodem. De voorschriften strekken ter implementatie van de richtlijn zuiveringsslib. In de praktijk komt het nog maar zelden voor dat zuiveringsslib afkomstig van deze installaties op of in de bodem van landbouwgronden wordt gebracht. Het is niet toegestaan om zuiveringsslib op of in de bodem te brengen van natuurgronden of overige gronden.

Zuiveringsslib is een organische meststof. Het zuiveringsslib dat op of in de bodem van landbouwgronden wordt gebracht is relatief schoon zuiveringsslib, voornamelijk afkomstig uit de voedingsmiddelenindustrie. Voor dit schone zuiveringsslib zijn regels in paragraaf 4.117 van het Besluit activiteiten leefomgeving opgenomen. De vergunningplicht in dit artikel heeft betrekking op minder schone zuiveringsslib van de rioolwaterzuiveringsinstallaties. Dit zuiveringsslib mag alleen onder strikte voorwaarden, die uit de richtlijn zuiveringsslib voortvloeien, op of in de bodem van landbouwgronden worden gebracht. De aanvraag voor de omgevingsvergunning dient bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit te worden ingediend. Hij is het bevoegd gezag voor zuiveringsslib.

Artikel 8.70b (voorschriften over zuiveringsslib)

Zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater mag alleen op of in de bodem worden gebracht als dit zuiveringsslib voldoet aan de voorwaarden die zijn gesteld in hoofdstuk III van het Uitvoeringsbesluit gebruik meststoffen, waarin ook grenswaarden zijn gesteld aan de gehalten van een aantal zware metalen.

Artikel 8.70c (voorschriften over de locatie)

In dit artikel zijn grenswaarden gesteld aan de hoeveelheden van een aantal zware metalen die ten hoogste aanwezig mogen zijn in de bodem om zuiveringsslib op of in de bodem te brengen. Dit ter bescherming van de bodem.

Artikel 8.70d (voorschriften over het moment van het op of in de bodem)

In dit artikel zijn periodes vastgelegd waarbinnen zuiveringsslib niet op of in de bodem mag worden gebracht in verband met de gezondheid van grazend vee (onder a) en de voedselveiligheid (onder a t/m d). Wat geldt onder a heeft naast de gezondheid van het vee ook te maken met

risicostoffen die via de dieren door de mens kunnen worden opgenomen; dat geldt vooral voor melk.

Artikel 8.70e (voorschriften over de hoeveelheid)

In dit artikel zijn grenswaarden gesteld voor de hoeveelheid zuiveringsslib die per tijdseenheid en per oppervlakte-eenheid op of in de bodem mag worden gebracht. Daarnaast is bepaald dat het zuiveringsslib gelijkmatig moet worden verspreid. Deze bepalingen dienen ter bescherming van de bodem.

De hoeveelheid zuiveringsslib die op of in de bodem mag worden gebracht is niet onbeperkt en moet passen binnen het gebruiksnormenstelsel. Daarbij telt de hoeveelheid stikstof in zuiveringsslib voor 40% mee en fosfaat voor 100%.

Tijdens deze perioden mag het grondgebruik voor de hectaren waarop vloeibaar of steekvast zuiveringsslib op of in de bodem wordt gebracht niet worden gewijzigd. Dat betekent dat bouwland niet mag worden omgezet naar grasland en andersom. Dit hangt samen met het verschil in risico van ophoping van ongewenste stoffen in de bodem, wat ook weer in verhouding staat tot het risico voor de volksgezondheid (artikel 8.70d). Op bouwland is die kleiner omdat de bovenste 20 cm door grondbewerking wordt gemengd. Op grasland vindt geen vermenging plaats zoals op bouwland en hopen ongewenste stoffen zich op in de bovenste vijf tot tien cm.

Artikel 8.70f (voorschriften over aanvullende voorwaarden)

Bij het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater worden aanvullend ook voorschriften in de vergunning opgenomen over het brengen van zuiveringsslib op of in de bodem bij specifieke weers-, geologische – en fysiologische omstandigheden, bij het bevloeien of beregen van de bodem, en gedurende bepaalde perioden. Deze voorwaarden hangen samen met de risico's in verhouding tot ongewenste stoffen die in zuiveringsslib aanwezig kunnen zijn.

Artikel 8.70g (voorschriften over monsterneming en analyse)

Voordat zuiveringsslib op landbouwgronden op of in de bodem mag worden gebracht moet de bodem worden bemonsterd en geanalyseerd. Dit is om vast te stellen dat één of meer van de (ongewenste) stoffen in de bodem de toetsingswaarden van tabel 8.70c niet overschrijden. Vervolgens dient van de bemonstering en analyse een rapportage te worden opgesteld die ten minste tien jaar na de bemonstering moet worden bewaard.

Onderdeel F

Bijlage VAbij artikel 3.18 en artikel 5.89j, tweede lid

Deze bijlage bevat een overzicht van MTR-waarden voor stoffen waarvoor een interventiewaarde is afgeleid. Het Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau voor de mens (MTR-humaan) in het blootstellingsniveau (uitgedrukt in µg per kg lichaamsgewicht per dag) dat levenslang gemiddeld niet mag worden overschreden.
Voor niet-carcinogene stoffen komt het overeen met de "Tolerable Daily Intake (TDI)". Voor carcinogene stoffen is het gebaseerd op een extra kans op een tumorincidentie van 1 op 10.000 bij levenslange blootstelling.

Voor de samenstelling van de somparameters wordt in de Omgevingsregeling verwezen naar bijlage N van de Regeling bodemkwaliteit.

Voor de som TEQ wordt in de Omgevingsvergunning verwezen naar bijlage B bij de Regeling bodemkwaliteit.

Bijlage VB bij artikel 3.18 en artikel 5.89j, tweede lid

Deze bijlage bevat een overzicht van TCL-waarden en geurdrempels voor stoffen waarvoor een interventiewaarde is afgeleid.

De TCL is de toxicologisch maximaal Toelaatbare Concentratie in Lucht in µg per m^3 lucht. De TCL geeft de concentratie aan in lucht die, door in de bodem aanwezige vluchtige verontreinigingen, niet mag worden overschreden.

Voor de samenstelling van de somparameters wordt in de Omgevingsregeling verwezen naar bijlage N van de Regeling bodemkwaliteit.
Vanuit het oogpunt van hinder zijn geurdrempels vastgesteld. De geurdrempel van een gasvormige stof is de laagste concentratie van die stof in lucht waarbij de geur ervan nog waarneembaar is door de mens. De geurdrempel geeft de concentratie aan in lucht die, door in de bodem aanwezige vluchtige verontreinigingen, wegens hinder niet mag worden overschreden.

Bijlage VC bij artikel 4.12a (signaleringsparameters maatregelen grondwaterkwaliteit)

Als signaleringsparameters grondwater wordt gebruik gemaakt van de bestaande interventiewaarden, zoals opgenomen in de Circulaire bodemsanering 2013. De stoffen in deze lijst zijn een concrete uitwerking van stoffen die behoren tot de stofgroepen die zijn genoemd in bijlage VIII van de KRW. Alleen de stofgroepen nummer 11 en 12 niet zijn opgenomen in de stoffen lijst van signaleringsparameters, omdat deze stoffen via het landbouwbeleid zijn gereguleerd. De signaleringsparameters geven de concentraties in het grondwater waaronder het grondwater geschikt is voor de meeste functies en er geen onaanvaardbare bedreigingen voor gezondheid en milieu zijn. Worden de signaleringsparameters overschreden dan is dat niet meer altijd het geval. Dit zal afhangen van de lokale situatie, zoals de functie van het grondwater en het bodemgebruik ter plaatse.
In beginsel kunnen de genoemde stoffen op de lijst van signaleringsparameter als verontreinigende stoffen worden aangemerkt, omdat deze stoffen altijd een potentieel risico van toxiciteit, persistentie en/of bio-accumulatie in zich hebben. Juist omdat de risico's voor de mens of milieu afhankelijk zijn van de mate van blootstelling of locatie en de gevoeligheid voor aantasting van het ecosysteem, voldoet een generieke waarde alleen als signaleringsparameter en is een nadere beoordeling noodzakelijk als deze signaleringsparameter wordt overschreden. Na beoordeling van de risico's kan het bevoegd gezag een afweging maken of een sanerende maatregel nodig is.
De signaleringsparameters komen niet altijd overeen met de drinkwaternormen uit het Drinkwaterbesluit. De norm volgens het Drinkwaterbesluit is van toepassing is op de drinkwaterkwaliteit op het leveringspunt. Deze norm behoort daarom niet tot het bodembeleid. Wel kunnen curatieve maatregelen eerder aan de orde zijn in gebieden die meer bescherming behoeven. De provincie wijst bijvoorbeeld grondwaterbeschermingsgebieden aan in de omgevingsverordening. Daar komt bij dat er, ondanks dat de signaleringsparameters grondwaterkwaliteit niet zijn overschreden, nog altijd andere doelstellingen van de kaderrichtlijn water uit hoofdstuk 4 Besluit kwaliteit leefomgeving aan de orde kunnen zijn.
De lijst van stoffen waarvoor parameters zijn vastgesteld is niet uitputtend. De provincie zal zich ervan moeten vergewissen of er in het gebied andere stoffen aanwezig zijn waarvoor een afweging of maatregelen moeten worden genomen noodzakelijk is.
Op dit moment vindt er een evaluatie van het algemene bodem en grondwaternormenkader plaats. Gelet op het beperkte tijdspad wordt gebruik gemaakt van de normenlijst en –waarden zoals deze nu gelden inde Circulaire bodemsanering 2013. Gewenste verbeteringen worden op een later moment meegenomen in het traject van de aanpassingen van het normenkader op het gebied van grondwaterkwaliteit.

Bijlage XIIIB bij artikel 5.89i, eerste lid

Deze bijlage bevat een overzicht van stoffen, waarvoor op grond van een instructieregel aan de gemeente, een waarde in het omgevingsplan moet worden opgenomen.

Voor de samenstelling van de somparameters wordt in de Omgevingsregeling verwezen naar bijlage N van de Regeling bodemkwaliteit.
Voor de som TEQ wordt in de Omgevingsvergunning verwezen naar bijlage B bij de Regeling bodemkwaliteit.

Artikel III

Het Invoeringsbesluit Omgevingswet wordt gewijzigd met bruidsschatregels.

Onderdeel A

Aan artikel 7.1 Hoofdstukken bruidsschat omgevingsplan worden in afdeling 2.3 Milieubelastende activiteiten de bruidsschatregels toegevoegd voor bodembeheer (§ 2.3.6a).

§ 2.3.6a.1 Bouwen op verontreinigde bodem
§ 2.3.6a.2 Nazorg na saneren van de bodem
§ 2.3.6a.3 Kleinschalig graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit
§ 2.3.6a.4 Historische bodemverontreiniging zonder onaanvaardbaar risico
§ 2.3.6a.5 Maatwerkregels voor het saneren van de bodem in het gebied De Kempen

Artikel IV (Omgevingsbesluit)

Onderdeel A

Dit artikel is gewijzigd en regelt nu ook dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bevoegd gezag is om te beslissen op een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een (of meer) milieubelastende activiteiten als bedoeld in artikel 3.48b van het Besluit activiteiten leefomgeving, te weten het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater. Deze aanwijzing van het bevoegd strekt ter implementatie van de richtlijn zuiveringsslib. Deze richtlijn bevat dwingende regels voor rioolwaterzuiveringsinstallaties. In de praktijk komt het nog maar zelden voor dat zuiveringsslib afkomstig van deze installaties op of in de bodem (van landbouwgronden) wordt gebracht. Dat laat onverlet dat hiervoor wel een bevoegd gezag dient te worden aangewezen. In aansluiting op het Besluit gebruik meststoffen zoals dit voor het in werking treden van dit besluit gold is de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het bevoegd gezag (zie ook artikel 2.8 van het Besluit activiteiten leefomgeving).
Bovengenoemde milieubelastende activiteit wordt niet aangewezen als magneetactiviteit. Dit betekent dat bij meervoudige aanvragen om een omgevingsvergunning waarvan deze activiteit onderdeel is, een ander bestuursorgaan dan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit als bevoegd gezag kan zijn aangewezen, afhankelijk van het samenstel van activiteiten dat is aangevraagd[100]. In dat geval krijgt deze minister het recht van advies en instemming. Dit is geregeld in artikel 4.31 dat bij dit besluit in verband hiermee wordt gewijzigd. Hiermee wordt invulling gegeven aan het uitgangspunt dat het bevoegd gezag voor een enkelvoudige aanvraag om een omgevingsvergunning het recht van advies en instemming heeft wanneer de desbetreffende activiteit opgaat in een meervoudige aanvraag om een omgevingsvergunning waarvoor een ander bestuursorgaan als bevoegd gezag is aangewezen.

[100] Zie voor een nadere uitleg van het begrip magneetactiviteit de nota van toelichting bij het Omgevingsbesluit zoals dat oorspronkelijk is vastgesteld (Stb. 2018, 290, p. 145).

Onderdeel B

Artikel 4.31, eerste lid, is gewijzigd en regelt nu ook, in samenhang met het tweede lid van het artikel, dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het recht van advies en het recht van instemming heeft voor een aanvraag om een omgevingsvergunning voor zover die betrekking heeft op een milieubelastende activiteit als bedoeld in artikel 3.48b van het Besluit activiteiten leefomgeving, te weten het op of in de bodem brengen van zuiveringsslib afkomstig van zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk of stedelijk afvalwater of van andere zuiveringsinstallaties voor afvalwater van soortgelijke samenstelling als huishoudelijk en stedelijk afvalwater. Hiervan kan op grond van artikel 4.18, eerste lid, van het Omgevingsbesluit alleen sprake zijn als de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit niet zelf bevoegd gezag is voor de aanvraag. De gevallen waarin deze minister bevoegd gezag is, worden geregeld in artikel 4.12 van het Omgevingsbesluit. Zowel artikel 4.12 als het onderhavige artikel worden bij dit besluit gewijzigd. In de artikelsgewijze toelichting op artikel 4.12 is al ingegaan op de wijziging van deze beide artikelen, in onderlinge samenhang bezien. Kortheidshalve wordt verder volstaan met een verwijzing daarnaar.

Onderdeel D

Dit is een voortzetting van de handhavingsbevoegdheid die door de Inspectie Leefomgeving en Transport wordt uitgevoerd op het in opdracht toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie. Hierbij moet vooral te worden gedacht aan (onder)aannemers. Deze handhavingstaak is exclusief toegekend aan de landelijke inspectie en niet aan individuele gemeenten, omdat aannemers veelal landelijk opereren. Op deze wijze kan invulling worden gegeven aan doelmatig ketentoezicht. Het toezicht van de inspectie draagt bij aan het ketentoezicht op landelijk niveau. Bovendien moet de opdrachtnemer die de werkzaamheden in opdracht uitvoert voor aangewezen werkzaamheden beschikken over een erkenning bodemkwaliteit (ook wel Kwalibo genoemd). De inspectie is ook belast met het toezicht op het naleven van deze erkenningsregeling. Het overtreden van de voorschriften in het BAL kan daar ook gevolgen voor hebben. Door de bundeling van bevoegdheden kan de inspectie op adequate wijze landelijk handhaven.

Onderdeel E

Voor de aanleg, wijziging of uitbreiding van een verondieping van een diepe plas is een mer-beoordeling ingesteld. Bij een mer-beoordeling bepaalt het bevoegd gezag of er aanzienlijke milieueffecten kunnen optreden, in dat geval moet voor het project een milieueffectrapport worden gemaakt voordat de omgevinsgvergunning kan worden verleend. De mer-beoordeling heeft een zelfstandig milieu–beoordelingskader, dat volgt uit de mer-richtlijn. Bij de mer-beoordeling is het ook mogelijk voorschriften aan de vergunning te verbinden als hiermee aanzienlijke milieueffecten kunnen worden vermeden. Dit geldt ook voor milieueffecten die buiten het normale beoordelingskader van de betreffende vergunning vallen, zie artikel 16.53, eerste lid, van de wet. Als het resultaat van de mer-beoordeling is dat een milieueffectrapport nodig is, weigert het bevoegd gezag de vergunning, en zal de initiatiefnemer eerst een milieueffectrapport op moeten stellen, voordat dezelfde vergunning opnieuw kan worden aangevraagd. Voor een omgevingsvergunning waarvoor een milieueffectrapport moet worden gemaakt, is afdeling 3.4 van de Awb van toepassing op de voorbereiding van het besluit.
Als het resultaat van de mer-beoordeling is dat een milieueffectrapport niet nodig is, verleent het bevoegd gezag de vergunning, en neemt het resultaat van de beoordeling of sprake is van aanzienlijke milieueffecten met de bijbehorende motivering op in het besluit. Belanghebbenden die het hiermee oneens zijn kunnen in beroep gaan tegen de vergunning.

Artikel V (intrekken)

De Wet bodembescherming wordt ingetrokken. De in dit artikel opgenomen besluiten hebben vanaf dat moment geen wettelijke grondslag meer en kunnen worden ingetrokken. Deze besluiten (en ministeriele regelingen) kunnen wel gebruikt worden als het overgangsrecht voor de Wet bodembescherming van toepassing is.

Het Uitvoeringsbesluit bodembeheer was, op artikel 21 na, door artikel 66 Besluit bodemkwaliteit ingetrokken. Artikel 21 Uitvoeringsbesluit bodembeer wijzigde het Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen. Omdat artikel 21 Uitvoeringsbesluit bodembeheer nooit in werking is getreden en het Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen eveneens door artikel IV wordt ingetrokken, kon het Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer geheel worden ingetrokken.

Artikel VI (Aanwijzingsbesluit Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen)

De Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Wkpb) heeft ten doel de publiekrechtelijke verplichtingen die rusten op een perceel beter kenbaar te maken door die te registreren in het Kadaster. Ook bodembeschikkingen op grond van de Wet bodembescherming waaruit publiekrechtelijke beperkingen voortvloeien vallen hieronder.

Het Aanwijzingsbesluit Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (hierna: Aanwijzingsbesluit Wkpb) wijst de concrete besluiten aan waarop de registratieverplichting van toepassing is.

De huidige lijst van besluiten op grond van de Wet bodembescherming in het Aanwijzingsbesluit Wkpb blijft ongewijzigd, omdat de beschikkingen ook na inwerkingtreding van de Omgevingswet nog aan de orde kunnen zijn op grond van het overgangsrecht in de Aanvullingswet bodem (artikel 3.2).

Niet alle besluiten hoeven te worden geregistreerd op grond van de Wkpb omdat ook onderdeel van de stelselherziening is om veel juridisch relevante documenten te ontsluiten via het Digitaal Stelsel Omgevingsrecht (DSO). Dit krijgt verder vorm in het Invoeringsbesluit. Bovendien vallen onder de Omgevingswet veel meer activiteiten onder algemene regels, waardoor er voor het uitvoeren van een activiteit nauwelijks nog op rechtsgevolg gerichte beschikkingen van het bevoegd gezag aan te pas komen die kunnen worden geregistreerd.
Er worden daarom in dit Aanvullingsbesluit vooralsnog twee besluiten toegevoegd aan het Aanwijzingsbesluit Wkpb:

1. *registratie van maatregelen in verband met toevalsvondsten*. De verplichting om maatregelen te treffen wegens een toevalsvondst (artikel 19.9a van de Omgevingswet) is van invloed op de rechten en plichten van de eigenaar van een perceel en kan gezien worden als een publiekrechtelijke beperking die registratie rechtvaardigt. Het registreren van een bevel om maatregelen te treffen is een voortzetting van vergelijkbare registratieverplichtingen onder de Wet bodembescherming (bijvoorbeeld een bevel op grond van artikel 30, 43 of 49 van de Wet bodembescherming).

2. *gedoogplicht voor nazorg*. Wat verder als een publiekrechtelijke beperking kenbaar moet worden gemaakt, zijn gedoogplichten voor nazorgverplichtingen zoals het in stand houden van een afschermende folie, een damwand, peilbuizen of geïnstalleerde pomp(put). Het gaat om voorzieningen die nodig zijn om verspreiding van restverontreiniging na afloop van een sanering te voorkomen. Vaak zijn dat verontreinigingen die zich in het grondwater bevinden. De voorzieningen kunnen een beperkend effect hebben op het gebruik van een perceel en een gedoogplicht kan in dat geval de eigenaar ertoe dwingen daaraan mee te werken. Die gedoogplicht moet worden geregistreerd omwille van de kenbaarheid daarvan, ook voor een toekomstige eigenaar.

Artikel VII (Besluit bodemkwaliteit)

Onderdeel A

Deze bepaling bevat het nieuwe hoofdstuk I van het Besluit bodemkwaliteit.
Dit omvat alleen nog een artikel 1 waarin begripsomschrijvingen zijn opgenomen.

De artikelen 1a tot en met artikel 8 van het Besluit bodemkwaliteit zijn vervallen.

Het merendeel van de daarin opgenomen bepalingen had betrekking op het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie. Deze onderdelen van het besluit zijn nu opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving.

Voor de toepassing van hoofdstuk 3 (nieuw) is de Minister van Infrastructuur en Waterstaat het bevoegd gezag voor de bestuursrechtelijke handhaving. Dit hoefde niet te worden geregeld, omdat dit voor besluiten op grond van artikel 11a.2 al is geregeld in artikel 18.2a, derde lid, van de Wet milieubeheer. Hoofdstuk 3 is gebaseerd op artikel 11a.2, eerste lid, van de Wet milieubeheer.

Voor de toepassing van hoofdstuk 4 (nieuw) is eveneens de Minister van Infrastructuur en Milieu het bevoegd gezag voor de bestuursrechtelijke handhaving. Dit hoefde evenmin te worden geregeld, omdat dit voor besluiten op grond van de titels 9.2 tot en met 9.5 al is geregeld in artikel 18.2b, eerste lid, onder b, van de Wet milieubeheer. Hoofdstuk 4 is gebaseerd op artikelen 9.2.2.1, eerste lid, en 9.5.2, eerste lid, van de Wet milieubeheer.

Artikel 28 van het Besluit bodemkwaliteit (oud) is nu als artikel 32 opgenomen in hoofdstuk 4. Daarom kan ook artikel 8, vierde lid (oud) worden geschrapt. Het 'toepassen van bouwstoffen' waarvan in artikel 28, vierde lid, (oud) sprake is, wordt nu niet meer geregeld in het Besluit bodemkwaliteit, maar in het Besluit activiteiten leefomgeving. Dit aspect is voor de regeling van het bevoegd gezag voor artikel 32 (nieuw) anders dan voor artikel 28 (oud) het geval was, niet meer relevant.

De artikelen 2, 3 en 4 van het Besluit bodemkwaliteit (oud) zijn geschrapt omdat zij betrekking hebben op het toepassen van bouwstoffen. Die artikelen hoefden in het kader van de Omgevingswet niet terug te keren omdat daarin al in algemene zin is geregeld welke bestuursorganen bevoegd gezag zijn. De nieuwe regeling komt inhoudelijk overeen met de regeling die in de artikelen 2, 3 en 4 was getroffen.

De artikelen 5, 6 en 7 (zorgplicht) van het Besluit bodemkwaliteit (oud) bevatten algemene bepalingen die uitgangspunten bevatten voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie. Vergelijkbare bepalingen zijn nu opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving. De zorgplicht is nu opgenomen in artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 8 (gedoogplicht) is nu ook in het kader van de Omgevingswet geregeld.
Onderdeel C

HOOFDSTUK 3. MILIEUVERKLARINGEN EN ONDERZOEK

Artikel 26

In dit artikel is het onderwerp van hoofdstuk 3 aangegeven. Dit is ten opzichte van het eerdere Besluit bodemkwaliteit een nieuw hoofdstuk. Hierin zijn alle bepalingen bijeengebracht die eerder in hoofdstuk 3 (toepassen van bouwstoffen) en hoofdstuk 4 (toepassen van grond en baggerspecie) waren opgenomen, voor zover die betrekking hadden op:

- het afgeven van milieuverklaringen bodemkwaliteit voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen;
- het verrichten van onderzoek voor de afgifte van milieuverklaringen ten behoeve van andere handelingen met bouwstoffen dan het toepassen, zoals het vervaardigen, invoeren en verhandelen;
- het verrichten van onderzoek voor de afgifte van milieuverklaringen.

De bepalingen over het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie die in hoofdstuk 1, 3, en 4 waren opgenomen, zijn nu opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving.

De onderverdeling van bepalingen van de voormalige hoofdstukken 1, 3 en 4 die naar het Besluit activiteiten leefomgeving zijn verhuisd, respectievelijk nog steeds in het Besluit bodemkwaliteit staan, is bepaald door de normaddressaat van die bepalingen.

De bepalingen in het Besluit bodemkwaliteit zijn gericht tot de personen en instellingen die onderzoek verrichten en de milieuverklaringen afgeven. De verklaringen hebben betrekking op de kwaliteit van bouwstoffen, grond en baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen en op de kwaliteit van de bodem waarop grond en baggerspecie worden toegepast (de ontvangende bodem). Daarnaast hebben de verklaringen betrekking op de kwaliteit van bouwstoffen met het oog op het vervaardigen, invoeren en verhandelen van bouwstoffen (geregeld in hoofdstuk 4 van het Besluit bodemkwaliteit) en ook het toepassen van bouwstoffen (geregeld in het Besluit activiteiten leefomgeving). De bouwstoffen moeten daarbij namelijk zijn voorzien van een milieuverklaring dat zij aan de daarvoor geldende milieukwaliteitseisen voldoen.

Voor verschillende werkzaamheden moeten de personen en instellingen die deze werkzaamheden verrichten, hiervoor zijn gecertificeerd en door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat zijn erkend. Dit is geregeld in hoofdstuk 2 van het Besluit bodemkwaliteit. De werkzaamheden hebben geen gevolgen voor de fysieke leefomgeving en zijn daarom niet opgenomen in het Besluit activiteiten leefomgeving. De grondslag van deze bepalingen is artikel 11a.2 van de Wet milieubeheer.

De bepalingen in het Besluit activiteiten leefomgeving zijn gericht tot degenen die bouwstoffen, grond en baggerspecie toepassen. Deze werkzaamheden hebben wel gevolgen voor de fysieke leefomgeving en moeten daarom in het kader van de Omgevingswet worden gesteld.
Er is echter wel een sterke relatie tussen de bepalingen die in het Besluit bodemkwaliteit, respectievelijk het Besluit activiteiten leefomgeving zijn opgenomen. Degene die bouwstoffen, grond en baggerspecie toepassen moeten daarbij beschikken over de nodige milieuverklaringen bodemkwaliteit die zijn afgegeven op grond van het Besluit bodemkwaliteit en die betrekking hebben op de kwaliteit van de bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen en ontvangende bodem. De kwaliteit wordt getoetst aan de kwaliteitseisen die hiervoor zijn opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit en die betrekking hebben op een groot aantal parameters. Deze kwaliteitseisen zijn echter niet alleen van belang voor het onderzoek en de afgifte van milieuverklaringen, maar ook voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen omdat het volgens het Besluit activiteiten leefomgeving verboden is om bouwstoffen, grond en baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen toe te passen, die niet aan de kwaliteitseisen voldoen. In het Besluit activiteiten leefomgeving wordt e verwezen naar de kwaliteitseisen die in het kader van het Besluit bodemkwaliteit zijn gesteld.

Tot slot wordt bij het toepassen uitgegaan van de vereiste milieuverklaring(en) en wordt de kwaliteit van de bouwstoffen, grond en baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen niet meer zelfstandig aan de kwaliteitseisen getoetst. Dit is namelijk juist het onderwerp van de bepalingen die zijn opgenomen in het nieuwe hoofdstuk 3 van het Besluit bodemkwaliteit.

Artikel 27

Deze bepaling geeft aan welke vormen een milieuverklaring kan hebben, namelijk een verklaring op grond van een partijkeuring, erkende kwaliteitsverklaring, fabrikant eigen verklaring, verklaring op grond van een bodemonderzoek of verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart. Onder deze laatste vorm valt ook de waterbodemkwaliteitskaart, omdat de waterbodem valt onder de definitie van bodem. Telkens is aangegeven welke vorm van de milieuverklaring voor bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen, vermengde mijnsteen en bodem gebruikt kan worden. Dit betekent dat in beginsel geen gebruik kan worden gemaakt van andere vormen van een milieuverklaring, tenzij het een verklaring betreft die in een andere lidstaat van de Europese Unie is afgegeven en gelijke waarborgen biedt.

Onder het oude Besluit bodemkwaliteit was het niet mogelijk gebiedsspecifiek beleid op te stellen voor de verspreiding van baggerspecie over het aangrenzend perceel. Daardoor konden gemeenten de waterbodemkwaliteitskaart van beheerders niet als bewijsmiddel van de te verspreiden baggerspecie accepteren. In het Besluit activiteiten leefomgeving is door de mogelijkheid van het stellen van maatwerkregels de eerdere beperking voor gebiedsspecifiek beleid voor verspreiding van baggerspecie op het aangrenzend perceel komen te vervallen. Hierdoor is het nu wel mogelijk de waterbodemkwaliteitskaart als bewijsmiddel van de kwaliteit te gebruiken. De regels voor het gebruik van de waterbodemkwaliteitskaart worden net als in het voormalige Besluit bodemkwaliteit in de Regeling bodemkwaliteit opgenomen.

Artikel 27 regelt de hoofdzaken van elk van de onderscheiden vormen van een milieuverklaring, namelijk waarop de verklaring betrekking heeft (mogelijkheden: bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen, vermengde mijnsteen, bodem) en waarvoor de verklaring wordt afgegeven (mogelijkheden: een partij, product of locatie).

Artikel 27 kan schematisch als volgt worden weergegeven:

onderwerp waarop de verklaring betrekking heeft	partijkeuring	erkende kwaliteitsverklaring	fabrikant eigen verklaring	verklaring op grond van een bodemonderzoek	verklaring op grond van een bodemkwaliteits-kaart
bouwstof	ja / partij	ja / partij of (elke partij van) product	ja / (elke partij van) product	nee	nee
grond	ja / partij	ja / partij of (elke partij van) product	ja / (elke partij van) product	ja / (elke partij uit) bodemlocatie	ja / (elke partij uit) bodemlocatie
baggerspecie	ja / partij	ja / partij of (elke partij van) product	ja / (elke partij van) product	ja / (elke partij uit) bodemlocatie	ja / (elke partij uit) bodemlocatie
Mijnsteen en vermengde mijnsteen	ja / partij	ja / partij of (elke partij van) product	nee	ja / (elke partij uit) bodemlocatie	nee
bodem	nee	nee	nee	ja / bodemlocatie	ja / bodemlocatie

Een verklaring op grond van een partijkeuring, een erkende kwaliteitsverklaring en een fabrikant-eigenverklaring hebben betrekking op de kwaliteit van een bouwstof, grond of baggerspecie, mijnsteen en vermengde mijnsteen.
Een verklaring op grond van een bodemonderzoek en een verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart hebben betrekking op de kwaliteit van de bodem en de daaruit ontgraven partijen grond en baggerspecie, die dezelfde kwaliteit hebben als de bodem waaruit zij zijn ontgraven. Een verklaring op grond van een bodemonderzoek heeft betrekking op de kwaliteit van

de bodem en de daaruit ontgraven partijen mijnsteen en vermengde mijnsteen, die dezelfde kwaliteit hebben als de bodem waaruit zij zijn ontgraven.

De verdere uitwerking zal plaatsvinden in de Regeling bodemkwaliteit.

Artikel 28

Artikel 28 regelt voor elk van de onderscheiden vormen van een milieuverklaring wie een dergelijke verklaring mag afgeven.

Eerste lid

Een erkenning is vereist wanner voor de afgifte van een milieuverklaring enige werkzaamheid moet worden verricht waarvoor een erkenning is vereist. Die werkzaamheden worden aangewezen in de Regeling bodemkwaliteit. Een erkenning voor de afgifte van een milieuverklaring zelf is niet altijd vereist; het gaat erom dat de aangewezen werkzaamheden door onderneming met een erkenning zijn verricht.

Artikel 28 kan schematisch als volgt worden weergegeven:

werkzaamheden waarvoor erkenning is voorgeschreven	partij-keuring	erkende kwaliteitsverklaring	fabrikant eigen verklaring	verklaring op grond van een bodemonderzoek	verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart
analyse van bouwstoffen, grond of baggerspecie	ja	ja	nee	nee	nee
analyse voor bodemonderzoek	nee	nee	nee	ja	nee
monsterneming bij partijkeuringen	ja	ja	nee	nee	nee
vervaardigen van bouwstoffen, grond of baggerspecie	nee	ja	nee	nee	nee
veldwerk	nee	nee	nee	ja	nee
samenvoegen van partijen grond of baggerspecie	nee	ja	nee	nee	nee
afgifte van de milieuverklaring	nee	ja	nee	nee	nee

Uit het schema blijkt dat een verklaring op grond van een partijkeuring, erkende kwaliteitsverklaring of verklaring op grond van een bodemonderzoek alleen mogen worden afgegeven op grond van een onderzoek dat is verricht door een onderneming die daartoe beschikt over een erkenning die is verleend door de ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken op grond van hoofdstuk 2 van het Besluit bodemkwaliteit.

Tweede lid

Een fabrikant-eigenverklaring wordt afgegeven door de fabrikant. Hij hoeft hiervoor niet te beschikken over een erkenning die is verleend door de ministers van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken op grond van hoofdstuk 2 van het Besluit bodemkwaliteit. Het onderzoek moet echter wel voldoen aan de eisen die daaraan in de Regeling bodemkwaliteit zijn gesteld. Ook de fabrikant van de bouwstof, grond of baggerspecie is geen normaddressaat van de Omgevingswet, reden waarom ook de regels over deze vorm van milieuverklaring in het Besluit

bodemkwaliteit zijn blijven staan. Een overzicht van verleende fabrikant-eigenverklaring staat op de website www.bodemplus.nl.

Derde lid

Tot slot kan een verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart worden afgegeven door eenieder. Deze persoon hoeft dus ook niet op grond van hoofdstuk 2 te zijn erkend. Voor de afgifte moet gebruik worden gemaakt van een bodemkwaliteitskaart die is vastgesteld door de gemeenteraad of een waterbodemkwaliteitskaart die is vastgesteld door het bestuur van het waterschap. Op deze kaart wordt voor de onderscheiden deelgebieden aangegeven wat de kwaliteit van de bodem is en de grond en baggerspecie die daaruit afkomstig is. De bodemkwaliteitskaart moet worden opgesteld op grond van de regels die daartoe zijn opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit.

De afgifte van een verklaring op grond van een bodemkwaliteitskaart houdt in feite niet meer in dan dat wordt verklaard dat de partij grond of baggerspecie waarop ze betrekking heeft, afkomstig is van een gebied dat op de kaart is aangegeven en de kwaliteit heeft die voor dat gebied op de kaart is vermeld. In de Regeling bodemkwaliteit worden nog enkele eisen gesteld aan de afgifte van de verklaring. Op de bodemkwaliteitskaart worden zowel de kwaliteitsklasse als de concentratie waarop de indeling in een kwaliteitsklasse is gebaseerd weergegeven.
De verdere uitwerking zal plaatsvinden in de Regeling bodemkwaliteit.

Artikel 29

Deze bepaling geeft in hoofdlijnen de inhoud van een milieuverklaring bodemkwaliteit voor bouwstoffen, grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen.
Eerste lid

De milieuverklaring geeft aan dat de bouwstof waarop zij betrekking heeft, voldoet aan alle kwaliteitseisen die voor elke in de Regeling bodemkwaliteit aangegeven parameter zijn opgenomen. Deze kwaliteitseisen hebben, op grond van de Verordening bouwproducten[101], alleen betrekking op de milieukwaliteit van een vormgegeven en niet-vormgegeven bouwstof. In het kader van deze verordening zijn tot nu toe geen geharmoniseerde meetmethoden vastgesteld. Voor andere kwaliteitseisen is dit veelal wel het geval en dan is het niet toegestaan om een overlappende nationale milieuverklaring naast de CE-verklaring te vragen.

Als de bouwstof voldoet aan alle kwaliteitseisen voor alle parameters, mag een milieuverklaring worden afgegeven, zo niet, dan moet de aanvraag om een milieuverklaring worden geweigerd. Als de milieuverklaring is afgegeven mag de bouwstof worden vervaardigd, ingevoerd, verhandeld of toegepast.

Tweede lid

Grond, mijnsteen en vermengde mijnsteen kunnen op verschillende wijzen worden ingedeeld in kwaliteitsklassen. Het volgende schema geeft aan welke verschillende kwaliteitsklassen er zijn van de waterbodem, baggerspecie, de landbodem en grond. Daarnaast is aangewezen welke bodemfunctieklassen van de landbodem er zijn en hoe deze zich verhouden tot de kwaliteitsklassen.

[101] Verordening (EU) nr. 305/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2011 tot vaststelling van geharmoniseerde voorwaarden voor het verhandelen van bouwproducten en tot intrekking van Richtlijn 89/106/EEG van de Raad (PbEU L 088).

Uit het schema blijkt dat de klassen voor waterbodem en baggerspecie corresponderen, wat logisch is, omdat baggerspecie uit de waterbodem wordt ontgraven. Om dezelfde reden corresponderen ook de kwaliteitsklassen van grond en landbodem.

De kwaliteitsklassen van baggerspecie en de waterbodem enerzijds en grond en de landbodem anderzijds corresponderen echter niet geheel met elkaar (wat in het schema te zien is doordat de verticale lijnen verspringen). De systematiek voor de indeling van de waterbodem in een kwaliteitsklasse is deels op andere uitgangspunten gebaseerd dan de indeling van de landbodem in een kwaliteitsklasse. Hierdoor worden er voor baggerspecie/de waterbodem maar 4 kwaliteitsklassen onderscheiden, terwijl er voor grond/de landbodem 5 kwaliteitsklassen bestaan. Voor baggerspecie/de waterbodem worden de kwaliteitsklassen 'niet verontreinigd' (algemeen toepasbaar) 'licht verontreinigd', 'matig verontreinigd' en 'sterk verontreinigd' onderscheiden, terwijl voor grond/de landbodem sprake is van de kwaliteitsklassen 'landbouw/natuur', 'wonen', 'industrie', 'matig verontreinigd' en 'sterk verontreinigd'.

Dit verschil tussen grond/landbodem en baggerspecie/waterbodem heeft gevolgen voor de inhoud van de milieuverklaringen. Een milieuverklaring voor een partij grond maakt wel duidelijk of de grond mag worden toegepast op de landbodem, omdat de kwaliteitsklassen van grond parallel lopen met de kwaliteitsklassen en bodemfunctieklassen voor de landbodem.

Een milieuverklaring voor een partij grond die alleen zou vermelden dat de grond is ingedeeld in (bijvoorbeeld) de kwaliteitsklasse industrie maakt echter niet duidelijk of die grond op een matig verontreinigde waterbodem mag worden toegepast, omdat de grond mogelijk niet voldoet aan de milieukwaliteitseisen voor een matig verontreinigde waterbodem, maar door het uitgangspunt van *standstill* alleen op een matig verontreinigde waterbodem mag worden toegepast. De reden dat grond in dat geval de kwaliteit moet hebben die overeenkomt met matig verontreinigde baggerspecie, die wel op een matig verontreinigde waterbodem mag worden toegepast, is dat de

grond niet terugneembaar hoeft te worden toegepast en op den duur deel gaat uitmaken van de waterbodem. Daarom is het niet wenselijk dat alle grond van de kwaliteitsklasse industrie op een matig verontreinigde waterbodem mag worden toegepast, omdat dat in strijd zou zijn met het uitgangspunt van *stand-still*. In verband hiermee is het wenselijk dat de milieuverklaring voor een partij grond hierover voldoende informatie geeft en omgekeerd een milieuverklaring voor een partij baggerspecie ook voldoende informatie geeft om te kunnen bepalen of de baggerspecie al dan niet op de landbodem mag worden toegepast.

Grond kan niet worden ingedeeld in een kwaliteitsklasse baggerspecie, omdat die niet op grond betrekking heeft maar alleen op baggerspecie. Dit is in het tweede lid tot uitdrukking gebracht in de formulering dat de grond een kwaliteit moet hebben die overeenkomt met een bepaalde kwaliteitsklasse baggerspecie. Concreet betekent dit dat voor grond van de kwaliteitsklasse industrie in de milieuverklaring moet worden aangegeven of de kwaliteit overeenkomt met de kwaliteitsklasse matig verontreinigde baggerspecie, in welk geval de grond op een matig verontreinigde waterbodem mag worden toegepast, of met de kwaliteitsklasse matig verontreinigde baggerspecie, in welk geval de grond niet op de licht verontreinigde waterbodem mag worden toegepast.

Derde lid

Het derde lid is een vergelijkbare bepaling voor baggerspecie als het tweede lid voor grond, zodat naar de toelichting in het voorgaande kan worden verwezen.

Voor het goede begrip kan hier nog worden vermeld dat grond, respectievelijk baggerspecie, het aangrijpingspunt van de regelgeving is. Het verschil tussen grond en baggerspecie is de herkomst. Grond komt uit de landbodem en baggerspecie uit de waterbodem (als onderdeel van een oppervlaktewaterlichaam). Grond, respectievelijk baggerspecie, is het meest geschikte aangrijpingspunt voor regulering van het toepassen daarvan in het kader van het Besluit activiteiten leefomgeving. In het Besluit activiteiten leefomgeving is namelijk de activiteit het uitgangspunt, en niet het te beschermen (milieu)belang. Vanuit het oogpunt van milieubescherming is echter niet zozeer de herkomst relevant, maar de plaats waar grond of baggerspecie wordt toegepast. Op de landbodem geldt een ander beschermingsregime dan in oppervlaktewaterlichamen. Dit komt in het schema tot uitdrukking, omdat voor de landbodem en voor oppervlaktewaterlichamen een verschillende indeling in kwaliteitsklassen is gemaakt. In grote lijnen zijn er twee beschermingsregimes: een regime voor het toepassen van grond en baggerspecie op de landbodem en een regime voor het toepassen van grond en baggerspecie in oppervlaktewateren. Dit is de reden dat in het tweede en derde lid is aangegeven dat een milieuverklaring voor grond of baggerspecie, niet kan volstaan met een indeling van de grond of baggerspecie, in een kwaliteitsklasse voor grond, respectievelijk baggerspecie, omdat de milieuverklaring dan alleen aangeeft in hoeverre de grond op de landbodem kan worden toegepast, respectievelijk de baggerspecie in een oppervlaktewater. De milieuverklaring moet echter ook vermelden wat de kwaliteit van de grond is voor het toepassen in een oppervlaktewaterlichaam, respectievelijk de kwaliteit van baggerspecie voor het toepassen op de landbodem.

Het tweede en derde lid geven aan welke informatie over de kwaliteit van de grond of baggerspecie in ieder geval in een milieuverklaring moet zijn vermeld.

Vierde lid

Het vierde lid geeft aan welke informatie in een milieuverklaring over de bodem moet staan. Hierin moet de kwaliteitsklasse worden vermeld, waarin de landbodem, respectievelijk waterbodem, met behulp van de daarvoor geldende kwaliteitseisen is ingedeeld, en voor de landbodem ook de bodemfunctieklasse.

Deze informatie is nodig voor het toepassen van grond of baggerspecie, omdat het van zowel de kwaliteit van de grond of baggerspecie als de kwaliteit van de bodem afhangt of grond of baggerspecie op de bodem mag worden toegepast.

Vijfde lid

Het vijfde lid geeft aan welke informatie over de kwaliteit van grond of baggerspecie desgewenst in een milieuverklaring kan worden vermeld. Deze informatie is nodig met het oog op bijzondere vormen van toepassen, waarvoor specifieke kwaliteitseisen gelden, vooral het grootschalig toepassen, het gelijkmatig toepassen (verspreiden; alleen baggerspecie), het toepassen in een afdeklaag in een diepe plas, het toepassen in een diepe plas en het toepassen van tarragrond. Deze informatie hoeft dus niet standaard in de milieuverklaring te worden vermeld. In geval van een bijzondere toepassing waarvoor specifieke kwaliteitseisen gelden, moet echter wel altijd uit de milieuverklaring blijken dat de grond of baggerspecie aan die eisen voldoet. De initiatiefnemer moet daar dus zelf goed op letten en zo nodig opdracht geven de kwaliteit van de grond of baggerspecie die hij wil toepassen, aanvullend te laten onderzoeken, als de milieuverklaring nog niet de vereiste informatie bevat.

In deze gevallen is er geen sprake van een indeling in kwaliteitsklassen. Grond of baggerspecie heeft wel, of niet, de vereiste kwaliteit om te worden gekwalificeerd als 'geschikt voor de specifieke vorm van toepassen'. Alleen bij grootschalig toepassen is sprake van 'emissiearme grond' of emissiearme baggerspecie', omdat emissiearme grond of baggerspecie om grootschalig te mogen worden toegepast ook moet voldoen aan kwaliteitseisen voor de landbodem of waterbodem (zie de toelichting op artikel 4.1273 van het Besluit activiteiten leefomgeving). Het begrip voor grootschalig toepassen geschikte grond of baggerspecie zou dan tot verwarring aanleiding kunnen geven, omdat dit begrip suggereert dat grond die aan de kwaliteitseisen voor de emissies van verontreinigende stoffen voldoet grootschalig mag worden toegepast, wat dus niet het geval hoeft te zijn.

Wat betreft de kwaliteit 'voor verspreiden geschikte baggerspecie' zal in de Regeling bodemkwaliteit, waarin de kwaliteitseisen voor de relevante parameters worden opgenomen, onderscheid worden gemaakt tussen 'voor verspreiden op de landbodem geschikte baggerspecie', 'voor verspreiden in een zoet oppervlaktewaterlichaam geschikte baggerspecie' en 'voor verspreiden een zout oppervlaktewaterlichaam geschikte baggerspecie'.

Als een initiatiefnemer voornemens is om grond of baggerspecie specifiek toe te passen moet hij over een milieuverklaring beschikken die de informatie geeft of de grond of baggerspecie de kwaliteit heeft om op de voorgenomen wijze te mogen worden toegepast. Zo nodig moet hij opdracht geven om de kwaliteit van de grond of baggerspecie te laten onderzoeken en als de grond of baggerspecie aan d toepasselijke kwaliteitseisen voldoet, de benodigde milieuverklaring af te geven. Voor het 'normaal' toepassen van grond of baggerspecie kan worden volstaan met een milieuverklaring die de in het tweede of derde lid bedoelde informatie bevat en een milieuverklaring die informatie geeft over de ontvangende landbodem of waterbodem. Omdat er extra kosten aan verbonden zijn om de in het vijfde lid bedoelde bijzondere toepassingsmogelijkheden en bijbehorende kwaliteitseisen te onderzoeken, is het niet verplicht gesteld dat een milieuverklaring voor een partij grond of baggerspecie die informatie bevat.

Zesde lid

Het zesde lid regelt een andere bijzondere vorm van toepassen, waarvoor specifieke kwaliteitseisen gelden, namelijk mijnsteen of vermengde mijnsteen. Ook hiervoor geldt, dat deze informatie niet standaard in de milieuverklaring hoeft te worden vermeld. Zie hiervoor de toelichting bij het vijfde lid.

Zevende lid

De kwaliteitseisen, bedoeld in dit artikel, zijn de kwaliteitseisen, vastgesteld op grond van artikel 32, eerste lid.

Artikel 30

In dit artikel is bepaald dat een milieuverklaring bodemkwaliteit voor elke relevante kwaliteitseis de gegevens moet bevatten, waarop zij is gebaseerd. Dit zijn bijvoorbeeld de meetgegevens van de stoffen die in het laboratorium zijn onderzocht. Ook stoffen die niet genormeerd zijn dienen in de milieuverklaring te worden vermeld. Het is ook mogelijk dat naar een bestaand rapport wordt verwezen, waarin deze gegevens al zijn opgenomen. De milieuverklaring vermeldt altijd een aantal cruciale aspecten. Namelijk welk type milieuverklaring bodemkwaliteit het betreft, de naam van degene die de verklaring heeft afgegeven, de herkomst van de grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen waarop de verklaring betrekking heeft en de hoeveelheid grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen waarop de verklaring betrekking heeft, uitgedrukt in ton.

Artikel 31

Dit artikel zorgt ervoor dat, als er op basis van voorinformatie aanwijzingen zijn dat er stoffen kunnen voorkomen die niet genormeerd zijn (bijvoorbeeld vanwege het gebruik van bestrijdingsmiddelen in een boomgaard) of dat er bodemvreemd materiaal in de te ontgraven partij voorkomt, er vooronderzoek wordt uitgevoerd voordat er een milieuverklaring wordt afgegeven. Als uit het vooronderzoek blijkt dat de stoffen ook daadwerkelijk voorkomen, moet er melding van worden gemaakt in de milieuverklaring.

Als uit het vooronderzoek blijkt dat er bodemvreemd materiaal voorkomt in de partij grond en baggerspecie, waardoor de toepassing niet is toegestaan, moet ook daarvan melding worden gemaakt in de milieuverklaring.

Artikel 32

In dit artikel worden alle onderwerpen opgesomd, waarover bij ministeriële regeling (van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat) regels kunnen worden gesteld. Eerder kwamen dergelijke bepalingen verspreid over het Besluit bodemkwaliteit voor. Al deze specifieke bepalingen zijn nu allemaal bij elkaar gezet in één bepaling, wat een overzichtelijker beeld geeft van alle onderwerpen. Bij de omschrijving van de onderwerpen is ook rekening gehouden met de bepaling die eerder in de Regeling bodemkwaliteit voorkwamen. Het betreft allemaal uitvoeringstechnische, in beginsel beleidsarme, onderwerpen en dus ook bepalingen.

De regels zullen worden opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit. In verband met de wijzigingen in het Besluit bodemkwaliteit en de overheveling van onderwerpen naar het Besluit activiteiten leefomgeving, zal die regeling worden aangepast.

HOOFDSTUK 4. HANDELINGEN MET BOUWSTOFFEN

Artikel 33

Dit artikel heeft betrekking op de kwaliteitseisen waaraan bouwstoffen moeten voldoen wanneer daarmee andere handelingen worden verricht dan het toepassen van bouwstoffen, waarvoor in het Besluit activiteiten leefomgeving regels zijn opgenomen. Met andere handelingen wordt gedoeld op handelingen uit de hele keten, vanaf het vervaardigen of in Nederland invoeren tot het moment dat de bouwstof wordt getransporteerd naar de toepassingslocatie.

Eerste lid

De kwaliteitseisen voor bouwstoffen gelden gedurende de hele keten, vanaf het vervaardigen of in Nederland invoeren en gedurende het verhandelen. Behalve het toepassen hebben de andere handelingen in de keten geen gevolgen voor de fysieke omgeving. Daarom zijn die handelingen, anders dan het toepassen, niet in het Besluit activiteiten leefomgeving geregeld. Dat bouwstoffen aan de kwaliteitseisen voldoen, moet blijken uit een milieuverklaring die de bouwstoffen vergezelt. Degene die de bouwstoffen toepast zal doorgaans op de milieuverklaring mogen afgaan, tenzij er aanwijzingen zijn dat de milieuverklaring niet kan kloppen. In dat geval is er aanleiding de bouwstoffen nader te laten onderzoeken en kan het toepassen in strijd zijn met de zorgplicht. De opdrachtgever voor het voor de milieuverklaring benodigde onderzoek zal doorgaans de producent of importeur van de bouwstoffen zijn. De initiatiefnemer ontvangt bij de levering van de bouwstoffen de milieuverklaring en hoeft de kwaliteit van de bouwstoffen niet meer te laten onderzoeken.

Bij de levering van de bouwstoffen moet ook een afleverbon worden verstrekt waaruit de herkomst van de bouwstoffen blijkt (onderdeel b). Dit is nodig om te kunnen nagaan dat het nog steeds de bouwstoffen betreft waarop de milieuverklaring betrekking heeft.

Tweede lid

Het tweede lid bevat een grondslag om in de Regeling bodemkwaliteit uitwerkingsregels op te nemen over de inhoud en vormgeving van een afleverbon. Ook kunnen bij ministeriële regeling uitzonderingen worden gemaakt op de verplichting dat er bij de bouwstoffen een afleverbon moet zijn.

Onderdeel D

De artikelen 65, 66, 75 tot en met 79 en 82 hebben hun praktische betekenis verloren en kunnen worden geschrapt. Artikel 75 is nu opgenomen in het overgangsrecht van het onderhavige besluit en kan daarom eveneens worden geschrapt.

Artikel VIII (Besluit financiële bepalingen bodemsanering)

Onderdeel A

Het Besluit financiële bepalingen bodemsanering zal na inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem omgevingswet alleen gaan gelden voor die gevallen die onder het eerbiedigend overgangsrecht van de Aanvullingswet bodem omgevingswet vallen. Dat betekent dat het huidige recht van toepassing blijft op vastgestelde ernstige gevallen van verontreinigingen waarbij een spoedige sanering noodzakelijk is, op ingediende sanerings- of deelsaneringsplannen en op aangemelde saneringen volgens algemene regels in het Besluit uniforme saneringen. Voor inwerkingtreding ingediende BUS-meldingen blijven nog één jaar geldig via het overgangsrecht. De Wet bodembescherming blijft van toepassing op grond van deze eerbiedigende werking totdat het besluit tot instemming met een evaluatieverslag of een nazorgplan onherroepelijk is geworden. Hetzelfde geldt voor het Besluit financiële bepalingen bodemsanering. De begripsbepaling is hierop aangepast.

Onderdeel B

Bij inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem omgevingswet vervalt de Wet bodembescherming en dus ook de wettelijke grondslag voor het Besluit financiële bepalingen bodemsanering. Met deze bepaling is geregeld dat het Besluit financiële bepalingen bodemsanering ook gebaseerd wordt op de Kaderwet subsidies I en M.

Onderdeel C

Zoals hiervoor aangegeven zal het Besluit financiële bepalingen bodemsanering na inwerkingtreding van de Aanvullingswet bodem omgevingswet alleen gaan gelden voor die gevallen die onder het eerbiedigend overgangsrecht van de Aanvullingswet vallen. Dit is aangegeven in dit artikel. Aangesloten is bij de gevallen opgenomen in artikel 3.1 Aanvullingswet bodem omgevingswet. Artikel 3.1 regelt dat het huidige recht van toepassing blijft op vastgestelde ernstige gevallen van verontreinigingen waarbij een spoedige sanering noodzakelijk is, op ingediende saneringsplannen en op aangemelde saneringen volgens algemene regels in het Besluit uniforme saneringen. Voor inwerkingtreding ingediende BUS-meldingen blijven nog één jaar geldig via het overgangsrecht. De Wet bodembescherming blijft van toepassing op grond van deze eerbiedigende werking totdat het besluit tot instemming met een evaluatieverslag of een nazorgplan onherroepelijk is geworden. Met dit artikel verandert er niets aan de subsidievoorwaarden zoals opgenomen in artikel 11 van dit besluit.

Onderdeel D

Het verstrekken van een projectsubsidie aan de coördinerende rechtspersoon voor het collectief saneren van een aantal gevallen van ernstige verontreinigingen blijft mogelijk voor de gevallen die onder het overgangsrecht (artikel 3.1 Aanvullingswet bodem omgevingswet) vallen.

Artikel XI (Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden)

Met het intrekken van de Wet bodembescherming is een nieuwe begripsomschrijving van het begrip bodem in het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden nodig. Het begrip bodem in de Omgevingswet is dezelfde als in de Wet bodembescherming en levert dus geen inhoudelijke wijziging op.

Artikel X (Besluit inrichting landelijk gebied)

De ratio van artikel 13 Besluit inrichting landelijk gebied is dat het onwenselijk is om gronden aan een andere dan de inbrengende eigenaar toe te delen wanneer als gevolg van bodemverontreiniging het gebruik in overeenstemming met de bestemming van de grond ernstig is beperkt of onduidelijkheid bestaat over de toekomstige waarde van die grond[102]. Omdat het Besluit inrichting landelijk gebied wordt ingebouwd via het aanvullingsspoor eigendom is in het Aanvullingsbesluit bodem volstaan met zoveel mogelijk beleidsneutrale aanpassing aan de nieuwe bodemregelgeving.

Het eerste lid bevatte de term "onderzoeksgeval als bedoeld in de Wet bodembescherming", welke term niet meer bestaat als aparte juridische status onder de Omgevingswet. Conform de hiervoor beschreven ratio van artikel 13 is dit aldus gewijzigd dat uitruil niet mogelijk is als bodemonderzoek *wordt* uitgevoerd en nog niet is afgerond.

Het tweede lid bevatte de term "geval van verontreiniging". Een geval van verontreiniging is niet hetzelfde als een saneringsgeval: het is alles wat verontreinigd is (bijvoorbeeld als gevolg van overtreding van de zorgplicht). Het equivalent daarvan onder de Omgevingswet is dan ook een locatie waar de kwaliteit van de bodem de achtergrondwaarde overschrijdt.

Het eerste lid bevatte de term "saneringsgeval". Een saneringsgeval werd onder de Wet bodembescherming gemarkeerd door een beschikking per locatie waarbij die juridische status werd toegekend. Onder de Omgevingswet volgt de noodzaak tot sanering uit algemene regels in het omgevingsplan. Omdat dit per gemeente kan verschillen, zou uitruil van gronden in verschillende gemeentes onmogelijk kunnen worden. Daarom wordt in het derde lid de bestaande interventiewaarde bodemkwaliteit gehanteerd als uniforme maatstaf. Onderdeel b van artikel 13 is

[102] Toelichting op artikel 13, Stb. 2006, 243.

overbodig geworden omdat het verwees naar zogenoemde IBC-saneringen die inmiddels zijn afgeschaft.

Artikel XI (Besluit stortplaatsen en stortverbod afvalstoffen)

Onderdeel A

De verwijzingen in het eerste artikel van het Besluit stortplaatsen en stortverbod afvalstoffen naar de ministeriële regeling op grond van artikel 28a Wet bodembescherming moeten na het intrekken van de Wet bodembescherming worden aangepast. In de begripsbepalingen wordt nu verwezen naar het Besluit stortplaatsen en stortverbod afvalstoffen (onderdeel A).

Onderdeel B

In onderdeel B wordt een nieuw artikel 1a ingevoegd. Dit artikel geeft nu aan de Minister van Infrastructuur en Water de bevoegdheid om een verklaring van niet-reinigbaarheid af te geven en een grondslag om nadere regels te stellen over het afgeven van een verklaring van niet-reinigbaarheid van grond.

Dit artikel is daarmee de nieuwe grondslag voor de Regeling reinigbaarheid grond 2006, die zal worden omgehangen.

Artikel XII (Besluit vrijstelling stortverbod buiten inrichtingen)

In artikel 2 van het Besluit vrijstelling stortverbod buiten inrichtingen is de verwijzing naar het Besluit gebruik meststoffen vervangen door paragraaf 3.2.20 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel XIII Productenbesluit asbest

In artikel 2, onder e, is de verwijzing voor het verplaatsen van verontreinigde grond binnen een geval van ernstige verontreiniging als bedoeld in artikel 1 van de Wet bodembescherming vervangen door herschikken van verontreinigde grond als bedoeld in artikel 4.1241, vierde lid en tijdelijk uitplaatsen volgens artikel 4.1231 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Het gaat dan om het herschikken van verontreinigde grond dat plaats vindt op het gedeelte van de locatie waar in het kader van saneren een afdeklaag wordt aangebracht. Doel van de bepaling is te regelen dat het Besluit activiteiten leefomgeving daarop van toepassing is en niet het Productenbesluit.

Artikel XIV (Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet)

Onder A

Het Besluit activiteiten leefomgeving heeft betrekking op een aantal afvalwaterstromen waaronder:
- afvalwater afkomstig van het reinigen en ontsmetten van dierenverblijven en veewagens,
- vrijkomende vloeistoffen afkomstig van het opslaan van vaste mest, champost en dikke fractie,
- vrijkomende vloeistoffen afkomstig van de opslag van kuilvoer of vaste bijvoedermiddelen, en
- afvalwater afkomstig van het reinigen van werktuigen, voertuigen en apparatuur, waarmee geen gewasbeschermingsmiddelen zijn toegepast.

Champost is het restproduct dat overblijft na de teelt van champignons en bevat een gehalte aan dierlijke meststoffen, want het groeimedium voor de champignons bestaat vooral uit (strorijke) paardenmest en pluimveemest.

De afvalwaterstromen kunnen worden verwijderd door:
1. het gelijkmatig verspreiden van deze afvalwaterstromen over landbouwgronden, en

2. het brengen in de mestkelder, waarna de stromen samen met mest worden verspreid over de landbouwgronden.

Opvang in de mestkelder was niet toegestaan omdat afvalstoffen op grond van de Meststoffenwet niet vermengd mogen worden met meststoffen. Omdat lozen in de mestkelder wel wenselijk is voor dergelijke afvalwaterstromen, voorziet het aanvullingsbesluit in een voorziening waardoor dit mogelijk wordt.

Deze afvalwaterstromen zijn geen *dierlijke meststoffen* in de zin van de Meststoffenwet, omdat deze afvalwaterstromen *geen product zijn van dierlijke meststoffen*. Deze afvalstromen zijn ook geen *meststoffen* in de zin van Meststoffenwet. De afvalwaterstromen zijn *niet bestemd* voor de toepassingen waarvoor meststoffen dienen. Het zijn afvalstoffen waarvoor het milieuhygiënisch verantwoord is om deze in geringe hoeveelheden (bereikt door gelijkmatige verspreiding) op de bodem te brengen. Dat ze enige hoeveelheden nutriënten bevatten maakt ze nog niet tot meststof. De oorspronkelijke tekst van artikel 5 van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet strookte hier niet mee. Dit artikel is daarom aangepast, zodat is verzekerd dat de afvalwaterstromen met de inhoud van de mestkelder mogen worden gemengd en over de landbouwgronden kunnen worden uitgereden zonder dat daarbij de Meststoffenwet wordt overtreden.

Vorenstaande laat onverlet dat voor afvalwaterstromen zonder meststoffen de specifieke zorgplicht van het Besluit activiteiten leefomgeving geldt voor zover in het Besluit activiteiten leefomgeving geen specifieke regels zijn opgenomen. Bij het op of in de bodem brengen van afvalwater over landbouwgronden moet degene die de activiteit verricht zich ervan te vergewissen of dit strookt met de specifieke zorgplicht voor bodem en oppervlaktewaterlichaam. Het op of in de bodem brengen van afvalwater afkomstig van het reinigen van dierenverblijven, besneeuwde of met water verzadigde bodem is hiermee in strijd.

De correcte volgorde om een dierenverblijf of veewagen te reinigen is:
a. het verwijderen van de vaste mest,
b. het aanbrengen van het reinigingsmiddel, en
c. naspoelen.

Met het afvalwater afkomstig van het reinigen en ontsmetten van dierenverblijven wordt het naspoelwater bedoeld waarin nog enkel sporen van nutriënten in zitten. Wat bij de eerste stap vrijkomt is dierlijke mest, ook als een boer of veetransporteur ervoor kiest om de hogedrukspuit erop te zetten. Het verschil tussen het naspoelwater en drijfmest is duidelijk te zien.

Wat onder gelijkmatig verspreiden van afvalwaterstromen over landbouwgronden wordt verstaan zal per situatie verschillen. Hieronder valt in ieder geval niet het op of in de bodem brengen van de afvalwaterstromen over steeds weer dezelfde bodem.

Spuiwater van luchtwassers vormt een aparte categorie afvalwater. Op grond van de Meststoffenwet wordt dit aangemerkt als meststof, die als stikstofkunstmest kan worden toegepast. De omgang met spuiwater, als meststof, is daarmee eenduidig gereguleerd. Lozen in de mestkelder en hierna verspreiden over landbouwgronden is voor deze afvalwaterstromen mogelijk.

Afvalwaterstromen afkomstig van de professionele mestverwerkers vallen niet onder de uitzondering van artikel 5.

Onder B

De wijziging van artikel 29 (Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet) heeft een wetstechnisch karakter. Door het vervallen van het Besluit gebruik meststoffen is de verwijzing aangepast.

Onder C

De wijziging van artikel 32 heeft een wetstechnisch karakter. Door het vervallen van het Besluit gebruik meststoffen is de verwijzing aangepast.

Artikel XV (overgangsrecht voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en voor overige handelingen met bouwstoffen)

In artikel XV is overgangsrecht opgenomen voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie en voor overige handelingen met bouwstoffen.

Eerste lid

Het oude recht blijft van toepassing op het voor toepassing in Nederland of voor handelsdoeleinden voor de Nederlandse markt voorhanden hebben, vervoeren of aan een ander ter beschikking stellen van IBC-bouwstoffen of het toepassen van IBC-bouwstoffen, uitgezonderd AVI-bodemas, in een werk waarvoor voor de inwerkingtreding van dit besluit een melding is gedaan op grond van artikel 32, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit, tot zes maanden na de inwerkingtreding van dit besluit.

Op grond van het Besluit activiteiten leefomgeving bestaat er geen mogelijkheid meer om IBC-bouwstoffen toe te passen. Zonder overgangsrecht zouden IBC-bouwstoffen die al vervaardigd zijn, dus niet meer mogen worden verhandeld en toegepast. Het eerste lid is opgenomen met het oog op de belangen die zijn gemoeid met het kunnen blijven verhandelen en toepassen van voorraden van legaal vervaardigde IBC-bouwstoffen. Het overgangsrecht houdt in dat op het verhandelen en toepassen van al vervaardigde IBC-bouwstoffen het oude recht van toepassing blijft.

Het overgangsrecht is beperkt tot situaties waarin het toepassen plaatsvindt in het kader van een IBC-werk dat zoals blijkt uit een melding die daarvoor op grond van artikel 32 van het Besluit bodemkwaliteit (oud) al voor het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit in uitvoering is genomen. Het is namelijk niet de bedoeling dat er na het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit nog nieuwe IBC-toepassingen in uitvoering worden gebracht.

De duur van het overgangsrecht is beperkt tot een half jaar na het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit, omdat wordt verwacht dat wordt geanticipeerd op de nieuwe situatie dat geen IBC-toepassingen meer zijn toegestaan.

Tweede lid

Op het aangebracht houden van bouwstoffen, grond en baggerspecie die voor de inwerkingtreding van dit besluit zijn aangebracht of die met toepassing van in dit artikel opgenomen overgangsrecht na de inwerkingtreding van dit besluit zijn aangebracht, blijft het oude recht van toepassing.

Er is overgangsrecht opgenomen omdat het nieuwe recht ten opzichte van het oude recht op een aantal punten inhoudelijk is gewijzigd. Het overgangsrecht houdt in dat voor bestaande toepassingen de regelgeving die gold ten tijde van het toepassen (in de zin van aangebracht houden) van de bouwstoffen, grond of baggerspecie, ook na het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit blijft gelden. Dit houdt in dat zowel het Bouwstoffenbesluit als het Besluit bodemkwaliteit (oud) en zelfs eerdere regelgeving (of het ontbreken daarvan) relevant blijft. Zo blijft op het toepassen (in de zin van aanbrengen) dat ten tijde van het Bouwstoffenbesluit heeft plaatsgevonden, dat besluit van toepassing, en niet het Besluit bodemkwaliteit (oud). Voor die laatste situatie was al vergelijkbaar overgangsrecht opgenomen in artikel 75 van het Besluit

bodemkwaliteit (oud). Voor het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie dat in een verder verleden bijvoorbeeld heeft plaatsgevonden (nog voor het Bouwstoffenbesluit), gold meestal geen specifieke landelijke regelgeving. Wel konden toen algemene verplichtingen, zoals de zorgplicht in artikel 13 van de Wet bodembescherming en de afvalstoffenregelgeving relevant zijn. Ter wille van de eenvoud heeft het overgangsrecht betrekking op alle toepassingen van bouwstoffen, grond en baggerspecie die al bestonden voor de inwerkingtreding van dit besluit. Verder heeft het overgangsrecht betrekking op toepassingen die op grond van overgangsrecht nog na de inwerkingtreding van dit besluit op grond van het oude recht zijn aangebracht.

Het overgangsrecht is ten opzichte van artikel 75 van het Besluit bodemkwaliteit (oud) in die zin verduidelijkt dat nu uitdrukkelijk is bepaald dat het alleen geldt voor het aangebracht houden van bouwstoffen, grond en baggerspecie in de functionele toepassing waarin deze materialen voor het tijdstip van inwerkingtreding van dit besluit zijn aangebracht, en ook voor de instandhouding en het herstel van die toepassingen. Hieruit volgt onder meer dat het overgangsrecht niet geldt voor uitbreidingen van eerdere toepassingen, waarbij bouwstoffen, grond en baggerspecie nieuw worden aangebracht. Het is namelijk niet wenselijk dat op het nieuw aanbrengen van bouwstoffen, grond en baggerspecie verschillende (ingewikkelde) rechtsregimes naast elkaar van toepassing zijn, tenzij dit zou worden gerechtvaardigd door zwaarwegende belangen die vergen dat in bepaalde bestaande toepassingssituaties het oude recht ook voor bepaalde nieuwe toepassingen blijft gelden. Bij nieuwe toepassingen kan rekening worden gehouden met het nieuwe recht en worden ook als het gaat om nieuwe toepassingen in het kader van bestaande toepassingen geen situaties voorzien waarin dit redelijkerwijs niet kan worden gevergd.

Voor mijnsteen en vermengde mijnsteen is geen overgangsrecht nodig, omdat volgens het oude recht is mijnsteen een bouwstof is waarmee vermengde mijnsteen wordt gelijkgesteld en dus ook een bouwstof is.

Derde en vierde lid

Als voor de inwerkingtreding van dit besluit een melding is gedaan op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit voor het toepassen van grond of baggerspecie voor het verondiepen en dempen van een oppervlaktewaterlichaam, bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder d, van het Besluit bodemkwaliteit, blijft, als het een diepe plas betreft die is ontstaan als gevolg van zandwinning, grindwinning of kleiwinning of een dijkdoorbraak, op het toepassen van grond en baggerspecie in de diepe plas het oude recht van toepassing tot drie jaar na de inwerkingtreding van dit besluit.

Een omgevingsvergunning van rechtswege als bedoeld in artikel 4.14 van de Invoeringswet Omgevingswet voor een lozingsactiviteit die bestaat uit het toepassen van grond of baggerspecie in een diepe plas, bedoeld in artikel 3.48q van het Besluit activiteiten leefomgeving, zoals dat luidt na inwerkingtreding van artikel I van het Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet, geldt voor een termijn van drie jaar na de inwerkingtreding van dit besluit.

Wat betreft het toepassen (in de zin van aanbrengen) van grond en baggerspecie in diepe plassen houdt het overgangsrecht in dat het oude recht na het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit voor het toepassen blijft gelden als de functionele toepassing al voor dat tijdstip in uitvoering was genomen. Dit laatste moet blijken uit de melding die op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit voor het toepassen van grond en baggerspecie in een diepe plas is gedaan. Reden voor het overgangsrecht is dat voor het toepassen van grond en baggerspecie in het onderhavige besluit een nieuw specifiek normenkader is ontwikkeld. Voor de praktijk is het van belang dat enige tijd wordt gegund om daarop in te spelen en dat eveneens de mogelijkheid wordt geboden partijen grond en baggerspecie die niet aan de nieuwe normen voldoen, maar waarvoor al leveringscontracten zijn afgesloten, nog volgens het oude recht toe te passen. Voor het toepassen in de zin van aangebracht houden, van grond of baggerspecie blijft het oude recht eveneens gelden. Dit is echter al geregeld in de algemene bepaling dat het oude recht

van toepassing blijft op het aangebracht houden van voor de inwerkingtreding van dit besluit aangebrachte grond of baggerspecie.

Omdat het oude recht geen vergunningplicht kende, is er een fictieve vergunning gecreëerd. Anders zou er op de datum van inwerkingtreding van dit besluit reeds een vergunning moeten zijn, hetgeen onuitvoerbaar is. Voor de duur van de vergunning geldt dezelfde periode van drie jaar als voor de melding die op grond van artikel 42, eerste lid, van het oude besluit is gedaan.

Vijfde lid

Baggerspecie uit een watergang mag tot twee jaar na de inwerkingtreding van dit besluit ook over de aan de watergang grenzende percelen worden verspreid als wordt voldaan aan het oude recht.

Wat betreft het verspreiden van baggerspecie op de landbodem houdt het overgangsrecht in dat de waterbeheerder ervoor kan kiezen nog twee jaar na het tijdstip van inwerkingtreding van het oude recht gebruik te maken in situaties waarin al eerder vanuit dezelfde watergang baggerspecie op aangrenzende percelen is verspreid en er met de eigenaren van ontvangende landbouwpercelen afspraken zijn gemaakt dat de baggerspecie die voldoet aan de kwaliteitseisen volgens het oude recht, op hun percelen mag worden verspreid. De kwaliteitseisen zijn in de nieuwe regeling namelijk iets strenger geworden. Een termijn van twee jaar is voor de waterbeheerders voldoende om op de nieuwe regels in te spelen. Volgens het nieuwe recht is verspreiding tot op 10 km mogelijk. De waterbeheerder kan er ook voor kiezen om in bestaande situaties direct volgens het nieuwe recht te werken. Voor het verspreiden van grond en baggerspecie uit een watergang over aangrenzende percelen dat na de inwerkingtreding van dit besluit voor het eerst plaatsvindt, geldt meteen het nieuwe recht.

Zesde lid

Een kaart als bedoeld in artikel 57, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit (oud) geldt als een bodemkwaliteitskaart als bedoeld in artikel 28, derde lid, van het Besluit bodemkwaliteit (nieuw) tot een bodemkwaliteitskaart volgens die bepaling is vastgesteld, maar niet langer dan vijf jaar na de inwerkingtreding van dit besluit.

In het kader van het Besluit bodemkwaliteit konden burgemeester en wethouders in het generieke toetsingskader bodemkwaliteitskaarten vaststellen die onder meer als grondslag konden dienen voor de afgifte van milieuhygiënische verklaringen voor het toepassen van grond en baggerspecie op de landbodem. Het is in het belang van de continuïteit van het lokale beleid wenselijk dat die kaarten na het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit hun geldigheid nog gedurende enige tijd behouden. Omdat de bodemkwaliteitskaarten een andere wettelijke grondslag krijgen, is overgangsrecht wenselijk. Het overgangsrecht houdt in dat bodemkwaliteitskaarten die zijn vastgesteld op grond van artikel 57, tweede lid, van het Besluit bodemkwaliteit (oud) worden aangemerkt als kaarten als bedoeld in artikel 27 van het Besluit bodemkwaliteit (nieuw) totdat nieuwe bodemkwaliteitskaarten zijn vastgesteld. Het overgangsrecht bedraagt een periode van ten hoogste vijf jaar. Deze periode sluit aan bij de maximale geldigheidsduur van bodemkwaliteitskaarten volgens artikel 4.3.5 van de Regeling bodemkwaliteit (oud).

Overigens is het zo, dat de Aanvullingswet geluid overgangsrecht bevat voor alle kaarten die op grond van art. 12 lid 5 Wet bodembescherming zijn vastgesteld. Het gaat hierbij om de bodemfunctiekaart en de bodemkwaliteitskaart als verplicht onderdelen van het gebiedsspecifieke toetsingskader. Deze kaarten worden onderdeel van het omgevingsplan.

Zevende en achtste lid

Een melding die op grond van artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit is gedaan voor het toepassen van grond of baggerspecie geldt als een melding op grond van artikel 4.1266, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Een melding die op grond van artikel 33b in samenhang met artikel 42, eerste lid, van het Besluit bodemkwaliteit is gedaan voor het toepassen van mijnsteen of vermengde mijnsteen geldt als een melding op grond van artikel 4.1282, eerste lid, van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Als op grond van het Besluit bodemkwaliteit voor het toepassen van grond, baggerspecie, mijnsteen of vermengde mijnsteen al een melding is gedaan, is er geen reden om na het tijdstip van inwerkingtreding van het onderhavige besluit opnieuw een melding in te dienen of informatie te. Omdat de meldingen in het nieuwe recht een andere wettelijke grondslag hebben gekregen, is het wenselijk om te voorzien in overgangsrecht dat ter voldoening aan artikel 4.1266 en artikel 4.1282 meldingen voor het toepassen van grond of baggerspecie die in overeenstemming met het Besluit bodemkwaliteit zijn ingediend, hun geldigheid behouden. Voor de verplichting om informatie te verstrekken is geen overgangsrecht nodig, omdat het hierbij gaat om het feitelijk verstrekken van informatie. Als de informatie al eerder in het kader van een melding is verstrekt, is aan de informatieverplichting voldaan.

Negende lid

Als met toepassing van artikel 32b juncto hoofdstuk 4, afdeling 1, paragraaf 2, van het Besluit bodemkwaliteit (oud) een gebiedsspecifiek toetsingskader is vastgesteld voor het toepassen van mijnsteen en mijnsteen dat is vermengd met ten hoogste 80% gewichtsprocent grond of baggerspecie, geldt het oude recht tot een bij koninklijk besluit vast te stellen tijdstip.

In het kader van het Besluit bodemkwaliteit was het mogelijk in de voormalige mijnbouwgebieden in de provincie Limburg gebiedsspecifiek beleid vast te stellen voor het toepassen van mijnsteen, daaronder ook begrepen mijnsteen die tot 80% gewichtsprocenten met grond of baggerspecie was vermengd. De mijnsteengebieden waren door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat op de kaart aangewezen. Daarbij waren twee kaarten van belang, een kaart van de herkomstgebieden van de mijnsteen en een kaart met de toepassingsgebieden van mijnsteen. Met het oog op de continuïteit van het lokale beleid is het wenselijk dat hiervoor overgangsrecht wordt opgenomen. Het overgangsrecht houdt in dat het lokale beleid op grond van artikel 33b (oud) van het Besluit bodemkwaliteit van kracht blijft totdat in het kader van de Omgevingswet nieuw beleid is vastgesteld. Deze overgangsperiode bedraagt tot een bij koninklijk besluit vast te stellen tijdstip. In die tijd moet het redelijkerwijs mogelijk zijn om het nieuwe beleid vast te stellen. De betrokken gemeenten moeten het lokale beleid opnemen in het omgevingsplan. Als al voor het vast te stellen tijdstip nieuw lokaal beleid is vastgesteld, is het overgangsrecht voor de oude lokale beleid uitgewerkt en is dat van rechtswege vervallen. Voor de kaarten is geen overgangsrecht nodig. Deze zullen in de Regeling omgevingsrecht worden opgenomen die tegelijkertijd met het Besluit activiteiten leefomgeving in werking zal treden.

Tiende lid

Als in verband met de invoering van dit besluit bepalingen van het Besluit bodemkwaliteit komen te vervallen, waarin een overgangsrechtelijke bepaling was opgenomen, blijft die overgangsrechtelijke bepaling van toepassing tot die is uitgewerkt.

In het Besluit bodemkwaliteit was overgangsrecht opgenomen. Dit is ten dele nog steeds relevant, bijvoorbeeld dat het oude recht dat voor de inwerkingtreding gold, van toepassing blijft totdat het is uitgewerkt. Het is van belang dat ook eerder overgangsrecht in stand blijft.

Artikel XVI (inwerkingtreding)

Inwerkingtreding geschiedt op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip. Hiervoor is gekozen om te kunnen borgen dat er sprake is van een redelijke invoeringstermijn. Voor de inwerkingtreding is het ook nodig dat alle benodigde uitvoeringsregels gereed zijn. Die zullen op hetzelfde tijdstip in werking treden. De regering streeft ernaar dat de Aanvullingswet bodem en dit Aanvullingsbesluit gelijktijdig in werking treedt met de Omgevingswet zelf wegens de sterke inhoudelijke samenhang. Voor een zorgvuldige invoering kan het aangewezen zijn om onderdelen op een later tijdstip in werking te laten treden. Dit artikel biedt die mogelijkheid.

Artikel XVII (citeertitel)

De regering heeft diverse algemene maatregelen van bestuur tot aanvulling van de besluiten op grond van de Omgevingswet in voorbereiding. Omwille van consistentie en de herkenbaarheid zijn de diverse aanvullingsbesluiten allemaal voorzien van een citeertitel volgens hetzelfde model.

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

S. van Veldhoven - van der Meer

Bijlage 1

Omzettingstabel Besluiten onder Wet bodembescherming naar Besluiten onder de Omgevingswet

Besluiten onder Wet bodembescherming	**na inwerkingtreding Omgevingswet**
Besluit lozing afvalwater huishoudens	Wordt ingetrokken (hoofdspoor)
Besluit bodemkwaliteit (excl. Kwalibo voormalig Besluit uitvoeringskwaliteit bodembeheer)	H 2 blijft achter in het Bbk. Dit hoofdstuk berust in principe op H 11a Wet milieubeheer. Producteisen en verplichtingen die richten tot de keten blijven achter in H3 en H4 van het Bbk Artikel VII Aanvullingsbesluit (besluit wordt gewijzigd) en in BAL (toepassen bouwstoffen paragraaf 3.2.25 en 4.123) (toepassen van grond en baggerspecie paragraaf 3.2.26 en 4.124)(toepassen mijnsteen paragraaf 3.2.27 en 4.1.125)
Besluit gebruik dierlijke meststoffen 1998	Blijft bestaan.
Invoeringsbesluit waterwet	Blijft bestaan.
Wijzigingsbesluit Besluit tankstations milieubeheer, enz. (financiële zekerheid, keuringsdocumenten en bevoegdgezagorganen)	Hoofdspoor. Wordt ingetrokken.
Infiltratiebesluit bodembescherming	Niet meer nodig onder OW
Stortbesluit bodembescherming	Loopt via hoofdspoor.
Besluit uniforme saneringen (BUS)	Paragraaf 3.221 en 4.119 (graven beneden interventiewaarde bodemkwaliteit) BAL Paragraaf 3.2.22 en 4.120 (graven boven interventiewaarde bodemkwaliteit) BAL Paragraaf 3.2.23 en 4.121 (saneren) BAL
Besluit financiële bepalingen bodemsanering	Artikel VIII Aanvullingsbesluit. Het Bfbb komt te hangen onder de Kaderwet subsidies IenM.
Aanwijzingsbesluit Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken	Artikel VI Aanvullingsbesluit (besluit wordt gewijzigd)
Besluit verplicht bodemonderzoek bedrijfsterreinen	Ingetrokken. Onderzoeksplicht nu bij graven en saneren geregeld. Voorafgaand bodemonderzoek in paragraaf 5.2.2 BAL
Besluit aanwijzing bevoegd gezag gemeenten Wet bodembescherming	Ingetrokken. Niet meer nodig onder Omgevingswet.
Besluit houdende regels met betrekking tot het uitvoeren en gebruik maken van bodemenergiesystemen (Bodemenergie)	Ingetrokken. Niet meer nodig onder Omgevingswet.
Besluit overige niet-meldplichtige gevallen bodemsanering	Ingetrokken. Niet meer nodig onder Omgevingswet.

Regelingen onder Wet bodembescherming	Na inwerkingtreding Omgevingswet
Regeling bodemkwaliteit	Paragraaf 3.2.21 en 4.119 (graven beneden interventiewaarde bodemkwaliteit) BAL Paragraaf 3.2.22 en 4.120 (graven boven interventiewaarde bodemkwaliteit) BAL Paragraaf 3.2.23 en 4.121 (saneren) BAL
Regeling financiële bepalingen bodemsanering 2005	Wordt later gewijzigd
Regeling beperkingenregistratie Wet bodembescherming	Wordt later gewijzigd
Regeling inrichting landelijk gebied (investeringsbudget)	Wordt later gewijzigd
Regeling beoordeling reinigbaarheid grond 2006	In artikel XI wordt het Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen gewijzigd om een grondslag te creëren voor de afgifte van een niet reinigbaarheidsverklaring. De indeling in partijen (bijlage 4 van de Regeling beoordeling reinigbaarheid grond 2006) is uitgewerkt in 4.1222 en 4.1230.

Mandaat/delegatiebesluit	Na inwerkingtreding Omgevingswet
Delegatiebesluit subsidie bodemsanering bedrijfsterreinen	Wordt later gewijzigd
Besluit mandaat, volmacht en machtiging Rijkswaterstaat 2011, zoals gewijzigd op 1 januari 2013	Wordt later gewijzigd
Besluit mandaat, volmacht en machtiging Artikel 75 lid 7 Wet bodembescherming (Stcrt. 2005, 159)	Wordt later gewijzigd

Circulaires en beleidsregels	Na inwerkingtreding Omgevingswet
Circulaire Toepassing zorgplicht Wbb bij MTBE- en ETBE-verontreinigingen (Stcrt. 2008, 246)	vervallen
Circulaire bodemsanering 2009	Deels opgenomen in bijlagen IIA van het BAL en bijlagen VA en VB van het BKL
Circulaire herinrichting diepe plassen	Paragraaf 3.2.26 en 4.124 (toepassen van grond en baggerspecie) van het BAL
Beleidsregel kostenverhaal artikel 75 Wet bodembescherming april 2007 (Stcrt. 2007, 90 en gerectificeerd Stcrt. 2007, 93)	Wordt meegenomen in hoofdspoor

Bijlage 2

Richtlijn 86/278/EEG van de Raad van 12 juni 1986 betreffende de bescherming van het milieu, in het bijzonder de bodem, bij gebruik van zuiveringsslib in de landbouw

Bepaling EU-regeling (nitraatrichtlijn)	Bepaling in implementatieregeling of in bestaande regelgeving	Omschrijving beleidsruimte	Toelichting op de keuze(n) bij de invulling van beleidsruimte en andere toelichting
Artikel 1	Behoeft geen implementatie		
Artikel 2	Artikel 3.48a Bal, artikel 8.70a Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 3	Artikel 8.70c Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 4	Artikel 16 Uitvoeringsbesluit Msw, artikelen 8.70c en 8.70^e Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 5	Artikel 8.70c Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 6	Artikel 16, 55 en 56 Uitvoeringsbesluit Msw		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 7	Artikel 8.70d Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 8	Artikel 8.70^e Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 9	Artikel 21 Uitvoeringsbesluit Msw, artikel 8.70g Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 10	Artikelen 44 en 46 Uitvoeringsbesluit Msw		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 11			Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 12		Mogelijkheid om strengere maatregelen te nemen dan richtlijn	Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 13	Behoeft geen implementatie		
Artikel 14	Behoeft geen implementatie		
Artikel 15	Behoeft geen implementatie		
Artikel 15 bis	Behoeft geen implementatie		
Artikel 16	Niet meer relevant		
Artikel 17	Behoeft geen implementatie		
Artikel 18	Behoeft geen implementatie		
Bijlage IA	Artikel 8.70c Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage IB	Artikel 8.70c Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage IC	Artikel 8.70c Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage IIA	Artikel 8.70g Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage IIB	Artikel 8.70g Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage IIC	Artikel 8.70g Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn

Bijlage 3

Richtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen

Bepaling EU-regeling (nitraatrichtlijn)	Bepaling in implementatieregeling of in bestaande regelgeving	Omschrijving beleidsruimte	Toelichting op de keuze(n) bij de invulling van beleidsruimte en andere toelichting
Artikel 1	Behoeft geen implementatie		
Artikel 2	Behoeft geen implementatie		
Artikel 3	Behoeft geen implementatie		
Artikel 4	Behoeft geen implementatie		
Artikel 5, eerste lid	Behoeft geen implementatie		
Artikel 5, tweede lid	Behoeft geen implementatie	Actieprogramma kan betrekking hebben op alle kwetsbare zones of er kunnen verschillende actieprogramma's worden vastgesteld	
Artikel 5, derde lid	Behoeft geen implementatie		
Artikel 5, vierde lid	Artikelen 5 en 7 tot en met 13 Meststoffenwet, artikelen 21a tot en met 26 en 27 tot en met 30 Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet, artikelen 24 tot en met 35g, 36, 65 tot en met 70 en 73 tot en met 103 van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet, artikelen 2.11, 4.723j, 4.723k, 4.781, 4.782, 4.791m, 4.791n, 4.811, 4.812, 4.813, 4.815, 4.838, 4.839, 4.858, 4.862, 4.877 4.1183 tot en met 4.1192, 4.1195 tot en met 4.1197, 4.1201 tot en met 4.1210, 4.1214, 4.1215, 4.1217, 4.1218 Bal en artikelen 8.70e en 8.70f Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 5, vijfde tot en met zevende lid	5d Meststoffenwet		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Artikel 6 tot en met 13	Behoeft geen implementatie		
Bijlage I	Behoeft geen implementatie		
Bijlage II	Artikelen 25, 27 tot en met 30, 31 tot en met 37 Meststoffenwet, artikel 27 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet, artikelen 4.723j, 4.723k, 4.781, 4.782, 4.791m, 4.791n, 4.811, 4.812, 4.813, 4.815, 4.838, 4.839, 4.858, 4.862, en 4.877. 4.1183 tot en met 4.1192, 4.1195 tot en met 4.1197, 4.1201 tot en met 4.1210, 4.1214, 4.1215, 4.1217, 4.1218 Bal	Ja, mogelijkheid om aanvullende punten in codes voor goede landbouwpraktijken mee te nemen	Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage III, onder 1, onder 1	Artikelen 4.1186, 4.1187, 4.1188, 4.1189, 4.1205, 4.1206, 4.1207 Bal, artikel 8.70f Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage III, onder 1, onder 2	Artikelen 27 tot en met 30 Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet, artikel 36 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage III, onder 1, onder 3	Artikelen 5 en 7 tot en met 13 Meststoffenwet, artikelen 21a tot en met 26 Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet, artikelen 24 tot en met 35g Uitvoeringsregeling Meststoffenwet, en artikelen 4.723j, 4.723k, 4.781, 4.782, 4.791m, 4.791n, 4.811, 4.812, 4.813, 4.815, 4.838, 4.839, 4.858, 4.862, en 4.877, 4.1183 tot en met 4.1192, 4.1195 tot en met 4.1197, 4.1201tot en met 4.1210, 4.1214, 4.1215, 4.1217, 4.1218 Bal en artikelen 8.70e en 8.70f Bkl		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage III, onder 2	Artikel 9 Meststoffenwet en artikel 24 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet	Ja, mogelijkheid om andere hoeveelheden vast te stellen	Gebruik van gemaakt in artikel 9 Meststoffenwet en artikel 24 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet
Bijlage III, onder 3	Artikelen 65 tot en met 70 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet en artikelen 73 tot en met 103 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet		Draagt bij aan de uitvoering van doelstellingen richtlijn
Bijlage III, onder 4	Behoeft geen implementatie		Feitelijk handelen
Bijlage IV	Behoeft geen implementatie		
Bijlage V	Behoeft geen implementatie		

BIJLAGE 4

Toelichting hoofdstukken bruidsschat omgevingsplan

In Bijlage 2 Toelichting bruidsschat omgevingsplan wordt na paragraaf 2.3.6 de tekst opgenomen zoals die in deze bijlage is opgenomen.

§ 2.3.6a Bodembeheer

§2.3.6a.1 Bouwen op verontreinigde bodem

Artikel 2.3..6a.1.1 (bodemsanering bij bouwen op verontreinigde bodem: lokale waarde)

Eerste lid

De regels voorkomen dat er een bodemgevoelig gebouw kan worden gerealiseerd op een bodemgevoelige locatie, waar sprake is van een bodemkwaliteit die een lokale waarde overschrijdt. Dit om de situatie voor inwerkingtreding van de Omgevingswet te continueren. Voorheen was dit geregeld via de Woningwet, waar een verbod voor bouwen op verontreinigde bodem gold.

Daartoe wordt in het omgevingsplan een verbod opgenomen om zonder vergunning een bodemgevoelig gebouw te bouwen.

De saneringsmaatregelen worden uitgevoerd in overeenstemming met de milieubelastende activiteit saneren van de bodem, zoals opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving. Hierin staan twee standaardaanpakken beschreven. Indien deze aanpakken niet voldoen kan degene die saneert een maatwerkvoorschrift aanvragen bij het bevoegd gezag.

Tweede lid

In het omgevingsplan wordt als lokale waarde de interventiewaarde bodemkwaliteit vastgelegd in bijlage IIA van het Besluit activiteiten leefomgeving. Voorheen was dit ook de waarde waaraan getoetst werd.

Derde lid

Gelijkwaardig met de regels van Wet bodembescherming is hierbij opgenomen dat sprake is van een overschrijding van deze interventiewaarde indien voor tenminste een stof de gemiddelde gemeten concentratie in meer dan 25 kubieke meter bodemvolume. Voorheen werd dit ‘het geval van bodemverontreiniging’ genoemd. Hierbij kan sprake zijn van onaanvaardbare risico’s, en moet afhankelijk van de functie en het gebruik spoedig gesaneerd worden.

§2.3.6a.2 Nazorg na saneren van de bodem

Artikel 2.3.6a.2.1 (nazorg: na saneren van de bodem)

Eerste lid

Dit artikel regelt dat de eigenaar, erfpachter of gebruiker van een locatie, waarvoor onder het Besluit uniforme saneringen een isolatielaag is aangebracht alle maatregelen moet nemen om deze isolatielaag in stand te houden, te onderhouden en te vervangen.

Door een bedoelde of onbedoelde handeling, kan het resultaat van deze bodemsanering ongedaan gemaakt worden, waardoor bij het dagelijkse gebruik van de locatie blootstelling en contactmogelijkheden met de verontreinigde bodem kunnen ontstaan. De maatregelen kunnen

bestaan uit het herstellen van de afdeklaag als deze bijvoorbeeld door werkzaamheden op de locatie beschadigd is geraakt of een te geringe dikte heeft gekregen.
Ook onder de Omgevingswet is het gewenst dat leeflagen in stand worden gehouden of dat gebruiksbeperkingen in acht worden genomen.
Als een bodemsanering is uitgevoerd door het aanbrengen van een afdeklaag (een leeflaag van schone grond of een duurzaam aaneengesloten verhardingslaag) om blootstelling te voorkomen, dan is het voor de bescherming van de gezondheid van belang dat die afdeklaag in stand blijft. Het gaat in dit artikel om een afdeklaag, die is aangebracht als onderdeel van een sanering zoals bedoeld in paragraaf 4.121 van het Besluit activiteiten leefomgeving, een omgevingsplan, een omgevingsvergunning of op basis van een maatwerkvoorschrift.

De regels voor saneren komen in verschillende instrumenten en besluiten terug. Het Besluit activiteiten leefomgeving regelt de milieubelastende activiteit saneren waarbij saneren met een leeflaag/isolatielaag is toegestaan. Ook is het mogelijk dat gemeenten in hun omgevingsplan maatwerkregels stelt of een omgevingsvergunning verplicht stelt voor het saneren.

Tweede lid

Tijdelijke beschermingsmaatregelen die zijn genomen als gevolg van een toevalsvondst moeten eveneens in stand worden gehouden. Het zijn maatregelen die de bron van verontreiniging niet wegnemen, maar de blootstellingsroute (blijven) blokkeren.

§2.3.6a.3 Kleinschalig graven boven de interventiewaarde bodemkwaliteit

Deze paragraaf heeft betrekking op het graven in de bodem in een omvang die kleiner is dan 25 kubieke meter (ook wel aangeduid als kleinschalig grondverzet) en richt zich op locaties waarbij reeds via besluitvorming onder de Wet bodembescherming of via het Besluit bodemkwaliteit is vastgesteld dat de bodem verontreinigd is met één of meerdere stoffen tot boven de interventiewaarde bodemkwaliteit in een omvang groter dan 25 kubieke meter. Het idee is dat de gemeente de algemene verwijzing naar locaties via 2.3.6a.3.1 op een gegeven moment vervangt door de regels via coördinaten aan specifieke locaties te koppelen. Daarbij kunnen gemeenten uiteraard de regels voor minder locaties laten gelden (de locaties die niet meer ernstig-geen spoed zijn eraf halen) of juist voor meer locaties laten gelden (wel ernstig en geen spoed, maar eerder geen beschikking afgegeven). En uiteraard kunnen gemeenten daarbij de regel die voor die locaties geldt aanpassen, voor alle locaties, of alleen voor sommige, of elke locatie een eigen op die locatie toegesneden regel.

In het Besluit activiteiten leefomgeving is voorzien in algemene regels voor de milieubelastende activiteiten graven in de bodem met een kwaliteit beneden de interventiewaarde bodemkwaliteit (paragraaf 4.119) en graven in de bodem boven de interventiewaarde bodemkwaliteit (paragraaf 4.120). In het toepassingsbereik van beide milieubelastende activiteiten is aangegeven dat deze alleen van toepassing zijn als het bodemvolume waarin wordt gegraven meer is dan 25 kubieke meter. De achtergrond hiervan is dat het rijk geen regels wil stellen aan kleinschalig grondverzet.

Onder de Wet bodembescherming voorzag artikel 28 van de Wet bodembescherming van een meldingsplicht indien sprake was van voorgenomen handelingen in een geval van ernstige bodemverontreiniging. Een geval van ernstige bodemverontreiniging was onder de Wet bodembescherming gedefinieerd als geval van verontreiniging waarbij de bodem zodanig is of dreigt te worden verontreinigd, dat de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, plant of dier heeft, ernstig zijn of dreigen te worden verminderd. In de Circulaire bodemsanering is deze definitie verder uitgewerkt en aangegeven dat sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging indien voor ten minste één stof het gemiddelde gemeten concentratie van minimaal 25 kubieke meter bodemvolume in het geval van bodemverontreiniging, of 100 kubieke meter poriënverzadigde bodemvolume in het geval van een grondwaterverontreiniging, hoger is dan de interventiewaarde. De Wet bodembescherming kende – in tegenstelling tot de

milieubelastende activiteiten voor graven in een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit – geen ondergrens voor de omvang van het grondverzet.

Deze paragraaf stelt een beperkt aantal bepalingen voor kleinschalig grondverzet (omvang bodemvolume kleiner dan 25 kubieke meter) die plaatsvinden op locaties die onder de Wet bodembescherming werden beschouwd als handelingen in een geval van ernstige bodemverontreiniging. Deze bepalingen komen dus in de plaats van de bepalingen die volgen uit artikel 28 van de Wet bodembescherming.

Deze bepalingen zien op een informatieplicht, enkele inhoudelijke regels aan tijdelijke opslag en afvoer van de grond en verplichte milieukundige begeleiding indien een in het kader van een eerder uitgevoerde bodemsanering aangebrachte afdeklaag wordt doorgraven. Deze bepalingen zijn over het algemeen eenvoudig na te leven en leiden met uitzondering van de milieukundige begeleiding bij het doorgraven van een afdeklaag niet of nauwelijks tot extra kosten. Besloten is om geen onderzoeksverplichtingen op te leggen zoals opgenomen in paragraaf 5.2.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 2.3.6a.3.1 (toepassingsbereik)

Dit artikel beschrijft het toepassingsbereik van deze paragraaf.

Eerste lid

Deze paragraaf heeft in de eerste plaats betrekking op het graven in de bodem in een omvang die kleiner is dan 25 m3 en wordt ook wel aangeduid als kleinschalig grondverzet en richt zich op locaties waarbij reeds via besluitvorming onder de Wet bodembescherming of via het Besluit bodemkwaliteit is vastgesteld dat de bodem verontreinigd is met één of meerdere stoffen tot boven de interventiewaarde bodemkwaliteit in een omvang groter dan 25 m3. In het eerste lid is tevens aangegeven op welke locaties de paragraaf daarnaast van toepassing is.

a. Onder sub a staat vermeld dat het gaat om locaties waarvoor voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet een beschikking als bedoeld in artikel 29 van de Wet bodembescherming is verleend, waarin is vastgesteld dat sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging zonder dat sprake is van actuele risico's voor mens, plant of dier of verspreiding van het grondwater (zogenaamde beschikking ernst en geen spoed). Hiervoor is gekozen om dat voor deze locaties via eerder onderzoek is vastgesteld dat de bodem verontreinigd is tot boven de interventiewaarde en hierover besluitvorming heeft plaatsgevonden. Locaties die op grond van artikel 29 en 37 van de Wet bodembescherming zijn beschikt als ernstig waarbij de sanering spoedeisend is (ernst en spoed) vallen niet onder het toepassingsbereik omdat deze locaties onder het overgangsrecht voor de Wet bodembescherming blijven vallen.
b. Onder sub b staat vermeld dat het gaat om locaties of gebieden waar de bodem op grond van een bodemkwaliteitskaart, vastgesteld op basis van artikel 29, derde lid van het Besluit bodemkwaliteit (voorheen artikel 57 van het oude Besluit bodemkwaliteit), diffuus is verontreinigd tot boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. Voorbeelden hiervan zijn delen van de binnenstad van (grote) steden waarbij de bodem verontreinigd is met enkele metalen (bijvoorbeeld lood, koper of zink).

Tweede lid

De aangewezen activiteit omvat ook zeven, of het tijdelijk opslaan en het terugplaatsen na afloop van het tijdelijk uitnemen bij het tijdelijk uitnemen en terugplaatsen. Met zeven wordt veelal puin uit de grond gehaald waardoor de verdichtbaarheid en de civieltechnische toepassingsmogelijkheden worden verbeterd voordat de grond wordt teruggeplaatst of elders wordt toegepast. Dit zeven is niet gericht op kwaliteitsverbetering en wordt bij deze activiteit niet beschouwd als bewerking.

Met het tijdelijk opslaan van de grond wordt bedoeld het opslaan van de bij het graven vrijkomende grond tijdens de activiteit, voorafgaand aan het terugplaatsen of afvoeren van de grond. Bemalen dat nodig is voor het graven valt niet onder de milieubelastende activiteit, maar is een wateractiviteit.

Derde lid

In het derde lid is aangegeven dat de milieubelastende activiteit zich niet uitstrekt tot graven in de waterbodem. Hiermee komt tot uiting dat deze activiteit zich beperkt tot de landbodem. Onder waterbodem wordt verstaan de bodem van een oppervlaktewaterlichaam waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust (zie ook bijlage I Begripsbepalingen). Het graven in de bodem of oever van een oppervlaktewater lichaam waarvan het beheer van de waterkwaliteit bij het Rijk of het waterschap berust, valt niet onder de reikwijdte van de activiteit graven in de waterbodem. Dit betekent dat de regels voor de milieubelastende activiteit graven in bodem met een kwaliteit onder de interventiewaarde wel gelden voor voormalige droge oevergebieden, die als term/aanduiding niet meer terugkomen onder de Omgevingswet.

Artikel 2.3.6a.3.2 (gegevens en bescheiden: voor het begin van de activiteit)

Dit artikel bevat een informatieplicht. Voordat met het graven wordt gestart dient het bevoegd gezag te worden geïnformeerd over de activiteit. De informatieplicht uit dit artikel in het omgevingsplan zorgt ervoor dat het bevoegd gezag over kleinschalige grondverzet geïnformeerd wordt. Deze bepaling komt in de plaats voor het voormalige artikel 28 uit de Wet bodembescherming die stelde dat alle handelingen (dus ook kleinschalig grondverzet) die plaatsvinden in een geval van ernstige verontreiniging moeten worden gemeld. Voor grondverzet in een omvang groter dan 25 kubieke meter is via de algemene regels uit paragraaf 4.120 (graven in de bodem met kwaliteit boven de interventiewaarde) een meldplicht volgt. Voor grondverzet in een omvang kleiner dan of gelijk aan 25 kubieke meter (ook wel aangeduid als kleinschalig grondverzet) geldt op grond van de algemene regels uit deze paragraaf uit het Besluit activiteiten leefomgeving geen informatie of meldplicht.

Eerste lid

De gegevens en bescheiden worden ten minste vijf werkdagen voor het begin van de activiteit graven aangeleverd. Met deze informatie wordt het bevoegd gezag in kennis gesteld van een aantal praktische gegevens, zodat het voor het bevoegd gezag mogelijk is om toezicht te houden. Uit de verstrekte gegevens en bescheiden moet blijken wat de begrenzing is van de locatie waar de activiteit plaats vindt, de verwachte datum van het begin van de activiteit en de duur van de activiteit.

Tweede lid

Als de verstrekte informatie over begrenzing of startdatum wijzigt, geeft de initiatiefnemer de wijziging onverwijld door. Dit betekent dat ook als er een wijziging in die gegevens optreedt tijdens de uitvoering van de activiteit, de initiatiefnemer het bevoegd gezag opnieuw moet informeren.

Derde lid

De informatieplicht van dit artikel geldt niet als de activiteit uitsluitend bestaat uit het tijdelijk uitnemen en weer terugplaatsen van de grond.

Vierde lid

De informatieplicht is niet van toepassing als het graven in bodem plaatsvindt in verband met een spoedreparatie van vitale ondergrondse infrastructuur. Hierbij moet gedacht worden aan het

herstellen van gasleidingen en (drink)waterleidingen in geval van lekkages of het herstellen van een kabelbreuk (elektriciteit, gasvezels et cetera). Bij een dergelijke spoedoperatie is het niet redelijk en ook niet mogelijk om vooraf een bodemonderzoek uit te voeren en te voldoen aan de termijn van de informatieplicht (vijf werkdagen). De hoeveelheid te ontgraven grond moet proportioneel zijn voor het uitvoeren van een spoedreparatie. Op het uitvoeren van spoedreparaties is uiteraard wel de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving van toepassing. Van de initiatiefnemer wordt verwacht dat hij zich inspant om zelf te beoordelen of zijn handelen nadelige gevolgen heeft en hoe hij de gevolgen redelijkerwijs kan voorkomen of beperken. Als bijvoorbeeld bekend is – of visueel eenvoudig is vast te stellen – dat er verschil is in de kwaliteit van de grond, worden de verschillende lagen voorzichtigheidshalve gescheiden gehouden.

Artikel 2.3.6a.3.3 (bodem en afval: tijdelijke opslag van vrijkomende grond)

Dit artikel staat de tijdelijke opslag van vrijkomende grond toe gedurende de looptijd van de werkzaamheden en gedurende maximaal acht weken na het beëindigen van de werkzaamheden, mits de partijen van verschillende kwaliteitsklassen gescheiden worden opgeslagen.

Tijdens of na afloop van graven kan het noodzakelijk zijn om de grond tijdelijk op te slaan, bijvoorbeeld omdat de grond tijdelijk uitgenomen wordt en na afloop van de werkzaamheden weer wordt teruggebracht in het oorspronkelijk ontgravingsprofiel of omdat de grond naar elders moet worden afgevoerd. De periode van acht weken is bedoeld om een afvoerbestemming te vinden voor de partij grond. Het is niet toegestaan om de grond langer dan acht weken na het dichten van de ontgravingsput of cunet op te slaan. Als het voornemen bestaat om de grond langer dan de toegestane periode op te slaan of de vrijgekomen grond op een andere locatie dan de ontgravingslocatie op te slaan, gelden de regels voor het opslaan van grond en baggerspecie van paragraaf 3.2.24 uit het Besluit activiteiten leefomgeving.

Dit artikel bevat geen regels die verplichten tot maatregelen om te voorkomen dat de bodem ter plaatse van de tijdelijke opslag verontreinigd raakt, of dat emissies zich verspreiden naar de omgeving. De achtergrond hiervan is dat de opslag doorgaans een kortdurend karakter kent en plaatsvindt op de locatie van ontgraving, waardoor meestal de uitkomende grond een vergelijkbare kwaliteit heeft als de onderliggende bodem. Het nemen van bodembeschermende maatregelen als het aanbrengen van een folie is in principe niet nodig. Dit kan anders zijn indien de uitgegraven grond een slechtere kwaliteit heeft, bijvoorbeeld bij de ontgraving van een spot met minerale olie verontreinigde grond. In dat geval kan van de initiatiefnemer op basis van de specifieke zorgplicht van artikel 2.11 van het Besluit activiteiten leefomgeving verwacht worden dat maatregelen worden genomen ter bescherming van de onderliggende bodem, zoals het aanbrengen van een folie. Een ander voorbeeld is dat als sprake is van droge condities het noodzakelijk is dat voorkomen moet worden dat verwaaiing of verstuiving van het opgeslagen materiaal kan plaatsvinden. Dit kan gerealiseerd worden door het vochtig houden van de grond, het afdekken van het depot of door het opslaan van grond in dichte containers.

Artikel 2.3.6a.3.4 (bodem en afval: milieukundige begeleiding bij nazorg)

Dit artikel regelt in welke situaties de activiteit onder milieukundige begeleiding moet plaatsvinden. Milieukundige begeleiding is noodzakelijk indien de graafwerkzaamheden dieper reiken dan een eerder in het kader van een bodemsanering aangebrachte afdeklaag zoals bijvoorbeeld een leeflaag. De milieukundige begeleiding dient uitgevoerd te worden volgens de BRL 6000. Tijdens de milieukundige begeleiding houdt de milieukundige begeleider een logboek bij. Na afloop van de activiteit rapporteert de milieukundige begeleider in het evaluatieverslag milieukundige processturing volgens de BRL 6000.

Volgens de BRL SIKB 6000 is een continue aanwezigheid van de milieukundige doorgaans niet noodzakelijk. De milieukundige dient aanwezig te zijn bij kritische werkzaamheden, dus op die

werkzaamheden die van invloed kunnen zijn op de kwaliteit van de leefomgeving. In dit geval is het moment van doorgraven en weer herstellen van de afdeklaag het kritische moment.

§2.3.6a.4 Historische bodemverontreiniging zonder onaanvaardbaar risico

Artikel 2.3.6a.4.1 (toepassingsbereik)

Deze paragraaf is van toepassing op locaties waarvoor voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet een beschikking als bedoeld in artikel 29 van de Wet bodembescherming is verleend, waarin is vastgesteld dat het huidige dan wel voorgenomen gebruik van de bodem of de mogelijke verspreiding van de verontreiniging niet leiden tot zodanige risico's voor mens, plant of dier dat spoedige sanering noodzakelijk is.

Artikel 2.3.6a.4.2 (specifieke zorgplicht)

Degene die op de locatie, bedoeld in artikel 2.3.6a.4.1, een activiteit verricht, neemt in het belang van bescherming van de bodem maatregelen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd om verdere verontreiniging van de bodem te voorkomen of te beperken, of – indien dat redelijkerwijs mogelijk is in samenhang met de activiteit die wordt verricht - ongedaan te maken. Onder verontreiniging van de bodem wordt tevens verstaan de verontreiniging van het grondwater.

§2.3.6a.5 Maatwerkregels voor het saneren van de bodem in het gebied De Kempen

Deze paragraaf gaat over een specifieke saneringsaanpak in het gebied De Kempen in een deel van de provincies Noord-Brabant en Limburg. Het betreft maatwerkregels ten opzichte van de algemene regels uit paragraaf 4.121 (saneren van de bodem) van het Besluit activiteiten leefomgeving. Het betreft een voortzetting van de categorie Projectgebied de Kempen uit de voormalige Regeling uniforme saneringen (paragraaf 3.4 van de Regeling uniforme saneringen). Bij het overzetten van de regels uit het Besluit en de Regeling uniforme saneringen naar het Besluit activiteiten leefomgeving is ervoor gekozen om de regels voor de categorie Projectgebied de Kempen niet op te nemen als onderdeel van de rijksregels voor de milieubelastende activiteit saneren van de bodem, maar deze via bruidsschatregels als maatwerkregels toe te voegen aan het omgevingsplan voor gemeenten die zijn gelegen in het Projectgebied De Kempen. De gemeenten kunnen – na inwerkingtreding van de Omgevingswet – ervoor kiezen om deze maatwerkregels te wijzigen of te laten vervallen.

De maatwerkregels voor het saneren van de bodem in de Kempen richten zich op verontreinigingssituaties met en ten gevolge van zinkassen in het gebied de Kempen. Het maatwerk beperkt zich tot afwijkende regels voor het saneren bij gebruik als moestuinen, siertuinen en industrie. Er wordt op basis van een onderscheid in moestuinen, siertuinen en industrie uitgegaan van een sanering door middel van een ontgraving van verontreinigde grond en zinkassen tot het niveau van een voor het gebied gedefinieerde terugsaneerwaarde.
De omvang van de bodemverontreiniging in de Nederlandse Kempen kenmerkt zich onder meer doordat zinkassen, als restproducten van de toenmalige zinkertsverwerkende industrie in dit gebied, op velerlei wijze zijn toegepast als verhardingsmateriaal van wegen, paden, opritten en erven. Zinkassen leveren een eeuwigdurende belasting op voor de bodem en het grondwater en vormen daarmee een maatschappelijk probleem. In de periode van 2001 tot en met 2015 zijn 1.030 particuliere locaties (met subsidie van de overheid), 40 km onverharde zinkwegen, 53 km waterbodems gesaneerd. In totaal is 700.000 m^3 verontreinigde grond met zinkassen en 530.000 m^3 verontreinigde baggerspecie ontgraven en afgevoerd uit het gebied door het project Actief Bodembeheer de Kempen (ABdK).[103] ABdK heeft eind 2015 haar taken afgerond of overgedragen. Het projectbureau is daarmee opgeheven. Ondanks dat veel van de locaties die zijn verontreinigd met zinkassen zijn gesaneerd, kan het zijn dat er nog steeds verontreinigde percelen bestaan en op een later moment alsnog onderzocht worden en mogelijk ook gesaneerd worden.

[103] Bron: http://www.zinkindekempen.nl/downloads/ABdK_Evaluatie_december_2015_DEF.pdf.

Artikel 2.3.6a.5.1 (definities)

Zinkassen
Zinkassen betreft een restproduct en is een verzamelnaam van afvalproducten van de (voormalige) thermisch zinkertsverwerkende bedrijven in de Nederlandse en Belgische Kempen. De chemische samenstelling van zinkassen is karakteristiek door een reeks zware metalen met zekere onderlinge verhoudingen, in gehalten doorgaans afnemend in orde van zink, lood, cadmium, koper, arseen en cadmium, echter met grote verschillen in bandbreedte. Dit materiaal is in het verleden toegepast als verhardingsmateriaal van wegen, paden, opritten en erven, maar levert een bedreiging voor de bodem en het grondwater. Onder zinkassen wordt ook verstaan: zinkslakken, sintels en kelderassen.

Moestuin, siertuin en industrie
Onder moestuin wordt verstaan (een deel van) een perceel dat bedoeld is om gewassen te telen voor eigen consumptie. Onder siertuin wordt verstaan (een deel van) een perceel waar geen gewassen worden of zullen worden geteeld voor eigen consumptie en waar geen beweiding van landbouwhuisdieren plaatsvindt. Onder het begrip moes-, siertuinen en industrie worden in voorkomende situaties ook verstaan de aan deze tuinen of industrie grenzende wegbermen, voor zover deze bermen onderdeel vormen van de saneringsaanpak. Met deze pragmatische invulling van het begrip wordt voorkomen dat voor een eventuele sanering van de aan de tuinen of industrie grenzende wegbermen een afwijkende (strengere) terugsaneerwaarde zou moeten worden gehanteerd dan voor de tuinen of industrie zelf nodig is.

Protocol Bodemonderzoek Zivest/zinkassenerven
Dit betreft het voor het projectgebied de Kempen geldende onderzoeksprotocol. Zie verder de toelichting bij artikel 2.3.6a.5.3 (bodemonderzoek).

Artikel 2.3.6a.5.2 (reikwijdte)

Dit artikel beschrijft de reikwijdte van deze paragraaf. Het betreft moestuinen en/of siertuinen of industrie (inclusief en bedrijfsterreinen), inclusief aangrenzende bermen, gelegen in de regio De Kempen, gelegen in een deel van de provincies Noord-Brabant en Limburg. Het betreft een verontreinigingssituatie waarbij zinkassen in de bodem aanwezig zijn of waarbij de bodem verontreinigd is geraakt door de aanwezigheid van zinkassen in het verleden. De situering en omvang van het projectgebied de Kempen wordt aangewezen middels een lijst met gemeenten bij ministeriële regeling.

De saneringsaanpak die in de artikelen 3.2.6a.5.4 en 3.2.6a.5.5 wordt beschreven, betreft maatwerk op het artikel 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Dit artikel regelt dat de aanwezige verontreiniging moet worden verwijderd door middel van ontgraving tot de terugsaneerwaarde die overeenkomt met de bodemkwaliteitsklasse die hoort bij de bodemfunctieklasse die door de gemeente is aangewezen.

De overige artikelen uit het Besluit activiteiten leefomgeving (onder andere de meldplicht, het aanleveren van gegevens en bescheiden, de erkenningsplicht voor de uitvoering en milieukundige begeleiding en het aanleveren van een evaluatieverslag) zijn wel van toepassing. Dit geldt ook voor de relevante bepalingen uit de activiteit graven in de bodem met een kwaliteit boven de interventiewaarde bodemkwaliteit (bijvoorbeeld de regels voor het gescheiden houden van partijen en voor tijdelijke opslag) en de activiteit toepassen van grond en baggerspecie (voor het aanvullen van de ontgraving met grond of baggerspecie).

Artikel 2.3.6a.5.3 (bodemonderzoek)

In afwijking van paragraaf 5.2.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving kan voor het verkennend en nader onderzoek op (verdachte) zinkaslocaties ook gebruik gemaakt worden van het voor het projectgebied de Kempen ontwikkelde protocol Bodemonderzoek Zivest/zinkassenerven. Dit onderzoek komt dan in de plaats van het verkennend bodemonderzoek én het nader bodemonderzoek. Het uitvoeren van vooronderzoek wordt wel uitgevoerd volgens artikel 5.7a (uitvoeren vooronderzoek volgens NEN 5725) van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Doel van het onderzoeksprotocol Bodemonderzoek Zivest/zinkassenerven is het bepalen van de omvang van de aanwezige zinkassen en de hoeveelheid verontreinigde grond in de onder- en naastliggende bodem, zodat de interventiewaarden en de gebiedsgerichte terugsaneerwaarden voor siertuin en/of moestuin bepaald kunnen worden. Voor de saneringsuitvoering is de contour behorende bij de maximale waarden voor het gebruik als siertuin, moestuin of industrie van belang. Het grondwater wordt alleen indicatief onderzocht.

Artikel 2.3.6a.5.4 (Saneringsaanpak: open ontgraving tot niveau terugsaneerwaarde)

Dit artikel komt in de plaats van artikel 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving. In dit artikel is beschreven dat het verwijderen van de verontreinigde grond en zinkassen door middel van een open ontgraving tot minimaal het niveau van de terugsaneerwaarde (zie artikel 2.3.6a.55) en het vervolgens naar een erkende verwerker afvoeren van de verontreinigde grond en zinkassen. Na afloop van de ontgraving wordt de ontgravingsput weer aangevuld met grond of baggerspecie. De kwaliteit van de grond of baggerspecie moet voldoen aan artikel 4.1272 van het Besluit activiteiten leefomgeving.

Artikel 2.3.6a.5.5 (Terugsaneerwaarde)

Dit artikel beschrijft het niveau van de terugsaneerwaarden bij de ontgraving van de verontreinigde grond en zinkassen.

Eerste lid

Voor de meeste stoffen komen de terugsaneerwaarden overeen met de terugsaneerwaarden zoals aangeduid in artikel 4.1242 van het Besluit activiteiten leefomgeving, namelijk de bodemkwaliteitswaarden die horen bij de bodemfunctieklasse zoals die door de gemeente voor een gebied is aangewezen op een bodemfunctieklassekaart.

Tweede lid

In het tweede lid is aangegeven dat voor de stoffen arseen, cadmium, koper, lood en zink afwijkende terugsaneerwaarden gelden. Het gaat om afwijkende waarden die verschillen per gebruik, namelijk ‘wonen met moestuin’, ‘wonen met siertuin’ of ‘industrie’ zoals vermeld in de bij dit artikel horende tabel. De gebiedsgerichte terugsaneerwaarden voor moes- en siertuin zijn afgeleid van de in De Kempen aangetroffen achtergrondwaarden in de bodem voor locaties waarbij grond met zinkassen voorkomt en gebaseerd op een specifiek uitgevoerde risicobeoordeling vanuit het geldende gebruik. Voor de terugsaneerwaarden voor het gebruik industrie wordt aangesloten bij de generieke waarden voor de bodemfunctieklasse Industrie, aangezien de achtergrondwaarden in de bodem op deze terreinen waarbij grond met zinkassen voorkomt, hiermee in redelijke mate vergelijkbaar zijn. Uitzondering hierop vormt de stof cadmium, waarvoor wordt uitgegaan van de waarde zoals deze is vastgesteld voor siertuinen.

Met deze gebiedsgerichte verbijzondering voor moestuin en siertuin is eerder door Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant ingestemd op 6 april 2004 onder nummer 982886 en door Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg op 1 juni 2004 onder besluit 2004/30014.

Advies Aanvullingsbesluit Bodem

Vooraf
De Minister van BZK heeft de commissie gevraagd te adviseren op de voorgelegde wetten en regelgeving vanuit een integraal perspectief van de bestuurlijke en praktische uitvoeringspraktijk. In het bijzonder is daarbij aandacht gevraagd te toetsen of met de voorgelegde regelgeving wordt bijgedragen aan de geformuleerde verbeterdoelen en uitgangspunten van de stelselwijziging Omgevingsrecht, te weten het verhogen van de inzichtelijkheid en voorspelbaarheid, het versterken van een samenhangende aanpak, het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte en een snellere en betere besluitvorming. De commissie streeft een kort en bondig advies na op strategisch niveau en op hoofdlijnen. Het betreft gevraagde en ongevraagde adviezen.

1. Vereenvoudiging regelgeving vs. verslechtering informatiepositie

Samenvatting
Het vervallen van de eindbeschikking na de uitvoering van sanering leidt tot ongewenste rechtsonzekerheid. Er blijft een – appellabel – besluit van het bevoegd gezag, het college van B&W nodig. Kenbaarheid daarvan is de verantwoordelijkheid van bevoegd gezag. Het betreft een enkelvoudig besluit. Een besluit over nieuwe/andere functie-toedeling staat hier los van en kan een vervolg zijn. De commissie adviseert dit in – de toelichting op – het aanvullingsbesluit vast te leggen.

Adviesvraag
Tot de verbeterdoelen van de stelselherziening behoren onder meer het verhogen van de inzichtelijkheid en voorspelbaarheid en een sneller en betere doorloop. In het aanvullingsbesluit is dit onder meer vormgegeven door minder meldplichten en meer algemene regels toe te passen. In de consultatie geven overheden en de Inspectie Leefomgeving en Transport aan dat ze dan minder informatie hebben voor beleid en handhaving. Daarnaast geven bedrijven aan dat het vervallen van de eindbeschikking na de uitvoering van de sanering, rechtsonzekerheid geeft dat een probleem is bij overdracht van eigendom en andere handelingen in het economisch rechtsverkeer. De vraag is of dit reden is een aantal meldplichten niet te laten vervallen of zijn er andere mogelijkheden om aan de problemen tegemoet te komen binnen de mogelijkheden die het nieuwe stelsel biedt?

In de huidige situatie worden de verontreinigde locaties op grond van artikel 29 Wet bodembescherming aangewezen en op perceelsniveau vastgelegd in de openbare registers door het Kadaster conform de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen. Na afronding van de sanering slaat het bestuur een eindbeschikking waarna dit besluit kenbaar is via de openbare registers.

De in de consultatie door bedrijven genoemde rechtsonzekerheid, richt zich op verontreinigde locaties die thans niet bekend zijn. Immers de historische saneringslocaties blijven onder de Wet bodembescherming. Over de mate waarin in de toekomst zich nieuwe verontreinigde situaties zullen voordoen waarvoor sanering gewenst is, verschillen de inzichten tussen het Rijk vs. gemeenten en VNO-NCW. Deels kan dat verklaard worden uit de verwachtingen van de met dit nieuwe stelsel beoogde omschakeling van saneren naar beheren. Met beheren wordt in het omgevingsplan een aangepaste functie vastgelegd waarbij de gezondheids- en milieurisico's worden beheerd. Sanering is

daarmee niet (altijd) noodzakelijk. Anderzijds mag verwacht dat ook onder dit nieuwe regime saneringen van verontreinigde locaties noodzakelijk blijven.

Bij een verontreinigde locatie is vaak de vervuiler niet meer aan te spreken en is de sanering een kwestie van de eigenaar. Deze zal na de afronding van de (kostbare) sanering de daarmee gepaard gaande wijziging in economische waarde, willen formaliseren en rechtszekerheid vragen bij het bevoegd gezag. Met het niet continueren van genoemd artikel 29 Wbb in de Aanvullingswet en het Aanvullingsbesluit bodem lijkt hier een leemte te zijn ontstaan.

Dit kan situaties opleveren waarbij niet de gewenste rechtszekerheid conform BW 7:15 is geborgd waarbij bij het economisch rechtsverkeer koper en verkoper in gelijke informatiepositie zijn.

In de zoektocht binnen de mogelijkheden van het nieuwe stelsel biedt een melding onvoldoende rechtszekerheid. Een besluit als een vergunning of een aanpassing van – de toelichting op – het omgevingsplan kan wel rechtszekerheid bieden, maar is weinig geschikt en inefficiënt. Immers deze vragen een integraal besluit waarop verschillende belangen worden gewogen. Terwijl het aanwijzen van een verontreinigde locatie alsook het vaststellen van een goed uitgevoerde sanering, beperkt kan blijven tot een enkelvoudig sectoraal besluit.

Dit sectorale besluit begint met artikel 19.9b van de Aanvullingswet Bodem waarin het college van B&W van de gemeente waar de toevalsvondst met onaanvaardbare risico's op humane gezondheid zich voordoet, bevoegd gezag is voor aanwijzing en afstemming en de plicht heeft voor de doormelding en informatie. Zo is de gemeente verplicht tijdelijke maatregelen te nemen om blootstelling te voorkomen. De eigenaar kan door de gemeente verplicht worden de onaanvaardbare risico's weg te nemen. En de gemeente kan ingrijpen wanneer de eigenaar nalatig blijft. Ook is de gemeente verplicht andere bestuursorganen te informeren.

In aansluiting hierop adviseert de commissie de gemeente ook de verantwoordelijk te maken voor kenbaarheid van de toevalsvondst, ook buiten de aangelegen bestuursorganen. Kenbaarheid kan gegeven middels de vigerende route namelijk melding op basis van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen bij het Kadaster zodat het wordt opgenomen in de openbare registers. Wellicht kan dit ook middels het DSO, maar voor de commissie is thans nog onduidelijk of DSO op korte termijn geschikt te maken is om aan deze kenbaarheid gestalte te geven.

Consistent is dat de gemeente ook na sanering het bevoegd gezag is dat besluit over een verklaring dat de sanering is uitgevoerd conform de gestelde voorwaarden en dat onaanvaardbare gezondheidsrisico's niet meer aan de orde zijn. Dit kan vastgelegd in hetzelfde systeem – openbare registers of DSO – waarin ook de melding is vastgelegd. Teneinde de eigenaar voldoende rechtszekerheid te bieden dient de gemeente vooraf helder te maken welke voorwaarden zij stelt aan het 'saneringsverslag' teneinde hierover positief te kunnen besluiten.

Vervolgens kan de gemeente – al dan niet op verzoek van de eigenaar/saneerder – op de gesaneerde locaties functies toelaten of uitsluiten. Dat vraagt een afweging waarbij allerlei belangen aan de orde zijn. De commissie adviseert in het Aanvullingsbesluit bodem de genoemde verantwoordelijkheid voor de kenbaarheid te benoemen alsook de sectorale besluiten die dit vraagt.

2. Maatwerk

Samenvatting
Met de basiskeuze in het nieuwe stelsel voor Bestuurlijke afwegingsruimte wordt ook onduidelijkheid en onvoorspelbaarheid geïntroduceerd. Tegelijkertijd komt deze basiskeuze voort uit een noodzaak uit de praktijk om in complexe situaties tot gedragen oplossingen te kunnen komen. Basisbescherming van o.m. gezondheid blijft geborgd met wettelijke onder- en bovengrenzen. Voor – bijv. infrastructurele – werken van nationaal, provinciaal of gemeentelijk belang is voorzien in de mogelijkheid van een projectbesluit waardoor bij de uitvoering in het project eenduidige regels kunnen gelden. De commissie ziet dan ook geen reden de genoemde basiskeuze te mitigeren.

Adviesaanvraag
Een verbeterdoel van het nieuwe stelsel is het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte. In het stelsel zijn daarom meer mogelijkheden opgenomen voor maatwerk binnen de verderop genoemde inhoudelijke en procedurele randvoorwaarden. In de reacties in de consultatie worden de nadelen hiervan benoemd zoals de onduidelijkheid en onvoorspelbaarheid. Zeker (overheids)bedrijven die in verschillende gemeenten werken zoals netwerk- en infrabeheerders benoemen deze nadelen. De vraag is of met de huidige invulling van het Aanvullingsbesluit Bodem de juiste balans wordt geboden?

Bij de Aanvullingswet Bodem heeft de commissie geadviseerd om maatwerk op lokaal niveau optimaal mogelijk te maken en – naast de door het Rijk gestelde inhoudelijke en procedurele randvoorwaarden – geen nadere inhoudelijke instructies te maken. Het inpassen van initiatieven in de intensief gebruikte leefomgeving in Nederland wordt al snel complex met meerdere actoren, meerdere belangen en meerdere samenhangende domeinen. Het komen tot goede inpassing van nieuwe ontwikkelingen vereist een integrale kijk en bestuurlijke ruimte op het lokale en projectniveau.

Tegelijkertijd is het ook voor bedrijven die willen investeren nodig dat de overheid zekerheid biedt over hoe zij omgaat met de verkregen bestuurlijke afwegingsruimte. De commissie heeft daarom destijds geadviseerd in de Memorie van Toelichting op te nemen dat de gemeenten nadrukkelijk in overweging wordt gegeven vóóraf de eigen (beleids)regels vast te leggen. Ook om daarmee te bevorderen dat – vaak onvoorziene – initiatieven vergelijkbaar getoetst kunnen worden. Deze (beleids)regels winnen aan kracht wanneer deze consistent door vertaald zijn vanuit de – integrale - omgevingsvisie. Dat geldt ook voor de inzet van het instrument programma.

De commissie onderkent het risico van race to the bottom alsook goldplating. Het is echter zeer de vraag of en in welke mate dit zich zal voordoen en vervolgens tot welke uitvoeringsproblemen dit leidt. Immers er zijn onder- en bovengrenzen gesteld vanuit het aanvullingsbesluit die o.m. de gezondheid borgen. En maatwerkregels dienen gemotiveerd vanuit de inhoudelijke doelstellingen van de Omgevingswet het waarborgen van de veiligheid en het beschermen van gezondheid en milieu.

De problemen in de uitvoering bij werken van de overheden en overheidsbedrijven zoals aanleg of wijziging van wegen, dijken en kabels kunnen beperkt blijven door deze met projectbesluiten uit te

voeren. Hiermee kunnen de relevante omgevingsplannen eenduidig worden gewijzigd. Het is dan wel nodig dat deze vervolgens niet worden ‘aangevuld’ met maatwerkbesluiten.

De niet-overheidsbedrijven hebben deze mogelijkheid niet. Zij kunnen een bevoegd gezag de keuze voorleggen om het werk efficiënter uit te voeren hierover een projectbesluit te nemen vanuit het nationaal, provinciaal of waterschapsbelang.

Tot slot wijst de commissie op de noodzaak voor blijvende aandacht vanuit het Rijk voor de basisbescherming. Er blijft voortdurende aandacht nodig om de meest recente wetenschappelijke inzichten door te vertalen naar de wettelijke onder- en bovengrenzen.

3. Grondwater

Samenvatting
De diffuse verdeling van verantwoordelijkheden van de drie betrokken bestuursorganen – provincie, gemeente, waterschap – bij grondwaterkwaliteit is inherent aan het gegeven dat deze zijn gedefinieerd vanuit verschillende (Europese) bronwetgeving en inhoudelijke domeinen. Overlap is niet te voorkomen. Voor een effectieve uitvoering van taken is een gebiedsgerichte aanpak met alle verantwoordelijke bestuursorganen noodzakelijk. Het nieuwe stelsel biedt daarvoor meer mogelijkheden. De commissie adviseert dit uit te werken in de NvT met een aantal voorbeelden.

Adviesaanvraag
De verantwoordelijkheidsverdeling bij grondwater(kwaliteit) blijft diffuus en kan daarmee een goede uitvoering in de weg staan. Tegelijkertijd is een sluitende toedeling vanwege de praktische samenhang lastig. En in het aanvullingsbesluit – als uitwerking van de aanvullingswet – is het juridisch niet mogelijk. De minister vraagt de adviescommissie of het Aanvullingsbesluit voldoende houvast biedt aan de overheden voor een effectieve uitvoering van de taken.

In de consultatie reageren zowel provincies als waterschappen dat in het aanvullingsbesluit de uitwerking van de – toedeling van de – verantwoordelijkheden onduidelijkheden blijven. (De reactie van de gemeenten is niet bekend).

Dit wordt versterkt doordat activiteiten op/in de bodem interfereren met het grondwater. Het (door)lekken van verontreinigingen vanuit de vaste bodem naar de (on)verzadigde zone naar het grondwater geldt vanuit de Kaderrichtlijn Water als 'inbreng' in het grondwater. Daarmee omvat het beheer van grondwater niet alleen het beheer van het grondwaterlichaam zelf, maar ook het beheer van de bovenliggende bodem.

Onduidelijk is hoe ver de verantwoordelijkheid van de gemeente reikt waar het gaat om toevalsvondsten van bodemverontreiniging. Immers de gemeente staat aan de lat voor het beheer en de sanering (artikel 19.9b). Tegelijkertijd is de provincie vanuit de Grondwaterrichtlijn eindverantwoordelijke vanuit 'prevent and limit'.

De uitvoering van het beheer van regionale watersystemen is belegd bij waterschappen. Een watersysteem omvat oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen. Als er sprake is van

grondwateronttrekkingen en daarmee samenhangende infiltraties, is het waterschapsbestuur bevoegd gezag (tenzij sprake is een grondwateronttrekking waarover het provinciaal bestuur zeggenschap heeft). In het Aanvullingsbesluit krijgen waterschappen – extra –bevoegdheden toebedeeld zoals het saneren van grondwater en de zorg voor grondwaterkwaliteit.

De onduidelijkheid over de verantwoordelijkheden van de drie betrokken bestuursorganen – provincie, gemeente, waterschap – wordt onder meer veroorzaakt doordat deze zijn gedefinieerd vanuit verschillende (Europese) bronwetgeving en inhoudelijke domeinen. Overlap is niet te voorkomen en niet op te heffen met regels.

Met artikel 2.2 van de Omgevingswet wordt voor dit soort situaties voorzien in een samenwerking en afstemming tussen de betrokken bestuursorganen. De opzet van het nieuwe stelsel daagt bestuursorganen uit om deze samenwerking vorm te geven, temeer ook omdat regelgeving eenduidiger is gemaakt. Positief gesteld betekent dat dat gemeenten, waterschappen en provincies hiermee ruimte wordt geboden bij het invulling geven aan hun verantwoordelijkheden bij een gebiedsgericht, locatie-specifiek pakket aan maatregelen. Negatief gesteld kan de diffuse toedeling van verantwoordelijkheden ook aanleiding zijn voor eindeloos afschuiven van taken, zeker wanneer die gepaard gaan met hoge kosten.

De commissie adviseert in de NvT toe te lichten dat zowel vanuit de uitvoeringtechniek als vanuit de bevoegdheden het noodzakelijk is dat de verantwoordelijke overheden dit gezamenlijk oppakken en een gebiedsgerichte aanpak daarbij zowel effectief en noodzakelijk is. En daarbij vervolgens met een aantal voorbeelden inzicht te geven hoe zo'n aanpak met inzet van verschillende bestuursorganen gestalte kan worden gegeven en daarbij zeker ook doorkijk te bieden op de stroomlijning en extra mogelijkheden die met de stelselwijziging worden geboden, incl. de programmatische aanpak. Een van de voorbeelden zou een toevalvondst met ernstige verontreiniging kunnen zijn waarbij uitlekken naar het grondwater aan de orde is. Hoe kan gestalte gegeven worden aan een effectieve uitvoering, wie heeft welke verantwoordelijkheid en op welke manier kan hieraan invulling worden gegeven. Naast de taken van de verschillende overheden kunnen daarbij ook de beschikbare instrumenten per bestuursorgaan worden geëxpliciteerd.

Naast de verantwoordelijkheid van provincie, gemeente en waterschap is er ook een verantwoordelijkheid van het Rijk vanuit de nitraatrichtlijn voor het beheer van grondwater waar het gaat om het landbouwkundig gebruik (van de bodem). Hierop wordt ingegaan onder punt 5 van dit advies.

4. Algemene regel: bovengrens graven tot 25 m3

Samenvatting
Een algemene regel voor de vele werkzaamheden waarbij een kleine hoeveelheid grond wordt opgegraven en ter plekke weer wordt teruggezet is naar het inzicht van de commissie een regel waarbij op een gebalanceerde wijze invulling wordt gegeven aan de uitgangspunten van het nieuwe stelsel. Eenvoudig en praktisch.

Adviesvraag
Tot de verbeterdoelen van de stelselherziening behoren onder meer het verhogen van de inzichtelijkheid en voorspelbaarheid en een snellere en betere doorloop. In het aanvullingsbesluit is dit vormgegeven door meer algemene regels toe te passen. In de consultatie leidt dit tot de vraag of hierbij een goede balans is gevonden. Met name wordt daarbij de afbakening van de milieubelastende activiteit 'graven' tot werken vanaf 25 m³ genoemd.

De commissie stelt vast dat er veel werkzaamheden zijn waarbij een kleine hoeveelheid grond opgegraven moet worden en ter plekke weer wordt teruggezet. Het gaat daarbij niet om transport. In de Wet bodembescherming was hier reeds een voorziening genomen. Vanuit het perspectief van het bestuursorgaan alsook die van de uitvoerder is de continuering van een invulling van een ondergrens praktisch.

Daarbij stelt de commissie vast dat Arbo-wetgeving de gezondheid van de werknemers in deze situatie blijft beschermen.

5. **Mest en gebiedsgericht maatwerk**

Samenvatting
De commissie adviseert motivering van het rijksbelang – en daarmee de uitzondering op het uitgangspunt ‘decentraal tenzij’ - voor de meststoffenregelgeving nader toe lichten.
Ook adviseert zij de wenselijkheid en mogelijkheid van maatwerkregels voor decentrale overheden voor het gebruik en de -aanvullende- normstelling op landbouwgronden nader te beschrijven in de toelichting.

De wijze van gebruik van meststoffen en de normen van de Meststoffenwet zijn een uitwerking van de Nitraatrichtlijn (1991). Deze richtlijn is erop gericht de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater te beschermen door verontreiniging met nitraten uit agrarische bronnen te voorkomen. Hiervoor zijn onder meer op de schaal van Nederland (fosfaat)plafonds ingesteld voor dierlijke mest. Daarnaast zijn gebruiksnormen per bodemsoort en voor elk gebruik vastgelegd voor bemesting zijnde een optelsom van dierlijke en kunstmest. De bevoegdheid voor normstelling vanuit de meststoffenwet ligt bij het Rijk.

Met artikel 2.3 Omgevingswet wordt de overheidszorg voor de fysieke leefomgeving in de eerste plaats bij de gemeenten gelegd. Slechts indien het doelmatiger en doeltreffender is om bepaalde aangelegenheden op provinciaal of op rijksniveau te regelen, komen de provincies en het Rijk in beeld. De wetgever noemt dit het ‘decentraal-tenzij-beginsel’. Regulering van rijkswege vormt zodoende de uitzondering.
In artikel 4.3, lid 4, Omgevingswet is bepaald dat het Rijk niet meer regels mag stellen dan strikt noodzakelijk is. Om dezelfde reden maakt artikel 4.6, lid 2, Omgevingswet het mogelijk dat rijksregels de decentrale overheden de ruimte laten om nadere invulling te geven aan de nationale normen door middel van zogenaamde maatwerkregels.

Bij het gestalte geven van verschillende Europese richtlijnen is hieraan gestalte gegeven. Zo is bij twee andere Europese waterrichtlijnen die zich ook richten op waterkwaliteit van oppervlakte- en

grondwater - de Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn- de verantwoordelijkheid en bevoegdheid gedeeld met provincies, gemeenten en waterschappen.
Ook is de verantwoordelijkheid en bevoegdheid bij de uitvoering van de Vogel & Habitatrichtlijnen (VHR) gedecentraliseerd. De kwaliteit van natuurgebieden kent een nauwe samenhang met de waterkwaliteit in en om de natuurgebieden. Een samenhangende aanpak water en natuur is vereist voor een effectieve uitvoering van de VHR.

De wetgeving die uit deze Europese richtlijnen voortvloeit maken onderdeel uit van de Omgevingswet. Voor de Meststoffenwet voortkomend uit de Nitraatrichtlijn is dat niet het geval.

Als invulling van het verbeterdoel 'vergroten bestuurlijke afwegingsruimte', kent het nieuwe stelsel van het Omgevingsrecht meer mogelijkheden voor maatwerk voor het decentraal bevoegd gezag. Vanuit de decentrale verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor water en natuur, alsook die van andere domeinen als ruimtelijke economie, kan de noodzaak ontstaan voor extra gebruiksvoorschriften voor het gebruik van meststoffen alsook maatregelen die de afspoeling van mest vanuit landbouwgronden tegengaan.

Daarnaast kan er noodzaak zijn van een normstelling voor het gebruik mest op landbouwgronden die verder gaat dan de invulling die middels de Meststoffenwet wordt gegeven. Juist op dit terrein waar veel milieu-, bodem- en waterdoelstellingen samenkomen en vergelijkbare maatregelen vragen, is het gewenst dat de wet- en regelgeving ook voorziet in de mogelijkheid van maatwerkvoorschriften door de decentrale overheden waarbij gebiedsgericht win-win situatie worden nagestreefd. De maatwerkregels en - voorschriften kunnen zich richten op de specifieke gebruiksdoel en functie.

Waar de Meststoffenwet gebruiksnormen kent die voor heel Nederland gelijk zijn voor een bodemsoort, kan met het stelsel van de Omgevingswet aanvullende voorschriften gesteld die afhankelijk zijn van de locatie. Daarmee wordt de mogelijkheid geboden voor het gestalte geven aan een integrale gebiedsaanpak en een regionale eindverantwoordelijkheid voor het beheer van de kwaliteit van grondwater resp. oppervlaktewater en de VHR. Met een dergelijke gebiedsgerichte aanpak kunnen decentrale overheden met – aanvullende – maatwerkregels en - voorschriften de uitvoering van de Nitraatrichtlijn bovendien versterken.

Voor aanvullende regels zijn twee wegen die deze mogelijkheid kunnen scheppen nl. middels de Meststoffenwet of middels de Omgevingswet. Voor de hand ligt dit te doen in het kader van de Omgevingswet omdat de behoefte voor deze aanvullende regels voor landbouwgronden voortkomt uit een integrale afweging voor een gebied waarbij niet alleen de landbouw maar ook de natuur, het water (oppervlakte-, grond- en drinkwater) en andere economische functies worden afgewogen.

De commissie adviseert motivering van het rijksbelang van het toedelen van de bevoegdheid aan de minister van LNV voor het meststoffenbesluit nader toe lichten in de toelichting. Ook adviseert zij de mogelijkheid van maatwerkregels voor decentrale overheden als het gaat om het gebruik en normstelling op landbouwgronden nader te beschrijven in de toelichting.

Alternatief is de maatwerkvoorschriften voor regionale bestuursorganen op te nemen in de Meststoffenwet waarbij dan bijv. een maximumwaarde wordt gedefinieerd zoals bij het

'schuifpaneel' van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Dit vraagt een wijziging van de Meststoffenwet, die bijv. parallel meegenomen wordt bij het Aanvullingsbesluit Bodem.

6. Toepassing bouwstoffen en maatwerk

Samenvatting
De veiligheid van de bouwstoffen voor alle toepassingen is reeds geborgd. De commissie stelt vast dat in de huidige praktijk decentrale overheden op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie extra ambities hebben, bovenop de algemene norm van het BAL. Er is daarom geen reden bij de toepassing van bouwstoffen een uitzondering te maken op de mogelijkheid tot maatwerkvoorschriften.

Middels de AMvB (BAL maar deels nog BBK) bij het omgevingsrecht zijn alle bouwstoffen voorzien van een (veilige) norm voor de samenstelling van de stof zelf.

Het aanvullingsbesluit Bodem geeft daarenboven de decentrale overheid de bevoegdheid/ de mogelijkheid tot maatwerkvoorschriften voor de toepassing van deze bouwstoffen in de gemeente. Het BAL geeft algemene inhoudelijke en procedurele randvoorwaarden voor maatwerk. Deze zijn algemeen en niet per activiteit 'aan of uit' te zetten (met uitzondering van enkele Europeesrechtelijke beperkingen).
In de consultatie is de vraag gesteld waarom deze mogelijkheid voor maatwerkvoorschriften nodig is, omdat immers reeds een veilige norm voor alle toepassingen middels de AMvB/ BBK is vastgelegd.

De commissie stelt vast in de huidige praktijk hieraan een toegevoegde waarde wordt toegekend vanwege de ambities van decentrale overheden op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie. Daarbij kan het wenselijk zijn regels te stellen voor het bevorderen van het gebruik van lokale grond/bouwstofstromen. Ook is gebleken dat er behoefte is aan het stellen van nadere voorwaarde bij de toepassing van thermisch gereinigde grond en bij het (deskundig) toepassen van vliegas.
De commissie adviseert daarom hier geen uitzondering te maken op de mogelijkheid tot maatwerkvoorschriften waarbij de motiveringen voor deze maatwerkvoorschriften aandacht vragen omdat immers de veiligheid van de bouwstoffen voor alle toepassingen reeds is geborgd.

7. Slotopmerking

De problemen met het behoud van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving – en die ook ter hand te nemen – zijn sinds medio vorige eeuw groter geworden. De problemen werden vaak sectoraal geanalyseerd en sectoraal opgelost. Parallel daaraan ontstond ook de sectorale regelgeving. In de decennia daarna is het besef ontstaan dat problemen meerdere aspecten hebben en dat sectorale

problemen effectiever met een samenhangende aanpak kunnen worden bestreden. Echter elke sectorwetgeving kende inmiddels haar eigen uitgangspunten en merites. Hierdoor was het lastig met versnipperde regelgeving de problemen – zowel enkelvoudige als complexe – met een samenhangende aanpak ter hand te nemen en effectief en duurzaam op te lossen. En de complexiteit van de problemen nam toe met de intensivering van het gebruik van de fysieke leefomgeving in de afgelopen decennia.
Met de stroomlijning van regelgeving voor de fysieke leefomgeving in het nieuwe stelsel wordt hieraan het hoofd geboden. Enkelvoudige sectorale en complexe problemen in de fysieke leefomgeving kunnen dankzij de uniformering van de regelgeving met eenzelfde aanpak worden benaderd ongeacht de sector – het inhoudelijk domein – waarop het probleem zich voordoet. Bovendien is de kist met instrumenten rijker gevuld dan met een sectorale aanpak.

De commissie ziet bij de regelgeving rondom Aanvullingswetten niet op alle onderdelen die nadrukkelijke uitwerking naar stroomlijning en uniformering terug. Zeker wanneer het inhoudelijk domein bij een ander departement is ondergebracht.

Ook in de praktijk van de organisatie van de overheden – zowel bij Rijk, provincie en gemeente – is het werken langs de sectorale lijnen – inhoudelijke domeinen met haar inhoudelijke specialisten – nog steeds dominant.

Voorbeelden van een effectieve integrale aanpak zijn er legio, maar dit heeft niet altijd geleid tot een structurele inbedding van de integrale aanpak in de organisatie. Dat is ook lastig omdat elk situatie haar maatwerkoplossing vraagt en een blauwdruk per definitie in de weg zit.

Tegelijkertijd is een verandering nodig bij de overheden om te beseffen dat een aanpak met alleen specialisten verkokering (weer) in de hand werkt en een aanpak met generalisten weinig inhoudelijk effectief kan zijn. Juist in die combinatie van generalisten en specialisten schuilt een deel van het antwoord op een ineffectieve verkokerde aanpak.

Een veel lastiger te hanteren organisatievraagstuk is de vereiste fundamentele cultuuromslag die nodig is om het structureel integraal denken en handelen – of het leveren van een bijdrage daaraan – als standaard te krijgen, zowel ambtelijk als bestuurlijk en zowel bij de gemeente, het waterschap, de provincie en het rijk.

De commissie adviseert de minister dan ook bij herhaling, voortdurend en onvermoeibaar deze integrale benadering door bestuurders en ambtenaren te blijven bevorderen. Enerzijds omdat de burger en het bedrijf een integrale oplossing wil, anderzijds omdat een integrale oplossing veel effectiever kan zijn dan een sectorale oplossing.
De integrale oplossing is inherent echter niet makkelijk. Dat geldt ook voor de Rijksoverheid met haar departementale indeling waarbij 9 departementen betrokken zijn bij de fysieke leefomgeving. Tegelijkertijd kan juist een Rijk dat als eenheid opereert, de regionale overheden uitdagen op een integrale aanpak van de grote opgaven, uiteraard met een eigentijdse – vaak beperkte – rijksbetrokkenheid.

19 december 2018

Advies Aanvullingsbesluit Bodem

Vooraf
De Minister van BZK heeft de commissie gevraagd te adviseren op de voorgelegde wetten en regelgeving vanuit een integraal perspectief van de bestuurlijke en praktische uitvoeringspraktijk. In het bijzonder is daarbij aandacht gevraagd te toetsen of met de voorgelegde regelgeving wordt bijgedragen aan de geformuleerde verbeterdoelen en uitgangspunten van de stelselwijziging Omgevingsrecht, te weten het verhogen van de inzichtelijkheid en voorspelbaarheid, het versterken van een samenhangende aanpak, het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte en een snellere en betere besluitvorming. De commissie streeft een kort en bondig advies na op strategisch niveau en op hoofdlijnen. Het betreft gevraagde en ongevraagde adviezen.

1. Vereenvoudiging regelgeving vs. verslechtering informatiepositie

Samenvatting
Het vervallen van de eindbeschikking na de uitvoering van sanering leidt tot ongewenste rechtsonzekerheid. Er blijft een – appellabel – besluit van het bevoegd gezag, het college van B&W nodig. Kenbaarheid daarvan is de verantwoordelijkheid van bevoegd gezag. Het betreft een enkelvoudig besluit. Een besluit over nieuwe/andere functie-toedeling staat hier los van en kan een vervolg zijn. De commissie adviseert dit in – de toelichting op – het aanvullingsbesluit vast te leggen.

Adviesvraag
Tot de verbeterdoelen van de stelselherziening behoren onder meer het verhogen van de inzichtelijkheid en voorspelbaarheid en een sneller en betere doorloop. In het aanvullingsbesluit is dit onder meer vormgegeven door minder meldplichten en meer algemene regels toe te passen. In de consultatie geven overheden en de Inspectie Leefomgeving en Transport aan dat ze dan minder informatie hebben voor beleid en handhaving. Daarnaast geven bedrijven aan dat het vervallen van de eindbeschikking na de uitvoering van de sanering, rechtsonzekerheid geeft dat een probleem is bij overdracht van eigendom en andere handelingen in het economisch rechtsverkeer. De vraag is of dit reden is een aantal meldplichten niet te laten vervallen of zijn er andere mogelijkheden om aan de problemen tegemoet te komen binnen de mogelijkheden die het nieuwe stelsel biedt?

In de huidige situatie worden de verontreinigde locaties op grond van artikel 29 Wet bodembescherming aangewezen en op perceelsniveau vastgelegd in de openbare registers door het Kadaster conform de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen. Na afronding van de sanering slaat het bestuur een eindbeschikking waarna dit besluit kenbaar is via de openbare registers.

De in de consultatie door bedrijven genoemde rechtsonzekerheid, richt zich op verontreinigde locaties die thans niet bekend zijn. Immers de historische saneringslocaties blijven onder de Wet bodembescherming. Over de mate waarin in de toekomst zich nieuwe verontreinigde situaties zullen voordoen waarvoor sanering gewenst is, verschillen de inzichten tussen het Rijk vs. gemeenten en VNO-NCW. Deels kan dat verklaard worden uit de verwachtingen van de met dit nieuwe stelsel beoogde omschakeling van saneren naar beheren. Met beheren wordt in het omgevingsplan een aangepaste functie vastgelegd waarbij de gezondheids- en milieurisico's worden beheerd. Sanering is

daarmee niet (altijd) noodzakelijk. Anderzijds mag verwacht dat ook onder dit nieuwe regime saneringen van verontreinigde locaties noodzakelijk blijven.

Bij een verontreinigde locatie is vaak de vervuiler niet meer aan te spreken en is de sanering een kwestie van de eigenaar. Deze zal na de afronding van de (kostbare) sanering de daarmee gepaard gaande wijziging in economische waarde, willen formaliseren en rechtszekerheid vragen bij het bevoegd gezag. Met het niet continueren van genoemd artikel 29 Wbb in de Aanvullingswet en het Aanvullingsbesluit bodem lijkt hier een leemte te zijn ontstaan.

Dit kan situaties opleveren waarbij niet de gewenste rechtszekerheid conform BW 7:15 is geborgd waarbij bij het economisch rechtsverkeer koper en verkoper in gelijke informatiepositie zijn.

In de zoektocht binnen de mogelijkheden van het nieuwe stelsel biedt een melding onvoldoende rechtszekerheid. Een besluit als een vergunning of een aanpassing van – de toelichting op – het omgevingsplan kan wel rechtszekerheid bieden, maar is weinig geschikt en inefficiënt. Immers deze vragen een integraal besluit waarop verschillende belangen worden gewogen. Terwijl het aanwijzen van een verontreinigde locatie alsook het vaststellen van een goed uitgevoerde sanering, beperkt kan blijven tot een enkelvoudig sectoraal besluit.

Dit sectorale besluit begint met artikel 19.9b van de Aanvullingswet Bodem waarin het college van B&W van de gemeente waar de toevalsvondst met onaanvaardbare risico's op humane gezondheid zich voordoet, bevoegd gezag is voor aanwijzing en afstemming en de plicht heeft voor de doormelding en informatie. Zo is de gemeente verplicht tijdelijke maatregelen te nemen om blootstelling te voorkomen. De eigenaar kan door de gemeente verplicht worden de onaanvaardbare risico's weg te nemen. En de gemeente kan ingrijpen wanneer de eigenaar nalatig blijft. Ook is de gemeente verplicht andere bestuursorganen te informeren.

In aansluiting hierop adviseert de commissie de gemeente ook de verantwoordelijk te maken voor kenbaarheid van de toevalsvondst, ook buiten de aangelegen bestuursorganen. Kenbaarheid kan gegeven middels de vigerende route namelijk melding op basis van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen bij het Kadaster zodat het wordt opgenomen in de openbare registers. Wellicht kan dit ook middels het DSO, maar voor de commissie is thans nog onduidelijk of DSO op korte termijn geschikt te maken is om aan deze kenbaarheid gestalte te geven.

Consistent is dat de gemeente ook na sanering het bevoegd gezag is dat besluit over een verklaring dat de sanering is uitgevoerd conform de gestelde voorwaarden en dat onaanvaardbare gezondheidsrisico's niet meer aan de orde zijn. Dit kan vastgelegd in hetzelfde systeem – openbare registers of DSO – waarin ook de melding is vastgelegd. Teneinde de eigenaar voldoende rechtszekerheid te bieden dient de gemeente vooraf helder te maken welke voorwaarden zij stelt aan het 'saneringsverslag' teneinde hierover positief te kunnen besluiten.

Vervolgens kan de gemeente – al dan niet op verzoek van de eigenaar/saneerder – op de gesaneerde locaties functies toelaten of uitsluiten. Dat vraagt een afweging waarbij allerlei belangen aan de orde zijn. De commissie adviseert in het Aanvullingsbesluit bodem de genoemde verantwoordelijkheid voor de kenbaarheid te benoemen alsook de sectorale besluiten die dit vraagt.

2. Maatwerk

Samenvatting
Met de basiskeuze in het nieuwe stelsel voor Bestuurlijke afwegingsruimte wordt ook onduidelijkheid en onvoorspelbaarheid geïntroduceerd. Tegelijkertijd komt deze basiskeuze voort uit een noodzaak uit de praktijk om in complexe situaties tot gedragen oplossingen te kunnen komen. Basisbescherming van o.m. gezondheid blijft geborgd met wettelijke onder- en bovengrenzen. Voor – bijv. infrastructurele – werken van nationaal, provinciaal of gemeentelijk belang is voorzien in de mogelijkheid van een projectbesluit waardoor bij de uitvoering in het project eenduidige regels kunnen gelden. De commissie ziet dan ook geen reden de genoemde basiskeuze te mitigeren.

Adviesaanvraag
Een verbeterdoel van het nieuwe stelsel is het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte. In het stelsel zijn daarom meer mogelijkheden opgenomen voor maatwerk binnen de verderop genoemde inhoudelijke en procedurele randvoorwaarden. In de reacties in de consultatie worden de nadelen hiervan benoemd zoals de onduidelijkheid en onvoorspelbaarheid. Zeker (overheids)bedrijven die in verschillende gemeenten werken zoals netwerk- en infrabeheerders benoemen deze nadelen. De vraag is of met de huidige invulling van het Aanvullingsbesluit Bodem de juiste balans wordt geboden?

Bij de Aanvullingswet Bodem heeft de commissie geadviseerd om maatwerk op lokaal niveau optimaal mogelijk te maken en – naast de door het Rijk gestelde inhoudelijke en procedurele randvoorwaarden – geen nadere inhoudelijke instructies te maken. Het inpassen van initiatieven in de intensief gebruikte leefomgeving in Nederland wordt al snel complex met meerdere actoren, meerdere belangen en meerdere samenhangende domeinen. Het komen tot goede inpassing van nieuwe ontwikkelingen vereist een integrale kijk en bestuurlijke ruimte op het lokale en projectniveau.

Tegelijkertijd is het ook voor bedrijven die willen investeren nodig dat de overheid zekerheid biedt over hoe zij omgaat met de verkregen bestuurlijke afwegingsruimte. De commissie heeft daarom destijds geadviseerd in de Memorie van Toelichting op te nemen dat de gemeenten nadrukkelijk in overweging wordt gegeven vóóraf de eigen (beleids)regels vast te leggen. Ook om daarmee te bevorderen dat – vaak onvoorziene – initiatieven vergelijkbaar getoetst kunnen worden. Deze (beleids)regels winnen aan kracht wanneer deze consistent door vertaald zijn vanuit de – integrale - omgevingsvisie. Dat geldt ook voor de inzet van het instrument programma.

De commissie onderkent het risico van race to the bottom alsook goldplating. Het is echter zeer de vraag of en in welke mate dit zich zal voordoen en vervolgens tot welke uitvoeringsproblemen dit leidt. Immers er zijn onder- en bovengrenzen gesteld vanuit het aanvullingsbesluit die o.m. de gezondheid borgen. En maatwerkregels dienen gemotiveerd vanuit de inhoudelijke doelstellingen van de Omgevingswet het waarborgen van de veiligheid en het beschermen van gezondheid en milieu.

De problemen in de uitvoering bij werken van de overheden en overheidsbedrijven zoals aanleg of wijziging van wegen, dijken en kabels kunnen beperkt blijven door deze met projectbesluiten uit te

voeren. Hiermee kunnen de relevante omgevingsplannen eenduidig worden gewijzigd. Het is dan wel nodig dat deze vervolgens niet worden ‘aangevuld’ met maatwerkbesluiten.

De niet-overheidsbedrijven hebben deze mogelijkheid niet. Zij kunnen een bevoegd gezag de keuze voorleggen om het werk efficiënter uit te voeren hierover een projectbesluit te nemen vanuit het nationaal, provinciaal of waterschapsbelang.

Tot slot wijst de commissie op de noodzaak voor blijvende aandacht vanuit het Rijk voor de basisbescherming. Er blijft voortdurende aandacht nodig om de meest recente wetenschappelijke inzichten door te vertalen naar de wettelijke onder- en bovengrenzen.

3. Grondwater

Samenvatting
De diffuse verdeling van verantwoordelijkheden van de drie betrokken bestuursorganen – provincie, gemeente, waterschap – bij grondwaterkwaliteit is inherent aan het gegeven dat deze zijn gedefinieerd vanuit verschillende (Europese) bronwetgeving en inhoudelijke domeinen. Overlap is niet te voorkomen. Voor een effectieve uitvoering van taken is een gebiedsgerichte aanpak met alle verantwoordelijke bestuursorganen noodzakelijk. Het nieuwe stelsel biedt daarvoor meer mogelijkheden. De commissie adviseert dit uit te werken in de NvT met een aantal voorbeelden.

Adviesaanvraag
De verantwoordelijkheidsverdeling bij grondwater(kwaliteit) blijft diffuus en kan daarmee een goede uitvoering in de weg staan. Tegelijkertijd is een sluitende toedeling vanwege de praktische samenhang lastig. En in het aanvullingsbesluit – als uitwerking van de aanvullingswet – is het juridisch niet mogelijk. De minister vraagt de adviescommissie of het Aanvullingsbesluit voldoende houvast biedt aan de overheden voor een effectieve uitvoering van de taken.

In de consultatie reageren zowel provincies als waterschappen dat in het aanvullingsbesluit de uitwerking van de – toedeling van de – verantwoordelijkheden onduidelijkheden blijven. (De reactie van de gemeenten is niet bekend).

Dit wordt versterkt doordat activiteiten op/in de bodem interfereren met het grondwater. Het (door)lekken van verontreinigingen vanuit de vaste bodem naar de (on)verzadigde zone naar het grondwater geldt vanuit de Kaderrichtlijn Water als 'inbreng' in het grondwater. Daarmee omvat het beheer van grondwater niet alleen het beheer van het grondwaterlichaam zelf, maar ook het beheer van de bovenliggende bodem.

Onduidelijk is hoe ver de verantwoordelijkheid van de gemeente reikt waar het gaat om toevalsvondsten van bodemverontreiniging. Immers de gemeente staat aan de lat voor het beheer en de sanering (artikel 19.9b). Tegelijkertijd is de provincie vanuit de Grondwaterrichtlijn eindverantwoordelijke vanuit 'prevent and limit'.

De uitvoering van het beheer van regionale watersystemen is belegd bij waterschappen. Een watersysteem omvat oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen. Als er sprake is van

grondwateronttrekkingen en daarmee samenhangende infiltraties, is het waterschapsbestuur bevoegd gezag (tenzij sprake is een grondwateronttrekking waarover het provinciaal bestuur zeggenschap heeft). In het Aanvullingsbesluit krijgen waterschappen – extra –bevoegdheden toebedeeld zoals het saneren van grondwater en de zorg voor grondwaterkwaliteit.

De onduidelijkheid over de verantwoordelijkheden van de drie betrokken bestuursorganen – provincie, gemeente, waterschap – wordt onder meer veroorzaakt doordat deze zijn gedefinieerd vanuit verschillende (Europese) bronwetgeving en inhoudelijke domeinen. Overlap is niet te voorkomen en niet op te heffen met regels.

Met artikel 2.2 van de Omgevingswet wordt voor dit soort situaties voorzien in een samenwerking en afstemming tussen de betrokken bestuursorganen. De opzet van het nieuwe stelsel daagt bestuursorganen uit om deze samenwerking vorm te geven, temeer ook omdat regelgeving eenduidiger is gemaakt. Positief gesteld betekent dat dat gemeenten, waterschappen en provincies hiermee ruimte wordt geboden bij het invulling geven aan hun verantwoordelijkheden bij een gebiedsgericht, locatie-specifiek pakket aan maatregelen. Negatief gesteld kan de diffuse toedeling van verantwoordelijkheden ook aanleiding zijn voor eindeloos afschuiven van taken, zeker wanneer die gepaard gaan met hoge kosten.

De commissie adviseert in de NvT toe te lichten dat zowel vanuit de uitvoeringtechniek als vanuit de bevoegdheden het noodzakelijk is dat de verantwoordelijke overheden dit gezamenlijk oppakken en een gebiedsgerichte aanpak daarbij zowel effectief en noodzakelijk is. En daarbij vervolgens met een aantal voorbeelden inzicht te geven hoe zo'n aanpak met inzet van verschillende bestuursorganen gestalte kan worden gegeven en daarbij zeker ook doorkijk te bieden op de stroomlijning en extra mogelijkheden die met de stelselwijziging worden geboden, incl. de programmatische aanpak. Een van de voorbeelden zou een toevalvondst met ernstige verontreiniging kunnen zijn waarbij uitlekken naar het grondwater aan de orde is. Hoe kan gestalte gegeven worden aan een effectieve uitvoering, wie heeft welke verantwoordelijkheid en op welke manier kan hieraan invulling worden gegeven. Naast de taken van de verschillende overheden kunnen daarbij ook de beschikbare instrumenten per bestuursorgaan worden geëxpliciteerd.

Naast de verantwoordelijkheid van provincie, gemeente en waterschap is er ook een verantwoordelijkheid van het Rijk vanuit de nitraatrichtlijn voor het beheer van grondwater waar het gaat om het landbouwkundig gebruik (van de bodem). Hierop wordt ingegaan onder punt 5 van dit advies.

4. Algemene regel: bovengrens graven tot 25 m3

Samenvatting
Een algemene regel voor de vele werkzaamheden waarbij een kleine hoeveelheid grond wordt opgegraven en ter plekke weer wordt teruggezet is naar het inzicht van de commissie een regel waarbij op een gebalanceerde wijze invulling wordt gegeven aan de uitgangspunten van het nieuwe stelsel. Eenvoudig en praktisch.

Adviesvraag
Tot de verbeterdoelen van de stelselherziening behoren onder meer het verhogen van de inzichtelijkheid en voorspelbaarheid en een snellere en betere doorloop. In het aanvullingsbesluit is dit vormgegeven door meer algemene regels toe te passen. In de consultatie leidt dit tot de vraag of hierbij een goede balans is gevonden. Met name wordt daarbij de afbakening van de milieubelastende activiteit 'graven' tot werken vanaf 25 m³ genoemd.

De commissie stelt vast dat er veel werkzaamheden zijn waarbij een kleine hoeveelheid grond opgegraven moet worden en ter plekke weer wordt teruggezet. Het gaat daarbij niet om transport. In de Wet bodembescherming was hier reeds een voorziening genomen. Vanuit het perspectief van het bestuursorgaan alsook die van de uitvoerder is de continuering van een invulling van een ondergrens praktisch.

Daarbij stelt de commissie vast dat Arbo-wetgeving de gezondheid van de werknemers in deze situatie blijft beschermen.

5. **Mest en gebiedsgericht maatwerk**

Samenvatting
De commissie adviseert motivering van het rijksbelang – en daarmee de uitzondering op het uitgangspunt ‘decentraal tenzij’ - voor de meststoffenregelgeving nader toe lichten.
Ook adviseert zij de wenselijkheid en mogelijkheid van maatwerkregels voor decentrale overheden voor het gebruik en de -aanvullende- normstelling op landbouwgronden nader te beschrijven in de toelichting.

De wijze van gebruik van meststoffen en de normen van de Meststoffenwet zijn een uitwerking van de Nitraatrichtlijn (1991). Deze richtlijn is erop gericht de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater te beschermen door verontreiniging met nitraten uit agrarische bronnen te voorkomen. Hiervoor zijn onder meer op de schaal van Nederland (fosfaat)plafonds ingesteld voor dierlijke mest. Daarnaast zijn gebruiksnormen per bodemsoort en voor elk gebruik vastgelegd voor bemesting zijnde een optelsom van dierlijke en kunstmest. De bevoegdheid voor normstelling vanuit de meststoffenwet ligt bij het Rijk.

Met artikel 2.3 Omgevingswet wordt de overheidszorg voor de fysieke leefomgeving in de eerste plaats bij de gemeenten gelegd. Slechts indien het doelmatiger en doeltreffender is om bepaalde aangelegenheden op provinciaal of op rijksniveau te regelen, komen de provincies en het Rijk in beeld. De wetgever noemt dit het ‘decentraal-tenzij-beginsel’. Regulering van rijkswege vormt zodoende de uitzondering.
In artikel 4.3, lid 4, Omgevingswet is bepaald dat het Rijk niet meer regels mag stellen dan strikt noodzakelijk is. Om dezelfde reden maakt artikel 4.6, lid 2, Omgevingswet het mogelijk dat rijksregels de decentrale overheden de ruimte laten om nadere invulling te geven aan de nationale normen door middel van zogenaamde maatwerkregels.

Bij het gestalte geven van verschillende Europese richtlijnen is hieraan gestalte gegeven. Zo is bij twee andere Europese waterrichtlijnen die zich ook richten op waterkwaliteit van oppervlakte- en

grondwater - de Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn- de verantwoordelijkheid en bevoegdheid gedeeld met provincies, gemeenten en waterschappen.
Ook is de verantwoordelijkheid en bevoegdheid bij de uitvoering van de Vogel & Habitatrichtlijnen (VHR) gedecentraliseerd. De kwaliteit van natuurgebieden kent een nauwe samenhang met de waterkwaliteit in en om de natuurgebieden. Een samenhangende aanpak water en natuur is vereist voor een effectieve uitvoering van de VHR.

De wetgeving die uit deze Europese richtlijnen voortvloeit maken onderdeel uit van de Omgevingswet. Voor de Meststoffenwet voortkomend uit de Nitraatrichtlijn is dat niet het geval.

Als invulling van het verbeterdoel 'vergroten bestuurlijke afwegingsruimte', kent het nieuwe stelsel van het Omgevingsrecht meer mogelijkheden voor maatwerk voor het decentraal bevoegd gezag. Vanuit de decentrale verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor water en natuur, alsook die van andere domeinen als ruimtelijke economie, kan de noodzaak ontstaan voor extra gebruiksvoorschriften voor het gebruik van meststoffen alsook maatregelen die de afspoeling van mest vanuit landbouwgronden tegengaan.

Daarnaast kan er noodzaak zijn van een normstelling voor het gebruik mest op landbouwgronden die verder gaat dan de invulling die middels de Meststoffenwet wordt gegeven. Juist op dit terrein waar veel milieu-, bodem- en waterdoelstellingen samenkomen en vergelijkbare maatregelen vragen, is het gewenst dat de wet- en regelgeving ook voorziet in de mogelijkheid van maatwerkvoorschriften door de decentrale overheden waarbij gebiedsgericht win-win situatie worden nagestreefd. De maatwerkregels en - voorschriften kunnen zich richten op de specifieke gebruiksdoel en functie.

Waar de Meststoffenwet gebruiksnormen kent die voor heel Nederland gelijk zijn voor een bodemsoort, kan met het stelsel van de Omgevingswet aanvullende voorschriften gesteld die afhankelijk zijn van de locatie. Daarmee wordt de mogelijkheid geboden voor het gestalte geven aan een integrale gebiedsaanpak en een regionale eindverantwoordelijkheid voor het beheer van de kwaliteit van grondwater resp. oppervlaktewater en de VHR. Met een dergelijke gebiedsgerichte aanpak kunnen decentrale overheden met – aanvullende – maatwerkregels en - voorschriften de uitvoering van de Nitraatrichtlijn bovendien versterken.

Voor aanvullende regels zijn twee wegen die deze mogelijkheid kunnen scheppen nl. middels de Meststoffenwet of middels de Omgevingswet. Voor de hand ligt dit te doen in het kader van de Omgevingswet omdat de behoefte voor deze aanvullende regels voor landbouwgronden voortkomt uit een integrale afweging voor een gebied waarbij niet alleen de landbouw maar ook de natuur, het water (oppervlakte-, grond- en drinkwater) en andere economische functies worden afgewogen.

De commissie adviseert motivering van het rijksbelang van het toedelen van de bevoegdheid aan de minister van LNV voor het meststoffenbesluit nader toe lichten in de toelichting. Ook adviseert zij de mogelijkheid van maatwerkregels voor decentrale overheden als het gaat om het gebruik en normstelling op landbouwgronden nader te beschrijven in de toelichting.

Alternatief is de maatwerkvoorschriften voor regionale bestuursorganen op te nemen in de Meststoffenwet waarbij dan bijv. een maximumwaarde wordt gedefinieerd zoals bij het

'schuifpaneel' van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Dit vraagt een wijziging van de Meststoffenwet, die bijv. parallel meegenomen wordt bij het Aanvullingsbesluit Bodem.

6. Toepassing bouwstoffen en maatwerk

Samenvatting
De veiligheid van de bouwstoffen voor alle toepassingen is reeds geborgd. De commissie stelt vast dat in de huidige praktijk decentrale overheden op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie extra ambities hebben, bovenop de algemene norm van het BAL. Er is daarom geen reden bij de toepassing van bouwstoffen een uitzondering te maken op de mogelijkheid tot maatwerkvoorschriften.

Middels de AMvB (BAL maar deels nog BBK) bij het omgevingsrecht zijn alle bouwstoffen voorzien van een (veilige) norm voor de samenstelling van de stof zelf.

Het aanvullingsbesluit Bodem geeft daarenboven de decentrale overheid de bevoegdheid/ de mogelijkheid tot maatwerkvoorschriften voor de toepassing van deze bouwstoffen in de gemeente. Het BAL geeft algemene inhoudelijke en procedurele randvoorwaarden voor maatwerk. Deze zijn algemeen en niet per activiteit 'aan of uit' te zetten (met uitzondering van enkele Europeesrechtelijke beperkingen).
In de consultatie is de vraag gesteld waarom deze mogelijkheid voor maatwerkvoorschriften nodig is, omdat immers reeds een veilige norm voor alle toepassingen middels de AMvB/ BBK is vastgelegd.

De commissie stelt vast in de huidige praktijk hieraan een toegevoegde waarde wordt toegekend vanwege de ambities van decentrale overheden op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie. Daarbij kan het wenselijk zijn regels te stellen voor het bevorderen van het gebruik van lokale grond/bouwstofstromen. Ook is gebleken dat er behoefte is aan het stellen van nadere voorwaarde bij de toepassing van thermisch gereinigde grond en bij het (deskundig) toepassen van vliegas.
De commissie adviseert daarom hier geen uitzondering te maken op de mogelijkheid tot maatwerkvoorschriften waarbij de motiveringen voor deze maatwerkvoorschriften aandacht vragen omdat immers de veiligheid van de bouwstoffen voor alle toepassingen reeds is geborgd.

7. Slotopmerking

De problemen met het behoud van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving – en die ook ter hand te nemen – zijn sinds medio vorige eeuw groter geworden. De problemen werden vaak sectoraal geanalyseerd en sectoraal opgelost. Parallel daaraan ontstond ook de sectorale regelgeving. In de decennia daarna is het besef ontstaan dat problemen meerdere aspecten hebben en dat sectorale

problemen effectiever met een samenhangende aanpak kunnen worden bestreden. Echter elke sectorwetgeving kende inmiddels haar eigen uitgangspunten en merites. Hierdoor was het lastig met versnipperde regelgeving de problemen – zowel enkelvoudige als complexe – met een samenhangende aanpak ter hand te nemen en effectief en duurzaam op te lossen. En de complexiteit van de problemen nam toe met de intensivering van het gebruik van de fysieke leefomgeving in de afgelopen decennia.
Met de stroomlijning van regelgeving voor de fysieke leefomgeving in het nieuwe stelsel wordt hieraan het hoofd geboden. Enkelvoudige sectorale en complexe problemen in de fysieke leefomgeving kunnen dankzij de uniformering van de regelgeving met eenzelfde aanpak worden benaderd ongeacht de sector – het inhoudelijk domein – waarop het probleem zich voordoet. Bovendien is de kist met instrumenten rijker gevuld dan met een sectorale aanpak.

De commissie ziet bij de regelgeving rondom Aanvullingswetten niet op alle onderdelen die nadrukkelijke uitwerking naar stroomlijning en uniformering terug. Zeker wanneer het inhoudelijk domein bij een ander departement is ondergebracht.

Ook in de praktijk van de organisatie van de overheden – zowel bij Rijk, provincie en gemeente – is het werken langs de sectorale lijnen – inhoudelijke domeinen met haar inhoudelijke specialisten – nog steeds dominant.

Voorbeelden van een effectieve integrale aanpak zijn er legio, maar dit heeft niet altijd geleid tot een structurele inbedding van de integrale aanpak in de organisatie. Dat is ook lastig omdat elk situatie haar maatwerkoplossing vraagt en een blauwdruk per definitie in de weg zit.

Tegelijkertijd is een verandering nodig bij de overheden om te beseffen dat een aanpak met alleen specialisten verkokering (weer) in de hand werkt en een aanpak met generalisten weinig inhoudelijk effectief kan zijn. Juist in die combinatie van generalisten en specialisten schuilt een deel van het antwoord op een ineffectieve verkokerde aanpak.

Een veel lastiger te hanteren organisatievraagstuk is de vereiste fundamentele cultuuromslag die nodig is om het structureel integraal denken en handelen – of het leveren van een bijdrage daaraan – als standaard te krijgen, zowel ambtelijk als bestuurlijk en zowel bij de gemeente, het waterschap, de provincie en het rijk.

De commissie adviseert de minister dan ook bij herhaling, voortdurend en onvermoeibaar deze integrale benadering door bestuurders en ambtenaren te blijven bevorderen. Enerzijds omdat de burger en het bedrijf een integrale oplossing wil, anderzijds omdat een integrale oplossing veel effectiever kan zijn dan een sectorale oplossing.
De integrale oplossing is inherent echter niet makkelijk. Dat geldt ook voor de Rijksoverheid met haar departementale indeling waarbij 9 departementen betrokken zijn bij de fysieke leefomgeving. Tegelijkertijd kan juist een Rijk dat als eenheid opereert, de regionale overheden uitdagen op een integrale aanpak van de grote opgaven, uiteraard met een eigentijdse – vaak beperkte – rijksbetrokkenheid.

19 december 2018

Integrale onafhankelijke adviescommissie Omgevingswet

Recht doen aan de Omgeving(swet)

Den Haag, November 2019

Inhoudsopgave

Verantwoording 1

Thema 1: een werkbaar juridisch bouwwerk 4
Inzichtelijkheid, gebruiksvriendelijkheid en kenbaarheid van het omgevingsrecht 4
Samenhangende benadering 6
Evaluatie 6

Thema 2: een goede invoering van het stelsel 7
Stel de juiste verwachtingen: implementatie is geen big bang 7
Begin op tijd met voorbereiden 8
Zet de ondersteuning voort ook na het moment van inwerkingtreding 8
Ondersteun ook bedrijven bij de invoering en maatschappelijke organisaties 8

Thema 3: werken met het nieuwe stelsel 9
Kansen voor waardecreatie bij beschermen en benutten 9
Integraal afwegen tussen benutten en beschermen in de fysieke leefomgeving 11
Omvang van de afwegingsruimte 12
Vertrouwen in “decentraal, tenzij” 13
Participatie 14

Thema 4: houd het stelsel op orde 15
Bewaker van het stelsel 15
Blijf de doelen en uitgangspunten hanteren bij uitbreiding en aanpassing 16

Verantwoording

De Integrale onafhankelijke adviescommissie Omgevingswet heeft de afgelopen jaren de verantwoordelijk bewindspersoon[1] geadviseerd over specifieke wetgevingsproducten binnen het omgevingsrecht. De adviescommissie adviseerde vanuit een integraal perspectief van de uitvoeringspraktijk met als centrale vraag: kan het gaan werken zoals het is bedoeld? Daarbij is veelvuldig aan de hand van casussen gesproken tot er overeenstemming was over een advies. De commissie heeft zoveel mogelijk advies uitgebracht op een tijdstip dat de minister de adviezen nog kon verwerken alvorens een wetsvoorstel of ontwerp-besluit aan te bieden aan het parlement.

De commissie realiseert zich dat zij door het beoordelen van de wetgevingsprojecten en de discussie daarover veel inzicht in de (bedoelde) werking van het stelsel heeft vergaard. Als gevolg daarvan heeft de commissie mogelijk een positiever oordeel over de inzichtelijkheid van het nieuwe stelsel dan een relatieve buitenstaander. De commissie meent echter, dat het hier vaak een kwestie van opleiding en gewenning zal zijn, maar heeft begrip voor de *ervaren* complexiteit van het stelsel, waarvoor zij in de advisering veelvuldig aandacht heeft gevraagd. De taak van de commissie is nu bijna volbracht. De ervaring die de commissie heeft opgedaan in deze periode heeft geleid tot een aantal inzichten die zij wil meegeven voor de toekomst.

Dit is een ander soort advies dan in de eerste alinea genoemd. Met dit integrale advies wil de commissie ook een antwoord geven op de vraag of de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet en verbeterdoelen van de stelselherziening binnen bereik liggen en de balans tussen beschermen en benutten gevonden kan worden. Daarbij richt zij zich niet alleen tot de regering, maar ook tot de Eerste en Tweede Kamer, die een belangrijke rol hebben in dit proces. Dit advies is ook gericht tot uitvoerders van deze wetgeving; de schrijvers en vaststellers van plannen, visies en programma's. Zij die een vergunning aanvragen, toetsen of erop toezien of die goed wordt uitgevoerd, maar ook degenen die ertegen in het geweer komen. Te denken is aan ambtenaren, burgers, bestuurders, koepelorganisaties, bedrijfsleven, rechters. Dit advies gaat niet alleen over het juridisch bouwwerk, maar ook over de houding en het gedrag die nodig zijn om van de Omgevingswet tot een succes te maken en de fysieke leefomgeving buiten te benutten, maar waar nodig ook te gaan verbeteren en herstellen.

De wereld van de fysieke leefomgeving heeft niet stil gestaan. In de periode tussen de start van de stelselherziening circa acht jaar geleden en nu is de druk op het benutten en beschermen van de ruimte alleen maar groter geworden. Energietransitie, de woningbouw- en klimaatopgave vragen om een samenhangende benadering. Zo moet bijvoorbeeld een goede balans worden gevonden tussen het realiseren van woningen en een veilige en gezonde leefomgeving. Een wet alleen gaat niet zorgen dat dat bereikt gaat worden. Daarvoor moeten mensen gaan werken met deze wet en is het nodig dat de overheid een breder instrumentarium inzet dan alleen wetgeving.

De wet stelt beschermen en benutten centraal, maar geeft niet precies aan hoe dat moet worden ingevuld en op welke wijze de afweging plaats zou kunnen of moeten vinden. De commissie denkt, dat waardecreatie centraal moet staan bij zowel beschermen als benutten. Bij benutten betekent waardecreatie bijvoorbeeld dat voldoende woonruimte kan worden gerealiseerd. Bij beschermen gaat het bijvoorbeeld om het realiseren van een gezonde leefomgeving en een solide natuur.
Het is aan bestuurders om daarbij een balans te vinden. De uitvoeringsregels geven in een aantal gevallen ondergrenzen aan. Dat zou de indruk kunnen wekken, dat het daarbij moet blijven.

[1] Achtereenvolgens de minister van IenW, de minister van BZK en minister van Wonen en Milieu.

Dat is echter niet het geval. Bestuurders kunnen kiezen voor een betere kwaliteit. De instrumenten zijn er. De juridische ongemakken zijn zo veel als mogelijk weggenomen en professionals kunnen het omgevingsrecht overzien. Nu is het mede in handen van bestuurders om de balans tussen beschermen en benutten niet te beperken tot een discussie rond de ondergrenzen van wat toelaatbaar is, maar samen met participerende belanghebbenden keuzes te durven maken die tot daadwerkelijke waardecreatie gaan leiden. Geen eenvoudige opgave in de steeds grotere druk op de fysieke ruimte, maar wel een nastrevenswaardige.

De commissie heeft dit advies ingedeeld in 4 thema's.

Thema 1. *Een werkbaar juridisch bouwwerk*
Hierin geeft de commissie aan wat zij van het wettelijk stelsel als geheel vindt, bezien vanuit juridisch perspectief en voor zover het nu is.

Thema 2. *Een goede invoering van dit stelsel.*
Hier geeft de commissie aan wat nodig is aan begeleiding en ondersteuning om het potentieel van de stelselwijziging mogelijk te maken. De commissie ziet in de consultatiereacties op de verschillende onderwerpen een grote zorg of de cultuurverandering die wordt beoogd wel tot stand gaat komen. Met de inwerkingtreding van de wet eindigt de ondersteuning die tot nu toe verleend is niet. Er ligt nog een belangrijke opgave, die niet alleen de verschillende organen van de overheid aangaat, maar ook bijvoorbeeld het bedrijfsleven.

Thema 3. *Werken met het nieuwe stelsel.*
In dit derde thema kijkt de commissie niet zo zeer naar het juridisch stelsel maar ook naar cultuur, organisatie en ambitie. In dit thema gaat de commissie in op aspecten als integraal werken, de verschillen die zullen ontstaan als gevolg van de keuzes die gemaakt zijn, DSO, afwegingsruimte en participatie.

Thema 4. *Houd het stelsel op orde.*
In de Omgevingswet, de aanvullingswetten en de besluiten zijn meer dan 26 wetten geheel of gedeeltelijk opgegaan. Daarmee is nog niet alles in het fysieke domein ondergebracht binnen dit stelsel. Ook zullen inhoudelijke beleidswijzigingen leiden tot aanpassingen van de regels. In dit thema geeft de commissie daarvoor richting.

In de eerste jaren heeft de commissie advies uitgebracht over de Invoeringswet, de Aanvullings-wetten natuur, grondeigendom, bodem en geluid en het Aanvullingsbesluit bodem onder leiding van Annemieke Nijhof, ondersteund door Wouter van Zandbrink. Ook heeft de commissie mondeling geadviseerd over het Besluit kwaliteit leefomgeving, Besluit bouwwerken leefomgeving, Besluit activiteiten leefomgeving en het Omgevingsbesluit, waarbij de belangrijkste punten achteraf in een schriftelijk advies zijn vervat. Vanaf eind 2018 heeft zij het voorzitterschap overgedragen aan Hetty Klavers. Onder haar leiding kwam de commissie tot de adviezen over het Invoeringsbesluit, de aanvullingsbesluiten Natuur en Geluid en dit integrale advies. De leden van de commissie namen op persoonlijke titel deel.

De commissie bestond in 2019 uit de voorzitter mw. ir. H.C. Klavers (vz. Commissie, dijkgraaf waterschap Zuiderzeeland) en de volgende leden prof. mr. dr. C.J. Bastmeijer (hoogleraar natuurbeschermings- en waterrecht universiteit Tilburg en oprichter van Legal Advice for Nature), prof. dr. ir. A.G. Bregman (Instituut voor Bouwrecht/hoogleraar bouwrecht Rijksuniversiteit Groningen), mr. dr. J.H.G. van den Broek (VNO-NCW/rechter-plaatsvervanger rechtbank Oost-Brabant), drs. L. de Bruin (Raadgevend Adviseur, Heijmans), mw. mr. T.H.B.M. Hofs (voorheen provincie Overijssel), drs. M.M. de Hoog (directielid DCMR), drs. ing. H. Küpers (secretaris-directeur waterschap Hunze en Aa's), prof. mr. dr. G.A. van der Veen (advocaat AKD/hoogleraar bestuursrecht en milieurecht Rijksuniversiteit Groningen), mw. drs. P.W. Verhoeven (zelfstandig interim-manager en -adviseur publiek domein, voorheen gemeente Rotterdam). De commissie werd ondersteund door Joris Broers (ambtelijk contactpersoon) en Esther Knabben (secretaris).

Thema 1: Een werkbaar juridisch bouwwerk

De commissie concludeert dat het juridisch bouwwerk systematisch stevig in elkaar zit. Kijkend naar het stelsel als geheel vanuit juridisch perspectief vindt de commissie dat de wetgever consequent de doelen van de wet centraal heeft gesteld bij het opstellen van de delen van het stelsel alsook bij het ontwerpen van de kerninstrumenten. De commissie vindt het sterk dat de beleidscyclus centraal is gesteld als leidend principe. Dit wettelijk stelsel is inzichtelijker en gebruiksvriendelijker voor de gebruiker van het recht dan de huidige lappendeken van omgevingsregels in ongeveer honderd wetten, AMvB's en ministeriële regelingen Het stelsel maakt het mogelijk om keuzes te maken en richting te geven aan alle functies en belangen die op een specifieke locatie spelen. De bestuurlijke afwegingsruimte is vergroot en zo veel mogelijk decentraal neergelegd bij het bestuursorgaan dat de lokale situatie het best kent. Ook de flexibiliteit voor andere actoren kan worden vergroot. Tot slot is het proces van de besluitvorming verbeterd.

De commissie adviseert:

1) *Blijf de maatschappelijke en verbeterdoelen in het achterhoofd houden bij het opnemen van nieuw beleid in het stelsel.*
2) *Neem de verbeterdoelen van de wet mee in de evaluatie van de wet. Kijk daarbij ook naar de beleidsdoelen die men op dat moment heeft ten aanzien van de fysieke leefomgeving. De commissie beveelt aan niet alleen naar feiten te kijken, maar ook hoe partijen ervaren dat het stelsel werkt en of het de faciliterend is in het realiseren van de opgaven. De ervaring leert dat bij een beleidsevaluatie vaak alleen teruggekeken wordt naar de doelen van destijds. Dat is zinvol, maar de waarde zit ook in het beantwoorden van de vraag: hoe kan het stelsel verder ontwikkeld worden.*

Bij de start van de stelselherziening is een aantal verbeterdoelen geformuleerd. De hoofdlijnen zijn op wettelijk niveau vastgelegd, de meer gedetailleerde regels op een lager niveau. De ervaring van de commissie is dat naar mate men dieper in het regelgevend systeem komt, doelstellingen en uitgangspunten niet meer naast elkaar staan, maar het noodzakelijker wordt een weging of rangorde aan te brengen

Bij het adviseren gebruikte de commissie steeds de vier verbeterdoelen van de stelselherziening:

1 Het vergroten van de inzichtelijkheid en voorspelbaarheid en het gebruiksgemak van het omgevingsrecht,
2 Het bewerkstelligen van een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid, besluitvorming en regelgeving.
3 Het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door een actieve en flexibele aanpak mogelijk te maken voor het bereiken van doelen voor de fysieke leefomgeving
4 Het versnellen en verbeteren van besluitvorming over projecten in de fysieke leefomgeving.

In dit thema kijkt de commissie vanuit de verbeterdoelen. De maatschappelijke doelen van de wet komen aan de orde in thema 3.

Inzichtelijkheid, gebruiksvriendelijkheid en kenbaarheid van het omgevingsrecht

De commissie herkent dat met het samenbrengen van afzonderlijke wetten en besluiten onder het stelsel van de Omgevingswet er een veelomvattend geheel is geconstrueerd. De vele onderwerpen die met elkaar in samenhang worden gebracht en de complexiteit van alles dat samenkomt in de fysieke leefomgeving wordt daarmee recht gedaan. Er zijn vele regels nodig om die complexiteit te kunnen regelen. Tegenover de complexiteit staat de kenbaarheid van de wet. Kenbaarheid hangt daarmee samen met voorspelbaarheid.

Met het optuigen van het stelsel en het herordenen van regels die voorheen in verschillende (sectorale) wetten en besluiten waren ondergebracht is het van belang dat de gebruikers van de regelgeving weten hoe de nieuwe structuur in elkaar zit. Onder de term kenbaarheid verstaat de commissie dat gebruikers kunnen begrijpen wat er staat, voor wie welke regels gelden en welke regels er gelden. Voor gebruikers moeten dus hun rechten en verplichtingen duidelijk zijn. Op basis van de regels kan de uitkomst worden ingeschat op een vergunningaanvraag en wordt duidelijk in welke gevallen sprake is van flexibiliteit of afwegingsruimte.

De commissie acht het stelsel begrijpelijk voor gebruikers. De gehanteerde structuur in de wet en de vier AMVB's, de extra toelichtingen die bij sommige belangrijke instrumenten gegeven worden, zoals het omgevingsplan, dragen ertoe bij dat gebruikers kunnen begrijpen wat er staat, maar ook hoe het bedoeld is, gebruikt en toegepast kan worden. Ook het harmoniseren van begrippen die voorheen in verschillende regelingen waren opgenomen en telkens een nét andere definitie kenden, dragen bij aan de kenbaarheid van de wet.

De commissie vindt dat met dit stelsel duidelijk is voor wie regels gelden en welke regels er gelden. Voorbeelden waarin dit tot uitdrukking komt zijn de richtingaanwijzer in het Besluit activiteiten leefomgeving, het bijeenbrengen van procedures en de aansluiting bij de procedures van de Awb, de regels omtrent bevoegd gezag en hoe overheden met elkaar moeten samenwerken zonder onnodige vanzelfsprekendheden vast te leggen. Deze verworvenheden van het stelsel bouwen voort op een beweging die al is ingezet met het Activiteitenbesluit (2008), de Wet milieubeheer (1993), de Waterwet (2009) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) (2010).

Kenbaarheid hangt ook samen met voorspelbaarheid. De commissie heeft ook gekeken hoe open normen in het juridische systeem zijn opgenomen. Het toepassen van open normen, dat bij de totstandkoming van de wet vaak werd onderstreept om te laten zien dat het nieuwe stelsel aan flexibiliteit wint, heeft tegelijkertijd geleid tot de zorg of open normen en afwegingsruimte als vanzelf en veelvuldig zullen leiden tot willekeur. Ook uit de consultatiereacties op afzonderlijke producten waarover de commissie eerder geadviseerd heeft, blijkt soms de zorg open normen en de beoogde flexibiliteit leiden tot minder voorspelbaarheid en meer procedures. De commissie onderschrijft niet het beeld dat in het nieuwe stelsel alles open en flexibel zou zijn. Veel normen, waren voorheen, en blijven ook in het nieuwe stelsel gesloten normen. Net zo geldt dat in het huidige recht met open normen wordt gewerkt. Te denken is aan de zorgplichtbepalingen in artikel 1.1a van de Wabo en artikel 13 van de wet bodembescherming. De praktijk blijkt daar goed me te kunnen werken. Er is geen aanleiding te veronderstellen, dat dat in het nieuwe stelsel anders zal zijn. De flexibiliteit die het stelsel nu in zich heeft, is volgens de commissie een bewuste keuze waarbij de nadruk op een goede motivering van een besluit door bestuurders komt te liggen.

De commissie is van mening dat er een inzichtelijk systeem is ontstaan en dat juist met het vanaf het begin van het wetgevingsproces samenbrengen, harmoniseren en opnieuw ordenen van regels de complexiteit die vermeden kon worden, is opgeschoond. Zij ziet dat één stelsel is bereikt dat begrijpelijk is voor professionele gebruikers die hun informatie uit wetgeving halen. Dit ziet zij onder meer terug in het gebruik van een duidelijke structuur en begrippenkader en de aansluiting bij het Europees stelsel van wetgeving, wat toekomstige implementatie zal vergemakkelijken. Een compliment aan de wetgever is dan ook welgemeend en op zijn plaats.

Samenhangende benadering

Hoewel er een mooi ingericht, samenhangend stelsel staat, zullen situaties in de fysieke leefomgeving complex blijven. Ook in de toekomst blijft behoefte bestaan aan experts. Deze experts vinden hun kaders en regels nu vaak terug in sectorale wetgeving waarin alles over een specifiek onderwerp bij elkaar staat. De integraliteit van de vraagstukken wordt in de nieuwe structuur en opbouw van de Omgevingswet als insteek gekozen. Dat zal wellicht “even wennen” zijn, maar van professionals verwacht de Commissie dat zij zich de nieuwe regels snel eigen zullen maken. Vaak zullen zij onder het huidige recht ook een integrale benadering kiezen, bijvoorbeeld bij het opstellen van een bestemmingsplan.

Evaluatie

De commissie ziet graag dat – naast de maatschappelijke doelen van de wet - de verbeterdoelen een leidraad blijven bij de afweging of onderwerpen opgenomen moeten worden in het stelsel en dit mee te nemen in het evaluatieonderzoek. De commissie beveelt aan daarbij niet alleen naar feiten te kijken, maar ook te bezien hoe partijen ervaren dat het stelsel werkt en of het faciliterend is in het realiseren van hun opgaven. De ervaring leert dat bij een beleidsevaluatie vaak alleen teruggekeken wordt naar de doelen van destijds. Dat is uiteraard zinvol, maar de waarde zit ook in de beantwoording van de vraag: hoe het stelsel verder ontwikkeld kan worden. De commissie vindt het verstandig om bij de inwerkingtreding van de wet meteen de criteria te formuleren waarop bij latere evaluaties wordt getoetst. Dit bevordert de eenduidigheid en het gericht verzamelen van de benodigde data en/of ander soort informatie voor die evaluaties. Bovendien is dan van meet af aan voor alle betrokkenen helder wat er wel en niet in de evaluaties zal worden meegenomen.

Thema 2: Een goede invoering van het stelsel

Het is niet alleen van belang de regels te kennen, maar ook dat de mensen die ermee moeten werken de mogelijkheden kennen die in het systeem zitten. De invoeringsbegeleiding is al gestart en beschikbaar. Binnen 'Aan de slag met de Omgevingswet' is de informatie beschikbaar, is er een keur aan mogelijkheden om kennis en ervaring uit te wisselen en ook binnen organisaties, advies- en opleidingsorganisaties wordt toegewerkt naar het moment van inwerkingtreding.

De commissie adviseert voor de invoering:

1) *Maak een plan en stel een invoeringsperiode vast.*
   De commissie voorziet een invoeringsperiode vanaf het moment van inwerkingtreding van de wet. In die periode dient er nog extra hulp en informatie te zijn, maar ook een termijn op welk moment we verwachten dat alles conform het stelsel werkt en is ingericht, en niet alleen de minimale invulling. Per instrument kan dat verschillen. Voor het maken van een omgevingsplan staat immers ook een andere overgangstermijn dan voor het beslissen op een aanvraag om een vergunning. Schep duidelijkheid tot wanneer ondersteuning geboden wordt en op welke termijn ook onderwerpen die nu niet als 'minimale eisen voor inwerkingtreding' zijn aangemerkt, wel gereed moeten zijn.
2) *Spreek partijen erop aan om te gaan oefenen vanaf nu, zodat iedereen toegerust is voor zijn taken bij de inwerkingtreding van de wet. Het leren stopt niet bij de invoering van het stelsel. Stimuleer dat niet alleen het minimum gedaan wordt. Anders blijft een belangrijk potentieel aan kansen en mogelijkheden liggen.*
3) *Aan de gezamenlijke overheden de oproep om de invoeringsbegeleiding met leerkringen, handleidingen, best practices, adviesvragen, voorbeeldplannen en vergunningen, etc. vooralsnog in stand te houden en maximaal te benutten.*
4) *Beperk de invoeringsbegeleiding niet tot overheden, maar bekostig ook kennisoverdracht voor bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgers (via gemeente).*

Om het volle potentieel van het omgevingsrecht te ontsluiten is een goede invoering van belang. Ook hierbij is de kenbaarheid een centraal begrip. Iedereen die binnen het fysieke domein werkt moet weten wat voor hem of haar relevant is, waar het staat en met wie samenwerking of overleg nodig is of wie kan adviseren. Iedereen dient zich voor te bereiden: ambtenaren bij gemeenten, waterschappen, provincies en het rijk, vergunningverleners en toezichthouders, veiligheidsregio's, bedrijven die nu al allerlei vergunningen hebben, maar ook belangenorganisaties.

Stel de juiste verwachtingen: implementatie is geen big bang

De commissie voorziet de invoering van het stelsel van de Omgevingswet niet als een ´big bang´ waarbij op de dag waarop de wet in werking treedt, alles precies functioneert zoals beoogd. Aan veel onderdelen wordt nog gewerkt, zoals bijvoorbeeld het opstellen van omgevingsplannen en de uitbouw van het DSO. Maar ook het overgangsrecht en de overgangstermijn voor het omgevingsplan maken dat er sprake zal zijn van een geleidelijke overgang naar de situatie zoals beoogd. Ook is er ondanks het veelvuldig oefenen en voorbereiden, nog niemand die het 'echt' gedaan heeft. Het opdoen van ervaring en het van elkaar leren, kan dan pas starten. Dat neemt overigens niet weg, dat overheden op dit moment al veel taken uitoefenen en dat onder het nieuwe recht ook zullen blijven doen.

De inschatting van de commissie is dat de lokale regelgeving zich in de toekomst niet overal op dezelfde manier[2] en ook niet in hetzelfde tempo zal ontwikkelen. Uiteraard moeten alle overheden zich vertrouwd maken met het nieuwe recht. De commissie ziet drie categorieën: ten eerste gemeenten die zich kenmerken door een hoge dynamiek die pro-actief gebruik van het nieuwe stelsel stimuleert en uitlokt. Ten tweede gemeenten met een gemiddelde dynamiek waardoor er iets meer tijd genomen kan en zal worden. Ten slotte de derde categorie van laag dynamische gemeenten die zich niet genoodzaakt of uitgenodigd voelen snel te gaan bewegen in het nieuwe stelsel.

Het advies van de commissie is om aan verwachtingenmanagement te doen en te accepteren dat er verschillen gaan ontstaan. Monitoren geeft inzicht of sprake is van acceptabele verschillen die recht doen aan verschillende situaties of dat er ongewenste situaties ontstaan. In de aangekondigde evaluatie van de wet zou dit element meegenomen kunnen worden.

Begin op tijd met voorbereiden

Bij het vorige thema heeft de commissie aangegeven dat zij het wettelijk stelsel als stevig beoordeelt. Dat het – met in achtneming van de complexe materie die het betreft - duidelijk en begrijpelijk is en dat iedereen er zijn of haar weg in zou kunnen vinden. De commissie adviseert niet te wachten tot het moment van inwerkingtreding, maar nu met oefenen en voorbereiden te starten: ook de gemeenten die geen hoge dynamiek kennen. De nieuwe regels zijn helder en uitgekristalliseerd, er is op heel veel terreinen hulp en ondersteuning beschikbaar.
Het advies van de commissie is de huidige ondersteuning voort te zetten en helder te maken tot wanneer ondersteuning geboden blijft worden. Spoor iedereen aan tijd en ruimte vrij te maken van zowel ambtenaren als bestuurders, maar bijvoorbeeld ook private partijen die vergunningen nodig gaan hebben.

Zet de ondersteuning voort ook na het moment van inwerkingtreding

Hoewel er al veel helder is, is op de dag van de inwerkingtreding nog niet alles af. Ervaring in de nieuwe situatie moet worden opgebouwd, onvoorziene zaken zullen onverhoopt optreden. Dan is het van belang dat er ondersteuning beschikbaar blijft. Het is in de ogen van de commissie onontkoombaar om in de eerste periode van inwerkingtreding van de wet de invoeringsbegeleiding in behoorlijke omvang te behouden. Dat kan zowel bij het interbestuurlijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet, als bij bijvoorbeeld het Informatiepunt Omgevingswet waar ook InfoMil deel van uitmaakt, koepelorganisaties en brancheorganisaties.

Ondersteun ook bedrijven bij de invoering en maatschappelijke organisaties

Beperk de invoeringsbegeleiding niet tot overheden, maar bekostig ook kennisoverdracht voor bedrijven, waarbij extra aandacht moet worden besteed aan MKB-bedrijven. Als dat niet gebeurt, worden decentrale overheden na 1 januari 2021 belast met de uitleg van de stelselherziening aan bedrijven. Dit jaar is goede ervaring opgedaan met de actie WATT je moet weten over energiebesparing. Vanwege de belangrijke rol van maatschappelijke organisaties en burgers (via gemeenten) bij de toepassing van de wet (bijv. participatie in planvorming en gebiedsprocessen) is het voorts van belang om de invoeringsbegeleiding mede op hen te richten.

[2] zie thema 3

Thema 3: Werken met het nieuwe stelsel

De commissie heeft vaak geadviseerd om zaken te verduidelijken in de memorie van toelichting of nota van toelichting bij wetten en besluiten. De commissie heeft met genoegen geconstateerd dat haar adviezen vaak zijn overgenomen, zodat de overwegingen, voorbeelden en gedachtegang van de wetgever navolgbaar zijn. Bij inwerkingtreding van het stelsel gaat de praktijk pas echt met de wet, maar ook met handreikingen, voorbeeld, leerboeken, voorbeeldverordeningen, staalkaarten et cetera aan de slag. The proof of the pudding is in the eating.
De aanbevelingen opgenomen in dit thema raken aan de verbeterdoelen 2 en 3 van de wet: het bewerkstelligen van een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid, besluitvorming en regelgeving en het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door een actieve en flexibele aanpak mogelijk te maken voor het bereiken van doelen voor de fysieke leefomgeving.

Dat is niet het enige; het gaat ook om de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet: het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit, en het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften. Kortom: beschermen en benutten. Dat vraagt om een bepaalde attitude en beperkt zich niet tot het uitsluitend kijken naar het juridische stelsel. In hoeverre er sprake zal gaan zijn van het behalen van die doelen is afhankelijk van de wijze waarop partijen omgaan met de beschikbare instrumenten.

De commissie adviseert het volgende voor het werken in het nieuwe stelsel:
1) *Om te komen tot het behalen van de doelen is meer nodig dan een discussie over de ondergrenzen van het toelaatbare, zijnde de uiterste posities op het veelbesproken "mengpaneel". De commissie adviseert daarvoor naast wettelijke instrumenten ook andere instrumenten in te zetten om de maatschappelijke doelen van de wet te realiseren.*
2) *Ga echt integraal werken, en maak richtinggevende keuzes. Daarbij is geen enkel belang op het gebied van beschermen en benutten uniek en uitgangspunt. Dat kan door over grenzen van organisaties heen te werken, vroegtijdig belangen en tegenstellingen in kaart te brengen en inzichtelijk te maken in scenario's voor specifieke locaties. Begin bij heldere keuzes in de visie, zodat die richtinggevend is bij het opstellen van het omgevingsplan en vergunningen.*
3) *Wees reëel in de ruimte die er is om afwegingen te maken.*
4) *Heb vertrouwen in decentrale bestuurders. Houdt tegelijkertijd de vinger aan de pols en monitor welke verschillen zullen ontstaan. Geef het systeem de kans en schiet niet te snel in een regelreflex, maar houdt afwegingsruimte open om flexibel te kunnen blijven.*
5) *Participatie is een kans om tot een verrijking van plannen en waardecreatie te komen. De commissie beveelt aan te bezien hoe zich participatie 'van onderop' ontwikkelt. De beslissing of het zinvol is regels te stellen aan participatie kan na een evaluatie van het wettelijk stelsel opnieuw worden overwogen.*

Kansen voor waardecreatie bij beschermen en benutten

Met de inwerkingtreding van het stelsel moeten de maatschappelijke doelen van de wet invulling krijgen: het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit, en het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften. Integraal werken, extra afwegingsruimte en het bestaan van ondergrenzen aan die afwegingsruimte zijn behulpzaam maar niet altijd en per se voldoende om deze doelen te bereiken.

De overheid zal daarvoor waarschijnlijk ook andere dan juridische instrumenten moeten inzetten die juist aanzetten tot het nastreven van de doelen, het uitvoeren van ambities en het bevorderen van de kwaliteit van de leefomgeving. De discussie zou zich niet moeten beperken tot de vraag of de ondergrenzen goed genoeg zijn.

De commissie constateert dat de Omgevingswet zelf wel de instrumenten biedt om innovatie en waardecreatie te bewerkstelligen, maar bestuurders daartoe niet verplicht. Overigens kunnen bestuurders ook flankerend beleid in zetten voor het bevorderen van innovatie en waardecreatie Fundamentele keuzes om tot waardecreatie te komen, worden niet in de wet gemaakt maar zijn aan de politiek. De daar gemaakte keuzes zullen vervolgens kunnen worden vastgelegd in omgevingsvisies en omgevingsplannen. Hier komt het aan op bestuurlijke lef en politieke keuzes om realistisch te zijn in wat er nodig is om een veilige en gezonde leefomgeving mogelijk te maken en tegelijkertijd te voorzien in maatschappelijke behoeften. Partijen, publiek en privaat zullen elkaar nodig hebben. De mate van samenwerking en verdeling van belangen bepaalt in belangrijke mate of het voor allen een succes kan worden.

De wet stelt beschermen en benutten centraal, maar geeft niet precies aan hoe dat moet worden ingevuld en op welke wijze de afweging plaats zou kunnen of moeten vinden. De commissie denkt, dat waardecreatie centraal moet staan bij zowel beschermen als benutten. Bij benutten betekent waardecreatie bijvoorbeeld dat voldoende woonruimte kan worden gerealiseerd. Bij beschermen gaat het bijvoorbeeld om het realiseren van een gezonde leefomgeving en een solide natuur. Het is aan bestuurders om daarbij een balans te vinden. Daarbij moeten politieke keuzen worden gemaakt om een balans te vinden tussen beschermen van de natuur en benutten door woningen te realiseren om in maatschappelijke behoeften te voorzien. De uitvoeringsregels geven in een aantal gevallen ondergrenzen aan. Dat zou de indruk kunnen wekken, dat het daarbij moet blijven. Dat is echter niet het geval. Bestuurders kunnen kiezen voor een betere kwaliteit. De instrumenten zijn er.

De juridische ongemakken zijn zo veel als mogelijk weggenomen en professionals kunnen het omgevingsrecht overzien. Nu is het mede in handen van bestuurders om de balans tussen beschermen en benutten niet te beperken tot een discussie rond de ondergrenzen van wat toelaatbaar is, maar samen met participerende belanghebbenden keuzes te durven maken die tot daadwerkelijke waardecreatie gaan leiden. Geen eenvoudige opgave in de steeds grotere druk op de fysieke ruimte, maar wel een nastrevenswaardige. Daarbij blijft het een systeem van checks and balances dat afstemming vergt.

Er kan creativiteit en integraliteit nodig zijn om tot waardecreatie te komen. Het ligt voor de hand om die concepten in de omgevingsvisie tot uitdrukking te brengen en het eerder genoemd flankerend beleid kan noodzakelijk zijn om ook in de praktijk de beoogde waardecreatie te realiseren. Bovendien dient in de omgevingsvisie rekening gehouden te worden met het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel dat de vervuiler betaalt (artikel 3.3.). De wetgever heeft dan ook uitdrukkelijk aandacht gevraagd voor dergelijke beginselen. De opname van de beginselen is een gevolg van de uitdrukkelijke keuze van de wetgever om de inhoudelijke normstelling in de wet te versterken ten opzichte van een eerdere versie. Die beginselen pleiten niet voor het zoeken naar de ondergrens.

Integraal afwegen tussen benutten en beschermen in de fysieke leefomgeving

De commissie constateert dat het juridisch regelen van integrale besluitvorming zoals in het stelsel beoogd, in de ogen van de commissie goed gelukt is. Tegelijkertijd is integrale wetgeving nog niet gelijk aan het in de praktijk nemen van integrale besluiten. Onder integraal verstaat de commissie alles wat relevant is binnen het afwegingskader voor de desbetreffende beslissing in samenhang. Keuzes in de fysieke leefomgeving zijn integraal en niet sectoraal. Het idee bij een integrale afweging is dat er een optimum wordt gezocht met zo min mogelijk afwenteling op andere sectoren. De afweging tussen alle sectorale belangen op het gebied van beschermen en benutten is een politieke keuze die gemotiveerd en democratisch gelegitimeerd moet zijn binnen de eisen van de wetgeving.

De complexiteit van de fysieke leefomgeving – die eerder al aan bod kwam - en de integrale besluitvorming maken dat verschillende disciplines en specialismen nodig blijven. Veel van de wetgeving die is opgegaan in het stelsel van de Omgevingswet was voorheen opgenomen in sectorale regelgeving. Ook Europese wetgeving is vaak sectoraal. De sectorale beoordelingskaders blijven ook in de toekomst bestaan. Met het bij elkaar brengen van alle disciplines en regels van de fysieke leefomgeving in het stelsel van de Omgevingswet is er nog geen sprake van daadwerkelijk integrale besluitvorming. Als voorbeeld kan worden gegeven dat bij een meervoudige vergunningaanvraag nog steeds iedere afzonderlijke aanvraag aan afzonderlijke normenkaders getoetst wordt. Het verschil is wel dat de uitkomsten van die toetsen niet pas bij de initiatiefnemer bij elkaar komen, maar nu al bij het bevoegd gezag.

De begrenzing van de focus op afzonderlijke specialismen kan bijdragen aan integrale besluitvorming en blikveldverbreding. Daarvoor kan een andere manier van organiseren nodig zijn. Er wordt een spanning ervaren als zou iedereen overal deskundig in moeten zijn. In de toekomst hoeft net zomin als nu iedereen de hele wet en onderliggende regels te kennen om er goed mee te kunnen werken. Het werken met scenario's waarin alle aspecten van beschermen en benutten in een bredere context mee worden genomen, kan echter wel laten zien wat de consequenties van keuzes voor bijvoorbeeld woningbouw zijn op ruimte voor groen en andersom. Het integraal bekijken van een specifieke locatie geeft de kansen op waardecreatie wanneer dit vroeg in het proces is gedaan, maar vraagt ook inspanning en soms lef om daarnaar op zoek te gaan. Het brengt risico's en kansen in beeld, maar dat gaat niet vanzelf. Het brengt de spanningen aan de oppervlakte, maar het geeft ook argumenten om het besluit beter uit te leggen. De belangen zitten in de spanning, in de uitersten.

De commissie ziet dat een mogelijke spanning tussen benutten en beschermen in het concrete geval op het bord ligt van decentrale bestuurders. Daarbij bestaat aan de ene kant de mogelijkheid van korte-termijn impulsgericht handelen die wellicht meer op benutten is gericht, versus het ontwikkelen en verder brengen van een visie, die meer op beschermen gericht zou kunnen zijn – andersom kan natuurlijk ook. De invulling van de rol van de bestuurders is daarin toonaangevend. Een visie dient richting te geven en dat kan soms ´pijn´ doen, in die zin dat "benutten" moet wijken voor "beschermen" of andersom. Het is echter denkbaar, hoewel niet wenselijk, dat een visie weinig richting geeft en moeilijke keuzes uit de weggaat. In dat geval komen de keuzes uiteraard alsnog later tevoorschijn. Dat zal dan zijn bij het omgevingsplan en de buitenplanse omgevingsplanactiviteit. Ook dan zijn keuzes onvermijdelijk en is een goede balans tussen "benutten" en "beschermen" belangrijk.

Ook bestuurders met verschillende portefeuilles moeten hun visie die op hetzelfde stukje fysieke leefomgeving betrekking heeft met elkaar afstemmen. Ze hebben elkaar nodig om samen tot één visie en uitwerking daarvan in één of meer besluiten te komen. Discussies over schaarste zijn nuttig en nodig.

Hoe dit uitpakt in de praktijk zal van situatie tot situatie verschillen en afhangen van hoe daaraan persoonlijk invulling wordt gegeven om lange termijndoelen te verdedigen ten koste van korte termijnwensen.

Omvang van de afwegingsruimte

De Omgevingswet bevat, zoals het opschrift aangeeft “regels over het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving”. Een van de verbeterdoelen bij het maken van de wet is het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte door een actieve en flexibele aanpak mogelijk te maken. Een flexibele aanpak vraagt om afwegingsruimte. Afwegingsruimte is dan ook één van de sleutelwoorden bij het dilemma tussen benutten en beschermen. Met het bij elkaar brengen van verschillende wetten onder het stelsel van de Omgevingswet, ligt de weg open naar integrale besluitvorming. Deze basiskeuze komt voort uit de noodzaak in de praktijk om in complexe situaties tot gedragen oplossingen te kunnen komen.

Er bestaan verschillende beelden hoeveel afwegingsruimte is er in de praktijk is. De borging van bestaande minimale aanvaardbare gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit wordt niet ineens losgelaten. Sterker nog, de Omgevingswet besteedt juist meer aandacht aan gezondheid. De regels voor onder- en bovengrenzen, de eisen van behoorlijk bestuur, democratische controle en participatie bij besluitvorming borgen een bepaalde mate van bescherming van de fysieke leefomgeving en begrenzen de ruimte voor benutting, maar leiden ook niet automatisch tot waardecreatie op het gebied van beschermen of benutten. Naar aanleiding van de consultatiereacties op onder andere de vier AMvB’s is de zorg uitgesproken als zou er zowel te veel als te weinig bescherming zijn.

De vraag kan ook gesteld worden hoe groot de daadwerkelijke afwegingsruimte in sommige gevallen is, ook in het licht van de beelden die in het begin van de herziening van het stelsel in het vooruitzicht zijn gesteld. Op sommige punten is er in de praktijk op decentraal niveau weinig afwegingsmogelijkheid bij gekomen. Beziet de commissie de wet- en regelgeving die er nu ligt, dan blijft er op cruciale punten bescherming geboden blijven worden door rijksregels, internationale afspraken, regels rond algemene eisen van behoorlijk bestuur zoals motiveringsvereisten, zorgvuldigheid en proportionaliteit. De commissie constateert dat deze regels een stevig kader bieden, wellicht steviger dan door sommigen verwacht of gehoopt, en daardoor ook minder afwegingsruimte. De commissie ziet ook dat de feitelijke milieukwaliteit in de praktijk soms zo dicht bij het wettelijk minimale beschermingsniveau zit, of helaas zelfs daar onder, dat de knoppen op het al genoemde mengpaneel niet of maar een klein beetje kunnen worden verschoven. Op het punt van het vergroten van de bestuurlijke afwegingsruimte is het daarom goed de verwachtingen realistisch te schetsen. Dat kan ook het temperen van verwachtingen zijn. Zo kunnen ondernemers minder ruimte krijgen voor uitbreiding, maar kan het ook zijn dat de politiek kiest voor minder geluidmaatregelen dan burgers wensen.

Op andere punten is de bestuurlijke afwegingsruimte wel substantieel vergroot, bijvoorbeeld bij de bruidsschat. Deze omvat regels voor activiteiten en onderwerpen waarover het Rijk voorheen regels stelde. Onder de Omgevingswet is de invulling aan de decentrale overheden. De overgangstermijnen voor omgevingsplannen en waterschapsverordeningen geven enerzijds ruimte, maar leggen ook een verantwoordelijkheid bij bestuurders. De inschatting van de commissie is dat de onderwerpen die nu met de bruidsschat overgaan van rijksregels naar regels in het omgevingsplan een grotere diversiteit zullen gaan kennen, zowel binnen gemeenten als tussen gemeenten. De regels van het Rijk zijn uniform en bieden daarmee voor een aantal gevallen een onnodig stringent kader. De invulling van de decentrale overheden kan twee kanten opgaan.

De invulling kan ten goede komen aan ruimte voor (democratische gelegitimeerde) initiatieven, maar kan ook leiden tot verdergaande bescherming van (democratisch gevalideerde) waarden. De initiatiefnemer kan dan ook beter af zijn onder de vorige regelgeving of juist onder de nieuwe.
De commissie ziet dit echter als een bewuste keuze van de wetgever om de verantwoordelijkheid voor de afweging voor deze onderwerpen op lokaal niveau te leggen.

De keuzes die gemaakt worden om locatiespecifiek bepaalde waarden juist te benutten of te beschermen zullen leiden tot meer ruimtelijke differentiatie. Er zullen verschillen ontstaan in regels tussen gemeenten, maar ook binnen gemeenten zullen wijken, straten en bedrijventerreinen op milieukwaliteit verschillend kunnen zijn, binnen de (beperkte) ruimte die er is. Tegelijkertijd zal dit op lokaal niveau met de geharmoniseerde en gebundelde regelgeving – nog steeds de gewenste rechtszekerheid en voorspelbaarheid bieden.

Vertrouwen in “decentraal, tenzij”

De samenwerking tussen partijen valt of staat met het vertrouwen dat men in elkaar heeft.
Het uitgangspunt “decentraal, tenzij” heeft de wetgever verankerd door de integrale overheidszorg voor de fysieke leefomgeving in eerste instantie bij gemeenten te leggen, en vervolgens bij de provincie of het Rijk. Tenzij andere regels zijn gegeven, staat het gemeentebestuur als eerste aan de lat voor de uitoefening van de taken en bevoegdheden. Andere regels gelden als het een activiteit betreft met een nationaal belang of waar een bovenlokale afweging over gemaakt dient te worden. De wetgever heeft zo veel mogelijk aangesloten bij de bestaande werkverdeling tussen overheden maar daarbij overlegverplichtingen en rapportageverplichtingen opgeschoond of geharmoniseerd.
Vertrouwen tussen overheden is uitgangspunt. Overheden worden - net als nu - geacht in staat te zijn belangen af te wegen, waarbij afstemming en samenwerking met andere overheden vanzelfsprekend is. Er wordt uitgegaan van het professioneel omgaan met verschillende belangen. Toch klinkt ook soms een zorg in hoeverre met name gemeentelijke bestuursorganen toegerust zijn voor hun taak. Die zorg wordt gevoeld bij initiatiefnemers, maar ook bij andere overheden en bij de Eerste en Tweede Kamer.

De commissie is van mening dat de vraag niet moet zijn, of men toegerust is voor zijn taak, maar wat er gedaan moet worden om te zorgen dat men toegerust is. Hierover is al meer gezegd bij het thema invoeringsbegeleiding. Ook heeft de commissie bij dat thema al aangegeven dat zij verwacht dat de lokale regelgeving zich in de toekomst niet overal op dezelfde manier zal ontwikkelen. Beleidskaders in de ene gemeente zullen er anders uit zien, en onderwerpen zullen bij de ene gemeente gedetailleerder geregeld worden dan bij de andere gemeente. De commissie hoopt op een open houding en het niet bij de eerste de beste individuele casus in de regelreflex schieten. De nieuwe situatie kan ertoe leiden dat er al snel een nieuw regelkader ontstaat in de vorm van beleidsregels. De commissie adviseert hier terughoudend in te zijn, en mensen de tijd en ruimte te geven met de nieuwe systematiek te leren werken. De commissie beveelt aan vooral met open vizier te monitoren wat er in de komende periode gaat gebeuren. Gun het systeem de kans. Het maken én leren van fouten hoort daarbij.

De commissie heeft zich daarbij de vraag gesteld of het acceptabel is dat in de beginfase sommige omgevingsplannen het niet redden bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. De commissie realiseert zich dat vrees voor de bestuursrechter verlammend kan werken op initiatieven. De commissie verwacht echter, dat nu de wetgever flexibiliteit heeft ingebouwd (waar deze momenteel niet bestaat) de bestuursrechter deze afwegingsruimte zal respecteren om te voorkomen dat hij op de stoel van de wetgever gaat zitten. Het zou goed zijn, dat de bestuursrechter op dit punt transparant is.

Dit vraagt van bestuurders dat zij niet bang zijn de ruimte die hen gegeven is, op een goede manier te benutten. In het begeleidingstraject bij de invoering is het van belang dat dat zelfvertrouwen er bij bestuurders komt. Goede monitoring, ondersteuning, uitwisseling en gezamenlijk leren tijdens de komende periode is niet hetzelfde als naïef zijn, maar een actieve en open houding van veel partijen wordt hier verlangd.

Kijkend naar vertrouwen in “decentraal, tenzij” beziet de commissie de gemeentelijke bestuursorganen wanneer zij aan zet zijn voor de inrichting van de fysieke leefomgeving (toedeling functies) en het opstellen van (algemene) regels voor die inrichting. Er hebben in het nieuwe stelsel geen grote verschuivingen plaatsgevonden in de verdeling van het bevoegd gezag. Bestuursorganen maken ook in de huidige praktijk al integrale afwegingen binnen de fysieke leefomgeving. Daarmee is er geen reden om geen vertrouwen te hebben in “decentraal tenzij”, of de mate waarin decentrale overheden voldoende middelen en kunde heeft om een evenwichtige afweging op lokaal niveau te maken.

Participatie

In het stelsel van de Omgevingswet heeft participatie een stevige rol gekregen. Zoals door de wetgever aangegeven is, is participatie geen vervanging van rechtsbescherming, maar een onderdeel van de belangenafweging. De wetgever spreekt de verwachting uit dat het vroegtijdig betrekken van burgers en bedrijven bij besluitvorming leidt tot het besparen van geld en tijd. De wetgever heeft bewust zo min mogelijk regels opgenomen hoe participatie moet worden ingevuld, vanuit de gedacht dat het bevoegd gezag zelf serieus werk wil maken van participatie. Als er niet de intentie bestaat om serieus naar de inbreng te kijken, hebben regels en procedures overigens ook geen zin.

Herhaaldelijk hebben voor- en tegenstanders hun zorgen geuit over het onderwerp participatie. Wordt de inbreng uit een participatietraject wel serieus genomen door bestuurders en niet te makkelijk terzijde geschoven onder druk van – andere - belanghebbenden? Afhankelijk van de invulling van participatie kan het juist ook tot frustratie leiden en een averechts effect hebben en tot meer in plaats van minder juridische procedures leiden. Worden wel de juiste belangen erin vertegenwoordigd en moeten er niet toch allerlei regels aan het ‘hoe’ gesteld worden om deze punten te borgen? De commissie gaat ervan uit dat bestuurders zullen streven naar een goede inbedding voor hun besluiten, zodat onnodige juridische procedures worden voorkomen. Dat geldt ook voor de aanvrager van een vergunning die baat heeft bij voortgang, zodat spoedig gestart kan met de aangevraagde activiteit.

De commissie ziet de spanning tussen een overheid die door onduidelijke verwachtingen aan de voorkant over wat vast staat en wat niet, later het verwijt van vooringenomenheid krijgt, en anderzijds die partijen die participatie zien als een recht op gelijk krijgen op een deelbelang dat anders gewogen is in de grotere (integrale) opgave. De commissie gaat voor alle partijen uit van de beste bedoelingen, maar sluit daarmee niet uit dat het ook af en toe mis zal gaan. Het oefenen en uitwisselen van zowel goede als slechte ervaringen, juist met participatie, beveelt de commissie iedereen van harte aan.

De commissie herhaalt het standpunt dat ze bij eerdere adviezen heeft ingenomen ten aanzien van participatie: ga geen regels opnemen hoe de participatie eruit moet zien. Tegen onwil en slechte uitvoering is geen kruid gewassen, en daar helpt het verder dichtregelen of voorschrijven van regels voor participatie ook niet bij. Maar houd wel vinger aan de pols hoe dit zich ontwikkelt. Aangezien de wetgever zelf groot belang hecht aan participatie en de Omgevingswet voorziet in een evaluatie van de werking van het wettelijke stelsel binnen een aantal jaar na inwerkingtreding beveelt de commissie aan de ervaringen met participatie daarin expliciet aandacht te schenken, en daarna opnieuw te beoordelen of regels nuttig en nodig zijn.

Thema 4: Houd het stelsel op orde

Met het afronden of verder verbeteren van het juridisch bouwwerk, is de verwachting dat de projectdirectie Eenvoudig Beter bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal ophouden te bestaan. Daarmee zullen veel mensen die aan de totstandkoming van het stelsel gewerkt hebben hun weg binnen en buiten het departement vervolgen. Het risico bestaat dat het eigenaarschap niet belegd is en niemand zich hoeder van het systeem voelt. Zeker voor de komende jaren van implementatie en de overgangstermijn voor omgevingsplannen is een vraagbaak en hoeder van belang om de potentie van het stelsel optimaal tot bloei te laten komen. Ook is het Digitaal Stelsel Omgevingswet nog niet volledig ontwikkeld en liggen er opgaven voor de verdere uitbouw. Gegeven het bovenstaande is de vraag waar deze rol van hoeder van het stelsel belegd moet worden.

De commissie adviseert het volgende voor het op orde houden van het systeem:

1) *Benoem een externe commissie of commissaris met een onafhankelijke positie en gezag op het terrein van de fysieke leefomgeving en met afstand tot de regering, die adviseert over het bewaken van de kaders*
2) *Blijf de doelen en uitgangspunten van de stelselherziening trouw bij het inbouwen van onderwerpen die eerder zijn aangekondigd of bij beleidswijzigingen die zich zullen gaan voordoen.*
3) *Wanneer onderwerpen worden toegevoegd aan of beleid wordt aangepast binnen het stelsel dient gebruik gemaakt te worden van de kerninstrumenten tenzij deze aantoonbaar niet voldoen.*

Bewaker van het stelsel

De commissie vraagt zich af, of na de inwerkingtreding van het stelsel er voldoende eigenaarschap blijft voor het stelsel en het gedachtengoed van de Omgevingswet. De commissie verstaat onder het bewaken van het stelsel dat iemand erop toeziet dat alle bestaande en toekomstige regels en activiteiten die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving binnen het stelsel van de Omgevingswet worden opgenomen, op een manier die geen afbreuk doet aan de verbeterdoelen.
De commissie denkt met name aan de tijd direct na inwerkingtreding van de wet wanneer velen nog zoekend zijn naar hun rol en de uitwerking in de praktijk. Op langere termijn is het niet ondenkbaar dat opnieuw wetten ontstaan die onderwerpen regelen over de fysieke leefomgeving náást het stelsel van de Omgevingswet. Dat is reeds het geval met de Klimaatwet. Hiermee zouden de nu gecreëerde voordelen weer teloorgaan.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties[3] zal stelselverantwoordelijk blijven voor de wet. De commissie denkt dat zij baat kan hebben bij ondersteuning in de vorm van een externe onafhankelijke kleine commissie[4] of commissaris die ook aan de voorkant kan adviseren. Ontwikkelingen vereisen een visie op langere termijn die de politieke waan van de dag overstijgt. Hierbij valt te denken aan een commissie à la de recent opgeheven Commissie Scheltema[5] met gezaghebbende externe personen uit wetenschap en praktijk. Een dergelijke commissie zou deze rol van hoeder op afstand van de politiek wel goed kunnen vervullen. De opdracht zou zijn het bewaken van de eenheid van het stelsel (vóór de Raad van State) en met de focus op de langere termijn en de doelen en uitgangspunten van de wet, het voorkomen van verrommeling van het systeem, de kwaliteit van de toevoeging zowel op doelen als onderwerpen die worden ingebracht en het niet zonder meer toevoegen van nieuwe instrumenten. Deze hoeder zou ook een rapportageverplichting naar de Eerste en Tweede Kamer moeten hebben.

[3] Tijdelijk de Minister voor Milieu en Wonen.
[4] De commissie heeft nadrukkelijk niet zichzelf voor ogen bij deze commissie.
[5] https://wetten.overheid.nl/BWBR0003615/2002-07-10

Blijf de doelen en uitgangspunten hanteren bij uitbreiding en aanpassing

Het begrip fysieke leefomgeving geeft een afbakening van onderwerpen die wel of juist niet thuishoren in het stelsel. Het komt ook terug in tal van grondslagen in de Omgevingswet. Het geeft richting aan wat wel en niet moet worden opgenomen in de wetgeving. De commissie adviseert dat onderwerpen die er wel binnen vallen niet buiten het stelsel in andere wetgeving worden opgenomen.

Met de onderwerpen die in de toekomst in het stelsel nog zullen worden opgenomen pleit de commissie ervoor de maatschappelijke doelen en verbeterdoelen te blijven hanteren en de wetgevingssystematiek te handhaven. De verdere uitbouw van het stelsel dient doorgezet te worden zoals voorzien. Daarbij moeten de doelen van de wet leidend zijn. De prioriteit zou volgens de commissie moeten worden bepaald op basis van waar de meeste integratiewinst te bereiken is. De datum van inwerkingtreding van de wet moet niet een eindpunt zijn van het integreren van wetgeving die binnen het stelsel past. Daarnaast zullen er ook op andere terreinen van de fysieke leefomgeving beleidsvernieuwingen plaats vinden die ingebouwd moeten worden in het stelsel.

Uitgangspunt zou moeten zijn, dat bij nieuwe wetgeving eerst wordt bezien of doelstellingen met de instrumenten uit de Omgevingswet gerealiseerd kunnen worden, en pas daarna of het nodig is het stelsel uit te bouwen. Dit voorkomt verrommeling van het systeem. Ter vergelijking: Niemand zal op het idee komen om voor vreemdelingen een tweede wet te maken naast de Vreemdelingenwet. Waarom ontstaat er dan wel een Klimaatwet naast de Omgevingswet? Overigens is de commissie niet van mening dat alle wetgeving met ook maar enig raakvlak met de fysieke leefomgeving hoe dan ook in het stelsel moet worden opgenomen. Het opnemen van regels binnen het stelsel van de Omgevingswet moet geen doel op zich worden; er moet toegevoegde waarde zijn.

Een aantal keer heeft de commissie zich gebogen over het begrip beleidsneutraliteit. De term beleidsneutraliteit lijkt te impliceren dat er helemaal niets verandert, maar dat er slechts een wetgevingstechnische herordening zou hebben plaats gevonden. De omzetting van afzonderlijke wetten naar een integraal stelsel met haar doelen en uitgangspunten heeft naar het oordeel van de commissie echter wel degelijk tot veranderingen geleid.

De commissie heeft er steeds voor gepleit de harmonisering van het omgevingsrecht niet te vermengen met trajecten van beleidsontwikkeling voor nieuwe opgaven, maar deze parallel te laten verlopen. De commissie is van mening dat onderwerpen als klimaat, duurzaamheid, energietransitie en circulaire economie alsook voor aanscherpingen van bestaand beleid zoals bescherming energie-infrastructuur of drinkwater bij uitstek een samenhangende benadering vergen, en dus in het stelsel en met de instrumenten uit het omgevingsrecht aangepakt moeten worden.

De commissie heeft eerder – bij de advisering over de AMvB's - aanbevolen onderwerpen zoals klimaat, energietransitie et cetera niet al *tijdens* en binnen de herziening van het stelsel te ontwikkelen. De inschatting van de commissie is dat de instrumenten zoals de visie, het omgevingsplan maar ook vergunningverlening of projectbesluiten die binnen het stelsel van de Omgevingswet-instrumenten beschikbaar om invulling te geven aan de ambities die op deze vlakken gesteld worden. Het verdient dan ook aanbeveling de Omgevingswet hiervoor te gebruiken en niet omwille van bijvoorbeeld politieke zichtbaarheid of een snel wetgevingstraject deze onderwerpen in nieuwe wetten op te nemen. De Omgevingswet biedt alle departementen de mogelijkheid en de instrumenten om doelstellingen in de fysieke leefomgeving te realiseren, ook departementen die bij het initiële proces wellicht minder intensief betrokken zijn geweest. Ook de Eerste en Tweede Kamer hebben hierin in de ogen van de commissie mede een verantwoordelijkheid om de regering daarop te wijzen.

Reactie Advies Integrale Adviescommissie

Concept
Op 18 november 2019 heeft de Integrale onafhankelijke adviescommissie Omgevingswet het advies Recht doen aan de Omgeving(swet) uitgebracht. Het is een samenhangend advies over het samenstel van de wetgevingsproducten. Ik ben blij met het advies waarin de commissie het juridische systeem positief beoordeelt en terecht aandacht vraagt voor de potentie van het stelsel. Ook is het goed dat de commissie nu al aandacht vraagt voor de fase na inwerkingtreding.

Anders dan voorgaande adviezen van de commissie is dit advies niet alleen aan de regering gericht, maar ook aan het parlement en de uitvoeringspraktijk. Ik zal het advies daarom ook met mijn bestuurlijke partners bespreken. Zoals eerder toegezegd stuur ik u advies hierbij toe.

De commissie heeft haar adviezen ingedeeld in vier thema's. Hieronder geef ik aan hoe ik tegen de adviezen aankijk.

Thema 1: een werkbaar juridisch bouwwerk
Ik ben blij met het compliment van de commissie dat het juridische bouwwerk systematisch en stevig in elkaar zit, dat het stelsel inzichtelijker en gebruiksvriendelijker is dan de huidige regelgeving en dat het proces van de besluitvorming is verbeterd. Zoals de commissie voorstelt, wil ik de maatschappelijke doelen en de verbeterdoelen in het achterhoofd houden bij het opnemen van nieuw beleid in het stelsel. Ik bezie momenteel met de andere departementen hoe ik de organisatie zo kan inrichten dat daar optimaal aan wordt bijgedragen.

Onder het thema van een werkbaar juridisch bouwwerk, ziet de commissie ook een belangrijke rol voor de evaluatie. In de Omgevingswet is vastgelegd dat elke vijf jaar geëvalueerd wordt op de doeltreffendheid en de effecten van de wet in de praktijk. In de memorie van toelichting bij het voorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet[1] is aangegeven welke aspecten daarin in ieder geval aan de orde komen. Twee punten daarvan sluiten in het bijzonder goed aan op het advies van de commissie om niet alleen te kijken naar de feiten, maar ook naar hoe partijen ervaren dat het stelsel werkt en faciliterend is in het realiseren van opgaven:

- de wijze waarop verschillende overheidslagen hun taken uitvoeren en de onderlinge samenwerking;
- de vraag of de uitvoeringspraktijk adequaat is, met inbegrip van de rol die de Omgevingsdiensten spelen.

De commissie adviseert ook te evalueren hoe het stelsel verder ontwikkeld kan worden en om nu al criteria te formuleren waarop bij latere evaluaties wordt getoetst. Uiteraard staat de wereld niet stil nadat de Omgevingswet in werking is getreden. Nieuwe opgaven hebben zich op dit moment al aangediend; het stelsel zal zich verder ontwikkelen. Ik kan mij daarom goed voorstellen dat ook de wijze waarop het stelsel in staat is tegemoet te komen aan dergelijke opgaven, in de evaluatie betrokken wordt. De aanbevelingen van de commissie over de evaluatie zal ik betrekken bij het uitwerken van het plan van aanpak daarvoor.

Thema 2: een goede invoering van het stelsel
Terecht constateert de commissie het belang van een goede invoering om het volle potentieel van het nieuwe stelsel te ontsluiten. Naast het overgangsrecht – dat is gericht op een soepele overgang – is de invoeringsondersteuning van cruciaal belang voor een goede invoering. Nu de

[1] Kamerstukken II 2017/18, 34 986, nr. 3, blz. 126-127.

inwerkingtreding dichterbij komt, zullen de koepels en het programma Aan de slag de invoeringsondersteuning intensiveren. Kennis en expertise moeten in deze fase maximaal bereikbaar zijn voor bevoegde gezagen. Samen met de koepels heb ik een team van zgn. regionale implementatieondersteuners ingesteld. Zij zullen het contact met de interbestuurlijke regio's onderhouden, kennis aandragen en meedenken bij knelpunten. Ik ben het eens met de commissie dat er ook na de inwerkingtreding behoefte blijft bestaan aan voldoende invoeringsondersteuning. De invoeringsondersteuning loopt daarom door na de inwerkingtreding, waarbij steeds samen met de bestuurlijke koepels bekeken wordt wat er precies nodig is.

De commissie adviseert dat partijen elkaar aanspreken om te gaan oefenen vanaf nu. Ik ben blij met de vele pilots en experimenten van de Crisis- en herstelwet die de afgelopen jaren al zijn gestart. Zo zijn er bijna 200 gebieden waar geëxperimenteerd wordt met het bestemmingsplan verbrede reikwijdte. Hiermee wordt via de Crisis- en herstelwet vooruit gelopen op het omgevingsplan. Ook zijn veel provincies en gemeenten al geruime tijd bezig met hun omgevingsvisie. Het zoeken naar de juiste vorm van burgerparticipatie speelt daarbij een belangrijke rol. In interbestuurlijke tryouts ten slotte staan andere manieren van samenwerking tussen de vier bestuurslagen centraal.

Komend jaar wordt dat oefenen nog meer van belang. Met de oplevering van het DSO kan er komend jaar nog 'levensechter' worden geoefend en dat maakt een meer vloeiende overgang naar de daadwerkelijke inwerkingtreding mogelijk. Ik zal daarbij wel nauwlettend vinger aan de pols houden, zodat als er iets onverhoopt misgaat, er snel gehandeld kan worden.

De commissie stelt terecht dat de Omgevingswet ook van groot belang is voor bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en burgers. Ook zij moeten worden meegenomen in de voorbereiding op de wet, ook omdat anders in een latere fase de uitleg op de gemeenten terecht zou komen.
Wat het bedrijfsleven betreft heb ik met VNO/NCW/MKB afgesproken dat we gezamenlijk de voorlichting voor de ondernemers oppakken. Omdat die voorlichting niet te vroeg moet plaatsvinden, zijn er afspraken gemaakt voor het eerste kwartaal van het komend jaar.
Met organisaties uit de natuur- en milieuhoek zijn vergelijkbare afspraken gemaakt.
Tot slot kan ik melden dat met het landelijke samenwerkingsverband actieve bewoners (LSA) goede contacten zijn opgebouwd, hetgeen onder meer geleid heeft tot een gezamenlijke pilot.

Ik omarm het advies om te stimuleren dat niet alleen het minimum gedaan wordt. Zoals de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in haar brief van juni 2019 stelt[2], hoeft het niet allemaal af te zijn om er klaar voor te zijn. De focus voor de inwerkingtreding ligt op de minimale criteria die bij deze brief zijn uitgewerkt. Tegelijkertijd is er voor de langere termijn een hogere ambitie nodig om echt in de geest van de wet te kunnen werken en het beoogde dienstverleningsniveau te bereiken. Daarbij zijn uiteraard verschillen in tempo en ambitie tussen overheden te verwachten.

Thema 3: werken in het nieuwe stelsel
Ik deel het beeld van de commissie dat voor het behalen van de doelen van de wet en voor het bereiken van daadwerkelijke waardecreatie, de uitvoeringspartijen echt op een andere manier moeten werken. De stelselherziening is indertijd niet alleen gestart om de regels eenvoudiger op te schrijven, maar juist ook omdat het voldoen aan de regels te vaak voorop staat in plaats van het bereiken van de maatschappelijke doelen.[3] De Omgevingswet biedt de mogelijkheden en de

[2] Kamerstukken I/II 2018/19, 3118, nr. 119
[3] Kamerstukken II 2013/14, 33962, nr. 3, blz. 14-18.

tools om de langtermijnvisie weer centraal te stellen. De omgevingsvisies, waaronder de NOVI, geven hier de richting aan. Uiteindelijk gaat er om dat in concrete projecten, dus gebiedsgericht, door bestuursorganen en initiatiefnemers in overleg met andere belanghebbenden een goede kwaliteit van de leefomgeving wordt gerealiseerd. Door in een vroeg stadium alle belangen op tafel te leggen en keuzes te maken over de gewenste kwaliteit kan tot een betere afweging worden gekomen.

Ik verwacht geen omslag van de één op de andere dag. De transitieperiode na de inwerkingtreding is ervoor bedoeld om het werken met het nieuwe instrumentarium en de bestuurlijke afwegingsruimte verder te ontplooien. Daarbij zal, zoals de commissie ook aangeeft, differentiatie tussen overheden en binnen overheden ontstaan. Ik zie de aanbeveling om niet in de regelreflex te schieten en ook geen regels op te nemen over participatie, als steun in de rug. Een van de uitgangspunten van de wet is vertrouwen. Dat uitgangspunt geldt ook voor de komende periode. Tegelijkertijd zal ik elke twee jaar de voortgang van de uitvoering monitoren en u daarover informeren.

Ook binnen het Rijk is het nodig dat er op een andere manier gewerkt wordt om de potentie van de wet optimaal te bereiken. Ik bekijk met mijn collega's hoe we ons daarvoor het beste kunnen organiseren.

Thema 4: houdt het stelsel op orde

Ik voel me gesteund door de aanbevelingen van de commissie om het stelsel op orde te houden. Wanneer onderwerpen worden toegevoegd aan of beleid wordt aangepast binnen het stelsel, dient gebruik gemaakt te worden van de kerninstrumenten tenzij deze aantoonbaar niet voldoen. Bij het inbouwen van onderwerpen die eerder zijn aangekondigd, of bij beleidswijzigingen die zich zullen gaan voordoen, blijft het kabinet de verbeterdoelen en uitgangspunten van de stelselherziening hanteren.

Het op orde houden van het stelsel zie ik deels als een rijksintern organisatievraagstuk, waar ik me met mijn collega's over buig. De aanbeveling om een externe commissie of commissaris aan te stellen met een onafhankelijke positie en met gezag op het terrein van het omgevingsrecht zal ik de komende periode nader bespreken met mijn collega's en de bestuurlijke partners.

Bijlage 2 Stand van zaken Wetgeving, DSO en Implementatie

3.1 Wetgeving
3.2 Digitaal stelsel Omgevingswet
3.3 Implementatie
3.3.1 Minimale eisen bij inwerkingtreding
3.3.2 Samenvatting rapport monitor Omgevingswet bevoegde gezagen
3.3.3 Nationale omgevingsvisie

3.1 Wetgeving

Hoofdspoor afgerond
Met de publicatie van de Omgevingsregeling in november dit jaar is het hoofdspoor afgerond. In 2016 was al de publicatie van de Omgevingswet en in 2018 van de vier AMvB's. De Omgevingsregeling vormt het dak op het bouwwerk van het nieuwe stelsel. Het stelsel is daarmee wind- en waterdicht geworden. De Omgevingsregeling is het eerste wetgevingsproduct dat eind november 2019 met gebruikmaking van de Standaard Officiële Publicaties, via de Landelijke Voorziening Bekendmaken en Beschikbaarstellen wordt gepubliceerd. In de regeling zijn bijvoorbeeld de geografische begrenzingen van regels opgenomen. Denk bijvoorbeeld aan het kustfundament, hoofd(spoor)wegen en het werelderfgoed. Door de Omgevingsregeling te publiceren via de nieuwe standaard, is deze OR geschikt om ontsloten te worden in het DSO en kunnen de functionaliteiten van het DSO benut worden.

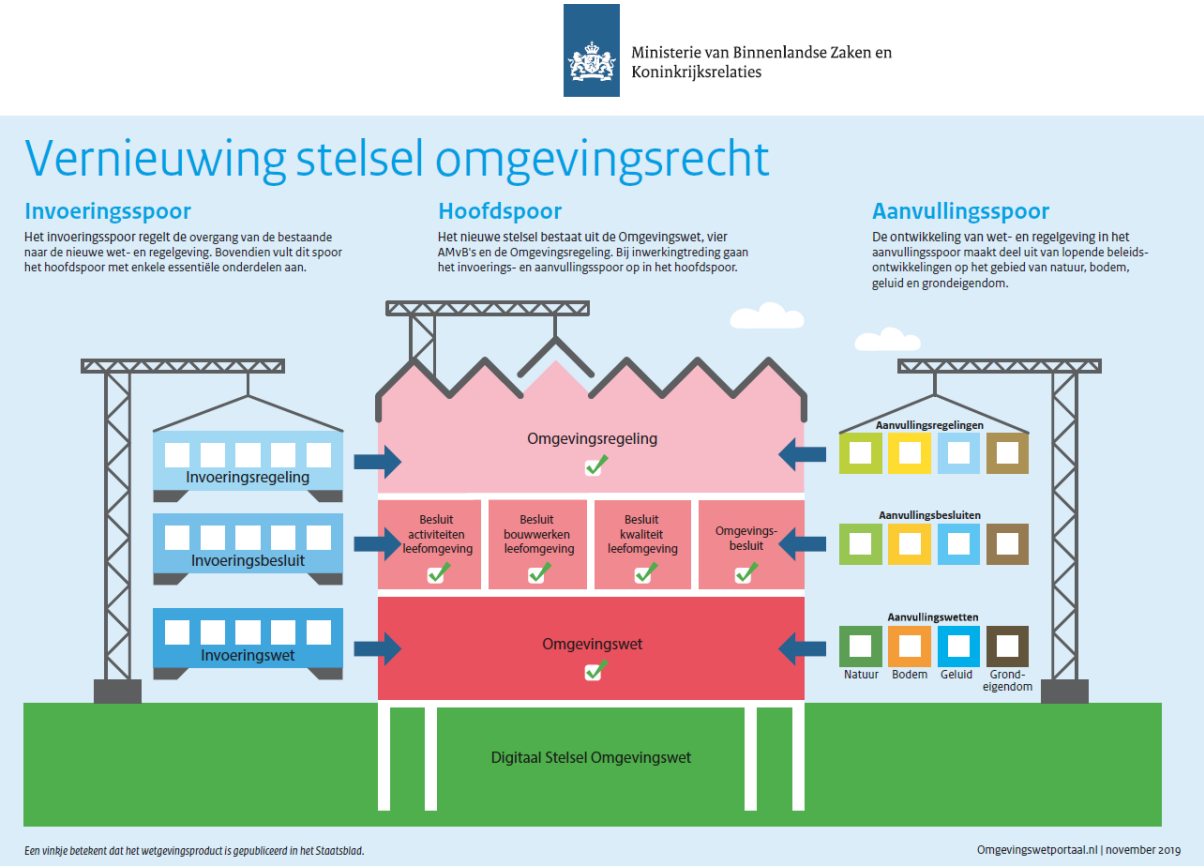

Invoeringswet en aanvullingswetten aangenomen door Tweede Kamer
Nadat de voorstellen voor de Invoeringswet en de Aanvullingswetten bodem, geluid en natuur al eerder door de Tweede Kamer waren aangenomen is 17 oktober jl. ook het Aanvullingswetsvoorstel grondeigendom aangenomen. Hiermee heeft de Tweede Kamer de behandeling van alle wetten van de stelselherziening afgerond en is een belangrijke stap in de totstandkoming van de Omgevingswet gezet.
Op dit moment zijn de voorstellen voor de Invoeringswet en de Aanvullingswetten bodem, geluid, grondeigendom en natuur in behandeling bij de Eerste Kamer. Ik hoop dat de behandelingen van deze wetsvoorstellen begin 2020 zijn afgerond, omdat de besluiten daarna aan de Afdeling advies van de Raad van State worden voorgelegd. Ik realiseer me dat dit een voortvarende aanpak van de Eerste Kamer vraagt.

Invoeringsbesluit en aanvullingsbesluiten voorgehangen bij parlement
Eerder dit jaar waren al de consultatieversies beschikbaar van het Invoeringsbesluit en de aanvullingsbesluiten. Na verwerking van de consultatiereacties zijn deze besluiten momenteel bij het parlement in voorhang.
Met de publicaties van de voorhangversies wordt inzichtelijk hoe het Invoeringsbesluit en de aanvullingsbesluiten komen te luiden. Nadat de voorhang van een besluit is afgerond, wordt deze voor advies aan de Raad van State voorgelegd. De inzet is erop gericht om -na verwerking van de adviezen- het Invoeringsbesluit en de aanvullingsbesluiten rond de zomer 2020 te publiceren.

Publicatie consultatieversies Invoeringsregeling en Aanvullingsregelingen
De consultatieversie van de Invoeringsregeling en de Aanvullingsregeling grondeigendom worden in december gepubliceerd. Begin 2020 zullen de Aanvullingsregelingen geluid, natuur en bodem in consultatie gaan. Deze zijn dan dus kenbaar voor iedereen die zich op de inwerkingtreding voorbereidt. De planning is gericht op publicatie van de Invoeringsregeling en de Aanvullingsregelingen rond de zomer van 2020.

Voorhang van het Inwerkingtredings-KB in rond de zomer van 2020
In het wetsvoorstel voor de Invoeringswet Omgevingswet is geregeld dat het ontwerp van het inwerkingtredings-KB voor de Omgevingswet bij het parlement wordt voorgehangen. Zoals eerder aangegeven zal ik geen voordracht voor bekrachtiging van het KB doen als het parlement daarmee niet akkoord is. Rond de zomer van 2020 ontvangt de Eerste en Tweede Kamer het ontwerp van het inwerkingtredings-KB en een nieuwe integrale voortgangsrapportage die de kamer kan betrekken bij deze afweging.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Voortgang van stelselherziening omgevingsrecht

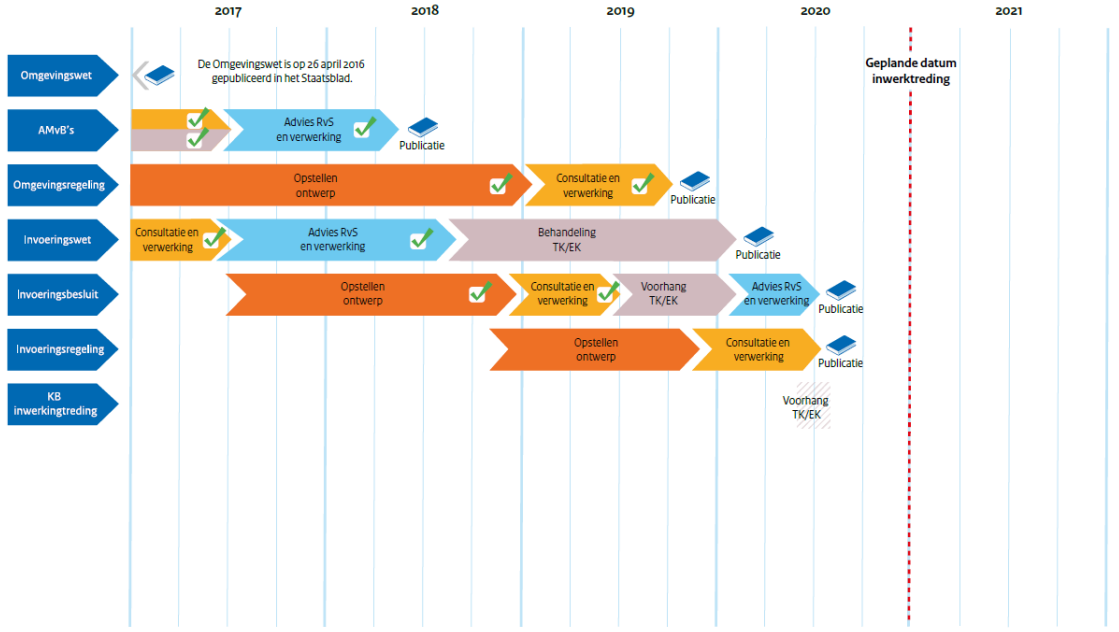

Gepresenteerde data in deze infographic zijn indicatief.

Omgevingswetportaal.nl | november 2019

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Voortgang van aanvullingsspoor omgevingsrecht

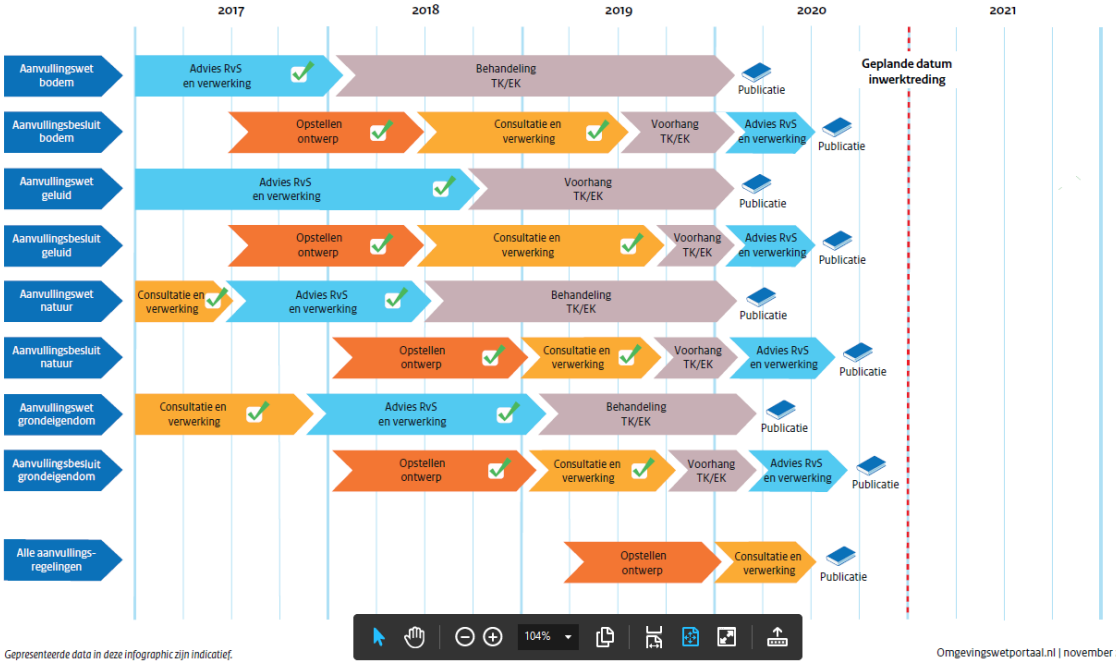

Gepresenteerde data in deze infographic zijn indicatief.

Omgevingswetportaal.nl | november 2019

Updates van de geconsolideerde versies
Om inzichtelijk te maken hoe de Omgevingswet er bij inwerkingtreding uit komt te zien, is een integrale geconsolideerde versie van de tekst van de Omgevingswet beschikbaar op omgevingswetportaal.nl. De integrale geconsolideerde versie van de Omgevingswet, de vier AMvB's en de Omgevingsregeling zullen volgend jaar op diverse momenten van een update worden voorzien. Hiermee geeft de geconsolideerde versie van de tekst van de Omgevingswet inzicht in hoe de Omgevingswet er bij inwerkingtreding uit zal zien. Op deze manier zal ik ook de uitvoeringspraktijk bedienen bij de voorbereiding op de inwerkingtreding.

Concreet komt er na de voorhang van het Invoeringsbesluit en de Aanvullingsbesluiten een update van de geconsolideerde versies van de vier AMvB's. Na verwerking van de adviezen van de Afdeling advisering van de Raad van State over het Invoeringsbesluit en de aanvullingsbesluiten volgt rond de zomer van 2020 de definitieve versie van de AMvB's. Medio 2020 zal een geconsolideerde versie van de Omgevingsregeling beschikbaar zijn waarin zo ver als mogelijk de Invoeringsregeling en de aanvullingsregelingen zijn verwerkt.

Andere relevante wijzigingen
Naast de sporen van de stelselherzieningen zijn twee andere wetsvoorstellen relevant voor de inwerkingtreding van het nieuwe stelsel.

Ten eerste is dat het voorstel voor de Wet elektronische publicaties.[1] Dat wetsvoorstel bevat onder meer regels over de elektronische bekendmaking van besluiten, die ook gelden voor de bekendmaking van regels en besluiten binnen het domein van het omgevingsrecht. Ook wordt een set standaarden (regels over structuur, vormgeving en toegankelijkheid) vastgesteld op grond van die wet ten behoeve van zowel officiële publicatie als voor het gebruik van informatie uit die publicaties in het DSO. Onderdeel daarvan is het gebruik van geografische informatieobjecten, digitale bestanden die bij besluiten onder de Omgevingswet aangeven in welk gebied deze besluiten gelden. Dit is noodzakelijk om de landelijke voorziening van het DSO naar behoren te laten werken.

Het tweede wetsvoorstel betreft een wijziging van de Algemene wet bestuursrecht.[2] Onderdeel van die wijziging is de harmonisatie van aparte coördinatieregelingen uit het omgevingsrecht in één coördinatieregeling in de Awb. Een andere reden waarom dit wetsvoorstel nodig is voor de Omgevingswet ligt in de regeling voor nadeelcompensatie. Het wetsvoorstel maakt de inwerkingtreding van de algemene nadeelcompensatieregeling van de Awb namelijk mogelijk en deze regeling vormt de basis voor de nadeelcompensatieregeling in de Omgevingswet.

Op 19 juni 2019 is een wijziging van Crisis- en herstelwet inwerking getreden. Met deze wetswijziging beoog ik onder meer de realisatie van de woningbouwproductie nog verder te versnellen, de energietransitie te faciliteren en de mogelijkheden om vooruit te lopen op de Omgevingswet nog verder te verbeteren. Inmiddels zijn op basis van de gewijzigde Crisis- en herstelwet de eerste twee ministeriële regelingen vastgesteld waarmee nieuwe gebieden aan bestaande experimenten zijn toegevoegd.
In totaal experimenteren bijna 200 gemeenten inmiddels met een bestemmingsplan verbrede reikwijdte waarmee vooruit gelopen wordt op het Omgevingsplan. Zo'n 60 à 70 gemeenten hebben

[1] Kamerstukken II 2018/19, 35218, nr. 2.
[2] Kamerstukken II 2018/19, 35 256,
nr. 2

daadwerkelijk al resultaat geboekt en hebben een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte of een (voor)ontwerp vastgesteld.
Naar aanleiding van de motie van Verheijen is bij de behandeling van het wetsvoorstel tot wijziging van de Crisis- en herstelwet is een beleidsregel opgesteld waarmee de betrokkenheid van gemeenteraden, provinciale staten en belanghebbenden wordt geborgd. De beleidsregel is gericht op de beoordeling van aanmeldingen van projecten of gebieden voor experimenten.
Bij de behandeling van het wetsvoorstel is op verzoek van de CU toegezegd om het toepassingsbereik van het projectuitvoeringsbesluit uit te breiden met energieprojecten. Via de 20e tranche uitvoering van het uitvoeringsbesluit geef ik hieraan uitvoering. Deze AMvB is in november bij de Eerste en TWeede Kamer voorgehangen.

3.2 Digitaal stelsel Omgevingswet

Introductie
Het Digitaal Stelsel Omgevingswet is een samenhangend geheel met centrale en decentrale componenten die met elkaar samenwerken. Daarvoor is niet alleen een werkende Landelijke voorziening (DSO-LV) nodig. Onder de motorkap is het DSO een geordend, verbonden en samenhangend stelsel van digitale voorzieningen, standaarden, gegevens, bronnen en afspraken in de keten.
Ontwikkeling van het DSO is complex en kostbaar. Bovendien is de wet- en regelgeving nog volop in ontwikkeling. Om het project inhoudelijk, financieel en organisatorisch goed te beheersen, gebeurt de ontwikkeling in fasen. Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet is de dienstverlening vergelijkbaar met het huidige niveau. Na inwerkingtreding van de wet wordt het DSO gefaseerd verder ontwikkeld. Stapsgewijs worden mogelijke nieuwe componenten onderzocht op haalbaarheid en kosten en baten. Besluitvorming over vervolgstappen vindt plaats in het bestuurlijk overleg van Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen.

Opleveren en afbouwen
Voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet is het noodzakelijk dat het Digitaal Stelsel Omgevingswet operationeel is. In het Bestuursakkoord van 2015 is de afspraak gemaakt dat het DSO-LV 1 jaar voor inwerkingtreding beschikbaar is, zodat overheden een jaar lang de tijd hebben om met hun lokale systemen aan te sluiten, het stelsel te voorzien van inhoud (vullen) en ermee te oefenen. Deze doelstelling wordt gehaald. Hierop vooruitlopend is een betaversie van de landelijke voorziening beschikbaar gesteld.

DSO-LV wordt daarmee in twee stappen opgeleverd: eind 2019 de versie die voldoende gereed is voor aansluiten, vullen en oefenen en het basisniveau 2020. Met het basisniveau staat er een werkend stelsel conform de eisen die door de opdrachtgever zijn gesteld. Met de versie per eind 2019 maken we een tussenstap zodat bevoegd gezagen en leveranciers op tijd kunnen starten met hun voorbereidingen. Om DSO-LV goed te kunnen gebruiken is er content nodig. Daarvoor is het nodig dat bevoegd gezagen aan de slag gaan met bijvoorbeeld het maken van toepasbare regels voor vragenbomen en gaan annoteren zodat regels op een locatie te vinden zijn. De ervaringen die hiermee worden opgedaan, kunnen ook gebruikt worden om DSO-LV te verbeteren.

Oplevering DSO-LV voor aansluiten, vullen en oefenen (eind 2019)
Deze oplevering van DSO bevat de noodzakelijke functionaliteit om met name als Bevoegd Gezag te kunnen werken met DSO:

- Kunnen koppelen van voorzieningen met DSO-LV
- Kunnen oefenen met DSO
- Kunnen produceren met DSO: de eerste productie inhoud van DSO, die in lokale systemen gemaakt wordt, kunnen opslaan, zoals de omgevingsregeling, de omgevingsverordening, vragenbomen, begrippen en de bruidsschat.
- Kunnen accepteren, beheren en exploiteren van de drie genoemde functionaliteiten door de beheerorganisaties.

In de loop van het eerste kwartaal 2020 zal er niet alleen een oefenomgeving beschikbaar zijn, maar ook een productie ‘live’ omgeving (ten behoeve van het publiceren van de omgevingsregeling, omgevingsverordening en omgevingsvisies), een demo-omgevingen een omgeving om koppelingen met DSO mee te realiseren en testen.

DSO-LV Basisniveau (2020)
In 2020 ligt de focus op gebruik. Vanuit de migratie- en implementatieopgave zal DSO, zowel de Landelijke Voorziening als de Keten, in toenemende mate gebruikt worden. Dit zal leiden tot inzichten en feedback op het gebied van onder andere gebruiksgemak, performance en beheer. 2020 zal daarmee in het teken staan van:

- Werken met DSO. Ondersteunen migratie en implementatie
- Doorontwikkelen en 'tweaken' DSO aan de hand van gebruik
- Uitbouw, waarbij prioriteit voor instrumenten afwijkvergunning en programma en de koppeling met LAVS (afhankelijk van positieve besluitvorming).

Verbeteringen voor de gebruiker
Bij de inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet op 1 januari 2021 leveren we de landelijke voorziening van het DSO op: het nieuwe Omgevingsloket. Een nieuwe, centrale en uniforme ingang dat de bestaande digitale loketten - Omgevingsloket online, Activiteitenbesluit Internet Module (AIM) en ruimtelijkeplannen.nl - voor burgers en bedrijven vervangt door één ingang. Dit nieuwe Omgevingsloket levert minimaal dezelfde functionaliteiten als voorheen, maar dan geoptimaliseerd zodat het gebruiksvriendelijker, sneller en efficiënter is. Daarmee is de basis op orde. Of we dan al klaar zijn? Nee, de ambitie is veel groter. Samen met partijen zoals de VNG, IPO en Unie van Waterschappen onderzoeken we welke nieuwe mogelijkheden we kunnen toevoegen in de toekomst. Het DSO wordt dan stap voor stap uitgebouwd om die ambitie te realiseren.

Oriënteren, checken en aanvragen
Het nieuwe Omgevingsloket moet in de toekomst dé centrale plek worden waar alle digitale informatie over de fysieke leefomgeving in samenhang te vinden is zoals de verschillende regels vanuit gemeente, provincie, waterschap en Rijk. Zo ontstaat voor burgers en bedrijven een compleet beeld van wat kan en mag in hun leefomgeving. Gebruikers oriënteren zich op de kaart en zien dan direct welke regels er op een plek gelden. En via slimme digitale vraag- en antwoordformulieren gaan zij na of er op die plek een vergunning of melding nodig is. Gebruikers dienen hun aanvraag of melding in met één klik op de knop. Het Omgevingsloket levert hem dan automatisch af bij de juiste overheidsorganisaties.

Meerwaarde van het nieuwe Omgevingsloket
Voor zowel gebruikers als overheid is er een duidelijke meerwaarde met de komst van het nieuwe Omgevingsloket én het vervangen van de drie huidige voorzieningen:

- Gebruikers raadplegen één voorziening in plaats van drie aparte voorzieningen;
- De overheid hoeft geen oude ICT up to date te houden en is daarmee bijvoorbeeld beter in staat cyberaanvallen te weren;
- Door het maken van toepasbare regels en het gebruik van standaarden communiceert de overheid in begrijpelijke (taalniveau B1) en eenduidige taal met burgers en bedrijven;
- Het nieuwe Omgevingsloket wordt gebouwd volgens de meest recente regels voor digitoegankelijkheid zodat ook mensen met een beperking hun weg kunnen vinden;
- Beleidsvoornemens zijn veel sneller te vertalen in de werking van het loket. Doorlooptijden tussen voornemen en realisatie worden verminderd;
- Het maakt het makkelijker om vanuit één overheidsgedachte te kunnen handelen en te werken vanuit een integrale benadering;
- Gebruiksvriendelijker omdat het Omgevingsloket gebouwd is vanuit het perspectief en verwachtingen van de burger en/of bedrijf en dit ook toetst bij gebruikers;
- Overheidsregels zijn door ze te voorzien van geo-coördinaten te koppelen aan een locatie;

- Burgers en bedrijven krijgen door de functie Regels op de Kaart houvast bij de vraag wat mag ik en wat moet ik? Dit vergroot de rechtszekerheid;
- Het overheidsbreed standaardiseren van achterliggende processen verbetert de effectiviteit en efficiency;
- Een open stelsel met open data en open source is de voorbereiding om straks nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Zo ondersteunen we de digitaliseringsagenda van het kabinet.
-

Door nu de basis te leggen voor de komende decennia, voort te zetten wat werkt, en verbeteren wat nodig is, besparen we bij inwerkingtreding direct al tijd en vergroten we de service

3.3 Implementatie

Minimale eisen bij inwerkingtreding

Wat moeten overheden op 1 januari 2021 minimaal kunnen en voorbereid hebben om te voldoen aan de Omgevingswet?[3]

1. Omgevingsvisie

- Per 1/1/21 hebben provincie en Rijk een vastgestelde omgevingsvisie die voldoet aan de eisen van de Omgevingswet (artikel 3.2 en 3.3 Ow). De omgevingsvisie is met behulp van de geldende standaard ontsloten via de landelijke voorziening[A].

2. Omgevingsverordening

- Per 1/1/21 heeft een provincie een vastgestelde omgevingsverordening die voldoet aan de eisen van de Omgevingswet (hoofdstuk 7 van het Besluit kwaliteit leefomgeving). De omgevingsverordening is met behulp van de geldende standaard ontsloten via de landelijke voorziening[B].

3. Projectbesluit

- Als een rijkspartij, provincie of waterschap een projectbesluit vaststelt dan stellen zij deze per 1/1/21 vast conform de eisen van de Omgevingswet (Het projectbesluit voldoet aan hoofdstuk 9 van het Besluit kwaliteit leefomgeving). Tijdens de overgangsfase hoeft het projectbesluit het omgevingsplan niet te wijzigen.

4. Omgevingsplan

- Als een gemeente een omgevingsplan wil wijzigen, dan stelt de gemeente deze wijziging per 1/1/21 vast conform de eisen van de Omgevingswet. Het gewijzigde deel van het plan voldoet aan de provinciale instructieregels en aan de instructieregels uit hoofdstuk 5 van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De wijziging wordt met behulp van de geldende standaard ontsloten via de landelijke voorziening[C].

5. Vergunningen & meldingen

- *Techniek*: Per 1/1/21 is het bevoegd gezag (en/of haar uitvoeringsorganisatie) in staat om conform de daarvoor geldende standaard een aanvraag of melding (art. 14.1 Ob) vanuit de landelijke voorziening te ontvangen[D].
- *Indieningsvereisten* : Per 1/1/21 stellen provincie, waterschap en gemeente de informatie beschikbaar die nodig is om een aanvraagformulier in de landelijke voorziening samen te kunnen stellen, waarin ook de door hen gestelde indieningsvereisten zijn meegenomen.
- *Proces*: Per 1/1/21 is het bevoegd gezag (en/of haar uitvoeringsorganisatie) voorbereid op de gewijzigde vergunningenprocedure conform de eisen van de Omgevingswet Hieronder valt het kunnen verwerken van een enkelvoudige en een meervoudige aanvraag[E.]
- *Beoordeling*: Per 1/1/21 is het bevoegde gezag (en/of haar uitvoeringsorganisatie) in staat om aanvragen voor omgevingsvergunningen te beoordelen conform de eisen van de Omgevingswet[F].

[3] Deze bijlage is gebaseerd op de ontwerp-regelgeving in het Invoeringsspoor. Consultatiereacties, parlementaire behandeling en advisering door de Raad van State kunnen nog tot kleine aanpassingen leiden.

A **Omgevingsvisie**

Per 1/1/21 wordt een Omgevingsvisie opgesteld met de STOP-TPOD standaard, via de reguliere infrastructuur voor officiële publicaties gepubliceerd in het elektronische publicatieblad van het desbetreffende orgaan en ontsloten via DSO-LV. Een vóór 1/1/21 vastgestelde omgevingsvisie kan nog op grond van de Wet ruimtelijke ordening worden gepubliceerd op www.ruimtelijkeplannen.nl met gebruikmaking van de IMRO-standaard. Ontsluiting van de informatie uit de visie in DSO-LV vindt in dat geval plaats met gebruikmaking van de overbruggingsfunctie.

B **Omgevingsverordening**

Een Omgevingsverordening wordt opgesteld met de STOP-TPOD standaard en bekend gemaakt via de landelijke voorziening.

C **Wijziging Omgevingsplan**

Een wijziging van een Omgevingsplan wordt opgesteld met de STOP-TPOD standaard, bekendgemaakt via de LVBB en ontsloten via DSO-LV.

D **Ontvangen aanvraag of melding**

Voor het ontvangen van een aanvraag of melding wordt gebruik gemaakt van de Standaard Aanvragen en Meldingen (STAM).

E **Beoordelingstermijn**

Beoordeling van een aanvraag vindt binnen 8 weken plaats voor besluiten anders dan art 10.24 Omgevingsbesluit. Bij een meervoudige aanvraag is het bevoegd gezag dat de aanvraag behandelt, voorbereid op het inwinnen van advies van het bestuursorgaan dat bevoegd gezag geweest zou zijn, als de activiteit los (enkelvoudig) aangevraagd zou zijn.

F **Beoordeling aanvraag omgevingsvergunning**

De beoordeling van een aanvraag voor een omgevingsvergunning voldoet tenminste aan de instructieregels uit hoofdstuk 8 van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Dat betekent dat aanvragen voor een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit ook dienen te voldoen aan de instructieregels voor het omgevingsplan.

3.3.2 Samenvatting rapport monitor Implementatie bevoegde gezagen

De voortgang van de implementatie bij de afzonderlijke overheden in het land wordt al enkele jaren gemeten met een vragenlijst onder de projectleiders van de Omgevingswet bij de verschillende overheidsorganisaties. Daarmee werd tot nu toe op globaal niveau in beeld gebracht hoe de betrokken projectleiders de voortgang in de eigen organisatie inschatten.

De methodiek van deze monitor is in de afgelopen maanden aangepast. De eerder genoemde "lijst minimale eisen" geeft een heldere afbakening van wat overheden moeten kunnen of geregeld moeten hebben op het moment dat de wet in werking treedt. Om te bepalen of organisaties klaar zijn voor inwerkingtreding is daarom gemeten hoe ver organisaties met het voorbereiden van de 5 criteria op de lijst. Daarbij wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van de data die vanuit systemen of registraties beschikbaar is. Alleen wanneer dat noodzakelijk is zijn gegevens bij projectleiders uitgevraagd. De gegevens zijn verzameld in augustus en september van 2019. Dat betekent dat organisaties op dat moment nog 16 maanden de tijd hadden om alle noodzakelijke acties uit te voeren. Ook is het zo dat overheden nog niet alle voorbereidingsstappen kunnen zetten in deze fase. Zo is nog niet alle wetgeving gereed en kan vanaf 2020 worden aangesloten op DSO.

De respons op het enquête-onderzoek is hoog. Van de 355 gemeenten deden er 250 mee. Elf van de twaalf provincies respondeerden en bij de waterschappen en het rijk was de respons 100%. Anders dan bij de voorgaande monitors worden de resultaten worden weergegeven voor de hele populatie (respons én non-respons)

In de monitor wordt weergegeven of een organisatie klaar is met de voorbereidingen, of ze aan de slag zijn of dit van plan zijn (in voorbereiding) of dat dat nog onbekend is. Die laatste categorie bestaat uit de organisaties die aangeven dat ze het nog niet in beeld hebben en de organisatie die de enquête niet hebben ingevuld.

Criterium 1 Omgevingsvisie

Criterium	**Rijk** (1)	**Provincies** (12)	**Waterschappen** (21)	**Gemeenten** (355)
Omgevingsvisie		67% Voldoet	NVT	NVT
	100% In voorbereiding	33% In voorbereiding		

Voor de o*mgevingsvisie* geldt dat de voorbereidingen goed lopen. Het Rijk en de provincies, die voor 2021 een omgevingsvisie moeten publiceren, werken hier allen aan en zullen die op tijd kunnen publiceren. (voor 2021 mag nog via ruimtelijke plannen).

Criterium 2 *Omgevingsverordening*

Criterium	**Rijk**	**Provincies** (12)	**Waterschappen** (21)	**Gemeenten** (355)
Omgevings verordening	NVT	92% In voorbereiding	NVT	NVT
		8% Nog onbekend		

De omgevingsverordening is door 67% van de provincies al inhoudelijk voorbereid. De provincies lopen een gezamenlijk traject rondom het implementeren van de nieuwe standaarden en het aanpassen van de software. De techniek om deze via LVBB te ontsluiten is nog niet beschikbaar. 92% is bezig met het aanschaffen of aanpassen van de daarvoor benodigde systemen. Het IPO is positief over tijdig realiseren ALS techniek op tijd klaar is.

Criterium 3 *Projectbesluit*

Criterium	**Rijk** (5)	**Provincies** (12)	**Waterschappen** (21)	**Gemeenten** (355)
Projectbesluit	100% In voorbereiding	75% In voorbereiding	90% In voorbereiding	NVT
		25% Nog onbekend	10% Nog onbekend	

Rijk, provincies en waterschappen zullen, indien ze na 1-1-2021 een *projectbesluit willen* vaststellen, dit conform de regels van de nieuwe wet moeten kunnen opstellen en vaststellen. Dit vergt vooral voorbereidingen in de sfeer van processen en samenwerking. Het overgrote deel van de organisaties is hier mee gestart. Voor het publiceren van het projectbesluit is men afhankelijk van de tijdige beschikbaarheid van de techniek. Vanwege het later beschikbaar komen van de STOP standaard wijzen zowel de provincies als de waterschappen er op dat er weinig tijd is om de systemen in te regelen.

Criterium 4 *Omgevingsplan*

Criterium	**Rijk**	**Provincies** (12)	**Waterschappen** (21)	**Gemeenten** (355)
Omgevingsplan	NVT	NVT	NVT	68% In voorbereiding
				32% Nog onbekend

Hoewel het voor gemeenten niet verplicht is bij inwerkingtreding een nieuw omgevingsplan op te stellen (dit ontstaat van rechtswege) moeten zij wijzigingen in het plan wel conform de eisen van de Omgevingswet kunnen doorvoeren. Daarvoor moeten procesmatige zaken geregeld worden en technische aanpassingen. Een groot deel van de gemeenten (68%) is gestart met het ontwikkelen van de processen of is dit van plan. De VNG ontwikkelt een werkend (voorbeeld)plan voor haar leden. Het is technisch nog niet mogelijk om omgevingsplannen te ontsluiten via LVBB en DSO. Veel gemeenten zijn gestart met de voorbereidingen hiervoor maar voor een deel is dit nog niet in beeld. Daarvoor worden de regionale implementatie ondersteuners ingezet.

Criterium 5 *Aanvragen van vergunningen en meldingen*

Criterium	**Rijk**	**Provincies** (12)	**Waterschappen** (21)	**Gemeenten** (355)
Vergunningen & meldingen				
Techniek	88% In voorbereiding	83% In voorbereiding	100% In voorbereiding	63% In voorbereiding
	12% Nog onbekend	17% Nog onbekend		37% Nog onbekend
Indieningsvereisten	NVT	50% In voorbereiding	100% In voorbereiding	58% In voorbereiding
		50% Nog onbekend		42% Nog onbekend
Proces			5% Voldoet	1% Voldoet
	100% In voorbereiding	92% In voorbereiding	95% In voorbereiding	66% In voorbereiding
		8% Nog onbekend		33% Nog onbekend
Beoordeling			5% Voldoet	1% Voldoet
	100% In voorbereiding	83% In voorbereiding	90% In voorbereiding	64% In voorbereiding
		17% Nog onbekend	5% Nog onbekend	35% Nog onbekend

Alle bestuurslagen hebben te maken met het aanvragen van vergunningen en meldingen. Een groot deel van de organisaties is gestart met de technische voorbereidingen. De gemeenten duiden de voortgang als *in scope*. Er is ondersteuning in de vorm van masterclasses en een marktverkenning. Niet alle provincies zijn van plan hiervoor software aan te schaffen, omdat de omgevingsdiensten deze taken voor hen uitvoeren. De provincies die het wel aangaat zijn de gestart met de opdrachtverlening. De waterschappen willen hier extra aandacht aan besteden omdat 40% nog moet starten met de feitelijke voorbereidingen. Ook alle rijkspartijen zijn begonnen met de voorbereidingen op het gebied van de techniek voor vergunningsaanvragen en meldingen.

Het verschilt per bestuurslaag welke inspanning noodzakelijk is voor het beschikbaar stellen van de indieningsvereisten. De rijksregels onder de Omgevingswet worden uitgewerkt in toepasbare regels en dat geldt ook voor de zogenaamde bruidsschat. Voor gemeenten en provincies geldt dat ze aanvullend eigen regels beschikbaar moeten stellen. Hiervoor wordt het ondersteuningsaanbod beter in beeld gebracht door de VNG. De provincies trekken zo veel mogelijk samen op.

Het gros van de organisaties is gestart met het aanpassen van processen voor behandeling van vergunningen meldingen in lijn met de eisen van de Omgevingswet. Een belangrijk onderdeel daarbij is het maken van afspraken met andere overheden. Vanwege de inzet op de interne voortgang is daar soms minder aandacht voor. Daarop wordt de komende tijd extra aandacht gevestigd.

In iedere monitor wordt gevraagd of de organisatie verwacht op tijd klaar te zijn als zij met de huidige inspanningen verder gaat. Het overall beeld is dat van alle organisaties 68% heeft er vertrouwen in dat ze op tijd klaar zullen zijn. Daarvoor is bij het merendeel van de organisaties wel meer inspanning nodig dan aanvankelijk gepland. 27% deed niet mee aan het onderzoek. 2% verwacht dat ze het niet gaan halen en 4% weet het niet. Gezien het grote aantal gemeenten in de populatie bepalen deze organisaties een groot deel van het gemiddelde.

	Rijk (11)	**Provincies** (12)	**Waterschappen** (21)	**Gemeenten** (355)
Ik heb er vertrouwen in dat we met onze huidige aanpak en inspanningen op tijd zijn	27%	17%	43%	16%
Op tijd maar we zullen meer moeten doen. Dit zijn we aan het organiseren	45%	67%	48%	34%
Op tijd maar we zullen meer moeten doen. Dit moeten we nog organiseren	9%	8%	10%	14%
Ik denk niet dat het lukt				3%
Ik weet het niet	18%			4%
Geen deelname		8%		30%

3.3.3 Nationale omgevingsvisie

Het ontwerp van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) is op 20 juni 2019 verschenen (Kamerstuk 34 682, nr.27). De ontwerp-NOVI is de langetermijnvisie van het kabinet op een duurzaam perspectief voor onze leefomgeving, zoals bedoeld in de Omgevingswet. De ontwerp-NOVI benoemt nationale belangen en opgaven in de fysieke leefomgeving, welke in samenhang met elkaar worden afgewogen. Waar de opgaven vragen om een geïntegreerde benadering, komen deze samen in vier prioriteiten: ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie, duurzaam economisch groeipotentieel, sterke en gezonde steden en regio's en toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied. De NOVI geeft richting, helpt om dilemma's af te wegen en in samenhang keuzes te maken. Daarbij is het streven te werken als één overheid, samen met andere overheden en met betrokkenheid van bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, wetenschap en inwoners van ons land.

Voorafgaand aan de ontwerp-NOVI was in een Algemeen Overleg op 24 april 2019 met Tweede Kamer over de hoofdlijnen van de NOVI gesproken op basis van het in 2018 verschenen Kabinetsperspectief Nationale Omgevingsvisie (Kamerstuk 34 682, nr. 6). De uitkomsten van dat AO en de in vervolg daarop aangenomen moties (Kamerstuk 34 682, nrs. 10 tot 24) zijn meegenomen in het Ontwerp.
De ontvangen zienswijzen in de periode van terinzagelegging van 20 augustus tot 30 september 2019 zullen worden betrokken bij de vaststelling van de definitieve NOVI, die vergezeld zal gaan van een Nota van Antwoord. Voor de vastgestelde NOVI is ook de oogst van belang van het maatschappelijke debat daarover dat na het verschijnen van de Ontwerp-NOVI is doorgegaan. In het Algemeen Overleg op 7 november 2019 is de Ontwerp-NOVI besproken. Ik heb de Tweede Kamer twee brieven toegezegd, een over haar formele betrokkenheid bij de vaststelling van de Omgevingsvisie en over de uitvoering van de motie Ronnes[1], en een over rijkssturing in de NOVI. Een VAO moet nog plaatsvinden, op het moment van schrijven van deze brief is daarvoor nog geen datum vastgesteld.

De uiteindelijke Nationale Omgevingsvisie blijft een continu proces waarin het Rijk en alle partners werken aan de ontwikkeling van Nederland. In de ontwerp-NOVI is beschreven hoe keuzes worden gemaakt. In een uitvoeringsagenda bij de vastgestelde NOVI zal dit verder worden uitgewerkt. Mijn inzet bij de uitvoering en het maken van afspraken daarover is aan te sluiten op of bij huidige overlegstructuren, en het voorkomen van nieuwe circuits. Belangrijke uitvoeringsinstrumenten zijn Omgevingsagenda's en NOVI-gebieden.
Omgevingsagenda's koppelen gemeentelijke, provinciale en nationale visies, en werken dat gebiedsspecifiek uit. Met omgevingsagenda's wordt al een begin gemaakt. Voor NOVI-gebieden wordt in projecten en programma's gewerkt aan grote, geïntegreerde opgaven die essentieel zijn voor Nederland als geheel. Wij werken dit instrument uit zodat we gelijk met vaststellen NOVI, van start kunnen met een aantal gebieden.

Mijn streven is, de vastgestelde NOVI in het voorjaar van 2020 te publiceren. Daarna wil ik jaarlijks voor de zomer een NOVI-event beleggen en de Kamer in een voortgangsbrief informeren over de uitvoering. In het voorjaar van 2021 volgt een eerste aanpassingsmogelijkheid, en in 2023 een eerste evaluatie, mede op basis van de tweejaarlijkse NOVI-monitor.

Programma
Aan de slag met de
Omgevingswet

Halfjaarrapportage september 2019

Monitor Invoering Omgevingswet

Colofon

Document	Halfjaarrapportage Monitoring Invoering Omgevingswet september 2019
Datum	6-11-2019
Versie	1.0
Opsteller	Interbestuurlijke Monitoringoverleg Invoering Omgevingswet

Halfjaarrapportage september 2019

Monitor Invoering Omgevingswet

Inhoud

Algemeen overzicht 6
Algemeen overzicht stand per criterium 6

Inleiding 10
Monitor Invoering Omgevingswet 10
Rapportage aan de hand van concrete criteria 10
Leeswijzer 12

Criterium 1: Omgevingsvisie 15
Indicator inhoud 16
Indicator publicatie 17

Criterium 2: Omgevingsverordening 19
Indicator inhoud 20
Indicator techniek 21
Indicator publicatie 21

Criterium 3: Projectbesluit 23

Criterium 4: Omgevingsplan 27
Indicator proces 28
Indicator techniek 29

Criterium 5: Vergunningen en meldingen 31
Criterium 5.1 Vergunningen en meldingen – techniek 33
Criterium 5.2 Vergunningen en meldingen – indieningsvereisten 35
Indicator inhoud 36
Indicator techniek 36
Indicator publicatie 37
Criterium 5.3 Vergunningen en meldingen – proces 39
Criterium 5.4 Vergunningen en meldingen – beoordeling 42

Bijlage - Tabel stand per criterium in percentages 45

Algemeen overzicht

Algemeen overzicht stand per criterium

Samenvatting Q3 2019

CRITERIUM	RIJK (Wisselend tussen 1 en 9)	PROVINCIES (12)	WATERSCHAPPEN (21)	GEMEENTEN (355)
1 Omgevingsvisie	100%	67% 33%		
2 Omgevingsverordening		92% 8%		
3 Projectbesluit	100%	75% 25%	90% 10%	
4 Omgevingsplan				68% 32%
5 Vergunningen & meldingen				
5.1 Techniek	88% 12%	83% 17%	100%	63% 37%
5.2 Indieningsvereisten		50% 50%	100%	58% 42%
5.3 Proces	100%	92% 8%	5% 95%	1% 66% 33%
5.4 Beoordeling	100%	83% 17%	5% 90% 5%	1% 64% 35%

Voldoet | In voorbereiding | Nog onbekend | N.v.t.

Algemeen beeld gemeenten

De VNG heeft met grote interesse kennisgenomen van de uitkomsten van de voortgangsmonitor. Het beeld komt overeen met hetgeen wij ervaren in onze dagelijkse praktijk en contacten met gemeenten. We zien een toenemend besef bij gemeenten van de volledigheid van de opgaven waar zij voor staan. En dit leidt in veel gevallen ertoe dat zij moeten opschalen in activiteiten en inzet, wat op grote schaal in werking is gezet door de gemeenten. Gemeenten krijgen een steeds scherper beeld wat ze te doen hebben. Om hen hier ook gerichter op te ondersteunen, zijn in samenwerking met ADS de Regionale Implementatie Ondersteuners (RIO's) in het in leven geroepen.

Een specifieke uitkomst van deze monitor waarop de RIO's direct ingezet gaan worden, is de groep gemeenten die heeft aangegeven het niet te kunnen of willen oppakken en de groep gemeenten die denkt niet tijdig klaar te zijn. We onderzoeken wat daar speelt en zullen inzetten op bewustwording met gerichte ondersteuning. Daarnaast zien we dat de beschikbare capaciteit een breed ervaren knelpunt is bij gemeenten richting de inwerkingtreding van de wet. Vanuit de VNG zullen we zowel op bestuurlijk als management en organisatorisch niveau dit onder de aandacht brengen.

Een ander aandachtspunt bij gemeenten blijft het DSO. Tegelijkertijd merken we dat de kennis over het DSO mede door initiatieven van de VNG groeit en gemeenten wel de noodzakelijke stappen zetten om tijdig gereed te zijn om aan te sluiten op het DSO.

Verder zullen we in het komende jaar de samenwerking in de keten, zowel met de overige bevoegd gezagen als met onze uitvoeringsinstanties zoals de omgevingsdiensten onder de aandacht blijven brengen. In de voortgangsmonitor onder omgevingsdiensten, geven de omgevingsdiensten aan met ongeveer 30% van de gemeenten afstemming te hebben over de uitvoering van de Omgevingswet. In de RIO aanpak zal nagegaan worden hoe we hierop kunnen intensiveren. Daarnaast blijven we ketensamenwerking actief ondersteunen, o.a. met het concept van de omgevingstafel.

Algemeen beeld waterschappen

De voortgangsrapportage geeft een herkenbaar beeld van hoe de waterschappen er 16 maanden voor de beoogde datum van het in werking treden van de Omgevingswet voorstaan. Dat beeld bevestigt dat er bij de waterschappen nog het nodige moet gebeuren om op tijd aan de eisen die de wet stelt te voldoen, maar ook dat de waterschappen goed op koers liggen.

In de komende maanden zullen er vanuit de Unie van Waterschappen en vanuit initiatieven van waterschappen onderling de nodige producten worden opgeleverd die een impuls zullen geven aan de voortgang bij de waterschappen. Voorbeelden met betrekking tot de 'instrumenten' die in deze rapportage aan de orde komen zijn de 'Handreiking projectbesluit' van de Unie van Waterschappen, die eind 2019 beschikbaar komt, en hulpmiddelen die de waterschappen in staat te stellen om het in het kader van de Omgevingswet belangrijke aspect 'participatie' beter handen en voeten te geven.

Op basis van de resultaten van de waterschappen in deze monitor gaat de Unie van Waterschappen de nodige activiteiten richting diverse doelgroepen binnen de waterschappen ontplooien, waaronder de 'Programmamanagers Implementatie Omgevingswet' en de 'hoofden vergunningverlening en handhaving' van de waterschappen. Als onderdeel van dit traject zullen een aantal producten die in de afgelopen periode vanuit ADSMO, de Unie zelf en (groepen van) individuele waterschappen zijn ontwikkeld opnieuw onder de aandacht worden gebracht.

De belangrijkste aandachtspunten die de waterschappen signaleren zijn de afstemming met andere overheden en de afhankelijkheden die het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) met zich meebrengt. De afstemming met andere overheden wordt beïnvloed door de tijd die de interne implementatie van de Omgevingswet van alle overheden vraagt.

Wat betreft het DSO merken de waterschappen op dat datgene wat er nog moet gebeuren door externe factoren, namelijk het later beschikbaar komen van de benodigde standaarden en van DSO-LV, onder een behoorlijke tijdsdruk staat. Niet alle leveranciers van VTH- en regelbeheersystemen hebben hun software al gereed. En als het systeem eenmaal bij het waterschap in huis is (aangepast), moeten gebruikers worden opgeleid, moet het systeem worden gevuld, moet dit worden getest, moet dit op DSO-LV worden aangesloten, moet de interactie met DSO-LV worden getest e.d.

Met andere woorden, diverse systemen moeten zich nog bewijzen. Als de oplevering van (delen van het) DSO-LV later gaat plaatsvinden en mocht blijken dat DSO-LV nog kinderziektes vertoont, iets waarvoor de waterschappen overigens nu geen aanwijzingen hebben, dan wordt de tijdsdruk alleen maar groter.

Desalniettemin bevestigt de voortgangsmonitor het vertrouwen van de waterschappen dat het hen (met actieve ondersteuning door diverse partijen) gaat lukken tijdig aan de Omgevingswet te voldoen.

Algemeen beeld provincies
De laatste maanden hebben de provincies samen met hun ketenpartners veel geoefend (onder andere in Try-Outs) met bijvoorbeeld het ontsluiten van informatie via het DSO, het opstellen van toepasbare regels en het annoteren van een Omgevingsverordening. Dit oefenen geeft inzicht in de stappen die nog nodig zijn om op 1 januari 2021 klaar te zijn om met de wet te kunnen werken. Er zijn al veel stappen in de goede richting gezet, er zullen er nog veel moeten volgen. De inzet van provincies rond de implementatie van de wet blijft dat ook onverminderd groot. Provincies zoeken elkaar daarbij op en werken samen aan bijvoorbeeld de implementatie van de nieuwe standaarden en het opstellen van modelleerrichtlijnen.

Knelpunten kunnen ontstaan door de vertraging in het beschikbaar komen van de standaard voor publicatie van de Omgevingsverordening. De provincies moeten op 1 januari 2021 hun omgevingsverordening hebben vastgesteld en gepubliceerd via de landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV). Hiervoor is geen overgangsrecht geregeld. Door de vertraging is er geen tijd meer om te oefenen met het ontsluiten van de verordening en geen ruimte om eventuele kinderziektes in systemen op te lossen. Het traject richting 1 januari 2021 is daarmee voor provincies haalbaar, maar afhankelijk van factoren waar zij geen invloed op hebben en dus kwetsbaar.

Algemeen beeld rijkspartijen
De rijkspartijen zien de implementatie van de Omgevingswet gestaag vorderen. Voor elke rijkspartij verschilt de opgave, doordat departementen en uitvoeringsorganisatie verschillende rollen en verantwoordelijkheden hebben.

Voor het aansluiten op het DSO-LV en de koppeling van het DSO aan werkprocessen is een gezamenlijke aansluitstrategie opgesteld die als leidraad wordt gebruikt voor het aansluiten en het aanpassen van de daaraan gekoppelde werkprocessen. Om dit goed te begeleiden is hier extra capaciteit opgezet. Komende tijd zullen partijen de aandacht meer gaan richten op het maken van onderlinge werkafspraken en met decentrale overheden om de vergunningverlening goed te laten verlopen vanaf 2021. Dit najaar verwachten partijen met elkaar een keuze te maken hoe zij wet- en regelgeving gedigitaliseerd kunnen gaan aanpassen vanaf de inwerkingtreding van de wet.

Inleiding

Monitor Invoering Omgevingswet

Het interbestuurlijke programma Aan de slag met de Omgevingswet heeft in zijn taakstelling de opdracht gekregen de invoering van de Omgevingswet te monitoren[1]. Dit gebeurt vanuit het project Monitor Invoering Omgevingswet. In het project worden verschillende onderzoeken uitgevoerd en bronnen gevolgd om een beeld te krijgen van de voortgang van de invoering en de veranderingen die de wet binnen de overheid tot gevolg heeft. De monitor doet dit niet alleen voor de informatievoorziening van het Rijk, maar ook ter ondersteuning van de koepels van de gemeenten, provincies en waterschappen die de veranderopgaven bij hun leden faciliteren.

De monitorrapportage is in eerste instantie bedoeld voor de leden van het opdrachtgevend beraad (OGB) en de ProgrammaRaad van het programma Aan de slag met de Omgevingswet. Zij kunnen de resultaten gebruiken voor het (bij)sturen van hun ondersteuningsinspanningen bij de implementatie van de wet. Daarnaast wordt met de monitorrapportage een bijdrage geleverd aan de monitorafspraken die de minister met de Tweede en Eerste Kamer heeft gemaakt.

De opzet van de voorliggende rapportage is op veel punten gewijzigd ten opzichte van eerdere halfjaarrapportages. De monitor richt zich de komende periode vooral op het volgen van de vraag hoe ver de bevoegde gezagen zijn met de voorbereidingen om op 1-1-2021 aan de wettelijke eisen van de Omgevingswet te voldoen. De afgelopen maanden is een set criteria uitgewerkt die aangeven wat er op invoeringsdatum minimaal af dient te zijn om te voldoen aan de wet. De indicatoren die worden gemonitord zijn op deze criteria aangepast. Dit heeft onder andere tot gevolg gehad dat een aantal zaken die ten behoeve van de vorige rapportages werden gemonitord niet meer in deze rapportage terug te vinden zijn.

De transitie naar een succesvol werkende Omgevingswet omhelst weliswaar meer dan alleen kunnen voldoen aan de minimale criteria op invoeringsdatum. Echter gegeven het belang van een succesvolle start op de gewenste invoeringsdatum is er voor gekozen de monitoractiviteiten in de komende fase tot de invoeringsdatum vooral te richten op deze minimumvereisten.

Rapportage aan de hand van concrete criteria

Op 16 juni 2019 heeft de ProgrammaRaad van het programma Aan de slag met de Omgevingswet een set criteria vastgesteld waaraan de verschillende overheden op grond van de Omgevingswet minimaal dienen te voldoen. De criteria zijn in nauwe samenwerking met de koepels VNG, IPO, UvW en de veranderorganisatie voor de rijksinstanties tot stand gekomen. Alhoewel de koepels en de rijksinstanties hogere ambities hebben waarvoor de monitor op verzoek ook informatie verzameld, beperkt deze rapportage zich tot de vijf minimumcriteria. De minister heeft de Tweede en Eerste Kamer hierover geïnformeerd.

De vijf criteria zijn:

1. Per 1-1-2021 hebben provincies en Rijk een vastgestelde omgevingsvisie die voldoet aan de eisen van de Omgevingswet (artikel 3.2 en 3.3 Ow). De omgevingsvisie is met behulp van de geldende standaard ontsloten via de landelijke voorziening[1]. (Dit criterium noemen we hierna '*Omgevingsvisie*')
2. Per 1-1-2021 heeft een provincie een vastgestelde omgevingsverordening die voldoet aan de eisen van de Omgevingswet (hoofdstuk 7 van het Besluit kwaliteit leefomgeving). De omgevingsverordening is met behulp van de geldende standaard ontsloten via de landelijke voorziening[2]. (Dit criterium noemen we hierna '*Omgevingsverordening*')
3. Als een rijkspartij, provincie of waterschap een projectbesluit vaststelt dan stellen zij deze per 1-1-2021 vast conform de eisen van de Omgevingswet (Het projectbesluit voldoet aan hoofdstuk 9 van het Besluit kwaliteit leefomgeving). Tijdens de overgangsfase hoeft het projectbesluit het omgevingsplan niet te wijzigen. (Dit criterium noemen we hierna '*Projectbesluit*')
4. Als een gemeente een omgevingsplan wil wijzigen, dan stelt de gemeente deze wijziging per 1-1-2021 vast conform de eisen van de Omgevingswet. Het gewijzigde deel van het plan voldoet aan de provinciale instructieregels en aan de instructieregels uit hoofdstuk 5 van het Besluit kwaliteit leefomgeving. De wijziging wordt met behulp van de geldende standaard ontsloten via de landelijke voorziening[3]. (Dit criterium noemen we hierna '*Omgevingsplan*')
5. Vergunningen en meldingen:
   - 5.1 Per 1-1-2021 is het bevoegd gezag (en/of haar uitvoeringsorganisatie) in staat om conform de daarvoor geldende standaard een aanvraag of melding (art. 14.1 Ob) vanuit de landelijke voorziening te ontvangen[4]. (Dit criterium noemen we hierna '*Vergunningen en meldingen - techniek*')
   - 5.2 Per 1-1-2021 stellen provincie, waterschap en gemeente de informatie beschikbaar die nodig is om een aanvraagformulier in de landelijke voorziening samen te kunnen stellen, waarin ook de door hen gestelde indieningsvereisten zijn meegenomen. (Dit criterium noemen we hierna '*Vergunningen en meldingen - indieningsvereisten*')
   - 5.3 Per 1-1-2021 is het bevoegd gezag (en/of haar uitvoeringsorganisatie) voorbereid op de gewijzigde vergunningenprocedure conform de eisen van de Omgevingswet. Hieronder valt het kunnen verwerken van een enkelvoudige en een meervoudige aanvraag[5]. (Dit criterium noemen we hierna '*Vergunningen en meldingen - proces*')
   - 5.4 Per 1-1-2021 is het bevoegde gezag (en/of haar uitvoeringsorganisatie) in staat om aanvragen voor omgevingsvergunningen te beoordelen conform de eisen van de Omgevingswet[6]. (Dit criterium noemen we hierna '*Vergunningen en meldingen - beoordeling*')

---

1 **Omgevingsvisie:** Per 1/1/21 wordt een Omgevingsvisie opgesteld met de STOP-TPOD standaard, via de reguliere infrastructuur voor officiële publicaties gepubliceerd in het elektronische publicatieblad van het desbetreffende orgaan en ontsloten via DSO-LV. Een vóór 1/1/21 vastgestelde omgevingsvisie kan nog op grond van de Wet ruimtelijke ordening worden gepubliceerd op www.ruimtelijkeplannen.nl met gebruikmaking van de IMRO-standaard. Ontsluiting van de informatie uit de visie in DSO-LV vindt in dat geval plaats met gebruikmaking van de overbruggingsfunctie.

2 **Omgevingsverordening:** Een Omgevingsverordening wordt opgesteld met de STOP-TPOD standaard en bekend gemaakt via de landelijke voorziening.

3 **Wijziging Omgevingsplan:** Een wijziging van een Omgevingsplan wordt opgesteld met de STOP-TPOD standaard, bekendgemaakt via de LVBB en ontsloten via DSO-LV.

4 **Ontvangen aanvraag of melding:** Voor het ontvangen van een aanvraag of melding wordt gebruik gemaakt van de Standaard Aanvragen en Meldingen (STAM).

5 **Beoordelingstermijn:** Beoordeling van een aanvraag vindt binnen 8 weken plaats voor besluiten anders dan art 10.24 Omgevingsbesluit. Bij een meervoudige aanvraag is het bevoegd gezag dat de aanvraag behandelt, voorbereid op het inwinnen van advies van het bestuursorgaan dat bevoegd gezag geweest zou zijn, als de activiteit los (enkelvoudig) aangevraagd zou zijn.

6 **Beoordeling aanvraag omgevingsvergunning:** De beoordeling van een aanvraag voor een omgevingsvergunning voldoet tenminste aan de instructieregels uit hoofdstuk 8 van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Dat betekent dat aanvragen voor een omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit ook dienen te voldoen aan de instructieregels voor het omgevingsplan.

We rapporteren over alle overheden waarop een criterium van toepassing is. De monitor maakt gebruik van verschillende bronnen om te kunnen volgen of de verschillende overheden ook voor inwerkingtreding aan deze criteria voldoen. Daarbij wordt zoveel mogelijk uitgegaan van formele objectieve bronnen zoals geregistreerde aansluitingen op de verschillende DSO-LV onderdelen en officiële publicaties van omgevingsdocumenten. De gebruikte bron is in het vervolg van deze rapportage per indicator vermeld. Bij een aantal criteria maken we gebruik van een survey om dit in kaart te brengen. Deze survey wordt één maal per half jaar uitgezet onder de projectleiders en programmamanagers invoering Omgevingswet bij de verschillende overheden. Organisaties die niet deelgenomen hebben aan de survey worden meegeteld in de categorie 'nog onbekend'.

De meest recente ronde van de survey is eind augustus/begin september 2019 uitgevoerd. Deze survey had een respons van 70% onder gemeenten (250 uit 355), 100% onder waterschappen (21 uit 21) en rijkspartijen[7] (11 uit 11) en 92% onder provincies (11 uit 12). De resultaten van de survey zijn in een aparte rapportage[8] aan de koepels aangeboden.

Leeswijzer

De rapportage behandelt per criterium de mate waarin de verschillende overheden op het meest recente moment van meten voldoen. Aan het begin van ieder hoofdstuk is een schematisch overzicht opgenomen over de stand van zaken bij iedere bestuurslaag op het criterium waarop de voortgang wordt gemonitord. Sommige criteria worden met meerdere indicatoren gemeten. Ieder criterium/indicator bevat een grafische weergave die met maximaal drie kleuren de stand van zaken op dat criterium weergeeft. De kleuren zijn:

- **donkergroen:** dat staat voor hoeveel procent van de overheden in de bestuurslaag al voldoet;
- **lichtgroen:** dat staat voor hoeveel procent van de overheden in de bestuurslaag bezig zijn met voorbereidingen (zowel in uitvoering als gepland);
- **grijs:** het percentage overheden in de bestuurslaag dat nog niet aan de slag is om aan het criterium te voldoen of waar de monitor nog geen zicht heeft op de status.

Voor de meeste instrumenten geldt dat als een bevoegd gezag er mee wil kunnen werken steeds vier aspecten geregeld moeten zijn, die wij als indicatoren volgen:

- *inhoud*: Deze indicator geldt alleen voor de omgevingsvisies, omgevingsverordeningen en de indieningsvereisten. We meten bij de visies en verordeningen het moment waarop het eindresultaat door het bestuur is vastgesteld en het besluit gepubliceerd is in het elektronische publicatieblad van het desbetreffende orgaan. We veronderstellen dat de inhoud voldoet aan de wet op het moment van vaststellen door het orgaan. Bij de indieningsvereisten kijken we alleen naar het beschikbaar zijn van de daarvoor relevante toepasbare regels;
- *proces*: Deze indicator wordt gebruikt bij de criteria waarbij een organisatie straks iets moet kunnen (ze moeten in staat zijn om...). Dat gaat om proces in de brede zin. Je moet niet alleen je proces aangepast hebben, maar ook de kennis en competenties hebben om het te kunnen;

[7] De relevantie van de criteria voor de afzonderlijke rijkspartijen (betrokken departementen en uitvoeringsorganisaties) kan per organisatie verschillen in verband met hun verschillende taken en verantwoordelijkheden. Dit betekent dat ook de basis voor de vergelijking van de voltooiing per criterium voor rijkspartijen kan verschillen. Deze is bij sommige criteria minder dan de 11 rijkspartijen die gemonitord worden.

[8] Deze rapportage is ook te vinden op de website van het programma Aan de slag met de Omgevingswet https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/praktijk/kennis-onderzoek/onderzoek/

- *techniek*: de inhoud moet op de juiste wijze en conform de juiste standaarden in de landelijke voorziening (DSO-LV) kunnen worden ingevoerd, aangepast of opgehaald. Daarbij kijken we naar:
  - is de relevante standaard beschikbaar;
  - hebben de software leveranciers hun producten hierop aangepast ofwel kunnen overheden de beschikking hebben over de software die ze moeten gaan gebruiken (dit wordt niet in de monitor gevolgd);
  - hebben overheden de aangepaste software-oplossingen van hun leveranciers ook daadwerkelijk aangeschaft en geïnstalleerd of hebben de overheden op een andere manier de beschikking over de software;
  - hebben de overheden met succes een koppeling weten te maken met het DSO-LV.
- *publicatie*: het vastgestelde instrument moet - indien relevant - ook conform de juiste standaarden openbaar gemaakt worden.

Per criterium en per bestuurslaag kan het verschillen of het bevoegd gezag op 1-1-2021 al aan alle vier de aspecten moet voldoen.

Op het moment van verschijnen van de halfjaarrapportage was het voor de verschillende overheden voor een deel van de indicatoren per criterium nog niet mogelijk volledig aan de indicator of het criterium te voldoen vanwege het feit dat de oplevering van relevante onderdelen van de DSO-LV pas later in de tijd gepland staat. Bij de criteria en indicatoren waar dit speelt staat dat duidelijk aangegeven.

De afzonderlijke indicatoren per criterium zijn in de samenvattende overzichten aan het begin van ieder hoofdstuk gecombineerd tot één score voor het criterium. Hiervoor is per overheidsorganisatie gekeken aan hoeveel van de indicatoren van het criterium al wordt voldaan. Alleen als een organisatie op alle indicatoren voldoet, wordt dit in de totaalscore voor het criterium als donkergroen aangegeven. Bij ontbreken van één of meer 'completes' is dit zichtbaar als lichtgroen. En indien op nog geen enkele indicator zekerheid over of inzicht in de status bestaat, verschijnt deze organisatie in de totaalscore voor het criterium als grijs.

Per criterium hebben de betrokken koepels de monitorresultaten beoordeeld. Hun duiding van de uitkomsten is telkens opgenomen binnen kaders met een groene achtergrond zoals ook voor dit kader is gebruikt.

Lezers kunnen meer achtergrondgegevens, dwarsdoorsneden, analyses en onderliggende onderzoeksrapporten terugvinden op de website van het programma Aan de slag met de Omgevingswet: https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/praktijk/kennis-onderzoek/onderzoek

CRITERIUM 1:
OMGEVINGSVISIE

Een vastgestelde omgevingsvisie is op invoeringsdatum alleen relevant voor Rijk en provincies. Criterium 1 luidt daarom:

> Per 1-1-2021 hebben provincies en Rijk een vastgestelde omgevingsvisie die voldoet aan de eisen van de Omgevingswet (artikel 3.2 en 3.3 Ow). De omgevingsvisie is met behulp van de geldende standaard ontsloten via de landelijke voorziening[1].

De Omgevingswet geeft gemeenten weliswaar ook een plicht tot het opstellen van een omgevingsvisie, maar deze hoeft nog niet op 1-1-2021 te zijn vastgesteld en gepubliceerd.

STATUS	RIJK (1)	PROVINCIES (12)	WATER-SCHAPPEN (-)	GEMEENTEN (-)
Criterium	100%	67% 33%		
Inhoud	100%	67% 33%		
Publicatie	100%	67% 33%		

Voldoet | In voorbereiding | Nog onbekend | N.v.t.

Indicator inhoud

In hoeverre het Rijk en de provincies bezig of klaar zijn met het opstellen en vaststellen van omgevingsvisie wordt gemeten aan de hand van de vastgestelde en ter inzage gelegde visies die deze organisaties publiceren via officiële bekendmakingen en ruimtelijkeplannen.nl.

Er wordt niet apart gemonitord of de vastgestelde en gepubliceerde visies ook inhoudelijk voldoen aan artikelen 3.2 en 3.3 van de Omgevingswet. De organisatie zelf is verantwoordelijk voor de inhoud.

Grafiek C1.1: *Vastgestelde en/of in voorbereiding zijnde omgevingsvisies*

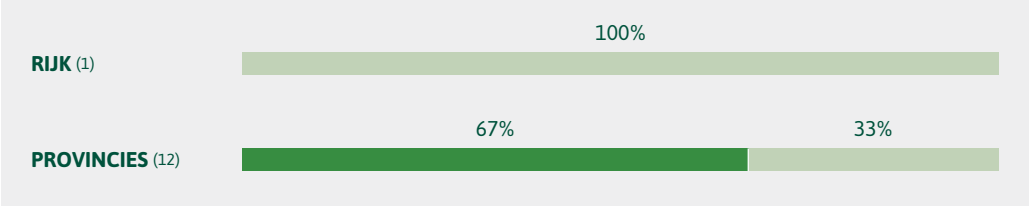

Indicator publicatie

Per 1-1-2021 wordt een Omgevingsvisie opgesteld met de STOP-TPOD standaard, via de reguliere infrastructuur voor officiële publicaties gepubliceerd in het elektronische publicatieblad van het desbetreffende orgaan en ontsloten via DSO-LV. Een vóór 1-1-2021 vastgestelde omgevingsvisie kan nog op grond van de Wet ruimtelijke ordening worden gepubliceerd op www.ruimtelijkeplannen.nl met gebruikmaking van de IMRO-standaard. Ontsluiting van de informatie uit de visie in DSO-LV vindt in dat geval plaats met gebruikmaking van de overbruggingsfunctie.

We meten bij deze indicator de publicatie van omgevingsvisies op ruimtelijkeplannen.nl. Dit geeft het volgende beeld:

Grafiek C1.2: Op ruimtelijkeplannen.nl gepubliceerde omgevingsvisies

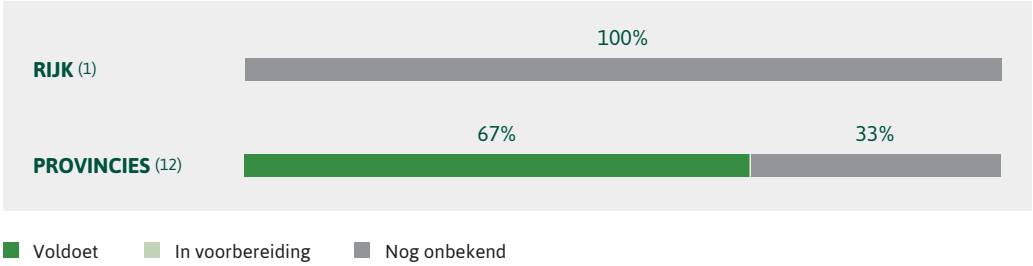

Duiding rijkspartijen
Door het Rijk wordt een Nationale Omgevingsvisie (NOVI) opgesteld. De ontwerp-NOVI is tussen augustus en september 2019 samen met het Milieueffectrapport NOVI (PlanMER) ter inzage gelegd via o.a. ontwerpnovi.nl en er zijn zienswijzen ingediend. Naar verwachting wordt de NOVI in het voorjaar van 2020 definitief en treedt deze inwerking.

Duiding provincies
Alle 12 provincies zijn bezig met een visie conform de OW of hebben deze al vastgesteld. Publicatie van een al vastgestelde visie mag nog op de huidige manier plaatsvinden via Ruimtelijkeplannen.nl. Daarmee is er geen afhankelijkheid van nieuwe techniek en is de verwachting dat alle provincies aan dit criterium zullen voldoen op 1-1-2021.

CRITERIUM 2:
OMGEVINGSVERORDENING

Criterium 2 is alleen van toepassing op de provincies en luidt:

> Per 1-1-2021 heeft een provincie een vastgestelde omgevingsverordening die voldoet aan de eisen van de Omgevingswet (hoofdstuk 7 van het Besluit kwaliteit leefomgeving). De omgevingsverordening is met behulp van de geldende standaard ontsloten via de landelijke voorziening.

Dit criterium kent drie componenten die we monitoren: (1) De vaststelling van de inhoud, (2) de technische mogelijkheden om de verordening via de DSO-LV te kunnen ontsluiten en (3) de feitelijke publicatie van de verordening.

STATUS	RIJK (-)	PROVINCIES (12)	WATER-SCHAPPEN (-)	GEMEENTEN (-)
Criterium		92% 8%		
Inhoud		67% 33%		
Techniek		92% 8%		
Publicatie		100%		

Voldoet | In voorbereiding | Nog onbekend | N.v.t.

Indicator inhoud

De indicator inhoud van het criterium Omgevingsverordening stelt dat de omgevingsverordening door Provinciale Staten op 1-1-2021 vastgesteld moet zijn en het besluit moet als officiële publicatie gepubliceerd zijn in het elektronische publicatieblad. De meeste provincies hebben al wel een geactualiseerde versie van de omgevingsverordening vastgesteld en gepubliceerd. Deze verordeningen voldoen echter nog niet (volledig) aan de eisen van de Omgevingswet.

Grafiek C2.1 Vastgestelde of in voorbereiding zijnde omgevingsverordeningen

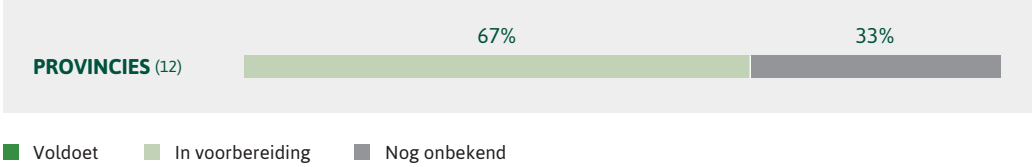

Indicator techniek

De indicator techniek monitort (1) de standaard beschikbaar is, (2) leveranciers deze standaard met succes in hun systemen hebben verwerkt zodat provincies in staat zijn de nieuwe techniek te kunnen gaan gebruiken, (3) de provincies ook daadwerkelijk regelen dat ze de nieuwe techniek kunnen gebruiken en (4) de provincies met succes in staat zijn om zijn op de Landelijke Voorziening Bekendmaken en Beschikbaar stellen (LVBB).

De standaard voor het publiceren van omgevingsdocumenten, STOP/TPOD is recent vastgesteld (versie 0.98-kern). Leveranciers van plansystemen kunnen daardoor inmiddels hun producten daarop aanpassen. Omdat de landelijke voorziening nog niet officieel beschikbaar is, is het momenteel nog niet mogelijk om op de techniekindicator d volledige score te halen. In de survey vragen we naar de mate waarin provincies bezig zijn met het doorvoeren van de benodigde aanpassingen in de techniek i.c. het aanschaffen / aanpassen van de daarvoor benodigde systemen. Dit gaf het volgende beeld over de mate waarin provincies inmiddels de techniek op orde hebben:

Grafiek C2.2: Mate waarin provincies de techniek op orde hebben om omgevingsverordeningen te kunnen publiceren via DSO LV-BB

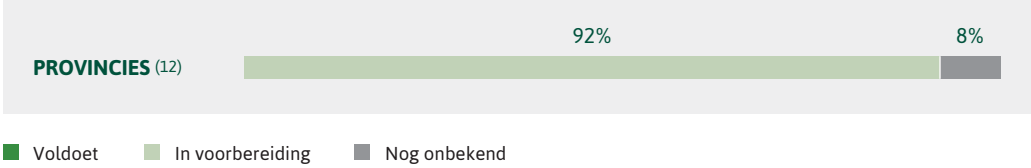

Indicator publicatie

De indicator publicatie geeft aan of de vastgestelde verordening als officiële publicatie is gepubliceerd via de landelijke voorziening (LVBB). Dit is alleen mogelijk als aan alle onderdelen van de indicator techniek is voldaan. De landelijke voorziening waarop de verordeningen kunnen worden gepubliceerd zal echter niet voor maart 2020 beschikbaar zijn. Nog geen enkele provincie kan daarom geheel aan deze indicator voldoen.

Grafiek C2.3: Mate waarin provincies hun omgevingsverordening hebben gepubliceerd via de Landelijke Voorziening (LVBB)

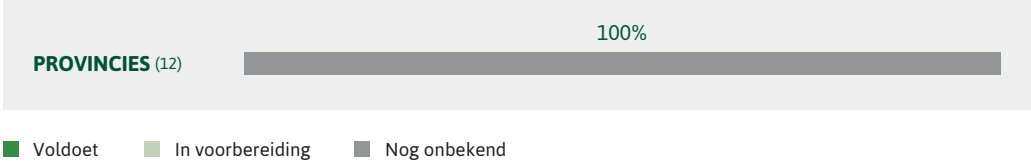

Duiding provincies
Alle provincies zijn bezig met de actualisatie (Omgevingswet-proof maken) van omgevingsverordeningen.

Er loopt een gezamenlijk traject om de nieuwe standaarden te implementeren, modelleerrichtlijnen op te stellen en software hierop aan te passen. De vertraging van de oplevering van de standaard heeft een sneeuwbaleffect (technische aanpassingen die ook vertraagd zijn) waaraan voor provincies risico's kleven: er is geen tijd meer om met publicatie van de omgevingsverordening te oefenen.

Leveranciers kunnen nu pas hun software aanpassen. Op het moment dat de techniek voor publicatie in productie komt (naar verwachting 31 maart 2020) zullen provincies direct hun ontwerpverordening moeten publiceren. Dit geeft weinig ruimte voor het verhelpen van eventuele kinderziektes in de systemen van zowel DSO-LV als de systemen van leveranciers. Als de standaarden stabiel blijken te zijn, zodat leveranciers hun software gereed kunnen maken, is de verwachting dat alle provincies per 1-1-2021 hun vastgestelde Omgevingsverordening kunnen publiceren.

CRITERIUM 3:
PROJECTBESLUIT

Criterium 3 is van toepassing op rijkspartijen, provincies en waterschappen en luidt:

> Als een rijkspartij, provincie of waterschap een projectbesluit vaststelt dan stellen zij deze per 1-1-2021 vast conform de eisen van de Omgevingswet (Het projectbesluit voldoet aan hoofdstuk 9 van het Besluit kwaliteit leefomgeving). Tijdens de overgangsfase hoeft het projectbesluit het omgevingsplan niet te wijzigen.

STATUS	RIJK (5)	PROVINCIES (12)	WATER-SCHAPPEN (21)	GEMEENTEN (-)
Criterium	100%	75% 25%	90% 10%	

Voldoet | In voorbereiding | Nog onbekend | N.v.t.

Voor dit criterium is op de invoeringsdatum alleen de indicator voor proces van belang. Van een rijksinstantie, provincie of waterschap wordt verwacht dat als men na de invoeringsdatum van de wet een projectbesluit moet nemen, men in staat is om dit conform de regels van de nieuwe wet op en vast te stellen. Hiervoor dienen werkprocessen en samenwerkings-arrangementen te worden aangepast. Voor het monitoren van de proces-indicator maken we gebruik van de halfjaarlijkse survey. Dit gaf het volgende beeld over de stand per bestuurslaag op het inrichten en aanpassen van processen voor het voorbereiden van projectbesluiten:

Grafiek C3.1: Mate waarin provincies, rijkspartijen en gemeenten bezig zijn met het inrichten en/of aanpassen van processen voor het voorbereiden van projectbesluiten

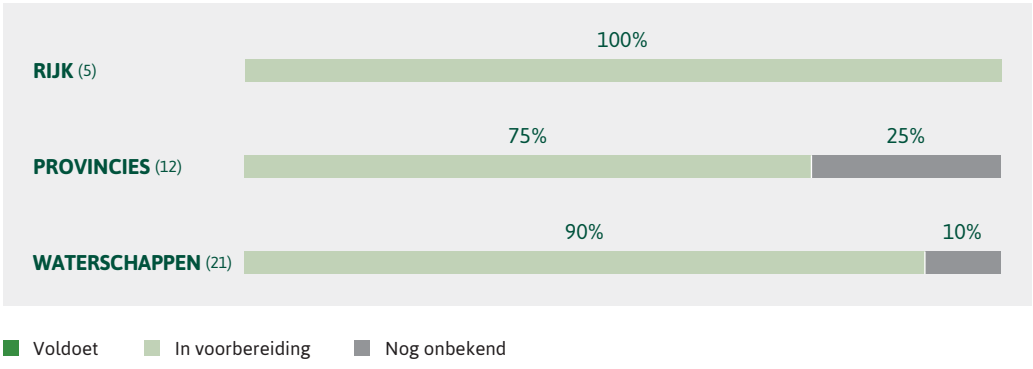

Duiding rijkspartijen
100% van de rijkspartijen die gaan werken met het projectbesluit zijn gestart met voorbereidingen te treffen om goed te kunnen werken met dit instrument. Een deel heeft handreikingen opgesteld voor hun eigen werkterrein of is daar nog mee bezig; er zijn diverse informatiebijeenkomsten georganiseerd en er wordt onderling gesproken over wat dit nieuwe instrument voor hun manier van werken betekent.

Duiding provincies
Alle provincies zijn bezig met het inrichten van de processen die nodig zijn om een projectbesluit op- en vast te stellen. Voor publicatie van deze besluiten zijn provincies opnieuw afhankelijk van de oplevering van standaarden en de aanpassing van de software door leveranciers.

Duiding waterschappen
90% van de waterschappen heeft het aanpassen van de processen rond het projectbesluit aan de nieuwe regels van de Omgevingswet in voorbereiding, 10% moet daaraan nog beginnen. Omdat de definitieve versie van de handreiking die de Unie voor het projectbesluit maakt aan het eind van 2019 verschijnt en er nog 16 maanden tot het in werking treden van de wet resteren is deze stand van zaken verklaarbaar en geen reden tot zorg. De waterschappen merken op dat de afstemming met andere overheden, die ook allemaal druk zijn met de implementatie van de Omgevingswet, een bijzonder punt van aandacht is.

De Handreiking projectbesluit van de Unie zal aan het eind van 2019 worden vastgesteld en daarna actief bij de waterschappen worden geïntroduceerd, onder andere via bijeenkomsten van het overleg van de programmamanagers Omgevingswet van de waterschappen (PIO). Dit zal naar verwachting tot een versnelling van het aanpassen van de processen rond het projectbesluit leiden.

Een belangrijk aspect van de processen rond het projectbesluit is participatie. Uit de monitor komt de behoefte aan verdere ondersteuning op dit aspect naar voren. Dit onderwerp heeft de volle aandacht. Zo besteedt de handreiking projectbesluit hier bijvoorbeeld aandacht aan en wordt door de waterschappen nagegaan of een traject kan worden gestart om ondersteunend materiaal te laten ontwikkelen. Ook in overleggen van het PIO en met de hoofden vergunningverlening en handhaving van de waterschappen (LOVH) zal dit onderwerp nogmaals besproken worden.

Wat betreft de technische voorzieningen waarmee de waterschappen vastgestelde projectbesluiten via DSO-LV kunnen ontsluiten en publiceren, het ‘Regelbeheersysteem’, merken de waterschappen op dat datgene wat er nog moet gebeuren door externe factoren, namelijk het later beschikbaar komen van de benodigde standaarden en van DSO-LV, onder een behoorlijke tijdsdruk staat. Niet alle leveranciers hebben hun software al gereed, En als het systeem eenmaal in huis (of aangepast) is, moeten de gebruikers binnen de waterschappen worden opgeleid, moet het systeem worden gevuld, moet dit worden getest, moet dit op DSO-LV worden aangesloten, moet de interactie met DSO-LV worden getest e.d. Met andere woorden, diverse systemen moeten zich nog bewijzen. Als de oplevering van DSO-LV verder wordt vertraagd en mocht blijken dat DSO-LV nog kinderziektes vertoont, iets waarvoor de waterschappen overigens nu geen aanwijzingen hebben, dan wordt de tijdsdruk alleen maar groter.

CRITERIUM 4:
OMGEVINGSPLAN

Het vierde criterium waaraan dient te worden voldaan om vanaf de invoeringsdatum verantwoord te kunnen werken onder de Omgevingswet geldt alleen voor de gemeenten en luidt:

> Als een gemeente een omgevingsplan wil wijzigen, dan stelt de gemeente deze wijziging per 1-1-2021 vast conform de eisen van de Omgevingswet. Het gewijzigde deel van het plan voldoet aan de provinciale instructieregels en aan de instructieregels uit hoofdstuk 5 van het Besluit kwaliteit leefomgeving.
> De wijziging wordt met behulp van de geldende standaard ontsloten via de landelijke voorziening.

STATUS	RIJK (-)	PROVINCIES (-)	WATER-SCHAPPEN (-)	GEMEENTEN (355)
Criterium				68% 32%
Proces				1% 58% 41%
Techniek				61% 39%

Voldoet | In voorbereiding | Nog onbekend | N.v.t.

De gemeenten hoeven op 1-1-2021 nog geen nieuw Omgevingsplan te hebben vastgesteld. De oude plannen en beheerverordening worden van rechtswege op die datum omgevingsplan. Wijzigingen op het van rechtswege tot stand gekomen omgevingsplan dienen vanaf 1-1-2021 wel conform de eisen van de Omgevingswet te kunnen worden doorgevoerd in dit plan. Het proces voor de aanpassing en de techniek om de aanpassing ook in de landelijke voorziening door te voeren moeten daardoor al wel vanaf de inwerkingtredingsdatum op orde zijn, voor zover de gemeente al per direct aanpassingen wil kunnen doorvoeren.

Indicator proces

De mate waarin gemeenten hun proces voor het aanpassen van omgevingsplannen al ontworpen en ingeregeld hebben wordt afgemeten aan de hand van surveyvragen aan de projectleiders en programmamanagers bij gemeenten. De grafiek geeft weer hoeveel gemeenten voldoen aan de indicator, ermee bezig zijn of waarbij het nog onbekend is:

Grafiek C4.1: Mate waarin gemeenten bezig zijn om processen voor het aanpassen van omgevingsplannen te organiseren.

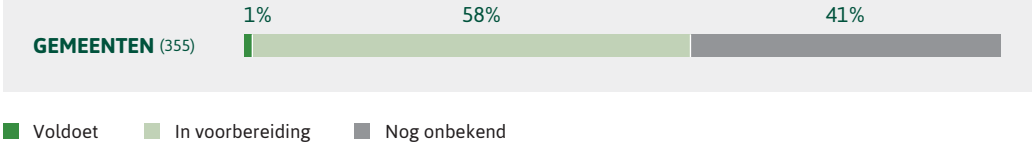

Duiding gemeenten[9]
Wat betreft de inrichting of aanpassing van processen tot wijziging van het omgevingsplan zien we dat ca. 15% van de gemeenten aangeeft hier al mee gestart te zijn. Van deze groep heeft bijna de helft een plan opgesteld en bij 89% is geïnventariseerd welke processen geraakt worden. Ca. 43% van alle gemeenten geeft aan plannen te hebben om op dit thema nog aan de slag te gaan.

Dit element is dus bij het grootste deel van de gemeenten in scope richting de invoeringsdatum. Er zijn overigens geen gemeenten die aangeven dit niet van plan te zijn. Enkele gemeente geven hierbij aan dat zij de impact hiervan op de werkprocessen beperkt achten. Een gemeente verwoordt het als: *Wij hebben geen vastgelegde processen en werken op lokaal maatwerkniveau in een klein team. Dat werkt uitstekend en voldoet.*

Daarnaast is het zo dat dit criterium pas gaat spelen wanneer je als gemeente een wijziging gaat aanbrengen in het omgevingsplan. De kans dat dit per 1-1-2021 op grote schaal zal gaan plaatsvinden is klein en we zien dan ook dat gemeenten zich met name richten op de techniek die vereist is om dit te kunnen, zodat ze er technisch toe in staat zijn. Om gemeenten wel zo goed als mogelijk hierop voor te bereiden en te zorgen dat ze gereed zijn om dit te doen, ontwerpt de VNG een werkend proces voor het wijzigen van het Omgevingsplan. Dit kan door de gemeenten overgenomen worden en specifiek worden gemaakt voor de eigen context. Ook organiseert de VNG een leergang omgevingsplan, waarin dit element aan de orde komt.

Indicator techniek

De indicator techniek volgt of een gemeente is aangesloten op de Landelijke Voorziening Bekendmaken en Beschikbaar stellen (LVBB) en omgevingswetbesluiten kan publiceren. Een wijziging van een omgevingsplan moet daarvoor worden opgesteld met de STOP-TPOD standaard, worden bekendgemaakt via de LVBB en worden ontsloten via DSO-LV.

Het is op dit moment nog voor geen enkele overheidsorganisatie mogelijk om aan de indicator techniek van het criterium omgevingsplan te voldoen, omdat op het moment van meten het hiervoor relevante deel van de landelijke voorziening nog niet beschikbaar was.

Een stabiele versie van de standaard is inmiddels vastgesteld. Om te bepalen of de gemeenten al technisch in staat zijn om een wijziging van het omgevingsplan op de landelijke voorziening te publiceren volgen we het aantal gemeenten dat al met succes een aansluitingstraject heeft doorlopen op het DSO-LV. Zolang formeel aansluiten op de LVBB en ontsluiting via DSO-LV nog niet mogelijk is proberen we via de halfjaarlijkse survey zicht te houden op de voorbereidingen die de gemeenten hiervoor treffen. Bij de voorbereidende werkzaamheden beperken we ons tot het volgen van de aanpassing of aanschaf van systemen door overheden. Dat gaf het volgende beeld:

Grafiek C4.2: Mate waarin gemeenten de techniek op orde hebben om wijzigingen in het omgevingsplan via LVBB te publiceren en via DSO-LV beschikbaar te stellen

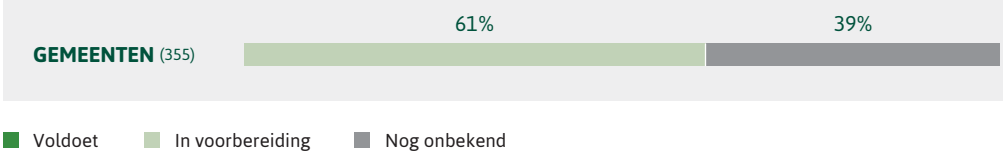

[9] In deze tekst is mede gebruik gemaakt van de uitkomsten op de verdiepende vragen uit het voortgangsonderzoek. Deze rapportage is te vinden op de website van het programma Aan de slag met de Omgevingswet https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/praktijk/kennis-onderzoek/onderzoek/

We zien dat net iets meer dan 1/3e van de respondenten gestart is met het aanpassen en/of aanschaffen van software voor het opstellen, wijzigen en publiceren van omgevingsdocumenten. Hiervan heeft bijna driekwart een oriëntatie heeft uitgevoerd ten aanzien van de impact. Bij de helft is ook al een marktoriëntatie uitgevoerd en bij een kwart is de werving reeds gestart. Van de overige respondenten geeft net iets minder dan de helft aan van plan te zijn dit nog op te pakken en 1 op de 8 respondenten geeft aan dit nog niet te weten.[10]

Vanuit de VNG zal deze laatste groep van gemeenten benaderd worden om meer context te krijgen bij hun situatie en na te gaan hoe zij richting 1-1-2021 de benodigde stappen kunnen zetten. Vanaf najaar 2019 werken we vanuit de VNG en het programma Aan de slag met de Omgevingswet met Regionale Implementatie Ondersteuners. Zij zetten koplopers in voor inhoudelijke ontwikkeling, ondersteunen de gemeenten in de midden categorie met producten en implementatieondersteuning: gericht op het 'hoe' en bij de achterblijvers onderzoeken ze wat er speelt, in te zetten op bewustwording en hen mee te krijgen in verder ontwikkeling om tijdig gereed te zijn. De uitkomsten van dit voortgangsonderzoek vormen belangrijke input voor de Regionale Implementatie Ondersteuners en hun aanpak.

Het criterium 4 is een van de complexere criteria omdat het pas gaat gelden indien een gemeente een wijziging aanbrengt in het omgevingsplan, een zogenaamd als... dan... criterium. Dat neemt niet weg dat het van groot belang is dat gemeenten zich dit vroegtijdig realiseren en er op voorbereid zijn alvorens zij voornemens zijn een wijziging door te voeren.

We zien op basis van de uitkomsten van het onderzoek dat dit thema in beeld is bij het overgrote deel van de gemeenten, waarbij de nadruk ligt op het technische element. Een logische benadering, aangezien de complexiteit rondom dit criterium met name zit op het aanpassen en/of aanschaffen van de benodigde software. Wel vormt de groep gemeenten die nog niet weten of zij aan de slag gaan met de software een aandachtspunt, welke vanuit de VNG opgepakt zal worden.

[10] In deze tekst is mede gebruik gemaakt van de uitkomsten op de verdiepende vragen uit het voortgangsonderzoek. Deze rapportage is te vinden op de website van het programma Aan de slag met de Omgevingswet https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/praktijk/kennis-onderzoek/onderzoek/

CRITERIUM 5: VERGUNNINGEN EN MELDINGEN

Het vijfde en laatste instrument waarmee de overheden meteen vanaf invoeringsdatum van de Omgevingswet moeten kunnen werken zijn de omgevingsvergunningaanvragen en meldingen. Het criterium is opgedeeld in een aantal subcriteria waaraan dient te zijn voldaan door alle overheden die als bevoegd gezag optreden voor de verwerking van omgevingsvergunningaanvragen en meldingen.

Vergunningen en meldingen:

5.1 Per 1-1-2021 is het bevoegd gezag (en/of haar uitvoeringsorganisatie) in staat om conform de daarvoor geldende standaard een aanvraag of melding (art. 14.1 Ob) vanuit de landelijke voorziening te ontvangen (subcriterium techniek).

5.2 Per 1-1-2021 stellen provincie, waterschap en gemeente de informatie beschikbaar die nodig is om een aanvraagformulier in de landelijke voorziening samen te kunnen stellen, waarin ook de door hen gestelde indieningsvereisten zijn meegenomen (subcriterium indieningsvereisten).

5.3 Per 1-1-2021 is het bevoegd gezag (en/of haar uitvoeringsorganisatie) voorbereid op de gewijzigde vergunningenprocedure conform de eisen van de Omgevingswet Hieronder valt het kunnen verwerken van een enkelvoudige en een meervoudige aanvraag (subcriterium proces).

5.4 Per 1-1-2021 is het bevoegde gezag (en/of haar uitvoeringsorganisatie) in staat om aanvragen voor omgevingsvergunningen te beoordelen conform de eisen van de Omgevingswet (subcriterium beoordeling).

De overall voortgang op deze subcriteria is als volgt:

STATUS	RIJK (8)	PROVINCIES (12)	WATER-SCHAPPEN (21)	GEMEENTEN (355)
5.1 Techniek				
Criterium	88% / 12%	83% / 17%	100%	63% / 37%
5.2 Indieningsvereisten				
Criterium		50% / 50%	100%	58% / 42%
Inhoud		100%	100%	100%
Techniek		50% / 50%	100%	58% / 42%
Publicatie		100%	100%	100%

Voldoet | In voorbereiding | Nog onbekend | N.v.t.

STATUS	RIJK (9)	PROVINCIES (12)	WATER-SCHAPPEN (21)	GEMEENTEN (355)
5.3 Proces				
Criterium	100%	92% 8%	5% 95%	1% 66% 33%
Vergunnings-procedure	100%	92% 8%	5% 95%	1% 66% 33%
Advies inwinnen	89% 11%	83% 17%	4% 86% 10%	1% 60% 39%
5.4 Beoordeling				
Criterium	100%	83% 17%	5% 90% 5%	1% 64% 35%

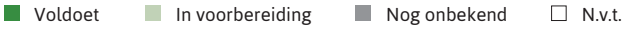

Hieronder wordt de voortgang op de vier subcriteria nader toegelicht.

Criterium 5.1 Vergunningen en meldingen – techniek

Vanaf de eerste dag dat de wet in werking is getreden moet een bevoegd gezag (of haar uitvoeringsorganisatie) via een aansluiting op de landelijke voorziening (DSO LV) vergunningaanvragen en meldingen uit het omgevingsloket kunnen ontvangen. Hiervoor is nodig dat men een aansluiting op het DSO-LV heeft waarmee de aanvragen en meldingen digitaal kunnen worden binnengehaald die voldoen aan de STAM-standaard. De STAM-standaard versie 0.9 is op 12-9-2019 vastgesteld. Overheden kunnen naar verwachting vanaf medio 2021 aansluiten op de landelijke voorziening.

Een organisatie voldoet aan indicator techniek wanneer deze succesvol aangesloten is op de landelijke voorziening[11] of wanneer de uitvoeringsorganisatie waaraan zij de behandeling van vergunningen en meldingen hebben uitbesteed dit kan namens hen. In aanloop naar deze aansluiting volgen we de voorbereidingen die overheden treffen. Met behulp van de halfjaarlijkse survey proberen we inzicht te krijgen in hoeverre de overheden zich hierop voorbereiden door al wel de benodigde software aan te schaffen of aan te passen. De grafiek toont het aantal overheden dat voldoet aan de indicator techniek (dus succesvol aangesloten is op de landelijke voorziening), bezig is met de voorbereiding of waarbij het nog onbekend is.

[11] Ook dit zal naar alle waarschijnlijkheid worden gevolgd aan de hand van het succes waarmee een overheid een test-bericht m.b.t. een vergunningaanvraag met bijlagen kan ontvangen en verwerken.

Grafiek C5.1: Mate waarin overheden bezig zijn de techniek die nodig is om vergunningen en meldingen te kunnen verwerken op orde te brengen.

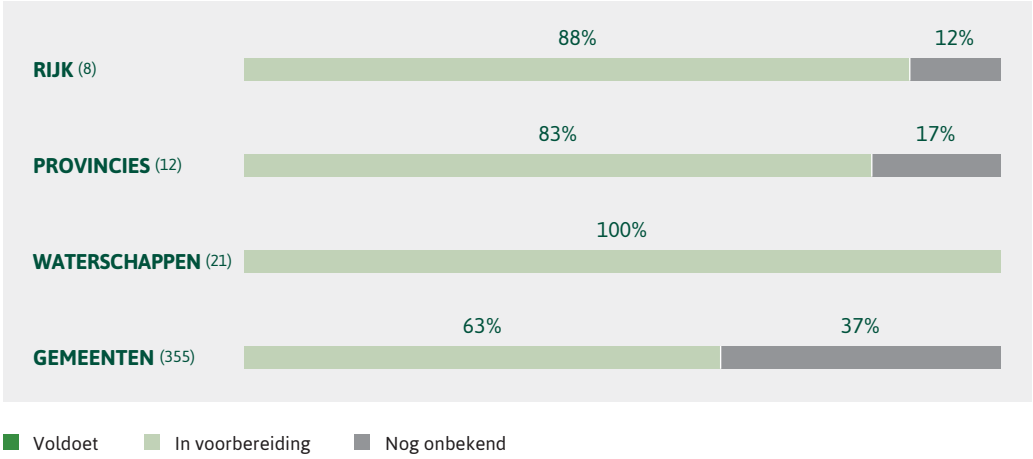

Duiding gemeenten[12]

Ongeveer 29% van de gemeenten geeft aan al bezig te zijn met het aanpassen of aanschaffen van de software voor behandeling van meldingen en vergunningaanvragen. Bij 61% van deze groep heeft een oriëntatie van de impact plaatsgevonden. Net iets minder dan de helft heeft ook al een marktoriëntatie uitgevoerd. En bij 40% is de werving reeds gestart. Circa 31% van de gemeenten geeft aan weliswaar nog niet bezig te zijn, maar wel plannen te hebben om dit op te pakken. Er is één gemeente die aangeeft dit niet van plan te zijn. De VNG neemt contact op met deze gemeente om na te gaan wat de context hiervan is.

Over de gehele linie constateren we dat dit onderwerp bij gemeenten in scope is. Om te zorgen dat alle gemeenten tijdig gereed zijn, heeft de VNG een marktverkenning uitgevoerd die gemeenten kunnen raadplegen en verzorgt de VNG masterclasses over het DSO.

Duiding provincies

Ongeveer de helft van alle provincies is niet van plan software voor de behandeling van meldingen en vergunningen aan te passen of aan te schaffen. Dit heeft te maken met het feit dat deze taken zijn overgedragen aan de omgevingsdiensten. Omdat provincies er als eigenaar en opdrachtgever van omgevingsdiensten voor verantwoordelijk zijn dat ook daar de invoering van de Omgevingswet goed verloopt, voeren alle provincies gesprekken met hun omgevingsdiensten over de aansluiting op de landelijke voorzieningen. Provincies die ook zelf een aansluiting regelen, hebben geïnventariseerd wat de impact is van het via het DSO moeten ontvangen en afhandelen van vergunningaanvragen en meldingen en zijn bezig met de opdrachtverlening aan softwareleveranciers.

Duiding waterschappen

29% van de waterschappen heeft het systeem waarmee vergunningaanvragen en meldingen vanuit het DSO-LV kunnen worden ontvangen al in huis; de overige 71% heeft het aanpassen of aanschaffen van dit systeem in voorbereiding. Omdat het hier over het algemeen gaat om het aanpassen van bestaande systemen, en niet zoals bij de software voor projectbesluiten om nieuw te ontwikkelen systemen, gaat, is verklaarbaar dat de waterschappen met deze systemen verder zijn dan met het Regelbeheersysteem, de software voor onder andere het projectbesluit. Desalniettemin is er wel extra aandacht nodig. 40% van de groep van waterschappen die in voorbereiding is, moet namelijk feitelijk nog met dit aspect starten.

[12] In deze tekst is mede gebruik gemaakt van de uitkomsten op de verdiepende vragen uit het voortgangsonderzoek. Deze rapportage is te vinden op de website van het programma Aan de slag met de Omgevingswet https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/praktijk/kennis-onderzoek/onderzoek/

Voor het overige gelden hier voor een deel dezelfde opmerkingen als die de waterschappen bij de techniek voor het projectbesluit maakten. Het later beschikbaar komen van DSO-LV, zet het vervolgtraject onder tijdsdruk. Systemen kunnen nog niet op DSO-LV worden aangesloten, de interactie met DSO-LV kan nog niet worden getest e.d. Met andere woorden, diverse systemen moeten zich nog bewijzen. Als de oplevering van DSO-LV verder wordt vertraagd en mocht blijken dat DSO-LV nog kinderziektes vertoont, iets waarvoor de waterschappen overigens nu geen aanwijzingen hebben, dan wordt de tijdsdruk alleen maar groter.

Naar aanleiding van de constatering dat 40% van de groep van waterschappen die in voorbereiding is, feitelijk nog met het aanpassen of aanschaffen van dit systeem moet starten zal de Unie dit punt gaan bespreken in een bijeenkomst met de hoofden vergunningverlening en handhaving van de waterschappen (LOVH). De Unie zal het punt ook nog een keer voorleggen aan het PIO.

Duiding rijkspartijen
Van de 11 rijkspartijen die bezig zijn zich voor te bereiden op het werken met de Omgevingswet moeten er ook 5 technisch in staat zijn om vergunningen en meldingen te kunnen ontvangen via het DSO-LV. 88% van de rijkspartijen is gestart of van plan om software aan te schaffen/passen. Uit de respons op de halfjaarlijkse survey kwam naar voren dat de helft van deze 88% is gestart. De rijkspartij (13%) die heeft aangegeven nog onbekend, is in gesprek met een andere rijkspartij om via hen vergunningaanvragen te laten verlopen, vanwege het geringe aantal te verwachten aanvragen.

Om de rijkspartijen een leidraad te bieden is er een gezamenlijke aansluitstrategie opgesteld als hulpmiddel bij het tijdig aansluiting en monitoren van de operationele voortgang vanuit de rijkspartijen. Verder vindt er regulier overleg plaats met de rijkspartijen om hen te ondersteunen.

Criterium 5.2 Vergunningen en meldingen – indieningsvereisten

Dit criterium geldt alleen voor provincies, waterschappen en gemeenten. Om indieningsvereisten bij het indienen van de aanvraag of melding zichtbaar te krijgen is een specifieke set van zogenaamde toepasbare regels nodig voor iedere activiteit waarvoor het bevoegd gezag op basis van de verordeningen of het omgevingsplan een vergunning-, melding-, of informatieplicht invoert. Toepasbare regels zorgen er onder andere voor dat de juridische regels in verordeningen en plannen door de software van het DSO kunnen worden geïnterpreteerd zodat de juiste vragen in het indieningsformulier kunnen worden gesteld. Zonder deze toepasbare regels verschijnen er geen specifieke vragen over de activiteit in het indienings-/meldingsformulier op het DSO-LV en kunnen de indieningsvereisten ook niet zichtbaar worden gemaakt voor de indiener/melder. De indiener valt dan terug op een algemeen aanvraagformulier waarin geen specifieke vragen en indieningsvereisten voor de aan te vragen activiteit zijn opgenomen. Zo'n formulier is minder gebruiksvriendelijk en er ontstaat daarbij ook eerder de situatie dat niet alle relevante informatie en de nodige gegevens en bescheiden bij de aanvraag zijn gevoegd. In dat geval moet het bevoegd gezag hierover nog contact met de aanvrager opnemen. Het criterium over de indieningsvereisten wordt gevolgd aan de hand van indicatoren op het gereed hebben van de inhoud, de techniek en de publicatie op het DSO.
NB Naast de toepasbare regels voor het verkrijgen van de juiste indieningsvereisten faciliteert het DSO-LV ook de mogelijkheid voor het werken met toepasbare regels om te checken of een activiteit vergunning-, melding-, of informatieplichtig is. Deze vorm van toepasbare regels verhoogt de gebruikersvriendelijkheid voor de niet-professionele gebruiker en is aanvullend op de toepasbare regels voor het indienen.

Indicator inhoud

We monitoren bij de lokale overheden de voortgang waarin toepasbare formulieren voor het kunnen aanvragen van vergunningen, het doen van meldingen en voldoen aan informatieplichten, beschikbaar komen. Hiervoor volgen we het beschikbaar stellen van specifieke sets toepasbare regels voor indieningsvereisten per bestuurslaag:

- Voor de waterschappen volgen we alleen toepasbare regels voor de set activiteiten uit de bruidsschat die betrekking hebben op de waterkwaliteit;
- Voor de gemeenten volgen we het opvoeren van regels rondom de taken:
  - opslaan van roerende zaken
  - alarminstallatie aanleggen
  - handelsreclame maken
  - gebruik van locatie bouwwerken
  - maken, hebben of veranderen van een uitweg of het gebruik daarvan
  - slopen in een beschermd stads- of dorpsgezicht
  - slopen van een bouwwerk
  - uitvoeren van een werk
  - vellen van houtopstand
- Voor de provincies volgen we de publicatie van indieningsvereisten voor activiteiten waarvoor de provincie bevoegd gezag is als vergunningverlener of meldingsinstantie en die volgen uit hun via de LVBB gepubliceerde omgevingsverordening.

Grafiek C5.2.1: Overzicht percentage overheden dat bezig is met inhoud indieningsvereisten

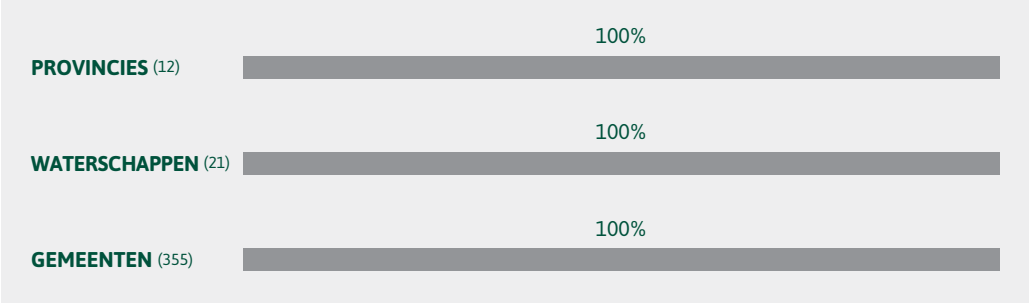

Op het moment van opstellen van deze halfjaarrapportage was vanuit de monitor nog geen zicht op de mate waarin decentrale overheden al toepasbare regels voor indieningsvereisten klaar hadden. Bekend is dat een deel van de overheden al bezig is met oefenen met het opstellen van regels.

Indicator techniek

Overheden voldoen aan de indicator techniek wanneer ze succesvol aangesloten zijn op de landelijke voorziening en toepasbare regels kunnen ontsluiten. Ze moeten daarvoor over een regelbeheersysteem beschikken dat de toepasbare regels conform de STTR-standaard kan overzetten naar het DSO-LV.

De STTR-standaard is op 12-3-2019 vastgesteld. De productieomgeving op het DSO-LV is momenteel echter nog niet beschikbaar. Zodra het een overheidsinstantie is gelukt om toepasbare regels m.b.t. indieningsvereisten te ontsluiten in de productie-omgeving[13], beschouwen we dat als een indicatie dat de overheidsinstantie in staat is om aan het techniek-criterium te voldoen.

In aanloop naar een succesvolle aansluiting volgen we overheden bij de voorbereidingen. Daarvoor kijken we naar de aanschaf of aanpassing van software door overheden.

Grafiek C5.2.2: Mate waarin overheden al met succes zijn aangesloten op het DSO-LV en toepasbare regels kunnen ontsluiten.

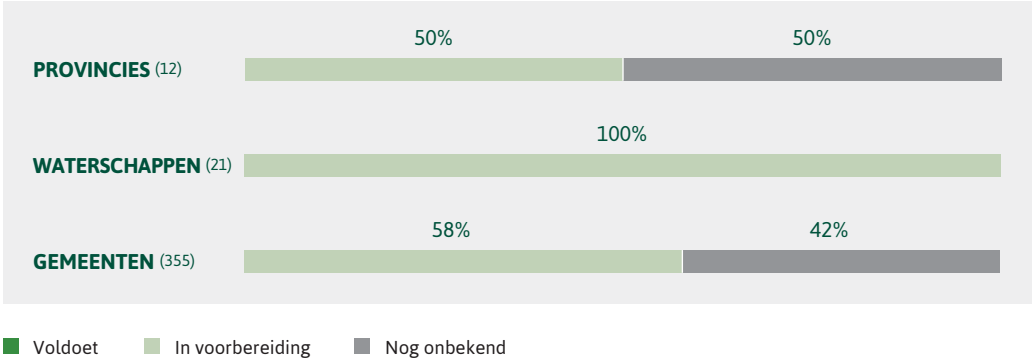

Indicator publicatie

De publicatie van indieningsvereisten wordt gemonitord aan de hand van de toepasbare regels die overheden hiervoor via de productie-omgeving van de landelijke voorziening ontsloten hebben. Zie ook de indicator inhoud. Voor de provincies geldt als extra eis dat de verordening al via het DSO-LV gepubliceerd is voordat indieningsvereisten kunnen worden gepubliceerd (zie ook criterium 2).

Grafiek C5.2.3: Mate waarin overheden al met succes indieningsvereisten voor vergunningaanvragen en meldingen hebben gepubliceerd

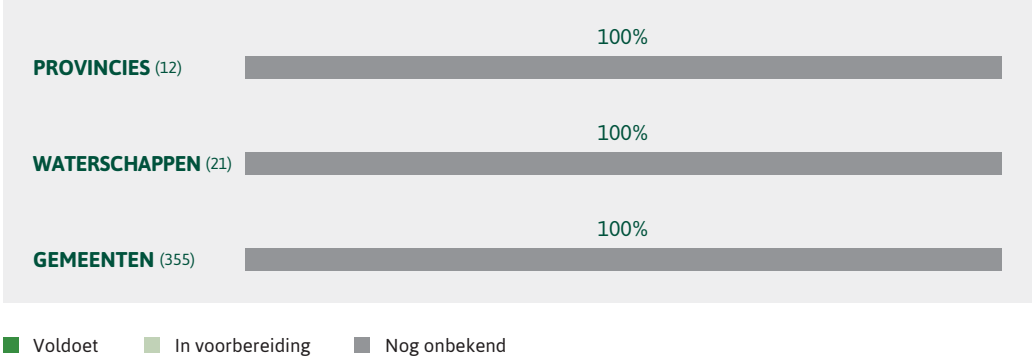

Omdat publiceren feitelijk nog voor medio 2020 niet mogelijk is, voldoet vooralsnog nog geen enkele overheid aan dit criterium.

[13] Het gaat hier naar alle waarschijnlijkheid om het met succes kunnen publiceren van een daarvoor afgesproken test-set van toepasbare regels m.b.t indieningsvereisten op de landelijke voorziening.

Duiding gemeenten[14]

10% van de gemeenten geeft aan bewust bezig te zijn met het beschikbaar stellen van de indieningsvereisten. Nagenoeg alle gemeenten in deze groep hebben geïnventariseerd welke activiteiten dit betreft. Ongeveer 45% van de gemeenten geeft aan nog van plan te zijn met het beschikbaar stellen van indieningsvereisten aan de slag te gaan. Geen van de gemeenten is op dit moment klaar met dit proces en zodoende is er dus nog geen gemeente die indieningsvereisten heeft gepubliceerd.

Gezien deze uitkomsten zal de VNG de komen de periode dit thema extra onder de aandacht brengen van gemeenten. We zien in de genoemde knelpunten dat gemeenten het ook complex vinden om gericht goede informatie te vinden, door het brede scala aan informatie dat beschikbaar is. Om hier aan tegemoet te komen, heeft de VNG een Producten en Dienstencatalogus (PDC) opgesteld. In deze PDC is het volledige aanbod van de VNG op de Omgevingswet terug te vinden, waaronder ook die voor de indieningsvereisten.

Duiding waterschappen

De waterschappen gaan er vanuit dat het Rijk de volgende sets met toepasbare regels voor indieningsvereisten klaarzet in het DSO-LV:

1. Indieningsvereisten in het kader van de over te dragen bruidsschat (regels met betrekking tot waterkwaliteit);
2. een algemene set met toepasbare regels voor indieningsvereisten waarin in ieder geval de gegevens van de indiener worden gevraagd, de activiteit en de locatie.

Na inwerkingtreding van de wet zullen de waterschappen voor de activiteiten die niet met de bruidsschat worden afgedekt indieningsvereisten aan DSO-LV beschikbaar stellen. De voorbereidingen hiervoor lopen reeds.

De waterschappen gebruiken hun Regelbeheersysteem, dat reeds bij de indicator Projectbesluit-Techniek aan de orde is geweest, om de indieningsvereisten voor de activiteiten die niet met de bruidsschat worden afgedekt aan het DSO-LV aan te bieden. Deze indieningsvereisten worden na in werking getreden van de wet door de waterschappen aan DSO-LV beschikbaar gesteld.

De stand van zaken en aandachtspunten met betrekking tot de regelbeheersystemen van de waterschappen zijn reeds weergegeven bij het criterium Projectbesluit.
De waterschappen gaan er vanuit dat het Rijk een set toepasbare regels voor de indieningsvereisten voor hen klaar zet in het DSO-LV in het kader van de over te dragen bruidsschat (regels met betrekking tot waterkwaliteit). Zodra deze set beschikbaar is, is er verder geen extra inspanning van de waterschappen nodig om per 1-1-2021 aan het criterium m.b.t. de indieningsvereisten te voldoen.

[14] In deze tekst is mede gebruik gemaakt van de uitkomsten op de verdiepende vragen uit het voortgangsonderzoek. Deze rapportage is te vinden op de website van het programma Aan de slag met de Omgevingswet https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/praktijk/kennis-onderzoek/onderzoek/

Duiding provincies
Provincies moeten indieningsvereisten regelen voor activiteiten die zij in de omgevingsverordening hebben opgenomen. Driekwart van de provincies heeft in beeld welke activiteiten dit betreft.

Met alle provincies samen wordt onderzocht hoe dit onderwerp het meest efficiënt opgepakt kan worden en wordt overwogen een aantal topactiviteiten aan te merken waarvoor gezamenlijk regels opgesteld worden. Met het Rijk moeten nadere afspraken worden gemaakt over wie de indieningsvereisten maakt voor die activiteiten waarvoor provincie bevoegd gezag is maar die niet uit de omgevingsverordening voortkomen.

Voordat provincies regels toepasbaar kunnen maken en indieningsvereisten kunnen opstellen, moeten zij de ontwerpverordening klaar hebben. Een aantal provincies oefent momenteel met software voor toepasbare regels met als doel een beeld te krijgen van de uit te voeren werkzaamheden. Publicatie van toepasbare regels is daarmee nog niet aan de orde.

Duiding rijkspartijen
Dit criterium is weliswaar niet van toepassing voor het Rijk, maar het is goed om te melden dat de rijksregels onder de Omgevingswet worden uitgewerkt in toepasbare regels. Hetzelfde geldt voor de zogenaamde bruidsschat. Hiervoor heeft de rijkspartij die de regels toepasbaar maakt de benodigde software aangeschaft. Na inwerkingtreding wordt bezien in hoeverre het zinvol is om het toepasbaar maken van de regels via een centrale voorziening te laten verlopen, of bij de departementen zelf te laten.

Criterium 5.3 Vergunningen en meldingen – proces

Per 1-1-2021 is het bevoegd gezag (en/of haar uitvoeringsorganisatie) voorbereid op de gewijzigde vergunningenprocedure conform de eisen van de Omgevingswet. Hieronder valt het kunnen verwerken van een enkelvoudige en een meervoudige aanvraag. Beoordeling van een aanvraag dient binnen 8 weken plaats te kunnen vinden voor besluiten anders dan art 10.24 Omgevingsbesluit. Bij een meervoudige aanvraag is het bevoegd gezag dat de aanvraag behandelt, voorbereid op het inwinnen van advies van het bestuursorgaan dat bevoegd gezag geweest zou zijn, als de activiteit los (enkelvoudig) aangevraagd zou zijn.

Een overheid voldoet aan het procescriterium zodra ze in brede zin hun processen voor het behandelen van vergunningaanvragen en meldingen hebben aangepast aan de nieuwe wet. Het gaat daarbij niet alleen om werkafspraken over de behandeling, maar ook over het organiseren van de benodigde competenties. Daarnaast moeten voor complexe aanvragen waarbij verplicht advies van een andere overheid is vereist afspraken worden gemaakt over de wijze van samenwerken bij dergelijke gevallen.

Via de halfjaarlijkse survey volgen wij de mate waarin een bevoegd gezag al bezig is processen aan te passen voor het kunnen behandelen van omgevingsvergunningaanvragen en meldingen conform de eisen van de Omgevingswet. Er zijn twee vragen over gesteld: (1) in hoeverre ze het proces op orde hebben en (2) in hoeverre ze al afspraken hebben met andere overheden over het inwinnen van (verplicht) advies. Dit leidt tot de volgende scores van de overheden op de beide onderdelen van de procesindicator:

Grafiek C5.3.1: Mate waarin overheden hun processen voor behandeling van vergunningen en meldingen in lijn hebben gebracht met de nieuwe eisen van de Omgevingswet

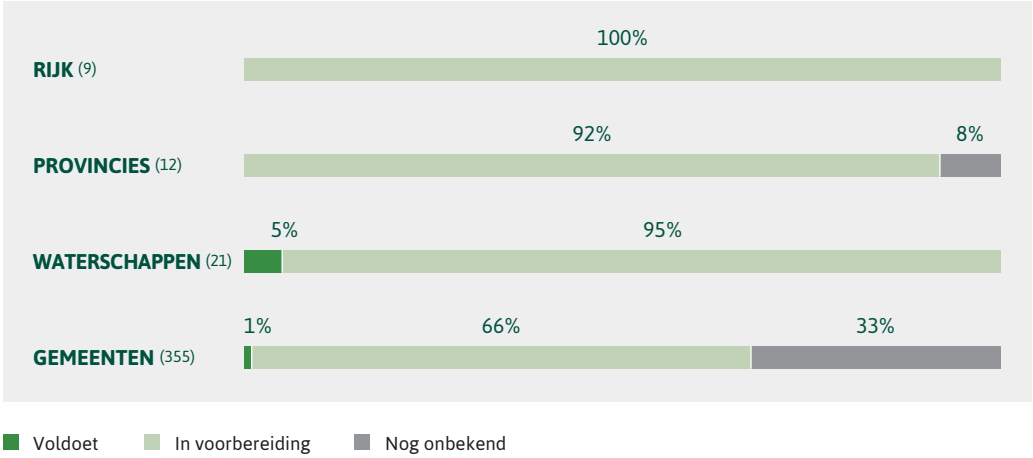

Grafiek C5.3.2: Mate waarin overheden al afspraken met andere overheden hebben gemaakt over het inwinnen van advies bij specifieke categorieën vergunningaanvragen

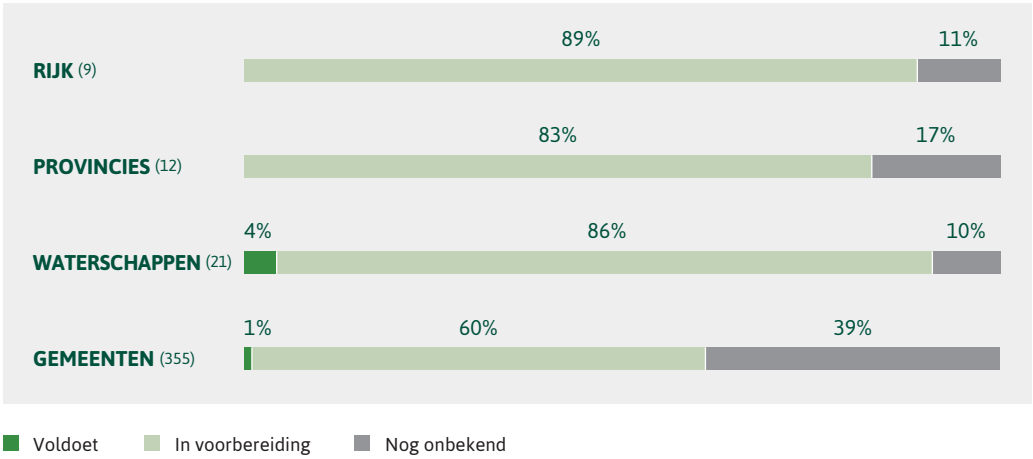

Duiding gemeenten[15]

Van alle gemeenten geeft ongeveer 1/3e aan gestart te zijn met het aanpassen van de processen rondom vergunningverlening. De helft van deze groep heeft hiervoor reeds een plan opgesteld hoe dit te gaan doen. 75% van de gemeenten die zeggen te zijn gestart, heeft geïnventariseerd wat de impact is op de werkprocessen en de benodigde kennis. En bij 28% daarvan zijn de aanpassingen van de werkprocessen al in gang gezet. Net iets meer dan 1/3e van alle gemeente geeft aan plannen te hebben om dit onderdeel op te pakken.

Een deel van de gemeenten heeft de vergunningverlening belegd bij de omgevingsdiensten. Uit de voortgangsmonitor van de omgevingsdiensten[16] blijkt dat het aanpassen van de processen rondom vergunningverlening bij alle omgevingsdiensten in scope is.

[15] In deze tekst is mede gebruik gemaakt van de uitkomsten op de verdiepende vragen uit het voortgangsonderzoek. Deze rapportage is te vinden op de website van het programma Aan de slag met de Omgevingswet https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/praktijk/kennis-onderzoek/onderzoek/

[16] De resultaten van dit onderzoek zijn te vinden in een rapportage van Kantar Public op de website https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/praktijk/kennis-onderzoek/onderzoek/

We constateren dat gemeenten dit onderdeel in scope hebben en een aanzienlijk deel reeds vorderingen maakt op dit terrein. Om gemeenten hierin te ondersteunen, voert de VNG actief leveranciersmanagement en organiseren we masterclasses over het verwerven van software. Deze worden zeer druk bezocht.

Duiding waterschappen

5% van de waterschappen heeft zijn processen voor het behandelen van vergunningaanvragen en meldingen reeds aan de eisen van de Omgevingswet aangepast; 95% heeft dit in voorbereiding. De waterschappen merken op dat de afstemming met andere overheden, die ook allemaal druk zijn met de implementatie van de Omgevingswet, een bijzonder punt van aandacht is. Dat een waterschap binnen zijn gebied soms met tientallen andere overheden te maken heeft en dat deze overheden, ook overheden binnen één bestuurslaag, hierbij geen uniform beleid hebben, maakt één en ander niet eenvoudiger. Omdat er nog 16 maanden tot het in werking treden van de wet resteren, is de stand van zaken op dit moment nog geen reden tot zorg. Dit betekent niet dat er aan de kant van de waterschappen geen extra aandacht nodig is. Een kwart van waterschappen die in voorbereiding is, moet feitelijk namelijk nog met het aanpassen van deze processen starten. Dit is voor de Unie aanleiding om dit punt te gaan bespreken in een bijeenkomst met de hoofden vergunningverlening en handhaving van de waterschappen (LOVH).

De Unie zal het punt ook nog een keer aan de orde stellen in het PIO. In beide bijeenkomsten zal de Unie de resultaten van het project PIKO, Project Interbestuurlijke Ketensamenwerking Omgevingswet, nog een keer onder de aandacht brengen. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de als onderdeel van PIKO ontwikkelde game 'Recreatiecentrum'. De Unie verwacht namelijk dat de resultaten van PIKO een impuls en verrijking kunnen geven aan de trajecten waarin de processen van vergunningaanvragen en meldingen worden aangepast aan de eisen van de Omgevingswet.

Mede naar aanleiding van de opmerkingen van de waterschappen over de afstemming met andere overheden is participatie een ander belangrijk aspect van de processen rond vergunningsaanvragen dat de Unie nogmaals onder de aandacht van de waterschappen zal brengen. In het voorjaar van 2019 heeft een groep van waterschappen het initiatief genomen om specifiek voor het invullen van dit aspect, in relatie tot vergunningverlening, ondersteunend materiaal te laten ontwikkelen. Dit materiaal is beschikbaar voor alle waterschappen en de Unie zet zich in om hier in bijeenkomsten van het PIO en van de hoofden vergunningverlening en handhaving van de waterschappen (LOVH) aandacht aan te besteden. De Unie gaat na of er ook nog een specifieke activiteit rond participatie kan worden ontplooid voor de omgevingsmanagers van de programma's implementatie Omgevingswet van de waterschappen.

Duiding provincies

Bij een deel van de provincies heeft een uitgevoerde impactanalyse geleid tot een plan voor de aanpassing van werkprocessen.

Duiding rijkspartijen

Criterium 5.3 is relevant voor 9 van de 11 rijkspartijen met een veranderopgave voor de Omgevingswet. Al deze rijkspartijen zijn gestart met het aanpassen van de werkprocessen of zijn dat van plan. 89% van de rijkpartijen is van plan, of is gestart met het aanpassen van de werkprocessen voor het inwinnen en/of geven van advies (met instemming) bij de behandeling van vergunningen en meldingen. Eén rijkspartij (11%) heeft aangegeven de vergunningverlening waarschijnlijk aan een uitvoeringsorganisatie uit te besteden. De gesprekken hierover zijn gestart en de voorbereidingen lopen.

Criterium 5.4 Vergunningen en meldingen – beoordeling

Per 1-1-2021 is het bevoegde gezag (en/of haar uitvoeringsorganisatie) in staat om aanvragen voor omgevingsvergunningen te beoordelen conform de eisen van de Omgevingswet.
De mate waarin een bevoegd gezag zich voorbereidt op het kunnen beoordelen van vergunningaanvragen wordt gevolgd via de halfjaarlijkse survey. Dit heeft geleid tot het volgende overzicht van de mate waarin overheden al in staat zijn om vergunningaanvragen te kunnen beoordelen conform de eisen van de Omgevingswet

Grafiek C5.4: Mate waarin overheden in staat zijn om vergunningaanvragen te beoordelen conform de eisen van de Omgevingswet

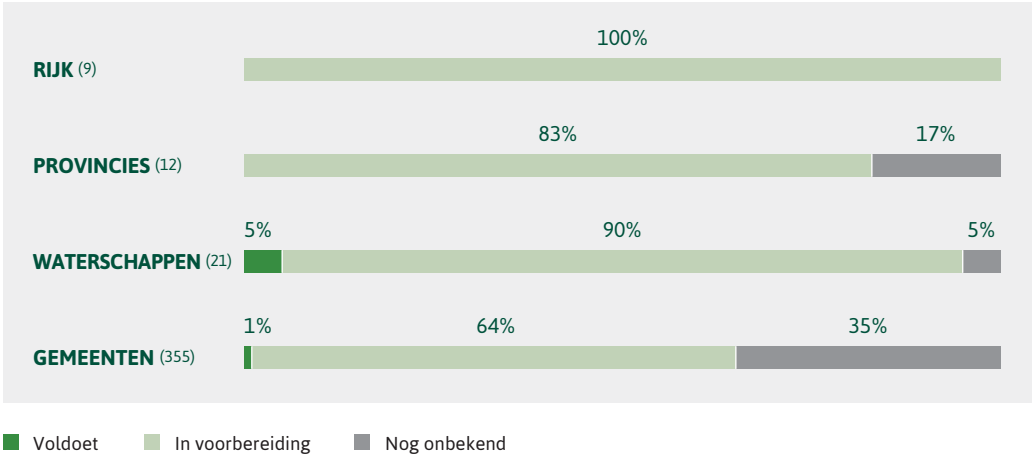

Duiding gemeenten[17]
We constateren dat 26% van alle gemeenten al gestart is met het aanpassen van beoordelingsprocessen. Driekwart van de gemeenten in deze groep heeft geïnventariseerd welke processen worden geraakt. Door 44% is een plan opgesteld voor de aanpassingen en 1/3e is daadwerkelijk gestart met het aanpassen van de processen. Daarnaast heeft 38% van de gemeenten aangegeven van plan te zijn dit onderwerp op te pakken.

De VNG zal de komende tijd met name de aandacht richten op deze laatste twee categorieën, opdat ook zij tijdig klaar zijn.

Duiding waterschappen
5% van de waterschappen heeft zijn processen voor het beoordelen van vergunningaanvragen en meldingen reeds aan de eisen van de Omgevingswet aangepast; 90% heeft dit in voorbereiding en 5% moeten hier nog een start mee maken. Deze resultaten zijn in lijn met die bij het vorige criterium. De Unie gaat ervan uit dat de twee soorten processen in één keer door de waterschappen zullen worden aangepast. De opmerkingen van de waterschappen die bij het vorige criterium zijn gemaakt, gelden dan ook bij dit criterium. Ook voor de vervolgacties die de waterschappen op dit punt aan de monitor verbinden wordt verwezen naar datgene wat bij criterium 5.3 is geschetst.

Duiding provincies
Omdat de meeste provincies hun taken op dit gebied hebben uitbesteed aan Omgevingsdiensten, vinden gesprekken plaats over samenwerking en verantwoordelijkheden.[18]

Duiding rijkspartijen:
100% van de rijkspartijen die vergunningaanvragen en meldingen moeten beoordelen is gestart met het aanpassen van hun werkprocessen of van plan dit te gaan doen.
Uit de survey blijkt dat één rijkspartij nog moet starten.

[17] In deze tekst is mede gebruik gemaakt van de uitkomsten op de verdiepende vragen uit het voortgangsonderzoek. Deze rapportage is te vinden op de website van het programma Aan de slag met de Omgevingswet https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/praktijk/kennis-onderzoek/onderzoek/

[18] Voor meer zicht op hoe ver de omgevingsdiensten en andere uitvoeringsorganisaties van gemeenten en provincies zijn met hun voorbereidingen op de Omgevingswet de rapportage van het in september 2019 door Kantar Public uitgevoerde onderzoek op de website https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/praktijk/kennis-onderzoek/onderzoek/

Criterium 1: Omgevingsvisie

STATUS	RIJK (1)	PROVINCIES (12)	WATERSCHAPPEN (-)	GEMEENTEN (-)
Criterium				
voldoet	0%	67%	nvt	nvt
in voorbereiding	100%	33%	nvt	nvt
nog onbekend	0%	0%	nvt	nvt
Inhoud				
voldoet	0%	67%	nvt	nvt
in voorbereiding	100%	33%	nvt	nvt
nog onbekend	0%	0%	nvt	nvt
Publicatie				
voldoet	0%	67%	nvt	nvt
in voorbereiding	0%	0%	nvt	nvt
nog onbekend	100%	33%	nvt	nvt

Criterium 2: Omgevingsverordening

STATUS	RIJK (-)	PROVINCIES (12)	WATERSCHAPPEN (-)	GEMEENTEN (-)
Criterium				
voldoet	nvt	0%	nvt	nvt
in voorbereiding	nvt	92%	nvt	nvt
nog onbekend	nvt	8%	nvt	nvt
Inhoud				
voldoet	nvt	0%	nvt	nvt
in voorbereiding	nvt	67%	nvt	nvt
nog onbekend	nvt	33%	nvt	nvt
Techniek				
voldoet	nvt	0%	nvt	nvt
in voorbereiding	nvt	92%	nvt	nvt
nog onbekend	nvt	8%	nvt	nvt
Publicatie				
voldoet	nvt	0%	nvt	nvt
in voorbereiding	nvt	0%	nvt	nvt
nog onbekend	nvt	100%	nvt	nvt

Criterium 3: Projectbesluit

STATUS	RIJK (5)	PROVINCIES (12)	WATERSCHAPPEN (21)	GEMEENTEN (-)
Criterium				
voldoet	0%	0%	0%	nvt
in voorbereiding	100%	75%	90%	nvt
nog onbekend	0%	25%	10%	nvt

Criterium 4: Omgevingsplan

STATUS	RIJK (-)	PROVINCIES (-)	WATERSCHAPPEN (-)	GEMEENTEN (355)
Criterium				
voldoet	nvt	nvt	nvt	0%
in voorbereiding	nvt	nvt	nvt	68%
nog onbekend	nvt	nvt	nvt	32%
Proces				
voldoet	nvt	nvt	nvt	1%
in voorbereiding	nvt	nvt	nvt	58%
nog onbekend	nvt	nvt	nvt	41%
Techniek				
voldoet	nvt	nvt	nvt	0%
in voorbereiding	nvt	nvt	nvt	61%
nog onbekend	nvt	nvt	nvt	39%

Criterium 5: Vergunningen en meldingen

STATUS	RIJK (8)	PROVINCIES (12)	WATERSCHAPPEN (21)	GEMEENTEN (355)
5.1 Techniek				
Criterium				
voldoet	0%	0%	0%	0%
in voorbereiding	88%	83%	100%	63%
nog onbekend	12%	17%	0%	37%
5.2 Indieningsvereisten				
Criterium				
voldoet	nvt	0%	0%	0%
in voorbereiding	nvt	50%	100%	58%
nog onbekend	nvt	50%	0%	42%
Inhoud				
voldoet	nvt	0%	0%	0%
in voorbereiding	nvt	0%	0%	0%
nog onbekend	nvt	100%	100%	100%
Techniek				
voldoet	nvt	0%	0%	0%
in voorbereiding	nvt	50%	100%	58%
nog onbekend	nvt	50%	0%	42%
Publicatie				
voldoet	nvt	0%	0%	0%
in voorbereiding	nvt	0%	0%	0%
nog onbekend	nvt	100%	100%	100%

STATUS	RIJK (9)	PROVINCIES (12)	WATERSCHAPPEN (21)	GEMEENTEN (355)
5.3 Proces				
Criterium				
voldoet	0%	0%	5%	1%
in voorbereiding	100%	92%	95%	66%
nog onbekend	0%	8%	0%	33%
Vergunningsprocedure				
voldoet	0%	0%	5%	1%
in voorbereiding	100%	92%	95%	66%
nog onbekend	0%	8%	0%	33%
Advies inwinnen				
voldoet	0%	0%	4%	1%
in voorbereiding	89%	83%	86%	60%
nog onbekend	11%	17%	10%	39%
5.4 Beoordeling				
Criterium				
voldoet	0%	0%	5%	1%
in voorbereiding	100%	83%	90%	64%
nog onbekend	0%	17%	5%	35%

Dit is een uitgave van:
Programma Aan de slag met de Omgevingswet
www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl
November 2019

Het programma Aan de slag met de Omgevingswet is een initiatief van VNG, IPO, UvW en het Rijk.

Grote Bickersstraat 74
1013 KS Amsterdam

Postbus 247
1000 AE Amsterdam

t 020 522 59 99
f 020 522 53 33
e info.nl@kantarpublic.com
www.kantarpublic.com

Monitor Voortgang Invoering Omgevingswet 3e kwartaal 2019

G9006 | oktober 2019

Aan de slag met de Omgevingswet

Dit document is uitsluitend voor deze opdrachtgever opgesteld. Alle in het document vermelde gegevens zijn strikt vertrouwelijk. Door ons lidmaatschap zijn wij gehouden de gedragsregels na te leven van Esomar en de MarktOnderzoekAssociatie (MOA).

© TNS NIPO | ISO 9001, ISO 20252, ISO 26362, ISO 14001 en ISO 27001 gecertificeerd | rapport nederlands.dotm

Inhoud

Onderzoeksverantwoording

1.1 Respons
1.2 Dit is het proces 1
1.3 Leeswijzer 1

2 Samenvatting 2

3 Resultaten omgevingsdiensten 5
3.1 Ambities bij omgevingsdiensten 5
3.2 Organisatie van de uitvoering 7
3.3 Samenwerking 9
3.4 Kerninstrumenten 10
3.5 Invoering DSO 11
3.6 Beleving 13
3.7 Uitdagingen en knelpunten 14

4 Resultaten veiligheidsregio's 17
4.1 Ambities bij veiligheidsregio's 17
4.2 Organisatie van de uitvoering 18
4.3 Samenwerking 19
4.4 Invoering DSO 20
4.5 Beleving 21
4.6 Uitdagingen en knelpunten 22

5 Resultaten GGD/GHOR-organisaties 24
5.1 Ambities bij GGD/GHOR-organisaties 24
5.2 Organisatie van de uitvoering 26
5.3 Samenwerking 28
5.4 Invoering DSO 29
5.5 Omgang met data/indicatoren 30
5.6 Beleving 31
5.7 Uitdagingen en knelpunten 32

Bijlagen

Bijlage 1: Open antwoorden

Bijlage 2: Vragenlijsten

Onderzoeksverantwoording

Kantar (public division) heeft in opdracht van het Programma Aan de slag met de Omgevingswet de zesde ronde van het periodieke voortgangsonderzoek in het kader van de invoering van de Omgevingswet uitgevoerd. Doelstelling van dit inventarisatieonderzoek is de voortgang te monitoren van de invoering van de Omgevingswet bij gemeenten, waterschappen, provincies, rijksinstanties, omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en GGD/GHOR-organisaties. In deze zesde en laatste ronde heeft Kantar het voortgangsonderzoek alleen uitgevoerd onder de omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en GGD/GHOR-organisaties. Het programma Aan de slag met de Omgevingswet heeft het onderzoek uitgevoerd onder de andere organisaties (gemeenten, waterschappen, provincies en rijksinstanties).

1.1 Respons

Voor het onderzoek zijn in totaal 79 organisaties uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek, waarvan 59 respondenten namens hun organisatie uiteindelijk de hele vragenlijst hebben ingevuld. De respons onder de omgevingsdiensten is met 100% het hoogst. De respons onder veiligheidsregio's en GGD/GHOR-organisaties is respectievelijk 60% en 64%. De respons is in alle gevallen voldoende hoog om een goed beeld te krijgen van de huidige stand van zaken met betrekking tot de invoering van de Omgevingswet en de ondersteuningsbehoefte die de responderende organisaties hebben.

***Respons**: overzicht respons per doelgroep*

	uitgenodigd	meegedaan	respons 2019 Q3	respons 2018 Q4	respons 2018 Q2
Omgevingsdiensten	29	29	100%	31%	78%
Veiligheidsregio's	25	15	60%	68%	52%
GGD/GHOR-organisaties	25	16	64%	68%	44%
Totaal	**79**	**60**	**76%**	**50%**	**62%**

Bij de Omgevingsdiensten is na de relatief lage respons in de meting van 2018 Q4 (31% ofwel n=9) actie ondernomen door de monitor van het programma Aan de slag met de Omgevingswet en het collectief van omgevingsdiensten, Omgevingsdienst NL, om de respons onder deze doelgroep te verhogen. Dit leverde n=19 extra responses op. De responsverhogende actie bestond uit het nabellen van de non-respons met het verzoek om de vragenlijst alsnog in te vullen. Omdat het online onderzoek van Kantar al was afgesloten, hebben de monitor en Omgevingsdienst NL de vragenlijst in een excel-bestand gezet en toegestuurd aan omgevingsdiensten die aangaven alsnog aan het onderzoek mee te willen doen. De resultaten van de meting in 2018 Q4 (Kantar) en 2019 Q1 (monitor Aan de slag en Omgevingsdienst NL) zijn door de monitor geïntegreerd en gerapporteerd in het

rapport *Invoering Omgevingswet bij Omgevingsdiensten stand 1e kwartaal 2019*. In dit rapport zijn de cijfers uit deze rapportage gebruikt. Er wordt dus een vergelijking gemaakt met 2019 Q1 gemaakt en niet met de meting van 2018 Q4. Hierbij moet worden opgemerkt dat het mogelijk is dat door de andere uitvoering van het onderzoek methodeverschillen zijn ontstaan.

1.2 Dit is het proces

De omgevingsdiensten en veiligheidsregio's zijn op 3 september per email uitgenodigd om de online vragenlijst in te vullen. De GGD/GHOR-organisaties hebben de uitnodiging zelf uitgestuurd. De deadline voor het invullen van de vragenlijst was voor alle doelgroepen 27 september 2019. Deze deadline is in overleg met het Programma Aan de slag met de Omgevingswet verlengd tot en met vrijdag 4 oktober. Op 13 september is door Kantar een reminder verstuurd.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. In het volgende hoofdstuk is een samenvatting van de belangrijkste resultaten weergegeven. In de daaropvolgende hoofdstukken worden de afzonderlijke resultaten per doelgroep weergegeven met een korte toelichtende tekst.

Afrondingsverschillen
In deze rapportage worden per vraag de rechte tellingen (frequenties) weergegeven. Voor de resultaten geldt dat percentages eindigend op 0.5% tot en met 0.9% naar boven worden afgerond. Percentages eindigend op 0.1% tot en met 0.4% worden naar beneden afgerond. Hierdoor kunnen de optellingen soms op 99% of 101% uitkomen. In sommige gevallen zijn er meerdere antwoorden mogelijk op een vraag. Het totale percentage kan in dit geval hoger uitkomen dan 100%.

Aan wie is de vraag gesteld?
Bij elke grafiek staat de basis aangegeven aan wie de vraag is gesteld. Als dit aan alle responderende organisaties is, dan staat in de grafiek aangegeven: **Basis**: alle responderende organisaties. Als het gaat om vragen die aan een kleinere groep zijn gesteld, bijvoorbeeld een doorvraag, dan staat aangegeven: **Basis**: alleen gevraagd aan organisaties die (…). In deze gevallen staan de afwijkende aantallen respondenten per groep erbij vermeld, bijvoorbeeld: Omgevingsdiensten (n=11).

Absolute aantallen
Omdat sommige doelgroepen uit weinig responderende organisaties bestaan, is er in het rapport voor gekozen om de resultaten op vragen of doorvragen waarop het aantal responderende organisaties kleiner is dan n=10 in tabellen of in tekst weer te geven en niet in grafieken. Ook wordt in dergelijke gevallen niet in percentages maar in absolute aantallen gesproken.

2 Samenvatting

Hieronder worden de belangrijkste uitkomsten per doelgroep op hoofdlijnen beschreven.

Is de organisatie tijdig klaar?

Omgevingsdiensten
Alle omgevingsdiensten verwachten op tijd klaar te zijn met de voorbereidingen voor de invoering van de Omgevingswet. Wel geeft ruim 60% van de omgevingsdiensten aan dat ze zich harder moeten inspannen dan tot nu toe gepland. Zeventien diensten zijn dit inmiddels aan het organiseren. Twee moeten dit nog gaan organiseren.

Veiligheidsregio's
3 van de 15 responderende regio's geven aan er vertrouwen in te hebben op tijd klaar te zijn (ofwel 20%). 10 van de 15 regio's geven aan extra maatregelen te nemen echter moeten dat organiseren en spreken geen expliciet vertrouwen uit (ofwel 67%). 2 regio's weten niet of zij op tijd klaar zijn (ofwel 13%).

GGD/GHOR-organisaties
Eén GGD/GHOR-organisatie (ofwel 6%) heeft aangegeven te verwachten niet op tijd klaar te zijn met de voorbereidingen op de invoering van de Omgevingswet. Drie GGD/GHOR-organisaties verwachten op tijd klaar te zullen zijn (ofwel 19%). Net als bij de omgevingsdiensten en veiligheidsregio's geeft ongeveer de helft aan dat ze meer inspanningen moeten leveren dan de huidige inspanningen om op tijd klaar te zijn, maar dat ze daar op dit moment mee bezig zijn (50%).

Samenwerken met andere organisaties

Omgevingsdiensten
Werken omgevingsdiensten op de één of andere manier samen met andere overheden uit de regio? De meest genoemde manieren van samenwerking zijn het uitwisselen van kennis en ervaringen (97%). Ook het samenwerken aan de ontwikkeling van een omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverordening, waterschapsverordening wordt vaak genoemd (90%). Het uitvoeren van gezamenlijke pilots en proefprojecten wordt door bijna driekwart genoemd (72%).

Veiligheidsregio's
Een meerderheid van de ondervraagde veiligheidsregio's geeft aan dat ze met andere overheden uit de regio samenwerkt. Ook binnen deze doelgroep wordt het uitwisselen van kennis, meewerken aan de ontwikkeling van een omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverordening, waterschapsverordening en/of omgevingsprogramma en het uitvoeren van gezamenlijk pilots het vaakst genoemd (door circa negen op de tien organisaties).

GGD/GHOR-organisaties
Alle responderende GGD/GHOR-organisaties werken samen met andere overheden uit de regio aan het uitwisselen van kennis (100%). Meewerken aan de ontwikkeling van een omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverordening, waterschapsverordening en/of omgevingsprogramma en het uitvoeren van gezamenlijk pilots wordt door circa negen op de tien organisaties genoemd.

Invoering Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)

Omgevingsdiensten
Omgevingsdiensten hebben veel activiteiten omtrent de invoering van DSO uitgevoerd of momenteel in uitvoering. Van de koppeling aan DSO - een activiteit die nu nog niet kan worden uitgevoerd - geven de meeste omgevingsdiensten aan dat ze dit wel willen gaan doen.

Veiligheidsregio's
Veiligheidsregio's hebben veel voorgelegde activiteiten omtrent de invoering van DSO al uitgevoerd of zijn momenteel in uitvoering. Het reserveren van budget voor de invoering wordt minder vaak genoemd. Zes op de tien organisaties geven aan dit wel te gaan doen.

GGD/GHOR-instellingen
Als het gaat over de invoering van DSO zijn er bij GGD/GHOR-instellingen veel voorbereidingen waarvan ze aangeven niet van plan zijn om deze voorbereidingen te treffen of waavan het niet bekend is of deze voorbereidingen worden getroffen.

Knelpunten en ondersteuning

Omgevingsdiensten
De kosten van de invoering en het vrijmaken van de benodigde capaciteit wordt door 68% van de omgevingsdiensten als knelpunt genoemd. De aansluiting op DSO (61%), het doorvoeren van een cultuuromslag binnen de organisatie (50%) en duidelijkheid over de nieuwe regels (50%) worden door de helft of meer van de omgevingsdiensten genoemd.

De behoefte aan ondersteuning bij het krijgen van financiële middelen en capaciteit wordt door 61% genoemd als ondersteuningsbehoefte. Informatiebehoefte over de nieuwe regels en wat wanneer precies gaat veranderen en ondersteuning bij de aansluiting op DSO wordt door 54% genoemd.

Veiligheidsregio's

Veiligheidsregio's ervaren globaal dezelfde knelpunten als omgevingsdiensten. De aansluiting op DSO wordt door 80% als knelpunt genoemd. Het doorvoeren van een cultuuromslag binnen de organisatie, het betrokken krijgen en houden van medewerkers, de kosten van de invoering en het betrokken houden van bestuurders worden door 53% als knelpunt ervaren. De behoefte aan ondersteuning ligt in lijn met de ervaren knelpunten. Zo is er behoefte aan ondersteuning bij de aansluiting op DSO (53%), financiële middelen en/of capaciteit voor het uitvoeren van de werkzaamheden (40%) en ondersteuning bij het aanpassen van VTH-processen (40%).

GGD/GHOR-organisaties

De kosten van de invoering en/of het vrijmaken van de benodigde capaciteit wordt door 62% als uitdaging genoemd. Het betrokken krijgen en houden van bestuurders en medewerkers en de aansluiting op DSO wordt door circa de helft als uitdaging genoemd. De behoefte aan ondersteuning ligt in lijn met de uitdagingen die GGD/GHOR-organisaties ervaren. Zo heeft de helft behoefte aan ondersteuning bij de financiering en/of het vrijmaken van capaciteit en de aansluiting op DSO.

3 Resultaten omgevingsdiensten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de 29 responderende omgevingsdiensten weergegeven. Alle resultaten zijn in tabellen en grafieken weergegeven en voorzien van een korte toelichting. Waar mogelijk en relevant zijn vergelijkingen met de vorige metingen gemaakt. De vragenlijst van de omgevingsdiensten is op een aantal vragen aangepast in vergelijking met het laatste kwartaal van 2018. Hierdoor kan niet overal een vergelijking met deze meting worden gemaakt. De hoge respons in het derde kwartaal van 2019 (100%) geeft een volledig representatief beeld van de huidige stand van zaken.

3.1 Ambities bij omgevingsdiensten

Ruim de helft van de 29 omgevingsdiensten heeft een ambitieniveau vastgesteld over wat zij met de invoering van de Omgevingswet wensen te bereiken (55%). In het eerste kwartaal van 2019 was dat 85%.

***Ambitieniveau**: Heeft uw organisatie al een ambitieniveau vastgesteld over wat uw organisatie met de komst van de Omgevingswet wenst te bereiken? **Basis**: alle omgevingsdiensten (n=29)*

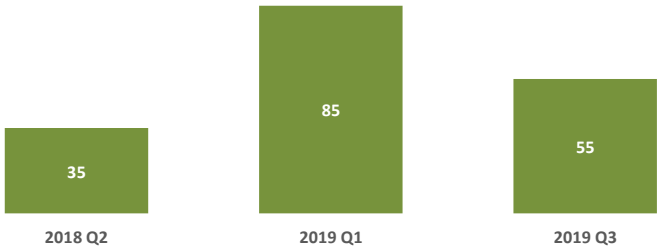

Aan deze omgevingsdiensten (n=29) is voor verschillende aspecten gevraagd wat hun ambitieniveau is. 56% geeft aan grote ambities te hebben op het gebied van het verbeteren van de samenwerking met partners binnen en buiten de organisatie ten behoeve van de integrale advisering. 38% heeft grote ambities op het gebied van het borgen van de milieu-aspecten en het verbeteren van de omgevingsgerichtheid van de organisatie. Op beide punten geven sommige omgevingsdiensten aan bescheiden ambities te hebben. Dat geldt eveneens voor het leveren van maatwerk aan gemeenten: 50% heeft bescheiden ambities op dit punt te hebben. 38% heeft grote ambities op het gebied van risicogericht adviseren.

***Ambities t.a.v. opstellen en uitvoeren beleid**: hoe ver strekken de ambities (veranderingen t.o.v. huidige beleid) die uw organisatie momenteel met de invoering van de Omgevingswet heeft? Mijn bestuur heeft het voornemen de invoering van de Omgevingswet te gebruiken voor […]? **Basis**: omgevingsdiensten met ambities; n=16.*

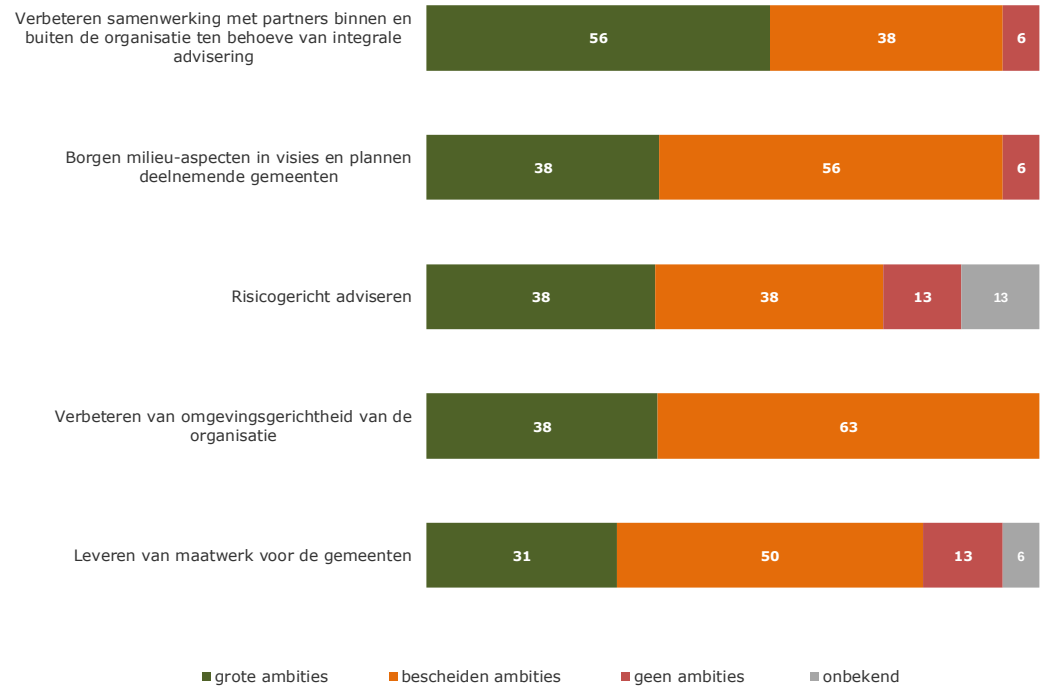

In vergelijking met het eerste kwartaal van 2019 ligt het ambitieniveau op alle punten wat lager dan in het derde kwartaal van 2019. Zo geeft in het eerste kwartaal 83% van de omgevingsdiensten aan de samenwerking met partners binnen en buiten de organisatie ten behoeve van de integrale advisering te willen verbeteren. In het laatste kwartaal is dat 56%.

***Trend ambities t.a.v. opstellen en uitvoeren beleid**: hoe ver strekken de ambities (veranderingen t.o.v. huidige beleid) die uw organisatie momenteel met de invoering van de Omgevingswet heeft? Mijn bestuur heeft het voornemen de invoering van de Omgevingswet te gebruiken voor […]?*

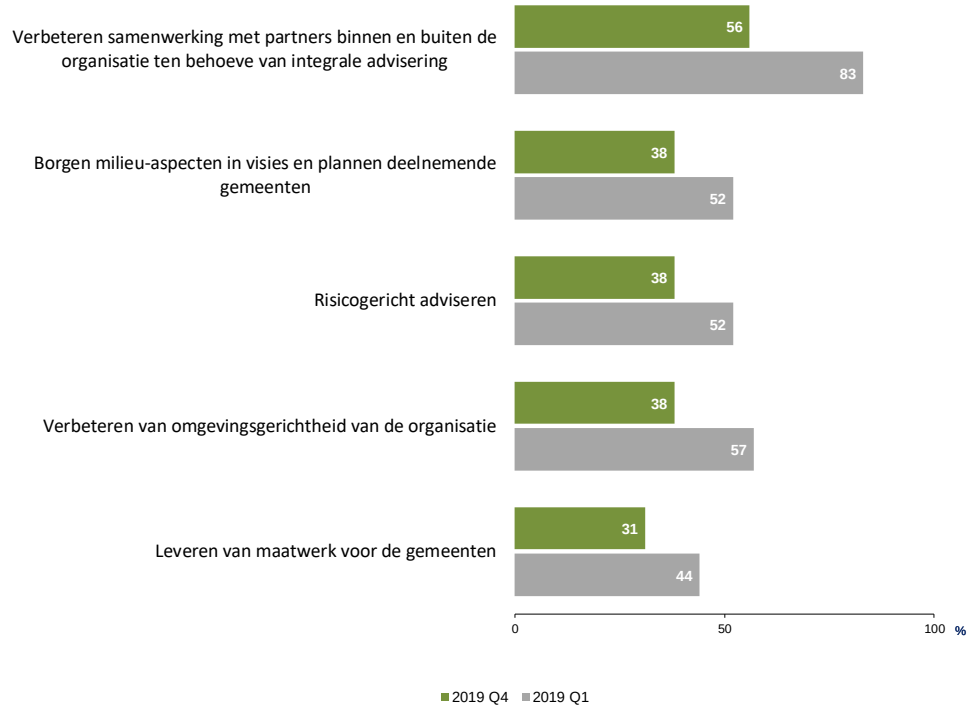

3.2 Organisatie van de uitvoering

Net als bij de vorige metingen is van een aantal activiteiten, die een omgevingsdienst kan organiseren in het kader van de Omgevingswet, gevraagd wat de huidige status van die activiteiten is. In de onderstaande figuur is de huidige stand van zaken in het derde kwartaal van 2019 weergegeven. Voor alle activiteiten geldt dat de meeste omgevingsdiensten er momenteel mee bezig zijn of van plan zijn om ze uit te voeren.

Er is wel één uitzondering. Over het 'inrichten of aanpassen van processen om het ontwikkelde beleid om te zetten naar toepasbare regels en het opvoeren en wijzigen ervan' wordt relatief vaak gezegd dat men het niet van plan is (14%) of het onbekend is of de eigen organisatie hiermee bezig is (14%).

***Status per activiteit**: hieronder staat een aantal activiteiten die een organisatie kan organiseren rondom de invoering van de Omgevingswet. Kunt u per activiteit aangeven in hoeverre uw organisatie deze heeft uitgevoerd? (**Basis**: alle omgevingsdiensten; n=29)*

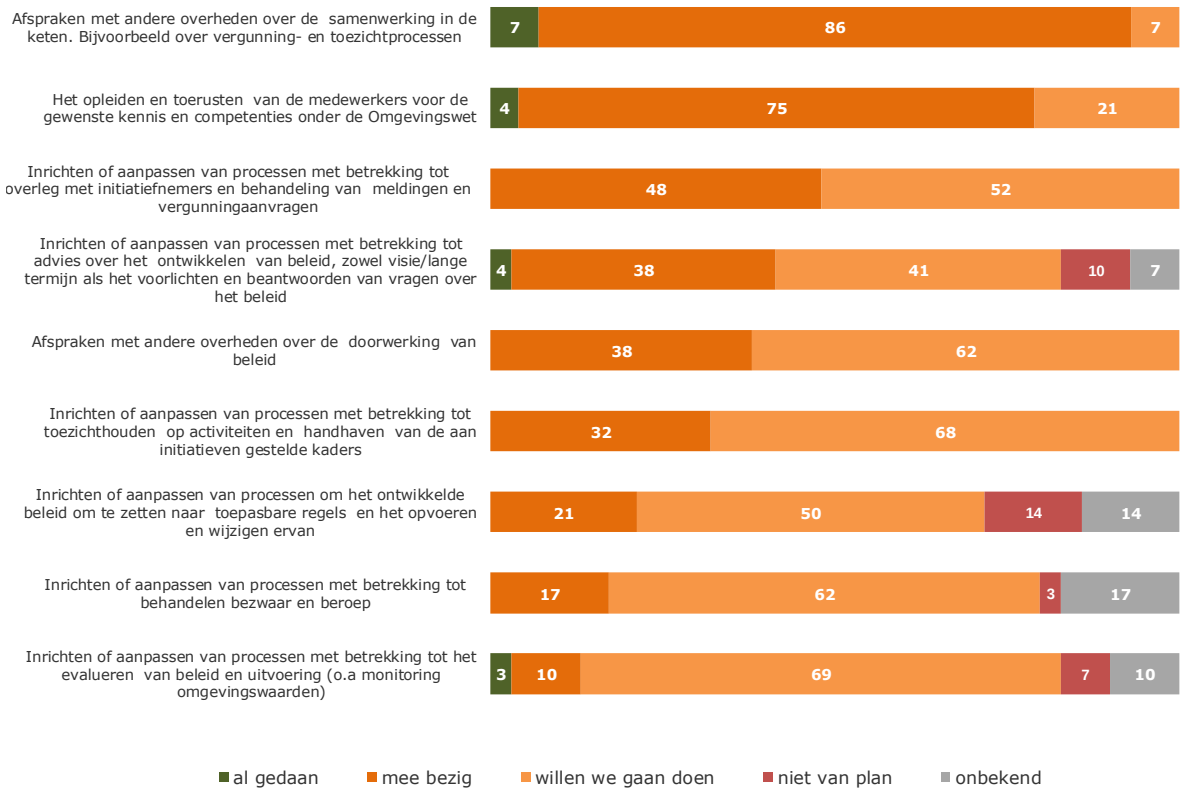

Omdat de antwoordcategorieën ten opzichte van de vorige meting zijn veranderd, is het maken van een trendvergelijking bij de organisatie van de uitvoering niet mogelijk.

3.3 Samenwerking

In de onderstaande grafiek is weergegeven op welke wijze en in welke mate wordt samengewerkt. Vrijwel alle omgevingsdiensten wisselen met overheden in de regio kennis en ervaringen uit over de invoering van de Omgevingswet (97%). Daarnaast is een ruime meerderheid door één of meer andere overheden in de regio uitgenodigd om mee te werken aan de ontwikkeling van hun omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverordening, waterschapsverordening (90%). Driekwart voert met één of meer andere overheden in de regio pilots/proefprojecten uit in het kader van de invoering van de Omgevingswet (75%). Andere vormen van samenwerking worden net als in het eerste kwartaal van 2019 minder vaak genoemd.

Samenwerking: *Werkt uw organisatie al samen met andere overheden in het kader van de Omgevingswet? Meer antwoorden mogelijk (**Basis**: alle omgevingsdiensten; n=29)*

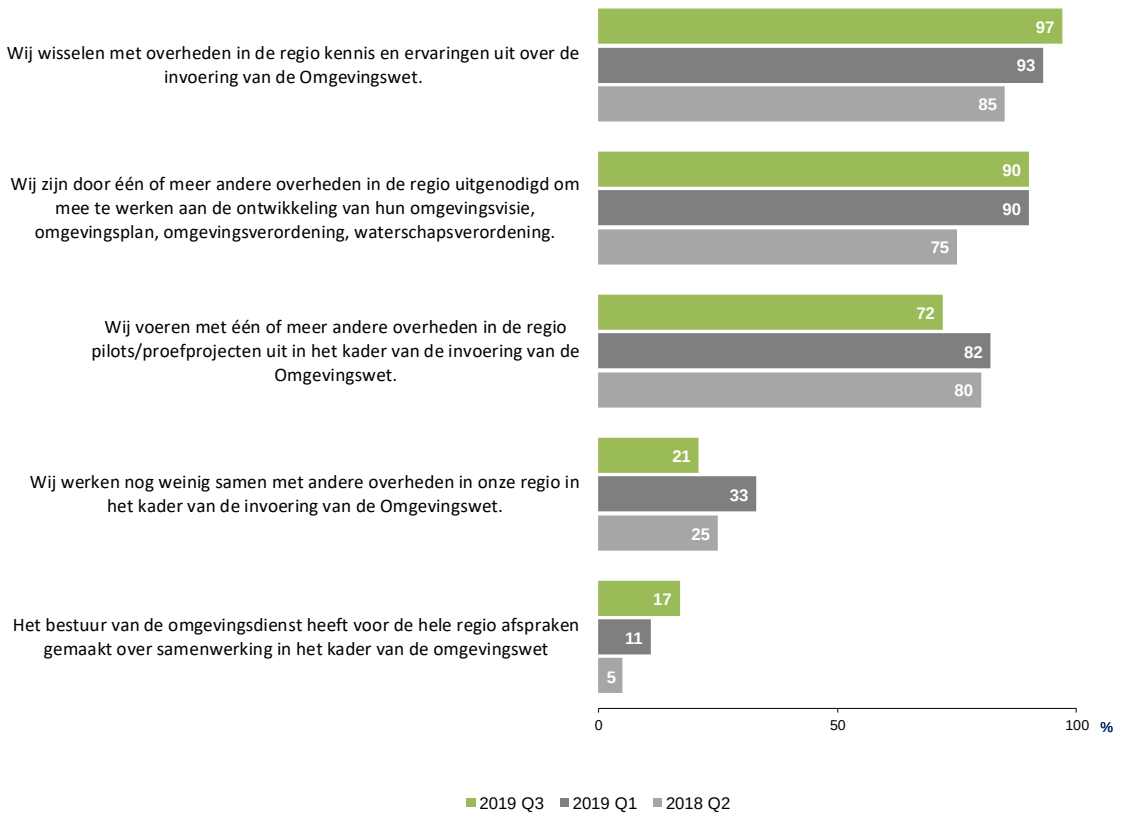

Aan de omgevingsdiensten die hebben aangegeven dat ze door één of meer overheden zijn uitgenodigd, is een doorvraag gesteld en is gevraagd door welke overheden de omgevingsdiensten zijn uitgenodigd. Bijna al deze omgevingsdiensten geven aan dat zij door gemeenten zijn uitgenodigd (96%).

Daarnaast geeft 72% aan dat zij door een provincie zijn uitgenodigd. Circa een kwart is door een waterschap, een veiligheidsregio of GGD uitgenodigd.

In de vragenlijst is aan alle omgevingsdiensten gevraagd door hoeveel van de gemeenten binnen hun samenwerkingsverband ze zijn uitgenodigd. Er zijn in totaal 12 omgevingsdiensten (ofwel 43%) die zijn uitgenodigd door één of meer gemeenten binnen hun samenwerkingsverband. In totaal werken deze 12 omgevingsdiensten samen met 119 gemeenten waarvan 58 gemeenten hun omgevingsdienst hebben uitgenodigd, ofwel 50% van alle gemeenten binnen deze samenwerkingsverbanden.

3.4 Kerninstrumenten

Omgevingsdiensten werken in sterke mate mee aan de invoering van nieuwe kerninstrumenten. Zeven op de tien omgevingsdiensten hebben de opdracht van de gemeenten om in pilots deel te nemen (71%). Ook heeft een ruime meerderheid van de omgevingsdiensten de opdracht gekregen om te adviseren bij het opstellen van omgevingsvisies en plannen (64%). Andere vormen van samenwerking worden minder vaak genoemd.

Kerninstrumenten: *in hoeverre werkt uw omgevingsdienst mee aan de invoering van de nieuwe kerninstrumenten van de Omgevingswet? Mijn omgevingsdienst […] Meer antwoorden mogelijk (**Basis**: alle omgevingsdiensten; n=29)*

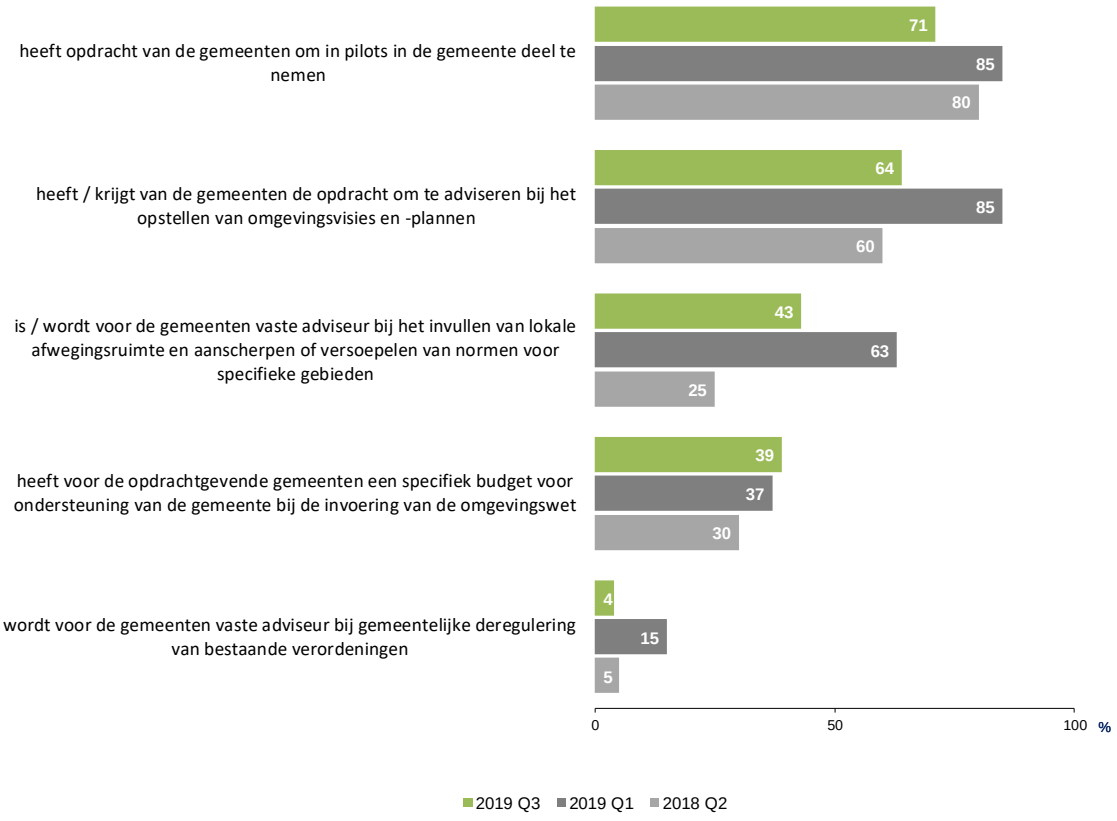

In de onderstaande tabel is weergegeven op welke punten en in welke mate afspraken zijn gemaakt tussen omgevingsdiensten en gemeenten. Het vaakst wordt de opdracht om in pilots deel te nemen genoemd. In totaal heeft 69% van de omgevingsdiensten deze opdracht van één of meer gemeenten (103 gemeenten ofwel 29% van het totale aantal gemeenten in Nederland werkt samen met een omgevingsdienst in pilots).

Afspraken: met hoeveel gemeenten zijn er op de onderstaande punten afspraken gemaakt? *(**Basis**: alle omgevingsdiensten; n=29)*[1]

	Aantal omgevingsdiensten dat afspraken met gemeenten heeft	Aantal gemeenten dat afspraken met omgevingsdiensten heeft	% gemeenten met afspraak tov totale aantal gemeenten in Nederland
Opdracht om in pilots in de gemeente deel te nemen	20	103	29%
Adviseren bij het opstellen van omgevingsvisies, omgevingsplannen en/of programma's	18	96	27%
Specifiek budget voor ondersteuning/advisering van de gemeente bij de invoering van de omgevingswet	9	68	19%
Vaste adviseur bij het invullen van lokale afwegingsruimte en aanscherpen of versoepelen van normen voor specifieke gebieden	9	51	14%
Vaste adviseur bij gemeentelijke deregulering van bestaande verorderingen	1	*	*

3.5 Invoering DSO

Aan de omgevingsdiensten is voor een dertiental activiteiten, die allen te maken hebben met de invoering van DSO, gevraagd wat de status van de activiteiten is. In de onderstaande figuur is de huidige stand van zaken weergegeven. Te zien is dat de meeste activiteiten gedaan zijn of momenteel in uitvoering zijn. Van de activiteiten die momenteel nog niet zijn gedaan of niet in uitvoering zijn geven de meeste omgevingsdiensten aan dat ze dit wel willen gaan doen.
Alleen van het via een digitale kaart ontsluiten van toepasbare regels is relatief vaak onbekend of de eigen organisatie hier al mee bezig is (50%).

***Status per activiteit**: In hoeverre is uw organisatie al bezig met de voorbereidingen op de invoering van het digitaal stelsel Omgevingswet? (Basis: alle omgevingsdiensten; n=29)*

[1] *Bij de antwoordcategorie Vaste adviseur bij gemeentelijke deregulering van bestaande verordeningen is er één omgevingsdienst die wel afspraken heeft gemaakt met één of meer gemeenten (kolom 1). Deze omgevingsdienst heeft op alle punten afspraken met gemeenten gemaakt, maar wist niet precies met hoeveel gemeenten. IN de vragenlijst kon men dat aangeven met code 99 (weet niet). In de tabel is dat met een asterisk weergegeven.*

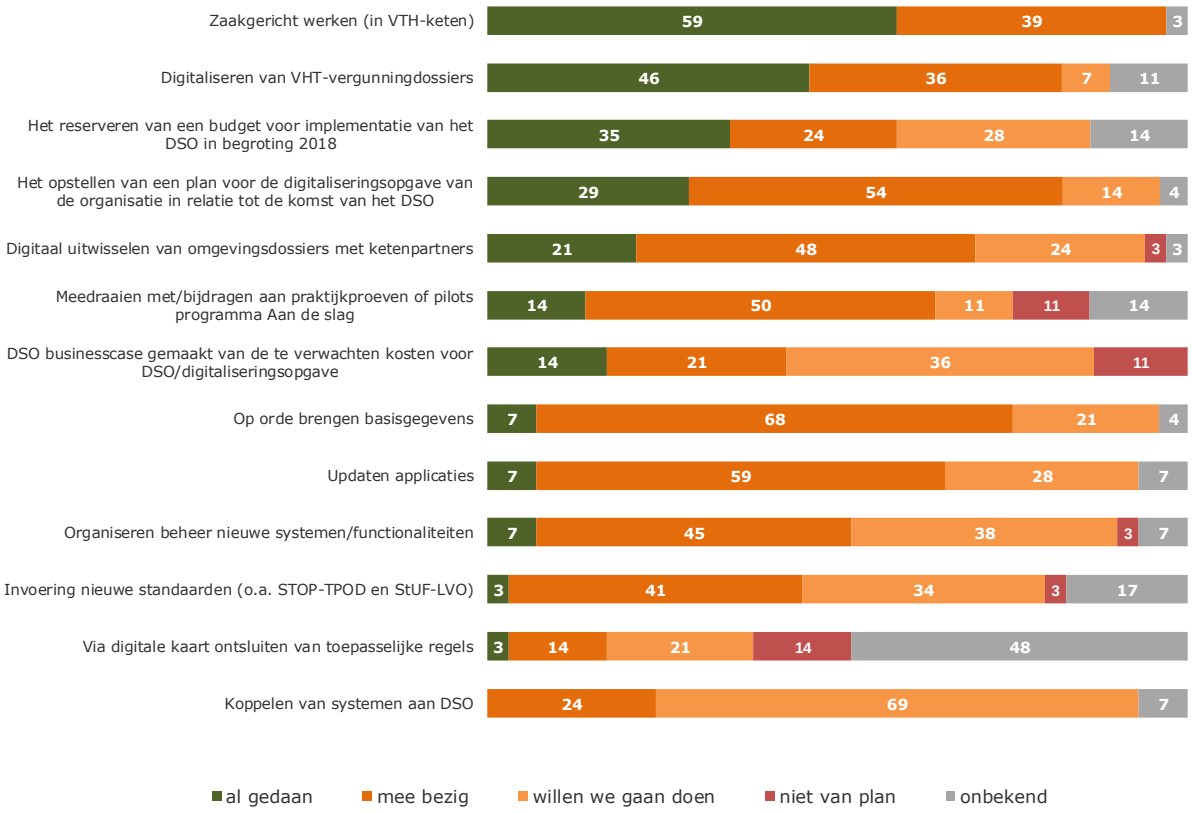

In de onderstaande grafiek zijn de verschillen tussen het eerste en derde kwartaal 2019 weergegeven. Zaakgericht werken en het digitaliseren van vergunningendossiers zijn twee activiteiten die zowel in het eerste als derde kwartaal het vaakst worden genoemd.

***Trend status per activiteit**: In hoeverre is uw organisatie al bezig met de voorbereidingen op de invoering van het digitaal stelsel Omgevingswet? (**Basis**: alle omgevingsdiensten; n=29; alleen de percentages **al gedaan** zijn getoond)*

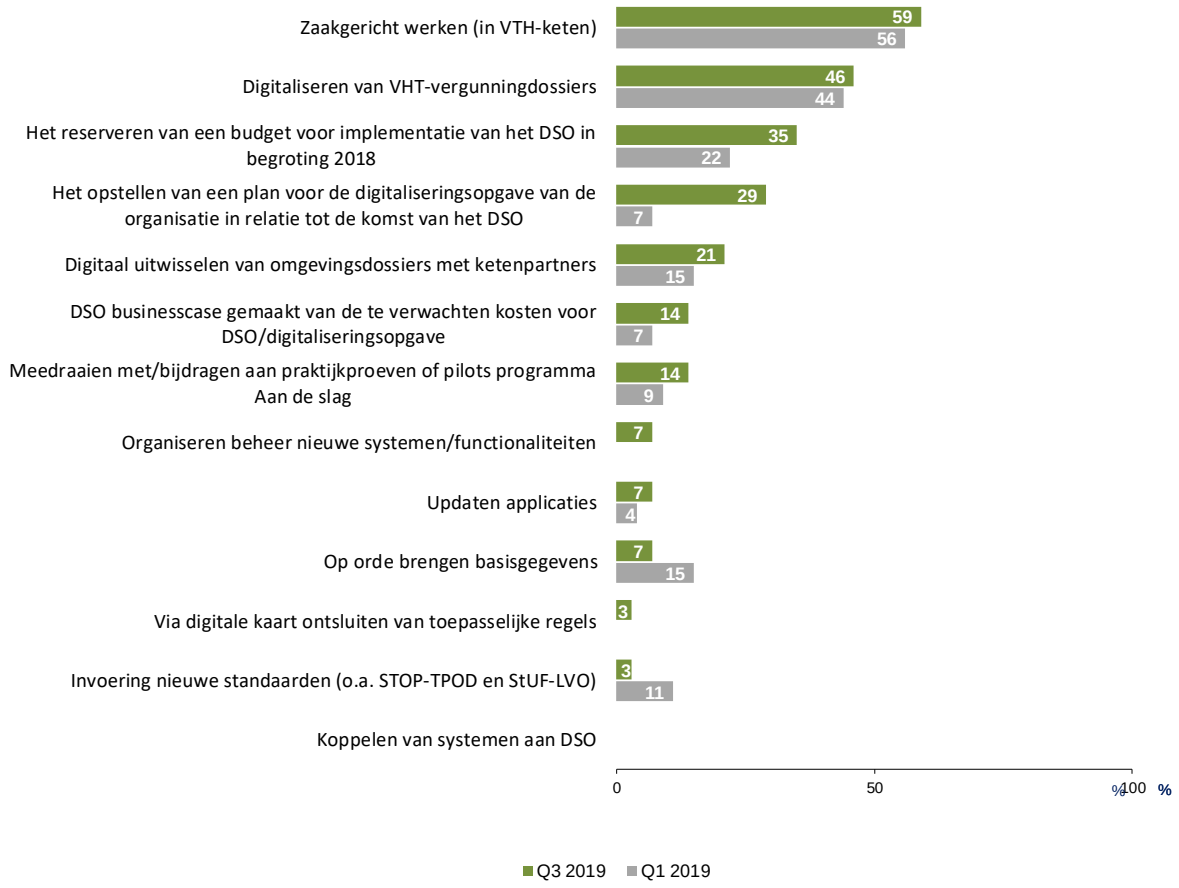

3.6 Beleving

Hebben omgevingsdiensten er vertrouwen in dat men de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet goed onder controle heeft? Bijna vier op de tien omgevingsdiensten hebben er

vertrouwen in dat zij met de huidige aanpak op tijd klaar zullen zijn. Ruim de helft vreest dat ze meer inspanningen moeten zullen leveren om op tijd klaar te zijn, maar dat ze inmiddels wel bezig zijn om dit te organiseren (54%). Geen enkele organisatie verwacht dat het niet zal lukken[2].

***Beleving**: In hoeverre heeft u het idee dat u en uw organisatie de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet goed onder controle heeft? (Basis: alle omgevingsdiensten; n=29)*

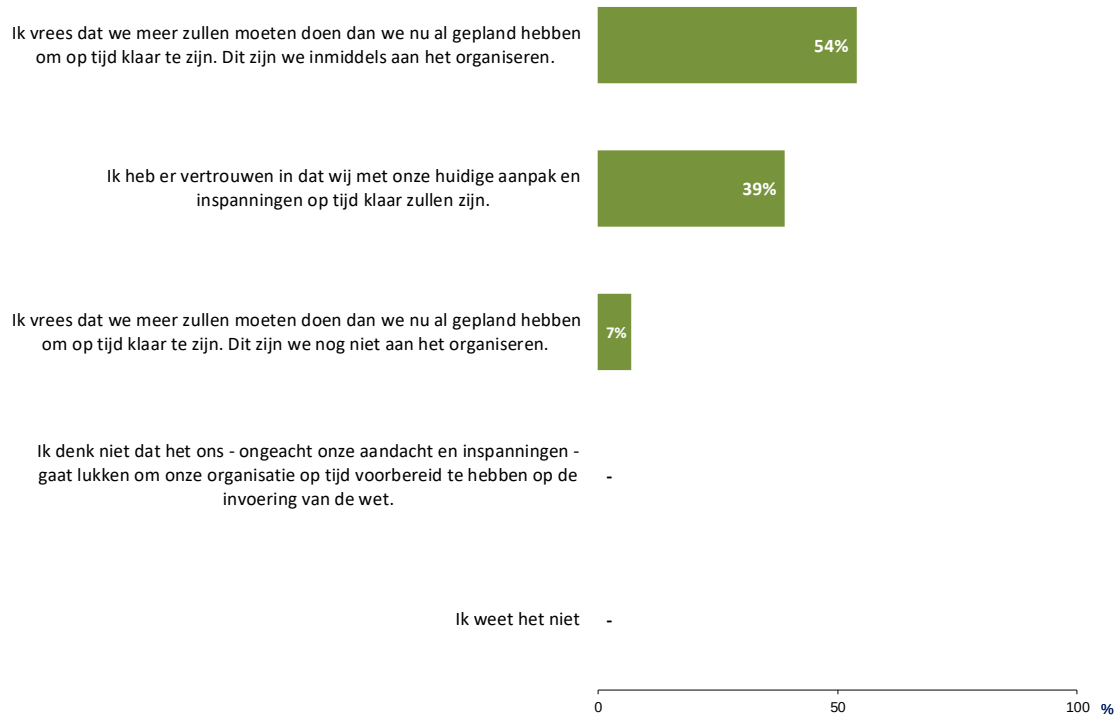

3.7 Uitdagingen en knelpunten

Aan alle deelnemende omgevingsdiensten is gesloten gevraagd of zij knelpunten of uitdagingen ervaren bij de voorbereidingen op de invoering van de Omgevingswet. De kosten van de invoering en

[2] *Een vergelijking met het eerste kwartaal kan niet worden gemaakt omdat de vraagstelling in Q3 2019 is veranderd.*

het vrijmaken van de benodigde capaciteit wordt door de meeste omgevingsdiensten als knelpunt genoemd (68%) gevolgd door de aansluiting op DSO (61%), het doorvoeren van een cultuuromslag binnen de organisatie (50%) en duidelijkheid over de nieuwe regels (50%). Andere uitdagingen worden redelijk vaak, maar door minder dan de helft van de omgevingsdiensten genoemd.

Uitdagingen en knelpunten: *wat ervaart uw organisatie in de huidige fase van de voorbereidingen op de invoering van de Omgevingswet als grootste uitdagingen of knelpunten?*
Basis*: alle responderende omgevingsdiensten (n=29)*

Ook is met een gesloten vraag in kaart gebracht welke behoefte aan ondersteuning er is. De behoefte aan ondersteuning bij het krijgen van financiële middelen en capaciteit wordt het vaakst genoemd als ondersteuningsbehoefte (61%). Informatie over de nieuwe regels en wat wanneer precies gaat veranderen en ondersteuning bij de aansluiting op DSO is eveneens groot (54%). Net als bij de

uitdagingen worden andere ondersteuningsbehoeften ook genoemd, maar wel door minder dan de helft van de responderende omgevingsdiensten. Alleen het organiseren van succesvolle participatie wordt nauwelijks genoemd (6%).

Ondersteuningsbehoefte: *aan welke vormen van ondersteuning heeft uw organisatie behoefte?*
Basis*: alle responderende omgevingsdiensten (n=29)*

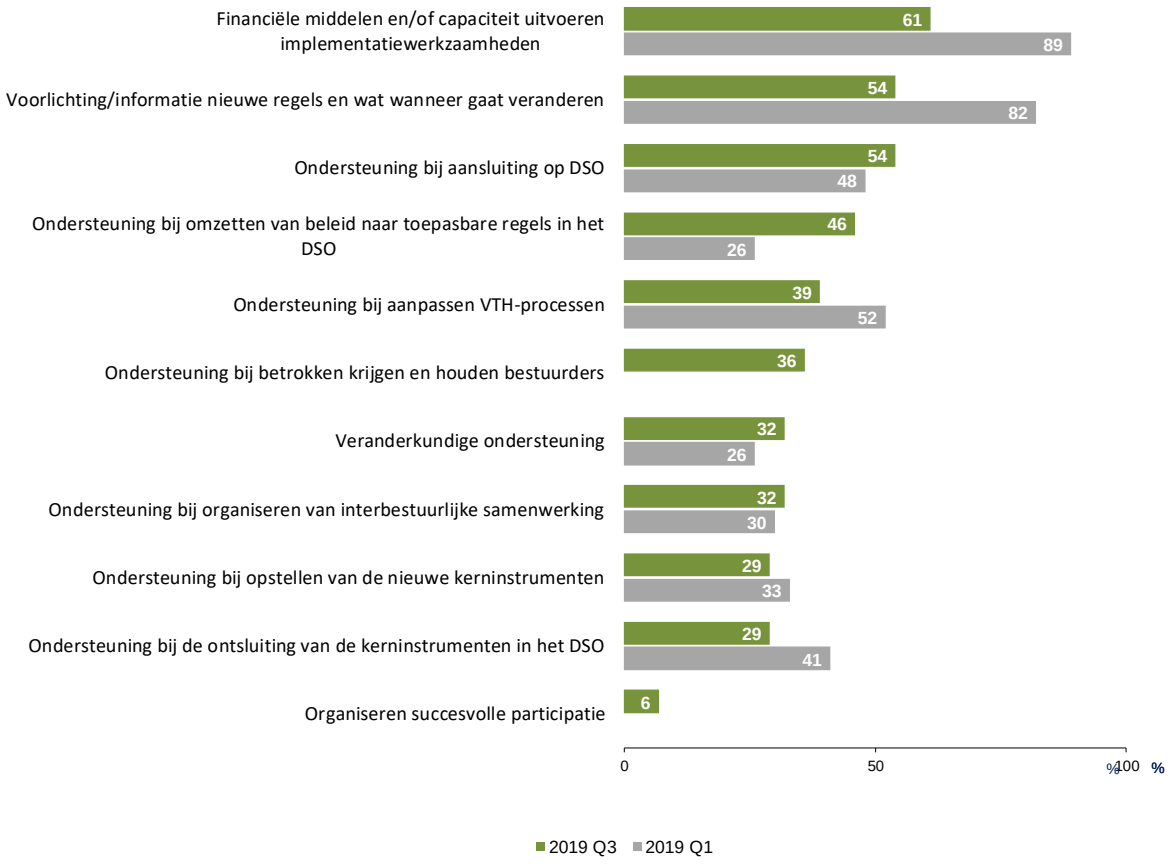

4 Resultaten veiligheidsregio's

In dit hoofdstuk worden de resultaten van alle vijftien responderende veiligheidsregio's weergegeven. Alle resultaten zijn in tabellen en grafieken weergegeven en voorzien van een korte toelichting. Waar mogelijk en relevant zijn vergelijkingen met vorige metingen gemaakt.

4.1 Ambities bij veiligheidsregio's

Vier van de vijftien responderende veiligheidsregio's heeft een ambitieniveau vastgesteld (27%). Dit aantal is vergelijkbaar met het laatste kwartaal van 2018. In het tweede kwartaal van 2018 had nog geen enkele veiligheidsregio een ambitieniveau vastgesteld.

***Ambitieniveau**: Heeft uw organisatie al een ambitieniveau vastgesteld over wat uw organisatie met de komst van de Omgevingswet wenst te bereiken? **Basis**: alle veiligheidsregio's (n=15)*

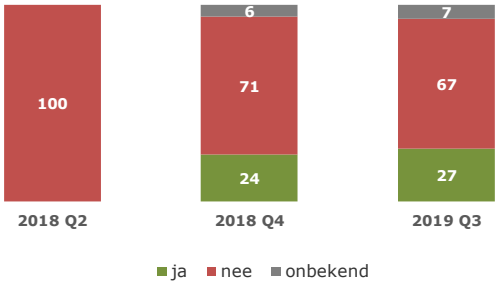

Aan de vier veiligheidsregio's die een ambitieniveau hebben vastgesteld, is gevraagd hoe ver hun ambities strekken op een aantal specifieke beleidspunten. Het ambitieniveau is op organisatieniveau weergegeven in de onderstaande tabel.

***T.a.v. opstellen en uitvoeren beleid**: hoe ver strekken de ambities (veranderingen t.o.v. huidige beleid) die uw organisatie momenteel met de invoering van de Omgevingswet heeft? Mijn bestuur heeft het voornemen de invoering van de Omgevingswet te gebruiken voor […]? **Basis**: veiligheidsregio's met ambities; n=4. **In absolute aantallen**.*

	grote ambities	bescheiden ambities	geen ambities	onbekend
Verbeteren van omgevingsgerichtheid van de organisatie	3	1		
Samenwerking met partners binnen en buiten de organisatie ten behoeve van integrale advisering	4			
Borgen van externe veiligheid in visies en plannen van deelnemende gemeenten	2	2		
Leveren van maatwerk voor de gemeenten	3	1		
Risicogericht adviseren	4			
Andere ambities	1			3

4.2 Organisatie van de uitvoering

Net als bij de vorige metingen is van een aantal activiteiten, die een veiligheidsregio kan organiseren in het kader van de Omgevingswet, gevraagd wat de huidige status van die activiteiten is. In de onderstaande figuur is de huidige stand van zaken in het derde kwartaal van 2019 weergegeven. Te zien is dat de meeste voorgelegde activiteiten al zijn gedaan, momenteel in uitvoering zijn of intentioneel worden uitgevoerd. Er zijn geen significante verschillen ten opzichte van de vorige meting.

***Huidige status per activiteit**: hieronder staat een aantal activiteiten die een organisatie kan organiseren rondom de invoering van de Omgevingswet. Kunt u per activiteit aangeven in hoeverre uw organisatie deze heeft uitgevoerd? (**Basis**: alle veiligheidsregio's; n=15)*

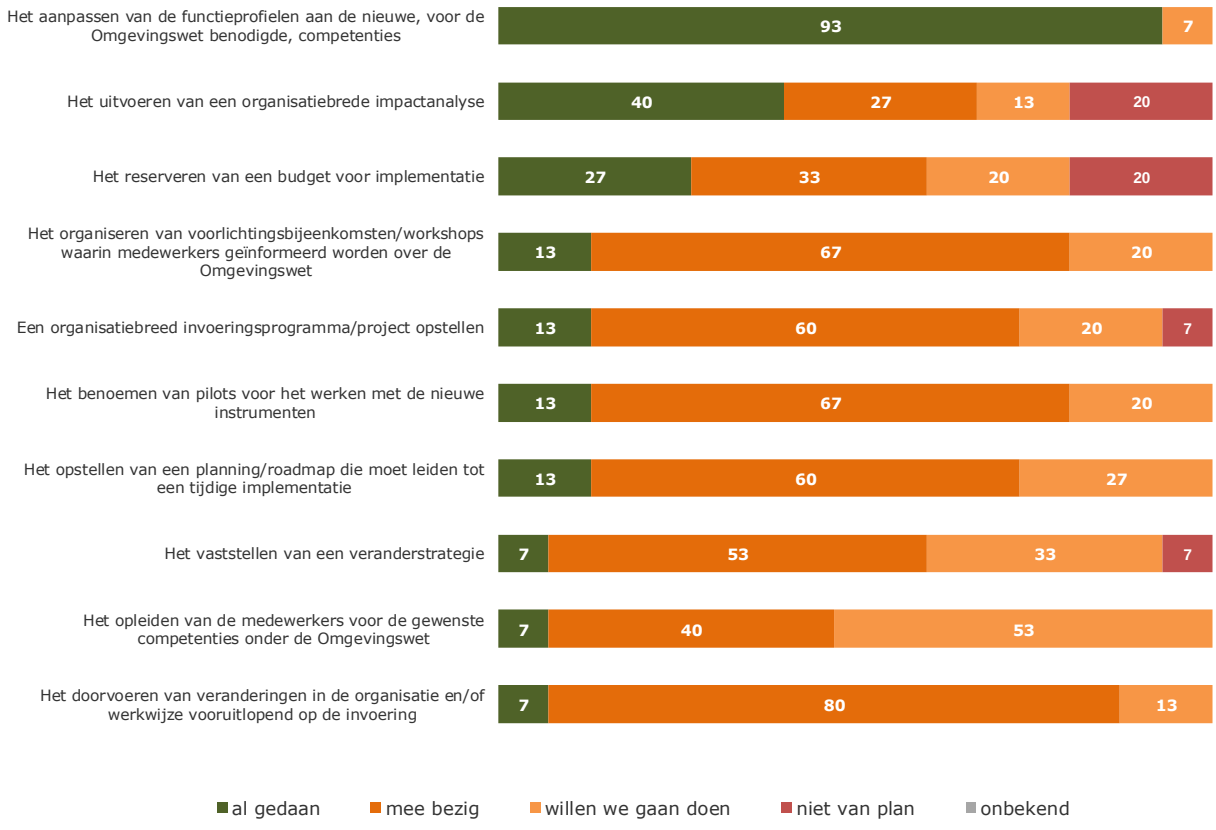

4.3 Samenwerking

Een ruime meerderheid van de ondervraagde veiligheidsregio's geeft aan dat ze met andere overheden uit de regio samenwerkt. Ook geven bijna alle veiligheidsregio's aan dat ze door één of meer overheden zijn uitgenodigd om mee te werken aan de ontwikkeling van hun omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverordening, waterschapsverordening en/of omgevingsprogramma. Er zijn geen significante veranderingen ten opzichte van het tweede en derde kwartaal van 2018, toen deze vraag ook werd gesteld.

Samenwerking: *Werkt uw organisatie al samen met andere overheden in het kader van de Omgevingswet? (**Basis**: alle veiligheidsregio's; n=15)*

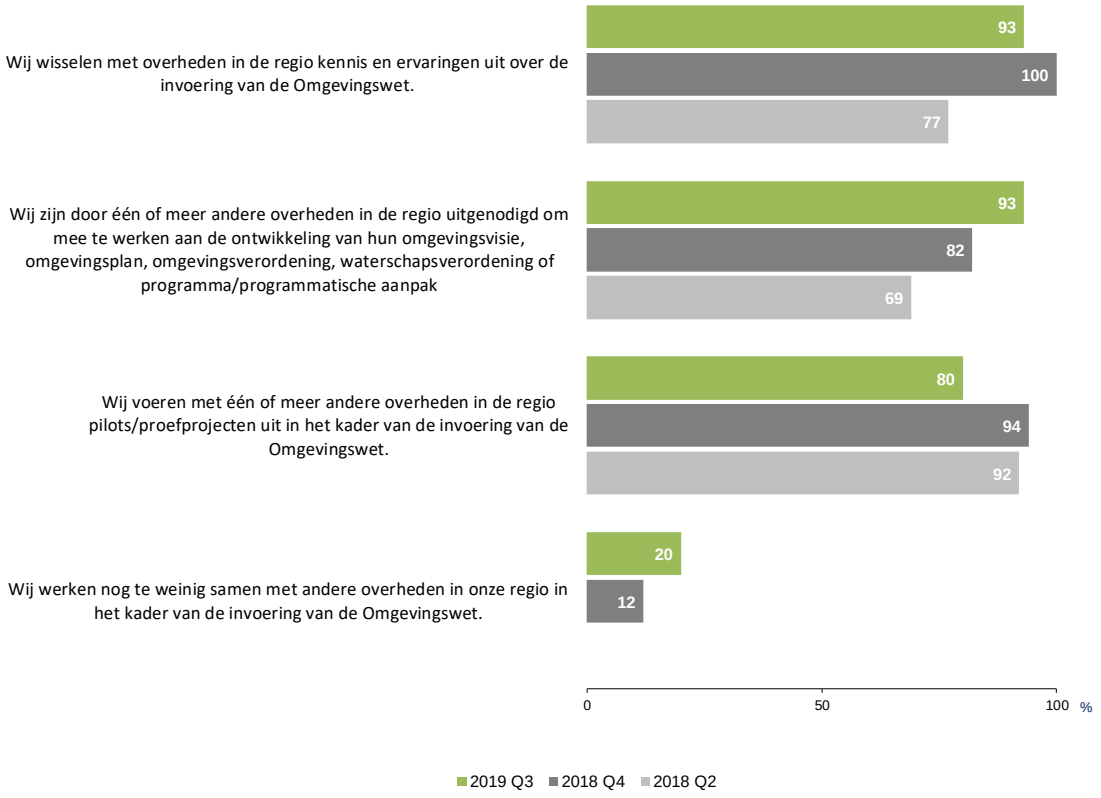

Na de vraag over de samenwerking is een doorvraag gesteld over waaraan veiligheidsregio's meewerken als ze door één of meer overheden uit de regio worden uitgenodigd om mee te werken aan hun omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverordening, waterschapsverordening en/of omgevingsprogramma (niet grafisch weergegeven). Hieruit blijkt dat veiligheidsregio's het vaakst meewerken aan een omgevingsvisie (100%), een omgevingsplan (92%) en in mindere mate aan programmatische aanpak (33%), omgevingsverordening (25%) of watervisie (17%). Ook hier zijn geen significante verschillen ten opzichte van het laatste kwartaal van 2018.

4.4 Invoering DSO

Aan de veiligheidsregio's is voor een zevental activiteiten, die allen te maken hebben met de invoering van DSO, gevraagd wat de status van de activiteiten is. In de onderstaande figuur is de huidige stand van zaken weergegeven. Net als bij de organisatie van de uitvoering is te zien dat de meeste voorgelegde activiteiten al zijn gedaan, momenteel in uitvoering zijn of intentioneel worden uitgevoerd. Er zijn geen significante verschillen ten opzichte van het laatste kwartaal van 2018.

***Status per activiteit**: In hoeverre is uw organisatie al bezig met de voorbereidingen op de invoering van het digitaal stelsel Omgevingswet? (Basis: alle veiligheidsregio's; n=15)*

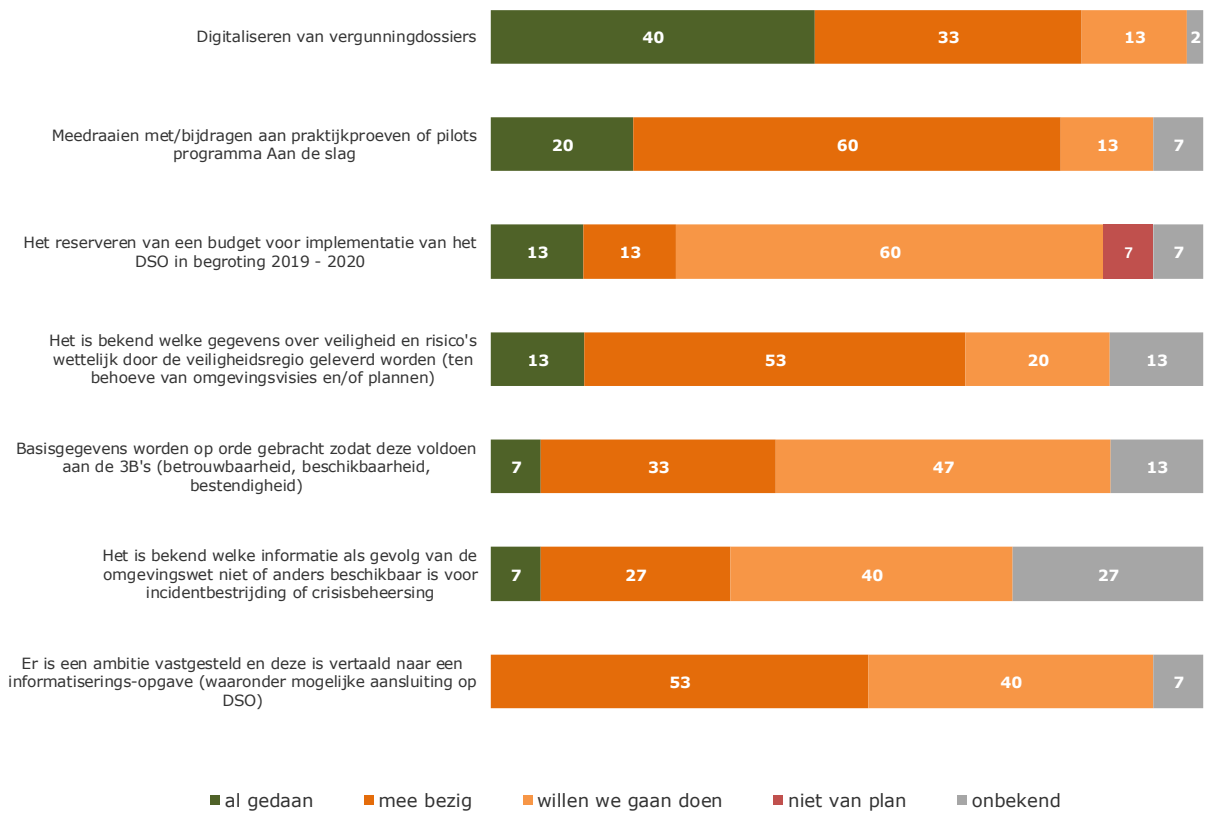

4.5 Beleving

Hebben veiligheidsregio's er vertrouwen in dat men de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet goed onder controle heeft? Zes op de tien veiligheidsregio's vrezen dat zij meer inspanningen moeten leveren om op tijd klaar te zijn, maar ze zijn deze inspanningen inmiddels wel aan het organiseren (60%). Geen enkele veiligheidsregio verwacht dat het ze niet gaat lukken om op tijd klaar te zijn. Hoewel de vraag in het laatste kwartaal van 2018 anders werd gesteld, gaf toen een vergelijkbaar percentage aan dat hun organisatie meer inspanningen zal moeten leveren om op tijd klaar te zijn (59%).

***Beleving**: In hoeverre heeft u het idee dat u en uw organisatie de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet goed onder controle heeft? (Basis: alle veiligheidsregio's; n=15)*

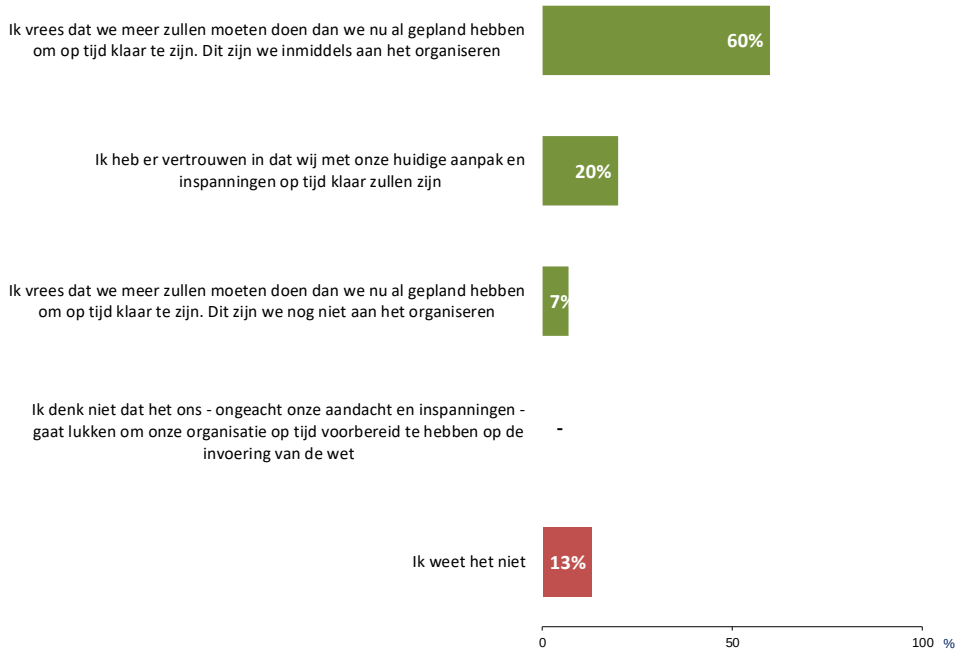

4.6 Uitdagingen en knelpunten

Aan alle deelnemende veiligheidsregio's is gesloten gevraagd of zij knelpunten of uitdagingen ervaren bij de voorbereidingen op de invoering van de Omgevingswet. De aansluiting op DSO wordt in het derde kwartaal van 2019 als grootste knelpunt gezien. Het doorvoeren van een cultuuromslag binnen de organisatie, het betrokken krijgen en houden van medewerkers, de kosten van de invoering en het betrokken houden van bestuurders worden net als in het derde kwartaal van 2018 relatief vaak genoemd als uitdaging. Er is wel een significant verschil met de laatste meting: interbestuurlijke samenwerking wordt in mindere mate als uitdaging gezien.

Uitdagingen en knelpunten: *wat ervaart uw organisatie in de huidige fase van de voorbereidingen op de invoering van de Omgevingswet als grootste uitdagingen of knelpunten?*
Basis*: alle responderende veiligheidsregio's (n=15)*

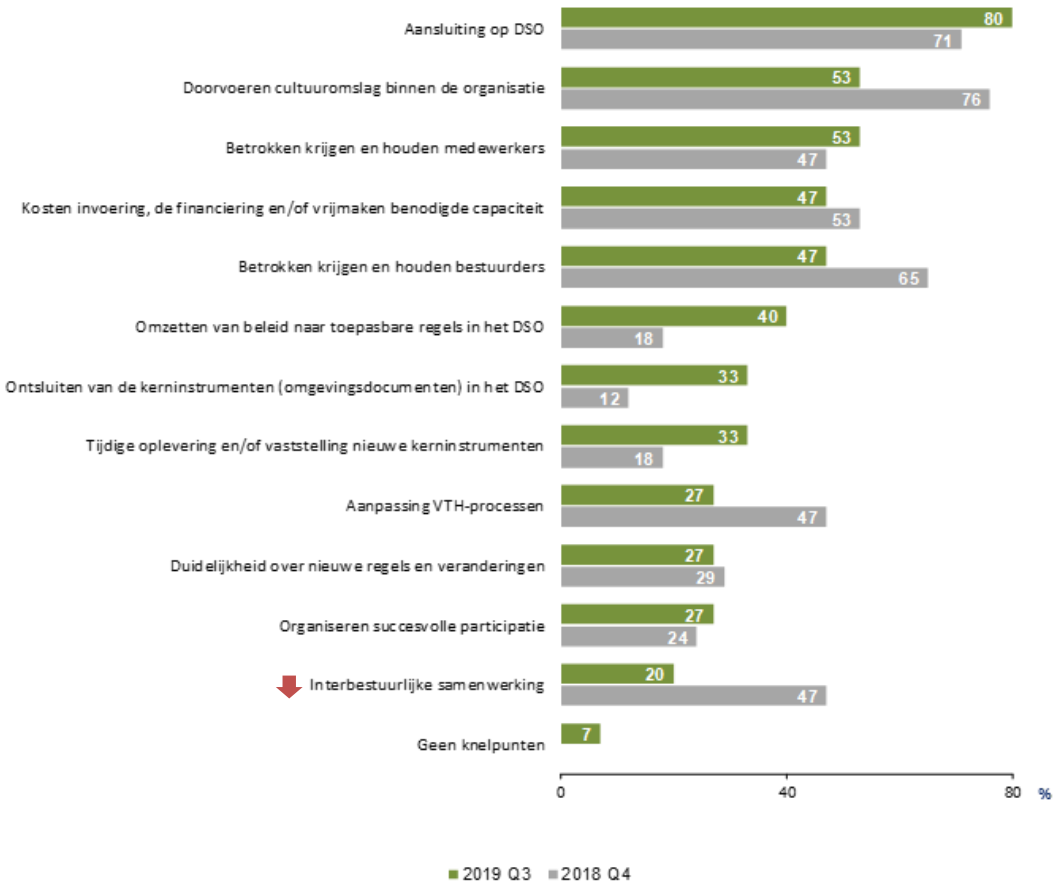

Ook is met een gesloten vraag in kaart gebracht op welke punten de veiligheidsregio's behoefte hebben aan ondersteuning. De behoefte aan ondersteuning bij de aansluiting op DSO, financiële middelen en/of capaciteit voor het uitvoeren van de werkzaamheden en ondersteuning bij het aanpassen van VTH-processen worden het vaakst genoemd. Er is een verschil ten opzichte van de laatste meting: er is minder behoefte aan ondersteuning bij het organiseren van interbestuurlijke samenwerking.

Ondersteuningsbehoefte: *aan welke vormen van ondersteuning heeft uw organisatie behoefte?*
Basis*: alle responderende veiligheidsregio's (n=15)*

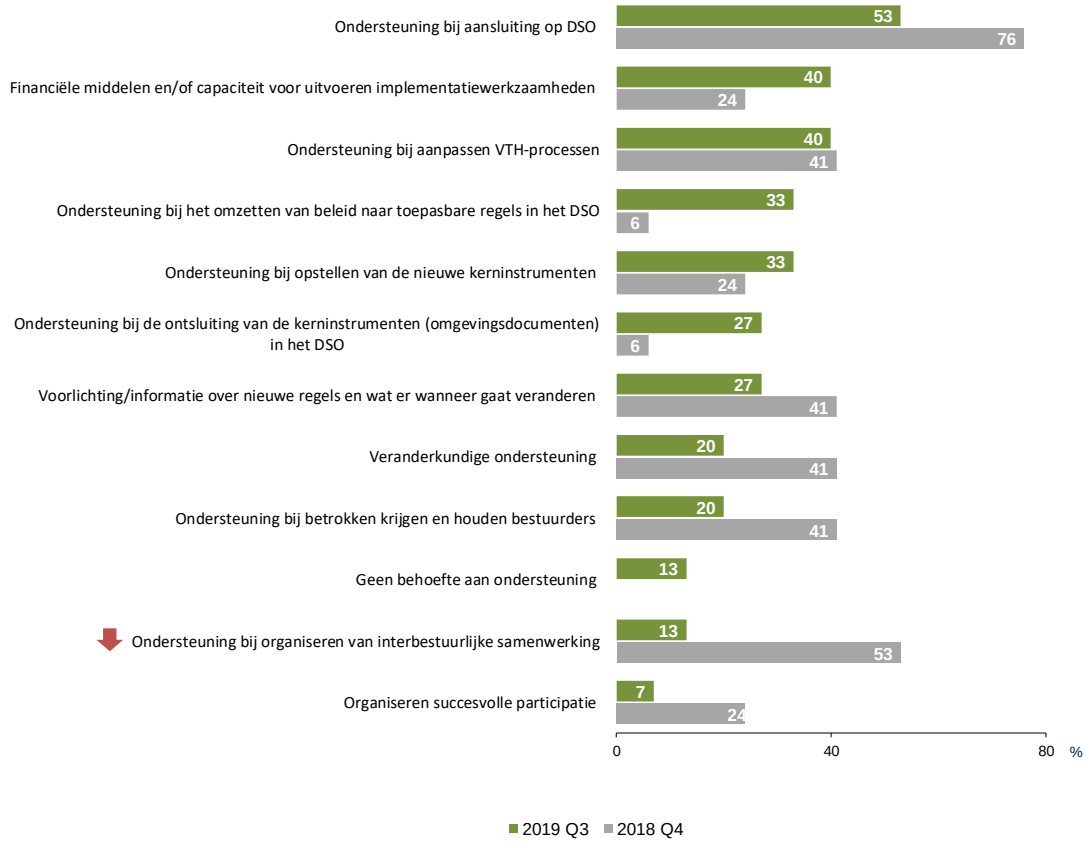

5 Resultaten GGD/GHOR-organisaties

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de zestien responderende GGD/GHOR-organisaties weergegeven. Alle resultaten zijn in tabellen en grafieken weergegeven en voorzien van een korte toelichting. Waar mogelijk en relevant wordt een vergelijking met de vorige metingen gemaakt.

5.1 Ambities bij GGD/GHOR-organisaties

63% van de 16 ondervraagde GGD/GHOR-organisaties (ofwel 10 organisaties) heeft een ambitieniveau vastgesteld over wat zij met de invoering van de Omgevingswet wensen te bereiken. Van alle GGD/GHOR-organisaties die een ambitieniveau hebben vastgesteld, geven vier organisaties aan dat hun bestuur (AB of DB) een ambitieniveau heeft vastgesteld (ofwel 25% van alle responderende organisaties). Zes responderende organisaties geven aan als DPG een ambitieniveau te hebben vastgesteld (ofwel 38% van alle organisaties). Het onderscheid tussen DPG en AB of DB werd bij voorgaande metingen niet gemaakt.

***Ambitieniveau**: Heeft het bestuur van uw GGD of u als DPG al een ambitieniveau vastgesteld over wat uw organisatie met de komst van de Omgevingswet wenst te bereiken? **Basis**: alle GGD/GHOR-organisaties (n=16)*

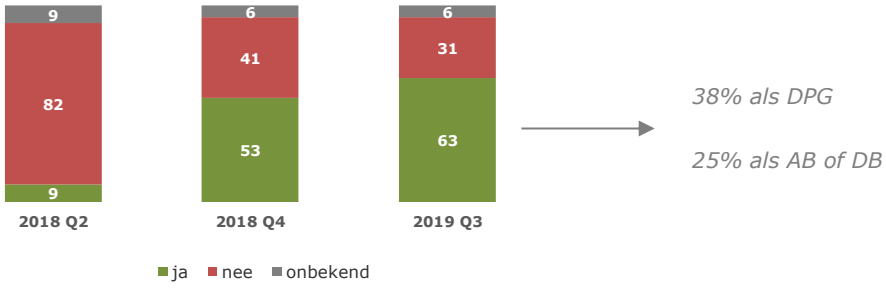

In de onderstaande tabel is per organisatie weergegeven hoe ver de ambities strekken op een aantal voorgelegde beleidspunten. Zes GGD/GHOR-organisaties geven aan grote ambities te hebben op het gebied van het hanteren van positieve gezondheid bij de advisering over de fysieke leefomgeving. Er zijn daarnaast vijf GGD/GHOR-organisaties die aangeven grote ambities te hebben op het gebied van het verbeteren van de omgevingsgerichtheid van de organisatie, samenwerking met andere organisaties ten behoeve van de integrale advisering en het borgen van gezondheidsaspecten in visies en plannen van deelnemende gemeenten.

***Ambities t.a.v. opstellen en uitvoeren beleid**: hoe ver strekken de ambities (veranderingen t.o.v. huidige beleid) die uw organisatie momenteel met de invoering van de Omgevingswet heeft? Mijn bestuur heeft het voornemen de invoering van de Omgevingswet te gebruiken voor […]? **Basis**: GGD/GHOR-organisaties met ambities; n=10. **In absolute aantallen**.*

	grote ambities	bescheiden ambities	geen ambities	onbekend
Verbeteren van omgevingsgerichtheid van de organisatie	5	2		3
Samenwerking met partners binnen en buiten de organisatie ten behoeve van integrale advisering	5	3		2
Borgen van gezondheidsaspecten in visies en plannen van deelnemende gemeenten	5	2		3
Borgen van veiligheidsaspecten in visies en plannen van deelnemende gemeenten	2	4	1	3
Borgen van de sociale aspecten in visies en plannen van deelnemende gemeenten	5	2		3
Positieve gezondheid hanteren bij adviseren over de fysieke leefomgeving	6	2		2
Borgen van mogelijkheden om via omgevingsplannen en/of visies van de gemeenten de sociaal economische gezondheidsverschillen te verkleinen	2	6		2

5.2 Organisatie van de uitvoering

Net als bij de vorige metingen is van een aantal activiteiten, die een GGD/GHOR-instelling kan organiseren in het kader van de Omgevingswet, gevraagd wat de huidige status van die activiteiten is. In de onderstaande figuur is de huidige stand van zaken in het derde kwartaal van 2019 weergegeven. Het organiseren van workshops en voorlichtingsbijeenkomsten en het opzetten van organisatieprogramma's, projecten en kernteams worden het vaakst genoemd als activiteiten die gedaan zijn of momenteel in uitvoering zijn. Van het reserveren van budget voor implementatie en het aanpassen van functieprofielen is relatief vaak onbekend of ze momenteel worden uitgevoerd.

***Status per activiteit**: hieronder staat een aantal activiteiten die een organisatie kan organiseren rondom de invoering van de Omgevingswet. Kunt u per activiteit aangeven in hoeverre uw organisatie deze heeft uitgevoerd? (**Basis**: alle GGD/GHOR-organisaties; n=16)*

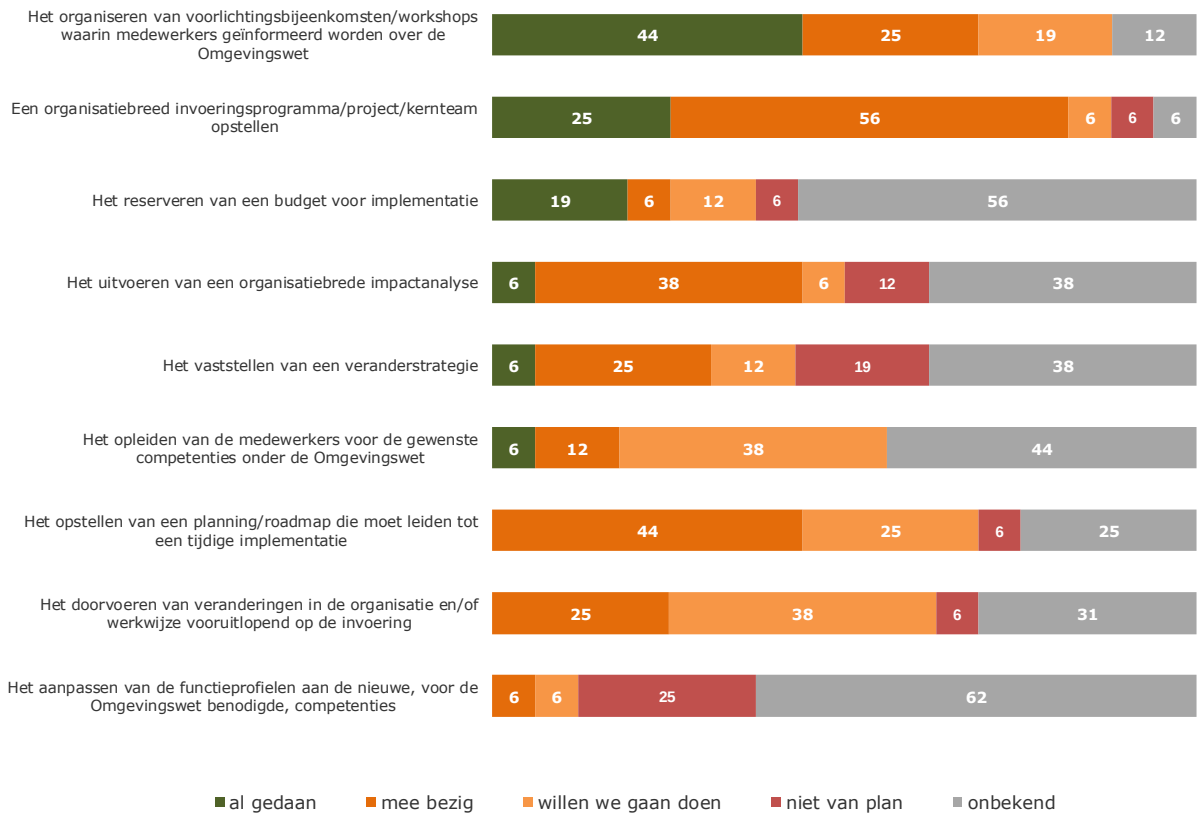

Aan alle responderende GGD/GHOR-organisaties is gevraagd welke disciplines binnen de organisatie bezig zijn met de invoering van de Omgevingswet. Binnen alle zestien GGD/GHOR-organisaties is de discipline gezondheid en milieu actief bezig met de invoering van de Omgevingswet. Ook gemeentelijk gezondheidsbeleid en gezondheidsbevordering worden door bijna alle GGD/GHOR-organisaties genoemd.

***Disciplines**: Welke disciplines van uw organisatie zijn actief bezig met werkzaamheden in relatie tot de Omgevingswet? **Basis**: alle GGD/GHOR-organisaties (n=16)*

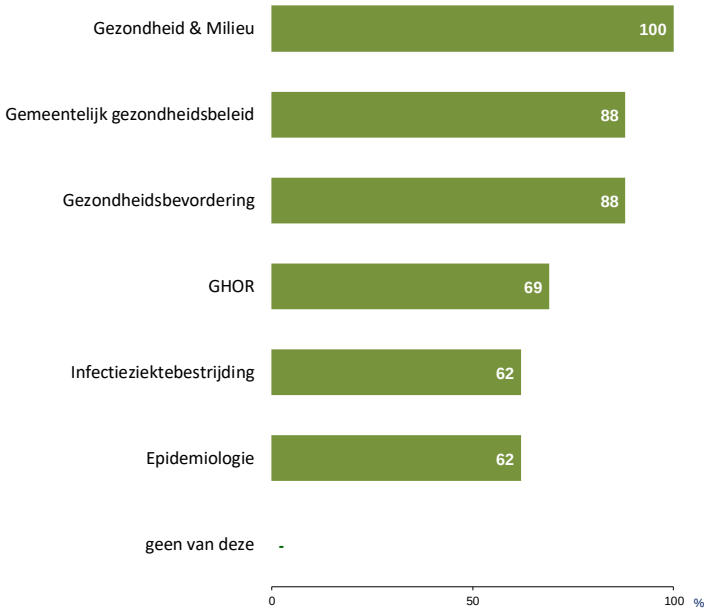

5.3 Samenwerking

Alle responderende GGD/GHOR-organisaties geven net als in het laatste kwartaal van 2018 aan te zijn uitgenodigd door een provincie(s) en/of gemeenten om mee te werken bij de voorbereiding op het opstellen van hun omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverordening of waterschapsverordening. Dit gaat in alle gevallen om een omgevingsvisie (100%; niet grafisch weergegeven) en vaak om een omgevingsplan (50%; niet grafisch weergegeven). Verder is te zien dat bijna alle GGD/GHOR-organisaties pilots en proefprojecten uitvoeren samen met andere overheden.

Samenwerking: *Werkt uw organisatie al samen met andere overheden in het kader van de Omgevingswet? Meer antwoorden mogelijk (**Basis**: alle GGD/GHOR-organisaties; n=16)*

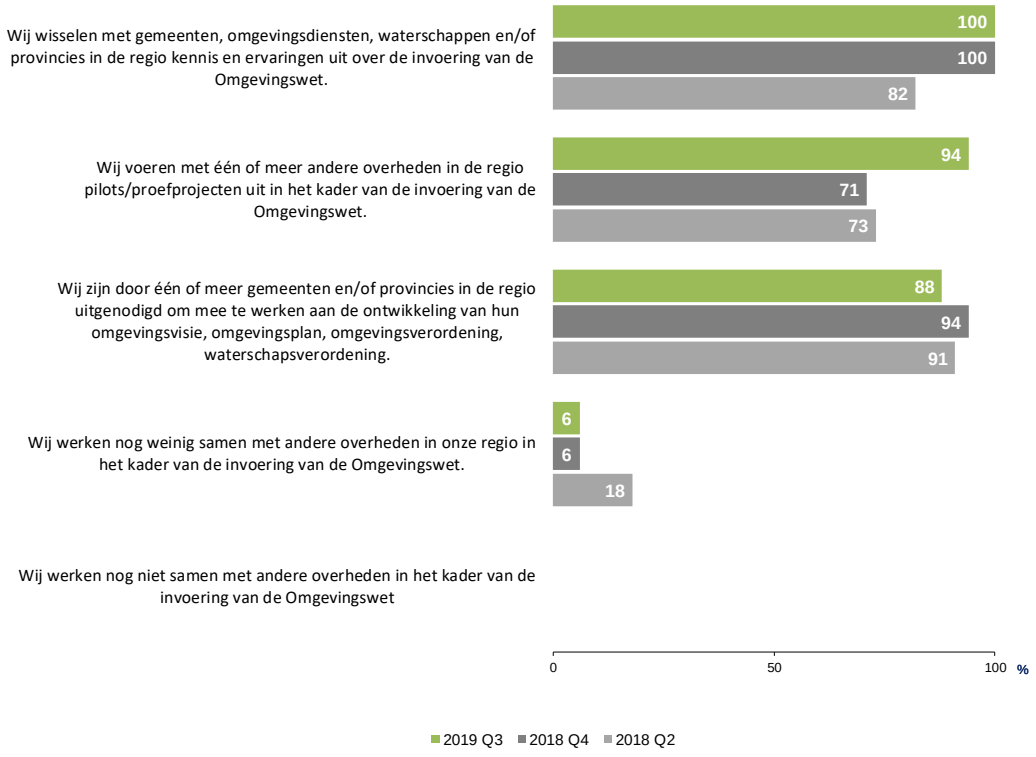

5.4 Invoering DSO

Aan GGD/GHOR-organisaties is voor een vijftal activiteiten, die allen te maken hebben met de invoering van DSO, gevraagd wat de status van de activiteiten is. In de onderstaande figuur is de huidige stand van zaken weergegeven. Te zien is dat als het over de invoering van DSO gaat de meeste GGD/GHOR-instellingen niet van plan zijn om deze voorbereidingen te treffen of niet weten dat de voorbereidingen worden getroffen (onbekend). Uitzondering is het opstellen van een plan voor de digitaliseringsopgave: 43% geeft aan hiermee bezig te zijn of dit te willen gaan doen.

***Status per activiteit**: In hoeverre is uw organisatie al bezig met de voorbereidingen op de invoering van het digitaal stelsel Omgevingswet? (Basis: alle GGD/GHOR-organisaties; n=16)*

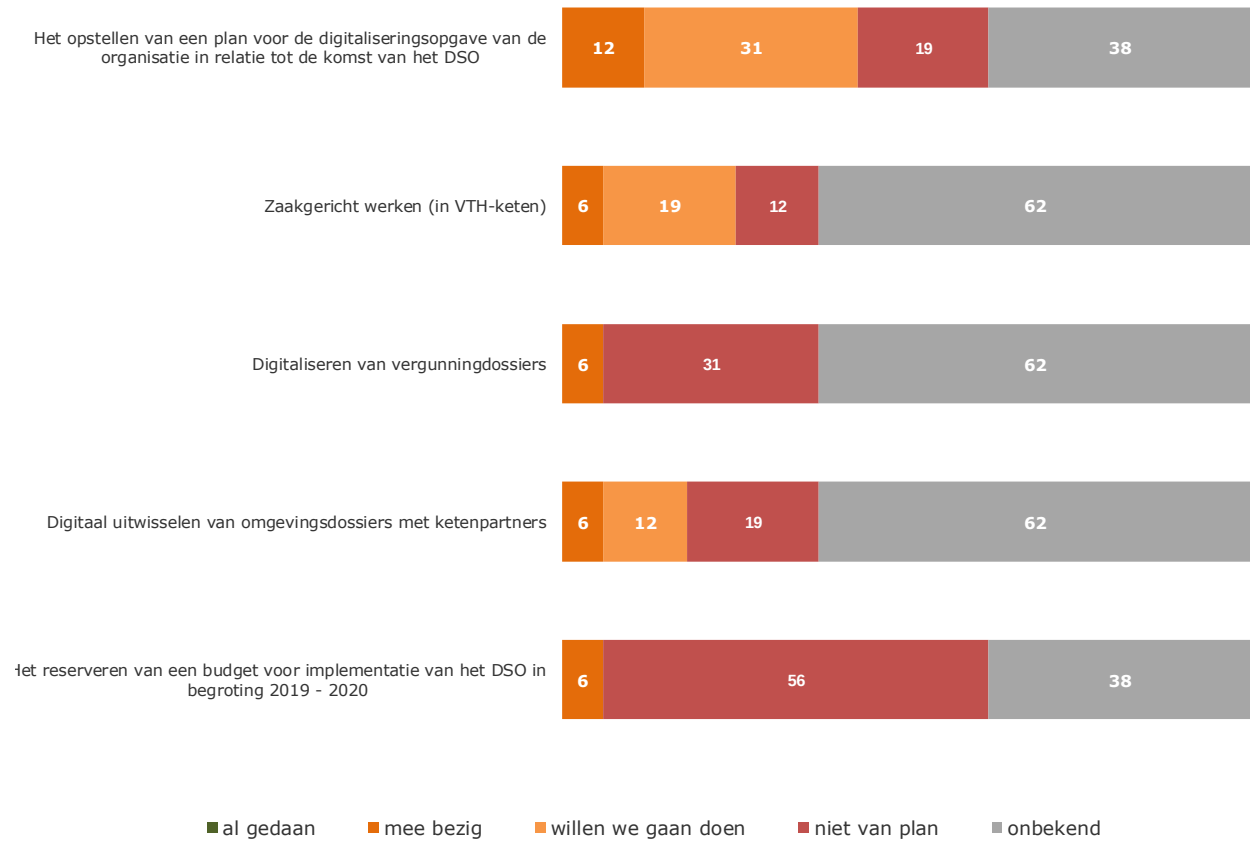

5.5 Omgang met data/indicatoren

GGD/GHOR-organisaties zijn in sterke mate bezig met data en/of indicatoren in relatie tot de omgevingswet. Alleen van de opzet van nieuwe onderzoeken om nieuwe data te verzamelen is relatief vaak onbekend of de eigen organisatie daarmee bezig is. Bij de vorige meting in het laatste kwartaal van 2018 gaf nog de helft van de GGD/GHOR-organisaties aan hiermee bezig te zijn (47%). Verder zijn er geen significante verschillen met de vorige meting.

***Omgang data en indicatoren**: In hoeverre is uw organisatie al bezig met data/indicatoren in relatie tot de Omgevingswet? (Basis: alle GGD/GHOR-organisaties; n=16)*

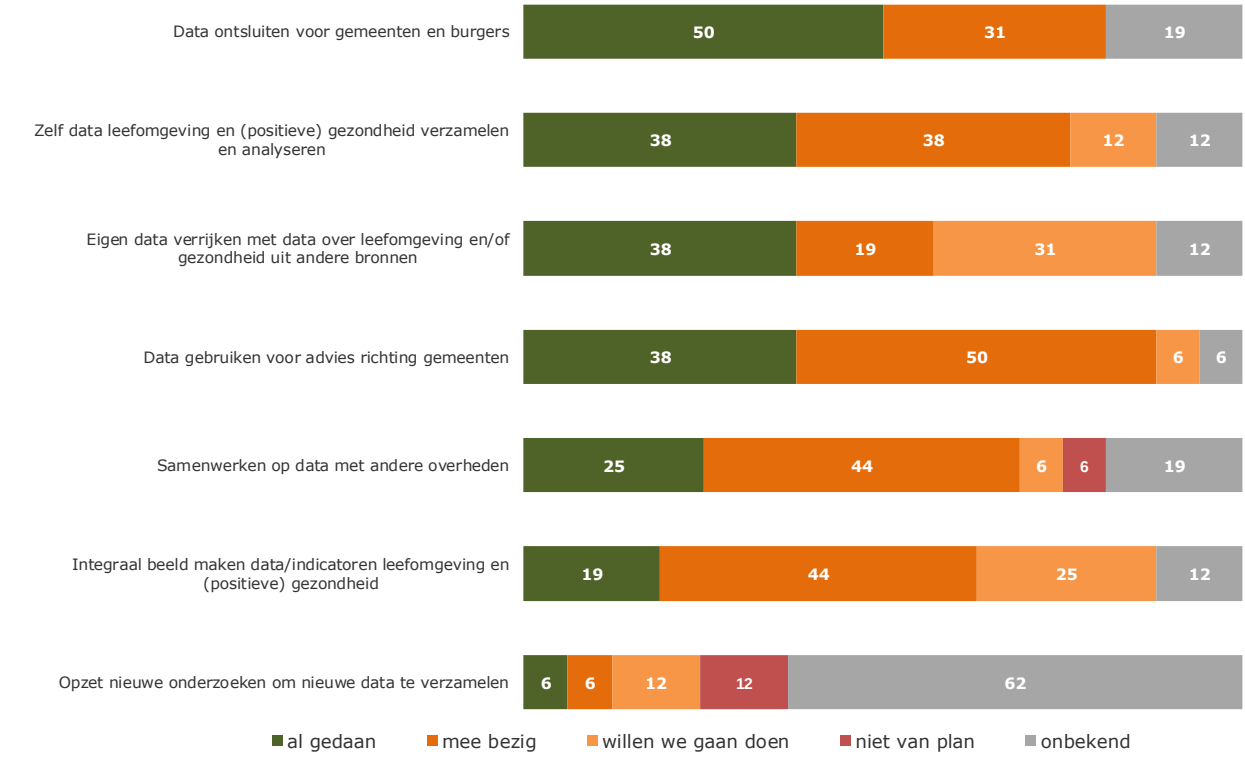

5.6 Beleving

Hebben GGD/GHOR-organisaties er vertrouwen in dat men de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet goed onder controle heeft? In het laatste kwartaal van 2018 gaf een kwart van de GGD/GHOR-organisaties aan te vrezen dat ze meer inspanningen moesten leveren om op tijd klaar te zijn voor de invoering van de Omgevingswet (25%). Hoewel anders gevraagd, geeft nu 62% aan te vrezen dat ze meer inspanningen moeten leveren. Hierbij is wel een belangrijke nuance te maken, want de grootste groep geeft weliswaar aan te vrezen dat ze meer moeten doen, maar is inmiddels bezig de extra inspanningen te organiseren (50% van alle responderende organisaties).

***Beleving**: In hoeverre heeft u het idee dat u en uw organisatie de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet goed onder controle heeft? (Basis: alle GGD/GHOR-organisaties; n=16)*

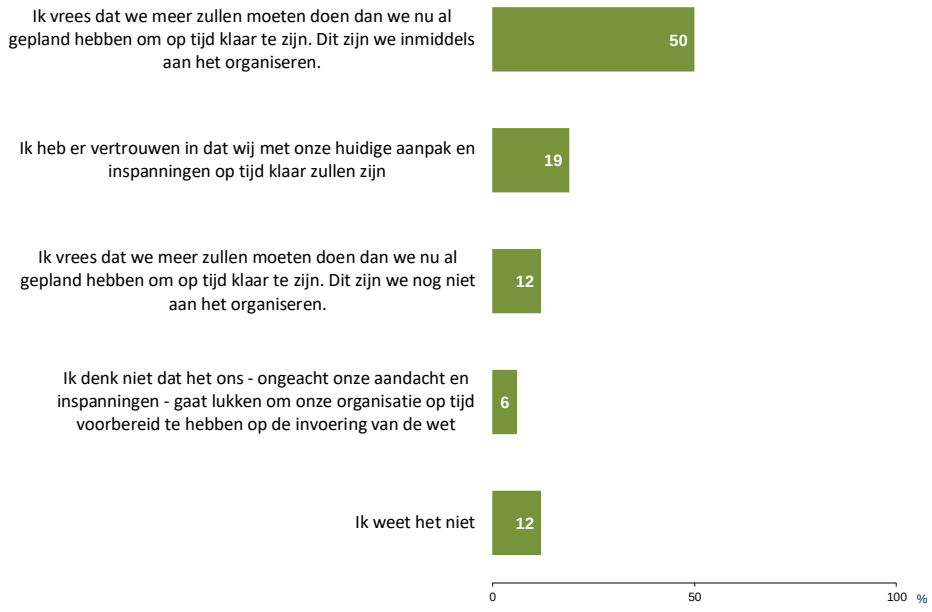

5.7 Uitdagingen en knelpunten

Van alle deelnemende GGD/GHOR-organisaties is gesloten gevraagd of zij knelpunten of uitdagingen ervaren bij de voorbereidingen op de invoering van de Omgevingswet. In de onderstaande grafiek zijn de resultaten te zien. De kosten van de invoering en/of het vrijmaken van de benodigde capaciteit, het betrokken krijgen en houden van bestuurders en medewerkers en de aansluiting op DSO worden het vaakst als uitdaging genoemd. Het enige significante verschil met de vorige meting is dat de aansluiting op DSO vaker als uitdaging wordt genoemd.

Uitdagingen en knelpunten: *wat ervaart uw organisatie in de huidige fase van de voorbereidingen op de invoering van de Omgevingswet als grootste uitdagingen of knelpunten?*
Basis*: alle responderende GGD/GHOR-organisaties (n=16)*

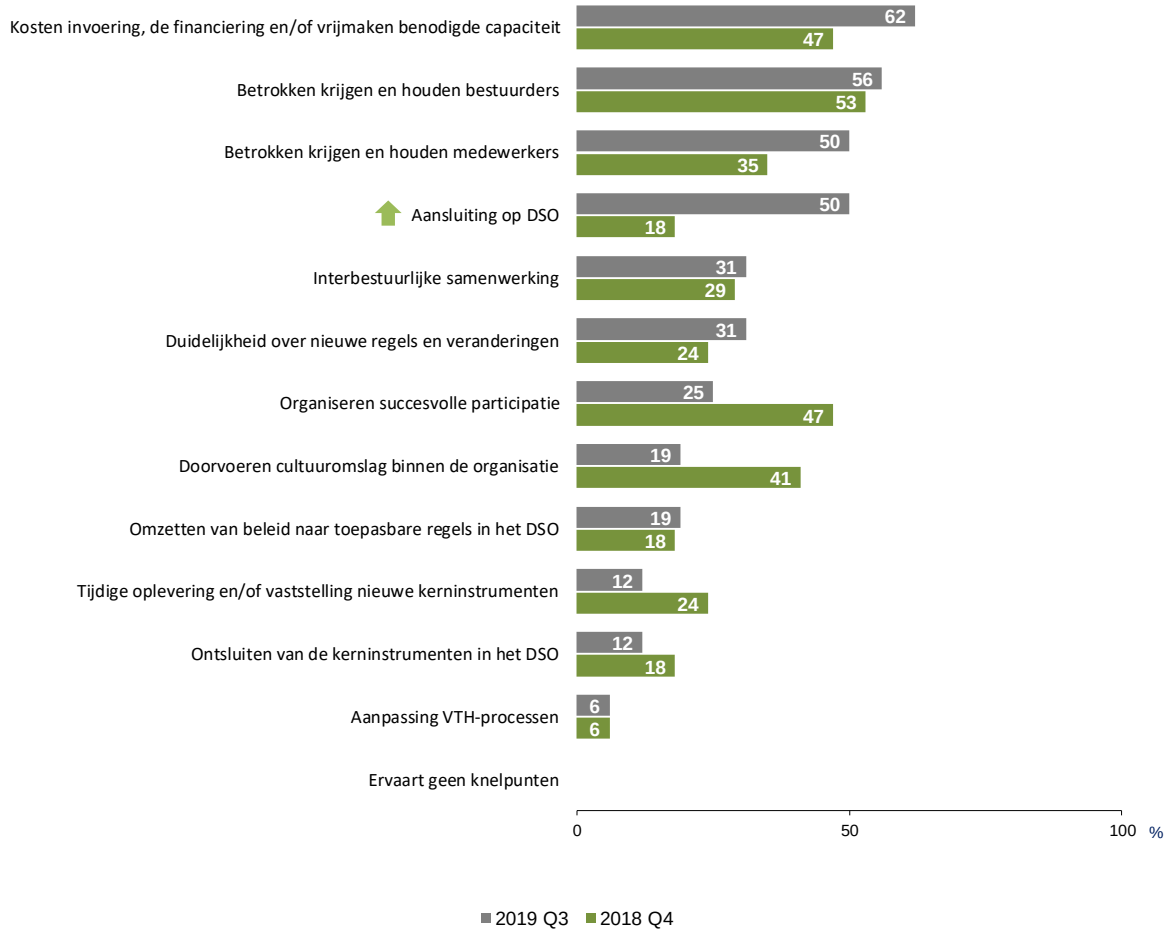

Ook is met een gesloten vraag in kaart gebracht welke behoefte aan ondersteuning er is. De behoefte aan ondersteuning bij de financiering en/of het vrijmaken van capaciteit en de aansluiting op DSO is het grootst. Op dit laatste punt is de ondersteuningsbehoefte significant toegenomen ten opzichte van het laatste kwartaal van 2018.

Ondersteuningsbehoefte: *aan welke vormen van ondersteuning heeft uw organisatie behoefte?*
Basis*: alle responderende GGD/GHOR-instellingen (n=16)*

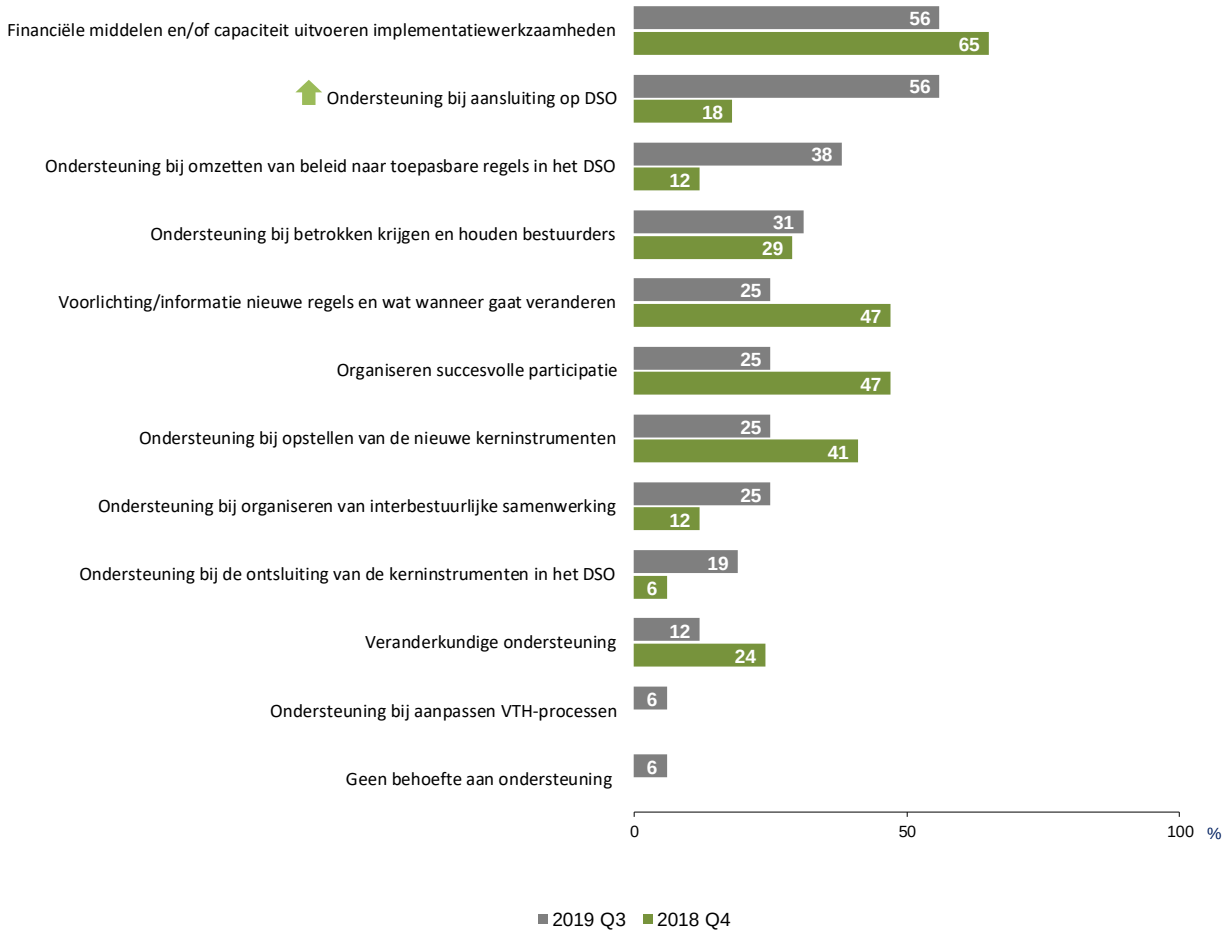

Bijlagen

Open antwoorden omgevingsdiensten

VRAAG: Heeft uw organisatie nog andere ambities met betrekking tot de invoering van de Omgevingswet?

- milieu-databeheer en eenvoudige data-ontsluiting
- herijken wat moet en wat kan als gemeente en OD. Welke keuzes maken we gericht op dienstverlening en financiën?
- - Goed advies over toepassing van de Bruidsschat in Omgevingsplannen gericht op goede omgevingskwaliteit en beheersbare uitvoering & kosten - betere aansluiting in de beleidscyclus: Beleid – Toepasbare regels – VTH, bij voorkeur ook ondersteund door aangesloten/gekoppelde ICT systemen - gezamenlijk uitvragen één VTH systeem, met koppelingen naar RO systemen - regionale standaardisering van werkafspraken, ZTC, processen
- Versterken van integrale advisering, bijdragen aan de monitoring en evaluatie.
- verdere ontwikkeling en verbetering van de eigen organisatie
- platform zijn van kennis en expertise. informatisering en automatisering zodanig organiseren dat er relevante data voorhanden zijn die de doelstellingen dragen.
- De RUD LN - wil een vanzelfsprekende deskundige partner in de regio zijn voor het bereiken van de (kern)doelen van de Omgevingswet; - zit bij de partners aan tafel en werkzaamheden worden in gezamenlijkheid uitgevoerd. De RUD kan daarbij flexibel inspringen op veranderende behoeften vanuit haar deelnemers; - groeit van de uitvoeringsdienst zoals we nu zijn naar dé omgevingsadviseur in brede zin binnen onze leefomgeving, die input levert aan beleid, vergunningverlening, toezicht en handhaving en tot slot procesoptimalisatie. Dit met een organisatievorm die passend is bij de beschreven rol. De inhoud van het werk en te leveren kwaliteit is daarbij altijd leidend; - voert uit op een ondernemende, innovatieve, betrouwbare én uitdagende manier.
- wij hebben een ambitie voor toegankelijk (visueel) van data in onze regio

VRAAG: heeft uw organisatie nog andere ambities met betrekking tot de invoering van de Omgevingswet?

- Implementatie van de OW naar concrete organisatorische en technische aspecten is sterk afhankelijk van het tijdig, eenduidig, concreet en coherent beschikbaar zijn van instrumenten (voorzieningen, regels etc.) die door het Rijk, door individuele deelnemers of door samenwerkingspartners beschikbaar moeten worden gesteld. De samenhang tussen diverse elementen is groot en een volledige en succesvolle implementatie wordt bepaald door de zwakste schakel. De mate van implementatie hangt samen met de mate van uitontwikkeling van de kaders en instrumenten.
- De VNG heeft het Dialoogmodel Financiën. Nog geen gemeenten in onze regio heeft contact gezocht met ons als Omgevingsdienst om hierover de dialoog aan te gaan. Wel gaan we in gesprek met ons AB over de implementatiekosten en structurele kosten. Op het moment van invullen van deze vragenlijst is nog niet duidelijk hoeveel (extra) budget ons bestuur voor de implementatie beschikbaar stelt. In elk geval gaan de kosten (inclusief de kosten voor training & opleiding) onze reguliere budgetten ruim te boven. Verder is hangt het in grote mate af van de ambities en tempo van gemeenten - bijvoorbeeld van de mate waarin ze gebruik maken van de lokale afwegingsruimte - wat de impact op onze processen, producten en bedrijfsvoering zal zijn vanaf de invoering van de Omgevingswet en wat dus de invloed zal zijn op frictie- en structurele kosten. Naast invoeringskosten is het een uitdaging om de benodigde inzet te organiseren naast de reguliere productie. "Winkel geopend tijdens verbouwing" De Bruidsschat vereist bijzondere aandacht. Ten eerste wat is de impact van de Bruidsschat op de werkwijze, bedrijfsvoering van de Omgevingsdienst. Ten tweede verwachten gemeenten een adviserende rol vanuit de deskundigheid van de Omgevingsdiensten als zij aan de slag gaan met de Bruidsschat. Daarbij zal de wijze waarop gemeenten de Bruidsschat verwerken in hun Omgevingsplannen - de mate waarin gekozen wordt voor lokale afwegingsruimte - impact hebben op de bedrijfsvoering en kosten van de Omgevingsdienst. ("Maatwerk kost geld")

- De aansluiting op DSO zal door software leveranciers geregeld moeten worden. Een andere uitdaging is om onder de nieuwe wetgeving als 1 overheid te kunnen blijven optreden (bijv. zelfde interpretatie van regels)
- Voor ons als omgevingsdienst is het van het grootste belang dat we goede afspraken maken met onze participanten. De participanten willen dat ook, maar hun kennis van de inhoud van de wet is nog beperkt. Het maken van daadwerkelijke proces afspraken zal daarom nog een hele opgave worden.

- De ketensamenwerking is provinciebreed opgezet, ambtelijk en bestuurlijk geaccordeerd en de uitdaging is nu om gezamenlijk en op tijd tot resultaten te komen.

- Ketenpartners werken allemaal met verschillende systemen die niet allemaal even goed op orde zijn, dit is een uitdaging voor ons als dienst maar ook als regio. De wil is er, communiceren van de systemen is voor 2020 de uitdaging.
- alle uitdagingen geven een gedifferentieerd beeld per gemeente liggen de uitdagingen weer anders en is er meer of minder focus voor de doelen en uitdagingen. Ook het gunnen van de samenwerking door gemeenten is geeft een gemengd beeld.

- In welke mate (kwalitatief en kwantitatief) gaat de Ow voor bepaalde functies/werkzaamheden van invloed zijn (bijvoorbeeld welk effect minder vergunningen voor Vergunningverleners). In hoeverre is de invloed van de Bruidsschat op de uitvoeringpraktijk bij alle partijen in beeld. Is de invloed van de zorgplicht bekend bij OD-deelnemer. Op welke manier moet hieraan invulling worden gegeven in specifieke situaties; lukt het niet om hier concrete invulling aan te geven dan zal dit via rechtsspraak worden ingevuld. Uitdaging is om voldoende concreet te zijn om ook juridisch houdbare besluiten te nemen.
- Betrokkenheid en het bewustzijn van datgeen een andere partij kan betekenen is voor ons een van de hoofdredenen of voorbereidingen gaan slagen. Wat wij tot nu toe merken is dat de afgelopen jaren vooral verkennend van aard zijn geweest en dat een aantal partij voor de troepen uit zijn gaan lopen. Hierbij gaat de aandacht vooral uit naar het RO-deel en is het VTH-deel nog onderbelicht. Wel merken wij dat juist dit VTH-deel voor nu nog wel eens vergeten wordt, de aandacht nog vooral naar RO. Dit zien wij ook terug in de pilots en casuïstiek die wordt opgepakt. Het bewustzijn bij onze opdrachtgevers en bij ons intern wordt groter daar waar het gaat om de toegevoegde waarde die wij kunnen leveren bij het ontwikkelen van de kerninstrumenten. Ook is door een aantal gemeenten en provincie aangegeven dat ze ons eerder en beter willen laten aansluiten. Hoe dit zich concreet uitwerkt is nog niet duidelijk. Tot nu toe zijn wij op minimaal betrokken geweest en niet gestructureerd (bijvoorbeeld afvaardiging van een collega op een participatieavond bij een gemeente). Bij de uitkomst en vertaling van deze avond(en) en het eindresultaat worden bij niet betrokken (vraag om advies/delen van uitkomsten etc.). In de regio is een platform met daaronder werkgroepen aanwezig. Er zijn ook opdrachten geformuleerd voor deze werkgroepen. Alleen het realiseren van deze opdrachten en het SMART formuleren van deze opdrachten daar zit tot nu toe nog onvoldoende energie op. Het is vooral het informeren van elkaar. Komen tot regionale afspraken etc. is tot nu toe in praktijk uitgebleven. Medewerkers willen heel graag een bijdrage leveren aan de transitieopgaven. Maar voor hen is er nog veel onduidelijk. Een basiscursus hebben zij gevolgd, maar ze zijn toe aan verdieping vanuit de inhoud. Daarbij komt dat de winkel gewoon open blijft en dat het weer een opgaven is die erbij komt. Het creëren van ruimte in doen en denken is een lastige opgaven. We hebben deze mensen wel nodig om met elkaar de opgaven te realiseren nu en in de toekomst.
- Onze partners zullen keuzes moeten maken over een heleboel zaken, wij zijn alleen de uitvoerder. Wij merken dat onze partners nog niet zitten te wachten of hele concrete vragen over werkafspraken/mandaten/etc. Zij zijn nog meer bezig met het abstracte. Maar het is zo 2021 en dan willen we graag met de uitvoering verder kunnen. Het is daarnaast heel lastig dat bv de bruidsschat nog niet is vastgesteld. Dat is juist een onderwerp om afspraken over te maken (bv: wie verleent de LPG-vergunning o.g.v. de tijdelijke vergunningplicht o.g.v. het omgevingsplan van rechtswege?). Hierdoor is het ook lastig om een goede ingang bij de partners te krijgen.
- Vanwege beperkte capaciteit is het lastig om naast de reguliere werkzaamheden de organisatie gedegen (met name concreet inhoudelijk) voor te bereiden op de invoering van de Omgevingswet. Daarnaast is het lastig om de adviserende en ondersteunende rol die wij richting de gemeenten voor ogen hebben bij het opstellen van Omgevingsvisies en Omgevingsplannen voldoende concreet vorm te geven en de gewenste aansluiting bij de gemeenten te vinden.

- De gunfactor van bevoegd gezag (met name gemeenten) om de Omgevingsdienst in hun kracht te zetten om hun rol te vervullen in het kader van de Omgevingswet. - Als startende

Omgevingsdienst hebben we ruimte nodig en moeten we aftasten welke ruimte we krijgen, nog los van de implementatie Omgevingswet.

- Wij hebben met al onze opdrachtgevers contact over omgevingsvisie en omgevingsplan en omgevingsverordening. Nog niet overal zijn concrete afspraken gemaakt over advisering omdat betreffende gemeente nog niet zover is. Vrijmaken capaciteit in deze hoogconjunctuur is een issue.

VRAAG: Zijn er nog andere vormen van ondersteuning waaraan uw organisatie in deze fase van de invoering behoefte heeft, of wilt u nog toelichting geven op één van de eerder aangegeven vormen van ondersteuning?

- Informatie omtrent verplichtingen, status, werking en planning van het DSO is niet centraal geregeld. Om goed te kunnen aansluiten bij het DSO is een contactpunt met concrete, formele en actuele informatie wenselijk.
- Het is erg belangrijk dat niet elk bestuur/elke organisatie zelf het wiel uitvindt. Uitwisselen van kennis en informatie is van groot belang, naast afstemmen. Om de kosten van uitvoering beheersbaar te houden is het zeer aan te bevelen dat het aantal variaties in het 'smakenpallet' dat ontstaat bij de invulling van lokale afwegingsruimte te kanaliseren. De koepels en het Rijk kunnen ondersteunen met het (verder) ontwikkelen van standaardprocessen, standaard documenten, toepasbare regels, etc.
- Veel van de informatie die vrijkomt via bijv. de VNG is gericht op gemeenten en is nuttig. Er bestaat echter ook behoefte om meer concretere ondersteuning te krijgen (of te kunnen vinden) specifiek voor omgevingsdiensten.
- aansluitend op mijn vorige toelichting, is het van belang dat onze participanten (vooral de kleinere gemeenten) voldoende op de hoogte zijn van de procedures en inhoud van de wet. Voor het milieudeel nemen wij dat voor onze rekening. Voor het meer algemene deel is ondersteuning van het Rijk nodig.
- nodig is een reële financiële ondersteuning van de gemeenten, zodat die op hun beurt als opdrachtgever middelen ter beschikking kunnen stellen aan de omgevingsdiensten voor deze opgave
- Er is bestuurlijke en ambtelijke kramp m.b.t. de rol en functie van een beleidsrijke OD. Het stelsel is toe aan een consistente visie en dito focus op het werkend maken van het stelsel. er wordt niet voldoende duidelijk gepositioneerd en in het vacuüm dat ontstaan is het moeilijk kwaliteit te leveren binnen een afgesproken kader. M.a.w. er wordt telkens iets anders verwacht... niet onmogelijk, wel lastig.
- Toetsen van de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van het omgevingsplan. Toezicht en handhaving op de bruidsschatbepalingen.
- Wij hebben graag ondersteuning bij het oefenen in praktijk vanuit de inhoud. Maar ook het snel delen van informatie/ reeds ontwikkelde documenten zou wat ons kunnen helpen. Er is heel veel informatie voorhanden en er zijn heel veel producten/documenten ontwikkeld. Het uitwisselen van al deze kennis en informatie gebeurt nu nog veelal per e-mail en door te zoeken op internet via verschillende kanalen. Daar zien wij ook wel een toegevoegde waarde van OD NL.

- Concrete infobladen over de uitwerking van de instrumenten. Bijvoorbeeld: wat toets je bij vergunningverlening o.g.v. H3 Bal en hoe houd je dan rekening met het omgevingsplan? Er staat wel wat in de toelichting, maar het risico is dat iedereen dat op zijn eigen manier uitlegt. Dan hebben we per 2021 in NL 29 verschillende manieren van milieuvergunningverlening.... Dan kan niet het doel zijn van de wet. Met deze infobladen kunnen we onze vergunningverleners voorlichten en hebben zij iets om op terug te vallen.

- Snel duidelijkheid over invoeringsdatum

Open antwoorden veiligheidsregio’s

VRAAG: Zijn er voor uw organisatie nog andere uitdagingen of knelpunten in de huidige fase van de voorbereidingen op de invoering, of wilt u nog toelichting geven op één van de eerder aangegeven uitdagingen of knelpunten?

- 1. Capaciteit/expertise en middelen om het informatie-gestuurd werken vorm te geven 2. Tijdig beschikbaar komen van opleidingsmodules voor de medewerkers en adviseurs risicobeheersing
- Zowel afstemmen met de partners binnen de regio als afstemmen met andere Veiligheidsregio's kost energie.
- De uitdaging zal zijn dat alle zaken waar iedereen mee bezig is gestroomlijnd gaat worden. Zodat we niet allemaal hetzelfde uitzoeken maar dat we van elkaar de goede zaken of ontwikkelingen makkelijk over kunnen nemen. Wat ook een uitdaging is om het mogelijk te maken dat er een informatie uitwisseling komt tussen de verschillende partners. zodat we ten alle tijden over het juiste besluit kunnen beschikken zonder dat er uren werk aan besteed hoeft te worden.
- Voortgang van gemeenten niet helemaal duidelijk. Personeelsgebrek.
- 1. Financiële gevolgen. o.a. frictiekosten en reguliere kosten ten gevolge van organisatorische wijzigingen tav taken en taakuitvoering 2. Doorwerking naar de veiligheidsregio ten gevolge van de heroriëntatie van gemeenten op (kern)taken en organisatorische gevolgen
- Er dient nog extra geïnvesteerd te worden in de betrokkenheid van directie en bestuur in het implementatieproces en de benodigde middelen voor realisatie.
- wat landelijk een terugkerend fenomeen lijkt is dat veel gemeenten nog niet bezig zijn met de relaties met ketenpartners en vooral nog intern gericht zijn op ambtelijk vlak
- Er is nog geen programmamanager.
- Het aansluiten van de veiligheidsregio op het DSO is complex. De inschatting is momenteel dat hiervoor externe ondersteuning aangetrokken zal worden.
- Als ketenpartner merken wij dat er door de bevoegde gezagen verschillende trajecten doorlopen worden en dat ze niet alle even ver zijn. Hoe ga je inspelen op deze diverse trajecten.
- We zijn al jaren geleden gestart met de transitie in houding en gedrag van medewerkers en (landelijk) met het opstellen van bouwstenen. Daarnaast zijn we bewust op zoek gegaan naar een nieuw type medewerker, die in staat is/zijn om de andere manier van werken te concretiseren. Resultaat is dat we "er" in de basis klaar voor zijn en nieuwsgierig zijn of lopende en aanstaande initiatieven samen met partners voor nieuwe inzichten en/of uitdagingen gaan zorgen.
- De huidige bestuursopdracht waarin we samen werken met de GGD en OD bied kansen maar maakt ons eigen proces ook weer complexer.

VRAAG: Zijn er nog andere vormen van ondersteuning waaraan uw organisatie in deze fase van de invoering behoefte heeft, of wilt u nog toelichting geven op één van de eerder aangegeven vormen van ondersteuning?

- Wat moeizaam van de grond komt is het als ketenpartner betrokken worden bij de implementatie van de nieuwe instrumenten en werkwijzen. Gemeenten willen eerst zelf het wiel uitvinden alvorens met ketenpartners om tafel te gaan, b.v. bij de pilots met de omgevingstafel. Dat maakt het voor ons lastig om te kunnen experimenteren en oefenen in onze rol.
- Geen toevoegingen.
- Hoe je de competenties en vaardigheden van het RB personeel om kan laten .
- Er zal best meer ondersteuning gebruikt kunnen worden, vooral op personeelsgebied door meer financiële armslag te krijgen voor wettelijke taken en om de ambitie te verwezenlijken die deels bovenwettelijk zijn.
- Opleidingen, organiseren van nieuwe vakbekwaamheid en cultuur- en gedragsverandering.

Open antwoorden GGD/GHOR-organisaties

VRAAG: Heeft uw organisatie nog andere ambities met betrekking tot de invoering van de Omgevingswet? Zo ja, welke ambities zijn dit?

- GGD (adviseurs) ook in ruimtelijk domein als trusted advisor . Belangrijk te noemen: in onze ambitie focussen we ons niet op de Omgevingswet maar op het thema gezonde leefomgeving. Omgevingswet is veel meer een vliegwiel.
- integrale samenwerking gemeenten , GGD en GHOR
- Dat de GGD als deskundig partner betrokken is bij de integrale advisering bij omgevingsvisies en -plannen.
- ervoor te zorgen dat gezondheid onderdeel wordt van het maken van afwegingen i.r.t. de fysieke leefomgeving EN duidelijk te maken welke rol de GGD hierbij kan innemen
- Dat de GGD als deskundig partner betrokken is bij de integrale advisering bij omgevingsvisies en -plannen.

VRAAG: Welke disciplines van uw organisatie zijn nog meer actief bezig met werkzaamheden in relatie tot de Omgevingswet?

- Jeugdgezondheidzorg
- Jeugdgezondheidszorg, OGGZ en Toezicht
- zoals eerder gezegd: we werken, met de Omgevingswet als vliegwiel, actief aan een gezonde fysieke leefomgeving
- adviseurs analyseren op welke wijze de Omgevingswet in uitvoering past binnen het Regionale Gezondheidsakkoord.
- maatschappelijke opvang
- informatiemanager
- Veiligheidsbureau, GIS, Facilitair Bedrijf, P&O, Brandweer (GGD is onderdeel van Veiligheidsregio)
- informatiemanager

VRAAG: Zijn er voor uw organisatie nog andere uitdagingen of knelpunten in de huidige fase van de voorbereidingen op de invoering, of wilt u nog toelichting geven op één van de eerder aangegeven uitdagingen of knelpunten?

- Geen zicht op ambitieniveau van gemeenten irt processen. Gebrek aan samenwerking en samenhang tussen gemeenten in de regio.
- Om dwars door de organisatie heen betrokkenheid te generen - dat aansluit bij de RO/fysieke domein van gemeenten - hebben we 'gezondheid' geoperationaliseerd in 5 bouwstenen: mobiliteit, meedoen, wonen en werken, leefstijl, gebouwen. Hiermee laten we zien dat gezondheid niet hetzelfde is als zorg. Het GGD advies steunt op deze bouwstenen, dat maakt dat we moeten improviseren en verbinden. Deze bouwstenen sluiten niet automatisch aan op de uitvoerings- en bevorderingstaken van de GGD. (Wet Publieke Gezondheid).
- DSO is grote uitdaging. Aanvulling op voorgaande: momenteel werken we met regio aan nieuwe (werk)processen en samenwerkingsafspraken, nodig voor de Omgevingswet. Daaruit gaat blijken wat en hoe groot onze rol is en wat wat de GGD gevraagd kan worden.
- Extern is er een regionaal platform waarin GGD Groningen participeert. Intern moet er nog het nodige gebeuren om draagvlak te krijgen bij alle medewerkers voor uitvoering.
- gemeenten nog teveel op zichzelf, te weinig aandacht hiervoor door budgetstress op zorg
- De koepel (GGDGHORNL) functioneert onvoldoende om de afzonderlijke GGD-en op de goede manier te ondersteunen. Gebrek aan financiele armslag voor koepel en de afzonderlijke GGD-en om én gezamenlijk én in al hun gemeenten goede inzet te leveren. - Een sterk boegbeeld die leefkwaliteit gezicht geeft en uitdraagt hoe je ruimtelijk de gezondheid van de mensen beïnvloedt.
- Intern, als veiligheidsregio, de processen goed op elkaar afstemmen Door de gemeentes gezien worden als trusted advisor
- De Omgevingswet ligt nu vaak bij een wethouder die RO in zijn portefeuille heeft, daardoor wordt VG zowel bestuurlijk als ambtelijk soms laat betrokken bij het proces. Ook vindt men het vaak nog lastig gezondheid een plek te geven tussen de grote hoeveelheid veranderingen die wel concreet zijn te maken blijkt dit toch vaak een lastig thema voor met name de RO hoek. Het vergroten van de bewustwording rond het belang van het thema gezondheid in deze bij ambtenaren en bestuurders anders dan VG is meestal wel een flinke investering voor de ambtenaar VG, vaak samen met ons. Het is nog onduidelijk hoe dit er in de regio uit komt te zien en wat waar daar als GGD mee zouden kunnen of moeten. Dit signaal is eerder ook al afgegeven in het netwerk contactpersonen omgevingswet bij de GGD Ghor. Daar bleek dat het DSO een soort black box is voor alle GGD'en en we onvoldoende zicht hebben op wat het DSO voor de GGD betekent en of er nu actie op nodig is of niet. Met name de capaciteit, zeker in gemeenten waar uitgebreide
- Scheiding tussen fysiek en sociaal domein; ambtelijk, maar zeker bestuurlijk. Binnen ons werkgebied hebben gemeenten verschillend tempo en ambitie.
- Invloed van sociaal domein/gezondheid op fysiek domein is nog steeds niet groot. Vaak achter de feiten aan lopen en jezelf blijven uitnodigen.

VRAAG: Zijn er nog andere vormen van ondersteuning waaraan uw organisatie in deze fase van de invoering behoefte heeft, of wilt u nog toelichting geven op één van de eerder aangegeven vormen van ondersteuning?

- NIet alle managers binnen de GGD zijn omgevingswet proof.
- Ondersteuning bij het initiëren van regionale implementatie. Bijvoorbeeld Try-Out DSO, loopt in regio IJsselland. Is succes. Try-out blijft doorlopen ook na formele afronding van de Try-Out.
- Financiele ondersteuning / armslag - Boegbeeld
- Toelichting op het antwoord 'zijn we niet van plan' bij de vragen over: - Reserveren van een budget voor implementatie -> dit wordt vanuit de reguliere begroting bekostigd - Het aanpassen van de functieprofielen aan de nieuwe, voor de Omgevingswet benodigde, competenties -> is niet nodig omdat de competenties al onderdeel uitmaken van de huidige profielen.
- Toelichting op het antwoord 'zijn we niet van plan' bij de vragen over: - Reserveren van een budget voor implementatie -> dit wordt vanuit de reguliere begroting bekostigd - Het aanpassen van de functieprofielen aan de nieuwe, voor de Omgevingswet benodigde, competenties -> is niet nodig omdat de competenties al onderdeel uitmaken van de huidige profielen.

Bijlage 2: Vragenlijsten

Omgevingsdiensten

Introductie **Tekstvraag**

Welkom bij de vragenlijst van het halfjaarlijkse voortgangsonderzoek invoering Omgevingswet.

Het onderzoek wordt in opdracht van het programma Aan de slag met de Omgevingswet uitgevoerd door Kantar Public. U kunt de vragenlijst tussentijds opslaan en er later mee verder gaan. Dit doet u door het tabblad van de browser af te sluiten. Met de link in de uitnodiging start u de vragenlijst later weer op. Aan het eind van de vragenlijst krijgt u de mogelijkheid om een PDF te maken van de vragen en de door u gegeven antwoorden.

Mede namens het programma Aan de slag met de Omgevingswet hartelijk dank voor uw medewerking.

Vraag 1 **1 antwoord mogelijk**

Heeft uw bestuur al een ambitieniveau vastgesteld over wat men met de komst van de Omgevingswet wenst te bereiken?

1	Ja
2	Nee
3	Onbekend

Vraag 2 **Matrix**

Hoe ver strekken de ambities (veranderingen t.o.v. huidige beleid) die uw organisatie momenteel met de invoering van de Omgevingswet heeft?

Mijn bestuur heeft het voornemen de invoering van de Omgevingswet te gebruiken voor:

Ook als het ambitieniveau binnen uw organisatie het afgelopen half jaar niet veranderd is, vragen wij u vriendelijk om deze vraag in te vullen.

	Geen ambities	Bescheiden ambities	Grote ambities	Nog onbekend
Verbeteren van omgevingsgerichtheid van de organisatie	❍	❍	❍	❍
Verbeteren samenwerking met partners binnen en buiten de organisatie ten behoeve van integrale advisering	❍	❍	❍	❍
Borgen van milieu-aspecten in visies en plannen van deelnemende gemeenten	❍	❍	❍	❍
Leveren van maatwerk voor de gemeenten	❍	❍	❍	❍
Risicogericht adviseren	❍	❍	❍	❍

Vraag 3 **1 antwoord mogelijk**

Heeft uw organisatie nog andere ambities met betrekking tot de invoering van de Omgevingswet? Zo ja, welke ambities zijn dit?

1	Ja, namelijk **Open*
2	Nee

Vraag 4 **Matrix**

Welke organisatorische aanpassingen heeft uw organisatie al doorgevoerd in aanloop naar de invoeringsdatum van de Omgevingswet?

	Hebben we al gedaan	Zijn we mee bezig	Willen we gaan doen	Zijn we niet van plan	Onbekend
Inrichten of aanpassen van processen met betrekking tot advies over het ontwikkelen van beleid, zowel visie/lange termijn en het voorlichten en beantwoorden van vragen over het beleid	❍	❍	❍	❍	❍
Afspraken met andere overheden over de doorwerking van beleid	❍	❍	❍	❍	❍
Inrichten of aanpassen van processen om het ontwikkelde beleid om te zetten naar toepasbare regels en het opvoeren en wijzigen ervan	❍	❍	❍	❍	❍
Inrichten of aanpassen van processen met betrekking tot overleg met initiatiefnemers en behandeling van meldingen en vergunningaanvragen	❍	❍	❍	❍	❍
Inrichten of aanpassen van processen met betrekking tot toezichthouden op activiteiten en handhaven van de aan initiatieven gestelde kaders	❍	❍	❍	❍	❍
Inrichten of aanpassen van processen met betrekking tot behandelen bezwaar en beroep	❍	❍	❍	❍	❍
Afspraken met andere overheden over de samenwerking in de keten. Bijvoorbeeld over vergunning- en toezichtprocessen	❍	❍	❍	❍	❍
Inrichten of aanpassen van processen met betrekking tot het evalueren van beleid en uitvoering (o.a monitoring omgevingswaarden)	❍	❍	❍	❍	❍
Het opleiden en toerusten van de medewerkers voor de gewenste kennis en competenties onder de Omgevingswet	❍	❍	❍	❍	❍

Vraag 5 **Meer antwoorden mogelijk**

Op welke wijze werkt uw organisatie al samen met andere overheden in het kader van de invoering van de Omgevingswet?

Meer antwoorden mogelijk

1	Het bestuur van de omgevingsdienst heeft voor de hele regio afspraken gemaakt over samenwerking in het kader van de omgevingswet
2	Wij zijn door één of meer andere overheden uit de regio uitgenodigd om te helpen bij de voorbereiding op het opstellen van omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverordening of waterschapsverordening. De omgevingsdienst is voor samenwerking uitgenodigd door gemeente(n), provincie, veiligheidsregio, GGD en/of waterschap
3	Wij wisselen met overheidsorganisaties in de regio kennis en ervaringen uit over de invoering van de Omgevingswet
4	Wij voeren met één of meer andere overheden in de regio pilots/proefprojecten uit in het kader van de invoering van de Omgevingswet
5	Wij werken nog te weinig samen met andere overheidsorganisaties in onze regio
6	Niet van toepassing

Vraag 6 **Meer antwoorden mogelijk**

U gaf aan dat u door één of meer andere overheden uit de regio bent uitgenodigd om mee te werken aan de ontwikkeling van hun omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverordening en/of waterschapsverordening. Door welke overheden bent u uitgenodigd?

Meer antwoorden mogelijk

1	Gemeente(n)
2	Provincie
3	Veiligheidsregio
4	GGD
5	Waterschap
6	Overig

Vraag 7 **Numeric**

Door hoeveel van de [...] gemeenten bent u uitgenodigd?

999	weet niet **Fixed *Exclusive*

Vraag 8 **Meer antwoorden mogelijk**

In hoeverre werkt uw organisatie aan de invoering van de nieuwe kerninstrumenten van de Omgevingswet?

Mijn omgevingsdienst...

Meer antwoorden mogelijk.

1	heeft/krijgt van de gemeenten de opdracht om te adviseren bij het opstellen van omgevingsvisies, omgevingsplannen en/of programma's
2	heeft opdracht van de gemeenten om in pilots in de gemeente deel te nemen
3	heeft voor de gemeenten een specifiek budget voor ondersteuning /advisering van de gemeente bij de invoering van de omgevingswet
4	is / wordt voor de gemeenten vaste adviseur bij het invullen van lokale afwegingsruimte en aanscherpen of versoepelen van normen voor specifieke gebieden
5	wordt voor de gemeenten vaste adviseur bij gemeentelijke deregulering van bestaande verordeningen
6	Niet van toepassing

Vraag 9 **Numeric**

Van hoeveel van de [...] heeft/krijgt u de opdracht om te adviseren bij het opstellen van omgevingsvisies, omgevingsplannen en/of programma's?

999	weet niet **Fixed *Exclusive*

Vraag 10 **Numeric**

Van hoeveel van de [...] heeft u opdracht om in pilots in de gemeente deel te nemen?

999	weet niet **Fixed *Exclusive*

Vraag 11 **Numeric**

Bij hoeveel van de [...] gemeenten heeft u een specifiek budget voor ondersteuning/advisering van de gemeente bij de invoering van de omgevingswet?

999 weet niet **Fixed *Exclusive*

Vraag 12 **Numeric**

Bij hoeveel van de [...] gemeenten bent/wordt u vaste adviseur bij het invullen van lokale afwegingsruimte en aanscherpen of versoepelen van normen voor specifieke gebieden?

999 weet niet **Fixed *Exclusive*

Vraag 13 **Numeric**

Bij hoeveel van de [...] gemeenten wordt u vaste adviseur bij gemeentelijke deregulering van bestaande verorderingen?

999 weet niet **Fixed *Exclusive*

Vraag 14 **Matrix**

In hoeverre is uw organisatie al bezig met de voorbereidingen op de invoering van het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO)?

	Hebben we al gedaan	Zijn we mee bezig	Willen we gaan doen	Zijn we niet van plan	Nog onbekend
Het opstellen van een plan voor de digitaliseringsopgave van de organisatie	❍	❍	❍	❍	❍
Het reserveren van een budget voor implementatie van het DSO	❍	❍	❍	❍	❍
Digitaliseren van VTH vergunning-dossiers	❍	❍	❍	❍	❍
Via digitale kaart ontsluiten van toepasbare regels per gemeente	❍	❍	❍	❍	❍
Zaakgericht werken (in VTH-keten)	❍	❍	❍	❍	❍
Digitaal uitwisselen van omgevingsdossiers met ketenpartners	❍	❍	❍	❍	❍
Invoering nieuwe standaarden (o.a. STOP-TPOD en StUF-LVO)	❍	❍	❍	❍	❍
Updaten applicaties	❍	❍	❍	❍	❍
Koppelen van systemen aan DSO	❍	❍	❍	❍	❍
Organiseren beheer nieuwe systemen/ functionaliteiten	❍	❍	❍	❍	❍
Op orde brengen basisgegevens	❍	❍	❍	❍	❍
Meedraaien met/bijdragen aan praktijkproeven of pilots programma Aan de slag	❍	❍	❍	❍	❍
Businesscase gemaakt van de te verwachten kosten voor DSO / digitaliseringsopgave	❍	❍	❍	❍	❍

Vraag 15 **1 antwoord mogelijk**

In hoeverre heeft u het idee dat u en uw organisatie de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet goed onder controle heeft?

1	Ik heb er vertrouwen in dat wij met onze huidige aanpak en inspanningen op tijd klaar zullen zijn
2	Ik vrees dat we meer zullen moeten doen dan we nu al gepland hebben om op tijd klaar te zijn. Dit zijn we inmiddels aan het organiseren.
5	Ik vrees dat we meer zullen moeten doen dan we nu al gepland hebben om op tijd klaar te zijn. Dit zijn we nog niet aan het organiseren.
3	Ik denk niet dat het ons - ongeacht onze aandacht en inspanningen - gaat lukken om onze organisatie op tijd voorbereid te hebben op de invoering van de wet
4	Ik weet het niet

Vraag 16 **Meer antwoorden mogelijk**

Wat ervaart uw organisatie in de huidige fase van de voorbereidingen op de invoering van de Omgevingswet als grootste uitdagingen of knelpunten?

Meer antwoorden mogelijk

1	Betrokken krijgen en houden bestuurders
2	Betrokken krijgen en houden medewerkers
3	Organiseren succesvolle participatie
4	Duidelijkheid over nieuwe regels en wat er gaat veranderen
5	Tijdige oplevering en/of vaststelling van de nieuwe kerninstrumenten
6	Aansluiting op DSO
7	Omzetten van beleid naar toepasbare regels in het DSO
8	Ontsluiten van de kerninstrumenten (omgevingsdocumenten) in het DSO
9	Aanpassing VTH-processen
10	Kosten invoering, de financiering daarvan en/of het vrijmaken van de benodigde capaciteit
11	Interbestuurlijke samenwerking
12	Doorvoeren cultuuromslag binnen de organisatie

Vraag 17 **Open**

Zijn er voor uw organisatie nog andere uitdagingen of knelpunten in de huidige fase van de voorbereidingen op de invoering, of wilt u nog toelichting geven op één van de eerder aangegeven uitdagingen of knelpunten?

Vraag 18 **Meer antwoorden mogelijk**

Kunt u aangeven aan welke vorm van ondersteuning uw organisatie in deze fase van de invoering het meeste behoefte heeft?

Meer antwoorden mogelijk

1	Ondersteuning bij betrokken krijgen en houden bestuurders
2	Veranderkundige ondersteuning
3	Organiseren succesvolle participatie
4	Voorlichting/informatie over nieuwe regels en wat er wanneer gaat veranderen
5	Ondersteuning bij opstellen van de nieuwe kerninstrumenten
6	Ondersteuning bij aansluiting op DSO
7	Ondersteuning bij het omzetten van beleid naar toepasbare regels in het DSO
8	Ondersteuning bij de ontsluiting van de kerninstrumenten (omgevingsdocumenten) in het DSO
9	Ondersteuning bij aanpassen VTH-processen
10	Financiële middelen en/of capaciteit voor uitvoeren implementatiewerkzaamheden
11	Ondersteuning bij organiseren van interbestuurlijke samenwerking

Vraag 19 **Open**

Zijn er nog andere vormen van ondersteuning waaraan uw organisatie in deze fase van de invoering behoefte heeft, of wilt u nog toelichting geven op één van de eerder aangegeven vormen van ondersteuning?

Vraag 20 **1 antwoord mogelijk**

Heeft u er bezwaar tegen als de antwoorden over uw organisatie zichtbaar zijn voor en/of gedeeld worden met collega-overheden?

1	ja
2	nee

Vraag 19 **Open**

Heeft u tot slot nog opmerkingen, vragen of toevoegingen aan dit onderzoek?

999	weet niet **Fixed *Exclusive*

Klik hier als u een uitdraai in pdf wilt van de vragen en de door u gegeven antwoorden. Klik daarna op 'Verstuur' om uw antwoorden te verzenden.

Veiligheidsregio’s

Introductietekst **Text**

Welkom bij de vragenlijst van het halfjaarlijkse voortgangsonderzoek invoering Omgevingswet.

Het onderzoek wordt in opdracht van het programma Aan de slag met de Omgevingswet uitgevoerd door Kantar Public. Deze ronde zijn de vragen meer toegesneden op de mijlpalen die in de routeplanner van uw koepel zijn onderscheiden voor de komende jaren. Om de landelijke voortgang op enkele specifieke onderwerpen goed te kunnen monitoren, worden ook enkele herhaalvragen gesteld.

U kunt de vragenlijst tussentijds opslaan en er later mee verder gaan. Dit doet u door het tabblad van de browser af te sluiten. Met de link in de uitnodiging start u de vragenlijst later weer op. Aan het eind van de vragenlijst krijgt u de mogelijkheid om een PDF te maken van de vragen en de door u gegeven antwoorden.

Mede namens het programma Aan de slag met de Omgevingswet hartelijk dank voor uw medewerking.

Vraag 1 **1 antwoord mogelijk**

Heeft uw bestuur al een ambitieniveau vastgesteld over wat men met de komst van de Omgevingswet wenst te bereiken?

1	Ja
2	Nee
3	Onbekend

Vraag 2 **Matrix**

Hoe ver strekken de ambities (veranderingen t.o.v. huidige beleid) die uw organisatie momenteel met de invoering van de Omgevingswet heeft?

Mijn bestuur heeft het voornemen de invoering van de Omgevingswet te gebruiken voor:

Ook als het ambitieniveau binnen uw organisatie het afgelopen half jaar niet veranderd is, vragen wij u vriendelijk om deze vraag in te vullen.

	Geen ambities	Bescheiden ambities	Grote ambities	Nog onbekend
Doorvoeren van uitnodigingsplanologie (globaler maken bestemmingen)	❍	❍	❍	❍
Lokale afwegingsruimte voor specifieke gebieden gebruiken voor aanscherpen normen	❍	❍	❍	❍
Lokale afwegingsruimte voor specifieke gebieden gebruiken voor versoepelen normen	❍	❍	❍	❍
Toepassen maatwerkregels	❍	❍	❍	❍
Deregulering van bestaande verordeningen	❍	❍	❍	❍
Stimuleren van burgerparticipatie	❍	❍	❍	❍
Duurzaamheid	❍	❍	❍	❍
Energietransitie	❍	❍	❍	❍
Klimaatadaptatie	❍	❍	❍	❍
Economische aantrekkelijkheid	❍	❍	❍	❍
Ruimtelijke kwaliteit	❍	❍	❍	❍
Verbeteren dienstverlening	❍	❍	❍	❍
Gezondheid	❍	❍	❍	❍
Fysieke veiligheid	❍	❍	❍	❍
Woningbouw opgave	❍	❍	❍	❍

Vraag 3 **Matrix**

Welke organisatorische aanpassingen heeft uw organisatie al doorgevoerd in aanloop naar de invoeringsdatum van de Omgevingswet?

	Hebben we al gedaan	Zijn we mee bezig	Willen we gaan doen	Zijn we niet van plan	Onbekend
Inrichten of aanpassen van processen met betrekking tot het ontwikkelen van beleid, zowel visie/lange termijn en het voorlichten en beantwoorden van vragen over het beleid	❍	❍	❍	❍	❍
Afspraken met andere overheden over de doorwerking van eigen beleid	❍	❍	❍	❍	❍
Inrichten of aanpassen van processen om het ontwikkelde beleid om te zetten naar toepasbare regels en het opvoeren en wijzigen ervan	❍	❍	❍	❍	❍
Inrichten of aanpassen van processen met betrekking tot het evalueren van beleid en uitvoering (o.a monitoring omgevingswaarden)	❍	❍	❍	❍	❍
Inrichten of aanpassen van processen met betrekking tot overleg met initiatiefnemers en behandeling van meldingen en vergunningaanvragen	❍	❍	❍	❍	❍
Afspraken met andere overheden over de samenwerking in de keten. Bijvoorbeeld over vergunning- en toezichtprocessen	❍	❍	❍	❍	❍
Inrichten of aanpassen van processen met betrekking tot behandelen bezwaar en beroep	❍	❍	❍	❍	❍
Inrichten of aanpassen van processen met betrekking tot toezichthouden op activiteiten en handhaven van de aan initiatieven gestelde kaders	❍	❍	❍	❍	❍
Het opleiden en toerusten van de medewerkers voor de gewenste competenties onder de Omgevingswet	❍	❍	❍	❍	❍

Vraag 4 **Meer antwoorden mogelijk**

Op welke wijze werkt uw organisatie al samen met andere overheden in het kader van de invoering van de Omgevingswet?

Meer antwoorden mogelijk

1	Wij hebben één of meer andere overheden uit de regio uitgenodigd om ons te helpen bij onze omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverordening, waterschapsverordening of programma
2	Wij werken met één of meer andere overheden in de regio aan één gezamenlijke visie, plan of programma
3	Wij zijn door één of meer andere overheden in de regio uitgenodigd om mee te werken aan de ontwikkeling van hun omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverordening, waterschapsverordening of programma/programmatische aanpak
4	Wij wisselen met overheden in de regio kennis en ervaringen uit over de invoering van de Omgevingswet
5	Wij voeren met één of meer andere overheden in de regio pilots/proefprojecten uit in het kader van de invoering van de Omgevingswet
6	Wij werken nog te weinig samen met andere overheden in onze regio

Vraag 5 **Meer antwoorden mogelijk**

U gaf aan dat u door één of meer andere overheden in de regio bent uitgenodigd om mee te werken aan de ontwikkeling van hun, omgevingsvisie, watervisie, omgevingsplan, omgevingsverordening, waterschapsverordening en/of programma/programmatische aanpak. Waaraan werkt u mee?

Meer antwoorden mogelijk

1	Omgevingsvisie
2	Watervisie
3	Omgevingsplan
4	Omgevingsverordening
5	Waterschapsverordening
6	Programma/programmatische aanpak

Vraag 6 **Matrix**

In hoeverre werkt uw organisatie aan de invoering van de nieuwe kerninstrumenten van de Omgevingswet?

	Nee, nog niet	Alleen voorbereidend	In uitvoering	Bestuurlijk vastgelegd	Niet van plan/niet van toepasssing
Omgevingsvisie (dan wel watervisie)	❍	❍	❍	❍	❍
Omgevingsplan, omgevingsverordening of waterschapsverordening	❍	❍	❍	❍	❍
Verplichte programma's	❍	❍	❍	❍	❍
Niet-verplichte programma's	❍	❍	❍	❍	❍
Programmatische aanpak	❍	❍	❍	❍	❍
Projectbesluiten	❍	❍	❍	❍	❍

Vraag 7 **Matrix**

In hoeverre bent u al bezig met de volgende voorbereidende werkzaamheden voor de invoering van de nieuwe kerninstrumenten?

	Nee, nog niet	Alleen voorbereidend	In uitvoering	Bestuurlijk vastgelegd	Niet van plan/niet van toepasssing
Verordeningen kritisch doornemen en stroomlijnen	❍	❍	❍	❍	❍
Op orde brengen bestemmingsplannen en leggers (bijv. aan de hand van het Geonovum programma Data op orde)	❍	❍	❍	❍	❍
Opstellen van bestemmingsplan met verbrede reikwijdte (CHW-plan)	❍	❍	❍	❍	❍

Vraag 8 **Matrix**

In hoeverre is uw organisatie al bezig met de voorbereidingen op de invoering van het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO)?

	Hebben we al gedaan	Zijn we mee bezig	Willen we gaan doen	Zijn we niet van plan	Nog onbekend
Het opstellen van een plan voor de digitaliseringsopgave van de organisatie	❍	❍	❍	❍	❍
Het reserveren van een budget voor implementatie van het DSO (voor 2019 e.v.)	❍	❍	❍	❍	❍
Het aanschaffen van benodigde software voor het opstellen en wijzigen van toepasbare regels	❍	❍	❍	❍	❍
Het aanpassen en/of aanschaffen van software voor de behandeling van meldingen en vergunningaanvragen	❍	❍	❍	❍	❍
Het aanpassen en/of aanschaffen van software voor het opstellen, wijzigen en publiceren van omgevingsdocumenten (o.a visies, plannen en verordeningen)	❍	❍	❍	❍	❍

Vraag 9 **Matrix**

In hoeverre overweegt uw organisatie om taken op onderdelen uit te besteden aan commerciële partijen of (overheids)samenwerkingsverbanden?

	Hebben we al besloten	Overwegen we serieus	Zijn we niet van plan	Nog onbekend
Het opstellen van toepasbare regels	❍	❍	❍	❍
Het wijzigen en beheren van toepasbare regels	❍	❍	❍	❍
Het afhandelen van meldingen en vergunningaanvragen	❍	❍	❍	❍
Het opstellen, publiceren en wijzigen, en beheren van omgevingsdocumenten (o.a. visies, plannen en verordeningen)	❍	❍	❍	❍

Vraag 10 **1 antwoord mogelijk**

In hoeverre heeft u het idee dat u en uw organisatie de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet goed onder controle heeft?

1 Ik heb er vertrouwen in dat wij met onze huidige aanpak en inspanningen op tijd klaar zullen zijn
2 Ik vrees dat we meer zullen moeten doen dan we nu al gepland hebben om op tijd klaar te zijn. Dit zijn we inmiddels aan het organiseren.
3 Ik vrees dat we meer zullen moeten doen dan we nu al gepland hebben om op tijd klaar te zijn. Dit zijn we nog niet aan het organiseren.
4 Ik denk niet dat het ons - ongeacht onze aandacht en inspanningen - gaat lukken om onze organisatie op tijd voorbereid te hebben op de invoering van de wet
5 Ik weet het niet

Vraag 11 **Meer antwoorden mogelijk**

Wat ervaart uw organisatie in de huidige fase van de voorbereidingen op de invoering van de Omgevingswet als grootste uitdagingen of knelpunten?

Meer antwoorden mogelijk

1 Betrokken krijgen en houden bestuurders
2 Betrokken krijgen en houden medewerkers
3 Organiseren succesvolle participatie
4 Duidelijkheid over nieuwe regels en wat er gaat veranderen
5 Tijdige oplevering en/of vaststelling van de nieuwe kerninstrumenten
6 Aansluiting op DSO
7 Omzetten van beleid naar toepasbare regels in het DSO
8 Ontsluiten van de kerninstrumenten (omgevingsdocumenten) in het DSO
9 Aanpassing VTH-processen
10 Kosten invoering, de financiering daarvan en/of het vrijmaken van de benodigde capaciteit
11 Interbestuurlijke samenwerking
12 Doorvoeren cultuuromslag binnen de organisatie

Vraag 12 **Open**

Zijn er voor uw organisatie nog andere uitdagingen of knelpunten in de huidige fase van de voorbereidingen op de invoering, of wilt u nog toelichting geven op één van de eerder aangegeven uitdagingen of knelpunten?

Vraag 13 **Meer antwoorden mogelijk**

Kunt u aangeven aan welke vorm van ondersteuning uw organisatie in deze fase van de invoering het meeste behoefte heeft?

Meer antwoorden mogelijk

1	Ondersteuning bij betrokken krijgen en houden bestuurders
2	Veranderkundige ondersteuning
3	Organiseren succesvolle participatie
4	Voorlichting/informatie over nieuwe regels en wat er wanneer gaat veranderen
5	Ondersteuning bij opstellen van de nieuwe kerninstrumenten
6	Ondersteuning bij aansluiting op DSO
7	Ondersteuning bij het omzetten van beleid naar toepasbare regels in het DSO
8	Ondersteuning bij de ontsluiting van de kerninstrumenten (omgevingsdocumenten) in het DSO
9	Ondersteuning bij aanpassen VTH-processen
10	Financiële middelen en/of capaciteit voor uitvoeren implementatiewerkzaamheden
11	Ondersteuning bij organiseren van interbestuurlijke samenwerking

Vraag 14 **Open**

Zijn er nog andere vormen van ondersteuning waaraan uw organisatie in deze fase van de invoering behoefte heeft, of wilt u nog toelichting geven op één van de eerder aangegeven vormen van ondersteuning?

Vraag 15 **1 antwoord mogelijk**

Heeft u er bezwaar tegen als de antwoorden over uw organisatie zichtbaar zijn voor en/of gedeeld worden met collega-overheden?

1 ja
2 nee

Vraag 16 **Open**

Heeft u tot slot nog opmerkingen, vragen of toevoegingen aan dit onderzoek?

999 weet niet

Open

Klik hier als u een uitdraai in pdf wilt van de vragen en de door u gegeven antwoorden. Klik daarna op 'Verstuur' om uw antwoorden te verzenden.

GGD/GHOR-organisaties

Introductietekst **Text**

Welkom bij de vragenlijst van het halfjaarlijkse voortgangsonderzoek invoering Omgevingswet.

Het onderzoek wordt in opdracht van het programma Aan de slag met de Omgevingswet uitgevoerd door Kantar Public. Deze ronde zijn de vragen meer toegesneden op de mijlpalen die in de routeplanner van uw koepel zijn onderscheiden voor de komende jaren. Om de landelijke voortgang op enkele specifieke onderwerpen goed te kunnen monitoren, worden ook enkele herhaalvragen gesteld.

U kunt de vragenlijst tussentijds opslaan en er later mee verder gaan. Dit doet u door het tabblad van de browser af te sluiten. Met de link in de uitnodiging start u de vragenlijst later weer op. Aan het eind van de vragenlijst krijgt u de mogelijkheid om een PDF te maken van de vragen en de door u gegeven antwoorden.

Mede namens het programma Aan de slag met de Omgevingswet hartelijk dank voor uw medewerking.

Vraag 1 **1 antwoord mogelijk**

Heeft het bestuur van uw GGD of u als DPG al een ambitieniveau vastgesteld over wat men met de komst van de Omgevingswet wenst te bereiken?

1	Ja, mijn bestuur (AB of DB) heeft een ambitieniveau vastgesteld
4	Ja, als DPG heb ik een ambitieniveau vastgesteld
2	Nee
3	Onbekend

Vraag 2 **Matrix**

Hoe ver strekken de ambities (veranderingen t.o.v. huidige beleid) die uw organisatie momenteel met de invoering van de Omgevingswet heeft?

Mijn bestuur heeft het voornemen de invoering van de Omgevingswet te gebruiken voor:

Ook als het ambitieniveau binnen uw organisatie het afgelopen half jaar niet veranderd is, vragen wij u vriendelijk om deze vraag in te vullen.

	Geen ambities	Bescheiden ambities	Grote ambities	Nog onbekend
Verbeteren van omgevingsgerichtheid van de organisatie	❍	❍	❍	❍
Samenwerking met partners binnen en buiten de organisatie ten behoeve van integrale advisering	❍	❍	❍	❍
Borgen van gezondheidsaspecten in visies en plannen van deelnemende gemeenten	❍	❍	❍	❍
Borgen van veiligheidsaspecten in visies en plannen van deelnemende gemeenten	❍	❍	❍	❍
Borgen van de sociale aspecten in visies en plannen van deelnemende gemeenten	❍	❍	❍	❍
Positieve gezondheid hanteren bij adviseren over de fysieke leefomgeving	❍	❍	❍	❍
Borgen van mogelijkheden om via omgevingsplannen en/of visies van de gemeenten de sociaal economische gezondheidsverschillen te verkleinen	❍	❍	❍	❍

Vraag 3 **1 antwoord mogelijk**

Heeft uw organisatie nog andere ambities met betrekking tot de invoering van de Omgevingswet? Zo ja, welke ambities zijn dit?

1 Ja, namelijk **Open*

2 Nee

Vraag 4 **Matrix**

Hieronder staat een aantal activiteiten genoemd die een organisatie kan organiseren rondom de invoering van de Omgevingswet. Kunt u per activiteit aangeven in hoeverre uw organisatie deze heeft uitgevoerd?

	Hebben we al gedaan	Zijn we mee bezig	Willen we gaan doen	Zijn we niet van plan	Nog onbekend
Het vaststellen van een veranderstrategie	❍	❍	❍	❍	❍
Een organisatiebreed invoeringsprogramma/-project, kernteam opstellen	❍	❍	❍	❍	❍
Het reserveren van een budget voor implementatie	❍	❍	❍	❍	❍
Het opstellen van een planning/roadmap die moet leiden tot een tijdige implementatie	❍	❍	❍	❍	❍
Het uitvoeren van een organisatiebrede impactanalyse	❍	❍	❍	❍	❍
Het doorvoeren van veranderingen in de organisatie en/of werkwijze vooruitlopend op de invoering	❍	❍	❍	❍	❍
Het organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten/workshops waarin medewerkers geïnformeerd worden over de Omgevingswet	❍	❍	❍	❍	❍
Het opleiden van de medewerkers voor de gewenste competenties onder de Omgevingswet	❍	❍	❍	❍	❍
Het aanpassen van de functieprofielen aan de nieuwe, voor de Omgevingswet benodigde, competenties	❍	❍	❍	❍	❍

Vraag 5 **Meer antwoorden mogelijk**

Welke disciplines van uw organisatie zijn actief bezig met werkzaamheden in relatie tot de Omgevingswet?

Meer antwoorden mogelijk.

1	Gezondheid & Milieu
2	Gezondheidsbevordering
3	Epidemiologie
4	Gemeentelijk gezondheidsbeleid
5	Infectieziektebestrijding
6	GHOR
996	anders, namelijk... **Open *Position fixed*
998	geen van deze

Vraag 6 **Meer antwoorden mogelijk**

Op welke wijze werkt uw organisatie al samen met andere overheden in het kader van de invoering van de Omgevingswet?

Meer antwoorden mogelijk

4	Wij wisselen met gemeenten, omgevingsdiensten, waterschappen en/of provincie in onze regio kennis en ervaringen uit over de invoering van de Omgevingswet.
3	Wij zijn door één of meer andere gemeenten en/of provincie in de regio uitgenodigd om mee te werken aan de ontwikkeling van hun omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverorderdening, waterschapsverordening en/of omgevingsprogramma
5	Wij voeren met één of meer andere overheden in de regio pilots/proefprojecten uit in het kader van de invoering van de Omgevingswet
6	Wij werken nog weinig samen met andere overheden in onze regio in het kader van de invoering van de Omgevingswet.
7	Wij werken nog niet samen met andere overheden in het kader van de invoering van de Omgevingswet

Vraag 7	**Meer antwoorden mogelijk**

U gaf aan dat u door één of meer andere gemeenten en/of provincies in de regio bent uitgenodigd om mee te werken aan de ontwikkeling van hun, omgevingsvisie, omgevingsplan, omgevingsverordening, waterschapsverordening en/of omgevingsprogramma. Waaraan werkt u mee?

Meer antwoorden mogelijk

1	Omgevingsvisie
3	Omgevingsplan
4	Omgevingsverordening
5	Waterschapsverordening
6	Omgevingsprogramma

Vraag 8 **Matrix**

In hoeverre is uw organisatie al bezig met de voorbereidingen op de invoering van het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO)?

	Hebben we al gedaan	Zijn we mee bezig	Willen we gaan doen	Zijn we niet van plan	Nog onbekend
Het opstellen van een plan voor de digitaliseringsopgave van de organisatie in relatie tot de komst van het DSO	❍	❍	❍	❍	❍
Het reserveren van een budget in begroting 2019-2020 voor ICT aanpassingen in kader van komst DSO	❍	❍	❍	❍	❍
Digitaliseren van vergunningdossiers	❍	❍	❍	❍	❍
Zaakgericht werken (in VTH-keten)	❍	❍	❍	❍	❍
Digitaal uitwisselen van omgevingsdossiers met ketenpartners	❍	❍	❍	❍	❍
Invoering nieuwe standaarden (o.a. STOP-TPOD en StUF-LVO)	❍	❍	❍	❍	❍
Updaten applicaties	❍	❍	❍	❍	❍
Koppelen van systemen aan DSO	❍	❍	❍	❍	❍
Organiseren beheer nieuwe systemen/functionaliteiten	❍	❍	❍	❍	❍
Op orde brengen basisgegevens	❍	❍	❍	❍	❍

Vraag 9 **Matrix**

In hoeverre is uw organisatie al bezig met data/indicatoren in relatie tot de Omgevingswet?

	Hebben we al gedaan	Zijn we mee bezig	Willen we gaan doen	Zijn we niet van plan	Nog onbekend
Zelf data leefomgeving en (positieve) gezondheid verzamelen en analyseren	❍	❍	❍	❍	❍
Eigen data verrijken met data over leefomgeving en/of gezondheid uit andere bronnen	❍	❍	❍	❍	❍
Opzet nieuwe onderzoeken om nieuwe data te verzamelen	❍	❍	❍	❍	❍
Integraal beeld maken data/indicatoren leefomgeving en (positieve) gezondheid	❍	❍	❍	❍	❍
Data gebruiken voor advies richting gemeenten	❍	❍	❍	❍	❍
Data ontsluiten voor gemeenten en burgers	❍	❍	❍	❍	❍
Samenwerken op data met andere overheden	❍	❍	❍	❍	❍

Vraag 10 **1 antwoord mogelijk**

In hoeverre heeft u het idee dat u en uw organisatie de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet goed onder controle heeft?

1 Ik heb er vertrouwen in dat wij met onze huidige aanpak en inspanningen op tijd klaar zullen zijn
2 Ik vrees dat we meer zullen moeten doen dan we nu al gepland hebben om op tijd klaar te zijn Dit zijn we inmiddels aan het organiseren.
3 Ik vrees dat we meer zullen moeten doen dan we nu al gepland hebben om op tijd klaar te zijn Dit zijn we nog niet aan het organiseren.
4 Ik denk niet dat het ons - ongeacht onze aandacht en inspanningen - gaat lukken om onze organisatie op tijd voorbereid te hebben op de invoering van de wet
5 Ik weet het niet

Vraag 11 | **Meer antwoorden mogelijk**

Wat ervaart uw organisatie in de huidige fase van de voorbereidingen op de invoering van de Omgevingswet als grootste uitdagingen of knelpunten?

Meer antwoorden mogelijk

1	Betrokken krijgen en houden bestuurders
2	Betrokken krijgen en houden medewerkers
3	Organiseren succesvolle participatie
4	Duidelijkheid over nieuwe regels en wat er gaat veranderen
5	Tijdige oplevering en/of vaststelling van de nieuwe kerninstrumenten
6	Aansluiting op DSO
7	Omzetten van beleid naar toepasbare regels in het DSO
8	Ontsluiten van de kerninstrumenten (omgevingsdocumenten) in het DSO
9	Aanpassing VTH-processen
10	Kosten invoering, de financiering daarvan en/of het vrijmaken van de benodigde capaciteit
11	Interbestuurlijke samenwerking
12	Doorvoeren cultuuromslag binnen de organisatie

Vraag 12 | **Open**

Zijn er voor uw organisatie nog andere uitdagingen of knelpunten in de huidige fase van de voorbereidingen op de invoering, of wilt u nog toelichting geven op één van de eerder aangegeven uitdagingen of knelpunten?

Vraag 13 **Meer antwoorden mogelijk**

Kunt u aangeven aan welke vorm van ondersteuning uw organisatie in deze fase van de invoering het meeste behoefte heeft?

Meer antwoorden mogelijk

1	Ondersteuning bij betrokken krijgen en houden bestuurders
2	Veranderkundige ondersteuning
3	Organiseren succesvolle participatie
4	Voorlichting/informatie over nieuwe regels en wat er wanneer gaat veranderen
5	Ondersteuning bij opstellen van de nieuwe kerninstrumenten
6	Ondersteuning bij aansluiting op DSO
7	Ondersteuning bij het omzetten van beleid naar toepasbare regels in het DSO
8	Ondersteuning bij de ontsluiting van de kerninstrumenten (omgevingsdocumenten) in het DSO
9	Ondersteuning bij aanpassen VTH-processen
10	Financiële middelen en/of capaciteit voor uitvoeren implementatiewerkzaamheden
11	Ondersteuning bij organiseren van interbestuurlijke samenwerking

Vraag 14 **Open**

Zijn er nog andere vormen van ondersteuning waaraan uw organisatie in deze fase van de invoering behoefte heeft, of wilt u nog toelichting geven op één van de eerder aangegeven vormen van ondersteuning?

Vraag 15 **1 antwoord mogelijk**

Heeft u er bezwaar tegen als de antwoorden over uw organisatie zichtbaar zijn voor en/of gedeeld worden met collega-overheden?

1	ja
2	nee

Vraag 16 **Open**

Heeft u tot slot nog opmerkingen, vragen of toevoegingen aan dit onderzoek?

999 weet niet

Open

Klik hier als u een uitdraai in pdf wilt van de vragen en de door u gegeven antwoorden. Klik daarna op 'Verstuur' om uw antwoorden te verzenden.

Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2019–2020

Agenda

Dinsdag 29 oktober 2019

Opgesteld 24 oktober 2019

A. OPENBARE BEHANDELING OM 10.15 UUR

1. Algemene politieke beschouwingen

2. Hamerstukken onder voorbehoud

35 161	Wijziging van de Wet op de orgaandonatie in verband met het voorzien in een wettelijke grondslag voor de protocollen voor vaststelling van de dood op grond van circulatoire criteria en enkele andere wijzigingen
35 187	Wijziging van de Rijksoctrooiwet 1995 in verband met de Overeenkomst betreffende een eengemaakt octrooigerecht en Verordening (EU) nr. 1257/2012
35 259	Uitvoering van de op 14 december 2017 te New York aanvaarde wijziging van artikel 8 van het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof (Trb. 2018, 74, met correcties in Trb. 2018, 200)
35 270	Wijziging van de Wet langdurige zorg in verband met de herziening van het verlies van rechtspersoonlijkheid van het CIZ

B. VOORBEREIDEND ONDERZOEK VAN DE VOLGENDE WETSVOORSTELLEN:

1. Door de vaste commissie voor Infrastructuur, Waterstaat en Omgeving:

34 864	Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)
35 054	Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op de beheersing van geluid afkomstig van wegen, spoorwegen en industrieterreinen (Aanvullingswet geluid Omgevingswet)

ag-ek-2019-10-24
ISSN 0921 - 7371

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

Agenda

Opgesteld 9 november 2018

OPENBARE VERGADERINGEN DER KAMER

Dinsdag 13 november	**14.00 uur**
Woensdag 14 november	**10.15 uur**
Donderdag 15 november	**10.15 uur**
	Aan de orde is:
	1. Vragenuur
	2. Regeling van werkzaamheden
Stemmingen	3. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Invest-NL **De Voorzitter: dhr. Alkaya wenst zijn motie op stuk nr. 295 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
28 165, nr. 290	– de motie-Sjoerdsma/Veldman over investeren in hooginnovatieve bedrijven en projecten
28 165, nr. 291	– de motie-Van der Lee over beoordeling van investeringen op individuele projectbasis
28 165, nr. 292	– de motie-Amhaouch/Veldman over reële mogelijkheden voor het mkb door Invest-NL
28 165, nr. 293	– de motie-Moorlag over betere toegang tot financiering voor sociale ondernemingen
28 165, nr. 294	– de motie-Alkaya over financieringsaanvragen door kleine bedrijven
28 165, nr. 295 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Alkaya over verlaging van de bezoldiging van de beoogd directeur van Invest-NL
Stemming	4. Herstemming over: motie ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2019
35 000-VIII, nr. 56	– de motie-Van der Molen/Futselaar over de term «studievoorschot»
Stemmingen	5. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Mijnbouw
32 849, nr. 140	– de motie-Wassenberg c.s. over een landelijk meetprogramma naar de Nederlandse methaanemissies en -lekkages

ag-tk-2018-11-09
ISSN 0921 - 7371

32 849, nr. 141	– de motie-Wassenberg c.s. over niet starten met boren naar gas onder de Waddenzee
32 849, nr. 142	– de motie-Wassenberg/Beckerman over het stoppen met alle nieuwe initiatieven tot het boren naar gas
32 849, nr. 143	– de motie-Beckerman/Wassenberg over de verjaringstermijn en een schaderegeling
32 849, nr. 144	– de motie-Beckerman c.s. over een afbouwplan voor NAM-activiteiten in Groningen
32 849, nr. 145	– de motie-Beckerman/Wassenberg over een afbouwplan voor de zoutwinning
32 849, nr. 146	– de motie-Beckerman c.s. over sancties voor bedrijven die zich niet inzetten om van het gas af te gaan
32 849, nr. 147	– de motie-Sienot c.s. over het uitfaseren van dieselolie bij zoutwinning
32 849, nr. 148 (aangehouden)	– de motie-Van der Lee over geen diesel toestaan voor zoutwinning onder de Waddenzee
32 849, nr. 149 (aangehouden)	– de motie-Van der Lee over de NAM aansporen tot aanschaf van extra opruimboortorens
32 849, nr. 150	– de motie-Nijboer over dezelfde rechten bij schade door gestapelde mijnbouw als bij schade door gaswinning
Stemmingen	6. Stemmingen in verband met:
35 052, nr. 2	Brief van de vaste commissie voor Europese Zaken
	De Voorzitter: ik stel voor conform het voorstel van de vaste commissie voor Europese Zaken te besluiten.
Stemmingen	7. Stemmingen over: moties ingediend bij het notaoverleg over het mensenrechtenbeleid
32 735, nr. 213	– de motie-Karabulut c.s. over een onafhankelijk onderzoek naar de moord op Jamal Khashoggi
32 735, nr. 214	– de motie-Karabulut/Ploumen over de mensenrechtensituatie in Saudi-Arabië
32 735, nr. 215	– de motie-Karabulut/Buitenweg over de mensenrechtensituatie in Egypte
32 735, nr. 216	– de motie-Ploumen/Karabulut over Radio Free MENA
32 735, nr. 217	– de motie-Koopmans/Van Helvert over geen geld voor mensenrechten naar OESO-landen met een functionerende rechtsstaat
32 735, nr. 218	– de motie-Buitenweg/Ploumen over een Europees gezant voor vrouwenrechten
32 735, nr. 219	– de motie-Buitenweg c.s. over stellingname tegen antisemitische uitlatingen van regeringsleiders
32 735, nr. 220	– de motie-Buitenweg c.s. over een actualisering van het Actieplan mensenrechtenverdedigers
32 735, nr. 221	– de motie-Van der Staaij/Van Helvert over plaats voor het gezin in het mensenrechtenbeleid
32 735, nr. 222	– de motie-Van der Staaij over de mogelijkheid van interveniëren in geschillen
32 735, nr. 223	– de motie-Van Helvert c.s. over een gezant voor vrijheid van godsdienst en levensovertuiging
32 735, nr. 224	– de motie-De Roon over intrekking van de kandidaatstelling voor de VN-Mensenrechtenraad
32 735, nr. 225	– de motie-De Roon over islamkritiek als onderdeel van de vrijheid van meningsuiting
32 735, nr. 226	– de motie-Voordewind c.s. over alles in het werk stellen om Asia Bibi vrij te krijgen
Stemmingen	8. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het begrotingsonderdeel Materiaal Defensie **De Voorzitter: mw. Belhaj wenst haar motie op stuk nr. 24 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 000-X, nr. 20	– de motie-Diks/Karabulut over het aparte financiële kader voor het project verwerving F-35 in stand laten
35 000-X, nr. 21	– de motie-Karabulut/Diks over de aanschaf van drie F-35's uitstellen tot de financiering geregeld is

35 000-X, nr. 22 – de motie-Karabulut over de schade in rekening brengen bij de nalatige producenten

35 000-X, nr. 23 – de motie-Karabulut over afzien van plaatsing van de SMART-L-radar

35 000-X, nr. 24 (gewijzigd) – de gewijzigde motie-Belhaj over de planning van de verwerving van gevechtskleding en uitrusting

Stemmingen 9. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Leefomgeving

30 175, nr. 312 (aangehouden) – de motie-Laçin over afrekenbare en bindende normen voor fijnstof

30 175, nr. 313 – de motie-Laçin over niet overgaan tot verondiepen voor afronding van de evaluatie

30 175, nr. 314 (aangehouden) – de motie-Laçin over de saneringskosten volledig verhalen op TUF

30 175, nr. 315 – de motie-Wassenberg/Teunissen over verbieden van het uitstrooien van rubberkorrels over kunstgrasvelden

30 175, nr. 316 – de motie-Wassenberg/Teunissen over een verkoopstop voor losse rubberkorrels

30 175, nr. 317 – de motie-Wassenberg/Teunissen over een bewijsnorm instellen voor recycling

30 175, nr. 318 – de motie-Wassenberg/Teunissen over de regie nemen over de aanpak van milieucriminaliteit

30 175, nr. 319 (aangehouden) – de motie-Kröger/Westerveld over organiseren van een ketenverantwoordelijkheid voor kunstgrasvelden

30 175, nr. 320 (aangehouden) – de motie-Kröger/Van Eijs over een verplichte software-update bij de volgende apk

30 175, nr. 321 – de motie-Van Aalst over een landelijk verbod op milieuzones

30 175, nr. 322 – de motie-Van Eijs over duurzame en circulaire aanbesteding van kunstgrasvelden

Stemmingen 10. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO Structuurvisie ondergrond

33 136, nr. 19 – de motie-Kröger over een verbod op de winning van schaliegas

33 136, nr. 20 – de motie-Kröger over permanente monitoring van het grondwater

Stemmingen 11. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Spoor

29 984, nr. 793 – de motie-Kröger/Laçin over het reduceren van de technische complexiteit op de HSL-Zuid

29 984, nr. 794 – de motie-Amhaouch/Schonis over voldoende calamiteitenwegen op rangeerterrein Kijfhoek

Stemmingen 12. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Verkeersveiligheid

32 861, nr. 35 – de motie-Kröger over stimuleren van lopend of fietsend naar school gaan

32 861, nr. 36 (aangehouden) – de motie-Kröger over een voorschrift voor het juiste type band bij de apk-keuring

32 861, nr. 37 – de motie-Van Brenk over richtlijnen voor seniorvriendelijk wegontwerp

32 861, nr. 38 – de motie-Van Aalst over op snelwegen de verlichting weer inschakelen

32 861, nr. 39 – de motie-Von Martels over de EDR-gegevens beschikbaar stellen aan verkeersslachtoffers

32 861, nr. 40 – de motie-Von Martels over een campagne over de gevaren van de dode hoek

Stemmingen 13. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Stint

29 398, nr. 619 – de motie-Van Aalst over bij eisen onderscheid maken tussen vervoersoorten

29 398, nr. 620 – de motie-Gijs van Dijk c.s. over een perspectief om de Stint weer veilig op de weg te krijgen

29 398, nr. 621 (aangehouden) – de motie-Laçin over opvolgen van adviezen bij de toelating van nieuwe voertuigen

29 398, nr. 622 – de motie-Laçin over niet toevoegen van nieuwe voertuigen aan de categorie «bijzondere bromfietsen»

29 398, nr. 623 (overgenomen) – de motie-Laçin over het toetsingskader van het Ministerie van IenW

29 398, nr. 624 (aangehouden) – de motie-Laçin over een gesprek met brancheorganisaties in de kinderopvang

29 398, nr. 625 (aangehouden) – de motie-Kröger/Laçin over verkeersrisico's door nieuwe voertuigen

29 398, nr. 626 (overgenomen) – de motie-Remco Dijkstra c.s. over het TNO-onderzoek naar de Stints

29 398, nr. 627 (overgenomen)	– de motie-Remco Dijkstra c.s. over herijking van de categorie bijzondere bromfietsen
29 398, nr. 628	– de motie-Schonis/Van der Graaf over steekproeven in het toezicht op bijzondere voertuigen
29 398, nr. 629	– de motie-Schonis over een Europese typegoedkeuring voor de categorie bijzondere voertuigen
Stemmingen	14. Stemmingen in verband met:
34 988	Wijziging van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (IV) voor het jaar 2018 (Derde incidentele suppletoire begroting inzake wederopbouw Bovenwindse Eilanden)
	34 988
	– artikelen 1 t/m 3 – beweegreden – wetsvoorstel
Stemmingen	15. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Vreemdelingen- en asielbeleid **De Voorzitter: mw. Buitenweg wenst haar motie op stuk nr. 2435 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
19 637, nr. 2430	– de motie-Jasper van Dijk c.s. over verruiming van het kinderpardon
19 637, nr. 2431	– de motie-Jasper van Dijk c.s. over voldoende capaciteit bij de IND
19 637, nr. 2432	– de motie-Jasper van Dijk c.s. over een vertrekmoratorium voor kinderen die langer dan vijf jaar in Nederland verblijven
19 637, nr. 2433	– de motie-Azarkan over niet uitzetten van het Armeense gezin Tamrazyan
19 637, nr. 2434	– de motie-Azarkan over verblijfsrecht geven aan Nemr
19 637, nr. 2435 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Buitenweg c.s. over ernstig zieke kinderen en kinderen met een beperking in asielzoekerscentra
19 637, nr. 2436	– de motie-Buitenweg c.s. over versoepelen van het landenbeleid Afghanistan voor gezinnen met kinderen
19 637, nr. 2437	– de motie-Fritsma over het lobbyen van Kamerleden voor verblijfsvergunningen
Stemmingen	16. Stemmingen over: moties ingediend bij het debat over militairen die hun eigen kleding moeten aanschaffen
27 830, nr. 272	– de motie-Diks over het herstellen van de bedrijfsvoering als groot project
27 830, nr. 273 (aangehouden)	– de motie-Diks over het belang om militairen tijdig te voorzien van adequate uitrusting
27 830, nr. 274	– de motie-Öztürk over de onverkorte zorgplicht voor Defensiepersoneel
27 830, nr. 275	– de motie-Öztürk over de Nederlandse militairen direct voorzien van alle basisvoorzieningen
27 830, nr. 276	– de motie-Baudet over het zo snel mogelijk verbeteren van de organisatie op het ministerie
27 830, nr. 277	– de motie-Baudet over het opschroeven van de NAVO-bijdrage naar 2%
Stemmingen	17. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Telecommunicatie
24 095, nr. 450	– de motie-Weverling c.s. over de mogelijkheden tot uitrol van snel internet en het uitwisselen van «best practices»
24 095, nr. 451	– de motie-Weverling/Sjoerdsma over een dialoog tussen relevante marktpartijen en handhaving vanuit een juridische rol in beleid en toezicht
24 095, nr. 452	– de motie-Weverling/Sjoerdsma over in rekening te brengen kosten voor de aanleg, opruiming en instandhouding van telecomnetwerken
24 095, nr. 453	– de motie-Van Eijs/Weverling over actualisatie van het Antenneconvenant
Stemmingen	18. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Marktwerking en mededinging
24 036, nr. 430	– de motie-Van den Berg over een minimale geldigheidsduur van twee jaar voor cadeaukaarten

24 036, nr. 431 (aangehouden)	– de motie-Moorlag over niet verstrekken van gegevens voor telemarketingdoeleinden door de Kamer van Koophandel
24 036, nr. 432	– de motie-Moorlag over een verbod op het behalen van oneerlijk concurrentievoordeel
24 036, nr. 433	– de motie-Alkaya over de markt voor autoschadehersteldiensten
Stemming	19. Stemming over: motie ingediend bij het VAO Ondernemen en bedrijfsfinanciering
32 637, nr. 333	– de motie-Amhaouch/Wörsdörfer over afschermen van het woonadres bij ondernemers zonder rechtspersoonlijkheid
Stemmingen	20. Stemmingen over: moties ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII) voor het jaar 2019
35 000-XIII, nr. 16	– de motie-Kops over beëindiging van de onderhandelingen over het klimaatakkoord
35 000-XIII, nr. 17	– de motie-Kops over afschaffen van de ODE en de SDE+
35 000-XIII, nr. 18	– de motie-Kops over de heffingskorting op de energierekening niet verlagen
35 000-XIII, nr. 19	– de motie-Wörsdörfer c.s. over de implementatie van de mkb-toets
35 000-XIII, nr. 20	– de motie-Wörsdörfer over de administratieve verplichtingen in kaart brengen
35 000-XIII, nr. 21 (aangehouden)	– de motie-Wörsdörfer over herijking van het zekerhedenrecht
35 000-XIII, nr. 22	– de motie-Yeşilgöz-Zegerius c.s. over informeren van burgers over warmteplannen in hun wijk
35 000-XIII, nr. 23	– de motie-Yeşilgöz-Zegerius c.s. over verzegeling van gasaansluitingen
35 000-XIII, nr. 24	– de motie-Van der Lee/Agnes Mulder over bedrijven verplichten tot het gebruik van ledverlichting
35 000-XIII, nr. 25	– de motie-Van der Lee/Agnes Mulder over procedurele obstakels voor de energietransitie
35 000-XIII, nr. 26	– de motie-Van der Lee over waterzijdig inregelen als erkende maatregel
35 000-XIII, nr. 27	– de motie-Van der Lee c.s. over voorkomen van dubbele energiebelasting
35 000-XIII, nr. 28	– de motie-Van der Lee c.s. over stimuleren van kleinere windmolens
35 000-XIII, nr. 29	– de motie-Amhaouch/Verhoeven over publiek toezicht op collectieve bescherming kleine ondernemers
35 000-XIII, nr. 30	– de motie-Amhaouch c.s. over een aansprakelijkheidsofficier voor bedrijven uit derde landen
35 000-XIII, nr. 31	– de motie-Amhaouch c.s. over ontwikkeling en perspectief van kredietunies
35 000-XIII, nr. 32	– de motie-Agnes Mulder/Sienot over strakkere vergunningen voor windparken
35 000-XIII, nr. 33	– de motie-Agnes Mulder c.s. over stimuleren van de productie van groen staal
35 000-XIII, nr. 34	– de motie-Agnes Mulder c.s. over één centraal meldpunt inzake klimaatbeleid
35 000-XIII, nr. 35	– de motie-Agnes Mulder/Yeşilgöz-Zegerius over bewoners betrekken bij regionale energiestrategieën en warmtevisies
35 000-XIII, nr. 39	– de motie-Alkaya over extra middelen voor speur- en ontwikkelingswerk ook ten bate van het mkb
35 000-XIII, nr. 36	– de motie-Beckerman/Akerboom over openbreken van het akkoord op hoofdlijnen
35 000-XIII, nr. 37	– de motie-Beckerman/Moorlag over een klimaatrechtvaardigheidsfonds
35 000-XIII, nr. 38	– de motie-Beckerman over opzetten van een kolenfonds
35 000-XIII, nr. 40	– de motie-Sienot c.s. over schotten in het SDE+-budget
35 000-XIII, nr. 41	– de motie-Sienot c.s. over ontwikkeling van aardwarmteprojecten in stedelijke gebieden
35 000-XIII, nr. 42	– de motie-Sienot c.s. over ook restwarmte van datacenters meetellen
35 000-XIII, nr. 43	– de motie-Verhoeven over bepaalde belangrijke technologieën ontwikkelen in de EU
35 000-XIII, nr. 44	– de motie-Verhoeven/Van der Lee over innovatieve toezichtarrangementen voor digitale ondernemers
35 000-XIII, nr. 45 (aangehouden)	– de motie-Moorlag over verkrijgen en behouden van draagvlak voor het klimaatakkoord
35 000-XIII, nr. 46	– de motie-Moorlag over borgen van de uitvoering van de Regionale Energiestrategieën

35 000-XIII, nr. 47	– de motie-Moorlag/Beckerman over terugbrengen van de omvang van windpark Drentse Monden
35 000-XIII, nr. 50	– de motie-Bruins over knelpunten omtrent technisch personeel
35 000-XIII, nr. 51	– de motie-Bruins/Verhoeven over verhoging van het Wbso-tarief in de tweede schijf
35 000-XIII, nr. 52	– de motie-Akerboom over houtstook niet als duurzame energiebron beschouwen
35 000-XIII, nr. 53	– de motie-Akerboom over beëindigen van de subsidie voor de stook van schoonafvalhout
35 000-XIII, nr. 54	– de motie-Akerboom/Moorlag over de meest hoogwaardige inzet van biomassa
35 000-XIII, nr. 56	– de motie-Van Raan over voorbereiden van de verhoging van de minimumprijs voor CO_2
35 000-XIII, nr. 55	– de motie-Van Raan over een klimaatveranderingsstresstest voor de Nederlandse overheidsfinanciën
35 000-XIII, nr. 57	– de motie-Van Raan/Moorlag over ontwikkelingsroutes voor de VEK
35 000-XIII, nr. 58	– de motie van het lid Van Raan over invoeren van een Rijnlandmodel 2.0
35 000-XIII, nr. 59	– de motie-Van Raan over het niet hand in hand gaan van economische groei en reductie van CO_2-uitstoot
35 000-XIII, nr. 60	– de motie-Van Raan over ecocide opnemen in het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof
35 000-XIII, nr. 61	– de motie-Stoffer/Verhoeven over de vrijheid van winkeliers om op zondag hun winkel gesloten te houden
35 000-XIII, nr. 62	– de motie-Stoffer/Dik-Faber over inzetten op energiebesparing en isolatie van bestaande gebouwen
35 000-XIII, nr. 63	– de motie-Stoffer over betrouwbaarheid van de energievoorziening in het kader van verduurzaming
35 000-XIII, nr. 64	– de motie-Öztürk over verbeteren van beeldvorming rond Oost-Europese migranten
35 000-XIII, nr. 65	– de motie-Öztürk over de loonongelijkheid tussen mannen en vrouwen zo veel mogelijk verkleinen
35 000-XIII, nr. 66	– de motie-Öztürk over een kosten-batenanalyse van het Wilders-effect
35 000-XIII, nr. 67	– de motie-Baudet over het per direct opzeggen van het Parijsakkoord
35 000-XIII, nr. 68	– de motie-Baudet over het volledig herzien van het voorgenomen klimaatbeleid
35 000-XIII, nr. 69	– de motie-Baudet over niet ondertekenen van het Marrakesh Immigratiepact
Stemmingen	21. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Huuraangelegenheden
27 926, nr. 294	– de motie-Ronnes c.s. over eerlijke inkomensafhankelijke huuraanpassingen
27 926, nr. 295	– de motie-Ronnes over 55-plussers wijzen op de mogelijkheden voor huurtoeslag
27 926, nr. 296 (aangehouden)	– de motie-Smeulders c.s. over modernisering van het initiatiefrecht voor huurders
27 926, nr. 297	– de motie-Beckerman over geen extra huurverhoging voor huurders met een hoger inkomen
27 926, nr. 298	– de motie-Beckerman/Nijboer over onderzoeken van omzetting verhuurderheffing naar investeringsverplichting
27 926, nr. 299	– de motie-Beckerman c.s. over expliciete aandacht voor voorkomen van dakloosheid
27 926, nr. 300	– de motie-Krol over een voorlichtingscampagne voor ouderen over zorg- en huurtoeslag
27 926, nr. 301	– de motie-Kops over verlagen van de huurprijzen
27 926, nr. 302	– de motie-Kops over niet bestraffen van scheefwoners
27 926, nr. 303	– de motie-Nijboer/Ronnes over risico's voor een vergunningenstelsel voor verhuurders wegnemen
27 926, nr. 304	– de motie-Dik-Faber/Ronnes over een structurele regeling voor wooncoöperaties
27 926, nr. 305	– de motie-Van Eijs c.s. over delen van de website van de Huurcommissie in het Engels beschikbaar maken

Stemmingen	22. Stemmingen over: moties ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (XII) voor het jaar 2019
35 000-XII, nr. 24	– de motie-Van Aalst over stationeren van de politie op de grotere treinstations
35 000-XII, nr. 26	– de motie-Kröger over belastingen heffen op vluchten binnen Europa
35 000-XII, nr. 27	– de motie-Kröger c.s. over marges tussen berekeningen en metingen in de MER Lelystad Airport
35 000-XII, nr. 28 (aangehouden)	– de motie-Kröger over een boetestelselherziening met maatschappelijke en milieuschade als uitgangspunt
35 000-XII, nr. 29 (aangehouden)	– de motie-Kröger over herinvoering van leges voor milieuvergunningen
35 000-XII, nr. 30	– de motie-Kröger c.s. over scenario's voor fiscalisering van mobiliteit
35 000-XII, nr. 31	– de motie-Kröger c.s. over beleidsdoelen voor de vliegtaks
35 000-XII, nr. 32	– de motie-Von Martels over een pilot op de A67 ter voorkoming van files
35 000-XII, nr. 33	– de motie-Von Martels over sluitende registratie van alle verkeersongelukken
35 000-XII, nr. 34 (aangehouden)	– de motie-Amhaouch/Paternotte over de piekdrukte beperken door beperkte verschuiving van collegetijden
35 000-XII, nr. 35	– de motie-Amhaouch/Remco Dijkstra over openstelling van Lelystad na herindeling van het luchtruim
35 000-XII, nr. 36	– de motie-Amhaouch c.s. over kansen van innovatief hoogwaardig openbaar vervoer in beeld brengen
35 000-XII, nr. 37	– de motie-Amhaouch c.s. over private bekostiging van infrastructuurprojecten
35 000-XII, nr. 38 (aangehouden)	– de motie-Laçin c.s. over dezelfde rechten voor inwoners binnen en buiten de huidige geluidscontouren
35 000-XII, nr. 39	– de motie-Laçin c.s. over toepassing van Nederlands arbeidsrecht door luchtvaartmaatschappijen
35 000-XII, nr. 40	– de motie-Laçin over voortzetting van de subsidieregeling voor sanering van asbestdaken
35 000-XII, nr. 41	– de motie-Laçin c.s. over effectief optreden tegen milieucriminaliteit
35 000-XII, nr. 42	– de motie-Van Eijs over circulaire toepassingen van bouwmaterialen
35 000-XII, nr. 43 (aangehouden)	– de motie-Van Eijs over inzichtelijker maken van de «voetafdruk» van producten
35 000-XII, nr. 44 (aangehouden)	– de motie-Van Eijs over een landelijk kennisplatform voor circulariteit
35 000-XII, nr. 45	– de motie-Paternotte/Remco Dijkstra over aanwijzen van kansrijke projecten voor publiek-private samenwerking
35 000-XII, nr. 46	– de motie-Paternotte/Stoffer over een buitengewone zitting van de Internationale Burgerluchtvaartorganisatie
35 000-XII, nr. 47	– de motie-Paternotte c.s. over een tijdpad naar zero-emissie taxivervoer
35 000-XII, nr. 48	– de motie-Paternotte/Amhaouch over elektrische vliegtuigen vrijstellen van start- en landingsgelden
35 000-XII, nr. 49	– de motie-Paternotte/Schonis over pilots met een brandstofprijsvergelijker
35 000-XII, nr. 50	– de motie-Gijs van Dijk/Laçin over tegengaan van fraude bij taxivervoer door Uber
35 000-XII, nr. 51	– de motie-Dik-Faber/Teunissen over afvalscheiding uitbreiden naar ten minste alle IC-stations
35 000-XII, nr. 52	– de motie-Dik-Faber/Van Eijs over de inzet bij het gesprek met de kledingbranche
35 000-XII, nr. 53 (aangehouden)	– de motie-Dik-Faber/Stoffer over maximaal inzetten op een ambitieuze EU-richtlijn schone voertuigen
35 000-XII, nr. 54	– de motie-Teunissen over het percentage verplichte bijmenging van biobrandstoffen niet verhogen
35 000-XII, nr. 55	– de motie-Teunissen over gebruik van nascheidingsinstallaties voor hoogwaardige recycling
35 000-XII, nr. 56	– de motie-Teunissen over invoeren van het concept «Carnivoor? Geef het door!» op het Ministerie van IenW
35 000-XII, nr. 57	– de motie-Van Raan c.s. over een oordeel van de Europese Commissie over de MER Lelystad Airport
35 000-XII, nr. 58	– de motie-Van Raan/Paternotte over fossiel gewonnen olie niet als «green alternative fuel»
35 000-XII, nr. 59	– de motie-Van Brenk over zebrapaden doortrekken over fietspaden

35 000-XII, nr. 60	– de motie-Van Brenk over CO_2-neutraliteit als belangrijke factor bij infrastructurele aanbestedingen
35 000-XII, nr. 61	– de motie-Stoffer/Remco Dijkstra over gerichte, integrale actieagenda's voor verkeersveiligheid
Stemming	23. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij het VAO Digitalisering
26 643, nr. 564	– de motie-Verhoeven over een meerjarig programma voor kunstmatige intelligentie
	24. VAO Woonaangelegenheden met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	25. VAO Nationale woonagenda 2018–2021 met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	26. VAO Nederlandse inzet inzake nucleaire ontwapening (AO d.d. 04/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	27. Gezamenlijke behandeling van het pakket Belastingplan
35 026	Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2019)
35 027	Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2019)
35 028	Wijziging van enige wetten in verband met enkele maatregelen voor het bedrijfsleven (Wet bedrijfsleven 2019)
35 029	Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Fiscale vergroeningsmaatregelen 2019)
35 031	Wijziging van de Wet op de kansspelbelasting voor landgebonden weddenschappen op de sport (Wet aanpassing kansspelbelasting voor sportweddenschappen)
35 032	Wijziging van de Wet op de omzetbelasting 1968 (Wet implementatie artikel 1 richtlijn elektronische handel)
35 033	Wijziging van de Wet op de omzetbelasting 1968 (Wet modernisering kleineondernemersregeling)
35 030	28.Wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en de Invorderingswet 1990 in verband met de implementatie van Richtlijn (EU) 2016/1164 van de Raad van 12 juli 2016 tot vaststelling van regels ter bestrijding van belastingontwijkingspraktijken welke rechtstreeks van invloed zijn op de werking van de interne markt (PbEU 2016, L 234/26) (Wet implementatie eerste EU-richtlijn antibelastingontwijking)
35 000-V	29. Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2019
34 858	30. Nieuwe bepalingen met betrekking tot de medezeggenschap van cliënten in zorginstellingen (Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen 2018) *(re- en dupliek)*
	31. Gezamenlijke behandeling van:
35 011	Wijziging van de Kieswet houdende maatregelen tot elektronische openbaarmaking van de processen-verbaal van de stembureaus en van de opgaven van de burgemeesters van de aantallen in de gemeenten uitgebrachte stemmen
35 012	Wijziging van de Kieswet en de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming ter vereenvoudiging van stemmen vanuit het buitenland en verlenging van de mogelijkheid tot experimenteren
35 016	Regeling van de mogelijke toewijzing van extra zetels voor Nederland in het Europees Parlement

35 004	32. Wijziging van de Wet opslag duurzame energie (in verband met de vaststelling van tarieven voor het jaar 2019)
34 987	33. Aanpassing van een aantal wetten op het terrein van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat naar aanleiding van de departementale herindeling en het herstellen van enige wetstechnische gebreken en leemten

Langetermijnagenda

20, 21 en 22 november (week 47)
– Begroting Justitie en Veiligheid (VI)
– Begroting Defensie (X)
– VAO Auteursrecht (AO d.d. 04/10)
– VAO Politie (ICT) (AO d.d. 17/10)
– VAO Brandweer (AO d.d. 18/10)
– VSO reactie op het rapport «Merchants of misery» (28 286, nr. 987)
– VAO Stand van zaken erf- en schenkbelasting (AO d.d. 25/09)
– VAO Behandelvoorbehoud EU-voorstellen Veiligheidsunie: tegengaan terroristische online content en oprichting cybersecurity kenniscentrum (AO d.d. 01/11)
– VAO Regeldruk (AO d.d. 01/11)
– VSO Besluit privatisering Intravacc (34 951-2)
– VAO Chroom-6 bij Defensie (AO d.d. 07/11)
– VAO Terrorisme (AO d.d. 08/11)
– 34 182 (Wijziging van de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 (wijzigingen naar aanleiding van evaluatie, nascholing beroepschauffeurs, bestuursrechtelijke handhaving en enkele verbeteringen)) *(re- en dupliek)*
– 33 812, nrs. 3 t/m 5 (Voorstel van de leden Van Raak, Van der Linde, Koolmees, Vermeij, Van Vliet en Van Toorenburg tot wijziging van de Regeling parlementair en extern onderzoek naar aanleiding van een evaluatie van de Wet op de parlementaire enquête 2008) + 34 683 (voorstel van wet van de leden Van Raak, Van der Linde, Sneller, Nijboer en Van Toorenburg tot wijziging van de Wet op de parlementaire enquête 2008 in verband met de evaluatie van deze wet)
– 34 857 (Wijziging van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Zorgverzekeringswet in verband met het handhaven van de mogelijkheid om gemeenten in uitzonderingsgevallen tot samenwerking te verplichten en in verband met het verminderen van uitvoeringslasten)

27, 28 en 29 november (week 48)
– Begroting Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII)
– Begroting Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV)
– VAO Informele RBZ/Handel (AO d.d. 03/10)
– 34 930 (Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek BES houdende de omzetting van aandelen aan toonder in aandelen op naam ten behoeve van de vaststelling van de identiteit van houders van deze aandelen (Wet omzetting aandelen aan toonder))
– 34 935 (Wijziging van de Wet bescherming Antarctica in verband met het verruimen van de toegang tot speciaal beschermde gebieden, het uitbreiden van de vergunningplicht en het verduidelijken van de positie van internationale waarnemers)
– 34 231 (voorstel van wet van de leden Van Oosten, Kuiken en Groothuizen tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en van enige andere wetten in verband met de herziening van het stelsel van partneralimentatie (Wet herziening partneralimentatie)) (voortzetting)
– 34 853-R2096 (Goedkeuring van het op 24 november 2016 te Parijs tot stand gekomen Multilateraal Verdrag ter implementatie van aan belastingverdragen gerelateerde maatregelen ter voorkoming van grondslaguitholling en winstverschuiving (Trb. 2017, 86, en Trb. 2017, 194))

– 35 007 (Wijziging van de Wet studiefinanciering 2000 in verband met een wijziging van de rentemaatstaf voor de lening hoger onderwijs)

4, 5 en 6 december (week 49)
– *Stemmingen over alle begrotingen*
– 34 956 (Wijziging van de Wet financiering sociale verzekeringen, de Ziektewet en de Wet tegemoetkomingen loondomein, teneinde het deactiveren van de quotumheffing mogelijk te maken en erin te voorzien dat de quotumheffing eenmalig niet eerder dan over het tweede kalenderjaar na activering wordt geheven en enige andere wijzigingen)
– 34 959 (Wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en de Wet op de dividendbelasting 1965 in verband met enkele spoedreparaties inzake de fiscale eenheid en inzake het herstel van een omissie in de innovatiebox (Wet spoedreparatie fiscale eenheid)

11, 12 en 13 december (week 50)
– 34 864 (Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet))
– 34 918 (Wijziging van de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften en de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens in verband met het verstrekken van gegevens over personen met diplomatieke immuniteit die verkeersovertredingen hebben begaan)
– 34 608 (Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie)

Aangemelde onderwerpen, nog niet geagendeerd

– VAO Adoptie (AO d.d. 18/01)
– 35 013 (Wijziging van de Crisis- en herstelwet in verband met het versnellen van woningbouw en het faciliteren van duurzame ontwikkeling, zoals het verduurzamen van het energiegebruik)
– 34 445 (Wijziging van de Wet marktordening gezondheidszorg en enkele andere wetten in verband met aanpassingen van de tarief- en prestatieregulering en het markttoezicht op het terrein van de gezondheidszorg)
– 34 542 (voorstel van wet van het lid Veldman tot wijziging van de Gemeentewet en de Wet milieubeheer houdende invoering van het heffen van de rioolheffing en de afvalstoffenheffing van de gebruiker) *(voortzetting)*
– 33 844 (Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet, de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden en de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen en enkele andere wetten in verband met het vervoer, het medisch klachtrecht en enkele andere onderwerpen)
– 34 044 (voorstel van wet van de leden Fritsma en De Graaf inzake de terugzending van criminele Nederlanders afkomstig uit Aruba, Curaçao en Sint Maarten (Wet terugzending criminele Antillianen) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 606 (voorstel van wet van het lid Van Rooijen tot tijdelijke wijziging van de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met het invoeren van een maatregel tot onder meer aanpassing van de disconteringsvoet waartegen pensioenfondsen hun pensioenverplichtingen moeten berekenen (Tijdelijke wet aanpassing disconteringsvoet)) *(dupliek)*
– 34 767 (Wet toetreding zorgaanbieders)) + 34 768 (Aanpassingswet Wet toetreding zorgaanbieders)
– 30 246 (Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra onder meer in verband met aanpassing van de methode van jaarlijkse prijsbijstelling ten aanzien van de materiële voorzieningen)

– 30 579 (voorstel van wet van het lid Voordewind tot strafbaarstelling van het in de openbaarheid ontkennen, op grove wijze bagatelliseren, goedkeuren of rechtvaardigen van volkerenmoord) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 31 362 (voorstel van wet van het lid Van der Lee; Wijziging Wet belastingen op milieugrondslag i.v.m. het beperken van de emissies van broeikasgassen door kolengestookte elektriciteitscentrales (beperking emissies kolencentrales) *(re- en dupliek)*
– 33 587 (voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeerbelasting per minuut) + 33 707 (voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeertarieven per minuut) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 33 922 (voorstel van wet van het lid Yücel tot wijziging van de Wet op de ondernemingsraden en het Burgerlijk Wetboek om gelijke beloning van mannen en vrouwen te bevorderen) *(re- en dupliek)*
– 34 051 (voorstel van wet van het lid Van Klaveren tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met een verruiming van de vrijheid van meningsuiting) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 464 (voorstel van wet van het lid Koşer Kaya tot intrekking van de Zondagswet)
– 34 861 ((Wet gebruik van passagiersgegevens voor de bestrijding van terroristische en ernstige misdrijven)
– 34 837 (voorstel van wet van de leden Gijs van Dijk, Smeulders en Van Kent tot wijziging van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs teneinde te bewerkstelligen dat voor arbeidskrachten die in het kader van payrolling ter beschikking zijn gesteld aan een opdrachtgever ten minste dezelfde arbeidsvoorwaarden gelden als voor werknemers werkzaam in gelijke of gelijkwaardige functies in dienst van de opdrachtgever waar de terbeschikkingstelling plaatsvindt) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*

Te agenderen debatten

1. Debat over dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV)*
2. Debat over Albanese bendes in het criminele circuit in Nederland (Van Toorenburg) (Minister J&V, Minister BuZa)
3. Debat over het rapport van het SCP over «De sociale staat van Nederland 2017» (Gijs van Dijk) *(Minister SZW)*
4. Debat over een mogelijk verbod op pulsvisserij (Geurts) *(Minister LNV)*
5. Debat over extremistisch geweld (Markuszower) *(Minister J&V)*
6. Debat over de toename van het aantal mensen met een burn-out (Özdil) *(Minister SZW)*
7. Debat over een door Turkije gedicteerde jihadpreek in Nederland (De Graaf) *(Minister SZW, Minister BuZa)*
8. Debat over bijstandsfraude door Turkse Nederlanders (De Jong) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
9. Debat over het tekort aan arbeidskrachten (Wiersma) *(Minister SZW)*
10. Debat over uitspraken van president Poetin over nucleaire wapens (Sjoerdsma) *(Minister BuZa)*
11. Debat over het gebruik van contant geld in de samenleving (Van Rooijen) *(Minister Financien)*
12. Debat over het «exposen» van vrouwen (Becker) *(Minister SZW en Minister J&V)*
13. Debat over de verplichting inzake twee jaar loondoorbetaling bij ziekte (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
14. Debat over misbruik van het elektronisch toezicht (Van Dam) *(Minister J&V)*
15. Debat over langdurig werklozen die onvindbaar zijn in de bestanden van het UWV (Gijs van Dijk) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
16. Debat over burgemeesters die met de dood worden bedreigd (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
17. Debat over de beschikbaarheid van middelen voor zelfdoding (Van der Staaij) *(Minister J&V, Minister VWS)*

18. Debat over huwelijkse gevangenschap (Buitenweg) *(Minister RB)*
19. Debat over het bericht dat de overheid geen grip krijgt op de asbestbranche (Laçin) *(Staatssecretaris SZW, Staatssecretaris I&W)*
20. Debat over het bericht dat zorgverzekeraar CZ een explosieve stijging van de zorgpremie verwacht (Dijksma) *(Minister MZ)*
21. Debat over grote prijsverschillen in de ziekenhuiszorg (Hijink) *(Minister MZ)*
22. Debat over een handboek voor pedofielen dat op internet circuleert (Van der Graaf) *(Minister J&V)*
23. Debat over grootschalige fraude met pgb's (Hermans) *(Minister VWS)*
24. Debat over zorgbedrijven die informatie over surfgedrag naar Facebook sturen (Verhoeven) *(Minister RB, Minister MZ)*
25. Debat over het advies van de commissie Macrodoelmatigheid over creatieve opleidingen (El Yassini) *(Minister OCW)*
26. Debat over het rapport van het SCP over wooninitiatieven opgezet door ouders voor hun kinderen met een beperking (Bergkamp) *(Minister VWS)*
27. Debat over migranten in Griekenland die hun procedure op het vasteland mogen afwachten (Van Toorenburg) *(Staatssecretaris J&V)*
28. Debat over risicovloeren in gebouwen (Ronnes) *(Minister BZK)*
29. Debat over het lekken van gifgas door chemiebedrijf Chemours (Laçin) *(Minister en Staatssecretaris I&W)*
30. Debat over insectensterfte in Nederland (Bromet) *(Minister LNV)*
31. Debat over de toekomst van de Onderwijscoöperatie (Van Meenen) *(Minister BVO en Media)*
32. Debat over het bericht dat de politie was gewaarschuwd voor de aanslag door de man die drie mensen neerstak (Buitenweg) *(Minister J&V)*
33. Debat over discriminatie op de woningmarkt (Nijboer) *(Minister BZK)*
34. Debat over brandgevaarlijk isolatiemateriaal in woonhuizen (Beckerman) *(Minister BZK)*
35. Debat over de resultaten van de JOB-monitor (Özdil) *(Minister OCW)*
36. Debat over concrete maatregelen in het kader van het preventieakkoord (Veldman) *(Staatssecretaris VWS)*
37. Debat over het gezondheidsonderzoek door het RIVM naar het gebruik van chroom-6 bij Defensie (Krol) *(Staatssecretaris Defensie)*
38. Debat over het functioneren van het stelsel bewaken en beveiligen (Van Dam) *(Minister J&V)*
39. Debat over het afkopen van strafrechtelijke vervolging door bedrijven (Van Nispen) (Minister J&V)
40. Debat over het rapport van de commissie-Sorgdrager over de fipronilcrisis (Dik-Faber) *(Minister LNV)*
41. Debat over het actieprogramma Langer Thuis (Ellemeet) *(Minister VWS)*
42. Debat over de rapporten inzake het WODC (Buitenweg) *(Minister J&V)*
43. Debat over de herziening van het Nederlandse luchtruim (Bruins) *(Minister I&W, Staatssecretaris Defensie)*
44. Debat over de problematiek rondom de terugkeer van jihadi's (De Graaf) *(Minister J&V)*
45. Debat over het eindrapport van het SCP over de evaluatie van de hervorming van de langdurige zorg (Hijink) *(Minister VWS)*
46. Debat over inschattingsfouten van instanties bij de begeleiding van de dader van de metromoord (Van Toorenburg) *(Minister voor Rechtsbescherming)*
47. Debat over overschrijdingen van ICT-projecten bij de overheid (Verhoeven) *(Staatssecretaris BZK)*
48. Debat over het bericht dat de El-Tawheed moskee in Amsterdam onderdak geeft aan IS-gangers (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
49. Debat over de voorgenomen verhuizing van de marinierskazerne in Doorn (Diks) *(Staatssecretaris Defensie)*
50. Debat over vaccinatie in Nederland (Hijink) *(Staatssecretaris VWS)*
51. Debat over omgaan met de gevolgen van aanhoudende droogte (Sienot) *(Minister I&W)*

52. Debat over het evaluatierapport over het onterecht terugvorderen van kinderopvangtoeslagen (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën)*
53. Debat over de schikking van ING wegens het faciliteren van witwassen (Alkaya) *(Minister Financiën)*
54. Debat over salafisme in Nederland (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
55. Debat over de voortgang van de implementatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (conform motie-Dijksma (Kamerstuk 24 170, nr. 170)) *(Minister VWS)*
56. Debat over Chroom 6 (Van Kent) *(Minister MZ en Staatssecretaris SZW)*
57. Debat over de afhandeling van schade en de versterkingsoperatie Groningen vanwege de gaswinning (Beckerman) *(Minister EZK)*
58. Debat over het rapport van de Raad van State over de digitalisering van de overheid (Van der Molen) *(Staatssecretaris BZK)*
59. Debat over de uitwisseling van informatie over personen met verward gedrag tussen politie en de ggz (De Lange) *(Staatssecretaris VWS, Minister J&V)*
60. Debat over het ontwerpinstemmingsbesluit gaswinning Groningenveld *(Minister EZK)*
61. Debat over de aanstaande vrijlating van veroordeelde jihadisten die mogelijk in de gevangenis verder geradicaliseerd zijn (Van Toorenbrug) *(Minister J&V, Minister RB)*
62. Debat over interne misstanden bij het NFI (Van Dam) *(Minister J&V)*
63. Debat over de uitkomsten van de Europese top in Salzburg inzake de Brexit (Omtzigt) *Minister BuZa)*
64. Debat over de financiële compensatie voor Q-koortspatiënten (Van Gerven) *(Minister MZ)*
65. Debat over het bericht dat de verblijfplaats van de opdrachtgever van de moord op IKON-journalisten is ontdekt (Sjoerdsma) *(Minister BuZa, Minister J&V)*
66. Debat over de afrekenbaarheid van bestuurders in het onderwijs (Kwint) *(Minister BVO en Media)*
67. Debat over het bericht dat de bescherming van defensiemedewerkers tegen chroom-6 onvoldoende zou zijn (Karabulut) *(Staatssecretaris Defensie)*
68. Debat over het tekortschieten van de Nederlandse controle op wapendoorvoer (Lodders) *(Staatssecretaris Financiën, Minister BuHA-OS)*
69. Debat over de gang van zaken rondom het bouwtoezicht (Beckerman) *(Minister BZK)*
70. Debat over de kansen van kweekvlees (De Groot) *(Minister LNV)*
71. Debat over het programma gehandicaptenzorg «Volwaardig leven»(Bergkamp) *(Minister VWS)*
72. Debat over spionage door Rusland (Verhoeven) *(Minister Defensie, Minister BZK, Minister BuZa)*
73. Debat over de situatie bij het parket Zeeland-West-Brabant (Buitenweg) *(Minister J&V)*
74. Debat over fraude met de dividendbelasting (Van Weyenberg) *(Minister en Staatssecretaris Financiën)*
75. Debat over de relatie van Nederland met Saudi-Arabië (Sjoerdsma) *(Minister BuZa)*
76. Debat over het bericht dat klimaatdoelen alleen haalbaar zijn met nieuwe kerncentrales (Dik-Faber) *(Minister EZK)*
77. Debat over de evaluatie van de Politiewet 2012 *(Minister J&V)*

Te agenderen dertigledendebatten/ interpellaties

1. Dertigledendebat over de opslag en het produceren van radioactief afval (Wassenberg) *(Staatssecretaris I&W)*
2. Dertigledendebat over het bericht dat de koopkracht van gezinnen veertig jaar lang amper is gestegen (Marijnissen) *(Minister-President)*

3. Dertigledendebat over de aanstelling van een EU-ambtenaar (Omtzigt) *(Minister-President)*
4. Dertigledendebat over het bericht dat de ChristenUnie het regeerakkoord wil openbreken omdat er minder gas wordt gewonnen in Groningen (Nijboer) *(Minister-President)*
5. Dertigledendebat over statiegeld op kleine plastic flessen (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
6. Dertigledendebat over het bericht dat er vrijwel geen belastingcontroles plaatsvinden in de Amsterdamse binnenstad (Azarkan) *(Minister J&V, Staatssecretaris Financien)*
7. Dertigledendebat over deelname aan de politiek door mensen met een migratieachtergrond (Kuzu) *(Minister-President)*
8. Dertigledendebat over de gevaren van de uitstoot van houtkachels (Wassenberg) *(Staatssecretaris I&W, Minister VWS)*
9. Dertigledendebat over het opkopen van huizen door beleggers (Beckerman) *(Minister BZK, Minister Financien)*
10. Dertigledendebat over de slachtoffers van Q-koorts (Van Kooten-Arissen) *(Minister MZ)*
11. Dertigledendebat over de toename van de Nederlandse invoer van palmolie (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
12. Dertigledendebat over kansenongelijkheid in het onderwijs (Kuzu) *(Minister OCW)*
13. Dertigledendebat over de noodkreet in de thuiszorg Amsterdam (Ellemeet) *(Minister VWS)*
14. Dertigledendebat over het stopzetten van de vergoeding voor het medicijn Fampyra (Dijksma) *(Minister MZ)*
15. Dertigledendebat over de overname van de chemietak van AkzoNobel (Alkaya) *(Minister EZK)*
16. Dertigledendebat over de import van vervuild vlees uit Brazilië (Ouwehand) *(Minister BuHA-OS, Minister LNV)*
17. Dertigledendebat over het inzetten van duurzame keurmerken voor hout (Diks) *(Minister BuHA-OS)*
18. Dertigledendebat over het sluiten van detentiecentra in Libië (Jasper van Dijk) *(Minister BuHA-OS)*
19. Dertigledendebat over een verwacht tekort aan mantelzorgers (Sazias) *(Minister VWS)*
20. Dertigledendebat over het bericht dat Brussel overweegt een financiële bijdrage van € 56 miljard te vragen aan de ECB (Van Rooijen) *(Minister Financiën)*
21. Dertigledendebat over woningzoekenden die worden opgelicht door bemiddelingsbureaus (Nijboer) *(Minister BZK, Staatssecretaris Financiën)*
22. Dertigledendebat over ouderen die in de kou zitten uit angst voor torenhoge rekeningen (Kops) *(Minister EZK)*
23. Dertigledendebat over het advies van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur over een houdbaar voedselsysteem (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister EZK)*
24. Dertigledendebat over zorgverzekeraars die beleggen in farmaceutische bedrijven (Hijink) *(Minister MZ)*
25. Dertigledendebat over de gevolgen van de sluiting van sociale werkplaatsen (De Jong) *(Staatssecretaris SZW)*
26. Dertigledendebat over zzp'ers die worden uitgesloten van een arbeidsongeschiktheidsverzekering (Van Brenk) *(Minister SZW)*
27. Dertigledendebat over de risico's van investeringen in fossiele brandstoffen (Van Raan) *(Minister Financiën)*
28. Dertigledendebat over een verdere versoepeling van het ontslagrecht (Van Kent) *(Minister SZW)*
29. Dertigledendebat over het rapport van de Nationale ombudsman over de rol van overheidsinstanties bij burgerinitiatieven (Özütok) *(Minister BZK)*
30. Dertigledendebat over het jaarverslag van de Raad van State (Baudet) *(Minister BZK, Minister J&V)*

31. Dertigledendebat over het inburgeringsbeleid (Baudet) *(Minister SZW, Staatssecretaris J&V)*
32. Dertigledendebat over het advies van de Commissie grondgebondenheid over de toekomst van de melkveehouderij (Futselaar) *(Minister LNV)*
33. Dertigledendebat over een netwerk van wraakporno (Kuiken) *(Minister J&V)*
34. Dertigledendebat over de westerse bombardementen op Syrië (Karabulut) *(Minister BuZa)*
35. Dertigledendebat over het besluit van de Chinese regering om de markt te openen voor Nederlands kalfsvlees (Ouwehand) *(Minister EZK, Minister BuHa-OS)*
36. Dertigledendebat over een flexibele AOW-leeftijd (Gijs van Dijk) *(Minister SZW)*
37. Dertigledendebat over het haperende herstel van pensioenfondsen (De Jong) *(Minister SZW)*
38. Dertigledendebat over Nederlandse bedrijven die meebouwen aan een sojaroute door het Amazonewoud (Van den Hul) *(Minister BuHa-OS)*
39. Dertigledendebat over fraude met de aantallen dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV)*
40. Dertigledendebat over het lekken van begrotingsstukken (Van Raak) *(Minister-President)*
41. Dertigledendebat over de uitspraken van de Minister van Justitie & Veiligheid inzake jihadkinderen (De Graaf) *(Minister J&V, Minister BZK)*
42. Dertigledendebat over acceptatie van LHBTI in Nederland (Özütok) *(Minister OCW)*
43. Dertigledendebat over een misrekening door het ministerie over de studiefinanciering (Futselaar) *(Minister OCW)*
44. Dertigledendebat over bedreigde diersoorten (Van Kooten-Arissen) *(Minister LNV)*
45. Dertigledendebat over kinderbijslag op de BES-eilanden (Özütok) *(Staatssecretaris BZK, Staatssecretaris SZW)*
46. Dertigledendebat over een vreedzame demonstratie van studenten (Özdil) *(Minister OCW)*
47. Dertigledendebat over de negatieve gevolgen van globalisering (Thieme) *(Minister-President, Minister BuHa-OS)*
48. Dertigledendebat over het rapport van de Algemene Rekenkamer over de missie in Mali (Emiel van Dijk) *(Minister Defensie)*
49. Dertigledendebat over dreigende kortingen op pensioenen (Van Rooijen) *(Minister SZW)*
50. Dertigledendebat over het bericht dat de zeespiegel sneller stijgt dan gedacht (Van Raan) *(Minister I&W)*
51. Dertigledendebat over Bulgaarse bedrijven die ondermaatse thuiszorg aanbieden (Kerstens) *(Minister VWS)*
52. Dertigledendebat over het bericht dat het ACM ziekenhuisfusies te makkelijk toestond (Ellemeet) *(Minister MZ, Staatssecretaris EZK)*
53. Dertigledendebat over het rapport van het IPCC over klimaatverandering (Van Raan) *(Minister EZK)*
54. Dertigledendebat over het nieuwe akkoord met Shell en ExxonMobil over de gaswinning en Groningen (Nijboer) *(Minister EZK)*
55. Dertigledendebat over het bericht dat Nederlandse banken betrokken zijn bij misstanden in de palmoliesector (Van Raan) *(Minister Financiën, Minister BuHa-OS)*
56. Dertigledendebat over het bericht dat rubberkorrels op kunstgrasvelden slecht voor het milieu zijn (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
57. Dertigledendebat over de marktwerking in het streekvervoer (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
58. Dertigledendebat over sponsoring door de farmaceutische industrie (Ellemeet) *(Minister MZ)*
59. Dertigledendebat over het VN-rapport over vervolging van de legertop in Myanmar voor oorlogsmisdaden (Kuzu) *(Minister BuZa)*

60. Dertigledendebat over ondermaats presteren van 48 thuiszorgorganisaties (Agema) *(Minister VWS)*
61. Dertigledendebat over het bericht dat de huurverhoging de inflatie opjaagt (Van Brenk) *(Minister SZW)*
62. Dertigledendebat over de praktijken van fabrikant Leadiant inzake het geneesmiddel CDCA (Van Gerven) *(Minister MZ)*
63. Dertigledendebat over sluiting van de klinische verloskunde in ziekenhuizen in Stadskanaal en Hoogeveen (Van Gerven) *(Minister MZ)*
64. Interpellatiedebat over een apart wetsvoorstel inzake het afschaffen van de dividendbelasting (Van Rooijen) *(Minister Financiën)*
65. Dertigledendebat over het bericht dat vastgoedfondsen dividendbelasting willen blijven betalen (Van Rooijen) *(Minister SZW)*
66. Dertigledendebat over het WRR-rapport over sociale en economische gezondheidsverschillen (Diertens) *(Staatssecretaris VWS)*
67. Dertigledendebat over een onderzoeksjournalist die kazerneterrein Oldebroek kon betreden (Popken) *(Minister Defensie)*
68. Dertigledendebat over de uitzetting van asielkinderen Lili en Howick (Azarkan) *(Staatssecretaris J&V)*
69. Dertigledendebat over de gang van zaken rond de uitreiking van de Mensenrechtentulp (Omtzigt) *(Minister BuZa)*
70. Dertigledendebat over problemen met zoutwinning in Groningen (Beckerman) *(Minister EZK)*
71. Dertigledendebat over de staat van de financiële sector 10 jaar na de start van de financiële crisis (Nijboer) *(Minister Financiën)*
72. Dertigledendebat over de arbeidsvoorwaarden bij de politie (Baudet) *(Minister J&V)*
73. Dertigledendebat over politieke heropvoedingskampen in de Chinese provincie Xinjiang (Kuzu) *(Minister BuZa)*
74. Dertigledendebat over het lekken van olie- en gasputten (Van der Lee) *(Minister EZK)*
75. Dertigledendebat over het bericht dat de zorgpremie in 2019 met meer dan 10 euro per maand stijgt (Ellemeet) *(Minister MZ)*
76. Dertigledendebat over de achterstand van vrouwen op de arbeidsmarkt (Özütok) *(Minister OCW)*
77. Dertigledendebat over het bericht dat recyclingbedrijven van kunstgras de milieuregels overtreden (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
78. Dertigledendebat over plannen voor het uitsluiten van rechtsgebieden van de gefinancierde rechtsbijstand (Van Nispen) *(Minister RB)*
79. Dertigledendebat over het bericht dat wijkverpleegkundigen creatief omgaan met de regels voor de aanvraag van maaltijdondersteuning (Dik-Faber) *(Minister VWS)*
80. Dertigledendebat over mogelijke ruimte om de AOW-leeftijd te verlagen (Van Kent) *(Minister SZW)*
81. Dertigledendebat over subsidies voor windmolenparken (Kops) *(Minister EZK)*
82. Dertigledendebat over een verplichte verzekering tegen arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen (Smeulders) *(Minister SZW)*
83. Dertigledendebat over de sluiting van de basis van Ryanair op Eindhoven airport (Laçin) *(Minister SZW, Minister I&W)*
84. Dertigledendebat over grenzen aan het investeren in verduurzaming door woningcorporaties (Beckerman) *(Minister BZK)*
85. Dertigledendebat over het actieplan «Slim en duurzaam» van de luchtvaartsector (Van Raan) *(Minister I&W, Minister EZK)*
86. Dertigledendebat over het bericht dat apothekers de wens van artsen bij de uitgifte van medicijnen negeren (Van Gerven) *(Minister MZ)*
87. Dertigledendebat over de gevaren van omgevingsgeluid (Kröger*) (Staatssecretaris I&W)*
88. Dertigledendebat over misstanden in de vleesverwerkende industrie (Van Raan) *(Minister LNV, Minister SZW)*
89. Dertigledendebat over de krapte op de woningmarkt (Krol) *(Minister BZK)*

90. Dertigledendebat over chemische stoffen die op de Europese markt komen zonder aan veiligheidsregels te voldoen (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
91. Dertigledendebat over de normen voor de uitstoot van fijnstof en stikstofdioxide (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
92. Dertigledendebat over onvrede bij de Nationale Politie (Helder) *(Minister J&V)*
93. Dertigledendebat over de werkelijke prijs van vliegtickets (Van Raan *(Minister I&W)*
94. Dertigledendebat over microplastics in menselijke ontlasting (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
95. Dertigledendebat over de Venezolaanse vluchtelingenproblematiek op Curaçao (Özütok) *(Minister BuZa, Staatssecretaris BZK)*
96. Dertigledendebat over de haalbaarheid van het actieplan Werken in de Zorg (Agema) *(Minister VWS)*
97. Dertigledendebat over het bericht dat een patiënt na het faillissement van het Slotervaart Ziekenhuis in levensgevaar was (Van Gerven) *(Minister MZ)*
98. Dertigledendebat over personeelsgegevens en kunstmatige intelligentie op de werkvloer (Alkaya) *(Minister BZK, Staatssecretaris EZK)*
99. Dertigledendebat over het bericht dat de spoedeisende hulp in Lelystad sluit (Agema) *(Minister MZ)*
100. Dertigledendebat over ongelijkheid in onderwijskansen in Nederland (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*

Wetgevings- en notaoverleggen

Vrijdag 9 november van 09.30 tot 16.00 uur	Van de vaste commissie voor Financiën over het Belastingplan 2019
Maandag 12 november van 10.00 uur tot 17.00 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over het begrotingsonderdeel Jeugd
Maandag 12 november 2018 van 10.30 uur tot 17.00 uur	Van de vaste commissie voor Defensie over het begrotingsonderdeel Personeel Defensie
Maandag 12 november 2018 van 18.30 uur tot 22.30 uur	Van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken over het begrotingsonderdeel Wonen en ruimte
Maandag 19 november van 10.00 uur tot 17.00 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over het begrotingsonderdeel Sport en Bewegen
Maandag 19 november van 11.00 uur tot 16.00 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het begrotingsonderdeel Cultuur
Maandag 19 november van 17.00 uur tot 22.00 uur	Van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid over de begrotingsonderdelen Integratie en maatschappelijke samenhang
Maandag 26 november 2018 van 11.00 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat over het begrotingsonderdeel Water
Maandag 26 november van 11.00 uur tot 15.00 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het begrotingsonderdeel Media
Maandag 26 november van 14.00 uur tot 16.00 uur	Van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken over de initiatiefnota «Online identiteit en regie op persoonsgegevens» (34 993)
Maandag 26 november van 15.30 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid over de initiatiefnota «Ruimte voor vertrouwen in Blauw op straat»

Maandag 26 november van 11.00 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat over Water
Donderdag 29 november 2018 van 10.00 uur tot 20.00 uur	Van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat over het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
Maandag 10 december van 11.00 uur tot 16.00 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van de leden Dijksma, Kooiman en Ellemeet «Big Farma: niet gezond!» (34 834)
Maandag 17 december van 15.00 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van het lid Ellemeet: «Lachend tachtig. Voor een toekomstbestendige ouderenzorg» (Kamerstuk 34 948)

Recesperiodes

Kerstreces 2018: vrijdag 21 december 2018 t/m maandag 14 januari 2019

Krokusreces 2019: vrijdag 22 februari t/m maandag 4 maart 2019

Provinciale Statenverkiezingen: woensdag 20 maart 2019 (geen avondvergadering op dinsdag 19 maart 2019 en geen vergadering op woensdag 20 maart 2019, de gehele dag).

Meireces 2019: vrijdag 26 april t/m maandag 13 mei 2019

Koningsdag: zaterdag 27 april 2019
Hemelvaart: donderdag 30 mei 2019
Zomerreces 2019: vrijdag 5 juli t/m maandag 2 september 2019

Spreektijden begrotingsbehandelingen (stand van zaken per 9/11)

VVD:	232	minuten
PVV:	147	minuten
CDA:	128	minuten
D66:	101	minuten
GroenLinks:	91	minuten
SP:	101	minuten
PvdA:	90	minuten
ChristenUnie:	58	minuten
PvdD:	11	minuten
50PLUS:	69	minuten
SGP:	52	minuten
DENK:	63	minuten
Forum voor Democratie:	94	minuten

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

Agenda

Opgesteld 16 november 2018

OPENBARE VERGADERINGEN DER KAMER

Dinsdag 20 november	**14.00 uur**
Woensdag 21 november	**10.15 uur**
Donderdag 22 november	**10.15 uur**
	Aan de orde is:
	1. Vragenuur
	2. Regeling van werkzaamheden
Stemmingen	3. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het begrotingsonderdeel Jeugd van de begrotingen van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Justitie en Veiligheid
35 000-XVI, nr. 79	– de motie-Westerveld c.s. over het onderzoek naar gemeentelijke tekorten vóór de Voorjaarsnota afronden
35 000-XVI, nr. 80	– de motie-Westerveld/Kuiken over een financiële doorrekening van de actieplannen
35 000-XVI, nr. 81	– de motie-Westerveld over passend onderwijsaanbod in jeugdzorginstellingen
35 000-XVI, nr. 82	– de motie-Westerveld over financiële belemmeringen voor het pleegouderschap
35 000-XVI, nr. 83	– de motie-Westerveld over een onderzoek naar werkdruk in relatie tot behandelmethode
35 000-XVI, nr. 84	– de motie-Peters c.s. over verminderen van de verantwoordingslasten voor kleine jeugdhulpaanbieders
35 000-XVI, nr. 85	– de motie-Peters c.s. over voorkómen van uithuisplaatsing wegens schulden en armoede
35 000-XVI, nr. 86	– de motie-Peters c.s. over de gewenste reikwijdte van door de overheid geleverde jeugdhulp
35 000-XVI, nr. 87	– de motie-Hijink/Westerveld over afdwingen dat jeugdbescherming niet onder de kostprijs wordt betaald
35 000-XVI, nr. 88	– de motie-Raemakers/Kuiken over de aanpak van eenzaamheid onder jongeren
35 000-XVI, nr. 89	– de motie-Kuiken over budget voor initiatieven voor geïntensiveerde zorg
35 000-XVI, nr. 90	– de motie-Voordewind c.s. over onderzoek naar het verhogen van de leeftijdsgrens voor gezinshuizen

ag-tk-2018-11-16
ISSN 0921 - 7371

Stemmingen	4. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het begrotingsonderdeel Wonen en ruimte van de begroting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken **De Voorzitter: mw. Akerboom verzoekt haar aangehouden motie op stuk nr. 67 in stemming te brengen. Dhr. Nijboer verzoekt zijn motie op stuk nr. 60 aan te houden.** M**w. Beckerman wenst haar moties op stuk nrs. 53 en 56 te wijzigen. De gewijzigde moties zijn rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 000-VII, nr. 39	– de motie-Kops over het toepassen van woningwaardering op nieuwe middenhuurwoningen
35 000-VII, nr. 40	– de motie-Kops over huren in de corporatiesector met 15% verlagen
35 000-VII, nr. 41	– de motie-Kops/Fritsma over vrijkomende sociale huurwoningen uitsluitend toewijzen aan Nederlanders
35 000-VII, nr. 42	– de motie-Koerhuis over tijdelijke en sobere woonoplossingen
35 000-VII, nr. 43	– de motie-Koerhuis over het bevriezen van de toewijzingsgrens
35 000-VII, nr. 44	– de motie-Koerhuis over sociale huren niet laten stijgen als gevolg van indexering van de liberalisatiegrens
35 000-VII, nr. 45 (aangehouden)	– de motie-Smeulders over WOZ-waarde minder laten meewegen in woningwaarderingsstelsel
35 000-VII, nr. 46	– de motie-Smeulders over verhoging van de liberalisatiegrens in overspannen woningmarktregio's
35 000-VII, nr. 47 (aangehouden)	– de motie-Smeulders over verhogen van de toewijzingsgrens voor gezinnen
35 000-VII, nr. 48	– de motie-Smeulders over geen vertraging door gesprekken over herverdeling van middelen
35 000-VII, nr. 49	– de motie-Smeulders over korting op de verhuurderheffing bij verduurzaming
35 000-VII, nr. 50	– de motie-Smeulders over ondersteunen van medeoverheden bij het opstellen van ruimtelijk beleid
35 000-VII, nr. 51	– de motie-Ronnes/Beckerman over de positie van starters op de koopmarkt
35 000-VII, nr. 52	– de motie-Ronnes c.s. over oppakken van maatschappelijke opgaven door de corporaties
35 000-VII, nr. 53 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Beckerman c.s. over een aanpak voor schimmel- en vochtproblemen
35 000-VII, nr. 54	– de motie-Beckerman over een Nationaal Woningbouwplan
35 000-VII, nr. 55	– de motie-Beckerman over een meerjarig buurten- en wijkenbeleid
35 000-VII, nr. 56 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Beckerman/Krol over geen sanering van vakantieparken zonder betaalbaar alternatief
35 000-VII, nr. 57	– de motie-Van Eijs/Ronnes over neveneffecten van de noodknop op speculerende beleggers
35 000-VII, nr. 58	– de motie-Van Eijs/Koerhuis over verdere verlaging van de NHG-premie
35 000-VII, nr. 59	– de motie-Van Eijs over belemmeringen wegnemen voor het verduurzamen van appartementen
35 000-VII, nr. 60 (aangehouden)	– de motie-Nijboer over uitvoering van de motie-Asscher/Buma/Segers
35 000-VII, nr. 61	– de motie-Dik-Faber/Koerhuis over verduurzamen van gespikkeld bezit
35 000-VII, nr. 62	– de motie-Dik-Faber/Ronnes over de opleiding en inzet van wooncoaches
35 000-VII, nr. 63 (overgenomen)	– de motie-Dik-Faber over de huisvesting van Oost-Europese arbeidsmigranten
35 000-VII, nr. 64	– de motie-Akerboom over bevorderen van stadsnatuur bij de verduurzaming van de woningbouw
35 000-VII, nr. 65	– de motie-Akerboom over natuurinclusief bouwen
35 000-VII, nr. 66	– de motie-Akerboom over regelingen gebruiken voor lagetemperatuursystemen en isolatie
35 000-VII, nr. 67	– de motie-Akerboom over het erfpachtmodel voor gebouwgebonden financiering
35 000-VII, nr. 68	– de motie-Krol/Beckerman over een recreatiepark verbouwen tot seniorenpark
35 000-VII, nr. 69 (aangehouden)	– de motie-Krol over een ecologische woonzone als voorbeeldproject
35 000-VII, nr. 70	– de motie-Krol over vluchtroutes voor minder-zelfredzamen

Stemmingen	5. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het begrotingsonderdeel Personeel van de begroting van het Ministerie van Defensie **De Voorzitter: mw. Diks wenst haar motie op stuk nr. 27 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 000-X, nr. 26	– de motie-Diks over verhogen van de toeslagen van Defensiepersoneel
35 000-X, nr. 27 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Diks over inzicht in de plannen voor verbetering van de bedrijfsvoering
35 000-X, nr. 28	– de motie-Karabulut/Kerstens over een goede cao voor het Defensiepersoneel
35 000-X, nr. 29	– de motie-Kerstens/Karabulut over de verslechtering van de militaire pensioenregeling
35 000-X, nr. 30	– de motie-Kerstens over een gezamenlijk aanbod op de arbeidsmarkt door Defensie, brandweer en politie
35 000-X, nr. 31	– de motie-Belhaj over kwantificering van het programma Behoud en Werving
Stemmingen	6. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Woonaangelegenheden **De Voorzitter: dhr. Krol wenst zijn motie op stuk nr. 443 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
32 847, nr. 443 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Krol over het benodigde aantal extra studentenkamers
32 847, nr. 444	– de motie-Krol over het verduurzamen van huizen omvormen van kostenpost naar verdienmodel
32 847, nr. 445 (overgenomen)	– de motie-Koerhuis/Ronnes over een overzicht van protest- en kraakacties van woonwagenbewoners
Stemmingen	7. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Nationale woonagenda 2018–2021
32 847, nr. 446	– de motie-Smeulders/Koerhuis over afspraken over de voortrekkersrol van woningcorporaties
32 847, nr. 447	– de motie-Nijboer over lagere kosten voor taxatierapporten
32 847, nr. 448	– de motie-Ronnes/Koerhuis over het wegnemen van belemmeringen voor een versnelde aanpak van het woningtekort
Stemmingen	8. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Nederlandse inzet inzake nucleaire ontwapening **De Voorzitter: mw. Ploumen wenst haar motie op stuk nr. 24 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
33 694, nr. 24 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Ploumen c.s. over alomvattende en verifieerbare uitbanning van kernwapens
33 694, nr. 25	– de motie-Ploumen c.s. over geen grotere rol van kernwapens in het veiligheidsbeleid
33 694, nr. 26	– de motie-Van Ojik c.s. over instandhouding van het INF-verdrag
33 694, nr. 27	– de motie-Van Ojik c.s. over geen lagere drempel voor kernwapens
33 694, nr. 28	– de motie-Karabulut c.s. over aanvullende nationale maatregelen voor een kernwapenvrije wereld
33 694, nr. 29	– de motie-Karabulut c.s. over inzage in de infrastructuur van de Nederlandse kernwapentaak
33 694, nr. 30	– de motie-Voordewind c.s. over behoud van het INF-verdrag
33 694, nr. 31	– de motie-Voordewind over draagvlak voor het VN-verdrag
Stemmingen	9. Stemmingen over: moties ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2019 **De Voorzitter: mw. Karabulut wenst haar motie op stuk nr. 27 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 000-V, nr. 17	– de motie-De Roon/De Graaf over werknemers uitsluitend selecteren op basis van kwaliteit en Nederlandse nationaliteit

35 000-V, nr. 18	– de motie-De Roon/Maeijer over vasthouden aan besluitvorming bij unanimiteit
35 000-V, nr. 19	– de motie-De Roon over beëindiging van de subsidies aan UNWRA en de Palestijnse Autoriteit
35 000-V, nr. 20	– de motie-De Roon/Wilders over het erkennen van Jeruzalem als hoofdstad van Israël
35 000-V, nr. 21	– de motie-Koopmans c.s. over prioriteit geven aan terugnemen van afgewezen asielzoekers
35 000-V, nr. 22	– de motie-Koopmans/Sjoerdsma over reisdocumenten voor Nederlanders in het buitenland
35 000-V, nr. 23	– de motie-Van Ojik over aanbevelingen van het Planetary Security Initiative
35 000-V, nr. 24	– de motie-Van Ojik over ondersteuning van mensenrechtenverdedigers
35 000-V, nr. 25	– de motie-Van Helvert c.s. over oprichting van een parlementaire contactgroep Verenigde Staten
35 000-V, nr. 26	– de motie-Van Helvert c.s. over een speciaal gezant voor vrijheid van godsdienst en levensovertuiging
35 000-V, nr. 27 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Karabulut c.s. over uithongering als oorlogswapen in Jemen
35 000-V, nr. 28	– de motie-Karabulut over exportcriteria voor militair materieel
35 000-V, nr. 29	– de motie-Sjoerdsma/Koopmans over kosten voor paspoortaanvragen voor Nederlanders in het buitenland
35 000-V, nr. 30	– de motie-Ploumen/Sjoerdsma over het jaarlijkse UNESCO-congres in 2020 in Nederland
35 000-V, nr. 31	– de motie-Ploumen over een jaarlijkse Nederlandse vrije-mediaprijs
35 000-V, nr. 32	– de motie-Ploumen over een wereldwijd sanctieregime tegen seksueel geweld tegen vrouwen
35 000-V, nr. 33	– de motie-Voordewind c.s. over de mensonterende situatie in de kampen op de Griekse eilanden
35 000-V, nr. 34	– de motie-Van der Staaij over financiële bijdragen aan de Palestijnse Autoriteit staken
35 000-V, nr. 35	– de motie-Van der Staaij/Koopmans over versterken van de «eigen» financiering van maatschappelijke organisaties
35 000-V, nr. 36	– de motie-Van der Staaij c.s. over activiteiten ter ondersteuning van de klassieke vrijheidsrechten
35 000-V, nr. 37	– de motie-Van der Staaij over het overnemen van de IHRA-definitie van antisemitisme
35 000-V, nr. 38	– de motie-Kuzu over waarborgen van een vrije uitoefening van de democratische grondrechten
35 000-V, nr. 39	– de motie-Kuzu over eventuele aantasting van de democratische grondrechten door de Israëlische regering
35 000-V, nr. 40	– de motie-Kuzu over intensiveren van de inspanningen in VN-verband en op EU-niveau
35 000-V, nr. 41	– de motie-Kuzu over vorstelijk gehoor geven aan de hulpvraag van Aruba en Curaçao
35 000-V, nr. 42	– de motie-Kuzu over het per direct sluiten van Chinese heropvoedingskampen

Stemmingen

10. Stemmingen in verband met:

34 858

Nieuwe bepalingen met betrekking tot de medezeggenschap van cliënten in zorginstellingen (Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen 2018)

34 858 (bijgewerkt t/m amendement nr. 38)

– artikel 1
– artikel 2
– subamendement Bergkamp/Dik-Faber (35) over directe inspraak
– gewijzigd amendement Stoffer c.s. (33,I) over geen cliëntenraad bij bepaalde vormen van ambulante zorg
– amendement Hijink (36,I) over uitbreiding van de rechten in de artikelen 3, 7 en 8

– gewijzigd amendement Dik-Faber c.s. (38,I) over een cliëntenraad per locatie tenzij dit niet redelijk is of er geen behoefte is

Indien 38 verworpen:
– gewijzigd amendement Slootweg (37,I) over de verdeling van bevoegdheden tussen cliëntenraden

– artikel 3
– gewijzigd amendement Stoffer c.s. (33,II)
– gewijzigd amendement Aukje de Vries c.s. (34,I) over minder regels voor vrijwillige cliëntenraden
– artikel 4
– amendement Aukje de Vries/Bergkamp (14,I) over extra plichten voor de cliëntenraad
– artikel 5
– gewijzigd amendement Stoffer/Van der Staaij (32) over alleen redelijke kosten voor juridische bijstand
– artikel 6
– amendement Hijink/Ellemeet (19,I) over instemmingsrecht voor cliëntenraden bij belangrijke besluiten zoals fusies, verbouwing, verhuizing
– amendement Hijink (36,II)

NB. Indien zowel 19 als 36 wordt aangenomen, komt artikel 7, eerste lid, onderdeel h als volgt te luiden:
h. het algemene huisvestingsbeleid van een instelling waarin cliënten gedurende ten minste een etmaal kunnen verblijven;

– gewijzigd amendement Bergkamp/Dik-Faber (30,I) over instemmingsrecht cliëntenraad bij selectie en benoeming onafhankelijke ondersteuning

Indien 38 verworpen:
– gewijzigd amendement Slootweg (37,II)

– amendement Aukje de Vries/Bergkamp (14,II)
– artikel 7

– amendement Hijink (36,III)
– amendement Hijink/Ellemeet (18,I) over uitbreiding instemmingsrecht van cliëntenraad met benoeming leden RvT en bestuur
– amendement Hijink/Ellemeet (19,II)
– gewijzigd amendement Bergkamp/Dik-Faber (30,II)

NB. Indien twee of meer van de amendementen 18, 19 of 30 worden aangenomen, worden de teksten in elkaar verwerkt.

Indien 38 verworpen:
– gewijzigd amendement Slootweg (37,III)

– amendement Stoffer c.s. (24) over overleg voor een besluit om niet in te stemmen
– amendement Stoffer c.s. (25) over toestemming bij alle besluiten om zwaarwegende redenen
– artikel 8
– artikel 9
– amendement Hijink/Ellemeet (18,II)
– artikel 10
– amendement Bergkamp (11) over eenmaal per jaar overleg tussen de RvT en de cliëntenraad (invoegen artikel 10a)
– artikelen 11 en 12
– gewijzigd amendement Aukje de Vries c.s. (34,II)
– amendement Aukje de Vries/Bergkamp (14,III)
– gewijzigd amendement Dik-Faber c.s. (38,II)

– gewijzigd amendement Stoffer c.s. (22) over beroep bij de Ondernemingskamer
– artikel 13
– artikelen 14 t/m 28
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

11. Stemmingen over: moties ingediend bij Wet medezeggenschap cliënten zorginstellingen 2018
De Voorzitter: mw. Dik-Faber trekt haar motie op stuk nr. 40 in.

34 858, nr. 39 – de motie-Bergkamp/Dik-Faber over organiseren van een congres over directe inspraak

34 858, nr. 40 (ingetrokken) – de motie-Dik-Faber over afspraken over variëteit in medezeggenschap

34 858, nr. 41 – de motie-Dik-Faber/Kerstens over de wet niet van toepassing laten zijn op pgb-gefinancierde wooninitiatieven

34 858, nr. 42 – de motie-Kerstens over een jaarlijkse rapportage over trends in de zorginstellingen

Stemmingen
35 011

12. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de Kieswet houdende maatregelen tot elektronische openbaarmaking van de processen-verbaal van de stembureaus en van de opgaven van de burgemeesters van de aantallen in de gemeenten uitgebrachte stemmen

35 011

– artikelen I en II
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 012

13. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de Kieswet en de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming ter vereenvoudiging van stemmen vanuit het buitenland en verlenging van de mogelijkheid tot experimenteren

35 012

– artikelen I t/m III
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemming

14. Stemming over: motie ingediend bij Wijziging van de Kieswet en de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming

35 012, nr. 7 – de motie-Den Boer/Sjoerdsma over de opkomst van kiezers in het buitenland

Stemmingen
35 016

15. Stemmingen in verband met:
Regeling van de mogelijke toewijzing van extra zetels voor Nederland in het Europees Parlement

35 016

– artikelen 1 t/m 6
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 004

16. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de Wet opslag duurzame energie (in verband met de vaststelling van tarieven voor het jaar 2019)

35 004 (bijgewerkt t/m amendement nr. 9)

– amendement Van der Lee (7,I) over het invoeren van een heffingsvermindering
– amendement Beckerman/Akerboom (9,I) over een verdeling van 20–80

NB. Indien 7 en 9 beide worden aangenomen, worden de tariefsverhogingen bij elkaar opgeteld.

– onderdeel A
– amendement Van der Lee (7,II)
– amendement Beckerman/Akerboom (9,II)

NB. Indien 7 en 9 beide worden aangenomen, worden de tariefsverhogingen bij elkaar opgeteld.

– onderdeel B
– amendement Van der Lee (7,III)(invoegen onderdeel C)
– artikel I
– artikel II
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

17. Stemmingen over: moties ingediend bij Wijziging van de Wet opslag duurzame energie

35 004, nr. 10 – de motie-Beckerman/Akerboom over de ISDE-regeling openstellen voor energiebesparende maatregelen

35 004, nr. 11 – de motie-Beckerman c.s. over het evalueren van de Wet opslag duurzame energie

35 004, nr. 12 – de motie-Kops over afschaffen van de ODE en de SDE+

35 004, nr. 13 – de motie-Moorlag/Beckerman over een verkenning naar alternatieven voor de ODE

35 004, nr. 14 – de motie-Moorlag/Van der Lee over geen collectieve middelen aanwenden voor het stimuleren van kernenergie

35 004, nr. 15 – de motie-Agnes Mulder/Sienot over de verdeling van de financiering van de SDE+

Stemming

18. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij het notaoverleg over de Beleidsnota Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking «Investeren in Perspectief»
De Voorzitter: dhr. Alkaya wenst zijn motie op stuk nr. 22 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.

34 952, nr. 22 (gewijzigd) – de gewijzigde motie-Alkaya over een open en transparant proces voor de benoeming van de leden

19. Debat over de Europese top over Brexit van 25 november 2018 met maximum spreektijden van:
10 minuten voor VVD, PVV, CDA en D66
7 minuten voor GroenLinks, SP en PvdA
5 minuten voor ChristenUnie, Partij voor de Dieren, 50PLUS, SGP, DENK en Forum voor Democratie

20. VAO Behandelvoorbehoud EU-voorstellen Veiligheidsunie: tegengaan terroristische online content en oprichting cybersecurity kenniscentrum (AO d.d. 01/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

21. VAO Terrorisme (AO d.d. 08/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

22. VAO Strafrechtelijke onderwerpen (AO d.d. 03/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

	23. VAO Auteursrecht (AO d.d. 04/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	24. VAO Sociaal Domein (AO d.d. 14/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	25. VAO Regeldruk (AO d.d. 01/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
34 951, nr. 2	26. VSO Besluit privatisering Intravacc met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	27. VAO Politie (ICT) (AO d.d. 17/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	28. VAO Brandweer (AO d.d. 18/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
35 000-VI	29. Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI) voor het jaar 2019
35 000-X	30. Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2019
	31. Gezamenlijke behandeling van:
34 683	Voorstel van wet van de leden Van Raak, Van der Linde, Sneller, Nijboer en Van Toorenburg tot wijziging van de Wet op de parlementaire enquête 2008 in verband met de evaluatie van deze wet
33 812, nr. 5	Voorstel van de leden Van Raak, Van der Linde, Koolmees, Vermeij, Van Vliet en Van Toorenburg tot wijziging van de Regeling parlementair en extern onderzoek naar aanleiding van een evaluatie van de Wet op de parlementaire enquête 2008
34 182	32. Wijziging van de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 (wijzigingen naar aanleiding van evaluatie, nascholing beroepschauffeurs, bestuursrechtelijke handhaving en enkele verbeteringen) *(re- en dupliek)*

Langetermijnagenda

27, 28 en 29 november (week 48)
– Begroting Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII)
– Begroting Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV)
– VAO Informele RBZ/Handel (AO d.d. 03/10)
– VSO reactie op het rapport «Merchants of misery» (28 286, nr. 987)
– VAO Stand van zaken erf- en schenkbelasting (AO d.d. 25/09)
– VAO Chroom-6 bij Defensie (AO d.d. 07/11)
– VSO Ontwerpbesluit houdende regels ter uitvoering van de Gezondheidswet en de Jeugdwet (34 111, nr. 25)
– VAO Meerjarig Financieel Kader (AO d.d. 08/11),
– VAO Financiële markten (AO d.d. 08/11)
– VAO Dierenwelzijn (AO d.d. 14/11)
– VAO Wijkverpleging (AO d.d. 14/11)
– VAO Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (AO d.d. 14/11)
– 34 857 (Wijziging van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Zorgverzekeringswet in verband met het handhaven van de mogelijkheid om gemeenten in uitzonderingsgevallen tot samenwerking te verplichten en in verband met het verminderen van uitvoeringslasten)

– 34 935 (Wijziging van de Wet bescherming Antarctica in verband met het verruimen van de toegang tot speciaal beschermde gebieden, het uitbreiden van de vergunningplicht en het verduidelijken van de positie van internationale waarnemers)
– 34 231 (voorstel van wet van de leden Van Oosten, Kuiken en Groothuizen tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en van enige andere wetten in verband met de herziening van het stelsel van partneralimentatie (Wet herziening partneralimentatie)) (voortzetting)
– 34 853-R2096 (Goedkeuring van het op 24 november 2016 te Parijs tot stand gekomen Multilateraal Verdrag ter implementatie van aan belastingverdragen gerelateerde maatregelen ter voorkoming van grondslaguitholling en winstverschuiving (Trb. 2017, 86, en Trb. 2017, 194))
– 35 007 (Wijziging van de Wet studiefinanciering 2000 in verband met een wijziging van de rentemaatstaf voor de lening hoger onderwijs)

4, 5 en 6 december (week 49)
– *Stemmingen over alle begrotingen*
– 34 956 (Wijziging van de Wet financiering sociale verzekeringen, de Ziektewet en de Wet tegemoetkomingen loondomein, teneinde het deactiveren van de quotumheffing mogelijk te maken en erin te voorzien dat de quotumheffing eenmalig niet eerder dan over het tweede kalenderjaar na activering wordt geheven en enige andere wijzigingen)
– 34 864 (Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet))
– 35 013 (Wijziging van de Crisis- en herstelwet in verband met het versnellen van woningbouw en het faciliteren van duurzame ontwikkeling, zoals het verduurzamen van het energiegebruik)
– 34 959 (Wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en de Wet op de dividendbelasting 1965 in verband met enkele spoedreparaties inzake de fiscale eenheid en inzake het herstel van een omissie in de innovatiebox (Wet spoedreparatie fiscale eenheid)

11, 12 en 13 december (week 50)
– 34 918 (Wijziging van de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften en de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens in verband met het verstrekken van gegevens over personen met diplomatieke immuniteit die verkeersovertredingen hebben begaan)
– 34 608 (Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie)

18, 19 en 20 december (week 51)
Nader te bepalen

week 52, week 1 en 2
Kerstreces

15, 16 en 17 januari (week 3)
– 34 930 (Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek BES houdende de omzetting van aandelen aan toonder in aandelen op naam ten behoeve van de vaststelling van de identiteit van houders van deze aandelen (Wet omzetting aandelen aan toonder))

Aangemelde onderwerpen, nog niet geagendeerd

– VAO Adoptie (AO d.d. 18/01)
– 34 445 (Wijziging van de Wet marktordening gezondheidszorg en enkele andere wetten in verband met aanpassingen van de tarief- en prestatieregulering en het markttoezicht op het terrein van de gezondheidszorg)
– 34 542 (voorstel van wet van het lid Veldman tot wijziging van de Gemeentewet en de Wet milieubeheer houdende invoering van het heffen van de rioolheffing en de afvalstoffenheffing van de gebruiker) *(voortzetting)*
– 33 844 (Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet, de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden en de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen en enkele andere wetten in verband met het vervoer, het medisch klachtrecht en enkele andere onderwerpen)
– 34 044 (voorstel van wet van de leden Fritsma en De Graaf inzake de terugzending van criminele Nederlanders afkomstig uit Aruba, Curaçao en Sint Maarten (Wet terugzending criminele Antillianen) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 606 (voorstel van wet van het lid Van Rooijen tot tijdelijke wijziging van de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met het invoeren van een maatregel tot onder meer aanpassing van de disconteringsvoet waartegen pensioenfondsen hun pensioenverplichtingen moeten berekenen (Tijdelijke wet aanpassing disconteringsvoet)) *(dupliek)*
– 34 767 (Wet toetreding zorgaanbieders)) + 34 768 (Aanpassingswet Wet toetreding zorgaanbieders)
– 30 246 (Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra onder meer in verband met aanpassing van de methode van jaarlijkse prijsbijstelling ten aanzien van de materiële voorzieningen)
– 30 579 (voorstel van wet van het lid Voordewind tot strafbaarstelling van het in de openbaarheid ontkennen, op grove wijze bagatelliseren, goedkeuren of rechtvaardigen van volkerenmoord) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 31 362 (voorstel van wet van het lid Van der Lee; Wijziging Wet belastingen op milieugrondslag i.v.m. het beperken van de emissies van broeikasgassen door kolengestookte elektriciteitscentrales (beperking emissies kolencentrales) *(re- en dupliek)*
– 33 587 (voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeerbelasting per minuut) + 33 707 (voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeertarieven per minuut) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 33 922 (voorstel van wet van het lid Yücel tot wijziging van de Wet op de ondernemingsraden en het Burgerlijk Wetboek om gelijke beloning van mannen en vrouwen te bevorderen) *(re- en dupliek)*
– 34 051 (voorstel van wet van het lid Van Klaveren tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met een verruiming van de vrijheid van meningsuiting) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 464 (voorstel van wet van het lid Koşer Kaya tot intrekking van de Zondagswet)
– 34 861 ((Wet gebruik van passagiersgegevens voor de bestrijding van terroristische en ernstige misdrijven)
– 34 837 (voorstel van wet van de leden Gijs van Dijk, Smeulders en Van Kent tot wijziging van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs teneinde te bewerkstelligen dat voor arbeidskrachten die in het kader van payrolling ter beschikking zijn gesteld aan een opdrachtgever ten minste dezelfde arbeidsvoorwaarden gelden als voor werknemers werkzaam in gelijke of gelijkwaardige functies in dienst van de opdrachtgever waar de terbeschikkingstelling plaatsvindt) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*

Te agenderen debatten

1. Debat over dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV)*
2. Debat over Albanese bendes in het criminele circuit in Nederland (Van Toorenburg) (Minister J&V, Minister BuZa)
3. Debat over het rapport van het SCP over «De sociale staat van Nederland 2017» (Gijs van Dijk) *(Minister SZW)*
4. Debat over een mogelijk verbod op pulsvisserij (Geurts) *(Minister LNV)*
5. Debat over extremistisch geweld (Markuszower) *(Minister J&V)*
6. Debat over de toename van het aantal mensen met een burn-out (Özdil) *(Minister SZW)*
7. Debat over een door Turkije gedicteerde jihadpreek in Nederland (De Graaf) *(Minister SZW, Minister BuZa)*
8. Debat over bijstandsfraude door Turkse Nederlanders (De Jong) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
9. Debat over het tekort aan arbeidskrachten (Wiersma) *(Minister SZW)*
10. Debat over uitspraken van president Poetin over nucleaire wapens (Sjoerdsma) *(Minister BuZa)*
11. Debat over het gebruik van contant geld in de samenleving (Van Rooijen) *(Minister Financien)*
12. Debat over het «exposen» van vrouwen (Becker) *(Minister SZW en Minister J&V)*
13. Debat over de verplichting inzake twee jaar loondoorbetaling bij ziekte (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
14. Debat over misbruik van het elektronisch toezicht (Van Dam) *(Minister J&V)*
15. Debat over langdurig werklozen die onvindbaar zijn in de bestanden van het UWV (Gijs van Dijk) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
16. Debat over burgemeesters die met de dood worden bedreigd (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
17. Debat over de beschikbaarheid van middelen voor zelfdoding (Van der Staaij) *(Minister J&V, Minister VWS)*
18. Debat over huwelijkse gevangenschap (Buitenweg) *(Minister RB)*
19. Debat over het bericht dat de overheid geen grip krijgt op de asbestbranche (Laçin) *(Staatssecretaris SZW, Staatssecretaris I&W)*
20. Debat over het bericht dat zorgverzekeraar CZ een explosieve stijging van de zorgpremie verwacht (Dijksma) *(Minister MZ)*
21. Debat over grote prijsverschillen in de ziekenhuiszorg (Hijink) *(Minister MZ)*
22. Debat over een handboek voor pedofielen dat op internet circuleert (Van der Graaf) *(Minister J&V)*
23. Debat over grootschalige fraude met pgb's (Hermans) *(Minister VWS)*
24. Debat over zorgbedrijven die informatie over surfgedrag naar Facebook sturen (Verhoeven) *(Minister RB, Minister MZ)*
25. Debat over het advies van de commissie Macrodoelmatigheid over creatieve opleidingen (El Yassini) *(Minister OCW)*
26. Debat over het rapport van het SCP over wooninitiatieven opgezet door ouders voor hun kinderen met een beperking (Bergkamp) *(Minister VWS)*
27. Debat over migranten in Griekenland die hun procedure op het vasteland mogen afwachten (Van Toorenburg) *(Staatssecretaris J&V)*
28. Debat over risicovloeren in gebouwen (Ronnes) *(Minister BZK)*
29. Debat over het lekken van gifgas door chemiebedrijf Chemours (Laçin) *(Minister en Staatssecretaris I&W)*
30. Debat over insectensterfte in Nederland (Bromet) *(Minister LNV)*
31. Debat over de toekomst van de Onderwijscoöperatie (Van Meenen) *(Minister BVO en Media)*
32. Debat over het bericht dat de politie was gewaarschuwd voor de aanslag door de man die drie mensen neerstak (Buitenweg) *(Minister J&V)*
33. Debat over discriminatie op de woningmarkt (Nijboer) *(Minister BZK)*
34. Debat over brandgevaarlijk isolatiemateriaal in woonhuizen (Beckerman) *(Minister BZK)*
35. Debat over de resultaten van de JOB-monitor (Özdil) *(Minister OCW)*

36. Debat over concrete maatregelen in het kader van het preventieakkoord (Veldman) *(Staatssecretaris VWS)*
37. Debat over het gezondheidsonderzoek door het RIVM naar het gebruik van chroom-6 bij Defensie (Krol) *(Staatssecretaris Defensie)*
38. Debat over het functioneren van het stelsel bewaken en beveiligen (Van Dam) *(Minister J&V)*
39. Debat over het afkopen van strafrechtelijke vervolging door bedrijven (Van Nispen) (Minister J&V)
40. Debat over het rapport van de commissie-Sorgdrager over de fipronilcrisis (Dik-Faber) *(Minister LNV)*
41. Debat over het actieprogramma Langer Thuis (Ellemeet) *(Minister VWS)*
42. Debat over de rapporten inzake het WODC (Buitenweg) *(Minister J&V)*
43. Debat over de herziening van het Nederlandse luchtruim (Bruins) *(Minister I&W, Staatssecretaris Defensie)*
44. Debat over de problematiek rondom de terugkeer van jihadi's (De Graaf) *(Minister J&V)*
45. Debat over het eindrapport van het SCP over de evaluatie van de hervorming van de langdurige zorg (Hijink) *(Minister VWS)*
46. Debat over inschattingsfouten van instanties bij de begeleiding van de dader van de metromoord (Van Toorenburg) *(Minister voor Rechtsbescherming)*
47. Debat over overschrijdingen van ICT-projecten bij de overheid (Verhoeven) *(Staatssecretaris BZK)*
48. Debat over het bericht dat de El-Tawheed moskee in Amsterdam onderdak geeft aan IS-gangers (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
49. Debat over de voorgenomen verhuizing van de marinierskazerne in Doorn (Diks) *(Staatssecretaris Defensie)*
50. Debat over vaccinatie in Nederland (Hijink) *(Staatssecretaris VWS)*
51. Debat over omgaan met de gevolgen van aanhoudende droogte (Sienot) *(Minister I&W)*
52. Debat over het evaluatierapport over het onterecht terugvorderen van kinderopvangtoeslagen (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën)*
53. Debat over de schikking van ING wegens het faciliteren van witwassen (Alkaya) *(Minister Financiën)*
54. Debat over salafisme in Nederland (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
55. Debat over de voortgang van de implementatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (conform motie-Dijksma (Kamerstuk 24 170, nr. 170)) *(Minister VWS)*
56. Debat over Chroom 6 (Van Kent) *(Minister MZ en Staatssecretaris SZW)*
57. Debat over de afhandeling van schade en de versterkingsoperatie Groningen vanwege de gaswinning (Beckerman) *(Minister EZK)*
58. Debat over het rapport van de Raad van State over de digitalisering van de overheid (Van der Molen) *(Staatssecretaris BZK)*
59. Debat over de uitwisseling van informatie over personen met verward gedrag tussen politie en de ggz (De Lange) *(Staatssecretaris VWS, Minister J&V)*
60. Debat over het ontwerpinstemmingsbesluit gaswinning Groningenveld *(Minister EZK)*
61. Debat over de aanstaande vrijlating van veroordeelde jihadisten die mogelijk in de gevangenis verder geradicaliseerd zijn (Van Toorenbrug) *(Minister J&V, Minister RB)*
62. Debat over interne misstanden bij het NFI (Van Dam) *(Minister J&V)*
63. Debat over de uitkomsten van de Europese top in Salzburg inzake de Brexit (Omtzigt) *Minister BuZa)*
64. Debat over de financiële compensatie voor Q-koortspatiënten (Van Gerven) *(Minister MZ)*
65. Debat over het bericht dat de verblijfplaats van de opdrachtgever van de moord op IKON-journalisten is ontdekt (Sjoerdsma) *(Minister BuZa, Minister J&V)*
66. Debat over de afrekenbaarheid van bestuurders in het onderwijs (Kwint) *(Minister BVO en Media)*

67. Debat over het bericht dat de bescherming van defensiemedewerkers tegen chroom-6 onvoldoende zou zijn (Karabulut) *(Staatssecretaris Defensie)*
68. Debat over het tekortschieten van de Nederlandse controle op wapendoorvoer (Lodders) *(Staatssecretaris Financiën, Minister BuHA-OS)*
69. Debat over de gang van zaken rondom het bouwtoezicht (Beckerman) *(Minister BZK)*
70. Debat over de kansen van kweekvlees (De Groot) *(Minister LNV)*
71. Debat over het programma gehandicaptenzorg «Volwaardig leven»(Bergkamp) *(Minister VWS)*
72. Debat over spionage door Rusland (Verhoeven) *(Minister Defensie, Minister BZK, Minister BuZa)*
73. Debat over de situatie bij het parket Zeeland-West-Brabant (Buitenweg) *(Minister J&V)*
74. Debat over fraude met de dividendbelasting (Van Weyenberg) *(Minister en Staatssecretaris Financiën)*
75. Debat over de relatie van Nederland met Saudi-Arabië (Sjoerdsma) *(Minister BuZa)*
76. Debat over het bericht dat klimaatdoelen alleen haalbaar zijn met nieuwe kerncentrales (Dik-Faber) *(Minister EZK)*
77. Debat over de evaluatie van de Politiewet 2012 *(Minister J&V)*

Te agenderen dertigledendebatten/ interpellaties

1. Dertigledendebat over de opslag en het produceren van radioactief afval (Wassenberg) *(Staatssecretaris I&W)*
2. Dertigledendebat over de aanstelling van een EU-ambtenaar (Omtzigt) *(Minister-President)*
3. Dertigledendebat over het bericht dat de ChristenUnie het regeerakkoord wil openbreken omdat er minder gas wordt gewonnen in Groningen (Nijboer) *(Minister-President)*
4. Dertigledendebat over statiegeld op kleine plastic flessen (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
5. Dertigledendebat over het bericht dat er vrijwel geen belastingcontroles plaatsvinden in de Amsterdamse binnenstad (Azarkan) *(Minister J&V, Staatssecretaris Financien)*
6. Dertigledendebat over deelname aan de politiek door mensen met een migratieachtergrond (Kuzu) *(Minister-President)*
7. Dertigledendebat over de gevaren van de uitstoot van houtkachels (Wassenberg) *(Staatssecretaris I&W, Minister VWS)*
8. Dertigledendebat over het opkopen van huizen door beleggers (Beckerman) *(Minister BZK, Minister Financien)*
9. Dertigledendebat over de slachtoffers van Q-koorts (Van Kooten-Arissen) *(Minister MZ)*
10. Dertigledendebat over de toename van de Nederlandse invoer van palmolie (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
11. Dertigledendebat over kansenongelijkheid in het onderwijs (Kuzu) *(Minister OCW)*
12. Dertigledendebat over de noodkreet in de thuiszorg Amsterdam (Ellemeet) *(Minister VWS)*
13. Dertigledendebat over het stopzetten van de vergoeding voor het medicijn Fampyra (Dijksma) *(Minister MZ)*
14. Dertigledendebat over de overname van de chemietak van AkzoNobel (Alkaya) *(Minister EZK)*
15. Dertigledendebat over de import van vervuild vlees uit Brazilië (Ouwehand) *(Minister BuHA-OS, Minister LNV)*
16. Dertigledendebat over het inzetten van duurzame keurmerken voor hout (Diks) *(Minister BuHA-OS)*
17. Dertigledendebat over het sluiten van detentiecentra in Libië (Jasper van Dijk) *(Minister BuHA-OS)*

18. Dertigledendebat over een verwacht tekort aan mantelzorgers (Sazias) *(Minister VWS)*
19. Dertigledendebat over het bericht dat Brussel overweegt een financiële bijdrage van € 56 miljard te vragen aan de ECB (Van Rooijen) *(Minister Financiën)*
20. Dertigledendebat over woningzoekenden die worden opgelicht door bemiddelingsbureaus (Nijboer) *(Minister BZK, Staatssecretaris Financiën)*
21. Dertigledendebat over ouderen die in de kou zitten uit angst voor torenhoge rekeningen (Kops) *(Minister EZK)*
22. Dertigledendebat over het advies van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur over een houdbaar voedselsysteem (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister EZK)*
23. Dertigledendebat over zorgverzekeraars die beleggen in farmaceutische bedrijven (Hijink) *(Minister MZ)*
24. Dertigledendebat over de gevolgen van de sluiting van sociale werkplaatsen (De Jong) *(Staatssecretaris SZW)*
25. Dertigledendebat over zzp'ers die worden uitgesloten van een arbeidsongeschiktheidsverzekering (Van Brenk) *(Minister SZW)*
26. Dertigledendebat over de risico's van investeringen in fossiele brandstoffen (Van Raan) *(Minister Financiën)*
27. Dertigledendebat over een verdere versoepeling van het ontslagrecht (Van Kent) *(Minister SZW)*
28. Dertigledendebat over het rapport van de Nationale ombudsman over de rol van overheidsinstanties bij burgerinitiatieven (Özütok) *(Minister BZK)*
29. Dertigledendebat over het jaarverslag van de Raad van State (Baudet) *(Minister BZK, Minister J&V)*
30. Dertigledendebat over het inburgeringsbeleid (Baudet) *(Minister SZW, Staatssecretaris J&V)*
31. Dertigledendebat over het advies van de Commissie grondgebondenheid over de toekomst van de melkveehouderij (Futselaar) *(Minister LNV)*
32. Dertigledendebat over een netwerk van wraakporno (Kuiken) *(Minister J&V)*
33. Dertigledendebat over de westerse bombardementen op Syrië (Karabulut) *(Minister BuZa)*
34. Dertigledendebat over het besluit van de Chinese regering om de markt te openen voor Nederlands kalfsvlees (Ouwehand) *(Minister EZK, Minister BuHa-OS)*
35. Dertigledendebat over een flexibele AOW-leeftijd (Gijs van Dijk) *(Minister SZW)*
36. Dertigledendebat over het haperende herstel van pensioenfondsen (De Jong) *(Minister SZW)*
37. Dertigledendebat over Nederlandse bedrijven die meebouwen aan een sojaroute door het Amazonewoud (Van den Hul) *(Minister BuHa-OS)*
38. Dertigledendebat over fraude met de aantallen dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV)*
39. Dertigledendebat over het lekken van begrotingsstukken (Van Raak) *(Minister-President)*
40. Dertigledendebat over de uitspraken van de Minister van Justitie & Veiligheid inzake jihadkinderen (De Graaf) *(Minister J&V, Minister BZK)*
41. Dertigledendebat over acceptatie van LHBTI in Nederland (Özütok) *(Minister OCW)*
42. Dertigledendebat over een misrekening door het ministerie over de studiefinanciering (Futselaar) *(Minister OCW)*
43. Dertigledendebat over bedreigde diersoorten (Van Kooten-Arissen) *(Minister LNV)*
44. Dertigledendebat over kinderbijslag op de BES-eilanden (Özütok) *(Staatssecretaris BZK, Staatssecretaris SZW)*
45. Dertigledendebat over een vreedzame demonstratie van studenten (Özdil) *(Minister OCW)*

46. Dertigledendebat over de negatieve gevolgen van globalisering (Thieme) *(Minister-President, Minister BuHa-OS)*
47. Dertigledendebat over het rapport van de Algemene Rekenkamer over de missie in Mali (Emiel van Dijk) *(Minister Defensie)*
48. Dertigledendebat over dreigende kortingen op pensioenen (Van Rooijen) *(Minister SZW)*
49. Dertigledendebat over het bericht dat de zeespiegel sneller stijgt dan gedacht (Van Raan) *(Minister I&W)*
50. Dertigledendebat over Bulgaarse bedrijven die ondermaatse thuiszorg aanbieden (Kerstens) *(Minister VWS)*
51. Dertigledendebat over het bericht dat het ACM ziekenhuisfusies te makkelijk toestond (Ellemeet) *(Minister MZ, Staatssecretaris EZK)*
52. Dertigledendebat over het rapport van het IPCC over klimaatverandering (Van Raan) *(Minister EZK)*
53. Dertigledendebat over het nieuwe akkoord met Shell en ExxonMobil over de gaswinning en Groningen (Nijboer) *(Minister EZK)*
54. Dertigledendebat over het bericht dat Nederlandse banken betrokken zijn bij misstanden in de palmoliesector (Van Raan) *(Minister Financiën, Minister BuHa-OS)*
55. Dertigledendebat over het bericht dat rubberkorrels op kunstgrasvelden slecht voor het milieu zijn (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
56. Dertigledendebat over de marktwerking in het streekvervoer (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
57. Dertigledendebat over sponsoring door de farmaceutische industrie (Ellemeet) *(Minister MZ)*
58. Dertigledendebat over het VN-rapport over vervolging van de legertop in Myanmar voor oorlogsmisdaden (Kuzu) *(Minister BuZa)*
59. Dertigledendebat over ondermaats presteren van 48 thuiszorgorganisaties (Agema) *(Minister VWS)*
60. Dertigledendebat over het bericht dat de huurverhoging de inflatie opjaagt (Van Brenk) *(Minister SZW)*
61. Dertigledendebat over de praktijken van fabrikant Leadiant inzake het geneesmiddel CDCA (Van Gerven) *(Minister MZ)*
62. Dertigledendebat over sluiting van de klinische verloskunde in ziekenhuizen in Stadskanaal en Hoogeveen (Van Gerven) *(Minister MZ)*
63. Interpellatiedebat over een apart wetsvoorstel inzake het afschaffen van de dividendbelasting (Van Rooijen) *(Minister Financiën)*
64. Dertigledendebat over het bericht dat vastgoedfondsen dividendbelasting willen blijven betalen (Van Rooijen) *(Minister SZW)*
65. Dertigledendebat over het WRR-rapport over sociale en economische gezondheidsverschillen (Diertens) *(Staatssecretaris VWS)*
66. Dertigledendebat over een onderzoeksjournalist die kazerneterrein Oldebroek kon betreden (Popken) *(Minister Defensie)*
67. Dertigledendebat over de uitzetting van asielkinderen Lili en Howick (Azarkan) *(Staatssecretaris J&V)*
68. Dertigledendebat over de gang van zaken rond de uitreiking van de Mensenrechtentulp (Omtzigt) *(Minister BuZa)*
69. Dertigledendebat over problemen met zoutwinning in Groningen (Beckerman) *(Minister EZK)*
70. Dertigledendebat over de staat van de financiële sector 10 jaar na de start van de financiële crisis (Nijboer) *(Minister Financiën)*
71. Dertigledendebat over de arbeidsvoorwaarden bij de politie (Baudet) *(Minister J&V)*
72. Dertigledendebat over politieke heropvoedingskampen in de Chinese provincie Xinjiang (Kuzu) *(Minister BuZa)*
73. Dertigledendebat over het lekken van olie- en gasputten (Van der Lee) *(Minister EZK)*
74. Dertigledendebat over het bericht dat de zorgpremie in 2019 met meer dan 10 euro per maand stijgt (Ellemeet) *(Minister MZ)*

75. Dertigledendebat over de achterstand van vrouwen op de arbeidsmarkt (Özütok) *(Minister OCW)*
76. Dertigledendebat over het bericht dat recyclingbedrijven van kunstgras de milieuregels overtreden (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
77. Dertigledendebat over plannen voor het uitsluiten van rechtsgebieden van de gefinancierde rechtsbijstand (Van Nispen) *(Minister RB)*
78. Dertigledendebat over het bericht dat wijkverpleegkundigen creatief omgaan met de regels voor de aanvraag van maaltijdondersteuning (Dik-Faber) *(Minister VWS)*
79. Dertigledendebat over mogelijke ruimte om de AOW-leeftijd te verlagen (Van Kent) *(Minister SZW)*
80. Dertigledendebat over subsidies voor windmolenparken (Kops) *(Minister EZK)*
81. Dertigledendebat over een verplichte verzekering tegen arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen (Smeulders) *(Minister SZW)*
82. Dertigledendebat over de sluiting van de basis van Ryanair op Eindhoven airport (Laçin) *(Minister SZW, Minister I&W)*
83. Dertigledendebat over grenzen aan het investeren in verduurzaming door woningcorporaties (Beckerman) *(Minister BZK)*
84. Dertigledendebat over het actieplan «Slim en duurzaam» van de luchtvaartsector (Van Raan) *(Minister I&W, Minister EZK)*
85. Dertigledendebat over het bericht dat apothekers de wens van artsen bij de uitgifte van medicijnen negeren (Van Gerven) *(Minister MZ)*
86. Dertigledendebat over de gevaren van omgevingsgeluid (Kröger*) (Staatssecretaris I&W)*
87. Dertigledendebat over misstanden in de vleesverwerkende industrie (Van Raan) *(Minister LNV, Minister SZW)*
88. Dertigledendebat over de krapte op de woningmarkt (Krol) *(Minister BZK)*
89. Dertigledendebat over chemische stoffen die op de Europese markt komen zonder aan veiligheidsregels te voldoen (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
90. Dertigledendebat over de normen voor de uitstoot van fijnstof en stikstofdioxide (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
91. Dertigledendebat over onvrede bij de Nationale Politie (Helder) *(Minister J&V)*
92. Dertigledendebat over de werkelijke prijs van vliegtickets (Van Raan *(Minister I&W)*
93. Dertigledendebat over microplastics in menselijke ontlasting (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
94. Dertigledendebat over de Venezolaanse vluchtelingenproblematiek op Curaçao (Özütok) *(Minister BuZa, Staatssecretaris BZK)*
95. Dertigledendebat over de haalbaarheid van het actieplan Werken in de Zorg (Agema) *(Minister VWS)*
96. Dertigledendebat over het bericht dat een patiënt na het faillissement van het Slotervaart Ziekenhuis in levensgevaar was (Van Gerven) *(Minister MZ)*
97. Dertigledendebat over personeelsgegevens en kunstmatige intelligentie op de werkvloer (Alkaya) *(Minister BZK, Staatssecretaris EZK)*
98. Dertigledendebat over het bericht dat de spoedeisende hulp in Lelystad sluit (Agema) *(Minister MZ)*
99. Dertigledendebat over ongelijkheid in onderwijskansen in Nederland (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*
100. Dertigledendebat over de Handreiking lerarentekort voor basisscholen (Kuzu) *(Minister Onderwijs)*
101. Dertigledendebat over kinderen in de daklozenopvang (Westerveld) *(Minister VWS)*
102. Dertigledendebat over de lange wachtlijsten voor huurwoningen (Nijboer) *(Minister BZK)*
103. Dertigledendebat over het bericht dat de groei van het aantal studenten op universiteiten ten koste gaat van de kwaliteit (Futselaar) *(Minister OCW)*

Wetgevings- en notaoverleggen

Maandag 19 november van 10.00 uur tot 17.00 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over het begrotingsonderdeel Sport en Bewegen
Maandag 19 november van 11.00 uur tot 16.00 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het begrotingsonderdeel Cultuur
Maandag 19 november van 17.00 uur tot 22.00 uur	Van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid over de begrotingsonderdelen Integratie en maatschappelijke samenhang
Maandag 26 november 2018 van 11.00 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat over het begrotingsonderdeel Water
Maandag 26 november van 11.00 uur tot 15.00 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het begrotingsonderdeel Media
Maandag 26 november van 14.00 uur tot 16.00 uur	Van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken over de initiatiefnota «Online identiteit en regie op persoonsgegevens» (34 993)
Maandag 26 november van 15.30 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid over de initiatiefnota «Ruimte voor vertrouwen in Blauw op straat»
Maandag 26 november van 11.00 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat over Water
Donderdag 29 november 2018 van 10.00 uur tot 20.00 uur	Van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat over het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
Maandag 10 december van 11.00 uur tot 16.00 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van de leden Dijksma, Kooiman en Ellemeet «Big Farma: niet gezond!» (34 834)
Maandag 17 december van 15.00 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van het lid Ellemeet: «Lachend tachtig. Voor een toekomstbestendige ouderenzorg» (Kamerstuk 34 948)

Recesperiodes

Kerstreces 2018: vrijdag 21 december 2018 t/m maandag 14 januari 2019

Krokusreces 2019: vrijdag 22 februari t/m maandag 4 maart 2019

Provinciale Statenverkiezingen: woensdag 20 maart 2019 (geen avondvergadering op dinsdag 19 maart 2019 en geen vergadering op woensdag 20 maart 2019, de gehele dag).

Meireces 2019: vrijdag 26 april t/m maandag 13 mei 2019

Koningsdag: zaterdag 27 april 2019
Hemelvaart: donderdag 30 mei 2019
Zomerreces 2019: vrijdag 5 juli t/m maandag 2 september 2019

Spreektijden begrotingsbehandelingen (stand van zaken per 16/11)	VVD:	212	minuten
	PVV:	115	minuten
	CDA:	108	minuten
	D66:	81	minuten
	GroenLinks:	75	minuten
	SP:	83	minuten
	PvdA:	79	minuten
	ChristenUnie:	46	minuten
	PvdD:	11	minuten
	50PLUS:	69	minuten
	SGP:	42	minuten
	DENK:	47	minuten
	Forum voor Democratie:	94	minuten

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

Agenda

Opgesteld 23 november 2018

OPENBARE VERGADERINGEN DER KAMER

Dinsdag 27 november	**14.00 uur**
Woensdag 28 november	**10.15 uur**
Donderdag 29 november	**10.15 uur**
	Aan de orde is:
	1. Vragenuur
	2. Regeling van werkzaamheden
Stemmingen	3. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Behandelvoorbehoud EU-voorstellen Veiligheidsunie
22 112, nr. 2724	– de motie-Van Nispen/Van Toorenburg over verzet tegen een verwijderingsbevel uit andere lidstaten
22 112, nr. 2725	– de motie-Maeijer over geen EU-cybersecuritykenniscentrum
22 112, nr. 2726	– de motie-Maeijer over bezwaren tegen de verordening terroristische content online
22 112, nr. 2727	– de motie-Laan-Geselschap over het sneller van internet verwijderen van terroristische inhoud
Stemmingen	4. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Terrorisme **De Voorzitter: dhr. Azarkan wenst zijn motie op stuk nr. 479 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
29 754, nr. 476	– de motie-De Graaf over geen jihadbruiden en kalifaatkinderen naar Nederland
29 754, nr. 477	– de motie-Buitenweg/Kuiken over de terugkeer van Nederlandse vrouwen en kinderen
29 754, nr. 478	– de motie-Azarkan over een overzicht van rechts-extremistische data
29 754, nr. 479 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Azarkan over de evaluatie van contraterrorisme-maatregelen
29 754, nr. 480	– de motie-Azarkan over een actieprogramma integrale aanpak rechts-extremisme
29 754, nr. 481	de motie-Azarkan over een inclusief sinterklaasfeest

ag-tk-2018-11-23
ISSN 0921 - 7371

Stemmingen	5. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Strafrechtelijke onderwerpen **De Voorzitter: dhr. Krol wenst zijn motie op stuk nr. 473 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
29 279, nr. 471	– de motie-Markuszower over het intrekken van de verloven van Martin C. en Gerold O.
29 279, nr. 472	– de motie-Buitenweg/Van Nispen over de strafoplegging in OM-strafbeschikkingen
29 279, nr. 473 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Krol/Van der Staaij over kwetsbaarheid van oudere slachtoffers meewegen in strafeis en strafmaat
Stemmingen	6. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Auteursrecht
29 838, nr. 97	– de motie-Kwint/Buitenweg over een proportionele en billijke vergoeding voor video on demand
29 838, nr. 98	– de motie-Kwint over verplicht aansluiten bij de Geschillencommissie Auteurscontractenrecht
29 838, nr. 99	– de motie-Buitenweg over bevorderen dat zo veel mogelijk opdrachtgevers zich aansluiten bij de geschillencommissie
Stemmingen	7. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het begrotingsonderdeel Cultuur van de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap **De Voorzitter: dhr. Kwint wenst zijn motie op stuk nr. 101 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 000-VIII, nr. 93	– de motie-Martin Bosma c.s. over officiële erkenning van Jenny Douwes en de blokkeerfriezen
35 000-VIII, nr. 94	– de motie-Aartsen over ondersteuning van volkscultuur en immaterieel erfgoed
35 000-VIII, nr. 95	– de motie-Aartsen/Asscher over het voortbestaan van bibliotheken in kleine kernen
35 000-VIII, nr. 96	– de motie-Ellemeet/Bergkamp over het budget voor ensembles
35 000-VIII, nr. 97	– de motie-Ellemeet over de culturele waarde van organisaties verankeren in cultuursubsidies
35 000-VIII, nr. 98	– de motie-Ellemeet c.s. over meer vrije programmeringsruimte voor instellingen
35 000-VIII, nr. 99	– de motie-Geluk-Poortvliet c.s. over behoud en ontsluiting van het muzikaal erfgoed
35 000-VIII, nr. 100	– de motie-Geluk-Poortvliet over ondersteuning van vrijwilligers bij bestuurstaken
35 000-VIII, nr. 101 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Kwint c.s. over kunst- en cultuuronderwijs door gediplomeerde vakdocenten
35 000-VIII, nr. 102	– de motie-Kwint c.s. over de muziekbeheersing in Nederland
35 000-VIII, nr. 103	– de motie-Bergkamp c.s. over stimuleren van kunstbeoefening door mensen met een beperking
35 000-VIII, nr. 104	– de motie-Bergkamp/Aartsen over een nationaal museum voor de presentatie van design en designerfgoed
35 000-VIII, nr. 105	– de motie-Bergkamp/Asscher over behoud, beheer en toegankelijk maken van de collecties
35 000-VIII, nr. 106	– de motie-Asscher/Bergkamp over het verder vergroten van het bereik van «muziek in de klas»
35 000-VIII, nr. 107	– de motie-Asscher/Ellemeet over de toegankelijkheid van concerten voor mensen met een beperking
35 000-VIII, nr. 108	– de motie-Asscher/Kwint over de gewenste functies en voorzieningen voor festivals
35 000-VIII, nr. 109	– de motie-Asscher over het tot stand brengen van schoolbibliotheekvoorzieningen
35 000-VIII, nr. 110	– de motie-Dik-Faber c.s. over de behoefte aan atelierruimte en creatieve broedplekken

35 000-VIII, nr. 111	– de motie-Dik-Faber/Bergkamp over goede ondersteunende functies voor de culturele sector
Stemmingen	8. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het begrotingsonderdeel Sport en Bewegen van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport **De Voorzitter: mw. Bruins Slot wenst haar motie op stuk nr. 99 te wijzigen en mw. Diertens haar moties op stuk nrs. 101 en 103. De gewijzigde moties zijn rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 000-XVI, nr. 93	– de motie-Van Aalst/De Graaf over een monumentale status voor kasseistroken
35 000-XVI, nr. 94	– de motie-Rudmer Heerema c.s. over versterking en professionalisering van alle 25.000 sportverenigingen
35 000-XVI, nr. 95	– de motie-Rudmer Heerema c.s. over het organiseren van olympische kwalificatietoernooien
35 000-XVI, nr. 96	– de motie-Westerveld over de vergoedingen en faciliteiten voor het vrouwenvoetbal
35 000-XVI, nr. 97	– de motie-Bruins Slot c.s. over experimenteerruimte in voorbeeldregio's
35 000-XVI, nr. 98	– de motie-Bruins Slot c.s. over de inzet van de middelen voor breedtesport
35 000-XVI, nr. 99 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Bruins Slot/Diertens over de tuchtrechtelijke vervolging van bij doping betrokken artsen
35 000-XVI, nr. 100	– de motie-Van Nispen over een plan van aanpak zwemveiligheid
35 000-XVI, nr. 101 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Diertens/Westerveld over beleid rondom zwangerschap en topsport
35 000-XVI, nr. 102	– de motie-Diertens/Rudmer Heerema over de sportsector meenemen in het aanvalsplan krapte
35 000-XVI, nr. 103 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Diertens c.s. over een bid voor het WK voetbal voor vrouwen
35 000-XVI, nr. 104	– de motie-Van Brenk/Geleijnse over het voldoen aan de beweegrichtlijnen door ouderen
Stemmingen	9. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over de begrotingsonderdelen Integratie en maatschappelijke samenhang van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid **De Voorzitter: mw. Becker wenst haar motie op stuk nr. 14 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 000-XV, nr. 12	– de motie-De Graaf over in het openbaar kritiek kunnen leveren op de islam
35 000-XV, nr. 13	– de motie-De Graaf over een diepgravend onderzoek naar de Moslimbroederschap in Nederland
35 000-XV, nr. 14 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Becker/Jasper van Dijk over de financiering van weekendscholen vanuit Turkije
35 000-XV, nr. 15	– de motie-Becker over een breed Actieplan Zelfbeschikking 2.0
35 000-XV, nr. 16 (aangehouden)	– de motie-Smeulders over de zelfredzaamheid van statushouders
35 000-XV, nr. 17	– de motie-Smeulders over de adviezen van de klankbordgroep inburgeringsbeleid
35 000-XV, nr. 18	– de motie-Smeulders over voldoende contactmomenten voor inburgeringsplichtigen
35 000-XV, nr. 19	– de motie-Jasper van Dijk over een actieplan voor gemengde wijken
35 000-XV, nr. 20 (aangehouden)	– de motie-Jasper van Dijk over maatregelen ter bestrijding van segregatie
35 000-XV, nr. 21	– de motie-Jasper van Dijk/Smeulders over kwijtschelding van de lening voor inburgeringskosten
35 000-XV, nr. 22	– de motie-Paternotte/Segers over pilots in aanloop naar de nieuwe inburgeringswet
35 000-XV, nr. 23	– de motie-Paternotte/Pieter Heerma over het inburgeringsbeleid voor Turkse nieuwkomers
35 000-XV, nr. 24	– de motie-Segers/Jasper van Dijk over het aansluiten bij het Taalakkoord door werkgevers met buitenlandse werknemers
35 000-XV, nr. 25 (aangehouden)	– de motie-Segers/Paternotte over het inzetten van het concept van Plan Einstein

Stemmingen

10. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Regeldruk
De Voorzitter: dhr. Stoffer wenst zijn motie op stuk nr. 336 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.

32 637, nr. 335 – de motie-Wörsdörfer/Sjoerdsma over beter vervullen van de kerntaken van het Adviescollege toetsing regeldruk

32 637, nr. 336 (gewijzigd) – de gewijzigde motie-Stoffer/Wörsdörfer over de vergunningenproblematiek bij de ambulante handel

Stemmingen

11. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Sociaal Domein

34 477, nr. 47 (overgenomen) – de motie-Özütok over creëren van randvoorwaarden voor gemeenten voor decentralisatie

34 477, nr. 48 (aangehouden) – de motie-Özütok over extra middelen voor gemeenten die tekorten hebben in het sociaal domein

34 477, nr. 49 (overgenomen) – de motie-Kerstens over aanpassing van het tijdpad voor een nieuw verdeelmodel voor beschermd wonen

Stemmingen

12. Stemmingen in verband met:

34 683

Voorstel van wet van de leden Van Raak, Van der Linde, Sneller, Nijboer en Van Toorenburg tot wijziging van de Wet op de parlementaire enquête 2008 in verband met de evaluatie van deze wet

34 683 (bijgewerkt t/m amendement nr. 13)

– artikel I, onderdelen A t/m F
– gewijzigd amendement Van Gent (13,I) over het invoeren van het familiaal verschoningsrecht (invoegen onderdelen Fa en Fb)
– gewijzigd amendement Van Gent (13,II)
– onderdeel G
– onderdelen H t/m L
– artikel I
– artikelen II en III
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemming

13. Stemming over: motie ingediend bij voorstel van wet van de leden Van Raak, Van der Linde, Sneller, Nijboer en Van Toorenburg tot wijziging van de Wet op de parlementaire enquête 2008 in verband met de evaluatie van deze wet
De Voorzitter: dhr. Van Nispen wenst zijn motie op stuk nr. 12 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.

34 683, nr. 12 (gewijzigd) – de gewijzigde motie-Van Nispen c.s. over onderschrijven van de analyse van het rapport en overnemen van de conclusies en aanbevelingen

Stemmingen

14. Stemmingen over: aangehouden moties ingediend bij het VAO Toepassing artikel 68 Grondwet

28 362, nr. 16 (gewijzigd, was nr. 14) – de gewijzigde motie-Van der Molen/Omtzigt over het in de Tweede Kamer blijven van vertrouwelijk ter inzage gelegde stukken

28 362, nr. 17 (gewijzigd, was nr. 15) – de gewijzigde motie-Van der Molen/Omtzigt over wijziging van de Regeling vertrouwelijke stukken

Stemmingen

15. Stemmingen in verband met:

33 812, nr. 5

Voorstel van de leden Van Raak, Van der Linde, Koolmees, Vermeij, Van Vliet en Van Toorenburg tot wijziging van de Regeling parlementair en extern onderzoek naar aanleiding van een evaluatie van de Wet op de parlementaire enquête 2008

33 812 nr. 5

– voorstel

Stemmingen
34 182

16. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 (wijzigingen naar aanleiding van evaluatie, nascholing beroepschauffeurs, bestuursrechtelijke handhaving en enkele verbeteringen)

34 182 (bijgewerkt t/m amendement nr. 18)

De Voorzitter: dhr. Remco Dijkstra wenst het amendement op nr. 15 in te trekken. Ik neem dat u daarmee instemt.

– artikel I, onderdelen A t/m K
– amendement Laçin c.s. (18,I) over het niet verliezen van instructiebevoegdheid bij onvoldoende praktijkbegeleiding
– onderdeel L
– onderdeel M
– amendement Laçin c.s. (18,II)
– onderdeel N
– amendement Laçin c.s. (18,III)
– onderdeel Na
– amendement Remco Dijkstra (17,I) over de VOG-verplichting (invoegen onderdeel Nb)
– onderdelen O t/m Z
– artikel I
– artikel II
– amendement Remco Dijkstra (16) over een evaluatiebepaling (invoegen artikel IIA)
– amendement Remco Dijkstra (17,II)
– artikel III
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

17. Stemmingen over: moties ingediend bij Wijziging van de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993

34 182, nr. 19 – de motie-Laçin c.s. over een nieuwe invulling van de praktijkbegeleiding
34 182, nr. 20 – de motie-Laçin c.s. over een vijfjaarseis voor de rijschoolbranche
34 182, nr. 21 – de motie-Laçin over aanpakken van spookrijscholen
34 182, nr. 22 – de motie-Remco Dijkstra over een gemakkelijke manier om de bevoegdheidspas te controleren
34 182, nr. 23 – de motie-Remco Dijkstra over een ontheffingsmogelijkheid voor schrijnende gevallen
34 182, nr. 24 – de motie-Van Aalst c.s. over verplichte onderdelen van de theoretische bijscholing
34 182, nr. 25 (ingetrokken) – de motie-Van Aalst c.s. over een jaarlijkse kwaliteitsmonitor
34 182, nr. 26 – de motie-Sienot c.s. over een rijscholenregister

Stemmingen

18. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Transportraad

21 501-33, nr. 726 (aangehouden) – de motie-Van Raan/Kröger over een voorbehoud bij CORSIA
21 501-33, nr. 727 (aangehouden) de motie-Van Raan/Teunissen over inperken van varend ontgassen
21 501-33, nr. 728 (aangehouden) – de motie-Van Raan/Teunissen over verbieden van ontgassen van benzeen
21 501-33, nr. 729 – de motie-Van Raan over het afwijzen van CORSIA
21 501-33, nr. 730 – de motie-Gijs van Dijk c.s. over geen verdere versoepeling en verslechtering van de rij- en rusttijden
21 501-33, nr. 731 – de motie-Laçin c.s. over voorleggen van het onderhandelingsresultaat aan de Kamer

Stemmingen

19. Stemmingen over: moties ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2019

35 000-X, nr. 43 – de motie-Popken over de grenzen sluiten voor asielzoekers en immigranten uit islamitische landen
35 000-X, nr. 44 – de motie-Popken over de landmacht vaker inzetten tegen drugsbendes

35 000-X, nr. 45	– de motie-Popken over het openhouden van de Van Braam Houckgeestkazerne
35 000-X, nr. 46 (overgenomen)	– de motie-Popken over cyber en space duidelijk specificeren in Defensiebegroting
35 000-X, nr. 47 (overgenomen)	– de motie-Diks/Belhaj over een inspraaktraject in de aanloop naar de herijking van de Defensievisie
35 000-X, nr. 48	– de motie-Diks/Kerstens over een nieuwe cao voor het Defensiepersoneel
35 000-X, nr. 49	– de motie-Diks over de betrokkenheid van lokale overheden bij Defensievastgoed
35 000-X, nr. 50	– de motie-Bruins Slot c.s. over een blijk van waardering voor het Defensiepersoneel
35 000-X, nr. 51	– de motie-Bruins Slot c.s. over wifi van thuiskwaliteit voor Defensie
35 000-X, nr. 52 (overgenomen)	– de motie-Bruins Slot over het verbreden van de Defensie Cyber Strategie met het domein ruimte
35 000-X, nr. 53	– de motie-Bruins Slot/Stoffer over ruimte voor maatschappelijke diensttijd bij Defensie
35 000-X, nr. 54	– de motie-Karabulut over afzien van deelname aan de Europese vredesfaciliteit
35 000-X, nr. 55	– de motie-Karabulut over terugtrekken van de Nederlandse bijdrage in Litouwen
35 000-X, nr. 56	– de motie-Belhaj over diversiteits- en inclusiviteitsmiddelen
35 000-X, nr. 57	– de motie-Belhaj/Bosman over een gezamenlijke Europese militaire trainingsfaciliteit
35 000-X, nr. 58	– de motie-Belhaj over het Marine Etablissement Amsterdam
35 000-X, nr. 59 (overgenomen)	– de motie-Kerstens over informeren van het thuisfront van uitgezonden militairen
35 000-X, nr. 60	– de motie-Kerstens over een helder tijdpad voor een herijkte visie
35 000-X, nr. 61	– de motie-Kerstens over vooralsnog voortzetten van de huidige pensioenregeling
35 000-X, nr. 62	– de motie-Voordewind c.s. over niet afhankelijk worden van Turkije voor het motoronderhoud van de F-35
35 000-X, nr. 63	– de motie-Stoffer/Bruins Slot over formeel kenbaar maken van het bezwaar tegen een Europees leger
35 000-X, nr. 64	– de motie-Stoffer over bevorderen van samenwerking tussen Defensie en het bedrijfsleven
35 000-X, nr. 65	– de motie-Öztürk over direct stoppen met alle financiële steun aan gewelddadige mensenrechtenschenders
35 000-X, nr. 66	– de motie-Öztürk over primair richten van de Nederlandse bijdrage op vrede, veiligheid en vrijheid
35 000-X, nr. 67	– de motie-Öztürk over voortaan de Kamer tijdig en adequaat informeren
Stemmingen	20. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Politie (ICT) **De Voorzitter: mw. Buitenweg wenst haar motie op stuk nr. 830 nader te wijzigen. De nader gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
29 628, nr. 830 (gewijzigd, was nr. 826 en nader gewijzigd)	– de nader gewijzigde motie-Buitenweg over de risico's van het beoogde C2000-netwerk inventariseren
29 628, nr. 827	– de motie-Den Boer over de medezeggenschap van de politie betrekken bij ICT
29 628, nr. 828	– de motie-Den Boer c.s. over het kader voor de omgang met technologie uit derde landen toepassen op C2000
29 628, nr. 829	– de motie-Laan-Geselschap over de risico's voor het nieuwe C2000-netwerk in kaart brengen
Stemmingen	21. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Brandweer
29 517, nr. 149	– de motie-Van Raak over met de veiligheidsregio's in gesprek gaan
29 517, nr. 150	– de motie-Van Raak over gebiedsgerichte opkomsttijden
29 517, nr. 151	– de motie-Helder over een nieuw dan wel aangepast kader voor de uitruk
29 517, nr. 152	– de motie-Kuiken/Laan-Geselschap over een uitzonderingspositie voor de brandweervrijwilliger in de Wnra

Stemmingen	22. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO Besluit privatisering Intravacc
34 951, nr. 4	– de motie-Ploumen/Renkema over toezien op een zorgvuldig verloop van de privatisering van Intravacc
34 951, nr. 5	– de motie-Van Gerven over terugdraaien van het besluit om Intravacc te privatiseren
Stemmingen	23. Stemmingen over: moties ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI) voor het jaar 2019 **De Voorzitter: dhr. Markuszower wenst zijn motie op stuk nr. 31 te wijzigen, dhr. Jasper van Dijk zijn motie op stuk nr. 55 en dhr. Groothuizen zijn motie op stuk nr. 59. De gewijzigde moties zijn rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 000-VI, nr. 21	– de motie-Fritsma/Wilders over niet instemmen met het VN-migratiepact
35 000-VI, nr. 22	– de motie-Fritsma over een totale asielstop
35 000-VI, nr. 23	– de motie-Fritsma over afwijzen van de asielaanvraag van asielzoekers die een misdrijf hebben gepleegd
35 000-VI, nr. 24 (aangehouden)	– de motie-Helder c.s. over niet langer een taakstraf of geldboete bij geweld tegen publieke functionarissen
35 000-VI, nr. 25	– de motie-Helder over stoppen met sluiten politiebureaus
35 000-VI, nr. 26	– de motie-Helder/Fritsma over inzage van de politie in de vreemdelingendatabank
35 000-VI, nr. 27	– de motie-Helder over een structureel ondermijningsfonds
35 000-VI, nr. 28	– de motie-De Graaf over jihadisten en criminelen denaturaliseren en uitzetten na een eventuele straf
35 000-VI, nr. 29	– de motie-De Graaf/Wilders over berechting van de zoon van een imam
35 000-VI, nr. 30	– de motie-Markuszower/De Graaf over terugdraaien van de voordracht voor een nieuwe Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
35 000-VI, nr. 31 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Markuszower over financiering van de kosten van een veilige Joodse gemeenschap
35 000-VI, nr. 32	– de motie-Markuszower over het verstrekken van onjuiste informatie door een advocaat
35 000-VI, nr. 33	– de motie-Van Oosten over landelijk inzetten van best practices inzake gerichte ondermijningsaanpak
35 000-VI, nr. 34	– de motie-Van Oosten/Kuiken over verplichte screening op criminele antecedenten
35 000-VI, nr. 35	– de motie-Van Oosten/Van Toorenburg over maatregelen tegen jihadisten die volharden in hun ideeën
35 000-VI, nr. 36	– de motie-Van Oosten over onderzoek naar maatregelen uit het buitenland tegen ondermijning
35 000-VI, nr. 37 (aangehouden)	– de motie-Van Oosten c.s. over digitaal ontsluiten van oude politiedossiers
35 000-VI, nr. 38	– de motie-Azmani over afschaffen van de discretionaire bevoegdheid in vreemdelingenzaken
35 000-VI, nr. 39	– de motie-Buitenweg c.s. over aanpassing van de voorwaarden van het experiment gesloten coffeeshopketen
35 000-VI, nr. 40	– de motie-Buitenweg/Groothuizen over effectievere aanpak van veelplegers van milieucriminaliteit
35 000-VI, nr. 41	– de motie-Buitenweg over een visie op de gemeentelijke handhaving
35 000-VI, nr. 42	– de motie-Van Ojik/Jasper van Dijk over een andere financieringssystematiek voor de IND
35 000-VI, nr. 43	– de motie-Van Dam c.s. over rekening houden met gevolgen van outputfinanciering bij het OM
35 000-VI, nr. 44	– de motie-Van Dam/Den Boer over landelijk beleid voor burgerinitiatieven op het vlak van handhaving en opsporing
35 000-VI, nr. 45	– de motie-Van Dam c.s. over extra capaciteit voor de wijk daadwerkelijk gebruiken voor de basisteams
35 000-VI, nr. 46	– de motie-Van Dam c.s. over verkeersveiligheid opnemen in de veiligheidsagenda
35 000-VI, nr. 47	– de motie-Van Toorenburg c.s. over kosteloze rechtshulppakketten voor slachtoffers

35 000-VI, nr. 48 (aangehouden)	– de motie-Van Toorenburg/Van Oosten over een zelfstandig woonverbod voor daders van zware gewelds- en zedenmisdrijven
35 000-VI, nr. 49	– de motie-Van Toorenburg c.s. over onderzoek naar de toepassing van de discretionaire bevoegdheid door de Staatssecretaris
35 000-VI, nr. 50	– de motie-Van Nispen/Buitenweg over herziening van het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand
35 000-VI, nr. 51	– de motie-Van Nispen/Groothuizen over een rol voor de rechter bij hoge en bijzondere transacties
35 000-VI, nr. 52	– de motie-Van Nispen/Van Oosten over strafrechtelijk onderzoek naar feitelijke leidinggevenden bij hoge en bijzondere transacties
35 000-VI, nr. 53	– de motie-Van Nispen over een onderzoek naar klassenjustitie
35 000-VI, nr. 54	– de motie-Van Nispen over onderuitputting en inzet exploitatieoverschot tot een minimum beperken
35 000-VI, nr. 55 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Jasper van Dijk over plaatsing van overlastgevende veiligelanders in een ebtl
35 000-VI, nr. 56	– de motie-Jasper van Dijk over de discretionaire bevoegdheid in relatie tot het kinderpardon
35 000-VI, nr. 57	de motie-Jasper van Dijk over niet uitsluiten van aanpassingen van het VN-migratiepact
35 000-VI, nr. 58 (overgenomen)	– de motie-Groothuizen c.s. over meer begrijpelijke taal in rechterlijke uitspraken
35 000-VI, nr. 59 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Groothuizen c.s. over een jaarlijkse rapportage over migratie
35 000-VI, nr. 60 (aangehouden)	– de motie-Groothuizen/Bergkamp over een dubbele geslachtsachternaam wettelijk mogelijk maken
35 000-VI, nr. 61	– de motie-Den Boer/Laan-Geselschap over een visie op de toekomst van de politiefunctie in Nederland
35 000-VI, nr. 62	– de motie-Den Boer c.s. over een geactualiseerde strategische visie op de internationale politiesamenwerking
35 000-VI, nr. 63 (aangehouden)	– de motie-Kuiken/Buitenweg over verhoging van de strafmaat voor discriminatoir geweld
35 000-VI, nr. 64	– de motie-Van der Graaf/Van Nispen over een prominentere rol voor herstelrecht in het strafrecht
35 000-VI, nr. 65	– de motie-Van der Graaf/Groothuizen over vaart maken met de ontwikkeling van het incassoregister
35 000-VI, nr. 66	– de motie-Voordewind c.s. over de geloofwaardigheid van de bekering beoordelen
35 000-VI, nr. 67	– de motie-Krol over het vergroten van de weerbaarheid van ouderen
35 000-VI, nr. 68	– de motie-Van der Staaij over het hanteren van de IHRA-definitie voor antisemitisme
35 000-VI, nr. 69	– de motie-Van der Staaij/Bisschop over verlaging van het aantal punten voor rechtsbijstand in Dublinprocedures
35 000-VI, nr. 70	– de motie-Van der Staaij c.s. over het verbieden van hoorbare gebedsoproepen in azc's
35 000-VI, nr. 71	– de motie-Azarkan/Krol over invloed van de Kamer op de inhoud van het migratiepact
35 000-VI, nr. 72	– de motie-Azarkan over intimidatie en discriminatie binnen de politieorganisatie
35 000-VI, nr. 73	– de motie-Azarkan over toezicht op melden van nevenfuncties door rechters
	24. Debat over het mislukken van de onderhandelingen inzake een pensioenakkoord met maximum spreektijden van 4 minuten per fractie
35 008, nr. 2	25. VSO Voornemen tot oprichting Stichting Woonbedrijf Aardbevingsgebied Groningen met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
21 501–30, nr. 445	26. VSO Raad voor Concurrentievermogen d.d. 29 en 30 november 2018 *(onder voorbehoud)* met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	27. VAO Informele RBZ/Handel met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

28. VAO Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

29. VAO Handel met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

35 000-XV 30. Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2019

35 000-XVII 31. Vaststelling van de begrotingsstaat van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) voor het jaar 2019

35 064 32. Wijziging van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (IV) voor het jaar 2018 (Vierde incidentele suppletoire begroting inzake wederopbouw Bovenwindse Eilanden)

35 005 33. Wijziging van de Faillissementswet met betrekking tot de rechten en verplichtingen inzake deelname aan betalings- en effectenafwikkelsystemen in derde-landen

---

Langetermijnagenda

4, 5 en 6 december (week 49)
– *Stemmingen over alle begrotingen (4 december)*
– VSO de bijgestelde onderzoekskaders van de Onderwijsinspectie (35 000-VIII, nr. 113)
– VSO reactie op het rapport «Merchants of misery» (28 286, nr. 987)
– VAO Stand van zaken erf- en schenkbelasting (AO d.d. 25/09)
– VAO Chroom-6 bij Defensie (AO d.d. 07/11)
– VAO Meerjarig Financieel Kader (AO d.d. 08/11),
– VAO Financiële markten (AO d.d. 08/11)
– VAO Dierenwelzijn (AO d.d. 14/11)
– VAO Wijkverpleging (AO d.d. 14/11)
– 34 857 (Wijziging van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Zorgverzekeringswet in verband met het handhaven van de mogelijkheid om gemeenten in uitzonderingsgevallen tot samenwerking te verplichten en in verband met het verminderen van uitvoeringslasten)
– 34 231 (voorstel van wet van de leden Van Oosten, Kuiken en Groothuizen tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en van enige andere wetten in verband met de herziening van het stelsel van partneralimentatie (Wet herziening partneralimentatie)) *(voortzetting)*
– 34 853-R2096 (Goedkeuring van het op 24 november 2016 te Parijs tot stand gekomen Multilateraal Verdrag ter implementatie van aan belastingverdragen gerelateerde maatregelen ter voorkoming van grondslaguitholling en winstverschuiving (Trb. 2017, 86, en Trb. 2017, 194))
– 35 007 (Wijziging van de Wet studiefinanciering 2000 in verband met een wijziging van de rentemaatstaf voor de lening hoger onderwijs)
– 34 956 (Wijziging van de Wet financiering sociale verzekeringen, de Ziektewet en de Wet tegemoetkomingen loondomein, teneinde het deactiveren van de quotumheffing mogelijk te maken en erin te voorzien dat de quotumheffing eenmalig niet eerder dan over het tweede kalenderjaar na activering wordt geheven en enige andere wijzigingen)
– 34 864 (Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet))
– 35 013 (Wijziging van de Crisis- en herstelwet in verband met het versnellen van woningbouw en het faciliteren van duurzame ontwikkeling, zoals het verduurzamen van het energiegebruik)

11, 12 en 13 december (week 50)
– Debat over de Europese Top d.d. 13 en 14 december 2018
– VSO Ontwerpbesluit houdende regels ter uitvoering van de Gezondheidswet en de Jeugdwet (34 111, nr. 25)
– 34 918 (Wijziging van de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften en de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens in verband met het verstrekken van gegevens over personen met diplomatieke immuniteit die verkeersovertredingen hebben begaan)
– 34 608 (Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie)
– 34 935 (Wijziging van de Wet bescherming Antarctica in verband met het verruimen van de toegang tot speciaal beschermde gebieden, het uitbreiden van de vergunningplicht en het verduidelijken van de positie van internationale waarnemers)
– 34 747 (voorstel van wet van de leden De Graaf, Fritsma en Markuszower houdende een regeling inzake administratieve detentie (Wet administratieve detentie))

18, 19 en 20 december (week 51)
– Debat over de Najaarsnota 2018

week 52, week 1 en 2
Kerstreces

15, 16 en 17 januari (week 3)
– 34 930 (Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek BES houdende de omzetting van aandelen aan toonder in aandelen op naam ten behoeve van de vaststelling van de identiteit van houders van deze aandelen (Wet omzetting aandelen aan toonder))
– 34 959 (Wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en de Wet op de dividendbelasting 1965 in verband met enkele spoedreparaties inzake de fiscale eenheid en inzake het herstel van een omissie in de innovatiebox (Wet spoedreparatie fiscale eenheid)

Aangemelde onderwerpen, nog niet geagendeerd

– VAO Adoptie (AO d.d. 18/01)
– 34 445 (Wijziging van de Wet marktordening gezondheidszorg en enkele andere wetten in verband met aanpassingen van de tarief- en prestatieregulering en het markttoezicht op het terrein van de gezondheidszorg)
– 34 542 (Voorstel van wet van het lid Veldman tot wijziging van de Gemeentewet en de Wet milieubeheer houdende invoering van het heffen van de rioolheffing en de afvalstoffenheffing van de gebruiker) *(voortzetting)*
– 33 844 (Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet, de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden en de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen en enkele andere wetten in verband met het vervoer, het medisch klachtrecht en enkele andere onderwerpen)
– 34 044 (Voorstel van wet van de leden Fritsma en De Graaf inzake de terugzending van criminele Nederlanders afkomstig uit Aruba, Curaçao en Sint Maarten (Wet terugzending criminele Antillianen) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 606 (Voorstel van wet van het lid Van Rooijen tot tijdelijke wijziging van de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met het invoeren van een maatregel tot onder meer aanpassing van de disconteringsvoet waartegen pensioenfondsen hun pensioenverplichtingen moeten berekenen (Tijdelijke wet aanpassing disconteringsvoet)) *(dupliek)*
– 34 767 (Wet toetreding zorgaanbieders) + 34 768 (Aanpassingswet Wet toetreding zorgaanbieders)

– 30 246 (Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra onder meer in verband met aanpassing van de methode van jaarlijkse prijsbijstelling ten aanzien van de materiële voorzieningen)
– 30 579 (Voorstel van wet van het lid Voordewind tot strafbaarstelling van het in de openbaarheid ontkennen, op grove wijze bagatelliseren, goedkeuren of rechtvaardigen van volkerenmoord) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 31 362 (Voorstel van wet van het lid Van der Lee; Wijziging Wet belastingen op milieugrondslag i.v.m. het beperken van de emissies van broeikasgassen door kolengestookte elektriciteitscentrales (beperking emissies kolencentrales) *(re- en dupliek)*
– 33 587 (Voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeerbelasting per minuut) + 33 707 (Voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeertarieven per minuut) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 33 922 (Voorstel van wet van het lid Yücel tot wijziging van de Wet op de ondernemingsraden en het Burgerlijk Wetboek om gelijke beloning van mannen en vrouwen te bevorderen) *(re- en dupliek)*
– 34 051 (Voorstel van wet van het lid Van Klaveren tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met een verruiming van de vrijheid van meningsuiting) *(antwoord 1e* termijn + 2e termijn)
– 34 464 (Voorstel van wet van het lid Koşer Kaya tot intrekking van de Zondagswet)
– 34 861 (Wet gebruik van passagiersgegevens voor de bestrijding van terroristische en ernstige misdrijven)
– 34 837 (Voorstel van wet van de leden Gijs van Dijk, Smeulders en Van Kent tot wijziging van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs teneinde te bewerkstelligen dat voor arbeidskrachten die in het kader van payrolling ter beschikking zijn gesteld aan een opdrachtgever ten minste dezelfde arbeidsvoorwaarden gelden als voor werknemers werkzaam in gelijke of gelijkwaardige functies in dienst van de opdrachtgever waar de terbeschikkingstelling plaatsvindt) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*

Te agenderen debatten

1. Debat over dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV)*
2. Debat over Albanese bendes in het criminele circuit in Nederland (Van Toorenburg) (Minister J&V, Minister BuZa)
3. Debat over het rapport van het SCP over «De sociale staat van Nederland 2017» (Gijs van Dijk) *(Minister SZW)*
4. Debat over een mogelijk verbod op pulsvisserij (Geurts) *(Minister LNV)*
5. Debat over extremistisch geweld (Markuszower) *(Minister J&V)*
6. Debat over de toename van het aantal mensen met een burn-out (Özdil) *(Minister SZW)*
7. Debat over een door Turkije gedicteerde jihadpreek in Nederland (De Graaf) *(Minister SZW, Minister BuZa)*
8. Debat over bijstandsfraude door Turkse Nederlanders (De Jong) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
9. Debat over het tekort aan arbeidskrachten (Wiersma) *(Minister SZW)*
10. Debat over uitspraken van president Poetin over nucleaire wapens (Sjoerdsma) *(Minister BuZa)*
11. Debat over het gebruik van contant geld in de samenleving (Van Rooijen) *(Minister Financien)*
12. Debat over het «exposen» van vrouwen (Becker) *(Minister SZW en Minister J&V)*
13. Debat over de verplichting inzake twee jaar loondoorbetaling bij ziekte (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
14. Debat over misbruik van het elektronisch toezicht (Van Dam) *(Minister J&V)*
15. Debat over langdurig werklozen die onvindbaar zijn in de bestanden van het UWV (Gijs van Dijk) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*

16. Debat over burgemeesters die met de dood worden bedreigd (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
17. Debat over de beschikbaarheid van middelen voor zelfdoding (Van der Staaij) *(Minister J&V, Minister VWS)*
18. Debat over huwelijkse gevangenschap (Buitenweg) *(Minister RB)*
19. Debat over het bericht dat de overheid geen grip krijgt op de asbestbranche (Laçin) *(Staatssecretaris SZW, Staatssecretaris I&W)*
20. Debat over het bericht dat zorgverzekeraar CZ een explosieve stijging van de zorgpremie verwacht (Dijksma) *(Minister MZ)*
21. Debat over grote prijsverschillen in de ziekenhuiszorg (Hijink) *(Minister MZ)*
22. Debat over een handboek voor pedofielen dat op internet circuleert (Van der Graaf) *(Minister J&V)*
23. Debat over grootschalige fraude met pgb's (Hermans) *(Minister VWS)*
24. Debat over zorgbedrijven die informatie over surfgedrag naar Facebook sturen (Verhoeven) *(Minister RB, Minister MZ)*
25. Debat over het advies van de commissie Macrodoelmatigheid over creatieve opleidingen (El Yassini) *(Minister OCW)*
26. Debat over het rapport van het SCP over wooninitiatieven opgezet door ouders voor hun kinderen met een beperking (Bergkamp) *(Minister VWS)*
27. Debat over migranten in Griekenland die hun procedure op het vasteland mogen afwachten (Van Toorenburg) *(Staatssecretaris J&V)*
28. Debat over risicovloeren in gebouwen (Ronnes) *(Minister BZK)*
29. Debat over het lekken van gifgas door chemiebedrijf Chemours (Laçin) *(Minister en Staatssecretaris I&W)*
30. Debat over insectensterfte in Nederland (Bromet) *(Minister LNV)*
31. Debat over de toekomst van de Onderwijscoöperatie (Van Meenen) *(Minister BVO en Media)*
32. Debat over discriminatie op de woningmarkt (Nijboer) *(Minister BZK)*
33. Debat over brandgevaarlijk isolatiemateriaal in woonhuizen (Beckerman) *(Minister BZK)*
34. Debat over de resultaten van de JOB-monitor (Özdil) *(Minister OCW)*
35. Debat over concrete maatregelen in het kader van het preventieakkoord (Veldman) *(Staatssecretaris VWS)*
36. Debat over het functioneren van het stelsel bewaken en beveiligen (Van Dam) *(Minister J&V)*
37. Debat over het afkopen van strafrechtelijke vervolging door bedrijven (Van Nispen) (Minister J&V)
38. Debat over het rapport van de commissie-Sorgdrager over de fipronilcrisis (Dik-Faber) *(Minister LNV)*
39. Debat over het actieprogramma Langer Thuis (Ellemeet) *(Minister VWS)*
40. Debat over de rapporten inzake het WODC (Buitenweg) *(Minister J&V)*
41. Debat over de herziening van het Nederlandse luchtruim (Bruins) *(Minister I&W, Staatssecretaris Defensie)*
42. Debat over de problematiek rondom de terugkeer van jihadi's (De Graaf) *(Minister J&V)*
43. Debat over het eindrapport van het SCP over de evaluatie van de hervorming van de langdurige zorg (Hijink) *(Minister VWS)*
44. Debat over inschattingsfouten van instanties bij de begeleiding van de dader van de metromoord (Van Toorenburg) *(Minister voor Rechtsbescherming)*
45. Debat over overschrijdingen van ICT-projecten bij de overheid (Verhoeven) *(Staatssecretaris BZK)*
46. Debat over het bericht dat de El-Tawheed moskee in Amsterdam onderdak geeft aan IS-gangers (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
47. Debat over de voorgenomen verhuizing van de marinierskazerne in Doorn (Diks) *(Staatssecretaris Defensie)*
48. Debat over vaccinatie in Nederland (Hijink) *(Staatssecretaris VWS)*
49. Debat over omgaan met de gevolgen van aanhoudende droogte (Sienot) *(Minister I&W)*

50. Debat over het evaluatierapport over het onterecht terugvorderen van kinderopvangtoeslagen (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën)*
51. Debat over de schikking van ING wegens het faciliteren van witwassen (Alkaya) *(Minister Financiën)*
52. Debat over salafisme in Nederland (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
53. Debat over de voortgang van de implementatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (conform motie-Dijksma (Kamerstuk 24 170, nr. 170)) *(Minister VWS)*
54. Debat over Chroom 6 (Van Kent) *(Minister MZ en Staatssecretaris SZW)*
55. Debat over de afhandeling van schade en de versterkingsoperatie Groningen vanwege de gaswinning (Beckerman) *(Minister EZK)*
56. Debat over het rapport van de Raad van State over de digitalisering van de overheid (Van der Molen) *(Staatssecretaris BZK)*
57. Debat over de uitwisseling van informatie over personen met verward gedrag tussen politie en de ggz (De Lange) *(Staatssecretaris VWS, Minister J&V)*
58. Debat over het ontwerpinstemmingsbesluit gaswinning Groningenveld *(Minister EZK)*
59. Debat over de aanstaande vrijlating van veroordeelde jihadisten die mogelijk in de gevangenis verder geradicaliseerd zijn (Van Toorenbrug) *(Minister J&V, Minister RB)*
60. Debat over de uitkomsten van de Europese top in Salzburg inzake de Brexit (Omtzigt) *Minister BuZa)*
61. Debat over de financiële compensatie voor Q-koortspatiënten (Van Gerven) *(Minister MZ)*
62. Debat over het bericht dat de verblijfplaats van de opdrachtgever van de moord op IKON-journalisten is ontdekt (Sjoerdsma) *(Minister BuZa, Minister J&V)*
63. Debat over de afrekenbaarheid van bestuurders in het onderwijs (Kwint) *(Minister BVO en Media)*
64. Debat over het bericht dat de bescherming van defensiemedewerkers tegen chroom-6 onvoldoende zou zijn (Karabulut) *(Staatssecretaris Defensie)*
65. Debat over het tekortschieten van de Nederlandse controle op wapendoorvoer (Lodders) *(Staatssecretaris Financiën, Minister BuHA-OS)*
66. Debat over de gang van zaken rondom het bouwtoezicht (Beckerman) *(Minister BZK)*
67. Debat over de kansen van kweekvlees (De Groot) *(Minister LNV)*
68. Debat over het programma gehandicaptenzorg «Volwaardig leven»(Bergkamp) *(Minister VWS)*
69. Debat over spionage door Rusland (Verhoeven) *(Minister Defensie, Minister BZK, Minister BuZa)*
70. Debat over de situatie bij het parket Zeeland-West-Brabant (Buitenweg) *(Minister J&V)*
71. Debat over fraude met de dividendbelasting (Van Weyenberg) *(Minister en Staatssecretaris Financiën)*
72. Debat over de relatie van Nederland met Saudi-Arabië (Sjoerdsma) *(Minister BuZa)*
73. Debat over het bericht dat klimaatdoelen alleen haalbaar zijn met nieuwe kerncentrales (Dik-Faber) *(Minister EZK)*
74. Debat over de evaluatie van de Politiewet 2012 *(Minister J&V)*
75. Debat over de LHBTI-monitor 2018 (Özütok) *(Minister OCW, Minister J&V)*
76. Debat over Nederlandse militaire steun aan Syrië (Karabulut) *(Minister BuZa)*
77. Debat over het Marrakesh Immigratiepact (Baudet) *(Staatssecretaris J&V)*

Te agenderen dertigledendebatten/ interpellaties

1. Dertigledendebat over de opslag en het produceren van radioactief afval (Wassenberg) *(Staatssecretaris I&W)*
2. Dertigledendebat over de aanstelling van een EU-ambtenaar (Omtzigt) *(Minister-President)*
3. Dertigledendebat over het bericht dat de ChristenUnie het regeerakkoord wil openbreken omdat er minder gas wordt gewonnen in Groningen (Nijboer) *(Minister-President)*
4. Dertigledendebat over statiegeld op kleine plastic flessen (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
5. Dertigledendebat over het bericht dat er vrijwel geen belastingcontroles plaatsvinden in de Amsterdamse binnenstad (Azarkan) *(Minister J&V, Staatssecretaris Financien)*
6. Dertigledendebat over deelname aan de politiek door mensen met een migratieachtergrond (Kuzu) *(Minister-President)*
7. Dertigledendebat over de gevaren van de uitstoot van houtkachels (Wassenberg) *(Staatssecretaris I&W, Minister VWS)*
8. Dertigledendebat over het opkopen van huizen door beleggers (Beckerman) *(Minister BZK, Minister Financien)*
9. Dertigledendebat over de slachtoffers van Q-koorts (Van Kooten-Arissen) *(Minister MZ)*
10. Dertigledendebat over de toename van de Nederlandse invoer van palmolie (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
11. Dertigledendebat over kansenongelijkheid in het onderwijs (Kuzu) *(Minister OCW)*
12. Dertigledendebat over de noodkreet in de thuiszorg Amsterdam (Ellemeet) *(Minister VWS)*
13. Dertigledendebat over het stopzetten van de vergoeding voor het medicijn Fampyra (Dijksma) *(Minister MZ)*
14. Dertigledendebat over de overname van de chemietak van AkzoNobel (Alkaya) *(Minister EZK)*
15. Dertigledendebat over de import van vervuild vlees uit Brazilië (Ouwehand) *(Minister BuHA-OS, Minister LNV)*
16. Dertigledendebat over het inzetten van duurzame keurmerken voor hout (Diks) *(Minister BuHA-OS)*
17. Dertigledendebat over het sluiten van detentiecentra in Libië (Jasper van Dijk) *(Minister BuHA-OS)*
18. Dertigledendebat over een verwacht tekort aan mantelzorgers (Sazias) *(Minister VWS)*
19. Dertigledendebat over het bericht dat Brussel overweegt een financiële bijdrage van € 56 miljard te vragen aan de ECB (Van Rooijen) *(Minister Financiën)*
20. Dertigledendebat over woningzoekenden die worden opgelicht door bemiddelingsbureaus (Nijboer) *(Minister BZK, Staatssecretaris Financiën)*
21. Dertigledendebat over ouderen die in de kou zitten uit angst voor torenhoge rekeningen (Kops) *(Minister EZK)*
22. Dertigledendebat over het advies van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur over een houdbaar voedselsysteem (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister EZK)*
23. Dertigledendebat over zorgverzekeraars die beleggen in farmaceutische bedrijven (Hijink) *(Minister MZ)*
24. Dertigledendebat over de gevolgen van de sluiting van sociale werkplaatsen (De Jong) *(Staatssecretaris SZW)*
25. Dertigledendebat over zzp'ers die worden uitgesloten van een arbeidsongeschiktheidsverzekering (Van Brenk) *(Minister SZW)*
26. Dertigledendebat over de risico's van investeringen in fossiele brandstoffen (Van Raan) *(Minister Financiën)*

27. Dertigledendebat over een verdere versoepeling van het ontslagrecht (Van Kent) *(Minister SZW)*
28. Dertigledendebat over het rapport van de Nationale ombudsman over de rol van overheidsinstanties bij burgerinitiatieven (Özütok) *(Minister BZK)*
29. Dertigledendebat over het jaarverslag van de Raad van State (Baudet) *(Minister BZK, Minister J&V)*
30. Dertigledendebat over het inburgeringsbeleid (Baudet) *(Minister SZW, Staatssecretaris J&V)*
31. Dertigledendebat over het advies van de Commissie grondgebondenheid over de toekomst van de melkveehouderij (Futselaar) *(Minister LNV)*
32. Dertigledendebat over een netwerk van wraakporno (Kuiken) *(Minister J&V)*
33. Dertigledendebat over de westerse bombardementen op Syrië (Karabulut) *(Minister BuZa)*
34. Dertigledendebat over het besluit van de Chinese regering om de markt te openen voor Nederlands kalfsvlees (Ouwehand) *(Minister EZK, Minister BuHa-OS)*
35. Dertigledendebat over een flexibele AOW-leeftijd (Gijs van Dijk) *(Minister SZW)*
36. Dertigledendebat over het haperende herstel van pensioenfondsen (De Jong) *(Minister SZW)*
37. Dertigledendebat over Nederlandse bedrijven die meebouwen aan een sojaroute door het Amazonewoud (Van den Hul) *(Minister BuHa-OS)*
38. Dertigledendebat over fraude met de aantallen dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV)*
39. Dertigledendebat over het lekken van begrotingsstukken (Van Raak) *(Minister-President)*
40. Dertigledendebat over de uitspraken van de Minister van Justitie & Veiligheid inzake jihadkinderen (De Graaf) *(Minister J&V, Minister BZK)*
41. Dertigledendebat over acceptatie van LHBTI in Nederland (Özütok) *(Minister OCW)*
42. Dertigledendebat over een misrekening door het ministerie over de studiefinanciering (Futselaar) *(Minister OCW)*
43. Dertigledendebat over bedreigde diersoorten (Van Kooten-Arissen) *(Minister LNV)*
44. Dertigledendebat over kinderbijslag op de BES-eilanden (Özütok) *(Staatssecretaris BZK, Staatssecretaris SZW)*
45. Dertigledendebat over een vreedzame demonstratie van studenten (Özdil) *(Minister OCW)*
46. Dertigledendebat over de negatieve gevolgen van globalisering (Thieme) *(Minister-President, Minister BuHa-OS)*
47. Dertigledendebat over het rapport van de Algemene Rekenkamer over de missie in Mali (Emiel van Dijk) *(Minister Defensie)*
48. Dertigledendebat over dreigende kortingen op pensioenen (Van Rooijen) *(Minister SZW)*
49. Dertigledendebat over het bericht dat de zeespiegel sneller stijgt dan gedacht (Van Raan) *(Minister I&W)*
50. Dertigledendebat over Bulgaarse bedrijven die ondermaatse thuiszorg aanbieden (Kerstens) *(Minister VWS)*
51. Dertigledendebat over het bericht dat het ACM ziekenhuisfusies te makkelijk toestond (Ellemeet) *(Minister MZ, Staatssecretaris EZK)*
52. Dertigledendebat over het rapport van het IPCC over klimaatverandering (Van Raan) *(Minister EZK)*
53. Dertigledendebat over het nieuwe akkoord met Shell en ExxonMobil over de gaswinning en Groningen (Nijboer) *(Minister EZK)*
54. Dertigledendebat over het bericht dat Nederlandse banken betrokken zijn bij misstanden in de palmoliesector (Van Raan) *(Minister Financiën, Minister BuHa-OS)*
55. Dertigledendebat over het bericht dat rubberkorrels op kunstgrasvelden slecht voor het milieu zijn (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*

56. Dertigledendebat over de marktwerking in het streekvervoer (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
57. Dertigledendebat over sponsoring door de farmaceutische industrie (Ellemeet) *(Minister MZ)*
58. Dertigledendebat over het VN-rapport over vervolging van de legertop in Myanmar voor oorlogsmisdaden (Kuzu) *(Minister BuZa)*
59. Dertigledendebat over ondermaats presteren van 48 thuiszorgorganisaties (Agema) *(Minister VWS)*
60. Dertigledendebat over het bericht dat de huurverhoging de inflatie opjaagt (Van Brenk) *(Minister SZW)*
61. Dertigledendebat over de praktijken van fabrikant Leadiant inzake het geneesmiddel CDCA (Van Gerven) *(Minister MZ)*
62. Dertigledendebat over sluiting van de klinische verloskunde in ziekenhuizen in Stadskanaal en Hoogeveen (Van Gerven) *(Minister MZ)*
63. Interpellatiedebat over een apart wetsvoorstel inzake het afschaffen van de dividendbelasting (Van Rooijen) *(Minister Financiën)*
64. Dertigledendebat over het bericht dat vastgoedfondsen dividendbelasting willen blijven betalen (Van Rooijen) *(Minister SZW)*
65. Dertigledendebat over het WRR-rapport over sociale en economische gezondheidsverschillen (Diertens) *(Staatssecretaris VWS)*
66. Dertigledendebat over een onderzoeksjournalist die kazerneterrein Oldebroek kon betreden (Popken) *(Minister Defensie)*
67. Dertigledendebat over de uitzetting van asielkinderen Lili en Howick (Azarkan) *(Staatssecretaris J&V)*
68. Dertigledendebat over de gang van zaken rond de uitreiking van de Mensenrechtentulp (Omtzigt) *(Minister BuZa)*
69. Dertigledendebat over problemen met zoutwinning in Groningen (Beckerman) *(Minister EZK)*
70. Dertigledendebat over de staat van de financiële sector 10 jaar na de start van de financiële crisis (Nijboer) *(Minister Financiën)*
71. Dertigledendebat over de arbeidsvoorwaarden bij de politie (Baudet) *(Minister J&V)*
72. Dertigledendebat over politieke heropvoedingskampen in de Chinese provincie Xinjiang (Kuzu) *(Minister BuZa)*
73. Dertigledendebat over het lekken van olie- en gasputten (Van der Lee) *(Minister EZK)*
74. Dertigledendebat over het bericht dat de zorgpremie in 2019 met meer dan 10 euro per maand stijgt (Ellemeet) *(Minister MZ)*
75. Dertigledendebat over de achterstand van vrouwen op de arbeidsmarkt (Özütok) *(Minister OCW)*
76. Dertigledendebat over het bericht dat recyclingbedrijven van kunstgras de milieuregels overtreden (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
77. Dertigledendebat over plannen voor het uitsluiten van rechtsgebieden van de gefinancierde rechtsbijstand (Van Nispen) *(Minister RB)*
78. Dertigledendebat over het bericht dat wijkverpleegkundigen creatief omgaan met de regels voor de aanvraag van maaltijdondersteuning (Dik-Faber) *(Minister VWS)*
79. Dertigledendebat over mogelijke ruimte om de AOW-leeftijd te verlagen (Van Kent) *(Minister SZW)*
80. Dertigledendebat over subsidies voor windmolenparken (Kops) *(Minister EZK)*
81. Dertigledendebat over een verplichte verzekering tegen arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen (Smeulders) *(Minister SZW)*
82. Dertigledendebat over de sluiting van de basis van Ryanair op Eindhoven airport (Laçin) *(Minister SZW, Minister I&W)*
83. Dertigledendebat over grenzen aan het investeren in verduurzaming door woningcorporaties (Beckerman) *(Minister BZK)*
84. Dertigledendebat over het actieplan «Slim en duurzaam» van de luchtvaartsector (Van Raan) *(Minister I&W, Minister EZK)*

85. Dertigledendebat over het bericht dat apothekers de wens van artsen bij de uitgifte van medicijnen negeren (Van Gerven) *(Minister MZ)*
86. Dertigledendebat over de gevaren van omgevingsgeluid (Kröger*) (Staatssecretaris I&W)*
87. Dertigledendebat over misstanden in de vleesverwerkende industrie (Van Raan) *(Minister LNV, Minister SZW)*
88. Dertigledendebat over de krapte op de woningmarkt (Krol) *(Minister BZK)*
89. Dertigledendebat over chemische stoffen die op de Europese markt komen zonder aan veiligheidsregels te voldoen (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
90. Dertigledendebat over de normen voor de uitstoot van fijnstof en stikstofdioxide (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
91. Dertigledendebat over de werkelijke prijs van vliegtickets (Van Raan *(Minister I&W)*
92. Dertigledendebat over microplastics in menselijke ontlasting (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
93. Dertigledendebat over de Venezolaanse vluchtelingenproblematiek op Curaçao (Özütok) *(Minister BuZa, Staatssecretaris BZK)*
94. Dertigledendebat over de haalbaarheid van het actieplan Werken in de Zorg (Agema) *(Minister VWS)*
95. Dertigledendebat over het bericht dat een patiënt na het faillissement van het Slotervaart Ziekenhuis in levensgevaar was (Van Gerven) *(Minister MZ)*
96. Dertigledendebat over personeelsgegevens en kunstmatige intelligentie op de werkvloer (Alkaya) *(Minister BZK, Staatssecretaris EZK)*
97. Dertigledendebat over het bericht dat de spoedeisende hulp in Lelystad sluit (Agema) *(Minister MZ)*
98. Dertigledendebat over ongelijkheid in onderwijskansen in Nederland (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*
99. Dertigledendebat over de Handreiking lerarentekort voor basisscholen (Kuzu) *(Minister Onderwijs)*
100. Dertigledendebat over kinderen in de daklozenopvang (Westerveld) *(Minister VWS)*
101. Dertigledendebat over de lange wachtlijsten voor huurwoningen (Nijboer) *(Minister BZK)*
102. Dertigledendebat over het bericht dat de groei van het aantal studenten op universiteiten ten koste gaat van de kwaliteit (Futselaar) *(Minister OCW)*
103. Dertigledendebat over ongeregeldheden rondom demonstraties tegen zwarte piet en het recht op demonstratie (Azarkan) *(Minister-President)*
104. Dertigledendebat over versnelde bodemdaling in Nederland (Van der Lee) *(Minister EZK, Minister I&W, Minister LNV)*
105. Dertigledendebat over patiëntenstops in de zorg (Hijink) *(Minister MZ)*
106. Dertigledendebat over klachten over de huurcommissie (Smeulders) *(Minister BZK)*

Wetgevings- en notaoverleggen

Maandag 26 november 2018 van 11.00 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat over het begrotingsonderdeel Water
Maandag 26 november van 14.00 uur tot 16.00 uur	Van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken over de initiatiefnota «Online identiteit en regie op persoonsgegevens» (34 993)
Maandag 26 november van 15.30 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid over de initiatiefnota «Ruimte voor vertrouwen in Blauw op straat»
Donderdag 29 november 2018 van 10.00 uur tot 20.00 uur	Van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat over het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
Maandag 3 december van 14.00 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het begrotingsonderdeel Media

Maandag 10 december van 11.00 uur tot 16.00 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van de leden Dijksma, Kooiman en Ellemeet «Big Farma: niet gezond!» (34 834)
Maandag 17 december van 15.00 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van het lid Ellemeet: «Lachend tachtig. Voor een toekomstbestendige ouderenzorg» (Kamerstuk 34 948)

Recesperiodes

Kerstreces 2018: vrijdag 21 december 2018 t/m maandag 14 januari 2019

Voorjaarsreces 2019: vrijdag 22 februari t/m maandag 4 maart 2019

Provinciale Statenverkiezingen: woensdag 20 maart 2019 *(geen avondvergadering op dinsdag 19 maart 2019 en geen vergadering op woensdag 20 maart 2019, de gehele dag).*

Meireces 2019: vrijdag 26 april t/m maandag 13 mei 2019

Koningsdag: zaterdag 27 april 2019
Hemelvaart: donderdag 30 mei 2019

Zomerreces 2019: vrijdag 5 juli t/m maandag 2 september 2019

Herfstreces 2019: vrijdag 18 oktober t/m maandag 28 oktober 2019

Kerstreces 2019: vrijdag 20 december 2019 t/m maandag 13 januari 2020

Voorjaarsreces 2020: vrijdag 21 februari t/m maandag 2 maart 2020

Meireces 2020: vrijdag 24 april t/m maandag 11 mei 2020

Koningsdag 2020: maandag 27 april 2020
Hemelvaart 2020: donderdag 21 mei 2020

Zomerreces 2020: vrijdag 3 juli t/m maandag 31 augustus 2020

Spreektijden begrotingsbehandelingen *(stand van zaken per 23/11/2018)*

VVD:	151	minuten
PVV:	53	minuten
CDA:	60	minuten
D66:	43	minuten
GroenLinks:	37	minuten
SP:	44	minuten
PvdA:	59	minuten
ChristenUnie:	23	minuten
PvdD:	11	minuten
50PLUS:	57	minuten
SGP:	21	minuten
DENK:	25	minuten
Forum voor Democratie:	65	minuten

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

Agenda

Opgesteld 30 november 2018

OPENBARE VERGADERINGEN DER KAMER

Dinsdag 4 december	**14.00 uur**
Woensdag 5 december	**10.15 uur**
Donderdag 6 december	**10.15 uur**

Aan de orde is:

1. Vragenuur

2. Regeling van werkzaamheden

Stemmingen
35 000 I

3. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van de Koning (I) voor het jaar 2019

35 000 I

– artikelen 1 t/m 3
– begrotingsstaat van de Koning
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 000 IIA

4. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van de Staten-Generaal (IIA) voor het jaar 2019

35 000 IIA

– artikelen 1 t/m 3
– begrotingsstaat van Staten-Generaal
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 000 IIB

5. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van de overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB) voor het jaar 2019

ag-tk-2018-11-30
ISSN 0921 - 7371

35 000 IIB

– artikelen 1 t/m 3
– begrotingsstaat van de overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 000 III

6. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Algemene Zaken (IIIA), de begrotingsstaat van het Kabinet van de Koning (IIIB) en de begrotingsstaat van de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (IIIC) voor het jaar 2019

35 000 III

– artikelen 1 t/m 6
– departementale begrotingsstaat (IIIA)
– begrotingsstaat inzake agentschap
– begrotingsstaat van het Kabinet van de Koning (IIIB)
– begrotingsstaat van de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (IIIC)
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 000 IV

7. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) voor het jaar 2019

35 000 IV (bijgewerkt t/m amendement nr. 28)

– artikelen 1 t/m 4
begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties
– artikel 1
– gewijzigd amendement Kuiken/Özütok (28) over gelden vrijmaken jeugdhulp Caribisch Nederland
– artikel 4
– artikelen 5 t/m 8
– begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties
– begrotingsstaat van BES-fonds
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 000 V

8. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2019

35 000 V (bijgewerkt t/m amendement nr. 47)

– artikelen 1 t/m 3
departementale begrotingsstaat
– amendement Karabulut (12) over 1 miljoen voor het mensenrechtenfonds voor financiering van mensenrechtenverdedigers in Israël en Palestina
– amendement Van Ojik (14,I en II) over 1,5 miljoen voor ambassades ter versterking van democratie, fundamentele rechten en rechtsstaat
– amendement Ploumen (16) over 2 miljoen voor persvrijheid in de MENA regio
– gewijzigd amendement Karabulut (47,I) over 10 miljoen extra investeren in het mensenrechtenfonds
– artikel 1
– artikelen 2 t/m 5
– amendement Karabulut (47,II)

– artikel 6
– amendement Van Ojik (14,III)
– artikel 7
– departementale begrotingsstaat
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 000 VI

9. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI) voor het jaar 2019

35 000 VI (bijgewerkt t/m amendement nr. 20)

– artikelen 1 t/m 5
departementale begrotingsstaat
– artikel 31
– amendement Buitenweg c.s. (18,I) over het ongedaan maken van de verlaging van de subsidie voor de NVvR
– artikel 32
– amendement Buitenweg (19,I) over het verhogen van de subsidie voor het CCV
– artikel 33
– artikelen 34 en 36
– amendement Jasper van Dijk/Van Ojik (20,I) over verhogen bijdrage IND
– artikel 37
– amendement Buitenweg c.s. (18,II)
– amendement Buitenweg (19,II)
– amendement Jasper van Dijk/Van Ojik (20,II)
– artikel 91
– artikelen 92 en 93
– departementale begrotingsstaat
begrotingsstaat inzake de agentschappen
– amendement Jasper van Dijk/Van Ojik (20,III)
– begrotingsstaat inzake de agentschappen
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 000 VII

10. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2019

35 000 VII

– artikelen 1 t/m 4
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake het baten-lastenagentschap
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 000 B

11. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2019

35 000 B

– artikelen 1 t/m 4
– begrotingsstaat van het gemeentefonds
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 000 C

12. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van het provinciefonds voor het jaar 2019

35 000 C

– artikelen 1 tot en met 4
– begrotingsstaat van het provinciefonds
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 000 VIII

13. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2019

35 000 VIII (bijgewerkt t/m amendement nr. 115)

– amendement Van den Hul/Westerveld (18,I) over 300 miljoen extra investeren in het verkleinen van de loonkloof tussen leraren in het primair en voortgezet onderwijs (wijziging opschrift)
– artikelen 1 t/m 3
– amendement Van den Hul/Westerveld (18,III) (invoegen artikel 3a)
– artikel 4
departementale begrotingsstaat
– amendement Van den Hul (10,I) over de subsidie voor praktijkleren
– artikel 4
– amendement Özdil c.s. (21,I) over het schrappen van de lumpsumkorting op het hoger onderwijs van 19,5 miljoen
– artikel 6
– amendement Özdil c.s. (21,II)
– artikel 7
– artikel 8
– amendement Van den Hul (10,II)
– artikel 11
– artikelen 12 t/m 14
– amendement Özdil/Snels (22) over 10 miljoen investeren in het pilotprogramma «Industrial Doctorates»
– artikel 16
– artikel 25
– artikel 91
– artikel 95
– amendement Kwint/Van Nispen (14) over het financieren van meer en beter bewegingsonderwijs
– amendement Kwint (17) over het dichten van de loonkloof tussen leraren in het primair en voortgezet onderwijs
– amendement Van den Hul/Westerveld (18,IV)
– amendement Westerveld/Van den Hul (19,I) over de zijinstroom van conciërges
– amendement Bisschop (23) over 2,3 miljoen euro voor professionalisering van het Dienstencentrum GVO en HVO
– amendement Bruins/Rog (42) over 250 duizend euro extra subsidie voor het Dienstencentrum GVO/HVO
– artikel 1
– amendement Kwint (16) over 3 miljoen euro voor het verder professionaliseren van de leerkracht via de vakverenigingen
– artikel 3
– amendement Westerveld/Van den Hul (19,II)
– amendement Rog c.s. (115) over budget voor het lerarentekort en extra zij-instroom
– artikel 9
– artikel 15
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake de agentschappen
– amendement Van den Hul/Westerveld (18,II)
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 000 IX

14. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) en de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2019

35 000 IX

– artikelen 1 t/m 4
– departementale begrotingsstaat (IXB)
– begrotingsstaat inzake de Nationale Schuld (IXA)
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 000 X

15. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2019

35 000 X (bijgewerkt t/m amendement nr. 42)

– artikelen 1 t/m 4
departementale begrotingsstaat
– artikelen 1 t/m 5
– amendement van het lid Diks (33,I) over 25 miljoen investeren in cyberdefensie
– amendement Kersten/Karabulut (42,I) over een (hogere) eenmalige uitkering
– artikel 6
– artikelen 7 t/m 9
– amendement van het lid Diks (33,II)
– artikel 10
– artikel 11
– amendement Karabulut/Kerstens (41) over meer middelen voor het personeel
– amendement Kersten en Karabulut (42,II)
– artikel 12
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake de agentschappen
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 000 XII

16. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (XII) voor het jaar 2019

35 000 XII (bijgewerkt t/m amendement nr. 25)

De Voorzitter: mw. Leijten wenst het amendement op nr. 16 in te trekken. Ik neem aan dat u daarmee instemt.

– artikelen 1 t/m 4
departementale begrotingsstaat
– amendement Van Brenk (19,I) over 2,6 miljoen voor innovatie waterveiligheid
– artikel 11
– artikel 13
– gewijzigd amendement Paternotte/Dik-Faber (25) over 800.000 euro voor bebording voor alternatieve brandstoffen
– artikel 14
– artikel 16
– amendement Paternotte/Bruins (15) over verdubbeling van de bijdrage aan de Commissies Regionaal Overleg
– artikel 17
– artikelen 18 t/m 21

– amendement Laçin (14,I) over 75 miljoen voor asbestsanering
– artikel 22
– artikel 23
– amendement Laçin (13,I) over 15 miljoen voor personeel ILT
– amendement Kröger (22,I) over het versterken van de ILT
– artikel 24
– artikel 25
– amendement Van Aalst (20) over een structurele impuls geven aan het hoofdwegennet
– artikel 26
– artikelen 97 en 98
– amendement Laçin (13,II)
– amendement Laçin (14,II)
– amendement Van Brenk (19,II)
– amendement Kröger (22,II)
– artikel 99
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake de agentschappen
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

17. Stemmingen in verband met:

35 000 A

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2019

35 000 A (bijgewerkt t/m amendement nr. 69)

– artikelen 1 t/m 3
begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds
– amendement Stoffer (21,I) over 13 miljoen voor het programma Meer Veilig
– amendement Van Aalst (22,I) over een structurele impuls geven aan het hoofdwegennet
– amendement Remco Dijkstra c.s. (69,I) over 10 miljoen voor het Strategisch Plan Verkeersveiligheid
– amendement Schonis c.s. (30,I) over verhoging van financiële bijdrage aan de NRU
– amendement Kröger (64,I) over het verminderen van budget voor de verbreding van de A27
– artikel 12
– amendement Kröger (64,II)
– artikel 13
– amendement Kröger (64,III)
– artikel 14
– artikelen 15 t/m 18
– amendement Van Aalst (22,II)
– artikel 19
– amendement Stoffer (21,II)
– amendement Remco Dijkstra c.s. (69,II)
– amendement Schonis c.s. (30,II)
– artikel 20
– begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds
– beweegreden
– wetsvoorstel

35 000 J

18. Vaststelling van de begrotingsstaat van het Deltafonds voor het jaar 2019

35 000 J

– artikelen 1 t/m 3
– begrotingsstaat van het Deltafonds
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 000 XIII

19. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII) voor het jaar 2019

35 000 XIII (bijgewerkt t/m amendement nr. 73)

– artikelen 1 t/m 4
departementale begrotingsstaat
– artikel 1
– amendement Bromet/Snels (8) over 100 miljoen extra voor PPS-toeslag
– amendement Verhoeven (11) over 1 miljoen voor ontwikkeling digitale mainport
– amendement Amhaouch/Wörsdörfer (14,I en II) over 5 miljoen voor de sector HTSM
– gewijzigd amendement Bruins/Veldman (73,I) over 5 miljoen voor de Subsidieregeling Duurzame Scheepsbouw
– artikel 2
– amendement Amhaouch/Wörsdörfer (14,III)
– artikel 3
– amendement Van der Lee (9) over 61 miljoen voor sluiten kolencentrales
– gewijzigd amendement Bruins/Veldman (73,II en III)
– artikel 4
– amendement Nijboer (6) over de versterking van Groningen
– amendement Beckerman (15) over 400 miljoen voor Toekomstfonds Groningen
– artikel 5
– artikelen 40 en 41
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake de baten-lastenagentschappen
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 000 XIV

20. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2019

35 000 XIV (bijgewerkt t/m amendement nr. 10)

De Voorzitter: mw. Bromet wenst het amendement op nr. 9 in te trekken. Ik neem aan dat u daarmee instemt.

– artikelen 1 t/m 5
departementale begrotingsstaat
– artikel 11
– amendement Bromet/Özütok (10) over 1 miljoen voor trust fonds voor natuurbeheer Caribisch Nederland
– artikel 12
– artikelen 50 en 51
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake de baten-lastenagentschappen
– begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 000 XV

21. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2019

35 000 XV (bijgewerkt t/m amendement nr. 35)

– artikelen 1 t/m 3

departementale begrotingsstaat
– amendement Van Kent/Van Nispen (8) over het verlagen van het Lage-Inkomensvoordeel met € 32,2 miljoen
– amendement Jasper Van Dijk/Van Kent (9,I) over € 140 miljoen voor sociale werkvoorziening
– amendement Bruins (31,I) over geld voor campagne over veilig en gezond werken
– gewijzigd amendement Van Weyenberg (35,I) over extra geld voor de inspectie SZW
– artikel 1
– amendement Van Kent (29,I) over middelen voor het noodfonds AOW-gat
– gewijzigd amendement Wiersma/Pieter Heerma (34,I) over verlengen subsidie Ambachtsacademie
– amendement Jasper Van Dijk/Van Kent (9,II)
– amendement Bruins (31,II)
– gewijzigd amendement Van Weyenberg (35,II)
– artikel 2
– artikelen 3 en 4
– gewijzigd amendement Wiersma/Pieter Heerma (34,II)
– artikel 5
– artikelen 6 en 7
– amendement Van Kent (4) over de verlaging van de AOW-leeftijd
– amendement Van Kent (29,II)
– artikel 8
– artikelen 9 t/m 99
– departementale begrotingsstaat
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

22. Stemmingen over: moties ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2019

35 000 XV, nr. 36 – de motie-De Jong over terugvorderen van fraudebedragen bij uitkeringsfraude

35 000 XV, nr. 37 – de motie-De Jong c.s. over echte koopkrachtverbeteringen

35 000 XV, nr. 38 – de motie-De Graaf over het niet toestaan van halalbankieren

35 000 XV, nr. 39 – de motie-Wiersma over het in cao's opnemen van doorstartbanen

35 000 XV, nr. 40 – de motie-Wiersma over meer ruimte voor scholing binnen de WW

35 000 XV, nr. 41 – de motie-Wiersma/Bruins over beleid gericht op arbeidsproductiviteit

35 000 XV, nr. 42 – de motie-Wiersma/Peters over terugvorderen van te veel ontvangen uitkeringsbedragen

35 000 XV, nr. 43 – de motie-Smeulders c.s. over een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor alle zzp'ers

35 000 XV, nr. 44 – de motie-Smeulders/Pieter Heerma over mogelijk maken dat ook vakbonden in naam van werknemers de WAS kunnen inschakelen

35 000 XV, nr. 45 – de motie-Smeulders over aanvullende voorwaarden aan het LIV stellen

35 000 XV, nr. 46 – de motie-Smeulders/Van Weyenberg over het gebruik van zorgverlof bevorderen

35 000 XV, nr. 47 – de motie-Renkema c.s. over snelle implementatie van de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet

35 000 XV, nr. 48 – de motie-Renkema c.s. over extra aandacht voor jongeren uit praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs

35 000 XV, nr. 49 – de motie-Renkema over de effecten van maatschappelijke ontwikkelingen op het aantal burn-outs

35 000 XV, nr. 50 – de motie-Pieter Heerma c.s. over het versterken van de positie van jongeren binnen de SER

35 000 XV, nr. 51 – de motie-Pieter Heerma/Becker over harde afspraken met gemeenten over nieuw- en oudkomers

35 000 XV, nr. 52 – de motie-Peters/Van Brenk over aandacht voor de groeiende groep werkende armen

35 000 XV, nr. 53 – de motie-Peters over een actieplan om uithuiszettingen te voorkomen

35 000 XV, nr. 54	– de motie-Peters c.s. over maatwerk bij de toepassing van de kostendelersnorm
35 000 XV, nr. 55	– de motie-Jasper van Dijk over terugdringen van de groeiende loonkloof
35 000 XV, nr. 56	– de motie-Jasper van Dijk over verruiming van de toegang tot beschut werk
35 000 XV, nr. 57	– de motie-Jasper van Dijk/Gijs van Dijk over een toeslag voor mensen met een medische urenbeperking
35 000 XV, nr. 58	– de motie-Jasper van Dijk over incassobureaus die zich stelselmatig inlaten met normoverschrijdingen
35 000 XV, nr. 59	– de motie-Van Weyenberg c.s. over de fiscale vrijstelling voor scholing bij de private individuele leerrekeningen
35 000 XV, nr. 60	– de motie-Van Weyenberg/Van Brenk over bevorderen van re-integratie van mensen met de diagnose
35 000 XV, nr. 61	– de motie-Van Weyenberg/Wiersma over lessen trekken uit maatregelen naar aanleiding van de vorige crisis
35 000 XV, nr. 62	– de motie-Raemakers/Renkema over een uitvraag over werken in deeltijd
35 000 XV, nr. 63	– de motie-Raemakers/Bruins over de noodzaak van begeleiding van jongeren naar werk of een opleiding
35 000 XV, nr. 64	– de motie-Gijs van Dijk over het verzekeren van oudere zelfstandigen
35 000 XV, nr. 65	– de motie-Gijs van Dijk/Jasper van Dijk over de realisatie van de sociale ontwikkelbedrijven
35 000 XV, nr. 66	– de motie-Gijs van Dijk c.s. over een SER-verkenning naar de platformeconomie
35 000 XV, nr. 67	– de motie-Bruins/Jasper van Dijk over arbeidsconstructies die wel en niet meer zijn toegestaan in kaart brengen
35 000 XV, nr. 68	– de motie-Bruins c.s. over continuïteit in de begeleiding van mensen met een beperking
35 000 XV, nr. 69	– de motie-Van Brenk/Van Rooijen over onderzoek naar de toename van het aantal zzp'ers
35 000 XV, nr. 70	– de motie-Van Brenk/Van Rooijen over een eenduidig kader voor kwalitatief goede schuldhulpverlening
35 000 XV, nr. 71	– de motie-Van Brenk/Van Rooijen over de sollicitatieplicht koppelen aan een periodieke beoordeling
35 000 XV, nr. 72	– de motie-Van Brenk/Van Rooijen over de IOW op 60-jarige leeftijd in stand houden
35 000 XV, nr. 73	– de motie-Van Brenk/Van Rooijen over een harde ondergrens voor bescherming van werkenden
35 000 XV, nr. 74	– de motie-Van Brenk/Van Rooijen over afzien van aanscherping van criteria voor een WIA-arbeidsongeschiktheidsuitkering
35 000 XV, nr. 75	– de motie-Van Brenk/Van Rooijen over onderzoek of de UFR ook voor Nederlandse pensioenfondsen kan gelden
35 000 XV, nr. 76	– de motie-Van Brenk/Van Rooijen over de berekening van de verplichtingen van pensioenfondsen vergeleken met de premieberekening
35 000 XV, nr. 77	– de motie-Stoffer over het loonkostenvoordeel voor mensen uit het doelgroepregister
35 000 XV, nr. 78 (aangehouden)	– de motie-Stoffer over een wettelijk recht op onbetaald rouwverlof
35 000 XV, nr. 79 (aangehouden)	– de motie-Kuzu over goede huisvesting voor arbeidsmigranten
35 000 XV, nr. 80	– de motie-Kuzu over het lastig te bewijzen zijn van arbeidsmarktdiscriminatie
35 000 XV, nr. 81	– de motie-Kuzu c.s. over extra middelen voor armoedebestrijding in het sociale deelfonds

Stemmingen
35 000 XVI

23. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2019

35 000 XVI (bijgewerkt t/m amendement nr. 111)

– artikelen 1 t/m 4
departementale begrotingsstaat
– amendement Ploumen/Ellemeet (11, I) over het overhevelen van subsidie van Siriz naar FIOM

– amendement Dik-Faber (22) over vergoeding van de inschrijvingskosten voor kinderen in de Fiom KID-DNA databank
– artikel 1
– amendement Ploumen/Ellemeet (11,II)
– amendement Bergkamp/Hermans (17) over 3,5 miljoen euro extra voor innovatieve gehandicaptenzorg
– amendement Slootweg/Hermans (19) over 1,2 miljoen euro voor uitbreiding en verlenging van de technologie challenge
– artikel 3
– amendement Ellemeet/Dik-Faber (14) over het verhogen van de middelen voor de ontwikkeling van leefstijlgeneeskunde
– artikel 4
– amendement Bergkamp/Slootweg (21) over het starten van een project Letselspreekuur Plus
– artikel 5
– amendement Slootweg (13) over het verhogen van de subsidie voor «Herdenking 75 jaar vrijheid»
– artikel 7
– artikelen 9 t/m 11
– amendement Kuzu (23) over het afschaffen van het eigen risico in de zorg
– amendement Ploumen (77) over vergoeding voor hersteloperaties na genitale verminking
– artikel 2
– amendement Geleijnse (111) over extra subsidie voor «Inclusief sporten»
– artikel 6
– artikel 8
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake de agentschappen
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 000 XVII

24. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) voor het jaar 2019

35 000 XVII (bijgewerkt t/m amendement nr. 54)

– artikelen 1 t/m 3
departementale begrotingsstaat
– amendement Karabulut (19,I) over het uitbannen van ondervoeding
– amendement Karabulut (20,I) over het handhaven van de bijdrage aan UNRWA
– amendement Van den Hul c.s. (21,I) over een Toolbox internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen
– amendement Amhaouch c.s. (25,I) over het ondersteunen van lokale startups in de Agri-Food sector
– amendement Voordewind (54,I) over een extra investering in het Fonds Bestrijding Kinderarbeid
– artikel 1
– amendement Van Haga (12,I) over het stimuleren van innovatieve initiatieven op het gebied van zonne-energie
– amendement Van Haga (13,I) over het stimuleren van oplossingen voor «indoor air pollution» in ontwikkelingslanden
– amendement Karabulut (19,II)
– artikel 2
– amendement Van Haga (14,I) over 10 miljoen investeren in anticonceptie in focusregio's
– amendement Bouali/Kuik (18,I) over 7 miljoen extra investeren in het tegengaan van kindhuwelijken en het versterken van de positie van jonge meisjes

– amendement Bouali/Kuik (22I) over een extra geoormerkte investering in voorlichting over en toegang tot anticonceptie voor jongeren
– amendement Diks c.s. (23,I) over 2 miljoen voor het uitbannen van genitale verminking van vrouwen
– amendement Kuik c.s. (24,I) over de uitrol van nieuwe diagnostiek en behandeling op het gebied van tuberculose
– artikel 3
– amendement Kuzu/Van den Hul (7) over 2 miljoen voor hulp aan de Rohingya
– amendement Kuzu (8) over 2 miljoen voor hulp aan de Oeigoeren
– amendement Karabulut (20,II)
– amendement Voordewind c.s. (27,I) over 10 miljoen extra investering in het noodhulpcluster Dutch Relief Alliance
– artikel 4
– amendement Van Haga (12,II)
– amendement Van Haga (13,II)
– amendement Van Haga (14,II)
– amendement Bouali (15) over 2 miljoen extra investeren in het assistent-deskundigen programma
– amendement Bouali/Kuik (18,II)
– amendement Van den Hul c.s. (21,II)
– amendement Bouali/Kuik (22,II)
– amendement Diks c.s. (23,II)
– amendement Kuik c.s. (24,II)
– amendement Amhaouch c.s. (25,II)
– amendement Voordewind (54,II)
– amendement Voordewind c.s. (27,II)
– artikel 5
– departementale begrotingsstaat
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

25. Stemmingen over: moties ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaat van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) voor het jaar 2019

35 000 XVII, nr. 28 – de motie-Van Weerdenburg over geen cent meer uitgeven aan ontwikkelingshulp

35 000 XVII, nr. 29 – de motie-Van Weerdenburg over geen financiële verplichtingen met organisaties gelieerd aan het Soros Foundations Network

35 000 XVII, nr. 30 – de motie-Van Haga over de bilaterale hulpinspanning meer richten op de focusregio's

35 000 XVII, nr. 31 (aangehouden) – de motie-Van Haga over het aandeel van het bedrijfslevenkanaal in de ODA-bestedingen

35 000 XVII, nr. 32 – de motie-Van Haga/Van Weerdenburg over gegevens over OS-projecten integraal publiceren

35 000 XVII, nr. 33 – de motie-Diks over verslag doen over initiatieven op het gebied van seksuele en reproductieve gezondheid

35 000 XVII, nr. 34 (overgenomen) – de motie-Diks/Van den Hul over een uitgebreidere imvo-richtlijn voor Nederlandse ambassades

35 000 XVII, nr. 35 (aangehouden) – de motie-Diks over alle steun vanuit de overheid aan fossiele energiedragers afbouwen

35 000 XVII, nr. 36 (aangehouden) – de motie-Kuik c.s. over kennisuitwisseling en stages op mbo-niveau in het OS-domein

35 000 XVII, nr. 37 – de motie-Karabulut over geen ODA-geld naar grensbewaking

35 000 XVII, nr. 38 – de motie-Karabulut over een plan tegen belastingontwijking in Afrikaanse landen

35 000 XVII, nr. 39 – de motie-Alkaya over controle op de naleving van OESO-richtlijnen door bedrijven

35 000 XVII, nr. 40 – de motie-Van den Hul over genoegdoening en erkenning voor slachtoffers van seksueel geweld

35 000 XVII, nr. 41 – de motie-Van den Hul over onderzoeken welke opvangkampen voldoen aan UNHCR-eisen

35 000 XVII, nr. 42 – de motie-Van den Hul over richtlijnen voor vrijheid van vereniging en vergadering

35 000 XVII, nr. 43 – de motie-Van den Hul over allocatie van SRGR-middelen

35 000 XVII, nr. 44 – de motie-Voordewind/Van Haga over koppeling tussen de duur van de detentie aan de hoogte van de betalingen aan veroordeelde Palestijnen

35 000 XVII, nr. 45 – de motie-Voordewind/Kuik over de investering in het Challenge Fund for Youth Employment

35 000 XVII, nr. 46 – de motie-Ouwehand over de import van palmolie drastisch verminderen

35 000 XVII, nr. 47 – de motie-Ouwehand over geen handelsverdrag zonder implementatie van het Parijsakkoord

35 000 XVII, nr. 48 – de motie-Ouwehand c.s. over het niet in lijn liggen van de Miljoenennota met de beperking van de opwarming van de aarde

35 000 XVII, nr. 49 – de motie-Stoffer/Voordewind over SDG 16 als expliciet doel voor de diplomatieke posten

35 000 XVII, nr. 50 – de motie-Stoffer over internationale afspraken over het investeren van 0,7% van het BNI in ODA

35 000 XVII, nr. 51 – de motie-Stoffer/Van Brenk over de doelstelling van toegang tot sanitaire voorzieningen

35 000 XVII, nr. 52 – de motie-Kuzu over terugkeren naar een bijdrage van 0,7% van het bni

35 000 XVII, nr. 53 – de motie-Kuzu/Van den Hul over de veilige terugkeer van de Rohingya

Stemmingen
34 182

26. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993 (wijzigingen naar aanleiding van evaluatie, nascholing beroepschauffeurs, bestuursrechtelijke handhaving en enkele verbeteringen)

34 182 (bijgewerkt t/m amendement nr. 27)

GEWIJZIGDE STEMMINGSLIJST

*Wijzigingen aangegeven met **

De Voorzitter: dhr. Remco Dijkstra wenst het amendement op nr. 15 in te trekken. Ik neem dat u daarmee instemt.

– artikel I, onderdelen A t/m I
*– gewijzigd amendement Laçin c.s. (27,I) over het niet verliezen van de instructiebevoegdheid bij een onvoldoende voor de praktijkbegeleiding
– onderdeel J
– onderdeel K
*– gewijzigd amendement Laçin c.s. (27,II)
– onderdeel L
– onderdeel M
*– gewijzigd amendement Laçin c.s. (27,III)
– onderdeel N
*- gewijzigd amendement Laçin c.s. (27,IV)
– onderdeel Na
– amendement Remco Dijkstra (17,I) over de VOG-verplichting (invoegen onderdeel Nb)
– onderdelen O t/m Z
– artikel I
– artikel II
– amendement Remco Dijkstra (16) over een evaluatiebepaling (invoegen artikel IIA)
– amendement Remco Dijkstra (17,II)
– artikel III
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen	27. Stemmingen over: moties ingediend bij Wijziging van de Wet rijonderricht motorrijtuigen 1993
34 182, nr. 19	– de motie-Laçin c.s. over een nieuwe invulling van de praktijkbegeleiding
34 182, nr. 20	– de motie-Laçin c.s. over een vijfjaarseis voor de rijschoolbranche
34 182, nr. 21	– de motie-Laçin over aanpakken van spookrijscholen
34 182, nr. 22	– de motie-Remco Dijkstra over een gemakkelijke manier om de bevoegdheidspas te controleren
34 182, nr. 23	– de motie-Remco Dijkstra over een ontheffingsmogelijkheid voor schrijnende gevallen
34 182, nr. 24	– de motie-Van Aalst c.s. over verplichte onderdelen van de theoretische bijscholing
34 182, nr. 25 (ingetrokken)	– de motie-Van Aalst c.s. over een jaarlijkse kwaliteitsmonitor
34 182, nr. 26	– de motie-Sienot c.s. over een rijscholenregister
Stemmingen	28. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO Voornemen tot oprichting Stichting Woonbedrijf Aardbevingsgebied Groningen **De Voorzitter: dhr. Van der Lee verzoekt zijn motie op stuk nr. 6 aan te houden en wenst zijn motie op stuk nr. 5 te wijzigen en nader te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 008, nr. 3	– de motie-Beckerman/Nijboer over een garantieregeling voor alle huiseigenaren in het aardbevingsgebied
35 008, nr. 4	– de motie-Beckerman c.s. over zeggenschap over via het woonbedrijf opgekochte woningen
35 008, nr. 5 (gewijzigd en nader gewijzigd)	– de nader gewijzigde motie-Van der Lee c.s. over de praktische uitvoering van de twee regelingen samenvoegen
35 008, nr. 6 (aangehouden)	– de gewijzigde motie-Van der Lee c.s. over 5% verhalen via de waarderegeling
35 008, nr. 7	– de motie-Nijboer c.s. over compensatie van de volledige waarde van het huis
35 008, nr. 8	– de motie-Nijboer c.s. over budget voor iedereen die vastzit in een woning in het aardbevingsgebied
Stemmingen	29. Stemmingen over: moties ingediend bij het notaoverleg over de initiatiefnota van het lid Van Dam «Ruimte voor vertrouwen in Blauw op straat»
34 928, nr. 4 (aangehouden)	– de motie-Van Toorenburg over het instellen van een interne, onafhankelijke politie-ombudsman
34 928, nr. 5 (aangehouden)	– de motie-Van Toorenburg over een korpsmarinier bureaucratie
Stemming	30. Stemming over: motie ingediend bij het notaoverleg over de initiatiefnota van de leden Middendorp en Verhoeven «Online identiteit en regie op persoonsgegevens»
34 993, nr. 4	– de motie-Koerhuis/Den Boer over een online-identiteit voor iedere Nederlander
Stemmingen	31. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het begrotingsonderdeel Water van de begroting van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat **De Voorzitter: mw. Van Brenk verzoekt haar motie op stuk nr. 14 aan te houden en mw. Teunissen haar motie op stuk nr. 19.**
35 000 J, nr. 8	– de motie-Remco Dijkstra over waterprojecten in en rondom Meerssen
35 000 J, nr. 9	– de motie-Remco Dijkstra over het volgens planning versterken van de Markermeerdijken
35 000 J, nr. 10	– de motie-Geurts c.s. over één coördinerende Minister voor de problematiek van veenbodemdaling
35 000 J, nr. 11 (aangehouden)	– de motie-Geurts/Dik-Faber over het opwekken van energie door waterschappen
35 000 J, nr. 12	– de motie-De Groot over de lessen uit de evaluatie van Ruimte voor de Rivier meenemen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma

35 000 J, nr. 13	– de motie-De Groot over de verzegeling van vuilwatertanken in de pleziervaart
35 000 J, nr. 14 (aangehouden)	– de motie-Van Brenk/Stoffer over het visitekaartje blijven voor SDG 6
35 000 J, nr. 15	– de motie-Van Brenk c.s. over het onderzoek naar de verspreiding van legionella
35 000 J, nr. 16	– de motie-Van Brenk over de knelpunten bij het herwinnen van grondstoffen uit afvalwater
35 000 J, nr. 17	– de motie-Teunissen c.s. over het stimuleren van vergroening
35 000 J, nr. 18	– de motie-Teunissen over een verbod op het oplaten van gasgevulde ballonnen
35 000 J, nr. 19 (aangehouden)	– de motie-Teunissen over een verbod op het uitstrooien van rubberkorrels op kunstgrasvelden
35 000 J, nr. 20	– de motie-Laçin c.s. over het controleren van meer dossiers over chemische stoffen door de ILT
35 000 J, nr. 21	– de motie-Laçin/Teunissen over het handhaven van het principe «nee, tenzij»
35 000 J, nr. 22	– de motie-Kröger c.s. over een zorgvuldig besluit over de zandwinning IJsselmeer
35 000 J, nr. 23	– de motie-Kröger c.s. over aandacht voor het ontstaan van ZZS-stoffen
35 000 J, nr. 24	– de motie-Kröger/Smeulders over het stimuleren van groene daken
35 000 J, nr. 25	– de motie-Kröger over dekkingsgaten tussen de WTS en de nu gebruikelijke verzekeringen
35 000 J, nr. 26	– de motie-Dik-Faber/De Groot over de acties uit de green deal duurzame zorg
35 000 J, nr. 27 (aangehouden)	– de motie-Dik-Faber over snellere toelating van gewasbeschermingsmiddelen
Stemmingen	32. Stemmingen over: moties ingediend bij het debat over het mislukken van de onderhandelingen inzake een pensioenakkoord
32 043, nr. 431	– de motie-Klaver c.s. over uitgangspunten voor een nieuw pensioenstelsel
32 043, nr. 432	– de motie-Asscher c.s. over een brief over het doorbreken van de pensioenimpasse
32 043, nr. 433	– de motie-De Jong/Wilders over een reële rekenrente voor pensioenfondsen
32 043, nr. 434	– de motie-Van Rooijen/Van Brenk over onderzoek naar aanpassing van de rekenrente
32 043, nr. 435	– de motie-Van Rooijen/Van Brenk over gevolgen van de afschaffing van de doorsneepremiesystematiek
32 043, nr. 436	– de motie-Van Rooijen over zeker stellen dat pensioenkortingen worden voorkomen
32 043, nr. 437	– de motie-Van Rooijen over de AOW-leeftijd bevriezen op 66 jaar
32 043, nr. 438	– de motie-Van Haersma Buma c.s. over de koppeling van de AOW-leeftijd aan de stijging van de levensverwachting
Stemming	33. Stemming over: motie ingediend bij het VAO Informele RBZ/Handel
21 501–02, nr. 1931	– de motie-Ouwehand over het toetsen van het handelsbeleid op de doelen van de landbouwvisie
Stemmingen	34. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Handel
34 952, nr. 35	– de motie-Van Raan over de ontkoppeling van economische groei en de CO_2-uitstoot
34 952, nr. 36	– de motie-Van Raan over een inventarisatie van het begrip «ecocide»
34 952, nr. 37 (aangehouden)	– de motie-Diks/Van den Hul over expliciete regels over de definitie van een brievenbusfirma
34 952, nr. 38 (aangehouden)	– de motie-Diks/Van den Hul over geschillenbeslechting ook openstellen voor andere belanghebbenden
34 952, nr. 39 (aangehouden)	– de motie-Diks/Van den Hul over het openbaar maken van de uitkomsten van mediation
Stemmingen	35. Stemmingen in verband met:
35 055, nr. 2	Het opmaken van een voordracht ter vervulling van een vacature voor een lid van de afdeling Klachtbehandeling van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

De Voorzitter: ik stel voor, in afwijking van het Reglement van Orde, niet schriftelijk te stemmen en de voordracht voor een lid conform het voorstel van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken als volgt vast te stellen:

1. mw. mr. A.M. Zwaneveld
2. dhr. mr. P.J. Stolk
3. mw. mr. C.H. van Breevoort-de Bruin

Stemming

36. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij het notaoverleg over de initiatiefnota van het lid De Groot over een duurzame toekomst voor vis en visser

De Voorzitter: dhr. Geurts wenst zijn motie op stuk nr. 6 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.

34 526, nr. 6 (gewijzigd) – de gewijzigde motie-Geurts en Sienot over een privaat Noordzeetransitiefonds

Stemmingen

37. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het MIRT

De Voorzitter: dhr. Van Aalst wenst zijn motie op stuk nr. 34 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.

35 000 A, nr. 31 – de motie-Van Aalst over opwaarderen van de N35
35 000 A, nr. 32 – de motie-Van Aalst over een middengeleider op de N36
35 000 A, nr. 33 – de motie-Van Aalst/Wilders over 2x3-baans aanleggen van de A67 tussen Eindhoven en Venlo
35 000 A, nr. 34 (gewijzigd) – de gewijzigde motie-Van Aalst over nooit verlagen van de maximumsnelheid bij uitstel van wegonderhoud
35 000 A, nr. 35 – de motie-Van Aalst over verbreden van de A2 Eindhoven-Weert naar ten minste 2x3 rijstroken
35 000 A, nr. 36 – de motie-Van Aalst over aanleg van de A4-Zuid als prioriteit aanmerken
35 000 A, nr. 37 – de motie-Van Aalst over uitschakelen van de tunneldosering bij de Leidsche Rijntunnel
35 000 A, nr. 38 – de motie-Van Aalst over de knelpunten op de A15 bij Ridderkerk-Gorinchem en Gorinchem-Valburg
35 000 A, nr. 39 – de motie-Remco Dijkstra c.s. over een voortvarende aanpak van de A67 tot Geldrop
35 000 A, nr. 40 – de motie-Amhaouch over de spoorse maatregelen in de regio Venlo
35 000 A, nr. 41 – de motie-Amhaouch/Schonis over de kansen en kosten voor een snelle spoorverbinding tussen Amsterdam en Berlijn
35 000 A, nr. 42 – de motie-Amhaouch c.s. over een intercitystop bij Barneveld-Noord
35 000 A, nr. 43 – de motie-Amhaouch/Stoffer over intercityverbindingen met Harderwijk
35 000 A, nr. 44 – de motie-Von Martels c.s. over de financiële consequenties van de aanpak van de N35
35 000 A, nr. 45 – de motie-Kröger c.s. over een plan B voor de A27 bij Amelisweerd
35 000 A, nr. 46 – de motie-Kröger over een ambitieus pakket van fietsinfraprojecten
35 000 A, nr. 47 – de motie-Kröger over niet vooraf uitsluiten van opties bij het ontwikkelen van pilots rond gedrag en beprijzing
35 000 A, nr. 48 – de motie-Kröger over een WLO-scenario voor 2°C en 1,5°C temperatuurstijging
35 000 A, nr. 49 – de motie-Moorlag over aansluiting op het Europese hsl-netwerk in oostelijke en noordoostelijke richting
35 000 A, nr. 50 (aangehouden) – de motie-Moorlag over intensiveren van het beleid voor het verbeteren van de fietsinfrastructuur
35 000 A, nr. 51 – de motie-Moorlag over intensiveren van investeringen in de infrastructuur in perifere regio's
35 000 A, nr. 52 – de motie-Moorlag over een cofinancieringsbijdrage van de regio aan verbreding van de A67
35 000 A, nr. 53 – de motie-Teunissen over een temperatuurstijging van 1,5°C als sturende voorwaarde bij het Mobiliteitsfonds

35 000 A, nr. 54	– de motie-Teunissen over de WHO-normen voor luchtkwaliteit als sturende voorwaarde bij het Mobiliteitsfonds
35 000 A, nr. 55	– de motie-Teunissen/Kröger over afzien van de verbreding van de A27 bij Amelisweerd
35 000 A, nr. 56	– de motie-Teunissen over een moratorium op stikstofuitstotende MIRT-projecten bij natuurgebieden
35 000 A, nr. 57	– de motie-Schonis/Van der Graaf over betrekken van zonne-energie in de ontwikkeling van stationprojecten
35 000 A, nr. 58	– de motie-Schonis c.s. over de pilots voor alternatieve vormen van vervoer en betaling
35 000 A, nr. 59	– de motie-Schonis c.s. over stimuleren van slimme combinaties met duurzame energiesystemen
35 000 A, nr. 60	– de motie-Schonis over onderzoek hoe het WHO-rapport zich verhoudt tot de huidige wet- en regelgeving
35 000 A, nr. 61	– de motie-Laçin c.s. over de gevolgen van de uitspraak van het Europese Hof van Justitie
35 000 A, nr. 62	– de motie-Laçin over aanleg van dubbel zoab fijn op de A8 bij Koog aan de Zaan
35 000 A, nr. 63	– de motie-Laçin over minder afhankelijkheid van Zwolle voor de bereikbaarheid van Noord-Nederland via spoor
35 000 A, nr. 65	– de motie-Laçin over vaart maken met de MIRT-verkenning Utrecht
35 000 A, nr. 66	– de motie-Van der Graaf c.s. over voorsorteren op een realisatiebesluit in 2019 over de sluis bij Kornwerderzand
35 000 A, nr. 67	– de motie-Van der Graaf/Ziengs over prioriteren van de ambitie van reistijdverkorting tussen Noord-Nederland en de Randstad
35 000 A, nr. 68	– de motie-Van der Graaf c.s. over in de proeftuinen zoeken naar mogelijkheden voor slimme en duurzame mobiliteitsoplossingen en een multimodale aanpak
Stemming	38. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (XII) voor het jaar 2019 **De Voorzitter: dhr. Amhaouch wenst zijn motie op stuk nr. 66 nader te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 000 XII, nr. 66 (gewijzigd, was nr. 35 en nader gewijzigd)	– de nader gewijzigde motie-Amhaouch/Remco Dijkstra over openstelling van Lelystad na herindeling van het luchtruim
Stemmingen	39. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het begrotingsonderdeel Media van de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
	N.B. het wetgevingsoverleg vindt a.s. maandag 3 december plaats. Over de ingediende moties wordt ook dinsdag 4 december gestemd.
	40. Debat over het Marrakesh Immigratiepact met maximum spreektijden van 6 minuten per fractie
	41. Debat over de gang van zaken rondom het bouwtoezicht met maximum spreektijden van 4 minuten per fractie
28 286, nr. 987	42. VSO reactie op het rapport «Merchants of misery» met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	43. VAO Dierenwelzijn (AO d.d. 14/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
35 000 VIII, nr. 113	44. VSO de bijgestelde onderzoekskaders van de Onderwijsinspectie met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

45. VAO Nationaal Programma Groningen (AO d.d. 22/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

46. VAO Bouwopgave (AO d.d. 28/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

35 007 47. Wijziging van de Wet studiefinanciering 2000 in verband met een wijziging van de rentemaatstaf voor de lening hoger onderwijs

34 534 48. Voorstel van wet van de leden Klaver, Asscher, Beckerman, Jetten, Dik-Faber, Yesilgöz-Zegerius en Agnes Mulder houdende een kader voor het ontwikkelen van beleid gericht op onomkeerbaar en stapsgewijs terugdringen van de Nederlandse emissies van broeikasgassen teneinde wereldwijde opwarming van de aarde en de verandering van het klimaat te beperken (Klimaatwet) *(1e termijn Kamer)*

34 231 49. Voorstel van wet van de leden Van Oosten, Kuiken en Groothuizen tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en van enige andere wetten in verband met de herziening van het stelsel van partneralimentatie (Wet herziening partneralimentatie) *(voortzetting)*

34 989 50. Wijziging van de Wet studiefinanciering 2000 met het oog op het wijzigen van de criteria voor de toekenning van meeneembare studiefinanciering

34 980 51. Wijziging van de Wet primair onderwijs BES in verband met herijking van de bekostiging van basisscholen in Caribisch Nederland

35 037 52. Wijziging van de Instellingswet W.R.R. in verband met een nadere regeling met betrekking tot de wederbenoeming van de voorzitter van de W.R.R.

Langetermijnagenda

11, 12 en 13 december (week 50)
– Debat over de Europese Top d.d. 13 en 14 december 2018
– VSO Ontwerpbesluit houdende regels ter uitvoering van de Gezondheidswet en de Jeugdwet (34 111, nr. 25)
– VAO Stand van zaken erf- en schenkbelasting (AO d.d. 25/09)
– VAO Financiële markten (AO d.d. 08/11)
– VAO Wijkverpleging (AO d.d. 14/11)
– VAO Nucleaire veiligheid (AO d.d. 28/11)
– 34 857 (Wijziging van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Zorgverzekeringswet in verband met het handhaven van de mogelijkheid om gemeenten in uitzonderingsgevallen tot samenwerking te verplichten en in verband met het verminderen van uitvoeringslasten)
– 34 864 (Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet))
– 35 013 (Wijziging van de Crisis- en herstelwet in verband met het versnellen van woningbouw en het faciliteren van duurzame ontwikkeling, zoals het verduurzamen van het energiegebruik)
– 34 420 (voorstel van wet van het lid Van Nispen tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet primair onderwijs BES ter invoering van regels over de kwalificatie van docenten en het vaststellen van een minimum aantal uren voor wat betreft het bewegingsonderwijs)

18, 19 en 20 december (week 51)
– Debat over de Najaarsnota 2018
– VAO Meerjarig Financieel Kader (AO d.d. 08/11),

– VAO Chroom-6 bij Defensie (AO d.d. 07/11)
– VAO Artikel 100 Nederlandse deelname aan anti-ISIS coalitie en situatie in Syrië (AO d.d. 22/11)

week 52, week 1 en 2
Kerstreces

15, 16 en 17 januari (week 3)
– 34 956 (Wijziging van de Wet financiering sociale verzekeringen, de Ziektewet en de Wet tegemoetkomingen loondomein, teneinde het deactiveren van de quotumheffing mogelijk te maken en erin te voorzien dat de quotumheffing eenmalig niet eerder dan over het tweede kalenderjaar na activering wordt geheven en enige andere wijzigingen)
– 34 918 (Wijziging van de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften en de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens in verband met het verstrekken van gegevens over personen met diplomatieke immuniteit die verkeersovertredingen hebben begaan)
– 34 608 (Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie)
– 34 747 (voorstel van wet van de leden De Graaf, Fritsma en Markuszower houdende een regeling inzake administratieve detentie (Wet administratieve detentie))

22, 23 en 24 januari (week 4)
– 34 935 (Wijziging van de Wet bescherming Antarctica in verband met het verruimen van de toegang tot speciaal beschermde gebieden, het uitbreiden van de vergunningplicht en het verduidelijken van de positie van internationale waarnemers)
– 34 930 (Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek BES houdende de omzetting van aandelen aan toonder in aandelen op naam ten behoeve van de vaststelling van de identiteit van houders van deze aandelen (Wet omzetting aandelen aan toonder))

29, 30 en 31 januari (week 5)
– 34 853-R2096 (Goedkeuring van het op 24 november 2016 te Parijs tot stand gekomen Multilateraal Verdrag ter implementatie van aan belastingverdragen gerelateerde maatregelen ter voorkoming van grondslaguitholling en winstverschuiving (Trb. 2017, 86, en Trb. 2017, 194))
– 34 959 (Wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en de Wet op de dividendbelasting 1965 in verband met enkele spoedreparaties inzake de fiscale eenheid en inzake het herstel van een omissie in de innovatiebox (Wet spoedreparatie fiscale eenheid)

5, 6 en 7 februari (week 6)
– Debat over de Staat van de Europese Unie

Aangemelde onderwerpen, nog niet geagendeerd

– VAO Adoptie (AO d.d. 18/01)
– 34 445 (Wijziging van de Wet marktordening gezondheidszorg en enkele andere wetten in verband met aanpassingen van de tarief- en prestatieregulering en het markttoezicht op het terrein van de gezondheidszorg)
– 34 542 (voorstel van wet van het lid Veldman tot wijziging van de Gemeentewet en de Wet milieubeheer houdende invoering van het heffen van de rioolheffing en de afvalstoffenheffing van de gebruiker) *(voortzetting)*
– 33 844 (Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet, de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden en de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen en enkele andere wetten in verband met het vervoer, het medisch klachtrecht en enkele andere onderwerpen)

– 34 044 (voorstel van wet van de leden Fritsma en De Graaf inzake de terugzending van criminele Nederlanders afkomstig uit Aruba, Curaçao en Sint Maarten (Wet terugzending criminele Antillianen) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 606 (voorstel van wet van het lid Van Rooijen tot tijdelijke wijziging van de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met het invoeren van een maatregel tot onder meer aanpassing van de disconteringsvoet waartegen pensioenfondsen hun pensioenverplichtingen moeten berekenen (Tijdelijke wet aanpassing disconteringsvoet)) *(dupliek)*
– 34 767 (Wet toetreding zorgaanbieders)) + 34 768 (Aanpassingswet Wet toetreding zorgaanbieders)
– 30 246 (Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra onder meer in verband met aanpassing van de methode van jaarlijkse prijsbijstelling ten aanzien van de materiële voorzieningen)
– 30 579 (voorstel van wet van het lid Voordewind tot strafbaarstelling van het in de openbaarheid ontkennen, op grove wijze bagatelliseren, goedkeuren of rechtvaardigen van volkerenmoord) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 31 362 (voorstel van wet van het lid Van der Lee; Wijziging Wet belastingen op milieugrondslag i.v.m. het beperken van de emissies van broeikasgassen door kolengestookte elektriciteitscentrales (beperking emissies kolencentrales) *(re- en dupliek)*
– 33 587 (voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeerbelasting per minuut) + 33 707 (voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeertarieven per minuut) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 33 922 (voorstel van wet van het lid Yücel tot wijziging van de Wet op de ondernemingsraden en het Burgerlijk Wetboek om gelijke beloning van mannen en vrouwen te bevorderen) *(re- en dupliek)*
– 34 051 (voorstel van wet van het lid Van Klaveren tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met een verruiming van de vrijheid van meningsuiting) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 464 (voorstel van wet van het lid Koşer Kaya tot intrekking van de Zondagswet)
– 34 861 ((Wet gebruik van passagiersgegevens voor de bestrijding van terroristische en ernstige misdrijven)
– 34 837 (voorstel van wet van de leden Gijs van Dijk, Smeulders en Van Kent tot wijziging van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs teneinde te bewerkstelligen dat voor arbeidskrachten die in het kader van payrolling ter beschikking zijn gesteld aan een opdrachtgever ten minste dezelfde arbeidsvoorwaarden gelden als voor werknemers werkzaam in gelijke of gelijkwaardige functies in dienst van de opdrachtgever waar de terbeschikkingstelling plaatsvindt) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*

Te agenderen debatten

1. Debat over dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV)*
2. Debat over Albanese bendes in het criminele circuit in Nederland (Van Toorenburg) *(Minister J&V, Minister BuZa)*
3. Debat over het rapport van het SCP over «De sociale staat van Nederland 2017» (Gijs van Dijk) *(Minister SZW)*
4. Debat over een mogelijk verbod op pulsvisserij (Geurts) *(Minister LNV)*
5. Debat over extremistisch geweld (Markuszower) *(Minister J&V)*
6. Debat over de toename van het aantal mensen met een burn-out (Özdil) *(Minister SZW)*
7. Debat over een door Turkije gedicteerde jihadpreek in Nederland (De Graaf) *(Minister SZW, Minister BuZa)*
8. Debat over bijstandsfraude door Turkse Nederlanders (De Jong) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
9. Debat over het tekort aan arbeidskrachten (Wiersma) *(Minister SZW)*

10. Debat over uitspraken van president Poetin over nucleaire wapens (Sjoerdsma) *(Minister BuZa)*
11. Debat over het gebruik van contant geld in de samenleving (Van Rooijen) *(Minister Financien)*
12. Debat over het «exposen» van vrouwen (Becker) *(Minister SZW en Minister J&V)*
13. Debat over de verplichting inzake twee jaar loondoorbetaling bij ziekte (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
14. Debat over misbruik van het elektronisch toezicht (Van Dam) *(Minister J&V)*
15. Debat over langdurig werklozen die onvindbaar zijn in de bestanden van het UWV (Gijs van Dijk) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
16. Debat over burgemeesters die met de dood worden bedreigd (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
17. Debat over de beschikbaarheid van middelen voor zelfdoding (Van der Staaij) *(Minister J&V, Minister VWS)*
18. Debat over huwelijkse gevangenschap (Buitenweg) *(Minister RB)*
19. Debat over het bericht dat de overheid geen grip krijgt op de asbestbranche (Laçin) *(Staatssecretaris SZW, Staatssecretaris I&W)*
20. Debat over het bericht dat zorgverzekeraar CZ een explosieve stijging van de zorgpremie verwacht (Dijksma) *(Minister MZ)*
21. Debat over grote prijsverschillen in de ziekenhuiszorg (Hijink) *(Minister MZ)*
22. Debat over een handboek voor pedofielen dat op internet circuleert (Van der Graaf) *(Minister J&V)*
23. Debat over grootschalige fraude met pgb's (Hermans) *(Minister VWS)*
24. Debat over zorgbedrijven die informatie over surfgedrag naar Facebook sturen (Verhoeven) *(Minister RB, Minister MZ)*
25. Debat over het advies van de commissie Macrodoelmatigheid over creatieve opleidingen (El Yassini) *(Minister OCW)*
26. Debat over het rapport van het SCP over wooninitiatieven opgezet door ouders voor hun kinderen met een beperking (Bergkamp) *(Minister VWS)*
27. Debat over migranten in Griekenland die hun procedure op het vasteland mogen afwachten (Van Toorenburg) *(Staatssecretaris J&V)*
28. Debat over risicovloeren in gebouwen (Ronnes) *(Minister BZK)*
29. Debat over het lekken van gifgas door chemiebedrijf Chemours (Laçin) *(Minister en Staatssecretaris I&W)*
30. Debat over insectensterfte in Nederland (Bromet) *(Minister LNV)*
31. Debat over de toekomst van de Onderwijscoöperatie (Van Meenen) *(Minister BVO en Media)*
32. Debat over discriminatie op de woningmarkt (Nijboer) *(Minister BZK)*
33. Debat over brandgevaarlijk isolatiemateriaal in woonhuizen (Beckerman) *(Minister BZK)*
34. Debat over de resultaten van de JOB-monitor (Özdil) *(Minister OCW)*
35. Debat over concrete maatregelen in het kader van het preventieakkoord (Veldman) *(Staatssecretaris VWS)*
36. Debat over het functioneren van het stelsel bewaken en beveiligen (Van Dam) *(Minister J&V)*
37. Debat over het afkopen van strafrechtelijke vervolging door bedrijven (Van Nispen) (Minister J&V)
38. Debat over het rapport van de commissie-Sorgdrager over de fipronilcrisis (Dik-Faber) *(Minister LNV)*
39. Debat over het actieprogramma Langer Thuis (Ellemeet) *(Minister VWS)*
40. Debat over de rapporten inzake het WODC (Buitenweg) *(Minister J&V)*
41. Debat over de herziening van het Nederlandse luchtruim (Bruins) *(Minister I&W, Staatssecretaris Defensie)*
42. Debat over de problematiek rondom de terugkeer van jihadi's (De Graaf) *(Minister J&V)*
43. Debat over het eindrapport van het SCP over de evaluatie van de hervorming van de langdurige zorg (Hijink) *(Minister VWS)*

44. Debat over inschattingsfouten van instanties bij de begeleiding van de dader van de metromoord (Van Toorenburg) *(Minister voor Rechtsbescherming)*
45. Debat over overschrijdingen van ICT-projecten bij de overheid (Verhoeven) *(Staatssecretaris BZK)*
46. Debat over het bericht dat de El-Tawheed moskee in Amsterdam onderdak geeft aan IS-gangers (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
47. Debat over de voorgenomen verhuizing van de marinierskazerne in Doorn (Diks) *(Staatssecretaris Defensie)*
48. Debat over vaccinatie in Nederland (Hijink) *(Staatssecretaris VWS)*
49. Debat over omgaan met de gevolgen van aanhoudende droogte (Sienot) *(Minister I&W)*
50. Debat over het evaluatierapport over het onterecht terugvorderen van kinderopvangtoeslagen (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën)*
51. Debat over de schikking van ING wegens het faciliteren van witwassen (Alkaya) *(Minister Financiën)*
52. Debat over salafisme in Nederland (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
53. Debat over de voortgang van de implementatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (conform motie-Dijksma (Kamerstuk 24 170, nr. 170)) *(Minister VWS)*
54. Debat over Chroom 6 (Van Kent) *(Minister MZ en Staatssecretaris SZW)*
55. Debat over de afhandeling van schade en de versterkingsoperatie Groningen vanwege de gaswinning (Beckerman) *(Minister EZK)*
56. Debat over het rapport van de Raad van State over de digitalisering van de overheid (Van der Molen) *(Staatssecretaris BZK)*
57. Debat over de uitwisseling van informatie over personen met verward gedrag tussen politie en de ggz (De Lange) *(Staatssecretaris VWS, Minister J&V)*
58. Debat over het ontwerpinstemmingsbesluit gaswinning Groningenveld *(Minister EZK)*
59. Debat over de aanstaande vrijlating van veroordeelde jihadisten die mogelijk in de gevangenis verder geradicaliseerd zijn (Van Toorenbrug) *(Minister J&V, Minister RB)*
60. Debat over de uitkomsten van de Europese top in Salzburg inzake de Brexit (Omtzigt) *Minister BuZa)*
61. Debat over de financiële compensatie voor Q-koortspatiënten (Van Gerven) *(Minister MZ)*
62. Debat over het bericht dat de verblijfplaats van de opdrachtgever van de moord op IKON-journalisten is ontdekt (Sjoerdsma) *(Minister BuZa, Minister J&V)*
63. Debat over de afrekenbaarheid van bestuurders in het onderwijs (Kwint) *(Minister BVO en Media)*
64. Debat over het bericht dat de bescherming van defensiemedewerkers tegen chroom-6 onvoldoende zou zijn (Karabulut) *(Staatssecretaris Defensie)*
65. Debat over het tekortschieten van de Nederlandse controle op wapendoorvoer (Lodders) *(Staatssecretaris Financiën, Minister BuHA-OS)*
66. Debat over de kansen van kweekvlees (De Groot) *(Minister LNV)*
67. Debat over het programma gehandicaptenzorg «Volwaardig leven» (Bergkamp) *(Minister VWS)*
68. Debat over spionage door Rusland (Verhoeven) *(Minister Defensie, Minister BZK, Minister BuZa)*
69. Debat over de situatie bij het parket Zeeland-West-Brabant (Buitenweg) *(Minister J&V)*
70. Debat over fraude met de dividendbelasting (Van Weyenberg) *(Minister en Staatssecretaris Financiën)*
71. Debat over de relatie van Nederland met Saudi-Arabië (Sjoerdsma) *(Minister BuZa)*
72. Debat over het bericht dat klimaatdoelen alleen haalbaar zijn met nieuwe kerncentrales (Dik-Faber) *(Minister EZK)*
73. Debat over de evaluatie van de Politiewet 2012 *(Minister J&V)*
74. Debat over de LHBTI-monitor 2018 (Özütok) *(Minister OCW, Minister J&V)*

75. Debat over Nederlandse militaire steun aan Syrië (Karabulut) *(Minister BuZa)*
76. Debat over de milieueffectrapportage van Schiphol (Laçin) *(Minister I&W)*
77. Debat over het toezicht op medische implantaten (Ellemeet) *(Minister MZ)*
78. Debat over illegale bewoning van vakantieparken (Van Toorenburg) *(Minister J&V, Minister BZK)*
79. Debat over het bericht dat Shell in Nederland geen belasting betaalt (Nijboer) (*Staatssecretaris Financiën)*

Te agenderen dertigledendebatten/ interpellaties

1. Dertigledendebat over de opslag en het produceren van radioactief afval (Wassenberg) *(Staatssecretaris I&W)*
2. Dertigledendebat over de aanstelling van een EU-ambtenaar (Omtzigt) *(Minister-President)*
3. Dertigledendebat over het bericht dat de ChristenUnie het regeerakkoord wil openbreken omdat er minder gas wordt gewonnen in Groningen (Nijboer) *(Minister-President)*
4. Dertigledendebat over statiegeld op kleine plastic flessen (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
5. Dertigledendebat over het bericht dat er vrijwel geen belastingcontroles plaatsvinden in de Amsterdamse binnenstad (Azarkan) *(Minister J&V, Staatssecretaris Financien)*
6. Dertigledendebat over deelname aan de politiek door mensen met een migratieachtergrond (Kuzu) *(Minister-President)*
7. Dertigledendebat over de gevaren van de uitstoot van houtkachels (Wassenberg) *(Staatssecretaris I&W, Minister VWS)*
8. Dertigledendebat over het opkopen van huizen door beleggers (Beckerman) *(Minister BZK, Minister Financien)*
9. Dertigledendebat over de slachtoffers van Q-koorts (Van Kooten-Arissen) *(Minister MZ)*
10. Dertigledendebat over de toename van de Nederlandse invoer van palmolie (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
11. Dertigledendebat over kansenongelijkheid in het onderwijs (Kuzu) *(Minister OCW)*
12. Dertigledendebat over de noodkreet in de thuiszorg Amsterdam (Ellemeet) *(Minister VWS)*
13. Dertigledendebat over het stopzetten van de vergoeding voor het medicijn Fampyra (Dijksma) *(Minister MZ)*
14. Dertigledendebat over de overname van de chemietak van AkzoNobel (Alkaya) *(Minister EZK)*
15. Dertigledendebat over de import van vervuild vlees uit Brazilië (Ouwehand) *(Minister BuHA-OS, Minister LNV)*
16. Dertigledendebat over het inzetten van duurzame keurmerken voor hout (Diks) *(Minister BuHA-OS)*
17. Dertigledendebat over het sluiten van detentiecentra in Libië (Jasper van Dijk) *(Minister BuHA-OS)*
18. Dertigledendebat over een verwacht tekort aan mantelzorgers (Sazias) *(Minister VWS)*
19. Dertigledendebat over het bericht dat Brussel overweegt een financiële bijdrage van € 56 miljard te vragen aan de ECB (Van Rooijen) *(Minister Financiën)*
20. Dertigledendebat over woningzoekenden die worden opgelicht door bemiddelingsbureaus (Nijboer) *(Minister BZK, Staatssecretaris Financiën)*
21. Dertigledendebat over ouderen die in de kou zitten uit angst voor torenhoge rekeningen (Kops) *(Minister EZK)*
22. Dertigledendebat over het advies van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur over een houdbaar voedselsysteem (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister EZK)*

23. Dertigledendebat over zorgverzekeraars die beleggen in farmaceutische bedrijven (Hijink) *(Minister MZ)*
24. Dertigledendebat over de gevolgen van de sluiting van sociale werkplaatsen (De Jong) *(Staatssecretaris SZW)*
25. Dertigledendebat over zzp'ers die worden uitgesloten van een arbeidsongeschiktheidsverzekering (Van Brenk) *(Minister SZW)*
26. Dertigledendebat over de risico's van investeringen in fossiele brandstoffen (Van Raan) *(Minister Financiën)*
27. Dertigledendebat over een verdere versoepeling van het ontslagrecht (Van Kent) *(Minister SZW)*
28. Dertigledendebat over het rapport van de Nationale ombudsman over de rol van overheidsinstanties bij burgerinitiatieven (Özütok) *(Minister BZK)*
29. Dertigledendebat over het jaarverslag van de Raad van State (Baudet) *(Minister BZK, Minister J&V)*
30. Dertigledendebat over het inburgeringsbeleid (Baudet) *(Minister SZW, Staatssecretaris J&V)*
31. Dertigledendebat over het advies van de Commissie grondgebondenheid over de toekomst van de melkveehouderij (Futselaar) *(Minister LNV)*
32. Dertigledendebat over een netwerk van wraakporno (Kuiken) *(Minister J&V)*
33. Dertigledendebat over de westerse bombardementen op Syrië (Karabulut) *(Minister BuZa)*
34. Dertigledendebat over het besluit van de Chinese regering om de markt te openen voor Nederlands kalfsvlees (Ouwehand) *(Minister EZK, Minister BuHa-OS)*
35. Dertigledendebat over een flexibele AOW-leeftijd (Gijs van Dijk) *(Minister SZW)*
36. Dertigledendebat over het haperende herstel van pensioenfondsen (De Jong) *(Minister SZW)*
37. Dertigledendebat over Nederlandse bedrijven die meebouwen aan een sojaroute door het Amazonewoud (Van den Hul) *(Minister BuHa-OS)*
38. Dertigledendebat over fraude met de aantallen dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV)*
39. Dertigledendebat over het lekken van begrotingsstukken (Van Raak) *(Minister-President)*
40. Dertigledendebat over de uitspraken van de Minister van Justitie & Veiligheid inzake jihadkinderen (De Graaf) *(Minister J&V, Minister BZK)*
41. Dertigledendebat over acceptatie van LHBTI in Nederland (Özütok) *(Minister OCW)*
42. Dertigledendebat over een misrekening door het ministerie over de studiefinanciering (Futselaar) *(Minister OCW)*
43. Dertigledendebat over bedreigde diersoorten (Van Kooten-Arissen) *(Minister LNV)*
44. Dertigledendebat over kinderbijslag op de BES-eilanden (Özütok) *(Staatssecretaris BZK, Staatssecretaris SZW)*
45. Dertigledendebat over een vreedzame demonstratie van studenten (Özdil) *(Minister OCW)*
46. Dertigledendebat over de negatieve gevolgen van globalisering (Thieme) *(Minister-President, Minister BuHa-OS)*
47. Dertigledendebat over dreigende kortingen op pensioenen (Van Rooijen) *(Minister SZW)*
48. Dertigledendebat over het bericht dat de zeespiegel sneller stijgt dan gedacht (Van Raan) *(Minister I&W)*
49. Dertigledendebat over Bulgaarse bedrijven die ondermaatse thuiszorg aanbieden (Kerstens) *(Minister VWS)*
50. Dertigledendebat over het bericht dat het ACM ziekenhuisfusies te makkelijk toestond (Ellemeet) *(Minister MZ, Staatssecretaris EZK)*
51. Dertigledendebat over het rapport van het IPCC over klimaatverandering (Van Raan) *(Minister EZK)*

52. Dertigledendebat over het nieuwe akkoord met Shell en ExxonMobil over de gaswinning en Groningen (Nijboer) *(Minister EZK)*
53. Dertigledendebat over het bericht dat Nederlandse banken betrokken zijn bij misstanden in de palmoliesector (Van Raan) *(Minister Financiën, Minister BuHa-OS)*
54. Dertigledendebat over het bericht dat rubberkorrels op kunstgrasvelden slecht voor het milieu zijn (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
55. Dertigledendebat over de marktwerking in het streekvervoer (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
56. Dertigledendebat over sponsoring door de farmaceutische industrie (Ellemeet) *(Minister MZ)*
57. Dertigledendebat over het VN-rapport over vervolging van de legertop in Myanmar voor oorlogsmisdaden (Kuzu) *(Minister BuZa)*
58. Dertigledendebat over ondermaats presteren van 48 thuiszorgorganisaties (Agema) *(Minister VWS)*
59. Dertigledendebat over het bericht dat de huurverhoging de inflatie opjaagt (Van Brenk) *(Minister SZW)*
60. Dertigledendebat over de praktijken van fabrikant Leadiant inzake het geneesmiddel CDCA (Van Gerven) *(Minister MZ)*
61. Dertigledendebat over sluiting van de klinische verloskunde in ziekenhuizen in Stadskanaal en Hoogeveen (Van Gerven) *(Minister MZ)*
62. Interpellatiedebat over een apart wetsvoorstel inzake het afschaffen van de dividendbelasting (Van Rooijen) *(Minister Financiën)*
63. Dertigledendebat over het bericht dat vastgoedfondsen dividendbelasting willen blijven betalen (Van Rooijen) *(Minister SZW)*
64. Dertigledendebat over het WRR-rapport over sociale en economische gezondheidsverschillen (Diertens) *(Staatssecretaris VWS)*
65. Dertigledendebat over de uitzetting van asielkinderen Lili en Howick (Azarkan) *(Staatssecretaris J&V)*
66. Dertigledendebat over de gang van zaken rond de uitreiking van de Mensenrechtentulp (Omtzigt) *(Minister BuZa)*
67. Dertigledendebat over problemen met zoutwinning in Groningen (Beckerman) *(Minister EZK)*
68. Dertigledendebat over de staat van de financiële sector 10 jaar na de start van de financiële crisis (Nijboer) *(Minister Financiën)*
69. Dertigledendebat over de arbeidsvoorwaarden bij de politie (Baudet) *(Minister J&V)*
70. Dertigledendebat over politieke heropvoedingskampen in de Chinese provincie Xinjiang (Kuzu) *(Minister BuZa)*
71. Dertigledendebat over het lekken van olie- en gasputten (Van der Lee) *(Minister EZK)*
72. Dertigledendebat over het bericht dat de zorgpremie in 2019 met meer dan 10 euro per maand stijgt (Ellemeet) *(Minister MZ)*
73. Dertigledendebat over de achterstand van vrouwen op de arbeidsmarkt (Özütok) *(Minister OCW)*
74. Dertigledendebat over het bericht dat recyclingbedrijven van kunstgras de milieuregels overtreden (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
75. Dertigledendebat over plannen voor het uitsluiten van rechtsgebieden van de gefinancierde rechtsbijstand (Van Nispen) *(Minister RB)*
76. Dertigledendebat over het bericht dat wijkverpleegkundigen creatief omgaan met de regels voor de aanvraag van maaltijdondersteuning (Dik-Faber) *(Minister VWS)*
77. Dertigledendebat over mogelijke ruimte om de AOW-leeftijd te verlagen (Van Kent) *(Minister SZW)*
78. Dertigledendebat over subsidies voor windmolenparken (Kops) *(Minister EZK)*
79. Dertigledendebat over een verplichte verzekering tegen arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen (Smeulders) *(Minister SZW)*
80. Dertigledendebat over de sluiting van de basis van Ryanair op Eindhoven airport (Laçin) *(Minister SZW, Minister I&W)*

81. Dertigledendebat over grenzen aan het investeren in verduurzaming door woningcorporaties (Beckerman) *(Minister BZK)*
82. Dertigledendebat over het actieplan «Slim en duurzaam» van de luchtvaartsector (Van Raan) *(Minister I&W, Minister EZK)*
83. Dertigledendebat over het bericht dat apothekers de wens van artsen bij de uitgifte van medicijnen negeren (Van Gerven) *(Minister MZ)*
84. Dertigledendebat over de gevaren van omgevingsgeluid (Kröger*) (Staatssecretaris I&W)*
85. Dertigledendebat over misstanden in de vleesverwerkende industrie (Van Raan) *(Minister LNV, Minister SZW)*
86. Dertigledendebat over de krapte op de woningmarkt (Krol) *(Minister BZK)*
87. Dertigledendebat over chemische stoffen die op de Europese markt komen zonder aan veiligheidsregels te voldoen (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
88. Dertigledendebat over de normen voor de uitstoot van fijnstof en stikstofdioxide (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
89. Dertigledendebat over de werkelijke prijs van vliegtickets (Van Raan *(Minister I&W)*
90. Dertigledendebat over microplastics in menselijke ontlasting (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
91. Dertigledendebat over de Venezolaanse vluchtelingenproblematiek op Curaçao (Özütok) *(Minister BuZa, Staatssecretaris BZK)*
92. Dertigledendebat over de haalbaarheid van het actieplan Werken in de Zorg (Agema) *(Minister VWS)*
93. Dertigledendebat over het bericht dat een patiënt na het faillissement van het Slotervaart Ziekenhuis in levensgevaar was (Van Gerven) *(Minister MZ)*
94. Dertigledendebat over personeelsgegevens en kunstmatige intelligentie op de werkvloer (Alkaya) *(Minister BZK, Staatssecretaris EZK)*
95. Dertigledendebat over het bericht dat de spoedeisende hulp in Lelystad sluit (Agema) *(Minister MZ)*
96. Dertigledendebat over ongelijkheid in onderwijskansen in Nederland (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*
97. Dertigledendebat over de Handreiking lerarentekort voor basisscholen (Kuzu) *(Minister Onderwijs)*
98. Dertigledendebat over kinderen in de daklozenopvang (Westerveld) *(Minister VWS)*
99. Dertigledendebat over de lange wachtlijsten voor huurwoningen (Nijboer) *(Minister BZK)*
100. Dertigledendebat over het bericht dat de groei van het aantal studenten op universiteiten ten koste gaat van de kwaliteit (Futselaar) *(Minister OCW)*
101. Dertigledendebat over ongeregeldheden rondom demonstraties tegen zwarte piet en het recht op demonstratie (Azarkan) *(Minister-President)*
102. Dertigledendebat over versnelde bodemdaling in Nederland (Van der Lee) *(Minister EZK, Minister I&W, Minister LNV)*
103. Dertigledendebat over patiëntenstops in de zorg (Hijink) *(Minister MZ)*
104. Dertigledendebat over klachten over de huurcommissie (Smeulders) *(Minister BZK)*
105. Dertigledendebat over het akkoord over de doorstart van de IJsselmeerziekenhuizen (Agema) (*Minister MZ)*
106. Dertigledendebat over de onderhandelingen inzake het Klimaatakkoord (Van der Lee) *(Minister EZK)*
107. Dertigledendebat over zorgaanbieders die patiënten cadeaus aanbieden (Arno Rutte) *(Minister VWS)*
108. Dertigledendebat over het gebruik van vervuilde grond bij nieuwbouwprojecten (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
109. Dertigledendebat over het bericht dat mensen uit Lelystad met de goedkoopste polis bij Zilveren Kruis Achmea niet terecht kunnen bij het ziekenhuis in Harderwijk (Van Gerven) *(Minister MZ)*
110. Dertigledendebat over gezondheidsrisico's als gevolg van klimaatverandering (Kröger) *(Staatssecretaris I&W, Staatssecretaris VWS)*

Wetgevings- en notaoverleggen

Maandag 3 december van 14.00 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het begrotingsonderdeel Media
Maandag 10 december van 11.00 uur tot 16.00 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van de leden Dijksma, Kooiman en Ellemeet «Big Farma: niet gezond!» (34 834)
Maandag 17 december van 14.00 uur tot 18.30 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van het lid Ellemeet: «Lachend tachtig. Voor een toekomstbestendige ouderenzorg» (Kamerstuk 34 948)

Recesperiodes

Kerstreces 2018: vrijdag 21 december 2018 t/m maandag 14 januari 2019

Voorjaarsreces 2019: vrijdag 22 februari t/m maandag 4 maart 2019

Provinciale Statenverkiezingen: woensdag 20 maart 2019 *(geen avondvergadering op dinsdag 19 maart 2019 en geen vergadering op woensdag 20 maart 2019, de gehele dag).*

Meireces 2019: vrijdag 26 april t/m maandag 13 mei 2019

Koningsdag: zaterdag 27 april 2019
Hemelvaart: donderdag 30 mei 2019

Zomerreces 2019: vrijdag 5 juli t/m maandag 2 september 2019

Herfstreces 2019: vrijdag 18 oktober t/m maandag 28 oktober 2019

Kerstreces 2019: vrijdag 20 december 2019 t/m maandag 13 januari 2020

Voorjaarsreces 2020: vrijdag 21 februari t/m maandag 2 maart 2020

Meireces 2020: vrijdag 24 april t/m maandag 11 mei 2020

Koningsdag 2020: maandag 27 april 2020
Hemelvaart 2020: donderdag 21 mei 2020

Zomerreces 2020: vrijdag 3 juli t/m maandag 31 augustus 2020

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

Agenda

Opgesteld 7 december 2018

OPENBARE VERGADERINGEN DER KAMER

Dinsdag 11 december	**14.00 uur**
Woensdag 12 december	**10.15 uur**
Donderdag 13 december	**10.15 uur**
	Aan de orde is:
	1. Vragenuur
	2. Regeling van werkzaamheden
Stemmingen	3. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO reactie op het rapport «Merchants of misery» **De Voorzitter: mw. Ouwehand wenst haar motie op stuk nr. 1006 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
28 286, nr. 1005	– de motie-Ouwehand over geen financiering voor bedrijven die aan MHP leveren
28 286, nr. 1006 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Ouwehand over aanpassen van het handelsbeleid
28 286, nr. 1007	– de motie-Bromet over deelname aan een imvo-convenant door toeleveringsbedrijven
Stemmingen	4. Stemmingen in verband met:
35 066, nr. 2	Brief van de vaste commissie voor Europese Zaken
	De Voorzitter: ik stel voor conform het voorstel van de vaste commissie voor Europese Zaken te besluiten.
Stemmingen	5. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Dierenwelzijn
28 286, nr. 1008	– de motie-Wassenberg over een einde maken aan rashondenshows
28 286, nr. 1009	– de motie-Wassenberg over onderzoek naar het terugdringen van impulsaankopen van dieren
28 286, nr. 1010	– de motie-Wassenberg over een verplichte cursus voor toekomstige hondeneigenaren
28 286, nr. 1011	– de motie-Wassenberg over een verbod op de handel in dieren via internetplatforms

ag-tk-2018-12-07
ISSN 0921 - 7371

28 286, nr. 1012 – de motie-De Groot/Von Martels over een landelijk expertisecentrum voor complexe honden

28 286, nr. 1013 (ingetrokken) – de motie-Moorlag/Von Martels over terugdringen van het fokken van «designerdieren»

28 286, nr. 1014 – de motie-Moorlag/Von Martels over in Europees verband terugdringen van de fok van designerdieren

Stemmingen 6. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO bijgestelde onderzoekskaders van de Onderwijsinspectie

35 000 VIII, nr. 141 – de motie-Van Raan over vermelding van het convenant over sponsoring in schoolplannen

35 000 VIII, nr. 142 – de motie-Westerveld c.s. over duidelijk onderscheid tussen de rollen van de onderwijsinspectie

35 000 VIII, nr. 143 – de motie-Rog over een kwalitatief onderzoek naar zij-instroom

35 000 VIII, nr. 144 – de motie-Rog/Bisschop over door het bevoegd gezag laten bepalen wie als gesprekspartner optreedt

Stemmingen 7. Stemmingen in verband met:
35 007 Wijziging van de Wet studiefinanciering 2000 in verband met een wijziging van de rentemaatstaf voor de lening hoger onderwijs

35 007 (bijgewerkt t/m amendement nr. 12)

De Voorzitter: dhr. Azarkan wenst zijn amendement op stuk nr. 12 in te trekken. Ik neem aan dat u daarmee instemt.

– gewijzigd amendement Nijboer/Stoffer (8,I) over het terugdraaien van de aanpassing rentemaatstaf (wijzigen opschrift)
– artikel I, aanhef
– gewijzigd amendement Nijboer/Stoffer (8,III)
– amendement Futselaar (10) over het blijven gelden van het mbo-rentepercentage op mbo-lening

NB. Indien 8 en 10 beide worden aangenomen, wordt geen uitvoering gegeven aan 8,IV.

– onderdeel A
– onderdeel B
– gewijzigd amendement Nijboer/Stoffer (8,IV)

NB. Indien 8 en 10 beide worden aangenomen, wordt geen uitvoering gegeven aan 8,IV.

– onderdeel C
– artikel I
– artikel II
– gewijzigd amendement Nijboer/Stoffer (8,II)
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 8. Stemmingen over: moties ingediend bij Wijziging van de Wet studiefinanciering 2000

35 007, nr. 13 (aangehouden) – de motie-Futselaar over niet verslechteren van de voorwaarden van de ov-studentenkaart

35 007, nr. 14 – de motie-Westerveld c.s. over het instellen van een maximumrenteplafond

35 007, nr. 15 – de motie-Westerveld c.s. over de inkomenseffecten voor oud-studenten bij een ingekorte aflostermijn

35 007, nr. 16 – de motie-Westerveld c.s. over hogere inkomsten terug laten vloeien naar het onderwijs

35 007, nr. 17 – de motie-Westerveld c.s. over geen rente doorberekenen in de jokerjaren

35 007, nr. 18	– de motie-Gijs van Dijk c.s. over de opbrengst van de hogere rentekosten beschikbaar stellen voor studenten
35 007, nr. 19	– de motie-Van der Molen/Bruins over in kaart te brengen van het totaalbedrag aan studieschuld
Stemmingen	9. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Nationaal Programma Groningen **De Voorzitter: dhr. Sienot wenst zijn motie op stuk nr. 542 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
33 529, nr. 537	– de motie-Beckerman c.s. over recht op inspectie op korte termijn
33 529, nr. 538	– de motie-Beckerman c.s. over meer geld voor het toekomstperspectief van Groningen
33 529, nr. 546 (gewijzigd, was nr. 539)	– de gewijzigde motie-Beckerman c.s. over geen verplichting tot cofinanciering voor provincie en gemeenten
33 529, nr. 540	– de motie-Kops over schrappen van duurzaamheids- en klimaatprojecten
33 529, nr. 541	– de motie-Van der Lee over de verbindingslijnen qua governance tussen de drie operaties
33 529, nr. 542 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Sienot c.s. over geen middelen uit het NPG inzetten voor schadeherstel
33 529, nr. 543	– de motie-Sienot c.s. over het militair vlieggebied EHD 42 gebruiken voor windmolenparken op zee
33 529, nr. 544	– de motie-Akerboom/Beckerman over prioriteit voor het inspecteren en versterken van woningen
33 529, nr. 545	– de motie-Akerboom over geen subsidie voor energiebronnen zoals mestvergisting en houtstook
Stemmingen	10. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Klimaat en energie **De Voorzitter: mw. Beckerman wenst haar motie op stuk nr. 251 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
32 813, nr. 250	– de motie-Beckerman/Wassenberg over niet in hoger beroep gaan tegen de uitspraak van de rechtbank in Roermond
32 813, nr. 251 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Beckerman c.s. over voor 1 juli duidelijkheid voor alle Limburgers met mijnbouwschade
32 813, nr. 252	– de motie-Akerboom/Van Raan over de ongeschiktheid van het poldermodel voor effectief klimaatbeleid
32 813, nr. 253	– de motie-Akerboom over geen subsidies voor mestvergisting
32 813, nr. 254	– de motie-Akerboom over geen subsidie voor pelletkachels en biomassaketels
32 813, nr. 255	– de motie-Van der Lee over uitstijgen boven het regeerakkoord
32 813, nr. 256	– de motie-Sienot/Agnes Mulder over het inzetten van het Joint Project Mechanism
32 813, nr. 257	– de motie-Moorlag over de gevolgen van de energietransitie voor de positie van werknemers
Stemmingen	11. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Bouwopgave
32 847, nr. 455	– de motie-Koerhuis/Ronnes over meer ruimte om te bouwen voor gemeenten boven Amsterdam en rondom Utrecht
32 847, nr. 456	– de motie-Ronnes/Koerhuis over daadwerkelijk overprogrammeren in harde plancapaciteit
32 847, nr. 457	– de motie-Van Eijs over opschorten van bouwprojecten op de Ladder van duurzame verstedelijking
32 847, nr. 458	– de motie-Smeulders c.s. over concrete doelstellingen voor het aantal studentenwoningen
Stemmingen	12. Stemmingen over: moties ingediend bij het debat over de gang van zaken rondom het bouwtoezicht
28 325, nr. 183	– de motie-Beckerman over privatisering in het bouwtoezicht uit de wet halen
28 325, nr. 184 (overgenomen)	– de motie-Koerhuis c.s. over het bestuursakkoord verwerken in het verdere wetstraject

28 325, nr. 185

– de motie-Koerhuis/Beckerman over de Kamer informeren over de lopende inventarisaties van probleemvloeren en brandgevaarlijke gevels

Stemmingen
34 231

13. Stemmingen in verband met:
Voorstel van wet van de leden Van Oosten, Kuiken en Groothuizen tot wijziging van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en van enige andere wetten in verband met de herziening van het stelsel van partneralimentatie (Wet herziening partneralimentatie)

34 231

– artikelen I t/m VII
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

14. Stemmingen over: moties ingediend bij de Wet herziening partneralimentatie

34 231, nr. 16

– de motie-Buitenweg over expliciet onderzoek naar het overschrijden van de termijn van vijf jaar

34 231, nr. 17

– de motie-Buitenweg over een onderzoek naar het wegnemen van obstakels

Stemming

15. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI) voor het jaar 2019
De Voorzitter: dhr. van Dam wenst zijn motie op stuk nr. 46 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.

35 000 VI, nr. 46 (gewijzigd)

– de gewijzigde motie-Van Dam c.s. over inzicht in de inzet van de politie op het vlak van verkeershandhaving

15. VSO Tijdelijk besluit zelfstandige bevoegdheid geregistreerd mondhygiënist (32 620, nr. 217) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

16. VAO Financiële markten (AO d.d. 08/11)met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

17. VAO Voortgang beleid Oorlogsgetroffenen (AO d.d. 08/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

18. VAO Zwangerschap en geboorte (AO d.d. 29/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

19. VAO Wijkverpleging (AO d.d. 14/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

20. VAO Landbouw- en Visserijraad d.d. 17 en 18 december 2018 (AO d.d. 11/12) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie *(onder voorbehoud)*

21. VSO Ontwerpbesluit houdende regels ter uitvoering van de Gezondheidswet en de Jeugdwet (34 111, nr. 25) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

22. VAO Nucleaire veiligheid (AO d.d. 28/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

23. VAO Spoorveiligheid/ERTMS (AO d.d. 04/12) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

24. VAO Spoorordening (AO d.d. 06/12) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

25. Debat over de Europese Top van 13 en 14 december 2018 met maximum spreektijden van:
10 minuten voor VVD, PVV, CDA en D66;
7 minuten voor GroenLinks, SP en PvdA;
5 minuten voor ChristenUnie, Partij voor de Dieren, 50PLUS, SGP, DENK en Forum voor Democratie

26. Debat over de evaluatie van de Politiewet 2012 met maximum spreektijden van 8 minuten per fractie

27. Debat over het rapport van het SCP over wooninitiatieven opgezet door ouders voor hun kinderen met een beperking met maximum spreektijden van 4 minuten per fractie

34 420 28. Voorstel van wet van het lid Van Nispen tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet primair onderwijs BES ter invoering van regels over de kwalificatie van docenten en het vaststellen van een minimum aantal uren voor wat betreft het bewegingsonderwijs *(1e termijn Kamer)*

34 857 29. Wijziging van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Zorgverzekeringswet in verband met het handhaven van de mogelijkheid om gemeenten in uitzonderingsgevallen tot samenwerking te verplichten en in verband met het verminderen van uitvoeringslasten

34 864 30. Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

35 013 31. Wijziging van de Crisis-en herstelwet in verband met het versnellen van woningbouw en het faciliteren van duurzame ontwikkeling, zoals het verduurzamen van het energiegebruik

35 009 32. Wijziging van de Kaderwet subsidies Ministerie van Buitenlandse Zaken met het oog op het toepassen van niet-doelgebonden subsidiecriteria

34 918 33. Wijziging van de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften en de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens in verband met het verstrekken van gegevens over personen met diplomatieke immuniteit die verkeersovertredingen hebben begaan

35 035, nr. 3 34. Verslag van de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven

---

Langetermijnagenda

18, 19 en 20 december (week 51)
– Debat over de Najaarsnota 2018 (35 095, nr. 1)
– VAO Meerjarig Financieel Kader (AO d.d. 08/11),
– VAO Chroom-6 bij Defensie (AO d.d. 07/11)
– VAO Artikel 100 Nederlandse deelname aan anti-ISIS coalitie en situatie in Syrië (AO d.d. 22/11)
– VAO Stand van zaken erf- en schenkbelasting (AO d.d. 25/09)
– VAO Luchtvaart (AO d.d. 05/12)
– VSO Concept ministeriële regeling betreffende minimaliseren gaswinning uit het Groningenveld (34 957, nr. 48)

– 34 534 (Voorstel van wet van de leden Klaver, Asscher, Beckerman, Jetten, Dik-Faber, Yesilgöz-Zegerius en Agnes Mulder houdende een kader voor het ontwikkelen van beleid gericht op onomkeerbaar en stapsgewijs terugdringen van de Nederlandse emissies van broeikasgassen teneinde wereldwijde opwarming van de aarde en de verandering van het klimaat te beperken (Klimaatwet)) (voortzetting)
– 35 071 (Aanpassing van de Consulaire Wet, de Rijkswet Onderzoeksraad voor veiligheid en de Schepenwet in verband met de invoering van de normalisering van de rechtspositie van ambtenaren)

week 52, week 1 en 2
Kerstreces

15, 16 en 17 januari (week 3)
– VAO Visserij (AO d.d. 06/12)
– 34 956 (Wijziging van de Wet financiering sociale verzekeringen, de Ziektewet en de Wet tegemoetkomingen loondomein, teneinde het deactiveren van de quotumheffing mogelijk te maken en erin te voorzien dat de quotumheffing eenmalig niet eerder dan over het tweede kalenderjaar na activering wordt geheven en enige andere wijzigingen)
– 34 608 (Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie)
– 34 747 (voorstel van wet van de leden De Graaf, Fritsma en Markuszower houdende een regeling inzake administratieve detentie (Wet administratieve detentie))
– 34 997 (Regels inzake een uniform experiment met teelt en verkoop van hennep en hasjiesj voor recreatief gebruik in een gesloten coffeeshopketen (Wet experiment gesloten coffeeshopketen))

22, 23 en 24 januari (week 4)
– 34 935 (Wijziging van de Wet bescherming Antarctica in verband met het verruimen van de toegang tot speciaal beschermde gebieden, het uitbreiden van de vergunningplicht en het verduidelijken van de positie van internationale waarnemers)
– 34 930 (Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek BES houdende de omzetting van aandelen aan toonder in aandelen op naam ten behoeve van de vaststelling van de identiteit van houders van deze aandelen (Wet omzetting aandelen aan toonder))
– 35 010 (Wijziging van de Wet op het kindgebonden budget in verband met het verhogen van de inkomensgrens van het kindgebonden budget voor paren)

29, 30 en 31 januari (week 5)
– 34 853-R2096 (Goedkeuring van het op 24 november 2016 te Parijs tot stand gekomen Multilateraal Verdrag ter implementatie van aan belastingverdragen gerelateerde maatregelen ter voorkoming van grondslaguitholling en winstverschuiving (Trb. 2017, 86, en Trb. 2017, 194))
– 34 959 (Wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en de Wet op de dividendbelasting 1965 in verband met enkele spoedreparaties inzake de fiscale eenheid en inzake het herstel van een omissie in de innovatiebox (Wet spoedreparatie fiscale eenheid)

5, 6 en 7 februari (week 6)
– Debat over de Staat van de Europese Unie

Aangemelde onderwerpen, nog niet geagendeerd

– VAO Adoptie (AO d.d. 18/01)
– 34 445 (Wijziging van de Wet marktordening gezondheidszorg en enkele andere wetten in verband met aanpassingen van de tarief- en prestatieregulering en het markttoezicht op het terrein van de gezondheidszorg)
– 34 542 (Voorstel van wet van het lid Veldman tot wijziging van de Gemeentewet en de Wet milieubeheer houdende invoering van het heffen van de rioolheffing en de afvalstoffenheffing van de gebruiker) *(voortzetting)*
– 33 844 (Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet, de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden en de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen en enkele andere wetten in verband met het vervoer, het medisch klachtrecht en enkele andere onderwerpen)
– 34 044 (Voorstel van wet van de leden Fritsma en De Graaf inzake de terugzending van criminele Nederlanders afkomstig uit Aruba, Curaçao en Sint Maarten (Wet terugzending criminele Antillianen) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 606 (Voorstel van wet van het lid Van Rooijen tot tijdelijke wijziging van de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met het invoeren van een maatregel tot onder meer aanpassing van de disconteringsvoet waartegen pensioenfondsen hun pensioenverplichtingen moeten berekenen (Tijdelijke wet aanpassing disconteringsvoet)) *(dupliek)*
– 34 767 (Wet toetreding zorgaanbieders) + 34 768 (Aanpassingswet Wet toetreding zorgaanbieders)
– 30 246 (Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra onder meer in verband met aanpassing van de methode van jaarlijkse prijsbijstelling ten aanzien van de materiële voorzieningen)
– 30 579 (Voorstel van wet van het lid Voordewind tot strafbaarstelling van het in de openbaarheid ontkennen, op grove wijze bagatelliseren, goedkeuren of rechtvaardigen van volkerenmoord) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 31 362 (Voorstel van wet van het lid Van der Lee; Wijziging Wet belastingen op milieugrondslag i.v.m. het beperken van de emissies van broeikasgassen door kolengestookte elektriciteitscentrales (beperking emissies kolencentrales) *(re- en dupliek)*
– 33 587 (Voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeerbelasting per minuut) + 33 707 (Voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeertarieven per minuut) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 33 922 (Voorstel van wet van het lid Yücel tot wijziging van de Wet op de ondernemingsraden en het Burgerlijk Wetboek om gelijke beloning van mannen en vrouwen te bevorderen) *(re- en dupliek)*
– 34 051 (Voorstel van wet van het lid Van Klaveren tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met een verruiming van de vrijheid van meningsuiting) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 464 (Voorstel van wet van het lid Koşer Kaya tot intrekking van de Zondagswet)
– 34 861 (Wet gebruik van passagiersgegevens voor de bestrijding van terroristische en ernstige misdrijven)
– 34 837 (Voorstel van wet van de leden Gijs van Dijk, Smeulders en Van Kent tot wijziging van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs teneinde te bewerkstelligen dat voor arbeidskrachten die in het kader van payrolling ter beschikking zijn gesteld aan een opdrachtgever ten minste dezelfde arbeidsvoorwaarden gelden als voor werknemers werkzaam in gelijke of gelijkwaardige functies in dienst van de opdrachtgever waar de terbeschikkingstelling plaatsvindt) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*

Te agenderen debatten

1. Debat over dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV)*
2. Debat over Albanese bendes in het criminele circuit in Nederland (Van Toorenburg) (Minister J&V, Minister BuZa)
3. Debat over het rapport van het SCP over «De sociale staat van Nederland 2017» (Gijs van Dijk) *(Minister SZW)*
4. Debat over een mogelijk verbod op pulsvisserij (Geurts) *(Minister LNV)*
5. Debat over extremistisch geweld (Markuszower) *(Minister J&V)*
6. Debat over de toename van het aantal mensen met een burn-out (Özdil) *(Minister SZW)*
7. Debat over een door Turkije gedicteerde jihadpreek in Nederland (De Graaf) *(Minister SZW, Minister BuZa)*
8. Debat over bijstandsfraude door Turkse Nederlanders (De Jong) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
9. Debat over het tekort aan arbeidskrachten (Wiersma) *(Minister SZW)*
10. Debat over uitspraken van president Poetin over nucleaire wapens (Sjoerdsma) *(Minister BuZa)*
11. Debat over het gebruik van contant geld in de samenleving (Van Rooijen) *(Minister Financien)*
12. Debat over het «exposen» van vrouwen (Becker) *(Minister SZW en Minister J&V)*
13. Debat over de verplichting inzake twee jaar loondoorbetaling bij ziekte (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
14. Debat over misbruik van het elektronisch toezicht (Van Dam) *(Minister J&V)*
15. Debat over langdurig werklozen die onvindbaar zijn in de bestanden van het UWV (Gijs van Dijk) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
16. Debat over burgemeesters die met de dood worden bedreigd (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
17. Debat over de beschikbaarheid van middelen voor zelfdoding (Van der Staaij) *(Minister J&V, Minister VWS)*
18. Debat over huwelijkse gevangenschap (Buitenweg) *(Minister RB)*
19. Debat over het bericht dat de overheid geen grip krijgt op de asbestbranche (Laçin) *(Staatssecretaris SZW, Staatssecretaris I&W)*
20. Debat over het bericht dat zorgverzekeraar CZ een explosieve stijging van de zorgpremie verwacht (Dijksma) *(Minister MZ)*
21. Debat over grote prijsverschillen in de ziekenhuiszorg (Hijink) *(Minister MZ)*
22. Debat over een handboek voor pedofielen dat op internet circuleert (Van der Graaf) *(Minister J&V)*
23. Debat over grootschalige fraude met pgb's (Hermans) *(Minister VWS)*
24. Debat over zorgbedrijven die informatie over surfgedrag naar Facebook sturen (Verhoeven) *(Minister RB, Minister MZ)*
25. Debat over het advies van de commissie Macrodoelmatigheid over creatieve opleidingen (El Yassini) *(Minister OCW)*
26. Debat over migranten in Griekenland die hun procedure op het vasteland mogen afwachten (Van Toorenburg) *(Staatssecretaris J&V)*
27. Debat over risicovloeren in gebouwen (Ronnes) *(Minister BZK)*
28. Debat over het lekken van gifgas door chemiebedrijf Chemours (Laçin) *(Minister en Staatssecretaris I&W)*
29. Debat over insectensterfte in Nederland (Bromet) *(Minister LNV)*
30. Debat over de toekomst van de Onderwijscoöperatie (Van Meenen) *(Minister BVO en Media)*
31. Debat over discriminatie op de woningmarkt (Nijboer) *(Minister BZK)*
32. Debat over brandgevaarlijk isolatiemateriaal in woonhuizen (Beckerman) *(Minister BZK)*
33. Debat over de resultaten van de JOB-monitor (Özdil) *(Minister OCW)*
34. Debat over concrete maatregelen in het kader van het preventieakkoord (Veldman) *(Staatssecretaris VWS)*
35. Debat over het functioneren van het stelsel bewaken en beveiligen (Van Dam) *(Minister J&V)*

36. Debat over het rapport van de commissie-Sorgdrager over de fipronilcrisis (Dik-Faber) *(Minister LNV)*
37. Debat over het actieprogramma Langer Thuis (Ellemeet) *(Minister VWS)*
38. Debat over de rapporten inzake het WODC (Buitenweg) *(Minister J&V)*
39. Debat over de herziening van het Nederlandse luchtruim (Bruins) *(Minister I&W, Staatssecretaris Defensie)*
40. Debat over de problematiek rondom de terugkeer van jihadi's (De Graaf) *(Minister J&V)*
41. Debat over het eindrapport van het SCP over de evaluatie van de hervorming van de langdurige zorg (Hijink) *(Minister VWS)*
42. Debat over inschattingsfouten van instanties bij de begeleiding van de dader van de metromoord (Van Toorenburg) *(Minister voor Rechtsbescherming)*
43. Debat over overschrijdingen van ICT-projecten bij de overheid (Verhoeven) *(Staatssecretaris BZK)*
44. Debat over het bericht dat de El-Tawheed moskee in Amsterdam onderdak geeft aan IS-gangers (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
45. Debat over de voorgenomen verhuizing van de marinierskazerne in Doorn (Diks) *(Staatssecretaris Defensie)*
46. Debat over vaccinatie in Nederland (Hijink) *(Staatssecretaris VWS)*
47. Debat over omgaan met de gevolgen van aanhoudende droogte (Sienot) *(Minister I&W)*
48. Debat over het evaluatierapport over het onterecht terugvorderen van kinderopvangtoeslagen (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën)*
49. Debat over het faciliteren van witwassen door Nederlandse banken (Alkaya) *(Minister Financiën)*
50. Debat over salafisme in Nederland (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
51. Debat over de voortgang van de implementatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (conform motie-Dijksma (Kamerstuk 24 170, nr. 170)) *(Minister VWS)*
52. Debat over Chroom 6 (Van Kent) *(Minister MZ en Staatssecretaris SZW)*
53. Debat over de afhandeling van schade en de versterkingsoperatie Groningen vanwege de gaswinning (Beckerman) *(Minister EZK)*
54. Debat over het rapport van de Raad van State over de digitalisering van de overheid (Van der Molen) *(Staatssecretaris BZK)*
55. Debat over de uitwisseling van informatie over personen met verward gedrag tussen politie en de ggz (De Lange) *(Staatssecretaris VWS, Minister J&V)*
56. Debat over het ontwerpinstemmingsbesluit gaswinning Groningenveld *(Minister EZK)*
57. Debat over de aanstaande vrijlating van veroordeelde jihadisten die mogelijk in de gevangenis verder geradicaliseerd zijn (Van Toorenbrug) *(Minister J&V, Minister RB)*
58. Debat over de uitkomsten van de Europese top in Salzburg inzake de Brexit (Omtzigt) *Minister BuZa)*
59. Debat over de financiële compensatie voor Q-koortspatiënten (Van Gerven) *(Minister MZ)*
60. Debat over het bericht dat de verblijfplaats van de opdrachtgever van de moord op IKON-journalisten is ontdekt (Sjoerdsma) *(Minister BuZa, Minister J&V)*
61. Debat over de afrekenbaarheid van bestuurders in het onderwijs (Kwint) *(Minister BVO en Media)*
62. Debat over het bericht dat de bescherming van defensiemedewerkers tegen chroom-6 onvoldoende zou zijn (Karabulut) *(Staatssecretaris Defensie)*
63. Debat over het tekortschieten van de Nederlandse controle op wapendoorvoer (Lodders) *(Staatssecretaris Financiën, Minister BuHA-OS)*
64. Debat over de kansen van kweekvlees (De Groot) *(Minister LNV)*
65. Debat over het programma gehandicaptenzorg «Volwaardig leven» (Bergkamp) *(Minister VWS)*
66. Debat over spionage door Rusland (Verhoeven) *(Minister Defensie, Minister BZK, Minister BuZa)*

67. Debat over de situatie bij het parket Zeeland-West-Brabant (Buitenweg) *(Minister J&V)*
68. Debat over fraude met de dividendbelasting (Van Weyenberg) *(Minister en Staatssecretaris Financiën)*
69. Debat over de relatie van Nederland met Saudi-Arabië (Sjoerdsma) *(Minister BuZa)*
70. Debat over het bericht dat klimaatdoelen alleen haalbaar zijn met nieuwe kerncentrales (Dik-Faber) *(Minister EZK)*
71. Debat over de LHBTI-monitor 2018 (Özütok) *(Minister OCW, Minister J&V)*
72. Debat over Nederlandse militaire steun aan Syrië (Karabulut) *(Minister BuZa)*
73. Debat over de milieueffectrapportage van Schiphol (Laçin) *(Minister I&W)*
74. Debat over het toezicht op medische implantaten (Ellemeet) *(Minister MZ)*
75. Debat over illegale bewoning van vakantieparken (Van Toorenburg) *(Minister J&V, Minister BZK)*
76. Debat over het bericht dat Shell in Nederland geen belasting betaalt (Nijboer) (*Staatssecretaris Financiën)*
77. Debat over hoge financiële reserves bij schoolbesturen en samenwerkingsverbanden (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*

Te agenderen dertigledendebatten/ interpellaties

1. Dertigledendebat over de opslag en het produceren van radioactief afval (Wassenberg) *(Staatssecretaris I&W)*
2. Dertigledendebat over de aanstelling van een EU-ambtenaar (Omtzigt) *(Minister-President)*
3. Dertigledendebat over het bericht dat de ChristenUnie het regeerakkoord wil openbreken omdat er minder gas wordt gewonnen in Groningen (Nijboer) *(Minister-President)*
4. Dertigledendebat over statiegeld op kleine plastic flessen (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
5. Dertigledendebat over het bericht dat er vrijwel geen belastingcontroles plaatsvinden in de Amsterdamse binnenstad (Azarkan) *(Minister J&V, Staatssecretaris Financien)*
6. Dertigledendebat over deelname aan de politiek door mensen met een migratieachtergrond (Kuzu) *(Minister-President)*
7. Dertigledendebat over de gevaren van de uitstoot van houtkachels (Wassenberg) *(Staatssecretaris I&W, Minister VWS)*
8. Dertigledendebat over het opkopen van huizen door beleggers (Beckerman) *(Minister BZK, Minister Financien)*
9. Dertigledendebat over de slachtoffers van Q-koorts (Van Kooten-Arissen) *(Minister MZ)*
10. Dertigledendebat over de toename van de Nederlandse invoer van palmolie (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
11. Dertigledendebat over kansenongelijkheid in het onderwijs (Kuzu) *(Minister OCW)*
12. Dertigledendebat over de noodkreet in de thuiszorg Amsterdam (Ellemeet) *(Minister VWS)*
13. Dertigledendebat over het stopzetten van de vergoeding voor het medicijn Fampyra (Dijksma) *(Minister MZ)*
14. Dertigledendebat over de overname van de chemietak van AkzoNobel (Alkaya) *(Minister EZK)*
15. Dertigledendebat over de import van vervuild vlees uit Brazilië (Ouwehand) *(Minister BuHA-OS, Minister LNV)*
16. Dertigledendebat over het inzetten van duurzame keurmerken voor hout (Diks) *(Minister BuHA-OS)*
17. Dertigledendebat over het sluiten van detentiecentra in Libië (Jasper van Dijk) *(Minister BuHA-OS)*

18. Dertigledendebat over een verwacht tekort aan mantelzorgers (Sazias) *(Minister VWS)*
19. Dertigledendebat over het bericht dat Brussel overweegt een financiële bijdrage van € 56 miljard te vragen aan de ECB (Van Rooijen) *(Minister Financiën)*
20. Dertigledendebat over woningzoekenden die worden opgelicht door bemiddelingsbureaus (Nijboer) *(Minister BZK, Staatssecretaris Financiën)*
21. Dertigledendebat over het advies van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur over een houdbaar voedselsysteem (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister EZK)*
22. Dertigledendebat over zorgverzekeraars die beleggen in farmaceutische bedrijven (Hijink) *(Minister MZ)*
23. Dertigledendebat over de gevolgen van de sluiting van sociale werkplaatsen (De Jong) *(Staatssecretaris SZW)*
24. Dertigledendebat over zzp'ers die worden uitgesloten van een arbeidsongeschiktheidsverzekering (Van Brenk) *(Minister SZW)*
25. Dertigledendebat over de risico's van investeringen in fossiele brandstoffen (Van Raan) *(Minister Financiën)*
26. Dertigledendebat over het rapport van de Nationale ombudsman over de rol van overheidsinstanties bij burgerinitiatieven (Özütok) *(Minister BZK)*
27. Dertigledendebat over het jaarverslag van de Raad van State (Baudet) *(Minister BZK, Minister J&V)*
28. Dertigledendebat over het inburgeringsbeleid (Baudet) *(Minister SZW, Staatssecretaris J&V)*
29. Dertigledendebat over het advies van de Commissie grondgebondenheid over de toekomst van de melkveehouderij (Futselaar) *(Minister LNV)*
30. Dertigledendebat over een netwerk van wraakporno (Kuiken) *(Minister J&V)*
31. Dertigledendebat over de westerse bombardementen op Syrië (Karabulut) *(Minister BuZa)*
32. Dertigledendebat over het besluit van de Chinese regering om de markt te openen voor Nederlands kalfsvlees (Ouwehand) *(Minister EZK, Minister BuHa-OS)*
33. Dertigledendebat over een flexibele AOW-leeftijd (Gijs van Dijk) *(Minister SZW)*
34. Dertigledendebat over het haperende herstel van pensioenfondsen (De Jong) *(Minister SZW)*
35. Dertigledendebat over Nederlandse bedrijven die meebouwen aan een sojaroute door het Amazonewoud (Van den Hul) *(Minister BuHa-OS)*
36. Dertigledendebat over fraude met de aantallen dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV)*
37. Dertigledendebat over het lekken van begrotingsstukken (Van Raak) *(Minister-President)*
38. Dertigledendebat over de uitspraken van de Minister van Justitie & Veiligheid inzake jihadkinderen (De Graaf) *(Minister J&V, Minister BZK)*
39. Dertigledendebat over acceptatie van LHBTI in Nederland (Özütok) *(Minister OCW)*
40. Dertigledendebat over een misrekening door het ministerie over de studiefinanciering (Futselaar) *(Minister OCW)*
41. Dertigledendebat over bedreigde diersoorten (Van Kooten-Arissen) *(Minister LNV)*
42. Dertigledendebat over kinderbijslag op de BES-eilanden (Özütok) *(Staatssecretaris BZK, Staatssecretaris SZW)*
43. Dertigledendebat over een vreedzame demonstratie van studenten (Özdil) *(Minister OCW)*
44. Dertigledendebat over de negatieve gevolgen van globalisering (Thieme) *(Minister-President, Minister BuHa-OS)*
45. Dertigledendebat over dreigende kortingen op pensioenen (Van Rooijen) *(Minister SZW)*

46. Dertigledendebat over het bericht dat de zeespiegel sneller stijgt dan gedacht (Van Raan) *(Minister I&W)*
47. Dertigledendebat over Bulgaarse bedrijven die ondermaatse thuiszorg aanbieden (Kerstens) *(Minister VWS)*
48. Dertigledendebat over het bericht dat het ACM ziekenhuisfusies te makkelijk toestond (Ellemeet) *(Minister MZ, Staatssecretaris EZK)*
49. Dertigledendebat over het rapport van het IPCC over klimaatverandering (Van Raan) *(Minister EZK)*
50. Dertigledendebat over het nieuwe akkoord met Shell en ExxonMobil over de gaswinning en Groningen (Nijboer) *(Minister EZK)*
51. Dertigledendebat over het bericht dat Nederlandse banken betrokken zijn bij misstanden in de palmoliesector (Van Raan) *(Minister Financiën, Minister BuHa-OS)*
52. Dertigledendebat over het bericht dat rubberkorrels op kunstgrasvelden slecht voor het milieu zijn (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
53. Dertigledendebat over de marktwerking in het streekvervoer (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
54. Dertigledendebat over sponsoring door de farmaceutische industrie (Ellemeet) *(Minister MZ)*
55. Dertigledendebat over het VN-rapport over vervolging van de legertop in Myanmar voor oorlogsmisdaden (Kuzu) *(Minister BuZa)*
56. Dertigledendebat over ondermaats presteren van 48 thuiszorgorganisaties (Agema) *(Minister VWS)*
57. Dertigledendebat over het bericht dat de huurverhoging de inflatie opjaagt (Van Brenk) *(Minister SZW)*
58. Dertigledendebat over de praktijken van fabrikant Leadiant inzake het geneesmiddel CDCA (Van Gerven) *(Minister MZ)*
59. Dertigledendebat over sluiting van de klinische verloskunde in ziekenhuizen in Stadskanaal en Hoogeveen (Van Gerven) *(Minister MZ)*
60. Interpellatiedebat over een apart wetsvoorstel inzake het afschaffen van de dividendbelasting (Van Rooijen) *(Minister Financiën)*
61. Dertigledendebat over het bericht dat vastgoedfondsen dividendbelasting willen blijven betalen (Van Rooijen) *(Minister SZW)*
62. Dertigledendebat over het WRR-rapport over sociale en economische gezondheidsverschillen (Diertens) *(Staatssecretaris VWS)*
63. Dertigledendebat over de uitzetting van asielkinderen Lili en Howick (Azarkan) *(Staatssecretaris J&V)*
64. Dertigledendebat over de gang van zaken rond de uitreiking van de Mensenrechtentulp (Omtzigt) *(Minister BuZa)*
65. Dertigledendebat over problemen met zoutwinning in Groningen (Beckerman) *(Minister EZK)*
66. Dertigledendebat over de staat van de financiële sector 10 jaar na de start van de financiële crisis (Nijboer) *(Minister Financiën)*
67. Dertigledendebat over de arbeidsvoorwaarden bij de politie (Baudet) *(Minister J&V)*
68. Dertigledendebat over politieke heropvoedingskampen in de Chinese provincie Xinjiang (Kuzu) *(Minister BuZa)*
69. Dertigledendebat over het lekken van olie- en gasputten (Van der Lee) *(Minister EZK)*
70. Dertigledendebat over het bericht dat de zorgpremie in 2019 met meer dan 10 euro per maand stijgt (Ellemeet) *(Minister MZ)*
71. Dertigledendebat over de achterstand van vrouwen op de arbeidsmarkt (Özütok) *(Minister OCW)*
72. Dertigledendebat over het bericht dat recyclingbedrijven van kunstgras de milieuregels overtreden (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
73. Dertigledendebat over het bericht dat wijkverpleegkundigen creatief omgaan met de regels voor de aanvraag van maaltijdondersteuning (Dik-Faber) *(Minister VWS)*
74. Dertigledendebat over subsidies voor windmolenparken (Kops) *(Minister EZK)*

75. Dertigledendebat over een verplichte verzekering tegen arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen (Smeulders) *(Minister SZW)*
76. Dertigledendebat over de sluiting van de basis van Ryanair op Eindhoven airport (Laçin) *(Minister SZW, Minister I&W)*
77. Dertigledendebat over grenzen aan het investeren in verduurzaming door woningcorporaties (Beckerman) *(Minister BZK)*
78. Dertigledendebat over het actieplan «Slim en duurzaam» van de luchtvaartsector (Van Raan) *(Minister I&W, Minister EZK)*
79. Dertigledendebat over het bericht dat apothekers de wens van artsen bij de uitgifte van medicijnen negeren (Van Gerven) *(Minister MZ)*
80. Dertigledendebat over de gevaren van omgevingsgeluid (Kröger*) (Staatssecretaris I&W)*
81. Dertigledendebat over misstanden in de vleesverwerkende industrie (Van Raan) *(Minister LNV, Minister SZW)*
82. Dertigledendebat over de krapte op de woningmarkt (Krol) *(Minister BZK)*
83. Dertigledendebat over chemische stoffen die op de Europese markt komen zonder aan veiligheidsregels te voldoen (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
84. Dertigledendebat over de normen voor de uitstoot van fijnstof en stikstofdioxide (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
85. Dertigledendebat over de werkelijke prijs van vliegtickets (Van Raan *(Minister I&W)*
86. Dertigledendebat over microplastics in menselijke ontlasting (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
87. Dertigledendebat over de Venezolaanse vluchtelingenproblematiek op Curaçao (Özütok) *(Minister BuZa, Staatssecretaris BZK)*
88. Dertigledendebat over de haalbaarheid van het actieplan Werken in de Zorg (Agema) *(Minister VWS)*
89. Dertigledendebat over het bericht dat een patiënt na het faillissement van het Slotervaart Ziekenhuis in levensgevaar was (Van Gerven) *(Minister MZ)*
90. Dertigledendebat over personeelsgegevens en kunstmatige intelligentie op de werkvloer (Alkaya) *(Minister BZK, Staatssecretaris EZK)*
91. Dertigledendebat over het bericht dat de spoedeisende hulp in Lelystad sluit (Agema) *(Minister MZ)*
92. Dertigledendebat over ongelijkheid in onderwijskansen in Nederland (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*
93. Dertigledendebat over de Handreiking lerarentekort voor basisscholen (Kuzu) *(Minister BVO en Media)*
94. Dertigledendebat over kinderen in de daklozenopvang (Westerveld) *(Minister VWS)*
95. Dertigledendebat over de lange wachtlijsten voor huurwoningen (Nijboer) *(Minister BZK)*
96. Dertigledendebat over het bericht dat de groei van het aantal studenten op universiteiten ten koste gaat van de kwaliteit (Futselaar) *(Minister OCW)*
97. Dertigledendebat over ongeregeldheden rondom demonstraties tegen zwarte piet en het recht op demonstratie (Azarkan) *(Minister-President)*
98. Dertigledendebat over versnelde bodemdaling in Nederland (Van der Lee) *(Minister EZK, Minister I&W, Minister LNV)*
99. Dertigledendebat over patiëntenstops in de zorg (Hijink) *(Minister MZ)*
100. Dertigledendebat over klachten over de huurcommissie (Smeulders) *(Minister BZK)*
101. Dertigledendebat over het akkoord over de doorstart van de IJsselmeerziekenhuizen (Agema) (*Minister MZ)*
102. Dertigledendebat over de onderhandelingen inzake het Klimaatakkoord (Van der Lee) *(Minister EZK)*
103. Dertigledendebat over zorgaanbieders die patiënten cadeaus aanbieden (Arno Rutte) *(Minister VWS)*
104. Dertigledendebat over het gebruik van vervuilde grond bij nieuwbouwprojecten (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*

105. Dertigledendebat over het bericht dat mensen uit Lelystad met de goedkoopste polis bij Zilveren Kruis Achmea niet terecht kunnen bij het ziekenhuis in Harderwijk (Van Gerven) *(Minister MZ)*
106. Dertigledendebat over gezondheidsrisico's als gevolg van klimaatverandering (Kröger) *(Staatssecretaris I&W, Staatssecretaris VWS)*
107. Dertigledendebat over de behandeling van melanoom-patiënten met het geneesmiddel Nivolumab (Agema) *(Minister MZ)*
108. Dertigledendebat over het bericht dat de overheid minder 50-plussers in dienst heeft genomen (Van Brenk) *(Minister SZW)*
109. Dertigledendebat over het niet halen van de CO_2-doelstelling (Van Raan) *(Minister EZK)*

Wetgevings- en notaoverleggen

Maandag 10 december van 11.00 uur tot 16.00 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van de leden Dijksma, Kooiman en Ellemeet «Big Farma: niet gezond!» (34 834)
Maandag 17 december van 14.00 uur tot 17.30 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van het lid Ellemeet: «Lachend tachtig. Voor een toekomstbestendige ouderenzorg» (Kamerstuk 34 948)

Recesperiodes

Kerstreces 2018: vrijdag 21 december 2018 t/m maandag 14 januari 2019

Voorjaarsreces 2019: vrijdag 22 februari t/m maandag 4 maart 2019

Provinciale Statenverkiezingen: woensdag 20 maart 2019 *(geen avondvergadering op dinsdag 19 maart 2019 en geen vergadering op woensdag 20 maart 2019, de gehele dag).*

Meireces 2019: vrijdag 26 april t/m maandag 13 mei 2019

Koningsdag: zaterdag 27 april 2019
Hemelvaart: donderdag 30 mei 2019

Zomerreces 2019: vrijdag 5 juli t/m maandag 2 september 2019

Herfstreces 2019: vrijdag 18 oktober t/m maandag 28 oktober 2019

Kerstreces 2019: vrijdag 20 december 2019 t/m maandag 13 januari 2020

Voorjaarsreces 2020: vrijdag 21 februari t/m maandag 2 maart 2020

Meireces 2020: vrijdag 24 april t/m maandag 11 mei 2020

Koningsdag 2020: maandag 27 april 2020
Hemelvaart 2020: donderdag 21 mei 2020

Zomerreces 2020: vrijdag 3 juli t/m maandag 31 augustus 2020

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2018–2019

Agenda

Opgesteld 14 december 2018

OPENBARE VERGADERINGEN DER KAMER

Dinsdag 18 december	**14.00 uur**
Woensdag 19 december	**10.15 uur**
Donderdag 20 december	**10.15 uur**
	Aan de orde is:
	1. Vragenuur
	2. Regeling van werkzaamheden
Stemmingen	3. Stemmingen over: moties ingediend bij het notaoverleg over de initiatiefnota van de leden Ploumen, Van Gerven en Ellemeet: «Big Farma: niet gezond!»
34 834, nr. 8	– de motie-Westerveld c.s. over het ondersteunen van de inzet van magistrale bereiding
34 834, nr. 9	– de motie-Van den Berg over onderzoek naar biomarkers
34 834, nr. 10	– de motie-Van den Berg over het stroomlijnen van publieke geldstromen voor geneesmiddelenontwikkeling
34 834, nr. 11	– de motie-Hijink c.s. over een onafhankelijk onderzoeksfonds geneesmiddelen
34 834, nr. 12	– de motie-Hijink c.s. over het indammen van verkoop en marketing via artsenbezoekers
34 834, nr. 13	– de motie-Kerstens c.s. over onderzoek naar de omvang van voorraden geneesmiddelen
34 834, nr. 14 (aangehouden)	– de motie-Kerstens c.s. over de invoering van licentieovereenkomsten
34 834, nr. 15	– de motie-Kerstens c.s. over een Noors model met tien referentielanden
Stemmingen	4. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO Tijdelijk besluit zelfstandige bevoegdheid geregistreerd mondhygiënist
32 620, nr. 218	– de motie-Van den Berg over samenwerkingsafspraken tussen mondhygiënisten en tandartsen
32 620, nr. 219	– de motie-Van den Berg over de Kamer informeren over de nulmeting
32 620, nr. 220	– de motie-Van Gerven over uitstel van de taakherschikking mondzorg

ag-tk-2018-12-14
ISSN 0921 - 7371

Stemmingen	5. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Financiële markten **De Voorzitter: dhr. Ronnes wenst zijn motie op stuk nr. 89 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
32 545, nr. 87	– de motie-Leijten c.s. over tijdelijke uitbreiding van AFM en DNB permanent maken
32 545, nr. 88	– de motie-Leijten c.s. over uitbreiding van de Financial Intelligence Unit
32 545, nr. 89 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Ronnes/Omtzigt over bevorderen van het omzetten van aflossingsvrije naar niet-aflossingsvrije hypotheken
32 545, nr. 90	– de motie-Sneller/Snels over het tegengaan van excessen bij niet-bancaire kredietverlening
32 545, nr. 91	– de motie-Snels/Sneller over de stabiliteitsrisico's van klimaatverandering
32 545, nr. 92	– de motie-Nijboer c.s. over het verlagen van rentepercentages voor kredieten aan particulieren
32 545, nr. 93 (aangehouden)	– de motie-Nijboer c.s. over aanscherping van de bonuswetgeving
32 545, nr. 94	– de motie-Tony van Dijck over het voorkómen van oneigenlijke risico-opslagen
32 545, nr. 95	– de motie-Tony van Dijck/De Graaf over alleen transacties bij een geldautomaat als het gezicht van de gebruiker in beeld is
Stemmingen	6. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Voortgang beleid Oorlogsgetroffenen
20 454, nr. 135	– de motie-Agema over de backpay uitkeren aan alle oorspronkelijk in aanmerking komende rechthebbenden
20 454, nr. 136	– de motie-Agema over de backpayregeling openstellen voor rechthebbenden die werden afgewezen wegens gebrek aan papieren bewijs
20 454, nr. 137 (aangehouden)	– de motie-Renkema over een plek voor de koloniale geschiedenis van Nederlands-Indië in het basis- en voortgezet onderwijs
20 454, nr. 138 (overgenomen)	– de motie-Slootweg/Van Gent over de aanwezigheid van de regering bij de herdenkingen van 75 jaar bevrijding
20 454, nr. 139	– de motie-Kerstens over recht doen aan de afspraken over zorg voor ouderen uit de Nederlands-Indische gemeenschap
Stemmingen	7. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Zwangerschap en geboorte **De Voorzitter: mw. Agema wenst haar motie op stuk nr. 139 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
32 279, nr. 133	– de motie-Bergkamp/Tellegen over niet maar één oplossingsrichting belichten bij onbedoelde zwangerschap
32 279, nr. 134	– de motie-Bergkamp/Tellegen over een echo rond dertien weken zwangerschap
32 279, nr. 135	– de motie-Ellemeet/Ploumen over het informeren over missie en doelstellingen van keuzehulporganisaties
32 279, nr. 136	– de motie-Van der Staaij over geen CRISPR-Cas-techniek toepassen op menselijke embryo's
32 279, nr. 137 (aangehouden)	– de motie-Tellegen/Bergkamp over een counselingsgesprek niet als harde voorwaarde voor prenatale screening
32 279, nr. 138	– de motie-Agema over het standaard invoeren van de dertienwekenecho
32 279, nr. 139 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Agema over een onderzoek naar het niet kiezen voor de NIPT-test
32 279, nr. 140	– de motie-Agema over geen eigen bijdrage voor poliklinische bevalling zonder medische indicatie
32 279, nr. 141	– de motie-Van Gerven over de bestaande ziekenhuizen waar acute verloskunde moet worden aangeboden
32 279, nr. 142	– de motie-Ploumen c.s. over Fiom als centraal informatiepunt voor ongewenste zwangerschap
32 279, nr. 143	– de motie-Ploumen/Ellemeet over geen subsidie voor sturende keuzehulp bij ongewenste zwangerschap
32 279, nr. 144	– de motie-Ploumen over al in 2019 hersteloperaties na genitale verminking vergoeden

Stemmingen	8. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Wijkverpleging
29 689, nr. 944	– de motie-Ellemeet c.s. over knelpunten die meegenomen moeten worden in de inkoopmonitor
29 689, nr. 945 (aangehouden)	– de motie-Ellemeet/Slootweg over een beslissingstermijn voor bijcontractering
29 689, nr. 946	– de motie-Bergkamp over onderzoek naar de praktijkvariaties in indicatiestellingen
29 689, nr. 947	– de motie-Hijink over het beteugelen van de winsten in de zorg
29 689, nr. 948	– de motie-Hijink over substitutie tussen zorgdomeinen meenemen in de monitor van de contracteergraad
29 689, nr. 949	– de motie-Hijink over samenwerking in plaats van concurrentie in de acute wijkverpleging
29 689, nr. 950	– de motie-Geleijnse/Kerstens over periodiek informeren over het uitbannen van de minutenregistratie
29 689, nr. 951	– de motie-Geleijnse/Kerstens over het afschaffen van de vijfminutendeclaratie voor het pgb
29 689, nr. 952	– de motie-Geleijnse/Bergkamp over het advies van de wijkverpleegkundige bij het indiceren voor de Wmo
29 689, nr. 953	– de motie-Kerstens c.s. over het naleven van de afspraak over loonsverhogingen in het hoofdlijnenakkoord
29 689, nr. 954	– de motie-Kerstens over vorm en inhoud geven aan centrale regie, monitoring en verantwoording
Stemmingen	9. Stemmingen in verband met:
34 857	Wijziging van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Zorgverzekeringswet in verband met het handhaven van de mogelijkheid om gemeenten in uitzonderingsgevallen tot samenwerking te verplichten en in verband met het verminderen van uitvoeringslasten
	34 857 (bijgewerkt t/m amendement nr. 13)
	– artikel I, onderdeel A – gewijzigd amendement Hijink (11) over verplichte contractering van alle gecertificeerde instellingen en jeugdzorgaanbieders (invoegen onderdeel Aa) – amendement Hijink (9,I) over het verminderen van uitvoeringslasten voor aanbieders – amendement Hijink (8,I) over een voorhangprocedure voor de verschillende uitvoeringsvarianten van financieringsmodellen – onderdeel B – artikel I – artikel II, onderdeel A – amendement Hijink (9,II) – amendement Hijink (8,II) – onderdeel B – artikel II – artikel III – amendement Ellemeet/Van der Staaij (13) over het vervallen van de delegatiebepalingen na drie jaar – artikel IV – beweegreden – wetsvoorstel
Stemming	10. Stemming over: motie ingediend bij Wijziging van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Zorgverzekeringswet
34 857, nr. 14	– de motie-Bergkamp c.s. over de werking van de delegatiebepalingen in een gedecentraliseerd stelsel

Stemmingen	11. Stemmingen over: moties ingediend bij het debat over de evaluatie van de Politiewet 2012 **De Voorzitter: mw. Buitenweg wenst haar motie op stuk nr. 843 te wijzigen en mw. Van der Graaf haar motie op stuk nr. 849.** **De gewijzigde moties zijn rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
29 628, nr. 839	– de motie-Van Dam c.s. over wijkagenten daadwerkelijk voor 80% in de wijk inzetten
29 628, nr. 840	– de motie-Van Dam over advies inwinnen bij de Raad van State over het democratisch toezicht
29 628, nr. 841	– de motie-Krol over het terugdringen van het ziekteverzuim onder agenten
29 628, nr. 842	– de motie-Van Raak/Krol over een parlementair onderzoek naar de totstandkoming van de nationale politie
29 628, nr. 843 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Buitenweg c.s. over het weergeven van meerjarige doelstellingen
29 628, nr. 844	– de motie-Den Boer/Buitenweg over de wervingsprocedure voor de Auditcommissie
29 628, nr. 845	– de motie-Den Boer over een gelijkwaardige informatiepositie voor alle burgemeesters
29 628, nr. 846	– de motie-Laan-Geselschap over boa's op meerdere terreinen handhavend laten optreden
29 628, nr. 847	– de motie-Bisschop/Van der Graaf over lokale keuzes en prioriteiten
29 628, nr. 848	– de motie-Bisschop over versterking van de politie op lokaal niveau
29 628, nr. 849 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Van der Graaf c.s. over de informatiepositie van burgemeesters
29 628, nr. 850	– de motie-Baudet over 1 miljard voor het op orde brengen van de politie
29 628, nr. 851	– de motie-Baudet over het terugdringen van de bureaucratie bij de politie
Stemming	12. Stemming over: motie ingediend bij het VSO Ontwerpbesluit houdende regels ter uitvoering van de Gezondheidswet en de Jeugdwet **De Voorzitter: dhr. De Groot wenst zijn motie op stuk nr. 26 te wijzigen.** **De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
34 111, nr. 26 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-De Groot/Graus over kleurcodering van inspectieresultaten in stand laten
Stemmingen	13. Stemmingen over: moties ingediend bij het debat over het rapport van het SCP over wooninitiatieven opgezet door ouders voor hun kinderen met een beperking **De Voorzitter: mw. Bergkamp wenst haar motie op stuk nr. 181 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
24 170, nr. 181 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Bergkamp c.s. over het afgeven van toekenningsbesluiten voor langere duur
24 170, nr. 182 (overgenomen)	de motie-Bergkamp/Ellemeet over de problematiek van de ontoereikende budgetten
24 170, nr. 183	– de motie-Bergkamp/Hermans over de wet- en regelgeving op ouderinitiatieven
24 170, nr. 184	– de motie-Hijink over het stimuleren van ouderinitiatieven in zorg in natura
24 170, nr. 185	– de motie-Hijink/Slootweg over verspreiding van goed functionerende ouderinitiatieven
24 170, nr. 186	– de motie-Ellemeet/Bergkamp over het verminderen van de administratieve lasten
24 170, nr. 187	– de motie-Agema over het afschaffen van alle regels die de afgelopen tien jaar erbij zijn gekomen
Stemmingen	14. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO Milieuraad 20 december 2018
21 501-08, nr. 749	– de motie-Kröger over terugdringen van plastic tasjes voor eenmalig gebruik
21 501-08, nr. 750	– de motie-Kröger over aandringen op de scherpst mogelijke CO2-eisen

21 501-08, nr. 751	– de motie-Kröger over de in 2007 afgesproken normen voor de luchtkwaliteit in ere herstellen
21 501-08, nr. 752	– de motie-Wassenberg/Teunissen over een hoger ambitieniveau voor het tegengaan van plastic wegwerpproducten
21 501-08, nr. 753 (aangehouden)	– de motie-Wassenberg/Teunissen over eigen initiatief van lidstaten in de strijd tegen plasticsoep
21 501-08, nr. 754	– de motie-Laçin/Kröger over aanscherping van REACH
Stemmingen	15. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Nucleaire veiligheid **De Voorzitter: mw. Beckerman wenst haar motie op stuk nr. 247 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
25 422, nr. 241	– de motie-Wassenberg over het opruimen van nucleair afval niet uit publieke middelen betalen
25 422, nr. 242	– de motie-Wassenberg over plan van aanpak voor sluiting van kerncentrale Borssele binnen enkele jaren
25 422, nr. 243 (ingetrokken)	– de motie-Wassenberg over constructiefouten in de kernreactor Tihange 3
25 422, nr. 244	– de motie-Kröger over de eisen voor het uitvoeren van een MER rondom kerncentrales
25 422, nr. 245	– de motie-Kröger over een MER uitvoeren voor kerncentrale Borssele
25 422, nr. 246 (aangehouden)	– de motie-Beckerman over heldere communicatie over incidenten bij kerncentrales
25 422, nr. 247 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Beckerman/Wassenberg over provinciale crisisplannen voor een nucleaire ramp
Stemmingen	16. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Spoorveiligheid/ERTMS
29 893, nr. 226	– de motie-Laçin over bespreken van bevindingen uit het ILT-onderzoek met concessieverleners
29 893, nr. 227 (aangehouden)	– de motie-Laçin over overleg met concessieverleners over toepassing van het ORBIT-systeem
29 893, nr. 228	– de motie-Amhaouch/Ziengs over een integrale visie op alle onderdelen van het BIT-advies
29 893, nr. 229	– de motie-Van Aalst over meerdere leveranciers vastleggen voor de uitrol van ERTMS
29 893, nr. 230	– de motie-Van Aalst over de uitrol van ERTMS pas beginnen als spoorvervoerders er klaar voor zijn
29 893, nr. 231	– de motie-Kröger/Laçin over erop toezien dat de verschillende systemen geen nieuwe conflicten veroorzaken
29 893, nr. 233 (gewijzigd, was nr. 232 en aangehouden)	– de gewijzigde motie-Kröger/Ziengs over mogelijkheden om de aanleg van ERTMS op beide corridors te prioriteren
Stemmingen	17. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Spoorordening **De Voorzitter: dhr. Laçin wenst zijn motie op stuk nr. 805 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
29 984, nr. 800	– de motie-Van Aalst over de omvorming van ProRail tot een zbo heroverwegen
29 984, nr. 801	– de motie-Amhaouch/Ziengs over het in kaart brengen van de financiële gevolgen voor decentrale overheden
29 984, nr. 802	– de motie-Schonis/Laçin over het wettelijk borgen van de vakbekwaamheid van machinisten en conducteurs
29 984, nr. 803	– de motie-Kröger over aanbesteding van regionale sprinters
29 984, nr. 804	– de motie-Ziengs/Amhaouch over de decentralisatie van spoorlijnen
29 984, nr. 805 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Laçin over kosten en baten van decentraal aanbesteden
Stemmingen	18. Stemmingen in verband met:
34 864	Wijziging van de Omgevingswet en enkele andere wetten met het oog op het beschermen van de bodem, met inbegrip van het grondwater, en het duurzaam en doelmatig gebruik van de bodem (Aanvullingswet bodem Omgevingswet)

34 864 (bijgewerkt t/m amendement nr. 11)

– artikel 1.1, onderdelen A t/m H
– nader gewijzigd amendement Van Eijs (10) over de directe of indirecte blootstelling
– onderdeel I
– onderdelen J en K
– artikel 1.1
– artikelen 2.1 t/m 2.6
– amendement Van Gerven (11) over oude gevallen die bewust niet zijn gesaneerd
– artikel 3.1
– artikelen 3.2 t/m 4.2
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

19. Stemmingen over: moties ingediend bij de Aanvullingswet bodem Omgevingswet

34 864, nr. 12
– de motie-Smeulders/Kröger over het beschermingsniveau van de bodemkwaliteit in lagere regelgeving

34 864, nr. 13
– de motie-Smeulders/Kröger over het principe van «de vervuiler betaalt» ook als uitgangspunt in de Omgevingswet

34 864, nr. 14
– de motie-Smeulders/Kröger over het waarborgen van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater

34 864, nr. 15
– de motie-Ronnes/Van Gerven over informatie over bodemverontreiniging met prioriteit in de Basisregistratie Ondergrond opnemen

34 864, nr. 16 (aangehouden)
– de motie-Van Gerven over een algehele saneringsplicht opnemen in instructieregels voor lagere overheden

34 864, nr. 17
– de motie-Van Gerven over voldoende financiering bij gemeenten voor de aanpak van bodemvervuiling

Stemmingen
35 013

20. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de Crisis-en herstelwet in verband met het versnellen van woningbouw en het faciliteren van duurzame ontwikkeling, zoals het verduurzamen van het energiegebruik

35 013 (bijgewerkt t/m amendement nr. 18)

– artikel I, onderdeel A
– amendement Smeulders/Van Gerven (16,I) over handhaven aanwijzen gebieden of projecten bij AMvB
– onderdeel B
– onderdeel C
– amendement Dik-Faber/Van Eijs (8) over verbreding van de experimenteerbepaling
– amendement Ronnes/Laan-Geselschap (12) over verbreding van de experimenteerbepaling met de Wilg
– amendement Smeulders/Van Gerven (16,II)
– onderdeel D
– amendement Van Eijs (14) over aanpassing van de bovengrens naar 200 woningen
– amendement Ronnes c.s. (18) over de aanpassing van de ondergrens naar 5 woningen

NB. Indien 14 en 18 beide worden aangenomen, worden de teksten in elkaar verwerkt.

– onderdeel E
– amendement Van Gerven/Smeulders (17,I) over het terugdraaien verschuiving bevoegdheid van raad naar B&W

Indien 17 verworpen:
– amendement Van Eijs (13) over voldoen aan structuurvisie bij vaststelling projectuitvoeringsbesluit

– onderdeel F
– amendement Van Gerven/Smeulders (17,II)
– onderdeel G
– amendement Smeulders/Van Gerven (16,III)
– onderdeel H
– onderdeel I
– amendement Smeulders/Van Gerven (16,IV)
– onderdeel J
– artikel I
– artikel II
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemming
35 013, nr. 19

21. Stemming over: motie ingediend bij Wijziging van de Crisis-en herstelwet
– de motie-Dik-Faber/Van Eijs over verduurzaming van woningen en gebouwen versnellen

Stemming
35 000 XII, nr. 34

22. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (XII) voor het jaar 2019
– de motie-Amhaouch/Paternotte over de piekdrukte beperken door beperkte verschuiving van collegetijden

Stemming
32 847, nr. 427 (gewijzigd)

23. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij het dertigledendebat over de uitspraak van de Minister van BZK over bouwen in het groen
De Voorzitter: dhr. Ronnes wenst zijn motie op stuk nr. 427 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.
– de gewijzigde motie-Ronnes/Laan-Geselschap over de ladder voor duurzame verstedelijking

24. Debat over de herziening van het Nederlandse luchtruim met maximum spreektijden van 5 minuten per fractie

35 095, nr. 1

25. Debat over de Najaarsnota 2018 met maximum spreektijden van:
10 minuten voor VVD, PVV, CDA en D66
7 minuten voor GroenLinks, SP en PvdA
5 minuten voor ChristenUnie, Partij voor de Dieren, 50PLUS, SGP, DENK en Forum voor Democratie.

26. Debat over spionage door Rusland met maximum spreektijden van 4 minuten per fractie

27. VAO Luchtvaart (AO d.d. 05/12) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

34 957, nr. 48

28. VSO Concept ministeriële regeling betreffende minimaliseren gaswinning uit het Groningenveld met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

34 638, nr. 4

29. VSO over de stand van zaken rond activiteiten om de aantallen dyslexieverklaringen terug te dringen met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

30. VAO GGZ (AO d.d. 06/12) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

31. VAO Maritiem (AO d.d. 06/12) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

32. VAO Arbeidsmarktdiscriminatie (AO d.d. 12/12) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

33. VAO Artikel 100 Nederlandse deelname aan anti-ISIS coalitie en situatie in Syrië (AO d.d. 22/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

34 534

34. Voorstel van wet van de leden Klaver, Asscher, Beckerman, Jetten, Dik-Faber, Yesilgöz-Zegerius en Agnes Mulder houdende een kader voor het ontwikkelen van beleid gericht op onomkeerbaar en stapsgewijs terugdringen van de Nederlandse emissies van broeikasgassen teneinde wereldwijde opwarming van de aarde en de verandering van het klimaat te beperken (Klimaatwet)) *(voortzetting)*

35 071

35. Aanpassing van de Consulaire Wet, de Rijkswet Onderzoeksraad voor veiligheid en de Schepenwet in verband met de invoering van de normalisering van de rechtspositie van ambtenaren

---

Langetermijnagenda

week 52, week 1 en 2
Kerstreces

15, 16 en 17 januari (week 3)
– VAO Visserij (AO d.d. 06/12)
– VAO Chroom-6 bij Defensie (AO d.d. 07/11)
– VAO Belastingdienst(AO d.d. 06/12)
– VAO PGB (AO d.d. 12/12)
– 34 956 (Wijziging van de Wet financiering sociale verzekeringen, de Ziektewet en de Wet tegemoetkomingen loondomein, teneinde het deactiveren van de quotumheffing mogelijk te maken en erin te voorzien dat de quotumheffing eenmalig niet eerder dan over het tweede kalenderjaar na activering wordt geheven en enige andere wijzigingen)
– 34 608 (Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie)
– 34 747 (voorstel van wet van de leden De Graaf, Fritsma en Markuszower houdende een regeling inzake administratieve detentie (Wet administratieve detentie))
– 34 997 (Regels inzake een uniform experiment met teelt en verkoop van hennep en hasjiesj voor recreatief gebruik in een gesloten coffeeshopketen (Wet experiment gesloten coffeeshopketen))

22, 23 en 24 januari (week 4)
– 34 935 (Wijziging van de Wet bescherming Antarctica in verband met het verruimen van de toegang tot speciaal beschermde gebieden, het uitbreiden van de vergunningplicht en het verduidelijken van de positie van internationale waarnemers)
– 34 930 (Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek BES houdende de omzetting van aandelen aan toonder in aandelen op naam ten behoeve van de vaststelling van de identiteit van houders van deze aandelen (Wet omzetting aandelen aan toonder))
– 35 010 (Wijziging van de Wet op het kindgebonden budget in verband met het verhogen van de inkomensgrens van het kindgebonden budget voor paren)

29, 30 en 31 januari (week 5)
– 34 853-R2096 (Goedkeuring van het op 24 november 2016 te Parijs tot stand gekomen Multilateraal Verdrag ter implementatie van aan belastingverdragen gerelateerde maatregelen ter voorkoming van grondslaguitholling en winstverschuiving (Trb. 2017, 86, en Trb. 2017, 194))

– 34 959 (Wijziging van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 en de Wet op de dividendbelasting 1965 in verband met enkele spoedreparaties inzake de fiscale eenheid en inzake het herstel van een omissie in de innovatiebox (Wet spoedreparatie fiscale eenheid)

5, 6 en 7 februari (week 6)
– Debat over de Staat van de Europese Unie

Aangemelde onderwerpen, nog niet geagendeerd

– VAO Adoptie (AO d.d. 18/01)
– 34 420 (voorstel van wet van het lid Van Nispen tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet primair onderwijs BES ter invoering van regels over de kwalificatie van docenten en het vaststellen van een minimum aantal uren voor wat betreft het bewegingsonderwijs) (voortzetting)
– 34 445 (Wijziging van de Wet marktordening gezondheidszorg en enkele andere wetten in verband met aanpassingen van de tarief- en prestatieregulering en het markttoezicht op het terrein van de gezondheidszorg)
– 34 542 (voorstel van wet van het lid Veldman tot wijziging van de Gemeentewet en de Wet milieubeheer houdende invoering van het heffen van de rioolheffing en de afvalstoffenheffing van de gebruiker) *(voortzetting)*
– 33 844 (Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet, de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden en de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen en enkele andere wetten in verband met het vervoer, het medisch klachtrecht en enkele andere onderwerpen)
– 34 044 (voorstel van wet van de leden Fritsma en De Graaf inzake de terugzending van criminele Nederlanders afkomstig uit Aruba, Curaçao en Sint Maarten (Wet terugzending criminele Antillianen) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 606 (voorstel van wet van het lid Van Rooijen tot tijdelijke wijziging van de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met het invoeren van een maatregel tot onder meer aanpassing van de disconteringsvoet waartegen pensioenfondsen hun pensioenverplichtingen moeten berekenen (Tijdelijke wet aanpassing disconteringsvoet)) *(dupliek)*
– 34 767 (Wet toetreding zorgaanbieders)) + 34 768 (Aanpassingswet Wet toetreding zorgaanbieders)
– 30 246 (Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra onder meer in verband met aanpassing van de methode van jaarlijkse prijsbijstelling ten aanzien van de materiële voorzieningen)
– 30 579 (voorstel van wet van het lid Voordewind tot strafbaarstelling van het in de openbaarheid ontkennen, op grove wijze bagatelliseren, goedkeuren of rechtvaardigen van volkerenmoord) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 31 362 (voorstel van wet van het lid Van der Lee; Wijziging Wet belastingen op milieugrondslag i.v.m. het beperken van de emissies van broeikasgassen door kolengestookte elektriciteitscentrales (beperking emissies kolencentrales) *(re- en dupliek)*
– 33 587 (voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeerbelasting per minuut) + 33 707 (voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeertarieven per minuut) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 33 922 (voorstel van wet van het lid Yücel tot wijziging van de Wet op de ondernemingsraden en het Burgerlijk Wetboek om gelijke beloning van mannen en vrouwen te bevorderen) *(re- en dupliek)*
– 34 051 (voorstel van wet van het lid Van Klaveren tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met een verruiming van de vrijheid van meningsuiting) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*

– 34 464 (voorstel van wet van het lid Koşer Kaya tot intrekking van de Zondagswet)
– 34 861 ((Wet gebruik van passagiersgegevens voor de bestrijding van terroristische en ernstige misdrijven)
– 34 837 (voorstel van wet van de leden Gijs van Dijk, Smeulders en Van Kent tot wijziging van de Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs teneinde te bewerkstelligen dat voor arbeidskrachten die in het kader van payrolling ter beschikking zijn gesteld aan een opdrachtgever ten minste dezelfde arbeidsvoorwaarden gelden als voor werknemers werkzaam in gelijke of gelijkwaardige functies in dienst van de opdrachtgever waar de terbeschikkingstelling plaatsvindt) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*

Te agenderen debatten

1. Debat over dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV)*
2. Debat over Albanese bendes in het criminele circuit in Nederland (Van Toorenburg) (Minister J&V, Minister BuZa)
3. Debat over het rapport van het SCP over «De sociale staat van Nederland 2017» (Gijs van Dijk) *(Minister SZW)*
4. Debat over een mogelijk verbod op pulsvisserij (Geurts) *(Minister LNV)*
5. Debat over extremistisch geweld (Markuszower) *(Minister J&V)*
6. Debat over de toename van het aantal mensen met een burn-out (Özdil) *(Minister SZW)*
7. Debat over een door Turkije gedicteerde jihadpreek in Nederland (De Graaf) *(Minister SZW, Minister BuZa)*
8. Debat over bijstandsfraude door Turkse Nederlanders (De Jong) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
9. Debat over het tekort aan arbeidskrachten (Wiersma) *(Minister SZW)*
10. Debat over uitspraken van president Poetin over nucleaire wapens (Sjoerdsma) *(Minister BuZa)*
11. Debat over het gebruik van contant geld in de samenleving (Van Rooijen) *(Minister Financien)*
12. Debat over het «exposen» van vrouwen (Becker) *(Minister SZW en Minister J&V)*
13. Debat over de verplichting inzake twee jaar loondoorbetaling bij ziekte (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
14. Debat over misbruik van het elektronisch toezicht (Van Dam) *(Minister J&V)*
15. Debat over langdurig werklozen die onvindbaar zijn in de bestanden van het UWV (Gijs van Dijk) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
16. Debat over burgemeesters die met de dood worden bedreigd (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
17. Debat over huwelijkse gevangenschap (Buitenweg) *(Minister RB)*
18. Debat over het bericht dat de overheid geen grip krijgt op de asbestbranche (Laçin) *(Staatssecretaris SZW, Staatssecretaris I&W)*
19. Debat over het bericht dat zorgverzekeraar CZ een explosieve stijging van de zorgpremie verwacht (Dijksma) *(Minister MZ)*
20. Debat over grote prijsverschillen in de ziekenhuiszorg (Hijink) *(Minister MZ)*
21. Debat over een handboek voor pedofielen dat op internet circuleert (Van der Graaf) *(Minister J&V)*
22. Debat over grootschalige fraude met pgb's (Hermans) *(Minister VWS)*
23. Debat over zorgbedrijven die informatie over surfgedrag naar Facebook sturen (Verhoeven) *(Minister RB, Minister MZ)*
24. Debat over het advies van de commissie Macrodoelmatigheid over creatieve opleidingen (El Yassini) *(Minister OCW)*
25. Debat over migranten in Griekenland die hun procedure op het vasteland mogen afwachten (Van Toorenburg) *(Staatssecretaris J&V)*
26. Debat over risicovloeren in gebouwen (Ronnes) *(Minister BZK)*
27. Debat over het lekken van gifgas door chemiebedrijf Chemours (Laçin) *(Minister en Staatssecretaris I&W)*

28. Debat over insectensterfte in Nederland (Bromet) *(Minister LNV)*
29. Debat over de toekomst van de Onderwijscoöperatie (Van Meenen) *(Minister BVO en Media)*
30. Debat over discriminatie op de woningmarkt (Nijboer) *(Minister BZK)*
31. Debat over brandgevaarlijk isolatiemateriaal in woonhuizen (Beckerman) *(Minister BZK)*
32. Debat over de resultaten van de JOB-monitor (Özdil) *(Minister OCW)*
33. Debat over concrete maatregelen in het kader van het preventieakkoord (Veldman) *(Staatssecretaris VWS)*
34. Debat over het functioneren van het stelsel bewaken en beveiligen (Van Dam) *(Minister J&V)*
35. Debat over het rapport van de commissie-Sorgdrager over de fipronilcrisis (Dik-Faber) *(Minister LNV)*
36. Debat over het actieprogramma Langer Thuis (Ellemeet) *(Minister VWS)*
37. Debat over de rapporten inzake het WODC (Buitenweg) *(Minister J&V)*
38. Debat over de problematiek rondom de terugkeer van jihadi's (De Graaf) *(Minister J&V)*
39. Debat over het eindrapport van het SCP over de evaluatie van de hervorming van de langdurige zorg (Hijink) *(Minister VWS)*
40. Debat over inschattingsfouten van instanties bij de begeleiding van de dader van de metromoord (Van Toorenburg) *(Minister voor Rechtsbescherming)*
41. Debat over overschrijdingen van ICT-projecten bij de overheid (Verhoeven) *(Staatssecretaris BZK)*
42. Debat over het bericht dat de El-Tawheed moskee in Amsterdam onderdak geeft aan IS-gangers (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
43. Debat over de voorgenomen verhuizing van de marinierskazerne in Doorn (Diks) *(Staatssecretaris Defensie)*
44. Debat over vaccinatie in Nederland (Hijink) *(Staatssecretaris VWS)*
45. Debat over omgaan met de gevolgen van aanhoudende droogte (Sienot) *(Minister I&W)*
46. Debat over het evaluatierapport over het onterecht terugvorderen van kinderopvangtoeslagen (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën)*
47. Debat over het faciliteren van witwassen door Nederlandse banken (Alkaya) *(Minister Financiën)*
48. Debat over salafisme in Nederland (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
49. Debat over de voortgang van de implementatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (conform motie-Dijksma (Kamerstuk 24 170, nr. 170)) *(Minister VWS)*
50. Debat over Chroom 6 (Van Kent) *(Minister MZ en Staatssecretaris SZW)*
51. Debat over de afhandeling van schade en de versterkingsoperatie Groningen vanwege de gaswinning (Beckerman) *(Minister EZK)*
52. Debat over het rapport van de Raad van State over de digitalisering van de overheid (Van der Molen) *(Staatssecretaris BZK)*
53. Debat over de uitwisseling van informatie over personen met verward gedrag tussen politie en de ggz (De Lange) *(Staatssecretaris VWS, Minister J&V)*
54. Debat over het ontwerpinstemmingsbesluit gaswinning Groningenveld *(Minister EZK)*
55. Debat over de aanstaande vrijlating van veroordeelde jihadisten die mogelijk in de gevangenis verder geradicaliseerd zijn (Van Toorenbrug) *(Minister J&V, Minister RB)*
56. Debat over de uitkomsten van de Europese top in Salzburg inzake de Brexit (Omtzigt) *Minister BuZa)*
57. Debat over de financiële compensatie voor Q-koortspatiënten (Van Gerven) *(Minister MZ)*
58. Debat over het bericht dat de verblijfplaats van de opdrachtgever van de moord op IKON-journalisten is ontdekt (Sjoerdsma) *(Minister BuZa, Minister J&V)*
59. Debat over de afrekenbaarheid van bestuurders in het onderwijs (Kwint) *(Minister BVO en Media)*

60. Debat over het bericht dat de bescherming van defensiemedewerkers tegen chroom-6 onvoldoende zou zijn (Karabulut) *(Staatssecretaris Defensie)*
61. Debat over het tekortschieten van de Nederlandse controle op wapendoorvoer (Lodders) *(Staatssecretaris Financiën, Minister BuHA-OS)*
62. Debat over de kansen van kweekvlees (De Groot) *(Minister LNV)*
63. Debat over het programma gehandicaptenzorg «Volwaardig leven»(Bergkamp) *(Minister VWS)*
64. Debat over de situatie bij het parket Zeeland-West-Brabant (Buitenweg) *(Minister J&V)*
65. Debat over fraude met de dividendbelasting (Van Weyenberg) *(Minister en Staatssecretaris Financiën)*
66. Debat over de relatie van Nederland met Saudi-Arabië (Sjoerdsma) *(Minister BuZa)*
67. Debat over het bericht dat klimaatdoelen alleen haalbaar zijn met nieuwe kerncentrales (Dik-Faber) *(Minister EZK)*
68. Debat over de LHBTI-monitor 2018 (Özütok) *(Minister OCW, Minister J&V)*
69. Debat over Nederlandse militaire steun aan Syrië (Karabulut) *(Minister BuZa)*
70. Debat over de milieueffectrapportage van Schiphol (Laçin) *(Minister I&W)*
71. Debat over het toezicht op medische implantaten (Ellemeet) *(Minister MZ)*
72. Debat over illegale bewoning van vakantieparken (Van Toorenburg) *(Minister J&V, Minister BZK)*
73. Debat over het bericht dat Shell in Nederland geen belasting betaalt (Nijboer) (*Staatssecretaris Financiën)*
74. Debat over hoge financiële reserves bij schoolbesturen en samenwerkingsverbanden (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*
75. Debat over de gevolgen van digitalisering voor het innovatiebeleid (Veldman) *(Staatssecretaris EZK)*
76. Debat over het aankopen van lichaamsdelen door ziekenhuizen (Agema) *(Minister VWS)*
77. Debat over het rapport van TNO inzake de Stint (Van Aalst) *(Minister I&W)*

Te agenderen dertigledendebatten/ interpellaties

1. Dertigledendebat over de opslag en het produceren van radioactief afval (Wassenberg) *(Staatssecretaris I&W)*
2. Dertigledendebat over de aanstelling van een EU-ambtenaar (Omtzigt) *(Minister-President)*
3. Dertigledendebat over het bericht dat de ChristenUnie het regeerakkoord wil openbreken omdat er minder gas wordt gewonnen in Groningen (Nijboer) *(Minister-President)*
4. Dertigledendebat over statiegeld op kleine plastic flessen (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
5. Dertigledendebat over het bericht dat er vrijwel geen belastingcontroles plaatsvinden in de Amsterdamse binnenstad (Azarkan) *(Minister J&V, Staatssecretaris Financien)*
6. Dertigledendebat over deelname aan de politiek door mensen met een migratieachtergrond (Kuzu) *(Minister-President)*
7. Dertigledendebat over de gevaren van de uitstoot van houtkachels (Wassenberg) *(Staatssecretaris I&W, Minister VWS)*
8. Dertigledendebat over het opkopen van huizen door beleggers (Beckerman) *(Minister BZK, Minister Financien)*
9. Dertigledendebat over de slachtoffers van Q-koorts (Van Kooten-Arissen) *(Minister MZ)*
10. Dertigledendebat over de toename van de Nederlandse invoer van palmolie (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
11. Dertigledendebat over kansenongelijkheid in het onderwijs (Kuzu) *(Minister OCW)*

12. Dertigledendebat over de noodkreet in de thuiszorg Amsterdam (Ellemeet) *(Minister VWS)*
13. Dertigledendebat over het stopzetten van de vergoeding voor het medicijn Fampyra (Dijksma) *(Minister MZ)*
14. Dertigledendebat over de overname van de chemietak van AkzoNobel (Alkaya) *(Minister EZK)*
15. Dertigledendebat over de import van vervuild vlees uit Brazilië (Ouwehand) *(Minister BuHA-OS, Minister LNV)*
16. Dertigledendebat over het inzetten van duurzame keurmerken voor hout (Diks) *(Minister BuHA-OS)*
17. Dertigledendebat over het sluiten van detentiecentra in Libië (Jasper van Dijk) *(Minister BuHA-OS)*
18. Dertigledendebat over een verwacht tekort aan mantelzorgers (Sazias) *(Minister VWS)*
19. Dertigledendebat over het bericht dat Brussel overweegt een financiële bijdrage van € 56 miljard te vragen aan de ECB (Van Rooijen) *(Minister Financiën)*
20. Dertigledendebat over woningzoekenden die worden opgelicht door bemiddelingsbureaus (Nijboer) *(Minister BZK, Staatssecretaris Financiën)*
21. Dertigledendebat over het advies van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur over een houdbaar voedselsysteem (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister EZK)*
22. Dertigledendebat over zorgverzekeraars die beleggen in farmaceutische bedrijven (Hijink) *(Minister MZ)*
23. Dertigledendebat over de gevolgen van de sluiting van sociale werkplaatsen (De Jong) *(Staatssecretaris SZW)*
24. Dertigledendebat over zzp'ers die worden uitgesloten van een arbeidsongeschiktheidsverzekering (Van Brenk) *(Minister SZW)*
25. Dertigledendebat over de risico's van investeringen in fossiele brandstoffen (Van Raan) *(Minister Financiën)*
26. Dertigledendebat over het rapport van de Nationale ombudsman over de rol van overheidsinstanties bij burgerinitiatieven (Özütok) *(Minister BZK)*
27. Dertigledendebat over het jaarverslag van de Raad van State (Baudet) *(Minister BZK, Minister J&V)*
28. Dertigledendebat over het inburgeringsbeleid (Baudet) *(Minister SZW, Staatssecretaris J&V)*
29. Dertigledendebat over het advies van de Commissie grondgebondenheid over de toekomst van de melkveehouderij (Futselaar) *(Minister LNV)*
30. Dertigledendebat over een netwerk van wraakporno (Kuiken) *(Minister J&V)*
31. Dertigledendebat over de westerse bombardementen op Syrië (Karabulut) *(Minister BuZa)*
32. Dertigledendebat over het besluit van de Chinese regering om de markt te openen voor Nederlands kalfsvlees (Ouwehand) *(Minister EZK, Minister BuHa-OS)*
33. Dertigledendebat over een flexibele AOW-leeftijd (Gijs van Dijk) *(Minister SZW)*
34. Dertigledendebat over het haperende herstel van pensioenfondsen (De Jong) *(Minister SZW)*
35. Dertigledendebat over Nederlandse bedrijven die meebouwen aan een sojaroute door het Amazonewoud (Van den Hul) *(Minister BuHa-OS)*
36. Dertigledendebat over fraude met de aantallen dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV)*
37. Dertigledendebat over het lekken van begrotingsstukken (Van Raak) *(Minister-President)*
38. Dertigledendebat over de uitspraken van de Minister van Justitie & Veiligheid inzake jihadkinderen (De Graaf) *(Minister J&V, Minister BZK)*
39. Dertigledendebat over acceptatie van LHBTI in Nederland (Özütok) *(Minister OCW)*

40. Dertigledendebat over een misrekening door het ministerie over de studiefinanciering (Futselaar) *(Minister OCW)*
41. Dertigledendebat over bedreigde diersoorten (Van Kooten-Arissen) *(Minister LNV)*
42. Dertigledendebat over kinderbijslag op de BES-eilanden (Özütok) *(Staatssecretaris BZK, Staatssecretaris SZW)*
43. Dertigledendebat over een vreedzame demonstratie van studenten (Özdil) *(Minister OCW)*
44. Dertigledendebat over de negatieve gevolgen van globalisering (Thieme) *(Minister-President, Minister BuHa-OS)*
45. Dertigledendebat over dreigende kortingen op pensioenen (Van Rooijen) *(Minister SZW)*
46. Dertigledendebat over het bericht dat de zeespiegel sneller stijgt dan gedacht (Van Raan) *(Minister I&W)*
47. Dertigledendebat over Bulgaarse bedrijven die ondermaatse thuiszorg aanbieden (Kerstens) *(Minister VWS)*
48. Dertigledendebat over het bericht dat het ACM ziekenhuisfusies te makkelijk toestond (Ellemeet) *(Minister MZ, Staatssecretaris EZK)*
49. Dertigledendebat over het rapport van het IPCC over klimaatverandering (Van Raan) *(Minister EZK)*
50. Dertigledendebat over het nieuwe akkoord met Shell en ExxonMobil over de gaswinning en Groningen (Nijboer) *(Minister EZK)*
51. Dertigledendebat over het bericht dat Nederlandse banken betrokken zijn bij misstanden in de palmoliesector (Van Raan) *(Minister Financiën, Minister BuHa-OS)*
52. Dertigledendebat over het bericht dat rubberkorrels op kunstgrasvelden slecht voor het milieu zijn (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
53. Dertigledendebat over de marktwerking in het streekvervoer (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
54. Dertigledendebat over sponsoring door de farmaceutische industrie (Ellemeet) *(Minister MZ)*
55. Dertigledendebat over het VN-rapport over vervolging van de legertop in Myanmar voor oorlogsmisdaden (Kuzu) *(Minister BuZa)*
56. Dertigledendebat over ondermaats presteren van 48 thuiszorgorganisaties (Agema) *(Minister VWS)*
57. Dertigledendebat over het bericht dat de huurverhoging de inflatie opjaagt (Van Brenk) *(Minister SZW)*
58. Dertigledendebat over de praktijken van fabrikant Leadiant inzake het geneesmiddel CDCA (Van Gerven) *(Minister MZ)*
59. Dertigledendebat over sluiting van de klinische verloskunde in ziekenhuizen in Stadskanaal en Hoogeveen (Van Gerven) *(Minister MZ)*
60. Interpellatiedebat over een apart wetsvoorstel inzake het afschaffen van de dividendbelasting (Van Rooijen) *(Minister Financiën)*
61. Dertigledendebat over het bericht dat vastgoedfondsen dividendbelasting willen blijven betalen (Van Rooijen) *(Minister SZW)*
62. Dertigledendebat over het WRR-rapport over sociale en economische gezondheidsverschillen (Diertens) *(Staatssecretaris VWS)*
63. Dertigledendebat over de uitzetting van asielkinderen Lili en Howick (Azarkan) *(Staatssecretaris J&V)*
64. Dertigledendebat over de gang van zaken rond de uitreiking van de Mensenrechtentulp (Omtzigt) *(Minister BuZa)*
65. Dertigledendebat over problemen met zoutwinning in Groningen (Beckerman) *(Minister EZK)*
66. Dertigledendebat over de staat van de financiële sector 10 jaar na de start van de financiële crisis (Nijboer) *(Minister Financiën)*
67. Dertigledendebat over de arbeidsvoorwaarden bij de politie (Baudet) *(Minister J&V)*
68. Dertigledendebat over politieke heropvoedingskampen in de Chinese provincie Xinjiang (Kuzu) *(Minister BuZa)*

69. Dertigledendebat over het lekken van olie- en gasputten (Van der Lee) *(Minister EZK)*
70. Dertigledendebat over het bericht dat de zorgpremie in 2019 met meer dan 10 euro per maand stijgt (Ellemeet) *(Minister MZ)*
71. Dertigledendebat over de achterstand van vrouwen op de arbeidsmarkt (Özütok) *(Minister OCW)*
72. Dertigledendebat over het bericht dat recyclingbedrijven van kunstgras de milieuregels overtreden (Laçin) *(Staatssecretaris I&W)*
73. Dertigledendebat over het bericht dat wijkverpleegkundigen creatief omgaan met de regels voor de aanvraag van maaltijdondersteuning (Dik-Faber) *(Minister VWS)*
74. Dertigledendebat over subsidies voor windmolenparken (Kops) *(Minister EZK)*
75. Dertigledendebat over een verplichte verzekering tegen arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen (Smeulders) *(Minister SZW)*
76. Dertigledendebat over de sluiting van de basis van Ryanair op Eindhoven airport (Laçin) *(Minister SZW, Minister I&W)*
77. Dertigledendebat over grenzen aan het investeren in verduurzaming door woningcorporaties (Beckerman) *(Minister BZK)*
78. Dertigledendebat over het actieplan «Slim en duurzaam» van de luchtvaartsector (Van Raan) *(Minister I&W, Minister EZK)*
79. Dertigledendebat over het bericht dat apothekers de wens van artsen bij de uitgifte van medicijnen negeren (Van Gerven) *(Minister MZ)*
80. Dertigledendebat over de gevaren van omgevingsgeluid (Kröger*) (Staatssecretaris I&W)*
81. Dertigledendebat over misstanden in de vleesverwerkende industrie (Van Raan) *(Minister LNV, Minister SZW)*
82. Dertigledendebat over de krapte op de woningmarkt (Krol) *(Minister BZK)*
83. Dertigledendebat over chemische stoffen die op de Europese markt komen zonder aan veiligheidsregels te voldoen (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
84. Dertigledendebat over de normen voor de uitstoot van fijnstof en stikstofdioxide (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
85. Dertigledendebat over de werkelijke prijs van vliegtickets (Van Raan *(Minister I&W)*
86. Dertigledendebat over microplastics in menselijke ontlasting (Teunissen) *(Staatssecretaris I&W)*
87. Dertigledendebat over de Venezolaanse vluchtelingenproblematiek op Curaçao (Özütok) *(Minister BuZa, Staatssecretaris BZK)*
88. Dertigledendebat over de haalbaarheid van het actieplan Werken in de Zorg (Agema) *(Minister VWS)*
89. Dertigledendebat over het bericht dat een patiënt na het faillissement van het Slotervaart Ziekenhuis in levensgevaar was (Van Gerven) *(Minister MZ)*
90. Dertigledendebat over personeelsgegevens en kunstmatige intelligentie op de werkvloer (Alkaya) *(Minister BZK, Staatssecretaris EZK)*
91. Dertigledendebat over het bericht dat de spoedeisende hulp in Lelystad sluit (Agema) *(Minister MZ)*
92. Dertigledendebat over ongelijkheid in onderwijskansen in Nederland (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*
93. Dertigledendebat over de Handreiking lerarentekort voor basisscholen (Kuzu) *(Minister BVO en Media)*
94. Dertigledendebat over kinderen in de daklozenopvang (Westerveld) *(Minister VWS)*
95. Dertigledendebat over de lange wachtlijsten voor huurwoningen (Nijboer) *(Minister BZK)*
96. Dertigledendebat over het bericht dat de groei van het aantal studenten op universiteiten ten koste gaat van de kwaliteit (Futselaar) *(Minister OCW)*
97. Dertigledendebat over ongeregeldheden rondom demonstraties tegen zwarte piet en het recht op demonstratie (Azarkan) *(Minister-President)*

98. Dertigledendebat over versnelde bodemdaling in Nederland (Van der Lee) *(Minister EZK, Minister I&W, Minister LNV)*
99. Dertigledendebat over patiëntenstops in de zorg (Hijink) *(Minister MZ)*
100. Dertigledendebat over klachten over de huurcommissie (Smeulders) *(Minister BZK)*
101. Dertigledendebat over het akkoord over de doorstart van de IJsselmeerziekenhuizen (Agema) (*Minister MZ)*
102. Dertigledendebat over de onderhandelingen inzake het Klimaatakkoord (Van der Lee) *(Minister EZK)*
103. Dertigledendebat over zorgaanbieders die patiënten cadeaus aanbieden (Arno Rutte) *(Minister VWS)*
104. Dertigledendebat over het gebruik van vervuilde grond bij nieuwbouwprojecten (Kröger) *(Staatssecretaris I&W)*
105. Dertigledendebat over het bericht dat mensen uit Lelystad met de goedkoopste polis bij Zilveren Kruis Achmea niet terecht kunnen bij het ziekenhuis in Harderwijk (Van Gerven) *(Minister MZ)*
106. Dertigledendebat over gezondheidsrisico's als gevolg van klimaatverandering (Kröger) *(Staatssecretaris I&W, Staatssecretaris VWS)*
107. Dertigledendebat over de behandeling van melanoom-patiënten met het geneesmiddel Nivolumab (Agema) *(Minister MZ)*
108. Dertigledendebat over het bericht dat de overheid minder 50-plussers in dienst heeft genomen (Van Brenk) *(Minister SZW)*
109. Dertigledendebat over het niet halen van de CO2-doelstelling (Van Raan) *(Minister EZK)*
110. Dertigledendebat over de afschot van herten in de Oostvaardersplassen (Graus) *(Minister LNV)*
111. Dertigledendebat over etnisch profileren door de politie (Azarkan) *(Minister J&V)*
112. Dertigledendebat over het bericht dat de Minister EZK informatie over het giflek in Farmsum niet deelt met de Kamer (Beckerman) *(Minister EZK)*
113. Dertigledendebat over eventuele toezeggingen aan Unilever inzake de vestiging van het hoofdkantoor in Nederland (Leijten) *(Minister-President)*

Wetgevings- en notaoverleggen

Maandag 17 december van 14.00 uur tot 17.30 uur

Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van het lid Ellemeet: «Lachend tachtig. Voor een toekomstbestendige ouderenzorg» (Kamerstuk 34 948)

Recesperiodes

Kerstreces 2018: vrijdag 21 december 2018 t/m maandag 14 januari 2019

Voorjaarsreces 2019: vrijdag 22 februari t/m maandag 4 maart 2019

Provinciale Statenverkiezingen: woensdag 20 maart 2019 *(geen avondvergadering op dinsdag 19 maart 2019 en geen vergadering op woensdag 20 maart 2019, de gehele dag).*

Meireces 2019: vrijdag 26 april t/m maandag 13 mei 2019

Koningsdag: zaterdag 27 april 2019
Hemelvaart: donderdag 30 mei 2019

Zomerreces 2019: vrijdag 5 juli t/m maandag 2 september 2019

Herfstreces 2019: vrijdag 18 oktober t/m maandag 28 oktober 2019

Kerstreces 2019: vrijdag 20 december 2019 t/m maandag 13 januari 2020

Voorjaarsreces 2020: vrijdag 21 februari t/m maandag 2 maart 2020

Meireces 2020: vrijdag 24 april t/m maandag 11 mei 2020

Koningsdag 2020: maandag 27 april 2020
Hemelvaart 2020: donderdag 21 mei 2020

Zomerreces 2020: vrijdag 3 juli t/m maandag 31 augustus 2020

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2019–2020

Agenda

Opgesteld 29 november 2019

OPENBARE VERGADERINGEN DER KAMER

Dinsdag 3 december	**14.00 uur**
Woensdag 4 december	**10.15 uur**
Donderdag 5 december	**10.15 uur**
	Aan de orde is:
	1. Vragenuur
	2. Regeling van werkzaamheden
Stemmingen	3. Stemmingen over: moties ingediend bij het notaoverleg over het MIRT **De Voorzitter: dhr. Remco Dijkstra verzoekt zijn motie op stuk nr. 23 aan te houden. Dhr. Schonis wenst zijn motie op stuk nr. 44 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 300 A, nr. 15	– de motie-Van Aalst/Remco Dijkstra over een zo spoedig mogelijke besluitvorming over de aanpak van de N35
35 300 A, nr. 16	– de motie-Van Aalst over niet verlagen van de maximumsnelheid
35 300 A, nr. 17	– de motie-Van Aalst over geen verlaging van de maximumsnelheid door uitstel van wegonderhoud
35 300 A, nr. 18 (aangehouden)	– de motie-Van Aalst/Graus over een verbeterde verkeersontsluiting voor VDL Nedcar
35 300 A, nr. 19	– de motie-Van Aalst over verbreding van de A2 Eindhoven-Weert naar ten minste 2x3 rijstroken
35 300 A, nr. 20	– de motie-Van Aalst over de knelpunten Ridderkerk-Gorinchem en Gorinchem-Valkenburg
35 300 A, nr. 21	– de motie-Van Aalst over het sneller realiseren van de verbreding van de A2 tussen knooppunt Het Vonderen en Kerensheide
35 300 A, nr. 22	– de motie-Remco Dijkstra over een inventarisatie van de benodigde budgetten voor een investeringsfonds
35 300 A, nr. 23 (aangehouden)	– de motie-Remco Dijkstra over het afwegen van nut en noodzaak van het project Zuidasdok
35 300 A, nr. 24	– de motie-Remco Dijkstra/De Pater-Postma over het krachtig voortzetten van het project A27/A12

ag-tk-2019-11-29
ISSN 0921 - 7371

35 300 A, nr. 25	– de motie-Remco Dijkstra/De Pater-Postma over alleen een bijdrage voor een oeververbinding regio Rotterdam als de filedruk wordt opgelost
35 300 A, nr. 26	– de motie-Remco Dijkstra over de doorstroming op het traject A15 Deil-Ochten
35 300 A, nr. 27	– de motie-Remco Dijkstra over het als eerste uitvoeren van de filebeperkende maatregelen op de A12
35 300 A, nr. 28	– de motie-Remco Dijkstra over een mogelijke overdracht van de N35
35 300 A, nr. 29	– de motie-Kröger over een brede afweging voor de MIRT-projecten die door de PAS-uitspraak moeten worden aangepast
35 300 A, nr. 30	– de motie-Kröger over de gevolgen van de verlaging van de maximumsnelheid voor de verkeersvraag
35 300 A, nr. 31	– de motie-Kröger/Bromet over in de nieuwe systematiek van emissierechten voorrang voor projecten die tijdelijk of in zeer geringe mate stikstof uitstoten
35 300 A, nr. 32	– de motie-Kröger c.s. over niet kappen van bomen langs de A9 voor de aanleg van een tankstation
35 300 A, nr. 33	– de motie-De Pater-Postma/Remco Dijkstra over een onderzoek naar de aanhoudende ongevallen op de N9
35 300 A, nr. 34	– de motie-De Pater-Postma c.s. over de verdere MIRT-planning van de N35
35 300 A, nr. 35	– de motie-Amhaouch c.s. over een betere bereikbaarheid van het Noorden via de Lelylijn
35 300 A, nr. 36	– de motie-Amhaouch c.s. over een intercity Amsterdam-Aken na de huidige concessieperiode
35 300 A, nr. 37	– de motie-Laçin over het besteden van 60% van de uitgaven voor infrastructuur aan openbaar vervoer en spoor
35 300 A, nr. 38	– de motie-Laçin over het schrappen van zeven asfaltprojecten ten gunste van meer stikstofruimte voor spoor en openbaar vervoer
35 300 A, nr. 39	– de motie-Laçin over de kansen die de Lelylijn biedt voor woningbouw en banen
35 300 A, nr. 40	– de motie-Laçin over aandacht voor blinden en slechtzienden bij gebiedsontwikkeling
35 300 A, nr. 41	– de motie-Schonis c.s. over het verbeteren van de spoorverbinding tussen Gent en Terneuzen
35 300 A, nr. 42	– de motie-Schonis/Van der Graaf over het verbeteren van de toegankelijkheid van stations
35 300 A, nr. 43	– de motie-Schonis c.s. over het monitoren van de voortgang van de herplantingsplicht bij infrastructurele werkzaamheden
35 300 A, nr. 44 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Schonis c.s. over een tijdelijk alternatief voor de Paddepoelsterbrug
35 300 A, nr. 45 (aangehouden)	– de motie-Moorlag over het opnemen van snelle internationale verbindingen in de NOVI
35 300 A, nr. 46	– de motie-Moorlag over verbetering van de bereikbaarheid per spoor van het Thialfstadion
35 300 A, nr. 47	– de motie-Moorlag over het inzetten op duurzaamheidswinst bij lopende projecten
35 300 A, nr. 48	– de motie-Moorlag over het opheffen van de spoorwegovergang Vierpaardjes
35 300 A, nr. 49	– de motie-Moorlag over verbetering van de fietsinfrastructuur
35 300 A, nr. 50	– de motie-Van der Graaf/De Pater-Postma over routeplanners wegen rond scholen laten mijden
35 300 A, nr. 51	– de motie-Van der Graaf c.s. over haalbaarheidsonderzoek naar de Nedersaksenlijn
35 300 A, nr. 52	– de motie-Van der Graaf c.s. over onderzoek naar de effecten van snelheidsverlaging op geluidsoverlast
35 300 A, nr. 53	– de motie-Van der Graaf/Amhaouch over verhoging van de bovenleidingsspanning naar 3 kilovolt
35 300 A, nr. 54	– de motie-Van der Graaf/Schonis over prioriteit voor spoorse projecten bij toewijzing van vrijgekomen stikstofruimte
35 300 A, nr. 55	– de motie-Van Raan/Van Esch over de noodzaak van zeven MIRT-projecten na verlaging van de maximumsnelheid
35 300 A, nr. 56	– de motie-Van Raan c.s. over het effect op de doorstroming van een snelheidsverlaging naar 80 km/u op sommige deeltrajecten

Stemmingen	4. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het begrotingsonderdeel Media **De Voorzitter: dhr. Kwint wenst zijn motie op stuk nr. 116 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 300 VIII, nr. 109	– de motie-Westerveld/Sazias over een wetsvoorstel voor een streamingheffing in combinatie met een quotum
35 300 VIII, nr. 110	– de motie-Westerveld/Kwint over het uitbreiden van de wettelijke taak van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid
35 300 VIII, nr. 111	– de motie-Van der Molen/Westerveld over het toegankelijker maken van Nederlandstalige tv-programma's voor mensen met een audiovisuele beperking
35 300 VIII, nr. 112	– de motie-Van der Molen c.s. over onlinereclame op sociale media altijd als zodanig kenbaar maken
35 300 VIII, nr. 113	– de motie-Van der Molen/Van der Graaf over programma's met de classificatie 16 jaar alleen vanaf 22.00 uur uitzenden
35 300 VIII, nr. 114	– de motie-Kwint c.s. over het volledig compenseren van de wegvallende reclame-inkomsten
35 300 VIII, nr. 115	– de motie-Kwint c.s. over het tegengaan van payrollconstructies in de media
35 300 VIII, nr. 116 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Kwint c.s. over minimumtarieven in de journalistieke sector
35 300 VIII, nr. 117	– de motie-Asscher c.s. over teruglopende Ster-inkomsten niet ten koste laten gaan van de programmering
35 300 VIII, nr. 118	– de motie-Sazias over het heroverwegen van het voornemen om alle reclame voor 20.00 uur op de publieke omroep te verbieden
35 300 VIII, nr. 119	– de motie-Azarkan over concretere plannen voor het vergroten van de diversiteit
Stemmingen **35 143**	5. Stemmingen in verband met: Goedkeuring van de op 19 oktober 2012 te Washington tot stand gekomen Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika inzake de status van personeel van de Verenigde Staten in het Caribische deel van het Koninkrijk (Trb. 2012, 226), en de op 15 november 2018 te 's-Gravenhage tot stand gebrachte notawisseling houdende een verdrag ter uitbreiding tot Curaçao van de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten (Trb. 2018, 216) 35 143 (R2120) – artikelen 1 en 2 – beweegreden – wetsvoorstel
Stemmingen	6. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Pensioenonderwerpen
32 043, nr. 506	– de motie-Van Brenk over herintroduceren van een vaste rekenrente van ten minste 2%
32 043, nr. 507	– de motie-Van Brenk over overleg over de interpretatie van de brandbrief over de rekenregels
32 043, nr. 508	– de motie-Van Kent/Van Brenk over overleg om de dreigende pensioenverlagingen zo veel mogelijk te voorkomen
32 043, nr. 509	– de motie-De Jong over een reële rekenrente waardoor dreigende pensioenkortingen direct van tafel gaan
Stemmingen **35 234**	7. Stemmingen in verband met: Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2019 (Incidentele suppletoire begroting inzake Urgenda-maatregelen) 35 234 – artikelen 1 t/m 3

– incidentele suppletoire begrotingsstaat
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

8. Stemmingen over: moties ingediend bij Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2019 (Incidentele suppletoire begroting inzake Urgenda-maatregelen)

35 234, nr. 4 – de motie-Van Raan over 5 miljard euro vrijmaken om klimaatregelen mee te financieren

35 234, nr. 5 (aangehouden) – de motie-Beckerman over in de vrije sector verduurzamingsmaatregelen van verhuurders afdwingen

35 234, nr. 6 – de motie-Beckerman over lease van zonnepanelen onderzoeken en stimuleren

Stemmingen
35 235

9. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (XII) voor het jaar 2019 (Incidentele suppletoire begroting inzake Urgenda)

35 235

– artikelen 1 t/m 3
– incidentele suppletoire begrotingsstaat
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

10. Stemmingen over: moties ingediend bij Wijziging van de begrotingsstaat van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (XII) voor het jaar 2019 (Incidentele suppletoire begroting inzake Urgenda)

35 235, nr. 4 – de motie-Van Raan/Van Esch over ook tussen 19.00 en 06.00 uur de maximumsnelheid terugbrengen naar 100 km/u

35 235, nr. 5 – de motie-Van Raan over de vier criteria voor het verminderen van de CO_2-uitstoot flexibeler hanteren

35 235, nr. 6 – de motie-Van Raan over het risico minimaliseren dat de ondergrens van minimaal 25% CO_2-reductie in 2020 gemist wordt

35 235, nr. 7 (aangehouden) – de motie-Van der Lee over de informatieplicht in het kader van de Wet milieubeheer opnemen in overheidsaanbestedingen

Stemmingen
35 236

11. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII) voor het jaar 2019 (incidentele suppletoire begroting inzake Urgenda)

35 236

– artikelen 1 t/m 3
– incidentele suppletoire begrotingsstaat
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

12. Stemmingen over: moties ingediend bij Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII) voor het jaar 2019 (incidentele suppletoire begroting inzake Urgenda)

35 236, nr. 4 – de motie-Van Raan over de door Urgenda gepresenteerde uitbreidingen van het 40-puntenplan

35 236, nr. 5 – de motie-Van Raan over het versneld sluiten van de Nederlandse kolencentrales

35 236, nr. 6 – de motie-Van Raan/Ouwehand over het uitroepen van de klimaatnoodtoestand

35 236, nr. 7 – de motie-Van der Lee over voor 1 april 2020 een aanvullend pakket klimaatregelen presenteren

35 236, nr. 8	– de motie-Sienot over inventariseren van de resterende opgave om te voldoen aan het Urgenda-vonnis
Stemmingen **35 237**	13. Stemmingen in verband met: Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) voor het jaar 2019 (Incidentele suppletoire begroting inzake Urgenda)
	35 237
	– artikelen 1 t/m 3 – incidentele suppletoire begrotingsstaat – beweegreden – wetsvoorstel
Stemmingen	14. Stemmingen over: moties ingediend bij Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) voor het jaar 2019 (Incidentele suppletoire begroting inzake Urgenda)
35 237, nr. 4	– de motie-Van Raan/Ouwehand over de stikstofreductie ten gevolge van de Subsidieregeling sanering varkenshouderijen niet inzetten voor nieuwe activiteiten
35 237, nr. 5	– de motie-Van Raan/Ouwehand over afbouw van de melkproductie per koe met minimaal 20% in de komende drie jaar
35 237, nr. 6	– de motie-Van Raan/Ouwehand over afbouw van het aantal koeien in de melkveehouderij met 30% in de komende vijf jaar
35 237, nr. 7	– de motie-Van Raan/Ouwehand over het uitroepen van de biodiversiteitsnoodtoestand
Stemmingen	15. Stemmingen over: overige moties ingediend bij het debat over het bericht dat de Minister-President geïnformeerd zou zijn over de 70 burgerdoden in Irak
27 925, nr. 675	– de motie-Marijnissen c.s. over een parlementaire ondervraging naar Nederlandse betrokkenheid bij burgerslachtoffers in de strijd tegen IS
27 925, nr. 676	– de motie-Kuzu c.s. over kenbaar maken dat de voormalige Minister van Defensie geen VN-gezant in Irak meer mag zijn
27 925, nr. 677	– de motie-Kuzu c.s. over met een delegatie afreizen naar Hawija om steun te betuigen
27 925, nr. 678	– de motie-Belhaj c.s. over onderzoek naar burgerslachtoffers in Hawija in verband met de vergoeding
Stemmingen	16. Stemmingen over: moties ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaat van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) voor het jaar 2020
35 300 XVII, nr. 26	– de motie-Van Weerdenburg over geen cent meer uitgeven aan ontwikkelingshulp
35 300 XVII, nr. 27	– de motie-Van Weerdenburg/Van Haga over informatievoorziening bij mogelijke malversaties
35 300 XVII, nr. 28	– de motie-Van Weerdenburg over het gesprek aangaan over bilaterale handelsakkoorden
35 300 XVII, nr. 29	– de motie-Weverling over onderzoek naar meer concessionele financiering
35 300 XVII, nr. 30	– de motie-Diks c.s. over cashtransfers als instrument voor armoedebestrijding
35 300 XVII, nr. 32	– de motie-Diks c.s. over uitfaseren van exportkredietverzekeringen voor fossiele investeringen
35 300 XVII, nr. 33	– de motie-Diks/Stoffer over toezicht op de naleving van imvo standaarden door FMO
35 300 XVII, nr. 34	– de motie-Kuik/Voordewind over het intensiveren van de aanpak van mensenhandel
35 300 XVII, nr. 35	– de motie-Alkaya/Diks over een bindend VN-verdrag over bedrijven en mensenrechten

35 300 XVII, nr. 36	– de motie-Alkaya over niet instemmen met vrijhandelsakkoorden met arbitragesysteem voor alleen multinationals
35 300 XVII, nr. 37	– de motie-Alkaya over een visie op de negatieve gevolgen van globalisering
35 300 XVII, nr. 38	– de motie-Alkaya over het schoonmaken van de zware vervuiling in de Nigerdelta door Shell
35 300 XVII, nr. 39	– de motie-Van den Hul/Diks over het inzichtelijk maken van de kabinetsbrede genderstrategie
35 300 XVII, nr. 40	– de motie-Van den Hul c.s. over bestaande antimisbruikbepalingen binnen belastingverdragen evalueren
35 300 XVII, nr. 41	– de motie-Van den Hul c.s. over de koppeling van beleid en ontwikkelingsdoelen inzichtelijk maken
35 300 XVII, nr. 42	– de motie-Van den Hul/Diks over het op ambassades optimaliseren van kennis en inzet betreffende maatschappelijk verantwoord ondernemen
35 300 XVII, nr. 43	– de motie-Ouwehand c.s. over het ODA-budget brengen op 0,7% van het bruto nationaal inkomen
35 300 XVII, nr. 44	– de motie-Stoffer over criteria in subsidiekaders voor het betrekken van mensen met een beperking
35 300 XVII, nr. 45	– de motie-Stoffer over steun ten behoeve van essentiële zorgverlening bij bevriezing bijdragen aan UNRWA
35 300 XVII, nr. 46 (aangehouden)	– de motie-Van Haga/Ouwehand over het verhogen van de transport- en verzendkosten voor pakketjes uit het buitenland
35 300 XVII, nr. 47	– de motie-Van Haga over harmonisatie van regels, richtlijnen en normen binnen de EU
35 300 XVII, nr. 48	– de motie-Van Haga over een plan van aanpak om uit de staalimpasse te komen
35 300 XVII, nr. 49	– de motie-Van Haga over het stopzetten van subsidie aan instellingen die actief procederen tegen de overheid
Stemmingen	17. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Voortgang beleid oorlogsgetroffenen
20 454, nr. 151	– de motie-Kerstens/Van Gerven over een gebaar in het kader van de backpayregeling
20 454, nr. 152	– de motie-Van Gerven/Kerstens over een onafhankelijke commissie van wijze personen
20 454, nr. 153	– de motie-Van Gerven/Kerstens over de nog levende weduwen in aanmerking laten komen voor de Uitkeringsregeling Backpay
20 454, nr. 154	– de motie-Renkema over de aanbeveling van de Stichting Leerplan Ontwikkeling
20 454, nr. 155	– de motie-Agema over versoepeling van de backpayregeling
20 454, nr. 156	– de motie-Agema over niet vernietigen van de dossiers van particulieren en ondernemers die zich hebben aangemeld
20 454, nr. 157	– de motie-Agema over het woord «collectief» laten vervallen bij Collectieve Erkenning Pleisterplek Indisch Herinneringscentrum/Sophiahof
20 454, nr. 158	– de motie-Agema over gezamenlijk vieren van 75 jaar vrijheid
Stemmingen	18. Stemmingen over: moties ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2020
35 300 XV, nr. 29	– de motie-De Jong over immigranten na tien jaar recht geven op sociale zekerheid
35 300 XV, nr. 30	– de motie-De Jong over de grenzen sluiten voor alle asielzoekers en immigranten uit islamitische landen
35 300 XV, nr. 31	– de motie-De Jong over maximaal handhaven op uitkeringsfraude
35 300 XV, nr. 32	– de motie-De Graaf/Wilders over inzetten van alle noodzakelijke middelen tegen racistisch allochtoon geweld
35 300 XV, nr. 33	– de motie-De Graaf over meer actie tegen hawala- en islamitisch bankieren
35 300 XV, nr. 34	– de motie-De Graaf/Wilders over erkennen dat de islam een gewelddadige totalitaire ideologie is
35 300 XV, nr. 35	– de motie-De Graaf/Wilders over het de-islamiseren van Nederland
35 300 XV, nr. 36	– de motie-Tielen/Van Weyenberg over extra uren voor deeltijdwerkenden om de tekorten aan arbeidskrachten terug te dringen

35 300 XV, nr. 37	– de motie-Tielen/Palland over een quickscan naar de effecten van de Wet arbeidsmarkt in balans
35 300 XV, nr. 38	– de motie-Tielen over opdrachtgevers rechtszekerheid bieden bij het inhuren van een zelfstandige opdrachtnemer
35 300 XV, nr. 39	– de motie-Tielen over vernieuwende initiatieven in de bestaande ondersteuning voor een leven lang leren
35 300 XV, nr. 40	– de motie-Wörsdörfer/Raemakers over ondersteuning van deelnemers aan een Wsnp-traject
35 300 XV, nr. 41	– de motie-Wörsdörfer over de rol van kleine ondernemingen bij het aanpakken van de schuldenproblematiek
35 300 XV, nr. 42	– de motie-Smeulders/Van Weyenberg over vereenvoudiging van verschillende vormen van verlof
35 300 XV, nr. 43	– de motie-Smeulders/Palland over de wijze van benoeming van raden van toezicht in de publieke sector
35 300 XV, nr. 44 (aangehouden)	– de motie-Renkema over vrijstelling van de inlichtingenplicht uit de Participatiewet
35 300 XV, nr. 45	– de motie-Renkema c.s. over het in kaart brengen van alternatieven voor de kinderopvangtoeslag
35 300 XV, nr. 46	– de motie-Renkema/Smeulders over pilots met een werkloket
35 300 XV, nr. 47	– de motie-Renkema c.s. over minimaal één sociaal ontwikkelbedrijf per arbeidsmarktregio
35 300 XV, nr. 48	– de motie-Renkema c.s. over niet invoeren van een verplichte tegenprestatie
35 300 XV, nr. 49	– de motie-Palland c.s. over onderzoek naar de knelpunten die gezinnen ervaren
35 300 XV, nr. 50	– de motie-Palland/Van Kent over ondersteuning van zelfstandigen die door ziekte een AOW-hiaat hebben
35 300 XV, nr. 51	– de motie-Palland/Bruins over faciliteren van regio's bij een leven lang ontwikkelen
35 300 XV, nr. 52	– de motie-Peters/Jasper van Dijk over onderzoek naar de invoering van een uitzonderingsjaar
35 300 XV, nr. 53	– de motie-Peters/Van Brenk over een meetbaar doel hanteren in de strijd tegen armoede en schulden
35 300 XV, nr. 54	– de motie-Peters/Jasper van Dijk over nader onderzoek naar de effecten van de kostendelersnorm
35 300 XV, nr. 55	– de motie-Van Kent c.s. over het recht op het volledige minimumloon voor jongeren van 18 jaar en ouder
35 300 XV, nr. 56	– de motie-Van Kent c.s. over terugdringen van de flexibele schil van de arbeidsmarkt
35 300 XV, nr. 57	– de motie-Van Kent c.s. over pensioenbestuurders onder de Wet normering topinkomens brengen
35 300 XV, nr. 58	– de motie-Jasper van Dijk/Van Weyenberg over scholing in de bijstand bevorderen
35 300 XV, nr. 59	– de motie-Jasper van Dijk/Van Weyenberg over een plan van aanpak voor gelijke kansen voor vrouwen
35 300 XV, nr. 60	– de motie-Van Weyenberg/Raemakers over snellere toelating tot de Wsnp
35 300 XV, nr. 61	– de motie-Van Weyenberg/Gijs van Dijk over het concurrentiebeding tot het strikt noodzakelijke beperken
35 300 XV, nr. 62	– de motie-Van Weyenberg/Tielen over opties om te bevorderen dat mensen meer uren gaan werken
35 300 XV, nr. 63	– de motie-Van Weyenberg/Palland over de verdere invulling van het advies van de Commissie Regulering van werk
35 300 XV, nr. 64 (aangehouden)	– de motie-Gijs van Dijk over de SER-verkenning over de sociale infrastructuur actualiseren
35 300 XV, nr. 65	– de motie-Gijs van Dijk/Bruins over verantwoording van gemeenten over bestrijding van kinderarmoede
35 300 XV, nr. 66	– de motie-Bruins/Gijs van Dijk over een rol voor het Jeugdeducatiefonds in het armoedebestrijdingsprogramma voor kinderen
35 300 XV, nr. 67	– de motie-Bruins c.s. over de verdeling van het resterende bedrag van de bonusregeling beschut werk
35 300 XV, nr. 68	– de motie-Van Brenk/Kuzu over het lage gebruik van de aanvullende inkomensvoorziening voor ouderen

35 300 XV, nr. 69	– de motie-Van Brenk/Van Kooten-Arissen over jobcoaching en re-integratiedienstverlening beter op elkaar afstemmen
35 300 XV, nr. 70 (aangehouden)	– de motie-Van Brenk over een tegenprestatie die bijdraagt aan het bevorderen van maatschappelijke participatie
35 300 XV, nr. 71	– de motie-Van Brenk over het Wettelijk minimumloon in 2020 met 3% verhogen bovenop de gebruikelijke indexatie
35 300 XV, nr. 72	– de motie-Stoffer/Smeulders over vergroten van de ruimte voor rouw op de werkvloer
35 300 XV, nr. 73 (ingetrokken)	– de motie-Stoffer over huishoudens waarvan de minstverdienende partner slechts minimaal verdient
35 300 XV, nr. 74 (aangehouden)	– de motie-Stoffer/Von Martels over aanpassing van de Europese certificatieregels
35 300 XV, nr. 75 (aangehouden)	– de motie-Stoffer over onderzoek naar de normen voor inkomstenvrijlating in de Participatiewet
35 300 XV, nr. 76	– de motie-Kuzu over alle in het Koninkrijk doorgebrachte jaren meetellen als AOW-opbouwjaren
35 300 XV, nr. 77	– de motie-Kuzu over realisatie van een publieke en breed toegankelijke ziekteverzuimverzekering
35 300 XV, nr. 78 (aangehouden)	– de motie-Kuzu over de mogelijkheid van een gedifferentieerde boete bij arbeidsmarktdiscriminatie
35 300 XV, nr. 79	– de motie-Van Kooten-Arissen over een impuls geven aan de aanpak van kinderarmoede
35 300 XV, nr. 80	– de motie-Van Kooten-Arissen over het oormerken van het budget voor schuldhulpverlening aan zzp'ers
35 300 XV, nr. 81	– de motie-Van Kooten-Arissen over mogelijkheden voor kraam- en ouderschapsverlof voor zzp-partners
35 300 XV, nr. 82	– de motie-Van Kooten-Arissen/Van Brenk over het bij opdrachtgevers op simpele wijze in rekening brengen van de kosten van pensioenopbouw voor zzp'ers
35 300 XV, nr. 83	– de motie-Van Kooten-Arissen over gemeenten laten leren van succesfactoren van pilots met basisbanen
Stemming	19. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2020 **De Voorzitter: dhr. Krol wenst zijn motie op stuk nr. 32 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
35 300 VII, nr. 32 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Krol over onderzoek naar de herindeling van Groningen, Haren en Ten Boer
Stemming	20. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII) voor het jaar 2020
35 300 XIII, nr. 55	– de motie-Verhoeven/en Geluk-Poortvliet over het integraal overnemen van de maatregelen uit het SER-advies over vrouwen in de top van het bedrijfsleven
Stemming	21. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij het wetgevingsoverleg over Integratie en maatschappelijke samenhang
35 300 XV, nr. 11	– de motie-Kuzu over het overnemen van de aanbevelingen in het advies Diversiteit in de top, tijd voor versnelling
Stemming	22. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2020
35 300 VIII, nr. 83 (gewijzigd, was nr. 46)	– de gewijzigde motie-Wiersma/Van der Molen over beleid op een gewenste instroom van buitenlandse studenten en onderzoekers

Stemmingen

23. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het begrotingsonderdeel Sport en Bewegen

Wetgevingsoverleg is op maandag 2 december a.s.

Stemmingen

24. Stemmingen over: moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het begrotingsonderdeel Emancipatie

Wetgevingsoverleg is op maandag 2 december a.s.

Stemmingen
35 300 I

25. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van de Koning (I) voor het jaar 2020

35 300 I

– artikelen 1 t/m 3
– begrotingsstaat van de Koning
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 300 IIA

26. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van de Staten-Generaal (IIA) voor het jaar 2020

35 300 IIA (bijgewerkt t/m amendement nr. 5)

– artikelen 1 t/m 3
– *begrotingsstaat van de Staten-Generaal*
– amendement Sneller c.s. (5,I) over extra middelen voor fractieondersteuning
– artikel 1
– artikel 2
– amendement Sneller c.s. (5,II)
– artikel 3
– artikelen 4 en 10
– begrotingsstaat van de Staten-Generaal
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 300 IIB

27. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van de overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB) voor het jaar 2020

35 300 IIB

– artikelen 1 t/m 3
– begrotingsstaat van de overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 300 III

28. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Algemene Zaken (IIIA), de begrotingsstaat van het Kabinet van de Koning (IIIB) en de begrotingsstaat van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (IIIC) voor het jaar 2020

35 300 III

– artikelen 1 t/m 6
– departementale begrotingsstaat (IIIA)
– begrotingsstaat inzake agentschap
– begrotingsstaat van het Kabinet van de Koning (IIIB)

– begrotingsstaat van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (IIIC)
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 300 IV

29. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) voor het jaar 2020

35 300 IV

– artikelen 1 t/m 4
– begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties
– begrotingsstaat van het BES-fonds
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 300 V

30. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2020

35 300 V (bijgewerkt t/m amendement nr. 44)

– artikelen 1 t/m 3
departementale begrotingsstaat
– amendement Van der Staaij (13) over middelen voor psychische en geestelijke zorg aan geloofsvervolgden
– artikel 1
– amendement Voordewind c.s. (10,I) over middelen voor een ambassade in Jerevan
– gewijzigd amendement Sjoerdsma/Koopmans (14,I) over het verhogen van het apparaatsbudget
– artikel 2
– artikel 3
– amendement Van Ojik/Ploumen (8) over meer middelen voor versterking democratische rechtstaat in EU-landen
– amendement Voordewind c.s. (10,II en III)
– amendement Koopmans c.s. (11) over intensiveren van de strijd tegen uithuwelijking en achterlating
– gewijzigd amendement Sjoerdsma/Koopmans (14,II)
– artikel 4
– artikelen 5 en 6
– amendement Voordewind c.s. (10,IV)
– gewijzigd amendement Sjoerdsma/Koopmans (14,III)
– amendement Van den Hul (44) over 5 miljoen euro voor IMVO-diplomatie
– artikel 7
– departementale begrotingsstaat
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 300 VI

31. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI) voor het jaar 2020

35 300 VI (bijgewerkt t/m amendement nr. 25)

– artikelen 1 t/m 5
departementale begrotingsstaat
– gewijzigd amendement Kuiken/Van Nispen (20,I) over structurele financiering van het MIT
– artikel 31
– amendement Kuiken (19,I) over extra geld voor mediation in strafzaken

– gewijzigd amendement Van Nispen/Kuiken (21) over extra geld naar de gesubsidieerde rechtsbijstand
– amendement Krol/Van Nispen (25,I) over budget voor nieuw forensisch onderzoek
– artikel 32
– amendement Van der Graaf/Yeşilgöz-Zegerius (16) over een campagne tegen antisemitisme
– gewijzigd amendement Kuiken/Van Nispen (20,II)
– amendement Van den Berge (22,I) over extra geld voor het Openbaar Ministerie
– artikel 33
– gewijzigd amendement Van den Berge (24,I) over financiering vanuit J&V voor CSG's
– artikel 34
– gewijzigd amendement Van den Berge (24,II)
– artikel 36
– artikel 37
– amendement Krol/Van Nispen (25,II)
– artikel 91
– amendement Kuiken (19,II)
– amendement Van den Berge (22,II)
– artikel 92
– artikel 93
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake de agentschappen
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 300 VII

32. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2020

35 300 VII (bijgewerkt t/m amendement nr. 77)

– artikelen 1 t/m 4
- departementale begrotingsstaat
– amendement Krol (11,I) over budget voor subsidie voor referenda
– artikel 1
– artikelen 2 en 3
– amendement Beckerman (77) over het inzetten van SDE+ gelden voor verduurzaming sociale woningbouw
– artikel 4
– artikel 5
– amendement Krol (11,II)
– artikel 6
– artikelen 7 t/m 13
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaten inzake de baten- en lastenagentschappen
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 300 B

33. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2020

35 300 B (bijgewerkt t/m amendement nr. 7)

– artikelen 1 en 2
– amendement Van Raak/Hijink (7,I) over een extra miljard naar gemeenten
– artikel 3
– artikel 4
– begrotingsstaat van het gemeentefonds
– amendement Van Raak/Hijink (7,II)

– artikel 1
– begrotingsstaat van het gemeentefonds
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 300 C

34. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van het provinciefonds voor het jaar 2020

35 300 C

– artikelen 1 t/m 4
– begrotingsstaat van het provinciefonds
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 300 VIII

35. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2020

35 300 VIII (bijgewerkt t/m amendement nr. 123)

– amendement Bisschop/Westerveld (25,I) over een verlaging van het afbouwpercentage bij de aanvullende beurs (wijziging opschrift)
– artikelen 1 t/m 3
– amendement Bisschop/Westerveld (25,III) (invoegen artikel 3a)
– amendement Bisschop Westerveld (25,IV)
– artikel 4
departementale begrotingsstaat
– amendement Van Meenen/Rog (31,III) over meer middelen voor het LOF
– artikel 4
– artikel 6
– amendement Van der Molen (24) over middelen voor het Nationaal Platform voor de Talen
– amendement Westerveld/Van den Berge (30) over 38 miljoen euro voor alfa-, gamma- en medische-faculteiten
– artikel 7
– artikel 8
– amendement Bisschop/Westerveld (25,V)
– artikel 11
– artikelen 12 t/m 95
– amendement Kwint (16,I) over middelen voor dichten loonkloof PO-VO en generieke loonstijging funderend onderwijs
– amendement Westerveld/Van den Hul (18,I) over steunmaatregelen voor het funderend onderwijs
– amendement Van Meenen/Rog (31,I)
– amendement Asscher/Van den Hul (122) over het gelijktrekken van de salarissen van PO-leraren met VO-leraren
– nader gewijzigd amendement Asscher/Van den Hul (123) over gelijke waardering van leraren in het VSO
– artikel 1
– amendement Rog (8) over 9 miljoen voor de regeling lente- en zomerscholen
– amendement Kwint (16,II)
– amendement Westerveld/Van den Hul (18,II)
– amendement Rudmer Heerema (22) over middelen voor topsporters in gezinnen met armoede
– amendement Rudmer Heerema (23) over middelen voor stichting LOOT
– amendement Van Meenen/Rog (31,II)
– artikel 3
– amendement Rog c.s. (26) over extra middelen voor de regeling onderwijsassistenten

– amendement Rudmer Heerema c.s. (27) over 18 miljoen voor de regeling zij-instroom
– amendement Bruins c.s. (28) over extra middelen voor de regioaanpak lerarentekort
– amendement Van Meenen/Rog (31,IV)
– artikel 9
– amendement Westerveld/Van den Hul (108) over verhoging van het budget van de NPO voor audiodescriptie
– artikel 15
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake de agentschappen
– amendement Bisschop/Westerveld (25,II)
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 300 IX

36. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) en de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2020

35 300 IX

– artikelen 1 t/m 4
– departementale begrotingsstaat (IXB)
– begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA)
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 300 X

37. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2020

35 300 X (bijgewerkt t/m amendement nr. 17)

– artikelen 1 t/m 4
departementale begrotingsstaat
– artikelen 1 t/m 5
– amendement Karabulut (17,I) over 30 miljoen voor verbetering van arbeidsvoorwaarden
– artikel 6
– artikelen 7 t/m 11
– amendement Karabulut (17,II)
– artikel 12
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake agentschap
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen 35 300 XII

38. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (XII) voor het jaar 2020

35 300 XII (bijgewerkt t/m amendement nr. 81)

– artikelen 1 t/m 4
departementale begrotingsstaat
– artikelen 11 en 13
– amendement Remco Dijkstra (81,I) over meer landelijke data over verkeersveiligheidsrisico's
– artikel 14
– artikel 16
– gewijzigd amendement Paternotte (14,I) over verdere ontwikkeling van elektrificatie in de luchtvaartsector

– artikel 17
– artikel 18
– amendement Remco Dijkstra (81,II)
– artikel 19
– artikel 20
– amendement Stoffer (9,I en II) over ondersteuning voor uitvoering metingen emissiereductie
– amendement Dik-Faber/Van Eijs (10,I en II) over betere infrastructuur voor reparatie als onderdeel van de circulaire economie
– artikel 21
– artikelen 22 en 23
– amendement Laçin (8,I) over extra middelen voor versterking van de Inspectie Leefomgeving en Transport
– artikel 24
– artikel 25
– amendement Laçin (8,II)
– artikel 26
– artikelen 97 en 98
– gewijzigd amendement Paternotte (14,II)
– artikel 99
– departementale begrotingsstaat
– *begrotingsstaat inzake de agentschappen*
– amendement Laçin (8,III)
– begrotingsstaat inzake de agentschappen
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 300 A

39. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2020

35 300 A (bijgewerkt t/m amendement nr. 11)

– artikelen 1 t/m 3
begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds
– gewijzigd amendement Laçin (8,I) over dekking voor extra middelen voor versterking van de Inspectie Leefomgeving en Transport
– gewijzigd amendement Kröger (11,I en II) over het vervallen van de begrotingspost «Programma 130 km»
– artikel 12
– amendement Amhaouch/Van der Graaf (9,I en II) over betere internetverbinding in de trein
– artikel 13
– artikelen 14 t/m 18
– gewijzigd amendement Laçin (8,II)
– artikel 19
– artikel 20
– begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 300 J

40. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van het Deltafonds voor het jaar 2020

35 300 J

– artikelen 1 t/m 3
– begrotingsstaat van het Deltafonds
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

41. Stemmingen in verband met:

35 300 XIII

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII) voor het jaar 2020

35 300 XIII (bijgewerkt t/m amendement 19)

– artikelen 1 t/m 4
departementale begrotingsstaat
– artikel 1
– amendement Amhaouch/Verhoeven (18,I en II) over middelen voor Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen
– amendement Aartsen/Von Martels (19,I en II) over middelen voor het project data-alliantie toerisme
– artikel 2
– artikel 3
– amendement Beckerman/Van Raan (12,I en II) over verschuiving middelen voor biomassa naar collectieve zonnepanelen
– gewijzigd amendement Beckerman (14,I en II) over inzetten een derde deel ODE-opbrengsten voor verduurzaming sociale woningbouw
– amendement Agnes Mulder c.s. (16,I en II) over extra budget voor de ISDE regeling
– artikel 4
– artikelen 5 t/m 41
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake de baten-lastenagentschappen
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 300 XIV

42. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2020

35 300 XIV (bijgewerkt t/m amendement nr. 65)

– artikelen 1 t/m 5
departementale begrotingsstaat
– amendement Ouwehand (65) over een dekking voor het amendement over voedselzekerheid
– artikel 11
– amendement Futselaar (6) over extra middelen voor herstel en buffervorming Natura2000 in het kader van de stikstofproblematiek
– artikel 12
– artikelen 50 en 51
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake het agentschap
– begrotingsstaat inzake het baten-lastenagentschap
– begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 300 XV

43. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 2020

35 300 XV (bijgewerkt t/m amendement nr. 28)

– artikelen 1 t/m 3
- departementale begrotingsstaat
– amendement Jasper van Dijk (20,I) over een landsdekkend netwerk van sociaal ontwikkelbedrijven
– amendement Van Weyenberg c.s. (24,I) over budget voor subsidie project Diversiteit in Bedrijf
– artikel 1

– amendement Jasper van Dijk (20,II)
– artikel 2
– artikelen 3 t/m 12
– amendement Peters/Rog (21,I) over geld in het kader van de week van respect
– amendement Paternotte/Peters (27,I en II) over het stimuleren en faciliteren van werk voor asielzoekers
– amendement Becker (28,I en II) over middelen voor organisaties tegen culturele onderdrukking en voor zelfbeschikking
– artikel 13
– artikelen 96 en 98
– amendement Peters/Rog (21,II)
– amendement Van Weyenberg c.s. (24,II)
– artikel 99
– departementale begrotingsstaat
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 300 XVI

44. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2020

35 300 XVI (bijgewerkt t/m amendement nr. 123)

– artikelen 1 t/m 4
departementale begrotingsstaat
– amendement Dik-Faber/Raemakers (18) over vijfhonderdduizend euro voor het Nederlandse Lymeziekte-expertisecentrum
– amendement Van Nispen (123,I) over middelen voor zwemvaardigheid
– artikel 1
– amendement Hijink (14) over middelen voor kleinschalige zorgbuurthuizen
– amendement Bergkamp (21) over middelen voor de sociale benadering dementie
– amendement Bergkamp (22) over middelen voor een informatiepakket voor mantelzorgers
– artikel 3
– amendement Van Gerven (12) over het oprichten van een geneesmiddelenfonds
– amendement Hijink (13) over vrijmaking van middelen voor herregistratie en scholing van herintreders
– amendement Van den Berg/Veldman (20,II) over honderdvijftigduizend euro voor het National eHealth Living Lab
– amendement Ploumen (23) over middelen voor investeren in doktersassistenten
– amendement Van den Berg/Veldman (28) over middelen voor digitalisering zorg in de regio
– amendement Renkema (30,II) over 7 miljoen euro voor het opleiden van honderd extra gz-psychologen
– amendement Kerstens (31) over 2,42 miljoen euro steun aan POH'ers voor ouderenzorg
– amendement Westerveld/Van den Berge (94) over een dekking om middelen vrij te maken voor de alfa-, gamma- en medische-faculteiten
– artikel 4
– amendement Westerveld/Klaver (7,I) over budget voor expertisecentra voor gespecialiseerde jeugdhulp
– amendement Kuiken (96) over extra middelen voor ExpEx
– amendement Kuiken (97) over middelen voor vroegtijdige ondersteuning aan ouders van jongere kinderen
– artikel 5
– artikel 7

– amendement Kerstens (17) over 600 miljoen voor betere salarissen van zorgmedewerkers
– artikel 9
– artikel 10
– amendement Westerveld/Klaver (7,II)
– amendement Ploumen (27,II) over 30 miljoen voor kraamverzorgenden
– artikel 11
– amendement Raemakers/Veldman (16) over onder andere de zorg voor kankerpatiënten verder te verbeteren
– amendement Van den Berg/Veldman (20,I)
– amendement Ploumen (27,I)
– amendement Renkema (30,I)
– amendement Raemakers/Ploumen (122) over duidelijkheid over de veiligheid en effectiviteit van hersteloperaties bij vrouwelijke genitale verminking
– artikel 2
– amendement Van Nispen (123,II)
– artikel 6
– artikel 8
– departementale begrotingsstaat
– begrotingsstaat inzake de agentschappen
– begrotingsstaat inzake de baten-lastenagentschappen
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 300 XVII

45. Stemmingen in verband met:
Vaststelling van de begrotingsstaat van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) voor het jaar 2020

35 300 XVII (bijgewerkt t/m amendement nr. 50)

– artikelen 1 t/m 3
begrotingsstaat
– gewijzigd amendement Van den Hul (18) over een dekking van 5 miljoen euro voor IMVO-diplomatie
– amendement Amhaouch/Weverling (19) over extra middelen voor Trade&InnovateNL
– amendement Alkaya/Diks (21,I) over middelen voor het VN-fonds Education Cannot Wait
– amendement Weverling (25) over middelen voor grensoverschrijdende innovatiesamenwerking
– artikel 1
– amendement Diks (15,II) over middelen voor bosbeheer
– amendement Bouali (16) over tegengaan ontbossing en verduurzaming landbouw
– amendement Ouwehand (22) over het voor het jaar 2020 nakomen van de minimale verplichting die Nederland heeft op het gebied van klimaatfinanciering
– amendement Ouwehand (50) over middelen voor voedselsoevereiniteit en de eiwittransitie in andere landen
– artikel 2
– amendement Diks/Van den Hul (14,I) over structureel extra middelen voor het voorkomen van meisjesbesnijdenis
– amendement Stoffer (20) over het vrijmaken van middelen binnen het SDG5-fonds voor financiering van goede moeder- en kindzorg alsmede voorlichting over alternatieven voor abortus
– amendement Alkaya/Diks (21,II)
– amendement Voordewind/Kuik (31) over middelen voor de bestrijding van kinderprostitutie
– artikel 3
– amendement Van den Hul (12) over extra middelen voor humanitaire hulp

– amendement Diks/Van den Hul (14,II)
– amendement Diks (15,I)
– amendement Van den Hul/Diks (23) over extra middelen voor opvang in de regio
– amendement Ouwehand (24) over middelen voor stichting Movement on the Ground
– artikel 4
– artikel 5
– begrotingsstaat
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 351, nr. 1

46. Stemmingen in verband met:
Brief van het presidium over de Gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

De Voorzitter: ik stel voor conform het voorstel van het presidium te besluiten en de gedragscode vast te stellen.

Stemmingen
35 233

47. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de Meststoffenwet in verband met de implementatie van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn

De stemmingslijst wordt nader rondgedeeld.

48. Debat over de CAF-11 zaak over ten onrechte ingevorderde kinderopvangtoeslagen met maximum spreektijden van 5 minuten per fractie

49. VAO Kiesrecht /Desinformatie en digitale inmenging (AO d.d. 19/06) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

50. VAO Functioneren rijksdienst (AO d.d. 03/07) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

51. VAO IGJ (AO d.d. 13/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

52. VAO Wijkverpleging (AO d.d. 13/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

53. VAO Ambulancezorg/Acute zorg (AO d.d. 03/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

29 447, nr. 52

54. VSO Bloedvoorziening met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

29 689, nr. 1029

55. VSO Risicovereveningsmodel 2020 met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

56. VAO Gegevensuitwisseling in de zorg/Gegevensbescherming (AO d.d. 09/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

57. VAO Geneesmiddelenbeleid (AO d.d. 06/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

58. VAO E-health/Slimme Zorg (AO d.d. 07/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

31 016, nr. 245

59. VSO Toekomstverkenning zorg in Flevoland met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

60. VAO Hulpmiddelenbeleid (AO d.d. 27/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

61. VAO NAVO (AO d.d. 27/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

62. VAO Natuur (AO d.d. 12/09) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

21 501–32, nr. 1193

63. VSO Landbouw- en Visserijraad van 15 juli 2019 met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

28 286, nr. 1059

64. VSO Reactie op het rapport «Op de bres tegen hittestress» van de Dierenbescherming met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

65. VAO NVWA (AO d.d. 15/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

66. VAO Gewasbeschermingsmiddelen (AO d.d. 31/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

67. VAO Duurzaam vervoer (AO d.d. 05/09) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

68. VAO Leefomgeving (AO d.d. 12/09) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

69. VAO Ontwerp Novi (AO d.d. 07/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

35 218

70. Wijziging van de Bekendmakingswet en andere wetten in verband met de elektronische publicatie van algemene bekendmakingen, mededelingen en kennisgevingen (Wet elektronische publicaties)

71. Gezamenlijke behandeling van:

35 245

Wijziging van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme en de Wet toezicht trustkantoren 2018 in verband met de implementatie van richtlijn (EU) 2018/843 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 tot wijziging van richtlijn (EU) 2015/849 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, en tot wijziging van de Richtlijnen 2009/138/EG en 2013/36/EU (PbEU 2018, L 156) (Implementatiewet wijziging vierde anti-witwasrichtlijn)

35 238

Wijziging van de Wet op het financieel toezicht in verband met het via een centraal elektronisch systeem geautomatiseerd ontsluiten van identificerende gegevens alsmede enkele andere gegevens door banken en andere betaaldienstverleners (Wet verwijzingsportaal bankgegevens)

35 179

Wijziging van de Handelsregisterwet 2007, de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme en enkele andere wetten in verband met de registratie van uiteindelijk belanghebbenden van vennootschappen en andere juridische entiteiten ter implementatie van de gewijzigde vierde anti-witwasrichtlijn (Implementatiewet registratie uiteindelijk belanghebbenden van vennootschappen en andere juridische entiteiten)

32 411

72. Voorstel van wet van de leden Bergkamp, Özütok en Van den Hul houdende verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet, strekkende tot toevoeging van handicap en seksuele gerichtheid als non-discriminatiegrond *(1e termijn Kamer)*

35 272	73. Wijziging van de Uitvoeringswet verordening Europees burgerinitiatief in verband met de nieuwste verordening betreffende het Europees burgerinitiatief
35 311	74. Wijziging van het Wetboek van Strafvordering en enkele andere wetten in verband met de invoering van de Wet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen (Invoeringswet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen)

Langetermijnagenda

10, 11 en 12 december (week 50)
– Debat over de Europese Top van 12 en 13 december 2019
– VAO Wapenexportbeleid (AO d.d. 05/09)
– VAO Politie (AO d.d. 05/09)
– VAO Techniekpact (AO d.d. 04/10)
– VAO Circulaire economie (AO d.d. 15/10)
– VAO Iran (AO d.d. 03/10)
– VAO Belastingdienst (AO d.d. 25/09)
– VAO Wadden (AO d.d. 26/06)
– VAO Spoor (AO d.d. 25/09)
– VAO Personeel Defensie (AO d.d. 11/09)
– VAO Middelbaar beroepsonderwijs (AO d.d. 25/09
– VAO Dienst Uitvoering Onderwijs (AO d.d. 16/10)
– VAO Forensisch onderzoek (AO d.d. 31/10)
– VAO Voortijdig schoolverlaten en Jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt (AO d.d. 31/10)
– VAO Gesubsidieerde rechtsbijstand (AO d.d. 07/11)
– VAO Dierenwelzijn (m.u.v. landbouwhuisdieren) (AO d.d. 03/07)
– VAO Dieren in de veehouderij (AO d.d. 11/09)
– VAO Georganiseerde criminaliteit/ondermijning (AO d.d. 13/11)
– VAO Transportraad d.d. 2-3 december 2019 (AO d.d. 21/11)
– VAO Herijking Ouderschap (AO d.d. 14/11)
– VSO Internationale rechtsorde in het digitale domein (33 694, nr. 52)
– VAO Nucleaire veiligheid (AO d.d. 27/11)
– VAO Kansspelen (AO d.d. 27/11)
– VSO Ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet (34 864, nr. 22)
– 35 254 (Wijziging van de Woningwet (wijzigingen maximale huursomstijging en lokale mogelijkheid hoger percentage))
– 34 972 (Wet digitale overheid)
– 35 211 (Wijziging van de Waterwet ten behoeve van subsidiëring uit het deltafonds van maatregelen en voorzieningen tegen wateroverlast)
– 35 102 (Wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op het voortgezet onderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het onderwijstoezicht en enkele andere wetten in verband met actualisering van de deugdelijkheidseisen, het daarmee samenhangende onderwijstoezicht en vermindering van administratieve verplichtingen in het funderend onderwijs, alsmede reparatie van wetstechnische gebreken (actualisering deugdelijkheidseisen funderend onderwijs)
– 35 282 (Wet taal en toegankelijkheid)
– 35 083 (Plantgezondheidswet))
– 35 063 (voorstel van wet van de leden Kwint en Westerveld tot wijziging van diverse onderwijswetten teneinde te verbieden dat leerlingen van ouders die geen vrijwillige geldelijke bijdrage hebben voldaan worden buitengesloten van activiteiten *(voortzetting)*)
– 35 268 (Wijziging van de Mediawet 2008 houdende verlenging van de lopende concessie en erkenningen van de landelijke publieke mediadienst met een jaar)
– 35 145 (voorstel van wet van de leden Bisschop en Kwint tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet educatie en beroepsonderwijs in verband met de afschaffing van het lerarenregister en het registervoorportaal)

17, 18 en 19 december (week 51)
– VAO Mijnbouw (AO d.d. 03/10)
– VAO Mijnbouw/Groningen (AO d.d. 27/11)
– VAO Voortgangsrapportage NL bijdrage anti-ISIS coalitie (AO d.d. 28/05)
– VAO Suïcidepreventie (AO d.d. 17/10)
– VAO Maatschappelijke diensttijd (AO d.d. 17/10)
– VAO Verslavingszorg/Drugsbeleid (AO d.d. 07/11)
– VAO Vreemdelingen- en asielbeleid (AO d.d. 07/11)
– VSO Uitgangspunten voor de rolverdeling tussen het CBS en marktpartijen (35 000 XIII, nr. 84)
– VAO Staatsdeelnemingen (AO d.d. 21/11)
– 35 079 (voorstel van wet van de leden Kuiken, Van Toorenburg, Van Wijngaarden, Van der Graaf en Van der Staaij houdende regels over het bestuursrechtelijk verbieden van organisaties die een cultuur van wetteloosheid creëren, bevorderen of in stand houden (Wet bestuurlijk verbod ondermijnende organisaties))
– 35 195 (Wet gelijke kans op doorstroom naar havo en vwo))
– 35 049 (voorstel van wet van het lid Raemakers tot wijziging van de Wet kinderopvang teneinde te bevorderen dat ouders kunnen kiezen tussen kindercentra die wel of niet kinderen toelaten die niet deelnemen aan het rijksvaccinatieprogramma) *(voortzetting)*

20 december t/m 13 januari (week 52 t/m week 2)
– Kerstreces 2019

14, 15 en 16 januari (week 3)
– VAO Armoede- en schuldenbeleid (AO d.d. 14/11)
– 34 602 (Burgerinitiatief «Internetpesters aangepakt»)
– 35 248 (Wet Loodsplicht nieuwe stijl)
– 35 205 (Wet vliegbelasting))
– 35 216 (Wet minimum CO_2-prijs elektriciteitsopwekking))
– 35 188 (Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de implementatie van richtlijn 2014/45/EU alsmede ter invoering van een registratie- en kentekenplicht voor landbouw- en bosbouwtrekkers, motorrijtuigen met beperkte snelheid, mobiele machines en aanhangwagens die uitsluitend bestemd zijn om daardoor te worden voortbewogen en het niet meer toelaten tot het verkeer van nieuwe motorrijtuigen met beperkte snelheid)
– 35 124 (Wijziging van de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg in verband met het creëren van een bevoegdheid voor Onze Minister om een voorgedragen kwaliteitsstandaard vanwege financiële gevolgen niet in het openbaar register op te nemen (financiële toetsing voorgedragen kwaliteitsstandaarden))
– 35 047-(R2018) (Wijziging van de Paspoortwet in verband met de invoering van elektronische identificatie met een publiek identificatiemiddel en het uitbreiden van het basisregister reisdocumenten)
– 35 154 (Goedkeuring van de op 30 oktober 2016 te Brussel tot stand gekomen Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen Canada, enerzijds, en de Europese Unie en haar lidstaten, anderzijds (Trb. 2017, 13))
– 35 155 (Goedkeuring van de op 30 oktober 2016 te Brussel tot stand gekomen Strategische partnerschapsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Canada, anderzijds (Trb. 2016, 190))
– 35 250 (Tijdelijke maatregelen inzake een publiekrechtelijke aanpak van de gevolgen van bodembeweging door gaswinning uit het Groningenveld en de gasopslag bij Norg (Tijdelijke wet Groningen))
– 35 271 (Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 tot aanpassing van de wettelijke grondslag voor vrijheidsontneming van asielzoekers na afwijzing of niet in behandeling nemen van een aan de grens ingediend asielverzoek)

– 35 284 (Wijziging van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken teneinde die beperkingen beter kenbaar te maken)

21, 22 en 23 januari (week 4)
– 35 092 (Wijziging van de Wet windenergie op zee (ondersteunen opgave windenergie op zee))
– 35 173 (Wijziging van de Embryowet in verband met de aanpassing van het verbod op geslachtskeuze en gebruik van geslachtscellen en embryo's ten behoeve van kwaliteitsbewaking)
– 35 251 (Wijziging van de Wet handhaving consumentenbescherming ter uitvoering van Verordening (EU) 2017/2394 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2017 betreffende samenwerking tussen de nationale autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor handhaving van de wetgeving inzake consumentenbescherming en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 2006/2004)

28, 29 en 30 januari (week 5)
– 34 767 (Wet toetreding zorgaanbieders)) + 34 768 (Aanpassingswet Wet toetreding zorgaanbieders)
– 35 283 (Wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en Gaswet (implementatie wijziging Gasrichtlijn en een aantal verordeningen op het gebied van elektriciteit en gas))
– 35 219 (Wijziging van de Jeugdwet in verband met de verduidelijking van het woonplaatsbeginsel (Wet wijziging woonplaatsbeginsel))

Aangemelde onderwerpen, nog niet geagendeerd

– VAO Evaluatie Wet hervorming herziening ten voordele (AO d.d. 12/09)
– 34 491 (Wet bestuur en toezicht rechtspersonen)
– 35 106-(R2115) (Wijziging van de Rijkswet Onderzoeksraad voor veiligheid in verband met enkele aanpassingen)
– 35 065 (Wijzigingswet meldkamers)
– 35 170 (Wijziging van de Politiewet 2012 en de Wet op de medische keuringen in verband met het screenen van personen die ambtenaar van politie willen worden of zijn en personen die krachtens overeenkomst werkzaamheden voor de politie, de rijksrecherche of de Politieacademie gaan verrichten of verrichten (screening ambtenaren van politie en politie-externen))
– 35 152 (Wijziging van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur in verband met diverse uitbreidingen van de toepassingsmogelijkheden daarvan alsmede enkele overige wijzigingen)
– 34 661 (voorstel van wet van de leden Nijboer en Alkaya tot wijziging van de Registratiewet 1970 in verband met de instelling van een centraal aandeelhoudersregister (Wet centraal aandeelhoudersregister) *(voortzetting)*
– 34 747 (voorstel van wet van de leden De Graaf, Fritsma en Markuszower houdende een regeling inzake administratieve detentie (Wet administratieve detentie) *(voortzetting)*
– 34 420 (voorstel van wet van het lid Van Nispen tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet primair onderwijs BES ter invoering van regels over de kwalificatie van docenten en het vaststellen van een minimum aantal uren voor wat betreft het bewegingsonderwijs) *(voortzetting)*
– 34 445 (Wijziging van de Wet marktordening gezondheidszorg en enkele andere wetten in verband met aanpassingen van de tarief- en prestatieregulering en het markttoezicht op het terrein van de gezondheidszorg)
– 34 542 (voorstel van wet van het lid Veldman tot wijziging van de Gemeentewet en de Wet milieubeheer houdende invoering van het heffen van de rioolheffing en de afvalstoffenheffing van de gebruiker) *(voortzetting)*

– 34 044 (voorstel van wet van de leden Fritsma en De Graaf inzake de terugzending van criminele Nederlanders afkomstig uit Aruba, Curaçao en Sint Maarten (Wet terugzending criminele Antillianen) *(voortzetting)*
– 30 246 (Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra onder meer in verband met aanpassing van de methode van jaarlijkse prijsbijstelling ten aanzien van de materiële voorzieningen)
– 30 579 (voorstel van wet van het lid Voordewind tot strafbaarstelling van het in de openbaarheid ontkennen, op grove wijze bagatelliseren, goedkeuren of rechtvaardigen van volkerenmoord) *(voortzetting)*
– 31 362 (voorstel van wet van het lid Van der Lee; Wijziging Wet belastingen op milieugrondslag i.v.m. het beperken van de emissies van broeikasgassen door kolengestookte elektriciteitscentrales (beperking emissies kolencentrales) *(re- en dupliek)*
– 33 587 (voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeerbelasting per minuut) + 33 707 (voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeertarieven per minuut) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 051 (voorstel van wet van het lid Van Klaveren tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met een verruiming van de vrijheid van meningsuiting) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 464 (voorstel van wet van het lid Koşer Kaya tot intrekking van de Zondagswet)

Te agenderen debatten

1. Debat over het «exposen» van vrouwen (Becker) *(Minister SZW en Minister J&V)*
2. Debat over brandgevaarlijk isolatiemateriaal in woonhuizen (Beckerman) *(Minister BZK)*
3. Debat over het eindrapport van het SCP over de evaluatie van de hervorming van de langdurige zorg (Hijink) *(Minister VWS)*
4. Debat over inschattingsfouten van instanties bij de begeleiding van de dader van de metromoord (Van Toorenburg) *(Minister voor Rechtsbescherming*, *Staatssecretaris van VWS)*
5. Debat over overschrijdingen van ICT-projecten bij de overheid (Verhoeven) *(Staatssecretaris BZK)*
6. Debat over het bericht dat de El-Tawheed moskee in Amsterdam onderdak geeft aan IS-gangers (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
7. Debat over de voorgenomen verhuizing van de marinierskazerne in Doorn (Diks) *(Staatssecretaris Defensie)*
8. Debat over salafisme in Nederland (Pieter Heerma) *(Minister SZW, Minister J&V, Minister BVO en Media)*
9. Debat over de voortgang van de implementatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (conform motie-Dijksma (Kamerstuk 24 170, nr. 170)) *(Minister VWS)*
10. Debat over chroom-6 (Van Kent) *(Minister MZ en Staatssecretaris SZW)*
11. Debat over de uitwisseling van informatie over personen met verward gedrag tussen politie en de ggz (De Lange) *(Staatssecretaris VWS, Minister J&V)*
12. Debat over het ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningenveld *(Minister EZK)*
13. Debat over de afrekenbaarheid van bestuurders in het onderwijs (Kwint) *(Minister BVO en Media)*
14. Debat over het tekortschieten van de Nederlandse controle op wapendoorvoer (Lodders) *(Staatssecretaris Financiën, Minister BuHA-OS)*
15. Debat over de kansen van kweekvlees (De Groot) *(Minister LNV)*
16. Debat over het programma gehandicaptenzorg «Volwaardig leren» (Bergkamp) *(Minister VWS)*
17. Debat over het bericht dat klimaatdoelen alleen haalbaar zijn met nieuwe kerncentrales (Dik-Faber) *(Minister EZK)*

18. Debat over de milieueffectrapportage van Schiphol (Laçin) *(Minister I&W)*
19. Debat over illegale bewoning van vakantieparken (Van Toorenburg) *(Minister J&V, Minister BZK)*
20. Debat over hoge financiële reserves bij schoolbesturen en samenwerkingsverbanden (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*
21. Debat over fraude door aanbieders van inburgeringscursussen (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
22. Debat over het bedrijf Novartis dat de prijs voor een medicijn tegen kanker verzesvoudigd heeft (Van Gerven) *(Minister MZ)*
23. Debat over uitstel van de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Peters) *(Staatssecretaris SZW, Staatssecretaris Fin)*
24. Debat over het toezicht op de Europese Centrale Bank (Omtzigt) *(Minister Financiën)*
25. Debat over geweld tegen hulpverleners en agenten (Helder) *(Minister-President, Minister J&V)*
26. Debat over het jarenlange misbruik van minderjarigen door een atletiektrainer (Markuszower) *(Minister J&V, Minister MZ)*
27. Debat over een verwacht tekort aan mantelzorgers (Sazias) *(Minister VWS)*
28. Debat over de problemen in de jeugd-ggz (Westerveld) *(Minister VWS)*
29. Debat over de toekomst van ons geldstelsel (Alkaya) *(Minister Fin)*
30. Debat over gezondheidsklachten van veteranen in Afghanistan door verbranding van afval (Karabulut) *(Minister Defensie)*
31. Debat over geweld tegen leerkrachten (Beertema) *(Minister BVO en Media)*
32. Debat over seksuele intimidatie op de werkvloer (Van den Hul) *(Minister OCW, Staatssecretaris SZW)*
33. Debat over het verzamelen van gedetailleerde persoonsgegevens door Google (Middendorp) *(Minister RB, Staatssecretaris BZK)*
34. Debat over het aantrekken van ICT-ers bij de rijksoverheid (Middendorp) *(Minister BZK)*
35. Debat over versnelde bodemdaling in Nederland (Van der Lee) *(Minister EZK, Minister I&W, Minister LNV, Minister BZK)*
36. Debat over meer wettelijke mogelijkheden om gesjoemel met zorg-bv's tegen te gaan en over het bericht dat thuiszorgorganisatie Privazorg miljoenen euro's heeft weggesluisd (Agema) *(Minister VWS)*
37. Debat over de marktwerking in de zorg (Van Brenk) *(Minister VWS)*
38. Debat over de blootstelling van omwonenden aan landbouwgif (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister M&W)*
39. Debat over de toeristische verhuur van woningen (Beckerman) *(Minister BZK)*
40. Debat over de acties van leraren (Kwint) *(Minister OCW, Minister BVO en Media)*
41. Debat over de aanslag in Utrecht (Wilders) *(Minister-President, Minister J&V)*
42. Debat over uitspraken van de president van de Nederlandsche Bank over het tekort aan woningen (Ronnes) *(Minister BZK)*
43. Debat over het onderzoek naar het incident met eigen vuur tijdens de missie in Uruzgan (Belhaj) *(Minister Defensie)*
44. Debat over wildstroperij (Graus) *(Minister LNV)*
45. Debat over uitbuiting van Oost-Europese arbeidsmigranten (Jasper van Dijk) *(Minister SZW, Staatssecretaris SZW)*
46. Debat over radicalisme bij naschoolse Arabische lessen (Stoffer) *(Minister SZW, Minister RB)*
47. Debat over de afname van het aantal vaste banen in het onderwijs (Futselaar) *(Minister OCW)*
48. Debat over de koopkracht van burgers (Edgar Mulder) *(Minister Financiën, Minister SZW)*
49. Debat over meisjes in het voortgezet speciaal onderwijs die worden gedwongen tot seksuele handelingen (Van den Hul) *(Minister BVO en Media, Minister VWS, Minister RB)*

50. Debat over de Toekomstwijzer kwetsbare groepen (Agema) *(Minister VWS)*
51. Debat over het bericht dat de VS importheffingen willen invoeren op Europese goederen (Sjoerdsma) *(Minister BuHA-OS)*
52. Debat over onnodige behandelingen in ziekenhuizen (Raemakers) *(Minister MZ)*
53. Debat over de NVWA (Moorlag) *(Minister LNV)*
54. Debat over de verdienmodellen in het huidige landbouwsysteem (Moorlag) *(Minister LNV)*
55. Debat over een terugkeerregeling voor Syrische vluchtelingen (Baudet) *(Minister BuZa, Staatssecretaris J&V)*
56. Debat over een stijging van het aantal verkeersdoden (Remco Dijkstra) *(Minister I&W, Minister J&V)*
57. Debat over het akkoord met Oekraïne over kippenvlees (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister BuHa-OS)*
58. Debat over online beelden van seksueel misbruik van kinderen die gehost worden vanuit Nederland (Bisschop) *(Minister J&V)*
59. Debat over het tekort aan betaalbare middenhuur- en koopwoningen (Van Eijs) *(Minister BZK)*
60. Debat over de nieuwe Duitse industrieagenda en over fusieregels in Europa (Van der Lee) *(Minister EZK)*
61. Debat over modernisering van de onderwijsvrijheid in artikel 23 van de Grondwet (Asscher) *(Minister BVO en Media)*
62. Debat over de moord door een voormalig tbs-er (Markuszower) *(Minister RB)*
63. Debat over terreur van dierenactivisten op het platteland (Laan-Geselschap) *(Minister LNV, Minister J&V)*
64. Debat over de afname van biodiversiteit (De Groot) *(Minister LNV)*
65. Debat over de achterstand van leerlingen op basisscholen in achterstandswijken (Van Meenen) *(Minister BVO en Media)*
66. Debat over het grote aantal oud-studenten met een studieschuld en een betalingsachterstand (Futselaar) *(Minister OCW)*
67. Debat over het bericht dat medewerkers van de Rotterdamse haven een onderzoek naar corruptie hebben tegengewerkt (Groothuizen) *(Minister J&V)*
68. Debat over mogelijke spionage door Huawei in Nederland (Laan-Geselschap) *(Minister J&V, Minister BZK)*
69. Debat over het bericht dat in Kapelle een terreurverdachte is opgepakt (De Graaf) *(Minister J&V, Staatssecretaris J&V)*
70. Debat over huizen met gebreken (Beckerman) *(Minister BZK)*
71. Debat over het bericht dat de Belastingdienst de politiek om een beleidsvakantie vraagt (Van Otterloo) *(Minister Financiën, Staatssecretaris Financiën)*
72. Debat over de aanbesteding van vaartuigen door Rijkswaterstaat (Van Aalst) *(Minister I&W)*
73. Debat over dyslexiebureaus die zelf lees-en spellingsproblemen diagnosticeren en behandelen (Peters) *(Minister VWS, Minister BVO en Media)*
74. Debat over het eindrapport van de Commissie Langdurig Verblijvende Vreemdelingen (Van Toorenburg) *(Minister J&V)*
75. Debat over pro-anorexia-coaches die meisjes misbruiken (Van der Graaf) *(Minister J&V)*
76. Debat over het bericht dat de IND verblijfsvergunningen van veroordeelde criminelen niet intrekt (Kuiken) *(Staatssecretaris J&V)*
77. Debat over het rapport van de Algemene Rekenkamer over het terugbetalen van toeslagen (Lodders) *(Staatssecretaris Financiën)*
78. Debat over een onderzoek naar klokkenluiders bij het WODC (Van Nispen) *(Minister J&V)*
79. Debat over afblazen van de lastenverlichting voor bedrijven als loonstijgingen voor werknemers achterwege blijven (Asscher) *(Minister-President)*

80. Debat over onderzoek van LAKS over nooit gemaakte schoolexamens in het programma van toetsing (Kwint) *(Minister BVO en Media)*
81. Debat over het eindrapport van de commissie-De Winter over het onderzoek naar geweld in de jeugdzorg *(Minister VWS)*
82. Debat over het rapport van de Commissie Regulering van Werk (Wiersma) *(Minister SZW)*
83. Debat over falend toezicht op Chinese militaire wetenschappers in Nederland (Tielen) *(Minister OCW)*
84. Debat over genitale verminking in Nederland (Buitenweg) *(Minister J&V, Minister VWS)*
85. Debat over een mazelenuitbraak op Urk (Ploumen) *(Staatssecretaris VWS)*
86. Debat over zedenzaken die op de plank blijven liggen door onderbezetting (Kuiken) *(Minister VWS)*
87. Debat over de commotie rond de invoering van de Wet BIG II (Hijink) *(Minister Medische Zorg)*
88. Debat over het aantal daklozen in Nederland (Smeulders) *(Minister BZK, Staatssecretaris VWS)*
89. Debat over het Midden-Oosten vredesproces (Van der Staaij) *(Minister BuZa)*
90. Debat over de begrotingsregels in de Eurozone (Aukje de Vries) *(Minister Financiën)*
91. Debat over het rapport van de SER over kansen en belemmeringen voor jongeren (Paternotte) *(Minister VWS, Minister BZK, Minister OCW)*
92. Debat over kinderen die moeiteloos online kunnen gokken (Van der Graaf) *(Minister RB, Staatssecretaris VWS)*
93. Debat over het bericht dat de Duitse regering al jarenlang een vergoeding betaalt aan voormalige SS-soldaten in Nederland (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën)*
94. Debat over het bericht over conflicten tussen de top van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Bureau ICT-toetsing (Middendorp) *(Staatssecretaris BZK)*
95. Debat over de hardnekkige werkloosheid onder statushouders (Wiersma) *(Minister SZW)*
96. Debat over het proces tegen dhr. Wilders (Wilders) *(Minister-President, Minister J&V)*
97. Debat over lesmethodes op islamitische scholen die in strijd zijn met democratische basiswaarden (Van Meenen) *(Minister BVO en Media)*
98. Debat over het rapport van het CPB over arbeidsparticipatie en economische zelfstandigheid van vrouwen (Van Weyenberg) *(Minister SZW)*
99. Debat over de moord op de advocaat die een kroongetuige bijstond (Van Dam) *(Minister J&V)*
100. Debat over ex-kankerpatiënten die geen overlijdensrisicoverzekering kunnen afsluiten (Van Weyenberg) *(Minister Financiën)*
101. Debat over Nederlandse Marokkanen die afstand willen doen van hun verplichte nationaliteit (Paternotte) *(Minister SZW, Staatssecretaris J&V)*
102. Debat over het bericht dat de NAM dreigde Nederland in de kou te zetten (Beckerman) (Minister EZK)
103. Debat over paspoorthandel in Europa (Leijten) *(Minister BuZa), Staatssecretaris J&V)*
104. Debat over het bericht dat het OM onderzoek doet bij ABN AMRO naar witwassen (Van der Linde) *(Minister Financiën)*
105. Debat over het rapport van de commissie-Pechtold inzake de bescherming van cultureel erfgoed (Belhaj) *(Minister OCW)*
106. Debat over subsidies van de gemeente Amsterdam voor projecten voor illegalen (Emiel van Dijk) *(Staatssecretaris J&V)*
107. Debat over het melden van zware incidenten en het verlenen van verloven door Tbs-klinieken (Markuszower) *(Minister RB)*
108. Debat over huwelijksdwang (Kuiken) *(Minister J&V)*

109. Debat over de aanpak van bedreiging en stalking (Kuiken) *(Minister J&V, Minister RB)*
110. Debat over een inclusieve arbeidsmarkt (Van Weyenberg) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
111. Debat over het spanningsveld tussen privacy en het belang van opsporing (Van Dam) *(Minister J&V, Minister RB)*
112. Debat over de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) 2019 *(Minister EZK)*
113. Debat over de toenemende wachtlijsten voor de verpleeghuizen (Agema) *(Minister VWS, Minister BZK)*
114. Debat over de eindevaluatie van de Participatiewet (Jasper van Dijk) *(Staatssecretaris SZW)*
115. Debat over de inval bij ABN AMRO wegens dividendfraude (Leijten) *(Minister en Staatssecretaris Financiën)*
116. Debat over de aangekondigde groeibrief van het kabinet (Wiersma) *(Minister EZK)*
117. Debat over het bericht dat voor kinderen die seksueel worden misbruikt hulp vaak te laat komt (Westerveld) *(Minister VWS)*
118. Debat over het bericht dat zestien basisscholen in Amsterdam een week dicht gaan vanwege het lerarentekort (Kwint) *(Minister BVO en Media)*
119. Debat over de gevolgen voor de zorg en de patiëntveiligheid na het faillissement van het Slotervaartziekenhuis (Ploumen) *(Minister MZ)*

Te agenderen dertigledendebatten/ interpellaties

1. Dertigledendebat over het besluit van de Chinese regering om de markt te openen voor Nederlands kalfsvlees (Ouwehand) *(Minister EZK, Minister BuHa-OS)*
2. Dertigledendebat over fraude met de aantallen dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister BZK)*
3. Dertigledendebat over sluiting van de klinische verloskunde in ziekenhuizen in Stadskanaal en Hoogeveen (Van Gerven) *(Minister MZ)*
4. Dertigledendebat over de gang van zaken rond de uitreiking van de Mensenrechtentulp (Omtzigt) *(Minister BuZa)*
5. Dertigledendebat over politieke heropvoedingskampen in de Chinese provincie Xinjiang (Kuzu) *(Minister BuZa)*
6. Dertigledendebat over de sluiting van de basis van Ryanair op Eindhoven airport (Laçin) *(Minister SZW, Minister I&W)*
7. Dertigledendebat over misstanden in de vleesverwerkende industrie (Van Raan) *(Minister LNV, Minister SZW)*
8. Dertigledendebat over de krapte op de woningmarkt (Krol) *(Minister BZK)*
9. Dertigledendebat over de haalbaarheid van het actieplan Werken in de Zorg (Agema) *(Minister VWS)*
10. Dertigledendebat over het bericht dat de spoedeisende hulp in Lelystad sluit (Agema) *(Minister MZ)*
11. Dertigledendebat over de Handreiking lerarentekort voor basisscholen (Kuzu) *(Minister BVO en Media)*
12. Dertigledendebat over ongeregeldheden rondom demonstraties tegen zwarte piet en het recht op demonstratie (Azarkan) *(Minister-President)*
13. Dertigledendebat over klachten over de huurcommissie (Smeulders) *(Minister BZK)*
14. Dertigledendebat over het akkoord over de doorstart van de IJsselmeerziekenhuizen (Agema) *(Minister MZ)*
15. Dertigledendebat over het bericht dat de overheid minder 50-plussers in dienst heeft genomen (Van Brenk) *(Minister SZW)*
16. Dertigledendebat over de afschot van herten in de Oostvaardersplassen (Graus) *(Minister LNV)*
17. Dertigledendebat over etnisch profileren door de politie (Azarkan) *(Minister J&V)*

18. Dertigledendebat over het bericht dat energiebedrijf Eneco via veiling wordt verkocht (Beckerman) *(Minister EZK)*
19. Dertigledendebat over een omstreden grondaankoop rondom het spoornetwerk (Van Aalst) *(Minister M&W)*
20. Dertigledendebat over anti-islamsentimenten in de samenleving (Azarkan) *(Minister SZW)*
21. Dertigledendebat over de verhoudingen in de coalitie (Asscher) *(Minister-President)*
22. Dertigledendebat over het bericht dat Turkije een informatieverzoek negeert van het Openbaar Ministerie in een groot terrorismeonderzoek (Van Helvert) *(Minister BuZa)*
23. Dertigledendebat over de plannen voor een kilometerheffing voor vrachtwagens (Van Aalst) *(Minister I&W)*
24. Dertigledendebat over de uitspraak van de Minister-President dat hij kansen ziet voor het Nederlandse bedrijfsleven in Brazilië (Ploumen) *(Minister-President)*
25. Dertigledendebat over een conceptvredesonderhandelingsakkoord met de Taliban (Karabulut) *(Minister BuZa, Minister Defensie)*
26. Dertigledendebat over acties van Europese boerenorganisaties tegen vrijhandelsverdragen (Ouwehand) *(Minister BuHa-OS, Minister LNV)*
27. Dertigledendebat over studenten die prestatiedruk en psychische klachten ervaren als gevolg van het leenstelsel (Futselaar) *(Minister OCW)*
28. Dertigledendebat over het bericht dat zorgverzekeraars 190 miljoen euro onbenut laten voor de wijkverpleging (Kerstens) *(Minister VWS)*
29. Dertigledendebat over brandveiligheid in stallen (Ouwehand) *(Minister LNV)*
30. Dertigledendebat over de schaderegeling voor chroom-6-slachtoffers in Tilburg (Kerstens) *(Minister Defensie)*
31. Dertigledendebat over het bericht dat Nederland geen plan B heeft in geval van een verdere stijging van de zeespiegel (Van Raan) *(Minister I&W, Minister EZK)*
32. Dertigledendebat over de kosten van het Energieakkoord (Baudet) *(Minister EZK)*
33. Dertigledendebat over een verdubbeling van het aantal meldingen over verwarde personen (Helder) *(Minister J&V, Staatssecretaris VWS)*
34. Dertigledendebat over medicijnresten in het oppervlaktewater (Van Kooten-Arissen) *(Minister I&W, Minister VWS)*
35. Dertigledendebat over de controle op mensen met een uitkering (Van Brenk) *(Staatssecretaris SZW)*
36. Dertigledendebat over het VN-rapport over de schending van mensenrechten in Gaza (Kuzu) *(Minister BuZa)*
37. Dertigledendebat over de brandbrief van de Agrarische Tafel (Agnes Mulder) *(Minister EZK)*
38. Dertigledendebat over het bericht dat het kopen van sigaretten onder de 18 jaar te gemakkelijk blijft (Van Kooten-Arissen) *(Minister SZW)*
39. Dertigledendebat over het bedreigde landschap in Nederland (Van Kooten-Arissen) *(Minister BZK, Minister LNV, Minister I&W)*
40. Dertigledendebat over twee rapporten van de VN over verlies aan biodiversiteit (Ouwehand) *(Minister BuHA-OS)*
41. Dertigledendebat over het bericht dat een varkensboer ondanks een beroepsverbod in Duitsland een stal mag bouwen en uitbreiden (Van Kooten-Arissen) *(Minister LNV, Minister J&V)*
42. Dertigledendebat over Europese plannen om de regels voor export van werkloosheidsuitkeringen te versoepelen (Jasper van Dijk) *(Minister SZW)*
43. Dertigledendebat over het bericht dat het gemiddelde inkomen van Nederlandse werkenden nauwelijks stijgt (De Jong) *(Minister SZW)*
44. Interpellatiedebat over het rekenmodel voor de subsidie op elektrische auto's (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën, Minister M&W)*
45. Dertigledendebat over het breed moratorium schulden (Van Brenk) *(Staatssecretaris SZW)*

46. Dertigledendebat over het opslaan van gegevens van patiënten in Google Cloud (Edgar Mulder) *(Minister MZ)*
47. Dertigledendebat over het lot van jonge dieren in de zuivelketen (Ouwehand) *(Minister LNV)*
48. Dertigledendebat over de mogelijke fusie van twee grote kinderopvangorganisaties (Kwint) *(Minister EZK, Staatssecretaris SZW)*
49. Dertigledendebat over uitbreiding van de activiteiten van de NS in het Verenigd Koninkrijk (Nijboer) *(Minister Financiën)*
50. Dertigledendebat over Afghaanse tolken die zich in de steek gelaten voelen door Nederland (Belhaj) *(Minister Defensie)*
51. Dertigledendebat over discriminatie op de woningmarkt (Azarkan) *(Minister BZK)*
52. Dertigledendebat over voorstellen voor compensatiemaatregelen voor Groningen (Nijboer) *(Minister EZK)*
53. Dertigledendebat over de toepassing van dwangmaatregelen in de thuiszorg (Agema) *(Minister VWS)*
54. Dertigledendebat over de waarschuwing van het kabinet voor de stijgende zorguitgaven (Agema) *(Minister VWS)*
55. Dertigledendebat over fraude met mestvergisting (Ouwehand) *(Minister J&V, Minister LNV)*
56. Dertigledendebat over geen verbod op ruwe borstimplantaten (Ploumen) *(Minister MZ)*
57. Dertigledendebat over een inval bij een veevoederbedrijf dat vervuilde producten als gecertificeerd en veilig zou verkopen (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister J&V)*
58. Dertigledendebat over de uitstoot van lachgas door het bedrijf Chemelot (Laçin) *(Minister M&W, Minister EZK)*
59. Dertigledendebat over de ontwikkeling van het marineterrein in Amsterdam (Belhaj) *(Minister Defensie)*
60. Dertigledendebat over minder geld voor scholen (Van den Hul) *(Minister BVO en Media, Minister OCW)*
61. Dertigledendebat over chemische bestrijdingsmiddelen in het drinkwater (Ouwehand) *(Minister I&W, Minister LNV)*
62. Dertigledendebat over door Nederland in Afghanistan overgedragen gevangen (Karabulut) *(Minister BuZa, Minister Defensie)*
63. Dertigledendebat over legeringsgebouwen die niet brandveilig zijn (Karabulut) *(Staatssecretaris Defensie)*
64. Dertigledendebat over de onderwaternatuur van de Doggersbank die wordt bedreigd door bodemvisserij (Van Kooten-Arissen) *(Minister LNV)*
65. Dertigledendebat over het fraudesysteem SyRI van de overheid (Verhoeven) *(Minister RB) (Staatssecretaris SZW)*
66. Dertigledendebat over de cao-onderhandelingen in het primair onderwijs (Van den Hul) *(Minister BVO en Media)*
67. Dertigledendebat over het handelsakkoord tussen Mercosur en de EU (Ouwehand) *(Minister-President, Minister LNV, Minister BuHA-OS)*
68. Dertigledendebat over het rapport van EASAC over biodiversiteit (Van Raan) *(Minister EZK)*
69. Dertigledendebat over aanwijzingen dat staalfabriek Tata Steel meer CO_2-uitstoot dan wordt opgegeven (Van der Lee) *(Minister EZK)*
70. Dertigledendebat over Nederlandse bedrijven die vastzitten in een wurgcontract van softwarebedrijven (Aartsen) *(Staatssecretaris EZK)*
71. Dertigledendebat over een mogelijk einde aan een collectief pensioen voor de schoonmaakbranche (Van Brenk) *(Minister SZW)*
72. Dertigledendebat over een landelijke stakingsdag in de ziekenhuizen (Agema) *(Minister MZ, Minister VWS)*
73. Dertigledendebat over rechtsongelijkheid bij het handhaven van de rechtsorde (Ouwehand) *(Minister J&V)*
74. Dertigledendebat over cijfers over criminaliteit door asielzoekers (Emiel van Dijk) *(Staatssecretaris J&V)*

75. Dertigledendebat over de rechtszaak van IS-vrouwen tegen de Nederlandse Staat (De Graaf) *(Minister J&V)*
76. Dertigledendebat over een mogelijke stijging van de babysterfte als gevolg van capaciteitsproblemen van ziekenhuizen (Van Gerven) *(Minister MZ)*
77. Dertigledendebat over de geplande opening van Lelystad Airport (Van Raan) *(Minister I&W)*
78. Dertigledendebat over de landbouwonderdelen van het klimaatakkoord (Futselaar) *(Minister LNV)*
79. Dertigledendebat over de aanhouding van twee mannen op verdenking van het voorbereiden van een terroristische aanslag in Nederland (Van Toorenburg) *(Minister J&V)*

Wetgevings- en notaoverleggen

Maandag 2 december van 10.00 tot 17.00 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over het begrotingsonderdeel Sport en Bewegen
Maandag 2 december van 10.00 tot 13.30 uur	Van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat over de initiatiefnota: «Ondernemen met een maatschappelijke missie» (Kamerstuk 35 040)
Maandag 2 december 2019 van 14.30 tot 19.00 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het begrotingsonderdeel Emancipatie
Maandag 2 december van 17.00 tot 23.00 uur	Van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over de Wijziging van de Meststoffenwet in verband met de implementatie van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn (Kamerstuk 35 233)
Woensdag 4 december van 10.00 tot 11.30 uur en van 18.00 tot 21.00 uur	Van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over Regels voor de aanpak van de stikstofproblematiek in relatie tot natuur (Spoedwet aanpak stikstof) (Kamerstuk 35 347)
Woensdag 4 december van 12.00 tot 18.00 uur	Van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over het voorstel van wet van de leden Kops, Graus en Van Aalst houdende een noodregeling over stikstof (Tijdelijke noodwet stikstof) (Kamerstuk 35 333)
Maandag 16 december 2019 van 10.00 tot 14.30 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van het lid Veldman inzake Modern preventiebeleid (Kamerstuk 35 182)
Maandag 16 december 2019 van 10.30 tot 15.00 uur	Van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat over de initiatiefnota «Luchtvaart op de rails» (Kamerstuk 35 266)
Maandag 16 december van 14.30 tot 18.00 uur	Van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat over de initiatiefnota «Mededinging in de digitale economie» (Kamerstuk 35 134)
Maandag 16 december 2019 van 15.00 tot 18.00 uur	Van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken over de initiatiefnota-Koerhuis inzake de toekomst van gemeentelijk erfpachtbeleid voor woning- en bedrijvenbouw (Kamerstuk 35 232)
Maandag 20 januari 2020 van 13.00 tot 17.00 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota «Het ziekenhuis dichtbij voor iedereen» (Kamerstuk 35 227)
Maandag 10 februari 2020 van 11.00 tot 17.00 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over de Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek
Maandag 10 februari 2020 van 13.30 tot 17.30 uur	Van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken over de initiatiefnota «Vrij zijn om niet te geloven» (Kamerstuk 35 264)

Maandag 17 februari 2020 van 11.00 tot 18.00 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over Curriculum.nu

Recesperiodes

Kerstreces 2019: vrijdag 20 december 2019 t/m maandag 13 januari 2020

Voorjaarsreces 2020: vrijdag 21 februari t/m maandag 2 maart 2020

Meireces 2020: vrijdag 24 april t/m maandag 11 mei 2020

Koningsdag 2020: maandag 27 april 2020
Hemelvaart 2020: donderdag 21 mei 2020

Zomerreces 2020: vrijdag 3 juli t/m maandag 31 augustus 2020

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2019–2020

Agenda

Opgesteld 6 december 2019

OPENBARE VERGADERINGEN DER KAMER

Dinsdag 10 december	**14.00 uur**
Woensdag 11 december	**10.15 uur**
Donderdag 12 december	**10.15 uur**
	Aan de orde is:
	1. Vragenuur
	2. Regeling van werkzaamheden
Stemmingen	3. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Kiesrecht /Desinformatie en digitale inmenging **De Voorzitter: mw. Den Boer verzoekt haar motie op stuk nr. 14 aan te houden.**
35 165, nr. 12	– de motie-Özütok over een heldere wijze van bekendmaking van de verkiezingsuitslagen
35 165, nr. 13	– de motie-Middendorp over kennisuitwisseling met techbedrijven
35 165, nr. 14 (aangehouden)	– de motie-Den Boer over overal in Nederland kunnen stemmen zonder dit aan te vragen bij een andere gemeente
35 165, nr. 15	– de motie-Öztürk over het digitaliseren van de stempassen
35 165, nr. 16	– de motie-Öztürk over een rol voor de Kiesraad bij de publicatie van de stembusuitslagen
35 165, nr. 17	– de motie-Öztürk over invoering van de stemplicht voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2021
Stemmingen	4. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Functioneren rijksdienst **De Voorzitter: dhr. Middendorp verzoekt zijn motie op stuk nr. 264 aan te houden.**
31 490, nr. 261	– de motie-Van der Molen over de Kamer jaarlijks informeren over de spreiding van de rijkswerkgelegenheid
31 490, nr. 262	– de motie-Van der Molen over een brede definitie van rijkswerkgelegenheid
31 490, nr. 263	– de motie-Van der Molen over een uniforme methodiek voor het in kaart brengen van de rijkswerkgelegenheid
31 490, nr. 264 (aangehouden)	– de motie-Middendorp over het versterken van de positie van de Minister van BZK op het gebied van ICT

ag-tk-2019-12-06
ISSN 0921 - 7371

31 490, nr. 265 (aangehouden)

– de motie-Özütok over het realiseren van tijdelijke woonruimte voor daklozen in leegstaande rijksgebouwen

Stemmingen
35 218

5. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de Bekendmakingswet en andere wetten in verband met de elektronische publicatie van algemene bekendmakingen, mededelingen en kennisgevingen (Wet elektronische publicaties)

35 218 (bijgewerkt t/m amendement nr. 10)

– artikelen 1.1 t/m 4.7
– artikel 4.8, aanhef
– gewijzigd amendement Smeulders/Ronnes (10) over het twee jaar laten voortduren van het voorkeursrecht na vernietiging van het omgevingsplan (invoegen onderdeel A0a)
– onderdelen Aa t/m T
– artikel 4.8
– artikelen 4.9 t/m 13.3
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 245

6. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme en de Wet toezicht trustkantoren 2018 in verband met de implementatie van richtlijn (EU) 2018/843 van het Europees parlement en de Raad van 30 mei 2018 tot wijziging van richtlijn (EU) 2015/849 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, en tot wijziging van de Richtlijnen 2009/138/EG en 2013/36/EU (PbEU 2018, L 156) (Implementatiewet wijziging vierde anti-witwasrichtlijn)

35 245 (bijgewerkt t/m amendement nr. 9)

– artikel I, onderdelen A t/m D
– gewijzigd amendement Groothuizen (9) over het tweejaarlijks actualiseren van de national risk assessment
– onderdeel E
– onderdelen F t/m Q
– artikel I
– artikelen II t/m VII
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 238

7. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de Wet op het financieel toezicht in verband met het via een centraal elektronisch systeem geautomatiseerd ontsluiten van identificerende gegevens alsmede enkele andere gegevens door banken en andere betaaldienstverleners (Wet verwijzingsportaal bankgegevens)

35 238

– artikelen I t/m IV
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen
35 179

8. Stemmingen in verband met:
Wijziging van de Handelsregisterwet 2007, de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme en enkele andere wetten in verband met de registratie van uiteindelijk belanghebbenden van vennootschappen en andere juridische entiteiten ter implementatie van de gewijzigde vierde

anti-witwasrichtlijn (Implementatiewet registratie uiteindelijk belanghebbenden van vennootschappen en andere juridische entiteiten)

35 179 (bijgewerkt t/m amendement nr. 11)

– artikel I, onderdelen A t/m C
– amendement Van der Linde (9) over het vervallen van de vrijstelling voor kerkgenootschappen
– amendement Stoffer (10) over het onder voorwaarden instellen van een vrijstelling voor anbi's

NB. Indien 9 en 10 worden aangenomen, vervalt in het door 10, onderdeel 2, ingevoegde lid 1a «kerkgenootschappen,».

– onderdeel D
– onderdelen E en F
– gewijzigd amendement Bruins c.s. (11) over het registreren van inzage (invoegen onderdeel Fa)
– onderdelen G t/m N
– artikel I
– artikelen II t/m VII
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

9. Stemmingen over: moties ingediend bij Wijziging van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme en de Wet toezicht trustkantoren 2018, Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en Wijziging van de Handelsregisterwet 2007, de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme en enkele andere wetten
De Voorzitter: dhr. Alkaya wenst zijn motie op stuk nr. 13 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.

31 477, nr. 45 (aangehouden) – de motie-Van der Linde over de straffen voor witwassen verhogen
35 245, nr. 12 – de motie-Van der Linde/Ronnes over dubbelingen in cliëntenonderzoek zo veel mogelijk voorkomen
35 179, nr. 12 – de motie-Ronnes/Bruins over een evaluatie van de impact van het UBO-register op de privacy van betrokkenen
35 245, nr. 13 (gewijzigd) – de gewijzigde motie-Alkaya/Van der Linde over de monitoring van de uitwerking van de implementatiewet anti-witwasrichtlijn op kleine ondernemingen
35 245, nr. 14 – de motie-Alkaya/Nijboer over zoeken op naam in het UBO-register mogelijk maken
31 477, nr. 46 – de motie-Snels/Groothuizen over een onderzoek naar de samenhang tussen witwassen en belastingontwijking in Nederland
35 179, nr. 13 (aangehouden) – de motie-Bruins over inzicht voor UBO's in het aantal keren dat hun gegevens in het register zijn opgezocht
35 179, nr. 14 – de motie-Bruins over het inschrijven van het gehele bestuur van een anbi in het UBO-register
35 179, nr. 15 – de motie-Stoffer over de privacygevolgen van het UBO-register voor anbi's

Stemmingen

10. Stemmingen over: moties ingediend bij het notaoverleg over de initiatiefnota van het lid Bruins: «Ondernemen met een maatschappelijke missie»
35 040, nr. 11 (gewijzigd, was nr. 4) de motie-Van der Lee c.s. over het gesprek met PBL aangaan over de toegevoegde waarde van sociale ondernemingen
35 040, nr. 5 de motie-Amhaouch/Dik-Faber over de wettelijke status van sociale ondernemingen zo inrichten dat die niet in de weg staat aan publiek-private samenwerking
35 040, nr. 6 de motie-Moorlag over sociale ondernemingen beter in aanmerking laten komen voor overheidsopdrachten
35 040, nr. 7 de motie-Moorlag/Dik-Faber over een plek voor sociaal ondernemerschap in het nieuwe ESF-programma

35 040, nr. 8	de motie-Dik-Faber c.s. over inzichtelijk maken van de maatschappelijke impact van sociaal ondernemen
35 040, nr. 9	de motie-Dik-Faber c.s. over inschakelen van experts bij de behandeling van grote inrichtingsvragen
35 040, nr. 10	de motie-Dik-Faber c.s. over meer ruimte voor sociale ondernemingen in het nieuwe inkoopbeleid
Stemmingen	11. Stemmingen over: overige moties ingediend bij het debat over de CAF-11 zaak over ten onrechte ingevorderde kinderopvangtoeslagen
31 066, nr. 551	– de motie-Omtzigt c.s. over het zonder tegenwerking recht halen door ouders
31 066, nr. 552	– de motie-Omtzigt c.s. over misstanden melden bij een onafhankelijke instantie
31 066, nr. 554	– de motie-Leijten over een parlementaire enquête naar het functioneren van de Belastingdienst/Toeslagen
31 066, nr. 555	– de motie-Snels over een parlementaire ondervraging over het ontstaan van de institutionele vooringenomenheid
31 066, nr. 556	– de motie-Snels c.s. over voor het kerstreces een brief over hoe de uitvoering bij de Belastingdienst wordt aangepast
31 066, nr. 557	– de motie-Van Otterloo over een parlementaire ondervraging naar het Belastingdienst-debacle
31 066, nr. 558	– de motie-Bruins/Van Weyenberg over varianten waarbij het toeslagenstelsel verdwijnt
31 066, nr. 559	– de motie-Van Kooten-Arissen over directe financiering van kinderopvang alsnog introduceren
31 066, nr. 560	– de motie-Lodders/Van Weyenberg over het doorbreken van de gesloten bestuurscultuur bij de Belastingdienst
31 066, nr. 561 (aangehouden)	– de motie-Lodders c.s. over de Algemene Bestuursdienst en het verschijnsel van «wegpromoveren»
31 066, nr. 562	– de motie-Van Raan over georganiseerde inspraak in de vormgeving van de schadevergoeding
31 066, nr. 563	– de motie-Van Raan over de Minister-President in gesprek laten gaan met de getroffen ouders
31 066, nr. 564	– de motie-Van Raan over de status «fraudeur» zo snel mogelijk verwijderen uit de systemen
Stemmingen	12. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Ambulancezorg/Acute zorg
29 247, nr. 298	– de motie-Van den Berg over het starten van een pilot laagcomplexe acute basiszorg tijdens de piekuren
29 247, nr. 299	– de motie-Van den Berg over geen nieuwe besluiten waardoor huisartsenposten en/of spoedeisende-hulpposten verdwijnen
29 247, nr. 300	– de motie-Van Gerven over een beschikbaarheidsbijdrage voor kleine ziekenhuizen om acute zorg te garanderen
29 247, nr. 301	– de motie-Van Gerven over per direct een moratorium op het sluiten van ziekenhuizen en ziekenhuisafdelingen
29 247, nr. 302	– de motie-Van Gerven/Hijink over de afdelingen acute verloskunde en kindergeneeskunde in het SKB niet sluiten
29 247, nr. 303	– de motie-Ploumen/Veldman over de 24/7 spoedpolikliniek als alternatief voor SEH's in ziekenhuizen in Spijkenisse en Flevoland
29 247, nr. 304	– de motie-Ploumen over met spoed maatregelen om in Flevoland structureel adequate ambulancezorg te borgen
29 247, nr. 305	– de motie-Ellemeet over beschikbaarheidsfinanciering voor SEH-posten in de houtkoolschets opnemen
29 247, nr. 306	– de motie-Agema over een volwaardig ziekenhuis op Voorne-Putten
29 247, nr. 307	– de motie-Agema over een oplossing voor regio's waarin de vijftienminutennorm niet wordt gehaald
Stemmingen	13. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO Bloedvoorziening
29 447, nr. 53	– de motie-Ellemeet c.s. over donorselectiebeleid op basis van seksueel risicogedrag
29 447, nr. 54	– de motie-Pia Dijkstra/Ellemeet over een pilot voor een donatiebeleid op basis van risicogedrag

29 447, nr. 55	– de motie-Van Gerven over behoud van het meerderheidsbelang van de overheid in Sanquin Plasma Products
Stemmingen	14. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO Risicovereveningsmodel 2020
29 689, nr. 1035	– de motie-Van den Berg/Ellemeet over onderzoek doen naar grensoverschrijdende transacties en verbindingen van zorgverzekeraars
29 689, nr. 1036	– de motie-Van den Berg over onderzoek naar de optimalisatie van het risicovereveningsmodel
29 689, nr. 1037	– de motie-Ellemeet/Van den Berg over het verbeteren van de compensatie voor chronisch zieken
29 689, nr. 1038	– de motie-Hijink over mensen die erop achteruitgaan door het verlagen van de collectiviteitskorting financieel tegemoetkomen
Stemmingen	15. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Gegevensuitwisseling in de zorg/Gegevensbescherming
27 529, nr. 198	– de motie-Van den Berg over een wettelijke basis voor gegevensuitwisseling tussen zorgverleners
27 529, nr. 199	– de motie-Van den Berg over uitbreiding van de set aan basiseisen voor gegevensuitwisselingssystemen
27 529, nr. 200	– de motie-Agema over de consequenties van datalekken
27 529, nr. 201	– de motie-Hijink over de kosten voor het gebruik van een PGO vergoeden
27 529, nr. 202	– de motie-Hijink over open standaarden en koppelingen voor gegevensuitwisseling
27 529, nr. 203	– de motie-Ploumen c.s. over maatregelen voor de ICT-markt in de zorg
Stemmingen	16. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Geneesmiddelenbeleid
29 477, nr. 630	– de motie-Van Gerven/Van den Berg over een revolverend fonds voor niet-commercieel academisch onderzoek
29 477, nr. 631	– de motie-Van Gerven over een acceptabele prijs voor geneesmiddelen afdwingen
29 477, nr. 632	– de motie-Veldman over de ervaringen met het pay-for-performancemodel
29 477, nr. 633	– de motie-Veldman over het voor kleine bedrijven aantrekkelijk maken om een geneesmiddel te ontwikkelen
29 477, nr. 634	– de motie-Ellemeet over in gesprek blijven met GGD's over de doelgroep die in aanmerking komt voor PrEP
29 477, nr. 635	– de motie-Dik-Faber over bevorderen dat het Meldpunt geneesmiddelentekorten en -defecten alle leveringsonderbrekingen publiceert op zijn website
29 477, nr. 636 (aangehouden)	– de motie-Dik-Faber over een actieplan tegen verspilling van medicijnen
Stemmingen	17. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO E-health/Slimme Zorg
27 529, nr. 204	– de motie-Van den Berg over patiënten en cliënten verleiden tot het gebruik van e-healthtoepassingen
27 529, nr. 205	– de motie-Van den Berg/Veldman over een opleidingsplan waarbij zorgmedewerkers over e-healthtoepassingen worden geïnformeerd
27 529, nr. 206	– de motie-Veldman/Bergkamp over bewezen effectieve e-healthtoepassingen opnemen in zorgrichtlijnen
27 529, nr. 207	– de motie-Agema over e-health financieel aantrekkelijker maken in de dbc-systematiek
Stemmingen	18. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO Toekomstverkenning zorg in Flevoland **De Voorzitter: mw. Ploumen trekt haar motie op stuk nr. 265 in. Mw. Van den Berg wenst haar motie op stuk nr. 260 te wijzigen.** **De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
31 016, nr. 259	– de motie-Van den Berg over een agenda met de doorlooptijd en de financiering van de interventies
31 016, nr. 260 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Van den Berg/Ploumen over een gespecialiseerd geboortecentrum

31 016, nr. 261	– de motie-Van Gerven over spoedeisende hulp, acute verloskunde en acute kindergeneeskunde terugbrengen in het ziekenhuis in Lelystad
31 016, nr. 262	– de motie-Dik-Faber/Van der Staaij over evaluatie van de noodzaak van de extra ambulancezorg op Urk
31 016, nr. 263	– de motie-Dik-Faber over toekomstagenda voor de lange termijn in Flevoland
31 016, nr. 264	– de motie-Veldman/Dik-Faber over proactief aan de slag gaan met initiatieven voor e-health in de regio Flevoland
31 016, nr. 265 (ingetrokken)	– de motie-Ploumen over het creëren van een toekomstbestendige geboortezorgstructuur in Flevoland
31 016, nr. 266	– de motie-Van der Staaij/Dik-Faber over afspraken met regiopartners over financiering voor de agenda voor de zorg in Flevoland
Stemming	19. Stemming over: motie ingediend bij het VAO NAVO
28 676, nr. 329 (aangehouden)	– de motie-Karabulut c.s. over een plan voor kernontwapening
Stemmingen	20. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Natuur **De Voorzitter: dhr. Wassenberg wenst zijn motie op stuk nr. 176 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
33 576, nr. 170	– de motie-Bromet over het stoppen met het gebruik van glyfosaat door Staatsbosbeheer
33 576, nr. 171	– de motie-Bromet over verbieden van de verkoop van de Japanse duizendknoop
33 576, nr. 172	– de motie-Bromet over gebruiken van gecombineerde kaarten voor effectieve stikstofmaatregelen
33 576, nr. 173	– de motie-Wassenberg over voldoende middelen voor Staatsbosbeheer om zijn natuurgebieden te beheren
33 576, nr. 174	– de motie-Wassenberg over verbieden van het kappen van bomen voor de houtpelletproductie
33 576, nr. 175	– de motie-Wassenberg over vergoedingen aan zelfstandige, lokale en regionale wildopvangcentra
33 576, nr. 176 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Wassenberg over onderzoek naar de schadelijke effecten van de bladblazer
33 576, nr. 177	– de motie-Futselaar over kleinere Natura 2000-gebieden op korte termijn robuuster maken
33 576, nr. 178 (aangehouden)	– de motie-Moorlag over bij terreinbeherende organisaties bevorderen dat de belangen van omwonenden en recreanten goed worden meegewogen
33 576, nr. 179	– de motie-Moorlag over een chipplicht en een castratie- en sterilisatieplicht voor katten
33 576, nr. 180 (aangehouden)	– de motie-Von Martels over herijking van het bestaande natuurbeheer om meer bij te dragen aan het opvangen van CO_2
33 576, nr. 181	– de motie-Von Martels over onderzoek naar de ecologische trends en beheer van weidevogelgebieden
Stemming	21. Stemming over: motie ingediend bij het VSO Landbouw- en Visserijraad van 15 juli 2019
21 501–32, nr. 1210	– de motie-Ouwehand over aanpassing van de Europese Transportverordening
Stemmingen	22. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO Reactie op het rapport «Op de bres tegen hittestress» van de Dierenbescherming
28 286, nr. 1069	– de motie-Ouwehand over voorkomen van dieronvriendelijke scenario's
28 286, nr. 1070	– de motie-Ouwehand over een verbod op diertransporten boven de 27°C
28 286, nr. 1071	– de motie-Ouwehand over terugbrengen van de wachttijden bij het slachthuis
28 286, nr. 1072	– de motie-Futselaar over maximeren van de temperatuur voor veetransporten op 30°C
28 286, nr. 1073	– de motie-Futselaar over de pluimveesector onderdeel uit laten maken van de afspraken over het transport bij extreme temperaturen
Stemmingen	23. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO NVWA
33 835, nr. 132	– de motie-Ouwehand over stoppen met slachten tot het toezicht op orde is
33 835, nr. 133	– de motie-Ouwehand/Graus over het behouden van de dierenwelzijnsteams

35 300-XIV, nr. 25 (aangehouden)	– de motie-Futselaar over de NVWA voldoende uitrusten voor haar taken
33 835, nr. 134 (aangehouden)	– de motie-Moorlag over de benodigde toezichts- en handhavingsdruk
33 835, nr. 135 (aangehouden)	– de motie-De Groot over MDU-slachtingen
Stemmingen	24. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Gewasbeschermingsmiddelen
27 858, nr. 494	– de motie-Wassenberg over een wetgevingstraject om verplichte maatregelen op te leggen aan de sector
27 858, nr. 495	– de motie-Wassenberg over een doel voor het percentage biologisch landbouwareaal in 2030
27 858, nr. 496 (aangehouden)	– de motie-Bromet over een actieplan tegen sterfte van jonge koolmezen
27 858, nr. 497	– de motie-Dik-Faber over een onderzoek naar een verhoogd risico op Parkinson
27 858, nr. 498	– de motie-Moorlag over het inwinnen van juridische expertise over spuitvrije zones
27 858, nr. 499 (aangehouden)	– de motie-Futselaar over een maximumwaarde voor gewasbeschermingsmiddelen
27 858, nr. 500	– de motie-Von Martels over onderzoeken die kunnen bijdragen aan verlaging van emissies
Stemmingen	25. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Duurzaam vervoer
31 305, nr. 300	– de motie-Schonis over niet toelaten van hoog ILUC-biobrandstoffen
31 305, nr. 301	– de motie-Kröger over de verkenning van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid
31 305, nr. 302	– de motie-Kröger c.s. over een limiet van 0% bijmenging biobrandstoffen
31 305, nr. 303	– de motie-Dik-Faber over goedkope parkeervergunningen voor elektrische deelauto's
31 305, nr. 304	– de motie-Dik-Faber/Schonis over bebording voor snellaadpalen
31 305, nr. 305	– de motie-Von Martels/Postma over het wegnemen van knelpunten voor innovatie en verduurzaming voor pomphouders
31 305, nr. 306	– de motie-Van Esch/Wassenberg over waarschuwen voor dierlijke producten in biodiesel
31 305, nr. 307	– de motie-Van Esch/Wassenberg over de kwetsbaarheidsanalyse van het vermengen van biodiesel
Stemmingen	26. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Leefomgeving
29 383, nr. 337	– de motie-Van Aalst over per direct stoppen met het opleggen van strengere eisen voor houtstook
29 383, nr. 338	– de motie-Kröger over onderzoeken of het mogelijk is om alle pfas-stoffen als Zeer Zorgwekkende Stof aan te merken
29 383, nr. 339 (aangehouden)	– de motie-Kröger over onderzoek naar pfas in kunstgrasvelden
29 383, nr. 340	– de motie-Von Martels/Ziengs over de totstandkoming van het tijdelijk handhavingskader pfas
29 383, nr. 341	– de motie-Van Kooten-Arissen over maatregelen die eerder kunnen worden ingezet om de luchtkwaliteit te verbeteren
Stemmingen	27. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Ontwerp Novi
34 682, nr. 34	– de motie-Smeulders c.s. over meer regie nemen op nationale belangen in de NOVI
34 682, nr. 35 (aangehouden)	– de motie-Smeulders/Bromet over inzetten op extra natuurontwikkeling
34 682, nr. 36	– de motie-Ronnes over de definitieve NOVI voorleggen aan de Kamer
34 682, nr. 37	– de motie-Ronnes/Regterschot over regionale beleidsagenda's gekoppeld aan ruimtelijk perspectief
34 682, nr. 38	– de motie-Van Gerven over voorwaarden waaraan de NOVI moet voldoen
34 682, nr. 39	– de motie-Van Gerven over een prominente plek voor de volksgezondheid in de NOVI
34 682, nr. 40	– de motie-Van Gerven over in de NOVI opnemen dat winsten ten goede komen aan de gemeenschap
34 682, nr. 41	– de motie-Van Eijs c.s. over de ordening van (X)XL-vastgoed in de NOVI opnemen

34 682, nr. 42 (aangehouden) – de motie-Van Eijs/De Groot over de hoofddoelstelling van het Waddengebied opnemen in de NOVI

34 682, nr. 43 – de motie-Regterschot/Van Eijs over de moties-Weverling een plek geven in de uitvoeringsagenda van de NOVI

34 682, nr. 44 – de motie-Dik-Faber c.s. over rekening houden met stedelijke gebieden buiten de Randstad

34 682, nr. 45 – de motie-Moorlag/Smeulders over een goed instrumentarium voor de herschikking van functies in landelijk gebied

34 682, nr. 46 (ingetrokken) – de motie-Moorlag/Smeulders over duidelijke keuzes en ruimtelijke reserveringen in de NOVI

28. Debat over de Europese Top van 12 en 13 december 2019 met maximum spreektijden van:
10 minuten voor VVD, PVV, CDA en D66;
7 minuten voor GroenLinks, SP en PvdA;
5 minuten voor ChristenUnie, Partij voor de Dieren, 50PLUS, SGP, DENK en Forum voor Democratie;
2,5 minuten voor de leden Van Kooten-Arissen en Van Haga

29. Debat over inschattingsfouten van instanties bij de begeleiding van de dader van de metromoord met maximum spreektijden van 4 minuten per fractie

30. VAO Middelbaar beroepsonderwijs (AO d.d. 25/09 met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

31. VAO Voortijdig schoolverlaten en Jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt (AO d.d. 31/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

32. VAO Dienst Uitvoering Onderwijs (AO d.d. 16/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

33. VAO Techniekpact (AO d.d. 04/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

34. VAO IGJ (AO d.d. 13/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

35. VAO Wijkverpleging (AO d.d. 13/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

36. VAO Gesubsidieerde rechtsbijstand (AO d.d. 07/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

37. VAO Kansspelen (AO d.d. 27/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

38. VAO Herijking Ouderschap (AO d.d. 14/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

39. VAO Wadden (AO d.d. 26/06) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

40. VAO Transportraad d.d. 2-3 december 2019 (AO d.d. 21/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

41. VAO Maritiem (AO d.d. 03/12) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

42. VAO Spoor (AO d.d. 25/09) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

	43. VAO Dierenwelzijn (m.u.v. landbouwhuisdieren) (AO d.d. 03/07) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	44. VAO Dieren in de veehouderij (AO d.d. 11/09) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	45. VAO Wapenexportbeleid (AO d.d. 05/09) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	46. VAO Iran (AO d.d. 03/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
33 694, nr. 52	47. VSO Internationale rechtsorde in het digitale domein met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
34 864, nr. 22	48. VSO Ontwerp-Aanvullingsbesluit bodem Omgevingswet met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	49. VAO Circulaire economie (AO d.d. 15/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
	50. VAO Nucleaire veiligheid (AO d.d. 27/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
28 089-148	51. VSO Rapporten ILT en RIVM over GenX met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
28 089, nr. 149	52. VSO Tijdelijk handelingskader voor hergebruik van PFAS-houdende grond en baggerspecie met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie
35 063	53. Voorstel van wet van de leden Kwint en Westerveld tot wijziging van diverse onderwijswetten teneinde te verbieden dat leerlingen van ouders die geen vrijwillige geldelijke bijdrage hebben voldaan worden buitengesloten van activiteiten *(voortzetting)*)
35 268	54. Wijziging van de Mediawet 2008 houdende verlenging van de lopende concessie en erkenningen van de landelijke publieke mediadienst met een jaar
35 282	55. Wijziging van onder meer de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet educatie en beroepsonderwijs in verband met het stellen van voorschriften ten behoeve van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs en met betrekking tot taal in het hoger en middelbaar beroepsonderwijs (Wet taal en toegankelijkheid)
35 254	56. Wijziging van de Woningwet (wijzigingen maximale huursomstijging en lokale mogelijkheid hoger percentage)
35 279	57. Goedkeuring van de op 24 november 2017 te Brussel tot stand gekomen Brede en versterkte partnerschapsovereenkomst tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en hun lidstaten, enerzijds, en de Republiek Armenië, anderzijds (met Bijlagen, Protocollen en Gezamenlijke Verklaring) (Trb. 2018, 41)
35 262	58. Wijziging van de Advocatenwet, de Gerechtsdeurwaarderswet, de Wet op het notarisambt en de Wet positie en toezicht advocatuur in verband met het opnemen van een grondslag voor de verwerking van bijzondere persoonsgegevens ten behoeve van de uitvoering van kwaliteitstoetsen bij advocaten, gerechtsdeurwaarders en notarissen en diverse aanpassingen van overwegend wetstechnische aard

35 310 59. Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met het verzamelen en verspreiden van studiekeuze-informatie en het doen van onderzoek naar studenttevredenheid op het terrein van het hoger onderwijs

---

Langetermijnagenda

17, 18 en 19 december (week 51)
– VAO Klimaat en energie (AO d.d. 28/11)
– VAO Politie (AO d.d. 05/09)
– VAO Belastingdienst (AO d.d. 25/09)
– VAO Personeel Defensie (AO d.d. 11/09)
– VAO Forensisch onderzoek (AO d.d. 31/10)
– VAO Georganiseerde criminaliteit/ondermijning (AO d.d. 13/11)
– VAO Mijnbouw (AO d.d. 03/10)
– VAO Mijnbouw/Groningen (AO d.d. 27/11)
– VAO Voortgangsrapportage NL bijdrage anti-ISIS coalitie (AO d.d. 28/05)
– VAO Suïcidepreventie (AO d.d. 17/10)
– VAO Maatschappelijke diensttijd (AO d.d. 17/10)
– VAO Verslavingszorg/Drugsbeleid (AO d.d. 07/11)
– VAO Vreemdelingen- en asielbeleid (AO d.d. 07/11)
– VSO Uitgangspunten voor de rolverdeling tussen het CBS en marktpartijen (35 000 XIII, nr. 84)
– VAO Staatsdeelnemingen (AO d.d. 21/11)
– 35 079 (Voorstel van wet van de leden Kuiken, Van Toorenburg, Van Wijngaarden, Van der Graaf en Van der Staaij houdende regels over het bestuursrechtelijk verbieden van organisaties die een cultuur van wetteloosheid creëren, bevorderen of in stand houden (Wet bestuurlijk verbod ondermijnende organisaties))
– 35 145 (Voorstel van wet van de leden Bisschop en Kwint tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet educatie en beroepsonderwijs in verband met de afschaffing van het lerarenregister en het registervoorportaal)

20 december t/m 13 januari (week 52 t/m week 2)
– Kerstreces 2019

14, 15 en 16 januari (week 3)
– VAO Armoede- en schuldenbeleid (AO d.d. 14/11)
– 34 602 (Burgerinitiatief «Internetpesters aangepakt»)
– 35 102 (Wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op het voortgezet onderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het onderwijstoezicht en enkele andere wetten in verband met actualisering van de deugdelijkheidseisen, het daarmee samenhangende onderwijstoezicht en vermindering van administratieve verplichtingen in het funderend onderwijs, alsmede reparatie van wetstechnische gebreken (actualisering deugdelijkheidseisen funderend onderwijs)
– 35 248 (Wet Loodsplicht nieuwe stijl)
– 35 205 (Wet vliegbelasting))
– 35 216 (Wet minimum CO_2-prijs elektriciteitsopwekking))
– 34 972 (Wet digitale overheid)
– 35 083 (Plantgezondheidswet))
– 35 188 (Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de implementatie van richtlijn 2014/45/EU alsmede ter invoering van een registratie- en kentekenplicht voor landbouw- en bosbouwtrekkers, motorrijtuigen met beperkte snelheid, mobiele machines en aanhangwagens die uitsluitend bestemd zijn om daardoor te worden voortbewogen en het niet meer toelaten tot het verkeer van nieuwe motorrijtuigen met beperkte snelheid)

– 35 124 (Wijziging van de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg in verband met het creëren van een bevoegdheid voor Onze Minister om een voorgedragen kwaliteitsstandaard vanwege financiële gevolgen niet in het openbaar register op te nemen (financiële toetsing voorgedragen kwaliteitsstandaarden))
– 35 047-(R2018) (Wijziging van de Paspoortwet in verband met de invoering van elektronische identificatie met een publiek identificatiemiddel en het uitbreiden van het basisregister reisdocumenten)
– 35 250 (Tijdelijke maatregelen inzake een publiekrechtelijke aanpak van de gevolgen van bodembeweging door gaswinning uit het Groningenveld en de gasopslag bij Norg (Tijdelijke wet Groningen))
– 35 271 (Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 tot aanpassing van de wettelijke grondslag voor vrijheidsontneming van asielzoekers na afwijzing of niet in behandeling nemen van een aan de grens ingediend asielverzoek)
– 35 284 (Wijziging van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken teneinde die beperkingen beter kenbaar te maken)
– 35 289 (Wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs en de Wet educatie en beroepsonderwijs BES inzake het verstrekken van aanvullende middelen in verband met bijzondere omstandigheden)
– 35 211 (Wijziging van de Waterwet ten behoeve van subsidiëring uit het deltafonds van maatregelen en voorzieningen tegen wateroverlast)

21, 22 en 23 januari (week 4)
– 35 173 (Wijziging van de Embryowet in verband met de aanpassing van het verbod op geslachtskeuze en gebruik van geslachtscellen en embryo's ten behoeve van kwaliteitsbewaking)
– 35 251 (Wijziging van de Wet handhaving consumentenbescherming ter uitvoering van Verordening (EU) 2017/2394 van het Europees parlement en de Raad van 12 december 2017 betreffende samenwerking tussen de nationale autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor handhaving van de wetgeving inzake consumentenbescherming en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 2006/2004)
– 35 195 (Wet gelijke kans op doorstroom naar havo en vwo))
– 34 891 (Voorstel van wet van de leden Ellemeet en Ploumen tot wijziging van de Wet afbreking zwangerschap alsmede enkele andere wetten in verband met de legale medicamenteuze afbreking van de zwangerschap via de huisarts)
– 35 252 (Wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs en een aantal andere wetten in verband met diverse maatregelen gericht op het versterken van de positie van mbo-studenten (Wet versterken positie mbo-studenten))
– 35 260 (Goedkeuring van het op 2 juli 2018 te Washington tot stand gekomen Verdrag tussen de regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de regering van de Verenigde Staten van Amerika inzake de totstandkoming van een raamwerk voor samenwerking op het gebied van defensieaangelegenheden, met bijlage (Trb. 2018, 125 en Trb. 2019, 102))

28, 29 en 30 januari (week 5)
– 34 767 (Wet toetreding zorgaanbieders)) + 34 768 (Aanpassingswet Wet toetreding zorgaanbieders)
– 35 283 (Wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en Gaswet (implementatie wijziging Gasrichtlijn en een aantal verordeningen op het gebied van elektriciteit en gas))
– 35 219 (Wijziging van de Jeugdwet in verband met de verduidelijking van het woonplaatsbeginsel (Wet wijziging woonplaatsbeginsel))

4, 5 en 6 februari (week 6)
– 35 092 (Wijziging van de Wet windenergie op zee (ondersteunen opgave windenergie op zee))

– 35 049 (Voorstel van wet van het lid Raemakers tot wijziging van de Wet kinderopvang teneinde te bevorderen dat ouders kunnen kiezen tussen kindercentra die wel of niet kinderen toelaten die niet deelnemen aan het rijksvaccinatieprogramma) *(voortzetting)*

11, 12 en 13 februari (week 7)
– 35 154 (Goedkeuring van de op 30 oktober 2016 te Brussel tot stand gekomen Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen Canada, enerzijds, en de Europese Unie en haar lidstaten, anderzijds (Trb. 2017, 13))
– 35 155 (Goedkeuring van de op 30 oktober 2016 te Brussel tot stand gekomen Strategische partnerschapsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Canada, anderzijds (Trb. 2016, 190))

Aangemelde onderwerpen, nog niet geagendeerd

– VAO Evaluatie Wet hervorming herziening ten voordele (AO d.d. 12/09)
– 32 411 (Voorstel van wet van de leden Bergkamp, Özütok en Van den Hul houdende verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet, strekkende tot toevoeging van handicap en seksuele gerichtheid als non-discriminatiegrond *(voortzetting))*
– 34 491 (Wet bestuur en toezicht rechtspersonen)
– 35 106-(R2115) (Wijziging van de Rijkswet Onderzoeksraad voor veiligheid in verband met enkele aanpassingen)
– 35 065 (Wijzigingswet meldkamers)
– 35 170 (Wijziging van de Politiewet 2012 en de Wet op de medische keuringen in verband met het screenen van personen die ambtenaar van politie willen worden of zijn en personen die krachtens overeenkomst werkzaamheden voor de politie, de rijksrecherche of de Politieacademie gaan verrichten of verrichten (screening ambtenaren van politie en politie-externen))
– 35 152 (Wijziging van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur in verband met diverse uitbreidingen van de toepassingsmogelijkheden daarvan alsmede enkele overige wijzigingen)
– 34 661 (Voorstel van wet van de leden Nijboer en Alkaya tot wijziging van de Registratiewet 1970 in verband met de instelling van een centraal aandeelhoudersregister (Wet centraal aandeelhoudersregister) *(voortzetting)*
– 34 747 (Voorstel van wet van de leden De Graaf, Fritsma en Markuszower houdende een regeling inzake administratieve detentie (Wet administratieve detentie) *(voortzetting)*
– 34 420 (Voorstel van wet van het lid Van Nispen tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet primair onderwijs BES ter invoering van regels over de kwalificatie van docenten en het vaststellen van een minimum aantal uren voor wat betreft het bewegingsonderwijs) *(voortzetting)*
– 34 445 (Wijziging van de Wet marktordening gezondheidszorg en enkele andere wetten in verband met aanpassingen van de tarief- en prestatieregulering en het markttoezicht op het terrein van de gezondheidszorg)
– 34 542 (Voorstel van wet van het lid Veldman tot wijziging van de Gemeentewet en de Wet milieubeheer houdende invoering van het heffen van de rioolheffing en de afvalstoffenheffing van de gebruiker) *(voortzetting)*
– 34 044 (Voorstel van wet van de leden Fritsma en De Graaf inzake de terugzending van criminele Nederlanders afkomstig uit Aruba, Curaçao en Sint Maarten (Wet terugzending criminele Antillianen)
(voortzetting)
– 30 246 (Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra onder meer in verband met aanpassing van de methode van jaarlijkse prijsbijstelling ten aanzien van de materiële voorzieningen)

– 30 579 (Voorstel van wet van het lid Voordewind tot strafbaarstelling van het in de openbaarheid ontkennen, op grove wijze bagatelliseren, goedkeuren of rechtvaardigen van volkerenmoord) *(voortzetting)*
– 31 362 (Voorstel van wet van het lid Van der Lee; Wijziging Wet belastingen op milieugrondslag i.v.m. het beperken van de emissies van broeikasgassen door kolengestookte elektriciteitscentrales (beperking emissies kolencentrales) *(re- en dupliek)*
– 33 587 (Voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeerbelasting per minuut) + 33 707 (voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeertarieven per minuut) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 051 (Voorstel van wet van het lid Van Klaveren tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met een verruiming van de vrijheid van meningsuiting) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 464 (Voorstel van wet van het lid Koşer Kaya tot intrekking van de Zondagswet)

Te agenderen debatten

1. Debat over het «exposen» van vrouwen (Becker) *(Minister SZW en Minister J&V)*
2. Debat over brandgevaarlijk isolatiemateriaal in woonhuizen (Beckerman) *(Minister BZK)*
3. Debat over het eindrapport van het SCP over de evaluatie van de hervorming van de langdurige zorg (Hijink) *(Minister VWS)*
4. Debat over overschrijdingen van ICT-projecten bij de overheid (Verhoeven) *(Staatssecretaris BZK)*
5. Debat over het bericht dat de El-Tawheed moskee in Amsterdam onderdak geeft aan IS-gangers (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
6. Debat over de voorgenomen verhuizing van de marinierskazerne in Doorn (Diks) *(Staatssecretaris Defensie)*
7. Debat over salafisme in Nederland (Pieter Heerma) *(Minister SZW, Minister J&V, Minister BVO en Media)*
8. Debat over de voortgang van de implementatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (conform motie-Dijksma (Kamerstuk 24 170, nr. 170)) *(Minister VWS)*
9. Debat over chroom-6 (Van Kent) *(Minister MZ en Staatssecretaris SZW)*
10. Debat over de uitwisseling van informatie over personen met verward gedrag tussen politie en de ggz (De Lange) *(Staatssecretaris VWS, Minister J&V)*
11. Debat over het ontwerpinstemmingsbesluit gaswinning Groningenveld *(Minister EZK)*
12. Debat over de afrekenbaarheid van bestuurders in het onderwijs (Kwint) *(Minister BVO en Media)*
13. Debat over het tekortschieten van de Nederlandse controle op wapendoorvoer (Lodders) *(Staatssecretaris Financiën, Minister BuHA-OS)*
14. Debat over de kansen van kweekvlees (De Groot) *(Minister LNV)*
15. Debat over het programma gehandicaptenzorg «Volwaardig leren» (Bergkamp) *(Minister VWS)*
16. Debat over het bericht dat klimaatdoelen alleen haalbaar zijn met nieuwe kerncentrales (Dik-Faber) *(Minister EZK)*
17. Debat over de milieueffectrapportage van Schiphol (Laçin) *(Minister I&W)*
18. Debat over illegale bewoning van vakantieparken (Van Toorenburg) *(Minister J&V, Minister BZK)*
19. Debat over hoge financiële reserves bij schoolbesturen en samenwerkingsverbanden (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*
20. Debat over fraude door aanbieders van inburgeringscursussen (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
21. Debat over het bedrijf Novartis dat de prijs voor een medicijn tegen kanker verzesvoudigd heeft (Van Gerven) *(Minister MZ)*

22. Debat over uitstel van de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Peters) *(Staatssecretaris SZW, Staatssecretaris Fin)*
23. Debat over het toezicht op de Europese Centrale Bank (Omtzigt) *(Minister Financiën)*
24. Debat over geweld tegen hulpverleners en agenten (Helder) *(Minister-President, Minister J&V)*
25. Debat over het jarenlange misbruik van minderjarigen door een atletiektrainer (Markuszower) *(Minister J&V, Minister MZ)*
26. Debat over een verwacht tekort aan mantelzorgers (Sazias) *(Minister VWS)*
27. Debat over de problemen in de jeugd-ggz (Westerveld) *(Minister VWS)*
28. Debat over de toekomst van ons geldstelsel (Alkaya) *(Minister Fin)*
29. Debat over gezondheidsklachten van veteranen in Afghanistan door verbranding van afval (Karabulut) *(Minister Defensie)*
30. Debat over geweld tegen leerkrachten (Beertema) *(Minister BVO en Media)*
31. Debat over seksuele intimidatie op de werkvloer (Van den Hul) *(Minister OCW, Staatssecretaris SZW)*
32. Debat over het verzamelen van gedetailleerde persoonsgegevens door Google (Middendorp) *(Minister RB, Staatssecretaris BZK)*
33. Debat over het aantrekken van ICT-ers bij de rijksoverheid (Middendorp) *(Minister BZK)*
34. Debat over versnelde bodemdaling in Nederland (Van der Lee) *(Minister EZK, Minister I&W, Minister LNV, Minister BZK)*
35. Debat over meer wettelijke mogelijkheden om gesjoemel met zorg-bv's tegen te gaan en over het bericht dat thuiszorgorganisatie Privazorg miljoenen euro's heeft weggesluisd (Agema) (*Minister VWS)*
36. Debat over de marktwerking in de zorg (Van Brenk) *(Minister VWS)*
37. Debat over de blootstelling van omwonenden aan landbouwgif (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister M&W)*
38. Debat over de toeristische verhuur van woningen (Beckerman) *(Minister BZK)*
39. Debat over de acties van leraren (Kwint) *(Minister OCW, Minister BVO en Media)*
40. Debat over de aanslag in Utrecht (Wilders) *(Minister-President, Minister J&V)*
41. Debat over uitspraken van de president van de Nederlandsche Bank over het tekort aan woningen (Ronnes) *(Minister BZK)*
42. Debat over het onderzoek naar het incident met eigen vuur tijdens de missie in Uruzgan (Belhaj) *(Minister Defensie)*
43. Debat over wildstroperij (Graus) *(Minister LNV)*
44. Debat over uitbuiting van Oost-Europese arbeidsmigranten (Jasper van Dijk) *(Minister SZW, Staatssecretaris SZW)*
45. Debat over radicalisme bij naschoolse Arabische lessen (Stoffer) *(Minister SZW, Minister RB)*
46. Debat over de afname van het aantal vaste banen in het onderwijs (Futselaar) *(Minister OCW)*
47. Debat over de koopkracht van burgers (Edgar Mulder) *(Minister Financiën, Minister SZW)*
48. Debat over meisjes in het voortgezet speciaal onderwijs die worden gedwongen tot seksuele handelingen (Van den Hul) *(Minister BVO en Media, Minister VWS, Minister RB)*
49. Debat over de Toekomstwijzer kwetsbare groepen (Agema) *(Minister VWS)*
50. Debat over het bericht dat de VS importheffingen willen invoeren op Europese goederen (Sjoerdsma) *(Minister BuHA-OS)*
51. Debat over onnodige behandelingen in ziekenhuizen (Raemakers) *(Minister MZ)*
52. Debat over de NVWA (Moorlag) *(Minister LNV)*
53. Debat over de verdienmodellen in het huidige landbouwsysteem (Moorlag) *(Minister LNV)*

54. Debat over een terugkeerregeling voor Syrische vluchtelingen (Baudet) *(Minister BuZa, Staatssecretaris J&V)*
55. Debat over een stijging van het aantal verkeersdoden (Remco Dijkstra) *(Minister I&W, Minister J&V)*
56. Debat over het akkoord met Oekraïne over kippenvlees (Ouwehand) (*Minister LNV, Minister BuHa-OS)*
57. Debat over online beelden van seksueel misbruik van kinderen die gehost worden vanuit Nederland (Bisschop) *(Minister J&V)*
58. Debat over het tekort aan betaalbare middenhuur- en koopwoningen (Van Eijs) *(Minister BZK)*
59. Debat over de nieuwe Duitse industrieagenda en over fusieregels in Europa (Van der Lee) *(Minister EZK)*
60. Debat over modernisering van de onderwijsvrijheid in artikel 23 van de Grondwet (Asscher) *(Minister BVO en Media)*
61. Debat over de moord door een voormalig tbs-er (Markuszower) *(Minister RB)*
62. Debat over terreur van dierenactivisten op het platteland (Laan-Geselschap) *(Minister LNV, Minister J&V)*
63. Debat over de afname van biodiversiteit (De Groot) *(Minister LNV)*
64. Debat over de achterstand van leerlingen op basisscholen in achterstandswijken (Van Meenen) *(Minister BVO en Media)*
65. Debat over het grote aantal oud-studenten met een studieschuld en een betalingsachterstand (Futselaar) *(Minister OCW)*
66. Debat over het bericht dat medewerkers van de Rotterdamse haven een onderzoek naar corruptie hebben tegengewerkt (Groothuizen) *(Minister J&V)*
67. Debat over mogelijke spionage door Huawei in Nederland (Laan-Geselschap) *(Minister J&V, Minister BZK)*
68. Debat over het bericht dat in Kapelle een terreurverdachte is opgepakt (De Graaf) *(Minister J&V, Staatssecretaris J&V)*
69. Debat over huizen met gebreken (Beckerman) *(Minister BZK)*
70. Debat over het bericht dat de Belastingdienst de politiek om een beleidsvakantie vraagt (Van Otterloo) *(Minister Financiën, Staatssecretaris Financiën)*
71. Debat over de aanbesteding van vaartuigen door Rijkswaterstaat (Van Aalst) *(Minister I&W)*
72. Debat over dyslexiebureaus die zelf lees-en spellingsproblemen diagnosticeren en behandelen (Peters) *(Minister VWS, Minister BVO en Media)*
73. Debat over het eindrapport van de Commissie Langdurig Verblijvende Vreemdelingen (Van Toorenburg) *(Minister J&V)*
74. Debat over pro-anorexia-coaches die meisjes misbruiken (Van der Graaf) *(Minister J&V)*
75. Debat over het bericht dat de IND verblijfsvergunningen van veroordeelde criminelen niet intrekt (Kuiken) *(Staatssecretaris J&V)*
76. Debat over het rapport van de Algemene Rekenkamer over het terugbetalen van toeslagen (Lodders) *(Staatssecretaris Financiën)*
77. Debat over een onderzoek naar klokkenluiders bij het WODC (Van Nispen) *(Minister J&V)*
78. Debat over afblazen van de lastenverlichting voor bedrijven als loonstijgingen voor werknemers achterwege blijven (Asscher) *(Minister-President)*
79. Debat over onderzoek van LAKS over nooit gemaakte schoolexamens in het programma van toetsing (Kwint) *(Minister BVO en Media)*
80. Debat over het eindrapport van de commissie-De Winter over het onderzoek naar geweld in de jeugdzorg *(Minister VWS)*
81. Debat over het rapport van de Commissie Regulering van Werk (Wiersma) *(Minister SZW)*
82. Debat over falend toezicht op Chinese militaire wetenschappers in Nederland (Tielen) *(Minister OCW)*

83. Debat over genitale verminking in Nederland (Buitenweg) *(Minister J&V, Minister VWS)*
84. Debat over een mazelenuitbraak op Urk (Ploumen) *(Staatssecretaris VWS)*
85. Debat over zedenzaken die op de plank blijven liggen door onderbezetting (Kuiken) *(Minister VWS)*
86. Debat over de commotie rond de invoering van de Wet BIG II (Hijink) *(Minister Medische Zorg)*
87. Debat over het aantal daklozen in Nederland (Smeulders) *(Minister BZK, Staatssecretaris VWS)*
88. Debat over het Midden-Oosten vredesproces (Van der Staaij) *(Minister BuZa)*
89. Debat over de begrotingsregels in de Eurozone (Aukje de Vries) *(Minister Financiën)*
90. Debat over het rapport van de SER over kansen en belemmeringen voor jongeren (Paternotte) *(Minister VWS, Minister BZK, Minister OCW)*
91. Debat over kinderen die moeiteloos online kunnen gokken (Van der Graaf) *(Minister RB, Staatssecretaris VWS)*
92. Debat over het bericht dat de Duitse regering al jarenlang een vergoeding betaalt aan voormalige SS-soldaten in Nederland (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën)*
93. Debat over het bericht over conflicten tussen de top van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Bureau ICT-toetsing (Middendorp) *(Staatssecretaris BZK)*
94. Debat over de hardnekkige werkloosheid onder statushouders (Wiersma) *(Minister SZW)*
95. Debat over het proces tegen dhr. Wilders (Wilders) *(Minister-President, Minister J&V)*
96. Debat over lesmethodes op islamitische scholen die in strijd zijn met democratische basiswaarden (Van Meenen) *(Minister BVO en Media)*
97. Debat over het rapport van het CPB over arbeidsparticipatie en economische zelfstandigheid van vrouwen (Van Weyenberg) *(Minister SZW)*
98. Debat over de moord op de advocaat die een kroongetuige bijstond (Van Dam) *(Minister J&V)*
99. Debat over ex-kankerpatiënten die geen overlijdensrisicoverzekering kunnen afsluiten (Van Weyenberg) *(Minister Financiën)*
100. Debat over Nederlandse Marokkanen die afstand willen doen van hun verplichte nationaliteit (Paternotte) *(Minister SZW, Staatssecretaris J&V)*
101. Debat over het bericht dat de NAM dreigde Nederland in de kou te zetten (Beckerman) (Minister EZK)
102. Debat over paspoorthandel in Europa (Leijten) *(Minister BuZa), Staatssecretaris J&V)*
103. Debat over het bericht dat het OM onderzoek doet bij ABN AMRO naar witwassen (Van der Linde) *(Minister Financiën)*
104. Debat over het rapport van de commissie-Pechtold inzake de bescherming van cultureel erfgoed (Belhaj) *(Minister OCW)*
105. Debat over subsidies van de gemeente Amsterdam voor projecten voor illegalen (Emiel van Dijk) *(Staatssecretaris J&V)*
106. Debat over het melden van zware incidenten en het verlenen van verloven door Tbs-klinieken (Markuszower) *(Minister RB)*
107. Debat over huwelijksdwang (Kuiken) *(Minister J&V)*
108. Debat over de aanpak van bedreiging en stalking (Kuiken) *(Minister J&V, Minister RB)*
109. Debat over een inclusieve arbeidsmarkt (Van Weyenberg) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*
110. Debat over het spanningsveld tussen privacy en het belang van opsporing (Van Dam) *(Minister J&V, Minister RB)*
111. Debat over de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) 2019 *(Minister EZK)*
112. Debat over de toenemende wachtlijsten voor de verpleeghuizen (Agema) *(Minister VWS, Minister BZK)*

113. Debat over de eindevaluatie van de Participatiewet (Jasper van Dijk) *(Staatssecretaris SZW)*
114. Debat over de inval bij ABN AMRO wegens dividendfraude (Leijten) *(Minister en staatsecretaris Financiën)*
115. Debat over de aangekondigde groeibrief van het kabinet (Wiersma) *(Minister EZK)*
116. Debat over het bericht dat voor kinderen die seksueel worden misbruikt hulp vaak te laat komt (Westerveld) *(Minister VWS)*
117. Debat over het bericht dat zestien basisscholen in Amsterdam een week dicht gaan vanwege het lerarentekort (Kwint) *(Minister BVO en Media)*
118. Debat over de gevolgen voor de zorg en de patiëntveiligheid na het faillissement van het Slotervaartziekenhuis (Ploumen) *(Minister MZ)*
119. Debat over de verkoop van energiebedrijf Eneco (Beckerman) *(Minister EZK)*
120. Debat over dalende schoolprestaties van Nederlandse leerlingen (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*
121. Debat over de noodzaak om natuurherstel te combineren met het weer op gang brengen van de economie (De Groot) *(Minister LNV)*
122. Debat over de participatiesamenleving (Klaver) *(Minister-President)*

Te agenderen dertigledendebatten/ interpellaties

1. Dertigledendebat over het besluit van de Chinese regering om de markt te openen voor Nederlands kalfsvlees (Ouwehand) *(Minister EZK, Minister BuHa-OS)*
2. Dertigledendebat over fraude met de aantallen dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister BZK)*
3. Dertigledendebat over sluiting van de klinische verloskunde in ziekenhuizen in Stadskanaal en Hoogeveen (Van Gerven) *(Minister MZ)*
4. Dertigledendebat over de gang van zaken rond de uitreiking van de Mensenrechtentulp (Omtzigt) *(Minister BuZa)*
5. Dertigledendebat over politieke heropvoedingskampen in de Chinese provincie Xinjiang (Kuzu) *(Minister BuZa)*
6. Dertigledendebat over de sluiting van de basis van Ryanair op Eindhoven airport (Laçin) *(Minister SZW, Minister I&W)*
7. Dertigledendebat over misstanden in de vleesverwerkende industrie (Van Raan) *(Minister LNV, Minister SZW)*
8. Dertigledendebat over de krapte op de woningmarkt (Krol) *(Minister BZK)*
9. Dertigledendebat over de haalbaarheid van het actieplan Werken in de Zorg (Agema) *(Minister VWS)*
10. Dertigledendebat over het bericht dat de spoedeisende hulp in Lelystad sluit (Agema) *(Minister MZ)*
11. Dertigledendebat over de Handreiking lerarentekort voor basisscholen (Kuzu) *(Minister BVO en Media)*
12. Dertigledendebat over ongeregeldheden rondom demonstraties tegen zwarte piet en het recht op demonstratie (Azarkan) *(Minister-President)*
13. Dertigledendebat over klachten over de huurcommissie (Smeulders) *(Minister BZK)*
14. Dertigledendebat over het akkoord over de doorstart van de IJsselmeerziekenhuizen (Agema) (*Minister MZ)*
15. Dertigledendebat over het bericht dat de overheid minder 50-plussers in dienst heeft genomen (Van Brenk) *(Minister SZW)*
16. Dertigledendebat over de afschot van herten in de Oostvaardersplassen (Graus) *(Minister LNV)*
17. Dertigledendebat over etnisch profileren door de politie (Azarkan) *(Minister J&V)*
18. Dertigledendebat over een omstreden grondaankoop rondom het spoornetwerk (Van Aalst) *(Minister M&W)*

19. Dertigledendebat over anti-islamsentimenten in de samenleving (Azarkan) *(Minister SZW)*
20. Dertigledendebat over de verhoudingen in de coalitie (Asscher) *(Minister-President)*
21. Dertigledendebat over het bericht dat Turkije een informatieverzoek negeert van het Openbaar Ministerie in een groot terrorismeonderzoek (Van Helvert) *(Minister BuZa)*
22. Dertigledendebat over de plannen voor een kilometerheffing voor vrachtwagens (Van Aalst) *(Minister I&W)*
23. Dertigledendebat over de uitspraak van de Minister-President dat hij kansen ziet voor het Nederlandse bedrijfsleven in Brazilië (Ploumen) *(Minister-President)*
24. Dertigledendebat over een conceptvredesonderhandelingsakkoord met de Taliban (Karabulut) *(Minister BuZa, Minister Defensie)*
25. Dertigledendebat over acties van Europese boerenorganisaties tegen vrijhandelsverdragen (Ouwehand) *(Minister BuHa-OS, Minister LNV)*
26. Dertigledendebat over studenten die prestatiedruk en psychische klachten ervaren als gevolg van het leenstelsel (Futselaar) *(Minister OCW)*
27. Dertigledendebat over het bericht dat zorgverzekeraars 190 miljoen euro onbenut laten voor de wijkverpleging (Kerstens) *(Minister VWS)*
28. Dertigledendebat over brandveiligheid in stallen (Ouwehand) *(Minister LNV)*
29. Dertigledendebat over de schaderegeling voor chroom-6-slachtoffers in Tilburg (Kerstens) *(Minister Defensie)*
30. Dertigledendebat over het bericht dat Nederland geen plan B heeft in geval van een verdere stijging van de zeespiegel (Van Raan) *(Minister I&W, Minister EZK)*
31. Dertigledendebat over de kosten van het Energieakkoord (Baudet) *(Minister EZK)*
32. Dertigledendebat over een verdubbeling van het aantal meldingen over verwarde personen (Helder) *(Minister J&V, Staatssecretaris VWS)*
33. Dertigledendebat over medicijnresten in het oppervlaktewater (Van Kooten-Arissen) *(Minister I&W, Minister VWS)*
34. Dertigledendebat over de controle op mensen met een uitkering (Van Brenk) *(Staatssecretaris SZW)*
35. Dertigledendebat over het VN-rapport over de schending van mensenrechten in Gaza (Kuzu) *(Minister BuZa)*
36. Dertigledendebat over de brandbrief van de Agrarische Tafel (Agnes Mulder) *(Minister EZK)*
37. Dertigledendebat over het bericht dat het kopen van sigaretten onder de 18 jaar te gemakkelijk blijft (Van Kooten-Arissen) *(Minister SZW)*
38. Dertigledendebat over het bedreigde landschap in Nederland (Van Kooten-Arissen) *(Minister BZK, Minister LNV, Minister I&W)*
39. Dertigledendebat over twee rapporten van de VN over verlies aan biodiversiteit (Ouwehand) *(Minister BuHA-OS)*
40. Dertigledendebat over het bericht dat een varkensboer ondanks een beroepsverbod in Duitsland een stal mag bouwen en uitbreiden (Van Kooten-Arissen) *(Minister LNV, Minister J&V)*
41. Dertigledendebat over Europese plannen om de regels voor export van werkloosheidsuitkeringen te versoepelen (Jasper van Dijk) *(Minister SZW)*
42. Dertigledendebat over het bericht dat het gemiddelde inkomen van Nederlandse werkenden nauwelijks stijgt (De Jong) *(Minister SZW)*
43. Interpellatiedebat over het rekenmodel voor de subsidie op elektrische auto's (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën, Minister M&W)*
44. Dertigledendebat over het breed moratorium schulden (Van Brenk) *(Staatssecretaris SZW)*
45. Dertigledendebat over het opslaan van gegevens van patiënten in Google Cloud (Edgar Mulder) *(Minister MZ)*
46. Dertigledendebat over het lot van jonge dieren in de zuivelketen (Ouwehand) (*Minister LNV)*

47. Dertigledendebat over de mogelijke fusie van twee grote kinderopvangorganisaties (Kwint) *(Minister EZK, Staatssecretaris SZW)*
48. Dertigledendebat over uitbreiding van de activiteiten van de NS in het Verenigd Koninkrijk (Nijboer) *(Minister Financiën)*
49. Dertigledendebat over Afghaanse tolken die zich in de steek gelaten voelen door Nederland (Belhaj) *(Minister Defensie)*
50. Dertigledendebat over discriminatie op de woningmarkt (Azarkan) *(Minister BZK)*
51. Dertigledendebat over voorstellen voor compensatiemaatregelen voor Groningen (Nijboer) *(Minister EZK)*
52. Dertigledendebat over de toepassing van dwangmaatregelen in de thuiszorg (Agema) *(Minister VWS)*
53. Dertigledendebat over de waarschuwing van het kabinet voor de stijgende zorguitgaven (Agema) *(Minister VWS)*
54. Dertigledendebat over fraude met mestvergisting (Ouwehand) *(Minister J&V, Minister LNV)*
55. Dertigledendebat over geen verbod op ruwe borstimplantaten (Ploumen) *(Minister MZ)*
56. Dertigledendebat over een inval bij een veevoederbedrijf dat vervuilde producten als gecertificeerd en veilig zou verkopen (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister J&V)*
57. Dertigledendebat over de uitstoot van lachgas door het bedrijf Chemelot (Laçin) *(Minister M&W, Minister EZK)*
58. Dertigledendebat over de ontwikkeling van het marineterrein in Amsterdam (Belhaj) *(Minister Defensie)*
59. Dertigledendebat over minder geld voor scholen (Van den Hul) *(Minister BVO en Media, Minister OCW)*
60. Dertigledendebat over chemische bestrijdingsmiddelen in het drinkwater (Ouwehand) *(Minister I&W, Minister LNV)*
61. Dertigledendebat over door Nederland in Afghanistan overgedragen gevangen (Karabulut) *(Minister BuZa, Minister Defensie)*
62. Dertigledendebat over legeringsgebouwen die niet brandveilig zijn (Karabulut) *(Staatssecretaris Defensie)*
63. Dertigledendebat over de onderwaternatuur van de Doggersbank die wordt bedreigd door bodemvisserij (Van Kooten-Arissen) *(Minister LNV)*
64. Dertigledendebat over het fraudesysteem SyRI van de overheid (Verhoeven) *(Minister RB) (Staatssecretaris SZW)*
65. Dertigledendebat over de cao-onderhandelingen in het primair onderwijs (Van den Hul) *(Minister BVO en Media)*
66. Dertigledendebat over het handelsakkoord tussen Mercosur en de EU (Ouwehand) *(Minister-President, Minister LNV, Minister BuHA-OS)*
67. Dertigledendebat over het rapport van EASAC over biodiversiteit (Van Raan) *(Minister EZK)*
68. Dertigledendebat over Nederlandse bedrijven die vastzitten in een wurgcontract van softwarebedrijven (Aartsen) *(Staatssecretaris EZK)*
69. Dertigledendebat over een mogelijk einde aan een collectief pensioen voor de schoonmaakbranche (Van Brenk) *(Minister SZW)*
70. Dertigledendebat over een landelijke stakingsdag in de ziekenhuizen (Agema) *(Minister MZ, Minister VWS)*
71. Dertigledendebat over rechtsongelijkheid bij het handhaven van de rechtsorde (Ouwehand) *(Minister J&V)*
72. Dertigledendebat over cijfers over criminaliteit door asielzoekers (Emiel van Dijk) *(Staatssecretaris J&V)*
73. Dertigledendebat over de rechtszaak van IS-vrouwen tegen de Nederlandse Staat (De Graaf) *(Minister J&V)*
74. Dertigledendebat over een mogelijke stijging van de babysterfte als gevolg van capaciteitsproblemen van ziekenhuizen (Van Gerven) *(Minister MZ)*
75. Dertigledendebat over de geplande opening van Lelystad Airport (Van Raan) *(Minister I&W)*

76. Dertigledendebat over de landbouwonderdelen van het klimaatakkoord (Futselaar) *(Minister LNV)*
77. Dertigledendebat over de aanhouding van twee mannen op verdenking van het voorbereiden van een terroristische aanslag in Nederland (Van Toorenburg) *(Minister J&V)*
78. Dertigledendebat over de voorgenomen sluiting van afdelingen in het streekziekenhuis in Winterswijk (Van den Berg) *(Minister MZ)*
79. Dertigledendebat over de doorgeschoten flexibilisering op de academische arbeidsmarkt (Van den Berge) *(Minister OCW)*
80. Dertigledendebat over de stikstofberekeningen inzake Lelystad Airport (Kröger) *(Minister I&W)*

Wetgevings- en notaoverleggen

Maandag 16 december 2019 van 10.00 tot 14.30 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota van het lid Veldman inzake Modern preventiebeleid (Kamerstuk 35 182)
Maandag 16 december 2019 van 10.30 tot 15.00 uur	Van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat over de initiatiefnota «Luchtvaart op de rails» (Kamerstuk 35 266)
Maandag 16 december van 14.30 tot 18.00 uur	Van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat over de initiatiefnota «Mededinging in de digitale economie (Kamerstuk 35 134)
Maandag 16 december 2019 van 15.00 tot 18.00 uur	Van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken over de initiatiefnota-Koerhuis inzake de toekomst van gemeentelijk erfpachtbeleid voor woning- en bedrijvenbouw (Kamerstuk 35 232)
Maandag 20 januari 2020 van 13.00 tot 17.00 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota «Het ziekenhuis dichtbij voor iedereen» (Kamerstuk 35 227)
Maandag 10 februari 2020 van 11.00 tot 17.00 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over de Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek
Maandag 10 februari 2020 van 13.30 tot 17.30 uur	Van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken over de initiatiefnota «Vrij zijn om niet te geloven» (Kamerstuk 35 264)
Maandag 17 februari 2020 van 11.00 tot 18.00 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over Curriculum.nu

---

Recesperiodes

Kerstreces 2019: vrijdag 20 december 2019 t/m maandag 13 januari 2020

Voorjaarsreces 2020: vrijdag 21 februari t/m maandag 2 maart 2020

Meireces 2020: vrijdag 24 april t/m maandag 11 mei 2020

Koningsdag 2020: maandag 27 april 2020
Hemelvaart 2020: donderdag 21 mei 2020

Zomerreces 2020: vrijdag 3 juli t/m maandag 31 augustus 2020

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2019–2020

Agenda

Opgesteld 13 december 2019

OPENBARE VERGADERINGEN DER KAMER

Dinsdag 17 december	**14.00 uur**
Woensdag 18 december	**10.15 uur**
Donderdag 19 december	**10.15 uur**
	Aan de orde is:
	1. Vragenuur
	2. Regeling van werkzaamheden
Stemmingen	3. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Functioneren rijksdienst **De Voorzitter: dhr. Middendorp verzoekt zijn motie op stuk nr. 264 aan te houden.**
31 490, nr. 261	– de motie-Van der Molen over de Kamer jaarlijks informeren over de spreiding van de rijkswerkgelegenheid
31 490, nr. 262	– de motie-Van der Molen over een brede definitie van rijkswerkgelegenheid
31 490, nr. 263	– de motie-Van der Molen over een uniforme methodiek voor het in kaart brengen van de rijkswerkgelegenheid
31 490, nr. 264 (aangehouden)	– de motie-Middendorp over het versterken van de positie van de Minister van BZK op het gebied van ICT
31 490, nr. 265 (aangehouden)	– de motie-Özütok over het realiseren van tijdelijke woonruimte voor daklozen in leegstaande rijksgebouwen
Stemmingen **35 063**	4. Stemmingen in verband met: Voorstel van wet van de leden Kwint en Westerveld tot wijziging van diverse onderwijswetten teneinde te verbieden dat leerlingen van ouders die geen vrijwillige geldelijke bijdrage hebben voldaan worden buitengesloten van activiteiten
	35 063 (bijgewerkt t/m amendement nr. 10)
	– artikel I, onderdeel A – gewijzigd amendement Rudmer Heerema/Rog (10,I) over de vrijwillige eigen bijdrage op profielscholen

ag-tk-2019-12-13
ISSN 0921 - 7371

Indien verworpen:
– amendement Van Meenen (9,I) over de financiering van extra activiteiten op profielscholen

– onderdeel B
– artikel I
– artikel II, onderdeel A
– gewijzigd amendement Rudmer Heerema/Rog (10,II)

Indien verworpen:
– amendement Van Meenen (9,II)

– onderdeel B
– artikel II
– artikel III, onderdeel A
– gewijzigd amendement Rudmer Heerema/Rog (10,III)

Indien verworpen:
– amendement Van Meenen (9,III)

– onderdeel B
– artikel III
– artikel IV, onderdeel A
– gewijzigd amendement Rudmer Heerema/Rog (10,IV)

Indien verworpen:
– amendement Van Meenen (9,IV)

– onderdeel B
– artikel IV
– artikel V, onderdeel A
– gewijzigd amendement Rudmer Heerema/Rog (10,V)

Indien verworpen:
– amendement Van Meenen (9,V)

– onderdeel B
– artikel V
– artikelen VI en VII
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemming

5. Stemming over: motie ingediend bij voorstel van wet van de leden Kwint en Westerveld tot wijziging van diverse onderwijswetten

35 063, nr. 11

– de motie-Rog/Rudmer Heerema over de toegankelijkheid van profielscholen voor leerlingen van wie de ouders de ouderbijdrage niet kunnen betalen

Stemmingen

6. Stemmingen in verband met:

35 268

Wijziging van de Mediawet 2008 houdende verlenging van de lopende concessie en erkenningen van de landelijke publieke mediadienst met een jaar

35 268

– artikelen I en II
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemming

7. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij het notaoverleg over het MIRT

De Voorzitter: dhr. Remco Dijkstra wenst zijn motie op stuk nr. 59 nader te wijzigen. De nader gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.

35 300-A, nr. 59 (gewijzigd, was nr. 22 en nader gewijzigd) – de nader gewijzigde motie-Remco Dijkstra over een inventarisatie naar de benodigde budgetten

Stemmingen

8. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Middelbaar beroepsonderwijs

De Voorzitter: mw. Westerveld verzoekt haar motie op stuk nr. 451 aan te houden.

31 524, nr. 445 – de motie-Van Meenen over de diplomabekostiging in het mbo

31 524, nr. 446 (aangehouden) – de motie-Van Meenen over de gelijke positie van mbo-studenten

31 524, nr. 447 – de motie-Bruins over het belang van beroepsonderwijs voor de kenniseconomie

31 524, nr. 448 – de motie-Van den Hul/Van Meenen over het traineeshipprogramma van het Rijk toegankelijk maken voor mbo- en hbo-studenten

31 524, nr. 449 (aangehouden) – de motie-Westerveld/Van den Berge over versterken van de medezeggenschap van mbo-studenten

31 524, nr. 450 – de motie-Westerveld c.s. over meer passende stageplekken creëren voor mbo-studenten

31 524, nr. 451 (aangehouden) – de motie-Westerveld/Van den Berge over de hoeveelheid tijd en middelen voor stagebegeleiding

31 524, nr. 452 – de motie-Kwint/Westerveld over gevolgen van het afschaffen van de vrijwillige bijdrage in het mbo

31 524, nr. 453 – de motie-Kwint/Van Meenen over betrokkenheid via de medezeggenschap bij het schrappen of samenvoegen van opleidingen

31 524, nr. 454 – de motie-Kuik/Smals over opstellen van een strategie

Stemmingen

9. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Voortijdig schoolverlaten en Jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt

De Voorzitter: dhr. Van Meenen trekt zijn motie op stuk nr. 127 in.

26 695, nr. 126 – de motie-Smals c.s. over beleid om ouderbetrokkenheid te stimuleren

26 695, nr. 127 (ingetrokken) – de motie-Van Meenen over het op de arbeidsmarkt volgen van jongeren met een startkwalificatie

26 695, nr. 128 – de motie-Kuik/Smals over het wetsvoorstel verlengde kwalificatieplicht indienen voor de zomer van 2020

Stemmingen

10. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Dienst Uitvoering Onderwijs

25 268, nr. 178 – de motie-Westerveld over financieel tegemoetkomen van 573 gedupeerde Open Universiteit-studenten

25 268, nr. 179 – de motie-Van der Molen/Futselaar over definitieve duidelijkheid over de uitkomsten van Beter Benutten

25 268, nr. 180 – de motie-Van der Molen/Palland over aanspraak van oud-studenten op het STAP-budget

Stemmingen

11. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Techniekpact

32 637, nr. 391 – de motie-Kerstens/Moorlag over uitbreiding en intensivering van het Techniekpact

32 637, nr. 392 – de motie-Amhaouch/Bruins over wegnemen van drempels voor bedrijven die een bijdrage willen leveren aan techniekonderwijs

32 637, nr. 393 – de motie-Van Raan over het lesmateriaal van Shells kinderraden

32 637, nr. 394 – de motie-Van Raan over de bestaande ethische afwegingskaders van het Techniekpact

32 637, nr. 395 – de motie-Westerveld/Van den Berge over technisch geschoolden die voor een niet-technische baan kiezen

32 637, nr. 396 – de motie-Paternotte over de mogelijkheid om een startkwalificatie bij Codam te behalen

Stemmingen
35 282

12. Stemmingen in verband met:
Wijziging van onder meer de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet educatie en beroepsonderwijs in verband met het stellen van voorschriften ten behoeve van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs en met betrekking tot taal in het hoger en middelbaar beroepsonderwijs (Wet taal en toegankelijkheid)

35 282 (bijgewerkt t/m amendement nr. 47)

– artikel I, aanhef
– amendement De Graaf/Beertema (20,I) over het bevorderen van Nederlandstalig onderwijs
– onderdeel A
– amendement Bisschop (45) over vrijstelling niet bekostigde instellingen van plicht bevorderen Nederlands
– amendement De Graaf/Beertema (20,II)

Indien 20 verworpen:
– amendement Westerveld/Van den Hul (26) over het stellen van nadere eisen rondom Nederlandse uitdrukkingsvaardigheden door de instellingen

NB. Indien zowel 45 als 26 wordt aangenomen, wordt geen uitvoering gegeven aan 45, onderdeel 2.

Indien 26 verworpen:
– amendement Van der Molen (24) over een voorhangprocedure en de verplichting een AMvB vast te stellen over de taalvaardigheidsnorm
– amendement Bisschop (18) over de mogelijkheid regels te stellen ter bevordering van het Nederlands ook voor anderstalige studenten

– amendement Van der Molen (21,I) over het schrappen van de mogelijkheid tot een generieke ontheffing

NB. Indien zowel 24 als 21 wordt aangenomen, worden de teksten in elkaar verwerkt.

NB. Indien zowel 26 als 21 wordt aangenomen, wordt geen uitvoering gegeven aan 21,I en vervalt het met 26voorgestelde achtste lid.

– onderdeel B
– amendement Van der Molen (21,II)
– onderdeel Ba
– onderdeel C
– amendement De Graaf/Beertema (20,III)
– onderdeel Ca
– amendement Van der Molen (23,I) over een accreditatiekader en eisen aan de taalontwikkeling (invoegen onderdeel Cb)
– amendement De Graaf/Beertema (20,IV)
– onderdeel D
– amendement De Graaf/Beertema (20,V)
– amendement Van der Molen (28) over gelijkloop van toestemming en accreditatie
– amendement Wiersma/Van der Molen (13) over bij AMvB aanwijzen van uitzonderingen op de meerwaardetoets
– onderdeel E
– amendement Van der Molen (23,II) (invoegen onderdeel Ea)
– amendement De Graaf/Beertema (20,VI)
– onderdeel F
– amendement De Graaf/Beertema (20,VII) (invoegen onderdeel Fa)
– amendement De Graaf/Beertema (20,VIII)
– onderdeel G
– amendement Van der Molen (23,III) (invoegen onderdeel Ga)

– amendement De Graaf/Beertema (20,IX)
– onderdeel H
– onderdeel I
– amendement De Graaf/Beertema (20,X) (invoegen onderdelen Ia t/m Ic)
– amendement De Graaf/Beertema (20,XI)
– onderdeel J
– onderdelen K en L
– amendement Futselaar (12,I) over toestemming achteraf op de capaciteitsfixus
– amendement De Graaf/Beertema (20,XII)
– onderdeel La
– amendement Futselaar (12,II)
– onderdeel Lb
– amendement Futselaar (12,III)
– onderdeel Lc
– amendement De Graaf/Beertema (20,XIII)
– amendement Baudet (47,I) over het noodzakelijkheidscriterium

Indien 20 verworpen:
– amendement Van der Molen (27,I) over invulling van het taalbeleid

Indien 27 verworpen:
– amendement Bisschop (11) over taalbeleid bij opleidingen in andere taal

– amendement Van der Molen (22) over een voorhangprocedure voor het meerwaarde-criterium

NB. Indien zowel 47 als 22 wordt aangenomen, ziet de voorhang van 22 op het noodzakelijkheidscriterium van 47,I.

– onderdeel M
– onderdelen N en O
– amendement Paternotte (19,I) over opname van selectiecriteria bij een numerus fixus

NB. Indien zowel 27 als 19 wordt aangenomen, worden de teksten in elkaar verwerkt.

– amendement Van der Molen (27,II)
– onderdeel P
– onderdelen Q t/m S
– amendement Futselaar (12,IV)
– onderdeel T
– onderdelen V t/m Z
– amendement Westerveld/Van den Hul (25) over aanspraak op profileringsfonds voor non-EER-studenten (invoegen onderdeel Za)
– onderdelen AA en AAa
– amendement Futselaar (12,V t/m VII)

Indien 12 verworpen:
– amendement Wiersma/Van der Molen (46) over de mogelijkheid van een capaciteitsfixus op niet-EER-studenten

– amendement Paternotte (19,II)
– gewijzigd amendement Wiersma/Van der Molen (17) over de mogelijkheid van een noodcapaciteitsfixus
– onderdeel BB
– onderdelen BBa t/m EE
– amendement Paternotte (19,III)
– onderdeel FF
– onderdeel GG
– amendement Paternotte (19,IV)

– onderdeel HH
– onderdelen II en JJ
– amendement Paternotte (19,V)
– onderdeel KK
– onderdeel LL
– amendement De Graaf/Beertema (20,XIV)
– onderdeel MM
– artikel I
– artikel II, onderdeel A
– amendement De Graaf/Beertema (20,XV)
– amendement Baudet (47,II)
– onderdeel B
– onderdeel C
– artikel II
– artikelen III t/m VI
– beweegreden
– wetsvoorstel

Stemmingen

13. Stemmingen over: moties ingediend bij de Wet taal en toegankelijkheid)

35 282, nr. 29 – de motie-Paternotte/Wiersma over het bevorderen van samenwerkingsverbanden tussen Nederlandse en Britse hogescholen en universiteiten

35 282, nr. 30 – de motie-Paternotte/Bruins over het verhogen van de stay rate van internationale studenten in Nederland

35 282, nr. 31 – de motie-Paternotte/Van den Hul over activiteiten voor studenten die hun Engelse taalvaardigheid willen verbeteren

35 282, nr. 32 – de motie-Wiersma/Van der Molen over nadere afspraken over studentmobiliteit

35 282, nr. 33 – de motie-Wiersma/Bruins over het verhogen van de Engelse taalvaardigheid van docenten

35 282, nr. 34 – de motie-Wiersma/Paternotte over een internationale talentstrategie voor het Nederlandse hoger onderwijs

35 282, nr. 35 – de motie-Wiersma/Paternotte over talent als standaardonderdeel in handelsmissies

35 282, nr. 36 – de motie-Wiersma/Van der Molen over onderzoek naar de meerwaarde van internationalisering bij mbo-instellingen in grensregio's

35 282, nr. 37 – de motie-Futselaar over het wettelijk vastleggen van de facilitering van opleidingscommissies

35 282, nr. 38 – de motie-Futselaar over de beperking van het actief werven van internationale studenten

35 282, nr. 39 – de motie-Van den Hul/Westerveld over besluitvorming over de toekomst van de Neso's

35 282, nr. 40 – de motie-Van den Hul/Westerveld over afspraken over instellingscollegegeld

35 282, nr. 41 – de motie-Westerveld/Van den Hul over afzien van een minimumtarief voor instellingscollegeld

35 282, nr. 42 – de motie-Westerveld/Van den Hul over geen kansenongelijkheid bij selectieprocedures

35 282, nr. 43 – de motie-Van der Molen over de AMvB over het niveau van het Nederlands uiterlijk 1 juni 2020 naar de Kamer sturen

35 282, nr. 44 – de motie-Van der Molen over het begrip «meerwaarde» concreet uitwerken

Stemmingen

14. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO IGJ

33 149, nr. 57 – de motie-Kerstens over het voorkomen van stagemisbruik

33 149, nr. 58 (aangehouden) – de motie-Van den Berg/Slootweg over transparante rapportages door zorgaanbieders

33 149, nr. 59 – de motie-Van den Berg over het toezicht op nieuwe zorgaanbieders

Stemmingen

15. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Wijkverpleging

De Voorzitter: dhr. Kerstens verzoekt zijn motie op stuk nr. 193 aan te houden.

23 235, nr. 188	– de motie-Hermans over besluitvorming over herkenbare en aanspreekbare teams in de wijk
23 235, nr. 189	– de motie-Ellemeet over doorberekening van de ova-ruimte meetbaar maken
23 235, nr. 190	– de motie-Sazias/Slootweg over betere informatie over casemanagement dementie
23 235, nr. 191	– de motie-Slootweg c.s. over samenwerking tussen huisartsen en casemanagers dementie
23 235, nr. 192	– de motie-Bergkamp/Slootweg over duidelijke informatie van de zorgverzekeraars over de mogelijkheden van en de vergoedingen voor dementiezorg
23 235, nr. 193 (aangehouden)	– de motie-Kerstens over een plan over het inzetten van niet bestede middelen voor zorg thuis
Stemmingen	16. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Gesubsidieerde rechtsbijstand
31 753, nr. 185	de motie-Van Nispen/Van den Berge over een inhoudelijke discussie over de toekomst van de gesubsidieerde rechtsbijstand
31 753, nr. 186	de motie-Van Nispen c.s. over de scheefgroei in de puntentoekenningen bij de rechtsbijstand
31 753, nr. 187	de motie-Van Nispen c.s. over voorstellen voor de jonge aanwas van sociaal advocaten
31 753, nr. 188	de motie-Van den Berge/Van Nispen over het terugdringen van de door overheden gemaakte kosten voor rechtsbijstand
Stemmingen	17. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Kansspelen
24 557, nr. 154	– de motie-Van Nispen c.s. over vergunningen voor betrouwbare, bonafide aanbieders van onlinekansspellen
24 557, nr. 155	– de motie-Van Nispen c.s. over de wijze waarop meeropbrengsten van onlinekansspelen ten goede komen aan sport
24 557, nr. 156	– de motie-Van Nispen c.s. over het handhaven van de kansspelwetgeving door de Kansspelautoriteit
24 557, nr. 157 (aangehouden)	– de motie-Van Nispen c.s. over voldoen aan de voorwaarden voor een succesvol verslavingspreventiebeleid
24 557, nr. 158	– de motie-Van den Berge c.s. over aanvullende maatregelen ter bescherming van jongeren
24 557, nr. 159	– de motie-Van Toorenburg c.s. over een vetorecht voor NOC*NSF en sportbonden voor wat betreft het kansspelaanbod
24 557, nr. 160	– de motie-Van der Graaf c.s. over het verbod op reclame door vergunninghouders van kansspelen uitbreiden tot 21.00 uur
24 557, nr. 161	– de motie-Van der Graaf c.s. over de leeftijdsgrens van beroemdheden in reclame voor kansspelen op ten minste 25 jaar stellen
24 557, nr. 162	– de motie-Van der Staaij/Van der Graaf over een wettelijke verhoging van de leeftijd voor deelname aan kansspelen
24 557, nr. 163	– de motie-Van der Staaij/Van der Graaf over de toepassing van reclameregels voor tabak en softdrugs op kansspelen
Stemmingen	18. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Herijking Ouderschap
33 836, nr. 48	– de motie-Bergkamp c.s. over het wegnemen van de knelpunten in de regeling voor meerouderschap
33 836, nr. 49	– de motie-Van der Staaij over het voorkomen van nadelige gevolgen van draagmoederschap in het buitenland
Stemmingen	19. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Wadden
29 684, nr. 192	– de motie-Gijs van Dijk over MSC verantwoordelijk houden voor de opruimkosten van het afval van de MSC Zoe
29 684, nr. 193	– de motie-Kröger over lessen over plastic afval trekken uit de ramp met de MSC Zoe
29 684, nr. 194	– de motie-Kröger over genoeg geld voor Fishing for Litter garanderen
29 684, nr. 195	– de motie-Wassenberg/Van Esch over stoppen met activiteiten die het Waddenecosysteem schaden

29 684, nr. 196	– de motie-Wassenberg/Van Esch over vertegenwoordiging van het Ministerie van Defensie in het bestuurlijk overleg Waddengebied
29 684, nr. 197	– de motie-Aukje de Vries/Van der Graaf over alle juridische mogelijkheden inzetten indien rederij MSC niet volledig de kosten van de veroorzaakte schade betaalt
29 684, nr. 198	– de motie-Aukje de Vries c.s. over de bereikbaarheid van de Waddeneilanden en Waddenhavens in beleidsstukken aanmerken als van maatschappelijk en economisch belang
Stemmingen	20. Stemmingen over: aangehouden moties ingediend bij het wetgevingsoverleg over het begrotingsonderdeel Water
35 300-XII, nr. 72	– de motie-Wassenberg/Van Esch over het oormerken van het resterende bedrag in het Waddenfonds voor natuurbescherming- en/of natuurhersteldoelstellingen
35 300-XII, nr. 73	– de motie-Wassenberg/Van Esch over een onafhankelijke evaluatie van het Waddenfonds
Stemmingen	21. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Transportraad d.d. 2-3 december 2019
21 501-33, nr. 790	– de motie-Kröger/Snels over het met een kopgroep afspreken van een kerosineaccijns
21 501-33, nr. 791	– de motie-Remco Dijkstra c.s. over een gelijkstelling van passagiersrechten aan de rechten van vliegtuigpassagiers
Stemmingen	22. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Maritiem **De Voorzitter: mw. Kröger wenst haar motie op stuk nr. 259 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
31 409, nr. 258 (aangehouden)	– de motie-Kröger c.s. over een schadefonds voor onderzoek naar en voorkoming van langetermijnschade aan de Wadden
31 409, nr. 259 (gewijzigd)	– de gewijzigde motie-Kröger c.s. over het openarmenbeleid zodanig vormgeven dat ngo's met humanitaire missies zich welkom voelen in Nederland
31 409, nr. 260	– de motie-Postma c.s. over maatregelen om de stikstofdepositie door zeescheepvaart te verminderen
31 409, nr. 261	– de motie-Van Esch over monitoren of er een toename is van varend ontgassen in de aangewezen gebieden
31 409, nr. 262	– de motie-Van Esch/Wassenberg over de Kamer de gelegenheid bieden zich uit te spreken over de aansprakelijkheid van MSC
31 409, nr. 263	– de motie-Laçin c.s. over uiterlijk op 1 juli 2020 een landelijk verbod op het varend ontgassen
31 409, nr. 264	– de motie-Remco Dijkstra over internationaal opkomen voor de Nederlandse maritieme sector
31 409, nr. 265	– de motie-Van der Graaf c.s. over als noodmaatregel een permanente afsluiting van de zuidelijke vaarroute boven de Waddeneilanden
Stemmingen	23. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Spoor **De Voorzitter: dhr. Schonis wenst zijn motie op stuk nr. 880 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.**
29 984, nr. 873	– de motie-Van Aalst over overleg met ProRail over de opslag van grond
29 984, nr. 874	– de motie-Amhaouch c.s. over het project Vierpaardjes
29 984, nr. 875	– de motie-Amhaouch/Schonis over een sluitend plan op het gebied van de capaciteit op het spoor
29 984, nr. 876	– de motie-Gijs van Dijk over een pilot met het elektrificeren van dieseltreinen
29 984, nr. 877	– de motie-Kröger/Laçin over stikstofruimte voor spoorwerkzaamheden
29 984, nr. 878	– de motie-Kröger/Schonis over kansen en knelpunten om nachttreinen op kansrijke corridors te laten rijden
29 984, nr. 879	– de motie-Schonis/Kröger over een proef met een speciale evenementtrein voor het Eurovisie Songfestival in Rotterdam

29 984, nr. 880 (gewijzigd) – de gewijzigde motie-Schonis/Kröger over een Europees plan om het hsl-netwerk in Europa te verbeteren

Stemming 24. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij het debat over de Europese Top van 12 en 13 december 2019

21 501-20, nr. 1494 – de motie-Leijten over een alternatief voor het automatisch gericht zijn op uitbreiding van de EU

Stemmingen 25. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Dierenwelzijn (m.u.v. landbouwhuisdieren)

De Voorzitter: dhr. Weverling wenst zijn motie op stuk nr. 1081 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.

28 286, nr. 1075 – de motie-Von Martels over advies van de Raad voor Dierenaangelegenheden over training en opvoeding van honden voor bijzondere doeleinden

28 286, nr. 1076 – de motie-Futselaar over vereisten voor eigenaren van hoogrisicohonden

28 286, nr. 1077 – de motie-Graus/Wassenberg over borgen van het welzijn van alle noodhulpbehoevende dieren

28 286, nr. 1078 – de motie-Graus/Wassenberg over gemeenten en provincies korten die niet voldoen aan de wettelijk geborgde zorgplicht

28 286, nr. 1079 – de motie-Graus/Wassenberg over in gesprek gaan met gemeenten en provincies over de zorgplicht voor wilde of verwilderde dieren

28 286, nr. 1080 – de motie-Graus over aanpassing van de cascade inzake antibiotica

28 286, nr. 1081 (gewijzigd) – de gewijzigde motie-Weverling over de handhaving op Europese wettelijke vereisten voor export van honden

28 286, nr. 1082 – de motie-Van Kooten-Arissen over transparantie over de huisdierenhandel in Nederland

28 286, nr. 1083 – de motie-Van Kooten-Arissen over minimale huisvestingseisen per diersoort

Stemmingen 26. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Dieren in de veehouderij

28 973, nr. 223 – de motie-Ouwehand over de volledige werkelijkheid achter de totstandkoming van dierlijke producten bekendmaken

28 973, nr. 224 – de motie-Ouwehand over het centraal registreren en terugdringen van de sterfte van alle diersoorten in de veehouderij

28 973, nr. 225 – de motie-Futselaar over normen voor brandwerendheid en veiligheid van technische ruimtes

28 973, nr. 226 – de motie-Futselaar over geen uitzondering voor de vleeskalversector voor het stelsel van dier- en fosfaatrechten

28 973, nr. 227 – de motie-Graus over een eigendomsakte voor paarden

28 973, nr. 228 – de motie-Graus/Wassenberg over handhaving op en bestraffing van paardenmishandeling

28 973, nr. 229 – de motie-Kerstens/Moorlag over gebruik van de best beschikbare, legale technieken bij het doden van dieren

28 973, nr. 230 – de motie-De Groot over een positieve definitie van dierenwelzijn

28 973, nr. 231 – de motie-De Groot over het ontbreken van het artikel «zorgplicht» in de Wet dieren

28 973, nr. 232 – de motie-De Groot over verbetering van de marktkansen voor dierenwelzijn

Stemmingen 27. Stemming over: aangehouden motie ingediend bij Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 2020

De Voorzitter: mw. Ellemeet wenst haar motie op stuk nr. 41 te wijzigen. De gewijzigde motie is rondgedeeld. Ik neem aan dat wij daar nu over kunnen stemmen.

35 300-XVI, nr. 41 (gewijzigd) – de gewijzigde motie-Ellemeet/Dik-Faber over bestaande subsidieregelingen op het gebied van klimaat en milieu toegankelijk maken voor zorginstellingen

Stemmingen 28. Stemmingen over: moties ingediend bij VAO Wapenexportbeleid

22 054, nr. 317 – de motie-Karabulut over onderzoek naar schending van de EU-wapenexportcriteria

22 054, nr. 318	– de motie-Karabulut over opleggen van sancties aan wapenexporterende landen die criteria schenden
22 054, nr. 319	– de motie-Diks over blokkeren van doorvoer zonder overlading van militaire goederen
22 054, nr. 320	– de motie-Diks over harmonisatie van het wapenexportbeleid van EU-lidstaten
22 054, nr. 321	– de motie-Van Haga over geen vergunningen afwijzen voor retour na reparatie, onderhoud of nalevering
22 054, nr. 322	– de motie-Van Haga over aanhouden van een vergunningsaanvraag bij statusverandering van een land
Stemmingen	29. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Iran
33 783, nr. 36	– de motie-Ploumen c.s. over het grove optreden van de Iraanse autoriteiten stevig veroordelen
33 783, nr. 37	– de motie-Van Ojik c.s. over het actief volgen van processen tegen mensenrechtenverdedigers in Iran
33 783, nr. 38	– de motie-Sjoerdsma c.s. over onderzoeken of informatie afkomstig uit inlichtingen openbaar kan worden gemaakt ten behoeve van een strafzaak
33 783, nr. 39	– de motie-De Roon over volledige terugtrekking uit INSTEX
33 783, nr. 40	– de motie-Karabulut c.s. over vrijlating van alle politieke gevangenen in Iran
Stemmingen	30. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO Internationale rechtsorde in het digitale domein
33 694, nr. 54	– de motie-Verhoeven over internationale coördinatie van politieke attributie van cyberaanvallen
33 694, nr. 55	– de motie-Karabulut over onafhankelijk onderzoek naar de legaliteit van de cyberaanval op Iran
Stemmingen	31. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO ontwerpAanvullingsbesluit bodem Omgevingswet
34 864, nr. 23	– de motie-Van Gerven over de omgang met bodemverontreiniging nabij drinkwatervoorzieningen
34 864, nr. 24	– de motie-Van Gerven/Laçin over een pfas-norm van 0,1 microgram bij drinkwaterwinningsgebieden
34 864, nr. 25	– de motie-Ronnes over integrale visies op grondwaterbeheer onder regie van de provincies
34 864, nr. 26 (aangehouden)	– de motie-Smeulders/Kröger over kaders voor het verwijderen van zeer zorgwekkende stoffen uit de bodem
34 864, nr. 27 (aangehouden)	– de motie-Smeulders over afspraken met de relevante partners over de budgetten voor bodemsanering
Stemmingen	32. Stemmingen over: moties ingediend bij het VAO Circulaire economie
32 852, nr. 99	– de motie-Van Eijs over een uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor alle vloertypen
32 852, nr. 100	– de motie-Van Eijs over het Versnellingshuis als centraal loket voor regelruimte voor circulaire initiatieven
32 852, nr. 101	– de motie-Van Eijs over een transitiewet circulaire economie
32 852, nr. 102 (aangehouden)	– de motie-Van Esch/Van Raan over cascadering voor binnenlandse en buitenlandse biomassa
32 852, nr. 103	– de motie-Kröger/Laçin over beperken van de export van plastic afval buiten de OESO
32 852, nr. 104 (aangehouden)	– de motie-Kröger over de doelstelling voor gerecycled materiaal in de textielketen
32 852, nr. 105	– de motie-Laçin over loskoppelen van wijken van afvalverbrandingsinstallaties
32 852, nr. 106	– de motie-Laçin over voldoende capaciteit om kunstgrasvelden te recyclen
32 852, nr. 107	– de motie-Dik-Faber/Von Martels over een verplicht percentage recyclaat in kleding
32 852, nr. 108	– de motie-Ziengs over de importheffing op buitenlands afval

Stemmingen	33. Stemmingen over: moties ingediend bij het debat over inschattingsfouten van instanties bij de begeleiding van de dader van de metromoord
25 424, nr. 495 (aangehouden)	– de motie-Van Toorenburg c.s. over verbreding van het toezicht van de inspectie
25 424, nr. 496	– de motie-Van Toorenburg/Kuiken over een werkbare standaard voor informatie-uitwisseling
25 424, nr. 497	– de motie-Van Wijngaarden c.s. over een handreiking aan zorgprofessionals om dossiers en gegevens te kunnen delen
25 424, nr. 498	– de motie-Van Wijngaarden c.s. over versterking van het lerend vermogen van het Openbaar Ministerie
25 424, nr. 499	– de motie-Van Wijngaarden c.s. over het verbeteren van de gegevensuitwisseling en plaatsing van mensen in een forensisch behandeltraject
25 424, nr. 500	– de motie-Groothuizen c.s. over delen van behandelinhoudelijke informatie met de inspectie
25 424, nr. 501	– de motie-Markuszower over het ontslag van alle verantwoordelijke falende actoren in de zaak Philip O.
25 424, nr. 502	– de motie-Van Nispen c.s. over toereikende tarieven in de forensische zorg
25 424, nr. 503	– de motie-Van Nispen c.s. over maatregelen zodat personen die forensische zorg nodig hebben deze zorg altijd krijgen
Stemmingen	34. Stemmingen over: moties ingediend bij het VSO Rapporten ILT en RIVM over GenX en het VSO Tijdelijk handelingskader voor hergebruik van PFAS-houdende grond en baggerspecie
28 089, nr. 154	– de motie-Kröger over een gesloten ketenaanpak voor het transport en de verwerking van afval met pfas-stoffen
28 089, nr. 155	– de motie-Kröger over terugdringen van het gebruik, de productie en de verwerking van pfas
28 089, nr. 156	– de motie-Van Eijs over een vergunning- en MER-beoordelingsplicht voor het verondiepen van diepe plassen
28 089, nr. 157	– de motie-Laçin over methodes voor het identificeren en meten van pfas-stoffen
28 089, nr. 158	– de motie-Laçin over vervangen van pfas-houdende producten door pfas-vrije alternatieven
28 089, nr. 159	– de motie-Laçin over niet verlenen van vergunningen waarmee illegale lozingen gelegaliseerd kunnen worden
28 089, nr. 160	– de motie-Von Martels over de norm voor grond in niet-vrij liggende diepe plassen
28 089, nr. 161	– de motie-Von Martels/Ziengs over de criteria voor gebiedsspecifiek beleid
28 089, nr. 162	– de motie-Ziengs/Von Martels over een Europese aanpak van de pfas-problematiek
28 089, nr. 163	– de motie-Van Esch over verplicht dedicatietransport voor GenX en soortgelijke stoffen
28 089, nr. 164	– de motie-Van Esch over bepalen van de risicogrenzen van GenX in vissen
Stemmingen	35. Stemmingen in verband met:
35 254	Wijziging van de Woningwet (wijzigingen maximale huursomstijging en lokale mogelijkheid hoger percentage)
	35 254 (bijgewerkt t/m amendement nr. 10)
	– artikel I, onderdeel A – amendement Beckerman (8) over een instemmingsrecht voor huurdersorganisaties bij afwijken van de huursomstijging – amendement Beckerman (6) over uitbreiding van de huursombenadering – onderdeel B – artikel I – gewijzigd amendement Beckerman (10) over geen extra huurverhoging bovenop het inflatiepercentage (invoegen artikel IA) – artikel II – beweegreden

– wetsvoorstel

Stemmingen

36. Stemmingen over: moties ingediend bij Wijziging van de Woningwet

35 254, nr. 11
– de motie-Beckerman c.s. over de afspraken over huurbevriezing algemeen verbindend verklaren

35 254, nr. 12
– de motie-Beckerman c.s. over een inflatievolgende huursom voor commerciële verhuurders

35 254, nr. 13
– de motie-Smeulders c.s. over huurders op de hoogte stellen van de mogelijkheden tot huurbevriezing en/of huurverlaging

37. Debat over de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) 2019 met maximum spreektijden van 4 minuten per fractie

38. Debat over de door ouders ontvangen dossiers inzake de kinderopvangtoeslagaffaire met maximum spreektijden van 4 minuten per fractie

35 350, nr. 1

39. Debat over de Najaarsnota 2019 met maximum spreektijden van:
10 minuten voor VVD, PVV, CDA en D66;
7 minuten voor GroenLinks, SP en PvdA;
5 minuten voor ChristenUnie, Partij voor de Dieren, 50PLUS, SGP, DENK en Forum voor Democratie;
2,5 minuten voor de leden Van Kooten-Arissen en Van Haga

40. Debat over de voortgang van de implementatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap met maximum spreektijden van 4 minuten per fractie

41. VAO Suïcidepreventie (AO d.d. 17/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

42. VAO Maatschappelijke diensttijd (AO d.d. 17/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

43. VAO Verslavingszorg/Drugsbeleid (AO d.d. 07/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

35 000-XIII, nr. 84

44. VSO Uitgangspunten voor de rolverdeling tussen het CBS en marktpartijen met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

45. VAO Klimaat en energie (AO d.d. 28/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

46. VAO Mijnbouw (AO d.d. 03/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

33 118, nr. 120

47. VSO ontwerpinvoeringsbesluit Omgevingswet met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

48. VAO Nucleaire veiligheid (AO d.d. 27/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

49. VAO Vreemdelingen- en asielbeleid (AO d.d. 07/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

50. VAO Staatsdeelnemingen (AO d.d. 21/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

51. VAO Mijnbouw/Groningen (AO d.d. 27/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

52. VAO CBR (AO d.d. 11/12) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

53. VAO Personeel Defensie (AO d.d. 11/09) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

54. VAO Politie (AO d.d. 05/09) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

55. VAO Georganiseerde criminaliteit/ondermijning (AO d.d. 13/11) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

56. VAO Forensisch onderzoek (AO d.d. 31/10) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

57. VAO Personen- en familierecht (AO d.d. 11/12) met maximum spreektijden van 2 minuten per fractie

35 273 58. Wijziging van de Kieswet en de Waterschapswet tot aanpassing van de regeling van de tijdelijke vervanging van leden van de vertegenwoordigende organen wegens zwangerschap en bevalling of ziekte

---

Langetermijnagenda

20 december t/m 13 januari (week 52 t/m week 2)
– Kerstreces 2019

14, 15 en 16 januari (week 3)
– VAO Armoede- en schuldenbeleid (AO d.d. 14/11)
– VAO Belastingdienst (AO d.d. 25/09)
– VAO Externe veiligheid (AO d.d. 05/12)
– VSO Raad Buitenlandse Zaken Ontwikkelingssamenwerking (21 501–04, nr. 226)
– VAO Begroten en verantwoorden (AO d.d. 12/12)
– 34 602 (Burgerinitiatief «Internetpesters aangepakt»)
– 35 248 (Wet Loodsplicht nieuwe stijl)
– 35 205 (Wet vliegbelasting))
– 35 216 (Wet minimum CO_2-prijs elektriciteitsopwekking))
– 35 083 (Plantgezondheidswet))
– 35 188 (Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met de implementatie van richtlijn 2014/45/EU alsmede ter invoering van een registratie- en kentekenplicht voor landbouw- en bosbouwtrekkers, motorrijtuigen met beperkte snelheid, mobiele machines en aanhangwagens die uitsluitend bestemd zijn om daardoor te worden voortbewogen en het niet meer toelaten tot het verkeer van nieuwe motorrijtuigen met beperkte snelheid)
– 35 124 (Wijziging van de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg in verband met het creëren van een bevoegdheid voor Onze Minister om een voorgedragen kwaliteitsstandaard vanwege financiële gevolgen niet in het openbaar register op te nemen (financiële toetsing voorgedragen kwaliteitsstandaarden))
– 35 047-(R2018) (Wijziging van de Paspoortwet in verband met de invoering van elektronische identificatie met een publiek identificatiemiddel en het uitbreiden van het basisregister reisdocumenten)
– 35 250 (Tijdelijke maatregelen inzake een publiekrechtelijke aanpak van de gevolgen van bodembeweging door gaswinning uit het Groningenveld en de gasopslag bij Norg (Tijdelijke wet Groningen))
– 35 271 (Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 tot aanpassing van de wettelijke grondslag voor vrijheidsontneming van asielzoekers na afwijzing of niet in behandeling nemen van een aan de grens ingediend asielverzoek)

– 35 284 (Wijziging van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken teneinde die beperkingen beter kenbaar te maken)
– 35 289 (Wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs en de Wet educatie en beroepsonderwijs BES inzake het verstrekken van aanvullende middelen in verband met bijzondere omstandigheden)
– 35 211 (Wijziging van de Waterwet ten behoeve van subsidiëring uit het deltafonds van maatregelen en voorzieningen tegen wateroverlast)

21, 22 en 23 januari (week 4)
– 35 173 (Wijziging van de Embryowet in verband met de aanpassing van het verbod op geslachtskeuze en gebruik van geslachtscellen en embryo's ten behoeve van kwaliteitsbewaking)
– 35 251 (Wijziging van de Wet handhaving consumentenbescherming ter uitvoering van Verordening (EU) 2017/2394 van het Europees parlement en de Raad van 12 december 2017 betreffende samenwerking tussen de nationale autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor handhaving van de wetgeving inzake consumentenbescherming en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 2006/2004)
– 34 891 (Voorstel van wet van de leden Ellemeet en Ploumen tot wijziging van de Wet afbreking zwangerschap alsmede enkele andere wetten in verband met de legale medicamenteuze afbreking van de zwangerschap via de huisarts)
– 35 252 (Wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs en een aantal andere wetten in verband met diverse maatregelen gericht op het versterken van de positie van mbo-studenten (Wet versterken positie mbo-studenten))
– 35 260- (R2131) (Goedkeuring van het op 2 juli 2018 te Washington tot stand gekomen Verdrag tussen de regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de regering van de Verenigde Staten van Amerika inzake de totstandkoming van een raamwerk voor samenwerking op het gebied van defensieaangelegenheden, met bijlage (Trb. 2018, 125 en Trb. 2019, 102))
– 35 079 (Voorstel van wet van de leden Kuiken, Van Toorenburg, Van Wijngaarden, Van der Graaf en Van der Staaij houdende regels over het bestuursrechtelijk verbieden van organisaties die een cultuur van wetteloosheid creëren, bevorderen of in stand houden (Wet bestuurlijk verbod ondermijnende organisaties))
– 35 145 (Voorstel van wet van de leden Bisschop en Kwint tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet educatie en beroepsonderwijs in verband met de afschaffing van het lerarenregister en het registervoorportaal)
– 35 102 (Wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op het voortgezet onderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het onderwijstoezicht en enkele andere wetten in verband met actualisering van de deugdelijkheidseisen, het daarmee samenhangende onderwijstoezicht en vermindering van administratieve verplichtingen in het funderend onderwijs, alsmede reparatie van wetstechnische gebreken (actualisering deugdelijkheidseisen funderend onderwijs)
– 34 972 (Wet digitale overheid)

28, 29 en 30 januari (week 5)
– VAO Ondernemen en bedrijfsfinanciering (AO d.d. 05/12)
– VAO Bouwopgave (AO d.d. 11/12)
– 34 767 (Wet toetreding zorgaanbieders) + 34 768 (Aanpassingswet Wet toetreding zorgaanbieders)
– 35 283 (Wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en Gaswet (implementatie wijziging Gasrichtlijn en een aantal verordeningen op het gebied van elektriciteit en gas))
– 35 219 (Wijziging van de Jeugdwet in verband met de verduidelijking van het woonplaatsbeginsel (Wet wijziging woonplaatsbeginsel))
– 35 195 (Wet gelijke kans op doorstroom naar havo en vwo))

4, 5 en 6 februari (week 6)
– 35 092 (Wijziging van de Wet windenergie op zee (ondersteunen opgave windenergie op zee))
– 35 049 (voorstel van wet van het lid Raemakers tot wijziging van de Wet kinderopvang teneinde te bevorderen dat ouders kunnen kiezen tussen kindercentra die wel of niet kinderen toelaten die niet deelnemen aan het rijksvaccinatieprogramma) *(voortzetting)*

11, 12 en 13 februari (week 7)
– 35 154 (Goedkeuring van de op 30 oktober 2016 te Brussel tot stand gekomen Brede Economische en Handelsovereenkomst (CETA) tussen Canada, enerzijds, en de Europese Unie en haar lidstaten, anderzijds (Trb. 2017, 13))
– 35 155 (Goedkeuring van de op 30 oktober 2016 te Brussel tot stand gekomen Strategische partnerschapsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Canada, anderzijds (Trb. 2016, 190))

Aangemelde onderwerpen, nog niet geagendeerd

– VAO Evaluatie Wet hervorming herziening ten voordele (AO d.d. 12/09)
– VAO Voortgangsrapportage NL bijdrage anti-ISIS coalitie (AO d.d. 28/05)
– Debat over de gedragscode Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (35 351, nr. 1)
– 32 411 (Voorstel van wet van de leden Bergkamp, Özütok en Van den Hul houdende verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet, strekkende tot toevoeging van handicap en seksuele gerichtheid als non-discriminatiegrond *(voortzetting))*
– 34 491 (Wet bestuur en toezicht rechtspersonen)
– 35 106-(R2115) (Wijziging van de Rijkswet Onderzoeksraad voor veiligheid in verband met enkele aanpassingen)
– 35 065 (Wijzigingswet meldkamers)
– 35 170 (Wijziging van de Politiewet 2012 en de Wet op de medische keuringen in verband met het screenen van personen die ambtenaar van politie willen worden of zijn en personen die krachtens overeenkomst werkzaamheden voor de politie, de rijksrecherche of de Politieacademie gaan verrichten of verrichten (screening ambtenaren van politie en politie-externen))
– 35 152 (Wijziging van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur in verband met diverse uitbreidingen van de toepassingsmogelijkheden daarvan alsmede enkele overige wijzigingen)
– 34 661 (Voorstel van wet van de leden Nijboer en Alkaya tot wijziging van de Registratiewet 1970 in verband met de instelling van een centraal aandeelhoudersregister (Wet centraal aandeelhoudersregister) *(voortzetting)*
– 34 747 (Voorstel van wet van de leden De Graaf, Fritsma en Markuszower houdende een regeling inzake administratieve detentie (Wet administratieve detentie) *(voortzetting)*
– 34 420 (Voorstel van wet van het lid Van Nispen tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet primair onderwijs BES ter invoering van regels over de kwalificatie van docenten en het vaststellen van een minimum aantal uren voor wat betreft het bewegingsonderwijs) *(voortzetting)*
– 34 445 (Wijziging van de Wet marktordening gezondheidszorg en enkele andere wetten in verband met aanpassingen van de tarief- en prestatieregulering en het markttoezicht op het terrein van de gezondheidszorg)
– 34 542 (Voorstel van wet van het lid Veldman tot wijziging van de Gemeentewet en de Wet milieubeheer houdende invoering van het heffen van de rioolheffing en de afvalstoffenheffing van de gebruiker) *(voortzetting)*

– 34 044 (Voorstel van wet van de leden Fritsma en De Graaf inzake de terugzending van criminele Nederlanders afkomstig uit Aruba, Curaçao en Sint Maarten (Wet terugzending criminele Antillianen) *(voortzetting)*
– 30 246 (Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra onder meer in verband met aanpassing van de methode van jaarlijkse prijsbijstelling ten aanzien van de materiële voorzieningen)
– 30 579 (Voorstel van wet van het lid Voordewind tot strafbaarstelling van het in de openbaarheid ontkennen, op grove wijze bagatelliseren, goedkeuren of rechtvaardigen van volkerenmoord) *(voortzetting)*
– 31 362 (Voorstel van wet van het lid Van der Lee; Wijziging Wet belastingen op milieugrondslag i.v.m. het beperken van de emissies van broeikasgassen door kolengestookte elektriciteitscentrales (beperking emissies kolencentrales) *(re- en dupliek)*
– 33 587 (Voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeerbelasting per minuut) + 33 707 (voorstel van wet van het lid Kuiken; Wet vaststelling parkeertarieven per minuut) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 051 (Voorstel van wet van het lid Van Klaveren tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met een verruiming van de vrijheid van meningsuiting) *(antwoord 1e termijn + 2e termijn)*
– 34 464 (Voorstel van wet van het lid Koşer Kaya tot intrekking van de Zondagswet)

Te agenderen debatten

1. Debat over het «exposen» van vrouwen (Becker) *(Minister SZW en Minister J&V)*
2. Debat over brandgevaarlijk isolatiemateriaal in woonhuizen (Beckerman) *(Minister BZK)*
3. Debat over het eindrapport van het SCP over de evaluatie van de hervorming van de langdurige zorg (Hijink) *(Minister VWS)*
4. Debat over overschrijdingen van ICT-projecten bij de overheid (Verhoeven) *(Staatssecretaris BZK)*
5. Debat over het bericht dat de El-Tawheed moskee in Amsterdam onderdak geeft aan IS-gangers (Arno Rutte) *(Minister J&V)*
6. Debat over de voorgenomen verhuizing van de marinierskazerne in Doorn (Diks) *(Staatssecretaris Defensie)*
7. Debat over salafisme in Nederland (Pieter Heerma) *(Minister SZW, Minister J&V, Minister BVO en Media)*
8. Debat over chroom-6 (Van Kent) *(Minister MZ en Staatssecretaris SZW)*
9. Debat over de uitwisseling van informatie over personen met verward gedrag tussen politie en de ggz (De Lange) *(Staatssecretaris VWS, Minister J&V)*
10. Debat over het ontwerpinstemmingsbesluit gaswinning Groningenveld *(Minister EZK)*
11. Debat over de afrekenbaarheid van bestuurders in het onderwijs (Kwint) *(Minister BVO en Media)*
12. Debat over het tekortschieten van de Nederlandse controle op wapendoorvoer (Lodders) *(Staatssecretaris Financiën, Minister BuHA-OS)*
13. Debat over de kansen van kweekvlees (De Groot) *(Minister LNV)*
14. Debat over het programma gehandicaptenzorg «Volwaardig leren» (Bergkamp) *(Minister VWS)*
15. Debat over het bericht dat klimaatdoelen alleen haalbaar zijn met nieuwe kerncentrales (Dik-Faber) *(Minister EZK)*
16. Debat over de milieueffectrapportage van Schiphol (Laçin) *(Minister I&W)*
17. Debat over illegale bewoning van vakantieparken (Van Toorenburg) *(Minister J&V, Minister BZK)*
18. Debat over hoge financiële reserves bij schoolbesturen en samenwerkingsverbanden (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*

19. Debat over fraude door aanbieders van inburgeringscursussen (Pieter Heerma) *(Minister SZW)*
20. Debat over het bedrijf Novartis dat de prijs voor een medicijn tegen kanker verzesvoudigd heeft (Van Gerven) *(Minister MZ)*
21. Debat over uitstel van de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Peters) *(Staatssecretaris SZW, Staatssecretaris Fin)*
22. Debat over het toezicht op de Europese Centrale Bank (Omtzigt) *(Minister Financiën)*
23. Debat over geweld tegen hulpverleners en agenten (Helder) *(Minister-President, Minister J&V)*
24. Debat over het jarenlange misbruik van minderjarigen door een atletiektrainer (Markuszower) *(Minister J&V, Minister MZ)*
25. Debat over een verwacht tekort aan mantelzorgers (Sazias) *(Minister VWS)*
26. Debat over de problemen in de jeugd-ggz (Westerveld) *(Minister VWS)*
27. Debat over de toekomst van ons geldstelsel (Alkaya) *(Minister Fin)*
28. Debat over gezondheidsklachten van veteranen in Afghanistan door verbranding van afval (Karabulut) *(Minister Defensie)*
29. Debat over geweld tegen leerkrachten (Beertema) *(Minister BVO en Media)*
30. Debat over seksuele intimidatie op de werkvloer (Van den Hul) *(Minister OCW, Staatssecretaris SZW)*
31. Debat over het verzamelen van gedetailleerde persoonsgegevens door Google (Middendorp) *(Minister RB, Staatssecretaris BZK)*
32. Debat over het aantrekken van ICT-ers bij de rijksoverheid (Middendorp) *(Minister BZK)*
33. Debat over versnelde bodemdaling in Nederland (Van der Lee) *(Minister EZK, Minister I&W, Minister LNV, Minister BZK)*
34. Debat over meer wettelijke mogelijkheden om gesjoemel met zorg-bv's tegen te gaan en over het bericht dat thuiszorgorganisatie Privazorg miljoenen euro's heeft weggesluisd (Agema) (*Minister VWS)*
35. Debat over de marktwerking in de zorg (Van Brenk) *(Minister VWS)*
36. Debat over de blootstelling van omwonenden aan landbouwgif (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister M&W)*
37. Debat over de toeristische verhuur van woningen (Beckerman) *(Minister BZK)*
38. Debat over de acties van leraren (Kwint) *(Minister OCW, Minister BVO en Media)*
39. Debat over de aanslag in Utrecht (Wilders) *(Minister-President, Minister J&V)*
40. Debat over uitspraken van de president van de Nederlandsche Bank over het tekort aan woningen (Ronnes) *(Minister BZK)*
41. Debat over het onderzoek naar het incident met eigen vuur tijdens de missie in Uruzgan (Belhaj) *(Minister Defensie)*
42. Debat over wildstroperij (Graus) *(Minister LNV)*
43. Debat over uitbuiting van Oost-Europese arbeidsmigranten (Jasper van Dijk) *(Minister SZW, Staatssecretaris SZW)*
44. Debat over radicalisme bij naschoolse Arabische lessen (Stoffer) *(Minister SZW, Minister RB)*
45. Debat over de afname van het aantal vaste banen in het onderwijs (Futselaar) *(Minister OCW)*
46. Debat over de koopkracht van burgers (Edgar Mulder) *(Minister Financiën, Minister SZW)*
47. Debat over meisjes in het voortgezet speciaal onderwijs die worden gedwongen tot seksuele handelingen (Van den Hul) *(Minister BVO en Media, Minister VWS, Minister RB)*
48. Debat over de Toekomstwijzer kwetsbare groepen (Agema) *(Minister VWS)*
49. Debat over het bericht dat de VS importheffingen willen invoeren op Europese goederen (Sjoerdsma) *(Minister BuHA-OS)*

50. Debat over onnodige behandelingen in ziekenhuizen (Raemakers) *(Minister MZ)*
51. Debat over de NVWA (Moorlag) *(Minister LNV)*
532. Debat over de verdienmodellen in het huidige landbouwsysteem (Moorlag) *(Minister LNV)*
53. Debat over een terugkeerregeling voor Syrische vluchtelingen (Baudet) *(Minister BuZa, Staatssecretaris J&V)*
54. Debat over een stijging van het aantal verkeersdoden (Remco Dijkstra) *(Minister I&W, Minister J&V)*
55. Debat over het akkoord met Oekraïne over kippenvlees (Ouwehand) (*Minister LNV, Minister BuHa-OS)*
56. Debat over online beelden van seksueel misbruik van kinderen die gehost worden vanuit Nederland (Bisschop) *(Minister J&V)*
57. Debat over het tekort aan betaalbare middenhuur- en koopwoningen (Van Eijs) *(Minister BZK)*
58. Debat over de nieuwe Duitse industrieagenda en over fusieregels in Europa (Van der Lee) *(Minister EZK)*
59. Debat over modernisering van de onderwijsvrijheid in artikel 23 van de Grondwet (Asscher) *(Minister BVO en Media)*
60. Debat over de moord door een voormalig tbs-er (Markuszower) *(Minister RB)*
61. Debat over terreur van dierenactivisten op het platteland (Laan-Geselschap) *(Minister LNV, Minister J&V)*
62. Debat over de afname van biodiversiteit (De Groot) *(Minister LNV)*
63. Debat over de achterstand van leerlingen op basisscholen in achterstandswijken (Van Meenen) *(Minister BVO en Media)*
64. Debat over het grote aantal oud-studenten met een studieschuld en een betalingsachterstand (Futselaar) *(Minister OCW)*
65. Debat over het bericht dat medewerkers van de Rotterdamse haven een onderzoek naar corruptie hebben tegengewerkt (Groothuizen) *(Minister J&V)*
66. Debat over mogelijke spionage door Huawei in Nederland en de veiling van 5G-frequenties (Weverling) *(Minister J&V, Minister BZK, Staatssecretaris EZK en Minister BuZa)*
67. Debat over het bericht dat in Kapelle een terreurverdachte is opgepakt (De Graaf) *(Minister J&V, Staatssecretaris J&V)*
68. Debat over huizen met gebreken (Beckerman) *(Minister BZK)*
69. Debat over het bericht dat de Belastingdienst de politiek om een beleidsvakantie vraagt (Van Otterloo) *(Minister Financiën, Staatssecretaris Financiën)*
70. Debat over de aanbesteding van vaartuigen door Rijkswaterstaat (Van Aalst) *(Minister I&W)*
71. Debat over dyslexiebureaus die zelf lees-en spellingsproblemen diagnosticeren en behandelen (Peters) *(Minister VWS, Minister BVO en Media)*
72. Debat over het eindrapport van de Commissie Langdurig Verblijvende Vreemdelingen (Van Toorenburg) *(Minister J&V)*
73. Debat over pro-anorexia-coaches die meisjes misbruiken (Van der Graaf) *(Minister J&V)*
74. Debat over het bericht dat de IND verblijfsvergunningen van veroordeelde criminelen niet intrekt (Kuiken) *(Staatssecretaris J&V)*
75. Debat over het rapport van de Algemene Rekenkamer over het terugbetalen van toeslagen (Lodders) *(Staatssecretaris Financiën)*
76. Debat over een onderzoek naar klokkenluiders bij het WODC (Van Nispen) *(Minister J&V)*
77. Debat over afblazen van de lastenverlichting voor bedrijven als loonstijgingen voor werknemers achterwege blijven (Asscher) *(Minister-President)*
78. Debat over onderzoek van LAKS over nooit gemaakte schoolexamens in het programma van toetsing (Kwint) *(Minister BVO en Media)*

79. Debat over het eindrapport van de commissie-De Winter over het onderzoek naar geweld in de jeugdzorg *(Minister VWS)*
80. Debat over het rapport van de Commissie Regulering van Werk (Wiersma) *(Minister SZW)*
81. Debat over falend toezicht op Chinese militaire wetenschappers in Nederland (Tielen) *(Minister OCW)*
82. Debat over genitale verminking in Nederland (Buitenweg) *(Minister J&V, Minister VWS)*
83. Debat over een mazelenuitbraak op Urk (Ploumen) *(Staatssecretaris VWS)*
84. Debat over zedenzaken die op de plank blijven liggen door onderbezetting (Kuiken) *(Minister VWS)*
85. Debat over de commotie rond de invoering van de Wet BIG II (Hijink) *(Minister Medische Zorg)*
86. Debat over het aantal daklozen in Nederland (Smeulders) *(Minister BZK, Staatssecretaris VWS)*
87. Debat over het Midden-Oosten vredesproces (Van der Staaij) *(Minister BuZa)*
88. Debat over de begrotingsregels in de Eurozone (Aukje de Vries) *(Minister Financiën)*
89. Debat over het rapport van de SER over kansen en belemmeringen voor jongeren (Paternotte) *(Minister VWS, Minister BZK, Minister OCW)*
90. Debat over kinderen die moeiteloos online kunnen gokken (Van der Graaf) *(Minister RB, Staatssecretaris VWS)*
91. Debat over het bericht dat de Duitse regering al jarenlang een vergoeding betaalt aan voormalige SS-soldaten in Nederland (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën)*
92. Debat over het bericht over conflicten tussen de top van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en het Bureau ICT-toetsing (Middendorp) *(Staatssecretaris BZK)*
93. Debat over het proces tegen dhr. Wilders (Wilders) *(Minister-President, Minister J&V)*
94. Debat over lesmethodes op islamitische scholen die in strijd zijn met democratische basiswaarden (Van Meenen) *(Minister BVO en Media)*
95. Debat over het rapport van het CPB over arbeidsparticipatie en economische zelfstandigheid van vrouwen (Van Weyenberg) *(Minister SZW)*
96. Debat over de moord op de advocaat die een kroongetuige bijstond (Van Dam) *(Minister J&V)*
97. Debat over ex-kankerpatiënten die geen overlijdensrisicoverzekering kunnen afsluiten (Van Weyenberg) *(Minister Financiën)*
98. Debat over Nederlandse Marokkanen die afstand willen doen van hun verplichte nationaliteit (Paternotte) *(Minister SZW, Staatssecretaris J&V)*
99. Debat over het bericht dat de NAM dreigde Nederland in de kou te zetten (Beckerman) (Minister EZK)
100. Debat over paspoorthandel in Europa (Leijten) *(Minister BuZa), Staatssecretaris J&V)*
101. Debat over het bericht dat het OM onderzoek doet bij ABN AMRO naar witwassen (Van der Linde) *(Minister Financiën)*
102. Debat over het rapport van de commissie-Pechtold inzake de bescherming van cultureel erfgoed (Belhaj) *(Minister OCW)*
103. Debat over subsidies van de gemeente Amsterdam voor projecten voor illegalen (Emiel van Dijk) *(Staatssecretaris J&V)*
104. Debat over het melden van zware incidenten en het verlenen van verloven door Tbs-klinieken (Markuszower) *(Minister RB)*
105. Debat over huwelijksdwang (Kuiken) *(Minister J&V)*
106. Debat over de aanpak van bedreiging en stalking (Kuiken) *(Minister J&V, Minister RB)*
107. Debat over een inclusieve arbeidsmarkt (Van Weyenberg) *(Minister en Staatssecretaris SZW)*

108. Debat over het spanningsveld tussen privacy en het belang van opsporing (Van Dam) *(Minister J&V, Minister RB)*
109. Debat over de toenemende wachtlijsten voor de verpleeghuizen (Agema) *(Minister VWS, Minister BZK)*
110. Debat over de eindevaluatie van de Participatiewet (Jasper van Dijk) *(Staatssecretaris SZW)*
111. Debat over de inval bij ABN AMRO wegens dividendfraude (Leijten) *(Minister en staatsecretaris Financiën)*
112. Debat over de aangekondigde groeibrief van het kabinet (Wiersma) *(Minister EZK)*
113. Debat over het bericht dat voor kinderen die seksueel worden misbruikt hulp vaak te laat komt (Westerveld) *(Minister VWS)*
114. Debat over het bericht dat zestien basisscholen in Amsterdam een week dicht gaan vanwege het lerarentekort (Kwint) *(Minister BVO en Media)*
115. Debat over de gevolgen voor de zorg en de patiëntveiligheid na het faillissement van het Slotervaartziekenhuis (Ploumen) *(Minister MZ)*
116. Debat over de verkoop van energiebedrijf Eneco (Beckerman) *(Minister EZK)*
117. Debat over dalende schoolprestaties van Nederlandse leerlingen (Westerveld) *(Minister BVO en Media)*
118. Debat over de noodzaak om natuurherstel te combineren met het weer op gang brengen van de economie (De Groot) *(Minister LNV)*
119. Debat over de participatiesamenleving (Klaver) *(Minister-President)*
120. Debat over ontslagen postbezorgers als gevolg van de fusie tussen PostNL en Sandd (Weverling) *(Staatssecretaris EZK)*
121. Debat over het bericht dat het aantal Nederlandse huishoudens met een laag inkomen al drie jaar gelijk blijft (Van Brenk) *(Staatssecretaris SZW)*
122. Debat over het bericht dat de Nationale ombudsman een onderzoek heropent omdat de Belastingdienst onjuiste informatie zou hebben aangeleverd (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën)*
123. Debat over het bericht dat de Amerikaanse bevolking jarenlang door de VS is misleid over de oorlog in Afghanistan (Karabulut) *(Minister BuZa, Minister Defensie)*
124. Debat over de Europese Green Deal (De Groot) *(Minister-President, Minister EZK)*

Te agenderen dertigledendebatten/ interpellaties

1. Dertigledendebat over het besluit van de Chinese regering om de markt te openen voor Nederlands kalfsvlees (Ouwehand) *(Minister EZK, Minister BuHa-OS)*
2. Dertigledendebat over fraude met de aantallen dieren in de veehouderij (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister BZK)*
3. Dertigledendebat over sluiting van de klinische verloskunde in ziekenhuizen in Stadskanaal en Hoogeveen (Van Gerven) *(Minister MZ)*
4. Dertigledendebat over de gang van zaken rond de uitreiking van de Mensenrechtentulp (Omtzigt) *(Minister BuZa)*
5. Dertigledendebat over politieke heropvoedingskampen in de Chinese provincie Xinjiang (Kuzu) *(Minister BuZa)*
6. Dertigledendebat over de sluiting van de basis van Ryanair op Eindhoven airport (Laçin) *(Minister SZW, Minister I&W)*
7. Dertigledendebat over misstanden in de vleesverwerkende industrie (Van Raan) *(Minister LNV, Minister SZW)*
8. Dertigledendebat over de krapte op de woningmarkt (Krol) *(Minister BZK)*
9. Dertigledendebat over de haalbaarheid van het actieplan Werken in de Zorg (Agema) *(Minister VWS)*
10. Dertigledendebat over het bericht dat de spoedeisende hulp in Lelystad sluit (Agema) *(Minister MZ)*

11. Dertigledendebat over de Handreiking lerarentekort voor basisscholen (Kuzu) *(Minister BVO en Media)*
12. Dertigledendebat over ongeregeldheden rondom demonstraties tegen zwarte piet en het recht op demonstratie (Azarkan) *(Minister-President)*
13. Dertigledendebat over klachten over de huurcommissie (Smeulders) *(Minister BZK)*
14. Dertigledendebat over het akkoord over de doorstart van de IJsselmeerziekenhuizen (Agema) (*Minister MZ)*
15. Dertigledendebat over het bericht dat de overheid minder 50-plussers in dienst heeft genomen (Van Brenk) *(Minister SZW)*
16. Dertigledendebat over de afschot van herten in de Oostvaardersplassen (Graus) *(Minister LNV)*
17. Dertigledendebat over etnisch profileren door de politie (Azarkan) *(Minister J&V)*
18. Dertigledendebat over een omstreden grondaankoop rondom het spoornetwerk (Van Aalst) *(Minister M&W)*
19. Dertigledendebat over anti-islamsentimenten in de samenleving (Azarkan) *(Minister SZW)*
20. Dertigledendebat over de verhoudingen in de coalitie (Asscher) *(Minister-President)*
21. Dertigledendebat over het bericht dat Turkije een informatieverzoek negeert van het Openbaar Ministerie in een groot terrorismeonderzoek (Van Helvert) *(Minister BuZa)*
22. Dertigledendebat over de plannen voor een kilometerheffing voor vrachtwagens (Van Aalst) *(Minister I&W)*
23. Dertigledendebat over de uitspraak van de Minister-President dat hij kansen ziet voor het Nederlandse bedrijfsleven in Brazilië (Ploumen) *(Minister-President)*
24. Dertigledendebat over acties van Europese boerenorganisaties tegen vrijhandelsverdragen (Ouwehand) *(Minister BuHa-OS, Minister LNV)*
25. Dertigledendebat over studenten die prestatiedruk en psychische klachten ervaren als gevolg van het leenstelsel (Futselaar) *(Minister OCW)*
26. Dertigledendebat over het bericht dat zorgverzekeraars 190 miljoen euro onbenut laten voor de wijkverpleging (Kerstens) *(Minister VWS)*
27. Dertigledendebat over brandveiligheid in stallen (Ouwehand) *(Minister LNV)*
28. Dertigledendebat over de schaderegeling voor chroom-6-slachtoffers in Tilburg (Kerstens) *(Minister Defensie)*
29. Dertigledendebat over het bericht dat Nederland geen plan B heeft in geval van een verdere stijging van de zeespiegel (Van Raan) *(Minister I&W, Minister EZK)*
30. Dertigledendebat over de kosten van het Energieakkoord (Baudet) *(Minister EZK)*
31. Dertigledendebat over een verdubbeling van het aantal meldingen over verwarde personen (Helder) *(Minister J&V, Staatssecretaris VWS)*
32. Dertigledendebat over medicijnresten in het oppervlaktewater (Van Kooten-Arissen) *(Minister I&W, Minister VWS)*
33. Dertigledendebat over de controle op mensen met een uitkering (Van Brenk) *(Staatssecretaris SZW)*
34. Dertigledendebat over het VN-rapport over de schending van mensenrechten in Gaza (Kuzu) *(Minister BuZa)*
35. Dertigledendebat over de brandbrief van de Agrarische Tafel (Agnes Mulder) *(Minister EZK)*
36. Dertigledendebat over het bericht dat het kopen van sigaretten onder de 18 jaar te gemakkelijk blijft (Van Kooten-Arissen) *(Minister SZW)*
37. Dertigledendebat over het bedreigde landschap in Nederland (Van Kooten-Arissen) *(Minister BZK, Minister LNV, Minister I&W)*
38. Dertigledendebat over twee rapporten van de VN over verlies aan biodiversiteit (Ouwehand) *(Minister BuHA-OS)*

39. Dertigledendebat over het bericht dat een varkensboer ondanks een beroepsverbod in Duitsland een stal mag bouwen en uitbreiden (Van Kooten-Arissen) *(Minister LNV, Minister J&V)*
40. Dertigledendebat over Europese plannen om de regels voor export van werkloosheidsuitkeringen te versoepelen (Jasper van Dijk) *(Minister SZW)*
41. Dertigledendebat over het bericht dat het gemiddelde inkomen van Nederlandse werkenden nauwelijks stijgt (De Jong) *(Minister SZW)*
42. Interpellatiedebat over het rekenmodel voor de subsidie op elektrische auto's (Omtzigt) *(Staatssecretaris Financiën, Minister M&W)*
43. Dertigledendebat over het breed moratorium schulden (Van Brenk) *(Staatssecretaris SZW)*
44. Dertigledendebat over het opslaan van gegevens van patiënten in Google Cloud (Edgar Mulder) *(Minister MZ)*
45. Dertigledendebat over het lot van jonge dieren in de zuivelketen (Ouwehand) (*Minister LNV)*
46. Dertigledendebat over de mogelijke fusie van twee grote kinderopvangorganisaties (Kwint) *(Minister EZK, Staatssecretaris SZW)*
47. Dertigledendebat over uitbreiding van de activiteiten van de NS in het Verenigd Koninkrijk (Nijboer) *(Minister Financiën)*
48. Dertigledendebat over Afghaanse tolken die zich in de steek gelaten voelen door Nederland (Belhaj) *(Minister Defensie)*
49. Dertigledendebat over discriminatie op de woningmarkt (Azarkan) *(Minister BZK)*
50. Dertigledendebat over voorstellen voor compensatiemaatregelen voor Groningen (Nijboer) *(Minister EZK)*
51. Dertigledendebat over de toepassing van dwangmaatregelen in de thuiszorg (Agema) *(Minister VWS)*
52. Dertigledendebat over de waarschuwing van het kabinet voor de stijgende zorguitgaven (Agema) *(Minister VWS)*
53. Dertigledendebat over fraude met mestvergisting (Ouwehand) *(Minister J&V, Minister LNV)*
54. Dertigledendebat over geen verbod op ruwe borstimplantaten (Ploumen) *(Minister MZ)*
55. Dertigledendebat over een inval bij een veevoederbedrijf dat vervuilde producten als gecertificeerd en veilig zou verkopen (Ouwehand) *(Minister LNV, Minister J&V)*
56. Dertigledendebat over de uitstoot van lachgas door het bedrijf Chemelot (Laçin) *(Minister M&W, Minister EZK)*
57. Dertigledendebat over de ontwikkeling van het marineterrein in Amsterdam (Belhaj) *(Minister Defensie)*
58. Dertigledendebat over minder geld voor scholen (Van den Hul) *(Minister BVO en Media, Minister OCW)*
59. Dertigledendebat over chemische bestrijdingsmiddelen in het drinkwater (Ouwehand) *(Minister I&W, Minister LNV)*
60. Dertigledendebat over door Nederland in Afghanistan overgedragen gevangen (Karabulut) *(Minister BuZa, Minister Defensie)*
61. Dertigledendebat over legeringsgebouwen die niet brandveilig zijn (Karabulut) *(Staatssecretaris Defensie)*
62. Dertigledendebat over de onderwaternatuur van de Doggersbank die wordt bedreigd door bodemvisserij (Van Kooten-Arissen) *(Minister LNV)*
63. Dertigledendebat over het fraudesysteem SyRI van de overheid (Verhoeven) *(Minister RB) (Staatssecretaris SZW)*
64. Dertigledendebat over de cao-onderhandelingen in het primair onderwijs (Van den Hul) *(Minister BVO en Media)*
65. Dertigledendebat over het handelsakkoord tussen Mercosur en de EU (Ouwehand) *(Minister-President, Minister LNV, Minister BuHA-OS)*
66. Dertigledendebat over het rapport van EASAC over biodiversiteit (Van Raan) *(Minister EZK)*
67. Dertigledendebat over Nederlandse bedrijven die vastzitten in een wurgcontract van softwarebedrijven (Aartsen) *(Staatssecretaris EZK)*

68. Dertigledendebat over een mogelijk einde aan een collectief pensioen voor de schoonmaakbranche (Van Brenk) *(Minister SZW)*
69. Dertigledendebat over een landelijke stakingsdag in de ziekenhuizen (Agema) *(Minister MZ, Minister VWS)*
70. Dertigledendebat over rechtsongelijkheid bij het handhaven van de rechtsorde (Ouwehand) *(Minister J&V)*
71. Dertigledendebat over cijfers over criminaliteit door asielzoekers (Emiel van Dijk) *(Staatssecretaris J&V)*
72. Dertigledendebat over de rechtszaak van IS-vrouwen tegen de Nederlandse Staat (De Graaf) *(Minister J&V)*
73. Dertigledendebat over een mogelijke stijging van de babysterfte als gevolg van capaciteitsproblemen van ziekenhuizen (Van Gerven) *(Minister MZ)*
74. Dertigledendebat over de geplande opening van Lelystad Airport (Van Raan) *(Minister I&W)*
75. Dertigledendebat over de landbouwonderdelen van het klimaatakkoord (Futselaar) *(Minister LNV)*
76. Dertigledendebat over de aanhouding van twee mannen op verdenking van het voorbereiden van een terroristische aanslag in Nederland (Van Toorenburg) *(Minister J&V)*
77. Dertigledendebat over de voorgenomen sluiting van afdelingen in het streekziekenhuis in Winterswijk (Van den Berg) *(Minister MZ)*
78. Dertigledendebat over de doorgeschoten flexibilisering op de academische arbeidsmarkt (Van den Berge) *(Minister OCW)*
79. Dertigledendebat over de stikstofberekeningen inzake Lelystad Airport (Kröger) *(Minister I&W)*

Wetgevings- en notaoverleggen

Maandag 16 december 2019 van 10.00 tot 14.30 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota «Modern preventiebeleid» (Kamerstuk 35 182)
Maandag 16 december 2019 van 10.30 tot 15.00 uur	Van de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat over de initiatiefnota «Luchtvaart op de rails» (Kamerstuk 35 266)
Maandag 16 december van 14.30 tot 18.00 uur	Van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat over de initiatiefnota «Mededinging in de digitale economie» (Kamerstuk 35 134)
Maandag 16 december 2019 van 15.00 tot 18.00 uur	Van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken over de initiatiefnota-Koerhuis inzake de toekomst van gemeentelijk erfpachtbeleid voor woning- en bedrijvenbouw (Kamerstuk 35 232)
Maandag 20 januari 2020 van 13.00 tot 17.00 uur	Van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de initiatiefnota «Het ziekenhuis dichtbij voor iedereen» (Kamerstuk 35 227)
Maandag 10 februari 2020 van 11.00 tot 17.00 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over de Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek
Maandag 10 februari 2020 van 13.30 tot 17.30 uur	Van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken over de initiatiefnota «Vrij zijn om niet te geloven» (Kamerstuk 35 264)
Maandag 17 februari 2020 van 11.00 tot 18.00 uur	Van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over Curriculum.nu

Recesperiodes

Kerstreces 2019: vrijdag 20 december 2019 t/m maandag 13 januari 2020

Voorjaarsreces 2020: vrijdag 21 februari t/m maandag 2 maart 2020

Meireces 2020: vrijdag 24 april t/m maandag 11 mei 2020

Koningsdag 2020: maandag 27 april 2020
Hemelvaart 2020: donderdag 21 mei 2020

Zomerreces 2020: vrijdag 3 juli t/m maandag 31 augustus 2020